BIBLIOTHECA
MAGNA
RABBINICA
BARTOLOCCII.
PARS III.

קרית ספר

והוא חבור גדול שבו נכתבו כל המחברים היהודים וספריהם
וכל ספרי החיצוניים שנעתקו משאר לשונות ללשון הקדש :
חברו ויסדו חכם הכלל בדורו דו׳ יוליוס ברטולוני
אבא מכת הקדושה ציסטירציאנצי :

חלק שלישי :

BIBLIOTHECA MAGNA RABBINICA

De Scriptoribus, & Scriptis Rabbinicis, ordine Alphabetico Hebraicè, & Latinè digestis.

PARS TERTIA.

Vnicam literam י Iod complectens.

In qua complures identidem interseruntur Dissertationes, & digressiones, quarum Elenchus habetur post Epistolam ad Lectorem.

Cum triplici Indice, Hebræo uno; locorum Sacræ Scripturæ altero; tertio rerum, Vocumque memorabilium.

AVCTORE

D. IVLIO BARTOLOCCIO DE CELLENO

Congregationis S. Bernardi Reformat. Ord. Cisterciensis, & S. Sebastiani ad Catacumbas Abbate.

Omnia probate, quod bonum est tenete. 1. *Thessal.* 5.

ROMÆ, Ex Typographia Sacræ Congregationis de Propaganda Fide.
Anno M DC LXXXIII.

SVPERIORVM PERMISSV.

CAROLO II.

POTENTISSIMO HISPANIARVM REGI

D. JVLIVS BARTOLOCCIVS Congreg. Reform. S. Bernardi Ordinis Cistercienſis Abbas

PERENNEM FELICITATEM.

SVO ſe recipit in Lyceo Bibliotheca mea, dum TVIS ſe ſiſtit obtutibus, REX AVGVSTISSIME; nec enim vel tutiùs alibi quieſcere, vel effulgere ſperat auguſtiùs, quàm TVÆ Maieſtatis ſub vmbra; vbi glorioſiſſimo TVO nomine protecta, quidquid ab alijs diſperſim honoris, ac patrocinij optare liceat, ſimul vberrimè abs TE conſequetur. Ciſtercienſi hæc in campo collecta, candida inter Bernardi lilia germinata, Auſtriaco nonniſi germini exhibenda, quo ſecundante, ac fœcundante, Hiſpanico glorioſi refulgent in Orbe Ciſtercij flores. Hos inter Conradi, Othones, alijque non tàm TVÆ Regiæ ſtirpis purpura, quàm virtutum candore ſingulariter micantes, & Ciſtercienſem condecorarunt familiam, & pietatis decore auito Auſtriacæ Domus ſplendori radios addiderunt. Verùm, vt ex intimis cauſæ viſceribus implorati patrocinij eruam argumenta; cuinam Bernardi filius conceptos inſcriberet labores Hiſpanico niſi Monarchæ, cuius in Imperio tam latè, longéque Bernardi Cœnobia florent? Quem

tot

CAROLO II.
POTENTISSIMO HISPANIARVM
REGI

D. IVLIVS BARTOLOCCIVS Congreg. Reform. S. Bernardi Ordinis Cistercienſis Abbas

PERENNEM FELICITATEM.

SVO ſe recipit in Lyceo Bibliotheca mea, dum TVIS ſe ſiſtit obtutibus, REX AVGVSTISSIME; nec enim vel tutiùs alibi quieſcere, vel effulgere ſperat auguſtiùs, quàm TVÆ Maieſtatis ſub vmbra; vbi glorioſiſſimo TVO nomine protecta, quidquid ab alijs diſperſim honoris, ac patrocinij optare liceat, ſimul vberrimè abs TE conſequetur. Ciſtercienſi hæc in campo collecta, candida inter Bernardi lilia germinata, Auſtriaco nonniſi germini exhibenda, quo ſecundante, ac fœcundante, Hiſpanico glorioſi refulgent in Orbe Ciſtercij flores. Hos inter Conradi, Othones, alijque non tàm TVÆ Regiæ ſtirpis purpura, quàm virtutum candore ſingulariter micantes, & Ciſtercienſem condecorarunt familiam, & pietatis decore auito Auſtriacæ Domus ſplendori radios addiderunt. Verùm, vt ex intimis cauſæ viſceribus implorati patrocinij eruam argumenta; cuinam Bernardi filius conceptos inſcriberet labores Hiſpanico niſi Monarchæ, cuius in Imperio tam latè, longéque Bernardi Cœnobia florent? Quem

tot

tot Bernardi filij veluti ſuum venerantur Patrem? Cuius maiores itá Bernardi alumnos fouere, vt iam Hiſpania Galliæ non inuideat, niſi Bernardi patrium ſolum? Emanauit ſiquidem Gallicis in Regnis paruus Ciſtercij fons, ſed tam citò magnum creuit in fluuium, vt Hiſpanias propè ad Galliarum inuidiam irrigauerit. Teſtibus hìc haud opus eſt, tot etenim hoc comprobatur teſtibus, quot Hiſpanica pietas, non tam religione, quàm opibus inſignia Monaſteria erexit. Et ne quis Clauſtralem hanc tantùm Ciſtercij gloriam dixerit; tot Sacræ Militiæ Heroes, Calatrauæ, Alcantaræ, Monteſiæ, alioſque nobiliſſimos conſulat Equites; hinc enim æquè clauſtrali, æquè militari virtute conſpicuos Bernardi filios TVIS in Regnis admirabitur. Suo fecere Mauri periculo fidem, qui eos, quos tamquam Cucullatos ſæpè deridebant, ſemper bellatores inuictos ſunt experti. Cùm igitur tot Bernardi familiæ Regia TVA protectione glorientur; quid ni ego, REX PIISSIME, inter Bernardi famulos, licèt minimus, idem mihi TVA à magnanimitate auſpicabor? Sed hæc omnibus Bernardi filijs communia. Vnum eſt, quòd Bibliothecam meam TIBI ſingulariter vindicat; candida ſcilicet Hiſpanorum Regum Catholicæ Religionis fides, ac pietas, cui ne deteſtanda Iudæorum immiſceatur perfidia, ſuis in Regnis Iudæos nec hoſpitari permittit. Summas inter Auſtriacæ Domus laudes hæc nulli inferior, vt æquo talione ſuis cogat exulare dominijs, qui Cœli, terræque Dominum venientem in propria non recepêre. Quidni ergo benigniſſimum receptorem TE ſperet Bibliotheca mea, dum veluti pacto fœdere idem ſit & TIBI, & mihi finis, Talmudicarum ſcilicet ineptiarum confutatio, & Talmudiſtarum proſcriptio? TVVS, inquam, Regius enſis, meuſque calamus data dextera eoſdem inſequuntur Eccleſiæ hoſtes. Cur igitur humaniſſimum TVVM patrocinium non implorem, dum idem bellum gerimus, eamdem dum tendimus ad palmam? Omitto iam extrinſeca, quæ me in TVÆ protectionis ſpe confirmant, benignitatem nempè ſummam, quâ non Hiſpanicis modò, ſed & Italicis Regnis dominaris; paternum, quô non tam eorum, quos TVO natura beauit imperio, quàm exterorum corda deuincis amorem; eximiam, quâ dùm Deus TIBI Regna ſubdit, TV Deo Regna ſubdere non deſiſtis; Religionem, cæteraſque demùm miſſas facio dotes; quæ TE verè Regem non tam potentiâ mirabilem, quàm amabilem bonitate conſtituunt. Annuas igitur, INVICTISSIME REX, & hunc qualemcumque mei ſenij fructum, qua ſoles nec minima reſpuere, benignitate foueas, vt tanti Monarchæ patrocinio lætus, TIBI obſequens, mihi felix, TVÆ fortitudini diuturnum Imperium, TVÆque demùm pietati Regnum auſpicer æternum. Vale, & ad Catholici Orbis incrementum, diù TE Deus ſeruet incolumem.

CENSVRA

Adm. R. P. Fr. GREGORII BONCOMPAGNI DE SCHARINTIIS Sacræ Theologiæ Magistri Ord. Prædicat. Romæ ad Hebręos publici Concionatoris, & in Sacrosancta Liberiana Basilica S. D. N. Papæ Pœnitentiarius, præsertim pro lingua, & Natione Hispana.

R*Epressit olim, vt alter Moses, mirabili suæ linguæ virga mellifluus Ecclesiæ Doctor Eremitam Radulphum, qui nouus Pharao Hebræos insectans illos omnes non expectari ad vitam, sed expeti docebat ad mortem. Vetuit, inquam, Bernardus occidi Vitæ occisores, percutiendos admonens lingua, & calamo, non hasta, & ferro, conuincenda, non delenda oculata humanæ redemptionis testimonia.* Nonne, *inquit S. Pater epist.* 323. copiosiùs triumphat Ecclesia de Iudæis per singulos dies, vel conuincens, vel conuertens eos, quàm si semel, & simul consumeret eos in ore gladij? *Quapropter mirabilem Diuinæ prouidentiæ dispositionem mirari non desino, dum Bernardi filium ad Sanctissimi Parentis exequendam mentem promouit. Perlegens etenim, committente Reuerendissimo Patre S. Palatij Apostolici Magistro, hanc Tertiam Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ Partem R. P. D. Iulij Bartoloccij S. Sebastiani ad Catacumbas Abbatis, instructissimum ipsam armamentarium esse deprehendi, ex quo non iam cum Radulpho enses, hastas, aliaque id genus arma ferrea ad corpora perimenda; sed eruditarum sententiarum pondera, grauiumque rationum monimenta cum Bernardo ad peruicaces Iudæorum animos, conuincendos quisque valet depromere. Auctori propterea congratulor, quòd melliti Parentis vestigijs inhærens, Bernardum agat, non Radulphum; Ecclesiæ pariter Catholicæ congaudeo, quòd ad misericordiæ, quam in Iudæos exhibet, viscera profundenda, nobilissimum, ac fortissimum adinuenerit instrumentum. Vtilissimum ergo simul, & amœnum Opus hoc est, nihil mali, boni plurimum continens; quare illud dignissimum censeo, vt publici iuris fiat. Datum Romæ in Collegio Pœnitentiariorum S. Mariæ Maioris die 5. Iulij 1683.*

Fr. Gregorius Boncompagnus de Scharintijs Ordinis Prædicatorum.

T*Ertiam Partem Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ Auctore Reuerendiss. P. Abbate D. Iulio Bartoloccio Ordinis Cisterciensis Congregationis S. Bernardi auidè legi ex commissione Reuerendissimi Patris Sacri Palatij Apostolici Magistri: Et vtilitatem in ea publicam agnoui quam in Prima, & Secunda Parte. Nihil fidei, nihil moribus aduersum: sed in eiusdem defensionem, & in eorumdem nitorem omnia concurrunt. Ideòque typis dignissimam censeo. Romæ in Collegio Vrbano de Propaganda Fide die 10. Octobris 1679.

Ioannes Pastritius Philos. ac Theol. Doctor, & Polemicæ Theol. in eodem Collegio Lector.

REVERENDISSIME PATER.

PArtem Tertiam Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ Adm. Reu. Patris D. Iulij Bartoloccij Abbatis S. Sebastiani ad Catacumbas, iussu Paternitatis Tuæ Reuerendissimæ attentè perlegi, eamque, vt præcedentes Partes, quæ iam literatorum manibus teruntur, nedum prorsùs Catholicæ doctrinæ, bonisue moribus dissono carere, ac multiplici eruditione tam sacra, quàm profana refertam esse comperi; verùm etiam singulari, curiosaque methodo Hebræorum arcana Rabbinorum occultiora dogmata pandendo, plurimæ vtilitatis studiosis vniuersis fore deprehendi. Cùm enim, præter Hebraicorum Scriptorum tùm notitiam, tùm identidem censuras, totius Miscnicæ doctrinæ, non modicum specimen, ac Talmudicæ Ghemaræ absolutissimum præbeat argumentum, Fidei Catholicæ tuendæ, Sacræque Scripturæ intelligendæ non parùm opitulari, cognoui. Opus igitur huiuscemodi publici iuris, vt fiat, & dignum censeo, & vt tandem suo decore absoluatur, Auctorem diù incolumem voueo, & exopto. E' Monasterio Sanctæ Pudentianæ de Vrbe Tertio Nonas Martij 1680.

D. Io. Baptista à S. Philippo Sac. Theol. Prof. Congreg. Reform. Monachorum S. Bernardi Ord. Cisterciensium Primus Senior Assistens.

D. Octauianus à S. Anna Congregationis Reformatæ S. Bernardi Ordinis Cisterciensis Abbas Generalis.

CVm Tertiam Partem Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ ab Adm. Reu. Patre D. Iulio Bartoloccio Abbate S. Sebastiani ad Catacumbas elaboratam, Adm. Reu. Pater D. Ioannes Baptista à S. Philippo noster Primus Senior Assistens diligenter reuiserit, & nihil in ea aut Catholicæ fidei, aut bonis moribus dissonum compererit; vt publici iuris fiat; & ad omnium vtilitatem typis mandetur, concedimus. Datum in nostro S. Bernardi de Vrbe Monasterio die 8. Martij 1681.

D. Octauianus à S. Anna Abbas Generalis Præf.

L. S.

D. Matthæus à S. Benedicto Prior Pinerolij Secretarius.

Imprimatur

Si videbitur Reuerendiss. Sac. Palat. Apost. Magistro.

I. de Angelis Archiep. Vrbin. Vicesger.

Imprimatur,

F. Dominicus Maria Puteobonellus Sac. Apost. Pal. Magister.

L E

LECTORI BENEVOLO.

BIbliothecæ Rabbinicæ laboriosum dum conciperem fœtum, (Beneuole Lector) materialis Bibliothecæ quadripartitæ figuræ ad instar, hanc parere mens dictitauit. Duas etenim supra viginti Hebraici Alphabeti literas hoc ordine mea in Idæa distribueram; vt tres primæ scilicet א׳ב׳ג׳ *Prima in Parte, totius veluti Lycei in facie exhiberentur; sex subsequentes idest* ד׳ה׳ו׳ז׳ח׳ט׳ *dextrum quasi latus Pars Secunda complecteretur, reliquæ tredecim tamquam sinistram, & posteriorem Partem duo extrema occuparent volumina. Verùm rationis ad trutinam literæ* י *Iod fœcunditate redacta, tanta exuberantia redundantem ipsam comperi, vt eidem exponendæ vix integer hic Tomus sat apparuerit. Hinc sanè quisquam, non quadrangularem, sed ad minùs sexangularem fore Bibliothecã meam autumabit: si etenim vnica litera Iod integrũ occupat angulum, nonne ad minimum tres alios duodecim, quæ supersunt referendæ, literæ occupabunt? Animo ne decidas, (Amice Lector) Quarta Parte addita, perfectam Bibliothecam, atque in ipsa omnes Auctores Rabbinicos subsequentium literarum habebis. Neque difficile putes hoc factu; si etenim hoc in Tertio Volumine, præter feracissimam Iod, replicatum habes integrum Alphabetum omnium Tanaitarum, & Amorraitarum, cur itidem duodecim literæ in Quarto exhiberi nequibunt? præsertim cùm demptis duabus literis* מ *&* ש*, tanta Auctorum copia cæteræ non abundent. Quadrangularis igitur, quatuor scilicet partita in Volumina erit Bibliotheca mea; & in ea, quàm breui publici iuris faciam, Quarta Parte totum Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ Syntagma complebitur, & absoluetur; vti completurum me spondeo, & absoluturum, Patre luminum præstante, à quo omne donum optimum, & omne bonum perfectum descendit. Vale.*

ELENCHVS

Digressionum, & Dissertationum, quæ in hac Tertia Parte Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ continentur.

XXVI.

יא

קרית ספר
של ברטולוני חלק שלישי :

BIBLIOTHECAE MAGNAE RABBINICAE BARTOLOCCII PARS III.

י

LITERA י IOD, licèt inter omnes alias Alphabeti literas minima sit, attamen nominum Rabbinorum feracissima est; superat enim omnes alias numero Auctorum ab ea incipientium, quamuis & litera ש *Scin* satis pollere numero censeatur; vnde dicunt Hebræi בזה האות יוד ובאות השין רוב שמות החכמים: *Ex hac litera Iod, & ex alia Scin, est multitudo nominum Sapientium. Iuchassìn* pagina 59. Ex י *Iod* hanc Tertiam Partem Bibliothecæ Rabbinicæ (Deo propitio) exordiemur, & Auctorum ab ea incipientium nomina, quotquot ad nostram notitiam deuenerunt, recensebimus.

תקפ"ב רבי יאודה לירמה: עיין ר' יהודה לירמה:

582 RABBI' IVDAS (cum א)

LERMA: Vide *R. Iudas* (cum ה) *Lerma*.

תקפ"ג ר' יאקב בן אורי הכהן

הסכים ר' יאקב שיף כיץ מקהלת ורנקבורט עם הסכמת על ספר עשרה מאמרות לר' מנחם עזריה שנת ת"ח לפ"ק: עיין ר' מנחם עזריה:

583 R. IACOB BEN VRI' HACCOHE'N, cognomento שיף כיץ *Sciph-Chètz* ex Vniuersitate Iudæorum Warnekbort, approbauit librum R. Menachem Azariæ inscriptum ס' י' מאמרות *Sèpher assarà Maamarròth* *Librum decem Eloquiorum*, anno ת"ח 408. minoris supputationis, scilicet à Creatione mundi 5408. Christi 1648. vt apparet in principio libri eiusdem Menachem Azariæ. Vide infra sub hoc nomine. Nota; nomen *Iacob* cum א non scribi Hebraicè, sed cum litera ע, vt suo loco apparebit: quia tamen scribitur

 ali-

vnde in hoc loco, & ſecundùm hunc ſenſum, idem valet בחכמא *In Sapientia*, ac בבן *Bebèn In Filio*. Quapropter ea, quæ in hoc libro ſcripta ſunt, ex Origenis ſententia, non ſunt contemnenda: nam lib. 4. aduerſus Celſum Epicureum eum defendit his verbis: *Quòd ſi æquiore animo quis Papiſci & Iaſonis ſcripta perlegerit, profectò comperiet, nec riſum mouere hunc librum; in quo Chriſtianus, ex Iudaicis ſcriptionibus, cum Iudæo deſcribitur diſputans, & planè demonſtrans, quæ de Chriſto extant, & Vaticinia Ieſu ipſi congruere, &c.* Dorotheus Tyrius tradit, hunc Iaſonem fuiſſe primum Tharſi Epiſcopum. Vide Bibliot. Patr. Tom. III. edit. Lugd. 1677.

תקפ״ה **יאסון הקוריני** ולאומו יהודי חבר חמשה ספרים על דברי הימים של המכבי״ם כ״ל החשמונאיים : ואנשי ירושלים על עצת המלך ובית דין כתבו בקיצור בספר א׳ והוא ספר השני של מכבי״ם הנמצא בביבליא :

585 IASON CYRENÆVS Natione Iudæus, fuit diſertus & copioſus Auctor, Græcè ſcripſit quinque libros rerum geſtarum à Machabæis, qui cùm prolixi admodum fuiſſent, Iudaici Senatus Conſulto, 2. Machab. c. 1. v. 10. in Compendium redacti ſunt à quibuſdam peritiſſimis Viris, qui de ſeipſis ita loquuntur ibidem cap. 2. 24. *Itemque ab Iaſone Cyrenæo quinque libris comprehenſa* (id eſt Machabæorum facinora) *tentauimus vno volumine breuiare &c.* huiuſmodi Volumen eſt liber II. Machabæorum. Claruit hic Iaſon ſub Ptolemæo Philometore ſexto Rege Ægypti, Olympiade CLI. hoc eſt an. ante Chriſtum natum 131, ex Sixto Senenſi. Sed hic computus non reſpondet Hebræorum

aliquando cum א ex corrupta, & vulgari pronunciatione; ideò nos hic meminimus.

תקפ״ד **יאסון משלוניק** כנראה שהוא היה יהודי כי היה קרוב של פאולוס השליח משיחנו כמו שהוא אומר באגרתו אל רומיים פרק י״ו : וחבר ספר וקראו ויכוח בין יאסון ופאפיסקו ונזכר אותו בספרו אירונימו ואוריגיני :

584 IASON THESSALONICENSIS, cuius meminit Paulus Apoſtolus ad Rom. cap. 16. 21. quia ſuum cognatum ibi eum appellat, videtur fuiſſe Iudæus. In Act. Apoſtolorum c. 17. ſ. 9. dicitur, habuiſſe domum Theſſalonicæ, vbi concitata turba contra Paulum, Iaſon coram Principibus Ciuitatis, data ſatisfactione pro Paulo, fuit in cauſa, vt ipſe Apoſtolus liber dimitteretur. Hic videtur fuiſſe Auctor libri, qui, teſte Hieronymo in principio quæſt. in Geneſim inſcribitur –

Altercatio Iaſonis & Papiſci, vbi aſſerit in principio libri Geneſis in Hebræo haberi: *In Filio fecit Deus cælum & terram*, quem redarguit Hieronymus, cùm in principio Geneſis non legatur בבן *Beben In Filio*, ſed בראשית *Bereſcith In principio*. Sed benè defendi poteſt Iaſon; quia quando ipſe dicit: In principio Geneſis in Hebræo haberi *In Filio*, pro *Hebræo* intelligitur Idioma Hieroſolymitanum, quod Hebraicum lato modo dicebatur, & literis Hebraicis ſcribebatur. In hoc ſiquidem idiomate, cuius reliquiæ adhuc apud Hebræos in Targum Ieroſolymitano hodie ſuperſunt, ſcriptum inuenitur בחוכמא ברא יהוה וגו׳ : *In Sapientia creauit Deus &c.* Per Filium Patris æterni, & in Filio, qui Sapientia Dei Patris eſt, creata ſunt omnia;

ex Prou. 8. 19. Sunt דרושים *Deruscim Sermones*, seù *Homiliæ* super Sectiones Pentateuchi laudatæ à R. Iacobo Abulahàphija, & excusæ Venetijs auctoritate Petri & Laurentij Bragadini apud Ioannem Coleonem anno שפ"א 381. minor. supputat. Christi 1621. in fol.

II. Est ספר כסף מוקק *Sèpher Chèseph Mezukàk Liber argenti purgati*, Tit. ex 1. Paralip. 29. 4. Sunt alij consimiles Sermones super easdem Sectiones Pentateuchi, & quandoq; in eandem Sectionem duo, vel tres inscribuntur Sermones diuersi. Editus ibidem cum approbatione eiusdem R. Iacobi Abulahàphija apud eosdem prænominatos Bragadinos, Impressore Ioanne Coleone anno שפ"ח 388. min. supputat. Christi 1628. in fol.

III. ספר מאור עינים *Sèpher Meòr enàim Liber luminis oculorum*, Tit. ex Prou. 15. ver. 30. Est Commentarius in librum עין ישראל *En Israèl*, vbi præter textum ipsius libri, qui plerumque prolixior est eo, qui in reliquis libris עין ישראל *En Israèl* reperitur, additur etiam expositio *Rascè*, seù R. Salomonis Iarchì in prima columna; in secunda verò habetur Commentarius huius nostri Auctoris *Iosiæ Pinti* indicati per abbreuiaturam הרי"ף *Harriph*, & incipit à מסכת *Massècheth*, seù Codice ברכות *Berachòth De Benedictionibus*, post quem sequitur Cod. שבת *Sciabbàth* pag. 44. ערובין *Eruuin*, pag. 79. פסחים *Pesachim*, pag. 91. יומא *Iomà*, pag. 99. סוכה *Succà* pagina 126. ביצה *Betzà* ר"ה *Rosc Hasciànà*, 184. תענית *Taanìth*, 142. מגלה *Meghillà*, 162. מועד קטן *Moèd katàn*, pag. 179. & חגיגה *Chaghighà*, pag. 186. Qui Codices ad Primam Partem libri

rum Chronologiæ, qui Christi natiuitatem statuunt an. mundi 3760. à quo num. sublatis 131. Ptolemæus Philometor reperiretur an. mundi 3629. iam Regnum obtinuisse. Profani autem Historici initium Regni eius ad annum mun. 3792. Olympiade CL. communiter reponunt, inter vtrumque computum assignata differentia annorum 163. vnde incertum remanet, quo anno præcisè Iasonis Historia in compendium redacta fuerit.

תקפ"ו **יאשיהו בן יוסף פינטו**

המכונה הרי"ף מפורטוגאל חבר ספר כסף נבחר והם דרושים על כל פרשיות התורה ונדפס בויניציה והונח בעיון כתרן כפי מה שאפשר והסכים ר' יעקב אבולעפייא שנת שפ"א לפ"ק בחצות השרים פייטרו ולורינצו בראגאדינו בבית יואני קאליון׃ והוא בדף אלף ; וגם כן חבר -

ספר כסף מזוקק והם דרושים על התורה והיתה עליו יד רבו יד רבי יעקב אבולעפייא הנ"ל והסכמתו היא מעכבתו ; ונדפס בויניציאה שנת שפ"ח לפ"ק בחצות השרים פייטרואלוויזי ולורינצו בראגאדיני בבית יואני קאליוני בדף אלף ; ועוד חבר

ספר מאור עינים והוא פירוש על ספר עין ישראל ומתחיל מחלק הראשון ממסכתא ברכות עד מסכתא חגיגה ששם שבת : ערובין ; פסחים : יומא ; סוכה : ביצה : ראש השנה ; תענית ; מגילה ; מועד קטן ; וחגיגה ; ובסוף הספר יש מפתחות מפורסות מכל מאמרים הנאים בספר עין ישראל חלק ראשון וגם לקוטות מחבור בית לחם יהודה למהרי"אס ; ונדפס בויניציאה שנת יש"עך בא" לפ"ק בחצות הקומיסאריאה ויינדראמינא והוא בדף אלף ; על ידי פראנצסקו וויגירי ;

586 R. IOSCIIA'HV BEN IOSEPH *Iosias fil. Iosephi Pinto*, abbreuiatè dicitur הרי"ף *Harriph*, origine Lusitanus, nostro æuo inter Iudæos vir doctus. Scripsit tres libros, qui in folio prodierunt Typis Venetis, quorum -

Primus vocatur ספר כסף נבחר *Sèpher Chèseph Niuchàr Liber argenti electi*, Tit.

En Israël spectant. In fine libri apposita est Tabula rerum præcipuarum, quæ in eo tractantur libro, & est compilata ab ea, quam in totum librum *En Israël* olim composuerat Rabbì Iudas de Modena sub nomine בית לחם יהודה *Beth lèchem Iehudà*. In hac autem tantum annotata sunt loca, quæ spectant ad Primam Partem huius libri. Laudatur hic liber ab eodem R. Iuda de Modena in suo disticho in principio libri impresso, sicut & à R. Iacobo Bar Mosis Leuita Poëta. Excusus est Venetijs anno ה'ת'ג' לפ'ק 403. min. supput. Christi 1643, auctoritate Commissariæ Vendraminæ apud Franciscum Viecerum. In fol. Est & alius liber cum hoc eodem titulo מאור עינים Vide *R. Azarias Min Haadumim*.

תקפ״ז **יגיסיפו** : עיין הגיסיפו יהודי לעולם בחלק שני סימן תע״ד דף תשפ״ב :

587 HEGESIPPVS. Vide *Hegesippus* cum litera ה. Par. II. num. 474. pag. 782.

תקפ״ח **יד אבשלום** שם הספר וכול פירוש על ספר משלי, ואיני יודע שם המחבר :

588 IAD AVSCIALO'M, *Manus Absalon*, Tit. libri ex 2. Sam. 16. 8. Hottingerus Class. I. Biblioth. Orient. inter Commentaria in Prouerbiorum librum illum reponit sine nomine Auctoris, Ego illum non vidi.

תקפ״ט **יד שערים** שם השעורים שחוזרין הלילה לעולם בהם כוללים אלו

א' לדעת אם החדשים שלמים או חסרים או כסדרן :

ב' לדעת מספר ימי השנה ושבתותיה :

ג' לדעת ימי ראשי חדשים :

ד' לערת ימי המועדים והצומות :

ה' לדעת הפרשיות בכמה לחדש :

ו' לדעת ההפטרות של כל פרשה ופרשה ובאיזה נביא היא :

ז' לדעת התקופות שחוזרין חלילה :

ח' לדעת המולדות לעולם :

ט' לדעת ר״ה לאילנות :

י' לדעת קלינדי של נוצרים לעולם :

יא' לדעת מקום הלבנה בכל יום ויום : וספר מכוונים טובים שלא מצאתי לכאן : נדפס עם רואה בשנת ס״ו על ידי ממונה נדפסו :

589 IAD SCIAARRI'M *Manubrium mensurarum*, seù *Manus portarum*. Titulus præfixus libro, qui de Calendario Iudæorum & Christianorum pertractat, Auctoris Anonymi. Complectitur Portas, seù Capitula vndecim hoc ordine.

I. *Ostendit modum cognoscendi Menses, An sint Perfecti, an Caui; an Verò sequantur secundùm proprium ordinem?*

II. *De numero dierum & hebdomadarum anni currentis inueniendo.*

III. *Ad cognoscendum diem Nouilunij.*

IV. *Qua die ingrediuntur festa mobilia, & Ieiunia.*

V. *Ad sciendum qua die mensis legendæ sint Parasciæ.*

VI. *Ad sciendum quænam Haphtaròth correspondeant suis Parascijs, & quibus in locis apud Prophetas inueniantur.*

VII. *De Tekuphis perpetuò inueniendis.*

VIII. *De Nouilunijs.*

IX. *Quomodo reperiatur initium anni plantarum.*

X. *De Calendis Christianorum.*

XI.

XI. *De loco Lunæ ad datum diem inueniendo*; & de alijs quamplurimis, quæ hic non apponuntur. Excuſus eſt Romæ anno ש״ז 307. min. ſupput. Chriſti 1547. apud Samuelem צרפתי *Tzarphathi Gallum*. In 12, Calendaria verò præter alios ediderunt Abraham Veziño Hiſpanicè, & Dauid Valenzo Italicè in 24.

תק״צ ר׳ ידידיה בן ר׳ יצחק גבאי

כף נחת בעל הדפוס בליוורנו שנת ת״י דפס את ספר ילקוט עם פירוש אברהם גדליה אשר כולות אלפכים לא היתה מלאכה : והחל לעשות ספר הזה אשר הובא מעיר ירושלם אבל לא היה לו די להדפיסו ; ומיכאל דיאס מוקאטו השלים כל עם ; שיחזיר לו בהוצאת הספר הלז כדי חיכה : עיין אברהם אשר המכלה בתחלת ספר ילקוט דפוס ליוורנו בחוף הים בטוסקאנה שנת ת״י לפ״ק לבריאת עולם ;

590 RABBI' IEDIDIA'H BEN R. ISAACI GABBA'I, Auctoris illius breuiſſimæ explicationis *Miſcnæ* nuncupatæ כף נחת *Caph Nàchath Volæ demiſſæ*, quæ in Scholis & extra per manus Iudęorum frequenter teritur. Hic noſter Iedidiàh anno 410. minoris ſupputationis à mundi exordio, Chriſti ſcilicet 1650. Liburni artem Typographicam exercere cæpit; ſed cùm incæpiſſet cudere librum ילקוט *Ialkùt* cum Commentario R. Abrahami Ghedaliæ, neque propter paupertatem, eum complere potuiſſet, nè huiuſmodi opus imperfectum remaneret, quidam R. Michaël Dias Mocato Hiſpanus ſuppetias tulit, ſicque totum librum in duos Tomos diſtinctum in fol. abſoluit, anno ſupra notato 1650. Vide in I. Parte R. Abraham Ben Samuelis Ghedaliâ numero 120.

תקצ״א ר׳ ידידיה בן הרב משה גאלנטי

בעל ס״ת חבר חדושים על מסכת יום טוב ג יבמות : וגיטין השמועות עקבתם הפירוש דרב יצחק אבוהב ; ונתכלו עם ס״ת ל׳ משה גאלנטי אביו שנדפסו בויניציאה שנת השמ״ח בדף ע״א ; עיין משה גלאנטי ;

591 R. IEDIDIA'H BEN HARRA'V MOSCE' GALANTE *filius Moſis Galante*. Scripſit quaſdam nouellas Explanationes, & Deciſiones ſuper Cod. יום טוב *Iom Tòu De die feſto*. יבמות *Ieuamòth De Leuiratu*, & גיטין *Ghittìn De Repudijs &c.* excerptas ex Ràu Iſaac Auuhàu, quæ inter Quæſita & Reſponſa Legalia Patris ſui Venetijs in fol. excuſa anno 5348. Chriſti 1588 pag. 71. reperiuntur. Vide *Moſes Galante*.

תקצ״ב ידידיה המכונה פילוני ; עיין פילונה יהודי מאליכסנדריה של מצרים :

592 IEDIDIA'H cognomento PHILO. Vide infra verbo *Philo Iudæus Alexandrinus*.

תקצ״ג רבי ידידיה מרודוס חבר ספר שו״ת ונמצא כ״י בוואטיקאנו ברומא :

593 R. IEDIDIA'H RHODIVS, ſcripſit *Quæſita & Reſponſa legalia*, quæ reperiuntur mſc. in Bibliotheca Vaticana. Papyr. in 4.

תקצ״ד רבי ידעיה בן אברהם הפניני

המכונה הבדרשי כתב אגרת וקראו בחינת עולם להיות הכול בו המאמרים כם יכמן ; חולשת וה התכולות הספל כהנהגת ההנלמה והיותו באופן מה מעוק לה׳ כדי לעורר המתיקים לכל נמשך אל הטומא וכו׳ ; ונדפס במונטובו כר׳ כמלוז רמ״ה עם פירוש : ובויניציאה שנת ש״ו ; ובפיראר״א שי״ב ; ובקראקא שט״ו ;

שמו: ונתרגם שנת ש״נ: ובפאריס, ובליידן בלשון לטין עם לשון העברי:

ב׳: וחבר ביאור על מאמרים למדרש תהלים וקראו לשון הזהב ונדפס בויניציאה שנת שנ״ג:

ג׳: וכתב אגרת התשובה אל יצחק ן׳ לטיף על הפילוסופיאה ונמצאת בווטיקאנו על קלף כרך שלם:

ד׳: וכתב להרשב״א כתב ההתנצלות כי הרשב״א החרים והסכים לגזרות שעשו קהלות ברצלונה שנת ה׳ אלפים ס״ה שלא ללמד בחכמת יוונית עד שיגיע התלמיד אל כ״ה שנים: עיין ס׳ יוחסין דף קל״ג, וס׳ שלשלת הקבלה דף כ״ח:

ה׳: וחבר ביאור על פירוש רבי אברהם ן׳ עזרא ונמצא בווטיקאנו כ״י: וכתב

ו׳: תפלה לשם וכל מלה ומלה מתחילין באות מ: ועוד נמצאת בווטיקאנו כ״י: וגם יש תפלה אחרת שמתחלת כל תיבה באות אחת משמות רבי׳ ידעיה פניני בר אברהם:

ז׳: יש אומרים שהוא חבר ס׳ מבחר הפנינים על מליצת החכמים הקדמונים ומשלי פילוסופים הראשונים ומוסרם ומבואם ומדבריהם ומידותם בכל ענין שאדם צריך אליו בחכמה וביראה ובמוסר ובדרך ארץ: ונמצא עם פירוש גלי שם המחבר נדפס בוויניציאו שנת רל״ה:

ח׳: וזה הבדרשי חבר ס׳ חותם תכנית על הדקדוק ונזכר בספר מקנה אברם דבלמש:

594 R. IEDAAIA'H BEN ABRAH'AM HAPPENINI', cognomento *Habbedarsci*, vel etiam *Habbedrasci*, natione Hispanus, floruit Barcinone anno 5058. Christi 1298. fuit doctrina, eloquentia, ac Poësi celeberrimus, quem Dauid Ganz in suo צמח דוד in sexto millenario ad annum 58. vocat *Iacobum*, sed malè, vt ex his, quæ de eo adducemus, apparebit. Scripsit eleganti stylo Epistolam, quam vocauit -

בחינת עולם *Bechinàth Olàm Examen mundi*, qua agit de Vanitate mundi contemnenda, & Regno Dei quærendo mira eloquentia, itaut Hebræus Cicero dici posset. Excusa primò fuit Soncini cum commentario ignoti Auctoris an. mundi 245. min. suppur. Christi 1485. vigesimo quarto mensis Chislèu.

Postea Venetijs anno 306. Christi 1546. per Cornelium Adel-Kinàd, alij legunt Adel-Kind, nos lectionem vulgarem Italam sequimur. In 4.

Subinde Ferrariæ anno 312. Christi 1552, apud Samuelem Ascarà Gallum, charactere quadrato cum punctis vocalibus, & duobus Commentarijs, videlicet, R. Mosis Aben חביב *Chauiu* in parte dextera, & R. Iosephi פראנסיש *Franses*, id est Franci, seù Galli in sinistra, cum præfationibus eorundem. In 4.

Deinde Cracouiæ cũ breuissimis Scholijs anno 315. Christi 1555. In 8. & -

Pragæ cum pleniori Commentario, anno 358. Christi 1598. eadem forma.

Tandem Parisijs cum versione Gallica è regione textus Hebraici Philippi D'Aquin, apud Io. Lacquehay anno Domini 1629. in 8.

Vltimò prodijt Lugduni Batauorum ex Officina Ioannis Maire, anno Domini 1650. Latina interpretatione & animaduersionibus illustrata ab Allardo Vchtmanno Linguæ Sanctæ Professore 1650. In 12.

2. Scripsit ביאור *Biùr Elucidationem* super מאמרים *Maamarìm Dicta allegorica*, quæ reperiuntur in מדרש תהלים *Midràsc Theillìm* antiqua expositione Psalmorum, quam vocauit לשון הזהב *Lescion Hazahàu Linguam auream*. Ex Iosue 7. 24. Excus. Venet. apud Danielem Zanetum anno שנ״ג 353, Christi 1593. In 4. & שנ״ט 359. min. supput. Christi 1599. eadem forma.

3. Scripsit אגרת התשובה *Igheretk hatteschuuà Epistolam responsiuam*, in qua 39. Quæstiones Philosophicas proponit cui-

tur illis fauere: nam huiuſmodi liber primò Arabicè ſcriptus fuit, vt idem Plantauit. aſſerit, & conuerſus in Hebræum à R. Mosè Aben Tybbòn, qui floruit anno Domini 1270. quo anno Euclidem Megarenſem tranſtulit ex Arabico in Hebræum, vt in Euclide habetur, ex eodem Plantauitio. Vbi ex Buxtorfio dicit, hanc tranſlationem factam fuiſſe in Montepeſſulano, & miratur, quòd Buxtorf. non dicat, nec indicet locū vbi id expiſcatus fuerit. Ego locum indicabo. Accepit hoc Buxtorfius ab Auctore *Scialſcel. hakkab.* pag. 54. b. Vbi longè ante finem, de R. Mosè Aben Tybbòn loquens hæc habet והעתיק ספר אוקלידים מערבי לעברי בעיר מונפלייר׃ שנת ה׳ אלפים ל׳ ליצירה׃ *Hic tranſtulit librum Euclidis ex Arabico in Hebræum in Vrbe Mompelier, anno mundi* 5030. Qui annus correſpondet anno Domini 1270. Vnde corrige typographica menda, quæ in I. Parte huius Bibliothecæ num. 163. in Euclide reperiuntur; nempè pro numeris 1210, & 4030. in annis Domini, & mundi repone 1270. & 5030.

Rabbi verò *Iedaaiàh* cognomento *Habbedraſcì* floruit anno mundi 5058. Chriſti 1298. ex Dauid Ganz in ſuo צמח דוד, quamuis ibidem pro R. Iedaaiàh legatur R. Iahakòb. Eiuſmodi error prouenit ex eo, quia iſti duo Auctores cùm idem cognomen בדרש *Bedràſc* habuiſſent, ambo ſynchroni, Hiſpani, & Barcinonenſes, Dauid Ganz librum בחינת עולם *Bechinàth O'lam*, quem attribuere debebat R. Iedaaiæ, attribuit R. Iacobo. De quo vide infra ſuo loco, ſcil. in *R. Iacob Bar Moſis Ben* עכסאי *Acſſài*, ſeù בדרש *Bedràſc*. Non eſt igitur veriſimile, quòd Moſes Aben Tybbòn cuidam R. Iſaaco Aben לטיף *Latiph.* & idem *Latiph* eas reſoluit. Reperitur mſc. in Bibliotheca Vaticana Pergam. in fol.

4. Scripſit התהנצלות *Habitnatzeluth Apologiam* contra הרשב״א *Harriſbà*, id eſt R. Salomonem Aben Addèreth, qui ſubſcripſit Decreto Synagogæ Barcinonenſis, an. 5064. Chr. 1304. quo vetabantur ſtudia Philoſophiæ (præter Medicinam) ante 25. annum ætatis diſcipulorum. Vide *Iuchaſsin* pagina 133. & *Scialſcel. hakkab.* pag. 58. & 60.

5. Scripſit ביאור *Biùr Elucidationem* Commentarij R. Abrahami Aben Ezræ in Pentateuchum, quo illius difficiliora loca explicantur. Extat mſc. in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4.

6. Compoſuit תחלה לשם *Theillàh Laſcèm Precationem ad Deum*, cuius dictiones omnes incipiunt à litera מ. Aſſeruatur mſc. in eadem Bibliotheca Vaticane Papyr. in 4. Hæc ſub nomine בקשה *Bakaſcià Petitionis* Hebraicè punctis vocalibus adornata, Latinè explicata, & notis illuſtrata, opera ac ſtudio Hilarij Prachij Ligio-Sileſij, Lipſiæ prodijt, typis Ioann. Erici Hannij 1662. in 4. vbi ſequitur.

Alia conſimilis Oratio Rhythmica, cuius ſingulorum verſuum primæ dictiones incipiunt à literis nominis & cognominis Auctoris, componuntque *Rabbi Iedaaiàh Penini Bar Abraham.*

7. Ex ſimilitudine cognominis huius Auctoris, cum nomine illius libri, מבחר הפנינים *Miuchàr Happeninìm Selectarum Margaritarum*, quidam eundem librum, eidem R. Iedaaiàh attribuunt, vti Plantau. ſed temporis ratio non vide-

595 R. IEDAAIA'H BEN R. SCEMAAIA'H, ſunt qui dicunt compoſuiſſe librum Cabaliſticum ſub nomine.

ספר מקוה ישראל *Sèpher Mikuè Iſraël Liber expectationis, ſeù ſpei Iſraëlis*, Tit. ex Ierem. 14. 8. de eo Hottingerus in Biblioth. Or. Claſſ. VIII. tit. *Theologia Kabbaliſtica*, eumque nominat R. Iedaiàh fil. R. Scemaiah; ſed Buxtorfij fil. in Appendice ad Bibliothecā Rabbinicam, Auctorem huius libri Cabaliſtici facit quendam R. Iudam Ben Schemaiàh, non Rabbì Iedaaiàh Ben Scemaiàh, dicitque, eum eſſe Codicem mſc. At ipſemet Hottingerus in eadem Claſſe VIII. non longè à ſuperiori, iterum eundem librum ſub nomine R. Iudæ Ben Scemaiàh nobis proponit. Sed quia Hottingerus vniuerſum ſuum librorum Hebræorum catalogum ferè ex Buxtorfio compilauit, non animaduertit, Buxtorfium duos tantùm libros ſub hoc nomine מקוה ישראל exhibere, vnum Ritualem R. Iſraëlis, alium Cabaliſticum R. Iudæ Ben Scemaaiàh, non R. Iedaaiàh, vt ipſe fingit. Vide *R. Iudas Ben Scemaaiàh*.

תקצ״ו רב יהודאי גאון היה בדור השלישי של גאונים כמו שאומר בעל ספר הקבלה בסדר גאונים וזה לשונו: הדור הג' של גאונים בפומבדיתא לאחר פטירת רב ששא בשנת ד' אלפים תקי״ח היה לראש בפומבדיתא רב ערי הכהן מנהר פקוד ח' שנים, ומת בשנת ד' אלפים תקי״ט: ואחריו רב אחא חצי שנה ונפטר באותה שנה: ואחריו רב יהודאי ג' שנים ונחנס ומת בשנת ד' אלפים תקכ״ב והוא חבר הלכות פסוקות והלכות גדולות קצנם: וסגי נהור היה: אם כן לא היה אמת אשר אומרים כי זה יהודאי גאון הוא היה מחבר הלכות גדולות כי בעל זה הספר היה רבי שמעון קיירא כמו נראה בספר של הראב״ד זכר לקבלה:

bòn annis ſuprà 30. vel circiter ſenior *Habbedraſcì* voluiſſet iunioris Opuſculum, & forſan ſui diſcipuli ex Vulgari Arabica in Hebræā transferre linguam.

Buxtorf. eundem librum מבחר הפנינים attribuit R. Salomoni Ben Gauiròl, ſeù Gebiròl, prout ipſe teſtatur, ſe vidiſſe in præfatione libri שקל הקדש R. Ioſeph Kimchì, quem mſc. apud ſe habebat. Quicquid ſit, certum eſt, hunc eſſe librum valdè commendatum apud Hebræos, & in eo contineri ſelectas margaritas Sapientiæ, Apophtegmatum ſcil. & ſententiarum antiquorum Philoſophorum, tùm Arabum, tùm Græcorum, primò conſcriptū Arabicè ſub nomine מבחאר אלגואהר *Machtàr Alguahàr*, poſtea verſum Hebraicè a R. Iuda Aben Tybbòn de Siuilia, ſeù Hiſpalenſi. Fuit primò impreſſus Soncini per filios R. Ioſue Ben Iſraël Nathàn iuſſu patris ſui, literis quadratis, & cum commento Anonymi, literis Rabbinicis, anno רמ״ד 244. min. ſupput. Chriſti 1484. In 4. Fuit etiam excuſus Cremonæ apud Vincentium Conti an. 318. Chriſti 1558. cum eodem commentario. De hoc libello vide infra in *R. Salomon Ben Gebiròl*.

8. Idem הבדרשי *Habbedarſcì* (neſcitur tamen an ſit hic noſter *Iedaaiàh*, an *Abrahamus* eius pater) compoſuit librum de Grammatica, quem vocauit חותם תכנית *Chothèm Tochnith Sigillans diſpoſitionem*, Tit. ex Ezechiele 28. 12. Huius meminit R. Abraham de Bàlmes in ſuo מקנה אברם litera h. 2. & videtur agere de re Grammatica.

תקצ״ז רבי ידעיה בן ר' שמעיה: יש אומרים שחבר ספר מקוה ישראל והוא על הקבלה:

596 RA'V IEHVDA'I GAO'N, *Magister Iudas sublimis*, Rector Academiæ Pumbeditanæ in Babylonis Prouincia, ætate tertia Gaonitarum claruit, circa annum mundi 4515. Christi 755. nam secundùm הראב״ד *Harrauàd*, post Ràu Addà rexit Academiam ג׳ שנים ומחצה ומת בשנת ד׳ אלפים תקכ״ג׃ *tribus annis cum dimidio, & mortuus est anno* 4523. Christi 763. Fuit סגי נהור *multæ lucis*, id est *cæcus* per antiphrasin, sic enim cœcos vocare solent, ne si proprio vocabulo עור *Iuèr* eos vocarent, cœcitatem eis exprobrare viderentur, vocant autem eos dialecto Targumica סגי נהור *Saghì Nahòr*, vel planè Hebraicè מאור עינים *Meòr Henàim Lumen oculorū*, vt scribit *Iuchass.* pag. 118. Scripsit secundùm omnium consensum -

הלכות פסוקות *Halachòth pessukòth Lectiones decisas*. Sunt enim Sententiæ legales ex הלכות גדולות *Halachòth Ghedolòth Lectionibus magnis* (est liber cum hoc titulo) compilatæ. Ita הראב״ד *Harrauàd* in libro Cabalæ סדר גאונים ætate tertia: Samuel Algazæus in ספר תולדות אדם pag. 5. b. & Dauid Ganz in צמח דוד ad ann. 515. millenarij quinti, vbi eum vocat fil. Nachmàn, vti priùs fecerat *Iuchassìn* pag. 118. circa finem. Vnde non immeritò à Buxtorfio, & Plantauitio in sua Bibliotheca Rabbinica harum Decisionum Auctor vocatur R. Iehudàh Bar Nachmàn, & ad annum Domini 755. refertur, ex eodem Rabbì Dauid Ganz: nam annus 4515. respondet anno Domini 755. quo anno floruit Iehudài hic noster.

Verùm Scriptor שלשלת הקבלה *Scialscèleth Hakkabbalà* pag. 36. b. circa principium huic Auctori attribuit quoque prædictum librū *Halachòth Ghedolòth*: Quamuis (inquit) *iste Ràu Iehudài* (vel יהודה *Iudas*, vt ipse habet) *fuisset* סגי נהור׃ ועם כל זה חבר ספר הלכות גדולות *cæcus; nihilominus composuit librum Halachòth Ghedolòth*: & adducit auctoritatem מרדכי פרק אלו מגלחין *Mordachì Pèrek ìllu megalachìn*. In eadem sententia est R. Moses de Kòtzi in præfatione huius libri. Sed hæc opinio videtur esse falsa: nam in hoc eodem libro הלכות גדולות cap. 7. ברכות pag. 10. col. 1. circa finem fit mentio huius Iehudài Gaòn in tertia persona: nam ibidem legitur: אקשו ליה רבנן למר רב יהודאי גאון וכו׳׃ *Obiecerunt Rabbanan Mar R. Iehudài Gaoni &c.* Ergo iste, qui loquitur, est alius à Ràu Iehudài Gaòn: nisi dicere velimus eum loqui de alio Iehudài Gaone, cùm duo fuerint Ràu Iehudài Gaonitæ ambo synchroni, quorum primus fuit רב יהודאי בר מר רב נחמן *Ràu Iehudài Bar Mar Ràu Nachmàn*, & secundus רב יהודאי בר מר רב אחונאי *Ràu Iehudài Bar Mar Ràu Achunài*. Vtriusque meminit *Iuchassìn* pag. 118. in fin. & ibidem b. circa principium. Hoc idem obseruauit Auctor צמח דוד ad annum 500. quarti millenarij, in *R. Simeone* קיירא *Kaijèra*, quem Auctorem *Halachòth Ghedolòth* agnoscunt omnes citati Auctores, licèt Auctor *Scialscel. Hakkab.* pag. 36. b. multiplicet libros *Halachòth Ghedolòth*, & alium attribuat *Iehudài Bar Nachmàn cæco*, & alium *R. Simeoni Kaijeræ*.

Cæterùm de huiusmodi *Halachòth Ghedolòth*, vide in R. Simeone Kaijèra, quem verum Auctorem harum *Magnarum Lectionum* etiam nos agnoscimus.

תקצ״ז יהודה איש-קרייותא

תלמיד ושליח של ישוע משיחנו והוא מסר את רבו בידי היהודים והם נתנו לו לשכרו שלשים כסף : ובאשר ראה יהודה את ישוע רבו כי הוא נתחייב למות ויִנחם וישיב השלשים הכסף לראשי הכהנים ולזקנים לאמר חטאתי למסור דם צדיק והם אמרו לו מה לנו אתה תראה : והוא השליך הכסף בהיכל הלך משם והלך ויתלה עצמו בחבל ויחנק : ונשפך תוכו כלו רחמים ואמרו כי יהודה איש-קרייותא הנה צדיק ומסר את המשיח ליהודים להמית את הגאולה ולהקים דברי ישעיה (ס׳ : כב׳ :) אני יהוה בעתה אחישנה : ועל כן כתבו ספר אבן גיליון על שם אותו הרשע וקראו אבן גיליון כפי יהודה איש-קרייותא ואמר לזמן כברך אותו הספר ונעקרו ואת העיונות מהעולם :

597 IEHVDA'H ISC-KARYOTA *Iudas Iscariotes* vnus è duodecim Domini Apostolis, Magistrum suum vendidit Iudæis; recepto pretio triginta denariorum. At videns eum damnatum ad mortem, pœnitentia ductus retulit argenteos; eosque proiecit in Templo. De Dei autem misericordia desperans, abijt, & laqueo se suspendit, crepuitque medius, & diffusa sunt omnia viscera eius. Patrem habuit Simonem pariter Iscariotem (Ioan. 6.72. & 13. 2.) De quanam Prouincia, Vrbe, Vico, aut loco Iudææ fuerit Iudas, aut Simon pater eius, clarum aliquod ex Sacris literis non habemus documentum. Et quidem ex cognominibus antiquorum Hebræorum nos non raro deuenire possumus in notitiam patriæ ipsorum. Huius rei exempla plurima habemus in Miscnicis Codicibus, quibus per huiuscemodi cognomina patriã Rabbinorũ deprehendimus. Cod. *Auòth* cap. 1. num. 3. & alibi. *Antigonum* in loco dicto *Sochò* ortũ fuisse, quia איש סוכו *Isc Sochò*, id est *Vir Sochæus* ibidem vocatur. *Iosè Ben Ioèzer* איש צרידה

Isc Tzeredà. *Iosè* איש ירושלם *Isc Ierusciala̋im de Ierusalem*. *R. Iosè Bar Iehudà* איש כפר הבבלי *Isc Caphèr Habbauli de Villa Babylonica &c.* Hinc docemur, Iudam proditorem dictum fuisse Iscariotem ad modum & normam eo tempore vsitatam, vt in allatis exemplis. Vnde scribendum videtur איש-קרייותא *Isc-Caryota*, id est *Vir Caryotæus*, & de loco *Caryota* nuncupato. Neque officit scriptio Græca Ἰσκαριώτης, & Latina *Iscariotes* vnica voce, non duabus nomen exprimens, & quod Græcè habeatur per ι *Iota* non verò per υ *Ypsilon* literam conuenientem *Caryotæ*, seu palmulæ Græca origine. Nam frequentissimum est in quouis idiomate duas voces iungere, vt in Hebræo צל מות *Tzalmàuet*, id est *Vmbra-mortis*, quæ legitur צלמות *Tzalmàuet* Isa. 9. 2. Quod verò Græci non scripserint cum υ *Ypsilon*, ideò est, quia Hebraicam vocem expresserunt, non attendentes Græcæ nominis origini.

Dices, Si Iudas proditor dicitur *Iscariotes* à loco *Caryota*, assignandus est hic locus, vbinam fuerit, nè videatur fictitius, cùm in Tabulis Cosmographicis non reperiatur.

Respondeo, Caryotæ locum reperiri in Terra Canaanitide, licèt in Tabulis Chorographicis Terræ Sanctæ scriptus non sit, non enim omnia loca huius Terræ scripta fuerunt ab ijs, qui Tabulas huiuscemodi confecerunt. Ad hunc igitur laborem in consilium vocandi sunt etiam ij, qui eam Terram inhabitarunt, curiosissimè inuestigarunt, & vniuersam peragrarunt: isti sunt Talmudistæ Ierosolymitani, & Babyloniorum quamplurimi, qui Terram Sanctam

in-

excepto Babylonio, & vlterioribus Orientem versus &c. Ex hoc Ierichuntino agro pleno habitationibus & Caryoticis Palmetis, non mirum est, si ij, qui in his Villis & populationibus primam lucem aspiciebant, Caryotæ cognominarentur, vel ab hisce Palmetis, vel à vino Caryota Caryotis dactylis expresso. Vnde Iudam proditorem non leui coniectura in hac Regione natum, vel ex ea originem duxisse, affirmare poteris, cognominatumque fuisse איש־קרייוטא *Isc-Caryotam Virum Caryotæum*, id est ex loco Caryotis abundante. Nisi dicere volueris *Isc-Caryotam* denotare *Virum Vinosum* & *vertiginosum*, qualis fortassis Iudas fuerat. Caryotum quippè vinum capiti iniquum erat ex Plinio iam laudato.

Talmudistæ autem, qui de hisce Caryotis mentionem faciunt, videndi sunt in Ghemarà Cod. *Berachòth* cap. 7. pag. 50. b. & Cod. *Auodà Zarà* cap. 1. pag. 14. b. & de Ierichuntini agri delitijs, atque Balsamo inibi adolescente Cod. *Berachòth* c. 6. pag. 43. vbi Ràu Chasdà, quærenti de formula benedictionis super Balsamũ instituenda, respondet R. Iudas ב׳א׳ בורא שמן ארצנו *Benedictus &c. creans Vnguentum terræ nostræ.* vbi Glos. *Vnguentum est* שהיה גדל ביריחו ועל שם הריח היתה נקראת יריחו והוא פנג האמור בספר יחזקאל יהודה וארץ ישראל המה רוכליך בחיטי מנית ופנג כך ראיתי בספר יוסף בן גוריון׃ *quod adolescit in Iericho, & propter odorem* (bonum) *vocatur Iericho, & ipsum est Pannàg memoratum in libro Ezechielis* (cap. 27. 17.) *Iudas & terra Israelis institores tui in triticis numerosis & Pannàg Balsamo &c. Sic vidi in libro Iosephi Ben Gurionis.* Hactenus Glossa Talmudica. Ex

inuiserunt, & eius loca diligenter annotarunt. Nec desunt Auctores Græci & Latini, qui huic loco, & regioni Caryotanæ lucem attulerunt, vt statim apparebit.

Caryota itaque est planities Ierichuntinæ Vrbis ab Ierusalem distans (ex Iosepho de bell. lib. 4. cap. 27.) circiter 150. stadijs, seù milliarijs 18. Atq; ita vocabatur à Caryotis, quibus hæc planities abundabat. Caryotæ autem erant palmulæ, quæ spontè ibi tantummodò nascebantur, nec aliò transplantatæ viuebant; vnde Varro de re rust. lib. 2. Caryotas has palmulas, quæ in Ierichunte sponte gignuntur, inuectas in Italiam parere non posse asserit. Ex harum palmularum dactylis copiosissimum & generosum vinum exprimebant, sed capiti noxium, de quo Plinius lib. 13. cap. 4. *Ab his*, scilicet palmis, inquit, *Caryotæ maximè celebrantur, & cibo quidem, sed & succo vberrimæ, ex quibus præcipua Vina Orienti, iniqua capiti, vnde pomo nomen. Sed vt copia ibi atque fertilitas* (scilicet in Æthiopia) *ita nobilitas in Iudæa; nec in tota, sed Hierecunte maximè.* Harum palmularum Palmeta quamplurima visebantur in hac Ierichuntina planitie, quæ & alijs Palmetis, Hortis irriguis, Villis, & habitationibus abundabat, teste Strabone in Geogr. lib. 16. vbi Ierichum, & Ierichuntinum agrum his verbis describit: *Ierichus est planities montibus circumdata, quæ in Theatri speciem ad ipsam alicubi declinat, locus ferax, palmis abundans spatio stadiorum C. totus irriguus est, & habitationibus plenus. Ibi & Regia est, & Balsami Paradisus, &c. Palmetum, quod palmam Caryotam fert, alibi nullum est,*

sami plantæ è Iericho.

Sed à Iericho ad Iudam Iscariotem? Eum ita dictum putamus à valle hac Ierichuntina Caryotis abundante, in qua fortè natus est, vel ab ea originem duxerat, quia & pater eius Simon pariter Iscariotes cognominatur à Ioanne cap. 13. 2. Cognomen igitur *Iscariota* videtur esse proprium istius familiæ, quòd, vel iste Simon Iscariota, vel maiores ipsius in hac Caryotarum regione nati, vel inde egressi, Iscariotæ cognomen retinere voluerint.

Aduersùs autem hanc איש-קריוטא *Iscariota* vocem, & ipsius etymologiam oppones scriptionem Syriacam. Cùm enim Syra lingua sit (vt ferunt) eadē ac Chaldęa, vsq; ad aduentum Dñi, imò vsq; ad hodiernum diem pura, & integra conseruata, & quæ tempore Christi vernacula erat, quod apparet ex locis in N. Testamento citatis, paruipendenda non est, sed linguis omnibus præferenda, nedum Græcæ & Latinæ, sed etiam Hebraicæ, vtpotè omnium linguarum antiquissima, & prima, & qua nostri primi parentes locuti sunt: Hac itaque lingua non scribitur Ἰσκαριώτης *Iscariotes* vt Gręcè & Latinè, neque איש-קריוטא *Isc-Caryota* vt Hebraicè hic, sed ܣܟܪܝܘܛܐ *Scariuto*, vti videre est in Nouo Testamento Syriaco, & apud Tremellium in eodem characteribus Hebraicis exarato, vbi ita scribitur סְכַרְיוּטָא abiecta prima voce איש, & mutatis ש in ס, & ק in כ, ex quibus mutationibus tota etymologia איש-קריוטא *Isc-caryota* corrumpitur, & euanescit.

Resp. In hac obiectione duo principaliter contineri. Primum est, quòd lingua Syriaca, quæ hodie apud quamplu- Ex quā duo potissimùm colligimus ad rem nostram. Primum, quòd propter fragrantiam plantarum hortensium veluti rosarum (nam & plantatio rosæ in Iericho erat & præcipuè Balsami) ipsa Ciuitas vocata fuit Iericho, à ריח *Rèach odore bono*; & ob abundantiam palmarum à Scriptura, Deut. 34. 3. dicta fuit עיר תמרים *Ciuitas Palmarum*, inter quas innumeræ Caryotæ erant; ita vt non immeritò vocari potuisset hæc Ierichuntina planities, Caryotæa Regio.

Secundum, quòd Vrbs Iericho, & Regio ipsa Ierichuntina vocabatur פנג *Pannàg* ob copiam Balsami: nam פנג *Pannàg* אפרסמון הנקרא בלסמון *Balsamum* vertitur à Iosepho Ben Gurionis, vt notat etiam Dauid Kimchius ad locum Ezechielis allatum. Hinc Versio Vulgata laudanda est, quæ vocem פנג *Pannàg Balsamum* vertit. Huius Balsami naturam & facultates nonnulli describunt, sed nulli meliùs quàm Strabo lib. 16. Geograph. *Balsamum*, inquit, *planta aromatica est & fruticosa, cyslo & terebintho persimilis. Eius corticē scindentes succum in vasis suscipiunt tenaci lacti persimilem: susceptus autem in conchis coagulatur, capitis dolores, & suffusiones oculorum incipientes, & hebetudinem visus mirificè sanat: quare in pretio est, eò præsertim quòd hic solùm nascitur. &c.* Hodie non reperitur ampliùs in Iudæa, sed quo casu, aut euentu id acciderit, incertum prorsùs est. Fortè ex præpostera incisione corticis plantæ omnes omninò periere (nam si ferro scindantur, pereunt) vel tempore incursionum barbarorum, Persarum, & Turcarum, cùm Palæstina à Romano Imperio euulsa est, eradicatæ fuerunt Bal-

dem quis negare posset, cùm à diuersis Auctoribus ortum habuerint ambæ; Chaldæa ab Arphaxad, vti vult Hieronymus in quæstione in Genes. Syra ab Aram, vt idem Auctor ibidem tradit. Attamen cùm plerique recentiorum Syriacam linguam cum Chaldaica confundant, confusionem istam illis pro nunc permittere libet, & de Chaldaica lingua sub Syriacæ linguæ nomine cum ipsis loquar, nec vnam ab altera distinguam, nisi tantùm cùm necessitas postulauerit.

Vtrùm verò huiusmodi Syriaca lingua vsque ad præsentem diem pura & illibata, veluti in suo exordio fuerat, conseruata sit, respondeo negatiuè. Quia tempore Danielis, quo magis vigere debuisset lingua hęc Syriaca pręcipuè in Regia Nabuchodonosoris, ex ipso Daniele colligimus, iam tunc eandem adeò fuisse corruptam, vt alia omninò lingua censeretur à Chaldæa diuersa: nam cùm Sapientes Chaldæi, qui Chaldaicam linguam veluti in doctrinalem conuersam calluissent, somnium coram Rege interpretaturi, non lingua Chaldaica, sed vt à Rege linguæ huius ignaro, intelligerentur, Syriaca vulgari sunt lingua locuti, Daniel. c. 2. versic. 4. Igitur lingua hæc doctrinalis Chaldæorum ignota erat Regi, cùm crediderit in ea sitam esse omnem scientiam rerum futurarum; at quia sua spe frustratus fuerat, nam somnium suum Sapientes Chaldæi indicare non valuerant, ideò omnes doctos & sapientes in hac lingua, inter quos connumerabatur Daniel, & socij eius, iussit occidi. Ibidem ver. 12. & 13. Itaque lingua hæc Syriaca, seù Chaldaica doctrinalis tempo-

plurimas Orientales Nationes doctrinalis censetur, sit eadem ac Chaldaica antiqua, & quòd vsque in hodiernum diem pura & illibata conseruata fuerit. Secundum est, quòd hæc Syriaca lingua sit omnium linguarũ antiquissima (Hebraica etiam non excepta) & eadem sit ea, qua vsi sint Protoparentes nostri; & consequenter quòd debeat esse norma & regula, ad quam reuocanda sint nomina propria, & cognomina virorum, &c. quæ in S. Script. reperiuntur. Quæ omnia si ad exactam veritatis limam reuocare voluerimus, longa admodum dissertatio instituenda esset, à qua tamen in hoc loco abstinendum esse omninò non censemus; quamuis cuipiam extra chorum choreas ducere immeritò videamur: Non enim aliter huic obiectioni satisfacere possemus.

Dissertatio de antiquitate linguæ Hebraicæ contra Syros & Chaldæos.

VT Linguæ Sanctæ Hebraicæ antiquitas & dignitas clariùs dignoscatur de lingua Syriaca in controuersiam adducta duo sunt inuestiganda. Primum est nomen in Hebraico textu, distinctio à Chaldaica, & permanentia. Secundum est eius antiquitas. Quoad primum, Syriacam linguam in textu Hebraico Sacræ Scripturæ nuncupari ארמית *Aramit* seù *Aramæam*, constat ex eo, quòd hanc vocem, sicut הארמי *Haarami Aramæum*, semper Vulgata *Syriacam* & *Syrum* transfert.

At quòd hæc lingua Syriaca fuerit eadem cum Chaldæa, rationabiliter qui-

Christi hìc agatur, sequeretur quòd Syri fuissent Hebræi, quod nullatenus dicendum est. Ergo illæ voces Ierosolymitanæ fuerunt, & non Syræ, sicut & omnes aliæ, quæ in Nouo Testamento similes reperiuntur. Quòd si & Syri iisdem vsi tunc fuerint, conuincitur eandem linguam Syriacam magis ac magis tempore Christi fuisse corruptam & deprauatam, cùm vulgus Ierosolymitanum imitarentur Syri. Quid igitur mirum, si cum eodem vulgo vocem איש־קריוטא *Isc-Caryotam* in ܣܟܪܝܘܛܐ *Scariùto* Syri corruperint, & secundùm quod vernaculè proferebant, vernaculè etiam illam scripserint in Euangelio Syro? Argumentum igitur ex lingua hac Syriaca petitum contra איש־קריוטא *Isc-Caryotam* nihil probat, aut alicuius est ponderis.

Quoad secundum, nempè quòd hęc eadem lingua Syriaca sit omnium linguarum antiquissima, & ea vsi sint nostri primi parentes. Resp. Si hoc de lingua Syriaca, quæ modò doctrinalis est, intelligatur, falsum omninò est. Nam cùm iam constet, tempore Danielis eam fuisse impuram, & Christi æuo admodum deprauatam, posterioribus subinde ætatibus, pręcipuè sub Arabibus totum ferè Orientale Imperium occupantibus, eandem totaliter in vulgo deperditam fuisse, & tantummodo in Codicibus veluti doctrinalem conseruatam fuisse, procul dubio fatendum est. Quis igitur tam animosus erit, qui pręsentem Syriacam linguam à tot tantisque externis Nationibus exagitatam eandem esse cum ea, qua nostri protoparentes in mundi exordio vsi sunt, asserere audeat?

Si autem intelligatur de antiquissima illa Syriaca, seù Chaldaica lingua quam Scri-

pore Danielis omninò erat vulgo ignota, cùm tantùm conseruaretur in libris; nempè apud vulgus adeò corrupta & deprauata erat, vt nil de prisca illa lingua Chaldæa reliquum cerneretur, nisi solum nomen Arameæ & Syriacæ linguæ. Quòd si quis doctrinalem hanc Chaldaicam linguam nosse voluisset, necesse illi erat studio & labore eam sibi comparare à Magistro peritissimo: & hoc est quod in eodem Danielis libro legitur cap. 1. 4. Danielem cum alijs pueris introductum fuisse in Palatium Regis, vt Magister Eunuchorum eos doceret ספר ולשון כשדים *Librum & linguam Chaldæorum*, id est linguam Chaldaicam doctrinalem asseruatam in libris; nec enim opus erat, vt huiusmodi pueri instruerentur in lingua vulgari Syriaca, cùm eam ex vsu & consuetudine loquendi cum nobilibus & ingenuis pueris Babylonijs, in Regis Palatio versantibus de facili addiscere potuisse. Itaque si prisca lingua Syriaca, quam recentiores Chaldaicam vocant, tempore Danielis ita deprauata erat in vulgo, vt neque in Regio Palatio ampliùs intelligeretur: quid dicendum erit tempore Christi Ierosolymis fuisse, vbi Syri cum Hebræis permixti, non Syriacè loquebātur, sed idiomate proprio Ierosolymitano? Testatur id Apost. Petrus Act. 1. 19. qui vocem חקל דמא *Aceldama Ager sanguinis* referens, non dicit, has voces ܚܩܠ ܕܡܐ esse idiomatis Syriaci, aut Chaldaici, sed ita vocari τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν *proprio idiomate*, nempè Ierosolymitano, seù vulgari Hebręo *Ager sanguinis*: nam si de idiomate Syro Apostolus intelligere voluisset, cùm de agro empto à Iudæis ex pecunijs, & pretio sanguinis

tem Religionis vnitas, & veri Dei cultus, cæptus est in Adamo, & per Enos ad Noë, ad Heberum, ad Abrahamum, & vsque ad secundum Adamum, nempè ad Christum, propagatus est primò in Synagoga, & subinde à Christo per Petrum, aliosque Petri Successores Summos Pontifices per vniuersum mundum dilatatus, & vsque ad finem mundi in vniuersa Catholica Christi Ecclesia illæsus & illibatus, conseruabitur, Christo id promittente: *Ego pro te rogabo Petre Vt non deficiat fides tua*, Lucæ 22. 32. Hæc Dei Ecclesia cùm in vnica familia & natione à Noë per Scem vsque ad Christũ conseruanda fuisset, congruum erat, vt hæc Scemi familia, vno eodemque idiomate ac lingua loqueretur, ne per variarum linguarum diuisionem vnitas vnius moris in Domo Dei, in prauos & deuios cultus distraheretur & confunderetur. Quoniam autem hæc Scemi familia Diuini cultus conseruatrix fuerat per Heberis familiam propaganda; hinc factum est, vt lingua illa vnica, ac sacrosancta, qua Adam Deum coluerat, & ad Scem per Noë peruenerat, singulari Dei munere, ab Heberi nomine *Hebræa* vocata, vnà simul cum Religione & cultu veri Dei perpetuò in Synagoga pura & illibata conseruata fit. Huius rei veritas manifesta fit, percurrendo (serie nunquam interrupta) ab Adamo ad Christum, & à Christo vsque ad hæc nostra tempora: nam ab Adamo vsque ad diuisionem linguarum vnica tantùm lingua fuit, dicente Scriptura Gen. 11. 1. *Erat autem terra labij Vnius, & sermonum eorundem*.

Tempore autem diuisionis linguarum, quæ facta est, quum homines ne-

Scriptura ארמית *Aramith Arameam* appellat, cuius Auctorem alij vel Arphaxadem, Assurem, Aramum, vel Chemuelem (qui teste Scriptura Gen. 22. v. 21. pater Syrorum fuit) Auctorem faciunt; rotundè etiam nego, hanc fuisse primigeniam linguam, quam Deus in Adam inseruit, & qua in locutione sit vsus. Et probo: Quia hæc lingua quænam fuerit, hodie assignari non potest, cùm ampliùs non extet, nec in mundo reperiatur, ergo. Nec dici potest quòd sit illa, qua hodie loquuntur Chaldæi, qui in Mesopotamia, vel in Balsera, vel etiam in Æthiopia habitant, quia cùm istæ linguæ variæ sint, nec omninò inter se cõueniant, vtpotè vulgares (non enim in vulgo integrum aliquid, præsertim in locutione diù conseruatur) non potiùs illa, quàm ista erit dicenda primigenia lingua Chaldaica. Ergo nulla istarum.

Instabis: Si lingua illa antiquissima Chaldæa, seù Syriaca pura & illibata conseruata non est, nec vlla ex linguis quæ hodie dicuntur Syriacæ, vel Chaldaicæ, huiusmodi puritatis prærogatiua gaudent, nulla prorsùs lingua erit dicenda primigenia, quia cæteræ omnes, quæ in mundo sunt linguæ, eandem expertæ sunt mutationem, nec vllam antiquissimam puritatem retinuisse probare possunt. Ergo.

Resp. Vt in tot linguarum multitudine, quæ hodie sunt in mundo, antiquissimam linguam ostendamus, recurrendum est ad veræ Religionis vnitatem, & puritatem. Vera siquidem Religio vnica esse debet, atque purissima. *Vna est Columba mea, perfecta mea*, inquit Scriptura Cant. 6. 8. Eiusmodi au-

redibimus; scilicet ad Hebræam.

Nec obstat illud Apost. 1. Cor. 13. v. 8. *siuè linguæ cessabunt*, quia Apostolus non dicit: Lingua cessabit, sed *linguæ*, vt inde colligatur, quòd multitudo & diuersitas linguarum cessabit in Cælo, retenta vnica & prima lingua, quam Deus protoparenti nostro principiò indiderat. Ita quamplurimi Auctores citati à Cornelio à Lapide in Comment. super 1. Cor. 13. 8.

Dices: Quomodo in Abrahamo lingua Hebraica potuit conseruari, si ipse huiusmodi linguę ignarus erat, cùm fuisset Chaldæus, & Chaldaicè loqueretur? nam exijt de terra Chaldæorum. Act. 7. ver. 4.

Adde, quòd Abraham post confusionem linguarum natus est de patre Idololatra, vt dicitur Iosue 24. 2. *Thare pater Abraham & Nachor seruierunt Dijs alienis*. Ergo lingua Hebraica, qua fideles vtebantur in cultu Diuino intermissa fuit à patre, & auo Abrahæ. Ergo Abraham non Hebraicè loquebatur, sed Chaldaicè, vti & patres eius.

Resp. Abrahamum linguæ Hebraicæ ignarum fuisse nego. Chaldæum verò dici, quia natum in regione, quæ Chaldæa vel tunc vocabatur, vel postea vocata est, & in qua regnabat Nembrod scilicet in Babylone: nam Reges Babylonis Chaldęi erant. 1. Esdr. 5. 12. Linguam autem Hebraicam ab Hebero, Sèmo, & Noë Abrahamum didicisse dicicimus, à quibus in cultu veri Dèi instructus fuerat, vt dicitur in libro הישר *Haijasciär* Sect. *Nòach* pagina 10. b.

וישב אברם בבית נח וידע אברם שם את יהוה ואת דרכיו ויהי אברם עובד את (׳׳׳) כל ימי חייו׃

nequam Turrim ædificabant Babylonicam, adhuc viuebant illi SS. Patriarchæ Noë, Sem, Heber, & Abraham, qui huiuscemodi impiorum hominum conatus prohibere non potuerunt. In his enim primigenia lingua & Religio ab Adamo recepta conseruata est. Abraham in posteros suos fideles per Isaacum & Iacobum vsque ad Christum eandem propagauit.

Post Christum eadem Sacra Lingua Hebraica in Sacris literis deposita pura & sincera asseruatur, primò apud Iudæos, quia *credita fuerant* illis *eloquia Dei*, ad Rom. 3. 2. quique tamquam nostri librarij, vt Sacros Codices scriberent & conseruarent, cura illis à Diuina prouidentia commissa est. Et licet ob mortem Christo illatam occidi meruissent, tamen Dei misericordia occisi non sunt, sed dispersi: *vt quamuis in fide* (inquit Augustinus de fide rerum inuisibilium cap. 6.) *Vnde salui fierent non haberent; tamen Vnde nos adiuuaremur, memoria retinerent, in libris suffragatores, in cordibus nostri hostes, in Codicibus testes*. Hæc eadem apud nos in Ecclesia Christiana inalterabilis conseruatur, cuius Sacri Codices, media Chalcographica arte, per vniuersum Orbem in dies ferè in immensum excrescere deprehenduntur. Et post resurrectionem in Ecclesia Triumphante perennabit: etenim in Cælo cantatur *Amen*, *Alleluia* ex Apocalypsi cap. 19. ver. 1. 3. & 4. quæ voces sunt Hebrææ. Ergo Sancti post resurrectionem loquentur Hebraicè: nam sicut per superbiam confusio linguarum orta est, sic per innocentiam in patria (sublata omnium linguarum confusione) ad primigeniam linguam

Conseruata est igitur lingua Hebræa apud Abrahamum.

Ad id, quòd dicitur, Abrahamum post confusionem linguarum natum ex patre Idololâtra &c. dico: Non adeò certum est, Abrahamum post diuisionem linguarum natum fuisse, vt id rationabiliter negari non possit: nam Latini Sacræ Scripturæ Chronologi varij sunt in assignando computum annorum mundi in natiuitate Patriarcharum, & anni, quo diuisio & confusio linguarum facta est. Hebræi vnanimiter conueniunt; Abrahamum vidisse omnes hos Patriarchas, videlicet Noachum, Scemum, & Heberum, quod ex hac illorum Chronologia euidenter apparet.

Et habitauit Abram in domo Noachi, ibiq; cognouit Dominum, & vias eius; & fuit Abram seruiens Domino omnibus diebus vitæ suæ. Cùm enim Patriarcha Noë lingua, quę postea Hebraica dicta est, Deum coluisset, necessariò dicendum est, eadem lingua, Deum colere Abrahamum docuisse. Non tamen negarim, pręter linguam Hebraicam, etiam Chaldæam calluisse Abrahamum (si tamen eo tempore Chaldaica lingua fuerat) eaque in rębus profanis & vulgaribus vti consueuisse: & hinc Abrahamũ vocari potuisse Chaldæum, religione verò Hebræum, vti eum Scriptura vocat Genes. 14. 13. אברם העברי *Abram Hebræum*, quia Heberi religionem sequebatur.

Anno Mundi	Nascitur	Moritur Anno Mundi	Ætatis
1056	Noë	2006	950
1558	Sem	2158	600
1656	Diluuium Vniuersale		
1723	Heber	2187	644
1948	Abraham	2123	175
1996	Pelagà, seù diuisio linguarum anno ætatis Abrahæ		48

Ex his manifestum est, Noachum vidisse Abrahamum annis 58
Scem vidisse Abrahamum annis 175
Heber eundem vidisse annis 175
Ita R. Dauid Ganz in Tzemàch Dauid.

Ex nostris; Idem habet Genebrardus in Chronolog. lib. 1. In ipso principio eius verba in hoc Schemate ostenduntur.

Noë	Vidit Abrahamum annis	58
Sem		175
Arphaxad		145
Sale		175
Heber		175

Phaleg	Vidit Abrahamum annis	48
Rheu		70
Sennaar		100
Nachor		49
Thare		135

quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit. Ioan. 9. 31.

Quoad linguam: est firma Iudęorum sententia, filios Israël, quamdiù in terra Ægypti fuerint, non mutasse, sed tenaciter retinuisse linguam Hebraicam. Ita ex antiquis, R. Dauid Kimchì in Ps. 81. 5. Locus autem huius Psalmi *Testimonium in Ioseph &c.* alium omninò sensum habet à supposito. Nonnulli explicant, & referunt ad populum Israëliticum, qui cùm exiret de terra Ægypti, linguam, qua Deus in Monte locutus est cum Mose, audiuit, quam priùs non nouerat. Exodi enim c. 19. v. 9. inquit Dominus: *Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, vt audiat me populus loquentem ad te &c.* Ita Abraham Aben Ezræ in hunc locum. Potest etiam intelligi de lingua Chananæorum, quam populus terram promissam ingrediens, priùs non audiuerat, intellexit. Talmudistæ autem referunt ad Ioseph, qui in hoc loco scribitur cum ה *He* יהוסף *Iehoseph*, quę vna est ex literis nominis Dei, & in prima persona loquitur textus Hebræus: עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע: *Testimonium in Iehoseph posuit illud in exeundo ipsum super terram Aegypti, labium non noueram, audiam.* Virtute huius literæ ה volunt, Angelum Gabrielem docuisse Iosephum 70. linguas, quas alioquin addiscere non valebat. Ita in Cod. *Sotà* pag. 36. b. circa

Et quamuis plurimi ex Chronographis nostris ponant natiuitatem Abrahæ post mortem Noachi, hoc tamen non officit, quin potuerit Abraham in domo Noë apud suos hęredes Semum, & Heberum verum Dei cultum recipere, & linguam Hebraicam addiscere, vt inde verificaretur, quòd in domo Noë religionis caussa permanserit. Abrahamus igitur Hebræus, fuit propagator religionis, & linguæ Hebrææ extra terram Chaldæorum, quam purissimam in sua familia conseruauit, sicut & eius posteri fecerunt.

At regeres, Licèt admittatur, quòd Abraham veram religionem vnà cum lingua Hebræa, & Chaldæa in terram Chanaan attulerit, tamen eius posteri vtramque reliquerunt, & obliti sunt in terra Ægypti, quando tota Abrahæ familia in hanc regionem translata est, dicente Scriptura: *Deum, qui te genuit, dereliquisti, & oblitus es Domini Creatoris tui.* Deuter. 32. 18. Et de lingua Hebraica deperdita dicitur: *Testimonium in Iosephposuit illud, cùm exiret de terra Aegypti: linguam, quam non nouerat, audiuit.* Psal. 81. 5.

Resp. Negando in Ægypto cultum veri Dei, & linguã Hebræam deperditã à populo Hebręo, in cuius rei argumentum, tot signa & mirabilia à Deo patrata sunt in fauorem populi, cuius clamorem audierat, Exod. 3. 7. Scimus autem quia *peccatores Deus non audit: sed si*

Senatores Magni Synedrij pleraſque linguas ſciant, ne dum reorum examini incumbunt, Interprete cogantur vti. Non igitur locus Pſalmi citati aliquid probat contra primogenituram linguæ Sanctæ Hebraicę; quæ etſi hactenùs ſufficienter ſit probata, illius tamen veritas vel ex eo elucet maximè, quòd etymologia nominum ab Adamo, Eua, alijſque, qui ante & poſt confuſionem linguarum vixerunt, magnis de cauſis rebus impoſitorum, nedum linguę Syriacæ, ſed & nullis alijs linguis aptiùs tribui poſſit, pręterquam Hebręæ, vti ex ſequentibus exemplis manifeſtum erit.

Adduxit Deus omnia animantia, & volatilia, quę creauerat, ad Adam; vt videret, quid vocaret ea: omne enim quod vocauit Adam animę viuentis, ipſum eſt nomen eius. *Geneſ.* 2. 19. Adduxit ad Adam mulierem, quam ex ipſius coſta formauerat. Adam vocat eam אשה *Iſcià*, & ſtatim etymologiam huius nominis affert; quia מאיש *de Iſc* ſumpta eſt, ac ſi nos diceremus: Mulier vocatur *Viriſſa*, quia de *Viro* ſumpta eſt. Oſtendat Syrus hac in re etymologiam. Ipſe dicet; Mulier eo loci vocatur ܐܢܬܬܐ *A'tto*, & Vir ܓܒܪܐ *Gàbro*. Quęnam connexio eſt inter vtramq; vocem, A'tto & Gàbro? Nulla penitus.

Item Geneſ. 4. 25. *Et cognouit Adam adhuc Vxorem ſuam, & peperit filium, & vocauit nomen eius* שת *Sceth*. Dat rationem, cur eum ita vocauerit; *quia* שת *Sciàt poſuit mihi Deus ſemen alterum pro Hèuel*. Ideò *Sceth* vocauit, quia radix שית *Sciùt ponere* ſignificat. Oſtendat Syrus huius nominis dependentiam à ſuo

ca finem, & in *En Iſraël* Par. II. pag. 45. col. 4. Addunt: Huiuſmodi literam ה nomini Ioſephi annexã, vt ex illa intelligeretur mira fœcunditas prolis ipſius, quæ adeò multiplicanda erat, vt non ſolùm duæ tribus addendæ ex ea eſſent reliquis Tribubus, ſed & vniuerſa Iſraelitica natio ex nomine Ioſeph aliquando eſſet vocanda. Hoc quidem ipſe Patriarcha Iacob prędixerat, cùm dixiſſet: *Et vocabitur nomen meum in eis*. Geneſ. 48. 16. & Pſalmo 80. 1. *Qui deducis velut ouem Ioſeph*, id eſt Iſraëliticum populum. Et Amos 5. 15. addit: *Si fortè Deus exercituũ miſereatur reliquijs Ioſeph*. Quæ de vniuerſi Iſraëlis reliquijs intelligunt. Determinant etiã tempus Talmudiſtæ, quo hęc litera ה nomini Ioſephi ſit addita, & dicunt, hoc factum fuiſſe, cùm Rex Pharao eum conſtituit *Dominum domus ſuæ, & dominatorem in omni poſſeſſione ſua*. Pſ. 105. ver. 21. Gen. 41. ver. 40. & 44. Tunc enim Ioſeph exijt ſuper Ægyptum tanquam Generalis Gubernator, & vt rectiùs iuſtitiam adminiſtrare poſſet, Gabriël Angelus prouidit ei de intelligentia 70. linguarum, quas Talmudiſtæ etiam ſupra humanam poſſibilitatem requirunt in Senatoribus magni Synedrij. Vide Cod. *Sanhedrìn* cap. 1. pagina 17. in fine. Item Cod. *Menachòth* cap. 6. *Rabbì Iſmaël* pag. 65. circa principium, quamuis in recentioribus *Miſcnaiòth* cap. *Rabbì Iſmaël*, poſitum ſit decimo loco, vt & in *En Iſraël* Par. II. pag. 167. col. 4. num. 15. vbi idem repetitur. R. Moſes Ægyptius more ſuo modificat has hyperbolicas Talmudiſtarum ſententias, & in *Halachòth Sanhedrìn* cap. 2. contentus eſt, ſi

gunt quòd ܡܘܫܐ *Mûsce* ita vocetur ܡܛܠ ܕܐܡܪܬ ܕܡܢ ܡܝܐ ܫܚܠܬܗ. *Quia dixit, quod ex aquis extraxi eum*. Quæ cognatio inter primam & vltimam vocem, inter *Mosen* & *Sclith extrahere*? nulla prorsùs. Hinc igitur apparet, quòd primi nostri parentes, & illi, qui Dei Ecclesiam constituebant, & cultum veri Dei conseruabāt, tam ante, quàm post Cataclysmum & Pelagâ, Hebraica lingua sunt loquuti, non verò Syriaca, aut Chaldaica, vel alia quacunque. Alia quamplurima exempla afferri possent ex Sacra Scriptura, sed ista pauca sufficere credimus. Quòd si aliquando idem etymon in vtraque lingua concurrat scilicet in Hebraica & Syra, sanè hoc contingere deprehenditur ex affinitate linguæ Syriacæ cum Hebraica. Cùm enim Syri seù Aramæi, qui pro eadem natione ex Scriptura habentur, filij sint Chamuelis nepotis Abrahæ Genes. 22. 22. multas voces ex Hebræa lingua mutuati sunt. Vnde mirum non est, si etymon Hebraicum aliquando Syræ linguæ aptari videatur, vt Gen. 3. 20 in nomine חוה *Chauuà Eua*, quod à verbo חיה *Chaià Vixit*, in vtraque lingua deducitur, idem significatum habente in vtroque loco, eadem voce, sed diuersis characteribus, Hebraicè & Syriacè scripta, nam cur id ab Adamo sit factū, eadem ratio redditur, eò quòd Eua sit mater omnis חי ܚܝ *Chài Viuentis*: quod de alijs locis, quæ afferri possunt, idem dicendum est.

Porrò, hæc veritas de prima antiquitate linguæ Hebraicæ propugnatur ferè ab omnibus antiquis Patribus, excepto vno Theodoreto, qui veluti Syrus natione, forsan à patriæ & propriæ linguæ amo-suo verbo eiusdem significati si potest, ipse enim legit: *Et vocauit nomen eius* ܫܝܬ *Scith*, ܝܗܒ ܡܪܝܐ quia *reddidit mihi Deus &c.* ܝܗܒ *Iebàb* verbum quod *dare* & *reddere* significat, nullam prorsùs analogiam cum nomine ܫܝܬ *Scith* habere deprehenditur. Ergo signum est, Euam non loquutam fuisse Syriacè vel Chaldaicè quando filio suo Setho nomen imposuerat.

Rursùs Gen. 21. 3. Ex Sara vxore sua, nascitur filius Abrahamo, quem vocauit יצחק *Itzchàk Isaacum*, cuius etymologiam habetur ex eo, quòd promittente Deo se daturum filium Abrahamo, ipse Abraham risit ויצחק *Va Itzchàk* Gen. 17. ver. 17. ex quo risu Deus nominat eum יצחק *Itzchàk Isaacum*, Ibidem ver. 21. & quidem antequam Isaacus nasceretur. Eo nato, Sara eadem etymologia vtens Gen. 21. ver. 6. dixit צחק *Tzechòk Risum mihi fecit Deus*. *Omnis qui audierit* יצחק *Itzachek corridebit mihi*. Harum vocum connexionem ab vna & eadem radice pullulantem צחק *Tzachàk*, quod est *ridere*, in sua lingua Syri ostendere non possunt, cùm nomen *Isaacum* non à risu, sed à ܚܕܘܬܐ *Chadùtho gaudio* exponant locis citatis.

Ampliùs: Moses ex aquis extractus à filia Pharaonis vocatur משה *Mosce Moses*, id est *Extractus*, Exodi cap. 2. ver. 10 hac occasione, vt ipsa fatetur, כי מן המים משיתהו *Quoniam ex aquis Mescithihu extraxi eum*, a verbo משה *Mascià extrahere*, quod Syri ita apposite, sua lingua explicare non valent, cùm in textu Syriaco nulla congruentia inter nomen ܡܘܫܐ *Mûsce Mosis*, & vocem ܫܚܠ *Sclith* reperiatur: nam ipsi le-

Nos autem huic auctoritati Theodoreti opponimus auctoritatem Augustini lib. 16. de Ciuit. Dei cap. 11. asserentis: *Vnam ante diluuium fuisse linguam*. Et rursus: *Cùm cæpissent* (post diluuium) *enumerari filij Sem, qui singuli gentes singulas procrearunt, primus est commemoratus Heber, cùm sit abnepos ipsius, hoc est, ab illo quintus inueniatur exortus. Quia ergo in eius familia remansit hæc lingua, diuisis per alias linguas cæteris gentibus; quæ lingua priùs humano generi non immeritò creditur fuisse communis, ideò deinceps Hebræa est nuncupata*. Quã *Omnium linguarum esse matricem* Hieronymus testatur Comment. in Soph.

Non defuerunt tamen nonnulli ex recentioribus Auctoribus, qui ab hac vulgata sententia de primatu & antiquitate linguæ Hebraicæ, ratione, & Sanctorum Patrum auctoritate suffulta declinare non dubitarunt, inter quos antesignanus videtur Georgius Michaël Amira in Prologo suæ Grammaticę Syriacæ, cuius argumenta licèt quamplurima sint, attamen ferè omnia ad illa duo, quæ proposuit Theodoretus, reuocari posse videntur, & responsione Theodoreto allata, resolui. Alia, si quæ alicuius momenti forsan censeantur, ex his, quæ hactenus dicta sunt, de facili eneruari poterunt.

Cæterùm pro primigenia dignitate Hebraicæ linguę certant quamplurimi Doctores, veluti Tostatus in cap. 11. Gen. qu. 1. & 2. Caietanus ibid. Genebrardus tam in Chronolog. quàm in Grammatica Hebræa: Guido Fabricius Boderianus; & Dominicus à Sanctissima Trinitate Carmelitanus Discalceatus in Bibl. Theolog. Tom. 2. lib. 3. sect. amore præoccupatus, contrarium sensit. In Gen. num. 59. quærens: *Quanam lingua sit antiquior? Resp. Nomina ipsa id indicare; Adam enim & Chain, Abel, & Noë propria sunt linguæ Syriacæ. Syrorum enim mos est, Terram rubram appellare Adam. &c.* Et rursus numero 60. *Vnde cæpit igitur Hebraica lingua? Resp. Vocem Hebraicam* (inquit) *arbitror esse Sacram. Quemadmodum enim in Templis Græcorum quidam sunt literarum characteres, quos sacros appellarunt, sic Deus omnium per Mosen donauit hanc linguam non naturalem, sed ad docendum aptam. &c.* Hæc Theodoreti argumenta admodum infirma videntur: nam si quis regeret; Seth & Cham, Isaac & Moses propria sunt nomina linguæ Hebraicæ, quorum congrua est etymologia, vt supra ostensum est; eorumdem nullam in lingua Syra congruentem Scripturæ assignare possunt Syri etymologiam: ergo nomina hæc, sicut & alia Adam, Cain, Abel, & Noë propria sunt linguæ Hebrææ: nam Hebræorum mos est, Terram rubram appellare אדמה *Adamà* ab אדם *Adam*, quod est *rubescere*, vel *rufum esse*. Vnde patet, quòd si aliquando deprehendatur, voces Syras habere easdem significationes & etymologias ac habeat lingua Hebraica, id profectò euenit, quia Syri eas ab Hebræis mutuati sunt, vt iam dictum est.

Ad illud, quod Theod. dicit: linguam Hebraicam non fuisse naturalem, sed à Deo Mosi donatam; eadem facilitate qua id asseritur, eadem negatur. Huius tantummodo docti Viri testimonio plurimùm innituntur ij, qui stant pro antiquitate & primatu linguæ Syriacæ.

bræam כשרם *Chaſdim*, per quàm Chaldæi intelliguntur, interpretatur כַּשְׂדִּים *Caſcedìm Quaſi Dæmones* propter Idololatriam ab eis inuentam, & ſchiſmata in Eccleſia & in lingua Sancta introducta. In *Miſcnà* Cod. *Sotà* cap. 7. adducuntur loca, quæ ex S. Scriptura recitari poſſunt, quacunque lingua, & ea quæ tantùm lingua Hebraica ſunt dicenda, referuntur. Vide etiam, quæ in *Ghemarà* hoc loco habentur pag. 33. Et hæc ſatis ſint, pro dignitate & primæua antiquitate linguæ Sanctæ Hebraicæ.

Interim ad Iudam proditorem, à quo digreſſi ſumus reuertamur; cuius patriam Ierichuntinum agrum, in quo palmeta nomine קריווטא *Caryota* quamplurima reperiebantur, aſſignauimus, ideoque dictum איש־קריווטא *Iſc-Caryotam*, ſicut & Antigonus איש סוכו *Iſc-Socho Vir Sochæus* dictus eſt, quia in loco nemoroſo, & Tabernaculis abundante, vti vox סוכו *Sochò* indigitat, natus eſt. Quidam Ieſus filius Heli Medicus, Lexici Syro-Arabici Auctor, cuius exemplar extat in Collegio Maronitarum Romano mſc. dicit: Iudam proditorem dici quidem Scariotem à patria, ſed eam valdè diſtantem ab Ierichuntina planitie collocat, cùm ea ſupra Iordanem reponat, & conſequenter ad radices montis Libani. Verba huius Auctoris ſunt - ܣܩܪܝܘܬܐ ܠܫܡܐ ܕܡܕܝܢܬܐ ܗܝ ܣܢܝܪ ܗܢܘ ܣܩܪܝܘܬ ܘܝܘܪܕܢܢ ܡܢܗ ܢܦܩ *Scariuta* (dicitur) *de nomine Vrbis illius Senir, id eſt Scariùt, & Iordanis ab eo egreditur*. Probabilior tamen videtur noſtra ſententia, quia accommodatior eſt Hebrææ locutioni, & etymologiæ nominis Iſcariotę, cui

ſect. 1. cap. 6. & nuperrimè eruditiſſimus Kircherus lib. 3. Turris Babel c. 5. Item Bonauentura Cornelius Bertramus Præfatione in comparationem linguæ Hebraicæ & Aramicę; Ioannes Leuſden in Philologo Hebręo Diſſert. 17. Michaël Hauemannus in Methodo, cuius adminiculo ad lingu. cognitionem perueniri poſſit, &c. ſect. 2. cap. 5. & alij. Quin & Ghemariſtę in Talmude adeò pugnant pro primatu linguæ Hebraicæ contra Syros & Chaldęos, vt horum linguam, licèt quandoque de ea non malè ſentiant, in Codice tamen *Sciabbàth* cap. 1. pag. 12. b. ante med. & Cod. *Sotà* cap. 7. pag. 33. tam ſiniſtrè de ea audiunt, vt prohibeant aliquid petere à Deo lingua Syriaca, quamuis permittant eadẽ lingua laudes Deo perſoluere. Cur autem non ſit confugiendum ad Deũ in neceſſitatibus, nec aliquid ab eo Chaldaicè petendũ, ineptã prorsùs ac putidam rationem aſſignant; Quia (inquiunt) מלאכי השרת לא מכירין בלשון ארמי *Angeli Miniſterij non intelligunt linguam Syriacam*. Et cur ita? Nonne Gabriël Angelus Ioſephum docuit 70. linguas, dum eſſet in Ægypto, vt legitur Cod. *Sotà* cap. 7. pag. 36. b. circa finem, vt ſupra notatum eſt? Sed ideò hoc dicitur, vt inde intelligatur, Angelos abhorrere à lingua Chaldaica, vtpotè omnium linguarum prima, quæ Dæmonum fraude, à vera Religione, & lingua Sancta euulſa eſt, & in eadem regione, ſcilicet in Meſopotamia non longè à Scemo & Hebero veri Dei cultoribus, vbi eius Auctores Idololatræ viuebant, radices egerit. Vnde non immeritò D. Hieronymus in interpretatione vocum Hebraicarum vocem He-

non me latet id, quod nonnulli dicunt, esse quidem huius Iudæ cognomen, sed ei impositum ob artem Coriarij, quam antequam ad Apostolatum vocaretur, exercebat. Hanc eandem Coriarij artem volunt, Simonem patrem suum exercuisse; ac propterea Simonem Iscariotem vocatum, Ioan. 13. 2. Et Simonem Coriarium, apud quem Petrus Apostolus dies multos moratus est in Ioppe, Act. cap. 9. v. 43. & cap. 10. 6. & 32. patrem Iudæ Iscariotæ fuisse, suspicantur. Hanc autem Coriarij artem putant Iudam exercuisse, quia *Iscariotes* vocabatur: nam huiusmodi vocē dicunt, deriuari ab איסקורטיא *Iskòrtia Ventrali coriaceo*, cuius fit mentio in Ghemarà Cod. *Nedarìm* cap. 3. pagina 55. b. circa finem *De Votis*, vbi quæritur: An liceat homini vouere votum, se vsurum, vel non vsurum hac, vel illa veste? Respondet *Ghemarà* מותר בשק וביריעה ובחמילה ואסור בפונדה ובפסקיא ובסקורטיא וכו׳: *Licitum esse* (vouere, se vsurum) *sacco, cortina, cilicio; at prohibitum* (vouere se vsurum) *cingulo, fascia, skortia, &c.* quia hæ sunt vestes communes, & in quibus nulla austeritas est: Votum autem debet esse de meliori bono, & non de re inani. Et rursus quærens מאי איסקורטיא אמר רבה בר בר חנה כיתונת רצלא *Quid sit Iskortia? Resp. Rabbà Bar Bar Channà; (est) Tunica Ventralis.* Glos. Rabbènu Nisìm מאי סקורטיא כיתונא רצלא חלוק של עור שלובשים העברים על בגדיהם: *Quid est Skortia? Est tunica Ventralis leuis coriacea, quam induunt Coriarij super Vestes.* Solebant enim artifices, maximè Coriarij, super vestes cinctorio vti, seù ventrali coriaceo, sub quo, volunt, eos consueuisse portare crumenas; & quia

cui nulla vis infertur, siuè Græcè, siuè Latinè proferatur, aut scribatur, neque deprauatur, & capite minuitur sicut fit in lingua Syra. Notandum tamen est, Vrbem istam, ex qua putat hic Auctor, Iudam cognominatum, binomiam fuisse, vocatamque *Senìr*, & *Scariùt*, & ex hoc secundo nomine vocatum Iudam *Scariutam*. Secundùm hunc modum loquendi, non esset inconueniens, si & nos diceremus, Iericho duplex nomen habere, Iericho vnum, Caryota alterum; nam ex Scriptura, Iericho vocatur Ciuitas palmarum, Deuter. 34. 3. at *Caryota* Palma est, & inter palmarum nobilissima, quæ sola in agro Ierichuntino reperiebatur. Si igitur Iericho, ex hisce Caryotis Palmis Ciuitas Palmarum est appellata, & Iudas איש־קריוטא *Isc-Caryota*, Vir de Vrbe Caryota, id est Caryotæus dictus est; cur eumdem Ierichuntinum fuisse dicere non poterimus? Siuè igitur ab ipsa Vrbe Iericho, siuè ab agro Ierichuntino; certū est Iudam vocatum *Isc-Cariotam* à loco Caryotis abundante, veluti hæc regio erat. Itaque ex sententia huius Lexicographi, duæ veritates habentur. Prima, quòd à loco vbi Iudas natus est, Iscariotes denominetur. Secunda, quòd huiusmodi locus in Terra Sancta extiterit: quapropter nugantur ij, qui Iudæ Iscaryotis patriam extra Terram Sanctam reijciunt; eamque in Corcyræ Insula Maris Ionij ablegant, vbi domum, & posteros ipsius etiam hodie digito ostendunt Insulani, vt refert Petrus à Valle in Itineribus suis Par. 1. Turciæ epist. 1. num. 2. sed fabula est, & pro fabula ab eodem Auctore habetur.

Cæterùm, quoad nomen Iscariotæ,

ſe, nè fidelibus ſcandalo eſſet, dicendum ſit.

Sunt & alij, qui exiſtimant, Cognomen *Iſcariotæ* Iudæ inditum fuiſſe poſt eius mortem, occaſione arrepta, ex qualitate mortis, qua perijt. Volunt enim obijſſe Angina, quę à Medicorum vulgu dicitur Squinantiá, Hebraicè אסכרא *Aſcarà Strangulatio*. Huius vocis meminit *Ghemarà* Cod. *Berachòth* c. 1. pag. 8. poſt med. ad v. 21. Pſal. 68. & ad vocem תוצאות *Totzaòth Exitus*, id eſt *ad exitus mortis*, quam ſic commentantur Rabbini תשע מאות ושלשה מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר (תהלים ס״ח: כ״א) ולמות תוצאות תוצאות בגימטריא הכיהוו קשה שבכל; אסכרא ניחא שבכלן נשיקה: *Nongenta & tria mortis genera creata ſunt in mundo*, S, D. (Pſal. 68. 21,) *& ad mortem exitus* תוצאות *Totzaòth per Ghematrià*, hoc eſt Arithmeticè *eò numeri aſſurgit*. *Aſperrima omnium eſt* אסכרא *Aſcarà Angina*; *facillima eſt* נשיקה *Neſcikà oſculatio*. Neſcikà volunt mortuum fuiſſe Moſen, quia legitur (Deuter. 34. 5.) Moſen mortuum על פי יהוה *Al pi Adonài Super os Domini*, hoc eſt oſculo Domini. Vide R. Salom. hic. Sed verus ſenſus eſt, *iuxta ſermonem Domini*, ſeù meliùs, vt Vulgata, *Iubente Domino*. Aſcarà verò ita deſcribitur à R. Sal. in Cod. *Sciabbàth* cap. 2. pag. 33. in fine חולי אסכרה המתחיל במעים וגומר בגרון הנקרא בונמלאן: *Infirmitas* (quędam) *eſt Aſcarà: quæ incipit in Viſceribus, & perficitur in gutture, vocaturque obſtructio*. Et in *Berachòth* c. 1. pag. 8. idem dicit, quòd אסכרא כאישטראנגולמנט בלעז *Aſcarà* (ſit infirmitas, quæ eſt) *velut ſtrangulamento; Vt Vernaculè dicitur*. Hoc morbo ſuffocatum fuiſſe Iudam proditorem produnt nonnulli, quia de Magiſtro quia Iudas Iſcariotes, poſtquam vocatus fuerat ad Apoſtolatum, vſum huiuſmodi non reliquerit, ideò Iſcariotem vocatum exiſtimant; quaſi diceres: Iudam cum ventrali coriaceo & crumena. De crumena quidem, habemus teſtimonium in Euangelio Ioan. 13. 29. *Quia loculos habebat Iudas*. Quòd autem ventrale geſſerit, & cinctorium pelliceum, nihil peculiare de eo habetur in Euangelio, niſi tantùm, quòd ex Matth. 10. v. 9. & Marc. 6. 8. generaliter prohibitum fuit Apoſtolis, dum ad prædicandum miſſi ſunt, tollere in via pecuniam in zonis. Nos verò huiuſmodi commentum putamus fictitium, & in aëre fundatũ: nam vocabulũ סקורטיא *Skòrtia*, pręterquam quòd multum diſtare videtur ab Iſcariotæ voce; illud etiam omninò non eſſe Hebraicum, ſed exoticum, & à Latinis mutuo acceptum, atque in Talmude inuexum, eſt aſſerendũ. Hinc Buxtorfius in Lexic. voce סקר loquens de Scortia apertè dicit: סקורטיא *Scortia eſt Latina Vox*. Hæc autem vox, quòd fuerit in vſu tempore Chriſti Domini apud Iudæos, nullo idoneo teſte probari poteſt. Quòd autem dicitur: Patrem Iudæ Iſcariotæ fuiſſe Coriarium, quia nulla fulcitur auctoritate, eodem modo reijcitur. Neque Simon Coriarius, apud quem Apoſtolus Petrus per dies multos in domo ſua fuerat hoſpitatus in Ioppe, dicendum eſt, quòd fuerit pater Iudæ proditoris; quia licèt legatur: Pater non portabit iniquitatem filij, attamen non eſt credibile, quòd Apoſtolorum Princeps in domo patris proditoris Magiſtri ſui voluerit tamdiù manere; cùm potiùs, nec quidem per minimam horam in eam ingredi voluiſ-

in Gehennam. Reiectis itaque istiusmodi portentosis, & Scripturæ Sacræ aduersantibus commentis, modò

Quærendum est, quid scripserit Iudas Iscariotes proditor, vt mereatur inter Scriptores Hebraicos connumerari?

Resp. Nihil prorsùs scripsisse hunc Iudam, sed discipuli post eius mortem professi sunt, se Iudam Iscariotem habere Magistrum. Hi nomine huius Iudę proditoris composuerunt, & euulgauerunt quoddam Euangelium blasphemijs plenum, in quo prædictum Iudam mirificè commendarunt, quòd Christum Magistrum suum tradiderit, & per hanc traditionem humani generis redemptionem accelerauerit, secundùm quod per Prophetam dictum fuerat, Isai. 60. 22. אני יהוה בעתה אחישנה: *Ego Dominus, in tempore suo accelerare faciam illud*, quasi diceret: In tempore suo veniet Christus, sed redemptionis tempus per Iudam proditorem accelerare illud faciam. Ita malè intellectis, & præposterè explicatis verbis huius Prophetiæ, de quibus vide in I. Parte pag. 175. col. 2. Pseudo-Euangelium Iudæ Iscariotæ attribuerunt illius discipuli. Huius meminit Epiphanius lib. 1. Panarij Hæresi 18. siue 38. Tom. 3. ex editione Petauij aduersus Caianos: vbi addit, eiusmodi Hæreticos quædam alia Volumina Iudæ Euangelio similia confinxisse aduersus Hysteram, hoc est Vterum: quo nomine totius vniuersitatis fabricatorem eum vocasse dicit. Meminit etiam Theodoretus Tom. 2. lib. 1. Hæreticarum fabularum compendio, Tit. de Cainis. Et hæc de Iuda Iscariotæ satis sint.

stro suo malè locutus sit, eumque Iudæis tradiderit: nam hac infirmitate perire dicunt Talmudistæ ij, qui malè de proximo suo loquuntur; & qui Angina moritur סימן ללשון הרע *signum est eum pessimam linguam fuisse*. Ita in Talmude Cod. *Sciabbàth* cap. 2. pag. 33. in fine. Quòd Iudas Iscariotes Squinantia, seu Angina suffocatus fuerit, commentum falsissimum est, Euangelio eos redarguente, Matth. 27. 5. vbi de Iuda proditore sic loquitur: *Et proiectis argenteis in Templo, recessit: & abiens laqueo se suspendit*. Quid clariùs? Nec valet dicere: In Textu Græco vocem *laqueo* non inueniri. Inuenitur tamen, ego regero, Καὶ ἀπελθὼν ἀπήγξατο *& abiens se strangulauit*, quod tantundem sonat: nam non dicitur: *Et abiens strangulatus est*, vt inde suspicàri possemus Angina strangulatum fuisse, aùt aliquid in gula iniectum, prohibita respiratione eum suffocauerit, veluti accidit Fabio Senatori, qui (Auctore Plinio lib. 7. cap. 7.) in lactis hausto vno pilo strangulatus est. At Græcus textus dicit: *se strangulauit*, quod referri non potest, nisi ad laqueum. Vnde Vulgata optimè explicat modum, quo factum est, quia *se suspendit*, id est ab arbore, vel ex alto aliquo loco, laqueo gulæ imposito, ruit. Huiuscemodi suspendium indicatur etiam à textu Græco Act. 1. 8. illis verbis: Καὶ πρηνὴς γενόμενος *Et præceps factus*, hoc est, *& suspensus* crepuit medius. Et infrà ver. 25. *Vt abiret in locum suum*, hoc est in Infernum: eadem phrasis habetur Num. 24. 25. vbi de Balaam dicitur: *Et reuersus est in locum suum*. Baal Turrim נטרד מדרכו וירד לגיהנם *Declinauit de via sua, & descendit*

תקנ״ח **ר׳ יהודה** בלי כנוי חבר - ספר חוקות התורה על הקבלה ונמצא כ״י :

598 R. IEHVDA'H *Iudas*, eius cognomen ignoratur. Scripsit - ס׳ חוקות התורה *Sèpher Chukòth Hattoràh Librum Statutorum Legis*. Est liber Cabalisticus msc. Ex Buxtorfio in Bibl. Rabbin.

תקנ״ט **ר׳ יהודה** בלי שם אביו ובלי שם משפחה חבר - ספר החיים והם דרשים או פרוש על ס׳ ויקרא: ונדפס בקראקא שנת שמ״ח לפ״ק ,

599 R. IEHVDA'H *Iudas*, nomen patris, & eius familiæ ignotum. Ex eodem Buxtorfio habemus, eum scripsisse - ספר חחיים *Sèpher Hachaiim Librum Vitæ*, continentem דרשים *Conciones*. In quodam Catalogo notatur esse Comment. in Leuit. Impressus Cracouiæ anno 348. min. supputat. Christi 1588. In 4. & Venetijs, eadem forma.

ת״ר **ר׳ יהודה** ולא נזכר שם אביו ומשפחתו חבר לבנת הספיר כמו שמצא בספר מקנה אברם בחלוקת תבנינים ונראה כי הוא ספר על דקדוק ;

600 R. IEHVDA'H *Iudas*, cuius sit filius, & familiæ nescitur. Scripsit librum de Grammatica, eumque vocauit - לבנת הספיר *Liunàth Hassappir Laterem Saphyri* (ex Exod. 24. 10.) De eo fit mentio in libro מקנה אברם Abrahami de Balmis in signatura s. 111. n. 22.

תר״א **ר׳ יהודה אהרן** חבר ספר - ויחל משה והוא ספר על יראת השם נדפס בפראגא שנת שע״ג לפ״ק :

601 R. IEHVDA'H IVDAS AHARO'N scripsit librum cum hoc titulo - ויחל משה *Vaijàchel Moscè Et cæpit Moses*, sumpta phrasi ex cap. 9. ver. 20. Gen. & ex cap. 3. ver. 1. II. libri Paralipom. Liber est moralis de Dei timore præcipuè agens, & qua ratione Deo seruiendũ sit, aptis documentis viam commonstrat. Excus. Pragæ anno שע״ג 373. minor. supput. Christi 1613. In 4.

תר״ב **ר׳ יהודה אלבילדה בן ר׳ משה אלבילדה** והוא הביאו אל הדפוס חבורי אביו בשם ראשית דעת ושערי דמעה והוא ביאור על התורה ; והיו הקהלת המלאכה שס״א לפ״ק בויניציאה במצות דניאל זניני :

602 R. IEHVDA'H IVDAS ALBE'LDA *filius R. Mosis Albelda*. Opera patris curauit edenda Venetijs, quæ fuerunt -

ראשית דעת *Rescith Dàath Principium Scientiæ*, (ex Prou. 1. 7.) Commentaria in Legem, & -

שערי דמעה *Sciaarè Dimhàh Portæ lachrymarum*. Excus. ibidem sunt, anno 361. min. supput. Christi 1601.

תר״ג **ר׳ יהודה אלחריזי בן ר׳ יהודה חריזי** או בן ר׳ חפני או בן רבי שלמה המכונה חריזי העתיק ספר מורה הנבוכים להרמב״ם מלשון ערבי אל לשון עברי והעתקתו היא אינה נאותה ; ועוד העתיק פירוש המשנה מלשון ערבי אל לשון עברי אגרת המוסר של ארסטו והמכתב בו קונטיקאנו :

ſtro R. Iuda in Hebraicum. Vide Primam Partem pag. 482. b.

3. ס' על הנפש *Sèpher al Hannèphesc Liber de anima* Galeni, ex Græca lingua in Arabicam, & ex Arabica in Hebraicam conuerſus. Manuſcriptus in Bibliotheca Vaticana reperitur in 4.

4. *Aenigmata & Apophtegmata Philoſophorum*, tranſlata exiſtunt ex Latino in Hebraicum idioma, & reperiuntur mſc. in Biblioth. Vrbinat. apud Vaticanum, vnà cum Ariſtotelis libro, de Regno ad Alexandrum ſub num. 53. Papyr. in 4.

5. Tranſtulit ex Arabico in Hebræū מחברות איתיאל *Macbabberòth Ithièl Charirì*, quem Auctorē hic Interpres תחכמוני *Thacchemuni*, quaſi *Summum Sapientem*, ex 2. Samuel. 23. 8. appellauit. Eloquentiſſimus habetur liber, tam Arabicè, quàm Hebraicè. Excuſus Conſtantinopoli in 4. Sultano Amurathe regnante.

6. Scripſerat R. Moſes Ægyptius ſuos Commentarios in Miſcnaijòth lingua Arabica; & hic Auctor ſuaſu Iudæorum Maſſilienſium eos Hebraicè vertere decreuerat; eamque verſionem aggreſſus eſt, an autem abſoluerit, incertum eſt apud me. Hoc verò proculdubio affirmauerim, eum abſoluiſſe præter Præfationem in *Sèder*, ſeù *Tractatum Zeràim*, etiam interpretationem in priores V. Codices eiuſdem Tractatus. Vide Pocok. in Præfat. ad *Portam Moſis*.

7. Compoſuit verò librum Carminum ſub nomine חבר הקיני *Chauèr Hakkenì*, nempè illius Herois, cuius in libro Iudicum 4. 11. fit mentio.

ג': וגם כן העתיק מלשון ערבי אל לשון הקודש ספר על הנפש מגאליינו ונמצא כ"י בלועז מקום בוואטיקאנו :

ד': והעתיק ספר חידות הפילוסופים מלשון לטין אל לשון עברי ונמצאו כ"י במקום הנ"ל וואטיקאנו :

ה': והעתיק מלשון ערבי אל לשון עברי מחברות איתיאל וקראו תחכמוני ונדפס בקושטנטינא בימי המלך סולטן אמורט :

ו': עוד העתיק פירוש המשנה אשר עשה הרמב"ם בלשון ערבי על מסכ' מסכתות הראשונים מסדר זרעים עם הקדמה בלותו הסדר : והעתיק אותם אל לשון עברי :

ז': וחבר ספר על השירים וקראו בשם חבר הקיני ; ועוד -

ח': ספר על שם איתן האזרחי ;

ט': וחבר פירש על הרפואות ונדפס בויניציאה עם ספר ר' מאיר בן דוד על ידי דניאל בומבירגי ;

י': בתחלת ספר מורה נבוכים נכתב שהמחבר הוא חבר ספר לבאר כוונת כל פרק ופרק אשר בספר מורה הנבוכים; ושמו ר' זרחיה הלוי הספרדי ;

603 R. IEHVDA'H AL-CHARIZI' Ben R. Iudæ Charizì, ſeù Ben R. Chophnì, alijs Ben R. Salomonis cognomento Charizì Poëtæ, ex lingua Arabica in Hebraicam varia Opuſcula tranſtulit; ſed primariū locum obtinet - מורה הנבוכים *Morè Hanneuuchìm Directorem perplexorum* R. Moſis Bar Maijmonis, ſed infelici euentu; nam ab ipſo Ægyptio adhuc viuente, hæc verſio approbata non fuit. De qua re vide *Iuchaſsìn* pag. 131. b.

In Bibliotheca Vaticana extant quædam Opuſcula ex alijs linguis in Hebraicam verſa à quodam R. Iuda Charizì filio R. Iudę Charizì, quem eundem eſſe, ac noſtrum exiſtimamus, ea verò ſunt -

2. אגרת המוסר *Ighèreth Hammuſsàr Epiſtola Didaſcalica* Ariſtotelis; priùs ex Græco in Arabicum idioma conuerſa ab Ali Iſmaëlita, & poſtea ab hoc no-

8. Et alium sub nomine איתן האזרחי *Ethàn Haezrachitæ*, de quo 1. Regum c. 4. v. 31.

9. Scripsit quoque שירה על הרפואות *Scirà al harrephuòth Canticum de tuenda Valetudine*. Excusum Venetijs vnà cum R. Meir Ben Dauid, apud Danielem Bombergum. In 4.

10. In principio libri *Morè Neuuchìm* R. Mosis Ægyptij impress. Sabionetæ anno 313. m. supp. In fol. legitur שער לבאר ולהודיע כוונת כל פרק ופרק אשר בספר מורה הנבוכים חברו רבי יהודה בן אל חפני המכונה חריזי וכו׳ : *Porta, qua declaratur, & notificatur argumentum omnium Capitulorum, quæ sunt in libro Morè Hanneuuchìm. Composuit illam R. Iudas Ben El Chophnì cognomento Charizì &c.* Et in fine horum argumentorum dicitur נשלם שער כוונת הפרקים חברה ר׳ יהודה ברבי שלמה חריזי ׃ *Absoluitur Porta argumentorum Capitulorum, composita à R. Iuda Ben R. Salomonis Charizì*. Vnde apparet: Hunc R. Iudam Ben R. Salomonis, & Ben El Chophnì esse vnum & eundem R. Iudam, & ita vocatum, siuè quòd alterum Patris, alterum Aui nomen esset; siuè quòd Pater vtroque nomine appellaretur.

Cæterùm hic Auctor fuit Poëta insignis, & mirificè laudatur à R. Immanuele in suo libro המחברות *Hammechaberòth* cap. 9.

תר״ד רבי יהודה אלמנגרי

הוא היה החבר אשר נזכר בספר הכוזרי והחבר הוא כתב כל השאלות עם מלך הכוזרי כי אותו מעשה היה אמת והמלך הכוזר נתגייר על ידי החבר כמו שנראה בספר שלשלת הקבלה דף מ׳ ׃ עמוד ב׳ ׃ כן אמרו היהודים ׃

604 R. IEHVDA'H ALMANGHARI', est ille qui sub nomine חחבר *Hachauèr Socij Sapientis* in libro כוזרי respondet Regi Cuzaræorum de Religione interroganti, quique eundem ad Iudaicam sectam amplectendam induxit, vt Iudæi volunt, & præcipuè R. Scem Tou Aben Scem Tou in suo libro האמונות *Haëmunòth* cap. 4. & *Scialsciel. Hakkab*. pag. 40. b. Hic totam illam Disputationem, seù Dialogum lingua Cuzarica, seù Persica consignauit, quem postea R. Iudas Leuita Bar Samuelis in Arabicam transtulit, adeòque ornauit, & suis additionibus passim auxit, vt à posterioribus eidem tanquam Auctori, Dialogus fuerit attributus. Eundē postea R. Iudas Aben Tybbòn in Hebraicam linguam conuertit, vti infra in R. Iuda Leuita videbimus.

תר״ה רבי יהודה בר אלעאי

והוא ראש המדברים בכל מקום בשבח המלך רומיי שהוא עליו לדבר תחלה בכל מקום ׃ פרק מדליקין דף לג״ ׃ עמוד ב׳ ׃ וכמה פעמים שאומר משפט בשמיה אחר כאמר עליו ׃ ובדורו היה דור הלימוד אחר החרבן היו חמשה חכמים שנכנסו בעלית אחת ונמנו בעבור רבן שמעון בן גמליאל הנשיא הוא היה לראש וחבריו היו רבי מאיר ראש כלם ורבי יהודה בר אלעאי ׃ ורבי יוסי הגלילי ׃ ורבי אלעזר בן שמוע ׃ ורבי נתן ׃ ורבי שמעון בן יוחאי ׃ בריש פרק הרואה דף כ״ה ׃ מטרונה אחת אמרה לו פניך דומים למגדלי חזירים ולמלוי ברבית אמר לה הניהם אסורין אלא כ״ד בית הכסא היו לי יכו׳ ׃ ור׳ אלעאי אביו חבר לרבי ישמעאל בפירקא קמא דגיטין כט׳ אמר לפני רבי ישמעאל ורבי אלעאי ׃ וזה רבי יהודה כשהיה קטן קרא המגלה לפני רבי טרפון בגמ׳ דכתובות וכן הוא השם הנקרא סתם היה תורת כהנים ׃ ומת בארץ ישראל כמו שנת ג׳ אלפים תתק״א ליצירה ונקבר בעין זייתון לצפון הכפר בבית החיים ועליו ציון גדול ׃ ובסמוך מערה ובתוכה ביונים ושם רבי אלעאי אביו ׃

605 R. IEHVDAH' *Iudas* BAR ELA'AI. Floruit sub Adriano Imperatore tempore תנאים *Tanaìm*, seù Deuterotarum, & Traditionistarum ætate

ter-

Quàm decora sunt opera huius (Romani) *populi. Isti strauerunt plateas, restaurauerunt pontes ferè dirutos, & thermas. R. Iosè tacuit. Respondit R. Simeon Ben Iochài, & dixit: Omne, quod disposuerunt, non ordinarunt nisi in rem suam; plateas, vt collocarent ibi meretrices; thermas, vt delitiarent ibi; pontes, Vt tributa exigerent. Abijt Iudas Ben Gherìm, & detulit dicta eorum, & audita sunt in Regno* (cuius decretum hoc fuit). *Iudas, quia exaltauit, exaltetur. Iosè, quia tacuit, pellatur in exilium in Tzippurrì. Simeon, quia Vituperauit, occidatur &c.* Vide עין ישראל *En Israël* Par. I. loc. cit. pag. 61. col. 4. num. 23, circa med. R. Simeon Ben Iochài aufugit, vt dicemus suo loco, & R. Iudas in Romanorũ beneuolentia confirmatus est. Cùm autem esset pulcher aspectu, facie iucunda, & lęta, & propter corporis optimam constitutionem rubicundior, quàm par erat, omnium ad se trahebat intuentium oculos; quòd si aliquando dicterijs lacessitus fuisset, pro more illius ætatis iocosis, & parum honestis responsionibus propositas quæstiones soluebat. Interrogatus aliquando à Matrona פניך דומים למגדלי חזירים ולמלוי ברבית אמר לה הימנותא לדידי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא איכא מאושפיזאי לבי מדרשא דכי אזילנא בריקנא נפשאי בכולהו :

Facies tuæ similes videntur nutrientibus porcos, & mutuantibus ad Vsuram (etenim, vt inquit R. Salomon שכרן מרובה בלא טורח ושמחים בחלקם לכך פניהם צהובים, *eorum merces est multa, & nihil subeunt laboris, læti parte sua* (fruuntur) *propterea nitorem Vultu proferunt*). *Dixit ei: Per fidem meam ambo illa mihi per legem ve-*

tertia אחר החרבן *post Excidium Templi*. Præceptorem habuit R. Akibà, vel vt alijs placet R. Eliezerem. Interfecto R. Akibà, Imperatoris iussu Academiã in terra Israëlis rexit Rabbàn Simeon Ben Gamalielis secundi, circa annum mundi 881. quarti millenarij, & Christi 121. Huius Collegę fuerunt sex illustres Sapientes, nempè R. Meir cęterorum caput; R. Iudas Bar Elàai; R. Iosè Hagalilì Galilæus; R. Eleazàr Ben Sciamùah; R. Nathàn; & R. Simeon Ben Iochài. Et de his intelligunt antiqui, quando dicunt; quòd tempore R. Simeonis Ben Gamalielis fuerint ששה חכמים מתכסים בטלית אחת ועוסקים בתורה : *Sex Sapientes amicti pallio Vno, & operam dantes Legi*. Hic R. Iudas Romanorum amicus fuit; & inter concionandum illorum virtutes, liberalitates, & munificentias extollebat: quamobrem Imperatoris iussu vocatus est ראש המדברי בכל מקום *Rosc hammedabberìm becòl makòm Princeps loquentium, seù Prædicatorum in omni loco*: Cod. שבת cap. 2. במה מדליקין pag. 33. b. circa principium, vbi *R. Salomon, Princeps loquentium ex præcepto Regis, qui præceperat ei, Vt in omni loco ipse priùs loqueretur*. Vnde in eodem loco paulò inferiùs coram R. Iosè, & R. Simeone Sapientibus, & multitudine copiosa sermonem habens, de Romanis ita affatus est -

כמה נאים מעשיהן של אומה זו תקנו שווקים תקנו גשרים תקנו מרחצאות ר׳ יוסי שתק נע׳ ר׳ שמעון בן יוחי ואמר כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורך עצמן : תקנו שווקין להושיב בהן זונות מרחצאות לעדן בהן עצמן גשרים ליטול מהם מכסים הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות אמרו יהודה שעילה יתעלה יוסי ששתק יגלה לציפורי שמעון שגינה יהרג וכו׳ :

habetur, quòd quoties legitur סתם ספרא רבי יהודה. Abſolutè ספרא *Siphrà intelligitur R. Iudas*. Erat autem antiquorum regula, vt dicit Auctor *Iuchaſsin* pagina 36. prope finem, qua cognoſcebantur Auctores nonnullorum librorum, huiuſmodi.

סתם מתניתין רבי מאיר: סתם ספרא רוצה לומר תורת כהנים רבי יהודה: סתם ספרי רבי שמעון: כי הם שני ספרים האחרונים אחר ויקרא שהוא תורת כהנים ונקרא בתלמוד שאר ספרי דרב: וסתם תוספתא רבי נחמיה: וסתם סדר עולם רבי יוסי ובלהו אליבא דרבי עקיבא משום דכלהו תלמידיו וכו':

Abſolutè Miſcnicus intelligitur R. Meir, abſolutè ספרא *Siphrà, id eſt Lex Sacerdotum intelligitur R. Iudas* (Bar Elàai); *abſolutè Siphrè intelligitur R. Simeon* (Ben Iochài) *quoniam iſti ſunt duo libri vltimi* (Pentateuchi), *Vnus* ויקרא *Leuiticus, ſeù Lex Sacerdotum, & alter vocatur in Talmude, Siphrè* τȣ̃ *Ràu. Abſolutè Toſaphtà intelligitur R. Nachmià; abſolutè Sèder Olàm R. Iosè; ſed totum* (ſcriptum eſt) *iuxta ſententiam R. Akibæ, cùm quilibet eorum fuerit illius diſcipulus, &c.* Quod autem in הליכות עולם pag. 6. attribuatur hic liber R. Iſmaeli, id prouenire crediderim, ex primis vocibus, quibus iſte liber incipit, quæ ſunt

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת מקל וחומר וכו': *R. Iſmael dicit: Tredecim modis Lex explicatur. A minori ad maius, &c.* Et ſic exiſtimauit totum librum fuiſſe compoſitum à R. Iſmaële, vti aliquibus perſuaſum eſt; Auctorem libri Rabbòth fuiſſe ר' הושעיה רבה R. Hoſciaaiàh Rabbà, eò quòd ab eius nomine liber incipiat.

Porrò, quòd huic Iudæ noſtro tribuant expoſitionem illam in Leuiticum פסיקתא *Peſiktà*, cùm nulla auctoritate fir-

tantur, ſed 24. loca latrinarum ſunt ab hoſpitio meo ad Scholas, ad quas dum pergo, exerceo me ad ſingula. Ita in Cod. *Berachòth* cap. הרואה pag. 55. circa med. Quod idipſum legitur in Cod. נדרים *Nedarìm* cap 6. הנודר מן המבושל pag. 49. b poſt medium, niſi quòd reſpondiſſe fœminæ fertur, ſe תרדין *Theradin*, id eſt *Betis* veſci ſine ſale, & infra annum nil vini prorsùs bibere, niſi tantùm pro ſanctificatione Sabbathi in ingreſſu, & ſeparatione feſti à profano in exitu vinum deguſtare, & quatuor pocula in Paſcha bibere. Vide עין ישראל *En Iſraël* Par. II. *Nedarìm* loc. cit. pag. 22. col. 1. num. 32. & Talmud Ieroſolymitanum Cod. פסחים *Peſachìm* cap. ערבי פסחים pag. 37. col. 3. circa med. Attamen corpore vegetus erat, & omnes à Paſchate ad Pentecoſten ſubibat labores. Quòd autem 24 loca ab hoſpitio ſuo ad Scholas eſſent, ad quorum ſingula ſederet, non tantùm (inquiunt) innuere voluerit, corporis lubricitatem apprimè ſanitati conducere, ſed quod maius eſt, ad ſtudium Legis in 24 Sacros libros diſpoſitum reſpexiſſe hunc Rabbinum volunt, in quibus per ſingulos in itinere è domo ad Scholam meditabatur, vt ſic corporis imbecillitas firmaretur; quia תורת חכם מקור חיים *Lex ſapienti eſt fons Vitæ.* Prou. 13. 14. O lepidam ſanè & benè olentem ſtudendi rationem!

Scripſit hic Rabbinus, vt dicit Auctor *Iuchaſsin* pag. 60. librum ספרא *Siphrà*, & eſt Commentarius in תורת כהנים *Thoràth Choanìm Legem Sacerdotum*, per quam intelligunt *Librum Leuitici*. Quia & in fronte ipſius libri ספרא excuſi Venetijs apud Danielem Bombergum anno לפ״ק 5305. Chriſti 1545. In fol.

noris supputat. Christi 1546. in folio, vtramque ponit hoc modo פסיקתא זוטרתא או רבתא. Est & alius liber, vocatus ספרי *Siphrè*, qui persæpè cum *Siphrà* coniungitur. De Auctore libri ספרי vide infrà in רב Ràu, & in R. Simeon Ben Iochài.

Vtriusque fit mentio in Talmude Codice קדושין *Kiddusciin* cap. 2. pag. 49. b, in principio, quæ arguit ipsorum antiquitatem. In Præfatione libri היד *Haiàd* R. Mosis Ægyptij, vterque liber eidem *Ràu* attribuitur, vbi sic legitur: רב חבר ספרא וספרי לבאר ולהודיע עקרי המשנה: *Ràu composuit Siphrà, & Siphrè ad declaranda, & indicanda fundamenta Miscnæ*. Quæ quidem sparsim in his Commentarijs explanantur. Idem ex eodem Mosè Ægyptio habet Auctor libri צדה לדרך *Tzedà laddàrech* in sui libri Præfatione, R. Isaac Abrauanèl in Præfatione libri נחלת אבות *Nachalàth Auòth* folio 4. 1, col. 1. *Scialsc. Hakkab.* pag. 32. b. & Auctor libri שבילי אמונה *Sceuilè Emunàh* in Semita 8. Vide R. Dauid Ganz in צמח דוד ad annum 979. quarti millenarij pag. 110.

Eiusdem libri ספרא meminit etiam *Iuchassin* pag. 42. & pag. 60. in R. Iehudà Bar אלעאי. De hoc libro ספרא vide quæ diximus supra Par. I. num. 154. in *Aharone Aben Chaiim*, qui eum prolixis commentationibus illustrauit.

In פרקי אבות cap. 4. refertur quædam sententia de diligentia in studio adhibenda, quæ tribuitur R. Iudæ, vtique huic nostro *Bar Elàai*: nam, vt habetur in Catalogo Rabbinorum Thanaitarum, seù Miscnicorum in fine Primæ Partis Miscnæ editionis Venetæ anni 1655. in 12. in R. Iehuda, ר׳ יהודה סתם הוא רבי יהודה בר אלעאי: *Rabbì Iudas absolutè est Rab-*

firmari id possit, nullo modo asserendum est. Fatendum quidem, esse antiquissimum Rabbinorum Commentarium, sed incerti Auctoris, vt nos docet *Scialscel. Hakkabb.* pag. 33. b. qui eum collocat secunda, vel tertia generatione post Rabbènu Hakkadòsc, anno scilicet mundi ד׳ אלפים תתס״ו 4866. non sine manifesto errore: nam cùm huiusmodi annus concurrat cum anno Christi 1106. distaret à compositione Miscnæ editæ à Rabbènu Hakkadòsc, adeòque ab ipso Rabbènu annis 880, vel circiter, neque duabus, vel tribus, sed plusquam 12, vel 13 generationibus. Si igitur admittatur, quod habet *Scialsc. Hakkab.* de distantia duarum, vel trium generationum, non annus mundi scribendus est 4866, sed 4010. qui est an. Domini 250. pro Pesiktà. Hic autem Auctor Iudas Bar Elàai viuebat tempore Adriani Imperatoris, vnde meritò à R. Dauid Ganz refertur ad annum 881. quarti millenarij, nempè Christi 121. qui incidit anno secundo Imperij eiusdem Adriani. Quò anno obierit hic Iudas, ignoratur. Eius sepulchrum Iudæi hodie ostendunt in Galilæa, in Villa dicta עין זיתון *En Zaithùn* in Septentrionali plaga Villæ, in cœmeterio inter Oliueta. Illud visitant Iudæi habitantes in Palæstina deuotionis causa inter Pascha & Pentecosten. Vide Epistolam itinerariam Terræ Sanctæ.

Duplex autem פסיקתא *Pesiktà* olim reperiebatur רבתא *Rabbethà*, & זוטרתא *Zutrathà Magna & parua*. Quæ hodie reperitur, dubium est, an magna, vel parua sit; nam titulus *Pesiktæ* appositus in frontispitio edit. Venetę apud Danielem Bombergum anno ש״ו 306. mi-

ELEAZA'R COHE'N SACERDOS GERMANVS, anno mundi 5043. Christi 1283. cùm adhuc discipulus esset דר׳ R. Eliakìm Ben Menachèm, scripsit Supercommentarium in Commentarium R. Salomonis Iarchi super Pentateuchum, vocauitque -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà Munus Iudæ* (Tit. ex Malach. 3. 4.) omnia sua dicta probat authoritate Talmudis, R. Tanchumæ, Bereſcìth Rabbà, & R. Mosis de Kòtzi, vt apparet in fine sui libri, qui in Bibliotheca Vaticana asseruatur msc. an. mundi 5165. Christi 1405. in Pergam. in 4. sub n. 21. Huius sæpè fit mentio in Commentario R. Abrahami Ghedaliæ super ילקוט *Ialkùt*.

Commentatus est etiam מסכת יבמות *Massècheth Ieuamòth* Cod. Talmudicum *De Lege fratria*. Huius exemplar extat msc. in eadem Bibliotheca Vaticana num. 161.

Buxtorfius in sua Bibliotheca Rabbinica exhibet librum cum hoc titulo -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà*, & dicit, quòd sit Commentariũ super librum מערכת האלהות *Maarècheth Elaùth*, illumque attribuit R. Iudæ חייט *Chaijàt*. Sed in eo Commentario nullum de huiusmodi titulo vestigium inueni.

תר״ה ר׳ יהודה אריה ממודינא בן ר׳ יצחק היה רב בויניציאה שנת השע״ה אלפים תו ליצירה : והיה חכם גדול בדינים ויודע לשון לטין וחכמת הפילוסופים : והוא חבר כמה ספרים והם אלו :

א׳ : בקרא מדבר יהודה והם דרושים נדפסו בויניציאה שנת שנ״ח : וגם כן שנת השב״ :

ב׳ : לב אריה והוא ספר על זכרון הענינים : נדפס בויניציאה בדיבות :

Rabbi Iudas Bar Elàai. Sententia autem huius Iudæ ita se habet ר׳ יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון : *Rabbi Iudas dicit: Esto cautus in studio: nam error imprudens circa studium* (commissus) *putatur, ac si ex proposito commissus esset.*

תר״ו רבי יהודה בן אליעזר ציהלבי המכונה פוקי או פולי מכת הקראים חבר ספר וקראו -

שער יהודה ומדבר על הלכות איסורי ביאה כמשפט הקראים : והביאהו אל הדפוס ר׳ יצחק בנו בשנת במו ס׳ קודם שחבר יוחנן סילדינו ספרו על אישות וגרושין : ונזכר בלוקו בחבור שלמי א׳ : פרק ג׳ :

606 R. IEHVDA' IVDAS BEN ELIE'ZER TZIELEBI' cognomento PVKI', seù POKI', siuè etiam POLEVS Iudæus Karraita. Scripsit -

שער יהודה *Sciaàr Iehudà Portam Iuda* in quo agitur de materia incestus, & coniugij gradibus licitis, atque illicitis iuxta doctrinam Karreorum (quid sint Karrei Hebræorum Hæretici, vide I. Partem pag. 92. 1. — 379. 1. — 381. 2.) Huius libri meminit Seldenus de Vxore Hebr. lib. 1. cap. 3. Typis eum tradidit, & euulgauit R. Isaac filius prędicti Iudę ante annos 60. ex eodem Seldeno. De eo etiam Halleruordius in sua Bibl. Curiosa. Reperitur in Bibliotheca publica Lugdun. Batauorũ inter Codices Warnerianos. Excus. Constantinopoli, Imperante Amurathe. In 4.

תר״ז ר׳ יהודה בר אלעזר כהן אשכנזי חבר ספר מנחת יהודה והוא פירוש על פירוש רשי על התורה ונמצא כ״י בוואטיקאנו :

607 R. IEHVDA' IVDAS BAR

יה

ג': פי אריה והוא ביאור כמה מלות וגם מלשון הרבנים אל לשון איטאליאנא נדפס בוויניציאה שנת ש"ך לפ"ק: ובאותו הספר נמצא ספר הנקרא גלות יהודה כמו אומר עתה:

ד': חבר ספר גלות יהודה והוא ספר דבר מכל מלה בדיבור העברון מכל המקרא וברכת המזון: והגדת פסח: ופרקי אבות בלשון איטאליאנו הדק היטב: נדפס בוויניציאה שנת ה' אלפים ל' בריבוע:

ה': חבר ספר בלשון איטאליאנו על מצות המנהגים היהודים ונדפס בפאריש ביטענית:

ו': חבר בית לחם יהודה והיא מעתה קטנה למצא כל מאמרי חכמים אשר באו בספר עין יעקב: נדפס בוויניציאה שנת שפ"ה:

ז': חבר ספר סוד ישרים וכו אלה חידות הטבע ושמונה חידות עם פירושיהם: נדפס בוויניציאה שנת שנ"ה לפ"ק:

ח': ספר סור מרע והוא מאמר על שני אנשים שהוכחו ביניהם על מלאכת השחוק הקוביא ואחד מהם משבח אותה וחבירו מגנה: ונדפס בוויניציאה שנת שנ"ה לפ"ק:

ט': ספר צמח צדיק על מדות הנפש:

י': העתיק סדר הגדה של פסח מלשון עברי אל לשון איטאליאנו עם אותיות העבריות ונדפס בוויניציאה שנת שס"ט לפ"ק עם כמה צורות על כל האותיות והמופתים אשר נעשו ליהודים במצרים על הים ובמדבר:

יא': וכתב כמה אגרות אל ספרים רבים שהביאו לדפוס באותו הדור כמו על משניות שנדפסו שנית בוויניציאה שנת שס"ו לפ"ק עם פירוש הנקרא כף נחת והוא הביאו אל הדפוס והוגה זה הספר על ידו כמו שנראה בתחילת הספר באגרתו:

יב': ועוד הביא אל הדפוס לבושים של מרדכי יפה ונדפסו בוויניציאה שנת ש"ף לפ"ק כמו שנראה בהקדמתו השמש על חלק ראשון: ועוד יש הרבה כמו המעתיק בוויניציאה שנת ת"י לפ"ק:

608 R. IVDAS ARIE', vulgò dictus *Leo de Modena Ben R. Isaac*, nostræ ætatis celebris Rabbinus, & Ràu Venetus, vbi quamplurimis annis Iudaicam Synagogam rexit. In conscribendis libellis in vtraque lingua Hebraica & Italica facilis. Fuit elegans Poëta Hebraicus, vt testantur Hebraica carmina ab eo composita in laudem quamplurium librorum & Auctorum, quæ in principio eorundem librorum cernuntur, vti in libro תולדות אדם R. Baruch Aben Baruch יזיא, & in alijs.

Italica Poësi etiam delectabatur, & cùm adhuc adolescens esset annorum tantùm quatuordecim, curiosum Carmen composuit, de quo paulò infra.

Scripsit varia Opuscula. Egregiam quoq; nauauit operam, vt quamplurima aliorum Auctorum Syntagmata typis committerentur, inter quæ primum obtinent locum Sacrorum Bibliorum quatuor Tomi in magno folio, quos communiter מקרא גדולה *Mikrà ghedolà Biblia magna* appellitant, in quibus plusquam trecenta menda, quæ in antiquioribus Venetis irrepserant, emendauit, vt ipse in sua Epistola primo Tomo præfixa testatum reliquit: sed & hæ suos quoque næuos patiuntur. Edita sunt Venetijs apud Petrum Laurentium Bragadinum anno mundi ה'ש'ע'ז 377. minoris supputationis, Christi 1617.

Quæ autem ipse scripsit, & ad meam notitiam peruenerunt; sunt hæc quæ sequuntur Opuscula.

1. מדבר יהודה *Midbàr Iehudà Desertum Iudæ*. Sunt diuersæ Conciones non inelegantes excusæ primò Venetijs anno ש'נ'ח 358. min. supp. Chr. 1598. & deinde ibidem anno ש'ס'ב 362. Christi 1602. apud Danielem Zanetum in 4.

2. לב האריה *Lèu Haarièh Cor Leonis*, Tit. ex 2. Sam. 17. 10. De memoria artificiali, impressionis Venet. in 4. Dassouius b. 4. vt refert Halleruordius in sua Bibliotheca Curiosa, exhibet nobis Commentarium in Legem cum hoc titulo לב האריה *Lèu Haarièh* Wilhermsdor-

compositum cùm esset annorum quatuordecim (vt ipse ibidem ait) in laudem R. Mosis sui Præceptoris defuncti, vbi non interpretando, sed ijsdem vocibus, & eodem sono in vtraque lingua vtendo, easdem tam inter se diuersas linguas vnam ferè communem facit, hoc modo -

קִינָה שְׁמוֹר : אוֹי מָרָה : כְּפַּס אוֹצָר בּוֹ :

Chi nasce muor : Oimè che pass'acerbo!

Latinè:

Qui nascitur, moritur (Væ mihi) quàm passus acerbus!

כָּל טוֹב עִילוֹם : כּוֹסִי : אוֹרְדִין אֵל צִלּוֹ :

Colto vien l'huom, così ordin'il Cielo,

Colligitur (id est demetitur, abscinditur) *homo, sic statuit cælum.*

מֹשֶׁה מוֹרִי מֹשֶׁה יָקָר דָּבָר בּוֹ :

Mosè morì, Mosè già car de Verbo,

Moses mortuus est, Moses olim carus eloquio.

שֵׁם תּוּשִׁיָּה אוֹן יוֹם כִּיפּוּר הוּא זֶה לוֹ :

Santo sia ogn'huom, con puro zelo.

Sanctus sit omnis homo: cum puro zelo.

כָּלָה מֵיטָב יָמַי : שֵׁן צָרִי : אֲשֶׁר בּוֹ :

Ch'alla metà, già mai senza riserbo

Nam ad medietatem aliquando, haud quicquam reseruans,

יהריב

dorfij 1674. in fol. cumque attribuit R. Iehudæ Arelff, sed an ipse intelligat hunc nostrum Rabbì Iudam Ariè, an alium quempiam, nescio.

3. פי אריה *Pi Ariè Os Leonis.* Est Dictionariolum Rabbino-Italicum cum hoc vulgari titulo: *Raccolta delle Voci Rabbiniche non Hebraiche, nè Chaldee per tutto, vsate nel più de'loro scritti da' Rabbini, Espositori, & Autori di Scienze, in lingua Italiana dichiarate &c.* Venetijs apud Ioannem Calleonem anno ה 400. min. supput. Christi 1640. in 4. Cui præcedit aliud consimile Dictionariolum vocum faciliorum Sacræ Scripturæ ordine Alphabetico dispositum, Hebraicè & Italicè, quo includuntur in גלות יהודה *Galùth Iehudà*, de quo mox.

4. גלות יהודה *Galùth Iehudà Transmigratio Iudæ*, ex Ierem. 24. 5. cuius Titulus Italicè ita se habet: *Nouo Dittionario Hebraico & Italiano, cioè Dichiaratione di tutte le voci Hebraiche più difficili delle Scritture Hebree nella volgar lingua Italiana &c.* In hoc Italicè explicantur omnes difficiliores voces, tùm omnium librorum Sacræ Scripturæ, secundùm ordinem ipsorum, tùm etiam aliorum duorum librorum הגדה פסח *Haghadà Pèsach Lectionis mysticæ Paschatis*, & פרקי אבות *Pirkè Auòth Capitulorum Patrum.* In huius Dictionarij principio exhibet nonnullas succinctas Grammaticales regulas ad ritè, & rectè Italicè voces Hebræas interpretandas. Excus. Paduæ per Iulium Criuellarium anno ה 400. Christi 1640. opera Iosephi Foæ. In 4.

In hac secunda editione, ante Dictionariolum פי אריה, & post Præfationem ad Lectorem exscribit Carmen à se

re annotantur ea, quæ ex secunda editione Veneta addita sunt, vel ex prima Parisiensi dempta. Huic editioni Don Recaredus Sçimeon, eadem Gallica lingua, addidit Supplementum: De Secta Carraitarum, & Samaritanorum nostri æui. Habes hoc ad pag. 224.

Multò antea, ex Italica lingua hæc eadem Historia translata fuit in Anglicanam, cum hoc titulo: *History of the Rites and Customes of the modern Ievus, out of Italian*. Londini 1650. In 8.

6. ספר בית לחם יהודה *Sèpher Beth Lèchem Iehudà Liber Bethleem Iudæ*, seù *Domus panis Iudæ*. Est Index materiarũ, quæ continentur in libro עין ישראל *En Israël*. Excus. Venetijs apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinum in domo Ioannis Coleonis an. פ׳כ׳ס 385. min. supput. Christi 1625. In fol. Annectitur Primæ Parti. Vide in fine עין ישראל eiusdem editionis. Castratus reperitur in calce libri מאור עינים *Iosiæ Pinto*, in eo siquidem non indicantur, nisi tantùm illæ materiæ quæ in I. Parte eiusdem עין ישראל continentur, super quas idem Iosias Pinto commentaria edidit. Vide supra num. 586. pag. 4. Col. 1.

7. סוד ישרים *Sod Iesciarìm Arcanum* siuè *Secretum rectorum*. Tit. ex Psal. 111. 1. Complectitur centum naturæ arcana, & quinquaginta ænigmata, cum ipsarum expositione. Excus. Venetijs anno פ׳כ׳ס 355. min. supput. Chr. 1595. apud Ioannem de Gara. In 4.

8. סור מרע *Sur meràh Declina à malo*. Tit. ex Psal. 34. 15. Est Dialogus duorum inter se colloquentium de lusu alearum & talorum, quorum alter lusum laudat, ac defendit, & alter condemnat, & reprobat. Excus. Venetijs an-

יַחֲרִיב אוֹם׃ מָוֶת רָע׃ אֵין כָּאן יְרַפֵּחַ לוֹ׃

Arriu' huom, mà vedran in cangiar pelo

Pertingit homo. Sed cùm pili mutantur; apparet

סְפִינָה כַּיָּם קַל׃ צֵל עוֹבֵר יָמֵינוּ

Se fin' habbiam, ch'al Cielo vero ameno

Quem finem habeamus, quippè ad Cælum verum amænum

הָלוֹם יוֹבָא שְׁבִי וַשִׁי שְׁמֵנוּ׃

Và l'huomo và, se viua assai se meno.

Vadit homo, siuè multum, siuè parum viuat.

Huius tamquam præstantissimi Epicedij meminit, & transcribit Wagenselius in Sotà Miscnæ cap. 1. num. 6.

5. De Hebræorum ritibus breuis relatio lingua vernacula sub hoc titulo: *Historia de gli riti Hebraici. Doue si hà breue, e total relatione di tutta la Vita; costumi, riti, & osseruanze de gli Hebrei di questi tempi*. Excus. Parisijs 1637. in 8. cura Iacobi Gaffarelli, cui idem Gaffarellus præfixit Epistolam ad eundem Leonem Mutinensem directam, in qua conqueritur de nimia breuitate, & silentio seruato, circa Iudæorum quamplurimos ritus, de quibus magna mysteria ipsi iactant. Vnde Auctor sequenti an. 1638. eandem excudi fecit Venetijs auctiorem & emendatiorẽ priori Parisina, quam etiam esse castratam asserit Seldenus de Vxor. Hebr. pag. 51. Ex his duabus editionibus prodijt tertia, Gallica lingua translata, Parisijs an. 1674. in 8. vbi in fine pagellæ minutiori characte-

12. Vt Syntagmata Mardochæi Iaphè לבושים *Leuuſcìm* nuncupata, Typis Venetis ederentur, curam ſuſcepit, ſicuti ex eius Præfatione Primo Tomo appoſita videre eſt. Excuſa igitur fuerunt ibidem anno 380. minoris ſupput. Chriſti 1620. in fol.

Quamplures libros approbauit, & vt Typis committi poſſent, laudauit. Et quia (vt ſupra notauimus) delectabatur Poëſi, ſed maximè Hebraica, ideò ſuo tempore vix liber Hebraicus in lucem exijt, quin ab eo ſuis carminibus non fuerit celebratus.

Viuebat anno Domini 1646. Venetijs, vbi eum agnoui, & allocutus ſum; perijt autem (vt audio) anno תי״ד 414. min. ſupput. Chriſti 1654. Venetijs ferè octogenarius.

תר״ט **ר׳ יהודה או ר׳ אריה דבי עילאי** חבר כמה מאמרים על הקבלה והם כ״י וזה המחבר היה רבי של רבו ר׳ מנחם עזריה בעל ספר עשרת מאמרות כן כתוב בהקדמה של אותו הספר נדפס באמשטרדם כמו נראה במקומו:

609 R. IEHVDA'H IVDAS, ſeù R. ARIE' LEO DE BE ELA'I. Scripſit aliquot

קבלה מאמרים *Maamarìm Tractatus* de *Kabalà*, qui manuſcripti reperiuntur, teſte Auctore libri עשרה מאמרות *Aſſarà Maamaròth* in ſua Præfatione. Hic fuit Magiſter Magiſtri R. Menachèm Azariæ Auctoris præfati libri *Aſſarà Maamaròth*. Vide ibidem.

תר״י **ר׳ יהודה בר אשר** היה רבינו מבין בניו והיה אחיו של ר׳ יעקב אחיו בעל הטורים וסוף חבר ספר חקת התורה ; וספר חקות שמים כנראה במסדר״ק סימן קע״ה ; ובשלשלת הקבלה דף ס׳ו וראיתי בספר יוחסין דף קל״ג

anno שנ״ה לפ״ק 355. min. ſupputat. Chriſti 1595. In 8. apud Ioannem de Gara.

9. צמח צדיק *Tzèmach Tzaddik Germen iuſtum*. Tit. ex Ierem. 23. 5. Eſt libellus moralis editus Venetijs. Ex Buxtorfio in Biblioth. Rabbin.

10. Expoſuit lingua Italica, ſed charactere Hebraico סדר הגדה של פסח *Sèder haghadà ſcel Pèſach Ordinem Narrationis Hiſtoricæ Paſchatis*, quem excudi fecit cum textu Hebraico maiuſculis literis, quibus puncta vocalia adiuncta ſunt, collocato inter duas columnas; cuius ſingula folia quibuſdam figuris portenta in Ægypto à Deo patrata, vel ceremonias Paſchales repræſentantibus, ornantur. Venetijs in fol. apud Ioannem de Gara anno שס״ט 369. min. ſup. ſti 1609. Et licèt ex frontiſpitio non appareat, hunc noſtrum Leonem de Modena huius tranſlationis eſſe Auctorem, prodit tamen ſeipſum in vltima pagina, in ſpatio vltimæ columnæ, & tribus vltimis verſiculis, quorum dictiones incipiunt ab vna ex literis nominis huius Auctoris, quæ ordinatim componunt יהודה אריה ממודינא *Iudas Leo de Modena*. Vnde cantiunculas illas, quæ poſtea ſequuntur, ab eodem Leone de Modena fuiſſe compoſitas, credibile eſt.

11. Curauit, vt Venetijs excuderetur opus Miſcnicum cum paruis annotationibus vocatis כף נחת *Caph nàchath Vola compreſſa*, de quo vide infra in R. Iſaac Gabbài; cui præfixit Epiſtolam ibidem editam anno 385. min. ſupput. Chriſti 1625. in 8. Hoc opus cum paruo hoc commentariolo, pluries fuit excuſum. Conſtantinopoli autem, etiam cum punctis vocalibus.

קל"ב עמוד ב' : פוס הרב בזמן ההוא הגזירות בטוליטולה הרג את
עצמו ואשתו וחמותו ההיתה אשת רבי יעקב אחיו בשנת קנ"א :
ובמקום אחר בספרו אומר שהיה שנת ק"ט ויש טעות הדפוס :

610 R. IVDAS BAR ASCER, seù HARRO'SC quartogenitus in Germania; & in Hispaniam, præcedens patrem, ei domicilium Toleti parauit. In ea Vrbe matrimonio iungitur cum nepte sua, filia Rabbì Iacobi Baal Turrìm, quam postea trucidauit vnà cum socru sua, vxore eiusdem R. Iacobi, & postremo seipsum iugulauit, nè fortè mutarent religionem in illa insigni Iudæorum conuersione in Catalonia, Castilia, & Aragonia, quæ accidit anno 5151. Christi 1391. vt testatur Auctor *Iuchasin* pag. 133, b. & ex eo *Scialsciel. Hakkabbalà*, quo etiam anno seipsum occidit R. Iudas; & S. Vincentius Ferrerius Ord. Prædicatorum plusquam 200000. Iudæorum ad fidem Christi conuertit, ex Iudæorum testimonio. Ibid. pag. 134. de quo vide supra in I. Parte pagina 404. 1. — & 717. 1. Hunc computũ approbat Auctor *Scialscel. Hàkkabbalà* pag. 60. quem nos in I. Par. pag. 494. improbauimus, ex eo, quia in *Iuchasin* eadem pag. 133. b. ante medium legimus -

שנת ק"ט נפטר הר' יהודה בן הרא"ש בטוליטולה :

Anno 109. (Christi 1349.) *Toleti obijt R. Iudas Ben Harròsc*, id est *R. Ascer*. Quod verum esse non potest, quia eo anno nulla insignis Iudæorum conuersio facta fuit in Hispania; cùm tamen ex Historia Ecclesiastica habeamus: tempore, quo B. Vincentius Ferrerius Verbum Dei in illis Regnis disseminabat, magnam Iudæorum multitudinem ad fidem Christi esse conuersam: quod quidem accidit ab anno 1391. vsque ad annum 1412. Bzouius ad annum 1391. n. 17. & ad annum 1412. n. 11. quo tempore, & Paulus Burgensis, & Hieronymus à S. Fide ad fidem per eundem conuersi sunt. Vide Historiam Episcoporum Cartaginensium, & Spondanum ad annum 1412. n. 8. Cùm enim anni Historiæ Rabbinorum cum annis Historiæ nostræ Ecclesiasticę conueniant, hunc computum recipere debemus, & alium reijcere. Anno igitur Domini 1391. hic noster R. Iudas seipsum interfecit. Qui quidem duos libros scripsit, quorum primum -

חקת התורה *Chukàth hattorà Statutum Legis*, Tit. ex Num. 19. 2. & secundum חקות שמים *Chukòth Sciamàim Statuta Cæli*, ex Iob 38. 33. De his fit mentio apud מהר'ריק num. 178. *Scialscèl. Hakkabb.* pag. 70. Et de secundo in *Iuchassin* pag. 133. b. in fine, licèt in his locis nihil de illorum argumento habeatur. Buxtorfius tamen in Appendice ad Bibliothecam Rabbinicam exhibet nobis librum cum titulo חקות התורה *Chukòth hattorà Statuta Legis*, eumque esse Cabalisticum msc. asserit, & cuidam R. Iudæ attribuit, absque alia maiori notitia huius Rabbini.

De hoc R. Iuda Bar Ascer vide *Rabbènu Ascèr* in I. Parte huius Bibliothecæ pag. 494.

תרי"א ר' יהודה לבית פאלקון

ז"ל עליו ל' נכאי שכרו ספר תולעת יעקב והיה עליו תפלות
כל השנה בארכתה פנים: כמשמע : רמז ׳ דין : סוד : ומיוחס
פרד"ס ונדפס בקושטאנטינא שנת נע"ר :

611 R. IVDAS LEBE'TH PALKO'N, seù de Domo Falconis, col-

ne Sacræ Scripturæ agnoſcunt Iudæi,ac Chriſtiani, & per eoſdem eam explicant, vt fit in hoc libro Precum, quę ex verbis Sac. Scripturæ plerumque conceptæ ſunt, Excuſę Conſtantinopoli anno כ"ש 320. min. ſupt. Chriſti 1560. in 4 Hunc librum vidi in Collegio S. Pauli Carmel. Diſcalceat. apud S. Pancratium extra Vrbis mœnia in via Aurelia. Reperitur etiam in Indice librorum Hebræorum Chriſtinæ Suecorum Reginæ. Et Plantauitius in ſua Bibliotheca eundem notat impreſſum Cracouiæ.

קי"ב רבי יהודה בן בלעם

ספרדי חבר ספר טעמי המקרא וטעמי ג' ספרים אמ"ת כל טעמי איוב משלי ותהלים ונדפסו בפאריס שנת שט"ז לפ"ק:

612 R. IVDAS BEN BILA'M Hiſpanus. Scripſit librum, quem vocauit -

ס' טעמי המקרא *Sèpher Taamè bammikrà Librum Accentuum Scripturæ.* Itemque alium ſub nomine -

טעמי ג' ספרים אמ"ת *Taamè ſcieloſcià Sepharim Accentuum trium librorum*, videlicet *Iobi*, *Prouerbiorum*, *& Pſalterij*. Excuſi fuerunt Pariſijs per Mercerum anno 1556. in 4. Iſti tres poſteriores libri indicantur per tres literas vocis אמ"ת hoc eſt איוב, משלי, תהלים. In hoc Tractatulo de Accentibus fit mentio cuiuſdam libri Grammatici dicti -

הוריית הקורא *Horaijàth Hakkorè Lex Lectoris*, ſed nomen Auctoris ignoratur.

R. Abraham Aben Ezræ in Comment. ſuper Pſal. 4. 8. ad vocem דגנם meminit huius R. Iudæ Ben Bilàm.

collato ſtudio cum *R. Meir Abèn Gabbài* ſcripſit -

ספר תולעת יעקב *Sèpher Tolàath Iaacob Librum Vermis Iacob* (Tit. ex Iſai. 41. 14.) Eſt Comment. quo illuſtrantur Preces totius anni, expoſitionibus quadruplicis generis, nempè *Literali*; *Allegorica*; *Morali*; & *Anagogica*, quæ in hoc ſymbolo פרד"ס *Pardès Paradiſus* comprehenduntur: nam per פ intelligunt פשט *Peſciàt* ſenſum *Literalem*; per ר, רמז *Rèmez Allegoricum*; per ד, דין *Din Moralem*, & per ס, סוד *Sod Anagogicum*; & benè quidem in hac voce *Paradiſus* quatuor iſti ſenſus includuntur, cùm per eandem vocē hoc etiam modo explanari poſſint: nam ſi *Paradiſus* literaliter ſumatur, ſignificat hortum amœnum & delitiarum. Si in ſenſu Allegorico, Eccleſiam militantem, quæ Paradiſus eſt, vt ait Auguſtinus lib. 13. de Ciuit. 21. & Ambroſ. lib. de Parad. Si in Morali, animam Chriſtianam in ſtatu gratiæ exiſtentem, cuius gaudia ſpiritalia (inquit Auguſtinus de Gen. contra Manichæos cap. 9.) ſignificant omne lignum formoſum ad aſpectum intelligentiæ, & bonum ad eſcam, quæ non corrumpitur; qua beatæ animæ paſcuntur: nam & Dominus dicit: *Operamini eſcam, quæ non corrumpitur &c.* Si in Anagogico, Cæleſtem patriam, vitam Beatorum, ſiuè Eccleſiam Triumphantem. Qui quatuor ſenſus his duobus verſibus exprimuntur à Lyrano in 1. & 3. Prologo Bibliorum -

Litera geſta docet; quid credas Allegoria;
Moralis quid agas; quid ſperes Anagogia.

Eoſdem prorsùs ſenſus in explicatio-

תרי״ג רבי יהודה בן בנימן מאיטלייאה היה חכם והוא היה רב של בעל ספר התניא כמו שהוא אומר בספרו ונעלם שמו אמנם הוא אומר שהיה תלמיד רבי יהודה הנ״ל והחבר ספרו באיטלייאה שנת ה' אלפים ע״ד וזה החבור הוא מורה למנהגות איטלייאה : ונעלם שם המחבר לענוותנותו :

613 R. IVDAS BEN BENIAMIN DE ITALIA fuit insignis Rabbinus, & licèt nullum eius reperiatur literarum monumentum, attamen cùm fuerit Magister illius, qui librum התניא *Hattània* inscriptum edidit, vt Auctor ipse ibidem testatur, etsi nomen suum forsan reticere voluerit, nè doctrinam Magistri sui sibi appropriare videretur; ea nihilominus, quæ in Tania continentur, ab hoc præsenti Rabbì Iuda dimanasse, credibile est, ideò hunc inter Scriptores Hebraicos connumerare voluimus. Cæterùm hic liber תניא complectitur explicationem succinctam, sed elegantem præcipuorum rituum, & ceremoniarum secundùm vsum & consuetudinem Hebræorum Italorum: nam agit *De Cantore, & Succentore Synagogæ*; *Benedictione Sacerdotali*; *Libro Legis*; *Solemnitatibus*; *Ieiunijs*; *Luctu*; *Ritu maritali*; *Circumcisione*; *Redemptione primogeniti*; *Obligatione parentum erga filios*, & vice versa. Excusus fuit Mantuæ per Samuelem לטיף *Latiph* anno mundi ורח״מך 274. min. supput. Christi 1514. in 4. Addit Buxtorf. etiam Cremonæ 325. Christi 1565. in 4.

Aduertendum tamen est, quòd Rabbi Dauid Ganz in suo צמח דוד *Tzèmach Dauìd* ex versione Vorstij ad ann. 74. quinti millenarij, quem sequitur Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica, expressè dicit, librum תניא *Thània* com-

positum esse à R. Iuda in Italia anno 74. (id est Domini 1314.) & ita scriptum esse in *Scialscel. Hakkabb.* pagina 56. Sed eo loci non dicitur R. Iudam esse Auctorem huius libri, sed nomen illius Auctoris ignorari, cùm ob singularem suam modestiam illud noluerit manifestare. Verba *Scialsc. Hakk.* sunt מחבר ספר התניא היה בדור הזה ונעלם שם המחבר אמנם הוא אומר בספרו שהיה תלמיד רבי יהודה ברבי בנימן ושחבר הספר באיטלייאה שנת ה' אלפים ע״ד וזה החבור הוא מורה צדק למנהגות איטלייאה : ונעלם שם המחבר לרוב ענותנותו : *Auctor libri Hattània fuit in hoc æuo, sed eius nomen latet. Verùm ipse ait in suo libro, quòd fuerit discipulus Rabbì Iudæ Ben R. Beniamin, & quòd in Italia hunc librum composuerit anno 5074.* (Christi 1314.) *& quòd huiusmodi Syntagma sit Doctor Iustitiæ circa consuetudines Italiæ. Absconditur autèm nomen Auctoris, vt illius præstantissima humilitas manifestetur.*

תרי״ד ר' יהודה בצלאל נקרא בלשון אשכנז רבי ליווא ז״ל ר' קריה מפראגא הוא בשנת ש״ג לפ״ג היה ראש ישיבה ואב בית דין במדינת מורלווייאה ובשנת של״ג בא לפראג ונכנס שם בית ישיבה ואחר כך בשנת שנ״ב הלך לפוזנא וגם כן נעשה שם ר״י ואב בית דין ושם נפטר ולא נודע שנת פטירתו : והוא חבר ספר גבורת השם : וגור אריה והוא ביאור על פירוש רש״י : ודרך חיים פירוש על פרקי אבות : ושו״ת ודרשות : ויש אומרים כי הוא היה המחבר ספר נצח ישראל נגד המשקיים :

614 R. IVDAS BETZALE'L cognomento apud Germanos *R. Liuua*, seù *Leua*, id est *Leo* de Praga anno mundi 313. min. supput. Christi 1553. Rectoratum, & Præfecturam gerebat super vniuersas Academias, & Tribunalia Prouinciæ Morauiæ, eamque fermè viginti annis obtinuit. Postmodum

an-

habetur, quòd quoties legitur סתם ספרא רבי יהודה. Absolutè ספרא *Siphrà intelligitur R. Iudas*. Erat autem antiquorum regula, vt dicit Auctor *Iuchasin* pagina 36. prope finem, qua cognoscebantur Auctores nonnullorum librorum, huiusmodi.

סתם מתניתין רבי מאיר: סתם ספרא רוצה לומר תורת כהנים רבי יהודה; סתם ספרי רבי שמעון: כי הם שני ספרים האחרונים אחר ויקרא שהוא תורת כהנים ונקרא בתלמוד שאר ספרי דרב: וסתם תוספתא רבי נחמיה; וסתם סדר עולם רבי יוסי ובלהו אליבא דרבי עקיבא משום דכלהו תלמידו וכו׳:

Absolutè Miscnicus intelligitur R. Meir, absolutè ספרא *Siphrà, id est Lex Sacerdotum intelligitur R. Iudas* (Bar Elàai); *absolutè Siphrè intelligitur R. Simeon* (Ben Iochài) *quoniam isti sunt duo libri vltimi* (Pentateuchi), *Vnus* ויקרא *Leuiticus, seu Lex Sacerdotum, & alter vocatur in Talmude, Siphrè* דרב *Ràu. Absolutè Tosaphtà intelligitur R. Nachmià; absolutè Sèder Olàm R. Iosè; sed totum* (scriptum est) *iuxta sententiam R. Akibæ, cùm quilibet eorum fuerit illius discipulus, &c.* Quod autem in הליכות עולם pag. 6. attribuatur hic liber R. Ismaeli, id prouenire crediderim, ex primis vocibus, quibus iste liber incipit, quæ sunt

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת מקל וחומר וכו׳: *R. Ismael dicit: Tredecim modis Lex explicatur. A minori ad maius, &c.* Et sic existimauit totum librum fuisse compositum à R. Ismaële, vti aliquibus persuasum est; Auctorem libri Rabbòth fuisse ר׳ הושעיה רבה R. Hosciaaiàh Rabbà, eò quòd ab eius nomine liber incipiat.

Porrò, quòd huic Iudæ nostro tribuant expositionem illam in Leuiticum פסיקתא *Pesiktà*, cùm nulla auctoritate fir-

tantur, sed 24. loca latrinarum sunt ab hospitio meo ad Scholas, ad quas dum pergo, exerceo me ad singula. Ita in Cod. *Berachòth* cap. הרואה pag. 55. circa med. Quod idipsum legitur in Cod. נדרים *Nedarìm* cap 6. הנודר מן המבושל pag. 49. b post medium, nisi quòd respondisse fœminæ fertur, se תרדין *Theradìn*, id est *Betis* vesci sine sale, & infra annum nil vini prorsùs bibere, nisi tantùm pro sanctificatione Sabbathi in ingressu, & separatione festi à profano in exitu vinum degustare, & quatuor pocula in Pascha bibere. Vide עין ישראל *En Israël* Par. II. *Nedarìm* loc. cit. pag. 22. col. 1. num. 32. & Talmud Ierosolymitanum Cod. פסחים *Pesachìm* cap. ערבי פסחים pag. 37. col. 3. circa med. Attamen corpore vegetus erat, & omnes à Paschate ad Pentecosten subibat labores. Quòd autem 24 loca ab hospitio suo ad Scholas essent, ad quorum singula sederet, non tantùm (inquiunt) innuere voluerit, corporis lubricitatem apprimè sanitati conducere, sed quod maius est, ad studium Legis in 24 Sacros libros dispositum respexisse hunc Rabbinum volunt, in quibus per singulos in itinere è domo ad Scholam meditabatur, vt sic corporis imbecillitas firmaretur; quia תורת חכם מקור חיים *Lex sapienti est fons Vitæ*. Prou. 13. 14. O lepidam sanè & benè olentem studendi rationem!

Scripsit hic Rabbinus, vt dicit Auctor *Iuchasin* pag. 60. librum ספרא *Siphrà*, & est Commentarius in תורת כהנים *Thoràth Choanìm Legem Sacerdotum*, per quam intelligunt *Librum Leuitici*. Quia & in fronte ipsius libri ספרא excusi Venetijs apud Danielem Bombergum anno ש״ה 5305. Christi 1545. In fol.

noris supputat. Christi 1546. in folio, vtramque ponit hoc modo פסיקתא זוטרתא או רבתא. Est & alius liber, vocatus ספרי *Siphrè*, qui persæpè cum *Siphrà* coniungitur. De Auctore libri ספרי vide infrà in רב Ràu, & in R. Simeon Ben Iochài.

Vtriusque fit mentio in Talmude Codice קדושין *Kidduscin* cap. 2. pag. 49. b, in principio, quæ arguit ipsorum antiquitatem. In Præfatione libri היד *Haiàd* R. Mosis Ægyptij, vterque liber eidem *Ràu* attribuitur, vbi sic legitur =

רב חבר ספרא וספרי לבאר ולהודיע עקרי המשנה: *Ràu composuit Siphrà, & Siphrè ad declaranda, & indicanda fundamenta Miscnæ*. Quæ quidem sparsim in his Commentarijs explanantur. Idem ex eodem Mosè Ægyptio habet Auctor libri צדה לדרך *Tzedà laddàrech* in sui libri Præfatione, R. Isaac Abrauanèl in Præfatione libri נחלת אבות *Nachalàth Auòth* folio 4. 1, col. 1, *Scialsc. Hakkab.* pag. 32. b. & Auctor libri שבילי אמונה *Sceuilè Emunàh* in Semita 8. Vide R. Dauid Ganz in צמח דוד ad annum 979. quarti millenarij pag. 110.

Eiusdem libri ספרא meminit etiam *Iuchasin* pag. 42. & pag. 60. in R. Iehudà Bar אלעאי. De hoc libro ספרא vide quæ diximus supra Par. I. num. 154. in *Aharone Aben Chaim*, qui eum prolixis commentationibus illustrauit.

In פרקי אבות cap. 4. refertur quædam sententia de diligentia in studio adhibenda, quæ tribuitur R. Iudæ, vtique huic nostro *Bar Elàai*: nam, vt habetur in Catalogo Rabbinorum Thanaitarum, seù Miscnicorum in fine Primæ Partis Miscnæ editionis Venetæ anni 1655. in 12. in R. Iehuda, ר׳ יהודה סתם הוא רבי יהודה בר אלעאי *Rabbì Iudas absolutè est Rab-*

firmari id possit, nullo modo asserendum est. Fatendum quidem, esse antiquissimum Rabbinorum Commentarium, sed incerti Auctoris, vt nos docet *Scialscel. Hakkabb.* pag. 33. b. qui eum collocat secunda, vel tertia generatione post Rabbènu Hakkadòsc, anno scilicet mundi ד׳ אלפים תתס״ו 4866. non sine manifesto errore: nam cùm huiusmodi annus concurrat cum anno Christi 1106. distaret à compositione Miscnæ editæ à Rabbènu Hakkadòsc, adeòque ab ipso Rabbènu annis 880, vel circiter, neque duabus, vel tribus, sed plusquam 12, vel 13 generationibus. Si igitur admittatur, quod habet *Scialsc. Hakkab.* de distantia duarum, vel trium generationum, non annus mundi scribendus est 4866, sed 4010. qui est an. Domini 250. pro Pesiktà. Hic autem Auctor Iudas Bar Elàai viuebat tempore Adriani Imperatoris, vnde meritò à R. Dauid Ganz refertur ad annum 881. quarti millenarij, nempè Christi 121, qui incidit anno secundo Imperij eiusdem Adriani. Quo anno obierit hic Iudas, ignoratur. Eius sepulchrum Iudæi hodie ostendunt in Galilæa, in Villa dicta עין זיתון *En Zaithùn* in Septentrionali plaga Villæ, in cœmeterio inter Oliueta. Illud visitant Iudæi habitantes in Palæstina deuotionis causa inter Pascha & Pentecosten. Vide Epistolam itinerariam Terræ Sanctæ.

Duplex autem פסיקתא *Pesiktà* olim reperiebatur רבתא *Rabbethà*, & זוטרתא *Zutrathà Magna & parua*. Quæ hodie reperitur, dubium est, an magna, vel parua sit; nam titulus *Pesiktæ* appositus in frontispitio edit. Venetę apud Danielem Bombergum anno לפ״ק 306. mi-

ELEAZA'R COHE'N SACERDOS GERMANVS, anno mundi 5043. Christi 1283. cùm adhuc discipulus esset דיג R. Eliakìm Ben Menachèm, scripsit Supercommentarium in Commentarium R. Salomonis Iarchi super Pentateuchum, vocauitque -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà Munus Iudæ* (Tit. ex Malach. 3. 4.) omnia sua dicta probat authoritate Talmudis, R. Tanchumæ, Bereścìth Rabbà, & R. Mosis de Kòtzi, vt apparet in fine sui libri, qui in Bibliotheca Vaticana asseruatur msc. an. mundi 5165. Christi 1405. in Pergam. in 4. sub n. 21. Huius sæpè fit mentio in Commentario R. Abrahami Ghedaliæ super ילקוט *Ialkùt*.

Commentatus est etiam מסכת יבמות *Massècheth Ieuamòth* Cod. Talmudicum *De Lege fratria*. Huius exemplar extat msc. in eadem Bibliotheca Vaticana num. 161.

Buxtorfius in sua Bibliotheca Rabbinicà exhibet librum cum hoc titulo -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà*, & dicit, quòd sit Commentariũ super librum מערכת האלהות *Maarècheth Elauth*, illumque attribuit R. Iudæ חיית *Chaijàt*. Sed in eo Commentario nullum de huiusmodi titulo vestigium inueni.

תרה״ ר' יהודה אריה ממורינא בן ר' יצחק

היה רב בויניציאה שנת השע״ה לאלפים תו לבריאה : וכינוהו חכם גדול בדינים ויודע לשון לטין וחכמת הפילוסופים : והוא חבר כמה ספרים והם אלו :

א' : בקול מדבר יהודה והם דרושים בדפוס בויניציאה שנת השס״ב, וגם כן שנת השפ״ב :

ב' : לב אריה והוא ספר על זכרון המצות : בדפוס בויניציאה ברביעית :

Rabbi Iudas Bar Elàai. Sententia autem huius Iudæ ita se habet ר' יהודה אומר הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה זדון : *Rabbi Iudas dicit: Esto cautus in studio: nam error imprudens circa studium* (commissus) *putatur, ac si ex proposito commissus esset.*

תרו״ רבי יהודה בן אליעזר ציהלבי המכונה פוקי או פולי מכת הקראים

חבר ספר וקראו -

שער יהודה ומדבר על הלכות איסורי ביאה כמשפט הקראים : והביאהו אל הדפוס ר' יצחק בנו בשנת בחו׳ ס׳ קודם שחבר יוחנן סילדינו ספרו על אישות וגרושין : ונזכר בלוחו החבור מאמר א' . פרק ג' :

606 R. IEHVDA' IVDAS BEN ELIE'ZER TZIELEBI' cognomento PVKI', seù POKI', siuè etiam POLEVS Iudæus Karraita. Scripsit -

שער יהודה *Sciaàr Iehudà Portam Iudæ* in quo agitur de materia incestus, & coniugij gradibus licitis, atque illicitis iuxta doctrinam Karręorum (quid sint Karręi Hebræorum Hęretici, vide I. Partem pag. 92. 1. — 379. 1. — 381. 2.) Huius libri meminit Seldenus de Vxore Hebr. lib. 1. cap. 3. Typis eum tradidit, & euulgauit R. Isaac filius prędicti Iudę ante annos 60. ex eodem Seldeno. De eo etiam Halleruordius in sua Bibl. Curiosa. Reperitur in Bibliotheca publica Lugdun. Batauorũ inter Codices Warnerianos. Excus. Constantinopoli, Imperante Amurathe. In 4.

תרז״ ר' יהודה בר אלעזר כהן אשכנזי

חבר ספר מנחת יהודה והוא פירוש על פירוש רשי על התורה ונמצא בי״ כוואטיקאנו :

607 R. IEHVDA' IVDAS BAR

ג׳: פי אריה והוא ביאור כמה מלות זרות מלשון הרבנים אל לשון איטאליאנו נדפס בוויניציאה שנת ת׳ לפ״ק: ובאותו הספר כתוב ספר הנקרא גלות יהודה כמו שאומר עתה:

ד׳: חבר ספר גלות יהודה והוא פתר דבר קשה מלה בתיבה בתרגום מכל המקרא וברכת המזון: והגדת פסח: ופרקי אבות בלשון איטאליאנו דרך קיצור: נדפס בוויניציאה שנת ה׳ אלפים ל׳ בריבוע:

ה׳: חבר ספר בלשון איטאליאנו על מצות המנהגים היהודים ונדפס בפאריס ביפהפית:

ו׳: חבר בית לחם יהודה והיא מפתח קטנה למצוא כל מאמרי חז״ל אשר כלו בספר עין ישראל: נדפס בוויניציאה שנת שפ״ה:

ז׳: חבר ספר סוד ישרים וכו אלה סודות הטבע ותמהו׳ חידות עם פירושיהם: נדפס בוויניציאה שנת שנ״ה לפ״ק:

ח׳: ספר סור מרע והוא מאמר על קצי אנשים ששובבי׳ ביניהם על מלאכת השחוק הקפין ואחד מהם משיב אותם ותבירנו מאסה: ונדפס בוויניציאה שנת שנ״ה לפ״ק:

ט׳: ספר צמח צדיק על מדות הטבע:

י׳: העתיק סדר הגדה של פסח מלשון עברי אל לשון איטאליאנו עם אותיות העבריות ונדפס בוויניציאה שנת שס״ט לפ״ק עם כמה צורות על כל האותיות והמופתים אשר נעשו ליהודים במצרים על הים ובמדבר:

יא׳: וכתב כמה אגרות על ספרים רבים שהכניסו לדפוס בעתו סדור במו על משניות שנדפסו חבית בוויניציאה שנת ספ״ה לפ״ק עם פירוש הנקרא כף נחת והוא הכניסו אל הדפוס והוגה זה הספר על ידו כמו שנראה בתחילת הספר באגרתו:

יב׳: ועוד הביא אל הדפוס לבושים של מרדכי יפה ונדפסו בוויניציאה שנת ש״פ לפ״ק כמו שנראה בהקדמתו שעשה על חלק ראשון: ועוד זה הרב כמו שמעתי בוויניציאה שנת ת״ד לפ״ק:

608 R. IVDAS ARIE', vulgò dictus *Leo de Modena Ben R. Isaac*, nostræ ætatis celebris Rabbinus, & Ràu Venetus, vbi quamplurimis annis Iudaicam Synagogam rexit. In conscribendis libellis in vtraque lingua Hebraica & Italica facilis. Fuit elegans Poëta Hebraicus, vt testantur Hebraica carmina ab eo composita in laudem

quamplurium librorum & Auctorum, quæ in principio eorundem librorum cernuntur, vti in libro תולדות אדם R. Baruch Aben Baruch ז״ל, & in alijs.

Italica Poësi etiam delectabatur, & cùm adhuc adolescens esset annorum tantùm quatuordecim, curiosum Carmen composuit, de quo paulò infra.

Scripsit varia Opuscula. Egregiam quoq; nauauit operam, vt quamplurima aliorum Auctorum Syntagmata typis committerentur, inter quæ primum obtinent locum Sacrorum Bibliorum quatuor Tomi in magno folio, quos communiter מקרא גדולה *Mikrà ghedolà Biblia magna* appellitant, in quibus plusquam trecenta menda, quæ in antiquioribus Venetis irrepserant, emendauit, vt ipse in sua Epistola primo Tomo præfixa testatum reliquit: sed & hæ suos quoque næuos patiuntur. Edita sunt Venetijs apud Petrum Laurentium Bragadinum anno mundi ה׳ש״ע לפ״ק 377. minoris supputationis, Christi 1617.

Quæ autem ipse scripsit, & ad meam notitiam peruenerunt; sunt hæc quæ sequuntur Opuscula.

1. מדבר יהודה *Midbàr Iehudà Desertum Iuda*. Sunt diuersæ Conciones non inelegantes excusæ primò Venetijs anno ש״ח 358. min. supp. Chr. 1598. & deinde ibidem anno שס״ב 362. Christi 1602. apud Danielem Zanetum in 4.

2. לב האריה *Lèu Haarièh Cor Leonis*, Tit. ex 2. Sam. 17. 10. De memoria artificiali, impressionis Venet. in 4. Dassouius b. 4. vt refert Halleruordius in sua Bibliotheca Curiosa, exhibet nobis Commentarium in Legem cum hoc titulo לב האריה *Lèu Haarièh* Wilhermsdor-

compoſitum cùm eſſet annorum quatuordecim (vt ipſe ibidem ait) in laudem R. Moſis ſui Præceptoris defuncti, vbi non interpretando, ſed ijſdem vocibus, & eodem ſono in vtraque lingua vtendo, eaſdem tam inter ſe diuerſas linguas vnam ferè communem facit, hoc modo -

קִינָה שְׁמוֹר ׃ אוֹי מָרָה ׃ כְּפַס
אוֹצָר בּוֹ ׃

Chi naſce muor : Oimè che paſs'acerbo !

Latinè :

Qui naſcitur, moritur (Væ mihi) quàm paſſus acerbus !

כָּל טוֹב עֵילוֹם ׃ כּוּסִי ׃ אוֹר
דִּין אֶל צִלּוֹ ׃

Colto vien l'huom, così ordin'il Cielo,

Colligitur (id eſt demetitur, abſcinditur) *homo, ſic ſtatuit cælum.*

מֹשֶׁה מוֹרִי מֹשֶׁה יָקָר דָּבָר בּוֹ ׃

Mosè morì, Mosè già car de verbo,

Moſes mortuus eſt, Moſes olim carus eloquio.

שֵׁם תּוֹשִׁיָּה אוֹן יוֹם כִּיפּוּר הוּא
זֶה לוֹ ׃

Santo ſia ogn'huom, con puro zelo.

Sanctus ſit omnis homo: cum puro zelo.

כָּלָה מֵיטָב יָמַי ׃ שֵׁן צָרִי ׃ אֲשֶׁר
בּוֹ ׃

Ch'alla metà, già mai ſenza riſerbo

Nam ad medietatem aliquando, haud quicquam reſeruans,

יחריב

dorſij 1674. in fol. eumque attribuit R. Iehudæ Arelff, ſed an ipſe intelligat hunc noſtrum Rabbì Iudam Ariè, an alium quempiam, neſcio.

3. פי אריה *Pi Ariè Os Leonis.* Eſt Dictionariolum Rabbino-Italicum cum hoc vulgari titulo: *Raccolta delle voci Rabbiniche non Hebraiche, nè Chaldee per tutto, vſate nel più de' loro ſcritti da' Rabbini, Eſpoſitori, & Autori di Scienze, in lingua Italiana dichiarate &c.* Venetijs apud Ioannem Calleonem anno ת׳ 400. min. ſupput. Chriſti 1640. in 4. Cui præcedit aliud conſimile Dictionariolum vocum faciliorum Sacræ Scripturæ ordine Alphabetico diſpoſitum, Hebraicè & Italicè, quo includuntur in גלות יהודה *Galùth Iehudà*, de quo mox.

4. גלות יהודה *Galùth Iehudà Tranſmigratio Iudæ*, ex Ierem. 24. 5. cuius Titulus Italicè ita ſe habet: *Nouo Dittionario Hebraico & Italiano, cioè Dichiaratione di tutte le voci Hebraiche più difficili delle Scritture Hebree nella volgar lingua Italiana &c.* In hoc Italicè explicantur omnes difficiliores voces, tùm omnium librorum Sacræ Scripturæ, ſecundùm ordinem ipſorum, tùm etiam aliorum duorum librorum הגדה פסח *Haghadà Pèsach Lectionis myſticæ Paſchatis*, & פרקי אבות *Pirkè Aùoth Capitulorum Patrum*. In huius Dictionarij principio exhibet nonnullas ſuccinctas Grammaticales regulas ad ritè, & rectè Italicè voces Hebræas interpretandas. Excuſ. Paduæ per Iulium Criuellarium anno ת׳ 400. Chriſti 1640. opera Ioſephi Foæ. In 4.

In hac ſecunda editione, ante Dictionariolum פי אריה, & poſt Præfationem ad Lectorem exſcribit Carmen à ſe

re annotantur ea, quæ ex secunda editione Veneta addita sunt, vel ex prima Parisiensi dempta. Huic editioni Don Recaredus Sçimeon, eadem Gallica lingua, addidit Supplementum: De Secta Carraitarum, & Samaritanorum nostri æui. Habes hoc ad pag. 224.

Multò antea, ex Italica lingua hæc eadem Historia translata fuit in Anglicanam, cum hoc titulo: *History of the Rites and Customes of the modern Iews, put of Italian*. Londini 1650. In 8.

6. ספר בית לחם יהודה *Sèpher Beth Lèchem Iehudà Liber Bethleem Iudæ*, seù *Domus panis Iudæ*. Est Index materiarũ, quæ continentur in libro עין ישראל *En Israël*. Excus. Venetijs apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinum in domo Ioannis Coleonis an. פ״כ״ל 385. min. supput. Christi 1625. In fol. Annectitur Primæ Parti. Vide in fine עין ישראל eiusdem editionis. Castratus reperitur in calce libri מאור עינים *Iosia Pinto*, in eo siquidem non indicantur, nisi tantùm illæ materiæ quæ in I. Parte eiusdem עין ישראל continentur, super quas idem Iosias Pinto commentaria edidit. Vide supra num. 586. pag. 4. Col. 1.

7. סוד ישרים *Sod Iesciarìm Arcanum siuè Secretum rectorum*. Tit. ex Psal. 111. 1. Complectitur centum naturæ arcana, & quinquaginta ænigmata, cum ipsarum expositione. Excus. Venetijs anno פ״כ״ל 355. min. supput. Chr. 1595. apud Ioannem de Gara. In 4.

8. סור מרע *Sur meràh Declina à malo*. Tit. ex Psal. 34. 15. Est Dialogus duorum inter se colloquentium de lusu alearum & talorum, quorum alter lusum laudat, ac defendit, & alter condemnat, & reprobat. Excus. Venetijs

יַחְרִיב אוֹם ׃ מָוֶת רָע ׃ אֵין כָּאן יִרְפֶּה לוֹ ׃

Arriu' huom, mà vedran in cangiar pelo

Pertingit homo. Sed cùm pili mutantur; apparet

סְפִינָה כְּיָם קַל ׃ צֵל עוֹבֵר יָמֵינוּ

Se fin' habbiam, ch'al Cielo vero ameno

Quem finem habeamus, quippè ad Cælum verum amœnum

הָלוֹם יוּבָא שְׁבִי וַשַּׁי שְׁמֵנוּ ׃

Và l'huomo và, se viua assai se meno.

Vadit homo, siuè multum, siuè parum viuat.

Huius tamquam præstantissimi Epicedij meminit, & transcribit Wagenselius in Sotà Miscnæ cap. 1. num. 6.

5. De Hebræorum ritibus breuis relatio lingua vernacula sub hoc titulo: *Historia de gli riti Hebraici. Doue si hà breue, e total relatione di tutta la vita; costumi, riti, & osseruanze de gli Hebrei di questi tempi*. Excus. Parisijs 1637. in 8. cura Iacobi Gaffarelli, cui idem Gaffarellus præfixit Epistolam ad eundem Leonem Mutinensem directam, in qua conqueritur de nimia breuitate, & silentio seruato, circa Iudæorum quamplurimos ritus, de quibus magna mysteria ipsi iactant. Vnde Auctor sequenti an. 1638. eandem excudi fecit Venetijs auctiorem & emendatiorẽ priori Parisina, quam etiam esse castratam asserit Seldenus de Vxor. Hebr. pag. 51. Ex his duabus editionibus prodijt tertia, Gallica lingua translata, Parisijs an. 1674. in 8. vbi in fine pagellæ minutiori characte-

12. Vt Syntagmata Mardochæi Iaphè לבושים *Leuuscim* nuncupata, Typis Venetis ederentur, curam suscepit, sicuti ex eius Præfatione Primo Tomo apposita videre est. Excusa igitur fuerunt ibidem anno 380. minoris supput. Christi 1620. in fol.

Quamplures libros approbauit, & vt Typis committi possent, laudauit. Et quia (vt supra notauimus) delectabatur Poësi, sed maximè Hebraica, ideò suo tempore vix liber Hebraicus in lucem exijt, quin ab eo suis carminibus non fuerit celebratus.

Viuebat anno Domini 1646. Venetijs, vbi eum agnoui, & allocutus sum; perijt autem (vt audio) anno תי״ד 414. min. supput. Christi 1654. Venetijs ferè octogenarius.

תר״ט ר׳ יהודה או ר׳ אריה רבי עילאי

חבר כמה מאמרים על הקבלה והם כ״י וזה המחבר היה רבו של רבו ר׳ מנחם עזריה בעל ספר עשרת מאמרות כן כתוב בהקדמה של אותו הספר נדפס באמשטרדם כמו נראה במקומו:

609 R. IEHVDA'H IVDAS, seù R. ARIE' LEO DE BE ELA'I. Scripsit aliquot

קבלה מאמרים *Maamarim Tractatus* de *Kabalà*, qui manuscripti reperiuntur, teste Auctore libri עשרה מאמרות *Assarà Maamaròth* in sua Præfatione. Hic fuit Magister Magistri R. Menachèm Azariæ Auctoris præfati libri *Assarà Maamaròth*. Vide ibidem.

תר״י ר׳ יהודה בר אשר

היה רביעי מבין בניו והיה אחיו של ר׳ יעקב אחיו בעל הטורים וסוף חבר ספר חקת התורה ׃ וספר חקות שמים כנראה במסדר״ק סימן קע״ח ׃ ובשלשלת הקבלה דף מ׳ ׃ ודליתי בספר יוחסין דף קל״ג

anno שנ״ה לפ״ק 355. min. supputat. Christi 1595. In 8. apud Ioannem de Gara.

9. צמח צדיק *Tzèmach Tzaddik Germen iustum*. Tit. ex Ierem. 23. 5. Est libellus moralis editus Venetijs. Ex Buxtorfio in Biblioth. Rabbin.

10. Exposuit lingua Italica, sed charactere Hebraico סדר הגדה של פסח *Sèder haghadà scel Pèsach Ordinem Narrationis Historicæ Paschatis*, quem excudi fecit cum textu Hebraico maiusculis literis, quibus puncta vocalia adiuncta sunt, collocato inter duas columnas; cuius singula folia quibusdam figuris portenta in Ægypto à Deo patrata, vel ceremonias Paschales repræsentantibus, ornantur. Venetijs in fol. apud Ioannem de Gara anno שס״ט 369. min. sup. Christi 1609. Et licèt ex frontispitio non appareat, hunc nostrum Leonem de Modena huius translationis esse Auctorem, prodit tamen seipsum in vltima pagina, in spatio vltimæ columnæ, & tribus vltimis versiculis, quorum dictiones incipiunt ab vna ex literis nominis huius Auctoris, quæ ordinatim componunt יהודה אריה ממודינא *Iudas Leo de Modena*. Vnde cantiunculas illas, quæ postea sequuntur, ab eodem Leone de Modena fuisse compositas, credibile est.

11. Curauit, vt Venetijs excuderetur opus Miscnicum cum paruis annotationibus vocatis כף נחת *Caph nàchath Vola compressa*, de quo vide infra in R. Isaac Gabbài; cui præfixit Epistolam ibidem editam anno 385. min. supput. Christi 1625. in 8. Hoc opus cum paruo hoc commentariolo, pluries fuit excusum. Constantinopoli autem, etiam cum punctis vocalibus.

quidem accidit ab anno 1391. vſque ad annum 1412. Bzouius ad annum 1391. n. 17. & ad annum 1412. n. 11. quo tempore, & Paulus Burgenſis, & Hieronymus à S. Fide ad fidem per eundem conuerſi ſunt. Vide Hiſtoriam Epiſcoporum Cartaginenſium, & Spondanum ad annum 1412. n. 8. Cùm enim anni Hiſtoriæ Rabbinorum cum annis Hiſtoriæ noſtræ Eccleſiaſticę conueniant, hunc computum recipere debemus, & alium reijcere. Anno igitur Domini 1391. hic noſter R. Iudas ſeipſum interfecit. Qui quidem duos libros ſcripſit, quorum primum –

חקת התורה *Chukàth hattorà Statutum Legis*, Tit. ex Num. 19. 2. & ſecundum

חקות שמים *Chukòth Sciamàim Statuta Cæli*, ex Iob 38. 33. De his fit mentio apud מהר״יק num. 178. *Scialſcèl. Hakkabb.* pag. 70. Et de ſecundo in *Iuchaſsìn* pag. 133. b. in fine, licèt in his locis nihil de illorum argumento habeatur. Buxtorfius tamen in Appendice ad Bibliothecam Rabbinicam exhibet nobis librum cum titulo חקות התורה *Chukòth hattorà Statuta Legis*, cumque eſſe Cabaliſticum mſc. aſſerit, & cuidam R. Iudæ attribuit, abſque alia maiori notitia huius Rabbini.

De hoc R. Iuda Bar Aſcer vide *Rabbènu Aſcèr* in I. Parte huius Bibliothecæ pag. 494.

מגי״ס ר׳ יהודה לבית פאלקון

ול׳ עליו ן׳ נבאו שכרו ספר תולעת יעקב והיה עליו תפלות כל השנה בארבעה פנים : כפשט : רמז : דין : סוד : ומזמנם פרד״ס ונדפס בקוסטאנטינה שנת ה״ע :

611 R. IVDAS LEBE'TH PALKO'N, ſeù de Domo Falconis, col-

קל״ב כמו״ר כ׳ : שזה הרב בזמן ההיא הגזירות בטוליטולא הרג את כלתו ולחמתו וחמותו ההיתה אשת רבי יעקב אחיו בשנת קנ״א : ובמקום אחר בספרו אומר שהיה שנת קט״ו ויש טעות בדפוס :

610 R. IVDAS BAR ASCER, ſeù HARRO'SC quartogenitus in Germania; & in Hiſpaniam, præcedens patrem, ei domicilium Toleti parauit. In ea Vrbe matrimonio iungitur cum nepte ſua, filia Rabbì Iacobi Baal Turìm, quam poſtea trucidauit vnà cum ſocru ſua, vxore eiuſdem R. Iacobi, & poſtremo ſeipſum iugulauit, nè fortè mutarent religionem in illa inſigni Iudæorum conuerſione in Catalonia, Caſtilia, & Aragonia, quæ accidit anno 5151. Chriſti 1391. vt teſtatur Auctor *Iuchaſsìn* pag. 133, b. & ex eo *Scialſcèl. Hakkabbalà*, quo etiam anno ſeipſum occidit R. Iudas; & S. Vincentius Ferrerius Ord. Prædicatorum pluſquam 200000. Iudæorum ad fidem Chriſti conuertit, ex Iudæorum teſtimonio. Ibid. pag. 134. de quo vide ſupra in I. Parte pagina 404. 1. — & 717. 1. Hunc computũ approbat Auctor *Scialſcel. Hàkkabbalà* pag. 60. quem nos in I. Par. pag. 494. improbauimus, ex eo, quia in *Iuchaſsìn* eadem pag. 133. b. ante medium legimus –

שנת קט״ו נפטר הר׳ יהודה בן הרא״ש בטוליטולה ׃
Anno 109. (Chriſti 1349.) *Toleti obijt R. Iudas Ben Harròſc*, id eſt *R. Aſcer*. Quod verum eſſe non poteſt, quia eo anno nulla inſignis Iudæorum conuerſio facta fuit in Hiſpania; cùm tamen ex Hiſtoria Eccleſiaſtica habeamus: tempore, quo B. Vincentius Ferrerius Verbum Dei in illis Regnis diſſeminabat, magnam Iudæorum multitudinem ad fidem Chriſti eſſe conuerſam: quod

ne Sacræ Scripturæ agnoſcunt Iudæi, ac Chriſtiani, & per eoſdem eam explicant, vt fit in hoc libro Precum, quę ex verbis Sac. Scripturæ plerumque conceptæ ſunt, Excuſę Conſtantinopoli anno ש׳כ׳ 320. min. ſupt. Chriſti 1560. in 4. Hunc librum vidi in Collegio S. Pauli Carmel. Diſcalceat. apud S. Pancratium extra Vrbis mœnia in via Aurelia. Reperitur etiam in Indice librorum Hebræorum Chriſtinæ Suecorum Reginæ. Et Plantauitius in ſua Bibliotheca eundem notat impreſſum Cracouiæ.

תרי״ב רבי יהודה בן בלעם

ספרדי חבר ספר טעמי המקרא וטעמי ג׳ ספרים אמ״ת ר״ל טעמי איוב משלי ותהלים ונדפסו בפאריש שנת שט״ז לפ״ק׳

612 R. IVDAS BEN BILA'M Hiſpanus. Scripſit librum, quem vocauit

ס׳ טעמי המקרא *Sèpher Taamè hammikrà Librum Accentuum Scripturæ*. Itemque alium ſub nomine

טעמי ג׳ ספרים א׳מ׳ת *Taamè ſcieloſcià Sepharim Accentuum trium librorum*, videlicet *Iobi, Prouerbiorum, & Pſalterij*. Excuſi fuerunt Pariſijs per Mercerum anno 1556. in 4. Iſti tres poſteriores libri indicantur per tres literas vocis א׳מ׳ת hoc eſt איוב, משלי, תהלים. In hoc Tractatulo de Accentibus fit mentio cuiuſdam libri Grammatici dicti

הוריית הקורא *Horaijàth Hakkorè Lex Lectoris*, ſed nomen Auctoris ignoratur.

R. Abraham Aben Ezræ in Comment. ſuper Pſal. 4. 8. ad vocem דגנם meminit huius R. Iudæ Ben Bilàm.

collato ſtudio cum *R. Meir Abèn Gabbài* ſcripſit

ספר תולעת יעקב *Sèpher Tolàath Iaacob Librum Vermis Iacob* (Tit. ex Iſai. 41. 14.) Eſt Comment. quo illuſtrantur Preces totius anni, expoſitionibus quadruplicis generis, nempè *Literali*; *Allegorica*; *Morali*; & *Anagogica*, quæ in hoc ſymbolo פרד״ס *Pardès Paradiſus* comprehenduntur: nam per פ intelligunt פשט *Peſciàt* ſenſum *Literalem*; per ר, רמז *Rèmez Allegoricum*; per ד, דין *Din Moralem*, & per ס, סוד *Sod Anagogicum*; & benè quidem in hac voce *Paradiſus* quatuor iſti ſenſus includuntur, cùm per eandem vocẽ hoc etiam modo explanari poſſint: nam ſi *Paradiſus* literaliter ſumatur, ſignificat hortum amœnum & delitiarum. Si in ſenſu Allegorico, Eccleſiam militantem, quæ Paradiſus eſt, vt ait Auguſtinus lib. 13. de Ciuit. 21. & Ambroſ. lib. de Parad. Si in Morali, animam Chriſtianam in ſtatu gratiæ exiſtentem, cuius gaudia ſpiritalia (inquit Auguſtinus de Gen. contra Manichæos cap. 9.) ſignificant omne lignum formoſum ad aſpectum intelligentiæ, & bonum ad eſcam, quæ non corrumpitur; qua beatæ animæ paſcuntur: nam & Dominus dicit: *Operamini eſcam, quæ non corrumpitur &c.* Si in Anagogico, Cæleſtem patriam, vitam Beatorum, ſiuè Eccleſiam Triumphantem. Qui quatuor ſenſus his duobus verſibus exprimuntur à Lyrano in 1. & 3. Prologo Bibliorum

Litera geſta docet; quid credas Allegoria;
Moralis quid agas; quid ſperes Anagogia.

Eoſdem prorsùs ſenſus in explicatio-

קי״ג רבי יהודה בן בנימן

מאיטלייאה היה חכם והוא היה רב גדול בעל ספר התניא כמו שהוא אומר בספרו ונעלם שמו אמנם הוא אומר שהיה תלמיד רבי יהודה הנ״ל ושחבר ספרו באיטלייאה שנת ה׳ אלפים ע״ד וזה החבור הוא מורה למנהגות איטלייאה : ונעלם שם המחבר לענותנותו :

613 R. IVDAS BEN BENIAMIN DE ITALIA fuit insignis Rabbinus, & licèt nullum eius reperiatur literarum monumentum, attamen cùm fuerit Magister illius, qui librum התניא *Hattània* inscriptum edidit, vt Auctor ipse ibidem testatur, etsi nomen suum forsan reticere voluerit, nè doctrinam Magistri sui sibi appropriare videretur; ea nihilominus, quæ in Tania continentur, ab hoc præsenti Rabbì Iuda dimanasse, credibile est, ideò hunc inter Scriptores Hebraicos connumerare voluimus. Cæterùm hic liber תניא complectitur explicationem succinctam, sed elegantem præcipuorum rituum, & ceremoniarum secundùm vsum & consuetudinem Hebræorum Italorum: nam agit *De Cantore, & Succentore Synagogæ; Benedictione Sacerdotali; Libro Legis; Solemnitatibus; Ieiunijs; Luctu; Ritu maritali; Circumcisione; Redemptione primogeniti; Obligatione parentum erga filios*, & vice versa. Excusus fuit Mantuæ per Samuelem לטיף *Latìph* anno mundi ורחמך 274. min. supput. Christi 1514. in 4. Addit Buxtorf. etiam Cremonæ 325. Christi 1565. in 4.

Aduertendum tamen est, quòd Rabbi Dauid Ganz in suo צמח דוד *Tzèmach Dauìd* ex versione Vorstij ad ann. 74. quinti millenarij, quem sequitur Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica, expressè dicit, librum תניא *Thània* com-

positum esse à R. Iuda in Italia anno 74. (id est Domini 1314.) & ita scriptum esse in *Scialscel. Hakkabb.* pagina 56. Sed eo loci non dicitur R. Iudam esse Auctorem huius libri, sed nomen illius Auctoris ignorari, cùm ob singularem suam modestiam illud noluerit manifestare. Verba *Scialsc. Hakk.* sunt מחבר ספר התניא היה בדור הזה ונעלם שם המחבר אמנם הוא אומר בספרו שהיה תלמיד רבי יהודה ברבי בנימן ושחבר הספר באיטלייאה שנת ה׳ אלפים ע״ד וזה החבור הוא מורה צדק למנהגות איטלייאה . ונעלם שם המחבר לרוב ענותנותו : *Auctor libri Hattània fuit in hoc æuo, sed eius nomen latet. Verùm ipse ait in suo libro, quòd fuerit discipulus Rabbì Iudæ Ben R. Beniamin, & quòd in Italia hunc librum composuerit anno 5074.* (Christi 1314.) *& quòd huiusmodi Syntagma sit Doctor Iustitiæ circa consuetudines Italiæ. Absconditur autèm nomen Auctoris, vt illius præstantissima humilitas manifestetur.*

קי״ד ר׳ יהודה בצלאל נקרא בלשון

אשכנז רבי ליווא ר״ל ר׳ אריה מפראגה הוא בשנת ש״ג לפ״ק היה ראש ישיבה ואב בית דין במדינת מוראווייאה ו ובשנת של״ג בא לפראג ונכנס שם בית ישיבה ואחר כך בשנת שנ״ב הלך לפוסנא וגם כן נעשה שם ר״י ואב בית דין ושם נפטר ולא נזכר שנת פטירתו : והוא חבר ספר גבורת השם : וגור אריה והוא ביאור על פירוש רש״י : ודרך חיים פירוש על פרקי אבות : וש״ת ודרשות : ויש אומרים כי הוא היה המחבר ספר נצח ישראל כנגד השמטיים ;

614 R. IVDAS BETZALE'L cognomento apud Germanos *R. Liuua*, seù *Leua*, id est *Leo* de Praga anno mundi 313. min. supput. Christi 1553. Rectoratum, & Præfecturam gerebat super vniuersas Academias, & Tribunalia Prouinciæ Morauiæ, eamque fermè viginti annis obtinuit. Postmodum

an-

Hottingerus Claſſ. XI. Biblioт. Orient. inter Poëtas collocat quoddam Opuſculum R. Menachèm de Lonzano cum hoc titulo דרך חיים.

4. ש״ת Id eſt שאלות ותשובות *Sceelòth Vthſciuuòth Erothemata & Reſponſa* legalia, ſunt numero 44. ſtylo diffuſo diligenter examinantur, Venetijs.

5. דרשות *Deraſciòth Homilias* quaſdam præter Conciones ſupra narratas, ſcripſiſſe volunt quidam, ſicut & librũ תפארת ישראל *Thiphèreth Iſraël Gloria Iſraëlis*, Tit. ex Thren. 2. v. 1. Et eſt Commentar. in Legem 70. Capitulis expletus. Venetijs anno ש״ס 359. min. ſupput. Chriſti 1599. in 4. Sunt & alij duo libri cum hoc titulo, de quibus ſuo loco.

קדוש רבי יהודה ברבי ברזילי ברצילוני ;

והוא הרב אלברצלוני המוזכר בפוסקים : והיה חכם גדול וחבר ספר בדיני נשים וקרא ספר יחוס בשר, ובדיני מועד נקרא ספר העתים , וספר תקון שטרות ג״כ וחבר חבור גדול במחלוקת הגאונים ותשובתם , וזה הרב אלברצלוני המוזכר בספר העטור וארחות חיים , זה העתיק בש״ת של הכסכן סי׳ ל׳ : ובספר שלשלת הקבלה דף מ׳ : עמוד ב׳ : ויש אומרים שחבר דרשות על סדר ארון העדות :

615 R. IVDAS BERABBI BARZELLI BARTZELLONIVS. Iſte eſt ille, de quo inter Iuriſtas ſub nomine *Albarcellonita* frequenter fit mentio. Fuit magnus Sapiens, & ex *Scialſcèleth Hakkabbalà* pag 40. b. hæc quæ ſequuntur legalia ſcripta reliquit.

1. יחוס בשר *Ichùs Baſsàr Proſapia ſeù genealogia carnis*. Eſt liber Iuridicus, tractans ea quæ ad mulieres, & ad illarum Iura principaliter ſpectant.

2. ספר העתים *Sèpher Hanhettim Liber temporum*: Eſt etiam liber Iuridicus,

anno Domini 1573. Pragam veniens nouam Academiam excitauit, & ibidem publicè legem docuit vndecim annis, nempè vſque ad annum Domini 1584. Anno autem 352. min. ſupput. Chriſti 1592. Poſnam profectus, ibi Præſes Academiæ, & Pater Domus Iudicij factus eſt per vniuerſam regionem Maioris Poloniæ, ibiq; diem ſuum obijt, incertum quo anno. Hæc quæ ſequuntur ingenij ſui monumenta reliquit.

1. גבורת השם *Gheuuràth haſcèm Potentia Dei*. Tractat. de redemptione Iſraëlitarum ex Ægypto per manum Moſis. Coniungitur cum alio Tractatu נצח ישראל *Nètzach Iſraël Victoria, ſeù Aeternitas Iſraëlis*. Tractat de Meſſia, eiuſque poſtremo aduentu, quem expectant Iudæi non iudicaturum viuos & mortuos, ſed redempturum Iſraëlitas. Diſputat, an eo tempore ſit rerum ordo immutandus & natura? De illius aduentus certitudine, & neceſſitate redemptionis, ac de dignitate Iſraëlitarum, & eorum perpetuitate. Vterque Tractatus iungitur in vnum opus, totumque ſyſtema in 57. Capp. coaleſcit. Excuſum Pragæ anno ושנ״ט 5359 Chriſti 1599. Imperat. Rodulpho II. apud Moſen Ben R. Betzalèl in fol.

De *Gheuuràth haſcèm* habetur apud Ganz ad annum 352. ſexti millenarij. Sed ibi de illius argumento nihil.

2. גור אריה *Gur Ariè Catulus Leonis* (Titulus ex Geneſ. 49. 9.) eſt ביאור *Biùr* explicatio ſuper רש״י *Raſcì* R. Salomon. Iarchi.

3. דרך חיים *Dèrech Chaìm Via Vita* (Tit. ex Ierem. 21. 8.) Eſt commentatio in פרקי אבות *Pirkè Aùoth Capitula Patrum*. Excuſus Venetijs & Pragæ.

ſtentia, præter iſtam, aliam notitiam non habeo. De *Tikkùn Scetaròth* meminit Buxtorſius in Biblioth. Rabbinica pag. 428. & Hottingerus Claſſ. XI. *De Varijs Epochis*. in Biblioth. Orient.

Compoſuit etiam Volumen magnum ſuper Quæſtionibus propoſitis à Doctoribus Gaonnitis cum ſuis Reſponſionibus, & Deciſionibus. Huius Rabbini fit mentio in libro העטור *Hahamùd*, & in ארחות חיים *Orchòth chaiìm*. Eius meminit etiam הרשבץ *Hariſchàtz*, id eſt *R. Simeon Bar Tzèmach* in ſuis Quæſt. & Reſponſ. num. 6. Buxtorſius in Appendice ad Biblioth. Rabbin. & alij, qui eum ſequuntur: addunt, hunc Auctorem ſcripſiſſe varias Conciones, eaſque nuncupaſſe ſub hoc titulo ארון העדות *Aròn Hacdùth Arca Teſtimonij*.

Cæterùm hic Auctor fuit diſcipulus R. Iſaaci Alphesì, qui in Hiſpania claruit, & ibidem obijt anno mun. 4863. Chriſti 1103. nonagenarius. Longè ante eius mortem, id eſt circa annum 4830. Chriſti 1070. claruit hic noſter Rabbinus Barcellonius, *Iuchaſìn* pagina 130 b. ש"ה *Scialſcèleth Hakkab.* pag. 41. b. in fine. Et Dauid Ganz ad annum 830. quintj millenarij.

תר"יו ר' יהודה גאון : עיין ר' יהודאי גאון : סימן תקצו דף ט' :

616 R. IVDAS GAO'N. Vide *R. Iehudài Gaòn* ſupra num. 596. pag. 9. Hottingerus Claſſ. I. ſuæ Bibliothecæ Orient. exhibet nobis librum cum hoc titulo ספר נפוצות יהודה *Sèpher Nephutzòth Iehudàh Liber diſperſionum Iudæ*, eumque attribuit R. Iudæ Haggaòn, quo ait contineri LII. Conciones

cus, in quo deciduntur Quæſtiones ad ſolemnitates ſtatis temporibus celebrandas pertinentes. Vnde corrigendus eſt Buxtorſius, & alij, qui eum ſequuntur, dicentes, quòd ſit liber Aſtronomicus.

3. תקון שטרות *Tikkùn Scetaròth Ordinatio contractuum*. Tractat de numeratione annorum à literis contractuum, quæ שטרות *Scetaròth* nuncupantur, quorum Epocha deſumitur ab ingreſſu Alexandri Macedonis in Ieruſalem, quam non omnes in eodem anno conſtituunt: nam R. Salomon conſtituit Æram contractuum anno 1000. ab exitu filiorum Iſraël de Ægypto. Tabulæ verò Synagogales annuæ eandem Æram reijciunt ad annum 1002. ab eodem exitu, vt notauimus in Tabulis Epocharum in I. Par. pag. 81. & ſeq. De ea videſis Par. II. pag. 430. & 431.

Plantauitius proponit nobis librum cum hoc titulo מנין שטרות *Minian Scetaròth Numeratio contractuum*, aſſeritque eum eſſe *librum Hiſtoricum circa variam annorum numerationem, oſtendens Iudæos primùm numeraſſe annos ab exitu ex Aegypto; deinde à Regibus; tandem ab Alexandro Macedone: quod factum eſt trecentis duodecim plùs minùs annis ante Chriſtum. Et hæc numeratio vocata fuit Minian Scetaròth Numeratio Contractuum, quæ durauit vſque ad R. Scerirà, qui circa annum Domini milleſimum vixit, poſt quam cœperunt numerare annos à creatione mundi. Et hæc eſt huius libri ſumma ſine nomine Auctoris, qui tamen probabile eſt, vt ſit R. Iuda Barcellonius, qui librum item compoſuit* תקון שטרות, *imò facilè credimus vnum & eundem eſſe librum ſub diuerſo titulo.* Hactenus Plantauitius. De huius libri exi-

nes. Sed istæ 52. Conciones fuerunt compositæ à R. Iosepho Muscato, & sub titulo נפוצות יהודה evulgatæ, vt suo loco videbimus; nec alias Conciones cum hoc titulo hactenus vidimus.

תרי״ז ר' יהודה גדליה : יש אומרים
שהוא כתב תוספות על ספר הזהר ; ולא ראיתי אותם ;

617 R. IVDAS GHEDALIA' GODOLIÆ, secundùm quod habet Plantauitius in sua Bibliotheca Rabbinica in voce תוספות, scripsit -

תוספות *Tosaphòth Additiones*, quas ipse vocat *Animaduersiones in librum Zòhar*. Sed præter ipsum nullum alium inuenio, qui de his Animaduersionibus, aut Additionibus loquatur, aut illarum aliquo modo meminerit. Scio quidem inter alia quæ in זהר *Zòhar* editionis Cremonensis in fol. fuerunt inserta. Vnum est תוספתא על קצת פרשיות *Tosaphtà Additio in aliquot Sectiones Pentateuchi*, sed Anonymi Auctoris. Vnde suspicor quòd nomen *Tosaphtà* fuerit deprauatum in *Tosaphòth* cum additione nominis Godoliæ planè voluntaria.

תרי״ח רבי יהודה מגרמיזאת
חבר חבור על הקבלה מעשית ועל השמותיהם ונמצא בוואטיקאנו
כ״י בסימן ר״ב דף י״ו ;

618 R. IVDAS DE GARMIZA GARMICENSIS, scripsit Tractatum de nominum Cabalisticorum vsu, seù -

מהקבלה מעשית *De Kabalà Maasìth Practica*, quæ cùm magica sit & perniciosa, meritò damnatur. Reperitur huiusmodi Tractatus in Bibliotheca Vaticana msc.

תרי״ט ר' יהודה בר דוד פאסי
המכונה חיוג או חיוגג מפאס אשר באפריקא היה בשנת ד׳
אלפים תתפ״א כמו אשר כתב בעל ספר סה״ד דף לט׳ מעוד כי היה
המדקדק הראשון והעמיד לשון הקדש על כנו אשר הנסכה בכל
העולם ; והוא חבר שני ספרים על הדקדק ; א׳ נקרא ספר
בעלי הרפיון ; והשני ספר בעלי הכפל ונזכרו בס׳ שבלי
הרד״ק בקבלת ספר דקדוק הפעלים והוא היה מסדר גדול ועמק
בשם שירים ונקסוס ;

619 R. IVDAS BAR DAVID PASSI' cognomento CHIVGH, alijs חיוג *Chiuuàgh* ex Vrbe Fes in Africa, inter Arabes natus, & enutritus, Arabum exemplum sequutus, Grammaticarum leges incertis quibusdam modis sine ordine aberrantes, conspiciens, is omnium primus fuit, qui eas ordinando ad modum Arabum, Hebraicam Grammaticam composuit; nam Hebræorum Grammatici per omnia ferè Arabes, quibus methodum suam libenter adscribunt, sequuntur. Eius deinceps vitula ararunt quicumque Grammaticis conscribendis operam suam impenderunt, quorum quamplurimi inter Hebræos conspiciuntur; sed maior est turba Christianorum, qui huius חיוג *Chiùgh* vestigia sectantes Hebræorum Grammaticales regulas literis latinis consignarunt. Ex vtraq; gente hos paucos, sed insigniores Grammaticos placet hic referre.

Hebræi Auctores insigniores, qui de re Grammatica scripserunt.

Horum omnium Pater & Magister censendus est hic R. Iudas Chiugh, qui ראש המדקדקים *Rose Hammedakdekìm Caput, seù Princeps Grammaticorum* meritò vocatur. Hic duos egregios libros

de

R. Iosephus Kimchius Dauidis Kimchij pater scripsit זכרון *Ziccaròn* de re Grammatica.

R. Moses Kimchius filius Iosephi, & frater Dauidis etiam ipse præclarum Opusculum Grammaticale scripsit, quod מהלך שבילי הדעת *Maalàch sceuilè haddaàth* nuncupauit. Fuit sæpiùs excusum, ac per omnium manus teritur Iudæorum. Isti tres, Pater scilicet, & duo filij claruerunt Christi seculo XII.

Eodem seculo XII. floruit *R. Aben Ezræ*, qui & ipse Grammaticam edidit cum titulo מאזני הלשון *Mozenè hallasciòn*. De quo vide suprà Par. I. pag. 4.

Elias Germanus, qui superiori seculo viuebat, totus rebus Grammaticalibus addictus fuit, & inter alia multa, Grammaticam Hebræam cum titulo ס׳ הבחור *Sèpher habbachùr* euulgauit. De quo vide suprà Par. I. pag. 135. & seqq.

R. Immanuèl Ben R. Iekuthièl, scripsit absolutam Grammaticam sub nomine לוית חן *Leuiàth chèn*. Excusa Mantuæ in 4.

R. Samuèl Archiuolti compilauit ערוגת הבשם *Arughàth Habbòsem*. Est insignis & egregia Grammatica. Excusa Venetijs in 4.

Rabbì Abraham de Balmes prolixam Grammaticam conscripsit, cui tit. מקנה אברם *Miknè Abràm*. Venetijs in 4. Vide I. Par. pag. 34.

Rabbì Iudas Ben Charìsc librum de Grammatica composuit, quem vocauit אב ואם *Au Vaem*. De quo paulò infrà.

R. Peripetus Duràn recidiuus ad Iudaismum, absolutam Grammaticam scripsit, eamque vocauit de nomine suo א׳פ׳ו׳ד׳ *Ephòd*, id est per ר׳ת׳ אמר פוריפט דוראן *Dixit Poripetus seu Peripetus Duràn*.

de re Grammatica scripsit -

ספר בעלי הרפיון *Sèpher Baalè harrephiòn Librum de remissis, seu laxatis*; videtur agere de Verbis & Nominibus, quæ non grauantur Daghesc. Et -

ספר בעלי הכפל *Sèpher Baalè hakèphel Librum duplicantium*; videlicet de Verbis duplicantibus secundam radicalem. Horum meminit R. Dauid Kimchì in Præfatione ad suam Grammaticã מכלול.

Eidem R. Chiugh attribuitur liber הנוח *Hannùach Quietis*, in quo de literis quiescentibus.

Item liber הנקוד *Hannikùd Punctationis*, de Punctis.

Liber הרקחה *Harkachà Condimenti*, de Accentibus.

Et liber אותיות הסתר והמשך *Othijòth hassèther. Vehammèscech De literis quiescentibus, & mobilibus*. De quo sæpè in libro מעשה אפוד.

In eadem Præfatione idem Kimchius honorificam mentionem facit R. Ionæ, qui vtique est Rabbì Ionas גנאח *Ganàch* Grammaticus insignis Hispanus, qui Grammaticam R. Iudæ Chiugh Grammatica sua videtur superasse, ab Auctore לשון למודים. In eadem Pręfatione eum vocat רופא Medicum.

Abul-Walid Marùn Ibn Iannàhi Hebræus Arabs, qui scripsit Arabicè Hebræam Grammaticam. De quo suprà in Par. II. pag. 803. 1. etiam iste vocatur Princeps Grammaticorũ à Pocockio.

Anonymi Grammatica extat msc. inter Codices Bibliothecæ Vrbinatis in Vaticano.

R. Dauid Kimchì scripsit de re Grammatica sub nomine מכלול *Michlòl*. De quo suprà Par. II. pag, 32. & 33.

Ioannes Capnion aliàs Reuclinus.
Ioannes Chardamus.
Ioannes Dinkelius.
Ioannes Drosæus.
Ioannes Henricus Hottingerus.
Ioannes Isaacus.
Ioannes Quinquarboreus.
Ioannes Rudbekius Suecus.
Ioannes Stancarus.
Iulius Cunr. Otto.
Lopez Burdigalensis.
Ludouicus de Dieu.
Ludouicus S. Franc. Ord. Min. Lusit.
Marcus Marinus Canonicus Regularis S. Saluatoris.
Marius à Calasio Ord. Min.
Martinus Gilbertus.
Martinus Martinez.
Martinus Trostus.
Matthæus Adrianus.
Matthæus Aurogallus.
Mericus Casaubonus.
Nicolaus Clenardus.
Paulus Fagius.
Petrus Artopœus.
Petrus Martinius.
Robertus Bellarm. S. I. S. R. E. Card.
Robertus Wackefelde Anglus.
Rodericus Baynus.
Rogerus Bacconus Ord. Min. Anglus.
Sanctes Pagninus Ord. Præd. Lucensis.
Sebastianus Munsterus.
Sueno Ionæ Westrogothus Suecus.
Theodorus Bibliander.
Theodorus Fabritius.
Thomas Dufourt Gallus Monachus Cluniacensis.
Thomas Erpenius.
Wigandus Happellius.
Wilhelmus Schickardus.
Willelmus Robertson.

Wol-

R. Dauid Ben R. Salomonis Iachija sub nomine לשון למודים *Lescion Limudim* succinctam Grammaticam edidit. Excusa Constantinopoli anno 5320. Christi 1560. in 4.

Ex Latinis de re Grammatica Hebræorum præclarè scripserunt.

Agatius Guidacerius Calaber.
Alphonsus Zamorensis.
Andreas Plancus.
Angelus Caninius Anglariensis.
Antonius Ceuallerius.
Antonius Iordinus S. I.
Augustinus Sebastianus Nouzenus.
Benedictus Blancuccius Romanus.
Bonauentura Cornelius Bertramus.
Christianus Wechelus.
Christophorus Crinesius.
Conradus Pellicanus.
Daniel Schuenterus.
Dauid Kyherus.
Edmundus Castellus.
Franciscus de Robles Ord. Min.
Franciscus Stancarus Mantuanus.
Fridericus Blankenburgius.
Gaspar Ammonius.
Gaspar Waserius.
Georgius Mayr S. I.
G. Genebrardus.
Godescalcus Prætorius.
Gulielmus Francus Romanus Monachus Vallumbrosanus.
Henricus Vranius.
Hieronymus Combonus.
Hieronymus Massarius.
Iacobus Burdegalensis Capuccinus.
Ioannes Balthasarus Baumbara.
Ioannes Buxtorfius pater, & filius.
Ioannes Campensis.

תר״כ **ר' יהודה וינגא** מארץ פולין חבר
כמה דרשות על התשובה : הצדקה וסדר. ומעשי טובים :
ונדפסו בלובלין ולא נזכר שנת דפוסו :

620 R. IVDAS VEGA POLONVS. Scripsit eleganti stylo nonnullas דרשות *Derasciòth Conciones*, De *Resipiscentia, Eleemosyna, Obseruantia Præceptorum, & de fiducia in Deo collocanda*. Excusæ sunt Lublini anno non notato, sed tempore Sigismundi Polonorum Regis, qui anno Domini 1590. regnabat.

תרכ״א **ר' יהודה וירגה** חבר כמה צרות
אשר אירעו ליהודים כמו שאומר ר' שלמה ן' וירגה בספרו שבט
יהודה : וחבר דברי הימים ליהודים : ובוואטיקאנו יש ס' כ״י
מיהודה ן' וירגה על עשיית כלי אחד למצוא מעלה ונטיית
הכוכבים ולא נודענו אם היה איש אחד ומחבר אחד :

621 R. IVDAS ABEN VERGA, seù VIRGÆ, de quo scribitur à R. Salomone Aben Verga in libro שבט יהודה *Scèuet Iehudàh*, quòd scripserit nonnullas calamitates & flagella, quæ Iudæis acciderant. Scripsit & דברי הימים ליהודים *Diurè Haijamìm leIehudìm Verba dierum*. siuè *Chronicon Iudæorum*.

In Bibliotheca Vaticana asseruatur Codex msc Papyr. in 4. de Compositione Instrumenti pro inuenienda eleuatione & declinatione Stellarum, quod inuentum fuit Vlissipone a quodam R. Iuda Aben Verga Vlissiponensi. Nescimus tamen, an vterque sit idem Auctor, presertim cùm hic Vlissiponensis scribatur בירגה cum ב, & alius cum ו *Vau*, וירגה. Vide num. 387. pag. 9. in Biblioth. Vatic.

Wolfangus Fabritius Capito.
Zacharias Prætorius.

Isti, & alij quamplurimi de re Grammatica Hebraica scripserunt, non complectendo eos quoque, qui in Lexicis Hebraicis, Chaldaicis, vel etiã Rabbinicis operam suam impenderunt, vt inde appareat, quàm longè Christiani superent Hebræos in adhibenda diligentia pro linguæ Sanctæ conseruatione, & propagatione.

Cæterùm hic noster Iudas Bar Dauidis Passi fuit etiam insignis Poëta, qui Cantica & Hymnos aliquot, composuisse fertur, sed ea adhuc in puluerulentis Hebræorum arculis latent exposita tineis, ac blattis corrodenda. Hujus frequens mentio fit ab Abrahamo Aben Ezræ. Floruit ætate Auctoris libri סדר עולם רבה וזוטא *Sèder òlam Rabbà & Zuttà*, anno scilicet 4801. Christi 1041. quia eo anno, quo scribebatur eius liber erat annus 1053. à vastatione Templi secundi, vt dicit Auctor *Scialsc. Hakkab.* pag. 39. b. Sed hìc inesse errorem ex eo liquet, quia annus à vastatione Templi 1053. respondet anno à creatione mundi 4881. & non 4801. vt patet ex I. Tabula Epocharum Par. I. pag. 81. Vnde idem Auctor hoc fortassis animaduertens ibidem subiungit,

וראיתי כתוב שהיה או שנת ד' תתפ״א :
Et vidi scriptum tunc fuisse annum 4881. Christi 1121. qui quidem annus benè congruit cum anno à vastatione Templi 1053. Itaque hic noster insignis Grammaticus & Poëta Chiug, circa initium vndecimi Christi seculi claruit. Vide de eodem R. Abraham Zacutum in suo libro *Iuchasin* pag. 130. in fine.

תקכ״ב **ר׳ יהודה חייט** עשה פירוש על ספר מערכת האלהות לרבי פרץ וקראו מנחת יהודה׃

622 R. IVDAS CHAIIA'T, id est *Sartor*. Composuit -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà Oblationem Iudæ*. Et est *Commentarius* in librum מערכת האלהות *Maarècheth Haëlaùth Ordinationis Diuinitatis*. Impressum est cum textu pluriès Mantuæ & Ferrariæ. Vide infrà in *R. Pèretz Cohèn Sacerdote* Auctore huius libri Cabalistici. De חייט *Chaijàt* vide *Scialscèleth Hakkabbalà* pag. 55. & pag. 63. b. Dicitur, quòd fuerit ex ijs, qui de Hispania egressi sunt, quod contigit anno Domini 1492. Floruit igitur hic Auctor circa initium præteriti seculi.

תקכ״ג **ר׳ יהודה חיים בר רבי יעקב** אחד מרבני הישיבה מקהלת ורנקפורט עשה הסכמה על ספר עשרה מאמרות לר׳ מנחם עזריה׃ עיין שם לשונו בהסכמה׃

623 R. IVDAS CHAII'M BAR RABBI IACOBI vnus ex Rabbinis Academiæ Francofurtensis in Germania, laudauit & approbauit librum עשרה מאמרות *Assarà Maamaròth* R. Menachèm Azariæ. Vide sub hoc nomine.

תקכ״ד **רבי יהודה החסיד** מורנקפורט אשר חבר ספר דרכי התשובה׃ ושיר היחוד׃ והם פסוקים יסודים אומרים בכל יום ונדפסו בספר תפוחי זהב לר׳ יחיאל מילי דף ק״ט׃ וספר חסידים אשר חבר שמואל אביו נדפס בשמו ולא היה הוא המחבר׃

624 R. IVDAS HACHASI'D PIVS, Francofurtensis Germanus. Scripsit -

ספר דרכי התשובה *Sèpher Darchè Hathesciuuà Librum Viarum resipiscentiæ*. Tractat *De Pœnitentia*. Reperitur msc. in Bibliotheca Vaticana Pergam. in 8: Scripsit etiam -

שיר היחוד *Scir Haijchùd Canticum vnitatis*. Canticum admodum insigne, & excellens. Laudatur in eo & celebratur Dei vnica essentia ab omnibus veneranda & adoranda. Postea Commentariolis,& Notis à plerisque illustratum, præsertim à טוב יומי *Tòu Iomì* nomine quo ita vocari se voluit Rabbì Lipman Mulhusinus Auctor libri נצחון *Nitzachòn* circa annum Domini 1450. Excusus Friburgi Brisgoiæ ignoto anno. Hunc composuit hic Auctor, sumpto argumento & stylo libri האמונות *Haëmunòth* Ràu Saadiàh Gahòn. Obijt tandem anno mundi 977. min. supput. Christi 1217. *Iuchassin* pag. 164. b. in fine. *R. Iudas Chasìd* Auctor *Scir Haijchùd* videtur esse alius ab Auctore *Sèpher Darchè Hattesciuuà*, ex eodem *Iuchassin* pag. 165. in principio, vbi de duobus Auctoribus nomine Iuda ita loquitur והם לקחו כל דעתם מספר בעל חובות הלבבות אשר חבר הגאון רבינו בחיי הדיין׃ *Isti* (scil. duo Auctores Iuda) *acceperunt totam suam doctrinam ex libro Chouàth Halleuaòth, quem composuerat Excellens Magister noster Bechaij Haddaijàn*. R. David Ganz ad annum 977. alium *R. Iudam Chasìd Pium* nobis exhibet, quem Parisiensem facit, de quo vide infra suo loco.

תקכ״ה **ר׳ יהודה בן חריש** חבר ספר אב ואם והוא ספר דקדוק אשר נזכר בספר מאזני לשון הקדש מר׳ אברהם ן׳ עזרא׃

ducæus effectus. Vide Secundam Partem pag. 317.

De Iuda Ben Tabbài an reuera fuerit נשיא *Nasì Princeps*, vel אב בית דין *Au Beth Din Pater Domus Iudicij*, dissentiunt Talmudistæ. R. Meir eum facit נשיא *Nasì*. Sed Sapientes reliqui communiter eum constituunt Patrem Iudicij, ac Caput Synedrij. Vide *Iuchasìn* pag. 16. quod patet ex Iustitia ab eo administrata contra maleficas mulieres, & contra ipsum Regem Iannài ad superstitionem Sadducæorum deficientem,

תרכ"ז ר' יהודה יאיר המכונה ליאון יאיר בן רפאל יאיר מרומה

הממונה על קהל רומא בית הכנ"ס עם ר' משה וינאפרו ור' שמואל טודיסקו חבריו שמנוכים מדרו והביאו אל הדפוס תפילות ישרים לכל יום מן ימי השבוע דבר יום ביומו ולכל אחת מזמור לדוד נכון לה' : וזה הספר נדפס פעם שלישית בשנת תכ"א בויניציאה בבית אנדריאה מורוסיני :

627 R. IVDAS vulgò appellatus LEO IAIR BEN RAPHAEL IAIR ROMANVS Magistratum gerebat in Synagoga Romana cum Socijs suis R. Mosè Venafro, & R. Samuele cognomento אשכנזי *Aschenazì Todesco*, seù *Theutonico* anno mundi 5421. Christi 1661. Renouauit libellum

תפלות ישרים *Thephillòth Iesciarim Precum Rectorum*. Qui liber vnanimi dictorum Sociorum studio iterum Venetijs est impressus. Sunt Preces quotidianæ per Hebdomadam dispositæ cum quibusdam Psalmis materiæ diei accommodatis, quæ ab ijs, qui pij videri volunt, quotidiè recitantur. Excus. Venetijs in domo Andreæ Maurocæni anno תכ"א 5421. Christi 1661. Est tertia editio. In 12.

625 R. IVDAS BEN CHARISC. Scripsit librum Grammatices quem vocauit

אב ואם *Au Vaèm Pater & Mater*: Tit. ex Ezech. 22. 7. Huius meminit R. Abraham Aben Ezræ in suo libello מאזני לשון הקדש cumq; vocat המדקדק הראשון והגדול *Grammaticũ primum & magnum*.

תרכ"ו יהודה בן טבאי מכונה בפרקי

אבות פרק א' הוא היה אומר אל תעש עצמך כעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי הדין עומדין לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרין מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין :

626 IVDAS BEN TABBA'I floruit circa principium Regni Hassamonæorum anno scilicet mundi 3621. secundùm computum Auctoris libri *Iuchasìn* pag. 17. nempè ante Christi natiuitatem annis 149. & post ædificationem Templi secundi 213. Fuit eximius Doctor, & sapiens, pater Domus Iudicij, qui vno die 80. maleficas mulieres suspendit patibulo בחכמתו *sapientia sua*. Quædam ordinauit circa instrumenta dotalia. Huius fit mentio in 1. c. *Pirkè Auòth*, vbi sequens sententia, prout supra in Hebraico dicta est, legitur: *Iudas Ben Tabbài inquit: Ne facias teipsum veluti sunt causarum patrocinatores. Sed cùm fuerint litigantes coram tè, ceù impios reputa eos: cùm autem discesserint à te, veluti iustos habeto, quippè qui prolatam sententiam super se receperint*.

Cap. 3. Codice *Sanhedrìn* habetur, quòd fuerit Caput atque Princeps Senatus, & Regem Iannài iudicauerit, qui quidem cæpit regnare an. mundi 3670. annis nonaginta ante Christi natiuitatem & regnauit vsque ad annum 3688. Sad-

ר׳ יהודה יונה בן ר׳ יצחק תרכ״ח

יונה נולד בצפת הגליל עליון שנת שמ״ח ׃ ושם אמו
וקראו יהודה יעלה על ירושת אמו ׃ ואחר כך בפולין נעשה
משיחיו ונקרא יוחנן המוכל יונה בשנת אלף תרכ״ח לאמשטרדם
ונשא אשה כמה שנים ׃ והעתיק למוד המשיחיים מלשון
איטאליאנה אל לשון הקדש ׃ ועשה עליו הגהות והגנות לקיים דת
המשיחיים ונדפס ברומא שנת אלף תרנ״ח בדפוס די פרופאגאנדה פידי
ה׳ ׃ העתיק ארבעת אבני הגיליונים מלשון רומי
ללשון עברי ׃ ונדפסו כלותו בדפוס ברומא שנת אלף ושש מאות
ושמים ושמונה לביאת משיחנו׃ ועבר משכים אחרים ולא נדפסו
כגון ספור שקראו כנפי יונה ושם נמנו כל הקושיות שמעמים
היהודים נגד אמונתו ׃ ונקימו בללי אמונתנו ׃ והוא בי׳ על ידי
המחבר ׃ ובהקדמת אל קורא מעשה בקבלת למוד המשיחיים
אמר זה המחבר שחבר עוד ריטיונריע או ספר ערוך על כל
המלות שבמבאו בלשון רבני׳ ובלשון תרגום ׃ וה׳ הוא נקרא בבור חי׳
אל שם אל ישוע משיח ׃ ולוח כל המחברים אשר היו מזמן
אברהם אבינו עד זמננו ׃ ובל ספרים האלה הם כתובים ביד
המחבר ולא הביאו אל הדפוס׃ ומת זה המחבר שנת תג״ם לפק׳
בל שנת אלף ושש מאות ושמים ושמונה לביאת משיחנו ׃

628 R. IVDAS ICNA' quondam Hebræus, postea ad Christi fidem conuersus Io. Bapt. Iona; Fuit natione Galilæus ex Vrbe צפת *Saphèth*, quæ olim vocabatur קדש *Kàdesc* vna ex Vrbibus in asylum assignata fugitiuis, qui inuoluntarium homicidiũ perpetrassent, sita in montanis superioris Galilææ in Tribu Nephtali. Ios. 20. 7. In ea nascitur Iona anno mundi 5348. cuius symbolum est שמחה *Simchà Lætitia*, anno videlicet Christi 1588. die 19. mensis חשון 28. Octobris stylo veteri. Patrem habuit R. Isaacum Ionam Iudaicæ doctrinæ non ignarum, & opibus abundantem. Is filium suum in omnibus moralibus virtutibus enutrire curauit. Eo iubente, primos adolescentiæ annos in adipiscendis liberalibus artibus, & Talmudicis disciplinis in Academia Tiberiensi non longè à patria insumpsit.

In patriam reuersus in Saphetana Vniuersitate toto Iudæorum Orbe celeberrima, decimo septimo ætatis suæ anno Rabbinatus gradum adipiscitur. Inde discedens, ac Italiam antiquum suorum progenitorum domicilium concedens (nam Iudæis Hispania expulsis anno Dom. 1492. & per omnes mundi plagas dispersis, Familia Iona apud Aculam hodie Acquapendentem in Ethruria, Ecclesiæ ditione aliquandiù substitit. Sed cùm Beatus Pius Papa V. ex Statu Ecclesiastico (exceptis Roma, & Ancona) anno Domini 1569. omnes Hebræos excedere iussisset; prædicta familia in Orientem abijt, & in Saphetanam Vrbem se recepit; vnde Ionas (origine Hispanus censendus) in nonnullis Italiæ Vrbibus, nempè Bodincomagi, seù Casalis Montisferrati, Taurini, Luci Dianæ, ac Riuæ Tridenti Talmudicos Codices publicè explanauit. In Poloniam euocatus, Ius & Iustitiam secundùm Talmudistarum Iura Leopoli administrauit. In ea siquidem regione iuri dicundo Iudæis permissum est: & vt sibi ad supremum Morenatus gradum viam aperiret, vxorem duxit (nam cælibes ad eum promoueri vetitum est). Itaque nouem & viginti annos natus ad supremam Moreni dignitatem ascendit, quam qui adeptus est, tali ac tanta ornatur potestate, vt ei, etiam in ijs, quæ ad Legem spectant Mosaicam, dispensare sit licitum. Dein Amstelodamum accersitus, in ea Vrbe totius Europæ ditissimo Emporio, apud suos docendi, forenses causas audiendi, ac prædicandi munus suscepit, quod per septennium laudabiliter, & lucro non exiguo administra-

stra-

populo tradita, itaut ne dum temporalibus, verùm etiam spiritualibus subsidijs huiusmodi populus denudatus appareat: sine enim Rege, sine Propheta, sine Sacerdote, sine Templo, sine Altare, sine Sacrificio, quin, vt vno verbo dicam, sine Deo veritatis per vniuersas mundi plagas dispersus iacet: alium Redemptorem non esse expectandum, præter eum, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & qui iam diù venit, & redemit nos in Sanguine suo, Christum Dominum. Hunc esse verum Messiam in Sacris Literis promissum, sibi de facili persuadere potuit. Loca namque Sacrarum Scripturarum eum non latebant, quæ de Messia loquuntur. Firmum itaque de Religione Christiana, & Catholica suscipienda propositum habens; & vt faciliùs voti sui compos efficeretur; Varsauiam Regni Poloniæ Catholicam Ciuitatem venit, vbi ex Sacro Baptismatis fonte susceptus cum vxore, & liberis à Sigismundo III. Polonorum & Suecorum Rege, & à Constantia Austriaca anno Iubilei 1625. ætatis suæ 37. Sacri Baptismatis Sacramentũ ministrante Illustrissimo ac Reuerendissimo D. Ioanne Baptista Lancellotto Nolano Episcopo apud eandẽ Regiam Maiestatem Poloniæ Nuncio Apostolico, de cuius nomine vocatus fuit Ioannes Baptista, retento cognomine familiæ Ionæ, vtpotè notissimę in Iudaismo, vt illius exemplo, alij eiusdem familiæ & cognationis, Christum agnoscerent, cumque imitarentur ad fidem. Post susceptã Christi fidẽ, omnem Talmudicam fucatam sapientiam, stultitiam reputauit. Abiuratis itaque omnibus Rabbinorum scriptis,

strauit. Eius peritia in Talmudico Iure dicendo maximè innotuit, occasione cuiusdam Testamentariæ litis. Quidam enim Hebræorum ditissimus ex asse heredem instituit filium suum spurium. Frater defuncti prætensa Testamenti nullitate, media sententia, ac decisione Rabbinorum Venetorum, quorũ Princeps fuerat Simchà Luzattus, hereditatem adijt. Filius & heres Testatoris Iudam nostrum adoritur, qui causæ defensionem suscipit, scriptaque eruditissima ęquè, ac doctissima decisione, exordio facto ab illis verbis Iudic. c. 1. v. 4. יהודה יעלה *Iehudàh iaalè Iudas ascendet*, in ea decreuit, Testamentum huiusmodi fuisse validum, sententiamque tulit in fauorem filij naturalis defuncti, abrogando sententiam Venetorum Rabbinorum, eamque typis euulgare fecit, quod primus fuit sui ingenij fœtus. Huiusmodi פסק *Pessàk* quod vocant, seù sententia confirmata fuit, & subscriptionibus roborata ab octoginta septem Rabbinis, Polonis, Germanis, & Thessalonicensibus; sicque hereditas cessit in fauorem filij naturalis defuncti, quæ cùm ditissima esset (excedebat enim summã trecentorum milliũ aureorum), maximum honorem, & non exiguum emolumentum ex ea percepit Ionas. Hæc de Iona audientes Hamburgenses Iudæi, cum vnanimi consensu, in suum Iudicem eligunt, assignatoque eidem congruo stipendio, ad se asciscunt. Non diù in ea Ciuitate substitit, quin è cælo illuminatus, seriò de salute animæ suæ cogitare cæpit; & sibiipsi animo repetens, non esse tutum in ea secta permanere, cui iamdiù ablata fuerant omnia illa beneficia à Deo olim Iudaico

Collegio de Propaganda fide; Scriptoris librorum Hebraicorum in Bibliotheca Vaticana; Interpretis Orientalium linguarum, Indorum atque Æthiopum apud S. Sedem Apostolicam; & Instructoris Cathecumenorum. Quæ omnia vsque ad vltimum spiritum laudabiliter exercuit. Hunc ego Magistrum habui in Rabbinicis, & socium in Vaticana Bibliotheca ab anno Iubilei 1650. vsq; ad diem 26. Maij 1668. quo ad Superos euocatus est. Fuit Ionas placidæ naturæ, facilis ad assentiendum, memoriæ autem tenacissimæ, vt quod semel legisset, nunquam, aut difficulter à memoria elaberetur; hinc Concordantiam Bibliorum in mente habuisse credebatur, cum oblata Hebraica dictione, aut vocula, illicò loca vbi inueniretur assignabat. Nec minorem facilitatem experiebatur in omnibus Codicibus Operis Talmudici, in quibus omnes historias, & alia Rabbinorum, vel portentosa dicta, vel Iuris decisiones, vel alias allegoricas Scripturæ Sacræ expositiones adeò memoriæ fixas habebat, vt si ipsum Talmud deperderetur, ex sola Ionæ memoria restitui posse credidisses. Quanto autẽ in rebus memoria retinendis felicior, eò minùs in loquendo, aut pronunciando aptior fuit: nam quod de se Moses in Exodo 4. ver. 10. dicebat: לא איש דברים אנכי וגומר: כי כבד פת וכבד לשון אנכי: *Non sum eloquens &c. impeditioris & tardioris linguæ sum*; idem de Iona verè dici poterat, cùm tardiorem, & impeditiorem linguam habuisset; nec vllam ex tot linguis, quas callebat, ritè pronunciabat, aut proprijs vocabulis res ipsas explicabat. Hinc est, quòd linguam Italicam, qua in Italia loquebat & inani ipsorum dogmatum fallacia, solùm Sacra Scriptura illi in pretium fuit, in ea meditabatur die ac nocte: & vt honestius, vti par erat, familiam suam sustentaret, gemmarum, ac succinorum mercaturam exercuit. Gemmarum etiam collector pro Rege designatus, non semel Constantinopolim proficiscitur, ad hunc tantùm finem vt lapides pretiosiores sibi, & Polonorum Regi compararet. Accidit, vt eo tempore, quo Ionas Constantinopoli morabatur, Cosacci populi bellicosi, & Regi Poloniæ subiecti, Ciuitatem Varnam ditionis Turcarum ad littus Maris Euxini sitam incendio deuastarent. Ionas ex insidijs Iudæorum captus, & carceratus, ac tanquam Cosaccorum explorator ad quæstionem vocatur, & morti addicitur. Instabat suprema vitæ hora, quando ex improuiso (vrgente Ragusinæ Reipubl. Oratore) proscinditur sententia, & à vinculis liberatur, soluto vitæ suæ pretio vnciarum argenti 3340. hac conditione, nè vlteriùs in Poloniæ Regnum redeat. Itaque Nauem conscendit Italiam versus nauigaturus, Liburnum Tusciæ portum nobilissimum, non tantùm per Italiam, sed & per vniuersum Orbem celeberrimum, appulit. Ibi ex Polonia tota sua familia euocata, substitit. Cognita virtute, ac doctrina Ionæ à Ferdinando Etruriæ Magno Duce, Linguæ Chaldaicæ in Academia Pisana Lector constituitur, vbi & Hebraicam linguam simul docuit, quousque oblata sibi occasione Romam eundi, Vrbem petijt anno Domini 1638. In alma Vrbe varia munia obiuit; Lectoris Hebraicæ linguæ in Romano Archigymnasio, & in

ius msc. vnà cum versione Hebraica & textu ipsius Doctrinæ Christianæ est apud me in meo paruo Musęo librorum Hebraicorum Monasterij S. Pudentianæ de Vrbe. Ioannes autem Baptista Iona, nè in locis annotatis à prædicto Censore huius Doctrinæ Lector impingeret, in fine eiusdem Doctrinæ translatæ Notas adiecit, in qui bus dilucidè & doctè eadem loca explicantur, & auctoritatibus Sacræ Scripturæ corroborantur. Excusæ fuerunt Romæ anno Domini 1664. in 4. apud Varesium.

In editione autem huius Doctrinæ Christianę cùm incuria Correctoris quędam Typographica menda irrepserint, consultum esset Auctoris honori, si iterum emendatior cuderetur.

3 ארבעה אבני הגיליונים *Arbaàh aunè haghilionìm Quatuor* (Iesu Christi) *Euangelia* ex Latino in Hebraicum sermonem vertit. Vulgatæ versioni Latinæ quantum licuit, huiusmodi versio inhæret: addita Hebraica & Latina Præfatione. Excusa Romæ Typis Sac. Congregationis de Propaganda fide, anno 1668. In fol.

4 Transtulit in eandem linguam Hebraicam *Acta Apostolorum*, & reliqua, quæ in Nouo Testamento continentur, scripta, sed morte præuentus ea Typis euulgare non valuit.

5 Composuit *Dialogum*, in quo contra Hebræos disputat de præcipuis articulis nostræ fidei, eosque confirmat authoritate Sac. Scripturæ, & priscorum Rabbinorum, cum vocat כנפי יונה *Canphè Ionàh Alas Columbæ*. Non est excusus, sed latitat in priuatis arculis heredum.

6 Respondit ad argumenta, quæ

 con-

batur cum Hispana vt plurimùm commiscebat, & confundebat. De Polona, Turcica, aut alijs mihi iguotis linguis iudicium ferre non valeo. Porrò quod attinet ad ingenij sui fœtus, præter –

פסק *Pèssak Decisionem* in causa hereditatis ab eo in Iudaismo scriptam, & Typis traditam; inter Christianos, quamplurima etiam scripsit, quæ omnia Typis excusa non sunt, quæ autem impressa sunt –

2 למוד המשיחיים *Limùd Hammeschiìm Dottrina Christiana &c.* Breuem illam Doctrinam Christianam, quam Cardinalis Bellarminus composuerat, & pueri diebus Dominicis in Ecclesijs Parochialibus recitant in Italia, ex eadem lingua Italica in Hebraicam traduxit. Excusa est Romæ in Typographia Sac. Congregat. de Propag. fide anno Domini 1658. In 4. Cui doctas הגהות *Haghaòth Annotationes* interseruit Hebraicas & Italicas, quibus sacra dogmata Christianæ Religionis, auctoritatibus antiquorum Rabbinorum confirmantur.

Et quia post huius libelli publicationem, nempè anno Dom. 1661. quoddam diuulgatum fuit scriptum sub hac inscriptione: *Nota d'alcuni errori della tradottione Hebraica nel testo della Dottrina Christiana, e nelle Annotationi aggionte dall'Autore di quella.* Ego, qui illam translationem approbaueram, operępretiũ duxi eamdem à calumnijs Anonymi censoris vendicare; ideòque scriptum contra scriptum edidi sub nomine מגדל עוז שם יהוה *Mighdàl oz scem Adonài Turris fortitudinis nomen Domini.* In quo omnia argumenta aduersarij proponuntur, & diluuntur: Originale hu-

opera recenſemus, iudicium de illis tulimus, tranſlationes in alias linguas, ſi quæ factæ ſint, annotamus, recenſitis etiam locis, in quibus compoſiti, vel excuſi fuerunt, & alia, prout notauimus in Præfatione ad Lectorem in I. Parte huius Rabbinicæ Bibliothecæ.

11 Tandem Ionas compóſuit Orationem Hebraicam cum hac inſcriptione דרוש על רפואת אדם וחוה וביאת המשיח וירידת אש רוח הקדש על השלוחים בלשון אש; *Protoplaſtorum remedium, Meſſiæ Aduentus, ac igneus Spiritus Sancti ſuper Apoſtolos deſcenſus Oratio*. Quæ Romæ in Collegio Vrbano de Propag. fide die 1. menſis Iunij, feſto Pentecoſtes anno Domini 1653. à Ioſeph Robuſtello Vulturreno è Groſio, & eiuſdem Collegij Alumno habita, & Typis Sac. Congreg. de Propag. fide Hebraicè & Latinè impreſſa eſt in 4.

קדמ״ם רבי יהודה בן יוסף בן אלפאכר ס׳ אלפכאר הרופא מטוליטולא

כתב כמה אגרות נגד הרד״ק כמו כלם באגרות ל׳ מסק המיימוני נדפסו בויניציאה שנת דש״ לפ״ק:

629 R. IVDAS BEN IOSEPH BEN ALPHACHA'R Medicus Toletanus, æmulus R. Dauidis Kimchij. Scripſit *Tres Epiſtolas* reſponſiuas eidem Kimchio in cauſa, & pro R. Salomone Montiſpeſſulano, qui præter Philoſophica ſtudia, etiam librum מורה הנבוכים *Morè Hanneuuchìm*, & מדע *Madaà* damnarat. Kimchius enim Ægyptij cauſę patrocinator, Abula Toletum ad hunc R. Iudam Epiſtolam mittit, qua illum precabatur, vt vellet apud Seniores Synagogæ Toletanæ agere, vt & ipſi excommunicationem publicarent con-

contra Euangelium S. Matthæi quidam Rabbinus Poſnanień. dictus R. Chaiìm Ciprùt facit in ſuo libro nuncupato אבן בוחן *E'uen Bòchen Lapis Lydius*. Extat manuſc.

7 Scripſit *Dictionarium Rabbinicum & Chaldaicum*. Eſt etiam mſc.

8 Scripſit *Mercurium linguæ Hebraicæ* ad modum Mercurij Latini & Italici. Eſt mſc.

9 Scripſit Tractatulum ſuper Sanctiſſimum Nomen IESV, quem nuncupauit *Gloria Dei*. Et tandem

10 Incæpit ſcribere Catalogum omnium Auctorum Hebræorum, temporum ſerie ſeruata, facto initio ab Abrahamo Patriarcha vſque ad præſens ſeculum, ſed morte præuentus illum abſoluere non potuit. Huius Catalogi aliqua folia mihi communicauerat quæ, me impulerunt, vt præſentem Bibliothecam Rabbinicam ſcriberem, ſtylo prorsùs à ſuo omninò diuerſo: nam Ionas recenſebat Auctores ſecundùm tempus quo floruerant; vnde potiùs dicēdus erat *Hebræorum Auctorum Chronologia*. De ipſis Auctoribus præter nudum nomen, cognomen, & patriam, nullam aliam notitiam afferebat, contentus ſi ſolum Nomen, aut Titulum libri indicaſſet, nihil de argumento ipſius. Nos in hac noſtra Bibliotheca alium ſtylum ſequimur, ſeriem nimirùm nominum Auctorum ſecundùm ordinem Alphabeti Hebraici, vtpotè faciliorem, & non ſubiectum temporum incertitudini, cui ſubiacent quamplurimi ex ipſis, quorum ætates penitùs ignorantur. Præter Nomen, Cognomen, Patriam (quando ſciri poteſt) etiam officium, & res ab ipſis Auctoribus geſtas narramus,

630 R. IVDAS BAR IOSEPH ברסני BARSANI'. Scripſit - פירוש על ספר איוב *Pirùſc al Sèpher Iob Expoſitionem in librum Iob*. Reperitur mſc. in Bibliotheca Vaticana ſub num. 94. In 4. Et in fine libri infraſcripta verba notata ſunt אני יואן פאולו איאוסטכיאן כתבתי זה הפירוש על ספר איוב מרבי יהודה בר ר' יוסף ברסאני זכרונו לברכה והשלמתי אותו היום יום שלישי חמשה עשר לחדש איטוברא שנת אלף וחמשה מאות ותשעים וששה לביאת אדונינו ישוע המשיח יתנשא שמו לעד אמן וכתבתי אותו באפיפיורות אדונינו קלימינטי שמיני להיות בבית הספרי אשר לו בהר ואטיקאנו ברוך י' י לעולם אמן אמן; *Ego Ioannes Paulus Euſtachius ſcripſi hanc Expoſitionem in librum Iob R. Iudæ Bar Ioſephi Barſani b. m. & abſolui eam hodie feria 3. decima quinta die menſis Octobris anno 1596. aduentus Domini Noſtri IESV Chriſti, eleuatum ſit nomen eius in æternum, Amen. Scripſique illam pro Summis Pontificibus & pro Domino Noſtro Papa Clemente VIII. vt ſit inter reliquos libros Bibliothecæ Vaticanæ. Benedictus Dominus in æternum. Amen, Amen.* Hic erat Scriptor librorum Hebraicorum in eadem Bibliotheca Vaticana tempore Pontificatus B. Pij V.

תשל"א ר' יהודה בר ר' יוסף בן בולאט ספרדי

מעיר אישטילייא אשר ממלכות נאבארה חבר אגרת על הלכות עולם לר' יהושע הלוי ומניח אותה בסוף ספר הוא להדרו ולתפארתו דפוס קושטנטינה סנה ככר לפרט הא"לף הששי ליצירה ;

631 R. IVDAS BEN R. IOSEPH BEN בולאט BOLA'T Hiſpanus de Vrbe Stella, ſeù Eſtella Regni Nauarræ. Addidit ſcriptum in fi. lib. הלכות עולם *Ha-*

contra R. Salomonem, & Socios Montiſpeſſulanos, quemadmodum Narbonenſes Rabbini fecerant. Recipit hic R. Iudas Ben Ioſeph Epiſtolam Kimchij, ſed indignè ferens, diraq; contra R. Salom. effundens, differt reſponſionem. Cui iterum Kimchius dat alias literas; breuiter illi reſpondet Iudas. In his mirificè extollit R. Salomonis zelũ, quarum initium eſt מי כחכם אשר חכמתו *Quis vt ſapiens, cuius ſapientia &c.* & pro eodem R. Salomone animum ſuum pandit his verbis וחלילה חלילה לנו לנדות אותו צדיק ולהחרימו וכו'; *Abſit abſit, vt excommunicemus & anathematizemus Iuſtum illum &c.* Habetur hæc Epiſtola inter Epiſtolas R. Moſis Ægyptij editas Venetijs anno ש"ד 304. min. ſupputat. Chriſti 1544. pag. 46. In 8.

Aliam *Epiſtolam* reſponſiuam ad eundem R. D. Kimchium dedit, qua eum nimis acriter pungit; & eſt Reſponſio ſatis prolixa ad primam Epiſtolam eiuſdem Kimchij; ſed ad manus Kimchij non peruenit. Reperitur inter Epiſtolas Ægyptij ſupra notatas pag. 35. quæ ita incipit יגער יהוה בך השטן וכו'; *Increpet Dominus te Haſſatàn &c.* Ex Zacharia 3. 2.

Vltimò breuiter reſpondet alteri Epiſtolæ ipſius Kimchij, & mitiùs cum eo agit; cuius exemplar inter eaſdem Epiſtolas reperitur, pagina 48. & incipit: טובה תוכחת מגולה וכו'; *Melior eſt correctio publica &c.* De cauſa huius litigij, vide Par. II. in R. Dauid Kimchi pag. 27.

תרל"ב רבי יהודה בר רבי יוסף ברסאני

חבר פירוש על ספר איוב ונמצא בו"ו בוואטיקאנו סימן צ"ד;

aut Conciones integras cum hoc titulo קול יהודה scripserit, non inueni. Scripsit & ספר נפוצות יהודה *Sèpher Nephutzòth Iehudà Librum dispersionum Iudæ*, Tit. ex Isai. 11. 12. Sunt 52. הדרשות *Haddarasciòth Conciones*, harum memoriale assignatur בן נתן לנו *Filius datus est nobis*. Isa. 9. 6. בן in numeris valet 52. Vel aliud א'נ'א יהוה הצליחה נא *Quæso Domine &c.* In principio libri extat Index Sermonum, materiarum, & locorum Sacræ Scripturæ. Et in fine extat Index omnium erratorum Typographicorum, cum illorum correctionibus. Excusus Venetijs iussu Ioannis Bragadini apud Assèr Pornetz, & Ioannem de Gara an. 349. min. supput. Christi 1589. In 4. Suprà num. 616. pag. 42. has Conciones attribuimus R. Iosepho Muscato, quia Buxtorfio credidimus; sed re vera sunt R. Iudæ prędicti, vt constat ex suo libro, quem modo apud me habeo.

Cæterùm Plantauitius in sua Bibliotheca Rabbinica laborat in æquiuoco, dum credit R. Leonem Muscatum esse alium à R. Iuda Muscato, & vt diuersitas ista cognoscatur, cognomen Muscati in Rabbi Leone scribit מוּסְכָּתִי *Muscati*, & in R. Iuda ad librum קול יהודה scribit מֻסְקָאטִי *Muscati*, cùm debuisset scribere מוסקאטו *Muscato*, seù *Muscati* non animaduertens, quòd Leo & Iudas apud Hebræos vnum & idem sit nomen. Errat deinde quando dicit; quòd נפוצות יהודה *Nephutzòth Iehudà* sit Commentarius in librum *Cozri* R. Leonis, seù Iudæ Muscati, cùm non sit Commentarius in *Cuzari*, sed Conciones, vt iam dictum, & explicatum est, atque probatum.

Halichòth olàm R. Iesuàh Leuitæ in laudem & commendationem libri. Excusa reperitur cum eodem *Halichòth olàm*, editionis Constantinopolitanæ an. mundi 270. sexti millenarij, id est Christi 1510. regnante Baiazete Turcarum Sultano.

קל״ב רבי יהודה בן יוסף מוסקאטו חבר פירוש על ספר כוזרי וקראו קול יהודה ונדפס עמו יחד בוויניציאה שנת שנ״ד לפ״ק עיין לעמש ברבי יהודה הלוי בן שמואל הלוי:

וחבר ספר נפוצות יהודה והן דרושים מעוטים ושנים זכר לדבר בן נתן לנו: וסימן לדבר אנא יהוה הצליחה נא: עם לוח מאמרי ומקראי קדש בתחלת הספר: ובסוף הספר בענין לוח גדול מכל טעות ותקונם עם סורלת הדף והעמוד והשורה: נדפס בשנות חאן ברגאדין על ידי אשר פורינץ ועל ידי יואן דגרה: בוויניציאה שנת שמ״ט לפ״ק:

632 R. IVDAS BEN IOSEPH MVSCATO MANTVANVS, vt aliqui existimant, viuebat superiori seculo, Doctor & Concionator inter suos valdè laudatus. Scripsit prolixos commentarios in librum כוזרי *Cuzari*, quos vocauit קול יהודה *Kol Iehudà Vox Iudæ*, & post mortem ipsius, R. Elchanàn, & Rabbi Isaac eius filij, typis committi curarunt Venetijs, vbi excusi vnà cum textu כוזרי *Cuzari* quadrato charactere anno שנ״ד לפ״ק 354. min. supput. Christi 1594. apud Ioannem de Gara in 4. Vide infra in *R. Iuda Halleuì Ben Samuelis Halleui*. Hottingerus Class. I. suæ Bibliothecæ Orient. inter Homilias & Conciones integras reponit librum cum hoc tit. קול יהודה *Kol Iehudà Vox Iudæ*; Sed si pro Auctore dicti libri intelligat hunc R. Iudam Muscatum, prorsùs decipitur; si alium quempiam, ego adhuc Auctorem, qui aliquas Homilias,

תרל״ג רבי יהודה בן יוסף מסאראגוזי ספרדי

עשה פירוש על קצת מצות עשה ונמצא כ״י בוואטיקאנו ועשהו שנת חמש׳ אלפים רכ״ ; וחבר חבורים אחרים ;

633 R. IVDAS BEN IOSEPH CÆSARAVGVSTANVS, alij ſcribunt בר יהוסף מסראגוסי *Bar Iehoſeph Scraguſinus*. Scripſit *Commentaria* in nonnulla Præcepta affirmatiua, & ex 248. quæ à Iudæis numerantur, in his Commentarijs explicat hic Auctor 195. tantùm; reliqua prætermittuntur. Compoſita ſunt anno mundi 5220. Chriſti 1460. Extant mmſſcc. in Bibliotheca Vaticana ſub num. 167. In 4.

Scripſit alia Opuſcula de אבלות *Euilùth Luctu*, & obligatione ſepeliendi mortuum in puluere terræ. Vbi de *Funere & Sepultura*.

De בהמות טרפות *Behemòth Teraphòth Animalibus illicitis pro cibo*, & de 70. generibus macularum, quæ in animalibus reperiri poſſunt.

De זמורה ואשכול ענבים *Zemorà Veeſcòl anauim Palmite & botro vuarum*, exciſis ab exploratoribus terræ, Num. 13. 24. Qui quidem, ſecundùm ſuam ſententiam fuerunt 8, quique in duobus vectibus in modum Crucis aptatis, botrum cum palmite, tanquam Cruci affixum adſportarunt, ſubmiſſis humeris duorum in ſingulis haſtis Crucis, Alij 2, tulerunt de Malogranatis, & alij duo de Ficubus. Colligunt hoc Rabbini ex voce בשנים *Biſcnaim In duobus* Num. loc. cit. quòd ad duos vectes, & ad duos vectores ſingularum haſtarum referunt, cuius figura habetur in eod. Cod. mſc. Bibl. Vatic. ibid. pag. 114. Tractat etiam *De Sabbatho*, & alijs ceremonijs Hebræorum; & *De ſignis fertilitatis & ſterilitatis annonæ*. Ibidem pag. 117.

תרל״ד ר׳ יהודה בן יוסף או בן משה ספרדי

למצות דון אלפונסו מלך רומיים ומלך קאסטיליא העתיק ספרי על התכונה של אלי אבן רגׄל מלשון ערבי אל לשון ספרדי: ונמצא כ״י בבית ספרי של דוכוס די ורבינו בוואטיקאנו ;

634 R. IVDAS BEN IOSEPH (alijs BEN MOSIS) HISPANI, præcepto Don Alphonſi Romanorum & Caſtellæ Regis, Opera Aſtrologica Ali Ben Ragèl Arabis magni nominis Aſtrologi; *De Iudicijs Aſtrorum*; *Interrogationibus*; *Natiuitatibus*; *Reuolutionibus*, & *Aëris prognoſticis* ex Arabico in maternum Hiſpanicum Idioma, tranſtulit: quæ in Latinum ſermonem poſtea verſa ſunt ab Ægidio de Tebaldis, & Petro de Regio. Horum Codex mſc. habetur in Bibliotheca Vrbinatenſi apud Vaticanum in fol. Huius Ali Aben Ragèl nonnulla Opera Aſtrologica, à quodam R. Salomone verſa ex Arabico in Hebræum ſermonem, notauimus ſuprà Par. I. pagina 132. Don Alphonſus Rex Caſtellæ prænominatus, regnabat anno Domini 1256. quo anno ſecundùm Ioannem Marianam, lib. XIII. cap. X. *De rebus Hiſp.* electus eſt Imperator, ſeù Rex Romanorum.

תרל״ה ר׳ יהודה ן׳ יחייא בן ר׳ דוד בן גדליה ן׳ יחייא

ל׳ דוד אביו היה בקאסטיליא שנת ה׳ אלפים ק״ה לבריאה ובסוף ימיו גלה אל עיר ליסבונה בי גרשו על ידי ס׳ ויגיעו בשנת קנ״ו והיה בעשר ושנים ד׳ בנים והרב רבי יהודה הראשון בנים זעירות וחכם גדול וחבר חבורים והיה חותם בתשובותיו כינוי שהל בשם יהודה ן׳ יחייא והוא חבר הקינה שבט׳ באב בספרד: כמו שאמר בעל שלשלת הקבלה דף מג״ ;

635

קינה לחשעה באב *Kinà letiſcàh beàu lamentationem* recitandam in ieiunio) *IX.* menſis *Au* Iulij. Incipit יהודה וישראל *Iehudàh veIſraèl Iudas & Iſraèl*. Reperitur in Machazore Hiſpanorum Parte II. pag. 174. edition. Venetę 1656. In 8. De hoc Auctore, & illius ſcriptis vide eundem *Scialſcèl. Hakkabb.* pagina 63. nuper cit. circa principium.

ע״ה רבי יהודה בן ר׳ יצחק אברבנאל המכונה ליאון איבריאו הרופא וחיה בשנת הרנ״ב בגירוש עיר איטליא ושם עשה הרפואה וחבר ספר הנקרא דיאלוגי על האהבה די לאון איבריאו שחברו בלשון לאטין ונעתקו בלשון איטליאנה ובלשון ספרדי : עשה גם כן כמה שירים על מפרי אוניו ,

636 R. IVDAS BEN R. ISAACI ABRAVANELLI cognomento LEO HEBRÆVS, Philoſophus & Medicus non vulgaris ſui temporis. Scripſit lingua Latina –

De Amore Dialogos tres; excuſi ſunt Venetijs 1564. ſub nomine *Leonis Hebrai*, quo tempore ipſe adhuc viuebat: nam vnà cum patre ſuo Hiſpania eijcitur in illa vniuerſali Iudæorum expulſione facta à Regibus Catholicis Ferdinando & Eliſabetha an. Domini 1492. eodem anno ſimul cum patre Neapolim ingreditur, ſed in ſequenti anno Regno Neapolitano occupato à Carolo VIII. Francorum Rege Chriſtianiſſimo, R. Iudas relicto patre, qui in Siciliam cum Rege Neapolitano transfugerat, Ianuam Vrbem Italiæ liberam venit, vbi diù permanſit, & medicinam exercuit.

Poſtea prædicti *Dialogi de Amore* in linguam Italicam verſi fuere, & excuſi Ve-

635 R. IVDAS ABEN IACHIIA VLISSIPONENSIS, Pater ſuus R. Dauid Ben Ghedalià Aben Iàchija ex Caſtellæ Regno ob prædicationis S. Vincentij Ferrerij timorem nè ad Chriſtum conuerteretur, in Luſitaniam aufugit, & in Vrbe Vliſſiponæ domicilium fixit, anno mundi 5150. Chriſti 1390. circa finem ſuæ vitæ: nam anno mundi 5085. Chriſti 1325. in Regno Caſtellæ viuebat, vt aſſerit Auctor *Scialſciel. Hakkabbalà* pag. 62. b. & 63. Quamuis error Chronologicus in hoc loco appareat; quia Sancti Vincentij Ferrerij prædicationem contra Iudæos, & mirabilem illam Iudęorum conuerſionem, referunt Auctores ad annum Domini 1411. Diag. libro 2. capite 60. & ex eo Bzouius ad hunc annum num. 9. in Annal. Annis igitur viginti & vno priuſquam inciperet S. Vincentius ſuam prædicationem, timore huius prædicationis aufugit R. Dauid Aben Iachija, quod planè abſurdum eſt. Sed, vt vt ſit, addit idem Auctor in eodem libro pag. 63. hunc R. Dauidem Ben Ghedaliæ diem ſuum obijſſe Vliſſipone anno ætatis ſuæ 75. & quatuor liberos ſuperſtites reliquiſſe, quorum primus fuit hic R. Iudas, qui vt ibidem dicitur erat נעים זמירות ומלא רוח חכמה ודעת *Amœnus carminibus, & ſapientiæ atque ſcientiæ ſpiritu plenus*. Erat etiam Iuris peritus inſignis, Conſilia multa ſcripſit, & quamplurimis quæſitis reſponſa dedit, eaque hoc charactere & ſubſcriptione נ״י״ב״י *Niui* firmare ſolebat, huiuſmodi ſymbolo nomen & cognomen ſuum indicans per ראשי תבות hoc eſt נאום יהודה בן יחייא *Dicit Iudas Ben Iachija*. Compoſuit –

תרל"ט רבי יהודה כהן תלמיד רג"ה ז"ל רבי גרשם חבר ספר על הדינין ; כנזכר במרדכי דשבת פ"י ובב"מ פ"א : עיין שלשלת הקבלה דף מ"ב :

639 R. IVDAS COHE'N SACERDOS Discipulus ר'ג' R A'G H. idest *R. Ghersciòm*, composuit librum הדינים *Haddinìm Legalem*. Eius mentio fit in מרדכי *Mordachì* Codice *Sciabbàth* cap. 10. Et in ב'מ' *Bauà Metziàh* capite 1. Vide *Scialsceleth Hakkabbalà* pagina 42. Rabbì autem Gersom (seniorem intelligo) obijt, secundùm quod dicit *Iuchasin* pag. 130. b. anno mundi 4830. Chr. 1070. Vnde patet, hunc Auctorem admodum esse antiquum, cùm ab hinc 610. & ampliùs annis vixerit. Imò ex eodem *Scialscèl. Hakkabbalà* pag. 42. R. Iacob Bar Iekàr, qui fuit Magister *Rasci*, fuit condiscipulus huius R. Iudæ Sacerdotis. Rabbì autem Iacob Bar Iekàr Gallus obijt Moguntiæ anno 4788. Christi 1028. quadraginta duobus annis prior Magistro suo. Hoc enim addit antiquitatem huic nostro Auctori.

תר"מ ר' יהודה כהן בן שלמה מטוליטולה חבר מדרש החכמה נלקח מן הפילוסופים מן ארסטו ובטלמיאוס ומן אחרים כמו שאמר בהקדמת ספרו :

640 R. IVDAS COHE'N BEN SALOMONIS TOLETANVS. Composuit

מדרש החכמה *Midràsc Hachochmà Expositio Sapientiæ*. Est Philosophica commentatio compilata ex Aristotele, Ptolemæo, & alijs, quorum in Præfatione habetur mentio. Buxtorfius ait, esse

 Com-

Venetijs anno Domini 1573. apud Nicolaum Beuilaquam in 8.

Translati etiam fuerunt in linguam Hispanam cum hoc titulo: *Dialogos de Amor, ò Filographia vniuersal del todo el mundo*. Excus. Cæsaraugustæ anno 1593. In 4.

Contra huiusmodi Dialogos scripsit Andreas Camutius lib. II. *De Amore* cap. 3.

Composuit aliquot Carmina in laudem librorum patris sui, quæ in initio librorum istorum cernuntur. Subscripsit, & approbauit quamplurimos libros, vti אגור *Agur*, & alios. De eo vide *Scialscèl. Hakkabb.* pag. 64. b. circa finem.

תרל"ז ר' יהודה בר יצחק לבית לוי אשכנזי פרנקפורט הביא לדפוס ביאור על התורה לר' משה בר נחמן גירונדי ; נדפס בויניציאה שנת ש"ה לפ"ק בבית מרקו אנטוניו יוסטיניאן ;

637 R. IVDAS BAR ISAACI LEVE'TH LEVI GERMANVS Francofurtensis. Eius industria & opera typis tradita fuit ביאור *Biùr Elucidatio* R. Mosis Bar Nachmàn Gerundensis in Pentateuchum Mosis. Excusa Venetijs apud Marcum Antonium Iustinianum anno mundi ש'ה 305. minoris supputat. Christi 1545. In fol.

תרל"ח ר' יהודה בר יצחק הנקרא ליאון די מודינה ; עיין ר' יהודה אריה ממודינא ;

638 R. IVDAS BAR R. ISAACI dictus LEO DE MODENA, Vide *R. Iudas Arièh de Modena*, suprà pag. 33. num. 608.

641 R. IVDAS כלץ CALE'TZ & non בלץ BALET'Z vt aliquando scriptum reperitur. Scripsit -

ספר המוסר *Sèpher Hammusàr Librum Disciplinæ*. Liber est moralis & doctus, docens, quomodo vnusquisque vitam suam dirigere debeat, & ad mores rectos componere. Diuiditur in 20. Capita, quorum -

1. Agit *de Eleemosyna*.
2. *De Resipiscentia*.
3. *De Humilitate*.
4. *De Oratione*.
5. *De honore parentibus exhibendo*.
6. *De Matrimonio contrahendo*.
7. *De filiorum recta educatione*.
8. *De obseruatione festorum*.
9. *De operibus misericordiæ*.
10. *De tempore præfigendo pro studio Legis*.
11. *De negotiatione fideliter exercenda*.
12. *Contra proximum aliquid non agendo, opere, vel locutione*.
13. *De Hypocrisi, & adulatione fugienda*.
14. *De Iracundia*.
15. *De recto iudicio exercendo*.
16. *De Præceptis Diuinis tota virtute seruandis*.
17. *De statu in quo quis reperitur gaudendo*.
18. *De dilectione proximi*.
19. *De secreto sibi credito non reuelando*.
20. *De vrbanitate seruanda*.

Fuit hic liber inter alia scripta Auctoris repertus à R. Mosè Ben Calètz eius nepote, eumque typis euulgare curauit, vt dicit Typographus R. Iacobus Ben Naphtali Cohèn de Gazulo Aschenazì in fine huius libri pag. 138. col. 2. Excu-

Commentarium in Physicam Aristotelis. In Bibliotheca Vaticana reperitur liber Hebraicus, cui præfigitur titulus, משפטי הכוכבים *Mispattè Haccochauìm De Iudicijs Astrorum* msc. in fol. & tribuitur cuidam -

ר' יהודה כהן בן שלמה כהן ספרדי ניגאת מטוליטולה *R. Iudæ Cohèn Sacerdoti Ben Salomonis Cohèn Hispani Niugàth de Toleto*. Forsan erit idem Auctor; consentit nomen filij, patris, & patriæ, licèt hic cognomen addatur ניגאת *Niugàth*.

קרמ"א **ר' יהודה כלץ** ולא **בלץ**

חבר ספר המוסר כי בו יקח האדם מוסר לנפשו בדרך טובים ילך: ובפרט הבעלי בתים ידעו ויבינו מתוכו איך יתנהגו במצות ונחלק כ"ב פרקים. והפרק הראשון מדבר על הצדקה:

פ"ב: מורה דרכי התשובה:
פ"ג: להדבק בענוים:
פ"ד: להתפלל ערב ובקר וצהרים:
פ"ה: מוזהר בכבוד אב ואם:
פ"ו: לישא אשה:
פ"ז: לגדל בנו ולחנכו בדרך טובים:
פ"ח: עינוג שבת:
פ"ט: לגמול חסד:
פ"י: לקבוע עתים לתורה:
פי"א: לישא וליתן באמונה:
פי"ב: ולא לגזל חבה ולא יספר לשון הרע:
פי"ג: שלא לחניף:
פי"ד: לעזוב חמה:
פט"ו: לעשות הדין אמת:
פי"ו: לקיים המצוה בכל יכולתו:
פי"ז: לשמוח בחלקו:
פי"ח: לאהוב חברים כנפשו:
פי"ט: שלא לגלות סוד:
פ"כ: ללמוד דרך ארץ:

ונדפס במנטובה תחת ממשלת דוכוס גוליילמו גונזאגה שנת בשובי את שבותיכם לפ"ק:

induit, ibique linguam Latinam optimè didicit.

Scripsit longum Tractatum *De Conuersione sua* ad Henricum filium. Habetur in Bibliotheca Vaticana msc. in Pergam. sub num. 504. Codicum Latinorum pag. 71. in 4. ex quo Codice hic prænotata excerpta sunt.

תרמ״ג ר׳ יהודה הלוי בן רבי שבתי : חבר מלחמות החכמה והעושר והם הספר נקרא גם כן מלך רב והם שירים מוסרים על כמה ענינים עם פירוש עליהם ונדפסו בקוסטנטינה קרית המלך סולטן סולייאמן שנת השנים ועשרים למלכו בבית אליעזר בר גרשם שונצינו בשנת חמשת אלפים ושלש מאות ושלשה לבריאת העולם : וחבר גם כן מנחת יהודה והם שירים אחרים :

643 R. IVDAS HALLEVI BEN R. SCIABBATHAI. Composuit -

מלחמות החכמה והעושר *Milchamòth hachochmà vehahòscer Prælia Sapientiæ, & diuitiarum*; vocatur etiam מלך רב *Mèlech Ràu Rex magnus*. Sunt Carmina diuersi argumenti, quadrato charactere, & punctis vocalibus ornata, intermixtis Commentarijs. Excusa Constantinop. anno Solimani Turcarum Sultani 22, apud Eliezarem Ben R. Gersòm Soncinum an. mundi 5303. Christi 1543. Composuit & -

מנחת יהודה *Minchàth Iehudà Oblatio Iudæ*; Tit. ex Malachia 3. 4. Sunt eiusdem generis Carmina. Alius similis titulus habetur suprà in R. Iuda Chaijàt, num. 622. pag. 46. Hottingerus in sua Bibliotheca Orientali, & in Prima Classe, inter titulos Commentariorum in Leuiticum connumerat & hunc מנחת יהודה *Oblatio Iudæ*, de quo nihil aliud habet, nisi quòd indicat, eum esse Commen-

cusi Mantuæ tempore Guilielmi Gonzagæ Mantuani Ducis anno 351. minoris supput. Christi 1591. apud Iacobum רופינילו Ruphinellum. In 4.

Huius meminit Buxtorfius in Bibliotheca Rabbinica in מוסר׳, & impressum fuisse Cracouiæ an. 358. Christi 1598. in 4. affirmat.

Plantauitius titulum, & argumentum huius libri ex Buxtorfio desumpsit, sed nomen Iudæ in Abrahamum mutauit, quem nos sequuti sub eodem nomine Abrahami in I. Parte num 81. eundem reposuimus. At modò illum vidimus Mantuæ impressum, vt notauimus, ita ut non sit ampliùs ambigendum de nomine Auctoris, aut de libri argumento.

תרמ״ב ר׳ יהודה הלוי בן דוד אשכנזי : הוא מקבל דת ישוע משיחנו שנת אלף קכ״ג של תולדו ונקרא שמו הירימאננו וחבר מאמר על אמונת ישוע משיח : עיין בוואטיקאנו סימן קק״ד :

642 R. IVDAS HALLEVI BEN DAVID GERMANVS, cuius mater Sephora vocabatur, ex Coloniensi Metropoli oriundus. Tertio decimo ætatis suæ anno, vidit quoddam somnium tempore Lotharij Imperatoris, qui anno Domini 1123. imperare cepit, quo præmonitus, vt Christianus fieret, primò disputauit cum Ruperto Abbate Monasterij Tuitiensis; postea vxorem duxit in Vormatiæ Synagoga; deinde Christiana fide suscepta, Christum prædicauit: nam Coloniæ in Basilica S. Petri Apostolorum Principis baptizatus est. Vocatus deinceps *Herimannus*, fit Canonicus Regularis, & in Capenbergensi Cœnobio habitum

mentarium in Leuiticum, cùm inter eiusdem libri Commentatores eum reponat.

עלמ"ד ר' יהודה הלוי בר שמואל הלוי ספרדי

היה בדור הרא"ע שנת ד"תתק הוא היה חכם גדול ומדקדק ומשורר ופייט מופלא וחבר ספר הכוזרי ובספר האמונות כתוב כי מעשה מלך הכוזרי עם החבר היה אמת וגם החבר הוא רבי יהודה אלסנגרי כמו שאמר בעל ספר שלשלת הקבלה דף מ' עמוד ב' ; וכמו שאמר בעל פירוש לספר הזה בפתיחתו היה שמו ר' יצחק הסנגרי ; והמלך הכוזרי נתגייר על ידו כמו ת' שנים קודם זמן ר' יהודה הזה : והחבר הזה כתב כל המאמר בלשון ערבי וזה ר' יהודה העתיקו בלשון ערבי ; ורבי שמואל ן' תבון העתיקו בלשון עברי ; ויש העתקה אחרת שעשה רבי יהודה בן קרדניאל ואינה כל כך שלמה : וכתב ספר יוחסין דף קל"ו ; עמוד ב' : ושלשלת הקבלה דף מ' ; ע' ב' ; זה רבי יהודה הלוי היה בן נ' שנה כשהלך לארץ ישראל בגדולה בפיוטיו ובשהגיעו אל שערי ירושלם קרע את בגדיו והולך ברגליו על הארץ לקיים מה שנאמר ; בתהלים ק"ב ; כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו והיה אומר הקינה שהוא חבר ומתחילה ציון הלא תשאלי וכו' ; וישמעאל אחד רוכב קנאה עליו ורוב דבקותו והלך בסוסו וירמסהו והמיתהו ; עד כאן שלשלת הקבלה ; וגם כן עשה חבור בקשה על שם יהו"ה ; וכל שטה ושטה מתחיל ומסיים בשם י"ו : בעשרת שמות דאותיות בסוף כל שטה נמצא יוד כמו ענין אות יוד ; ובסוף חמשה שמות נמצא ה"א : ובסוף ששה שמות נמצא וא"ו ; כמו עיניו : ובסוף חמשה שמות נמצא הא' כמו עיניו וזאת הבקשה נמצא בסדר תפלות מיעים בורלים כמנהג ספרדים ביום שני של ראש השנה ; דף ע"ג : גם כן עשה פיוטים אשר נמצאו במחזור הספרדים כגון : יהוה יום לך אערוך :

וחבר בקשה אחרת שמתחיל יהוה ידך הרמה וכו' ; ועשה חרוזים שאומרים בשבת שלפני פורים ומתחילים אדון חסדך : כמו כתוב במחזור כפי מנהג בני רומה חלק א' : וחרוזים אחרים כגון אמורי שם לאל וכו' ; יהוה בגלות שם כבוד וכו' ; עת שערי רצון וכו' ;

644 R. IVDAS HALLEVI BAR SAMVELIS HALLEVI HISPANVS, synchronus R. Abrahami Aben Ezræ, nam duarum sororum erant

filij, licèt hic R. Iudas videatur fuisse eo senior; in Commentarijs enim Rabbi Aben Ezræ *Parasciâ Iethro*, Exod. 20. 1. de eo ita legitur שאלני ר' יהודה הלוי מנוחתו כבוד וכו' ; *Quæsiuit à me R. Iudas Hallevì; requies eius sit in gloria &c.* ex qua locutione apparet, R. Iudã fuisse mortuum, quando hęc scribebat Aben Ezræ; & verisimile est, quòd maior natu fuerit ipso R. Aben Ezræ, quia R. D. Ganz in suo *Tzèmach Dauid* R. Iudam recenset ad annũ 900. quinti millenarij, Christi 1140. quod intelligendum est de morte illius; & R. Abrahamum Aben Ezræ ad an. 934. Christi 1174. 34. an. post mortem R. Iudæ. Magnus sapiens habetur hic R. Iudas; excelluit potissimùm in Gramatica, cuius studium maximè commendatur à Iudæis. Fuit & Poëta elegans atque doctus, vt indicant quamplurimæ ac variæ compositiones ligata oratione à se editæ, quæ in libris Precum, quos *Machazorìm* vocant, cernuntur, & statutis quibusdam diebus per annum decantantur.

Quinquaginta annos natus deuotionis causa peregrinationem suscepit in Terram Sanctam, sed cùm appropinquaret portæ Ierosolymorum, scidit vestimenta sua, & denudatis pedibus ambulauit iuxta illud Psal. 102. v. 15. *Quoniam placuerunt seruis tuis lapides eius, & pulueris eius miserti sunt:* & recitauit quandam הקינה *Lamentationem* quam ipse composuerat, incipientem ציון הלא תשאלי *Sion nonne petieris, &c.* Videns hæc quidam Ismaëlita, qui equitabat, irruit in eum, pedibusque equi proculcatum interfecit. Confer *Scialscèl. Hakkab.* pag. 40. b. & *Iuchasi.* 130. b.

Itaque vixit hic Iudas Leuita annos quin-

primo loco alius titulus, in quo, qui hunc librum composuerat, exprimitur ita -

ספר הכוזרי: יסדו החכם החבר ר' יצחק הסנגרי ז"ל אשר קדש שם שמים בויכוחו הישר:

Liber Ha-Cuzarì. Quem fundauit sapiens Ha-Chauèr R. Isaac Ha-Sangarì b. m., qui nomen Dei hac recta disputatione sanctificauit.

Omnium primus, qui huius R. Isaac Sangarì sub nomine חבר *Chauèr*, quod *Socium* audit, nomen inuestigauerit, fuit R. Scem Tou Aben Scem Tou, vt in libro האמונות *Haëmunòth* שער ב' *Porta* 2. cap. 4. scriptum est, teste R. Iuda Muscato in Præfatione ad hunc eundem librum *Cuzarì* num. 2. Rabbì autem Ghedalià Aben Iàchija in suo lib. *Scialscèleth Hakkabbalà* pag. 40. b. dicit -

וראיתי בספר האמונות כי מעשה מלך הכוזרי עם החבר היה אמת ושם החבר היה ר' יהודה אלמנגרי:

Se vidisse in libro Haëmunòth; quod factum Regis Cuzaræi cum Ha-Chauèr Socio (Iudæo) *fuerat verum. Et quòd Ha-Chauèr vocabatur R. Iudas Almangharì.* Et Auctor *Meòr Enàijm* cap. 42. pag. 135. b. eum vocat *Isaacum* הנגרי *Chanagrì*. Ex hac variatione nominis, & cognominis huius *Chauèr* dicendum est, vel mendum typographicum in altero horum locorum inesse, vel Disputationem hanc nunquam habitam fuisse, sed fictam ab ipso R. Iuda Leuita, qui vt fidem eidem conciliaret, & venerationem apud suos, finxit huiusmodi colloquium iam olim ante suam ætatem præcessisse annis quadringentis, vt ex eodem libro כוזרי *Cuzarì* cum Commentario apparet pag. 23. b. num. 47. vbi החבר *Hachauèr* Cuzaræo interroganti: *Quot hodie à Creatione annos numerent* quinquaginta, & cùm obijsset anno mundi 4900. Christi 1140. inde consequitur, quòd natus sit an. mun. 4850. Christi 1090. nouem annis prior R. Abrahamo Aben Ezræ secundùm opinionem illorum, qui volunt Aben Ezræ obijsse anno mundi 4934. Chr. 1174. Sequitur igitur, quòd Aben Ezrę secundùm hanc opinionem natus sit anno mundi 4859. Christi 1099.

Inter alia ingenij monumenta huius Rabbini, quæ hodie supersunt, præclarum apud Iudæos habetur liber כוזרי *Cuzarì*, qui licèt ab eo non videatur compositus, vt à recentioribus antiquitatis indagatoribus, & sedulis Rabbinis existimatur; attamen ab antiquioribus hunc R. Iudam Halleuì proculdubio, & absque ambiguitate vlla, Auctorem huius libri extitisse, creditum est. Quapropter in antiquis editionibus, veluti in Veneta anni 307. minoris supputationis, Christi 1547. apud R. Meir Ben R. Iacobi Phrantzonì in 4. huiusmodi titulus habetur -

כוזרי חברו בלשון ערבי החכם הגדול אבי כל המשוררים רבי יהודה הלוי הספרדי ז"ל אשר קדש שם שמים בויכוחו הישר הזה והעתיקו אותו החכם רבי יהודה בן תבון טרטון ספרד אל לשון הקדש במגדל לוניל שנת התקכ"ז:

Cuzarì, Quem composuit lingua Arabica magnus sapiens pater omnium Poëtarum R. Iudas Halleuì Hispanus b. m. qui nomen Dei sanctificauit hac recta disputatione. Hunc eundem in linguam sanctam transtulit sapiens R. Iudas Ben Tybbòn Hispanus de Granata in Turri Lunèl, anno 927, id est Christi 1167.

At in recentiori editione pariter Veneta anni 354. minoris supput. Christi 1594. cum Commentario, additus est

ne verbum faciat, cùm nec ipse Rabbì Beniamin in suo *Itinerario* meminerit, existimo esse fictitium quicquid de hac regione à Rabbinis dicitur, aut ab alijs, qui à Rabbinis hæc figmenta de Cuzaræorum Regno mutuati sunt.

Quòd autem R. Chasdai Ben R. Isaaci Sciprùt Epistolam scripserit ad Iosephum Cuzaræorum Regem, vti vult הראב״ד *Harrauàd* in suo libro Cabalę circa finem pag. mihi 78. cum responso eiusdem Iosephi ad R. Chasdài, supposititium fœtum esse pro certo existimo: quod intelligo ex hyperbolicis, & fabulosis rebus, quæ in ipsis narrantur. Vide P. I. huius Bibliot. pag. 852. Fictum itaque fuit hoc colloquium à R. Iuda Halleuì inter *Regem Cuzaræum*, & *Hachauèr Socium doctum Iudæum*.

Sunt autem, qui putant duos fuisse Iudas Halleuì, vnum Seniorem, qui anno mundi 3400. Christi 640. lingua Cuzarica hunc librũ scripserit; & alium Iuniorem, qui eundem librum non de verbo ad verbum, prout erat scriptus, sed prout opus fuerat, & rerum series postulabat, multa addendo, vel minuendo, in linguam Arabicam transtulerit anno 4900. Christi 1140. eodem modo, quo Ben Sirà Iunior, & nepos Ben Siræ Senioris aui sui librum, quem lingua Hebręa composuerat, in linguam Græcam edidit, & euulgauit. Idipsum obseruat R. Dauid Ganz loco suprà cit. Sed ego nihil hìc audeo affirmare. Viginti septem ann. post eiusmodi Arabicā translationem, R. Iudas Aben Tybbòn eundem librum vertit in Hebraicam linguam non infeliciter: nam alia versio prior ista euulgata fuit à quodam R. Iuda Ben קרדניאל *Kardanièlis*, quæ in omni-

ni-

rent Iudæi? sic respondet: ארבע אלפים וחמש מאות *Quater mille & quingentos*. At hic R. Iudas Halleuì floruit, vel mortuus est anno 4900. vt dictum est. Ergo annis quadringentis ante hunc Iudam Leuitam huiusmodi colloquium scriptum fingitur, anno videlicet Christi 740. In hanc sententiam inclinat R. Dauid Ganz ad annum 900. quinti millenarij, adhærens sententiæ Auctoris מאור עינים *Meòr Enàijm* cap. 42. qui & ipse de veritate huius Disputationis dubitat, & credit Dialogum istum fuisse compositum à R. Iuda Halleuì ad imitationem Platonis, & Tullij, qui nonnulla sua Opera sub forma Dialogorum conscripserunt. Quòd si hoc verum sit, fingitur certè, hanc Disputationem factam fuisse cum Cuzare, aut Cuzarorum Rege; cuius Regnum ponitur à Nubiensi Geographo ad latus Orientale conterminum Ponto Euxino, seù Mari Caspio. Vide Prolog. suæ Geographiæ pag. 5. & Part. 6. Climatis 5. paginam 242.

De nomine כוזר *Cuzàr* non rarò fit mentio in libris Iudæorum, vti apud Iosiphòn Ben Guriòn pag. 1. col. 1. suæ Historiæ, vbi ex decem familijs Togarmæ ex Gen. 10. 3. primam ponit כוזר *Cuzàr*, & addit וכל אלה חונים בצפון ושמות ארצותם על שמותם *Omnes istos habitare ad Septentrionalem mundi plagam, & à nominibus suis ipsorum regiones ita nominari*: R. Petachiam in סבוב העולם *Siuùu Haolàm Itinerario*; R. Abrahamum Bar Chijàh in sua *Sphæra Hebraica* c. 7. vbi Munsterus hanc regionem putat esse Scythiam exteriorem. Ego autem cùm nullus (quod sciam) extet boni nominis Geographus, qui de hac Regio-

Hunc eundem librum כוזרי *Cuzarì* in Latinam linguam eleganter vertit Ioannes Buxtorfius filius, & notis illustrauit. Excus. Basileæ 1660. in 4. cui præter eruditam Præfationem libro præfixam, in qua inserta est Epistola Ràu Chasdài Ben Isaaci ad Iosephum Regem Cuzaræorum cum responso eiusdem Regis Hebraicè, & Latinè: in fine pro Mantissa adduntur nonnullæ Dissertationes Latinè redditæ, quarum

Prima est, *An pro Edom, Romani & Christiani intelligantur?* Ex Isaaco Abrauanello. In Isai. 34. pag. 389.

II. *De lepra vestimentorum*. Eiusdem ad Leuit. 13. 47. pag. 400.

III. *De lepra ædium*. Eiusdem ad Leuit. 14. 33. pag. 405.

IV. *De Poësi veteri Hebraica, in libris Sacris vsitata Hebræorum quorundam Sententiæ, & Iudicia*. pag. 406.

V. *De principio Anni, & consecratione, seù determinatione Nouilunij, vtrum facienda sit iuxta Phasin, an iuxta calculum Astronomicum?* Eiusdem R. Abrauanelli pagina 431.

Quænam verò hæc lingua Cuzarica fuerit; videtur dicendum, esse linguam antiquam Persicam, vel Medam, si verum esset, quòd Regio Cuzarica circa fines Ponti Euxini sit posita, vt referunt Auctores suprà citati, quæ Persiæ & Mediæ contermina est.

In hoc autem Syntagmate, quod in V. מאמרים *Maamarim Tractatus* diuiditur, in vniuersum agitur, de vera Religione inquirenda, & vno Deo colendo, quem *Chauèr* Regi suo *Cuzàr* ostendere satagit, illi suadens, Deum Israëlitarum esse verum Deum, Cæli, & Terræ Creatorem, & conseruatorem. Itanibus, & ab omnibus non approbatur, ואינה כל כך שלמה *cùm non sit vndequaque perfecta*, vt ait Auctor *Scialscèleth Hakkabbalà* pag. 40. b. non tamen est omninò respuenda, cùm in aliquibus locis explicandis rem meliùs acu tetigerit, quàm fecerit Aben Tybbòn. Huius rei exemplar vnum affert Auctor libri מאור עינים *Meòr Enàijm* cap. 36. pag. 116. b. longè post med. ex מאמר *Tractatu* 2. §. 57. vbi in editione prima Veneta habetur אמר הכוזרי אתם היום במבוכה גדולה: *Dixit Cuzari: Vos hodie in magna perplexitate estis*.

In secunda editione recentiori pariter Veneta ita legitur במנוחה גדולה *In tranquillitate magna*.

In translatione verò R. Kardanièlis ex *Meòr Enàijm* suprà cit. hoc modo legitur אתם היום בהשקט ומרגוע וכו׳ *Vos hodie estis in tranquillitate, & quiete &c.* quæ ab hoc Auctore approbatur: nam loquitur de multitudine præceptorum, quæ obseruanda erant in Terra Sancta maximo cum labore, & molestia, à qua liberantur hodie Iudæi, cùm extra Terram Sanctam ad illorum obseruantiam non teneantur, ideòque in magna tranquillitate, & quiete credunt, se hodie esse Iudæos sine tanta multitudine præceptorum. Attamen hæc translatio R. Iudæ Aben Tybbòn communiter recipitur, & prolixis Commentarijs, nescio an fuerit illustrata, an obscurior reddita à R. Iuda מוסקאטו *Muscato*, cùm plerumque obscurior sit Commentatio, quàm ipse textus. Excusa hæc fuit cum suo textu Venetijs apud Ioannem de Gara anno mundi 354. min. supput. Christi 1594. vt suprà notatum est, In 4. Vide *R. Iuda Ben Ioseph Muscato*.

Alij 5. subsequentes incipiunt à litera ה *He*. Postea alij 6. incipiunt à litera ו *Vau*. Et alij 5. postremi incipiunt à litera ה *He*. Sequuntur deinde alij 12. versus, quorum initiales literæ componunt nomen Auctoris אני יהודה הלוי *Ego Iudas Leuita*. Subinde alij sequuntur, qui eodem modo componunt הקטן ברבי שמואל הלוי *Paruus filius Rabbi Samuelis Leuitæ*. Deinceps sequitur Hymnus ad Deum directus, cuius versuum initia exhibent elementa alphabetica per ordinem disposita. Ista inueniuntur etiam in Prima Parte Machazoris Romani, editionis Venetæ anno Domini 1626. in 8. pag. 132.

Composuit & alium Hymnum prolixum pariter Alphabeticum, quo elegantibus carminibus describitur Historia Estheris: incipit ארון חסדך *Domine misericordia tua:* legitur Sabbatho ante festum פורים *Purrim Sortium* Mardochęi, & Estheris. Reperitur in Machazore ad vsum Synagogæ Romanæ; Bononiæ in fol. Seorsim impressus est cum Italica interpretatione, charactere Hebraico è regione, Venetijs apud Ioannem de Gara anno 369. minor. supput. Christi 1607. cura R. Samuelis de Castel nouo Romani.

In alio libello Precum Hispanorum alia בקשה *Bakescià Supplicatio* eiusdem Auctoris reperitur, quæ incipit יהוה ידך הראת *Domine manum tuam timebo*. pagina 5.

Quamplurimæ aliæ Poëticæ ac Rhythmicæ compositiones huius Auctoris reperiuntur sparsim hinc inde in Machazorim Precum libris vti אפודי שש לאל וכו׳ עת שערי רצון וכו׳ : יהוה צבאות שם כבוד וכו׳; Eiusdem Iudæ Leui viderentur, esse il-

Itaque *De Deo, eiusque existentia, nominibus, & attributis* suis quibusque locis luculenter pertractat. *De mundi creatione; de Angelis; de Sac. Scriptura Dei Legem continente, eiusque Diuina authoritate; de secunda Lege orali, seù Traditionibus; de Prouidentia Diuina; de Decretis Dei; de Libero arbitrio; de Resurrectione mortuorum; de Vita æterna; De Cultu Dei; de Oratione; de Idololatria; de Præstantia, & dignitate Iudaici populi; Terræ promissæ; Linguæ Hebraicæ; Poësis Sacræ. De Anima, eiusque potentijs, & facultatibus, atque immortalitate. De Prophetia, & Prophetis; de Cabala, & Cabalisticis mysterijs, & de alijs innumeris rebus ad Iudaicam Religionem pertinentibus, quibus Rex Cuzar persuasus, eandem Religionem, quam* החבר *Ha-Chauèr Iudæus profitebatur, amplexus esse*, dicitur.

Cæterùm hic R. Iudas Halleuì præter hunc librum *Cuzari*, siuè scriptum, siuè in linguam Arabicam versum, scripsit nonnullas Poëticas, & elegantes compositiones, ad Preces Iudaicas pertinentes, quæ in aliquibus Machazorim Precum libris reperiuntur.

In Machazore Hispano Parte Prima editionis Venetę anno 1656. apud Hieronymum Bragadinum in 8. extat quędam Precatiuncula ad Deum huius Auctoris, quam post initium anni recitant; & incipit

יהוה יום לך אערוך *Domine hodie tibi ordinabo &c.* Est composita super nomen Dei יהוה Tetragrammaton iuxta valorem numericum literarum huius nominis. Hinc numerantur 26. versus, quorum priores 10. cùm respondeant valori literæ י *Iod*, ab ea litera incipiunt.

bri עשרת מאמרות *Assarà Maamaròth* R. Menachèm Azariæ. Excuſ. Amſtelodami in 4.

תרמ״ו רבי יהודה הנקרא מיסיר ליאון

היה במנטובה שנת כמו ר׳ ושלשים לפ״ק וחבר ספר נופת צופים והוא ספר חכמת הלצה שנקראת בלעז ריטוריקה ונדפס ולא נודע בזה מקום ובזה שנה : וזה המחבר היה בר פלוגתיה דמהרי״ק ונחלקו הקהל עד שהוכרחו השלטון גרש שניהם מהעיר: עיין ס׳ שלשלת הקבלה דף ס״ב עמוד ב׳ :

646 R. IVDAS vulgò dictus MESSER LEONE MANTVANVS, fuit ſui temporis inter Hebræos inſignis Orator. Scripſit –

נופת צופים *Nòpheth Tzophìm Liquor fauorum*, Titulus ex Pſal. 19. 11. Eſt Rhetorica, edita primùm loco & anno non notato; ex qualitate tamen characteris malè formati apparet, quòd fuerit impreſſa Conſtantinop. aut veriùs Theſſalonicæ. Hic Auctor viuebat Mantuæ circa annum 230. min ſupput. Chriſti 1470. æmulum habuit R. Ioſephum Kolòn abbreuiatè dictũ מהר״יק *Mahararik*, id eſt *Morènu Harràu Rabbì Ioſeph Kolòn*. Simultatibus inter eos exortis, adeò eorum animi exarſerunt, vt Synagoga Mantuana in duas contrarias factiones ſciſſa ſit, quod cùm redundaret in damnum etiam totius Vrbis Mantuanæ, nec priſtinæ paci & quieti reſtitui poſſet illius Synagoga, niſi vterque pelleretur; iuſſu Ducis Mantuæ Vrbe excedere ambo coacti ſunt circa annum Domini 1475. Ludouico Mantuę Marchione. R. Ioſeph Kolòn obijt Ticini in Inſubria anno Domini 1480. Vide *Scialſciel. Hakkabbalà* pag. 62. b. Quo autem anno, & vbinam obierit R. Meſſer Leone hactenus ſcire non potui.

illa Carmina, quæ Hottingerus affert cum hoc titulo בן זקנים *Ben Zekanim Filius ſenectutis*, niſi ipſe teſtificaretur, eos eſſe verſus ineptos, & frigidos.

Tandem nota: Buxtorfium in Appendice ad Bibliothecam Rabbinicam exhibere librum cum hoc tit. טעמי מצוות *Taamè Mitzuòth Rationes Præceptorum*: in quo rationes præceptorum Moſis aſſignantur, cuius Auctor eſt R. Menachem Recanati, ſeù Recinetenſis. Sed cùm plures reperiantur libri cũ hoc titulo, quorum Auctores diuerſi ſunt, veluti eſt R. Iudas Leuita, R. Menachèm Babylonius, & R. Naphtali (vt ipſe dicit) nos ſcire non poſſumus, an iſte R. Iudas Leuita, ſit hic noſter R. Iudas Halleuì, ſeù Leuita Bar Samuelis, quia prædictum librum nunquam vidimus.

De Rabbì Iuda Halleuì Bar Samuelis Halleuì fit mentio in lib. הרא׳ב׳ד *Harrauàd* pag. 80. In *Iuchaſsìn* pag. 130. b. In *Scialſcèl. Hakkabb.* pag. 40. b. In *Tzèmach Dauid* R. Dauid Ganz ad annum 900. quinti millenarij. In *Meòr Enàijm* cap. 36. pag. 116. b. & cap 42. pag. 135. b. & apud omnes, qui de Auctoribus Hebræorum ſcripſerunt.

תרמ״ה ר׳ יהודה ליב בן רבי שמואל

חבר פירוש על מאמר עולם קטן : וחבר ספרים אחרים כן כתוב בהקדמת ספר עשרת מאמרות של רבי מנחם עזריה, דפוס אמשטרדם דף ל׳ עמוד א׳ :

645 R. IVDAS ליב LEV BEN R. SAMVELIS. Compoſuit פירוש *Piruſc Commentarium* ſuper Tractatum quendam עולם קטן *Olàm katàn De Microcoſmo*. Scripſit etiam nonnullos alios Tractatus, vt apparet ex Præfatione li-

תרמ"ז **רבי יהודה** הנקרא **יאודה לירמה** בעיר בילגראדו חבר דרושים על כל פרשה ופרשה והפטרה כלול משנה ואגדה ספרי וספרא וחבר גם כן כמו ארבע מאות שאלות ותשובות כולן ארוכות: ובשרפה אשר שרף אלהים את העיר בילגראדו הכל נשרף לא נשאר גם עד אחד חוץ מן דאכרין ולא משתכחין והשם ל׳ שמחה בן רבי גרשון הכהן מצא כמו כ"ט תשובות ביד בעלי בתים שלוקח העיר וחבר ספר וקראו פליטת בית יהודה יען שהוא שארית פליטת הנשארה לבית יהודה והביאו אל הדפוס בויניציאה בשנות השרים ויזונצו ניקולו פיטרו יאקומו גירונימו ואלוייזו בראגאדיני בבית אנטוניו קוליוני שנת ת"ז לפ"ק: ובסוף הספר יש מפתחות התשובות:

647 R. IVDAS & cum litera א IVDA LERMA in Vrbe Alba Græca, Iudæis Italis Belgrado. Scripsit (teste R. Simchà Bèn R. Gerson Ha-Cohèn eius discipulo in Præfatiuncula ad librũ פליטת בית יהודה) varias, & multiplices Conciones super omnes Sectiones Legis Mosaicæ, & super הפטרות *Haphtoròth Lectiones* ex Prophetis excerptas.

Scripsit etiam circiter quadringenta ש״ת *Quæsita & Responsa* valdè prolixa super nonnullos Codices Talmudicos, quæ ferè omnia in Incendio Belgradensi perierunt. Casu autem ab eodem incendio seruata sunt 29. Responsa, quę cùm ad manus R. Simchà Ben R. Gerson Sacerdotis deuenissent, ipse in paruum librum redegit, eumque sub titulo פליטת בית יהודה *Pelitàth Beth Iehudà Euasio, seù Residuum Domus Iudæ*. Titulus ex 2, Reg 19. v. 30. euulgauit: alludit hic titulus ad reliquias scriptorum R. Iudæ, quæ ab incendio euaserant. Hæc ab eodem R. Simchà prælo Veneto commissa, auctoritate Vincentij, Nicolai, Petri, Iacobi, Hieronymi, & Aloysij Bragadini in domo Antonij Coleonis excusa fuerunt an. 407. m. f. Chr. 1647. in 4. cum Indice Qu. & R.

תרמ"ח **ר׳ יהודה בן משה** ממשפחת גדליה משלוניקי חבר מסורת תלמוד ירושלמי והוא מורה מקום כל הענינים אשר נמצאו בתלמוד ירושלמי נדפס בקושטנטינא שנת של"ג לפ"ק:

648 R. IVDAS BEN MOSIS de familia Ghedaliàh Thessalonicensis. Scripsit -

מסורת תלמוד ירושלמי *Massòreth Talmùd Ierusciałemi*. Est Index rerum comprehensarum in Talmude Ierosolymitano. Excusus Constantinopoli anno mundi ש״לג 333. min. supputat. Christi 1573. In 4.

תרמ"ט **ר׳ יהודה בר משה בר דניאל מרומה** חבר פירוש על מזמור כ"ט: הבו ליהוה בני אלים וגו׳: ועל חמשה מזמורים אחרונים של הללויות:

ב׳: וחבר פירוש על חמשת מגילות ונמצאו כ"י בוואטיקאנו סימן צ׳:

ג׳: וחבר גם כן ספר או כמה שערים לביאור סיפרי הנכונים על הפילוסופים ועל מעשה בראשית על דרך הפילוסופים ונמצאו כ"י בבית ספרי של דוכוס די ורבינו אשר בוואטיקאנו סימן ב"ב בספר כ"י כריכות ברך ס"ו: ובסימן ל"ח: וע"ג.

649 R. IVDAS BAR MOSIS, BAR DANIELIS ROMANVS. Scripsit -

1. *Expositionem* in Psalmum 29. *Date Domino filios arietum, &c.* & super quinque vltimos Psalmos, quibus *Halelu-Iah* præponitur.

2. Scripsit & *Expositionem* super quinque parua Volumina, quæ communiter חמש מגילות *Chamèsc Meghillòth* dicuntur, videlicet *Cant. Cant. Ecclesiasten, Ruth, Threnos, Esther*. Ista omnia reperiuntur msc. in Bibliotheca Vaticaną sub num, 90.

3. Scri-

Scripsit de suo librum Astronomicũ de 48. *Constellationibus*, quæ ex 1252. Stellis componuntur secundùm notitiam, quam huiusmodi Auctor nouiter affert; licèt alijs notus tantùm sit 1022. numerus Stellarum; deque illis omnibus seorsim luculenter agit. In quo multa ex supradicto libro de Stellis sustulit, & in hunc suum reposuit. De hoc Auctore agit *Iuchasin* pag. 132. b. & *Scialscèleth Hakkabbalà* pag. 59. Vide I. Par. num. 20. pag. 7. colum. 1. in *Abu Ali Alchasìn &c.* & pag. 335. 2.

תרנ״א רבי יהודה בר משה

ממשפחת הנערים אשר באיטאליא חבר ביאור על קצת מקומות קשות אשר נמצאו בפירוש ן׳ עזרא על התורה וקראו תפוחי זהב: ונמצא בי״ בוואטיקאנו:

651 R. IVDAS BAR MOSIS de familia HA-NAARI'M, quæ est in Italia. Composuit Elucidationem quorundam locorum difficilium, quæ in Comentarijs super Pentateuchum R. Abrahami Aben Ezræ inueniuntur, eamque vocauit -

תפוחי זהב *Tepuchè zahàu Poma aurea*, Tit. ex Prou. 25. 11. Extat msc. in Bibliotheca Vaticana in 4. Sunt alij libri cum hoc titulo *Tepuchè zahàu*, qui videndi sunt in Indice Hebraico *Titulorum*.

תרנ״ב ר׳ יהודה בן ר׳ משה

סאלטרו מפאנו מקוסטני ויניציאה חבר ספר מקוה ישראל והוא על הדינים האמורים בהלכות מקואות שואל ומשיב עליהם, נדפס בויניציאה על ידי וואן דגארא ובכותו שנת שס״ו לפ״ק:

652 R. IVDAS BEN R. MO-

יח

3. Scripsit etiam librum, seù verius כמה שערים *aliquot Tractatus* Philosophicos ex Sacris Literis compilatos, prę̨cipuè ex Prophetarum gestis. Incipiunt à cap. 19. libri 1. Regum, vbi de fuga Eliæ à facie Iezabelis agitur. In quibus apparet, eum fuisse satis versatum in nostra Sacra Theologia, & præcipuè in Doctrina Diui Thomæ Aquinatis, quem frequenter citat, & illius auctoritate suas sententias cõfirmat; vti quando probat: in dictis Prophetarum nullum reperiri posse mendacium. Scripsit & alium Tractatulum *De Operibus sex dierum* philosophicè. Extant hi Tractatus msc. in Bibliotheca Vrbinate apud Vaticanum Pergam. in 4. sub num. 22. pagina 66. Item num. 38. & 43.

תר״נ רבי יהודה בר׳ משה

הכהן מטוליטולא והמלך דון אלפונסו צוה אותו והעתיק מחכמות ובפרט הכוכבים וצוה לו להעתיק ספר אבו אל חסין רל״ אביצינה מלשון ערבי אל לשון לטין שחבר על אלף וכ״ב כוכבים אשר נודעו ונכרו עד היום: והם נכללים במ״ח צורות שבגלגל י״ב מזלות באשנת באלפים חמשת הסמים וכ״ו צורות לצד שמאל, וט״ו לצד ימין הרי מ״ח: וחבר גם הוא ס׳ אחר על אלף וכ״ב כוכבים:

650 R. IVDAS BEN R. MOSIS HA-COHEN SACERDOS TOLETANVS, iussu Alphonsi Regis Castellæ & Legionis X. Opera Abu Al-Chasìn, id est Auicennæ *De Stellis fixis* ex Arabico in Hispanum transtulit idioma, anno mundi 5016. Chr. 1256.

Transtulit etiam in eandem linguam maternam Hispanam librum Astronomicum Halì Aben Ragèl, quem Ægidius de Thebaldis Notarius vna cum Petro de Regio Protonotario Regalis Aulæ transtulit in Latinum. Reperitur msc. in Bibliot. Vrbinat. in fol. n. 502.

nem illam dictam) *Sanctum, & Sanctitatem*. Siquidem inter Preces Iudaicas vna est, quæ dicitur קדיש *Kaddìsc Sanctum*, & est quædam Precatio, quæ fit in Synagoga à 10. Viris simul congregatis in gratiarum actionem, non verò à paucioribus.

Alia verò dicitur קדושה *Kedusciá Sanctitas*, quæ triplex est, זוטא *Zuttà parua*; רבא *Rabbà magna*; & קדושה בסוף התפלה *Kedusciá besòph hatephillà Sanctificatio in fine Precum*.

Kedusciá Zuttà Sanctitas, seù *Sanctificatio parua* est illa Precatio, quæ antecedit aliam, quam vocant יוצר *Iotzer formans &c.* quia incipit ab illis verbis Isaiæ 45. 7. יוצר אור ובורא חשך *Formans lucem, & creans tenebras &c.* & complectitur Trisagium, quod à singulis sedendo recitatur hoc pacto. Prima vice pronunciant *Sanctus* sedendo: secundò stando, & insiliendo suprà summitates pedum; Tertiò iterum sedendo replicant *Sanctus*.

Kedusciá Rabbà Sanctificatio magna est illa Precatio, quæ coram (ad minus) 10. Viris, quando recitatur העמידה *Haamidà Statio*, à חזן *Chazàn Cantore* Synagogæ stando absoluitur.

Kedusciá Besòph Hathephillà Sanctificatio in fine Precum est, quæ circa finem officij Hebraicè primò, postea Chaldaicè, antequam è Synagoga egrediantur, à singulis recitatur.

Aliud insuper est קדיש *Kaddìsc* quod vocatur קדיש יתום *Kaddìsc Iathòm Oratio sancta orphani*. De qua vide in II. Par. pag. 149. & seqq. Hæc recitatur etiam in Synagoga, si quando homo occisus fuerit. Postquam enim occisi hominis cadauer sepulturæ traditum est, conferunt

SIS SALTARO DE FANO Incola Venetus. Scripsit.

ספר מקוה ישראל *Sepher Mikuè Israël Liber expectationis, seù Spei Israëlis*, Tit. ex Ierem. 14. v. 8. Resoluuntur in eo quamplures Casus circa ritum, & obseruantiam balneorum legalium, quæ מקואות *Mikuaòth* vocantur: totá enim spem, & expectationē futuræ mercedis, in hac tantùm Baptismali obseruantia reponebant antiqui Iudæi, tamquam futuri Baptismatis à Christo instituti typo, & figura. Impressus Venetijs apud Ioannem de Gara anno 367 min. supput. Christi 1607. in 4.

Est & alius liber cum hoc titulo מקוה ישראל, de quo vide infrà in *R. Iuda Ben R.* שמריה *Scemariàh*.

Quidam *R. Iudas Bar Mosis de Fano* scripsit Epistolam in commendationem libri בית מועד *Beth Moëd Domus Conuentus R. Menachèm* רבא *Rauà*. Inuenitur in fine huius libri. Nescio tamen an hic sit idem cum superiori.

תרנ״ג רבי יהודה בר משה הפילוסוף כתב כמה חבורים על הפילוסופיאה והאלהות על שכלות האדם. על גן עדן : על פעלות הנפש : ועל סבה ראשונה, וחבר פירוש על קדיש וקדושה: וביאור על מזמור כ״ט הבו ליהוה בני אלים, וביאור על הללויות, והכל כתובים כ״י בוואטיקאנו :

653 R. IVDAS BAR MOSIS Philosophus. Scripsit quædam Opuscula, siuè Tractatus Philosophicè simul ac Theologicè; *De hominis intellectione; de Paradiso voluptatis; de Animæ operatione, & de Causa prima*. Scripsit & ביאור על קדיש וקדושה *Bijùr al Kaddìsc Vkdusciá Elucidationem super* (Precatio-

runt

תרנ״ו **ר׳ יהודה מסלוניק :** עיין למעלה ר׳ יהודה בן משה ממשפחת גדליה סימן תרמ״ח :

656 R. IVDAS THESSALONICENSIS. Vide suprà *R. Iudas Ben Mosis de familia Ghedalià* num. 648.

תרנ״ז **ר׳ יהודה עוזיאל** חבר ספר בית העוזיאלי והם י״ו דרושים על קצת פרשיות מהתורה ונדפסו בויניציאה שנת ושׂ״ס לפ״ק במצות דניאל זניטו ובביתו : ומאוצר ממונו ר׳ אלעזר בלגי״ד אשר טרח בגופו ובממונו להעתיקו בעיר שלוניקי והביאו אל הדפוס להוציא לאור תעלומות חכמה ולזכות בו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו : והוגה בעיון נמרץ ע״י ר׳ נסים שושן :

657 R. IVDAS VZIE'L. Scripsit 16. Homilias super aliquot Sectiones Pentateuchi, quas vocauit - בית העוזיאלי *Beth Hauzieli Domus Vzielitæ*. Excusæ sunt Venetijs anno ושׂ״ס 360. min. supput. Christi 1600. iussu Danielis Zanetti, sumptibus Ærarij *R. Eleazaris Balghid*, ad plurimorũ vsum, & commodum, qui Thessalonica Venetias transtulit, & imprimi fecit, studio, & diligentia *R. Nisim Sciuscian*. In 4.

תרנ״ח **רבי יהודה הענו בר בנימן הרופא** חבר הלכות שחיטה ובדיקה נמצא בו׳ בואטיקאנו :

658 R. IVDAS ANA'V BAR BENIAMIN MEDICVS, Scripsit - הלכות שחיטה ובדיקה *Halachòth Scechittà, Vudikà Lectiones siuè Tractatus de Iugulatione & inspectione viscerum animalium pro cibo parandorum*. Reperiuntur msc. in Bibliotheca Vaticana sub num. 181. in 4.

runt se in Synagogam, & absolutis quibusdam Precibus, recitatur *Kaddìsc Iathòm*, & ablutis manibus, dictoque illo Deuter. 21. 7. 8. ידינו לא שפכו את הדם הזה וגו׳ *Manus nostræ non effuderunt sanguinem istum &c.* recedunt.

Tandem est aliud קדוש *Kiddùsc Sanctum*, quod quotidie à patrefamilias bis persoluitur, vespere & mane, ante cœnam, & ante prandium super Calicem vini plenum. Eo dicto vinum gustat, & deinde alijs gustandum præbet.

Scripsit & ביאור על מזמור כ״ט הבו לי״י בני אלים: *Bijùr al Mizmòr 29. Hauù LAdonài Benè elìm &c Elucidationem super Psalmum 29. Date Domino filios arietum &c.* quam recitant quando processionaliter librum Legis in Arca reponunt.

Scripsit deniq; ביאור על הללויות *Bijùr al Halleluiòth Elucidationem in Halleluiòth*, nempè in 5. vltimos Psalmos Psalterij, qui cùm incipiant ab הללו־יה *Hallelu-Iah*, Halleluiòth nominantur. Hæc omnia reperiuntur in Bibliotheca Vaticana Papyr. in 4. msc.

תרנ״ד **ר׳ יהודה בר נחמן :** עיין ר׳ יהודה הגאון :

654 R. IVDAS BAR NACHMAN. Vide *R. Iehudà Hagaòn*.

תרנ״ה **ר׳ יהודה סברה** עשה מכתב התחיה ונמצא בבית ספרים בליידן :

655 R. IVDAS סברה SABARA'. Scripsit - מכתב התחיה *Mictàu Hattechijà Epistolam de Resurrectione mortuorum*. Reperitur in Indice Warneriano Bibliothecæ Lugduni Batauorum, in 8.

תרנ"ט ר' יהודה עשהאל בן רבי אליעזר דוד מהטוב איטאלקי

מעיר פירארה המכונה ליאון דיל ביני חבר ספר כסאות לבית דוד : על הפילוסופיה האלהית ועל הקבלה ונחלק לח' בתים וכולם לחמשים שערים : ונדפס בוירונה שנת התח"ט עם אותיות הקטנים: בריבוע: ואת זה המחבר בנה קלו לפק :

659 R. IVDAS ASAE'L BEN R. ELIEZER DAVID MEHATTO'V Italus Ferrarienſis, vulgò dictus *Leone del Bene*. Inter Rabbinos Ferrarienſes Concionator non vulgaris à ſuis habebatur; ſed nonnulli ex noſtris cùm eum audiuiſſent, retulerunt, nullam ſe in eo Oratoris partem cognouiſſe.

Poſt mortem patris euulgauit librum, cui titulum fecit כסאות לבית דוד *Chiſsòth leuèth Dauid Throni Domus Dauid*. Tit. ex Pſal. 122. 5. In eo tractatur de diuerſis & varijs rebus Theologicis; Philoſophicis; & Cabaliſticis. Diuiditur in 8. בתים *Bathìm domos*, quibus quinquaginta שערים *Sciaàrim Portæ* apponuntur.

In principio libri reperitur Carmen in laudem Auctoris, & commendationem Operis, cuius initiales verſuum literæ componunt יהודה עשהאל מהטוב *Iudas Aſaèl Mehattòu* Auctoris nomen. Inde ſequitur aliud Carmen eiuſdem argumenti compoſitum à R. פנחס שלחני *Pinchàs Sciulchanì Phinees Telonario* Anconitano, cum ænigmate ad Lectorem. Præfixa inſuper eſt non inelegans Præfatio Auctoris. Excuſ fuit Veronæ per *il Roſſi* anno mundi ת'ט'ח 409 minoris ſupputationis, Chriſti 1649. in 4.

Audiui hunc librum fuiſſe compoſitum à patre ſuo Eliezaro viro quidem non indocto, qui & ſcripſit librum עיר

דוד *Ir Dauid Vrbis Dauidis*, vt notauimus in I. Parte num. 228. pag. 187. col. 2. ſed cùm in manus filij perueniſſet, ipſe laborem patris ſui ſibi appropians, ſuo nomine præfixo, eum euulgauit. Ita mihi relatum eſt. Obijt Ferrariæ anno Domini 1677. ſexagenario maior.

תר"ס ר' יהודה מפאדווה חבר כמה דרשות :

660 R. IVDAS DE PADVA. Scripſit quoſdam -

דרשות *Deraſciòth Sermones*, vt audiui.

תרס"א ר' יהודה מפאריש : עיין ר' יהודה בן ר' שמואל בן ר' קולונימוס הזקן :

661 R. IVDAS DE PARISIO. Vide *R. Iudas Ben R. Samuelis Ben R. Kolonimos Senioris*.

תרס"ב רבי יהודה פוקי קראי

הוא מין מעדת בני מקרא חבר ס' וקראו שער יהודה על ענין עריות ונדפס בקושטנטינא שנת שמ"ב :

662 R. IVDAS POKI' Karraita Hæreticus Textualis. Scripſit -

שער יהודה *Sciaàr Iehudà Porta Iudæ*. Tractat *De Inceſtu & concubitu illicito*. Editus eſt Conſtantinopoli anno mundi 5342. Chriſti 1582. teſte Seldeno *De anno Ciuili Veterum Iudæorum*. pag. 6. & *in Vxore Hebræa* libro 1. capite 3. vbi nomine huius Karraitę recenſet nonnullos huiuſce Sectæ priſcos, & illuſtriores Scriptores, veluti R. Iaphèth, Leui eiuſdem filium, Ioſeph Karkeſanium; Sahèl Sacerdotem; Dauid Principem; Scelomò Ben Ierochàm, Ben

Ia-

וחבר מפתח תורה קדשה והוא מורה דרך להבין אל עמקי ולהבין ספרי קדש׳ כאשר כ״י בידי המחבר הנקרא בין הגויים אגוסטינו גרימאני ;

666 R. IVDAS TZEVI', vulgò dictus *Leo de Ceruis*; nascitur Veronæ, & Christo renascitur Romæ. Baptizatur in Ecclesia Beatæ Mariæ Virginis ad Montes anno Domini 1625. de more, mutato nomine, vocatur *Augustinus Grimanus*. Hic ab Alexandro VII. Pont. Max. initio sui Pontificatus, erecta noua Hebraica Scriptoria in Bibliotheca Vaticana, inter Hebraicos Scriptores connumeratur. Scripsit librum Hebraicum & Latinum cum hoc titulo - מפתח תורת קדשה *Maphteach Thorath Keduscià Clauis Legis sanctæ*, idest *Sacræ Scripturæ*. Tractat *De modo intelligendi Sacram Scripturam, & quomodo interpretari & exponi debeat*. Reperitur msc. apud Auctorem, qui senio confectus adhuc hodie Romæ superest.

תרס״ז רבי יהודה בן קרדניאל העתיק ספר כוזרי מלשון ערבי אל לשון עברי וזאת העתקה איננה שלמה כמו שיתה היא שהעתיק ר׳ יהודה ן׳ תבון ; עיין למעלה אל ר׳ יהודה הלוי בר ר׳ שמואל הלוי ; סימן תרמ״ד דף ס׳ ;

667 R. IVDAS BEN KARDANIE'L, ex lingua Arabica in linguam Hebraicam transtulit librum כוזרי *Cuzari*, sed non ita feliciter, sicut fecit R. Iudas Aben Tybbòn, de quo infrà. De hoc R. Ben Kardanièl vide suprà in *R. Iudas Halleuì Bar Samuelis Halleuì* num. 644. pag. 60.

תרס״ח ר׳ יהודה בן קריש חבר ספר׳ המדקדוק וקראו אב ואם:

Iamin Ben Mose; qui Arabicè plerumque conscripsere, quæ Rabbinicè ab alijs versa sunt.

תרס״ג ר׳ יהודה פלוני היה בזמן ארקאדיו ואונוריו קיסרי בערך שנת ד׳ אלפים ק״ס לבריאת עולם וחבר ספר השרשים ראשון שבכלם המחברים האלה ונפטר שנת ד׳ אלפים קע״ז ;

663 R. IVDAS, cuius pater & cognomen ignoratur, teste Gesnero, claruit sub Arcadio & Honorio Principibus circa annũ à creatione 4160. Domini 400. Scripsit eodem referente - ספר השרשים *Sèpher Hasciaràscim Librum Radicum*, Dictionarium Hebraicum; quod si verum sit, hic erit primus Auctor huiusmodi Lexicorum, Moritur anno mundi 4177. Chr. 417. ex eodem.

תרס״ד ר׳ יהודה פלוני חבר ספר חקות התורות והוא כ״י על הקבלה ;

664 R. IVDAS ignoti parentis & cognominis. Scripsit librum Cabalisticum, quem appellauit - חקות התורה *Chukòth Hattorà Statuta Legis*. Liber est msc. ex Buxtorfio in Appendice.

תרס״ה ר׳ יהודה פסי או פאסי היינו עיין ר׳ יהודה בר דוד פאסי ;

665 R. IVDAS PASSI', seù de Fes, cognomento CHIIV'GH. Vide suprà *R. Iudas Bar Dauid Passi*. n. 619.

תרס״ו ר׳ יהודה צבי הנקרא ליאון די צירויס נולד בווירונה ונעשה משיחיי ברומא שנת ה׳ אלפים שפ״ה ונתמנה ממו לפק כתבם בוואטיקאנו סופר ספרים היהודים:

Caput, ſeù *Princeps Interpretum*, & meritò quidem; quia ſuit primus eorum, qui Hebræorum libros Arabicè ſcriptos in linguam Hebræam tranſtulerint. Cuius exemplum R. Samuel eius filius ſecutus, egregius Interpres eſt habitus, etiam iudicio R. Moſis Ægyptij, qui מורה הנבוכים *Morè Hannebuchim Directoris perplexorum* libri à ſe Arabicè compoſiti verſionem Hebraicam ab hoc Rabbi Samuele concinnatam, & abſoluam laudauit, & approbauit.

Vertit itaque hic R. Iudas Bar Saul ex Arabico in Hebræum Opera Grammaticalia *R. Iona Ben* גנאח *Ganàch*, nempè ס׳ הרקמה *Sèpher Harikmà*, & ס׳ השרשים *Sèpher Haſciaraſcim* primam & ſecundā partem abſolutiſſimæ Grammaticæ. Huius Secunda Pars mſc. reperitur in Bibliotheca Vrbinatenſi apud Vaticanum in folio membranaceo ſignato num. 54. & in fine libri pagina 312. teſtatur ſe vidiſſe tres verſiones huius II. Partis; Primam cuiuſdam *R. Iſaaci Bar Iuda Barcinonita*, *ab* א *Aleph* vſque ad ל *Làmed*; Secundam *R. Iſaaci Leuita*, qui ſimili modo tranſtulit à litera *Aleph*, vſque ad literam *Làmed*: tertiam *R. Salomonis Ben* פרחון *Parchòn*, ſed omnes illæ reijciuntur ab hoc Auctore, tanquam alienæ à mente Rabbi Ionæ Ben Ganàch: quia, vel ſuperflua in eis contineantur, vel poſita à Ben Ganàch quandoque ſint eraſa, vel ineptè Hebraicè reddita. In hac autem verſione, inquit hic Auctor in prima pagina prædicti libri mox laudati

הנה שלמתי העתקת הזה וכו׳ ולא הוספתי על דברי המחברו דבר ולא גרעתי מהם מאומה : *Ecce compleui Verſionem hanc &c. nec quicquam*

668 R. IVDAS BEN KARISC. Compoſuit librum אב ואם *Au Veèm Pater & Mater*. Eſt de re Grammatica, cuius meminit R. Abraham Aben Ezræ in ſua Grammatica מאזני לשון הקדש *Bilances Linguæ Sanctæ*.

[illegible] **רבי יהודה מרומה** חבר פירוש
על פסקי ר׳ יצחק מטיוולי אשר כתב על מסכתות פסחים ;
יומא ; סוכה ; יום טוב ; ראש השנה ; ומגילה ; ונמצא כ״י על
הקלף בוואטיקאנו בין ספרי דוכוס די אורבינו ; סימן לב׳ ;

669 R. IVDAS DE ROMA. Scripſit פירוש *Pirùſc Commentaria in* פסקי *Piskè Deciſiones* R. Iſaaci Tiburtini *ſuper aliquot Codices Talmudicos*, nempè *Peſachìm*; *Iomà*; *Succà*; *Iom Tòu*; *Roſc Haſcianà*; & *Meghillà*. Reperiuntur mſc. in Bibliotheca Vaticana inter Codices Bibliothecæ Vrbinatis Pergam. in 4. ſub num. 32.

[illegible] **רבי יהודה בר שאול בן תבון מרמון ספרד** אב של ר׳ שמואל ן׳ תבון
אשר העתיק מלשון ערבי אל לשון הקודש ס׳ מורה הנבוכים ביפיו
הרמב״ם וזה ר׳ יהודה נקרא ראש המעתיקים ; עיין מי שלשלת
הקבלה דף מ״א עמוד ב׳ ; והוא העתיק מלשון הנ״ל אל לשון
העברי המחברת הדקדוק של ר׳ יונה בן גנאח הקרטובי במדינת
הרקמה . ואת המחברת החלקת בשני. חלקים חלק הראשון נקרא
ס׳ הרקמה וחלק השני נקרא ס׳ השרשים ושלשו העתקות הוא
הנקרא ס׳ השרשים בגויל לגויל בכתב מקו״לה לבריאת עולם ; עיין
בבין ספרי של דוכוס אורבינו אשר נמצאו בוואטיקאנו סימן נ״ד
דף ש׳ דף ט״ב והוא הספר כ״י על הקלף בדף שלם ;

670 R. IVDAS BAR SAVL ABEN TYBBO'N, ſeù TABBV'N Hiſpanus de Granata, dictus ab Auctore *Scialſcèleth Hakkabb.* pag. 41. b. in fine ראש המעתיקים *Roſc hammeatikim*

ſtola eruditionis didaſcalica ad filiũ ſuum, qua eruditur, ac bonis moribus imbuitur.

Eſt & alia eiuſdem nominis Epiſtola. Vide *R. Kolonimòs*.

Cæterùm hic Auctor viuebat anno mundi תתקל"א 4931. Chriſti 1171. quo anno in Arce לוניל *Lunel* abſoluit interpretationem libri שרשים *Scieraſcim*, vt videre eſt in libro ſuprà cit. pag. 1.

תרע"א ר' יהודה ברבי שלמה ן' אלחפני המכונה חריזי חבר שער כוונת הפרקים אשר היו בספר מורה הנבוכים ונמצא בתחלת אותו הס' דפוס סביוניטה והעתיק מלשון ערבי אל לשון עברי ס' התפוח וס' הנפש והוא דיאלוגו בין גאליינו ואריסט"ו על סגולות טובות עם תשובות כמצא כ"י בלשון לטין בוואטיקאנו סימן ד' אלפים קמ"א כרך שלם ; עיין למעלה דף כ"ו חלק ראשון : וחבר ספר תחכמוני והם שירים על דרכים עניינים ונחלק כ"ב שערים ונדפס בקושטאנטינה קרית מלך סולטאן מוראד והמקבל בהדפוס ל' עברים שנאך בן ל' עכמס הכהן ;

671 R. IVDAS BEN R. SALOMONIS BEN ALCHOPHNI, cognomento חריזי CHARIZI Poëtæ, Hiſpanus, quem nonnulli confundunt cum R. Iuda Ben R. Iudæ אלחריזי *Alcharizi*, de quo vide ſuprà ad num. 605. pag. 27. Scripſit hic Auctor -

שער לבאר ולהודיע כוונת כל פרק ופרק בספר מורה הנבוכים *Sciaàr lebeèr Vlhodìah cheuuanàth col Pèrek Vpèrek besèpher Morè hanneuuchìm Tractatum ad cognoſcendum argumenta omnium Capitulorum*, *quæ continentur in libro Directore perplexorum* R. Moſis Ægyptij. Habetur in initio huius libri excuſi cum triplici Commentario Sabionetæ per manus Cornelij אדיל-קינד *Adil-Kinàd*, ſeù *Kind*, anno שי"ג 313. min. ſupput. Chr. 1553. in fol.

quam addidi verbis Auctoris, neque aliquid ab eis dempſi.

Tranſtulit etiam ex eadem lingua Arabica in Hebræam librum -

חובת הלבבות *Chouàth Halleuauòth Obligationis cordium* R. Bechaij Senioris, de quo vide in I. Par. num. 322. pag. 644. in *R. Bechaij Haddaiàn Ben Ioſephi Pekudà*.

Præterea tranſtulit ex eadem lingua in Hebræam, ſecundùm quod putat Buxtorfius -

אגרת תחיית המתים *Ighèreth techijàth hammethìm Epiſtolam Viuificationis*, *ſeù Reſurrectionis mortuorum* compoſitam à R. Moſe Bar Maijmonis. Excuſa fuit Venetijs typis Ioannis de Garà an. 361. minor. ſupput. Chriſti 1601. in 8. Et nuper Hanouiç à R. Ioſeph del Medico. Idem Ioſeph del Medico in ſuo magno Opere תעלמות חכמה *Taalumòth Chochmà Abſconditorum Sapientiæ* inter alia Opuſcula in eo contenta, incluſit etiam אגרת *Ighèreth Epiſtolam*, quam vocat מאמר תחיית המתים *Maamàr Techijàth Hammethìm Tractatum Viuificationis mortuorum* R. Moſis Bar Maijmonis, quem Typis Baſilæenſibus euulgauit R. Samuel Germanus anno mundi שפ"ט 389. min. ſupput. Chriſti 1629. in 4. & reperitur in I. Tomo pag. 104. Sed in hoc loco apparet huiuſmodi Tractatum eſſe tranſlatum à R. Samuele Ben Iudæ Aben Tybbòn; à filio, non à patre: vnde videtur corrigendus Buxtorfius, qui ait in ſua Bibliotheca Rabbinica, hanc Epiſtolam Maijmonis ex Arabico in Hebræum verſam eſſe à R. Iuda Aben Tybbòn, qui fuit pater R. Samuelis.

Ipſius ingenij partus fuit -

אגרת המוסר *Ighèreth hammuſàr Epi-*

תרע"ג ר' יהודה בן רבן שמעון בן רבן גמליאל

דיבנה הנשיא ושמו רבי ורבינו הקדוש הוא רבי יהודה בן רבן שמעון ונולד כחשבוני שנת ג' אלפים תת"פ ביום שמת רבי עקיבא וקראו עליו וזרח השמש ובא השמש: ואמרו שהיה בעת לידתו שמד על ברית מילה ומל אותו הילד אביו וברחו אל ר' אליעזר בן שמוע ללמוד התורה שבכתב ותורה שבעל פה ואחר שקבלה ר' יהודה הוא נעשה הנשיא על ישראל ורשם מהסדרין: ובשראה רבינו הקדוש אורך הגלות והשכחה מצויה וחבר המשנה וסדרה אל ששה סדרי' שהם זמ"ן נק"ט כל' זרעים מועד נשים נזיקין קדשים וטהרות וחבר אותם בשנת ג' אלפים תתקמ"ט: ומת רבינו הקדוש שנת כמו ג' אלפים תתקנ"ד כחשבוני ונקבר בבית שערים כמו שאמר בעל ס' שלשלת הקבלה: ובאגרת שמספרת יחוסא דצדיקי דארעא דישראל כחשבוני באמר שם רבינו הקדוש ובניו וכו' ובכפר הסמוך שערים הוא מערת קבורת רבינו הקדוש וכו'; והמשנה זאת נדפסה פעמים הרבה בכמה מקומות עם פירושים ובלי פירוש:

673 R. IVDAS BEN RABBAN SIMEONIS, per excellentiam cognomento רבי *Rabbì*, à dignitate dictus נשיא *Nasì Princeps*, & ob insignem sanctitatem, quam Iudæi ei attribuunt, communiter vocatus רבינו הקדוש *Rabbènu Hakkadòsc Magister noster sanctus*, fuit de Tribu Beniamin, & ex posteris Hillelis senioris, Auctoris illius celebris Scholæ, quæ à suo nomine בית הלל *Beth Hillèl* dicta est. De qua vide Par. II. num 477. pag. 784. & seqq. Huius ascendentes vsque ad eumdem Hillelem seniorem hoc modo disponuntur.

1. R. Iudas Hannasì, seù Rabbènu Hakkadòsc.

2. Rabbàn Simeon Tertius Ben Gamlielis iunioris dicti Iaunensis.

3. Rabbàn Gamliel iunior filius Rabbàn Simeonis filij Gamlielis senioris. Primus Rector Academiæ post Templi euersionem. Eligitur in Iaune vnde Iaunensis dictus.

4. Rab-

Ex Arabico in Hebraicum transtulit librum התפוח *Hattappùach Pomi*, de quo vide suprà in *Arsattò Aristotele* Par. I. pag. 482. col. 2. Excusus Riuæ Tridenti anno mundi 5322. Christi 1562. in 4. Vertit etiam ex eadem lingua

ספר הנפש *Sèpher Hannèphesc Librum Animæ*. Est Dialogus inter Galenum & מוריא *Mauriam de Virtutibus, & bono regimine sui ipsius* cū responsionibus. Latinè habetur msc. in Bibliotheca Vaticana sub num. 4561. pag. 21. b. in fol. Vide I. Par. in *Rabbì Abraham Bar Chasdài* num. 66. pag. 27. colum. 1. Scripsit

ספר תנחכמוני *Sèpher Tanchacamonì Librum Sapientis*. Titulus desumptus ex nomine illius Sapientis, de quo 2. Sam. c. 23. v. 8. Sunt Carmina diuersi argumenti; diuiditur in 50. שערים *Portas*. Excusus Constantinopoli imperante סולטאן מוראד *Sultano Amurate*, & vt quàm correctè imprimeretur, operam suam impendit *R. Obdià* הבאך *Habbaàch Ben Menachèm Haccohèn Sacerdotis*.

תרע"ב רבי יהודה בן שמואל ערמא ספרדי

עשה פירוש על מסכת אבות קראו שמו לחם יהודה נדפס בסביוניטה שנת שי"ד:

672 R. IVDAS BEN SAMVELIS ARA'MA HISPANVS. Composuit

פירוש על מסכת אבות *Pirùsc al Massècheth Aòth Explanationem in Codicem Patrum*, hoc est in Capitula Patrum, de quibus egimus in I. Par. nu. 22. pag. 8. quam appellauit

לחם יהודה *Lèchem Iehudà Panis Iudæ*. Excusa Sabionetæ anno שי"ד 314. min. supput. Christi 1554. in 4.

tæ Mariæ, Anna, & Hermana, sorores. De Hermana nata est Elizabeth mater Ioannis Baptistæ, &c. Ibidem. De eadem vide Iosephum Hebræum libro 2. *De bello Iudaico*, quam ipse aliquando ab hoste liberauit. In ea igitur (vt dictum est) & secundùm quod communiter Iudæi volunt, nascitur Rabbènu Hakkadòsc, anno quidem incerto, licèt affirment plures prisci Rabbini, eum natum fuisse eodem die, quo interfectus est R. Akibbà, & de vtroque intelligi velint illud Ecclesiast. 1. וזרח השמש ובא השמש *Oritur Sol, & occidit Sol.* Cod. *Kiddusçìn* cap. 4. pag. 72. b. prope principium. Si sic; cùm R. Akibbà interfectus fuerit ab Hadriano Imperatore in ipsa euersione Vrbis Bitheræ anno 52. ab excidio Templi secundùm quod asserit Auctor *Sèder olàm zuttà*, *Iuchasìn* pagina 32. 35. b. & *Meòr enàijm* cap. 12. pag. 66: sequitur inde, quòd Rabbènu Hakkadòsc natus sit anno mundi 3880. Christi 120. qui computus ferè concordat cum temporis ratione à nostris inita: nostri enim Chronographi initium Imperij Hadriani ponunt ad annum Domini 120. mortem ad annum 140. ita vt regnarit annos 20. Hunc computum 20. annorum inuenimus imperij Hadriani etiam in *Iuchass.* pag. 143. in ipso initio, vbi וימלך אדריאנוס שנת מ״ה אחר החרבן; *Et regnauit Hadrianus anno 45. post excidium Templi.* Et paulò post: ומת (אדריאנוס) שנת ס״ה לחרבן *Et mortuus est (Hadrianus) anno 65. post euersionem Templi.* licèt anticipet Imperium ipsius annis septem, sicut & eius mortem: nam Templum exustum est anno 68. Christi Domini, si ei addantur anni 45. post excisum Templum, fiet

4. Rabbàn Simeon iunior Ben Gamlielis senioris occiditur à Tito.

5. Rabbàn Gamliel senior Pauli Apostoli Præceptor.

6. Rabbàn Simeon senior, qui in vlnis Christum Dominum suscipere meruit.

7. Hillèl senior nascitur in Babylone, vnde Babylonius vocatus est.

Porrò Rabbènu Hakadòsc nascitur in צפורי *Tzippurrì* Oppido Galilææ in cacumine montis sito, quod aspicientibus è longinquo instar auiculæ apparet, & hinc fortassis huiusmodi nomen sortitum fuit: nam צפר *Tzippòr Auicula* est; ex ipso igitur nomine innuitur, quòd haud magnum Oppidum etiam olim fuerit Tzippuri. Ridendi igitur sunt Talmudistæ in Codice *Bauà Batrà* cap. 5, pag. 75. b. qui iactant, quondam in eo (quod ter maximam Ciuitatem vocant) centum octoginta millia vendentium condimenta epularum fuerint. Vide I. Par. pag. 535. col. 2.

De hac amplissima Talmudistarum Vrbe, quam R. Beniamin in Itinerario vocat שיפוריה *Scippuriam*, & Græci *Sephoram*, & *Sephorim*, fit mentio apud Ioannem Phocam in compendiaria descriptione Palestinæ, vbi ex Allatij versione in Symmictis ita legitur n. X. *Prima itaq; post Ptolemaidem, Vrbs Galilææ Semphori sita est, prorsùs inculta, atque inhabitabilis, nullumque pristinæ beatitatis præsefert Vestigium.* Nobilissima tamen censetur, quia in ea nata est Beata Anna Mater Virginis Mariæ, & aliæ sanctæ mulieres, de quibus *In distantijs Terræ Sanctæ* Eugesippus sic: *Milliario quinto à Nazareth, Sephoris Ciuitas, via quæ ducit Achon. Ex Sephori Mater Bea-*

Hadriani Imper. nempè mundi 3880. Chr. 120. Quo etiam an. ab eodem Imperatore (si Talmudistis fidem adhibemus) promulgatum fuerat decretum, ne Hebræorum Infantuli ampliùs circumciderentur; quapropter clàm à patre suo Simeone circumciditur Rabbènu Hakkadòsc. Ea re cognita, accusatur coram Imperatore; pergit pater cum vxore, & infantulo, vt adeat Cæsarem; in itinere hospitatur in domo patris Antonini, qui tunc temporis natus erat; mater Antonini commutat filium suum cum R. Hakkadòsc. Sistitur Antoninus incircumcisus coram Imperatore loco R. Hakkadòsc, Explorat Imperator an reuera circumcisus sit puer, inuenit eum incircumcisum, irascitur contra Iudicem, qui eum accusauerat, eumque interficit, & patrem Rabbènu Hakkadòsc liberat, qui ad primum hospitium reuersus cum vxore, restituitur Antoninus, & recipitur Rabbènu Hakkadòsc. Et addunt: ob meritum lactis matris Rabbènu Hakkadòsc, quod Antoninus suxerat, meruerit addiscere Legem, inseruire huic Rabbènu Hakkadòsc, fieri Imperatorem Romanorum, & hereditare præsens, & futurum seculum. Hæc Historia, seù veriùs fabula prolixè narratur in lib. *Menoràth Hammaòr*, *Ner* 3. *Chelàl* 2. cap. 2. Ex hac R. Iudæ occulta circumcisione contra Imperatoris decretum patrata, volunt Talmudistæ, eum à patre fuisse vocatum *Hakkadòsc Sanctum*. At Ierosolymitani hoc *Sancti* epitherum eidem attributum putant, ob modestiæ, & verecundiæ virtutem, שלא שלח ידו מאבנטו ולמטה *quòd manum suam sub cingulo, & deorsum nunquam extenderit*. *Iuchasìn* pagi-

fiet summa annorum 113. vbi deficiunt anni septem ab annis Domini, 120. quo anno imperare cæpit Hadrianus. Idem numerus defectiuus annorum septem recurret, si eodem modo mors ipsius Hadriani calculetur. Si autem cum annis mundi, & annis Domini ratio computi ineatur, incidet initium Imperij Hadriani exactè ad annum Domini 120, & mors eiusdem ad annum 140. nam R. Dauid Ganz in צמח דוד ponit cædem R. Akibbæ ad annũ mundi 3880. ab Hadriano Imperatore illatam; si ab his annis tempus Natiuitatis Christi 3760. subducatur, relinquentur anni 120. post Natiuitatem Domini, pro initio Imperij Hadriani, vt assignant nostri Chronographi. Hinc igitur apparet, Bitheram primo anno Imperij Hadriani esse deletam, occisum R. Akibbam, & natum Rabbènu Hakkadòsc, anno videlicet mundi 3880. Christi 120. qui fuit annus 52. ab excidio Templi. Hinc reijciendus est computus R. Abrahami Ben Dauid in suo libro Cabalæ Generatione secunda post excidium Templi, qui euersionem Vrbis Bitheræ, & necem R. Akibbæ ad annum 73. desolationis Templi refert, qui quidem cùm recidat in annũ mundi 3901. Christi 141. proculdubio apparet, hunc annum incidere in annum primum Imperij Antonini Pij, qui anno Domini 140. habenas Imperij regendas suscepit. Rabbì igitur Akibbas non mortuus esset sub Hadriano, sed sub Antonino Pio contra omnes Hebræorum Historicos. Statuendum itaque est ad mentem antiquorũ Hebræorum, necem R. Akibbæ, & natiuitatem Rabbènu Hakkadòsc accidisse anno primo

כריסו ואל ירד לבאר שחת , *Quicunque introduxerit manum ſuam infra vmbilicum, abſcindatur. Dixerunt ei: Infixa eſt ei ſpina in ventrem, an non tollent eam? Reſpondit: Non. Nonne venter eius ſcinditur* (ſubiunxerunt)? *Dixit eis: Satius eſt ſcindi ventrem eius, quàm vt deſcendat in Infernum.* Id ipſum reperies in *En Iſraèl* Par. II. pag. 185. b. n. 7. Si hoc eſſet cum periculo Diuinæ offenſæ, non malè diceretur, cùm quid ſimile habeatur in Euangelio Matth. 5. 29. & 30. *Quòd ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm vt corpus tuum mittatur in gehennam, &c.* Hoc verò non ad literam, ſed moraliter intelligendum eſt, de remouenda occaſione peccati.

Quòd autem exiſtimant nonnulli cum Galatino lib. 1. cap. 3. Sancti nomen mereri hunc Rabbinum, eò quòd Auctor fuerit illius libri dicti גלי רזיא *Galè rezià Reuelatoris arcanorum* (de quo infrà) in quo de myſterijs noſtrę fidei tam clarè loquitur, quàm ipſe Apoſt. Paulus loquatur. Credibile quidē id eſſet, ſi hoc nomen *Sancti* à Chriſtianis illi inditum fuiſſet, ſed cùm ab Hebræis *Sancti* nomen ei impoſitum ſit, hoc quod à Galatino dicitur, corruit. Enimuerò prædicant omnes Hebræorum Auctores, qui de hoc Rabbino locuti ſunt, eum fuiſſe ſanctimonia celebrem, & meruiſſe recipere in ſua Academia Eliam Prophetam, qui de quæſtionibus Iudaicis ſecum diſputaret, cap. 5. השוכר Codicis עבודה זרה: fides tamen ſit penes eos. Quin tantæ exiſtimationis apud eoſdem fuerit, qui eum Meſſiam, vel ſimilem Meſſiæ putarint. Vnde in Codi-

gina 45. Et שלא הביט במילתו בימיו *quòd circumciſionis locum nunquā aſpexerit*, vt dicitur Cod. מגילה *Meghilà* Ieroſolymitano, cap. 3. בני העיר *Benè Haìr Halachà* 2. pag. 74. col. 1. Idem tranſcriptum reperitur in *En Iſraèl* Par. I. pagina 193. col. 3. circa fin. אף על פי שהיה נשוי *Quamuis vxoratus fuiſſet*, addit Auctor *Iuchaſsìn* loco citato.

Præter cognomen Rabbènu Hakkadòſc, aliud quoque cognomen habuit hic R. Iudas, vocabatur enim נחום איש קדש קדשים *Nachùm Vir Sanctitatis Sanctitatum*, ſeù *Sanctus Sanctorum*. Et cur hoc? Quia Sanctiſſimus erat. At vbi conſiſtebat hæc tam grandis Rabbinica ſanctimonia? Indulgeat benignus Lector præclaræ modeſtiæ Rabbinorum, quia לא הביט בצורת מטבע בימיו *In diebus eius nunquam aſpexerat podicis locum*. Et quomodo id fieri potuerit, explicat Ràu האי *Haài* apud Auctorem libri ערוך *Arùch* ad vocem אמתו. Quia inquit שהיה ידו מלובשת במטלית עבה ושלא יקנח בשעת קינוח כי או בצרור: *habebat manum ſuam indutam panno denſo* (chyrotheca) *nè tempore abſterſionis* (pudenda tangeret) *tunc enim lapillo tergebat*. Vide, vbinam Iudaicam ſanctitatem reponant Rabbini! Multis in locis de huiuſmodi ſanctitatis ſpecie agunt Talmudiſtæ, veluti in Cod. *Sciabbàth* cap. כל כתבי Cod. *Sanhedrìn Ieroſolymitano*, ſed præcipuè in Cod. *Niddà* cap. 2. *Col Haijàd* pag. 13. b. circa med. vbi *R. Tarphòn* adeò rigidus eſt, vt qui manum ſub vmbilico extendere audet, vult, vt ei amputetur. Eius verba ſunt -

כל המכנים ידו למטה מטבורו תקצץ אמרו לו לרבי טרפון ישב לו קוץ בכרסו לא יטלנו אמר להן לא: והלא כריסו נבקעה מפני הקוץ אמר להם מוטב תבקע

ipsum circumciderat, vt de Agno Paschali comedere posset, quia scriptum est. Exod. 12: 49. *Si quis autem circumcisus non fuerit, non vescetur ex eo.* Cùm itaque ista ex ore Rabbènu Hakkadòsc audiuisset: אזל וגזר עצמיה אתא לגבי רבי אמר ליה חמי גזורתי וכו׳ *abijt, & circumcidit seipsum; venit coram Rabbènu Hakkadòsc, dixitque ei: Vide circumcisionem meam &c.* Idipsum inuenies in *En Israèl* Par. I. pag. 193. b. col. 1. post med. Nisi me fallat memoria, alicubi legi, Antoninum Romanorum Imperatorem se proprijs dentibus præputium abscidisse, sed vbi me id legisse, non memini. Quòd si huiusmodi portentum scriptum inueniatur, non erit nouum, aut vnicum Talmudis exemplum, quia simile quid refertur in *En Israèl* Par. II. Cod. *Auodà Zarà* cap. 1. num. 26. pag 152. de quodam Gentili nomine קטיעה בר שלום *Kattiàh Bar Scialòm*, qui proprijs dentibus mentulam sibi absciderat, & verpus efficitur; en huius loci præcisa verba: *Kattiàh Bar Scialòm* נפל על רישא דערלתיה וקטיעה בשיניה וכו׳ *cecidit super caput præputij sui & dentibus illud succidit &c.* Et in *Ghemarà* Cod. eodem pag. 10. b. circa fin. Ex quo loco huiusmodi commentum excerptum est. In Glosa ibidem succinctè refertur Historia hæc Antonini, vbi dicitur, quòd ad exemplum huius Kattiæ מל עצמו *circumcidit seipsum.* Hinc non malè inferri posset, Antoninum seipsum dentibus circumcidisse: ne hæc Antonini circumcisio differret à circumcisione Kattiæ, ad cuius exemplum facta est. His ineptijs, & stultis commentationibus, vniuersi Talmudis Codices refertissimi sunt.

dice *Sanhedrin* cap. *Chèlek* pag. 98. b. ver. 5. ante fin. אמר רב אי מן חייא הוא כגון רבינו הקדוש אי מן מתיא הוא כגון דניאל איש חמודות: *Dixit Ràu: Si è viuis* (Messias sit) *talis est Rabbènu Hakkadòsc; si è mortuis, talis erat Daniel vir desideriorum.* Quare, & propter hanc, & propter relatas causas, mirum non est, si per Antonomasiam, & absolutè huiusmodi Rabbinus vocetur *Rabbènu Hakkadòsc Magister noster Sanctus*; vti & nos sequentes communem Hebræorum vsum, vt ab omnibus faciliùs intelligamur, quia sapientibus & insipientibus debitores sumus, eodem titulo in illius appellatione vtemur. In Miscnà tamen sine aliquo addito vocatur *Rabbi.*

Adhuc puer ille Iudas literis imbuendus traditur à patre cuidam R. Eleazaro Ben שמוע *Sciamùa,* sub cuius magisterio adolescens Mosaicæ Legis iura didicit, Cod. *Iomà* c. 8. quamuis non desint, qui dicant, eum R. Iehosciuam ben קרחה *Korchà* habuisse Præceptorem. *Iuchass.* pag. 59. b. Iuuenis ab eodem Ben Sciamùa per χειροτονίαν ordinatur, & inter Magni Synedrij Patres adlectus, eidem postea Synedrio præficitur, & Princeps creatur, vnde etiam נשיא *Nassì Principis* nomen sortitus est in Tiberiade, vbi Magni Synedrij reliquiæ tunc consistebant ex Iaunè, decima & vltima facta translatione. Cod. ראש השנה *Rosc Hascianà*, cap. 4. Tempore Antonini Pij, M. Aurelij, L. Veri, & Commodi Imperatorum maximè claruit. Omnibus charus, sed præsertim Antonino, qui eius persuasu Apellam effectū, & ad Iudæorum Sacra, in occulto tamen, eum transijsse Iudæi gloriantur. Volunt enim, quòd Antoninus Imperator se-

Sub

ſum Iuſtinianus Imperator in Nouell. Conſtitut. 146. Titulo *De Hebr. Quomodo oporteat eos Scripturas legere*, eam δευτέρωσιν *ſecundam traditionem* vocat, & quam prohibet in Synagogis legi, his verbis -

Quæ verò Deuteroſis, quaſi ſecundaria traditio ab ipſis dicitur, in vniuerſum interdicimus, vt quæ Sacris libris comprehenſa non ſit, neque deſuper tradita per Prophetas; ſed excerpta quædam virorum contineat, qui terrena duntaxat loquantur, neque quidquam in ſe Diuini habeant Numinis &c. Quibus verbis proculdubio de libro משנייות *Miſcnaijòth* Chriſtianus Imper. intelligit, & quantæ auctoritatis eſſe debeat, oſtendit. Iudæi nihilominus librum hunc tanti faciunt, vt non vereantur illum Sacræ Scripturæ nedum æquiparare, ſed etiam præferre, cùm doceant, quicquid in eo ſcriptum, à Deo in Monte Sina traditum eſſe: nam præter Legem נכתבה *Nicteuà Scriptam* in חמשה חומשי תורה *Pentateucho*, etiam תורת שבעל פה *Toràth ſcebaàl pè Legem oralem* in hoc lib. *Miſcnaijòth* compilatam oretenus ei datam fuiſſe, præter omnes antiquiores Talmudiſtas, docet R. Moſes Bar Maijmonis in Procemio ſui libri הי״ד *Haijàd*, vbi habet Moſen eã tradidiſſe, oretenus tamen, τῷ Ioſue, Ioſue Senioribus; Seniores Prophetis, Prophetas Viris Synagogæ Magnæ 120; Viros Synagogæ Magnæ, quorum vltimus fuit Simeon Iuſtus, Antigono Sochæo, & alijs ſubſequentibus Viris Synedrij Magni; & ſic deinceps vſque ad Rabbènu Hakkadòſc, qui ne omninò obliuioni traderetur, ac periret, prænarratas ſchedulas hinc inde diſperſas, Imperatoria auctori-

Sub hoc Iudaizante Imperatore Antonino aliquantulum Iudæorum res in melius ſe habere cæperunt: nam antea, ob ingentem cladem ab Hadriano illatam, attritæ admodum erant, eiectis & diſperſis Iudæis per vniuerſas Imperij Romani Regiones, vbi ſine Rege, & Lege viuentes ſub Romanorum iugo, miſerrimam vitam trahere cogebantur. Horum miſertus Rabbì, ſeù Rabbènu Hakkadòſc, Verpi Imperatoris auctoritate fretus, vnum in ea calamitate remedium adinuenire ſtatuit, quo & exulum animi fluctus ſedarentur, & eorum quaquauerſus, vana & ſuperſtitioſa Religio fulcro ſuſtentaretur traditionum Patrum; earum etiam, quibus nullum, aut paruum ſubſidium à Sacris literis peti poterat, niſi magna vi illis illata; compoſito volumine Miſcnæ nomine nuncupato, de quo ſit -

De משנה *Miſcnà, ſeù* Δευτερώσει *orali & traditionali Lege*

§. I.

Decreuit igitur Rabbènu Hakkadòſc priſcorum ſapientum Iudæorum ſchedulas omnes, quibus memoriæ iuuandæ cauſa תורת שבעל פה *Thoràth ſcebàal Pe Oralis Lex* ſcripta erat, atque in diuerſa ſegmenta diſtracta, ſimul colligere, & ex ijs iuſtum volumen componere; ſicut & fecit. Compoſuit itaque volumen magnitudine ſua Vetus Teſtamentum ferè adæquans, quo totum Iudæorum Ius Ciuile atque Canonicum (ſi ita loqui fas ſit) comprehendi cenſetur, quod & משנה *Miſcnà Repetitio Legis* nominauit. Ad cuius ſen-

verba Cuzari adducuntur; ſed verſio Vorſtij ibi eſt corrigenda: nam vbi legitur in textu בית שני *Beth ſceni Aedis ſecundæ*, ipſe legit ב' שנים *duobus annis poſt* 530. *cùm ceſſauerat prophetia*, ſumens ב' pro numero, & שני pro שנים *annis*. Annus autem 150, ab excidio Templi ſecundi correſpondet an. mun. 3978. & Chriſti 218. Hæc autem ſententia vera eſſe non poteſt, quia ſic compoſita fuiſſet Miſcna à Rabbènu Hakkadòſc poſt mortem ipſius, quod ſtultum eſt proferre. Hoc quidem euidens eſt: quia ſecundùm omnes Auctores tres Imperatores dilexerunt Rabbènu Hakkadòſc, Antoninus Pius, Marcus Antoninus, & Commodus: Abraham in libro Cabalæ pag. mihi 60. ובימיו מת אנטונינוס ומלך אנטיפוס ואחריו קומודוס וכולם כברו ונשאו את רבינו הקדוש כל ימיו; *In diebus eius* (ſcilicet Rabbènu Hakkadòſc) *mortuus eſt Antoninus, & regnauit Antipos* (id eſt Marcus Antoninus) *& poſt eum Commodus, omnes honorauerunt, & extulerunt Rabbènu Hakkadòſc, cunctis diebus Vitæ eorum.*

Auctor *Scialſceleth Hakkabalà* pag. 32. b. de Rabbènu Hakkadòſc ſic loquitur בימיו היה אנטונינוס קיסר רומה אשר אהב רבינו הקדוש מאד וי"א שגירו בסתר ומת קודם ר' כנראה בראש ע"א ואנטיפוס וקומודוס ב' קסרים אחרים אחריו אהבוהו מאד ומלך אחריהם מרקו אבריליאו חתנו של אנטונינו וכו'; *In diebus eius fuit Antoninus Cæſar Romæ, qui dilexit Rabbènu Hakkadòſc Valdè; ſunt, qui dicunt, quòd eum Proſelytum fecerit in occulto. Obijt ante Rabbì, Vt apparet in principio, de Idololatria. Antipus autem, & Commodus ſubſequentes Cæſares, etiam Valdè dilexerunt eundem* (Rabbènu Hakkadòſc) *& poſt eos regnauit Marcus*

ritate collegit, ordine diſpoſuit, in Aphoriſmos ad modum Theſium, ſtylo eleganti, ſuccincto, & ſuccoſo redegit; licet ex hoc conciſo loquendi genere non minimum incommodi prouenire deprehendatur: nam varios ſenſus ſæpè admittit, ita vt Lectorē in ancipiti hęrere neceſſum ſit. Cui & aliud non minùs noxium incommodum additur, frequens quarundam exoticarum vocum vſus, quæ à textu ſacro omninò alienæ ſunt, & quarum genuina ſignificatio, aut vix, aut difficulter ſine Interpretis beneficio aſſequi Lector poteſt. Hinc Miſcnæ phraſis oritur peculiaris, quam לשון משנה *Linguam*, id eſt phraſim *Miſcnæ* appellitant; de qua etiam quęrimus –

Quo anno Miſcnæ ſyntagma fuerit incæptum, & abſolutum?

§. II.

NOn ſatis clarè conſtat, nec vel inter ipſos Iudæos apparet, quonam anno hoc Miſcnicum Opus fuerit incæptum: multò minus, quo anno fuerit completum, & abſolutum.

Auctor כוזרי *Cuzarì* Tract. 3. numero 67. ait וחבר רבי המשנה בשנת ת'ק'ל לשטרות והוא ק'ן לחורבן בית שני אחר חמש מאות ושלשים שנה להספק הנבואה: *Compoſuitq; Rabbì* (id eſt Rabbènu Hakkadòſc) *Miſcnam anno* 530. *Contractuum* (de hoc anno vide ſuprà Par. II. pag. 429. & 430.) *qui fuit annus* 150. *vaſtationis ſecundæ Aedis, quingentis triginta annis poſtquam ſublata eſt Prophetia*. Hanc ſententiam ſequuntur Auctor *Meòr Enàijm* capite 24. pag. 95. & R. Dauid Ganz in *Tzèmach Dauid* ad annum 978. vbi eadem

honorarunt, & extulerunt, Vt horum omniũ tempore Iſraëlitæ lætos haberent dies. Hactenus R. David Ganz. Ex hiſce auctoritatibus conſtat, Rabbènu Hakkadòſc floruiſſe tempore iſtorum trium Imperatorum; & obijſſe ſub Commodo. Commodus autem imperare cæpit anno Domini 182. qui eſt annus mundi ſecundùm Hebræos 3942. Obijt verò idem Commodus anno Domini 194. mun. 3954. quo imperante opus Miſcnicum abſolutum fuit, quod ita oſtenditur. Rabbènu Hakkadòſc naſcitur anno mundi 3880. Chriſti 120. vt ſuprà oſtenſum eſt. Cæpit autem exercere Principatum in Synedrio an. 3910. Chr. 150. ætatis ipſius Rabbènu Hakkadòſc an. 30. & incidit in annum 10. Imperij Antonini Cæſaris. Hoc anno ſuæ ætatis 30. videtur ſtudiosè cæpiſſe colligere ſchedulas antiquarum traditionum, Imperatoris auctoritate ſuffultus, eas paulatim in ordinem redegiſſe, in eiuſmodi labore annos 39. inſumpſiſſe, & tandem abſoluiſſe anno mundi 3949. Chriſti 189. ætatis ſuæ 69. Imperij Commodi 7. ſub quo Imperatore viuere deſijt infra quinque vltimos annos Imperij ipſius, id eſt inter annum Domini 189. & 194. cùm eſſet ætatis ad ſummum annorum 74. His porrò hoc modo ſecundùm temporis rationem ſtatutis, ex principijs etiam Talmudicis, & antiquorum Rabbinorum auctoritate firmatis, aſſerentes Rabbènu Hakkadòſc eodem die, quo Rabbì Akibbà obierit, in lucem prodijſſe, hoc eſt anno mundi 3880. Chriſti 120. vt ſuprà oſtenſum eſt; ſi huic numero addantur anni vitæ Rabbènu Hakkadòſc 74. prodibit annus Chriſti 194. quo *cus Aurelius gener Antonini, &c.* De exteris Hiſtorijs nihil, aut parum ſciunt Iudæi. Neſcit hic Auctor ſeriem Imperatorum Romanorum: nam & Antipum quendam ignotum Imperatorem ante Commodum ponit, deceptus ab Abrahamo Auctore libri Cabalæ ſuprà relato, quem nos interpretati ſumus Marcum Antoninum; & Commodum ante Marcum Aurelium collocat; neſcit enim quòd Commodus fuerit filius Marci Aurelij, & Marcus Aurelius ante Commodum imperarit. Sed quid miramur de inſcitia huius Auctoris, quòd anteponat Commodum Marco Aurelio, filium patri, ſi Conſtantinum Magnum ante Antoninum Pium collocat? Sic enim habet loco cit. nempè pag. 32. b.

קוסטנטין מחוק אמונתם היה ברורו (של רב הונא) בימיו היה אנטונינוס קיסר רומה אשר אהב רבינו הקדוש וכו׳: *Conſtantinus, qui fidem roborauit illorum* (Chriſtianorum) *fuit in illa generatione* (ſcilicet Ràu Hunnà). *In diebus eius fuit Antoninus Cæſar Romæ, qui dilexit Rabbènu Hakkadòſc &c.* vt ſuprà. Et quamuis cognoſcamus falſitatem iſtarum Chronologiarum, nihilominus cogimur eas aliquando ſequi, vt ex illis aliquam luminis veritatis ſcintillam excutiamus, qua intellectus noſtri acies vtcumque illuſtrata, tempora, quibus priſci Rabbini floruerint, agnoſcamus. *Tres* itaque *Imperatores fuerunt* (inquit R. David Ganz ad annum 910.) *eius diebus* (ſcil. Rabbènu Hakkadòſc) *Imperator Antoninus, & poſt illum Marcus Antoninus, ac poſt hunc Commodus, omneſque illi decreuerunt perſecutionem aduerſus Chriſtianos. atque beneuolentiam exercuerunt erga Rabbènu Hakkadòſc, eumque tantoperè*

anno 3949. à creatione, 120. à desolatione (ſcilicet anno Chriſti 189.)

Hanc ſententiam vtpotè probabiliorem, recipiendam eſſe exiſtimo, eamque recepit doctiſſimus Ioſeph de Voiſin in Procemio *Pugionis fidei*. Corrigendus ideò eſt R. Iſaac Abrauanel in Præfatione ſui libri *Nachalàth Auòth* Ætate 12. vbi ait : Rabbènu Hakkadòſc -

עשה חבור המשנה בשנת שלשת אלפים ותתקל״ט ליצירה העולם וכו׳ : *compoſuiſſe Syntagma Miſcnicum anno 3939. à creatione mundi, &c.* Errant etiam omnes Tabulæ Synagogicæ, in quibus notatur annus decurrens à compoſitione Miſcnæ, vti v. g. hoc anno mundi 5440. Chriſti 1680. à compoſitione Miſcnæ fluxiſſe dicũtur anni 1540. Vnde ſequitur, quòd Miſcna abſoluta ſit an. Chriſti 140, & ætatis Rabbènu Hakkadòſc 20: quod omninò incredibile eſt, cùm eo anno ad Imperium aſſumptus fuerit Antoninus Pius; neque Rabbènu Hakkadòſc, etiam auctoritate Imperiali vallatus vnico anno ſchedulas colligere, in Academia eas prælegere, ordinare, & Miſcnæ Syntagma abſoluere potuiſſet. Sic corrigendæ cenſentur huiuſmodi Chronographicæ Tabulæ etiam quoad tempora aſſignata in compoſitione Ghemaræ Ieroſolymitanæ, & Babylonicæ, vt infrà videbimus.

Corrigendus eſt etiam locus inſignis Chronologiæ הרב'א'ד *Harrauàd* Ætate prima Amoraim, vbi legitur ירד רב לבבל בסוף ימי רבינו הקדוש בשנת ג׳ תתקע״ט וכו׳. *Deſcendit Ràu in Babel in fine dierum Rabbènu Hakkadòſc in anno 3979. &c.* Vel igitur expungendum eſt illud סוף, & legendum אחר, vt legi valeat, quòd poſt dies Rabbènu Hakkadòſc, hoc eſt poſt

quo anno etiam Commodus Imperator nempè vltima anni die ſtrangulatur.

Abſoluitur itaque Miſcnæ Syntagma anno mundi 3949. Chriſti 189. Ita הרא'ב'ד *Harrauàd* in ſuo libro Hakkabalà pagina mihi 60. b. vbi ſic -

וחבר (רבינו הקדוש) המשנה שנת ג׳ אלפים תתקמ״ט שהיא שנת ת״ק למנין שטרות ושנת ק״כ לחרבן:

Et compoſuit (Rabbènu Hakkadòſc) *Miſcnam anno 3949. qui eſt annus 500. Contractuum, & annus 120. deſolationis* Templi. In libro *Iuchaſsìn* pag. 160. idem ferè legitur his verbis -

ספר המשנה וכו׳ נסתם ונחתם בשנת ג׳ אלפים תתקמ״ט למנין העולם שהיא היתה שנת ת״ק לשטרות ושנת ק״ך לחורבן הבית :

Liber Miſcna &c. abſoluitur & obſignatur anno mundi 4949. qui fuit annus 500. Contractuum, & annus 120. Vaſtationis Domus. R. Menachèm Ben Aharòn in Procemio ſui libri צדה לדרך *Tzedà ladàrech* de Miſcnà ita loquitur -

ונשלם זה החיבור בשנת ג׳ אלפים ותשע מאות ומ״ט לבריאת העולם שהיא שנת חמש מאות שנה למנין שטרות שהוא תחלת ממשלת אלכסנדר היוני והיא שנת מאה ועשרים לחרבן בית שני שהיה חרבן בעונותינו ; בשנת ג׳ אלפים ושמונה מאות ועשרים ושמונה לבריאת העולם :

Et completum eſt huiuſmodi Syntagma (Miſcnicum) *anno 3949. à creatione mundi, iſte eſt annus 500, numeri Contractuum, qui eſt principium Regni Alexandri Græci* (Macedonis) *& eſt annus 120. ab excidio ſecundæ Aedis, quæ propter iniquitates noſtras deſolata eſt anno à creatione mundi 3828.*

Auctor libri *Scialſcèleth Hakkabbalà* pag. 32. b. hoc idem breuiter affirmat והוא חבר המשניות *Et ipſe* (Rábbènu Hakkadòſc inquit) *compoſuit Hammiſcnaijòth* שנת ג׳ אלפים תתקמ״ט לבריאה ק״כ לחרבן

Scialscèleth Hakkabbalà pag. 33. b. At Auctor Epistolæ Itinerariæ Terræ Sanctæ de Vrbe צפורי *Tzipporì* dicit שם רבינו הקדוש ובניו רבן גמליאל ורבן שמעון במערה תחת הכפר והמצבה שבנגד הפתח היא מצבת קבורת רבינו הקדוש ופתח המערה מאבן אחד: *Ibi* (sepultus est) *Rabbènu Hakkadòsc*, *& filij eius*, *scilicet Rabbàn Gamlièl*, *& Rabbàn Simeon in spelunca sub Villa*. *Et Titulus qui est è regione ostij*, *est Titulus sepulchri*, *Rabbènu Hakkadòsc*. *Est autem ostium speluncæ totum ex vno lapide*.

Quoad tempus mortis Rabbènu Hakkadòsc corrigendum est aliud mendum, in quod lapsus est Buxtorfius in Commentario Massoretico cap. 5. propè finem, vbi sic ait: *Nam hic Rabbì Iehudà* (Rabbènu Hakkadòsc) *post publicatum Talmud Hierosolymitanum*, *eodem anno*, *aut sequenti mortuus fuerit*. Hoc verum esse non potest, alioquin sequerentur multa incommoda, quæ admitti nullatenus debent: nam non sub Commodo obijsset Rabbì, vt tradunt communiter Hebræi cum R Dauid Ganz, loco nuper citato, dicente: Tres Cæsares fuisse in diebus Rabbènu Hakkadòsc, sed quamplures alios Cæsares tempore ipsius extitissent: imò cùm Talmud Ierosolymitanum absolutum fuerit à R. Iochanàn anno mun. 4182. Christi 422. secundùm primam Tabulam I. Par. pag. 82. vel secundùm alias Tabulas Synagogicas anno mundi 4239. Christi 479. Perspicuum est, Talmud Ierosolymitanum completum fuisse annis 228. vel etiam 285. post mortem Rabbènu Hakkadòsc. An verò istarum Tabularum computus verus sit, in R. Iochanàn exactiùs examinabimus.

Ditissimus fuit Rabbì, sed aduersę vale- post mortem ipsius Rabbènu Hakkadòsc, anno videlicet 3979. descenderit Ràu in Babel; vel numerus iste annorum erit corrigendus, mutata litera ע in ט, quæ cùm inter se quandam habeant similitudinem, de facili potuit vna pro altera sumi ע pro ט, & scribi תתק'ע'ט 3979. pro תתק'מ'ט 3949. Moueor ad id existimandum, quia si anno mundi 3979. viuebat Rabbènu Hakkadòsc; quo anno descenderat Ràu in Babel, non tres Cæsares fuissent in diebus Rabbènu Hakkadòsc, vt ex antiquioribus asserit Auctor צמח דוד *Tzèmach Dauìd* ad annum 910. quarti millenarij ושלשה קסרים היו בימיו קיסר אנטונינוס ואחריו מרקוס אנטונינוס ואחריו קומודוס: *Et tres Cæsares diebus eius* (id est Rabbènu Hakkadòsc) *extiterant Cæsar Antoninus*; *postea Marcus Antoninus*; *deinde Commodus*. Sed diebus eiusdem extitissent sex Imperatores, tres supradicti, & subinde alij tres, nempè Pertinax, Antoninus Caracalla, & Macrinus, qui anno Domini 219. pugione confossus occiditur, qui quidem annus coincidit cum anno mundi Iudaico 3979. quo supponitur Rabbènu Hakkadòsc fuisse in viuis. Itaque dicendum, mendum irrepsisse in numero annorum, & pro מ'ט positum fuisse ע'ט, quod nos corrigendum putamus in תתקמט 3949. nè Auctorē Chronicorum mendacem dicere cogamur. Ergo firmandum, Miscnam compositam fuisse anno mundi 3949. Christi 189. & Rabbènu Hakkadòsc sub finem Imperij Commodi obijsse. Obijt enim, vt dictum est, circa annum mundi 3954. Christi 194. ætatis suæ 74. בצפורי ונקבר בבית שערים *in Tzipporì*, *& sepultus est in Beth-Scearìm*, inquit Auctor

 le-

vel illo modo, & dicunt, quòd hæc sit Constitutio Mosis è Sina; de quibus etiam nulla datur controuersia, aut disputatio.

Tertia Classis complectitur Iudicialia controuersa; de quibus nihil traditione acceptum est, sed cuilibet liberum est opinari in hanc, vel illam partem, veluti discipuli Hillelis, & Sciammài fecerunt, ex quorum dissensionibus (dicunt Rabbini) *facta est Lex quasi duæ Leges*.

Quarta Classis complectitur Statuta à Prophetis, vel à Sapientibus ordinata singulis ætatibus, vt sepem, & munimen Legi præstarent, quæ transgredi fas non est, quamuis ab his, quas גזרות *Ghezaròth Sententias*, seù *Constitutiones* appellant, aliquando dissentiant Sapientes.

Quinta, & vltima Classis comprehendit consuetudines, & vsus communiter receptos, quos nominant תקנות ומנהגים *Tikunnòth & Minhaghìm Constitutiones & Consuetudines*. Huiusmodi quamplurimæ indicantur in *Miscnà*, vt cùm dicitur: Statuit Moses, Hillel, Rabàn Gamliel, aut alius ex Sapientibus, quas transgredi nefas existimant. Hæc omnia quinque hisce Classibus comprehensa sunt materia huius libri *Miscnaijòth*, qui quidem diuiditur -

Primò in סְדָרִים *Sedarìm Ordines*, seù *Partes*, siuè *Tractatus*.

II. Quilibet סֵדֶר *Sèder Ordo*, in varios מַסֶּכְתּוֹת *Massachthòth*, aut מַסִּכְתּוֹת *Massicthòth Libros*, seù *Codices*.

III. Quilibet מַסֶּכֶת *Massèchetb* seù

letudinis, tredecim fermè annis, arteticis doloribus, & polypi infirmitate laborans, quem Samuel Archinæus præstantissimus Medicus, & Iurisperitus insignis sanitati restituit. *Iuchass.* pag. 45. Vide *En Israèl* Par. II. Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 32. pag. 68. b. & in *Ghemarà* ibid. pag. 84. b. longè post med. Sed à Rabbènu ad Miscnam.

Absoluto Miscnæ opere, cæptum est ab eodem Rabbènu Hakkadòsc in sua Academia ordinatim explicari: nam antea, vt legitur in *Tosaphòth* Codice מציעה cap. 4. pag. 86. non secundùm ordinem à se postea dispositum prælegebantur Miscnaijòth, sed secundùm exigentiam schedularum, quæ à diuersis recipiebantur, vel secundùm capacitatem discipulorum, modò hoc, modò illud caput permixtim, & confusè ab eodem explicabatur.

Porrò quidquid continetur in Syntagmate Miscnico, ad quinque Capita, seù Classes, R. Bar Maijmòn in Præfatione ad ordinem *Zeraìm* redegit, quem sequuntur reliqui Auctores cum R. Iesciùa Ben R. Iosephi Halleuì in *Halichòth Olàm* cap. 1.

Prima Classis complectitur -

פירושים מקובלים מפי משה *Explanationes receptas ab ore Mosis*, de quibus nulla omninò mouetur controuersia, quia expresse, vel tacitè in Textu Sacro continentur, vel inde argumentando elici possunt.

Secunda Classis est earum rerum ceremonialium, de quibus dicitur in Miscna, Hęc est הלכה למשה מסיני *Halachà Constitutio Mosis è Sina*, & quarum nulla datur probatio, vti v. g. scribendi *Tephillìn*, *Mezuzà*, & *Sèpher Thorà*, hoc

De argumentis ad hos ordines spectantibus hoc modo loquitur R. Moses Bar Maijmonis in Præfatione Commentariorum suorum in librum Miscnaijòth.

החלק הראשון במצות המחויבות בצמח הארץ כמו כלאו שמיטה וערלה ותרומות ומעשרות ושאר חקי המתנות: *Pars prima* (seù Ordo I. Miscnę) *est de præceptis, quæ obseruanda sunt circa Terræ germina, veluti de Heterogeneis; de Intermissione; de* (arborum) *præputio; de Oblationibus, & de Decimis, & alijs statutis muneribus.*

החלק השני בפרקי ומני השנה והמועדי' ומה שנתחייב בהם והשתנות משפטיה' והאסור בהם והמותר ומה שנכון וכו': *Pars secunda est de Temporibus anni, & Festis, & circa ipsa obseruandis, & diuersis eorum ritibus, quid in eis Vetitum, & quid permissum, ac rectum sit; & quæ vnoquoque horum temporum iura, ritus, ac præcepta sint obseruanda.*

והחלק השלישי בבעילות וההפרש שיש בדינין בין האנשים והנשים כגון היבום והחליצה והכתובה והקדושין והגיטין ומה שהוא ראוי לומר בכל פרק מהם: *Pars tertia est de Matrimonio, & de Iurium distinctione, quæ inter Viros & mulieres intercedere possunt: Vnde agitur de Leuiratu; de Discalceatione; de Instrumento dotali, de Sponsalibus; de Literis repudij, & quæ dicenda erunt in omnibus hisce capitibus.*

והחלק הרביעי בדינין ובמריבות שבין אדם לחברו בסחורות ובמשא ובמתן ובשותפות הקרקעות והדומה לו: *Pars quarta est de Iudicijs, & Controuersijs, quæ inter homines oriuntur in commercijs, creditis, & debitis, in societatibus fundorum, & eiusmodi alijs.*

החלק החמישי בעניני הקרבנות כפי השתנות משפטיהם ורוב עניניהם *Pars quinta est de Oblationibus iuxta distinctos earum ritus, atque materias.*

החלק הששי בענין טהרות והפכם: *Pars sexta*

est,

seù מַסֶּכְתָּא *Massichtà Liber* siuè *Codex* in diuersa פְּרָקִים *Perakim Capitula*. Et

IV. Quodlibet פֶּרֶק *Pèrek Caput* in מִשְׁנָיוֹת *Miscnaijòth*, quasi in varias *Traditiones & Aphorismos doctrinales*. De singulis, & singulorum materia, & argumento, ac partium coordinatione, & symmetria hic aliquid dicemus, & primò

De סְדָרִים *Sedarìm Ordinibus Miscnæ.*

§. III.

Sedarìm, id est *Ordines*, seù *Partes Miscnæ* sunt sex. Primus Ordo vocatur סֵדֶר זְרָעִים *Sèder Zeraìm* *Ordo Seminum*. II. סֵדֶר מוֹעֵד *Sèder Moèd Ordo Festorum*. III. סֵדֶר נָשִׁים *Sèder Nascìm Ordo Mulierum*. IV. סֵדֶר נְזִיקִין *Sèder Nezikìn Ordo damnorum*. V. סֵדֶר קָדָשִׁים *Sèder Kodascìm Ordo Sanctitatum*. VI. סֵדֶר טָהֳרוֹת *Sèder* Taharòth *Ordo Purificationum*. Qui quidem *Ordines* memoriæ iuuandæ gratia hisce duabus dictionibus זמ״ן נק״ט id est *Tempus acceptum* per initiales literas comprehunduntur, ita vt ז significet זרעים מ מועד — ן נשים — נ נזיקין ק קדשים & ט טהרות:

est, de Purificationibus, & quæ ipsis contraria sunt.

Cur autem primo egerit hic Auctor de seminibus, postea de festiuitatibus, deinde de Coniugio, de iniurijs, & damno dato, de Sanctitatibus, & vltimò de Purificationibus, quærendum est; & subinde quænam connexio inter eiusmodi disparatas materias reperiatur. Ad hæc respondet idem R. Moses Ægyptius loco citato, & de his omnibus congruas rationes ibidem assignat his verbis והתחיל בסדר זרעים מפני שהוא כולל מצות מיוחדות בזרע הארץ וזרע הארץ הוא מחיה לכל בעלי חיים וכוין שאי אפשר לאדם לחיות בלא אכילת מזון לא יתכן לו עבודת השם ובשביל כך הקדים לדבר במצות המיוחדות בזרע הארץ׃

ואחר כך דבר על סדר מועד שדרך סדורם בתורה כן הוא כמו שנאמר שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך ואספת את תבואתה ובשביעית תשמטנה ונטשתה ואמר אחר כן ששת ימים תעשה מעשיך ואחר כן שלש רגלים תחוג לי בשנה ואחר כן ראה להקדים דיני נשים קודם דיני נזיקים כדי ללכת אחרי הכתוב שאמר כי ימכור איש את בתו לאמה וכי ינצו אנשים ונגפו אשה הרה ואחר כך כי יגח שור את איש ובשביל זה הקדים סדר נשים על סדר נזיקין וספר ואלה שמות כולל אלו הד׳ עניינים סדר זרעים וסדר מועד וסדר נשים וסדר נזיקין ואחרי אשר דבר על ענין אלה שמות דבר על ענין ויקרא כפי סדורם׃ וסדר אחרי נזיקין קדשים ואחריו טהרות שכן סדרם הכתוב והקדים דין הקרבנות קודם דין הטומאות והטהרות שהרי הטהרות התחיל בהם בפרשת ויהי ביום השמיני׃ *Ideo autem orsus est* (Rabbènu Hakkadòsc) *à Sèder Zeraìm, quoniam in eo continentur præcepta, quæ propriè spectant ad ea, quæ producit terra; terræ autẽ seminibus nutriuntur animalia; neque fieri potest, vt homo sine alimento viuat, & sine aliquo culturæ genere Deum colat. Ideò priùs loqui cœpit de præceptis,*

propriè spectantibus ad ea, quæ è terra nascuntur, quibus adiunxit

Sèder Moèd, quoniam talis est ordo Sacræ Scripturæ, sicut dicitur (Leuit. 25. v. 3.) Sex annis seminabis agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, & colliges prouentum eius, & in septimo dimittes eam, &c. *Et postea* (Exod. 23. v. 12.) Sex diebus facies opera tua &c. *Et subinde* (Ibid. ver. 14.) Tribus vicibus festum ages mihi in anno.

Deinde visum est illi de mulieribus priùs agere, quàm de damnis illatis, vt sic vestigijs Sacræ Scripturæ insisteret, in qua dicitur (Exod. 21. 7.) Et cùm vendiderit vir filiam suam in ancillam, &c. (*Et* Ibid. v. 22.) Et cùm rixati fuerint viri, & percusserint mulierem prægnantem &c. (Et ibid. v. 28. Et cùm conisceauerit bos virum, &c. *Et ob hanc causam præmisit Sèder Nascìm Ordinem Mulierum Ordini Nezikìm damnorum. Liber autem Exodi complectitur hæc quatuor argumenta, scilicet argumentum Ordinis Zeraìm, Moèd, Nascìm, & Nezikìn. Postquam autem egerit de hisce argumentis contentis in libro Exodi, contulit ad argumenta contenta in libro Leuitici.*

Post Sèder Nezikìn posuit librum Kodascìm, & post eum librum Taharòth, quia hoc modo ordinantur in Scriptura. Præposuit autem iudicia de Oblationibus, Iudicijs de pollutionibus, & purificationibus, quoniam de purificationibus priùs agitur in Parascià Sectione, Vahì beiòm hascemini Et fuit in die octaua &c. (Leuit. 9.) Et hæc est rationalis connexio & coordinatio VI. סדרים *Sedarim Ordinum Miscnæ* inter se cum suis argumentis secundùm mentem R. Mosis Ægyptij.

De

6. תְּרוּמוֹת *Therumòth, de Oblationibus.*

7. מַעַשְׂרוֹת *Maasseròth, de Decimis.*

8. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי *Maasèr sceni, de Decima secunda.*

9. חַלָּה *Challà, de Placenta.*

10. עָרְלָה *Orlà, de præputio (arborum),*

11. בִּכּוּרִים *Biccurrim, de Primitijs.*

II. Duodecim Codices sunt *in Sèder* מוֹעֵד *Moèd* videlicet -

1. שַׁבָּת *Sciabbàth, de Sabbatho.*

2. עֵרוּבִין *Eruuìn, de commixtionibus.*

3. פְּסָחִים *Pesachim, de Paschate.*

4. חֲגִיגָה *Chaghighà, de festiuitate.*

5. יום טוב *Iom Tòu, de die bono (festo) seù* בֵּיצָא *Betzà.*

6. מוֹעֵד קָטָן *Moèd katàn, de festo paruo.*

7. ראשׁ הַשָּׁנָה *Rosc Hasciànà, de initio anni.*

8. יוֹמָא *Iomà, de die expiationis,*

9. סוּכָּה *Succà, de Tabernaculis.*

De מסכתות *Massachthòth, seù Massichthòth Codicibus, vel libris Miscnicis.*

§. IV.

מַסֶּכֶת *Massècheth*, seù Chaldaicè מַסִּכְתָּא *Massichtà* deriuatur à radice נסך, quæ tã Hebraicè quàm Chaldaicè *Libare*, & *fundere* significat. Vnde מַסֶּכֶת *Massècheth* in vtraque lingua propriè, & primò est *Liciatorium*, Iugum Textoris, eò quòd tegatur tela circumuoluta: nam נסכא *Nischà* species telæ est auro, vel argento contextæ, qua pro balteo vtebantur mulieres. Confer ערוך *Arùch* rad. קסר Tertiam. Transfertur ad libros, seù Codices Miscnicos significandum; vt sint quasi cortices pretiosi, vt putant Iudæi, argento, & auro reconditarum doctrinarum contexti, ad modum baltei in longum protracti, vt faciliùs circumuolui possint; hinc etiam Volumina fuerunt vocata מסכתות *Massachthòth*.

Diuiditur autem totum Opus Miscnicum in 63. Massachthòth Codices, seù libros. Horum 11. reperiuntur in *Sèder Zeraìm*, & sunt -

1. בְּרָכוֹת *Berachòth, de Benedictionibus.*

2. פֵּאָה *Peà, de Angulo.*

3. דְּמָאי *Demài, de re dubia.*

4. כִּלְאַיִם *Chilàim, de Heterogeneis.*

5. שְׁבִיעִית *Sceuiìth, de septimo (anno).*

10. תַּעֲנִיּוֹת Taaniòth, de Ieiunijs.

11. שְׁקָלִים Scekalim, de Siclis.

12. מְגִילָּה Meghillà, de Volumine (Esther).

III. Septem in Sèder נָשִׁים Nascim Ordine fœminarum, & sunt.

1. יְבָמוֹת Ieuamòth, de fratrijs.

2. כְּתוּבּוֹת Chetuuòth, de contractibus matrimonialibus.

3. קִדּוּשִׁין Kiddușcin, de Sponsalibus.

4. גִּיטִּין Ghittin, de diuortijs.

5. סוֹטָה Sotà. de declinante (muliere adulterij suspecta).

6. נְדָרִים Nedarim, de votis.

7. נָזִיר Nazir, de Nazaræo.

IV. Decem item Codices sunt in Sèder נְזִיקִין Nezikin Ordine de damnis,

1. בָּבָא קַמָּא Bauà Kammà, Porta prima.

2. בָּבָא מְצִיעָא Bauà Metzià, Porta media.

3. בָּבָא בַתְרָא Bauà Bathrà, Porta postrema.

4. סַנְהֶדְרִין Sanhedrin, de Senatu.

5. מַכּוֹת Maccòth, de plagis.

6. שְׁבוּעוֹת Sceuuòth, de iuramentis.

7. עֵדֻיּוֹת Eduijòth, de testificationibus.

8. עֲבוֹדָה זָרָה Auodà Zarà, de seruitute aliena, id est de Idololatria

9. אָבוֹת Auòth, de sententijs Patrum.

10. הוֹרָיוֹת Horaijòth, de documentis.

V. Vndecim in Sèder קָדָשִׁים Kodascim Sanctitatum.

1. זְבָחִים Zeuachìm, de Sacrificijs.

2. מְנָחוֹת Menachòth, de Oblationibus, seù muneribus.

3. חוּלִּין Cholìn, de immundis.

4. בְּכוֹרוֹת Bechoròth, de primogenitis,

5. עֲרָכִין Arachin, de æstimationibus.

6. תְּמוּרָה Themurà, de permutatione.

7. כְּרִיתוֹת Cherethòth, de excisionibus.

8. מְעִילָה Meilà, de præuaricationibus.

9. תָּמִיד *Tamid, de iugi Sacrificio.*

10. מִדּוֹת *Middòth, de mensuris* (Templi).

11. קִנִּים *Kinim, de nidis.*

VI. Duodecim tandem Codices sunt in *Sèder* טַהֲרוֹת *Taharòth Ordine Purificationum,*

1. מִקְוָאוֹת *Mikuaòth, de conceptaculis* (aquarum).

2. פָּרָה *Parà, de Vacca.*

3. יָדַיִם *Iadàim, de manibus lauandis.*

4. אָהֳלוֹת *Ohalòth, de Tabernaculis.*

5. נְגָעִים *Negaim, de plagis.*

6. זָבִים *Zauim, de fluxum seminis patientibus.*

7. נִדָּה *Niddà, de menstruata.*

8. טַהֲרוֹת *Taharòth, de purificationibus.*

9. כֵּלִים *Chelìm, de Vasis.*

10. טְבוּל יוֹם *Teuùl iom, de intincto eiusdem diei.*

11. מַכְשִׁירִין *Macscirin, de liquidis.*

12. עוּקְצִים *Okatzim, de petiolis fructuum,*

Omnes Codices sunt 63. Qui numerant 60. accipiunt tria בבאות *Bauòth* pro vnico libro; & Massècheth מכות *Maccòth* coniungunt cum Codice סנהדרין *Sanhedrìn*.

R. Moses Bar Maijmonis in Præfatione suprà citata horum singulorum Codicum argumenta explicat locupletiùs, & rationalem connexionem, quam inter se habent hoc modo affert, incipiendo à Massachtà Berachòth.

התחיל במסכת ברכות והטעם שהצריכהו להתחיל בה שהרופא הבקי כשירצה לשמור בריאות הבריא על הכונתת שהיא עומד' עליו יקדי' תיקון חמון בתחילת רפואותיו ועל כן ראת התכם הזה להתחיל בברכות שכל מי שיאכל אין לו רשות לאכול עד שיברך וראה לסדר בתחילת דבריו ברכות כדי לתקן המזון תקון שיש לו ענין: אח״כ ראה לתקן דבריו כדי שלא יהיה חסר בענין מן הענינים ולפי' דבר על כלל הברכות שאדם חייב בהם על המזונות ועל המצות ואין לך מצוה שאדם חייב בה בכל יום אלא קרית שמע בלבד ואין נכון לדבר בברכות ק״ש קודם שידבר על קרית שמע עצמה לפיכך התחיל **מאמתי קורין את שמע** וכל מה שנתחבר אליו: אחר כך חזר בענין הסדר והוא לדבר במצות זרע הארץ והתחיל

במסכת **פאה** אחר ברכות בשביל שכל המתנות שאדם חייב בהן על הזרע לא יתחייב בהן אלא אחר קצרו והקטה חייבת בפיאה והיא עדין בקרקע ובשביל זה הקדים לדבר בה:

וסדר אחר פאה מסכת **דמאי** בשביל שיש בו לעניים זכות כמו שיש להם בפאה וכן אמר מאכילין את העניים דמאי:

ואחר דמאי **כלאים** שכך סדר הכתוב בסדר קדושים תהיו לא תכלה פאת שדך ואחריו שדך לא תזרע כלאים:

וסדר אחר כלאים **שביעית** והיה נכון להיות מסכת ערלה אחר כלאים שכך סדור' בתורה לולי שראה שהערלה אינה מן המצות שאדם מוכרח

לעשותח שכל זמן שלא נטע לא יתחייב בערלה ׃ **והשביעית** היא מן המצות שאדם מוכרח לעשותה ועוד שהשמטה יש בה סדר מיוחד מן התורה ולפיכך הקדים לדבר בשמטה:

וסדר אחר שביעית מסכת **תרומה גדולה** מפני שהתרומה היא מתנה ראשונה שמוציאין מן הזרע׃

וסדר אחר תרומה **מעשר ראשון** מפני שהוא במעלה שנייה לתרומה כדין הפרשה׃

וסדר אחר מעשר ראשון **מעשר שני** על סדר מעליתן ׃

וסדר אחר כן מסכת **חלה** בשביל שאחר שמוציאין מן הזרע כל אלו המתנות שהם תרומה ומעשר ראשון ושני ואז הטחנוהו ועושין אותו קמח ולשין אותו ואז יתחייב בחלה ׃ וכשהשלים לדבר על הזרע ומתנותיו החל לדבר בענין הפירות ׃

וסדר אחר מסכת חלה מסכת **ערלה** ואח״כ **בכורים** שכך סדרם הכתוב הערלה בספר ויקרא הבכורים בפרשת כי תבא ׃ ועלו מספר החלקים בסדר זרעים לעשתי עשרה מסכתות ׃

Incæpit (Rabbènu Hakkadòſc ſuum Syntagma Miſcnicum) *à Maſsèchcth Codice Berachòth de Benedictionibus. Cur autem ſic incipere neceſſe fuit? Ratio deſumitur à Medico: nam ſicut Medicus peritus, cùm bonam valetudinem, quam aliquis habet in eodem ſtatu voluerit conſeruare; primò ei præparat cibum ſuæ complexioni conuenientem; ſic ſapiens iſte Vir prudenter incipere, cenſuit à benedictionibus, cùm fas non ſit cuiquam ſumere cibum, benedictione non præmiſſa, quare optimum viſum eſt illi, exordium ducere à benedictionibus, vt ita cibum congruentem, rationali creaturæ rationabiliter præpararet. Deinde viſum eſt illi, nè quicquam ei deeſſet de omnibus benedictionibus, quæ ad cibos, & præcepta ſpectant, idcircò de omnibus benedictionibus ad hominem ſpectantibus, tam quoad cibum,*

quàm quoad alia præcepta egit; at cùm nullum ſit præceptum, quo teneatur homo quotidiè recitare, niſi קירית שמע Kiriàth ſcemaà (*Lectio* Audi) *neque conueniens erat, loqui de benedictionibus* Kiriàth Scemaà Lectionis Audi Iſraël &c. *niſi priùs de ipſo Kiriàth Scemaà loqueretur. Idcircò orſus eſt* (librum Miſcnæ vnà cum primo cap.) *ab illis verbis:* Quando legunt Lectionem Scemaà Audi? *& ab ijs, quæ ipſi coniuncta ſunt. Poſteà reuertitur ad argumentum* Sèder Ordinis, *nempè ad præceptum, de ſemine terræ, & incæpit poſt Berachòth* Maſsècheth Codicem.

II. פאה Pèa De angulo (id eſt de angulo campi non metendo, ſed pauperibus relinquendo poſt meſſem) *quia quicquid tenetur homo circa ſemina, non tenetur niſi poſt meſſem ſpicarum, adhuc in agro exiſtentium, & idcircò primò egit de angulo.*

Et poſt angulum de דמאי Demài de re dubia (id eſt de ſeminibus collectis, de quibus dubitatur an fuerint decimata) *ad quæ item ius habent pauperes, ſicut ad Pèa angulum* (quia de illis comedere poterant) *iuxta illud* (Demài cap. 3. in principio) Cibum dant pauperibus de Demài re dubia.

Poſt Codicem Demài ſequitur Chilàim de Heterogeneis (ſcilicet ſeminibus, duobus, vel pluribus non ſerendis ſimul) *quia eundem ordinem ſequitur Scriptura in Sectione*, Sancti eſtote (Leuit. 19. 2. & ibid. ver. 9.) Non conſummabis angulum agri tùi. *Et ſubinde* (Ibid. ver. 19.) Agrum tuum non ſeres Chilàim mixtionibus *diuerſarum ſeminum ſpeciebus.* (Confer lib. Deuter. 22. 9.)

Ordinauit poſt Chilàim Sceuiìth (id

eſt

quia illicitum erat de ipſarum fructibus veſci), *& poſt Orlà clauſit primum ordinem, ſeù Tractatum Miſcnæ, Codicem* Biccurrim de primitijs *offerendis, quia ſic reperitur in Scriptura* Orlà *in Vaijkrà, &* Biccurrim *in Sectione* Chi Thauò *de præputijs arborum, in Leuit.* (cap. 19. ver. 23.) *& de primitijs in Sectione*, Cùm ingreſſus fueris &c. (Deuteron. c. 26. v. 2.)

Aſcendit autem numerus partium huius Primi Ordinis Zeràim ad Vndecim Maſſachthòth Codices.

Sequitur *Secundus Ordo*, qui eſt de feſtiuitatibus, cuius connexionem cum ſuperiori, & Codicum inter ſe modo infraſcripto explicat idem R. Moſes Bar Maijmonis.

ואחר כך חלק **סדר מועד** למינין הפרטום כמו שעשה בסדר זרעים והתחיל במסכת **שבת** מפני שהוא קדמון במעלה ומפני שהוא בכל שבעת ימים ותרבה תקופתו בזמן גם כו התחיל בתורה בפרשת מועדות :

וסדר אחר שבת **ערובים** מפני שהוא מעניך שבת :

ואחריו סדר **פסחים** שהוא תחילת המצות הניתונות על ידי משה והוא כמו כן מצות שנייה לשבת בפרשת מועדות :

וסדר אחר כן **שקלים** כמו שנסררו בתורה:

וסדר **כפורים** אחר שקלים כפי סדורת שמצות שקלים בפרשה כי תשא וכפורים בפרשת אחרי מות ואחר כך בא לסיים דבריו **בשלש רגלים** וקודם זה דבר על פסחים ונשאר לו לדבר על ענין סוכות ושבועים. ולא נמצא לו מה שידבר בשביעות אלא דברים מיוחדים בכל יט״ והיא מסכת **ביצא** : והקדים **סוכה** על ביצה לרוב המצות שיש בסוכות ולא נשאר לו מן הפרקים הנזכרים בכתוב אלא ראש השנה בלבד : ואחרי ביצה דבר על -

eſt Codicem de anno ſeptimo ſcilicet Sabbatico requiei terræ, & intermiſſionis laboris). *At forſan videbatur congruentius ponendum Codicem Orlà, de præputio arborum, poſt Chilàim, quia ſic obſeruat Scriptura. Sed quia* Orlà *non eſt præceptum neceſſarium, quo neceſſitetur homo ad ſui obſeruantiam, niſi tantùm ex ſuppoſitione, quòd arborem plantet; quòd ſi arborem non plantet, non tenetur ad præputium; non tamen tenetur arborem plantare: Vnde huiuſmodi præceptum aliò remiſit; & hic de præcepto anni ſeptimi egit, quia præceptum de intermiſſione præceptum neceſſarium eſt.*

Poſt annum ſeptimum diſpoſuit Codicem Therumà Ghedolà Oblationis magnæ, *ita dictæ, quia eſt prima oblatio, quæ ex ſeminibus terræ fit.*

Poſt Therumà poſuit Maſsècheth Codicem Maaſsèr riſciòn Decimationis primæ (quæ primò debebatur Leuitis) *& deinde Cod.* Maaſsèr ſcenì, decimationis ſecundæ *ſecundùm ordinem Scripturæ* (Deuteron. 14. 22.) *conſequi voluit.*

Maſsècheth Challà Codicem de Placenta (quam à maſſa ſublatâ mulier Sacerdoti offerebat): *nam poſtquam eiuſmodi oblationes ex ſemine factæ fuerint, nempè Therumà, decima prima, & decima ſecunda, eſt in poteſtate domini molitori tradere, vt ex eo fiat farina, qua in maſſam redacta, tenetur ex ea auferre placentam* (ex Num. 15. 20.)

Poſtquam verò abſoluerit loqui de ſeminibus, & oblationibus eius, capit ſermonem inſtituere de fructibus, vnde poſt placentam poſuit.

Maſsècheth Orlà Codicem Præputij arboris (quæ primis tribus annis poſt plantationem, præputiatæ cenſebantur,

ראש השנה וכשהשלים דברו על המועים האמורים בתורת חזר לדבר על זמני התעניות הנזכרים בספרי הנבואת והם הצומות שתקנו הנביאי וסדר אחר כך ענין תעניות ;

וסדר אחר תעניות **מגלה** לפי שהוא תקון הנביאים שהיו אחרונים לאשר התקינו תעניות:

וסדר אחר מגלה **מועד קטן** מפני שיש בינו ובין ימי פורים הצטרפות שבשניה אסיר התענית ותהספד :

וכאשר השלים לדבר על הזמנים והחובותיה וכל מה שנחבר אליהם חתם הענין במסכת **חגיגה** שענינה בחובה שלשה רגלים והניחה לאחרונה בשביל שאינו ענין כללי בשביל שאינו חובה אלא על הזכרים כמו שנאמר יראה כל זכורך ועלו חלקי המאמר בסדר מועד לשתים עשרה מסכתות :

Post Ordinem primum sequitur Sèder II. Ordo *dictus* Moèd de Festis, *quem* (Rabbènu Hakkadòsc) *in species suas partitus est eodem modo, quo fecerat in* Sèder Zeràim. *Capit à* Massècheth Sciabbàth Codice de Sabbatho, *quia ipse est primus in excellentia, cùm singulis septem diebus recurrat; & in Sectione* Moadòth de Festis *in Lege* (Leuit. 23. v. 3.) *primo loco reponatur*.

Post Sabbathum collocauit Eruuìm de Commixtionibus, *quoniam illius materia ad Sabbathum pertinet*.

Post Eruuìm posuit Pesachìm de Paschate, *quoniam praeceptorum, quae Mosi tradita fuerunt, de Paschate primum est, & in Sectione* Moadòth de Festis (Leuit. 23. 5.) *à Sabbatho est secundum*.

Deinde sequitur Codex Scekalìm de Siclis *ordine in Lege seruato*. (Exod. 30. ver. 13.)

Ordinauit autem post Scekalìm (Codicem) Chippurrìm de Die expiationum, *Vt seruaretur ordo, qui in Lege reperitur: quoniam praeceptum de Siclis est in*

Parascià Sectione Chi Tissà Cùm leuaueris &c. (Exod. 30. 12.) *Et de die expiationum est in Parascià* Acharè moth Post mortem &c. (Leuit. 16.) *Postea absoluit sermonem suum in* Scelòsc regalìm Tribus festis (quae sunt Paschae, Pentecostes, & Tabernaculorum). *Sed priùs locutus est de Paschate, restabat enim loqui de Tabernaculis, & de Pentecoste, praeter parua quaedam, quae cuilibet diei festo conueniunt, suntque ea, quae Codicem Betzà* (id est Oui, quia ab hac voce Betzà Ouo incipit) *componunt*. *Praemisit autem Codicem* Succà de Tabernaculis *Codici Betzà propter multiplicitatem praeceptorum, quae in eo continentur*. *Cùmque nihil superesset de festis, de quibus fit mentio in Scriptura Sacra, nisi tantùm* Rosc Hascianà Initium anni, post Betzà Codicem Oui (qui & Iom Tòu Dies bonus dicitur) *de Rosc Hascianà Initio anni egit*. *Et sic absoluit omnem sermonem de duobus festis, de quibus in Lege fit mentio*.

Tum pergens ad tempora & festa, quorum Prophetae meminerunt, & ordinauerunt. Quorum primum est tempus Taaniòth Ieiuniorum, *ideò de Ieiunijs pertractauit*.

Post Ieiunia posuit Meghillà Historiam Esther, *Vtpote decretam à Prophetis posterioribus his, qui decreuerunt Ieiunia*.

Et postea Moèd katàn Festum paruum, *seù* Intermedium *collocauit, cùm inter Vtrumque festum* Purìm *scilicet, &* Moèd katàn *sit aliqua conuenientia, cùm in Vtroque ieiunare, aut lugere non liceat*.

Cùm autem absoluisset loqui de temporibus statutis pro festiuitatibus, & de ijs quae illis coniuncta erant, & ad eandem pertinebant, compleuit hunc Ordinem Codi-

di-

dice Chaghighà de Feſtiuitate, *in eo agitur de tribus itineribus quolibet anno faciendis in tribus feſtiuitatibus* (Paſchatis, Pentecoſtes, & Tabernaculorum) *ab ijs, qui tenebantur comparere coram Domino in loco vbi Arca repoſita erat. Vltimo autem loco eundem Codicem repoſuit, quia de eo non datur præceptum vniuerſale; cùm præcipiatur tantùm hominibus, vt has comparitiones, & itinera ſuſcipiant S. D.* (Exod. 23. 17.) Conſpicietur omnis maſculus tuus. *Et ſic abſoluuntur Codices huius* Sèder Ordinis Moèd de Feſtis, *numero XII.*

Hic notandum eſt, quòd Codices huius Ordinis non diſponuntur à Maijmonide ſicut hodie communiter diſpoſiti reperiuntur in Miſcnaijòth; forſan tunc temporis ſecundùm quod illos diſpoſuerat Rabbènu Hakkadòſc, ita reperiebantur. Hodie verò mutata methodo: & ſeruato dignitatis & rerum ordine diſpoſiti ſunt, vt ſuprà notatum eſt.

Proſequitur R. Bar Maijmonis, & ab Ordine II. ad III. ſe transfert; materiam, & argumentum Codicum huius Ordinis, qui eſt *de Matrimonio*, ita proponit -

אחר כן חלק המאמר שיש **בסדר נשים** והתחיל במסכת **יבמות** והטעם שהצריכהו להתחיל ביבמות ולא התחיל במסכת **כתובות** ועיון השכל נותן שהיתה ראויה להקדים אבל נעשה זה מפני שהנשואים הוא דבר עומד בראשות אדם ורצונו ואין לבית דין לכוף אדם עד שישא אשה אבל היבום הוא מוכרח לעשותו ולומר לו או חלוץ או יבום והתחלת הדברים המוכרחים הוא הנכון והראוי מן הדברים שאינם מוכרחים ועל כן התחיל ביבמות וסדר אחר כן **כתובות** ואחר כתובות **נדרים** שפרשת נדרים כולה והתבוננות שיש בה הוא נדרי נשים כמו שנאמר בין איש לאשתו בין אב לבתו וכשיהיו הנשואין גמורים ותהיה האשה נכנסת לחפה יש לבעלה רשות להפר נדריה ומפני זה סמך נדרים לכתובות וסדר אחר נדרים **נזירות** מפני שנזירות גם כן מכלל נדרים וכשהאשה נודרת בנזיר יוכל הבעל להפר ולפיכך סידר אחר נדרים נזירות׃ וכשהשלים לדבר על הנשואים ומה שיתחייב בשבילן מהפרת הנדרים התחיל בענין הגירושין שאחרי נשואין באין הגירושין שהסוטה כשתזנה יש לכוף האיש ואשה על הגירושין כמו שאבאר במקומו׃ וסדר אחר סוטה קידושין ויש לשאול בכאן מפני מה סדר קדושין באחרונה והיה הנכון לחקר מה ולהיות סדורם קודם כתובות ואם תאמר שלא סדרו אותם קודם כתובות בשביל שלא נפריש בין יבמות לכתובות שענינם אחד והוא ענין ביאה ושהיו דבריהם נקשרים ואלו נצרך על כל פנים לסדרו היה כותבו קודם גיטין כדי שיבא על סדר בראשונה קדושין ואחריהם גיטין; והיה סדורם נכון ותהיה התשובה שסדורם נעשה כך מפני שהיה רצונו לילך על דרך הכתוב שהקדים גירושין קודם נשואין והוא מה שאמר הקב״ה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר ומתוך דברי שאמר והיתה לאיש אחר למדנו פרק מפרקי הקדושים כמו שנתבאר בגמ׳ מקיש הויה ליציאה. ועלו חלקי המא׳ בסדר נשים ז׳ מסכתות׃

Deinde pergens ad Codices, qui ſunt in Sèder Naſcim Ordine de Mulieribus, *incipit à* Maſsècheth Ieuamòth Codice de fratrijs. *Ratio autem, quæ impulit ipſum, vt inciperet à Ieuamòth, & non à Codice* Chetubòth de Inſtrumentis dotalibus, *quem præmittendum eſſe, ratio ſuadebat: attamen fecit ſic, quia Matrimonium eſt res libera in poteſtate hominum ſita, neque vllo modo Iudicum conſeſſus, hominem adigere poteſt, vt Vxorem ducat; at in fratriarum iure cogitur homo ad vnum ex duobus* (& auctoritate Senatus) *eidem dicitur: Aut calceum exuas, aut leuiri officium præſtare: & incipere à rebus quæ neceſſariæ ſunt, præſtantius, & conuenientius eſt, quàm ab ijs,*

quæ

uium, & inter se sint colligati; aut saltem videretur collocandus ante Codicem Ghittìn; *vt secundùm rerum ordinem priùs poneretur* Kiddufcìn de Sponsalibus, *& postea* Ghittìn de Repudijs? *Ad hæc respondetur: Ideò huiusmodi Codices ita dispòsuisse, Vt ordinem, quem seruauit Scriptura Sacra, ipse quoque* (Rabbènu Hakkadòsc) *seruaret. Scriptura præposuit* (Tractatum) de Repudijs *Tractatui* de Matrimonio: *& hoc est illud quod dicit Deus sanctus benedictus* (Deuteron. 24. 1.) Et scribet ei libellum repudij, & ponet in manu eius, & dimittet eam de domo sua. (Ibid. ver. 2.) Et egredietur è domo eius, & ibit, & erit viro alteri. *Ex hoc effatu* (erit viro alteri) *didicimus Caput de Capitibus* (Kiddufcìn Sponsalium) *sicut explicatur in Ghemarà* (Sanhedrìn pag. 111.) *Comparat moram* (cum viro) *cum exitu eius. Et absoluuntur partes huius* Ordinis Mulierum *septem* Massachthòth Codicibus.

Hæc autem dispositio Codicum huius III. Ordinis Nascìm à Rabbì Mose Bar Maijmonis exhibita, videlicet 1. *Ieuamòth*, 2. *Chetuuòth*, 3. *Nedarìm*, 4. *Nazir*, 5. *Ghittìn*, 6. *Sottà*, 7. *Kiddufcìn*, ab omnibus non approbatur. Neoterici enim Rabbini ita illos disponunt. 1. *Ieuamòth*, 2. *Chetuuòth*, 3. *Kiddufcìn*, 4. *Ghittìn*, 5. *Sottà*, 6. *Nedarìm*, & 7. *Nazir*.

De *Sèder Nascìm* transfert se ad *Sèder Nezikìn*, cuius Codices ordinatè collocat, & connexionem rationalem, quam inter se habent, hoc modo explicat.

אחר כך חלק המאמר בנזיקין וחלק המסכתא הראשינה לשלשה חלקים והתחיל בבבא קמא וענינה לדבר על נזיקין כגון שור ובור והבער ודין החובל ואין השופט רשאי להקדים דבר קודם

quæ minimè necessaria existimantur. Et idcircò, incæpit (Rabbènu Hakkadòsc) *à Codice Ieuamòth de Fratrijs.*

Postea egit de Chetuuòth Instrumentis dotalibus, *seù* matrimonialibus. *Et post* Chetuuòth de Nedarìm Votis. *Quoniam Sectio* de Votis *tota est, & intelligitur, quòd in ea sint vota mulierum, sicut dicitur* (Num. 30. 17.) Inter virum ad vxorem eius: inter patrem ad filiam eius. *Cùm autem fuerint completæ nuptiæ, & ingressa sub thalamo mulier, tunc extat marito suo facultas irritandi Vota eius, & ob id iungitur Codex* Nedarìm de Votis *Codici* Chetuuòth de Instrumentis matrimonialibus.

Ordinauit autem post Nedarìm Codicem Nazirùth de Naziræatu, *propterea quòd Naziræatus est sub genere Votorum: & cùm Vxor Votum vouerit de Naziræatu, poterit maritus eius illud irritare, idcircò post Codicem* de Votis *posuit Codicem* Nazirùth de Naziræatu, de Nazaræis.

Postquam compleuerit loqui de Matrimonio, & de his quæ ad Votorum irritationem pertinebant, pergit tractare de Expulsionibus (vxorum); *nam post connubia veniunt eiectiones; sanè quidem si Vxor de adulterio suspecta reddatur, ius acquirit maritus in vxorem eam expellendi, prout suo loco explicabo.*

Post Sotà *Codicem* de Muliere declinante (& suspecta de adulterio) *posuit Codicem* Kiddufcìn de Sponsalibus.

Sunt qui quærant in hoc loco, Cur Codex Kiddufcìn vltimo loco ponatur, cùm videatur congruentiùs præponi Codici Chetuuòth. *Quòd si responderis, ideò hoc fieri, nè separetur Codex* Ieuamòth *à Codice* Chetuuòth, *cùm de eadem materia quilibet ex his pertractet, id est circa Matrimo-*

קודים. שיכיר חהזק מבני אדם: ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינין ואחר כך **בבא מציעה** וענינה לדבר על חטענות והפקדונות ושכירות ודין חשואל וחשכיר וכל מה שהוא ראוי לחבר לזה הענין כמו שעשה הכתוב שאחר דיני שור ובור והבער וכי יבצו אנשים דבר על ארבעה שומרים ואחר כך **בבא בתרא** ועניני לדבר בהלוק הקרקעות והדיני׳ בענין הדירות המשותפות והשכונות ובטול מקח וממכר במום הנמצא ולדבר בענין הממכרים והקנינים והיאך ראוי לדון אותם והערבות והירושות: וסדר ההלק הזה באחרונה בשביל שכולה קבלה ודברי סברות ולא התבאר מן התורה וכשהודיע ענין הדינין התחיל לדבר על הדיינין גוזרי הגזירות והדינין ההם, וסדר אחר בבא בתרא **סנהדרין** אבל מסכת **מכות** היא נקשרת בנוסחאות עם מסכת סנהדרין ובכללה היא מניה ואמרו שבשביל שאמר ואלו הן הנחנקין הדבוק אליו ואלו הן הלוקין ואין זה טעם אמת אבל היא מסכתא בפני עצמה ונסמכה לסנהדרין מפני שאין רשות לבני אדם לענות ולהלקות אלא השופטים בעצמם כמו שאמר הכתוב והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעת במספר: וסדר אחר מכות **שבועות** מפני שבין סוף המסכתא שעברה ותחלת זו המסכתא יש דמיונים בדיניהם ובמשפטיהם והן דומים אלו לאלו כמו שנזכר בגמרא והחבירות לענין ההוא כפני שהיא גם כן ממעשה הדיינים שאין רשות לכוף על השבועה אלא לשופט וכשהשלים לדבר על הדינים והדיינים וכל מה שהוא מעשה הדיינים מיוחד בו מן המחלוקת וחיוב השבועות בא לדבר בענין **עדיות** ורוב ענין זאת המסכתא הוא לזכות בה כל ההלכות שהעידו עליהם אנשים נדודים נאמנים ושעדותם ראויה לסמוך עליה והוא שער מן הדינים שהעדיות צריך לזוכרם לפני הדיינים וכן כל עדות מהם היו מעידים אותו בב״ה, וסדר׳ אותה אחר מסכת **שבועות** בשביל שמסכת שבועות יש צריך אליה תמיד ועדיות הם הוקעת הדברים שהעידו בם לפני השופטים בעתים ידועים וקבלו אותם מהם אחר

כן התחיל לדבר על **ע״א** לפי שענינה דבר מוכרח לשופט שידענו ואז יהיה שלם כשידע נימוסי העבודות ההם והוקותם ומה שצריך אליהם ואז ידע היאך ידין עליה כי כל מי שיעבוד לכוכב שבהאי בעבודת כוכב

נוגה או יתפלל לכוכב צדק בתפלת מאדים אינו חייב מיתה כמו שבאה הקבלה הברורה והניח זו המסכתא לאחרונה מפני שלא וקרה ענין ע״א אלא באחר מיני אלף ולימים רחוקים, וכאשר ישלם לו מה שהיה צריך אליו השופט התחיל **באבות** ועשה זה לשני ענינים אחד כדי להודיע שההסכמה והקבלה אמת ונכונה וקבלום עם מעם ולפיכך ראוי לכבד החכם מהם ולחושיבו במעלה נכבדת בשביל שהגיעה ההוראה אליו שהוא בדורו כמו אלו בדורם וכן אמרו אם באנו לחקור אחר בית דינו של רבן גמליאל וכו׳, ואמרו שמעון בדורו כשמואל בדורו ובענין זה יש מוסר גדול לבני אדם שלא יאמרו מדוע נקבל משפט פלוני או תקנת דין פלוני ואין הדבר כן שהמשפט אינו לפלוני השופט אלא להקב״ה שצוה אותנו בו כמו שנא׳ כי המשפט לאלהים הוא אבל הכל משפט אחר וקבלות איש מפי איש על הדורות החלופים: והענין השני שהוא רוצה לזכור שמסכתא זו מוסר כל חכם מן החכמים ע״ה כדי שנלמד מהם המדות הטובות ואין אדם צריך לזה הדבר כמו הדיינים שעמי הארץ בשלא יהיו בעלי מוכר אין החוק לכל ההמון אלא לבעליו בלבד אבל השופט בשלא יהיה בעל מוסר וצנוע יזיק עצמו ויזיק לבני אדם לפיכך היה תחלת דבריו במסכת אבות מוסר הדיינין כמו שאמר הוו מתונין בדין וצריך שיוסר השופט בכל העניניים שיש במסכת אבות כגון שיהיה מתון בדין ואל ימהר פסק דין שאפשר שיהיה בדין ההוא ענין נסתר כמו שאמרו ע״ה דין מרומה ואין לנו להאריך הדין כמו כן כשידע שאין בו דבר נסתר שזה נקרא ענוי הדין ויש לו להשתדל בחקירת העדים ולזהר בשעת החקירה שלא ילמדו העדים מדבריו מה שיסייע על ענינה ואין לו ללמד טענה לבעל הריב וזה נקרא עורכי הדיינין ואל יחלל נפשו בחברת עמי הארץ שמא יהיה לבוז ואל יתעלם מבני אדם עד שלא יוכל לראותו בכל עת שיצרכו אליו שמא יאבד האביון ואל יבקש מנוחה ותענוגים פן יאבד האמת ואל תמשכהו ההאות ואל יהי׳ רוצה להתקר׳ את חבריו לדין ואל ילהין עצמו להכנס בדיינות שמא יהיה חשוד וצריך להיות מהרר בכל דיניו אחר הפשרה ואם יוכל שלא יפסוק דין בכל ימיו אבל שיעשה פשרה בין שני המדינים הנה מה טוב ומה נעים ואם אינו יכול אז

יחתוך

יתחיך הדין ואל יטריח אבל יתן זמני ארוכים לבעל
חריב ויניחהו לבקש על נפשו כל היום ואפעלפי
שירבה דברים וידבר הוללות וסכלות ואם אי אפשר
זה לפי מה שיראה מטענותם יגזור הדין מיד כמו
שאנו רואים רבותינו עושים בענין קשירת הידים
והכאה השוטר ללקות ולענוש והפשט הבגדים
וקריעת השטרות וקיימות כשימצאו בהם מה שיחייב
לעשות זה והרבה כמו זה וכדומה לזו המצוה אומרים
זקוב הדין את ההר ועל דרך כלל צריך שיהיה השופט
כרופא בקי שכל זמן שיוכל לרפא במזונות לא ירפא
ברפואות אבל כשרואה שהחולי חזק ואי אפשר
להתרפא במזונות רפא ברפאות קלות קרובות אל
טבע המזון כגון המשקים והמרקחות המבוסמות
המתוקנות אם יראה שהחולי יתחזק ואלו הדברי׳ אינם
מכניעים אותו ואינם כנגדו וחוזר לרפואתו ברפואות
חזקות וישקנו רפואה משלשלת כגון סקמוניה וכדומה
לו מן הרפואות המרות והרעות כן השופט ישתדל
לעשות פשרה ואם אינו יכול ישפוט בנחת וירצה בעל
הריב בדבר רך ואם לא יכל מפני אבזריות אחד
מהמריבים ושהוא רוצה להתגבר בעול וחמס יתחזק
עליו ויהדוך רשעים תחתיו׃ וצריך לשופט שלא ירבה
לרדוף אחר העולם ואהבת העושר והמעלה כמו
שאמר הכתוב שונאי בצע ואמרו ע״ה מלך במשפט
יעמיד ארץ וגו׳׃ אם דומה הדיין למלך שאינו צריך
לכלום יעמיד ארץ ואם דומה לכהן המחזיר על
הגרנות יהרסנה׃ ואחר שנראה שהשופט צריך לכל
אלו המוסרים כדי להוסר בהם אם כן מה נתמר
ונכון היה תקין מסכת **אבות** אחרי מסכת
סנהדרים ומה שנלוה אליה לפי תהיא כוללת
אלה המוסרים ועוד נוסף עליהם ענינים אחרים מביאי׳
לידי פרישות מן העולם וכבוד העולם ובעליה ומעשה
היושר והיראה וכאשר השלים מוסר הדיינים התחיל
לבאר שגיאותם כי כל מי שיש בו טבע בשר ודם אי
אפשר שלא יטעה ויחטה ולפיכך סדר **הוריות**
אחר **אבות** ובה חתם סדר נזקים ועלו חלקי
המאמר בנזיקין לח׳ מסכתות ׃

Postea pergit diuidere Tractatum Nezikìn Damnorum, *primumque Massachtà Codicem in tres partes subdiuidit* (videlicet in Bauà Kammà, Bauà Metzià,

Bauà Bathrà). *Incipit à* Bauà Kammà Porta prima, *cuius materia est de damnis; vt de Boue cornupeta, de Puteo seù Cisterna, de Incendio, & de ijs qui alios lædunt. Neque Iudex quicquã priùs curare magis debet, quàm ab hominibus damnum, & violentiam remouere. Ob hanc causam* (Rabb. Hakkadòsc) *de his Iudicijs priùs agere incæpit. Deinde pergit ad* Bauà Metzià Portam mediam, *in qua tractat de obligationibus, depositis, conductionibus, & de Iure petentis, atq; mercede conducti, & de alijs, quæ ad hæc referri possunt, sicut facit Scriptura* (Exodi 21. 28. & seqq.) *nam postquam egerit de Iudicijs Bouis cornupetæ, de Puteo, seù Cisterna* (effossa & non cooperta) *& de Incendio; &* Cùm rixati fuerint viri &c. (Ibidem ver. 22.) *statim de quatuor Custodibus* (scilicet pecuniæ, asini, bouis, & ouis, Exod. 22. ver. 7. & seqq.) *agit. Tandem deuenit ad* Bauà Bathrà Portam postremam, *in qua de diuisione fundorũ, & de Iudicijs in materia ædium communium, & vicinarum: de intermissione emptionis, & venditionis* (scilicet commercij) *ob labem repertam: agit & de venditoribus, & emptoribus, & quomodo inter eos iudicandum sit. Tractat etiam de fideiussionibus, & hereditatibus. Hanc autem Sectionem vltimo loco posuit, quia tantùm à traditione dependet, & eius verba sunt putatiua, nec in Lege* (scripta) *explicata reperiuntur. Cùm autem notam fecisset materiam Iudiciorum, postea incæpit loqui de Iudicibus sententias proferentibus; sicque post* (Codicem) *Bauà Bathrà posuit* (Codicem) Sanhedrìn de Senatu, & Senatoribus. *Codex autem* Maccòth de Plagis *in quibusdam exemplaribus vnitus reperitur cum Codice*

San-

Eduijòth de Testificationibus *non item*; *Testificationes siquidem, siuè Decisiones virorum doctissimorum retardantur, cùm tantùm testificentur coram Iudicibus quibusdam certis temporibus, & tunc recipiuntur.*

Sequitur postea Dissertatio de Idololatria, *quoniam ea, quæ in ipsa tractantur, sunt necessaria Iudici, vt ea sciat: & tunc dicetur esse perfectus Iudex, cùm Idololatriæ leges, & statuta, ac reliqua, quæ necessaria sunt ad ea, ipse cognouerit & sciuerit. Tunc enim cognoscet quomodo de ipsis iudicare debeat: quoniam quicumque Astrum Saturni cultu Veneris colit; aut preces Stellæ Martis Stellæ Ioui recitauerit, mortis reus non est, iuxta traditionem claram nobis delatam.* (Aduerte, hunc esse communem errorem omnium Talmudistarum, quem renouat hìc R. Moses *Ægyptius*. Non ita faciebat אלישע בעל כנפים *Elisciá Bàal Chenaphàim*, qui non est transgressus circa præceptum *Vnum cole Deum*, nè quidem על ערקתא דמסנא *super corrigiam calcei*, quod explicat Ràu אחא *Achà Gaòn* in שאלתות *Sciaalthòth* referente Auctore libri *Iuchass*. pag. 31. b.

שלא ישחה עצמו לתקן סנדלו לפני ע״ז אפילו שלא נתכוון; היא כלל לעבודה זרה, Qui non incuruabat se corã Idolo etiamsi indiguisset aptare calceum, ne videretur ei præstare honorem, quamuis nihil cogitaret de Idolo.) *Hunc autem Codicem vltimo loco posuit, propterea quòd casus de Idololatria rarò accidat, & in vno de mille, & longissimis temporibus ferè contingat.*

Absolutis autem omnibus quæ Iudici scitu necessaria erant, posuit Codicem Auòth de Sententijs antiquorum Patrum, scilicet Rabbinorum. *Hoc autem fecit duplici de capite. Primò, vt notificare*

Sanhedrin, *partemque illius censeri existimant; cuius rei rationem reddunt propterea, quòd* (cap. 11.) Et isti sunt qui strangulantur *coniungatur cum* (cap. 3. Maccòth) Et isti sunt qui vapulant. *Hæc autem ratio vera non est, sed est Codex separatus; coniungitur verò cum Codice Sanhedrìn, quoniam nulli datur facultas affligendi, aut* (virgis) *cædendi homines præterquã solis Iudicibus, sicut dicitur in Scriptura.* (Deut. 25. 2.) Et prosternere faciet eum Iudex, & cædere faciet eum coram se secundùm mensuram impietatis eius in numero.

Post Codicem Maccòth *reposuit* (Codicem) Sceuuòth de Iuramentis, *quia inter finem illius, & principium istius Codicis sunt quædam similitudines circa lites, & Iudicia vtriusque Codicis, sicut memoratur in Ghemarà. Iungitur autem hæc cum illa materia, hac altera ratione, nimirùm, quòd vtraque pertineat ad Iudices: nulli enim datur facultas cogendi aliquem ad iurandum, nisi solùm Iudici.*

Cùm autem absoluisset loqui de Iudicijs, & Iudicibus, & de ijs, quæ ad Iudices spectabant; Ingreditur ad loquendum circa materiam Eduijòth de Testificationibus. *Maior pars materiæ huius Codicis est collectio omnium Decisionum, de quibus testimonium perhibuerunt homines doctrina, & moribus egregij, quibus fidem adhibere, & eiusmodi Decisionibus adhærere, congruum est: nam istæ testificationes non fiunt, nisi tantùm coram Senatu; quemadmodum quælibet istarum olim coram eodem Senatu facta fuerat. Posuit autem hunc Codicem post Codicẽ Sceuuòth, quia Codex Sceuuòth de Iuramentis semper necessarius est; iuramenta enim perpetuò ad illum spectant: Codex autem*

ditate iudicij, neque festinet in sententiam ferendo; quia forsan in eiusmodi iudicio occurret aliquid occultũ, sicut dicunt (Magistri) *b. m.* Iudicium ex excelso est. *Neque debemus suspendere iudicium, quando res perspecta est, nec aliquid occultum intra superest* (qui enim aliter facit) *Vocatur* Innùi Haddìn Afflictio iudicij. *Oportet etiam, vt* (Iudex) *diligenter examinet testes, cauere autem debet ab interrogationibus suggestiuis, neque eos docere debet, quomodo perficere debeant suas depositiones: nec litigantibus argumenta suggerat: nam qui talia agunt, Vocantur* Arachè Haddaianin Ordinatores Iudicum. *Nec familiariter se habeat cum plebeis, nè contemptui habeatur: non tamen se abscondat ab hominibus, neque difficilem se praebeat in audientijs, quando opus est, partes audire, nè pereat* (causa) *pauperis. Nec otio se dedat, & oblectationibus, nè pereat Veritas. Non sequatur proprium desiderium, nec socios praire contendat ad iudicium, nec sit festinus in ferenda sententia, nè reddatur suspectus.*

Necesse est, Vt semper partes ad concordiam hortetur, quòd si spes concordiae superfit, nunquam sententiam proferat; quòd si, ipso mediante, inter partes transactio fiet, & concordia, ò quàm bonum, & iucundum erit! quòd si fieri nequeat, ius dicat, (partes) *tamen non Vrgeat, sed reo assignet tempora longa, & relinquat eum, vt apud semetipsum spatium habeat cogitandi, & sibi prouidendi commodum: & quamuis Verba insana, & stolida multiplicet* (patienter ferat). *Et si hoc efficere nequeat: secundùm quod ipse Viderit ex eorum argumentationibus, statim sententiam ferat, quemadmodum Videmus nostros Magistros fecisse aliquando, cùm iusret conuenientiam* (omnium Sapientum in vna doctrina) *& traditionem Veritatis congruentem, quam alter ab altero recepit, Veram esse, & congruentem. Quapropter maximè decet, Virum doctum honore affici, eiusque excellentiam Venerari, cùm ad ipsũ peruenerit eiusmodi traditio; & in generatione sua ipse sit sicut in decursis generationibus illi fuerunt. Hinc est quod dixerunt:* Num veniemus ad inquirendũ (iudiciũ) post Tribunal Rabbàn Gamlielis &c. (cùm & nos tot similia Tribunalia habeamus). *Et iterum: Samson in aeuo suo* (fuit) *sicut Samuel in aeuo suo* (hoc est eadem traditione, & lege vterque Israëlem iudicauit). *Inde maximum documentum eruere debent homines, ne dicant: Cur iudicium à tali N. recipiemus, aut ab N. constitutionem? Sed non ita est: nam iudicium non est talis Iudicis, sed Dei sancti benedicti, qui nobis iusta iudicare praecepit, S. D.* (Deuter. 1. 17.) Quoniam iudicium Deo (est) illud. *Vnde omne iudicium vnum est, quòd vnus ab alio per continuatam auctoritatis propagationem* (à Deo) *recipit.*

Secundum, vt in hoc Codice referat moralia dicta omnium Sapientum b. m. vt ab illis bonos mores addiscamus. Neq; ista alijs adeò necessaria sunt, quàm Iudicibus: siquidem plebeij, si probis moribus haud instructi sint, non omnibus, sed tantùm sibimet ipsis afferunt nocumentum; at Iudex, si probus non fuerit, non solùm sibi, sed & alijs detrimentum infert, ideò in hoc Codice sententiarum Patrum in ipso exordio instruit Iudices, quando dicit (Auòth cap. 1. 1.) Estote tardi in iudicio. *Necesse igitur erit, quòd Iudex sit bene instructus in ijs omnibus, quae in Codice Auòth pertractantur, praecipuè in tar-*

ci, Vt omnibus his moribus benè instructus sit. Itaque congruè, & aptè post Codicem Sanhedrin, *& ea, quæ ab eo dependent, appositus est Codex* Auòth, *qui eruditiones has omnes continet, & alia multa, quæ perducunt ad abstinendum à rebus mundanis, ad amplectendum opera pietatis, & ad timorem* (Domini). *Cùmque perfecisset agere de moribus Iudicum, incæpit eorundem explicare errores: quoniam cùm vnusquisque caro, & sanguis sit, Vt non peccet & erret, naturaliter impossibile est. Ideò post* Auòth *ponit Codicem* Horaijòth de Documentis. *Sicque obsignauit* Sèder Nezikìn Ordinem de Damnis, *qui quidem octo* Massachthòth Codicibus *clauditur.* Hi enim sunt: *Bauà Kammà; Bauà Metzia; Bauà Bathrà*, sub vno Codice, secundùm suam sententiam; 2. *Sanhedrìn*; 3. *Maccòth*; 4. *Sceuuòth*; 5. *Eduijòth*; 6. *Auodà Zarà*; 7. *Auòth*; & 8. *Horaijòth*.

Absoluto Quarto *Sèder Nezikìn Ordine de Damnis*, pergit Rambàm ad V. Ordinem, nempè ad *Sèder Kodascìm Ordinem Sanctitatum*, & eodem modo, quo in alijs Ordinibus fecerat, sic & in hoc Ordine facit, materiam, argumentum, & connexionem Codicum explicando his verbis.

ואחר כך הלק המאמר בעני: קדשים והחל בקרבנות הכהנים שהם מסכת **זבחים** ואחר זבחים **מנחות** כפי סדורם בתורה וכשתשלים ענין זבחי קדשים ומח שנלוה אליהם דבר על ענין **שחיטת** שאר הזבחים על סדר הכתוב שהרי אחר שאמר והיה המקום אשר יבחר ה׳ שמה תביאו וגו׳ : א׳ רק בכל אות נפשך תזבח ואכלת בשר; והביא אחר מנחות **חולין** ואחר חולין **בכורות** על סדר הכתוב כמו כן כי אחר שאמר רק בכל אות נפשך אמר לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגנך

iussissent ligari (reorum) *manus, Vocari executorem flagellationis & punitionis, Vestibus spoliari, syngraphas testibus signatas scindi, cùm appareret in eis ita necessariò fieri debuisse, vel similia in alijs eiusmodi multis* (casibus) *fieri debere. Et de huiusmodi Iustitiæ celeri exequutione, dicunt*: Perforabit iudicium montem. *Compendio: Necesse est quòd Iudex sit tamquam peritus Medicus, qui* (ægrotum) *cùm possit mederi alimentis, non vtitur medicamentis; quòd si morbus ingrauesceret, nec alimentis mederi posse, perspexerit, medetur medicamentis leuibus, & quorum natura ad alimentorum naturam accedunt, Vt sunt syrupi, & condita aromatica dulcia. Quòd si adhuc morbum viderit consistere fortiùs, & augmentum acquirere, neque his medicamentis posse superari, tunc vtitur medicamentis validis, &* (ægroto) *propinat medicinam solutiuuam Veluti scammoneum, & id genus similia medicamenta validiora: sic Iudex operam dare debet vt partes inter se* (media transactione) *concordiam ineant; quòd si hoc fieri non possit, leniter indicabit, & blando sermone reum excipiet; quod & si hoc propter ferociam alterius litigantium minimè liceat Volentis Violenter opprimere, & iugum imponere* (socio), *tunc contundat impios sub se* (Iob 40. v, 7.) *Porrò necesse est, nè Iudex nimium sectetur mundana, & diuitias diligat, & excellentiam, sicut dicit Scriptura* (Exod. cap. 18. 21.) Odio habentes auaritiam. *& dixerunt Rabbini nostri b. m.* Rex Iudicio stabiliet Terram &c. Si Iudex similis sit Regi, qui nullius rei eget, stabiliet terram; si verò similis sit Sacerdoti, qui circuit horrea, vastabit illam. *Ex his igitur apparet, quàm opus sit Iudi-*

תירושך ויצהריך ובכורות בקרך וצאנך ׃ וכשהשלים לדבר בעניני הקדושות סדר דמי הערכין שהם כמו בן קדש והביא אחר בכורות **ערכין** ואחר ערכין **תמורה** על פי סדורם בכתוב כמו כן וכשהשלים לדבר על המינין האלו הביא אחר כן מסכת **כריתות** ודבר בה על כל המצות שיתחייב בהם כרת וכל הנלוה לאותו הענין והטעם שבשבילו סדר המין הזה בקדשים שכל דבר שחייבין על זדונו כרת חייבין על שגגתו חטאת אלא כמעט כמו שיתבאר שם והביא אחר כריתות **מעילה** מפני שהדברים שחייבין עליה מעילה יותר קלים מהדברים שחייבין עליהם חטאת והביא אחר מעילה מסכת **תמיד** והניח אותה באחרונה בשביל שאין בה דבור לא על דרך חכמה ולא על איסור ועל התר אלא ספור שהוא אומר היאך היו מקרבין התמיד כדי לעשות כן תמיד והביא אחר תמיד **מדות** ואין בו ענין אחר אלא ספור שהוא זוכר מדת המקדש וצורתו ובנינו וכל ענינו והתועלת שיש בענין ההוא כי כשיבנה במהרה בימינו יש לשמור ולעשות התבנית ההוא והתכניות והצורות והערך מפני שהוא ברוח הקדש כמו שאמר הכל בכתב מיד ה׳ עלי השכיל ׃ וכשהשלים לדבר בקרבנות הבהמות וכל הכלות אליהם ותבנית הבית שמקריבין בו אותן הקרבנות כדר אחריו מסכת **קנים** ואין ענין במסכתא ההיא אלא לדבר בתערובי העופות כשיתערבו קרבנות העופות אלו עם אלו והניח זה הענין באחרונה מפני שאיננו מוכרח לפי שאפשר שיתערבו ושלא יתערבו ועוד שהחבור עליו מעט מוער כמו שיתבא׳ במקומו ובהם חתם סדר קדשים ועלו חלקי המאמר בסדר קדשים ל״א מסכתות ׃

Deinde sermonem diuisit (Rabbènu Hakkadòsc) *in materias ad Sanctitatem spectantes* (quas vocauit) Kodascim Sanctitates, *facto initio ab Oblationibus animaliū Sacerdotibus faciendis; ideò incepit à Cod.* Zeuachìm de Sacrificijs, *& post Sacrificia collocauit Cod.* Menachòth de Muneribus, seù *alijs* Oblationibus *secundùm ordinem, qui seruatur in Lege* (Le-

uit. 1. 1.& seqq. & c. 2.1. & seqq.) *Absolutaq; materia Sacrificiorū sanctorum, & ijs ad eā pertinentibus, loquitur de mactatione reliquarum Victimarum iuxta Scripturæ ordinem : nam postquam dixerat* (Deuter. 12. 14.) In loco, quem elegerit Dominus, eo adduces &c. *addit :* Tantummodo omne, quod desiderat anima tua mactabis, & comedes carnem.

Post Codicem Menachòth *posuit Codicem* Cholìn de Immundis, *& post* Cholìn Bechoròth de Primogenitis *Scripturæ ordinem secutus. Quoniam postquam dixerat :* Tantummodo omne, quod desiderat anima tua &c. *subiunxit* (Ibid. v. 17.) Non poteris comedere in portis tuis decimam frumenti tui, & musti tui, & olei recentis tui, & primogenita bouis tui, & pecoris tui. *Cùm autem absoluisset loqui de materia rerum sanctarum, aggressus est loqui de pecuniarum æstimationibus, quæ sanctæ sunt, & sic post Bechoròth, reposuit Codicem* Arachìn de Æstimationibus, *& post Arachìn,* Themurà de Permutatione, *secundùm ordinem, qui in Scriptura Sacra apparet. Postquam autem absoluerit eiusmodi Tractatus, adduxit Codicē* Cherethòth de Excisionibus, *in quo tractat de omnibus præceptis, quæ ex Lege obnoxia sunt excisione, & de alijs ad eandem materiam pertinentibus. Ratio autem cur in hoc Codice de Sanctitatibus hanc speciem præcepti posuerit, est: quia quodcunque peccatum superbè commissum, quod punitur pœna* Carèth Excisionis, *idem peccatum ex errore patratum punitur pœna* Chattàth Sacrificij pro peccato, *paucis quibusdam exceptis, Vt ibidem explicatur.*

Adducit autem post Cherethòth Meillà de Transgressione, *propterea quòd res,*

qua

quæ subiecta sunt Meillà Transgressioni, *leuiores sunt ijs, quæ subiecta sunt* Chattàth Sacrificio pro peccato. *Et posuit post Meillà Cod.* Tamid de Iugi Sacrificio, *eumq; in fine collocauit; quoniam in eo non tractatur scientificè, neque de illicitis, aut licitis, sed tantùm narratur modus, quo offerri solebat Sacrificium, Vt ritè illud tuoiter efferretur. Post Tamid collocauit* Middòth Codicem de Mensuris, *cuius non est alius scopus, quàm Vt mensuram Sanctuarij* (id est Templi Ierosolymitani) *eiusque figuram, ædificium recenseat, & structuram describat; cuius Vtilitas hæc est, Vt cùm post hac ædificabitur, quod citò, & in in diebus nostris sit* (vana & inutilis Iudæorum spes, & expectatio) *obseruetur in eo eadem figura, exemplar, & proportio, pro eo quòd eadem à Spiritu Sancto dictata fuerit, S. D.* (1. Paralip. 28. 19.) Omnia in Scriptura de manu Domini super me intelligere fecit &c. *Cùm autem absoluisset sermonem de oblationibus animalium, & de omnibus, quæ ad eas spectabant, & de exemplari domus, in qua offerendæ erant ipsæ oblationes, ordinauit subinde Codicem* Kinim de Nidis, *cuius intentio in hoc Codice nulla alia est, quàm Vt loquatur de mixtionibus auium, cùm misceantur huiusmodi oblationes auium aliæ cum alijs. Hanc autem materiam in fine reposuit, quia non est de re prorsùs necessaria, quoniam Vel commisceri possunt, Vel non commisceri. Deinde quæ ad hæc spectant admodum pauca sunt, quemadmodum suo loco explicabitur; & in istis obsignauit* Sèder Kodascim Ordinem Sanctitatum. *Ascendunt autem Sectiones Ordinis Kodascim ad Vndecim* Massachthòth Codices. Isti sunt: 1. *Zeuachim*; 2. *Menachòth*; 3. *Cholin*; 4. *Bechoròth*; 5. *Arachin*; 6. *Themurà*; 7. *Cherethòth*; 8. *Meillà*; 9. *Tamid*; 10. *Middòth*; & 11. *Kinim*.

Post *Sèder Ordinem* V. Miscnæ sequitur *Sèder Ordo* VI. & Vltimus *Taharòth de Purificationibus*, cuius Codicum materiam & argumentum hoc modo explicat idem R. Moses Ægyptius -

אחר כן חלק המאמר בטהרות והתחיל
במסכת כלים ועניני שהוא כולל עיקרי הטומאות
ולזכור כל מה שהוא מקבל טומאה ואינו מקבל טומאה
כי כשיזכור לנו מה שהוא מקבל טומאה נדע כל
הדברים שהם מקבלי' טומאה שאינם מקבלים ותביא
אחר כלים אהלות ועניננו לדבר על טומאה מת
והקדי' זאת המסכתא בשביל שהיא קשה מכל הטומאות
ואחריה נגעים ועניננו שהוא מדבר בטומאת
צרעת שהמצורע יטמא באהל ויש בו קצת דמיון
מטומאת מת כמו שיתבאר במקומו: וכשהשלים טומאת
מת הרומה לו בא לדבר בענין טהרת והוא פרה
הדומה והביא אחר נגעים מסכת פרה וכשהשלים
לדבר על הטומאות החמורות והיאך ענין טהרתם
דבר בענין הטומאות הקלות שאין בם אלא הערב
השמש: וסדר אחר פרה מסכת טהרות וקרא
שמה טהרות בלשון נקיה שהדבור בה הוא בטהרת
הטומאה ועוד שידיעת הטומאות מצרך לדעת
ענין טהרה וטמא יחשוב החושב שענין קריאת שם
הסדר סדר טהרות וקרא שם מסכתא ממנו טהרות
שהיא תפישה על המחבר ואנו אומרים שאינו תפישה
אצל חכמי ההגיון שהם קוראין המין הפרטי בשם
המין הכולל אותו: וכשהשלים הטומאות החמורות
והיאך תעלה הטהרה מהם ודבר על טומאות קלות
הביא אחר כך דיני טהרה וסדר אחר טהרות
מקוואות והניח נדה אחר כל אלו הטומאות
מפני שאינה טומאה כללית לכל מין האדם וסדר אחר
מקואות נדה ואחר נדה מכשירין והנכון
היה לסדר אחר נדה זבין אבל הקדים כמכשירין על
זבי' כמו שהקדימו הכתוב שהרי מכשירין בפרשת ויהי
ביום השמיני וגו'. והזבים בפרשת זאת תהיה תורת
המצורע ·

המצורע ׃ וסדר אחר זבים **טיבול יום** כמו שאמר הכתוב זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע ואלו הטומאות המוקדמות כולן הן בוללות הגוף ר״ל כשיגע בהם אדם יטמא כל גופו ובשביל זה בא לדבר על טומאת כל אבר ואבר מפני עצמו ׃ וסדר אחר טבול יום **ידים** ואחר ידים **עוקצין** והניחה לאחרונה מפני שהוציאות בדרכי הכברא ואין להם עקר נכתוב ובה חתם ספרו ׃ ועלו חלקי מהאמר כטהרות לשתים עשרה מסכתות ׃ והיו מספר כל מסכתות המשנה ששים ואחת ופרקים חמש מאות ושלשה ועשרים ׃

Poſtea diuiſit Tractatum Taharòth de Purificationibus, *& orſus eſt à Codice* Chelìm de Vaſis, *eò quòd comprehendat fundamenta immunditiarum; & ad rememorandum ea, quæ immunditiam recipiunt, quibus perpenſis, cognoſcentur quæ recipiunt, vel non recipiunt immunditiam. Poſt Chelìm affert Codicem* Ohalòth de Tabernaculis, *in eo agit de immunditia, quæ contrahitur ex contactu mortui: præmiſit autem hunc Codicem, quia hæc præ cæteris immunditijs grauior eſt. Et poſt eam poſuit* Negaìm de Plagis, *in quo agitur de immuuditia lepræ, quoniam leproſus tentorium polluit, eſtque in ea aliqualis ſimilitudo cum immunditia* (contracta ob contactum) *mortui, quemadmodum declarabitur ſuo loco. Abſoluta autem tractatione de immunditia à contactu mortui contracta, aliaque ei conſimili; ingreditur ad agendum de purificatione, quæ fit* (per cineres) *Vaccæ rufæ, vnde affert poſt Codicem Negaìm* Maſsècheth Parà Codicem de Vacca. *Et poſtquam compleſſet loqui de immunditijs grauioribus, & de illarum purificatione, egit de immunditijs leuioribus, quibus* (duratio) *non datur vltra occaſum Solis, & ordinauit poſt Parà* Maſsècheth Taha-

ròth Codicem de Purificationibus. *Vocatur autem Taharòth à voce* Nakijàh Munditiei. *quòd in eo de munditie diſquiratur, nam ex cognitis immunditijs neceſſe eſt vt munditiei materia agnoſcatur.*

Quòd ſi fortè aliquis exiſtimet carpendum eſſe Auctorem (Miſcnæ) *quod idem nomen huic Sexto Ordini, & Quintæ Sectioni eiuſdem impoſuerit, videlicet Sèder Taharòth, & Maſsècheth Taharòth; nos reſpondemus, nullum eſſe inconueniens, duo inter ſe ſubalterna eodem nomine appellari, veluti videmus apud Logicos eandem ſpeciem, & genus nuncupari. Abſolutis immunditijs grauioribus, & quomodo ex eis ad puritatem deueniatur, loquitur de immunditijs leuioribus, & adducit iura munditiei. Poſtea ponit Codicem* Mikuaòth de Conceptaculis aquarum. *Codicem autem* Niddà de Muliere menſtruata *poſt hoſce omnes immunditiarum ſermones repoſuit, quia ipſa ad vniuerſum humanum genus non pertinet,* (ſed tantùm ad mulieres). *Poſuit autem Codicem Niddà poſt Codicem Mikuaòth, & poſt Niddà poſuit Codicem* Machſcerìn de Liquidis diſponentibus ad immunditiam, *quamuis congruentiùs videretur poſt Codicem Niddà ſubiungi Codicem* Zabìn de Fluxum ſeminis patientibus, *præponit tamen Codicem Machſcerin Codici Zabìn, quia ſic fecerat Scriptura: nam Machſcerìn reperitur in Paraſcià Sectione* Vahì bijòm haſceminì Et erit die octauo &c. (Leuit. 9. v. 1.) *& Zabìn in Sectione;* Zoth thiè Thoràth Hammetzoràa &c. Hæc erit lex leproſi (Ibid. cap. 14. 2.) *Et poſt Zabìn repoſuit Codicem* Tibùl iom. De eo qui lotus eſt eo ipſo die, *quia idem fecerat Scriptura.* (Leuit. 15. 32.) Hæc eſt lex flu-

xum

eo obsignauit librum suum. Ascendunt autem partes Tractatus Taharòth *ad duodecim Massachthòth Codices. Totius autem Miscnæ Codices sunt sexaginta & vnus; Capitula verò quingenta viginti tria.* Hactenus R Moses Bar Maijmonis, dictus Ægyptius.

Hodie communiter Codices Miscnæ numerantur 63, quia Codex *Bauà Kammà*, diuiditur in duo alia Bauòth *Meszià* & *Bathrà*. Et Codex *Maccòth* separatur à Codice *Sanhedrin*, vt suprà notatum est. Horum Alphabeticus Catalogus subijcitur in sequenti Indice.

xum patientis, & cuius égredietur ex eo effusio seminis. *Atque omnes prædictæ immunditiæ totum corpus afficiunt, hoc est, cùm quis ad eas accedit, totum ipsius corpus polluitur; & propter hoc ingreditur ad loquendum in hoc loco super immunditia vniuscuiusque membri. Idcircò post Codicem Tibùl Iom posuit Codicē* Iadàim de Manibus lauandis. *& post Iadàim* Okatzìn de Petiolis fructuum. *Hunc autem Codicem posuit vltimo loco, quia quæ in eo continentur, nullum ex Lege scripta fundamentum habetur, sed omnia ab opinione, & argumentatione dependent, &*

Index Alphabeticus omnium מסכתות *Massachthòth Codicum Miscnæ.*

§. V.

Litera *O* indicat Ordinem. *Cod.* Codicis numerum. *C.* Codicis Capita. *M.* Miscnaijòth numerum cuiuslibet Codicis.

	א	*Ordinis*	*Codex*	*Capita Codicis*	*Miscnaijòth Codicis.*
1	אבות *Auòth Patres*	O. 4. *Nezikìn*	Cod. 9.	C. 5.	*M.* 95.
	Huic additur *Baraijethà*, cuius *Miscnaijòth* sunt 11.				
2	אהלות *Oalòth Tabernacula*	O. 6. *Taharòth*	Cod. 4.	C. 18.	*M.* 133.
	ב				
3	בבא קמא *Bauà Kammà Porta Prima*	O. 4. *Nezikìn*	Cod. 1.	C. 10.	*M.* 79.
4	בבא מציעא *Bauà Metzià Porta Media*	O. 4. *Eiusdem*	Cod. 2.	C. 10.	*M.* 101.
5	בבא בתרא *Bauà Bathrà Porta Postrema*	O. 4. *Eiusdem*	Cod. 3.	C. 10.	*M.* 86.
6	ביצא *Betzà Ouum* (festiuum)	O. 2. *Moèd*	Cod. 5.	C. 5.	*M.* 41.
7	בכורות *Bechoròth Primogenita*	O. 5. *Kodascim*	Cod. 4.	C. 9.	*M.* 73.

8	בכורים	*Biccurrim Primitiæ*	O. 1. *Zeraim*	Cod. 11.	C. 3.	M. 34.
		Additur in fine *Baraijethà*, cuius *Miſcnaijòth* ſunt 5.				
9	ברכות	*Berachòth Benedictiones*	*Eiuſdem*	Cod. 1.	C. 9.	M. 57.
	ג					
10	גטין	*Ghittin Libellus repudij*	O. 3. *Naſcim*	Cod. 4.	C. 9.	M. 75.
	ד					
11	דמאי	*Demài Decimatio dubia*	O. 1. *Zeraim*	Cod. 3.	C. 7.	M. 53.
	ה					
12	הוריות	*Oraijòth Documenta Iudicum*	O. 4. *Nezikin*	Cod. 10.	C. 3.	M. 20.
	ז					
13	זבחים	*Zeuachim Sacrificia*	O. 5. *Kodaſcim*	Cod. 1.	C. 14.	M. 101.
14	זבים	*Zauim Fluxu laborantes*	O. 6. *Taharòth*	Cod. 6.	C. 5.	M. 32.
	ח					
15	חגיגה	*Chaghighà Feſtiuitas*	O. 2. *Moèd*	Cod. 4.	C. 3.	M. 23.
16	חולין	*Cholin Prophana*	O. 5. *Kodaſcim*	Cod. 3.	C. 12.	M. 74.
17	חלה	*Challà Placenta*	O. 1. *Zeraim*	Cod. 9.	C. 4.	M. 38.
	ט					
18	טבול יום	*Teuùl Iom Immerſus, vel lotus diei*	O. 6. *Taharòth*	Cod. 10.	C. 4.	M. 26.
19	טהרות	*Tahoròth Purificationes*	*Eiuſdem*	Cod. 5.	C. 10.	M. 92.
	י					
20	יבמות	*Icuamòth Fratriarum Ius*	O. 3. *Naſcim*	Cod. 1.	C. 16.	M. 130.
21	ידים	*Iadàim Manuum* (lotio)	O. 6. *Taharòth*	Cod. 11.	C. 4.	M. 22.
22	יומא	*Iomà Dies expiationis*	O. 2. *Moèd*	Cod. 8.	C. 8.	M. 61.
23	יום טוב	*Iom Tòu*, Vide ביצה *Betzà*.				

	כ					
23	כילאים	*Chilàim Heterogenea*	*O. 1. Zeraim*	*Cod. 4.*	*C. 9.*	*M. 76.*
24	כלים	*Chelìm Vasa*	*O. 6. Taharòth*	*Cod. 1.*	*C. 30.*	*M. 137.*
25	כריתות	*Cherethòth Excisiones animarum*	*O. 5. Kodascìm*	*Cod. 7.*	*C. 6.*	*M. 38.*
26	כתובות	*Chetubbòth Literæ matrimonij*	*O. 3. Nascim*	*Cod. 2.*	*C. 13.*	*M. 111.*
	מ					
27	מגלה	*Meghillà Volumen* (Esther)	*O. 2. Moèd*	*Cod. 12.*	*C. 4.*	*M. 32.*
28	מדות	*Midòth Mensuræ* (Templi)	*O. 5. Kodascìm*	*Cod. 10.*	*C. 5.*	*M. 33.*
29	מכשירין	*Macscirin Liquida*	*O. 6. Taharòth*	*Cod. 9.*	*C. 6.*	*M. 54.*
30	מכות	*Maccòth Flagella*	*O. 4. Nezikin*	*Cod. 5.*	*C. 3.*	*M. 34.*
31	מנחות	*Menachòth Oblationes*	*O. 5. Kodascìm*	*Cod. 2.*	*C. 13.*	*M. 93.*
32	מועד קטון	*Moèd katòn Interfestum*	*O. 2. Moèd*	*Cod. 6.*	*C. 3.*	*M. 24.*
33	מעילה	*Meilà Prævaricatio*	*O. 5. Kodascìm*	*Cod. 8.*	*C. 6.*	*M. 38.*
34	מעשרות	*Maasseròth Decimæ primæ*	*O. 1. Zeraìm*	*Cod. 7.*	*C. 5.*	*M. 40.*
35	מעשר שני	*Maasèr scenì Decima secunda*	*Eiusdem*	*Cod. 8.*	*C. 5.*	*M. 57.*
36	מקואות	*Mikuaòth Balnearia*	*O. 6. Taharòth*	*Cod. 6.*	*C. 10.*	*M. 71.*
	נ					
37	נגעים	*Negaim Plagæ*	*O. 6. Taharòth*	*Cod. 3.*	*C. 14.*	*M. 115.*
38	נדה	*Niddà Menstruata*	*Eiusdem*	*Cod. 7.*	*C. 10.*	*M. 78.*
39	נדרים	*Nedarim Vota*	*O. 3. Nascim*	*Cod. 6.*	*C. 11.*	*M. 90.*
40	נזר	*Nazìr Naziræus*	*Eiusdem*	*Cod. 7.*	*C. 9.*	*M. 60.*
	ס					
41	סוטה	*Sotà Mulier declinans*	*Eiusdem*	*Cod. 5.*	*C. 9.*	*M. 67.*
42	סוכה	*Succà Tabernaculum*	*O. 2. Moèd*	*Cod. 9.*	*C. 5.*	*M. 53.*
43	סנהדרין	*Sanhedrìn Iudices*	*O. 4. Nezikin*	*Cod. 4.*	*C. 11.*	*M. 71.*

	ע					
44	עבודה זרה	*Auodà Zarà Idololatria*	O. 4. *Nezikìn*	*Cod.* 8.	C. 5.	M. 50.
45	עדיות	*Eduijòth Testificationes*	*Eiusdem*	*Cod.* 7.	C. 8.	M. 74.
46	עוקצין	*Okatzìn Petioli fructuum*	O. 6. *Tabaròth*	*Cod.* 12.	C. 3.	M. 28.
47	ערובין	*Eruuìn Mixtiones*	O. 2. *Moèd*	*Cod.* 2.	C. 10.	M. 96.
48	ערכין	*Arachìn Aestimationes*	O. 5. *Kodascim*	*Cod.* 5.	C. 9.	M. 50.
49	ערלה	*Orlà Praeputium* (arborum)	O. 1. *Zeraim*	*Cod.* 10.	C. 3.	M. 35.
	פ					
50	פאה	*Peàh Angulus* (agri)	*Eiusdem*	*Cod.* 2.	C. 8.	M. 69.
51	פסחים	*Pesachìm Paschata*	O. 2. *Moèd*	*Cod.* 3.	C. 10.	M. 88.
		Cum *Baraijethà* in fine Capitis 4. *Miscnà* 1.				
52	פרה	*Parà Vacca* (rufa)	O. 6. *Tabaròth*	*Cod.* 4.	C. 12.	M. 97.
	ק					
53	קדושין	*Kidduscìn Sponsalia*	O. 3. *Nascìm*	*Cod.* 3.	C. 4	M. 47.
54	קנים	*Kinnim De Nidis*	O. 5. *Kodascìm*	*Cod.* 11.	C. 3.	M. 15.
	ר					
55	ראש השנה	*Rosc Hascianà Initium anni*	O. 2. *Moèd*	*Cod.* 7.	C. 4.	M. 35.
	ש					
56	שבועות	*Sceuuòth Iuramenta*	O. 4. *Nezikìn*	*Cod.* 6.	C. 8.	M. 62.
57	שביעית	*Sceuiìth Septimus* (annus)	O. 1. *Zeraim*	*Cod.* 5.	C. 10.	M. 89.
58	שבת	*Sciabbàth Sabbathum*	O. 2. *Moèd*	*Cod.* 1.	C. 24.	M. 76.
59	שקלים	*Scekalìm Sicli*	*Eiusdem*	*Cod.* 11.	C. 8.	M. 52.
	ת					
60	תמיד	*Tamìd Iuge Sacrificium*	O. 5. *Kodascìm*	*Cod.* 9.	C. 7.	M. 34.
61	תמורה	*Themurà Permutatio* (Sacrificij)	*Eiusdem*	*Cod.* 6.	C. 6.	M. 35.

62	תענית	*Taanìth Ieiunium*	*O.* 2. *Moèd*	*Cod.* 10.	*C.* 4.	*M.* 34.
63	תרומות	*Therumòth Oblationes*	*O.* 1. *Zeraìm*	*Cod.* 6.	*C.* 11.	*M.* 101.

nerua in præſentiarum illorum argumentum indicare. Et exordiemur à Primo Ordine.

Primus itaque Sèder, ſiuè Ordo habet Cap. XI. qui hoc ordine diſponuntur.

1. ברכות : 2. פאה : 3.
דמאי : 4. כלאים : 5. שביעית :
6. תרומות : 7. מעשרות : 8.
מעשר שני : 9. חלה : 10.
ערלה : 11. בכורים :

Horum primus Codex vocatur בְּרָכוֹת *Berachòth Benedictiones.* De illius argumento quid dicat R. Moſes Ægyptius, vide ſuprà ad pag. 88.

Habet hic Codex Capita nouem, quorum primum vocatur מֵאֵימָתַי *Meemathài*, quia ab hac voce incipit. Hinc regula generalis traditur, quòd Capita Corporis Miſcnici à voce illa, qua incipiunt, nomen aſſumunt. Idem fit in Codicibus Legis Moſaicæ. Id ipſum noſtri Doctores faciunt, quando vtriuſq; Iuris capita citant; à prima enim voce illius Capitis caput ipſum denominant.

מֵאֵימָתַי קוֹרִין אֶת שְׁמַע וכו׳ :

Meemathài korin eth Scemàa vechullè. *Quando legunt* (lectionem) *Audi &c.* Tractat de ritu ſeruando in recitatione quotidianæ Precatiunculæ Matutinæ, & Veſpertinæ, quæ incipit: *Audi Iſraël Dominus &c.* ex Deuter. 6, v. 4. Habet hoc Cap. *Miſcnaijòth* ſiuè *Aphoriſmos* 5.

Eiuſmodi Capita omnium Codicum Miſcnæ in vnam ſummam collecta efficiunt numerum 522. vno minus à numero ſuprà tradito à R. Moſe Ægyptio. Hæc collecta à nobis ſunt ex Codice Miſcnæ Venetijs excuſo anno mundi 385. min. ſupputationis, Chriſti 1625. apud Bragadinos vnà cum breuibus annotationibus כף נחת *Caph nàchath* nuncupatis, in 8. Quorum argumenta non pigebit hic ſingulatim exhibere, licèt propter frequentes digreſſiones ad alias materias, quàm diligentiſſimè id fieri minimè poſſit: attamen ſi non omnium Aphoriſmorum, ſaltem primi Aphoriſmi ex eiuſdem primis vocibus Hebraicè, & Latinè annotatis, aliqualem etiam totius Capituli notitiam percipiemus. Vnde ſit

Argumentum omnium Capitulorum Miſcnæ.

§. VI.

IAm dictum eſt, quodlibet Miſcnæ Caput ſubdiuidi in alias minores Sectiones, quæ in Talmude Ieroſolymitano, & à Moſe Bar Maijmonis in Præfatione ad Sèder Zeraìm הלכות *Halachòth Lectiunculæ* vocantur, vulgò dicuntur *Miſcnaijòth*, & literis numeralibus tamquam Paragraphis numerantur. Has omnes ſummare difficile admodum eſſet, niſi quis totum opus Miſcnicum Latinum facere vellet. Sed nos contenti erimus, craſſa tantùm Mi-

mestibiles; & de obligatione benedicendi, qua tenentur accumbentes mensæ. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. inc. שְׁלשָׁה שֶׁאָכְלוּ כְּאֶחָד *Sceloscià sceachelù cheechàd Tres qui simul comedunt &c.* Assidentes ad mensam, & comedentes de oblationibus, aut decimis, quomodo se gerere debeant; itemque ritus benedicendi mensæ, si tres, decem, centum, mille, decem millia, aut plures simul comederint. Habent *Miscnaijòth* 5.

Caput 8. אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בּ״שׁ וּבֵ״ה בַּסְּעוּדָה *Ellu deuarim scebèn Beth Sciammài, vVèth Hillèl basseodà Ista sunt quæ controuertuntur inter Scholam Sciammài, & Scholam Hillelis ad refectionem spectantia &c.* Discordant inter se istæ duæ Scholæ in quibusdam leuioribus ceremonijs seruandis in mensa, quænam ex his præponi, vel postponi debeant, in hoc Capite enumerantur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 9. הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנַּעֲשׂוּ בוֹ נִסִּים *Harroèh makòm scenaassù vò nissìm &c. Qui videt locum vbi patrata fuerunt miracula &c.* Tractat de ritu, & formulis benedicendi loca, in quibus Deus aliquod signum operatus est. Nota in hoc nono Cap. *Miscna* num. 5. quanta reuerentia sit exhibenda Ecclesiæ Dei, cùm non permittant ascendere in montem Domus in Templum cum baculo, calceamentis, & crumena לא יכנס לחר הבית לא במקלו ולא במנעלו ולא בפונדתיו: *Non ingredietur in montem Domus cum baculo, cum calceamentis, & cum crumena.* Idipsum enuclea-

Caput 2. incipit הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה *Haiàh korè baThorà Qui legit in Pentateucho &c.* Soluuntur diuersi casus pertinentes ad validitatem eiusmodi precationis *Audi Israël &c.* & an satisfaciat præcepto, si hanc lectionem recitauerit legendo in *Sèpher Thorà* in Pentateucho. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. incipit מִי שֶׁמֵּתוֹ מוּטָל לְפָנָיו *Mi scemethò mutàl lephanàu Quando mortuus deportatur coram ipso, &c.* Assignantur nonnulli casus, quibus absoluitur homo à recitatione prædictæ quotidianæ orationis *Audi Israël &c.* Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 4. incipit תְּפִלַּת הַשַּׁחַר עַד חֲצוֹת *Thephillàth hasciàchar ad chatzòth Oratio matutina vsque ad meridiem &c.* Determinatur tempus, quo fieri debeat oratio, tam matutina, quàm vespertina, quo elapso, an recitatio reddatur irrita. Et an licitum sit, equitando orare, & quomodo fieri debeat oratio, si quis insideat asino, vel in naui stet. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. incipit אֵין עוֹמְדִין לְהִתְפַּלֵּל *En omedìn lehithpallèl &c. Non stant ad orandum &c.* Agit de deuotione seruanda tam in oratione publica, quàm priuata. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. inc. כֵּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפֵּירוֹת *Chetzàd meuarechìn al happeròth Quomodo benedicunt fructus.* Traduntur hic diuersæ formulæ benedictionum super fructus terræ, & alias res co-

Massècheth Codex secundus vocatur פֵּאָה *Peà Angulus* (sati agri) non metendus, sed pauperibus relinquendus ex Leuit. 19. 9. *Cùm messueritis segetes terræ tuæ &c.* Ampliùs de hoc argumento vide Bar Maijmòn suprà pag. 88. Habet Capita 8.

Caput 1. incipit אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁאֵין לָהֶם שִׁיעוּר *E'llu deuarìm sceèn laèm sciùr Istæ sunt res, quæ non habent mensuram &c.* De rebus in Lege præceptis, quarum quantitas, vel mensura non limitatur, sed ex Rabbinorum constitutione sexagesima pars agri sati in *Peà* relinquenda erat pauperibus. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. וְאֵלּוּ מַפְסִיקִין לַפֵּאָה *Veèllu maphsikìn lapeàh Et ista sunt, quæ dirimunt Angulum &c.* Tractat de partitione agrorum, & de eorum magnitudine, vt Legi *Peà de Angulo* subiacere intelligantur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. מַלְבְּנוֹת הַתְּבוּאָה שֶׁבֵּין הַזֵּיתִים *Malbenòth hatteuuàh sceVèn hazeihìm &c. Spatia vacua prouentus, quæ sunt inter olivieta &c.* Tractat de campis, & oliuetis in multiplices portiones diuisis, seruantibus tamen vnitatem secundùm totum; an quælibet ex his portionibus subiecta sit Legi *de Angulo*, an verò totus ager in vniuersum complectens totas hasce Sectiones ad id teneatur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 4. הַפֵּאָה נִיתֶּנֶת בִּמְחוּבָּר לַקַּרְקַע וכו׳ : *Happeàh nittèneth bamechubàr lekarkàa veculle Angulus datur* cleatiùs explicatur in Ghemarà eodem loco pag. 62. b. propè finem. -

לא יכנס אדם להר הבית לא במקלו שבידו ולא במנעלו שברגלו ולא במעות הצרורים לו בסדינו ובפונדתו : *Non ascendet homo in montem Domus cum baculo in manu sua, neque cum calceamentis in pedibus suis, nec cum pecunijs ligatis in sindone suo, & in marsupio suo.* Eadem locutione vsus est Dominus quando discipulos misit ad prædicandum. Confer Euangelium Matthæi cap. 10. 9. Marci 6. 8. Lucæ 9. 3. Quid si Dominus in hac locutione respicere voluerit ad hanc consuetudinem deuotam ascendendi in montem, vbi ædificatum erat Templum Domini? nam qui in Domum Domini ascendere volebant, ijs non permittebatur ferre baculum præ manibus, ne viderentur ascendere armati: neque cum calceamentis, ne apparerent incedere tamquam domini: neque cum marsupio, ne veluti mercatores haberentur. Sic Dominus à suis prædicatoribus omnem suspicionem violentiæ, superbiæ, & auaritiæ, per prohibitionem baculi, calceamentorum, & pecuniæ à mente hominum remouet, licèt istarum rerum licitum vsum absolutè non prohibeat, quia apud Marcum 6. 8. virgam portare permittit. Et apud Lucam 10. 7. ex Euangelio viuere, discipulis potestatem facit, illis verbis: *Dignus est operarius mercede sua.* Pro mercede autem, qui in vinea Domini laborauerunt, acceperunt singulos denarios, Matth. 20. 9. Non igitur pecunia absolutè prohibetur Prædicatoribus Apostolicis. Habet *Miscnaijòth* 5. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 55.

PRIMI ORDINIS ZERAHI'M

poterunt colligere, quandocunque ipsis placuerit. Habet *Mischnaijòth* 8.

Caput 8. מֵאֵימָתַי כָּל אָדָם מוּתָּרִין בַּלֶּקֶט וכו׳: *Meemathài col Adàm mutarin ballèket vecullè. Quando omnibus hominibus liberum est colligere* (aristas in agro) *&c.* Hìc determinatur tempus, quo cuicunque siuè pauperi, siuè diuiti licitum est, fruges, & fructus relictos in agro colligere. Et circa finem recensentur quædam virtutes, ac proprietates, quæ desiderantur in Sacerdotibus, Leuitis, & Israëlitis circa eorum pietatem, & beneficentiam erga pauperes. Habet *Mischnaijòth* 9. Omnes *Mischnaijòth* huius Codicis sunt 69.

PRIMI ORDINIS MISCNÆ ZERAHI'M Codex tertius dicitur דְּמַאי *Demài De re dubia*, an fuerit decimata, nec ne. De quo suprà dictum est. Huiusmodi sunt Capita 7.

Cap. 1. incipit הַקַּלִּין שֶׁבִּדְמַאי וכו׳: *Hakallin scebbademài vecullè. Leuiora, de quibus dubitatur &c.* De leuioribus, & vilioribus fructibus: & an decimandi sint, si dubitetur de illorum decimatione; & alijs, quæ subiecta non sunt iuri huius *Demài*. Habet *Mischnaijòth* 4.

Cap. 2. וְאֵלּוּ דְּבָרִי׳ מִתְעַשְּׂרִין דְּמַאי וכו׳: *Veèllu deuarìm mithasserìn Demài vecullè. Et ista sunt, quæ decimantur Iure Demài &c.* Recensentur fructuum nomina, quæ subiecta sunt huic Legi *Demài Dubietatis Decimationis*; nec plebeio fidendum de decimatione. Habet *Mischnaijòth* 5.

Ca-

tur cum coniunctione fundi &c. Non segetes tantùm; sed & arbores fructiferæ, si in Angulo destinato pro pauperibus consitæ sint, Anguli Iuribus subiectæ sunt, & fructus illarum colligendi sunt à patrefamilias, & pauperibus distribuendi. Vnde de modo, quo colligendi sint, & quomodo distribuendi, an cum delectu pauperum, vel sine, hìc agitur. Habet *Mischnaijòth* 11.

Caput 5. גָּדִישׁ שֶׁלֹּא לוּקַט וכו׳: *Gadìsc scelò lokàt vecullè. Tumulus spicarum, qui non colligitur &c.* Agitur de spicis, quæ sub tumulis decidunt: & de manipulis spicarũ loco motis, & dispersis à vento, an relinquendi sint in vsum pauperum. Habet *Mischnaijòth* 8.

Caput 6. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים הֶפְקֵר לַעֲנִיִּים הֶפְקֵר וּבֵ"ה אוֹמְרִים וכו׳: *Beth Sciammài omerìm Hephkèr laaniim Hephkèr, VÈth Hillel omerìm vecullè. Schola Sciammài dicit: Commune* (præsumptum) *pauperibus, commune est. At Schola Hillelis dicit: &c.* Disputant hæ duæ Scholæ super rem publici Iuris factam, vel præsumptam, an in vtilitatem pauperum tantùm, an verò in vtilitatem pauperum, & diuitum simul cedere debeat. Habet *Mischnaijòth* 11.

Caput 7. כָּל זַיִת שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֵׁם בַּשָּׂדֶה וכו׳: *Col zàith sceièsc lo scem basadè vecullè. Omnis* (arbor) *oliuæ insignis &c.* Tractat de frugibus oblitis in agro, vel in arboribus magnæ existimationis, vt in olea magnæ proceritatis, cuius oliuæ pauperibus non sunt accensendæ, sed dominis olиueti, qui deinde eas

Cap. 3. מַאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמַאי וְאֶת הָאַכְסַנְיָא דְּמַאי וכו' ; *Maachilìn eth haaniìm Demài, Veèth haachsanià Demài vecullè. Comedunt pauperes, & milites rem dubiam decimationis*. Recensentur hi, qui bus permissum est comedere de Demài, veluti sunt pauperes, & milites, qui ordine Regio discurrunt turmatìm per Prouincias. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 4. הַלּוֹקֵחַ פֵּירוֹת מִמִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעַשְׂרוֹת וכו' *Hallokèach peròth mimmì sceenò neemàn al hammaasseròth vecullè. Qui accipit fructus ab eo, qui minimè est fidelis circa decimationes &c.* De rebus venditis, vel traditis à viro, de cuius fide dubitatur, an eas decimauerit, an iterum decimari debeant; & de alijs ad eandem decimationẽ pertinentibus: & quomodo cognoscendum, an aliquis sit fide dignus circa decimationes. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. הַלּוֹקֵחַ מִן הַנַּחְתּוֹם וכו' ; *Hallokèach min hannachthòm vecullè. Qui accipit à præfecto pistorum &c.* Qui à pistoribus massam, seù pastam emit, an ipsa cadat sub Iure *Demài*, & decimanda sit, sicut fit de frugibus terræ: nam pistores non tenentur ad separandam Therumà. Tractat & de alijs venditionibus, quæ fiunt ab ijs, qui fideles fuisse creduntur, vel parùm fidendum, de illorum diligentia in rebus decimandis, ac proindè an eæ iterum debeant decimari, veluti *Demài*. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 6. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה וכו' ; *Hammekabèl sadè vecullè. Recipiens agrum &c.* Conducens agrum ab Israëlita, vel ab alienigena, vel Hæretico, quomodo de frugibus ipsius facienda sit decimatio. Item de Sacerdote, & Leuita conductoribus agrorum Israëlitarum, an & ipsi teneantur seruare Legem *Demài*, *Therumà*, & *Decimationis*. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 7. הַמְזַמֵּן אֶת חֲבֵירוֹ וכו' ; *Hammazmìn eth chauerò vecullè. Qui inuitat socium suum &c.* Agitur de ijs, qui inuitantur ad prandium; & de eo, quod recipitur cum formidine, & dubitatione, an fuerit decimatum, nec ne. Habet Miscnaijòth 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 53.

PRIMI ORDINIS ZERAI'M

Codex quartus dicitur כִּלְאַיִם *Chilàim Mixtiones Heterogeneorum*. De illius argumento iam suprà dictum est pag. 88. Habet hic Codex Capita 9.

Primum Caput incipit הַחִטִּים וְהַזּוּנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה וכו' ; *Hachittìm vehazunìn enàn chilàim ze bezè vecullè. Triticum, & zizania, seù vicia inter se non sunt heterogenea &c.* Tractat de frumenti, aliorumque fructuũ generibus, & quæ eiusdem speciei censeantur, vt inter se seminari, aut inseri possint. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 2. כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר וכו' ; *Col seàh sceièsc bò ròuaa mimmìn achèr vecullè. Omne satum, seù mensura aridorum, quæ continet quartam partem alterius speciei &c.* vt simul in eodẽ agro seminari possit, quid sit opus facto? De quantitate agrorum, vt in his heterogenea serantur sine Legis

in-

hù Aris vecullè. Quid est Aris &c. Declaratur, quid per vocem *Aris* sit intelligendum, & dicitur quòd *Aris* sit lineata series quinque vitium maceriæ, vel sepi vineæ adherentium altitudinis palmorum decem; vel si eiusmodi vites sint plantatæ in fossa decem palmorum altitudinis, & quatuor latitudinis, eique ex latere adhęrentes recipiunt culturam quatuor cubitorum circumquaque. De hisce Areolis ex vitibus in vineis instru-ctis, & quomodo in his semina iactari possint, pertractatur. Habet *Miscnaijòth* nouem.

Caput 7. הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ וכו׳: *Hammaurich oth hagghèphen baàretz vecullè. Qui propagat vitē in terra &c.* Tractat de propagatione vitium vetularum, vt sic propagines vineæ conseruentur; an semina spargi possint super fossam terra repletam, in qua propagines ipsæ absconditæ sunt, & quomodo. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 8. כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין מִלִּזְרוֹעַ וכו׳: *Chilè Hacchèrem asurìn millizròaa vecullè. Heterogenea vineæ prohibita sunt serere &c.* Quæritur, an etiam prohibitum sit, ea conseruari, ex eis vtilitatem percipi, aut in cibum assumi. Vbi de commixtione animalium diuersarum specierum inter se, & de vtilitate ab eis aliquo modo, vel in agro sub iugo, vel alibi vspiam percipienda, eadem ratione pertractat. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 9. אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים וכו׳: *En asur misciùm Chilàim elà tzèmer*

iniuria pertractat. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 3. עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה טְפָחִים עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים וכו׳: *Arugàh scehì sciscià tepachìm al sciscà tepachìm, vecullè. Areola quadrata palmorum sex in quolibet latere &c.* Si huiusmodi areola daretur, in ea seri possent quinque diuersarum specierum semina, quatuor in quatuor lateribus, & vnum in medio. De hisce heterogeneis seminibus in Areolis iactandis, tractatur; & quomodo id faciendum sit, ostendit. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 4. קָרַחַת הַכֶּרֶם וכו׳: *Korachàth hacchèrem vecullè. Caluitium vineæ &c.* Schola Sciammài dicit 24. cubitorum; & Schola Hillelis ait 16. cubitorum. Tractatur de spatio in medio vineæ sine vitibus reperto: nam ipsis exsiccatis, & euulsis, si spatium incultum relictum fuerit, quod Caluitium vineæ nuncupant; quæritur, quanta debeat esse illius spatij quantitas, vt in ea sit licitum, semina proijcere. Tractat etiam de distantia vitium à sepe vineæ, & inter se seruanda: & vtrum inter vites iactari possint legumina, & olera. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 5. כֶּרֶם שֶׁחָרַב וכו׳: *Chèrem scecharàu vecullè. Vinea quæ est deuastata &c.* Quænam vinea dici debeat vastata; quænam conditiones requirantur, vt vinea nomen vineæ conseruet; & quomodo in vinea deserta seminari possit: vbi & de oleribus inter vites satis, & de pergulanis agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 6. אֵיזֶהוּ עָרִיס וכו׳: *Eze-*

arant agrum arboribus fructiferis consitum &c. Agit de sexto anno, & an in eo terra arari possit, & quousque licitum sit, si in ea fructiferæ arbores inueniantur: & quid agendum, si in eodem fundo non vnius, sed diuersorum dominorum arbores fuerint. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. עַד אֵימָתַי חוֹרְשִׁין בִּשְׂדֵה הַלָּבָן וכו׳: *Ad emathài chorescìn bisdè hallauàn vecullè. Quousque arant agrum album &c.* Tractatur an in anno sexto licitum sit arare agrum satiuum, & absque arboribus; vel arbores fructiferas, aut hortum cucurbitarum, & cucumerum stercorare, aut fodere, & his similia. Habet *Miscnaijòth* decem.

Caput 3. inc. מֵאֵימָתַי מוֹצִיאִין זְבָלִים וכו׳: *Meemathài motziìn zeualìm vecullè. Quando educunt stercora &c.* De agrorum stercoratione agitur, & de loco, vbi fimum reponi solet, & de alijs ad hæc spectantibus, & an fieri possint anno sexto. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 4. incip. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים וכו׳: *Barisciona haiù omerìm vecullè. Olim dicebant &c.* Antiquitùs solebant homines colligere ligna, lapides, & olera in agro alieno, ac in suo; sed crescente hominum malitia, vnusquisque abstinuit à re aliena, nec licitum amplius fuit ex agro non suo sibi parare necessaria, vel ligna, vel lapides, vel olera, vel quidquam aliud. Ager ceduus seri potest in exitu anni 7. melioratus anno sexto an illius fructus

mer vpisctìm vecullè. Nullum prohibetur ratione heterogeneorum, nisi lana & linum &c. Heterogeneorum non est aliquid prohibitum in vestitu vulgari, in Sacerdotali, & in immunditia plagarum, nisi tantùm lanæ & lini. An in serica veste detur Heterogeneũ. An in linteis veluti, abstersionis manuum, capitis, totius corporis; vel etiam in linteis, quibus inuoluuntur libri Legis, decernitur. An item in operimento mortuorum; & in clitellis iumentorũ. Explicatur etiam illa Sacræ Scripturæ vox, qua prohibetur (Leuit. 19. 19. & Deuter. 22. 11.) indui vestem שַׁעַטְנֵז *Sciaatnèz Contextura* è lana, linoque pariter. Hæc in Miscnà 8. in tres dictiones resoluitur; in שׁוּעַ *Sciòa Leue, molle,* טָווּי *Tauui netum,* & נוֹז *Noz filum tortum,* quasi diceret: ne induas vestimentum, cuius fila leuia, pura, neta, & torta; id est duplicata, sint lana, & lino. Habet *Miscnaijòth* 10. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis 76.

PRIMI ORDINIS ZERAI'M Codex quintus vocatur שְׁבִיעִית *Sceuiìth Septimus.* Tractat de septimo anno intermissionis culturæ Terræ promissæ, qui *Sabbathum Terræ dicebatur*, ex Leuit 25. 6. & *Intermissionis* ex Deuter. 15. 1. Fructus Terræ huius anni spontè nascentes cedebant in vsum pauperum, & residuum comedebant animalia, ex Exod. 23. 11. De hoc vide, quid dicat R. Moses Ægyptius suprà ad pag. 89. Habet Capita 10.

Cap. 1. inc. עַד אֵימָתַי חוֹרְשִׁין בִּשְׂדֵה הָאִילָן וכו׳: *Ad emathài chorescìn bisdè hailàn vecullè. Vsquequo*

cap. 7. *Miſcnà* 1. vbi הַדִּנְדָּנָה *Haddindanà Mentha* numeratur inter olera, quæ ſubiecta ſunt legi anni ſeptimi, & conſequẽter decimationi, ſicut & שֶׁבֶת *Scèueth Anethum* altera ſpecies hortenſium, quæ item ſubiecta eſt decimationi. Ita R. Salomon Cod. *Okatzìn* capite 3. *Miſcnà* 4. השבת מן ירק ומתעשר זרע וירק: *Anethum* (inquit) *eſt olerum ſpecies & decimatur ſemen, & olus.* De quo in Cod. *Peà* cap. 3. 2.

Et inter quæ decimantur Iure *Demài* numeratur הַכַּמּוֹן *Haccamòn Cyminũ* Cod. *Demài* c. 2. *Miſcnà* 1. Itaq; non improbantur à Chriſto huiuſmodi decimationes, ſed præpoſterum ſtudium Phariſæorum reprehenditur, cùm grauiora Legis reliquerint, iudicium ſcilicet, miſericordiam, & fidem: hæc oportuit facere. & illa, quæ minora erant, non omittere, quia per canonem Eccleſiaſticum ſancita erant, & ideò obſeruanda, ex Matth. cap. cit. ver. 2.

Caput 8. כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית וכו׳: *Chelàl gadòl amerù baſceuiìth vecullè. Regulam vniuerſalem tradiderunt de anno intermiſſionis &c.* Traditur quædam regula generalis ad cognoſcendum ea, quæ anno ſeptimo intermiſſionis ſpontè naſcuntur, quomodo in vſus hominis, vel iumentorum conuerti poſſint: nam ſi quæ ad cibum hominis appropriata ſunt, veluti eſt triticum, ex ijs non faciunt emplaſtrum pro homine. Agitur etiam de comeſtibilibus ſexto anno natis, an licitum ſit ea vendere nec ne. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 9. הַפִּיגָם וְהַיִּרְבּוּזִין וכו׳: *Ha-*

comedi poſſint anno intermiſſionis. An etiam licitum ſit nouale, vel hortum conducere à Gentili in anno ceſſationis. Item, quando permiſſum ſit, fructus anni intermiſſionis comedere: Et an licitum ſit, eodem anno ligna cedere, & alia huiuſmodi. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Caput 5. בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית וכו׳: *Benòth ſciùach ſceuiìth vecullè. Ficus albæ intermiſſionis* (anni) *&c.* De fructibus, qui interpollatis annis proueniunt ad maturitatem, quomodo circa illos agendum ſit in ſeptimo anno intermiſſionis. Habet *Miſcnaijòth* 9.

Cap. 6. שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַשְּׁבִיעִית וכו׳: *Scialòſc aratzòth laſceuiìth vecullè. Tres regiones, Intermiſſionis &c.* Tractat de tribus regionibus Terræ promiſſæ, & an omnes ex his quieſcere debeant anno ſeptimo intermiſſionis, vel ex his aliquæ colendæ ſint, & an ex fructibus illarum veſci liceat, & huiuſcemodi ſimilibus. Habet *Miſcnaijòth* 6. Quænam autem ſint iſtæ tres regiones Terræ promiſſæ, ibidem deſcribuntur, ſecundùm diſtinctionem notam ſub Templo ſecundo.

Caput 7. כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בַּשְּׁבִיעִית וכו׳: *Chelàl gadòl amerù baſceuiìth vecullè. Regulam Vniuerſalem tradunt* (de anno) *Intermiſſionis ſeptimo &c.* Traditur quædam regula generalis ad cognoſcendum ea, quæ ſubiecta ſunt ſceuiìth anno ſeptimo requiei, & cur, & quando è domibus eadem ſint remouenda. Habet *Miſcnaijòth* 7. Quod dicitur à Chriſto apud Matth. 23. 23. *Qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum &c.* idipſum habetur in hoc

bita persoluere. Vbi de פרוזבול *Perozbòl* agitur, de quo vide in II. Parte pagina 787. col. 2. & sequentibus. Hoc Caput habet *Miscnaijòth* 9. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 89.

PRIMI ORDINIS ZERAHI'M Codex sextus vocatur תְּרוּמוֹת *Therumà Eleuatio*. Agitur de oblatione quinquagesimæ partis fructuum terræ Sacerdotibus exhibenda; vnde à plęrisque vox תרומה *Therumà* exponitur תְּרֵי מִמֵּאָה *Terè mimmeà Duo de centum*, quamuis pauperes de sexaginta vnum darent, cùm ditiores de quadraginta vnum dedissent: nam hæc erat quædam oblatio legalis, sed eius mensura, aut æstimatio erat spontanea, cùm non decerneretur in Lege. Vocabatur תְּרוּמָה גְּדוֹלָה *Therumà ghedolà Oblatio magna; quia*, vt ait Moses Ægyptius suprà relatus, מפני שהתרומה היא מתנה ראשונה שמוציאן מן הזרע: *Therumà erat primum donum, quòd ex seminibus proferebatur*. De ea vide infrà sequenti Codice. Habet Capita 11.

Caput 1. חֲמִשָּׁה לֹא יִתְרוֹמוּ וכו׳: *Chamiscià lò ithròmu veculle. Quinque sunt, qui non eleuant &c.* Recensentur omnes, qui inhabiles sunt ad huiusce Therumę oblationem offerendam, vti sunt surdi, stulti, paruuli, & similes. Item, de rebus ineptis ad offerendum, & de ijs, qui malè offerunt, sed validè, & de huiusmodi alijs. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. אֵין תּוֹרְמִין מִטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא וכו׳: *En Toremin mita-*

Haphegàm Vehairuozin Veculle. Ruta & Asparagus &c. De herbis simul hortensibus & agrestibus veluti ruta, asparagus, portulaca, coriandrum, apium, eruca &c. si anno septimo Intermissionis extra hortum spontè enascantur, liberę sunt à decimis; & à quolibet in vsum cibi recipi possunt. Agitur & de tribus regionibus terræ promissionis, sed alia diuisione, & diuersa ratione ab ea, quæ suprà cap. 6. assignata fuerat: nam ibi facta est diuisio secundùm quod possederant illi, qui ascenderant è Babilone, vel ex Ægypto, vt ex illarum frugibus comedere possent anno intermissionis; at hic secundùm diuersam situs positionem fit diuisio; itaut alia sit Iudæa, alia sit regio trans-Iordanica, & alia Galilæa, quarum singulæ in alias tres minores tres regiones subdiuidi voluerunt, in planitiem, in montanam, in maritimam. De his regionibus fit mentio apud Matthæum 4. 25. & Marc. 3. 8. Vide Talmud Ierosolymitanum Cod. *Sceuiith* capite שלש ארצות pag. 36. hac tantùm intentione, vt בִּיעוּר *Biur Remotio* seruetur; quotiescunque enim supradictarum herbarum species in agris trium istarum regionum non reperiuntur, si in hortis interim crescant, illicitæ decernuntur ad esum, & è domibus sunt remouendæ. Habet hoc Caput *Miscnaijòth* 9.

Caput 10. שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטֶת אֶת הַמִּלְוָה וכו׳: *Sceuiith mesciamèteth eth hammalua vecullè. Annus septimus intermissionis intermittit mutuò acceptum &c.* Recensentur quamplurimi casus, quibus infra hunc annum intermissionis non tenentur debitores de-

ginta, vel de triginta dare vnum; mediocres verò solebant de quinquaginta dare vnum; & auari de sexaginta dabant vnum. Agitur etiam de eo, qui mittitur ad eleuandam Therumam, quomodo se gerere debeat, & de alijs rebus ad Therumam pertinentibus. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 5. סְאָה תְרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנָּפְלָה וכו׳׃ *Seà Therumà temeà scenaphelà vecullè. Satum Therumæ immundæ, quæ cecidit &c.* In hoc Capitulo proponuntur diuersi casus circa Therumam, quæ casu cadit, & miscetur cum alijs rebus, siuè profanis, siuè sacris, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 6. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה שׁוֹגֵג וכו׳׃ *Haochèl Therumà sciogbègh vecullè. Qui comedit Therumà oblationem per errorem &c.* Tractat de his, qui per errorem de Therumà comedunt, ad quam pœnam teneantur. Regulariter condemnantur ad soluendum sortem, & insuper quintam partem. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 7. הָאוֹכֵל תְּרוּמָה מֵזִיד וכו׳׃ *Haochèl Therumà mezìd vecullè. Qui comedit Therumà oblationem malitiosè &c.* Tractat de his, qui per contemptum, & superbè de hisce oblationibus comedunt, quibus pœnis mulctari debeant. Tenentur restituere sortem, sed non datur recompensatio quintæ partis, quia delictum est graue, nec re leui expiandum. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 8. הָאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה אוֹכֶלֶת בִּתְרוּמָה וכו׳׃ *Haiscià sceha-tabòr al hattamè vecullè. Non offerunt rem mundam pro immunda &c.* Non debet fieri permutatio in hisce oblationibus, nec pro re immunda res munda, & idonea offerri, nec vice versa: quod si fiat malitiosè, nil esse factum decernitur. Offerendæ sunt res eiusdem speciei, si fiat rerum commutatio: integræ, non dimidiatæ, vt dimidia maioris cepæ pars pro integra minori cepa. Regula datur generalis: Quicquid est heterogeneum, vnum pro alio non offertur, quamuis sit vtrumque idoneum,& bonum, licèt fiat hæc commutatio pro alia re mala: omne autem quod non est heterogeneum, cum aliquo item non heterogeneo licitum est commutare,& offerre bonum pro malo; non autem malum pro bono &c. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. הַתּוֹרֵם קִישׁוּת וְנִמְצֵאת מָרָה וכו׳׃ *Hattorèm kisciòth Venimtzèth maràh vecullè. Qui offert cucumerem, & inuenitur putris &c.* Si quis eleuet ignoranter ex massa fructuũ aliquem illorum intrinsecùs commaculatum, putridum, amarum, acidum, vel quid simile, decernitur, quid fieri debeat in hoc casu, & alijs similibus, qui comprehenduntur in hoc Capite. Cuius *Miscnaijòth* sunt 9.

Caput 4. inc. הַמַּפְרִישׁ מִקְצַת תְּרוּמָה וּמַעַשְׂרוֹת וכו׳׃ *Hammaphrìsc miketzàth Therumà vmaaßròth vecullè. Qui separat partem oblationis Therumæ, & decimarum &c.* Tractat de mensura *Therumæ*; & quamuis ex Lege nulla assignetur mensuræ quantitas, attamen liberales solebant de quadra-

hammureias vecullè. Non ponunt paladtham ficuum, ficumque aridam intra salmuriam &c. Decernitur non licere misceri Therumam oblationem cum oleo ex piscium ossibus extracto, iure, aut alio liquore, quo res oblata corrumpi possit, idque diuersis exemplis illustratur. Habet *Miscnaijòth* 10. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 101.

PRIMI ORDINIS ZERAI'M

Codex septimus dicitur מַעַשְׂרוֹת *Maasseròth Decimæ*, quia de decimis dandis Leuitis in eo agitur. Hic incongruum non erit, si paulò prolixiùs de oblationibus, decimis, donis, & eleemosynis in Lege præceptis scribamus, seriemque & ordinem non secundùm quod in Miscnà reperitur, sed secundùm quod rerum natura deposcit, apponendo. Itaque -

Primò veniunt בִּכּוּרִים *Biccurim Primitiæ*. Cùm enim paterfamilias, vel colonus in agro, vel vinea primum fructum vidisset maturum ex ficubus, vuis, malogranatis, oleis, dactylis, frumento, tritico, hordeo, zea, siligine, & auena, ligabat iunco, atque dicebat: הרי אלו בכורים *Esto hic pro primitijs*. Et in his mensura non requirebatur.

Secundò לֶקֶט *Lèket Collectio*. Cùm fructus colligebantur, vel segetes metebantur, ea, quæ inter colligendum vel metendum cadebant, vetitum erat iterùm colligi, sed ad vsum pauperum dimittebantur.

Tertiò פֵּאָה *Peà Angulus*, de quo vide suprà pag. 107.

Quartò שִׁכְחָה *Scechachà Obliuio*. Quan-

haiethà ochèleth hatherumà vecullè. Mulier, quæ comedit de Therumà &c. Tractat de muliere, quæ fuerat vxor Sacerdotis, an post mortem viri sui licitè possit de *Therumà* comedere; & de alijs omnibus mulieribus, quæ aliquando licitè comederunt: vtrum semper eis remaneat hæc facultas comedendi de Therumà, oblatione sacra. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 9. הַזּוֹרֵעַ תְּרוּמָה שׁוֹגֵג יוֹפַךְ וכו׳ ; *Hozorèa Therumà sciogh ègh iuphàch vecullè. Qui seminat Therumà oblationem* (seminis) *ignoranter, inuertit* (terram, vt semen nasci nequeat) *&c.* De seminibus Sacerdoti oblatis agitur; quæ si per ignorantiam seminentur, adhibendum est omne studium, ne nascantur: quòd si nata fuerint, superarandũ est, vt nata pereant. Si per malitiam, vel contemptum sata fuerint, crescere permittuntur. Permittitur etiam vt crescant, si per errorem, vel per malitiam à depositario *Therumòth* oblationum serantur; & hoc ne oblationes sacræ corrumpantur. De his, & alijs spectantibus ad Therumam satam pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 10. בָּצָל שֶׁנְּתָנוֹ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים וכו׳ ; *Batzèl scenethànu betòch adascìm vecullè. Cepa posita in medio lentium &c.* Tractat de Therumà oblatione immixta rebus profanis, & quid de his Iura decernãt. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 11. אֵין נוֹתְנִין דְּבֵילָה וּגְרוֹגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוּרְיָיס וכו׳ ; *En notenin deuelà vghroghèreth letòch*

eximebant, & Sacerdotibus dabant, & hęc à Scriptura ibidem vocatur *Maaſsèr min hammaaſsèr Decima è decima*. Et hęc eſt decima, quæ vulgò dicitur *Therumàth maaſsèr Oblatio decimæ*; & non decima ſecunda. Leuitæ enim ſemel tantùm à Colono decimam recipiebant. Colonus autem maſſam frumenti pro Leuitis decimatam iterùm decimabat; ſed eiuſmodi decimam ſibi reſeruabat, & hæc vocabatur *Decima ſecunda*: quæ ſi erat ex rebus, quæ ſeruando ſeruari poſſent, Ieroſolymis comedebat, ſi verò ſeruari non poſſent, & iter longinquum adeſſet, commutabat in pecuniā, quam linteo ligabat, neque licitum erat in alios vſus eam inſumere, ſed eandem intra portas Ieruſalem (non tamen in atrio Templi) in cibos expendebat, & comedebat cum domo ſua, Leuitis, pauperibus, viduis, & orphanis: Hoc quidem probatum remanet à loco Deuter. cap. 14. 23. & ſeqq. allato à Buxtorfio, ſed ex eo nihil pro Buxtorfio; cùm ibidem de decima ſecunda Leuitis danda nullus ſit ſermo: lex enim non loquitur cum Leuitis, ſed cum Iſraëlitis. Enucleatiùs idem explicat R. Moſes Ægyptius in ſua Summa Talmudica lib. 7. *Zeraim Halachòth* מַתְּנוֹת עֲנִיִּים *Mattanòth aniim De donis pauperibus dandis*, cap. 6. vbi omnes oblationes, & decimas, quas Iſraëlitæ Legis ſanctione, ex terræ frugibus eximebant, ſic recenſet.

וזהו סדר תרומות ומעשרות אחר שקוצר זרע הארץ או אוסף פרי העץ ותגמר מלאכתו מפריש ממנו אחד מן החמשים וזהו הנקרא תרומה גדולה ונותנה לכהן ועל זה נאמר בתורה ראשית דגנך תירושך ויצהרך:

ואחר

Quando manipuli in agro obliuione relinquebantur, erat prohibitum illos reaccipere, ſed pro pauperibus dimittebantur. Ex Deuter. 24. 19.

Quintò תְּרוּמָה *Therumà Oblatio*. Purgato enim frumento in area, vel collectis terrę fructibus, eleuabatur quędam portio pro Sacerdote, quæ ſpecioſè vocabatur תרומה גדולה *Therumà Ghedolà Oblatio magna*.

Sextò מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן *Maaſsèr riſciòn Decima prima*, ſublata à toto, v. g. tritici aceruo *magna oblatione*, ſeù *Therumà*, Colonus eundem aceruum decimabat, id eſt decem de centū accipiebāt, & Leuitis dabat. Et hæc decimatio vocabatur *Decima prima*.

Septimò תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר *Therumàth maaſsèr Oblatio decimæ*. Leuitæ ex decimis, quæ eis obuenerant, etiam decimam eximebant, hoc eſt decem de centū, & Sacerdotibus dabant; & vulgò appellabatur *Therumàth maaſsèr*, & à Scriptura מעשר מן המעשר *Maaſser min hammaaſsèr Decima è decima*. Hinc Buxtorfius errare deprehenditur in Lexicis ad vocem עשר, & in recenſione Operis Talmudici in libro de Abbreuiaturis Hebraicis, *Sèder Zeraim* lib. 8. quibus in locis de מעשר שני *Decimis ſecundis* agens, eas dicit eſſe, quas rursùs à Colono accipiebant Leuitæ, & quæ ab ipſis in atrio Templi conſumebantur. Quod quidem verum non eſt: neque loca Scripturæ, quæ ab eo citantur, vllum ſuffragium ei ferunt: non locus Num. 18. v. 26. quia ibi de prima decima agitur, quam Leuitæ accipiebant à filijs Iſraël, & de qua ipſi Leuitæ iterùm decimam

ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה וזהו נקרא מעשר ראשון ונותנו ללוי ועל זה נאמר בתורה כי את מעשר בני ישראל וכו׳, נאמר לבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בני ישראל ׃

ואחר כך מפריש מן השאר אחד מעשרה והוא הנקרא מעשר שני והוא לבעליו ואוכלין אותו בירושלם ועליו נאמר ואם גאל יגאל איש ממעשרו ועליו נאמר עשר תעשר ואכלת לפני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר וגו׳,

Iste est ordo oblationum, & decimarum. Postquam seminum messis completa fuisset, & fructus arborum collecti, & tota operatio absoluta; separabat (Colonus) *ex his vnum ex quinquaginta, & hæc vocabatur Therumà ghedolà Oblatio magna, & illam dabat Sacerdoti; & de hac dicitur in Lege* (Deuter. 18. ver. 4.) Initium frumenti tui, musti tui, & olei recentis tui &c. *dabis ei*.

Deinde (ex eadem massa) *separabat vnum ex decem, & hæc vocabatur Maasèr risciòn Decima prima, dabatque illam Leuitæ; de qua dicitur in Lege* (Num. 18. 24.) *quoniam decimam filiorum Israël, quam eleuabunt Domino eleuationem dedi Leuitis. Filijs enim Leuitarum dictum est: Ecce dedi omnem decimam filiorum Israël*.

Subinde ex residuo massæ separabat (idem Colonus) *vnum de decem, & hæc* (decimatio) *vocatur Maasèr scenì Decima secunda, quæ cedebat* (in commodum) *domini, & quam Ierosolymis comedebat; & de his* (dominis) *intelligendum est illud* (Leuit. 27. 31.) Et si redimendo redemerit vir de decima sua &c. *Et* (Deuter. 14. 22.) Decimando decimabis omnem prouentum seminis tui, qui egreditur ex agro annuatim. (ver. 23.) Et comedes coram Domino Deo tuo in loco quem elegerit &c. Vnde manifestè apparet, quòd Colonus vnicam tantùm decimam, eamque primam dabat Leuitis, & ipse pro se secundam decimam accipiebat, quam Ierosolymis consumebat, vt dictum est. Obserua tamen, quòd in hoc loco Maijmon decimationem peragendam à Colono, seù domino annui redditus tantùm describit, nihil curando de decima decimæ, quam Leuitæ Sacerdotibus dabant; de qua idem Maijmòn singulariter agit in *Halachòth Therumòth, Therumòth Maasèr*. Et in Comment. super *Miscnà* Cod. *Berachòth* capite 7. idem Maijmòn hęc habet loquens de Therumà maasèr.

ואחר כך יקח הלוי המעשר ההוא שנתנו לו ויוציא ממנו חלק מעשרה ויתנהו לכהן וזה נקרא מעשר מן המעשר והחלק שיפריש הלוי נקרא תרומת מעשר ׃

Et postea accipit Leuita decimam illam quæ data est illi, & ex ea eximet decimam (partem) *quam dat Sacerdoti. Et hæc vocatur Maasèr min hammaasèr Decima de decima. Et pars, quam separauit Leuita, vocatur Therumàth Maasèr Oblatio decimæ*. Quid planiùs dici potest? Corrigatur igitur hic locus in Buxtorfio, & pro decima secunda vocetur cũ Scriptura *Decima de decima*, vel cum vulgo *Oblatio decimæ*, seù *eleuatio decimæ*.

Octauò מַעֲשֵׂר עָנִי *Maasèr Anì Decima pauperis*. Quolibet anno Colonus, seù paterfamilias decimam secundam è massa frugum eximebat, sed non quolibet anno tenebatur illam consumere Ierosolymis: nam ex hebdomada annorum septem, quatuor anni destinati erant pro itinere Ierosolymitano, & duo pro pauperibus. Hoc videlicet ordine, vt anno primo, & secundo; item quarto, & quinto cum decimis secun-

dis,

De Decimarum autem mystica significatione vide *Cabalam denudatam* pag. 41 52. & 546.

Sed ad rem nostram: In hoc igitur Codice agitur *De primis Decimis* Leuitis dandis post *Therumà ghedolà* sublatam. Habet Capita 5.

Cap. 1. כלל אמרו במעשרות וכו׳ ; *Chelàl amerù bemaasseròth vecullè*. *Regulam generalem tradiderunt de decimis &c.* Traduntur duæ regulæ generales ad cognoscendum res, quæ subiectæ esse debent huic Iuri Decimarum. Traduntur etiam aliæ regulæ particulares, quibus cognoscuntur fructus perducti ad maturitatem, quo tempore colligendi & decimandi. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. היה עובר בשוק וכו׳ ; *Haiàh òuer basciùk vecullè*. *Qui transit per plateam &c.* Qui è villa veniens, & per plateam transiens, si fructus amicis obtulerit, an qui receperint, nec sciuerint eos fuisse decimatos, possint tutò comedere. Alij consimiles circa dubitationem decimationis fructuum proponuntur casus, & soluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. inc. המעביר תאנים בחצירו וכו׳ ; *Hammaauir teenim bachatzerò vecullè*. *Qui introduxit ficus in atrium suum &c.* An fructus allati à patrefamilias domũ possint comedi absque decimatione; & an operarij aliũ cibum non habentes, neglecta decimatione, hisce fructibus vesci possint. Vbi de atrijs, & alijs locis, in quibus hęc lex decimationis exerceri debeat, vel non, agitur.

dis, vel cum illarum valore Colonus Ierosolymam proficiscebatur. Tertio verò, & sexto domi manebat, quolibet scilicet triennio, vbi ex hisce decimis alebat pauperes, Leuitas, peregrinos, pupillos, & viduas, ex Deuter, 14. 28. Hinc non malè deduci posse videtur origo diuisionis bonorum Ecclesiasticorum in tres vulgatas illas partes, quarum tertiam pauperibus assignant Sacri Canones. Concil. Aurelian. 1. cap. 2. n. 7.

De his omnibus in Miscnà Codd. *Peà*, *Demài*, *Sceuiìth*, *Therumòth*, *Maasseròth*, *Maasèr scenì*, *& Biccurrìm*, & in vtroque Talmùd iisdem Titulis fusissimè agitur. Præterea de eadem materia ex Hebræis perquàm diligentissimè egit R. Moses Bar Maijmonis libro זרעים *Zeraim*.

R. Iacob Bàal Turìm *Tur. Iorè deàh.*

R. Ioseph Carò in *Sciulchàn arùch Tur.* eodem.

R. Moses Mikòtzi in libro *Samàgh*; Et alij quamplurimi ex recentioribus.

Ex Latinis, Augustus Varenius in *Trifolio sacro de primogenitis, primitijs, & decimis.*

Becanus *de Analog. Veteris, & Noui Testamenti* cap. 7. q. 6. pag. 146. & seqq.

Ioseph de Voisin *Obseruat. in Proœmiũ Pugionis Raimundi* fol. 31. & seqq.

Menochius lib. 2. *de Repub. Hebr.* cap. 4. fol 111. & seqq.

Io. Schickardus *de Iure Reg. Hebr.* cap. 4. Theor. 15.

Io. Benedictus Carpzou, Ibidem.

Io. Lightfoot. in *Horis Hebr. & Talmud.* pag. 431. & 574.

Sixtinus Amama *Commentariolo de Decimis Mosaicis*.

eximit Colonus, vel paterfamilias, & ad commodum sui, Leuitarum quoque, & pauperum reseruat: nec eam secundùm præsentis Can. sanctionē, potest vendere, oppignorare, permutare, aut aliquid aliud ad eius pondus Ierosolymis accipere. Mutuo verò munera eiusdem speciei gratis data inter se non interdicuntur, quæ tamen venduntur, an licitum verò sit pecunijs, inde acceptis vti, & quibusnam de causis, ac modis. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. inc. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי נִיתַּן לַאֲכִילָה וכו׳ : *Maasèr scenì nithàn laachilà vecullè. Decima secunda datur ad comedendum &c.* Illæ secundæ decimæ ad alios vsus conuerti non poterant, nisi ad illum, ad quem à natura sunt destinatæ, vt panis ad manducandum, vinum ad bibendum, oleum ad vngendum. Hic de huiusmodi rebus agitur, & de valoris permutatione pecuniarum, & de obolo profano casu permixto cum pecunijs sacris. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. inc. לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵירוֹ וכו׳ : *Lo iomàr Adàm lachaverò vecullè. Non dicet homo socio suo &c.* Non licet has decimas alteri tradere, vt eas Ierusalem asportet; sed per semetipsum afferre debet, vel alius eas gratis portare poterit. Tractat etiam de quamplurimis casibus, qui euenire poterant in Ierusalem, tam quoad pecuniam, quàm quoad fructus etiam existentes in arbore, vel intra, vel extra Ierusalem plantata; cuius rami extenduntur extra, vel intra murum Vrbis, qualenam Iudicium de ijs erit ferendum, & qua pecunia redimendi, & de id ge-

tur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 4. inc. הַכּוֹבֵשׁ הַשּׁוֹלֵק הַמּוֹלֵחַ בַּשָּׂדֶה · חַיָּב וכו׳ : *Haccouèsc hasciolèk hammolèach bassadè chaijàu vecullè. Qui (fructus) condit, & sale elixat in agro, culpa tenetur &c.* Multi casus afferuntur, in quibus de eadem re quis reddi potest reus, si vno modo ea vtatur; vel liber sit, si circa eandem alio modo operetur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Cap. 5. הָעוֹקֵר שְׁתָלִים מִתּוֹךְ שֶׁלּוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שֶׁלּוֹ וכו׳ : *Haokèr sciethalìm mitòch scelò, venoteàh letòch scelò vecullè. Qui eradicat surculos ex suo horto, & eosdem plantat in alio horto pariter suo &c.* Tractat de plantis hortensibus, & alijs plantulis, quæ à Colono transplantantur ab vno in alium locum eiusdem Domini, an subiectæ sint decimationi. Et de non vendendis rebus ijs, qui suspecti sunt de fidelitate rerum decimandarum, quas forsan non decimabunt, vel infideliter decimabunt. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 40.

PRIMI ORDINIS ZERAIM Codex octauus appellatur מַעֲשֵׂר שֵׁנִי *Maasèr sceni Decima secunda*, de quaquàm oportuit, dictum est in superiori Codice. Habet Capita 5.

Caput 1. incipit מַעֲשֵׂר שֵׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ וכו׳ : *Maasèr scenì en mocherin othò vecullè. Decimam secundam non vendunt &c.* Tractat de decima secunda, quam post decimam primam datam Leuitis ex residuo massæ

quinquaginta septem.

PRIMI ORDINIS ZERAIM

Codex nonus dicitur חַלָּה *Challà Placentà*. Post decimas, & alias eleemosynas pauperibus debitas ex fructibus terræ, antequam panes coquerentur ex massa pastæ, tenebantur eximere placentam, quam Sacerdoti offerebant, ex Num. 15. 20. & licèt non determinetur quantitas huiusmodi placentæ, nec à quo eleuari debeat; attamen Rabbini decreuerunt ex 24. partibus, vnam esse auferendam in domibus priuatis: apud verò pistores ex 48. vnam. Hæc à mulieribus etiam hodie solet auferri ex massa conspersionis ad illarum arbitrium, quam postea igni tradunt. Habet Capita 4.

Caput 1. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וכו׳ ׃ *Chamisciá deuarim Vecullè. Quinque res &c.* Determinantur quinque species frugum, ex quibus placenta eximi debeat, hæ sunt 1. חִטִּים *Chittim Frumentũ*, 2. שְׂעוֹרִים *Seorim Hordeum*, 3. כּוּסְמִים *Cusemim Zea*, seù *Spelta*, 4. שִׁבֹּלֶת שׁוּעָל *Scibbòleth Sciuàl Auena*, & 5. שִׁיפוֹן *Sciphòn Secalà*. Omnia ista sub specie frumenti contineri volunt. Numerantur etiam ea, ex quibus necessariò eximi debet placenta, vti sunt לקט *Lèket Collectio*, שכחה *Scechachà Obliuio*, פאה *Peà Angulus &c.* Et agitur de qualitate massæ, ex qua placenta extrahi debet. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 2. פֵּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ וכו׳ ׃

genus alijs. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 4. inc. הַמּוֹלִיךְ פֵּירוֹת מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וכו׳ ׃ *Hammolìch peròth maasèr scenì Vecul. Qui adducit fructus decimæ secundæ &c.* Vendens decimam secundam, vt eam in pecuniam conuertat; vbi sit vendenda, in loco vbi cariùs venditur, an vbi viliùs? Vnde de venditione decimæ secundæ tam numerata, quàm non numerata pecunia plurimi, & varij casus referuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 5. כֶּרֶם רְבָעִי מְצַיְּינִין אוֹתוֹ וכו׳ ׃ *Chèrem reuaì metzaienin othò Vecullè. Vineam quadriennem signant eam &c.* Tractat de vineis nouiter plantatis, quarum fructus tribus primis annis nefas erat tangere, quia præputiati reputabantur; quarto autem anno Domino seruabantur; quinto in vsum dominorum cedebant. De huiusmodi vineis quadriennalibus hic agitur; & de decima secunda vinearum prope Ierosolymam itinere diario plantatarum, asportanda in fructibus, & non in pecunijs. Et in fine exhibetur confessio, quæ coram Domino fiebat à patrefamilias, vel Colono, in qua se adimplesse omnia, quæ Deus circa decimas pauperum, angulum, collectionẽ, omissionem, & alia in Lege præceperat, fatebatur. Hinc dicunt; Israëlitas, & spurios fecisse has confessiones, non autem peregrinos, seruos, & libertos, quibus nulla portio terræ erat. His adiungit R. Meir Sacerdotes, & Leuitas, quamuis ipsi haberent Ciuitates suburbicas, Leuit. 25. v. 34. Habet *Miscnaijòth* 15. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt

quid dicat R. Moses Ægyptius supra ad pag. 89. Arbores enim fructiferæ primis tribus annis post plantationem censebantur præputiatæ, & immundæ, nec de illarum fructibus vesci licebat; de his enim arboribus agitur in præsenti Codice, qui habet Capita 3.

I. Caput incipit הַנּוֹטֵעַ לְסְיָיג וכו׳: *Hannotèa lasseijàgh vecullè. Qui plantat sepem &c.* Arbores si plantantur, vt sepimentum fiat circa vineam, quamuis fructiferæ sint, non sunt obnoxiæ præcepto *Orlà Præputij*. An patres, qui primò ingressi sunt terram Chananæorum, tenerentur ad obseruationem huius præcepti circa arbores iam plantatas? & de alijs similibus casibus ad rem huiusmodi spectantibus agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 2. הַתְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי וכו׳: *Hatherumà vthrumàth maasèr scel demài vecullè. Oblatio, & oblatio decimationis rei dubiæ &c.* Agitur de fructibus arboris præputiatæ, vel de alijs rebus profanis, si permisceantur cum fructibus sacrarum oblationum, an isti profani fiant, vel comedi possint, & quid opus sit facto in his casibus, & alijs similibus. Habet *Miscnaijòth* 37.

Caput 3. בֶּגֶד שֶׁצְּבָעוֹ בִּקְלִיפֵּי עָרְלָה וכו׳: *Bèghed scetzeuaò bkliphè orlà vecullè. Vestis, quæ infecta est colore à corticibus Orlà arboris præputiatæ &c.* Si ex corticibus fructuum arboris præputiatę tingantur vestimenta, comburi debent. Si autem aliquod ex huiusmodi vestimentis hoc modo coin-

וכו׳: *Peròth chutzà laàretz vecullè. Fructus extra terram &c.* Fruges, quæ extra terrã Israëlis nascuntur, & in eam introducuntur, an ex his eximi debeat placenta. Item quid dicendum erit de ijs, quæ in Terra Sancta nascuntur, & extra terram asportantur, an etiam ex his sit eximenda placenta? Et de alijs dubijs circa massam, & farinam placentæ. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. אוֹכְלִין עֲרָאִי מִן הָעִסָּה וכו׳: *Ocbelìn arài min haissà vecullè. Qui comedunt accidentaliter de massa mixta &c.* ad quid teneantur. De alienigena, qui dat Iudæo farinam, vt faciat ex ea massã, an teneatur pręcepto de eximenda placenta; & de alijs quamplurimis casibus similibus. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 4. שְׁתֵּי נָשִׁים וכו׳: *Scetè nascìm vecullè. Duæ mulieres &c.* Si duę mulieres modicam quantitatem massæ subigant, etiamsi altera alteram massam tangat, vel quodammodo ei vniatur, non ob id tenetur aliqua ex his mulieribus placentam eximere. Agit & de mensuris, seù Cabis, quibus massæ farinaceæ mensurantur. Et de regionibus, quæ tenentur ad placentas, vbi aliqua exempla recensentur de quibusdam, qui extra terram existentes, Ierosolymam ascenderunt, munera obtulerunt, sed à Sacerdotibus non fuerunt recepta; quia extra terram habitabant. Habet *Miscnaijòth* 11. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 38.

PRIMI ORDINIS ZERAI'M Codex decimus dicitur עָרְלָה *Orlà Præputium* scilicet arborum. Vide

habbiccurim vecullè. Quomodo separant primitias &c Quibus ceremonijs designari debeant primitiæ, separari, colligi, & solemniter asportari in Templum, præcedente sonitu tympani, & tibiæ, & de modo, quo legenda est Sectio: *Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sum in terram &c.* Deuter. 26. ver. 3. Habet *Miscnaijòth* 12. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 34.

In quibusdam libris *Miscnaijòth* additur quartum Capitulum de *Androgynis*, in quo de diuersis speciebus Hermaphroditorum agitur, & quomodo conuenire possunt viris, & mulieribus; & de eo, qui פעמים quandoque apparet vir, פעמים quandoque mulier, & vocatur טוּמְטוּם *Tometòm Obturatus*. Ita habet editio Veneta anno 385. minoris supputat. Christi 1625. & Amstelodamensis anni ב״י 406. Christi 1646. in 8. Ita & Ghemarà editionis Cracouianæ anni 362. Christi 1602. in fol. Sed editio Constantinopolitana anni 404. Christi 1644. in 8. legit אבל טומטום אינו כן אלא או ספק איש או ספק אשה: *Sed Tometòm obturatus non ita est, sed* ספק *dubium est, an sit vir, vel mulier.*

Cæterùm hoc Capitulum non pertinet ad Codicem *Biccurim*, nec est compositum à Rabbènu Hakkadòsc, sed est ברייתא *Baraijthà Extrauagans Lectio* habita extra Scholam Rabbènu Hakkadòsc, vt notatur in editione Veneta suprà laudata. Vel est תוספתא *Tosaphthà Additamentum* ad Cod. *Biccurìm*, vt dicitur in Miscnà Constantinopolitana. Habet *Miscnaijòth* 5. & sic -

Finit סדר ראשון זרעים *Primus Ordo de Seminibus*, cuius מסכתות *Massachthòth* Codicis sunt 35.

PRIMI ORDINIS ZERAI'M Codex 11. & vltimus vocatur בִּכּוּרִים *Biccurìm Primitiæ*. Tractat de primitijs septem specierum fructuum arborum, quæ gignuntur in Terra sancta; offerendis Domino, iuxta Legem Deuter. 26. v. 2. Habet Capita 3.

Caput 1. יֵשׁ מְבִיאִין בִּכּוּרִים וְקוֹרִין וכו׳: *Iesc meuiìn biccurìm vekorìn vecullè. Sunt, qui offerunt primitias, & legunt &c.* Recensentur ij, qui tenentur offerre primitias, & legere *Parasciam Sectionem* Deuter. cit. ver. 3. *Profiteor hodie &c.* & ij, qui tenentur offerre, sed non legere, & de primitijs fructuum terræ vltra Iordanem non offerendis. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 2. הַתְּרוּמָה וְהַבִּכּוּרִים וכו׳: *Hattherumà vehabbiccurìm vecullè. Oblatio, & primitiæ &c.* De eo, qui comedit ex primitijs, decernitur quidem lethaliter peccare, sed ad nullam pœnam corporalem obligari, nisi tantùm ad restitutionem valoris, & insuper quintam partem. Statuitur etiam discrimen inter oblationem, decimas, & primitias: & de æquiualentia fructuum, tùm arborum, tùm animalium inter se. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 3. incipit כֵּיצַד מַפְרִישִׁין הַבִּכּוּרִים וכו׳: *Chetzàd maphriscìn*

Co-

Codices ſunt 11. פרקים *Perakim Capita* 75. משניות *Miſcnaijòth Paragraphi* 647.

Ordo Secundus vocatur מוֹעֵד *Moèd De Feſtis*. Vide ſuprà pag. 89. & ſeqq.

Huius Secundi Ordinis Codices ſunt 12. qui hoc ordine diſponuntur –

1. שבת ; 2. ערובין ; 3. פסחים ; 4. חגיגה ; 5. יום טוב ; 6. מועד קטן ; 7. ראש השנה ; 8. יומא ; 9. סוכה ; 10. תעניות ; 11. שקלים ; 12. מגילה ;

Huius SECVNDI ORDINIS Codex Primus vocatur שַׁבָּת *Sciabbàth Sabbathum*. Agitur in eo de Sabbatino feſto, quod qualibet hebdomada perpetuò recurrit. Et quid in eo licitum, vel illicitum ſit peragere, explicatur. Habet Capita 24.

Primum Caput incipit יְצִיאוֹת הַשַּׁבָּת וכו׳ ; *Ietziòth haSciabbàth vecullè. Eductiones Sabbathi &c.* Quotnam ſint exitus, ſeù eductiones Sabbathi. Quæ illicita ſint operari veſpere Sabbathi, & quæ permitti poſſint. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 2. בַּמֶּה מַדְלִיקִין וכו׳ ; *Bammè madlikin vecullè. Quibus (rebus) accendunt &c.* Agitur de lucerna Sabbathina, & quibus liquoribus licitum ſit eam accendere, vel quibus prohibitum. Huiuſmodi Sabbathinæ lucernæ accenſio mulieribus præcepta eſt. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 3. כִּירָה שֶׁהִסִּיקוּהָ וכו׳ ; *Chirà ſcehiſſikùha vecullè. Furnulus quem ſuccendunt &c.* Tractat quomodo permittendum ſit, vt cocta edulia calida conſeruentur in furno, ſine læſione Sabbathi. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 4. בַּמֶּה טוֹמְנִין וכו׳ ; *Bammè Tomenin vecullè. In quo recondunt &c.* An eadem edulia recondi poſſint, vel non, & quibus in rebus abdi, vt in die Sabbathi calor aſſeruetur. Prohibent recondi in rebus humidis, vti in fæcibus, fimo, ſale, calce &c. Permittunt in aridis, vti ſtuppa, lana arida, pellibus, & alis columbæ. Habet *Miſcnaijòth* 2.

Caput 5. בַּמֶּה בְּהֵמָה יוֹצְאָה וכו׳ ; *Bammè behemà iotzeàh vecullè. Cum quo animal exit &c.* Tractat de iumentis, & alijs animalibus, quomodo è ſtabulo, aut ouili, & armento, educi poſſint die Sabbathi, & quibus cum rebus. Habet *Miſcnaijòth* 4.

Caput 6. בַּמֶּה אִשָּׁה יוֹצְאָה וכו׳ ; *Bammè Iſcià iotzeàh vecullè. Cum quo mulier exit &c.* Tractat, cum quo mundo muliebri mulieri exire liceat per diem Sabbathi. Et vtrum homini liceat exire cum gladio, arcu, ſcuto, funda, aut lancea, & cæteris huiuſmodi. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Caput 7. כְּלָל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשַׁבָּת וכו׳ ; *Chelàl gadòl amerù beſciabbàth vecullè. Regulam magnam dixerunt de Sabbatho &c.* Traditur regula generalis ad cognoſcendũ, quot peccata committantur, ex tranſgreſſione multorum Sabbathorum; vel quot peccata committantur, ſi plura opera fiant in vno tantùm Sabbatho. Recenſentur

culpæ reum faciunt, & quæ à culpa liberant. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 12. הַבּוֹנֶה כַּמָּה יִבְנֶה וִיהֵא חַיָּב וכו׳ : *Habbonè chammà iunè vihè chaijàu vecullè. Qui ædificat, quantum ædificabit, vt fiat reus &c.* Qui opus, quod remanet, in Sabbato facit, reus eſt: & eſt regula generalis. Item, qui arat, colligit ligna, coquit, purgat ſtabulum, herbam colligit, ſcribit etiam duo elementa Alphabetaria, reus eſt. Si hoc fecerit in aqua, aut alia quacunque re liquida, liberatur, &c. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 13. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה חוּטִין וכו׳ : *Ribbì Elièzer omèr, Haorègh ſcieloſcià chuttin vecullè. Rabbì Elièzer dicit: Qui texit tria fila &c.* Tractat de operibus, quæ fieri poterunt circa texturam, rupturam, & tincturam panni in Sabbatho. Item circa aucupium, & venationem. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 14. שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים הָאֲמוּרִים בַּתּוֹרָה וכו׳ : *Sciemonà ſceratzìm Haamurrìm batorà vecullè. Octo reptilia, quæ in Lege dicuntur &c.* Prohibetur venatio octo reptilium, eorum ſcilicet, quæ numerantur in Leuit. cap. 11. 29. *Muſtela, mus, &c.* reliqua verò reptilia vulnerari permittuntur impunè. Item prohibent muriam facere in Sabbatho, permittunt tamen oleo ſuper aquam impoſito ſalem in aquam conuertere. Non poteſt ſine culpa infirmos dentes quis abluere, vt ſanentur; quod ſi ex aceti comeſtione ſanantur, ſanentur. Vngere ſe oleo ſine cul-

tur etiam quadraginta vno minùs opera principalia, quæ prohibentur fieri in Sabbatho. Habet *Miſcnaijòth* 4.

Caput 8. inc. הַמּוֹצִיא יַיִן כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס וכו׳ : *Hammotzì iàin chedè mezigàth haccòs vecullè. Qui effert vinum, vt poculum miſceri poſſit &c.* Tractat de rebus, quarum quantitas determinatur, quę, ſi die Sabbathi in ea quantitate efferantur, promens reus efficitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 9. אָמַר ר׳ עֲקִיבָא וכו׳ : *Amar Ribbì Akiuà vecullè. Dixit R. Akiuà &c.* Quædam effata Rabbinica eſſe vera, R. Akibà ex Scriptura conatur probare; vti Idololatriam coinquinare, veluti menſtruata inquinat per onus, quia dicitur Iſai. 3. 22. *Diſperge eam ſicut menſtruatam &c.* Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 10. הַמַּצְנִיעַ לְזֶרַע וכו׳ : *Hammatznià lezèrah vecullè. Qui recondit in ſemen &c.* Qui partem ſeminis ſerendi cauſa aſſeruat, & poſtea die Sabbathi promit, reus cenſetur. Et de quibuſdā alijs ſimilibus caſibus, in quibus vel abſoluuntur, vel rei exiſtimantur ſecundùm maiorem, vel minorem quantitatem tranſgreſſionis. Habet *Miſcn.* 6.

Caput 11. הַזּוֹרֵק מֵרְשׁוּת הַיָּחִיד לִרְשׁוּת הָרַבִּים וכו׳ : *Hazorèk mereſciùth haijachìd lirſciùth harrabbìm vecullè. Qui ſpargit* (aliquid die Sabbathi) *ex priuato loco in publicum &c.* Tractat de diuerſis ſpeciebus proiectionum vel lapidum, vel aliarum rerum, quæ fieri poſſunt die Sabbathi; & decernitur quænam ſint illæ, quæ

וְחָמֵשׁ קוּפּוֹת שֶׁל תֶּבֶן וכו׳ ׃ *Mephanin aphilu arbaàh vechamèsc kuphòth scel tèuen vecullè. Expurgant etiam quatuor, vel quinque cistas paleæ &c.* Licitum faciunt expurgare locum, ad hospites suscipiendos discubituros, aut Doctores concionaturos die Sabbathi; fasciculos ramorum in pabulum bestiarum parant; gallinam fugientem vrgent, quamdiu in gallinarium intret; manu ducunt pullos asinarum; mulier manu ducit filium, si tollere iam valet vnum pedem, & sistere alterum; fœminæ obstetricantur in Sabbatho; ligatur vmbilicus; scinditur præputium, & alia ad Circumcisionem necessaria peraguntur. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 19. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לֹא הֵבִיא כְּלִי מֵעֶרֶב שַׁבָּת מְבִיאוֹ בְּשַׁבָּת וכו׳ ׃ *Ribbì Elièzer omèr, Im lo heuì chèli mèreu Sciabbàth, meuiò beSciabbàth vecullè. R. Elièzer dicit: Si non attulit instrumentum* (ad circumcidendum) *vespera Sabbathi, affert illud in Sabbatho &c.* Traditur regula generalis à R. Akibà circa opus, quod impellit Sabbathum, & facit, vt soluatur, & est: Omne opus, quod fieri potest vespera Sabbathi, non impellit Sabbathum; sed opus quod fieri non potest vespera Sabbathi, Sabbathum pellit: ideò omnia, quæ ad circumcisionem pertinent, die Sabbathi faciunt. Notantur quoque ea, quæ circumcisionem remorantur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 20. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹלִין אֶת הַמְּשַׁמֶּרֶת בְּיוֹם טוב

culpa non possunt nisi infirmi, non tamen oleo rosarum, nisi filij Regum sint. Rabbì verò Simeon dicit כל ישראל בני מלכים הם׃ *Col Israèl Benè Melachim hem; Omnes Israëlitæ sunt filij Regum.* Magna prærogatiua Iudæorum! Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 15. inc. אֵלּוּ קְשָׁרִים שֶׁחַיָּבִין עֲלֵיהֶן וכו׳ ׃ *E'lu kesciarim scechaiàuin aleèn vecullè. Isti sunt nodi; propter quos rei fiunt &c.* Tractat de nodis, qui prohibentur fieri, & solui in Sabbatho, vti nodus Camelariorum, & Nautarum. Si vna manu solui possint, permittuntur. Datur regula generalis à R. Iuda: Omnis nodus, qui non est firmus, non fiunt rei illius, si soluatur. Tractat etiam de complicatione vestimentorum, & quomodo liceat sternere lectum à nocte Sabbathi pro Sabbatho, sed non à Sabbatho pro exitu Sabbathi. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 16. כָּל כִּתְבֵי הַקֹּדֶשׁ וכו׳ ׃ *Col chithuè hakkòdesc vecullè. Omnes Scripturæ sanctæ &c.* Tractat de rebus, quæ ab incendio die Sabbathi eripi possint. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 17. כָּל הַכֵּלִים נִיטָּלִין בְּשַׁבָּת וכו׳ ׃ *Col hachelim nittalin beSciabbàth vecullè. Omnia vasa tolluntur in Sabbatho &c.* De vasis, quæ tolli possunt cum eorum ianuis, id est operculis, & capsis, quibus includuntur: de instrumentis tollendis ad vsum victus, vt de malleo ad frangendas nuces, & his similibus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 18. מְפַנִּין אֲפִילוּ אַרְבַּע

בְּרִי יַיִן וכו׳ ׃ *Scioèl Adàm mechauerò çaddè Iaijn vecullè. Petit homo à socio suo cados vini &c.* Quilibet potest petere à proximo suo quicquid indiguerit in Sabbatho, dummodo non dixerit: Mutua mihi; vel Vende mihi vinum, panem &c. potest tamen relinquere ei pallium; & post festum rationem cum eo ineat. Omnia necessaria pro mortuo faciunt die Sabbathi; vngunt, abluunt, dummodo membrum in eo non moueant, alligant maxillam, sed non claudunt oculos mortui in Sabbatho, neque in profestis diebus cum anima exierit, quia putant sic facientem homicidam esse. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 24. מִי שֶׁהֶחְשִׁיךְ בַּדֶּרֶךְ נוֹתֵן כִּיסוֹ לַנָּכְרִי וכו׳ ׃ *Mi sceechscich baddèrech nothèn chisò lannochri vecullè. Cui tenebræ superuenerint in via* (vespera Sabbathi) *si marsupium habeat, dat illud alienigenæ &c.* si secum iter faciat: si non adest alienigena, imponit asino. Quomodo se gerere debeat postquam in atrium peruenerit, tam quoad exonerationem sarcinæ, quàm quoad pabulum parandum coram iumento, gallinis, apibus, columbis. Agit etiam de rescissione votorum ad Sabbathum pertinentium, & his similibus. Habet *Miscnaijòth* 5. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 139.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex secundus vocatur עֵרוּבִין *Eruuìn Mixturæ.* In eo agitur de terminis, limitibus, atrijs, domibus diuersis tam propinquis, quàm longiùs à se distantibus commiscendis, & coniungendis, ac si inter se vnica esset habitatio, ad hoc vt in

טוֹב וכו׳ ׃ *Ribbì Elièzer omèr, tolìn eth hammesciamèreth beiòm tòu vecullè. Rabbì Eliezer dicit: Suspendunt saccum colatorium in die festo &c.* De his, quæ fiunt tempore vindemiæ, vt imponere feces in colatorio, aquas super feces, & huiusmodi, an sit licitum ea in Sabbatho peragere. Itemque de ijs, quæ fieri possunt circa animalium præsepia, vt stramen imponere, fimum remouere, & huiusmodi. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 21. נוֹטֵל אָדָם אֶת בְּנוֹ וְהָאֶבֶן בְּיָדוֹ וכו׳ ׃ *Notèl Adàm eth Benò, vehaèuen beiadò vecullè. Tollit homo filium suum, etiam si lapis* (sit) *in manu illius &c.* Si, quod principale est, non prohibetur in Sabbatho, neque id, quod est accessorium. Sic ducunt puerulum manu ferentem nucem, vel lapidem, & corbem, etiam si sit in ea lapis. Inclinant etiam corbem, vel aliud vas, vt lapis decidat; micas etiã è mensa excutiunt, si sint oliua minores. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 22. חָבִית שֶׁנִּשְׁבְּרָה מַצִּילִין הֵימֶנָּה מְזוֹן שָׁלֹשׁ סְעוּדוֹת וכו׳ ׃ *Chabbìth scenisbarà matzilìn hemenàh metzòn scialòsc seudòth vecullè. Dolium quod confractum est* (in Sabbatho) *educunt ex eo alimentũ trium refectionum &c.* Et permittunt, imò inuitant, vt idem alij faciant. Frangunt dolium, vt caricas ex eo extrahant, & comedant. Ponunt coctile in medio foueæ, vt calor in eo conseruetur. Lauantes se abstergunt linteis, & alia his similia. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 23. שׁוֹאֵל אָדָם מֵחֲבֵירוֹ

tatephìn chùtz min hammàim vmin hammèlach vecullè . Omnibus (rebus) *miſcent , & aſſociant , exceptis aqua & ſale &c.* Intelligitur de mixturis Terminorum quoad iter faciendum die Sabbathi, quæ omnibus rebus fieri poſſunt, id eſt omnes res ſunt aptæ ad huiuſmodi faciendas mixturas, præter aquam, & ſalem: nam de mixturis atriorum alia eſt ratio, quia atria inter ſe miſceri non poſſunt niſi per panem. Habitantes enim in eodem atrio, ſed in domibus diſtinctis, vt de vna in aliam domum, die Sabbathi vtenſilia, & alia ad cibos pertinentia tranſportare poſſint, hanc ineunt rationem; conferunt ſinguli patresfamilias pugillum farinę, inferunt in vas, miſcent, & confundunt; ex qua farinæ mixtione, exiſtimant, omnes illius atrij domus inſimul ita permixtas eſſe ac vnitas, vt vnica tantùm domus cenſeatur, in cuius rei memoriam, aquam farinæ infundunt, ſubigunt, in maſſam redigunt, & ex ea placentam efficiunt, coquunt, & coctam benedicunt, ac reſeruant in loco propatulo, vel in ipſa Synagoga, vt ab omnibus inſpici poſſit. Priuilegia, quæ Erubicæ placentæ attribuunt, in formula benedictionis continētur. Hanc ex libello benedictionum tranſcribere placuit, vt prudens Lector videat, quanta ſit auctoritas Iudæorum, qui in placentula panis, præcepta, quæ eis non præcipiuntur, recludere, eaque ad libitum ſoluere ſe poſſe, exiſtiment. Formula eſt.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על מצות ערוב: בדין יהא שרי לאפוקי ולעולי מבית פלוני לבית פלו׳ ומבית פלונ׳ לבית פלו׳ מעילית לתחתית ומתחתית לעילית ומן החצר לבתים

ומן R

in die Sabbathi res, quæ ad vſum vitæ pertinent, de vno ad alium locū deferri, & aſportari poſſint. Nihil de hoc Iure in Lege habetur. Regi Salomoni Talmudiſtę illud attribuunt. Habet Cap. 10.

Cap. 1. inc: מָבוֹי שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ לְמַעְלָה מֵעֶשְׂרִים אַמָּה יְמַעֵט וכו׳ : *Mauòi ſcehù ghauòah lemaalà meeſcrim ammà iemaèt vecullè. Aditus qui altior eſt 20. cubitis, minuatur &c.* Si introitus oſtiorum in domibus quibuſque ſint altiores 20. cubitis, non poteſt fieri mixtura Sabbathica (quæ fieri ſolet per placentam) niſi minuantur, id eſt redigantur ad breuiorē altitudinem. Determinatur altitudo, & latitudo poſtium. Quomodo caſtra, ſiuè hominum turmæ ſepimentis includi poſſint: an vtenſilijs iumentorum, funibus, arundinibus, & alijs huiuſmodi, ritè cingantur ad hunc finem. In caſtris enim quatuor res permittunt; adducere ligna ex quocunque loco; liberos eſſe à lotione manuū, à דמאי *Demài Re dubia*, & ab ערב *Erùb Mixtura* Sabbathica. Habet *Miſcn.* 10.

Caput 2. עוֹשִׂין פַּסִּין לַבִּירָאוֹת וכו׳ : *Oſsìn pasìn labiraòth vecullè. Faciunt aſſeres ad fontes &c.* Faciunt aſſeres circa fontem priuatum, vt ex eo poſſint homines haurire, & educere aquam in locum publicum, vt hoc modo ex priuato loco publicus fiat; & de alijs eiuſdem generis pertinentibus ad mixturam fontium, & puteorum agitur. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 3. incipit בַּכֹּל מְעָרְבִין וּמִשְׁתַּתְּפִין חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמֶּלַח וכו׳ : *Baccòl meareuìn, vmiſ-*

ſpera Sabbathi quieſcit verſus quatuor mundi plagas; quòd ſi huiuſmodi Terminũ tranſilierit, per 3. cubitos retrocedere non poteſt. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 5. כֵּיצַד מְעַבְּרִין אֶת הֶעָרִים וכו׳׃ *Chetzàd meauerin eth heàrìm Vecullè.* *Quomodo grauidant Vrbes &c.* Tractat de mixtura Vrbium, quomodo per menſurã bis mille cubitorum poſſint inter ſe commiſceri, & quodammodo vniri. Item de modo, quo eędem ſint menſurandæ, vbi incipienda ſit menſura, à quo debeant menſurari, nempè à perito: qua menſura menſurandæ? Fune quinquaginta cubitorum. Et quomodo menſurandæ ſint valles, & montes. Habet *Miſcnaijòth* nouem

Cap. 6. הַדָּר עִם הַנָּכְרִי בֶּחָצֵר וכו׳׃ *Haddàr im hannochri bachatzèr vecullè.* *Qui habitat cum extraneo &c.* Si in eodem atrio, vbi habitat Iudæus, habitet & Gentilis, non poterit ערב *Erùb Mixturam* facere cum altero Iudæo, quia iſtorum domus ſeparantur per interiacentem domum Gentilis; & ob id neque è domo ſua vtenſilia in atrium aſportare poterit Iudæus in die Sabbathi. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Cap. 7. incipit חַלּוֹן שֶׁבֵּין שְׁתֵּי חֲצֵירוֹת אַרְבַּע עַל אַרְבַּע וכו׳׃ *Chalòn ſcebèn ſcetè, chatzeròth arbaà al arbaà Vecullè.* *Feneſtra, quæ eſt inter duo atria quatuor ſuper quatuor &c.* Si duo atria inter ſe contigua fuerint, & inter vtrumque reperiatur feneſtra quadrata, vtrum duæ, an vna mixtura fieri debeat. Item ſi in his duobus atrijs conti-

ומן הבתים לחצר ומכל הבתים שנתנו בעירוב מות לזה לנו ולכל ישראל ׃

Benedictus tu Domine Deus noſter Rex mundi, qui ſanctificaſti nos præceptis tuis, & præcepiſti nobis præceptum mixturæ. Hic erunt habitationes noſtræ, & egreſſiones (vt liceat nobis) *aſcendere de domo in domum: de domo N. in domum N. de ſuperioribus in inferiora, & de inferioribus ad ſuperiora: de atrio in domum, & de domo in atrium. Et de omnibus domibus quæ poſitæ ſunt. In* (Erub) *mixtione huius, & alterius, nobis. & Vniuerſo Iſraëli.* Itaque hanc atriorum mixturam non faciunt, niſi tantùm per panem. Aliam mixturam, quam תבשילין *Teuaſcelin Coctilium* vocant, faciunt per panem, aut per ouum aſſatum, aut coctum aqua. Mixturam autem Terminorũ quacumque alia re faciunt, præter aquam, & ſalem, vt dictum eſt. De his mixturis agitur hìc, & quomodo Termini, ſeù itinera Sabbathica miſceri poſſint inter ſe. Habet *Miſcnaijòth* 9.

Caput 4. מִי שֶׁהוֹצִיאוּהוּ גוֹיִם אוֹ רוּחַ רָעָה וכו׳׃ *Mi ſcehotzihùu goìm ò rùach raà Vecullè.* *Si gentilium quiſpiam, aut malignus ſpiritus &c.* Terminus Sabbaticus conſtituitur bis mille cubitorum ſpatio, ad quem Iudæus pertingere poterit in die Sabbathi; vltra quem egredi non licebit. Si igitur aliquis Gentilis per vim extraxerit Iudæum vltra hunc Terminum, decernitur adhuc eum poſſe quatuor vlnas ambulare. Qui tranſilierit Terminum Sabbaticum, vt aliquem à periculo liberet, reuerti poteſt in locum ſuum. In itinere poteſt quis ſibi conſtituere Terminum Sabbaticum bis mille cubitorum à loco, vbi ve-

in die Sabbathi, vel vice versa, & resoluitur negatiuè, sicut fit de eo, qui vult eodem modo expuere, aut bibere. Tractat etiam de his, quæ licita erant fieri in Templo; & prohibita erant in Vrbe Ierosolymorũ. Habet *Miscnaijòth* 15. Huius Codicis *Miscnaijòth* sunt 96.

ORDINIS SECVNDI *Moèd* Codex tertius dicitur פְּסָחִים *Pesachìm* *Paschata*, vbi de Paschate primo, & Paschate secundo pertractatur, de quibus in Exodo 12. & 13. Deuter. 16. Habet Capita 10.

Caput 1. אוֹר לְאַרְבָּעָה עָשָׂר בּוֹדְקִין אֶת הֶחָמֵץ וכו׳ ׃ *Or learbaà asàr bodekin eth hachamètz vecullè. Luce decima quarta inquirunt fermentatum &c.* Tractat de perquisitione fermentati, facienda die 14. primi mensis Nisàn, cùm adhuc lux est, non tamen ad lumen Solis, aut Lunæ, sed ad lumen candelæ; & de reseruatione panis pro cibo sequentis diei, qua cautela id faciendum, & quot horis, & quomodo reseruandus sit ad comburendum. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. כָּל שָׁעָה שֶׁמּוּתָּר לֶאֱכוֹל מַאֲכִיל לַבְּהֵמָה וכו׳ ׃ *Col sciaà scemuthàr leechòl maachil labehemàh vecullè. Qualibet hora, qua licitum est comedere* (fermentatum, licitum est eo) *cibare iumentum &c.* Elapso tempore permissionis, non est ampliùs licitum fermentato vti, neque intrudi in clibanum, sed debet comburi. Referuntur aliquot casus de pane fermentato Gentilium tempore Paschatis, an eo vti possit Iudæus post peractum Pascha &c. Habet *Miscnaijòth* 8.

tiguis fuerit murus in medio, fossa aut palearium, an vna, vel duabus mixturis associandi sint; vbi & de Torta, per quam facienda est mixtura atriorum, agitur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 8. inc. כֵּיצַד מִשְׁתַּתְּפִין בַּתְּחוּמִין וכו׳ ׃ *Chetzàd misctatephin batechumìn vecullè. Quomodo communicant in confinijs &c.* Assignatur modus, quo communicare debent socij in confinijs, seù Terminis Sabbathicis, vbi assignatur res apta ad עירוב *Erùv Mixturam*, vti *dolium*, & vbi ponendum. Et quomodo possint haurire aquam ex puteo, stagno, aut mari die Sabbathi. Habet *Miscnaijòth* 11.

Cap. 9. כָּל גַּגּוֹת הָעִיר רְשׁוּת אַחַת וכו׳ ׃ *Col ghaghòth hair resciùth achàth vecullè. Omnia tecta vrbis* (sunt) *potestas Vna &c.* Si tecta vnius Vrbis sint æqualiter plana, sub vna licentia sunt, & ab vno ad aliud pergi potest in die Sabbathi sine alia mixtura. Item de atrijs præruptis, & domibus è duobus lateribus dirutis, an perdiderint mixturam. Habet *Miscnaijòth* quatuor.

Caput 10. הַמּוֹצֵא תְּפִילִּין מַכְנִיסָן זוּג זוּג וכו׳ ׃ *Hamotzè Thephillìn machnisàn zug zug vecullè. Educens Thephillìn, introducit ea par par &c.* Tractat, quomodo introducenda sint Thephillìn in Vrbem die Sabbathi, & decernitur par par, id est duo paria, alterum Capitis, alterum brachij posse introduci. R. Gamliel permittit bina bina. An possit homo stans in loco priuato mingere in locum publicum

uè Pesachim vecullè. Vbi consuetudo inualuit operari Vespera Paschatum &c. In regionibus, in quibus vsu receptum est, opera fieri vespere Paschatum, ea fieri permittuntur. Habet *Miscnaijòth* 8. In fine huius Capituli; & loco nonæ *Miscnæ* reperitur quædam בארייתא *Baraijethà Extrauagans* lectiuncula de sex rebus, quas fecerat Rex Ezechias; harum tres commendatæ, & aliç improbatæ ab omnibus fuerunt. Eas esse dicunt, concidisse Ezechiam ossa patris sui super feretrum: Fregisse serpentem æneum: & abscondisse librum Medicinæ, quem ediderat Rex Salomon, & hæc approbata fuerunt. Fregisse valuas Templi, easque misisse ad Regem Assyriorum: clausisse aquas superioris Geon: & intercalauisse Nisàn in ipso Nisàn; & hæc improbata fuerunt: nam intercalatio ista Nisàn in Nisàn error maximus fuit, quia Pascha non in primo Mense post Tekupham Verni temporis, sed in secundo mense necessariò celebrandum fuerat, nempe in secundo Nisàn, contra præscriptum Legis, quo præcipitur, vt in primo mense anni Pascha celebretur. Exod. 12. 2.

Caput 5. תָּמִיד נִשְׁחָט בִּשְׁמֹנָה וכו׳ ׃ *Tamid nischat bismonà vecullè. Iuge Sacrificium mactatur* (hora) *octaua &c.* Quo tempore Sacrificia Paschalia mactanda sint, & quomodo, hic demonstratur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 6. אֵלּוּ דְבָרִים בַּפֶּסַח דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת וכו׳ ׃ *E'lu devarim bappèsach dochin eth haSciabbàth vecullè. Ista sunt, quæ in Paschate impellunt Sabbathum &c.* Tractat de illis re-

Caput 3. אֵלּוּ עוֹבְרִין בַּפֶּסַח וכו׳ ׃ *E'lu òuerin bappèsach vecullè. Ista sunt prohibita in Paschate &c.* Numerantur quædam, quæ nullo modo in ædibus seruari possunt tempore Paschatis; ea sunt 1. כּוּתָּח הַבַּבְלִי *Còthach habbauli Potio*, seù *intinctum Babylonicum*. 2. שֵׁכַר הַמָּדִי *Sechàr hammadì Sicera Meda*. 3. חוֹמֶץ הָאֲדוֹמִי *Chòmetz haadomì Acetum Edomæum*. 4. זֵיתוּם הַמִּצְרִי *Zethùm hammitzrì Zythus Aegyptiacus*. 5. זוֹמָן שֶׁל צַבָּעִים *Zumàn scel Tzeuaim Tinctura Tinctorum*. 6. עֲמִילָן שֶׁל טַבָּחִים *Amelàn scel Tabachim Massa farinacea Coquorum* qua obtegere ollas solebant. 7 קוֹלָן שֶׁל סוֹפְרִים *Kolàn scel Sopherim Colla, glutinum Librariorum*. R. Eliezer addit octauum, nempè תַּכְשִׁיטֵי נָשִׁים *Tachscitè nascim Mundum muliebrem*. Regula generalis est: Vbicumque aliquid farinæ cuiuscumque generis frumenti immixtum est, quia fermentari potest, Paschatis festo in domibus retineri prohibitum est. Cæterùm, si festiuo Paschatis tempore, fermentatum casu repertum sit, comburi debet, vel ad minus mente annihilari. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 4. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעַרְבֵי פְּסָחִים וכו׳ ׃ *Makòm scenahagù laasòth melachà bear-*

primum, & secundum. Quid inter Pascha primum Ægyptiacum, & inter Pascha reliquarum generationum. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 10. עַרְבֵי פְסָחִים וכו׳ ׃ *Aruè Pesachìm vecullè. Vespere Paschatum &c.* Agitur de Cœna Paschali, & de quatuor Calicibus exhauriendis in Cœna. De tribus rebus, quarum mentio fieri debet in accubitu Paschali, nempè פסח מצה ומרור *Pèsach, Matzà, & Maròr, Transitu, Infermentato, & Amarore*. De הלל *Hallèl* recitando, & Cœna perficienda. Habet *Miscnaijòth* 9. Huius Codicis *Miscnaijòth* sunt 88.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex quartus vocatur חֲגִיגָה *Chaghighà Festum.* Tractat de שָׁלֹשׁ רְגָלִים *Scialòsc regalìm Tribus vicibus*, seù *tribus temporibus*, quibus in Ierusalem ter in anno celebrabantur solemnes festiuitates, videlicet *Paschatis, Pentecostes, & Tabernaculorum*, ad quas celebrandas tenebantur Iudæi Ierosolymam ascendere, & sistere se coram Domino, secundùm quod statutum est in Exodo cap. 23. 14 & 17. Hęc solemnis comparitio vocatur *Chaghighà*, de qua in hoc Codice. Habet Capita 3.

Caput 1. הַכֹּל חַיָּיבִין בִּרְאִיָּה וכו׳ ׃ *Haccòl chaijauìn bareijàh vecullè. Omnes tenentur ad comparitionem &c.* Omnes tenebantur comparere ante Dominum in Ierusalem, exceptis surdo, stulto, puerulo, obturato in genitalibus, androgyne, muliere, seruo non manumisso, claudo, cœco, ægroto, sene, & eo, qui suis pedibus ire non poterat. Puerulus autem ille dicitur, qui nisi

rebus, quæ necessario fieri debent tempore Paschali, etiamsi fuerit Sabbathum, quamuis & opera seruilia sint. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 7. inc. כֵּיצַד צוֹלִין אֶת הַפֶּסַח וכו׳ ׃ *Chetzàd tzolìn eth happèsach vecullè. Quomodo assant Pascha &c.* De modo assandi Agnum Paschalem, illumque comedendi. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 8. הָאִשָּׁה בִּזְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ וכו׳ ׃ *Haiscià bizmàn scehì bebèth baalàh vecullè. Mulier tempore, quo ipsa est domi mariti sui &c.* Proponuntur, & resoluuntur varij casus circa eos, qui comedere debent Agnum Paschalē; vti si Ruben maritus Rachelis, & Simeon pater eiusdem, ambo mactent Pascha, siuè Agnum Paschalem pro eadē Rachele, Ruben tamquam maritus, Simeon tamquam pater. Quęritur, cum quo debeat comedere Pascha Rachel, cum marito, an cum patre? Respondet Miscnà: Cum marito, si in domo mariti fuerit, de Pascha mariti comedet; si domum patris adierit Pascha celebratura, & vterque tam maritus, quàm pater pro eadem, Pascha mactauerit, Pascha comedet cum patre &c. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 9. מִי שֶׁהָיָה טָמֵא וכו׳ ׃ *Mi scehaiàh tamè vecullè. Is qui fuerit immundus &c.* Tractat de Paschate secundo, quod erat celebrandum ab ijs, qui in longiori via fuerunt tempore celebrationis Paschatis primi, vel obliti sunt, aut adacti, nec potuerunt suo tempore celebrare; celebrandum erat mense secundo. Quid intersit inter Pascha

de operibus sex dierum coram duobus, aut de Cabala contenta in Curru Ezechielis coram vnico socio. Quod si aliter fecisset, meliùs illi erat si natus non fuisset. Vbi de oblationibus, & purificationibus faciendis pro die festo, & alijs his similibus. Habet *Miscnaijòth* septem.

Caput 3. incipit חוֹמֶר בְּקוֹדֶשׁ מִבִּתְרוּמָה וכו׳ ׃ *Chòmer bakòdesc mibatherumà vecullè. Grauiùs est sanctum, eleuatione &c.* Quæ sancta sunt, veluti Sacrificia, & alia huiusmodi, sanctiora censentur, quàm sit תרומה *Therumà Eleuatio, siuè oblatio.* Ita vt si vasa, quæ diuersas partes habeant, & vna ex his immunda fuerit, alia immunda non censetur pro Therumà asportanda; non autem sic pro re sancta, quia omnes partes vasorum censentur immundæ, si vna ex his immunda fuerit. De his priuilegijs rerum sanctarum super Therumas in hoc Capitulo agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Aduertendum est, quòd hic Codex à R. Mose Bar Maijmonis, vt suprà notauimus, ponitur vltimo loco post alios Codices huius Ordinis Moèd. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 23.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex quintus vocatur יוֹם טוֹב *Iòm Tòu Dies bonus*, id est *dies festus*. Alijs à prima voce Codicis dicitur בֵּיצָה *Betza Ouum,* Tractat de diebus festiuis in genere, & de ijs, quæ licita, vel illicita sunt, in eis peragere, Habet Capita quinque.

Caput 1. בֵּיצָה שֶׁנּוֹלְדָה בְּיוֹם טוֹב וכו׳ ׃ *Betzà scenoledà beiòm tòu Ve-*

nisi à patre manu trahatur, incedere non valet. Probat *Miscnà* ex suprà allato loco Exodi 23. 14. שלש רגלים *Tribus repedationibus* dictis à רגלים *Raglàim Pedibus*, quià proprijs pedibus huiusmodi iter erat absoluendum. Hinc apparet Christi humilitas, qui per omnia non solùm Legis præcepta, sed & constitutiones Seniorum voluit obseruare. Constituunt Rabbini, ex antiquorum præcepto; quòd pater erga filium vsque ad 12. ætatis suæ annum læniter cum eo agat: à duodecimo verò anno, & deinceps, si patris voluntati non obsequens sit, contra eum cum rigore procedat Ghem. Cod. *Chetubòth* c. 4. p. 50. אדם מתגלגל עם בנו עד שתים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו לחיו׃ *Læniter agat homo cum filio suo vsque ad duodecimum annum suæ ætatis. Hinc & vlterius descendat cum eo* (in arenam) *contra vitam ipsius.* Glossa: *Si* (filius) *rebellis fuerit ante 12. annum læniter procedat, postea eum verberibus, & alimenti subtractione castiget.* Christus verò relinquere nobis volens perfectissimæ obedientiæ exemplum, cùm esset puer annorum 12. ascendentibus parentibus suis Ierosolymam in die solemni Paschæ, ascendit & ipse; vt sic & Legis præcepto satisfaceret, & parentum, atque maiorum iussiones adimpleret. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. אֵין דּוֹרְשִׁין בַּעֲרָיוֹת בִּשְׁלֹשָׁה וכו׳ ׃ *En doresein vaaraiòth biscloscià vecullè. Non inquirunt de turpitudinibus in tribus &c.* Quomodo in itinere huiusmodi pedites se gerere debebant. Non enim loqui fas erat de nuditatibus, quarum mentio fit in Leuit. 24. coram tribus peditibus; neque

&c. Non licet in die festo transferre vasa liquorum aliquo instrumento, sed tantùm proprijs manubrijs, & ansis &c. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. מַשִּׁילִין פֵּירוֹת דֶּרֶךְ אֲרוּבָּה בְּיוֹם טוֹב וכו׳ : *Mascilin peròth dèrech arubbà beiòm tòu vecullè. Decutiunt fructus per cataractā in die festo &c.* Permittunt fructus ab arbore excutere in die festo, & eos, licèt decimati non sint, comedere: sed per fenestram, non autem per portam introducunt, vt videantur id casu fecisse, & fame compulsi. Liquoribus supponunt vas, & transferunt de loco ad locum, ne fluant in die festo. Assignatur differentia inter diem festum, & Sabbathum. Habet *Miscnaijòth* 7. Et hic Codex alio in loco statuitur à R. Bar Maijmonis. Omnes illius *Miscnaijòth* sunt 41.

ORDINIS SECVNDI MOED Codex sextus dicitur מוֹעֵד קָטָן *Moèd katàn*, vel קָטָן *Katòn Festum paruum*, seù *Interfestum*, agitur de diebus intermedijs inter primum & octauum diem solemnitatum Paschatis, & Tabernaculorum; qui quidem existimantur sacri, cùm sacra in eis peragant, sed non adeò sacri, vt omnia seruilia opera in eis prohibita sint. Vide quid de eis dicat R. Bar Maijmonis in Procemio *Miscnaijòth* suprà recensito, & in *Sèpher Haijàd*. Habet Capita 3.

Caput 1. מַשְׁקִין בֵּית הַשַּׁלְחִין בְּמוֹעֵד וכו׳ : *Maskìn beth hascialchìn bemoèd vecullè, Irrigant agrum siticulosum in die festo &c.* Agitur quomodo

do

vecullè. Ouum, quod nascitur in die festo &c. Sententiæ Scholæ Sciammài circa ea, quæ permitti, vel non permitti possunt in die festo, Sabbatho non incluso, admodum dissident à sententijs Scholæ Hillelis, veluti ouum natum in die festo an comedi licitum sit, vel illicitum; & alia id genus plurima, quæ in hoc Capite referuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. יוֹם טוֹב שֶׁחָל לִהְיוֹת עֶרֶב שַׁבָּת וכו׳ : *Iòm Tòu scechàl liòth èreu Sciabbàth vecullè. Dies festus, qui contingit vespera Sabbathi &c.* Si dies festus inciderit vespera Sabbathi; quomodo præparandi sunt cibi pro Sabbatho, & in qua quantitate. Itemque si id accidat post Sabbathum, quid faciendum sit, & de quibusdam alijs permissis, vel vetitis fieri in die festo. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 3. inc. אֵין צָדִין דָּגִין מִן הַבִּיבָרִין בְּיוֹם טוֹב וכו׳ : *En tzadìn daghìn min habbiuarìn beiòm tòu vecullè. Non piscantur pisces ex viuarijs in die festo &c.* Non licet piscari in die festo, etiam piscatione domestica. Nec etiam licet edere de venatione facta vespera diei festi. Et an sit licitum extrahere è puteo animal primogenitum die festo prolapsum. Quomodo liceat numerare res in die festo; & an eas ponderare, vel mensurare prohibitum sit? Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. inc. הַמֵּבִיא כַּדֵּי יַיִן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וכו׳ : *Hammeui caddè iàin mimmakòm lemakòm vecullè. Qui adducit cados vini de loco ad locum*

dum iudicari. De sex mensibus, in quibus exeunt Nuncij pro Paschate figendo, Ieiunijs stabiliendis, &c. De duobus mensibus, in quibus profanabant Sabbathum. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 2. inc. אִם אֵינָן מַכִּירִין אותו וכו׳: *Im enàn machirin othò vecullè. Si non agnoscunt illum &c.* De ijs, qui in montibus obseruabant Nouilunium, qui visa phase Lunæ in cacumine montis, igne accenso, socijs in alio viciniori monte existentibus, hoc signo indicabant: & hi eodem modo alijs, & alij alijs, quousque ad omnes huiusmodi signo, Lunæ Phasis notitia perueniret. Verùm cùm idem facerent Cuthæi Hæretici, non quidem suo legitimo tempore, & hoc vt fallerent Iudæos; ideò hic ritus intermissus est; sed medijs testibus Phasis Lunæ comprobata fuit. In hoc igitur Capite, quomodo sint examinandi testes; & de ritu inclamandi à Principe Domus Iudicij מְקוּדָּשׁ *Mekuddàsc Sanctificatus est*, & populo respondente מקודש מקודש *Sanctificatus sanctificatus est* mensis. Et licèt coniunctio luminarium Phasim præcesserit, nihilominùs Calendas sanctificabant, quamuis contrarium sentiat Rabbì Elièzer Bar Tzadòk. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 3. incipit רָאוּהוּ בֵּד״ וְכָל יִשְׂרָאֵל וכו׳: *Raùhu beth din vecòl Israèl vecullè. Viderunt eum Domus Iudicij, & vniuersus Israël &c.* Apud quos esset facultas inclamandi מקודש *Mekuddàsc Sanctificatus*, ostenditur. Tractat & de cornu arietino, quod in principio anni inflari solet, & de conditio-

do liceat in his interfestis diebus irrigare hortos, prata, & arua. Venationibus operam dare, & alia id genus peragere. Prohibetur tamen his diebus matrimonij celebratio, sed permittitur vxoris expulsæ receptio. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. מִי שֶׁהָפַךְ אֶת זֵיתָיו וכו׳: *Mi scehaphàch eth zethau vecullè. Qui voluerit oliuas suas &c.* Quòd licitum sit his diebus interfestis volutare oliuas, ne marcescant; transfundere vinum de vase in vas ne acescat; colligere fructus ne surripiantur, & alia similia eiusmodi facere. Habet *Miscnaijòth* quinque.

Caput 3. וְאֵלּוּ מְגַלְּחִין בְּמוֹעֵד וכו׳: *Veèlu meghalechìn bemoèd vecullè. Et isti sunt, qui radunt se in festo &c.* Numerantur ij, quibus licita est rasura, & lotura in interfestis diebus: & quænam sint scripturæ contractus, quæ licitæ sunt, & quæ illicitæ; & de alijs operibus, quæ permittuntur vel prohibentur in ijsdem diebus. Habet *Miscnaijòth* 9. Etiam hic Codex non in hoc loco ponitur à R. Bar Maijmonis, cuius *Miscnaijòth* sunt 24.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex septim⁹ vocatur רֹאשׁ הַשָּׁנָה *Rosc Hascianà Caput anni.* Ea, quæ ad annum nouum peragendum pertinent, in hoc Codice continentur. Habet Capita 4.

Caput 1. אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם וכו׳: *Arbaà rascè scianìm hem vecullè. Quatuor sunt initia annorum &c.* De quatuor anni principijs in hoc Capite agitur. Item de quatuor anni articulis, in quibus existimant mun-

ctat etiam quomodo idem Summus Sacerdos se gerere debebat in his septem diebus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. בָּרִאשׁוֹנָה כָּל מִי שֶׁרוֹצֶה וכו׳ : *Barisciona col mi scerotzè vecullè. In principio omnis qui volebat &c.* Antiquitùs licebat omnibus sine aliqua speciali licentia auferre cineres de Altari; at posterioribus temporibus non licuit, nisi tantùm ijs, quibus per sortes contigisset. Sic de stationibus, vbi consistebant varij Ministri Altaris, agitur. Habet *Miscnaijòth* septem.

Caput 3. אָמַר לָהֶם הַמְּמוּנֶּה וכו׳ : *A'mar lahèm hammemunè vecullè. Dixit ad eos Praefectus &c.* Non licebat Sacerdotibus Sacrificia offerre, nisi postquàm aurora apparuisset, quæ obseruabatur à speculatore in loco eminenti, & qua apparente, inclamabat: Ecce iam aurora illucescit supra Hebron; & tunc ob Patrum merita ibi conditorum incipiebant offerre Sacrificia. Sic Sacrificiorum ritus hìc expenduntur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 4. טָרַף בַּקַּלְפִּי וְהֶעֱלָה שְׁנֵי גוֹרָלוֹת וכו׳ : *Taraph bekalpì vehelàh scenè goralòth vecullè. Discerpit ex pergameno, & ascendere facit 2. sortes &c.* De sortibus emittendis super hircos, vna Domino, altera Azazelo. De quibus apud Leuit. cap. 16. & de lingua coccinea lanæ, quam ponebant in capite hirci, & quæ in signum peccati dimissi alba fiebat, iuxta illud Isaiæ 1. *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, sicut nix dealbabuntur &c.* Habet *Miscnaijòth* 6.

S Ca-

tionibus in ipso requisitis, vt sit idoneũ ad vsum festiuum: & à quibus licitè inflari debeat. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. יוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וכו׳ : *Iom Tòu scel rosc Hascianà vecullè. Dies festus Capitis Anni &c.* Si dies festus incidisset in Sabbathum, persistente Domo Sanctuarij, inflabant cornu in ea; at in Prouincia non item. Euersa Domo, constituit R. Iochannàn Ben Zaccài, vt id vbique locorum fieri posset, vbi esset Domus Iudicij Senatus; quamuis alij dicant, tantùm id permissum fuisse in Vrbe Iafnè. De ritu inflandi huiusmodi cornu, & alijs ad ipsum pertinentibus casibus hìc peragitur. Habet *Miscnaijòth* 9. Etiam hic Codex aliter collocatur à Rabbì Bar Maijmonis, cuius *Miscnaijòth* sunt 35.

ORDINIS SECVNDI MOE'D

Codex octauus vocatur יוֹמָא *Iomà Dies* emphaticè, per quem intelligitur Dies expiationum peccatorum, vulgò dictus יוֹם הַכִּפּוּרִים *Iom Hachippurim*, de quo Leuit. 23. 27. Celebratur decima die mensis septimi. Huius ritus, & ceremoniæ explicantur in hoc Codice, cuius Capita sunt 8.

Primum Caput inc. שִׁבְעַת יָמִים קוֹדֶם יוֹם הַכִּפּוּרִים וכו׳ : *Sciuàth iamìm kòdem iom hachippurìm vecullè. Septem diebus ante diem expiationum &c.* Summum Sacerdotem septem diebus ante hunc diem separabant ex domo sua, eumque ducebant in cubiculum Assessorum Regiorum, & constituebant ei Vicarium, vt si casu pollueretur, in eius locum subintraret Vicarius. Tra-

Mitznèpheth Cidari, & 4. אַבְנֵט *Aunet Balteo*. Iisdem induebat Sacerdos magnus; insuper 5. חֹשֶׁן *Chòscen Pectorali*, 6. אֵפוֹד *Ephòd Humerale*, 7. מְעִיל *Meil Pallio*, & 8. צִיץ *Tzitz Lamina*. Ista quatuor, instrumenta erant, quibus Summus Sacerdos in interrogationibus, & responsionibus, per אורים ותומים *Vrim & Thumìm Illustrationes & perfectiones*, oraculum recipiebat. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 8 יוֹם הַכִּפּוּרִים אָסוּר בַּאֲכִילָה וכו׳ ; *Iom hacchippurim asùr baachilàh vecullè*. *In die expiationum prohibetur esus, &c.* Tractat de his, quæ prohibita sunt in die expiationum, vti comedere, bibere, corpus abluere, vngere &c. Item de qualitate resipiscentiæ, & an omnia peccata per pœnitentiam remittantur. Habet *Miscnaijòth* nouem. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 61.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex nonus vocatur סוּכָּה *Succà Tabernaculum*; Tractat de solemnitate Tabernaculorum celebranda 15. die mensis *Tiscrì* ex Leuit. 23. 34. in memoriam Tabernaculorum, in quibus per 40. annos habitauerunt filij Israël in deserto. Habet Capita 5.

Caput 1. סוּכָּה שֶׁהִיא גְּבוֹהָה לְמַעְלָה וכו׳ ; *Succà scehì gheuohàh lemaalàh vecullè*. *Tabernaculum, cuius altitudo &c.* De ritibus Tabernaculi construendi, de forma, & reliquis qualitatibus, quibus instructum esse debet, vt

Cap. 5. הוֹצִיאוּ לוֹ אֶת הַכַּף וכו׳ ; *Hotziu lo eth haccàph vecullè*. *Educunt ei cochlear &c.* Tractat de modo, quo debebat offerri incensum in Sacrificijs, fieri sanguinis aspersio, & cætera huiusmodi. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 6. inc. שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים וכו׳ ; *Scenè seirè iom hacchippurim vecullè*. *De duobus capris* (omninò similibus in) *die Expiationum &c.* offerendis, quorum alter erat emissarius in desertum. De modo, quo emittendus erat: & quomodo cognoscebatur, eum in desertum iam peruenisse. Habet *Miscnaijòth* 8.

In fine huius Capitis extat ברייתא *Baraijthà Extranea* parua lectiuncula R. Ismaëlis, qua testatur aliud signum extitisse in Templo, quo cognoscebatur, caprum emissarium iam peruenisse in desertum, & hoc modo faciebant. Ligabant super valuas Templi linguam laneæ coccineæ, & cùm peruenisset hircus in desertum, alba fiebat S. D. (Isai. 1. 18.) *Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur, &c.*

Caput 7. בָּא לוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל וכו׳ ; *Ba lo Cohèn gadòl vecullè*. *Vadit ad eum Sacerdos magnus &c.* De reliquis ceremonijs, quæ fiebant à Summo Sacerdote post functionem hircorum. Item de differentia inter Sacerdotē idiotam vulgarem, & Summum Sacerdotem circa vestimenta; quatuor tantùm induebat Sacerdos idiota, scil. כְּתוֹנֶת *Chetòneth Tunica*, 2. מִכְנָסַיִם *Michnesàim Femoralibus*, 3. מִצְנֶפֶת

Capit 5. inc. הֶחָלִיל חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה וכו׳׃ *Hechalìl chamiscià vescîscià vecullè. Tibia quinque & sex &c.* De Tibia domus הַשּׁוֹאֵבָה *Hascioauàh*, quæ non impellebat Sabbathum. Describitur solemnis processio, quæ ex conclaui mulierum primo die festo Tabernaculorum cum canticis, & instrumentis musicis vsque ad conclaue Israëlitarum procedebat. Tractat etiam de Sacrificio diei festi. Habet *Miscnaijòth* octo. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 53.

Circa atrium mulierum, de quo in hoc loco fit mentio, obseruandum est. Atrium prægrande fuisse in Templo Ierosolymitano pro mulieribus destinatum; centum & triginta quinq; cubitorum in longitudine, totidemque in latitudine, quadratæ figuræ, ex Cod. *Middòth* cap. 2. num. 5. עזרת הנשים *Azaràth hannascim*. In quatuor angulis quatuor cubicula reperiebantur, singulaque 40. cubitorum; hæc contignata non erant. Illud quod ad ortum æstiuum respiciebat, vocabatur לשכת הנזירים *Liscàth Hannezirìm Cubiculum Naziræorum*; ibi enim Naziræi coquebant Sacrificia pacificorum suorum, radebant capillos, eosque proijciebant sub olla. Quod ad ortum brumale positum erat, dicebatur Cubiculum דיר העצים *Dir haetzìm Vermis lignorum*, ita dictum, quòd in eo Sacerdotes polluti vermes diligenter inquirebant in lignis pro igne sacro destinatis: quòd si vermiculus in eis repertus fuisset, tamquam non idonea pro Altari reijciebant. Ad occasum brumale reperiebatur Cubiculum leprosorum,

vt pro solemnitate inseruire possit. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 2. הַיָּשֵׁן תַּחַת הַמִּטָּה וכו׳׃ *Haiascèn tachàth hammità vecullè. Qui dormit sub lecto &c.* Quomodo Iudæus tenetur habitare in Tabernaculo per hebdomadam; & de varijs casibus, quibus Tabernaculum redditur inualidum, & habitatores illius non satisfaciunt huic legali præcepto. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 3. לוּלָב הַגָּזוּל וְהַיָּבֵשׁ פָּסוּל וכו׳׃ *Lulàu haggazùl vehaiauèsc pasùl vecullè. Spatula palmarum furtiua, & arida illegitima est &c.* Agitur de fasciculo ex ramulis trium specierum arborum conficiendo; scilicet ex spatulis palmarum, myrti ramulis, & salicis de torrente; & de malo citreo, quæ ad celebrationem huius festi adhibentur: quas conditiones habere debeant, vt sint idonea ad festum: quomodo contrectari, & ad quas partes officij: & tandem quomodo asseruanda tam in medianis festis inter octauam, quàm in die Sabbathi. Habet *Miscnaijòth* 15.

Caput 4. לוּלָב וַעֲרָבָה שִׁשָּׁה וְשִׁבְעָה וכו׳׃ *Lulàu vaarauàh sciscià, vesciuàh vecullè. Fasciculus Lulàu & Arauà sex & septem &c.* Quot, & quibus diebus contrectari debeat, tam fasciculus prædictus, quàm *Lulàu*. Vbi de fundamentis præcepti eiusdem *Lulàu*, & ערבה *Arauà*, atque libationis aquarum, quæ in ea festiuitate fiebant tam Sabbatho, quàm alijs diebus. Habet *Miscnaijòth* 10.

grait hic locus mulierũ cum loco, vbi præsentata est Beata Virgo, per eum enim ad intima penetralia Templi, vbi Sacrificia offerebantur, & munera, perueniebatur. Itaque in hoc loco obtulerunt parentes B. V. Mariam, tanquàm munus Deo gratissimum. Nec dicendum est, nulli mulieri patuisse adytum ad Altare, neque vltra atrium mulieribus destinatum, eis non licuisse progredi, cùm ex vtroque Testamento contrarium habeamus: etenim mulieres post dies purgationis offerebant in Templo Agnum anniculum, & Turturem, siuè Turtures, & tradebant Sacerdoti, non ad quamcumque Templi partem, sed ad interiorem, ad ostium Tabernaculi Testimonij Leuit. cap. 12. ver. 6. Et Beatissima Virgo MARIA hanc Legem adimpleuit, offerendo Sacerdoti par Turturum, aut duos pullos columbarum, vt apud Lucam cap. 2. ver. 22. & sequentibus. Ergo penetrabant mulieres in secretiores Templi partes. Adde quòd mulier illa pauper misit in gazophylacium duo minuta Matthæi cap. 12. 42. At gazophylacium erat intra adytum Templi, imò ex 2. Reg. 12. 9. habemus, quòd Ioiada Pontifex posuerat gazophylacium ad eleemosynas colligendas ad sarta tecta Templi iuxtà Altare, ad dexteram ingredientium. Ergo licitum erat mulieribus, quæ in atrio proprio residebant in Templo, interiùs ad recondita Templi sacra penetrare. Nec valet dicere, in atrio mulierum nullum cubiculum fuisse, nec licitum mulieribus intra Templi septa pernoctare, cùm fores Templi intùs clauderentur à Sacerdote æditυo, & claues in loco ad hoc destinato ad cate-

rum; & ad occasum æstiuum dicit R. Eliezer Ben Iacobi: Non recordor, ad quid inseruiret. Abbà Sciaùl dicit: Ibi reponebant vinum, & oleum, ideò vocabatur Cubiculum בית שמניה *Beth scemanià Domus olei*. In summis lateribus læue, & planum erat atrium mulierum circumseptum podio, vt mulieres ea quæ inferiùs agebantur, tàm intùs in Cubiculis, quàm extrà in atrio, prospicerent. Viri autem inferiùs manebant, ne mulieribus miscerentur. Hæc ex eodem Codice *Middòth* nuper cit. Hinc patet, cur illa quatuor cubicula contignata non erant, ideò nempè, vt mulieres superiùs, quæ in his agebantur, prospicere possent. Ita Miscnà describit atrium mulierum, in cuius medio addunt quindecim gradus, per quos ad atrium Israëlitarum ascendebatur. Quindecim gradus erant respectu quindecim Canticorum graduum, ita inscriptorum in Psalterio, à Psalmo 120. & seqq. In hoc mulierum atrio celebrabatur illud festiuum tripudium libationis aquæ in festo Scenopegiæ, de quo egimus in II. Parte pag. 195. & 691. cum seqq. In hoc eodem atrio conueniebant mulieres, non solùm ad spectandas publicas functiones, quæ in hoc atrio, & in suis cubiculis fiebant; sed præcipuè ad orandum, & seruiendum Deo in Domo Domini: nam ad hæc præstandum, erant ordinata, vt ex voce עזרה declarat D. Kimchius:

כי כל הבא להתפלל שם בלב שלם נעזר בי׳י אלהיו,
Quoniam eò, quicumque ad orandum corde perfecto ingrederetur, נעזר *auxiliabatur ei Dominus Deus*. Poterat itaque in hoc loco mulieribus destinato recipi, & seruari B. Virgo Maria, quando à parentibus fuit in Templo præsentata: Con-

quod decernitur in Leuit. c. 10. ver. 12. & 13. Cùm enim Sacerdotes comederent תרומתן *Oblationem* ſibi debitam de nocte, vt conſtat ex 1. cap. Cod. *Berachòth*, cum vxoribus ſuis; neceſſe erat, vt vxores Sacerdotum remanerent in Templo cum viris ſuis, atque ità pernoctarent in Templo. Poterant igitur mulieres, quæ à vinculo matrimoniali erant ſolutæ, ſeſe mancipare Dei ſeruitio in Templo, & Parentes filias ſuas eidem ſeruitio tradere ad tempus, vel in perpetuum. Præclarum ſiquidem teſtimonium habemus, mulieres quondam habitaſſe in Templo Domini ex facto Iehoſceuàa, quæ per ſex annos Ioas filium Regis Ochozię abſcondit ſecum in Domo Domini. Habetur hæc hiſtoria 2. Reg. 11. 3. vbi dicitur ויהי אתה בית יהוה מתחבא שש שנים: *Fuitque cum ea in Domo Domini abſconditus ſex annis*. Et 2. Paralip. cap. 22. 12. Quòd autem poterant parentes filias, & illarum virginitatem in holocauſtum offerre Deo, probant ipſi Rabbini exemplo Iephte Iudic. 11. 39 qui vouerat ſe velle Deo offerre in holocauſtum eum, qui primus è domo ſua egreſſus fuiſſet in occurſum ſibi reuertenti cum pace. Occurrit ei vnigenita filia ſua, quam obtulit in holocauſtum, non illam occidendo, & ſuper Altare cremando, ſed virginitatem ipſius Domino conſecrando, eamque domi recludendo tamquam in Monaſterio, ad quam ſingulis annis pergebant eius Sodales, eamq; alloquebantur verbis conſolatorijs, ſecum confabulando in annuali ſolatio diebus 4. Ita R. Kimchius ad locum citatũ, cuius verba compendio hoc idem ſonant; ea ſunt: *Et fecit ei ſicut Vouerat*. שעשה לה בית ותבניםה שם

tenam appenſæ conſeruarentur, vt teſtatur Auctor Cod. *Middòth* cap. 1. n. 8. Reſp. enim, quòd ſpectat ad aduerſariũ probare, nullum cubiculum fuiſſe pro mulieribus in illarum atrio. Nam ſi in quatuor angulis hujus atrij quatuor cubicula ad quatuor diuerſas functiones exercendas fuerant; cur & in ſuperiori parte, vbi mulieres ad orandum, vel, vt intereſſent ſacris functionibus, aderant, non potuerint eſſe diuerſa cubicula, in quæ commodè ſe recipere poſſent; illæ præſertim, quæ ſpecialiter diuino cultui erant mancipatæ? Sanè non difficulter oſtendere poterimus, ad præſtanda in Templo pietatis officia ſanctiores mulieres, præſertim viduas, ſeſe ſpontè obtuliſſe. Teſtatur hoc Euangeliſta Lucas de Anna Prophetiſſa filia Phanuel: *Hæc Vidua erat vſque ad annos octoginta quatuor: quæ non diſcedebat de Templo, ieiunijs, & obſecrationibus ſeruiens nocte, ac die*. cap. 2, 37. Hinc probatur euidenter, mulieres pernoctaſſe, & præter ieiunia, & obſecrationes, alia munia obijſſe, veluti nendo, vel texendo, vel veſtes Sacerdotales conficiendo, & alia, quæ ad opus miniſterij Sacerdotalis neceſſaria erant. Ad illud, quod dicebatur, Ianuas Templi nocte clauſas fuiſſe ab æదituo Sacerdote, excluſis omnibus pręter eos, qui excubabant in Templo; Reſpond. id intelligendum de interiori parte Templi, vbi erat Altare Sacrificiorum, & Sanctum; nam mulieres pernoctaſſe in ſuo atrio præter locum adductum ex Euangelio, probat & vſus ſacrorum conuiuiorum, quæ in cœnaculis atriorũ fiebant à Sacerdotibus cum vxoribus, & eorum familia; vel cum maribus tantùm, iuxta

שם והיתה שם פרושה מבני אדם ומדרכי׃ העולם והית חק בישראל כי משנה לשנה היו הולכות אליה בנות ישראל׃ לתנות לה׃ כלומר לקונן ולבכות על בתולים עמה ותרגום ויקונן המלך ואלא מלכא או פירוש לתנות לחשיחה ולנחמה ארבעה ימים כי כל השנה היתה מתבודדת כמו האנשים הפרושים הסגורי׳ בבתים והחק הזה עשו עמה כל ימי חייה ומה שאמר ותהי חק לשון נקבה ר״ל הליב׳ בנות ישראל היתה לחק בכל שנה׃ *Quia fecit ei domum, & ibi eam reclusit, fuitque ibi separata à consortio hominum, & seculi institutis. Et consuetudo inualuit inter Israëlitas, vt annuatim filiæ Israël eam adirent ad alloquendū illam, ac si diceret, lamentabantur, & flebant secum super virginitate sua*, nam Paraphrasis ויקנן המלך (2. Sam. 3. 33.) legit ואלא מלכא: *vel explica* לתנות *Lethanòth ad colloquendum, & consolandum eam diebus quatuor. Quoniam toto anno manebat solitaria veluti Monachi, qui in Monasterijs reclusi sunt. Et huiuscemodi consuetudinem seruarunt illæ omnibus diebus vitæ suæ. Et notandum quòd illud*

וַתְּהִי חֹק Vatehì chok Et fuit statutum, *est formæ fœmineæ; vt indicetur, hanc annuam profectionem pertinuisse, & vim legis obtinuisse apud mulieres Israëlitidas*. Graphicè hic à Kimchio describitur Monasterium ædificatum à Iephte pro filia sua, quod secundùm hanc Iudaicam traditionem ædificatum fuisse iuxta Tabernaculum Domini credibile est; quia par erat, vt non longè ab Altari holocaustorum victima virginitatis in holocaustum Domino consecrata consumeretur. Accedit, quòd ab ipso Iephte non longè aberat Tabernaculum, & Arca Domini: nam redarguitur à Paraphrasi Chaldæa Ionathanis, quod à voto ab ipso ineptè, im-

prudenter, & inualidè emisso non potierit dispensationem à Phinees Sacerdote, mediante pecunia. Ita Paraphrasis Chaldæa Ionathanis in additione in hunc locum, quam reperies in Biblijs Poliglott. Londin. ואלו שאיל לפנחס כהנא הוה פריק יתה כרמין׃ *Si enim* (Iephte) *consuluisset Pinchàs Sacerdotem, redemisset eam pecunijs*, dispensando eum super huiusmodi voto. Hanc eandem Ionathanis versionem addititiam refert ipse Kimchius loco nuper citato, sed mutilam. Hic nota, Summos Pontifices, vti erat Phinees, recepisse pecunias pro dispensatione votorum, & hoc in pœnam eorum, qui rebus sacris malè vtebantur. Itaque iuxta Tabernaculum Domini huiusmodi domus, quam Monasterium proprio vocabulo appellamus, ad cuius normam, & exemplum עזרת הנשים *Atrium mulierum* pro mulieribus, Virginibus, & Viduis, quæ speciali voto, aut deuotionis causa apud Tabernaculum Domini habitare, & opera sua Deo præstare voluissent in Templo, fuit ædificatum. Quomodo autem ibi viuebant, & quibus expensis nutriebantur, vide infrà Cod. *Scekalim* cap. 4. Hisce igitur exemplis, nostrarum sacrarum Virginum, ex Sacris tam antiquis, quàm nouis paginis, Monasteriorum rudimenta percipimus. Nullum itaque inconueniens sequitur ex his, quæ Sacri Doctores tam Græci, quàm Latini, ex antiquissima institutione docent cum S. Ioanne Damasceno: Beatam semperque Virginem Mariam in Templo fuisse præsentatam trimulam, scalam quindecim graduum ascendisse sine nutricis auxilio, & in Sanctis Sanctorum hoc est, propè Sanctum Sanctorū duxisse annos vndecim.

Hu-

etiam dies, quibus licitum, vel illicitum est indicere ieiunium toti populo, & inceptum quando possit, imò debeat interrumpi. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת אֵלּוּ וכו׳: *Sèder taaniòth èlu vecullè. Ordo Ieiuniorum est &c.* Prædicta Ieiunia, statis temporibus toti cœtui indicanda, intelligenda sunt; quando pluuiæ temporibus suis non descendunt: si autem non descendant, & semina sata nascantur, sed mutentur in alias species, veluti frumentum satum mutetur in spinas, aut carduos, statim clamare debent ad Deum, & ieiunare. Idem dicendum est, si Ciuitatem inuaserit pestis. Numerantur res, ob quas indicendum est Ieiunium, & vociferandum ad Dominum in omni loco; id est, ob ventum vrentem segetes; 2. Frugum rubiginem; 3. Locustas; 4. Bruchum; 5. Feram malam, quæ interdiù in Vrbem ingreditur; 6. Et gladium, id est ob exercitum transeuntem per terminos, aut per Vrbem, quamuis contra eam non sit pugnaturus. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 4. בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה כֹּהֲנִים נוֹשְׂאִין אֶת כַּפֵּיהֶן וכו׳: *Biscloscià perakim bascianà Cohanim noscin eth cappehèn vecullè. Tribus vicibus in anno Sacerdotes eleuant manus suas &c.* De benedictione Sacerdotali, quæ tribus vicibus in anno, & 4. vicibus in his tribus diebus anni, h. e. tempore matutino שַׁחֲרִית *Sciacharith*; 2. In oratione additititia dicta מוּסָף *Musàph*; 3. In מִנְחָה *Min-*

Huius Præsentationis sacrum mysterium quotannis recolit Ecclesia Catholica; de quo quamplurimi scripserunt, quos videre poterit pius Lector apud Ioannem de Carthagena Tom. II. lib. 3. Porrò his ex occasione interiectis, ad institutum redeamus.

ORDINIS SECVNDI MOE'D Codex decimus dicitur תַּעֲנִיּוֹת *Taaniòth Ieiunia*. In eo agitur de Ieiunijs; modo, & tempore ieiunandi. Habet Capita 4.

Caput 1. inc. מֵאֵימָתַי מַזְכִּירִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים וכו׳: *Meemathài mazchirin gheuuròth ghesciamìm. vecullè. Quo tempore incipiunt meminisse pluuiarum, &c.* A quo die festo Tabernaculorum postulandæ sint pluuiæ quotidie, & quanto dierum, vel mensium spatio continuanda sit eiusmodi petitio. Si pluuiæ non descendunt, ieiunandum, & repetendum ieiunium, quousque descendant. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. סֵדֶר תַּעֲנִיּוֹת כֵּיצַד וכו׳: *Sèder taaniòth chetzàd vecullè. Ordo Ieiuniorum quomodo &c.* Describitur Ordo, & ritus ieiunandi à toto cœtu: Tunc enim educunt Arcam Legis, eamque statuunt in platea coram multitudine: super quam imponunt cineres, & Principes Synagogæ idem faciunt, sicut & vniuersus populus post eos, singuli imponunt sibi cineres super capita sua. Orant coram Arca, & alia multa humilitatis, & pœnitentiæ signa ostendunt. Hinc apparet, quàm antiquus sit ritus imponendi cineres super capita ieiunantium, vti Ecclesia in initio Ieiunij Quadragesimalis obseruat. Determinantur

fiebant publicè proclamationes per vniuersas Vrbes Terræ Sanctæ, & indicebatur toti populo Israëlitico, vt omnes se pararent ad solutionem dimidij Sicli, de quo in Exod. cap. 13. Quæ Sicli solutio primo die mensis Nisàn Martij Ierosolymis fieri debebat; & ne pedites retardarentur in via, eas per idem tempus aptabant, ruptos pontes restaurabant, & lauacra reficiebant. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. inc. מְצָרְפִין שְׁקָלִים לְדַרְכּוֹנוֹת וכו׳ *Metzarephin Scekalim ledarconòth veculle. Consolidant Siclos in darconòth &c.* Licitum erat Siclos argenteos in aureos commutare, vt leuius fieret onus in via. Quid si furto surripiantur? Vbi de residuis Siclorum, & aliarum rerum, quæ oblatæ sunt, in quam rem impendi debeant, pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 3. בִּשְׁלֹשָׁה פְּרָקִים בַּשָּׁנָה תּוֹרְמִין אֶת הַלִּשְׁכָּה וכו׳ *Bisclosciâ perakim basciana toremin eth hallisciâ veculle. Tribus vicibus in anno extrahunt ex conclaui &c.* In termino trium festorum, & Tabernaculorum extrahebant pecuniã oblatam pro Iugi Sacrificio ex Camera, quæ erat in Templo, eamque in triplici capsula collocabant, quibus inscripta erant Alphabeti elementa א׳, ב׳, ג׳, ex his eleuabant pecuniam tribus vicibus, & simul inclamabant primò pro terra Israëlis, secundò pro Ciuitatibus muro cinctis; tertiò, pro his, qui habitabant in Babylone, Media, & Regionibus longinquis. Vbi de modo, quo quis ingredi deberet in conclaue pecuniarum, non ve-

Minchà Vespertina: 4. Et dum נְעִילַת שְׁעָרִים *Neilàth scearim Clauduntur fores* Templi: Sacerdotes (inquam) eleuabant manus, & benedicebant populo: & tribus vicibus in anno idem faciebant, nimirùm בְּתַעֲנִיּוֹת *Betaaniòth in Ieiunijs*; 2. בְּמַעֲמָדוֹת *Bemaamadòth In stationibus*; Et 3. בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים *Beijòm hacchippurim In die expiationum*. Hinc de Stationibus, & de afflictionibus, quæ acciderunt infra annum priscis Iudæis, quarum ratione Ieiunia vniuersalia instituta fuerunt; vti 19 die mensis Tamùz, & 9. mensi Au; & de quibusdam festis diebus prope ieiunia incidentibus, vti 15. Au; & in die expiationum, quibus filiæ Ierusalem egrediebantur festiuæ, iuxta illud (Cant. Cant. 3. 11.) *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in Diademate &c.* Habet *Miscnaijòth* 10. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 34.

ORDINIS SECVNDI MOE'D

Codex vndecimus dicitur שְׁקָלִים *Scekalim Sicli*. Agitur de exactione Siclorum pro emptione duorum agnorum quotidie offerendorum tam mane, quàm vespere, de quo Exod. cap. 30. & pro alijs rebus, prout in sequentibus eius Capitibus explicatur. Habet Capita 8.

Caput 1. incipit בְּאֶחָד בַּאֲדָר מַשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים וכו׳ *Beechàd beadàr mascmiin al hascekalim veculle. Primo die Adàr proclamabant pro Siclis &c.* Primo die Lunæ Februarij

Caput 6. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹפָרוֹת וכו׳: *Scelosciá asàr sciopharòth Vecullè. Tredecim arcæ eleemosynariæ &c.* Tredecim arculæ, in quibus asseruabantur Sicli, erant in Sanctuario, ad modum buccinæ efformatæ, angustæ superiùs, & retortæ, ne per fraudem pecuniæ eximi possent, & latæ inferiùs, vt capaces essent ad pecunias recondendas, & ideò in hoc loco שׁוֹפָרוֹת *Sciopharòth Buccinæ curuæ* vocantur. De his pecuniarum conseruatorijs, & de 13. mensis, & totidem adorationibus, quæ fiebant in Templo, agitur. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 7. מָעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בֵּין הַשְּׁקָלִים וכו׳: *Maòth scenimtzàu ben hascekalìm Vecullè. Pecuniæ, quæ inter Siclos inuentæ sunt &c.* Si aliæ pecuniarum species à Siclis diuersæ, in ijsdem 13. arculis repertæ fuissent, quid de eis, & de alijs inter alias oblationes repertis, opus facto esset, decernitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 8. כָּל הָרוֹקִין הַנִּמְצָאִין בִּירוּשָׁלַיִם טְהוֹרִין וכו׳: *Col harokìn hanimtzain bIruscialàim tehorìn Vecullè. Omnes saliuæ repertæ in Ierusalem mundæ sunt, &c.* Tractat de saliuis, quæ in Ierusalem reperiuntur, & an eæ omnes sint mundæ, sicut & de vasis, quæ ibidem inueniri contigerit, inquiritur. Agit & de cultro mactationis victimarum, quando censeatur mundus, vel tamquam immundus sit reijciendus; & de quibusdam alijs munditijs. Habet *Miscnaijòt* 8. Et absoluitur Codex de Siclis, cuius *Miscn.* sunt 52.

veste complicata, neque cum calceis, ne de eo aliquid mali suspicari posset. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 4. הַתְּרוּמָה מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ וכו׳: *Hatterumà ma haiù osìn bah Vecullè. Quid faciunt de ista eleuatione? &c.* Declarantur in hoc Capite omnes casus, in quibus insumenda esset huiusmodi Siclorum collectio, hoc est pro Iugi Sacrificio, pro Sacrificijs addendis, pro libationibus, manipulo spicarum, duobus panibus Pentecostes, panibus propositionum, alijsque Sacrificijs pro vniuerso cœtu offerendis; pro soluenda mercede Custodibus Conclauis, Corbonis, alijsque operarijs publicis, & pro ijs, qui circa sarta tecta Templi operabantur. Si bona mobilia de animalibus oblata fuissent Templo, quæ apta erant ad vsum Sacrificiorum, reseruabantur; reliqua dabantur pro mercede eorum, qui in Templo seruiebant. Vnde ex his pecunijs, & oblationibus ali poterant mulieres Deo dicatæ in atrio mulierum commorantes. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 5. אֵלּוּ הֵן הַמְּמוּנִין שֶׁהָיוּ בַמִּקְדָּשׁ וכו׳: *E'lu hen hammemunin scehaiù vamikdàsc Vecullè. Isti sunt Præfecti, qui erant in Sanctuario &c.* Referuntur hic nomina Officialium Templi, eorum scilicet, qui primò post illius ædificationem præfecturam gesserunt: è quorum nominibus successores vocati fuerunt, veluti Iochanàn Ben Pinchàs על החותמות *Al hachotamòth Super Sigilla*, id est à schedis sigillo signandis; Achijàh super libamina, &c. Habet *Miscnaijòth* 6.

Codex duodecimus vocatur מְגִלָּה *Meghilà Volumen* subintelligitur *Esthera*, quod quadam peculiari religione quolibet anno ad statutam diem *Purim Sortium* legitur. Habet Capita 4.

Caput 1. inc. מְגִלָּה נִקְרֵאת בְּאַחַד עָשָׂר וכו׳ ׃ *Meghilà nikrèth beechàd asàr vecullè. Volumen* Estheræ *legitur vndecimo die &c.* Determinatur tempus, quo legi debeat huiusmodi Historia Estherę, nempè ab vndecima die mensis Adar, id est Februarij inclusiuè vsque ad 15. eiusdem mensis pariter inclusiuè. In anno embolismico, id est duplicis Adaris, in secundo Adàr legitur *Meghilà*, vbi de secundo Adare in quo differat à primo, statuitur. Et hac occasione de alijs multiplicibus rebus agitur, & quomodo vna ab altera differat, ostenditur: vt, v. g. in quo differat יום טוב *Dies festus* à *Sabbatho: Sabbathum* à יום הכפורים *Iom Hacchippurim Die expiationum*; & alia his similia. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה לְמַפְרֵעַ וכו׳ ׃ *Hakorè eth hammeghilà lemaphrèa vecullè. Qui legit Volumen* (Esthere) *inuerso ordine &c.* Volumen istud legi debet à principio vsque ad finem ordinatim secundùm quod scriptum est: si quis inuerso ordine legat, nihil facit. Vnde de modo illud legendi. A quibus legi debeat, & qua lingua, an memoriter? quinam ab hac lectione absoluantur; vbi legendum? & qua diei hora; an de nocte? Hinc recensentur, ea, quæ facienda sunt tantùm de die, & quæ tantùm de nocte. De qua re datur regula generalis: vt quicquid præcipitur fieri de die, hoc qualibet diei hora fieri possit; & quod de nocte fieri iubetur, qualibet hora noctis idipsum fieri licitum sit. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. inc. בְּנֵי הָעִיר שֶׁמָּכְרוּ רְחוֹבָהּ וכו׳ ׃ *Benè hair scemacherù rechouà vecullè. Ciues, qui vendiderint plateam &c.* Quomodo insumi debeant pecuniæ rerum venditarum, quæ ad religionem pertinent, vti v. g. Ciues, qui plateam vendunt, quia platea locus aptus est ad orandum, & ad religionem spectat; pretium huius venditionis insumi debet in emptione Synagogæ. Venditur Synagoga, pretium ipsius insumitur in emptione armarij pro libris Legis recondendis; & sic de alijs. Et quomodo legendæ sint Parasciæ Scekalim, Zachòr, Parà, & Hakkòdesc, de quibus iam diximus suprà Par. II. pag. 644. & seqq. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 4. הַקּוֹרֵא אֶת הַמְּגִלָּה עוֹמֵד וְיוֹשֵׁב וכו׳ ׃ *Hakorè eth hammeghilà omèd veioscèu vecul. Qui legit Volumen* (Esther) *stans, vel sedens &c.* Pro licito habent legere huiusmodi Volumen stando, vel sedendo. An in lectione præponenda sit benedictio? in Synagoga, quot ad lectionem eiusmodi Voluminis sint adhibendi viri? Hac data occasione, determinatur, quot sint adhibendi in Synagoga pro lectione Legis tam in Sabbathis, quàm alijs diebus festiuis, de quibus abundè egimus suprà Par. II. pagina suprà citata, scil. 644. & seqq. Habet hoc Caput

Misc-

Caput 1. חָמֵשׁ עֶשְׂרֵה נָשִׁים פּוֹטְרוֹת וכו׳ ; *Chamèsc esrè nascim poteròth vecullè. Quindecim mulieres, sunt liberæ &c.* Tractat de mulieribus, quæ liberantur à iure Leuiratus, seù de quindecim mulierum generibus, quæ fratriarum iure non tenentur; scilicet in vxorem duci non debent à superstite fratre defuncti. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 2. כֵּיצַד אֵשֶׁת אָחִיו וכו׳ ; *Chetzàd èsceth achiu vecullè. Quomodo Vxor fratris sui &c.* Si aliquis diem suum obierit relinquendo germanũ fratrem in vtero materno, vidua defuncti non tenetur expectare, vt infans nascatur, & deinde ad perfectam ætatem perueniat, vt illum accipiat in maritum; sed poterit cuilibet nubere. Secùs, si puer iam natus est ante mortem mariti. Vbi varij casus proponuntur circa hanc Legem; vt v. g. si ex duabus sororibus aliquis annulo, aut alio idoneo modo alteram sibi in vxorem desponsauerit, & postea nescit, quarum altera fuerit desponsata, dat vtrique libellum repudij; moritur hic relicto fratre germano; an huiusmodi germanus frater teneatur hac Lege Leuiratus. Habet *Miscnaijòth* decem.

Caput 3. אַרְבָּעָה אַחִים וכו׳ ; *Arbaà achìm vecullè. Quatuor fratres, &c.* Proponuntur, & resoluuntur diuersi casus, quibus viri vxorati à fratria Lege absoluuntur, veluti: Si duo fratres duas sorores accipiant, & horum alter decedat, superstes liberatur à Lege fratria, ne duas sorores accipiat in vxores. Alia huiuscemodi plurima in hoc Capite expenduntur. Habet *Miscn.* 10.

Miscnaijòth 10. Omnes autem *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 32. Et absoluitur Secundus Ordo *Moèd De festis*, cuius מסכתות *Massachthòth Codices* sunt 12. פרקים *Perakìm Capita* 88. משניות *Miscnaijòth Paragraphi* 678.

ORDO TERTIVS nuncupatur נָשִׁים *Nascìm Mulieres*. Tractat de mulieribus, & de ijs, quæ ad connubia spectant. Vide suprà pag. 91. col. 2. Habet Codices 7. hoc pacto dispositos. 1. יבמות ; 2. כתובות 3. קדושין ; 4. גיטין ; 5. סוטה ; 6. נדרים ; 7. נזיר ;

Huius ORDINIS TERTII NASCIM Codex 1. vocatur יְבָמוֹת *Ieuamòth Fratriæ*. Tractat de Matrimonio contrahendo inter cognatum, & cognatam, vxorem nimirùm fratris defuncti: nam si duo fratres simul habitauerint, & horum alter sine prole obierit, poterit frater superstes, si voluerit, accipere in vxorem cognatam viduam, vt suscitet semen fratris sui. De qua lege vide in Deuter; cap. 25. 5. & seqq. quæ videtur renouata à Mose, cùm ante Legem scriptam Gen. 38. 8. ער *Er* primogenitus Iudæ obijsset, prole post se non relicta, iubet Iudas אונן *Onano* alteri filio suo, & fratri *Er* יבם אתה *Vt iure fratrio* vtatur. De huiusmodi Leuiratus iure, & de חליצה *Chalitzà* iure altero mulierum *soluendi calcei* cognato, si ipse eam renuerit accipere in vxorem; ex Deuter. loco cit. ver. 9. agitur in hoc Codice, cuius Capita sunt 16.

gnus expellit &c. Interdicitur Summo Sacerdoti inire matrimonium cum vidua. Vnde Lex Leuiratus cum eo non habet locum. Vbi de ijs, qui ad *Therumam Oblationem sacram* comedendam admittuntur, & de his, qui ab eodem repelluntur, agitur. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 8. הֶעָרֵל וְכָל הַטְּמֵאִים לֹא יֹאכְלוּ בַּתְּרוּמָה וכו׳ : *Hearèl vecòl hattemeìm lo iochelù batterumà vecullè. Præputiatus, & omnis immundus non comedent de Therumà &c,* Sacerdos, cui propter circumcisionem mortuus est frater eius, dicitur Sacerdos præputiatus. Hic de Therumà comedere non potest. Vnde prosequitur recensio eorum, qui arcentur, vel admittuntur ad esum huiuscemodi Therumæ. Habet *Miscnaijòth* 6.

Cap 9. יֵשׁ מוּתָּרוֹת לְבַעֲלֵיהֶן וַאֲסוּרוֹת לִיבָמֵיהֶן וכו׳ : *Iesc mutharòth leuaalehèn. Vaasuròth liuamehèn vecullè. Sunt nonnullæ* (mulieres) *quæ licitæ sunt maritis suis, & prohibitæ sunt cognatis suis &c.* Recensentur varij casus, qubus licitum est, vel illicitum vti Leuiratus iure. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 10. inc. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וכול׳ : *Haiscià scehalàch baalàh limedinàth haijàm vecullè. Mulier, cuius maritus abijt in maritimam Prouinciam &c.* De muliere, cuius vir peregrè profectus in regionem longinquam, de quo euulgatum est, eum obijsse, vnde ipsa alteri viro nupsit, & post aliquod temporis spa-

Caput 4. inc. הַחוֹלֵץ לִיבִמְתּוֹ וְנִמְצֵאת מְעוּבֶּרֶת וכו׳ : *Hucholètz liuimthò, venimtzèth meubèreth vecullè. Exuitur calceo à fratria sua prægnante &c.* Vidua prægnante à viro defuncto relicta, defuncti frater superstes libellum חליצה *Chàlitza Calcei exuti* cognatæ porrigit, eamque liberat à Lege Leuiratus. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 5. רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵין גֵּט אַחַר גֵּט וכו׳ : *Rabbàn Gamlièl omèr en ghet achàr gheth vecullè : Rabbàn Gamlièl dicit: Non* (est) *libellus repudij post libellum repudij &c.* Prohibetur repetitio formæ in eadem materia, vt semel dato libello repudij, iterum dare non liceat &c. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 6. הַבָּא עַל יְבִמְתּוֹ וכו׳ : *Habbà al ieuimtò vecullè. Qui ingreditur super fratriam suam &c.* Si quis quocumque modo ad fratriam ingressus fuerit, Legis iure non seruato, hereditatis ius acquirit, & si dimittere eam voluerit, libello repudij indigebit. Vbi de Summo Sacerdote, cui interdictum est ius Leuiratus, quia viduam ei accipere prohibet Lex: & de Sacerdote idiota, id est inferiori à Summo Sacerdote, cui fas non erat accipere אילונית *Illunìth Iuuenem sterilem*, eam videlicet, quæ quamuis viginti annos nata, attamen signa pubertatis nondum produxerat, pertractat. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 7. אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל גְּרוּשָׁה וכו׳ : *Almanà leCohèn gadòl gheruscià vecullè. Viduam Sacerdos ma-*

arusòth vecullè. Schola Sciammài dicit: Non abnuunt nisi desponsatæ &c. De libertate puellarum hìc agitur, quomodo renuere possint accipere virum, circa quam multæ discrepantiæ sunt inter Scholam Sciammài, & Hillelis, quæ omnes in hoc loco recensentur. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 14. חֵרֵשׁ שֶׁנָּשָׂא פִּקַּחַת וּפִקֵּחַ שֶׁנָּשָׂא חֵרֶשֶׁת וכו׳ ׃ *Cherèsc scenassà pikècheth, vpikèach scenassà cherèsceth vecullè. Surdus, qui vxorem ducit loquentem, & loquens, qui vxorem ducit mutam &c.* Tractat de matrimonio inito inter surdos, mutos, & loquentes; & quęnam seruanda sint in his matrimonijs ad has Leges de Leuiratu pertinentia. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 15. הָאִשָּׁה שֶׁהָלְכָה הִיא וּבַעְלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וכו׳ ׃ *Haiscià scehalechà, hi, vuaalah limdinàth haijàm vecullè. Mulier, quæ cum marito suo proficiscitur in maritimam Prouinciam &c.* Si inter virum, & vxorem nullum sit iurgium, & bellum non sit in regione, & peregrè proficiscantur, si redeunte muliere, dicat, virum suum obijsse, ei credendum est; secùs si dissidium sit inter ipsos. Diuersi, sed consimiles casus in hoc Capite proponuntur, & soluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 16. inc. הָאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעְלָהּ וְצָרָתָהּ לִמְדִינַת הַיָּם וכו׳ ׃ *Haiscià scehalàch baalàh vetzarathàha limdinàth haijàm vecullè. Mulier, cuius maritus vna cum æmula sua proficiscitur in Prouinciam maritimam &c.* Si reuersa fuerit æmula, & dixerit, maritum

יח

spatium primus maritus reuertitur; decernitur, quòd vterque vir libellum repudij vxori suæ porrigere debeat. Alij consimiles casus afferuntur, & deciduntur in hoc Capite. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 11. נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפֻתָּה וכו׳ ׃ *Nossim al haanussà veàl hammephuthà vecullè Connubia ineunt cum adacta, & cum seducta &c.* De his, qui vim fœminis intulerunt, aut verbis blandis seduxerunt, quomodo eas ducere debeant. Item de proselytis; de muliere dubia, an fuerit fratris, vel filij fratris vxor; & de filijs dubijs, qui cum alijs puerulis nutriti sunt, nec de facili cognosci potest, vtrū sint huius, vel alterius mulieris, quomodo Lex Leuiratus in his locum habeat. Et de Sacerdotum mulieribus, & ancillis earum parturientibus, an eis liceat de Therumis comedere, atque alijs huiusmodi. Habet *Miscnaijòth* septem.

Cap. 12. מִצְוַת חֲלִיצָה בִּשְׁלֹשָׁה דַיָּינִין וכו׳ ׃ *Mitzuàth chalitzà bisclosciа daijanìn vecullè. Præceptum Chalitzæ soluendi calceum fit coram tribus Iudicibus &c.* Ceremonia repudiandi fratriam fieri non potest, nisi adsint tres Iudices, qui de dubijs in ea occurrentibus iudicare pòssint, & ceremoniam ritè peractam fuisse, decernere. Vbi de validitate huiusmodi ceremoniæ, aut de illius inualiditate quamplurimi adducuntur casus. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 13. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אֵין מְמָאֲנִין אֶלָּא אֲרוּסוֹת וכו׳ ׃ *Beth Sciammài omerim en memaanìn elà*

multa. Habet *Miscnaijòth* decem.

Capit 3. אֵלּוּ נְעָרוֹת שֶׁיֵּשׁ לָהֶן קְנָס וכו׳: *E'lu naaròth sceièsc lahèn kenàs vecullè. Istæ sunt puellæ, quibus datur mulcta &c.* Numerantur nonnulla genera puellarum, quibus si vis inferatur, aut aliquo alio modo illarum pudor violetur, nihilominus pœna mulctandæ sunt. Et de iniurijs, quæ fiunt puellis compressis, & quomodo satisfaciendum. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 4. נַעֲרָה שֶׁנִּתְפַּתְּתָה בּוֹשְׁתָּהּ וּפְגָמָהּ וּקְנָסָהּ שֶׁל אָבִיהָ וכו׳: *Naaràh scenithphatethàh boscethàh vphgamàh, vknasàh scel auiha vecullè. Puella, quæ fracta est; verecundia eius, fractura, & mulcta illius est* (etiam) *patris eius &c.* Iniuria illata puellæ defloratæ est etiam patris ipsius, vt verecundia perduret quamdiu vixerit pater: post eius mortem transit ad fratres, & postea ad puellam ipsam. Item ad quid teneatur pater puellæ; & quid maritus, qui cum ea communem vitam ducit. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 5. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ בְּתוּלָה גוֹבָה מָאתַיִם וכו׳: *Af al pì sceamerù bethulà gouà mathàim vecullè. Licèt dicant* (Sapientes) *Virgini defloratæ soluenda esse ducenta scuta &c.* Quamuis ex sententia Rabbinorum pro pretio Virginis soluenda forent scuta 200. nihilominus si spontè quis voluerit aliquid aliud supererogare, laudatur. De ministerijs etiam, quæ domi tenetur mulier exercere, tùm erga familiam, tùm erga ipsum maritum; maritum suum obijsse in itinere, illi non creditur, neque altera mulier poterit cognato nubere, nisi alio modo certior facta fuerit de morte mariti. Hinc quàplurimi casus afferuntur de ijs, qui in algosis aquis decidunt, vel in puteo prolabuntur, nec de illorum morte certum aliquid statui potest; num in his casibus Ius fratriarum locum habeat, decernitur. Habet *Miscnaijòth* 7. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 128.

ORDINIS TERTII NASCI'M Codex secundus vocatur כְּתוּבוֹת *Chethuuòth Scripturæ dotales.* Tractat de *Instrumentis dotalibus.* Habet Cap. 13.

Caput 1. בְּתוּלָה נִישֵּׂאת לַיּוֹם הָרְבִיעִי וכו׳: *Bethulà nisèth laijòm hareuii vecullè. Virgo desponsatur die quarto &c.* Decernitur, qua die Hebdomadæ Virginum nuptiæ sint celebrandæ, & qua die Viduarum; & cur fer. 4. illæ, & fer. 5. istæ marito tradantur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. הָאִשָּׁה שֶׁנִּתְאַרְמְלָה אוֹ שֶׁנִּתְגָּרְשָׁה וכו׳: *Haiscià scenitharmelà, ò scenithgarescià vecullè. Mulier, quæ Vidua facta fuit, aut expulsa fuit &c.* De Vidua, aut expulsa, dicente, tempore nuptiarum, se fuisse Virginem, contradicentibus propinquis defuncti, vt lucrari possint dotem ipsius: si mulier probauerit, se ad nuptias accessisse corolla ex myrtho compacta redimitam, vel obuelatis oculis, & capite discooperto, ac capillis expansis, vt Virginum moris est, satis superque illius virginitas probata erit. Vbi, & de validitate Instrumenti dotalis

iudicium, *& Verba: Nolo habere, nec recipiam facultates tuas &c.* Si maritus in Instrumento dotali renunciat iuri suo, & declarat se nullam portionem ex bonis vxoris velle habere, nihilominus remanet vsufructuarius. Quamplurima huius generis negotia inter virum, & vxorem hic referuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 10. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וכו׳׃ *Mi scehaiàh nasui scetè nascim vecullè. Qui acceperit duas vxores &c.* Si quis plures vxores habuerit, & nonnullæ ex his diem suum obierint; vel omnes vna simul cum marito decesserint; quæritur, quomodo inter heredes diuidendæ sint illarum facultates. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 11. אַלְמָנָה נִיזוֹנֶת מִנִּכְסֵי יְתוֹמִים וכו׳׃ *Almanà nizònith minnichsè iethomim vecullè. Vidua alitur ex facultatibus pupillorum &c.* Vidua si ad secundas nuptias transire noluerit (sua dote illibata remanente) de bonis mariti defuncti ali, & sustentari debet. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 12. הַנּוֹשֵׂא אֶת הָאִשָּׁה וכו׳׃ *Hannosè eth haisciàh vec. Qui assumit mulierem &c.* Si Vidua habens filiam, transire desideret ad secundas nuptias hac conditione, vt vir ipsius teneatur alere filiam suam per quinquennium; quæritur, quomodo hoc dubium sit definiendum vnà cum alijs quibusdam similibus, immutatis tamen nonnullis conditionibus. Habet *Miscn.* 4.

Caput 13. inc. שְׁנֵי דַיָּינֵי גְּזֵרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם וכו׳׃ *Scenè daijanè ghe-*

tum; & de ijs, quæ maritus erga mulierem præstare tenetur, agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 6. inc. מְצִיאַת הָאִשָּׁה וּמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ לְבַעְלָהּ וכו׳׃ *Metziàth haisciàh vmaasè iadèah leuaalàah vecullè. Mulieris substantia, & opera manuum ipsius, sunt viri sui &c.* Decernitur, maritum esse vsufructuarium omnium rerum, quæ ad mulierem spectant. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. הַמַּדִּיר אֶת אִשְׁתּוֹ וכו׳׃ *Hammaddìr eth Iscto vecullè. Qui vouere facit vxorem suam &c.* De prohibitionibus factis à viro, quas si vxor transgressa fuerit, eiectionis mulcta puniri debet, tradito eidem suo Instrumento dotali: in maioribus verò transgressionibus eodẽ Instrumento retento, quo indicatur eam amisisse dotem, & omnia Iura dotalia, eijcitur. Vbi de nuptijs conditionatis, quæ, nisi conditiones adimpleantur, rescinduntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 8. הָאִשָּׁה שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים וכו׳׃ *Haisciah scenaphelù laàh nechasìm vecullè. Mulier, cui ceciderunt facultates &c.* Mulier, si antequam fuerit desponsata, bona acquirat, sibi acquirit: & postquam desponsata est, idem inquiritur. Decernitur, quòd omnium bonorum mulieris, vsufructuarius sit maritus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 9. הַכּוֹתֵב לְאִשְׁתּוֹ דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי בִּנְכָסַיִךְ וכו׳׃ *Haccothèu leiscto din vduarìm, en li vinchasàich vecullè. Qui scribit vxori suæ*

sint, videlicet בכסף *Bechèseph Argento*; בשטר *Bistàr Instrumento* dotali; ובביאה *Vubiàh & Copula*; & de modis, quibus acquiratur seruus Hebræus, & fratria; quibus modis, & quomodo seipsos redimant: sicuti & de obligationibus filiorum erga parentes, licèt sint coniugati, & parentum erga filios, obiter pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. inc. האיש מקדש בו ובשלוחו וכו׳: *Haisc mekaddèsc bò vuisciuchò vecullè. Vir sponsalia init per se, vel per nuncium &c.* Sponsalia fieri posse per Procuratorem, vnde adducuntur quamplurimi casus, in quibus si Procurator fraude, vel malitia non seruat, vel variat, excedit, aut errat circa mandatum; quæritur, an ipsa sponsalia reddantur inualida, Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית וכו׳: *Haomèr lachauerò tze Vekaddèsc li Iscià pelonith vecullè. Qui dicit socio suo: Egredere, & sanctifica mihi talem mulierem &c.* Si Procurator volens accipere vxorem pro suo principali, eandem pro se accipit, aut limitat tempus ducendi illam, & antequam elabatur tempus, alius venit, & eandem ducit sibi vxorem; quæritur, cuiusnam censenda sit vxor? Vbi etiam de sponsalibus conditionatis agitur, & de erroribus commissis circa qualitatem personæ desponsatæ, ac proinde, an per hæc inualidentur sponsalia. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 4. עשרה יוחסין עלו מבבל וכו׳: *Assarà iochassin alù miba.*

ghezeròth haiù vIruscialàim Vecullè. Duo Iudices sententiarum erant in Ierusalem &c. Duo Tribunalia erant Ierosolymis, in quibus de furtis, & rapinis inquirebant. De his maleficijs agitur, & proponuntur quædam dubia circa restitutionem faciendam; hæc resoluuntur à quodam חנן *Chanèn*, cuius decisiones laudantur à Rabbàn Iochannàn Ben Zaccài. Agitur etiam de his, qui matrimonia ineunt, in vna ex tribus regionibus Terræ promissæ, in Iudæa; trans Iordanem; & in Galilæa: & quomodo mutari possit domicilium à coniugibus, & quibus in casibus alter alterum sequi teneatur; & casu quo vir vxorem expellat, & ei sit restituenda dos, decernitur cuius generis esse debeat, an Terræ Israëlis, vel alterius Terræ, vbi forsan nuptiæ celebratæ fuerant. Habet *Miscnaijòth* 11. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 111.

ORDINIS TERTII NASCIM Codex tertius dicitur קדושין *Kiddùscin Sanctificationes*, seù *Sponsalia*, quibus sanctificatur, seù separatur mulier à consortio paternæ domus, & iungitur marito suo. Agitur in hoc Codice, non de desponsationibus tantùm, quibus puella alicui promittitur pro vxore futura, sed & de ipso solemni actu, quo coram testibus sponsus aliquo externo signo veluti annulo, sponsæ digito immisso, eam sibi in vxorem adiungit. Habet hic Codex 4. Capita, quorum

Caput 1. incipit האשה נקנית בשלשה דברים וכו׳: *Haisciàh niknèth bisclosciá devarim vecullè. Mulier acquiritur tribus rebus &c.* De tribus modis, quibus matrimonia firmari pos-

lierum. Pastores pecorum, quinam constituendi. Prohibetur Iuuenibus inter mulieres muliebres artes addiscere, & alia huiusmodi, quæ honestati aliquo modo aduersari possint. Habet *Miscnaijòth* 14. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 47.

ORDINIS TERTII NASCI'M Codex quartus vocatur גִּיטִּין *Ghitin Repudia*. In eo agitur de libello repudij mulieri scribendo, quem Scriptura Deuteron. 24. 1. vocat ספר כריתות *Sèpher Cherithùth Libellum excidij*, quia per eum abscinditur mulier à marito suo. Habet Capita 9.

Caput 1. הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם צָרִיךְ וכו׳: *Hammeuì ghet mimmedinàth haijàm; tzarìch vecullè. Qui adducit libellum repudij ex Prouincia maritima, necesse est &c.* Tractat de validitate libelli repudij ex longinquo loco transmissi vxori suæ; & quomodo ad illius validitatē requiratur, quòd scriptus sit coram viro, qui illum transmittit, & sigillo, seù manu ipsius firmatus; & de idoneitate Testium libelli, vbi obiter aliquid dicitur de שטר שחרור עבד *Scetàr scichrùr èued Libello manumissionis serui*. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. הַמֵּבִיא גֵּט מִמְּדִינַת הַיָּם וְאָמַר וכו׳: *Hammeuì ghet mimmedinàth haijàm, veàmar vecullè. Qui adducit libellum repudij de Prouincia maritima & dicit &c.* Alij casus de validitate, & nullitate libelli repudij hìc annotantur. Vt si quis libellum afferat & dicat: Coram me scriptus est libellus iste, sed coram me sigillo munitus non est; aùt vice versa &c. nihil valet. Aliæ cir-

bauèl vecullè. *Decem prosapiæ ascenderunt ex Babel &c.* Decem familiarum genera, quæ ex Babylone ascenderant in Ierusalem Zerobabelis tempore, hìc recensentur. Eæ verò fuerunt: Familia כֹּהֲנֵי *Chohanì Sacerdotalis*, 2. לְוִיִּי *Leuiì Leuitica*; 3. יִשְׂרְאֵלִי *Israelì Israëlitica*; 4 חֲלָלִי *Chalalì Profana plebeia*; 5. גֵּירִי *Gherì Proselytorum*; 6. חֲרוּרִי *Charòrì Emancipatorum*; 7. מַמְזֵירִי *Mamzerì Mamzeritarum, Nothorum*; 7. נְתִינֵי *Nethinì Nethinæorum*. Nethinæi erant Gabaonitæ; 9. שְׁתוּקִי *Sciathokì Sciathokæorum*. Sciathochæi sunt spurij; & 10. אֲסוּפִי *Asophì Collectitiorum*. Collectitij sunt, qui exponuntur in via, & quorum parentes incerti sunt. Quomodo isti inter se matrimonia inire possint? nam Sacerdotes, Leuitæ, & Israëlitæ contrahunt inter se matrimonia. Idem faciunt Leuitæ, Israëlitæ, Profani, Proselyti, & Emancipati inter se. Proselyti, Emancipati, seù Liberti, Nothi, Nethinæi, Spurij, & Expositi incertorum parentum, connubia inter se etiam contrahunt. Tractat item de honore deferendo filiæ Sacerdotis, quando desponsatur, vt octo matres eam associare debeant, quæ singulæ hìc nominantur. Item de honestate virorum, & mulierum; & quòd non liceat viris conuersari cum mulieribus, neque cum illis pernoctare in hospitijs, vel alibi. Itemque de Iuuene cœlibe non constituendo in Magistrum puerorum, aut mu-

Caput 5. הַנִּזָּקִים שָׁמִין לָהֶן בָּעִידִית וכו׳ ׃ *Hannezakim sciamin lahèn baidìth vecullè. Qui damnum recipiunt, dant eis voluptuosum* (agrũ) *&c.* Tractat de eo, qui damnum alicui intulit, & ære alieno grauatur pro debitis contractis, & pro restitutione dotis. Quòd si iste habeat tria bona stabilia, vnum optimum, aliud mediocre, tertium pessimum: agrum bonum soluere debet pro debitis contractis ex damno dato: mediocrem, pro debitis contractis causa ciuili; & pessimum seruandum pro restitutione dotis. Vnde prohibetur violentia; & pro bono pacis quædam decernuntur, quæ in hoc loco obliquè videntur reposita: veluti, Quòd Sacerdos priùs legere debeat in Synagoga, postea Leuita, deinde Israëlita, & alia quædam minutiora. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 6. הָאוֹמֵר הִתְקַבֵּל גֵּט זֶה לְאִשְׁתִּי וכו׳ ׃ *Haomèr; Hithkabèl ghet ze leiscti vecullè. Qui dicit: Recipe libellum istum repudij pro vxore mea &c.* Varij casus proponuntur, quibus tam ex parte viri, quàm ex parte mulieris validi, vel inualidi reddi, vel retractari possunt libelli repudij, dummodo tamen ad manus mulieris non peruenerint. Habet *Miscnaijòth* 7.

Cap. 7. מִי שֶׁאֲחָזוֹ קוֹרְדְיָיקוֹס וְאָמַר כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי וכו׳ ׃ *Mi sceachazò koredijkòs veàmar: Chithbuù ghet leiscti vecullè. Qui comprehensus fuerit Cardaica affectione, & dixerit: Scribite libellum repudij Vxori meæ &c.* Tractat de his, qui aliqua infirmitate laborant: ex

circumstantiæ quoad validitatem libelli repudij hic adducuntur, vti, quomodo scribendus; quo tempore; quo atramento; an licitum sit scribere liquoribus, aut succo pomorum; super quo scribendus; an super folio arborum, papyro, pergameno, aut charta, & à quibus personis scribi debeat. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 3. כָּל גֵּט שֶׁנִּכְתַּב שֶׁלֹּא לְשֵׁם אִשָּׁה פָּסוּל וכו׳ ׃ *Col ghet scenichtàu scelò lescèm Iscià, pasùl vecullè. Quilibet libellus repudij, qui scriptus non est nomine Vxoris, illegitimus est &c.* Explicari debet nomen vxoris in libello, vt sit validus. Qui scribit exemplaria libellorum repudij, relinquere debet spatium pro nomine viri, pro nomine vxoris, & spatium pro tempore annotando. Vbi de exemplaribus aliorum contractuum vti, de eo, quo mutuo datur, aut recipitur. Et de quibusdam ad ista pertinentibus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. הַשּׁוֹלֵחַ גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְהִגִּיעַ בַּשָּׁלִיחַ וכו׳ ׃ *Hasciolèach ghet leisctò vehighià basciàliach vecullè. Qui mittit libellum repudij Vxori suæ, & peruenire facit nuncium &c.* Si quis retractat factum libelli repudij nondum vxori suæ oblati, siuè per se, siuè per nuncium; libellus iam scriptus inutilis est. Formula libelli repudij reformata fuit à Rabbàn Gamliele Seniore. Vbi de libertis, & seruis, & de eo, qui seipsum vendidit vnà cum filijs alienę seruituti, seù Gentilibus Idololatris; tunc enim ære publico rediмuntur filij, sed non pater. Habet *Miscnaijòth* 9.

ſit. Tandem agitur de modo ſcribendi, ſubſcribendi, & à teſtibus ſubſignandi libellum repudij. Habet *Miſcnaijòth* 10. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 73.

ORDINIS TERTII NASCI'M Codex quintus vocatur סוטה *Sotà Declinans*. Agitur de iure viri in vxorem adulterij ſuſpectam, quomodo ſe gerere debeat, ſi eum zelotypia inuaſerit, vt in lib. Num. cap. 5. ver. 12, & ſeqq. Habet Capita 9.

Caput 1. הַמְקַנֵּא לְאִשְׁתּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מְקַנֵּא לָהּ עַל פִּי שְׁנַיִם וּמַשְׁקָהּ עַל פִּי עֵד אֶחָד אוֹ עַל פִּי עַצְמוֹ וכו׳ : *Hammekannè leiſctò, Ribbì Eliezer omèr, mekannè làah al pi ſcenàim, vmaſckà al pi ed echàd, ò al pi atzmò vecullè. Qui zelotypia corripitur, Rabbì Elièzer dicit:* (Neceſſe eſt) *vt ei zelotypiam notificet coram duobus teſtibus. Vt autem bibat* (aquas amaras) *ſufficit teſtimonium vnius, aut ſuiipſius &c.* De notificatione zelotypiæ facienda vxori coram teſtibus, & admonitione, nè cum tali perſona loquatur: per hanc admonitionem nullum vxori infertur præiudicium, neq; quoad habitationem cum viro ſuo, neq; quoad comeſtionem Therumæ. Recenſentur caſus, in quibus prohibitum eſt illi de Theruma comedere. Denique de Iudicio magni Synedrij faciendo quando de ſuſpecta adulterij agitur. Habet *Miſcnaijòth* 9.

Caput 2. הָיָה מֵבִיא אֶת מִנְחָתָהּ וכו׳ : *Haiàh meuì eth minchatbàah vecullè. Afferebat* (maritus) ob-

ex qua mens perturbatur; an iſtis liceat libellum repudij ſcribere, vel ſcribendum alijs committere. Vbi quamplurimi caſus recenſentur, in quibus ſub aliqua conditione libelli repudij proponuntur, & de illorum validitate, vel nullitate iudicatur. Habet *Miſcnaijòth* nouem.

Caput 8. הַזּוֹרֵק גֵּט לְאִשְׁתּוֹ וְהִיא בְתוֹךְ בֵּיתָהּ וכו׳ : *Hazorèk ghet leiſctò, vehì bethòch bethàah vecullè. Qui proijcit libellum repudij vxori ſuæ, & ipſa eſt in medio domus ſuæ &c.* Nonnulli alij caſus in medium afferuntur, qui ad eandem validitatem, vel nullitatem libellorum repudij ſpectant; maximè ſi in his non datio, ſiuè porrectio libelli in manus, vel in ſinum mulieris ſpectetur, ſed proiectio ante ipſam, vel longè vltra ipſam attendatur. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Caput 9. הַמְגָרֵשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ וְאָמַר לָהּ הֲרֵי אַתְּ מוּתֶּרֶת לְכָל אָדָם וכו׳ : *Hammegarèſc eth Iſctò veàmar làah, Harè ath muthèreth lecol adàm vecullè. Qui expellit Vxorem ſuam, dicitque illi; En tu licita es cuilibet hominum &c.* De his, qui mulierem expellunt, addita aliqua reſtrictiua clauſula; vt ſi v. g. in ſchedula dicatur, Expello te, & facultatem tibi concedo, vt cuicumque volueris, nubas, præterquam Simeoni, vel alicui alteri: vel ſi aliæ conditiones impertinentes apponantur, vel ſuperfluæ, vt ſi dicatur: Nubere poteris cuicumque volueris, non tamen patri tuo, vel meo; fratri meo, vel tuo: & alia id genus ſimilia. An huiuſmodi libellus repudij validus, vel inualidus

tenus eam persequi debeat Senatus ex proprio officio, si parti aliquid obstet, ne propriam iniuriam persequi possit; & hoc ne delicta impunita remaneant. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 5. כְּשֵׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִין אוֹתָהּ כָּךְ בּוֹדְקִין אוֹתוֹ וכו׳ : *Chescèm scehammàim bodekìn othàah, càch hammàim bodekìn othò vecullè. Quemadmodum aquæ exploratoriam virtutem exercebant in eam, eandem quoque exercebant in eum &c.* Habebant huiuscemodi aquæ amaræ virtutem exploratiuam, non in adulteram duntaxat, sed etiam in adulterum; vnde si vir pariter in adulterij facinore inuolutus fuisset, nullam in vxorem adulteram virtutem habebant. *Periniquum enim videtur esse, vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibeat,* inquit Vlpianus l. 13. ad *l. Iul. de adult.* Itemque, si mulier culpæ fuisset expers, vir autem culpabilis; hic aquæ amaræ virtutem experiebatur, non illa. Hęc Rabbì Akibæ sententia est ex Scriptura eruta, quæ R. Iosuè, & alijs quibusdam Miscnicis Doctoribus extra segetem vacandi occasionem præbuit, ob quam per totũ Caput ad primã intentionem Miscnæ amplius non reuertuntur. Habet *Miscn.* 5.

Caput 6. מִי שֶׁקִּינֵּא לְאִשְׁתּוֹ וְנִסְתְּרָה וכו׳ : *Mi scekinnà leisctò venistarà vecullè. Qui commonefacit vxorem suam* (ne se abscondat cum aliquo) *& abscondit se &c.* Si quis præmonuerit vxorem ne secretò aliquid ageret cum viro; si leuissima coniectura id fecisse comprehendat, licebit illam dimittere cum dote. Agitur etiam de Testi-

oblationem illius &c. Describuntur ceremoniæ Sacrificij zelotypiæ. Traditur formula libelli repudij, concepta ex verbis Scripturæ; & ritus eum scribendi; & quo fine illa respondere debebat *Amen, Amen.* Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput tertium incipit הָיָה נוֹטֵל אֶת מִנְחָתָהּ מִתּוֹךְ כְּפִיפָה מִצְרִית וכו׳ : *Haiàh notèl eth minchatàah mitòch chephiphà mitzrìth vecullè. Accipiebat* (maritus) *oblationem illius de medio corbis vimineæ &c.* Sequuntur aliæ ceremoniæ, quæ seruandæ erant, quousque mulier adulterij suspecta amaras aquas bibisset, quibus epotis, si flagitium mulier commisisset, statim liuor in vultu ipsius apparebat, oculi eius extuberabant, & totum corpus macie inuadente, nerui omnes, & venæ cernebantur. Si aliquod meritum in ea fuisset, non statim animam exhalabat, sed secundùm meriti mensuram, per vnum, vel duos, aut tres viuebat annos. Recensentur quædam differentiæ, quæ inter virum, & mulierem assignantur, quibus vir veluti præstantior muliere insignitur; vel mulieri ob sexus infirmitatem, vel pudorem conceduntur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. אֲרוּסָה וְשׁוֹמֶרֶת יָבָם לֹא שׁוֹתוֹת וכו׳ : *Arusà vesciomèreth iauàm lo sciothòth vecullè. Desponsata, & expectans leuirum non bibunt &c.* Tractat de mulieribus, quæ non tenentur bibere amaras aquas. Istæ enim sunt illæ, quæ matrimonio adhuc iunctæ non sunt, nec matrimoniũ consummarunt, circa quas locus non datur zelotypiæ. Tractat etiam de zelotypia, qua-

alloquebatur; & is erat Sacerdos, qui vocabatur מָשׁוּחַ מִלְחָמָה *Vnctus belli*. Hic lingua Hebraica tantùm recitare debebat formulam illam exhortandi populum ad belligerandum contra hostes, quæ incipit שמע ישראל *Scemaà Israel Audi Israël &c.* Deuter. 20. ver. 3. & seqq. Hæc omnia sigillatim in hoc Capite explicantur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 9. עֶגְלָה עֲרוּפָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וכו׳ ׃ *Eghlà aruphà bilsciòn hakkòdesc vecullè*. *Vitula excervicata lingua sancta &c.* Negotium de vitula, quæ decollanda erat, occasione cadaueris hominis occisi inuenti in terra Israëlis, recitandum erat lingua sancta. De hoc cadauere hic agitur, & de loco, ex quo instituenda est mensuratio, si caput à corpore sit dissectum, & in diuersis locis reperiantur; an caput trunco, vel truncum capiti sit admouendum, vt inde fieri possit mensuratio ad Vrbem viciniorem secundùm Legis decretum Deuteron 21. 2. Vnde de ritibus vitulæ decollandæ; & de tempore, quo cessatum est tùm ab hac Lege, tùm ab alijs, quæ à Iudęorum Senatu, vel à Rabbinis abolitæ sunt: veluti ab aquis amaris *Sotæ*, & à canticis popularibus. Recensentur item aliæ prærogatiuæ, quæ in populo Iudaico interierunt: veluti Synedriũ; Oraculũ; Pectorale; Vrìm & Thumim; Sciamìr; Oximel; & Viri fideles. Sequitur sermo Rabbàn Simeon Ben Gamlièl nomine R. Iehoscià: *Post Templum deuastatũ* (inquit) *nulla dies fuit sine maledictione: ros cum benedictione nunquam descendit: sapor fructibus fuit ademptus*, &

stibus, qui testimonium perhibent in fauorem, vel contra mulierem *Sotam*, & quòd vnico teste absolui potest, ne bibat, & dotem amittat, licèt sit seruus, vel ancilla. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 7. אֵלוּ נֶאֱמָרִין בְּכָל לָשׁוֹן וכו׳ ׃ *E'lu neemarìn becòl lasciòn vecullè*. *Ista dici possunt quacumque lingua &c.* Referuntur ea, quæ proferri possunt quacumque lingua vltra Hebraicam. Ea sunt: Præsens formula adhibita in muliere *Sotà*, excerpta ex Scriptura Numer. cap. 5. ver. 19. 20. 21. & 22. Secunda וידוי מעשר *Viddui maaſsèr Confessio decimæ*, quæ paterfamilias, vel Colonus profitebatur, quando eam cum Leuitis, peregrinis, pupillis, & viduis vescebatur. Habes hanc formulam Deuteron. 26. 13. Tertia, קרית שמע *Keriàth Scemàa Lectio Audi*, de qua Deuter. 6. 4. Quarta, תפלה *Thephillà Preces consuetæ Synagogales*. Quinta, ברכת המזון *Bircàth hammazòn Benedictio cibi*, Sexta, שבועת העדות *Sceuuàth haèdùth Iuramentum Testium*. Et septima, שבועת הפקדון *Sceuuàth happikadòn Iusiurandum ob depositum*. Itidem recensentur ea, quæ tantùm lingua sancta, id est Hebraica proferri possunt, quæ cùm sint plurima, nec referri in hoc loco possint, nisi pręmissa prolixa expositione, sine qua vix intelligerentur: ideò omittimus. Habet hoc Caput *Miscnaijòth* 8.

Caput 8. מָשׁוּחַ מִלְחָמָה וכו׳ ׃ *Masciùach milchamà vecullè*. *Vnctus bello &c.* Ex præcepto Legis Mosaicæ Deuteron. 20. 2, quando proficiscendum erat ad bellum, Sacerdos populum

lauerunt capita sua, & liberales pauperes facti sunt. Praeualuerunt violenti, & calumniatores; non superfuit explicans, nec quaerens, nec interrogans. R. Elièzer magnus dicebat: Ex quo deuastatum est Templum, caeperunt Sapientes esse similes Scribis; Scribae Praecentoribus; Praecentores vulgo hominum; vulgus hominum in peius semper ruit, nec est qui postulet, aut quaerat. Paulò ante Messiae aduentum (seù vt ad literam habet Miscnà בעקבות משיח *In calcaneis Messiae*, quod R. Salomon בסוף הגלות לפני ביאת משיח *in fine praesentis captiuitatis antequam veniat* ab eis frustrà expectatus *Messias*, intelligit. Nos verò in I. Par. pag. 728. b de primo aduentu intelligimus) *impudentia augebitur, sicut & annonae caritas. Vitis proferet fructus, sed vinum carè vendetur. Regnum haeresibus obruetur, & correptio nulla erit. Aula consilij vertetur in lupanar, Galilaea deuastabitur, & limites eius desolabuntur. Viri Vrbium terminos circumibunt, nec erit qui eorum misereatur. Sapientia Scribarum foetebit, & odio habentes peccata spernentur, & veritas deficiet. Adolescentes ora senum confundent: senes coram pueris stabunt. Filius deturpabit patrem, filia insurget in matrem, nurus in socrum, vnusquisque in domesticos. Facies aui istius erit sicut facies canis, nec filius verebitur patrem suum &c.*

Hæc est facies Iudaismi, quam nobis delineant Rabbini, ante aduentum Christi, quod tam de primo, quàm de secundo Christi aduentu intelligi potest; de secundo ipse Christus Dominus dicit Luc. 18. 8. *Filius hominis veniens, putas, inueniet fidem in terra?* Cui dicto suffragantur Rabbini in hoc loco. Habet hoc Caput *Miscnaijòth* 15. Omnes

Misc-

& pinguedo. Munditiei intermissio sublata, sapor, & odor à fructibus; decimarum verò pinguedo à frumento, licèt Sapientes, scortationibus, & veneficijs haec attribuant. Quin ex decreto publico tempore belli Vespasiani abrogatę sunt coronae sponsorum, & tympana: tempore belli Titi prohibitae sunt coronae sponsarum, & cautum est, ne quis filium in Graecanicis erudiret. Et posteriori bello, per quod fortè intelligitur bellum tempore Hadriani contra Bitherem gestum, *cautum fuit, ne sponsae per Vrbem sub thoro nuptiali egrederentur, sed Rabbini postmodum permiserunt. Mortuo R. Meir, defecerunt Viri, qui doctas parabolas docerent. Defuncto Ben Azai, cessauerunt vigiles in literis. Defuncto Ben Zomà, cessauerunt concionatores. Mortuo R. Iosuè, sublata est bonitas à mundo. Mortuo Rabbàn Simeone Ben Gamlielis, venerunt locustae, & auctae sunt calamitates. Mortuo R. Eleazaro Ben Azariae, sublatae sunt diuitiae à Sapientibus. Mortuo R. Akibà, decus Legis euanuit. Mortuo R. Chaninà Ben Dosà, cessauerunt Viri operatores* (signorum). *Mortuo R. Iosè Katnuthà, finem habuerunt Religiosi, & ideò huiusmodi nomen eidem imposuerunt, quia diminutus fuit numerus Religiosorum, & tempore suo omninò cessauere. Mortuo R. Iochannàn Ben Zaccài, cessauit splendor sapientiae. Mortuo Rabbàn Gamlièl Sene, euanuit gloria Legis, simulque mundities, & sanctimonia. Mortuo R. Ismaèle Ben Phebài, euanuit splendor sacerdotij. Mortuo Rabbi* (Rabbènu Hakkadòsc) *occubuit modestia, seù humilitas, & timor peccati. Diruto Templo* (ait R. Pinchàs Ben Iaìr) *pudore suffusi sunt Sapientes, & Nobiles, & obue-*

assumi possunt in hac materia de Votis. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 2. וְאֵלּוּ מוּתָּרִין וכו׳ ׃ *Veèlu mutharin Vecullè. Et ista sunt licita &c.* De Votis emissis circa res illicitas, tamquam illicita, soluta intelliguntur. Et de quibusdam vanè emissis, quomodo irrita censeri debeant. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 3. אַרְבָּעָ נְדָרִים הִתִּירוּ חֲכָמִים וכו׳ ׃ *Arbaabà nedarìm hittirù Chachamìm Vecullè. Quatuor Vota soluerunt Sapientes &c.* Tractat de quatuor speciebus Votorum, quæ irrita reddi possunt à Rabbinis, veluti Votum festinanter, & inconsideratè emissum. Transitorium, erroneum, & violentum, de quibus aliquot exempla assignantur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Cap 4. אֵין בֵּין הַמּוּדָר הֲנָאָה מֵחֲבֵירוֹ וכו׳ ׃ *En ben hammodèr hanaàb mechauerò Vecullè. Nulla est differentia inter eum, qui Vouet commodum percepturum à socio suo &c.* Differentiam ponunt inter eum, qui vouet se percepturum vtilitatem, seù commodum à socio suo; & eum, qui vouet se cibum recepturum ab eodem; differentiam nullam aliam inter vtrumque votum constituunt, nisi דריסת הרגל *Derisàth harrèghel Conculcationem pedis*; nam in primo casu ne ingredi quidem licet vouenti domum socij; in secundo casu, quamuis liceat illi domum socij ingredi, non tamen ei licitum est vti vasis culinarijs, quæ ad cibum aliquo modo pertinere censentur. De his similibus votis multa exempla proponuntur; Habet *Miscnaijòth* 8. Ca-

Miscnaijòth huius Codicis sunt 65.

ORDINIS TERTII NASCIM

Codex sextus nuncupatur נְדָרִים *Nedarìm Vota*. In hoc agitur de Votis; à quibus emitti possint, quomodo emittenda; quæ valida, aut irrita; & quomodo, & à quibus solui, vel relaxari possint. Habet Capita 12.

Caput 1. inc. כָּל כִּנּוּיֵי נְדָרִים כִּנְדָרִים וכו׳ ׃ *Col chinnuijè nedarìm chindarìm Vecullè. Omnia pronomina Votorum (sunt) sicut Vota &c.* Determinatur Vota emissa per cognomen, pronomen, siue epitheton nominis, æquiualere ipsis nominibus proprijs: quod idem intelligendum in alijs negotijs, & materijs, veluti in materia Excommunicationis, Iuramenti, & Nazireatus. Harum materiarum quædam pronomina æquiualentia suis nominibus principalibus hic proponuntur, vti קוֹנָם קוֹנַח קוֹנָס *Kunàm, Kunàch, & Kunàs* sunt pronomina nominis קרבן *Korbàn*, & si quis huiusmodi cognominibus vteretur, idem esset, ac si per vocabulum Sacrificij Votum emisisset. Idem dicendum est de alijs pronominibus sinonymis חֲרַק חֲוּךְ חֲרַף *Charàk, Chauàch, Charàph*, quæ sunt epitheta חרם *Chèrem Excommunicationis*; de נָזִיק נָזִיחַ פָּזִיחַ *Nazik, Naziach, Paziach* pronominibus נזירות *Nezirùth Naziraatus*; & de שְׁבוּתָה שְׁקוּקָה נֶדֶר בְּמוֹתָא *Sceuutàh, Scekukà, nedèr bamothà*, quæ sunt pronomina, siuè epitheta *Iuramentorum*. Et de alijs quibusdam nominibus æquiuocis, quæ

Caput 5. inc. הַשּׁוּתָפִין שֶׁנָּדְרוּ הֲנָאָה זֶה מִזֶּה אֲסוּרִין לִיכָּנֵס לֶחָצֵר וכו׳ ׃ *Hasciothaphin scenaderù hanaàh ze mizè, asurin leiccanès lechatzèr vecullè. Socij, qui Vouerunt ad inuicem, se à socio vtilitatem non percepturum, prohibitum est Vtrique ingredi in commune atrium &c.* De his, qui talia vota emittunt, quomodo se gerere debeant, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 6. הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבוּשָּׁל וכו׳ ׃ *Hannodèr min hammeuuscial vecullè. Qui Votum emittit de elixatis &c.* Qui se voto constrinxerit non comesturum elixata licitum ei erit comedere elixata, & tostata. Quædam his similia exempla, & casus resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 7. הַנּוֹדֵר מִן הַיָּרָק וכו׳ ׃ *Hannodèr min haijaràk vecullè. Qui Vouit de oleribus &c.* Vouens se non comesturum olera, comedere poterit cucurbitas, quia eas non esse comprehensas sub nomine olerum, putant. Quamplurimi id genus casus hic adducuntur: Habet *Miscnaijòth* 9.

Cap. 8. קוֹנָם יַיִן שֶׁאֵינִי טוֹעֵם הַיּוֹם וכו׳ ׃ *Kunàm Iàin sceenì toèm haijòm vecullè. Vouens se non gustaturum vinum hodie &c* Qui vouet, se hodie non bibiturum vinum, non tenetur ad Votum, nisi vsque ad occasum Solis. De Votis, quæ tempus respiciunt, præcipuè hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 9. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר פּוֹתְחִין לָאָדָם בִּכְבוֹד אָבִיו וכו׳ ׃

Ribbì Eliezer omèr pothechin laadàm bichuòd auiu vecullè. R. Eliezer dicit: Aperiunt (os) homini propter honorem patris eius &c. Tractatur de solutione seu dispensatione Votorum, & quomodo aliqua causa assignari debeat, vt vota relaxentur; quod si ille, qui vouerit nullam assignare sciat, poterit Rabbinus illi suggerere causam aliquam, saltem apparentem, & verisimilem. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 10. נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפֵרִין נְדָרֶיהָ וכו׳ ׃ *Naaràh hammeorasà, auiah vuaalhà mepherin nedarèah vecullè. Puella sponsa vota disrumpit tam pater, quàm sponsus eius &c.* De potestate patris, & sponsi, quam vterque super nondum viro copulatam sponsam, habet irritandi eius Vota: nam puella viro promissa quamdiu in domo patris remanet, nec à viro per קדושין *Kidduscìn* est sibi sanctificata, & à quocumque alio viro separata, vocatur ארוסה *Arusa Sponsata* sponso promissa, quæ actio, à nostris sponsalibus non videtur differre. Tunc enim ipsius Vota tam à patre, quàm à sponso irritari possunt. Postquàm autem vtriusque voluntas aliquo signo externo manifestata est, velle eos inter se vinculo matrimoniali esse coniunctos; tunc perfectum, & completum matrimonium esse volunt. Vnde Iudæi, quoad formalitatem matrimonij, nobiscum videntur sentire: quandoquidem eam non ponunt in mutuo iure vtriusq; coniugis in corpus alterius, vel in obligatione mutua ad debitũ coniugale reddendũ. Sed in vinculo illo, quo formaliter coniuges sunt vniti, resultante ex mutua eorum

ob

iungi. Itaque ad perfectam matrimonij essentiam non requiritur copula carnalis. His functionibus adimpletis, quibus קדושין *Kiddușcin* dari appellant, tunc omnis facultas irritandi vota mulieris penes maritum remanet. Habet *Mișcnaijòth* 8.

Caput 11. וְאֵלּוּ נְדָרִים שֶׁהוּא מֵפֵר וכו׳ ; *Veèlu nedarim scehù mephèr vecullè. Et ista sunt Vota, quæ irrita redduntur &c.* Referuntur in hoc Capite diuersi casus Votorũ emissorum, quæ irrita censeri possunt, & vt talia debere declarari à Superioribus habentibus facultatem Vota irritandi: ea ferè sunt Vota peccaminosa, & quę aliquã infirmitatem inducere possunt. Habet *Mișcnaij.* 12. Omnes *Mișcn.* huius Codicis sunt 90.

ORDINIS TERTII NASCI'M Codex septimus, & vltimus dicitur נָזִיר *Nazir Naziraeus.* Agitur in eo de Voto peculiari, quo quis prohibebatur ab vsu vini, & aliarum rerum, quæ inebriare poterant. Huiusmodi Votum tempus præfixum habebat triginta dierum: attamen in potestate vouentis erat illud statuere longioris, vel breuioris temporis; quod si à vouente determinatum non fuisset, id quod à Lege statutum est, triginta scilicet dierum obseruandum erat. Habet Capita 9.

Caput 1. inc. כָּל כִּנּוּיֵי נְזִירוּת כִּנְזִירוּת וכו׳ ; *Col chinnuijè Nezirùth Chinzirùth vecullè. Omnia pronomina Naziraatus* (sunt) *veluti Naziraatus &c.* De quibusdam pronominibus, vel cognominibus, quæ si proferantur à vouente, censetur emisisse Vo-

obligatione, quam signo externo ostendunt, quando coram duobus, vel tribus Testibus sponsus digito sponsæ annulum imponit, hanc verborum formulam à maioribus traditam, proferendo הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל *Modo tu sanctificata* (separata) *es mihi annulo isto, secundùm legem Mosis, & Israëlis*, & statim ambo ingrediuntur sub חפה *Chuppà Conopeo*, vbi solemnem nuptiarum benedictionem à Rabbino prolixè ex libello recitatam recipiunt. Hinc R. Menachèm in suo lib. צדה לדרך *Tzedà ladàrech Maamàr Tract.* 4. Conclusione 2. *de Matrimonio* capite 1. ait:

אחר שתכנס אשה לחופה הרי היא כאשתו לכל דבר והחופה היא שתיחד עמו אף על פי שלא בא עליה :

Postquam ingressa est mulier sub Chuppà Conopeo; en ipsa in omnibus rebus est veluti vxor sua: nam tegumentum istud est illud, quod eam secum vnit, quamuis ad eam non ingrediatur, id est carnaliter eam cognoscat. Inde apparet, quòd desponsatio Mariæ Ioseph fuit verum matrimonium, quamuis carnalis copula non intercesserit. Et R. Bar Maijmòn *Halachòth* אישות *Isciùth De matrimonio* cap. 10. non solùm dicit, postquam ingressa est sponsa sub *Chuppà Conopeo*, quòd sit vera, & perfecta vxor viri, sed addit; Et quamuis ingressa fuerit sponsa

לחופה ולא ברך ברכת חתנים הרי זו נשואה גמורה וחוזר ומברך אפילו אחר כמה ימים ׃

sub Toro nuptiali, & non receperit benedictionem sponsi & sponsæ, nihilominus ista est perfectè maritata. Et benedictio per aliquot dies differri poterit. Ideò dicunt Rabbini, quòd *Chuppà*, seu Tegumentum nuptiale sit illud, quò sponsa sponso vniatur, quia est signum vinculi vtriusque voluntatis, velle se in matrimonio

Amen. De irritatione huius Voti Naziræatus aliquid etiam in eo agitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 5. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים הֶקְדֵּשׁ טָעוּת הֶקְדֵּשׁ וכול׳ ׃ *Beth Sciammài omerim ekdèſc tauth, ekdèſc vecullè. Schola Sciammài dicit: Qui ſanctificat aliquid per errorem ſanctum reputatur &c.* Tractatur in hoc Capite de ſpontaneis oblationibus, quæ Deo promittuntur: ſi error in his intercedat, an Deo dicatæ, atque ſacratæ cenſeantur: de his quamplurima exempla recenſentur, & reſoluuntur, vti v. g. ſi quis dicat: Bos niger, qui è ſtabulo egredietur primus, eſto Deo ſacratus, egreditur Bos albus; an iſte ſacratus Deo cenſendus? & alia his ſimilia. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 6. שְׁלשָׁה מִינִין אֲסוּרִין בַּנָּזִיר וכו׳ ׃ *Sceloſcià minin aſurin bannazìr vecullè. Tres ſpecies (rerum) prohibitæ ſunt in Naziraatu &c.* Recenſentur tria, quæ prohibita ſunt Naziræo, 1. הַטּוּמְאָה *Hatumàh Immundities;* 2. הַתִּגְלַחַת *Hattiglàchath Raſura;* 3. וְהַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן *Vehaiotzè min bagghèphen Et quod egreditur ex vite.* De his rebus hìc agitur, & præcipuè de raſura, de vino non bibendo, & vua non comedenda. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 7. כֹּהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר אֵינָן מִיטַּמְּאִין וכו׳ ׃ *Cohèn gadòl, venazìr enàn mitamìn vecullè. Sacerdos magnus, & Naziræus non polluuntur &c.* Quæritur in hoc Capite, An Sacerdos ma-

tum Naziræatus, ac ſi ipſummet nomen Naziræi prolatum fuiſſet. Eiuſmodi ſunt נָזִיק *Nazik*. נָזִיחַ *Naziach*, פָּזִיחַ *Paziach*, quæ tantundem ſonant ac נָזִיר *Nazìr*. Et de duplici Naziræatu, perpetuo, & temporali, ſub quo includitur Naziræatus Sampſonis, de quibus hic agitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 2. incipit הֲרֵינִי נָזִיר מִן הַגְּרוֹגְרוֹת וּמִן הַדְּבֵילָה וכו׳ ׃ *Harenì Nazìr min hagherogheròth, Vmin baddeuelà vecullè. En me Naziræum ex ficubus, & palatha &c.* An qui dixerit ſe futurum Naziræum ex ficu arida, an huiuſmodi Votum conſiſtere poſſit: vnde quamplurima dubia proponuntur, & reſoluuntur circa Naziræatus Votum. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Caput 3. מִי שֶׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר מְגַלֵּחַ יוֹם שְׁלשִׁים וְאֶחָד וכו׳ ׃ *Mi sceàmar harenì Nazìr meghallèach iom sceloſcìm veechàd vecullè. Qui dixerit: En me Naziræum, raſuram faciam die trigeſimo & vno &c.* De varijs Naziræatus complexionibus, & in hoc Voto; de diuerſis conditionibus validis, vel inutilibus appoſitis hic agitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 4. מִשֶּׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ וְאָמַר וַאֲנִי וַאֲנִי וכו׳ ׃ *Miſceàmar harenì Nazìr veſciamaah chauerò veàmar veanì, veanì vecullè. Ille, qui dixerit: En ego Naziræus, & ſocius audiens dicat: Et ego, & ego &c.* Decernitur, quòd omnes iſti, ſint Voti Naziræatus obnoxij. Idem dicunt de eo, qui ad vocē vouentis reſpondet,

ORDO QVARTVS vocatur נְזִיקִין NEZIKIN *Damnorum*.
Tractat de damnis illatis, de Contractibus, Magistratibus, Iuramentis, Idololatria, & pœnis reis inferendis. Habet Codices 10. hoc ordine dispositos 1. בבא קמא; 2. בבא מציעא; 3. בבא בתרא; 4. סנהדרין; 5. מכות; 6. שבועות; 7. עדיות; 8. עבודה זרה; 9. אבות; 10. הוריות;

Huius QVARTI ORDINIS Codex primus vocatur בבא קמא *Bauà kamà Porta prima*. In eo agitur de damnis illatis ab hominibus, vel à bestijs, & de pœna soluenda pro damno reficiendo. Habet Capita 10.

Caput 1, אַרְבַּע אָבוֹת נְזִיקִין הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהַהֶבְעֵר וכו׳; *Arbaà Auòth nezikìn: Hasciòr, Vehabbòr, Vehammauèh, Vehabeuèr; vecullè. Quatuor sunt patres damnorum, Bos, Puteus, Dens, & Incendium &c.* Tractat de quatuor principalioribus capitibus, ex quibus oriuntur omnia damna; hæc vocantur אבות נזיקין *Auòth nezikin Patres damnorum*. Quorum primus pater dicitur *Bos*. Vnde de damnis, quæ à boue cornupeta, vel ab alijs animalibus inferri possunt, præcisè agitur. Secundus pater vocatur *Puteus*, & de damnis, quę ex puteo effosso, & ore non clauso, oriuntur, tractatur. Tertius pater vocatur *Dens*, per quod intelligitur *Bestia*, seù *Iumentum*, quod depascendo alienas segetes, vel prata, damnum proximo infert. Quartus pater est *Incendium*,

magnus, & Nazireus polluuntur super mortuum? & quænam differentia sit inter vtrumque quoad immunditiem, de qua præcipuè in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 8. שְׁנֵי נְזִירִים שֶׁאָמַר לָהֶן אֶחָד רָאִיתִי אֶחָד מִכֶּם שֶׁנִּטְמָא וכו׳; *Scenè Nezirim sceàmar lahèn echàd, raìthi echàd michèm scenitmà vecullè. Sunt duo Nazirai. Quidam dicit ad eos: Vidi vnum ex vobis factum fuisse immundum &c.* Ponitur casus de duobus Nazaræis, quorum alter certum est quòd sit immundus, sed nescitur, vtrum primus, vel secundus in immunditiam sit lapsus; quæritur, quomodo agendum sit in hoc casu, & quomodo offerendum Sacrificium, vt is qui immundus est, mundus reddatur sine offensa legalium rituum. Habet *Miscnaijòth* 2.

Caput 9. הַגּוֹיִם אֵין לָהֶם נְזִירוּת וכו׳; *Hagghoìm en lahèm nezirùth vecullè. Gentilibus non est Naziræatus &c.* Huiusmodi Naziræatus Votum, inter alias mundi Nationes non reperiri docet. An Dominus, serui, & maritus vxoris Naziræatus Votum dissoluere possit: & quænam inter Votum & Naziræatum sit differentia. Nonnulli casus circa rasuram, & munditiem Naziræi afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 5. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt sexaginta.

Finit Tertius Ordo *Nascim Fæminarum*. Cuius מסכתות *Massachthòth Codices* sunt 7. פרקים *Perakìm Capita* 71. משניות *Miscnaijòth Paragraphi* 581.

Amen. De irritatione huius Voti Naziræatus aliquid etiam in eo agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים הֶקְדֵּשׁ טָעוּת הֶקְדֵּשׁ וכול׳ ׃ *Beth Sciammài omerim ekdèsc taùth, ekdèsc vecullè. Schola Sciammài dicit: Qui sanctificat aliquid per errorem sanctum reputatur &c.* Tractatur in hoc Capite de spontaneis oblationibus, quæ Deo promittuntur: si error in his intercedat, an Deo dicatæ, atque sacratæ censeantur: de his quamplurima exempla recensentur, & resoluuntur, vti v. g. si quis dicat: Bos niger, qui è stabulo egredietur primus, esto Deo sacratus, egreditur Bos albus; an iste sacratus Deo censendus? & alia his similia. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 6. שְׁלֹשָׁה מִינִין אֲסוּרִין בַּנָּזִיר וכו׳ ׃ *Scelosciá minìn asurin bannazìr vecullè. Tres species* (rerum) *prohibitæ sunt in Naziræatu &c.* Recensentur tria, quæ prohibita sunt Naziræo, 1. הַטּוּמְאָה *Hatumàh Immunditiès*; 2. הַתִּגְלַחַת *Hattiglàchath Rasura*; 3. וְהַיּוֹצֵא מִן הַגֶּפֶן *Vehaiotzè min bagghèphen Et quod egreditur ex Vite.* De his rebus hìc agitur, & præcipuè de rasura, de vino non bibendo, & vua non comedenda. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 7. כֹּהֵן גָּדוֹל וְנָזִיר אֵינָן מִיטַּמְּאִין וכו׳ ׃ *Cohèn gadòl, venazìr enàn mitamìn vecullè. Sacerdos magnus, & Naziræus non polluuntur &c.* Quæritur in hoc Capite, An Sacerdos ma-

tum Naziræatus, ac si ipsummet nomen Naziræi prolatum fuisset. Eiusmodi sunt נָזִיק *Nazìk*, נָזִיחַ *Naziach*, פָּזִיחַ *Paziach*, quæ tantundem sonant ac נָזִיר *Nazìr*. Et de duplici Naziræatu, perpetuo, & temporali, sub quo includitur Naziræatus Sampsonis, de quibus hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. incipit הֲרֵינִי נָזִיר מִן הַגְּרוֹגְרוֹת וּמִן הַדְּבֵילָה וכו׳ ׃ *Harenì Nazìr min hagherogheròth, Umìn baddeuelà vecullè. En me Naziræum ex ficubus, & palatha &c.* An qui dixerit se futurum Naziræum ex ficu arida, an huiusmodi Votum consistere possit: vnde quamplurima dubia proponuntur, & resoluuntur circa Naziræatus Votum. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. מִי שֶׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר מְגַלֵּחַ יוֹם שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד וכו׳ ׃ *Mi sceàmar harenì Nazìr meghallèach iom sceloscìm veechàd vecullè. Qui dixerit: En me Naziræum, rasuram faciam die trigesimo & vno &c.* De varijs Naziræatus complexionibus, & in hoc Voto; de diuersis conditionibus validis, vel inutilibus appositis hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 4. מִשֶּׁאָמַר הֲרֵינִי נָזִיר וְשָׁמַע חֲבֵירוֹ וְאָמַר וַאֲנִי וַאֲנִי וכו׳ ׃ *Misceàmar harenì Nazìr vescia-maah chauerò veàmar veanì, veanì vecullè. Ille, qui dixerit: En ego Naziræus, & socius audiens dicat: Et ego, & ego &c.* Decernitur, quòd omnes isti, sint Voti Naziræatus obnoxij. Idem dicunt de eo, qui ad vocē vouentis respondet,

ORDO QVARTVS vocatur נְזִיקִין NEZIKI'N *Damnorum*. Tractat de damnis illatis, de Contractibus, Magistratibus, Iuramentis, Idololatria, & pœnis reis inferendis. Habet Codices 10. hoc ordine dispositos 1. בבא קמא; 2. בבא מציעא; 3. בבא בתרא; 4. סנהדרין; 5. מכות; 6. שבועות; 7. עדיות; 8. עבודה זרה; 9. אבות; 10. הוריות;

Huius QVARTI ORDINIS Codex primus vocatur בבא קמא *Bavà kamà Porta prima*. In eo agitur de damnis illatis ab hominibus, vel à bestijs, & de pœna soluenda pro damno reficiendo. Habet Capita 10.

Caput 1, אַרְבַּע אָבוֹת נְזִיקִין הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר וְהַמַּבְעֶה וְהַהֶבְעֵר וכו'; *Arbaà Auòth nezikin: Hasciòr, Vehabbòr, Vehammauèh, Vehabeuèr; vecullè. Quatuor sunt patres damnorum, Bos, Puteus, Dens, & Incendium &c.* Tractat de quatuor principalioribus capitibus, ex quibus oriuntur omnia damna; hæc vocantur אבות נזיקין *Auòth nezikin Patres damnorum*. Quorum primus pater dicitur *Bos*. Vnde de damnis, quæ à boue cornupeta, vel ab alijs animalibus inferri possunt, præcisè agitur. Secundus pater vocatur *Puteus*, & de damnis, quę ex puteo effosso, & ore non clauso, oriuntur, tractatur. Tertius pater vocatur *Dens*, per quod intelligitur *Bestia*, seù *Iumentum*, quod depascendo alienas segetes, vel prata, damnum proximo infert. Quartus pater est *Incendium*,

magnus, & Naziræus polluuntur super mortuum? & quænam differentia sit inter vtrumque quoad immunditiem, de qua præcipuè in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 8. שְׁנֵי נְזִירִים שֶׁאָמַר לָהֶן אֶחָד רָאִיתִי אֶחָד מִכֶּם שֶׁנִּטְמָא וכו'; *Scenè Nezirim sceàmar lahèn echàd, raìthi echàd michèm scenitmà vecullè. Sunt duo Nazirǽi. Quidam dicit ad eos: Vidi vnum ex vobis factum fuisse immundum &c.* Ponitur casus de duobus Naziræis, quorum alter certum est quòd sit immundus, sed nescitur, vtrum primus, vel secundus in immunditiam sit lapsus; quæritur, quomodo agendum sit in hoc casu, & quomodo offerendum Sacrificium, vt is qui immundus est, mundus reddatur sine offensa legalium rituum. Habet *Miscnaijòth* 2.

Caput 9. הַגּוֹיִם אֵין לָהֶם נְזִירוּת וכו'; *Hagghoìm en lahèm nezirùth vecullè. Gentilibus non est Naziræatus &c.* Huiusmodi Naziræatus Votum, inter alias mundi Nationes non reperiri docet. An Dominus, serui, & maritus vxoris Naziræatus Votum dissoluere possit; & quænam inter Votum & Naziræatum sit differentia. Nonnulli casus circa rasuram, & munditiem Naziræi afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 5. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt sexaginta.

Finit Tertius Ordo *Nascim Fæminarum*. Cuius מסכתות *Massachthòth Codices* sunt 7. פרקים *Perakim Capita* 71. משניות *Miscnaijòth Paragraphi* 581.

àch eth haccàd birsciùth harrabbìm vecullè. Qui relinquit vas fictile in via publica &c. De ijs, qui aliquod offendiculum ponunt in via publica, ad quod aliquis impingit, si illud sit vas testaceum, & frangatur, ad nihilum tenetur vasis fractor: si verò impingens lædatur, qui occasionem præbuit lædendi socium, ad damni illati pœnam, tenebitur. Alij consimiles casus de damnis illatis à bobus cornupetis in hoc Capite proponuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 4. שׁוֹר שֶׁנָּגַח אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה וכו׳; *Sciòr scenaghàch arbaàh vachamiscià vecullè. Bos cornupeta quatuor vel quinque (boues) &c.* Si bos cornupeta plurimos boues cornupetendo occiderit, valore ipsius bouis deuenditi satisfaciendum est damno illato, hoc ordine; vt medietas valoris accipiat possessor vltimi bouis occisi; & medietas huius medietatis accipiat alter, cuius bos penultimo loco occisus est, & sic percurrendo vsque ad primum bouem occisum. Agitur etiam de damno illato à bobus comparatis inter se, vel ratione dominorum; vt v. g. Bos Iudæorum si interficiat bouem Gentilium, liber est, id est nihil soluetur Gentili pro damno illato. Bos Gentilium, si interficiat bouem Iudæorum, soluet damnum ex integro. Et de alijs damnis illatis à boue cornupeta hominibus ipsis, tam liberis, quàm seruis, & ancillis, & quomodo satisfaciendum sit, agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 5. שׁוֹר שֶׁנָּגַח אֶת הַפָּרָה וְנִמְצָא עֻבָּרָהּ בְּצִדָּהּ וכו׳; *Sciòr sce-*

& de Incendiarijs subinde agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 2. כֵּיצַד הָרֶגֶל מוּעֶדֶת וכו׳; *Chetzàd harrèghel muèdeth vecullè. Quomodo pes paratus est &c.* In superiori Cap. num. 4. docuerat, quædam animalia ex sui natura adeò esse mansueta, vt non semper parata sint ad damnificandũ, quamuis non rarò damnificent: vti boues, qui quamuis omnes cornua habeant, non tamen omnes sunt cornupetę. Et licèt omnes natura appetant cibum, & dentibus damnificare possint, non tamen semper damnificant. Alia verò animalia sunt, quæ semper parata sunt damnificare, hæc מוּעָדִין *Muadìn* appellant, veluti est Homo, Lupus, Leo, Vrsus, Pardus, Basiliscus, & Serpens. De prioribus animalibus hìc agitur; & quomodo bos v. g. natura sua pedibus paratus est damnificare, quia dum pedibus terrã calcat, dumq; ambulat, segetes, si ibi sint, lędit, & damnificat: vel per viam Vrbis lapides remouet, impellit, & quandoque vasa vendentiũ frangit; vnde de רֶגֶל *Règhel Pede* damnificante hic agitur. Item de שֵׁן *Scen Dente*, id est de animali dentibus damnificante; de boue cornupeta; quomodo satisfaciendum sit ei, qui passus est damnum. Determinat etiam, quòd homo semper paratus sit ad malefaciendum, tam per errorem, quàm per malitiam. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. הַמַּנִּיחַ אֶת הַכַּד בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וכו׳; *Hammani-*

Tractat de illa Lege lata contra fures Exod. 22. 7. *Si quis amico suo vas, aut pecuniam in custodia tradiderit, & ab eo, qui susceperat furto ablata fuerint; si inueniatur, fur duplum reddere debet*. Et de alia ibidem ver. 1. *Si quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & occiderit, vel vendiderit; quinque boues pro vno boue restituere debet, & quatuor oues pro vna oue.* Hìc declaratur, quòd Lex de restituendo duplum, quamuis inferiori loco ponatur, potior sit ea, qua iubetur restituendi quatuor, & quinque: de quare assignatur ratio in Miscnà. Quia Lex de restituendo duplum est vniuersalior, cùm comprehendat res animatas, & inanimatas: Lex verò de quatuor, & quinque restringitur tantùm ad oues, & boues, vt ex Exodo loco cit. De his præcipuè agitur, & de animalibus, quę prohibita sunt ali in Terra Sancta, & Ierosolymis. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 8. הַחוֹבֵל בַּחֲבֵירוֹ חַיָּיב עָלָיו מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה דְּבָרִים וכו׳ ׃ *Hachouèl bachauerò chaijàu chamiscià deuarìm vecullè. Qui damnum infert proximo suo, reus erit propter quinque res &c* Qui alteram lędit personam, ad quinque tenetur, vt damnum illatum vtcumque resarciatur, cùm tot iniurias proximo suo intulerit. Primò, tenetur ratione נֶזֶק *Nèzek Damni*. Secundò צַעַר *Tzaàr Doloris*. Tertiò רִפּוּי *Riphùi Medicinæ*. Quartò שֶׁבֶת *Scèueth Quietis*, & בּוֹשֶׁת *Bòsceth Verecundiæ*. Hæc omnia hìc explicantur, & casus diuersi de percussore hominis pro-

scenaghàch eth happaràh, venimtzà ouaraàh bitziddàah vecullè. Bos, qui cornupetit Vaccam, & inuentus est fœtus ad latus ipsius &c. Si bos cornupeta vaccam occiderit, & apud ipsam fœtus mortuus inueniatur, nescitur tamen, an natus sit & mortuus, antequam mater occideretur, vel in ipsa occisione natus: quæritur, quid in hoc casu sit faciendum: decernitur soluendum esse pretium Vaccæ, & insuper quartam partem pro Vitulo. Agitur de alijs damnis illatis à boue cornupeta. Vbi de his, qui puteum fodiunt, tam in publico, quàm in priuato loco, si in illum iumentum cadat; quomodo iudicandum sit de damno, si in eo moriatur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 6. inc. הַכּוֹנֵס צֹאן לַדִּיר וְנָעַל בְּפָנֶיהָ כָּרָאוּי וכו׳ ׃ *Hacconès tzòn laddìr, venàal bephanèa caraùi, vecullè. Qui pecora in caulam introducit, & pessulo claudit secundùm communem vsum &c.* Si aliquo accidente casu egrediantur, & damnum alicui inferant, ouium Dominus liber est à pœna damni. Idem censetur si à fure ostium confractum fuerit. De alijs damnis, quę inferuntur à bestijs, & animalibus alteri curæ commissis hìc etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Cap. 7. מְרוּבָּה מִדַּת תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל מִמִּדַּת תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה וכו׳ ׃ *Meruuàh middàth tasclumè chèphel mimmiddàth tasclumè arbaahà vachamiscià vecullè. Maior est conditio restituendi duplum, quàm sit conditio restituendi quatuor, vel quinque &c.*

fatos prætenſos Dominos. Alij caſus proponuntur circa res inuentas, & quomodo ab inuentoribus licitè retineri poſſint, decernitur. Habet *Miſcnaijòth* octo.

Caput 2. inc. אֵלּוּ מְצִיאוֹת שֶׁלּוֹ וְאֵלּוּ חַיָּיב לְהַכְרִיז וכו׳ : *E'lu metziòth ſcellò, veèlu chaijàu lehacrìz vecullè. Iſta, quæ inueniuntur, ſunt inuentoris, & alia quædam non ſunt eius, ſed tenetur proclamationem facere, &c.* Aſſignantur quædam res, quæ ſi inuentæ fuerint in loco publico, ſine alia diligentia adhibenda pro Domino inueniendo, cedunt in commodum inuentoris: & aliæ quædam ſunt, quæ ſi in quocumque loco inueniantur, tenetur inuentor, medio præcone, diligentiam adhibere; vt illarum Dominus inueniatur: de his quamplurimi caſus, & exempla proponuntur, & expenduntur. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 3. הַמַּפְקִיד אֵצֶל חֲבֵירוֹ בְּהֵמָה אוֹ כֵּלִים וכו׳ : *Hammaphkid ètzel chauerò behemàh ò chelim vecullè. Qui deponit apud ſocium ſuum iumentum, aut vaſa &c.* Tractat de furtis rerum depoſitarum apud ſocium, vtrum reſtitutio debeat fieri à depoſitario? & an medio iuramento, ſe non dediſſe cauſam furto, liberari poſſit à reſtitutione? Et ſi inueniatur fur, quonam modo duplum reſtituere debeat? Quòd ſi furtum fuerit de bobus, aut ouibus, & occiſæ, vel venditæ fuerint, quomodo reſtituendi ſint quatuor boues pro vno boue, & quinque oues pro vna oue? Tractat etiam de depoſitis vaſorum, pecuniarum, & alijs: quomodo

proponuntur, & reſoluuntur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 9. הַגּוֹזֵל עֵצִים וַעֲשָׂאָן כֵּלִים וכו׳ : *Hagghozèl etzim vaaſaàn chelim, vecullè. Qui furatus fuerit ligna, & ex eis fecerit vaſa &c.* Agit de rebus furto ſublatis, quæ in eadem ſpecie non extant, quomodo ſit agendum in negotio reſtitutionis, & de alijs diuerſis caſibus ad furtum pertinentibus, qui omnes reſoluuntur. Habet *Miſcnaijòth* duodecim.

Caput 10. הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו וְהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶם פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם וכו׳ : *Hagghozèl vmaachil eth banàu vehinniach liphnehèm peturin milleſciallèm vecullè. Qui furatus fuerit aliquid, & ex eo aluerit filios ſuos, eoſque reliquerit poſt ſe, liberi ſunt à reſtitutione, &c.* Varij caſus proponuntur circa eandem materiam reſtitutionis, quibus decem *Miſcnaijòth* Caput clauditur, & totus Codex abſoluitur. Huius Codicis *Miſcnaijòth* ſunt 79.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex ſecundus dicitur בָּבָא מְצִיעָא *Bauà Metziaà Porta media*, in qua agitur de rebus inuentis; de depoſitis, contractibus, & vſuris. Habet Capita 10.

Caput 1. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּטַלִּית וכו׳ : *Scenàim ochazin betalèth vecullè. Duo apprehendunt pallium &c.* De ijs, qui inueniunt res perditas; ſi duo ex his dicant eſſe ſuas; vel vnus dicat eſſe ſuas, & alter medietatem tantùm dicat eſſe ſuam, nec adſint teſtes; quomodo huiuſmodi res ſint diuidendæ inter præ-

mercede, ob eandem causam, operarium conduceret, quæ ad hanc speciem *Tarbìth Vsuræ* reducunt. De vtraque vide Leuit. 25. 37. Habet *Miscnaijòth* vndecim.

Caput 6. הַשּׂוֹכֵר אֶת הָאוּמָנִין וְהִטְעוּ זֶה אֶת זֶה וכו׳: *Hassochèr eth haomanin vehituù ze eth ze veccullè. Qui conducit operarios, & alter alterum seducit &c.* De hominibus, & iumentis, quæ conducuntur ad operandum: An si operarij v. g. condictam mercedem augere velint, ex eo quia de præsenti alij non reperiuntur operarij, qui opera perficiant; an in eo casu decipi possint, promittendo eis, quicquid vltra condictum petierint, & postea, completo opere, solutaque condicta prima mercede, eos technis repelli, & verborum ambagibus à se remoueri liceat? Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 7. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים וְאָמַר לָהֶם לְהַשְׁכִּים וכו׳: *Hassochèr eth happoaalim veàmar laèm leaschìm vecullè. Qui conducit operarios, & dicit ad eos, vt diluculo surgant &c.* Si mos Prouinciæ non sit, vt operarij mane diluculo surgant; & vsque ad vesperam non operentur; non est licitum eos cogere ad opera subeunda vltra consuetudines regionis, quas obseruare debent operariorum conductores; de quibus multa in hoc Capite, sicut & de custodibus fructuum; & an eis liceat de fructibus custoditis comedere. Et de quibus licitum est comedere ex Lege. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 8. הַשּׁוֹאֵל אֶת הַפָּרָה

וְשָׁאַל

custodiri à depositario, & suo loco, & tempore restitui debeant proprio Domino. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 4. הַזָּהָב קוֹנֶה אֶת הַכֶּסֶף וְהַכֶּסֶף אֵינוֹ קוֹנֶה אֶת הַזָּהָב וכו׳: *Hazzahàu konè eth hacchèseph, vehacchèseph enò konè eth hazzahàu veccullè. Aurum acquirit argentum, & argentum non acquirit aurum &c.* Res non acquiruntur, pecunia etiam soluta, nisi sint in potestate emptoris, sed quãdiu sunt penes venditorem, si pereant, pereunt venditori, non emptori: & hoc, ne à venditore fraudes committantur. Modò aurum respectu argenti æstimatur, ac si res quædam esset, quia non est expendibile, vti est argentum. Vnde per argentum non acquiritur aurum, nisi sit in potestate emptoris. Aurum autem acquirit argentum, quia pro pecunia æstimatur. De his, & alijs commutationibus pecuniarijs, illarumque valoribus hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 5. אֵיזֶהוּ נֶשֶׁךְ וְאֵיזֶהוּ תַּרְבִּית וכו׳: *Ezehù nèscech veezehù tarbìth veccullè. Quid est Nèscech; & quid est Tarbìth &c.* Expenduntur in hoc loco duæ vsuræ species, quarum prima dicitur נשך *Nèscech*, & secunda vocatur תרבית *Tarbìth*. Prima intolerabilis est, quia mordetur homo tamquam à serpente, cùm cogatur reddere id, quod non recepit, à morsu enim dicitur *Nèscech*. Secunda tolerabilior ab eis censetur, qua etiam mutui intuitu aliquid commodi percipitur; vt si quis liberiùs versaretur in atrio socij, cui gratis pecuniam mutuauerat; vel viliori

Baua Batra Porta postrema. Tractat de actionibus, quæ occurrunt inter Ciues, occasione commercij. De emptione, & venditione. De præscriptione triennali. De hereditatibus, & testamentis. Habet Capita 10.

Caput 1. incip. הַשּׁוּתָּפִין שֶׁרָצוּ לַעֲשׂוֹת מְחִיצָה בֶּחָצֵר וכו׳ ׃ *Hasciotaphin sceratzù laasòth mechitzà bachatzèr vecullè. Socij, qui volunt diuidere atrium &c.* Agit quomodo, & quorum sumptibus fieri debeat murus diuisorius in atrio communi duorũ Dominorum; & si corruat, cæmenta quomodo sint diuidenda. Et de alijs casibus, qui occurrere possunt circa socios habitantes in eodem atrio, vel circa vicinos, quorum domus aliqualem seruitutem inter se recipiunt. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. לֹא יַחְפּוֹר אָדָם בּוֹר וכו׳ ׃ *Lo iachppòr Adàm bor vecullè. Non fodere debet homo puteum &c.* Prohibetur in hoc Capite ne quisquam puteum fodiat propè puteum vicini sui, nec aliud ædificium ædificet, vt proximo suo sit impedimento, nec eidem seruitutem imponat aquæ ductu, stabulo, fimo, & id genus rebus alijs, quòd & de arboribus in villis, & campis plantatis idem intelligendum, quæ vicinis colonis damnum inferre non debent. Habet *Miscnaijòth* 14.

Caput 3. חֶזְקַת הַבָּתִּים וכו׳ ׃ *Chezkàth habbatìm vecullè. Possessio domorum &c.* Agitur de præscriptionibus rerum stabilium, & mobilium, ac se mouentium. Habet *Miscnaijòth* 8.

Ca-

... וְשָׁאַל בְּעָלֶיהָ עִמּוֹ וכו׳ ׃ *Hascioèl eth happarà, vesciaàl bealèa immò vecullè. Qui commodato petit vaccam, & vnà simul cum ea petit possessorem suum, &c.* Si cùm iumentũ commodato acceptũ fuerit, Domino iumenti præsente; si pereat, perit Domino. Vnde de commodato, & locato, præcipuè in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Cap 9. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵירוֹ וכו׳ ׃ *Hammekabèl sadè mechauerò vecullè. Qui recipit agrum à socio suo &c.* Qui agrum conducit, tenetur secundùm morem regionis eum colere. Itaque de conducto, & locato, tam de agris, quàm de hominibus, & mutuo dantibus, vel recipientibus hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 10. הַבַּיִת וְהָעֲלִיָּה שֶׁל שְׁנַיִם שֶׁנָּפְלוּ וכו׳ ׃ *Habbàith, vehaaliàh scel scenàim, scenaphelù vecullè. Domus, & cænaculum duorum, quæ ruunt &c.* De domo, cuius aula sit vnius; cœnaculum verò sit alterius, si ruat, quomodo cœmenta sint diuidenda inter eos? Itemque de arbore vuæ à vento exagitata, vel alio quocumque accidente eradicata; si cadat in via publica, licèt aliquis damnificetur, ad nihilum tenetur Dominus, sed eidem assignari debet tempus cedendi illam, & amouendi. Item de alijs damnis datis ex aliquo accidente sine culpa illius, qui damnum dat, etiam agitur, & finitur Caput, & Codex. Capitis *Miscnaijòth* sunt 6. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 101.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N tertius Codex dicitur בָּבָא בַּתְרָא

Caput 4. הַמּוֹכֵר אֶת הַבַּיִת לֹא מָכַר הַיָּצִיעַ וכו׳ ׃ *Hammochèr et habbàith lo machàr haijatzìa vecullè. Qui vendit domum, non vendit atrium &c.* De venditionibus rerum stabilium cum suis accessorijs. Et de ijs, quæ in huiusmodi venditionibus comprehendi non debent: vti vendita domo, simul cum ea non censetur venditum atrium, aut deambulatorium ante eam, quamuis in domum ingredi non possit, nisi transeundo per atrium. De quibus quædam exempla afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 5. הַמּוֹכֵר אֶת הַסְּפִינָה מָכַר אֶת הַתּוֹרֶן וכו׳ ׃ *Hammochèr eth hassephinà màchar eth hattòren vecullè. Qui vendit nauem, vendit & malum &c.* Sequitur materia de venditionibus, in quibus declaratur, quænam sint accessoria, quæ in principali venditione includi debeant; de quibus quamplurima exempla afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 6. inc. הַמּוֹכֵר פֵּירוֹת לַחֲבֵירוֹ וכול׳ ׃ *Hammochèr peròth lachauerò vecullè. Qui vendit fructus socio suo &c.* Tractat de alijs diuersarum rerum venditionibus; de fructibus futuris, id est adhuc in arbore non extantibus, & de seminibus nondum natis; si propter sterilitatem ipsorum collectio tenuis fuerit, nec pretio soluto correspondens; an vendens aliquam pretij portionem teneatur restituere. Item de rerum venditionibus, quæ in manu emptoris corrumpi possent, vt de vino, quod in acetum potest conuerti. Item-

que de loco, qui pro sepulchro venditur, quibus conditionibus id fieri debeat. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 7. הָאוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לָךְ וכול׳ ׃ *Haomer lachauerò, Beth cur aphàr anì mochèr lach vecullè. Qui dicit socio suo, Corum pulueris ego tibi vendo &c.* Si quis alicui agrum satiuum vendiderit, in quo fuerint foueæ, & acerui lapidum; quæritur, an sint mensurandæ huiusmodi foueæ, & lapidum acerui? an verò detrahendi à tota mensura agri. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 8. יֵשׁ נוֹחֲלִין וּמַנְחִילִין וְיֵשׁ נוֹחֲלִין וְלֹא מַנְחִילִין וכו׳ ׃ *Iesc nochalìn vmanchilìn, veiesc nochalìn velò manchilìn vecullè. Sunt, qui hereditant, & hereditare faciunt; & sunt, qui hereditant, & non hereditare faciunt, &c.* Tractat de ijs, qui hereditatem adire possunt, & heredes instituere valent; adeòque de ipsis hereditatibus, & personis, quæ capaces sunt tam actiuè, quàm passiuè in negotio hereditatum. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 9. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרוּבִּין וכו׳ ׃ *Mi scemèth vehinnìach banim, uvanòth bizmàn scehànechasim meruuìn, vecullè. Si moriatur* (vir) *& relinquat filios & filias eo tempore, quo facultates ipsius multæ sunt &c.* Si ab intestato quis decedat, quomodo inter filios relictos hereditas sit diuidenda. Vbi iterum de hereditatibus, & heredum qualitate, & differentia. Habet *Miscnaijòth* 10.

in illis constitui possit. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ וכו׳ ׃ *Cohèn gadòl dàn vedanìn othò vecullè. Sacerdos magnus iudicat, & iudicatur &c.* Describuntur hìc conditiones, & priuilegia Sacerdotis magni, & Regis Iudaici populi. Habet *Miscnaijòth* 5.

Cap. 3. דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וכו׳ ׃ *Dinè mamonòth bisclosciá, ze borèr lo echàd vecullè. Iudicia Ciuilia à tribus, iste eligit sibi vnum &c.* Causæ Ciuiles à tribus Iudicibus expenduntur; vnaquæque ex partibus Iudicem sibi eligit, & tertius adsciscitur. De Iudicibus, qui à partibus allegantur suspecti; & de modo, ac ratione examinandi testes, ac ferendi sententiam à Iudicibus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת וכו׳ ׃ *Echàd dinè mamonòth, veechàd dinè nephasciòth, vecullè, Idem iudicium est tam in causis Ciuilibus, quàm in Criminalibus &c.* Idem seruandus est ordo, & diligentia adhibenda in perquirenda veritate à testibus examinandis, tam in causis Ciuilibus, quàm Criminalibus. Hoc tamen inter vtrasque causas erat discrimen, quòd causæ Ciuiles decidebantur à tribus Iudicibus; Criminales, seù Capitales à viginti tribus. Describitur etiam locus Synedrij, seù Aula Senatoria, quæ adinstar Theatri erat semicircularis, vt vnus Senatorum alterum intueri posset. Ad dextram, & ad sinistram

Caput 10. incip. גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו מִתּוֹכוֹ וכו׳ ׃ *Ghet pasciùt, edàu metochò vecullè. Si Testamentum sit apertum, testes subscribunt &c.* Si Testamentum conficiatur apertum, testes subscribere debent: si clausum fiat, testes ex aduerso idem deforis subscribunt; si præpostero ordine fiat, declaratur nullum. Hic de varijs modis subscribendi Instrumenta agitur, & de numero testium in Instrumentis requisito; deque varijs Instrumentorum generibus. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 86.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N

Codex quartus vocatur סַנְהֶדְרִין *Sanhedrìn Senatus.* Hic agitur de Senatu magno Ierosolymitano, & de minoribus Senatibus aliarum Ciuitatum, ac de Senatoribus, & Iudicijs ipsorum. Habet Capita 11.

Caput 1. incipit דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה וכו׳ ׃ *Dinè mammonòth bisclosciá vecullè. Iudicia ciuilia à tribus &c.* In hoc Capite decernitur, quot Iudices simul vniri debeant ad ferendas sententias; & dicitur, quòd in causis Ciuilibus à tribus Iudicibus sententię feruntur; in Criminalibus, præcipuè Capitalibus à tribus & viginti Iudicibus iudicium exercetur. Sacerdos magnus nonnisi à toto Synedrio, id est à 71. Senatoribus iudicatur. Tot enim Senatoribus magnũ Synedrium constat. Erat hoc quondam Ierosolymis; sed erat & aliud Synedrium paruum in alijs Ciuitatibus Terræ Sanctæ. Hic determinatur incolarum numerus 230. vt Synedrium

bant, tunc reus non condemnabatur, sed quilibet ex his, qui absoluerant, disceptabat cum socio suo, qui condemnauerat, quousque ad partem suam, & in fauorem rei aliquis pertraheretur, vt reus absolui posset, alioquin non condemnabant. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. נִגְמַר הַדִּין וכו׳ ׃ *Nigmàr haddìn vecullè. Absoluto iudicio &c.* Modus exequendæ sententiæ hìc describitur, & ponitur exemplum de eo; qui lapidari debebat: nam ritè peracto iudicio, ducebant reum ad locum lapidationis. Interim ad ostium magni Synedrij stabat quidam habens in manu sudarium, & alius equitans longè ab eo in via permanebat, ita tamen, vt alter alterum videre posset. Tùm si aliquis coram Senatoribus causam in fauorem rei solidam dixisset; is, qui sudarium tenebat, eleuabat, quod signum, qui equo insidebat cernens, currendo reum ad Curiam reducebat, vt iterùm ad iudicium iretur. Quin & ipse reus, si pro se aliquid solidi habere dixisset, reducebatur quater, imò quinquies, ne insons interficeretur. Dum ad locũ supplicij ibatur, præco conclamabat, nomen rei exprimens, & culpam, ob quam damnatus erat, vnà cum nominibus testium, vt si quis habuisset, quòd reus interfici non deberet, statim coram Iudicibus doceret. Prope locũ lapidationis præmittebat Confessionem delicti coram Deo: quòd si formulã consuetam nesciret, dicebant ei אמור תהא מיתתי כפרת על כל עונותי׃ *Dicito: Sit mors mea expiationi pro omnibus iniquitatibus meis.* Exuebant eum vestibus: nam mares nudos lapidabant, velatis tamen pudendis; fœminas ve-

stram duo Scribæ, qui sententias annotabant. Tres ordines erant in hoc Iudiciali Theatro, in quibus sedebant Candidati promouendi ad gradum Senatorium, qui gradatim assumebantur, prioribus promotis, sedebant secundi, & sic de reliquis. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 5. הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת וכו׳ ׃ *Haiù bodekin othàn besceuàah chakiròth vecullè. Septem perquisitionibus testes examinantur &c.* De septem interrogationibus, quæ in examine testium fieri solebant, vt delictum remaneret probatum. 1. Qua hebdomada anni (habita relatione ad annum Iubilei scilicet 50. annorum) delictum commissum sit? 2. Quo anno currenti? 3. Quo mense? 4. Quoto die mensis? 5. Quo die? 6. Qua hora? 7. Quo loco? Sic examinantur testes tam contra reum, quàm pro illius defensione, quibus auditis, si rei innocentia fuisset manifesta, absoluebant; sin minùs, ad suffragia numeranda veniebant. Si ex viginti tribus Senatoribus, duodecim essent in fauorem rei, vndecim contra, reum absoluebant. Si è contra: duodecim condemnabant, & vndecim absoluebant: aut si vndecim absoluebant, & vndecim condemnabant, & vnus dicebat: Mihi non liquet; aut si viginti duo absoluebant, aut condemnabant, & vnus dicebat: Quo me vertam nescio; tunc addebant alios duos Iudices, quousque peruenirent ad numerum 71. Senatorum. Si ex his triginta sex absoluebant, & triginta quinque condemnabant, reus absoluebatur. Si è contra, triginta sex condemnabant, & triginta quinque absolue-

in illis constitui possit. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ וכו׳ *Cohèn gadòl dàn vedanìn othò vecullè. Sacerdos magnus iudicat, & iudicatur &c.* Describuntur hic conditiones, & priuilegia Sacerdotis magni, & Regis Iudaici populi. Habet *Miscnaijòth* 5.

Cap. 3. דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וכו׳ *Dinè mamonòth biscloscià, ze borèr lo echàd vecullè. Iudicia Ciuilia à tribus, iste eligit sibi vnum &c.* Causæ Ciuiles à tribus Iudicibus expenduntur; vnaquæque ex partibus Iudicem sibi eligit, & tertius adsciscitur. De Iudicibus, qui à partibus allegantur suspecti; & de modo, ac ratione examinandi testes, ac ferendi sententiam à Iudicibus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת וכו׳ *Echàd dinè mamonòth, veechàd dinè nephasciòth, vecullè, Idem iudicium est tam in causis Ciuilibus, quàm in Criminalibus &c.* Idem seruandus est ordo, & diligentia adhibenda in perquirenda veritate à testibus examinandis, tam in causis Ciuilibus, quàm Criminalibus. Hoc tamen inter vtrasque causas erat discrimen, quòd causæ Ciuiles decidebantur à tribus Iudicibus; Criminales, seù Capitales à viginti tribus. Describitur etiam locus Synedrij, seù Aula Senatoria, quæ adinstar Theatri erat semicircularis, vt vnus Senatorum alterum intueri posset. Ad dextram, & ad sinistram

Caput 10. incip. גֵּט פָּשׁוּט עֵדָיו מִתּוֹכוֹ וכו׳ *Ghet pasciùt, edàu metochò vecullè. Si Testamentum sit apertum, testes subscribunt &c.* Si Testamentum conficiatur apertum, testes subscribere debent: si clausum fiat, testes ex aduerso idem deforis subscribunt; si præpostero ordine fiat, declaratur nullum. Hic de varijs modis subscribendi Instrumenta agitur, & de numero testium in Instrumentis requisito; deque varijs Instrumentorum generibus. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 86.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex quartus vocatur סַנְהֶדְרִין *Sanhedrìn Senatus.* Hic agitur de Senatu magno Ierosolymitano, & de minoribus Senatibus aliarum Ciuitatum, ac de Senatoribus, & Iudicijs ipsorum. Habet Capita 11.

Caput 1. incipit דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה וכו׳ *Dinè mammonòth biscloscià vecullè. Iudicia ciuilia à tribus &c.* In hoc Capite decernitur, quot Iudices simul vniri debeant ad ferendas sententias; & dicitur, quòd in causis Ciuilibus à tribus Iudicibus sententię feruntur; in Criminalibus, præcipuè Capitalibus à tribus & viginti Iudicibus iudicium exercetur. Sacerdos magnus nonnisi à toto Synedrio, id est à 71. Senatoribus iudicatur. Tot enim Senatoribus magnũ Synedrium constat. Erat hoc quondam Ierosolymis; sed erat & aliud Synedrium paruum in alijs Ciuitatibus Terræ Sanctæ. Hic determinatur incolarum numerus 230. vt Synedrium

bant, tunc reus non condemnabatur, sed quilibet ex his, qui absoluerant, disceptabat cum socio suo, qui condemnauerat, quousque ad partem suam, & in fauorem rei aliquis pertraheretur, vt reus absolui posset, alioquin non condemnabant. Habet *Miscnaijòth 5.*

Caput 6. נִגְמַר הַדִּין וכו׳ ׃ *Nigmàr haddìn vecullè. Absoluto iudicio &c.* Modus exequendæ sententiæ hìc describitur, & ponitur exemplum de eo; qui lapidari debebat: nam ritè peracto iudicio, ducebant reum ad locum lapidationis. Interim ad ostium magni Synedrij stabat quidam habens in manu sudarium, & alius equitans longè ab eo in via permanebat, ita tamen, vt alter alterum videre posset. Tùm si aliquis coram Senatoribus causam in fauorem rei solidam dixisset; is, qui sudarium tenebat, eleuabat, quod signum, qui equo insidebat cernens, currendo reum ad Curiam reducebat, vt iterùm ad iudicium iretur. Quin & ipse reus, si pro se aliquid solidi habere dixisset, reducebatur quater, imò quinquies, ne insons interficeretur. Dum ad locũ supplicij ibatur, præco conclamabat, nomen rei exprimens, & culpam, ob quam damnatus erat, vnà cum nominibus testium, vt si quis habuisset, quòd reus interfici non deberet, statim coram Iudicibus doceret. Prope locũ lapidationis præmittebat Confessionem delicti coram Deo: quòd si formulã consuetam nesciret, dicebant ei אמור תהא מיתתי כפרה על כל עונותי׃ *Dicito: Sit mors mea expiationi pro omnibus iniquitatibus meis.* Exuebant eum vestibus: nam mares nudos lapidabant, velatis tamen pudendis; fœminas ve-

stram duo Scribæ, qui sententias annotabant. Tres ordines erant in hoc Iudiciali Theatro; in quibus sedebant Candidati promouendi ad gradum Senatorium; qui gradatim assumebantur, prioribus promotis, sedebant secundi, & sic de reliquis. Habet *Miscnaijòth 5.*

Caput 5. הָיוּ בּוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת וכו׳ ׃ *Haiù bodekin othàn besceuàah chakiròth vecullè. Septem perquisitionibus testes examinantur &c.* De septem interrogationibus, quæ in examine testium fieri solebant, vt delictum remaneret probatum. 1. Qua hebdomada anni (habita relatione ad annum Iubilei scilicet 50. annorum) delictum commissum sit? 2. Quo anno currenti? 3. Quo mense? 4. Quoto die mensis? 5. Quo die? 6. Qua hora? 7. Quo loco? Sic examinantur testes tam contra reum, quàm pro illius defensione, quibus auditis, si rei innocentia fuisset manifesta, absoluebant; sin minùs, ad suffragia numeranda veniebant. Si ex viginti tribus Senatoribus, duodecim essent in fauorem rei, vndecim contra, reum absoluebant. Si è contra: duodecim condemnabant, & vndecim absoluebant: aut si vndecim absoluebant, & vndecim condemnabant; & vnus dicebat: Mihi non liquet; aut si viginti duo absoluebant, aut condemnabant, & vnus dicebat: Quo me vertam nescio; tunc addebant alios duos Iudices, quousque peruenirent ad numerum 71. Senatorum. Si ex his triginta sex absoluebant, & triginta quinque condemnabant, reus absoluebatur. Si è contra, triginta sex condemnabant, & triginta quinque absolue-

nullam in causa mortis, habuissent potestatem iudicandi: *Nobis non licet interficere quemquam*; attamen Imperatoria authoritate aliquando dabatur Iudæis facultas interficiendi; sic Pilatus eam dedit, quando dixit: *Accipite eum vos, & crucifigite*. Ioan. 18. 6. quamuis renuerint Iudæi eam recipere. In S. Stephani autem lapidatione, credibile est, eam habuisse a Præside, vt in Concilio audiretur, & morti addiceretur, si reus fuisset; ideò putantes eum blasphemiam dixisse, quia dixerat: se vidisse *gloriam Dei, &* Iesum *stantem à dextris Dei; eijcientes eum extra Ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua &c.* & lapidabant Stephanum, i. e. testes primò, & postea vniuersus populus. Lapidatus statim è Cruce dimittitur, & sepelitur, non in sepulchro suorum maiorum, sed in communi sepulchro ad hæc destinato: nam à Curia duo sepulchreta constituta fuerant; vnum pro lapidatis, & combustis: alterum pro his, qui gladio, & laqueo ex Iudicum sententia perierant. Reorum propinqui Iudices, & testes salutant veluti Iustitiæ administros. Interfectos consaguineos non lugent, sed eos mœstos esse non prohibetur, quia mœstitia in corde est. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 7. אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין וכו׳ ׃ *Arbàa mithòth nimsarù leuèth dìn vecullè. Quatuor mortes concreditæ sunt Senatui &c.* Quatuor erant genera capitalium suppliciorum, quibus Senatus, & Curia reos puniebat. 1. סְקִלָה *Sekilà Lapidatio*; 2. שְׂרֵיפָה *Serephà Vstio*; 3. הֶרֶג *Hè-*

vestitas interficiebant. Domus lapidationis, seù locus, vbi lapidandus erat reus, altus erat duplici hominis statura. Vnus ex testibus impellebat eum, vt in lumbos suos caderet, quòd si mortuus esset, satisfactum erat Iustitiæ; sin minùs, testium alter, lapidem impingebat in cor illius. Si ita expirasset, iam actū erat: si adhuc vixisset, à toto populo lapidibus obruebatur, iuxta illud Deuteron. 17. 7. יד העדים תהיה בו בראשונה להמיתו ויד כל העם באחרונה׃ *Manus testium erit in eum priùs ad interimendum eum; & manus vniuersi populi postea.* Reus mortuus suspendebatur, præsertim si blasphemus, & Idololatra fuisset, mas facie obuersa ad populum: mulier ad palū. Suspendiū autem hoc modo fiebat:

משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא ממנה ומקיף שתי ידיו זו על גב זו ותולה אותו ׃ רבי יוסי אומר הקורה מוטה על הכותל ותולה אותו כדרך שהטבחין עושין ׃ *In fundum terræ infigunt trabem & ex ea egreditur lignum; & coniunctis ambabus manibus, altera super alteram, illum suspendunt. R. Iosè dicit: Trabs est inclinata super parietem, & suspendunt illum, secundùm quod lanij facere consuescunt.* Hæc suspendij descriptio redditur suspecta, quia varia; nec de visu loquuntur, qui eam describunt, ideò certam fidem non faciunt. Nihil de Cruce ex hoc loco colligi potest, cuius forma, secundùm quod in vsu erat apud Romanos, seruata fuit in crucifixione Domini; nam milites Præsidis, qui Romani erant, Christum crucifixerunt. Ergo Romano more, non Iudaico. In lapidatione verò Stephani videtur seruatus fuisse vsus Iudaicus, quia testes deponentes vestimenta sua, primùm in eum manus iniecerunt. Et licèt Iudæorum Senatus

העליון אלא שדברו חכמים בלשון נקיה: *Ex quo duos pilos produxerint, quousque barba inferior condensata fuerit, non autem superior. Ita Sapientes loquuntur lingua honesta.* Quid mali gesserint contra parentes, vt inter proteruos, & rebelles accenseri debeant, vt pœna ordinaria lapidationis puniri possint, ostenditur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 9. וְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין וכו׳: *Veèlu en hannisraphin vecullè. Isti autem sunt vrendi &c.* Recensentur hic omnia delicta, ob quæ exurendi, vel gladio puniendi erant delinquentes. Si quis autem duplici supplicio teneretur, grauiori puniri deberet. Vbi contra recidiuos statuitur pœna carceris perpetui, ibi pane hordeaceo tandiù alendos, donec corpora eorũ disrumpantur. Quòd si quis homicidiũ patrauerit, nec testibus probari potuerit, ibidem reclusus alitur לחם צר ומים לחץ *Pane arcto, seù angustiæ, & aqua compressa,* ex Isaia cap. 30. ver. 20. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 10. כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וכו׳: *Col Israël iesc lahèm chèlek leolàm habbà vecullè. Vniuersus Israël habet partem in seculo venturo &c.* Quòd omnes Israëlitæ sint saluandi, exceptis negantibus resurrectionem mortuorũ, vel Legem à Deo traditam; & Hæreticis. Hic numerantur Reges, Viri, & Nationes, quas putant, non resurrecturas in die Iudicij, veluti Ieroboam, Achab, & Manasses, Balaam, Doëg, Achithophel, & Giezi. Et ij, qui ab aquis diluuij absorpti sunt: qui in diuisione linguarum fuerunt, Sodomæi, Israëlitæ, & reliqui, qui

Hèregh Interfectio, quæ fit gladio; 4. חֶנֶק *Chènek Strangulatio*. Quomodo fiebat lapidatio iam supra explicatum est.

Vstionem autem hoc pacto peragebant: Damnatum in fimum immergebant vsque ad genua, accipiebant cintorium durum, & inuoluentes in sudarium molle, collo damnati imponebant, & à duobus trahebatur hinc inde, quousque os aperiretur, in illud filum metalli candefacti illiquabant, quousque in viscera eius descenderet, & vstularet.

Gladio verò huiusmodi erat interfectio. Præcidebant caput damnati ense; secundùm quod solebant iubere Reges. At Rabbi Iudas ait: Quòd caput eius imponebant cippo, & securi amputabatur. Quo genere mortis, nullum turpiùs reputabatur.

Strangulatio tandem hoc modo fiebat; Immergebant reum fimo vsque ad genua. Tum sudarium durum molli inuolutum collo damnati imponebant, illudque hinc inde in diuersa tamdiù trahebant, quousque animam exhalaret.

Postea recensentur delicta, ob quæ rei lapidationi damnabantur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 8. inc. בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מֵאֵימָתַי וכול׳: *Ben sorèr vmorè meemmathài vecullè. Filius refractarius, & rebellis &c.* Agitur in hoc Capite de filio proteruo, & rebelli, de quo in Deuteron. 21. 18. vbi dicitur; *Cùm fuerit viro filius proteruus, & rebellis &c.* filius non filia; filius non vir. Hinc excluduntur fœminæ, paruuli, & viri: & includuntur tantùm adolescentes משיביא שתי שערות ועד שיקיף זקן התחתון ולא

De Asylo. Habet Capita tria.

Caput 1. בֵּיצַד הָעֵדִים נַעֲשִׂים זוֹמְמִין וכו׳ ׃ *Chetzàd haedìm neesìm zomemìn vecullè. Quomodo testes conuincuntur esse falsarios &c.* De testibus falsarijs, & pœnis eis debitis. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 2. אֵלּוּ הֵן הַגּוֹלִין וכו׳ ׃ *E'lu hen haggolìn vecullè. Isti sunt transmigrantes &c.* Tractat de ijs, qui imprudenter, & inuoluntariè homicidium perpetrarunt, quibus in asylum assignatæ fuerunt tres Ciuitates in terra Chanaàn, & tres vltra Iordanem. Recensentur nonnulli casus eorum, qui hoc priuilegio immunitatis gaudere, vel eo gaudere minimè debent. Et de modo ducendi interfectorem in locum refugij, ne à propinquis occisi hominis interficiatur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. וְאֵלּוּ הֵן הַלּוֹקִין וכו׳ ׃ *Veèlu en halokìn vecullè. Hi sunt qui vapulant &c.* Recensentur delicta, ob quæ, si quis ea commiserit, quadraginta plagis cædendus traditur, ex Deut. 23. 2. 3. Rabbini vnam subtraxerunt, quia loco cit. legitur במספר *Numero*, & postea ארבעים *Quadragenarij*, id est numero, qui proximus est quadragenario, id est quadraginta vna minùs. Quæ consuetudo tempore Apostoli Pauli vigebat, cùm de seipso Apostolus dicat 2. Cor. 11. 24. se quinquies à Iudæis plagas accepisse quadragenas vna minùs. Hæc flagellatio vocatur מלקות *Malkùth*. Ritus hui[9] flagellationis, sicut & instrumentum flagellationis, hìc plenè describitur. Habet *Miscnaijòth* 16. Omnes *Misc-*

qui in deserto perierunt, Congregatio Choræ, Decem Tribus, Ciues Vrbis depulsæ &c. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 11. אֵלּוּ הֵן הַנֶּחְנָקִין וכו׳ ׃ *E'lu en hannechenakìn vecullè. Isti sunt qui strangulantur &c.* Cùm suprà actum sit de tribus Capitis supplicijs, hic quartum, quod est strangulatio, subiungitur; & delicta, quæ huic pœnæ subijciuntur, recensentur.

De Senatore, qui edicto Senatus refragatur, tractat; qua occasione, tres Domus, seù Aulæ Iudicij describuntur. Prima Aula Iudicij, seù Curia inferior, erat posita על פתח הר הבית *Al pètach har habbàith Iuxta portam montis Domus* (Sanctuarij). Altera consistebat על פתח העזרה *Al pètach haazarà Iuxta portam Atrij*; & 3. erat Curia בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית *Belisccàth haggazìth In Aula ex cæsis lapidibus extructa.* In hac habitabant *Sanhedrìn*, id est Magni Senatus Senatores, & Iudices Supremi. Causæ examinabantur in prima Aula; deindè in secunda; postea in tertia, à qua ampliùs appellatio non dabatur, sed causis Capitalibus finis imponebatur: nam reliquarum Ciuitatū Synedria, ac ipsum quòd in Vrbe Iasnè erat, in causa sanguinis non se immiscebant. Habet *Miscnaijòth* 6. Huius Codicis *Miscnaijòth* sunt 71.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex quintus vocatur מַכּוֹת *Maccòth Plagæ, Verbera.* Tractat de plagis à Iudicibus infligendis, secundùm quod determinatur Deuteron. 25, v. 3. De pœna falsis testibus inferenda, &

hattumaah ſcetàim, ſcehèn arbàa Veculle. Cognitiones immunditiei duæ ſunt, ſed reuera ſunt quatuor &c. A iuramentis ad immunditiam digreditur cognitam, vel occultam; & cuinam ex his competat Sacrificium *Beolè*, *Veioréd* declaratur. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 3. שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע שְׁבוּעָה וכו׳ ׃ *Sceuuòth ſcetàim ſceèn arbaà, ſieuuaà Veculle, Iuramenta duo ſunt, ſed Vtique ſunt quatuor &c.* Alio modo oſtendit duo iuramenta quatuor eſſe: vt cùm quis dixerit: Iuro me comeſturũ, aut non comeſturum; vel dixerit: Iuro me comediſſe, vel non comediſſe, quatuor iuramenta conſtituunt. Quamplurima exempla, quibus multiplicari iuramenta, vel multiplicari exiſtimant, oſtendunt; & ex his, an multiplicentur tranſgreſſiones, vel immunes à culpa ſint. Habet *Miſcnaijòth* 11.

Caput 4. שְׁבוּעַת הָעֵדוּת נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וְלֹא בְנָשִׁים וכו׳ ׃ *Sceuuàth haèdùth nohègheth baanaſcìm, velò Vanaſcìm. Veculle. Iuramentum teſtium in Vſu eſt apud homines, non autem apud fæminas &c.* Fœminæ repelluntur à teſtimonio ferendo: ſicut & propinqui, & ij, qui mala fama laborant. Debent enim teſtes eſſe omni exceptione maiores. Quamplurima iuramentorum exempla adducuntur, à quibus teſtes vel rei conſtituuntur, vel abſoluuntur. Habet *Miſcnaijòth* 13.

Caput 5. inc. שְׁבוּעַת הַפִּקָּדוֹן נוֹהֶגֶת בַּאֲנָשִׁים וּבְנָשִׁים וכו׳ ׃ *Sceuuàth happikkadòn nohègheth baanaſcìm*

Miſcnaijòth huius Codicis ſunt 34.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex ſextus dicitur שְׁבוּעוֹת *Sceuuòth Iuramenta.* Tractat de Iuramentis; quotuplicia ſint? quomodo fiant, & exſoluantur? quæ perſonæ idoneæ ſint ad iurandum; & de quatuor rerum Cuſtodibus. Habet Capita 8.

Caput 1. שְׁבוּעוֹת שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע וכו׳ ׃ *Sceuuòth ſcetàim, ſcèen arbàah Veculle. Iuramenta* (videntur) *duo, quamuis reuera ſint quatuor &c,* quia iurare poteſt quis affirmatiuè, vel negatiuè, vel de re futura, vel præterita; vt ſi quis dicat: Iuro me feciſſe, vel non feciſſe hanc rem; & iuro me facturum, vel non facturum hanc, vel illam rem. Hinc quatuor iuramentorum genera eſſe decernuntur. Idem ſtatuitur de Immunditia; de exitu Sabbathi; & inſpectione plagarum. Tractat etiam de Sacrificio offerendo pro iuramento non adimpleto per obliuionem. Huiuſmodi autem Sacrificium vocatur hic בְּעוֹלֶה וְיוֹרֵד *Beolè veioréd In aſcenſu, & deſcenſu,* quia illius quantitas ſtat in poteſtate offerentis, ſi maiorem, vel minorem eam eſſe voluerit. Huius oppoſitum vocatur Sacrificium קָבוּעַ *Keuùah Fixum, & determinatum,* quod non poteſt mutari, aut augeri, vel minui. Et declaratur locus Leuit. 5. 4. *Anima, quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt malè quid faceret, vel benè &c* Habet *Miſcnaijòth* ſeptem.

Caput 2. יְדִיעוֹת הַטּוּמְאָה שְׁתַּיִם שֶׁהֵן אַרְבַּע וכו׳ ׃ *Iediòth*

vecullè. Quatuor sunt (genera) *Custodum; Custos gratis &c.* Numerantur quatuor genera Custodum, quorum primum est eorum, qui gratis rem custodiunt. Secundum, eorum, qui rem sibi creditam custodiunt, aut commodatum tenent. Tertium, Mercenariorũ custodũ. Quartum est eorum, qui rem conducunt pro qua pensionem soluunt. De his quasdam regulas firmant. Quòd primi iurant de omnibus, quæ custodierant; Secundi reddunt omnia, quæ in custodiam eisdem tradita fuere; Tertij, & Quarti iurant supra fracturam animalis, capturam, & mortẽ illius; & restituunt, seù soluunt valorem animalis perditi, aut furto ablati. De his omnibus quædam exempla afferuntur, in quibus si Custos iurauerit, & rei custoditæ Dominus responderit *Amen*, reus absoluitur, vel condemnatur, secundùm quod iustitia exigit. Habet *Miscnaijòth* 6. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt sexaginta duo.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex septimus nuncupatur עֵדְיוֹת *Eduiòth Testificationes.* Sunt quamplurimæ Decisiones diuersarum rerum, potissimùm munditiem concernentes, quæ secundùm testificationem quorundam Rabbinorum præstantissimorum, & antiquorum determinatæ, & decisæ fuerunt. Habet Capita 8.

Caput 1. שַׁמַּאי אוֹמֵר כָּל הַנָּשִׁים דַּיָּין שַׁעְתָּן וכו׳: *Sciammài omèr, Col hannascim daijàn sciaatàn vecullè. Sciammài dicit: Omnes mulieres* (habent) *sufficientiam momentaneam &c.* Varij casus præsertim circa im-

scim vuannascim vecullè. Iuramentum depositi vsitatum est tam in hominibus, quàm in fœminis &c. Circa deposita negata, vt Domino restitui possint, omnia personarum genera pro idoneis habentur ad iurandum. Quædam exempla afferuntur de depositis negatis; & quomodo in hisce casibus offerri debeat iuramentum. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. inc. שְׁבוּעַת הַדַּיָּינִין הַטַּעֲנָה שְׁתֵּי כֶּסֶף וכו׳: *Sceuuath haddaianin hattaanàh scetè chèseph vecullè. Iuramentum Iudicum* (tempore) *litis* (non minùs) *duobus argenteis &c.* Determinatur quantitas rei, infra quam non debet Iudex imponere parti iuramentum. Huiusmodi sunt res, quarum valor non est maior duobus argenteis. Vbi de modo imponendi Iuramentum; & de casibus, in quibus liberatur reus à iureiurando. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. incipit כָּל הַנִּשְׁבָּעִין שֶׁבַּתּוֹרָה נִשְׁבָּעִין וְלֹא מְשַׁלְּמִין וכו׳: *Col hannisceabàin scebathoràh nisceabàin, velò mescialemìn, vecullè. Omnes qui iurant secundùm præscriptum Legis* (Mosaicæ) *iurant, & non soluunt &c.* Illi, quibus imponitur iuramentum in casibus explicatis, & numeratis, in libro Exodi 22. 10. nihil post iuramentum soluere, aut restituere debent. Recensentur etiam omnes, quibus, imposito iuramento, postquam iurauerint, recipiunt quod petierant: de quibus exempla afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 8. & vltimum אַרְבָּעָה שׁוֹמְרִין הֵן שׁוֹמֵר חִנָּם וכו׳: *Arbaàh sciomerin en, sciomèr chinnàm*

immunda sunt in Tabernaculo, si separentur &c. Sancitur in Lege Num. 19. 14. *Quòd si homo moriatur in tabernaculo, omnes qui in illud ingrediuntur, & vniuersa vasa, quæ ibi sunt, polluta erunt septem diebus.* Disputatur in hoc loco, an si huiusmodi vasa in aliud Tabernaculum asportentur, contaminent Tabernaculum, ita vt si in illud aliquis ingrediatur, pollutus remaneat; & an vasa secundi Tabernaculi polluta censenda sint? De consimilibus pollutionibus, & immunditijs hìc pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 4. אֵלּוּ דְּבָרִים מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמָּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל וכו׳: *E'lu deuarim mikulè beth Sciammài, vmechomerè beth Hillèl vecullè. Ista sunt res, de quibus mitiùs se habet Schola Sciammài, quàm Schola Hillelis, &c.* Istæ duæ celeberrimæ Scholæ in Iudaismo, ab Auctoribus suis ita sunt appellatæ. Sciammài diues admodum erat; Hillèl pauper. Hinc omnes decisiones Sciammài strictiores, Hillelis laxiores, & mitiores esse solebant, vt paupertati consuleret. In hoc loco, mutata consuetudine, referuntur nonnulli casus, in quibus mitiorem partem sequitur Schola Sciammài, duriorem & strictiorem Schola Hillelis. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 5. inc. ר׳ יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁשָּׁה דְּבָרִים מִקּוּלֵּי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל וכו׳: *R. Iehudà omèr, Sciscià deuarim mikulè beth Sciammài vmechomerè beth Hillèl, vecullè. R. Iudas ait: Sex sunt res circa*

immunditiam, ex Rabbinorum testificationibus in hoc Capite deciduntur. Et primò circa immunditiam menstruatæ mulieris quæritur, quo instanti censenda sit immunda; an ipso momento, quo deprehendit guttulam sanguinis in subucula; an verò inter primam, & secundam visitationem factam post interstitium temporis quorundam dierum; vel etiam מעת לעת *à tempore ad tempus*, hoc est spatio 24. horarum? Sapientes diligenter inquirunt hos casus, subtiliter inuestigant & resoluunt. Habet *Miscnaijòth* 14.

Cap. 2. ר׳ חֲנַנְיָא סְגַן הַכֹּהֲנִים הֵעִיד אַרְבַּע דְּבָרִים וכו׳: *Ribbi Chananiàh Segàn Haccohanìm hèid arbaà deuarim vecullè. R. Chananiàh Vicarius Sacerdotum testificatus est. Quatuor res &c.* Testificatur hic Rabbinus, quòd à tempore Sacerdotum, quatuor non fuerant prohibita; simul cremari carnē immundam, contracta immunditia ex filio contaminationis: simul cum carne, quæ immunditiē contraxit ex patre immunditiei; hoc est carnes immundas tam in secundo, quàm in primo gradu immunditiei simul comburi posse; idem dicendum esse de oleo lucernæ immundæ, contracta immunditia ex contactu abluti diei, vel ex contactu cadaueris, licèt immunditia addatur immunditiæ. Nonnullæ aliæ testificationes aliorum Rabbinorum hìc adducuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. כָּל הַמִּטַּמְּאִין בְּאֹהֶל שֶׁנֶּחְלְקוּ וכו׳: *Col hammitamèin baòhel scenechlàku vecullè. Omnia, quæ*

Caput 7. inc. העיד רבי יהושע ור׳ צדוק על פדיון פטר חמור וכו׳ : *Heid Ribbi Iehosciùa veRibbi Tzadòk al pidiòn pèter chamòr vecullè. Testificatur R. Iosuè, & R. Sadòc super redemptione primogeniti asini &c.* Exod. 13. v. 13. Dicitur, quòd primogenitus asini redimi debeat agno, sin minùs, interfici. Isti autem Rabbini Iosue, & Sadoc testimonium perhibent, asini primogenitum, qui spontè moritur, non debere redimi, nec ex eo aliquam vtilitatem Sacerdotem percipere; quamuis R. Eliezer aliter sentiat; & Sapientes vtramque sententiam reijciant, & aliam tertiam amplectantur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 8. & vltimum העיד רבי יהושע בן בתירא וכו׳ : *Heid Ribbi Iehosciùa Ben Betherà vecullè. Testificatur R. Iosuè Ben Betherà &c.* Iste Rabbinus testimonium perhibet, quòd sanguis morticinæ bestiæ, vel cuiuscumque cadaueris non sit immundus: vnde si quispiam eum tangat, non ob id coinquinatur. Alias quamplurimas testificationes afferunt alij Rabbini, ferè omnes pertinentes ad legales immunditias, aut purificationes. Habet *Miscnaijòth* 7. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 74.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex octauus appellatur עבודה זרה *Auodà Zarà Seruitus extranea*, seù אלילים *Elilim Idolorum*. Hunc ad euitandam inuidiam, & odiũ Christianorum solent multoties eum appellare עבודת כבבים ומזלות *Auodàth cochauim vma-*

ca quas mitior est sententia Sciammài, quàm sit sententia Hillelis &c. Quamplurimæ aliæ decisiones in hoc Cap. asferuntur secundùm vtriusq; Scholæ doctrinã, in quibus apparet mitiores, quin & laxiores esse sententias Scholę Sciammài, strictiores verò, & asperiores esse sententias Scholæ Hillelis. Vbi variæ quæstiones proponuntur, vt de quatuor fratribus, quorum duo accipiunt duas sorores, & postea moriuntur: an alij duo superstites fratres possint accipere huiusmodi viduas sorores, vt suscitare possint semen fratris sui: & alia quædam, quæ subtiliter resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 6. ר׳ יהודה בן בבא העיד חמשה דברים וכול׳ : *R. Iehudà Ben Babà heid chamiscià dearim vecullè. R. Iudas Ben Babà testificatus est super quinque rebus &c.* Quòd pueri, qui ante vsum rationis à parentibus nuptui traditi sunt, postquam ad ætatem perfectam peruenerunt, renuere possunt assensum, & sic liberi remanent, nec possunt cogi ad ratificandum matrimonium. Secundò, quòd mulier possit transire ad secundas nuptias, si de morte sui viri vnicum testem solummodo habeat. Tertiò, quòd Ierosolymis Gallus Gallinaceus solemniter lapidatus fuerit, pro eo quòd animam hominis interfecerit. Quartò, quòd vinum quadragesimo die à sua expressione ab vuis, sit idoneum pro Altari. Et quintò, quòd Iuge Sacrificium, quod hora tertia matutina offerri debuerat, aliquando oblatum sit hora quarta. Habet *Miscnaijòth* 3.

ritus, ceremonias, festiuitates, & Templa detestantur, & maledictis insectantur, vt in eorum Commentarijs passim videre est, præsertim in Talmude Babylonico in hunc locum, in Rambàm libro הי״ד *Haijàd Halachòth* ע״ז, & ibidem in Ràu Alphès, & alijs; ideò iure optimo à nostris factum est: vt vbicumque nomen Gentilium reperitur, atramento deletum sit, & illorum expositiones contra nos, & nostra; in eodem Codice ע״ז abrasæ sint, & cassæ. Quamuis hic Codex in Miscnà inclusus nunquam sit censura notatus, sed liberè Iudæis omnibus permissus, & in Synagogis, & publicis Scholis vbique locorum legatur, & explanetur. Habet hoc Caput *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. אֵין מַעֲמִידִין בְּהֵמָה בְּפוּנְדְקָאוֹת שֶׁל גּוֹיִם וכול׳; *En maamidin behemà bephondeakòth scel Ghoiìm vecullè. Non consistere faciunt iumentum in stabulo Gentilis &c.* Prohibent, ne iumentum Iudæorum introducant in stabulum Gentilium, quia dicunt, Gentiles suspectos esse de crimine bestialitatis. Sic eodem modo prohibent mulierem Hebræam solam cum homine alterius nationis consistere, propter periculum fornicationis. Propter periculum homicidij, prohibent virum Hebræum solum stare cum Gentili. Et de rebus Gentilium, quibus vti nefas est Iudæo, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 3. כָּל הַצְּלָמִים שֶׁל גּוֹיִם אֲסוּרִים וכו׳; *Col hatzelamìm scel Ghoìm asurìm vecullè. Omnes imagines Gentilium sunt prohibitæ, &c.* Prohibentur omnes imagines Gentiliũ, quia

vmazalòth Seruitutis Stellarum, & Signorum Zodiaci, quasi in eo tantùm contra eos, qui Stellas, & Planetas colant, pertractet: cùm reuera contra cuiuscumque generis Idololatriam, & contra quoscumque cultus, qui Iudaismo aduersetur, agatur. Habet Capita quinque.

Caput 1. inc. לִפְנֵי אֵידֵיהֶן שֶׁל גּוֹיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וכו׳; *Liphnè edeèn scel ghoim scelosciá iamìm vecullè. Ante festum Gentilium tribus diebus &c.* Prohibetur contractus, aut negotiatio cum Gentilibus, tùm ante ipsorum festiuitatem, tùm in rebus, quæ inseruire possent Idololatriæ. Et recensentur nomina festiuitatum Gentilium.

Quo tempore hic Codex ex priscorum Rabbinorum sententijs à Rabbì Hakkadòsc compositus fuerat, non erat religio Christiana adeò in Orbe conspicua, vt ad eius ritus, & cultus respiciendum esset, & Iudæos ab ea, per hunc Codicem retrahendos tamquàm ab Idololatria fore putarint; quia Christiani, primo illo post Christũ passum seculo, pro Iudæis habebantur, cùm & Christiani Idola exhorrerent, & detestarétur, vnumq; verum Numen colerent: vnde tempore Claudij Imperatoris pro Iudęis habiti fuerunt Christiani, & cum Iudæis Vrbe excedere iussi. Quare hic Codex totus contra Gentilium Idololatriam est, & in eorum festiuitates, ceremonias, & ritus inuehit. Attamen quia posteriores Rabbini ea, quæ contra Gentiles dicta erant ab antiquis, etiam in Christianos refundunt, & pro antiquis Gentilibus, & Idololatris Christianos quoque intelligunt, eorumque

quæ cum eo permiſcentur. Habet *Miſcnaijòth* 12. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 50.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex nonus vocatur אָבוֹת *Auòth Patres*. Proponuntur in hoc Codice quædam ſententiæ, & apophtegmata antiquorum Rabbinorum ad mores, & ad pietatem ſpectantia. Diſponuntur ſecundùm catenam Legis oralis, incipientem à Mose Legiſlatore vſque ad Rabbì Ben Bagh Bagh, ſeù Rabbì Ben He, He. Habet Capita 5. quibus additur Caput ſextum collectitium.

Caput 1. מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וכו׳ : *Moſcè kibbèl Thorà miSinài vecullè*. *Moſes recepit Legem* (à Deo) *in Sinai &c.* De traditione Legis oralis, quam volunt Moſen recepiſſe à Deo, eamque tradidiſſe Ioſue, Ioſue Senioribus, Seniores Prophetis, Prophetas Viris Synagogæ magnæ, quorum vnus fuit Simeon Iuſtus, non ille, qui puerum Ieſum in vlnis ſuſcepit, ſed alius multò antiquior, qui tempore Alexandri Magni viuebat. Ab eo incipiunt Doctores Thanaìm, ſeù Miſcnici, quamuis aliqui velint, eos incipere ab Hillele Seniore, & deſinere in Rabbènu Hakkadòſc. In hoc Capite, ſicut & in reliquis referuntur dicta iſtorum Patrum: ideò hæc Capita vocantur פרקי אבות *Pirkè Auòth Capitula Patrum*. Dicta, quæ in hoc Capite referuntur, ſunt *Virorum Synagogæ Magnæ*. 2. *Simeonis Iuſti*. 3. *Antigoni*. 4. *Iosè Ben Ioèzer Iſc Tzeradà*, & *Iosè Ben Iochanàn Ieroſolymitani*. 5. *Ioſuè Ben Perachià*, & *Nittài Haarbelitæ*. 6. *Iu-*

quia dicunt, quòd ſemel in anno omnes ſimul ab eis adorentur. Sapientes autem illas non prohibent, niſi in manu teneant baculum, aut auem, aut globum, quæ ſunt Deorum inſignia. Et de vſu rerum ad Idololatriam pertinentibus. Habet *Miſcnaijòth* 10.

Caput 4. ר׳ יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה אֲבָנִים זו בְּצַד זו בְּצַד מַרְקוּלִין אֲסוּרוֹת וכו׳ : *R. Iſcmaèl omèr ſceloſcià auanim zò vetzàd, zò vetzàd Markolìn, aſuròth vecullè*. *Rabbì Iſmaël dicit: Tres lapides ſimul* (poſiti) *apud Mercurium prohibiti ſunt &c.* De Idololatria Mercurij, quæ tribus lapidibus oſtendebatur, quorum duo magni lapides diſpoſiti erant, vnus hinc, alius illinc, quibus tertius imponebatur vtrumque tegens. Sic lapides in aceruum Mercurij mittere, prohibitum erat, quia ad Idololatriam pertinebat. Res quæ in aceruo hoc lapidum reperiuntur, ſi fuerint pecuniæ, veſtes, aut vaſa, permittitur illorum vſus; non autem, ſi fuerint vuæ, ſpicarum corollæ, vinum, oleum, ſimila, & ſimilia, quæ in Altari offerri ſolent. Et de modo, quo aboleri debeat Idolum, aut vſus Idololatriæ. Habet *Miſcnaijòth* 12.

Caput 5. הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ בְּיֵין נֶסֶךְ וכול׳ : *Haſſochèr eth happoèl laaſsòth immò beijàin nèſech vecullè*. *Qui mercede conducit operarium vt faciat cum eo vinum libaminis &c.* De vino libaminis præcipuè in hoc Capite agitur, quomodo illicitum ſit eo vti, ſicuti de pecunijs, quæ ab eo proueniunt, vel rebus liquidis,

ſtài Bar Iannài. 10. *R. Chaninà Ben Dosà*. 11. *R. Dosà Ber Harchinàs*. 12. *R. Elazàr Hammoadì*. 13. *R. Iſmaël*. 14. *R. Akiuà*. 15. *R. Elazàr Ben Azaria*. 16. & *R. Elazàr Ben Chiſmà*. Habet *Miſcnaijòth* 18.

Caput 4. בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר וכו׳ ׃

Ben Zomà omèr Vecullè. *Ben Zoma ait &c.* Sequuntur aliæ viginti quinque Rabbinorum morales ſententiæ, à filio Zomæ vſque ad R. Elazàr. Quorum 1. *eſt Ben Zomà*. 2. *Ben Azài*. 3. *R. Leuitàs Iſc Iaunè*. 4. *R. Iochannàn Ben Berukà*. 5. *R. Iſmaël filius eius*. 6. *R. Tzadòk*. 7. *R. Iosè*. 8. *R. Iſmaël filius eius*. 9 *R. Ionathàn*. 10. *R. Meir*. 11. *R. Eliezer Ben Iaakòb*. 12. *R. Iochannàn Haſſandelàr*. 13. *R. Elazàr Ben Sciamùah*. 14. *R. Iehudà*. 15. *R. Scimòn*. 16. *R. Nehuràì*. 17. *R. Ianài*. 18. *R. Mathià Ben Cheràſc*. 19. *R. Iaakòb*. 20. *R. Scimon Ben Elazàr*. 21. *Scemuèl Hakkatàn*. 22. *Eliſciaà Ben Auuiàh*. 23. *R. Iosè Bar Iehudà Iſc Chephàr Habbabelì* 24. *Rabbì*. 25. *R. Elazàr Hakkaphàr*. Habet *Miſcnaijòth* 22.

Caput 5. בַּעֲשָׂרָה מַאֲמָרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם וכו׳ ׃ *Baaſſarà maamaròth niurà haolàm vecullè*. *Decem pronunciatis creatus eſt mundus &c.* De decem dictis, quibus creatus eſt mundus, hic agitur. Item de decem ætatibus à creatione Adami ad Noachum; De totidem à Noacho ad Abrahamum. De decem tentationibus, quibus tentatus fuit Abraham. De decem miraculis à Deo patratis in Ægypto pro Hebræis, & totidem ſuper mare. De decem plagis, quibus percuſſa eſt Ægyptus,

6. *Iudæ Ben Tabbài*, & *Simeonis Ben Sciattàch*. 7. *Scemaaiàh*, & *Autalionis*. 8. *Hillèl*, & *Sciammài*. 9. *Rabbàn Gamlielis*. 10. *Simeonis filij ſui*, qui Chriſtū ſuſcepit in vlnis. 11. *Et Rabbì Chanania Ben Akaſcià*. Habet *Miſcnaijòth* 18.

Caput 2. רַבִּי אוֹמֵר אֵיזוֹ הִיא דֶרֶךְ יְשָׁרָה שֶׁיָּבוֹר לוֹ הָאָדָם וכו׳ ׃ *Ribbì omèr, Ezò hi dèrech ieſciarà ſceiauùr lo haadàm Vecullè*. *Rabbì dicit: Quænam eſt via recta, quam ſibi eligere debet homo &c.* Continentur in hoc Capite morales ſententiæ nouem Rabbinorum incipientium à Rabbì, id eſt Rabbènu Hakkadòſc vſque ad R. Tarfòn. Iſtorum nomina ſunt 1. *Rabbì*. 2. *Rabbàn Gamlièl Ben Rabbì*. 3. *Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài*. cum quinque ſuis diſcipulis, qui fuerunt *R. Elièzer Ben Horkanòs*; *R. Iehoſciùah Ben Chananiàh*; *R. Iosè Haccoèn*; *R. Scimòn Ben Nathanèl*, & *R. Elazàr Ben Aràch &c*, Qui omnes aliquam ſententiam moralem protulerunt. Hactenus ſunt 8. Quibus adde R. Tarfòn. Omnes ſunt 9. Habet *Miſcnaijòth* 16.

Caput 3. עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל אוֹמֵר וכו׳ ׃ *Akauijà Ben Mahalaleèl omèr Vecullè*. *Akauijà Ben Mahalaleèl dicit &c.* Sexdecim ſunt Rabbini, qui in hoc Capite diuerſas morales ſententias proferunt, nempè 1. *Akauijà*, 2. *Rabbì Chaninà Segàn Vicarius Sacerdotum*. 3. *R. Chaninà Ben Tardiòn*. 4. *R. Scimòn*. 5. *R. Chananià Ben Chachinài*. 6. *R. Nechunià Ben Hakanà*. 7. *R. Chelpethà Iſc-Chephàr Chanaià*. 8. *R. Elazàr Iſc-Barthutà*. 9. *R. Do-*

Post hoc vltimum Caput sequitur quædam additio sententiarum moralium, præcipuè in honorem Legis, compilata ex dictis quorundam Rabbinorum, secundùm stylum, & phrasim præcedentium Capitum. Vnde ex hac additione nonnulli faciunt sextum Caput, & addunt *Capitibus Patrum*. Cuius *Miscnaijòth* sunt 11. Omnes igitur *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 96. quibus additis 11. sexti Capitis fiunt *Miscnaijòth* 107.

QVARTI ORDINIS NEZIKI'N Codex decimus, & vltimus vocatur הוריות *Horaijòth Documenta Iudicū*, Vbi de documentis Iudicibus datis à Magno Synedrio, ne errent in iudicando, agitur; & tribus Capitibus absoluitur.

Caput 1. הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות וכו׳ *Horù beth Din laauòr al achàth miccòl mitzuòth vecullè. Si docuerit Domus Iudicij transgredi vnum ex præceptis &c.* Si Magnus Senatus Synhedrinorum, præcipiat aliquid faciendum contra Legis præceptum; si aliquis id faciat, ad nihil tenebitur, quia non suæ opinioni, sed publicæ auctoritati innititur; si verò sit vnus ex Senatoribus, aut alius in Lege peritus, & claré cognoscat, Senatum errasse docendo non sanam doctrinam, & nihilominus facit id, quod à Senatu decretum est, reus erit, quia id non facit innixus auctoritati Senatus, sed propriæ. Hinc generalem regulam constituunt. Qui publicæ auctoritati innititur, si errat, reus non est; si propriæ voluntatis fretus libidine aliquid faciat, etiamsi à publica auctoritate sit constitu-

ptus. De decem tentationibus, quibus Hebræi tentauerunt Deum in deserto. De decem miraculis à Deo patratis in Templo primo. De quatuor conditionibus, quæ reperiri possunt in ijs, qui ad studium pergunt. Et de quatuor alijs, eorum qui stant coram Sapientibus. Deque alijs moralibus dictis, & apophtegmatibus valdè vtilibus ad honestè, & piè viuendum; quibus adduntur aliæ sententiæ trium Rabbinorum, nempè R. Iudæ Ben Themà, qui dicebat: Filius quinque annorum ad studium Sacræ Scripturæ est destinandus, & applicandus; studio Miscnæ, ætate decem annorum; decimo tertio ætatis anno ad Legis præcepta est initiandus; quintodecimo anno, studio Talmudico; decimo octauo, Nuptijs; vigesimo anno ad prosequendū studium; trigesimo anno Vir est, & fortitudine pręualet; quadragesimo anno intelligentia homo eminere debet; quinquagesimo, Consilio; sexagesimo, Senectuti addicitur; septuagesimo, Canitiei; octuagesimo anno, Virtute complexionis præfulget; nonagesimo, Quieti, & Meditationi relinquitur; centum annorum ætate homo habetur pro mortuo. Item *R. Ben Bagh Bagh*, de Sacræ Scripturæ studio, ita pronunciabat:

הפוך בה והפוך בה דכולה בה וכו׳ *Volue, & reuolue eam, quia omnia sunt in ea*. Et denique *Ben He He* omnia Rabbinorum dicta hoc pronunciato complet לפום צערא אגרא Pro *ratione laboris merces* (erit). Et sic finit Caput 5. cuius *Miscnaijòth* sunt 22.

tu-

Et sic absoluitur Ordo quartus *Nezikin De Damnis*, cuius מסכתות *Massachiòth Codices* sunt 10. פרקים *Perakìm Capita* 73. משניות *Miscnaijòth Paragraphi* 672.

ORDO QVINTVS vocatur קָדָשִׁים KODASCI'M *Sanctitatum*. In eo agitur de Sacrificijs, muneribus, & alijs ad Sacrificia spectantitibus. De iugulatione animalium pro cibo; & de ipso Templo Ierosolymitano. Cuius Codices sunt vndecim hoc ordine dispositi.

1. זבחים ׃ 2. מנחות ׃ 3. חולין ׃ 4 בכורות ׃ 5. ערכין ׃ 6. תמורה ׃ 7. כריתות ׃ 8. מעילה ׃ 9. תמיד ׃ 10. מדות ׃ 11. קנים ׃

Huius QVINTI ORDINIS KODASCI'M Codex primus vocatur זְבָחִים *Zeuachìm Sacrificia*. quia in eo de Sacrificijs, & de his, quæ ad Sacrificia spectant, agitur. Habet Capita 14.

Caput 1. כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים וכו׳ ׃ *Col hazzeuachìm scenizbàchu scelò liscmàn chescerìm vecullè. Omnia Sacrificia, quæ non fiunt nomine* (offerentium) *valida sunt &c.* Sacrificium à Sacerdote oblatũ, sed non secundùm intentionem illius, qui iubet offerri; decernitur, Sacrificium quidem esse validum in se, sed personæ illi, quæ iubet offerri, nihil prodesse: dempto Sacrificio Paschali, & alijs quibusdam paucis. Habet *Miscnaijòth* 4.

Ca-

tutum, reus est. De huiuscemodi decretis à Senatu constitutis, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 2. הוֹרָה כֹּהֵן מָשִׁיחַ לְעַצְמוֹ שׁוֹגֵג וכו׳ ׃ *Horà Cohèn Masciàch leatzmò sciogbègh vecullè. Si doceat Sacerdos vnctus seipsum ignoranter &c.* Si Sacerdos vnctus erret in doctrina, sed ignoranter, decernitur, quòd adducat pro Sacrificio Iuuencum; si autem ignoranter seipsum doceat, & proteruè faciat, vel proteruè doceat seipsum falsitatem, eamque faciat ignoranter; liber est à culpa. Eandem auctoritatem habet in seipsum Sacerdos Vnctus, ac habet totum Synedrium in vniuersum populum. Et de his similibus in hoc Capite tractatur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 3. כֹּהֵן מָשִׁיחַ שֶׁחָטָא וְאַחַר עָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ וכו׳ ׃ *Cohèn Masciach scechattà veachàr càch auàr mimesciehuthò vecullè. Si Sacerdos Vnctus peccauerit, & postea depositus fuerit ab officio suo &c.* pro peccato suo offerre debet Iuuencum. Sed si נָשִׂיא *Nasì Princeps* peccauerit, & postea à dignitate Principatus fuerit eiectus, offeret Arietem. Quòd si Sacerdos Vnctus postquam depositus est, peccauerit, idemque fecerit Nassì eiectus, offerre debet ac si esset vnus ex plebe. Declaratur, quòd *Nasì* sit idem ac *Rex*, & *Sacerdos Vnctus* sit ille, qui Oleo Vnctionis vnctus est; & quædam alia adduntur ad præcedentiam personarum pertinentia. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 20.

Sedens. 10. *Stans*, sed innixus sellæ, alteri instrumento mobili, vel iumento, vel pedes tenens supra pedes socij sui. Si manu sinistra vas teneat, aliqui improbant, alij permittunt. Si sanguis super pauimentum effundatur, licèt illum colligat, פָּסוּל *Pasùl* irrita redditur hæc actio. De his, & alijs ad mactationem animalium pro Sacrificio spectantibus, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Cap. 3. כָּל הַפְּסוּלִין שֶׁשָּׁחֲטוּ שְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה וכו׳ ׃ *Col happesulìn scesciachatù scechitatàn cascerà vecullè*. *Omnes qui idonei non sunt ad aliquid faciendum, si mactauerint, illorum mactatio idonea censetur &c.* quia omnis iugulatio est bona, licèt fiat à laico, à muliere, à seruo, & ab immundo. De his iugulationibus, & carnium Sacrificiorum contrectationibus, licitis, vel illicitis, hìc tractatur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 4. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים וכו׳ ׃ *Beth Sciammài omerìm vecullè*. *Domus*, seù *Schola Sciammài dicit &c.* Quicunque asperserit sanguinem Sacrificij extra Altare, etiamsi id fecerit vnica tantùm vice, expiatur. In Sacrificio autem pro peccato, opus est vt fiant duæ aspersiones, prout sentit Schola Sciammài; Schola autem Hillelis dicit. Expiatur etiamsi in Sacrificio pro peccato vnam sanguinis aspersionem fecerit. Vnde si prima aspersio ritè facta sit, & secunda extra suum tempus; nihilominus expiatur: si autem prima sanguinis aspersio facta fuerit extra suum tempus; & secunda extra suum locum,

Caput 2. כָּל הַזְּבָחִים שֶׁקִּבֵּל דָּמָן זָר אוֹנֵן טְבוּל יוֹם וכו׳ ׃ *Col hazzeuachìm scekibbèl damàn zar, onèn, tibbùl iom, vecullè. Omnia Sacrificia, quorum sanguis excipitur ab extraneo, à lugente ob mortuum, ab immerso diei &c.* Decernitur irrita esse illa Sacrificia, quorum sanguis in vase recipitur à persona non idonea. Debebat vas teneri à Sacerdote, in quo excipiebatur sanguis hostiæ immolandæ, seruata quadam corporis honesta compositione: quòd si aliter fieret, Sacrificium irritum censebatur. Vnde excludebantur ab huiusmodi actione tenendi vas זָר *Zar Extraneus*, id est Israëlita non Sacerdos, nempè laicus; 2. אוֹנֵן *Onèn Mærens*; id est ille, cuius mortuus adhuc erat super terram, vel eodem die sepultus; 3. טְבוּל יוֹם *Tibbùl iom Immersus diei*, id est ille, qui lotus erat, sed vsque ad vesperam eiusdem diei separatus adhuc manebat, ac si immundus esset; 4. מְחוּסַר בְּגָדִים *Mechusàr beghadìm Destitutus vestibus*, id est non habens omnes vestes requisitas pro Sacerdotio fungendo. 5. מְחוּסַר כִּפּוּרִים *Mechusàr Chippurìm Deficiens expiationibus*, id est ille, qui tenebatur offerre Sacrificium pro peccato, sed nondum obtulerat. 6. *Qui non lauit manus, & pedes*. 7. עָרֵל *Arèl Incircumcisus*, intelligitur de Sacerdote, qui ob mortis metum incircumcisus à patre relictus fuerat, quod aliquando accidere solebat. 8. *Immundus*. 9.

nem, idem sit, ac si fieret in parte Septentrionali; quòd si à medio Altari ad Meridiem, censetur, ac si in parte Meridionali factum fuisset. Si autem loquamur de muneribus, quæ fiunt à pauperibus, de pugillo similæ, & cæteris huiusmodi, colligi poterant in omni loco Templi, etiam in atrio, & comedi tantùm à masculis Sacerdotum filijs similiter in omni loco vsque ad septa Templi, quæ retibus cingebantur. Licitumque erat eis comedere interdiù, & vsque ad mediam noctem. Eodem modo agit de ritu peragendi alia Sacrificia volatilium, quo in loco, & quomodo mactari debeant; quomodo ascendendum sit ad Altare; quomodo, & per quam viam redeundum, & alia his similia. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. חַטַּאת הָעוֹף וכול׳ ׃ *Chatàth haòph vecullè: Sacrificium pro peccato ex auibus &c.* Si Sacrificium pro peccato fuisset ex auibus, & infra Altare secundùm ritum huius Sacrificij peractum, nomine eiusdem Sacrificij idoneum erat. Quòd si fuisset peractum secundùm ritum huius Sacrificij, sed nomine Sacrificij holocausti; vel peractum secundùm ritum holocausti, nomine verò Sacrificij pro peccato; vel secundùm ritum holocausti, & nomine ipsius holocausti; omnia ista existimantur irrita, & nullius valoris. Iterum varij casus proponuntur circa hanc materiam Sacrificiorũ ex auibus, & quomodo idonea esse existimentur, vel inutilia fiant. Habet *Miscnaijòth* 6.

Cap. 8. כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ וכו׳ ׃ *Col hazzeuachìm scenithareuù vecul-*

eum, profanat Sacrificium, & reus fit כָּרֵת *Carèth Excisione*, p. m. De his aspersionibus, & de varijs casibus, qui in hac actione occurrere possunt, in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 5. אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן שֶׁל זְבָחִים וכו׳ ׃ *Ezehù mekòm scel zeuachìm vecullè. Quisnam erat locus Sacrificiorum &c.* Sanctitates sanctitatum, id est Sacrificia primaria, veluti Iuge Sacrificium, Sacrificium Calendarum, & huiusmodi, sicut etiam Hircus diei expiationum, mactabantur in parte Septentrionali, & recipiebatur sanguis in vase ad hæc ordinato, in eadem parte. Spargebant sanguinem inter duos vectes Arcæ fœderis, & super propitiatorium, & super Altare aureum suffimenti vnica aspersione effundebant. Reliquum, quod erat sanguinis, effundebatur super fundamentum in Occidentali plaga Altaris externa. Si non sparserit, non ob id retardatur Sacrificium, quod non sit acceptum. Determinatur etiam locus aliorum Sacrificiorum, vbi erant iugulanda. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 6. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בְּרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ וכו׳ ׃ *Kodscè Kodascìm scescechatàn beròsc hammizbèach vecullè. Sanctitates sanctitatum, quæ mactantur in capite Altaris &c.* Sacrificia Sanctitatum, primaria Sacrificia si supra Altare mactentur, R. Iosè dicit, quòd sint, ac si mactata fuissent in parte Septentrionali loco idoneo ad iugulandum. At R. Iosè Bar Iudæ restringit hanc sententiam, & dicit, quòd si id fiat à medio Altaris versus Septentrio-

ri offeruntur, an ab Altari remoueri possint, & si remoueantur, an iterum super Altare liceat imponere. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 10. כָּל הַתָּדִיר מֵחֲבֵירוֹ קוֹדֵם אֶת חֲבֵירוֹ וכו׳׃ *Col hattadìr mechauerò kòdem eth cheuerò vecullè. Omne quod magis iuge est socio suo, anticipat socium suum &c.* Determinat, quòd illud, quod est magis continuum, & frequentiùs fit, præcedere debet illud, quod minùs frequenter occurrit. Sic iuge Sacrificium, quia bis in die quotidiè fit, præcedit מוספין *Musaphin*, ea, quæ adduntur qualibet hebdomada in Sabbatho; Sacrificia, quæ adduntur in Sabbatho, præcedunt ea, quæ adduntur in quolibet principio mensis; & Sacrificia, quæ adduntur in quolibet capite mensis, præcedunt ea, quæ adduntur in principio anni noui. Sic fit in alijs partibus Sacrificiorum, vti in sanguine, in quo datur distinctio circa præcedentiam: sicut & in ipsis Sacrificijs, quorum præcedentiæ hìc recensentur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 11. דַּם חַטָּאת שֶׁנִּיתַּז עַל הַבֶּגֶד וכו׳׃ *Dam chattàth scenittàn al habbèghed vecullè. Sanguis Sacrificij pro peccato, si eo aspersum fuerit vestimentum &c.* Si sanguis Sacrificiorum ceciderit super vestes Sacerdotales, necesse est vt lauentur; quod idem dicendum est de sacco, & corio. De his enim lotionibus hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 12. טְבוּל יוֹם וּמְחוּסַר כִּפּוּרִים וכו׳׃ *Teuùl iom, vmchusàr chippurim vecullè: Omnia Sacrificia, quæ fuerant commixta &c.* Omnia Sacrificia, quæ fuerunt commixta cum peccatis mortuis בחטאות המתות moriuntur & ipsa; licèt vnum inter millia animalia Sacrificij permisceatur, omnia ipsa Sacrificia moriuntur. Vt ista intelligantur; sciendum est, quòd חטאות המתות *Chataòth hammethòth Peccata mortua*, dicuntur ea animalia, quæ destinata erant ad Sacrificium, sed aliquo accidente superueniente, sacrificari non poterant. Hæc in aliquo spatioso loco recludebantur vsque ad mortem ipsorum; si autem vnum ex his animalibus permiscebatur cum alijs animalib[9] similiter sacrificandis, ita vt clarè non posset illud agnosci, omnia ista animalia non poterant ampliùs sacrificari; sed pariter recludi vsque ad mortem. Vnde & hæc dicebantur חטאות המתות *Chattaòth hammethòth Peccata mortua*, id est Sacrificia pro peccato mortua. De hisce permixtionibus, & de alijs, quæ accidere poterant in Sacrificijs administrandis; vt si vnum Sacrificium cum alio permisceretur, aut membra animalium diuersorum Sacrificiorum inter se confunderentur; vel sanguis Sacrificij cum alio sanguine, aut aqua, aut vino commisceretur, hìc agitur. De quibus omnibus varij casus proponuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 9. הַמִּזְבֵּחַ מְקַדֵּשׁ אֶת הָרָאוּי לוֹ וכו׳׃ *Hammizbèach mekaddèsc eth harraùi lo, vecullè. Altare sanctificat quod sibi conueniens est, &c.* Quicquid super Altare impositum est ad comburendum, non licitum est ab eo auferre. Tractat de his, quæ in Alta-

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex 2. vocatur מְנָחוֹת *Menachòth Munera*, ſcilicet farinarum, Tractat de farinis, quæ in Templo offerebantur, & de illarum ritibus, & ceremonijs. Habet Capita 13.

Caput 1. incipit כָּל הַמְּנָחוֹת שֶׁנִּקְמְצוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרוֹת וכו׳ : *Col hammenachòth ſcenikmatzù ſcelò liſcemàn cheſceròth vecullè. Omnia munera* (farinacea) *quæ pugillo ablata ſunt, non tamen nomine oblationis, nihilominus idonea ſunt &c.* Non tamen proderunt offerentibus, neque abſoluuntur ab obligatione offerendi aliud conſimile munus; exceptis quibuſdam caſibus, qui ibi ponuntur. Dicuntur tamen idonea eſſe, tam quoad מנחה *Minchà*, quàm quoad קמיצה *Kemitzà Munus*, & *Pugillationem*: nam pro *Kemitzà* intelligitur quantitas illa farinæ, quæ pugillo Sacerdotis comprehendebatur tribus digitis, nempè Indice, medio, & annulari, excuſſa ea, quæ ſub pollice, & auriculari manebat. De hoc pugillo, & farinæ oblatione aliquot in hoc Capite reſoluuntur caſus: Cuius *Miſcnaijòth* ſunt 4.

Caput 2. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֶאֱכוֹל שְׁיָרֶיהָ וכו׳ : *Hakkomètz eth hamminchà leechòl ſcireàh vecullè. Qui pugillo aufert munus, intentione vt comedat reſiduum, &c.* Proponitur caſus. Si Sacerdos ex vaſe auferat pugillo farinam pro munere, hac tantùm intentione, vt reliquum farinæ, quod in vaſe remanet, comedat; vel quod ablatum eſt pro munere, in craſtinum reſer-

chippurìm vecullè. Lotus diei, & deficiens expiatione &c. Tractat de ijs, qui comedere non poſſunt de carnibus Sacrificiorum. Et de alijs, quibus id permiſſum eſt. Item quomodo, & quibus diſtribuenda ſint coria animalium immolatorum. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 13. הַשּׁוֹחֵט וְהַמַּעֲלֶה בַּחוּץ חַיָּיב וכול׳ : *Haſciochèt vehammaalè bachùtz chaijàu vecullè. Qui mactat, & aſcendere facit extra, reus eſt, &c.* De ijs, qui non ritè iugulant animalia pro Sacrificijs, vel in loco non deſtinato iugulant, & offerunt, ad quid teneantur. Item de immundis, qui comedunt de Sacrificijs, & de alijs, qui extra locum deputatum comedunt. De his, qui ſi de incenſo, munere, & libaminibus aliquid abſtulerint, rei culpa exiſtimantur. De iſtis, & alijs conſimilibus rebus, hìc agitur. Habet *Miſcnaijòth* 8.

Caput 14. & vltimum, פָּרַת חַטָּאת שֶׁשְּׂרָפָהּ חוּץ מִגִּיתָהּ וכו׳ : *Paràth chattàth, ſceſeraphà chutz migghithaà vecullè. Vacca Sacrificij pro peccato, quæ extra gregem comburitur &c.* & Hircus emiſſarius, qui extra appropinquatur, licitè extra Templum offeruntur, quia ſunt Sacrificia propria offerenda in loco à Lege præſcripto, vt Vacca rufa extra caſtra, Num. 19. v. 3. & Hircus emiſſarius in deſertum emittendus. Et de alijs rebus aptis, vel ineptis pro Sacrificio, an offerendæ ſint extra locum deſtinatum; & quomodo illorum Domini liberi ſint, & quando. Habet *Miſcnaijòth* 10. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 101.

naccis: simila, & oleum non retardant vinum, quod etiam in hac oblatione interueniebat; nec vinum retardat aspersiones, quæ in Altari fiebant; nec vna ex his aspersionibus aliam impediebat. De his, & de alijs rebus, quæ sibi impedimento non sunt, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 5. כָּל הַמְּנָחוֹת בָּאוֹת מַצָּה וכו׳ ׃ *Col hammenachòth baòth matzà vecullè. Omnia munera adducuntur infermentata &c.* Omnis oblatio farinacea debebat esse absque fermento, præter munus תודה *Thodà Confessionis*, seù *Gratiarum actionis*, & *duorum panum*, qui in die Pentecostes offerebantur, ex Leuit. 23. 17. Explicantur quamplurimæ ritus varietates, quæ contingere possunt in huiusmodi munerum oblationibus; & de quadruplici munere farinaceo, quod fiebat vel in sartagine, vel in cacabo; & extra ipsum, aut erat placenta, aut laganum. Habet *Miscnaijòth* 9.

Cap. 6. אֵלּוּ מְנָחוֹת נִקְמָצוֹת וְשִׁירֵיהֶן לַכֹּהֲנִים וכו׳ ׃ *E'lu menachòth nikmatzòth vescirehèn laccohanim vecullè. Ista sunt munera pugillo sublata, quorum residuum est Sacerdotum &c.* Numerantur omnes personæ, & omnia munerum genera, quorum residuum comedi à Sacerdotibus debet. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. הַתּוֹדָה הָיְתָה בָּאָה חָמֵשׁ סְאִין וכו׳ ׃ *Hattodàh haietha baà chamèsc sein vecullè. Munus Thodà erat quinque satorum &c.* Determinantur mensuræ munerum farinaceorum, &

seruet offerendum? Resoluitur, quòd hoc sit פִּגּוּל *Pigbùl Abominabile*, & qui tale agit, culpam mortalem committit. De his peccatis, quæ hoc modo committi possunt, tractatur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 3. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לֶאֱכוֹל דָּבָר וכו׳ ׃ *Hakkomètz eth hamminchà leechòl dauàr vecullè. Qui pugillo munus* (remouet) *vt aliquid comedat &c.* Quòd quis pugillo auferat munus, hac intentione, vt comedat id, quod comedi non debet, aut intendat adolere id quod non licet, licitum est. Vnde si Sacerdos pugillum auferens intendat farinam pugillo acceptam comedere, quod non licet; sicut è conuerso, si intendat adolere farinam, quæ in vase relinquitur, vtrumque si intendat, non ob id munus profanatur, sed remanet sacrum. Licèt super hoc quædam paucæ distinctiones afferantur à Rabbinis, quæ ibidem videndæ sunt, sicut & aliæ *Miscnaijòth* numero 7.

Caput 4. inc. הַתְּכֵלֶת אֵינָהּ מְעַכֶּבֶת אֶת הַלָּבָן וכו׳ ׃ *Hattechèleth ennà meachèueth eth hallauàn, vecullè. Hyacinthinum non retardat album &c.* Hic agitur de illis rebus, quarum alia aliam non retardat, aut impedit, sicut v. g. filum hyacinthinum non impedit filum album in fimbrijs, nec vice versa; vnde vno deficiente, substitui potest aliud eius loco; eodem modo *Thephillà manus* non impedit *Thephillam capitis*, hoc est non est necesse vt ambæ simul sint, sed harum altera sufficit; sic in casu de oblationibus fari-

scorsim depsuntur, & coquuntur. Panes autem faciei rum, siuè propositionis depsuntur quidem singuli separatim, sed bini & bini coquuntur, & typo formantur. De mensura, & qualitate istorum panum, atque mensa, super quam colloeabantur, agitur. Item de duabus mensis marmorea, & aurea, vbi reponebantur panes propositionis. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 12. הַמְּנָחוֹת וְהַנְּסָכִים שֶׁנִּטְמְאוּ וכו׳: *Hammenachòth vehannesachìm scenithmàu vecullè. Munera, & libamina, quæ immunda sunt, &c.* Huiusmodi munera, quę immunda esse reperiuntur, quousque sanctificata non fuerint in vase, possunt redimi; postea ampliùs non licet. Volatilia, ligna, thus, & vasa ministerij redimi non possunt. Varij casus proponuntur circa vasa, quorum ratione inualida reddi poterunt munera. Habet *Miscnaijòth* 5.

Cap. 13. הֲרֵי עָלַי עִשָּׂרוֹן וכו׳: *Harè alài issaròn vecullè. Iam sit super me pars decima &c.* Plura varia dubia, quæ in promissionibus munerum occurrere poterant, hìc resoluuntur. Vt v. g. Si quis diceret: Huius rei decimam partem offerre volo; debet vnam decimam offerre. Sed si diceret: Decimas offeram, sufficit, vt duas saltem decimas partes offerat. Si quis verò diceret: Promisi offerre aliquid, & specificaui numerum decimarum partium offerendarum, sed modò illarum non memini; debet in hoc casu offerre sexaginta decimas partes, hoc est sex res integras illius rei promissæ, quia huiuscemodi munus maximũ omnium est, quod offerri soleat.

Sed

& præcipuè Sacrificij *Thodà*, de quo hìc multa decernuntur. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 8. כָּל קָרְבְּנוֹת הַצִּבּוּר וכו׳: *Col korbenòth hatzibbùr vecullè. Omnia Sacrificia Congregationis &c.* Determinatur, quòd omnia Sacrificia, seù oblationes pro vniuerso cœtu, fieri possunt ex farinis frumentorum tùm Terræ Israëlis, tùm alterius terræ extraneæ, tam recentibus, quàm veteribus; exceptis pro oblatione עמר *O'mer Fasciculi*, & *duorum panum*, quæ recentes esse debent, & ex Terra promissionis, & de præstantiori frumento. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 9. שְׁתֵּי מִדּוֹת שֶׁל יָבֵשׁ הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ וכו׳: *Scetè middòth scel iauèsc haiù bammikdàsc vecullè. Duę mensurę aridorum erant in Sanctuario &c.* Numerantur in hoc loco omnes mensuræ, tam aridorum, quàm liquidorum, quæ in Templo reperiebantur; & de illarum vsu hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 10. ר׳ יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר הָעוֹמֶר הָיָה בָּא וכו׳: *R. Ismaël omèr haòmer haià và vecullè. R. Ismaël dicit: O'mer fasciculum adducebant &c.* Tractatur de ritu secandi, & adducendi fasciculum hordeaceum in Paschate; & de modo parandi farinam eius vnà cum illius Sacrificio. Habet *Miscnaijòth* 9.

Cap. 11. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם נִילוֹשׁוֹת וכו׳: *Scetè hallèchem niloscióth vecullè. Duo panes depsuntur &c.* Duo panes, qui die Pentecostes offeruntur, singuli

Caput 2. הַשּׁוֹחֵט אֶחָד בָּעוֹף וכו׳ ׃ *Hasciochèt echàd baòph, veculle.* *Qui abscindit vnum in Volatili &c.* Cùm in collo animalium tam volatiliũ, quàm quadrupedum duo canales reperiantur; quorum alter respirationi inseruit, & vocatur גַּרְגֶּרֶת *Garghèreth*, à nostris *Trachea*; & alter, per quem cibus in ventriculũ descendit, & dicitur וֶשֶׁט *Vèscet Oesophagus*: in hoc loco decernitur, quòd in volatili sufficit, quòd vnus illorũ abscindatur; in quadrupedibus ambo abscindi debent, vel saltim maior illorum pars; vnde si in volatili dimidia tantùm pars vnius abscissa fuerit, & in iumento vterque canalis abscissus fuerit, vnus integrè, & alter secundùm mediam illius partem, *Scechittà Iugulatio* declaratur פסולה *Pesulà Illicita*, & inutilis. Habet *Miscnaijòth* 10.

Cap. 3. אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה וכו׳ ׃ *E'lu terephòth babehemà veculle*. *Ista sunt, quæ illicita reddunt animalia, &c.* Numerantur omnes infirmitates animalis, quibus iudicatur animal per eas non posse viuere; ideòque illicitum ad iugulandum pro cibo redditur, & ad vescendum ineptum. Inter huiusmodi infirmitates, aut defectus primò numeratur נְקוּבַת הַוֶּשֶׁט *Nekuuàth hauuèscet Vulnus œsophagi*, id est si œsophagus aliquo modo maculatus fuerit, aliquo foramine à larynge vsq; ad ventriculum; quod eodem modo dicendum est de גרגרת *Gharghèreth Trachea*, seù *aspera arteria*, canalis scilicet pulmonis, per quem spiritus reciprocus trahitur; si enim hic canalis à larynge suo principio vsque ad brochi finem incisus

Sed si quis dicat absolutè: Munus offerre volo, debet offerre id quod ei magis placuerit. R. Iudas dicit: Debet offerre munus similæ, quia hoc cæteris præstantius est. Habet *Miscnaijòth* 11. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt nonaginta tres.

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex tertius dicitur חוּלִין *Cholin Profanorum*. Tractat de mactatione animalium, quæ in macello fit, pro communi hominum cibo. Ideò profana censetur, licèt quibusdam ceremonijs hoc fiat, quas præterire nefas existimant. Habet Capita 12.

Caput 1. incipit הַכֹּל שׁוֹחֲטִין וּשְׁחִיטָתָן כְּשֵׁרָה וכו׳ ׃ *Haccòl sciochatìn vsechitathàn chescerà veculle*. *Omnes iugulant, & illorum iugulatio idonea est &c.* Determinatur, omnes posse pro cibo mactare animalia; viros, & mulieres, exceptis surdo, stulto, & puero, quia hi possunt errare; quòd si coram aliquibus peritis animalia mactauerint, illorum mactatio idonea existimatur. Decernitur, quòd Gentilium mactatio sit abominabilis, & si quis animal hoc modo mactatum sustulerit, immundus fiet. Huiusmodi animalium iugulatio tam de die quàm de nocte, & quolibet die etiam à cæco fieri poterit: quòd si die Sabbathi, aut die expiationũ facta fuerit, licèt is, qui eam fecerit, peccati reus efficiatur, attamen iugulationem non improbant. Determinantur etiam instrumenta quibus facienda sit iugulatio, & recensentur ea, quæ minimè idonea sunt ad mactationem. Habet *Miscnaijòth* 7.

reus sit excisionis æternæ mortis, ambæ istæ mactationes illicitæ erunt, & ij ambo cædendi sunt quadraginta plagis, vt suprà. Intra Terram Sanctam, & in Sanctuario, si pro vsu profano iugulentur, ambæ iugulationes illicitæ sunt, & reus quadraginta flagris cædendus est. Intra Sanctuarium pro vsu sacro, vna ex istis mactationibus idonea est, altera illicita; ille liber est à pœna, secundus pœna flagellationis prædictæ reus erit. Alij consimiles casus resoluuntur circa eandem materiam. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. incipit כִּסּוּי הַדָּם נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ וכול׳ ; *Chissùi haddàm nohèg baàretz vuchutzà laàretz vecullè. Opertio sanguinis, seruatur ex consuetudine tam in Terra* (Israëlis) *quàm extra eam &c.* Tractat de sanguine, qui effunditur in mactatione animalis pro cibo, quomodo puluere sit operiendus; & consuetudo hæc statuitur obseruanda tam in terra, quàm extra eam, domo adhuc extante, aut ea diruta; & hoc in omnibus animalibus siluestribus, seù feris, & auibus cuiuscumque sint generis, & in כָּוִי *Cauì* quod animal singulare est, nec facilè dignosci potest, an sit recensendum inter iumenta, an inter feras (aliqui dicunt quòd sit Hircoceruus) quod quidem mactari non debet in die festo; quòd si mactetur, sanguis eius non operitur, vt inde intelligatur, non vt feram, sed vt iumentum occisum fuisse. Numerantur etiam omnes illæ res, quæ aptæ sunt ad huiusmodi sanguinem operiendum, veluti fimus minutus, calx, lutum, later comminutus. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 3. ... sus, aut maculatus fuerit טרף *Tarèph* inutile redditur animal ad cibum. Quamplurima alia huius Tarephiæ, & etiam Chasceriæ assignantur hìc signa, tam in animalibus, quàm in volatilibus. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 4. בְּהֵמָה הַמַּקְשָׁה לֵילֵד וְהוֹצִיא הָעֻבָּר אֶת יָדוֹ וכו׳ ; *Behemà hammakscià lilèd, vehotzì hauubàr eth iadò vecullè. Iumentum quod difficulter parit, & educit fœtum per manum suam &c.* Agitur de mactatione animalis prægnantis, cuius fœtum licitè comedi posse volunt, quia pars censetur matris. Eandem idoneitatẽ habere volunt, si dum iugulatur mater, brachiũ, aut pedem emittat, & retrahat; non autem si caput: quia, egresso capite animalis, censetur totum animal natum, & non ampliùs pars esse matris; vnde si iterum in vterum immittatur, ineptum ad cibum omninò esse volunt. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. אוֹתוֹ וְאֶת בְּנוֹ וכו׳ ; *Othò veèth benò vecullè. Ipsum, & filium eius &c.* Decernitur, quòd illud præceptum Leuit. 22, 28. de non occidendo bouem, aut pecudem cum filio suo eadem die, sit seruandum tam in Terra promissionis, quàm extra illam; tam persistente domo, quàm euersa; tam in profanis cibis, quàm in sacris. Vnde si duo eadem die mactarent vaccam, & vitulum eius pro cibo profano extra terram, vtraque mactatio licita erit quoad vsum ciborum; at quia contra legem facta est, is qui id fecit, debet quadraginta plagis vna minùs cædi. Quòd si pro Sacrificio extra Terram Sanctam facta sit, is qui eam fecit,

Ca-

Istà, quæ hìc referuntur, nempè corium animalis, ius, sedimentum iuris, medulla spinæ dorsi, ossa, nerui, cornua, & vngues, ex se non recipere immunditiam, docent; sed si associantur alijs rebus immundis, sic simul vnita recipere immunditiam ciborum volunt; & si coniunguntur carni immundæ, immunda & ipsa euadunt. Vnde si quis mactaret animal immundum pro Gentili, dum adhuc ipsum spirat, immunditiam ciborum retinet; ita vt si res cibaria illud tangeret immunda redderetur: postquam autem spirauit, quia tunc verè mortuum est, amittit immunditiam morticiniorum, quæ tanta non est, vti est immunditia ciborum. Præterea de corijs agitur, quæ à carne animalis non distinguuntur, vt de corio porcino, & capitis vituli lactantis, & de alijs, quibus aliqua pars carnis adheret &c. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 10. הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה נוֹהֲגִין בָּאָרֶץ וכול׳ ׃ *Hazzeròah vehalechaiàim, vehakkeuàh nohaghìn baàretz vecullè. Brachiũ maxillæ, & ventriculum seruantur in terra &c.* Lex lata Deuter. 18. v. 3. de dando Sacerdoti brachium, maxillas, & ventriculum animalium seruanda decernitur in Terra promissionis, & extra, persistente domo, & ea diruta, in mactationibus profanis, sed non in sacris. Quomodo hæc munera sint danda, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 11. רֵאשִׁית הַגֵּז נוֹהֵג בָּאָרֶץ וכול׳ ׃ *Resciìth haghèz nohègh baàretz vecullè. Principium tonsionis seruatur in terra &c.* Agitur in hoc Capi-

pi-

Caput 7. inc. גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ וכול׳ ׃ *Ghid Hannascè nohèg baàretz vuachutzà laàretz vecullè. Neruus contractionis seruatur in terra, & extra terram &c.* ex Gen. 32. 32. Vsque ad hodiernam diem non comedunt Iudæi neruum, qui est in curuatura femoris animalis, & hæc consuetudo seruatur tam in Terra promissionis, quàm extra eam; tam existente domo, quàm ea euersa; tam in profanis, quàm in sacris; tam in iumento, quàm in fera, & in ipsorum fœtibus, & in vtroque femore, tam dextræ, quàm sinistræ partis. De huiuscemodi femoris neruo hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 8. כָּל הַבָּשָׂר אָסוּר לְבַשֵּׁל בְּחָלָב וכו׳ ׃ *Col habbasàr asùr leuascèl bechalàu vecullè. Omnem carnem prohibitum est coquere in lacte &c.* Ex Lege Mosaica Exod. 23. 19. prohibitum est coquere hœdum in lacte matris suæ. Extendunt præceptum Rabbini ad esum carnis, & casei; nolunt enim quòd Iudæi comedere possint carnem, & postea caseum, sed priùs caseum, & postea carnem, permittunt; & hanc legem intelligunt de omni genere carnium præter carnem piscium, & locustarum. Prohibetur etiam ne apponantur hæc duo simul in eadem mensa. Habet *Miscnaijòth* 6.

Cap. 9. הָעוֹר וְהָרוֹטֶב וְהַקִּיפָה וְהָאָלָל וכו׳ ׃ *Haòr, veharotèu vehakiphà, vehaalàl vecullè. Pellis, ius, coagulum, seù sedimentum iuris relictum in fundo ollæ, medulla spinæ dorsi, &c.*

Caput 2. הַלּוֹקֵחַ עֻבַּר פָּרָתוֹ שֶׁל נָכְרִי וכו׳ ׃ *Hallokèach ouàr Parathò scel nochrì vecullè. Qui emit vaccam prægnantem à viro Gentili &c.* Qui negotiatur cum Gentili circa animalia, non tenetur seruare hanc legem primogeniti; vbi etiam de ouibus, & de monstris, quæ ex his nascuntur, disseritur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 3. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הַנָּכְרִי וכו׳ ׃ *Hallokèach behemà min hannocrì vecullè. Qui emit iumentum à Gentili &c.* Si Hebræus emat animal ab extraneo, & nesciat an pepererit primogenitum; R. Ismaël dicit: Si capra annicula pariat, nulli dubium est, quin partus debeatur Sacerdoti; ab anno, & deinceps dubium est. Ouis biennis, partus illius cedit in vsum Sacerdotis, deinceps dubium. Vacca, & asina trennis parturiens partus est Sacerdotis, postea dubium. Vbi de eo, qui emit à Gentili iumentum, & pullum lactantem, solicitus esse non debet, an sit primogenitum nec ne, quia potest esse filius alterius iumenti, nec primus partus ipsius. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 4. עַד כַּמָּה יִשְׂרָאֵל חַיָּבִין לְהִטַּפֵּל בַּבְּכוֹר וכול׳ ׃ *Ad cammà Israèl chaijanin lehittaphèl babechòr vecullè. Quousque Israëlita tenebitur apud se retinere primogenitum? &c.* In minutis animalibus triginta diebus; in magnis quinquaginta diebus. R. Iosè ait: In minutis, tribus mensibus. Quòd si ei Sacerdos, non completo hoc termino, dixerit: Da mihi primogenitum, ei non dabit; quòd si ma-

pite de primitijs tonsionis velleris pecorum Sacerdotibus dandis ex Deuter. 18. 4. quæ Lex seruanda est tam intra quàm extra terram Israëlis, etiamsi domus sit diruta. Habet *Miscnaijòth* 2.

Caput 12. שִׁלּוּחַ הַקֵּן נוֹהֵג בָּאָרֶץ וכו׳ ׃ *Scillùach hakkèn nohègh baàretz vecullè. Dimissio nidi seruari debet in terra &c.* Illud præceptum datum Deuter. 22. 6. ne super nidum capiatur mater cum pullis, dicit, quòd seruandum sit tam in terra Israëlis, quàm extra, tam tempore Ædis existentis, quàm euersæ, & quòd de auibus profanis, & siluestribus, non autem de destinatis ad Sacrificia, & domesticis pullis sit intelligendum. Habet *Miscnaijòth* quinque. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt septuaginta quatuor.

QVINTI ORDINIS KODASCI'M Codex 4. vocatur בְּכוֹרוֹת *Bechoròth Primogenita.* De primogenitis animalium offerendis in Templo, vel pecunia redimendis, si inepti fuerint, hìc agitur. Habet Capita 9.

Caput 1. הַלּוֹקֵחַ עֻבַּר חֲמוֹרוֹ שֶׁל נָכְרִי וכול׳ ׃ *Hallokèach ouàr chamorò scel nochrì vecullè. Qui accipit fœtum asinæ viri Gentilis &c.* Emens asinam prægnantem à Gentili, aut societatem aliquo pacto cum eo iniens, non tenetur iure primogeniti asini scripto, Exod. 13. 13. Vbi de monstrosis asinæ partibus, vel aliorum animalium asininum monstrum parturientium. Quę omnia absoluuntur ab hac eadem Lege primogeniti asini. Habet *Miscnaijòth* septem.

nem ineptum &c. Præter animalium maculas in superiori Capite enumeratas; recensentur hìc aliæ grauiores maculæ, & si hæ in homine aliquando contingebant, Sacerdotes irregulares efficiebantur, nec eis licitum erat in Sanctuario ministrare. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 8. יֵשׁ בְּכוֹר לְנַחֲלָה וְאֵינוֹ בְּכוֹר לַכֹּהֵן וכו׳ ׃ *Iesc bechòr lenachalà, Veenò bechòr lacohèn Vecullè. Est primogenitus ad hereditatem, & non est primogenitus pro Sacerdote &c.* Disponitur in Lege Deuteron. cap. 21. v. 17. quòd primogenitus ex hereditate paterna accipere debeat cuncta duplicia. Et hic primogenitus dicitur בְּכוֹר לְנַחֲלָה *Bechòr lenachalà Primogenitus ad hereditatem*, seù hereditatis. Alius primogenitus dicitur בְּכוֹר לַכֹּהֵן *Bechòr laCohèn Primogenitus ad Sacerdotem*, seù pro Sacerdote, de quo habetur sermo in Lege Exod. 13. v. 2. & 13. — 34. 20. — Num. 8. 16. & 17. De vtroque primogenito in hoc loco agitur, & dicitur, quòd primogenitorum hominum alius est primogenitus ad hereditatem, sed non pro Sacerdote; alius primogenitus pro Sacerdote, sed non pro hereditate; alius est primogenitus pro hereditate, & pro Sacerdote; & alius neque pro hereditate, neque pro Sacerdote. Hi casus explicantur seorsim, & diuersorum Rabbinorum sententiæ adducuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 9 מַעֲשַׂר בְּהֵמָה נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ וכול׳ ׃ *Maasèr behemà noègh baàretz Vuachutzà* maculosum fuerit, & illud pro cibo petierit, dabit. Primogenita comedi debent annuatim, neque vltra annum possunt seruari. De hisce primogenitis maculosis, aut mundis hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Cap. 5. כָּל פְּסוּלֵי הַמּוּקְדָּשִׁין נִמְכָּרִים בָּאִיטְלִיז וכו׳ ׃ *Col pesulè hammukdascin nimcarim baiteliz Vecullè. Omnia inepta pro sanctitatibus Venduntur in plateis &c.* Quæ maculosa redduntur, illicita sunt ea Deo offerri, sed in plateis, quibus reliqua profana venduntur, vendi debent ad pondus libra vulgaris, & quod inde retrahitur, in vtilitatem Sacerdotis conuerti debet. De maculis animalium etiam agitur; de his, quæ casu accidente illatæ sunt ab homine, & de his, quæ fraúde, ac malitia hominis factæ sunt. Illæ absoluuit reum, istæ non item. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 6. incipit עַל אֵלּוּ מוּמִין שׁוֹחֲטִין אֶת הַבְּכוֹר וכו׳ ׃ *Al èlu mumin scenchatin eth habbechòr Vecullè. Super hisce maculis mactant primogenitum &c.* Numerantur, & describuntur omnes maculæ, quæ animalibus contingere possunt, ob quas licitum est Dominis sibi reseruare primogenita, eaque mactare ad proprium vsum, & ob id liberantur à iure primogenitorum. Habet *Miscnaijòth* 12.

Cap. 7. מוּמִין אֵלּוּ בֵּין קְבוּעִין בֵּין עוֹבְרִין פּוֹסְלִין בָּאָדָם וכו׳ ׃ *Mumìn èlu ben keuuìn, ben ouerin poselin beadàm Vecullè. Maculæ istæ, tam fixæ, quàm prætereuntes, reddunt homi-*

bat seipsum, aut alios æstimare minori pretio, quàm sit Siclus, nec maiori quinquaginta Siclis. Vnde si quis dedisset Sacerdoti pro suiipsius pretio vnicum Siclum; postea ditior factus, ad nihil ampliùs tenebatur: si autem dimidium Sicli dedisset, factus ditior tenebatur dare pro suiipsius pretio quinquaginta Siclos. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. inc. יֵשׁ בַּעֲרָכִין לְהָקֵל וּלְהַחֲמִיר וכו׳ ׃ *Iesc baarachin leakkèl vlhachamir vecullè. Est in æstimationibus minus, & magis &c.* Vt si quis diceret: Æstimo pulchriorem Israëlitarum, & deformiorem simul, dabit quinquaginta Siclos, quia ista summa taxatur pro homine, nec excedi potest, licèt aliquando deminui possit. Valor etiam potest augeri, vel minui in alijs quatuor casibus. 1. In agro hereditario, & possessorio. 2. In boue cornupeta, qui occiderit seruum. 3. In muliere ob vim compressa. Et 4. in eo, qui calumniatus est proximum suum. Omnia ista hic explicantur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 4. הֶשֵּׂג יָד בְּנוֹדֵר וכו׳ ׃ *Hassègh iad benodèr vecullè. Attingens manum in vouente &c.* Ad Caput 27. ver. 8. libri Leuitici, quatuor alij casus assignantur, in quibus leue, & graue; siuè minùs, & magis dari poterunt, sic. Si quis pauper diuitem æstimaret, dare debet æstimationem pauperis; si autem diues æstimaret æstimationem pauperis, dare debet æstimationem diuitis &c. Habet *Miscnaijòth* 4.

 Ca-

tzà laàretz vecullè: Decima animalium est in vsu tam intra, quàm extra Terram &c. Vniuersalis consuetudo est, vt decimæ animalium solui debeant tam intra, quàm extra Terram Israëlis, etiamsi destructum sit Templum; quod intelligendum est pro vsu profano, non verò pro Sacrificijs, cùm extra Terram, & Templum non fiant. Hæc autem decimatio fieri debet de animalibus maioribus, vti de bobus, & de animalibus minoribus, veluti de ouibus; non tamen mutari debet, vt pro decima boum dentur oues, & vice versa. Volunt tamen, vt oues commutari possint in capras. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 73.

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex quintus vocatur עֲרָכִין *Arachin Æstimationes.* Tractat de æstimatione, & pretio, quo quis alium, vel seipsum æstimat. Hunc valorem ex præcepto Diuino tenetur æstimans soluere Deo, secundùm quod scriptum est in libro Leuitici cap. 27. ferè per totum. Habet Capita 9.

Caput 1. הַכֹּל מַעֲרִיכִין וְנֶעֱרָכִין וכו׳ ׃ *Haccòl maarichin veneerachin vecullè: Omnes æstimant & æstimantur &c.* Tractat de his, qui appretiare alios possunt, & etiam seipsos, & quibus non liceat hoc facere: vbi etiam de his, qui votum emittere possunt, vel voto subijci non permittuntur. Habet *Miscnaijòth* quatuor.

Caput 2. אֵין נֶעֱרָכִין פָּחוּת מִסֶּלַע וכו׳ ׃ *En neheràchin pachùth missélàa vecullè. Non æstimantur minori pretio, quàm sit Selàa &c.* Non lice-

iom vecullè. Aestimatio pupillorum triginta diebus, & aestimatio rei sanctae sexaginta diebus, &c. Pupillorum bona si aere alieno sint obnoxia, vendi non possunt, nisi priùs à Iudice pretium illorum aestimetur, & postea per triginta dies mane, & vespere proclamationes fient. In rebus Deo deuotis idem est faciendum, sed sexaginta diebus proclamationes fient. Hinc de rebus, quae Deo sacrantur, etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 7. אֵין מַקְדִּישִׁין לִפְנֵי הַיּוֹבֵל פָּחוֹת מִשְּׁתֵּי שָׁנִים וכו׳: *En makdiscin liphnè haijouèl pachùth miscetè scanim vecullè. Non sanctificant ante Iubileum minimum duobus annis, &c.* Non licebat bona stabilia Deo tradere infra duos annos ante annum Iubilei, neque ea redimere ante annum post completum Iubileum; vt saltem per triennium Sacerdotes Templi illorum fructibus vterentur. Vnde hic de varijs casibus ad bona Deo oblata pertinentibus, & quomodo de his agendum sit in anno Iubilei, agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 8. הַמַּקְדִּישׁ אֶת שָׂדֵהוּ בְּשָׁעָה שֶׁאֵינָהּ יוֹבֵל וכו׳: *Hammakdìsc eth sadèhu besciaàh sceenà iouèl vecullè. Qui sanctificat agrum suum tempore, quo non est Iubileum &c.* Ager Domino consecratus extra tempus Iubilei à Sacerdotibus Templi vendebatur sub hasta, & meliorem auctionem facienti adiudicabatur. Auctionabatur autem primò is, qui agrum consecrauerat, quia ei competebat quintam partem addere, eamque soluere Sacerdoti,

Caput 5. הָאוֹמֵר מִשְׁקָלִי עָלַי נוֹתֵן מִשְׁקָלוֹ אִם כֶּסֶף כֶּסֶף אִם זָהָב זָהָב וכו׳: *Haomèr misckalì alài nothèn misckalò, im chèseph chèseph, im zahàu zahàu vecullè. Qui dicit: Pondus meum super me, dat pondus suum, si argenteum, argenteum; si aureum, aureum &c.* Referuntur diuersi casus, quibus quis se obligare poterit ad soluendam aestimationem, quibusdam conditionibus à se factam; vti si quis voluerit aestimare seipsum secundùm pondus sui corporis; vel in argento, vel in auro, secundùm quod promiserat, soluere debet: Si autem aliquod sui corporis membrum aestimare voluerit, Rab. Iudas tradit modum inuestigandi pondus ipsius, verbi gratia: Si pondus manus scire quis voluerit, vas aquae plenum parare debet, in illud manum vsque ad cubitum intromittat, & extrahat; secundùm quantitatem aquae, quae effunditur, tantundem carnis, neruorum, & ossium asini in vas inijciat, quousque vacuitas vasis impleatur, & secundùm pondus harum rerum, aestimare debet manum & cubitum viri. Sed hic agendi modus nō probatur à R. Iose; quoniam carnis carni, neruorum neruis, & ossium ossibus pondus nequaquam hic correspondere poterunt; sed manus pondus aestimandum in hoc casu ad arbitrium sapientis viri. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 6. שׁוּם הַיְתוֹמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם וְשׁוּם הַהֶקְדֵּשׁ שִׁשִּׁים יוֹם וכו׳: *Sciòm haijethomìm sceloscim iom, vesciòm haekdèsc sciscim*

homine, vel à muliere id factum fuisset, vtrumque animal consecratum remanebat, nec profanari ampliùs poterat; sed qui id fecisset, quadraginta plagis plectendus erat. De huiusmodi mutationibus licitis, vel illicitis hìc agitur, Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. יֵשׁ בְּקָרְבְּנוֹת הַיָּחִיד וכו׳ ׃ *Iesc bekorbanòth haijachid vecullè. Est in appropinquationibus particularibus &c.* Quædam prærogatiuæ reperiuntur in Sacrificijs cœtus, quæ non sunt in Sacrificijs particularis personæ, & vice versa: In Sacrificijs particularibus fiunt mutationes, quæ fieri non possunt in Sacrificijs vniuersitatis. In Sacrificijs particularibus appropinquari potest animal masculum, & fœmina, quòd in Sacrificijs vniuersitatis non licet nisi masculum. In Sacrificijs singularis personæ tenetur qui offert resarcire damnum; vti si animal perditũ, vel furto sublatum fuerit, Dominus Sacrificij tenetur aliud animal offerre: quod intelligitur etiam de libaminibus. In Sacrificijs vniuersitatis non tenetur cœtus resarcire damnum animalis deperditi. Si autem postquam oblatum est deperditum fuerit, tunc tenebitur tantùm ad libamina. Sacrificia vniuersitatis impellunt Sciabbàth, & non recipiunt immunditiam, id est, fieri possunt in Sabbatho, & à Sacerdotibus immundis, neque ob id redduntur immunda; non autem sic dicendum de Sacrificijs singularis personæ. R. Meir dicit; *Nonne reum constitui Sacerdotem Magnum, qui vitulum fecit in die expiationum pro singulari persona, Sabbathum impulit, & immunditiam recepit?* Sed hoc factum est à R. Meir, quia id requirebat tempus fixum, nec trans-

ex Leuit. 27. 19. si ager ad eum iterum reuertebatur. Et detegitur fraus, quæ in hac oblatione committi poterat. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 9. הַמּוֹכֵר אֶת שָׂדֵהוּ בִּשְׁעַת הַיּוֹבֵל וכו׳ ׃ *Hammochèr eth sadèu besciaàth haijouèl vecullè. Qui vendit agrum suum tempore Iubilei &c.* Si quis tempore Iubilei agrum suum vendiderit, illum redimere non poterit ante biennium ab illius venditione dicente Scriptura, Leuit. 25. 15. *In numero annorum prouentuum vendet tibi*, id est ad minus duorum. Si annus infelix fuerit, & segetes vredine tangantur, aut aurigine flauescant, vel annus sit intermissionis, iste non computabitur. Ager verò satus, vel non satus, computatur in anno. Si autem venditus fuerit ager ante principium anni cum fructibus, emptor, duobus annis, trium annorum prouentibus gaudebit. De huiusmodi venditionibus hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 50.

QVINTI ORDINIS KODASCI'M Codex 6, appellatur תְּמוּרָה *Themurà Permutatio.* De permutatione animalium destinatorum pro Sacrificio non facienda, licèt hæc fiat de animali meliori, nisi tantùm seruata Lege in Leuit. lata cap. 27. 10. & seqq. Habet Capita 7.

Caput 1. הַכֹּל מְמִירִים אֶחָד אֲנָשִׁים וכו׳ ׃ *Haccòl memirim echàd anascìm vecullè. Omnes mutant, vnum, homines &c.* Non licebat mutare animal oblatum pro Sacrificio. Quòd si ab

nem, & ſacrilegium. Habet *Miſcnaijòth* 4.

Caput 5. כֵּיצַד מַעֲרִימִים עַל הַבְּכוֹר וכו׳ : *Chetzàd maarimim al hàbbechòr vecullè. Quomodo callidè agunt circa primogenitum &c.* Oſtenditur modus, quo quis defraudare poſſit Sacerdotem circa primogenitum, & circa Sacrificium pacificorum. Si quis noluerit dare primogenitum animalis prægnantis, debet dicere. Si maſculum pepererit eſto pro holocauſto, ſi fœmina eſto pro Sacrificio pacificorum. Si maſculum, & fœminam ſimul, mas ſit pro holocauſto, fœmina pro Sacrificio pacificorum. Si pariat maſculum, erit pro holocauſto, & nihil percipiet Sacerdos, ſi fœmina, pectus, & armus dexter erit Sacerdoti, reliquum carnis erit Domino. De his, & alijs determinationibus, quæ fiunt ante partum circa permutationes agitur in hoc loco. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 6. כָּל הָאֲסוּרִין עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ אוֹסְרִים כָּל שֶׁהֵן וכו׳ : *Col haaſurin al ghabbè hamizbèach, oſerim col ſcehèn vecullè. Omnia, quæ prohibentur in Altari prohibita etiam ſunt omnia, quæ ad ea ſpectant &c.* Animalia, quæ prohibita ſunt offerri pro Sacrificio, ſi cum alijs, quæ prohibita non ſunt, miſceantur, omnia redduntur immunda, nec offerri poterunt; quæ autem prohibentur offerri, veluti immunda hic numerantur. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 7. & vltimum. יֵשׁ בְּקָדְשֵׁי מִזְבֵּחַ מַה שֶּׁאֵין בְּקָדְשֵׁי בֶּדֶק הַבַּיִת

transferri poterat Sacrificium. Habet *Miſcnaijòth* 3.

Caput 3. incipit אֵלּוּ קָדָשִׁים שֶׁוַּלְדוֹתֵיהֶן וּתְמוּרוֹתֵיהֶן כַּיּוֹצֵא בָּהֶן וכו׳ : *E'lu kodaſcim ſceualdothehèn vtmurothehèn caiotzè bahèn vecullè. Iſtæ ſunt ſanctitates, quarum filij, & permutationes earum ſunt ſimiles eis, &c.* Animalia oblata pro Sacrificio pacificorum ſi parturiant, illorum partus, ſequuntur naturam matris, erunt & illi Deo dicati, ac ſi primò fuiſſent Deo ſacrati, veluti matres eorum; & ſacrificari debent eodem ritu. Filij autem filiorum iſtorum, an hanc prærogatiuam ſequantur, diſputant Rabbini. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 4. וָלָד חַטָּאת וּתְמוּרַת חַטָּאת וְחַטָּאת שֶׁמֵּתוּ בְּעָלֶיהָ וכו׳ : *Vàled chattàth vtmurà chattàth ſcemèthu bealèah vecullè. Filius Sacrificij pro peccato, & permutatum animal cum animali Sacrificij pro peccato, & Sacrificium pro peccato cuius Dominus mortuus eſt &c.* Si deperditum fuerit animal determinatum pro Sacrificio, & poſt elapſum annum inuentum fuerit maculoſum, ſi illius Dominus expiatus fuerit à peccato, morietur animal, id eſt occidi non poterit, ſed viuere permittetur quouſque naturali morte moriatur, neque aliquid vtilitatis ex eo percipi debet, neque ſacrilegium committitur ſi furetur; ſi autem priùs expiatus non fuerit Dominus eius, prædictum animal in paſcua emittitur, donec macula in eo naſcatur, poſtea venditur, & pretium in aliud conſimile impenditur, & ſanctificatur. Hoc verò recipit permutatio-

יח

הַבַּיִת וכו׳ *Iesc bekodscè mizbèach mà scèen bekodscè bèdek habbàith vecullè. Est* (aliquid) *in sanctitatibus Altaris, quod non est in sanctitatibus fracturæ Domus &c.* Quædam prærogatiuæ reperiuntur in Sacrificijs pertinentibus ad Altare, quæ non reperiuntur in Sacrificijs spectantibus ad sarta tecta Templi, & vice versa. Ista in hoc loco numerantur, & explicantur. Huius Capitis sunt *Miscnaijòth* 6. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 35.

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex 7. dictus כְּרִיתוֹת *Cherethòth De excisionibus.* Tractat de Præceptorum præuaricationibus, quorum transgressores non puniuntur pœna temporali in hoc mundo à Iudicibus inflicta, sed punitio ipsi Deo reseruatur. Hæc autem punitio vocatur כָּרֵת *Chèreth*, vel כָּרֵת *Carèth Excisio, amputatio*, de qua dicitur Num. 15.30. *Anima, quæ per superbiam aliquid commiserit &c. quoniam Dominum ipse* מְגַדֵּף *Meghadèph probris afficit*, וְנִכְרְתָה *Venichrethà & excidetur anima ipsa è medio populi sui.* Quod excidium intelligunt Rabbinorum nonnulli mortem intempestiuam ante annum 50., ita vt si quis delictum commiserit excisionis, abbreuientur dies eius; vel si non abbreuientur, moriatur absque liberis. Alij volunt per *excidiū* intelligi & mortem temporalem, eamque intempestiuam, & absque liberis in hoc mundo, & æternam in alio: in hunc sensū exponunt illud Numer. cit. cap. 15. ver. 31. הכרת תכרת *Hiccarèth thiccarèth Exsidendo excidetur* הכרת בעולם הזה תכרת לעולם הבא *Excidendo in hoc seculo, excidetur in seculo futuro.* Ita R. Moses Bar Maijmonis in Miscnà, Cod. *Sanhedrìn* cap. חלק *Chèlek*, ex Rabbinis. Habet Capita 6.

Cap. 1. שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה וכו׳ *Sceloscim vascèsc cherethòth battorà vecullè. Triginta sex excisiones* (sunt) *in Lege &c.* Numerantur omnia delicta Deo reseruata, & in Lege recensita, quibus pro pœna assignatur כרת *Careth Excisio animæ.* Et sunt: Copulam habere cum matre; 2. cum vxore patris; 3. cum nuru; 4. cum masculo; 5. cum iumento; 6. cum muliere, & filia ipsius; 7. cum muliere nupta; 8. cum sorore; 9. cum sorore patris; 10. cum sorore matris; 11. cum sorore vxoris; 12. cum vxore fratris sui; 13. cum vxore fratris patris sui; 14. cū menstruata; 15. probris (Deum) afficere; 16. Idololatriam committere; 17. de semine suo Idolo Moloch offerre; 18. Pythonicam artem exercere; 19. Sabbathum profanare; 20 comedere de sancto, si quis sit immundus; 21. ingredi in Sanctuarium, pollutum, 22. manducare adipem, & sanguinem; 23. manducare id, quod relictum fuit de Sacrificio; 24. carnem abominationis; 25. mactare, & sacrificare extra locum pro Sanctuario deputatum; 26. comedere fermentatum in Paschate; 27. manducare, & opera exercere in die expiationum; 28. Præparare oleum pro Vnctione sancta; 29. conficere suffitum sacrum; 30. vngere oleo vnctionis; 31. non sacrificare Agnum Paschalem; 32 non circumcidere, seù irritam facere Circumcisionem. Ista duo

cium offerendum, quod est minus? Sed ei responderunt: Quid si ipse dicat: Per superbiam, & contemptum hoc feci? Tunc enim sententia R. Meir delusa remanebit; nam si quis adipem comedat, vel quid simile faciat proteruè, Iudicum Synedrij non subiacet sententiæ, sed Dei. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 4. inc. סָפֵק אָכַל חֵלֶב סָפֵק לֹא אָכַל וכו׳ : *Saphèk achàl chèleu, saphèk lo achàl vecullè. Dubitat quis comedisse adipem, & dubitat non comedisse &c.* In rebus dubijs vult, vt afferatur Sacrificium pro delicto suspenso, id est dubio. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 5. דַּם שְׁחִיטָה בִּבְהֵמָה בַּחַיָּה וכו׳ : *Dam scechità babehemà, bachaià vecullè. Sanguis animalis, & feræ &c.* De sanguine diuersarum partium animalium, & piscium hic agitur, & disputatur; an omnes sint ad esum prohibiti, vel ex his aliqui permitti debeant. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 6. & vltim. הַמֵּבִיא אָשָׁם תָּלוּי וְנוֹדַע לוֹ שֶׁלֹּא חָטָא וכו׳ : *Hammeuì hasciàm talùi, venodàa lò scelò chatà vecullè. Qui offert Sacrificium pro delicto suspenso, seù dubio, & postea cognoscit se non peccasse &c.* Si dum offertur Sacrificium dubium pro peccato, certè constabit, peccatum, pro quo offertur, non fuisse commissum, si nondum occisum est animal, debet istud dimitti ad gregem, vt cum reliquis pascat, & nutriatur, quousque aliqua macula ei obueniat; postea vendi debet, & pecunia in vsum sacrum insumi. De dubijs peccatis, quæ postea extra dubieta-

vltima præcepta sunt affirmatiua, reliqua sunt negatiua. Deficiunt 4. à num. assignato 36. quæ in istis includuntur. Si quis voluntariè ea commiserit & superbè reus est excisionis: si ignoranter, ferre debet Sacrificium pro peccato; si dubitat se fecisse, aut non fecisse, offeret Sacrificium pro delicto suspenso, siuè dubio. Vnde quædam alia ad hæc spectantia habentur in hoc capite. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 2. inc. אַרְבָּעָה מְחוּסְּרֵי כִפּוּרִים וכו׳ : *Arbaahà mechusarè chippurim vecullè. Quatuor (sunt) deficientes expiatione &c.* Numerantur hi, qui non ratione culpæ, quam non commiserint, sed vt de carne sancta comedere possint, Sacrificium offerunt. De huiusmodi Sacrificijs hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. inc. אָמְרוּ לוֹ אָכַלְתָּ חֵלֶב מֵבִיא חַטָּאת וכו׳ : *Amerù lo acàlta chèleu. Meuì chattàth vecullè: Dixerunt ei: Comedisti adipem. Affert Sacrificium pro peccato &c.* Si quis per errorem adipem comedisset, postquam dictum est ei: Tu adipem comedisti, tenetur offerre Sacrificium pro peccato. Vnus testis dicit: Comedit (aliquid prohibitum), & alius testis dicit: Non comedit, offeret Sacrificium dubium pro delicto. Vnus testis dicit: Manducauit. Et ipse dicit: Non manducaui; immunis est. Duo dicunt: Manducauit; ipse verò dicit: Non manducaui. R. Meir illum reum declarat, suæque sententiæ rationem affert à maiori ad minus, hoc pacto. Si duo testes (inquit) reum condemnant ad mortem, quod est maius: non condemnabunt ad Sacrifi-

Leuit. 1. 15. Habet *Miſcnaijòth* 9.

Caput 3. וָלָד חַטָּאת וּתְמוּרַת חַטָּאת וכו׳׃ *Vàled chattàth vtmuràth chattàth vecullè. Filius animalis oblati pro Sacrificio pro peccato: & animal oblatum pro eodem Sacrificio, ſed mutatum &c.* Si antequam ſacrificetur animal, illius Dominus moriatur, non perficitur Sacrificium, ſed animal ſacrificandum, relinquitur in paſcuis quouſque ex ſe moriatur, neque ex hoc datur præuaricatio. In aliquibus caſibus poterit vendi, & eius pretium conuerti in vſum ſacrum. Habet *Miſcnaijòth* 8.

Caput 4. inc. קָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה וכו׳׃ *Kodſcè hammizbèach mitztarephin ze im ze vecullè. Sanctitates Altaris coniunguntur ſimul &c.* Paruæ tranſgreſſiones, quæ in rebus ſacris, & ad Altare pertinentibus ſæpè fiunt, ſimul coniunguntur, & magna tranſgreſſio euadit; vt ſi profanus de Sacrificio comedat quantum eſt oliuæ quantitas, reus cenſetur: ſi quis verò ex diuerſis Sacrificijs particulas oliua minores decerpat, & comedat, ſimul tamen collectas oliuæ magnitudinem excedant, peccati reus decernitur, & hac lege præuaricationis tenetur. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Caput 5. הַנֶּהֱנֶה שָׁוֶה פְּרוּטָה מִן הַהֶקְדֵּשׁ וכו׳׃ *Hannehene ſciauè perutà min hahekdèſc vecullè. Qui vtilitatem percipit de re ſacra quantum eſt valor minimi quadrantis &c.* Prohibitum eſt vti re aliqua ſacra, licèt minima, ſub pœna præuaricationis מעילה *Meila* offerendi Sacrificium. Sunt autem aliquot ca-

tatem cognoſcuntur non perpetrata, & de præſtantia Sacrificiorum ratione animalium, quorum alterum in Sacrificijs alteri præcedere debeat ſecundùm Legem, pòtiſſimùm hic agitur. Habet *Miſcnaijòth* 9. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 38.

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex 8. vocatur מְעִילָה *Meilà Præuaricatio, tranſgreſſio,* quod intelligitur circa res Deo dicatas, vt nulli liceat de rebus Deo oblatis vſum, vel fructum percipere. Et de ijſdem ſi malè adminiſtrentur, vel non ritè offerantur, quomodo hæc culpa ſit expianda, oſtenditur. Habet Capita 6.

Caput 1. incip. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן בַּדָּרוֹם מוֹעֲלִים בָּהֶן וכו׳׃ *Kodſcè Kodaſcim ſceſcechatàn baddaròm moalìm bahèn vecullè. Sanctitates ſanctitatum, quæ mactantur ad Auſtrum, tenentur hac lege præuaricationis, &c.* Errores, qui committuntur circa adminiſtrationem Sacrificiorum, expiari debent Sacrificio. Habet *Miſcnaijòth* quatuor.

Caput 2. חַטַּאת הָעוֹף מוֹעֲלִין בָּהּ וכו׳׃ *Chatàth haoph moalìn bàha vecullè Sacrificium pro peccato de auibus, recipere poteſt præuaricationes, &c.* In hiſce Sacrificijs ex volatilibus etiam committi poteſt prædicta præuaricatio; vt ſi quis mactaret auem pro Sacrificio ſecundùm ritum cæterorum animalium, committeret hanc præuaricationem, cùm debuiſſet ei contorquere ad collum caput, & rumpere vulneris locum, ex

Caput 2. רָאוּהוּ אֶחָיו שֶׁיָּרַד וכו׳ ; *Rauhù echàu sceiaràd vecullè. Viderunt fratres eius quòd descenderat, &c.* Qui seruitio Altaris destinatus erat, celeriter opera sua peragebat; & reliqui fratres sui, seù socij, ablutis manibus, & pedibus idipsum faciebant, & ministeria circa Altare exercebant, quæ in hoc Capite recensentur. Habet *Miscnaijòth* quinque.

Caput 3. אָמַר לָהֶם הַמְּמוּנֶּה בּוֹאוּ וְהָפִּיסוּ וכו׳ ; *A'mar laèm hammemunè bòu vehappìsu, vecullè. Dicit ad eos Præfectus: Venite, & sortem mittite &c.* Distribuuntur officia per sortem inter Sacerdotes, cuinam contingat mactare, sanguinem victimæ colligere, & effundere, excinerare Altare, & cadauera remouere, & cætera præstare, quæ ad Altaris cultum, & Candelabri seruitium pertinebant. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 4. לֹא הָיוּ כּוֹפְתִין אֶת הַטָּלֶה וכו׳ ; *Lo haiù chophethìn eth hattalè vecullè. Non incuruant Arietem &c.* Agitur hic de ritibus mactandi victimas, & quomodo non contorquendum sit totū animal, nec ligandi pedes illius omnes simul, sed alter anteriorum cum altero posteriorum eiusdem lateris; & sic de altero anteriori, & posteriori faciendum; quia hoc modo dicunt fuisse ligatum Isaacum, dexteram manum cum dextero pede, & sinistram manum cum sinistro pede. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 5. אָמַר לָהֶם הַמְּמוּנֶּה בָּרְכוּ בְּרָכָה אַחַת וכו׳ ; *A'mar la-*casus, qui hic referuntur, in quibus non incurritur hæc pœna. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. & vlt. הַשָּׁלִיחַ שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחוּתוֹ בַּעַל הַבַּיִת מָעַל וכו׳ ; *Hascialiach sceassà scelichutò bàal habbàith màal vecullè. Mandatarius, qui mandatum sibi commissum adimplet, Dominus domus, qui mandauit, reus efficitur, &c.* Si quis mandat alicui, vt de re sacra aliquid auferat, non mandatarius, sed qui mandat, & iubet, præuaricationis pœnæ subijcitur. Si mandatum excedat, vel non adimpleat, ipse mandatarius reus decernitur. Habet *Miscnaijòth* 6. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 38.

QVINTI ORDINIS KODASCIM Codex nonus vocatur תָּמִיד *Thamìd Iuge*, nempè *Sacrificium* quotidianum, duorum Agnorum, quorum alter manè, alter vesperi offerebatur, de quo in libro Numer. cap. 18. v. 3. & 4. Habet Capita 7.

Caput 1. בִּשְׁלוֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים וכו׳ ; *Bisclosciā mekomòth haccohanìm sciomerìm vecullè. Tribus in locis Sacerdotes sunt excubantes &c.* Tria erant loca in Templo Ierosolymitano, quibus excubabant Sacerdotes. Primus vocabatur בֵּית אַבְטִינָס *Beth Autinàs*; 2. Beth הַנִּיצוֹץ *Hannitzòtz*; 3. Beth הַמּוֹקֵד *Hammokèd*. Describuntur situs, & forma istorum locorum, & ritus ministrandi circa Altare. Habet *Miscnaijòth* 4.

Quando Summus Sacerdos accedebat ad ſacra peragenda, tres alij Sacerdotes eum comitabantur, vnus à dextris, alius à ſiniſtris, & tertius ad pectus ipſius vbi erant gemmæ in rationali iudicij, eumque ſuſtentabant, ne ex aliqua parte vacillaret; ingrediebatur in Sanctũ, & adorabat. Cùm autem ij, qui foris erant Sacerdotes, audiebant eum ambulantem, remouebant aulæum, & ſinguli ingrediebantur, adorabant, & recedebant. De ſeruitute facienda Sacerdoti Summo à Sacerdotibus dum rem ſacrã peragebat, & de inſtrumentis muſicis, quę Leuitę pulſabant, atq; Canticis, quæ eo tempore canebant, præcipuè hìc agitur. Habet *Miſcnaijòth* 4. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 34.

QVINTI ORDINIS KODASCI'M Codex decimus dicitur מִדּוֹת *Middòth Menſura*. Tractat de *Menſuris Templi Ieroſolymitani*, in quo tota ſecundæ Domus ſtructura cum partibus ſuis diſtinctè deſcribitur; & menſuratur, ſecundùm relationem R. Eliezaris Ben Iacobi, qui euerſionem huius Templi vidit cap. 1. huius Codicis num. 2. Vide *Iuchaſsin* pag. 30. b. 51. & 52. Habet hic Codex Capita 5.

Caput 1. בִּשְׁלֹשָׁה מְקוֹמוֹת הַכֹּהֲנִים שׁוֹמְרִים וכו׳ *Biſcloſcià mekomòth Haccohanìm ſciomerìm Vecullè. Tribus in locis Sacerdotes excubias agunt, &c.* Incipit hæc Miſcna eodem prorsùs modò ac incipiat Miſcna prima primi Capitis præteriti Codicis. Itaque de excubijs hìc agitur. De Templi portis, & præcipuè de Porta Orientali, cui שושן *Sciuſciàn Suſan* Ciuitatis imago erat,

lahèm hammemunè, Barechù birchàth achàth vecullè. Dixit eis Præfectus: Benedicite benedictionem Vnam &c. Præcipiebat Præfectus, vt antequam opus Diuinum inciperent, præmitterent benedictionem; & inter benedictionem, & opus ſacrum non licebat aliquid operis interponi, nec verbulum quidem proferri. Primò, recitabant decem Dei præcepta; poſtea aliquot paruas Sectiones Legis; veluti שמע *Scemàa Audi Iſraël &c.* (ex Deuteron. cap. 6. 4. &c.) *Et erit ſi audiendo* (Deuteron 11. 13. &c.) deinde benedicebant populo tribus benedictionibus, quæ incipiunt אמת ויציב ועבודה *Emèth Veijatziu vaauodà*, quas adhuc hodie in ſuis orationibus recitant in oratione matutina. Tandem proferebant benedictionem Sacerdotum ex Numer. 6. 23. *Sic benedicetis filijs Iſraël &c.* & in Sabbatho aliam benedictionem addebant, & ad ſua miniſteria exercenda ſecundùm, quod eis per ſortem contigerat, accedebant. Habet *Miſcnaijòth* 6.

Cap. 6. הֶחֱלוּ עוֹלִים בְּמַעֲלוֹת הָאוּלָם וכו׳ : *Hechelù olim bamaalòth haulàm Vecullè. Incipiebant aſcendere gradus porticus &c.* Aſcendebant Sacerdotes per gradus ordinatim, & eodem modo functionem ſuam obibant, quæ hìc ſecundùm ſuam ſeriem deſcribuntur. Habet *Miſcnaijòth* 3.

Caput 7. & vltimum בִּזְמַן שֶׁכֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנָס לְהִשְׁתַּחֲוֹת וכול׳ : *Bizmàn ſceccohèn gadòl nicnàs leiſctachauòth Vecullè. Tempore, quo Sacerdos magnus ingreditur ad adorandum &c.*

Caput 4. inc. פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל גָּבְהוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה וְרָחְבּוֹ עֶשֶׂר אַמּוֹת וכו׳ : *Pithchò scel Hechàl gabbehò esrim ammà, verochbò èser ammòth vecullè. Porta Templi altitudo erat viginti cubitorum, & latitudo eius decem cubitorum &c.* De foribus, & valuis Templi, & de duobus ostiolis, quæ erant in porta magna Templi; de thalamis, & eius portis; de scala Cochlide per quam in thalamorum tecta ascendebatur. Templum mensuratur, & muri eius. Item porticus, & figura Templi describitur ad modum figuræ Leoninæ; quia dicitur: *Væ Ariel Ariel Ciuitas vbi castrametatus est Dauid* (Isai. 29. 1.) Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 5. & vltimum כָּל הָעֲזָרָה הָיְתָה אֹרֶךְ מֵאָה וּשְׁמוֹנִים וְשֶׁבַע וכו׳ : *Col haazaràh haiethà òrech meàh vscmonim vesèeua vecullè. Totius atrij longitudo erat centum & octoginta septem* (cubitorum) *&c.* Mensurantur Atrium, Templum, Altare, ambulacrum Sacerdotum, spatium inter porticum & Altare; locus propitiatorij, & cætera eiusmodi. Numerantur Conclauia, & illorum vsus assignantur. De vestibus Sacerdotalibus nigris, & albis; nigras, si inquinati fuissent, induebant; albas, si mundi. In Conclaui הגזית *Haggazìth Cæsi lapidis* sedebat Senatus magnus Sanhedrinorum, qui & Sacerdotes ipsos iudicabant. Habet *Miscnaijòth* 4. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 33.

QVINTI ORDINIS KODASCI'M Codex vndecimus & vltimus di-

per quam intuebatur Sacerdos Magnus, dum ex aduerso in monte Oliuarum comburebatur vacca rufa, de qua in libro Num. c. 19. vbi describitur huius Sacrificij ritus, quod extra Templum fieri decernitur. Item de alijs Portis, Conclauibus, & de his qui in Templo dormiebant, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. הַר הַבַּיִת הָיָה חָמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה עַל חָמֵשׁ מֵאוֹת אַמָּה וכו׳ : *Har habbàith haià chamèsc meòth ammà al chamèsc meòth ammà vecullè. Mons Domus* (Domini erat quadratus, & singula latera) *erant quingentorum cubitorum &c.* De ambitu quadrato montis Templi; de ingressu, & exitu per portas Templi sibi obuersas; de parietibus Templi; de Atrijs, gradibus, eorundemque omnium mensuris sigillatim tractatur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 3. הַמִּזְבֵּחַ הָיָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם עַל שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם וכו׳ : *Hammizbèach haià sceloscim vsctàim al sceloscim vsctàim vecullè. Altare erat triginta duorum cubitorum supra triginta duo cubita &c.* Id est Altare erat quadratum, & in vnoquoque latere habebat cubita triginta duo. Singulæ partes Altaris diligentissimè dimetiuntur in hoc loco; & annulorum, atque labri, & ostiorum, quæ circa Altare erant, vsus describuntur, & mensurantur. Vbi de Vite aurea, quæ supra portam Templi expandebat palmites, cuius folia seù pampini, & botri erant pariter aurei. Habet *Miscnaijòth* 8.

הרי עלי עולה *Sit super me holocaustum*; & forma spontaneæ oblationis הרי זו עולה *Sit hoc pro holocausto*. Inter vtrumque hoc interest; quòd animalis, aut auis Sacrificium Voto promissum, si ante mactationem reddebatur ineptũ, non licebat in vsum profanũ, aut sacrũ illud conuertere; sed animalia, aut aues seorsim sinebant, quousque naturali morte morerentur: & si fuissent furto ablata, alia in locum eorundem substitui debebant. In spontaneis verò Sacrificijs in eo casu mori quidem sinebantur, vt suprà, sed si essent furto erepta, alia in locum priorum substitui non debebant. Alia ad hunc eundem finem in hoc Capite continentur, cuius *Miscnaijòth* sunt 4.

Caput 2. קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר וכו׳ *Ken sctumà sceparàch mimmènna ghozàl laauèr vecullè*. *Nidus occlusus, ex quo pullus columbarum auolat &c.* Nidi occlusi, dicuntur nidi domesticorum volatilium, vti columbarum, qui intra domesticos parietes conseruantur. De pullis istorum nidorum hìc agitur. Si itaque aliquis ex illis pullis destinatis pro Sacrificio moriatur, illius loco sufficiendus est alius consimilis. Quòd si inter alios profanos aliquis ex eis auolet, omnes redduntur profani. Si iterum in suũ nidum reuertatur, profanum reddit socium. Idem ferè sentiendum, si ex nido domestico pullus destinatus pro Sacrificio auolet in nidum publicum, id est ex vno columbario in aliud migret, tunc enim alius pullus substituendus est in locum eius. Quòd si ille, qui auolauerat reuertatur in priorem nidum, tunc omnes morientur morte naturali, quia

dicitur קִנִּים *Kinim De nidis*, id est de pullis ex nido sublatis offerendis pro Sacrificio à pauperibus: nam personæ, quæ offerebant, erant triplicis generis: diuites, mediocres, & pauperes. Diuites pro expiatione suorum peccatorum offerebant pro Sacrificio animalia magna, veluti vitulos, aut boues. Mediocres, offerebant animalia mediocria, vti arietes, & oues. Pauperes verò offerebant turtures, aut pullos columbarum. De huiusmodi Sacrificijs, & oblationibus pauperum in hoc Codice agitur, cuius Capita sunt 3.

Caput 1. חַטָּאת הָעוֹף נַעֲשֵׂית לְמַטָּן וכו׳ *Chattàth haòph necsèth lematàn vecullè*. *Sacrificium pro peccato in volatilibus fit infernè &c.* Altare Sacrificiorum per circuitum quoad altitudinem erat in duas partes diuisum. Hæc diuisio designabatur חוט הסקרא *filo coccineo*. Quando autem in Sacrificio pro peccato Sacerdos sanguinem aspergebat; si Sacrificium erat ex volatilibus, aspergere debebat infernè, i. e. infra filum rubrum; in eodem Sacrificio pro peccato in animalibus aspergebat supra filum. Si autem fuisset Sacrificium holocausti, è contra fiebat; in volatilibus supra filum, in quadrupedibus infra filũ. Si hunc ordinem inuertebat, inutile reddebatur Sacrificium. Si vtraque oblatio, pro peccato, & holocausti, simul permixta fuisset, vel mente excidisset, quænam esset pro peccato, & quænam pro holocausto, vtraq; censenda erat pro holocausto. Distinguitur etiam in materia Sacrificiorum inter נדרים *Nedarim Vota*, & נדבות *Nedauòth Spontaneas oblationes*. Ita vt forma Voti consistat in his verbis

ORDO SEXTVS appellatur טָהֳרוֹת *Tabaròth Purificationum*. In eo agitur de legalibus Purificationibus, quæ medijs baptiſmatibus, ſiuè intinctionibus, & ablutionibus fiebant, quibus peractis ab immunditijs iam contractis cenſebantur purificati, & ad ſua munera exercenda reddebantur idonei. In hoc Ordine reperiuntur Codices XII. hoc modo ſecundùm communiorem opinionem diſpoſiti.

1. מקואות ׃ 2. פרה ׃ 3. ידים ׃
4. אהלות ׃ 5. נגעים ׃ 6. זבים ׃
7. נדה ׃ 8. טהרות ׃ 9. כלים ׃
10. טבול יום ׃ 11. מכשירין ׃
12. עוקצים ׃

Huius igitur SEXTI ORDINIS Codex 1. vocatur מִקְוָאוֹת *Mikuaòth Conceptacula aquarum*. De balneis hìc agitur, in quibus lauabantur polluti, tam maſculi, quàm fœminæ, vt inde egrederentur purificati. Habet Capita decem.

Caput 1. incipit שֵׁשׁ מַעֲלוֹת בַּמִּקְוָאוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזּוֹ וכו׳ ׃ *Sceſc maalòth bamikuaòth, zò lemaalà mizzò vecullè. Sex gradus dantur in conceptaculis aquarũ alter altero ſuperior, &c.* A parua foſſa, in qua recipi poſſunt aquæ, vſque ad maiorem, quæ lauacrum vocari poterit, ſex gradus aſſignantur foſſarum, quarum nullus balneum conſtituit, niſi quadraginta ſata contineat aquarum. Et hæc eſt menſura balneorum. Quòd ſi ſatorum quadraginta minor fuerit numerus, balneum inualidum redditur. Bibit ex aqua balnei

quia omnes redditi ſunt profani, & inhabiles ad Sacrificium, nec eis vti licebat. Habet *Miſcnaijòth* 4.

Caput 3. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים וכו׳ ׃ *Bammè deuarìm amurìm vecullè. In quibus verbis dicta ſunt &c.* Suprà in 1. Capite n. 2. dictum fuerat, quòd pulli columbarum, v. g. deſtinati pro Sacrificio pro peccato, ſi miſceantur cum alijs electis pro holocauſto, vel vice verſa, omnes redduntur inepti pro Sacrificio, & mori debeant morte naturali, ſeparati ab alijs, etiamſi vnus miſceatur inter mille.

Si autem pulli columbarum pro Sacrificio pro peccato deſtinati miſceantur cum alijs pullis pro peccato, non erunt idonei pro Sacrificio, niſi fuerint commixti cum alijs eiuſdem numeri, vt vnus cum altero, duo cum duobus, tres cum tribus &c. tunc enim illorum medietas, ſiuè etiam minor pars erit idonea, alia medietate, vel maiori parte remanente inepta. Hic enucleatiùs iſta expenduntur. Sicut de Sacerdote, qui aliter feciſſet ex ſuo arbitrio, vel caſum huiuſmodi conſuluiſſet cum peritis. Vnde quædam proponuntur de ſpontaneis oblationibus indebitè factis, & à Sacerdotibus malè adminiſtratis. Habet *Miſcnaijòth* 6. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 14. Et ſic

Finit סדר החמישי שהוא סד׳ קדשים *Ordo quintus de Sanctitatibus*, cuius מסכתות *Maſſachthòth Codices* ſunt 11. פרקים *Perakim Capita* 91. משניות *Miſcnaijòth Paragraphi* 583.

neis, quæ non habent requisitam mensuram quadraginta satorum aquæ, si in vtroque לוג *Logh Sextarium* cum dimidio, aquæ mundæ infundatur, & vtriusque balnei aquæ inter se misceantur, An vtrumque balneum idoneum sit pro immersione? De mixtione aquarum mundarum, vel immundarum, quarum ratione balnea redduntur munda, vel immunda in hoc Capite agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 4. הַמַּנִּיחַ כֵּלִים תַּחַת הַצִּנּוֹר וכו׳; *Hammaniach chelìm tàchath hatzinòr vecullè. Qui submittit vasa sub canale &c.* Balneorum aquæ, volunt Rabbini, vt non sint haustæ ex puteis, vel cisternis, vel ex aquis stagnantibus, sed ex fluminibus, vel fontibus per canales in balnea deriuentur; vnde antiquitùs, vt purificarentur Iudæi, immergebant se in fluminibus, & baptizabantur. Sic Matth. cap. 3. ver. 6. *Baptizabantur ab eo* (à Ioanne Baptista Iudæi) *in Iordane*. Et licèt legatur, Iuditham se baptizasse in fonte aquæ (Iudith 12. 7.) hoc tamen intelligendum est de fonte aquarum viuentium, non verò stagnantium. Itaque decernitur in hoc Capite; quòd si quis cuiuscumque generis vas submitteret epistomio, vel canali decurrentium aquarum ad lauacrum, aquæ illæ inutiles redderentur ad quempiam immergendum, cùm profanæ redditæ fuissent ob moram in vase peractã; quia tunc ex interruptione cursus aquę in vase, existimatur, aquarum vitam esse interruptam, & sic non à fluuio fluentes, sed à vase procedentes censerentur. Vbi de aquis pluuialibus, quæ in balneis miscentur, & de alijs

nei immundus, & mundus: mundus redditur immundus, quia ex aqua immunda bibit; dum enim bibit immundus, aquæ gutta ex eius ore fortè defluit in balneum, & aqua immunda reddita est. Si eadem aqua vas mundum repleatur, immundum redditur. Varij casus hic proponuntur ad aquas balnei pertinentes, & ad eos, qui immerguntur, quibus ostenditur validitas, vel inualiditas lotionis, & balneorum vsus. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. הַטָּמֵא שֶׁיָּרַד לִטְבּוֹל סָפֵק טָבַל וכו׳; *Hattamè sceiàrad litbòl saphèk tauàl vecullè. Immundus, qui descendit ad se immergendum, dubitat de immersione &c.* Proponuntur aliqui casus circa validitatem immersionis. Vt si quis dubitaret se fuisse, vel non fuisse immersum; sed si ritè immersus sit, dubitet de balnei legalitate, vt si non haberet illam quantitatem aquæ, quæ requiritur in Balneo, nempe quadraginta satorum. Vel duo sint balnea, quorum alterum hanc aquæ mensuram contineat, alterum verò nequaquam, nec ipse recordatur, vbinam istorum duorum descenderat ad se immergendum ספקו טמא *Sephekò tamè Dubium suum immundum est*, hoc est, nihil fecit, immundus remanet, vt priùs erat. Alia quamplurima mouentur dubia de validitate balneorum, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput. 3. ר׳ יוֹסֵי אוֹמֵר שְׁנֵי מִקְוָאוֹת שֶׁאֵין בָּהֶם וכו׳; *R. Iosè omèr scenè mikuaòth sceèn bahèm vecullè. R. Iosè dicit; Duo balnea, quibus non est &c.* Agitur de duobus bal-

& aliæ, quæ damnum, & non vtile afferunt; & aliæ, quæ nec vtile, nec detrimentum inferunt. Quæ vtile, & non damnum afferunt, sunt nix, grando, glacies, gelu, sal, creta liquida. Si balneum habeat mensuram quadraginta satorum vno minùs, & in eo inferatur vnum satum niuis, vtile affert, & non damnum, quia balneum redditur perfectum, & ad vsum idoneum. Eodem modo numerantur res, quæ damnum afferunt, & non vtile &c. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 8. ארץ ישראל טהורה ומקואותיה טהורים וכול': *Eretz Israèl tehoràh Vmikuaothèa tehorìm Vecullè. Terra Israëlis munda est, & balnea sua munda sunt &c.* De balneis constructis in terra Israëlis, & de balneis extra terram, quæ decernuntur esse idonea ad lauacrum, & ad purificandum hominem ab immunditia contracta in somnijs, & mulierem ab immunditia menstrui; quod intelligendum est maximè de balneis, quæ remotiora sunt ab Vrbibus; vbi & de ijs, qui dum immerguntur obicem ponunt, ne mundi fiant, vt qui apprehenderit hominem ob aquarum timorem, & manus non immergitur; vel qui nummum in ore retinuerit, & cætera huiusmodi. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 9. אלו חוצצין באדם וכו': *E'lu chotzetzin baAdàm Vecullè. Ista excindunt in homine &c.* Ea, quæ impediunt ne aqua percurrere possit per quamlibet minimam partem corporis, dicuntur excindere aquam à cute corporis, veluti sut fila lanea, & linea, & li-

alijs ad aquarum munditiem spectantibus, agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 5. מעין שהעבירו על גבי השוקת פסול וכו': *Maaiàn scheeuirò al ghabbè hasciòketh pasùl vecullè. Fons* (cuius aquæ) *transeunt per aquarium ineptæ ad lauacrum redduntur &c.* Decernitur etiam quòd aquæ aquariorum sint ineptæ ad lauacrum propter eandem rationem suprà allatam; quia censentur aquæ mortuæ. Aquæ autem marium sunt aptæ ad immergendum, quia maria habentur pro balneis, & illorum aquæ viuæ sunt, dicente Scriptura (Gen. 1. v. 10.) *Et congregationem aquarum vocauit maria, &c.* Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 6. כל המעורב למקוה כמקוה וכו': *Col hammeuràu lammikuè cammikuè vecullè. Omne quod commixtum est lauacro, censetur veluti lauacrum &c.* V. g. foramina; quæ in spelunca sunt, efficiuntur cum ipsa spelunca vnum lauacrum, si spelunca idoneum lauacrum sit. De diuersorum balneorum vsu, agitur; Et quomodo vnum ab alio distans ab eo recipere aquas possit, & vtrum illæ aquæ mundæ, vel immundæ habendæ sint. Habet *Miscnaijòth* 11.

Cap. 7. יש מעלין את המקוה ולא פוסלין וכו': *Iese maalìn eth hammikuè velò poselìn vecullè. Sunt quædam* (res) *quæ vtilitatem afferunt balneis, & non detrimentum &c.* Recensentur quædam res, quæ vtile, & non damnum afferunt huiusmodi lauacris;

zer dicit: *Vitula* (dicitur) *quæ vnius anni est &c.* Determinatur ætas animalibus, vt apta sint ad Sacrificia: vitula dicebatur vnius anni, & vacca duorum annorum secundùm opinionem R. Elièzer. Sapientes verò amplificant huiusmodi tempus, dum volunt, quòd vitula esse possit duorum annorum, & vacca trium, aut quatuor annorum; quòd si quinque annorum sit, R. Meir eam idoneam facit. Iuuencos duorum annorum, R. Iosè Galilæus pro Sacrificijs vult eos esse debere; Sapientes verò, licèt três annos habeant, tamen aptos ad Sacrificia eos esse decernunt. R. Meir, etiam si sint quatuor, aut quinque annorum, illos non respuit, ita tamen, vt non sint ætate confecta, & hoc propter honorem Sacrificij. Agnos vnius anni, arietes duorum annorum debere esse, volunt. Annum computant à die ad diem. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 2. inc. ר' אליעזר אומר פרת חטאת המעוברת וכול':
R. Eliezer omèr, Paràth chatàth hammeubèreth vecullè. R. Elièzer dicit: Vacca Sacrificij pro peccato grauida &c. Hic R. Eliezer, vaccam prægnantem ad huiusmodi Sacrificium aptam esse existimat; Sapientes eam ineptam habent. Idem R. Eliezer reijcit vaccam Gentilium pro Sacrificio; Sapientes verò illam recipiunt. Et non solùm in hoc casu, sed & in omnibus Sacrificijs tam priuatis pro vna persona, quàm publicis pro toto cœtu Israëlis; tam ex terra Israëlis, quàm extra terram ex terris Gentilium adductam, eam intelligunt recipiendam. Nihil enim reijciunt ex terris Gentilium pro oblationibus

& ligula quæ in capite sunt fœminarum, licet R. Iudas ligulas laneas, & alias ex capillis contextas non scindere, quia aquæ ab his non retinentur, sed permeant; qui autem cum his impedimentis immergitur, immersio inualida est. Idem iudicium faciunt de alijs rebus immundis, quæ in quibusdam corporis partibus plerumque inueniuntur, quæ in hoc loco nominatim recensentur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 10. & vltimum כל ידות הכלים שהכניסן שלא כדרכן וכו': *Col iedòth hacchelìm scehichnisàn scelò chedarcàn vecullè. Omnia manubria vasorum, quæ immerguntur non secundùm consuetudinem suam &c.* Præter hominum baptismata, baptizantur etiam vasa, instrumenta fabrilia cuiuscumque generis, & vestes. Si autem huiusmodi immersiones vasorum præpostero ordine fiant, immersio ista inualida redditur. Ostenditur in hoc loco, quomodo prædictæ vasorum immersiones fieri debent. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 71.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 2. vocatur פרה *Parà, Vacca*. In eo agitur de vacca rufa, quæ extra Templum in monte Oliueti immolabatur, ex cuius cineribus purificabantur ij, qui ex contactu mortui erant immundi, ex Num. cap. 19. Huius Codicis Capita sunt 12.

Cap. 1. ר' אליעזר אומר עגלה בת שנתה וכו': *R. Elièzer omèr, Eghlà bath scenathàa vecullè. R. Eliè-*

bus in Templo faciendis, nisi tantùm fasciculum spicarum offerendarum in Paschate, & duorum panum offerendorum in Pentecoste, quæ fieri debebant ex hordeo, & frumento sato in terra Israëlis. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 3. שִׁבְעַת יָמִים קוֹדֶם לִשְׂרֵיפַת הַפָּרָה וכו׳: *Sciuàth iamìm kòdem lisrephàth happarà vecullè. Septem diebus ante combustionem vaccæ, &c.* Separabatur vacca comburenda diebus septem antequam combureretur, & Sacerdos, qui hoc munus obire debebat, eam ducebat in conclaue, quod erat inter Septentrionalem, & Orientalem plagam extra Basilicam, & vocabatur בית אבן *Beth èuen*, ibique eam nutriebat septem diebus cum reliquis destinatis ad Sacrificia, quæ ibidem seruabantur. R. Iosè affirmat; pabulum non ei dabat Sacerdos eam mactaturus, nisi tantum die tertio, & septimo. R. Chanania Vicarius Sacerdotum dicit; singulis diebus eam nutriebat Sacerdos sacrificaturus: at in die expiationum non pabulum ei præbebat nisi tantùm die tertio, & septimo. Quædam loca describuntur, quæ ædificata erant in Monte Domus. Numerantur hi, qui vaccam rufam immolarunt, & combusserunt à Mose ad Ismaëlem filium Phebij. De modo ducendi vaccam rufam in montem Oliuarum, vbi immolabatur. Quomodo strues lignorum componebatur, & quibus generibus lignorum, quibusuè ceremonijs mactanda, excipiendus sanguis, & perficiendum totum Sacrificium. Habet *Miscnaijòth* 12.

Cap. 4. פָּרַת חַטָּאת שֶׁשְּׁחָטָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ וכו׳: *Paràth chattàth scesciachataà scelò liscmaà vecullè. Vacca huius Sacrificij pro peccato, quæ mactatur sine intentione ad eam &c.* Requirebatur in hoc Sacrificio vaccæ comburendæ, quòd actiones omnes fierent nomine, & intentione huius vaccæ, alioquin inane reddebatur totum Sacrificium secundùm aliquos; alij validum illud faciunt. Vestibus albis fieri debebat; quòd si aliqua ex his vestibus defecisset, erat inualidum Sacrificium. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 5. הַמֵּבִיא כְּלִי חֶרֶס לְחַטָּאת טוֹבֵל וכול׳: *Hammeuì chelì chères lechattàth touèl vecullè. Qui adducit vas testaceum pro huiusmodi Sacrificio immergit &c.* Omnia vasa testacea, quæ adducuntur pro seruitio huius functionis vaccæ comburendæ, censentur idonea, licèt per secundam, & tertiam manum, secundæ, vel tertiæ personæ, transierint; quia omnes personæ censentur fideles, & bona fide se gerere circa Sacrificium vaccæ rufæ, ideò non indigent nisi tantùm immersione in aquis idoneis. De vasis igitur sanctificatis in hoc Sacrificio agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 6. incip. הַמְקַדֵּשׁ וְנָפַל הַקִּדּוּשׁ וכו׳: *Hammekaddèsc venaphàl hakkidùsc vecullè. Qui sanctificat & cadit aliquid de sanctificato &c.* Referuntur nonnulli casus pertinentes ad aquas sanctificatas, quæ si cadant, certo, vel certo modo redduntur profanæ; alio vel alio modo, illarum sanctitas conseruatur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Ca-

Caput 7. inc. חֲמִשָּׁה שֶׁמִּלְּאוּ חֲמִשָּׁה חָבִיּוֹת לְקַדְּשָׁה וכו׳: *Chamiscià scemaleù chamiscià chauiòth lekaddescià vecullè. Quinque, qui replent quinque cados, vt eos sanctificent &c.* De pluribus, qui inter se vniuntur ad sanctificandum determinatum numerum cadorum aquæ, si postea mutent voluntatem, nec velint vt sanctificetur nisi tantùm vnus cadus; vel voluerint omnes sanctificare vnum cadum, & postea, mutata sententia, velint, vt sanctificentur quinque cadi; omnes isti sunt legitimi & boni, quia voluntates eorum sunt vnitæ. Si verò vnus ex his viris repleat quinque cados aqua, vt sancta sit tota, postea mutet voluntatem, nec velit vt sanctificetur nisi tantùm aqua vnius cadi, sanctificata censetur tantùm aqua cadi vltimo loco repleti. Sic si vult, vt sancta sit aqua vnius tantummodo cadi, postea, mutata voluntate, vult vt aqua quinque cadorum tota sit sancta, non reputabitur sancta nisi tantùm aqua cadi primo loco repleti. His, & similibus quæstiunculis ad aquam sanctificandam pertinentibus repletur totum hoc Caput, cuius *Miscnaijòth* sunt 12.

Caput 8. שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים אֶת הַשּׁוֹקֶת וכו׳: *Scenàim scehaiù sciomerim eth hasciòketh vecullè. Duo, qui custodiunt aquarium &c.* Duo qui electi sunt custodes labri, vbi asseruantur aquæ Sacrificij pro peccato, si horum alter polluatur, non ob id aquæ redduntur immundæ, quia remanent sub custodia alterius; qui immundus non est; ideòq; ab hoc immundo immunditiam non recipiunt. Si immundi fiant ambo pariter, immundæ fiunt & aquæ. Quomodo, & quibus modis immundæ fieri possint huiusmodi aquæ, agitur hìc; & an immunditia contrahatur à Sacerdote cremante vaccam rufam, & emittente hircum Azazelo in desertum. Vbi etiam numerantur aquæ, præsertim terræ sanctæ, & declarantur quæ mundæ, vel immundæ sint. Habet *Miscnaijòth* vndecim.

Caput 9. incipit צְלוֹחִית שֶׁנָּפַל לְתוֹכָהּ מַיִם וכו׳: *Tzelochìth scenaphàl letochaà màim vecullè. Amphora, in quā cadunt aquæ &c.* Agitur, quomodo aquę sanctę reddi possint immundę, veluti si corrumpantur; si aliquid immundum vti reptile, vel quid simile, in eas cadat &c. Si aquæ istæ Sacrificij pro peccato factæ immundæ, tangantur à mundo, immundus fit &c. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 10. כָּל הָרָאוּי לִיטַּמֵּא מִדְרָס מִדָּף לְחַטָּאת וכול׳: *Col harraùi leitamè Midderàs Middàph lechattàth vecullè. Omne quod conueniens est pollui, immunditia Middràs, Middàph pro Sacrificio peccati &c.* Per *Middràs* intelliguntur omnia vtensilia, quæ apta sunt recipere hominem sedendo, vel cubando, vti sedilia, sellæ, & lectisternia, quæ ad immunditiam recipiendam apta sunt. Dicitur igitur: omne quod aptum est recipere immunditiam, veluti recipiunt sedilia, & lectisternia, recipiunt etiam immunditiam *Middàph*, per quod intelligitur pallium, vel etiam stratum, quod est sub profluuio seminis laborante. Cuius quidem indumenta omnia erunt polluta, quamuis

auroræ, functio ista declaratur idonea. Ferè totum Caput de hyssopo est. Habet *Miscnaijòth* 11. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 97.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex tertius vocatur יָדַיִם *Iadàim Manus*. De manuum ablutione ante & post refectionem facienda. De vasis, & aqua ad id faciendum apta. Habet Capita 4.

Caput 1. מֵי רְבִיעִית נוֹתְנִין לְיָדַיִם לְאֶחָד אַף לִשְׁנַיִם וכו׳׃ *Me reuìith nothenin leiadàim leechàd, af lisenàim vecullè. Aquarum quarta pars (sextarij) dant ad manus vnius, & ad (manus) duorum &c.* De quantitate aquę, quę necessariò requiritur in abluendis manibus ante refectionem. Pro vna, vel duabus personis manus simul abluentibus, ad minimùm quartã partem לוֹג *Log Sextarij* volunt assumi debere, nempè ouum vnum cum dimidio aquæ. *Log* autem sex oua continet. Pro tribus, vel quatuor personis, dimidium *Log*, tria oua. Pro quinque, decem, aut centum personis *Log vnum*, videlicet sex oua aquæ; & hoc intelligendum est de aquis prioribus, & non de posterioribus. Aquæ priores, dicuntur illæ, quę ad abluendas manus inseruiunt ante refectionem; aquæ posteriores, quæ post refectionem. Prioribus aquis existimant ablui, & purificari manus ab immunditia à Rabbinis decreta, & varijs Rabbinicis doctrinis explicata. Posterioribus aquis, volunt eos purificari ciuiliter, & non ob aliquam immunditiam contractam, quæ iam existimatur à prioribus aquis purificata, sed ab illa

uis decem vestibus indutus, vel totidem pallijs esset opertus; illud enim quod exterius fluentem tegeret, licèt tamen eum non tangeret, nihilominus si aliquis huiusmodi extrinsecum indumentum tangeret, quia pollutum מדף *Middàph* censetur, pollueretur & ipse, leuissima tamen pollutione; de qua in hoc loco præcipuè agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 11. צְלוֹחִית שֶׁהִנִּיחָהּ מְגוּלָּה וּבָא וּמְצָאָהּ וכו׳׃ *Tzelochìth scehinnìcha meghulà, vuà vmtzaàh vecullè. Amphora, quæ relicta fuit discooperta, & reperitur &c.* Si quis amphoram relinquat orificio discooperto, & inueniat coopertam, immunda æstimatur. Proponuntur, & resoluuntur diuersi casus circa aquam Sacrificij pro peccato, quibus aqua redditur immunda. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 12. & vltim. הָאֵזוֹב הַקָּצָר מְסַפְּקוֹ בְּחוּט וּבְכוּשׁ וכו׳׃ *Haèzòu hakkatzèr mesappekò bechùt vbecòsc, vecullè. Hyssopus breuis ligatur filo in fuso &c.* Non poterat fieri mundatio ista ex cineribus vaccæ, nisi per aquam sanctificatam, qua immundus aspergebatur per hyssopum: vnde si hyssopus esset breuior, ligabatur filo ad fusum, seù bacillum, & immergebatur in aquas sanctificatas, & sic aspergebant. Alij reprobant hanc sententiam, & volunt aspersionem factam hyssopo, ligato filo ad bacillum, vel ad ramusculos hyssopi, esse irritam. Debebat fieri intinctio, & aspersio de die. Si intinctio facta fuisset de nocte, & aspersio fieret tempore, quo incipit ascendere columna

connumerandę ſint. Veluti; ſi quis immittat manum in domum plagatam, & pollutam, aliqua pollutione; vti cauſa cadaueris hominis, manus redduntur pollutæ; an in primo gradu pollutionis, vel in ſecundo? R. Akibà dicit in primo. Sapientes communiter decernunt in ſecundo. Inquiritur etiam, an Liber Legis aliqua ex parte immunditiam manibus afferat. An idem faciant reliqui libri Sacri, veluti Hagiographorum, Eccleſiaſtes, Cantici Canticorum. Et an idem præſtent corrigiæ Thephillinorum. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 4. & vltim. בּוֹ בַּיּוֹם נִמְנוּ וְגָמְרוּ עַל עֲרֵיבַת הָרַגְלַיִם וכו׳; *Vo vaijòm nimnù, veghamerù al areuàth barraglàim vecullè. In illo die numerauerunt* (ſuffragia), *& decreuerunt de ſorditie pedum &c.* Eo die quo Magiſterium ſuſcepit R. Eleazar Ben Azariæ, eumque ſuper Cathedram in Academia ſedere fecerunt, vt in præcedenti Capite, num. 5. dicitur, multa decreta fuerunt, quę in hoc Capite referuntur, quorum primum eſt, de ſordibus pedum, quomodo eæ ſint detergendę. Habet *Miſcnaijòth* 8. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 22.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 4. dicitur אֳהָלוֹת *Ohalòth Tabernacula*, Tractat de coinquinatione contracta, & relicta in Tabernaculis, domibus, ædificijs vacuis, & ſimilibus, quę tecta ſunt. Et quomodo ingredientes in ea polluantur. Habet Capita 18.

Caput 1. שְׁנַיִם טְמֵאִים בְּמֵת אֶחָד

la coinquinatione ex tactu epularum in manibus oborta, quæ ad vrbanitatem potiùs ſpectat, quàm ad religionem. Tractat etiam de vaſis recipientibus has aquas, quæ niſi fuerint confracta, omnia idonea eſſe volunt. Non licet autem è manibus ſocij ſui ad modum ſcutellæ curuatis, & aquis repletis ſuper manus alterius ſocij eas effundere. Aquæ autem huiuſmodi ſi mutauerint colorem natiuum ob immerſionem chalcanthi, vel alterius generis coloris, ineptæ ad ablutionem redduntur. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 2. inc. נָטַל יָדוֹ אַחַת מִשְׁטִיפָה אַחַת יָדוֹ טְהוֹרָה וכו׳; *Natàl iadò achàth miſcetiphà achàth, iadò tehorà vecullè. Alteram manuum abluens vnica gutta* (aquæ idoneæ) *manus illa remanet munda, &c.* Si autem vnam tantùm guttam ſuper ambabus manibus quiſquam effundat, vtraque manus immunda redditur, quouſque quartam partem *Log Sextarij* ſuper eaſdem manus idem effundat. Si autem aliquid de Therumà cadat, ſeù tingatur in huiuſmodi aquis, an reddatur immundum, quæritur. Habet *Miſcnaijòth* quatuor.

Caput 3. הַמַּכְנִיס יָדוֹ לְבַיִת הַמְנוּגַּע יָדָיו תְּחִילּוֹת וכול׳; *Hammachnis iadò lebàith hammenughaà, iadàu techillòth, vecullè. Qui intromittit manum ſuam in domum plagis affectam, eius manus ſunt primæ, &c.* Agitur in hoc Capite de immunditijs manuum, & quomodo, & à quibus rebus manus reddantur pollutæ, & immundæ, & in quo gradu immunditiei

tur immunda immunditia hebdomadaria ; & homo qui vaſa tangit, & cętera vaſa, quę tangunt hominem, immunda redduntur vſque ad veſperam. De huiuſmodi immunditijs hominis, & vaſorum hic agitur. In *Miſcnà* octaua dicitur, quòd in homine ſint 248. membra, quę hoc pacto ibidem numerantur.

שלשים בפיסת הרגל *Triginta in planta pedis*, id eſt *Sex in ſingulis digitis*.
עשרה בקורסל *Decem in talo*.
שנים בשוק *Duo in crure*.
חמשה בארכובה *Quinque in genu*.
אחד בירך *Vnum in femore*.
שלשה בקטלית *Tria in coxa*.
אחד עשרה צלעות *Vndecim coſtæ*.
שלשים בפיסת היד *Triginta in vola manus*; *ſex* nempè *in ſingulis digitis*.
שנים בקנה *Duo in calamo brachij*.
שנים במרפק *Duo in axilla*.
אחד בזרוע *Vnum in brachio*.
וארבעה בכתף *Et quatuor in humero*. En centum & vnum ab vno latere, & totidem ab altero, ſimul faciunt 202.

Vlterius.

שמונה עשר חוליות בשדרה *Octodecim vertebræ in ſpina dorſi*.
תשעה בראש *Nouem in capite*.
שמונה בצואר *Octo in collo*,
ששה במפתח של לב *Sex in thorace*.
וחמשה בנקביו *Et quinque in foraminibus ſuis*. Conficiunt n. 46.

Omnia in vnam ſummam collecta ſunt 248.

Inueniant hunc numerũ noſtri Anatomici ſi poſſunt. Auctor צדה לדרך *Hamaamàr* Tract. 1. Concluſ. 1. c. 10. eadẽ membra in corpore humano paulò diſtinctiùs numerat, & ad eundem numerum 248. redigit, aſſignato ſigno

אֶחָד טָמֵא טוּמְאַת שִׁבְעָה וכו׳ : *Scenàim temeim bemèth, echàd tamè tumàth ſcinà vecullè. Duo polluuntur ſuper mortuum; Vnus polluitur pollutione ſeptima &c.* Non homines ſolùm contrahunt apud Iudæos immunditiam, ſed omnia alia, quę ad vſum hominum ſunt deſtinata, vti ſunt tentoria, habitationes, vaſa cuiuſcunque generis, quę omnia præcipuè polluta redduntur ex contactu hominis mortui. Hic enim, quomodo res multipliciter pollui poſſint, oſtenditur. Primò dicitur, quòd duo pollui poſſunt ſuper mortuum, ſiuè occaſione mortui; vnus pollutione ſeptima, id eſt pollutione, quę per ſeptem dies perdurat, & alius pollutione עֶרֶב *E'reu Veſpertina*, quæ ad veſperam perficitur, ac finitur.

2. Tres pollui poſſunt ſuper mortuum; duo pollutione hebdomadaria, & vnus veſpertina.

3. Quatuor pollui poſſunt ſuper mortuum; tres pollutione hebdomadaria, & vnus veſpertina.

Exemplum duorum. Duo ſunt, quorum alter tangit cadauer hominis, & alter tangit eum, qui cadauer tetigerat. Primus immundus eſt ſeptem diebus; & ſecundus vſque ad veſperam.

Exemplum trium. Sunt tria vaſa, quę tangunt cadauer hominis, omnia iſta redduntur immunda ſeptem diebus; tertium verò, quod eſt inter hominem, & vas, redditur immundum vſque ad veſperam.

Exemplum quatuor. Sunt quatuor vaſa, quę tangunt cadauer hominis, & homo tangit illa vaſa, & alia vaſa tangunt hominem. Priora vaſa reddun-

extrahens reddatur immundus, vel mundus remaneat? De his immunditijs hoc modo distractis, variæ sunt sententiæ, & varij proponuntur casus, & quibusdam subtilitatibus, & argutijs resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 4. מִגְדָּל שֶׁהוּא עוֹמֵד בָּאֲוִיר וכו׳ ׃ *Migdàl scehù omèd baauèr vecullè. Turris, quæ stat in aëre &c.* Turris inflexa cùm aërem occludat, habet rationem tentorij, si sub inflexione ipsius sit immundities, vasa quæ in crassitie turris existunt, munda sunt; si in crassitie sit immundities, vasa, quæ sub inflexione sunt, munda censentur. Eadem ferè quæstio proponitur circa domum, arcam, &c. & de eo, qui stat in medio ostij, an reddatur immunda domus, si immunditia sit extra domum? Et si sit domi; an immunditia permeare possit per ostium, & coinquinare omnia, quę domi, & in ostio sunt? Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 5. תַּנּוּר שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וכו׳ ׃ *Tanùr scehù omèd betòch habbàith vecullè. Clibanus, qui stat in medio domus, &c.* Si clibanus domi reperiatur, & habeat caminum, per quem vapor egredi possit, si supra caminum aliquid apponatur, vt tentorium fiat, id est taliter tegatur, vt vapor, aut fumus per eum exhalare non possit: quæritur, an si domus polluta sit ob mortuum, clibanus polluatur; Schola Sciammài immundum esse existimat; Schola Hillelis putat, clibanum reddi immundum ex parte conuexa; ex parte verò concaua eum ab immunditia eximit; R. Akibbà ab vtraq; parte, clibanũ

ab

gno רמ״ח. Hìc decernitur, quòd quodlibet istorum immunditiam afferat, tam si tangatur in cadauere, vel seorsim, quàm si de loco ad locum asportetur, vel in tentorio relinquatur; quando videlicet carnem sibi conuenientem habet; quòd si carnem non habeat, introducit quidem immunditiam, sed tantùm dum tangitur, vel asportatur, non autem polluit tentorium. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 2. אֵלּוּ מְטַמְּאִין בָּאֹהֶל הַמֵּת וכו׳ ׃ *Elu metammein baòhel* (vulgus legit *Bahèl* abbreuiatè) *hammèth vecullè. Ista sunt quæ polluunt tentorium. Mortuus &c.* Recensentur ea, quibus tentoria, domus, & cætera huiusmodi redduntur polluta. Hæc sunt: Cadauer hominis, vel deciduum cadaueris attingens quantitatem oliuæ; vel caro à cadauere euulsa ad quantitatem oliuæ; vel cochlear plenum puluere ossium corporis putrefacti; os sacrum; membrum cadaueris; membrum à viuente præcisum; quarta pars ossium; vel maior pars omnium membrorum hominis, quæ numerum רמ״ח 248. constituunt, vt suprà nominatim numerata sunt. Huius numeri maior pars est 125. De his nonnullæ difficultates proponuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 3. כָּל הַמְטַמְּאִין בָּאֹהֶל וכו׳ ׃ *Col hammetamein baòhel vecullè. Omnia quæ immunda sunt in tabernaculo &c.* Tractat de rebus, quæ immunda sunt in tabernaculo, seù habitaculo, si minima illarum pars extrahatur, & inferatur in medio domus; quæritur, an

quo immunditia asseruatur. Agitur etiam de domo habente plura ostia, in qua cadauer hominis sit; si illa omnia aperta fuerint, omnia immunda erunt; si vnum tantùm apertum, reliqua clausa; quæ clausa si sunt munda, munda esse volunt, quod autem apertum, immundum. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 8. inc. יֵשׁ מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצִין וכו׳: *Iesc meviin eth hattumàh vechotzezin vecullè. Sunt* (res) *quæ afferunt immunditiam, & diuidunt &c.* seù separant, aut obsistunt immunditiei. Aliæ, quæ afferunt, & non separant; & aliæ, quæ separant, & non afferunt; & aliæ denique, quæ non afferunt, & non separant immunditiam. Res, quæ afferunt immunditiam, & non tollunt, sunt Arca, capsa, turris lignea, & alia, quæ hic nominantur. Vnde totum hoc Caput in supradictis quatuor diuisionibus explicandis impenditur. Habet *Miscnaijòth* sex.

Caput 9. כַּוֶּרֶת שֶׁהִיא בְתוֹךְ הַפֶּתַח וכו׳: *Couèreth scebì vetòch happètach vecullè. Sporta, quæ est in medio portæ &c.* Sporta, capsa, seù alueare, quod habet fundum; si in medio portæ alicuius domus in transuersum collocetur, ita vt os illius extra portam, reliquum intra portam existat, & sub huiusmodi capsa, vel supra illius dorsum ponatur ex cadauere hominis quantitas oliuæ, ea omnia, quæ è regione huius particulæ cadaueris sunt, tam suprà, quàm infra huiusmodi sportã, immunda censentur; quæ verò non sunt è regione huius particulæ cadaueris infra do-

ab immunditia liberat. Idipsum quæritur de cataracta, alijsque rebus, per quas vapor immunditiei pertransire potest. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 6. אָדָם וְכֵלִים נַעֲשִׂין אֹהָלִין לְטַמֵּא אֲבָל לֹא לְטַהֵר וכו׳: *Adàm vechelìm neesin ohalin letamè, auàl lo letahèr vecullè. Homo, & Vasa faciunt tentoria ad immunditiã, non verò ad munditiam &c.* Quomodo hoc sit intelligendum, declaratur. Si 4. homines portent struem lignorum, vel lapidum, & subter ipsam sit immundities; vasa, quæ sunt super struem, fiunt immunda: si immundities sit super struem; vasa, quæ sunt subter struem immunda fient ratione hominum, qui tentorium faciunt cum immunditia. Quamplurimi casus ad hanc immunditiem quoquo modo pertinentes proponuntur, & resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 7. הַטּוּמְאָה בַכּוֹתֶל וּמְקוֹמָהּ טֶפַח עַל טֶפַח וכו׳: *Hatumàh bacothèl vmkomàh tèpach al tèpach vecullè. Immundities, quæ est in pariete, cuius altitudo sit palmaris in quadro &c.* De pariete polluto, super quem si innitatur domus, existimabitur polluta; alia verò ædificia supra hanc domũ posita munda erunt. Si paries medius, cui innititur domus, sit scissus, & scissura ab imo vsque ad summum ascendat, si ex lateribus tangatur, non contrahitur immunditia; quia hæc ex lateribus non diffunditur, sed sursum ascendit, vel deorsum descendit: si autem hæc scissura quaquauersum palmaris sit, tunc censetur veluti sepulchrum clausum, in

lel affirmat, quomodocunq; sit hæc scissura, vasa ista immunda semper existere. Hanc propositionem Scholæ Hillelis modificat R. Iosè, eamque intelligendã esse de fissura palmaris quantitatis, non de fissura minori. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 12. נֶסֶר שֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי תַנּוּר חָדָשׁ וכו׳׃ *Nèser scehù nathùn al pi thanùr chadàsc vecullè. Asser, qui positus est super os furni noui &c.* Tabula posita ad ostium furni, seù fornacis, si ex quolibet latere superfuerit, & furnus sit nouus, partes illæ, quæ superfluunt, non recipiunt immunditiam, nec vasa, quæ supra, vel subter ipsam posita sunt, reputantur immunda. Si autem furnus non sit nouus, tabula hoc modo super os furni posita recipiet immunditiam; vnde vasa, quæ sunt tam supra, quàm infra hanc tabulam, immunda existimantur, si ibi immunties fuerit. Quod idem dicendum, si inter duos furnos eadem immunditia extiterit; quamuis R. Iochanàn Ben Nurì omnia ista munda esse dicat; quia (inquit) calore clibani omnis immunditia tollitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 13. incip. הָעוֹשֶׂה מָאוֹר בַּתְּחִילָּה וכו׳׃ *Haosè maòr batechillà vecullè. Qui facit foramen in principio &c.* De fenestris nouiter factis, & de foraminibus fenestralium cancellorum, & portarum, an, & quomodo immunditiam recipere possint. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 14. הַזִּיז מֵבִיא אֶת הַטּוּמְאָה וכו׳׃ *Hazziz meuì eth hat-*

domum, sicut & ipsa domus munda existimantur. De huiusmodi vasis mundis, vel immundis, quomodo ex ipsis reliqua reddantur munda, vel immunda, in præsenti agitur. Habet *Miscnaijòth* 16.

Caput 10. אֲרוּבָּה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וכו׳׃ *Aruuà scehì vetòch habbàith vecullè. Cataracta, quæ est in medio domus &c.* Si in medio domus, & in tecto sit fenestra veluti cataracta, palmari quantitate aperta, & sub ea perpendiculariter sit res, quæ immunditiam affert, tam vasa, quę infra cataractam sunt, quàm domus ipsa censetur munda, quia immunditia recta ascendit per cataractam; si verò res immunda non sit sub cataracta perpendiculariter, sed declinet ad angulum domus, domus immunda æstimabitur. Et de his immunditijs domi existentibus, quæ pede calcantur, vel reliquis rebus miscentur, quomodo afferant immunditiam, agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 11. incip. הַבַּיִת שֶׁנִּסְדַּק טוּמְאָה בַּחוּץ וכו׳׃ *Habbàith scenisdàk tumàh vachùtz vecullè. Domus, quæ fissa est, & immunditiam afferens, sit extra &c.* Si immunditia sit extra domum, cuius murus est scissus, vasa, quæ intra domum sunt, munda existimantur; quia vapor immunditiei non ingreditur per fissuras domus, sed per aerem dispergitur: si autem immundities sit intra domum, & vasa sint extra; disputat Schola Sciammài contra Scholam Hillelis. Sciammài dicit huiusmodi vasa esse munda quousque fissura dilatetur quatuor palmorum spatio. Hil-

Caput 17. הַחוֹרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר וכו׳ ; *Hachorèsc eth hakkèuer vecullè. Qui arat sepulchrum &c.* Si supra sepulchrum ducatur aratrum in longum, & in latum per centum cubitos, huiusce terræ spatium cultum vocatur בֵּית הַפְּרָס *Beth Happères Domus*, siuè *locus expansus, & sepulchrum confractum*, cuius ossa contrita sunt, & per campum sparsa. Locus iste quatuor mensurarum seminum capax quaquauersum erit immundus: quòd si in eo domus ædificetur cum cœnaculo, quomodo cœnaculum aliquando mundum censeri possit, agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 18. כֵּיצַד בּוֹצְרִים בֵּית הַפְּרָס וכו׳ ; *Chetzàd botzerìm beth happères vecullè. Quomodo vindemiant Beth happères &c.* Si in loco immundo vbi sepulchrum extiterat, nuncupato *Beth Happères*, de quo in superiori Capite, vites plantatæ fuerint, vua existimabitur immunda, si locũ immundum tangat. Quomodo ergo vindemiari possit, vt vinum immune sit ab immunditia, hic ostenditur. Et de eodem quædam dubia proponuntur; sicut & de agro longè à sepulchretis distante, vbi feretrum deponitur, plangentesq; mortuum conueniunt, luctum, & eiulatũ emittentes; num hic locus censendus sit immundus? Et de alijs his similibus casibus peragitur. Habet *Miscnaijòth* 10. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis 143.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 5. vocatur נְגָעִים *Neghaìm Plagarum.* Tractat de lepra, &

hattumà vecullè. Tigillum affert immunditiam &c. Tigilla, quæ prominent extra murum sub tecto, & deorsum incuruantur, si sub ipsis immunditia sit, coinquinationem recipiunt. De his in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 15. סָגוֹס עָבֶה וְכִיפַּת עָבָה אֵינָן מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה עַד שֶׁיְּהוּ וכו׳ ; *Segùs auàh vechippàth auàh, enàn meuiìn eth hattumàh ad sceihù vecullè. Sagum crassum, & cucullus densus non afferunt immunditiam vsque dum sint &c.* Tractat de pannis densioribus, de asserum strue, mensa, dolijs, domo paleis, vel puluere repleta, & alijs id genus similibus; an, & quomodo immunditiem afferant, vel recipiant. Habet *Miscaijòth* 10.

Caput 16. inc. כָּל הַמִּטַּלְטְלִין מְבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה וכול׳ ; *Col hammetaltelin meuiìn eth hattumàh vecullè. Omnia supellectilia afferunt immunditiam &c.* Omnia supellectilia si de loco ad locum transferantur, etiam si sint densa, vti est stimulus, quo boues punguntur, afferre possunt immunditiem; quia stimulus est infixus hastæ, quam si agricola super scapulas ferat, si transit iuxta sepulchrum, retrorsum tentorium facit, & immunditiam recipit, quæ alijs rebus communicari poterit. Rabbì Tarphoni hæc decisio non placet, ideò eam esse sepultam hac imprecatione exoptat אקפח בני שזו הלכה מקופחת *Sepeliam filium meum, nisi hæc lectio, & iuris decisio sit sepulta*; ideò eam modificat, & explicat R. Akibbà. Habet *Miscnaijòth* 5.

& purificatione ipsius, de qua in Leuitico cap. 13.. & 14. Habet Capita 14.

Caput 1. מַרְאוֹת נְגָעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אַרְבָּעָה וכו׳ : *Maròth neghaìm scenàim, scehèn arbaà veccullè. Visiones plagarum lepræ duæ* (videntur) *sed reuera quatuor sunt &c.* Percutiebat aliquando Dominus populum Iudaicum lepra, speciali plaga Iudaica, quæ duobus modis apparebat: vel vt papula alba; vel vt tumor. Prima vocabatur בַּהֶרֶת *Bahèreth*, ex Leuit. c. 13. v. 1. quæ vel apparebat candida vt nix; vel alba vt calx. Hinc duæ species papulæ albæ habentur. Si verò lepra apparebat vt tumor, vocabatur שְׂאֵת *Seèth*, ex Leuit. ibidem ver: 10. & tunc vel apparebat veluti membrana oui; vel tamquam lana alba. Hinc aliæ duæ species lepræ numerantur, quæ omnes quatuor sunt. Ex hac lepræ in suas species diuisione, intelligitur *Miscnà* quando dicit: duas videri esse visiones lepræ, quamuis sint quatuor. Quòd si istæ species inter se commiscerentur, (nam poterant inter se commisceri) aliç species resultabant, & numerus earum ita augebatur, vt R. Chaninà Vicarius Sacerdotum leprę species sexdecim constituerit; R. Dosà Ben Archinàs triginta sex; & R. Akibbà numerum auxerit vsq, ad septuaginta duas leprę species. De his, & de pilo albo, qui in lepræ plaga apparebat; deque modo visitandi hanc lepræ plagam, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. בַּהֶרֶת עַזָּה נִרְאֵית כְּגַרְמָנִי וכו׳ : *Bahèreth azàh nirèth cheghharmanì veccullè. Macula alba valida apparet candida veluti ossis candor, &c.* De visitatione istarum plagarum, & quomodo cognosci, & distingui debeant inter se, & de tempore, seù quibus horis hæc visitatio sit facienda, & à quibus. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 3. incipit הַכֹּל מִיטַמְּאִין בַּנְּגָעִים חוּץ וכו׳ : *Haccòl mitamìn banneghaìm chutz veccullè. Omnes apti sunt ad declarandum immundos in plagis; præter &c.* Decernitur, omnes Israëlitas aptos esse declarare has lepræ immunditias, exceptis ijs, qui Deos alienos colunt, & Proselytis. Proprium autem officium est Sacerdotum has plagas inspicere, & eas esse lepras declarare. De varijs plagarum speciebus, & de signis, quibus discernuntur à lepra, & de his, quæ vna hebdomada, vel duabus hebdomadibus inspici debent, agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. יֵשׁ בְּשֵׂעָר לָבָן מַה שֶּׁאֵין בְּפִשְׂיוֹן וכו׳ : *Iesc besèar lauàn ma sceèn bapisciòn veccullè. Est in pilo albo aliquid, quod non est in* פשיון *Pisciòn diffusione &c.* Duo primaria signa erant ad cognoscendum, an plaga, quæ in homine apparuerat, esset vera lepra, nec ne. Primum erat שער לבן *Seàr lauàn Pilus albus*, & secundum פשיון *Pisciòn Diffusio* dilatatio plagę. Pilus niger in album versus in plaga, tam in prima, quàm in alijs inspectionibus, signum lepræ erat; pilus autem albus niger factus, signum bonum erat, nihil lepræ inesse in plaga. Sed פשיון *Pisciòn Dilatatio plagæ* non ita vniuersale signum leprę erat. Differentia inter vtrumque, &

ante conuersionem leprosus fuisset, huiuscemodi lepra munda esse censebitur. Vnde de varijs macularum generibus, quæ mundæ iudicantur, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 8. הַפּוֹרֵחַ מִן הַטָּמֵא טָהוֹר וכו׳: *Happorèach min hattamè tahòr Vecullè. Florens, ex immundo fit mundus &c.* Si lepra floruerit, & totum corpus leprosi inuaserit, lepra munda erit: quia dicitur Leuit. 13.12. *Sin autem effloruerit, discurrens lepra in cute, & operuerit omnem cutem à capite vsque ad pedes, quidquid sub aspectu oculorum cadit: Considerabit eum Sacerdos, & teneri lepra mundissima iudicabit; eò quòd omnis in candorem versa sit, & idcircò homo mundus erit.* De hac lepra efflorescente in vna, vel pluribus partibus corporis, vel etiam totum corpus inuadente, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 9. inc. הַשְּׁחִין וְהַמִּכְוָה מִיטַּמְּאִין בְּשָׁבוּעַ רִאשׁוֹן וכו׳: *Hascechìn vehammichuà mitamein besciauùa risciòn Vecullè. Vlcus, & adustio munda redduntur prima hebdomada &c.* Vlcus, de quo Leuit. 13. v 18. & adustio ignis, Ibid. ver. 24. declarantur à Sacerdote prima hebdomada, an per eam homo sit leprosus, vel mundus. Et sufficit tantùm inspectio duorum signorum, nempè *pili albi*, & *dilatationis plagæ*. שחין *Scechìn Vlcus*, & מכוה *Michuà Adustio* hoc modo describuntur, vt שחין *Scechìn Vlcus* sit לקה בעץ או באבן או בגפת או במי טבריא *percussio facta ligno, lapide, pice, & aquis Tiberiadis*. Itaque omnis pustula, seù apostema, & vlcus, quod non alia signa lepræ mundæ, vel immundæ, in hoc loco assignatur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Cap. 5. כָּל סָפֵק נְגָעִים טָהוֹר חוּץ וכו׳: *Col saphèk neghaìm tahòr chutz Vecullè. Omne dubium plagarum mundum existimandum, præter &c.* Quamuis in rebus dubijs tutior pars sit eligenda; in materia tamen de lepra, in dubijs standum est in fauorem hominis, & mundus est iudicandus, exceptis quibusdam casibus, qui in hoc loco afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 6. inc. גּוּפָהּ שֶׁל בַּהֶרֶת כִּגְרִיס הַקִּלְקִי וכול׳: *Guphà scel bahèreth chegharis hakkalkì Vecullè. Corpus papulæ albæ est tanquam faba Cilicina &c.* Describitur quantitas papulæ, quæ in primo aspectu debet esse ad instar fabæ Cilicinæ. Hæc in quadro habet nouem lentes: lens habet quatuor pilos quaquauersum. Reperiuntur itaque in faba Ciliciæ triginta sex pili, & tanta debet esse quantitas papulæ primò visæ, ad hoc vt iudicari debeat, an immunda sit macula alba, nec ne. Hinc variæ minutiæ circa magnitudinem papulæ, inspectiones, & maculæ mutationem, afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 7. אֵלּוּ בֶהָרוֹת טְהוֹרוֹת שֶׁהָיוּ בוֹ קוֹדֶם לְמַתַּן תּוֹרָה בַּגּוֹי וכו׳: *E'lu beharòth tehoròth sceaiù vò kòdem lemathàn Toràh bagòi Vecullè. Istæ sunt papulæ mundæ, quæ erant ante dationem Legis in Gentili &c.* Si Proselytus ad Iudaismum conuersus

מִיטַּמְּאִים בַּנְּגָעִים חוּץ וכול׳ ׃ *Col habbathim mitameim baneghaim chutz vecullè. Omnes Domus immundantur plagis* (lepræ) *præter Gentilium ædes &c.* Iudæorum Domus in terra promissionis lepra quandoque à Deo percutiebantur. Domus Gentilium ab hac plaga immunes erant, sicut & nonnullæ aliæ; veluti, Domus rotunda, trigona, & quæ in naui ædificata erat, vel supra trabes: hæ enim lepræ immunditiam non recipiebant. De his in hoc loco tractatur, & quomodo Iudæus in his habitans, se gerere debebat. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 13. עֲשָׂרָה בָּתִּים הֵן וכו׳ ׃ *Assarà batim en vecullè. Decem domus sunt &c.* Tractat de domibus, in quibus apparuerunt signa lepræ, quomodo decem modis secundùm diuersas apparitiones, & aspectus lepræ in pariete poterant visitari, & iudicari; an lepra contaminatæ essent, vel mundæ existerent. Itaque de leprosis domibus, & quomodo mundus à lepra, si caput, & maiorem corporis partem in domum leprosam immiserit, reddatur immundus; & vice versa, domus munda reddatur immunda, si leprosus caput, & maiorem corporis partem in eam immittat. Et de leproso sub arbore existente, quomodo mundus ante eum pertransiens, immundus fiat; & de his similibus aliquot alia. Habet *Miscnaijòth* duodecim.

Caput 14 כֵּיצַד מְטַהֲרִין אֶת הַמְּצוֹרָע וכו׳ ׃ *Chetzàd metaharin eth hammetzoràa vecullè. Quomodo mundant leprosos &c.* Describitur ritus mundan-

non prouenit ex adustione ignis, est שחין *Scechin.* מכוה *Michà* verò est adustio facta prunis, vel cinere ignito. Quicquid igne adustum est, מכות *Michuà Adustio* est. Quomodo in his duobus plagarum generibus cognosci possit, lepram inesse, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 10. הַנְּתָקִים מִיטַּמְּאִין בִּשְׁנֵי שָׁבוּעוֹת וכו׳ ׃ *Hannethakìm mitamein biscnè sceuuòth vecullè. Porriginosi mundantur perquisitione duarum hebdomadarum &c.* Scabies illa, quæ in cute capitis inter capillos enascitur, ex qua capilli diffluunt, vocatur נֶתֶק *Nèthek*, Italicè *Tigna*; & aliquando barbam inuadit, & supercilia, sed rarò. Hæc dijudicatur duabus hebdomadibus, & eisdem signis, quibus dijudicantur leprosi in cute carnis. De hisce signis quatenus ad porriginem dijudicandam pertinent, agitur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 11. incipit כָּל הַבְּגָדִים מִיטַּמְּאִין בַּנְּגָעִים וכו׳ ׃ *Col habbeghadìm mitamein canneghaim vecullè. Omnia vestimenta immunda fiunt plaga lepræ &c.* Omnia vestimenta eodem prorsùs modo ac homines lepra percutiuntur, exceptis vestimentis Gentilium. Item de pilis Cameli, qui commisceri possunt cum lana ouina; si maior pars filorum panni sit ex pilis cameli, hanc lepræ immunditiam pannus, & vestimenta non recipiunt; secùs si constent ex maiori parte ouinæ lanæ. De hisce vestimentorum immunditijs, & lepra, hic sermo est. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 12. incipit כָּל הַבָּתִּים

nem patiatur, si statim ad Iudæorum sectã transierit, pollutus existimandus, & iuxta ritum statutum mundandus. Et de quinque modis, quibus fluens immundum reddat cubile. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 3. הַזָּב וְהַטָּהוֹר שֶׁיָּשְׁבוּ בִּסְפִינָה וכו׳ ׃ *Hazzàu vehattahòr sciasceuù visphinà vecullè. Semine fluens, & mundus, qui sedent in nauicula &c.* Si qui fluxum seminis laborant, fuerint in nauicula, vel sederint super puluinari, vel insederint iumento, vnà simul cum viris mundis, licèt hi fluentium vestimenta non tangant, tamen ratione מִדְרָס *Midràs calcationis* immundi fiunt. Itemque de his immundis sedentibus insimul cum mundis in maiori naui, super assere, sella, ligno lecti oblongo, pertica, arbore robusta, tabernaculo firmo, scala tyria, vel etiam viminea, quando firma est, ponte tabulato, trabe, ostio luto incrustato, etiam tantùm ab vna parte, omnes isti censentur mundi. Mundus immundum percutiens mundus remanet; immundus percutiens mundum, percussus immundus redditur. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 4. ר׳ יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר נִדָּה שֶׁיָּשְׁבָה וכו׳ ׃ *R. Iehosciuà omèr, Niddà sciasceuàh vecullè. R. Iosuè dicit: Menstruata, quæ sedet &c.* Si menstruata, vnà simul cum munda muliere in lecto sedeat; calantica, siuè linteum quo caput eius operitur, immundũ est, ratione מדרס *Midràs*. Agitur quoq; quomodo ex consortio menstruatæ mulieris fluxum seminis patientis, vtensilia redduntur immunda. Habet *Miscnaijòth* 7.

Ca-

dandi leprosum; vbi de rebus, quæ ad emundatiouem leprosi interueniebant; de qualitate passerum; de ligni Cedrini quantitate, & de hyssopi qualitate. Respuitur hyssopus *Græca*; hyssopus כוחלי *Cochalì fucata*; hyssopus רומי *Romì Romana*, syluestris, & alia, cui cognomen adiunctum est, sed hyssopus debebat esse simpliciter hyssopus, communiter nota. Et de Sacrificio quod offerri debebat pro leproso mundato, hic agitur. Habet *Miscnaijòth* 13. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 114.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex sextus dicitur זָבִים *Zauìm Fluxus seminis*. Tractat de fluxum seminis nocturnum, & gonorrhæam patientibus; cuius Capita sunt quinque.

Caput 1. הָרוֹאֶה רְאִיָּה אַחַת שֶׁל זוֹב וכו׳ ׃ *Harroèh reijàh achàth scel zòu vecullè. Qui videt visionem vnam fluentis &c.* De his, qui incipiunt fluxum seminis pati, quomodo prima vice tempus fluxus obseruare debent, itemq; secunda vice, & tertia, vt deinde possit statui, huiusmodi patientem, gonorrhæa laborare. De qua inspectione, & huius immunditiei decisione, non conueniunt inter se Schola Hillelis & Sciammài. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. הַכֹּל מְטַמְּאִין בְּזִיבָה וכו׳ ׃ *Haccòl mitamìn beziuà vecullè. Omnes immundi fiunt seminis fluxu &c.* Quomodo omnes subiecti sint huic immunditiei, siuè Proselytus, siuè seruus, siuè liber &c. De septem modis, quibus visitari potest fluens. Vbi statuitur, quòd si Gentilis nocturnam pollutio-

tur menſtruatæ, virgines; prægnantes; lactantes; & vetulæ. Virgines (ait) eas eſſe, quæ ſanguinem menſtruũ nunquam habuerunt. Quænam ſint reliquæ deſcribuntur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 2. כָּל הַיָּד הַמַּרְבָּה וכו׳; *Col haijàd hammarbè vecullè. Omnis manus, quæ multiplicat &c.* Dicitur, quòd manus mulieris, quæ perquiſitionem circa pudenda frequentat, ſit laudanda; hominis verò, quæ idem facit, ſit abſcindenda; quia illa vt ſanguinem menſtruum obſeruet, id facit, hæc autem non item. Vbi de ſignis huius immunditiei, & de quinque ſpeciebus ſanguinis menſtruati, atque immundi agitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 3. הַמַּפֶּלֶת חֲתִיכָה וכו׳; *Hammapèleth chathichà vecullè. Abortum faciens diſſectum &c.* De varijs generibus abortuum in hoc loco tractatur; Et an mulier abortiens reddatur immunda tamquam ex menſtruo; vbi de fœtu maſculeo, aut fœmineo; & quot dies requirantur, vt animetur, inquiritur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 4. בְּנוֹת כּוּתִים נִדּוֹת מֵעֲרִיסָתָן וכו׳; *Benòth Cuthìm niddòth mearíſathàn vecullè, Filiæ Cuthæorum ſunt menſtruatæ ab incunabulis &c.* Cenſentur hæ puellæ tamquam menſtruatæ; filiæ autem Sadducæorum, quando in hæreſi parentum permanebant, exiſtimabantur tamquam Cuthæitæ: ſed poſtquam adhæſerunt legi Iſraëlitarum pro Iſraëlitis habentur. De his, & de ſanguine mulieris alienigenæ, atque ſimilibus menſtruis hic agitur. Habet *Miſcnaijòth* 7.

Caput 5. הַנּוֹגֵעַ בַּזָּב וכו׳; *Hannoghèa bazàu vecullè. Qui tangit fluentem &c.* Qui tangit patientem ſeminis fluxum, aut è contra, quomodo reddatur immundus? De immunditia, quæ contrahitur ex contactu fluentis, menſtruatæ, & reptilis: & de his, qui redduntur immundi, & inepti ad comedendum Therumà. Habet *Miſcnaijòth* 12. Omnes *Miſcnaijòth* huius Codicis ſunt 32.

SEXTI ORDINIS TAHARO'TH Codex ſeptimus vocatur נִדָּה *Niddà Menſtruata.* Agitur de muliere menſtruata, vel ratione partus immunda, ex lege Leuit. cap. 15. ver. 25. & ſeqq. — & 12. 2. & ſeqq. deque illius purificatione. Habet Capita 10.

Caput 1. inc. שַׁמַּאי אוֹמֵר כָּל הַנָּשִׁים דַּיָּין שַׁעְתָּן וכו׳; *Sciammài omèr, Col hannaſcìm daijàn ſciaatàn vecullè. Sciammai dicit: Omnibus mulieribus ſatis eſt illarum tempus &c.* Diſtrahuntur in diuerſas ſententias Sciammai, Hillel, & Sapientes circa determinationem temporis initij, quo mulier dicenda ſit menſtruata. Sciammai dicit, Conſiderandum eſt tempus menſtrui, & ſecundum diem, qua incœpit menſis menſtruum, eadem obſeruanda eſt alio menſe, à quo incipiendum eſt menſtruum tempus, & immunditia. Hillel verò dicit: A perquiſitione ad perquiſitionem. Et Sapientes vtrumque negant, ſed aiunt: A tempore ad tempus, per quod intelligitur ſpatium 24. horarum, incipientium ab hora, qua mulier ſanguinem aſpexerit, &c. Quatuor genera mulierum non cenſen-

Caput 5. יוצא דופן אין יושבין עליו וכו׳: *Iotzè dòphen eu ioſccuin alàu vecullè. Qui egreditur ex latere, non habitant ſuper eum &c.* Quæ, cęſo vtero, emittunt partum, non tenentur legi parturientium latæ Leuit. 12. v. 2. *Mulier, ſi ſuſcepto ſemine pepererit &c. triginta tribus diebus manebit in ſanguine purificationis ſuæ &c.* neque offerre agnum, aut duos turtures, vel duos pullos columbarum, vt ibidem ver. 6. & ſeqq. nec ad alias leges purificationum. Vbi de immunditia mulieris, & immunditia hominis fluxum ſeminis patientis, vel ex accidente, vel ex caſu nocturno. Vbi & de ſignis pubertatis in puellis pertractatur. Habet *Miſcnaijòth 9.*

Caput 6. בא סימן התחתון עד שלא בא העליון וכול׳: *Ba ſimàn hattachthòn, adſcelò ba haëlijòn vecullè. Venit ſignum infernum vſque dum non venit ſupernum &c.* Duplex decernitur ſignum pubertatis in puellis, inferius, & ſuperius. Signum inferius, inquit Rabbì Bartenora, ſunt שתי שערות שהוא סימן נערות עד שלא בא העליון סימן של דדין והוא בוחל: *Duo pili, quouſque veniat ſuperius ſignum mammarum, quod eſt Bochàl.* Quid ſit בוחל *Bochàl*, declaratur in ſuperiori Cap. *Miſcna* n. 7. vbi parabolicè tribus nominibus puella nominatur, videlicet פגה בוחל צמל *Peghà, Bochàl, Tzamèl.* Tria iſta nomina deſumuntur à fructu ficuum, qui in triplici ſtatu conſiderantur. Primò, quando ſunt virides, qui & *Groſſi* dicuntur; ſecundò, quando matureſcere incipiunt; tertiò, quando perfectè maturi ſunt. Si puella antequam pubes oriantur, & mammæ appareant, ceù immatura viro, dicitur פגה *Peghà Groſſulus*, & ex Cant. Cantic. 2. v. 13. התאנה חנטה פגיה *Ficus protulit groſſulos ſuos*. Id probare contendunt in Ghemarà, hoc eodem loco pag 47, poſt medium. Poſtquam pubes apparuerint, & mammæ intumeſcere cæperint, vocatur בוחל *Bochàl Matureſcens*, tunc enim incipit eſſe apta viro. Si mammæ inclinare cæperint, & papilla digito depreſſa non ſtatim reuertitur, tunc appellatur צמל *Tzamèl Matura* viro. Et vox צ׳מ׳ל ibidem explicatur יצתה מלאה *Egreſſa eſt plena*. Alia quamplurima ſigna pubertatis mulieris traduntur à diuerſis Rabbinis, quæ in Ghemaræ cenſuris ſuo loco, ea fortaſſe non pigebit referre. Inſuper in hoc Capite varia immunditiarum genera inter ſe conferuntur. Et quomodo puellæ, & pueri, quibus prædicta ſigna pubertatis infernè apparuerint, teneantur ad obſeruantiam omnium præceptorum, quę in Lege ſtatuuntur. Habet *Miſcnaijòth* 14.

Cap. 7. דם הנדה ובשר המת וכו׳: *Dam hannidàh vusàr hammèth vecullè. Sanguis menſtruatæ, & caro mortui &c.* De rebus, quæ immunditiam afferunt, tam ſi recentes ſint, quàm vetuſtæ, vti ſanguis menſtruatæ, & caro mortui hominis. Item de rebus, quæ ſi recentes ſint, immunditiam afferunt, veluti eſt ſemen fluens, ſputum: reptile verò & cadauer immundi animalis; ſi arida ſint, immunditiã non afferunt. De reptilis cadauere in via inuento; & de maculis variegatis, & de alijs, quæ in ſubucula reperiuntur, an immundæ, vel

mun-

sanguine menstruo, nec puella immunda. Vbi de muliere menstruata, à fluente semine, & de ea, quæ post mortem sanguine fluit, quomodo reddat res immundas. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 79.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 8. vocatur טַהֲרוֹת *Taharòth Purificationes*. Tractat de purificationibus ab immunditijs leuioribus, & aliunde contractis, quàm ab humano cadauere, quarum duratio non datur vltra occasum Solis, de quibus quædam in lib. Leuit. cap. 11. 34. & seqq. Habet Capita 10.

Caput 1. שְׁלשָׁה עָשָׂר דְּבָרִים בְּנִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר וכול׳ ׃ *Sceloscià asàr deuarim beniulàh haòph hattahòr vecullè. Tredecim res* (numerantur) *in cadauere volatilis mundi &c.* Volatile mundum debet occidi ritè, & rectè, quòd si non seruentur tredecim conditiones hic recensitę, dicetur נבלה *Nephelà cadauer immundum*, & alia contaminabit. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 2. הָאִשָּׁה שֶׁהָיְתָה כּוֹבֶשֶׁת יָרָק בַּקְּדֵרָה וכו׳ ׃ *Haiscià scehaiethà couesceth iarak bakkederà vecullè. Mulier, quæ subijcit olera in olla &c.* Muliere contrectante olera dũ in olla coquuntur; si extra ollam foliorum aliqua pars resilierit, & venerit vir suus immundus, eamque tetigerit; si huiusmodi folij pars sit arefacta ad quantitatem oui, tangens confirmatur in immunditia, & reliqua, quæ sunt in olla, munda sunt. Si verò tangat folij partem in loco humido, hoc est folij par-

mundæ censendæ sint, Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 8. הָרוֹאָה כֶתֶם עַל בְּשָׂרָהּ כְּנֶגֶד בֵּית הַתּוֹרְפָה טְמֵאָה וכו׳ ׃ *Haroàh chèthem al besaràh chenèghed beth hattorphà temeàh vecullè. Mulier, quæ videt maculam in carne contra pudendum, immunda est &c.* De maculis sanguineis, quæ in partibus absconditis mulierum, vel in subucula ab vmbilico, & infra, vel in alijs partibus corporis, aut indusiij; an immundæ censendæ sint? Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 9. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא עוֹשָׂה צְרָכֶיהָ וְרָאֲתָה דָם וכול ׃ *Haisciàh scehì osà tzerachèah, veraathàh dam vecullè. Mulier, quæ facit necessaria* (naturæ) *& viderit sanguinem &c.* Quæritur, an immunda censeatur, nec ne? De diuersis posituris mulierum, dum quiescunt, vel aliquid operantur; si interim sanguinis macula appareat, quomodo mundæ, vel immundæ existimandę sint? Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 10. תִּנוֹקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת וְנִישֵּׂאת וכו׳ ׃ *Tinòketh scelò highia zemanàha liròth veniseèth vecullè. Puella, cui tempus* (menstrui non aduenit) *& violenter compressa est &c.* Puella, si ante tempus pubertatis violetur, & sanguis appareat per quatuor noctes, censetur sanguis ex vulnere procedens, non menstruus, sententia est Scholæ Sciammài: at Schola Hillelis dilatat tempus; & quousque plaga totaliter non sit sanata, si sanguis interim fluat, non habetur pro

tumàh mimakòm lemakòm vecullè. *Qui spargit immunditiam de loco in locum &c.* Si quis de loco ad locũ proijcit immunditiam, vti tortam panis immundi inter claues mundas; vel clauem immundam inter tortas panis mundi; non contaminat claues, nec panem, quia per accidens clauis,& panis immundus inter res cecidit; cùm in proiectione nõ designetur loc⁹ pręcisè,vbi res quiescere debeat. Hinc res,quæ alioquin immundæ censerentur,in ijs,quæ accidentaliter eueniunt, immundæ non existimantur; vt cùm reptile in ore mustelæ, aut frustum cadaueris in ore canis fuerit, si vterque super res mundas transierit, res illæ immundæ non redduntur propter eandem causam. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 5. inc. הַשֶּׁרֶץ וְהַצְפַרְדֵּעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וכו׳: *Hascèretz vehatzephardèa birsciùth harrabìm vecullè.* *Reptile, & rana in via publica &c.* Si reptile, & rana, quæ sunt animalia immunda,in via publica sint proiecta; sic pariter quantum est oliuæ quantitas de mortuo homine; aut tantundem de cadauere; aut os mortui; aut os cadaueris; item ramentum terræ mundæ; ramentum terræ בית הפרס *Beth Happères*, (quid sit *Beth Happères*, vide suprà cap. 17. Cod. *Ohalòth*) & ramentum terrę Gentilium; aut si sint duę semitæ, quarum altera sit immunda, altera munda, & vadat aliquis per vnam, nec scit per quam ex his eat; figat tentorium in vna ex eis, neç sciat, in quanam ex istis tentorium fixerit; declinet ab vna ex istis, sed nesciat, ex qua ipse declinet: R. Akibbà immundum facit, sed Sapientes mundum esse existimant.

tem madidam etiam ad mensurã quantitatem oui; per hanc humiditatem pertransibit immundities; & omnia, quæ in olla sunt, immunda reddentur. Si verò folij pars madefacta sit minor oui quantitate, ipse qui tangit,in immunditia confirmatur, reliqua munda erunt. Iterum si ille, qui tetigerat, reuertatur, & tangat, omnia immunda reddentur. Si verò ille, qui tangit, sit immundus super mortuum, & tangat tam in parte humida, quàm in parte arida eiusdem ad quantitatem oui; omnia, quæ sunt in olla, reddentur immunda: si non est in ea quantitas oui; ipse, qui tangit, immundus remanebit; & ea, quæ sunt in olla, munda reputabuntur. De his, & similibus alijs immunditijs hic tractatur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. inc. הָרוֹטֶב וְהַגְּרִיסִין וְהֶחָלָב בִּזְמַן שֶׁהֵן מַשְׁקָה וכו׳: *Harrotèu vehagherisìn, vehachèleu bizmàn scehèn masckè vecullè.* *Ius fabæ fractæ, & pinguedo eo tempore, quo sunt liquidæ &c.* De pulmentis,quæ cùm sunt calida, liquida sunt, & dum frigescunt condensantur, an, & quomodo immunditiam recipiunt. Vbi de quibusdam rebus,quæ munda decernuntur, vti v. g. de floribus in manu pueri repertis, dum in cœmeterio versatur, decernitur, quòd sint mundi; quia licèt tantùm ea liliorum species reperiatur in cœmeterio, attamen potuit dari puero à quopiam, qui mundus sit, & in loco mundo flores decerpserit. Idem iudicium fertur de clitellis in dorso asini apud cœmeterium reperti. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. inc. הַזּוֹרֵק טוּמְאָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וכו׳: *Hazorèk*

aſperſio fieri non poſſit, tunc enim ſi tangantur, immundus redditur ille, qui eas tangit. Iſti ſunt quinque patres immunditiei, ſeù capitales coinquinationes; quibus coinquinantur homines, & vaſa per contactum; itemque vaſa fictilia per aërem ingredientem, & immunditiam afferentem in parte concaua vaſis; in parte verò conuexa, huiuſmodi vaſa immunditiem non recipiunt, ſed tangi, & aſportari de loco ad locum poterunt. Recenſentur etiam in hoc Capite decem ſanctitates, quæ olim erant tùm in terra Iſraëlis, tùm in Templo, & eius partibus; cur ſcilicet terra Iſraëlis, reliquis terris ſanctior diceretur, & eſſet. Et cur vna pars Templi ſanctior altera fuiſſet. Habet *Miſcnaijòth* nouem.

Caput 2. inc. כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי עוֹר וּכְלֵי עֶצֶם וּכְלֵי זְכוּכִית וכול׳׃ *Chelè etz, vchlè or, vchlè ètzem, vchlè zechochìth vecullè. Vaſa lignea, vaſa coriacea, vaſa oſſea, & vaſa vitrea, &c.* Si hæc vaſa plana ſint, & extenſa in latus, ita vt eorum labrum non emineat per circuitum, immunditiam recipere non cenſentur; ſecus eſt, ſi illorum figura ſubleuetur, & corpus reſtringatur, aëremque occludant: quòd ſi frangantur, ex immundis munda fient. De his enim hìc abundè tractatur. Habet *Miſcnaijòth* 8.

Caput 3. inc. שִׁיעוּר כְּלִי חֶרֶס לִיטַהֵר וכו׳׃ *Sciuùr chelì chères litaher vecullè, Menſura vaſorum fictilium, vt mundari poſſint, quanta debeat eſſe? &c.* Determinatur quantitas vaſis, ad hoc, vt immunditiem recipere poſſit, & pu-

ROTH Codex nonus vocatur כֵּלִים *Chelìm Vaſa*. In hoc Codice agitur de vaſis, inſtrumentis, veſtimentis, & ſupellectilibus cuiuſque generis; quomodo munda, vel immunda cenſeantur, deque illorum purificatione. Habet Capita 30.

Caput 1. אֲבוֹת הַטּוּמְאוֹת הַשֶּׁרֶץ וְשִׁכְבַת זֶרַע וכו׳׃ *Auòth hattumeòth haſcèretz, veſcichuàth zeràa vecul. Patres immunditiarum ſunt, reptile, concubitus ſeminis &c.* In immunditijs dant Talmudiſtæ tres gradus generationis, præter patrem patris immunditiei. Primum vocant patrem; ſecundum filium; tertium, nepotem. Sit exemplum. Cadauer hominis, quia immundum cenſetur, eſt pater patris immunditiei. Si tangatur v. g. ab Abrahamo, Abraham dicetur pater immunditiei; quòd ſi tangatur Abraham ab Iſaaco, Iſaac reddetur immundus in ſecundo gradu; quòd ſi Iſaac tangat Iacobum, vel res ſacras, vti Therumam, vel reliquias Sacrificiorum, iſtæ in tertio gradu reddentur immundæ, nec in rebus ſacris vlterius extenditur immunditia. In rebus profanis, ad tres alios gradus propagatur pollutio, poſt quos ſiſtit coinquinatio, & euaneſcit, eo modo, quo explicatum eſt in Leuit. c. 11. ver. 33. & ſeqq. Ex quibus intelligi poteſt, quomodo reptile dicatur pater immunditiei. In hoc igitur Capite de his patribus agitur, qui ſunt, *reptile*; ſecundò, *concubitus ſeminis*; tertiò, *immundus per contactum mortui*; quartò, *leproſus in diebus lepræ*, dum hi dies numerantur; quintò, *aqua purificationis peccati*, ſi adeò paucæ ſint, vt ex his

baàh vecullè. Clibanus in principio quatuor, & residua eius quatuor &c. Clibanus minor sexdecim digitis quaquauersum esse non debet, vt immunditiam recipere possit; & fragmenta illius si minora eiusdem mensuræ sint, munda erunt. De clibani, & furnuli quantitate, mensura, & situ, vt sint apti ad immunditiem recipiendam; agitur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 6. הָעוֹשֶׂה שְׁלֹשָׁה פִּטְפּוּטִים בָּאָרֶץ וְחִבְּרָן בְּטִיט וכו׳׃ *Haosè scelosciá pitputim baàretz vechiberàn betit Veculle. Qui facit tres pedes* (tripodem) *in terra, & coniungit luto &c.* De furnulis, qui fiunt, vt super eos ollas imponant ad coquendum cibum, quomodo recipiant immunditiem. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 7. הַקַּלְתּוֹרֶת שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים וכול׳׃ *Hakallathùt scel baalè vathim Vecullè. Basis, seù pes furni patrumfamilias, seù domestici &c.* Foci fictiles, quos patresfamilias in cubiculis ad cibaria coquenda parant, & duo foramina habent, vnum inferius, quo ignis accenditur, & aliud superius, cui olla imponitur; si sint minores duodecim digitis vndequaque, tunc, cùm rationem vasis habeant, immunditiem recipiunt; si sint prædicta mensura maiores, mundi. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 8. incipit תַּנּוּר שֶׁחֲצָצוֹ בִנְסָרִים אוֹ בִירִיעוֹת וכו׳׃ *Tannùr scechatzatzò binsarim, ò viriòth vecullè. Clibanus, qui medijs asseribus, aut cortinis partitus est &c.* Si in vnum ex his

purificationem. Dicitur, quòd si vas ad cibum recipiendum sit destinatum, quantitatem duarum oliuarum in se recipere debeat; vas verò ad poculum, tantum poculi capere debeat, quantum ad haustum sufficiat: si autem vas in vtrumque vsum assumi possit, sufficit vt habeat mensuram cibi, id est duarum oliuarum capacitatem. Vasa si frangantur ex immundis fiunt munda, ex Leuit. cap. 11. ver. 33. Quanta igitur erit mensura fractionis, vt inter munda connumerari possint? Si fractio tanta sit, vt fragmenta nomen vasis deperdant, munda esse censeantur. Si fragmenta nomen, & vsum vasis quoquomodo retinere queant, vt si dolium in duas partes scindatur, quarum altera tanta sit, vt liquorem, aut res aridas retinere possit, quia nomen vasis adhuc retinet, coinquinatum vas existimatur. De his mensuris in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. הַחֶרֶס שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי אָזְנוֹ וכו׳׃ *Hachères sceenò iacòl laamòd mipenè oznò Vecullè. Vas testaceum quod consistere non potest ratione manubrij &c.* Si vas fictile, quia habet manubrium confractum, aut infernè ita acuminatum sit, vt super pedem stare non possit; quæritur, vtrum immundum sit iudicandum? Idem quæritur de dolio fisso, vel etiam scisso, vt supra in præterito Capite. De his vasis confractis; aut scissis etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 5. incipit תַּנּוּר תְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה וְשִׁירָיו אַרְבָּעָה וכול׳׃ *Tannùr techillathò arbaàh, Vesciràu ar-*

פְּשׁוּטֵיהֶן וּמְקֻבָּלֵיהֶן טְמֵאִין וכו׳ ; *Chelè mattachòth pesciutehèn vmkauleben temein vecullè. Vasa metallica tam exspansa, quàm collecta immunda sunt &c.* Vasa fusilia omnia immunda esse decernuntur; quia metallum, siuè planum, siuè profundum immunditiam recipit, & conseruat; si frangantur, munda euadunt; si iterum conflentur in vasa, immunditiei redduntur. Agitur & de vasis, & instrumentis, quæ partim conflata sunt ex ferro mundo, & partim ex ferro immundo, an munda, vel immunda censeri debeant? Item de Instrumentis musicis, an & ipsa immunditiam recipiant, & quomodo? Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 12. טַבַּעַת אָדָם טְמֵאָה וכו׳ ; *Tabàath adàm temeàh vecullè. Annulus hominis immundus est &c.* Annuli omnes recipiunt contaminationem, non tamen circuli ferrei, qui in naso animalium, & iumentorum apponuntur. Vbi de varijs instrumentis agitur, & determinatur, quænam ex istis sint munda, vel immunda. Habet *Miscnaijòth* octo.

Caput 13. inc. הַסַּיִף וְהַסַּכִּין וְהַפִּגְיוֹן וְהָרוֹמַח וכו׳ ; *Hassaiph vehassachin Vehapighiòn, Veharòmach vecullè. Ensis, gladius, pugio, lancea, &c.* Recensentur in hoc Capite quamplurima instrumenta potissimùm incisiua, de quibus decernitur quomodo sint immunda. Vt exempli gratia, falx manualis, siuè putatoria, falx messoria, forfex tonsorum, fuscinulæ, cochlear, quo agitatur coctum in olla, stylus scriptorius, & alia his similia; an, & quomo-

his loculis reptile repertum fuerit, totus clibanus immundus existimatur. De clibanis, in quibus reptile, vel aliquid aliud immundũ reperitur; an non solùm clibanus, sed & alia vasa in eo reperta immunda fiant? Vbi varij casus proponuntur; & de fornacibus etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 9. inc. מַחַט אוֹ טַבַּעַת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּנַחוּשְׁתּוֹ שֶׁל תַּנּוּר וכו׳ ; *Machàt ò tabbàath scenimtzàu Vinchusthò scel tannùr Vecullè. Acus, aut annulus inuentus in fundo clibani, &c.* Tractat de instrumentis, quæ recipiunt immunditiam, si inuenta fuerint in clibano, & tetigerint massam pastæ, an hæc immunda reddatur? Sicut & de spongia plena liquore immundo, si in clibano reperiatur, reddetur immundus. Non solùm de clibanis, sed & de alijs vasis, vti de dolio pleno mundo liquore, cuius os benè obturatum sit, si in tentorio mortui reperiatur; decernitur, quòd liquor sit mundus, sicut & pars interna dolij. Plura de his similibus immunditijs. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 10. אֵלּוּ כֵלִים מַצִּילִין בְּצָמִיד פָּתִיל וכול׳ ; *E'lu chelìm matzilin betzamid pathìl vecullè. Ista sunt vasa, quæ liberant ob affixum operculum &c.* Vasa, quæ operculum affixum non habent, sed aperta sunt, censentur immunda ex Num. 19. 15. quæ autem operculum fascia alligatum habent, munda existimantur. In hoc loco omnia vasa, quæ ratione huius operculi alligati munda sunt, recensentur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 11. incipit כְּלֵי מַתָּכוֹת

Cap. 17. כָּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בָתִּים שִׁיעוּרָן כְּרִמּוֹנִים וכו׳ ׃ *Col chelè vaalè vatim sciuuràn cherimmonim vecullè. Omnia vasa domestica, illorum mensura secundùm malum punicum &c.* Mensura vasorum, quæ ad vsum domesticum sunt destinata, vt ratione vasis immunditiam recipiant, tanta esse debet, vt malum punicum in se continere queant. Sportæ rusticorum includere debent ad minus fasciculum olerum; & sportæ domesticæ fasciculum palearum. R. Iosue omnium istarum rerum mensuram secundùm quantitatem mali punici determinat. Vnde & de quantitate mali punici quæritur, & de alijs mensuris, quibus vtuntur Iudæi ad aliquid mensurandum, vti de quantitate oui, oliuæ, & reliquis. Habet *Miscnaijòth* 17.

Caput 18. הַשִּׁידָּה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נִמְדֶּדֶת מִבִּפְנִים וכו׳ ׃ *Hascidàh, Beth Sciammài omerim, nimdèdeth mibiphnìm vecullè. Arca, Schola Sciammài dicit: Mensuratur intus &c.* Agitur de quantitate arcæ domesticæ, ad hoc vt immundum vas dici possit, & quomodo mensuranda, vtrum ex parte interna, an externa? Sciammaitæ volunt internè; Hillelitæ externè. Vtraque Schola in vnum concurrit, quod pedum, & tabularum spissitudo non sit computanda. De hisce & similibus immunditijs, multa in hoc capite adducuntur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 19 הַמְפָרֵק אֶת הַמִּטָּה לְהַטְבִּילָהּ וכול׳ ׃ *Hammeparèk eth hammittà lebatuilàh vecullè. Qui le-* modo sint immunda. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 14. כְּלֵי מַתָּכוֹת כַּמָּה הוּא שִׁיעוּרָן וכו׳ ׃ *Chelè mattachòth cammà hu sciuuràn vecullè. Vasa metallica quam mensuram habeant? &c.* Inquiritur de vasis fusilibus æneis, cuius capacitatis esse debeant ad hoc, vt immunditiem recipere possint. Vbi de alijs vasis, & instrumentis, an, & quomodo immunda fiant. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 15. inc. כְּלֵי עֵץ כְּלֵי עוֹר כְּלֵי עֶצֶם כְּלֵי זְכוּכִית וכול׳ ׃ *Chelè etz, chelè or, chelè ètzem, chelè zechochìth, vecullè. Vasa lignea, vasa coriacea, vasa òssea, & vasa chrystallina &c.* Si huiusmodi vasa plana, & expansa sint immunditiam non recipiunt; si curua, & concaua erunt, immunda existimantur: nam immundities intra vas recipitur, non extra. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 16. כָּל כְּלֵי עֵץ שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנַיִם טָהוֹר וכול׳ ׃ *Col chelè etz scenechlàk liscnàim tahòr vecullè. Omnia vasa lignea, quæ in duas partes diuisa sunt, munda* (censentur) *&c.* quia ampliùs vasa non sunt: nam fracta nomen, & officium vasis deperdunt: exceptis, mensa dupla, paropside, seù scutella magna, & scabello domestico: quia ista in duas partes diuisa officium vasis præstare possunt. Vbi quædam alia vasa, & instrumenta numerantur, quæ aliquando immunda, vel munda existimari debent. Habet *Miscnaijòth* octo.

& abacus, qui confractus est &c. Agitur de mensa, & abaco, vbi vasa mensalia, & pocularia exponuntur, an si ea frangantur, immunditiem deperdant? Idem de alijs diuersorum generum vasis, & vtensilijs inquiritur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 23. inc. הַכַּדּוּר וְהָאִמּוּם וְהַקָּמִיעַ וְהַתְּפִילִּין שֶׁנִּקְרְעוּ וכו׳: *Haccadùr, Vehaamùs, vehakamia, Vehattephilìn, scenikràuu, Vecullè. Pila lusoria, calcei forma, amuletum, & philacteria, quæ fracta sunt &c.* Ista & his similia; an immunditiam recipiant, & si fracta fuerint, an eandem retineant. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 24. שְׁלֹשָׁה תְרִיסִין הֵם תְּרִיס הַכָּפוּף טָמֵא מִדְרָס וכו׳: *Sceloscià terisìn hem, taris haccaphùph tamè midràs Vecullè. Tres sunt clypei; clypeus curuus immundus est immunditia Midràs calcationis &c.* De tribus clypeorum speciebus, an, & cuiusnam speciei immunditiam recipiant. Item de alijs vasis, & instrumentis quælibet in tres species distinctis, vti de tribus curruum generibus &c. Habet *Miscnaijòth* septemdecim.

Caput 25. כָּל הַכֵּלִים יֵשׁ לָהֶם אֲחוֹרַיִם וְתוֹךְ כְּגוֹן הַכָּרִים וכו׳: *Col hacchelìm iesc lahèm achoràim, vetòch chegòn haccarìm, Vecullè. Omnia Vasa habent tergum, & intus, sicut ceruical &c.* De vasis, & vtensilibus, quæ à tergo, & intus recipiunt, vel non recipiunt coinquinationem; & de ijs, quæ non censentur habere anteriorem, & posteriorem partem. Habet *Miscnaijòth* 9.

Ca-

lecti partes disiungit, vt eas abluat &c. Volens quis purgare lectisternia, & lecti asseres mundare, atque abluere, non est necesse, vt lauentur funes, quibus partes lecti vniuntur, quia istæ immunditias regulariter non recipiunt. Quomodo autem funes, & nodi eorundem immunditiam recipere possint, hìc declaratur, sicut & alia quædam dubia de munditie, & coinquinatione cubilium resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 20. הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת וְהַשַּׂקִּין וְהַמַּרְצוּפִין שֶׁנִּפְחֲתוּ הֲרֵי אֵלוּ טְמֵאִין וכו׳: *Haccarìm Vehacchesathòth vehassakìn vehammarsuphìn scenniphchathù harè èlu temein Vecullè. Puluinaria, culcitræ, sacci, & bulgæ, quæ aliquantulum dissutæ sunt, immunditiam contrahunt, &c.* Prædicta vtensilia ratione מדרס *Midràs Calcationis* immunda existimantur, quia si parum dissuta sunt, de facili resuuntur, nec ita facilè nomen, & vsum vasis deperdunt. De his, & alijs similibus vasis hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 21. incipit הַנּוֹגֵעַ בְּכוֹבֶד הָעֶלְיוֹן בְּכוֹבֶד הַתַּחְתּוֹן וכול׳: *Hannoghèa bechouèd haëliòn bechouèd hattachtòn Vecullè. Qui tangit liciatoriũ superius cum liciatorio inferiori &c.* De instrumentis textorijs, & alijs ad cuiuscumque generis panni, & purpuræ texturam pertinentibus; an, & quomodo recipiant coinquinationẽ. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 22. הַשֻּׁלְחָן וְהַדַּלּוּפְקִי שֶׁנִּפְחֲתוּ וכו׳: *Hasciulchàn vehaddalophkì sceniphchàthu Vecullè. Mensa,*

hassadin vehassudarin, vehattaratin vecullè Fila sindonis, sudariorum, & capitiorum &c. Fila, quæ in pannis lineis ex textura hinc inde in extremitatibus, vel in medio telæ tamquam flocci relinquuntur: quæritur, an hæc munda, vel immunda sint. De filis, & bilancium funiculis etiam hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 30. & vltimum כְּלֵי זְכוּכִית פְּשׁוּטֵיהֶן טְהוֹרִין וכו׳׃ *Chelè zechochìth pesciutehèn tehorin vecullè. Vasa chrystallina, quæ expansa sunt, munda existimantur &c.* Si profunditatem aliquã habeant, vel in extremitate oram proeminentem, immunditiam recipiunt; si frangantur, munda euadunt; si iterum fundantur, & alia vasa efformentur, immunda pariter, vt prius, erunt. Specula verò, etsi aliquando concaua sint, tamen munda censentur, quia ita efformata sunt, non ad aliquid ibi recipendum, sed tantùm ad faciem inspiciendam; & de alijs quibusdam consimilibus, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 4. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 254.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 10. dicitur טְבוּל יוֹם *Teuùl iom Ablutus diei.* Tractat de illo, qui cùm esset immundus abluitur, & cui ex balneo redeunti, neq; complete mundato, non conceditur ingressus in sancta, nec ei de sanctificatis manducare permittitur, nisi post Solis occasum eiusdem diei, quia tunc perfectè mundatus est ובא השמש וטהר *Et ingredietur Sol, & sic mundabitur.* Leu. 22. 7. De hac immunditia agitur Leuit. c. 11. 24. 25. &c. Ibidem c. 14. 46. cap. 15. 5. & seqq. cap. 22. 6. Habet Capita 4.

 Ca-

Caput 26. סַנְדָּל עַמְקִי וְכִיס שֶׁל שְׁנָצוֹת וכו׳׃ *Sandàl amkì, vechìs scel scenatzùth vecullè. Sandalia (villæ) Amkì, & crumena cum loro &c.* De alijs vasis, quæ aliquomodo recipere possunt immunditiam, deque fractis, si restaurentur; an immunditiam recipiant, de quibus multa hìc. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 27. inc. הַבֶּגֶד מִטַּמֵּא מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה שֵׁמוֹת וכו׳׃ *Habbèghed metamè misciùm chamiscià scemòth vecullè. Vestis immunda* (redditur) *ob quinque nomina &c.* Hic recensentur quamplurimi modi, quibus vestimenta, sacci, vasa coriacia, lignea, & fictilia, reddi possunt immunda. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 28. inc. שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ שֶׁנְּתָנָהּ בַּכַּדּוּר אוֹ שֶׁעֲשָׂאָהּ כַּדּוּר בִּפְנֵי עַצְמָהּ טְהוֹרָה וכו׳׃ *Scialòsc al scialòsc scenethanàh baccadùr, ò sceasaàh cadùr biphnè atzmahà tehorà vecullè. Ter super ter, quod positum est in pila lusoria; aut facta sit pila lusoria, munda est &c.* Si pannus trium digitorum in quadrũ consuatur super pilam lusoriam, aut ex eo fiat pila lusoria; cùm hæc nullam vasis formam habeat, non recipit immunditiam; vnde munda iudicatur. Hìc de vestimentorum & palliorũ quantitate panni, vt ex ea iudicari debeat, an sint munda, vel per immunditiam coinquinari valeant, pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 29. incipit נִימֵי הַסָּדִין וְהַסּוּדָרִין וְהַטָּרָטִין וכו׳׃ *Nimè*

tionibus à *Teuùl. iom* prouenientibus. Habet *Miſcnaijòth* 5.

Caput 2. מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם כְּמַשְׁקִין שֶׁהוּא נוֹגֵעַ וכול׳ ׃ *Maſckè Teuùl iom chemaſckin ſcehù noghèa vecullè. Liquidum Teuùl iom (eſt) ſicut ſunt liquida, quæ tangunt &c.* Liquida *Teuùl iom* immundi diei ſunt ſputũ, vrina, lachrymæ, ſanguis è corpore ſuo egrediens, & lac mulieris. Hæc ſunt veluti liquida aliarum rerum, quæ immunda non ſunt. Reliqua verò, quæ immunda ſunt, tam leuia, quàm grauia vti repetile, hominis cadauer &c. Si ex his liquida prædicta exeant, & tangantur, conſtituunt primũ gradum immunditiei, excepto liquore exeunte à patre immunditiei. Itaque de liquoribus tactis à *Teuùl iom abluto diei*, an, & quomodo immunda fiant, hìc agitur. Habet *Miſcnaijòth* 8.

Caput 3. כָּל יְדוֹת הָאוֹכָלִים שֶׁהֵם חִבּוּר בְּאַב הַטּוּמְאָה וכו׳ ׃ *Col iedòth haochalìm ſcehèm chibbùr beàu hattumàh vecullè. Omnes pedioli comeſtibilium, qui ſunt iuncti patri immunditiei &c.* Pedioli fructuum iuncti patri immunditiei coniunguntur *Teuùl iom Abluto diei*. Vnde cùm quis comedere vult fructum, puta pyrum, cui cortex detractus ſit, nec tamen à pyro omnimodè auulſus; ſi accipiatur maior pars pyri, & cum maiori parte veniat minor; hoc eſt, cum pulpa aſcendat cortex; vel ſi accipiatur minor pars veluti cortex, & cum cortice aſcendat pyrum à cortice non perfectè purgatum: an mundũ, vel immundum cenſeri debeat pyrum ratione huius pedioli? Reliqua verò comeſtibilia ſecundùm communem vſum accipiun-

Caput 1. הַמַּכְנִיס חַלּוֹת עַל מְנָת לְהַפְרִישׁ וכו׳ ׃ *Hammechinnès chalòth al menàth leaphriſc vecullè. Qui introducit placentas hac intentione vt eas diuidat &c.* Qui ex maſſa panes conficit, & ex ordine vnum iuxta alium diſponit, hac tamen intentione, vt poſtquam in clibano cocti fuerint, eos ad inuicem ſeparet; ſi in hac ſeparatione, panis panem mordeat, videlicet ſi panis ex pane ſibi coniuncto, dum euellitur, fruſtum attrahat, quæritur: An ſi iſti panes à *Teuùl iom* tangantur, id eſt, ab eo, qui propter pollutionem iam ablutus eſt, ſed cùm adhuc dies ſit, nondum perfectè mundatus eſt, an (inquam) ex contactu vnius panis omnes iſti panes cenſeantur immundi; an verò ſolus ille panis, qui per contactum immundus factus eſt? Schola *Sciammài* omnes illos ſimul coniungit cum *Teuùl iom*, eoſque ſimul contaminat: quia exiſtimat omnes illos eſſe vnum corpus in fruſta diſſectum. Schola *Hillelis* contrarium cenſet, quia prima intentio panes conficientis fuit illos diuidere, neque ex illa coniunctione panum inter ſe intentionem habuit vnam maſſam panum conficere, aut omnes in vnum corpus reducere. Itaque ex contactu vnius panis à tota ſerie panum præciſi, licèt fruſtum alterius panis ei coniungatur, non ob id tota ſeries panum immunda redditur per contactum *Teuùl iom*, ſed ſolùm primus panis contactus. Tractat etiam de olla ebulliente, & vino nouo in ſpumam efferueſcente; an per contactum ſpumæ, inquinetur vinum, ſicut & legumina, quæ in olla coquuntur, & alijs his ſimilibus coinquina-

Quare si semel postquam ab arbore præcisi sunt fructus, liquore aliquo humectentur, redduntur parati ad immunditiam recipiendam; si ab aliqua re immunda tacti fuerint. Quæ dicuntur de fructibus arborum; intelliguntur etiam de frugibus, & leguminibus à palea & folliculis purgatis. Hæc fundata esse volunt super illud Leuit. capite 11. ver. 34. & 38. Quare etiam משקין *Masckin Liquida* vocant, quia de huiusmodi liquidis in hoc Codice agitur. Habet Capita 6.

Caput 1. כָּל מַשְׁקֶה שֶׁתְּחִלָּתוֹ לְרָצוֹן וכו׳ *Col maschè scettechillathò leratzòn vecullè. Omne liquidum, cuius principium est voluntarium &c.* Septem liquida sunt, quæ vehiculum immunditiei esse possunt secundùm R. Mosen Ægyptium, & Bartenoram ista sunt: *Aqua, vinum, oleum, lac, mel, sanguis, ros.* Si aliquo ex istis perfundantur fructus voluntariè quidem in principio effusionis, inuoluntariè verò in fine effusionis, aut vice versa; iam huiusmodi fructus apti sunt ad recipiendam immunditiam, & includuntur sub ea lege promulgata Leuit. 11. v. 38. וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם *Vechì iuttàn Et cùm data fuerit aqua super semen, & ceciderit de cadauere super illud, immundum istud erit vobis.* Ex hoc loco firmant hanc *Miscnam.* Si data fuerit aqua cum intentione, vel præter intentionem, super semina, nempe à folliculis purgata (per semina veniunt etiam fructus) huiusmodi aqua iam erit perfectũ vehiculum ad immunditiem introducendam in semina, & in fructus. Si deinde aliquod immundum, vti est cadauer hominis, vel aliqua

piuntur, vel per folia, vti olera, vel per caulem, vti alia olerum genera, v. g. brassicę, apium hortense, & id genus similia; quomodo coniungantur cum *Teuùl iom*. Et quamuis *Ablutus diei* non coinquinet ea, quę profana sunt per contactum, nihilominùs si sacrum tangat, vti est, verbi gratia, *Therumà*, immundum illud reddit eodem modo, quo pedioli fructuum profanant sanctificatum. Habet *Miscnaijòth 6.*

Caput 4. incipit אוֹכֵל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּכְשַׁר בְּמַשְׁקֶה וכו׳ *Ochèl maasèr scehuchsciàr bemaskè vecullè. Qui manducat decimam, quæ conueniens est liquidum recipere &c. Teuùl iom Ablutus diei* si decimã tetigerit à qua non fuerat eleuata Theruma; aut immundis manibus Therumam à decima eleuauerit; immundam non reddit; quia hæc immundities est in tertio gradu: at tertius gradus in rebus sacris iunctis profanis vlterius non progreditur. Declaratur etiã, quomodo in tertio gradu in profanis sistat immundities, de qua nonnulla exẽpla afferuntur. Habet *Miscnaijòth 7.* Omnes *Miscnaijòth* huius Cod. sunt 26.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex vndecimus nuncupatur מַכְשִׁירִין *Machscirìn Præparatiua* ad introducendam coinquinationem in fructus: nam fructus quamdiù sunt in arbore, non censentur immunditie aliqua coinquinati, licèt aquis de cœlo, vel hominis industria perfusi fuerint; sed postquam lecti sunt, mundi etiam existimantur quousque aliquo liquore fuerint madefacti; huiusmodi autem liquor dicitur præparatiuus, & via, per quam introducitur immunditiєs in fructus.

tumàh mimakòm lemakòm vecullè. Qui spargit immunditiam de loco in locum &c. Si quis de loco ad locũ proijcit immunditiam, vti tortam panis immundi inter claues mundas; vel clauem immundam inter tortas panis mundi; non contaminat claues, nec panem, quia per accidens clauis, & panis immundus inter res cecidit; cùm in proiectione nõ designetur loc⁹ prçcisè, vbi res quiescere debeat. Hinc res, quæ alioquin immundæ censerentur, in ijs, quæ accidentaliter eueniunt, immundæ non existimantur; vt cùm reptile in ore mustelæ, aut frustum cadaueris in ore canis fuerit, si vterque super res mundas transierit, res illæ immundæ non redduntur propter eandem causam. Habet *Miscnaijòth* 13.

Caput 5. inc. הַשֶּׁרֶץ וְהַצְּפַרְדֵּעַ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים וכו׳ *Hascèretz vehatzephardèa birsciùth harrabìm vecullè. Reptile, & rana in via publica &c.* Si reptile, & rana, quæ sunt animalia immunda, in via publica sint proiecta; sic pariter quantum est oliuæ quantitas de mortuo homine; aut tantundem de cadauere; aut os mortui; aut os cadaueris; item ramentum terræ mundæ; ramentum terræ בית הפרס *Beth Happères*, (quid sit *Beth Happères*, vide suprà cap. 17. Cod. *Ohalòth*) & ramentum terrę Gentilium; aut si sint duę semitæ, quarum altera sit immunda, altera munda, & vadat aliquis per vnam, nec scit per quam ex his eat; figat tentorium in vna ex eis, neç sciat, in quanam ex istis tentorium fixerit; declinet ab vna ex istis, sed nesciat, ex qua ipse declinet: R. Akibbà immundum facit, sed Sapientes mundum esse existimant.

tem madidam etiam ad mensurã quantitatem oui; per hanc humiditatem pertransibit immundities; & omnia, quæ in olla sunt, immunda reddentur. Si verò folij pars madefacta sit minor oui quantitate, ipse qui tangit, in immunditia confirmatur, reliqua munda erunt. Iterum si ille, qui tetigerat, reuertatur, & tangat, omnia immunda reddentur. Si verò ille, qui tangit, sit immundus super mortuum, & tangat tam in parte humida, quàm in parte arida eiusdem ad quantitatem oui; omnia, quæ sunt in olla, reddentur immunda: si non est in ea quantitas oui; ipse, qui tangit, immundus remanebit; & ea, quæ sunt in olla, munda reputabuntur. De his, & similibus alijs immunditijs hìc tractatur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. inc. הָרוֹטֶב וְהַגְּרִיסִין וְהֶחָלָב בִּזְמַן שֶׁהֵן מַשְׁקֶה וכו׳ *Harrotèu vehagherisìn, vehachèleu bizmàn scehèn masckè vecullè. Ius fabæ fractæ, & pinguedo eo tempore, quo sunt liquidæ &c.* De pulmentis, quæ cùm sunt calida, liquida sunt, & dum frigescunt condensantur, an, & quomodo immunditiam recipiunt. Vbi de quibusdam rebus, quæ munda decernuntur, vti v. g. de floribus in manu pueri repertis, dum in cœmeterio versatur, decernitur, quòd sint mundi; quia licèt tantùm ea liliorum species reperiatur in cœmeterio, attamen potuit dari puero à quopiam, qui mundus sit, & in loco mundo flores decerpserit. Idem iudicium fertur de clitellis in dorso asini apud cœmeterium reperti. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. inc. הַזּוֹרֵק טוּמְאָה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וכו׳ *Hazorèk*

redduntur immunda; quia rustici non ita se custodiunt ab immunditia, vt aliquando mundi existimari possint. Idipsum, & magis intelligendum est, si vasa apud plebeium relinquantur. Item si vasa amittantur, & eodem die reperiantur pro immundis non habentur. Si interdiu perdantur, & internoctu inueniantur, vel è contra, immunda existimantur. Vnde regula firmatur: quòd quicquid de die amittitur, si post maiorem partem noctis inueniatur, immundum est. De his, & similibus immunditijs hìc tractatur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 9. inc. זֵיתִים מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין טוּמְאָה וכו׳ ; *Zethim meemathài mekabelin tumàh vecullè. Oleæ quando recipiunt immunditiam? &c.* Determinatur, quòd oleæ recipere possunt immunditiam, sed non priusquam oleum sudare incipiant. De oleis præcipuè in hoc Capite agitur, & de oleo, ac loco, in quo exprimitur, an ex contactu reptilis contaminari possit. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 10. הַנּוֹעֵל בֵּית הַבַּד וכו׳ ; *Hannoèl Beth habbàd vecullè. Pessulo claudens locum torcularis &c.* Si vasa coinquinata coinquinatione מדרס *Midrà: Conculcationis* in loco vbi torcularia, seù molæ oleariæ positę sunt; disputant inter se R. Meir, & R. Iudas, an vniuersa domus torcularis olearij reddatur immunda, nec ne? De torcularibus olearijs, & de illorum domibus prout aptæ sunt recipere immunditiam, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 92.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH

mant. De immunditijs dubijs in præsenti inquiritur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 6. מָקוֹם שֶׁהָיָה רְשׁוּת הַיָּחִיד וְנַעֲשָׂה רְשׁוּת הָרַבִּים וכו׳ ; *Makòm scehaiàh resciùth haijachid, veneesà resciùth harrabbìm vecullè. Locus, qui quondam erat priuatus, & postea factus fuit publicus &c.* Si hic locus iterum fiat priuatus, & dum est locus priuatus dubitatur an sit immundus, & quando est locus publicus dubitatur an sit locus mundus; quomodo soluendus sit hic casus, & alij nonnulli consimiles de munditia, & immunditia dubia in locis publicis, vel priuatis, agitur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 7. incipit הַקַּדָּר שֶׁהִנִּיחַ קְדֵרוֹתָיו וְיָרַד לִשְׁתּוֹת וכול׳ ; *Hakkadàr scehinniach kederothàu, vejàrad lisciòth vecullè. Figulus, qui relinquit ollas suas, & descendit ad bibendum &c.* Si venditor ollarum aliò diuertens relinquat ollas in via; postea rediens, si aliquas ex his ruptas, aut incisuras habentes repererit, mundæ sunt: si expansæ, immundę censentur; si in fasciculos colligatę omnes mundę existimabuntur. De vasis, qui casu, vel consilio relinquuntur vel apud plebeium, vel domi, aperto ostio, vel in fenestra, vel alibi, an censenda sint immunda, nec ne? Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 8 הַדָּר עִם עַם הָאָרֶץ בֶּחָצֵר וכו׳ ; *Haddàr im am haàretz bechatzèr vecullè. Qui habitat cum plebeio in atrio &c.* Qui in eodem atrio cum plebeijs, & rusticis habitat, & vasa sua in atrio relinquit, tam ipse, quàm vasa

aspersio fieri non possit, tunc enim si tangantur, immundus redditur ille, qui eas tangit. Isti sunt quinque patres immunditiei, seù capitales coinquinationes; quibus coinquinantur homines, & vasa per contactum; itemque vasa fictilia per aërem ingredientem, & immunditiam afferentem in parte concaua vasis; in parte verò conuexa, huiusmodi vasa immunditiem non recipiunt, sed tangi, & asportari de loco ad locum poterunt. Recensentur etiam in hoc Capite decem sanctitates, quæ olim erant tùm in terra Israëlis, tùm in Templo, & eius partibus; cur scilicet terra Israëlis, reliquis terris sanctior diceretur, & esset. Et cur vna pars Templi sanctior altera fuisset. Habet *Miscnaijòth* nouem.

Caput 2. inc. כְּלֵי עֵץ וּכְלֵי עוֹר וּכְלֵי עֶצֶם וּכְלֵי זְכוּכִית וכול׳ ׃ *Chelè etz, vchlè or, vchlè ètzem, vchlè zechochìth veculle. Vasa lignea, vasa coriacea, vasa ossea, & vasa vitrea, &c.* Si hæc vasa plana sint, & extensa in latus, ita vt eorum labrum non emineat per circuitum, immunditiam recipere non censentur; secus est, si illorum figura subleuetur, & corpus restringatur, aëremque occludant: quòd si frangantur, ex immundis munda fient. De his enim hìc abundè tractatur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. inc. שִׁיעוּר כְּלֵי חֶרֶס לִיטַּהֵר וכו׳ ׃ *Sciuùr cheli chères litaher veculle, Mensura vasorum fictilium, vt mundari possint, quanta debeat esse? &c.* Determinatur quantitas vasis, ad hoc, vt immunditiem recipere possit, & pu-

ROTH Codex nonus vocatur כֵּלִים *Chelim Vasa.* In hoc Codice agitur de vasis, instrumentis, vestimentis, & supellectilibus cuiusque generis; quomodo munda, vel immunda censeantur, deque illorum purificatione. Habet Capita 30.

Caput 1. אֲבוֹת הַטּוּמְאוֹת הַשֶּׁרֶץ וְשִׁכְבַת זֶרַע וכו׳ ׃ *Auòth hattumeòth hascèretz, vescichuàth zeràa vecul. Patres immunditiarum sunt, reptile, concubitus seminis &c.* In immunditijs dant Talmudistæ tres gradus generationis, præter patrem patris immunditiei. Primum vocant patrem; secundum filium; tertium, nepotem. Sit exemplum. Cadauer hominis, quia immundum censetur, est pater patris immunditiei. Si tangatur v. g. ab Abrahamo, Abraham dicetur pater immunditiei; quòd si tangatur Abraham ab Isaaco, Isaac reddetur immundus in secundo gradu; quòd si Isaac tangat Iacobum, vel res sacras, vti Therumam, vel reliquias Sacrificiorum, istæ in tertio gradu reddentur immundæ, nec in rebus sacris vlterius extenditur immunditia. In rebus profanis, ad tres alios gradus propagatur pollutio, post quos sistit coinquinatio, & euanescit, eo modo, quo explicatum est in Leuit. c. 11. ver. 33. & seqq. Ex quibus intelligi potest, quomodo reptile dicatur pater immunditiei. In hoc igitur Capite de his patribus agitur, qui sunt, *reptile*; secundò, *concubitus seminis*; tertiò, *immundus per contactum mortui*; quartò, *leprosus in diebus lepræ*, dum hi dies numerantur; quintò, *aquæ purificationis peccati*, si adeò paucæ sint, vt ex his

יח

purificationem. Dicitur, quod si vas ad cibum recipiendum sit destinatum, quantitatem duarum oliuarum in se recipere debeat; vas verò ad poculum, tantum poculi capere debeat, quantum ad haustum sufficiat: si autem vas in vtrumque vsum assumi possit, sufficit vt habeat mensuram cibi, id est duarum oliuarum capacitatem. Vasa si frangantur ex immundis fiunt munda, ex Leuit. cap. 11. ver. 33. Quanta igitur erit mensura fractionis, vt inter munda connumerari possint? Si fractio tanta sit, vt fragmenta nomen vasis deperdant, munda esse censeantur. Si fragmenta nomen, & vsum vasis quoquomodo retinere queant, vt si dolium in duas partes scindatur, quarum altera tanta sit, vt liquorem, aut res aridas retinere possit, quia nomen vasis adhuc retinet, coinquinatum vas existimatur. De his mensuris in hoc loco agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. הַחֶרֶס שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמוֹד מִפְּנֵי אָזְנוֹ וכו׳ ; *Hachères sceenò iacòl laamòd mipenè oznò vecullè. Vas testaceum quod consistere non potest ratione manubrij &c.* Si vas fictile, quia habet manubrium confractum, aut infernè ita acuminatum sit, vt super pedem stare non possit; quæritur, vtrum immundum sit iudicandum? Idem quæritur de dolio fisso, vel etiam scisso, vt supra in præterito Capite. De his vasis confractis; aut scissis etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 5. incipit תַּנּוּר תְּחִלָּתוֹ אַרְבָּעָה וּשְׁיָרָיו אַרְבָּעָה וכול׳ ; *Tannùr techillathò arbaàh, vesciràu arbaàh vecullè. Clibanus in principio quatuor, & residua eius quatuor &c.* Clibanus minor sexdecim digitis quaquauersum esse non debet, vt immunditiam recipere possit; & fragmenta illius si minora eiusdem mensuræ sint, munda erunt. De clibani, & furnuli quantitate, mensura, & situ, vt sint apti ad immunditiem recipiendam; agitur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 6. הָעוֹשֶׂה שְׁלֹשָׁה פִּטְפּוּטִים בָּאָרֶץ וְחִבְּרָן בְּטִיט וכו׳ ; *Haosè scelosciâ pitputìm baàretz vechiberàn betìt vecullè. Qui facit tres pedes* (tripodem) *in terra, & coniungit luto &c.* De furnulis, qui fiunt, vt super eos ollas imponant ad coquendum cibum, quomodo recipiant immunditiem. Habet *Miscnaijòth* 4.

Caput 7. הַקַּלָּתוֹת שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים וכול׳ ; *Hakallathùt scel baalè vathìm vecullè. Basis, seù pes furni patrumfamilias*, seù *domestici &c.* Foci fictiles, quos patresfamilias in cubiculis ad cibaria coquenda parant, & duo foramina habent, vnum inferius, quo ignis accenditur, & aliud superius, cui olla imponitur; si sint minores duodecim digitis vndequaque, tunc, cùm rationem vasis habeant, immunditiem recipiunt; si sint prædicta mensura maiores, mundi. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 8. incipit תַּנּוּר שֶׁחֲצָצוֹ בִּנְסָרִים אוֹ בִירִיעוֹת וכו׳ ; *Tannùr scechatzatzò binsarim, ò viriòth vecullè. Clibanus, qui medijs asseribus, aut cortinis partitus est &c.* Si in vnum ex

his

פשוטיהן ומקבליהן טמאין וכו'; *Chelè mattachòth pesciutehèn vmkaulehen temein vecullè. Vasa metallica tam exspansa, quàm collecta immunda sunt &c.* Vasa fusilia omnia immunda esse decernuntur; quia metallum, siuè planum, siuè profundum immunditiam recipit, & conseruat; si frangantur, munda euadunt; si iterum conflentur in vasa, immunditiei redduntur. Agitur & de vasis, & instrumentis, quæ partim conflata sunt ex ferro mundo, & partim ex ferro immundo, an munda, vel immunda censeri debeant? Item de Instrumentis musicis, an & ipsa immunditiam recipiant, & quomodo? Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 12. טבעת אדם טמאה וכו'; *Tabàath adàm temeàh vecullè. Annulus hominis immundus est &c.* Annuli omnes recipiunt contaminationem, non tamen circuli ferrei, qui in naso animalium, & iumentorum apponuntur. Vbi de varijs instrumentis agitur, & determinatur, quænam ex istis sint munda, vel immunda. Habet *Miscnaijòth* octo.

Caput 13. inc. הסייף והסכין והפגיון והרומח וכו'; *Hassaiph vehassachin vehapighiòn, veharòmach vecullè. Ensis, gladius, pugio, lancea, &c.* Recensentur in hoc Capite quamplurima instrumenta potissimùm incisiua, de quibus decernitur quomodo sint immunda. Vt exempli gratia, falx manualis, siuè putatoria, falx messoria, forfex tonsorum, fuscinulæ, cochlear, quo agitatur coctum in olla, stylus scriptorius, & alia his similia; an, & quomo-

his loculis reptile repertum fuerit, totus clibanus immundus existimatur. De clibanis, in quibus reptile, vel aliquid aliud immundũ reperitur; an non solùm clibanus, sed & alia vasa in eo reperta immunda fiant? Vbi varij casus proponuntur; & de fornacibus etiam agitur. Habet *Miscnaijòth* 11.

Caput 9. inc. מחט או טבעת שנמצאו בנחושתו של תנור וכו'; *Machàt ò tabbàath scenimtzàu vinchusthò scel tannùr vecullè. Acus, aut annulus inuentus in fundo clibani, &c.* Tractat de instrumentis, quæ recipiunt immunditiam, si inuenta fuerint in clibano, & tetigerint massam pastæ, an hæc immunda reddatur? Sicut & de spongia plena liquore immundo, si in clibano reperiatur, reddetur immundus. Non solùm de clibanis, sed & de alijs vasis, vti de dolio pleno mundo liquore, cuius os benè obturatum sit, si in tentorio mortui reperiatur; decernitur, quòd liquor sit mundus, sicut & pars interna dolij. Plura de his similibus immunditijs. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 10. אלו כלים מצילין בצמיד פתיל וכו'; *E'lu chelìm matzilin betzamid pathìl vecullè. Ista sunt vasa, quæ liberant ob affixum operculum &c.* Vasa, quæ operculum affixum non habent, sed aperta sunt, censentur immunda ex Num. 19. 15. quæ autem operculum fascia alligatum habent, munda existimantur. In hoc loco omnia vasa, quæ ratione huius operculi alligati munda sunt, recensentur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 11. incipit כלי מתכות

Cap. 17. כָּל כְּלֵי בַּעֲלֵי בָתִּים שִׁיעוּרָן כְּרִמּוֹנִים וכו׳ ׃ *Col chelè vaalè vatim sciuuràn cherimmonim vecullè. Omnia vasa domestica, illorum mensura secundùm malum punicum &c.* Mensura vasorum, quæ ad vsum domesticum sunt destinata, vt ratione vasis immunditiam recipiant, tanta esse debet, vt malum punicum in se continere queant. Sportæ rusticorum includere debent ad minus fasciculum olerum; & sportæ domesticæ fasciculum palearum. R. Iosue omnium istarum rerum mensuram secundùm quantitatem mali punici determinat. Vnde & de quantitate mali punici quæritur, & de alijs mensuris, quibus vtuntur Iudæi ad aliquid mensurandum, vti de quantitate oui, oliuæ, & reliquis. Habet *Miscnaijòth* 17.

Caput 18. הַשִּׁידָּה בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נִמְדֶּדֶת מִבִּפְנִים וכו׳ ׃ *Hascidàh, Beth Sciammài omerim, nimdèdeth mibiphnim vecullè. Arca, Schola Sciammài dicit: Mensuratur intus &c.* Agitur de quantitate arcæ domesticæ, ad hoc vt immundum vas dici possit, & quomodo mensuranda, vtrum ex parte interna, an externa? Sciammaitæ volunt internè; Hillelitæ externè. Vtraque Schola in vnum concurrit, quod pedum, & tabularum spissitudo non sit computanda. De hisce & similibus immunditijs, multa in hoc capite adducuntur. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 19 הַמְּפָרֵק אֶת הַמִּטָּה לְהַטְבִּילָהּ וכול׳ ׃ *Hammeparèk eth hammittà lehatuilàh vecullè. Qui le-*

modo sint immunda. Habet Miscnaijòth 8.

Caput 14. כְּלֵי מַתָּכוֹת כַּמָּה הוּא שִׁיעוּרָן וכו׳ ׃ *Chelè mattachòth cammà hu sciuuràn vecullè. Vasa metallica quam mensuram habeant? &c.* Inquiritur de vasis fusilibus æneis, cuius capacitatis esse debeant ad hoc, vt immunditiem recipere possint. Vbi de alijs vasis, & instrumentis, an, & quomodo immunda fiant. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 15. inc. כְּלֵי עֵץ כְּלֵי עוֹר כְּלֵי עֶצֶם כְּלֵי זְכוֹכִית וכול׳ ׃ *Chelè etz, chelè or, chelè ètzem, chelè zechochith, vecullè. Vasa lignea, vasa coriacea, vasa ossea, & vasa chrystallina &c.* Si huiusmodi vasa plana, & expansa sint, immunditiam non recipiunt; si curua, & concaua erunt, immunda existimantur: nam immundities intra vas recipitur, non extra. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 16. כָּל כְּלֵי עֵץ שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנַיִם טָהוֹר וכול׳ ׃ *Col chelè etz scenechlàk lisnàim tahòr vecullè. Omnia vasa lignea, quæ in duas partes diuisa sunt, munda* (censentur) *&c.* quia ampliùs vasa non sunt: nam fracta nomen, & officium vasis deperdunt: exceptis, mensa dupla, paropside, seù scutella magna, & scabello domestico: quia ista in duas partes diuisa officium vasis præstare possunt. Vbi quædam alia vasa, & instrumenta numerantur, quæ aliquando immunda, vel munda existimari debent. Habet *Miscnaijòth* octo.

lecti partes disiungit, vt eas abluat &c. Volens quis purgare lectisternia, & lecti asseres mundare, atque abluere, non est necesse, vt lauentur funes, quibus partes lecti vniuntur, quia istæ immunditias regulariter non recipiunt. Quomodo autem funes, & nodi eorundem immunditiam recipere possint, hic declaratur, sicut & alia quædam dubia de munditie, & coinquinatione cubilium resoluuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 20. הַכָּרִים וְהַכְּסָתוֹת וְהַשַּׂקִּין וְהַמַּרְצוּפִין שֶׁנִּפְחֲתוּ הֲרֵי אֵלוּ טְמֵאִין וכו׳: *Haccarìm vehacchesathòth vehassakin vehammarsuphin scenniphchathù harè èlu temein vecullè. Puluinaria, culcitra, sacci, & bulgæ, quæ aliquantulum dissuta sunt, immunditiam contrahunt, &c.* Prædicta vtensilia ratione מדרס *Midràs Calcationis* immunda existimantur, quia si parum dissuta sunt, de facili resuuntur, nec ita facilè nomen, & vsum vasis deperdunt. De his, & alijs similibus vasis hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 7.

Caput 21. incipit הַנּוֹגֵעַ בְּכוֹבֵד הָעֶלְיוֹן בְּכוֹבֵד הַתַּחְתּוֹן וכול׳: *Hannoghèa bechouèd haèliòn bechouèd hattachtòn vecullè. Qui tangit liciatoriū superius cum liciatorio inferiori &c.* De instrumentis textorijs, & alijs ad cuiuscumque generis panni, & purpuræ texturam pertinentibus; an, & quomodo recipiant coinquinationē. Habet *Miscnaijòth* 3.

Caput 22. הַשֻּׁלְחָן וְהַדַּלּוּפְקִי שֶׁנִּפְחֲתוּ וכו׳: *Hasciulchàn vehaddalophkì sceniphchàthu vecullè. Mensa, & abacus, qui confractus est &c.* Agitur de mensa, & abaco, vbi vasa mensalia, & pocularia exponuntur, an si ea frangantur, immunditiem deperdant? Idem de alijs diuersorum generum vasis, & vtensilijs inquiritur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 23. inc. הַכָּדוּר וְהָאִמּוּס וְהַקָּמֵיעַ וְהַתְּפִילִין שֶׁנִּקְרְעוּ וכו׳: *Haccadùr, vehaamùs, vehakamìa, vehatephilìn, scenikràuu, vecullè. Pila lusoria, calcei forma, amuletum, & philacteria, quæ fracta sunt &c.* Ista & his similia; an immunditiam recipiant, & si fracta fuerint, an eandem retineant. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 24. שְׁלֹשָׁה תְרִיסִין הֵם תְּרִיס הַכָּפוּף טָמֵא מִדְרָס וכו׳: *Scelosciià terisin hem, taris haccaphùph tamè midràs vecullè. Tres sunt clypei; clypeus curuus immundus est immunditia Midràs calcationis &c.* De tribus clypeorum speciebus, an, & cuiusnam speciei immunditiam recipiant. Item de alijs vasis, & instrumentis quælibet in tres species distinctis, vti de tribus curruum generibus &c. Habet *Miscnaijòth* septemdecim.

Caput 25. כָּל הַכֵּלִים יֵשׁ לָהֶם אֲחוֹרַיִם וָתוֹךְ כְּגוֹן הַכָּרִים וכו׳: *Col hacchelìm iesc lahèm achoràim, vetòch chegòn haccarìm, vecullè. Omnia vasa habent tergum, & intus, sicut ceruical &c.* De vasis, & vtensilibus, quæ à tergo, & intus recipiunt, vel non recipiunt coinquinationem; & de ijs, quæ non censentur habere anteriorem, & posteriorem partem. Habet *Miscnaijòth* 9.

Ca-

hassadin vehassudarin, vehattaratin vecullè *Fila sindonis, sudariorum, & capitiorum &c.* Fila, quæ in pannis lineis ex textura hinc inde in extremitatibus, vel in medio telæ tamquam flocci relinquuntur: quæritur, an hæc munda, vel immunda sint. De filis, & bilancium funiculis etiam hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Cap. 30. & vltimum כְּלֵי זְכוּכִית פְּשׁוּטֵיהֶן טְהוֹרִין וכו׳ *Chelè zechochìth pesciutehèn tehorìn vecullè.* *Vasa chrystallina, quæ expansa sunt, munda existimantur &c.* Si profunditatem aliquã habeant, vel in extremitate oram proeminentem, immunditiam recipiunt; si frangantur, munda euadunt; si iterum fundantur, & alia vasa efformentur, immunda pariter, vt prius, erunt. Specula verò, etsi aliquando concaua sint, tamen munda censentur, quia ita efformata sunt, non ad aliquid ibi recipendum, sed tantùm ad faciem inspiciendam; & de alijs quibusdam consimilibus, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 4. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 254.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex 10. dicitur טְבוּל יוֹם *Teuùl iom* *Ablutus diei*. Tractat de illo, qui cùm esset immundus abluitur, & cui ex balneo redeunti, neq; completè mundato, non conceditur ingressus in sancta, nec ei de sanctificatis manducare permittitur, nisi post Solis occasum eiusdem diei, quia tunc perfectè mundatus est ובא השמש וטהר *Et ingredietur Sol, & sic mundabitur.* Leu. 22. 7. De hac immunditia agitur Leuit. c. 11. 24. 25. &c. Ibidem c. 14. 46. cap. 15. 5. & seqq. cap. 22. 6. Habet Capita 4.

Caput 26. סַנְדָּל עַמְקִי וְכִים שֶׁל שְׁנָצוֹת וכו׳ *Sandàl amkì, vechìs scel scenatzùth vecullè.* *Sandalia* (villæ) *Amkì, & crumena cum loro &c.* De alijs vasis, quæ aliquomodo recipere possunt immunditiam, deque fractis, si restaurentur; an immunditiam recipiant, de quibus multa hìc. Habet *Miscnaijòth* 9.

Caput 27. inc. הַבֶּגֶד מְטַמֵּא מִשּׁוּם חֲמִשָּׁה שֵׁמוֹת וכו׳ *Habbèghed metamè miscium chamiscià scemòth vecullè.* *Vestis immunda* (redditur) *ob quinque nomina &c.* Hic recensentur quamplurimi modi, quibus vestimenta, sacci, vasa coriacia, lignea, & fictilia, reddi possunt immunda. Habet *Miscnaijòth* 12.

Caput 28. inc. שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ שֶׁנְּתָנָהּ בַּכַּדּוּר אוֹ שֶׁעֲשָׂאָהּ כַּדּוּר בִּפְנֵי עַצְמָהּ טְהוֹרָה וכו׳ *Scialòsc al scialòsc scenethanàh baccadùr, ò sceasàah cadùr biphnè atzmahà tehorà vecullè.* *Ter super ter, quod positum est in pila lusoria; aut facta sit pila lusoria, munda est &c.* Si pannus trium digitorum in quadrũ consuatur super pilam lusoriam, aut ex eo fiat pila lusoria; cùm hæc nullam vasis formam habeat, non recipit immunditiam; vnde munda iudicatur. Hìc de vestimentorum & palliorũ quantitate panni, vt ex ea iudicari debeat, an sint munda, vel per immunditiam coinquinari valeant, pertractatur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 29. incipit נִימֵי הַסָּדִין וְהַסּוּדָרִין וְהַטַּרְטִין וכו׳ *Nimè*

Caput 1. הַמְּכַנֵּס חַלּוֹת עַל מְנַת לְהַפְרִישׁ וכו׳׃ *Hammechinnès chalòth al menàth leaphrisc vecullè. Qui introducit placentas hac intentione ut eas diuidat &c.* Qui ex massa panes conficit, & ex ordine vnum iuxta alium disponit, hac tamen intentione, vt postquam in clibano cocti fuerint, eos ad inuicem separet; si in hac separatione, panis panem mordeat, videlicet si panis ex pane sibi coniuncto, dum euellitur, frustum attrahat, quæritur: An si isti panes à *Teuùl iom* tangantur, id est, ab eo, qui propter pollutionem iam ablutus est, sed cùm adhuc dies sit, nondum perfectè mundatus est, an (inquam) ex contactu vnius panis omnes isti panes censeantur immundi; an verò solus ille panis, qui per contactum immundus factus est? Schola *Sciammài* omnes illos simul coniungit cum *Teuùl iom*, eosque simul contaminat: quia existimat omnes illos esse vnum corpus in frusta dissectum. Schola *Hillelis* contrarium censet, quia prima intentio panes conficientis fuit illos diuidere, neque ex illa coniunctione panum inter se intentionem habuit vnam massam panum conficere, aut omnes in vnum corpus reducere. Itaque ex contactu vnius panis à tota serie panum præcisi, licèt frustum alterius panis ei coniungatur, non ob id tota series panum immunda redditur per contactum *Teuùl iom*, sed solùm primus panis contactus. Tractat etiam de olla ebulliente, & vino nouo in spumam efferuescente; an per contactum spumæ, inquinetur vinum, sicut & legumina, quæ in olla coquuntur, & alijs his similibus coinquinationibus à *Teuùl iom* prouenientibus. Habet *Miscnaijòth* 5.

Caput 2. מַשְׁקֵה טְבוּל יוֹם כְּמַשְׁקִין שֶׁהוּא נוֹגֵעַ וכול׳׃ *Mascké Teuùl iom chemasckin scehù noghèa vecullè. Liquidum Teuùl iom (est) sicut sunt liquida, quæ tangunt &c.* Liquida *Teuùl iom* immundi diei sunt sputũ, vrina, lachrymæ, sanguis è corpore suo egrediens, & lac mulieris. Hæc sunt veluti liquida aliarum rerum, quæ immunda non sunt. Reliqua verò, quæ immunda sunt, tam leuia, quàm grauia vti repetile, hominis cadauer &c. Si ex his liquida prædicta exeant, & tangantur, constituunt primũ gradum immunditiei, excepto liquore exeunte à patre immunditiei. Itaque de liquoribus tactis à *Teuùl iom abluto diei*, an, & quomodo immunda fiant, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 3. כָּל יְדוֹת הָאוֹכָלִים שֶׁהֵם חִבּוּר בְּאַב הַטּוּמְאָה וכו׳׃ *Col iedòth haochalìm scehèm chibbùr beàu hattumàh vecullè. Omnes pedioli comestibilium, qui sunt iuncti patri immunditiei &c.* Pedioli fructuum iuncti patri immunditiei coniunguntur *Teuùl iom Abluto diei*. Vnde cùm quis comedere vult fructum, puta pyrum, cui cortex detractus sit, nec tamen à pyro omnimodè auulsus; si accipiatur maior pars pyri, & cum maiori parte veniat minor; hoc est, cum pulpa ascendat cortex; vel si accipiatur minor pars veluti cortex, & cum cortice ascendat pyrum à cortice non perfectè purgatum: an mundũ, vel immundum censeri debeat pyrum ratione huius pedioli? Reliqua verò comestibilia secundùm communem vsum accipiun-

piun-

Quare si semel postquam ab arbore præcisi sunt fructus, liquore aliquo humectentur, redduntur parati ad immunditiam recipiendam; si ab aliqua re immunda tacti fuerint. Quæ dicuntur de fructibus arborum, intelliguntur etiam de frugibus, & leguminibus à palea & folliculis purgatis. Hæc fundata esse volunt super illud Leuit. capite 11. ver. 34. & 38. Quare etiam משקין *Mâsckìn Liquida* vocant, quia de huiusmodi liquidis in hoc Codice agitur. Habet Capita 6.

Caput 1. כָּל מַשְׁקֶה שֶׁתְּחִלָּתוֹ לְרָצוֹן וכו׳ ; *Col masckè scettechillathò leratzòn Vecullè. Omne liquidum, cuius principium est Voluntarium &c.* Septem liquida sunt, quæ vehiculum immunditiei esse possunt secundùm: R. Mosen Ægyptium, & Bartenoram ista sunt: *Aqua, vinum, oleum, lac, mel, sanguis, ros.* Si aliquo ex istis perfundantur fructus voluntariè quidem in principio effusionis, inuoluntariè verò in fine effusionis, aut vice versa; iam huiusmodi fructus apti sunt ad recipiendam immunditiam, & includuntur sub ea lege promulgata Leuit. 11. v. 38. וכי יתן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא לכם ; *Vechì iuttàn Et cùm data fuerit aqua super semen, & ceciderit de cadauere super illud, immundum istud erit vobis.* Ex hoc loco firmant hanc *Miscnam.* Si data fuerit aqua cum intentione, vel præter intentionem, super semina, nempe à folliculis purgata (per semina veniunt etiam fructus) huiusmodi aqua iam erit perfectū vehiculum ad immunditiem introducendam in semina, & in fructus. Si deinde aliquod immundum, vti est cadauer hominis, vel aliqua pars

pluntur, vel per folia, vti olera, vel per caulem, vti alia olerum genera, v. g. brassicę, apium hortense, & id genus similia; quomodo coniungantur cum *Teuùl iom*. Et quamuis *Ablutus diei* non coinquinet ea, quę profana sunt per contactum, nihilominùs si sacrum tangat, vti est, verbi gratia, *Therumà*, immundum illud reddit eodem modo, quo pedioli fructuum profanant sanctificatum. Habet *Miscnaijòth 6.*

Caput 4. incipit אוֹכֵל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּכְשַׁר בְּמַשְׁקֶה וכו׳ ; *Ochèl maasèr sceehuchsciàr bemaskè Vecullè. Qui manducat decimam, qua conueniens est liquidum recipere &c. Teuùl iom Ablutus diei* si decimā tetigerit à qua non fuerat eleuata Theruma; aut immundis manibus Therumam à decima eleuauerit; immundam non reddit; quia hæc immundities est in tertio gradu: at tertius gradus in rebus sacris iunctis profanis vlterius non progreditur. Declaratur etiā, quomodo in tertio gradu in profanis sistat immundities, de qua nonnulla exépla afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 7. Omnes *Miscnaijòth* huius Cod. sunt 26.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex vndecimus nuncupatur מַכְשִׁירִין *Machscirìn Præparatiua* ad introducendam coinquinationem in fructus: nam fructus quamdiù sunt in arbore, non censentur immunditie aliqua coinquinati, licèt aquis de cœlo, vel hominis industria perfusi fuerint; sed postquam lecti sunt, mundi etiam existimantur quousque aliquo liquore fuerint madefacti; huiusmodi autem liquor dicitur præparatiuus, & via, per quam introducitur immundities in fructus.

inquinationem recipiendam, nec esse *Bechì iuttàn*. Alia nonnulla exempla in hoc capite ponuntur, quæ ad eandem rem spectare censentur. Habet *Miscnaijòth* 8.

Caput 4. הַשּׁוֹחֶה לִשְׁתּוֹת הַמַּיִם הָעוֹלִים בְּפִיו וכו׳׃ *Hasschè lisctòth hammàim haolim bephiu vecullè. Qui curuatur vt bibat; aqua ascendentes in os eius &c.* Si quis curuatis genibus bibat; aquæ, quæ ex eius ore, aut ex mystace defluunt, eas *Bechì iuttàn* aquas aptas ad introducendam immunditiam in fructus esse volunt. Si ex naso, capite, aut barba defluere deprehendantur, eas non esse *Bechì iuttàn* existimant. De aquis, quæ ab alijs aquis procedunt, vel cum alijs commixtę sunt; an sint *Bechì iuttàn*, nec ne, quamplurima exempla afferuntur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 5. מִי שֶׁטָּבַל בַּנָּהָר וְהָיָה לְפָנָיו נָהָר אַחֵר וכו׳׃ *Mi scetauàl bannahàr vehaiàh lephanàu nahàr achèr, vecullè. Qui abluit se in fluuio, & erit coram eo fluuius alter &c.* Proponuntur alij casus de aquis præparantibus ingressum immunditiei, quæ vt sępè dictum est, vocantur *Bechì iuttàn*. Sic dicitur: quòd si quis, vt abluat se, descendat in fluuium, & indè egressus in alium illi propinquum ingredi voluerit, iam aquæ illæ priores, quæ diffusæ sunt super corpus eius, sunt *Bechì iuttàn*, quia spontè in primum fluuium ingressus est. Si autem posteà in secundum fluuium ingrediatur, aquæ, quibus secundò madefactum est corpus suum; non censentur *Bechì iuttàn*, nec sunt idoneę ad parandā viam immunditiei. Et

pars ipsius, semina, & fructus tangat, redduntur immundi. De cadaueribus iumentorum, & auium, de panibus profanis, & sacris, an, & quomodo dare possint immunditiem, & illam recipere, agitur. Habet *Miscnaijòth* 6.

Caput 2. זֵיעַת בָּתִּים בּוֹרוֹת שִׁיחִין וּמְעָרוֹת טְהוֹרָה וכו׳׃ *Ziàth battim, boròth, scichìn, vmaròth tehoràh vecullè. Sudor adium, cisternarum, fouearum, & speluncarum mundus est &c.* Sudor comprehenditur sub aqua; quæritur igitur hìc, an sudor sit liquor aptus ad introducendam immunditiam: vnde decernitur, quòd si quis bibat aquam immundam, & postea è corpore ipsius sudor erumpat, iste sit sudor mundus: e contra, si aquam mundam quis bibat, & postea sudet, sudor immundus erit. Sudor hominis absolutè mundus est. De huiusmodi sudore, & de alijs ad eandem præparationem immunditiei introducendæ spectantibus, agitur. Habet *Miscnaij.* 11.

Caput 3. inc. שַׂק שֶׁהוּא מָלֵא פֵּירוֹת וּנְתָנוֹ עַל גַּב הַנָּהָר וכו׳׃ *Sakscehù malè peròth unthanò al ghàu hannahàr vecullè. Saccus fructibus repletus, positusq; super fluminis ripā &c.* Si, vt hìc dicitur, ponatur saccus, quæritur; an huiusmodi liquor disponat tales fructus ad recipiendam immunditiam, & sint *Bechì iuttàn* i. e. comprehendantur sub illis verbis Leuitici 11. v. 38. וכי יתן *Vechì iuttàn Et si data fuerit aqua &c.* R. Iudas dicit: quòd sint *Bechì iuttàn* illi tantùm fructus, qui tacti fuerunt ab aquis; reliqui, qui è regione aquæ non fuerunt, non censentur dispositi ad co-

Okatzim Petioli. In eo agitur de petiolis fructuum, quomodo recipere immunditiam possunt ex contactu aliorum fructuum. Habet Capita tria.

Caput 1. כָּל שֶׁהוּא יָד וְלֹא שׁוֹמֵר וכו׳ ׃ *Col scehù iad velò sciomèr vecullè. Omne, quod habet manum, & non custodem &c.* Pedioli, quibus fructus pendent, vocantur in hoc loco עוקצים *Okatzim*, aliàs ידות העצים *Iedòth haetzim manus lignea* fructuum; putamina verò fructuũ, quibus fructuum caro conseruatur, dicuntur שומר *Sciomèr Custos*, siuè *custodes* fructuum. Si itaque fructus petiolum habeant, & non habeant *Custodem*, seù putamina, immunditiam dare, & recipere possunt. Non enim associatur putamen cum petiolo; sicut etiam si petiolus non existat in fructu, existat tamen putamen, immunditiam dare, & recipere poterit. Si vtrumq; in fructu non existat, neque dare, neque recipere immunditiam poterit. De his petiolis, & putaminibus in hoc capite agitur, cuius *Miscnaijòth* sunt 6.

Caput 2. incipit זֵיתִים שֶׁכְּבָשָׁן בִּטְרְפֵיהֶן טְהוֹרִין וכול׳ ׃ *Zethim scechibescián betarpehèn tehorin vecullè. Oleæ, quæ conduntur cum folijs suis mundæ sunt &c.* Oleæ, quæ vna cum folijs, & ramulis in salmuria, aceto, vel alijs liquoribus conduntur, si huiusmodi folia à reptili, vel alio immundo tangantur, non ob id oleæ, aut eius folia, vel etiam earundem petioli, & putamina redduntur immunda, de huiusmodi fructibus liquore conditis, de flore cucurbitarum, & peponum, de folijs ceparum, & alijs consimilibus, an munda, vel im-

Et hoc est, quod in textu dicitur טהרו שניים את הראשונים (aquæ) *secundæ primas mundificant*, id est primæ aquæ primi fluminis, quibus corpus erat ablutum, & aptę erant ad immunditiam introducendam, mundantur ab aquis secundi fluminis, id est tollitur aptitudo illa, quam ad introducendam immunditiam habebant. Quamplurimi his similes casus resoluuntur in hoc Capite, cuius *Miscnaijòth* sunt 11.

Caput 6. הַמַּעֲלֶה פֵּירוֹתָיו לַגַּג מִפְּנֵי הַכְּנִימָה וכו׳ ׃ *Hammaalèh perothàu lagàgh mipenè hachenimà vec. Qui ascendere facit fructus suos in tectum propter vermiculos &c.* Si super eos descendat ros, non ob id fiunt בכי יותן *Bechì iuttàn* apti ad immunditiam recipiendam: si autem intentio illius fuerat vt super huiusmodi fructus ros descenderet, tunc *Bechì iuttàn* reddentur. Alij casus assignantur, & exempla nonnulla afferuntur, à quibus *Bechì iuttàn* remouetur, vel in eis firmatur, & asseritur. Recensentur etiam 7. liquores, per quos disponuntur fructus, & semina, aut legumina ad immunditiam recipiendam; hi sunt טל *Tal ros*; 2. מים *Màim aquę*; 3. יין *Iain vinum*; 4. שמן *Scèmen oleum*; 5. דם *Dam sanguis*; 6. חלב *Chalàu lac*; & 7. דבש דבורים *Deuàsc deuorim mel apum*. Exceptiones aliquot dantur in ijsdem, per quas secernuntur ab alijs, quæ aptæ non sunt ad prædictam immunditiã introducendam. Habet *Miscnaijòth* 8. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 54.

SEXTI ORDINIS TAHAROTH Codex duodecimus, & vltimus totius Miscnę nuncupatur עֻקְצִים

Horum Capita sunt 74. In fine Capitis *Biccurim* additur *Baraijethà* pro Cap. 4. Sic omnia erunt capita 75. & *Miscnaijòth* 649. cum *Miscnaijòth Baraijethà* numero 5. omnes erunt 654.

2. Ordo *Moëd* habet Codices 12. Capita 88. Post Caput 4. *Pesachim* additur parua *Baraijethà*, cuius vnica est *Miscnà*, iuncta reliquis; erunt *Miscnaijòth* huius Ordinis 679.

3. Ordo *Nascim* habet Codices 7. Horum Cap. sunt 71. *Miscnaijòth* 578.

4. Ordo *Nezikin* habet Codices 10. Horum Capita sunt 73. In *Auòth* additur vnum extra ordinem, fiuntque 74 Horum *Miscnaijòth* 684. quibus additis 11. *Miscnaijòth* capitis 6. extra ordinem in *Auòth* fiunt *Miscnaijòth* 695.

5. Ordo *Kodascim* habet Codices 11. Horum Capita sunt 90. Quorum *Miscnaijòth* sunt 590.

6. Ordo *Taharòth* habet Codices 12. Capita 126. *Miscnaijòth* 1012.

Summa strictior

סך כל המסכתות שלש וששים ׃
Summa omnium *Massachthòth Codicum* 63.

סך כל הפרקים חמש מאות ושנים ועשרים ׃ עם ברייתות תקכ״ד׃
Summa omnium *Perakim Capitulorum* 522. cum *Baraijethis* 524.

סך כל המשניות ד׳ אלפים קצ״א ׃
Summa omnium *Miscnaijòth Paragraphorum* 4191.

immunda sint, hìc agitur. Habet *Miscnaijòth* 10.

Caput 3. inc. יש צריכין הכשר ואינן צריכין מחשבה וכו׳ ׃ *Iesc tzerichin hechscer veenàn tzerichin machasciauàh vecullè. Sunt quædam res, quæ recipiunt coinquinationem sine vlla cogitatione &c.* Dicitur, quòd sint quædam res, quæ indigent præparatione ad hoc, vt coinquinatio introduci possit, sed non indigent vlla cogitatione hominis: aliæ, quæ cogitatione, & præparatione indigent; aliæ, quæ cogitatione, sed non præparatione: & denique aliæ, quæ non præparatione, neque cogitatione. Quæ indigent præparatione, sunt omnes cibi accommodati naturę humanæ. De his quatuor rebus singillatìm agitur; exempla adducuntur, & tota hæc Rabbinica doctrina clarè explanatur, & 12. *Miscnaijòth* totum Caput absoluitur. Omnes *Miscnaijòth* huius Codicis sunt 28.

Et sic vniuersæ Miscnæ Codicibus, Capitibus, & *Miscnaijòth*, siuè *Paragraphis* finis imponitur, quorum omnium summa est, vt sequitur:

Summa Ordinum, Codicum, Capitum, & Paragraphorum vniuersæ Miscnæ.

Sedarim Ordines Miscnæ sunt 6.

1. Ordo *Zeraim* habet Codices 11.

DE

DE PRIMA VOCE OMNIVM CAPITVM MISCNAE.

§. VII.

CApita *Miscnæ* solent quandoque ab Auctoribus citari per primam, aut alteram Capitis vocem; nullo alio, vel Codicis titulo, vel Capitis numero citato, ita vt difficile admodum sit, nisi quis in istis Miscnicis Capitibus benè versatus existat, illud adinuenire.

Vnde visum est, faciliorem hunc vsum reddere, disponendo huiusmodi Capitum primas voces ordine Alphabetico. Itaque eas disposui, vt in sequenti Indice apparet; quibus addidi Capitis numerum, Codicis titulum, & Ordinis item numerum.

Index Alphabeticus omnium Capitum sex Ordinum Miscnæ.

Cap. ostendit initium Capitis. C. Titulum Codicis, & O. Ordinis numerum.

אלו דברים מקולי ב"ש	*Capitis* 4.	*Codicis*	*Eduijòth*.	*Ordinis* 4.
אלו דברים שאין להם שעור	*cap.* 1.	*c.*	*Peà*.	*o.* 1.
אלו חן תגולין	*cap.* 2.	*c.*	*Maccòth*.	*o.* 4.
אלו חן הממונין	*cap.* 5.	*c.*	*Scekalìm*.	*o.* 2.
אלו הן הנחנקין	*cap.* 11.	*c.*	*Sanhedrìn*.	*o.* 4.
אלו חוצצין	*cap.* 9.	*c.*	*Mikuaòth*.	*o.* 6.
אלו טרפות	*cap.* 3.	*c.*	*Cholìn*.	*o.* 5.
אלו כלים	*cap.* 10.	*c.*	*Chelìm*.	*o.* 6.
אלו מטמאין	*cap.* 2.	*c.*	*Ohalòth*.	*o.* 6.
אלו מנחות	*cap.* 6.	*c.*	*Menachòth*.	*o.* 5.
אלו מפסיקין	*cap.* 2.	*c.*	*Peà*.	*o.* 1.
אלו מציאות	*cap.* 2.	*c.*	*Bauà Metzijà*.	*o.* 4.
אלו נאמרין	*cap.* 7.	*c.*	*Sotà*.	*o.* 3.
אלו נדרים	*cap.* 11.	*c.*	*Nedarìm*.	*o.* 3.
אלו נערות	*cap.* 3.	*c.*	*Chetuuòth*.	*o.* 3.
אלו עוברין	*cap.* 3.	*c.*	*Pesachìm*.	*o.* 2.
אלו קדשים	*cap.* 3.	*c.*	*Themurà*.	*o.* 5.
אלו קשרים	*cap.* 15.	*c.*	*Sciabbàth*.	*o.* 2.
אלמנה לכהן גדול	*cap.* 7.	*c.*	*Ieuamòth*.	*o.* 3.
אלמנה ניזונת	*cap.* 11.	*c.*	*Chetuuòth*.	*o.* 3.
אם אינן מכירין	*cap.* 2.	*c.*	*Rosc Hasciana*.	*o.* 2.
אמר להם הממונה בואו	*cap.* 3.	*c.*	*Tamìd*.	*o.* 5.
אמר להם הממונה ברכו	*cap.* 5.	*c.*	*Eodem*.	
אמר להם הממונה צאו	*cap.* 3.	*c.*	*Iomà*.	*o.* 2.
אמר ר' עקיבא	*cap.* 9.	*c.*	*Sciabbàth*.	*o.* 2.
אמרו לו	*cap.* 3.	*c.*	*Cherethòth*.	*o.* 5.
אנדרוגינוס	*cap.* 4.	*c.*	*Biccurìm*.	*o.* 1.
אף על פי שאמרו	*cap.* 5.	*c.*	*Chetuuòth*.	*o.* 3.
ארבע אבות	*cap.* 1.	*c.*	*Bauà Kammà*.	*o.* 4.
ארבעה אחין	*cap.* 3.	*c.*	*Ieuamòth*.	*o.* 3.
ארבע מיתות	*cap.* 7.	*c.*	*Sanhedrìn*.	*o.* 4.
ארבעה מחוסרי כפורים	*cap.* 2.	*c.*	*Cheretòth*.	*o.* 5.
ארבעה נדרים	*cap.* 3.	*c.*	*Nedarìm*.	*o.* 3.
ארבעה ראשי שנים	*cap.* 1.	*c.*	*Rosc Hascianà*.	*o.* 2.
ארבעה שומרין	*cap.* 8.	*c.*	*Sceuuòth*.	*o.* 4.
ארובה	*cap.* 10.	*c.*	*Ohalòth*.	*o.* 6.
ארוסה	*cap.* 4.	*c.*	*Sotà*.	*o.* 3.
ארץ ישראל	*cap.* 8.	*c.*	*Mikuaòth*.	*o.* 6.

באחר

ב

באחד באדר	*Capitis* 1.	*Codicis*	*Scekalim*.	*Ordinis* 2.
בא לו כהן גדול	*cap.* 7.	c.	*Iomà*.	o. 2.
בא סימן	*cap.* 6.	c.	*Niddà*.	o. 6.
בגד שצבעו	*cap.* 3.	c.	*Orlà*.	o. 1.
בחמה המקשה	*cap.* 4.	c.	*Cholin*:	o. 5.
בהרת עזה	*cap.* 2.	c.	*Negaiim*.	o. 6.
בו ביום	*cap.* 4.	c.	*Iadàim*.	o. 6.
בזמן שכהן גדול	*cap.* 7.	c.	*Tamid*.	o. 5.
ביצה שנולדה	*cap.* 1.	c.	*Betzà, seù Iom Tòu*.	o. 2.
בית שמאי אומרים אין ממאנים	*cap.* 13.	c.	*Ieuamòth*.	o. 3.
בית שמאי אומרים כל הניתנין	*cap.* 4.	c.	*Zeuachim*.	o. 5.
בית שמאי אומרים הפקר	*cap.* 6.	c.	*Peà*.	o. 1.
בית שמאי אומרים הקדש	*cap.* 5.	c.	*Nazir*.	o. 3.
בכל מערבין	*cap.* 3.	c.	*Eruuin*.	o. 2.
במה אשה	*cap.* 6.	c.	*Sciabbàth*.	o. 2.
במה בהמה	*cap.* 5.	c.	*Eodem*.	
במה דברים אומרים בכהן	*cap.* 3.	c.	*Kinim*.	o. 5.
במה טומנין	*cap.* 4.	c.	*Sciabbàth*.	o. 2.
במה מדליקין	*cap.* 2.	c.	*Eodem*.	
בן זומא	*cap.* 4.	c.	*Auòth*.	o. 4.
בן סורר ומורה	*cap.* 8.	c.	*Sanhedrin*.	o. 4.
בני העיר	*cap.* 3.	c.	*Meghilà*.	o. 2.
בנות כותים	*cap.* 4.	c.	*Niddà*.	o. 6.
בנות שוח	*cap.* 5.	c.	*Sceuiith*.	o. 1.
בעשרה מאמרות	*cap.* 5.	c.	*Auòth*.	o. 4.
בצל שנתנו	*cap.* 10.	c.	*Therumòth*.	o. 1.
בראשונה	*cap.* 2.	c.	*Iomà*.	o. 2.
בראשונה היו אומרים	*cap.* 4.	c.	*Sceuiith*.	o. 1.
בשלשה מקומות הכהנים	*cap.* 1.	c.	*Tamid*.	o. 5.
שומרים וכו'	& *cap.* 1.	c.	*Middòth*.	o. 5.
בשלש' פרקים בשנה כהנים	*cap.* 4.	c.	*Taaniòth*.	o. 2.
בשלש' פרקים בשנה תורמין	*cap.* 3.	c.	*Scekalim*.	o. 2.
בתולה נישאת	*cap.* 1.	c.	*Chetuuòth*.	o. 3.

ג

גדיש שלא לוקט	*cap.* 5.	c.	*Peà*.	o. 1.
גופה של בהרת	*cap.* 6.	c.	*Negaiim*.	o. 6.
גט פשוט	*cap.* 10.	c.	*Baua Batrà*.	o. 4.
גיד הנשה	*cap.* 7.	c.	*Cholin*.	o. 5.

		ד		
דיני ממונות בשלשה גזילות	*Capitis* 1.	*Codicis*	*Sanhedrin.*	*Ordinis* 4.
דיני ממונות בשלשה זה	*cap.* 3.	*c.*	*Eodem.*	
דם הנדה	*cap.* 7.	*c.*	*Niddà.*	*o.* 6.
דם חטאת	*cap.* 11.	*c.*	*Zeuachim.*	*o.* 5.
דם שחיטה	*cap.* 5.	*c.*	*Cherethòth.*	*o.* 5.
		ה		
האוכל תרומה מזיד	*cap.* 7.	*c.*	*Therumòth.*	*o.* 1.
האוכל תרומה שוגג	*cap.* 6.	*c.*	*Eodem.*	
האומר התקבל	*cap.* 6.	*c.*	*Ghittin.*	*o.* 3.
האומר לחבירו בית כור	*cap.* 7.	*c.*	*Bauà Batrà.*	*o.* 4.
האומר לחבירו צא	*cap.* 3.	*c.*	*Kidduſcin.*	*o.* 3.
האומר משקלי	*cap* 5.	*c.*	*Arachin.*	*o.* 5.
האזוב הקצר	*cap.* 12.	*c.*	*Parà.*	*o.* 6.
האיש מקדש	*cap.* 2.	*c.*	*Kidduſcin.*	*o.* 3.
האשה בזמן	*cap.* 8.	*c.*	*Peſachim.*	*o.* 2.
האשה נקנית	*cap.* 1.	*c.*	*Kidduſcin.*	*o.* 3.
האשה שהיא עושה	*cap.* 9.	*c.*	*Niddà.*	*o.* 6.
האשה שהיתה אוכלת	*cap* 8.	*c.*	*Therumòth.*	*o.* 1.
האשה שהיתה כובשת	*cap.* 2.	*c.*	*Taaròth.*	*o.* 6.
האשה שהלך בעלה למדינ' הים	*cap.* 10.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
האשה שהלך בעלה וצרתה	*cap.* 16.	*c.*	*Eodem.*	
האשה שהלכה היא	*cap.* 15.	*c.*	*Eodem.*	
האשה שנפלו לה	*cap.* 8.	*c.*	*Chetuuòth.*	*o.* 3.
האשה שנתארמלה	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem.*	
הבא על יבמתו	*cap.* 6.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
הבגד מטמא	*cap.* 27.	*c.*	*Chelim.*	*o.* 6.
הבונה	*cap.* 12.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.
הבית והעליה	*cap.* 10.	*c.*	*Bauà Metzijà.*	*o.* 4.
הבית שנסדק	*cap.* 11.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
הגוזל ומאכיל	*cap.* 10.	*c.*	*Bauà Kamà.*	*o.* 4.
הגוזל עצים	*cap.* 9.	*c.*	*Eodem.*	*o.* 4.
הגוים אין להם	*cap.* 9.	*c.*	*Nazir.*	*o.* 3.
הדר עם הנכרי	*cap.* 6.	*c.*	*Eruuin.*	*o.* 2.
הדר עם עם הארץ	*cap.* 8.	*c.*	*Taaròth.*	*o.* 6.
הוציאו לו	*cap.* 5.	*c.*	*Iomà.*	*o.* 2.
הורו בית דין	*cap.* 1.	*c.*	*Oraijòth.*	*o.* 4.
הורה כהן משיח	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem.*	
הזב והטהור	*cap.* 3.	*c.*	*Zauim.*	*o.* 6.
הזהב	*cap.* 4.	*c.*	*Bauà Metzijà.*	*o.* 4.

הזורע

המביא כדי יין	Capitis 4.	Codicis	Betzà.	Ordinis 2.
המביא כלי חרס	cap. 5.	c.	Parà.	o. 6.
המבריך	cap. 7.	c.	Chilàim.	o. 1.
המגרש	cap. 9.	c.	Ghittin.	o. 3.
המדיר	cap. 7.	c.	Chetuuòth.	o. 3.
המוכר את הבית	cap. 4.	c.	Bauà Batrà.	o. 4.
המוכר את הספינה	cap. 5.	c.	Eodem.	
המוכר את שדהו	cap. 9.	c.	Arachin.	o. 5.
המוכר פירות לחיברו	cap. 6.	c.	Bauà Batrà.	o. 4.
המוליך פירות	cap. 4.	c.	Maassèr scenì.	o. 1.
המוציא יין	cap. 8.	c.	Sciabbàth.	o. 2.
המוצא תפלין	cap. 10.	c.	Eruuin.	o. 2.
המזבח היה	cap. 3.	c.	Middòth.	o. 5.
המזבח מקדש	cap. 9.	c.	Zeuachim.	o. 5.
המזמין את חבירו	cap. 7.	c.	Demài.	o. 1.
המכנס חלות	cap. 1.	c.	Teuùl iom.	o. 6.
המכניס ידו	cap. 3.	c.	Iadàim.	o. 6.
המניח את הכד	cap. 3.	c.	Bauà Kamà.	o. 4.
המניח כלים	cap. 4.	c.	Mikuaòth.	o. 6.
המנחות	cap. 12.	c.	Menachòth.	o. 5.
המעביר תאנים	cap. 3.	c.	Maasseròth.	o. 1.
המעלה פירותיו	cap. 6.	c.	Macscirin.	o. 6.
המפלת	cap 3.	c.	Niddà.	o. 6.
המפקיד	cap. 3.	c.	Bauà Metzijà.	o. 4.
המפרק את המטה	cap. 19.	c.	Chelim.	o. 6.
המפריש מקצת	cap 4.	c.	Therumà.	o. 1.
המצניע	cap. 10.	c.	Sciabbàth.	o. 2.
המקבל שדה מחבירו	cap. 9.	c.	Bauà Metzijà.	o. 4.
המקבל שדה מישראל	cap. 6.	c.	Demài.	o. 1.
המקדיש את שדהו	cap. 8.	c.	Arachin.	o. 5.
המקדש ונפל	cap. 6.	c.	Parà.	o. 6.
המקנא לאשתו	cap. 1.	c.	Sotà.	o. 3.
הנהנה שוה פרוטה	cap. 5.	c.	Meilà.	o. 5.
הנוגע בזב	cap. 5.	c.	Zauim.	o. 6.
הנוגע בכוכב	cap. 21.	c.	Chelim.	o. 6.
הנודר מן הירק	cap. 7.	c.	Nedarim.	o. 3.
הנודר מן המבושל	cap. 6.	c.	Eodem.	
הנוטע לסייג	cap. 1.	c.	Orlà.	o. 1.
הנועל בית הבד	cap. 10.	c.	Taaròth.	o. 6.
הנושא את האשה	cap. 12.	c.	Chetuuòth.	o. 3.

הנזקים	*Capitis* 5.	*Codicis*	*Gittin.*	*Ordinis* 3.
הנחקים מיטמאין	*cap.* 10.	*c.*	*Negaiim.*	*o.* 6.
הסייף והסכין	*cap.* 13.	*c.*	*Chelim.*	*o.* 6.
העוקר שתלים	*cap.* 5.	*c.*	*Maasseròth.*	*o.* 1.
העור והרוטב	*cap.* 9.	*c.*	*Cholin.*	*o.* 5.
העושה מאור	*cap.* 13.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
העושה שלשה	*cap.* 6.	*c.*	*Chelim.*	*o.* 6.
העיר ר' יהושע בן בתירא	*cap.* 8.	*c.*	*Eduijòth.*	*o.* 4.
העיד ר' יהושע ורבי צדוק	*cap.* 7.	*c.*	*Eodem.*	
הערל	*cap.* 8.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
הפאת ניתנת	*cap.* 4.	*c.*	*Peà.*	*o.* 1.
הפורח מן הטמא	*cap.* 8.	*c.*	*Negaiim.*	*o.* 6.
הפיגם והירכוזין	*cap.* 9.	*c.*	*Sceuiith.*	*o.* 1.
הקרר שתנית	*cap.* 7.	*c.*	*Taaròth.*	*o.* 6.
הקומץ את לאכול דבר	*cap.* 3.	*c.*	*Menachòth.*	*o.* 5.
הקומץ את לאכול שירית	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem.*	
הקורא את המגילה למפרע	*cap.* 2.	*c.*	*Meghilà.*	*o.* 2.
הקורא את המגילה עומד	*cap.* 4.	*c.*	*Eodem.*	
הקלין שכרמאי	*cap.* 1.	*c.*	*Demài.*	*o.* 1.
הקלתות של בעלי בתים	*cap.* 7.	*c.*	*Chelìm.*	*o.* 6.
הר הבית	*cap.* 2.	*c.*	*Middòth.*	*o.* 5.
הרואה כתם	*cap.* 8.	*c.*	*Niddà.*	*o.* 6.
הרואה מקום	*cap.* 9.	*c.*	*Berachòth.*	*o.* 1.
הרואה ראית	*cap.* 1.	*c.*	*Zahìm.*	*o.* 6.
הרוטב והגריסין	*cap.* 3.	*c*	*Taoròth.*	*o.* 6.
הרי עלי עשרון	*cap.* 13.	*c.*	*Menachòth.*	*o.* 5.
הרני נזיר	*cap.* 2.	*c.*	*Nazir.*	*o.* 3.
השג יד	*cap.* 4.	*c.*	*Arachìn.*	*o.* 5.
השואל	*cap.* 8.	*c.*	*Bauà Metzijà.*	*o.* 4.
השוחה לשתות	*cap.* 4.	*c.*	*Macsciriǹ.*	*o.* 6.
השוחט אחד	*cap.* 2.	*c.*	*Cholin.*	*o.* 5.
השוחט והמעלה	*cap.* 13.	*c.*	*Zeuachìm.*	*o.* 5.
השוכר את האומנין	*cap* 6.	*c.*	*Bauà Metzijà.*	*o.* 4.
השוכר את הפועל	*cap.* 5.	*c.*	*Auodà Zarà.*	*o.* 4.
השחין והמכות	*cap.* 9.	*c.*	*Negaiim*	*o.* 6.
השוכר את הפועלים	*cap.* 7.	*c.*	*Bauà Metzijà.*	*o.* 4.
השולח גט	*cap.* 4.	*c.*	*Ghittìn.*	*o.* 3.
השותפין שנדרו	*cap.* 5.	*c.*	*Nedarim.*	*o.* 3.
השותפין שרצו	*cap.* 1.	*c.*	*Bauà Batrà.*	*o.* 4.
השחין והמכות	*cap.* 9.	*c.*	*Negaiim.*	*o.* 6.

חרש שנשא פקחת	*Capitis* 14.	*Codicis*	*Ieuamòth.*	*Ordinis* 3.
		ט		
טבול יום	*cap.* 12.	*c.*	*Zeuachìm.*	*o.* 5.
טבעת אדם	*cap.* 12.	*c.*	*Chelìm.*	*o.* 6.
טרף בקלפי	*cap.* 4.	*c.*	*Iomà.*	*o.* 2.
		י		
ידיעות הטומאה	*cap.* 2.	*c.*	*Sceuuòth.*	*o.* 4.
יום הכפורים	*cap.* 8.	*c.*	*Iomà.*	*o.* 2.
יום טוב שחל	*cap.* 2.	*c.*	*Betzà.*	*o.* 2.
עם טוב של ר'ה'	*cap.* 4.	*c.*	*Rosc Hasciana.*	*o.* 2.
יוצא דופן	*cap.* 5.	*c.*	*Niddà.*	*o.* 6.
יציאות השבת	*cap.* 1.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.
יש בכור	*cap.* 8.	*c.*	*Bechoròth.*	*o.* 5.
יש בערכין	*cap.* 3.	*c.*	*Arachìn.*	*o.* 5.
יש בקרשי חמובת	*cap.* 7.	*c.*	*Temurà.*	*o.* 5.
יש בקרבנות	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem.*	
יש בשער לבן	*cap.* 4.	*c.*	*Negaiìm*	*o.* 6.
יש מביאין בכורים	*cap.* 1.	*c.*	*Biccurim.*	*o.* 1.
יש מביאין הטומאת	*cap.* 8.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
יש מותרות	*cap.* 9.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
יש מעלין	*cap.* 7.	*c.*	*Mikuaòth.*	*o.* 6.
יש נוחלין	*cap.* 8.	*c.*	*Bauà Batrà:*	*o.* 4.
יש צריכין	*cap.* 3.	*c.*	*Okatzim.*	*o.* 6.
		כ		
כהן גדול דן	*cap.* 2.	*c.*	*Sanhedrin.*	*o.* 4.
כהן גדול ונזיר	*cap.* 7.	*c.*	*Nazìr.*	*o.* 3.
כהן משיח שחטא	*cap.* 3.	*c.*	*Horaijòth.*	*o.* 4.
כוורת שהיא	*cap.* 9.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
כיצד אשת אחיו	*cap.* 2.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
כיצד בוצרים	*cap.* 18.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
כיצד העדים	*cap.* 1.	*c.*	*Maccòth.*	*o.* 4.
כיצד הרגל	*cap.* 2.	*c.*	*Bauà Kamà.*	*o.* 4.
כיצד מברכין	*cap.* 6.	*c.*	*Berachòth.*	*o.* 1.
כיצד מטהרין	*cap.* 14.	*c.*	*Negaiìm.*	*o.* 6.
כיצד מעברין	*cap.* 5.	*c.*	*Eruuìn.*	*o.* 2.
כיצד מערימים	*cap.* 5.	*c.*	*Temurà.*	*o.* 5.
כיצד מפרישין	*cap.* 3.	*c.*	*Biccurim.*	*o.* 1.
כיצד משתתפין	*cap.* 8.	*c.*	*Eruuìn.*	*o.* 2.
כיצד צולין	*cap.* 7.	*c.*	*Pesachìm.*	*o.* 2.
כירה	*cap.* 3.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.

כל

כל גגות	*Capitis* 9.	*Codicis*	*Eruuin*.	*Ordinis* 2.
כל גט	*cap.* 3.	*c.*	*Ghittin*.	*o.* 3.
כל האסורין	*cap.* 6.	*c.*	*Temurà*.	*o.* 5.
כל הבגדים	*cap.* 11.	*c.*	*Negaìm*.	*o.* 6.
כל הבשר	*cap.* 8.	*c.*	*Cholìn*.	*o.* 5.
כל הבתים	*cap.* 12.	*c.*	*Negaìm*.	*o.* 6.
כל הזבחים שנזבחו	*cap.* 1.	*c.*	*Zeuachìm*.	*o.* 5.
כל הזבחים שנתערבו	*cap.* 8.	*c.*	*Eodem*.	
כל הזבחים שקבל	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem*.	
כל היד	*cap.* 2.	*c.*	*Niddà*.	*o.* 6.
כל הכלים יש להם	*cap.* 25.	*c.*	*Chelìm*.	*o.* 6.
כל הכלים ניטלין	*cap.* 17.	*c.*	*Sciabbàth*.	*o.* 2.
כל המטלטלין	*cap.* 16.	*c.*	*Ohalòth*.	*o.* 6.
כל המיטמאין בחהל שנחלקו	*cap.* 3.	*c.*	*Eduijòth*.	*o.* 4.
	& *cap.* 3.	*c.*	*Ohalòth*.	*o.* 6.
כל המנחות	*cap.* 1.	*c.*	*Menachòth*.	*o.* 5.
כל המנחות באות	*cap.* 5.	*c.*	*Eodem*.	
כל המעורב	*cap* 6.	*c.*	*Mikuaòth*.	*o.* 6.
כל הניתנין	*cap.* 4.	*c.*	*Zeuachìm*.	*o.* 5.
כל הנשבעים	*cap.* 7.	*c.*	*Sceuuòth*.	*o.* 4.
כל העזרה	*cap.* 5.	*c.*	*Middòth*.	*o.* 5.
כל הפסולין	*cap.* 3.	*c.*	*Zeuachìm*.	*o.* 5.
כל הצלמים	*cap.* 3.	*c.*	*Auodà Zarà*.	*o.* 4.
כל הראוי ליטמא	*cap.* 10.	*c.*	*Parà*.	*o.* 6.
כל הרוקין	*cap.* 8.	*c.*	*Scekalìm*.	*o.* 2.
כל התדיר	*cap.* 10.	*c.*	*Zeuachìm*.	*o.* 5.
כל זית	*cap.* 7.	*c.*	*Peà*.	*o.* 1.
כל ידות האוכלים	*cap.* 3.	*c.*	*Teuùl iom*.	*o.* 6.
כל ידות הכלים	*cap.* 10.	*c.*	*Mikuaòth*.	*o.* 6.
כל ישראל	*cap.* 10.	*c.*	*Sanhedrìn*.	*o.* 4.
כל זית	*cap.* 7.	*c.*	*Peà*.	*o.* 1.
כל כלי בעלי בתים	*cap.* 17.	*c.*	*Chelìm*.	*o.* 6.
כל כלי עץ	*cap.* 16.	*c.*	*Eodem*.	
כל כנויי נדרים	*cap.* 1.	*c.*	*Nedarìm*.	*o.* 3.
כל כנויי נזירות	*cap.* 1.	*c.*	*Nazir*.	*o.* 3.
כל כתבי הקודש	*cap.* 16.	*c.*	*Sciabbàth*.	*o.* 2.
כל משקה	*cap.* 1.	*c.*	*Macschirìn*.	*o.* 6.
כל סאה	*cap.* 2.	*c.*	*Chilàim*.	*o.* 1.
כל ספק	*cap.* 5.	*c.*	*Negaìm*.	*o.* 6.
כל פסולי המוקדשין	*cap.* 5.	*c.*	*Bechoròth*.	*o.* 5.

כל קרבנות הצבור	Capitis 8.	Codicis	Menachòth.	Ordinis 5.
כל שהוא עד	cap. 1.	c.	Okatzin.	o. 6.
כל שעה	cap. 2.	c.	Pesachim.	o. 2.
כלאי הכרם	cap. 8.	c.	Chilàim.	o. 1.
כלי זכוכית	cap. 30.	c.	Chelim.	o. 6.
כלי חרס	cap. 5.	c.	Parà.	o. 6.
כלי מתכות	cap. 11.	c.	Chelim.	o. 6.
	& cap. 14.	c.	Eodem.	
כלי עץ וכלי עור	cap. 2.	c.	Eodem.	
	& cap. 15.	c.	Eodem.	
כלל אמרו	cap. 1.	c.	Maasseròth.	o. 1.
כלל גדול אמרו בשבת	cap. 7.	c.	Sciabbàth.	o. 2.
כלל גדול אמרו בשביעית	cap. 7.	c.	Sceuiith.	o. 1.
	& cap. 8.	c.	Eodem.	
כסוי חרם	cap. 6.	c.	Cholin.	o. 5.
כרם רבעי	cap. 5.	c.	Maassèr sceni.	o. 1.
כרם שחרב	cap. 5.	c.	Chilàim.	o. 1.
בשם שהמים	cap. 5.	c.	Sotà.	o. 3.

ל

לא היו כופתין	cap. 4.	c.	Tamid.	o. 5.
לא יאמר אדם	cap. 3.	c.	Maassèr sceni.	o. 1.
לא יחפור	cap. 2.	c.	Bauà Batrà.	o. 4.
לולב הגזול	cap. 3.	c.	Succà.	o. 2.
לולב וערבה	cap. 4.	c.	Eodem.	
לפני אידיהן	cap. 1.	c.	Auodà Zarà.	o. 4.

מ

מאימתי כל אדם	cap. 8.	c.	Peà.	o. 1.
מאימתי מוציאין	cap. 3.	c.	Sceuiith.	o. 1.
מאימתי מזכירין	cap. 1.	c.	Taaniòth.	o. 2.
מאימתי קורין	cap. 1.	c.	Berachòth	o. 1.
מאכילין את העניים	cap. 3.	c.	Demài.	o. 1.
מבוי שהוא גבוה	cap. 1.	c.	Eruuin.	o. 2.
מגדל שהוא עומד	cap. 4.	c.	Ohalòth	o. 6.
מגילה נקראת	cap. 1.	c.	Meghilà.	o. 2.
מה היו עושין	cap. 4.	c.	Scekalim.	o. 2.
מומין	cap. 7.	c.	Bechoròth.	o. 5.
מחט או טבעת	cap. 9.	c.	Chelim.	o. 6.
מי רביעית	cap. 1.	c.	Iadàim.	o. 6.
מי שאחזו	cap. 7.	c.	Ghittin.	o. 3.
מי שאמר הריני נזיר ושמע	cap. 4.	c.	Nazir.	o. 3.

מי שאמר הרני נזיר מגלח	*Capitis* 3.	*Codicis*	*Nazir.*	*Ordinis* 3.
מי שהחשיך	*cap.* 24.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.
מי שהיה טמא	*cap.* 9.	*c.*	*Pesachìm.*	*o.* 2.
מי שהיה נשוי	*cap.* 10.	*c.*	*Chetuuòth.*	*o.* 3.
מי שהוציאוהו	*cap.* 4.	*c.*	*Eruuìn.*	*o.* 2.
מי שהפך את זיתיו	*cap.* 2.	*c.*	*Moëd katàn.*	*o.* 2.
מי שטבל	*cap.* 5.	*c.*	*Macschirìn.*	*o.* 6.
מי שמת	*cap.* 9.	*c.*	*Bauà Batrà.*	*o.* 4.
מי שמתו	*cap.* 3.	*c.*	*Berachòth.*	*o.* 1.
מי שקינא	*cap* 6.	*c.*	*Sotà.*	*o.* 3.
מלבנות התבואה	*cap.* 3.	*c.*	*Peà.*	*o.* 1.
מעות שנמצאו	*cap.* 7.	*c.*	*Scekalìm.*	*o.* 2.
מעין שהעבירו	*cap.* 5.	*c.*	*Mikuaòth.*	*o.* 6.
מעשר בהמה	*cap.* 9.	*c.*	*Bechoròth.*	*o.* 5.
מעשר שני אין	*cap.* 1.	*c.*	*Maasèr scenì.*	*o.* 1.
מעשר שני ניתן	*cap.* 2.	*c.*	*Eodem.*	
מפנין	*cap.* 18.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.
מצות חליצה	*cap.* 12.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
מציאת האשה	*cap.* 6.	*c.*	*Chetuuòth.*	*o.* 3.
מצרפין שקלים	*cap.* 2.	*c.*	*Scekalìm.*	*o.* 2.
מקום שהיה רשות היחיד	*cap.* 6.	*c.*	*Taaròth.*	*o.* 6.
מקום שנהגו	*cap.* 4.	*c.*	*Pesachìm.*	*o.* 2.
מראות נגעים	*cap.* 1.	*c.*	*Negaìim.*	*o.* 6.
מרובה	*cap.* 7.	*c.*	*Bauà Kamà.*	*o.* 4.
משה קבל	*cap.* 1.	*c.*	*Auòth.*	*o.* 4.
משוח מלחמה	*cap.* 8.	*c.*	*Sotà.*	*o.* 3.
משילין פירות	*cap.* 5.	*c.*	*Betzà.*	*o.* 2.
משקה טבול יום	*cap.* 2.	*c.*	*Teuùl iom.*	*o.* 6.
משקין בית השלחין	*cap.* 1.	*c.*	*Moëd katàn.*	*o.* 2.
		נ		
נגמר הדין	*cap.* 6.	*c.*	*Sanhedrìn.*	*o.* 4.
נוטל אדם	*cap.* 21.	*c.*	*Sciabbàth.*	*o.* 2.
נושאין על האנוסה	*cap.* 11.	*c.*	*Ieuamòth.*	*o.* 3.
נטל ידו	*cap.* 2.	*c.*	*Iadàim.*	*o.* 6.
נימי הסדין	*cap.* 29.	*c.*	*Chelìm.*	*o.* 6.
נסר שהוא נתון	*cap.* 12.	*c.*	*Ohalòth.*	*o.* 6.
נערה המאורסה	*cap.* 10.	*c.*	*Nedarìm.*	*o.* 3.
נערה שנתפתתה	*cap.* 4.	*c.*	*Chetuuòth.*	*o.* 3.
		ס		
סאת תרומה	*cap.* 5.	*c.*	*Therumòth.*	*o.* 1.

סנוס עכה	*Capitis* 15.	*Codicis*	*Ohalòth*.	*Ordinis* 6.
סדר תעניות אלו	*cap*. 3.	*c*.	*Taaniòth*.	*o*. 2.
סדר תעניות כיצד	*cap*. 2.	*c*.	*Eodem*.	
סוכה שהיא גבוה	*cap*. 1.	*c*.	*Succà*.	*o*. 2.
סנדל עסקי	*cap*. 26.	*c*.	*Chelim*.	*o*. 6.
ספק אכל חלב	*cap*. 4.	*c*.	*Cherethòth*.	*o*. 5.
		ע		
עגלה ערופה	*cap*. 9.	*c*.	*Sotà*.	*o*. 3.
עד אימתי חורשין בשדה האילן	*cap*. 1.	*c*.	*Sceuiith*.	*o*. 1.
עד אימתי חורשין בשדה הלבן	*cap*. 2.	*c*.	*Eodem*.	
עד כמה ישראל	*cap*. 4.	*c*.	*Bechoròth*.	*o*. 5.
עושין פסין	*cap*. 2.	*c*.	*Eruuin*.	*o*. 2.
על אלו מומין	*cap*. 6.	*c*.	*Bechoròth*.	*o*. 5.
עקביא בן מהללאל	*cap*. 3.	*c*.	*Auòth*.	*o*. 4.
ערבי פסחים	*cap*. 10.	*c*.	*Pesachim*.	*o*. 2.
ערוגה	*cap*. 3.	*c*.	*Chilàim*.	*o*. 1.
עשרה בתים	*cap*. 13.	*c*.	*Negaiim*.	*o*. 6.
עשרה יוחסין	*cap* 4.	*c*.	*Kidduscin*.	*o*. 3.
		פ		
פירות הוצה לארץ	*cap*. 2.	*c*.	*Chalà*.	*o*. 1.
פרת חטאת ששחטה	*cap*. 4.	*c*.	*Parà*.	*o*. 6.
פרת חטאת ששרפה	*cap*. 14.	*c*.	*Zeuachim*.	*o*. 5.
פתחו של היכל	*cap*. 4.	*c*.	*Middòth*.	*o*. 5.
		צ		
צלוצית שהניחה	*cap*. 11.	*c*.	*Parà*.	*o*. 6.
צלוחית שנפל	*cap*. 9.	*c*.	*Eodem*.	
		ק		
קדשי המזבח	*cap*. 4.	*c*.	*Mehilà*.	*o*. 5.
קדשי קדשים ששחטן בדרום	*cap*. 1.	*c*.	*Eodem*.	*o*. 5.
קדשי קדשים ששחטן בראש	*cap*. 6.	*c*.	*Zeuachim*.	*o*. 5.
קונס יין	*cap*. 8.	*c*.	*Nedarim*.	*o*. 3.
קן סתומה	*cap*. 2.	*c*.	*Kinim*.	*5*. 5.
קרחת הכרם	*cap*. 4.	*c*.	*Chilàim*.	*o*. 1.
		ר		
ראוהו אחיו	*cap*. 2.	*c*.	*Tamid*.	*o*. 5.
ראוהו בית דין	*cap*. 3.	*c*.	*Rosc Hasciana*.	*o*. 2.
ראשית הגז	*cap*. 11.	*c*.	*Cholin*.	*o*. 5.
רבי אומר	*cap*. 2.	*c*.	*Auòth*.	*o*. 4.
רבן גמליאל אומר אין גט	*cap*. 5.	*c*.	*Ieuamòth*.	*o*. 3.
ר' אליעזר אומר אם לא	*cap*. 19.	*c*.	*Sciabbàth*.	*o*. 2.

שני נוירים	Capitis 8.	Codicis	*Nazir*.	Ordinis 3.
שני שעירי יום	cap. 6.	c.	*Iomà*.	o. 2.
שנים אוחזין	cap. 1.	c.	*Bauà Metzijà*.	o. 4.
שנים שחיו	cap. 8.	c.	*Parà*.	o. 6.
שנים טמאים במת	cap. 1.	c.	*Ohalòth*.	o. 6.
שק שהוא מלא	cap. 3.	c.	*Macschirin*.	o. 6.
שש מעלות	cap. 1.	c.	*Mikuaòth*.	o. 6.
שתי הלחם	cap. 11.	c.	*Menachòth*.	o. 5.
שתי מדות	cap. 9.	c.	*Eodem*.	
		ת		
תינקת	cap. 10.	c.	*Niddà*.	o. 6.
תמיד נשחט	cap. 5.	c.	*Pesachim*.	o. 2.
תנור שהוא	cap. 5.	c.	*Ohalòth*.	o. 6.
תנור שחצצו	cap. 8.	c.	*Chelim*.	o. 6.
תנור תהנתו	cap. 5.	c.	*Eodem*.	
תפלת השחר	cap. 4.	c.	*Berachòth*.	o. 1.

תם :

De תנאים *Thanaìm Tanaitis, seù Δευτερώσεως, & Miscnicis Doctoribus.*

§. VIII.

T*Anaitæ* dicuntur Doctores Hebræi, qui ante, & post desolationem vltimi Templi floruerunt, facto initio ab Antigono Viro Sochæo trecentis circiter annis ante natiuitatem Domini, vsque ad Rabbènu Hakkadòsc, post quem inualuit alia Classis Doctorum circa annum Domini 219. qui אמורים *Amoraìm* dicti fuerunt, de quibus alibi.

Tanaitæ ita dicti sunt, quasi *Docentes* non quamlibet doctrinam, sed Miscnicam. Miscnicam enim doctrinam, cùm oralem Legem, à Deo Mosi traditam in Monte Sina continere velint Iudæi, eam à Deo per Mosen ad posteros emanasse docent. Illi autem Doctores, qui fuerunt post Simeonem Iustum, quorum primus fuit prædictus Antigonus Sochæus, & huiusmodi Legem oralem, seù ceremonias Iudaicas docebant, ne obliuioni traderentur, in chartulas, & schedas, vti à maioribus receperant, referebant, vocati fuerunt Doctores תנאים *Thanaim Tanaitæ*. Horum schedulas collegit Rabbènu Hakkadòsc, & in elegantes Aphorismos redegit, eisque secundùm exigentiam materiarum, diuersa Capita composuit; Capitibus quamplurimos Codices condidit; Codicibus sex Ordines, ceù principales Tractatus disposuit, & ordinauit, quos in vnum librū redegit, quem Miscnam nuncupauit. De his omnibus hactenus à me satis dictum fuisse, puto. Nunc operæ pretium duxi, eos omnes Doctores Tanaitas, seù Miscnicos, quorum ope hoc Miscnicum Opus compositum est, hìc recensere, eorumque nomina, & cognomina, vel etiam patrias, prout in Miscna citantur, ordine Alphabetico, exponere, & de eis breuem notitiam exhibere. Quibus addidi nonnullos alios Tanaitas insigniores, quamuis de his in Miscnaijòth nulla extet notitia.

ואלה שמות התנאים ובפרט אשר הוזכרו במשנה והם על דרך אותיות האלפא ביתא :

Index Alphabeticus nominum, & cognominum omnium Tanaitarum, quorum mentio fit in Miscnà; quibus adduntur nonnulli alij insigniores; quamuis illorum nomina in Miscnicis Codicibus non reperiantur.

אבא אלעזר בן דולעאי

נזכר בפרק שני דמקואות בזמן תלמידי רבי עקיבא ר׳ מאיר ורבי יהודה ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע אם כן סוף היה בשנת כמו ג׳ אלפים תתפ״ :

ABBA' ELEAZAR BEN DOLEA'I. De eo fit mentio in Miscnà capite 2. *Mikuaòth* num. 10. Putat Auctor *Iuchasin* pag. 51. b. quòd iste fuerit contemporaneus R. Meir, R. Iudæ, R. Simeonis, & R. Eleazaris Ben Sciamùa discipulorum R. Akibæ. Quòd si ita est, viuebat hic circa annum mundi 3880. Christi 120. Hoc enim anno R. Akibà interfectus est.

אבא גוריא

ואבא גוריין איש צידן נזכרו בלוח שמות התנאים אשר נמצא בתוך המשניות דפוס ויניציאה שנת ונמסח בו״ לפק״ :

ABBA' GHVRIA'; & *Abbà Ghuriàn Isc Tzaijdàn*. Horum mentio fit in Tabula Alphabetica nominum Tanaitarum, quæ reperitur in medio Miscnaijòth impressionis Venetæ anno 417. min. supput. 1657. in 12.

אבא יוסי חלי קופרי איש טבעון

בריש מכשירין משנה ג׳ אמר ר׳ יהושע משום אבא יוסי חלי קופרי איש טבעון פירש הערוך כינוי שם הוא איש טבעון כלא מקום ששמו טבעון והוא מבית הלל ועירם הלכה כבית הלל:

ABBA' IOSE' CHALI' KVPHRI' ISC TABBAO'N. Huius meminit Miscnà in principio Cod. *Macschirìn* num. 3. *Dixit R. Ieosciùa de nomine Abbà Iosè Chalì Kuphrì Isc Tabbaòn*. Explicat Auctor libri Arùch *Chalì Kuphrì* esse cognomen; & *Isc Tabbaòn* esse huius Rabbini patriam, in qua primarium locum occupabat, & Hillelis Scholam sequebatur. Vide *Iuchassìn* pag. 61. b. Rabbì Ieosciùa intelligitur R. Ieosciùa Ben Chanania, vt infrà videbimus.

אבא יוסי בן חנן

נזכר במשנת מדות פרק ב׳ משנה ו׳.

ABBA' IOSE' BEN CHANE'N loquitur in Miscnà Cod. *Middòth* cap. 2. num. 6. Iste est idem cum *Abbà Iosè* בן יוחנן *Ben Iochanàn Isc Ieruscialàim*, de quo in *Ghemarà* cap. 5. *Ieuamòth*, qui nomine R. Meir loquitur, vnde videtur posterior ipso R. Meir, qui anno mundi 3881. Christi 121. viuebat secundùm R. Dauid Ganz. Vide *Iuchassin* pag. 61. b.

אבא שאול בן בטנית

נזכר בשבת פרק כ״ד משנה ה׳ :

ABBA'SAV'L BEN BOTNI'TH, de quo in Cod. *Sciabbàth* cap. vlt. n. 5. Videtur posterior R. Abbà Iosè Ben Chanèn, quia in *Ghemarà* Cod. *Pesachìm* cap. 4. pag. 57. paulò post med. loquitur Abbà Saùl Ben Botnìth nomine Abbatis Iosè Ben Chanèn. Parùm autem refert, quòd in *Ghemarà* pro *Abbà Iosè* scriptum sit אבא יוסף *Abbà Ioseph*, quia יוסי *Iosè*, nil aliud significat, quàm Ioseph abbreuiatum. Et sicut nomen Iosè in hoc loco in Ioseph mutatur, ita & eius patris nomen *Chanèn*, in *Ghemarà* Cod. *Ieuamòth* cap. 5. pag. 53. b. circa fin. in בן יוחנן *Ben Iochanàn* commutatur, vbi nomine R. Meir loquitur. Idem igitur est R. Iosè Ben Chanèn, ac R. Ioseph Ben Iochanàn. Scimus autem R. Meir poni à R. Dauid Ganz sub annum 881. quarti millenarij, hoc est Christi 121. Sequitur inde, quòd Abbà Iosè Ben Chanèn post annum Christi 121. vixerit, & Abbà Saul Ben Botnìth post eum, quamuis tempus præcisum, quo is in viuis erat, ignoremus.

אבא שאול מבית מרמשא

והוא כמו תלמיד חבר לר׳ יוחנן בן זכאי ונזכר שמו בפרק הר הבית משנה ה׳ והוא היה ארוך עד מאוד וקובר מתים ורואה לעוב ולאבנלוס עיין בגמרא מסכת נדה פרק ג׳ דף כ״ד ע״ב בסוף :

ABBA'SAVL DE BETH MARME'SCIA sæpè in Miscnà vocatur absolutè *Abbà Saul*, vt cap. *Har Habbàith* Cod. *Middòth* num. 5. Volunt eum fuisse procerrimæ staturæ, vt nullus sua ætate eo maior inuentus sit. Mortuos sepeliebat, qua occasione se, & crus, seù

probari non potest, quia Templum secundum fuit ædificatum anno mundi 3408. secundùm communem opinionem Hebræorum, vt in Tabulis supra positis in Par. I. pag. 81. & Par. II. pag. 322. hoc est ann. 352. ante natiuitatem Domini. Et Templum fuit dirutum an. mun. 3828. Chr 68. Vnde Autaliòn viuebat an. mun. 3722. ante Christum annis 38. quibus si addantur anni 68. Christi, & desolationis Templi fiet summa annorum 106. ante desolationem Templi secundi, quo viuebat Autaliòn 24. annis propiùs, quàm decernat *Iuchasin*. Sed quid mirum! Nimis oscitanter agunt Rabbini Chronologici, dum suas texunt Chronologias, vel temporum rationem inquirunt. Cæterùm de Autalione dicitur, quòd fuerit pater Domus Iudicij, & Scemaaiàh Princeps, & simul gubernabant Iudæos. De eo vide Par. I. loco citato.

אדמון הוא היה גם כן דיין בזמן אבטליון כי היו שני דיינים בירושלם אדמון וחנן בן אבישלום כמו שנראה במשנה בכתובות פרק י״ג׃

ADMO'N fuit Iudex vnà simul cum Chanèn Ben Auiscialòm, qui Ierosolymis tempore prædicti Autalionis iudicabant, circa annum 32, De eo in *Miscnà* Cod. *Chetuuòth* cap. 13. num. 1. quòd fuerit *Ben* גראי *Ghadài* habetur ex *Ghemarà* loco citato.

אילא היה חכם ביבנה כמו נראה במסכת בכורות פ״ד משנה ה׳׃

ELA' fuit Sapiens in Vrbe Iaunè, cuius meminit *Miscnà* Cod. *Bechoròth* cap. 4. num. 5.

os tibiæ Og Regis Basan, & oculum Absalonis vidisse imaginantur Talmudistæ; per medullam enim huius ossis tribus leucis insequitur capreolum; & in pupilla oculi Absalonis absconditur vsque ad nasum. Vide Ghemarà Codice *Niddà* cap. 3. pag. 24. b. in fine.

Cæterùm hoc pronomen אבא *Abbà*, הוא לשון כבוד כמו רבי *est honorificum veluti est Rabbi*, inquit Auctor *Iuchasin*, pag. 31. b. Est enim nomen Chaldaicum, quod *Patrem* significat: *In quo clamamus Abbà Pater*, ad Rom. 8. 15. Hinc Pater Monachorum *Abbà*, seù *Abbas* vocatur.

אבטולס עיין אבטליון׃

AVTOLA'S. Vide *Autaliòn*.

אבטולמוס נזכר בעירובין פ״ג מ״ד׃

AVTOLMO'S. Eius mentio fit in *Eruuin* capite 3. num. 4. אמר ר׳ יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר׃ *Dixit R. Iosè. Testimonium perhibuit Autolmòs nomine quinque Sapientium, quòd Erùb dubium sit Cascèr idoneum.*

אבטליון כבר אמרנו כי הוא אב בית דין מבני סנחריב: עיין חלק ראשון סי׳ כ״ג וש בספר יוחסין כ״ג דף ט׳:

AVTALIO'N. De eo egimus in I. Parte num. 23. pag. 9. vnde hic nihil addendum puto, nisi quòd corrigenda sit Chronologia Iudaica: nam in *Ghittin* habetur, quòd anno 314. ab ædificatione secundi Templi vixerit Autaliòn, & *Iuchasin* pag. 50. in בבטולם dicit, quòd fuerit Magister Hillelis, & Sciammài circa annum 130. ante desolationem Templi secundi, quod quidem

ר׳ אליעזר בן עזריה : עיין ר׳ אלעזר בן עזריה :

R. ELIE'ZER BEN AZARIA'. Vide *R. Eleàzar Ben Azarià*.

ר׳ אליעזר בן בילה : עיין ר׳ אלעזר בן פילא :

R. ELIE'ZER BEN BILA'H. Vide *R. Eleàzar Ben Pilà.*

ר׳ אליעזר חסמא : עיין ר׳ אלעזר חסמא :

R. ELIE'ZER CHISMA'. Vide *R. Eleàzar Chismà*.

ר׳ אליעזר בר צדוק : עיין ר׳ אלעזר בר צדוק :

R. ELIE'ZER BEN TZADO'K. Vide *R. Eleàzar Bar Tzadòk*.

ר׳ אליעזר בן שמעון : עיין ר׳ אלעזר בן ר׳ שמעון בן יוחאי :

R. ELIE'ZER BEN SCIMO'N. Vide *R. Eleàzar Ben R. Simeonis Ben Iochài*.

אלישע בן אבויה היה רבו של רבי מאיר ונקרא אחר לפי שסוף היה אחר על שנכנסו לפרדס עם רבי עקיבא ובן עזאי ובן זומא בחייו והסב היה בו שתי רשויות ונעשה אפיקורוס ועל כן נקרא אלישע אחר וכל כך אמרו שלא החטיא לתלמידיו אבל היה מלמדם תורה אפילו אחר שיצא מן הציבור לתרבות רעה ואמר לרבי מאיר תלמידו עד כאן תחום השבת והודיע ליהודים סודות עס״ב יותר מן שאר החכמים והיה משבח לר׳ עקיבא והאריך ימים שהיה אחריו ואמר קודם ר׳ מאיר מתפלל בעדו ויעל עשן מקברו כמו שאמרו בתלמוד בפרק פני רץ חגיגה עמוד ב׳ :

ELISCIAA' BEN AVVIA'H cognomento **אחר** *Achèr Alius*, quia à Iudaiſmo cùm defeciſſet *Alter* effectus fuerat. Volunt Talmudiſtæ in Codice *Cha*cubiarum luſtratoribus punitus fuit. Codice *Middòth* cap. 1. n. 2. & forſan ab eo exactam notitiam partium Templi habuit ille, qui ſcripſit Codicem *Middòth De menſuris* Templi, quia Sapientum nullus fuit eo doctior in his rebus, quæ ad Templi, & eius manſionum ſtructuram, & menſuram ſpectabant. Vixit enim annis ferè octuaginta, quia in Codice *Chilàim* capite 4. num. 8. ſententiam ſuam profert ex nomine *Chananià Ben Chachinài*; at certum eſt, quòd *Chananià &c.* fuit ſocius R. Simeonis Ben Iochài, qui fuit diſcipulus R. Akibæ. *Iuchaſsin* pag. 30. b. in fin. Rabbi autem Akibà obijt ſub Hadriano Cæſare, & in principio ſui Imperij, vt dicemus in R. Akibà. A deſolatione autem Templi vſque ad R. Akibam fluxerunt anni 52. Dauid Ganz ad annum 880. quibus ſi addantur anni iuuentutis huius R. Eliezaris, ſtante Templo, & anni, quibus ſuperuixerat ipſi R. Akibæ, non erit inconueniens, ſi dicatur R. Eliezarem vixiſſe annis circiter 80. vſque ad annum Domini 130. Alia, quæ de R. Eliezare Ben Iacobi dicenda eſſent, vide ſuprà Par. I. num. 232. pag. 188.

ר׳ אליעזר בן מתיא עיין ר׳ אלעזר בן מתיא :

R. ELIE'ZER BEN MATHIA'. Vide *R. Eleàzar Ben Mathià*.

ר׳ אליעזר סתם הוא ר׳ אליעזר הגדול בן הורקנוס : עיין שם :

R. ELIE'ZER abſolutè, ipſe eſt *R. Elièzer Magnus Ben Hircani*. Vide eundem.

(olim scriptam, postea) *abrasam*. Et Auctor libri *Iuchassin* pag. 23.q. in laudem huius Apostatæ Iudæi dicit:

וזה גלה לנו סוד העולם הבא יותר מכל החכמים ,

Et iste (Elisæus Ben Auuiàh) *nobis reuelauit secretum futuri seculi meliùs, quàm fecerint reliqui Sapientes*. Ipse enim docuit R. Iacobum Tanaitam circa bonorum operum retributionem in venturo seculo futuram, quam sub vestibulo, & Triclinio delineauit in *Pirkè Auòth* capite 4. num. 16. Ex his collige, inter Iudæos ipsorum Apostatas, & Hæreticos esse doctiores ipsis Rabbinis, rectiùsque docere de futura vita æterna, quàm doceant Sapientissimi Rabbinorum Magistri.

Cæterùm hic Rabbinus alio nomine non dignoscitur apud plebem Iudaicam, quàm sub nomine *Elisciaà Achèr*; ideò sententiæ, quæ ab eo prolatæ sunt, & vniuersaliter à Synagoga receptæ, non sub nomine *Achèr* adducuntur, ne videantur ab Hæretico homine doctrinam, & dogmata, præsertim de seculo futuro recepisse; sed ne gloria, & honore defraudetur, præsertim quia existimant pœnitentem obijsse, eum proprio nomine *Elisciaà Ben Auuiàh*, nominant. Sententiæ verò R. Meir discipuli sui in concursu sententiarum aliorum Rabbinorum, ob suspicionem hæreseon non recipiuntur. Vide infrà in *R. Meir*, & in *R. Nehorai: De opinione probabili in concursu probabilioris*.

ר׳ אלעזר איש ברתיתא :

פיין ר׳ אלעזר בן יהודה איש כפר׳ ברתותא ;

R. ELEAZAR ISC BARTITHA: Vide *R. Eleàzar Ben Iudæ Isc Chephàr Bartothà*.

Chaghighà cap. 2. pagina 15. quatuor Rabbinos adhuc viuentes ingressos fuisse in Paradisum, videlicet *Ben Azài*; *Ben Zomà*; *R. Akibà*; & *Elisciaà Achèr*. Hic postquam egressus est, efficitur Hæreticus, & credidit duo esse principia rerum creatarum. In hæresi tamen persistens non reliquit docere discipulos suos Iudaicas lectiones, & dogmata iuxta Rabbinorum placita, & præcipuè R. Meir inter Rabbinos laudatissimum, quem de itinere Sabbathico aliquando instruxit. Post mortẽ Achèr idem Rabbì Meir pro eo preces effudit, eumque ab igne purgatorio liberauit. Ita referunt Iudæi loco cit. pag. 15. b. & nos vt probaremus dari Purgatorium ignem, etiam ex sententia Iudęorum locum hunc exscripsimus Par. II. p. 152. vbi reliqua de hoc Rabbino videnda sunt. Cur autem vocatus sit *Achèr*, præter causam iam assignatam, alię recensentur in lib. *Iuchass*. pag. 23. vbi refertur, R. Meirum post mortem ascendere fecisse fumum ex sepulchro Achèr in signum liberationis ipsius. Aliæ etiam congruentię ibidem assignantur, quibus hic Auctor nititur persuadere hunc Rabbinum Elisciaà Elisęum Achèr post mortem fuisse saluatum. Illas tamen religio Christiana respuit, docetque extra Catholicæ fidei Arcam nullam esse salutem. Laudatur hic Rabbinus in *Pirkè Auòth* cap. 4. 20. vbi sic legitur:

אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר מחוק :

Elisæus Ben Auuiàh dicit: A pueritia qui discit, cui similis est? Atramento quo scribitur in folio albo. Et qui discit in senectute, cui assimilatur? Atramento imposito super chartam

ר׳ אלעזר בן בילא: עיין ר׳ אלעזר בן פילא:

R. ELEA'ZAR BEN BILA'. Vide *R. Eleàzar Ben Pilà*.

ר׳ אלעזר בן דמא ואולי הוא בן אחותו של ר׳ ישמעאל הנזכר בפרק ב׳ דע״ז והוא היה אחד מעשרה הרוגי מלכות בזמן ר׳ יהושע בן חנניה בשנת ג׳ אלפים תתנ״ג לבריאת עולם:

R. ELEA'ZAR BEN DAMA'. De eo *Iuchaſsìn* dubitando multa profert p. 39. b. Dubitat, an ſit filius ſororis R. Iſmaelis, cuius meminit *Miſcnà* in Cod. *Auodà Zarà* cap. 2. n. 5. Dicit, quòd hic Rabbinus cùm à venenato ſerpente fuiſſet morſus, potiùs mori voluerit, quàm per quædam verba magica prolata ſanari, quod factum laudauit R. Iſmaël. At in Cod. *Auodà Zarà* pagina 16 b. mutatur nomen Eleazaris Ben Damà in יהושע בן דאמה Ioſuè Ben Damà filium ſororis R. Iſmaëlis, qui morſu aſpidis enecatur, cùm medelam in nomine Ieſu Nazareni à Iacobo eius diſcipulo recipere noluerit.

ר׳ אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון עם חבריו כתבו מגילת תענית הביאה בגמרא במסכת על שם תעניות:

R. ELEA'ZAR BEN CHANANIA' BEN CHIZKIA'H BEN GARO'N vna cum Collegis ſuis ſcripſit מגילת תענית *Meghilàth Taanìth Volumen Ieiuniorum*. De eo fit mentio in *Iuchaſsìn* pag. 20. Pro Volumine Ieiuniorum, non eſt intelligendum illud paruum Opuſculum, quod ſub nomine מגלת תענית *Meghilàth Taanìth* circumfertur cum alijs annexis in סדר עולם רבא *Sèder olàm Rabbà*, quia in eo cap. 5. fit mentio de Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, cap. 6. de R. Elièzer Ben Iacobi, & cap. 9. de morte Herodis, quæ omnia licèt fuerint circa tempus huius Auctoris, attamen videntur excerpta ex *Ghemarà*, ſicut & alia, quæ in hoc libello continentur, vti cap. 12. de morte Luliani, & Papos in Laodicæa Turriani fraude à duobus Romanis Principibus illata; ſicut & de cæde Nikanoris, quæ prolixè referuntur Cod. *Taanìth* pag. 18. b. ſicut infrà in Nikanore videbimus. Vnde apparet, huiuſmodi Opuſculum *Meghilàt Taanìth* fuiſſe compilatum ex maiori Codice huius nominis Ghemaræ Babylonicæ. Quando igitur dicitur, hunc Tanaitam cum ſuo Collegio ſcripſiſſe *Meghilàth Taanìth*; intelligendum de Codice *Taanìth Afflictionum*, quem poſtea Rabbènu Hakkadòſc in Aphoriſmos redegit, & in *Miſcnà* inſeruit, & hodie ſub nomine תעניות *Taaniòth* circumfertur. Hinc collige, *Maſſechèt Taanìth*, & *Taaniòth* vnum, & eundem Codicem hodie exiſtere, vt patet ex Talmudis titulo, & ex פסקי תוספות nu. 20. vbi hic Codex vocatur מגילת תענית ſicut & ego quandoque vocaui.

ר׳ אלעזר חסמא תלמיד ר׳ עקיבא וחבירו של ר׳ יוחנן בן גודגדא ושל׳ אליעזר בן יעקב ושל׳ יוחנן בן ברוקא ושל׳ יוחנן בן נורי: והוא היה תוכן גדול ובעל מספר ותשבורת שהיה חכמה גדולה לתקופות: וכבר הזכרנו בו בחלק ראשון וזה הספר עיין רכ״ג דף רכ״ב:

R. ELEA'ZAR CHISMA' diſcipulus R. Akibæ, & ſocius RR. Iochanàn Ben Gudgadà, Elièzer Ben Iacobi, R. Iochanàn Ben Berukà, & R. Iochanàn Ben Nuri. De eo ſatis dictum eſt in

I. Par.

באר תותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן דוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך :

R. Eleàzar Isc Bartothà dicit : Da ei (Deo) *quod suum est, quoniam tu, & quod tuum est, ipsius est. Et ita Dauid dicit* (1. Paralip. 29. 14.) *Quoniam à te* (sunt) *omnia, & de manu tua dedimus tibi.* Quod spectat ad cognomen huius Rabbini, notat Auctor *Iuchasin* loco cit. quòd Rabbini, qui à propria patria pronomen recipiunt, fuerunt insigniores, & notiores in ijsdem locis, veluti איש צרידה *Isc Tzeredà*, איש ירושלם *Isc Ierusciala̋im*, איש כפר חנניה *Isc Chephàr Chananià*, & exemplum affert de seipso, qui à patria *Salamanca* אברהם זכות איש שלאמנקה *Abraham Zacutus Isc Salamanca Vir Salamanticensis* vocari voluit. Ex hoc enim apparet, inscriptionem appositam in suo Almanacho ab Alphonso Hispalensi de Corduba, qua eum vocat Salmanticensem, veram esse. Vide Pr. Par. pag. 54.

Cæterùm de hoc Tanaita aliquoties fit mentio in *Miscnà*, vt Cod. *Zabim* capite 1. n. 1. & in Cod. *Orlà* c. 1. n. 4. Eius nomine loquitur R. Scimòn Ben Gamlièl ; vbi איש ברתותא *Isc Bartothà* ipsius cognomen ostendit.

ר' אלעזר המודעי

תלמיד ר' יוחנן בן זכאי חבירו של ר' טרפון ונהרג בביתר שכן גוי המלך בן כוזיבא וכו ביום שנכנסה ביתר :

R. ELEA'ZAR HAMMODAI' discipulus R. Iochanân Ben Zaccài, & socius R. Tarphòn, interficitur à Ben Cozibà Pseudomessia regnante in Bithèr, quia credidit cuidam Gentili dicenti R. Eleazarem voluisse cũ Hadriano Imperatore pacem componere, & tradere illi

I. Par. num. 253. pag. 222. cuius mentio fit in Cod. *Therumòth* cap. 3. n. 5. & in Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 5. & alibi sæpè.

ר' אלעזר בן חרסום

הוא תלמיד ר' יוחנן בן זכאי החריף שבכולם ונקרא ר' נהוראי אבל אינו כי ר' נחמיה הוא ר' נהוראי:

R. ELEA'ZAR BEN CHARSO'M discipulus R. Iochanàn Ben Zaccài, reliquis acutior, quando vocatur R. Nehoràì ; verùm non hic, sed R. Nachmià est R. Nehoràì, vt infrà videbimus. Cùm autem hic Rabbinus vixerit ætate ריב״ז R. Iochanàn Ben Zaccài, inter Tanaitas numeratur ab Auctore libri *Iuchasin* pagina 50. b.

ר' אלעזר בן יהודה איש כפר ברתותא

והוא חבר לר' עקיבא בפרק ג' דאבות משנה ז' : רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו וכו' :

R. ELEA'ZAR BEN IVDÆ ISC CHEPA'R BARTOTHA' socius R. Akibæ, viuebat anno mundi 3870. Christi 110. Scribunt Auctores, eum in eleemosynis erogandis adeò addictum fuisse, vt גבאי צדקה היו בורחים ממנו לפי שהיה נותן להם כל מה שיש לו *Collectores eleemosynarum ab eo fugerent, quia omnia, quæ habebat, in eleemosynas erogabat*, inquit *Iuchasin* pag. 51. b. ex Cod. תענית *Taanith* c. 3. pag. 24. vbi iactant, quòd post euacuatũ granariũ, frumento inter pauperes distributo, שנתמלא כל ביתו חטה *tota domus eius frumento repleta inuenta est*. Et in *Pirkè Auòth* cap. 3. num. 7. circa eleemosynam, huius Rabbini sententia hoc modo legitur רבי אלעזר איש

li Ciuitatem; eo autem die, quo occiditur, capitur Bither, *Iuchaſsìn* pag, 32. & 51. b. anno mundi 3880. Chr. 120. In Cod. *Pirkè Auòth* cap. 3. num. 11. hæc ab eo pronunciata referuntur.

ר' אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלבין פני חבירו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא:

R. Eleàzar Modæus dicit: Qui profanat Sacrificia, & Altare, & contemnit solemnitates ſacras; & qui albeſcere facit ſocij ſui facies coram pluribus; quique irritum facit fœdus Abrahami Patris noſtri, & proterue ſpatiatur in Lege non ſecundùm communem ſententiam (eam intetpretando) *quamuis Legem in manu ſua habeat, ſimul cum bonis operibus, nihilominus non habebit partem in ſeculo futuro.*

ר' אלעזר בן מתיא

נזכר בפרק עשירי יבמות: והוא היה מד' חכמי יבנה בן עזאי ובן זומא וחנניה בן חכינאי:

R. ELEA'ZAR BEN MATHI'A MATTHIÆ fuit vnus ex quatuor Sapientibus Academiæ Vrbis Iaunè, qui fuerunt Ben Azài, Ben Zomà, & Chachinài. Eius mentio fit in *Miſcnà* cap. 10. Cod. *Ieuamòth* num. 3. Vide infrà in *R. Ioſuè Ben Matthiæ*.

ר' אלעזר

סתם הוא ר' אלעזר בן שמוע הכהן: עיין שם:

R. ELEA'ZAR abſolutè, eſt *R. Eleàzar Ben Sciamùa*. Vide ibidem.

ר' אלעזר בן עזריה הכהן

עשירי לעזרא הסופר. ישראל נזכר בספר דברכות: ובמס' יומא ובפ' דסוטה:

R. ELEA'ZAR BEN AZARIÆ SACERDOS, diues in opitulando, fuit Naſsì Princeps in Iſraële. De eo non rarò fit mentio in *Miſcnà*, vt cap. 4. 7. Cod. *Berachòth*, cap. 8. 9. Cod. *Iomà*, ſed præcipuè in *Auòth* cap. 3. 17. quædam præclara ſententia ab eo prolata refertur, quæ eſt huiuſmodi.

ר' אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח: הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב אבל כל מעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

R. Eleàzar Ben Azariæ ait: Vbi non eſt lex, nulla vrbanitas eſt; & vbi non eſt vrbanitas, nulla lex eſſe poteſt. Vbi non eſt ſapientia, ibi non eſt timor (Dei), *& vbi non eſt timor* (Dei), *ibi non eſt ſapientia. Vbi non eſt intelligentia, ibi non eſt ſcientia: & ſi non eſt ſcientia, nulla ibidem erit intelligentia. Si nulla eſt farina, nulla eſt lex; & vbi non eſt lex, farina nulla eſt. Ipſe ſolebat dicere: Cuius ſapientia excedit opera ſua, cui ſimilis eſt? Similis eſt arbori, cuius rami multi ſunt, radices verò paucæ. Flat ventus, illam eradicat & euertit S. D.* (Ierem. 17. 6.) Et erit tanquam myrica in ſolitudine, & non videbit, cùm venerit bonum, & habitabit in ſiccitatibus in deſerto terra ſalſuginis, quæ non habitatur.

Ve-

ר' אלעזר בן פרטא

תלמיד של ר' אלעזר המודעיים בזמן רבי חנינא בן תרדיון ונתפס עמו על אשר עסק בתורה ובגמילות חסדים וניצול: והיה זקן מאד: ויש לו בן נקרא רבי שמעון בן אלעזר בן פרטא: ובן היה לו בן שנקרא ר' פרטא והיה לפני רבינו הקדוש בשנת בשו ג' אלפים תתע"ג:

R. ELEA'ZAR BEN PARTA' discipulus R. Eleazaris Modæitæ, viuebat tempore, quo R. Chaninà Ben Tardiòn à Regno Romanorum est interfectus. Fuit & ipse cum eo captus, sed miraculosè, inquiunt Rabbini, liberatur ab Elia Propheta, eò quòd continuò occupabatur in Lege, & in operibus misericordiæ. Vide *Iuchasìn* pagina 31. Pater ipsius vocabatur פרטא *Partà*, & eius filius *R. Simeon Ben Eleàzar Ben Partà*. Iste suscepit filium, cui nomen imposuit *Partam*, qui ante Rabbènu Hakkadòsc diem suum obijt. Hic autem *R. Eleàzar Ben Partà* admodum senex perijt: nam tempore Ædis secundæ grandæuus erat, & anno 52. post destructionem Templi, & Bitheris euersionem fatis cessit. De hoc Tanaita mentio fit in Cod. *Ghittìn* c. 3. num. 4.

ר' אלעזר בן ר' צדוק כהן

וראה חרבן הבית ונזכר שמו בעשר פעמים במשנה:

R. ELEA'ZAR BEN TZADO'K SACERDOS vidit euersionem Templi, & vt habetur in *Ghemarà* cap. ד' מיתות vidit filiam Sacerdotis in adulterio deprehensam Senatus decreto igni comburi. Atqui דיני נפשות בטלו קודם החרבן מ' שנה: *Sententiæ capitales* 40. *annis ante euersionem Templi cessarunt*, quia eo anno Sanhedrìn ab Aula *Liscàth haggazìth* recesserat. Vide Cod. *Sciabbàth* cap. 1. Erum si opera sua plura sint quàm suæ sapientia, cui ipse assimiliabitur? Similis erit arbori, cuius rami pauciores sunt, quàm sint suæ radices, & quamuis omnes Venti, qui sunt in mundo, in eam efflauerint, non commouebunt eam è loco suo, S. D. (Ibid. ver. 8.) Et erit arbor plantata secus aquas, & secus riuum mittet radices suas, & non timebit cùm venerit æstus; & erit folium eius viride, & in anno caritatis non solicitum erit, nec recedet à faciendo fructum.

Viuebat tempore R. Gamlièl de Iaunè, cui successit in Principatu Academiæ circa annum mundi 3836. Christi 76. octo circiter annis post exustum Templum. De eo dicitur in *Miscnà* Cod. *Sotà* cap. 9. num. 15. משמת ר' אלעזר בן עזריה פסק העושר מן החכמים: *Mortuo R. Eleazaro Ben Azariæ, sublatæ sunt diuitiæ à Sapientibus.*

ר' אלעזר בן ערך

עיין בחלק ראשון וגם ספר יוחסין דכ"ו דף רכ"ד:

R. ELEA'ZAR BEN ARA'CH. Sufficienter de eo actum est suprà Prima Parte huius Bibliothecæ num. 256. pag. 224. Vide & infra in *R. Iochanàn Ben Zaccài*.

ר' אלעזר בן פילא

ויש נוסחאות בן בילא או בן פיאבי והוא משיב על דברי רבי עקיבא בפרק ז' דטהרות מסכת ט' במשנה:

R. ELEA'ZAR BEN PILA', aut BEN BILA', siuè BEN PHEBA'I. In Cod. *Taharòth* capite 7. num. 9. respondet verbis R. Akibæ. Videtur contemporaneus esse ipsius circa ann. mundi 3870. Christi 110.

אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא :

Ipse solebat dicere : Ij , qui nati sunt, morientur ; & qui mortui sunt, suscitabuntur ; & qui viuunt, iudicabuntur . Sciendum est , notificandum , & ab omnibus cognoscendum , quòd ipse est Deus , ipse est Formator, ipse est Creator, ipse est, qui intelligit , ipse est Iudex, Testis , & pars , & ipse in futurum paratus erit ad iudicandū . Benedictus sit ipse , cui non est iniquitas , neque obliuio , nec respicit personas , nec accipit munera , quia omnia sua sunt . Et scito , quòd omnia sunt numerata . Neque fiduciam habeas in eo , quod tibi persuadet fomes peccati , quòd domus tua sit sepulchrum , ibique requiesces ; quia Dei voluntate tu creatus es, natus , viuis , morieris , & rationem factorum tuorum reddes coram Rege Regum Deo sancto benedicto .

ר׳ אלעזר בן שמוע הכהן רבו של רבי

וכבר אמרתי עליו למעלה דף פו׳ ונוא היה אחרון מעשרה הרוגי מלכות ובליל שבת נהרג ונזכר בפרקי אבות פרק ד׳ משנה יב׳ :

R. ELEA'ZAR BEN שמוע SCIAMV'A , fuit Magister Rabbenu Hakkadòsc, vti dictum est supra pag. 76. Volunt Talmudistæ , quòd ipse fuerit vltimus ex decem interfectis à Regno , videlicet Romano. De qua re miratur Auctor libri *Iuchasìn* pagina 53. quomodo id verum esse potuerit, cùm post Hadrianum nulla alia facta sit persecutio Iudçorum ab Imperatoribus Romanis , quia cùm ipse fuisset Magister Rabbì , consequenter dicendum est, vel quòd fuerit occisus viuente ipso Rabbì , vel post mortem Rabbì ; non viuente Rabbì , quia tunc temporis Impera-

Ergo dicendum est ; Hunc Eleazarum , si ista viderit , & mente retinuerit , ad minùs 10. ætatis annos habuisse , vt notat etiam *Iuchasìn* pag. 26. . Et quia in cap. 7. *Chilàim* loquitur nomine Rabbì Meir,qui anno mundi 3881. Chr. 121. viuebat post exustum Templum an. 53. Si hisce annis addantur anni 50. ante desolationem Templi, fiet summa annorum 103. quos ad minùs R. Eleàzar Ben Tzadòk vixisse , dicendum est . Vide cap. 2. num. 4. Cod. *Sceuììth* , vbi suam sententiam ex se profert. Hic fuit discipulus R. Iochanàn Ben החורונית Hachoronìth . *Iuchasìn* pag. 26.

ר׳ אלעזר הקפר נזכר בפרקי אבות פרק ד

סימן כ״א שהוא אומר הקנאה והתאוה׳ וכו׳ והוא היה בזמן ר׳ יהושע בן לוי שהיה בדור רבן יוחנן בן זכאי כמו שאמר בעל ס׳ שלשלת הקבלה דף כ״ו:

R. ELEA'ZAR הקפר HAKKAPHA'R viuebat paulò post desolationem Templi tempore quo viuebat R. Iosuè Ben Leui , quandoquidem hic vestigia premebat huius nostri R. Eleàzar . Vide *Ghemarà* Cod. כל הצלמים *Col Hatzelamim* , & *Scialscèleth Hakkabalà* pag. 27. In cap. 4. num. 21. & 22. *Capitum Patrum* , hæc quæ sequuntur effata , ab eo prolata leguntur -

ר׳ אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין האדם מן העולם : *R. Eleàzar Hakkaphàr dicit : Inuidia , libido, & honor hominem interimunt .* הוא היה אומר הילודים למות והמתים להחיות והחיים לידון לידע להודיע ולהוודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדיין הוא עד הוא בעל דין והוא עתיד לדון ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד שהכל שלו ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך

monia celebris apud omnes, vt iactant Talmudistæ. Huius fit mentio in Cod. *Negaiìm* capite 12. numero 3.

אנטיגנוס איש סוכו ראש התנאים

אחר שמעון הצדיק ורבו ונעבור דבריו שדבר במשנה פרשו תלמידיו צדוק וביתוס ויצאו מהם המינות : ותלמידיו תלמידים היו יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן הוא נשיא והשני אב בית דין.

ANTIGONO'S ISC SOCO' SOCHÆVS Princeps, & Caput Tanaitarum post Simeonem Iustum, propter sententiam, quam frequenter dictitabat, & à duobus discipulis suis Tzadòk, & Baithòs malè interpretatam hæresim Sadducæorum, & Baithusæorum inuexit in mundum. De eo plura dixi Pr. Par. num. 278 pag. 376. vnde hìc non est opus, vt aliquid aliud addam, nisi quòd boni illius discipuli fuerunt *Iosè Ben Ioèzer*, & *Iosè Ben Iochanàn*, alter Princeps, & alter Pater Domus Iudicij, Senatus.

אנקלוס הגר

בר אחתיה דטיטוס הוא תנא דברייתא בפרק המוכר פירות הוא קיבל מרבי אליעזר ומרבי יהושע ותרגם ה' חומשי תורה מפיהם ואינו מן המשנה ;

ONKELO'S HAGGHE'R PROSELYTVS, filius sororis Titi. De quo satis superq; dictū est suprà I. Par. num. 281. pag. 405. & seqq. Hìc autem tantùm addam, quòd Onkelos Tanaita quidem sit, sed Baraijetanus, & non Miscnicus. Cap. *Hammochèr peròth.* Traditionem accepit à R. Elièzer, & à R. Iosuè, & Pentateuchum Mosis Chaldaicè vertit. *Iuchassìn* pag. 52. b.

אנשי מירבא

היו חכמים של ישיבה אחת היתה . בארץ ישראל ונזכרו כמה פעמים במשנה ;

ratores miro amoris affectu prosecuti sunt Iudæos, vti Talmudistæ volunt. Non post mortem Rabbì, quia post huius mortem non legitur, quòd aliquis Imperator contra Iudęos persecutionem suscitauerit. Vnde apparet, quòd Ben Sciamùa non fuerat Magister Rabbì, vel quòd à Regno non sit interfectus. Huius Tanaitæ breuis, sed notabilis sententia reperitur in Cod. *Auòth* cap. 4. num. 12. qua dicitur יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים ; *Sit honor discipuli tui tibi charus ceù tuus; & honor socij tui sit tibi veluti est timor præceptoris tui; & timor tui præceptoris sit tibi tamquam timor Dei.* *Iuchassìn* suspicatur, hunc fuisse fratrem *R. Iudæ Ben Sciamùa* pag. 41. b.

ר' אלעזר בן ר' שמעון בן יוחאי

היה חבירו של רבי אצל עם קודם רבי פנים הלכה ;

R. ELEA'ZAR BEN R. SIMEON BEN IOCHA'I fuit socius Rabbènu Hakkadòsc coram R. Simeone Ben Gamlielis patre suo, & coram R. Iosuè Ben Korchàh. Tradunt Talmudistæ in cap. במה מדליקין pag. 33. b. circa med. quòd per 13. annos in spelunca cum patre suo Simeone Ben Iochài latuerit, vt persecutionem Hadriani Imperatoris euitaret, sicut prolixè in *Simeone Ben Iochài* dicetur. Vide quæ de eo dicta sunt suprà Par. I. num. 257. pag. 226. Mortuus est ante Rabbènu Hakkadòsc, quod patet ex eo, quia Rabbi voluit sibi desponsare viduam relictam ab hoc R. Simeone, quæ illum respuit, tamquam imparem suo priori sponso. *Iuchassìn* pag. 48. b. in principio. Non erat igitur Rabbenu Hakkadòsc sancti-

probari non poteſt, quia Templum ſecundum fuit ædificatum anno mundi 3408. ſecundùm communem opinionem Hebræorum, vt in Tabulis ſupra poſitis in Par. I. pag. 81. & Par. II. pag. 322. hoc eſt ann. 352. ante natiuitatem Domini. Et Templum fuit dirutum an. mun. 3828. Chr 68. Vnde Autaliòn viuebat an. mun. 3722. ante Chriſtum annis 38. quibus ſi addantur anni 68. Chriſti, & deſolationis Templi fiet ſumma annorum 106. ante deſolationem Templi ſecundi, quo viuebat Autaliòn 24. annis propiùs, quàm decernat *Iuchaſsìn*. Sed quid mirum! Nimis oſcitanter agunt Rabbini Chronologici, dum ſuas texunt Chronologias, vel temporum rationem inquirunt. Cæterùm de Autalione dicitur, quòd fuerit pater Domus Iudicij, & Scemaaiàh Princeps, & ſimul gubernabant Iudæos. De eo vide Par. I. loco citato.

אדמון הוא היה גם כן דיין בזמן אבטליון כי היו שני דיינים בירושלם אדמון וחנן בן אבישלום כמו שנראה במסכת כתובות פרק יג״ :

ADMO'N fuit Iudex vnà ſimul cum Chanèn Ben Auiſcialòm, qui Ieroſolymis tempore prædicti Autalionis iudicabant, circa annum 32. De eo in *Miſcnà* Cod. *Chetuuòth* cap. 13. num. 1. quòd fuerit *Ben* גדאי *Ghadài* habetur ex *Ghemarà* loco citato.

אילא היה חכם ביבנה כמו נראה במסכת בכורות פ״ד משנה ה׳ :

ELA' fuit Sapiens in Vrbe Iaunè, cuius meminit *Miſcnà* Cod. *Bechoròth* cap. 4. num. 5.

os tibiæ Og Regis Baſan, & oculum Abſalonis vidiſſe imaginantur Talmudiſtæ; per medullam enim huius oſſis tribus leucis inſequitur capreolum; & in pupilla oculi Abſalonis abſconditur vſque ad naſum. Vide Ghemarà Codice *Niddà* cap. 3. pag. 24. b. in fine.

Cæterùm hoc pronomen אבא *Abbà*, הוא לשון כבוד כמו רבי *eſt honorificum veluti eſt Rabbi*, inquit Auctor *Iuchaſsìn*, pag. 31. b. Eſt enim nomen Chaldaicum, quod *Patrem* ſignificat: *In quo clamamus Abbà Pater*, ad Rom. 8. 15. Hinc Pater Monachorum *Abbà*, ſeù *Abbas* vocatur.

אבטולס עיין אבטליון :

AVTOLA'S. Vide *Autaliòn*.

אבטולמוס נזכר בעירובין פג׳ : מ׳ ד׳ .

AVTOLMO'S. Eius mentio fit in *Eruuìn* capite 3. num. 4. אמר ר׳ יוסי העיד אבטולמוס משום חמשה זקנים שספק העירוב כשר: *Dixit R. Iosè. Teſtimonium perhibuit Autolmòs nomine quinque Sapientium, quòd Erùb dubium ſit Caſcèr idoneum*.

אבטליון כבר אמרנו כי הוא אב בית דין חכמי סנהדרין : עיין חלק ראשון סי׳ וס׳ הספר יוחסין כ״ג דף ט׳ :

AVTALIO'N. De eo egimus in I. Parte num. 23. pag. 9. vnde hic nihil addendum puto, niſi quòd corrigenda ſit Chronologia Iudaica: nam in *Ghittin* habetur, quòd anno 314. ab ædificatione ſecundi Templi vixerit Autaliòn, & *Iuchaſsìn* pag. 50. in בבטולם dicit, quòd fuerit Magiſter Hillelis, & Sciammài circa annum 130. ante deſolationem Templi ſecundi, quod quidem

אליהועני

יח

אליועיני בן הקוף היה כהן הגדול

ועשה פרה אחת כמשנה פרק ג׳ : ה׳ :

ELIOENI' BEN HAKKO'PH fuit Sacerdos Magnus, fecit vitulam vnam, vt in Cod. *Parà* cap. 3. num. 5. Floruit tempore Chonì Hammaaèl, Iudæ Ben Tabbài, & Simeonis Ben Sciatàch.

ר׳ אליעזר הגדול בן הורקנוס

כבר כתבתי למעלה בחלק ראשון זה הספר סימן רכ״ה דף קפ״ד : עמוד ב׳ : וכשנכתב ר׳ אליעזר סתם הוא רבי אליעזר בן הורקנוס :

R. ELIE'ZER MAGNVS filius Hircani. De eo satis dixi suprà Par. I. huius Bibliothecæ num. 225. pag. 184. col. 2. ita vt nil repetendum duxi in hoc loco. Solùm notandum; quòd satis frequenter de hoc Tanaita fit mentio in *Mischnà*, ita vt necesse non sit locum aliquem citare: & ferè semper absolutè citatur *R. Eliezer*, pro quo intelligitur R. Elièzer Magnus Hircani filius. Vide infrà in *R. Iochanàn Ben Zaccài*.

ר׳ אליעזר חסמא : עיין ר׳ אלעזר חסמא :

R. ELIE'ZER CHISMA'. Vide *R. Eleàzar Chismà*.

ר׳ אליעזר בן יהודה : עיין ר׳ אלעזר בן יהודה :

R. ELIE'ZER BEN IEHVDA'. Vide *R. Eleàzar Ben Iuda*.

רבי אליעזר בנו של יוסי הגלילי

היה בזמן ר׳ עקיבא ור׳ אלעזר בן עזריה בשנת ג׳ אלפים תתק״ג כמו שאמר בעל ה׳ יוחסין דף כ״ב : וחבר ל״ב מדות לתורה לב חכם לימינו וגו׳ :

R. ELIE'ZER BEN IOSE' HAGGALILI' GALILÆI. Fuit contemporaneus R. Simeonis Ben Gamlielis patris Rabbènu Hakkadòsc, scripsitque ל״ב מדות 32. *Middòth Proprietates* Legis secundùm 32. semitas Sapientię, de quibus agunt Cabalistę secundùm illud Eccles. c. 10. 2. לב חכם לימינו *Cor Sapientis ad dexterā eius &c.* De eo dicunt כל מקום שתמצא דבריו באגדה עשה אזניך כאפרכסא : *Quotiescumque inueneris verba eius in mysticis eloquijs, fac aures tuas veluti Aparchesà Aqualiculum.* אפרכסא est vas irrigatorium infernè foraminibus refertum, suprà vnum foramen habens angustum, quod si digito oppleatur, aqua perstat: remoto digito, aqua guttatim instar pluuiæ effluit, inquit Buxtorfius, vt per hanc metaphoram, huic Rabbino attributam, intelligamus eius sapientiam fuisse apud eos magnæ æstimationis. Viuebat circa annum Domini 121. Vide *Iuchas in* pag. 44. & 52, vbi dicitur, in viuis fuisse tempore R. Akibæ, & R. Eleazaris Ben Azariæ.

ר׳ אליעזר בן יעקב המכונה קב ונקי היה

בזמן בית המקדש והוא האחד שקבל מדות המקדש יותר מכל החכמים והאריך ימים עד רבי עקיבא כי במנא במסכת כלאים פרק ה׳ משנה ח׳ : כי רבי אליעזר בן יעקב אומר משום חנניה בן חכינאי וידוע שרבי חנינא בן חכינאי חברו של רבי שמעון בן יוחאי והוא תלמיד רבי עקיבא ואחי אמו היה לוי במקדש ונענש אחת מצלותו ישן במשמרתו ושרפו את כסותו : בפרקא קמא דמדות משנה ב׳ : וכבר דברנו על זה ר׳ אליעזר בן יעקב : עיין חלק א׳ זה הספר סימן רנ״ג : דף קס״ח :

R. ELIE'ZER BEN IACOBI dictus *Kau Venakì*. Viuebat adhuc persistente secundo Templo, cuius auunculus cùm esset Leuita, & dormiuisset in custodia sua, pallij combustione ab ex-

cubiarum lustratoribus punitus fuit. Codice *Middòth* cap. 1. n. 2. & forsan ab eo exactam notitiam partium Templi habuit ille, qui scripsit Codicem *Middòth De mensuris* Templi, quia Sapientum nullus fuit eo doctior in his rebus, quæ ad Templi, & eius mansionum structuram, & mensuram spectabant. Vixit enim annis ferè octuaginta, quia in Codice *Chilàim* capite 4. num. 8. sententiam suam profert ex nomine *Chananià Ben Chachinài*; at certum est, quòd *Chananià &c.* fuit socius R. Simeonis Ben Iochài, qui fuit discipulus R. Akibæ. *Iuchasin* pag. 30. b. in fin. Rabbi autem Akibà obijt sub Hadriano Cæsare, & in principio sui Imperij, vt dicemus in R. Akibà. A desolatione autem Templi vsque ad R. Akibam fluxerunt anni 52. Dauid Ganz ad annum 880. quibus si addantur anni iuuentutis huius R. Eliezaris, stante Templo, & anni, quibus superuixerat ipsi R. Akibæ, non erit inconueniens, si dicatur R. Eliezarem vixisse annis circiter 80. vsque ad annum Domini 130. Alia, quæ de R. Eliezare Ben Iacobi dicenda essent, vide suprà Par. I. num. 232. pag. 188.

ר׳ אליעזר בן מתיא עיין ר׳ אלעזר בן מתיא :

R. ELIE'ZER BEN MATHIA'. Vide *R. Eleàzar Ben Mathià*.

ר׳ אליעזר סתם הוא ר׳ אליעזר הגדול בן הורקנוס : עיין שם :

R. ELIE'ZER absolutè, ipse est *R. Elièzer Magnus Ben Hircani*. Vide eundem.

ר׳ אליעזר בן עזריה : עיין ר׳ אלעזר בן עזריה :

R. ELIE'ZER BEN AZARIA'. Vide *R. Eleàzar Ben Azarià*.

ר׳ אליעזר בן בילה : עיין ר׳ אלעזר בן פילא :

R. ELIE'ZER BEN BILA'H. Vide *R. Eleàzar Ben Pilà*.

ר׳ אליעזר חסמא : עיין ר׳ אלעזר חסמא :

R. ELIE'ZER CHISMA'. Vide *R. Eleàzar Chismà*.

ר׳ אליעזר בר צדוק : עיין ר׳ אלעזר בר צדוק :

R. ELIE'ZER BEN TZADO'K. Vide *R. Eleàzar Bar Tzadòk*.

ר׳ אליעזר בן שמעון : עיין ר׳ אלעזר בן ר׳ שמעון בן יוחאי :

R. ELIE'ZER BEN SCIMO'N. Vide *R. Eleàzar Ben R. Simeonis Ben Iochài*.

אלישע בן אבויה הוא רבו של רבי מאיר ונקרא אחר לפי שהוא היה אחד על שנכנסו לפרדס עם רבי עקיבא ובן עזאי ובן זומא בחייו ונעשה היה בו שני רשויות ונעשה אפיקורוס ועל כן נקרא אלישע אחר וכל כך אמרו שלא שמעו לתלמידיו אבל היה מלמדם תורה אפילו אחר שיצא מן הציבור למרבות רעה ואמר לרבי מאיר תלמידו עד כאן תחום השבת והודיע ליהודים מודות ע״ב יותר מן אשר שהכתובים והיה מצטער על עקיבא והאריך ימים שהיה אחריו ואמר עונו ל׳ מאיר מתפלל בעדו ויעל עשן מקברו כמו שאמרו למעלה בפרק אין דך חגיגה עמוד ב׳ :

ELISCIAA' BEN AVVIA'H cognomento אחר *Achèr Alius*, quia à Iudaismo cùm defecisset *Alter* effectus fuerat. Volunt Talmudistæ in Codice

(olim scriptam, postea) *abrasam*. Et Auctor libri *Iuchassin* pag. 23. q. in laudem huius Apostatæ Iudæi dicit:

וזה גלה לנו סוד העולם הבא יותר מכל החכמים ׃ *Et iste* (Elisæus Ben Auuiàh) *nobis reuelauit secretum futuri seculi meliùs, quàm fecerint reliqui Sapientes*. Ipse enim docuit R. Iacobum Tanaitam circa bonorum operum retributionem in venturo seculo futuram, quam sub vestibulo, & Triclinio delineauit in *Pirkè Auòth* capite 4. num. 16. Ex his collige, inter Iudæos ipsorum Apostatas, & Hæreticos esse doctiores ipsis Rabbinis, rectiùsque docere de futura vita æterna, quàm doceant Sapientissimi Rabbinorum Magistri.

Cæterùm hic Rabbinus alio nomine non dignoscitur apud plebem Iudaicam, quàm sub nomine *Elisciaà Achèr*; ideò sententiæ, quæ ab eo prolatæ sunt, & vniuersaliter à Synagoga receptæ, non sub nomine *Achèr* adducuntur, ne videantur ab Hæretico homine doctrinam, & dogmata, præsertim de seculo futuro recepisse; sed ne gloria, & honore defraudetur, præsertim quia existimant pœnitentem obijsse, eum proprio nomine *Elisciaà Ben Auuiàh*, nominant. Sententiæ verò R. Meir discipuli sui in concursu sententiarum aliorum Rabbinorum, ob suspicionem hæreseon non recipiuntur. Vide infrà in *R. Meir, & in R. Nehorai: De opinione probabili in concursu probabilioris*.

ר׳ אלעזר איש ברתיתא ׃

עיין ר׳ אלעזר בן יהודה איש כפר׳ ברתותא ׃

R. ELEAZAR ISC BARTITHA. Vide *R. Eleàzar Ben Iuda Isc Chephàr Bartothà*.

Chaghighà cap. 2. pagina 15. quatuor Rabbinos adhuc viuentes ingressos fuisse in Paradisum, videlicet *Ben Azài*; *Ben Zomà*; *R. Akibà*; & *Elisciaà Achèr*. Hic postquam egressus est, efficitur Hæreticus, & credidit duo esse principia rerum creatarum. In hæresi tamen persistens non reliquit docere discipulos suos Iudaicas lectiones, & dogmata iuxta Rabbinorum placita, & præcipuè R. Meir inter Rabbinos laudatissimum, quem de itinere Sabbathico aliquando instruxit. Post mortẽ Achèr idem Rabbì Meir pro eo preces effudit, eumque ab igne purgatorio liberauit. Ita referunt Iudæi loco cit. pag. 15. b. & nos vt probaremus dari Purgatorium igneum, etiam ex sententia Iudæorum locum hunc exscripsimus Par. II. p. 152. vbi reliqua de hoc Rabbino videnda sunt. Cur autem vocatus sit *Achèr*, præter causam iam assignatam, aliæ recensentur in lib. *Iuchass*. pag. 23. vbi refertur, R. Meirum post mortem ascendere fecisse fumum ex sepulchro Achèr in signum liberationis ipsius. Aliæ etiam congruentiæ ibidem assignantur, quibus hic Auctor nititur persuadere hunc Rabbinum Elisciaà Elisæum Achèr post mortem fuisse saluatum. Illas tamen religio Christiana respuit, docetque extra Catholicæ fidei Arcam nullam esse salutem. Laudatur hic Rabbinus in *Pirkè Auòth* cap. 4. 20. vbi sic legitur:

אלישע בן אבויה אומר הלומד ילד למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר חדש והלומד זקן למה הוא דומה לדיו כתובה על נייר מחוק ׃ *Elisæus Ben Auuiàh dicit: A pueritia qui discit, cui similis est? Atramento quo scribitur in folio albo. Et qui discit in senectute, cui assimilatur? Atramento imposito super chartam*

ר' אלעזר בן בילא : עיין ר' אלעזר בן פילא :

R. ELEA'ZAR BEN BILA'. Vide *R. Eleàzar Ben Pilà*.

ר' אלעזר בן דמא ואולי הוא בן אחותו של ר' ישמעאל הנזכר בפרק ב' דע"ז והוא היה אחד מעשרה הרוגי מלכות בזמן ר' יהושע בן חנניא בשנת ג' אלפים תתל"ב לבריאת עולם :

R. ELEA'ZAR BEN DAMA'. De eo *Iuchassìn* dubitando multa profert p. 39. b. Dubitat, an sit filius sororis R. Ismaelis, cuius meminit *Miscnà* in Cod. *Auodà Zarà* cap. 2. n. 5. Dicit, quòd hìc Rabbinus cùm à venenato serpente fuisset morsus, potiùs mori voluerit, quàm per quædam verba magica prolata sanari, quod factum laudauit R. Ismaël. At in Cod. *Auodà Zarà* pagina 16 b. mutatur nomen Eleazaris Ben Damà in יהושע בן דאמה. Iosuè Ben Damà filium sororis R. Ismaëlis, qui morsu aspidis enecatur, cùm medelam in nomine Iesu Nazareni à Iacobo eius discipulo recipere noluerit.

ר' אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גרון עם סיעתו כתבו מגילת תענית הוא כמגלת המסכת על שם תעניות :

R. ELEA'ZAR BEN CHANANIA' BEN CHIZKIA'H BEN GARO'N vnà cum Collegis suis scripsit מגילת תענית *Meghilàth Taanìth Volumen Ieiuniorum*. De eo fit mentio in *Iuchassìn* pag. 20. Pro Volumine Ieiuniorum, non est intelligendum illud paruum Opusculum, quod sub nomine מגלת תענית *Meghilàth Taanìth* circumfertur cum alijs annexis in סדר עולם רבא *Sèder olàm Rabbà*, quia in eo cap. 5. fit mentio de Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, cap. 6. de R. Elièzer Ben Iacobi, & cap. 9. de morte Herodis, quæ omnia licèt fuerint circa tempus huius Auctoris, attamen videntur excerpta ex *Ghemarà*, sicut & alia, quæ in hoc libello continentur, vti cap. 12. de morte Luliani, & Papos in Laodicæa Turriani fraude à duobus Romanis Principibus illata; sicut & de cæde Nikanoris, quæ prolixè referuntur Cod. *Taanìth* pag. 18. b. sicut infrà in Nikanore videbimus. Vnde apparet, huiusmodi Opusculum *Meghilàt Taanìth* fuisse compilatum ex maiori Codice huius nominis Ghemaræ Babylonicæ. Quando igitur dicitur, hunc Tanaitam cum suo Collegio scripsisse *Meghilàth Taanìth*; intelligendum de Codice *Taanìth Afflictionum*, quem postea Rabbènu Hakkadòsc in Aphorismos redegit, & in *Miscnà* inseruit, & hodie sub nomine תעניות *Taaniòth* circumfertur. Hinc collige, *Massechèt Taanìth*, & *Taaniòth* vnum, & eundem Codicem hodie existere, vt patet ex Talmudis titulo, & ex פסקי תוספות nu. 20. vbi hic Codex vocatur מגילת תענית sicut & ego quandoque vocaui.

ר' אלעזר חסמא תלמיד ר' עקיבא וחבירו של ר' יוחנן בן גודגדא ור' אליעזר בן יעקב ור' יוחנן בן ברוקא ור' יוחנן בן נורי : והוא היה תוכן גדול ובעל מספר ותשבורת והיה חכם גדול בתקופות : ונזכר מאמרו בו בפרק ראשון זה הספר סימן רכ"ג דף רכ"ב :

R. ELEA'ZAR CHISMA' discipulus R. Akibæ, & socius RR. Iochanàn Ben Gudgadà, Elièzer Ben Iacobi, R. Iochanàn Ben Berukà, & R. Iochanàn Ben Nuri. De eo satis dictum est in

I. Par.

בארתותא אומר תן לו משלו שאתה ושלך שלו וכן דוד הוא אומר כי ממך הכל ומידך נתנו לך :

R. Eleàzar Isc Bartothà dicit : Da ei (Deo) *quod suum est, quoniam tu, & quod tuum est, ipsius est. Et ita Dauid dicit* (1. Paralip. 29. 14.) *Quoniam à te* (sunt) *omnia, & de manu tua dedimus tibi*. Quod spectat ad cognomen huius Rabbini, notat Auctor *Iuchassìn* loco cit. quòd Rabbini, qui à propria patria pronomen recipiunt, fuerunt insigniores, & notiores in ijsdem locis, veluti איש צרידה *Isc Tzeredà*, איש ירושלם *Isc Ierusciálàim*, איש כפר חנניה *Isc Chephàr Chananià*, & exemplum affert de seipso, qui à patria *Salamanca* אברהם זכות איש שלאמנקה *Abraham Zacutus Isc Salamanca Vir Salamanticensis* vocari voluit. Ex hoc enim apparet, inscriptionem appositam in suo Almanacho ab Alphonso Hispalensi de Corduba, qua eum vocat Salmanticensem, veram esse. Vide Pr. Par. pag. 54.

Cæterùm de hoc Tanaita aliquoties fit mentio in *Miscnà*, vt Cod. *Zabim* capite 1. n. 1. & in Cod. *Orlà* c. 1. n. 4. Eius nomine loquitur R. Scimòn Ben Gamlièl ; vbi איש ברתותא *Isc Bartothà* ipsius cognomen ostendit.

ר' אלעזר המודעי

תלמיד ר' יוחנן בן זכאי חבירו של ר' טרפון ונהרג בביתר שכן צוה המלך בן כוזיבא והו ביום שנכבש ביתר :

R. ELEA'ZAR HAMMODAI' discipulus R. Iochanân Ben Zaccài, & socius R. Tarphòn, interficitur à Ben Cozibà Pseudomessia regnante in Bithèr, quia credidit cuidam Gentili dicenti R. Eleazarem voluisse cũ Hadriano Imperatore pacem componere, & tradere illi

1. Par. num. 253. pag. 222. cuius mentio fit in Cod. *Therumòth* cap. 3. n. 5. & in Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 5. & alibi sæpè.

ר' אלעזר בן חרסום

היה תלמיד ר' יוחנן בן זכאי החריף שבכולם ונקרא ר' נהוראי שבל מאמר כי ר' נחמיה הוא ר' נהוראי :

R. ELEA'ZAR BEN CHARSO'M discipulus R. Iochanàn Ben Zaccài, reliquis acutior, quando vocatur R. Nehorài ; verùm non hic, sed R. Nachmià est R. Nehorài, vt infrà videbimus. Cùm autem hic Rabbinus vixerit ætate ריב"ז R. Iochanàn Ben Zaccài, inter Tanaitas numeratur ab Auctore libri *Iuchassìn* pagina 50. b.

ר' אלעזר בן יהודה איש כפר ברתותא

והוא חבר לר' עקיבא בפרק ג' דאבות משנה ז' : רבי אלעזר איש ברתותא אומר תן לו משלו וכו' :

R. ELEA'ZAR BEN IVDÆ ISC CHEPA'R BARTOTHA' socius R. Akibæ, viuebat anno mundi 3870. Christi 110. Scribunt Auctores, eum in eleemosynis erogandis adeò addictum fuisse, vt גבאי צדקה היו בורחים ממנו לפי תהיה נותן להם כל מה שיש לו *Collectores eleemosynarum ab eo fugerent, quia omnia, quæ habebat, in eleemosynas erogabat*, inquit *Iuchassìn* pag. 51. b. ex Cod. תענית *Taanith* c. 3. pag. 24. vbi iactant, quòd post euacuatũ granariũ, frumento inter pauperes distributo, שנתמלא כל ביתו חטה *tota domus eius frumento repleta inuenta est*. Et in *Pirkè Auòth* cap. 3. num. 7. circa eleemosynam, huius Rabbini sententia hoc modo legitur רבי אלעזר איש

li Ciuitatem; eo autem die, quo occiditur, capitur Bither, *Iuchassìn* pag, 32. & 51. b. anno mundi 3880. Chr. 120. In Cod. *Pirkè Auòth* cap. 3. num. 11. hæc ab eo pronunciata referuntur -

ר' אלעזר המודעי אומר המחלל את הקדשים והמבזה את המועדות והמלבין פני חבירו ברבים והמפר בריתו של אברהם אבינו והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא :

R. Eleàzar Modæus dicit: Qui profanat Sacrificia, & Altare, & contemnit solemnitates sacras; & qui albescere facit socij sui facies coram pluribus; quique irritum facit fœdus Abrahami Patris nostri, & proteruè spatiatur in Lege non secundùm communem sententiam (eam intetpretando) *quamuis Legem in manu sua habeat, simul cum bonis operibus, nihilominus non habebit partem in sęculo futuro.*

ר' אלעזר בן מתיא נזכר בפרק עשירי

יבמות : והוא היה עם ר' חכמי יבנה בן עזאי ובן זומא וחנניה בן חכינאי :

R. ELEA'ZAR BEN MATHI'A MATTHIÆ fuit vnus ex quatuor Sapientibus Academiæ Vrbis Iaunè, qui fuerunt Ben Azài, Ben Zomà, & Chachinài. Eius mentio fit in *Miscnà* cap. 10. Cod. *Ieuamòth* num. 3. Vide infrà in *R. Iosuè Ben Matthiæ*.

ר' אלעזר סתם הוא ר' אלעזר בן שמוע הכהן :

עיין שם :

R. ELEA'ZAR absolutè, est *R. Eleàzar Ben Sciamùa*. Vide ibidem.

ר' אלעזר בן עזריה הכהן עשירי

לעזרא הכהן . ונשיא נזכר בספר דברכות : ובפרק רביעי ונסב דאבות :

R. ELEA'ZAR BEN AZARIÆ SACERDOS, diues in opitulando, fuit Nasì Princeps in Israële. De eo non raro fit mentio in *Miscnà*, vt cap. 4. 7. Cod. *Berachòth*, cap. 8. 9. Cod. *Iomà*, sed præcipuè in *Auòth* cap. 3. 17. quædam præclara sententia ab eo prolata refertur, quæ est huiusmodi -

ר' אלעזר בן עזריה אומר אם אין תורה אין דרך ארץ אם אין דרך ארץ אין תורה אם אין חכמה אין יראה אם אין יראה אין חכמה אם אין בינה אין דעת אם אין דעת אין בינה אם אין קמח אין תורה אם אין תורה אין קמח : הוא היה אומר כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה לאילן שענפיו מרובין ושרשיו מועטין והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו שנאמר והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב אבל כל מעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו שנאמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי :

R. Eleàzar Ben Azariæ ait: Vbi non est lex, nulla vrbanitas est; & vbi non est vrbanitas, nulla lex esse potest. Vbi non est sapientia, ibi non est timor (Dei), *& vbi non est timor* (Dei), *ibi non est sapientia. Vbi non est intelligentia, ibi non est scientia: & si non est scientia, nulla ibidem erit intelligentia. Si nulla est farina, nulla est lex; & vbi non est lex, farina nulla est. Ipse solebat dicere: Cuius sapientia excedit opera sua, cui similis est? Similis est arbori, cuius rami multi sunt, radices verò paucæ. Flat ventus, illam eradicat & euertit S. D.* (Ierem. 17. 6.) Et erit tanquam myrica in solitudine, & non videbit, cùm venerit bonum, & habitabit in siccitatibus in deserto terra salsuginis, quæ non habitatur.

Ve-

ר׳ אלעזר בן פרטא

תלמיד של ר׳ אלעזר המודעיקיס בזמן רבי חנינא בן תרדיון ונתפס עמו על שהוא עסק בתורה ובגמילות חסדים וניצול: והיה זקן מאד: ויש לו בן נקרא רבי שמעון בן אלעזר בן פרטא: ובן היה לו בן שנקרא ר׳ פרטא והיה לפני רבינו הקדוש בשנת בית ג׳ אלפים תתע״ :

R. ELEA'ZAR BEN PARTA' discipulus R. Eleazaris Modæitæ, viuebat tempore, quo R. Chaninà Ben Tardiòn à Regno Romanorum est interfectus. Fuit & ipse cum eo captus, sed miraculosè, inquiunt Rabbini, liberatur ab Elia Propheta, eò quòd continuò occupabatur in Lege, & in operibus misericordiæ. Vide *Iuchasin* pagina 31. Pater ipsius vocabatur פרטא *Partà*, & eius filius *R. Simeon Ben Eleàzar Ben Partà*. Iste suscepit filium, cui nomen imposuit *Partam*, qui ante Rabbènu Hakkadòsc diem suum obijt. Hic autem *R. Eleàzar Ben Partà* admodum senex perijt: nam tempore Ædis secundæ grandæuus erat, & anno 52. post destructionem Templi, & Bitheris euersionem fatis cessit. De hoc Tanaita mentio fit in Cod. *Ghittin* c. 3. num. 4.

ר׳ אלעזר בן ר׳ צדוק כהן

וראה חרבן הבית ונזכר שמו בש״ס פעמים הרבה:

R. ELEA'ZAR BEN TZADO'K SACERDOS vidit euersionem Templi, & vt habetur in *Ghemarà* cap. ד׳ מיתות vidit filiam Sacerdotis in adulterio deprehensam Senatus decreto igni comburi. Atqui דיני נפשות בטלו קודם החרבן מ׳ שנה: *Sententiæ capitales 40. annis ante euersionem Templi cessarunt*, quia eo anno Sanhedrin ab Aula *Liscàth baggazìth* recesserat. Vide Cod. *Sciabbàth* cap. 1, Er-

Verum si opera sua plura sint quàm sua sapientia, cui ipse assimiliabitur? Similis erit arbori, cuius rami pauciores sunt, quàm sint suæ radices, & quamuis omnes Venti, qui sunt in mundo, in eam efflauerint, non commouebunt eam è loco suo, S. D. (Ibid. ver. 8.) Et erit arbor plantata secus aquas, & secus riuum mittet radices suas, & non timebit cùm venerit æstus; & erit folium eius viride, & in anno caritatis non solicitum erit, nec recedet à faciendo fructum.

Viuebat tempore R. Gamlièl de Iaunè, cui successit in Principatu Academiæ circa annum mundi 3836. Christi 76. octo circiter annis post exustum Templum. De eo dicitur in *Miscnà* Cod. *Sotà* cap. 9. num. 15. משמת ר׳ אלעזר בן עזריה פסק העושר מן החכמים: *Mortuo R. Eleazaro Ben Azariæ, sublatæ sunt diuitiæ à Sapientibus.*

ר׳ אלעזר בן ערך

עיין בחלק ראשון זה הספר סימן רנ״ו דף רכ״ד:

R. ELEA'ZAR BEN ARA'CH. Sufficienter de eo actum est suprà Prima Parte huius Bibliothecæ num. 256. pag. 224. Vide & infra in *R. Iochanàn Ben Zaccài*.

ר׳ אלעזר בן פילא

ויש נוסחאות בן בילא או בן פיאבי והוא משיב על דברי רבי עקיבא בפרק ז׳ דטהרות משנה ט׳ בסוף:

R. ELEA'ZAR BEN PILA', aut BEN BILA', siuè BEN PHEBA'I: In Cod. *Taharòth* capite 7. num. 9. respondet verbis R. Akibæ. Videtur contemporaneus esse ipsius circa ann. mundi 3870. Christi 110.

אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא :

Ipse solebat dicere : Ij , qui nati sunt, morientur; & qui mortui sunt, suscitabuntur ; & qui viuunt, iudicabuntur . Sciendum est , notificandum , & ab omnibus cognoscendum , quòd ipse est Deus , ipse est Formator, ipse est Creator, ipse est, qui intelligit , ipse est Iudex, Testis , & pars , & ipse in futurum paratus erit ad iudicandū . Benedictus sit ipse , cui non est iniquitas , neque obliuio , nec respicit personas , nec accipit munera , quia omnia sua sunt . Et scito , quòd omnia sunt numerata . Neque fiduciam habeas in eo , quod tibi persuadet fomes peccati , quòd domus tua sit sepulchrum , ibique requiesces ; quia Dei voluntate tu creatus es, natus , viuis , morieris , & rationem factorum tuorum reddes coram Rege Regum Deo sancto benedicto .

ר׳ אלעזר בן שמוע הכהן רבו של רבי

ונזכר לעיל עליו למעלה דף מו׳ והוא היה מעשרה הרוגי מלכות ובליל שבת נהרג ונזכר בפרקי אבות פרק ד׳ משנה י״ב :

R. ELEA'ZAR BEN שמוע SCIAMV'A , fuit Magister Rabbenu Hakkadòsc, vti dictum est suprà pag. 76. Volunt Talmudistæ , quòd ipse fuerit vltimus ex decem interfectis à Regno , videlicet Romano . De qua re miratur Auctor libri *Iuchasin* pagina 53. quomodo id verum esse potuerit, cùm post Hadrianum nulla alia facta sit persecutio Iudęorum ab Imperatoribus Romanis , quia cùm ipse fuisset Magister Rabbì , consequenter dicendum est, vel quòd fuerit occisus viuente ipso Rabbì , vel post mortem Rabbì ; non viuente Rabbì, quia tunc temporis Impera-

Ergo dicendum est ; Hunc Eleazarum , si ista viderit , & mente retinuerit , ad minùs 10. ætatis annos habuisse , vt notat etiam *Iuchasin* pag. 26. . Et quia in cap. 7. *Chilàim* loquitur nomine Rabbì Meir, qui anno mundi 3881. Chr. 121. viuebat post exustum Templum an. 53. Si hisce annis addantur anni 50. ante desolationem Templi , fiet summa annorum 103. quos ad minùs R. Eleàzar Ben Tzadòk vixisse , dicendum est . Vide cap. 2. num. 4. Cod. *Sceuiìth* , vbi suam sententiam ex se profert. Hic fuit discipulus R. Iochanàn Ben החורונית Hachoronith . *Iuchasin* pag. 26.

ר׳ אלעזר הקפר נזכר בפרקי אבות פרק ד׳

סימן כ״א שהוא אומר הקנאה והתאוה וכו׳ והוא היה בזמן ר׳ יהושע בן לוי שהיה בדור רבן יוחנן בן זכאי כמו שאמר בעל ס׳ שלשלת הקבלה דף כו׳:

R. ELEA'ZAR הקפר HAKKAPHA'R viuebat paulò post désolationem Templi tempore quo viuebat R. Iosuè Ben Leui , quandoquidem hic vestigia premebat huius nostri R. Eleàzar . Vide *Ghemarà* Cod. כל הצלמים *Col Hatzelamim* , & *Scialscèleth Hakkabalà* pag. 27. In cap. 4. num. 21. & 22. *Capitum Patrum* , hæc quæ sequuntur effata , ab eo prolata leguntur -

ר׳ אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין האדם מן העולם : *R. Eleàzar Hakkaphàr dicit : Inuidia , libido, & honor hominem interimunt .* הוא היה אומר הילודים למות והמתים להחיות והחיים לידון לידע להודיע ולהוודע שהוא אל הוא היוצר הוא הבורא הוא המבין הוא הדיין הוא עד הוא בעל דין והוא עתיד לדון ברוך הוא שאין לפניו לא עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד שהכל שלו ודע שהכל לפי החשבון ואל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך

ra-

monia celebris apud omnes; vt iactant Talmudistæ. Huius fit mentio in Cod. *Negaiim* capite 12. numero 3.

אנטיגנוס איש סוכו ראש התנאים

אחר שמעון הצדיק ורבו ובשבור דבריו שדבר במשנה פרשו תלמידיו צדוק וביתוס ויצא מהם המינות : ותלמידיו תלמידים היו יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן הוא נשיא והשני אב בית דין ׃

ANTIGONO'S ISC SOCO' SOCHÆVS Princeps, & Caput Tanaitarum post Simeonem Iustum, propter sententiam, quam frequenter dictitabat, & à duobus discipulis suis Tzadòk, & Baithòs malè interpretatam hæresim Sadducæorum, & Baithusæorum inuexit in mundum. De eo plura dixi Pr. Par. num. 278 pag. 376. vnde hìc non est opus, vt aliquid aliud addam, nisi quòd boni illius discipuli fuerunt *Iosè Ben Ioèzer*, & *Iosè Ben Iochanàn*, alter Princeps, & alter Pater Domus Iudicij, Senatus.

אנקלוס הגר

בר אחתיה דטיטוס הוא תנא דברייתא בפרק המוכר פירות הוא קיבל מרבי אליעזר ומרבי יהושע ותרגם ה' חומשי תורה מפיהם ואינו מן המשנה ׃

ONKELO'S HAGGHE'R PROSELYTVS, filius sororis Titi. De quo satis superq; dictũ est suprà I. Par. num. 281. pag. 405. & seqq. Hìc autem tantùm addam, quòd Onkelos Tanaita quidem sit, sed Baraijetanus, & non Miscnicus. Cap. *Hammochèr peròth*. Traditionem accepit à R. Elièzer, & à R. Iosuè, & Pentateuchum Mosis Chaldaicè vertit. *Iuchassin* pag. 52. b.

אנשי מירבא

היו חכמים של ישיבה אשר היתה בארץ ישראל ונזכרו כמה פעמים במשנה ׃

Ll AN-

ratores miro amoris affectu prosecuti sunt Iudæos, vti Talmudistæ volunt. Non post mortem Rabbì, quia post huius mortem non legitur, quòd aliquis Imperator contra Iudęos persecutionem suscitauerit. Vnde apparet, quòd Ben Sciamùa non fuerat Magister Rabbì, vel quòd à Regno non sit interfectus. Huius Tanaitæ breuis, sed notabilis sententia reperitur in Cod. *Auòth* cap. 4. num. 12. qua dicitur יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וכבוד חברך כמורא רבך ומורא רבך כמורא שמים ; *Sit honor discipuli tui tibi charus ceù tuus; & honor socij tui sit tibi veluti est timor præceptoris tui; & timor tui præceptoris sit tibi tamquam timor Dei*. *Iuchassin* suspicatur, hunc fuisse fratrem *R. Iudæ Ben Sciamùa* pag. 41. b.

ר' אלעזר בן ר' שמעון בן יוחאי

היה חבר של רבי אבל מת קודם רבי שנים הרבה ׃

R. ELEA'ZAR BEN R. SIMEON BEN IOCHA'I fuit socius Rabbènu Hakkadòsc coram R. Simeone Ben Gamlielis patre suo, & coram R. Iosuè Ben Korchàh. Tradunt Talmudistæ in cap. במה מדליקין pag. 33. b. circa med. quòd per 13. annos in spelunca cum patre suo Simeone Ben Iochài latuerit, vt persecutionem Hadriani Imperatoris euitaret, sicut prolixè in *Simeone Ben Iochài* dicetur. Vide quæ de eo dicta sunt suprà Par. I. num. 257. pag. 226. Mortuus est ante Rabbènu Hakkadòsc, quod patet ex eo, quia Rabbi voluit sibi desponsare viduam relictam ab hoc R. Simeone, quæ illum respuit, tamquam imparem suo priori sponso. *Iuchassin* pag. 48. b. in principio. Non erat igitur Rabbenu Hakkadòsc sancti-

mihi Sciammài ſenex , quòd albumen oui coagulatur ex (calore) *ignis , concubitus autem ſeminis repellitur à* (calore) *ignis . Probarunt , & inuenerunt ſicut dixerat . Detulerunt hoc in Senatu , & flagellaue-runt* (accuſatorem) . Fuit etiam Iudex, vt ex cap. *Elièzer* Cod. *Nedarim* appa-ret, vbi faciunt illum humilem, patien-tem, & pacificum. Cùm enim aliquan-do mulier quædam non ſecundùm vo-luntatem viri ſui cibum paraſſet, iuſſit vt ollam percuteret, eamque frangeret ſuper caput domus ipſius. Inuenit ibi ſedentem *Bauà Ben Botà*, percuſſitque eam ſuper caput ipſius, ac fregit. Di-xitque ei: Cur ita feciſti? Reſpondit: כך ציוני בעלי *Sic mihi præcepit maritus meus* . Subiunxit ille את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא : *Tu feciſti voluntatem Viri tui . Et Dominus ex te exire faciet duos filios ſicut Bauà Ben Botà* . Non ſignum humilitatis eſt ef-ferre ſeipſum, ſed ſuperbiæ. Hic quam-uis diſcipulus Sciammài fuiſſet, eiuſque doctrinam, & ſectam ſequeretur, atta-men in verba Magiſtri non iurauerat, præſertim circa ea, quæ ad ordinationem per manuum impoſitionem pertine-bant, ſed in his opinionem Hillelis ſe-quebatur. Hæc manifeſtè apparent ex cap. 2. *Bezà*. In *Ghemarà*. Vide *Iu-chaſsin* pag. 19. b. 52. b.

בית הלל ובית שמאי :

BETH HILLE'L, VVETH SCIAMMA'I *Domus*, ſeù *Schola Hil-lelis*, & *Sciammài*, fuerunt duæ Scholæ perpetuò inter ſe diſſidentes in quibuſ-dam rebus ceremonialibus, de quibus paſsim in *Miſcnà*, & de his non ſemel ſu-

ANSCE' MEDAVA' VIRI ME-DAVITÆ erant Sapientes cuiuſdam Academiæ exiſtentis in Terra Iſraëlis, cuius mentio aliquoties fit in *Miſcnà*, vt Cod. *Mikuaòth* cap. 7. num. 1. In qui-buſdam exemplaribus legitur *Anſcè* מֵירְבָּא *Mirbà*, ſed perperam.

אריסטון נזכר במסכת חלה פרק ד' משנה י"א :

ARISTO'N. Huius mentio fit in *Miſcnà* Cod. *Chalà* cap. 4. num. 11. Hic adduxit primogenita ſua ex Apa-mea, & ea receperunt; quia dixerant: qui acquirit in Soria, eſt ac ſi acquiſiuiſ-ſet in ſuburbio Ieroſolymitano.

בבא בן בוטא תלמיד שמאי הזקן ונזכר במסכת בפרק אחרון כריתות וסיפ כותן רבן גמליאל הזקן קרוב להרכן הבית :

BAVA' BEN BOTA' diſcipulus Sciammài Senioris, fuit valdè acceptus Herodi, qui cùm initio Regni ſui inter-feciſſet omnes Sapientes, id eſt omnes Senatores Synedrij magni, ipſe conſi-lium dedit Regi, vt pro expiatione tan-ti facinoris Templum Dei ædificaret, ſicut & fecit. *Bauà Batrà* cap. 1. pag. 3. b. Liberauit quoſdam innocentes, ne interficerentur, detecta fraude accuſato-ris, qui albumen oui ſparſerat in lecto vxoris ſuæ, & ab eodem inebriati, dor-mientes in eo inuenti ſunt, vt ſic occa-ſionem haberet repudiandi vxorem, & dotem ipſius lucrifaciendi. Ita Codice *Ghittin* cap. 5. pag. 57. non longè à fi-ne. Dum enim à Synedrio huiuſmodi cauſa ageretur, affuit *Bauà Ben Botà*, qui dixit eis: כך מקובלני משמאי הזקן לובן ביצה סולד מן האור ושכבת זרע דוחה מן האור בדקו ומצאו כדבריו והביאוהו לבית דין והלקוהו : *Sic tradidit*

צערא אגרא : *Ben He He dicit* : *Vti est passio, ita est merces*.

בן ברוקא עיין ר' יוחנן בר ברוקא :

BEN BERVKA'. Vide *R. Iochanàn Ben Berukà*.

ברוריה בת ר' חנניה בן תרדיון אשת רבי מאיר והיא חכמה אשר נזכרת בברייתא שאמרו עליה בתוספתא דמסכת כלים פרק י"א :

BERVRIA'H BATH R. CHANANIA'H BEN TERADIO'N vxor R. Meir, cuius mentio fit in *Baraijethà Tosiphtæ* Codicis *Chelìm* cap. 11. Vide *Iuchassin* pag. 31. Fuit sapiens mulier, & postquam eam R. Iehosciùa audiuisset, sententiam tulit in hunc modum יפה אמרה *Egregiè dixit*; ideòque nomen eius inter Tanaitas recensetur ibidem. De ea vide Cod. *Pesachìm* c. 5. p. 62. b. vbi 300. lectiones à totidem Magistris didicit die vno. Alia de eadem suprà dicta sunt I. Par. pag 697. num. 370.

בן ביתירא נזכר במשנה מסכת פסחים פרק ד' משנה ג' : עיין ר' יהושע בן בתירא :

BEN BETHERA', cuius meminit *Miscnà* Cod. *Pesachìm* cap. 4. num. 3. Vide infrà in *R. Iehosciùa Ben Betherà*.

בן הא הא עיין בן בג בג :

BEN HE HE. Vide suprà *Ben Bagh Bagh*.

רבן גמליאל הזקן עיין בחלק ראשון וזה ספר קרית ספר סימן ס"ט : דף קס"ו : ע"ב :

RABBA'N GAMLIE'L SENEX. De hoc Tanaita abundè dictum est Par. Prima suprà mentio facta est. Vide I. Par. pagina 784. & seqq.

בן אנטינוס נזכר בחלה פרק ד' משנה י"א :

BEN ANTINO'S, cuius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Chalà* cap. 4. n. 11. adduxit primogenita ex Babel, & non ea receperunt, quia ex terra prohibita.

בן בג בג הוא ר' יוחנן בן בג בג בן זכאי ויש אומרים שהוא עצמו בן הא הא כי בן בג הוא חמשה כמנין הא : עיין ר' יוחנן בן בג בג :

BEN BAGH BAGH secundùm quod tradit Auctor *Iuchassin* pag. 53. est ipsemet *R. Iochanàn Ben Bagh Bagh Ben Zaccài*. Et quia בג *Bagh* in numeris numerat quinque, & litera ה eundem numerum efficit, ideò idem *Ben Bagh* fuit etiam nuncupatus בן הא הא *Ben He He*, iuxta *Iuchassin* pag. 55. Viuebat in diebus הלל *Hillèl*, & *Sciammài*, sed non vidit euersionem Templi: vnde videtur, viuente adhuc Christo Domino, vel nonnullis annis post huius mortem fatis cessisse. Reperitur in *Pirkè Auòth Capitulis Patrum* capite 3. n. 22. & 23. præclara illius sententia – בן בג בג אומר הפוך בה והפוך בה דכולה בה ובה תחזי וסיב ובלה בה ומינה לא תזוע שאין לך מדה טובה הימנה : *Ben Bagh Bagh dicit* : *Volue*, *& reuolue* (librum Legis) *quoniam omnia sunt in eo* : *Stude*, *consenesce in eo*, *& consumere*, *neque ab eo mouearis*, *quia partem ea meliorem nunquam habebis*. Ex eodem loco videtur, quòd *Ben He He* fuerit alius à *Ben Bagh Bagh*, quia eo nomine distincta hæc sententia ibidem legitur – בן הא הא אומר לפום

argenteam in auream commutauerat. Cod. *Maasèr sceni* cap. 2. num. 7. Eius aduersarij fuerunt R. Elièzer, & R. Iosuè.

רבן גמליאל הגדול בנו של ר׳ יהודה

הנשיא הוא רבינו הקדוש ועמדו היה עומד רבינו אביו ציוה הנשיא אחריו קבעו במשנה בשם רבן וקראו אותו בן כי הזקנים אותם קורין לחכמים ובחורים שהם חכמים לא רב ולא רבן והוא היה אחרון הקבלים .

RABBA'N GAMLIE'L HAGGADO'L MAGNVS maior natu Rabbènu Hakkadòsc, post sui mortem locum patris in Principatu impleuit, & ob reuerentiam, & obedientiam, quam erga patrē semper exhibuit, meruit etiam ab ipso suo parente honorem tituli *Rabbàn* in *Miscnà* obtinere, alioquin non decuisset inferiorem à maiori hoc specioso titulo condecorari. Dictus fuit magnus, vel ob scientiam, vel ob humilitatem. Vltimus omnium Tanaitarum fuit; qui non solùm agmen istorum Doctorum clausit, sed & nominum Gamlielum: nam tres tantùm Gamlieles in hac Doctorum classe nominantur. Gamlièl Senex, Gamlièl de Iaunè, & Gamlièl Magnus. Hic fuit pater R. Iudæ Hannasì, & auus R. Hillèl Hannasì, de quo suprà Par. II. pagina 797.

ר׳ דוסא בן הרכינס עיין בחלק שני

זה הספר סימן תכ״א דף רפ״ג ע״ב .

R. DOSA' BEN HARCHINA'S. Vide Par. II. pag. 284. & seqq. Eius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Chetuuòth* capite 13. num. 1. *Ohalòth* cap. 3. n. 1. *Neghaim* cap. 3. n. 4. & alibi passìm.

Prima num. 399. pag. 727. ibi videndum. Hic solùm additur illud, quod legitur in *Miscnà* Cod. *Sotà* c. 9. n. 15. משמת רבן גמליאל הזקן בוטל כבוד התורה ומתה טהרה ופרישות : *Mortuo Rabbàn Gamliele Sene, euanuit gloria Legis, simulque mundities, & sanctimonia.*

רבן גמליאל דיבנה היה נשיא אחר

החרבן הבית אחר רבן יוחנן בן זכאי והוא בן בנו של רבי גמליאל הזקן והוא ראה זקנו וראה הבית . ורבן גמליאל הזה הוא רבן גמליאל דיבנה והוא היה בר פלוגתיה דר׳ אליעזר ודרבי יהושע: וכשנחרב הבית הצילו ריב״ז מיד הקיסר שלא נהרג :

RABBA'N GAMLIE'L DE IAVNE' ita dictus; quia post desolationem Templi fuit primus electus Princeps Academiæ, & in Vrbe Iaunè vnà cum Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài habitauit. Fuit nepos, id est filius filij Rabbàn Gamlielis Senioris. Vidit auum suum, & Templum Ierosolymitanum. Quo tempore parùm abfuit quin à Cæsare interficeretur, precibus tamen Rabbàn Iochanàn à morte liberatur. Habuit doctum seruum nomine טבי *Taui*, cuius mores, & doctrinam aliquando laudauit, vt in *Miscnà* Cod. *Berachòth* capite 1. num. 7. & Cod. *Succà* cap. 2. num. 1. Ex quibus locis deducit R. Samuel Ben Meir dictus רשב״ם *Risbàm*, quòd quando absolutè ponitur Rabbàn Gamlièl sine aliquo addito, intelligitur de Rabbàn Gamliele de Iaunè, quamuis semper hoc verum non sit, vt patet ex Cod. *Peà* cap. 2. n. 6. Vide *Iuchasin* pag. 53. b. Vnde illud dictum Rabbàn Gamlielis in *Miscnà* Cod. *Pesachim* c. 3. n. 4. de hoc Rabbàn Gamliele de Iaunè, intelligendum videtur. Viuebat tempore R. Akibæ, cui ipse Akibà pecuniam

ר׳ דוסתאי איש כפר יתמה

עיין למעלה בחלק שני דף רכ״ב : סימן קכ״ב ע״ב :

R. DOSTA'I ISC CHEPHA'R ITHMA'. Vide Par. II. pag. 290.

ר׳ דוסתאי ברבי ינאי

עיין למעלה דף רכ״א סימן קכ״ג : ע״א ;

R. DOSTA'I BERABBI' IANNA'I. Vide Par. II. pag. 291. n. 453.

הורקנוס בן ר׳ אליעזר בן הורקנוס

והוא נזכר בין תנאים בספר יוחסין דף נ״ו ;

HORKANO'S HYRCANVS BEN ELIE'ZER BEN HYRCANI, cuius meminit Auctor *Iuchasſin* pagina 56. & inter Miſcnicos reponit.

הלל הזקן

עיין בחלק שני זה הספר דף תשפ״ד ע״ב סימן תקו״ :

HILLE'L HAZAKE'N *Hillèl Senex*. Vide Par. II. pag. 784. & ſeqq. Eius mentio ſæpiſſimè in *Miſcnà*.

בן זומא

עיין ר׳ שמעון בן זומא ;

BEN ZOMA'. Vide *R. Scimòn Ben Zomà*.

בן זכאי

עיין ר׳ יוחנן בן זכאי ;

BEN ZACCAI'. Vide *R. Iochanàn Ben Zaccài*.

זכריה בן קבוטל הכהן

הוא קרוב לחרבן הבית ונזכר במשנה כי הוא היה קורא בליל יום הכפורים בדניאל לפני כהן גדול כמו שאמר בעל ספר יוחסין דף נ״ז :

ZECHARIA'H BEN KABV-

TA'L SACERDOS, viuebat paulò ante deſolationem Templi. Sapiens Tanaita fuit, qui, nocte Ieiunij expiationis legit in libro Danielis coram Sacerdote Magno, vt dicitur in *Miſcnà* Cod. *Iomà* c. 1. num. 6. Præter hunc locum, alium de eo in *Miſcnà* me vidiſſe non memini. Vide *Iuchaſsin* pag. 57.

ר׳ זכריה בן הקצב הכהן

ונראה שהיה בשעת החרבן בפ״ב דכתובות אמר ר׳ זכריה בן הקצב המעון הזה וכו׳ :

R. ZECHARIA'H BEN HAKATZA'V *Lanij filius* SACERDOS, ex quodā iuramento, quod ipſe fecerat, *Per Templum hoc &c.* arguunt ex cap. 2. Cod. *Chetuuòth*, eum vixiſſe tempore perſiſtentis Templi, eiuſque exuſtionem vidiſſe, ſed illationem iſtam nullius eſſe momenti, inde apparet, quòd Bauà Ben Botà, & Rabbàn Gamlièl Haggadòl diù poſt vaſtationem Templi vixerunt, & eandem Iuramenti formulam vſurparunt, vt in fine Codicis *Cheretòth*, & in principio eiuſdem liquet euidenter. Erat enim per id temporis vſus hoc modo iurandi. De eo vide in *Miſcnà* Cod. *Eduijòth* cap. 8. num. 2. & *Sotà* cap. 5. num. 1. *Iuchaſsin* pag. 56.

חוני המעגל

הידוע בתפלות בסוף תעניות ; ובפרק י״ב ממגלת תענית נאמר כי אלה הנים זו אחר זו היה בשורה ולא ירדו גשמים וחוני המעגל התפלל וירדו גשמים על רוב עלד ועל זה הקבלה עיין בחלק שני זה הספר דף תש״ד ; עמוד א׳ :

CHONI' HAMMAAGHE'L vir apud Hebræos ſanctimonia inſignis, ſed reuera potiùs Magus dicendus eſt, vt oſtendi ſupra in II. Par. huius Bibl. pag. 704.

יהוה אלהי השמים מלך העולם כולו אשר נפש כל הי
בידך ויצר מחשבות לבב אנוש עמך וכהניך והכן
לבבם אליך ואל תענה אלה על אלה לרעה כי אם
לטובה כי אלה עמך ואלה הם כהניך ׃

Domine Deus cælorum Rex vniuersi, in cuius manu sunt omnes viuentes, & hominum Voluntates, atque cogitationes cordis populi tui, & Sacerdotum tuorum; dirige eorum corda ad te, neque eos exaudias nisi in bonum, quoniam iste populus tuus, & illi Sacerdotes tui sunt. Cùm autem hæc audiuissent viri nequam ex Iudæis, irruerunt in eum, & interfecerunt. Si *Chonì* occisus est, quomodo post dormitionem 70. annorum, mente turbata, mortuus est? Dicendum itaque est, vel duos Chonì fuisse, vtrumque miraculorum pluuiæ, & serenitatis patratorem; vel Iosephum Ben Gurionis mendacij redarguendum; vel falsitatis Talmudem. Nisi velis dicere, quod probabiliùs est, vtrumque fabellas componere, easque suis Iudæis diuendere, sicuti passim facere consuescunt. Si autem admittamus, quòd *Chonì* tempore Hyrcani, & Aristobuli vixerit, proculdubio, circa annum mundi 3697. ante Christi natiuitatem annis 63. eum vixisse fatendum est. De eo in *Iuchassìn* pag. 17. & pag. 56. b.

ר׳ חוצפית התורגמן לפני רבן גמליאל

היה א׳ מעשרה הרוגי מלכות והוא
נזכר במסכת שביעית פרק י׳ סימן ו׳ ׃

R. CHVTZEPHI'TH HATTORGHEMA'N *coram Rabbàn Gamlièl*. Fuit Interpres verborum, quæ à Principe dicebantur; & ad populum ea referebat. Numeratur inter interfectos à Regno. De eo in *Miscnà* Codice *Sce-*

704. col. 1. circa descensionem aquarum tempore siccitatis, ab eo facto circulo in terra, & in medio eius consistens, è circulo non egrediebatur, nisi pluuiæ descenderent. Hæc magica historia fusè narratur in Talmude Codice *Taanith* cap. 3. pag. 19. circa med. & ibid. pag. 23. ferè per totum, vbi narratur eum per 70. annos dormijsse miraculosè, quia capere non potuerat sensum illius Psalmi 126. *In conuertendo Dominus captiuitatem Sion* היינו כחולמים *facti sumus sicut somniantes*, quibus verbis (inquit Glossa) innuere voluit, quòd captiuitas Babylonica fuit tamquam somnium, licèt 70. annis perdurauerit. Hoc experimento didicisse *Chonì Hammaaghèl*, qui postquam per 70. annos dormijsset, tandem à nepotibus, & à suorum discipulorum discipulis per coniecturas suæ doctrinæ cognitus, honorificè habitus est. Sed non diù post, memoria, & mente ipsius debilitata, orauit Dominum, vt eum ab hoc mundo liberaret, mortuus est. Hæc succinctè ex Talmude loco cit. Aliter legitur in Ioseph Ben Guriòn lib. 5. cap. 37. circa fin. quòd cùm pugnantes inter se duo fratres Machabæi filij Alexandræ Hyrcanus, & Aristobulus, alter extra, alter intra Ierusalem; *Chonì* hic noster in exercitu Hyrcani obsidentis Ierusalem latitabat; qui cognitus, & coram Principibus exercitus adductus, & rogatus, vt Deum pro exercitu Iudæorum oraret, & pro Hyrcano, vt in manus eius traderet Aristobulum, Sacerdotes, & Vrbem Ierosolymorum, ipse nunquam acquiescere voluit, sed expansis manibus, & eleuatis oculis in cælum hoc modo orauit.

cap. 9. num. 2. Hinc patet, quòd *R. Chelpethà pater R. Iosè*, & *R. Chelpethà Isc Chephàr Chananiàh* sint duo diuersi Rabbini Tanaitæ, quamuis R. Moses Bar Maijmòn in suo Proœmio ad primum Ordinem Miscnæ capite 2. vnius tantùm meminerit.

In Cod. *Sciabbàth* cap. 13. pag. 105. b. post medium, quia R. Simeon Ben Eleàzar dicit de nomine חילפא *Chelpà Bar* אגרא *Agrà*, qui & ipse nomine R. Iochanàn Ben נורי *Nurì* loquitur; quidam putarunt hunc esse R. Chelpathà patrem R. Iosè; sed notandum, quòd in *Ghem.* non scribitur חלפתא, sed חילפא vnde ex diuersitate scriptionis intelligitur diuersitas nominis, quæ arguit diuersitatem personæ, potissimùm cùm & vtriusque cognomen diuersum sit, vti est אגרא *Agrà*; & איש צפורי *Isc Tzippurì*. Quare non est concludendum, quòd hic *Chelpà* sit idem cum *Chelpethà*.

Est & *Abbà Chelpethà*, qui citatur capite 7. Cod *Sotà* pag. 34. vnà cum R. Iuda, R. Elièzer Ben מתיא *Mathià*, & Chananià Ben Chachinài, sed an isti simul, & eodem tempore vixerint; vel Abbà iste Chelpetà sit idem cum Rabbì Chelpethà patre R. Iosè, adhuc incertum est.

ר׳ חלפתא איש כפר חנניא

כבר דברנו בו למעלה שהוא היה בדור לרבעה אחר החרבן תלמיד ר׳ מאיר והוא נזכר בפרק ב׳ דשבות עשרה מיוחסין וכו׳ :

R. CHELPETA' ISC CHEPHA'R CHANANIA'H; iam suprà dictum est, hunc diuersum esse à R. Chelpetà patre R. Iosè, qui vidit desolationem Templi, & hic discipulus fuit R. Meir quarta generatione post Templi euersio-

Sceniith cap. 10. num. 6. & *Iuchasin* pag. 44. b. & 58.

ר׳ חלפתא אביו של ר׳ יוסי

היה בציפורי נזכר בפרק ב׳ דתעניות : והיה חבירו לר׳ חנניה בן תרדיון :

R. CHALPATHA', vel CHELPETHA' pater R. Iosè, habitabat in Tzippurì, in fine Cod. *Rosc Hascianà*. Eius socius fuit R. Chananià Ben Teradiòn, Cod. *Taaniòth* cap. 2. num. 5. tam in *Miscnà*, quàm in *Ghemarà* pag. 15. b. in principio. Valdè perplexus redditur Lector, dum non vnus, sed plures *Tanàim* sub nomine *Chelpethà* inueniuntur in Tanaitarum Commentarijs, inter quos vnus est hic noster *Rabbì Chelpethà Isc Tzippurì pater R. Iosè*. Alter est *R. Chelpethà* איש כפר חנניה *Isc Chephàr Chananiàh*, de quo statim. Alius *Chelpethà* בר אגרא *Bar Agrà*; & alius denique est *Abbà Chelpethà* הקדמון *Hakadmòn*. De *Chelpethà patre Iosè* iam dictum est, eum fuisse de Tzippurì. De *Chelpethà Isc Chephàr Chananiàh* dicitur etiam, quòd fuerit pater R. Iosè, sed hoc est error manifestus: nam pater R. Iosè fuit tempore Ædis secundæ secundùm quod dicitur in cap. 16. כל כתבי *Col Chitue* Cod. *Sciabbàth* pag. 15. circa fin. & *Chelpethà Isc Chephàr Chananiàh* quarta ætate post exustam Ædem fuit discipulus R. Meir. Insuper, ille erat *Isc Tzippurì*, & hic est *Isc Chephàr Chananiàh*. Sephora patria Rabbènu Hakkadòsc nota est, ex qua erat *Chelpethà pater R. Iosè*, vt patet ex Codice *Taaniòth* cap. 2. nu. 5. & *Chephàr Chananiàh* erat terminus inter Galilæam superiorem, & inferiorem, Cod. *Taanith*

ſententia de faſciculo, apud Oſeam probant, quia faſciculum fundatum ſuper terram intelligunt tria elementa, ignem, aërem, & aquam, quæ ſuper terram fundata ſunt.) *Et Vnde probatur de duobus?* (ex Malachia 3. 16.) Tunc locuti ſunt timentes Dominũ, vir ad ſocium ſuum: & attendit Dominus, & audiuit &c. *Et Vnde probatur, quòd etiam vnus, ſi loquatur inter ſe, & meditetur in Lege Diuina, Diuinitas ſit cum eo?* (ex Exod. 20. 24.) In omni loco, in quo memorare faciam nomen meum, veniam ad te, & benedicam tibi.

חמשה הדנין לפני חכמים:

עיין חנינא בן חכינאי :

CHAMISCIA' HADDANI'N *liphnè Chachamìm, Quinque Iudices, qui coram Sapientibus iudicabant.* Vide *Chaninà Ben Chachinài.*

חנינא בן רבן גמליאל דיבנה

ונראה שהוא היה בזמן רבי מאיר כי חולק עמו בפרק שלישי דמסכת קדושין :

CHANINA' BEN RABBA'N GAMLIE'L DE IAVNE', alij legunt *R. Chananià*, vt Cod. *Maccòth* capite 3. num. 15. videtur vixiſſe tempore R. Meir circa annum Domini 121. quia cum eo diſputat in cap. 3. Codicis *Kidduſcìn* pag. 61. b. propè finem.

ר' חנינא בן דוסא היה בימי רבן גמליאל

ולמד תורה עם ר' יוחנן בן זכאי ונראה שקדמן ואמרו שהוא היה מתלמידי חכמים שבכל יום יצא בת קול ואומרת כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב של חרובין מערב שבת לערב שבת :

R, CHA-

ſionem circa annum Domini 120. De hoc Tanaita in Cod. *Pirkè Auòth* cap. 3. numero 6. hæc ſententia legitur -

ר' חלפתא איש כפר חנניא אומר עשרה שיושבין ועוסקין בתורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אלהים נצב בעדת אל : ומנין אפילו חמשה שנאמר ואגודתו על ארץ יסדה : ומנין אפילו שלשה שנאמר בקרב אלהים ישפוט : ומנין אפילו שנים שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע וגו' : ומנין אפילו אחד שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך :

R. Chelpetà Iſc Chephàr Chananià Vir Villæ Chananiæ dicit: Decem, qui ſedent, & operam dant Legis ſtudio, Diuinitas eſt in medio eorum, S. D. (Pſal. 82. 1.) Deus ſtat in congregatione Dei: (quia minùs decem hominibus congregatio non conſtituitur. Hoc probatur ex Numerorum libro capite 14. v. 27. עד מתי לעדה הרעה הזאת *Vſquequo congregatio hæc peſſima &c.* Ex hac duodecim exploratorum eximuntur Ioſue, & Caleb iuſti: ergo pro congregatione hominum remanent decem viri, ex qualibet Tribu vnus). *Et ſi quinque Viri ſimul dent operam Legi, Diuinitas in medio eorum eſt. Et vnde probatur? Ex* (Amos c. 9. 6.) Et faſciculum ſuum ſuper terram fundauit. (De hominibus intelligitur; faſciculum enim quinq; digitorũ manus eleuant.) *Et de tribus vnde probatur?* (Ex eodem Pſal. 82. 1.) In medio Iudicum iudicabit. (Iudices enim minùs quàm tres eſſe non debent ad iudicandum, vt ſententia à maiori parte lata valida ſit, quod fieri non poteſt niſi votum ferentes impares ſint, tres ad minùs. Alij ex hoc loco probant inter 5. Diuinitatem reperiri; quia Iudices ſunt tres, & partes litigantes ſunt duæ, omnes ſunt 5. Et inter tres ex ſuprà allata

tur, quæratur ſub nomine חנניא vel חנניה *Chananiàh*, & vice verſa.

חנינא בן חכינאי ולא חנניא בן חכינאי

כמו שנכתבו בכמה משניות בפרק ד' דכלאים סימן ח': ובמשניות דפוס קוסטאנדינה שנת הקד״ש ובתלמוד דפוס קראקא בלותו מקום נכתב חנינא כמו שנכתב בכל ספרים בפרקי אבות פרק ג' סימן ד': והוא היה מתלמידי רבי עקיבא ונזכר בכמה מקומות במשנה ובתלמוד:

CHANINA' BEN CHACHINA'I. Quòd legatur in multis Codicibus חנניא *Chanania* pro חנינא *Chaninà*, Librariorum errorem eſſe puto. Primùm fuiſſe ſcriptum in *Miſcnà* Cod. *Chilàim* cap. 4. numero 8. *Chaninà*, non *Chananià*, colligimus ex emendatioribus exemplarijs, vti ex *Miſcnà* editionis Conſtantinopolitanæ anno 5404. Chriſti 1644. & ex Talmude editionis Cracouienſis, & ab omnibus Codicibus *Pirkè Auòth* cap. 3 num. 4. vbi hæc ſententia ab eo prolata, legitur -

ר' חנינא בן חכינאי אומר הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחיב בנפשו :

R. Chaninà Ben Chachinài dicit: Qui de nocte vigilat, & ſolus per viam incedit, & mentem ſuam otioſam tenet: en iſte reus eſt animæ ſuæ. Fuit vir ſapiens, diſcipulus R. Akibæ, ſed ſocius R. Simeonis Ben Iochai. Item vnus ex quinque Iudicibus, qui in Iaunè coram Sapientibus iudicabant. Illi ſunt: 1. Ben Azài, 2. Ben Zumà, 3. Eleàzar Ben Mathià, 4. R. Chananià Iſc Onò, & 5. Chaninà Ben Chachinài, ſed in cap. 2. Cod. *Maaſsèrſceni*, & in alijs locis hi quinque Iudices hoc modo numerantur, videlicet 1. Ben Azài, 2. Ben Zomà, 3. Ben Nanàs, 4. Chanèn, & 5. Chana-

R. CHANINA' BEN DOSA' contemporaneus Rabbàn Gamliel, Legem didicit cum Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, & vidit deſolationem Templi, anno natiuitatis Domini 68. De eo iactant Iudæi, quòd quotidiè audiebatur oraculum de eo, & dicebat: *Vniuerſus mundus ob meritum Chaninæ filij mei alitur, & ſuſtentatur, & Chaninæ filio meo à Veſpera Sabbathi ad aliam Veſperam Sabbathi ſufficit ei Cabus Cerauniarum, ſiuè ſiliquarum vnus.* Vide Cod. *Cholìn* cap. 6. pag. 86. circa med. De hoc Rabbino intelligitur illud quod habetur in Cod. *Sotà* cap. 9. num. 15.

משמת ר' חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה :

Mortuo R. Chaninà defecerunt Viri operatores (prodigiorum). Et de eodem in *Pirkè Auòth* cap 3. num. 9. ſequens ſententia legitur -

ר' חנינא בן דוסא אומר כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו אין חכמתו מתקיימת: הוא היה אומר כל שמעשיו מרובין מחכמתו חכמתו מתקיימת וכל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת :

R. Chaninà Ben Doſa dicit: Cuicumque timor peccati præcedit ſapientiam, ſapientia ſua ſtabilis eſt: ſed cuius ſapientia præcedit timorem peccati, ſapientia ipſius inſtabilis eſt. Ipſe ſolebat dicere: Cuius opera (bona) *plura ſunt, quàm ſit ſapientia, ſapientia eius firma eſt; cuius verò ſapientia maior eſt, quàm ſint eius opera, ſapientia illius imbecillis erit.*

Cæterùm hic notandum, quòd nomen חנינא *Chaninà*, & nomen חנניא *Chananiàh* in quibuſdam *Miſcnæ* exemplaribus indifferenter ſcriptum reperitur, & vnũ pro alio ſine differentia ſumptum. Si igitur in hoc loco aliquis Tanaita ſub nomine חנינא *Chaninà* non reperia-

R. CHANINA' BEN AKASCIA' alijs *R Chananiàh Ben Akascia*, de eo hæc leguntur in fine additionis ad Cod. *Pirkè Anòth* -

אמר ר' חנינא בן עקשיא רצה המקום לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר יהוה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר :

Dixit Rabbi Chaninà Ben Akascià : Voluit Dominus meritum Israelis, idcircò multiplicauit illi Legem, & præcepta S. D. (Isai. 42. ver. 21.) Dominus voluit propter iustitiam suam: magnificabit legem, & illustrabit. Omnes interpretes consentiunt in hoc, quòd hæc sententia non sit propria huius loci, sed aliunde huc translata, nec mirùm, quia caput quod putant sextum *Pirkè Anòth* est additium, & sententiæ, quæ in eo continentur, hinc inde sunt exceptæ, & compilatæ, & secundùm stylum Miscnæ ordinatæ. Vnde prænotata sententia ex cap. 3. Codicis *Maccòth*, & ex 16. & vltimo num. dicti capitis Miscnæ fuit vsurpata.

ר' חנינא בן תרדיון

עיין ר' חנניא בן תרדיון :

R. CHANINA' BEN TARDIO'N. Vide *R Chananià Ben Tardiòn*.

חנמאל המצרי כהן גדול

עשה פרה אחת : מסכת פרה פרק ג' : ה' :

CHANAME'L HAMMITZRI' Ægyptius Sacerdos magnus, in Domo secunda ante Ismaëlem Ben פיאבי *Peauì* Sacerdotali officio functus est, vitulamque rufam fecit vnam. Cod. *Parà* cap. 4. num. 5. in *Miscnà*.

חנן בן אבישלום וארמון

שני דייני היו בירושלם והם גזרו על גזילות והיה בזמן אבטליון :

CHA-nanià Isc Onò. Aliter verò recensentur in Cod *Sanhedrin* cap. 1. 1. Simeon Hattemani, 2. Chanèn Hamitzrì, 3. Chaninà Ben Chachinài, 4. Ben Azai, 5. Ben Zomà, & non Isc Onò, neque Ben Nanas.

Nupsit iuuenis cuidam puellæ, sed postquam matrimonium solemniter celebrauerat, relicta Sponsa, ad studium Legis sub magisterio R. Akibæ vnà cum R. Simeone Ben Iochài se contulit, vbi per aliquot annos moratus, adeò mentem studio Legis applicuit, vt post duodecim, vel 13. annos in patriam rediens, neque propriam domum, neque ipsam vxorem suam recognouerit. Ita *Ghemarà* cap. אף על פי *Aph al pi* Codice *Chetuuòth*. Vixit circa annum Domini 121.

ר' חנינא בר חמא

אחר פטירת רבינו הקדוש ישב בראש ישיבה שכן צוה רבינו הקדוש ובימיו נכתבו התוספתא והברייתות והמכילתות והוא היה בסוף המקבלים בדור החמשי :

R. CHANINA' BAR CHAMA' post mortem Rabb. Hakkadòsc Academiam rexit, socios habuit filios eiusdem Rabbènu Hakkadòsc ipso viuente, & in eius Schola compositæ fuerunt Thosaphtà, Baraijethòth, & Mechilthòth, de quibus vide Paragraph. *De Baraijethà*. In hoc Rabbino finis imponitur Rabbinis Tanaitis, siuè Miscnicis quinta eorum generatione. Post quos, secuti sunt alij Doctores dicti *Amoraìm Ghemaratici*:

ר' חנינא בן עקשיא

נוסחא אחרינא

ר' חנניה בן עקשיא ונזכר שמו בסוף מסכת אבות : אמר ר' חנינא בן עקשיא רצה המקום לזכות וכו' :

LIE'L. Vide *Chaninà Ben Rabbàn Gamlièl*.

ר׳ חנניא בן דוסא עיין ר׳ חנינא בן דוסא :

R. CHANANIA'H BEN DOSA'. Vide *R. Chaninà Ben Dosà*.

ר׳ חנניה בן חזקיה בן גרון : עיין בחלק שני זה הספר סימן תקנ״ט עב :

R. CHANANIA'H BEN CHIZKIA'H BEN GARO'N. Vide Par. II. num. 559. pag. 849. col. 2. & suprà in *Eleàzare Ben Chananiàh* pagina 258. col. 1.

ר׳ חנניא בן חכינאי עיין ר׳ חנינא בן חכינאי :

R. CHANANIA'H BEN CHACHINA'I. Vide *R. Chaninà Ben Chachinài*.

ר׳ חנניה סגן הכהנים : סגן כ״ג משנה הכהן גדול : ואביו היה חכם שקבלו הלכה משמו בפרק ט׳ זבחים סימן ג׳ :

R. CHANANIA'H SEGA'N HACOHANI'M *Vicarius Sacerdotum*, habuit patrem doctum, vt apparet ex Cod. *Zenachìm* cap. 9. num. 3. vbi nomen patris sui commendat, doctrinamque eiusdem laudat. De hoc Miscnico Doctore, non raro in *Miscnà* fit mentio, sed præcipuè in *Pirkè Auòth* c. 3. n. 2. vbi hæc sententia ab eo promulgatur - ר׳ חנניה (נ״א חנינא) סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו; *R. Chananiàh* (aliàs Chaninà) *Præfectus Sacerdotum dicit: Ora pro Imperio* (Romano) *quia nisi fuisset terror ipsius, vnusquisq; proximum suum viuum deglutisset*. Et in Cod. *Eduijòth* cap. 2.

CHANE'N BEN AVISCIALO'M vnà cum Admòn fuerunt duo Sapientes Iudices tempore Ædis secundæ, qui de furtis, & rapinis Ierosolymis simul iudicabant, viuente Autalione. Laudantur in Cod. *Chetuuòih* cap. 13. à R. Iochanàn Ben Zaccài. Floruerunt ante Christi natiuitatem annis 38. aut 39.

חנניה איש אונו בפרק ב׳ מעשר שני נזכר הוא בין חמשה הדנין לפני חכמים : והוא חלק עם ר׳ מאיר ועם ר׳ יוסי : בפרק האומר בגיטין :

CHANANIA'H ISC ONO', ab aliquibus numeratur inter quinque Iudices, qui sententiam ferebant coram Sapientibus Cod. *Maasèr sceni* cap. 2. & in cap. 6. Cod. *Ghittìn* dicitur, quòd de carcere ascendere fecit doctrinam legalem, & disceptauit contra R. Meir, & R. Iosè. Vide *Iuchassìn* pag. 58. b.

ר׳ חנניא בן אנטיגנוס הכהן ונראה בספרא שהוא בזמן ר׳ עקיבא ור׳ ישמעאל והיה חכם גדול ופוסק טהרות : ונזכר במשנה שביעית פ״ו סימן ג׳ ובגמרא נדה פ״ג :

R. CHANANIA' BEN ANTIGHENO'S HACCOHE'N SACERDOS, qui aliquando scribitur *R.* חנינא *Chaninà*, sed mirum non est, quia hæc duo nomina non raro confunduntur, vt suprà notatum est. Vixit tempore R. Akibæ, & R. Ismaëlis circa annum Domini 120. In materia munditiei magnus Sapiens habitus fuit à Talmudistis, vt videre est in *Ghemarà* cap. 3. Codicis *Niddà* pag. 23. longè ante finem; & in *Miscnà* Cod. *Sceuiìth* cap. 6. num. 3.

חנניה בן גמליאל עיין ר׳ חנינא בן גמליאל :

R. CHANANIA'H BEN GAM-

Rabbàn Gamliel, audiente R. Iuda. R. Iudas absolutè est R. Iudas Bar Elai, qui Hadriano Imperatore in Tiberiade claruit. Per idem tempus, dicendum, quòd vixerit hic noster Tanaita, puta circa annum Domini 120.

ר' חנניא בן עקיבא עיין ר' חנניא בן עקביה :

R. CHANANIA' BEN AKIBA'H. Vide *R. Chananià Ben Akaniàh* suprà.

ר' חנניא בן עקשיא עיין רבי חנינא בן עקשיא :

R. CHANANIA' BEN AKASCIA'. Vide suprà *R. Chaninà Ben Akascià*.

ר' חנניא בן תרדיון הוא

היה אחד מעשרה הרוגי מלכות ונהרג אחר מיתת ר' עקיבא בזמן שנכנסה ביתר :

R. CHANANIA' seù CHANINA' BEN THARDIO'N, vel THERADIO'N. Fuit vnus ex decem interfectis à Regno Romanorum post captam Bitherem, cæsoque Rab. Akibà circa annum Domini 120. ob lectam, & explicatam Mosaicam Legem publicè contra Romanorum edictum. Vnde & Liber Legis vnà simul cum hoc Rabbino combustus est. Cuius memoriam singulis annis ieiunio recolunt ad diem 27. *Siuàn* Iuniæ Lunationis. In *Pirkè Auòth* capite 3. numero 2. De Studio Legis huius Rabbini tale encomium legitur -

ר' חנינא בן תרדיון אומר שנים שיושבין ואין ביניהם דברי

numero 1. vbi videtur fuisse tempore Ierosolymitani Templi. Sed post Templi casum, eum in viuis fuisse, colligitur ex eo, quia in cap. 1. *Iomà* disputat cum R. Meir, & R. Iosè. Et in fine eiusdem cap. pag. 21. b. post medium, testificatur se vidisse ignem Altaris sub figura canis his verbis -

אמר רבי חנניה סגן הכהנים אני ראיתיה (האש על המזבח) ורבוצה ככלב :

Dixit Rabbì Chananiàh Segàn Haccohanim Vicarium Sacerdotum; Ego vidi (ignem super Altare) *cubantem vt canem*, cum tempore Domus primæ cubasset veluti Leo, vt ibidem dicitur. Ex quo loco colligitur, hunc Tanaitam vidisse Templum, & Sacrificia, & post Templum diù vixisse; cùm aduersus R. Meir, & R. Iosè, qui tempore Hadriani Imperatoris viuebant, disputasset, vt dictum est.

Cæterùm cognomen *Segàn* non solùm significat Vicarium Summi Sacerdotis, supplentem defectum ipsius in functionibus sacris; sed etiam significat Præfectum Sacerdotum; vt quando dicitur in cap. 3. & 5. Cod. *Tamid*, & cap. 3. Cod. *Iomà* אמר להם הממונה *Dixit ad eos Præfectus &c.* R. Salomon explicat סְגַן *Segàn*. Ita refert *Iuchasin* pagina 57.

ר' חנניא בן עקביה נוסחא אחרינא בן

עקיבא כמו בראש בפרק ג' דכתובות : והוא היה בזמן ר' יהודה ור' גמליאל :

R. CHANANIA' BEN AKAVIA'H. Quædam exemplaria habent *R. Chananià Ben* עקיבה *Akibàh*, & in *Miscnà* Cod. *Chetuuòth* cap. 8. num. 1. vbi sententiam suam proferebat coram

דברי תורה הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לצים לא ישב : אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה שכינה שרויה ביניהם שנאמר אז נדברו יראי יהוה איש אל רעהו ויקשב יהוה וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו ליראי יהוה ולחושבי שמו : אין לי אלא שנים : מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר שנאמר ישב בדד וידום כי נטל עליו :

R. Chaninà Ben Theradiòn dicit : Duo, qui simul sedent, nec sunt inter eos verba Legis, iste est consessus detractorum, S. D. (Psal. 1. 1.) Et in consessu detractorum non sedit. *At si duo simul consistunt, & de verbis Legis inter eos sit sermo ; Diuinitas inter eos est, S. D.* (Malach. 3. 16.) Tunc locuti sunt timentes Dominũ, vnusquisque ad socium suum : & attendit Dominus, & audiuit : & scriptus est liber memoriæ coram eis timentibus Dominum, & cogitantibus nomen eius. *Non habeo in hoc loco nisi duos. Sed vnde habebimus, quòd vni, qui solus est, & studio Legis incumbit, Deus sanctus benedictus determinat mercedem? S. D.* (Thren. 3. v. 28.) Sedebit solitarius, & silebit, quia portauit (*iugum Legis*) super se.

טבי עבד של רבן גמליאל

היה תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך הוא ישן תחת המטה ולפי דבריו למדו חכמים שהישן תחת המטה לא יצא ידי סוכתו : בפ' ב' דסוכה :

TABBI' SERVVS RABBA'N GAMLIELIS meretur locum habere inter Tanaitas, quia licèt seruus esset, attamen testimonio domini sui Rabbàn Gamlielis Cod. *Succà* cap. 2. num. 1. erat תלמיד חכם *doctus discipulus*, & ex facto ipsius, didicerunt Sapientes ; eos, qui in Tabernaculo sub lecto dormiunt, non satisfacere præcepto dormitionis in

Tabernaculo : nam Tabbì, qui probè sciebat, seruos non teneri præceptis ad festiuitatem Tabernaculorum spectantibus, ideò sub lecto in Tabernaculo dormiebat. Hinc prudentiores facti sunt Iudæorum חכמים *Chachamim Sapientes*, ab hoc seruo Tabbì edocti.

ר' טרפון כבר

דברנו עליו בחלק שני סימן תקפ"א : דף תתס"א , עמוד ב' :

R. TARPHO'N. De eo dictum est suprà Par. II. num. 581. pag. 861. col. 2. & seqq. Eius mentio aliquando fit in *Miscnà*, vti in Codice *Therumòth* cap. 4. num. 5.

ר' ידוע הבבלי

תלמיד ר' מאיר נזכר בפרק השוכר את הפועלים סימן ט' :

IADVA' HABBAVLI' BABYLONIVS, cuius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 9. vbi dicitur, quòd שני כלבים אינו אונס *Duo canes non vrgent*, id est, non vim imponunt custodibus, si duo simul ex vno latere in illum impetum faciant. Ipse verò nomine Magistri sui R. Meir distinguit ; מרוח אחת אינו אונס משתי רוחות אונס : *Ex vno latere non vrgent, ex duobus lateribus vrgent*. Hinc colligitur, quòd vixerit circa annum Domini 121.

ר' יהודה

עיין ר' יהודה בר אלעאי :

R. IVDAS. Vide *R. Iudas Bar Elài*.

ר' יהודה בן אבא

היה חבירו של יהודה הכהן והיה מחכמי הראשונים אחר החרבן ואולי הוא ר' יהודה בן בבא כי הכל היו בם אחד וזמן אחד :

R. IV-

R. IVDAS BEN BABA' fuit vnus ex 71. Senatoribus, qui potestatem habebant instituendi, & ordinandi Senatores Magni Synedrij, & nisi ipse alios instituisset, deperdita fuisset potestas iudicandi causas criminales in Israële. Cùm enim Imperator iussisset sub capitali pœna, ne ampliùs instituerentur Senatores, neque in Synedrio collocarentur; ipse, spreto Imperiali decreto, inter Vsciam, & Sciapharaam quinque Rabbinos in Senatores per manuũ impositionem, quam Chirotoniam vocant, ordinauit. Historiola ista hoc modo refertur in Talmude Cod. *Sanhedrìn* c. 1. pag. 13. b. in fine, & seq. pag. 14.

ר' יהודה בן בבא שמו שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל. פעם אחת גזרה שמד על ישראל שכל הסומך יהרג וכל הנסמך יהרג ועיר שסומכין בה תיחרב ותחומין שסומכין בהן יעקרו מה עשה יהודה בן בבא הלך וישב לו בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שני תחומי שבת בין אושא לשפרעם וסמך שם חמשה זקנים ואלו הן רבי מאיר ר' יהודה ורבי שמעון ורבי יוסי ורבי אלעזר בן שמוע רב אויא מוסיף אף רבי נחמיה כיון שהכירו אויביהם בהן אמר להן בניי רוצו אמרו לו רבי מה תהא עליך אמר להן הריני מוטל לפניהם כאבן שאין לה הופכים אמרו לא זזו משם עד שנעצו בו שלש מאות לונביאות של ברזל ועשאוהו ככברה:

Nisi fuisset R. Iudas Ben Babà, intermissa fuissent iudicia criminalia in Israële. Accidit quòd aliquando decreta fuit persecutio contra Israëlem, vt si quis esset, qui manus imponeret (& Senatorem ordinaret) *interficeretur; & qui fuisset per manuum impositionem ordinatus, interficeretur; & Ciuitas, in qua hæc functio facta fuisset, destrueretur; & termini euellerentur. Quid fecit R. Iudas Ben Babà? Abijt, seditque inter duos montes* ma-

R. IVDAS BEN ABBA' socius R. Iudæ Haccohèn Sacerdotis ætate prima post exustum Templum. Forsan est idem cum R. Iuda Ben Babà, quia concordant in eum & tempus, & nomen, mutata tantùm litera א in ב. Viuebat enim tempore Hadriani Imperatoris circa annum Christi 120. Ordinauit per manuum impositionem Rabbì Iudam Bar Elài, de quo statim.

ר' יהודה בר אלעאי

הוא רבי יהודה סתם רבו המובהק רבי אלעזר בן עזריה והוא נסמך מרבי יהודה בן בבא. ועליו אמרו החסיד הזה אמר לא חטא מימיו כמו אמרו גם כן ברבי יהודה בן בבא: וכל מעשה שאמרו בחסיד אחד הוא רבי יהודה בר אלעאי או רבי יהודה בן בבא: ועליו עיין למעלה בערך דשמבריה סימן תר"ה דף כ"ח. עמוד ב':

R. IVDAS BAR ELA'I: quando in *Miscnà*, vel in *Ghemarà* absolutè legitur: *Dicit R. Iudas*, quod frequentissimè contigit, intelligitur de R. Iuda Bar Elài. Fuit Magister R. Eleazaris Ben Azariæ, Chirotoniam accepit à R. Iuda Ben Babà. De eo solebant dicere: Tota vita sua nunquam peccauit iste pius. Idem dicebant de R. Iuda Ben Babà, qui eum ordinauerat. Quotiescumque igitur narratur aliqua historiola cum hoc titulo: מעשה בחסיד אחד *Opus* (quod accidit) *alicui pio*, semper intelligitur vel de R. Iuda Bar Elài, vel de R. Iuda Ben Babà. De hoc nostro *R. Iuda Bar Elài* satis dictum est suprà in hac Parte III. num. 605. pag. 28. colum. 2.

ר' יהודה בן בבא

ועליו אמרו במסכת סנהדרין פרק קמא שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל וכו' והוא סמך חמשה זקנים ר"ל ר' מאיר וכו' ונהרג בג' מאות חנים וכו':

ר׳ יהודה חסיד עיין ר׳ יהודה בר אלעאי:

R. IVDAS CHASID. Vide suprà *R. Iudas Bar Elài.*

יהודה בן טבאי חבירו של שמעון בן שטח

והיה ספק אם הוא אב בית דין או נשיא וקבלו מיהושע בן פרחיה ומנתאי הארבלי בשנת תרכ״א לבריאה: ונזכר בפרק אבות פרק א׳:

IVDAS BEN TABBA'I socius Simeonis Ben Sciattàch oralem Legem recepit ab Iosuè Ben Perachià an. mundi 3621. ante Christi natiuitatem annis 139. & ab ædificatione Templi secundi annis 213. Horum alter fuit אב בית דין *Au Beth Din Pater Domus Iudicij Summus Senator*, & alter נשיא *Nassì Princeps*: sed incertum est, quis ex his duabus dignitatibus alteram obtinuerit. De eo fit mentio in *Miscnà* Cod. *Chaghighà* cap. 2. num. 2. Et in *Pirkè Auòth* cap. 1. num. 8. vbi hæc sententia pro Iudicum eruditione, reperitur.

יהודה בן טבאי אומר אל תעש עצמך כעורכי הדיינין וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים וכשנפטרים מלפניך יהיו עיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין:

Iudas Ben Tabbài dicit: Ne sis sicut ordinatores Iudicum (hoc est Procuratores partium). *Et cùm litigantes stant ante te, sint apud te veluti impij: & cùm discedunt à te, recepta sententia, sint tanquam iusti.*

ר׳ יהודה הכהן חבירו של ר׳ יהודה בן אבא

והוא מסכת הראשון אחר החרבן:

R. IVDAS HACCOHE'N SACERDOS socius R. Iudæ Ben Abbà, vi-

magnos, & inter duas Ciuitates magnas, & inter duos terminos Sabbaticos; inter Vscià, & Sciapharaam, & per Chirotoniam ordinauit ibi quinque Seniores: hi sunt R. Meir, R. Iudas, R. Simeon, R. Iosè, & R. Eleàzar Ben Simeonis. Ràu Vià addit etiam Rabbì Nachmiàh. Quando cognouerunt hostes eorum eos; dixit ad eos (R. Iudas Ben Babà) *Filij mei currite. Responderunt ei: Rabbì, quid erit de te? Dixit eis: Ecce ego ferar ante eos, sicut lapis, cui non est conuersio. Dixerunt: Non recesserunt inde, donec fixerunt in eum 300. lanceas ferreas, & fecerunt eum veluti cribrum.* Ideò inter decem à Regno Romanorum interfectos hunc Rabbinum Iudam Ben Babà annumerant, cui cognomen חסיד *Chasid Pij* attribuunt: vnde quando dicunt מעשה בחסיד אחד *Opus*, seù *factum cuiusdam pij*, intelligunt hunc Rabbinum; aut R. Iudam Bar Elài. *Iuchasin* pag. 60. Prædicta inuenies etiam in II Par. libri *En Israel* Cod. *Sanhedrìn* cap. 1. num. 15. col. 2. pag. 98. b. Eius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Eruuìn* cap. 2. num. 4. *Eduijòth* cap. 6. num. 1. *Ibid.* cap. 8. numero 2. & alijs quibusdam locis.

ר׳ יהודה בן בתירה שהיה בנציבין

בבבל והיה בזמן הבית ואחר החרבן ונזכר בפ׳ פסחים סימן ג׳ במשנה:

R. IVDAS BEN BETHERA vidit euersionem Templi, postea proficiscitur in Babylonem. Fuit magnæ auctoritatis in ea Regione. Eius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Neghaim* cap. 9. num. 3. & Cod. *Chetuuòth* cap. 6. num. 1. Vide *R. Iehosciùa Ben Betherà*.

uis alij dicant, non hunc, ſed R. Eleazarem Ben Damà fuiſſe vnum ex decem interfectis à Regno. Sed R. Iſaac Abrauanèl in ſuo libro נחלת אבות *Nachalàth Auòth* (referente R. Dauid Ganz) dicit, eundem eſſe hominem *R. Iudam Ben Themà*, & *R. Eleazarem Ben Damà*. Huius Auctoris fit mentio in 5. capite *Pirkè Auòth* num. 20. vbi ſequens ſententia legitur.

יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים ׃ הוא היה אומר עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן יהי רצון מלפניך י״י אלהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקנו בתורתך׃ כ״א הוא היה אומר בן חמש שני למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות בן חמש עשרה לתלמוד בן שמנה עשרה לחופה בן עשרים לרדוף בן שלשים לכח בן ארבעים לבינה בן חמשים לעצה בן ששים לזקנה בן שבעים לשיבה בן שמונים לגבורה בן תשעים לשוח בן מאה כאלו מת ועבר ובטל מן העולם ׃

Iudas Ben Themà dicit: Eſto audax vt Leopardus, velox vt Aquila, currens vt Hinnulus, robuſtus vt Leo, vt facias voluntatem patris tui, qui eſt in cælis. Ipſe ſolebat dicere: Perfrictus fronte ad Gehennam, & verecundus ad Paradiſum. Sit beneplacitum coram te Domine Deus noſter, vt ædificetur Vrbs tua citò in diebus noſtris; & pone partem noſtram in Lege tua.

Hæc, quæ ſequuntur, aliqui attribuunt *R. Samueli* הקטן *Hakkatàn Paruo*, ſed perperàm: nam in correctioribus exemplaribus vnà cum Talmude Cracouienſis editionis ſine vlla appoſitione nominis Samuelis Hakkatàn, ſequitur Textus הוא היה אומר *Ipſe* (id eſt idem Iudas Ben Themà) *dicebat: Filius quinque annorum* (applicandus eſt) *Sacræ Scripturæ &c.* vt ſuprà videre eſt pagina 180.

viuebat ætate prima poſt exuſtum Templum, circa annum Domini 125. Eius mentio fit in *Miſcnà* Cod. *Eduijòth* capite 8. num. 2.

ר׳ יהודה הנשיא הוא רבינו הקדוש הנקרא רבי סתם ׃

R. IVDAS HANNASSI', ipſe eſt Rabbènu Hakkadòſc, idem quòd *Rabbì* abſolutè. De quo in præſenti numero agitur.

ר׳ יהודה ׃ סתם הוא רבי יהודה בר אלעאי

R. IVDAS abſolutè, ipſe eſt *Rabbì Iudas Bar Elài*. Vide ſuo loco.

ר׳ יהודה בן שמוע תלמיד ר׳ מאיר והוא ביטל הגזרה של המלך כדאיתא בפרק קמא דר״ה השנה שלא יעסקו בתורה ושלא ימולו בניהם ושיחללו שבתות ואולי היה אחיו של זה ר׳ אלעזר קטן ממנו ׃

R. IVDAS BEN SCIAMV'A diſcipulus R. Meir, ipſe ceſſare fecit decretum Imperiali auctoritate promulgatum, ne Iudæi operam darent Legis lectioni; ne filios circumciderent; neque Sabbatha ſanctificarent. Vide Cod. *Roſc Haſcianà* cap. 1. Forſan R. Eleàzar erat frater minor huius Rabbini, vt aliqui putant cum Auctore libri *Iuchaſsìn* pag. 41. b.

ר׳ יהודה בן תימא יש אומרים שהוא היה מעשרה הרוגי מלכות ויש אומרים כי רבי אלעזר בן דמא מעשרה הרוגי מלכות ולא רבי יהודה ׃ והוא נזכר באבות פ״ה סימן כ׳ עיין שם ׃

R. IVDAS BEN THEMA'. Sunt, qui putant eum fuiſſe vnum ex decem interfectis à Regno Romanorum, quam-

qui iterum viuendo vxores duxerint, & filios procrearint. En verba *Ghemaræ* -

ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר מתים שהחיה יחזקאל עלו לארץ ישראל ונשאו נשים והולידו בנים ובנות עמד ר' יהודה בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם והללו תפלין שהניח לי אבי אבא מהם וכו':

R. Elièzer Ben, ſeù filius R. Iosè Galilei dicit: Mortui, quos ſuſcitauit Ezechiel, aſcenderunt in terram Iſraëlis, duxerunt Vxores, & genuerunt filios, & filias. Stetit R. Iudas Ben Betherà ſuper pedes ſuos, & dixit: Ego ſum de filijs filiorum eorum; & hæc ſunt Thephillin, quæ pater patris mei mihi reliquit, & ipſorum erant &c. Volunt prætereà, quòd antequam ordinatus fuiſſet, proprio nomine nuncupabatur R. Ioſuè, poſt ordinationem abſolutè *Ben Betherà* fuerit nuncupatus.

ר' יהושע בן הורקנוס

אולי הוא אחיו הקטן של ר' אליעזר בן הורקנוס וה"ה בזמן ר' עקיבא כמו נראה בפרק ה' דסוטה:

R. IOSVE' BEN HORKANO'S *Hircani filius*, forſan fuit frater natu minor R. Eliezeris Ben Horkanòs. Viuebat tempore R. Akibæ, quo Præceptore eſt vſus ipſe Akibà. Hinc capite 5. Cod. *Sotà* num. 5. in fine vocatur R. Akibà diſcipulus diſcipuli Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, vt Magiſtro ſuo Rabbì Ioſuè filio Hircani exiſtimatio addatur.

ר' יהושע בן חנניה

הוא ר' יהושע סתם והוא היה תלמיד ריב"ז ואב"ד של רג"ה הנשיא והוא לוי ומשורר במקדש ואמרו שכל ימיו נושחרו פניו מפני תעניותיו:

R. IOSVE' BEN CHANANIA'H, iſte eſt R. Ioſuè, quando abſolutè, & ſine aliquo additamento ponitur. Fuit

140. vnde non ſunt repetenda ea, quæ ibidem dicta ſunt.

ר' יהושע סתם

הוא ר' יהושע בן חנניא עיין שם:

R. IEHOSCIV'A IOSVE' abſolutè, ipſe eſt *R. Iehoſciùa Ben Chananià*. Vide ibi.

ר' יהושע בן ברוקא

נזכר במשנה מסכת סוכה פרק ד': סימן ו':

R. IOSVE' BEN BEROKA' citatur in *Miſcnà* Cod. *Succà* c. 4. n. 6.

ר' יהושע בן בתירה

והוא בן בתירא סתם והם ג' בני בתירא הא' ר' יהושע בן בתירא השני ר' שמעון בן בתירא והג' ר' יהודה בן בתירא וכולם נזכרו בעדויות פרק ח' והם ממשפחת הנשיאים שהיו בירושלים קודם הלל ושמאי והם מהמתים שהחיה יחזקאל וזה ר' יהושע בן בתירא קודם שנסמך נקרא בשמו ואחר נקרא בן בתירא סתם והוא חולק עם ר' יהושע בן חנניא בפרק דונמים:

R. IOSVE' BEN BETHERA', ipſe eſt, qui abſolutè in *Miſcnà* aliquando vocatur *Ben Betherà*: nam tres Rabbini ſunt, qui *Ben Betherà* nuncupantur. Primus eſt hic noſter R. Ioſuè; ſecundus eſt R. Simeon Ben Betherà; tertius eſt R. Iudas Ben Betherà. Horum trium meminit *Miſcnà* in eodem loco, nimirùm primi, & ſecundi in *Eduijòth* cap. 8. num. 1. & tertij ibidem num. 3. Fuerunt iſti nobiles viri ex familia Principum in Ieruſalem, antequam per Titum euerteretur, ante Hillelem, & Sciammài; quinimò volunt Rabbini in Talmude cap. חלק *Chèlek* pag. 92. b. ante medium, quòd fuerint ex poſteris eorum, quos ſuſcitauerat Ezechiel,

אמר ר' יהושע בן לוי בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף שנאמר נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם ואומר והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות שאין לך בן חורין אלא מי שעסק בתלמוד תורה וכל מי שעוסק בתורה הרי זה מתעלה שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות ؛

Dixit R. Iosuè Ben Leui: Quotidie oraculum egreditur è monte Oreb, & proclamat, atque ait: Veh ijs, qui contumelia afficiunt Legem. Quoniam quisquis operam non dat studio Legis, vocatur reprehensibilis S. D. (Prou. 11. ver. 22.) Inauris aurea in nare porci, mulier pulchra, & deficiens consilio. *Et dicitur* (Exod. 32. 16.) Et tabulæ opus Dei erant; & scriptura, scriptura Dei erat sculpta super tabulas. *Ne legas* חרות *Charùth sculpta, sed lege* חירות *Cherùth Libertas super tabulas. Quandoquidem hominem liberum tu non habes nisi illum, qui operam dat studio Legis. Et quisquis ad hoc studium incumbit, exaltatur. S. D.* (Num. 21. 19.) Et de Mathanà Nechalièl, & de Nechalièl Bamòth, *id est ex dono* (Legis peruenitur) *ad hereditatem* (Dei), *& ab hac Dei hereditate peruenitur ad sublimitatem.*

Fuit Præceptor *R. Iochanàn*, qui compilauit Talmud Ierosolymitanum. Academiam habuit in Terrà promissionis ad australem plagam. Volunt eum adhuc viuentem ingressum fuisse in Paradisum, in Hortum Eden, vt habetur sub finem capitis 7. המדיר *Hammadìr* Cod. *Chetuuòth.*

Hæc fabella prolixè narratur in fine libelli מעשה תורה *Maasè Thorà* Rabbènu Hakkadòsc, qui seorsim excusus est vnà discipulus Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài; Pater Domus Iudicij tempore Rabbàn Gamlielis Principis perpetuus Antagonista R. Eliezeris, quorum frequens mentio fit in *Miscnà*. Secunda Domo adhuc persistente, ipse viuebat, ex stirpe Leuitica prognatus, Musicæ addictus, vndè Cantoris munus in Domo Domini exercuit, licèt ob ieiuniorum frequentiam, debilitato calore naturali, macies in ipsius vultu continuò appareret. Vide infrà in *R. Iochanàn Ben Zaccài.*

ר' יהושע בן לוי

אביו נקרא לוי והוא היה לוי כדאיתא בפ' הוריות והיה בדרום ארץ ישראל ישיבתו והיה בזמן ר' חנינא בר חמא ואמרו שנכנס לגן עדן בחייו : ויש אומרים כי הוא מהאמוראים כמו שאמר רש"י בפרק כל היד אבל הרב מנאו עם התנאים בהקדמת בסדר זרעים : והוא היה בסוף המשנה ונזכר בפרק ו' דאבות סימן ב' אמר ר' יהושע בן לוי בכל יום ויום וכו' :

R. IEHOSCIV'A IOSVE BEN LEVI', quia eius pater ita vocabatur, & erat de stirpe Leuitarum. Fuit coætaneus R. Chaninà Bar Chamà, qui paulò post Rabbì in fine *Miscnæ* viuebat; vnde aliqui cum R. Salomone Iarchì cap. *Col haijàd* Cod. *Niddà* inter *Hammoraim* eũ recensent; at R. Moses Ægyptius inter *Tanaitas* connumerat in Præfat. ad *Sèder Zerahim*. R. Dauid Ganz ad annum 980. quarti millenarij, hoc est ad annum Dom. 220. etiam inter *Hammoraim* eum refert. Nos sequentes opinionem Ægyptij eum inter *Miscnicos* collocamus Auctores, propterea quòd eius nomine quædam sententia de laudibus Legis, eiusque studij promulgata sit in *Miscnà* cap. 6. num. 2. licèt sit additio Cod. *Auòth*, estque huiusmodi -

ר' יהושע בן קרחה ובלשון יחיד בן ר' עקיבא כמו שאמרו רש"י ורשב"ם ובעל הערוך והיה רבו של רב נתאריך ימים הרבה ונזכר בפרק היה קורא במשנה :

R. IOSVE' BEN KORCHA'. secundùm quod docet *Rascì* in fine *Becuròth*, *Rischàm* cap. *Aruè Pesachim*, & *Baàl Arùch*, fuit filius R. Akibæ. Nuncupatus autem fuit filius Korchæ, quia R. Akibà à caluitie קרחה *Korchà* cognominabatur. Vide infrà in *R. Simeone Ben Azài*. Fuit Magister Rabb. Hakkadòsc, & longissimam vitam duxit. Eius mentio fit in *Miscnà* cap. 2. *Haiàh Korè* numero 2. Cod. *Berachòth*.

ר' יוחנן בן בג בג עיין ישמעאל בן בג בג :

R. IOCHANA'N IOANNES BEN BAGH BAGH. Vide suprà *Ben Bagh Bagh*.

יוחנן בן ברוקא ואביו של ר' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקא והיה בזמן ר' אלעזר בן עזריה ונזכר בפרקי אבות פרק רביעי ר' יוחנן בן ברוקא אומר כל המחלל וכו' :

R. IOCHANA'N BEN BEROKA', fuit pater R. Ismaëlis, & contemporaneus R. Eleazaris Ben Azariæ in Iaunè circa annum Domini 80. Huius Tanaitæ est illa præclara sententia, quæ refertur in *Pirkè Auòth* cap. 4. num. 4. his verbis -

רבי יוחנן בן ברוקא אומר כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי אחד שוגג ואחד מזיד בחלול השם :

R. Iochanàn Ben Berokà dicit: Quisquis profanat nomen Dei in occulto, retegetur in publico, tam is, qui per errorem, quàm is, qui data opera facit.

vnà cum Alphabeto Ben Sirà Venetijs anno ש"ד 304. min. supput. Chr. 1544. pag. 37. b. in 8.

ר' יהושע בן מתיא והוא א' מג' אחים הבאים שהם ר' אלעזר בן מתיא ורבי יוחנן בן מתיא : וזה קבל פירש ג' דברים לפני ר' ישמעאל ואם כן הוא היה בזמנו :

R. IOSVE' BEN MATHIÆ, vnus ex tribus fratribus filijs R. Mathiæ, quorum primus fuit R. Eleàzar Ben Mathiæ, vnus ex quatuor Sapientibus Vrbis Iaunè, de quo dictum est suprà. Secundus R. Iochanàn Ben Matthiæ, de quo infrà. Hic noster Tanaita tria explicauit coram R. Ismaële, quæ videnda sunt Cod. *Eduijòth* cap. 2. num. 5. De R. Ismaële intelligendum est, qui in eodem c. 2. num. 4. memoratur, qui quidem est R. Ismaël Auctor tredecim regularum interpretandi Sacram Scripturam. Hic autem à R. Dauid Ganz collocatur inter Sapientes, qui viuebant R. Akibæ æuo, circa annum 840. quarti millenarij, id est Christi 80. Ergo circa idem tempus fuit & hic Rabbinus.

ר' יהושע סתם הוא ר' יהושע בן חנניה: עיין שם :

R. IOSVE' absolutè positus, intelligitur *R. Iosuè Ben Chanaiàh*. De quo suprà suo loco.

ר' יהושע בן פרחיא עיין בזה הספר ענין יהושע בן פרחיה :

R. IOSVE' BEN PERACHIA'. Vide sub eodem nomine secundùm ordinem numericum huius III. Partis.

ר׳ יוחנן בן נודגדה הלוי היה בזמן

בית שני ונזכר במסכת פרק אין דורשין פרק ב׳ סימן ו׳ בסוף׃

R. IOCHANA'N BEN GVD-GHADHA' floruit antequam euersum fuisset Templum, de genere Leuitarum fuit, & in Templo officium portarij, seù ostiarij exercebat, vt apparet ex capite 6. Cod. *Eruuin*, & cap. 2. *Scekalim*. Fuit etiam doctus Arithmeticus, & Astronomus. Eius mentio fit in *Ghemarà* Cod. *Horaijòth* cap. 3. & in *En Israel* Par. II. Cod. & cap. eod. pag. 160. col. 1. nu. 4. quòd numerum guttarum Marium computare poterat; & cursum stellæ 70. annorum spatio recurrentem præcognoscebat, & tamen pauperrimus erat, cùm nec victum, nec vestitum nisi ex eleemosynis habuisset. Eiusdem quoque meminit Auctor Cod. *Chaghighà* c. 2. n. 7. in fine. Videtur autem esse idem cum R. Nechunià Ben Gudghadhà. Vide infrà in *R. Nechunià*.

ר׳ יוחנן בן זכאי הכהן תלמיד של

הלל הזקן ושמאי והיה לו בן שנקרא ר׳ יהודה והיה נשיא ופרנס ישראל ארבעים שנה ורובם היו בזמן הבית ולמטות היה ה׳ שנים אחר החרבן כמו שפירש רש״י בסוף ראש השנה ואם כן בימי רבן גמליאל הזקן קודם החרבן ובימי רבי שמעון בן גמליאל שנהרג בחרבן היה פרנס גם הוא או יהיה אב בית דין כמו שהיו שאמרים בשילים׃ ובתוספות בפרק כמה בהמה ברא״ה כי רבי יוחנן בן זכאי עלך שנתים אחר החרבן ורבן גמליאל (ר״ל השני שנקרא דיבנה) שלם שנים אחריו קודם שימלוך רבי אלעזר בן עזריה בסוף עמו׃ ובחרבן הבית היה גדול עם קיסר ושאל יבנה וחכמיה והרופאים שירפאו לר׳ צדוק וכל ימי חייו ק״כ שנה כמשה שהיה בעסקים ובמדרש מ׳ שנה ומלך ארבעים שנה׃ וכמו הלל הזקן שעלה מבבל בן מ׳ שנה ושימש חכמים מ׳ שנה ופרנס ישראל מ׳ שנה׃ כמו ר׳ עקיבא שלמד מ׳ שנה׃ ושימש מ׳ שנה׃ ופרנס מ׳ שנה׃ ורבי יוחנן בן זכאי עסק בפרקמטיא מ׳ שנה׃ ושימש מ׳ שנה׃ ופרנס ישראל מ׳ שנה ונקבר בטבריא חוץ לעיר כמו שכתב באגרת עשברת יחוסא דצדיקי דארעא דישראל׃

R. IOCHANA'N BEN ZACCA'I SACERDOS, discipulus Hillelis Senioris, & Sciammài, habuit doctum filium nuncupatum R. Iudam. Fuit Princeps, & rexit Israëlem 40. annis, quorum maiorem partem, imò ferè omnes, persistente adhuc Templo Ierosolymitano, insumpsit, & post Templi casum ad minùs 5. ann. sicut docet Rasci in suis Commentarijs circa fin. Cod. *Rosc Hasciana*. Si sic est (nam quibusdam videtur inuerisimile 35. annis ante Templi euersionem Rabbì Iochanàn Ben Zaccài Principatum gubernasse) necessariò dicendum; ne dum tempore Rabbàn Gamlielis Senioris, & Simeonis filij sui (non illius, qui Christum suscepit in vlnis, sicut typographico mendo suprà ad pag. 179. colum. 1. scriptum est, cùm ille, qui Christum suscepit, non filius, sed pater fuerit Rabbàn Gamlielis Senioris, vt non semel docuimus suprà I. Par. in *Rabbàn Gamlièl Seniore* num. 399. pag. 727. col. 2. Par. II. in *Hillèl Hannasci* num. 478. pag. 797. col. 2. & in præsenti Par. III. in hoc *Iuda*, seù *Rabbènu Hakkadòsc* n. 673. p. 75. col. 1. sed eius nepotis, qui à Tito, dum Vrbs, & Templum vastaretur, occisus est) sed & alterius Rabbàn Gamlielis tempore Iunioris, dicti Iaunensis, quem, ne ab eodem Imperatore Tito occideretur, vt iusserat, à morte liberarat, aliquandiu Principatum gessisse, tùm ante, tùm post Templi vastationem: ante quidem simul cum Rabbàn Gamliele Seniore, post verò cum Rabbàn Gamliele Iuniore, quia hic mos erat, vt in regimine populi tunc temporis duo Principes vnirentur. Nisi velis dicere, quòd R. Iochanàn Ben Zaccài sue-

chanàn Ben Zaccài, eius misertus est, & in gratiam Ben Zaccài vitam R. Gamlieli concessit, permisitque, vt vnà cum eodem R. Iochanàn Iaunam Vrbem non longè ab Ierosolymis distantem transmigraret, vbi iam pridem Synedrium translatū fuerat, ibidemq; Iudaicum populum insimul regerent. Hoc enim totum factum est, vt R. Iochanano Ben Zaccài Imperator gratificaretur. Igitur in Vrbe Iaunè post Templi euersionem habitauit; populum Israëliticum rexit; & Principatum in Synedrio exercuit, vbi & mortuus est anno ad minùs secundo à Templi euersione; à creat. mundi 3830. vel 3833. & à Chr. natiu. 70. vel 73. sepultusq; in Tiberiade extra Vrbem, vt notauimus suprà Par. II. pag. 422. col. 2. Longæuam vitam eum duxisse volunt Rabbini 120. annorum, vti Mosen, Hillelem Seniorem, & R. Akibam. Et sicut Moses octoginta annos partim in Ægypto, partim in Madian, & reliquos quadraginta in deserto insumpserat: Hillèl quoque cùm egrederetur de Babylone quadraginta annorum ætatis erat; quadraginta annis Scholæ inseruiuit, & quadraginta annis Israëlem gubernauit: Rabbi item Akibà quadraginta annis in addiscendo Legis doctrinam insumpsit; quadraginta docuit; & quadraginta populum rexit, quamuis de hac tripartita annorum R. Akibæ diuisione Rabbinorum nonnulli dubitent. Sic R. Iochanàn Ben Zaccài primis quadraginta annis vitæ suæ in mercatura, vt plurimùm transegit; alijs quadraginta in studio Legis; alijs denique annis quadraginta Principatum tenuit, iustitiam administrauit, populumque Iudaicum guberna-

fuerit אב בית דין *Au Beth Din Pater Domus Iudicij* Princeps in administranda iustitia, & Rabbàn Gamlièl Rector Academiæ circa doctrinam. In Tosaphòth cap. 5. *Bammè Behemà* Cod. *Sciabbàth* restringitur tempus, quo R. Iochanàn Ben Zaccài post exustum Templum Principatū gesserat, nempè ad bienniū, & Rabbàn Gamlielis (id est Iunioris, & Iaunen.) ad trienniū antequam R. Eleàzar Ben Azariæ eandem Principatus dignitatem vnà cum eodem suscepisset, de quo vide suprà. Itaque hic R. Iochanàn valdè acceptus fuerat Tito Imperatori. Si autem scire desideras caussam huius beneuolentiæ, legas librum Cabalæ R. Abrahami Leuitę Ben Daùd. Generatione nona, eamque succinctè ibi relatam, hoc modo reperies. Tempore, quo Vespasianus Vrbem Ierosolymorum obsessam tenebat, nepos quidam filius sororis R. Iochanàn Sacerdotis, clam Vrbe egrediens Vespasianum adijt, eumq; rogat, vt auunculum suum Iochanàn Sacerdotem ad se asciscat. Assentitur Vespasianus: cùmque doctrinam Iochananis, aliasque animi sui dotes audiuisset Vespasianus, in sui gratiam recepit, eumque magno cum honore in Vrbem remisit. Deinde mortuo Romanorum Imperatore, & in eius locum suffecto Vespasiano, in expeditionem Ierosolymitanam filium suum Titum misit, eique præcepit, vt R. Iochanàn honore prosequatur, eique quicquid petijsset, concedat. Hinc est, quòd desolata Vrbe Ierosolymorum, incensoque Templo à Tito, atque interfecto R. Simeone filio R. Gamlielis Senioris, voluit etiam interficere Rabban Gamlielem Iuniorem, sed deprecante R. Io-

nauit. Multas constitutiones promulgauit, quæ postea inter *Baraijethòth* fuerunt recensitæ, vt explicat *Rasci* in cap. עושין פסים *Ossìn passìm*. Et de eo dictum est in *Miscnà* cap. עגלת ערופה *Eghlà aruphà*: משמת רבן יוחנן בן זכאי בטל זיב החכמה *Mortuo Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, cessauit splendor Sapientiæ*. De hoc Rabbino fit mentio in *Miscnà* præter locum allatum etiam Cod. *Succà* cap. 3. num. 12. & Cod. *Chetuuòth* cap. 13. num. 1. vbi indifferenter quandoq; legitur *Rabbì*, quandoque *Rabbàn*. In *Pirkè Auòth* cap. 2. num. 8. hæc, quæ sequuntur de *Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài* habentur:

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי הוא היה אומר אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת׃ חמשה תלמידים היו לרבן יוחנן בן זכאי ואלו הן רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי יהושע בן חנניה ורבי יוסי הכהן ורבי שמעון בן נתנאל ורבי אלעזר בן ערך הוא היה מונה שבחן רבי אליעזר בן הורקנוס בור סיד (נ״א סוד) שאינו מאבד טפה רבי יהושע בן חנניה אשרי יולדתו יוסי הכהן חסיד שמעון בן נתנאל ירא חטא ורבי אלעזר בן ערך מעין המתגבר הוא היה אומר אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה מכריע את כלם׃ אבא שאול אומר משמו אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם ורבי אלעזר בן ערך בכף שנית מכריע את כלם׃ ט׳ אמר להם צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם רבי אליעזר אומר עין טובה רבי יהושע אומר חבר טוב רבי יוסי אומר שכן טוב רבי שמעון אומר הרואה את הנולד רבי אלעזר אומר לב טוב אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם אמר להם צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם רבי אליעזר אומר עין רעה רבי יהושע אומר חבר רע רבי יוסי אומר שכן רע רבי שמעון אומר הלוה ואינו משלם אחד הלוה מן האדם כלוה מן המקום שנאמר לוה רשע ולא ישלם וצדיק חונן ונותן (תהלם ל״ז כ״א) רבי אלעזר אומר לב רע אמר להם רואה אני

את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם שבכלל דבריו דבריכם׃ י׳ הם אמרו שלשה דברים רבי אליעזר אומר יהי כבוד חברך (ס״א תלמידך) חביב עליך כשלך וכו׳ ׃ עיין בערך מעותיקם :

Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài recepit (Legem oralem) *ab Hillele, & Sciammài. Ipse dicebat: Si multam Legem didicisti, ne bonitati tuæ id attribuas; quandoquidem propter eam creatus fuisti.*

Quinque discipulos habebat Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài: sunt autem hi; R. Elièzer Ben Horkanòs, R. Iehosciùa Ben Chananià, R. Iosè Sacerdos, R. Scimòn Ben Nathanaèl, & R. Eleàzar Ben Aràch. Ipse narrabat eorum laudes, (atque dicebat:) *R. Elièzer Ben Horkanòs filius Hircani est tamquam puteus* (benè) *incrustatus, à quo nec aquæ guttula diffluit. Iehosciùa Ben Chananià, Beata sit sua genitrix. Iosè Sacerdos est pius; Scimòn Ben Nathanèl timet peccatum; Eleàzar Ben Aràch, est tamquam fons, qui* (semper) *validior fit.*

Ipse dicere solebat: Si omnes Sapientes Israëlitæ in vna bilancium vola positi fuissent, & Elièzer Ben Horkanòs in altera, ista præponderaret omnibus illis. Abbà Saul dicit: Ipsius (R. Iochanàn) *nomine: Si omnes Sapientes Israëlitæ in vna bilanciũ vola positi essent, vnà simul cum Eliezare Ben Hircani; & R. Eleàzar Ben Aràch in altera, præponderaret iste omnibus illis.*

Num. 9. Dixit ad eos (Rabbàn Iochanàn): *Egredimini, & videte: Quænam est via recta, per quam incedere debet homo? Elièzer dicit: Oculus bonus. R. Iehosciùa dicit: Socius bonus. R. Iosè dicit: Vicinus bonus. R. Scimòn dicit: Qui præuidet* (ex facto) *quid postea oriri possit? R. Eleàzar dicit: Cor bonum.*

Di-

care, dummodo caput, & maior pars corporis intra Tabernaculum existeret? Schola Sciammài id negabat; Schola Hillelis permittebat. Tandem inter se conuenerunt, audire sententiam huius doctissimi Rabbini. Itaque vtriusque Scholæ Seniores ad R. Iochanàn Ben Hachoranì perrexerunt, inueneruntque eum manducantem, tenentem caput vnà cum maiori corporis parte intra Tabernaculum, mensà existente extra, sed intra domum. Ex facto huius Rabbini didicerunt sententiam Scholæ Hillelis solidiorem esse sententia Scholæ Sciammài. Refertur hoc in *Miscnà* Cod. *Succòth* cap. 2. num. 7. Discipulus eius fuit R. Eleàzar Ben Tzadòk, vt dicitur circa finem capitis primi libri *Ieuamòth*, de quo egimus suprà.

ר' יוחנן בן ישוע בן חמיו של ר'

עקיבא פרק ג' ידים אמר כדברי בן עזאי וזה הוא ידוע בזמן ר' עקיבא ואם כן אשה אחרת בשא ר' עקיבא שהוא היה שנים רבות ואם כן לפחות ג' נשים היו לו בת כלבא שבוע וזאת ואשת טורנוס רופוס שר ממלכי אדום שנתגיירת :

R. IOCHANA'N BEN IESV'A, BEN SOCERI R. AKIBÆ cap. 3. Cod. *Iadàim* fit eius mentio illis verbis: *Dixit secundùm verba Ben Azài*. Iste fuit gener R. Akibæ, vt infrà videbimus. Si igitur hæc sunt, vt referuntur, procul dubio dicendum est, R. Akibam tres habuisse vxores, primam, filiam *Chaleuà Sauùa*; secundam, sororem huius *Iesùa*; & tertiam, viduam relictam à Turno Ruso Principe exercitus Romanorum, quæ Proselyta facta fuerat: nam R. Akibà diù vixit, eumq; has tres mulieres successiuo tempore habuisse, tradunt Rabbini. De hoc Rabbino ferè idem habet Auctor *Iuchasin* pag. 61.

Dixit eis (Rabbàn Iochanàn): *Puto, quòd verba R. Eleazaris Ben Aràch verbis vestris sint meliora, quia in summa verborum illius verba vestra includuntur. Dixit iterum* (discipulis suis) *Egredimini, & videte: Quænam est via mala, à qua recedere debet homo? R. Elièzer dicit: Oculus malus. R. Iehosciùa dicit: Socius malus. R. Iosè dicit: Vicinus malus. R. Scimòn dicit: Qui mutuum accipit, & non reddit: nam mutuum accipere ab hominibus idem est, ac si à Deo mutuo acciperetur, S. D.* (Psal. 37. 22.) Mutuum accipit impius, & non reddet: iustus autem miseretur, & dat. *R. Eleàzar dicit: Cor malum. Dixit eis* (Rabbàn Iochanàn): *Existimo sententiam R. Eleazaris Ben Aràch reliquis esse meliorem: cùm in ea omnia, quæ vos dixistis, veluti summatim contineantur.*

Num. 10. *Ipsi dederunt tria documenta. R. Elièzer dixit: Sit honor socij tui tibi charus ac tuus &c.* Horum quinque discipulorum Rabbàn Iochananis Ben Zaccài sententias, & moralia documenta inuenies apud nomina ipsorum in præsenti Catalogo Tanaitarum.

רבי יוחנן בן החורני היה בזמן שבית

והלכו לבקרו זקני בית שמאי וזקני בית הלל בסוכה כמו בראש בפרק הישן ותלמידו היה רבי אלעזר בן צדוק כדאיתא בפרק קמא דיבמות בסופו ובמשנה כמה פעמים :

R. IOCHANA'N BEN HACHORANI' viuebat antequam Domus secunda euerteretur. Sed postquam diuisa fuit Schola Sciammài à Schola Hillelis, disputarunt aliquando istæ duæ Scholæ inter se; An licitum esset tempore festiuitatis Tabernaculorum extra סוכה *Succà Tabernaculum* mandu-

יוחנן כהן גדול בן מתתיה

היה בשנת ג' אלפים תרכח׃ קודם ביאת משיחנו שנת קלב ועשה תקנות רבות שהעביר הודיית המעשר אף הוא בטל את המעוררים את הנוקפים ועד ימיו היה פטיש מכה בירושלם ובימיו אין אדם צריך לשאול על הדמאי כמו שנאמר במשנה פרק כרם רבעי׃ ועשה שתי פרות׃

IOCHANA'N COHE'N GADO'L *Sacerdos Magnus filius Mathathiæ, & frater Iudæ Machabæi*, floruit an. mundi 3628. ante Christi natiuitatem annis 132. Fuit vir iustus, pius, & Legis Diuinæ zelator. Ordinauit quædam, quæ ad tollendos abusus paulatim in rebus sacris introductos, necessaria videbantur, Quando Esdras ex Babylonica captiuitate populum reduxit in Ierusalem, noluerunt Leuitæ cum eo ascendere; vnde ipse ordinauit, vt decimæ, quæ ex præscripto Legis Leuitis debebantur, darentur Sacerdotibus, & nihilominus à formula illa Deuter. 26. 13. tradita, quà paterfamilias, vel colonus profitebatur se dedisse decimas Leuitis, nihil mutatum fuit. Hic autem Iochanàn Summus Sacerdos, auctoritate, qua fungebatur, iussit, vt in recitatione huius formulæ omitterentur illa verba וגם נתתיו ללוי *Et etiam dedi illam Leuitæ*, ne falsum videretur proferri. Secundò, prohibuit, ne in suggestu Leuitæ Cantores ampliùs canerent illa verba Psal. 44. ver. 24. עורה למה תישן אדני וגו *Euigila, quare obdormis Domine? &c.* ne scandalum esset pusillis, quasi Iudæorum Deus obdormiret. Tertiò prohibuit his, qui mactabant Sacrificia, ne antequam iugularent animalia, ea percuterent in fronte, vt faciliùs subinde possent occidere, & hoc, ne viderentur offerri Sacrificia maculosa ob concursum sanguinis in locum percussum; sed ordinauit, vt annuli ferræi figerentur in pauimento, ad quos ligari debuissent victimæ, vt sic de facili, & sine periculo occiderentur. Quartò prohibuit, ne interfestis diebus fabrorum strepitus per Ierusalem audiretur: nam antea permissum erat, vt fabri ferrarij aliquid sui operis diebus infrà octauas solemnitatum efficere possent; sed quia malleorũ strepitus per Vrbem passim audiebatur cum scandalo, ideò illum prohibuit. Quintò sub pœna mortis etiam prohibuit, ne fructus, aut prouentus terræ venderentur, nisi priùs fuissent decimati secundùm Legem; vnde non fuit necesse dubitare circa דמאי *Demài*: vtrum fuissent fructus decimati, nec ne: Et sic constitutio דמאי *Demài De dubietate* tempore huius Principis non fuit in vsu. Qui & fecit duas Vaccas rufas. Vide in fine capitis vltimi Codicis *Maasèr sceni*, & Cod. *Parà* cap. 3. num. 5.

ר' יוחנן בן מתיא

היה בזמן ר' עקיבא והם שלשה אחים ר' אלעזר בן מתיא ורבי יהושע בן מתיא שנזכרו במשנה בבבא מציעא׃

R. IOCHANA'N BEN MATHIA' vixit tempore R. Akibæ. Fuerunt tres fratres omnes Doctores Tanaitæ. Primus *R. Eleàzar Ben Matthiæ*, de quo in *Miscnà* Cod. *Ieuamòth* cap. 10. num. 3. Secundus *R. Iosuè Ben Matthiæ* in *Eduijòth* cap. 2. numero 5. Et tertius hic noster, cuius meminit *Miscnà* Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 1.

ר' יוחנן בן נורי

היה בזמן ר' יהושע ורבי אליעזר והוא חולק עם רבן גמליאל בקידוש החדש אבל אחר שמת רבן גמליאל רצה ר' יהושע לבטל דבריו וזה עמד כנגדו ופסק הלכות כרבן גמליאל׃

R. IO-

R. IOCHANA'N HASSANDALA'R Sandaliorum sutor, socius Rabbì Meir, & Rabbì Iudæ, discipulus Rabbì Akibæ, à quo cùm adhuc paruulus esset, Chirotoniam accepit, sicut explicat *Rasci* ad cap. מי שמתו Cod. *Berachòth*. Sequens sententia eidem attribuitur in *Pirkè Auòth* capite 4. numero 11.

ר' יוחנן הסנדלר אומר כל כנסית שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים:

R. Iochanàn Hassandalàr sutor dicit: Omnis societas, quæ in nomine Domini fundata est, persistet: quæ autem non in nomine Domini congregatur, dissipabitur. Quia amicitia in virtute fundata diù durat; quæ in vitio, citò dissoluitur. Viuebat tempore R. Iudæ Bar Elài, cuius socius fuit circa annum Domini 130.

רבי יונתן

ואולי הוא זה הנזכר בפירקי אבות בפרק ד' משנה ט' ר' יונתן אומר וכו':

R. IONATHA'N sine alio coniuncto cognomine, nescitur quisnam fuerit, aut quo tempore vixerit. In *Pirkè Auòth* cap. 4. num. 9. cuiusdam Tanaitę fit mentio cum hoc nomine *Jonathàn*, quem vixisse tempore Akibæ, Auctor *Iuchassìn* pag. 49. credit. Ibi hanc sententiam profert.

ר' יונתן אומר כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר וכל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני:

R. Ionathàn dicit: Quicumque stabilit legem in paupertate, finis ipsius erit, ut stabiliat eam in diuitijs: & quisquis intermittit Legem ob diuitias, finis eius erit, ut eam intermittat ob paupertatem. In *Ghemarà* cap. כסוי הדם pag. 83. b. vocatur *R. Ionathàn Ben Ioseph*, de quo idem *Iuchassìn* pag. cit. Vide ibi.

R. IOCHANA'N BEN NVRI' viuebat tempore R. Iosuè, & R. Elièzer, qui inter se fuerunt perpetui antagonistæ. Et hic R. Iochanàn etiam ipse pugnauit contra Rabbàn Gamlièlem de Iaunè circa sanctificationem nouæ Lunæ, seù Mensis Lunaris. Sed mortuo Rabbàn Gamliele voluit R. Iosuè rescindere, quæ inter R. Iochanàn Ben Nurì, & Rabbàn Gamliele transacta erant. Conatibus his violentis se opposuit R. Iochanàn, & audaciam Rabbì Iosuè repressit. Vide Cod. *Eruuìn*, cap. *Becol Maauerìn*. Et in *Miscnà* Codice *Therumòth* cap. 10. num. 11. & Cod. *Eduijòth* cap. 2. num. 10. vbi videtur negare æternas pœnas impijs debitas, sed eas omnes esse purgatorias, & breui tempore duraturas, videlicet per septem tantùm hebdomadas, nempè à Paschate vsq; ad Pentecosten מן הפסח ועד העצרת שנאמר ומדי שבת בשבתו: *Et à tempore Sabbathi in Sabbathum eius*. Isai. 66. ver. 23. Sed huic falsæ opinioni, ac sententiæ refragratur id, quod docent communiter Rabbini in Codice *Sanhedrìn* cap. חלק, quod multi non habebunt partem in seculo futuro, id est æternæ damnationi adiudicabuntur, vti sunt, qui negant resurrectionem mortuorum, & alij impij, qui ibidem recensentur, & sine pœnitentia ab hac vita discedunt; quæ non discordant à nostra fide Catholica, quæ æternas pœnas ab impijs impœnitentibus, & purgatorias temporales secundùm exigentiam peccatorum reatus subeundas à pœnitentibus docet.

ר' יוחנן הסנדלר

חבר רבי מאיר ורבי יהודה והיה תלמידו של ר' עקיבא ועשה סנדלין וסמכו ר' עקיבא בקטנותו כאשר פירש רש"י בפרק מי שמתו: ובפרקי אבות במשנה מאמרו בפרק רביעי סימן יא:

ר' יוסי עיין ר' יוסי סתם ;

R. IOSE' absolutè. Vide *R. Iosè Setàm*.

ר' יוסי הגלילי היו לו שלשה בנים חכמים ר' אליעזר ור' חנינא ור' ישמעאל והוא היה מד' זקנים שנכנסו בשעת ר' אליעזר הוא ורבי אליעזר בן עזריה ורבי טרפון ורבי עקיבא בק' החובל ;

R. IOSE' HAGGALILI' GALILÆVS habuit tres filios, omnes doctos Rabbinos, R. Eliezarem, R. Chaninà, & R. Ismaëlem. Post mortem R. Elièzer, R. Ismaël fuit vnus ex quatuor Senioribus, qui locum ipsius occuparunt, nempè R. Elièzer Ben Azariæ, R. Tarfòn, R. Akibà, & ipse R. Iosè Galilæus, Cod. *Bauà Kamà* cap. 8. Et in fine Codicis *Moèd katàn* refertur inter eosdem, quando occasione mortis filiorum R. Ismaëlis ingressi sunt ad eum, eumque consolati sunt. Hinc patet, quòd hic Tanaita viuebat sub Hadriano Cæsare, quo tempore R. Akibà interfectus est, an. scil. Dom. 120. In *Pirkè Auòth* cap. 2. num. 12. fit mentio cuiusdam R. Iosè, qui cùm non longè à R. Tarphone, & R. Akibà recenseatur, non erit inconueniens opinari, hunc eundem esse R. Iosè Galilæum. Huius Rabbini sequens sententia ibidem legitur.

רבי יוסי אומר יהי ממון חבירך חביב עליך כשלך התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך ; וכל מעשיך יהיו לשם שמים ;

R. Iosè dicit: Sit tibi res proximi tui cara veluti est tua. Dispone teipsum, vt Legem addiscas. Non enim ipsam possidebis, veluti possidentur hæreditates. Et omnia opera tua sint in nomine Domini. De hoc R. Iosè Haggalili passim fit mentio in *Miscnà*, vti in Cod. *Beracbòth* cap. 7. num. 3. *Parà* cap. 3. num. 4. & alibi frequenter.

ר' יוסי בן דורמסקית ר"ל מדמשק תרגום דמשק דורמסקית היה תלמיד ר' אליעזר הגדול ושמו נזכר בפרק ד' דידים סימן ג' במסכת על עניין מעשר עני בעמונים,

R. IOSE' BEN DORMASKI'TH filius Damasceni, siuè Damascenus (ita vertitur vox ista Chaldaica) fuit discipulus *R. Eliezeris Haggadòl Magni*. Eius mentio fit in *Miscnà* occasione decimæ pauperum, quas ab Ammonitis, & Moabitis soluendas esse pauperibus decreuerunt. Vide in *Miscnà* Cod. *Iadàim* cap. 4. n. 3. & cap. 1. *Chaghighà* in Talmude pag. 3. b. circa finem indignatur R. Elièzer contra eum, eique eruit oculos, & posuit eos in manus ipsius; sed postea ei misertus, orauit pro eo, & oculos eius in locum suum reposuit. Ita affectant miracula Talmudistæ, vt iactent in manu ipsorum esse ea patrare, posse etiam ob odium, iracundiam, & rancorem contra proximum, quod sancti non efficiunt, sed malefici: Diaboli ope oculos perstringere; vt ea, quæ inania sunt, miracula videantur.

רבי יוסי בן החוטף אפרתי תלמיד ר' ישמעאל ושמו נזכר בפרק ג' דכלאים בסוף הפרק ;

R. IOSE' BEN HACHOTEP'H EPHRATÆVS, discipulus R. Ismaëlis, & synchronus R. Meir, qui & ipse discipulus R. Ismaëlis in principio fuit; sed hic noster R. Iosè Ben Hachotèph eiusdem R. Ismaëlis auditor fuit in fine vitæ ipsius. Vide Auctorem *Halichòth Olàm*. De eo fit mentio in *Miscnà* Codice *Chilàim* cap. 3. in fine.

ר' יוסי

הבבלי הוא נזכר בפרק ד׳ אבות על דברי אלישע בן אבויה :

R. IOSE' BAR IVDÆ ISC CHEPHA'R HABBABLI' *Vir de Villa Babylonica*. Eius reperitur sententia in cap. 4. num. 20. *Pirkè Auoth*, quæ videtur continuata ex dictis *Elisai Ben Auuiàh*, & est huiusmodi.

ר׳ יוסי בר יהודה איש כפר הבבלי אומר הלומד מן הקטנים למה הוא דומה לאוכל ענבים קיהות ושותה יין מגיתו והלומד מן הזקנים למה הוא דומה לאוכל ענבים בשולות ושותה יין ישן :

R. Iosè Bar Iudæ Isc Chephàr Habbablì dicit: Qui discit à pueris, cui similis est? Comedenti vuas acerbas, & bibenti vinum è Torculari. Et qui discit à Senioribus, cui similis? Comedenti vuas maturas, & bibenti vinum vetus.

יוסי בן יוחנן איש ירושלם

חבירו של יוסי בן יועזר הכהן וידעת מעלתם כזאת כי אמרו עליהם בטלו האשכלות כל אנשים שהכל בהם :

IOSE' BEN IOCHANA'N ISC IERVSCIALA'IM *Vir Ierosolymitanus*, socius *R. Iosè Ben Ioèzer Sacerdotis*, cum quo disputat de impositione manuum super animalia sacrificanda in die festo, An videlicet sit licita, vel illicita: nec hactenus huiusmodi lis decisa est. In Cod. *Chaghighà* cap. 2. n. 2. in *Miscnà* recensentur ij, qui pro sententia tam negatiua, quàm affirmatiua militant. Primi sunt Principes Senatus; secundi sunt Patres Domus Iudicij, primi Iudices; hinc quia hic noster Iosè Ben Iochanàn inter secundos nominetur, sequitur inde, quòd Pater Domus Iudicij fuerit. Ita *Bartenorà* ibidem. Post horum obitum, de eis dicere solebant-

ר׳ יוסי בן חוני נראה כי הוא היה בזמן הבית באחרונה כי בפרק קמא דזבחים סימן ב׳ חולק עמו שמעון אחי עזריה שהיה בזמנו הוא :

R. IOSE' BEN CHONI', ex cap. 1. num. 2. Codicis *Zeuachim* in *Miscnà* apparet, quòd fuerit circa extrema tempora Ædis secundæ, quia contra eum disputat Simeon frater Azariæ, qui quidem circa eandem ætatem viuebat; nimirùm paulò antequam Ædes sacra euerteretur.

ר׳ יוסי בן חלוקה היה בזמן ר׳ אליעזר ור׳ יהושע והוא חכם חשוב ואינו מן המשנה :

R. IOSE' BEN CHALVKA', fuit contemporaneus R. Elièzer, & R. Iehosciùa, vir doctus & magnæ existimationis, sed de eo nulla memoria in *Miscnà*.

ר׳ יוסי בן חלפתא עיין ר׳ יוסי סתם :

R. IOSE' BEN CHELPETA'. Vide *R. Iosè Sethàm*.

ר׳ יוסי בר יהודה בר אלעאי

כמו נראה בסוף פרק קמא דעירובין במשנה היה חבירו של רבי :

R. IOSE' BAR IVDÆ BAR ELA'I, in *Miscnà* absolutè vocatur *Bar Iudæ*; *Rabbi* autem *Iudas* sine addito, intelligitur de *R. Iuda Bar Elài*. Eius mentio fit multis in locis *Miscnæ*; sed præcipuè in Cod. *Eruuin* cap. 1. circa finem Cod. *Pesachim* cap. 4. num. 6. Et *Bauà Metzijà* cap. 7. num 3. Fuit socius *Rabbènu Hakkadòsc* in Academia, vt dicit Auctor *Iuchassin* p. 62. b.

ר׳ יוסי בר יהודה איש כפר

ex cap. יש נוחלין *Iesc nochelin*, quòd peruenerit vsque ad tempora Iannài Regis, quod & ipse miratur: nam omnes conueniunt, eum cum socio suo recepisse traditionem ab Antigono, & Simeone Iusto, qui tempore Alexandri Magni Synagogam regebant initio *Æræ* Contractuum, anno videlicet mundi 3448. Iannài autem cæpit regnare anno mundi 3642. secundùm omnes Chronologos Iudæos cum R. Dauid Ganz. Ergo inter vtrumque tempus 194. annorum intercessit. Quis vnquam mortalium audiuit quempiam per 200 annorum spatium, & ampliùs ita vegetem inter viuos habuisse senectutem, vt & Synedrium, & Scholæ Rectoratum regere, & alia munia in Repub. exercere potuerit? Connumerentur & ista inter alia anachronica Talmudica. Huius Miscnici Doctoris mentio non semel fit in *Miscnà* vti, Cod. *Chaghighà* cap. 2. numero 2. Cod. *Eduijoch* cap. 8. num. 4. & alibi. In libro *Pirkè Auòth* hæc, quæ sequitur sententia, de eo legitur c. 1. n. 4.

יוסי בן יועזר איש צרידה אומר יהי ביתך בית ועד לחכמים והוי מתאבק בעפר רגליהם והוי שותה בצמא את דבריהם :

Iosè Ben Ioèzer Isc Tzeredàh dicit: Sit domus tua domus congregationis pro Sapientibus, & puluere pedum ipsorum puluerulentũ te reddas; & sitibundus illorum Verba bibe.

ר' יוסי הכהן

הנקרא חסיד בפ' קמא דשבת היה תלמיד רבי יוחנן בן זכאי ויודע במרכבה ואין זה ר' יוסי הגלילי כאשר חשב בעל דורות עולם כי ר' יוסי הגלילי היה חביר ר' עקיבא, וכן כתב הרא"ש בפרק אלו נערות שהלכה כרבי עקיבא מפני שרבי יוסי הגלילי חברו : ונזכר במשנה בעדיות פרק ח' לבד :

R. IO-

בטלו האשכולות *Batelù haècolòth Cessauerunt botri*, hoc est אנשים שהכל בהם *Anascìm scehacòl bahèm Viri, in quibus omnia erant*. Hinc horum Doctorum excellentia vtcumque percipi potest. De Iosè Ben Iochanàn hæc præclara dicta leguntur in *Pirkè Auòth* cap. 1. num. 5.

יוסי בן יוחנן איש ירושלם אומר יהי ביתך פתוח לרוחב ויהיו עניים בני ביתך ואל תרבה שיחה עם האשה באשתו אמרו קל וחומר באשת חבירו מכאן אמרו חכמים כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה גורם רעה לעצמו ובוטל מדברי תורה וסופו יורש לגיהנם :

Iosè Ben Iochanàn Isc Ieruscialàim Vir Ierosolymitanus dicit: Sit domus tua aperta ad latitudinem, & pauperes sint filij domus tuæ. Neque multiplices Verba cum muliere. Cum vxore sua hoc dixerunt; quanto magis cum vxore proximi sui? Hinc Sapientes dicunt: Quotiescumque homo multiplicat sermones cum muliere, adducit super se mala, deuiat à Verbis Legis, & tandem hereditabit gehennam.

יוסי בן יועזר איש צרידה

חבירו של יוסי בן יוחנן איש ירושלם והוא נשיא וכהן וחסיד ומשם תחלת הזוגות והיה עד זמן ינאי מלכא בפרקא יש נוחלין :

R. IOSE' BEN IOEZER ISC TZEREDA', socius τῦ Iosè Ben Iochanàn Isc Ieruscialàim, fuit Princeps, & Sacerdos, atque pius Vir. In eo cæpta fuit societas duorum, qui Synedrio præsiderent, & Academiam regerent, quorum alter vocabatur, & erat נשיא *Nasì Princeps*, & alter חביר *Chauèr Socius*, qui *Au Beth Din Pater Domus Iudicij* primus Senator in litibus decidendis erat. Hos ponit *Harauàd* in quarta generatione Tanaitarum ante Templi euersionem. Vide librum Cabalæ ipsius. Auctor *Iuchasìn* pag: 61.b. dicit

זכה לו משה בנים חכמים ומת לו בן בחייו שהיה רבי חלפתא עיין ר' חלפתא אביו של יוסי :

R. IOSE' SETHA'M absolutè, ipse est *R. Iosè Ben Chelpetà* socius R. Simeonis, R. Iudæ, R. Meir, & R. Eleazaris Ben Sciamùa Rabbinorum, qui ætate tertia post exustum Templum Academiam rexerunt, post annum Domini 120. vsque ad Rabbènu Hakkadòsc. Hic relegatus fuit ab Hadriano Cæsare in Tzippuri, quia ad laudes Romanorum tacuit. Vide *Ghemaram* capite 2. Cod. *Sciabbàth* pag. 33. b. Habuit quinque filios omnes Rabbinos; eo viuente, vnus ex his nomine Rabbi Chelpetà obijt. De hoc R. Iosè admodum frequens fit memoria in *Mifcnà*, sed sine adiuncto nomine patris; vnde quando absolutè ponitur *R. Iosè*, intelligitur de *R. Iosè Ben Chelpethà*. Exempla non afferuntur, quia obuia sunt. Vide suprà in *R. Chelpetà patre R. Iosè.*

ר' יוסי קטנותא

או קטונתא או קטנתא שמונה מסוף בירושלמי פ' החובל נקרא יוסי קטונתא ואומר כי הוא יוסי הבבלי יוסף בן יהודה חבר רבי ואם כן הוא שהמשנה ר' יוסי בן יהודה איש כפר הבבלי :

R. IOSE' KATNVTA', vel KATVNTA', aut KATANTHA', dictus PIVS, non satis liquet ex Talmude Babylonico quisnam iste fuerit. In Ierosolymitano cap. חמניה Cod. *Bauà Kamà* pag. 3. col. 4. circa medium, dicitur, quòd Iosè Katantà sit *Iosè Ben Iudæ*, siuè *Iosè* הבבלי *Habbablì*. Si *Iosè Katnutà* sit Iosè Ben Iudæ, socius Rabbì Meir, cuius mentio fit in *Mifcnà* sub nomine *R. Iosè Ben Iuda Vir Chephàr Habbablì*, erit hic noster R. Iosè Katnutà iu-

R. IOSE' HACCOHE'N SACERDOS cognomento *Pius* capite 1. Cod. *Sciabbàth*, discipulus R. Iochananis, alius tamen à Rabbì Iosè Galilæo, quia Iosè Galilæus fuit socius R. Akibæ, vt scribit Rab. Ascèr in cap. אלו נערות *Elù naaròth* Cod. *Chetuuòth*. In *Mifcnà* eum semel tantùm nominatum reperimus, videlicet in Cod. *Eduijòth* cap. 8. num. 2. Volunt enim eum magnum fuisse Cabalistam in Cabala מרכבה *Marcheuæ Currus Dei*, videlicet illius, quem vidit Ezechiel, cuius excellentia narratur cap. 2. Cod. *Chaghighà*. Vide suprà in *R. Iochanàn Ben Zaccài*.

ר' יוסי בן חלפתא

עיין ר' יוסי סתם :

R. IOSE' BEN CHELPETHA'. Vide infrà *R. Iosè Sethàm*.

ר' יוסי בן משולם

היה בזמן ר' שמעון בן אלעזר תלמיד ר' מאיר כי חולק עמו בפרק אלו טרפות וחולק עם זה גם במשנה פרק המפרים ואם כן הוא היה קודם רבי :

R. IOSE' BEN MESCIVLLA'M in *Mifcnà* Cod. *Terumòth* cap. 4. num. 7. disputat cum R. Elièzer, & R. Ieosciùa, & in cap. 3. Cod. *Bechoròth* numero 3. ponitur post R. Simeonem Ben Gamlielis, & post R. Eliezarem Ben Iacobi. Et in Talmude cap. אלו טרפות referente Auctore *Iuchassin* pag. 62. b. disputat cum R. Simeone Ben Eleazaris discipulo R. Meir. Hinc apparet, quòd hic Rabbinus fuerit tempore Rabbènu Hakkadòsc, circa annum Domini 160.

ר' יוסי סתם

הוא רבי יוסי בן חלפתא והיה חבירו של ר' שמעון ור' יהודה וגם ור' מאיר ור' אלעזר בן שמוע :

dùm iter faceret: cùm verò circa studium Sacrarum literarum auro,& argento præferendũ contineat documentum, illud hic ex cap. 6. num. 9. Cod. *Pirkè Auoth* excerptum, exscribere non pigebit. Itaq; *R. Iosè Ben Kisma* ita effatur:

ר' יוסי בן קיסמא פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע לי אדם אחד ונתן לי שלום והחזרתי לו שלום אמר לי רבי מאיזה מקום אתה אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני אמר לי רבי רצונך שתדור עמנו במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות אמרתי לו בני אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין אותו לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד שנאמר (משלי ו' : כ"ב:) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך : בהתהלכך תנחה אותך בעולם הזה בשכבך תשמור עליך בקבר והקיצות היא תשיחך לעולם הבא וכן כתוב בספר תילים על ידי דוד מלך ישראל (קי"ט: ע"ב) טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ואומר (חגי ב' : ח' :) לי הכסף ולי הזהב אמר יהוה צבאות :

R. Iosè Ben Kisma (ait) *Aliquando iter facienti occurrit mihi quidam, & salutauit me: & ego restitui illi salutem. Qui ita me alloquitur: Vnde es tu? Respondi, Ex Vrbe magna, Sapientibus, & Scribis referta, ego sum. Subdit: Rabbi, Vis venire mecum ad habitandum nobiscum in loco nostro, & ego dabo tibi millia millium denariorum aureorum, lapides pretiosos, & margaritas? Respondi ei: Fili mi, si tu dares mihi omne argentum, & aurum, lapidesque pretiosos, & margaritas omnes, quæ sunt in mundo, non ego habitarem alibi, quàm vbi datur opera studio Legis; propterea quòd in hora discessus hominis* (ex hoc mundo) *eum non associant argentum, aut aurum, lapides*

des

iunior ipso R. Meir. Et ista tria nomina eundem Rabbinum significabunt. Cur autem vocetur nomen eius קטונתא *Katuntà Minorennis*? Resp. *Ghemarà* Ierosolymitana loco cit. שהיה קטן חסידים *Quoniam erat minimus inter pios*, seù religiosos viros. Rabbini autem, quibus in Talmude pietatis, & religionis virtus attribuitur, sunt quatuor: *R. Iudas Bar Elài*, secundus, *R. Iudas Ben Babà*, tertius *R. Iosè Haccohèn Sacerdos*, & quartus est hic noster, cum quo tota pietas, & religionis vmbra, si quæ superfuerat in Iudaismo, eo mortuo, omninò à Synagoga euanuit, teste *Miscnà*, Codice *Sotà*, cap. 9. num. 15. vbi non admodum diuersa à superiori, huic voci קטנותא *Katnuthà*, traditur etymologia. Ita siquidem hic Rabbinus *Katnuthà* nuncupatur שהיה קטנותן של חסידים *Quia in eo fuit diminutus* (numerus) religiosorum, & eo mortuo פסקו חסידים *Euulsi sunt pij*, id est *religiosi Viri* omninò à Synagoga.

ר' יוסי בן קיסמא

והיה רואה הבית ואהבה
ואוהב התורה ולא כסף וזהב ועליו נאמר בפרקי אבות פו' על
ולא האמין : ר' יוסי בן קיסמא פעם אחת וכו' :

R. IOSE' BEN KISMA' vidit euersionem Templi: valdè dilexit studium Legis, pretiosumque ei fuit super aurum, & argentum, sed ex eo tempus aduentus Messię nesciuit agnoscere, cùm iam natus fuisset, passus, mortuus, & à mortuis resurrexisset, quæ omnia ab eo videri, vel ab alijs testimonium perhibentibus de visu, doceri potuerit; & nihilominus in incredulitate firmatus, signum aduentus Messiæ assignare non erubuit, teste *Iuchasìn* pag. 62. De eo narratur, quod ei aliquando occurrerat,

R. IOE'ZER ISC HABBIRA' vnus ex discipulis Scholæ Sciammài, cuius meminit *Miscnà* Cod. *Orlà* cap. 2. num. 12. *R. Ioèzer &c.* dixit; *Petij à Rabbàn Gamliele Seniore, qui stabat in Porta Orientali &c.*

ר׳ ינאי הוא קדמון ובניו תנאים ר׳ דוסתאי בר ינאי ורבי אלעזר בר ינאי ואל יעלה בדעתך כי זה רבו ינאי רבו של רבי יוחנן כי הוא מהאמוראים הראשונים וזה היה בזמן רבי עקיבא ורבי מאיר :

R. IANNA'I antiquus Tanaita, habuit duos doctos filios *R. Dostài Bar Iannài*, de quo suprà: & *R. Eleàzar Bar Iannài*, cuius meminit *Iuchasìn* pag. 61. Neque putandum, hunc Rabbì Iannài esse illum, qui fuerat Magister R. Iochanàn, quia hic Magister R. Iochanàn inter Amoraitas refertur, & vocabatur R. Iannài Rabbà. Rabbì autem Iannài, de quo modò loquimur, est Tanaita, contemporaneus R. Akibæ, & R. Meir, & in *Miscnà* eius mentio fit in *Pirkè Auòth* cap. 4. n. 15. vbi de animi tranquillitate non perturbanda hæc breuis sententia ab eo profertur.

ר׳ ינאי אומר אין בידינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים :

R. Iannài dicit: Non est in nostra potestate impiorum quieti obsistere, neque iustorum tribulationibus obuiare.

ר׳ יעקב צריך כשאלה אי ספק אם הוא בן בתו של אלישע אחר המחזיק בכל מקום חיי העולם הבא או אם הוא אביו של רבי אליעזר בן יעקב : או אם ר׳ יעקב דכפר חטיא תלמיד רבי עקיבא : ויש אומרים כי ר׳ יעקב סתם הוא ר׳ יעקב רבו של ר׳ יהודה הנשיא כמו נראה בסוף פרק ראשון דביצה דף י״ד : עמוד ב׳ : ונראה כי הוא האומר באבות פ׳ ד׳ המדבר בעניין בחיי העה״ב :

R. IACOB. Dubitatur an sit filius

des pretiosi, & margaritæ, sed solùm Lex, & opera bona S. D. (Prou. 6. 22.) In ambulando te, ducet te; in dormiendo te, custodiet te; cùm expergefactus fueris, ipsa alloquetur te. *In ambulando te, ducet te in hoc mundo; in dormiendo te in sepulchro; & cùm expergefactus fueris, ipsa alloquetur te in seculo futuro. Et sic scriptum est in libro Psalmorum per manus David Regis Israel* (Psal. 119. 72.) Bonum mihi Lex oris tui, super millia auri, & argenti. *Et alius dicit* (Aggæi 2. 8.) Mihi est argentum, & mihi est aurum, dixit Dominus exercituum. Hic Rabbinus adhuc superderat, & interfuit altercationi R. Eleazaris cum R. Iosè, quando in Synagoga Tiberiensi ita efferbuit animus vtriusque Rabbini, vt præ indignatione lacerarent ס״ת *Sèpher Thorà Librum Legis*. Hæc est magna reuerentia, quam docent Rabbini exhibendam esse libro Legis Mosaicæ! Vide Cod. *Ieuamòth* cap. 10. האשה pag. 96. b. non longè à fine.

ר׳ יוסף הכהן נזכר במשנה מסכת חלה פרק ד׳ סימן י״א :

R. IOSE'PH HACCOHE'N SACERDOS. Eius meminit *Miscnà* Cod. *Chalà* cap. 4. num. 11. Hic adduxit primitias vini, & olei, & noluerunt eas recipere. Etiam ascendere fecit filios, & vernaculos domus suæ in Ierusalem, vt paruum Pascha celebrarent, & eos remiserunt, ne hoc in exemplum traheretur.

ר׳ יועזר איש הבירה מתלמידי בית שמאי והוא נזכר בפרק ב׳ דערלה במשנה ואמר שאלתי את רבן גמליאל הזקן עומד בשער המזרח וכו׳ :

R. IACOB BEN KORSCIA'I: Huius meminit Auctor *Iuchasśin* pag. 63. in principio paginæ; eumque refert inter Tanaitas.

ר' יקים איש הדר הוא בזמן רבי יהושע במס' דעדיות :

R. IAKI'M ISC HADDA'D, seù הדיד HADDI'D, synchronus R. Iosue Ben Chananiæ, vt videre est Cod. *Eduijòth* cap. 7. num. 5. Viuebat circa annum Domini 50.

ר' ישבאב הסופר חבירו של רבי עקיבא ונזכר בחולין פרק ב' , והוא מי' הרוגי מלכות והרגוהו בזמן ק"ש בשהוא אומר ועשו להם ציצית והיה בתענית והשליכוהו לכלבים ולא הוספד ולא הוקבר ,

R. ISCBAB SCRIBA socius R. Akibæ, fuit vnus ex decem interfectis à Regno; sub Hadriano Imperatore occisus est, tempore lectionis שמע *Sciemà Audi Israël &c.* dum illa verba pronunciaret ועשו להם ציצת *Et facient sibi fimbriam*, in ieiunio; & proiecerunt eum canibus; sine luctu, & sine sepultura cadauer eius permansit. Eius nomen memoratur in *Miscnà*, Cod. *Cholìn* cap. 2. num. 4.

ר' ישמעאל היה חבירו ר' עקיבא כמו שאמר בעל ספר דורות עולם ולא תלמיד ר' עקיבא כמו זוכר הרמ"ם ואם הוא כהן כבר נשאר הדבר בספק : וזה ר' ישמעאל דרש י"ג מדות שהתורה נדרשת בתחלת תורת כהנים והוא עשה ספר מכילתא משמות עד סוף התורה נקרא מכילתא : ונזכר באבות פרק ג' : סימן י"ב : ובתרומות ל : ה' : והוא היה בעל פותר חלומות :

R. ISMAE'L socius R. Akibæ iuxta sententiam Auctoris *Doròth Olàm*, & non discipulus ipsius, vt putat *Harram*.

lius filiæ R. Eliscià Achèr, qui vbique locorum loquitur de vita futuri seculi, eamque confirmat; An verò sit pater R. Eliezaris Ben Iacobi; vel R. Iacob de Chephàr Chatià discipulus R. Akibæ. Sunt qui dicunt: quòd R. Iacob absolutè positus sit Magister Iudæ Principis, id est רבינו Rabbènu Hakkadòsc, vt ex cap. 1. Cod. *Ghittìn* circa finem colligere existimant. Non tamen videtur improbabile, R. Iacobum, cuius sententia habetur in cap. 4. num. 16. Cod. *Pirkè Auòth* esse filium filiæ R. Eliscià Achèr, quia & de futuri seculi vita egregiè loquitur hoc modo -

ר' יעקב אומר העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא התקן עצמך בפרוזדור כדי שתכנס לטרקלין :

R. Iacob dicit: Mundus hic similis est Vestibulo coram mundo futuro: præpara te in vestibulo, vt possis ingredi in triclinium.

הוא היה אומר יפה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה :

Ipse dicebat: Meliùs est momentum pænitentiæ, & bonorum operum in hoc mundo, quàm sit vniuersa vita seculi futuri. Et meliùs est vnicum momentum refrigerij animi in seculo futuro, quàm tota vita sæculi præsentis. Præfert pœnitentiam, & opera bona vitæ æternæ, quia hæc possideri non potest sine pœnitentia, & bonis operibus. *Non (enim) intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, & mendacium.* Apocal. 21. 27.

ר' יעקב בן קורשאי והוא נזכר ביוחסין דף ס"ג בתחלת הדף :

Imperatoris, non tempore Ædis ſecundæ, vt aliqui putant, ſed poſt euerſum Templum, ſicut prolixè, & plenè probat Auctor *Iuchaſsin* pag. 25. b. contra R. Abrahamum Ben Dauid, & alios. Cauſa, cur fuerit interfectus, non liquet ex Talmude, quod ſciam. Commentator tamen Cod. *Auodà Zarà* cap. 1. propter venuſtatem vultus huius Rabbini fuiſſe interfectum autumat. Vidit hanc formoſitatem Imperatoris filia, inuidia, vel in Iudæos odio agitata, obtinuit à patre vt interficeretur. Verba Commentatoris pagina 11. b. ſunt –

ומתוך יופיו נכנס בלב בת קיסר שהפשיטו עור פניו והנטח אותו באפרסמון שתהא מקויימת ולא משונה והיתה מונחת בגנזי רומא ׃

Propter venuſtatem vultus, iuſſit Cæſaris filia excoriari pellem vultus eius, eamque condiuit balſamo, vt permaneret, & non mutaretur, eamque Romæ inter theſauros reſeruauit. Ita R. Sal. ad locum Talmudis, vbi de quodam feſto à Romanis ſingulis 70. annis celebrato loquitur, in quo virum robuſtum, & corpore incolumem equitare iubebant ſuper hominem debilem, & claudum; volentes per hoc innuere עדיין עשו שליט על יעקב ׃ *Quòd adhuc Eſau dominaretur in Iacob*, videlicet Romani fortes in Iudæos debiles. Hunc virum Romanos ſignificantem induebant veſtibus pretioſis, quibus olim primus noſter pater Adam indutus fuerat, & quas Eſau tamquam primogenitus, iure hereditario à Iacobo ſibi vendicauerat, & Romani à patre ſuo Eſau (volunt enim Romanos eſſe filios Eſau) eodem iure acceperant. Hiſce pretioſis veſtibus indutum, *eidem* ומניחין לו בראשו קרקיפלו של ר׳ ישמעאל ׃ *imponebant ſuper caput ipſius cutem cranij*

rambàm; quia quando vterque nominatur in *Miſcnà* primus locus datur R. Iſmaëli, quod eſt æqualitatis Magiſterij ſignum, & non diſcipulatus, vt in Codice *Therumòth* cap. 4. num. 5. Edidit hic Auctor –

שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת *Tredecim regulas interpretandi Legem*, quæ habentur in initio libri ספרא *Siphrà*. Scripſit –

Commentarium תורת כהנים *Thoràth Cohanìm in Legem Sacerdotum*, hoc eſt in Leuiticum, & eſt ipſemet lib. *Siphrà*.

Compoſuit etiam ex toto, vel maiori ex parte Commentarium in Exodum à cap. 12. vſque ad caput 35. eiuſdem libri, quem vocauit –

מכילתא *Mechiltà*, de qua ſuprà in II. Parte pag. 781. col. 2. nonnulla dixi. Fuit interpres ſomniorum, vt dicit Auctor *Iuchaſs.* pag. 63. Et hanc breuem, ſed grauem, & morigeratam ſententiam docuiſſe, dicit Compilator *Capitulorum Patrum* capite 3. numero 12. –

ר׳ ישמעאל אומר הוי קל לראש ונוח לתשחורת והוי מקבל את כל האדם בשמחה ׃

R. Iſmaël dicit: Humilia teipſum coram maiore; inter iuuenes ſerius eſto; & omnes recipito cum lætitia.

ר׳ ישמעאל בן אלישע כהן גדול

קבל הקבלה מר׳ נחוניה בן הקנה כמו שכתב בספר שלשלת הקבלה דף כ״ט וזה מעשרה הרוגי מלכות והפשיטו עור קרקפתו בחייו מפני יופיו והניח ברשם מלכים כמו שנזכר בפרק חמור כשולין בגמרא ׃

R. ISMAËL BEN ELISCIA'A SACERDOS MAGNVS recepit Cabalam, ſeù oralem traditionem à R. Nechunià Ben Hakkanà, teſte Auctore libri *Scialſcèleth Hakkabalà* pag. 29. Fuit vnus ex decem interfectis iuſſu Romani

R. Ismaëlis. Glossa: *R. Ismaëlis Ben Elisciàa Sacerdotis Magni interfecti à Regno*. Idem transcriptum est in *En Israël* Par. II. cap. eodem, pagina 153. col. 4. num. 28. Præclarum pilei genus ex cute humani capitis efformati effingunt Romanis Viris Rabbini; & quidem non vnicum, quod ad speciem pretiosi indumenti ob tanti Rabbini memoriam inter cimelia, & gazas reseruatur. Enimuerò huiusce generis indumentum in vsu fuisse apud Romanos, præcipuè inter milites, probant ex *Ghemarà* Cod. חולין cap. 9. pag. 123. non longè à principio, vbi domus, quas legionum milites proficiscentes, ingressi fuissent, pollutas esse decernebant, quia suspicabantur, milites habuisse pileos ex cute humani capitis effictos, שאין לך כל לגיון ולגיון

שאין לו כמה קרקפלין ואל תתמה שהרי קרקפלו של רבי ישמעאל מונח בראש מלכים : *Quia non est legio* (inquit Ghemarà) *quin in ea multi pilei ex cute humani capitis efformati reperiantur; nec tibi mirum videatur; quia cutem cranij R. Ismaëlis super caput Regum imponunt*. Hactenus Ghemaræ stultitia de cute cranei R. Ismaëlis, cuius non rarò fit mentio in *Miscnà*.

ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה

הוא חבירו של רבינו הקדוש בזמן רשב"ג אביו עם רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי:

R. ISMAE'L *filius filij R. Iochanàn Ben Berukàh* fuit socius Rabbènu Hakkadòsc tempore R. Simeonis Ben Gamlielis patris sui, vnà cùm R. Chaninà Ben Iosè Haggalilì Galilæi. Huius Rabbini in *Pirkè Auòth*, hæc, quæ hìc transcribitur, sententia reperitur -

ר' ישמעאל בן ר' יוחנן אומר הלומד על מנת ללמד

מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד על מנת לעשות מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות :

R. Ismaël Ben R. Iochanàn Ben Berukà dicit: Qui discit, vt doceat; suppeditant ei (cælites necessaria) *vt discat, & doceat. Qui verò discit, vt faciat; suppeditant ei, vt discat, & doceat, custodiat, & faciat*. cap. 4. num. 5.

ר' ישמעאל בן רבי יוסי בן חלפתא

הוא היה הראשון לחמשה אחיו והיה סוחר המלך ואחר כך היה חברו של רבי וכן היה חבירו של רבי אלעזר ברבי שמעון : שמן וכבד היה יותר שרבי אלעזר עד שאמרו כי היה איבריו כחמת בת ט' קבין : והוא נזכר במסכת פרק כל היין :

R. ISMAE'L BEN R. IOSE' BEN CHELPATHA' maior natu ex quinque fratribus satellitiam artem exercebat, quam hortatu Eliæ Prophetæ (quem ei apparuisse iactant) deseruit, Postea ad Legis studiū incumbens adeò profecit, vt socius Rabbènu Hakkadòsc in Academiæ Rectoratu adhiberetur, & à quo vnicè diligebatur. Subinde eumdem socij officium exercuit sub Rectore Eleazare Ben R. Simeonis Ben Iochài, cuius corporis obesitas celebratur in *Ghemarà* Cod. *Auodà Zarà* cap. 5. & nos eam retulimus suprà Par. I. pagina 226. col. 2. sed pudendi huius nostri Rabbini infamis enormitas (parcant pudicæ aures pudori Rabbinico) tanta fuit, vt כחמת בת ט' קבין *Vtris nouem caborum æquaretur magnitudini*. Cabus enim mensura est secundùm Ràu Alphès *de Paschate* capite 5. continens viginti quatuor oua; & licèt Rabbènu Barùch conetur hunc Talmudicum obscœnissimum commentum vtcumque ad mores reducere: sed eò peiùs animali, quo eis vesci non licèt, in luto suarum obscœnita-

R. ISMAE'L BEN פיאבי PHEABI' SACERDOS MAGNVS tempore secundæ Ædis, vbi Sacerdotio functus est decem annis, & Vitulam rufam vnam tantummodo fecit, Codice *Parà* cap. 3. n. 5. Quo mortuo בטל זיו הכהונה *Euanuit splendor Sacerdotij*. Codice *Sotà* cap. vltimo, num. 15. in *Miscnà*.

ר׳ לויטס איש יבנה נזכר בפרק ד׳ דאבות והוא היה דסוס ביבנה עיר הכהנים והיה קודם רבי אליעזר הגדול שהוזכר אותו בפרקיו פרק נ״ב : בתוספת פליאה : כמו שנת שלשת אלפים ת״ת ליצירה :

R. LEVITA'S ISC IAVNE' *Vir Iauneita*, quia notissimus, & insignis fuit inter Sapientes huius Vrbis. Floruit paulò post mortem Domini circa annum eiusdem Dom. 40. videlicet mundi 3800. Eius meminit R. Elièzer magnus in suis *Perakim* cap. 52. *Miraculo tertio*, vbi dicit, quòd canities in mundo nulla fuerit vsque ad Abrahamum Patriarcham; vnde mirati sunt omnes, quando eum canũ viderunt, cùm numquam quid tale antea vidissent: quia dicitur אברהם זקן בא בימים *Abraham senex venit in diebus*. Gen. 24. 1. In laudem verò canitiei hic item R. Leuitàs hoc modo ibidem effatur -

ר׳ לויטס איש יבנה אומר ככתר שהוא הדור בראשו של מלך כך השיבה הדר וכבוד לזקנים שנאמר (משלי כ׳ : כ״ט) תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה :

R. Leuitàs Vir Iaunensis dicit: Sicuti corona est ornamentum in capite Regis; ita quoquè canities est decus, & gloria senum, S. D. (Prou. 20. 29.) Gloria iuuenum est robur eorum; & decor senum est canities.

Hinc quia R. Elièzer viuebat anno 73. ætatis Christi, nempè mundi 3833. vt tatum iste nobilissimus Commentator volutatur. Quid ni? Nonne subtilis, & moralis commentatio est illorum auctorum, qui in vnum congregati Talmudi additiones addiderunt, & תוספות *Thosaphòth* nuncuparunt? Hi enim, referente Auctore *Iuchas*. pag. 48. b. prope fin. hunc locũ hisce verbis leniunt -

אלו הדברים נכתבו שלא להוציא לעז על בני אדם שהם כך׳ *Ista* (ad hunc finem) *scripta sunt, ne homines eos irrideant, quos talia* (fortasse monstrosa membra) *habere contingit*. Moralitas planè Rabbinica! Sed ad nostrum Ismaëlem redeamus. Eius memoria reperitur in *Miscnà* Cod. *Niddà* c. 6. num. 12. & in *Pirkè Auòth* c. 4. n. 7. non contemnenda documenta quędam nobis reliquit, quæ sunt -

ר׳ ישמעאל ברבי יוסי אומר החושך עצמו מן הדין פורק ממנו איבה וגזל ושבועת הוא והגס לבו בהוראה שוטה רשע וגס רוח :

R. Ismaël Berabbì Iosè inquit: Qui abstinet à iudicio ferendo (inter partes) *exonerat seipsum inimicitia, fraude, & falso iuramento; & qui eleuat cor suum, ostendit se esse stultum, impium, & superbum*. Et sequitur -

הוא היה אומר אל תהי דן יחידי שאין דן יחידי אלא אחד ואל תאמר קבלו דעתי שהן רשאין ולא אתה :

Ipse solebat dicere: Non sis vnicus Iudex (in iudicando) *sed vnus* (ex tribus Iudicibus). *Neque dicas* (litigantes) *constituerunt me Iudicem, quia ipsi hoc facere possunt, sed non tu* (debes hoc permittere, aut acceptare).

ר׳ ישמעאל בן פיאבי כהן גדול נזכר במשנה סוטה בפרק עגלה ערופה ; והיה כהן גדול עשר שנים ועשה פרה אחת :

tionem meam in Edom per manum populi mei Iſraël (Ezech. 25. 14.) audiuiſſet, veritus ne in caput ſuum Vrbis deſolatio verteretur, abſtinuit à pugna, & Romanorum exercitus derelicto ducatu, ad caſtra Iudæorum tranſiuit, factuſque eſt Proſelytus. Ita *Iuchaſsin* pag. 63. b. Samuèl autem Sciullàm in Annotatiunculis ſuis ad eundem librum pag. 40. iniurijs afficit noſtros Auctores, qui rident fabuloſas iſtas hiſtorias Talmudicas: nam in Cod. *Ghittin* cap. 5. חנוקים pag. 56. circa med. & refertur in *En Iſraël* Par. II. loco cit. pag. 27. col. 2. n. 17. narratur plenè quod ſummatim innuimus: quomodo Nero Cæſar expeditionem ſuſceperat contra Ieruſalem, & cùm appropinquaret Ciuitati, emiſit ſagittam Orientem verſus, & cecidit intra Ieruſalem, ſic fecit ad Occidentem, & ad reliquas mundi partes, & ſemper ſagitta intra Ieruſalem immiſſa eſt, ex quo intellexit, eſſe Dei voluntatem, vt Ieruſalem deſtrueretur, audiuit tamen à puero legente locum Ezechielis, daturam vltionem Deum contra Edom, dixitque: *Deus feſtinat deſtruere Domum ſuam, & accelerat abſtergere manus ſuas in virum illum*. (i. e. refundere vult delictum in Edom). *Aufugit* (Nero) *abijt, & Proſelytus factus eſt, & ex eo egreſſus eſt R. Meir*. Hactenus *Ghemarà*. Ex qua euidenter oſtenditur, Neronem Cæſarem à Senatu miſſum contra Ieruſalem, vt hæc *Ghemaræ* verba oſtendunt שדר עלוייהו לנירון קיסר *Miſit* (puta Romanorum Senatus) *contra* (Iudæos) *Neronem Cæſarem*. Eodem modo legit R. Dauid Ganz pagina 179. ex verſione Vorſtij. Eadem phraſi vtitur *Ghemarà*, in expeditione Veſpaſiani Cæſaris (vt ipſi volunt) ſtatim ibidem שדרים עילוויהו לאספסיינוס קיסר וכו׳ : *Mi-*

vt in I. Par. notaui pag. 186. inde conijcitur, quòd hic Auctor prior R. Eliezeris fuerit ætate. Aliam item ſententiam pronunciauit, quam habes in *Pirkè Avòth* capite 4. numero 4. & eſt.

ר׳ לויטס איש יבנה אומר מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה :

R. Leuitàs Iſc Iaunè inquit: Eſto humilis ſpiritu nimis valdè; quia hominis expectatio, eſt vermis, per quem hominis cadauer in puluerem reducitur.

ר׳ מאיר ונקרא גם כן רבי מאישה והוא מזרע נירון השר הגדול של קיסר ששלחו קיסר להחריב ירושלם קודם ששלח לאספסיינוס ואמרו כי הוא שאל פסוק לתינוק ואמר ונתתי את נקמתי באדום (יחזקאל כ״ה , י״ד ;) ואמר בעא קודשא בריך הוא לאחריבו ביתיה ובעא לכפורו ידיה בההוא גברא ונתגייר ויצא ממנו וזה ר׳ מאיר שהיה בראשונה תלמיד ר׳ עקיבא ועוד היה רבו אלישע בן אבויה הנקרא אחר כי כופר בתורה ועל כן בחלוקות לא היה הלכה כר׳ מאיר אף על פי כן שהוא היה לבלר ר״ל סופר כמו נחום הלבלר והיה יודע כל התורה בדקדוק על פה והלכה כרבי מאיר בגזרותיו אבל לא בחכמותיו ומכריזין עליו ברקיע הוסרו נרבי מאיר ; ובתחלה רבי מאיר היה עושה לו כפולה ר׳ שמעון בר אלעזר תלמידו ; ואשתו היה ברוריה החכמה וכל מעשה ברוריה בתחלת מסכת ע״ז ובסופה אשתו ירד לבבל מפני הבושה של אשתו : והיה איש נמס מאד ; ונסמך מרבי עקיבא ולא קבלוהו מפני דקטן הוא ואחר כך סמכו ר׳ יהודה בן בבא עם ה׳ זקנים חביריו של ר׳ מאיר ; ועם ר׳ מאיר קודם ר׳ יהודה ור׳ יוסי חבירו ובמה דורות היה אחר החרבן ר׳ מאיר תלמיד ר׳ עקיבא תלמיד ר׳ אליעזר ורבי אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי שבימיו בחרב הבית ;

R. MEIR inſignis Doctor Miſcnicus ex genere Proſelytorum; volunt eum fuiſſe ex poſteris cuiuſdam Principis exercitus Romanorum nomine Neronis, qui ad delendam Ieroſolymam miſſus fuerat ante Veſpaſianũ; ſed cùm puerum legentem illa verba Ezech. ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל׳ *Et dabo vl-*

ſpecialiùs librum indicat, vt de fuga Neronis certi fiamus. Citat *Auguſtinum magnum Presbyterum*, per quem certè intelligit S. Auguſtinum Eccleſiæ Doctorem, ſed locum non indicat. Auguſtinus quidem lib. 20. de Ciuit. Dei cap. 19. de Nerone loquitur, & refert opinionem quorundam, qui propter primam perſecutionem Eccleſiæ Chriſtianæ à Nerone illatam, illud quod Apoſtol. ad Theſſ. de Antichriſto ſcribit ep. 2. c. 2. v. 7. *Iam enim myſterium iniquitatis operatur*, Neronem voluerint intelligi, cuius opera iam facta velut Antichriſti videbantur. *Vnde* (inquit Auguſtinus) *nonnulli ipſum reſurrecturum, & futurum Antichriſtum ſuſpicantur. Alij verò, nec eum occiſum putant, ſed ſubtractum potiùs, vt putaretur occiſus: & viuum occultari in vigore ipſius ætatis, in qua fuit, cùm crederetur extinctus, donec ſuo tempore reueletur, & reſtituatur in Regnum. Sed* (ſubiungit S. Doctor) *multum mihi mira eſt hæc opinantium tanta præſumptio*. Hæc erat quorundam antiquorum opinio de Nerone, quam Sanctus Auguſtinus refellit, & Samuel Sciullàm verba Auguſtini non intelligens, putat *Auguſtinum* dicere, Neronem Cæſarem יחיה *victurum*, & ſtatim lacuna relicta, fortaſſis per hoc ſpatium indicare volens, Neronem recepiſſe Chriſtianam fidem, & poſtea eam deſeruiſſe, quia dictiones, quibus repleri poterat, ita explicat רוצה לומר הפך דתם *Vult dicere: Mutauit Legem eorum*, id eſt apoſtatauit à fide. Sed mirum non eſt, Sciullàm non intellexiſſe Auguſtinum, vel eum non legiſſe, cùm ſuum Talmudem aut non legerit, aut non intellexerit, cùm tam fœdè eum deprauauerit.

Miſerunt (Romani) *contra eos* (Iudęos) *Veſpaſianum Cæſarem &c.* At Auctor *Iuchaſsìn* Ghemaram interpretatur, dicitque hunc Neronem fuiſſe השר הגדול של קיסר ששלחו קיסר להחריב בירושלם קודם ששלח לאספסיינוס׃ *Principem magnum Cæſaris, quem Cæſar miſerat ad deſolandam Ieroſolymam, antequam miſiſſet Veſpaſianum.* pag. 63. b. Sed *Sciullàm* in animaduerſione ſua pag. 40. ſuprà cit. reſpondens ad argumenta noſtrorum Auctorum, qui hanc fabulam improbant, Ghemaram deprauat his verbis -

כי לא אמר בגיטין נירון קיסר רק נירון. שר צבאו ואיפשר שזה נתגייר׃ אחר כך ראיתי בספר זכרון חיי המלכים העשוי אחר כך ומן רב שקצתם אמרו שמת נירון קיסר וקצתם אמרו שברח ולא נודע מקומו אין עד שאמר אגוסטין הכומר הגדול שנירון קיסר יחיה׃
רוצה לומר הפך דתם׃

Quoniam non dicitur in Ghittìn, Nero Cæſar, ſed Nero Princeps exercitus eius. Et poſſibile eſt, quòd iſte ſit factus Proſelytus. Deinde vidi librum de vitis Imperatorum longè ab hoc tempore compoſitum, quòd nonnulli eorum dicunt, mortuum quidem fuiſſe Neronem Cæſarem; alij verò aufugiſſe, nec cognitum eſſe locum, quo ſe receperat. Quin & Auguſtinus Presbyter magnus dicit: Quòd Nero Cæſar viuat - - - - hoc eſt mutauerit Legem eorum. Ita iſte egregius ſui Talmudis deprauator; & cùm dicat: *Miſit* (puta S. P. Q. R.) *contra eum* (ſcilicet populum Iudaicum) *Neronem Cæſarem*; iſte perfricta fronte ſcribit: *Non dicit* (Talmud: Miſit) *Neronem Cæſarem, ſed Neronem Principem exercitus eius*, corruptor, & impudens Auctor, qui Talmudem fortaſſe non vidit. Citat librum de Vitis Imperatorum (vt ipſe aſſerit) ſed Auctorem illius non nominat, neque

4. *R. Simeonem*, & 5. *Ràu Auià*, alij addunt *R. Nechemiàh*. Quod ſi ita eſt, diſtinctus eſt R. Meir à R. Nechemiàh: nam aliqui vtrumque confundunt, & eumdem Rabbinum faciunt. Horum tamen diſtinctio ex communi illa loquendi formula, & vniuerſali regula apparet, qua dicitur סתם רבי מתניתין רבי מאיר סתם בתוספתא רבי נחמיה: *Rabbi abſolutè poſitus in Miſcnà intelligitur R. Meir; abſolutè poſitus in Toſaphtà eſt R. Nehemiàh.* Alij confundunt hunc Rabbinũ non ſolùm cum R. Nehemiàh, ſed etiam cum R. Nehoràì, & conſequenter cũ R. Eleàzar Ben Aràch, quia legitur capite חבית in *Ghemarà* pag. 147. b. longè à fine -

לא רבי נהוריא שמו אלא רבי נחמיא שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך שמו ולמה נקרא שמו רבי נהוראי שמנהיר עיני חכמים בהלכה,

Nomen R. Nehoràì, non eſt Nehoràì, ſed R. Neckemià eſt nomen ſuum; & dixerunt: R. Eleàzar Ben Aràch eſt nomen ſuum. Et quare vocatur eius nomen R. Nehoràì, quoniam illuminare facit oculos Sapientium in lectione (Talmudica). Ex hoc loco habetur, quòd R. Nechemià ſit ipſemet R. Nehoràì, ſic vocatus, quia *illuminare facit &c.* Hoc idipſum dicitur de R. Meir, qui alio nomine vocabatur מיאשה *Meiſciàh*, vnde capite 1. Codicis *Eruuin* dicitur לא ר' מאיר שמו אלא רבי מיאשה ונקרא ר' מאיר שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה, *Non R. Meir eſt nomen eius, ſed R. Meiſciàh; atqui vocatur R. Meir, quoniam illuminabat oculos Sapientum in lectione Talmudica*. Ex etymologia nominum נהוראי *Nehoràì*, & מאיר *Meir*, ab אורה *Orà Luce* deducta exiſtimant vnum eſſe hominem diuerſis cognominibus appellatum, neque ex cognominibus, quæ communia ſunt pluribus, vt ſa-

uauerit, vt oſtenſum eſt. Nos de morte Neronis Cæſaris Suetonium Tranquillum adducimus, qui eam cum funere ſplendidè peracto cap. 49. & 50. luculenter deſcribit, eumque (ait) *Domitiorum monumento condiderunt, quòd proſpicitur è Campo Martio impoſitum colle hortulorum.* Verùm noſtra parùm refert, an Nero Cæſar, an alius quiſpiam Romani exercitus Princeps Nero nomine, factus ſit recutitus, & ex eius poſteris natus ſit R. Meir. Hanc tñ cenſuram addidimus, vt pius, & prudens Lector videat, quàm varij ſint, & inconſtantes in ſuis hiſtorijs texendis Iudæi, in quibus niſi fabularum congeriem immiſceant, pulchritudinem hiſtoriæ ſe habere non putant. Itaque volunt, Rabbì Meir fuiſſe de ſtirpe Imperiali, vel ſaltem de familia Romanorum nobiliſſima natum, & poſt Templi excidium ætate tertia floruiſſe, quia cap. 1. Cod. ראש השנה *Roſc Haſcianà* dicitur -

ר' מאיר במה דורות אחר החרבן רבי מאיר תלמיד ר' עקיבא ורבי עקיבה תלמיד ר' אליעזר ורבי אליעזר תלמיד רבן יוחנן בן זכאי שבימיו נחרב הבית וכו',

R. Meir, qua generatione poſt exuſtum Templum floruit? R. Meir fuit diſcipulus R. Akibæ; R. Akibà fuit diſcipulus R. Eliezaris; R. Elièzer fuit diſcipulus R. Iochanàn Ben Zaccài, cuius ætate fuit diruta Domus ſancta &c. primò ſub Magiſterio R. Akibæ, à quo cùm adhuc puer eſſet Chirotoniam regendæ, & adminiſtrandæ iuſtitiæ ſuſcepit, ſed illum non receperunt propter iuuenilem ætatem Cod. *Sanhedrìn* cap. 1. Quare ſubinde alios quinque Rabbinos per eandem manuum impoſitionem ordinauit, nempè 1. *R. Iosè*, 2. *R. Eleazarem Ben Sciamùa*. 3. *R. Iudam Bar Elàì*,

Rabbini Meir in *Miſcnà* ſunt potiſſimū *R. Iudas*, *R. Scimòn*, & *R. Scimòn Ben Gamlielis*, pro R. Iuda intelligitur R. Iudas Ben R. Elài, & pro R. Scimòn R. Scimòn Ben Iochài; horum tamen dicta ſemper præualent dictis R. Meir, & *Halachà* eſt ſecundùm eos. Ex ætate horum trium Antagoniſtarum huius Rabbini colligitur, eundem R. Meirum diù vixiſſe: nam Rabbàn Scimòn Ben Rab. Gamlielis 2. fuit pater Rabb. Hakkadòſc, & R. Meir fuit diſcipulus *R. Eliſciàa Achèr*, & *R. Akibæ*, & Magiſter Rabbènu Hakkadòſc. Hinc dicunt

ר׳ מאיר אור העולם: והוא תלמיד אור העולם הוא ר׳ עקיבא: ותלמידו אור העלום רבינו הקדוש:

R. Meir lux mundi; fuit diſcipulus lucis mundi, qui eſt R. Akibà; & diſcipulum habuit lumen mundi, nempè Rabbènu Hakkadòſc. Alios Rabbinos, cum quibus diſputat R. Meir, referemus infrà in *R. Nehorài*.

Habuit duas vxores, quarum prima nomine Berurià fuit filia R. Chananiæ Ben Thardiòn, doctiſſima mulier inter Hebræos, quæ à viro decepta ſeipſam ſtrangulauit, vti memini in I. Par. numero 370 pag. 698. Huius rei euentu pudore ſuffuſus R. Meir fugit in Babylonem, vbi videtur aliam vxorem accepiſſe, quia legitur in princ. Cod. *Chòlin*

העיד ר׳ יהושע בן זירון בן חמיו של ר׳ מאיר וכו׳:

Teſtificatur R. Iehoſciùa Ben Ziròn Ben Soceri ד״ש *R. Meir &c* Itemque in cap. חבית Cod. *Sciabbàth*, referente *Iuchaſin* pag 40. b. Videtur rediiſſe in Terram Iſraël, & ibidem vita ceſſiſſe, priuſquam moreretur eius aduerſarius in doctrina R. Iudas Ben R. Elài. Cod. *Kidduſcin* cap. 2. & Cod. *Nazir* cap. *Cohèn Gadòl*, quia

ſapiens, doctus, ingenuus &c. idcircò deduci debet, quòd illi homines ſint vnus, & idem homo: ſatis enim conſtat, quòd R. Meir aliis cognominibus vocatus fuerit. In *Miſcnà* abſolutè, quando citatur *Rabbi*, intelligitur *R. Meir*. Sic quando dicitur אחרים *Acherìm Alij dicunt*, plerumque intelligitur *R. Meir*. Cur autem vocetur R. Meir nomine *Acherìm*, vide infrà in Catalogo Rabbinorum Miſcnicorum R. Moſis Ægyptij cap. 6. in explanat. nominum, quæ abſolutè in *Miſcnà* ponuntur. At Rabbì Scimſciòn מקינין *Mikinin* in ſuo libro כריתות pagina 58. his verbis aliam rationem aſſignat, inquit enim

כשהיה ר׳ מאיר אומר דבריו בשם רבו אלישע בן אבויה שנקרא אחר הוא אומר עליו אחרים אומרים:

Quòd cùm fuiſſet R. Meir aliquando diſcipulus R. Eliſciàa Ben Auuiàh nuncupati אחר *Achèr Alterius, & nomine huius ſui Præceptoris ſententias ſuas protuliſſet; ideò ſub nomine* אחרים *Acherìm Aliorum de eo loquitur.* Non audet tamen proprio nomine Magiſtrum ſuum nominare, quia cùm in hæreſin lapſus fuiſſet (de quo vide ſuprà in *Eliſciàa Ben Auuiàh*) noluit ſuæ doctrinæ ſententiam nomine Hæretici proponere, vnde factum eſt, quòd licèt R. Meir magnæ ſit exiſtimationis apud Rabbinos, eumque paſſim vocent אור העולם *Lumen mundi*; attamen quando eius effata concurrunt cum aliis Rabbinorum pronunciatis, nunquam הלכה *Halachà Deciſio* eſt ſecundùm doctrinā R. Meir; & meritò quidem; quia nunquā aſſentiri debemus doctrinæ prolatæ nomine Hæreticorum, licèt videatur, in ea errorem aliquem non contineri: nam anguis non rarò latet in herba.

Antagoniſtæ autem huius famoſi

quam tibi dabit. Tempore huius Rabbini reperta fuit ab habitatoribus Montis Gherizìm imago Columbæ in cacumine ipsius montis, quam illorum prędecessores adorauerant. Hic autem Rabbinus decreuit, vt habitatores huius montis, qui erant Cuthæi, haberentur tanquam Gentiles, & Idololatræ. Vide Cod. *Cholìn* cap. 1. pag. 6. longè à principio. Et *En Israel* Par. II. pag. 169. col. 3. num. 3. Volunt in Cod. *Chaghighà* cap. 2. אין דורשין eum in causa fuisse, vt Magister ipsius *Elisciàa Achèr* culpas in Purgatorio igne purgaret. De quo abundè dixi suprà Par. II. pagina 151. quò Lector remittitur.

ר׳ מיאשה היה בזמן האחרונים בבית שני וקבל ממנו נחום הלבלר וכן בתלמוד קראו לרב מאיר רבי מיאשה בשם כתבתי למעלה : דף ש׳ , עמוד ב׳ ,

R. MEISCIA' viuebat postremis illis temporibus, quibus adhuc secunda Ædes Ierosolymitana persistebat. Traditionem ab eo recepit Nachùm Hallaulàr, vt dicitur in *Miscnà* cap. 2. num. 6. Cod. *Peà*. An in alijs locis Miscnæ nominetur hic Rabbinus, non memini. Inuenitur aliquando in Talmude R. Meiscià, sed tunc intelligitur R. Meir, qui & ipse hoc nomine aliquando appellatur, vt suprà notaui pag. 300. col. 2.

מנחם זה נזכר ביומא ואולי הוא בנו של ר׳ יוסי וזה לא בררתי :

MENACHE'M memoratur in *Miscnà* Cod. *Iomà* cap. 4. num. 4. sine aliquo adiuncto, fortassis erit filius R. Iosè, sed hoc incertum; certum tamen est, quòd in תוספתא *Tosaphtà* legitur: אמר ר׳ יוסי מנחם בני וכו׳ *Dixit R. Iosè: Me-*

quia tunc in locum suum ingreditur סומכוס *Somechòs* in Academiam, & docet coram *R. Iuda*, superstite adhuc R. Iosè Ben Chelpetà suo socio, qui & ipse ante R. Iudam mortuus est, cap. 1. Codice *Succà*. Mortuus est igitur R. Meir, nihil ei proficiente medicina, sibi propinata à R. Simeone suo discipulo, Cod. *Sciabbàth* cap. 12. in *Tosaphtà*, circa annum mundi 3890. Christi 130. Fuit suæ gloriæ prostitutor, & tamquam gloriosus miles de sua scientia ita prædicabat: Notum esse coram Deo, quòd æuo illo nullus alius doctior se fuerit. Sed eius socij eius doctrinæ profunditatem non intelligebant, cum illud, quod erat mundum, immundum probasset, & immundum mundum fuisse quampluribus modis ostendisset; intellexissetque parabolas vulpium. Et hinc est quod in vlt. cap. *Sotà* num. 15. de eo dicitur - משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים. *Mortuo Rabbì Meir, defecerunt viri, qui doctas parabolas docerent*. Addunt Interpretes: שהיה יודע שלש מאות משלות שועלים *Quoniam sciebat 300 parabolas vulpiũ*. *Iuchas.* pag. 40. b. Papæ, quàm magna est huius Rabbini doctrina! Laudanda tamen est ab eo prolata sententia in *Pirkè Auòth* c. 4. n. 10. relata his verbis

רבי מאיר אומר הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה והוי שפל רוח בפני כל אדם , אם בטלת מן התורה ישלך בטלים הרבה כנגדך ואם עמלת בתורה יש לו שכר הרבה ליתן לך :

R. Meir ait: Subtrahe te ab occupatione (mercaturę) *& operam da Legis* (studio) *& esto humilis spiritu coram omnibus hominibus. Si cessaueris à* (studio) *Legis, erunt tibi multa cessationes contra te; & si laboraueris in* (studio) *Legis, habet ipse* (Deus) *mercedem multam*,

Exiuit extra terram Israëlis causa nobis ignota, sed fortassis parum accepta; quia antequam egrederetur, scidit vestimenta sua. De eo iactant miraculum Iudæi in *Ialkút* ad cap. 49. Genes. ver. 22. *Filius accrescens Ioseph*. Qui cùm abhorreret aspectum mulierum, apparuit ei Sathan in forma pulcherrimæ mulieris, at hic clauos ignitos in oculos infigens, obcæcatur. Sed Angelus Raphaël ei visum restituit. Hoc prolixè narratur in *Ialkúth* Par. I. pag. 99. editionis Liburnensis in fine. Huius Rabbini sequens sententia in *Pirkè Auòth* capite 4. num. 15. reperitur, qua ad sectandam humilitatem cum prudentia homo instruitur.

ר׳ מתיא בן חרש אומר הוי מקדים בשלום כל אדם והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים :

R. Mathià Ben Charàsc inquit: Esto primus cuilibet hominum in salutem precando: Leonibus fac te caudam, Vulpibus autem nec caput te facito.

מתיא בן שמואל

נוסחא אחרינא מתתיה והוא בסוף בית השני והיה ממונה על הפייסות ר״ל הגורלות בבית המקדש כדאמרינן ביומא פרק ג׳ ובפרק ה׳ דשקלים כי הוא היה אחד מהט״ו הפקידים שהיו ממונין במקדש ולא ידענו אם הוא כהן כי גם מרדכי הנקרא פתחיה היה אחד מהם שהוא ממונה על הקינים :

MATHIA' BEN SAMVELIS, seù (vt quædam exemplaria habent) *Mathathiàh* videtur vixisse circa extrema tempora secundi Templi, vbi præpositus erat sortibus mittendis inter Sacerdotes per vices seruientes in Templo ad diuersa munia exercenda, vt ex *Miscnà* Cod. *Scekalim* cap 5. num. 1. Non tamen certum est, eum fuisse Sacerdotem; quia loco citato, in quo quindecim

cim

Menachèm fili mi &c. Est & alius Menachèm, qui fuit socius Hillelis, vt apparet ex Cod. *Chaghighà* cap. 2. num. 2. in *Miscnà*, vbi sine pronomine Rabbì dicitur יצא מנחם ונכנס שמאי *Exiuit Menachèm, & introiuit Sciammài*, quæ verba hoc modo explicantur à Bartenora.

יצא מנחם לעבודה המלך ופירש מלהיות חברו של הלל וכו׳ : *Exiuit Menachèm, & separatur à societate Hillelis, & Aulicus factus est, seruiuitque* (Herodi) *Regi &c.* ונכנס שמאי במקומו להיות אב ב״ד תחתיו וכו׳ : *Et ingressus est Sciammài in locum suum, vt esset Pater Domus Iudicij pro eo &c.* Addunt alij: septimo anno Herodis Regis prædixisse eidem se regnaturum supra triginta annis, & ampliùs, ob quam rem diuitias multas eidē Herodem dedisse autumant.

מנחם בן סיגנאי

נראה שהוא היה בזמן רבי נחוניא בן גודגדא בפרק העיד דעדיות במשנה :

MENACHE'M BEN SIGHNA'I videtur extitisse tempore R. Nechuniæ Ben Gudghadà, quia in *Miscnà* Codice *Eduijòth* cap. 7. numero 8. & 9. illorum duorum alter alterum consequitur, & *Miscnæ* consuetudo est, vt Auctores eiusdem ætatis simul iungat.

ר׳ מתיא בן חרש

תלמיד ר׳ אליעזר הגדול כמו נראה במעילה והיה בזמן ר׳ שמעון בן יוחאי כמו שאמר בעל ספר יוחסין דף ס״ג : ואמר שם כי ישיבתו ובית דינו היה ברומי בארץ ישראל וכשיצא חוצה לארץ קרע בגדיו :

R. MATHIA' BEN CHARASC discipulus R. Eliezeris Magni. Habuit Academiam, & Domum Iudicij, qua causæ ciuiles iudicabantur in Oppido Romì in terra Israëlis, vbi aliquando moratus est Rabbi Simeon Ben Iochài,

gnomen attributum quibuſdam Rabbinis. Primò, R. Eleazaro Ben Aràch; ſecundò, R. Meiro ſecundùm ſententiam R. Moſis Bar Maijmonis; & tertiò, R. Nachmiæ, cui fixum, & firmum cognomen fuiſſe vult R. Salomon Iarchì cap. *Cohèn gadòl*, & id certum eſſe putat Auctor *Iuchaſsìn* pag. 64. quod probatur non ſolùm ex cap. cit. ſed etiam ex cap. *Nazir*, vbi diſputat cum R. Ioſè, ſicut facit cum R. Meir, & cum R. Iuda in fine *Kidduſcin*. Fuit igitur hic Rabbinus antiquior patre Rabb. Hakkadòſc. In *Pirkè Auòth* cap. 4. n 14. hanc præclaram ſententiã profert Rabbì Nehorài.

ר' נחוראי אומר הוי גולה למקום תורה ולא תאמר שהיא תבא אחריך שחבריך יקיימוה בידך ואל בינתך אל תשען :

R. Nehorài dicit: Transfer te ad locum (vbi) *Lex* (addiſcitur), *& ne dicas, quòd illa poſt te veniet, vel quod ſocij tui tradent eam in manu tua; neque prudentiæ tuæ innitaris*. Auctor breuiſſimi Commentarij כף נחת in hunc locum perperam hanc ſententiam attribuit R. Eleazaro Ben Aràch, quia aliquando eidem hoc cognomen נהוראי *Nehorài* inditum fuerat; & cur, ob eandem rationem, non R. Meiro, cùm & ipſi idem cognomen non ſemel attribuatur? Adde, quòd de R. Eleazaro Ben Aràch Magiſter ipſius, Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài iam egerat in *Pirkè Auòth*, & ipſius ſententiam protulerat cap. 2. numero 8. & ego Hebraicè eam exhibui Par. I. num. 256. pag. 224. colum. 2. ſed quia ibi in verſione Latina tota ſententia non reperitur, ideò eam per extenſum Latinam feci ſuprà in *Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài*, vbi, ſi placuerit, erit vi-

cim Præfecti diuerſis rebus præpoſiti numerantur, non omnes Sacerdotes fuerunt, vt apparet in Mardochæi progenie, ex qua aſſumebatur is: qui de nomine Mardochæi vocabatur Mardochæus, ſeù Petachià pullorum oblationibus præpoſitus; Mardochæus autem non ex Sacerdotum familia, ſed de ſtirpe Iemini erat; ſeù Tribu Beniamin, Eſther capite 2. ver. 5. Et Cod. *Iomà* cap. 3. num. 1. in *Miſcnà* recipitur illius ſententia: nam Præfectus Sacrificijs aliquando cùm præcepiſſet obſeruandam auroram, vtrùm apparere inciperet in Oriente; ipſe præcepit, ne Sacrificio matutino operam darent, quouſque aurora diffunderetur per totum Orizontem vſque ad Hebron; & hoc ideò fecit, quia quidam imperiti Aſtronomiæ videntes alborem Lunæ de proximo emerſurę, putantes fuiſſe auroram, mactauerunt iuge Sacrificium. Ideò ne in poſterum tale quid ſequeretur inconueniens, recepta ab omnibus fuit deciſio huius Rabbini, qua decernebatur, ne Præfectus Sacrificiorum, & alij ad hoc munus deſtinati nullo modo pararent Sacrificium matutinum, niſi aurora per horizontem diffuſa fuiſſet vſque ad Hebronem. Vide Cod. *Tamìd* capite 3. num. 2.

ר' נהוראי הוא כינוי בשם רבנים כי נקרא בזה השם ר' אלעזר בן ערך ור' מאיר לדעת הרמב"ם אבל הפירוש האמיתי שהוא ר' נחמיה : וכן פרש"י בפרק כהן גדול דקיימא לן ר' נחמיה הוא ר' נהוראי וזה האמת וכן נראה בסוף נזיר כי חולק עם רבי יוסי וכן בסוף קדושין חולק ר' נהוראי עם רבי מאיר ור' יהודה וזה לפני אביו של רבינו הקדוש : עד כאן בעל ספר היוחסין : דף סד' :

R. NEHORA'I videtur eſſe co-

mentum, & minùs probabilem opinionem ad præstandam conscientijs securitatem, nullo vnquam tempore, nullis vnquam ab hominibus iudicatam fuisse, ostendit. Tamen si Rabbinorum mentem hac in quæstione libet audire, video eos ferè omnes propendere in fauorem eorum, qui asserunt sequendam in moralibus opinionem probabiliorem. Hanc doctrinam inquiram in Rabbinis, & modum eam cognoscendi ex eisdem, vt fas erit, ostendam. Sciendum primùm est, omnes Rabbinorũ opiniones dependere ab auctoritate Doctorum: verùm cùm isti tam in *Miscnà*, quàm in *Ghemarà* frequenter inter se de rebus ceremonialibus, & iudicialibus disputent, & eorum quilibet suam sententiam proferat, eamq; vtplurimùm auctoritate Script. firmare contendat, nullo tamen relicto signo, quo recognosci possit, quis eorum probabiliorem sententiam proferat, aut cuinam ipsorum adhærere quis debeat, veluti Auctori doctiori, & magis ad veritatem accedenti: huic incommodo occurrerunt subsequentes Rabbini, decernentes eas esse probabiliores opiniones, quæ à doctioribus Rabbinis prolatæ sunt. Doctiores autem Rabbini censentur ij, quorum sententiæ approbatæ, & tamquam firma decreta ab vniuersitate Rabbinorum recepta sunt. Firmum decretum, seù decisam controuersiam vocant Rabbini הלכה *Halachà*. Duorum enim Rabbinorũ inter se disputantium, illius sententia, quæ præualet, & tamquam probabilior recipitur, dicitur *Halachà* esse secundùm ipsum. Et ne aliquis decipiatur in deligendis Rabbinorum sententijs, Catalogum antiquorum Rabbinorum inter se disputantium tam in

videnda pagina 284. colum. 2.

NOTA. In hac sententia R. Nehorài reperiuntur illa verba Prou. cap. 3. ver. 5. *Ne innitaris prudentiæ tuæ*, quæ in Decretal. Greg. cap. 5. cum expositione D. Hieronymi referuntur. *Innititur* (inquit Hieronymus) *suæ prudentiæ, qui ea, quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, Patrum decretis præponit.*

Occasione huius sententiæ scripsit Prosper Fagnanus integrum Tractatum *De opinione probabili*, in quo specialiter quærit in materia morum. *Vtrum sequi liceat quamcumque opinionem probabilem.* Et quamuis varijs quæstionibus, distinctionibus, limitationibus, & conclusionibus materiam hanc pertractet, tandem concludit in materia morum sequendam esse opinionem illorum Doctorum, quæ probabilior est, & saluti animarum conducibilior, ac Reipublicæ Christianæ minimè noxia, aut perniciosa existit. Mei quidem instituti non est de hac quæstione in hisce meis lucubrationibus Rabbinicis peragere, circa quam non pauci sunt Viri docti, qui calamum strinxerunt, vel pro vna, vel pro alia parte, hoc est vel pro mitiori, vel pro tutiori, aut seueriori sententia acerrimè pugnarunt. Si quis eos colligere voluerit Auctores *De Opinione probabili* differentes citatos reperiet, apud Patrem Franciscum Bordonum, qui hac de re integrum Volumen, & quidem magnum edidit. Legendus est etiam Illustris Vir Abbas Stephanus Gradius Ragusinus, qui & ipse *De opinione probabili* elegantissimum, ac doctissimum Opusculum superiori anno euulgauit, in quo perpetua, & remota à formulis Scholasticis oratione tractat hoc argu-

in *Miscnà*, quàm in *Ghemarà* contexuerunt nonnulli, apponentes *Halachà Decisionem* secundùm probabiliorem sententiam illi Rabbino, qui doctior censetur, & veritatem propiùs assecutus esse existimatur, Catalogum horum disputantium Doctorum habes apud *R. Samuelem Hannaghìd* in fine lib. הליכות עולם *Halichòth Olàm*; sed & alibi inuenies, præsertim apud *Samsonem* מקינין *Mekinìn* in suo libro כריתות *Cherithòth* Par. IV. pag. 60. & est huiusmodi. Quando disputant inter se in *Miscnà* -

ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע ;

1. *R. Elièzer, & R. Iehosciùa Halachà Decisio est secundùm R. Iehosciùa*, vti probabilior.

ר' אליעזר ור' גמליאל הלכה כר' גמליאל ׃

2. *R. Elièzer & Rabbàn Gamlièl Halachà secundùm R. Gamlièl.*

ר' אליעזר ור' עקיבא הלכה כר' עקיבא ׃

3. *R. Elièzer, & R. Akibà, Halachà secundùm R. Akibà.*

ר' מאיר ור' יהודה הלכה כר' יהודה ׃

4. *R. Meir, & R. Iudas, Halachà secundùm R. Iudam.*

ר' מאיר ור' יוסי הלכה כר' יוסי ׃

5. *R. Meir, & R. Iosè, Halachà secundùm R. Iosè.*

ר' מאיר ור' שמעון הלכה כר' שמעון ׃

6. *R. Meir, & R. Scimòn, Halachà secundùm R. Scimòn.*

ר' מאיר ור' שמעון בן רבן גמליאל הלכה כר' שמעון בן גמליאל ׃

7. *R. Meir, & R. Scimòn Ben Rabbàn Gamlielis, Halachà secundùm R. Scimòn Ben Gamlielis.*

ר' מאיר ור' אליעזר בן יעקב הלכה כר' אליעזר בן יעקב ׃

8. *R. Meir, & R. Elièzer Ben Iaakòu, Halachà secundùm R. Eliezerem Ben Iacobi.* Hic in *Miscnà* vocatur Kàu & Nakì, id est cabus purus, & immunis à dubio. Sunt qui dicunt, quòd Kau & Nakì sit R. Nathàn. Sic in מבא התלמוד.

ר' נחמיה ור' יוסי הלכה כר' יוסי ׃

9. *R. Nachmià, & R. Iosè, Halachà secundùm R. Iosè.*

ר' שמעון ור' יוסי הלכה כר' יוסי ׃

10. *R. Scimòn, & R. Iosè, Halachà secundùm R. Iosè.*

ר' יהודה ור' נחמיה הלכה כר' נחמיה ׃

11. *R. Iudas, & R. Nachmiàh, Halachà secundùm R. Nachmiàh.*

ר' אליעזר בר' שמעון ורבי הלכה כרבי ר"ל כרבינו הקדוש ׃

12. *Dissident inter se R. Elièzer Ben R. Scimòn, & Rabbì, Halachà est secundùm Rabbì*, id est secundùm Rabbènu Hakkadòsc.

רבי ור' שמעון בן אלעזר הלכה כרבי ׃

13. *Rabbì, & R. Scimòn Ben Eleazaris Halachà secundùm Rabbì.* Ita in *Halichòt Olàm* apud *Samuelem Hannaghìd*:

רבי ור' יוסי בר יהודה הלכה כרבי ;

14. *Rabbì, & R. Iosè Bar Iudæ, Halachà secundùm Rabbì.*

רבי ור' ישמעאל בר' יוסי הלכה כרבי ׃

15. *Rabbì, & R. Ismaël Bar Iosè, Halachà secundùm Rabbì*; & quando loquitur nomine patris sui; Decisio est secundùm sententiam patris sui.

רבי

sequitur plures, quia Tanaitæ omnes existimantur docti. Sed plurium Doctorum opinio, præualere debet opinioni vnius Doctoris, cùm hic faciliùs possit decipi quàm multi. Opinio itaque multorum Doctorum circa eandem quæstionem magis probabilis esse debet, quàm opinio vnius.

Item attendebant ad qualitates Magistrorum, qui docebant; quo enim non solùm in doctrina, sed & in moribus erant præstantiores, eò etiam illorum doctrina, qua discipuli fuerunt imbuti, præstantior, & probabilior reddebatur, licèt discipulus, qui eam proferebat non fuisset adeò doctus, sicuti illius socius cum quo disputabat; & quò Magistri circa mores minùs probati fuerant, eò magìs etiam discipulorum doctrina despectui habebatur, etiamsi aliàs doctissimi fuissent. Hinc licèt R. Meir inter doctissimos haberetur, nunquam tamen, aut raro eius sententia præualet, aut probabilior existimatur, quia eius Magister Eliscia Ben Auuiàh, à quo suam doctrinam aliquando hauserat, in hæresim lapsus est. Quòd si quandoque eius doctrina præualeat, id accidit in quibusdam tractatibus tantùm, quorum traditionem, & doctrinam habuerat à R. Akibà eius etiam aliquando Magistro.

Non tantùm inter Miscnicos Doctores, seù Tanaitas hæ regulæ de probabiliori opinione dignoscenda seruantur, sed etiam inter *Amoraitas*, seù *Ghemaricos* idem fit, & secundùm doctiorem Amoraitam, habita quoque ratione doctrinę, & dignitatis aduersarij prętualet opinio, & secundùm hanc declaratur decisio, & constitutio. Vnde insignio-

res

יח

רבי ור׳ שמעון בן גמליאל הלכה כר׳ שמעון בן גמליאל :

16. *Rabbi. & Rabbàn Scimòn Ben Gamlielis; Halachà secundùm Rabbàn Simeonis Ben Gamlielis.*

רבי ור׳ יהודה הלכה כרבי ;

17. *Rabbi, & R. Iudas; Halachà secundùm Rabbì.*

רבי ור׳ מאיר הלכה כרבי ;

18. *Rabbì, & R. Meir; Halachà secundùm Rabbì.*

Si verò duæ Scholæ Hillelis, & Sciammài discordent inter se, *Halachà* est secundùm Scholam Hillelis. Exceptis quibusdam paucis, quæ à Sapientibus vtriusque Scholæ, Hillelis sententiæ reprobantur, vt notatur in *Miscnaijòth*.

Ex decisionibus receptis secundùm doctrinam supradictorum Rabbinorum arguitur qualitas doctrinæ, & dignitatum præstantia eorumdem. Probabilior itaque est illa sententia eorum Auctorum, quibus maior existimatio doctrinæ à communi, & vniuersali Rabbinorum turba, & præstantior habetur. R. Iehosciùa, R. Iosè, R. Iudæ, R. Simonis, R. Eliezeris Ben Iacobi, Rabbì Nachmiæ, Rabbènu Hakkadòsc, & Rabbàn Simonis Ben Gamlielis doctrina probabilior esse censetur, quàm sit doctrina, & sententia suorum Antagonistarum. Maior, vel minor probabilitas opinionis etiam ex alijs capitibus attenditur apud Rabbinos. Docent enim in libello מבא התלמוד *Meuò Hattalmùd* R Samuelis: quòd si vnus contra plures pugnet, opinio multorum præualere debet, cæteris paribus, vt si מחלוקת התנאים יחיד ורבים הלכה כרבים : *Controuersia est inter Vnum, & plures Tanaitarum, decisio*

Vbicumque loquitur (docendo) *R. Eleàzar Ben R. Simeonis sine aduersarij oppositione; Halachà Decisio* (doctrinæ) *est secundùm ipsum*. In libro כריתות pagina 61. Ibidem והלכה כר' יהושע בן לוי בכל מקום : *Et vbicumque reperitur sententia R. Iehosciùa Ben Leuì, semper Halachà decisio est secundùm ipsum*. Ex his paucis visere est, quid Hebræi sentiant de opinione probabili secundùm se; de probabili in concursu probabilioris, & quomodo illud Prouerbiorum cap. 3. v. 5. ולא בינתך אל תשען, *Et prudentiæ tuæ ne innitaris*, intelligant, non aliter ac intelligit, & explicat S. Hieronymus, ne videlicet, *Quæ sibi agenda, vel dicenda videntur, suorum patrum decretis, nunquam præponant*.

נחום הלבלר ופירש בעל ספר יוחסין שהוא והוא תלמיד ר' מיאשה בדור לאחרון מבית שני ובפרק ב' דפיאה פעם בימי רבן גמליאל הזקן בלשכת הגזית כי לפאות הוא מ' שנה קודם חרבן הבית כדאיתא בפרק היו בודקין בסנהדרין ובברייתא נחום הזקן ולא ידענו אם הוא זה או נחום המדי כי נחום סתם הוא נחום המדי כמו שאמר לקמן :

NACHV'M HALBALA'R, id est *Libellarius Scriba*, vt interpretatur Auctor libri *Iuchasin*, fuit discipulus R. *Meisciah* alterius à R. Meir. Hic Nachùm fuit circa vltima tempora Ædis secundæ, vt apparet ex cap. 2. num. 6. Cod. *Peà*, vbi coram Rabbàn Gamliele Seniore ascendit ללשכת הגזית *Lelisciàth haggazìth In Aulam cæsi lapidis* in Templum, vbi Synedrium conuocabatur, & ibidem testatus est se recepisse à R. Meisciàh quandam traditionē pertinentem ad angulum agri sati pro pauperibus relinquendum. Hoc autem accidit 40. annis circiter ante euersionem Templi, ni-

res Antagonistæ inter *Amoràim* sunt.

Ràu, & *Samuel*, sed *Halachà* decisio est secundùm *Ràu*; quia Ràu doctior Samuele habetur, maximè in quæstionibus, quæ ad res prohibitas pertinent; quamuis Samuel in decidendis causis ciuilibus inter partes agitatis peritior ipso Ràu existimetur. Ita *R. Samuèl Hannaghì* in *Meuò Hattalmùd*.

Ràu Chasdà, & *Ràu Hunà*; *Halachà decisio* est secundùm *Ràu Hunà*.

Ràu, & *Ràu Nachmàn*; *Halachà* secundùm *Ràu* in prohibitis; secundùm *Ràu Nachmàn* in causis ciuilibus.

Ràu Iehuda, & *Rauà*; *Halachà* secundùm *Ràu Iudam*.

Rauà, & *Ràu Iosèph*; *Halachà* secundùm *Rauà*, exceptis tribus decisionibus.

Ràu Achà, & *Rauinà*; *Halachà* secundùm *Rauinà* exceptis tribus decisionibus.

Ràu Ascè, & *Rauinà*, & *Mar Bar Ràu Ascè*; *Halachà* secundùm ipsum eo nempè tempore, quo diuisus non erat à Patre suo. Ex his apparet, quòd Iudæi in *Miscnà*, & in *Ghemarà*, semper attendunt ad id, quod probabiliùs est circa doctrinam, nec vnquam dicunt: Probabile est; sed firmiter adhærent sententiæ doctioris Auctoris, & sententiam Auctoris inferioris doctrinæ, & existimationis minoris respuunt. Hoc tamen intelligendum est de opinione probabili in concursu probabilioris; quòd si aliquis doctus Rabbinus suam opinionem proferat, nullo alio sibi contradicente Doctore, eius doctrina vt vera, aut saltem probabilis recipitur sine controuersia, vnde dicunt.

כל מקום שאמר ר' אלעזר בר' שמעון בלא מחלוקת הלכה כמותו :

R. NECHVNIA' BEN ELNATHA'N *Vir Villæ Babylonicæ* vnà cum R. Elièzer disputat cum R. Ieosciùa de immunditia membri demortui animalis; vnde apparet, quòd circa annum mundi 3833. Christi 73. in viuis fuerat, quo anno decesserat R. Elièzer Haggadòl Hircani filius, cum quo disputationem inierat cum R. Ieosciùah, Codice *Eduijòth* cap. 6. num. 2.

ר' נחוניא בן גודגדה בפרק ז' דעדיות

הוא עצמו ר' יוחנן בן גודגדא שהעדות עצמו אמר בגטין פרק ה' ולכן לא הביאו הרמב"ם וכזה אין חשש כי אותיות דדין אותיות דדין כי נכלל בחוניא יוחנן כמו שמצאנו בפסוק יכניה בניהו יהויכין : עיין למעלה ערך יוחנן בן גודגדא :

R. NECHVNIA' BEN GVDGADA' in Cod. *Eduijòth* cap. 7. numero 9. testimonium perhibet de muliere surda, & puella, quæ à patre nuptui tradita est, quòd exierit cum libello repudij, & ijsdem prorsùs verbis idem testificatur in Cod. *Ghittìn* cap. 5. num. 5. sub nomine R. Iochanàn, vnde videtur vnus, & idem Rabbinus, & fortassis hæc fuit causa, cur sub hoc nomine R. Bar Maijmòn de eo nullam mentionem facit: nec mirùm, quia aliquando in nominibus proprijs literæ transponuntur, vt anagramma efficiatur, quod nomen eundem hominem notat; sic נחוניא idem est ac יוחנן.

ר' נחוניא בן הקנה גם הוא רבי נחוניא

הגדול תלמיד ריב"ז ורבו של ר' ישמעאל בן אלישע כהן גדול בסודות הקבלה כי היה חכם גדול בקבלה וחבר ספר הבהיר על הקבלה העמוקה ועל השמות והיה בזמן הבית : ונזכר בפרק תפלת השחר ובפרק בני העיר :

R. NECHVNIA' BEN HAKKA-

nimirùm circa annum Domini 28. vt ex cap. היו בודקין Cod. *Sanhedrìn*. Et in *Baraijethà* vocatur Nachùm Senior, sed nescimus, an iste Nachùm Senior sit hic, de quo modo loquimur, an alius, qui vocatur Nachùm Hammadì Medus, quoniam Nachùm absolutè est Nachùm Hammadì, vt statim videbimus.

נחום המדי בפרק ה' דנזיר ד' במשנה נראה כי

הוא היה בזמן הבית ואחר חרבנו כי התיר הנזירים שעלו מן הגולה ומצאו בית המקדש חרב ואמר להם אילו הייתם יודעים שבית המקדש עתיד ליחרב הייתם נוזרים אמרו לו לא והתירן נחום המדי וטעות טעה כי אמרו חכמים כל שנזר עד שלא חרב בית המקדש נזיר ומשחרב בית המקדש אינו נזיר : ויש בגמרא מי שאומר כי הוא משלשה דייני גזרות שהיו בירושלים :

NACHV'M HAMMADI' MEDVS, vidit Templum secundum, & desolationem ipsius, vt apparet ex Cod. *Nazìr* cap. 5. num. 4. in *Miscnà*, vbi absoluit à voto Nazireatus quosdam, qui venerant è captiuitate, antequam Ædes sacra destrueretur, & cùm Sacrificium vellent offerre, atque Ierusalem venissent, inuenerunt Ædem succensam, & Sacrificia sublata. Huiusmodi voti Nazireatus absolutio facta ab hoc Rabbino improbatur à Sapientibus captiuitatis, & eum errasse affirmant. Liquet ex hoc, quòd ante Templi, & post Templi euersionem vixerit hic Rabbinus. De quo non desunt in *Ghemarà*, qui dicunt, hunc fuisse vnum ex tribus Iudicibus, qui Ierosolymis decreta Iudicialia conficiebant.

נחוניא בן אלנתן איש כפר הבבלי

בפרק ו' דעדיות חולק עם ר' אליעזר ועם ר' יהושע (בטומאת אחריבא ל' בקמים) ונראה שהוא טעות בדפוס :

KANA'H dictus *Nechunià Magnus* discipulus R. Iochanàn Ben Zaccài, & Magister R. Ismaëlis Ben Eliscià Sacerdotis Magni. Fuit magnus Cabalista, & primus omnium, qui de nominibus Cabalicis, & alijs huiusmodi profunditatibus Pseudotheologiæ Iudaicæ pertractauerit, composito libro sub nomine בהיר *Bahìr Nitidi* cæpit clarescere ante euersionem Templi. In longum dies protraxit, vt colligitur ex cap. *Thephilàth Hasciàchar* Cod. *Berachòth*, in *Miscnà*. Et cap. 3. num. 5. Cod. *Auòth* sequens sententia ab eo prolata legitur -

רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ וכל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ :

R. Nechunià Ben Hakkanà dicit : Quicumque recipit super se iugum Legis, auferunt (Cælites) *ab eo iugum Regium, & iugum mundanum ; & qui exonerat se iugo Legis, imponunt ei iugum Regis, & iugum mundanum.*

ר' נחמיה

ר' נחמיה הוא היה חבר רבי מאיר ולא ר' מאיר כמו אמר הרמב"ם סך על פי שרבי מאיר נקרא ר' נהוראי כמו שכתבנו למעלה : עיין ר' מאיר : ונזכר זה החכם במעשרות פרק ג' סימן ה' במשנה :

R. NECHEMIA'H *Nehemias* socius R. Meir, & non ipse R. Meir, vt aliquando deceptus est R. Bar Maijmonis, vt suprà in R. Meir notaui, & probaui R. Meir fuisse diuersum Rabbinum à R. Nechemiàh, cuius meminit *Miscnà* Cod. *Maasseròth* cap. 3. num. 5. Hic Rabbinus vocatus fuit *Nehoràì*, vt suprà in *Nehoràì* dictum est.

ר' נחמיה איש בית דלי

ורבי עקיבא מצאו כשירד לנהרדעא לעבר השנה ואמר לו ששמע מרבן גמליאל הזקן בזמן הבית כי עד א' כשר לעדות אשה : ואז אמר לו כי ר' יהודה בן בבא אומר כמוהו : ובא ר' עקיבא והגיד זה משמו ושמח רבן גמליאל בכבדו של רבן גמליאל הזקן : עיין בסוף יבמות פרק י"ו סימן ז'

R. NECHEMIA'H ISC-BETH DELI' *Nehemias Vir de Domo Situlæ*, viuebat tempore R. Akibæ, qui cùm descendisset in Vrbem נהרדעא *Nehardeà*, vt annum intercalaret, inuenit ibi Nechemiàh Isc Beth Delì dicentem se audiuisse à Rabbàn Gamliele Seniore Templo Ierosolymitauo adhuc extante, vnum testimonium perhibentem de morte viri esse idoneum testem, vt vidua contrahere posset matrimonium ; ex quo colligitur, hunc Tanaitam vidisse desolationem Templi, & post desolationem descendisse in Babyloniam, vbi Vrbs Nehardeà sita erat, ibique floruisse Academiam Rabbinorum, à quibus Rabbì Akibà forsan consilium recipere voluerat de intercalatione anni, & ibi inuenisse hunc Rabbinum Nechemiàh Isc Beth Delì, à quo didicit doctrinam de vno teste testimonium perhibente de morte viri, vt mulier ad secundas nuptias transire posset; quod cùm audisset R. Akibà, retulit Rabbàn Gamlieli iuniori nepoti Rabbàn Gamlielis senioris, & lætatus est, se inuenisse socium R. Iudæ Ben Bauà, qui in terra Israëlis idem docebat : vnde firmatum est decretum de vnico teste sufficiente pro statu libero probando ex parte mulieris, non tantùm de visu testificante se mortuum vidisse virum mulieris, sed etiam de auditu ; ad quod testimonium perhibendum non excludi mulieres, nec ser-

Vel propterea, quòd æs earundem summè coruscaret, vt ait *Miscnà* Cod. *Middòth* cap. 2. num. 3. Talis est natura metalli Corinthij, vt summè coruscet. Hoc ære antiqua Roma repleta erat, & adeò eo abundabat, vt Templorum portæ, laquearia, & alia publicorum ædificiorũ ornamenta ex hoc ære fuerint fabrefacta. Adhuc reliquiæ cernuntur in valuis Pantheonis Templi, & aliarum sacrarum Ædium, quas singulas recensere huius loci non est; quin & priuatorum ædificiorum vtensilia, vel etiam publicorum, tam sacrorum, quàm profanorum, vti guttaria, clepsydræ, disci, cami, vrnæ, lecythi, stlengides, cyathi, amphoræ, hydriæ, crateres, lebetes, syphones, ssateræ, & si quæ alia id genus essent instrumenta, ex hac metalli Corinthij materia fuisse, ex reliquijs, quæ in dies Romæ inter rudera effodiuntur, manifestum est. Referam ego de quadam antiquissima statera æris Corinthij in Thermis Diocletianis à me inuenta. Cùm enim aliquando Præfecturam in Monasterio S. Bernardi Romæ ad Thermas Diocletianas gessissem, anno videlicet Dom. 1644. animum applicui ad ædificium Monasterij in commodiorem formam redigendũ; & cùm totum clausuræ spatium subterraneis substructionibus, & ædificiorum ruderibus occuparetur, placuit ei, cui nouæ fabricæ construendæ cura commissa erat, vt saxa, lapides, & alia cæmenta ex subterraneis istis ruinis pararentur. Nec multùm est ab operarijs effossum, quin statim apparuerint magnificentissimarum ædium structuræ Tiburtinis lapidibus innixæ, columnarum, ac statuarum fragmenta, plumbi, & metalli igne liqua-

seruos, neque ancillas. Vide caput vltimum Codicis *Ieuamòth* numero 7. Et *Eduijòth* capite 8. num. 5. Idem refert R. Akibà nomine huius Rabbini.

נקנור היה איש חסיד בבית שני שהוא מוזכר במשנה פעמים רבות ודוקא בפרק א' דמדות וכן בפ' ב' שם שער א' לצד בעזרה במזרח והוא שער ניקנור ושני פשפשים היו לו א' מימין וא' משמאל : וכן אומר בסוף ברכות לא יקל אדם ראשו כנגד שער המזרח שהוא שער ניקנור כדי ה"ה מכוונת כנגד בית קודשי הקדשים שהיה במערב שהשכינה שם : ועל אותם הדלתות נעשו נסים כמו שנזכר בגמרא פרק ג' דיומא :

NIKANO'R, nomen est Viri pij, qui tempore Ædis secundæ opera sua, & opes pro Templi ædificatione, & ornamento, impendit. Valuas portæ Orientalis atrij virorum æreas fecit; & cùm artifices ad id faciendum Ierosolymitani apti non essent, contulit se Alexandriam Vrbem Ægypti, tunc temporis celeberrimam, vbi à peritis artificibus נחשת כאלוניתא *Nechòsceth Kalonitha* ære perpolito, & terso, vel ære Corinthio, eas fieri curauit, vt opinatur Wagenseilius, ex voce קלוניתא deprauatè scripta pro קורינתא, & innui *Corinthiũ æs*, nec probabilitate caret, vt ipse ibidem ostendit. At cùm ęs קלוניתא *Kalonithà*, Radàk מזוקק *Aes expurgatum*, vel מזוקרת *splendidum* explicet, & æs Corinthium auri fuluam naturam imitetur ex Plin. lib. 34. H. N. c. 2. vt quamplurimę huius æris reliquię, quæ adhuc Romæ supersunt, & in dies sub ruinis antiquæ Vrbis eruuntur, fidem Plinio conciliant, & addunt; dicendum est, has Nicanoris valuas maiori in pretio habitas, licèt ex auro non essent, vt reliquæ Templi erant, & hoc vel מפני שנעש בהן נס ויש אומרים מפני שנחשתן מציבב ; *Propter miraculum, quod in eis factum est*;

miraculum in eis patratum. Non refert *Miſcnà*, quale, vel quid miraculum hoc fuerit. Sed Talmudici diſertè illud referunt Codice *Iomà* capite 5. pagina 38. in ipſo principio his verbis -

ניקנור נעשו נסים לדלתותיו : תנו רבן מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך ניקנור לתביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים בחורתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו נטלו אחת מהן וחטילוה לים ועדיין לא נח הים מזעפו בקשו להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר לתן הטילוני עמד מיד נח הים מזעפו והית מצטער על חברתה כיון שהגיע לנמלו של עכו היתה מבצבצת ויוצאה מתחת דפני הספינה ויש אומרי׳ בריה שבים בלעתו והקיאתו ליבשה ועליה אמר שלמה (שיר השירים א׳ ; י״ז) קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים אל תקרי ברותים אלא כרית ים לפיכך כל השערים שהיו במקדש נשתנו להיות של זהב חוץ משערי ניקנור מפני שנעשו בו נסים ויש אומרים מפני שנחושתן מוצהבת היתה ר׳ אליעזר בן יעקב אמר נחושת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב :

Nikanoris Valuis, facta fuerunt miracula. Tradunt Rabbanàn Magiſtri: Quæ miracula facta ſunt portis eius? Dixerunt: Quando abijt Nikanòr, vt adduceret portas ex Alexandria Aegypti, dum rediret, facta eſt tempeſtas maris ita vt demergeretur. Acceperunt (nautæ) *portam vnam, & proiecerunt in mare, vt alleuiarent nauim; nec adhuc mare quieſcebat à furore ſuo. Voluerunt alteram proijcere. Stetit ipſe* (Nikanòr) *& ligauit eam* (id eſt complexus eſt illam). *Dixit eis: Proijcite me cum illa* (in mare), *ſtatim mare à furore quieuit; at* (Nikanòr) *dolebat de porta compare proiecta. Quando venit in portum Acco, prodijt* (porta) *& egreſſa eſt de ſub naui. Et ſunt, qui dicunt: Creatura quædam eſt in mare, quæ illam deglutiuit, & poſtea in*

ti maſſæ aliquot, ferramentorum quoque, quibus laquearia connectebantur igni ferè conſumptorum non modica copia. Inter tanti incendij, & ruinarum reliquias ad latus cuiuſdã muri ab igne, vt videbatur illæſi, in plano pauimenti lapidibus ſectis, & variorum colorum ac formarum perpulchrè ſtrati, apparuit quædam quadrangularis virga ænea, quatuor circiter palmorum in longitudine; quam diligenter inſpectam, libris, & vncijs in tribus angulis ſignatã agnouerunt. Non longè ab ea in eodem plano inuentæ ſubinde fuerunt duæ catenæ, quarum quælibet octodecim firmiſſimis annulis erat compacta, addito cuique earum vnco, vt ponderibus ſuſtentatis, rerum congeries faciliùs librari poſſent. Vnum inueniendum reſtabat, nempè ſacoma; ſed non diù poſt, laborantibus operarijs, inter rudera, pulcherrimum æquipondium, caput mulieris galeatæ cum thorace, nempè Romæ effigiem repræſentans, apparuit. Ex hac Vrbis Romanæ imagine antiquitùs expreſſa in pondere, quo ad æquilibrium faciendum vtebantur, deduci poteſt nominis origo, quo *Sacoma* vulgò ſonat: nam hodie Romæ huiuſmodi pondus *Il Romano* nuncupatur. Omnes huius ſtateræ partes erant ex eadem materia, nempè ex Corinthio ære, quas Monachi Franciſco Barberino Cardinali dono dederunt; facta ab eo recompenſatione ſcutorum ſumma non modica. Eadem ſtatera extat adhuc hodie in Muſæo propè Bibliothecam in ædibus Barberinorum in cliuo Occidentali Quirinalis. Redeo ad portas Nicanoris; quæ ob æris coruſcantis præſtantiam auro tectæ non erant; vel ob

ſuſpenderunt eos in portis Ieruſalem, & dixerunt: In os; quod locutum eſt ſuperbiam, & in manus, quæ comminatæ ſunt Ieroſolymæ: exerceatur vltio. Eandem inuenies in *En Iſraël* Par. I. pag. 134. numero 41. Idem, ſed aliquantulum diuerſum à *Ghemarà*, habet Ioſeph Ben Gurionis in ſuo libro, qui poſtquam Nicanoris pugnam, & cædem narrauerat lib. 4. his verbis caput 24. complet. -

ויתיזו את ראש ניקנור ואת הזרועות אשר נטה אל
ההיכל ויתלו אותם נגד השער על כן קראו שם השער
ההוא שער ניקנור עד היום הזה וישמח העם מאד
ויהללו את י׳י על ידי שיר דוד מלך ישראל בהודו
לי׳י כי טוב כי לעולם חסדו ׃ ומהיום ההוא והלאה
עשו את היום ההוא חג י״ט ומשתה היין ושמחה והיום
ההוא בוא יום יג׳ לחדש אדר לפני הפורים יום אחד׃

Et amputauerunt caput Nikanoris, & brachia, quæ extenderat contra Templum, & ſuſpenderunt è regione portæ. Idcircò vocauerunt nomen portæ illius; Portam Nikanoris vſque in hodiernum diem. Et lætatus eſt populus valdè, & laudauerunt Dominum per manus Cantici Dauidis Regis Iſraël, in Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in ſeculum miſericordia eius. *Ab eo tempore, & deinceps celebrauerunt diem illum ſolemniter, conuiuijs, vino, & lætitiæ indulgentes; dies autem ille eſt dies 13. Menſis Adàr, pridie quàm feſtum Purim celebretur.* Siuè ab vno, ſiue ab altero Nicanore, porta hæc fuerit appellata *Nicanoris*; omnes affirmant, nonnulla priuilegia huic portæ fuiſſe conceſſa, quæ nulli alteri. Ea verò ſunt -

1. Habuiſſe מזוזה *Mezuzà* ſchedulam illam oſtiariam כל השערים שהיו שם לא היה להם מזוזה חוץ משער ניקנור׃ *Iomà* cap. 1. pag. 11. in ipſo principio in *Ghemarà*.

in aridam euomuit; & hoc eſt illud, quod Salomon dixerat (Cant. Cantic. 1. 17.) Tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra abiegna. (R. Salom. *Portæ à currendo, in aperiendo, & claudendo.*) *Ne legas* ברותים *Cupreſſina, ſed* ברית ים *Pactum maris. Idcircò omnes portæ, quæ erant in Sanctuario, mutatæ ſunt vt eſſent ex auro præter portas Nikanoris, propterea quòd facta ſint in ipſis miracula: & ſunt, qui dicunt; Propterea quòd earum æs coruſcaret. R. Elièzer Ben Iacobi dicit: Aes Corinthium erat, clarum, terſum, & lucebat veluti aurum.* Idem refertur in *En Iſraël* Par. I pag. 104. col. 2. num. 31.

Alia adhùc ratio aſſignatur, cur hæc porta Orientalis atrij vocetur *Porta Nicanoris;* dicitur enim id factum eſſe ob memoriam Nicanoris Principis Græcorum genti Iudæorum infenſiſſimi inimici, qui à Machabæis occiſus fuit, polliceſque manuum, & pedum eius abſciſſi in portis Ieruſalem fuerunt ſuſpenſi. Hiſtoria habetur in *Ghemarà* circa finem cap. 3 *Taanìth* pag. 18. b. quæ ſic ſe habet -

מאי ניקנור ׃ ניקנור אחד מאפרכי יוונים היה ובכל
יום ויום היה מניף ידו על יהודה וירושלם ואומר אימתי
תפול בידי וארמסנה וכשגברה מלכות בית חשמונאי
ונצחום קצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום בשערי
ירושלם ואמרו פה שהיה מדבר בגאות וידים שהיו
מניפות על ירושלם תעשה בהם נקמה ׃

Quiſnam fuit Nikanòr? Nikanòr fuit quidam Eparchus Græcus. Quotidie manum leuabat contra Iudam, & Ieruſalem, & dicebat; Ecquando cadet in manum meam, & conculcabo eam! Sed quando præualuit Regnum domus Haſmonæorum, & vicerunt (Græcos), *abſciderunt ei pollices manuum, & pedum, &*

grum terræ promiſſæ, non extrà terram. Videtur hic *Nittài* diuerſus à noſtro, quia eorum patriæ diſcordant: *Arbèl* videtur eſſe in Samaria, vel ſaltem non longè à *Tiberiade*, & à *Sephorà*, vt mox videbimus: & תקוע *Tekòa* eſt Vrbs in Tribu Iuda, ſex milliaribus à Bethleem diſtans conſtructa à Roboàm 2. Sam. c. 14. v. 2. Ergo non ſunt vnus, & idem homo. *Et quia Nittài Arbelites* in Arbele habitabat, ibi obijt, & ibidem ſepultus eſt בין צפורי לטבריה *inter Sephoram & Tiberiadem*, inquit Auctor *Iuchaſsin* pag. 65. Et confirmatur in epiſtola itineraria Terræ Sanctæ in ארבל *Arbèl*, vbi addit ; ועוד שם קבורת שת בן אדם הראשון *Et inſuper ibidem* (in Arbele) *reperitur ſepulchrum Seth filij Adami primi hominis*.

Huius Tanaitæ mentio fit aliquoties in *Miſcnà*, ſed præcipuè Cod. חגיגה capite 2. num. 2. vbi permittit in die feſto impoſitionem manuũ ſuper Sacrificia. Ex quo colligitur eum fuiſſe אב בית דין *Patrem Domus Iudicij*, quia *ſecundus* ex eadem *Miſcnà* in fine ;.

ננס או בן ננס עיין ר׳ שמעון בן ננס :

NANA'S ſeù BEN NANA'S. Vide *R. Scimòn Ben Nanàs*.

ר׳ נתן הלבלר הוא אב בית דין חבירו של ר׳ מאיר והוא נקרא לפעמים יש אומרים :

R. NATHA'N HALBALA'R *Libellarius Scriba*, fuit Pater Domus Iudicij, ſocius R. Meir, qui aliquando vocatur יש אומרים *Ieſc omerim Sunt qui dicunt*. Viuebat tempore Rabbènu Hakkadòſc in fine *Miſcna*.

סומכוס בן יוסי והוא תלמידו של ר׳ מאיר וט:עב

2. Ibi mulieri ſuſpectæ de adulterio propinabant aquas amaras ששם משקין את הסוטות *Sotà* cap. 1. num. 5. in *Miſcnà*.

3. Ibi purificabant puerperas ומטהרות את היולדות Ibidem.

4. Ibidem mundos reddebant leproſos, ומטהרין את המצורעים Ibidem.

5. Synedrium 23. Senatorum ibidem congregabatur, & iudicia capitalia exercebat, *Tria Tribunalia erant ibi &c.* ואחד יושב על (פתח) העזרה *Sanhedrin* cap. 11. num. 2. in *Miſcnà*.

ניתאי הארבלי חבירו של יהושע בן פרחיה והוא אב בית דין והוא מן הזוגות : וארבל שם מקום כמו שלמן בית ארבאל (הושע י׳ : יד׳) והוא שומרון וי״א כי הוא מקום אחר סמוך לנינוה שנקרא כן ושמו גדול מרבן ובסוף חלה זה ניתאי איש תקוע הביא חלות מביתור ולא קבלו ממנו שהיה בחוצה לארץ : ניתאי הארבלי קבור בארבל בין ציפורי לטבריה : וזה לשון בעל וספר יוחסין:

NITTAI' HAARBELI' *Arbelites*, fuit ſocius τ͂ Ioſuè Ben Perachià, & Pater Domus Iudicij, id eſt Summus Iudex, quòd & quædam ſocietatis ſpecies erat. *Harbelita* dictus fuit à patria, quæ ita vocabatur, id eſt *Arbèl*. Huius mentio fit apud Prophetam (Hoſeah 10. ver. 14.) *Secundùm quod vaſtaui, Salman domum* ארבאל *Arbeèl*, hoc eſt Samariam. Sunt qui dicunt, hunc eſſe locum Niniue coniunctum à Magiſtris nobilitatum. In fine Codicis חלה cap 4. numero 10. in *Miſcnà* legitur -

נתאי איש תקוע הביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו׃

Nittài Iſc-Tekòa, adduxit placentas de Bither, & noluerunt (Sacerdotes) *eas recipere*. Bartenorà: *quia extra terram*. In Lege autem ſcriptum eſt Exod. 23. ver. 16. וחג הקציר *Et ſolemnitatem meſſis &c. quæ ſeminaueris in agro*: innuit a-

ותלמיד ר' מאיר והיה חכם גדול כמו שנראה בפרק ראשון דעירובין :

SOMACHVS BEN IOSE' fuit discipulus R. Meir, de quo alicubi fit mentio in *Miscnà*. Commendatur illius sapientia in *Ghemarà*, Cod. *Eruuin* cap. 1. pagina 13. b. circa medium, vbi -

אמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן תלמיד היה לו לרבי מאיר וסומכוס שמו שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמנה טעמי טהרה :

Dicit R. Abàhu: Dixit R. Iochanàn: Fuit quidam discipulus ipsi R. Meir, cuius nomen erat Somachus, qui de qualibet re immunda 48. sensus, & rationes immunditiei dicebat; & in qualibet re munda 48. sensus munditiei afferebat. Quis ergo audeat proferre Rabbinos non esse doctos, si tam subtiles discipulos habeant? Deinde, quid mirum si discipulus 48. modis munditiem, vel immunditiem probare sciebat; si Magister suus R. Meir, id quod mundum erat, immundum esse; & quod erat immundum mundum fuisse, tot, tantisque rationibus demonstrasset? Vide *R. Meir*.

בן עזאי עיין ר' שמעון בן עזאי :

BEN AZA'I. Vide *R. Scimòn Ben Azài*.

עקביא בן מהללאל היה בזמן הלל וזוכר שמו בפרק ה' דעדיות ; ובפרק מראות נגעים לומר כי הם שבעים ושנים ; ובפרקי אבות פרק ג' :

AKAVIA' BEN MAHALALE'L. viuebat tempore Hillelis Senioris. Eius mentio fit in *Miscnà* Cod. *Eduijòth* capite 5. num. 6. & Cod. *Neghaìm* cap. 1. num. 4. vbi visiones plagarum lepræ multiplicat vsque ad numerum 72. Et in *Pirkè Auòth* capite 3. numero 1. eius mentio fit in hac memoranda sententia.

עקביא בן מהללאל אומר הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון מאין באת מטפה סרוחה ולאן אתה הולך למקום עפר רמה ותולעה ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא :

Akauiàh Ben Mahalalèl dicit: Tria considera, & non peccabis. Scito vnde venisti; quo vadis; & coram quo redditurus es rationem factorum tuorum. Vnde venisti? E' gutta fœtida. Quo vadis? Ad locum pulueris, & vermium. Et coram quo tu redditurus es rationem factorum tuorum? Coram Rege Regum Deo sancto benedicto.

ר' עקיבא בן יוסף עיין בערך חלק ד' זה הספר :

R. AKIBA' BEN IOSEPH. Vide infrà Par. IV. in ordine Scriptorum, vbi prolixè de eo agetur. In hoc loco tantùm aduertimus, eum vidisse desolationē Templi, & sub Hadriano Imperatore pectinibus ferreis excarnificatum obijsse circa annum Domini 120. Hic fuit vnus ex decem interfectis à Regno; tempore quo Bithera fuit penitùs deleta. Huius meminit *Miscnà* adeò frequenter, vt necesse non sit aliquem locum hùc afferre.

ר' פפוס בן יהודה היה בזמן ר' עקיבא והוא נזכר במ' יומין דף סו :

R. PAPO'S habitus est magnus sapiens

lationem Templi 40. annis cessauit auctoritas Synedrij in causis capitalibus. Cod. *Sciabbàth* cap. 1. pag. 15. circa finem in *Ghemarà*. Ergo R. Eleàzar filius huius R. Tzadòk, quando vastatum est Templum, erat ætatis 50. annorum. Igitur hic R. Tzadòk eodem anno vastationis sexagenario maior dicendum est, quod fuerat. Vixit & post Templi desolationem aliquot annos, sed eos, quot præcisè fuerint, designare non valeo. Fuit contemporaneus R. Eliezaris Magni Ben Hyrcani, & R. Iosuè eius antagonistæ. R. Eliezer obijt anno Domini 73. vt vidimus I. Par. pag. 186. col. 1. Circa hoc æuum humanos artus reliquisse hunc Rabbinum credibile est. Interfuit desponsationi filij Rabbàn Gamlielis, vt dicitur in Cod. *Kidduscin* cap. 1. De eodem R. Tzadòk vide in *Miscnà* Cod. *Eduijoth* cap. 7. num. 1. Et in *Pirkè Auòth* capite 4. num. 5. hæc non contemnenda sententia legitur -

ר׳ צדוק אומר אל תעשם עטרה להתגדל בהם ולא קרדום לחפור בהם :

R. Tzadòk dicebat: Ne vtaris (verbis Legis) Vt ex eis tibi coronam pares magnificam; neque ex eis bipalium facias ad fodiendum.

קטיעה בר שלום

היה שר אצל קיסר ונתגייר ונתן עצמו בסכים ונתן ממונו לר׳ עקיבא וחביריו ולקח חציו ר׳ עקיבא וחציו נתן לתלמידיו :

KATTIA'H BAR SCIALO'M Princeps apud Cęsarem, qui Proselytus factus ex Gentilismo, omnes suas diuitias donauit Rabbì Akibæ, & socijs eius. Harum omnium facultatum dimidiam partem pro se accepit Rabbì Akibà, reliquam inter discipulos suos distri-

piens tempore R. Akibæ. De eo vide *Iuchassin* pag. 66.

ר׳ פפייאס

ראה חרבן הבית : ובפרק ד׳ דשקלים חולק עם רבי עקיבא ורבי אליעזר והוא דרשן:

R. PAPIA'S vidit euersionem Templi. Disputauit cum R. Akibà, & cum R. Eliezer. Cod. *Scekalim* cap. 4. num. 7. Eius mentio habetur etiam in Cod. *Eduijòth* cap. 7. n. 5. & Cod. *Themurà* cap. 3. n. 1. Fuit Concionator.

ר׳ צדוק אביו של ר׳ אלעזר בר צדוק :

גם אביו של ר׳ צדוק היה חכם כמו נראה במסכת שבת פרק כ״ד בסוף : וזה ר׳ צדוק ובנו היו בעת החרבן ובעת החרבן היה זקן מאד כי כבר התענה ארבעים שנה קודם שיחרב הבית ואחר החרבן היה עם ר׳ אליעזר ורבי יהושע בחופת בנו של רבן גמליאל כמו נראה בפרקא קמא דקדושין :

R. TZADO'K PATER R. ELEAZARIS BAR TZADOKI docti Rabbini, de quo suprà actum est. Habuit & patrem Virum doctum, cuius meminit *Miscnà* Cod. *Sciabbàth* capite 24. & vltimo, num. 5. in fine. Vterque tam R. Tzadòk, quàm filius eius R. Eleàzar, fuerunt antequam vastaretur secunda Domus. Eo anno, quo desolata fuit Ædes, senex erat R. Tzadòk, quia iam per 40. annos ieiunauerat. Et R. Eleàzar filius eius vidit filiam cuiusdam Sacerdotis igni tradi ex S. C. qui tunc temporis erat ætatis ad minùs decem annorum, vt putat *Iuchassin* pagina 26. quia in Cod. *Sanhedrìn Ierosolymitano*, ipse hoc testimonium perhibet -

אני הייתי תינוק וראיתי בת כהן שנשרפה וכו׳ :

Ego eram puer, & vidi filiam Sacerdotis, quæ cremata fuerat &c: Ante verò deso-

נקרא שמאי הזקן והיה לעולם מחלוקת עם הלל אף על פי שאמרו
בפ״ק דשבת כי לא היה מחלוקת עם הלל כי אם בשלשה הלכות ;

SCIAMMAI', dictus etiam SCIAMMAI' HAZAKE'N SENEX, socius Hillelis Senioris, & perpetuus antagonista eiusdem. Ambo in eadem Academia Iudaicas traditiones docebant, Hillel erat נשיא *Nasì Princeps*, & Sciammài אב בית דין *Au Beth Din Pater Domus Iudicij*; quòd perpetuò in vnaquaque societate seruatum est, vt sociorum primus Dux, & Princeps Synedrij esset; & secundus esset Pater Domus Iudicij, seù primus Senator in decidendis litibus. De *Sciammài*, eiusque Schola plura dixi supra Par. II. in Hillele Hazakèn pagina 784. & seqq quæ illic videnda sunt. Hic solùm addam, quod dicunt, Sciammài in tribus tantùm decisionibus fuisse contrarium Hilleli cap. 1. de Sabbatho, cùm constet ex *Miscnà* ferè per omnes Codices, & capita dissentire ab Hillelis sententia. Hillelis tamen sententiæ tamquam probabiliores plerumque recipiuntur, & approbantur.

Sciammài erat admodum diues, & quidquid in hebdomada optimum occurrebat, pro Sabbathino conuiuio reseruabat; Hillel è contra, quia pauper erat, de die in diem victum quæritabat. De vtroque ita legitur in *Ghemarà* Codice ביצה capite 1. pagina 16. longè à principio.

תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח את השנית ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שאמר ברוך אדני יום יום (תהלים סח״ ; כ׳) ;

Est traditio. Dixerunt de Sciammài seniore: quòd quotidie comedebat in honorem Sabbathi. Inueniebat pulchrum animal

stribuendam reliquit. Volunt ex deuotione Circumcisionis proprijs dentibus seipsum circumcidisse, vt suprà retuli pag. 76. col 2. Inter Tanaitas refertur ab Auctore *Iuchassìn* pag. 66. b. ideòque eundem in hoc loco retuli.

רבי סתם הוא רבינו הקדוש ;

RABBI' absolutè, & sine aliquo addito, quamuis aliquando intelligatur R. Meir, pluriès tamen intelligitur Rabbènu Hakkadòsc, de quo sub hoc numero 673. modò agimus. Vnde de eo intelligendum est, quod dicitur in principio capitis 2. *Auòth*, vbi sic habetur.

רבי אומר אי זו היא דרך ישרה שיבחר לו האדם כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם הוי זהיר במצוה קלה כבמצוה חמורה שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה והסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה דע מה למעלה ממך עין רואה ואזן שומעת כל מעשיך בספר נכתבין:

Rabbi dicit: Quænam est via recta, quam sibi eligere debet homo? Eam, quæ in gloriam ipsius redundet, & ab hominibus sit glorificanda. Esto solicitus in præceptis, tam leuioribus, quàm grauioribus; quoniam tibi nota non est retributio præceptorum; & computa iacturam præcepti cum ipsius lucro; & lucrum præuaricationis cum iactura lucri præcepti. Tria recole memoria, & nunquam præuaricabis: quid sit ille, qui supra te est: qui oculum habet videntem, & aurem audientem: & quòd omnia opera tua in libro scripta sunt.

שמאי נקרא שמאי הזקן הוא חבירו של הלל ושניהם היו לעולם בבית המדרש ביחד האחד נשיא והאחד אב בית דין וכן היו כל הזוגות ; ונראה שהאריך ימים כמו הלל חבירו כי לעולם

& Hillèl non admodum diſcrepat ab eo, quod de eiſdem tradunt Talmudiſtæ: ſed quæ adduntur de reliquis Rabbinis, planè quidem diſcordant à Chronologia Talmudiſtarum, vt ſuprà ex hiſce meis ſcriptis colligi poteſt. Quod verò ſpectat ad interpretationem nominis שמאי *Sciammài*, benè interpretatur *Diſſipator* à שמם *deſolari, diſſipare. Terra veſtra* שממה *deſolata*, Iſai. c. 1. v. 7. הלל *Hillèl* autem nulli intelligenti dubium eſt, quin *laudare* ſignificet; at fortaſſis Hieronymus literam ה *He* in ח *Cheth* mutare voluit in ignominiam, vt pro הלל legendum eſſet חלל *Chillel Prophanus*, vt apud Hebræos frequens eſt vſus, vt cum עברי *Iurì Hebræus*, ad oſtendendam mentis cœcitatem Hebræorum cùm nolint Chriſti Domini agnoſcere veritatem, vocatur עורי *Iurì Cæcus* mutato ב *Beth* in ו *Vàu*. Quod autem legatur *Delphon*, crediderim legendum eſſe *Tarphòn*, qui fuit inſignis Rabbinus, de quo egi ſuprà Par. II. pag. 862.

שמואל הקטן ונקרא הקטן כערך שמואל הנביא כמו פירש רש״י באבות: והוא היה בזמן רבן גמליאל הזקן קודם חרבן הבית ואמרו כי בשעת פטירתו נתנבא על רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל לקטלא והרג בחרבן רבן שמעון בן גמליאל כדאיתא בגטין אם כן הוא היה קודם החרבן: וזה שמואל הקטן היה יודע בחכמת התכונה והוא נכנס לפני רבן גמליאל הזקן לעבר את השנה, והוא תיקן ברכת המינין ביבנה: ומת בלי בן ורבן שמעון בן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הספידוהו ונתנו מפתחו ופנקסו בארונו מפני שלא זכה לבן:

SCIEMVE'L HAKKATA'N *Samuel paruus*, ita dictus in comparatione Samuelis Prophetæ, ſecundùm explicationem R. Salom. in *Auòth*. Fuit ſynchronus Rabbàn Gamlielis ſenioris ante euerſionem ſecundi Templi; quòd ita

mal, dicebat: Hoc ſit pro die Sabbathi. Inueniebat aliud melius, hoc ſecundum reſeruabat pro Sabbatho, & primum comedebat. At Hillel ſenior aliam viam tenebat. Omnia enim opera ſua ad Deum dirigebat, dicebatque: Benedictus ſit Dominus die die. (Pſalm. 68. ver. 20.) quandoquidem, quolibet die cùm Deus det eſcam eſurientibus, quolibet etiam die de ſuis donis, ac datis ſit benedicendus, nec quoad victum aliquid cogitandum de craſtino.

Cæterùm huius Sciammài, & Hillelis meminit Hieronymus ad c. 8 Iſaiæ in Comment. ver. 14. *Et erit vobis in ſanctificationem. In lapidem autem offenſionis, & in petram ſcandali duabus Domibus Iſraël, in laqueum, & in ruinam habitantibus Ieruſalem. Duas Domus* (inquit Hieronymus) *Nazaræi* (qui ita Chriſtum recipiunt, vt obſeruationes Legis veteris non amittant) *duas familias interpretantur, Sammai, & Hillel: ex quibus orti ſunt Scribæ, & Phariſæi: quorum ſuſcepit Scholam Akibas, quem Magiſtrum Aquilæ Proſelyti autumant: & poſt eum Meir: cui ſucceſſit Iochanan filius Zachai: & poſt eum Eliezer, & per ordinē Delphon* (forſan Tarphòn): *& rurſum Ioſeph Galilæus: & vſque ad captiuitatem Hieruſalem Ioſue. Sammai igitur, & Hillel non multò priùs, quàm Dominus naſceretur, orti ſunt in Iudæa, quorum prior Diſſipator interpretatur, ſequens Prophanus: eò quòd per traditiones & Δευτερώσεις ſuas Legis præcepta diſſipauerint, atque maculauerint. Et has eſſe duas Domus, quæ Saluatorem non receperint, qui factus ſit eis in ruinam, & in ſcandalum.* Hactenus D. Hieronymus. Quod Hieronymus dicit de Sciammài,

Sciana capite 4. pagina 31. in fine.

מלשכת חגזית לחנויות ומחנויות לירושלם ומירושלם ליבנה ומיבנה לאושא ומאושא ליבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם ומשפרעם לבית שערים ומבית שערים לציפורי ומציפורי לטבריא וכו׳ :

1. *E' Lisciàth Haggazith, ad Chanuiòth*: 2. *A Chanuiòth in Ierusalem*: 3. *A Ierusalem in Iaunè*: 4. *A Iaunè in Vscià*: 5. *Ab Vscià in Iaunè*: 6. *Ab Iaunè in Vscià*: 7. *Et ab Vscià in Scepharàm*: 8. *A Scepharàm in Beth Sciaarìm*: 9. *A Beth Sciaarìm in Tzippurì*: 10. *A Tzippurì in Tiberiadē &c.* Translatum itaque fuit Synedrium ab Ierusalem in Iaunè ante excisum Templum, & ante mortem Samuelis katàn; & in ea Vrbe precationem illam contra מינין *Minìn Hæreticos* coram Rabbàn Gamliele seniore ab eodem *Samuele katàn paruo* composita fuit, & recitata, vt habetur Codice *Berachòth* capite 4. pagina 28 b. & addita decem & octo benedictionibus in eadem Vrbe, & coram eodem Rabbàn Gamliele ordinatis à Simone הפקולי *Happakulì Gossypiario*. Cur autem octodecim tantùm benedictiones, & non plures, neque pauciores constitutæ fuerint, *Ghemarà* ibidem circa finem, rationes nonnullas hoc modo adducit.

הני י״ח כנגד מי א״ר הלל בריה דר׳ שמואל בר נחמני כנגד י״ח אזכרות שאמר דוד בהבו ליהוה בני אלים (תהלים כ״ט ;) רב יוסף אמר כנגד י״ח אזכרות שבקרית שמע : אמר ר׳ תנחום אריב״ל כנגד שמנה עשרה חליות שבשדרה וא״ר תנחום אריב״ל המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חליות שבשדרה עולא אמר עד כדי שיראה איסר כנגד לבו ר׳ חנינא אמר כיון שנענע ראשו שוב אינו צריך אמר רבא והוא דמצער נפשיה ומחזי כמאן דכרע הני תמני סרי תשסרי הוין אמר רבי לוי ברכת המינים ביבנה תקנוה כנגד

ita probant. Dicunt, eum in articulo mortis prophetasse de nece Rabbàn Simeonis Ben Gamlielis, & Rabbì Ismaëlis: at Rabbàn Simeon Ben Gamlielis interfectus est in ipsa euersione Templi, quo Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài Principatum tenebat in doctrina, vt dicitur in Cod. *Ghittin*. Ergo ante euersionem Templi secundi floruit Samuel iste katàn. Rursum, eodem Rabbàn Gamliel volente declarare annum esse embolismicum, assumptis quibusdam socijs, inter alios repertus est Samuel katàn, cui data est facultas, veluti Astronomorum peritissimo declarandi; an annus tunc temporis decurrens tredecim Lunationum esse deberet, Cod. *Sanhedrìn* cap. 1. pag. 11. in principio. Ergo coëtaneus Rabbàn Gamlielis fuit Samuel iste katàn.

Antequam Templum destrueretur annis 40. cessauerunt iudicia קנסות *kenasòth criminalia* in Iudaismo, quia tunc recessit Synedrium à sede sua à לישכת הגזית *liscàth haggazìth Ab Aula cæsi lapidis*, & abijt לחנויות *Lachanuiòth Ad Tabernas*, Cod. *Sciabbàth* cap. 1. pag. 15. circa finem. Nam Synedrium, quod intra Templi limites constitutum erat, vbi maximam, & supremam gladij potestatem exercebat, à Sede sua eiectum, decem transmigrationibus instabile factū est; nihil in his stationibus pristinæ dignitatis, aut splendoris habuit; nisi tantùm in causis ciuilibus, aut pœnalibus quibusdam leuioribus ius, & iustitiam administrabat, aut circa ritus, & ceremonias Mosaicas, iura, quæ sibi competere existimabat, in plebem Iudaicam dicebat. Prima igitur translatio, vt habetur in *Ghemarà Rosc Ha-*

מי תקנות אמר רבי לוי בריה דרבי שמואל בר נחמני לרבי הלל כנגד אל הכבוד הרעים לרב יוסף כנגד אחר שבקריאת שמע לרבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד חוליא קטנה שבשדרה : תנו רבנן שמעון הפקולי הסדיר שמנה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם ר״ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים עמד שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה והשקיף בה שתים ושלש שעות ולא העלוהו אמאי לא העלוהו והאמר רב יהודה אמר רב טעה בכל הברכות כלן אין מחזירין אותו בברכת המינים מחזירין אותו חיישינן שמא מין הוא שאני שמואל הקטן דאיהו תקנה וניחוש דילמא הדר ביה אמר אביי גמירי טבא לא הוי בישא ולא והכתיב (יחזקאל יח״ : כד״) ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ההוא רשע מעקרו אבל צדיק מעקרו לא ולא והתנן אל תאמן בעצמך עד יום מותך שהרי יוחנן כהן גדול שמש בכהונה גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה צדוקי אמר אביי הוא יותנן רבא אמר ינאי לחוד יוחנן לחוד ינאי רשע מעקרו יוחנן צדיק מעקרו : לאביי ניחא אלא לרבא קשיא אמר לך רבא צדיק מעקרו נמי דילמא הדר ביה היאי הכי אמאי לא אסקוה שאני שמואל הקטן דאתחיל בה דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא רבי יהושע בן לוי לא שנו אלא שלא התחיל בה אבל התחיל בה גומרה ;

Cur decem & octo sunt (benedictiones) *cuiusnam gratia tot numero sunt ordinatæ? Dixit R. Hillèl Ben R. Samuèlis Bar Nachmani respectu* 18. *nominum Diuinorum, quæ Dauid in Psalmo* (29. v. 1.) Afferte Domino filios arietum, *pronunciauit. Ràu Ioseph dixit: Respectu* 18. *nominum Diuinorum, quæ habentur in Kriàth scemàa* Audi Israël &c. *Dixit R. Tanchùm: Dixit R. Ieosciua Ben Leuì propter decem & octo spondylos, qui sunt in spina dorsi* (hominis), *& dicebat R. Tanchùm. Dixit R. Ieosciua Ben Leuì: Qui orat, necesse est, quòd adeò incuruet se, vt abiungantur, seù dissocientur omnes spondyli, qui sunt in spina dorsi* (hominis). *Vulà dicit: Eatenus homo incuruare se debet, vt possit inspicere monetam contra cor suum. R. Chaninà aiebat: Quando mouerit caput suum nihil vltra exigitur. Dixit Rauà: Qui etiam licèt laboraret dolore, vt lumbos flectere non posset, dolebat nihilominùs, ostendebat se, veluti se incuruasset. Hæ* 18. *orationes fuerunt* 19. *Dixit Ràu Leuì: Benedictionem* (hoc est maledictionem contrario sensu) *hæreticorum in Iaunè ordinauerunt; respectu cuius eam instituerunt? Dixit R. Ieosciùa Ben Leuì: Respectu spondyli parui, qui est in spina dorsi* (hominis). *Tradiderunt Rabbini: Scimòn Happakuli gossypiarius instituit* 18. *benedictiones coràm Rabbàn Gamliel ordine suo in Iaunè. Dixit Rabbàn Gamliel Sapientibus: Numquid est homo, qui norit ordinare benedictionem* המינים *Hamminìm Hæreticorum? Stetit Samuel hakkatàn paruus, & ordinauit illam. Altero anno obliuioni data est, & prospexit in ea* (id est cogitauit reuocare eam ad memoriam) *duabus, aut tribus horis, & non reuexerunt eum. Sed quare non reuexerunt eum? Et nonne dicit R. Iudas: Dixit Ràu: Si quis errat in omnibus benedictionibus, redire eum non faciunt; in benedictione Hæreticorum redire eum faciunt* (ad hoc vt iterùm repetat lectionem benedictionis) *quia suspicamur eum fuisse hæreticum. Sed alia ratio est de Samuele hakkatàn, qui ordinauit illam. Sed suspicamur, quòd fortè pœnituerit. Dixit Auijè: Bonus fuit, & non malus. Et nonne scriptum est* (Ezech. 18. 24.) Et cùm conuerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, *sed qui fuit impius à principio, non autem qui iustus à principio. Sed quomodo? Et nonne legitur*

Ne

18. benedictiones recitarat, non erat necesse vt eas iterum repeteret; at qui huiusmodi execrationem contra Hæreticos recitando errasset, iterum eum recitare cogebant, vt omnis suspicio hæreticæ prauitatis ab eo remoueretur. Cur autem non sic fecerunt in Samuele paruo, nec illum coëgerunt, vt iterum suam in Hæreticos execrationem repeteret, causam assignant. Vbi notanda amara, & intolerabilis blasphemia contra Christum Dominum, & Doctorem veritatis prolata à R. Salomone Iarchì in Comment. ad vocem ברכת המינים *Benedictionem contra Hæreticos* ביבנה תקנוה *in Iaunè eam ordinauerunt*; ait enim.

לאחר זמן מרובה קרוב לתרבותו של הנוצרי שלמד לחפוך דברי אלהים חיים ׃

Post longum tempus, propè educationem Nazareni, qui docuit peruertere verba Dei Viuentis. Sed non est nouum in Rabbì Salomone, & in alijs huius farinæ similibus impijs, & peruersis Rabbinis, ista contra Christum Deum, & Dominum Iudæorum huiusmodi proferre execrandas blasphemias, sed Dominus Iesus, ipse de se vindictam sumet. Colligitur tamen ex hisce verbis R. Salomonis, hanc precationem contra Hæreticos fuisse compositam quidem in Iaunè, *post longum tempus*, nimirùm à translatione Synedrij, *propè educationem Nazareni*, hoc est non longè à natiuitate Domini, & consequenter ante excisionem Templi, prout benè existimauimus Par. I pag. 731. col. 1. id accidisse anno mundi 3790. & ante mortem Christi annis tribus, quo tempore, vix Christi prædicatio cæpta erat, neque Euangelium adeò propagatum, vt execrationibus in Synagogis promulgandis;

Ne fidas tibi ipsi vsque ad diem mortis tuæ. Quia ecce Iochanàn Sacerdos Magnus, obiuit Sacerdotium magnum 80 annis, & in extremis factus est Saducæus. Dixit Auijè: Hic est Iannài, vnum & idem cum Iochanàn. Rauà dixit: (Non sunt vnum & idem, sed) *Iannài per se, & Iochanàn per se. Iannai impius à principio suo* (radicum eius), *Iochanàn iustus à principio suo. Benè quidem est secundùm Auijè; sed hoc non stat secundùm Rauà. Dixit enim Rauà: Iustus à principio suo, & fortasse pænituit. Si sic, quare non rursus admiserunt eum? Sed de Samuele hakkatàn alia est ratio, quia inchoauit illam. Quia dixit Ràu Iudas: Dicit Ràu: Obstupesco. Dixit R. Ieosciùa BenLeuì: Non mutant nisi illius, qui non incæpit eam; sed si eam incæpit, perficit.* Ex hoc Talmudico ratiocinio, obscuro quidem, sed secundùm Talmudistarum stylum, eleganti, intelligitur quisnam fuerit Auctor illarum precum numero octodecim, quæ sub nomine שמונה עשר ברכות 18. *benedictionum* quotidiè recitant Iudæi; fuit enim Simeon Pakulita, seù Gossypiarius. Secundò, Cur octodecim, & nec plures, aut pauciores instituerit. Tertiò, A quo adiuncta fuerit execratio contra Hæreticos, itemque nomine *benedictionis*, vt omnes essent numero 19. Hæc enim composita, & addita est ab hoc nostro Tanaita *Samuele katàn paruo*. Quartò, Quomodo post annum obliuioni tradita sit ab Auctore, neque eam, vt composuerat, proferre valuerit; & duabus, vel tribus horis de ea cogitando, nunquam ad memoriam potuerit reuocare; nec tamen coëgerunt illum, vt iterum illam repeteret, sicuti solebant: nam si errasset is, qui

י'י גואל ישראל, *Benedictus tu Domine, redemptor Israël.*

7. Incipit רפאנו י'י ונרפא וכולי׃ *Sana nos Domine, & sanabimur &c.* & finit ברוך אתה י'י רופא חולי עמו ישראל׃ *Benedictus tu Domine, sanans infirmos populi tui Israëlis.*

8. Inc. בריכנו אבינו בכל מעשה ידינו וכו׳, *Benedic nos Pater noster in omni opere manuum nostrarum &c,* & finit, ברוך אתה י'י מברך השנים׃ *Benedictus tu Domine, benedicens annos.* Hanc tempore æstiuo dicunt; sequentem verò tempore hiemali.

ברך עלינו י'י אלהינו את השנה הזאת וכו׳, *Benedic nobis Domine Deus noster hunc annum &c.* & finit ברוך אתה י'י מברך השנים׃ *Benedictus tu Domine, qui benedicis annos.*

9. Incipit תקע בשופר גדול וכולי׃ *Clange buccina magna &c.* & finit ברוך אתה י'י אלהינו מקבץ נדחי עמו ישראל׃ *Benedictus tu Domine Deus noster congregans dispersos populi tui Israël &c.*

10. Inc. השיבה שופטינו כבראשונה וכו׳, *Restitue Iudices nostros sicut à principio &c.* & finit ברוך אתה י'י מלך אוהב צדקה ומשפט, *Benedictus tu Domine Rex diligens iustitiam, & iudicium.*

11. In hoc loco ponitur execratio contra Hæreticos edita à *Samuele katàn paruo*, quamuis post omnes alias fuerit composita, & est -

ולמלשינים אל תהי תקוה וכל הזדים כרגע יאבדו וכל אויביך וכל שונאיך מהרה יכרתו וכל עושי רשעה מהרה תעקר ותשבר ותכלם, ותכניעם במהרה בימינו ברוך אתה י'י שובר איבים ומכניע זדים׃

Et proditoribus ne sit vlla spes (scilicet vitæ æternæ), *& omnes arrogantes* (superbi) *momento pereant. Et omnes inimici tui, omnes odio te habentes citò abscindantur. Et omnes facientes mala festinanter extirpentur, frangantur, & consum*dis, & inter publicas preces recitandis eos, qui illud sequerentur, cohibere necesse fuisset. Non igitur hæc maledictio contra Hæreticos ab hoc Samuele katàn in odium Christianæ religionis composita fuit, quamuis hodie Iudæi ita existiment, & contra Christianos, vel nouiter ad fidem ex Iudaismo conuersos, vel etiam contra Christianos genericè acceptos, tam publicè, quàm priuatim recitent. Hanc in libris precum Iudæorum non post 18. benedictiones institutas à Simeone Happakulì, sed inter istas insertas 11. loco inuenies: nam prima ex hisce 18. benedictionibus incipit -

ברוך אתה י'י אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם וכו׳׃ *Benedictus tu Domine Deus noster, Deus Patrum nostrorum, Deus Abraham &c.* & finit ברוך אתה י'י מגן אברהם׃ *Benedictus tu Domine scutum Abrahæ.*

2. Incipit אתה גבור לעולם י'י וכו׳׃ *Tu potens es in æternum Domine &c.* & finit ברוך אתה י'י מחיה המתים, *Benedictus tu Domine viuificans mortuos.*

3. Incipit לדור ודור נמליך לאל וכו׳׃ *A generatione in generationem &c.* & finit ברוך אתה י'י האל הקדוש׃ *Benedictus tu Domine, Deus sancte.*

4. Incipit אתה חונן לאדם דעת וכו׳׃ *Tu gratis largiens homini scientiam &c.* & finit ברוך אתה י'י חונן הדעת׃ *Benedictus tu Domine gratis largiens scientiam.*

5. Incipit השיבנו אבינו לתורתך וכו׳. *Conuerte nos Pater noster ad Legem tuam &c.* & finit ברוך אתה י'י הרוצה בתשובה׃ *Benedictus tu Domine, qui vis resipiscentiam.*

6. Inc. ראה נא בענינו וריבה ריבנו וכו׳, *Vide quæso afflictionem nostram, & litiga causam nostram &c.* & finit ברוך אתה

summentur, ac deprimantur properè in diebus nostris. Benedictus tu Domine, qui inimicos frangis, & superbos deprimis. Hæc formula differt ab antiqua, quæ Iudæos ad fidem conuersos, & Romanum Imperium impetebat: nam pro ולמלשינים *& Proditoribus* positũ erat ולמשומדים *& perditis* (Iudæos Christi fidem amplexos משומדים *Mesciumadim perditos* appellant, singulariter משומד *Mesciumàd*) & prosequebatur אל תהי תקוה וחמינים כרגע יאבדו וכל אויבי עמך מהרה יכרתו ומלכות זדון תעקר ותגמר וכו׳: *ne sit spes* (salutis), *& Hæretici* (intelligunt Christianos omnes) *momento pereant. Et omnes hostes populi tui citò excindantur. Et Regnum superbum* (id est Imperium Romanum, quod aliquando etiam מלכות הרשעה *Regnum impium*, & sceleratum vocant) *eradicetur, comminuatur, & laceretur &c.*

12. Incipit על הצדיקים ועל החסידים וכו׳: *Super iustos, & pios, &c.* & finit כא׳׳י משען ומבטח לצדיקים: *Benedictus tu Domine* (qui es) *scipio, & fiducia iustorum.*

13. Inc. תשכון בתוך ירושלם עירך וכו׳: *Habitato tu in medio Ierusalem Ciuitatis tuæ &c.* & finit ברוך אתה י׳י בונה ירושלם: *Benedictus tu Domine* (qui) *ædificas Ierusalem.*

14. Incipit את צמח דוד עבדך וכו׳: *Germen Dauid serui tui &c.* & finit ברוך אתה י׳י מצמיח קרן ישועה: *Benedictus tu Domine* (qui) *germinare facis cornu salutis.*

15. Incipit עננו אבינו עננו וכו׳: *Exaudi nos Pater noster, exaudi nos &c.* & finit ברוך אתה י׳י שומע תפילה: *Benedictus tu Domine* (qui) *audis orationem.*

16. Incipit רצה י׳י אלהינו בעמך וכו׳: *Beneuolus esto Domine Deus in populum tuũ &c.* & finit ברוך אתה י׳י המחזיר שכינתו לציון: *Benedictus tu Domine, qui redire facis Diuinitatem tuam in Sion.*

17. Incipit מודים אנחנו לך וכו׳: *Confitemur tibi &c.* & finit ברוך אתה י׳י הטוב שמך ולך נאה להודות: *Benedictus tu Domine: Bonum est nomen tuum, te enim decet confessio.*

18. Incipit שים שלום וכו׳: *Pone pacem &c.* & finit ברוך אתה י׳י המברך את עמו ישראל בשלום אמן: *Benedictus tu Domine: qui benedicis populo tuo Israëli in pace, Amen.*

Istæ sunt 18. benedictiones, quas quotidiè recitant Iudæi. Ex *Ghemarà* Cod. *Berachòth* suprà citato. nouemdecim esse debuissent, quia *Simeon Happakulì* 18. instituit; & *Samuel katàn* vnam addidit contra Hæreticos; sed in libris Precum, hodie non numerantur nisi tantùm octodecim, vt recensui. Cur autem octodecim sint, & non nouemdecim, videant ipsi Iudæi. De hac imprecatione contra Hæreticos vide ampliùs Par. I. pag. 730. colum. 2.

Cæterùm hæc, quæ sequitur sententia, de huiusmodi *Samuele paruo* in *Pirkè Auòth* cap. 4 numero 19. habetur. שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל תשמח ובהכשלו אל יגל לבך פן יראה י׳י ורע בעיניו והשיב מעליו אפו: *Samuel Hakkatàn paruus dicit: Cùm ceciderit inimicus tuus ne lætificeris; & cùm corruerit, ne exultet cor tuum; ne fortè videat Dominus, & displiceat* (hoc) *in oculis suis, & auertat ab eo furorem suum.* Tandem, quia prolem post se non reliquit, in arca, vbi post mortem corpus ipsius iacebat, posuerunt clauem, & librum subducendi rationes.

ר׳ שמעון איש המצפה

היה כהן הבית כמו נראה במסכת בפרק שני דפאה לפני רבן גמליאל ועלו ללשכת הגזית וכו׳:

R. SCI-

ברוך אתה י"י גואל ישראל, *Benedictus tu Domine, redemptor Israël*.

7. Incipit רפאנו י"י ונרפא וכולי, *Sana nos Domine, & sanabimur &c.* & finit ברוך אתה י"י רופא חולי עמו ישראל: *Benedictus tu Domine, sanans infirmos populi tui Israëlis*.

8. Inc. ברכנו אבינו בכל מעשה ידינו וכו', *Benedic nos Pater noster in omni opere manuum nostrarum &c*, & finit ברוך אתה י"י מברך השנים: *Benedictus tu Domine, benedicens annos*. Hanc tempore æstiuo dicunt; sequentem verò tempore hiemali.

ברך עלינו י"י אלהינו את השנה הזאת וכו', *Benedic nobis Domine Deus noster hunc annum &c.* & finit ברוך אתה י"י מברך השנים: *Benedictus tu Domine, qui benedicis annos*.

9. Incipit תקע בשופר גדול וכולי: *Clange buccina magna &c.* & finit ברוך אתה י"י אלהינו מקבץ נדחי עמו ישראל: *Benedictus tu Domine Deus noster congregans dispersos populi tui Israël &c.*

10. Inc. השיבה שופטינו כבראשונה וכו', *Restitue Iudices nostros sicut à principio &c.* & finit ברוך אתה י"י מלך אוהב צדקה ומשפט: *Benedictus tu Domine Rex diligens iustitiam, & iudicium*.

11. In hoc loco ponitur execratio contra Hæreticos edita à *Samuele katàn paruo*, quamuis post omnes alias fuerit composita; & est -

ולמלשינים אל תהי תקוה וכל הזדים כרגע יאבדו וכל אויביך וכל שונאיך מהרה יכרתו וכל עושי רשעה מהרה תעקר ותשבר ותכלם, ותכניעם במהרה בימינו ברוך אתה י"י שובר איבים ומכניע זדים:

Et proditoribus ne sit vlla spes (scilicet vitæ æternæ), *& omnes arrogantes* (superbi) *momento pereant. Et omnes inimici tui, omnes odio te habentes citò abscindantur. Et omnes facientes mala festinanter extirpentur, frangantur, & consumendis*, & inter publicas preces recitandis eos, qui illud sequerentur, cohibere necesse fuisset. Non igitur hæc maledictio contra Hæreticos ab hoc Samuele katàn in odium Christianæ religionis composita fuit, quamuis hodie Iudæi ita existiment, & contra Christianos, vel nouiter ad fidem ex Iudaismo conuersos, vel etiam contra Christianos genericè acceptos, tam publicè, quàm priuatim recitent. Hanc in libris precum Iudæorum non post 18. benedictiones institutas à Simeone Happakulì, sed inter istas insertas 11. loco inuenies: nam prima ex hisce 18. benedictionibus incipit -

ברוך אתה י"י אלהינו ואלהי אבותינו אלהי אברהם וכו': *Benedictus tu Domine Deus noster, Deus Patrum nostrorum, Deus Abraham &c.* & finit ברוך אתה י"י מגן אברהם: *Benedictus tu Domine scutum Abrahæ*.

2. Incipit אתה גבור לעולם י"י וכו', *Tu potens es in æternum Domine &c.* & finit ברוך אתה י"י מחיה המתים, *Benedictus tu Domine viuificans mortuos*.

3. Incipit לדור ודור נמליך לאל וכו', *A generatione in generationem &c.* & finit ברוך אתה י"י האל הקדוש: *Benedictus tu Domine, Deus sancte*.

4. Incipit אתה חונן לאדם דעת וכו' *Tu gratis largiens homini scientiam &c.* & finit ברוך אתה י"י חונן הדעת: *Benedictus tu Domine gratis largiens scientiam*.

5. Incipit השיבנו אבינו לתורתך וכו', *Conuerte nos Pater noster ad Legem tuam &c.* & finit ברוך אתה י"י הרוצה בתשובה: *Benedictus tu Domine, qui vis resipiscentiam*.

6. Inc. ראה נא בענינו וריבה ריבנו וכו', *Vide quæso afflictionem nostram, & litiga causam nostram &c.* & finit ברוך אתה

יח

summentur, ac deprimantur properè in diebus nostris. Benedictus tu Domine, qui inimicos frangis, & superbos deprimis. Hæc formula differt ab antiqua, quæ Iudæos ad fidem conuersos, & Romanum Imperium impetebat: nam pro ולמלשינים *& Proditoribus* positū erat ולמשומדים *& perditis* (Iudæos Christi fidem amplexos משומדים *Mesciumadim perditos* appellant, singulariter משומד *Mesciumàd*) & prosequebatur אל תהי תקוה וחמינים כרגע יאבדו וכל אויבי עמך מהרה יכרתו ומלכות זדון תעקר ותגמר וכו׳: *ne sit spes* (salutis), *& Hæretici* (intelligunt Christianos omnes) *momento pereant. Et omnes hostes populi tui citò excindantur. Et Regnum superbum* (id est Imperium Romanum, quod aliquando etiam מלכות הרשעה *Regnum impium*, & sceleratum vocant) *eradicetur, comminuatur, & laceretur &c.*

12. Incipit על הצדיקים ועל החסידים וכו׳: *Super iustos, & pios, &c.* & finit בא״י משען ומבטח לצדיקים: *Benedictus tu Domine* (qui es) *scipio, & fiducia iustorum.*

13. Inc. תשכון בתוך ירושלם עירך וכו׳: *Habitato tu in medio Ierusalem Ciuitatis tuæ &c.* & finit ברוך אתה י״י בונה ירושלם: *Benedictus tu Domine* (qui) *ædificas Ierusalem.*

14. Incipit את צמח דוד עבדך וכו׳: *Germen Dauid serui tui &c.* & finit ברוך אתה י״י מצמיח קרן ישועה: *Benedictus tu Domine* (qui) *germinare facis cornu salutis.*

15. Incipit עננו אבינו עננו וכו׳: *Exaudi nos Pater noster, exaudi nos &c.* & finit ברוך אתה י״י שומע תפילה: *Benedictus tu Domine* (qui) *audis orationem.*

16. Incipit רצה י״י אלהינו בעמך וכו׳: *Beneuolus esto Domine Deus in populum tuū &c.* & finit ברוך אתה י״י המחזיר שכינתו לציון: *Benedictus tu Domine, qui redire facis Diuinitatem tuam in Sion.*

17. Incipit מודים אנחנו לך וכו׳: *Confitemur tibi &c.* & finit ברוך אתה י״י הטוב שמך ולך נאה להודות: *Benedictus tu Domine: Bonum est nomen tuum, te enim decet confessio.*

18. Incipit שים שלום וכו׳: *Pone pacem &c.* & finit ברוך אתה י״י המברך את עמו ישראל בשלום אמן: *Benedictus tu Domine: qui benedicis populo tuo Israëli in pace, Amen.*

Istæ sunt 18. benedictiones, quas quotidiè recitant Iudæi. Ex *Ghemarà* Cod. *Berachòth* suprà citato. nouemdecim esse debuissent, quia *Simeon Happakulì* 18. instituit; & *Samuel katàn* vnam addidit contra Hæreticos; sed in libris Precum, hodie non numerantur nisi tantùm octodecim, vt recensui. Cur autem octodecim sint, & non nouemdecim, videant ipsi Iudæi. De hac imprecatione contra Hæreticos vide ampliùs Par. I. pag. 730. colum. 2.

Cæterùm hæc, quæ sequitur sententia, de huiusmodi *Samuele paruo* in *Pirkè Auòth* cap. 4 numero 19. habetur - שמואל הקטן אומר בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך פן יראה י״י ורע בעיניו והשיב מעליו אפו: *Samuel Hakkatàn paruus dicit: Cùm ceciderit inimicus tuus ne lætificeris; & cùm corruerit, ne exultet cor tuum; ne fortè videat Dominus, & displiceat* (hoc) *in oculis suis, & auertat ab eo furorem suum.* Tandem, quia prolem post se non reliquit, in arca, vbi post mortem corpus ipsius iacebat, posuerunt clauem, & librum subducendi rationes.

ר׳ שמעון איש המצפה

היה בזמן הבית כמו שנראה במשנה בפרק שני דפאה לפני רבן גמליאל ועלו ללשכת הגזית וכו׳:

R. SCI-

R. SCIMO'N SIMEON ISC HAMMISPA' viuebat tempore Ædis secundæ; quia ascendit in Templum cum Rabbàn Gamliele in Aulam *Lisc-càth Haggazìth Cæsi lapidis*, vbi Senatores magni Synedrij congregabantur. Cod. *Peà* cap. 2. num. 6. Vide suprà in *Nachùm Albauàr*.

ר' שמעון בן אלעזר

חבר רבי ותלמיד ר' מאיר ובקרא בראשי תבות רשב"א ר"ל רבי שמעון בן אלעזר ואמר בעל ספר יוחסין בשבא ממגדל עדר מבית רבו היה בשמחה גדולה תלמד תורה הרבה ובדרך פגע עם איש מכוער ביותר ואמר לו ריקה אם כל בני מדינתו כן ואמר לו הילך לאומן שעשאו ויאמר לו למה עשאו כך עד שיצאו כל אנשי המדינה לקראת רשב"א וזה האיש לא רצה למחול עד שפייסוהו הרבה ואמרו מחול לו על תנאי שלא יהיה רגיל בכך ויצא ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה לכך זכה קנה ליטול ממנו קולמוס לספר תורה :

R. SCIMO'N BEN ELAZA'R, socius *Rabbì*, id est R. Iudæ Ben Scimòn Simeonis cognomento *Rabbènu Hakkadòsc*, & discipulus R. Meir, circa ann. Domini 130. Abbreuiatè per initia dictionum vocatur רשב"א *Riscbà*, hoc est *R. Simeon Ben Eleazàr*. Auctor libri *Iuchasìn* huic Rabbino applicat illam Talmudicam historiam, quæ legitur in Talmude Cod. *Taanìth* cap. 3. pagina 20. in fine, quamuis in editione Cracouiensi legatur sub nomine ר' אלעזר בן שמעון R. Eleazaris Ben Scimòn Simeonis, attamen quia *Iuchasìn* pag. 48. b. & pagina 68. b. eam huic Rabbino tribuit, eius nomine hìc referam, quia forsan erit error in scriptione patris loco filij; dicitur enim -

מעשה שבא רבי אלעזר בן שמעון ממגדל גדור מבית רבו והיה רכיב על החמור ומטייל על שפת נהר ושמח שמחה גדולה והיתה דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה

הרבה ; נזדמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו שלום עליך ר' ולא החזיר לו אמר לו ריקא כמה מכוער אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך אמר לו איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית כון שידע בעצמו שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו ואמר לו נעניתי לך מחול לי אמר לו איני מוחל לך עד שתלך לאומן שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו לקראתו והיו אומרים לו שלום עליך ר' ר' מורי מורי אמר להם למי אתם קורין ר' רבי אמרו לו לזה שמטייל אחריך אמר להם אם זה רבי אל ירבו כמותו בישראל אמרו לו מפני מה אמר להם כך וכך עשה לי אמרו אלו אעפ"כ מחול לו שאדם גדול בתורה הוא אמר להם בשבילכם הריני מוחל לו ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן מיד נכנס ר' אלעזר בן ר' שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז ;

Factum quod (acciderat) *R. Eleazaro Ben Simeonis, venienti è Migdàl ghedùth, è domo Magistri sui. Equitabat hic super asinum, & ambulabat iuxta ripam fluminis, & lætabatur lætitia magna, & erat mens eius elata, propterea quòd multam Legem didicerat. Inuenit quendam virum, qui admodum deformis erat, cui dixit: Pax tibi Rabbì. Et non respondit ei. Dixit: Fatuus est. Quàm fœdus est vir iste! Forsan omnes viri Vrbis tuæ turpes sunt vti tu es? Respondit ei: Ego nescio, sed ito ad artificem, & dicito ei, qui me formauit; quàm deforme est vas istud quod tu fecisti! Quòd cùm audisset, cognouit peccatum suum, & de asino descendens cecidit in faciem suam, eique dixit: Exoratus sum te, parce mihi. Respondit ei: Non tibi parcam quousque adeas artificem, qui me effinxit, dicasque ei: Quàm turpe est vas istud quod formasti! Post eum pergit, donec pertingat ad Vrbem viri istius. Exierunt Ciues in occursum eius, salutauerunt eum*

di-

בתירא וכולם הם ממשפחת הנשיאים שהיו בזמן הלל וכלם ראו
הבית ולאחר הבית :

SCIMO'N SIMEON BEN BETHERA'. Fuerunt tres fratres filij Betherà: R. Iosua, absolutè dictus Ben Betherà; 2. R. Iudas; & 3. hic noster R. Simeon: ex Principum familia floruerunt omnes tempore Hillelis, persistente Templo, qui & illud exustum viderunt. Eorum omnium fit mentio capite מתנת העיד ר' יהושע בן בתירא num. 1. & 3.

רבן שמעון בן גמליאל דיבנה הוא

היה אביו של רבינו הקדוש הנקרא רשב״ג שנזכר בכל המשנה והלכה כמותו חוץ מהלכות ידועות : והיה רבן אלעזר איש ברתותא והיה עמו ר' יהושע בן קרחה בן ר' עקיבא ובן ר' נתן אב בית דינו ור' מאיר ור' אלעזר בן ר' שמעון. ורבינו הקדוש בנו לפניו וכל אלו היו נשיאים מבית הלל מצד האם מיהודה אבל לא היו ראשי גליות כי אם בבבל מצד האב מיהודה וכל אלו נקראו רבן : והיה בר פלוגתיה דר' יהושע בן חנניא :

RABBA'N SCIMO'N SIMEON BEN GAMLIELIS de Iaunè, pater Rabbènu Hakkadòsc, abbreuiatè vocatur רשב״ג *Riscbàgh*, hoc est *Rabbàn Simeon Ben Gamlielis*. Huius meminit *Miscnà* ferè per totum, & conclusio, quibusdam paucis exceptis, & notis locis, semper est secundùm suam sententiam, vtpotè probabilior reliquis. Eius Magister fuit R. Eleàzàr Isc Barthòta, simulque cum eo fuerunt R. Iosuè Ben Korcha Ben R. Akibæ. R. Nathàn fuit Pater Domus Iudicij, itemque R. Meir, R. Eleàzar Ben R. Simeonis, & Rabbènu Hakkadòsc filius eius, coram eo docebat. Omnes enim isti fuerunt Principes de Domo Hillelis ex parte matris de stirpe Iudæ. Verùm non fuerunt capita captiuitatis, quia huiusmodi Principes captiuitatis fuerunt in Babylone ex parte

dicentes: *Pax tibi Rabbì, Rabbì, Morì, Morì, Magister, Magister, Domine, Domine. Dixitque eis: Quare Vos Vocatis Rabbì, Rabbì? Responderunt ei: Propter eum, qui Venit post te. Dixit ad eos. Si iste est Rabbì, alius sicut iste, non crescat in Israël. Dixerunt ei: Cur hoc? Respondit eis: Sic, & sic fecit mihi. Dixerunt ei: Idcircò parce ei, quia homo magnus est in Lege. Respondit eis: Propter Vos, nunc ei parco. Sed talia facere ne assuescat. Statim ingreditur R. Elazàr Ben Scimòn, & effatus est: Semper homo sit lenis sicut arundo; & non sit durus sicut cedrus.* Moraliter. Homo ob doctrinam humiliari, non superbire debet: naturales proximi defectus patienter sufferre: & læniter, non durè se præbere: vnde volunt, quòd cùm arundo lænis sit, idcircò vt ex ea fiat calamus scriptorius, quo Liber Legis scriptis èxaretur, mereatur. Ibidem.

Tandem eius mentio fit in *Pirkè Aùoth* cap. 4. num. 18. vbi sequens illius sententia refertur –

ר' שמעון בן אלעזר אומר אל תרצה את חבירך בשעת כעסו ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו ואל תשאל לו בשעת נדרו ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו ;

Rabbì Scimòn Simeon Ben Eleàzar dicit: Ne complaceas socio tuo in hora indignationis eius; neque consolaberis eum in hora, qua defertur mortuus eius coram eo; neuè petieris aliquid ab eo (ad emendum) *tempore, quo votum emisit* (abstinendi à cibo). *Et ne coneris Videre illum ea hora, qua est Vastatus* (hoc est sine vestibus est, & denudatus).

שמעון בן בתירא והם ג' אחים בני בתירה

וכולם נזכרו בעדויות פרק ח' : והם ר' יהושע הנקרא בן בתירא סתם : השני הוא ר' יהודה בן בתירה : והשלישי זה ר' שמעון בן

vnus ex decem interfectis à Regno, videlicet Romanorum, tempore euersionis Templi. Eius memoria habetur in *Miſcnà*, licèt in ea nunquam declaretur, cuiuſnam filius Gamlielis ſit, ſenioris, an junioris ſit; colligitur tamen eſſe filium ſenioris Gamlielis, quando in eo aliquid correlatiuum ad Templum reperitur; quia cum perſiſtente Templo ipſe extiterit, ſi cum de eo agitur, etiam de Templo, aut de Sacrificijs, aut de alijs ad Templum ſpectantibus agatur, vti fit in cap. 1. Cod. *Cherethòth* in fine. certum eſt de hoc Rabbàn Simeone Ben Gamlielis ſenioris intelligendum: nam Rabbàn Simeon Ben Gamlielis de Iaunè, dum longè poſt Templi exuſtionem vixerit, nihil de Templo, aut de Sacrificijs, & alijs functionibus in eo actis, veluti teſtis oculatus ſcire potuit. Docent etiam omnes Commentatores Capitum Patrum, qui de hoc Simeone egerunt, quòd illa ſententia cap. 1. numero 17. ſit huius Simeonis, qua in commendatione ſilentij dicitur -

שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה (נ״א משתיקה) ולא המדרש הוא העקר אלא המעשה וכל המרבה דברים מביא חטא :

Scimòn Simeon filius ſuus (id eſt Rabbàn Gamlielis ſenioris) *dicit: Omnibus diebus* (vitæ meæ) *enutritus ſum inter Sapientes, & nihil meliùs adinueni quàm ſilentium. Non enim ſermo eſt fundamentum* (virtutis) *ſed opus. Qui autem multiplicat Verba, peccatum inducit.*

רבן שמעון בנו של הלל הזקן נשיא ישראל

כאכין בראיתא בפרק קמא דשבת לא נזכר במשנה כמו שאמר בעל ספר יוחסין דף ט״ו: עמוד ב׳ :

RAB-

te patris de Domo Iudæ, & Dauidis. Hactenus a Rabbàn Simeone ſene vſque ad præſentem Simeonem omnes præcipui Doctores dicti ſunt *Rabbàn*. Inuenitur tamen aliquando hic Simeon cum pronomine *Rabbì* in quibuſdam exemplaribus, niſi forſan ſit error typographicus, vti in *Pirkè Auòth* cap. 1: num. 18. in illius præclara ſententia, quæ ſic ſe habet -

רבי שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם :

Rabbì Simeon Ben Gamliel dicit: Tribus rebus vniuerſum ſubſiſtit; Iudicio, Veritate, & Pace, S. D. (Zachariæ 8. v. 16.) Veritatem, & iudicium pacis iudicate in portis veſtris. De Simeone Ben Gamlielis ſecundi patre Rabbènu Hakkadòſc intelligitur, teſte Iſaaco Abrauanelo in Comment. ad hunc locum, Et antecedens ſententia ab eodem tribuitur Simeoni filio Gamlielis ſenioris, vt & ego I. Par. pag. 732. col. 1. attribui. De hoc Tanaita fit mentio in *Miſcnà* Cod. *Berachòth* cap. 2. num. 8. Cod. *Bauà Metzijà* cap. 8. num. 6. & num. 8. ac alibi ſæpè. Viuebat anno Domini 120. Eius Antagoniſta fuit R. Ioſue Ben R. Chananià. De eo fit mentio in *Miſcnà* Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. num. 1. & alibi.

רבן שמעון בן גמיאל הזקן

הוא נשיא ישראל והוא מעשרה הרוגי מלכות שנהרג כשנחרב הבית והוא נזכר באבות פרק ראשון שמעון בנו אומר וכו׳ ובפרק ראשון דכריתות בסוף הפרק נראה שהוא שמעון בן גמליאל הזקן :

RABBA'N SCIMO'N SIMEON BEN GAMLIELIS SENIORIS, etiam ipſe fuit Princeps in Iſraële, &

meonis Iusti Euangelici consistere queant. His enim ex Talmudistarum testimonijs denudatis, in notitiam huius Simeonis Euangelici deueniemus: & an sit idem cum Rabbàn Simeone filio Hillelis, cognoscemus.

Quoad temporis rationem, recole quę de Hillele Seniore in I. Par. dicta sunt pag. 784. videlicet: Hillelem natum esse in Babylone an. mun. 3648. ante natum Christum annis 112. Anno circiter suæ ætatis vigesimo vxorem duxisse, ex qua suscepit filiũ Simeonem nostrum. Anno ætatis suæ 40 mundi 3688. ante Christi natiuitatem annis 72. Babylone egressum cum vxore, & filio suo Simeone, & venisse in terram Israël. Ibidem alijs 40. annis studio Legis operam dedisse vsque ad annum mundi 3728. ante Christi natiuitatem annis 32. quo anno constitutus fuit Princeps Synedrij, ætate filij sui Simeonis minimùm 40. Gubernasse Israëlem alijs 40. annis, assumpto sibi socio filio suo Rabbàn Simeone, *Iuchasìn* pag. 22. & pag. 66. b. Itaut per centum annorum spatium ante euersionem Templi à quatuor Synedrij Principibus gubernatus fuerit Israël; nimirùm ab Hillele, Simeone, Gamliele, & Simeone: nam הילל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן לפני הבית מאה שנה: *Hillèl & Simeon; Gamliel & Simeon duxerunt Principatum ante* (excidium) *Templi centum annis*. Inquit *Ghemarà* Cod. *Sciabbàth* cap. 1. pag. 15. in fine, vbi Glossa מאה שנה אחרונים שלפני החורבן התחיל נשיאותו של הלל ופרנסו אלו ארבעה דורות מאה שנה: *Centum annis vltimis ante euersionem* (Templi) *captus est Principatus Hillelis; & gubernarunt quatuor istæ generationes centum annis*. Iste computus

RABBA'N SCIMO'N SIMEON BEN HILLELIS SENIORIS Princeps Israëlis, sicut & eius pater Hillèl. Vterque simul gesserunt Principatum ante euersionem secundæ Ædis, Cod. *Sciabbàth* cap. 1. pag. 15. in fine. Hic est ille Simeon, de quo in Euangelio apud Lucam cap. 2. 25. dicitur: quòd erat homo iustus, & timoratus, expectabat consolationem Israël, & Spiritus Sanctus erat in eo. Hic est ille, qui à Spiritu Sancto responsum acceperat, non visurum se mortem, nisi priùs videret Christum Domini. Vidit, & eum accepit in vlnas suas, & præ gaudio cecinit Canticum: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm verbum tuum in pace. &c.* De hoc Sancto Simeone iusto quæri potest, an sit idem cum Rabbàn Simeone filio Hillelis. Et videtur quòd non; quia cùm iste Rabbàn Simeon filius Hillelis Princeps Senatus esset, certè in politicis Reipubl. negotijs occupatus erat. Non autem videtur credibile, eum in Templum tamquam priuatam personam iuisse, aut in pueruli Iesu circumcisione se immiscere voluisse. Quod si fecisset, & tam præclarum testimonium Princeps Senatus de IESV reddidisset, certè nihil abesset, quin hic infans ab vniuerso populo reciperetur pro legitimo Rege. Temporis quoque ratio nihil certi nobis suggerit; cùm de tempore, quo sui Principatus initium sumpserit, & postea perdurauerit, altum silentium in Auctoribus reperiatur. Ergo vt de hac re valdè obscura aliquam luminis veritatis scintillam percipere valeamus, temporis rationem primò inuestigare debemus; & an circumstantiæ rei, cum persona Si-

iustus, & timoratus solus, sine comite aulico, & sine teste Pharisaico, venit in spiritu in Templum. Et cùm inducerent puerum IESVM parentes eius, non vt eum circumciderent, cùm iam circumcisus esset octauo die à natiuitate, sed vt facerent secundùm consuetudinem Legis pro eo, videlicet vt offerrent eum Sacerdoti tamquam primogenitum, & ceremoniam illam legalem פריון חבן *Pidiòn habbèn Redemptionis filij primogeniti*, adimplerent. Hanc ceremoniam contendunt Iudæi hodie obseruandam esse à suis, eiusque determinant tempus מיום חשלשים ולמעלה *à die trigesimo, & deinceps à partu puerperæ;* ואם פראו קודם אינו פרוי *& si redimant priùs, nulla est redemptio*. Si longè postea; crassa est negligentia. Obseruata fuit à Domino huiusmodi legalis ceremonia die 40. à partu Virginis, & hodie Ecclesia Catholica eam recolit die 2. Februarij sub nomine Purificationis Beatæ Mariæ Virginis. Ex his, quæ dicta sunt, apparet nihil contrariorum argumenta valere: non rationem temporis, quia hæc adamussim cum Simeone Euangelico, & Talmudico egregiè conuenit; non argumentum desumptum ex publica persona, & Principe Synedrij in res politicas distracto, quia Rabbàn Simeon etsi nomen Principis haberet, gerebat tamen priuatam personam; neque quæ agebantur ab eo, præsertim dum pergeret in Templum, obseruabantur à plebe. Non se immiscuit Circumcisioni Domini, cùm Iesus postquam consummati sunt dies 8, circumcisus sit, & præsentatus in Templo die 40. Nec satis constat, Dominũ in Templo fuisse circumcisum. Itaque concluditur, quòd Rabbàn Simeon, tus R. Salomonis Commentatoris videtur rectus, quia ab anno mundi 3728. quo cæpit Principatum regere Hillèl vsque ad Templi incensionem, quæ anno mundi 3828. facta est, centum anni rotundè intercedunt. In his Principes Synedrij fuerunt Hillel cum filio suo Simeone; & Gamliel cum filio suo Simeone. Hillel superuixit post Simeonem filium suum octo annis, obijt enim anno Christi 8., mundi 3768. cùm vixisset annis 120. *Iuchasin* pag. 22. cit. *Scialscèleth Hakkabalà* pag. 26. *Dauid Ganz* ad annum 3768. quamuis in hoc erret, quòd putet Rabbàn Simeonem Ben Hillelis superuixisse post patrem, & post mortem illius non diù produxisse dies in Imperio suo; itaq; annos eius complectitur sub annis filij eius Rabbàn Gamlielis senioris; sed reuera antequam Hillel moreretur, Rabbàn Simeon ad cælos euolauit anno eodem, quo Christus natus, vti desiderauerat, quia iam viderant oculi eius salutare Domini. Non itaq; comprehenduntur anni Principatus huius Sancti Viri sub annis filij eius Gamlielis senioris, sed includuntur sub annis Principatus patris sui Hillelis, qui vti vir politicus, & totus deditus traditionibus Seniorum, omnia pro lubitu gubernabat, relicto filio suo Simeoni tantùm nomine Principis Synedrij. Hinc est quòd cùm iste saniùs sapuerit circa traditiones, & altiùs spectaret, quàm hominum traditiones, idcircò לא נוכר במשנה *eius nulla memoria in Miscnà*, inquit Auctor *Iuchassin* pag. 66. b. Sed cùm expectaret consolationem Israël, & Spiritus Sanctus fuisset in eo, non tamquam Princeps huius seculi, ministris, & satellitibus stipatus, sed veluti homo

mendacia nequaquam firmabitur coram oculis meis. *Ben Azài prospexit, & mortuus est.* [Rascì: *Curiosiùs intuitus est Diuinam Maiestatem.*] *Et de eo dicit Scriptura* (Psalmo 16. v. 15.) Pretiosa in oculis Domini, mors piorum eius. [Rascì: *Fuit grauis mors eius illi, quia mortuus est iuuenis, nihilominus non potuit non mori, quia dicitur* (Exod. 33. 20.) Non me videbit homo, & viuet.] *Ben Zomà prospexit, & occurrit* [Rascì: *Absorta est ratio eius*] *& de eo Scriptura dicit* (Prou. 25. 16.) Mel inuenisti, comede quod tibi satis est, ne fortè saturatus illo, euomas illud. *Achèr præcidit plantas. R. Akibà exiuit in pace. &c.* Ista leguntur in Cod. חגיגה cap. 1. pagina 14. b. circa finem. Fuit inter Tanaitas egregius Concionator, vnde de eo dicitur in *Miscnà* cap עגלה ערופה numero 15. משמת בן זומא בטלו הדרשנים *Mortuo Ben Zomà, cessauerunt Concionatores.* Hic numeratur inter quatuor Sapientes Iaunè, & inter quinque Iudices, qui coram Sapientibus iudicabant. Nondum Templum erat vastatum, quando hic Tanaita inter Doctores connumerabatur; & cùm sæpè Ierosolymis versaretur, vidit aliquando in הר הבית *in Monte Templi* ingentem אוכלוסא *Ochlosa Turbam* hominum venientium adoratum Dominum in sancto Dei habitaculo. *Ochlosà* dicitur *Turba* hominum sexaginta myriadum, hoc est hominum sexcenta millia. Tot enim ex Ægypto olim egressi sunt Israëlitarum, quot ab hoc nostro Ben Zomà numerati sunt in Monte Domus Domini. Fides remaneat penes Iudæos, quæ talia scribunt: in *Pèrek Harroè*. Eius meminit *Miscnà* in *Pirkè Auòth* cap. 4. num. 1. vbi hæ

meon, sit Simeon ille Iustus, de quo in Euangelio Lucę 2.25. qui & Canticum composuit: *Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundùm Verbum tuum in pace. &c.*

שמעון בן זומא הוא על שם אביו והוא מארבעה שנכנסו לפרדס ונפגע כמו שאמרו בתלמוד פרק אין דורשין דף יד״ : ועליו נאמר דבש מצאת אכול דייך והיה דרשן גדול בתורה ועליו אמרו במשנה פרק עגלה ערופה משמת בן זומא בטלו הדרשנים : והוא מד׳ חכמי יבנה ומחמשה הדנים לפני חכמים וראה אוכלוסא שהם ששים רבוא בהר הבית ואמר ברוך שברא כל אלה לשמשני אבל הכבל קבל מאבותיו שלא יהיה שם אוכלוסא מישראל כדאיתא בפ׳ הרואה :

SCIMO'N SIMEON BEN ZOMA' ita vocabatur eius pater. Imaginantur Talmudistæ, quatuor Rabbinos adhuc viuentes ingressos esse in Paradisum, inter quos connumeratur hic noster *Ben Zomà*, vti videre est Cod. *Chaghigà* cap. אין דורשין pagina 14. b. circa finem. Eius verba sunt.

תנו רבנן ארבעה נכנסו בפרדס ואלו הן בן עזאי בן זומא אחר ורבי עקיבא אמר להם ר׳ עקיבא כשאתם מגיעין אצל אבני שייש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ׃ בן עזאי הציץ ומת עליו הכתוב אומר יקר בעיני יהוה המותה לחסידיו ׃ בן זומא הציץ ונפגע ועליו הכתוב אומר דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו ׃ אחר קיצץ בנטיעה ׃ ר׳ עקיבא יצא לשלום וכו׳ ׃

Tradunt Rabbanàn: Quatuor (Sapientes adhuc viuentes) *ingressos fuisse in Paradisum: hi sunt, Ben Azài; Ben Zomà; Achèr; & Rabbi Akibà. Dixit ad eos R. Akibà: Quando vos perueneritis ad lapides marmoreos mundos, ne dicatis, Aqua, aquæ hic sunt* [Rascì: *Quomodo ergo ambulabimus?*] *Propterea quòd dictum est* (Psal. 101. 7.) Loquens

Rabbà, Sect. צו *Tzàu*, relata ab Auctore *Iuchassin* pag. 68. b. Percrebrò fingunt miracula Iudæi, eaque plerumque insulsa, suisque Rabbinis affingunt, vti prædicant de hoc Rabbino in capite ארבעה מיתות, quod cùm in via occurrisset ei Leo famelicus, ne ab eo deuoraretur, de cælo delapsa est ante eum caro, qua saturatus Leo, incolumis seruatur Rabbinus. Aliquando præ paupertate, Sabbatinam refectionem parare non poterat: egreditur foras, orat, & statim de cælo lapis pretiosus in eius manus descendit, tradit Numulario, à quo accepta pecunia, mensam sternit, & opiparè manducat. Quibus ab vxore auditis, factum improbat, & eum hortatur, vt lapidem restituat, ne mensa sua, quæ in Sabbatho erat plena, socio vacua fuisset. Reuertitur ad locum, vnde acceperat lapidem pretiosum, extendit manum suam in cælum, & statim lapis pretiosus ampliùs non apparuit. Hinc duo facta sunt miracula, inquiunt Rabbini circa finem Commentariorum שמות רבה *Scemòth Rabbà*, & הנס האהרון היה קשה מהראשון *Miraculum ultimum maius fuit primo*. Ista, & similia affectant Iudæi in suis Rabbinis conficta miracula, vt aliqua religionis vmbra in Synagoga reperiri videatur.

ר׳ שמעון בן יהודה נקרא איש כפר עכו

או איש כפר עיכום והוא אומר משם ר׳ יוסי בפרק ג׳ דמעשר שני ואולי הוא אח לר׳ יוסי בר יהודה והיו בנים של ר׳ יהודה בר אלעאי ; והיה חבירו של רבי ;

R. SCIMO'N SIMEON BEN IVDÆ, cognomento *Isc Chephàr Accò Vir Villæ Acconis*, vel etiam *Isc Chephàr Ecòs*. Fuit socius Rabbi. Memoratur in hæc, quæ sequuntur sententiæ ab eo prolatæ, dicuntur -

בן זומא אומר איזהו חכם הלמד מכל אדם שנאמר מכל מלמדי השכלתי ; איזהו גבור הכובש את יצרו שנאמר טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר ; איזהו עשיר השמח בחלקו שנאמר יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ; איזהו מכובד המכבד את הבירות שנא׳ כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו ;

Ben Zòmà dicit: Quisnam est sapiens? Qui discit ab omnibus. S. D. (Psal. 119. v. 99.) Ab omnibus docentibus me intellexi. *Quisnam est fortis? Qui subijcit fomitem suum, S. D.* (Prou. 16. v. 32.) Melior est tardus ad iram, quàm fortis: & qui dominatur spiritui suo, quàm is qui capit Vrbem. *Quisnam est diues? Est ille, qui lætatur in portione sua, S. D.* (Psal. 128. 2.) Laborem manuum tuarum quia manducabis, beatus es tu, & benè tibi erit. *Beatus es tu, in hoc seculo: & benè tibi erit in seculo futuro. Quisnam est* (vir) *honoratus? Est ille, qui alios honorat, S. D.* (1. Sam. 2. v. 30.) Quoniam honorantes me, honorabo: & cotemnentes me, contemnentur.

ר׳ שמעון בן חלפתא נראה שהוא

אחיו הקטן של רבי יוסי בן חלפתא : ובזמן רבי ואנטונינוס היה זקן מאד ובכל כך היה כתלמיד לפניהם כנראה בויקרא רבה פרשה צו ואמרו כי נסים רבים נעשו עליו כמו שאמר בעל יוחסין דף ס״ח עמוד ב׳ ;

R. SCIMO'N BEN CHELPETA', videtur quòd fuerit frater natu minor R. Iosè Ben Chelpetà. Viuebat tempore Rabbènu Hakkadòsc, & Antonini Imperatoris, coram quibus, quamuis fuisset admodum senex, stabat tamquam discipulus, vt dicitur in ויקרא רבה *Vaikrà*

dicitur (Ibidem 17. 6.) Corona senum filij filiorum : & gloria filiorum patres eorum. *Et iterum* (ibidem 20. v. 29.) Gloria iuuenum fortitudo eorum : & decor senum canities. *Et dicitur* (Isai. c. 24. v. 23.) Et erubescet Luna, & pudore afficietur Sol : quia regnauit Dominus exercituum in monte Sion, & in Ierusalem, & coram senibus suis gloria.

In longum protraxit dies suos, itaut videret filios suos Rabbì, id est Rabbènu Hakkadòsc : nam ibidem numero 9. subiungit אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים כלם נתקיימו ברבי ובבניו : *Omnes istas septem prærogatiuas, quas Sapientes numerant in Iustis, omnes eas repertas fuisse in Rabbì, & filios suos.* Aduerte huiusmodi cap. 6. additum esse in fine *Pirkè Auòth*, & compilatum ex diuersis sententijs Rabbinorum ex Talmude, præsertim Ierosolymitano, veluti sunt ista, quæ à R. Simeone Ben Menasià dicuntur. Hæc enim ex prædicto Talmude Ierosolymitano Cod. *Sanhedrìn*, cap. ואלו הן הנחנקין *Halachà* 4. pag. 30. col. 1. longè ante finem desumpta sunt.

רבי שמעון בן ננס
הוא בן ננס סתם וקודם שנסמך נקרא בן ואחר שנסמך נקרא בשמו רבי שמעון וכיבד אותו רבי ישמעאל והוא חבר לבן עזאי ולבן זומא ולר׳ עקיבא וחולק עמו בפ״ג דבכורים ואם כן הוא חבר לר׳ ישמעאל ולר׳ עקיבא : והוא מחמשה הדנים לפני חכמים :

R. SCIMO'N SIMEON BEN NANA'S, ipse est quando absolutè inuenitur in *Miscnà Ben Nanàs*, antequam Chirotoniam accepisset, hoc modo communiter vocabatur, post ordinationem, nomine proprio vocatus est R. Simeon Ben Nanàs. Fuit charus R. Ismaëli, quem laudat in Cod. *Bauà Batrà*

in *Miscnà* Cod. *Maasèr sceni*, c. 3. numero 6. vbi nomine R. Iosè loquitur; & forsan erit frater Rabbì Iosè Bar Iudę : si sic; ambo erunt filij R. Iudæ Bar Elài.

ר׳ שמעון בן יוחאי
עיין בערך זה בספר קרית ספר בחלק ד׳ במקומו :

R. SCIMO'N SIMEON BEN IOCHA'I. Vide in serie Scriptorum Hebræorum huius libri קרית ספר Par. IV. suo loco.

ר׳ שמעון בן מנסיא
היה בזמן רבי שמעון בן יוחאי כי חולק עמו בפרק קמא דחגיגה ובאבות פרק ו׳ אומר משום ר׳ שמעון בן יוחאי וצריך עיון אמר רבי כי הם ז׳ מדות שמנו חכמים בצדיקים וכלם נתקיימו ברבי ובבניו וכו׳ :

R. SCIMO'N SIMEON BEN MENASIA` fuit tempore R. Simeonis Ben Iochài, quoniam cum eo disputat Cod. *Chaghighà* cap. 1. num. 7. Et in *Pirkè Auòth* cap. 6. auctario nomine R. Simeonis Ben Iochài hoc modo numero 8. loquitur.

ר׳ שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי הנוי והכח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם שנאמר עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא ואומר עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם ואומר תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה ואומר וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך יהוה צבאות בהר ציון ובירושלם ונגד זקניו כבוד :

R. Simeon Ben Menasià dicit nomine R. Simeonis Ben Iochài : Pulchritudinem, fortitudinem, diuitias, gloriam, sapientiam, senectutem, canitiem, & liberos habere decorum est Iustis, & ipsi seculo, S. D. (Prou. 16. 31.) Corona gloriæ canities : in via iustitiæ inuenietur. *Et*

in fine. Viuebat tempore Christi Domini.

ר' שמעון בן עזאי

קודם שנסמך נקרא בן עזאי סתם ואחר שנסמכו קראוהו בשמו ר' שמעון בן עזאי והיה תלמיד חבר לרבי עקיבא וארוס עם בתו ולא נשאה כדאיתא בסוטה : ונחלק בעסו בתורה ונעשה חכם גדול ועל כן בכל דבר חכמה עוקירו בתלמוד והוא בזה כל חכמים חוץ לרבי עקיבא רבו : ובסוף פרק שני דבכורות אמר בן עזאי כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה שהוא רבי עקיבא : והוא שהשתמש שדנוה לפני חכמים : ואמרו עליו שנכנס לפרדס עם בן זומא אחר ורבי עקיבא : והוא עם נער בתו שאמרנו לתעלה בפרק ר' שמעון בן זומא : ונשמת שמעון בן עזאי, באלו הנקרבין בסוף בסוטה כי היה זקן ; והוא סוכן בסברים :

R. SCIMO'N SIMEON BEN AZA'I, antequam inter Doctores Synedrij cooptaretur, vulgò vocabatur absolutè *Ben Azài*, postea dictus proprio nomine, *Simeon Ben Azài*. Fuit discipulus, & socius in doctrina Rabbi Akibæ, cuius filia in matrimonium ei designata fuit, & sponsalia promissa, sed matrimonium per קרושין *Kidduscin* celebratum non fuit, & hoc vt faciliùs studio Legis adhærere posset, quod summopere coluit, & doctus Vir euasit, ita vt in doctrinis abstrusioribus, ferè semper eius sententia in Talmude audiatur. Hanc ingenij sui perspicuitatem cognoscens, alios Rabbinos adeò parui fecit, imò spreuit, vt eos respectu sui tamquam alliorum induuia existimaret, ex cap. 2. Cod. *Bechuròth* in fine, referente *Iuchasin* pag. 44. b. his verbis superbiam animi sui ostendit.

אמר בן עזאי כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום חוץ מן הקרח הזה שהוא רבי עקיבא : בסוף פרק שני דבכורות :

Dixit Ben Azài: Omnes Sapientes Israëlitæ respectu mei, excepto hoc caluo, (in-

trà cap. vltimo num. 8. Disputat cum R. Akibà Cod. *Biccurim* cap. 3. num. 9. vnde colligitur, eum istorum Doctorum fuisse socium. Alij volunt, quòd socius etiam fuerit RR. Azài, & Ben Zomà. Viuebat in fine primi seculi post natum Dominum. Et fuit vnus ex quinque Iudicibus, qui coram Sapientibus iudicabant: reliqui fuerunt; 2. R. Simeon Ben Azài; 3. R. Simeon Ben Zomà; 4. R. Chanàn Ægyptius; & 5. Admòn. Vide suis locis.

ר' שמעון בן נתנאל

תלמיד ריב"ז אחד מתלמידיו וכולם ראו הבית והרבנה ונתבשרו בחיי העולם הבא :

R. SCIMO'N SIMEON BEN NATHANE'L vnus ex quinque discipulis R. Iochanàn Ben Zaccài, qui omnes viderunt Ædem Ierosolymitanam persistentem, & postea euersam. Nupsit filiæ Rabbàn Gamlielis senioris, vt habetur ex cap. 3. *Auodà Zarà* in *Tosaphtà*. Prædicauit vitam futuri seculi, ante aduentum Domini paucis notam.

ר' שמעון בן הסגן

ר"ל בן רבי חנניה סגן הכהנים ובמו אביו שראה הבית בן בנו ראה את בית המקדש : בפרק ב' דכתובות רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן וכן בסוף דשקלים : ובפרק י"א דמנחות :

R. SCIMO'N SIMEON BEN HASSEGHA'N, id est *Filius Rabbi Chananiæ Segàn Haccohanìm*, de quo dictum est suprà pag. 273. col. 2. Hic etiam Templum Ierosolymitanum vidit. Fuit antiquior Rabbàn Gamliele de Iaunè, qui eius nomine aliquando loquitur in *Miscnà*, vti Codice *Chetuuòth* cap. 2. num. 8. *Scekalìm* cap. vltimo, num. 5. & *Menachòth* cap. 11. num. 9.

sio trahit (aliam) *transgressionem* . *Merces siquidem praecepti* , *praeceptum aliud sanè est*. *Et merces transgressionis*, *transgressio est*. Item num. 3. *Ipse dicere solebat* : *Nequempiam spernas* ; *neque dissentias ab omni re* ; *quoniam sicut non est homo, qui horam suam non habeat* ; *ita non est res, quæ locum non habeat suum*.

שמעון הפקולי הסדיר שמונה עשרה ברכות לפני רבן גמליאל הזקן על הסדר ביבנה עיין לשמואל הקטן ׃ דף : שי״ט ; עמוד ב׳.

SCIMO'N SIMEON HAPPAKVLI' gossypiarius instituit octodecim benedictiones coram Rabbàn Gamliele seniore ordine suo in Iaunè. De eo actū est suprà in *Samuele Hakkatàn paruo*, pag. 319. col. 2.

ר׳ שמעון בנו של רבי והוא הקטן בבנים וגדול בחכמה והוא נכדו של רבן שמעון בן גמליאל כי הם ארבעה היו שמעון כלם שמו כשם זקנם וכיון שזכרתו שם רבן שמעון בנו של הלל שהיה בזמן הבית וכרכו כל השלשלת : ונזכר בסוף סוטה בגמרא והוא ראוי לנשיא אבל בסוף פרקא קמא דנמין בספר היוחסין אם זה היה נשיא או לא ,

R. SCIMO'N SIMEON BEN RABBI', id est *Rabbènu Hakkadosc*, inter alios eius fratres ætate quidem minimus, sed doctrina maximus fuit. Iste est nepos Rabbàn Simeonis Ben Gamlielis dicti de Iaunè: quoniam in serie genealogiæ Rabbènu Hakkadòsc vsque ad Hillelem seniorem quatuor Simeones fuerunt, omnes de nomine sui aui ita vocati. Cùm enim primò nominauerimus Rabbàn Simeonem filium Hillelis senioris, qui viuebat persistente Templo, habebimus catenam genealogiæ istorū Simeonum: nam Rabbàn Gamliel filius (intelligit R. Akibam) *sunt tamquam tegumentum allij*. in fine cap. 2. Codicis *Bechuròth*. Hæc est humilitas huius Rabbini, & nihilominus de eo prædicant, quòd ingressus fuerit adhuc viuens in Paradisum, vnà cum Ben Zomà, Achèr, & R. Akibà, sed cùm curiosiùs, quàm par erat, intuere volens Diuinitatem, iuuenis mortuus sit; arroganter de eo dictum volunt illud (Psal. 16. 15.) *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius*. Vide suprà in R. Simeone Ben Zomà. Fuit vnus ex quinque Iudicibus, qui coram Sapientibus iudicabant. Erat vigil in literis; vnde post eius mortem dicere solebant: משמת בן עזאי בטלו השקדנים *Mortuo Ben Azài cessauerunt vigiles in literis*. *Sotà* cap. vltimo, num. 15. Dum viueret, eius domicilium fuit Tiberias Vrbs iuxta mare, quod ab eadem Vrbe Mare Tiberiadis appellatur in Euangelio Ioannis 21. 1. Vide Cod. *Kiddusciǹ* c. 1.

אמר אביי אני כבן עזאי בשוקי טבריה וכו׳ ,

Dixit Auijè : *Ego* (sum) *sicut erat Ben Azài in plateis Tiberiadis*. Cùm Ben Azài frequentasset plateas, & vicos Vrbis Tiberiadis, in ea Vrbe habitasse dicendum est. Quædam sententia de hoc Rabbino reperitur in *Pirkè Auòth* capite 4. numero 2. & est -

בן עזאי אומר הוי רץ למצוה קלה כבחמורה ובורח מן העבירה שמצוה גוררת מצוה ועבירה גוררת עבירה ששכר מצוה מצוה ושכר עבירה עבירה : ג׳ הוא היה אומר לא תהי בז לכל אדם ואל תהי מפליג לכל דבר שאין לך אדם שאין לו שעה ואין לך דבר שאין לו מקום:

Ben Azài dicit : *Currito tam post leue, quàm post graue praeceptum*, & *fuge à transgressione* ; *quoniam praeceptum trahit* (aliud) *praeceptum*. *Et transgres*-

lius

capite 8. circa finem Præfationis super ordin. *Zeraim* in *Miscnà*; vel à patria, in qua natus, vel educatus fuerat, vel habitauerat. Est enim שזור *Scizùr* Villa Galilææ superioris non longè ab Vrbe Saphèth, vbi sepultus est hic Rabbinus; vt dicit Auctor *Iuchasin* pag. 68. Tandem de eo fit mentio in *Miscnà* Codice *Chelim* cap. 18. num. 1.

ר׳ שמעון בן שטח הנשיא

והוא חבר יהודה בן טבאי ותלמיד שמעיה ואבטליון : ותלה פ׳ נשים מכשפות ביום אחד : ואחותו היתה נשואה לינאי המלך מהחשמונאים והוא עשה תקנות כדאיתא בפ״ק דשבת : ובפרק אחד דיני ממונות על ההרג איש לחבירו בלא עדים המקבלה הוא עליו ובא נחש ונשכו והרגו : גם כשהרג עבד המלך לאיש אחד שהובא המלך לפניו ויקום לפני הסנהדרין והם כבשו פניהם ואמר שמעון בן שטח בעל מחשבות יפרע מהם ובא גבריאל וחבטן בקרקע ומאז גזרו מלך לא דן ולא דנין אותו : בסנהדרין פרק ב׳ : סימן ל׳ :

R. SCIMO'N SIMEON BEN SCIATAC'H Princeps, fuit socius Iudæ Ben Tabài, & discipulus *Scemaaia*, & *Autalionis*. Octoginta maleficas mulieres vno die laqueo strangulauit. Eius soror nupsit Regi Iannài ex familia Hassamoneorum, qui & nonnullas Constitutiones ordinauit, vt habetur Codice *Sciabbàth* cap. 1. Et Cod. *Sanhedrìn* cap 4. refertur, quòd quidam, nemine vidente, occidit virum, & cùm non posset homicida ad mortem condemnari, orauit R. Simeon Ben Sciatàch; venit vipera, homicidam momordit, & interfecit. Rursus: Cùm aliquando interfectus fuisset quidam, conniuente Rege, auctoritate huius Simeonis Ben Sciatàch, Rex pœnitentia ductus, coram vniuerso Synedrio veniam petiit. At cùm ingrederetur Senatum, & stando lius huius Simeonis (quem diximus esse Simeonem Iustum in Euangelio nominatum) habuit filium nomine Simeonem interfectum à Regno. Eius filius alter Rabbàn Gamliel dictus Iaunensis suscepit filium pariter nomine Simeonem, qui fuit pater Rabbènu Hakkadòsc, & auus huius nostri Simeonis: & quamuis omnium suorum fratrum doctissimus esset, attamen in dignitate Principatus Rabbàn Gamliel, veluti maior natu ei præfertur. An verò postea ad hanc eandem dignitatem ascenderit, spem idipsum credendi textus Talmudicus, qui eum נשיא *Nasi Principem* vocat, nobis reliquit, in fine cap. גיטין *Ghittin* pag. 15. Habuit vxorem, ex qua suscepit filiam, & licèt ipse admodum diues esset, nihilominus in tantam animi ægritudinem corruit, vt vix à patre suo Rabbènu Hakkadòsc, qui eum continuò solabatur, consolationem reciperet: adeò aduersantur Iudæorum pleri que fœmineos fœtus, vt eos potiùs odisse crederes, quàm abhorrere. De hoc Tanaita nulla alia illustrior memoria apud Auctores habetur, nisi quòd tantùm eius meminerunt הרא״בד in fine Tanaitarum. *Iuchasiin* pag. 67. *Scialsceleth Hakkabalà* pag. 33. b.

ר׳ שמעון שזורי

כן נקרא או על שם מלאכתו כמו כתב הרמב״ם או על שם מקומו כי בגליל העליון קרוב לצפת יש כפר אחד שנקרא שזור עד יום הזה ושם קבורתו כאשר אמר בעל ספר יוחסין דף ס״ח : והוא נזכר במשנה בפרק י״ח דכלים בתחלת הפרק :

R. SCIMO'N SIMEON SCEZORI ita vocatus, vel ab opificio, quod exercebat, nempè ab arte contortuplicandi fila, vt vult *Harrambàm*,

tendunt. De quo ampliùs in *Iosuè Ben Perachià*, & in Censuris ad Talmud.

שמעון התימני

הוא היה מארבעה חכמי יבנה ר' אליעזר ורבי יהושע ור' עקיבא ושמעון התימני דן לפניהם בקרקע : ונזכר פרק ג' דתעניות סימן ז' :

SCIMO'N HATHEMANI' *Simeon Themanita* vnus ex quatuor Doctoribus Vrbis Iaunæ, hi sunt *R. Elièzer*, *R. Iehosciùa*, *R. Akibà*, & *Simeon Themanita*, qui coram eis iudicabat humili loco sedendo in pauimento. De hoc Tanaita fit mentio in *Miscnà* Cod. *Taaniòth* cap. 3. num. 7. *Ieuamòth* cap. 4. num. 13. *Iadàim* cap. 1. num. 3.

Isti sunt Sapientes Misnici, quos etiam recenset R. Moses Ægyptius in Præfatione ad *Sèder Zeraìim*, eosque in decem capita dispertitur secundùm diuersas rationes nominis, traditionis, vel alterius rei, ob quas in diuersis classibus reponuntur. Itaque -

Caput I. complectitur illos Miscnicos Doctores אשר בשמם נכתבו כל הדינים והקושיות והתקנות והגזירות בכל המשנה אחד ותשעים איש : *Quorum nomine scripta sunt iudicia, oppositiones difficiles, constitutiones, & decreta per Vniuersam Miscnam. Isti sunt numero* 91. videlicet -

1. *Rabbì Elièzer Ben Horkanòs filius Hircani.*
2. *R. Elièzer Ben Iacobi.*
3. *R. Elièzer Ben R. Iosè Galilai.*
4. *Iehosciùa ben Perachià.*
5. *R. Iehosciùa ben Chananiàh.*
6. *R. Iehosciùa ben Korchà.*
7. *R. Iehosciùa ben Betherà.*
8. *R. Iehosciùa ben Horkanòs,*
9. *R. Eleàzar ben Azariæ.*
10. *R. Eleàzar ben Iehudà Isc Bartùta.*

do culpam confiteretur, omnes Senatores demissis vultibus in terram, Regem videre non audebant. Simeon verò Ben Sciatàch, veluti reliquis honoratior, recessit ab Aula, venitque Gabriël Angelus, eosque omnes prostrauit in terram. Tunc decretum est מלך לא דן ולא דנין אותו : *Rex non iudicat, neque iudicatur*; quod relatum fuit in Corpore Iuris Cod. *Sanhedrìn* cap. 2. num. 2. Egregium quidem humilitatis exemplum Regibus reliquit, quod quidem in eo præluxit, quousque in religione Catholica Iudæorum permansit; sed relicta religione, & hæresi Sadducæorum admissa, omnes virtutes ab eo recesserunt, & vitijs omnibus repletus, eisq; exagitatus in enormia facinora lapsus est. Occidit omnes Senatores (excepto Simeone Ben Sciatàch eius cognato, & Iosuè Ben Perachià, qui & ipse industria Ben Sciatàch in viuis seruatur, & fugit in Ægyptum, de quo aliquid ampliùs vide suprà Parte II. pag. 317. ad ann. mundi 3670.) persecutionem intulit religioni Iudaicæ, ita vt cogeret omnes Sadducæorum superstitionem amplecti, & illorum ritus, & ceremonias seruare. Quòd si aliquis clàm antiquam religionem sequi deprehensus fuisset, exquisitissimis tormentis eum cruciabat, donec animam efflaret. Viuebat hic Simeon ben Sciatàch an. 70. ante Christi natiuitatem, vt apparet ex computo Chronologico Rabbinorum relato à R. Dauid Ganz suprà Parte II. loco citato. Vnde solemne mendacium est Talmudistarum in Cod. *Sotà* cap. 8. pag. 47. vbi Iesum Nazarenum statuunt discipulum huius Iosuè Ben Perachià, & hunc suum Magistrum fugientem in Ægyptum comitatum fuisse, con-

50. *R. Iosè.*
51. *R. Iosè ben Mesciullàm.*
52. *R. Iosè ben Hachotèph Ephratì.*
53. *R. Iosè Haggalilì.*
54. *Iosèph ben Ioètzer.*
55. *Iosèph ben Iochanàn.*
56. *R. Iosè be R. Iehudà.*
57. *R. Iosè Haccòhen.*
58. *Iosèph ben Chonì.*
59. *Rabbàn Gamlièl.*
60. *Rabbàn Gamlièl Hazakèn.*
61. *Dostài Isc Chephàr Damài.*
62. *R. Dostài ben Iannài.*
63. *Abbà Sciaùl.*
64. *R. Tarphòn.*
65. *R. Meir.*
66. *R. Akibà.*
67. *R. Chotzaphìth.*
68. *R. Nathàn.*
69. *Nachùm Halbulàr.*
70. *R. Meiscià.*
71. *R. Tzadòk.*
72. *Nachùm Hammadì.*
73. *R. Dosà ben Harchinàs.*
74. *R. Elài Couerì.*
75. *R. Papiàs.*
76. *Mathià ben Charàsc.*
77. *Nittài Haarbelì.*
78. *Scemaaià*, 79. *& Autaliòn.*
80. *Hillèl*, 81. *& Sciammài.*
82. *R. Zechariàh ben Hakatzàn.*
83. *Admòn.*
84. *Chanàn ben Auscialòm.*
85. *R. Iadùa Habbablì.*
86. *Akauià ben Maalalèl.*
87. *R. Iakìm Isc-Chadìd.*
88. *Menachèm ben Chantài.*
89. *R. Iaakòu.*

In his non est obseruatus ordo temporum. A num. 91. assignato à Rambàm deficiunt duo; sunt enim isti 89. In

11. *R. Eleàzar ben R. Tzadòk.*
12. *R. Eleàzar ben Sciamùa.*
13. *R. Eleàzar Chasmà.*
14. *R. Eleàzar ben Partà.*
15. *R. Eleàzar ben R. Scimòn.*
16. *R. Eleàzar ben Phabì.*
17. *R. Iehudà bar R. Elài.*
18. *R. Iehudà ben Betherà.*
19. *R. Iehudà ben Babà.*
20. *R. Iehudà ben Abà.*
21. *Iehudà ben Tabài.*
22. *Rabbàn Scimòn ben Gamliel.*
23. *R. Scimòn ben Iochài.*
24. *R. Scimòn Hasciazurì.*
25. *R. Scimòn ben Nanàs.*
26. *R. Scimòn ben Hassegàn.*
27. *Scimòn ben Sciatàch.*
28. *Scimòn Hatemanì.*
29. *R. Scimòn ben Azài.*
30. *R. Scimòn ben Zomà.*
31. *R. Scimòn ben Elàzar.*
32. *R. Scimòn ben Iehudà.*
33. *R. Scimòn ben Betherà.*
34. *R. Scimòn frater Azariæ.*
35. *R. Chananià Segàn Haccohanim.*
36. *R. Chaninà ben Antighenòs.*
37. *Chananià ben Chachinài.*
38. *R. Chananià ben Gamlièl.*
39. *R. Nechunià ben Elnathàn Isc-Chèpher Habbablì.*
40. *R. Iscmaël.*
41. *R. Nachmihà.*
42. *Nechamiàh Isc beth Delì.*
43. *R. Iochanàn ben Nurì.*
44. *Iochanàn Còhen gadòl.*
45. *Rabbàn Iochanàn ben Zaccài.*
46. *R. Iochanàn bar Berokà.*
47. *Iochanàn ben Gadghedà.*
48. *R. Iochanàn Hassandalàr.*
49. *R. Iochanàn ben Ieosciùa ben Soceri R. Akibæ.*

28. *Ben Bagh Bagh*.
29. *Ben He He*.
30. *Eliauni ben Hakaph*.
31. *Chanamèl Hammitzri*.
32. R. *Scimòn ben Menasià*.
33. *Abbà Sciaùl ben Batanith*.
34. *Zachariàh ben Keuutàl*.
35. *Bauà ben Botà*.
36. R. *Ismaèl benò scel* Rabbì *Iochanàn ben Berukà*.
37. R. *Ismaèl be*R. *Iosè*.

Nec isti sunt numerati ordine ætatum; deficiunt duo, *Elisciá Achèr* ob apostasiam, & *Menachèm* socius *Sciammài*, quia nihil dictum ab eo est in *Miscnà*. Omnes isti sunt Doctores Miscnici, qui conficiunt summam Virorum 128. additis prædictis duobus *Achèr*, & *Menachèm* omnes sunt 130.

In Capite 3. recensentur Doctores Miscnici, quorum genealogiæ notæ sunt; vti est.

Rabbàn Gamlièl ben R. Iudæ Principis.

R. Iudas Princeps ben Rabbàn Gamlielis, ben Rabbàn Simeonis, ben Rabbàn Gamlielis senioris ben Rabbàn Simeonis ben Hillèl Principis. Iste est Hillel Babylonicus, ex quo orta est Schola Hillelis. Fuit Hillèl ex filijs שפטיה *Scephatiæ*, filij Auitalis filij Dauidis. Isti enim Sapientes sunt de familia Dauidis. Sunt & quatuor Sapientes, qui è Synagoga Proselytorum orti sunt, nempè *Scemaaiàh*, & *Autaliòn*; R. *Akibà*, & R. *Meir*. Sunt & alij ex stirpe Sacerdotali, veluti *Simeon Iustus*, & R. *Eleàzar ben Azariæ* decimus ab Ezra, & *Simeon* patruus eius notus nomine *Simeonis fratris Azariæ*. Et R. *Eleàzar ben Sciamuà*. R. *Chaninà Segàn Hacco*-

In Capite 2. numerantur Sapientes, quorum mentio fit in *Miscnà*, vel propter aliquod factum, quod recensetur accidisse eorum tempore; vel propter aliquam sententiam moralem, cuius is Auctor fuit; aut propter aliquem versiculum Sacræ Scripturæ ab eo explicatum. Hæc enim non spectant ad aliquam conclusionem circa illicitum, vel licitum. Nomina autem istorum sunt numero 37. videlicet

1. R. *Ieosciùa ben Leuì*.
2. R. *Eleàzar Hakaphàr*.
3. R. *Eleàzar ben Aràch*.
4. R. *Eleàzar Hammodaì*.
5. *Iehudà ben Themà*.
6. R. *Scimòn ben Nethanèl*.
7. R. *Scimòn ben Akascià*.
8. R. *Scimòn ben Chelpatà*.
9. *Chaninà ben Dosà*.
10. *Chaninà ben Chizkiàh ben Garòn*
11. R. *Chananià ben Tardiòn*.
12. R. *Nechunià ben Hakanà*.
13. R. *Ismaèl ben Pauì*.
14. *Iochanàn ben Hachoronì*.
15. R. *Iosè be*R. *Iehudà Isc Chephàr Habbablì*.
16. R. *Iosè ben Dormaskin*.
17. R*abbàn Gamlièl benò scel* R. *Iehudà, Hannasì*.
18. R. *Scimòn Isc Hamisphà*.
19. *Chonì Hammaèl*.
20. R. *Horkanòs*.
21. R. *Iannài*.
22. R. *Nehorài*.
23. *Antigonòs Isc Soccò*.
24. R. *Chelpatà Isc Chephàr Chananià*.
25. R. *Leuitàs Isc Iaunè*.
26. R. *Ionathàn*.
27. *Scemuèl Hakkatàn*.

Rabbàn *Gamlièl Hazakèn*, & *Nachùm Halbalàr*.

Istæ septem Societates fuerunt sub Templo secundo, à principio vsque ad finem ipsius, & non viderunt eius desolationem.

Alia Societas Doctorum fuit, qui & Templum persistens, & eius vastationem viderunt. Hi sunt -

R. *Elièzer ben Iacobi.*

R. *Tzadòk*, *&* R. *Elièzer filius suus.*

R*abbàn Iochanàn ben Zaccài*, *& eius discipuli.*

R. *Ismaël ben Elisæi Sacerdos magnus*, *Abbà Saùl*, *&* R. *Elièzer Hamodaita.*

R. *Chaninà Segàn Haccohanim.*

R*abbàn Gamlièl*, *&* R. *Simeon filius suus.*

R. *Chaninà ben Antigonòs.*

R. *Chananià ben Dosà.*

R. *Chananiàh ben Theradiòn.*

Samuel Hakkatàn.

R. *Elièzer ben Partà.*

R. *Eleàzar ben Damà.*

Chananiàh ben Chachinài, *&*

R. *Iudas ben Abbà.*

Secunda Societas Doctorum Miscnicorum post desolatum Templum, est eorum qui sequuntur.

R. *Tarphòn*, *&* R. *Akibà.*

R. *Eleàzar Hammodài.*

R. *Eleàzar ben Azarià.*

R. *Ismaël*, *&* R. *Iosuè ben Korchà.*

Chananiàh Isc Onò, *& Simeon ben Nanàs.*

Iochanàn ben Berokà, *&* R. *Ismaël filius suus.*

R. *Iochanàn ben Gudgadà.*

R. *Eleàzar Chasmà*, *&* R. *Iudas Themà.*

Tertia Societas post Templi vastationem: R. *Meir*, *hanim*. R. *Simeon* filius eius notus nomine *Ben Hassegàn.*

Ismaël ben Pauì.

Iochanàn Còhen gadòl.

Rabbàn Iochanàn ben Zaccài.

Iosè ben Ioètzer.

R. Iosè Haccohèn.

R. Tarphòn.

Elionenì ben Hakàph.

Chanmaël Hammitzrì.

Reliqui sunt Israëlitæ, sed illorum genealogia ignota est.

Caput 4. tractat de Sapientibus, qui synchroni inter se fuerunt, vel tamdiù vixerunt, vt attingerent tempora ferè vltimorum Tanaitarum, sic -

Simeon Iustus, & R. *Dosà ben Harchinàs* eadem ætate fuerunt. Et tamdiù vixit R. Dosà ben Harchinàs, vt pertingeret tempora R. Akibę, & Virorū istius generationis. Et hæc est prima Societas.

Secunda Societas *Antigonòs Isc Soccò*, & R. *Eleàzar ben Charsùm.*

Tertia Societas *Iosè ben Ioètzer Isc Tzaredà*, & *Iosè ben Iochanàn Isc Ierusciallàim.*

Quarta Societas *Iochanàn ben Mathathiàh*, & *Iosuè ben Perachià*, & *Nittài Haarbelì.*

Quinta Societas *Chonì Hammanghàl*, & *Iehoenì ben Hakàph*, *Iudas ben Tabài*, & *Scimòn ben Sciatàch.*

Sexta Societas *Akaniàh ben Mahalalèl*, & *Scemaaiàh*, & *Autaliòn*; *Chanàn*, & *Admòn*, & R. *Meascià.*

Septima Societas *Sciammài* & *Hillèl*, & *Menachèm*; *Iudas ben Betherà*, & R. *Papiàs*; R. *Iochannàn ben Bagh bagh*, & *Chananiàh ben Chizkia ben Garòn*; *Chananiàh ben Hakanà*, & *Babà ben Botà*: R. *Iochanàn ben Hachoronì*, &

hic illius Magister, sed socius, atque honorabat R. Tarphonem, eumque vocabat *Rabbì*, & vicissim R. Tarphòn vocabat ipsum absolutè *Akibà*.

R. Meir, & R. Scimòn ben Iochài fuerunt discipuli R. Akibæ, qui fuit præcipuus Magister illorum. Didicerat aliquid R. Meir à R. Akibà, & ab alijs quibusdam, &

R. Iudas legit apud R. Eleazarem ben Azariæ. Ben Azariæ iste præcipuus Rabbì ipsius fuit.

Quotiescumque inueneris scriptum in *Miscnà* dicit *R. N.* nomine *R. N.* scito quòd ille sit discipulus istius, & ab eo recepit id, quod ipse enunciat. Rabbènu etiam Hakkadòsc aliquid didicit apud R. Eleazarem ben Sciamùa. Et Somacòs discipulus R. Meir, cogitauit docere post mortem R. Iudæ, sed non ita accidit.

Capite 6. explicantur nomina, quæ in *Miscnà* absolutè ponuntur. Veluti R. Elièzer סתם *Sethàm* absolutè, est R. Elièzer ben Horkanòs discipulus Rabbàn ben Zaccài.

R. Ieosciùa Sethàm absolutè est R. Iehosciùa ben Chananiàh discipulus Rabbàn Iochanàn ben Zaccài.

R. Iehudàh Setàm absolutè, ipse est R. Iudas bar Elài. Et cùm de eo dicitur in Talmude מעשה בחסיד אחד *Opus* (quod accidit) *alicui pio*, de eo intelligitur.

R. Eleàzar Sethàm absolutè, ipse est R. Eleàzar ben Sciamùa Hoccohèn, qui fuit ætate Rabbàn Gamlièl, qui desiderauerat legere coram Rabbènu Hakkadòsc, & non sciuerunt discipuli eius legere coram eo nisi parumper.

R. Scimòn Sethàm absolutè est R. Scimòn ben Iochài discipulus R. Akibæ,

R. *Meir*, R. *Iudas*, & R. *Iosè*.

R. *Nathàn*, & R. *Iochanàn Hassandalàr*.

R. *Iosè Haggalilì*, & R. *Eleàzar ben Scimòn*.

Scimòn ben Azài, & *Scimòn ben Zomà*, & R. *Chotzaphìth Hattorgamàn*.

Quarta Societas:

R. *Iudas Hannassì*, & *Rabbàn Gamliel*, & *R. Scimòn filij eius*.

R. *Scimòn ben Iochài*, & *R. Eleàzar filius suus*.

R. *Scimòn ben Eleàzar*, & *R. Ismaël ben R. Iosè*, & R. *Ionathàn*. Et hæc est vltima Societas Tanaitarum, & Miscnicorum Doctorum.

Caput 5. est eorum discipulorum, quorum Magistri notificantur. Et cùm ex discipulis facti sunt Magistri, illorum discipuli recensentur.

Iam dictum est, quòd Rabbènu Hakkadòsc fuerit compilator *Miscnæ*, & patris sui discipulus, & sic sursum progrediendo vsque ad Hillelem, filij patrum suorum fuerunt discipuli: eodemque modo vsque ad Simeonem Iustum. Itemque Rabbàn Iochanàn ben Zaccài fuit discipulus Hillelis.

Discipuli autem Rabbàn Iochanàn ben Zaccài fuerunt quinque, scilicet R. Elièzer ben Horkanòs famosus, & R. Ieosciùa ben Chananiàh. R. Iosè Haccohèn, & R. Scimòn ben Nathanèl, & R. Elièzer ben Aràch. Et hæc est prima Classis, cui annunciata est vita futuri seculi, sicut explicatur in Talmude, ipsis, & ipsorum discipulis.

R. Akibà fuit discipulus R. Elièzer ben Horkanòs, & hic fuit illius præcipuus Magister. Legit etiam R. Akibà apud R. Tarphonem; verùm non fuit

Verùm quòd dicitur in *Miſcnà* חכמים *Chachamìm Sapientes* aliquando intelliguntur plures Sapientes, licèt vnus ſit, qui loquatur: aliquando intelliguntur omnes omninò Sapientes, qui præceſſerunt.

Quando verò dicitur Beth Sciammài. & Beth Hillèl, intelligitur Schola Sciammài, vel Hillelis, hoc eſt ij, qui partem, & ſententiam Sciammài, vel Hillelis ſequuntur.

Quando nominatur Rabbì eſt Rabbènu Hakkadòſc, iſte eſt R. Iudas *Hanaſsi Princeps* ſextus ab Hillele ſeniore compilator Miſcnæ.

Cùm autem dicitur in *Miſcnà* באמת *reuera*, *in Veritate*, tunc eſt הלכה כאמרו הלכה למשה מסיני *Conſtitutio Moſis è* (monte) *Sinai*. Vbi abſolutè dicitur משנה *Miſcnà*, illud eſt, in quo conueniunt omnes, & nullum dubium, aut diſcordia circa illud oritur, quia à maioribus ita acceperunt, vt credatur, eam traditionem vſque ad Moſen perueniſſe. Aliquando per *Miſcnà* R. Meir intelligitur conſimilis *Miſcnà*, de qua plerumque datur diſſenſio. Quando verò id accidat, explicatur in Talmude.

Capite 7. ponitur Ordo graduum, & dignitatum Rabbinorum, prout poſitus eſt ab Auctore *Miſcna*.

Gradus dignitatum Doctorum Miſcnicorum (ſunt enim iſti Doctores numero 128. vti ſuprà dictum eſt) in tres ſpecies diſtinguuntur. Primus & nobilior gradus eſt eorum, qui proprio nomine ſine vlla additione prænominis, vel cognominis, nominantur, vt exempli gratia *Hillèl*, & *Sciammài*; *Scemaaiàh*, & *Autaliòn*: & hæc nominis magnificentia conſiſtit in hoc, quòd inue-bæ; cuius fama nota eſt apud Cæſarem.

R. Eleàzar, & R. Scimòn eſt filius prædicti R. Scimòn ben Iochài, & R. Scimòn eſt pater ipſius R. Eleazaris.

Ben Azài, & Ben Zomà, & Ben Nanàs; ſunt Scimòn ben Azài, & Scimòn ben Zomà, & Scimòn ben Nanàs.

Betherà, ipſe eſt R. Iehoſciùa ben Betherà.

Ben Bagh Bagh eſt R. Iochanàn, & Iochanàn Còhen gadòl, eſt Iochanàn ben Matathià notus, cuius mentio fit in precibus, & in prælijs Regum Græcorum.

Cùm autem voluiſſent R. Meir, & R. Nathàn pudore afficere Rabbàn Gamliel patrem Rabbènu Hakkadòſc, nimis autem longum eſſet cauſam huius rei in hoc loco narrare, eos Rabbàn Gamlièl extra Academiam ſuam eiecit. Quando igitur profertur ſententia nomine alterius ex iſtis; ſi dicatur nomine R. Meir, dicunt אחרים אומרים *Acherìm omerìm Alij dicunt*. Si verò pronuncietur nomine R. Nathàn, dicunt יש אומרים *Ieſc omerìm Sunt qui dicunt*. Si autem dicatur in *Miſcnà Rabbi* nomine R. Iſmaël אמר תלמיד אחד *A'mar Talmìd echàd Dixit quidam diſcipulus* לפני ר' עקיבא *coram* R. *Akibà* ipſe eſt R. Meir. Quando autem dicitur: *Dixerunt Iudices* לפני חכמים *Liphnè Chachamìm Coram Sapientibus*, iſti ſunt quinque Iudices, videlicet.

1. R. Scimòn ben Azài, 2. R. Scimòn ben Roma, 3. R. Scimòn ben Nanàs; 4. Chanàn; & 5. Chananià Iſc Onò.

R. Meir vocatur etiam R. Nehorài, & vtriuſque nominis idem eſt ſignificatum. Nomen autem eius primariò fuit R. Nachmià.

notiores essent aliqui ex his Doctoribus, Auctor *Miscnæ* eos descripsit nonnullos ab opificio, quod exercebant, vt *Nachùm Halbalàr Librarius*. *R. Scimòn Hascezorì Contortuplicator filorum*. Alios à patria, vt quando dixit: *Isc Chadìd*, *Isc Onò*, & *Isc Bartutà*. Quando autem dixit: *Isc Tzeredà*, & *Isc Ieruscialàim*, & similium, voluit indicare præstantiam loci, & Doctoris, ac si diceret: Vir iste, qui inter Viros loci illius doctissimus est, dignus vtique est vt *Vir* inter reliquos denominetur. Alij sunt, qui à nomine patris sui, vel fratris, vti cùm dicit: *R. N. filius N.* aut R. *N. frater N.* quod frequenter occurrit. Alij tandem à familia, vt cùm dicit: *N. Talis Sacerdos*.

Capite 9. De Doctoribus Miscnicis, qui inter se discordant in sententijs. Quos in quamplurimis Miscnæ locis inter se pugnare inuenies, sunt R. Meir, R. Iudas, R. Scimòn, & R. Iosè. Hos quatuor inuenies discrepare in doctrina binos inter se, vel etiam singulos contra singulos. Rabbi Eleazarem pugnantem cum singulis istorum quatuor deprehendimus; verùm rariùs quàm faciant reliqui inter se. Sic inter R. Akibam, R. Eleazarem, & R. Iehosciùa inuenies discrepantiam tam inter vnumquemque ex istis, quàm à reliquis, rariùs tamen quam à prædictis quatuor. Inuenies etiam dissensionem inter Rabbi Akibam, R. Ismaëlem, Rabbì Tarphòn, & Rabbi Eleazarem ben Azariæ, sed minorem prædicta. Et post prædictos inuenies etiam discrepantiam inter Scholam Sciammài, & Scholam Hillelis; & post eos aliquando discrepat etiam Rabbàn Gamlièl, aut

ueniri non potuit aliquod cognomen, aut pronomen, quo meliùs quàm ipso nomine proprio, honor Doctoris explicari potuerit. Idem obseruatū videmus in Prophetis, quorum dignitas nomine proprio, & non adiuncto aliquo pronomine declaratur. Proximè accedit huic honori, pronomen רבן *Rabbàn Magistri*, quo multi insigniti sunt, veluti Rabbàn Gamlièl, & Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài. Inferior isto, est pronomen רבי *Rabbì*, vel *Ribbì*, per quod significatur etiam *Magister*, siuè *Præceptor*, vt v. gr. Rabbì Meir, & R. Iuda. Eodem gradu sunt ij, qui nomine אבא *Abbà* appellantur, sicuti Abbà Saul. Aliquando tamen omittunt illud dignitatis pronomen, & simpliciter nominant nudum nomen, sicut quando dicunt Simeon frater Azariæ, & Eleàzar Isc Bartutæ. Hi autem, qui nominibus suis honoris gratia appellantur, sunt: 1. Scimòn Iustus; 2. Antigonòs Isc Soccò; 3. Iosè ben Ioètzer; 4. Iosè ben Iochanàn Sacerdos magnus; 5. Ieosciùa ben Perachia; 6. Nittài Haarbeli; 7. Chonì Hammaghèl. 8. Eliauenì ben Hakàph; 9. Chanamèl Hammitzrì; 10. Iudas ben Tabài; 11. Scimòn ben Sciatàch; 12. Scemaaià; 13. & Autaliòn; 14. Chanàn; 15. & Admòn; 16. Akauià ben Maalalel; 17. Hillèl; 18. & Sciammài; 19. Nachùm Habbalàr; 20 Chananiàh ben Chizkià ben Gharòn; 21. Bauà ben Botà. Si qui alij præter hos sine prænomine reperti fuerint, scito ab eis eorum prænomina fuisse ablata.

Capite 8. de Miscnicis Auctoribus cum eorum cognominibus ratione patriæ, opificij, virorum, & familiæ. Vt

10. Nachùm Hammadì in *Sciabbàth* tantùm. 11. & 12. R Eleàzar, & R. Dostài beRabbi Iannài in *Iruuìn*. 13. & 14. R. Scimòn Hassagàn, & Ben Cheuarì, in *Scekalìm* tantùm. 15. 16. 17. 18. 19. & 20. Iudas ben Tabbài, Scimòn ben Sciatàch, Iosè ben Ioètzer, Iosè ben Iochanàn, Nitài Haarbelì, & Iehosciùa ben Perachià, in *Chaghighà* tantùm. 21. & 22. Scimòn Hathemanì, & Nachmià Isc Beth Delì, in *Ieuamòth tantùm*. 23. 24. & 25. R. Elàzar filius Rabbì, Iosè Haggalilì, & R. Iehosciùa ben Horkanòs, in *Sotà* tantùm. 26. Iaduà Habbablì, in *Metzijà* tantùm. 27. R. Scimòn ben Iudæ, in *Sceuuòth* tantùm. 28. 29. 30. 31. & 32. R. Scimòn ben Betherà, R. Nechunià ben Elnathàn Isc Chephàr Habbabblì, R. Iosè Haccòhen, R. Iakìm Isc Chadìd, & Menachèm ben Saganài, in *Eduijòth* tantùm. 33. & 34. Scimòn frater Azariæ, & Iosè Ben Chonì, in *Zenachìm* tantùm. 35. R. Eleàzar ben R. Scimòn, in *Themurà* tantùm. 36. R. Akibà, in *Negaìm* tantùm. 37. R. Eleàzar ben Pabì, in Codice *Taharòth* tantùm. 38. R. Iochanàn ben Iesciùa filij Soceri R. Akibæ, in *Iadàim* tantùm. In his Doctoribus numeratis non vnus ex his in omnibus Iudicijs *Miscna* reperitur, nisi tantùm vnica Decisio in Codice, quem memorauimus &c.]

Hæc sunt excerpta ex Præfatione R. Mosis Bar Maijmonis in *Miscnà* ad *Sèder Zeraìm*; non omnia, quæ in Hebræo sunt, traducendo, sed tantùm ea, quæ ad rem nostram facere visa sunt, latinè sunt reddita, ad sensum propriùs respiciendo, quàm ad verba. In hac tamen versione est animaduertendum, Nu-

aut Rabbàn Scimòn ben Gamlielis, aut Rabbì cum vnoquoque ex prædictis. Et hæc est discrepantia, & dissensio, quæ inter Doctores Miscnicos reperitur in maxima *Miscna* parte, in materia tamen extranea.

Cap. 10. De partitione Decisionum secundùm multitudinem, aut paucitatatem istorum Sapientum, qui receperunt Miscnam, sicut partiti sumus. Sunt aliqui ex ipsis, quorum nomine scriptæ sunt Decisiones multæ, veluti Rabbì Meir, & Rabbì Iudæ. Et sunt alij, quorum nomine paucæ scriptæ sunt Decisiones veluti R. Eleazaris Ben Iacobi, Vnde dixerunt: *Miscnà* τȢ R. Eleàzar ben Iacobi קב ונקי *Kau Venaki* est *Cabus*, *& purus*, id est paucæ sunt Miscnæ ipsius, sed Decisiones sunt secundùm ipsum. Ordo autem multitudinis & paucitatis Decisionum ipsorum sunt, secundùm quod in præcedenti capite meminimus, iuxta multitudinem, aut paucitatem discrepantiarum (quæ inter Doctores contigerunt) nam aliqui sunt inter eos, quorum Decisio vnica tantùm scripta in *Miscnà* reperitur. Et non ampliùs illorum nomen legitur in materia spectante ad iudicium præceptorum. Isti sunt numero triginta septem, nempè 1. Nachùm Hallabalàd, & 2 R. Meiscià, in Cod. *Peà* tantùm, ita vt nullo alio in loco repetatur illorum dictum. 3. & 4. Chananiàh ben Chachinài, & R. Ioseph ben Hachòteph Ephratæi in Cod. *Chilàim* tantùm. 5. & 6. R. Eleàzar Chismà, & R. Iosè ben Mesciulàm in *Therumòth* tantùm. 7. Et R. Chotzaphìth in *Sceuiìth*. 8. & 9. R. Elièzer ben Iudæ Isc Bartùta, & Dostài Isc Caphardamà in *Orlà* tantùm.

ferè semper additur expositioni *Rambami*.

Sæpè hoc Opus Miscnicum, tam sine, quàm cum Commentarijs excusum fuit. Neapoli in magno folio, & egregio charactere, ac quadrato cum Commentarijs R. Mosis Bar Maijmonis, charactere Rabbinico crassiori, prodijt anno mundi 252. min. supput. Christi 1492. regnante Ferdinando Aragonio, apud *Iehosciùa Scelomòh* de Soncino. Eodem charactere cum Commentarijs eiusdem Rambami, & Rabbènu Scimsciòn prodijt Venetijs apud Marcum Antonium Iustinianum anno mundi 306. min. supput. Christi 1546. in fol.

Excusum etiam fuit Riuæ Tridenti cum Commentarijs eiusdem *Rambàm*, & *Obdiæ Bartenoræ* anno 319. minoris supputationis, Christi 1559. in fol.

Item Venetijs cum ijsdem Commentarijs. & charactere quadrato anno מש׳ןך 366. min. supput. Christi 1606. opera, & studio Abrahami Ben Ruben Ben Nachmàn de Maroco Barbariæ Metropoli, apud Zanetum Zaneti. Et Mantuæ anno 322. m. supp. Christi 1562. Cum Commentario eiusdem Obdię Bartenoræ, & תוספת יום טוב *Tosèpheth Iom Tòu Additione boni diei* secundò impressum reperitur Cracouiæ anno mundi ת׳ג 403. Christi 1643. in 4. cùm priùs impressum fuisset Pragæ anno שע׳ה 375. Chr. 1615. in 4. *Iom Tòu* est pronomen Auctoris huius *Tosèpheth Additionis*, qui vocabatur ליפמן וולדשטיין לוי *Liphmàn Waldestàin Leuì* Ben R. Nathàn Ben R. Mosis Waldestàin Leuì.

Cum paruo Commentariolo ad exteriorem marginem apposito, quo potissimùm difficiliores voces explicantur, quod

Numerum Auctorum Miscnicorũ non correspondere numero assignato à Mose Bar Maijmonis. Ait enim, Auctores in prima Classe recensitos esse numero 91. qui tamen numerum 89. non excedunt, quibus si addantur Auctores Miscnici secundæ Classis num. 37. fiet summa Auctorum 126. præter *Elisciaà Achèr* Apostatam, & *Menachèm* Aulicum, desertorem Academiæ, quibus prædictis si & ipsi vniantur, fit summa omnium Auctorum, qui symbola contulerunt in compilatione *Miscnæ*, centum viginti octo, cùm aliàs fuisset 130. secundùm numerum assignatum à R. Bar Maijmonis. Et hæc de *Miscnà* à Rabbènu Hakkadòsc compilata.

Cæterùm, vt huiusce *Miscnæ* opus per se quidem difficile, & obscurum facile, & planum redderetur, præclariora Iudæorum ingenia desudarunt.

רמ׳ב׳ם *Rambàm*, hoc est R. Moses Bar Maijmonis primus Arabicis Commentarijs illustrauit, quæ postea in linguam Hebræam translata sunt à R. Iuda ben Salomonis Hispano, cognomento חריזי *Charizì*, an omnia, incertum est. Vide, quid de eo dixi suprà num. 630. pag. 27.

R. Salomon Iarchì, vulgò dictus *Rascì*, expositionem suam *Miscnæ* adiecit. Idem fecerunt nonnulli recentiores Rabbini, veluti *Rabbènu Scimsciòn*, qui scripsit tantùm super primum, & vltimum ordinem Miscnæ; *Tosèphet Iom Tou*; *Rabbì Iacob Ben Chaghèz*. Sed super omnes alias, laudatur expositio Obdiæ Bartenoræ, vtpotè reliquis clarior, & in explicandis vocibus, & rebus obscurioribus illustrandis, exactior, & facilior. Quapropter hæc expositio

הר״ב רמב״ם *Rambàm*, הר״ש *Harràsc*, הר״ן *Harràn*, & ת״ט *Thaiàt*, hoc est Mosis Ægyptij Bar Maijmonis; R. Samsonis; R. Bartenoræ, Thosèphet Iom Tòu &c. simulque iunctis cum aliorum nouellis additionibus iustum Commentarium composuit R. Iacob Ben חאגיז *Chaghèz*, cui nomen indidit עץ חיים *Etz Chaiim* *Lignum Vitæ*, desumpto tit. ex cap. 3. ver. 18. Prouerbiorum, eique præfixit eruditam Præfationem, in qua *Miscna* origo, compositio, ordo, Codicum inter se connexio, regulæ seruandæ pro illorum intelligentia, & aliarum rerum ad exactam *Miscna* notitiam pertinentium, recensentur. Totum hoc opus in tres columnas dispertitum est. In columna, quæ est in parte exteriori paginæ, positus est Commentarius עץ חיים *Etz Chaiim*. In secunda, quæ media est, dispositus est textus *Miscna* minusculis characteribus, sed formæ quadratæ. In parte interna paginæ, quando adest Commentarius רש״י *Rasci*, id est *R. Salomonis Iarchi* ibidem collocatur, vel vbi deficit, totam paginam occupat prædictum Commentarium עץ חיים *Etz Chaiim*. Et si quidquam de R. Salomonis Iarchì expositione residuum fuerit, sub textu *Miscna* immediatè collocatur. Excusum autem fuit opera, & sumptibus Rabbì Abrahami Israëlis Amnonis; Impressore Iedidìah Ben R. Isaaci Gabbài Auctoris paruæ expositionis כף נחת *Caph nàchath*, in 8.

Nec ex Latinis defuerunt in rebus Miscnicis Viri docti, qui *Miscna* Codices nonnullos in linguam Latinam verterunt, vel etiam notis illustrarunt. Ex his quamplurimis paucos tantùm veluti illustriores, & eruditiores in medium afferam, Ex

quod כף נחת *Caph Nàchath Volam contractam* appellitant, compilato à R. Isaaco גבאי *Ghabbài* prodijt Venetijs an. שפ״ה 385. Chr. 1625. apud Petrū Aloysiū, & Laurentium Bragadinos, in Ædibus Ioannis Coleonis, in 8. Et cum eodem Commentariolo iterum excusum fuit Constantinopoli an. mun. הקד״ש 5404. Christi 1644. apud Salomonem פראנקו *Francum*. Impressoribus Abrahamo Franco eius filio, & Iacobo גבאי Ghabbài eius genero, regnante Ibrahimo Turcarum Sultano, in 4. Textus huius Operis est cum punctis vocalibus, sed characteres ex praua qualitate atramenti, & chartæ sunt malè efformati. In eodem reperiuntur diuisiones correspondentes *Parascis* Pentateuchi, quæ in fronte Commentarioli כף נחת annotatæ sunt. Has per hebdomadas solent legere ij Iudæi, qui alijs magis pij se esse ostendere volunt.

Sine huiusmodi Commentariolo, sed cum punctis vocalibus iterum excusum fuit Amstelodami in Officina Iosephi Ben Israëlis patris R. Menassè Ben Israël anno mundi ת״ו 406. min. supput. Christi 1646. in 8. Venetijs quoque consimile exemplar vltimò prodijt cum punctis vocalibus, sed non ita diligenter, vti est prælaudatum Amstelodamense, quamuis iactanter illud extollat R. יהוסף *Iehosèph* Ben R. Abrahami אליואלאנסי *Alualansi* in suo Epistolio ad Lectorem excuso in fine libri שע״ו 426. Christi 1666. in 8. apud Bragadinos.

Liburni quoque in Etruria in sex Tomos distinctos secundùm sex Ordines *Miscna* huiusmodi *Miscnaijòth* prodierunt cum integro Commentario רש״י *Rasci*, & spicilegijs aliorum Auctorum ex

Latinam linguam iam à Philippo Aquinate conuersum, Parisijs in vtraque lingua euulgari curauit anno 1620. in 12. Idem fecit Ioannes Drusius. Et nuper prodijt eadem versione Latina vnà cum duobus Capitibus Danielis à Ioanne Leusden latinè redditis, Vltraiecti anno 1665. in 4. Præter hos, nescio an alij ex Codicibus Miscnicis aliquem latinitate donauerint. Scio quidem Eduardum Pocockium Anglum ex lingua Arabica in Latinam vertisse quasdam Præfationes R. Mosis Bar Maijmonis, easque cum textu Arabico, characteribus Hebraicis, ob penuriam Arabicorum expresso, euulgasse Oxoniæ 1655 in 8. nempè Præfationem in *Sèder Zeràim*; aliam in *Sèder Kodascìm*; & tertiam in *Sèder Taharòth*, in quibus totius Miscnici operis redditur ratio; de oblationibus, deque munditie, & immunditie luculenter, & diffusè agitur. Sed illæ sunt potiùs Explanationes, & Commentarij Miscnicæ doctrinæ, quàm versiones ipsius *Miscna*, ideò has missas facimus, & solùm addemus Codicem מדות *Middòth De mensuris Templi* Ierosolymitani ex Ordine quinto *Kodascìm* in Latinum conuersum, & figuris, ac Commentarijs illustratum fuisse à Constantino L'Empereur, publici iuris factum Lugduni Batauorum anno 1630. in 4.

Ex Ordine secundo *Moëd* duos Codices שבת *Sciabbàth*, & עירובין *Eruuìn* Sebastianus Schmidius non solùm Latinos fecit, sed & in eosdem R. Mosis Bar Maijmonis, & Bartenoræ Commentarios in eandem Latinam linguam vertit. Prodierunt Lipsiæ anno Domini 1670. in 4.

Ex tertio Ordine *Nascìm* Ioannes Christophorus Wagenseilius Codicem סוטה *Sotà* de Vxore adulterij suspecta, vnà cum libri *En Iacob* excerptis Ghemaræ latinitate donauit, & perpetuo Commentario illustrauit. Excus. Altdorfi Noricorum anno Domini 1674. in 4.

Ex Ordine quarto duos Codd. סנהדרין *Sanhedrìn*, & מכות *Maccòth* non tantùm ex *Miscnà*, quantum ex *Ghemarà* ex parte Latinos fecit, & annotationibus ex eadem *Ghemarà*, & ex Hebræorum Commentarijs depromptis illustrauit Ioannes Coch Bremensis. Excus. Amstelodami anno 1629. in 4.

Ex eodem Ordine quarto, Codicem ע״ז *Auodà Zarà De Idololatria* Gustauus Peringerus Suecus dum Altdorfi apud suprà laudatum Ioannem Christophorum Wagenseilium hospitaretur, Paraphrasi Latina, latinè reddidit. Cui & Codicem תמיד *Tamìd De Sacrificio iugi* eadem lingua conuersum addidit ex quinto Ordine. Vtrumque vnico volumine complexus publici iuris fecit Altdorfi Noricorum anno Domini 1680. in 4.

Codex אבות *Auòth* pariter ex quarto Ordine pluriès factus est Latinus. Anno 1541; Hebraicè, & Latinè cum Scholijs Pauli Fagij Isnæ excusus est. Ludouicus Henricus Daquin, in eandem

aliæ traditiones fuerint promulgatæ, hinc præter vocabulum *Miſcna*, quòd Legis repetitionem audit, cæptum eſt audiri vocabulum בריתא *Baraijethà*, & pluraliter בריתות *Baraijethòth*, quod à בר *Bar*, ſiuè ברא *Barà* voce Chaldaica *extra*, *extraneum* ſignificat, & à quo Græci videntur ſumpſiſſe ſuum vocabulum Βάρβαρος, & ita extraneos, & peregrinos homines Athenas aduentantes hac voce בר *Bar* בר *Bar* bis repetita *Barbaros* nuncuparunt.

Poſt mortem Rabbènu Hakkadòſc.

רבי חנינא ישב בראש הוא רבי חנינא בר חמא שכן צוה רבינו הקדוש והיו חביריו בניו מרבינו הקדוש רבי אושעיא ורבי שמעון ורבן גמליאל ורבי אלעזר הקפר ורבי חייא ובר קפרא ורבי לוי ורבי אפס: בר קפרא כתב התוספתא ורבי חייא ורבי אושעיא ב״ר ורבי שמעון ב״ר כתבו הבריתות והמכילתות אלו הם סוף התנאים: הרי אלו ה׳ דורות של תנאים:

Rabbi Chaninà (inquit Harrauàd) *ſedit in capite* (Academiæ) *ipſe eſt R. Chaninà Ben Chamà, quia ſic praeceperat Rabbènu Hakkadòſc. Fuerunt autem ſocij eius filij Rabbènu Hakkadòſc, ſcilicet R. Oſciaaià, R. Scimòn, & Rabbàn Gamlièl; R. Eleàzar Hakaphàr, R. Chijà, R. Kaphrà, R. Leuì, R. Apàs; BeRabbì Kaphrà ſcripſit Toſaphtà; & R. Chijà vnà cum R. Oſciaaià BeRabbì & R. Scimòn ben Rabbì ſcripſerunt* בריתות *Baraijethòth, & Mechilthòth. Et iſti ſunt vltimi ex Tanaitis; ſicque quinque generationibus, Tanaitis finis imponitur.* Hactenus *Harrauàd* in ſuo libro Cabalæ. De *Toſaphtà*, & *Mechiltòth* ſatis dictum eſt in Par. II. num. 473. pagina 779.

Scriptæ igitur fuerunt *Baraijetà*, & *Baraijethòth* extrauagantes iſtæ lectiones, ſeù

De בריתא *Baraiethà*, תוספתא *Toſaphtà*, & מכילתא *Mechiltà*.

§. IX.

ABſoluto *Miſcnæ* Syntagmate, ſtatim in Academia Rabbènu Hakkadòſc illud cæptum eſt explicari ab eodem, & quod nimis perſtrictũ, dubium, aut obſcurum videbatur, viua voce à Magiſtro, & Auctore, fuſè, diſtinctè, & clarè explicatum eſt. Porrò ipſe Rabbènu Hakkadòſc in præfectura, & doctrina quamplurimos laborum ſuorum habuit ſocios הרא״בר *Harrauàd* quatuordecim numerat; 1. R. Iſmaëlem Ben Iosè; 2. R. Scimòn filium R. Eleazaris Ben Berokà; 3. R. Eleazarem Ben R. Scimòn Ben Iochài; 4. R. Eleazarem; 5. & R. Scimòn filios R. Iudæ; 6. R. Iehoſciua Ben Korchà; 7. Pelemòs; 8. Iſsì Ben Iudæ; 9. R. Reubèn Ben Atztrubali; 10. Chanàn Ben Pinchàs; 11. R. Padàth; 12. Eleazarem Ben Parthà; 13. R. Iacobum Iſc Chephàr Chananiàh; 14. & R. Pinchàs Ben Iàir. Ex iſtis primus diſcipulus, qui fuit R. Iſmaël Ben Iosè, ſeorſim, & extra Scholam Rabbènu Hakkadòſc alias traditiones non incluſas in *Miſcnà* collegit, & explanauit. Inter quas vna eſt: De 13. modis, quibus Sacra Scriptura explicanda venit, de qua ſuo loco in *R. Iſmaële Ben Iosè* agemus in ordine Scriptorũ. Et quia primò tunc factum eſt, vt extra Academiam Rabbènu Hakkadòſc, ipſo viuente, in terra Iſraëlis, in Tiberiade

תְּנָא אָמַר מָר Si periodus incipiat ab vna ex istis תְּנַן *Tenàn*, aut מַתְנִיתָא *Mathnithà*, illud quod sequitur est משנה *Miscnà* Rabbènu Hakkadòsc.

2. Si incipiat ab vna ex istis תַּנְיָא *Tanià*, seù תָּנוּ רַבָּנָן *Tanù Rabbanàn*, contextus, qui sequitur, est *Baraiethà R. Chijà*. Vide *Iuchas.* pag 84.b.

3. Si verò incipiat ab vna ex his vocibus תְּנָא *Tenà*, vel אָמַר מָר *A'mar Mar*, doctrina, quæ sequitur, est *Tosaphthà R. Osciaaià*, vel *R. Kaphrà*.

Aduerte, omnes istas *Baraijethòth extrauagantes Lectiones* vocari ab Auctoribus *Miscnaijòth ghedolòth Miscnas magnas*. teste Talmude Ierosolymitano Codice הוריות *Horaijòth* pag. 48. b. circa medium, vbi versu 2. capite 7. Eccles. *Vir, cui dedit Deus diuitias, & substantias, & gloriam, & non ipse deficit animæ suæ ex omnibus, quæ desiderabit: non dabit potestatem ei Deus comedendi ex eo, sed vir extraneus comedet illud*. explicatur à R. Leuì, & applicatur Sacræ Scripturæ, alijsque Tractatibus Miscnicis, & Talmudicis scriptis. Verba Ierosolymitani sunt -

רבי אבא בר כהנא אזל לחד אתר אשכח רבי לוי יתיב דרש איש אשר יתן לו האלהים עושר ונכסים וכבוד ואיננו חסר לנפשו מכל יתאוה ולא ישליטנו האלהים לאכול ממנו כי איש נכרי יאכלנו:

R. Abbà Bar Cahanà abijt in quendam locum, inuenit ibi R. Leuì explicantem (vers. 2. Eccles. 7.) Vir, cui dedit ei Deus diuitias, & substantias, & gloriam, & non deficit animæ suæ ex omnibus, quæ desiderabit: & non dabit potestatem ei Deus seù traditiones à R. Chijà, vnà simul cum R. Osciaaià Ben Rabbì, & R. Simeone Ben Rabbì, hoc est Rabbènu Hakkadòsc, vt clarè scriptum est suprà. Attamen valdè dubitatur, an Rabbi Osciaaià fuerit filius Rabbènu Hakkadòsc. Luculenter enim ostenditur ab Auctore libri *Iuchassìn*, eum fuisse filium Bar Chamà Bar Bisnà pagina 84. post medium, quam sententiam sequutus sum Par. II. pag. 778. in *R. Hosciaahià Rabbà*, & rationem reddidi ex *Ghemarà*, cur aliquando vocatus sit filius Rabbì; vnde mendum esse videtur vel Scriptoris, vel Typographi in libro Cabalæ Harrauàd. Et רבי אושעיא *Rabbì Osciaaià* reponendum post רבן גמליאל *Rabbàn Gamlielem*, qui certò certiùs est filius Rabbènu Hakkadòsc. Vide *R. Dauid Ganz* ad annum 3979.

Hisce *Baraijethòth* extrauagantibus traditionibus magnam auctoritatem attribuerunt, Miscnicis æqualem, æstimantes hanc eandem prorsùs esse תורת שבעל פה *Thoràth scebàal Pe Oralem Legem*, ac existimant esse totum Miscnicum Corpus eiusdem Rabbènu Hakkadòsc, & quam intra Iuris Corpus referentes, Talmudicis doctrinis miscuerunt, constituentes vnam continuatam, & æqualem lectionem, cum *Miscna*, & *Ghemarà* (de qua postea) vt nullo modo ex stylo, aut characteris qualitate, cùm eadem sit, vna ab altera dignosci possit; cognoscitur autem *Baraità*, & distinguitur à *Miscnà*, & *Ghemarà* sequentibus notis obseruatis.

Solet in contextu Talmudico inueniri aliquando vna ex istis vocibus תְּנַן מַתְנִיתָא: תַּנְיָא תָּנוּ רַבָּנָן:

docet etiam R. Samuèl Hannaghìd in suo Opusculo מבוא התלמוד *Meuò Hattalmùd De ingressu in Talmudem*, vbi de Baraithà differens, hæc habet -

והבריתא, כל הספרים שהעתיקו הקדמונים ז״ל אחר המשנה כמו משנת ר׳ חייא ומשנת ר׳ אושעיא ומשנת ר׳ אליעזר בן יעקב ומכילתא דר׳ ישמעאל ואותיות דר׳ עקיבא ותורת כהנים הוא ספרא והוא ספר ויקרא לבדו: וספרי במדבר סיני ואלה הדברים וכיוצא בהם: וסמן הברייתא, תנו רבנן ותני חדא ותניא אידך:

Baraithà. Omnes libri, qui compositi sunt ab antiquis b. m. post Miscnà, Vti est Miscnà R. Chijà, Miscnà R. Osciaaià, Miscnà R. Elièzer ben Iacobi, Mechiltà R. Ismaëlis, Literæ R. Akibæ, Lex Sacerdotum, seù Siphrà, qui est liber (id est expositio) *Leuitici seorsum, Siphrè libri Numeri, & libri Deuteronomij, & similes* (isti sunt, & dicuntur *Baraijethòth Extrauagantes*.) *horum signum est* (dictio) תנו רבנן *Tanù Rabbanàn*, תני חדא *Tannè chadà*, & תניא אידך *Tanià Idàch*. Has traditionales Scripturas nituntur magnifacere auctoritate sacræ. Et licèt huius versiculi literalis expositio longè distet à commento isto Talmudico, etiam secundùm Paraphrasim Chaldæam, R. Salomonem, & alios expositores Hebræos: attamen concedamus eis pro nunc, præfatam allegoricam expositionem, & (dempta *Sacra Scriptura*) dicamus huiuscemodi versiculum Eccles. 6. 2. totum intelligendum esse de *Miscnà*, *Halachòth*, & *Tosaphtà* Rabbinorum. Consequenter ex eodem versiculo in quanam existimatione has Iudaicas Scripturas habendas esse intelligemus: nam concludit versiculus זה הבל וחלי רע הוא *Hoc Vanitas, & infirmitas mala est*. Quasi diceret: O' Iudæi, *Deus comedendi ex eo, sed vir extraneus comedet illud*. עושר זה המקרא Diuitiæ, *ista est Sacra Scriptura*. נכסים Substantias, אילו הלכות *istæ sunt Lectiones decisæ, seù Constitutiones*. וכבוד Et gloriã, זה התוספת *ista est Thosèpheth Additio*. ואיננו חסרן לנפשו מכל אשר יתאוה Et non deficit animę suę ex omnibus, quę desiderabit. *Istæ sunt Miscnaijòth magnæ, veluti est Miscnà R.* חונה *Chunà* (corrige, & lege חייא *Chijà*, vti corrigit, & legit Auctor libri כריתות *Cherethòth* Par. 4. pag. 55. b.) *Miscnà R. Osciaaiàh, & Miscnà Bar Kaphrà*. Et non dabit potestatem ei Deus comedendi ex eo. *Iste est studiosus & sermocinator* אגדה *Agadàh eloquij mystici, qui nihil prohibet, aut permittit, & nullum polluit, aut mundat*. Sed vir extraneus comedet illud. *Iste est studiosus Talmudis*. Habes hac auctoritate, quòd R. Chijà, R. Osciaaiàh, & Bar Kaphrà, *Miscnaijòth* composuerint. Pro *Miscnaijòth*, procul dubio intelligit *Miscnaijòth Baraijtòth Miscnas extrauagantes*, & extra Scholam Rabbènu Hakkadòsc post eius mortem à prædictis Auctoribus compilatas. Habes etiã quòd תוספתא *Thosaphtà* sit etiam *Miscnà*; quia Bar Kaphrà, qui composuit *Thosaphtà*, vt dicit *Harrauàd*. in hoc loco eam vocat *Miscnà*. Dicuntur autem omnes istæ compositiones, *Miscnaijòth ghedolòth Magnæ*, quia eiusdem auctoritatis sunt cum reliquis Rabbènu Hakkadòsc; & quia simul sumptæ non solùm adæquant, sed mole sua longè superant prænominatas *Miscnaijòth* Rabbènu Hakkadòsc, ideò Magnæ à Talmudistis vocantur. Quòd prędictę compositiones extra Scholam Rabb. Hakkadòsc compilatę dicantur *Baraijethòth*,

ſimul iunctæ Ghemaram complent : & *Ghemarà* verò iuncta *Miſcnæ* תלמוד *Talmudem* conſtituit. Vox autem *Talmùd* doctrinam audit, illam videlicet, quæ à docente accipitur: quamuis pro Talmude aliquando tam *Miſcnà*, quàm *Ghemarà* ſeorſim vſurpetur. *Miſcnà* pro Talmude ſumitur, vt cùm dicunt

אין לומדין הלכה מפי תלמוד רוצה לומר מן המשנה׃

Non diſcunt lectionem ex ore Talmudis, hoc eſt ex Miſcnà. Ita Auctor תש״בי *Tiſcbì*. *Ghemarà* item ſeorſim aliquando vocatur *Talmùd*, vt ad ver. 1. capitis 1. Cantic. ישקני מנשיקות פיו *Oſculetur me oſculis oris ſui*. Targum habet שיתא סידרי משנה ותלמידא בגירסא׃ *Et ſex Ordines Miſcnæ, & Talmudis* (id eſt Ghemaræ) *cum explicatione*, hoc eſt cum פירוש *Piruſc*. Et ad locum Prouerb. 15. v. 15. *Omnes dies afflicti* (ſunt) *mali; & bonus corde, conuiuium iuge*. Ghemarà in *Bauà Batrà* capite 9. pagina 145. b. longè poſt medium habet –

אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל תלמוד׃
וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה׃

Dixit Ràu: Quare ſcriptum eſt: Omnes dies afflicti mali ſunt? *Iſti ſunt ſtudioſi Talmudis* (in editione Baſileenſi teſtatur Buxtorfius legi בעלי גמרא *ſtudioſi Ghemaræ*) & cor lætum conuiuium iuge. *Iſti ſunt ſtudioſi Miſcnæ*. Ibidem explicatur illud Eccleſ. capite 10. ver. 9. *Qui transfert lapides, affligetur in eis. &c.*

מאי דכתיב מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם׃ מסיע אבנים יעצב בהם אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי תלמוד׃

Cur ſcriptum eſt: [Qui transfert lapides, affligetur in eis: qui ſcindit ligna vulnerabitur ab eis? Qui transfert lapides affli-

dæi, qui hæc mea verba ad veſtras Traditiones à vobis ſcriptas trahitis, dico, quòd iſta commenta à vobis excogitata omnia vana ſunt, cùm poſt aduentum Meſſiæ ampliùs in eis quicquam ſolidi, aut recti non contineatur, & qui in eis occupantur, cerebri infirmitate laborent, quæ infirmitas peſſima eſt. Iſta ſunt verba Sapientis, quibus Talmudiſtæ ad ſua deliria firmanda abutuntur, ſed Scriptura eos redarguit etiam iiſdem locis, à quibus auxilia petunt.

Ex dictis collige, omnia Opuſcula compoſita ab illis priſcis Rabbinis poſt Rabb. Hakkadòſc venire ſub nomine *Miſcnaijòth*, & vocari *Baraijcthòth*.

De גמרא *Ghemarà, &* תלמוד *Talmude*.

§. X.

גְּמָרָא *Ghemarà* à גְּמַר *Ghemàr*, quod perficere, & abſoluere, ſeù conſummare ſignificat, deriuatur. Sumitur à Talmudiſtis pro complemento totius Iuris Talmudici: nam totum Ius Iudaicum duabus partibus integratur, משנה *Miſcnà*, & גמרא *Ghemarà*. *Miſcnà* eſt purus & primarius textus Vtriuſque Iuris Iudæorum, quo ſuccinctè, & per elegantes Aphoriſmos totum Ius Iudaicum exhibetur. *Ghemarà* verò eſt altera pars Iuris Iudaici, qua *Miſcnæ* variæ explicationes, & variarum opinionum diſcuſſiones exhibentur. Huiuſmodi autem *Ghemarà* quibuſdam alijs partibus componitur, vt ſtatim videbimus, quæ

פירוש המשנה *quàm explanatio Miscnæ*, inquit *Rambàm* in Epistola ad R. Pinchàs Magistrum in Alexandria Ægypti pag. 30. b. in fine. Hæc Ghemarica expositio vnà cum ipso *Miscnæ* Paragrapho dicitur propriè *Talmùd*. In hac prolixa *Ghemarà* aliquot, vel bona pars *Miscnaijòth ghedolòth* introducuntur, quæ sunt *Baraijethòth Extrauagantes* prænominatorum Auctorum, quæ hoc pacto distinguuntur. Incipit *Ghemarà* תנא היכא קאי דקתני מאימתי וכו׳ *Tenà est Traditio. Vbinam est, qui annunciat: Meemathài A' quando? &c.* id est A quo tempore &c. Ergo quia incipit à תנא *Tenà* tota, quæ sequitur *Baraiethà*, est *Tosaphtà*, seù *Miscnà ghedolà* דר׳ *R. Osciaaià*, & confirmatur ab alio signo dato אמר מר *A'mar Mar*, quod pagina versa inuenies linea nona. Tota ista *Baraiethà* continuatur vsque ad pag. 3. lin. 4. vbi verba *Miscnæ* עד סוף האשמורת *Vsque ad finem custodiæ* reassumuntur, & explicantur à *Baraiethà*, vsque dum occurrit dictio דתניא ר׳ אליעזר וכו׳ *De Tanià R. Elièzer &c.* à qua indicatur, verba sequentia esse *Baraiethà R. Chijà*, vbi narratur doctrina Talmudica de tribus custodijs nocturnis, & de rugitu Dei, & pœnitudine se vastasse Templum suum. Ingreditur *Talmùd* cum alia *Baraiethà* eiusdem R. Chijà, quæ ab eadem voce תניא incipit, vbi lingua Iudaica (vti solent esse *Baraijethòth* R. Chijà, quia in terra Israëlis ea scripserat) narratur alia historiuncula de R. Iosè, qui ingressus fuerat in speluncam vt oraret, & ibidem audierat vocem Domini lugentis, vt Columbæ &c. & sequitur vsque ad penultimam lineam, vbi positæ sunt duæ aliæ dictiones תנו רבנן *Tanù Rabbanàn*, quarum fligetur in eis; *illi sunt studiosi Miscnæ*: Qui scindit ligna, vulnerabitur ab eis; *illi sunt studiosi Talmudis*. In his locis distinguitur Talmùd à *Miscnà*, & identificatur cum *Ghemarà*. Communiter tamen pro Talmude intelligitur *Ghemarà Miscnæ vnita*. Huiusmodi autem *Ghemarà*, quæ est totius Talmudis complementum, ipsa quoque perfectionem, & complementũ à suis partibus recipit, quæ sunt בריתות *Baraijethòth Extrauagantes lectiones* compositæ extra Scholam Rabbènu Hakkadòsc à RR. Chijà, Osciaaià, & Bar Kaphrà. Hæc omnia in vtroque Talmude, tam Ierosolymitano, quàm Babylonico consimili charactere impressa sunt; distinguuntur autem istæ compositiones, & vna ab altera dignoscitur quibusdam vocibus interiectis, de quibus iam suprà diximus; eiusmodi enim voces annotauimus; & quorum Auctorum sint, signis explicauimus. Hoc loco nonnulla exempla ex Ghemarà petita afferamus, vt res omninò plana fiat, & clara. Accipiamus verbi gratia primum Codicem Ordinis Primi Talmudis Babylonici, & primum Caput ipsiusmet Codicis, inueniemus ordiri his vocibus מאימתי קורין את שמע בערבית וכו׳ *Quandonam legunt lectionem Audi Israël &c. Vespertinam? &c.* Totus hic primus Paragraphus est ex *Miscnà* vsque מן העבירה *A transgressione*. Postea sequuntur 2. characteres in medio parui spatij cum accentu גמ׳, quæ est vox decurtata, perficiturque ita גמרא *Ghemarà*; quæ enim postea sequuntur, sunt longiores explicationes, & decisiones Rabbinorum super prænotatum Paragraphum *Miscnæ*: nam התלמוד *Talmùd* quando sumitur pro Ghemarà, *nil aliud est*

tantùm in terra Israëlis, alia quæ & extra terram. Horum omnium regula generalis traditur à *Ghemarà* Ierosolymitana Cod. שביעית *Sceuiith* pag. 36. post *Miscnà*. Et est מצות שהן תלויות בארץ אינן נוהגות אלא בארץ : *Præcepta, quæ dependent à terra* (Israëlis) *non sunt in vsu nisi in terra* (Israëlis). Præceptum autem de Thephillìn, & ת״ת *Talmùd Thorà Doctrina Legis* vbique obseruatur. Vnde paulò post subdit -

מה תפילין ותלמוד תורה שאינן תלויין בארץ נוהגין בין בארץ ובין לחוצה להרץ אף כל דבר שאינו תלוי בארץ יהא נוהג בארץ ובחוצה לארץ ׃

Sicut enim Thephillìn, & Talmùd Thora, quæ non sunt affixa terræ (Israëlis) *& sunt in vsu tam intra, quàm extra terram; ita quicquid non dependet à terra, erit in vsu in terra, & extra terram* (scilicet Israëlis). Cùm enim ea præcepta, quæ etiam extra terram erant obseruanda, quamplurimis difficultatibus implicita essent, diuersis etiam commentationibus, & resolutionibus, explananda, & dilucidanda erant. Hoc autem fieri non poterat, nisi media Ghemarà, quæ *Miscnæ* explanatio est. Ita loquuntur nonnulli, sed in hoc modo loquendi non resoluitur difficultas, nec quæsitum, quo quæritur, cur in quibusdam tantùm Codicibus sit *Ghemarà*, & non in omnibus *Miscnæ* Codicibus? Quia sunt multi Codices Miscnici, in quibus agitur de materia, siuè præceptis ceremonialibus, quæ affixa sunt tantùm Terræ promissæ, vti sunt Codices זבחים *Zeuachìm De Sacrificijs*, מנחות *Menachòth De muneribus*, seù *Oblationibus*; סוטה *Sotà Muliere adulterij suspecta*, & alij, & tamen de his fusissimè agitur in vtroque Talmude, in *Ghemarà* hisce Co-

rum textus subsequens est pariter Rabbi Chijà, & versa pagina linea 8. iterum eodem signo תנו רבנן continuatur doctrina de Custodijs nocturnis, de oratione vespertina, nocturna, & matutina, & alijs doctrinis Talmudicis extra Chorum vagantibus vsque ad pag. 7. lin. 7. vbi occurrit iterùm dictio תניא א״ר׳ ישמעאל *Tanià dixit Rabbì Ismaël*, & sequens doctrina est eiusdem R. Chijà, vsq; ad pag. 8. b. longè post medium, ad vocem תניא, quæ ipsum R. Chijà indicat cum tota subsequente doctrina sua Talmudica, vsque ad finem explanationis primi Paragraphi *Miscnæ*, circa medium pag. 9. b. ibi inuenies vocem מתני׳ decurtatam à voce מתניתא *Mathnithà*, quę *Miscnam* notat. Vnde secundus Paragraphus *Miscnæ* hic apponitur, qui ita incipit מאימתי קורין את שמע בשחרית וכו׳ : *Quandonā legunt Scemaà Lectionē Audi Israël &c. matutinam &c.* eoque absoluto illis vocibus כאדם הקורא בתורה *Sicut homo, qui legit in Pentateucho*. Statim incipit explicatio Talmudica indicata à duabus literis גמ׳ *Gàm*, quæ significant גמרא *Ghemarà*, vt suprà dictum est. Et hoc modo, totum Corpus Talmudicum à *Ghemarà* perficitur, & consummatur.

Non tamen *Ghemarà* in omnibus Codicibus *Miscnæ* reperitur, sed tantùm in quibusdam. Cur autem non in omnibus Codicibus reperiatur, veram causam assignare non possunt Iudæi. Quidam illorum ponunt, id accidisse, quia Auctores Ghemaræ voluerunt hanc *Miscnæ* expositionem super illos tantùm Codices ponere, quorum materia, seù præcepta extra terram etiam obseruanda essent: nam quędam præcepta sunt, quæ obseruanda erant

annis 78. hoc est anno Domini 500. aut 595. vt suprà de hac Ghemarà, seù Talmude Babylonico egi Parte Prima pag. 488. col. 2. & seqq. Hi Talmudici Codices secundùm quòd inuenti fuerunt à Marimàr, & à Mar, eodem modo coniuncti fuerunt *Miscnæ* Rabb. Hakkadòsc. Ràu autem Ascè non secundùm ordinem *Miscnæ* Ghemaram suam composuit, sed modò suprà vnum Ordinem, modò super alium; modò supra hunc Codicem, modò supra illum, prout exigentia materiæ requirebat, vel dispositio discipulorum studentium secundùm ritum seruatum in Academijs Babylonicis, quem suprà Prima Parte pagina 486. retuli, postulabat, Miscnæ Ghemaram adiecit. Eodem modo fecerunt *Marimàr*, & *Mar*, continuatores Ghemaræ Babylonicæ, compilantes eam, non in omnes Codices *Miscnæ*, sed in eos tantùm, quos magis necessarios, & proficuos pro illius temporis conditione Iudæis existimarunt. Hinc factum est, quòd non in omnes Codices *Miscnæ* Ghemarà Babylonica reperiatur. Vnde dicendũ, hanc Ghemaram esse imperfectam, & incompletum Opus; nec Talmùd Babylonicum omnibus suis numeris esse perfectum, atque absolutum, suosque continuatores Marimàr, & Mar post 73. annos ab huius improbi laboris susceptione tædio affectos, colophonem imposuisse, relictis quamplurimis Codicibus *Miscnæ* sine Ghemarà. Quinam autem sint Codices in vtroque Talmude Ierosolymitano, & Babylonico, qui Ghemaram habent, & qui eam non habent, habes in sequenti Paragrapho.

Codicibus adiecta. Ratio autem, cur non in omnibus Codicibus *Miscnæ* addita sit *Ghemarà*, petenda est ab Auctoribus, seù compilatoribus *Ghemaræ*. Cùm enim fuerint duo Auctores *Ghemaræ*, alter Ierosolymitanæ, alter Babylonicæ; Ierosolymitanæ Auctor fuit R. Iochanàn, qui anno Christi 230. secundùm computum R. Dauid Ganz ad annum mundi 3990. Ghemaram suam absoluit (quem computum examinabimus suo loco, quando de hoc Auctore agemus). Hic in quinque primos Ordines *Miscnæ Ghemaram* ex diuersis Rabbinorum dictis composuit, nullo habito ordine, aut ratione ad præcepta seruanda intra Terram, vbi ipse habitabat, vel extra Terram; sed secundùm Codicum dispositionem à Rabbènu Hakkadòsc institutam. In sextum Ordinem *Miscnæ* nullam aliam Ghemaram compilauit, nisi tantùm in Codice נדה *Niddà De Menstruata*. In alios eiusdem Ordinis Codd. nullam Ghemaram composuit, fortassis, quia in his ambagibus resoluendis plùs æquo ipsemet Rabb. Hakkadòsc tempus insumpserat. Nec ipse, vt sapiens erat, in his tricis de immunditijs, & ablutionibus Rabbinicis, quæ in superstitiones deuiarant, tempus terere voluerit. Ideò credendum, hos sexti Ordinis Codices intactos, vt in *Miscnà* reperiuntur, sine Ghemarà reliquisse, quod idem fecerunt Babylonij in sua Ghemarà.

Ghemaræ autem Babylonicæ primus Auctor fuit Ràu Ascè Babylonius, qui eam morte præuentus absoluere non potuit. Fuit postea absoluta à Marimar, & à Mar filio Ràu Ascè, à morte Ràu Ascè annis 73. aut ad summum

In Ordine I. Codex ברכות *Berachòth* habet Ghemarà, reliqui decem non habent.

Ordine II. Omnes Codices habent Ghemarà, excepto Codice שקלים *Scekalìm*, qui Ghemaram non habet.

Ordine III. Omnes Codices habent Ghemarà.

Ordine IV. Omnes Oodices habent Ghemarà, exceptis Codicibus עדיות *Eduijòth*, & אבות *Auòth*.

Ordine V. Omnes Codices habent Ghemarà, exceptis Codicibus מדות Middòth, & קינים *Kinim*.

Ordine VI. Nulli huius Ordinis Codices habent Ghemarà præter Codicem נדה *Niddà*.

Vtraq; Ghemarà versatur circa Miscnam רש״י Rabbènu Hakkadòsc cùm sit eiusdem Miscnæ Commentarius, sed Iudæi omnes tanti faciunt huius Ghemaræ, seù Talmudis auctoritatem, vt eam non solùm æquiparent Miscnicæ doctrinæ, sed etiam supra Legem Mosaicā extollant. Dicunt enim, totum Talmudem cum ipsa Miscnà, itemque, & Agadà mysticum eloquium antiquorum Rabbinorum esse Legem oralem (*Vealle Scemòth Rabbà* sect. 47. in princ.) à Deo Mosi in monte Sinai traditam, eamq; illis quadraginta diebus, quibus in monte constiterat, edoctum à Deo, postea oretenus (vt didicerat) docuisse Iosue; Iosue eandem tradidisse 70. Senioribus; illos Prophetis; Prophetas Viris Synagogæ magnæ; hos tandem alijs Sapientibus; & Sapientes Rabbinis vsque ad Rabbènu Hakkadòsc, seù Rabbi Iehudà. Post Rabbènu Hakkadòsc alias excogitauerunt subsequentes Rabbini falsas, & execrandas doctri-

Catalogus Codicum Miscnæ, qui cum Ghemarà, vel sine Ghemarà, reperiuntur in vtroque Talmude, tam Jerosolymitano, quàm Babylonico.

§. XI.

IN Talmude Ierosolymitano, hi sequentes Codices reperiuntur cum Ghemarà.

Ordine I. Cod. 1. ברכות *Berachòth*, 2. פיאה *Peà*, 3. דמאי *Demài*, 4. כלאים *Chilàim*, 5. שביעית *Sceuiìth*, 6. תרומות *Therumòth*, 7. מעשרות Maasseròth, 8. מעשר שני *Maasèr sceni*, 9. חלה *Chalà*, 10. ערלה *Orlà*, 11. & בכורים *Biccurim*.

Ordine II. Cod. 1. שבת *Sciabbàth*, 2. ערובין *Eruuìn*, 3. פסחים *Pesachìm*, 4. חגיגה *Chaghighà*, 5. יום טוב *Iom Tòu*, 6. מועד קטן Moèd *katàn*, 7. ראש השנה *Rosc Hasciana*, 8 יומא *Iomà*, 9. סוכה *Succà*, 10. תעניות *Taaniòth*, 11. שקלים *Scekalìm*, & 12. מגילה Meghillà.

Ordine III. Omnes Codices huius Ordinis habent Ghemarà.

Ordine IV. Cod. 1. בבא קמא *Bauà Kammà*, 2. בבא מציעה *Bauà Metzijà*, 3. בבא בתרא *Bauà Bathrà*, 4. סנהדרין *Sanhedrìn*, 5. מכות Maccòth, 6. שבועות *Sceuuòth*, 7. ע״ז *Auodà Zarà*, & 8. הוריות *Horaijòth*. Isti habent Ghemarà, reliqui duo עדיות *Eduijòth*, & אבות *Auòth* non habent.

Ordinis V. nulli Codices habent Ghemarà.

Ordinis VI. solus Codex נדה *Niddà* habet Ghemarà, reliqui non habent.

In *Talmude Babylonico* sequentes Codices habent Ghemarà.

thesaurus sancti Dei benedicti. Sciebat enim futurum, vt Israëlitæ transportarentur inter alios populos, & quòd transcripturi essent Gentiles libros ipsorum, idcircò noluit scripto tradi Legem oralem &c. Adducuntur alia consimilia loca à Buxtorfio ex Iure Iudaico petita, quæ loc. cit. videri poterunt. Ego nonnulla alia loca ex Interpretibus Sacræ Scripturæ compilata hìc addam, quibus Lex ista (vt fingitur) oretenus tradita, auctoritate Scripturæ ipsis videtur comprobari, & super ipsam Sac. Scripturam extolli.

Sit primus locus illud Prou. 24. 27.

הכן בחוץ מלאכך ועתרה בשרה לך אחר ובנית ביתך ׃

Præpara foris opus tuum, & præpara illud in agro tibi: postea ædificabis domum tuam. R. Salom הכן בחוץ זה מקרא Præpara foris, *hæc est Mikrà Lectio Biblica Sacra Scriptura.* ועתרה בשרה לך Et præpara illud in agro tibi. *Hæc est Miscnà.* אחר ובנית ביתך Postea ædificabis domum tuam. *Hæc est Ghemarà*, id est *Talmùd.* Vides ex hoc, quomodo pluris existiment Talmùdem, quàm Sacros Codices. Quare -

II. In libro שערי צדק *Sciaarè Tzèdek Portæ Iustitiæ* pagina 5. col. 3. dicunt -

ומי שקורא מקרא בלא משנה ותלמוד דומה כמו שאין לו אלוה ׃

Et qui legit Sacram Scripturam, & non (legit) *Miscnam. & Talmudem. similis est illi, qui non habet Deum.* Idem ferè reperies in libro שערי אורה *Sciaarè horà Portæ lucis* pag. 12. circa principium.

III. Exod. 31. 18. *Et dedit ipsi Mosi &c. duas Tabulas testimonij &c. Bàal Turìm* ויתן אל משה *Et dedit Mosi* בגימטריא זה התלמוד *Per Ghemetriam per valorem numericum idem valet ac* זה התלמוד *iste est* nas longè peiores primis, quas sub nomine Traditionũ ex monte Sinai à Deo per Mosen vsque ad eos per manus traditas, appellare non erubuerunt. Hanc (vt dixi) supra Sacram Scripturam extollunt, cùm eam dicant esse fundamentum Legis scriptæ. Hinc R. Abraham Aben Ezræ in Præfatione super Pentateuchum Mosis circa fin. הדרך הב׳ his verbis hunc errorem suis Iudæis proponit -

זה לנו האות שסמך משה על תורה שבעל פה שהיא שמחה ללב ולעצם מרפא ׃

Et hoc est nobis signum, quòd innixus est Moses super Legem oralem, quæ est lætitia cordi, & ossibus medela. Et subdit -

כי אין הפרש בין שתי התורות ׃ ומידי אבותינו שתיהן לנו מסורות ׃

Quoniam nullum est discrimen inter has duas Leges, quæ per manus patrũ nostrorum nobis ambæ traditæ sunt. Imò hanc Legem oralem volunt esse fundamentum Religionis Iudaicæ, & non Legem scriptam. Ita Isaac Corbelensis in libro עמודי גולה *Amudè golà* fol. 39. relato à Buxtorfio in recensione Operis Talmudici, vbi sic habet -

אל תחשוב כי עיקר התורה בכתב כי אדרבה עיקרה אותה שבעל פה ועל תורה שבעל פה נכרת ברית דכתיב כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית והן אוצרו של הקדוש ברוך הוא כי היה גלוי לפניו שהיו ישראל עתידין להיות גולין בין האומות ויעתיקו הגוים ספריהם לפיכך לא רצה שתיכתב וכו׳ ׃

Ne existimes, quòd fundamentum sit Lex scripta, quin potiùs fundamentum est illa, quæ ore tradita: nam propter Legem oralem initum est fœdus (cum Israëlitis à Deo) *sicut scriptum est:* Quia iuxta verba hæc pango tecum fœdus, & cum Israële (Exod. 34. ver. 27.) *& hæc sunt*

Sed *Bàal Turim* dicit, quòd העדות, cuius numerus est 485. sit idem cum תלמוד cuius numerus est 480. Ergo ars geometrica *Bàal Turim* fallit, & eius mysterium Cabalisticum euanescit. Ego illi occurram, & verum esse experimento ostendam. Scribatur vox הערת *Haèdòth Testimonia* defectiuè, hoc est sine ו *Vàu*, vt est in Textu. Et תלמוד *Talmùd* scribatur sine ה *He Haiedià*, vt scribit Auctor *Bàal Turim*, tunc inueniemus primam vocem conficere numerū 479. & secundam 480. Ergo הערת vno numero minor est voce תלמוד. Ne autem ars Cabalistica aut falli, aut alios fallere videatur, quid in simili casu opus erit facto? adinuenerunt doctissimi Cabalistæ modum supplendi defectum vnius numeri, substituendo vnitatem correspondentem toti dictioni, vt numerum alterius dictionis coëquent; ita quia hæc dictio הערת in numeris valet 479. si addatur vnitas pro tota dictione הערת, fiet numerus 480. numerus alterius dictionis תלמוד *Talmudis* qui quærebatur. Sed liceat mihi animum Cabalistarum leniter lacessitum pungere. Semper in incertum mentem istorū artificum vagari necesse est, nec aliquid soliditatis, aut firmæ certitudinis inesse in his ludicris figmentis ostendere Cabalici ineptissimi operatores possunt. Apparet hoc in exemplo allato: vt num. 479. dictionis הערת æquaret numerum dictionis תלמוד addita fuit vnitas primæ dictioni, qua caret secunda. Ergo hæc secunda dictio inæqualis erit primæ, cùm prima dictio vnitatem peculiarē habeat, qua caret secunda: quòd si huic pariter vnitas addatur, transcendet primā, vnitateq; superabit. Ergo istæ duæ dictiones per Cabalā nun-

est Talmùd. Non inuenio hanc Iudaicam Geometriam. Valor numericus harum dictionum ויתן אל משה conficit numerum 842, & harum dictionum זו התלמוד efficit 497. Et si idem numerus efficeretur, nihil tamen concluderetur, quia casu, & per accidens id contingeret, & ex industria agentis, vti in Anagrammatismis.

IV. Ibidem 34. 27. *Et dixit Dominus ad Mosen: Scribe tibi verba hac: quia super* כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית *os verborum istorum pepigi tecum fœdus*. Idem *Bàal Turim* ס״תי בגימטריא התלמוד *Istarum dictionum* extremę literæ *per Ghemetriam* faciunt התלמוד. Hoc est verum, quia hæ finales literæ supradictarum dictionum numerant 485. sicut numerat dictio hæc התלמוד 485. Sed si demas literam ה demonstratiuam, vel supradictis dictionibus addas על vti dictionem coniunctam per ־ *Maccàph* voci פי *Pi*, quid inde eueniet? Dissoluetur tota geometrica demonstratio Rabbinica. Ista straminea sunt solidissima fundamenta, quibus pleræque, & meliores Rabbinorum explicationes Sacræ Scripturæ innituntur, eo tantùm scopo, vt Talmudis mirabile scriptum super Scripturas Sacras extollant, cùm mysteria varia in eo includantur, & Cabalicis arcanis demonstrentur. Vnde non horrescunt dicere: התלמוד המקודש אין למעלה ממנו *Sanctissimo Talmude nihil est superiùs*. In libro מזבח הזהב *Mizbèach hazzahàu* c. 5.

V. Deuteron. 4. 45. אלה העדת *Ista sunt testimonia*. *Bàal Turim* העדות בגימטריא תלמוד dictio העדות *Haèdòth per Ghemetriam est Talmùd*. Quid si scribatur defectiuè, vti est in Sacro Textu? deficiente ו *Vàu*, deficient sex numeri, vt æquari possit numerus התלמוד 485.

ומשפטיו זה סדר נזיקין: Et iudicia eius: *iste est Sèder Nezikìn*. ולשמוע בקולו זה סדר טהרות דכתיב בהו אמרות יהוה אמרות טהרות ׃

Et ad audiendum vocem eius: *Iste est Sèder Taharòth, sicut scriptum est in eis* (Psal. 12. 7.) Eloquia Domini, eloquia munda.] Pro sex Ordinibus intelligunt totum Talmudem completum; & volunt Deum esse Auctorem Talmudis, id est turpitudinum, impietatum, hæreseon aduersus suam ipsius Legem, & naturam nostram humanam. Quia omnes istæ blasphemiæ in Talmude reperiuntur, vt infrà patebit.

Ad similes blasphemias contorquent illa verba Isaiæ capite 36. versiculo 6.

והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת יראת יהוה היא אוצרו ׃

Et erit veritas temporum tuorum, fortitudo salutum, sapientia, & scientia, timor Domini ipse est thesaurus eius. In ipso Talmude Cod *Sciabbàth* cap. 2. pagina 31. sex lineis ante finem ita legitur.

אמונת זה סדר זרעים עתיך זה סדר מועד חוסן זה סדר נשים ישועות זה סדר נזיקין חכמת זה סדר קדשים ודעת זה סדר טהרות ואפילו הכי יראת יהוה היא אוצרו וכו׳ ׃

Veritas *est Ordo Zeraìim Seminum*; Temporum tuorum, *id est Sèder Moëd*; Fortitudo, *id est Sèder Nascìm*; Salutum, *id est Sèder Nezikìn*; Sapientia, *id est Sèder Kodascìm*; Scientia, *id est Sèder Taharòth. Mox verò efficietur sic quod subditur*: Timor Domini ipse est thesaurus eius &c.

IX. Deuter. 4. v. 2. ad illa verba לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו, *Non addetis super Verbum quod ego præcipio vobis, & non diminuetis ex eo.* sic habet Auctor dictus חזקוני Chizkunì.

לא תוסיפו על הדבר וגו׳ תשובה למיני ישראל שבקרו

על

nunquam æquabuntur; & sic huius lusoriæ artis manifestatur vanitas.

VI. Ibid. 7. ver. 12. *Et erit eò quòd*

תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם ׃

audieritis iudicia ista, & custodieritis, & feceritis ea. Bàal Turìm ג׳ כנגד מקרא משנה גמרא *Propter tria, Biblia, Miscnam, & Ghemaram, seù Talmudem.*

VII. Ibidem 9. 10. *Et duas tabulas lapideas scriptas digito Dei,* ועלים ככל הדברים *& super eis secundùm omnia Verba. Bàal Turìm* בגימטריא תלמוד *Per Ghemetriam Talmùd.* Sacra Scriptura apertissimè loquitur de Lege scripta super Tabulas, hoc est de Decalogo. Vnde impudentissima est præsumptio, quod dicitur de sanctissima Lege, transferre in profanissima hominum commenta.

VIII. Ibidem 26. 17. *Dominum exaltasti hodie. Bàal Turìm* ait כאן רמז ששה סדרים *Hinc significantur sex Ordines* (Talmudis) להיות לך לאלהים זהו סדר זרעים שמתחיל ב׳ק׳ש וכו׳ ׃ Vt sit tibi in Deum. *Iste est Ordo Zeràiim, in cuius initio agitur de Kiriàth Scemaà de Oratione quotidiana &c.* ללכת בדרכיו זה סדר מועד דכתיב אם תשיב משבת רגלך ׃ Ad ambulandum in vijs eius: *iste est Ordo Moëd Fastorum: quia scriptum est* (Isai. 58. 13.) Si redire feceris à Sabbatho pedem tuum, &c.

ולשמור חקיו זה סדר נשים שמדבר בעריות שנאמר בהם ושמרתם את חקתי ׃ Et ad custodiendum statuta eius: *iste est Sèder Nascìm.* (qui disserit) *de illegitimo concubitu S. D.* (de eo Leu. 18. 5.) Et custodietis statuta mea &c. vbi de illegitimis concubitibus agitur. ומצותיו זה סדר קדשים שמדבר בקרבנות דכתיב בהו אלה המצות ׃ Et præcepta eius: *iste est Sèder Kodascìm, in quo agitur de Sacrificijs, sicut scriptum est in eis* (Leuit. cap 27. ver. 34.) Ista sunt præcepta.

על התלמוד ואמרו איך תוסיפו הכמי ישראל כמה דברים בתלמוד שאינם בתורה הרי כתיב לא תוסיפו עליו ולא תגרעו ממנו ימחו מספר חיים הרי תשובת לדבריהם שהרי לשון זה אינו רק בשני מקומות בתורה ואינו רק גבי אלהות ויראה כלומר אין לך להוסיף ליראה על יראת הקב״ה יראה אחרת ולא לגרוע מיראתו כאן בפרשה ואתחנן כתיב לא תוסיפו על הדבר וגו׳ וכתיב לאלתר עיניכם הרואות את אשר עשה יהוה בבעל פעור וגו׳ ובפרשת ראה כתיב לא תוסף עליו ולא תגרעו ממנו וכתיב לעל בסמוך כי גם את בניהם ואת בנותיהם ישרפו באש לאלהיהם אבל במצות דעלמא לא הוהיר הקב״ה שלא לתוסיף כדי לעשות סייג וגדר לתורה ׃

Ne addetis ſuper verbum &c. *Reſpondendum eſt apoſtatis Iſraëlis* (ſcil. Chriſtianis) *qui Inquiſitionem inſtituerunt contra Talmudem, & dixerunt : Quomodo ergo addiderunt Sapientes Iſraëlis tot, & tanta in Talmude, quæ non ſunt in Lege? Et tamen diſtrictè præcipitur :* Non addetis ſuper illud, neque imminuetis. *Deleantur iſta de libro viuentium. Sed en tibi reſponſio ad eorum obiectionem. Quia ecce modus iſte non inuenitur niſi in duobus locis in Lege : & non eſt niſi apud ea, quæ ſunt Diuinitatis, & timoris. Quaſi diceret : Non debes adijcere timorem ſuper timorem Dei ſancti benedicti, id eſt ſuper cultum Diuinum cultum alterum, nec etiam debes imminuere cultum eius. Hic in Sect.* ואתחנן *Vaethchanàn* (cap. 4. ver. 2. Deut.) *ſcriptum eſt :* Non adijcietis ſuper rem &c. *& ſcribitur ſtatim poſt hæc :* (ver. 3.) Oculi veſtri vident quæ fecit Dominus in Baal Peòr &c. *& in Sect.* ראה *Reeh vide* (cap. 12. 32. Deuteron.) Non adijcies ſuper illud, nec imminues de eo. *Et ſcriptum eſt ſuprà prope hunc locum* (ver. 31.) Quia etiam filios tuos, & filias tuas combuſſerunt igne Dijs eorum. *Sed præcepto abſolutè, & ſimpliciter non mandauit Deus ſanctus benedictus, nec prohibuit, ne fieret additio, vel diminutio, ad hoc vt facerent ſepem, & maceriam Legi.* Si non diruiſſent totam Legem Dei Rabbini hiſce Talmudicis impietatibus, hæreſibus, ſtultitijs, & vanitatibus, hæc gloſſa huius Rabbì Chiskunì benè ſe haberet : ſed nihil pro ſe, & in ſui defenſionem in hac Apologia dicunt, ſed contra ſe reſpondent. Quòd Talmùd ſit datus à Deo eodem tempore, quò data ſit Lex in monte Sinai, docent Rabbini in ואלה שמות רבה *Veèlle ſcemòth Rabbà*, vt in ſequenti numero.

X. In *Veèlle ſcemòth Rabbà Gloſſario magno in Exodum* Sect. 47. In ipſo principio Sectionis de Lege ſcripta, & orali, ſeù Talmude hæc leguntur.

כתב לך את הדברים האלה הה״ר (הושע ח׳ ׃ יב׳ ׃) אכתב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו בשעה שנגלה הקב״ה בסיני ליתן תורה לישראל אמרה למשה על הסדר מקרא ומשנה תלמוד ואגדה שנאמר (שמות כ׳ ׃ א׳) וידבר אלהים את כל הדברים האלה אפילו מה שהתלמיד שואל לרב אמר הקב״ה למשה באותה שעה מאהר שלמדה מפי הקב״ה אמר לו למדה לישראל אמר לפניו רבונו של עולם אכתוב אותה להם אמר לו איני מבקש ליתנה להם בכתב מפני שגלוי לפני שא״ה עתידים לשלוט בהם וליטול אותה מהם ויהיו בזויים באומות אלא המקרא אני נותן להם במכתב והמשנה והתלמוד וההגדה אני נותן להם על פה שאם יבאו א״ה וישתעבדו בהם יהו מובדלים מהם אמר לנביא אם אכתוב לו רובי תורתי כמו זר נחשבו ומה אני עושה להם נותן את המקרא בכתב והמשנה והתלמוד וההגדה בעל פה ׃ כתב לך זה המקרא ׃ כי על פי הדברים האלה זו המשנה והתלמוד שהם מבדילים בין ישראל לבין האומות ׃

Scribe tibi verba iſta. *Iſtud eſt quod ſcriptum eſt* (Hoſee 8. v. 12.) Scripſi ei honorabilia Legis meæ, ſicut aliena reputata ſunt. *Ea hora, qua manifeſtatus eſt*

que ſcirent quid in ea contineretur. Sed hic Rabbinorum Deus valdè imprudens fuit, cùm non præuiderit, futurum aliquando, vt etiam hæc Lex oralis puta Miſcnà,& Talmùd literis ſcriptis conſignaretur primò à Rabb. Hakk. Miſcnà; poſtea Talmùd à Ràu Aſcè,Marimàr,& Mar,& horum Talmudis Auctorum errores à Chriſtianę Religionis zelatoribus cognoſcerentur,& à Summ.Pontificibus damnarentur, quia in Talmude errores intolerabiles continentur,& hæreſes execrabiles, vt infrà videbimus. Et tamen volunt omnia, quę in eodem Talmude continentur, fuiſſe à Deo tradita Moſi, etiam ea, quæ à Magiſtro poſtulare diſcipulus poterat. vt in hac מאמר *Maamàr Narratiuncula* dicitur.

XI. Deuteronomij cap. 9. ver. 10.

ויתן יהוה אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים ר׳ יהושע בן לוי אמר ועליהם ככל הדברים ׃ וכתיב כל המצוה אשר אנכי וגומר כל ככל דברים מצוה כל מצוה מקרא משנה הלכות תלמוד תוספות אגדות ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני שנאמר (קהלת א׳ ׃ י׳) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים ׃ מלך לשדה ׃ ר׳ יהודה ורבי נחמיה ׃ רבי יהודה אומר מלך זה בעל תלמוד לשדה נעבד ׃ זה בעל משנה שהוא סודר הלכה לפניו ר׳ נחמיה אומר מלך ׃ זה בעל משנה ׃ לשדה נעבד ׃ וזה בעל תלמוד שהוא מקבל הלכה לפניו לפיכך אוהב כסף לא ישבע כסף ׃ אוהב תורה לא ישבע תורה ואוהב בהמון ונומר שכל מי שהומה ומהמה אחרי תורה ותלמוד אין לו מה הנאה יש לו רבי ר״א ב״ר אבא בשם רבי אחא אומר למד ולא לימד אין לך הבל גדול מזה ׃

Et dedit Dominus mihi duas Tabulas lapideas ſcriptas digito Dei, & ſuper eis ſecundùm omnia verba (Deuter. 9. v. 10.) *R. Ieoſciuà Ben Leuì dixit; Et ſuper* *eſt Deus ſanctus benedictus in Sinai. vt daret Legem Iſraëli ſermonem habuit cum Moſe ſuper ordinem Sac. Scripturæ, Miſcnæ, Talmudis, Aggadæ Myſtici eloquij, S. D.* (Exod. 20. ver. 1.) Et locutus eſt Deus omnia verba iſta, *etiam ea, quæ poſtulat diſcipulus à ſuo Magiſtro* (licèt minima ſint). *Dixit Deus ſanctus benedictus Moſi poſtquam* (iſta omnia) *didicerat ab ore eius. Doce Iſraëlem. Reſpondet ei: Domine Vniuerſi, ſcribam illam eis. Dixit ei: Nolo vt eam ſcribas, quia prauidi nationes mundi aliquando futurum vt in* (Iſraëlitas) *dominentur: eam itaque ab eis auferent, & deprædabuntur: Verùm Sacrorum Bibliorum Volumen ſcriptis exaratum conferam eis. At Miſcnà, Talmùd, & Aggadà ego eis dabo oretenus; quoniam ſi Nationes mundi creuerint, & in ſeruitutem redegerint* (Iſraëlem) *iſti ſint ſeparati ab eis. Idcircò ait Propheta: Si ſcribam ei præcipua Legis meæ, ſicut alienum reputabuntur. Quid igitur faciam? Dabo eis Volumen Biblicum ſcriptum. Miſcnam verò, Talmudem, & Aggadam oretenus conferam. Itaque quando dicitur* (Exod. 34. ver. 27.) Scribe tibi: *Iſte eſt liber Sacræ Scripturæ, hoc eſt Pentateuchus Moſis;* (quando verò ſubditur כי על פי הדברים האלה *Quia ſuper os verborum iſtorum, iſta eſt Miſcnà, & Talmùd, quibus diuiditur Iſraël à reliquis Nationibus*. Hinc manifeſtè apparet ſupra Legem Diuinam Rabbinos extollere ſuam Miſcnam, & Talmudem, aſſerentes ea eſſe pręcipuā Legem, quam ſcriptis conſignare noluerit Deus, ne populi eā addiſcerent, vtpotè pretioſiorem Lege ſcripta, hanc tñ permiſerit Deus, vt in varia idiomata verteretur, vt omnes mundi Nationes eam cognoſcerent, at-

ad docendum eos. Tabulas: *hic est Decalogus*. Legem: *hæc sunt Biblia*. Et præcepta: *hac est Miscnà*. Quæ scripsi: *hæc sunt Prophetarum scripta, & Hagiographa*. Vt doceas eos: *hic est Talmùd. Docet, quòd omnia data sint Mosi de Sinai*. Vide infrà in Censuris ad Talmùd pag. 341. & in Cod. *Eruuìn* pag. 21. b. Ex hac Talmudica sententia apparet clarissimè, Hebræos existimare Talmudem fuisse à Deo exhibitum in monte Sinai. Quod quidem asserere summa blasphemia est, cùm in eo nefaria cōmenta contineantur, & fœdissimę doctrinæ. Nos ex ferè infinitis, quæ illic habentur, nonnulla in medium adducemus, vt ex his cognoscatur, quàm benè, & prudenter Summi Pontifices hos impios, & execrabiles libros perpetua Censura proscripserint, ac damnarint. Percurremus itaque leui pede totum Talmudem, secundùm Ordines, & Codices Miscnæ, & quæ occurrent in *Ghemarà* (per quam ipsum Talmudem intelligimus) contra sanam doctrinam, & bonos mores, annotabimus, & refellemus.

Censuræ in prauam doctrinam Talmudis Babylonici.

§. XII.

Antequam incipiamus referre loca Talmudis supponenda censuris, Aduertendum est, frequenter audiri in Talmude hæc nomina גוי *Ghòi*, אדום *Edòm*, עשו *Esàu*, אומות העולם *Vmòth Haolàm*.

De גוי & גוים *Ghòi*. & *Ghoìm Gentili*, & *Gentilibus* in *Miscnà* auderem dicere, nunquam pro Christiano sumi à Rab-

 bè-

super eis secundùm omnia verba. Et scriptum est: Omne præceptum, quod ego &c. (Deuter. 8. 1.) כל *col omne est sicut* ככל הדברים *checol-haddeuarìm secundùm omnia verba Mikrà Sacra Scriptura, Miscnà, Halachòth, Talmùd, Tosaphòth, Aggadòth, & etiam, ea quæ discipulus, & puer coram præceptore solet recitare, omnia fuerunt dicta Mosi in monte Sinai, S. D.* (Eccles. 1. 10) *est verbum quod dicet:* Vide hoc nouum est. *Socius respondet:* Iam hoc fuit in seculis. (& quod ibidem dicitur cap. 5. v. 8.) Rex in agro. *R. Iudas, & R. Nehemiàh. R. Iudas dicit: Iste Rex; est ille: qui operam dat Talmudi*. In agro fit seruus: *iste est, qui studet Miscnæ, quia ipse ordinat lectionem coram eo* (qui studet Talmudi). *R. Nehemiàh dicit:* Rex; *iste est, qui studet Miscnæ*. In agro fit seruus: *iste est studens Talmudi, quia ipse recipit lectionem coram eo. Idcircò, qui* diligit argentum non satiabitur argento. *Qui diligit Legem non satiabitur Lege; & qui diligit multitudinem &c. quoniam ea, quæ multa sunt, sunt post Legem; at Talmude nihil pulchriùs* (seù præstantiùs) *reperitur. R. Eleàzar Ben Abbà nomine Rabbì Achà dicit: Qui discit, & non docet, nulla maior Vanitas ea dari potest*. Ita in *Vaijkrà Rabbà*, Sect. 22. non longè à principio. Ferè idem legitur Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 5. circa princ. in Ghemarà

ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצות אשר כתבתי להורותם (מאי דכתיב) לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצות זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורתם זה תלמוד מלמד שכלם נתנו למשה מסיני ׃

Quid est quod scriptum est (Exod. 24. v. 12.) Et dabo tibi Tabulas lapideas, & Legem, & præceptum, quod scripsi

que scirent quid in ea contineretur. Sed hic Rabbinorum Deus valdè imprudens fuit, cùm non præuiderit, futurum aliquando, vt etiam hæc Lex oralis puta Miscnà, & Talmùd literis scriptis consignaretur primò à Rabb. Hakk. Miscnà; postea Talmùd à Ràu Ascè, Marimàr, & Mar, & horum Talmudis Auctorum errores à Christianę Religionis zelatoribus cognoscerentur, & à Summ. Pontificibus damnarentur, quia in Talmude errores intolerabiles continentur, & hæreses execrabiles, vt infrà videbimus. Et tamen volunt omnia, quę in eodem Talmude continentur, fuisse à Deo tradita Mosi, etiam ea, quæ à Magistro postulare discipulus poterat. vt in hac מאמר *Maamàr Narratiuncula* dicitur.

XI. Deuteronomij cap. 9. ver. 10.

ויתן יהוה אלי את שני לוחות האבנים כתובים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים ר׳ יהושע בן לוי אמר ועליהם ככל הדברים : וכתיב כל המצוה אשר אנכי מצוך וגומר כל ככל דברים מצוה כל מצוה מקרא משנה הלכות תלמוד תוספות אגדות ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לומר לפני רבו כלן נאמרו למשה בסיני שנאמר (קהלת א׳ : י׳) יש דבר שיאמר ראה זה חדש הוא חבירו משיב עליו כבר היה לעולמים : מלך לשדה ׃ ר׳ יהודה ורבי נחמיה : רבי יהודה אומר מלך זה בעל תלמוד לשדה נעבד : זה בעל משנה שהוא סודר הלכה לפניו ר׳ נחמיה אומר מלך ׃ זה בעל משנה : לשדה נעבד ׃ זה בעל תלמוד שהוא מקבל הלכה לפניו לפיכך אוהב כסף לא ישבע כסף : אוהב תורה לא ישבע תורה ואוהב בהמון ונומר שכל מי שהומה ומהמה אחרי תורה ותלמוד אין לו מה הנאה יש לו רבי ר״א בר״ אבא בשם רבי אחא אומר למד ולא לימד אין לך הבל גדול מזה :

Et dedit Dominus mihi duas Tabulas lapideas scriptas digito Dei, & super eis secundùm omnia verba (Deuter. 9. v. 10.) *R. Ieosciùa Ben Leuì dixit; Et super eis secundùm omnia verba. Et super eis secundùm omnia* ...

est Deus sanctus benedictus in Sinai. vt daret Legem Israëli sermonem habuit cum Mose super ordinem Sac. Scripturæ, Miscnæ, Talmudis, Aggadæ Mystici eloquij, S. D. (Exod. 20. ver. 1.) Et locutus est Deus omnia verba ista, *etiam ea, quæ postulat discipulus à suo Magistro* (licèt minima sint). *Dixit Deus sanctus benedictus Mosi postquam* (ista omnia) *didicerat ab ore eius. Doce Israëlem. Respondet ei: Domine vniuersi, scribam illam eis. Dixit ei: Nolo vt eam scribas, quia præuidi nationes mundi aliquando futurum vt in* (Israëlitas) *dominentur: eam itaque ab eis auferent, & deprædabuntur: verùm Sacrorum Bibliorum Volumen scriptis exaratum conferam eis. At Miscnà, Talmùd, & Aggadà ego eis dabo oretenus; quoniam si Nationes mundi creuerint, & in seruitutem redegerint* (Israëlem) *isti sint separati ab eis. Idcircò ait Propheta: Si scribam ei præcipua Legis meæ, sicut alienum reputabuntur. Quid igitur faciam? Dabo eis Volumen Biblicum scriptum. Miscnam verò, Talmudem, & Aggadam oretenus conferam. Itaque quando dicitur* (Exod. 34. ver. 27.) Scribe tibi: *Iste est liber Sacræ Scripturæ, hoc est Pentateuchus Mosis;* (quando verò subditur כי על פי הדברים האלה) *Quia super os verborum istorum, ista est Miscnà, & Talmùd, quibus diuiditur Israël à reliquis Nationibus*. Hinc manifestè apparet supra Legem Diuinam Rabbinos extollere suam Miscnam, & Talmudem, asserentes ea esse pręcipuã Legem, quam scriptis consignare noluerit Deus, ne populi eã addiscerent, vtporè pretiosiorem Lege scripta, hanc tñ permiserit Deus, vt in varia idiomata verteretur, vt omnes mundi Nationes eam cognoscerent, at-

ad docendum eos. Tabulas: *hic est Decalogus*. Legem: *hæc sunt Biblia*. Et præcepta: *hæc est Miſcnà*. Quæ ſcripſi: *hæc ſunt Prophetarum ſcripta, & Hagiographa*. Vt doceas eos: *hic est Talmùd*. *Docet, quòd omnia data ſint Moſi de Sinai*. Vide infrà in Cenſuris ad Talmùd pag. 341. & in Cod. *Eruuìn* pag. 21. b. Ex hac Talmudica ſententia apparet clariſſimè, Hebræos exiſtimare Talmudem fuiſſe à Deo exhibitum in monte Sinai. Quod quidem aſſerere ſumma blaſphemia eſt, cùm in eo nefaria cōmenta contineantur, & fœdiſſimę doctrinæ. Nos ex ferè infinitis, quæ illic habentur, nonnulla in medium adducemus, vt ex his cognoſcatur, quàm benè, & prudenter Summi Pontifices hos impios, & execrabiles libros perpetua Cenſura proſcripſerint, ac damnarint. Percurremus itaque leui pede totum Talmudem, ſecundùm Ordines, & Codices Miſcnæ, & quæ occurrent in *Ghemarà* (per quam ipſum Talmudem intelligimus) contra ſanam doctrinam, & bonos mores, annotabimus, & refellemus.

Cenſuræ in prauam doctrinam Talmudis Babylonici.

§. XII.

ANtequam incipiamus referre loca Talmudis ſupponenda cenſuris, Aduertendum eſt, frequenter audiri in Talmude hæc nomina גוי *Ghòi*, אדום *Edòm*, עשו *Esàu*, אומות העולם *Vmòth Haolàm*.

De גוי & גוים *Ghòi*. & *Ghoìm Gentili, & Gentilibus* in *Miſcnà* auderem dicere, nunquam pro Chriſtiano ſumi à Rab-

ſupèr eis ſecundùm omnia Verba. Et ſcriptum eſt: Omne præceptum, quod ego &c. (Deuter. 8. 1.) כל *col omne eſt ſicut* ככל הדברים *checol-haddeuarìm ſecundùm omnia verba Mikrà Sacra Scriptura, Miſcnà, Halachòth, Talmùd, Toſaphòth, Aggadòth, & etiam, ea quæ diſcipulus, & puer coram præceptore ſolet recitare, omnia fuerunt dicta Moſi in monte Sinai, S. D.* (Eccleſ. 1. 10) *eſt verbum quod dicet:* Vide hoc nouum eſt. *Socius reſpondet:* Iam hoc fuit in ſeculis. (& quod ibidem dicitur cap. 5. v. 8.) Rex in agro. *R. Iudas, & R. Nehemiàh. R. Iudas dicit: Iſte Rex; eſt ille, qui operam dat Talmudi*. In agro fit ſeruus: *iſte eſt, qui ſtudet Miſcnæ, quia ipſe ordinat lectionem coram eo* (qui ſtudet Talmudi). *R. Nehemiàh dicit:* Rex; *iſte eſt, qui ſtudet Miſcnæ*. In agro fit ſeruus: *iſte eſt ſtudens Talmudi, quia ipſe recipit lectionem coram eo. Idcircò, qui* diligit argentum non ſatiabitur argento. *Qui diligit Legem non ſatiabitur Lege; & qui diligit multitudinem &c. quoniam ea, quæ multa ſunt, ſunt poſt Legem; at Talmude nihil pulchriùs* (ſeù præſtantiùs) *reperitur. R. Eleàzar Ben Abbà nomine Rabbì Achà dicit: Qui diſcit, & non docet, nulla maior Vanitas ea dari poteſt*. Ita in *Vaijkrà Rabbà*, Sect. 22. non longè à principio. Ferè idem legitur Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 5. circa princ. in Ghemarà

ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם (מאי דכתיב) לוחות אלו עשרת הדברות תורה זה מקרא והמצוה זו משנה אשר כתבתי אלו נביאים וכתובים להורותם זה תלמוד מלמד שכלם נתנו למשה מסיני׃

Quid eſt quod ſcriptum eſt (Exod. 24. v. 12.) Et dabo tibi Tabulas lapideas, & Legem, & præceptum, quod ſcripſi

se prolatum: nam quando aliquid contra Turcas proferre volunt, eos sub nomine Ismaëlis proferunt. Hoc annotatum esse volo, vt non miretur Lector, si plerumque nomen *Ghòi*, vel *Ghoiìm* interpretatum sit *Christianus*, vel *Christiani*.

Aduerte insuper, tam in Talmude Cracouiano, quàm in alijs libris, præsertim R. Mosis Bar Maijmonis Iudęos, vt Christianorum odium declinarent, fraude fuisse vsos. Nam quotiescumque גוי *Ghòi* nomen pro Christiano positum erat, suffecerunt nomen כותי *Cuthì Cuthæi*, vel voces עבודת זרה *Idololatriæ*, vel עובדי כוכבים ומזלות *seruientium Stellis, & Astris*. Sed reuera vbi ista inueniuntur, semper intelligunt Christianos.

Tandem te monitum esse volo (benigne Lector) quòd præter Censuras in erroneam doctrinam, & bonos mores, nonnulla alia Censuræ supponemus, & quæ ad veram, vel falsam historiam pertinebunt, annotabimus, vt ex eis aliquid percipi possit vtilitatis, & documenti. Itaque incipiendum est ab

Ordine I. *Zeraiim* Cod. *Berachòth*, cap. 1. *Meemathài Korìn &c.* pag. 3. circa principium. Per omnes excubias noctis dicunt, quòd Deus ploret, & rugiat tamquam Leo, propterea quòd Templum destruxerit, & Iudæos in diuersas mundi partes abire fecerit in exilium. Sententia est R. Isaaci Bar Samuelis, & R. Eliezaris, qui abutitur auctoritate Sacræ Scripturæ Ierem. 25. 30. *De excelso rugiet &c.*

Ibidem circa finem R. Iosè dicit audiuisse oraculum in quadam spelunca, quòd veluti Columba gemebat, & lamentabatur his vocibus: *Væ mihi, quia de-*

bènu Hakkadòsc, sed pro Gentili Idololatra, vt patet per totum Codicem ע״ז *Auodà Zarà De Idololatria*, vbi de Saturnalibus, & alijs festiuitatibus Gentilium; quamuis expositores huius Codicis extendant etiam ad festiuitates Christianorum. In *Ghemarà* autem non dubito nomine Gentiliū intelligi etiam Christianos; quia cùm Christianorum vniuersitas ex Gentilium conuersione coalescat, quicquid olim Gentilibus Idololatris Iudæi tribuebant, hoc idem Christianis attribuunt Talmudistæ.

De nominibus *Edom*, & *Esàu* idem dicendum est: nam firma, & pertinax Iudæorum sententia est; nullam aliam Nationem hodie in mundo reperiri, nisi eas tantùm, quæ ex lumbis Abrahæ egressæ sunt, Isaaci, atque Iacobi. Ex Abrahamo egressus est Ismaël, & Isaac. Ex Ismaële orti sunt Ismaëlitæ, seù Agareni ex matre eius ancilla Saræ, ex qua tamquam à nobiliori parte (quia ipsa fuit in causa, vt Abraham ingrederetur ad ancillam) vocati sunt Saraceni. Ex Isaaco orti sunt *Esàu*, & *Iacob*. Ex *Esàu*, qui alio nomine vocatur *Edòm*, Talmudistæ volunt omnes illos, quos גוים *Ghoiìm Gentiles* appellant, ortum habere; & Imperium Romanum, quod Regnum *Edòm* vocant, ab Esau, & eius posteris initium sumpsisse. Et quia Imperium Romanū à Gentilibus ad Christianos translatum est; ideò quotiescumque contra *Esau*, *Edom*, aut *Regnum Romanum* obloquuntur, & dira imprecantur, semper contra Christianos imprecationes illas intendunt. Vnde in his censuris, quando aliquid contra Gentiles ex ipsis in medium proferetur, semper contra Christianos intelligendum est es-

Pag. 5. circa princip. in Ghem. Dicitur, quòd *Miſcnà*, & *Talmùd* ſint data Moſi à Deo in monte Sinai, quod dicere, nil aliud eſt, quàm tot blaſphemiarum, quæ in eo continentur Deum Optimum Maximum Auctorem facere; quod ſumma, & intolerabilis blaſphemia eſt. Verba Hebraica huius loci retuli ſuprà pag. 339. col. 1.

Ibidem b. paulò poſt med. R. Elièzer incidit in languorem, & doloribus cruciabatur, inuiſit eum R. Iochanàn, eumque interrogauit -

חביבין עליך יסורין א״ל לא הן ולא שכרן ׃

Gratane tibi ſunt flagella? Dixit ei: Nec illa, nec merces eorum. Doctrina falſa, & pernicioſa eſt; non eſſe nec mercedem, nec flagella, quæ contingunt recipienda. Non ſic docebat Iob, qui vlcere peſſimo percuſſus à planta pedis vſque ad verticem, dicebat: *Si bona ſuſcepimus de manu Dei, mala quare non ſuſcipiamus?* (Iob 2. 10.) *In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis.* Ibidem. Peccauit quidem R. Elièzer, qui nolebat recipere mercedem patientiæ in perferendis doloribus, ſi dolores ipſi à ſuo corpore receſſiſſent, nec Dei voluntati voluntatem ſuam conformare voluit. Contrarium docet Religio Chriſtiana, quæ à Chriſto Domino edocta quotidiè orat, cùm dicit: *Fiat voluntas tua ſicut in cælo, & in terra.*

De R. Iochanane ibidem duplex miraculum referunt. Dicunt enim: R. Eliezerem languentem cubaſſe in cubiculo tenebricoſo: inuiſit eum R. Iochanàn, cùmque nihil videret, detexit R. Iochanàn brachium ſuum, & lumen refulſit. [R. Salom. *Quia erat caro eius ſplendens, cùm fuiſſet Vir pulcherrimus.*] *En deſolaui Domum meam, & combuſſi Aedem meam. & diſperſi filios meos inter Nationes mundi.* Et teſtatur Elias idipſum ter in die facere Deum, vt prolixiùs egi in I. Par. huius Bibliothecæ pagina 553. & ſeqq. vbi iſtæ blaſphemiæ confutantur, ita vt hoc loco non ſit aliud addendum, ne actum iterum agatur.

Pag. 4. circa medium. Rex Dauid occupatur in viſitatione ſanguinis menſtrui mulierum, vt diſcerneret, & iudicaret an eſſet mundus, vel immundus. Pſal. 86. 2. *Cuſtodi animam meam, quoniam* חסיד אני *Chasid ani miſericors ſum.*

כך אמר דוד לפני הקב״ה רבונו של עולם לא חסיד אני שכל מלכי מזרח ומערב יושבים אגודות בכבודם ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר לבעלה וכו׳ ׃

Sic dixit Dauid coram Deo ſancto benedicto: Domine Vniuerſi, nonne ego miſericors ſum? quia omnes Reges Orientis, & Occidentis ſedent cum multis Senatoribus, & nobilium collegij ad ſui gloriam; & ego cum manibus pollutis, & infectis verſor. [R. Salom. *Quia mulieres oſtendebant ei ſanguinem menſtrui, vt Dauid iudicaret, num mundus, aut immundus eſſet.*] *Item cum manibus pollutis ſanie ſecundinarum, & puerperarum, vt ſcilicet mundam vxorem concederem, & permitterem marito ſuo.* Indigna occupatio tanto Regi commiſſa, & commentum vile, atque iniurium.

Ibidem b. ante medium -

כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ׃

Quicumque tranſgreditur verba Sapientum, reus eſt mortis. Vt inducant obſeruantiam legum Rabbinorum, timorem mortis Iudaicæ plebi incutiunt.

illuminati sunt ver. 28. *Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Vtique Domine. Tunc tetigit oculos eorum, dicens: secundùm fidem uestram fiat vobis.* Itaque non meretur gratiam sanitatis recipere, qui Dei inimicus est, & impœnitens in peccato perseuerat; si qui enim superbè, vel curiosè volunt signũ videre, non datur eis nisi signum Ionæ Prophetæ Matth. 12. 39. Et: *Quid generatio ista signum quærit?* Marc. 8. 12. vel nihil impetrant, vti Herodes, qui cùm speraret signum aliquod à Iesu fieri, nullum meruit, nedum signum videre, sed neque responsum, aut vnicum verbum à Iesu audire. Cùm enim Rabbi Eliezer in actuali peccato esset, reijciendo meritum languoris, & contra Diuinam prouidentiam blasphemando, indignus, vt in eo fierent miracula, reddebatur: Ideò hoc, & alia similia, quæ in Talmude dicuntur signa, seù miracula, non sunt vera, sed præstigiæ à cacodæmonis arte conficta. De miraculis vide prolixum Tractatum, quem Reuerendiss. P. Laurentius Brancatus de Lauræa Ord. Min. Conuent. toto terrarum orbe notus, æquè ac in Vrbe Illustris edidit, eumque addidit Quarto Tomo suorum Operum in librum Sententiarum Scoti, vbi vera miracula à fictis discernere poteris.

Pagina 6. ante medium. Non exauditur oratio nisi fiat in Ecclesia.

אבא בנימין אומר אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר (א׳ ; מלכים ח׳ ; כח) לשמוע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום :

Abbà Beniamin dicit: Hominis oratio non exauditur nisi tantùm in Synagoga.
S. D.

En vnum miraculum. Interrogauit postea, an libenter corporis dolores, & languores sufferret? Respondit se minimè ea sufferre, quin nec pro eis mercedem habere cupere, dummodo liberaretur. Tunc R. Iochanàn א״ל הב לי ידך יהב ליה ידיה ואוקמיה : *Dixit ei: Exporrige mihi manum tuam. Exporrexit, & erexit illum*, id est contulit illi sanitatem. En secundum miraculum. Vtrumq; verum non fuisse miraculum patet ex hoc: quòd R. Salomon non miraculo ea attribuit, sed carni Rabbini lucidissimæ, & splendenti, licèt & hæ ineptiæ sint, carnem hominis quamuis pulcherrimi excipere posse lumen, & tenebras discutere. Deinde non necessarium fuerat miraculum ad hoc, cùm facillimè de lumine sibi prouideri potuissent vel de lucerna, aut candela, vel carbone, aut titione, quæ etiam in pauperum domibus reperiri solent. Quoad sanitatem restitutam illi infirmo non fuisse verum miraculum, patet ex eo, quia gratia sanitatis tam in animam, quàm in corpus non introducitur, nisi anima sit disposita per pœnitentiam, & dolorem peccati ad gratiam recipiendam. Sic ad omnia miracula, quæ Christus fecit in peccatores, sanitatem animæ, vel corporis eis restituendo, per pœnitentiam omnes se disposuerunt, & præparauerunt ad gratiam recipiendam, Matth. 9. 2. *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Postea ver. 6. ait paralytico: *Surge, tolle lectum tuum &c.* Ibid. v. 28. *Ecce Princeps vnus accessit, & adorabat eum &c. Ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur &c.* Ver. 21. *Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero.* Ver. 22. *Confide filia, fides tua te saluam fecit.* Sic de cœcis, qui ibidem

probare putat, ex 2. Paral. 6. 19. & 20. במקום רנה בב״ח ששם אומרים הצבור שירות ותושבחות בנעימת קול ערב׃ *In loco exultationis, id est in Synagoga* (in Ecclesia) *quia eo in loco congregatio concinit hymnos, & laudes voce, & modulis suauibus.* coniungit exultationem, & Cantorum concentum cum oratione, vt hæc exaudiatur, quia cantatur. Ergo si in Synagoga nulli sint Cantores, illorum preces non exaudiuntur, quod libenter concedo, etiamsi buccis inflatis vsque ad sidera vocem extollant, dicente Propheta Isai. 1. 15, גם כי תרבו תפלה אינני שמע ידיכם דמים מלאו׃ *Etiam cùm multiplicaueris orationem non ego exaudio: manus vestræ sanguine plenæ sunt. Sanguis eius super nos, & super filios nostros;* Matth. 27. 25.

Pagina 6. non longè à fine idem R. Auin Bar Ràu Adà docet Deum gestare תפלין *Thephillìn* tam in brachio, quàm in fronte. Huius ineptiæ fusè à nobis referuntur, & reijciuntur I. Par. huius Bibliothecæ Rabbinicæ pag. 564. & seqq.

Pagina 7. in ipso principio, Deus orat ad modum cuiusdam Rabbini, & hoc intendunt probare ex Scriptura, sed perperàm. Quidnam in eius oratione contineatur, vide I. Par. pag. 574.

Ibidem prope finem. Deus ostendit Mosi ligaturam Thephillinorum, quia dicitur, *Posteriora mea videbis;* & ita didicit Moses quomodo ligulę Thephillìn capitis post ceruicem ligandæ sint. Vide Par. I. pag. 566.

Ibidem b. longè post principium. Ante Liam nullus laudauit Deum. אמר רבי יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחי מיום שברא הקב״ה את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו שנאמר (בראשית כ״ט ל״ה

S. D. (1. Reg. 8. 28.) Ad audiendum præconium, & orationem, quam seruus orat coram te hodie.

Propositio falsa, quia vbique audit Deus, & exaudit, si vt decet inuocetur: vnde meliùs paulò post differit Rabbì Isaac (referente R. Auìn Bar Ràu Adà) quòd Diuinitas non solùm est in congregatione eius nomine collecta, veluti est Ecclesia; sed etiam est inter tres, inter duos, quin & cum vno tantùm, si quæ Dei sunt, peragat, quod auctoritate Scripturæ probat, & nos suprà in *Rabbi Chelpetà Isc Chephàr Chananià* per extensum loca Scripturæ, & verba ipsius Tanaitæ retulimus pag. 270. ex quibus desumpta videntur hæc, quæ à R. Isaaco Amoraita, seù Ghemarico in hoc loco Talmudis afferuntur. Et Christus Dominus approbat huiusmodi orandi modum, dum ait: *Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito &c.* Non ob id reprehenduntur ij, qui in Ecclesijs ad hunc finem Deo dicatis, vt ibidem Deum oremus, orant, sed reprehenduntur hypocritæ, qui amant in Synagogis orare, vt videantur ab hominibus. Locus Scripturæ: *Ad audiendum præconium &c.* nihil probat: quia Salomon orat Dominum, vt dignetur exaudire orationem, quoniam ipse orabat in Templo à se ædificato, vbi peculiari modo Deus per Maiestatem suam dicebatur habitare, & exaudire preces fideliũ in eo orantiũ (1. Reg. 8. 28. & seqq.) non tamen dicit se nolle exaudire eos, qui extra hunc locũ orauerint; alioquin nec in Synagogis esset orandũ, aut alibi extra Templum, quod Iudæi non admittent. R. Sal. ex alio consimili loco idem

Ibidem b. Quomodo Elisæi Prophetæ sanctitas cognita fuit à muliere Sunamitide? Viles causæ, & indignæ assignantur. De quibus iam in II. Parte egi pag. 170 & seq.

Ibidem. *Dixit R. Iosè Ben R. Chaninà nomine* ראב״י *R. Elièzer Ben Iosè: Nunquam homo oraturus maneat in loco sublimi, & alto,* אלא במקום נמוך ויתפלל *sed potiùs in loco humili, & profundo, quia legitur* (Psal. 130. 1.) *De profundis clamaui ad te Domine.* Annotamus ridiculam probationem tam læuis ceremoniæ.

Idem R. Iosè Berabbi Chaninà nomine ראב״י ibidem sequitur: *Orantem necesse est* שיכוין את רגליו *dirigere pedes suos;* [R. Salom. *Iungere pedes suos alterum penes alterum:*] *nam dicitur* (Ezech. 1. ver. 7.) Et pedes eorum pes rectus. [R. Sal. *Ita accomodare decet pedes* נראין כרגל אחד *vt pes vnus appareant.*] Hanc contorsionē pedum ipsi viderint: nam nonnisi histrionica, aut potiùs monstruosa, præsertim in orando, esse potest.

Cod. *Berachòth.* Cap. 2. *Haiàh Korè.*

Pagina 14. non longè à fine -

אמר ר׳ זירא כל הלן שבעת ימים בלא חלום נקרא רשע שנאמר (משלי י״ט׃ כ״ג :) שבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע׃

Dixit R. Zirà: Qui manet septem diebus sine somnio, vocatur impius, S. D. (Prouerb 19. 23.) Timor Domini ad vitam: & satur commorabitur, non visitabitur malo. *Ne legas* שָׂבֵעַ *Sauèa satur, sed* שֶׁבַע *Scèuaa septem.* [R. Salom. *Qui septem dormiet dies sine visitatione cælesti per somnium, en iste impius, & malus est, propterea non est culpæ*

(ל״ח) הפעם אודה את יהוה׃

Dixit R. Iochanàn nomine R. Scimòn Ben Iochài: A die, quo Deus sanctus benedictus creauit mundum suū non fuit homo, qui laudauerat Deum, vsquequo venit Lia, & laudauit eam. S. D. (Genes. 29. 35.) Hac vice laudabo Dominum. quia ante eam nunquam reperitur hæc vox ידה *Iadà*, quæ *laudare* significat. Ideò R. Scimòn Ben Iochài colligit, quòd nullus alius Sanctorum Patrum ante Liam Deum laudauerat; quod quidem omnibus Sanctis, qui ante Liam fuerunt, iniuriosum est.

Pagina 8. ante finem. Deo post desolationem Templi nil illi aliud superest, quàm spatium quatuor cubitorum studij Talmudici. Vide I. Par. pagina 595. vbi hoc Rabbinorum delirium descriptum reperies, & reiectum.

Pagina 10, longè post principium. Quidam Hæreticus dixit Beruriæ vxori R. Meir: *Scriptum est* (Isai. 54 v. 1.) Lauda sterilis, quæ non paris. *Ergo ex eo, quòd tu non paris, exultandum? Dixit ei:* שטיא *Sciatià Stultè referam te ad finem versiculi, quoniam scriptum est:* Quia plures filij desolatæ quàm filij coniugatæ, dicit Dominus. *Sed cur non parit? Exulta Synagoga Israël, quæ es similis mulieri sterili, quæ non gignit filios ad gehennam, sicut vos.* Est iniuriosum Christianis: nam pro מינים *Hæreticis* hodierni Iudæi intelligunt Christianos.

Ibidem circa medium. De Dauide quòd cognouerit causam, cur in mulieribus mammæ fuerint in pectore collocatæ, & non sub ventre, vti in animalibus. Apocryphum, & turpe istud commentum inuenies explicatum Par. II. pagina 116. col. 2.

אלישע שיצא ממנו גחזי ; ברחובתנו ; שלא יהא לנו
בן או תלמיד שמקדיח תבשיל ברבים כגון הנוצרי :

R. Iochanàn, & R. Eleàzar. Vnus dicit : Boues nostri onusti *carne* (Boues valet etiam) *eruditi, nempè in Lege*, onusti *in praeceptis. Alter dixit : Doctores nostri in Lege, & in praeceptis,* Onusti *scilicet flagellis* (& Diuinis visitationibus) Non est sterilis, *id est, Quaesumus ne sit collegium nostrum sicut collegium Saulis, de quo exijt Doëg.* Et non est egrediens, *id est, non sit collegium nostrum sicut collegium David, de quo exijt Achitòphel.* Non est clamor, *id est, non sit collegium nostrum sicut collegium Elisaei, de quo exijt Giezi.* In plateis nostris, *id est, rogamus Deum ne sit nobis filius, vel discipulus, qui coquat publicè coctionem suam, quemadmodum fecit Nazarenus.*

Quid de nobis sentiant Iudaei, satis apparet ex locis allatis in Talmude, vel in ipso textu, vt hic de Nazareno, quem procul dubio intelligunt Iesum Nazarenum Dominum nostrum, & Iudaeorum; vel in Commentarijs, praesertim Salom. vt suprà cap. 1. pag. 12. longè à princ. vbi vocem מינים *Minim Haereticos* exponit : *Isti sunt discipuli Nazareni, qui peruertunt sensum Legis, vt praedicent, & edisserent errores, & vanitatem, & sic dicit Scriptura :* (Psal. 14. v. 1.) Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus. *Non habes stultiorem, & amentiorem hominem, quàm qui peruertit verba Dei viuentis.* Ita in antiquis exemplaribus Venetis. In Cracouianis, quibus ego vtor, omissa sunt, & illorum verborum loco substituta sunt המינים עובדי ע"ז *Hamminim Haeretici sunt illi, qui Idololatriae inseruiunt.* Ita contra nos loquuntur Iudaei.

pae, vt visitetur (per somnium). Superstitiosa obseruatio, probata cum deprauatione Sacrae Scripturae. Idem reperies infrà cap. 7. *Harroè* pag. 55. b. longè post principium. Et in *En Israël* ibidem pag. 35. col. 3. num. 109. non longè à fine.

Pag. 15. longè à principio. Qui legit lectionem *Audi Israël &c.* debet priùs lauare manus. *Dixit* רבינא *Rauenà*
מי שאין לו מים לרחוץ ידיו בעפר ובצרור ובקסמית
א"ל שפיר מי כתיב ארחץ במים בנקיון (תהלים כ"ו :
ו׳ ;) *Qui non habet aquas vt abluat manus suas, puluere sibi illas detergat, vel lapillis, vel festucis* (fragmentis ligneis) *dictum fuit : Pulchrè dixit. Quomodo scribitur?* (Psalm. 26. 6.) ארחץ במים Lauabo aquis nequaquam, *sed* ארחץ בנקיון כפי *lauabo cum munditia manus meas*, id est ea re, quae mundare potest. Non mundantur manus si puluere, lapillis, aut scobe lignea confricantur, sed potiùs immundae redduntur; vnde haec expositio ducit hominem in superstitionem. Locus Psalmi explicatur : *Lauabo cum munditia. &c.* Manus, id est actiones, & opera metonymicè.

Pagina 17. in fine. Olim Rabbini precabantur sibi inuicem bonum vtentes verbis Psalmi 144. 14. אלופינו מסבלים
אין פרץ ואין יוצאת ואין צוחה ברחובותינו :
Boues nostri (carne) *onusti, non est sterilis, & non est egrediens : nec est clamor in plateis nostris.* Quae orationis membra sic singillatim explicabant –
רבי יוחנן ורבי אלעזר חד אמר אלופינו בתורה
ומסובלים במצות וחד אמר אלופינו בתורה ובמצות ;
ומסובלים : בייסורים אין פרץ שלא תהא סיעתינו
כסיעתו של שאול שיצא ממנו דואג האדומי ואין
יוצאת שלא תהא סיעתינו כסיעתו של דוד שיצא ממנו
אחיתופל ; ואין צוחה ; שלא תהא סיעתינו כסיעתו של

Cod.

Cod. *Berachòth* Cap. 3. *Miscemètho*.

Pagina 18. ante medium. Iudæorum cadauera dicunt sentire vermium morsus. *Scriptum est Iob* cap. 14. ver. 22. -

והא כתיב אך בשרו עליו יכאב ונפשו ועליו תאבל וא״ר
יצחק קשה רמה למת כמחט בבשר החי אמר בצערא
דידהו ידעי בצערא דאחרינא לא ידעי ולא והתניא
מעשה בחסיד אחד שנתן דינר לעני בערב ר״ה בשני
בצורת והקניטתו אשתו והלך ולן בבית הקברות ושמע
שתי רוחות שמספרות זו לזו אמרה חדא לחברתה
חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד מה
פורענות בא לעולם אמרה לה חברתה איני יכולה שאני
קבורה במחצלת של קנים אלא לכי את ומה שאת
שומעת אמרי לי הלכה היא ושטה ובאה ואמרה לה
חברתה מה שמעת מאחורי הפרגוד אמרה לה שמעתי
שכל הזורע ברביעה ראשונה ברד מלקה אותו הלך
הוא וזרע ברביעה שניה של כל העולם כלה לקה שלו
לא לקה לשנה אחרת הלך ולן בבית הקברות ושמע
אותן שתי רוחות שמספרות זו עם זו אמרה חדא
לחברתה בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי הפרגוד
מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי לא כך
אמרתי לך איני יכולה שאני קבורה במחצלת של קנים
אלא לכי את ומה שאת שומעת בואי ואמרי לי הלכה
ושטה ובאה ואמרה לה חברתה חברתי מה שמעת
מאחורי הפרגוד אמרה לה שמעתי שכל הזורע ברביעה
שניה שדפון מלקה אותו הלך וזרע ברביעה ראשונה
של כל העולם כלו נשדף ושלו לא נשדף אמרה לו
אשתו מפני מה אשתקד של כל העולם כלו לקה ושלך
לא לקה ועכשיו של כל העולם כלו נשדף ושלך לא
נשדף סח לה כל הדברים הללו אמרו לא היו ימים
מועטים עד שנפלה קטטה בין אשתו של אותו חסיד
ובין אמה של אותה ריבה אמרה לה לכי ואראך בתך
שהיא קבורה במחצלת של קנים לשנה האחרת הלך
ולן בבית הקברות ושמע אותן רוחות שמספרות זו עם
זו אמרה לה חברתי בואי ונשוט בעולם ונשמע מאחורי
הפרגוד מה פורענות בא לעולם אמרה לה חברתי
הניחני דברים שביני לבינך כבר נשמעו בין החיים:

Et nonne scriptum est Iob 14. ver. 22. Verumtamen caro eius super eo dolebit: & anima eius super eo lugebit, *Dixit R. Isaac: Ita grauis est vermis in carne mortui, sicut acus in carne viui. Dixerunt: Dolorem suum nouerunt, sed dolorem aliorum non nouerunt. Legitur historia cuiusdam viri pij, qui dedit denarium pauperi in vigilia initij anni tempore famis, & penuriæ, & affligebat eum vxor eius. Abijt iste, & pernoctauit inter sepulchreta, & audiuit duos spiritus fœmineos, qui loquebantur ad inuicem* [R. Salom. שתי רוחות של שתי ילדות מתות *Duos spiritus duarum puellarum, quæ iam decesserant.*] *Alter dicebat sociæ suæ: Veni sodes, & percurramus mundum, & audiamus post cortinam; quid pœnarum, & flagellationum decernant super Orbem. Dixit ei: Socia mea non possum, quia ego sum sepulta in storea cannarum* (quasi dicat, non possum coram Diuino Tribunali consistere cùm sim vestita tam vili amictu arundinaceo) *sed socia mea vade, & quod audieris refer ad me. Abijt illa, & lustrauit omnia, redijt, dixitque ei socia eius: Socia mea, quidnam audisti post cortinam? Dixit ei: Audiui, quòd qui seminat in pluuia prima, grando percutiet illud. Abijt ergo vir ille, & seminauit in pluuia secunda. Vniuersus Orbis passus est iacturam; illius ager nihil passus est. Anno sequenti abijt; & moratus est in cæmeterio. Audiuit ambos illos spiritus inuicem colloquentes. Dixit altera sociæ suæ: Veni perlustremus mundum, & audiamus post cortinam, quidnam pœnarum decernatur venire in mundum. Dixit ei: Socia mea, nonne sic dixi tibi, me non posse venire, quia sepulta sum in storea cannarum; sed ipsa pergito, & quod tu audieris, veni, & mihi renuntia. Abijt, percurrit, redijt. Dixit ei: Quidnam*

au-

audiuisti post cortinam? Dixit ei: Audiui quòd qui seminat ad secundam pluuiam, rubigine percutietur. Abijt ille, & seminauit in prima pluuia. Quicquid fuit segetum in toto Orbe, percussum est Vredine; quod erat illius, minimè fuit tactum. Dixit ei vxor eius: Quamobrem anno præterito totus mundus percussus est, & tua non sunt percussa? Et nunc quod est totius mundi, adustum est; & quod est tuum, non est adustum? Narrauit ei omnia verba ista. Dixerunt: Non transierunt multi dies, donec incidit dissensio inter vxorem illius viri sancti, & inter matrem illius puellæ. Dixit ei: Vade, & vide tibi filiam tuam, quæ est sepulta in storeis cannarum (exprobrabat enim illi paupertatis sordes). *Anno sequenti abijt, & habitauit inter sepulchra, & audiuit spiritus illos fœmineos inter se loquentes. Dixit altera: Socia mea veni percurramus mundum, & audiamus. Dixit ei: Socia mea dimitte me. Verba mea, quæ fuerunt inter me, & te, iam audita sunt inter viuos. &c.* Quamuis pateat, quænam farrago doctrinæ sint ista narrata, & magicum fermentum: attamen hoc vnum colligi potest, quòd animæ defunctorum sciunt, quid in hoc mundo agatur. Et ex hac antiqua traditione, semper in Synagoga hanc doctrinam fuisse, euidenter patet. Vide *En Israël* Par. I. pagina 22. colum. 4.

Pagina 25. b. circa medium. Gentilis, per quem Christianum intelligunt, comparatur asino. Sic enim ibi legitur:

אמר רב יהודה גוי ערום אסור לקרות קש״ כנגדו מאי איריא גוי אפילו ישראל נמי ישראל פשיטא לי דאסור אלא גוי אצטריכא ליה מהו דתימא הואיל וכתיב בהו (יחזקאל כג׳, כ׳ :) אשר בשר חמורים בשרם אימא כחמור בעלמא הוא קמ״ל דאינהו נמי איקרי ערוה דכתיב (בראשית ט׳ : כג׳ :) וערות אביהם לא ראו :

Dixit Ràu Iudas: Si Gentilis nudus præsens astet, prohibitum est legere Kiriàth Scemaà Audi Israël &c. *ad eius præsentiam. Sed quid rei est hoc de Gentili? De Israëlita dicendum etiam erat. Sed de Gentili necesse fuerat præceptum dare. Nihilominus de Gentilibus idem dici potest. Scriptum quippe est de eo* (Ezech. 23. 20.) Quorum caro est quasi caro asini. *Dicam ergo, quòd idem est dicere de Gentili, ac de asino simpliciter* (quia scilicet inter Gentilem, & asinum nihil interest, licèt autem legere *Scemaà* assistente quomodocumque asino). *Sed tamen nota, quòd etiam, & ipsorum Gentilium nominantur pudenda, cùm cauendum, & deuitandum esse eorum aspectum monet Scriptura, quemadmodum legitur de Noë* (Gen. 10. 23.) Et pudenda patris non viderunt,] licèt non sit ibi sermo de Israëlita.

Satis ex hoc loco apparet, Hebræos, sentire, se tam Gentiles, quàm Christianos loco bestiarum habere.

Ordinis I. *Zeraiìm* Cod. 1. *Berachòth*, cap. 4. *Thephillàth Hasciàchar*.

Pagina 28. b. circa finem. De benedictione, seù veriùs de maledictione, & execratione מינים *Minìm Hæreticorum*, ibi habetur De qua vide suprà in *Scimòn* הפקיל *Happikòl* pag. 318. vbi, quantum licuit, egi. Hodie pro *Minim Hæreticis* intelligunt Christianos. Vide *En Israël* Par. I. pagina 26. colum. 3. num. 69.

Cod. *Berachòth* cap. 5. *En Omedin*.

Pagina 33. circa medium. -

גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות שנ׳ (תהלים

צ״ר: א׳ ו) אל נקמות יהוה אמר ליה אין כמילתה מי
הא גרולה היא והינו דאמר עולא שתי נקמות הללו
למה אחת לטובה ואחת לרעה לטובה דכתיב (דברים
לג ו ב) הופיע מהר פארן לרעה דכתיב לא נקמות
י״י אל נקמות הופיע:

Maior est vindicta, quæ posita est inter duas literas [R. Salom. *Inter duo Diuina nomina, posita in Ver.* אל נקמות יהוה Deus vltionum Dominus.] *Dixit ei: Non est ad rem. Nihilominus magna est. Et hoc est, quod dixit Vlà: Duæ vindictæ istæ quare? Vna pro bono, reliqua pro malo. Pro bono, quia scriptum est*) Deuteron. 33 2.) הופיע *Hophìa* Illuxit de monte Paràn. *Pro malo, quia scriptum est* (Psal. 94.) Deus vltionum Dominus, Deus vltionum הופיע *Hophìa* illuxit. [R. Salom. *Vbicumque opus est adiungere vltionem, magnum aliquid est. Sed quare hoc loco duæ vltiones? alteram* (pro malo) *sumet Deus de populis, eò quòd Legem recipere noluerint. Alteram de bonis, sicut legimus in* בבא קמא *Bauà Kammà* (cap. 4. num. 3.) *De Paràn apparuit*
והפקיר ממונן לישראל שור של ישראל שנגח שור
מצרי פטור הופיע גלדו והפקיר בשלא קבלו את
התורה: *& publicauit facultates gentium; & concessit eas Israëli. Bos Israëlis, qui cornu petierit bouem alienigenæ, liber esto. Quod verò legitur* (Deuter. 33. 2.) Dominus הופיע *Hophìa* reuelauit, *id est proscripsit facultates gentium, propterea quòd Legem recipere noluerunt.*] Iniuriosa huius loci explicatio contra eos, qui Iudæi non sunt. Et iniusta Talmudistarum, Miscnicorumq; decisio, quòd bos Israëlis si cornu petierit bouem Gentilis alienigenæ erit פטור *Patùr immunis.* E contra: si bos alienigenæ cornu petierit bouem Israëlis, reddet Dominus bouis

damnum ex integro. Vide *Bauà Kammà* cap. 4. num. 3. in *Miscnà*. Et ibidem in *Ghemarà* pag. 38. post principium, vbi dissertè etiam docetur, quòd facultates omnium Nationum concessæ fuerunt Iudæis ex monte Paràn, eò quòd noluerint Mosaicam Legem recipere. Vide *En Israël* Par. I. Ibid. pagina 30. colum. 1. num. 85.

Pagina 34. b. circa medium.

אמר רבי חיא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנביאים
כולן לא נתנבאו אלא למשיא בתו לת״ח ולעושה
פרקמטיא לת״ח מנכסיו אבל ת״ח עצמן עין לא ראתה
אלהים זולתך יעשה למחכה לו:

Dixit R. Chijà Bar Abbà: Dixit R. Iochanàn: Omnes Prophetæ non prophetarunt nisi de eo, qui locat filiam suam in vxorem discipulo sapienti (ita vocant eum, qui dat operam studio Legis, Rabbinum.) *& de eo, qui exercet mercaturam pro eodem illo professore; & de eo, qui consulit, studetque iuuare Sapientes opibus suis. Verùm quòd Sapientibus ipsis Deus rependet, qui expectant eum: Oculus non vidit Deum, præter te,* (ita) *faciet expectanti ipsum*. Isai. 44. ver. 40.

Omnia ad se trahere student Rabbini, & quæ spiritualiter, & ad salutem animarum prophetarunt Prophetæ, ipsi in commodum proprium conuertunt, & Scripturas peruertunt. Nihilominus eorum nonnulli, vel ijdem aliquando Spiritu Sancto edocti, veluti Balaam coacti sunt veritatem fateri, vti hìc idem Rabbì Chijà Bar Abbà ibidem statim dicit: *Dixit Rabbì Iochanàn.*

כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח אבל
לעה״ב עין לא ראתה אלהים זולתך ופליגא דשמואל
דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא
שעבוד מלכיות בלבד שנ׳ (דברים ט״ו: י״א) כי לא
יחדל אביון מקרב הארץ:

Om-

ad Satan: Increpet te Dominus, &c. *donec transeat ab eis*. Omnia sunt superstitiosa, Vide *En Israël* Par. I. pag. 33. col. 4. num. 103.

Cod. *Berachòth* cap. 8. *E'llu deuarim*.

Pagina 53. Tractat ferè per totam: Quomodo teneatur Iudæus benedicere lumini, quod viderit, aut aromatibus, quæ bonum odorem emittunt. Dicunt enim ibidem circa principium. Si ab Israëlita accendatur ignis pro Christiano; vel vice versa Christianus accendat ignem pro Israëlita, Iudæus benedicit. Si Christianus pro Christiano accendet, Iudæus non benedicit. Si quis ambulet extra Oppidum, & videat lumen; si Gentiles erunt plures, non benedicet; si plures erunt Israëlitæ, benedicit. Si quis ambulet extra Oppidum, & videat puerum facem gerentem, explorat, an sit Israëlita, & tunc benedicit, alioquin non benedicit.

Ibidem non longè à fine. Si quis ambulet extra Oppidum, & odoret odorem, si quod est ampliùs, Gentilium est, non benedicit, si Israëlitarum, benedicit.

ר' יוסי אומר אפילו רוב ישראל נמי אינו מברך מפני שבנות ישראל מקטרות לכשפים :

R. Iosè dicit: Quamuis etiam vt plurimùm sint Israëlitæ, non benedicit, quia filiæ Israël adolent ad magiam, & veneficia. Ex his odium contra Christianos ostenditur, quòd nec illorum rebus volunt benedicere, sed eos pares suis veneficis mulieribus faciunt.

Ord. I. *Zeraïm* Cod. 1. *Berachòth* cap. 9. *Harroè makòm*.

Pagina 54. paulò ante finem. In transitu maris, & in transitu Iordanis, alijsque in locis, in quibus facta fuerunt mi-

Omnes Prophetæ non prophetauerunt nisi de diebus Messiæ: sed in futuro seculo oculus non vidit Deum præter te. Sed dissentit R. Samuel, quia dixit R. Samuel: Nulla est differentia inter hoc seculum, & dies Messiæ, nisi iugum Regnorum super Israël dumtaxat: S. D. (Deuter. 15. 21.) Quoniam non cessabit egenus de medio terræ. Idem reperies in *En Israël* P. P. pag. 31. colum. 4. num. 90. Secunda propositio falsa est: quia non intelligunt redemptionem Messiæ nisi liberationem populi Israël à seruitute terrena, & temporali, quæ non impedit libertatem, & dominium Regni Messiæ, quod in animi præcipuè libertate, scilicet à peccatorum seruitutis liberatione consistit.

Ord. I. *Zeraïm* Cod. 1. *Berachòth* cap. 7. *Sceloscià Sceachelù*.

Pagina 51. Introducuntur nomina Dæmonum, docentium nonnulla superstitiosa, & præsertim quidam מלאך המות *Malàch hammàueth Angelus mortis* docet R. Ieosciùa Ben Leuì, qui ita effatur: *Dixit R. Ieosciùa Ben Leuì: Tria me docuit Angelus mortis. Ne capias camisiam tuam de manu famuli tui, & induas. 2. Ne abluas manus nisi per manus illius, qui prior abluerat &c. 3. Et ne stes coram mulieribus, quæ redeunt à funere* מפני שאני מרקד ובא לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל ; וכו' *quia ego incedo saltans ante illas gestans manibus gladium, & est mihi nocendi potestas. Sed si occurrat, quodnam est remedij? Resiliat de loco suo quatuor cubitos &c.* Et postquam alia quædam inania docuit, vltimò concludit in summa: *Conuertat vultum suum, & dicat* (Zachar. 3. v. 2.) ויאמר יהוה אל השטן יגער יהוה בך וגו' ; Et dixit Dominus

de duobus leprosis *Eth*, & *Hèu*, quorum nomina ex duabus vocibus Scripturæ את & חב Numer. 21. 14. Talmudistæ expiscantur, quæ nihilo seciùs significant quàm nomina propria. את *Eth* est articulus seruiens accusatiuo, & aliquando est præpositio, vt את יריבי *cum litigantibus mecum*. Psal. 35. 1 [R. Sal. את והב כמו את יתב *Huiusmodi phrasis, est ac si diceret* את יתב *dabit* signa, & miracula in Arnòn, sicut dedit בסופה *Besuphà In Suphà*. R. Sal. בים סוף *In mari rubro*, & *Bàal Turìm*: *Vt recordarentur miracula patrata in mari rubro scriptum est Besuphà &c.* Vnde verè, & propriè vertit Vulgata: *Sicut fecit in mari rubro &c.* At Talmudistæ pro libito peruertunt Scripturas, vt ad vana, & imaginària sua commenta adaptent. Vide *En Israèl* Par. I. pagina 34. colum. 1. num. 105.

Pagina 54. longè post principium. Qui videt lapidem, quem Og Rex Basan voluit proijcere super Israèlem, tenetur gratias agere Deo, & benedicere Deo. De quo hoc modo loquuntur -

אבן שבקש עוג מלך הבשן לזרוק על ישראל גמרא גמירי לה אמר מחנת ישראל כמה הוי תלתא פרסי איזיל ואיעקר טורא בר תלתא פרסי ואישדי עלייהו ואיקטלינהו אזל עקר טורא בר תלתא פרסי ואייתי על רישיה ואייתי קודשא בריך הוא עליה קמצי ונקבוה ונחית בצוריה הוה בעי למשלפה משכי שיניה להאי גיסא ולהאי גיסא ולא מצי למשלפ׳ והיינו דכתיב (תהלים נ׳ : ח׳ :) שיני רשעים שברת וכדר׳ שמעון בן לקיש דאמר ר׳ שמעון בן לקיש מאי דכתיב שיני רשעים שברת אל תקרי שברת אלא שרבבת :

Lapis, quo annixus est Og Rex Basan iactare contra Israèlem (dum ad terram promissam pergeret) *Dixit* (Og). *Quantum patent castra Israèlis? Tres leucas, Ibo,*

miracula. *Illi videntes ea loca*, gratias agunt, & benedicunt illis.

אלא מעברות נחלי ארונן מנלן דכתיב (במדבר כא׳ : יד׳ :) על כן יאמר בספר מלחמות יהוה את והב בסופה וגומ׳ תנא את והב בסופה שני מצורעים היו דהוו מהלכין בסוף מחנה ישראל כי הוו קא חלפי ישראל אתו אמוראי עבדי להון נקירתא ויתבי בהון אמרי כי חלפי ישראל הכא וקטלינון ולא הוו ידעי דארון הוה מסגי קמייהו דישראל והוה ממיך להו טורי מקמייהו כיון דאתא ארון ארבקו טורי בהדי הדדי וקטלינון ונחת דמייהו לנחלי ארנון כי אתו את והב חזו דמא דקא נפיק מביני טוריאתו ואמר להו לישראל ואמרו שירה היינו דכתיב (במדבר כא׳ : טו׳) ואשד הנחלים אשר נטה לשבת ער ונשען לגבול מואב :

Sed in transitu torrentium Arnòn Vnde probatur? Quia scriptum est (Num. 21. v. 14.) Propterea dicitur in libro bellorum Domini Eth Vahèu beSuphà &c. *Est Traditio*: Eth, & Hèu in Suphà *duo leprosi erant, qui ambulabant in extremis castris Israèl. Quando transibant Israèlitæ, venerunt Amorræi, foderunt sibi cauernas, & sederunt in illis. Dixerunt: Quando transibunt hàc Israèlitæ, occidemus illos; nec nouerant, quòd Arca Dei ambulabat coram Israèl, & deprimebat illis, dum transiret, montes de locis suis* (id est complanabat montes, vt iter planum esset, & æquale). *Quando ergo venit Arca compegerunt se montes pariter & occiderunt illos, & defluxit cruor eorum in torrentem Arnòn, Quando igitur venerunt* את *Eth*, & הב *Hèu viderunt sanguinem de medio montium defluentem. Reuersi renunciauerunt Israèli, & dixerunt Canticum: & hoc est quod scribitur* (Num. 21. 15.) Et effusio torrentium, quæ declinauit ad habitandum Ar, & innititur termino Moab.

Fabulosa est ista traditio præsertim

3. 19.) Dominus sapientia fundauit terram, stabiliuit cælos intelligentia. *Et scribitur etiam* (Ibidem ver. 20.) Scientia illius eruperunt abyssi.

Rei vanæ, & otiosæ ex Sacris verbis ad rem non facientibus impertinens probatio. Idem habetur in *En Israël* Par. I. pagina 35. col. 2. num. 108.

Postea sequuntur variæ, & quamplurimæ superstitiones circa somnia, & illorum explicationes, vnde -

אמר רב חסדא הלמא דלא מפשר באגרתא דלא מקריא ׃ *Dixit Ràu Chasdà: Somnium, quod non explicatur est sicut epistola, quæ non legitur*, (id est, quæ sigillata non aperitur, & sic ignoratur.) R. Salom. *Nec bonum, nec malum est* שכל החלומות הולכין אחר הפתרון ׃ *quia omnia somnia sequuntur interpretationem*. Ràu Chasdà dicit, חלמא בישא עדיף מחלמא טבא *Somnium malum præstantiùs est somnio bono*. Hoc crediderim esse verum, quia somnium, quod somnianti mala portendit, expergefacto nil mali facit: & somnium, quod bonum ostendit, nihil boni euigilanti præbet. Ergo somnium malum præstantiùs videtur, quàm somnium bonum.

Pagina 55. b. אמר רבי זעירא כל הלן שבעה ימים בלא חלום נקרא רע שנאמר (משלי י״ט: כ״ג) שבע ילין בל יפקד רע אל תקרי שבע אלא שבע ׃ *Dixit R. Zirà: Qui perstat septem dies absque somnio, vocatur malus. S. D.* (Prouerb. 19. 23.) Timor Domini &c. Idem habetur suprà pag. 364. col. 2. ex cap. 2. *Haiàh Korè*, vt frequenter à Talmudistis fieri solet, idem in diuersis locis Ghemaræ reponere, & ijsdem prorsùs verbis repetere.

Ibidem. Formulæ quædam precationum,

Ibo, & euellam montem trium leucarum, & effundam super illos, & occidam vniuersos. Abijt, euulsitque montem trium leucarum, sibique in caput imposuit; sed venire iussit Deus sanctus benedictus in montem formicas, perforaruntque montem, qui sensim in collum gigantis subibat. Conatus est montem à se excutere, & praijcere, sed cùm excreuissent sibi hinc, atque illinc dentes, non potuit montem à se discutere, & hoc est quod scriptum est (Psal. 3. v. 8.) Dentes peccatorum contriuisti: *sicut exponit R. Scimòn Ben Lakìsc. Dicit enim R. Simeon Ben Lakìsc: Cur scriptum est*: Dentes impiorum confregisti? *Ne legas* שברת Scibbàrta confregisti, *sed* שרבבת Sceraùàuta, quos prolongasti.

Quia manifesta fabella est Talmudistarum, ideò censura non eget. Nota tamen horum Doctorum frequentem Sacræ Scripturæ deprauationem, vt hoc Scripturarum abusu suæ aniles fabellæ vtcumq; fulciri videantur. Vide *En Israël* Par. I. pagina. 34. colum. 2. numero 105.

Pagina 55. longè ante finem. Nouerat *Betzalèl* combinare literas, quibus creatus est mundus -

אמר רב יהודה אמר רב יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ כתיב הכא (שמות ל״ה: ל״א) וימלא אותו רוח אלהים בחכמה ובתבונה ובדעת וכתיב התם (משלי ג׳: י״ט) יהוה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה וכתיב (שם ׃ פסוק כ׳) בדעתו תהומות נבקעו ׃

Dixit Ràu Iudas: Dixit Ràu: Sciebat Betzalèl combinare literas, quibus creati sunt cæli, & terra. Scriptum quippè est hic (Exod. 35. 31.) Et repleuit eum Spiritus Dei sapientia, intelligentia, & scientia. *Et scriptum est alibi* (Prouerb.

Pagina 58. b. circa medium. Qui videt sepulchra Israëlis, dicit: *Benedictus, qui formauit vos in iudicio, & pauit vos in iudicio, & sustentauit vos in iudicio, & congregauit vos in iudicio, & suscitaturus est vos in iudicio*. Quando videt sepulchra populorum mundi (inter quos comprehenduntur Christiani) *dicit*: בושה אמכם חפרח יולרתכם וגומר: *Confusio matris vestræ, opprobrium genitricis vestræ. &c.* Ignominiosa imprecatio contra defunctos.

Ibidem de Astris, & Constellationibus cæli agitur, de quibus plurima retuli in Prima Par. pag. 356. cùm de Constellationibus, de quibus fit mentio in libro Iob, egi.

Pagina 59. longè post principium. Deus effundit duas lachrymas in mare, quando recordatur Iudæos versari in mœrore inter nationes mundi. Obseruaui hoc, & alia blasphema, quæ ibidem leguntur contra Deum in eadem I. Parte pag. 596.

Ibidem in fine. *Dixit Rabbì Chasdà*: מיום שחרב ב״ה לא נראית רקיע בטהרחה שנ׳ (ישעיה נ׳ ג׳) אלביש שמים קדרות ושק אשית כסותם: *A die, qua destructum est Sanctuarium, nunquã conspecta est facies cæli clara S. D.* (Isai. 50. 3.) Induam cælos tenebris, & saccum ponam operimentum eorum.

Sunt planè cœci Iudæi isti Talmudistæ, si nunquam viderint cælum clarum, & luminosum. Locum Isaiæ malè intelligunt; intelligi enim debet, sicut totum caput, de Messiæ Saluatoris potentia, cuius manus non fuit abbreuiata, licèt indutus carne humana, vt non potuisset, si voluisset desertum facere mare, & ponere in siccum flumina, sicut fecit in exitu de Ægypto. Et num, & imprecationum proponuntur recitandæ post somnia, vel ad auertenda mala, vel ad bona consequenda. Adeò addicti sunt Iudæi somniorum interpretationibus, vt dicant Ierosolymis olim 24. Interpretes somniorum fuisse.

Ibidem pagina eadem post medium; vbi & de oculorum fascino superstitiosè quidem agunt. Pisces in aquis fascinum oculorum non recipere, quia cooperiuntur aquis. Egregia obseruatio!

Exponuntur etiam quamplurimæ res, quæ in somnijs apparent, de quibus longum quidem Catalogum texeret, qui eas omnes recensere vellet; quæ cùm vanæ sint, & illorum interpretationes leues, & sine fundamento, neq; superstitione aliquando careant, ideò consultò relinquimus. Hisce vanis somniorum interpretamentis replentur pag. 56. & 57.

Pagina 57. b. circa medium. Sex sunt ægroto boni ominis, 1. עטוש *Sternutatio*; 2. זיעה *Sudor*; 3. שלשול *Solutio alui*. 4. קרי *Fluxus seminis*. 5. שינה *Somnus*; 6. וחלום *& Somnium*. *Sternutatio quia scriptum est* (Iob 41. 10.) Sternutationibus eius splendescet lux. *Sudor*, (Gen. 3. 19.) In sudore vultus tui vesceris pane tuo. *Solutio alui* (Isai. 51. 14.) Festinet ligatus solui, non morietur. *Seminis effusio* (Ibid. 53. 10.) Videbit semen, prolongabit dies. *Somnus* (Iob 3. 13.) Dormiui, tunc requies (est) mihi. *Somnium* (Isai. 38. 16.) Et somniare fecisti me, & viuificabis me.

Annotaui hæc, vt agnoscatur, quàm expeditè soleant Iatro-Theologi isti Talmudistæ ad suos aphorismos firmandos adducere loca S. Scripturæ adamussim illis congruentia. Sed quàm ineptè peruertunt genuinum Scripturarum sensum!

decem. Si is, qui modò nascitur est, mas erit; non erit soror mea Rachel, quanti est ancilla vna: statim partus versus est in fœminam. quia dicitur: Et vocauit nomen eius Dinàh. *Non referunt id, quod est miraculosum. Et si vis, dicam aliter: Opus, seù factum Liæ intra quadraginta dies fuit. Sic traditur: Tres primos dies oret Deum, ne putrescat,* [R. Sal. *Scilicet semen, sed colligatur, & formetur ex eo embrio: nam si post tres dies non colligatur, iam putrescet, & deinceps non prodest orare.*] *A tribus diebus vsque ad quadraginta oret, vt sit masculus. A quadraginta diebus vsque ad tres menses oret, ne sit* סנדל Sandàl Solea, Mola [R. Salomon: *Oret, ne concipiat vxor sua fœtum alterum, & sit minoris formæ quàm prioris; & sit similis pisci marino, qui appellatur* Sandàl, *id est* Solea: *sic legimus in Cod. Niddà Menstruatæ pag. 25. b. Sandàl est* (abortus) *similis pisci marino: ab initio quidam infans est verus, sed postea conuertit se in aduersam partem, & mutatur figura eius, seù vultus eius in tergus eius.*] *A tribus mensibus ad sex menses oret, ne fiat abortus. A sex ad nouem, oret Deum, vt prodeat incolumis. Sed quomodo prodest huiusmodi oratio? Et nonne dicit R. Isaac: Vir, si primùm spargat semen, gignitur fæmina; mulier, si seminet prior, generat masculum. S. D.* (Leuit. 12. v. 2.) Mulier, quando seminauerit, & genuerit marem. *Sed hic, quod tractamus, verbi gratia, quando seminant ambo ipsi pariter.* [R. Salom. *Sic legimus. Tunc habetur, quòd prosit oratio, quando vnà seminauerint.*

Dicitur hæc sententia cum iniuria Diuinæ prouidentię, quasi verò Deus non præuiderit ab initio orationem hominis, ac

Et induere cælos tenebris, sicut pariter in Ægypto fecit, sicut & in tempore suæ passionis factum est. Lege totum caput, & inuenies eum loquentem de repudio Synagogæ incredulę in Christum, & Christi potentia ad saluandum credentes, & perdendos incredulos.

Pagina 60. longe post principium, legitur de eo, qui habens mulierem prægnantem, & orat, vt pariat masculum, vel fœminam.

היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד וכו׳ : הרי זו תפלת שוא ולא מתני רחמי מתיב רב יוסף (בראשית ל׳ , כ״א :) ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה מאי ואחר אמר רב לאחר שדנה לאה דין בעצמה ואמרה י״ב שבטים עתידין לצאת מיעקב ששה יצאו ממני וארבעה מן השפחות הרי עשרה אם זה זכר לא תהא אחותי רחל כאחת השפחות מיד נהפכה לבת שנאמר ותקרא את שמה דינה אין מזכירין מעשה נסים ואיבעית אימא מעשה דלאה בתוך ארבעים יום הוה כדתניא שלשה ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח מג׳ ועד ארבעים יבקש רחמים שהיא זכר מארבעים יום ועד שלשה חדשים יבקש רחמים שלא יהא סנדל משלשה חדשים ועד ששה יבקש רחמים שלא יהא נפל מששה ועד תשעה יבקש רחמים שיצא בשלום ומי מהנו רחמי והאמר ר׳ יצחק בריה דרב אמי איש מזריע תחילה יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שנאמר (ויקרא יב ; ב׳) אשה כי תזריע וילדה זכר הכא במאי עסקינן כגון שהזריעו שניהם בבת אחת :

Si quis habeat mulierem prægnantem, & dicat: Placeat tibi Domine, quòd pariat masculum &c. hæc est oratio vana, nec proficua, nec vtilis oratio. Opposuit Ràu Ioseph. Legitur (Gen. 30. v. 21.) Et postea peperit filiam, & vocauit nomen eius Dinàh. *Quid est* ואחר Veachàr Et postea? *Dixit Ràu; Postquam ita ratiocinata est secum Lea, & dixit: Duodecim Tribus egressura sunt de Iacob: iam sex ex me exierunt, quatuor de ancillis, en*

eam ad Adam. *Dixit R. Ieremias Ben Eleazaris: Docet, quòd Deus effecit seipsum paranymphum primo homini. Hinc docet Lex vrbanitatem: quòd maior non dedignetur fieri paranymphus minori, nec illi sit graue.* Eadem leguntur in *En Israël* Par. I. pag. 39. colum. 4. num. 102. & Pagina 61. col. 1. eodem num.

Istæ sunt ineptiæ Rabbinorum, & expositiones viles, & indignæ, Deumque exercere faciunt muliebres artes, quod impertinens est.

Ibidem in fine paginæ. De renibus, & nonnullis alijs corporis humani partibus ita philosophantur Talmudistæ -

ת״ר שתי כליות יש בו באדם אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו דכתיב (קהלת י׳ : ב׳) לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו: ת״ר כליות יועצות לב מבין לשון מחתך פה גומר ושט מכנים ומוציא כל מיני מאכל קנה מוציא קול ריאה שואבת כל מיני משקין כבד כועס מרה זורקת בו טפה ומניחתו טחול שוחק קרקבן טוחן קיבה ישנה אף נעור נעור הישן ישן הנעור נמוק והילך לו : תנא אם שניהם ישנים או שניהם נעורים מיד מת :

Dixerunt Rabbanàn: Duo renunculi sunt in homine; Vnus, consilium dat in bonum, alter dat in malum. Quod in bonum est in (parte) *dextera, quod in malum* (in parte) *sinistra, S. D* (Eccles. 10. v. 2.) Cor sapientis ad dexteram eius, & cor stulti ad sinistram ipsius. *Tradiderunt Rabbanàn. Renunculi consilium dant* [R. Salom. *scilicet dicendo: Cordi sic facito.*] *Cor intelligit* [R. Sal. *Quid sibi faciendum sit, an audire debeat consilium renum, an non? Et Vnde est, quòd renes consilium ferunt? ex illo* (Psal. 16. 7.) Benedictus Dominus, qui tribuit mihi intellectum, & nocte increpuerunt me renes mei.] *Lingua incidit,* [R.

ac non possit ab initio exaudire quocumque tempore oret. Et oratio, vt est in mente Diuina nunquam est facto posterior, & in causa est ipsius effectus, si Deo placuerit. Sed Iudæi carent communi sensu, nedum speculatione Theologica.

Pagina 61. ferè per totum agitur de formatione Adami protoparentis nostri, & Euæ. De Adamo egi in I. Par. pagina 64. & seqq. Et de Eua, ibidem pagina 75.

Ibidem paulò post medium, introducitur Deus, vt crinem Euæ aptet veluti Sponsæ, & Paranymphum agat -

דאמ׳ ר׳ שמעון בן מנסיא מאי דכתיב (בראשית ב׳ · כ״ב ·) ויבן יהוה את הצלע מלמד שקלעה הקב״ה לחוה והביאה לאדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקליעתא בניתא : דבר אחר ויבן אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא · תנא מלמד שבנאה הקב״ה לחוה בבנין אוצר מה אוצר זה קצר מלמעלה ורחב מלמטה כדי לקבל את הפירות אף אשה קצרה מלמעלה ורחבה מלמטה כדי לקבל את הולד ויביאה אל האדם · אמר רבי ירמיה בן אלעזר מלמד שנעשה הקדוש ברוך הוא שושבין לאדם הראשון מכאן למדה תורה דרך ארץ שיחזור גדול עם קטן בשושבינות ואל ירע לו ·

Dicit R. Scimòn Ben Menasià: Quid est, quod scriptum est (Gen. 2. 22.) Et ædificauit Dominus costam? *Docet, quòd Deus sanctus benedictus aptauit comam Euæ, & adduxit eam ad Adam: nam in transmarinis comam vocant* בניתא *Banietha. Aliter:* Et ædificauit. *Dixit Ràu Chasdà: Docet, quòd Deus sanctus benedictus construxit Euam tamquam ædificium thesauri. Sicut enim ædificium pro seruandis rebus in parte superna angustum construitur, & in inferna latum, & amplum; ita mulier angusta facta est à supernis partibus, & lata in inferioribus, vt fœtum continere possit.* Et adduxit

Sanctuarij persistebat, quan..o Aedes sancta diruta est, permittitur.

Annotantur ista veluti superstitiosa, & difficilia obseruatu, nisi forsan à perito Mathematico, qui probè sciat quatuor plagas mundi discernere.

Pagina 62. ferè per totam. Tractat de latrinis, & ritu exonerandi ventrem: de quo quamplurima futilia, vana, parùm honesta, imò & magica quædam proferuntur, quæ consultò relinquimus, ne his benè olentibus doctrinis Talmudicis capiti legentis dolorem afferre, & simul tempus terere videamur.

Reliqui Codices huius Ordinis, qui sunt *Peà*, *Demài*, *Chilàim*, *Sceuiìth*, *Therumòth*. *Maasseròth*, *Maasèr sceni*, *Chalà*, *Orlà*, & *Biccurìm*, Ghemarà, seù Talmudem non habent.

Ordinis II. *Moèd*, Cod. *Sciabbàth*, Cap. 1. *Ietziòth*.

Pagina 11. in ipso principio. *Scriptum est* (Genes. 14. 4.) Duodecim annos seruierunt Chedor laòmer, & tertio decimo anno rebellarunt. Et in quarto decimo anno &c. *Dixit Rauà Bar Machasià: Dixit Ràu Chamà Bar* גוריא *Ghurià: Dixit Ràu* -

כל עיר שגגותיה גבוהין מבית הכנסת לסוף חרבה שנאמר (עזרא ט׳ : ט׳ :) לרומם את בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו : וכו׳:

Omnis Ciuitas, cuius tecta sunt excelsiora Synagoga, tandem destruetur. S. D. (Ezræ 9. 9.) Vt exaltetur Domus Dei nostri, & ad erigendum diruta eius. *Sed de quibus ædificijs hoc intelligendum est? De domibus;* אבל בקשקושי ואברורי לית לן בה: *sed de turribus, & abrurere, id est fortalitijs, seù muris Vrbis nequaquam. Dixit Ràu Ascè: Ego* עברי *feci, seù seruiui*

[R. Sal. *scilicet Verbum, Vt foris promat.*] *Os complet*, [R. Sal. *id est pronunciat, & foris exprimit.*] ושט *Vèscet Fistula cibalis recipit intus, & exprimit omnes species cibi. Canna elicit vocem. Pulmo attrahit omnia liquida. Iecur irascitur. Fel spargit in Iecore guttam, & dimittit iram. Splen risum mouet. Ventriculus molit* (cibum.) *Stomachus dormit. Nasus vigilat. Si vigilauerit quòd dormire debet, & si dormierit quòd vigilare debet, defluit, & pergit ad mortem. Est traditio: Si ambo ipsi dormiant, vel ambo ipsi vigilent, statim homo moritur.* Fabulæ omnia, & stultitiæ sunt: ea, quæ attribui debent intellectui, & voluntati, attribuunt Talmudistæ renibus, & cordi. Sed tamen operę pretium est explicare illud, quod postremò dicitur: nam nasus, & stomachus sunt quodammodo duæ excubiæ; quando alter vigilat, alter dormit; si ambo vigilent, stomachus concoquere cibum non potest: si ambo dormiunt, id est nasus claudatur, ita vt respirare non possit, homo statim moritur.

Pagina 61. b. non longè à fine. *Qui soluit ventrem in terra Iuda, non soluat inter Orientem, & Occidentem, sed inter Septentrionem, & Meridiem.* [R. Sal. *Si egerat aluum ad Orientem, & Occidentem, nudatum verget Ierusalem Versus, siuè anterius, siuè posteriùs. Sed ad Septentrionem, & Austrum poterit, modò non egerat contra Ierusalem pracisè,*] *In Galilæa autem non egerat nisi ad Orientem, & Occidentem* (quia Galilæa est ad Septentrionem Terræ Israël.) *R. Iosè permittit: Dicit enim ipse: Non prohibetur hoc nisi Videnti, & Vbi non est sepes, & tempore tantùm quando Domus*

iniuria Prophetæ Sancto illata ab iniquis Rabbinis, vide Par. II. pag. 181. & sequentibus.

Ibidem b. non longè à fine. Tempore Messiæ Iudæorum mulieres quotidiè parient, & fructus arbores proferent. Huiusmodi chimericum commentum hoc modo probant. Dicit Rabbàn Gamlièl -

עתידה אשה שתלד בכל יום שנאמר (ירמיה לא׳ ׳ ח׳ :) הרה ויולדת יחדו ליגלג עליו אותו תלמיד אמר אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתו בעולם הוה נפק אחוי ליה תרנגולת ותו יתיב רבן גמליאל וקא דריש עתידים אילנות שמוציאין פירות בכל יום שנאמר (יחזקאל יז׳, כג׳) ונשא ענף ועשה פרי : מה ענף בכל יום אף פרי בכל יום ליגלג עליו אותו תלמיד אמר והכתיב אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתם הוה נפק אחוי ליה צלף :

In futurum (id est tempore Messię) *præparata erit mulier, ut quotidiè pariat. S. D* (Ierem. 31. 8.) Concepit, & peperit pariter, (sicut concipit singulis diebus, etiam pariet quotidiè.) *Derisit eum discipulus. Dixit ei Magister suus:* Nihil nouum sub Sole (Eccles. 1. 10.) *Dixit ei: Veni, & ostendam tibi simile in mundo. Iuit, & ostendit ei gallinam. Item sedit Rabbàn, & dixit: Futurum est, ut arbores quotidiè toto anno producant fructus. S. D.* (Ezech. 17. v. 23.) Plantabo (Cedrum) & eleuabit ramum, & faciet fructum. *Et sicut ramus quotidiè existit, sic erit & fructus. Derisit eum discipulus. Dixit:* Nihil est nouum sub Sole. (Eccles. 1. 9. id est, quod tu putas nouum, non est nouum.) *Veni, vide, & ostendā tibi similitudinem in mundo isto; venit, & ostendit illi capparem.* Sequitur de placentis, & vestimentis, quæ sine labore tunc exhibebuntur Iudæis.

Et

in Mathà Machasià, [R. Salom. *quia fuit Caput Academiæ in urbe Machasià*] *quæ non destructa fuit. Et nonne destructa est? Propter hoc peccatum non destructa fuit. Dixit Ràu* תחת ישמעאל ולא תחת גוי *Pro Ismaële, & non pro Gentili &c.* [R. Salom. *Pro Ismaële ad seruiendum ei, & non pro Gentilibus Idumæis* ארומים שהיו רשעים יותר *Idumæi enim sunt deteriores ipsis* (Ismaëlitis).

Apud Iudæos communis sententia omnium est, Christianos (quos Gentiles, & Idumæos passim vocant) esse longè deteriores Turcis, qui sub nomine Ismaëlitarum intelliguntur.

Pagina 15, longè post medium. *Iosè Ben Ioètzer Isc Tzaredà, & Ioseph Ben Iochanàn Isc Ieruscialàim decreuerunt immunditiam super terram populorum, & super vasa vitrea. Et ecce Rabbanàn 80. annis determinarunt. Quia dicit Ràu* כהנא *Cohanà: Quando ægrotauit R. Ismaël Ben R. Iosè, miserunt ad eum Rabbì: Dic nobis duo, & tria verba, quæ dixisti nobis de nomine patris tui. Misit ad eos: Sic dixit Abbà pater meus 180. annis donec non destructa est Domus,*

פשטה מלכות הרשעה על ישראל (רשי מלכות הרשעה רומי פשטה התחילו לכבשן)

Extendit se Regnum impium super Israël. [R. Salom. *Roma cæpit extendi, & cæperunt subiugare Israëlem.*] Implacabile odium contra Romanum Imperium. Et ex R. Salomone constat pro Imperio scelerato intelligi Romanum. Ibidem annotatur translatio Synedrij, & cessatio causarum capitalium.

Cod. *Sciabbàth*, cap. 2. *Bamè madlikìn*.

Pagina 30. circa finem. Occiditur Dauid insidiosè à Dæmone. De hac

Ibidem b. post medium. Contra Christianos.

אמר ריש לקיש כל הזהיר בציצית זוכה ומשמשין לו שני אלפים ושמנה מאות עבדים שנאמר (זכריה ח׳ : כ״ג) כה אמר יהוה בימים ההם אשר יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגוים בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם וגו׳ :

Dixit Resc Lakìsc: Quicumque diligens est circa ציצית *Tzitzìth pallium fimbriatum, meritum consequitur, Vt seruiant ei 2800. serui, S.D.* (Zachar. 8. 23.) Sic dicit Dominus: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis gentium, & apprehendent oram chlamydis viri Iudæi, dicendo: Veniemus vobiscum, &c.

Ex hoc loco R. Salomon desumpsit suum commentum ad locum citatum Zachariæ, quem ego suprà retuli in Pr. Parte pag. 508. col. 2. Locus Zachariæ explicatur ibidem pag. 549. & seqq.

Pagina 33. b. circa medium. Narratur Historia R. Simeonis Ben Iochài. Vide *En Israël* Par. I. pag. 61. col. 4. num. 23. De ea alibi.

Pagina 34. longè post principium. Rabbini sunt malefici. Narratur, quòd R. Simeon Ben Iochài toruo oculo quendam respexit, & mortuus est. Postea

נפק לשוקא חזיה ליהודה בן גרים אמר עדיין יש לזה בעולם נתן בו עיניו ועשהו גל של עצמות :

Exijt ad plateam. Vidit Iudam Ben Gharìm. Dixit: Adhuc iste est in mundo? Posuit in eo oculos suos, & fecit illum cumulum ossium. De hac Rabbinorum in proximum perfecta charitate, vide suprà I. Par. pag. 537. col. 2. & *En Israël* Par. I. pag. 62. col. 1. in fine capitis 2.

Et dixit Rabbàn Gamlièl.

עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנ׳ (תהלים ע״ב : י״ו :) יהי פסת בר בארץ ליגלג עליו אותו תלמיד ואמר אין כל חדש תחת השמש אמר ליה בא ואראך דוגמתן בעולם הזה נפק אחזי ליה כמיהן ופטריות ואכלי מילת נכרא בר קורא :

Terra Israël in futuro germinabit placentas, & vestes sericeas: S. D. (Psal. 72. 16.) Erit placenta frumenti in terra (quasi vola manus). *Derisit eum discipulus. Dixit ei:* Nihil nouum sub Sole. *Veni, ostendam tibi simile quid in hoc mundo. Egressus est; ostendit ei fungos, & boletos; & vestes sericeas* (nempè) *ramos teneros palmæ*, quorum fructus antequam maturescant, tela quadam inuoluuntur. De istis Rabbinorum ineptijs vide plura Par. I. pagina 523. & sequentibus.

Pagina 32. longè post principium. Contra Christianos.

רב לא עבר במברא דיתיב ביה גוי אמר דילמא מיפקיד ליה דינא עליה ומתפיסנא בהדיה : שמואל לא עבר אלא במברא דאית ביה גוי אמר שטנא בתרי אומיא לא שליט :

Ràu non transibat in naui, in qua sedebat Gentilis. Dicebat: Fortasse tractabitur illi iudicium suum, & inuoluar ego vnà pariter. Samuel non transibat nisi quando in naui Gentilis esset: Dicebat: Satanas in duos populos diuersos (simul) *non dominatur.* Vtrumque dictum in odium Gentilium, & Christianorum, & falsum includens. Primum, quia iustitia Iusti super eum erit; & impietas impij erit super eum. Secundum, quia Satan nullum dominium in nos habet, nisi tantùm quantum ei permittit Deus, aut nos voluntariè submittimus voluntati eius.

Ord. 2. *Moëd* Cod. I. *Sciabbàth* cap 4. *Bammè tomenìn*.

Pagina 49. circa medium. Falsa miracula venditant Talmudistæ.

נזרו מלכות הרשעה שמד על ישראל שכל המניח תפילין ינקרו את מוחו והיה אלישע מניח ויוצא לשוק ראהו קסדור אחד רץ מפניו ורץ אחריו וכיון שהגיע אצלו נטלן מראשו ואחזן בידו אמר לו מה בידך אמר לו כנפי יונה פשט את ידו ונמצאו כנפי יונה לפיכך קורין אותו אלישע בעל כנפים :

Quodam tempore. Decreuit Regnum impium (Romanorum) *persecutionem contra Israëlem, quòd qui sibi imponetur Thephillìn excuteretur illi cerebrum. Sed Elisæus sibi imposuit, & exijt in plateam. Vidit eum satelles quidam. Fugit à facie eius. Sed ille cucurrit post ipsum, & quando apprehendit eum, detraxit sibi Thephillìn de capite, & locauit in manibus. Dixit ei: Quæ sunt ista, quæ gestas in manibus? Dixit ei: Alæ Columbæ. Aperuit manum suam, & inuentæ sunt alæ Columbæ. Propterea vocitatus est* אלישע בעל כנפים *Elisæus ab alis*. Vt concilient deuotionem erga Thephillìn huiusmodi miracula impudenter finxerunt. Quomodo alæ Columbæ includi possint in vola manus clausæ? Vel Gigantis manus danda est; vel alæ Columbæ ad alas Trochili reducendæ; vel miraculum intra miraculum replicandum. Idem legitur infrà in hoc eodem Codice *Sciabbàth* cap. 19. pag. 130. non longè à fine.

Cod. *Sciabbàth*, cap. 5. *Bammè Behemà*.

Pagina 53. b. paulò post medium.

תנו רבנן מעשה באחד שמתה אשתו והניחה בן לינק ולא היה לו שכר מניקה ליתן ונעשה לו נס ונפתחו לו דדין כשני דדי אשה והניק את בנו וכו' :

Tradunt Rabbanan: Opus quod accidit cuidam viro, cui mortua est vxor, & reliquit ei filium lactandum, nec fuit merces conducendæ nutricis. Factumque est ei miraculum, & aperta sunt ei mammæ tamquam fuissent duæ mammæ mulieris, & lactauit filium suum &c.

Non fiunt miracula nisi ob maiorem Dei gloriam & Ecclesiæ vtilitatem, & non quæ de facili, naturali modo suppleri possunt; aut ridicula appareant, vti esset: Si vir lactaret infantem, atque nutriret, vt fœminæ faciunt. Ista sunt miracula à Talmudistis excogitata, quæ omnia risum mouent, & non religionem, aut pietatem promouent.

Pagina 55. in fine אמר רבי אמי אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון וכו' :

Dixit R. Amè: Non est mors sine peccato; neque sunt flagella sine iniquitate &c. Vide *En Israël* Par. I. pag. 63. col. 3 num. 28.

Ibidem b. longè à principio.

ארבעה מתו בעטיו של נחש ואלו הן בנימין בן יעקב ועמרם אבי משה וישי אבי דוד וכלאב בן דוד וכו' :

Quatuor mortui sunt consilio Serpentis, & hi sunt: Beniamin filius Iacobi; Amràm pater Mosis; Iesse pater Dauidis; & Chilàb filius Dauidis &c. [R. Salom. בעטיו של נחש בעצתו של נחש שהשיא לחוה ולא בחטא אחר שלא חטאו : *Per consilium Serpentis, qui seduxit Euam, nec per aliud peccatum, quia non peccauerunt.*] Benè hic astruitur peccatum originale, de quo egi in II. Parte pag. 78. col. 1. & seqq.

Ruben filius Iacob, & Ophni, & Phinees filij Eli excusantur in hoc loco à peccato contra Sacram Scripturam, quę apertè dicit, de Ruben (Gen. 35. 22.) וילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביו וישמע ישראל :

missa, sed pœna non extenditur ad ea, quæ olim commissa sunt. Huiusmodi autem incestum Ruben satis constat fuisse damnatum à Iacobo, dum benediceret Ruben. Genes. 49. 4. Ad locum Gen. 35. 22. quo disertè habetur: Ruben concubuisse cum Bilhah concubina patris sui, idem R. Scimòn dicit -

עלבון אמו תבע אם אחות אמי תהא צרה לאמי שפחת אחות אמי תהא צרה לאמי עמר ובלבל את מצעה ׃

Iniuriam matris suæ postulauit. Si soror matris meæ (dicebat) *fuit* (illa, quæ in hoc lectulo dormiuit) *æmula matris meæ est. Ancilla sororis matris meæ: erit æmula matris meæ. Stetit, & stratum confudit.*

אחרים אומרים שתי מצעות בלבל אחת של שכינה ואחת של אביו והיינו דכתיב (בראשית מט ד׳ ׃) אז חללת יצועי עלה אל תקרי יצועי אלא יצועיי ׃

Alij dicunt: Duos lectulos confudit, vnum Diuinitatis, & alterum patris. [R. Salom. *Sic faciebat Iacob in quatuor tabernaculis vxorum suarum. Ponebat lectulum Diuinitati, & in ipso tabernaculo, in quo videbat Diuinam Maiestatem, accedebat, & pernoctabat ibi.*] *Et hoc est quod scriptum est* (Gen. 49. 4.) Tunc profanasti stratum meum, ascendit. *Ne legas* יצועי stratum meum, *seù* lectulum meum, *sed* יצועיי *lectulos meos.*] R. Sal.

חלל שם אותו שעלה על יצועי דהיינו שכינה מדלא כתיב יצועי עלית טעם אחר עד שלא נבנה אהל מועד היתה שכינה מצויה באהלי צדיקים ׃

Profanauit nomen illius, qui ascendit, videlicet Diuinitatis. Ex eo, quòd scriptum non est יצועי עלית *lectulum meum ascendisti, sed* ascendit.] *Sensus alter. Donec non fuit ædificatum Tabernaculū Testimonij* (in quo habitabat Diuina Maiestas) *inueniebatur Diuinitas in Tabernaculis iusto-*

ישראל׃ *Et abijt Ruben, & concubuit cum Bilhàh concubina patris sui. Et audiuit Israël.* de qua turpitudine conqueritur pater (Gen. 49. 4.) dum filijs benedicit, & loco benedictionis ad eum hæc verba refert, אל תותר כי עלית משכבי אביך וגו׳ *Ne fias excellens* (Vulgata: *Ne crescas*) *quia ascendisti cubilia patris tui &c.* Et Talmud hisce Scripturis se opponit, & dicit: כל האומר ראובן חטא אינו אלא טועה *Quicumque dicit, Ruben peccauit, non est nisi errans.* Sed Sacra Scriptura hoc dicit, ergo Sacra Scriptura errat. Hoc debet concedere R. Iochanàn, qui hunc errorem adinuenit, & auctoritate ipsius Sacræ Scripturæ nititur probare (Genes. c. 35. 22.) *Et fuerunt filij Iacob duodecim*; מלמד שכולם שקולין כאחת *Docet omnes fuisse eiusdem ponderis.* Sed quia premitur à Scriptura dicente: *Et concubuit cum Bilhah concubina patris sui*, putat se eam saluare si dicatur שבלבל מצעו של אביו ומעלה עליו הכתוב כשאלו שכב עמו ׃ *Quòd confuderit stratum patris sui, & Scriptura tribuit ei, quasi concubuisset cum ea.* Ergo secundùm hanc Talmudicam sententiam Scriptura iniquè agit, dum enorme delictum, quod commissum non est, innocenti attribuit.

Aliam excusationem adinuenit Rabbì Scimòn Ben Eleazaris, vt Ruben excusare posset à culpa. Dicit enim -

אפשר עתיד זרעו לעמוד על הר עיבל ולומר (דברים כ״ו ׃ י״ג ׃ וכ׳) ארור שוכב עם אשת אביו ׃

Numquid debuit stare semen eius super montem Euàl, & dicere (Deuteron. 27. v. 13. 20.) Maledictus, qui coierit cum vxore patris sui?

Hæc congruentia nihil probat, quia Lex præcauet in futurum, ne committantur delicta, & damnat delicta com-

storum. Vt possint Iudæi sua falsa commenta vtcumque saltem secundùm apparentiam firmare, relicta Sacræ Scripturæ veritate, ad fabulas conuertuntur.

Pagina eadem 55. b. longè ante finem. *Dixit R. Samuel Bar Nachmani: Dixit Rabbi Ionathàn.*

כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה שנ׳ (שמואל א׳ ׃ ד׳ ׃ ד׳ ׃) ושם שני בני עלי עם ארון ברית האלהים חפני ופינחס ׃

Quicumque dicit: Filij Eli peccauerunt, non est nisi errans. S. D.) 1. Sam. 4. 4.) Et ibi (erant) duo filij Eli cum Arca Fœderis Dei Chophni, & Pinchàs, &c.

Apertè pugnat Talmùd contra Scripturam, & licèt conentur Talmudistæ eam violenter detorquere ad prauũ sensum, attamen nimis clarè de peccatis Ophni, & Phinees loquitur cap. 2. I. Sam. v. 12. vbi filij Eli, filij Belial vocantur. Et ver. 17. dicitur peccatum eorum fuisse magnum valdè coram Domino. Confer ver. 22. & sequentes eiusdem capitis. Isti tamen scelesti homines dicunt, filios Eli non peccasse, & qui dicunt eos peccasse, errare. Sic blasphemant in S. Scripturam. Hoc idem habetur infra Cod. *Iomà* c. 1. pag. 9. in fine.

Eadem pagina in fine, & principio sequentis, dicit *R. Samuel Bar Nachmani, dixit Rabbi Ionathàn.*

כל האומר בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנ׳ (שמואל א׳ ׃ ח׳ ׃ א׳) ויהי כי זקן שמואל ובניו לא הלכו בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו מחטא נמי לא חטאו אלא מה אני מקיים ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר (שמואל א׳ ׃ ז׳ ׃ ט״ז ׃) והלך מדי שנה בשנה וסבב ביתאל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן כתנאי ויטו אחרי הבצע ׃ רבי מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם. רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים ׃ רבי עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע ׃ רבי יוסי אומר מתנות נטלו בזרוע ׃

Qui dicit, quòd filij Samuel peccauerunt, non est nisi errans S. D. (1. Sam. c. 8. 1.) Et fuit cùm senuisset Samuel: & filij eius non ambulauerunt in vijs eius. *In vijs eius non ambulauerunt, ne peccarent; nec etiam peccauerunt. Sed quomodo ego saluo* (Ibid. v. 3.) Et declinauerunt post auaritiam? *Quia non fecerunt secundùm opera patris eorum. Quia Samuel erat iustus, obibat omnia loca Israëlis, & iudicabat eos in Ciuitatibus eorum, S. D.* (Ibid. cap. 7. 16.) *Et* ibat ex anno in annum, & circuibat Bethel, & Ghilgàl, & Mitzpà, & iudicabat Israëlem. *Sed ipsi non sic faciebant, sed sedebant in suis Ciuitatibus, Vt multiplicarent mercedem suis famulis, & Scribis: Secundùm Doctores Tanaitas* (hoc modo dicitur) *Et declinauerunt post auaritiam. R. Meir dicit: Partem suam poscebant ore proprio.* [R. Salom: *Id est decimam primam conuenientem sibi, ipsi poscebant ore proprio, quia fuerunt magni in ea ætate, & Iudices non prohibebant eis, & reliqui Leuitæ erant pauperes, nec resistere poterant: & secùndùm R. Meir non peccauerunt in inclinatione Iudicij.*] *R. Iudas dicit: Plenitudinem ponebant super patres familias.* [R. Sal. *Ponebant eis pragmatiam, in qua se exercerent, & darent sibi mercedem, & munera; sic trahebatur cor eorum ad inclinandum Iudicium, quando ad Iudicium accedebant* (Israëlitæ) *& hoc est*: peccauerunt.] *R. Akibà dicit: Arcam, vel capsam eleemosynariam maiorem, quàm deceret pro* de-

decima acceperunt cum armo. R. Iosè dicit: Munus receperunt cum armo. [R. Salom. *Munera recipiebant armum cum genis, & pectusculo, & ipsi non erant Sacerdotes.*]

Impudens expositio Talmudistarum huius loci 1. Sam. 8. 1. *Et filij* (Samuelis) *non ambulauerunt in vijs eius* (id est patris sui, & statim subdit Scriptura) *sed declinauerunt post auaritiam, acceperuntque munera, & peruerterunt Iudicium.* Quid clariùs? Et tamen Talmudistæ impij perfricta fronte opponunt se Scripturæ, & inclamant, eos errare, qui dicunt: quòd filij Samuelis peccauerint Porrò non hic subsistunt Talmudistarum blasphemiæ contra textum Sacræ Scripturæ, sed statim subdit Rabbì Samuel Bar Nachmanì -

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה וכו׳ :

Dixit R. Samuel Bar Nachmanì: Dixit R. Ionathàn: Quicunque dixerit, quòd Dauid peccauerit, non est nisi errans &c. Reliquum, quod hic reticetur, per extensum totum inuenies Par. II. pagina 102. col. 1. & seqq. cum sua confutatione. Sed transeamus ad reliqua.

Pagina 56. b. circa medium -

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה שנאמר (מלכים א׳ : י״א : ד׳ :) ולא היה לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב דוד אביו כלבב דוד אביו הוא דלא היה מיחטא נמי לא חטא אלא מה אני מקיים (שם) ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו ההיא כרבי נתן דרבי נתן רמי כתיב ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו והכתיב כלבב דוד אביו הוא דלא הוה מחטא נמי לא חטא הק ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבבו ללכת אחרי אלהים אחרים ולא הלך והכתיב או יבנה שלמה במה לכמוש שיקוץ מואב שביקש לבנות ולא בנה אלא מעתה אז יבנה יהושע מזבח ליהוה שבקש לבנות ולא בנה אלא דבנה הכא נמי דבנה אלא כדתניא רבי יוסי אומר ואת הבמות אשר על פני ירושלם אשר מימין להר המשחת אשר בנה שלמה מלך ישראל לעשתרות שקוץ צדונים וגומר איפשר בא אסא ולא ביערם יהושפט ולא ביערם עד שבא יאשיהו וביערם והלא כל ע״ז שבארץ ישראל אסא ויהושפט ביערום אלא מקיש ראשונים לאחרונים מה אחרונים לא עשו ותלו בהן לשבח אף ראשונים לא עשו ותלה בהן לגנאי והכתיב (א׳ : מלכי׳ י״א : ו׳) ויעש שלמה הרע בעיני יהוה אלא מפני שהיה לו למחות בנשיו מעלה עליו הכתוב כאילו חטא : אמר רב יהודה אמר שמואל נח לו לאותו צדיק שיהא שמש לדבר אחר ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני יהוה אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה הכניסה לו אלף מיני זמר ואמרה לו כך עושין לע״ז פלונית וכך עושין לע״ז פלונית ולא מיחה בה אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בה שרטון ועליו נבנה כרך גדול במתניתא תנא אותו היום שהכניס ירבעם שני עגלי זהב אחד בביתאל ואחד בדן נבנה צריף אחד וזהו איטליאה של יון :

Dixit R. Samuel Bar Nachmanì: Dixit R. Ionathàn: Quicumque dicit, quòd Salomon peccauit, non est nisi errans: S. D. (1. Regum 11. 4.) Et non erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris sui. *quia non habebat peccatum. Insuper non peccauit. Sed quomodo ego tuebor* (Ibidem) Et fuit in tempore senectutis Salomonis, vxores eius inclinauerunt cor eius. *Hoc est secundùm R. Nathàn. Quia R. Nathàn obijciebat. Scriptum est*: Et fuit in tempore quo senuerat Salomon, vxores eius inclinauerunt. *Et nonne scriptum est*: Sicut cor Dauid patris sui. *Secundùm cor Dauid patris sui est, quia non fuit peccans. Etiam non fuit peccans, sic si quis dicit*: Et fuit in tempore senectutis Salomonis, vxores eius inclinauerunt cor eius vt iret

post

mare, & ascendit in eum cumulus arenæ, & in ea ædificata est Ciuitas magna. [R. Salom. *Arena, & lutus simul mixti adhæserunt arundini, & paulatim creuit in vastam molem, super quam ædificata est Ciuitas magna Roma, Israëlis æmula. Et hæc est, quæ vocatur in Codice Meghilà Italia* של יון *scel Iauàn Græcorum.*] *In Miscnà legitur: quòd ea die, qua intulit Ieroboam duos vitulos aureos, alterum in Bethel, & alterum in Dan ædificatum est* צריף *Tzariph in Tugurium.* [R. Salom. *In cumulo illo, quod creuit in diebus Salomonis. Tzariph est;* כוך קטן *fossa parua piscatorum, quam conflant è cannis, & salicibus, & exinde coangustatæ sunt domus super domos,*] *& hæc est Italia scel Iauàn Græciæ.* [R. Salomon: *Italia, nomen est Vrbis, & ipsa est de Prouincia Græciæ, & quando Roma obtinuit Regnum Græcorum cæperunt illam, & subuerterunt.*]

Magna impudentia est negare id, quod Scriptura expreßè affirmat. Scriptura dicit 1. Regum 11. v. 4. *Et fuit tempore senectutis Salomonis; Vxores eius inclinauerunt cor eius post Deos alienos, &c.* ver. 5. *Et iuit Salomon post Astòreth Deum Sidoniorum, & post Milcòm abominationem Ammonitarum.* ver. 6. *Et fecit Salomon malum in oculis Domini. &c.* ver. 7. *Tunc ædificauit Salomon Excelsum ipsi Chemòsc abominationi Moab in monte, qui est è regione Ierusalem, & Mòlech abominationi filiorum Ammòn.* ver. 8. *Et sic fecit omnibus Vxoribus suis alienigenis &c.* ver. 9. *Et iratus est Dominus contra Salomonem, quia declinauerat cor eius à Domino Deo Israel.* Ex his euidenter patet Salomonem commisisse Idololatriam, & in causa fuisse, vt & po-

post Deos alienos, *& non abijt. Et nonne scriptum est* (Ibidem ver. 7.) Tunc ædificauit Salomon excelsum ipsi Chemòsc abominationi Moab. *quia voluit ædificare, & non ædificauit, sed ex nunc:* Tunc (Iosue 8. 30.) ædificauit Iosue Altare Domino: *quia quæsiuit ædificare, & non ædificauit. Sed quòd ædificauit, hic etiam quòd ædificauit, nisi quemadmodum traditur in Miscnà. R. Iosè dicit:* (2. Regum 23. 13.) Et excelsa, quæ erant super faciem Ierusalem, quæ à dextris montis Olìueti, quæ ædificauerat Salomon Rex Israël Astòreth Idolo Sidoniorum &c. *Probabile ne est, quòd venerit Asa, & non combusserit; Iosaphat, & non combusserit ea, donec venerit Iosias & combusserit ea? Et nonne omnia idola, quæ erant in terra Israël, Asa & Iosaphath combusserunt ea? sed iungit prima cùm nouissimis* [R. Salomon. *Comparat ædificium Salomonis cùm sublatione & remotione Iosiæ*] *sicut nouissima non fecerunt & attribuit eis in laudem; etiam prima non fecerunt, & attribuit eis in vituperium. Et nonne scriptum est* (1. Regum 11. 6.) Et fecit Salomon malum in oculis Domini? *Sed quia fuerat ei prohibendum Vxoribus suis, tribuit ei Scriptura quasi peccauerit. Dixit Ràu Iudas, Dixit Samuel: Satis esse debuerat, Quòd esset inseruiens rei alteri* (Id est idololatriæ) *& non scriberetur de eo, quòd fecerit malum in oculis domini. Dixit Ràu Iudas Dixit Samuel: Quando duxit Salomon filiam Pharaonis, introduxit ei mille species musices. Dixitque ei: sic colitur Idolum N. & sic aliud N & non reprehendit illam. Dixit Ràu Iudas, Dixit Samuel: In hora, qua duxit Salomon filiam Pharaonis, descendit Gabriel, & infixit calamum in*

לומר ככל מאורו שנתן להם משלו ופליגא דרב דא׳ רב אין לך גדול מבעלי תשובה יותר מיאשיהו בדורו ואחד בדורנו ומני אבא אבוה דרבי ירמיה בר אבא :

Dixit R. Samuel Bar Nachmani, Dixit R. Ionathàn : Quicumque dicit: Iosias peccauit, non est nisi errans, S. D. (2. Regum 22. 2.) Et fecit rectum in oculis Domini: & ambulauit in omni via Dauid patris sui. *Sed quomodo saluabo id quod dicitur* (Ibidem 23. v. 25.) Et sicut ipse, non fuit ante eum Rex, qui reuersus est &c. [R. Sal. *Ergo priùs peccauerat.*] *Quia omne iudicium, quod iudicauit ab anno octauo ætatis suæ vsque ad 18. reuerti fecerunt ea illis, ne fortè diceretur; Abstulit huic, & dedit illi.* [R. Salomon: *Fuit instructus in rebus cùm esset puer octo annorum, & 18. anno suæ ætatis inuentus est liber Legis, & considerauit, & perpendit Legem, & iudicia Legis, tam scriptæ, quàm traditæ, & cognouit se errasse in iudicijs.*] *Et considera quod dicitur de eo:* (Ibidem) Et in tota validitate sua, *quia dedit illis de suo; sed aduersatur huic quod dicit Ràu: nempè: Non habes præstantiorem hominem ex ijs, qui fecerunt pœnitentiam, Iosia, suo scilicet seculo, & vno in ætate nostra. Et quis est ille? Pater patris R. Ieremiæ Bar Abbà &c.* Iosias fuit bonus, & iustus Rex, nec vnquam malum fecit, vt indigeret pœnitentia. Locus ille 2. Regum 23. 25. non benè exponitur: nam quod legitur: *Similis illi non fuit ante eum Rex, qui reuerteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in vniuersa virtute sua, iuxta omnem Legem Moysi: neque post eum surrexit similis illi.* Non loquitur de Iosia, sed de Regibus, qui fuerunt ante illum: vnde

populus idem faceret, vt non obscurè colligitur ex versiculo 33. eiusdem capitis. *Eò quòd* (inquit) *dereliquerunt me, & incuruauerunt se Astòreth Deo Sidoniorum; Chemòsc Deo Moab, & Milchòm Deo filiorum Ammon, & non ambulauerunt in vijs meis, vt facerent rectum in oculis meis, & decreta mea, & iudicia mea sicut Dauid pater eius.* Ex his apparet, quòd non tantùm Salomon commiserat Idololatriam eundo post Deos alienos, sed exemplo suo idem fecerat & populus. Non ergo dicendum, vt Talmudistæ dicunt, Salomonem non peccasse, neque ædificasse Excelsa prope Ierusalem, sed tantùm voluisse ædificare, & alia facere, quæ ei à Scriptura imponuntur, non tamen fecisse. Sic Sacram Scripturam à Spiritu Sancto dictatam mendacem faciunt, & in Spiritum Sanctũ blasphemant Talmudistę, cùm eum impostorem faciant, dum tribuit Salomoni ver. 5. capitis 11. primi Regum, eum iuisse post Deos alienos, malum fecisse in oculis Domini, & Excelsum ædificasse prope Ierusalem, cùm tamen nihil horum fecerit, secundùm eos, quod quidem asserere magnum piaculum est. Cæterùm quod dicunt de origine Romæ, de Italia Græcorum, & similia, fabulæ sunt Talmudistarum; de quibus fusiùs infrà Cod. *Meghilà* capite 1. eadem pagina 6. b. circa med. De Iosia hoc pacto idem Rabbì Samuel ait -

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן כל האומר יאשיה חטא אינו אלא טועה שנאמר (מלכים ב׳ : כ״ב: כ׳) ויעש הישר בעיני יהוה וילך בכל דרך דוד אביו אלא מה אני מקיים וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב וגומר שכל דין שדן מבן שמנה עד שמנה עשר החזירן להן שמא תאמר נטל מזה ונתן לזה תלמוד

Propter ש *Scin, quia inquit Auijè* ש *Scin Thephillinorum est Constitutio Mosis è Sinai.* Et prosequitur Auijè ד׳ של תפילין הלכה למשה מסיני׃ ד *Dàleth Thephillinorum est Constitutio Mosis ex Sinai.* Item;

ואמר אביי יוד של תפילין הלכה למשה מסיני׃

Et dixit Auijè י *Iod Thephillinorum est Constitutio Mosis ex* (monte) *Sinai.*

De huiusmodi Thephillin superstitiosa compositione, & gestatione egi suprà in I. Parte pag. 556. colum. 2. & seqq. Et pagina 567. & seqq. non esse à Mose ex monte Sinai, sed à Pharisæis, & superstitiosis Rabbinis inuenta, ostendi.

Pagina 63. b. longè post medium.

ציץ כמין טס של זהב ורוחב שתי אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בשני שיטין יוד הא למעלה וקודש למ״ד למטה ואמ׳ רבי אלעזר ברבי יוסי אני ראיתיו ברומי וכתוב קדש ליהוה בשיטה אחת כי סליק רב דימי לנהרדעא שלח להו דברים שאמרתי לכם טעות הם בידי׃

Tzitz erat instar laminæ aureæ, & latitudo duorum digitorum. & ambiebat ab ab aure ad aurem, & scriptum erat in ea duabus lineis י *Iod,* ה *He supernè, &* קודש ל *infernè. Et dixit R. Eleazar Ben R. Iosè. Ego vidi illam Romæ, & scriptum erat* קדש ליהוה Kòdesc Ladonài *vnica linea.* [R. Salom. *Quia ille ingressus est in thesauro Regis, vt acciperet sibi quod vellet.*] Vide *En Israël* Parte I. pag. 66. col. 1. num. 39.

Pag. 65. & seqq. Nonnullæ ad Medicinam adhibentur herbæ, lapides, vel quædam alia, superstitiosis modis, præparata, quæ hìc recensere nimis tædiosum esset, neque sine nausea legerentur. Sicut & alia superstitiosa magica remedia cum inuocatione nominum ignotæ significationis etiam ad portenta,

verba Textus ita sunt explicanda: nempe ex omnibus Regibus, qui fuerunt ante Iosiam, non fuit ante illum Rex, qui rediret à peccato quod fecerat. Sed inde non sequitur, quòd Iosias peccauerit, cùm de eo Scriptura nullam fecerit mentionem.

Ordinis II: *Moëd*, Cod. 1. *Sciabbàth* cap. 6. *Bammè Iscià.*

Pagina 61. longè post principium, & circa medium. Disputant, quomodo induendi sint calcei. Est quorundam sententia, quòd priùs induendus sit calceus sinistri pedis, quia sic fit in Thephillìn, priùs apponuntur in sinistro brachio. Sed

ת״ר כשהוא נועל נועל של ימין ואח״כ נועל של שמאל כשהוא חולץ חולץ של שמאל ואח׳ כך חולץ של ימין כשהוא רוחץ רוחץ של ימין ואח״כ רוחץ של שמאל כשהוא סך סך של ימין ואח״כ שמאל והרוצה לסוך כל גופו סך ראשו תחילה מפני שהוא מלך על כל איבריו׃

Docuerunt Rabbanàn: Qui induit calceum, induit (priùs) *dexterum, & postea sinistrum. Qui exuit, exuit* (priùs) *sinistrum, & postea dexterum. Cùm autem ligauerit, ligat* (priùs) *dexterum, & postea sinistrum. Cùm verò voluerit totum corpus tegere, tegat priùs caput suum, quoniam ipsum est Rex inter reliqua membra.*

Istæ sunt superstitiosæ, & vanæ obseruationes; quas Iudæi pro religione recipiunt, & ad praxim etiam hodie reducunt, teste Leone Mutinensi in suo libello de Ritibus Hebraicis capite 5. numero 11.

Pagina 62. non longè à principio. Qui ingreditur latrinam, relinquit Thephillin longè à se quatuor cubitis. Huius rei talis assignatur ratio

משום שין דאמר אביי שין של תפילין הלכה למשה מסיני׃

ta, & maleficia perpetranda, quæ meritò igni damnata sunt, sicut eorum Auctores Rabbini à Diabolo edocti, æternis cruciatibus damnati, inextinguibili igne in Gehenna cremantur. Quædam ex his etiam reperiuntur in *En Israël* Pr. Par. pag. 66. col. 2. num. 44.

Ord. II. *Moëd* Cod. 1. *Sciabbàth* cap. 7. *Chelàl gadòl*.

Pagina 69. b. circa med. *Dicit Ràu* הונא *Hunà: Aliquis iter facit, nec scit quando est Sabbathum* ומנה ששה ימים ומשמר יום א׳ *numerat sex dies, & seruat diem vnum*, חייא בר רב אומר *Chijà Bar Ràu dicit:* משמר יום אחד ומונה ששה׃ *seruat diem vnum, & numerat sex*. Ex hac doctrina sanctitas Sabbathi transferri potest in alium diem profanum hebdomadæ.

Eiusdem Capite 9. *Rabbì Akibà*.

Pagina 88. circa medium -

אמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית א׳ : ל״א) ויהי בקר יום הששי ה׳ יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב״ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו׃

Dixit Resc Lakìsc: Quid est quod scriptum est (Gen. 1. 31.) Et fuit vespere, & fuit mane dies (il) sextus. *Illa litera* ה *He redundans* (notata per articulum Italicum (il) *quid significat? Docet, quòd pactũ fecit Deus cum opere Berescith creationis. Et dixit eis: Si Israëlitæ recipient Legem, vos permanebitis; sin minùs, ego redigam vos in* Tohù, *&* Vohù, *in vanum, & vacuum, in Chaòs*.

O frigidum Apologum inter Deum, & res creatas fundatum super vnicam literam redundantem;

Ibid. 88. b. longè post principium -

אמר ר׳ יוחנן מאי דכתיב (תהלים ס״ח : י״ב) יתן אומר המבשרות צבא רב כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות׃

Dixit R. Iochanàn: Quid est quod scriptum est (Psal. 68. 12.) Dabit verbum annunciantium virtute multa. *Quodlibet verbum, quod exibat de ore Dei, diuidebatur in 70. linguas*.

תנא דבי רבי ישמעאל וכפטיש (ירמיה כ״ג : כ״ט) וכפטיש יפוצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות אף כל דיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק לשבעים לשונות׃

Thenà de Be R. Iscmaël: Est doctrina de Schola R. Ismaëlis (Ierem. c. 23. v. 29.) Et sicut malleus conterens petram: *Sicut mallei* (percussione) *diuiditur* (petra) *in multiplices partes; ita quodlibet verbum, quod egrediebatur de ore Dei, diuidebatur in 70. linguas*.

Expositio crassa, & materialis.

Pagina eadem b. longè ante finem -

אמר ר׳ יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו אמר להן לקבל תורה באאמרו לפניו חמודה גנוזה שגנוזה לך מששת ימי בראשית תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קדם שנברא העולם אשה מבקש ליתנה לבשר ודם (תהלים ח׳ : ה׳) מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו יהוה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ׃

Dixit R. Ieosciua Ben Leuì. Quando Moses ascendit in altum, dixerunt Angeli ministerij coram Domino: Rector mundi: Quid nato de muliere nobiscum? Dixit, Vt Legem recipiat, venit. Dixerunt coram eo. Res desiderabilis reposita, quam tibi reposuisti à sex diebus Berescith creationis 974. ætates antequam crearetur mundus, communicabitur per te carni, & sanguini. (Psal. 8. 5.) Quid est homo, quòd memor es eius; aut filius hominis, quia visitas eum? Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra!

Vade ad filium Amram. Abijt ad Mosen, & dixit ei: Lex, quam dedit tibi Deus, vbi est? Dixit ei: Et quomodo? Quidnam sum ego, cui Deus dederit Legem? Dixit Deus Mosi: Moses, mendax es? Dixit ei רבש״ע חמודה גנוזה יש לך שאתה משתעשע בה בכל יום אני אחזיק טובה לעצמי : אמר לו הקב״ה למשה הואיל ומיעטתה עצמך תיקרא על שמך שנ׳ (מלאכי ג׳ : כ״ב) זכרו תורת משה עבדי וגו׳ : *Rector mundi: Res desiderabilis reposita est apud te, in qua quotidie te oblectas: ego tantum bonum mihi ipsi retinebo? Dixit Deus sanctus benedictus Mosi: Postquam tu teipsum imminuisti, Lex appellabitur de tuo nomine: quia dicitur* (Malachiæ 3. 22.) Recordamini Legis Mosis &c.

Vt Legem Mosaicam laudent, & exaltent, parum curant Rabbini, quòd Diuina Maiestas vilis reddatur, dum eam occupari faciant quotidiè circa Legem. Vnde non est mirum, si ipsum Deum tamquam Alphabetarium, & docentem scribere literas in propatulum abducant, vbi ibidem immediatè habetur sic -

אמה ר׳ יהושע בן לוי בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב״ה שהיה קושר כתרים לאותיות ׃

Dixit R. Ieosciùa Ben Leuì: Ea hora, qua Moses ascendit in altum inuenit Deũ sanctum benedictum ligantem coronas literis. [R. Sal. *Illis literis, de quibus loquitur cap.* חבונה *Corona literæ* ק *Koph iuxta* ר *Resc, atque ita* שעט נוגן *quia quælibet litera opus habet tribus accentibus sicut in Codice* מנחות] Sequitur -

אמר משה אין שלום בעירך אמר לפניו כלום יש עבד שנותן שלום לרבו אל״ היה לך לעזרני מיד אמר לו (במדבר יד״ : יז״ :) ועתה יגדל נא כח יהוה כאשר דברת ׃

Dixit Mosi: Nonne est consuetudo in regione tua salutationis? Dixit coram eo (Mo-

Omnia intelligibilia putant Iudæi materialiter facta, & ob id in graues errores incidunt; vt hic dum credunt Mosen ascendisse corporaliter in cælum, & Legem repositam in gaza Dei antequam mundus crearetur per 974. ætates fuisse. Ergo antequam mundus crearetur, erat tempus, & motus, quia ætates mensurantur tempore, & tempus est mensura motus. Et hoc dicitur factum à sex diebus creationis. Ergo non reposita est Lex ante mundi creationem. Hinc videtur Iudæos Talmudistas non intelligere creationem rerum à principio; vel credere, antequam mundus crearetur, iam mundum fuisse, quia iam ætates numerabantur. Quod quàm absurdum sit, nullus est, qui non videat, excepto cœcutiente Iudæo. Vnde mirum non est, si versiculum Psal. 8. 5. non intellexerint: *Quid est homo quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum?*

Ord. II. *Moëd* Cod. 1. *Sciabbàth* cap. 9. *Rabbì Akibà.*

Pagina 89. ante medium. Incipit - בשעה שירד משה מלפני הב״ה וכו׳ : *Ea hora, qua descendit Moses à facie Domini, venit Satan, & dixit coram eo: Rector mundi, vbi est Lex? Dixit ei: Posui illam in terris. Abijt in terram, dixit terræ: Lex vbi est? Dixit ei: Deus intelligit viam eius. Abijt ad mare, & dixit ei: Non est mecum. Ad Abyssum, dixit ei: Non est in me. Quia legitur* (Iob 28. v. 14.) Abyssus dixit, Non est in me: & mare dixit, Non est apud me. Perditio, & Mors dixerunt (Ibid. v. 22.) auribus nostris audiuimus auditum eius. *Redijt, & dixit coram Deo: Rector mundi, perlustraui, & rimatus sum vniuersam terram, nec inueni eam. Dixit ei* (Deus)

ולא השניהו עליו הראה להן דמות מטתו והיינו דקאמרי
ליה לאהרן (שם) כי זה משה האיש וגו׳ ;

Ea hora, qua Moses ascendit in altum, dixit Israëli ad finem 40. *dierum in principio sextæ* (horæ) *ego adero. In fine* 40. *dierum venit Satan, & perturbauit mundum. Dixit eis: Moses Magister vester vbi est? Dixerunt ei: Ascendit in altum. Dixit eis: Venerunt sex horæ, & non vidistis eum: mortuus est, & non vidistis eum. Ostendit eis similitudinem feretri illius. Et hoc est quod dixerunt Aharoni* (Ibidem) Nam Mosi isti viro quid acciderit &c.

Et hæc inter alias fabellas Talmudicas connumerari debet.

Pagina 90. b. in fine cap. 9. Quæritur, quid sit צפורת כרמים *Tzippòreth cheramim Passer Vinearum*. Docet Auijè, quomodo pars illius manducanda, alia asseruanda sit in calamo æneo 60. sigillis signato, ad vsum illius, si appendatur hoc, vel illo modo, cor prudens, vel imprudens fiet illi; & discet quicquid voluerit; sed si ritè eo quis non fuerit vsus, quicquid didicerat, ab eo tolletur. Et hæc est aliqua è multis superstitionibus Hebræorum, quæ in Talmude habentur.

Ordinis II. *Moëd* Cod. I. *Sciabbàth* cap. II. הבונה *Habbonè*.

Pag. 104. b. circa medium fit mentio de quodam בן סרטא *Ben Sadtà*, quem magicam artem ex Ægypto in terram Israëlis secum adduxisse volunt, eumque Iesum Nazarenum Dominum nostrum esse contendunt. Hunc locum integrè adducemus in Dissertatione de Messia Iudæorum, & ibidem examinabimus, sicut & faciemus de quibusdam alijs in Talmude contra Dominum Ie-

sum

(Moses) : *Nunquid est seruus, qui salutet Regem suum? Dixit ei: Debueras iuuare opus meum* (puta dicendo, felix sit opus tuum. Statim Moses subdidit; Num. 14. 17.) Et nunc magnificetur obsecro fortitudo Domini quemadmodum locutus es.

De hisce coronulis literarum (quas apices, & cornicula nuncupaui in I. Par. huius Biblioth. Rabb. pag. 162. col. 2. & de quibus aliquid dixi) ornantur libri Legis Sacri, qui in armario Synagogæ conduntur, & magna religione asseruantur. Huiusmodi cornicula, seù cornula Deum libro Legis cælestis aptantem inducunt Rabbini, vt literæ, quibus adduntur præstantiores, & venustiores appareant. Ad hæc officia reducunt suum Deum Rabbini.

Ibidem immediatè sequitur -

אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב (שמות לב׳ : א׳ :)
וירא העם כי בושש משה אל תקרי בושש אלא באו
שש :

Dixit R. Ieosciùa Ben Leuì: Quid est quod scriptum est (Exodi 32. v. 1.) Et vidit populus quòd tardaret Moses. *Ne legas* בושש *sed* באו שש *Venerunt sex*.

Licitum sibi faciunt Talmudistæ corrumpere voces Scripturæ addendo, vel demendo literulam à Textu, vt aliquem exoticum sensum habeant, quem postea pro Sacro Textu recipiunt, & tamquam Legem oretenus datam diuendunt. Quid igitur ex hac deformata voce בושש *Bòscesc* in באו שש *Bàu scèsc* oriatur, Ghemarà his verbis ibidem ostendit -

בשעה שעלה משה למרום אמר להן לישראל לסוף מ׳
יום בתחלת שש אני בא לסוף מ׳ יום בא שטן ועירבב
את העולם אמר להם משה רבכם היכן הוא אמרו לו
עלה למרום אמר להן באו שש ולא השניהו עליו מת

Euangelij non ab Hebræo est desumenda, sed à Græco, à quo deriuatur, Græcè enim Εὐαγγέλιον *Euangelium* est *Lætum Nuncium*. Qui enim Euangelium Hebraicè dici putant אבן גליון *E'uen gheliòn Lapidem reuelatum*, alludunt ad lapides Iacobi, quos capiti suo imposuerat, hos tres fuisse volunt Hebræorum nonnulli, sed manè surgens Iacob tulit lapidem, quem capiti supposuerat, vt inde significaretur mysterium Sanctissimæ Triadis, & vna Diuina Essentia in Nouo Testamento per Euangelium fuisse reuelatum. Sed ad tollendam omnem prauam pronunciationem, aut scriptionem vocis Hebraicæ אבן גיליון *E'uen ghiliòn Euangelij*, scriberem, & nominarem Euangelium Hebraicè בשורה *Bessorà*, quod *Nuncium* sonat, dictio est enim, vt puto, à בשר *Basṣàr* eleganter deducta, quæ *carnem* sonat, vt בשורה *Bessorà* sit lætissimum Incarnationis Verbi Nuncium. Et ex Hebræo idiomate, reliquæ Orientales Nationes, præsertim Syra, & Arabica veluti à proprio fonte, Euangelij nomen hausisse videtur, cùm Syri Euangelium appellent ܣܒܪܬܐ *Sbartò*, Arabes البشارة *Albesciaròh*, vtrobique *Nuncium*:

Ibidem in fine. In opprobrium Religionis Christianæ introducitur quidam Iudex Christianus sub nomine Hæretici, qui munera recipiebat in occulto, non tamen publicè. Venit quædam mulier, & in secreto obtulit ei quandam lucernam auream; instat coram Rabbàn Gamliele, vt facultates patris secum diuidantur. Respondit Iudex: *Diuisæ sunt*. Dixit eis (Rabbàn Gamliel): Scriptum est nobis in loco: *Filius filiæ non hæreditabit*. Dixit ei (Hæreticus ille) sum Christum annotatis.

Cod. *Sciabbàth* cap. 16. *Col Chithuè Hakkòdesc*.

Pagina 116. circa medium contra Sacros Codices Christianorum.

ספרי מינים אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן וכו׳ :

Libros מינים *Minìm Hæreticorum* [R. Salom. *Apostatarum, qui transiuerunt ad idololatriam, & sibi scripserunt Legem, Prophetas, & Hagiographa lingua Sancta*] *non liberant illos ab incendio, sed relinquunt vt comburantur in loco vbi sunt, vnà cum nominibus Dei*.

Loquitur Talmud contra libros Neophytorum, qui sibi Sacros libros Hebraicos, Hebraicè scripserunt. Volunt, vt isti in incendio comburantur, etiamsi ab incendio saluari possint; & hoc in odium Neophytorum; quod iniquum est. Sed ibidem in fine sequitur contra Christianorum libros, & contra ipsummet Sacrosanctum Christi Euangelium, quia libri, qui scribuntur contra Iudæos, vocantur ab ipsis ספרי דבי אבידן *Libri Domus perditionis*. [R. Salom. *Isti sunt libri controuersiarum, qui scripti sunt ab hæreticis contra Israëlitas; & aula, vbi conueniunt ad disputandum, vocatur* בי אבידן *Be auidàn Domus perditionis eorum*.]

De Euangelio loquentes. R. Meir קרי ליה און גיליון *Vocat illud A'uen ghiliòn Vanitas manifesta*. R. Iochanàn vocat עון גיליון *Auòn ghiliòn Iniquitas manifesta, seù scripta in charta*.

Infamis deprauatio vocis Sacrosancti Euangelij (R. Salom. *R. Meir ideò librum Hæreticorum vocat* און גיליון *A'uen ghiliòn, quia & ipsi vocant illum* אונגילא *Euangelo*.) At etymologia vocis

בר יוסי : ור׳ חלפתא בר יוסי ורבי אבטילס בר יוסי ורבי מנחם בר יוסי :

Dixit R. Iosè : Quinque vicibus inij copulam, & plantaui quinque Cedros in Israël : [R. Salom. בעלתי ושניתי כדי שיהיו זכרים דאמר מר הרוצה שיהיו בניו זכרים יבעול וישנה ; *Inij* (inquit) *& iteraui, vt susciperem filios masculos. Quia dicit Mar : Qui vult suscipere liberos masculos, coëat, itemque coëat.*] *Sed qui sunt isti* (Cedri) *?* 1. *R. Ismaël, Bar Iosè*, 2. *Elièzer Bar Iosè*, 3. *R. Chelpethà Bar Iosè*, 4. *R. Autilàs Bar Iosè*, & 5. *R. Menachèm Bar Iosè.* Id ipsum replicatur paulò post.

Hæc annotaui, licèt obscœna, vt appareat, quales sint doctrinæ Rabbinorum, & quibus documentis imbuant suos discipulos. Eandem doctrinam docent Cod. *Eruuìn* cap. 10.

Ord. II. *Moëd*, Cod. *Sciabbàth*, cap. 22. *Chabbìth*.

Pagina 145. b. circa medium. -

אמר ר׳ חייא בר אבא לר׳ אסי מפני מה עופות שבבבל שמנים א״ל כלך למדבר עזה ואראך שמנים מהן: מפני מה מועדים שבבבל שמחים מפני שהן עניים : מפני מה ת״ח שבבבל מצויינין לפי שאינן בני תורה : מפני מה גוים מזוהמין מפני שאוכלין שקצים ורמשים :

Dixit R. Chijà Bar Abbà ipsi R. Asè : Cur Aues, quæ sunt in Babylonia, sunt pinguiores (quàm quæ sunt in terra Israëlis) *? Dixit ei : Vade tibi in desertum Gazæ, & ostendam tibi pinguiores hisce. Cur festiuitates in Babel lætiores, & hilariores sunt* (quàm in terra Israëlis) ? *Respondetur : Quia pauperes sunt.* [R. Sal. *Quia pauperes non fruuntur toto anno, nisi tantùm vna conuiuij lætitia in festo; nec habent requiem à labore, propterea tota eorum lætitia est in festis.*] *Cur discipu-*

le) ad R. Gamliel : A die, qua exulastis de terra vestra ablata est Lex Mosis ; & fuit datum און *Auen* (intelligit Euangelium) & scribitur in eo : *Filius, & filia pariter hæreditabunt*. In crastinum rediit, & obtulit ei Asinum Lybicum. Dixit eis : In fine Euangelij scriptum est : *Ego Euangelion non veni minuere Legem Mosis, sed addere super illam.* Et scriptum est in loco : *Filius filiæ non hæreditabit*. Dixit ei (mulier) : *Luceat lumen tuum sicut lucerna*. [R. Salomon : *Allusit, quòd ipsa dederat ei lucernam, munere.*] Dixit ei Rabbàn Gamliel : *Venit asinus, & excussit calce lucernam.* Quasi diceret : *Vici munere*. Hæc enim mulier, quæ lucernam auream obtulerat Iudici Christiano, erat אחתיה דרבן גמליאל soror Rabbàn Gamlielis.]

Quis non videt, quòd totum hoc confictum est in odium Christianæ Religionis, & in contemptum Euangelij ? Ista etiam referuntur in *En Israël* Parte I. pag. 73. num. 74. & 75. Sed nonnulla verba ibi decurtata, abrasa, vel etiam mutata ; Pro *Euangelium* solùm vocem עון *Auòn Iniquitas* reliquerunt. Et in R. Salomone ad vocem רבי אבידן *Schola perditionis*. Isti sunt libri, quos scripserunt הגלחים *Hagghelachìm Rasi*, ita Monachos appellant. Et hoc modo in antiquis editionibus legebatur, tam in Talmude, quàm in *En Iacob*, pro qua substituerunt המינים *Hamminim Hæretici*, per quos etiam Christianos intelligunt,

Ord. II. *Moëd*. Cod. I. *Sciabbàth* cap. 16. *Col Chithuè Hakkòdesc*.

Pagina 118. b. post medium. -

אמר ר׳ יוסי ה׳ בעילות בעלתי ונטעתי חמשה ארזים בישראל ומאן אינון; רבי ישמעאל בר יוסי: ורבי אליעזר

tur, & tamquam canes malè oleant, nisi baptismum Christianum assequantur. Nos autem Christiani bonum odorem redolemus, quia Christi bonus odor sumus in omni loco. Vnde Fortunatus lib. 5. loquens de 500. Iudæis à Sancto Auito ad fidem Christi, & ad Baptismum anno Domini 579. adductis, ait -

Abluitur Iudæus odor Baptismate diuo,
Et noua progenies reddita surgit aquis
Vincens ambrosios suaui spiramine rore,
Vertice perfuso Chrismatis efflat odor.

Et tamen non cognoscunt, neque sentiunt Iudæi suum putidum odorem, quem etiam Gentiles detestabantur. Sic Martial. lib. 4. Epigr. in Bassam, ait de Iudæorum fœtore -

Quod Ieiunia Sabbatariorum,
Mæstorum quod anhelitus reorum,
Mallem, quàm quod oles, olere Bassa.

Videbantur autem Iudæis Gentiles malè olere; & huius mali odoris causam assignant ridiculam. Quærunt iterum loco citato scilicet Cod. *Sciabbàth* cap. 22. pag. 145. b. in fin. מפני מה גוים מזוהמין *Cur Gentiles fœtent?* Et respondetur:

שלא עמדו על הר סיני שבשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן גוים שלא עמדו על הר סיני לא פסקה זוהמתן א״ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי א״ל אע״ג דאינהו לא הוו מולייהו הוה דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני יהוה אלהינו ואת אשר איננו פה וגו׳ ׃ ופליגא׳ דר׳ אבא בר כהנא דא״ר אבהו בר כהנה עד ג׳ דורות לא פסק זוהמא מאבותינו אברהם הוליד את ישמעאל יצחק הוליד את עשו יעקב הוליד י״ב שבטים שלא היה בהן שום דופי ׃

Quia non steterunt super montem Sinai: nam hora, qua rem habuit Serpens cum Eua, proiecit in illam inquinamentum. Populi sapientes, id est Rabbini in Babylone ornant se pulchris, & decoris indumentis? Respondetur: Quia non sunt filij Legis. [R. Salom. *Quia non adeò honore prosequuntur Rabbinos in Babylone, sicut in terra Israëlis ratione Legis, ideò indigent ornatu perpulchro, vt sint in æstimatione.*] *Cur Gentiles malè olent, vel sordent? Respondetur: Quia comedunt res abominandas, & reptilia.*

Sugillat Christianos, qui prohibita per Legem Mosaicam comedunt, cùm non sint subiecti ceremonialibus veteris Legis: nam post aduentum Messiæ concedenda erant ad vescendum ea, quę à Lege prohibita fuerant. Ita etiam dicunt de carne porcina concedenda tempore Messiæ, idcircò suem vocari חזיר *Chazir*, quia reuerti debuerat vsus illius: nam à חזר, quod *reuerti* significat, dicitur.

Adde, quòd non Gentiles, seù Christiani malè olent, sed Iudæi fœtent, non sordibus tantùm intra eorum domos, & habitationes, sed & ipso halitu, vbicunque reperiuntur, adeò virosi, & putidi sunt, vt non diù eorum vicinitas sine stomacho tolerari potest. Hæc est peculiaris prærogatiua Iudæorum, vt ex odore cognoscantur. Ad Christum verò conuersi, & Sacro Baptismatis fonte abluti, atque Sacro Chrismate delibuti, hanc graueolentiam Iudaicam, & ferè caninam deperdunt; vt olim Agareni, qui & ipsi fœtentes filios baptizabant. Propter enim Sancti Vnguenti honorem, qui ex longa consuetudine baptizabantur Agareni, malum odorem amittebant, dicente Balsamone in Canonem 84. Sextæ Synodi, seù Quinisextæ in Trullo: *Persuasum est enim Agarenis fore, vt sui liberi à Dæmone vexen-*

cis ablueretur, & originalis immundi-tia veræ naturali suæ origini restitueretur. Ob consilium Serpentis verè immunditiei originalis culpæ Eua mater nostra nimis Serpentis verbis credula, ob comesum vetitum pomum auctrix fuit, & sordes peccati in animam introduxit Adami, qui & ipse ab vxore deceptus, de pomo vetito comedit. Quæ immunditia ex anima vtriusque deturpata transfusa est in posteros: eamque alius homo tollere poterat nisi simul non esset & Deus, vt demonstrauimus in Dissertatione de Peccato Originali Par. II. pag. 52. & seqq. De hoc fœtore animæ intelligendus videtur locus Talmudis, quia si de fœtore corporis loqueretur Talmùd, non dixisset ablatum fuisse hunc fœtorem in monte Sinai à Iudæis, cùm etiam hodie deprehendantur Iudæi malè olere. Ergo de fœtore peccati originis intelligendus est huiusmodi locus. Sed hic fœtor, qui est animæ immundities, non à Mose in monte Sinai, sed à Christo Iudæorum Messia tollendus erat, vti docet Auctor *Neuè Scialòm* relato suprà loco citato pagina 52. col. 2. Partis II. Vnde de fœtore animæ, non corporis, intelligi debet tam locus Talmudis, quàm Interrogatio facta, cur Gentiles malè oleant; quamuis de fœtore corporis intelligi videatur, quia dicitur reptilia, & abominabilia comedere. Prædicta inuenies etiam in *En Israël* Par. I. pagina 76. col. 3. n. 96. & pag. 77. col. 1. n. 97.

Ord. II. *Moèd*, Cod. 1. *Sciabbàth* cap. 23. *Scioèl*.

Pagina 149. b. post medium. Turpia, & obscœna leguntur de Nabuchodonosor, quæ videri possunt Par. I. pag. 315. col. 2. & seqq. Hìc tantùm ad-

 den-

tum. [R. Salom. *Quando Serpens dedit Euæ consilium comedendi deligno, ingressus est super eam: quia scriptum est:* Serpens seduxit me. *vbi vsus est dictione* השיאני *ab* נשואין *desponsationibus.*] *Israëlitæ, quia steterunt super montem Sinai, desijt ab eis fœtor eorum. Gentes non steterunt super montem Sinai, ideò non defecit ab eis fœtor eorum. Dixit Ràu Achà Ben Rauà ipsi Ràu Ascè: Quid de Proselytis, qui scilicet non steterunt super montem* (quomodo defecit ab eis fœtor eorum?) *Respondent ei: Quamuis ipsi non fuerint, sidus eorum fuit, quia scriptum est* (Deuter. 29 15.) Cum eo, qui est hìc nobiscum, hodie stat coram Domino Deo nostro: Et cum eo, qui non est hìc nobiscum &c. [R. Salom *Omnes, qui fuerunt super montem Sinai sanctificati sunt, & mundati, & sanati ab omni macula, & cæci, & claudi, qui fuerunt in Israël, sicut legitur in Siphrì.*] *Sed aduersatur huic sententiæ R. Abbà Bar Cohanà. Quia dixit R. Auahù Bar Cohanà: Vsque ad tres generationes non desijt fœtor patribus nostris. Abraham genuit Ismaelem; Isaac genuit Esauum; Iacob genuit duodecim Tribus, in quibus non fuit macula, & nota infamiæ.* [R. Sal: *Et contradictio est, quia dixerunt, quòd non desijt fœtor vsque ad Sinai.*]

Fabulæ fabulis innixæ. Iniuriosum est matri nostræ Euæ, & toti humano generi, dicere Sepentem concubuisse cum Eua, eamque sibi desponsasse, fœtoremque illi communicasse, ex qua in vniuersum genus humanum transfusum esse, & sublatum tantùm ab Israëlitis, quando steterunt super montem Sinai, & Legem receperunt. Non esset falsum dogma, si à sordibus Rabbini-

tur arca (cadaueris) *operculo. Aduersati sunt huic sententiæ R. Chijà, & R. Scimòn Bar Chijà. Alter dicit: Donec sigilletur operculum; & alter dicit: Donec digeratur caro, quia scriptum est* (Iob 14. v. 22.) Verumtamen caro eius in eo dolebit, & anima eius super eum lugebit. *Quicumque dicit: Donec claudatur operculum, quia scriptum est* (Eccles. 12. 7.) Et reuertetur puluis super terram quemadmodum fuit: & spiritus reuertetur ad Deum, qui dedit illum. [R. Salomon: *Et anima eius super eum lugebit* כל זמן שיש לו בשר יש לו לנפש צר היות להבין: *Toto tempore, quo perstat caro; est ei anima, ex hac parte viuentes intelligunt.*] Est error Iudæorum, quòd animæ corpora non relinquant post mortem, nisi post duodecimum mensem. Interim גופו קיים ונשמתו עולה ויורדת לאחר שנים עשר חדש הגוף בטל: *Corpus persistit* (vt dicitur hìc in fine paginæ) *& anima eius ascendit, & descendit. Post duodecimum mensem corpus abolitur.*

Intra huiusmodi temporis spatium volunt hominum cadauera sentire puncturas veluti acus, & animas audire, & scire quicquid coram cadauere fiat; elapso anno animas redire ad Deum, & cadauera in puluerem resolui. Quòd si quis opponat locum 1. Samuelis 28. 12. quo mulier pythonissa ascendere fecit Samuelem Prophetam. Respondent, id contigisse, quia nondum erant elapsi 12. menses à morte Samuelis, & ideò intra huiusmodi interstitium potuisse arte pythonica suscitari Samuelem, quia à corpore eius anima non recesserat, & inuocationes magicas audierat, quod non ita contigisset post 12. mensem, quia tunc sub solio gloriæ, vnde venerat, dendum est illud, quod ibidem legitur quinque lineis ante finem.

ואמר ר׳ יהודה אמר רב בשעה שירד אותו רשע לגיהנם רעשו כל יורדי גיהנם אמרו שמא למשול עליהם הוא בא או ליחלש כמותם הוא בא שנאמר (ישע׳ח יד׳: י׳) גם אתה חולית כמונו אלינו נמשלת יצתה בת קול ואמרה ממי נעמת רדה והשכבה את ערלים:

Et dixit R. Iudas: Dixit Ràu: Ea hora, qua iste impius descendit in Gehennam, concussi sunt, tremueruntque omnes descendentes in Gehennam. Dixerunt: Fortasse ad dominandum super nos venit, vel ad debilitandum excelsa eorum ipse venit, S. D. (Isai. 14. 10.) Etiam tu infirmatus es sicut nos, nobis assimilatus es. *Exijt vox, & dixit: De quo delectatus es? Descende, & concumbe cum præputiatis.* Et sic completur elegans doctrina Talmudica de Nabuchodonosor.

Ibidem pagina 152. propè finem. Cadauera mortuorum sentiunt puncturas vermium.

אמר ר׳ יצחק קשה רימה למת כמחט בבשר החי שנאמר (איוב יד׳, כב׳) אך בשרו עליו יכאב:

R. Isaac dicit: Ita grauis est vermis mortuo, sicut acus in carne viuentis, S. D. (Iob 14. 22.) Verumtamen caro eius in eo dolebit.

Subtiles Philosophi sanè sunt Rabbini, dum in cadaueribus sensum inueniunt, & ex Scriptura illum probare norunt. De corpore non separato ab anima loquitur Iob; & dicit, quòd caro, seù corpus animatum dolebit, & anima corpori vnita lugebit; id est homo dolebit, & lugebit. Hoc idem habent in *En Israël* Par. I. pag. 78. col. 2. n. 106.

Ibidem b. in principio. *Rabbì* אבהו *Auahù dicit: Quicquid dicitur coram mortuo, mortuus cognoscit, quousque clauda-*

rat,

est die Dominica, erit potens vehementer. [R. Salom. *Quia qui nascitur in prima hebdomadis, erit Caput, sicut dies illa fuit caput operum* Bereſcìth *sex dierum creationis, quamuis aliqui eorum sint boni, alij mali.*] Vnde dicebat Ràu Ascè: Ego, & דימי Dimì Bar קקוזיתא Kakozìta nati sumus in prima Sabbathi, ego factus sum Rex, & ipse fuit ריש גנבי *Caput latronum*. Et cur hoc? Quia creatæ sunt ea die lux, & tenebræ.

Quicumque nascitur secunda die hebdomadæ, erit vir iracundus. Quænam est ratio? Eò quòd diuisæ sint illa die aquæ.

Qui nascitur tertia die, erit diues, & adulter. Ratio? Quia creatæ sunt ea die herbæ. [R. Salom. *De herbis non est scriptum secundùm species suas, quia permixtim exeunt, & adolescunt.*]

Qui nascitur quarta die hebdomadæ, erit sapiens, & splendidus facie; quia scilicet quarta die appensa sunt luminaria.

Qui nascitur quinta die, erit vir beneficus, & liberalis: quia creati sunt ea die pisces, & aues, quæ scilicet non laborant pro cibis, sed pascuntur per Dei misericordiam.

Qui nascitur in vespera Sabbathi, erit vir circumiens, rediens, obiens. [R. Salom. *Rediens in præceptis: nam sic est mos vigiliæ Sabbathi redire post præcepta Sabbathi.*]

Qui nascitur in Sabbatho, in Sabbatho morietur, quia profanat super eum diem magnum Sabbathi. Dixit Rauà Bar Ràu שילא *Scilà: Et sanctitas multa vocabitur.* Dixit ei R. Chaninà: *Exite, dicite ipsi Bar* ליואי *Leuì: Non astrum diei in causa est, sed astrum horæ est causa,*

rat, rediret, & vbi nihil de hoc seculo ampliùs sciunt defuncti. An is, quem, arte sua, Pythonissa ascendere fecerat, fuerit verus Samuel, dubitant Sacri Interpretes Scripturæ: de qua re nihil nos determinamus. Dicimus tamen, Beatorum animas post mortem redire ad Deum, qui eas crearat, & in verbo videre, & intelligere ea, quæ sibi competunt, & pro bono viuentium necessaria sunt, vt videantur, & intelligantur. Sic animæ SS. Patrum Abrahami, Isaaci, & Israëlis coram Deo intercedunt pro viatoribus, vt probatum est Par. I. pagina 201. col. 1. ex Rabbinis; qui sæpè, quamuis non sine errore, docent animas circa corpora oberrare in sepulchris per annum, & tunc temporis audire, & intelligere, quæ fiunt in terris: verùm huiusmodi Rabbini non satis sibi constantes in suis falsis dogmatibus sunt, cùm doceant non vnico anno circa corpora oberrare in sepulchretis, sed diuersis annorum interuallis in cœmeterijs consistere, & audire viuentium sermones, & vicissim audiri ab his. Extat de hac re peculiaris Historia Talmudica, quam suprà pagina 366. col. 1. & seqq. retulimus. Vnde Talmudistæ de hisce animabus separatis, quid sibi statuere pro certò debeant, nesciunt. Fides autem Catholica de animabus defunctorum docet, quòd qui benè egerunt, ibunt in vitam æternam; qui verò mala, in ignem æternum. Vide *En Israël* Par. Prima pag. 98. b. num. 107. vbi eadem relata sunt.

Ord II. *Moëd* Cod. I. *Sciabbàth* cap. 24. *Mi ſcebechſcich*.

Pagina 156. circa medium. Quicumque nascitur prima hebdomadæ, id

Non habet sidus Israël. Et abijt. R. Iochanan secundùm sensum suum; quia dicebat R. Iochanàn: Vnde probatur, quòd Israël non habeat sidus? S. D. (Ierem. 10. 2.) *Hac dicit Dominus: In viam gentium ne abieritis; & à signis cæli ne timueritis, quæ gentes timent*, & non Israël. Dixit Ràu: Non est sidus Israëli, quia dixit Ràu Iudas, dixit Ràu; Et vnde probatur, quòd non sit sidus in Israël? S. D. (Genes. 15. 5.) *Et eduxit eum foras*. Dixit Abraham coram Deo sancto benedicto: Domine Vniuersi, vernaculus domus meæ erit heres meus? Dixit ei: Non; sed qui exiet de te: Dixit &c. Rex mundi: Vidi in Astrologia mea, nec mihi suscipiendi sunt liberi. Dixit ei: Egredere de Astrologia tua, quia non est sidus Israëli. Quænam est sententia tua? Quia manet Iupiter in Occidente [R. Salom. *Qui est sidus tuum, & in Occidente, est frigidum, nec est aptum generationi. Sic inueni in Talmùd Rabbènu Leui.*] sed ego redire illud iubebo, & statuam illud in Oriente. Et hoc est quod scriptum est (Isai. 41. 2.) *Quis suscitauit ab Oriente Iustitiam, vocabit eum ad pedem suum. &c.*

Noua prorsùs, & inaudita Astrologia Iudæorum, velle ex rebus in *Berescìth* productis, de natura, complexione, genio, moribus, & hominum fortuna posse iudicare. Nimis facilis esset hæc ars diuinatoria apud Hebræos, si cognitis rebus, in primis sex illis diebus creatis, earum passiones applicarentur natis. Nec aspiciendus esset Horoscopus, nec alia loca cælestia, non domus, non loca, & aspectus Planetarũ; non Apheta, non Anaretha, non Alhilech, nec directiones vllæ, aut quorumcumque tem-

Cuicumque Solis hora dominabitur, erit vir nitens facie (sicut Sol illuminat). Comedet de suo, bibet de suo, secreta eius patebunt, non prosperè aget, si furabitur.

Qui nascetur in Stella Veneris, erit vir diues, & adulter. Quænam est ratio? Eò quòd ea die productus est ignis, seù lumen. [R. Salom. *Quia suspensum est illa die luminare, ignis, & appetitus Venereus, & concubitus ardet sicut clibanus.*]

Qui in Mercurio, erit vir illustris, & sapiens, & Scriba Solis. [R. Salom. *Vt scribat vias eius, & reuolutiones, seù circulationes illius, & innenitur iugiter apud Solem.*]

Quicumque in Luna, erit vir perferens infirmitates, ædificans, & destruens, destruens, & ædificans, comedens non sua, & bibens non sua, & secretum suum cælatum. Et si furabitur succedit ei furtum, [R. Salom. *Sic Luna in afflictionibus peragit cursum suum. Quòd ait, destruens, & ædificans, significat quòd augebitur, & diminuetur. Quòd ait, comedens non suum, quia Luna parum lucet.*]

Qui nascitur in Sabbatho, seù Saturno, omnes cogitationes eius frustrabuntur. Alij dicunt, quòd qui cogitabit aduersus illum, frustrabitur. [R. Salom. *Frustratio ista hinc èst, quia Sabbathum signat* שבתית *cessabunt.*]

Qui nascitur in Ioue, erit vir eleemosynarius secundùm Legem.

Qui nascitur in Martis signo, erit effusor sanguinis. Dixit Ràu Ascè; Vel artifex, vel fur, vel Circumcisor. Dixit Rauà: Ego in signo Martis natus sum, &c. Dicunt dixisse R. Chaninà: Est sidus dans sapientiam; est sidus ditans; & est sidus Israëlis. R. Iochanàn dicit:

חללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא וחללו אומרי׳ נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו: *Tradiderunt Rabbanàn: Duobus annis & dimidio dissenserunt Beth Sciammài, & Beth Hillel. Hi dicebant: Meliùs est homini non esse creatum, quàm creatum; & isti dicebant è conuerso: Meliùs est homini creatum esse, quàm non creatum. Consultarunt, & concluserunt: Meliùs est homini, quòd non creatus est, quàm quòd creatus est. Nunc verò quia creatus est inuestiget, & percenseat opera sua.* [R. Salom. *Exploret, & perpendat transgressiones admissas, quæ sunt in manu tua, & confiteatur illa, & conuertatur.*] *Et dixerunt etiam de hoc: Tangat opera sua, & inuestiget ea.* [R. Sal. *Opera sua, quæ fecit iam. v.g. Si venit præceptum in manu illius, cogitet damnum præcepti è regione mercedis suæ, ne sinat facere illud ob damnum* (inde forsan sibi secuturum) *quoniam merces eius reddenda erit ei. Et si occurrat ei transgressio aliqua* (præceptorum) *cogitet, quòd statim remunerabitur pro ea pœna, vel damno, ad quod reus efficitur.* Vide *En Israël* Par. I. pag. 80. b. col. 1. in fine.

Ord. II. *Moëd* Cod. 2. *Eruuìn*
cap. 2. *Osìn pasìn.*

Pagina 18. ante medium. De Adamo primo homine prolixè agitur, de quo multa portentosa Talmudistæ docent. Quòd duos vultus habuerit, & caudam; quia dicitur (Psal. 139. v. 3.) *Ante, & retro formasti me.* Vnde volunt quòd à principio creatio hominis Adami fuit mas, & fœmina; mas ex vna parte, fœmina ex altera parte: nam postea fuit alter ab altera sectus, & loco

temporum reuolutiones, hæc omnia à Græcis, & ab Arabibus obseruata, reijciuntur ab Astrologis istis Talmudicis.

Non minùs stulta est Astrologia R. Chaninæ, qua per horam Planetæ nato attributam, nati naturam rimari credit. Sed quia istæ horæ sunt merè fictitiæ, & ab humano cerebro excogitatæ, nihil possunt Planetæ hisce horis influxum præstare, neque homines sibi subijcere. De istarum horarum vanitate vide Parte Prima pag. 279. & seqq.

Ord. II. *Moëd*, Cod. II. *Eruuìn*
cap. 1. *Mauòi.*

Pagina 13. b. circa medium. Oraculum Iudæorum mendax -

אמר ר׳ אבא אמר שמואל ג׳ שנים נחלקו ב״ש וב״ה חללו אומרים הלכה כמותינו והללו אומרים הלכה כמותינו יצתא בת קול ואמרו אלו ואלו דברי אלהים חיים הן:

Dixit R. Abbà: Dixit Sciamuèl: Tribus annis diuisæ sunt inter se Schola Sciammài, & Schola Hillelis. Illa dicebat: Halachà Decisio doctrinæ est secundùm nostram sententiam: & hæc aicbat: Halachà est secundùm nostram sententiam. Exijt Bath kol Oraculum, & dixit: Vtriusque Scholæ decisio, sunt verba Dei viuentis.

Non potuit hoc esse Oraculum veritatis, quia veritas repugnat falsitati; hoc autem Oraculum vtrumque admittit, & vtramque doctrinam Hillelis, & Sciammài, licèt contradictoriam, docet esse verba Dei viuentis. Vide etiam in *En Israël* Par. I. pag. 80. b. num. 1.

Ibidem non longè à fine. Schola Sciammài, & Schola Hillelis duobus annis cum dimidio inter se diuisæ sunt. Illa dicebat -

תנו רבנן ב׳ שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל.

manu eius in manum suam, vt recipiat in eam, si etiam esset vir, qualis fuit Moses Magister noster, qui Legem accepit de monte Sinai, non erit immunis à iudicio Gehennæ, & de eo scribitur (Prou. 11. v. 21.) Manus ad manum non erit immunis malus; *id est non erit immunis à iudicio gehennæ.* Ista in compendio retuli hìc de Protoparente nostro Adamo, nec de eo longiorem Talmudicum Commentum protuli, cùm satis prolixè in Prima Parte pagina 46. egerim. Vbi monstrosas Rabbinorum sententias de Adamo recensui, & reieci, vt ampliùs necesse non sit in hoc loco eas ampliùs inculcare; solùm videtur commendandum studium euitandi fœminei commercij, & occasiones proximas concupiscendi alienas mulieres, cùm interdicatur contrectatio pecuniæ de manu mulieris ad manum viri, & vice versa (si mala fide fiat) etiamsi iustus fuerit vt Moses, peccator euadet, quia peccat contra legem Diuinam, contra præceptum Decalogi: *Non concupisces vxorem proximi tui.* Vt huiusmodi occasio magis euitetur, vrbanitates, quæ hìc referuntur; ne homo post mulierem incedat; neque transeuntem fluuium nudam insequatur, ad hoc tendunt. Horum nonnulla exscripta reperiuntur in *En Israel* Par. I. pagina 81. col. 1. numero 3.

Pag. 18. b. paulò post med. Ponuntur quædam exempla, quòd de duobus malis minus sit eligendum, Vnde -

אר׳ יוחנן אחרי ארי ולא אחרי אשה אחרי אשה ולא אחרי ע״ז אחורי ע״ז ולא אחורי בית הכנסת בשעה שמתפללין׃

Dixit R. Iochanàn: Post Leonem (potiùs est eundum) *quàm post mulierem,* co sectionis inducta est caro. Sed ij, qui volunt Adam creatum cum cauda, dicunt quòd Deus abscidit caudam ab Adamo, & inde formauit Euam, & sic locum abscissionis repleuit carnem pro ea. Dicitur autem *ædificauit*, quia carebat ædificio (inquit R. Salomon) id est exornatione: nam Dominus ædificauit Euam, aiunt alij, quia eam composit, redimiuitque crinium nexibus, & adduxit eam ad Adam paranymphum agens: alijs ædificauit eam, sicut ædificium horrei, quo triticum seruatur; quia horreum latum est infra, & angustum est supra; sic mulier lata est infra, & angusta est desuper, vt contineat, seruetque partum. Verùm iuxta sententiam illius, qui dixit: creatum esse primum hominem gemina facie, quænam facierum prior incedebat? Dixit R. Nachmàn Bar Isaac: *Aequum est existimare, quòd mas incederet prior:*

דתניא לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו היא אשתו נזדמנה על הגשר יסלקנה לצדדין וכל העובר אחרי אשה בנהר אין לו חלק לעולם הבא׃ ת״ר המרצה מעות לאשה מידו לידה בשביל שיסתכל בה אפילו דומה למשה רבינו שקיבל תורה מהר סיני לא ינקה מדינה של גיהנם ועליו הכתוב אומ׳ (משלי י״א: כא) יד ליד לא ינקה רע לא ינקה מדינת של גיהנם׃

Nam est Miscnà, seù Baraitha R. Chijà: Non incedat vir post mulierem in itinere, etiamsi sit vxor sua. [R. Sal. *Quia hoc turpe est, & indecens.*] *Quòd si occurrat illi mulier super pontem* (atque illa ambulet ante virum) *studeat, vt ea ad latus eat, & ipse antecedat, si duo pariter in angusto loco commeare non possunt. Et qui transit post mulierem in fluuio, non habet partem in futuro seculo. Dixerunt Rabbanàn: Qui numerat pecuniam mulieri de manu sua in manum eius; vel de*

erat nisi crassities denarij aurei, durauit tot annos, nec labefactatum est ab igne; quantò magis præuaricatores Israëlitæ, qui sunt pleni præceptis instar mali punici non lædentur ab igne? S. D. (Cant. 4. 3.) Sicut fragmen mali punici genæ tuæ. *Dixit R. Scimòn Ben Lakìsc: Ne legas* רקתך *Rakatèch gena tua, sed* ריקתיך *Rekathècha vacui tui, quia etiam vacui & inanes, qui sunt in te, pleni sunt præceptis instar mali punici, quantò minùs consumendi sunt ab igne Gehennæ. Verùm hoc, quod scriptū est* (Psal. 84. v. 7.) עוברי בעמק הבכא Transeuntes vallem fletus, *id est, qui condemnantur quadam hora in Gehenna; at venit Abraham, & facit illos ascendere, & recipit eos, præter Israëlitam, qui rem habuit cum Gentili, qui protraxit præputium suum, & non agnoscit eum. Sed arguit contra hoc Ràu* כהנא *Cohanà: Nunc quod dicis* הפושעים *præuaricatores, qui transgressi sunt, & abierunt. Sed ex nunc quod scriptum est* (Deuter. 13 5.) Qui eduxit vos de terra Ægypti, *& fecit ascendere vos de terra Aegypti, quia facit ascendere, & deducet. Sed qui ascendere fecit, & reduxit, hic etiam idem est, quod* פשעי *præuaricatores.*

Quod hic dicitur, ex parte bonum est, & ex parte malum. Bonum est, quod obseruatur de impœnitentibus finalibus. Impij enim, & scelerati homines, etiamsi in fine vitæ videant infernalia barathra aperta, tamen non relinquunt peccatum, horum vtique desperata est salus, quia hæc obstinatio in peccando, & finalis impœnitentia sunt peccata contra Spiritum Sanctum.

Censuræ autem supponendum est id, quod dicitur: Huiusmodi obstinationem in peccando, & finalem impœnitentem,

rem, & non post Idololatriam. Post Idololatriam, & non post Synagogam in hora qua orat. [R. Sal. *Ne fortè quispiam suspicetur, eum abnegasse religionem, cùm non intret in Ecclesiam dum oratur à populo.*] Admittit Idololatriam, vt remoueat leuem suspicionem Idololatriæ, qui est maximus error.

Ibidem postea sequitur. Adam homo primus cunctis illis 130. annis, quibus fuit בנידוי in excommunicatione, הוליד רוחין ושידין ולילין *genuit Spiritus, Dæmones, & Lamias.*

De hac iniuria, quam Talmudistæ inferunt Adamo, vide Par. I. pag. 74. Confer *En Israël* Par. I. pagina 81. colum. 1. num. 3.

Ordinis II. *Moëd* Cod 2. *Eruuin* cap. 2. *Ossin passin.*

Pagina 19. De impœnitentia finali, ante medium, ita -

אמר ר' שמעון בן ליקש רשעים אפילו על פתחו של גיהנם אינן חוזרין בתשובה שנאמר (ישעיה סו׳ : כד׳ :) ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וגו׳ שפשעו לא נאמר אלא הפושעין והולכין לעולם : וכו :

Impij etiam in ipsis Gehennæ foribus minimè ad pœnitentiam redeunt, S D. (Isai. c. 66. 24.) Et exibunt, & videbunt cadauera virorum, qui præuaricantur in me. *Non dixit: Qui præuaricati sunt olim, sed* qui præuaricantur, *id est, qui præuaricando prosequuntur vsque in seculum. Sed non contradicunt ista, Hoc de præuaricatoribus Israël; hoc de præuaricatoribus Nationum mundi. Sic etiam rationi consentaneum est credere, quod si contradicat, quòd Resc Lakìsc sibi contradicat. Quia dixit Resc Lakìsc: Præuaricatores Israël non patiuntur ab igne Gehennæ. Accipitur argumentum ab Altare aureo. Sicut Altare aureum, in quo non*

ctiones multæ labor carnis. *Fili mi, esto cautus in verbis Scribarum magis, quàm in verbis Legis; quia ex verbis Legis aliqua sunt præcepta faciendi, & aliqua non faciendi* (i. e. continentur in Lege tantùm præcepta affirmatiua, & negatiua.) Et R. Salomon dicit: *quia sunt in eis quædam præcepta, quæ ad mortem obligant, sicut legitur:* Qui perrumpit sepem, mordebitur à serpente (Eccles. 10. v. 8.) *Sed verba Scribarum quicumque prætergreditur, reus est mortis. Fortasse dices: Si in eis est aliquid certum, cur non scripta sunt?* Faciendi libros multos non est finis, & meditationis multæ afflictio carnis. *Dixit Ràu Papà fil. Ràu Achà Bar Adà, Minister Ràu Achà Bar Vulà; Vt doceatur, quòd qui deridet verba Sapientum, damnabitur in stercore bullienti. Arguebat contra hoc Rabbà: Non rectè hoc dicitur, quia scriptum non est* לעג *deridens, sed* להג *meditans. Sed nota, quòd quicumque meditatur in illis, gustat saporem carnis.*

Est magna impudentia, verba hominum plerumq; scelestorum, & vitiosorum in maiori gradu collocare, & altius extollere, quàm verba à Spiritu Sancto dictata: &, quod est vlteriùs damnandum, pœnam statuere pro his, qui stultissima hæc Rabbinorum verba derident, nempè ebulliendos in feruenti stercoris caldario. Huc referunt horrendam illam blasphemiam contra Iesum Dominum nostrum positam in Codice *Ghittin* cap. 5. *Hannezikin* pag. 57.

Ibidem post medium.

אמר רב יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה (משלי כ״ג ט״ו) בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני ואומר חכם בני ושמח לבי ׃

Di-

tentiam esse intelligendam de iniquis, & impijs externarum Nationum, non verò de Iudæis, quia quodcumque peccatum à Iudæis commissum leui pœna Gehennæ ignis purgatum iri volunt: nam paulò post quam Iudæorum animæ in Gehennam fuerint ingressæ, venire Abraham; & eos, quos videt circumcisos de Gehenna educere, & in cælestem patriam introducere prædicant. Hoc enim esse non potest, quia esset contra Diuinam iustitiam, quæ sicut nullũ bonum sine remuneratione, ita nullum malum impunitum relinquit. Cæterùm in hoc loco de Iudæorum blasphemijs, de iniquis contractibus, vsuris, iuramentis falsis, &c. nulla mentio fit, quia in Talmude non reputantur peccata, cùm à Deo non puniantur: quod quidem ne dum falsum dogma, sed & blasphemum est asserere.

Ordinis II. *Moëd*, Cod. *Eruuin* cap. 2. *Ossin passin.*

Pagina 21. b. ante medium. Verba Scribarum, seù Rabbinorum præferuntur verbis Sacræ Scripturæ.

דרש רבא מאי דכתיב (קהלת י״ב׃ י״ב) ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים הרבה וגו׳ בני הזהר בדברי סופרים יותר מדברי תורה שדברי תורה יש בהן עשה ולא תעשה ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים חייב מיתה שמא תאמר אם יש בהן ממש מפני מה לא נכתבו עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה יגיעת בשר ׃ אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא משמיה דרב אחא בר עולא מלמד שכל המלעיג על דברי חכמים נידון בצואה רותחת מתקיף לה רבא מי כתיב לעג להג כתיב אלא כל ההוגה בהן טועם טעם בשר ׃

Explicabat Rabbà: Quid est, quod scriptum est (Eccles. 12. v. 12.) Et ampliùs ab illis fili mi monitus sis. Faciendi libros plures non est finis: & le-

pharim in villis, sed בכופרים *Becopharim* (qua dictione significantur abnegantes Legem, Apostatæ) *inter Apostatas, Veni, & demonstrabo tibi semen Esau,* (intelligunt Christianos) *quibus largitus es bona, & ipsi te abnegarunt.* Surgamus manè ad vineas, *ista sunt Synagoga, & Academia.* Videamus si floruerit vitis. אלו בעלי מקרא *Isti sunt studentes in Sacra Scriptura.* Si aperuerit se vua paruula. אלו בעלי משנה *Isti sunt studiosi in Deuterosi in Miscnà.* Si floruerunt mala punica. אלו בעלי תלמוד *Isti sunt studentes in Talmùd.* [R. Salomon: *Sicut* סמדר *Semadàr vua parua,* (vua acerba) *est maior quàm flos; sic Miscna meliùs explicat, seù magis patet, quàm Diuinorum librorum Codex, id est Biblia.* Si floruerunt mala punica, *id est si creuerunt quantum sat est; quia iam flos creuit in circuitum ad instar custodis, vti in nucibus paruis.*]

Intolerabilis iniuria in Christianos à Lege Diuina apostatas, & desertores appellatos. Exaltatio quoque, atque prælatio Miscnæ, & Talmudis super Sacros Codices, sanè plus quàm intolerabilis blasphemia est.

Ibidem immediatè. *Dixit Ràu Hammenunà: Quid est quod scriptum est* (1. Regum 4. 32.) Et locutus est Salomon tria millia parabolarum, & fuit Canticum eius quinque & mille. *Innuit Salomonem dixisse super quodlibet verbum Legis tria millia parabolarum* ועל כל דבר *& super quodlibet verbum Scribarum quinque & mille.* ודבר של סופרים חמשה ואלף טעמים.

Verba Scripturæ credibilia & credenda, incredibilia & minimè credenda reddunt Rabbini. Credibile quidem est

Dixit Ràu Iehudà, Dixit Samuel: Ea hora, qua ordinauit Salomon Eruuìn, & eleuationem manuum, id est ablutionem manuum, exijt vox, & dixit (Prou. 23. v. 15.) Fili mi, si sapiens erit cor tuum, lætabitur cor meum. [R. Sal. *Salomon ordinauit erubè atriorum, id est conuersationes, vsus, commercia; & ordinauit, ne quid efferretur de Iure priuato in publicum, & è conuerso, vt faceret sepem, & elongationem latam prohibitioni Legis.*] *fecitque auriculas Legi, sicut fit in vasis, per quas apprehenduntur, quæ nisi has haberent, vel apprehendi non possent, vel faciliùs frangerentur apprehensis.*

Placuit hæc annotare, vt videatur, quomodo Hebræi probent *Erùb* esse de Iure Diuino, quod nihil minùs probat quàm congruentia allata, cùm ex ea nihil colligi possit de *Erùb* in Scriptura, nisi per figuram ex cerebro Rabbinorum efformatam. Vnde incertum omninò est eiusmodi ius originem duxisse à Salomone.

Cod. *Eruuìn* cap. 2. *Ossìn passìn.*

Pagina 21. b. circa finem docebat Rabà: *Quid est quod scriptum est* (Cant. 7. v. 11.) Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis: manè surgamus ad vineas, videamus an floruerit vitis, aperuerit se vua parua, floruerint mala punica &c. *Dixit Synagoga Israël: Ne velis, quæso, iudicare me iuxta modum, quo iudicas habitantes in Vrbibus, quibus sunt crimina, raptus concubitus, periurij.* Egrediamur in agrum. *Veni, & ostendam tibi Doctores* (Rabbinos) *qui exercent se in Lege cum laboribus, & angustijs.* Commoremur in villis. *Ne legas* בכפרים *Bache-*

quòd ambulatio etiam est peccatum , quia sic appellatur ; & hìc est peccatum , quia euellit herbas .] *Traditio alia ; Licet ambulare in superficie herbarum in Sabbatho . Et alia traditio dicit ; Prohibitum est . Sed ista non sunt contraria inter se . Prima de teneris herbis , hæc de siccis intelligitur. Et si vis admittam vtramque : dictam esse de teneris ; hìc in diebus æstatis , hìc in diebus hyemis . Et si vis dicam vtramque : dictam in diebus æstatis , nec contradicere ; illam de calceato , hanc de non calceato .* [R. Salom. *Non calceatus si soleis vtatur , quia herbæ inhærent in colligationibus , & articulis digitorum , & euelluntur .*] *Et si vis dicam vtramque : dictam de calceato , & non contradicunt . Illam de eo, cui sunt spinæ , seù aculei , quibus inhærent herbæ , & euelluntur . Et si vis dicam ; admittam quoque , cui sunt aculei , licèt contingat quòd huiusmodi aculeis adhæreat scirpus .* [R. Salom. שרכא *Sciarcà est filum longum, nam herba longa prohibetur calcari ; quia confringitur.*] *Et nunc quòd stat nobis determinatio secundùm sententiam R. Simeonis , totum hoc licitum est .*

Subtilis , & egregia disputatio Talmudica de lana caprina , sed superflua , quia de hisce minutijs non curant moderni Rabbini , quantumuis scrupulosi videri velint ; sed die Sabbathi spatiantur per suburbia Vrbium , & per prata virentia , & arentia , tam hyemis , quàm æstatis tempore . Locus autem Prouerb. 19. v. 2. adductus intelligitur de eo, qui præcipitanter agit in operibus suis , cùm enim in eo tunc portio inferior agat in superiorem, mirum non est , si ille , qui hoc modo operatur , non raro peccet . Talmudistæ autem hunc locum etiam in-

est Salomonem dixisse tria millia parabolarum , & cantica eius fuisse quinque & mille . Sed prorsus incredibile est , quòd על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל : *super quodlibet verbum Legis dixerit tria millia parabolarum ; & super quodlibet verbum Scribarum quinque & mille .*

Ibid. *Dixit Vlà ; Dixit R. Eleàzar ;*

בתחילה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אונים עד שבא שלמה ועשה לה אונים קיצותיו תלתלין :

In principio erat Lex similis canistro sine manicis , venit Salomon , & fecit ei manicas , ordinando Erùu , & ablutionem manuum . Ergo Lex imperfecta fuit vsque ad Salomonis tempora . Contra hoc refragatur quod dicitur in Psalmo 14. v. 8. תורת יהוה תמימה *Lex Domini perfecta .*

Ord. II. *Moëd* Cod. 2. *Eruuin* cap. 10. & vltimo *Hammotzè Thephillin .*

Pagina 100. post medium . Sabbathina scrupulositas Rabbinorum .

אמר ר' רמי בר אבא אמר רב אסי אסור לאדם שיהלך על גבי עשבים בשבת משום שנאמר (משלי יט' ב' :) ואץ ברגלים חוטא תני חדא מותר לילך על גבי עשבים בשבת ותניא אידך אסור ר"ל הא בלחים הא ביבשים ואיבעית אימא הא והא בלחים כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים ואיבעת אימא הא והא בימות החמה ולק' הא דסיים מסאני הא דלא סיים מסאני ואיבעית אימא הא והא דסיים מסאני ולא קשיא הא דאית ליה עוקצי הא דלית ליה עוקצי ואיבעית אימא הא והא דאית ליה עוקצי הא דאית ליה שרבא הא דלית ליה שרבא דקי"ל כר"ש כולהי שרי :

Dixit R. Rammè Bar Abbà , dixit R. Asè : Probibitum est homini ambulare in superficie herbarum in Sabbatho , S. D. (Prou. 19. 2.) Et festinus in pedibus peccat . [R. Salom. *Ergo hinc habetur ,*

lucribus cæli reddit nos sapientes. *Iste est Gallus gallinaceus, qui priùs blanditur gallinæ, deinde init.* [R. Sal. *Vadit, & explicat alas suas: & est blanditio, sicut dicitur infra, quia dicit, velle tunicam ei emere ad terram vsque dimissam.*] *Dixit Rabbi Iochanàn*

אילמלא לא ניתנה תירה היינו למידין צניעות מחתול וגזל מנמלה ועריות מיונה ודרך ארץ מתרנגול שמפיים ואחר כך בועל ומאי מפיים לה אמר רב יהודה אמר רב הכי קאמר לה זבינגא ליך זיגא דמטו ליך עד כרעיך לבתר הכי אמר לה לישמטתיה לכרבלתיה דההוא תרנגולא אי אית ליה ולא זבינגא לך:

Nisi foret data Lex, potuissemus ediscere pudoris, & verecundiæ Legem ex fele, seù catto. [R. Salom. *Quia non proijcit stercus in conspectu hominum, atque etiam illud operit, & tergit*] *Et furtum, seù raptum à formica.* [R. Salomon: *Quia scriptum est* (Prou. 6. 8.) Congregat in æstate panem suum, *nec altera surripit escam alteri.*] *Item actum maritalem à columba, quia non iungitur, & permiscetur nisi cum compare sua, & vxore. Et vsum venereum à gallo gallinaceo; quia mos galli est blandiri, & applaudere priùs gallinæ, deinde conscendere. Sed quidnam blanditur illi? Dixit Ràu Iudas, dixit Ràu: Sic illam alloquitur: Emam tibi tunicam talarem. Sed postea dicit ei:* [R. Sal. *Post coitum, quando scilicet mouet, & inclinat caput suum illi terram versus*] *Si commodum mihi erit, sin minus, non emam quod tibi pollicitus sum.* Omnes istæ maledictiones mulieribus attributæ non omnes probantur ex Scriptura.

Quod potuissent Iudæi vrbanitatem, & dogmata à iumentis, & auibus edoceri, etiam si Lex data non fuisset, ostendunt in hoc magnam ingratitudinem ergà Dei beneficia; quia licèt nonnulla ani-

intelligunt, de his, qui cogunt vxores suas reddere debitum, quod improbant, & dicunt ex tali coniugali debito nasci filios indecentes, & indecoros. Indecentes probationes, quas ibidem afferunt, ibidem sunt videndæ. Vbi

Versa pagina non longè à principio Ràu Isaac Bar אבדימי *Audimi* dicit: Decem maledictionibus maledicta est Eua, quia scriptum est (Gen. 3. 16.) *Mulieri autem dixit: Multiplicando multiplicabo.* Hæ sunt duæ guttæ sanguinum: altera sanguinis menstrui, & altera sanguinis virginitatis. 3. *Dolores tuos.* Hic est dolor educationis filiorum. 4. *Et conceptum tuum.* Hic est dolor conceptionis. 5. *In dolore paries filios*, vt sonat. 6. *Et ad virum tuum erit appetitus tuus.* Docet quòd mulier appetit maritum suum cùm ille committit se itineri. 7. *Et ipse dominabitur tui.* Docet, quòd mulier exiget debitum corde, & vir exiget, & requiret ore [R. Salom. *Quia scilicet cùm sit Dominus, liberè explicabit ore desiderium cordis* (sui). Istæ sunt septem. Quando venit Ràu דימי *Dimì*, dixit: Amicitur tamquam lugens mortuum, & est ei prohibitum vnire se viro, & habere duos maritos. In Miscnà dicitur: Nutrit capillum instar lamiæ, & sedendo reddit vrinam veluti iumentum. [R. Salom. *Instar mulæ.*] Item: Ipsa est facta pro ceruicali marito suo. [R. Salomon: *Quia vir desuper vxori incumbit.*] Et hæ sunt laudes mulieris. Dixit R. Chijà: Quid est quod scriptum est (Iob 35. 11.) *Docet nos ex iumentis terræ, & à volucribus cæli reddit nos sapientes. Docet nos ex iumentis terræ* זו פירדה שכורעת ומשתנת מים: *Hæc est mula, quæ incuruata lotium fundit. Et à Vo-*

liabus plebis Iudaicæ, quæ veluti iumenta abominabiles existimantur. Paulò post, Doctores isti Talmudici iterùm inuehuntur in Iudaicam, & indoctam plebem, & contra eam exercent truculentam rabiem, dum docent eam esse occidendam, trucidandam, & omni peiori modo transuerberandam. Vnde -

אמר רבי אלעזר עם הארץ מותר לנוחרו כיום הכיפורים שחל להיות בשבת אמרו לו תלמידיו רבי אמור לשוחטו אמר להן זה טעון ברכה וזה אינו טעון ברכה :

Dixit R. Eleàzar: Populum terræ (id est plebeium, & indoctum) *licitum est occidi* (gladio transuerberare) *etiam in die Hachippurrìm Expiationum, quamuis incidat in Sabbathum. Dixerunt ei discipuli eius: Rabbì dic: Vt iuguletur* (more iumentorum). *Respondit eis: Nequaquam quia in iumentorum iugulatione præmittenda est benedictio; non autem in interfectione Iudaicæ plebis aliqua est præmittenda benedictio*. Sequitur R. Eleàzar -

עם הארץ אסור לחתלוות עמו בדרך שנאמר (דברים ל : כ׳) כי הוא חייך ואורך ימיך על חייו לא חס על חיי חבירו לא כל שכן :

Populo terræ (id est indocto, & plebeio) *simul adiungere se in itinere prohibitum est, quia dicitur* (Deuter. 30. 20.) Quoniam ipse est vita tua, & longitudo dierum tuorum. *Si ipse vitæ suæ non parcet, quomodo parcet vitæ socij sui?* [R. Salom. *Vitæ suæ non parcit, vt velit discere Legem pro conseruanda vita; nonne multò magis non parcet vitæ alterius? Et est dolendum, ne fortè occidat eum*.]

Inuehit ampliùs Talmud contra plebem Iudaicam statim -

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר׳ יוחנן עם הארץ מותר לקורעו כדג אמר ר׳ שמואל בר יצחק ומגבו :

Dixit R. Samuel Bar Nachmani: *Di-*

animalia tantùm instinctu naturali operentur secundùm rectum dictamen rationis, attamen à rudibus Iudæis, si Lex non fuisset data, cognita ista non fuissent; vnde licèt feles vnguibus terram effodiant, & excrementa operiant, nihilominùs necesse fuit, vt Dominus instrueret Iudæos, quomodo ad necessaria naturæ se gerere debuissent. Confer librum Deuteron. cap. 23. 13. De Gallo gallinaceo Apologus, *Moraliter*.

Vt incautas mulieres decipiant viri salaces, ac vaferrimi, multa promittunt, sed expleta libidine, à se abijciunt, & tamquam consortes in delicto odio habentur. Confer II. Sam. cap. 13. Quædam ex prædictis leguntur quoque in *En Israël* Pag. 87. b. col. 2. num. 36. & pag. 88. col. 1. num. 37.

Ord. II. *Moëd* Cod. 3. *Pesachìm* cap. 3. *E'lu ouerìn*.

Pagina 49. b. in principio. Hebrææ mulieres plebeiæ à Rabbinis loco iumentorum habentur.

תנו רבנן לעולם אדם לא ישא בת עמי הארץ מפני שהן שקץ ונשותיהן שרץ ועל בנותיהן הוא אומר ארור שוכב עם כל בהמה :

Tradunt Magistri: Numquam homo ducat vxorem filiam plebeij hominis, (id est rustici, & indocti) *quia sunt abominatio, & vxores illorum sunt reptilia, & de istorum* (vulgarium hominum) *filiabus Scriptura dicit* (Deuter. 27. 21.) Maledictus, qui concumbit cum omni iumento.

Hæc est præstantia Iudaicæ plebis, quòd ex sententia sui præclari Talmudis reptilibus, & iumentis æquiparetur. Nam dum à Lege Mosis maledicitur cũ iumentis coire, volunt id intelligi de fi-

ſtuduit , & omittit profeſſionem (Legis) *iſte odit peiùs quàm reliqui*. Et paulò ante dixerat -

ר׳ אליעזר אומר אילמלא אנו צריכין לחם למשא ומתן היו הורגין אותנו ׃

R. Elièzer dicit : Niſi (plebei,& indocti) *egerent noſtra opera in communibus commercijs, occiderent nos*. Ideò excluduntur vulgares iſti homines ab exercendis officijs in Repub. & veluti infames habentur. Vnde ibidem ſex contra eos decreta ſunt, quæ paulò poſt his verbis recenſentur -

תנו רבנן ששה דברים נאמרו בעמי הארץ אין מוסרין להן עדות ואין מקבלין מהם עדות ואין מגלין להן סוד ואין ממנין אותן אפוטרופוס על היתומים ואין ממנין אותן אפיטרופוס על קופה של צדקה ואין מתלוין עמהן בדרך ויש אומרים אף אין מכריזין על אבידתן וכו׳ ׃

Tanù Rabbanàn Dixerunt Doctores : Sex dicuntur de vulgaribus hominibus. 1. Non permittunt eis teſtificandi ius. 2. Non recipiunt eorum teſtimonium. 3. Non communicant illi ſecretum. 4. Non conſtituunt illos Procuratores ſuper orphanos. 5. Neque ſuper eleemoſynas publicas. Et 6. Non adiungunt ſe illis comites itineris. Sunt, qui dicunt : Etiam rem eius amiſſam non denuntiant. [R. Salomon : *Qui inuenit rem amiſſam, tenetur proclamare. Sed* ועם הארץ לאו אחיך הוא *homo Vulgaris non eſt frater tuus, quia non facit opera tecum, vel populi tui*.

Quod dicit R. Salomon, hominem plebeium non eſſe fratrem Iudæorum, eſt doctrina Phariſaica, & contra charitatem fraternam. Non hoc docet Euangelium, quod nec Samaritanum, qui opera pietatis exercet, excludit à prærogatiua fraternitatis, cùm & proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones ab

Dixit R. Iochanàn : Licitum eſt exenterare plebeium ſicut piſcem. Dixit R. Samuel Bar Iſaaci : Scindere eum (non ex parte ventris, vt fit in animalibus) *ſed ex parte dorſi, vti fit in piſcibus*.

Plebs Iudaica ita inuiſa eſt Rabbinis Talmudicis, vt ei non permittant manducare carnem iumenti. Ibidem ſuprà, circa principium.

תניא רבי אומר עם הארץ אסור לאכול בשר בהמה שנאמר (ויקרא יא׳׳ ׃ מו׳) זאת תורת הבהמה והעוף כל העוסק בתורה מותר לאכול בשר בהמה ועוף וכל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף ׃

Eſt Traditio. Rabbì dicit : Prohibitum eſt plebeio comedere carnes animantis, S. D. (Leuit. 11. 46.) Hæc eſt lex animalis, & volucris. *Qui ſtudet Legi, poteſt comedere carnes animantis, & volatilis. Si autem non dat operam ſtudio Legis, prohibitum eſt ei comedere carnes animantis, & volatilis*.

Manifeſti inimici ſunt Rabbini, & infenſi hoſtes plebis Iudæorum. Sed non minus odium exercent plebeij Iudæi contra ſuos Rabbinos, & Doctores. Teſtes ſunt ijdem Talmudiſtæ in eodem loco, qui teſtificantur, maiori odio plebem Iudaicam proſequi ſuos Rabbinos, quàm proſequantur ij, qui Iudæi non ſunt. Verba Talmudis ibidem longè poſt medium -

גדולה שנאה ששונאים עמי הארץ לתלמיד חכם יותר משונאי עובדי עבודה זרה את ישראל ונשותיהן יותר מהן ׃

Maiùs eſt odium, quo proſequuntur indocti diſcipulum ſapientem (id eſt Rabbinos) *quàm odium, quo inſectantur Idololatræ Iſraëlem, & Vxores* (plebeiorum) *magis quàm illi*. תנא שנה ופירש יותר מכולם ׃ *Tanà alia Traditio : Qui*

per Iod, He (Iehouà). *Opinatus est Rabbà prædicare hoc in concione. Dixit ei quidam senex.* In æternum לעלם *ad abscondendum scribitur. R. Auenà arguit: Scriptum est* (Exod. 3. 15.) Hoc est nomen meum לעלם in æternum, & hoc est memoriale meum in generatione, & generatione. *Dixit Deus sanctus benedictus: Non sicut ego scribor, sic legor. Scribor per Iod, He, & legor per Aleph, Dàleth.*

Ex hoc loco Talmudis inferunt nonnulli: Christianos, qui receperunt Messiam pronunciare debere nomen Tetragrammaton per suas literas scil. יְהוָֹה *Iehouà*, & non per אֲדֹנָי *Adonài*, vt in seculo præterito, id est Veteri Testamento. Idem habetur in *En Israël* Parte I. pag. 90. b. col. 2. num. 17. Sed hæc Talmudica auctoritas tempore Messiæ nomen quadriliterum legendum esse per suas literas Iod, He, Vàu, He, nihil ad maiorem notitiam nominis Messiæ facit, aut honorem, quia non ostendit Talmud, quomodo istę quatuor literæ sint pronunciandæ; quòd si dicas: Pronunciandę sunt *Iehouà*, vti puncta ipsarum ostendunt; regero ego: Prohibet Talmud legi prædictum nomen literis Aleph, Dàleth, at puncta præfata sunt puncta istarum literarum: ergo pronunciari non debent per *Iehouà*. Ergo cùm non ostendat Talmud, quomodo pronunciandum sit nomen Dei ineffabile tempore Messiæ, ipsius auctoritas nulla est. Adde, quòd si pronuncietùr idem nomen per *Iehouà*, nullam maiorem notitiam de Christo Deo haberemus, quàm modò habemus, aut maiorem honorem Deo humanato exhiberemus, quàm modò exhibemus; imò

ab Euangelio declaretur. Luc. 10. 33. Pharisæus autem stans dicit: *Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut cæteri hominum* (עם הארץ *Am haàretz vulgarium*) *raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus* (Luc. 18. 11.) *Et quare cum Publicanis, & peccatoribus manducat Magister vester? Non est opus valentibus Medicus, sed malè habentibus.* (Matth. 9. 11.) Vulgus autem hominum, & peccatores fratres nostri sunt, & eos amore prosequi debemus, quia & ipsi, licet viles, indocti, vel forsan peccatores cùm sint, per humilitatem, & pœnitentiam capaces sunt Regni cælestis. *Publicani, & meretrices præcedent vos in Regnum Dei* (Matth. 21. v. 31.) Quæ contra plebeios dicuntur, referuntur etiam in *En Israël* Par. I. pag. 90. num. 13. & 14.

Ibidem pagina 50. circa finem -

והית יהוה למלך על כל הארץ ביום חהוא יהיה יהוה אחר ושמו אחד :

Et erit Dominus in Regem super omnem terram: in die illa erit Dominus vnus, & nomen eius vnum. (Zachar. 14. v. 9.)

אמר רב נחמן בר יצחק לא כעולם הזה העולם הבא העולם הזה נכתב ביוד ה״י ונקרא באל״ף דלת״ אבל לעולם הבא כולו אחד נקרא ביוד ה״י ונכתב ביוד ה״י סבר רבא למדרשה בפירקה אמר ליה ההוא סבא לעלם כתיב (שמות ג׳ ׳ ט״ו :) רבי אבינא רמא כתב זה שמי לעלם וזה זכרי לדור דור אמר הקב״ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו״ד ה״א ונקרא אני באלף דל״ת ׃

Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Non est præsens seculum sicut seculum futurum. In præsenti seculo scribitur (nomen Domini literis) *Iod, He, & legitur per Aleph, Dàleth; sed in seculo futuro* (tempore Messiæ) *totum vnum legitur*

antequam crearetur mundus. Et hæc sunt; 1. *Lex*, 2. *Pœnitentia*. 3. *Paradisus Eden*. 4. *Gehenna*, 5. *Solium Gloriæ*, 6. *Domus Sanctuarij*, & 7. *Nomen Messiæ*. R. Iosè dicit: Duo venerunt Deo in mentem creanda in Vespera Sabbathi, & non creata sunt vsque ad exitum Sabbathi.

Ibidem circa finem תנו רבנן Decem creata sunt in Vespera Sabbathi intra crepusculum. Ista sunt: 1. *Puteus*, 2. *Manna*, 3. *Arcus*, 4. *Scriptum*, 5. *Scriptura*, &c. vt suprà. Sunt, qui addunt *Virgam Aharonis*, *Amygdalæ eius*, & *flores eius*. Sunt qui dicunt etiam *Dæmones*; sunt, qui dicunt etiam *Vestes Adami*. Ista sunt adeò impertinentia, vt nulla indigeant confutatione, cùm ex se ipsis suas ineptias ostendant. Quid sit *Sciamìr* vide Par. I. pag. 332. col. 1. De Puteo vide ibidem pag. 419. col. 1. De eo R. Salomon hic ait: *Puteus Mariæ, id est petra, de qua exibant aquæ per manum Mosis, & rotunda erat instar cribri; & proficiscebatur cum illis quocumque ibant*. De reliquis aliquid dictum est suprà in diuersis locis. Vide Par. I. pag. 332. col. 1. & pag. 490. col. 2. vbi de *Sciamìr Vermiculo*.

Ibidem pag. 56. initio תנו רבנן *Tanù Rabbanàn*. *Sex fecit Ezechias Rex &c.* Hæc Baraiethà translata est in *Miscnaijòth* Rabbènu Hakkadòsc in fine huius capitis, vti notaui in Summa Capitum *Miscnæ* cap. 130. col. 2.

Ibidem pagina 57. circa finem -

אמרו עליו על יוחנן בן נרבאי שהיה אוכל שלש מאות עגלים ושותה שלש מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סהא גוזלות בקינוח סעודה׃

Dixerunt de Iochanàn Ben Narbài, qui comedebat 300. vitulos, & bibebat 300.

imò nullam de Christo notitiam, aut honorem ex tali pronuntiatione adipiscimur, cùm ex ea vera, & genuina notitia per punctorum huius nominis יהוה *Ineffabilis* omninò deperditur si *Iehouà* pronunciatur, atque legatur. Itaque paruipendenda est auctoritas Talmudis, & lectio retinenda huius nominis יהוה, quam D. Hieronymus, & alij Sancti Patres antiquiores retinuerunt. Puncta enim nominis יְהֹוָה sunt puncta nominis אֲדֹנָי *Adonài Dominus*. Vnde semper antiqui Sacri Interpretes verterunt lingua Græca Κύριος, id est *Dominus*. Retineamus igitur antiquam lectionem Sanctorum Patrum nihil curantes de Talmude, aut Talmudizantibus Christianis, & vocem יְהֹוָה non *Iehouà*, cum Iehouistis, sed *Adonài* cum SS. Patribus legamus quicquid Leusden dicat, aut Galatinus in mundum inuexerit.

Ord. II. *Moèd* Cod. 3. *Pesachìm*
cap. 4. *Makòm scenahagù*.

Pagina 54. ante medium. תניא Decem creata sunt Vespera Sabbathi antequam Sabbathum ingrederetur. Hæc sunt: 1. Puteus, 2. Manna, 3. Arcus, 4. Scriptum, 5. Scriptura, 6. Tabulæ, 7. Sepulchrum Mosis, 8. Spelunca, in qua stetit Moses, & Elia, 9. Apertio oris asinæ Balaàm. 10. Hiatus terræ ad absorbendum impios. R. Nachmià nomine patris sui dicit, etiam *ignis*, & *mulus*. R. Iosias dicit nomine patris sui etiam *Aries*, & *Sciamìr*. R. Iudas dicit etiam *forceps*, *ignis noster*, & *ignis Gehennæ*. תניא

Ibidem statim: Septem creata sunt

Ibidem Capite 9. *Miſcebaiah*.

Pagina 94. Ex itinere, quòd conficit mediocris homo per diem, & ex itinere, quod idem conficere poteſt à principio auroræ vſque ad ortum Solis; & ab occaſu Solis vſque ad ortum Stellarum, prætendit Rabbà Bar Bar Chanà menſurare craſſitiem firmamenti, ſed ineptiſſimis rationibus, quia hominis motus ab aurora ad ortum Solis non poteſt eſſe menſura fixa, & vniformis, ſicut nec ab occaſu ad ortum Stellarum, quia quantitas crepuſculorum diuerſa eſt pro varietate Regionis, altitudinis Poli, atque varietate temporis, inquit Argolus in Pandoſio ſphœrico cap. 36. Imò, in quibuſdam Regionibus prope Polum aliquando eſt dies continuus abſque crepuſculis, & aliquando eſt crepuſculum continuum abſque die. Pro crepuſculo autem intelligimus lucem illam, ſiuè matutinam, ſiuè veſpertinam; matutinam ſubalbidam, ſiuè alborem, quem initio diei, in Orientali Horizonte videmus, & auroram nuncupamus; veſpertinam ſubrubeam, quã in Horizonte Occidentali poſt Solis occaſum vſque ad ortum Stellarum cernimus. Ex inſtabilitate igitur huius crepuſculi tam matutini, quàm veſpertini, nulla poterit dari certa menſura, & regula, qua corporum cæleſtium motus, aut illorum quantitas, moles, vel craſſities menſurari quoquo modo poſſit. Et tamen iſti Geometræ excultiſſimi Talmudiſtæ menſurant Vniuerſum, & מן הארץ עד לרקיע *à terra ad firmamentum* dicunt eſſe מהלך חמש מאות שנה *itineris quingentorum annorum*. ועיביו של רקיע מהלך חמש מאות שנה ובין כל רקיע לרקיע מהלך חמש מאות שנה וכן בין כל רקיע ורקיע: *Et craſſities firma-*

lagenas vini, & comedebat 40. Heminas pipionum pro abſterſione prandij.* [R. Salom. vt hanc hyperbolicam loquendi formulam corrigat, dicit: *Quia nutriebat Sacerdotes multos.*] Sed non ob id Talmudicas ineptias tollit.

Ord. II. *Moëd* Cod. 3. *Peſachim* cap. 8. *Haiſcià*.

Pag. 87. b. circa finem. Vt contra Romanos obloquantur, ſtultitias loquuntur Talmudiſtæ.

תני ר׳ חייא מאי דכתיב (איוב כ״ח, כ״ג) אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה: יודע הקב״ה את ישראל שאינן יכולין לקבל גזירות אכזריות רומיים לפיכך הגלה אותם לבבל:

Tanià R. Chijà: Quid eſt quod ſcriptum eſt (Iob 28. 23.) Deus intellexit viam eius, & ipſe cognouit locum eius. *Nouerat Deus ſanctus benedictus Iſraëlitas, quòd non poterant perferre ſententias crudeles Romanorum, & ideò illos transmigrare iuſſit in Babel.* Si intelligit poſtquam ſubacti ſunt à Romanis, eſt falſum, quia tunc non in Babel, ſed per totum Romanum Imperium diſperſi ſunt Iudæi ſemper ſub ferula, & iugo Romanorum. Si intelligit de ſæuitia Romanorum futura, qua præuiſa, in Babel fuit ablegatus populus, cur ideò poſtea reuerſi ſunt ad patrios lares, vt ſub iugo Romanorum aliquando affligi deberent Iudæi? Meliùs igitur illis erat relinqui in Captiuitate, quam reuerti & iterum affligi à Romanis. Sed huiuſmodi falſa Commenta ideò adinuenerunt, vt plebis odium concitarent contra Romanos, & Iudæorum inuidiam fouerent. Vide *En Iſraël* Parte I. pag. 94. col. 3. num. 44. vbi nomen Romanorum mutatum eſt in nomina Eſau, & Iſmaëlis.

Betherà dicit: Quando Templum stabat non erat lætitia, nisi in carne S. D. (Deuteron. 27. 7.) Et sacrificabis pacifica, & comedes ibi, & lætaberis coram Domino Deo tuo. *At modò, quia Templum non stat, non est lætitia, nisi in vino, S. D.* (Psal. 104. 15.) Et vinum lætificat cor hominis. אין שמחה אלא ביין *Non est lætitia, nisi in vino:* si Iudæi capaces essent mysteriorum fidei Christianæ, posset hoc, quod dicunt Rabbini de Vino, reduci in bonum sensum; quia etsi Rabbinus iste materialiter locutus sit, attamen Deus aliquando permittit, vt etiam Asina Balaam loquatur.

Pagina 109. b. post medium. Prohibetur, ne homo quicquam faciat duplum, tam in mensa vt non bibat bis pari, quàm extra mensam in alijs negotijs. Vbi multa superstitiosa docentur pertinentia ad incantationes, & veneficas artes mulierum. Quæ omnia flammis vltricibus expurgari merentur.

Pagina 112. & 113, Dantur quædam documenta, ab aliquibus Rabbinis ad mores pertinentia, quæ omninò superstitionibus non carent. Vide Par. I. pag. 251. col. 2. & *En Israël* Par. I. pag. 95 col. 1, & seqq.

Pagina 117. & seqq. vsque ad finem Codicis. De Ceremonijs, quæ fiunt in Cœna Paschali; de Halleluiàh, Hallèl haggadòl, & Aphikomèn. De quibus egi in Parte II pag. 739. & seqq. Vide *En Israel* Par. I. pagina 97. columna 1. & seqq.

Pagina 119. b. circa medium. Agitur de Conuiuio tempore Messiæ Iustis faciendo à Deo, de quo actum est Par. I. pag. 530. & seqq. Vide *En Israël* Par. I. pag. 98. b. num. 65.

mamenti sit itineris quingentorum annorum. Et inter firmamentum, & firmamentum, siuè cælum, & cælum sit pariter itineris quingentorum annorum, & ita inter quodcumque cælum, & cælum.

Ita Ibidem 94. b. circa principium, vbi disputant de motibus cælorum, & astrorum præcipuè Solis, cuius iter, hactenus Astronomis ignotum exhibent, de quo præter alias ineptias ibidem relatas תנו רבנן *Tanù Rabbanàn* dicunt: *Per quatuor semitas Sol progreditur, in Nisàn, Iiàr, & Siuàn, id est Martio, Aprili, & Maio perambulat montes, vt tepefaciat niues. In Mensibus Tamùtz, Au, & Elùl, id est Iunio, Iulio, & Augusto perambulat per campestria, vt fructus maturescat. Mensibus autem Tiscrì, Marcheschuàn, & Chislèu, id est Septembri, Octobri, & Nouembri perambulat maria, vt flumina arefaciat. In Mensibus verò Teuèth; Sceuàth, & Adàr, id est Decembri, Ianuario, & Februario perlustrat deserta, & hoc ne arefiant semina.*

O egregiam Solis œconomiam per 4. anni tempora à Talmudistis distributã!

Ord. II. *Moèd* Cod. 3. *Pesachìm* cap. 10. *Aruè Pesachìm*.

Pagina 109. post medium. תנו רבנן *Tanù Rabbanàn*. Diebus festiuis celebrandis quomodo occupentur Iudæi. *Tenetur homo lætificare filios suos, & domesticos contubernales suos in festo. S. D.* (Deuteron. 16, 14.) Et lætaberis in festiuitate tua. *In quo exhilarat illos?* ביין *Vino. R. Iudas dicit: Viros re sibi conuenienti, & mulieres re sibi conuenienti. Homines vinum decet. Sed quid conuenit mulieribus? Dicit R. Ioseph: In Babèl vestes coloratæ:* in terra *Israëlis vestes lineæ dealbatæ.* תניא *Tanià. R. Iudas Ben*

gina 165. columna 1. post medium.

Ord. II. *Moëd* Cod. 4. *Chaghighà* cap. 2. *En Dorescin.*

Pagina 12. non longè à principio. De Adami magnitudine.

אמר רבי אלעזר אדם הראשון מן הארץ עד לרקיע שנ׳ למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ וכיון שסרח הניח הקב״ה ידיו עליו ומיעטו שנאמר (תהלים קל״ט: ה׳:) אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפך: אמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה שנא׳ למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים כיון שסרח הניח הקב״ה ידו עליו ומיעטו שנ׳ ותשת עלי כפך:

Dixit R. Eleàzar: Adam homo primus à terra ad firmamentum (creatus fuerat) *quia legitur* (Deuter. 4. 32.) A die, quo creauit Deus hominem super terram ab extremo cælorum vsque ad extremum cælorum. [R. Salom. *Super terram, & extremum cæli, id est Adam stabat in terra, cælum capite tangebat.*] *Quando Adam peccauit, posuit Deus sanctus benedictus manum suam, & imminuit illum, S. D.* (Psal. 139. 5.) Retro, & ante formasti me, & posuisti super me ma num tuam. [R. Salom. *Duabus vicibus formasti me, prima vice creasti me excelsum; secunda vice demissum, & humilem.*] *Dixit Ràu Iudas: Adam homo primus à fine mundi vsque ad finem eius fuit, quia dicitur: Vsque ad diem, qua creatus dicitur Adam super terram, & ad finem cæli, à fine cæli.* [R. Salom. *Quando ipse cubabat, caput ad Orientem, pedes ad Occidentem tenebat.*] *Postquam peccauit, posuit Deus sanctus benedictus manum suam super eum, & imminuit illum. S. D.* (Psal. 139. 5.) Et posuisti super me manum tuam.

De hisce portentosis, atque fabulosis Talmudistarum commentis in Adami ma-

Ord. II. *Moëd* Cod. 4. *Chaghighà* cap. 1. *Haccòl Chaijeuìn.*

Pagina 4. b. circa finem, vbi de quadam מרים מגדלא שער׳ נשייא *Maria plicatrice capillorum mulierum* fit mentio, quam aliqui putant fuisse Mariam matrem Domini Nostri Iesu, quod in Iesu Nazareno confutabimus, Deo propitio. Vide *En Israël* Par. I. pag. 164. col. 2. num. 4.

Pagina 5. b. circa principium. Oculi Rabbinorum sunt malefici.

אמר רבן שמעון בן גמליאל כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתא או עוני:

Dixit Rabbàn Scimòn Ben Gamlièl: Vbicumque Sapientes oculos suos ponunt, aut mors, aut afflictio inde sequitur. Vide Par. I. huius Biblioth. pag. 538. columna 2. Refertur in *En Israël* Par. I. pag. 164. col. 4. num. 6.

Ibidem statim. *R. Ieosciùa Ben Chananiàh erat coram Cæsare, ostendit ei quendam* מינא *Minà Hæreticum &c.* [Rabbì Salom. dicit: *Hæretici sunt discipuli* אותו האיש *illius Viri* (per quem intelligunt Dominum Iesum) *qui non admittunt, nec credunt verbis Rabbinorum.* Et hæc iniuria in Christum Domini & discipulos eius, non erat prætereunda sine nota. Idem habetur in *En Israël* Par. I. pag. 164. col. 4. in fine.

Ibid. post med. Deus quotidiè plorat.

תנו רבנן שלשה הקב״ה בוכה עליהן בכל יום וכו׳.

Tanù Rabbanàn. Tria sunt, super quibus Deus sanctus benedictus plorat quotidiè. Super eo, qui operam dare potest studio Legis, & non dat. 2. Super eo, qui non potest incumbere ad studium Legis, & incumbit. Et 3 פרנס המתגאה על הצבור *super Gubernatore, qui superbè agit super Synagogam.* Vide *En Israël* Parte Prima pa-

Per totam hanc paginam, & sequentem prolixè & distinctè de creatione agitur; an scilicet cælorum creatio terræ creationem præcesserit, vel vice versa; de qua materia sint cæli; de aquis; de montibus; quomodo terra stet. De firmamento, quot sint firmamenta, & quomodo vocentur, quomodo in eo sint Sol, Luna, Stellæ, & Mazalòth duodecim signa Zodiaci. Item agitur de illorum habitationibus, & alijs quamplurimis rebus, quæ extraordinario modo, & non sine errore, atque superstitione tractantur. Videnda hæc sunt pagina 12. 13. vbi etiam de mensura cælorum; de solio gloriæ; de quadriga Dei, de animalibus trahentibus quadrigam, & de libro Ezechielis, qui parum abfuit quin prohiberetur à Rabbinis. Citatur etiam liber Ben Sirà. Et ibidem longè post medium interdicitur, ne mysteria Legis Mosaicæ communicentur Gentilibus, id est Christianis, quia scriptum est (Psal. 146. 20.) *Non fecit sic omni Gentili, & indicia sua non cognoscent ea*. Inuidi sunt Rabbini, & libenter scripturas in Christianos contorquent vt inuisi reddantur.

Pagina 14. circa med. De 18. maledictionibus, quibus Isaias maledixit Israëli ולא נתקררה דעתו *& non refrixit mens eius*, donec veniret ad hunc locum (Isai. 3. 5.) *Insultabit iuuenis in senem &c.* Vbi de 600. vel etiam 700. ordinibus Misenæ; de Talmude, & de his, qui Talmudi student. Et versa pagina circa finem, de quatuor Rabbinis, qui in vita sua in Paradisum ingressi sunt. De quibus vide in Catalogo Tanàim, in Ben עזאי *Azài*, & in Ben זומא *Zomà*.

Pagina 15 longè post principium. Spi-

magnitudinem, ex alijs Auctoribus petitis egi in I. Parte pag. 65. & seqq. quæ omnia ex hoc fœculentissimo Talmudis fonte corriuata sunt. Vide & *En Israël* Par. I. pag. 166. colum. 2. numero 10. circa principium.

Ibidem postea sequitur. Decem creata sunt die prima, & hæc sunt; 1. *Cæli*, 2. *Terra*, 3. תוהו *Tòhu Solitudo*, 4. ובהו *Et Vòhu Inanitas*, 5. *Lux*, 6. *Tenebræ*, 7. *Ventus*, 8. *Aquæ*, 9. *Mensura diei*, *&* 10. *Mensura noctis*. *Cæli*, *& Terra*, *&c.* habentur in Textu. תניא *Quid est* תהו *Tòhu Solitudo?* קו ירוק שמקיף את כל העולם כולו שממנו יצא חשך וכו׳ : *Est linea viridis ambiens mundum vniuersum, à qua exeunt tenebræ, quia legitur* (Psal. 18. v. 12.) Posuit tenebras latibulum suum in circuitu eius. *Quid est* בהו *Vòhu Inanitas?* בהו אלו אבנים המפולמות המשוקעות בתהום שמהן יוצאין מים שנאמ׳ וכו׳ : *Vòhu sunt lapides madefacti demersi in abysso, è quibus egrediuntur aquæ, quia dicitur* (Isai. 34. 11.) Et extendet super eam קו תהו ואבני בהו lineam Tòhu solitudinis, & lapides Vòhu inanitatis. [R. Sal. *Hinc habes quòd* תהו *Tòhu est linea, &* בהו *Vòhu sunt lapides*.]

Inepta expositio vocum תהו ובהו *Solitudo, & Inanitas*. Quid autem sit linea viridis ambiens mundum, à qua exeunt tenebræ; & quid sint lapides madefacti demersi in abyssum, è quibus egrediuntur aquæ, quia hæc cùm sint mysteria sapientissimi Talmudis, à nemine possunt inuestigari, aut intelligi, nisi à Rabbanàn, qui profundissima huius abyssus penetralia Talmudica sine oculis intellectualibus introspicere, & has inutiles tricas contemplari, & intelligere arbitrantur.

apoſtata, idcircò illius doctrina ſuſpecta de hæreſi, vel alio errore redditur, adeoque damnatur. Hoc idẽ notaui ſuprà in R. Meir inter Tanaitas. De *Achèr* vide *En Iſraël* Par. I. pag. 170. col. 2. n. 12.

Pagina 16. paulò poſt principium. Sex dicuntur de Dæmonibus, quædam habent communia cum Angelis, alia cũ hominibus, &c. De his iam dictum eſt ſuprà Par. I. pag. 290. col. 1. Confer *En Iſrael* Par. I. pag. 170. col. 4. numero 13.

Ibidem paulò poſt medium. Agitur de יצר הרע *Iètzer haràa Fomite malo*, de quo ſatis abundè dictum eſt in I. Parte pag. 43. & ſeqq. & totum quòd in Ghemarà habetur, inuenies in *En Iſrael* Par. I. pag. 171. col. 1. num. 13.

Tandem concluditur hic Codex חגיגה *Chaghighà* doctrina peſſima, & adulatoria tùm erga Rabbinos, tùm erga Iudaicum populũ, qua nempè tam Magiſtri, quàm diſcipuli per eandem viam ambulantes in orcum gaudentes præcipitentur. Dicunt enim, Ignem Gehennę infernalis, non habere poteſtatem exurendi Rabbinos, neque ſceleratos Iudæos. Leguntur iſta in fine capitis III. חימר בקודש pag. 27. vbi abſoluitur Codex his verbis.

אמר ר׳ אבהו אמר רבי אליעזר ת״ח אין אור של גיהנם שולטת בהן וכו׳ :

Dixit R. Auaù, dixit R. Elièzer: In diſcipulos ſapientes (id eſt in Rabbinos) *ignis Gehennæ nihil habet dominationis, &c.* Vide Par. I. huius Bibliothecæ pagina 157. vbi huiuſmodi מאמר *Maàmar* refertur ex hoc loco Talmudis, ſed corrigenda eſt verſio Latina huius abbreuiaturæ ת״ח, quę explicata fuit pro תא חזי *Egredere; & vide*, cùm potiùs explicanda

Spiritus Sanctus ad inſtar Columbæ deſcribitur. *Et Spiritus Dei ferebatur ſuper aquas.* (Geneſ. 1. 2.) כיונה שמרחפת על בניה *Sicut Columba, quæ incumbit pullis ſuis.*

Ibidem circa medium diffusè narratur Hiſtoria Eliſciaà Achèr בן אבויה *Ben Auuiàh*, vt ibidem dicitur. Et verſa pagina longè ante finem refertur, quòd aliquando אשכחיה רבה בר שילא לאליהו אמר ליה מאי קא עביד הקב״ה א״ל קאמר שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה דרבי מאיר לא קאמר אמר ליה אמאי משום דקא גמר שמעתא מפומיה דאחר :

Inuenerat Rabbà Bar Scilà Eliam (Prophetam) *dixitque ei: Quid facit Deus ſanctus benedictus? Dixit ei: Dicit lectionem de ore omnium Rabbanàn, & de ore R. Meir non dicit. Dixit ei: Quare? Quia didicit lectionem de ore Achèr.*

In paucis hiſce verbis tria ſunt notanda: Eliæ apparitio; Dei occupatio; & lectionis Meir reprobatio. Frequentiſſimæ ſunt in Talmude fictitiæ iſtæ apparitiones Eliæ, quas ideò affectant, vt ſuæ doctrinæ, dictis, & factis ſuis apud vulgus auctoritatem concilient. Vnde tamquam alium Proteum in varias formas effingunt, & in ſcenam producunt. 2. Quòd Deus occupetur in recitandis lectionibus Rabbinicis, & quòd dicat lectionem ſecundùm determinationem omnium Rabbinorum, procul dubio eſt eorundem Rabbinorum ſtultitia magna, nam inſcitiam in Deo ſtatuit, ita vt ſcientiam Iudaici Iuris non habeat, niſi lectione Deciſionũ Rabbinorũ doceatur, quod Deo attribuere hæreticum eſt. 3. Quòd Deus reſpuat omne fermentum erroneæ doctrinæ, verum eſt. Vndè: quia Rabbì Meir didicit ab Achèr

dedit eis in occulto, S. D. (Exod. 31. 17.) Inter me, & inter filios Ifraël fignum hoc in feculum. (quod poteft legi לעלם *in abfcondito*). *Si fic non ad puniendum Gentiles venit Sabbathum. Notificando notificaui eis: donum mercedis eius non notificaui eis.*

Ergo Gentiles etiam fecundùm Iudæorum doctrinam non tenebantur obferuare Sabbathum, quia hoc præceptum non publicè, fed clàm folis Iudæis fuit datum, neque illius merces fuit notificata. Sed poft aduentum Meffiæ alia ratione fuit toti creaturæ manifeftata merces obferuationis feftorum. In Veteri Lege duobus in locis præcipuè fuit promulgata Lex feriandi femel in hebdomada, Exod. 20. 8. *Recordare diei Sabbathi ad fanctificandum eum:* Ver. 9. *Sex diebus operaberis, & facies omne opus tuum.* ver. 10. *Et die feptimo Sabbathum Domino Deo tuo &c.* v. 11. *Quia fex diebus fecit Dominus cælos, & terram &c. & requieuit die feptimo.* על כן ברך יהוה את יום השבת ויקדשהו. *Idcircò benedixit Dominus diei Sabbathi, & fanctificauit eum.* Secundò Deuter. 5. 12. & feqq. *Obferua diem Sabbathi &c. ad fanctificandum eum, quemadmodum præcepit tibi Dominus.* ver. 13. *Sex diebus feruies, & facies omnem functionem tuam.* ver. 14. *Et die feptima Sabbathum Domino Deo tuo: Non facies omnem functionem tu, & filius tuus, &c.* ver. 15. *Et memineris, quòd feruus fuifti in terra Aegypti: & eduxit Dominus Deus tuus inde, in manu valida, & in brachio extenfo.*

על כן צוך יהוה אלהיך לעשות את יום השבת׃

Idcircò præcepit tibi Dominus Deus tuus ad faciendum diem Sabbathi.

In vtroque loco præcipitur, vt vno die da effet per תלמידי חכמים *Difcipulos fapientes*, hoc eft Rabbinos, de quibus in hoc loco eft fermo, & paulò poft per extenfum explicatur in eadem *Maamàr narratiuncula Hebraica*, vt clariùs apparet in *En Ifraël* Par. I. pag. 171. columna 4. num. 15. De Ignis Infernalis impotentia contra Rabbinos vide fuprà pag. 397. col. 1. in fine.

Ord. II. *Moèd*, Cod. 5. *Iom Tòu* cap. 1. *Betzà*.

Pagina 15. b. poft medium. Iudæorum fefta quomodo honorentur.

תניא ר׳ אליעזר אומר אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה׃

Eft traditio. R. Elièzer dicit: Non eft ipfi homini in die fefto, nifi comedere, & bibere, aut federe, & legere. Carnalis Talmudifta anteponit carnalia fpiritualibus. Contrarium docet Euangelium: *Quærite primùm Regnum Dei &c. & hæc omnia adijcientur vobis.* Matth. c. 6. v. 33.

Ibidem pagina 16. longè à principio narratur, quomodo Sciammài cùm effet diues pretiofiora quæque pro menfa Sabbathina procurabat; huiufmodi hiftoriunculam per extenfum cum fuo textu Hebraico retuli fuprà ad pag. 317. in *Sciammài Hazakèn*.

Pagina 16. paulò poft medium. Sabbathum clàm datur Iudæis.

אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ שמעון בן יוחאי כל מצות שנתן להם הקב״ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להן בצנעא שנאמר (שמות ל״א, י״ז׃) ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם אי הכי לא לענשו גוים עלה שבת אודועי אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו׃

Dixit R. Iochanàn nomine R. Scimòn Ben Iochai. Omnia præcepta, quæ dedit eis Deus fanctus benedictus Ifraëlitis, dedit eis in publico, præter Sabbathum quòd

seruitute memorandum, dicente Propheta (Ierem. 16. ver. 14.) *Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus: Et non dicetur vltra: Viuat Dominus, qui eduxit Israël è terra Aegypti. Sed viuat Dominus, qui eduxit filios Israël de vniuersis terris. &c.* Quæ vniuersalis eductio spiritualiter, non corporaliter intelligenda est, vti (Deo dante) probabimus in peculiari Dissertatione, *De vniuersali eductione filiorum Israël ex vniuersis terris, & vocatione Gentium.* De alia finali causa, ob quam instituta fuit requies diurna semel in hebdomada, nimirùm ob memoriam creationis rerũ omnium, & cessationis ab operibus septima die factæ, licèt & hæc ceremonialis Veteris Legis esset, & ob id non protrahenda ad tempus Messiæ, quo ceremoniæ Iudaicæ finem habere debuissent; attamen quia in Dominico die, quo ab operibus seruilibus, sine tamen vlla superstitione, cessant Christiani ob memoriam Resurrectionis Domini, & omnium beneficiorum inde in Ecclesia prouenientium, interque maxima censetur renouatio humanæ naturæ, quæ rerum corporalium creatione inferior non est; non excluditur beneficij creationis memoria, in obseruatione huius Dominici diei.

De mutatione diei Sabbathi in alium diem hebdomadæ, quando Iudæus dubitat, aut omninò eius diei obliuiscitur; videndus est Codex *Sciabbàth* caput 7. כלל גדול pag. 69. b. circa medium, vbi aliqui volunt, vt numerentur sex dies, & die septimo seruetur; & alij decernunt, vt seruetur dies vnus, & postea numerentur sex dies laboris; primo modo instituunt hebdomadam Iudaicè; secun-die hebdomadæ abstineat populus ab omni opere seruili, quod sub nomine מלאכה *functionis* exprimitur. Hic dies quo cessandum erat ab opere vocatur à Scriptura שבת *Sciabbàth*, id est *requies*; & cur cessandum erat ab operibus, duplicem causam assignat. Primam, quia sex diebus fecit Deus cælum, & terram, &c. & septimo die requieuit. Secundam, quia eduxit Deus populum suum de terra Ægypti, vbi erant serui, & sine requie seruiebant Ægyptijs, idcircò præcepit eis, vt facerent diem שבת *requiei Sabbathi*, hoc est, vt vno die septimanæ, ob memoriam creationis rerum, & exitus de Ægypto, quiescerent Iudęi, atque feriarentur, & ille dies, quo quiescerent, lingua Sancta vocaretur שבת *Sciabbàth Sabbathum*, id est *requies*. Non erat igitur addicta hæc requies magis huic diei, quàm alteri. Sed quotiescumque ex septẽ diebus vnus eligeretur pro requie, ille שבת *Sciabbàth Sabbathum* vocandus erat. Hinc patet cur Ecclesia hanc requiem, seù Sabbathum in diem Dominicum transtulerit, quia huiusmodi præceptum feriandi semel in hebdomada non fuit à Deo affixum vlli determinato diei. Ergo potuit Ecclesia in alium diem illud transferre; potissimum cùm cessasset causa illa, ob quam Deus præceperat, ne populus operaretur in Sabbatho, quę quidem fuit, vt recordaretur se egressum fuisse de Ægypto, vbi sub dura seruitute affligebatur. Hæc autem causa post aduentum Domini cessauit, quia adueniente gratia, qua natura humana à seruitute Diaboli per vniuersum mundum liberata est, non erat quid ampliùs de peculiaris populi liberatione à corporali

vtitur, vt שתים eliciat, & ad duas Talmudistarum Sabbathinas animas vanè alludat. Philosophicas rationes hic non adducimus, quibus probatur naturaliter impossibile dari posse plures formas substantiales totales, non subordinatas informantes eandem materiam, & ab eadem crebrò recedentes, vti contingeret, si alia anima in die Sabbathi aduenirret Iudæis. Si dicatur hoc supernaturaliter fieri, & animas illas superuenientes non esse formas informantes, sed assistentes, vti spiritus nequam obsident humana corpora. Ergo Iudæi singulis Sabbathis energumeni fiunt, & exeunte Sabbatho liberantur miraculosè. Vide quomodo muliplicantur inconuenientia, à propositione erronea ista Iudaica, quam reperies etiam in *En Israël* Par. I. pag. 120. col. 3. num. 3.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 5. *Iom Tòu* cap. 3. *En Tzadin*.

Pagina 25. b. in ipso principio -

לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן: כיוצא בו לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי זה גרגרן תנו רבנן השותה כוסו בבת אחת הרי זה גרגרן: שנים דרך ארץ: שלשה מגסי הרוח:

Non comedat homo allium, & capam à capite eius, sed ab eius folijs, & si comedet, ecce iste est famelicus. Consimiliter nec bibat homo poculum suum haustu vno, & si bibat, en iste est ingurgitator. [R. Salomon: *Non ostendat se famelicum in conuiuio, nec mordeat cape, nisi priùs inuolucrum exuerit, & abstulerit.*] *Tanù Rabbanàn Dicunt Doctores: Qui bibit poculum suum vnico haustu, iste est gulosus ingurgitator: qui duabus vicibus, est morigeratus; qui tribus, est superbus.*

Ista sunt læuiora, & ad vrbanitatem, seù cundo modo; incipiunt hebdomadam Christiano more.

Ibidem post medium. Iudæis additur alia anima in Sabbatho, & ad exitum Sabbathi aufertur ab eis.

אמר ר׳ שמעון בן לקיש נשמה יתירה נתן הקב״ה באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר (שמות לא: יז׳׳) שבת וינפש כיון ששבת ויאבדה נפש:

Dixit R. Scimòn Ben Lakìsc: Animam aliam, seù redundantem posuit Deus sanctus benedictus in homine vespera Sabbathi, & in exitu Sabbathi tollunt eam ab eo, S. D. (Exod. 31. ver. 17.) Quieuit, & refrigeratus est. *Sed expone, & separa Vau, & Iod, & erit sensus.* [R. Sal. אוי על הנפש שהלכה לה *Væ animæ quæ abijt*] id est quæ abijt, & perijt.

Scriptura torquetur, vt sensus contortus euadat. וינפש propriè vertitur, *& respirauit*, dicitur de Deo, qui postquam fecerat opera sex primis diebus, postea die septimo cessauit, & וינפש *respirauit* secundùm hominum locutionem de eo, qui post laborem animo quiescit, & respirat. Quid de anima superinducta, & abundante in die Sabbathi hìc? Has duas Iudæorum animas Sabbathinas inesse Iudæis Baàl Turìm (more suo) venatur Ghematrico ludo, & probat ex ס׳ת׳ literis finalibus harum vocum eiusdem versiculi 17. cap. 31. libri Exodi, וביום השביעי שבת וינפש, quæ simul iunctæ efficiunt שתים *Duo*. *Quia* (inquit) שתים נפשות יש לאדם בשבת *duæ animæ sunt in homine in die Sabbathi*. Sed nota, quòd peritus hic Geometra Cabalicus Baàl Turìm quaquauersum scit metiri literas vel initiales, vel finales, vel recto, vel inuerso ordine, prout meliùs ad sua vana commenta detorquere posset Scripturæ sensum. In hòc loco retrouerso ordine

Dixit Ràu Iudas, dixit Ràu: Ea hora, qua Salomon voluit inferre Arcam in Sanctuarium, portæ (Templi) *clauserunt se se. Dixit Salomon viginti quatuor laudes, & non exauditus est. Incæpit, & dixit* (Psal. 24. 7.) Attollite portas capita vestra &c. *& non exauditus est. Quando dixit* (2. Paralip. 6. 42.) Domine Deus ne auertas faciem Christi tui, memento misericordiarum Dauid serui tui, *statim exauditus est. Eodem momento conuersæ sunt facies hostium Dauidis, & factæ sunt vt fundum lebetis, & cognouerunt omnes, quòd pepercerit ei Deus sanctus benedictus iniquitatem illam.*

Apocryphum miraculum fundatum in imaginaria interpretatione Scripturarum. Vide *En Israël* Par. I. pag. 157. col. 4. ante medium.

Pagina 15. in principio. Qui in excommunicatione moritur, lapidatur eius arca cadaueris.

מנודה שמת בית דין סוקלין את ארונו ר' יהודה אומר לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן אלא בית דין שולחין אבן גדולה על ארונו ללמדך שכל המתנדה ומת בנידויו ב"ד סוקלין את ארונו :

Qui moritur in Niddùi excommunicatione leuiori, curia lapidat arcam eius. R. Iudas dicit: Non quòd statuant super eam cumulum lapidum, sicut in facto Achàn, sed Curia mittit, & demittit lapidem magnum super arcam illius, vt doceat te, quòd omnis excommunicatus, & mortuus in ea, Curia lapidat arcam eius.

Quòd si id faciebant in excommunicatum minori excommunicatione, quantò magis in maiori, & in anathemate?

Pagina 16.b. non longè ante finem. Quando Dauid assidebat inter Sapientes non sedebat in sede, aut throno, sed in terra, non supra puluillum, sed supra

seù potiùs Rabbinicam rusticitatem pertinent; quia allia, & cepe in mensa vrbana non apponuntur cum inuolucris, vt fit apud rusticos.

Ibidem ante medium. *Tanà Est traditio: Cur data est Lex Israëli? Resp.* מפני שהן עזין *Quia isti sunt impudentes.* תנא *Tanà Traditio Scholæ Ismaëlis* (Deuter. 33. 2.) A dextera eius ignea lex. *Dixit Deus sanctus benedictus: Digni sunt isti, vt detur eis ignea lex. Sunt qui dicunt: Lex istorum ignis, quia si non fuisset data Lex Israëli, nullus populus, & lingua potuisset consistere à facie eorũ, & hoc est quod dixit R. Scimòn Ben Lakisc.*

שלשה עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול בעופות : ויש אומר אף עז בבהמה דקה ויש אומר אף צלף באילנות:

Tres impudentes sunt: Israëlita, siuè Iudæus inter populos: canis inter animalia: gallus inter volucres. Quidam dicunt etiam, capra inter pecudes: alij etiã addunt צלף *Tzelàph capparim inter frutices.*

Cognoscitur Iudæorum impudentia etiam ab ipsis superbis Talmudistis, & super alias cœterarũ Nationum damnatur: non mirùm igitur si aliquando, vel à me, vel ab alijs, Iudæi impudentes vocentur, cùm, & eiusmodi insigni titulo ab eorum Talmude honorentur.

Ord. II. *Moëd* Cod. 6. *Moèd katàn*, cap. 1. *Masckìn*.

Pagina 9. longè post medium. Clauduntur portæ Templi ex se.

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שביקש שלמה להכנים ארון למקדש דבקו שערים זה לזה אמר שלמה עשרים וארבע רננות ולא נענה פתח ואמר שאו שערים ראשיכם וגו' ולא נענה כיון שאמר יהוה אלהים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד נענה באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדירה וידעו הכל שמחל לו הקב"ה על אותו עון :

Resc Lakìsc, at fur non curauit de eo. Iterum clamauit, & excommunicauit eum; & vicissim ille, qui ficus comedebat, excommunicauit custodem pomarij; & sic ambo excommunicati absolutionem à Principe Academiæ receperunt, quia alter alterum non cognoscebat, & sic absolutionem impendere sibi non poterant. Hoc modo in manus plebis, & fœminarum, ea, quæ sanctiora esse debuerant, apud Iudæos reponuntur. Vide *En Israël* Par. I. pag. 159. coli 3. n. 9.

Ibidem circa finem. De effectibus excommunicationis, cuius tres species assignantur, נִדּוּי׃ חֵרֶם׃ שַׁמְתָּא *Niddùi, Chèrem, Sciammatà*. Vna est maior alia; Chèrem maior Niddùi; & Sciammatà maior est Chèrem. Niddùi est leuissima, qui autem tali excommunicatione est innodatus, ab aliorum commercio etiam ab vxore est separatus, nec ad quatuor cubitos intra accedere potest, perduratque spatio triginta dierum ad minùs. אין נידוי פחות משלשי׳ יום Ibidem.

חֵרֶם *Chèrem*, id est *Anathema*, excommunicatio maior est ipso Niddùi, qua sic excommunicatus excluditur ab Ecclesia à Synagoga cum diris, & maledictionibus, neque licet cum eo loqui, neque edere, aut bibere. Non potest qui tali excommunicatione ligatus est, nisi coram congregatione ad minùs decem personarum absolui.

שַׁמְתָּא *Sciammatà*, est etiam *Anathema* excommunicationis species grauissima, execrationem, & maledictionem sibi adiunctam habens sine vlla spe reditus ad communionem Ecclesiæ, quæ quadringentis tubis in Synagoga ful-

pra nudam humum. Dicunt ei, Sedeat Dominus supra puluillos, & noluit acquiescere. Dixit Râu; Dixit ei Dominus; Postquam tu humiliatus es, esto sicut ego: nam ego sententias fero, & tu illas dissoluis. Caput השלישים *tertiorum*, seù triginta esto, &c. Quando sedebat, & dabat operam Legi

היה מערן עצמו כתולעה וכשעה שיוצא למלחמה היה מקשה עצמו כעץ על ח׳ מאות חלל כפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל ח׳ מאות חלל כפעם אחת והיה מתאנח על מאתים דכתיב (דברים לב׳ : ל׳ :) איכה ירדף אחד אלף יצתה בת קול ואמרה רק כדבר אוריה אחיתי :

Detorquebat seipsum ad instar vermis. At statim cùm proficiscendum erat ad bellum, roborabat seipsum veluti lignum. Supra 800. viros vnius sagittæ eiaculatione sauciauit. Alia vice totidem interfecit, suspirans super 200. sicut scriptum est (Deuter. 32. 30.) Quomodo persecutus fuisset vnus mille. *Exiuit Vox, & dixit: Excepto quòd in facto Vriæ Hethai.*

Valdè hyperbolicum est illud, quod dicitur de Dauide Rege, quòd vnica sagittæ emissione interfecerit octingentos viros. Vide *En Israël* Par. I. pagina 159. col. 1. num. 7.

Pagina 17. Tractat de excommunicatione; & facultatem excommunicandi tribuit omnibus personis, tam maribus, quàm fœminis. Adducitur exemplum de Ancilla domus Rabbì, quæ videns hominem percutientem filium suum maiorem, illum excommunicauit; & de Resc Lakìsc olim Duce latronum, & insigni Rabbino, qui aliquando cuiusdam pomarij cùm custos fuisset, ingresso quodam, & conscendente arborem fici ac de fructibus comedente, eleuauit vocem contra eum

lis, qui Rabbinis moleſtiam afferebat. Is qui moleſtiam ab eo acceperat, venit coram Ràu Ioſeph, dixitque ei: Ràu Ioſeph, vade, & ſciammatiza eum. Reſpondit: Timeo eum. Dixit ei: Proijce in eum ſchedam (excommunicationis). *Reſpondit: Eò magis timere debeo. Dixit ei: Proijce illam in hydriam &c.*

Oſtendit Ràu Ioſeph quendam ſuperſtitioſiſſimum modum excommunicandi reum eo omninò inſcio, ex qua excommunicatione referunt excommunicatum perijſſe. Vbi gloriatur Rabbì Scimòn Ben Gamlielis כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני. *Quod vbicumque ponunt oculos ſuos Sapientes* (ſtatim ſequitur) *mors, aut afflictio.*

Vindictam quærunt Rabbini in excommunicationibus, non correctionem peccatoris, & conſeruationem diſciplinæ Eccleſiaſticæ, vti fuerat in vſu in antiqua Synagoga, & renouatus vſus in primitiua Eccleſia, & conſeruatus in Eccleſia Catholica vſque in hodiernum diem; in qua non licet quemquam præcipitanter excommunicare, niſi præuijs Eccleſiaſticis, & Canonicis monitionibus.

Quoad etymologiam שמתא *Sciammàtà* traditam à Ràu, שם מיתה *Sciàm mètha ibi ſit mors*, videtur potiùs alluſio ad eius vocem, quàm ſit vera etymologia, ſicut apud Apoſtolum 1. Cor. 16. 22. *Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit anathema, Maràn Athà* id eſt ſit excommunicatus maiori excommunicatione חרם *Chèrem*, & coram hominibus, & Deo ſit execrabilis donec מרן *Maràn Dominus* אתא *Athà veniat.*

Sed ſi quæras, An quis poſſit excommu-fulminabatur ad maiorem horrorem, tùm ipſis reis, tùm Eccleſiæ incutiendum: Sumitur tamen aliquando hæc grauiſſima excommunicationis ſpecies pro communi excommunicatione, quæ tolli poteſt, vt cùm dicunt: Tres Iudices רשמיתו, qui excòmunicatione Sciammathæ aliquem excommunicarunt; non veniunt alij tres Iudices, & poſtea שרו ליה abſoluunt eum. In hoc Cod. pag. 16. poſt medium. Iſta tria excommunicationis genera volunt per ר'ח' initia dictionum includi illa voce נָחָשׁ *Nachàſc Serpens*, & huc referri illud Eccleſ. 10. 8. פורץ גדר ישכנו נחש *Eum, qui diſſipat ſepem, mordebit coluber.*

Ibidem de excommunicatione חרם *Chèrem* dicitur quòd ingrediatur in 248. membra hominis excommunicati, quia dicitur (Ioſue 6. 17.) *Et erit Vrbs* חרם *Chèrem excommunicata.* חרם *Chèrem* per Ghemetria facit numerum 248. Et quando excommunicatus ab excommunicatione abſoluitur, egreditur excommunicatio à 248. eiuſdem membris, quia ſcriptum eſt (Abakùk 3. 2.) *Cùm iratus fueris* רחם *rachèm miſericordiæ recordaberis.* רחם ad eundem numerum 248. aſcendit.

De שמתא *Sciammatà* ibidem dicitur: מאי שמתא אמר רב שם מיתה *Quid eſt Sciammatà? Dixit Ràu: Sciàm mètha ibi eſt mors.*

Paulò poſt: *Dixit Ràu Ioſeph: Proijce Sciammatà Anathema ad caudam canis, & ipſa, quod eſt ſuum, facit. Fuit quidam canis qui abrodebat ſoleas Rabbinorum, nec ſciebant quiſnam hic eſſet: excommunicauerunt eum, & inhæſit caudæ illius ignis, & combuſtus eſt. Caſus alius: Erat quidam homo iracundus, & beſtia-*

יקים עליה ואמר אביטול ספרא משמיה דרב פפא פרעו שהיה בימי משה אמגושי היה שנ׳ (שמות ז׳ : י״ד :) הנה יוצא המימה וגו׳ :

Pharao, qui fuit in diebus Mosis, habebat barbam cubitalem, & membrum eius cubitus, & spithama erat, Vt firmaretur quod dictum est (Daniel. 4. v. 14.) Et humilem hominum constituet super illud. *Et dixit Auitùl Scriba nomine Ràu Papà: Pharao, qui fuit in diebus Mosis, Magus fuit, S. D.* (Exod. c. 7. ver. 15.) Ecce egreditur ad aquas &c. [R. Salom. *Est controuersia in Codice Sciabbàth. Aliquis dicit: Ad faciendas diuinationes super aquas. Alius dicit: Ad blasphemandum egrediebatur ad fluuium. Dicebat enim: Hic fluuius meus est*, ואני עשיתני *& ego feci meipsum.*]

Obscœna ista sunt, nec credibile est quòd pro exercenda magica arte necesse habuerit descendere ad Nilum, vel illic in blasphemias suas voces erumpere. R. Sal. ad hunc locum Exodi 7. 15. aliam etiam parum honestam causam assignat. Dicit enim: Pharaonem seipsũ Deum fecisse, & vt crederetur nulla indigere excrementorũ eiectione, addit: ומשכים ויוצא לנילוס ועושה שם צרכיו : *Diluculo surgebat, & pergebat ad Nilum, & illic* (clanculo) *necessaria naturæ* (in aquas) *egerebat.*

Pagina 22. & seqq. De ritibus lugentium ad longum disseritur, & de modo peragendi scissionem vestimentorum in obitu defunctorum.

Pagina 25. b. circa fin. Narrantur varia prodigia, quæ in morte Rabbinorum accidisse autumant. Dicitur enim: *Quando quieuit anima* דר׳ *Rabbi* אבהו *Abhù, eduxerunt lacrymas columnæ Cæsaraa.*

municare se ipsum, & postea se ipsum absoluere?

אמר רב גידל אמר רב תלמיד חכם מנדה לעצמו ומיפר לעצמו :

Dixit Ràu Ghidàl dixit Ràu: Discipulus sapiens, id est Rabbinus, *potest excommunicare se ipsum, & absoluere se ipsum* (ab excommunicatione). Eadem pag. 17. circa finem. Sic faciebat Mar זוטרא *Zutrà*, quando de necessitate aliquis magnus Rabbinus ab eo erat excommunicandus, priùs excommunicabat Rabbinum, & postea excommunibat seipsum, & quando absoluendus erat ab excommunicatione, priùs absoluebat seipsum, & postea Rabbinum. Eadem pagina 17. circa finem, Codice *Moëd katàn* capite 3.

Doctrina planè Talmudica est exscindere seipsum ab Ecclesia tamquam putridum membrum, & postea auctoritate propria reuniri Ecclesiæ. Hinc apparet, Iudæorum excommunicationem rem ludricam esse.

Pagina 18. post medium. De vnguibus, & an in profestis diebus licitum sit eos incidere, de quibus hæc proferunt:

שלשה דברים נאמרו בצפרנים הקוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע :

Tria dicuntur de Vnguibus. Qui eas (post incisionem) *sepelit, est iustus; qui eos comburit, est pius; qui eos dispergit, est impius.*

Sanctitatem, & impietatem in re parui momenti, & indifferenti reponunt.

Ibidem non longè ante finem. Obscœna de Pharaone.

פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וזקנו אמה ופרמשתקו אמה וזרת לקיים מה שנ׳ (דניאל ד׳: י״ד) ושפל אנשים

Mortuo R. משרשיא *Masciarscià, onustæ factæ sunt palmæ spinis.*

Erat nempè tempus, quo stolones è radicibus palmæ prouenire solebant: nam שיצין *Scitzin* sunt spinæ, quæ ad radices palmæ certo quoque tempore in magna quantitate erumpere solent. Ista sunt miracula, & portenta, quæ in morte Rabbinorum referunt in hoc loco Talmudistæ. Vide *En Israel* Par. I. pagina 161. col. 1. in fine.

Pagina 27. tractat, quando lectuli sunt dissoluendi, conuoluendi, tam tempore luctus funeris, quàm alio tempore, & quando iterum reaptandi. Item de lectulo דגדא *Degadà Fortunæ*. Habent Hebræi superstitionem, vt statuant lectulum paruum ante lectum maiorem, & per eum veluti per scalam ascendunt in lectum maiorem. Hunc paruum lectulum vocant דַּרְגָּשׁ *Dargàsc*, & דַּגְדָּא *Degadà*. Vnde hic longè ante medium quæritur מאי דרגש אמר עולא ערסא דגדה *Quid sit Dargàsc? Resp. Vlà: Est lectus de Gadà*, id est bonæ fortunæ lectus, neque eum ad alium vsum habent, quàm vt ibidem recumbat שר הבית *Sàr habbàith Princeps domus*, seù Genius domesticus, & familiaris. Isti non dissoluuntur occasione funeris, sed si corrigijs mobilibus innitantur, possunt hæ incidi, vt cadat lectulus spontè. De huiusmodi lectulo *Degadà* præter apertam superstitionem, etiam Idololatriam sapit, quia laribus videtur esse dicatum, quæ Gentilium species Idololatriæ erat; nec ab ea immunes Iudæi esse volunt, dum huiusmodi lectulum genijs, & laribus dicant.

Ibidem pagina 28. in principio. (Num. 20. 1.) *Et mortua est* שם *Sciàm ibi*

At id contigit, quia aër humidus erat.

Quando mortuus est R. Iosè, effuderunt canalia Zipporensium sanguinem.

Nempè: Quia iniectus fuerat in ea cruor macelli.

Mortuo R. Iacobo visæ fuerunt Stellæ in meridie.

Erat enim Stella Veneris, quæ aliquando in meridie conspicitur.

Mortuo R. אסי *Asè euulsæ sunt arbores.*

Hoc accidit flante vehementiori turbine.

Mortuo R. חייא *Chijà ceciderunt lapides ignis de cælo.*

Fuit enim in æstate, quando fulgura, & fulmina cadunt.

Mortuo Menachèm Bar Iosè. Imagines corruerunt, & factæ sunt veluti cumulus pro trulla cæmentariorum.

Ex vetustate conciderunt.

Mortuo R. Tanchùm Bar Chijà, scissa sunt omnia simulachra virilia.

Quia & ista parum firma erant.

Mortuo R. אלישיב *Eliscib, defossæ sunt septuaginta fossæ in Nardeàa.*

Resp. Agricolarum erat opus, quod antea non viderant.

Mortuo Ràu המנונא *Hammenunà: ceciderunt lapides grandinis è cælo.*

Hoc accidit ex praua aëris qualitate.

Quando quieuit anima Rabbà, & Ràu Ioseph נשיק כיפי דפרת *osculati sunt lapides Euphratis.*

Nempè ex inundatione fluminis pontes confracti sunt, & lapides vtriusque ripæ copulati sunt, vt dicit R. Salomon.

Mortuo אביי ורבא *Auiè, & Rabà osculati sunt sibi ad inuicem lapides* רגלת *Raglàth.*

Nempe ex eadem causa.

Vade בשלום in pace. *Abijt, & suspensus est. Iethro autem, quia dixerat Mosi* (Exod, 4. 18.) Vade לשלום ad pacem, *iuit, & prosperatus est.*

Est Commentum Grammaticale, & nullius momenti, quia vtraque litera seruilis tam ב, quàm ל in bonam, & malam partem potest accipi: vt ב in bonam partem, & bonum omen Gen. 26. 29. & 31. — 28. 1. Exodi 18: 23. & alibi passim. Et ל in malam partem & mali ominis, vt Iudic. cap. 18. v. 6. & 15. Vide *En Israël* Par. I. pag. 163. col. 1. num. 23. longè ante finem. Et sic finem imponimus Codici מועד קטן

Ord. II. *Moëd* Cod. 7. *Rosc Hasciana* cap. 1. *Arbaà rascìe scianim.*

Pagina 2. 3. & 4. Quædam pertinentia ad Chronologiam Iudaicam expenduntur, vt de anno, & mense egressionis ex Ægypto, quo mense Rex Salomon regnare cœperit; quo anno, & mense Nehemias venerit in Ierusalem; & alia huiusmodi.

Pagina 3. b. ante fin. dicitur, quòd Rex Cyrus, Darius, & Artaxerxes idem sit. Cyrus ideò sit vocatus, quia Rex כשר *Cascèr bonus* fuit, inuersis literis nominis כורש *Còresc Cyri*. Et hoc quidem intelligendum est קודם שהחמיץ *antequam fermentaretur* (id est fieret malus) sed postquam fermentatus est, malus fuit Artachsciarte de nomine sui Regni ita vocatus. Darius autem tam ante, quàm post factus est malus ita dictus est. Sed vnde probatur ראחמיץ quòd fermentatus fuerat, & factus malus? Ex illo loco Nehemiæ 2. 6. *Et dixit mihi Rex* והשגל יושבת אצלו *Vehascegàl Coniux sedebat apud eum*, Sed quid est שגל *Scegàl Coniux?* erat

ibi Miriam. & sepulta est ibi. Coniungitur morti sepultura illius. *Dixit R. Eleàzar: Etiam Miriam* (soror Mosis) *osculo* (Domini) *mortua est. Veniunt simul* שם *Ibi*, & שם *Sciàm Ibi Mosis*: Et cur non dicitur etiam de Maria על פי יהוה *Al pi Adonài Osculo Domini mortua est?* מפני שגנאי הדבר לאומרו *Quia res fuisset minùs honesta si hoc modo diceretur.*

Vtrumque Commentum apocryphum, tam de Mose, quàm de Maria, quia על פי יהוה *Super os Domini* non intelligitur *Osculo Domini*, sed *iussione Domini*, hoc est (iubente Domino) vt habet Vulgata (Deuter. 34. 6.)

Tandem in fine huius Codicis *Moëd katàn* pagina 29. in principio huiusmodi documentum traditur à R. Leuì Bar Chithà -

אמר ר׳ לוי בר חיתא הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום: הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום: הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך בשלום שנאמר (בראשית ט״ו, ט״ו) ואתה תבא אל אבותיך בשלום. הנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי דוד שאמר לאבשלום (ב׳ שמואל ט״ו: ט׳) לך בשלום הלך ונתלה: יתרו שאמר למשה (שומת ד׳: י״ח) לך לשלום הלך והצליח:

Dixit R. Leuì Bar Chithà: Qui discedit à mortuo non dicat: Vade ad pacem, sed Vade in pace. Et quando quis discedit ab homine viuo, non dicat: Vade in pace, sed Vade ad pacem. Qui discedit à mortuo, non dicat ei: Vade ad pacem, sed Vade in pace, S. D. (Gen. 15. 15.) Et tu ingredieris ad patres tuos בשלום *Bescialòm* in pace. *Sed qui discedit à viuo, non dicat ei: Vade in pace; sed Vade* לשלום *Lescialòm ad pacem. Quia enim dixerat Dauid Absaloni* (2. Sam. 15. 9.)

Pagina 10. b. Quo menſe anni creatus ſit mundus, an in *Nisàn*, vel in *Tiſcrì*, id eſt in Æquinoctio Verno, an verò in Autumnali; de qua quæſtione egi in Parte II. pag. 436.

Pagina 11. eadem quæſtio acerrimè diſputatur inter R. Eliezarem, & Rabbi Ioſue.

Ibidem b. Iudæorum redemptio per Meſſiam facienda erat menſe Nisàn Martio. Eadem legi poterunt in *En Iſraël* Par. I. pag. 122.

Pagina 16. De diuerſis iudicijs, quæ infra annum volunt fieri à Deo, tam quoad fructus terræ, quàm quoad pecudes, & homines, præcipuè in principio anni; de tribus libris, vbi opera bona, vel mala, vel mediocria ſcripta ſunt; de tribus claſſibus hominum iuſtorum, impiorum, & mediocrium, qui iudicantur, de quibus aliquid dixi ſuprà Par. II. pagina 588. & 589.

Ibidem b. longè poſt principium: De quatuor rebus, quæ proſcindunt ſententiam latam contra hominem, quæ ſunt צדקה, צעקה: שנוי השם, ושנוי מעשה: *Eleemoſyna*, quia dicitur (Prou. 10. 2.) *Et eleemoſyna eruet à morte*. 2. *Clamor*, quia ſcriptum eſt (Pſal. 107, 6.) *Et clamauerunt ad Dominum in anguſtia eis; & de coarctationibus ſuis eruit eos*. 3. *Mutatio nominis*, quia ſcriptum eſt (Geneſ. 17. 15.) *Saràì vxor tua, non vocabis nomen eius Saràì, quia Saràh* (eſt) *nomen eius*. Et poſtea (ſtatim) *Et benedicam ei, & etiam dabo ex ea tibi filium*. 4. *Mutatio operis*, (quia ſcriptum eſt (Ionæ 3. 10.) *Et vidit Deus opera eorum*: (& poſtea) *Et pœnituit Deum ſuper malo, quod locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit*. Quidam addunt erat כלבתא *Catella*. [R. Salom. *Erat catella pro concubitu*.

Ingrati Talmudiſtæ, & impij, pro tot beneficijs à Cyro Rege acceptis; Templo proprijs impenſis reædificato, & facultate omnibus data in Terrā ſanctam redeundi, pro his, vt vices rependerent gratas, & honeſtas, eum faciunt reum criminis beſtialitatis, cùm שגל *Scegàl Catellam* interpretentur. Sed hos malignos calumniatores Talmudicos, ipſemet R. Salomon redarguere videtur in hoc eodem loco, dum dicit: *Et filij Noe de hoc admoniti fuerunt, quia dicit* והיו לבשר אחד *Et erunt in carne vna*, יצא בהמה וחיה ועוף שאינן נעשין בשר אחד שאין יולדין מן אדם: *Inde excluduntur irrationalia, & volatilia, quæ non ſunt caro vna, quia non generant de homine*. שגל *Scegàl* verè, & propriè ſignificat Coniugem Regis auguſtam. Et R. Salomon illud Pſal. 45. 10. נצבה שגל *Adſtitit Scegàl* interpretatur מלכה *Regina*, ſicut & Vulgata in vtroque loco. Hæc referuntur in *En Iſraël* Par. I. pag. 121. col. 3. numero 1.

Pagina 6. De anno emboliſmico, & diebus fusè pertractatur.

Pagina 7. in principio. Docent Rabbanàn: prima die Nisàn eſſe Initium anni, menſium, emboliſmorum, Therumòth, & Scekalìm. Sunt, qui dicunt אף לשבירות בתים *etiam locationum domorum*. Vbi de menſe אביב *Abìb*, & modo illum cognoſcendi agitur. De his in II. Parte huius Biblioth. quantum decuit, egi occaſione Paſchatis.

Pagina 7. & 8. diffusè de principijs anni decimationis iumentorum, quando induantur arietes ouium; de anni initio Scemittæ, & Iubileorum.

quitur, quo impij conculcabuntur à iustis, quia impij in valle Iosaphath iudicabuntur, & iusti rapientur obuiam Christo in aëra, ibique cum eo sedebunt quasi Iudices: Talmudistæ autem de iudicio particulari intelligunt, & materialiter de combustione corporis, & animæ, quæ in puluerem redacta à vento dispergendus sit sub plantis pedum iustorum, atque crassè interpretantur. Vbi notandum, quòd pro peccatis lethalibus non assignant pœnam in gehenna vltra 12. menses, quod magnus error est contra Diuinam Iustitiã. Contra Christianos rigidiores sunt, quos sub nomine מינין *Minin* indigitant, de quibus & de alijs hoc modo prosequitur -

אבל המינין והמסורות והמשומדים והאפיקורוסין שכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתים ושפירשו מדרכי צבור וכו' : יורדנין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות וכו' :

Verùm Hæretici, & traditores, & destructores, id est apostatæ, & Epicurei, qui Legem, & resurrectionem mortuorum negarunt, & qui se separarunt à via communitatis à catholica intelligentia, &c. descendunt in gehennam, & iudicantur in ea in generationes generationum &c.

Contra Christianos, & contra Iudæos, qui Christianis consignant libros Iudęorum, vel eorum secreta nobis manifestant; itemque contra Neophytos insurgunt Talmudistæ, & eorum peruersam voluntatem manifestant. Vide *En Israël* Par. I. pag. 123. col. 3. num. 10.

Pagina eadem b. non longè à principio Introducitur Deus amictus pallio fimbriato tamquã hebdomadarius publicus, & ostendit Mosi ritum recitandi officium. Verba Ghemaræ omittuntur, quia iam relata fuerunt Par. I. pagina

dunt אף שינוי מקום *etiam mutationem loci*, S. D. (Gen. 12. 2.) *Et dixit Dominus ad Abram: Vade tibi è terra tua*, (& deinde) *& faciam te in gentem magnam.*

Simplex mutatio nominis non est causa, vt Dei sententia mutetur; quia est quædam res extrinseca, neque ad mores pertinet, & mutato nomine, praui antiqui mores retineri possunt, licèt hęc nominis mutatio sit quoddam externum signum, quo indicatur mutatam fuisse personam in aliam, sed reuera cum eadem physicè remaneat, plerumque & mores ijdem remanent, vt priùs erant. Non sic de mutatione vitæ dicitur, quia, vt ait S. Augustinus, *Deus scit mutare sententiam, vel statutum, si homo sciat mutare consilium*. Mutatio itaque nominis Sarài in Sara fuit signum Diuini decreti, quòd Sarai concipere debuisset, quamuis Dei præscientia nunquam mutata fuit. Igitur non ideò, quia mutatum ei fuerat nomen, concepit, sed quia concipere debebat, ideò nomen ei mutatur; & vt fœcunditas prolis illius dignosceretur, addita est eius nomini litera ה, quæ fœcunditatis est nota. Vide *En Israël* Par. I. pag. 123. col. 1. in fine num. 8.

Pagina 17. De Gehenna, & pœnis dandis præuaricatoribus Israël, & reliquorum populorum, vbi pro omnibus istis assignatur pœna in gehenna per duodecim menses, postea corpore, & anima combustis רוח מפזרתם תחת כפות רגלי צדיקים שנ' ועסותם וגו' : *Ventus disperget eos sub plantas pedum iustorum*. S. D. (Malach. 3. 21. seù cap. 4. 3.) *Et conculcabitis impios cùm fuerint puluis sub plantis pedum vestrorum.*

Scriptura de iudicio vniuersali lo-

tabat: & quòd Ieconias, & transmigratio eius illum ædificauit, ex lapidibus, quos ex Ierosolymis deportarunt, & de his dicitur (Psal. 102. 15.) Quoniam delectati sunt serui tui lapidibus eius.] *& habitauit in Nahardeà, vbi erat* אנדרוטא *Androta*, [R. Salom. *Androta est* צלם דמות המלך *imago similitudinis Regis*.] *Intrauerunt Rau, & Samuel, pater Samuelis, & Leuita, & orauerunt ibi, & nihil mali suspicatum est quamplurimis annis. Et nonne Rabbàn Gamliel vnicus erat? Sed Princeps erat, & multi erant apud ipsum. Et si vis dicam: Ad tempus ista perstiterunt. Et si vis, dicam aliter: Vt ex ea tamquam ab exemplari ars sculpturæ addisceretur. Et scriptum est* (Deuter. 18, 9.) לא תלמד לעשות Non disces, vt facias, sed disce, vt alios intelligere facias, & doceas.

Ex hac Talmudica traditione clarè, & apertè permittuntur simulachra hominum in locis sacris, vti existimantur loca, in quibus addiscitur Lex, quæ nomine Academiæ appellant. Sic in Nahardeà, vbi celebris Academia Iudæorum erat, permittebatur in ea imago, & simulachrum Regis. Neque dicendum: Hoc tantum ad tempus permissum fuit; quia quod semel permitti potest, potest & semper, & tamen in Academia illa continuò operam dabant lectioni Legis, & orationi, quia in hisce Academijs vtrumque fit; & nihilominus nulla idololatriæ suspicio exorta est inter viros illos doctissimos. Ergo à Talmudistis permittitur imago hominis in locis publicis. Falsa tamen est expositio loci Deuter. 18. 9. quia per eam sternitur via ad idololatriam: nam quod dicit Scriptura: *Ne discas facere abomina-*na 592. col. 1. Vide *En Israël* Par. I. pag. 124. col. 1. num. 13.

Ord. II. *Moëd* Cod. 7. *Rosc Hasciana* cap. 2. *Im enàn machirin*.

Pagina 24. Disputatur, an licitum sit efformare imagines, & quomodo aliquando permissum sit; & quænam sint illæ, quæ minimè prohibentur à Lege. Vbi versa pagina non longè à fine dicitur, quòd טבעת חותמו בולט אסור להניח ומותר לחתום בה חותמו שקוע מותר להניח ואסור לחתום בה. *Annulus prominens prohibitus est deferri* (in digito) *sed licitum est eo vti in obsignandis libellis. Si verò in annulo obsignatorio* (imago sit) *in profundum incisa, licitum est eum digito deferre, sed illicitum est eo vti in obsignandis epistolis, vel alijs scripturis*.

Si figura prominenti insculpta in annulo in obsignandis epistolis quis licitè vti potest, ergo & retinere ad vsum; & parum refert si retineatur in digito, vel alibi.

Ibidem statim. Permittitur retinere simulachrum Regis lapideum in Academia Iudæorum, ad hunc tantùm finem, vt ex eo tamquam ab exemplari addiscere possint discipuli sculpturæ artem, & alios docere.

והא ההוא בי כנישתא דשף ויתיב בנהרדעא דהוה ביה אנדרוטא והוו עיילי רב ושמואל ואבוה דשמואל וליו ומצלו התם ולא חיישי לחשדא רבים שאני והא רבן גמליאל יחיד הוה כיון דנשיא הוה שכיחו רבים גביה ואיבעית אימא דפרקים הוה ואיבעית אימא להתלמד עבד וכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות׃

Et nonne quidam de Synagoga שף וי׳ *Sciàph* [R. Salom. *Locus est, & dicunt quòd destructus fuit, & iterum readificatus, & ingiter Diuina Maiestas ibi habi-*

ad Altare ; 5. Ab Altari ad tectum ; 6. Et à tecto ad murum ; 7. A muro ad Vrbem ; 8. & ab Vrbe ad montem ; 9. A monte ad deſertum ; & 10. à deſerto aſcendit , & abijt in locum ſuum , [R. Sal. *A Ieruſalem ad montem Oliuarum. Et omnes iſtæ profectiones per ſuos terminos deſcribuntur, quia ægrè ferebat* (Diuinitas) *relinquere eos , & cunctabatur , vt eoſdem ad pœnitentiam prouocaret .*] *quia dicitur* (Oſeæ 5. 15.) Vadam , reuertar ad locum meum. *1. A propitiatorio ad Cherub ; 2. & à Cherub ad limen ; quia ſcriptum eſt* (Exodi 25 22.) Et conueniam tibi ibi , & loquar tecum deſuper propitiatorio. *Et ſcriptum eſt* (Ezech. 9. 3.) Et gloria Dei Iſraël eleuata eſt deſuper Cherub , qui erat ſuper eum ad limen domus. *3. Et à limine ad atriū ſcriptum eſt* (Ezech. 10. 4.) Et extulit ſe gloria Domini deſuper Cherub ſuper limen domus, & repleta eſt domus nube, & atrium repletum eſt ſplendore gloriæ Domini. *4. Ab atrio ad Altare ſcriptum eſt* (Amos 9. v. 1.) Vidi Dominum ſtantem ſuper Altare. *5. Et ab Altari ad tectum, ſcriptum eſt* (Prou. 21. v. 9.) Meliùs eſt habitare ſuper angulo tecti. *6. Et de tecto ad murum , ſcriptum eſt* (Amos 7. 7.) Et ecce Dominus ſtabat ſuper murum perpendiculi. *7. De muro ad Vrbem , ſcriptum eſt* (Mich. 6. v. 9.) Vox Domini ad Ciuitatem clamabit. *8. Et ab Vrbe ad montem , ſicut ſcriptum eſt* (Ezech. 11. 23.) Et aſcendit gloria Domini deſuper medio Ciuitatis , ſtetitque ſuper montem ; qui eſt ab Oriente Vrbis. *9. Et à monte ad deſertum , ſicut ſcriptum eſt* (Prou. 21. 19.) Bonum eſt habitare in terra deſerti , *10. Et de deſerto aſcendit , & habitauit in loco*

nationes gentium : prohibetur in hoc, ne addiſcantur artes , quibus fiunt ea , quæ ad idololatriam pertinent ; ſed eiuſmodi expoſitio permittit addiſcere prædictas artes. Ergo per eam ſternitur via ad idololatriam.

Ord. II: *Moëd* Cod. 7. *Roſc Haſciana* cap. 4. *Iom Tòu.*

Pagina 31. poſt medium deſcribuntur decem tranſmigrationes Diuinitatis, quæ paulatim ab Ieruſalem ſecundùm eorum peccata , & demerita receſſiſſe dicunt.

אמר ר' יוחנן י' מסעות נסעה שכינה וכולהו מקראי וכנגדן גלתה סנהדרי מגמרא עשר מסעות נסעה שכינה מקראי מכפרת לכרוב ומכרוב למפתן ומפתן לחצר ומחצר למזבח וממזבח לגג ומגג לחומה ומחומה לעיר ומעיר להר ומהר למדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה שנאמר אלך אשובה אל מקומי מכפרת לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב ונודעתי לך שם ודברתי אותך מעל הכפורת וכתיב וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית וממפתן לחצר דכתיב וימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ה' מחצר למזבח דכתיב ראיתי את ה' נצב על המזבח וממזבח לגג דכתיב טוב לשבת על פנת גג ומגג לחומה דכתיב הנה ה' נצב על חומת אנך מחומה לעיר דכתיב קול ה' לעיר יקרא ומעיר להר דכתיב ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמד על ההר אשר מקדם לעיר ומהר למדבר דכתיב טוב שבת בארץ מדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה דכתיב אלך אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו וגומר.

Dixit R. Iochanàn : Decem profectionibus profecta eſt Diuina Maieſtas ex Scriptura (hoc eſt diſceſſit Diuinitas, quando Iſraël peccauit paulatim) *& ex aduerſo etiam tranſmigrauit Synedrium , ex Ghemarà. Decem profectionibus profecta eſt Diuina Maieſtas, ex Scriptura. A propitiatorio ad Cherub ; 2. A Cherub ad limen ; 3. & à limine ad atriū ; 4. Ab atrio*

traditio: Quòd olim ligabant ligulam coccineam ſuper portam atrij deforis. Si dealbabatur læti erant, alioquin triſtes. Ordinarunt ligare eam ſuper portam atrij interius, & adhuc aſpiciebant, & intuebantur. Albeſcebat, lætabantur, alioquin triſtabantur. Inſtituerunt ligare illam; medietatem in petra, & medietatem inter cornua arietis dimittendi. Et poſt pauca-

תניא ארבעים שנה קודם שנחרב הבית לא היה לשון של זהורית מלבין אלא מאדים :

Eſt traditio; Quadraginta annis antequam deſtrueretur Templum non fuit ligula coccinea dealbata, ſed erat rubeſcens. Hoc annotatur, vt perpendant Iudæi poſt mortem Chriſti omnia miracula in Synagoga ceſſaſſe. Huiuſmodi enim ligula coccinea dealbabatur in ſignum remiſſionis peccatorum, iuxta illud Iſai. c. 1. 18. *Si fuerint peccata veſtra vt coccinum, quaſi nix dealbabuntur &c.* Et ſic finit Codex 7. *Roſc Haſcianà*.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 1. *Iomà*,
cap. 1. *Sciuàth iamìm*.

Pagina 9. circa medium. Numerant Talmudiſtæ ſub primo Templo, quod perſtitit 410. annos, octodecim Summos Sacerdotes. Et ſub ſecundo Templo, quod perdurauit annis 420. ſub eo fuerunt pluſquam 300. Summi Sacerdotes. Cur autem tanto numero excreuerint, rationem reddunt ex Scriptura -

אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (משלי י׳ : כז :) יראת יהוה תוסיף ימים ושנות רשעים תקצורנה : יראת יהוה תוסיף ימים זה מקדש ראשון שעמד ארבע מאות ועשר שנים ולא שמשו בו אלא שמנה עשר כהנים גדולים ושנות רשעים תקצורנה זה מקדש שני שעמד. ארבע מאות ועשרים שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא מהם ארבעים שנה ששמש שמעון הצדיק ושמונים ששמש יוחנן כהן | גדול עשר | ששמש ישמעאל בן פאבי ואמרי לה אחת עשרא ששמש רבי אלעזר

בן

eo ſuo, ſicut ſcriptum eſt (Oſeæ 5. 15.) Vadam, reuertar ad locum meum, donec derelinquant, & quærant facies meas. &c.

Hæc licèt fortè dicta ſint figuratè, ſicut quando de viſitatione peccatorum dicitur: *Deſcendam, & videbo, vtrum clamor eorum &c.* nihilominus de Diuina Maieſtate, quæ totum implet vniuerſum, dicere, quòd diffugiat per angulos Templi, per tecta, & per muros, & commigret, & exulet per deſertum, indigniſſimè dicuntur omnia, nec conſonant vllo modo cum ipſius æterna gloria, & beatitudine. Loca citata ex Scriptura, præſertim ex Prouerbiorum libro, omninò impertinentia ſunt, & ad rem ne minimum quidem faciunt. Eadem leguntur in *En Iſraël* Par. I. pagina 126. col. 1. num. 28.

Ibidem ſtatim recenſentur decem transmigrationes Synedrij magni, quæ cùm iam ſuprà pag, 319. huius III. Partis col. 2. relatæ fuerint, hìc ſub ſilentio præterimus. Referuntur etiam in *En Iſraël* Par. I: pag. 126. columna 2. num. 29.

Eadem pagina 31. b. longè ante finem. Agitur de ligula coccinea, quæ alba fieri ſolebat, & quomodo quadraginta annis ante euerſionem Domus miraculum ceſſauerat.

רב נחמן בר יצחק אמר לשון של זהורית דתניא בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין התקינו שיהו קושרין אותו על פתח אולם מבפנים ועדיין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבים התקינו שיהא הקושרין אותו חציו בסלע וחציו בין קרניו של שעיר המשתלח : וכו׳ :

Ràu Nachmàn Bar Iſaac dicit: Eſt

Sed Sanctuarium secundum in quo laborarunt in Legis studio, in præceptis, & in operibus misericordiæ, cur euersum fuit? Quia fuit in Templo illo odium gratis. Et hinc habes, quòd odium gratis æquiualet tribus illis sceleribus, Idololatriæ, libidini, & homicidio.

Ob odium gratis fatentur Talmudistæ euersum fuisse Templum, sed non aperiunt oculos mentis suæ, quòd huiusmodi odium fuit illud, quod à Propheta prædictum fuerat Psal. 35. 19. & de quo conqueritur Dominus apud Ioannem 15. 25. *Quia odio habuerunt me gratis*, & quo persecuti sunt eum vsque ad mortem. Peccatum itaque tradendi Christum ad necem sine causa, & culpa, fuit in causa, vt Sanctuarium, & Vrbs Ierosolymorum funditùs delerentur. Vide prædicta omnia in *En Israel* Par. I. pag. 100. col. 1. num. 6.

Pagina 10. longè ante finem indicatur tempus aduentus Messiæ.

אמר רב אין בן דוד בא עד שתפשוט מלכות הרשעת בכל העולם כולו תשעת חדשים שנאמ׳ (מיכה ה׳ : כ׳ :) לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר אחיו ישובון על בני ישראל ׃

Dixit Ràu: Non veniet Filius Dauid (Messias) *donec diffundatur Regnum impium* (Romanorum) *per totum mundum vniuersum nouem mensibus, S. D.* (Mich. 5. 2.) Propterea dabit eos vsq; ad tempus, parturiens pepererit; & residuum fratrum eius reuertentur super filios Israël.

Tempore Christi iam dilatatum erat Imperium Romanum super vniuersum mundum, eo tempore cognitum. Ergo tunc venire debebat Messias etiam secundùm dicta Rabbinorum, sicut de facto venit, & viuit, & regnat super

בן חרסים מכאן ואילך צא וחשיב כל אחד ואחד לא הוציא שנתו ׃

Dixit R. Iochanàn: Quid est quod scriptum est (Prou. 10. 27.) Timor Domini adijciet dies, & anni impiorum breuiabuntur? Timor Domini adijciet dies. *Hoc est Sanctuarium primum, quod stetit 410. annis, nec functi sunt Sacerdotio nisi 18. Pontifices.* Et dies malorum breuiabuntur. *Hoc est Sanctuarium secundùm, quod stetit 420. annis, & functi sunt Sacerdotio, plusquam 300. Summi Sacerdotes. Tolle ex illis 40. annos, quibus functus est Sacerdotio Simeon Iustus; & 80. quibus functus est Iochanàn Sacerdos magnus; 10. quibus functus est Ismaël Ben Paui, & dicunt etiam de hoc 11. functus est R. Eleazar Ben Chassùm. Hinc, & vltra subtrahe, & computa singulos, inuenies non compleuisse annum vnum.*

Et cur tam sæpè mutabantur Summi Sacerdotes? Ex eorum iniquitate id faciendum esse existimarunt Rectores Reipublicæ. Vide *En Israël* Par. I. pagina 99. col. 4. num. 5.

Ibidem versa pag. longè post principium, quæritur -

מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ׃

Sanctuarium primum cur subuersum est? Propter tria, quæ tunc inueniebantur. Propter Idololatriam, libidinem, & cædem. Hæc sigillatim auctoritate Scripturæ probantur. Et postea circa medium dicunt -

אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסידים מפני מה חרב מפני שהיתה בו שנאת חנם ללמדך ששקולה שנאה חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ׃

in I. Par. huius Biblioth. pag. 174. 2. — & 728. 2. Quòd dicit R. Salomon fomitem malum adigere hominem ad peccandum בעל כרחו *inuitè*, est error. Alioquin homo libertatem operandi non haberet, nec illius operationes differrent ab operationibus iumentorum.

Est etiam error Iudaicus existimare Satan non habere facultatem persuadendi hominem ad malum in die Expiationum, quia non probatur ademptam ei fuisse hanc facultatem: nam probatio illa Geometrica ex nomine השטן in numerum resoluto 364. maiorem vim non habet, quam habeant aliæ consimiles probationes, quas sæpiùs suprà reiecimus. Vide *En Israël* Par. I. pag. 101. col. 2. num. 13.

Pagina 20. b. Vox præconis ex Templo, vbi consistebat, audiebatur tribus leucis extra Templum. Ibi post med. hoc modo legitur. תניא *Tania, est Traditio: Sicut R. Gheuini Gabinius Caruz;* כרוז *Caruz quid est? Est ille, qui dicit: State Sacerdotes in ministerio vestro; & Leuitæ in suggestu vestro; & Israël in statione vestra* והיה קולו נשמע בשלש פרסאות *Et erat vox eius audita per tres leucas.*

Historia ibidem narratur de Agrippa Rege, qui ibat per viam, & audiuit vocem eius (id est Gheuini præconis, de quo in Miscnà Cod, *Tamid* cap. 3. numero 8.) per tres leucas; & quando venit in domum suam misit ei munera, & nihilominus Sacerdos magnus magis quàm ille probatus (erat), quia dicit Mar, & iam dixit: *Ego Domine:* & audita est vox eius in Iericho. *Et dixit Rabbà Bar Bar Chanà, dixit R. Iochanàn: Ab Ierusalem ad Iericho decem leucæ sunt.* [R.

omnes Iudæos velint, nolint, & regnabit in secula seculorum. Vide *En Israël* Par. I. pag. 100. col. 4. num. 9.

Pagina 19. b. in fine. Derident Talmudistæ aduentum Messiæ, & diem expiationum; & de Satana superstitiosè loquuntur, hoc pacto -

אמר ליה אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אמריתו אמאי לא אתי משיח והא האידנא יומא דכיפורי הוא ואבעיל כמה בתולתא בנהרדעא אמר ליה הקב״ה מאי אמר אמר ליה (בראשית ד׳ : ז׳) לפתח חטאת רובץ ושטן מאי אמר אמר ליה שטן ביומא דכיפורי לית ליה רשותא לאיסטיני ממאי אמר רמי בר חמא השטן בגימטריא תלת מאה ושיתין וארבע הוי תלת מאה ושיתין וארבע יומי אית ליה רשותא לאסטוני ביומא דכפורי ליה ליה רשותא לאסטוני ׃

Dixit ad eum Elias ad Ràu Iudam fratrem Ràu Salà pium. Vos dicitis: Quare non venit Messias? (Resp.) *Et ecce nunc est dies Chippurrìm Expiationum, & rem habebo cum tot virginibus in Nahardea.* (dictum est per contemptum), *Dixit ei: Deus quid dicit? Respondit:* (Genes. 4. 7.) Ad portam peccatum cubat. [R. Salom. *Id est fomes malus adigit hominem peccare per vim.*] *Et Satan quid dicit? Resp. Satan in die Chippurrìm non habet facultatem satanizandi, id est fungendi Satanæ officio. De quo dicit? Arguit Bar Chamà: Satan Ghematricè notat 364. Sunt 364 dies, in quibus datur ei facultas satanizandi, sed in die Chippurrìm hac facultate, & potestate priuatur.*

Refundunt tarditatem aduentus sui deplorati Messiæ in peccata suæ gentis, sed non recordantur doctrinarum Talmudicarum, quibus docetur, non venturum Messiam Iudæorum nisi mores corruptissimi irrepserint in omnem hominum statum. Vide, quæ de his dicta sunt

imò ridicula commenta exactiùs exàminari, tempus terere esset,& operam,ideò relinquamus. Confer librum *En Israël* Par. I. pagina 101. còlum. 2. num. 13. vbi prædicta omnia ex Talmude exscripta sunt.

Pagina 21. b. paulò ante medium. Quinque dicuntur de igne Altaris Templi Ierosolymitani. 1. רבוצה כארי *Cubabat sicut Leo* [R. Salomon : *Pruna ; quæ tempore Salomonis è cælo delapsa est, iugiter stetit super Altare, vsque ad tempora Manassis, qui eam sustulit, erat ad instar Leonis accubantis .*] 2. *Erat splendidus sicut Sol. Et erat in eo soliditas.* [R. Salom. *Erat solida seù tangibilis illius flammà.*] 3. *Et consumebat omne tam viride, quàm siccum.* 4. *Et non ascendebat ab eo fumus. &c. R. Chananià Segàn Haccohanìm testatur, se eum vidisse cubantem veluti canem, quod est intelligendum tempore secundæ Aedis. Et hæc est quinta prærogatiua ignis Altaris.* Quæ omnia non adeò certa sunt, vt constringant nos fidem eisdem adhibere, præsertim cùm Rabbinicum fermentum oleant.

Et paulò post: *Istæ sunt quinque res, quæ fuerunt inter primum, & secundum Sanctuariū.* In primo Templo fuerunt

ארון וכפורת וכרובים אש ושכינה ורוח הקודש ואורים ותומים ׃

Arca, Propitiatorium, Cherubim, Ignis, Diuinitas, Spiritus Sanctus, Vrìm, & Thumìm. [R. Salom: *Arca, Propitiatorium, & Cherubìm* כולית חדא מילתא *omnia sunt Vnum. Et Diuinitas non habitauit in eo. Et Spiritus Sanctus non fuit in Prophetis, ab anno secundo Darij, & deinceps.*] Vide *En Israël* Par. I. pagina 101. col. 2. num. 14.

[R. Salom. *Iam vice quadam fuit casus quod Pontifex Summus confitebatur super vitulum suum in die Chippurrìm, & dicebat: Ego Domine peccaui &c. & audita est vox eius in Iericho.*] &c. Et post pauca: *Quia dixit R. Leuì: Cur non auditur vox hominis in die, sicut auditur in nocte? Resp.* מפני גלגל החמה המנסר ברקיע כחרש שמנסר בארזים ׃ *Propter sphæram Solis, quæ secat firmamentum sicut faber secat cedros. Et hoc est* חירגא דיומא *Chergà deiomà puluisculus diei, cuius nomen est* לא *Lo Nihil*, id est atomus Solis, ex firmamenti sectione proueniens. *Et hoc est quod dixit Nabuchodonosor* (Dan. 4. 32.) Et omnes, qui habitant terram quasi כלה *Chelà* tanquam nihil (hic habetur כלא *Chelà* tanquam nihil) tanquam atomus reputati sunt.

תנו רבנן *Dicunt Magistri: Nisi esset sphæra Solis audiretur* קול המונה של רומי *Vox tumultus* (Vrbis) *Romæ. Et nisi vox tumultus Romæ audiretur,* נשמע קול גלגל חמה *audiretur sonus sphæræ Solis.*

In II. Parte huius Bibliothecæ Rabbinicæ pag. 201. recensui decem res, quarum vox, seù sonus ab Ierusalem ad Iericho vsque audiebatur; quod quidem explodendum tanquam incredibile, posse audiri vocem præconis per tres leucas, hoc est per nouem, vel per duodecim milliaria. Non minùs incredibile, & Astronomicæ scientiæ repugnans est illud, quod dicunt de Sole; nempè interdiu noctuque secare firmamentum, eo prorsùs modo, quo faber lignarius lignum secat, & ex puluisculo illo, qui per aërem ex firmamenti sectione dispergitur, obtundi vocem, nec ita benè audiri sicut de nocte, quæ huiuscemodi impedimento caret. Sed ista insulsa,

rit, aut facit, & non seruat odium sicut serpens, non est censendus discipulus sapiens (Rabbinus insignis). *Sed dices: Nonne scriptum est* (Leuit. 19. 18.) Non vlcisceris te, nec seruabis odium. *Sed illud locum habet solùm in facultatibus, & rebus, quæ accommodantur ad vsum: quia legitur, Quænam est vltio, & quænam est conseruatio odij, quæ prohibetur? Verbi gratia, Si quis dicat alicui: Accomoda mihi falcem tuam, & ille dicat ei: Non. Atque in crastinum ille è conuerso petat ab eo: Accomoda mihi securim tuam, & ille dicat: Non accomodabo tibi, quemadmodum tu non accomodasti mihi* (falcem). *Hæc est illa vltio, quam Lex prohibet. Conseruatio autem odij est, vt quando quis dicat alteri: Accomoda mihi securim tuam, & ille dicat ei: Non. Idem si postea rogatus: Accomoda mihi indusium tuum, respondeat: Cape: non enim sum qualis tu, qui mihi* (securim) *olim negasti. Et hæc est conseruatio odij.*

Volunt Hebræi conseruationem odij in capitalibus à Diuinis literis permitti, quod falsum est; sed in leuibus rebus tantùm prohiberi: Et quod dicitur Rabbinos esse indignos nominis Rabbini, si vltionem de iniurijs sibi illatis non quærant, & faciant; & odium non seruent; ac retineant contra eosdem: videtur hoc fuisse tempore Christi vulgatissimum effatum, & vsu, ac consuetudine approbatum, quod Christus Dominus improbat apud Matthæum 5. 43. *Audistis, quia dictum est: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuũ.* Dilectio proximi præcipitur Leuit. 19. 18. & laudatur Glossema appositum ab illius temporis Rabbinis; *Et odio habebis inimicum*, damnatur, suamque

do-

Ordinis II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 2. *Bariscionà*.

Pagina 22. b. non longè à principio. Prohibitum est numerare populum Israëliticum, quia scriptum est (Hos. 1. ver. 10. *Et erit numerus filiorum Israël sicut arena maris, quæ numerari non poterit*. De Dauide, qui numerauit populum, & de hac numeratione populi Israëlitici egi suprà Par. II. pagina 114. & 115.

Pagina 22. b. circa finem. Cur non perstitit Regnum domus Saul, sicut Regnum domus Dauid? Quia Saul nullam habebat infamiæ notam in sua progenie; Dauid autem, quia maculam in sua genealogia habebat, nam descendebat de Ruth, successores in Regno habere meruit. Huiusmodi Rabbinorum sententiam etiam Hebraicè retuli suprà Par. II. pag. 177. per totum cum sua censura. Vide *En Israël* Par. I. pagina 102. col. num. 20.

Ibidem in fine, & pagina sequenti 23. Qui non vlciscitur, & odium non seruat contra inimicos, non est dignus nomine Rabbini.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק כל תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו תלמיד חכם והכתיב (ויקרא יט״ : יח״ ;) לא תקום ולא תטור ההיא בממון הוא דכתיב דתניא איזו היא נקימה ואיזו היא נטירה נקימה אמר לו השאילני מגלך אמר לו לאו למחר אמר לו הוא השאילני קרדומך אמר לו איני משאילך כדרך שלא השאלתני זו היא נקימה ואיזו היא נטירה אמר לו השאילני קרדומך אמר לו לא למחר אמר השאילני חלוקך אמר לו הילך איני כמותך שלא השאלתני זו היא נטירה :

Dixit Rabbì Iochanàn nomine R. Simeonis Ben Iosedèk: Omnis discipulus sapiens (Rabbinus) *qui vltionem non quæ-*

Numquid fuisti pauperior Hillel? Dicunt de Hillele seniore, quòd quotidiè operabatur, & lucrabatur de mercede, &c. Vide Parte II. pag. 784. col. 2. vbi tota hæc historia de Hillele per extensum exscribitur Hebraicè, & Latinè.

Si quis est diues, dicunt: *Cur non te exercuisti in Legis studio? Si respondeat: Sum diues; & necesse habui exire, & ea, quæ necessaria erant ad facultatem tùm conseruandam, tùm augendam, operari. Dicebant: Numquid tu ditior es R. Eleàzar Ben* חרסים *Charsìm, cui pater reliquerat* אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים ׃ *Mille Vrbes in terra, & totidem naues in mari: & quotidiè sarcinam farinæ super scapulas ferebat, & ibat de Ciuitate in Ciuitatem, & de Prouincia in Prouinciam ad discendum Legem. Aliquando inuenerunt eum serui eius & angariauerunt eum* [R. Salom. *Angaria est seruitus Domini Vrbis, & seruitus sui ipsius.*] *& ipsi non cognouerunt eum, existimantes, eum esse vnum ex habitatoribus suæ Ciuitatis, quia terræ seruitia ad Terrigenas illas spectabant. Dixit eis: Oro vos, dimittite me, vt eam ad Legis studium. Responderunt ei: Viuat R. Eleàzar Ben Charsìm, quia non dimittemus te. Et in diebus suis non abijt, & vidit eos; sed sedens dedit operam Legi diu noctuque.*

Impio dixerunt: Cur non te exercuisti in Legis studio? Si respondeat: Iam pulcher iuuenis fui, & secundùm meum genium, & inclinationem rexi me ipsum. Dicunt ei: Forsan tu pulchrior Iosepho fuisti? Quem mulier Potifar sollicitabat, verbis, & vestitu. Dicunt enim, hanc mulierem quotidiè mutasse vestimentum, & quod de mane induebat, non induebat de sero (& hoc vt placeret Iosepho)

doctrinam opponit Rabbinorum doctrinæ, dum dicit: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos.* Vide *En Israël* Par. I. pag. 102. colum. 4. num. 20.

Ord. II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 3.

A'mar lahèm hammemonè.

Pagina 29. longè post medium. Obscœnum Rabbinorum commentum in eorum ignominiam, & confusionem refertur –

אמר ר׳ זירא למה נמשל אסתר לאילה לומר לך מה אילת רחמה צר וחביבה על בעלה כל שעה ושעה כשעה ראשונה אף אסתר היתה חביבה על אחשורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה ׃

Dixit R. Zirà: Quare comparatur Esther Ceruæ? Dico tibi: Sicut Ceruæ est vulua angusta, & grata est (Ceruo) *marito quibuscumque horis non secus ac prima hora; sic & Esther fuit grata Assuero singulis vicibus, ceù vice prima.*

Turpis expositio Tituli Psalmi 22. *Victori super ceruam auroræ, Psalmus Dauid*, quem volunt esse compositum super Estheram, & Israëlitas tunc temporis versantes in exilio. Sed de Christi passione fuisse locutum Dauid in persona Christi, patet ex totius Psalmi contextu, qui nulli alteri potest adamussim adaptari, quàm Christo. Vide *En Israël* Par. I. pag. 103. col. 3. num. 25.

Pagina 35. b. longè ante medium. Nullum hominum genus à studio Legis excusatur.

תנו רבנן *Dixerunt Magistri: Pauper, diues, & impius venerunt ad iudicium. Dixerunt pauperi: Cur non te exercuisti in Legis studio? Si respondeat: Pauper fui, & pro victu meo distrahebar. Dicebant:*

quit filium matri suæ paruulum. Singulis diebus mater eius mensurabat eum palmo, vt ex hac mensura cognosceret, quantum adoleuisset, & huius mensuræ tantundem pondus auri reponebat in Templo. Et quando præualuit inimicus, mactauit, & comedit eum. Et super illam lamentatus est Ieremias (Thren. 2. 20.) Si comedent mulieres fructum suum paruulos educationum: si occidetur in Sanctuario Domini Sacerdos, & Propheta?

Posset hoc intelligi tempore desolationis primæ Ædis; sed in obsidione Ierusalem per Titum facta, non defuerunt mulieres, quæ proprios filios occiderunt, & eorum carnes comederunt, vt refert historia de Bello Iudaico.

Ibidem prope finem. Dixit R. Chijà Bar Abbà, dixit R. Iochanàn.

כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנ׳ (שמואל א׳ : ב׳ : ט׳) רגלי חסידיו ישמור :

Quando quispiam maiorem partem vitæ suæ pertransijt sine peccato, non vlterius peccat, S. D. (1. Sam. 2. 9.) Pedes Sanctorum suorum seruabit.

Est dogma falsum, quia semper homo est subiectus peccato volens, alioquin tolleretur libertas operandi. Et hinc dicitur (Prou. 28. 14.) *Beatus homo, qui semper est pauidus.* Audaciùs loquuntur ij, qui sunt רבי שילא *De bè Scilà De Schola Scilæ.* Ipsi dicunt.

כיון שבאה לידו דבר עבירה פעם ראשונה ושנית ואינו חוטא שוב אינו חוטא שנאמ׳ רגלי חסידיו ישמור :

Quando venit in manu illius occasio præuaricandi semel, atque iterum, nec præuaricatur, vltra non præuaricatur, S. D. (1. Sam. 2. 9.) Pedes Sanctorum suorum seruabit.

Qui resistit tentationibus primis, & se-pho) *cui etiam addebat aspera verba, dicebatque ei: Ego te in carcerem immittam. Ipse respondebat: Dominus soluit compeditos. Et illa: Ego te percutiam, & dorsum tuum incuruabo; Respondebat Ioseph. Dominus erigit elisos. Dicebat illa: Ego cæcum te reddam. Respondebat: Dominus illuminat cæcos. Dedit illi mille talenta argenti, vt cubaret secum, & esset cum ea, & noluit audire eam, nec cum ea cubare in hoc seculo, vt esset cum ipsa in seculo futuro. Hinc habetur, quòd Hillèl condemnabit pauperes; R. Eleàzar condemnabit diuites; & Ioseph iudicabit impios.*

Omnes homines in quocumque statu sint, posse, si voluerint, operam dare virtuti. Sed malè auditur Iosephum iustum, & sanctum in classe impiorum reponi: & licèt hìc dicatur noluisse peccare cum vxore Domini sui, tamen non desunt loca in Talmude, quibus accusatur Ioseph de incontinentia cum vxore Domini sui, aiunt nempè cùm visa patris imagine deterreretur à scelere; attamen tanta vim in eo libidinis fuisse, vt sperma illi per vnguium extrema defluerit. Quæ omnia Iosephi pudicitiæ, & sanctitati repugnant, & indigna sunt vt tanto Viro innocenti imponantur. Vide infra in Cod. סוטה *Sotà* pag. 36. b. Vide etiam *En Israèl* Par. I. pag. 103. col. 4. n. 27.

Pagina 38. b. ante medium. Matres carnes filiorum manducant.

מעשה בדואג בן יוסף שהניח בן קטן לאמו בכל יום היתה אמו מודדתו בטפחים ונותנת משקלו של זהב לבית המקדש וכשגבר אויב טבחתו ואכלתו ועליה קונן ירמיה (ב׳ : כ׳ :) אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים משיבה רוח הקדש ואומרת אם יהרג במקדש אדני כהן ונביא :

Historia in Doèg Ben Ioseph, qui reli-

fixionem veri Messiæ, meruerunt incendi Templum, & Vrbem; & populi reliquias in æternas captiuitates impelli. Sequitur statim -

Dixit R. Isaac Bar תכלאי *Taulài: Quare Templum dicitur Libanus? Resp. Quia dealbabat iniquitates Israëlis.*

Dixit Ràu זוטרא *Zutrà Bar Tobiæ: Cur dictum est* יער *Iàar Sylua? sicut scriptum est* (1. Reg. 10. 17.) Domus syluæ Libani?

לומר לך מה יער מלבלב אף בית המקדש מלבלב דאמר רב הושעיא בשעה שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאין פירות בזמניהן וכיון שהרוח מנשבת בהן היו נושרין פירותיהן שנ׳ (תהלים ע״ב: י״ו) ירעש כל בנון פריו ומהן היתה פרנסה לכהונה וכיון שנכנסו גוים להיכל יבש שנאמר (נחום א׳, ה׳) ופרח לבנון אומלל ועתיד הקב״ה להחזירה לנו שנ׳ (ישעיה ל״ה: ב׳) פרוח תפרח ותגל אף גילה ורנן כבוד הלבנון אליך יבוא:

Respond. Quòd sicut sylua germinat, ita & Templum. Nam dicit Ràu Hosciaià: Quòd quando Salomon ædificauit Templum, plantauit in eo omnia genera fructuum pratiosissimorum auri, arboresque illæ promebant annuis temporibus fructus suos: & quando ventus perflabat in arbores, decidebant fructus, S. D. (Psalm. 72. 16.) Concutietur sicut Libanus fructus eius, *& his fructibus vtebantur Sacerdotes* (id est comparabant sibi annonam, & victum) *sed quando gentes ingressæ sunt in Templum, aruerunt aureæ arbores, S. D.* (Nachum 1. 4.) Et flos Libani infirmatus est. *Et in futurum* (id est tempore Messiæ) *Deus sanctus benedictus hæc nobis restituet, S. D.* (Isai. 35. v. 2.) Florens florebit, & exultabit etiam exultatione, & ouando; gloria Libani ad te veniet.

Et hæc inter celebres fabulas Talmudi-

secundis, & occasionem peccandi vitat, incipit proficere, & habitum bonum efficere, sed non ob id redditur impeccabilis, vt malè docet Schola שילא *Scilà*. Neque locus citatus ex 1. Sam. 2. v. 9. *Pedes Sanctorum suorum seruabit*, aliquid facit pro eis: nam hic magnificatur Dei sapientia in gubernatione iustorum, non permittendo, quòd patiantur ab iniquis; nec tantùm, vt pedes eorum lædantur, dirigendo eos in viam rectam morum, salua semper libertate voluntatis in operando.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 4.

Pag. 39. b. longè post principium. Quædam prodigia euenerunt ante incensionem secundi Templi. Legitur -

ארבעים שנה קודם חורבן הבית לא היה גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות ההיכל נפתחות מאיליהן עד שגער בהן רבן יוחנן בן זכאי אמר לו היכל היכל מפני מה אתה מבעית עצמך יודע אני בך שסופך עתיד ליחרב וכבר נתנבא עליך זכריה בן עדוא (פרק יא, א׳:) פתח לבנון דלתיך ותאכל אש בארזיך:

Quadraginta annis ante destructionem Templi non ascendebat sors in manum dexteram, nec ligula coccinea fiebat candida; & non ardebat lucerna occidentalis. Portæ Templi ex sese aperiebantur [R. Salomon: *Signum erat, hostibus venturis patere ingressum.*] *donec increpauit eas R. Iochanàn Ben Zaccài; dixit Templo: Templum, Templum cur te ipsum confundis? Noui ego te, quòd finis tuus est, quòd destrueris. Et iam prophetauit super te Zacharias Ben Addò* (cap. 11. ver. 1.) Aperi Libane portas tuas, & comedet ignis cedros tuos. [R. Salom. *Apertio ista erat signum destructionis.*

Ob iniquitates suas Iudæi, & ob cruci-

pter odorem Thuris eiusdem, Dixit R. Iosè Ben דולגאי *Dolghài: Abbà patri* (meo) *erant nonnullæ Capræ in montibus Machmàr. Et sternutabant propter odorem Thimiamatis* (sacri).

Ab Ierusalem in Iericho numerantur decem פרסאות *Parasangæ*, quas leucas communiter transferunt; leucarum autem mediocres continent milliaria tria. Ergo decem Parasangæ efficiunt triginta milliaria. Et tanta est distantia Ierusalem ad Ierichuntem; per quod spatium vox Sacerdotis Summi, quando nomen Dei ineffabile in Templo pronunciabat, audiebatur. Res vtique mira Iudæis, qui credunt fabulis, nec minùs mirabile est, quòd sonitus portarum Templi pari ratione audiebatur vsque in Iericho. Sed omnem credulitatem transcendit, ex odore Thimiamatis sacri-Capras Ierichuntinas in Iericho, & in montibus Machmàr existentes sternutasse, & mulieres alio odore præter quàm isto non indiguisse. Quæ omnia procul dubio fabulosa esse dignoscuntur etiam à pueris.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 5. *Hotziu lò*.

Pagina 53. b. sex lineis ante finem. De Arca fœderis vtrum transportata fuerit in Babel, vel àbscondita.

ארון גלה לבבל דתניא רבי אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר (דברי הימים ב׳: ל״ו׳ י׳:) לתשובת השנת שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית יהוה ר׳ שמעון בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמ׳ (מלכים ב׳: כ׳ י״ז) לא יותר דבר אמר יהוה אלו עשרת הדברות שבו: רבי יהודה בן לקיש אומר ארון במקומו נגנז שנא׳ (א׳ מלכים ח׳: ח׳:) ויאריכו ראשי הבדים מן הקודש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה ופליגא דעולא

דאמר

starum connumerari debet. En quomodo miserrimi isti homines deplorandi sunt, qui arbores aureos fructus tempore Messiæ proferentes expectant, ex quibus montes auri fieri posse credunt, non secus ac imaginantur Chimeristæ.

Ibidem. Ex læsa Talmudistarum imaginatiua, hæc promuntur deliria -

תנו רבנן עשרה פעמים מזכיר כהן גדול את השם כו ביום שלשה בוידוי ראשון ושלשה בוידוי שני ושלשה בשעיר המשתלח ואחד בגורל וככר אמר השם נשמע קולו ביריחו אמר רבה בר בר חנה מירושלם ליריחו עשרה פרסאות וציר דלתות ההיכל נשמע בשמונה תחומי שבת: עזים שביריחו היו מתעטשות מריח הקטורת נשים שביריחו אינו צריכות להתבסם מריח קטורת כלה שבירושלם אינה צריכה להתקשט מריח קטורת: אמר רבי יוסי בן דולגאי עזים היו לאבא בהרי מכמר והיו מתעטשות מריח הקטורת וכו׳:

Dixerunt Doctores: Decies commemorabat Sacerdos magnus nomen Dei Tetragrammaton eodem die (Expiationum). *Ter in prima confessione.* [R. Salomon: *scilicet Vituli: Ego* השם *Domine peccaui. Quæso Domine propitiare. Ante Dominum estote mundi.*] *Ter in confessione secunda. Ter in Hirco dimisso; & semel in sortibus.* [R. Salom. *Oblatio pro peccato Domino.*] *Et vbi dixit* השם *nomen Dei ineffabile, audiebatur vox eius vsque in Iericho. Dixit Rabbà Bar Bar Chanà: A Ierusalem in Iericho decem leucæ sunt. & sonus cardinis valuarum Templi audiebatur. In octo terminis Sabbaticis, Capræ, quæ erant in Iericho sternutabant ex odore thuris, & suffumigationis. Mulieres, quæ erant in Iericho odore aromatum non indigebant propter odorem Thimiamatis* (Templi). *Sponsæ, quæ erat Ierosolymis, non opus erat alio ornatu pro-*

rum occultata fuit. Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Etiam nos traditionem habemus de quodam Sacerdote, qui occupabatur (in aliquod opus) *& vidit pauimentum in aliqua parte mutatum, & diuersum à reliquo, retulit hoc socio suo, sed nondum compleuerat loqui; quin statim anima illius egressa sit è corpore, & cognouerunt vnanimiter, quòd ibi fuisset abscondita Arca* (fœderis). *Quid fecerat? Dixit R.* חלבו *Chalbò: Occupabatur securi sua. Est traditio Scholæ R. Ismaelis: Duo Sacerdotes, qui maculam habebant, neque idonei erant ad Sacra peragenda, erant destinati purgationi lignorum, ne quidem vermiculus in eis esset. Vnus ex his, dùm ligna scindebat, cecidit securis de manu sua super pauimentum à quo ignis egreditur, & combussit eum. Ràu Iehudà arguit: Scriptum est* (1. Regum 8. v. 8.) Et apparebant capita vectium: *Nunquid non excedebant de loco suo? Respondetur, quòd longiores erant vectes, & exibant ex velo, & apparebant instar duarum mammarum mulieris, quia dicitur* (Cant. Cant. 1. v. 12.) Fasciculus myrrhæ, Dilectus meus mihi inter vbera commorabitur. &c.

אמר רב קטינא כשע׳ שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה וכולה :

Dixit R. Kattinà: Quando Israelitæ ascendebant ad diem festum, auferebant velum, & ostendebant eis Cherubim, (masculum, & fœminam) *qui alter alteram amplexabatur.* [R. Salom. *Cherubim alter alteri ita coniungebatur, vt masculus coniungi solet fœminæ: nam* מעורים *significat coniungi, veluti arbor coniungitur cortici,*] *Et dicebant: Vide-*

דאמר עולא שאל רבי מתיא בן הרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדינו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא דאמרן ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית יהוה שניה מאי היא דכתב ויצא מבית ציון כל הדרה וכו׳ :

Arca abijt in exilium in Babylonem, sicut est Traditio. R. Elièzer dicit: Arca exulauit in Babel, S. D. (2. Paralipom. 36. v. 10.) Et in reuersione anni misit Rex Nebuchadnetzar, & adducere fecit eum in Babel cum vasis desiderabilibus Domus Domini. *R. Scimòn Ben Iochài dicit: Arca translata est in Babel, S. D.* (2. Regum 20. 17.) Non remanebit דבר quicquam, dixit Dominus. *Ista sunt decem verba, quæ erant in ea* (in Arca). *R. Iudas Ben Lakìsc ait: Arca suo in loco abscondita est, S. D.* (1. Regum 8. 8.) Et elongare fecerunt vectes, & apparebant capita vectium è sanctitate super facies oraculi, & non apparebant extrinsecus, fueruntque ibi vsque ad diem hanc. *Contradicit Vlà, quia dixit Vlà: Petijt R. Matthià Ben Cheràsc à R. Simeone Ben Iochài Romæ: Et quomodo postquam R. Elièzer docuit nos semel, & bis, Arcam abductam esse in exilium in Babylonem* [R. Sal. *scilicet ex duobus locis Scripturæ.*] *Primùm, quia & adduxit eam in Babel cum omni supellectili pretiosa Domus Domini. Secundùm vbi, & quia scriptum est:* Et exijt à filia Sion omnis decor eius. &c.

Hisce auctoritatibus in ancipiti animus hæret; An Arca abducta sit in Babylonem cum reliquis exulibus; An verò remanserit in Templo abscondita.

Pagina 54. circa medium sequitur eadem materia de Arca fœderis, & dicitur: *Arca* לשכת דיר העצים היה גנוז *in Conclaue lignorum à vermibus expurgando-*

us, vel loci sanctitatem, vel merita Sanctorum Patrum Abrahami, Isaaci, & Iacobi, ob quæ tradita fuerat Lex; vnde si Ghemaraticis lusibus insistendum esset; diceremus cum Baal Turìm ad cap. 25. 28. Exodi שני כרובים *duos Cherubim* numerare 638. vt numerant nomina אברהם יצחק יעקב. Hos inquam faciunt Talmudistæ masculum vnũ, fœminam alterum, & inter se (quod horrendum, & turpe est referre) maritalem functionem exercuisse, eamque ostensam populo ad diem festum deuotionis causa aduenienti, similemque dilectionem Deum exercere cum Israëlitis. Pòtestne ista blasphemia maiori adinueniri? Pereant igitur Talmudistæ omnes; & in barathrum infernale cum suis doctrinis in æternum relegentur.

Ibidem versa pag. Disputant Rabbini, & Sapientes circa creationem mundi, quomodo facta sit; & an per partes sit creatus? R. Eliëzer dicit: Mediana pars, siuè centrum priùs fuit creatum, postea reliquæ partes, S. D. (Iob 38. ver. 38.) *Dum roboraret terram in medio centri & glebæ sibi mutuò iungerentur, &c.* R. Iosue dicit: Anguli mundi priùs fuerunt creati, & postea vniti sunt cum centro. S. D. (Iob 37. 6.) *Quia niui dicit: esto terra, & imbri, pluuiæ; & imbri pluuiarum fortitudinis suæ.*

R. Isaac נפחא Naphchà Faber dicit: Lapidem proiecit Deus ipse in mare, & ex eo fundatus est mundus, S. D. (Iob 38. v. 6.) *Super quo columnæ eius fundatæ fuerunt, vel quis iecit lapidem angularem eius?*

Sapientes verò dicunt: De Sion creatus est mundus, S. D. (Psal. 50. ver. 2.) *De Sion vniuersitas decoris.* Ex illo orna-

dete dilectionem vestram cum Deo, quæ est sicut amor masculi, & fæminæ. &c.

Concludunt Talmudistæ, quòd Arca abscondita fuerat in Templo iussu Iosiæ Regis, vt expressè dicitur Cod. שקלים in Ierosolymit. cap. 6. num. 36. in *En Israël* Par. I. pag. 182. colum. 3. & paulò ante captiuitatem Babylonicam in montem Nebo à Ieremia translata vnà cum Altare incensi, & Tabernaculo recondita in spelunca, obstructo speluncæ ostio, ne ampliùs inueniri posset, vt legitur 2. Machab. 2. ver. 5. Hinc apparet, Arcam fœderis à Mose in deserto effectam i in Templo secundo minimè fuisse, sicut nec Altare incensi. Quòd si dicatur, apud Lucam c. 1, ver. 11. haberi, Angelum stetisse à dextris Altaris incensi. Respondetur; Illud in secunda Æde fuisse restauratum, sicut. & Arcam ad similitudinem prioris, & in loco, vbi priùs esse debuerat, repositam. Vide רמב״ם *Rambàm* in *Miscnà* Codice יומא *Iomà* circa principium.

Cæterùm illud, quod dicunt de Cherubìm, qui vtrumque latus Propitiatorij tegebant, & volunt eos fuisse alterum masculeæ, & alterum fœmineæ figuræ, est merè Rabbinicum Commentum, neque ex Scriptura vllo modo ostendi potest. Sanè à Rabbinis inuentum, vt modulo suo etiam intra Sanctuarium Templi luxuriari possent, illudq; suis immunditijs, & fœditatibus profanare. Quos enim Deus in oraculo iusserat fieri duos Cherubim masculos iuuenes repræsentantes, vt indicat terminatio masculea nominis כרובי *Cherubìm*, quibus duobus cœlestibus Spiritibus in custodiã Sanctuarij assistentibus, significare voluerat De-

Iustum, descendit de curru suo, & adorauit Sacerdotem magnum. Dixerunt ei: Rex magnus, qualis tu, adoras Iudæum istum? Dixit eis; Similitudo imaginis istius vincebat coram me in bellis meis. Dixit eis: Quare venistis? Dixerunt; Numquid Domum, in qua pro te orant, & pro Regno tuo perdes? Inducunt te in errorem, vt destruas eam. Dixit eis: Quinam sunt isti? Dixerunt; Cuthæi isti, qui sunt coram te. Dixit eis: En isti tradentur in manibus vestris. Statim perforant eis calcanea, & appendunt ad caudas equorum suorum, & trahunt illos per spinas, & tribulos, donec veniant ad montem Garizim. Quando peruenerunt ad montem Garizim, arauerunt montem illum (id est Templum) & seminauerunt vicias, quemadmodum quæsierunt facere Domui Dei nostri. Et vsque hodie agunt diem festum.

Notatur hæc Historia, quia non in omnibus consentit cum alijs historijs, quæ de eadem re agunt. Vide Flauium Iosephum lib. 11. c. 8. siuè vlt. Antiquitatum.

Ibidem versa pagina linea prima. *Non conceditur sedendi locus in atrio, nisi Regibus Domus Dauid dumtaxat*, S. D, (2. Sam. 7. 18.) Et venit Rex Dauid; & sedit coram Domino. [R. Salom. *De alijs legitur* לעמוד *ad standum* ולשרת *& ministrandum, nusquam legitur de eis quòd sederent*] *secundùm quod dicit Ràu Chasdà in atrio mulierum: hic etiam in atrio mulierum.*

Eadem pagina agitur de captura יצר הרע *Ietzer haraà Fomitis mali*, & quomodo obcœcauerunt oculos eius, &c. De ea re videre licet suprà Parte II. pa-

natus est decor mundi. Rabbì Elièzer magnus dicit (Genes. 2. v. 4.) *Ista sunt generationes cæli, & terræ in creari ea; in die quo fecit Deus terram, & cælum:* id est de cælis productæ sunt generationes cæli, & de terra productæ sunt generationes terræ. Et Sapientes dixerunt: אלו ואלו מציון נברא *Ista, & ista de Sion creata sunt*, S. D. (Psal. 50. 1.) *Psalmus Asaph. Deus Deorum Dominus locutus est &c. De Sion Vniuersitas decoris.*

Iste discursus Talmudistarum de mundi creatione non est fundatus in aliqua ratione probabili, quia creatio fit ex non præexistente subiecto: quòd si subiectum præexistat, iam non erit creatio, sed productio. Mundus autem vniuersus, per quem intelligimus cœlos, & terram, creatus est non productus, quia dicitur (Gen. 1. 1.) *In principio creauit Deus cælos, & terram*. Partes autem Vniuersi, & ornatus illius, non erit inconueniens si diceremus fuisse effectas; quia Scriptura vtitur voce (*fiant*) vel (*producat*.)

Ord. II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 6.

Scenè Seirè:

Pagina 69. post medium. Quæsierunt Cuthæi ab Alexandro Macedone, vt euerteret Templum Domini. Audiuit hoc Simeon Iustus. Quid fecit? Indutus est vestibus Sacerdotij, & nobiliores Israëlitæ ierunt cum illo gestantes faces manibus suis, & tota nocte ambularunt isti ex hac parte, illi ex altera, donec ascendit aurora. Quando peruenit columna auroræ, dixit Alexander: Qui sunt isti? Dixerunt ei: Iudæi, qui rebellarunt contra te. Quando venit ad Antipatras ortus est Sol, & occurrerunt sibi inuicem. Quando vidit Simeonem

dixit: Non sum operata iniquitatem. *Benè est secundùm illum, qui dicit:* Concubitum illicitum, *quia scriptum est,* Gratis. *Sed secundùm illum, qui dicit:* Pisces: *cur dicitur,* Gratis? *Quia dicit Mar* (id est Dominus Ràu) *Quando Israëlitæ hauriebant aquas* (ex flumine) *Deus sanctus benedictus præparabat paruos pisciculos in Vrnis illorum. Benè quidem est secundùm illum, qui dicit* Pisces. *Sed* (qui dicit) Concubitum illicitum (non ita) *quia non fuerunt lasciui in eas dicente Scriptura* (Cant. Cantic. 4. 12.) Hortus conclusus Soror mea Sponsa. *Sed opinio illius, qui dicit:* Concubitum illicitum, *quomodo fulcitur à Scriptura? quia dicitur* (Ibidem) Fons signatus; *quia in* (mulieres) *prohibitas non fuerunt lasciui. Benè stat secundùm illum, qui dicit,* Concubitum illicitum, *quia scriptum est* (Num. 11. 10.) Et audiuit Moses populum flentem ad familias eorum, *quia fuerat in populo prohibitum carnale commercium inter consanguineos. Sed secundùm opinionem illius, qui dicit;* Pisces, *quid sibi Vult:* Flentem ad familias eorum? *Hoc & illud erat in eis.* Id est pro vtraque re flebat populus.

Intricata disputatio inter duos primarios antagonistas Talmudicos inter Ràu & Samuelem, ordinata à Rabbì Chijàh Ghemarista, cuius est תניא. De intelligentia illius versiculi: *Recordamur piscium, quos comedebamus gratis in Aegypto,* instituitur altercatio, sed nihil rectè concluditur, quia rationabiliter negatur; populum fleuisse ob prohibitionem coniugiorum, quia Scriptura hoc non dicit, sed tantùm fleuisse למשפחותיו *ad familias suas,* hoc est: omnes familias ad ostium Tabernaculi sui fleuisse ob caren-

pag. 76, & seqq. vbi de eo fusè agitur, Ord. II. *Moëd* Cod. 8. *Iomà* cap. 8. *Iom hakkippurim.*

Pagina 75. longè à principio. Quando Israëlitæ in Ægypto hauriebant aquas è flumine Nilo, Deus præparauit eis intra aquas pisciculos paruos in vrnis eorum. Quia dicitur Num. 11. 5. *Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis.* Ràu & Samuel discordant: Vnus dicit דגים *Daghìm Pisces,* & alter dicit עריות *Ariùth Impudicitiam,* siuè *concubitum illicitum.* En verba Ghemaræ -

מאן דאמר דגים דכתיב נאכל ומאן דאמר עריות דכתיב חנם ולמאן דאמר עריות הא כתב נאכל לישנא מעליא נקט דכתיב (משלי ל' : כ') אכלה ומחתה פיה ואמרה לא פעלתי און ולמאן דאמר דגים מאי חנם דחוון מייתן לתו מהפקירא דאמר מר כשהיו ישראל שואבין מים הקדוש ברוך הוא מזמין להם בתוך המים דגים קטנים בכדיהן בשלמא למאן דאמר דגים אבל עריות לא פריצי בהו חזינו דכתיב (שיר השרים ד' יב') גן נעול אחותי כלה אלא למאן דאמר עריות מאי מעין חתום מתנך דאסירן לא פריצי בה בשלמא למאן דאמר עריות היינו דכתיב (במדבר יא' י') וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למאן דאמר דגים מאי בוכה למשפחותיו הא והא הואי :

Qui dicit: Pisces (ita dicit) *quia scriptum est:* Comedebamus; *& qui dicit:* Concubitum illicitum, (ideò hoc dicit) *quia scriptum est,* Gratis. *Benè quidem secundùm illum, qui dicit:* Pisces. *quia dicitur:* Comedebamus. *Sed secundùm illum, qui dicit:* Concubitum illicitum; *quid sibi vult,* Comedebamus? *Locutione honestà ita dicitur: Sicuti scriptum est* (Prou. 30. 20.) Comedit, & tersit os suum. [R. Salom. *Os inferius, ad instar illius, qui tergit scutellam.*] Et

Talmudistæ isti imperiti faciunt Beatos Spiritus subiectos passionibus humanis, non minùs quàm homines.

Pagina 83. b. in fine. Canis rabidi proprietates.

תנו רבנן חמשה דברים נאמרו בכלב שוטה פיו פתוח ורירו נוטף ואזניו סרוחות וזנבו מונח לו על ירכותיו ומהלך בצידי דרכים ויש אומרים אף נובח ואין קולו נשמע׃

Tanù Rabbanàn dixerunt Doctores: Quinque dicuntur de cane rabido. 1. Os eius apertum. 2. Spuma defluit. 3. Aures eius demissæ. 4. Cauda sibi inter latera conijcitur. 5. Et ambulat in lateribus viarum. Aliqui dicunt: Latrat, sed vox eius non auditur.

Ista signa possunt esse vera. Sed remedium, quod contra morsum canis rabidi exhibetur, prorsùs superstitiosum est. Pagina 84. linea 7. dicitur

דנכתֿ ליה מאית מאי תקנתיה אמר אביי ניתי משכא דאפא דדיכרא וניכתוב עליה אנא פלניא בר פלניתא אמשכא דאפא דיכרא כתיבנא עלךֿ כנתי כנתי קלירוס ואמרי לה קנדי קנדי קלורוס יה יהוה צבאות אמן אמן סלה וכו׳׃

Qui morsus ab eo fuerit, morietur. Quid remedij? Dixit Abijè: Afferat pellem Basilisci masculi, & scribat in ea: Ego N. filius N. super cutem Basilisci masculi scripsi super te Charti Chanti Kaliròs. Alij sic dicunt: Kandì, Kandì, Kaloròs, Deus Dominus Sabaoth, Amen, Amen, Sèla, &c. adiunctis alijs magicis ceremonijs; quæ omnia, cùm superstitiosa sint, & inuocationē (saltem tacitam) Dęmonum in vocibus ignotæ significationis contineant, cum abusu nominis Dei, & aliorū, quæ in S. Scriptura pro sacris habentur; ideò istud, & omnia alia similia remedia Talmudica abominanda sunt. Adde fraudem Talmudistarum pro auctori-rentiam carnium, piscium, cucumerum, peponum, porrorum, ceparum, & aliorum. Num. 11. 5. Sic hisce ineptis speculationibus, atque commentis exhauritur tota vis ingenij Talmudistarum.

Ibidem multa dicuntur de Manna cibo, quo alebatur populus in deserto, quæ vel inuerisimilia sunt, vel fabulosa. Vnum tamen est verum, quòd המן מתהפך לכמה טעמים *Manna vertebatur in diuersos sapores*. Ibidem linea penult. Hoc idem enucleatiùs declaratur à Spiritu Sancto Sapient. 16. 20. *Angelorum esca nutriuisti populum tuum, & paratum panem de cælo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem.*

Pagina 77. ibidem ante medium. Angelus Gabriël flagellis ceditur.

Dixit Ràu רב Chanà חנא Bar בר Biznà ביזנא, dixit R. Scimòn חסידא Chasidà Pius: Nisi refriguissent carbones de manu Cherub, in manum Gabrielis, non relictus fuisset ex hostibus Israël superstes, & reliquus. Et scriptum est (Ezech. 9. 2.) *Et ecce Vir indutus lineis, cui erat atramentum ad lumbos eius, respondit verbum dicens: Feci iuxta omnia, quæ præcepisti mihi.* Dixit Rabbì Iochanàn

באותה שעה הוציאו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שיתין פולסא דנורא׃

Illamet hora produxerunt foras Gabriëlem extra cortinam, & verberarunt eum sexaginta flagellationibus ignitis. Et paulò post deduxerunt eum ad רוביאל *Rubiel* Principem Persarum, & substituerunt in locum suum, & functus est illius officio viginti, & vno diebus, & ecce Michaël vnus de Principibus primis venit in auxiliū meum, &c. Dan. 10. 13.

sachim, & in Vespere Chippurrim, & sic fecit R. Eliëzer discipulus eius.

Ad commendationem personæ hæc inuenta, & attributa fuerunt Rabbàn Iochanano Ben Zaccài. Ibidem sequitur de discipulis Hillelis Senioris.

Octoginta, & Vnus discipuli fuerunt Hilleli seniori. Triginta ex illis tales erant, vt essent digni, in quibus resideret שכינה *Scechinà Diuina Maiestas* כמשה רבינו *sicut Mosi Magistro nostro. Et triginta, quibus staret Sol sicut Iosue. Viginti erant mediocres; maior illorum erat Ionathàn Ben Vzielis; minor ipsorum erat Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, de quo dicunt; quòd nihil dimisit intactum, quod non didicerit; de Scriptura, de Miscnà, de Talmude, de Halachòth, de Haggadòth, Dikdukè de Grammaticalibus Legis, de Grammaticalibus Scribarum, siuè leuibus, siuè grauibus, de regulis ab æquali, & pari acceptis, de Tekuphòth Solstitijs, & Aequinoctijs, siuè Calendario Ecclesiastico, de Ghemaricis* (Alphabeti reuolutionibus), *de collocutionibus Angelorum, de collocutionibus Dæmonum, collocutionibus palmarum.* [R. Salom: לא ידענא מאי היא *Nescio quid sint.*] *De similitudinibus fullonum, prouerbijs Vulpium.* [R. Salom. *quæ scilicet antiqui fundauerunt, & inuenerunt, vt ponerent in morem prouerbiorum admonitiones suas, & tribuerunt illas fullonibus, & Vulpibus, V. g. lances iustitiæ, patres comederunt vuam acerbam, &c.*] *Rem magnam, & rem paruam, &c.*

Hæc dicuntur ad honorem, & reuerentiam conciliandam erga hunc Rabbinum, de quo vide sis Parte II. pagina 789.

De Ionathàn Ben Vzielis etiam quædam magnifica dicuntur, quæ infrà sub illritate Talmudis conciliandа, vt illius mendacia nullo vnquam tempore probari, aut manifestari liquidò possint, apposuerunt in hoc, & in alijs consimilibus remedijs quędam res, quę nunquam inueniri, aut ab humano ingenio inuestigari poterunt. Quis mortalium vspiam masculum Basiliscum adinuenire, & inuentum capere, capto pellem detrahere valebit? Quia hæc ferè impossibilia sunt, ideò nugiuenduli isti Talmudistæ remedia pro infirmitatibus tollendis, exhibent. Eadem reperies in *En Israèl* P. I. pag. 112. col. 1. num. 71.

Alia insuper futilia remedia pro dolore dentium proponuntur in eodem loco, quæ cùm sint eiusdem momenti, libentèr pertranseo, & simul finem impono Codici *Iomà*.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 9. *Succà* cap. 2. *Haiascèn*.

Pagina 28. longè post principium. Mira, & incredibilia dicuntur de Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài.

Dixerunt de Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, quòd à diebus suis non narrauit fabulam lepidam, seù profanam; nunquam ambulauit quatuor cubitos sine Lege, & sine Thephillin; non præuenit illum homo in Academiam; nunquam dormiuit in ea, non somnum fixum, nec leuem, & non cogitauit de alijs (quomodo) *ingrederentur. Non reliquit post se hominem in Academia, & exijt. Non inuenit eum homo sedentem, & tacentem, sed sedentem, & legentem. Non aperuit quispiam portam* (Academiæ) *discipulis suis, nisi ipse per se. Non dixit verbum, quod non audierit ex ore Magistri sui. Et nunquam dixit: Peruenit tempus standi* (id est exeundi) *è Schola ab Academia, nisi in Vespere Pe-*

ועל מגדלי בהמה דקה בארץ ישראל ועל קוצצי אילנות טובות: בשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות על משהי שטרות פרועים על מלוי ברבית ועל שהיה ספק בידם למחות ולא מיחו ועל הפוסקין לצדקה ברבים:

Dixerunt Doctores: Quatuor de causis Sol eclipsatur. Primò, Ob Patrem Domus Iudicij, qui mortuus est, & exequiæ non fiunt, vt decet. 2. Ob puellam desponsatam, cui vis infertur in Vrbe, & exclamat, nullus est, qui eam adiuuat. 3. Ob Sodomiæ scelus. 4. Et ob duos fratres, qui sibi ad inuicem sanguinem effundunt. [R. Salomon: *Propter quatuor res prædictas* לא שמעתי טעם לדבר *Nescio rationem.*] *Propter quatuor, luminaria eclipsantur.* [R. Salom. *Luminaria, id est Luna, & Stellæ.*] *1. Propter eos, qui scribunt contractus falsos. 2. Propter falsos Testes. 3. Propter eos, qui in terra Israëlis minuta animalia nutriunt* (& damnũ inferunt.) *4. Et propter eos, qui arbores fructiferas cadunt. Et ob quatuor res facultates Patrum familias fisco addicuntur. 1. Ob eos, qui retardant solutionem iuxta obligationem contractuum. 2. Qui pecuniam dat ad vsuram. 3. Propter eum, qui cùm possit impedire ne veniat malum, non impedit. 4. Et propter illum, qui eleemosynam publicam impedit, ne detur pauperibus, quibus debetur.*

Carent Astronomicis scientijs Talmudistæ, quamuis iactent se omnia cælorum itinera scire, ideò veras causas Ecclipsium nesciunt. Forsan in his hoc modo explicandis moralitati studere volunt. Vide *En Israël* Par. I. pagina 115. colum. 3. num. 9.

Ordinis II. *Moëd*, Cod. 9. *Succà* cap. 3. *Lulàu Haggazùl*.

Pagina 35. in ipso initio Disputatur illius nomine referam. Vide etiam in *En Israël* Par. I. pag. 114. colum. 3. num. 6. & 7.

Pagina 29. Disserit de signis maledictionis, idcircò tractat de Eclipsibus luminarium. Et circa medium dicitur -

תנו רבנן בזמן שהחמה לוקה סימן רע לכל העולם:

Docent Doctores: Eo tempore, quo Sol eclipsatur, signum malum est vniuerso mundo. Exemplum: Est Rex, qui facit conuiuium seruis suis, & ponit facem coram ipsis. Indignatur contra eos, & dicit: Tollite facem; remouent facem, & remanent in obscuritate.

Quando eclipsatur Sol malũ signum est pro inimicis Israëlitarum. Ratio est, quia Israëlitæ computant per Lunam, & Nationes mundi computant per Solem. לוקה במזרח *Eclipsatur in Oriente* signum est malum habitatoribus Orientis. Eclipsatur in Occidente, signum malum pro Occidentalibus; in Meridie, toti mundo. Facies eius quasi sanguis, gladius venit in mundum. Quasi saccus (id est coloris subnigri *bruno*) sagittæ famis veniunt in mundum. Si vtriusque coloris, vtrumque scilicet gladius, & fames veniunt in mundum. Si eclipsatur quando ingreditur, flagella retardantur; si in exitu, venient citò.

Crassum Iudæorum Astrologicum Iudicium. Vide *En Israël* Par. I. pagina 115. col. 3. num. 8.

Ibidem prope finem. Causæ Eclipsis Solis.

תנו רבנן בשביל ארבעה דברים חמה לוקה על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה: ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה: ועל משכב זכור: ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד: ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין על כותבי פלסתר ועל מעידי עדות שקר

distæ in determinando, qualis fructus esset accipiendus in solemnitate Tabernaculorum. Ergo Traditio ex monte Sinai est dubia, & determinatio, Citrum esse fructum adhibendum pro festo celebrando, est ex cerebro Rabbinorum Talmudistarum, & non Halachà Mosis ex monte Sinai.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 9. *Succà* cap. 4. *Lulàu Vaarauàh*.

Pagina 45. b. ante medium. Efferuntur merita Rabbinorum, vt liberari possit Vniuersum à Diuino Iudicio; & illorum superbia demonstratur -

אמר ר׳ ירמיה משום ר׳ שמעון בן יוחי יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה ואילמלא אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואלמלא יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם ועד סופו ואמר חזקיה אמר ר׳ ירמיה משום ר׳ שמעון בן יוחי ראיתי בני עלייה והן מועטין אם אלף הן אני ובני מהן אם מאה הם אני ובני מהן אם שנים הן אני ובני הן׃

Dixit R. Ieremias de nomine R. Simeonis Ben Iochai: Possum ego absoluere vniuersum mundum à Iudicio. [R. Salom. *Ob meum meritum, quia ego porto omnes iniquitates eorum, & ipsi sunt absoluti à Iudicio*] *à die, quo creatus fui vsque nunc. Et si Eleàzar filius meus mecum fuisset, à die creatus est mundus, & vsque nunc. Et si Iothàm Ben Vzihau nobiscum, à die, quo creatus est mundus vsque ad finem eius. Et dixit Ezechias, dixit R. Ieremias de nomine R. Simeonis Ben Iochài: Vidi* (viros) *excellentes, qui pauci sunt; Si mille sunt, ego & filius meus ex illis* (sumus); *Si centum sunt, ego & filius meus ex illis; Si duo sunt, ego & filius meus sumus.*

Intolerabilis superbia, seù potiùs dementia huius Rabbini est, sua merita, & filij

tur, quænam species fructus adhibenda sit in festiuitate Tabernaculorum.

תנו רבנן פרי עץ הדר עץ שטעם עצו ופריו שוה הוי אומר זה אתרוג׃

Dixerunt Doctores (Leuit. 23. v. 40.) Fructum ligni הדר Adàr decoris, *id est lignum, cuius ligni sapor, & fructus eius idem est, seù æqualia, sic dicens: Hic est Citrus.*

Quasi Citri arbor sit eiusdem saporis, ac fructus. Sed sunt aliæ arbores, quarum sapores æquales sunt cum saporibus suorum fructuum ex sententia eiusdem Talmudis ibid. vbi sic prosequitur.

ואימא פלפלין כדתניא היה ר׳ מאיר אומר ממשמע שנא׳ (ויקרא יט׳ כג׳) ונטעתם כל עץ איני יודע שהוא עץ מאכל מה ת״ל עץ מאכל עץ שטעם עצו ופריו שוה הוי אומר זה פלפלין ללמדך שהפלפלין חייבין בערלה ואין ארץ ישראל חסרה כלום שנ׳ (דברים ח׳ ט׳) לא תחסר כל בה׃

Sed dicam esse Piper, secundùm traditionem: quia Rabbì dicebat ex sensu primæ literæ, S. D (Leuit. 19. 23.) Et plantabitis omne lignum. *Nescio ego de quonam ligno comestibili Scriptura loquatur. Lignum comestibile, cuius sapor idem est cum fructu. Sic dicens: Hic est Piper. Ad te docendum, quòd Piperes tenentur ad* ערלה *Orlà clausuram. Et terra Israël nullo deficit, S. D.* (Deuter. 8. v. 9.) Non carebis aliquo in ea.

Eadem ratione ex ijsdem verbis, quibus probatur פרי עץ הדר *Fructum ligni decoris* esse Citrum, probatur etiam eundem esse Piper, quia arbor Piperis est eiusdem saporis cum Pipere, & plantata in terra Israëlis adolescit, quia nihil in ea deficit, & iubetur in ea plantari omnem arborem fructiferam, & comestibilem, sicut est arbor Piperis. Ergo in ancipiti versabantur illi antiqui Talmu-

דיופלוסטון של אלכסנדריא של מצרים וכו׳ ׃

Dioploſtòn duplicem ſtoam, ſeù porticum Alexandriæ Aegypti, non vidit gloriam Iſraëlis. Dixerunt: Inſtar Baſilicæ magnæ fuit סטיו לפנים מסטיו *Satìu ante ſatìu ſtoa, ſeù atrium ante atrium.* [R. Salom. *Satìu duplicatum fuit, vbi conſidebant Domini, & Principes Alexandrini: nam abijt illuc Iochanàn Ben* קרח *Kòrach, & Principes exercituum poſt deſtructionem Templi primi in diebus Ieremiæ, & conſtiterunt ibi; & quamuis aſcenderit illuc Nabuchodonoſor, & deſtruxerit Aegyptum, & occiſi fuerint ex Iſraële, qui illuc abierant, ſicut prophetauit Ieremias, creuerunt nihilominus filij eorum ibi in magnificentia, & opibus, donec Alexander deſtruxit eam. Quia fuerunt ibi 60. myriades ſuper 60. myriades, ſicuti fuerunt illi, qui aſcenderunt de Aegypto. Erantque in eo* (Amphitheatro) *71. Cathedræ aureæ ſecundùm 71. ſubſellia magni Synedrij. Qualibet ex his non minùs æſtimabatur quàm 21. talentis aureis: Et in medio erat ſuggeſtus ligneus, in quo ſtabat Succentor Synagogæ tenens ſudariolum in manu; cùm autem appropinquaret tempus reſpondendi Amen, eleuabat, & agitabat linteolum, ſeù ſudariolum, & vniuerſus populus reſpondebat Amen. Non confusè ſedebant, ſed ordinatè vnuſquiſque in loco ſuæ artis, & opificij. Aurifices ſeorſim; Argentarij ſeorſim; fabri ferrarij ſeorſim; fabri ærarij ſeorſim; textores ſeorſim. Et quando pauper ingrediebatur, ſtatim ſui opificij artifices cognoſcebat, à quibus conducebatur, & operando in ſua arte viuebat ipſe cum ſua familia. Dixit Auiè: Et omnes iſti interfecti fuerunt ab Alexandro Macedone. Quanam huius ſupplicij fuit cauſa? Propter filij ſui ita efferre, vt poſſent eximere homines à Iudicio Diuino; & quòd ſi duo Iuſti tantùm in hoc mundo fuiſſent, eſſet ipſe, & filius ſuus.* Vide *En Iſraël* Par. I. pag. 116. col. 1. num. 14.

Ordinis II. *Moëd* Cod. 9. *Succà* cap. 5. *Hachalil.*

Pagina 51. b. ante medium. De Templi Ieroſolymitani magnificentia.

מי שלא ראה ירושלם בתפרתה לא ראה כרך נחמד מעולם וכו׳ ׃

Qui non vidit Ieruſalem in gloria, & decore ſuo, non vidit Ciuitatem deſiderabilem à ſeculo &c. Qui non vidit Sanctuarium dum ſtaret in ſuo ædificio, non vidit pulchriùs ædificium à ſeculo. Sed quale eſt hoc ædificium? Dixit Auiè ſecundùm dictum R. Chaſdà. Iſtud eſt ædificium Herodis. Cum quo ædificauit? Dixit Rauà: Lapidibus marmoreis. [R. Sal. *Mixti coloris non albis, non nigris, vulgò bigi.*] *Sunt, qui dicunt: Lapidibus marmoreis coloratis colore tutia ſtibij. Prominere fecit labrum, id eſt vnus ordo lapidum exibat, alius introibat, vt calce meliùs firmarentur. Cogitauerat eos auro tegere, ſed Rabbanàn diſſuaſerunt dicentes illi: Nihil ei addas, quia hoc modo pulchriùs eſt, refert enim ſimilitudinem fluctuum maris.*

Dum variant Talmudiſtæ in deſcriptione lapidum Templi, & R. Salomon dubitat de quonam Templo ſint iſta intelligenda; an de Templo Salomonis; an Nehemiæ filij Chechalià; an de Templo Herodis; nihil certitudinis eſt apud huiuſmodi Rabbinos, nec fides eſt eis adhibenda. Vide *En Iſraël* Par. I. pag. 117. col. 2. num 24.

Ibidem paulò poſt med. תניא *Tanià. Dixit R. Iudas: Quicumque non vidit*

ſecundo, nempè de Meſſia; quicquid hìc dicitur, referemus, quando agemus de Meſſia Iudæorum. Vide *En Iſraël* Par. 1. pag. 118. colum. 2. num. 32. & col. 3. num. 34.

Pagina 53. non longè à principio. Hillelis Senioris ſuperbia.

תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח בשמחת בית השואבה אומר כן אם אני כאן הכל כאן ואם איני כאן מי כאן: הוא היה אומר כן למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי אם תבא אל ביתי אני אבא אל ביתך אם אתה לא תבא אל ביתי אני לא אבא אל ביתך שנאמר (שמות כ׳: כד) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבא אליך וברכתיך:

Taniá Eſt Traditio. Dixerunt de Hillele Seniore: Quando cèlebrabat lætitiam Beth Haſcioauà dicebat ſic: Si ego ſum hìc, omnes ſunt hìc: & ſi ego non ſum hìc, quis eſt, qui ſit hìc? Ipſe dicebat ſic: Locum, quem ego amo, illuc pedes mei me ducant. Si veneris domum meam, ego veniam domum tuam. Si tu non venias, nec ego veniam. S. D. (Exodi 20. 24.) In omni loco, quo memorare faciam nomen meum, veniam ad te, & benedicam tibi.

De Deo loquitur Scriptura, & hic Rabbinus, quæ Dei ſunt verba, ſibi ſuperbè arrogat. Reliqua, quæ ab eodem ibidē dicuntur, vti אף הוא ראה גולגלת וכו׳: *Etiam ipſe vidit caluariam, &c.* Videnda ſunt in II. Par. huius Biblioth. pagina 792. vbi referuntur, ſicut & in Codice אבות *Auòth* cap. 2. n. 4. & ſeqq. Et in *En Iſraël* Par. I. pag. 118. col. 4. num 37.

Ibidem circa medium. Leuitates, & manuum geſticulationes Rabbinorum.

תניא *Eſt traditio. Dixerunt de Rabbàn Scimòn Ben Gamlièl, quando celebrabat feſtum* בית השואבה *Beth Haſcioauà accipiebat* ... *pterea quòd tranſgreſſi ſunt illud Scripturæ* (Deuter. 17. 16.) Non addetis, vt reuertamini per viā hanc amplius. *Quando autem venit, inuenit eos legentes locum illum* (Ibidem 28. v. 49.) Leuabit ſuper te Dominos gentem à longinquo: *Dixit: Quomodo factum eſt hoc? Venit in naui, & iter decem dierum abbreuiatum ei fuit, & intra quinque dies peruenit, cecidit ſuper eos, & occidit eos.*

Poſt deſtructum primum Templum non potuerunt Principes exercituum cum Iochanàn Ben Kòrach adire Alexandriam Ægypti, quia nondum erat ædificata; fuit poſtea ædificata ab Alexandro Magno, de cuius nomine dicta eſt Alexandria. Neque veriſimile eſt in ea, vel in alia quacunque Vrbe Ægypti, tot Hebræorum numerum extitiſſe, vt ſuperaret numerum Hebræorum, qui egreſſi fuerant ex Ægypto; neque ſpatio centum, & quatuor annorum, qui interfuerunt à deſolatione primi Templi vſque ad Alexandrum Magnum potuerunt Iudæi in aliena Regione tam magnificum Amphitheatrum, porticum, aut tam ſpecioſam, ſumptuoſam, & pretioſam Baſilicam ædificare, vt proponatur pro ſingulari miraculo inter ædificia. Vnde valdè credibile eſt, hoc quoque eſſe ſolemne, & ſumptuoſum mendacium Talmudiſtarum. Eadem habes in *En Iſraël* Par. I. pag. 117. colum. 2. num. 25.

Pagina 52. per totam agitur de יצר הרע *Fomite malo*, & de duplici Meſſia Iudæorum Ben Dauid, & Ben Ioſeph. De primo habes prolixam Diſſertationem in Parte II. pag. 43. & pag. 76. vbi de fomite occidendo à Deo tempore Meſſiæ, vti in hoc loco dicitur. Et de

auersæ paginæ. Cur Dauid composuerit Psalmos quindecim graduum? Quia huiusmodi argumentũ recensuimus suprà Par II. pag. 197. & 233. ideò nihil aliud de eo hìc addimus. Vide *En Israël* Par. I. pagina 119. colum. 2. numero 42.

Pagina 56. b. in fine Codicis. Narratur Historia de quadam Maria Bath Belghà, quæ ad superstitionem Græcorum transiuit.

[תנו רבנן *Tradunt Doctores* Historiam de מרים בת בילגה *Miriàm Maria filia Belghà*, quæ excommunicata fuerat, abijt, & nupsit Stratiotæ cuidam Regum Græcorum. Quando ingressi sunt Græci in Templum, ipsa sandalio suo calcitrabat Altare, & dicebat לוקוס לוקוס עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל: λυκὸς λυκὸς *O Lupe, Lupe, quamdiu tu deuoras, & absumis facultates Israëlis*, nec tu stas super eos in hora expulsionis? Quando audierunt Sapientes rem istam, fixerunt annulum eius, & sigillarunt fenestram eius. Sunt, qui dicunt; Custos illius expectabat eam, vt veniret, & ingressus est ישבב *Iscbàu* frater eius cum eo, & ministrauit loco eius &c.]

בילגה *Belghà* est nomen custodiæ ex 24. quæ erant in Templo, ex cuius familia cùm esset ista Maria, ideò filia Belgæ vocabatur. Quid sit autem annulus eius, & fenestra illius, R. Moses Ægyptius explicat hunc locum Miscnæ hoc modo;

[Fuerunt in Sanctuario 24. annuli secundùm custodias, & ad illos annulos ligabant victimas, & decoriabant: & annuli isti defixi erant in muris; & quando ingrediebatur custodia aliqua, suspendebant ipsum annulum, vt indicaret

piebat octo faces accensas, vibrabat vnam ex his, & recipiebat, nec vna alteram tangebat. Et quando adorabat, incuruabat totum corpus, & duobus policibus manuum tangebat pauimentum, illudque osculabatur, & erigebat se, nec vllus hominum huiusmodi Chironomiæ genus potuit efficere, & hoc est illud, quod in Scriptura vocatur קידה Kidà Inclinatio (Genes. 43. ver. 27.) [R. Salom. *Osculabatur pauimentum, vt firmaret illud* (Psal. 102. v. 15.) Quoniam placuerunt seruis suis lapides eius,] *Leuì frater Rabbàn Scimòn Ben Gamlielis fecit huiuscemodi prostrationem coram Rabbì, & delumbis effectus est* (quamuis fuisset perfectus gesticulator). *Aliquando deambulabat coram Rabbì octo gladios præ manibus gestans; & Samuel coram Rege* שבור *Sapore octo cyathis vino plenis* (nec vinum effundebatur). *Auijè coram Rabbà octo ouis, alij dicunt, quatuor ouis*. [R. Sal. *Istæ gesticulationes fiebant coram Rabbì in ædibus suis, vt alleuiaretur à doloribus, quibus vehementer cruciabatur ob varias illius infirmitates, & à melancholia, qua affictabatur cum videret res Iudæorum semper in deterius ruere. Cyathi isti erant christallini; Sapor erat Rex Persarum*.]

In his leuissimis gesticulationibus occupabantur nobiliores, præstantiores, & sapientiores inter Rabbinos, vti erant ij, qui titulo Rabbàn potiebantur. Sanè quidem Rabbàn Scimòn Ben Gamlielis erat Princeps Synedrij, & vnus ex decem interfectis Regni, qui in euersione Templi à Tito occisus fuit. Vide suprà eius genealogiam Parte II. pagina 797, Vide quoque *En Israël* Par. I. pag. 119. col. 1. num. 38.

Ibidem prope finem, & in principio

annis? Quid comederunt in hiscè septem annis? Dixit ei, Dixit R: Iochanàn: Anno 1. manducauerunt quicquid erat in domibus. Anno 2. manducauerunt quicquid repertum est in agris. Tertio manducauerunt carnem iumentorum mundorum. Quarto, carnem iumentorum immundorum. Quinto, carnem abominabilium, & reptilium. Sexto, carnem filiorum suorum, & filiarum suarum. Septimo, carnem brachiorum suorum, vt firmaretur id quod dictum est (Isai. c. 9. ver. 20.) איש בשר זרועו יאכלו *Vnusquisque carnem brachij sui comedet.*

Hæc literalis expositio huius loci Isaiæ non videtur reijcienda, quia non semel iram, & indignationem Diuinam expertus est populus Iudaicus, vt ob famem proprios filios comederit, vt ex historijs Iudaicis habemus. Vide *En Israël* Par. 1. pagina 128, columna 1. numero 8.

Pagina 5. b. longè ante finem. Iacob Patriarcha non est mortuus.

אמר רבי יוחנן יעקב אבינו לא מת אמר ליה וכי בכדי ספדו ספדנייא וחנטו חנטייא וקברו קברייא אמר ליה מקרא אני דורש שנא׳ (ירמיה ל׳ : י׳) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה אל תחת ישראל כי הנני מושיעך מארץ מרחק ואת זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים :

Dixit R. Iochanàn: Iacob pater noster non est mortuus. [R. Salom. אלא חי הוא לעולם *sed viuit in seculum.*] *Dixit ei: Et quomodo? Frustrane planxerunt planctum, & condierunt condimentis, & sepelierunt in sepulchris? Dixit ei: Sacram Scripturam ego dissero, S. D.* (Ierem. 30. v. 10.) Et tu ne timeas serue meus Iacob, dixit Dominus; nec consterneris Israël; quia ecce ego saluificans te à lon-

ret officium ministrandi ad se pertinere. Itidem erant ibi 24. fenestræ, in quibus Sacerdotes seruabant vestimenta, quæ deponebantur. Et omnes istæ fenestræ clausæ manebant, & quando ingrediebatur custodia ad munus suum peragendum aperiebatur fenestra, excepta fenestra custodię Belgę: quia determinarunt Sapientes, quòd esset illa excubia diuidens (partem) in Austro: & esset annulus eius fixus, & fenestra clausa, & sigillata, sicut fiebat, quando Tribus exibat, & noluerunt, vt vllo signo demonstraretur custodiæ Belgæ tempus sui ministerij. Et hoc fecerunt ei, eò quòd quando præualuit potentia Græcorum super Ierusalem, nupsit quædam puella illorum vni ex Ducibus Græcorum, & adhæsit Legi eorum, & impudenter ingressa est in Sanctuarium, & sandalio verberabat Altare, & alloquebatur, & dicebat ei lingua Græca: Lycos, Lycos Lupe, Lupe, quamdiu comedes facultates Israëlis, & non saluabis eos in tempore angustiæ eorum? & ob id fecerunt Sapientes illius ætatis in omnibus familijs, quæ exirent de ea vituperiũ istud.] Hactenus Rambàm. Hæc eadem Historia explicatur in ערוך *Arùch* voce בלגה *Belgà*. Vide *En Israël* Par. I. pag. 119. colum. 4. numero 45. & sic finit Codex *Succà*.

Ord. II. *Moèd* Cod. 10: *Taanìth* cap. 1. *Maëmathài*.

Pagina 5. longè post medium. Ob famem Iudæi comedunt carnem filiorũ, & carnem suorum brachiorum.

[Dixit Ràu Nachmàn ipsi R. Isaac: Quid est quod scriptum est (2. Regum c. 8. v. 1.) *Quoniam vocauit Dominus ad famem, & etiam venit in terram septem*

rum pluuialium origo.

(Psal. 65. 10.) פלג אלהים מלא מים *Riuus Dei plenus aquis*. [R. Salom. *Piscina*.] *Tanà est Traditio: In firmamento est quædam arca plena aquis, è qua pluuiæ exeunt*.]

Si pro Arca intelligatur, quandam piscinam fixam esse in cælo, vt explicat R. Salomon, ex qua desumantur aquæ pluuiales, est fabulosum commentum. Si pro arca intelligantur nubes, quibus aquæ includuntur veluti in arca, & à qua mirabiliter exeunt, & super terram sparguntur, potest admitti.

Ibidem agitur de pluuijs, de quibus aliquid dictum est in Par. II. huius Bibliothecæ Rabbin. pag. 701. & seqq.

Pagina 9. longè post principium. Inuidia, & pulchritudo R. Iochananis describitur.

[Inuenit R. Iochanàn puerum רש *Resc Lakìsc* sedentem, & dixit: (Prou. c. 19. v. 3.) *Stultitia hominis peruertit viam eius, & super Dominum sæuiet cor eius*: Sedit R. Iochanàn, & miratus est, dixitque: Quomodo, estne aliquid de ijs, quæ scripta sunt in Hagiographis, quod non sit allusio illorum in Lege? [R. Salom *Quia Pentateuchus est fundamentum Prophetarum, Hagiographorum, & in omnibus potest adinueniri fulcrum ex Lege, quo fulciantur illorum effata*]. Dixit ei: Quomodo? Hoc quidem non indicatur in Pentateucho? Et nonne scriptum est (Gen. 42. 28.) *Et exijt cor eorum, & intremuerunt vir ad fratrem suum, dicendo: Quid hoc fecit Deus nobis?* Leuauit oculos suos [R. Salom. *Leuauit oculos suos R. Iochanàn, quia erant palpebræ eius cooperientes oculos eius*, ומגביהן במולגי דכספא *Et eleuauit*

eas

longè à longè, & semen tuum de terra captiuitatis eorum. *Comparat Iacob cum semine eius. Sicut semen eius viuit, sic ipse viuit*.

Ex hoc probatur, quòd Sancti viuant in altero mundo, in gloria.

Sequitur ibidem statim. Obscœnum.

אמר ר׳ יצחק כל האומר רחב רחב מיד נקרי וכו׳ :

Dixit R. Isaac: Quicunque dicit: Rachàb, Rachàb, subitò incurrit in accidens. [R. Sal. *fit seminifluus*.] *Dixit ei Ràu Nachmàn: Ego dixi* (Rachàb Rachàb) *& non fuit mihi excrementum. Dixit ei: Hoc dixi de ijs, qui cognouissent eam, & recordarentur illius*.

Sine obscœnitatibus non condiuntur doctrinæ Venerabilis Talmudis. Idem reperies in *En Israël* Par. I. pag. 128. col. 3. num. 12.

Pag. 6. De pluuijs multa dicuntur, quæ ex parte referuntur in II. Parte huius Bibliothecæ pag. 701. & seqq.

Pagina 8. longè ante finem, siuè paulò post med. Contra malè loquentes.

Dixit Resc Lakìsc: Quid est quod scriptum est (Eccles. 10. 11.) Si mordeat serpens absque susurro (sine incantatore) & non est vtilitas linguæ loquaci. *In futuro congregabuntur, & venient omnes bestiæ ad serpentem, & dicent ei: Leo lacerat, vt comedat; Lupus rapit, vt comedat, tu verò quid ex morsu consequeris vtilitatis? Dixit eis: Quod dicitur* (Eccles. 10. 11.) Non est vtilitas linguoso.

Nullam honestam vtilitatem percipit is, qui obloquitur contra proximum, ideò non est huiusmodi apologus submittendus censuræ. Vide *En Israël* Parte I. pag. 130. col. 1. num. 19.

Pagina 8. b. ante medium. Aqua-

ta dicuntur, quæ fabulosa sunt, & ego ex his bonam partem adduxi in II. Parte huius Bibliothecæ pagina 701. & sequentibus.

Pagina 106. lin. 1. תנו רבנן *Dixerunt Doctores* -

אל יאמר אדם תלמיד אני איני ראוי לחיות יחיד אלא כל תלמידי חכמים יחידים :

Non dicat homo: Doctor ego sum, non licet vt sim Iachid Vnicus, seu singularis. Omnes enim Discipuli sapientes sunt Iachidìm (id est possunt esse Iachidìm singulares.)

תלמיד *Talmìd Discipulus* doctus, & יחיד *Iachìd vnicus*, vel *singularis*, sunt duo gradus meritorum inter Doctores Talmudicos, vti, exempli gratia, apud nos est Doctor, & Regens studiorum: omnes enim Doctores possunt esse Regentes, quamuis non omnes perueniant ad Regentiam. Regentes verò omnes Doctores sunt. Vnde sequitur Ghemarà

אי זהו יחיד ואי זהו תלמיד : יחיד כל שראוי למנותו פרנס על הציבור :

Quisnam est Iachìd singularis? & quisnam est Talmìd Discipulus (scilicet Sapiens, Doctor)? *Iachìd est ille, qui dignus est eligi in Gubernatorem Reipubl.* (scilicet literariæ.)

תלמיד כל ששואלין אותו דבר הלכה בתלמודו ואומר ואפילו במסכתא דכלה :

Talmìd verò est ille, qui interrogatus de aliqua re pertinente ad lectionem Talmudicam, doctrinaliter respondet etiam (si interrogetur) *ex Tractatu* כלה *Chalà de sponsalibus*, qui aliàs raro studetur à Doctoribus.

Ista annotantur pro notitia horum terminorum, sine qua vix rectè, & sine æquiuocis multa Talmudis loca intelligerentur. Hic agitur de vtroque: An- li-

eas fuscinula argentea (palpebræ, in hoc loco non intelliguntur tegmenta illa oculorum mollissima tactu ne lædant aciem, & ad claudendas pupillas, & ad aperiendas aptissimè facta, sed intelliguntur supercilia, quorum pili in hoc Rabbino descendebant vsque ad inferiorem genam, & oculos claudebant, si autem videre voluisset necesse erat aliquo instrumento eas eleuare, vel fuscinula, vel pyrraca, aut forcipe.) *Vide Bauà Kamà capite vltimo, quia volebat intueri puerum, qui erat adeò acutus.*] Et vidit eum. Venit mater eius, & expulit eum; dixitque ei: Fuge ab eo, ne tibi faciat sicut fecit patri tuo. [R. Salom. *Ne ponat oculos suos in te, & occidat, sicut occidit patrem tuum, In Codice Bauà Metzijà.*]

Heroicarum virtutum specimina si quis intueri desiderat, videat, & contempletur internam faciem huius Rabbini Talmudici, & cernet in ea viperinam inuidiam redundantem in maleficos oculos ipsius (quorum intuitu, quod ijdem Talmudistæ astruunt) patrem huius pueri olim necauerat. Et ne idem accidat huic puero à matre expellitur ne sistat coram hoc portentoso Rabbino. Externa etiam facies eiusdem Rabbini etiam ostendit animæ qualitates ipsius. Supercilia villosa, ex quibus cœcus efficiebatur, faciem suam non formosam, vt prædicant Talmudistæ, sed reddebant deformem, & fœdam. De hoc insigni Talmudista agemus infrà in Catalogo insigniorum Talmudistarum. Vide *En Israël* Par. I. pag. 131. col. 2. num. 26. vbi commentatio R. Salomonis castrata est.

Pagina 9. b. De aquis, & pluuia mul-

Ord. II: *Moëd* Cod. 10. *Taaniòth* cap. 2. *Sèder Taaniòth Chetzàd.*

Pagina 18. non longè à principio. Protestantur Iudæi, se esse fratres Romanorum, quamuis illorum Imperium impium vocent.

תניא בעשרין ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא ליהודאי דלא יעידון מן אוריתא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה שמד על ישראל שלא יעסקו בתורה ושלא ימלו את בניהם ושיחללו שבתות מה עשה יהודה בן שמוע וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרונית אחת שכל גדולי רומי מצוי אצלה אמרה להם עמדו והפגינו בלילה הלכו והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחים אנחנו לא בני אב אחד אנחנו לא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות רעות ובטלום ואותו היום עשאוהו יום טוב :

Tanià. Vigesimo octauo die (mensis Adar) *Venit nuncius bonus Iudæis ne excluderentur à Lege, quia quodam tempore determinauit Regnum impium persecutionem contra Israëlem, ne darent operam Legi, neque circumciderent infantes, & profanarent Sabbathum. Quid fecit Iudas Ben Sciamùa, & socij? Abierunt, & acceperunt consilium à matrona quadam. apud quam omnes Principes, & Magnates Romani inueniebantur* (pro consilio recipiendo in rebus arduis), *Dixit illa ipsis; State, & Vociferamini nocte. Abierunt. & clamauerunt in nocte, dixeruntque: Heu Domine; Nonne nos sumus fratres; nonne sumus filij vnius patris; nonne nos sumus filij Vnius matris? Cur nos diuersi sumus ab omnibus populis, & linguis, quia Vos determinatis contra nos edicta iniqua? Et annullarunt ea; & diem illum instituerunt festum.*

Hic est animaduertenda Iudæorum pertinacia, dum volunt, quòd Romani sint ex posteris Esau, ideò eos fratres vocant, & conqueruntur de eorum sæui-

liceat seipsum facere *Iachid*, & *Talmid*, aliqui concedunt, alij negant, alij quibusdam conditionibus seruatis, permittunt, non seruatis, prohibent.

Agitur etiam de quibusdam casibus conscientiæ circa Ieiunium, & ieiunantes; nec non de Ieiunio publico, & particulari. Volunt Ieiunium publicum indictum in aliquo loco afficere personas particulares illius loci; vt si aliquis ex his transeat ad locum, vbi non ieiunatur, nihilominus teneatur ad Ieiunium. Dicunt enim -

ההולך ממקום שאין מתענין למקום שמתענין הרי זה מתענה עמהן : ממקום שמתענין למקום שאין מתענין הרי זה מתענין :

Discedit quis de loco, vbi non ieiunatur, & pergit ad locum, Vbi ieiunatur, en iste ieiunat. Discedit è loco, Vbi ieiunatur, & vadit ad locum, Vbi non ieiunatur, en iste ieiunat.

Tractat & de incæptione, & desitione Ieiuniorum, & an aliquando liceat ieiunium non perficere, aut in alium diem transferre, licet sit ieiunium fixum, & legale. Hinc -

Pag. 12. non longè à princ. dicitur -

אמר ר' אלעזר בן צדוק אני מבני בניו של סנאב בן בנימין ופעם אחת חל תשעה באב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב :

Dixit R. Eleàzar Ben Tzadòk: Ego sũ de filijs filiorum Sanàb Ben Biniamìn. Aliquando incidit Tisciàh Beàu (Ieiunium nonæ Lunæ Iunij) *in Sabbatho, & transtulerunt illud post Sabbathum, & ieiunauimus in eo, & non compleuimus illud, quia erat dies festus.*

Trasferunt igitur Ieiunium aliquando, illudque non perficiunt propter aliquam existimatã rationabilem causam.

Episcopum dicitur accidisse, Talmudicũ commentum esse videtur, ac proinde fabulosum, quod & reperies in *En Israël* Par. I. pag. 134. col. 2. n. 42.

Pagina 21, circa medium legitur quoddam portentosum miraculum de נחום איש גם זו *Nachùm Isc gham zù*. Hunc dicunt ita fuisse vocatum, quia omnia, quæ ei acciderant, tam prospera, quàm aduersa, semper solebat in bonam partem accipere, ac dicere גם זו לטובה *Ghàm zù letouà Etiam hoc sit in bonum*. Eundem faciunt cœcum vtroque oculo, mutilum vtraque manu, amputatum vtroque pede, toto corpore leprosum, habitantem in domo confracta. Huius lecti pedes inclusi erant in pelluuijs aqua plenis ne per eos formicæ ascenderent. Aliquando quæsierunt discipuli, an vellet alio transferre lectulum suum & postea vtensilia domus: Non, respondit; sed priùs asportate vtensilia, & postea lectulum, quia quousque ego domi permaneo, domus non cadet. Asportauerunt vtensilia, & postea sustulerunt lectulũ; quo sublato, domus subitò corruit. Dixerunt ei discipuli eius: Cùm tu sis iustus, & perfectus, cur tibi hæc acciderunt mala? Dixit eis; Filij mei, (audite) quòd hę tribulationes, & mala mihi acciderent, egomet in causa fui: nam aliquando iter faciens, vt irem domum soceri mei, ducebam tres asellos oneratos, vnum rebus comestibilibus, alterum potu, tertium optimis fructibus diuersarum specierum. Venit quidam, stetit, & dixit mihi: Rabbì, pasce me. Dixi ei: Expecta donec descendam de asino. Vix dixi, descendam de asino, quod exijt anima eius. Abij, & cecidi in faciem meam, & dixi: Oculi uitia, cùm potiùs exercere debuissent in eos pietatem, & misericordiam. Vocantur Romani filij eiusdem patris, & matris cum Hebræis, quia Esau, & Iacob fratres, nati sunt ex Isaaco, & Rebecca.

Hæc eadem Historia refertur in מגילת תענית, quæ circumfertur cum סדר עולם רבא cap. 12. pag. 20. b. editionis Basileensis anno של״ט 340. minoris supputationis, vbi ad euitandum odium Romanorum, prædictum decretum contra Iudæos attribuitur מלכי יון *Regibus Græcorum*, sed non animaduertit corrector, quòd nomen רומי *Roma* reliquerit ibidem. Vide *En Israël* Par. I. pag. 134. col. 2. num. 41.

Pagina 18. b. Historiam de Nikanore suprà reperies pag. 311. & in *En Israël* Par. I. pag. 134. colum. 2. numero 41. vbi de quodam Turriano, & Luliano Romanorum exercitus Ducibus agitur.

Ord. II. *Moëd* Cod. 10. *Taaniòth* cap. 3 *Sèder Taaniòth E'lu*.

Pagina 19. b. non longè à fine refertur Historia de quodam נקדימון בן גוריון *Nakdimòn Ben Guriòn*, quem volunt oratione sua obtinuisse pluuiam tempore penuriæ aquarum. Historia videtur apocrypha, quia dicitur: hunc Nakdimòn, seù Nicodemũ orasse in בבית המקדש in Templo, pro impetranda pluuia, & antea dixerat se inijsse consilium de eadem impetranda cum quodam הגמון *Hagmòn*, quod Episcopum vertunt Iudæi. At ante euersionem Templi, & natiuitatem Domini, vel ætate eiusdem Domini, ad quam referenda videtur huiusmodi Historia, non erant vlli Episcopi. Ergo id quod inter Nakdimòn, &

& subiugarunt. Introierunt in Thesauros eius, & impleuerunt arcam lapidibus pretiosis, & margaritis, miseruntque eos cum magno honore. Quando venit (Nachùm) in hospitium, dixerunt ei: Quid tecū attulisti, siquidem tam magnū honorem impertiti sunt tibi? Dixit eis: Quod ex hoc hospitio absconderunt (in arca). Idem fecerunt habitatores hospitij, & adduxerunt eum in domum Regis. Dixerunt ei: Hic puluis noster est, quo Prouinciam subiugasti. De eo experimentum fecerunt, & cùm nullius valoris esse illum inuenissent, occiderunt eos. Vide & *En Israël* Par. I. pagina 135. col. 3. num. 49.

Tota hæc Historia de Nachùm Isc ghàm zù redolet Talmudicam fabulam, tam quoad causam, & modum, quo in tot ærumnas, & corporis infirmitates inciderat, quàm quoad miraculum ex puluere hospitij patratum.

Pagina 23. De pluuijs iterum agitur, de quibus vide Par. II. pagina 700. & seqq. Ibidem habetur Historia חוני המעגל *Choni hammaghèl*, quam retuli Par. II. pag. 704. & suprà in hac Par. III. pagina 267. col. 2.

Pagina 24. b. De quodam Rabbino nomine *Rauà* orante pro pluuia. Vide Par. II. pag. 704. col. 2.

Ord. II. *Moëd* Cod. 10. *Tanuiòth* cap. 4. *Biscloscià perakim*.

Pagina 27. b. circa medium. Pro quibus ieiunent Iudæi, & quo tempore.

ארבע תעניות בשני בשבת בשלישי וברביעי ובחמישי:

Quatuor diebus in hebdomada (licitum est ieiunare). *Fer. 2. fer. 3, 4. & 5.* Fer. 2. ieiunant pro nauigantibus (vt ad portum incolumes recipiantur). Fer. 3. pro itinerantibus per deserta. Feria

li mei, qui non pepercerunt oculis tuis, eruantur; manus meæ, quæ non pepercerunt manibus tuis, abscindantur; pedes mei, qui non pepercerunt pedibus tuis, amputentur; nec quieuit anima mea donec dixi: Totum corpus meum plenum sit vlceribus. Dixerunt ei: Veh nobis, quòd vidimus te sic. Dixit eis: Væ mihi si non vidissetis me in hoc statu. Et cur appellarunt illum Nachùm isc virum gham zù? Quia omne verbum, quod exibat ab eo, dicebat. גם זו לטובה *Gham zù lethouà Etiā hoc* (sit) *in bonum*.

Sequitur lepida Historia de eodem, quæ ei aliquando acciderat dum corporis sanitate frueretur, & est.

[Aliquando Israëlitæ decreuerunt mittere donum Cæsari: dixerunt: Quis ibit? Eat Nachùm Ghàm zù, qui assuetus est patrare miracula. Miserunt per manus eius arculam plenam lapidibus pretiosis. Abijt, & pernoctauit in quodam hospitio: nocte surrexerunt habitatores hospitij, & acceperunt arculam, & impleuerunt terra. In crastino cùm istud vidisset, dixit: *Ghàm zù lethouà Etiam hoc sit in bonum*. Quando venit illuc, voluit Rex illum occidere cum reliquis Iudæis. Dixit: Derident me Iudæi. Venit Elias, fecit se similem eis, quasi vnum de illis. Dixit eis: Fortasse hic puluis est de puluere Abrahami patris eorum, qui quando proijciebat puluerem, fiebant gladij. Paleas proijciebat, fiebant lanceæ, S. D. (Isai. 41. 2.) *Et posuit quasi puluerem gladium suum, sicut paleam propulsatam arcum suum*. Erat quædam Prouincia (quæ rebellauerat) nec poterant subijcere eam, explorauerunt contra eam

de vulnere, quòd die tertio recrudescit, deberet esse in causa ieiunandi, ne recrudescerent circumcisiones in die 3; quẽadmodum faciunt fer. 4. qua propter anginam ieiunant, ne pueros inuadat.

Secundus locus pro anima redundante citatus, nihil de ea probat, vt suprà explicauimus pag. 413. col. 1. Nolunt enim ieiunare die Dominico propter debilitatem corporis, quia die Sabbathi cùm corpus Iudæorum informetur duabus animabus (vt ipsi credunt) sunt vegetiores, & robustiores, quàm sint alijs diebus infra hebdomadam; at quando in exitu Sabbathi hęc anima superabundans exit è corpore, debilitatur corpus. Hinc est, quod vt reparentur vires ob huius animæ discessum confractæ, aromata olfaciunt, & bibunt, nec sequenti die Dominico ieiunant. Ratio inepta in errore fundata.

Pagina 29. circa finem. *Tanù Rabbanàn* משחרב הבית בראשונה וכו׳ *Quando destructa fuit Domus prima, congregati sunt turmatim iuuenes Sacerdotes Templi claues præ manibus ferentes; & ascenderunt super tectum Templi, & dixerunt coram Deo: Domine vniuersorum, nos non meruimus esse fideles depositarij, sint istæ claues traditæ tibi: & proiecerunt eas sursum* (contra Dominum). *Apparuit quædam similitudo manus, quas ab eis recepit: ipsi verò vnà pariter congregati deiecerunt se in ignem. Et super eos fleuit Isaias Propheta* (cap 22. v. 1.) Onus vallis visionis. Quid tibi nunc, quia ascendisti omnis tu in tecta?

Existimo & hanc esse fabellam Talmudicam, ideò eam annotaui. Ex qua etiam redolet impudentia, temeritas, & desperatio horum imberbium Sacerdotum.

ria 4. propter anginam ne inuadat pueros. [R. Salom. *Quia eo die suspensa sunt luminaria, & in eo loco* מאורות *scriptum est* (defectiuè) מארת *luminaria.*] Fer. 3. Propter prægnantes, ne abortiantur. [R. Salomon: *Quoniam in eo scriptum est: Reptificent aquæ reptile animæ viuentis.*] Fer. 6. id est Vespera Sabbathi non ieiunant ob honorem Sabbathi, quantò magis in Sabbatho ipso (non ieiunabunt?. Prima Sabbathi (id est die Dominico) quænam est ratio, cur non ieiunent? Dixit R. Iochanàn מ׳נ׳, הנוצרים *propter Christianos.* [R. Salom. הנוצרים עושין אותו יום טוב שלחן: *Christiani celebrant hunc diem, & est illis dies festus.* R. Samuel Bar Nachmani ait: Propterea quod est tertius à creatione. [R. Salom. *A creatione Adami, qui sexto die creatus est, & quolibet die tertio debilitatur homo, sicut scriptum est* (Gen. c. 34. ver. 25.) *Et fuit in die tertia in existendo ipsos dolores.*] Resc Lakìsc dixit; Propter animam redundantem, quia dicit Resc Lakìsc:

נשמה יתירה ניתנה בו באדם בערב שבת נוטלין אותה ממנו שנ׳ (שמות ל״א: י״ז) שבת וינפש כיון ששבת ויאבדה נפש:

Anima superflua, seù redundans datur homini vespera Sabbathi, & in exitu Sabbathi tollunt eam ab eo, S. D. (Exod. 31. ver. 17.) Cessauit, & respirauit. *Quando quiescit, deperditur anima.*

Si Sabbatho non ieiunant Iudæi ob honorem festi, neque fer. 6. ob eandem causam, ergo honorant diem Dominicum, cùm & in eo non ieiunent. Aliæ duæ causæ, quæ subinde assignantur, sunt friuolæ, & nullius momenti, neque ex locis Scripturæ allegatis, quicquam vigoris acquirunt: nam primus locus

vidit illum, qui timorem incutit.

Non est certum illos tres Viros fuisse Haggæum, Zachariam, & Malachiam. Secundò, est error Iudæorum dicere Danielem non esse Prophetam,. Hunc errorem confutaui in Par. II. pag. 293. & seqq. Est etiam error docere cuiuslibet nati sidus esse intelligens, assistere hominibus, & quæcunque eis eueniunt cognoscere, & videre, quia vt sic, faciunt illud Angelum Custodem hominum. Angeli autem Custodes non sunt Sidera. Ibidem contra huiusmodi timores, quoddam superstitiosum remedium exhibent compositum ex vanis, & impertinentibus verbis, vt -

עיזא דבי טבחי שמינא מינאי והשתא דאמרת מדינת ומדינה ועיר ועיר לדרשה משפחהו ומשפה למאי אתא :

Capra lanionis pinguior me est: & nunc quia tu dicis, Medinà, Medinà, Prouinciam, Prouinciam, Vrbem, & Vrbem, ad inuestigandum Tribum, & Tribum &c. Verba sine sensu, & ratione, quibus bona pars Talmudis repleta est.

Et ibidem 4. lineis ante finem. *Dixit R. Ieosciuà Ben Leuì* -

אסור לאדם שיתן שלום לחבירו בלילה היישינן שמא שד הוא :

Prohibitum est homini de nocte socium salutare, suspicari possumus eum Dæmonem esse - Credunt Talmudistæ de nocte Dæmones esse visibiles, & per vias transcurrere, ideò occurrentem non esse salutandum. Sed hæc est vana obseruatio. Non improbatur de nocte neminè salutandum, quia quies nocturna inuitat hominem ad silentium: quòd si Dominus apud Euangelistam (Luc. 10. 4.) docet neminem per viam salutandum, quantò magis de nocte?

tum. Corrigendi etiam sunt ij, qui existimant hoc contigisse tempore vastationis secundæ Domus.

Tandem concluditur caput 4. & vltimum huius Codicis, Chorea, quam Iudæorum Messias instituet, vt ipsi putant, & expectant. De qua vide Par. I. pag. 551. Et ita finem imponimus huic Codici *Taaniòth*,

Sequitur Codex *Scekalim*, qui Ghemaram non habet.

Ordinis II. *Moèd* Cod. 12. & vltimus est *Meghilà* cap. 1. *Meghilà nikrèt.*

Pagina 3. non longè à principio. Onkelos Proselytus transtulit Legem in Chaldæam linguam, quæ postea Paraphrasis Chaldæa dicta est. De qua satis dictum est in I. Par. pagina 406. & seqq.

Ibidem longè post med. Astruunt Talmudistæ Danielem non esse Prophetam, contra quos egi suprà pag. 295.

Daniel. 10. v. 7. Et vidi ego Daniel solus visionem, & viri, qui erant mecum, non viderunt visionem, sed terror magnus irruit super eos, & fugerunt in absconditum. מאן נינהו אנשים *Quinam fuerunt isti viri? Dixit R. Ieremias, dixit R. Chijà Bar Abbà: Isti sunt Haggæus, Zacharias, & Malachias. Isti erant præstantiores eo; & ille erat præstantior eis. Isti erant præstantiores eo, quia erant Prophetæ, & ipse non erat Propheta. Erat præstantior eis, quia ipse videbat, & ipsi non videbant. Sed postquam non viderunt, quanam est ratio terroris? Quamuis enim ipsi non viderant, illorum* מזליהו *Sidus vidit. Dixit Rauenà: Hinc colligitur, quòd is, qui timore concutitur; licèt ipse nihil videat, sidus autem illius*

Pa-

Non relinquunt locum Scripturæ intentatum, quin pertrahant illum aduersus Idumæos, per quos, vt sæpè sæpiùs dictum est, intelligunt Romanos, & Regna à Romanis deducta, veluti est Germania, quam mirè extollunt Talmudistæ, sicuti faciunt de Italia paulò post medium eiusdem pag. 6. b. vbi עולא *Vlà* valdè hyperbolicè de Italia, quam confundit cum Vrbe Roma, ita effatur -

איטלייא של יון כרך גדול של רומי והויא ג' מאות פרסי על ג' מאות פרסי ויש בה שלש מאות וששים וחמשה שווקים כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מיכרי עופות והויא ששה עשר מיל על ששה עשר מיל ומלך סועד בכל יום באחת מהן והדר בה אעפ' שלא נולד שם והנולד בה אעפ' שלא דר בה נוטל פרס מאת המלך ושלשה אלפים בי בני יש בו ובכל אחד ואחד חמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה צידו אחד ים וצידו האחר הרים וגבעות וצידו אחד מחיצות של ברזל וצדיו האחר חולסית ומצולה:

Italia Iauàn, seù Graciæ, hac est magna Ciuitas Roma [R. Salomon: *Ciuitas magna, cuius nomen est Italia*] *est 300. leucarum in quadrato, & sunt in ea 365. fora, secundùm numerum dierum anni, & interea minùs est illud, in quo venduntur volatilia, habens in quatuor lateribus 26. milliaria. Rex conuiuatur quotidiè in aliquo eorum. Qui ibi habitant, quamuis in ea nati non sint, aluntur à Rege: & qui in ea nati sunt, licèt in ea non habitent, nihilominus pascuntur à Rege. Et tria millia Thermarum ædificia ibidem numerantur, & in vnoquoque ipsorum 500. fenestræ sunt, per quas extra murum ascendit fumus.* [R. Salom. *500 fenestræ altiores sunt muro, ne murus deturpetur à fumo, idque est æstimabile.*] *Ex vno latere habet mare; ex alio montes, & colles; ex tertio habet diuisionem ferream, & ex quarto latere ha-*

Pagina 6. propè finem. Sub nomine Edom contra Romanos, & Christianos multa effutiunt Talmudistæ; Germanica Natio laudatur.

Dixit R. Isaac: Quid est quod scriptum est (Isai. 26. ver. 10.) Gratificetur impius, non discet facere iustitiam. *Dixit Isaac coram Deo sancto benedicto: Domine Vniuersi, Gratificetur Esau? Respondit ei* (Deus): *Scelestus est. Dixit ei:* Non didicit iustitiam. *Respondit ei:* In terra Sanctorum iniquè aget. *Dixit ei: Si sic est*, non videbit gloriam Domini. *Et dixit R. Isaac: Quid est quod scriptum est* (Psal. 140. v. 9.) Ne tradas Domine desideria impij; cogitationem malam eius ne prouehas, exaltabunt se, semper? *Dixit Iacob coram Deo sancto benedicto: Domine vniuersi: Ne dederis Esau impio desiderium cordis eius, cogitationem malam eius ne educas* [R. Salom. *Ne educas de naribus eius annulum, qualis est annulus ferri, quem ponunt in naribus* אנקרי *Bubali, & cum illo protrahitur, & ob vim ipsius regi non potest sine tali annulo.*] *Cogitatio, vel annulus iste est Germania Edomi.* [R. Salom. *Nomen Regni est, & ipsum est de Edom.*] *Quoniam si ipsi* (Germani) *egrederentur* מחרבין כל העולם *destruerent vniuersum mundum. Et dixit R.* חמא בר חנינא *Chamà Bar Chaninà* -

תלת מאה קטירי תגא איכא בגרמטיא של אדום ותלת מאה ושיתין וחמש מרזבני איכא ברומי ובכל יומא נפקי הני לאפי הני ומקטיל חד מניהו ומיטרדי לאוקימי מלכא:

Trecenti Diademate redimiti sunt in Germania τ8̃ *Edom. Et 365 Duces sunt Romæ, quotidiè exeunt hi contra hos, & istorum vnus interficit alium, & defatigantur vt constituant Regem.*

gladius euaginatus in manu eius, &c. Et alia quàm plurima loca adducuntur, quibus regula tradita firmata videtur. Hæc tamen regula generalis non ſemper eſt vera. Quod ita eſſe deprehenditur ex alijs Scripturæ quamplurimis locis, quæ contrarium probant, videlicet ויהי non eſſe ſemper לשון צער phraſim afflictionis, & mœroris, ſed gaudij, & iucunditatis, vt in diſtinctione ſex dierum בראשית *Bereſcith* cernitur manifeſtè. Sanè per ea verba ויהי ערב ויהי בוקר *Et fuit Veſpera, & fuit mane*, mundum paulatim perfectionem accepiſſe innotuit, quæ & gaudium creaturis omnibus attulerunt. Quin & Ioſepho cùm in maxima afflictione eſſet in carcere, hæc vox ויהי fuit ei non mœroris, ſed gaudij, quia cognouit fuiſſe Dominum cum eo ויהי יהוה את יוסף

ויט אליו חסד ויתן חנו בעיני שר בית הסוהר וגו׳.

Et fuit Dominus cum Ioſeph, & inclinauit ad eum miſericordiam; & dedit gratiam eius in oculis Principis Domus carceris. Reliqua loca cùm ſint propemodum infinita, vt prolixitatem fugiam, non refero. tantum Vnum pro mille ſufficiat addere ex Ioſ. c. 6. v. 27.

ויהי יהוה את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ:

Et fuit Dominus cum Ioſue, & fuit fama eius in omni terra.

Prædicta omnia per extenſum exſcripta cernuntur in *En Iſraèl* Par. I. pagina 145. col. 4. num. 10.

Pagina 12. longè poſt medium. Deſcribitur locus conuiuij Aſſueri. Eſther cap. 1. v. 6. ודר וסוחרת *Et parij, & lapidis mercatorij.*] *Ràu dicit* דרי דרי *Ordines, Ordines*; quod ſcilicet multi lapides pretioſi per ordinem diſpoſiti erant ibi. *habet campum lapidoſum, & profundum.*

Qui vidit Romam, & Italiam, de veritate huius hiſtoriæ Talmudicæ bonum teſtimonium reddere poterit. Et ex ea de alijs conſimilibus iudicium feret, & cognoſcet quòd Talmud ſcateat craſſiſſimis mendacijs. Vide *En Iſraèl* Par. I. pag. 145. col. 2. num. 7. Hæc hiſtoria in editione Amſtelodam. abraſa eſt.

Pagina 7. b. ante medium. Feſtum Purìm quomodo celebretur.

אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא וכו׳:

Dixit Rabbà: Tenetur homo ſe inebriare in feſto Purìm &c. Vbi de quodam Rabbino ebrio, qui alium occidit. Vide totam hiſtoriam Par. I. pagina 694. huius Bibliothecæ.

Pagina 9. poſt medium ponitur hiſtoria de 72. Interpretibus, de qua vide I. Par. pagina 437. & ſeqq.

Pag. 10. b. longè poſt principium. Traditur regula generalis, quæ tradita fuit à Viris Synagogæ magnæ, & eſt

כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער:

Vbicumque (in Scriptura) *dicitur* ויהי & fuit, *portenditur afflictio, & mæror*, & afferuntur ibidem exempla.

Eſther 1. 1. *Et fuit in diebus Aſſueri. Et ecce Aman.*

Ruth 1. 1. *Et fuit in diebus, quando iudicabant Iudices; en fames.*

Gen. 6. 1. *Et fuit cùm cæpiſſent multiplicari homines, &c.* & poſtea dicitur: *Et vidit Deus multam malitiam hominis.* Ibid. v. 5. *Et ecce diluuium.*

Gen. 11. 1. *Et fuit omnis terra labium &c. & ecce diuiſio linguarum.*

Gen. 14. 1. *Et fuit in diebus Amraphèl. Et ecce bellum.*

Ioſ. 5. 13. *Et fuit dum eſſet Ioſue in Iericho &c. Et ecce Vir. &*

mensa huius impij de rebus profanis, & obscœnis sermones habeantur. Aliqui dicebant -

מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות אמר להן אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי ולא פרסי אלא כשדי רצוניכם לראותו אמרו לו אין ובלבד שתהא ערומה שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועוש׳ בהן מלאכה בשבת וכו׳ ׃

Madianitæ (mulieres) *pulchræ sunt. Alij dicebant: Persæ sunt pulchriores. Assuerus autem dicebat: Vas, quo ego vtor, non est Medicum, neque Persicum, sed est Chaldaicum. Vultisne illud videre? Dixerunt: Vtique, dummodo nudum sit. Quia eadem mensura, qua alios metitur homo, alij remetiuntur eum. Ostenditur, quòd Vasthi improba expoliabat filias Israël, & nudas in Sabbatho opera seruilia operari faciebat.*

Huius Talmudici obscœni commenti, nec vola, nec vestigium apparet ex Textu sacro, imò contrarium ex eo colligitur, videlicet Reginam Vasthi voluisse Regem Assuerum vestitam introduci coram se, & cultu Regio vestitam, quia Diademate redemitam, neque Diademate ornari solent Reginæ, nisi vestitæ, ideòque Rex iussit huiuscemodi ornatu vocari ad se Vasthi, vt ostenderet cunctis populis, & Principibus pulchritudinem illius. Erat enim pulchra valdè. Sed quare renuit, & ad Regis imperium, quod per Eunuchos mandauerat, venire contempsit? Respondent verecundi Rabbini, Ibidem ante medium, quia בא גבריאל ועשה לה זנב *Venit Gabriël, & fecit ei caudam.* Vide *En Israël* Par. I. pag. 148, col. 3. n. 13.

Sed relictis hisce fabulosis, & obscœnis Rabbinorum commentis, pergamus ad alia.

Pa-

ibi. *Samuel* autem dicit אבן טובה יש בכרכי הים ודרת שמה ותניחת להם בסעודה והאירה להם לכל בעלי סעודה ׃ דבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי סחורת ׃ *Lapis pretiosus est in Ciuitatibus maritimis, qui vocatur* דרה *Derà, si quis eum in medium tricliniū inferat, lucem præbet accumbentibus.* [R. Salom. כצהרים *instar meridiei*,] *Qui de Schola R. Ismaelis sunt, dicunt ita vocari, quia libertatem mercatoribus præbet.*

De lapide pretioso instar meridiei fulgente fides remaneat apud Samuelem Auctorem.

Ibidem ver. 8. והשתיה כדת Et potus secundùm Legem. *Dixit Ràu Chananà nomine R. Mair: Secundùm Legem Mosis, quia sicut secundum Legem Mosis cibus superat potum, sic in conuiuio huius impij cibus potum superabat.* אין אונס *Non cogens* (non erat qui cogeret ad bibendum). *Dixit R. Eleàzar: Vt docearis: quia dabat vnicuiq; ex vino suæ regionis.* [R. Salom. *Cùm enim ipsi assueti fuissent bibere illud, non inebriabantur nisi voluissent*] כרצון איש ואיש *secundùm voluntatem viri, & viri. Dixit Rabbà; Vt faceret secundùm voluntatem Mardochæi, & Hamàn: Mardochæi, quia scriptum est:* Vir Iudæus. *Hamàn vir angustiator, & hostis* (eorundem.) [R. Salom. *Quia ipsi erant Præpositi, & Principes omnium recumbentium.*] Vide *En Israël* Par. I. pag. 148. col. 2. num 12. & 13.

Pagina 12. b. in ipso princ. (Esther cap. 1. 10.) *In die septimo cùm iucundum esset cor Regis* (Assueri) *in vino, dixit: &c. vt ducerent Vasthi Reginam coram Rege cum Diademate Regni, vt ostenderet populis, & Principibus pulchritudinem eius, quia decora aspectu erat.* Ghemarà שבת היה *Sabbathum erat. In*

propter quòd pulchra apparebat.)

Accepit eam in filiam (Esther 2. 7.) Ne legas לבת *in filiam*, sed לבית *in domum*, id est in vxorem. Ita R. Meir secundùm verba Nathàn Prophetæ, de vxore Vriæ (2. Sam. 12.) *Septem puellæ probatæ* (virtutis) *fuerunt illi datæ, dixit Rabà: Ex hoc disces, quòd illarum nominibus numerabat dies hebdomadis*, vt illarum primæ nomen imposuit feria 1. secundæ fer. 2. &c. vsque ad Sabbathum, vt memoriæ Sabbathi non obliuisceretur. Vide *En Israël* Par. I. pagina 149. colum. 2. num. 15. in fine.

Ibidem versa pagina ante medium. Et sermonem Mardochæi faciebat Esther (2. 20.) *Dixit Rauà Bar Limà famulus Ràu. Quia ipsa stabat* (id est surgebat) *de sinu Assueri, & abluebat se, &* (postea) *sedebat in sinu Mardochæi*.

Quibus edulijs alebatur à Rege? *Ràu dicit: Iudaicis*. Samuel: *Spina porcina*, R. Iochanàn: *Leguminibus*. Et inuenit gratiam præ omnibus mulieribus, & virginibus. (Esther 2. v. 17.) *Dixit Rabà: Voluit gustare saporem Virginum, & Nuptæ*. Vide *En Israël* Parte I. pag. 149. col. 3. num. 16. in fine.

Hæc omnia, quæ dicuntur de Esther, suspectæ fidei sunt, præsertim quod dicitur, Estherem fuisse vxorem Mardochæi, & postquam dormijsset cum Assuero, dormijsse cum Mardochæo marito suo. Ex Scriptura ista colligi non possunt, nisi vis illi inferatur. De Esthere, dicitur (Esther 2. v. 9.) *Et placuit* הנערה *puella in oculis eius* (Assueri) *& septem* הנערות *puellæ dignæ datæ sunt ei* (Estheri.). Istæ autem non erant nuptæ, quia suprà dicitur in versic. 2. יבקשו למלך נערות בתולות *Quærant Regi puellas Virgines*.

Pagina 13. circa principium. Qui Idola negant vocantur Iudæi. Mardochæus vocatur Iudæus (Esther 2. v. 5) Nonne erat de Tribu Beniamin, quomodo ergo vocatur Iudæus? Propterea quòd negauerat ע״ז Idololatriam. -

שכל הכופר בע״ז נקרא יהודי כדכתיב (דניאל ג׳ ׳ יב) איתי גוברין יהודאין וגומר :

Quia omnis; qui negat Idololatriam, vocatur Iudæus, S. D. (Daniel. 3: 12.) Sunt viri Iudæi, &c. Vide *En Israël* Par. I, pag. 149. col. 1. num. 15. ante finem.

Ibidem circa medium ad ver. 7. capitis 2. ויהי אומן את הדסה וגו׳ *Et fuit nutritius Haddasàh &c.* vocatur *Haddasàh*, & vocatur *Esthèr*.

תניא *Tanià est Traditio. R. Meir dicit: Esthèr est nomen eius, & quare vocatur Haddasàh?* על שם הצדיקים שנקראו הדסים וכן הוא אומר (זכריה א׳ ׳ י׳) והוא עומד בין ההדסים׳ *Ob nomen Iustorum, qui Vocantur Haadasìm, sic enim ipse dixit* (Zachar. 1. 10.) Et ipse stabat inter Haadasìm myrteta. *R. Iudas dixit: Haddasàh est nomen eius, & quare nomen eius Esther?* על שם שהיה מסתרת דבריה שנאמ׳ אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה וגומ׳ : *Eò quòd absconderat Verba sua, S. D.* (Esther 2. v. 20.) Non Esther indicauerat progeniem suam, & populum suum.

R. Nachmiàh dicit: Haddasàh est nomen eius, & quare vocatur Esthèr? Quoniam populi mundi ita eam vocabant ob nomen אסתהר *Esthàr* [R. Salom. *Estheàr est Luna, quia pulchra erat Vt Luna.*] *Ben Azài dicit: Esthèr non erat longæ* (staturæ) *aut paruæ, sed mediocris sicut myrtum. R. Iehosciuàh Ben Korchà dixit: Esthèr erat subuiridis, & filum misericordiæ expansum fuit super eam.*

cutione licitum eſt ſubſtituere rem vnam pro alia, vti *agnam* pro Berſabea, *recumbere in ſinu*, pro vſu maritali, *eratque illi ſicut filia*, pro vxore. At nihil ſimilium locutionum inueniri licet in 2. cap. Hiſtoriæ Eſtheris, in quo totum, quod pertinet ad perſonam ipſius, diligenter narratur. Ver. 7. dicitur de Mardochæo, quòd nutriebat Eſtheram, כי אין לה אב ואם *quia non habebat patrem, & matrem*, ideòque לקחה מרדכי לו לבת *accepit eam Mardochài ſibi in filiam*, quòd nos dicimus *ſibi eam adoptauit in filiam*. Impertinens igitur eſt, hanc ſimplicem & literalem narrationem ad figuratam reducere, & quod Scriptura intendit orphanicam conditionem Eſtheræ deſcribere, & eiuſdem in filiam adoptiuam receptionem per Mardochæum factam narrare, impudentes illi Talmudiſtæ, volunt eandem, non filiam adoptiuam eiuſdem Mardochæi fuiſſe, ſed vxorem. Vide *En Iſraël* Par. I. pagina 149. col. 2. num. 15. ante finem.

Pagina 14. longè poſt principium. Quot Prophetæ, & Prophetiſſæ fuerint in Iſraële.

תני רבנן ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה :

Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Quadraginta octo Prophetæ fuerunt in Iſraël, & ſeptem Prophetiſſæ, & non minuerunt, aut addiderunt aliquid præter id quod ſcriptum eſt in Lege &c. Et poſtea circa medium -

הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לא נכתבה :

Multi fuerunt Prophetæ in Iſraël duplo plures, quàm fuerint illi, qui egreſſi ſunt *nes*. Et ver. 4. והנערה אשר תיטב בעיני המלך תמלך תחת ושתי : *Et puella, quæ placuerit in oculis Regis, regnet pro Vaſthi*. Sed pro Vaſthi regnauit Eſther puella. Ergo Eſter fuit puella virgo. Quod dicitur, poſt copulam cum Aſſuero ויושבת בחיקו של מרדכי *ſediſſe in ſinu Mardochai*, non videtur verè, & honeſtè dictum; quia Eſther poſtquam in Gynecæum ingreſſa eſt, nunquam ex eo eſt egreſſa, nec colloquium paſſim cum Mardochæo habuit; niſi forſan cum licentia, & præſentia הגי *Heghài Eunuchi* Regis, & cuſtodis mulierum; nec Mardochæo licebat ingredi in Gynecæum, quod patet, quia Mardochæus quotidiè perambulabat ante veſtibulum domus, in qua electæ virgines ſeruabantur, curam agens ſalutis Eſther, & ſcire volens, quid ei accideret (cap. 2. 11.) Hinc eſt, quòd & in porta Regis ſedebat Mardochæus (Ibid. num. 19.) Nec ad eum eundi facultas Eſtheræ dabatur, quin nec ad Regem licitum erat accedere, niſi ab eo vocaretur. (Ibidem num. 14.) Non cognita igitur fuit à Mardochæo, vt falsò, & inhoneſtè dicunt Talmudiſtæ. Neque, quia 2. Samuelis 12. ver. 3. ולרש אין כל כי אם וגו׳ : *Et pauperi non erat quicquam præter agnam Vnam paruam, &c.* ובחיקו תשכב ותהי לו כבת : *Et in ſinu eius recumbebat, eratque illi ſicut filia*. Dicitur: *Eratque illi* כבת *ſicut filia*, & hìc dicatur לבת *in filiam* ſit vtraque locutio ſumenda pro vxore: nam ratio, vtriuſque loci diſpar eſt; ratio autem diſparitatis conſiſtit in hoc, quòd locutio Nathanis Prophetæ ſit parabolica, & figurata; & locutio Scripturæ in Hiſtoria Eſtheris ſit plana, ſimplex, literalis, & verè hiſtorica. In figurata autem lo-

Israël Par. I. pagina 150. columna 3. numero 20.

Ibidem paulò post medium numerantur septem Prophetissæ, quarum nomina sunt, 1. *est Sara*, 2. *Maria soror Aharonis*, 3. *Deuorà*, 4. *Anna*, 5. *Abighàil*, 6 *Chuldà*, & 7. *Esthèr*. Sara etiam vocata fuit יסכה׃ *Iscà*. *Dixit R. Isaac: Iscà est Sarà, & cur vocata est Iscà? Quia Vncta fuit per Spiritum Sanctum*. S. D. (Gen. 21. 12.) Omne, quod dixerit tibi Sara, facies. *Vel dicta est Iscà, quia omnes intuebantur pulchritudinem eius*.

Maria prophetauit non nato Mose, quia (Exodi cap. 15. ver. 20.) vocatur soror Aharon *dumtaxat*. *Et quid prophetauit? Dixit*: עתיד אמי שתלד בן שיושיע את ישראל׃ *Futurum est Vt mater mea gignat puerum, qui saluabit Israèlem*. De istis Prophetissis vide suprà Par. II. pagina 829. De Debora aliquid hìc dicitur, cur scilicet vocetur vxor Lapidòth, quod suprà in Par. II. pagina 2. col. 2. relatum fuit, ita fuisse vocatam, quia lychnia pro Sanctuario faciebat, quod commentum R. Salom. conficit ex hoc loco surripiens שחיתה עושה פתילות למקדש hęc verba, & eadem inter sua commentaria reponens, vti ferè semper facit. Omnia enim, quæ super S. Scripturam edidit, ex Talmude mutuatus est. De Annæ Prophetissæ prophetia notat Talmud in hoc loco, quod ipsa dixerit (1. Sam. 2. 1.) *Exultauit cor meum in Domino, exaltatum est cornu meum in Domino*. dixit רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכ' מלכותן׃ שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכו מלכותן׃ *Exaltatum est cornu meum, & non exaltata est lenticula mea. Dauid & Salomon, qui Vncti sunt cornu, protra-*

sunt ex Aegypto. *Et scripserunt prophetias illas, quibus opus erat illi æuo, quæ necessaria non erant, non scripserunt*. [R. Salom. *Prophetia, cuius opus habebat illa ætas, Vt addiscerent pœnitentiam, aut doctrinam*. *Et omnes isti quadraginta octo fuerunt necessarij, & in Halachòth ghedolòth, & Sèder Olàm numerantur: 1: Abraham, 2 Isaac, 3. Iacob, 4. Moses, 5. Aharòn, 6. Iosue, 7. Phinees, 8. Elkanà, 9. Eli, 10. Samuel, 11. Gad, 12. Nathàn, 13. Dauid, 14. Salomon, 15. Iddo, 16. Michiàu, 17. Audià, 18. Achias, 19. Iehu, 20. Azarias, 21. Chazièl, 22. Eleazar. Omnes isti fuerunt in diebus Iosaphat. Et in diebus Ieroboam Ben Ioas, 23. Osee, 24. Amos. In diebus Iotham, 25. Micheas. In diebus Amasiæ, 26. Amos, 27. Elias, 28. Elisæus, 29. Ionas, 30. Isaias. In diebus Manasse, 31. Ioël, 32. Nachum, 33. Habakùk. In diebus Iosiæ, 34. Sophonias, 35. Ieremias. In captiuitate, 36. Vrias, 37. Ezechiel, 38. Daniel, anno secundo Darij, 39. Baruch, 40. Neriah, 41. Sceriah, 42. Machasia, 43. Aggæus, 44. Zacharias, 45. Malachias, & 46. Mardochæus. Et quod de Daniele diximus suprà, eum non esse Prophetam; sed excipe Danielem, & repone Scemaaiàh, qui dixit Roboamo*: Ne ascendatis, neque pugnetis contra filios Israël. Deficiunt 2. à numero 48. (Rabbi Salomon ingenuè dicit) שנים לא ידעתי *Duos*, qui deficiunt, *non noui*.] Hactenùs R. Salomon, ex Auctore *Halachòth ghedolòth*; eosdem refert Auctor *Scialscèlet Hakkabbalà* pag. 18: qui cùm & ipse à num. 48. inueniat deficere duos, hunc numerum supplet addendo חנמאל ושלום *Chanamèl*, & *Scialùm*. Vide *En*

Dicit Ràu Nachmàn : Malachias זה מרדכי Ipse est Mardochæus. *Sed quare vocatur nomen eis Malachia?* שהיה משנה למלך quia fuit secundus à Rege.

Ibidem paulò post. תניא *Tanià Est traditio. Dixit R. Ieosciùa Ben Korchà: Malachias* זה עזרא Ipse est Ezra: *at Sapientes dicunt* מלאכי שמו Malachias est nomen eius.

Non habent Talmudistæ certitudinem Prophetarum, quia vel inter se confundunt, vel eorum vnum à se ipso separant, prout meliùs sibi videtur. Vide in *En Israël* Par. I. pagina 151. col. 3. num. 22.

Ibidem ante medium. *Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Quatuor mulieres pulchræ fuerunt in mundo, Sara, Abigàil, Rachàu, & Esthèr. Est, qui dicit:*

אסתר ירקרוקת היתה מפיק אסתר ומעייל ושתי :

Esther erat viridis coloris; eximitur Esther, & introducitur Vasthi. Et statim sequitur -

תנו רבנן רחב בשמה זינתה יעל בקולה אביגיל בזכירתה מיכל בת שאול בראייתה אמר ר' יצחק כל האומר רחב רחב מיד ניקרי אמר ליה רב נחמן אנא אמינא רחב רחב ולא איכפת לי אמר ליה כי קאמינא ביודעה ובמכירה :

Tanù Rabanàn Tradiderunt Doctores. Rachàu nomine suo alliciebat ad turpia; Iaèl voce sua; Abigail ipsius memoria; Michol filia Saulis aspectu suo. Dixit R. Isaac: Omnis, qui dicit: Rachab, Rachab, illicò accidit ei pollutio. Dixit ei Ràu Nachmàn: Ego dixi Rachab, Rachab, & nihil mihi accidit. Respondit ei: Hoc intelligendum est de his, qui eam cognouerant, & recordati sunt illius.

Ex hoc loco apparet Talmudistas has quatuor præclaras mulieres habere pro meretricibus. Rachab enim quamuis Scri-

tractum est Regnum eius. Saul, & Iehù, qui vncti sunt lenticula, non protracta sunt illorum Regna.

Diuturnitatem, & breuitatem Regni ponunt in modo vnctionis Regum; vt si vngantur oleo effuso ex cornu, diù Regna consistent; si verò ex lenticula, non ita. Dauid, & Salomon vncti sunt ex cornu 1. Sam. 16. 13. & 1. Reg. 1. v. 39. Saul, & Iehù ex lenticula 1. Samuel 10. 1. & 2. Reg. 9. 3. ideò illorum Regnum in æternum mansurum. Istorum verò parùm durauit. Sed diuturnitas Regnorum ponenda est in virtutibus Regum, & in Diuina voluntate, quæ facit, vt Reges regnent, vel à Regno expellit. Vide *En Israël* Par. I. pag. 150. col. 3. & 4.

Ibidem propè finem, Abigailis cum Dauide nocturnum, & obscœnum colloquium recensetur, quod videndum est Par. II. pag. 165. & seqq. vbi ex hoc loco Hebraicè, & Latinè exhibetur. Et in *En Israël* loco citato reperies.

Ibid. versa pagina longè post principium de Chuldà Prophetissa agitur; sed quia, quæ de ea hic dicuntur, retuli suprà Par. II. pagina 829. nil aliud de eadem addendum esse puto. In *En Israël* loco cit. idem habetur.

Ibidem linea 5. ante finem dicitur -

שמונה נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך ושריה מחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום :

Octo Prophetæ, & omnes Sacerdotes egressi sunt de Rachàu meretrice, isti sunt Neriàh, Barùch, Sceriàh, Mahasàh, Ieremias, Chilkias, Chanmaël, & Scialùm. Non afferuntur probationes. Vide *En Israël* Par. I. pag. 151. col. 2. num. 21.

Pagina 15. longè post principium.

dicandi, decidendi; & terminandi lites, atque controuersias inter suos contribulos, hoc potest admitti. De eo vide *En Israël* Par. I. pag. 151. col. 4. n. 23.

Pagina 16. circa medium. Hamàn ducit Mardochæum equitantem per Vrbem, & proclamat -

ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו כי הוה נקיט
ואזיל בשבילא דבי המן חזיתיה ברתיה דקיימא אאיגרא
סברה האי דרכיב אבוה והאי דמסגי קמיה מרדכי
שקלה עציצא דבית הכסא ושדיתיה ארישא דאבוה דלי
עיניה וחזת דאבוהא הוא נפלה מאיגרא לארעא ומיתה:

Sic fiat viro illi, quem Rex honorare voluerit. Quando tædio afficiebatur, & ibat per viam versus Domum Aman, vidit eum filia sua, quæ stabat super tectum. Putabat esse patrem suum eum, qui equitabat, & illum, qui pedibus incedebat, & præcedebat equitantem, credidit fuisse Mardochæum, accepit vas stercorarium ex latrina, & proiecit in caput patris sui. Aspexit, & vidit, & cognouit eum esse patrem suum, cecidit è tecto in terram, & mortua est.] Vide *En Israël* Parte I. pagina 152. columna 3. num. 24. longè post principium.

Ibidem post med. *Si Mardochæus est*

ואי משבט יהודה ובנימן ואפרים ומנשה לא יכלתה
ליה יהודה דכתיב (בראשית מ״ט ; ח׳ :) ידך בערף
אויביך :

De Tribu Iuda, Beniamin, Ephraim, & Manasse, non poteris contra eum: nam de Iuda scribitur (Gen. 49. 8.) Manus tua in ceruicem inimicorũ tuorum.] Et sic de alijs. Item in *En Israël* Par. I. pag. 152. colum. 3. num. 24. ante med. Non probatur ex Scriptura, Mardochæũ esse ex omnibus istis Tribubus.

Ord. II. *Moëd*, Cod. 12. *Meghilà* cap. 3. *Hakkorè eth hammeghilà Omèd*.

Scriptura reprehendat, non tamen credendum, postquam matrimonium contraxerat cum Iosue (vt putant Talmudistæ) reuertisse ad vomitum. Hanc eandem calumniam repetunt Codice *Taanith* pag. 5. b. Vide suprà pagina 445. colum. 1.

Ex cap. 4. v. 4. *Et venerunt puellæ Esther, & Eunuchi eius, & nunciauerunt ei,* ותתחלחל *& indoluit Regina valdè.*

מאי ותתחלחל אמר רב שפרסה נידה ורבי ירמיה אמר
שחוצ כה לנקבים ; ותקרא אסתר (פסוק ה׳) להתך
אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכוהו
מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על
פיו לדעת על מה זה ועל מה זה ;

Quid est, Et indoluit? *Dixit Ràu: Quia apparuit menstruata. Et R. Ieremias dicit: Quod ei opus fuerat suorum foraminum* [R. Salom. *Liquata sunt foramina corporis sui.*] (id est eam arripuit diarrhæa.) (Ver 5.) Et vocauit Esther Hattàch ex Eunuchis Regis, &c. *Dixit Ràu, Hattàch iste est Daniel. Et quare vocatus est Hattàch amputatus? Quia dum grandæuus esset, resectus est. Vel quia, vt Samuel ait, ipse omnia, quæ ad Regem spectabant, ore suo, decidebat, & terminabat.* Ita pag. 15. circa med.

Fœdum commentum דֶּ Ràu, & sordidum R. Ieremiæ. Est etiam imaginarium illud prænarrati Ràu, quòd התך *Hattàch* Eunuchus sit Daniel, ita nuncupatus ab abscissione verendorũ postquam adoleuisset. Daniel autem non fuit castratus, licèt Eunuchus nuncupetur, vt probaui suprà Par. II. pag. 299. Vide ibi, vbi sententiæ Iudæorum contra Talmud adducuntur, ex quibus probatur integritas corporis Danielis. Quòd autem ex etymologia nominis התך dicatur apud Danielem fuisse potestatem iu-

In

Vna Scriptura dicit (Isai. 14. 13.) Sedebo in monte. *Et alia dicit* (Deuter. 10. v. 16.) Et ego steti in monte. *Dixit Ràu: Stabat, & docebat, sedebat, & legebat. R. Chaninà dixit: Non stabat, & non sedebat, sed incuruatus erat. R. Iochanàn dixit: Sedere nihil aliud est, quàm moram trahere, S. D.* (Deuter. 1. ver. 46.) Et moram traxistis in Kadesc diebus multis. *Rabbà dixit: Verba mollia* (exeunt) *ab eo, qui stat: & dura, seù aspera ab eo, qui sedet.*

Ex hoc Maamar Rabbinico eloquio, colligitur varietas, & instabilitas Rabbinorum in docendo: nam alij laudant stationem. alij sessionem, alij corporis depressionem, & alij, quid in hoc facere debeant, nesciunt. Prædictum Maamar, licèt non integrum exhibui in I. Parte huius Bibliothecæ pagina 729. col. 1. Et illud reperies in *En Israël* Par. I. pag. 154. col. 4. num. 29.

Pagina 25. circa medium. Libertas arbitrij astruitur.

אמר ר׳ חנינא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנאמר (דברים י׳ : יב״) ועתה ישראל מה יהוה אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה מכלל דיראה מלתא זוטרתי היא אין לגבי משה מילתא זוטרתי היא משל לאדם שמבקשין הימנו כלי גדול ויש לו דומ׳ עליו ככלי קטן קטן ואין לו דומה עליו ככלי גדול :

Dixit R. Chaninà: Omnia sunt in manu Dei præter timorem Dei, S. D. (Deuteron. 10. 12.) Et nunc Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi vt timeas? [R. Salom. *Timor Dei positus est in manus cuiuscumque, Vt quilibet disponat cor suum ad illum; licèt Deus habeat facultatem disponendi, & præparandi cor nostrum ad se, quia scriptum est* (Ierem. 18. 4. & 6.) Sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea Domus Israël. (Ezech.

In quibusdam *Miscnaijòth* hoc Caput est 4. & vltimum.

Pagina 21. in principio Ghemaræ. De Deo dicitur quod stet.

אמר רבי אבהו דאמר קרא (דברים ה׳ : לא״) ואתה פה עמד עמדי ואמר רבי אבהו אלמלא מקרא כתוב אי איפשר לאומרו כביכול אף הקב״ה בעמידה ואמר רבי אבהו מניין לרב שלא ישב על גבי מיטה וישנה לתלמידו על גבי קרקע שנאמר ואתה פה עמד עמדי :

Dixit R. Auàhu: Quia dicit Scriptura (Deuter. 5. 31.) Et tu hìc sta apud me. *Et dixit R. Auàhu: Nisi Scriptura scripsisset nemo posset asserere, quòd Deus stet. Et dixit R. Auàhu: Vnde probatur pro Ràu, quòd non sedeat super lectum, & non legat Discipulis suis super pauimentum? S. D.* (Ibidem) Et tu hìc sta apud me.

Non licebat antiquitùs docere Legem sedendo, sed stando, vti ibidem statim sequitur.

תנו רבנן מימות משה ועד רבן גמליאל לא היו למדין תורה אלא מעומד משמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב והיינו דתנן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה כתוב אחד אומר (ישעיה יד״ : יג״) ואשב בהר וכתוב אחד אומר (דברים י׳ : י׳) ואנכי עמדתי בהר אמר רב עומד ולומד יושב ושונה רבי חנינא אמר לא עומד ולא יושב אלא שוחה רבי יוחנן אמר אין ישיבה אלא לשון עכבה שנאמ׳ (דברים א׳ : מו״) ותשבו בקדש ימים רבים רבא אמר רכות מעומד וקשות מיושב :

Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: A diebus Mosis vsque ad Rabbàn Gamlielem non docebant Legem nisi stando. Postquam autem mortuus est Rabbàn Gamliel, descendit languor in mundum, & docuerunt Legem sedendo. Et hoc est quod legitur (in Miscnà Cod. *Sotà* cap. 9. num. 14. & vltimo) *Postquam mortuus est Rabbàn Gamliel cessauit honor Legis.*

tensum omnia recensentur. Et *En Israël* Par. I. pag. 155. col. 2. num. 30.

Ord. II. *Moëd* Cod. 12. *Meghilà* cap. 4. *Benè hair*.

Pagina 26. b. Agitur de libris, & rebus sacris Iudæorum, quomodo conseruari debeant.

Pagina 27. longè post principium, Conuerti potest Synagoga in Academiam, quia in Academia dant operam, & incumbunt ad studia sacra. Non vendunt librũ Legis veterem, vt emant nouum. Collocant ספר תורה librum Legis super alium librum Legis. Et librum Legis super librum Pentateuchi, & vnum ex his super alium; & super Prophetarum, & Hagiographorum libros collocant Pentateuchum; sed non vice versa, hoc est super Pentateuchum non collocant Prophetas, & Hagiographa, neque Pentateuchum super *Sèpher Thorà Librum Legis*. Non licitum est vendere librum Legis nisi tantùm pro addiscenda Lege, & pro matrimonio ineundo. Non debet vendi liber Legis etiamsi nihil habeatur ad vescendum. Et qui librum Legis, vel filiam in hoc casu necessitatis vendiderit אינו רואה סימן ברכה לעולם *non erit videns signũ benedictionis in mundo*, i. e. nihil proficiet ob illã pecuniam. Filias permittunt vendere, sed non filios.

Hæ ceremoniæ vergunt potiùs ad superstitionem, quàm ad religionem, & nolle ob quamcunque causam vendi res sacras, præsertim in casu extremæ necessitatis, non ad pietatem, sed ad crudelitatem spectabit. Pietas Christiana summa religione custodit vasa Deo sacrata, sed ad pauperes subueniendos, captiuos redimendos, & ad Ecclesiæ necessitates subueniendas; si nulla alia qua

(Ezech. 11. 19.) Et remouebo cor lapideum de carne eorum.] *Sequitur inde, quòd timor res parua est, sed non apud Mosen fuit res parua. Exemplum sit de homine, à quo petebant vas magnum, quod quidem habebat, sed ab eo reputabatur vt vas paruum, paruum verò non habebat, sed illud reputatum est veluti magnum vas.*

Describitur hìc libertas arbitrij nostri, qua in potestate hominis est, vias suas malas facere. In iustificatione verò, tangente Deo cor hominis, qu d R. Salomon explicat, per facultatem disponendi, & præparandi cor nostrum ad se, hoc est illud illuminandi per internam inspirationem, quam & abijcere possumus, si noluerimus illam recipere. Vnde, quando dicitur (Zachar. 1. 3. Ioël 2. 12.) *Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos*, libertatis nostræ admonemur. Cùm autem respondemus (Ps. 35. 5.) *Conuerte nos Domine, & conuertemur*; Dei nos gratia præueniri confitemur. Confer Concil. Trident. sess. 6. cap. 5.

Ibidem tribus lineis ante finem. An omnia, quæ scripta sunt in Sacris Libris legi liceat in Ecclesia.

תנו רבנן יש נקרין ומתרגמין ויש נקרין ולא מתרגמין ויש לא נקרין ולא מתרגמין וכו׳:

Docuerunt Magistri. Sunt quædam loca in S. Script. quæ leguntur Hebraicè in Ecclesia, & etiam interpretantur vulgari lingua. Alia sunt quæ leguntur, & non interpretantur. Et alia, quæ neque leguntur, & neque interpretantur. Quæ leguntur, & interpretantur: Opera, quæ facta fuerunt in principio creationis, leguntur, & interpretantur, &c. Cætera vide suprà in Prima Parte pag. 400. quæ ibidem per ex-

eſt bonum in hora diſceſſus ſui. *Dixit ei: Benedicito mihi. Dicere debet ei: Faxit Deus, Vt tu peruenias ad medietatem annorum meorum, omnibus autem reliquis non ita. Dixit ei: Qui Veniunt poſt te, beſtiam paſcant.*

Sunt imprecationes, quas cùm ad eos venerint Chriſtiani, vel ab eis recedunt, contra eos euomunt. Interim dum coram eis ſunt, bona, & fauſta eis precantur, dum ab eis recedunt idem faciunt, poſtquam terga verterunt maledictis onerant. Vndè aliquando cùm hæc intelligeret quidam Chriſtianus, poſtquam à Iudæo diſceſſerat, iterum ad eum reuertitur, & ſic effatur: O' Iudæe, primam, & vltimam benedictionem, quam protuliſti tibi reſtituo, mediam pro me retineo.

Prædicta omnia referuntur in *En Iſraèl* Par. I. pag. 156. col. 3. & 4. n. 35.

Ibidem ſtatim. Odium contra Gentiles, id eſt Chriſtianos, his verbis ampliùs cognoſcitur. Auùth Bar איהי Ihì, & Miniamìn Bar איהי Ihì. Vnus dicit.

תיתי לי דלא אסתכלי בגוי וחד אמר תיתי לי דלא
עבדי שותפות כהדי גוי :

Veniat mihi, id eſt contingat mihi ne videam Gentilem, id eſt Chriſtianum. Et alter dixit: Veniat mihi, ne Vnquam ſocietatem ineam cum Gentili. Editio Amſtelodamenſis mutauit גוי *Ghòi Gentilem* in כותי *Cuthì Chuthæum*. Et ne doceant plebem Iudaicam prohibitum eſſe à Sapientibus ſocietatem inire cum Chriſtianis, quod in eorum maximum vergeret detrimentum, ideò in *En Iſraèl* libro, qui per manus Iudæorum continuò teritur, prædictam ſententiam reſecarunt.

Pa-

quà hiſce neceſſitatibus ſubueniri poſſit, inueniatur via. In his tribus generibus Vaſa Eccleſiæ, etiam initiata, confringere, conflare, & vendere licet, inquit Ambroſius lib. 1. cap. 41. Officiorum.

Pagina 28. longè ante finem. Impij oculis corporeis non ſunt reſpiciendi à Iudæis.

אמר ר׳ יוחנן אסור לאדם לחסתכל בצלם דמות אדם
רשע שנ׳ (מלכים ב׳ : ג׳ י יד״) לולא פני יהושפט
מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך רבי
אלעזר אמר עיניו כהות שנ׳ (בראשית כו״ : א׳) ויהי
כי זקן יצחק ותכהנה עיניו מראות משום דאסתכל
בעשו הרשע :

Dixit R. Iochanàn: Prohibitum eſt homini intueri imaginem ſimilitudinis hominis impij, S. D. (2. Reg. 3. v. 14.) Niſi facies Ioſaphath Regis Iudæ ego ſuſciperem, ſi reſpexiſſem ad te, & ſi vidiſſem te. *R. Eleàzar dicit: Oculi eius* (id eſt Iſaaci fuerunt) *caligantes, S. D.* (Geneſ. 27. 1.) Et fuit cùm ſenuiſſet Iſaac, & caligaſſent oculi eius à videndo. *Hoc accidit, quia reſpiciebat in Eſaùū impium:*

Impij non ſunt reſpiciendi oculis mentis, ne & nos in ipſorum iniquitates inuoluamur; oculis corporeis ſunt quidem reſpiciendi, vt & ipſi reſpiciant opera noſtra bona, & ſic tandem aliquando conuertantur ad Dominum, & glorificent Patrem noſtrum, qui in cælis eſt. Vide *En Iſraèl* Par. I. pag. 156. col. 3. num. 35.

Ibidem paulò poſt. Iudæi videntes Chriſtianos illis maledicunt

רבא אמר מהכא (משלי יח״ ׃ ה׳) שאת פני רשע לא
טוב כשעת פטירתו אמר לו כרכני אליהי רצון שתגיע
לחצי ימי ולכולהו לא ׃ אמר לו הבאים אחריך בהמה
ירעו ׃

Rabà dixit: Hinc eliciunt (illud Prou. 18. 5.) Eleuare facies impio, non

cisonam facere vocem suam. Iudicia non viuent in eis, Lectio; id est in hoc casu lectio non viuet in eo, quia iucunda, & suauis non est. Vide & *En Israël* Par. I. pagina 157. col. 2. num. 37. Et ita absoluitur Codex *Meghilà*, & totus Ordo *Moëd*.

Ord. III. *Nascim* Cod. 1. *Ieuamòth*, cap. 2. *Chetzàd*.

Pagina 24. b. longè post principiũ. Tria Proselytorum genera.

ר׳ נחמיה אומר גירי אריות ואחר גירי חלמות ואחר גירי מרדכי ואסתר אינן גרם עד שיתגיירו בזמן הזה ׃

R. Nachmiàh dicit: Proselyti Leonum, [R. Salom. *Sunt* כותים *Cuthai, de quibus in lib.* (2. Reg. 17. 25.) Et misit Dominus in eos leones, & proselyti facti sunt.] *& alter est ex proselytis somniorum, & alter est ex proselytis Mardochai, & Estheris non sunt proselyti, donec fiant proselyti isto tempore.* Fortassis, quia non obseruabant Legem Mosis.

Pagina 34. b. prima linea. Imponunt Tamàr defectum concipiendi in concubitu Er, & Onán.

והא תמר בביאה ראשונה איעברה אמר ליה תמר באצבע מיעכה דאר״ יצחק כל מועכות של בית רבי תמר שמן ולמה נקרא שמן תמר ע״ש תמר שמיעכה באצבעה והא הוו ער ואונן ער ואונן שמשו שלא כדרכן מתיבי כל עשרים וארבעה חדש דש מבפנים וזורה מבחוץ דברי רבי אליעזר אמרו לו הללו אינן אלא כמעשה ער ואונן במעשה ער ואונן ולא כמעשה ער ואונן במעשה ער ואונן דכתיב (בראשית ל״ח ׃ ט׳ ׃) והיה אם בא אל אשת אחיו ושחת ארצה ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה והכא כדרכה בשלמא אונן דכתב ביה ושחת ארצה אלא ער מנל אמר רב נחמן בר יצחק דכתב וימת גם אותו אף הוא כאותו מתיה מת בשלמא אונן משום לא לו יהיה הזרע אלא ער מאי טעמא עבד הכי כדי שלא תתעבר ויכחיש יופיה ׃

Et

Pagina 29. longè post principium. תניא רבי שמעון בן יוחי וכו׳ ; *Est Traditio. R. Scimòn Ben Iochài &c.* Migrare faciunt Deum de loco ad locum, & in exilium cum Iudæis ablegant, & illam Diuinam Maiestatem, quæ simplicissima est, locatam faciunt, & inquietam. Non refero verba huius Rabbini, quia relata fuerunt Parte I. pag. 625. col. 2. Vide *En Israël* Par. I. pag. 156. col. 4. numero 35.

Pagina 31. b. ante finem. Senum consilia anteferuntur puerorũ consilijs.

תניא ר׳ שמעון בן אלעזר אומר אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה סתור ואל תבנה מפני שסתירה זקנים בניין ובניין נערים סתירה וסימן לדבר רחבעם בן שלמה ׃

Tanià est Traditio. R. Scimòn Ben Eleazaris dicit: Si dicant tibi Senes: Destrue; & pueri dicant: Aedifica; destrue, & non ædificabis: quia destructio Senum est ædificium, & ædificium puerorum est destructio. Exemplum huius rei sit Roboam filius Salomonis.

Sententia generaliter vera est. Sed aliquando fallit, vt in Daniele, qui puer erat; id est iuuenis sapiens, & insipientes senes iudicauit. Dan. 13. v. 51. & seqq. licèt apud Hebræos non inueniatur.

Pagina 32. post medium. Laudatur lectio Sacrorum Bibliorum cum modulo, & voce suaui, secundùm quod -

אמר ר׳ יוחנן כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זימרה עליו הכתוב אומר וגם אני נתתי להם חקים לא טובים׃ וגו׳ מתקיף לה אביי משום דלא ידע לבסומי קלא משפטים לא יחיו בהם קרית ביה ׃

Dixit R. Iochanàn: Qui legit sine suauitate, & legit sine modulo, seù cantu, de eo dicit Scriptura (Ezech. 20. v. 25.) Et etiam ego dedi eis statuta non bona &c. *Opposuit ei Abijè, quia nesciuit dul-*

percussit eum Dominus, quòd rem detestabilem faceret. (Gen. 38. v. 9.)

Ord. III. *Nascim* Cod. 1. *Ieuamòth* c. 6. *Habà al ieuamthò*.

Pagina 62. b. post medium. Numerus discipulorum R. Akibæ est incredibilis.

אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא וכו׳ :

Dixerunt: Duodecim millia paria discipulorum fuerunt ipsi R. Akibæ, &c.

Hanc hyperbolicam historiam habes in Par. II. huius Bibliothecæ, ibi videnda pag. 719. col. 1.

Ibidem paulò post. Laudantur coniugati.

אמר ר׳ תנחום אמר רבי חנילאי כל מי שאין לו אשה שרוי בלא שמחה בלא ברכה בלא טובה בלא שמחה דכתב (דברים יד״ : כו) ושמחת אתה וביתך : בלא ברכה דכתיב (יחזקאל מד״ : ל׳) להניחה ברכה אל ביתך : בלא טובה דכתיב (בראשית ב׳ : יח״) לא טוב היות האדם לבדו במערבא אמה בלא תורה בלא חומה : בלא תורה דכתיב (איוב ו׳ : יג׳ :) האם אין עזרתי בי ותושיה נדחה ממני : בלא חומה דכתיב (ירמיה לא׳ : כב״) נקבה תסובב גבר רבא בר עולא אמר בלא שלום דכתיב (איוב ה׳ : כד״ :) וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא תחטא : אמר ר׳ יבל״ כל היודע באשתו שהיא יראת שמים ואינו פוקדה נקרא חוטא שנאמר (איוב ה׳ : כד״ :) וידעת כי שלום אהלך וגו׳ : ואמר ריבל״ חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו׳ הא מהכא נפקא מהתם נפקא ואל אישך תשוקתך מלמד שהאשה משתוקקת על בעלה בשעה שהוא יוצא לדרך :

Dixit R. Tanchùm, dixit R. Chanilài: Qui caret vxore, habitat sine lætitia, sine bono. Sine lætitia S. D. (Deuter. 14. 26.) Et lætaberis tu, & domus tua. *Sine benedictione, S. D.* (Ezech. 44. 30.) Vt reponat benedictionem ad *Et nonne Tamàr coitu primo grauida facta est? Dixit ille: Tamàr digito impediuit.* [R. Salom. dicit: quòd *Er, & Onàn non vsi sunt vxore iuxta viam eius*. Item idem R. Salom. *Tamàr ante congressum venereum compressit se, & aperuit portam, & fuerunt ei quasi duæ coitiones.*] *Dixit R. Isaac: Omnes, quæ comprimunt se à Schola Rabbi, vocantur Tamàr. Et quare vocantur illarum nomina Tamàr? Propter nomen Tamàr, quæ compresserat digito suo. Et ecce fuerunt Er, & Onàn. Er, & Onàn vsi sunt præter viam suam. Responderunt: Omnibus 24. mensibus triturabant intus, & seminabant foris. Verba sunt R. Eliezeris. Dixerunt ei: Isti non sunt nisi secundùm historiam Er, & Onàn; secundùm historiam Er, & Onàn, & non secundùm historiam Er, & Onàn. Secundùm historiam Er, & Onàn, quia legitur* (Gen. c. 38. v. 9.) Et erat, si ingrediebatur ad vxorem fratris sui, & corrumpebat in terram, ne daret semen fratri suo. *Et non secundum historiam Er, & Onàn, quòd si ibi, illud quòd non erat secundùm vsum naturæ, & hic secundùm vsum naturæ. Rectè quidem de Onàn, de quo scribitur*, Et corrumpebat in terra. *Sed Er vnde? Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Scriptum est:* Et mortuus est etiam ipse. *Etiam ille in ipsa morte mortuus est. Bene quidem est de Onàn, eò quòd non sibi nascebatur filius, sed de Er, quænam est ratio cur ita faciebat? Ne grauida fieret, & pulchritudinem amitteret.*

Istæ sunt obscœnæ speculationes Talmudistarum. Sacra Scriptura tantùm dicit: quòd Er erat רע בעיני יהוה *malus in oculis Domini*. (Gen. 38. 7.) Et Onàn *semen fundebat in terram, & idcircò*

ad domū tuam. *Sine bono, S. D.* (Gen. 2. 18.) Non eſt bonum eſſe hominem ſolum. *In Occidente* (id eſt in Terra Sancta, quæ eſt Occidentalis reſpectu Babyloniæ.) *Dixerunt: Sine Lege, ſine muro. Sine Lege S. D.* (Iob 6. 13.) Nonne auxilium meum in me, & ſubſiſtentia expulſa eſt à me? *Sine muro, S. D.* (Ierem. 31. 22.) Fœmina circumdabit virum. *Rabà Bar Vlà dixit: Sine pace, S. D,* (Iob 5. 24.) Scies quòd pax eſt tentorium tuum, & viſitabis habitaculum tuum, & non peccabis. *Dixit R. Ieoſciùa Ben Leuì: Qui cognoſcit vxorem ſuam timentem Deum, & non viſitat eam, vocatur peccator, S. D.* (Iob 5, v. 24.) Et ſcies quòd pax eſt tentorium tuum &c. *Et dixit R. Ieoſciùa Ben Leuì: Tenetur homo viſitare vxorem ſuam quando dat ſe itineri, S. D.* (Ibidem) Et cognoſces quoniam pax (erit) tabernaculo tuo, &c. *Hoc idem ex alio loco colligitur* (Gen. 3. 16.) Et ad virum tuum erit appetitus tuus, *quando ſcilicet maritus ingreditur iter.*

Iſta tranſire vtcumque poſſent ſine rigoroſa cenſura, dummodo cœlibatus non improbaretur, ſed quia aliquando à quibuſdam Rabbinis damnatur, vt ſtatim fit, ideò prædicta propoſitio eſt limitanda. Qui caret vxore, non mancipatus Dei ſeruitio, multis bonis caret, ſi vxor bona ſit; ſed ſi mala, multis malis implicatur. Confer librum Eccleſ. cap. 7. ver. 27. 28. & 29.

Pagina 63. linea 4. -

אמר ר׳ אלעזר כל מי שאין לו אשה אינו אדם שנ׳ (בראשית א׳ כז׳) זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם ׃

Dixit R. Eleazar: Qui non habet vxorem, non eſt homo, S. D. (Gen. 1. v. 27.) Maſculum, & fœminam creauit eos: *& vocauit nomen eorum* Adam, *id eſt hominem.*

Falſa propoſitio: quia homo non habens vxorem, non deperdit naturam, & eſſentiam hominis: nam ſemper eſt animal rationale. Ad locum Scripturæ dico, ad propagandum humanum genus creatum fuiſſe maſculum, & fœminam, ſed non fuit datum præceptum ſemper propagandi, alioquin non fuiſſet licitum Moſi ſeparandi ſe ab vxore, poſtquam vocatus fuit à Deo, ſicut omnes Auctores Hebræi teſtantur. Nomen Adam vtrique tam viro, quàm mulieri commune eſt, quamuis principaliter dicatur de homine, etiam à muliere ſeparato. Ergo homo, quamuis ſeorſim à muliere vitam cœlibem duxerit, ſemper eſt Adam,

Ibidem ſtatim. Qui facultates non habet, non eſt homo.

אמר ר׳ אלעזר כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם שנא׳ (תהלי׳ קטו׳ ׃ יו׳ ׃) השמים שמים ליהוה והארץ נתן לבני אדם ׃

Dixit R. Eleazar: Qui non habet prædium, bona ſtabilia, non eſt homo, S. D. (Pſal. 115. 16.) Cœlum Cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum.

Non cognoſcunt Talmudiſtæ præſtantiam voluntariæ paupertatis, ideò in diuitijs felicitatem collocant, & eum, qui miſera paupertate premitur, ab hominibus ablegant.

Ibidem ſtatim. Explicatur ver. Gen. 18. capitis 2.

אמר ר׳ אלעזר מאי דכתיב (בראשית ב׳ ׃ יח׳ ׃) אשעה לו עזר כנגדו זכה עזרתו לא זכה כנגדו ׃

Dixit R. Eleazar: Quid eſt quod ſcriptum eſt (Gen. 2. 18.) Faciam ei adiutorium tanquam contra eum. *Si vir vr-*

יה

banus est cum Vxore: Vxor est ei adiutorium. Immorigeratus est in Vxorem; Vxor est contra eum.

Ibidem post pauca. Adam cum iumentis, & feris coit.

ואמר ר׳ אלעזר מאי דכתיב זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי מלמד שבא אדם על כל בהמה וחיה ולא נתקררה דעתו עד שבא על חוה :

Et dixit R. Eleazar: Quid est quod scriptum est (Gen. 2. 13.) Hac vice os ex ossibus meis, & caro de carne mea? *Docet, quòd Adam habuit rem cum omnibus iumentis, & feris, & non requieuit mens eius* (seù non est refrigerata concupiscentia eius) *donec ingressus est super Euam.*

Maxima iniuria fit Protoparenti nostro. Verba Scripturæ: *Hac vice os ex ossibus meis &c.* non sunt intelligenda de concubitu carnali; sed de cognitione intellectuali, qua Adam cognouit Euam ex eius osse, & eius carne fuisse efformatam, idcircò ei nomen imposuit אשה *Iscià Virissa* ab איש *Isc Viro*, sicut antea nomina imposuerat cunctis animantibus terræ, & volatilibus cæli; vnde hæc, & alia suprà posita velle intelligi non de nominibus impositis cunctis animantibus &c. sed de cognitione carnali, maxima impudentia est Rabbinorum, qui præter carnalia nihil aliud sapiunt. De hoc obscœnissimo, & intollerabili conuicio in Adamum vide I. Par. pag. 76. col. 1.

Ibidem statim quæ sequuntur, sunt in fauorem Messiæ, in cuius genealogia Ruth Moabitis ponitur.

ואמר ר׳ אלעזר מאי דכתיב (בראשית יב״ , ג׳ :) ונברכו בך כל משפחות האדמה אמר ליה הקדוש ברוך הוא לאברהם שתי ברכות טובות יש לי להבריך בך רות המואבית ונעמה העמונית כל משפחות האדמה אפילו משפחות הדרות באדמה אין מתברכות אלא בשביל ישראל כל גויי הארץ אפילו ספינות הבאות מגליא לאספמיא אינן מתברכות אלא בשביל ישראל :

Et dixit R. Eleazar: Quid est quod scriptum est (Gen. 12. 3.) Et benedicentur in te omnes familiæ terræ. *Dixit Deus sanctus benedictus Abrahamo: Duæ benedictiones bonæ sunt mihi, quibus benedicam te; Ruth Moabitis; & Noemà Amonitis. Omnes cognationes terræ, & cognationes ætatum in terra non benedicentur nisi propter Israël. Omnes gentes terræ, etiam naues, quæ veniunt de Gallia in Hispaniam non benedicentur nisi propter Israëlem.*

Benedicuntur in te, hoc est in semine de te nasciturо, quod est Christus, benedicentur omnes familiæ terræ. Et tam habitantes in terra, quàm maria sulcantes, benedicentur propter Israëlem, quia Christus secundùm carnem est filius Israëlis.

Pag. 63. b. non longè à fine, Messiæ Iudaici venturi signum,

אמר ר׳ אסי אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף שנ׳ (ישעיה נז׳ : יו״) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי :

Dixit R. Asè: Non venit Ben Dauid nisi compleatur numerus animarum, quæ continentur in גוף *Guph, S. D.* (Isai. 57. v. 16.) Quoniam spiritus ante me inuoluet se, & animas ego feci.

Volunt Hebræi, animas omnes futuras vsque in finem mundi, creatas fuisse in principio rerum, easque conseruari sub Throno Dei in quodam sacculo, seù loco appellato גוף *Guph*, quod *Corpus* sonat: vnde hominis corpus, quia in eo anima includitur, ad similitudinem illius conficti in cælo, גוף *Guph* nuncupatur. Neque Messiam fore ven-

tu-

turum, nisi priùs ab hoc *Guph* sacculo, seù animarum *Theca* omnes animæ euacuentur. Sed hoc est dogma falsum, & Rabbinicum adinuentum: nam in serie בראשית *Berescìth* primæuæ creationis rerum, vbi distinctè res omnes creatæ enumerantur, nihil de istius massæ animarum creatione habetur, neque prudenter ex alijs rebus ibi creatis colligi potest: quapropter fides Catholica docet, animas hominũ tunc creari, quando in corpora infunduntur, easque infundi, quando creantur. Neque locus Scripturæ qnicquam subsidij affert Talmudistarum sententiæ, quia quando dicitur in Isaia loco citato, *Spiritus ante me inuoluet se, & animas ego feci*, intelligitur de misericordia Dei erga pœnitentes, quando ad Deum per pœnitentiam reuertuntur. In principio siquidem huius versiculi dicitur כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקציף *Quia non in perpetuum litigabo: neque in perpetuum irascar*; ac si diceret, iram, & vltionem non semper effundam super peccatores, quia spiritus ante me per humiliationem inuoluet se, & cessabit ira mea; quia animas, quas creaui, amo, & volo, vt omnes saluę fiant. Non per hoc intelligitur, quòd omnes animæ creatæ sint in principio mundi, sed successiuè per alia tempora secundùm quòd corpora in vtero materno efformata sunt, animæ creatæ, & infusæ sint.

Ibidem statim contra cœlibes.

תניא ר׳ אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר (בראשית ט׳ : ו׳) שופך דם האדם באדם דמו ישפך וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו ר׳ יעקב אומ׳ כאילו ממעט הדמות שנ׳ (שם) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב בתריא ואתם פרו וגו׳ : בן עזאי אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות ;

Tanià, est traditio. R. Eliezer dicit: Quicumque non dat operam fructificationi, & multiplicationi, id est proli gignendæ, est tamquam homicida, S. D. (Genes. 9. v. 6.) Effundens sanguinem hominis in homine, sanguis eius effundetur. *Et deinde:* Et vos crescite, & multiplicamini. *R. Iacob dicit: Perinde facit, ac si imminueret* (Dei) *similitudinem, S. D.* (Ibidem) Quia in similitudinem Dei fecit hominem. *Et subinde:* Crescite, & multiplicamini. *Ben Azài dicit: Perinde facit ac si effunderet sanguinem, & imminueret* (Dei) *similitudinem*.

Loca, quæ ab istis Talmudistis afferuntur ad probandam suam intentionem, nihil ad rem faciunt. Nihil facit id, quod dicitur ex Gen. 9. 6. quia ibi loquitur de homicida, qui pœna talionis puniri debet; si enim fas esset hominem impune occidere, cædes innumeræ committerentur, maximo cum discrimine humani generis, quod vt faciliùs propagaretur post diluuium, præcepit Deus, vt pauci illi homines superstites propagationi operam darent, ideòque illis dixit (Ibidem ver. 7.) *Crescite, & multiplicamini*: sed & hìc nullum præceptum contra cœlibatum eruitur. Quod idem dicendum est de alijs consimilibus locis allatis.

Pagina 64. ante medium. Expulsio vxoris decernitur contra Legem.

תנו רבנן נשא אשה ושהא עמה עשר שנים ולא ילדה יוציא ויתן כתובה שמא לא זכה להבנות ממנה אף על פי שאין ראיה לדבר זכר לדבר (בראשית יו״ : ג׳) מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען ללמדך שאי ישיבת חוצה לארץ וכו׳ ;

Tanù Rabbanàn, dicunt Doctores: Ducit vxorem, & manet cum ea decem annos, nec gignit, eijcit foras, & dat dotem.

pitudinem, & fœdam rem intelligant Talmudistæ, adulterium, vel de eo vehementem suspicionem, vide in *Miscnà* c. 6. כי שקינא לאשתו וכו׳ :

Pagina 64. vltima linea. Abraham, & Sara quasi castrati sunt, ex Talmude.

אמר רבי אמי אברהם ושרה טומטמין היו שנאמר (ישעיה נא : א׳ :) הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם וכתיב (שם) הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה שרה אמנו אילונית היתה שנ׳ (בראשית יא ל׳ :) ותהי שרה עקרה אין לה ולד אפילו בית ולד אין לה :

Dixit R. Amè: Abraham, & Sara clausi genitalibus erant, S. D. (Isai. 51. v. 1.) Respicite ad petram, vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis. Attendite ad Abrahamum patrem vestrum, & ad Saram, quæ peperit vos. *Dixit Ràu Nachmàn, dixit Rauà Bar Abuhà: Sara maier nostra arborea erat, id est naturam quercus habebat* (Gen. 11. 30.) Et erat Sara sterilis, *quæ nec puerum, nec locum ad formandum puerum habebat.*

Dicere, quòd Abraham fuerit טומטו *Tumetò clausus* genitalibus, est directè contrarium Scripturæ, quæ Gen. cap. 16. ver. 4: manifestè dicit, quòd Abraham introiuit ad Agar, & concepit. Et priùs ver. 2. dixerat Sara: *Ecce conclusit me Dominus, vt non pariam.* Et versic. 5. *Et sumens Sara Agar Aegyptiam ancillam suam, post decem annos habitationis Abram in terra Chanaàn dedit eam Abram Viro suo, ipsi Vxorem.* Ex quibus verbis apparet non Abrahamum fuisse sterilem, sed Saram.

Pagina 71. b. Agitur de secunda incisione vnguibus facienda in Circumcisione, qua in partes resecta membranula, fit detectio glandulæ pœnis, sine qua nul-

tem. Forsan non meruit suscipere filios ex ea. Et licèt hæc ratio non sit conuincens, nihilominus inseruit memoriæ, quòd dicatur (Gen. 16. 3.) A fine decem annorum cùm sederet Abram in terra Chanaàn, *Vt doceat te, quòd non est habitatio extra terram &c.*

Ob duritiem cordis Iudæorum permisit eis Moses dare libellum repudij, & quamuis ob ערות דבר turpitudinem rei hoc est fornicationis, seù adulterij causa id permiserit, nihilominus hanc libertatem repudiandi vxores adeò ampliarunt Rabbini, vt ob leuissimas causas matrimonium, quòd à Deo institutum est, vt Vir, & Mulier in matrimonio iuncti non sint ampliùs duo, sed vna caro, irritum faciant, & dissolui permittant; vti si mulier in re culinaria negligenter se gerat, & ollam igni applicatam ebullire suo modo non faciat. In hoc autem loco non permittitur, aut suadetur libellus repudij, sed iubetur, vt si post decem annos filios non procreauerit, dimittat vir vxorem suam cum dote in Instrumento dotali descripta, & liber illi sit aliam ducere. Contrarium docetur in Euangelio, vbi nullo modo permittitur libellus repudij, sed iubetur: *Quod Deus coniunxit, homo non separet* (Matth. c. 19. v. 6.) Separatio autem à thoro permittitur ob fornicationem, Ibidem ver. 9. per quam intelligitur adulterium: quæ enim in solutis est fornicatio, in coniugatis est adulterium: non tamen ob id soluitur vinculum matrimonij, vt licitum sit dimittere vxorem, & aliam ducere, vt volunt Græci, & nostrorum nonnulli, quos damnat Concilium Tridentinum sess. 24 can. 6. Quod per tur-

si vis dicam : Eo quòd non flabat ventus Septentrionalis. דתניא *Quia legitur, seù est Traditio : Omnibus quadraginta annis, quibus fuerunt Israëlitæ in deserto, non flauit Boreas. Quænam est ratio ? Si vis dicam : Propterea, quòd fuerunt obiurgati.* [R. Salom. *Propter opus Vituli adorati, & ideò erant sub reprehensione, & non fuerunt digni luce clara,*] *Et si vis dicam : Ne dissiparentur nubes gloriæ; Idcirco in die nebuloso, inquit Rabbi Papà, & in die, qua perflat ventus Australis, non solemus circumcidere, neque venam secare.* Non sibi constant Talmudistæ; quia ibidem paulò post dicunt -

תנו רבנן כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבת בו רוח צפונית בחצי הלילה שנ' (שמות יב״ : כט״) ויהי בחצי הלילה ויהוה הכה כל בכור וגו' : מאי תלמודא הא קמ״ל דעת רצון מילתא היא וכו' :

Tanù Rabbanàn, docuerunt Doctores: Omnibus 40. *annis, quibus Israëlitæ fuerunt in deserto, nullus fuit dies, in cuius media nocte non flauerit Boreas S.D.* (Exod. 12. 29.) Et fuit circa medium noctis, & Dominus percussit omne primogenitum &c. *Quid sibi vult hoc ? Docemur, quòd tempus beneplaciti fuerit voluntatis bonæ.* [R. Salomon : *Et quando media nox est tempus beneplaciti ? Propter primogenitorum cædem. Est etiam tempus beneplaciti propter ventum Aquilonarem, quoniam nullus dies est quin in media nocte non perflet Boreas. Accipe exemplum de cithara Dauidis, qua ipse excitabatur, &c.*

Omnes istæ fabulæ de Borea flante qualibet media nocte, & quod omnibus 40 annis, quibus per desertum peragrarunt filij Israël, nunquam fuerit auditus ventus Aquilonaris, videntur quòd fuerint

יה

nullius valoris esse censent priorem actum Circumcisionis, quo tota pellicula præputij nouacula abscinditur. Hæc autem secunda pelliculæ incisio vocatur hìc פריעה *Periàh denudatio* scilicet glandulæ penis. Hæc, vt dicit Rauà Ben R. Isaaci; *Dixit Ràu* לא ניתנה פריעה מילה לאברהם *Non fuit data Periàh Abrahamo.* Et probari credit ex Ios. 5.2. vbi sic habetur:

בעת ההיא אמר יהוה אל יהושע עשה לך חרבות צורים וגו' : *In tempore illo dixit Dominus ad Iosue: Fac tibi cultros saxeos, & conuertere, & circumcide filios Israël secundò.* [R. Sal. חרבות צורים כתרגומו אזמלין חרפין : *Cultros saxeos redde iuxta suum Targhum cultros* חריפין *acutos*] *& circumcide filios Israël* שנית *secundò.* [R. Salom. *Quia iam circumcisa fuerat in nocte egressionis ex Aegypto multitudo magna simul, & hac secunda vice, quia per quadraginta annos, quibus fuerunt in deserto ventus Septentrionalis non spirauit, neque vllus dies aptus fuit ad circumcidendum, sicut legimus in Codice Ieuamòth. Et Rabbini nostri dixerunt* שנית *secundò* זו פריעת מילה שלא נתנה לאברהם : *Hæc est Periàh denudatio particulæ, quæ Abrahamo data non fuerat.* Id ipsũ dicit R. Kimchius. Vterque Rabbinus ex hoc loco Ghemaræ suũ commentarium sumpsit. Dicitur enim Codice *Ieuamòth* pag. 71. b. in fine.

ובמדבר מט״ו לא מהול איבעית אימא משום חולשא דאורחא ואיבעית אימא משום דלא נשיב לחו רוח צפונית דתניא כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נשבה לחם רוח צפונית מאי טעמא איבעית אימא משום דנזופין הוו ואיבעית אימא נבדור ענני כבוד אמר רבי פפא הילכך יומא דעיבא ויומא דשותה לא מחלינן בית ולא מסוכרינן בית :

Sed in deserto cur non circumcisus est populus ? *Et si quæsieris, dicam : Propter languorem ex itinere contractum. Et*

rint

di Nationibus diſtingueretur, & nullam gratiã in anima contuliſſe: quod noſtri Theologi reſpuunt: nam omnes docent; Circumciſionẽ contuliſſe gratiam, & fuiſſe meritoriam, licèt multi aſſerant ex opere operante tantùm, in quantum erat fidei ſignum, de paſſione Chriſti futura, non verò ex opere operato, id eſt ex virtute Circumciſionis. Ita D. Thom. 3. Par. q. 62. ar. 6. ad 3. Item qu. 70. art. 4. ad 1.

Ad illud, quod dicebat R. Iudas non eſſe reiterandam Circumciſionem propter periculum ſterilitatis, vel etiam vitæ. Reſpondent: Nullum futurum periculum etiamſi centies circumcidatur, quod probant ex facto tempore כוזיבא Cuzibæ, qui duobus annis, & dimidio regnauit in Iſraël, & tunc ij, qui ſibi attraxerant præputium, iterum fuerunt circumciſi, & nihil mali accidit eis, ſed incolumes vixerunt והולידו בנים ובנות *& filios, atque filias procrearunt*. De משך vide Par. I. pag. 292. col. 1.

Pagina 96. b. longè ante finem. Duo Rabbini in Synagoga dum Sacra peragebantur, vnus eorum qui fuit R. אלעזר Elazàr inſiluit in alium, qui erat R. Ioſè, & pugnis alter alterum impetens, quia de libro Legis altercabantur, adeò contenderunt, donec שקרעו ספר תורה *lacerarint librum Legis*; vti notaui ſuprà pag. 293. in R. Ioſè Ben Kiſmà col. 1.

Pagina 103. in fine. Siſaræ libido cum Iaele vxore Heuer hìc deſcribitur; quam per extenſum habes in Par. II. pagina 3. col. 2.

Ibidem linea vltima. Bona, quæ Impij præſtare videntur Iuſtis, in malum redundant.

אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי כל טובתו רעה

rint adinuenta à Talmudiſtis, vt ſecundam circumciſionem, quam פריעה *Periàh denudationem* glandulæ penis pueri vocant, vt diximus, ſtabiliant in Iudaiſmo.

Quod dicunt, Citharam Dauidis ſuper lectum ſuum ſuſpenſam, Aquilone in media nocte flante, ſonum edidiſſe, eſt mera fabula Talmudica. Eam retuli Par. II. pag. 125. col. 2. vbi videnda. De eadem R. Sal. in Cod. *Berachòth* pag. 3. b. circa fin. ita loquitur: *Citharam habebat Dauid ſuſpenſam in lecto ad Septentrionalem plagam. Cùm autem appropinquaret medium noctis, ventus Borealis flabat in eã. Vnde dicit Mor: Quatuor venti flant quotidiè. Sex primis horis diei ſpirat Ventus Orientalis inſequens Solem; ſex horis diei poſtremis ſpirat ventus Auſtralis. Et in principio noctis ſpirat ventus Occidentalis. Et in media nocte flat Ventus Borealis.* Hactenus R. Sal. in confirmatione venti Septentrionalis ſpirantis qualibet media nocte in deſerto. Sed R. Sal. rebus Talmudicis addictiſſimus, non minùs eſt fabuloſus, quàm ſint reliqui Talmudiſtæ. De huiuſmodi vento hoc modo flante vide *En Iſraël* Par. I. pag. 2. col. 2. num. 2. & Par. II. pag. 6. col. 2. num. 30. & col. 3. num. 31.

Ibidem ante medium contra R. Iudã, qui dicit: Semel circumciſus non eſt ampliùs circumcidendus מפני סכנה *propter periculum*, & determinant: Quòd ſi quis attraxerit ſibi præputium, neceſſe eſt, vt iterum circumcidatur, אפילו מאה פעמים *etiam centies ſi ſic opus fuerit*; vnde ex hac reiteratione Circumciſionis, videntur docere, Sacramenrum Circumciſionis in Veteri Lege fuiſſe tantùm quoddam ſignum externum, per quod populus à Deo electus à reliquis mun-

המתפלל צריך שיתן עיניו למטה שנ׳ (מלכים א׳ ; ט׳ ; ג׳) והיו עיני ולבי שם כל הימים וחד אמר עיניו למעלה שנ׳ (איכה ג׳: מ״א:) נשא לבבנו אל כפים וגו׳ : ארחבי אתא ר׳ ישמעאל בר יוסי לגבייהו א׳ להו כמאי עסקיתו אמרו ליה בתפלת אמר להו כך אמר אבא המתפלל צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה כדי שיתקיים שני מקראות הללו :

Qui orat, necesse est, Vt ponat faciem suam deorsum, S. D. (1. Regum 9. 3.) Et erunt oculi mei, & cor meum ibi omnibus diebus. *Alter dicit: Oculi eius sursum, S. D,* (Thren. 3. 41.) Leuemus corda nostra cum volis ad Deum, &c. *Tunc venit R. Ismaël Bar Iosè coram eo, dixit ei: Cui rei operam das? Resp. Orationi. Dixit ei: Sic dixit Abbà: Qui orat necesse habet, vt ponat oculos suos deorsum, & cor suum sursum, Vt obseruentur ista duo loca Scripturæ.*

Non malè hoc dicitur; quia & Sanctus Benedictus Monachorum Pater, & Dux, hortatur suos Monachos, vt vbicunque fuerint, præsertim in Oratorio fixis in terram oculis, inclinato capite, reos se esse omni hora de peccatis suis existiment, cap. 7. Regulæ. Et cap. 19. de disciplina psallendi vult; *vt in oratione mens nostra, concordet voci nostræ,* quod maximè fit, quando defixis in terram aspectibus, cor nostrum eleuatur ad Deum. Denique nil aliud annotandum ducimus de Codice *Ieuamòth*. Sequitur -

Ord. III. *Nascìm* Cod. 2. *Chetubòth* cap. 1. *Bethulà*.

Pagina 5. longè ante finem. Quædam in laudes Iustorum dicuntur; & alia nonnulla moralia.

דרש בר קפרא *Explicat Bar Kaphrà:* Maius est opus Iustorum; quàm sit opus

רעה היא אצל צדיקים שנאמ׳ (בראשית ל״א ; כ״ט) השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע בשלמא רע להוי אלא טוב אמאי לא אלא ש״מ טובתן של רשעים רעה הוא אצל צדיקים בשלמא התם דילמא מדכר ליה שמא רע״ז אלא הכא מאי רעה איכא דקא שדי בה זוהמה דא״ר יוחנן בשעה שבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן גוים שלא עמדו בהר סיני לא פסקה זוהמתן :

Dixit R. Iochanàn nomine R. Scimòn Ben Iochài, Omnia bona (impiorum) *sunt mala apud iustos.* [R. Salom. *Quia odio habent impios, & tædio afficiuntur iusti, seù magis abhorrent eorum beneficia, propterea nulla de illis est Vtilitas, & commodum percipiunt, quia dicitur* (Genes. cap. 31. ver. 29.) Caue tibi ne loquaris cum Iacob à bono vsque ad malum. *Sed esto quod dicitur de malo ad Vitam; sed bonum quod additur cur? nonnisi bonum intelligitur, bonum impiorum esse malum iustis: sed tamen habet ibi, fortasse commemorauit nomen Idololatriæ* (*nam dixit:* Cur furatus es Deos meos?) *Sed hic quid est malum? An quia sparsit in ea Virus? Quia dicit R. Iochanàn: In hora, qua ingressus est Serpens super Euã, proiecit in eam virus. Sed Israëlitis, qui steterunt super montem Sinai, cessauit Virus eorum. Sed Gentibus, quæ non steterunt in monte Sinai, non desijt eorũ fætor.*

De iniuria facta à Talmudistis communi matri nostræ Euæ, quòd ex congressu Serpentis in corpus eius ingressus fuerit fœtor, & ab Israëlitis sublatus in monte Sinai, remanens in reliquis gentibus, quæ ibi præsentes non fuerunt, quando data fuit Lex, dictum est suprà in hac Par. III. pag. 390. col. 2. vbi reprobata est.

Pagina 105. b. longè post principium. Quomodo orandum.

sed אָזְנֶךָ *Oznècha* aurem tuam. *Quòd si audierit homo aliquid, quod non deceat, ponat digitum suum in aures suas. Et hoc est, quod dixit R. Eleazar: Cur digiti hominis sunt similes paxillis? Quænam est ratio? Si rationem diuisionis eorum attendas, vnusquisque ipsorum secundùm rem suam factus est.* [R. Salom. *Dubium, siuè obiectio est: Vnusquisque, quod sibi necessarium est, & proportionatum, secundùm longitudinem habet.*] *Quia dixit Mor* זֶרֶת *Zèreth hic est minimus digitus.* קְמִיצָא *Kemitzà hic est digitus quartus minimo proximus, siuè annularis.* אַמָּה *Ammà medius.* אֶצְבַּע *Etzbàa digitus* per antonomasiam secundus à pollice. גֻּדָּל *Ghuddàl pollex: Sed cur sunt teretes sicut paxilli? Quia si audierit homo aliquid, quod non sit congruum, ponere possit digitos in aures suas.*

Pagina 5. b. longè ante medium. Consimile morale documentum ita legitur -

תנא דבי רבי ישמעאל מפני מה אוזן כולה קשה והאליה רכה שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יכוף אליה לתוכה:

Tanà Est traditio Scholæ R. Ismaëlis: Cur tota auricula est dura, & cauda, id est λοϐὸς *ipsius est tener? Quòd si audierit homo aliquid indecens, conuertat Lobon in auriculam* (ne illud audiat).

Vt morale documentum eliciant de auribus obturandis ne audiantur ea, quæ contra mores sunt, deprauant genuinum Sacræ Scripturæ sensum; & quæ de paxillo in balteo gestando ad requisita naturæ Scriptura apertè præcipit (Deuteron. 23. 12.) corrupta litera à Talmudistis, alium omninò sensum à Scriptu-

(creationis) cæli, & terræ: nam in opere cælorum, & terræ scriptum est (Isai. 48. 13.) *Etiam manus mea fundauit terram, & dextera mea palmo mensa est cælos.* De opere verò manuum Iustorum scriptum est (Exod. 15. 17.) *Loco habitationis tuæ, quem operatus es Domine, Sanctuarium Domine firmauerunt* ידיך *manus tuæ.* Respondit, cuius nomen est R. Chijà: Et nonne (Psal. 95. 5.) *aridam* ידיו *manus eius firmauerunt?* ידו *manus eius* singulariter scribitur, & legitur יצרו *formauerunt.* Dixit Rabbì Nachmàn Bar Isaaci יצרו אצבעותיו כדכתיב (תהלים ח : ד׳) : *Formauerunt*, intelligitur de digitis S.D. (Psal. 8. 4.) *Quoniam videbo cælos tuos opus digitorum tuorum: Lunam, & Stellas, quas tu præparasti.* Opposuerunt illud (Psal. 19. 2.) *Cæli enarrant gloriam Dei, & opus* ידיו *manuum eius indicat firmamentum.* Sic dicito מעשה ידיהם *Opus manuum* Iustorum quis indicat? *Firmamentum*, & quænam sunt opera ista? *Pluuia*, [R. Salom. *Quia pluuiæ descendunt propter orationem Iustorum.*]

Hæc in laudem Iustorum dicta sunt.

Sequitur idem Bar קפרא *Kaphrà*, & ait -

מאי דכתיב (דברים כ״ג : י״ג) ויתר תהיה לך על אזנך אל תיקרי אזנך אלא אוזנך שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעו באזניו והיינו דאמר רבי אלעזר מפני מה אצבעותיו של אדם דומות ליתידות מאי טעמא אילימא משום דמחלקן כל חדא וחדא למילתיה עבידא דאמר מר זו זרת זו קמיצה זו אמה זו אצבע זה גודל אלא מה טעם משופות כיתידות שאם ישמע אדם דבר שאינו הגון יניח אצבעותיו באזניו:

Cur scriptum est (Deuter. 23. 13. (Et paxillus erit tibi super zonam tuam. *Ne legas* אֲזֵנֶךָ *Azanècha* Zonam tuam,

cedere, longè à vero aberrant Iudæi: quia ista signa communia esse possunt reprobis, & electis. Et nimis temerarius esset homo, si ex his externis signis, quæ causam naturalem habent, de salute, vel de perditione Iudæorum prognosticari vellet. Nos certiùs de illorum omnium damnatione pronunciamus, cùm signum certissimum sit ex Euangelio: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei.*

Pagina 111. ante medium. Terram Israëlis æquiparant Altari, ideò in ea sepeliri cupiunt.

אמר רב ענן כל הקבור בארץ ישראל כאילו קבור תחת המזבח כתיב הכא (שמות כ׳ : כ״ד) מזבח אדמת תעשה לי וכתיב התם (דברים ל״ב : מ״ג) וכפר אדמתו עמו :

Dixit Ràu Anàn: Qui sepultus est in terra Israëlis, est ac si sepultus esset sub Altari, Scriptum est hìc (Exod. 20. 24.) Altare de humo facies mihi. *Et scriptum est ibi* (Deuteron. 32. 43.) Et propitiabitur terræ suæ cum eo.

Maiorem fiduciam habent terræ Israëliticæ, quàm proprijs meritis: vnde si in terra Israëlis sepulti sint, credunt certè resurrecturos, quod non tam firmiter credunt, si extra terram Israëlis sepeliantur: nam impios non fore resurrecturos docent ex illo Ps. 1. 5. *Quia non resurgent impij in iudicio; neque peccatores in concilio iustorum.* Quod intelligendum est de anima impiorum, non de corpore. Quia impiorum animæ resurgent quidem cum corporibus suis, sed non resurgent ad gratiam, neque stabunt in consessu iustorum, à quo separatæ, & corporibus suis vnitæ erunt, diceturq; eis: *Ite maledicti in ignem æternũ.*

ptura intentum inducunt. Non negamus hunc locum moraliter posse accipi, vt S. Gregorius 31. Moral. 22. facit. Cyrill. quoque in glaphyris, per paxillum Crucem intelligit. Sed hi non deprauant, neque corrumpunt sensum literalem Scripturæ.

Pagina 103. b. post medium. Ex modo, quo quis moritur, bonam vel malam mortem cognoscere credunt. Aiunt enim ex *Tanià* מת מתוך השחוק סימן יפה לו *Moritur quis in medio risus, pulchrum signum* (id est signum bonum) *est ei. In medio* הבכי *fletus, signum est ei malum.*

פניו למעלה *Facies eius sursum, signum bonum est ei.*

פניו למטה *Facies eius deorsum, signum ei est malum.*

פניו כלפי העם *Facies eius contra populum, signum bonum est ei.*

כלפי הכותל *Contra murum, signum malum.*

פניו ירוקין *Facies eius pallidæ, signum malum.*

פניו מחוכין אדומים סימן יפה לו : *Facies eius fulgentes, & rubentes, signum bonum est ei.*

מת בערב שבת סימן יפה לו *Moritur in vespere Sabbathi, signum bonum est ei.*

במוצאי שבת *In exitu Sabbathi, signum malum est ei.*

מת בערב יום הכפורים סימן רע לו *Moritur quis vespere diei Expiationum, signum malum est ei.*

במוצאי יום הכפורים *In exitu diei Expiationum, signum bonum est ei.*

מת מחולי מעיים סימן יפה לו *Moritur ex infirmitate intestinorum, signum bonum est ei,* מפני שרובם של צדיקים *quoniam vt plurimùm, hæc est mors Iustorum.*

Si ex his signis intelligant animam Deo fore gratam, & in statu salutis de-

nes. 22. 5.) Manete hic cum asino: *hoc est cum eo; qui similis est asino, & spiritus his, qui ambulant in ea. Dixit R. Ieremias Bar Abà, dixit R. Iochanàn: Qui ambulat per spatium quatuor vlnarum per terram Israëlis, fiducia est ei, quòd ipse sit filius seculi futuri. Et secundum R. Eleazarem: Iusti, qui sunt extra terram* (Israëlis) *non sunt viui.*

Habent ancillas, & alios seruos humiles pro asinis, & tamquam asinos indignos eos esse censent, vt resurgant in nouissimo die, & cum iustis consistant; sed si aliquandiu incolant terram Israëlis, vel tantillum per eam ambulent, redduntur digni ad resurgendum, & ad standum in concilio iustorum.

Ibidem postea sequitur: Quòd iusti extra terram viuant quidem, sed nollent resurrectionis tempore extra terram Israëlis reperiri, ne per subterraneas cauernas illorum ossa בגילגול *deuolui* debeant labore maximo, vt in terram Israëlis resurgant. Sic enim loquitur R. Elàa -

אמר ר' אילעא על ידי גילגול מתקיף לה ר' אבא סלא רבה גילגול לצדיקים צער הוא אמר אביי מחילות נעשות להם בקרקע (בראשית מ״ו : ל') ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם : אמר קרנא דברים בגו יודע היה יעקב אבינו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את בניו שמא לא יזכה למחילות כיוצא בדבר אתה אומר (בראשית נ' : כ״ה) וישבע יוסף את בני ישראל עומ' א״ר חנינא דברים בגו יודע היה יוסף בעצמו שצדיק גמור היה ואם מתים שבחוצה לארץ חיים למה הטריח את אחיו ד' מאות פרסה שמא לא יזכה למחילות שלחו ליה וכו' :

Dixit R. Elaà: Ope circularis motus reuoluitur (mortuus extra terram Israëlis). *R. Abà Selà Rabbà: Reuolutio iustis est afflictio. Dixit Auiè: Cauernæ factæ sunt eis sub terra.* (Genes. 47. 30.) Et hoc est quod Daniel dicit cap. 12. 2. *Et multi è dormientibus humi pulueris expergiscentur: ij ad vitas seculi, & ii ad opprobria ad contemptum seculi.*

Nota, quòd & in hoc loco Deuteron. 32. 43. deprauatur Scriptura, quia ibi non est scriptum עִמּוֹ *Imò cum eo*, sed עַמּוֹ *Ammò populi sui*. Sed quia ex hac sententia videbantur excludi quamplurimi Rabbini habitantes extra terram Israëlis, inter quos computari possent ipsimet Rabbini Auctores huius sententiæ habitantes in Babylone; ideò occurrit huic incommodo Ràu Iudas, & prænarratam sententiam hoc pacto limitat: Ibidem post medium -

אמר רב יהודה כל הדר בבבל כאילו דר בארץ ישראל שני (זכריה ב' , ז' :) הוי ציון המלטי יושבת בת בבל :

Dixit Ràu Iudas: Quicumque habitat in Babylone, est ac si habitaret in terra Israëlis S. D. (Zach. 2. 7.) Væ Sion erue te, habitatrix filiæ Babel.

Sed R. Abàhu iterum meritum eorũ, qui habitant in terra Israël, extollit Ibid. pag. 111. Cod. *Chetubin* his verbis.

אמר רבי אבהו אפילו שפחה שבארץ ישראל מובטח לה שהיא בת העולם הבא כתיב הכא (ישעיה מ״ב , ה') נותן נשמה לעם עליה וכתיב התם (בראשית כ״ב : ה') שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור ורוח להולכים בה : אמר רבי ירמיה בר אבא אמר ר' יוחנן כל המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן העולם הבא ולרבי אלעזר צדיקים שבחוצה לארץ אינם חיים :

Dixit R. Abàhu: Etiam ancilla, quæ est in terra Israël fiduciam habere debet, quòd ipsa sit filia futuri seculi, scribitur enim hic (Isai. 42. 5.) Qui dat animam populo super eam; *& scribitur ibi* (Ge-

tionem, & per penitiſſimos terræ meatus דרך מחילות *per viam cauernarum. Hæc ſententia exploditur à Scriptura: quia qui mortui ſunt extra terram reſurgent, ſicuti reſurgent, qui mortui ſunt in terra Iſraëlis: nam dicitur* (Ezech. 37. 12.) Ecce ego aperio ſepulchra veſtra, & aſcendere faciam vos è ſepulchris veſtris. (Et poſtea;) Et uenire faciam vos in terram Iſraelis.

Et hæc ſententia eſt vera in eo, qoud dicunt, quòd vnuſquiſque reſurget, vbi ſepultus eſt: qui autem dicunt per גלגול המחלות *Ghilgùl hammechalòth Deuolutionem cauernarum*, hoc eſt per circumuolutionem per cauernas ſubterraneas, duplici modo loquuntur. Alij enim dicunt: Mortuos extra terram reſurrecturos, vbi ſepulti ſunt; & ſic viuentes reuolui per ſubterraneos terræ meatus vſque ad vallem Ioſaphat. Huic ſententiæ creditur calculum adijcere eos, qui dicunt גלגול לצדיקים צער הוא *Reuolutionem iuſtis eſſe afflictionem*; quò niſi vixiſſent nulla eis afflictio fuiſſet. Alij verò aſſerunt: Mortuos non reſurrecturos, niſi in terra Iſraelis, ideòque cadauera eorum reuolui vſque ad terram Iſraëlis, ibique ſpiritu informari, & reuiuiſcere: ita legitur in *Midràſc Tanchumà, Paraſcià* ויחי *Vaichì* pag. 20. col. 1. ad verba verſiculi 29. cap. 47. Geneſeos אל נא תקברני במצרים *Ne quæſo ſepelias me in Aegypto*.

אמר ליה ר' סימון אם כן הפסידו הצדיקים הקבורין בחוצה לארץ אלא מה הקדוש ברוך הוא עושה לחם מחילות בארץ ועושה אותן כמערות הללו והן מתגלגלין באין עד שמגיעין לא״י כיון שמגיען לא״י הקב״ה נותן בהם רוח של חיים והן עומדין שנ׳ והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם על אדמת ישראל ואח״כ ונתתי רוחי בכם וחייתם א״ר שב״ל מקרא מלא הוא שכיון שמגיעין לארץ ישראל הקב״ה נותן בהם נשמה שנ׳ (ישעיה

Et tolles me ex Ægypto, & ſepelies me in ſepulchro eorum. *Dixit Karnà: Latent hìc res conſideratione dignæ. Sciebat Iacob pater noſter, qui erat iuſtus perfectus, quòd mortui, qui ſunt extra terram, viuunt; quare ergo defatigare facit filios ſuos? Forſan non meruerat volutari per terræ meatus. Idem dices* (Gen. 50. 25.) Et iurare fecit Ioſeph filios Iſraël, &c. *Dixit R. Chaninà: Res intimas cognoſcebat Ioſeph in ſeipſum, quia iuſtus perfectus erat. Et ſi ij, qui extra terram* (Chanaan) *mortui ſunt, viuant: Cur igitur laborare facit fratres ſuos quadringentas Paraſangas; hoc eſt* 1200. *milliaria? Forſan meritum non habebat circumuolui per cauernas terræ.*

Cùm Iudicium Dei extremum, & vniuerſale fieri debeat in Valle Ioſaphat in terra Chanaan Ioel 3. v. 2. quærunt Rabbini: An Iudæi, qui extra terram Chanaan diſperſi ſunt, reſurrecturi ſint extra terram in loco, vbi defuncti ſunt, vel in terra Chanaan, & in loco vbi iudicandi erunt. Hæc quæſtio proponitur à R. Dauid Kimchio ad cap. 37. v. 12. Ezechielis his verbis -

ומחלוקת יש בדברי רז״ל על המתים כחוצה לארץ מהם אמרו כי בחוצה לארץ יעלו מקברותיהם ואמרו מקברותיהם יעלו לא״י בגלגול ודרך מחילות והפסוק הזה מוכיח כי כחוצה לארץ יחיו כמו מיתי ארץ ישראל שהרי אמר פתח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם ואחר כך והבאתי אתכם אל אדמת ישראל׃

Eſt quæſtio inter Rabbinos b. m. circa defunctos extra terram (Iſraëlis) *Eorum nonnulli dicunt: Ij, qui ſunt extra terram defuncti, aſcendent è ſepulchris ſuis. Et alij dicunt: Ij, qui defuncti ſunt extra terram è ſepulchris ſuis in terram Iſraëlis aſcendent quidem, ſed per Ghilgùl deuolu-*

dabo spiritum meum in vobis, & viuetis. &c.

Ostenditur hìc à Propheta modus, & ordo resurrectionis generalis mortuorum extra terram Israëlis. Primò, sepulchra, quæ per mundum vniuersum dispersa sunt, & vbi Iudæi sepulti sunt, vocantur hìc à Propheta *sepulchra vestra*, hoc est Iudæorum, siuè Hebræorum. Et benè quidem: quia nil aliud superest nobis ex mundo, quod veriùs sit nostrum, quàm sepulchrum. Huiusmodi autem sepulchra promittit Dominus, quòd aperire faciet, & resurgere à mortuis Iudæos ibi detentos. En resurrectio mortuorum antequam deueniatur in terram Israëlis. Secundò, postquam resurrexerint Iudæi, idem Deus, & Dominus promittit, quòd eos venire faciet in terram Israël. Modus autem, quo in terram Israel venturi sunt Iudæi resuscitati, non exprimitur à Propheta; sed facillimè comprehendi potest etiam ab eo, qui primoribus labris Sacram Theologiam gustauerit. Docent Theologi cum S. Thoma 3. par. q. 49. ar. 1. ad 3. post resurrectionem vniuersalem corpora Beatorum quatuor dotes habitura, quarum duæ erunt agilitas, & subtilitas, seù penetrabilitas. Per agilitatem in momento, & in ictu oculi poterunt se mouere de loco ad locum, & infinita locorum spatia pertransire. Per subtilitatem, corpora cuiusuis magnitudinis, & densitatis poterunt penetrare, absque illorum corporum læsione. Ista quæ dotes, aut prærogatiuæ Beatorum dicuntur, non possunt in corporibus damnatorum reperiri, quia ista post resurrectionem fœculenta erunt, putida, & crassa. Nihilominus quandam agilitatis,

מ״ב: ה׳) נותן נשמה לעם עליה ורוח לחולכים בה:

Dixit ei R. Simon; Si ita est: perdentur Iusti, qui extra terram (Israël) *sepeliuntur. Sed quid Deus sanctus benedictus facit eis? Cauernas in terra, easque facit ad instar speluncarum, & ipsi reuoluuntur, & veniunt vsquequo pertingant ad terram Israëlis, cùm autem peruenerint ad terram Israëlis, dat eis spiritum vitæ, & ipsi stant S. D.* (Ezech. 37. ver. 12.) Et ascendere faciam vos de sepulchris vestris populus mi: & venire faciam vos in terram Israël. *Et postea*: Et dabo spiritum meum in vobis, & viuetis. *Dixit R. Scimòn Ben Lakìsc: Scriptura ostendit: Quòd cùm peruenerint ad terram Israëlis, Deus sanctus benedictus ponit in eis animam, S. D.* (Isai. 42. 5.) Dans animam populo super eam, & spiritum ambulantibus per eam.

Hæc sententia R. Simonis est falsa, & erronea; falsa, quia innititur fundamento falso: nam vt ea astruatur, & propagetur, inuertitur textus Sacræ Scripturæ, & deprauatur: Textus citatus in *Tanchumà* hoc modo legitur in Ezechiele cap. 37. 12.

כה אמר אדני יהוה הנה אני פותח את קברותיכם והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל וידעתם כי אני יהוה בפתחי את קברותיכם ובהעלותי אתכם מקברותיכם עמי ׃ ונתתי רוחי בכם וחייתם וגו׳ ׃

Sic dixit Dominus Deus: Ecce ego aperio sepulchra vestra, & ascendere faciam vos è sepulchris vestris, populus mi: Et venire faciam vos in terram Israël, & scietis quia ego Dominus, cùm aperuero sepulchra vestra, & ascendere fecero vos è sepulchris vestris populus mi. Et

que replicatio verborum; *Et ſcietis quia ego Dominus cùm aperuero ſepulchra veſtra, & aſcendere faciam vos de ſepulchris veſtris, & dabo ſpiritum meum in vobis, & viuetis*, referenda ſunt ad ſepulchra terræ Iſraelis, quia Iudæi non ſemel reſurrexiſſent, ſed bis; ſemel ex ſepulchris, vbi per tot ætates iacuerant; & ſemel ex ſepulchris terræ Iſraelis, quæ propria Iudæorum eſſe volunt. Hæc autem duplex aſcenſio ex ſepulchris, ceù duplex reſurrectio eſt omninò abſurda. Replicatur autem huiuſmodi aſcenſio de ſepulchris, vt per hanc replicationem animaduertant, & cognoſcant Iudæi, Deum eſſe Dominum vniuerſorum, animarum, & corporum ſuorum, quia vbicumque locorum ſepulta ſint, ad vitam reuocare poteſt. Reſurgent itaq; Iudæi per quatuor mundi plagas diſperſi, & Angelorum miniſterio bonorum, vel malorum, breuiſſimo temporis ſpatio (ſi tempus ampliùs erit, cùm iam cælorum motus ceſſauerint) in terram Iſraelis deferentur ad Iudicium. Locus autem Iſaiæ 42. v 5. *Dans animam populo ſuo ſuper eam*, (id eſt terram Iſraelis) *& ſpiritum ambulantibus per eam*, non intelligitur de reſurrectione mortuorum, quaſi animam, & ſpiritum non reſtituendum, niſi tantùm in terra Iſraelis: quia ibi Propheta non de reſurrectione mortuorum loquitur, ſed de Dei omnipotentia, qua creat cælos conſeruans, & extendens eos; expandens terram, & germina eius, videlicet vniuerſam terram, & vniuerſæ terræ germina, non Iſraelis ſolummodo, ſed omnium gentium, & *dans animam populo* (qui eſt) *ſuper eā*; infundendo illam in corpuſculum poſtquam or-tis, & ſubtilitatis ſpeciem habere videbuntur, cùm Deo ſic volente, bonorum, vel malorum Angelorum miniſterio, ex terræ viſceribus, vbi forſan illorum cineres ſepulti ſunt, abſque vlla terræ, vel petrarum lęſione, aut fractione educentur, & in momento ad locum Iudicij peruenient; ita vt huiuſmodi dotes agilitatis, & ſubtilitatis, quę Beatis in præmium virtutis datæ ſunt, eædem in pœnam vitiorum damnatis datæ eſſe videantur. Non igitur neceſſe eſt, neque pro reis, neque pro iuſtis addere ſubterraneas cauernas, & cuniculos, per quos reuolui, & volutari debeant reſuſcitati cum anguſtia, & dolore, & in eis indebitè Sanctorum corpora cruciari, quorum animæ ſunt beatæ: nam huiuſmodi גלגול לצדיקים צער הוא *Ghilgùl reuolutio, afflictio eſt Iuſtis* ex Ghemarà nuper allata. Igitur hæc ſententia R. Simeonis eſt falſa, & erronea, quia inducit Iudæos in errorem reuolutionis corporum. Itemque eſt falſa, quia ex ea ordo Prophetiæ inuertitur, quod patet: nam à nobis exhibitus eſt locus Prophetę Ezechielis cap. 37. 12. prout ibidem habetur. At R. Simeon illum inuertit, & primò per cauernas cadauera reuoluit, quouſque perueniant ad terram Iſraelis; & in terra Iſraelis dat eis ſpiritum vitæ, & probat ex loco citato Ezechielis: *Et aſcendere faciam vos de ſepulchris veſtris*. Sed hoc eſt inuertere ordinem Prophetiæ; quia Deus primò dicit: *Aperio ſepulchra veſtra, & aſcendere faciam vos de ſepulchris veſtris &, venire faciam vos in terram Iſraël*. Ergo quando Iudæi ſunt in terra Iſrael, iam antea reſuſcitati erant, nimirùm, quando de ſepulchris ſuis, vbi iacebant, aſcenderant. Ne-

mortuorum aliter accidit; nam in resurrectione idem numero homo resurget, non, vt iterum terram incolat, vt volunt Rabbini, ideòque imaginantur suis vestimentis indutos homines resurgere debere; sed iusti resurgent, vt ęterna beatitudine fruantur cum Deo, ideòque vestiti quidem erunt, non vestimentis laneis, vel lineis, quibus non indigebunt, sed splendore, quo sicut Stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates (Daniel. 12. 3.) dicente Scriptura (Sapien. cap. 3. 7.) *Fulgebunt iusti &c. Iudicabunt nationes &c.* indicans Iustos, qui cum Christo iudicabunt impios, erunt splendore vestiti. Nec impij vestibus indigebunt, quia induti erunt confusione, & reuerentia, vt dicitur (Psal. 35. v. 26. & Iob 8. 22.) *Qui oderunt te, induentur confusione.*

Et quia credunt Talmudistæ solos iustos resurrecturos, quia legitur (Psal. 1. v. 5.) *Ideò non resurgent impij in iudicio, neque peccatores in concilio iustorum.* Et (Dan. 12. 2.) *Et multi de his, qui dormiunt in terræ puluere, &c.* ideò docent post resurrectionem iustos habitaturos terram Israelis; sed quia impossibile erit, vt infinitos ferè homines angusta terra capiat, eosque alat; ideò fingunt res miras de terra Israelis; de magnitudine, de illius sine aliquo humano labore fertilitate, & cæteris huiusmodi, de quibus cùm ex hoc loco, & alijs consimilibus multa retulerim in I. Par: huius Bibliothecæ pag. 528. & seqq. ideò hìc nil aliud repetere duxi. Solùm addendum: Bonos, & malos, iustos, & impios resurrecturos in Iudicio, illi quidem, vt in vitam æternam eant, hi verò vt in ignem æternum abeant. Locus autem organizatum est, *& spiritum ambulantibus per eam*, virtutem loco motiuam, & animalem post natiuitatem, quæ ostenditur postquam incæperit homo ambulare super terram. Hæc enim Dei potentia manifestatur non in vno loco tantùm, aut in vnica, & particulari terra, & regione, vti est terra Israelis; sed in omni loco, & in qualibet Orbis terrarum parte. Inepta igitur est, & insulsa loci Isaiæ allati Talmudistarum explanatio.

Sed quæres: An corpora defunctorum tempore vniuersalis resurrectionis, resurgent nuda, vel vestimentis cooperta? Respondet R. Chijàh Ben R. Ioseph Ibid. (pag. 111. b. circa med..)

עתידים צדיקים שיעמדו במלבושיהן קל וחומר מחטה מה חטה שנקברת ערומה יוצאת בכמה לבושין צדיקים שנקברו בלבושיה; על אחת כמה וכמה :

In futurum (id est tempore resurrectionis) *iusti stabunt cum Vestibus suis meliùs, quàm accidat tritico: nam triticum, quod nudum sepelitur: (id est seritur) resurgit cum tot inuolucris, & Vestibus; iusti, qui vestibus suis sepeliuntur, quantò magis cum ijsdem resurgent?*

Comparatio ista nulla est, quia triticum, quod in terram seminatur, & moritur, non resurgit idem numero, sed multiplicatur in segetem, & pro vno grano mortuo quamplurima renascuntur grana secundùm quod in Euangelio dicitur (Ioan. 12. v. 24.) *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Necesse igitur fuit, vt seminis istius multiplicatio in aliqua theca conseruaretur, & hæc est spica cum aristis, inuolucris, & gluma, quibus ab iniurijs temporis, & auium rapinis defenditur: sed in resurrectione

quo sedebant, & legebant, & Sol eos percutiebat, surgebant, & postea sedebant ad Vmbram. Tempore autem hyemis surgebant ab Vmbra, & sedebant ad Solem, & hoc ne daretur occasio murmurandi de Academijs terræ Israëlis.] R. Chijà Bar Ghamdà נמרא מיגנדר בעפרא שנאמר (תהלים קב׳ : טו׳) כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו : *Prouoluebatur in puluerem: S. D.* (Psal. 102. 15.) Quoniam placuerunt seruis suis lapides eius, & terræ eius miserebuntur.] Et tandem -

אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא דור שבן דוד בא קטיגוריא בתלמידי חכמים כי אמריתה קמיה דשמואל אמר צירוף אחר צירוף שנ׳ (ישעיה ו׳ : יג׳) ועוד בה עשירית ושבה והיתה לבער תני רב יוסף בוזזי ובוזזי דבוזזי אמר רב חייא בר אשי אמר רב עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות שנ׳ (יואל ב׳ : כב׳) כי עץ נשא פריו תאנה וגפן נתנו חילם :

Dixit R. Zirà, dixit R. Ieremias Bar Abbà: Ea generatione, qua filius Dauid (Messias) *veniet sycophantia multa, & calumniæ in Rabbinos componentur. Quando dixit hoc coram Samuele, dixit: Tzirùph post Tzirùph conflatio post conflationem.* [R. Sal. *Calamitas vna post alteram.*] *S. D.* (Isai. 6. 13.) Et adhuc decimatio, & reuertetur ad flagrandum. [R. Salom. *Cùm aliquod in partes diuiseris, non relinquetur, nisi decima, quæ & ipsa peribit, & erit in combustionem.*] *Tradit R. Ioseph: Prædones, & deprædatores prædonum* (eo tempore erunt). *Dixit Ràu Chijà Bar Ascè, dixit Ràu: In futurum* (tempore Messiæ) *omnes arbores infructiferæ, quæ sunt in terra Israëlis ferent fructus S. D.* (Ioel 2. 22.) Quia lignum (siuè arbor) attulit fructum suum, ficus, & vitis dederunt facultatem suam. [R. Sal. *Arbor attulit fructum suum, sicut scriptum est:* Ficus, &

item Psalmi 1. על כן לא יקומו רשעים במשפט וחטאים בעדת צדיקים: *Idcircò non consistent impij in iudicio, & peccatores in concilio iustorum.* Quia impij, licèt corporaliter, non tamen resurgent spiritualiter, & ad gratiam, quia לא יקומו *non consistent* in iudicio à dextris Christi cum cœtu Iustorum, qui cum eodem Christo sedebunt, & mundum iudicabunt. Item, non consistent impij, quando à Christo iudicabuntur Iusti, & eis dicetur: *Venite benedicti Patris mei &c.* sed timore perterriti, & consternati non audebunt oculos leuare, & faciem Iudicis videre. Neque ante eum item consistent, quando audient sententiam à Christo pronunciatam: *Ite maledicti in ignem æternum.*

Pag. 112. Prosequuntur agere de fertilitate terræ Israelis; de speciebus farinæ. Cur ex Ierem. 3. 19. vocetur terra Israelis, terra desiderij; hæreditas elegantiæ, siuè Capreoli; exercituum gentium? Et in fine paginæ refertur, quomodo nonnulli Rabbinorum ob reuerentiam terræ Israelis quædam faciebant humilia, vel ad ædificationem, vel ne populus terræ quicquam à terra Israelis scandali reciperet. Sic R. Abbà מנשק כיפי דעכו *osculabatur lapides Acconis.* R. Chaninà מתק מתקליה *aptabat, & complanabat vias auferendo offendicula.* [R. Salom. *Aequabat salebrosa Ciuitatis, ne cui essent odiosa, sed amabilia, & càuebat ne nomen malum exiret propter vias.* In his leuissimis occupationibus Rabbinorum perfectio collocatur. Ob eundem finem R. אמי *Amè*; & R. אסי *Asè* קיימי משמשא לטולא ומטולא לשמשא *surgebant è Sole ad Vmbram, & de vmbra ad Solem.* [R. Sal. *Quando Sol veniebat ad locum*

nibus terris Vniuerſi. Iſtæ ſunt ſpeculationes Talmudiſtarum, qui aliter ſentiunt, quàm proferant. Non enim quando dicunt arbores Meſſiæ tempore fructibus onerari, intelligunt ita reuera futurum; ſed ideò hoc dicunt, vt abſoluant Codicem hunc *Chetubòth* rebus lætis, & non infauſtis, vt fuerunt illę, quas ſuprà retulerant de calumnijs contra Rabbinos; de calamitatibus vnam alteram inſequentibus, de prædonibus, & latrocinijs tempore Meſſię; & ne ob huiuſmodi mala conſternentur Iudęi, promittunt illis, quòd & ſi ſpolientur Rabbini omnibus bonis, non ob id fame peribunt, quoniam ea ætate omnes arbores etiam infructiferæ in terra Iſraelis fructibus oneratæ erunt. Iſta, quæ retuli, non ſunt meæ adinuentiones, vt auctoritatem Talmudiſtis imminuam, ſed ſunt verba ſuorum Doctorum, illorum videlicet, qui ſub nomine תוספות *Toſaphòth* Commentarium in Textum Ghemaræ ediderunt. Iſti enim in hunc locum ita loquuntur - עתידין כל אילני סרק בארץ ישראל

שיטענו פירות כו׳ לפי שרוצם לסיים בדבר טוב נקט לה חבא ולא קאמרה לעיל דאיירי בהני מילי׃

In futurum omnes arbores infructiferæ in terra Iſraelis ferent fructus, &c. Hoc ideò dicunt, Vt abſoluant (hunc Codicem) *re fauſta, propter faſtidium, quod moleſtum fuit ipſis, & non vt ſuprà dictum fuerat, vt docetur in iſtis Verbis.* Vt animum afflictum ſolarentur Iudęorum, qui hæc legunt, huiuſmodi conſolatio addita eſt, non quòd reuera ita accidet Iudæis, vt docetur in iſtis verbis. Ergo falſa ſunt, quæ hìc dicuntur de arboribus infructiferis terræ Iſraelis. Ex his, quæ dicta ſunt de reſurrectione mortuorum, patet, quid de ea ſentiant Iudæi, & vitis dederunt facultatem ſuam. *En fructus arboris fructiferæ. Sed quid dicit Scriptura?* Quia arbor attulit fructum ſuum, *hoc eſt arbores etiam infructiferæ afferent fructus*].

Non ſic intelligi debet verſus 22. capitis 2, Ioelis. Dicit Propheta, quòd arbores proferent fructus ſuos; hoc eſt arbores fructiferæ proferent fructus ſecundùm ſpeciem ſuam: & dat exemplum de ficu, & vite, quia ficus proferet ficum, & vitis proferet vuam, vnaquæque ex his, fructus ſecundùm facultatem, id eſt ſecundùm ſpeciem ſuam. Non colligitur ex hoc, quòd arbores infructiferæ producere debeant fructus; ſed ſi producent, dicant nobis Talmudiſtæ, quales ſpecies fructus producent? eas aſſignare nobis non poterunt. Ergo in cerebro Talmudiſtarum remanent hi fructus imaginarij. Sanè quidem, quando Deus creauit arbores, dixit (Geneſ. cap. 1. 11.) *Germinet terra* עץ פרי עושה פרי למינו אשר זרעו בו׃ *arborem fructiferam facientem fructum ſpeciei ſuæ, cuius ſemen eius in ea*, produxit fructiferas, & infruferas; infructiferas comprehenſas ſub illis verbis, *cuius ſemen ſit in ea*: nam omnes arbores, vt illarum ſpecies conſeruentur, ſemen habent; vti, verbi gratia, glandes, ſunt ſemina quercuum, ilicum, & ſuberum: quin & arbores illæ, quæ nullum ſemen in ſe videntur habere, nihilominus habent; vt platanus, abies, ſalix, carpinus, cupreſſus, &c. Hæ enim arbores ſecundùm ſpeciem ſuam proferent ſemina ſua. Si pro ſeminibus Talmudiſtæ fructus intelligant, vtique omnes arbores infructiferæ proferent fructus, vt ſic. Sed hoc non in terra Iſraelis tantùm, ſed in om-

Latrocinium credis? sed quodammodo docet eum latrocinium. De Circumcisione probatur S. D. (Gen. 21. 4.) Et circumcidit Abraham Isaac filium suum. *Et vbi non circumcidit eum pater eius, tenetur circumcidere se ipsum, quia S.D.* (Genes. 17. 14.) Et præputiatus masculus, qui non circumcidet carnem præputij sui, & excidetur. *Vnde habemus, quòd mulier non teneatur? Quia scriptum est* (Gen. 21. 4.) Quemadmodum præcepit ei Deus אותו *Othò* ei, *masculini generis, & non* אותה *Othà* ei, *fæminini generis, &c.*

Istis vtpotè pertinentibus ad mores, & ad Circumcisionem, quam pertinaciter retinere contendunt Iudæi, & Resp. eis permittit; aliam censuram in hoc loco non apponimus. Ibidem agitur de redemptione filiorum, ad quam tenentur mares, & non fœminæ. Eliciunt etiam ex eo loco: *Vt doceas Legem filium tuum*, non esse præceptum docendi mulieres Legem. Agitur & de tempore, quo volunt teneri hominem ad ducendam uxorem.

Pagina 30. post medium. Iudæi tenentur legere Miscnà, & Talmùd.

אמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חנניה מאי דכתיב (דברים ו' ; ז') ושננתם לבניך אל תיקרי ושננתם אלא ושלשתם לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי ידע כמה חיי לא צריכא ליומי לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל אותיות שבתורה שהיו אומרים וא״ו דגחון חציין של אותיות של ס״ת דרש דרש חציין של תיבות והתגלח של פסוקים יכרסמנה חזיר מיער עין דיער חצ״ם של תהלים והוא רחום יכפר עון חציו דפסוקים בעי רב יוסף וא״ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא א״ל ניתי ספר תורה ואימנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנה לא זזו משם עד שהביאו ספר תורה ומנאום א״ל אינהו בקיעי בחסירות ויתרות אנן לא בקיאינן בעי רב יוסף

& quomodo illam confundant cum aduentu sui deplorati Messiæ, per quem intelligent עולם הבא *seculum Venturum*. Non intelligentes, quòd in resurrectione in nouissimo die veniet quidē Christus Dominus, non in humilitate, sed in Maiestate, & gloria iudicaturus iustos, & impios. In humilitate, & paupertate iam venit, & omnes Scripturæ Prophetarum de eo adimpletæ sunt, quem recipere noluerunt maligni illi Iudæi; qui in perfidia vsque hodie obstinatè persistunt, quos Deus conuertat, vt ex animo exopto. Et sic finitur Codex *Chetubòth*.

Ord. III. *Nascim* Cod. 3. *Kidduscin* cap. 1. *Haisciàh niknèth*.

Pagina 29. post medium. Ad quid teneatur pater erga filium.

תנו רבנן האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות ויש אומרים אף להשיטו במים : רבי יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות מלמדו ליסטות ליסטות ס״ד אלא כאילו מלמדו ליסטות : למולו מנלן דכתיב (בראשית כ״א : ד') וימל אברהם את יצחק בנו והיכא דלא מהליה אבוה מיחייבי בי דינא למימהליה דכתיב המול לכם כל זכר והיכא דלא מהליה בי דינא מיחייב איהו למימהל נפשיה דכתיב (בראשית י״ז : י״ד) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה איתי מנלן דלא מיחייבא דכתיב כאשר ציוה אותו אלהים אותו ולא אותה וכו' :

Tanù Rabbanàn Docent Doctores: Pater tenetur in filio suo circumcidere illum, redimere eum; docere illum Legem, dare ei vxorem, & docere illum artem. Sunt qui dicunt, etiam natandi peritiam. [R. Salom. *Natare in fluuio, nè fortè ascendat nauiculam, & nauicula demergatur, & ipse incurrat periculum nisi sciat natare*]. *R. Iudas dicebat: Qui non docet filium suum artem, docet illum latrocinium.*

xit ei: Ipsi exercitati erant in (literis) *defectiuis, & redundantibus, nos non sumus sic exercitati. Vlteriùs, quæsiuit Ràu Ioseph: Versus* ויתגלח Et radet se (Leuit. 13. 33.) *estne referendus ad hanc, an ad illam partem? Dixit ei Auijè: Num etiam versus non poterunt numerare? Nec in versibus numerandis sumus exercitati. Quando venit Ràu Achà Bar Adà dixit. In Occidente* (in terra Israelis) *distinguunt hunc versum in tres pausas*, Et dixit Dominus ad Mosen (Exodi 19. 9.) Ecce ego venio ad te in densitate nubis. *Tanù Rabbanàn docuerunt Magistri: Octo mille octingenti octoginta octo versus sunt in libro Legis: plures sunt in libro Psalmorum, octo: pauciores sunt in libro Paralipomenon octo.*

Prædicta annotare volui, vt sciatur, vnde habeant Iudæi, quòd teneantur totum vitæ spatium in tres partes diuidere; primam in lectura Sacrorum Bibliorum insumere; secundam in Miscnæ; tertiam in Ghemaræ, seu Talmudis; & quia sciri non potest spatium vitæ, ideò eas in tres dies hebdomadæ concluserunt, in Sabbathum, diem Lunæ, & Iouis; in his tribus diebus publicè in Synagogis Parasciam Sectionem ex Pentateucho legunt, & priuatim aliam lectionem ex Miscnà, & Talmude petitam recitant, vt notaui suprà Parte II. pagina 671. Placuit etiam annotare criticam illam obseruationem de media litera, voce, & versiculo libri Pentateuchi, & Psalmorum; vt videant Iudaicarum rerum studiosi, Messaram longè ante Talmudem, & à priscis illis Doctoribus in vsu fuisse, & à numeratione literarum, vocum, & versiculorum Sacrorum Bibliorum eos vocatos

יוסף ויתגלח מהאי או מהאי גיסא א"ל אביי פסוקי מיהת ליתו ליטניוה בפסוקי נמי לא בקיאינן דכי אתא רב אחא בר אדא אמר במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלתא פסוקי ויאמר יהוה אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן: תנו רבנן שמנה אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הויא ספר תורה יתר עליו תילים שמונה חסר ממנו דברי הימים שמונה:

Dixit Ràu Saphrà nomine Chaninà: Cur scriptum est (Deuter. 6. 7.) Et repetes ea (verba) filijs tuis; *ne legas* ושננתם *Vescinnantàm* & repetes ea, *sed* ושלשתם *Vesclosctàm* & triplicabis ea. *Semper homo in tres partes* (diuidet) *annos eius. Tertiam partem* (insumet) *in lectura Sacrorum Bibliorum: Tertiam partem in Miscnà; & tertiam partem in Talmùd. Quis cognoscit, quanta futura sit vita, quæ forsan non sufficiet pro diebus meis? Idcircò vocati sunt antiqui Doctores* סופרים *Sopherim Scribæ, quasi diceres, Numeratores, quia numerabant omnes literas, quæ sunt in Pentateucho Mosis, & dicebant* ואו׳ *Vàu vocis* גחון *Gachòn pectus* (Leuit. cap. 11. v. 42.) *est media litera Libri Legis* (Pentateuchi) דרש דרש Daròsc Daràsc quærendo quæsiuit, (Leuit. 10. 26.) *est dimidia dictio*. והתגלח Vehithgallàch Et radet se, (Leuit. 13. v. 33.) *est dimidius versus*, Consumpsit eam aper de silua (Psal. 80. 14.) עין *A'ain de* יער *est media litera Psalmorum. Et* (Psal. 78. v. 38.) והוא רחום יכפר עון Et ipse est misericors propitiabitur iniquitati, *est medius versiculus* (in Psalmis). *Quæsiuit Ràu Ioseph* ואו׳ *Vàu vocis* גחון *Gachòn pertinetne ad hanc, vel ad illam partem? Respondit: Afferamus Librum Legis, & numerabo illas. Nunquid dixit Rabbà Bar Bar Channà, eos* (Scribas) *non recessisse inde, donec attulissent Librum Legis, & numerassent eas. Di-*

bunal hominum. Sed propter gladium filiorum Ammòn, non inuenitur Dauidem fuisse punitum, sic nec propter Vriam Hethæum fuit punitus. Quanam est huius rei ratio? Quia Vria Hethæus erat rebellis Regno. Quia dixit (2. Sam. 11. 11.) Dominus meus Ioab.

Erronea doctrina, & contra Legem Diuinam, & humanam est docere: Eum qui mandat vt occidatur homo liberum esse: nam Leuit. 24. 17. iubetur ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת, *Et Vir cùm percusserit omnem animam hominis moriendo moriatur*, quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur. Et Lex Imperialis vltimo supplicio afficit tam mandantem, quàm mandatarium homicidam.

Excusare volunt Dauidem ab homicidio apponendo Vriæ Herhæo crimen rebellionis in Dominum suũ Dauidem, quia Dominum suum Ioab vocauerit. At non aduertunt Talmudistæ, quòd cùm Ioab fuerit Princeps exercitus, omnium militum Dominus erat: & Vrias miles, quamuis primarius, subditus tamen illius erat, & benè Dominum suum vocare poterat. Vide Par. II. pag. 103. & seqq.

Pagina 49. b. ante medium. Quarundam Nationum prærogatiuæ describuntur,

עשרה קבים חכמה ירדו לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו : עשרה קבים יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלם ואחד כל העולם כולו עשרה קבים עשירות ירדו לעולם תשעה נטלו רומיים ואחד כל העולם כולו : עשרה קבים עניות ירדו לעולם תשעה נטלה בבל ואחד כל העולם כולו עשרה קבים גסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחד כל העלם כולו וגסות לבבל לא נחית והכתיב ואשא עיני וארא והנה שתי נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ ובין השמים

סופרים *Sopherim Scribas*, seù Numerantes.

Pagina 31. circa finem. De eo, qui cum præcepto, vel sine præcepto operatur, an alter altero maius, vel minus meritum acquirat?

אמר ר' חנינא גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה :

Dixit R. Chaninà: Maius meritum acquirit, qui præcepto tenetur, & facit, quàm qui præceptum non habet, & facit.

Hinc colligitur: Religiones, quæ votis astringuntur perfectiores esse ijs, quę sine vllo voto voluntariè bona operantur.

De ritibus assurgendi Magistro, & parentibus multa sequuntur pag. 32. 33. & 34.

De non addenda malitia super malitiam, ne bilancibus, quæ alioquin sunt æquales in meritis, & demeritis, addatur vnum demeritum, ita vt quæ est demeritorum infernè præponderet, & perdatur anima, pag. 40. b. Quia dicitur (Ezech. 33. 12.) *Iustitia iusti non liberabit eum in die malitiæ eius.*

Ord. III. *Nascìm*, Cod. 3. *Kiddu-scìn*, cap. 2. *Haìsc.*

Pagina 43. circa medium. De mandatario homicida.

האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש הוא חייב ושולחיו פטור :

Qui dicit mandatario suo, exi, occide hominem, ipse tenetur; mittens autem, seù mandans liber est.

Sciammài Senior dicebat de nomine Aggæi Prophetę: *Mittens eos tenetur, quia dicitur* (2. Sam. 12. 9.) Vriam occidit gladio filiorum Ammòn. *Quomodo igitur tenetur, qui mandat? Tenetur apud Tribunal Dei, non autem apud Tri-*

istę deducunt Ephà? Et dixit ad me: ad ædificandum ei domum in terra Scinàr. *Et dixit R. Iochanàn: Hæc est hypocrisis, & superbia spiritus, quæ descendit in Babel. Ita est; hùc descendit, sed postea sccessit illuc* (in Elam). *Pondera diligenter illud:* Ad ædificandum ei domum, (sed non ędificauit). *Inde habes, quòd ritè sit decisum. Vnde dicit Mor* (id est ille Dominus): *Signum superbiæ est paupertas, & paupertas est in Babel. Quid est paupertas? Paupertas est carentia Legis, S. D.* (Cant. Cant. 8. 8.) Soror est nobis paruula, & vbera non sunt ei. *Et dixit R. Iochanàn: Ista est Elam, quæ meruit doceri, & non docere.*

Decem Cabi fortitudinis descenderunt in mundum, nouem abstulerunt Persæ. &c.

Decem Cabi pediculorum descenderunt in mundum, nouem acceperunt Medi, &c.

Decem Cabi incantationum descenderunt in mundum, nouem acceperunt Aegyptij &c.

Decem Cabi plagarum descenderunt in mundum, nouem acceperunt porci, &c.

Decem Cabi scortationis, descenderunt in mundum, nouem abstulit Arabia, &c.

Decem Cabi impudentiæ descenderunt in mundum, nouem abstulerunt מישן *Mesciàn. &c.*

Decem Cabi garrulitatis descenderunt in mundum, nouem acceperunt mulieres, &c.

Decem Cabi nigredinis descenderunt in mundum; nouem acceperunt Aethiopes, &c.

Decem Cabi somni descenderunt in mundum, nouem abstulit vniuersus mundus, & vnum reliquum serui acceperunt.

Somno, & quieti omnes ferè homines

השמים ואומר למלאך הדובר כי אנה חמה מוליכות את האיפה ויאמר [לבנות לה בית בארץ שנער ואמר רבי יחנן זו חנופה וגסות הרוח שירד לבבל אין להכא נחית ואשת רבובי הוא ראשת רבובי להתם דיקא נמי דקתני לבנות לה בית שׁמ׳ מינה איני ותאמר מר סימן לגסות עניות ועניות בבבל הוא דאיכא מאי עניות עניות דתורה דכתיב (שיר ח׳ ׳ ח׳) אחות לנו קטנה ושדים אין לה ואמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד ׃ עשרה קבים גבורה ירדו לעולם תשעה נטלו פרסיים וכו׳ עשרה קבים כינים ירדו לעולם תשעה נטלה מדי כולם עשרה קבים כשפים ירדו לעולם תשעה נטלה מצרים כו׳ עשרה קבים נגעים ירדו לעולם תשעה נטלו חזירים כו׳ עשרה קבים זנות ירדו לעולם תשעה נטלה ערביא כו׳ עשרה קבים עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן כו׳ עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים כו׳ עשרה קבים שכרות ירדו לעולם תשעה נטלו כושן כו׳ עשרה קבים שינה ירדו לעולם תשעה נטול כל העולם כולו ואחד נטלו עבדים ׃

Decem Cabi sapientiæ descenderunt in mundum, nouem abstulit terra Israëlis, & vnum reliquus mundus.

Decem Cabi pulchritudinis descenderunt in mundum, nouem abstulit Ierosolyma, & vnum reliquus mundus totus.

Decem Cabi diuitiarum descenderunt in mundum, nouem abstulerunt Romani, & vnum reli[...]us mundus totus.

Decem Cabi paupertatis descenderunt in mundum, nouem abstulit Babel, & vnum reliquus mundus totus.

Decem Cabi superbiæ descenderunt in mundum, nouem abstulit Elam, & vnum reliquus mundus totus. Et superbia in Babel nonne descendit? Legitur quidem (Zach. 5. 9.) Et leuaui oculos meos, & vidi; & ecce duę mulieres egredientes, & spiritus in alis earum; & eis erant alę sicut alę Ciconiæ: & leuauerunt Ephà inter terram, & inter cælos. Et dixi ad Angelum loquentem in me: quò

nam Sacerdotalem semini Aharon ; quia dicebant : Mater eius abducta est captiua in Modiim, [R. Salom. *Ciuitas est domus Machabææ , & qui in captiuitate fuit, ineptus est Sacerdotio , & duxit eam vir inops , & inuentus est profanus*]. *Et quæsita est res , nec inuenta. Et diuisi sunt Sapientes Israël in ira , quia scilicet Rex concitatus est contra illos. Et dixit R. Eliezer Ben Poijràh ipsi Iannài Regi : Quilibet idiota ex Israële ita censet. Et tu Rex , & Sacerdos magnus sic est conditio tua , & quid faciam ? Si tu audis consilium meum , conculca eos , & Legem . Quid erit de ea ?* [R. Salom. *Fortasse dabitur obliuioni. Dixit ei : Ecce* ס׳ת *Sèpher Thorà Liber Legis colligatus , & repositus , & in medio eius præcepta , & non dabitur obliuioni*]. *Ecce ligata est , & reposita in cornu anguli , quis addiscere voluerit veniat , & discat. Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci : Statim in eo diffusa est hæresis , quia fuerat ei dictum : Benè quidem est de Lege scripta ; sed de Lege* שבעל פה *Scebaàl pè ore tradita , quid sibi vult* מיד *Mijàd statim ? Et erupit malum per manus Eleazaris Ben Poijràh*, [ותוצץ R. Salom. *& scintillauit*] *& interfecti sunt vniuersi Sapientes Israëlis , & mundus desolatus est , donec venit Scimòn Ben Sciatàch , & restituit Legem suæ antiquitati.*

Huic Historiæ , siuè veræ , siuè fabulosæ , vt prolixitatem vitaremus , non apposuimus textum Hebraicum ; si quis eum videre voluerit, adeat *En Israël* Par. II. pagina 55. colum. 3. num. 37. ibi eum reperiet. De huiusmodi Rege Iannài vide Par. II. pag. 316.

Ord. III. *Nascìm* Cod. 3. *Kiddusin* cap. 4. *Assarà Iuchasìn*.

Pa-

nes dediti sunt , excipiuntur serui , qui ad nutum Dominorum semper vigiles esse debent.

Ord. III. *Nascìm*, Cod. 3. *Kidduscìm* cap. 3. *Haomèr*.

Pagina 66. post medium. Narratur quędam Historia de cæde omnium Sapientum.

Historia Iannai Regis [R. Salom. *Ex Sacerdotibus familia Chasmoneorum , seù Machabæorum*] *qui abijt in* כוחלות *Cochalòth* [R. Salomon : *Est nomen Prouinciæ*] *quæ est in deserto , & subiugauit ibi sexaginta Vrbes , & reuersus est gaudio magno. Vocauit omnes Sapientes Israëlis , dixitque ad eos : Patres nostri manducauerunt* מלוחים *Meluchìm* [Rabbì Salomon : *Sunt olera. Alijs est Vrtica.*] *tempore , quo dabant operam ædificando Sanctuario , nos etiam manducemus Meluchìm Vrticas ob memoriam patrum nostrorum. & posuerunt Meluchìm supra mensam auream , & comederunt. Fuit ibi quidam derisor corde malus , & belial , qui dicebatur Eleàzar Ben* פועירה *Poijràh, is dixit Regi Iannài : Cor Peruscìm* (Pharisæorũ qui sunt tibi auersi, nec lætantur de prosperitate tua) *est in manu tua. Et quid faciam ? Erige illos cum lamina sacra , quæ est inter oculos tuos.* [R: Sal. *Et quid faciam , vt sciam rem ita se habere ? Pone laminam sacram tibi in fronte tua , & stent super pedes suos , quia Dominus scriptus est in lamina , & ipsi reuelabunt cor eorum , licèt non sit hora ministerij sacri*]. *Erexit eis laminam , quam habebat inter oculos. Erat ibi senex quidam nuncupatus Iudas Ben* גדידים *Ghedidìm , qui dixit Regi : Iannài Rex* רב לך

כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן :

nimis tibi est Corona Regni , depone Coro-

Pag. 71. longè post med. De nomine Dei Tetragrammaton.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתב (שמות ג' : ט״ו) זה שמי לעולם לעלם כתיב רבא סבר למידרשיה בפירקא אמר ליה ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתיב (שם) זה זכרי אמר הקב״ה לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו״ד ה״י ונקרא באל״ף דל״ת ׃ תנו רבנן בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרים אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם ׃ תניא אמר ר' טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והיטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים שתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא ׃

Dixit Rabbà Bar Bar Channà, dixit R. Iochanàn: Nomen quatuor literarum Sapientes tradunt illud discipulis suis semel in hebdomada. [R. Salom. Lectione, & scriptione sua vnà cum sua explanatione tradebant Doctores semel in hebdomada]. Et dicito ei diuersis vicibus in hebdomada. Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaac: Existimatur hinc, quod dixerat semel in hebdomada, S. D. (Exod. 3. 15.) Hoc nomen meum in seculum לעלם ad abscondendum scriptum est. Rauà existimauit se explicare hoc in concione. Dixit ei quidam senex: Aduerte quòd scriptum est לעלם ad abscondendum. R. Auinà arguebat, scribitur: Hoc est nomen meum, & scribitur (Ibidem) & hoc memoriale meũ. Dixit Deus sanctus benedictus: Non vt ego scribor, ego legor; Ego scribor cum י Iod הי He, & legor cum אלף Aleph דלת Dàleth. Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Olim nomen 12. literarum tradebant illud cuicumque hominum, [R. Salom. Nominis quatuor literarum lectionem, & scriptionem, atque interpretationem ipsius tradiderunt Sapientes. לעלם ac si scriptum esset להעלים ad abscondere faciendum. Scriptum est: Hoc est nomen meum; & hoc est memoriale meum, colliguntur ex hoc esse duo Dei nomina, alterum legendum, alterum scribendum. Nomen 12. literarum, & nomen 42. literarum nobis non declarauerunt antiqui.] sed postquam multiplicati sunt inuerecundi, tradiderunt illud verecundis in Sacerdotio, & verecundi Sacerdotes deglutiebant illud inter pronunciandũ (quando scilicet benedicebant populum) suauitate vocis fratrum suorum. [R. Salom. Sacerdotes ipsi quando non benè callebant illud, & benedicebant populo cum nomine quatuor literarum, quando producebant vocem suauitate, illi festinabant deglutire nomen 12. literarum, & non audiebatur publicè à multis propter suauitatem vocis sociorum suorum]. Tanà Est traditio: Dixit R. Tarphòn: Aliquando ascendi post fratrem matris meæ in suggestum, & inclinaui aurem meam ad Sacerdotem magnum, & audiui quòd deglutiebat nomen cum dulcedine fratrum suorum Sacerdotum. [R. Salomon: Post fratrem matris meæ, quia erat Sacerdos, & R. Tarphòn etiam erat Sacerdos, vt habetur in Tosaphtà Codicis Chetubòth.] Dixit R. Iudas: Nomen 42. literarum non tradunt illud nisi verecundo, homini humili, & sit in medio itineris vitæ suæ, non iracun-

alia similis Vrso. Isti sunt Persæ, qui comedunt, & bibunt instar Vrsi; sunt carne onusti instar Vrsi; nutriunt pilum, vt Vrsus; non possunt quiescere vt Vrsus. [R. Salom. *Vrsus nunquam quiescit, & quando est ligatus hinc inde semper mouetur*) R. Amè quando Persam equitantem videbat, dicebat: Hic est Vrsus, qui vagatur. Dixit Rabbì ad Leuì: [R. Salom. *Erat Leui facetus, & abundans parabolis*] Ostende mihi Persas, id est assimila mihi illos. Dixit ei: Persæ sunt similes copijs Domus Dauid, id est sunt fortes, & belligeri: Ostende mihi socios. [R. Salom. *Populum Persis finitimum, raptorem, deprædatoremque, super quàm essent Persæ.*] Sunt similes Angelis vastatoribus. Ostende mihi Ismaëlitas. Sunt similes Hircis latrinarum. [R. Salom. *Isti sunt qui incedunt amictu nigro, & similes sunt Dæmonibus.*] Ostende mihi Discipulos sapientes, Rabbinos studentes Legi in Babel. Isti sunt similes Angelis administratorijs. [R. Salom. *Qui amicti sunt stolis albis:* Sic legitur (Dan. 10. v. 5.) *Vir vestitus lineis*. Sic de Rabbì legitur, quòd erat amictus sindone, & sedebat; & Angeli habent vestes albas sed multicolores.

De hisce obtrectatoribus contra Persas, & Ismaëlitas, & laudatoribus Rabbinorum Babylonicorũ vide *En Israël* Par. II, pag. 57, col. 3. num. 48.

Ibidem linea vltima, & versa pagina in principio: Eodem die, quo aliquis celebris homo moritur, nascitur & alius, sic dicunt -

ארא בר אהבה יש בת היום יושבת בחיקו של אברהם היום נולד רב יהודה בבבל דאמר מר כשמת רבי עקיבא נולד רבי כשמת רבי נולד רב יהודה כשמת

cundo, non ebrioso, non pertinaci, Et quicunque scit hoc nomen, respicit, & custodit cum munditia, amatur à supernis, desideratur ab infernis, & timore super creaturas ducitur; id est in reuerentia, & in obseruatione. Et heres est seculi præsentis, & seculi futuri.

De nomine Dei Tetragrammaton quomodo pronunciari debeat iam diximus suprà pag. 404. vbi probatur יהוה legendum pro אדני. Sed ratio, quam affert R. Salomon, quòd sint duo nomina indicata illis verbis: *Hoc est nomen meum*, & *Hoc est memoriale meum*, caret stabili fundamento; quia *memoriale meum* dicitur de *nomine meo*.

Quòd autem hìc dicitur de Summo Sacerdote, qui quando Dei nomen quadriliterum pronunciabat deglutiebat illud, vt R. Tarphòn erectis auribus post Summum Sacerdotem vix audierit, non congruit cum eo, quod in Talmude dicitur (vt suprà pag. 426. 2. obseruatum est) pronunciante Summo Sacerdote nomen Dei ineffabile, vocem ipsius auditam fuisse vsque Ierincho. Et licèt dicatur, hoc contigisse in die Expiationum, & deglutitionem contigisse in suggestu, quando de more benedicebat populo, nihilominùs nulla congrua ratio asignari potest, quod in hac pronunciatione quadriliteri nominis modò non audiretur à circumstantibus, & modò audiretur ab his, qui per tot milliariorum spatia ab Ierusalem habitarent. Itaque dicendum omnes esse fabulas à Talmudistis adinuentas.

Pagina 72. longè post medium: Antiquorum Persarum facies, & mores describuntur. Dicitur enim ad locum Danielis (cap. 7. 5.) *Et ecce bestia*

Ord. III. *Nascim* Cod. 4. *Ghittìn* cap. 3. *Col ghèth*.

Pagina 31. b. longè post medium.

אמר רב חנן בר רבה אמר רב ארבע רוחות מנשבות בכל יום ורוח צפונית מנשבת עם כולן שאילמלא כן אין העולם מתקיים אפילו שעה אחת ורוח דרומית קשה מכולן ואלמלא בן נץ מעמידה מחרבת את כל העולם כולו מפני שנאמ׳ (איוב לט : כו׳) המבינתך יאבר נץ יפרוש כנפיו לתימן ׃

Dixit Ràu Chanàn Bar Rabbà, dixit Ràu: Quatuor venti perflant omni die, & Aquilo cum omnibus; quia nisi sic esset, mundus non staret, vel momento vno. Et ventus Australis omnium grauissimus est; & nisi fuisset בן נץ Ben Netz *retinens eum, destruxisset totum mundum, S. D.* (Iob 39. 26.) Nunquid propter intelligentiam tuam volabit *Netz* נץ Accipiter, extendet alas suas ad Austrum? [R. Salom. *Ventus Boreas facilis, & temperatus, nec calidus, nec frigidus est, & temperat alios ventos.* בן נץ Ben Netz *filius Accipitris: est Angelus ad formam Accipitris factus.*]

Hanc eandem fabulam refert R. Salomon ad hunc locum Iob, & nos retulimus inter portentosa commenta Rabbinorum in Dissertatione de Angelis Par. Prima pag. 339. col. 2. §. 24. Eandem reperies in *En Israël* Par. II. pag. 26. col. 2. num. 7. circa medium.

Ord. III. *Nascim* Cod. 4. *Ghittìn* cap. 4. *Hasciolèach*.

Pagina 40. longè post principium. An seruus, ingenuorum opera faciens libertatem acquirat.

אמר ר׳ יהושע בן לוי עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות מיתיבי לוה הימנו רבו או שעשאו רבו אפוטרופוס או שהניח תפילין בפני רבו או שקרא שלשה פסוקי׳ בבית הכנסת מפני רבו הרי זה לא יצא לחירות

אמר

רב יהודה נולד רבא כשמת רבא נולד רב אשי ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו שנ׳ (קהלת א׳ : ה׳) וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי שנא׳ (שמואל א׳ : ג׳ : ג׳ ׃) ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב וגו׳ ׃

Adà Bar Ahauàh est in ea hodie sedens in sinu Abrahæ, hodie nascitur Ràu Iehudàh in Babel. Quia dixit Mor: Quando mortuus est R. Akibà natus est Rabbì. Quando mortuus est Rabbì natus est Ràu Iehudà. Quando mortuus est Ràu Iehudà, natus est Rauà. Quando mortuus est Rauà natus est Ràu Ascè, vt docearis, quòd nullus Iustus discedit ex hoc mundo, donec alius similis ei Iustus creetur, S. D. (Ecclesi. 1. 5.) Et oritur Sol, & occidit Sol, *non extinguitur Sol Eli, donec oriatur Sol Samuelis Haramathæi, S. D.* (1. Sam. 3. 3.) Et lucerna Dei antequam extingueretur, & Samuel cubabat &c.

Notandum est in hoc loco Talmudis, quòd antiquissimus est modus loquendi de animabus iustorum, eas collocari in sinu Abrahæ. Et Ecclesia Catholica pro animabus, quæ in vnitate fidei decedunt, orat, vt eas in sinum Abrahæ Angeli deducant. In eo, quod obseruatur de quibusdam Rabbinis, qui eadem die, qua mortui sunt, eadem die orti pariter sint alij æqualis, vel maioris virtutis quàm fuerint illi, qui decesserant; stare quis poterit, si voluerit, dictis Talmudistarum prædicta referentium, cùm nihil ad religionem ista pertineant; ideòque sine censura relinquuntur. Eadem referuntur in *En Israël* Parte II. pagina 57. col. 4. num. 49. Et finem imponimus Cod. *Kiddascìn*.

אמר רבה בר בר שילא כשרבו הניח לו תפולין כי אתא רב דימי אמר רבי יוחנן מי שאמר בשעת מיתתו פלונית שפחתי אל ישתעבדו בה לאחר מותו כופין את היורשין לה גט :

Dixit R. Iehosciùa Ben Leuì : Seruus, qui induit Thephillìn coram hero suo, exit in libertatem. Opposuerunt : Mutuo accipit ab eo herus eius ; Vel quia facit eum heres eius procuratorem, vel quia ponit sibi Thephillìn coram hero suo, Vel quia legit tres Versiculos in Synagoga coram Domino suo, en iste non exit in libertatem. Dixit Rabbà Bar Bar Scilà : quando Dominus eius ponit ei Thephillin. Quando venit Ràu Dimì, dixit Ràu Iochanàn : Quicumque dixit in hora mortis suæ : N. ancilla mea non subijcietur seruituti. Post mortem ipsius coguntur heredes dare illi libellum libertatis.

Hæc Talmudistarum lex est admodum fauorabilis seruis Iudæorum.

Ord. III. *Nascìm* Cod. 4. *Ghittìn* cap. 5. *Hannezakìn*.

Pagina 55. b. non longè ante finem.

אמר רבי אסי שלשה גזירות גזרו גזרתא קמייתא כל דלא קטיל ליקטלוהו מציעתא כל דקטיל לייתי ארבע זוזי בתריתא כל דקטיל ליקטלוהו הלכך קמייתא ומציעתא כיון דקטלי אגב אונסי׳ גמר ומקני בתריתא אמרי האידנא לישקול למחר תבענא ליה בדיניא :

Dixit R. Ase : Tres sententias promulgarunt. Primam, qui non occidit, occidatur. Secundam, Qui occiderit, dabitur ei scuta quatuor. Postremam : Qui occiderit, occidant eum, [R. Salom. dicit : *Huiusmodi sententias fuisse promulgatas tempore belli Titi. Illarumque sensum esse. Qui non occidit Israëlitas, tempore belli occidatur. Qui eos occiderit per idem tempus, per singulos accipiet quatuor scuta, & qui occiderit extra belli tempus, occidatur.*

Hisce paucis verbis ostenditur postrema facies gentis Iudaicæ, & quomodo ad necandum eos tempore belli, propositis etiam præmijs, decreto publico, omnes hortabantur.

Ibidem immediatè. Quinam fuerint in causa, vt Ierusalem destrueretur.

Dixit R. Iochanàn : Quid est quod scriptum est (Prou. 28. 14.) *Beatus homo, qui semper est pauidus?*

אקמצא וכר קמצא חריב ירושלם אתרנגולא ותרנגולתא חריב טור מלכא אשקא דריספק חריב ביתר אקמצא ובר קמצא חריב ירושלם דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא הלך דמי מה דאכילנא ושתינא אמר ליה לא וכו׳ :

Propter Akamtzà, & Bar Kamtzà destructa est Ierusalem. Propter Gallum, & Gallinam destructus est mons Regis. Propter rotam currus destructa est Bither. Propter Akamtzà, & Bar Kamtzà destructa est Ierusalem, quia fuit quidam, qui Kamtzam diligebat, & inimicus erat Bar Kamtzæ; hic prandium fecit, & dixit seruo suo, Vt Kamtzam ad prandium inuitaret : abijt seruus, & inuitauit Bar Kamtzam, conduxitque eum ad conuiuium. Venit Dominus conuiuij, & inuenit illum sedentem, dixitque ei : Quid vis hìc? Surge, & exi. Respondit ei : Postquam ego veni sine me, & ego tibi soluam pecuniam omnium, quæ ego comedam, & bibam. Dixit ei : Non. &c. Vlteriùs non appono textum Hebraicum, prolixitatis euitandæ gratia. *Rursus dixit ille : Ego soluam tibi pretium medietatis totius conuiuij. Respondit : Non. Iterum subiun-*

per nos, & super filios nostros.

De desolatione Montis Regis patrata ab exercitu Romanorum propter Gallum, & Gallinam diximus suprà Par. I. pag. 532. & de desolatione Bitheris Vrbis præter pauca, quæ dicta sunt in P. I. pag. 555. col. 1. & P. II. pag. 723. col. 1. & fusiùs dicemus in R. Akibà. Vide eandem historiã in *En Israël* P. II. pag. 27. col. 1. n. 16. & p. 28. col. 2. n. 24.

Pag 56. non longè ante fin. Quædam, quæ tempore obsidionis Ierusalem per Vespasianum acciderunt, referuntur, & de aduentu Titi, de ingressu ipsius in Templum, & de rebus ab eo gestis, vsque ad reditum in Vrbem, & de illius morte. Non apponuntur Hebraica verba ob studium breuitatis.

אבא סיקרא ריש בריוני דירושלם וכו׳

[Abbà Sikrà Caput nebulonum Ierosolymitanorum filius Sororis Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài misit ad eum, [R. Salom. *Rabbàn Iochanàn*]. Veni occultè ad me. Venit, dixit ei (R. Iochanàn): Quousque sic facitis; & occiditis mundum fame? Dixit ei: Quid faciam, quia, si dixero eis quidquam, occident me. Dixit ei (Rabbàn Iochanàn): Visum est mihi remedium exeundi, [R. Salom. *Aiebat Rabbàn Iochanàn, quòd dimittant me, Vt exeam ex Vrbe*] forsan erit parumper liberationis. Dixit ei (Abbà Sikrà): Collige animam tuam [R. Salom. *Robora te ipsum veluti infirmus, qui eleuat Vocem suam, quia tu es infirmus, & Veluti moribundus*]. Et post pauca: Fecit sic. Introiuit cum eo (in arcam) R. Eliezer ex vno latere, & R. Ieosciùa ex altero. Quando venerunt ad portam, voluerunt (satellites) confodere eum lanceis. Dixit eis [R. Salom.

xit: Soluam tibi quicquid pecuniarum pro toto conuiuio insumpsisti. Respondit: Non. Extendit manus suas in eum, & eiecit extra. Et dixit: Postquam sederant Rabbanàn, neque quicquam de hac re dixerant, sequitur inde, quòd ipsi assentiti fuerint. Abijt, & accusauit eos apud Regem, & sic effatus est coram Cæsare: Iudæi rebellarunt in te. Dixit Cæsar: Quis dicit hoc: Dixit ei: Mitte eis Sacrificium, seù munus, videbis si accipiant illud. Abijt, misit per manus eius Vitulos tres. Dum iret, fecit in eo maculam in labio superiori. Et dixerunt de eo: Explorandi causa venerunt, quia rebus nostris macula est, sed suis rebus non est macula. Putauerunt Rabbanàn fore recipiendum ob bonum pacis totius Regni. Dixit eis R. Zacharias Ben אבקולס *Aukolàs: Dicent: Vitiosa offerent ad Altare. Cogitauerunt occidere, ne inde discederet. Dixit eis R. Zacharias: Dicent propter vitium in Sacris occidetur? Dixit R. Iochanàn: Propter iniquitatem R. Zachariæ destruxerunt Domum nostram, combusserunt Templum nostrum, & abire fecerunt nos in exilium, &c.*

Ex hac historia habetur, quòd non solùm Kamtzà, & Bar Kamtzà fuerunt in causa desolationis Ierusalem, & Templi, sed etiam R. Zacharias Ben Aukolàs ob malum ipsius consilium fuit causa desolationis populi Iudaici. Sed vera causa euersionis Templi, & Vrbis Ierosolymorum, & vniuersi populi dispersionis fuit occisio Iusti, Messiæ, & Regis Iudæorum IESV CHRISTI Domini Nostri; contra quem eleuatis vocibus petierunt à Pilato vt crucifigeretur, & super se huiusmodi horrendum facinus recipientes, dixerunt: *Sanguis eius su-*

nit nuncius Roma. Dixit ei: Surge, quia mortuus est Cæsar, & Romani Senatores constituerunt te Caput. Interim ei ligabant calceamentum; Voluerunt calceare alterum, & non potuerunt: voluerunt exuere primum, & non potuerunt, quia membra dilatantur ad bonum nuncium. Dixit ei: Non molestè feras; bonum nuncium venit ad te, quia scriptum est (Prou. 15. v. 30.) *Et auditio bona ossa impinguabit*. Sed quale huic rei adhibendum est remedium? Pertranseat ante te quidam, qui maior te existimet se esse, & tolletur impedimentum, quia scriptum est (Ibid. 17. 22.) *Et spiritus attritus siccabit os*. Ita fecit, & induit illud. Dixit ei (Vespasianus): Quandoquidem vos estis adeò sapientes; cur vos non venistis? Respondit: Et nonne ego dixi tibi? Dixit ei: Ego etiam dixi tibi. Rursus ait: Eundo ibo: Virum alterum mittam. Sed vis à me aliquid quod dem tibi? Respondit תן לי יבנה וחכמיה ושושילתא דרבן גמליאל ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק :

Da mihi Iaunè, & Sapientes eius, & dominatorem de familia Rabbàn Gamlielis. [R. Salom. *Ne occidas eos, ne fortè deficiat dominium Domus Dauid*.] Et Medicos da mihi de viris tuis, qui medeantur R. Tzadok. [R. Salom. *Qui deglutire non potest cibum, quia constricta sunt viscera eius à ieiunio*.] Dixit insuper R. Ioseph, alij dicunt R. Akibà. *Conuertens Sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciet*. Si vis dicam ei, vt dimittant eam hac vice, & ipse existimauit non modò tantùm, sed & vlteriùs & libatio parua ei non facta est. Medicina, quæ sanitatem restituit R. Tzadoko, quænam fuit: Prima die propinarunt

lom. *Abbà Sikrà*]: Dicent, Magistrum confoderunt. [Salom. *Dicent Romani contra vos: etiam Magistrum suum lanceis confoderunt*.] Voluerunt impellere eum. Dixit eis (Abbà Sikrà): Dicent etiam Magistrum suum impellerunt. Aperuerunt ei portam, exijt. Quando venit illuc (id est coram Vespasiano) dixit: שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא

אמר ליה מחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי וכו׳ : Pax super te Rex: pax super te Rex. Dixit ei (Vespasianus): Dignus es morte duplici: Vna, quia ego non sum Rex, & vocasti me Regem. Insuper si Rex ego, cur hactenus non venisti ad me? Respondit (Rabbàn Iochanàn): Quòd dixisti: Non sum Rex ego, pax super te Rex, [R. Salom. *Rex tu futurus es*] quia si tu non fuisti Rex, in manu tua non data fuisset Ierusalem, quia scriptum est (Isai. 10. 34.) *Et Libanus in forti cadet*, & non est fortis nisi Rex, vt scribitur (Ierem. 30. 21.) *Et erit fortis eius ab eo, &c.* Et non est Libanus nisi Sanctuarium, S. D. (Deuteron 3. 25.) *Montem bonum istum, & Libanum*. Et quòd ais; Si Rex ego, quare non venisti ad me? Dum sumus inter nebulones, non sinunt nos abire: Dixit ei (Vespasianus): Si dolium mellis, & draco inhæret ei, non fregisses vas mellis propter Serpentem? [R. Salom. *Vt abiret sibi draco?*] ita tu debebas rumpere murum Ciuitatis, & illam incendere, vt expelleres huiusmodi nebulones. Tacuit, reassumpsit pro eo Ràu Ioseph, est qui dicit R. Akibà (Isai. 44. 25.) *Conuertens Sapiens retrorsum, & scientiam eorum stultam faciet*,] Et paulò infrà: [Ve-

geretur. Dixit: puto quòd iste Deus Hæbreorum nihil potentiæ habeat nisi tantùm in mare. Pharao demersus est aquis; Sisara in aquis; Sic modo stat contra me, vt submergat me in aquis. Si potens est, ascendat in aridam, & faciat mecum bellum. Exijt vox, & dixit ei: Impie fili impij, nepos Esau impij, creatura quædam leuissima est mihi in mundo meo, & dicitur יתוש *Iatúsc* muscilio. Et quare vocatur creatura leuis? Quia habet introitum, & non exitum. [B. Salom. *Id est habet os per quod cibum recipiat, sed non habet exitum per quem egerat.*] Ascendam in aridam, & faciam cum eo bellum. Ascendit in siccum, venit יתוש *Iatúsc* muscilio, & ingressus est nares eius, & perforauit cerebrum eius in septem annis. Quadam die transiuit ante portam cuiusdam fabri ferrarij, audiuit vocem mallei, siluit, dixitque inuentum est remedium. Quotidiè ad se venire faciebat fabrum ferrarium, qui coram eo malleo percutiebat. Huic gentili dedit quatuor scuta. Israëlitæ cuidam dixit: Sufficit tibi te vidisse inimicum tuum triginta diebus, quibus quotidiè eodem modo faciebat. Hinc & deinceps quando percutiebat, percutiebat. Tanià est traditio: Dixit R. Pinchàs Ben ערובא Arubà: Ego fui Romæ inter Magnates, & quando mortuus est (Titus) fiderunt cerebrum eius, & inuenerunt in eo sicut auiculam domesticam, hirundinem ponderis duorum siclorum. In Miscnà, Tanà est traditio; Sicut pipionem vnius anni pondo duarum librarum. Hinc habemus, quòd rostrum æreum, & vngues ferreas &c. Quando obijt, dixit eis: Cremate illum. Et sparserunt cineres eius septem die-

runt ei aquam, cui imposito fursure postea percolata fuerat. Altera die aquam דסיפקא *Siphaka* [R. Salom. *Aquam furfuris grossioris cum farina, quousque viscera dilatata fuissent paulatim*]. Abijt (Vespasianus) misit Titum scelestum, qui dixit: Si Deus eorum est צור *Petra* (Deuteron. 32. 4.) *Sperent in eo*. Iste est Titus impius, qui blasphemauit, & exprobrauit Deo. Quid fecit? Tenuit meretricem manu sua, & ingressus est Sancta Sanctorum, extendit Librum Legis, & admisit super eam scelus, & accepit gladium, & scidit velum, & factum est miraculum, & vndabat sanguis, & exibat, & putauit seipsum occidisse, S.D. (Psal. 74. 4.) *Rugierunt hostes tui in medio solemnitatis tuæ. Posuerunt signa sua signa.* Abbà Chanàn dicit: Quis sicut tu fortis Domine, quis sicut tu fortis, & durus, quia tu audis blasphemias, & probra huius impij, & taces? Rabbì Ismaël. Tanà Est traditio (Exodi 15. 11.) *Quis sicut tu* באלים יהוה *in Dijs Domine*. (sed lege) באל מים *in Deo aquarum*: Quid fecit? Accepit Velum (Templi) & fecit illud quasi corbem (veluti sarcinam mercatoriam (come vna balla) inclusit in eo omnia vasa Sanctuarij, & posuit in naui, vt in triumphum adduceret in Vrbem, S.D. (Eccles. 8. 10.) *Et tunc vidi impios sepultos, & venerunt, & à loco sancto ibunt & obliuioni tradentur in Vrbe, qua sic fecerunt.* Ne legas קבורים *sepultos*, sed קבוצים *congregatos*; ne legas וישתכחו *& obliuioni tradentur*, sed וישתבחו *& lætabuntur*. Alij dicunt, sepulcra propriè; quia etiam res quæ erant absconditæ, reuelatæ, & detectæ sunt eis. Orta est tempestas in mare, ita vt penè submer-

tionem rerum gestarum à Tito contra Iudæos; introducitur idem Titus, vt testimonium ferat in fauorem Iudæorum. Dicitur enim à mortuis excitatum per Necromantiam ab Onkeloso nepote sororis suæ filio; sed quia intolerabilis blasphemia contra Christum Dominum hìc continetur, eam referre in hoc loco supersedemus, illam reijcientes in opportuniorem, quando scilicet de Messia Iudæorum peculiarem dissertationem instituemus, vbi blasphemiæ omnes, quæ contra IESVM CHRISTVM Dominum in Talmude proferuntur, examinabimus, & reijciemus. Huius fabulæ locum citaui in *Onkeloso* Par. I. huius Bibliothecæ pag. 405. & aliquam illius partem retuli in *Bilàam Ben Beòr* pagina 670. col. 2. Vide *En Israël* Par. II. pagina 28. col. 2. num. 23. vbi tamen in nouis editionibus blasphemia contra Christum expuncta est.

Pagina 57. Post euomitionem blasphemiarum contra Dominum IESVM CHRISTVM, sequitur narratio inauditæ fabulæ Montis Regis Prouinciæ Terræ Israëlis, in quo volunt fuisse sexaginta myriades Ciuitatum, & à militibus Romanis fuisse euersas, eam non refero in hoc loco, quia iam in Prima Parte retuli. Vide ibidem pag. 532. Habetur etiam in *En Israël* pag. 28. columna 2. num. 24.

Ibidem de Terra Israëlis magnitudine mira dicuntur, quasi loquerentur Talmudistæ cum cippis, & arborum truncis. Equidem ita erant idiotæ illi Babylonici Iudæi, qui sine aliquo discursu credebant Rabbinis suis, licet dixissent, sinistram Ràu fuisse dexteram, & dexteram Samuelis fuisse sinistram.

Ibi-

diebus, ne Deus Iudæorum illum inueniret, & constitueret ad Iudicium.]

Ex paucis filis veris, immixtis cum imaginarijs, & fictitijs tela vndique vera nullatenus fieri potest. Huius historicę telæ stamina sunt vera ex parte; quia verum est Vespasianum contra Iudæos ex Senatus Consultu bellum inchoasse. Verum etiam est, cùm bellum gereret in Iudæos, Imperatorem salutatum fuisse, & belli Iudaici prosequendi curam filio suo Tito demandasse. Eiusdem autem historicæ telæ subtegmina omninò fabulosa sunt, & à feracissimis Rabbinorum intellectibus intertexta; & vt veritatis lumen in eis aliquale refulgeat, abusu Scripturarum ea fulciri conantur. Horum fraus cognoscitur quotiescumq; citato aliquo loco Scripturæ, subditur, *Ne legas sic, Vt scribitur in textu, sed sic*, scilicet secundùm deprauatam literam à Rabbino excogitatã impertinentem, vt inde quandoque impius sensus ex Dei verbo eliciatur. Ex his igitur fabulosis commentis, liuorem, quem contra Titũ habent, ostendere student, qui (teste Iosepho lib. 7. de bello cap. 10.) humanior, & benignior erga Iudæos se exhibuit magis, quàm Iudæi se gesserint contra Vrbem. Soli igitur Talmudistæ inuehunt in Titum, quem reliqui Scriptorũ vnanimi consensu humani generis delicias fuisse asseuerant. De beneuolentia, clementia, & mansuetudine Titi Imperatoris vide Sueton. cap. 8. & 9. & de eius morte cap. 10. & 11.

De hac Talmudica Titi, & Vespasiani historia videndus est etiam *En Israël* Par. II. pag. 27. col. 31. num. 20. & pag. 28. col. 1. num. 22.

Pagina 56. b. immediatè post narra-

lia plantare pinum ; quando verò nubebant, amputabant (has arbores), *& ex eis faciebant Thalamum. Accidit quadam die, ut filia Cæsaris transiret per viam, prope quam huiusmodi cedri cædebantur,*) & impingens currus, quo vehebatur filia Cæsaris, in truncos) *rota currus illius confracta est. Venerunt super eos, percusserunt eos. Et adeuntes Cæsarem dixerunt : Iudæi contra te rebellarunt* (Thren. 2. 3.) Concidit in ira furoris omne cornu Israël. *Dixit R. Zirà, dixit R. Abbà, dixit R. Iochanàn : Ista sunt 80. cornua belli, quæ introierunt in Vrbem Bithèr, quando capta est, & occiderunt in ea viros, & mulieres, & parvulos, donec veniret sanguis eorum, & influeret in mare magnum. Forsan tu dices : Propinqua erat mari* (Bithèr)? *imò distabat per milliare. Tania est Traditio, &c. R. Elièzer haggadòl magnus dicit : Duo torrentes sunt in Valle* ידים *Iadàim, Unus vadit hinc, alter inde* ושיערו חכמים שני חלקי מים ואחד דם; *Et æstimauerunt Sapientes in eis fuisse duas partes aquarum, & unam sanguinis.*

במתניתא תנא שבע שנים בצרו אומות העולם את כרמיהן מדמן של ישראל בלא זבל;

In Miscnà est traditio: (Propter interfectorum multitudinem) *septem annis vinitores populorum sanguinem istorum Israëlitarum ad fœcundandas vineas adhibuerunt, neque alia stercoratione indiguerunt.* Vide *En Israël* Par. II. pagina 28. col. 4. num. 27.

Ibidem versa pag. circa principium. De sanguine Zachariæ filij Barachiæ in Templo effuso diffusè agitur. Et eadem Historia replicatur in Cod. *Sanhedrin* cap. *Chèlek*. Et ego retuli suprà Par. II. pag. 812. col. 2. & seqq. Vide *En Is-*

Ibidem. Casus refertur cuiusdam, qui vxorem suam voluit repudiare; sed quia nil turpe contra illam adinuenire poterat, quo libellum repudij licitè scribere potuisset, calumniam adinuenit insimulandi vxorem de adulterio. Sed fraude detecta à Ben Botà liberatur mulier à calumnia, & interdicitur scriptio libelli repudij. Vnde colligitur apud antiquos Rabbinos non fuisse in vsu libelli repudij traditionem nisi ob fornicationis causam, quam, voce ערוה *turpitudinis* explicat Moses, qui ob cordis duritiam Iudæorum eisdem libellum repudij permiserat, vt dicitur in Euangelio Matth. 19. 8. Hanc eandem historiam retuli supra per extensum cum suo textu Hebraico pagina 264. col. 1. eamque inuenies in *En Israèl* Parte II. pag. 28. col. 3. num. 26. post med.

Ibidem 6. lineis ante finem. Narratur historia excisionis Vrbis ביתר *Bithèr* quæ cùm portentosa admodum sit, libet hìc saltem ex parte in vtroque idiomate eam transcribere.

אשקא דריספק חריב ביתר דהוו נהיגי כי מתיליד ינוקא שתלי ארזא ינוקתא שתלי תורניתא וכי הוו' מינסבי קייצי להו ועבדי גננא יומא חד הות קא חלפא ברתיה דקיסר איתבר שקא דריספק קצו ארזא ועיילו לה אתו נפול עלייה מחונחו אתו אמרו ליה לקיסר מרדו בך יהודאי אתא עלייהו (איכה ב': ג':) גדע בחרי אף כל קרן ישראל א"ר זירא א"ר אבא א"ר יוחנן אילו שמונים קרני מלחמה שנכנסו לכרך ביתר בשעה שלכדוה והרגו בה אנשים ונשים וטף עד שהלך דמן ונפל לים הגדול שמא תאמר קרובה היתה רחוקה היתה מיל תניא וכו':

Quædam rota currus (filiæ Romanorum Imperatoris) *fuit in causa, vt Ciuitas Bithèr destrueretur. Solebant* (Iudæi) *quando eis nascebatur filius masculus plantare Cedrum ; & quando nascebatur fi-*

terra nostra. Aliter: *Vox, vox Iacob*; Nulla oratio est vtilis, nisi ea sit ex semine Iacob: & *manus, manus sunt Esau*; & nullum bellum est victor, nisi sit ex semine Esau. &c.

Nescio, quomodo locus Ezechielis aptari possit, vel posteris Haman, Sisaræ, vel Senacherib. Et alius (Genes. c. 27. v. 22.) *Vox, vox Iacob*, ineptè applicatur Hadriano, & Vespasiano: quia isti fuerunt Imperatores Romanorum, & ideò (secundùm sententiam Iudæorum) fuerunt filij Esau, quibus non vox Iacob, sed manus Esau competere debeat, sicut attribuunt Regno impio, quòd Vrbem Ierosolymorum, & Templum euerterit, & succenderit. Pro Regno impio intelligunt Imperium Romanũ, quòd ex progenie Esau putant exortum. Ergo Hadriano, & Vespasiano debebant Talmudistæ attribuere non vocẽ Iacob, sed manus Esau. Adde, quòd alia expositio eiusdem loci de voce Iacob etiam est inepta, nec ex ea aliquid in fauorem orationis Iudaicæ gentis ritè colligi potest; quia *Vox* (per quam intelligunt orationem) putabatur Esaù licèt fuisset Iacobi; & sub persona Esaù recepit benedictionem Iacob; sic oratio, quæ fit à Iudæis non erit dicenda oratio Iacobi, quamuis videatur esse Iacobi, sed erit Esau. Ergo si aliquando videantur exaudiri preces Iudæorum, non exaudiuntur, vt Iudæorum, quia peccatores Deus non audit, sed exaudiuntur ob merita Christi, & Ecclesiæ Sanctæ suæ, quæ, vt putant Iudęi, licet perperam, est ex posteris Esau. Ergo, etiam secundùm ipsos, in omnibus præualet Esau Iacobo, Christianus Iudęo. Eadem reperies in *En Israël* Par. II. pag. 29. col. 1. n. 29. Ibidem paulò infrà. Narratur, quomodo nonnulli celebres Duces ex Gentilibus facti sint Proselyti inter Iudæos.

Israël pag. 28. columna 4. num. 28.

תנא נעמן גר תושב היה נבוזר אדן גר צדק היה מבני של המן וכו׳:

Tanà Est traditio. Naamàn Proselytus incola fuit. Nabuzardàn Proselytus Iustitiæ fuit. De descendentibus ab חמן *Hamàn docuerunt Legem in filijs Barak. De filijs filiorum Sisaræ docuerunt filias in Ierusalem: De filijs filiorum Senacherib docuerunt Legem publicè. Quinam sunt isti?* שמעיה ואבטליון *Scemaaiàh, & Autaliòn. Hoc est quod scriptum est* (Ezech. capite 24. versic. 8.).

ונתתי את דמה על צחיח סלע לבלתי הכסות הקול קול יעקב והידים ידי עשו הקול זה אדריינוס קיסר שהרג באלכסדריא של מצרים ששים רבוא על ששים רבוא כפלים כיוצאי מצרים קול יעקב זה אספסיינוס קיסר שהרג בכרך ביתר ד׳ מאות רבוא ואמרי לה ארבעת אלפים רבואי והידים ידי עשו זו מלכות הרשעה שהחריבה את ביתינו ושרפה את היכלינו והיגלתנו מארצנו דבר אחר הקול קול יעקב אין לך תפלה שמועלת שאין בה מורעו של יעקב והידים ידי עשו אין לך מלחמה שנוצחת שאין בה מורעו של עשו וכו׳:

Et posui sanguinem eius super eminentem petram, ne operiretur. Vox, vox quidem est Iacob, manus autem sunt manus Esau. Vox, iste est Hadrianus Cæsar, qui occidit in Alexandria Ægypti sexaginta myriades super sexaginta myriades duplo plures eis, qui exierunt de Ægypto. *Vox Iacob*, iste est Vespasianus Cæsar; qui occidit in Vrbe Bithèr 400. myriades. Sunt autem, qui dicunt quatuor millia myriadas. Et *manus, manus sunt Esau*: istud est Regnum impium, quod demolitum est Domũ nostram, & incendit Templum nostrum, & adegit nos in exilium d

ליה פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (שם כ״ב : ט׳) זובח לאלהים יחרם אפקוהו וקטלוהו אתיוה לאידך א״ל פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (שם ל״ד : י״ד) לא תשתחוה לאל אחר אפקוהו וקטלוהו אתיוה לאידך א״ל פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (דברי״ו ו׳ ד׳) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד אפקוהו וקטלוהו אתיוה לאידך אמרו ליה פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (דברים ד׳ : ל״ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד אפקיה וקטלוהו אתיוה לאידך אמ״ו ליה פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (דברים כ״ו : י״ז) את יהוה האמרת וגו׳ (ופסוק י״ח) וה׳ האמירך היום כבר נשבענו להקב״ה שאין אנו מעבירין אותו באל אחר ואף הוא נשבע לנו שאין מעביר אותנו באומה אחרת אמר ליה קיסר אישרי לך גושפנקא ונחין ושקליה כי היכי דלימרו קביל עליה הרמנא דמלכא א״ל חבל עלך קיסר חבל עלך קסיר על כבוד עצמך כך על כבוד הקב״ה על אחת כמה וכמה אפקוה למיקטליה אמרה להו אימיה יהבוהי ניהלי ואינשקיה פורתא אמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אביכם אתה עקדת מזבח אחד ואני עקדתי שבעה מזבחות אף היא עלתה לגג ונפלה ומתה יצתה בת קול ואמרה (תהלים קי״ג : ט׳) אם הבנים שמחה ׃

Ràu Iehudà dixit : Hac est mulier cum septem filijs. Adduxerunt primum coram Cæsare, dixerunt ei : Cole Idolum. Dixit eis : scriptum est in Lege (Exod. 20. v. 2.) Ego Dominus Deus tuus : *eduxerunt, & occiderunt illum. Eduxerunt alium eorum coram Cæsare. Dixerunt ei : Adora Idolum, respondit eis : Scriptum est in Lege* (Ibid. ver. 3.) Non erunt tibi Dij alieni coram me ; *eduxerunt eum, & occiderunt. Adduxerunt alium. dixeruntque ei. Cole Idolum. Respondit eis : scriptum est in Lege* (Exodi 22. 20.) Sacrificans Dijs excindetur ; *eduxerunt, & occiderunt eum. Adduxerunt alium id est quartum, atque dixerunt : Adora Idolum. Respondit : scriptum est in Lege*

ge

Ibidem paulò post medium. Narratur quædam Historia *de 400 pueris, & puellis, qui abducti sunt captiui* לקלון *ad ignominiam* [R. Salom. *Pueri ad nefandum scelus, puella ad scortationem*] *& senserunt in semetipsis propter quid quærerentur. Dixerant : Si demergendos nos ipsos deijciemus in mare, Vitam æternam consequemur? Maior, qui inter eos erat, ita concionatus est :* (Psal. 68. ver. 23.)

אמר ארני מבשן אשיב אשיב ממצולות ים מבשן אשיב מבין שיני אריה אשיב ממצולות ים אילו שטובעין בים ׃ Dixit Dominus : Ex Basàn redire faciam, redire faciam, & de profundis maris. De Basan redire faciam, *de medio dentium Leonum redire faciam.* [R. Salomon : בשן בין שן *Basan est inter dentes, notarikòn species Cabalæ est, qua Scriptura exponitur*]. De profundis maris, *isti sunt, qui dederunt se præcipites in mare, Quando audierunt hoc puellæ insiluerunt omnes, & ciciderunt in mare. Pueri ratiocinati sunt in seipsis, & sic dixerunt : Si istæ, quarum natura ad hæc facta est, ita fecerunt ; nos, qui ad hoc facti non sumus, quantò magis? Etiam & ipsi insilierunt in mare ; & de ijs Scriptura loquitur* (Psal. 44. 23.) Quoniam propter te occidimur tota die, æstimati fuimus tamquam pecus occisionis.

Hunc eundem versiculum Ràu Iudas applicat cuidam Matronæ, quæ cum septem filijs suis propter leges patrias occisa est. Huiusmodi Historia ibidem ita narratur.

רב יהודה אמר זו אשה ושבעה בניה אתיוהו לקמא לקמיה דקיסר אמרו ליה פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (שמות כ׳ : ב׳) אנכי יהוה אלהיך אפקוהו וקטלוהו אתיוה לאידך לקמיה דקיסר ואמרו ליה פלח לע״ז אמר להו כתוב בתורה (שם) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני אפקוהו וקטלוהו אתיוה לאידך אמרו

xit : Matrem filiorum lætantem (Psalmo 113. 9.

Præfata historia similitudinem aliquam habet cum historia septem filiorum vnius matris, qui pro Lege patria, & cultu veri Dei, omnes coram genitrice occisi sunt. Confer librum 2. Machab. cap. 7. Non videtur tamen eadē, quia illi sub Antiocho Epiphane, isti sub Cæsare, & fortassis sub Hadriano post deletam Bitherem trucidati sunt, quo etiam tempore verisimile est, fuisse casum 400. puerorum, & puellarum, quæ præcipites se dederunt in mare, si tamen vera historia vtraque sit; & non fabula Talmudica. Cæterùm factum huius mulieris, quod ex tecto delapsa obierit, non est laudandum: nam nemo occidere debet se ipsum, quia nullus est Dominus necis propriæ personę; vnde damnata est hæresis Donatistarū, qui, vt ait Augustinus Tract. 51. in Ioan. isti peruersi homines, in se ipsis crudeliores, & sceleratiores homicidæ flammis se donant, aquis se pręfocant, præcipitio se collidunt, & pereunt. Nec factum B. Apolloniæ Virginis, quæ in ignem se iniecit, trahendum est in exemplum, quia hoc speciali Spiritus Sancti instinctu, & motione in ipsa tormentorum pugna igne parato, & in quem statim iniicienda erat, factum est. Nihil autem horum accidit in hac muliere Iudæa. Prædictas historias reperies in *En Israël* Par. II. pagina 29. columna 1. num. 30.

Pagina 58. ante medium. Magnitudo Vrbis Bither.

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבן שמעון בן גמליאל מאי דכתיב (איכה ג׳ : נא׳) עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי ארבע מאות בתי כנסיות היו

ge (Exodi 34. 12.) Non incuruabis te Deo alteri; *eduxerunt, & occiderunt eum. Adduxerunt alium, id est quintum, dixeruntque ei: Adora Idolum. Dixit eis: Scriptum est in Lege* (Deuter. 6. 4.) Audi Israël, Dominus Deus noster Dominus vnus est. *Eduxerunt eum, & interfecerunt. Adduxerunt alium, id est sextum, & dixerunt ei: Adora Idolum. Dixit eis: Scriptum est in Lege* (Deuter. 4. v. 39.) Et scies hodie, & reduces ad cor tuum, quoniam Dominus ipse est Deus in cælis desuper, & super terram deorsum, non ampliùs. *Eduxerunt eum, & occiderunt. Adduxerunt alium, nempè septimum, dixerunt ei: Cole Idolum. Respondit eis: Scriptum est in Lege* (Deuter. 26. v. 17.) Dominum condixisti hodie ad existendum tibi in Deum. (Et ver. 18.) Et Dominus condixit te hodie ad existendum ei in populum &c. *Et iam iurauimus Deo sancto nostro benedicto, quòd non præuaricabimur, nec mutabimus in Deum alium; & ipse quoque iuramento pollicitus est nobis, quod non transferet nos in populum alterum. Dixit ei Cæsar: Do tibi annulum* [R. Salom. *Annulum meum, in quo est impressa figura mea, vt videaris adorare illam*), *& incurua te illi, & accipe illum, vt sic dicant: Recepit super se facultatem Regiam. Dixit ei: Væ tibi Cæsar, væ tibi Cæsar, si super gloriam personæ tuæ sic, super gloriam Dei sancti benedicti quantò magis? Eduxerunt eum, vt occiderent. Dixit eis mater eius: Date eum mihi, vt osculer illum paululum. Dixit illi: Filij mei ite, & dicite Abrahamo patri vestro: Tu colligasti Altare vnum, & ego septem Altaria collegi. Ascendit ipsa super tectum, & cecidit, & mortua est. Exijt vox, & di-*

בכרך ביתר ובכל אחת ואחת היו בה ארבע מאות מלמדי תינוקות וכל אחד ואחד היו לפניו ארבע מאות תנוקות של בית רבן וכשחיה אויב נכנס לשם היו דוקרין אותו בחוטריהם וכשגבר אויב ולכדום כרכום בספריהם והציתום באש ׃

Dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu Samuel, nomine Rabbàn Scimòn Ben Gamliel: Quid est quod scriptum est (Thren. c. 3. v. 51.) Oculus meus dolore affecit animum meum propter cunctas filias Vrbis? *Quadringentæ Synagogæ fuerunt in Vrbe Bither, & in qualibet illarum fuerunt 400. Ludimagistri puerorum: & quilibet Ludimagister habebat 400. pueros scholares. Et quando inimicus ingressus est illuc, fuerunt transfingentes illum baculis suis. Et quando prævaluit hostis, & cæpit eos, ligauerunt eos cum eorum libris, & incenderunt eos igne.*

In hac Vrbe post euersam Ierosolymam Iudæorum multitudo congregata est. Nonnullis postea elapsis annis quidam בר כוזבא Bar Chuzibà rebellauit contra Romanos, hunc R. Akibà prædicabat esse Messiam, & Redemptorem Israël, ferebatque coram eo gladium: Contra hos rebelles pugnauerunt Romani: vario Marte sed tandem cedentibus Bitherianis, capta fuit Bithera, atque deleta. De ea separsim aliquid diximus. Vide Parte I. pagina 55. col. 1. Par. II. pag. 723. col. 1. & *En Israël* Par. II. pag. 29. colum. 2. num. 31. per errorem ל״ב 32. linea 5. ante finem.

Ibidem immediatè sequitur notitia R. Ismaelis Ben Elisciàa dum esset puer, quæ hoc modo incipit -

מעשה רב יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי וכו׳ ׃

Historia R. Iehosciùa Ben Chaninà, qui abijt ad Vrbem magnam Romam. Dixerunt ei: Est puer vnus in carcere pulcher oculis, pulcher aspectu, & cincinni eius ordinati in cirros. Abijt, stetitque ad portam carceris, dixit (Isai. 42. 24.) Quis dedit in conculcationem Iacob, & Israël prædantibus? *Respondit puer ille, & dixit. Nonne Dominus: quia peccauimus ei, & noluerunt in vijs eius ambulare, nec audierunt Legem eius? Dixit R. Iehosciùa. Confidentia est mihi in eo, quòd Magister docebit in Israël cultum & ego hinc non recedam, quin redimam eum totis opibus, quas taxarunt super eum. Dixerunt: Iste non recessit inde, donec redemerit eum facultatibus multis: nec fuerunt pauci dies, donec docuerit doctrinam in Israël. Et iste fuit R. Ismael Ben Elisciàa.*

Subinde sequitur ibidem alia historia filij, & filiæ eiusdem R. Ismaelis Ben Elisciàa Sacerdotis magni, & est -

אמר רב יהודה אמר רב מעשה בבנו ובבתו של ר׳ ישמעאל בן אלישע וכו׳ ׃

Dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu: Historia de filio, & filia R. Ismaelis Ben Elisciàa, qui captiui facti sunt à duobus Dominis. Post multos dies conuenerunt isti (Domini) *in locum vnum. Alter dicebat: Ego habeo vnum seruum adeò formosum, vt ei similis pulchritudo inueniri non possit in vniuerso mundo. Et alter dicebat: Et ego habeo vnam ancillam pulcherrimam, vt nullam aliam pulchriorem ea inuenies in mundo. Dixerunt: Veni, & iungamus eos ambos* (in matrimoniū) *& diuidemus fætus inter nos. Incluserunt eos in conclaui. Iste stabat in angulo cubiculi, & illa sedebat in altero angulo. Iste dicebat: Ego, qui sum Sacerdos, & filius Sacerdotum maximorum, ancillam in*

vxo-

Vxorem sumam? Et puella similiter dicebat: Ego, quæ sum Sacerdotissa filia Summorum Pontificum cum seruo in matrimonium iungar? Et sic tota nocte fleuerunt. Cùmque ascendisset columna auroræ, cognouerunt se se (esse fratrem, & sororem) *ceciderunt super se, & laborauerunt in fletu, donec exijt anima eorum: & de his fleuit Ieremias* (Thren. 1. 16.) Ego ploro ex oculo meo, ex oculo meo descendit aqua, &c.

Nonnullæ aliæ historiunculæ ibidem referuntur, ex quibus parua, aut nulla eruditio eruitur, ideò eas prętermittimus. Has omnes inuenies in *En Israel* Par. II. pag 29. col 3. num. 32. & 33.

Pagina 59. non longè à principio.

מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד ׃

A diebus Mosis vsque ad Rabbì non inuenimus Legem, & magnificentiam in loco vno. Vide etiam *En Israel* Par. II. pag. 29 col. 4: num. 35.

Ord. III. *Nascìm*, Cod. 4. *Ghittìn* cap. 7. *Mi sceachazò*.

Pagina 68. ante medium. De Asmodeo, & Dæmonibus; deque Salomonis vermiculo dicto *Sciamir*.

(קהלת ב׳ ׃ ח׳ עשיתי לי שרים ושרות ותענוגות בני האדם שדה ושדות ׃ שרים ושרות אילו מיני זמר ותענוגות בני האדם אילו בריכות ומרחצאות שידה ושידות הכא תרגימו שידה ושידותין במערבא אמרי שידתא ׃ אמר ר׳ יוחנן שלש מאות מיני שדים היו בשיחין ושידה עצמו איני יודע מה היא ׃ אמר מר הכא תרגימו שידה ושידתין; שידה ושידתין למאי איבעי ליה דכתיב (מלכים א׳ ׃ ו׳ ׃ ז׳) והבית בהבנותו אבן שלימה מסע נבנה וגומר אמר להו לרבנן; היכי אעביד אמרו ליה איכא שמירא דאייתי משה לאבני אפוד אמר להו היכא אישתכח אמרי ליה אייתי שידה ושידתין כבשינהו אחרדי איפשר דידעי ומגלו לך אייתי שידה

ושידתין כבשינהו אחרדי ואמרי אנן לא ידעינן דלמא אשמדאי מלכא דשידי ידע אמר ליה וכו׳ ׃ עיין חלק דלפין זה בספר דף קנ״ל ׃

(Ecclesiast. 2. 8.) *Feci mihi Cantores, & Cantatrices, & delicias filiorum hominum, captiuam, & captiuas.* שירים ושירות *Cantores, & Cantatrices*: ista sunt varia genera Canticorum: ותענוגות בני ארם *& delicias filiorum hominum*, istæ *sunt* piscinę, & lauacra: שרה ושרות *Sciddà Vesciddòth captiuam, & captiuas.* Hinc dixerunt per Paraphrasim Chaldaicam. [R. Salomon שידה ושרתין שר *Sciddà & Sciddathìn Dæmon* וכר ושר נקבה *masculus, & Dæmon fœmina.*] In Occidente (id est in Terra Sancta) dicunt שירתא *Sciddathà*. Dixit R. Iochanàn: 300. species Dæmonum fuerunt בשיחין [R. Salom. באותו מקום *in illo loco*] ibi: sed quid sit שירה Sciddà, ego nescio. [R. Salom. שידה *Siddà est Carruca, qua vehuntur mulieres, & Principes*]. Dixit Mor Dominus ille; Hæc est eius interpretatio שירה ושירתין Sciddà & Sciddathin. Sed Sciddà, & Sciddathin ad quid? Quia scriptum est (1. Reg. 6. 7.) Et domus c n æd ficaretur lapide perfecto profectionis, ædificata est, &c, [R. Salom. *Quid sit nescio, id est quænam sit imago sua, aut eruditio. Sunt, qui dicunt, quòd Dæmon illa fœmina sit caput omnium, & mater eorum omnium; sed quid illa sit, nescio.*] Dixit (Salomon) le Rabbanan Doctoribus: Quid faciam? [R. Salom. בלי כלי ברזל *sine instrumento ferreo?*] Dixerunt ei: Est שמירא Sciamir [R. Salom. *Est creatura à sex diebus Bereschith* ואין כל דבר קשה יכול לעמוד דלפניו *neque est aliquid tam durum, quod possit resistere ei*] quam adduxit Moses pro lapidibus Ephòd [R. Salomon: *Supra la-*

ſpondit (Aſmodeus) : *Accipe catenam hanc à me , & da mihi tuum annulum* , [R. Salom. *in quo erat ſcriptum nomen Dei*] *& oſtendam tibi meam potentiam* . *Accepit ab eo catenam , & dedit ei annulum ſuum , deglutiuit eum* (ſcilicet Salomonem) *& poſuit vnam alam in cælum, & aliam in terram, & impulit eum* 400. *paraſangis* . *Tunc dixit Salomon* (Eccleſ. c. 11 v. 3.) Quid vtilitatis homini in omni labore ſuo , quo laborat ſub Sole ? (Ibid. c. 2. 10.) וזה Vezè Et hæc eſt pars mea de omni labore meo. *Quid eſt* וזה Vezè Et hæc ? *Ràu , & Samuel* (inter ſe diſceptant) . *Vnus dicit* מקלו *baculum ſuum* ; *& alius dicit* גונדו *veſtimentum ſuum* . [R: Sal. *Alij dicunt, ſcutellam ſuam, qua bibitur aqua*] . *Circumibat, & oſtiatim* (petebat eleemoſynam , atque) *dicebat* : *Ego* קהלת *Kohèleth Eccleſiaſtes fui Rex ſuper Iſraël in Ieruſalē*. *Quando venit apud* סנהדרין *Senatores* (Magnę Curiæ) *dixerunt Doctores* : *Qui eſt amens , vnico vocabulo* (dementia) *non hæret* . *Sed quid eſt hoc ? Dixerunt ipſi Benaiahu* (hic erat vnus ex armigeris Regis Salomonis) *Accerſit te Rex ad ſe ? Dixit eis* : *Non* . *Miſerunt ad Regnum* : *Venitne Rex ad vos ?* שלחו לחו *Miſerunt , id eſt ſcripſerunt ad eos* : *Non venit* . *Miſerunt exploratorem pedum* [R. Salom. *Quia Dæmones habent pedes gallinaceos*] *& miſerunt eum* במוקיה *in Mokèa* . *Venit , & petijt ab eis de immunditijs earum* (non reſponderunt , quia dicit R. Salomon , quando cubitum ibat , non nudis pedibus , ſed calceatus lectulum aſcendebat) *duxerunt ad Bethſabee matrem* (Salomonis) *quæ adduxit illum ad Salomonem , & dederunt ei annulum , & catenam, in qua inſculptum erat nomen* (Dei). *Quan-*

lapides rationalis non ſcribitur atramento ; quia dicitur (Exod. 28. 11.) Sculptura ſigilli , *& non delineant ſuper illos ſtylo , quia dicitur* במלואתם in plenitudine ſua , *ne fortè litteræ ſint deficientes in vlla re, ſed ſcribunt ſuper eos atramento , & oſtendunt eis Sciamìr creaturam illam exterius , & ipſæ ſculpebantur ex ſe ipſis*] . Dixit eis : Vbinam inuenitur (Sciamìr) ? Reſponderunt ei : Adducito Sciddà , & Sciddathàin , & conſtringe eas ſimul . Forſan ſcient , & tibi reuelabunt . Adduxit Sciddà , & Sciddathàin conſtrinxit ſimul . Dixerunt : Nos neſcimus , forſan Aſmedài Princeps Dæmoniorum ipſe ſciet . &c.] Vide ſuprà Par. I. pag. 491. quæ enim hic deſunt, ibi per extenſum ponuntur Hebraicè , & Latinè . Vide etiam ibidem pag. 332. vbi aliquid de Sciamiro dicuntur . Vide quoque *En Iſraël* Par. II. pag. 31. colum. 2. num. 44. ibi prædicta omnia exſcribuntur , cum poſtillis R. Salomonis . Nota , quomodo Iudæi Regem Salomonem faciant Magum , & per incantationem eſſe amicum Dæmonum , eoſque ad ſe aduocaſſe .

Ibidem verſa pagina poſt medium . Salomon decipitur ab Aſmodeo , & à Regno deijcitur .

יומא חד הוה קאי לחודיה אמר ליה כתיב (במדבר כ״ג ׃ כ״ב) כתועפות ראם לו ואמרינן כתועפות ולא מלאכי חשרת ראם אלו השדים וכו׳ ׃

Quadam die ſolus ſtabat (Rex Salomon cum Aſmodeo) *dixit ei* : *Scriptum eſt* (Num. 23. 22.) Sicut indefatigationes Vnicornis eſt ei . תועפות *Toaphòth Indefatigationes , iſti ſunt Angeli miniſterij* ראם *Reèm Vnicornis , iſti ſunt Dæmones* . *Quænam eſt potentia veſtra maior ſuper nos* (dicebat Rex Salomon) : *Re-*

firmitates medendas. Harum infirmitatum remedia sunt adeò exorbitantia, & inepta, vt ne risum Lectori moueant, & ne tempus terã inutiliter, ab ijs referendis abstineo; solùm non pigebit describere primũ remedium, quod exhibent ad dolorem capitis ex fluxu sanguinis prouenientem, vt dicit R. Salomẽn, ad quem sanandum multa recipiunt, & adhibent, sed sine dosa ponderis, aut mensuræ.

לדמח דרישא ליתי שורבינא ובינא ואסא דרא וזיתא וחילפא וחילפי רימא ויבלא ולישלוקינהו בחרי יהדרי ולינטול תלת מאה כסי אחאי גיסא דרישא ותלת מאת כסי אחאי גיסא דרישא ואי לא ליתי ורדא חיורא דקאי בחד דרא ולישלקיה ולינטול שיתין כסי אחאי גיסא דרישא ושיתין כסי אהאי גיסא דרישא וכו׳ :

Ad sanguinem capitis [R. Salom. *est infirmitas doloris capitis, quæ venit ratione fluxus sanguinis,*]

Recipe שורבינא *Sorbinam*, [R. Salom. *Sorbina est species Cedri.*]

בינא *Binam* [R. Sal *est species salicis.*]

אסא דרא *Asà derà Myrtum tenellam.*

זיתא *Zaithà Oleam.*

חילפא *Chelpà.* [R. Salom. *est populus arbor*]

חילפי רימא *Chilpè* [R. Salom. *est Caryophillus aromaticus*] *de iamà marinum.*

יבלא *Iblà* [R. Salom. *est oleris species*] *Omnes istas res simul commisceat, & portet 300. cyathos ad latus capitis. Et si hoc non fiat: veniat* (hoc est accipiat)

ורדא *Vardà* [R. Salom. *Rosam*] *albam, cuius folia ex Vno latere, Vnum super aliud sit; accipiat illam, & portet 60. cyathos ex vno latere capitis, & 60. cyathos ex alio latere capitis:* & sanabitur.

Non minùs stulta sunt reliqua remedia, quæ hic apponuntur; quæ cùm ita esse animaduertisset Auctor En Israelis, noluit ea in suo libro exscribere.

Quando ingressus est (Salomon) *vidit illum auolantem, & nihilominus timuit* (Salomon) *& horror inuasit eum, & hoc est, quod scriptum est* (Cant. Cantic. 3. v. 7.) En lectulum Salomonis, sexaginta fortes ambiunt de fortibus Israël, omnes tenentes gladium, docti ad bellum, vnusquisque habens gladium super femur suum propter timorem nocturnum. *Ràu, & Samuel. Vnus dicit:* מלך והדיוט *Rex, & priuatus.* [R. Salom. *Non redijt amplius ad Regnum*] *Et alter dicit:* מלך והדיוט ומלך *Rex, priuatus, & Rex.* Id est, Rex Salomon prius fuit Rex, postea vulgaris persona, & iterum redijt ad Regnum.

Hæc omnia ideò à fabulosis Talmudistis adinuenta videntur, vt loca Sacræ Scripturæ ibi allata, ad suas fabulas fulciendas aptarentur. Hæc eadem fabula multis pinguior reperitur in תרגום שני *Targùm sceni* secunda Paraphrasi Chaldæa in librum Esther. Quæ relata sunt suprà, habentur etiam in *En Israël* Parte II. pag. 31. col. 4. num. 46.

Ibidem immediatè post fabulam de Asmodeo, & Salomonis mendicitate, referuntur quędam remedia medicinalia, veluti ad medendum dolorem capitis prouenientem ex fluxu sanguinis.

Ad morbum hemicraniæ: ad morbum oculorum: ad Sciauriri, de quo dictum est in I. Parte pag 251.

Ad sanguinis fluxum ex naso, ex ore; ad glandulas, quæ in faucibus emergunt; ad cicatrices tollendas; ad cordis palpitationem, & dolorem eius; ad viscerum dolorem, & vermium intestinorum; ad morbum splenis; ad morbum mariscarum; ad dolorem renum, & vrinę morbum; & ad alias corporis in-

Pagina 70. Ad sanitatem corporis tuendam multa proponuntur, sed non longè ante finem dicit R. Iochanàn. -

שלשה דברים מכחישין כוחו של אדם ואילו הן פחד דרך ועון ׃

Tria sunt, quæ faciunt marcescere virtutem hominis: Timor, Via, & Iniquitas. פחד *Timor*, quia scriptum est (Psl. 38. v. 11.) *Cor meum circumiuit, dereliquit me Virtus mea.* דרך *Via*, quia scriptum est (Psal. 102. 24.) *Afflixit in Via fortitudinem meam.* עון *Iniquitas*, quia scriptum est (Psal. 31. 11.) *Corruit in iniquitate virtus mea.* Vide *En Israël* Par. II pag. 32, col. 1. num. 47. vbi alia quædam ex Ghemarà loco citato excerpta reperiuntur documenta, quibus corporis incolumitati consulitur: vti tria sunt, quæ tremulum reddunt corpus. Quinque sunt, quæ magis proxima sunt morti, quàm vitæ. Sex sunt, quæ si quis ea faciat, statim morietur, &c quæ ibidem videri poterunt per extensum.

Ord. III. *Nascìm* Cod. 4. *Ghittìn* cap 9. *Hammegarèsc*.

Pagina 90. & vltima non longè à fine. Non datur libellus repudij, nisi ob crimen adulterij, vel ob suspicionem illius, vel ob manifestam impudentiam mulieris.

תניא היה רבי מאיר אומר כשם שהדעות במאכל כך דעות בנשים יש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ואינו שותהו וזו היא מידת פפוס בן יהודה שהיה נועל בפני אשתו ויוצא ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך כוסו וזורקו ושותהו וזו היא מדת כל אדם שמדברה עם אחיה וקרוביה ומניחה ויש לך אדם שזבוב נופל לתוך תמחוי מוצצו ואוכלו וזו היא מדת אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווה בשוק ופרומה משני צדדיה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם סר

אלא במקום שבני אדם רוחצין וזו מצוה מן התורה לגרשה שנאמר (דברים כ״ד ׃ א׳ ׃) כי מצא בה ערות דבר ושלחה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר הכתוב קראו אחר לומר שאין זה בן זוגו לראשון זה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו זכה שני שלחה שני׳ (דברי׳ כ״ד ׃ ג׳ ׃) ושנאה האיש האחרון ואם לאו קוברתו שנאמר (שם) או כי ימות האיש האחרון כדאי הוא במיתה שזה הוציא רשעה מביתו וזה הכניס רשעה לתוך ביתו וכו׳ ׃

Taniá est Traditio. R. Meir dicebat: Sicuti diuersæ opiniones sunt circa cibum, ita totidem sunt diuersæ opiniones circa mulieres. Erit aliquis, quòd si ei cadat musca intra cyathum (vino plenum) *spargit, eum & non bibit; & hæc fuit consuetudo* פפוס *Paposì Ben Iudæ, qui claudebat ostium coram Vxore sua, & exibat. Erit alter, cui si in cyathum suum musca cadat, spargit illud, & bibit. Et hæc est consuetudo omnium hominum, qui loquuntur cum fratribus illius, & consanguineis, & dimittunt eam. Est & alius, cui musca cadit in eius paropsidem, exprimit eam, & comedit: & hæc est consuetudo impij, qui videt Vxorem suam egredientem, nudato capite, nentem in platea, & dilaceratâ Veste secundùm suturam ex duobus lateribus eius,* [R. Salom: *Et dilacerata veste &c. apud axillas manuum earum; vt est mos Christianarum in Gallijs, quarum caro ex lateribus suis apparet*] *& se abluit cum hominibus: cum hominibus fortasse putas? Sed in loco* (in balneo) *vbi homines se abluere solent* [R. Salom. *Quòd si quæ ita faciat, signum est quòd sit meretrix, ideò prohibita.*] *Et hoc præceptum est ex Lege, vt expellatur* (Deuter. 24. 1.) Quia inuenit in ea turpitudinem rei &c. & dimittet eam è domo sua, & ibit, & erit viro alteri. *Scriptura appellat* (maritum illum) alterum, *ad de-*

Scriptura non loquitur de spiritu aliquo diabolico, vel Angelico, qui realiter ingredi debeat in corpus hominis, vt mentem illius commoueat ad zelotypiam, sed pro spiritu sumitur hic animæ ægritudo, qua homo exagitatur in vxoris amore, ne à quoquam tangatur. Zelotypus quidem æmulator formæ interpretari potest. Qui igitur ita amat, & solicitus est, ne quis amore suo perfruatur, zelotypus est; vnde à Chrysippo definitur zelotypia, ægritudo animi ex eo proueniens, quòd timeat, ne adsit alteri, quòd cum nemine velit habere commune. Si igitur hæc ægritudo hominem inuadat, dicit Scriptura, spiritum zelotypiæ super eum transire. Non est igitur cur soliciti simus cum Rabbinis ad inuestigandum, an zelotypus energumenus euadat, dum spiritus zelotypiæ super eum pertransit.

Pagina 4. b. ante medium. De lotione manuum facienda ante, & post mensam.

אמר רבי זריקא אמר רבי אלעזר כל המזלזל בנטילת ידים נעקר מן העולם אמר רב חייא בר אשי אמר רב מים ראשונים צריך שיגביה ידיו למעלה מים אחרונים צריך שישפיל ידיו למטה : תניא נמי הכי הנוטל ידיו צריך שיגביה ידיו למעלה שמא יצאו מים חוץ לפרק ויחזרו ויטמאו את הידים אמר רבי אבהו כל האוכל פת בלא ניגוב ידים כאילו אוכל לחם טמא שנ' (יחזקאל ד' : יג'') ויאמר יהוה ככה יאכלו בני ישראל את לחמם טמא וגו' :

Dixit R. Zarekà, dixit R. Eleàzar: Quicunque vilipendit lotionem manuum, eradicabitur de mundo. [R. Salomon: *Qui transgreditur verba Sapientum reus est mortis, S. D.* (Ecclesf. 10. 8.) Et dissipans sepem mordebit eum serpens.] *Dixit Ràu Chijà Bar Ascè, dixit Ràu. Aquis prioribus necesse est, vt eleuet manus*

 suas

denotandum, quòd non est iste compar primi (mariti). *Iste expellit malum de domo sua, & hic introducit malum in medium domus suæ. Si secundus* (maritus) *bonus est, dimittit eam, S. D.* (Ibidem ver. 3.) Et si odio habuerit eam vir posterior; *& si non sepeliat eum, S. D.* (Ibidem) Vel cùm mortuus fuerit vir posterior, *dignus est morte, quia ille eiecit malum de domo sua; hic verò recepit, &c.*

Ex hac Talmudica traditione euidenter apparet, apud antiquos non permissum fuisse libellum repudij, nisi ob crimen adulterij, vel illius vehementem suspicionem, aut ob vxoris manifestam impudentiam. Vide *En Israël* Par. II. pag. 32. col. 3. num. 50. Et ita absoluitur Codex *Ghittin*.

Ord. III. *Nascim* Cod. *Sotà* cap. 1. *Hammekannè.*

Pagina 3. circa medium. Nullus vir zelotypus est, nisi spiritus in eum intret.

תניא רבי ישמעאל אין אדם מקנא לאשתו אלא אם כן נכנסת בו רוח שנאמר (במדב' ה' : די'') ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו מאי רוח רבנן אמרי רוח טומאה רב אשי אמר רוח טהרה וכו' :

Tanià est Traditio Scholæ R. Ismaelis. Non est homo zelotypus, qui zelotypiam exerceat in vxorem suam, nisi ingrediatur in eum spiritus, S. D. (Num. 5. v. 14.) Et transierit super eum spiritus zelotypię, & zelatus fuerit super vxorem suam. *Quid est spiritus? Rabbanàn dicunt: Spiritus immundus. Ràu Ascè dixit: Spiritus mundus. &c.*

Magna quidem concertatio fit inter Ràu Ascè, & Rabbinos de spiritu, qui in corpus, vel in animum hominis ingreditur, & zelotypiam excitat, an spiritus malus, vel bonus sit. Sed vana prorsùs est huiusmodi altercatio, quia

manus antequam ſumatur cibus, per quem intelligunt panem, & per manum intelligunt totum illud, quod ab Ariſtotele dicitur organum organorum, & eſt corporis humani decentiſſimum membrum, ex quo digiti manant: ab his enim vſque ad carpum propriè manus dicitur. Has, cùm duæ ſint, vtramque lotam eſſe volunt aquis, antequam panem manducent, vt media hac priori aquarum ablutione, quæ idcircò *aquæ priores* nuncupantur, tota manuum coinquinatio tollatur. Huiuſmodi autem priores aquæ, poſtquam manus iſtas pollutas tetigerint, ſtatim pollutæ redduntur, quæ ſi extra manum fluant, hoc eſt extra articulum manus, quem carpum dicunt, & verſus brachium dilabantur, & iterum ad manus redeant, manus redduntur immundæ, quia ab aquis immundis tanguntur; ideoq; quando hiſce aquis prioribus manus abluuntur, neceſſe habent, vt manus in altum eleuent, ne aqua, quæ ſemel manus abluerat, ad manus iterum fluat. Iſtæ autem aquæ priores, quæ ex tactu manus illotæ immundæ factæ ſunt, indigent, vt ab alijs aquis purgentur. Hinc ſuperinfundunt alias aquas, quas R. Salomon מים השנים *aquas ſecundas* vocat, quibus prioribus è manibus digreſſis, remanent manus vndequaque mundæ; & idoneæ, tùm ad Therumam edendam, tùm ad panem communem manducandum ſub benedictione המוציא *Hammotzi qui educit* ſcilicet *panem de terra*, de quo in Codice *Berachòth* cap. 6. num. 4.

In hac ſecunda manuum ablutione neceſſe eſt, vt digiti deorſum demittantur, vt aquæ iſtæ per manus, & digitos deſcendant, & in peluim congregentur.

ſuas in altum. [R. Salom. מים ראשונים *Aquæ priores ſunt illæ, quibus abluuntur manus ante cibum, & eleuari debent surſum, ita vt digitorum capita ſint in altum erecta, & aquæ defluant infernè verſus brachia*] *Aquis poſterioribus neceſſe eſt, vt manus infernè dimittantur. Tanià, eſt etiam traditio: Qui lauat manus ſuas neceſſe habet, vt eleuet in altum manus, fortaſſis aquæ fluent extra carpum* (ſeù extra articulum manus) *& iterum ad manus reuertentur, & immundæ fient*. [R. Salom. *In lotione manuum neceſſe eſt, vt duabus vicibus aquæ effundantur ſuper manus*, מים הראשונים מטהרין את הידים *Priores aquæ, quæ dantur ante cibi ſumptionem, purificant manus; &* מים השניים מטהרין את המים הטופחים על ידיו *aquæ ſecundæ mundant aquas, ſeù humiditatem aquæ in manibus relictam, cùm à principio immundæ fuiſſent manus, & immunditia communicata fuerit aquis prioribus, quæ tollitur ab aquis ſecundis*.] *Dixit R. Auàhu: Quicunque panem comedit ſine exſiccatione manuum* (antequam exſiccatæ fuerint aquæ priores) *perinde ac ſi comederet panem immundum, S. D.* (Ezechiel. 4. 13.) Et dixit Dominus: Sic comedent filij Iſraël panem immundum, &c.

Sunt adeò ſuperſtitioſi Iudæi in lotione manuum ante, & poſt ſumptionem cibi, vt illorum Magiſtri, preter quam conſtituerint Codicem particularem in Corpore Iuris ſeù *Miſcnaijòth*, in quo de hac materia ſub nomine ידים *Iadàim* ex profeſſo, & ex animo tractant, voluerint in Ghemarà ſparſim hinc inde, vt ſe ſe occaſio obtulerit, obiter, & per tranſennam eandem materiam refricare, vt fit in hoc loco. Obligant ad abluendas

tia, sed necessitatis, cùm ad eam faciendam magis teneantur Iudæi, quàm ad primam: nam à prima lotione aliqui absoluuntur, à tertia siuè vltima nulli. Quę quidem aquę propriè dicuntur aquę אחרונים *posteriores*, quia vltimę sunt, quibus clauditur panis comestio, & tota refectio. Itaque tres in vnaquaque refectione lotiones numerantur sub nomine מים *aquarum*. Prima dicitur מים ראשונים *Aquarum priorum*; secunda מים שניים *Aquarum secundarum*; tertia מים האחרונים *Aquarum posteriorum*. Ab aquis prioribus, & consequenter à secundis (quia aquæ secundæ nunquam veniunt sine primis, seù prioribus) absoluuntur milites in castris, ex Miscna Cod. *Iruuin* cap. 1. numero 10. in fine פטרו במחנה מרחיצת ידים *liberantur* (milites) *in castris ab ablutione manuum*, quem locum ita explicat *Ghemarà* ibid. pag. 17. b. circa med. ופטורין מרחיצת ידים : אמר אביי לא שנו אלא מים ראשונים אבל מים האחרונים חובה אמר רב חייא בר אשי מפני מה אמרו מים אחרונים חובה מפני שמלח סדומים יש שמסמא את העינים וכו' *Et liberi sunt* (milites in castris) *à lotione manuum. Dixit Auiè: Non intelligimus hoc nisi de aquis primis; verùm de aquis posterioribus est obligatio. Dixit Ràu Chijà Bar Ascè: Et cur hoc? Dixerunt: Aquis posterioribus tenentur abluere manus propter salem Sodomiticum, qui oculos cæcos reddit &c.* Est Iudaica traditio, quòd in omnibus salis generibus aliquid de sale Maris Sodomæi commixtum sit. Cùm autem præceptum sit, inquit R. Salomon ad prædictum locum *Iruuin*, ex Rabbanàn in fine cuiuslibet refectionis parumper salis esse comedendum, iuxta illud אחר כל אכילתך אכול מלח *Post omnem refectionem tuam comede salem*: suspicatur. Huius diuersitatis rationem assignant, quia priores aquæ, licèt per abstersionem manuum siccatę sint, nihilominus semper aliquid humiditatis ex ipsis prouenientis in manibus relinquitur, quæ cùm sit immunda, quia proueniens ex aquis immundis ita à contactu manuum redditis, huiuscemodi immunditia ab aquis secundis tollitur, & ideò dicunt, aquas secundas, priores mundas reddere: & ne iterum aliqua ratione immundæ reddantur, in secunda hac lotione manuum, manus dimittunt, vt aquæ nullo modo ad manus refluere possint. In hisce Pharisaicis ceremonijs seruandis, etiam tempore Christi, adeò scrupulosi erant Scribæ, & Pharisæi, vt scandalizarentur, cùm vidissent discipulos Christi panem manducasse sine hac superstitiosa manuum lotione. Vnde apud Matthæum 15. ver. 2. dicebant: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? Non enim lauant manus suas cùm panem manducant*. Benè quidem vocant traditionem Seniorum, quia has minutias, & cauillosas superstitiones non à Mose acceperunt, sed à Senioribus, ab Hillele scilicet, & Sciammài, qui onera importabilia Iudæis imposuerunt, & ea, quæ Dei fuerant mandata, propter traditionem suam transgrediebantur, vt ex loco citato Matthæi fit manifestum. Has esse traditiones Seniorum fatetur R. Salomon, quas vocat verba Sapientum, & sepimentum Legis, quod si aliquis transgredi tentauerit, eum reum mortis facit.

Præter has duas ablutiones, per quas manus mundæ redduntur, est & alia tertia manuum lotio, quæ in fine comestionis cibi fit, non vrbanitatis gra-

vitam seculi futuri. Ruben confessus est, & non est confusus. Quisnam fuit finis illius? Hereditauit vitam seculi futuri. Et quænam est merces eorum? Quænam est merces eorum, sicut dicimus? sed quænam est merces illorum in mundo hoc? Ipsis solis data est terra, nec transijt alienus per eam. Benè quidem de Iuda: nam inuenimus eum confessum fuisse; sicut scriptum est (Gen. 38. 26.) Et cognouit Iudas, & dixit: Iustior me est. *Sed Ruben vndenam quod confessus fuerit? Quia dicit R. Samuel Bar Nachmanì: dixit R. Iochanàn; Quid est quod scriptum est* (Deuter. 33. ver. 6.) Viuat Ruben, & non moriatur. *Et hoc de Iuda* (dicunt) *omnibus annis, quibus fuerunt Israëlitæ in deserto, ossa Iudæ voluebantur in arca* (vbi inclusa erant) *donec stetit Moses, & rogauit Deum pro eo. Dixit coram eo: Domine Vniuersorum: Quisnam fuit in causa quòd Ruben confessus sit peccatū suum? Iudas. Et hoc Iudæ? Et statim audiuit Dominus vocem Iudæ supra membra eius, quæ restituta sunt ad locum pristinum vnde recesserant, &c.*

R. Salomon explicat hunc historicum discursum per partes, vti solet semper. Ad verba: quæ Sapientes narrabant, & non absconderunt à patribus eorum, dicit: [Antiqui non absconderunt peccatum suum à patribus suis, vti est peccatum Ruben cum Bilaa, & peccatum Iudæ cum Thamar: *Iustior me.* Et solis ipsis data est terra. Iudas meruit Regnum, & Ruben primam partem accipere vltra Iordanem. Ossa Iudæ deuoluebantur per arcam,] Idem R. Salom. [Hebræi transtulerunt omnia ossa Patriarcharum, & hoc est, quod dixit Ioseph (Genes. 50. v. 23.) *Post mortem meam*

ri potest in eum aliquid salis Sodomæi commixtum esse: ideòque ex tactu illius infici manus; quòd si hæ postea ad oculos amoueantur, cæcos reddi; idcircò ob huiusmodi periculum, præcipiunt ablui manus hisce posterioribus aquis in fine refectionis. Omnes illas manuum lotiones vtpotè superstitiosas, non approbauit Dominus, sed docuit (Matth. 15. 20.) non lotis manibus manducare, non coinquinare hominem. Hæc, quæ hactenus dicta sunt ex Ghemarà, habes in *En Israël* Par. II. pag. 33. colum. 2. num. 6.

Pag. 7. b. circa med. In deserto ossa Patriarchæ Iudæ deuoluuntur in arca.

ת״ר אומר לפניו דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכרן מה שכרן כדקא אמרינן אלא מה שכרם בעולם הזה להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב (בראשית ל״ח: כ״ו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי דא״ר שמואל בר נחמני אמר ר׳ יוחנן מאי דכתיב (דברים ל״ג, ו׳:) יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע יהוה קול יהודה קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא וכו׳ :

Tanù Rabbanàn docuerunt Magistri: Dicit coram eo verba enarrationis, & historiarum, quæ acciderunt in Scripturis prioribus (id est in Lege) *veluti sunt ea, quæ Sapientes narrabant, & non absconderunt à patribus eorum. Iudas confessus est, nec est confusus* (à dicenda veritate). *Qualisnam fuit finis eius? Hereditauit*

quod non licet, amittit quod habet. אמר רב המנונא Dixit Ràu Hamenunà: Deus sanctus benedictus non sumit pœnas de homine, donec impleatur mensura eius, S. D. (Iob 20. 22.) *Cùm repletus fuerit in sufficientia sua; angustia erit ei, &c.* Explicat R. חננא Chananà Bar Papà: Quid est quod scriptum est (Ps. 33. v. 1.) *Exultate iusti in Domino, rectis decora laus.* Ne legas נאוה תהלה *decora laus*, sed נוה תחלה *habitaculum primum*. Hic est Moses, & Dauid, in quorum opera non præualuerunt odientes eos. De Dauid scriptum est (Thren. 2. 9.) *Demersæ sunt in terra portæ eius.* De Mose, de quo dicit Mor: Quòd ex quo ædificatum est Sanctuarium primum, abscondita fuerunt, Tabernaculum testimonij, asseres, tabulæ, vectes, columnæ, epistylia. Sed vbi? Dixit Ràu Chasdà, dixit אבימי Auimi: Sub fornicibus Templi. Tanù Rabbanàn docent Magistri: Sotà posuit oculos suos in illud, quod sibi non licebat: quòd quærebat, non est consecuta, & quod in manu eius erat, abstulerunt.

שכל הנותן עיניו במי שאינו שלו במה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו ;

Quoniam quicumque ponit oculos suos in id, quod suum non est, quod cupit, non datur, & quod habet, aufertur ab eo.

Ponuntur quædam exempla de Serpente, qui Euam seduxit, & ei ineptè applicantur maledictiones, quibus Deus ei maledixit, quasi Serpens voluisset occidere Adam, & sibi reseruare Euam suæ naturæ minimè congruentem, ac ita omnia bona sibi competentia ablata fuere. Vnde dicunt: [quòd Deus constituerat Serpentem Regem super omnia animalia, & feras, & in maledictione ab-

meam Deus visitabit vos, & ascendere vos faciet de terra ista ad terram &c. Et est quod idem dixit (Ibidem ver. 24.) *Asportate ossa mea vobiscum de loco isto, &c.* nempè cum ossibus vestris, quia alloquebatur fratres, qui & ipsi mortui erant, quando transtulerunt ossa. Ossa verò omnium Tribuum sibi inuicem cohærentes erant, & eorum sceleti firmi, ac permanentes; at ossa Iudæ ex suis locis euulsa deuoluebantur per arcam, quia Iudas excommunicauit seipsum in fideiussione Beniamin. Confer cap. 43. Genes. ver. 9. *Et peccato ero obnoxius tibi omnibus diebus*, etiam in mundo futuro, post mortem. Hinc habetur, quod נידוי של חכם אפילו על תנאי הוא בא *Excommunicatio lata à Sapiente* (Rabbino) *etiam sub conditione venit.* Quisnam fuit in causa quòd Ruben confessus sit factum lectuli patris sui? Iudas qui confessus est opus à se factum cum Thamàr. Et ita est traditio in manus eorum. Et in Medrasc Tanchumà dicitur, quod quando dixit Iudas: *Iustior me est*, stetit Ruben, & dixit. *Ego confudi lectulum patris mei.* Et nunc viuat Ruben, & eius sceletus, seù cadauer incorruptum permaneat ac si esset viuum: illud autem Iudæ (excompaginatum) illius ossa deuolui debeant.] Hactenus R. Salomon explicans huius Talmudicæ fabulæ sensum, de reuolutione ossium Iudæ in suo loculo. Ex qua aliquid vtilitatis eruere possumus, nimirùm quanta sit æstimanda proprij peccati voluntaria, & humilis oris confessio, ac timenda excommunicatio à Superiore lata.

Pagina 9. circa finem. Non sunt addenda peccata peccatis: de Tabernaculi testimonij absconsione: Et qui requirit

vitam seculi futuri. Ruben confessus est, & non est confusus. Quisnam fuit finis illius? Hereditauit vitam seculi futuri. Et quaenam est merces eorum? Quaenam est merces eorum, sicut dicimus? sed quaenam est merces illorum in mundo hoc? Ipsis solis data est terra, nec transijt alienus per eum. Benè quidem de Iuda: nam inuenimus eum confessum fuisse; sicut scriptum est (Gen. 38. 26.) Et cognouit Iudas, & dixit: Iustior me est. *Sed Ruben vndenam quod confessus fuerit? Quia dicit R. Samuel Bar Nachmanì: dixit R. Iochanàn; Quid est quod scriptum est* (Deuter. 33. ver. 6.) Viuat Ruben, & non moriatur. *Et hoc de Iuda* (dicunt) *omnibus annis, quibus fuerunt Israëlitae in deserto, ossa Iudae voluebantur in arca* (vbi inclusa erant) *donec stetis Moses, & rogauit Deum pro eo. Dixit coram eo. Domine Vniuersorum: Quisnam fuit in causa quòd Ruben confessus sit peccatũ suum? Iudas. Et hoc Iudae? Et statim audiuit Dominus vocem Iudae supra membra eius, quae restituta sunt ad locum pristinum vnde recesserant, &c.*

R. Salomon explicat hunc historicum discursum per partes, vti solet semper. Ad verba: quae Sapientes narrabant, & non absconderunt à patribus eorum, dicit: [Antiqui non absconderunt peccatum suum à patribus suis, vti est peccatum Ruben cum Bilaa, & peccatum Iudae cum Thamar: *Iustior me*. Et solis ipsis data est terra. Iudas meruit Regnum, & Ruben primam partem accipere vltra Iordanem. Ossa Iudae deuoluebantur per arcam,] Idem R. Salom. [Hebraei transtulerunt omnia ossa Patriarcharum, & hoc est, quod dixit Ioseph (Genes. 50. v. 23.) *Post mortem meam*

xi potest in eum aliquid salis Sodomaei commixtum esse: ideòque ex tactu illius infici manus; quòd si hae postea ad oculos amoueantur, coecos reddi; idcircò ob huiusmodi periculum, praecipiunt ablui manus hisce posterioribus aquis in fine refectionis. Omnes istas manuum lotiones vtpotè superstitiosas, non approbauit Dominus, sed docuit (Matth. 15. 20.) non lotis manibus manducare, non coinquinare hominem. Haec, quae hactenus dicta sunt ex Ghemarà, habes in *En Israël* Par. II. pag. 33. colum. 2. num. 6.

Pag. 7. b. circa med. In deserto ossa Patriarchae Iudae deuoluuntur in arca.

ת״ר אומר לפניו דברים של הגדה ומעשים שאירעו בכתובים הראשונים כגון אשר חכמים יגידו ולא כחדו מאבותם יהודה הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ראובן הודה ולא בוש מה היה סופו נחל חיי העולם הבא ומה שכרן מה שכרן כדקא אמרינן אלא מה שכרם בעולם הזה להם לבדם נתנה הארץ ולא עבר זר בתוכם בשלמא ביהודה אשכחן דאודי דכתיב (בראשית ל״ח: כ״ו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני אלא ראובן מנלן דאודי דא״ר שמואל בר נחמני אמר ר׳ יוחנן מאי דכתיב (דברים ל״ג, ו׳:) יחי ראובן ואל ימות וזאת ליהודה כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו של יהודה מגולגלין בארון עד שעמד משה ובקש עליו רחמים אמר לפניו רבונו של עולם מי גרם לראובן שהודה יהודה וזאת ליהודה מיד שמע יהוה קול יהודה על איבריה לשפא ולא הוה קא מעיילין ליה למתיבתא דרקיעא וכו׳ :

Tanù Rabbanàn docuerunt Magistri: Dicit coram eo verba enarrationis, & historiarum, quae acciderunt in Scripturis prioribus (id est in Lege) *veluti sunt ea, quae Sapientes narrabant, & non absconderunt à patribus eorum. Iudas confessus est, nec est confusus* (à dicenda veritate). *Qualisnam fuit finis eius? Hereditauit*

quod non licet, amittit quod habet. אמר רב המנונא Dixit Ràu Hamenunà: Deus ſanctus benedictus non ſumit pœnas de homine, donec impleatur menſura eius, S. D. (Iob 20. 22.) *Cùm repletus fuerit in ſufficientia ſua, anguſtia erit ei, &c.* Explicat R. חננא Chananà Bar Papà: Quid eſt quod ſcriptum eſt (Pſ. 33. v. 1.) *Exultate iuſti in Domino, rectis decora laus.* Ne legas נאוה תהלה *decora laus*, ſed נוה תהלה *habitaculum primum*. Hic eſt Moſes, & Dauid, in quorum opera non præualuerunt odientes eos. De Dauid ſcriptum eſt (Thren. 2. 9.) *Demerſæ ſunt in terra portæ eius.* De Moſe, de quo dicit Mor: Quòd ex quo ædificatum eſt Sanctuarium primum, abſcondita fuerunt, Tabernaculum teſtimonij, aſſeres, tabulæ, vectes, columnæ, epiſtylia. Sed vbi? Dixit Ràu Chaſdà, dixit אבימי Auimi: Sub fornicibus Templi. Tanù Rabbanàn docent Magiſtri: Sotà poſuit oculos ſuos in illud, quod ſibi non licebat: quòd quærebat, non eſt conſecuta, & quod in manu eius erat, abſtulerunt.

שכל הנותן עיניו במי שאינו שלו במה שמבקש אין נותנין לו ומה שבידו נוטלין הימנו׃

Quoniam quicumque ponit oculos ſuos in id, quod ſuum non eſt, quod cupit, non datur, & quod habet, aufertur ab eo.

Ponuntur quædam exempla de Serpente, qui Euam ſeduxit, & ei ineptè applicantur maledictiones, quibus Deus ei maledixit, quaſi Serpens voluiſſet occidere Adam, & ſibi reſeruare Euam ſuæ naturæ minimè congruentem, ac ita omnia bona ſibi competentia ablata fuere. Vnde dicunt: [quòd Deus conſtituerat Serpentem Regem ſuper omnia animalia, & feras, & in maledictione ab-

meam Deus viſitabit vos, & aſcendere vos faciet de terra iſta ad terram &c. Et eſt quod idem dixit (Ibidem ver. 24.) *Aſportate oſſa mea vobiſcum de loco iſto, &c.* nempè cum oſſibus veſtris, quia alloquebatur fratres, qui & ipſi mortui erant, quando tranſtulerunt oſſa. Oſſa verò omnium Tribuum ſibi inuicem cohærentes erant, & eorum ſceleti firmi, ac permanentes; at oſſa Iudæ ex ſuis locis euulſa deuoluebantur per arcam, quia Iudas excommunicauit ſeipſum in fideiuſſione Beniamin. Confer cap. 43. Geneſ. ver. 9. *Et peccato ero obnoxius tibi omnibus diebus*, etiam in mundo futuro, poſt mortem. Hinc habetur, quod נידוי של חכם אפילו על תנאי הוא בא *Excommunicatio lata à Sapiente* (Rabbino) *etiam ſub conditione venit*. Quiſnam fuit in cauſa quòd Ruben confeſſus ſit factum lectuli patris ſui? Iudas qui confeſſus eſt opus à ſe factum cum Thamàr. Et ita eſt traditio in manus eorum. Et in Medraſc Tanchumà dicitur, quod quando dixit Iudas: *Iuſtior me eſt*, ſtetit Ruben, & dixit. *Ego confudi lectulum patris mei.* Et nunc viuat Ruben, & eius ſceletus, ſeù cadauer incorruptum permaneat ac ſi eſſet viuum: illud autem Iudæ (excompaginatum) illius oſſa deuolui debeant.] Hactenus R. Salomon explicans huius Talmudicæ fabulæ ſenſum, de reuolutione oſſium Iudæ in ſuo loculo. Ex qua aliquid vtilitatis eruere poſſumus, nimirùm quanta ſit æſtimanda proprij peccati voluntaria, & humilis oris confeſſio, ac timenda excommunicatio à Superiore lata.

Pagina 9. circa finem. Non ſunt addenda peccata peccatis: de Tabernaculi teſtimonij abſconſione: Et qui requirit

אין טחינה אלא לשון עבירה וכן הוא אומר (איוב ל״א׳ י״ :) תטחן לאחר אשתי מלמד שכל אחד ואחד הביא לו את אשתו לבית האסורים כדי שתתעבר הימנו וכו׳ :

Tanià est traditio. Dixit R. Scimòn pius. Inter humeros Samsonis erat spatium 60. cubitorum. S. D. (Iudic. 16. v. 3.) Et cubauit Samson vsque ad dimidium noctis, & surrexit in dimidio noctis, & apprehendit fores portæ Vrbis, & duos postes, & amouit eas cum vecte; & posuit super humeros suos, &c. *Portæ autem Gazæ non fuerunt minores 60. cubitorum.* Et immediatè sequitur illud (Iudic. 16. 21.) Et fuit molens in domo vinctorum *Dixit R. Iochanàn: Non est molitio nisi nomen obscœnum. Vt quando dicitur* (Iob 31. 10.) Molat alteri vxor mea &c. *docet: quòd vnusquisque adducebat in carcerem Vxorem suam, vt ab eo fœcundaretur, &c,*

His pretiosis commentationum gemmis ornatur Talmud à suis Rabbanàn, Talmidim, & Iachid. Vide *En Israèl* Par. II. pag. 53. col. 3. num. 22.

Ibidem paulò post. Samson æquiparatur Deo. [Rabbì Iochanàn dixit: Samson iudicauit Israëlem, sicut fecit pater eius, qui est in cælis, S. D. (Gen. 49. 16.) *Dan iudicabit populum suum, sicut* כאחד *vnus* (id est Deus) *&c.* Et dixit R. Iochanàn: Samson vocatur de nomine Dei. S. D. (Psal. 84. 12.) *Quoniam* שמש ומגן *Sol, & scutum est Dominus Deus &c.* Idem Samson. vide *En Israèl* Par. II. pag. 35. col. 4. n. 23.

Improba adulatio R. Iochananis, qui in laudibus, vel improperijs Samsonis medium adinuenire nescit: nam statim Samsonem æquiparat Balaamo, cumque turpiorem eo facit, quia (inquit) בלעם חיגר ברגלו אחת היה שנ׳ (במדבר כ״ג : ג) חלך

ablatum hoc illi fuerat priuilegium, dicente Scriptura (Genes. 3. 14.) *Maledictus tu præ omni animali, & præ omni bestia agri.* Dixerat ei Deus יהלך בקומה זקופה *ambulet statura erecta.* Postea in maledictione: *Super ventrem tuum gradieris.* Dixerat Deus: יהא מאכלו מאכל אדם *Sit cibus eius cibus hominis.* Modò: *Puluerem comedes, &c.* Dixerat (Serpens): Occidam Adam, & mulierem suam Euam. Postea: *Inimicitiam ponam inter te, & mulierem, &c.* Idem inuenimus in Kain, Kòrach, Bilàm, Doëgh, Achitòphel, Gachazì, Giezi, Auscialòm, Vziahu, Hamàn, qui omnes posuerunt oculos in rem sibi non conuenientem; quod requiuerant, non habuerunt, & quod habebant, ablatum fuit ab eis.]

Quod primo loco dicitur: quòd Deus hominem non puniat, nisi sit completa mensura suarum iniquitatum, verum est, quia dicitur (Genes. 15. 16.) *Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum vsque ad præsens tempus.* Vide *En Israèl* Par. II. pag. 34. col. 4. num. 15. in fine. De Arca fœderis quòd fuerit abscondita tempore primi Templi, alibi etiam diximus. Vide suprà pag. 43. Et *En Israèl* loco supra citato pag. 35. colum. 1. num. 16. Et de eo, qui ponit oculos suos in rem sibi non conuenientem. Vide *En Israèl* loco citato num. 17.

Pagina 10. longè post principium. Portentosa, & obscœna scribunt de Samsone.

תניא א״ר שמשון החסיד רבין כתיפיו של שמשון ששים אמה היה שנ׳ (שופטי׳ ט״ו : ג׳) וישכב שמשון עד חצי הלילה ויאחז בדלתות וגמרינן דאין דלתות עזה פחותות מששים אמה ׃ ויהי טוחן בבית האסורים אמר ר׳ יוחנן

v. 19.) Et recessit fortitudo eius ab eo. *Saul in collo suo, sicut scriptū est* (1. Sam. 31. 4.) Et accepit Saul gladium, & cecidit super eum. *Absalom in capillo suo, &c.*

Inuidum faciunt Deum Talmudistæ, quia huiuscemodi corporalibus pręrogatiuis hosce homines insigniuerit, & postea inuidia motus, ijsdē voluerit eos spoliare, perditione corporis, & animę. Quę quidem magna blasphemia est contra Deum. Vide *En Israël* Par. II. pag. 35. col. 4. num. 24.

Ibidem versa pagina ante medium. Dauid nascitur circumcisus, vt iam dixi Par. II. pagina 85. col. 1. Vide *En Israël* Par. II. pag. 36. col. 2. num. 27.

Ibidem ante finem. Absalom crine suo peccauit, & crine punitur. De eo satis dictum est Par. II. pag. 161. col. 2. & pag. 162. col. 1. & 2. Educitur ex septem mansionibus Inferni. Ibidem. Vide Par. II. pag. 127. col. 2. Vide etiam *En Israël* Par. II. pag. 36. col. 3. num. 29.

Pagina 11. circa medium. Agitur de consilio Ægyptiorum contra Israël. Pharao fuit primus, qui consilium dederat contra Israëlem (Exod. 1. 9.) *Et dixit ad populum suum: Ecce populus filiorum Israël multus; &c.* לפיכך לקה תחילה *Idcircò prior ipse punitur.*

Ibidem longè post medium. *Dixit R.* סימאי *Simài: Tres Consiliarij interfuerunt consilio illi coram Pharaone contra Israëlem; Balaam, Iob, Iethro. Balaam, qui dedit consilium, occisus est; Iob, qui tacuit, iudicatus est flagellis, & -*

יתרו שברח זכו מבני בניו שישבו בלשכת הגזית שנ׳ (דברי הימים א׳ , ב׳ , נה׳) ומשפחות סופרים ישבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב ; ובני קני חתן משה ;

Ithro

וילך שפי שמשון בשתי רגליו היה שנ׳ (בראשית מט׳ יז׳) שפיפון עלי ארח ;

Balaam claudicauit Vno pede S. D. (Num. 23. 3.) Et abijt claudus. *Samson* (claudicauit) *duobus pedibus, S. D.* (Genes. 49. 17.) שפיפון Claudus (bis, id est vtroque pede claudus) ascendit semitam.]

Loca citata ex Scriptura ad probandum claudicationem Balaam vno pede, & Samsonis vtroque, assumpta, prorsus inepta sunt; nec secundum Hebraicam notionem claudicationem vnquam significare possunt, ex interpretatione omnium Rabbinorum, qui Hebraico idiomati addicti sunt; vnde Leo Mutinensis in גלות יהודה priorem locum interpretatur שפי *solo*. Idem *Targùm* יחידי *solitarius*. Huic versioni calculum suum adijciunt R. Salomon, & R. Aben Ezræ. Secundum locum prælaudatus Leo Mutinensis vertit שפיפון *Biscia*, R. Salomon הוא נחש *Est Serpens*. Sic Aben Ezræ, quo potentia, & fortitudo Dan innuitur. Talmudistæ autem, vt sensus vtroque pede claudicantes in Sacris literis inducant, contortam vocum interpretationem libenter arripiunt.

Ibidem statim sequitur. Talmudistæ in Deo inuidiam ponunt.

תנו רבנן חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהם שמשון בכחו שאול בצוארו אבשלום בשערו צדקיה בעיניו אסא ברגליו שמשון בכחו דכתיב ויסר כחו מעליו וכו׳ ;

Tanù Rabbanàn docuerunt Magistri: Quinque creati sunt ad similitudinem Superiorum, & omnes percussi sunt in eis. Samson in fortitudine sua; Saul in collo suo; Absalom in capillo suo; Tzidkiàh in oculis suis; Asa in pedibus suis; Samson in potentia sua; sicut scriptū est (Iudic. 16.

gratia omittuntur, ſicut & omittitur hiſtoria de חושים בריה דדן; *Chuſcìm filio Dan*; qui occidit Eſau dum ſepeliretur Iacob, vt adimpleretur quod dictum fuerat à Rebecca (Gen. 27. 44.) *Vt quid orbabor etiam ambobus vobis die vna?* Quæ refertur pag. 13. paulò poſt medium. Et in *En Iſraël* Par. II. pag. 39. col. 1. num. 47. in fine.

Eadem pagina 13. longè ante finem. Narratur Hiſtoria de arca Ioſeph educta è fundo fluminis Nili à Moſe. Sed quomodo Moſes nouit, vbi nam eſſet arca Ioſeph? Dixerunt: סרח בת אשר *Saràch Bath Aſcèr* relicta fuerat ex ea generatione: adijt illam Moſes. Dixit ei: Numquid tu noſti vbi Ioſeph ſit ſepultus? Dixit ei: Arcam fecerunt ei ex ære, & proiecerunt in Nilum, vt aquæ eius benedicerentur. Abijt Moſes, & ſtetit ſuper oram Nili. Dixit: Ioſeph, venit tempus, quod Deus prædixit: *Liberabo vos*; & venit tempus adimplendi iuramentum noſtrum, vt educamus oſſa tua: ſi te ipſum oſtendis; benè eſt; ſin minùs, ecce nos mundi ſumus à iuramento. Statim natauit arca Ioſeph: & ne mireris quomodo ferrum natet, habes de Eliſeo &c. Alij dicunt: quòd Ioſeph fuerat ſepultus inter ſepulchra Regum, & Moſes adiurauit, vt ſuprà, & tunc mouit ſe arca Ioſeph, & accepit eam Moſes. &c.

Certum eſt, quòd iurauerant filij Iſraël, quòd quandocumque placuiſſet Deo educere eos de Ægypto, aſportarent ſecum oſſa Ioſeph (Gen. 50. 25.) *Qui poſitus fuerat in arca in Aegypto*. Ibidem ver. vlt. Sed vbinam præcisè poſitus fuiſſet, non narrat Scriptura; vnde veriſimile eſt, arcam, vbi condita erant oſſa Iu-

Ithrò, qui fugit, meruit, vt poſteri ſui ſederent in Aula Hagazìth (inter Iudices Iſraëlis) *S. D.* (1. Paralip 2. v. 55.) Et familiæ Scribarum inhabitantium Iahabètz, Tirathìm, Scimathìm, Sciuchathìm. Iſti ſunt Kinìm venientes de Chamàth patris domus Rechab. Et filij Kenì ſoceri Moſis. Iudc. 1: 16.

Videtur incredibile, quòd tres Viri potentes non Ægyptij, ſed ex diuerſis Nationibus inter ſe diſſitis, & longinguis, vti eſt Meſopotamia, Hus, & Madian, acciti fuerint in conſilium à Pharaone contra Iſraëlitas: ſed quia Talmudiſtę fabulis delectantur, fruantur & iſtis. Eadem habes apud *En Iſraël* Par. II. pag. 36. col. 4. num. 32.

Ibid. exponuntur omnes afflictiones, quas paſſi ſunt Iſraëlitæ ab Ægyptijs.

Ibidem uerſa pagina lin. 5. poſt principium.

אמר ר׳ שמואל בר נחמני אמר ר׳ יונתן שהיו מחליפין
מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים

Dixit R. Samuel Bar Nachmani, dixit R. Ionathàn, quòd permutabant artes virorum in mulierum, & artes mulierum in artes virorum.

Item, quòd mulieres in hydrijs afferebant piſciculos viris ſuis. Ibidem. Vide ſuprà pag. 436. & *En Iſraël* Par. II. pag. 37. col. 2. num. 33.

Item שפרה *Sciphrà* eſt יוכבד *Iocabèd*. Et פועה *Puàh* eſt מרים *Miriàm Maria* ſoror Moſis. Horum nominum etymologia exhibetur. Et quamplurima alia pertinentia ad cap. 1. Exodi hìc habentur, quæ alijs in locis exſcripta reperiuntur.

Pagina 12. De Mariæ ſororis Moſis progenie, ſobole, & geſtis cum Moſe puerulo multa exhibentur, quę breuitatis

Non est dubitandum de morte Mosis, cùm satis perspicuè de ea moneat nos Scriptura (Deuter. vlt. n. 5. & 6.) & ostendat, vbi sit mortuus, nempè in terra Moab, & vbi sit sepultus, nimirum in eadem terra Moab in valle contra Beth Pheòr. Quocirca ibidem miratur R. Berachià סימן בתוך סימן *Signum in medio signi*, hoc est miraculum intra miraculum extitisse. Et non cognouit quisquam sepulchrum eius. Vltima linea huius paginæ 13. & in principio 14. sequentis legitur: *Aliquando miserat Regnū impium* (Romanum) *ad Præfectum, seù Gubernatorem Beth Pehòr: Ostende nobis, vbinam sepultus sit Moses. Steterunt* (Viri Gubernatoris) למעלה נרמה להם

למטה למטה נדמה להם למעלה נחלקו לשתי כיתות אותן שעומרין למעלה נדמה להן למטה למטה נדמת להם למעלה לקיים מה שנ׳ ולא ידע איש את קבורתו ׃
supra, apparuit infra: steterunt infra apparuit supra. Diuisi sunt in duas classes; ijs, qui suprastabant, apparuit infra: ijs, qui infra, apparuit supra, vt firmaretur quod dictum est (Deut. 34. 6.) Et non cognouit quisquam sepulchrum eius, &c.] Sed vt statim sequitur, nimis strictè verba Scripturæ sumuntur: nam -

ר׳ חמא בר חנינא אמר אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור כתב הכא ולא ידע איש את קבורתו וכתב התם הואת הברכה אשר ברך משה איש האלהים ׃

R. Chamà BeR. Chaninà dixit: Nec Moses Rabbènu Magister noster nouit, vbinam sepultus sit. Scriptū est hìc (Deut. 34. v. 6:) Et non cognouit איש *Isc* Vir (quisquam) sepulcrum eius. *Et illic scriptum est* (Deuter. 33. 1.) Et hæc est benedictio, qua benedixit Moses איש *Isc* Vir Dei.

Tollit hic Rabbinus omnem notitiam rerum, quæ fiunt in mundo, à sanctis Ioseph, fuisse à Mose miraculosè inuentam; sed modus, quo huiusmodi miraculum factum est, omninò ignoratur; nec ipsi Talmudistæ certam de eo traditionem habent, nisi dubiam. Vnde de hac inuentione arcę Iosephi dicendum est esse fabulosam. Vide in *En Israel* Par. II. pag. 39. col. 2. num. 48.

Ibidem versa pagina paulò ante medium. Potiphar castratur ab Angelo.

Genes. 39. 1. *Emit eum* פוטיפר *Potiphàr Eunuchus Pharaonis*. Dixit Ràu: Quia emit eum sibi. Venit Gabriel, & castrauit eum. Venit Gabriel, & פירעו magis castrauit (id est secundò castrauit: nam primò castrauit, & secundò abrasit, id est spadonem fecit) ideò principio vocatur פוטיפר *Potiphàr*, & in fine dicitur פוטיפרע *Potipheraà*; sicut Iudæi primò circumcidunt, & deinde discindunt pellem circumcisionis. Vide *En Israel* Par. II. pag. 39. col. 4. n. 49.

Ibidem circa finem. Dubitant de morte Mosis.

תניא ר׳ אליעזר הגדול אומר שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל בת קול משמיע ואומר וימת משה כפרא רבה דישראל ׃ ויש אומרין לא מת משה כתיב הכא (דברי׳ לר׳ ׃ ה׳) וימת שם וכתב התם (שמות לד׳ ׃ כח׳) ויהי שם עם יהוה מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש וכו׳ ׃

Tanià est traditio. R. Elièzer Haggadòl dixit: Per duodecim milliaria in quadrato, vti tantundem spatij occupabant castra Israëlitarum, exibat Vox, Vociferabatur, & dicebat: Et mortuus est Moses. Ita liber magnus Israëlis. Sunt qui dicunt: Moses non est mortuus. Scriptum est hìc (Deuteron. 34. 5.) Et mortuus est ibi. *Et scriptum est alibi* (Exod. 34. 28.) Et fuit ibi cùm Domino. *sicut alibi stat & seruit, etiā hìc stat & seruit.*

וכל מלכי הכנעני אשר על הים אשר הוביש יהוה את מי הירדן וגומ׳ :

Quanta fuit altitudo aquarum? Duodecim milliaria super duodecim milliaria, quantum scilicet erat spatium quod occupabant castra Israëlis. Verba R. Iudæ. Dixit ei R. Eleazar Bar Scimòn: Iuxta verba ista tua, quinam velociores sunt, hominesne, an aquæ? dicam: Veniebant aquæ, & inundabant eum. Docet, quòd aquæ dimittebantur, & ascendebant ripas super ripas plusquam 300. milliariorum, donec conspicerent eas omnes Reges Orientales, & Occidentales, S. D. (Iosue 5. 1.) Et fuit cùm audissent omnes Reges Amorræorum, qui erant in transitu Iordanis ad Austrum (Occidentem) & omnes Reges Chananæorum, qui erant iuxta mare, quod exsiccari fecerat Dominus aquas Iordanis. &c.

Fuit quidem magnum miraculum quòd aquæ Iordanis superiores steterint aceruo vno tamquam muro ab Adam Vrbe valdè remota; sed quòd eas viderint Reges Orientales, & Occidentales, est additio Talmudistarum, qui externorum sensuum vnũ pro alio indifferenter accipiunt. Scriptura dicit (Iosue 5. 1.) quòd Reges Amorræorum, & Chananæorum כשמע *audierint*; & Talmudistæ dicunt: quòd שראו *viderint*. Vide modo Iudæe, cui magis credendum sit, Scripturæne Sacræ, an Talmudi? Si responsum expectandum esset à Talmudistis, proculdubio audiremus, Talmudi Sacro. Et hęc est, inter alias, insignis blasphemia Rabbinorũ. Eam habes in *En Israël* Par. II. pag. 43. col. 1. n. 73.

Ibidem longè post medium. Ex pondere lapidum iussu Iosue extractorum ex medio Iordanis colligunt pondus ctis, & electis, qui Dei visione fruuntur in gloria. Et arguit ex voce איש *Isc* Mosen nesciuisse sepulchrum suum. Porrò hęc vox איש *Isc* duplex significatum habet; aliquando est tamquam particula negatiua significans *nullus, quisquam*, vt cùm in hoc loco Deuteron. 34. v. 6. vsurpatur: *Et quisquam non cognouit sepulchrum Mosis*. Frequenter tamen significat *Vir, aliquis*, positiuè, & hoc modo vocatur Moses *Vir Dei*. R. Chamà malè arguit, ab איש *Isc quoquam*, ad איש *Isc Virum*, quia mutari debet suppositio in eadem voce איש *Isc*, & in primo loco accipi negatiuè, & in secundo loco positiuè; at R. Chamà in vtroque loco accipit negatiuè, ex qua acceptone fallacia oritur. Vide *En Israël* Parte II. pagina 40. columna 1. numero 52.

Ord. III. *Nascim*, Cod. 5. *Sotà*, cap. 7. *E'lu neemarin*.

Pagina 33. longè post medium. Angeli non intelligunt linguam Syriacam. Vide suprà pag. 22. col. 1.

Pagina 34. circa principium. Aquæ Iordanis miraculosè retrocedunt, & stant.

Iosue 3. ver. 15. *Et cùm venissent portantes Arcam vsque Iordanem, & pedes Sacerdotum portantium Arcam intincti essent in extremum aquarum &c.* ver. 16. *Et steterunt aquæ descendentes desuper, steterunt aceruo vno.*

כמה גובהן של מים שנים עשר מיל על שנים עשר מיל כנגד מחנה ישראל דברי ר׳ יהודה אמר ר׳ אלעזר בר שמעון לדבריך אדם קל או מים קלים הוי אומר כאין מים ושוטפין מלמד אותו שהיו מים נגרשין ועולין כיפין על גבי כיפין יתר משלש מאות מיל עד שראו אותן כל מלכי מזרח ומערב שנ׳ (יהושע ה׳ : א׳ :) ויהי כשמע כל מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ימה

sentit in hoc R. Amè, & R. Isaac Napchà faber ferrarius. Vnus dicit secundùm R. Iuda, &c.

Si duabus perticis, & ab octo hominibus exploratoribus botrus vuarum super humeros aduectus est, miræ magnitudinis esse debuerat, sicut & malum punicum & ficus quia Ghemarà רימון malum punicum & תאינה ficum singulariter profert, contra Sacram Scripturam, quæ (Num. 13. 24.) dicit מן הרמונים ומן התאנים *de malo granatis, & de ficubus*. Sed Talmudistæ semper pugnant contra Sacram Scripturam. De modo autem quo octo exploratores duos vectes cum botro vuarum super humeros portabant, non satis clarè explicant Expositores; videtur tamen illorum expositio intelligi debere, vt duo vectes, alter alteri in transuersum super impositus, Crucem æquilateram efformarent hoc modo ✠, & in vnoquoque latere duo exploratores assignati fuerint, & in medio Crucis appensus esset botrus cum palmitibus, vt in hac figura delineata videatur Crux cum Christo in Cruce pendente: nam Christus adumbratus fuit in botro. Ita Hieronymus ad Fabiolam Mans. 15. Ambrosius serm. 71. de S. Cypriano. Augustinus serm. 100. de Temp. & Bernardus in Cant. Cantic. serm. 44. Et Crux Christi in duobus vectibus decussatis ad modum Crucis, quod innuit R. Isaac sub nomine *statera*, *& statera stateræ*, id est duo teretes vectes ad modũ vnius stateræ pendentes, quia sibi inuicem in transuersum copulati, non duæ, sed vna tantum statera appareret, veluti duo ligna Crucis vnã stateram efficiunt, in qua libratum fuit Corpus Domini. Vide *En Israël* Par. II. pagina 43. columdus botri vuarũ ab exploratoribus Terræ in pertica asportati.

Præcipit Dominus Iosue (c. 4. v. 3.) *Tollite vobis hinc de medio Iordanis &c. duodecim lapides, & transire facietis eos vobiscum, & reponere facietis eos in diuersorio, in quo pernoctabitis in eo nocte &c.*

אמר ר' יהודה אבא חלפתא ור' אליעזר בן מתיא והנניא בן חכינאי עמדו על אותן אבנים ושערום כל אחת ואחת שקולת כארבעים סאת וגמירי דטעונה דמדלי איניש לכתפיה תליתא דטעונית הוי ומכאן אתה מחשב לאשכול שנ' (במדבר י"ג : כ"ד :) וישאוהו במוט בשנים ממשמע שנ' במוט איני יודע שבשנים מה תל' בשנים בשני מוטות אמר רבי יצחק טורטני וטורטני דטורטני תא כיצד שמנה נשאו אשכל אחד נשא רימון ואחד נשא תאינה יהושע וכלב לא נשאו כלום אי בעית אימא משום דחשיבי ואי בעית אימא שלא היו באותה עיצת פליגי בה רבי אמי ורבי יצחק נפחא הד אמר לדברי רבי יהודה וכו':

Dixit R. Iudas: Abbà Chalpathà, & R. Eliezer Ben Mathiæ, & Chananià Ben Chachinài: Steterunt super huiusmodi lapides, metiti sunt eos, Vniuscuiusque pondus erat circiter 40. Seàh, tertia scilicet pars illius ponderis, quod homo in humeris ferre potest. Hinc colliges botri pondus S. D. (Num. 13. 24.) Et portauerunt illum in pertica, in duobus. *Hinc auditur, quòd duo homines pertica: Nescio tamen, an duabus perticis* (illum portauerint). *Scriptura dicit*: In duobus, *in duobus perticis. Dixit R. Isaac: Statera, & statera stateræ. Quomodo hoc? Octo* (viri) *portauerunt botrum, Vnus portabat malum punicum, siuè granatum, & Vnus portabat ficum. Iosue, & Caleb nihil portabant. Si vis dicam: Quia erant in existimatione. Et si vis, dicam: Quia hi non interfuerunt consilio* (illorum, qui detrahebant Terræ). *Dis-*

lumna 2. num. 74. Et R. Salomon in suo Commentario eodem loco.

Ibidem versa pagina 34. eiusdem Codicis *Sotà* circa medium. Inuocatio, & intercessio Sanctorum, qui in Domino dormierunt, euidenter probatur. De exploratoribus loquens Scriptura Num. 13. 23. dicit: ויעלו בנגב ויבא עד חברון *Et ascenderunt per meridiem, Et VENIT vsque ad Cheuròn*, ויבאו מבעי ליה *Et Venerunt debebat dicere*. Quare ergo dicit, *Et Venit?*

אמר רבא מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות אמר להן אבותיי בקשו עלי רחמים שאינצל מעצת מרגלים יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שני (במדבר יג״ : יז״) ויקרא משה להושע בן נון יהושע יה יושיעך מעצת מרגלים והיינו דכתיב (במדבר יד״ : כד״) ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו׳ :

Dixit Rauà: Vt scias, quòd separauit se Caleb à consilio exploratorum, & abijt, & extendit se super sepulchra Patrum (in Hebron, vbi sepulti erant). *Dixit eis: Patres mei orate pro me Deum, vt liberer à consilio exploratorum. Pro Iosuè iam quæsierat & rogarat Moses misericordiam, quia dicitur* (Num. 13. v. 17.) Et appellauit Moses Hosceà Ben Nun Iehosciùa. יה Iah *Deus, Iosciachà saluabit te à consilio exploratorum. Et hoc est quod scriptum est* (Num. 14. 24.) Et seruo meo Caleb עקב, eò quòd (orauerunt Patres pro eo) fuit spiritus alter cum eo, &c.

Clariùs explicari non potest hoc dogma de inuocatione, & intercessione Sanctorum ab hoc seculo defunctorum. Nec alio modo fides Catholica docet eos inuocandos esse, vt pro nobis intercedant apud Deum. In Litanijs enim dicimus, *Sancte Petre ora pro nobis, Sancte Paule ora pro nobis, &c. Omnes San-*

cti, & Sancta Dei intercedite pro nobis: quod tantundem sonat ac si diceretur אבותינו בקשו עלינו רחמים *Patres nostri* (Abraham, Isaac, &c.) *orate, quærite super nos, intercedite pro nobis misericordias* (scilicet Dei) hoc est *Orate Deum pro nobis*. Omnes enim Collectæ directæ sunt ad Deum, vt meritis, & precibus Sanctorum concedat nobis Deus petitiones nostras. Vide, quæ de intercessione Sanctorum diximus Par. I. pag. 196. & seqq. & in *En Israël* Par. II. pagina 43, col. 4. num. 76. in ipso principio.

Pagina 35. circa medium ad illa verba; *Terra, quæ comedit habitatores suos.* Num. 13. 33. דרש *Daràsc* exponit Rauà

אמר הקב״ה אני חשבתיה לטובה והם חשבוה לרעה אני חשבתיה לטובה דכל היכא דמטו מיית חשיב׳ דירהו כי היכי דלטרדו ולא לשאילו אבתרייהו ואיכא דאמרי איוב נח נפשיה וכו׳ :

Dixit Deus sanctus benedictus: Ego reputaui eam in bonum, & ipsi in malum. Ego reputaui eam in bonum, quia quocumque ibant, mortuus erat ibi aliquis illustris illorum, vt exercerentur, nec inquirerent post eos. Et est, qui dicit, quòd tunc mortuus est Iob &c. Vide *En Israël* Par. II. pag. 44. col. 1. num. 80.

Ibidem longè post medium ad illa verba Num. 14. 37. *Et mortui sunt Viri illi educentes infamiam Terræ percussione coram Domino.*

אמר ר׳ שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר ר׳ חנינא בר פפא דרש ר׳ שילא איש כפר תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על טיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם ומטיבורם נכנסים בלשונם רב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו :

Dixit R. Scimòn Ben Lakìsc: Quia mortui sunt morte aliena, & strana. Dixit R. Chaninà Bar Papà: Exponebat R. Scilà Vir Villa Tamrathà (quòd ita

mo-

tuus est ibi cum Arca Dei. Dixit R. Iochanàn: Oza venit in seculum futurum, S. D. (Ibidem) Cum Arca Dei. *Sicut Arca in æternum stat, sic Oza venit in seculum futurum* (vbi in æternum stabit).

Omnes istæ expositiones videntur fabulosæ, præsertim tertia, quia non est credibile Ozam onus ventris deponere voluisse coram Arca fœderis, & in præsentia Regis Dauid, & totius multitudinis aspectu; nisi fortassis necessitate compulsus id fecerit, cum nequiuerit excrementa retinere, adeoq; ea egerere coram multitudine coactus sit; vnde hac leui culpa temporali morte mulctatus, ęterna vita viuere meruerit. Huiuscemodi tamen vilia, neque pro dignitate Scripturæ digna Commenta, Talmudistis pro pretioso cimelio relinquenda sunt. Eadem inuenies in *En Israël* Par. II. pagina 44. col. 2. num 81. & 82.

Pagina 35. b. circa medium. Scribitur Lex super lapides. Et pœnitentes recipiuntur in gratiam.

Deuteron 27. v. 3. & 8 *Et scribes super lapidibus omnia verba Legis istius, declarando benè.* Post pauca תנו רבנן *Tanù Rabbanàn Docent Doctores.* Quomodo scripserunt Israëlitæ Legem? R. Iudas dicit: Super lapides scripserunt illam S. D. (loco citato) *Et scribes super lapides &c.* Et postea obduxerunt eos (characteres) calce. Dixit ei R. Scimòn: Secundùm verba tua, quomodo Nationes mundi didicerunt Legem? Respondit ei - „

בינה יתירה נתן בהם הקב״ה ושיגרו נוטירין שלהן וקילפו את הסיד והשיאוה ועל דבר זה נתחתם גזר דינם לבור שחת שהיה להן ללמד ולא למדו ר' שמעון אומר על גבי סיד כתבוה וכתבו להן למטה למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות בכל וגומר הא למדת

שאם

moriebantur): *Exibat eorum lingua, & in longum protendebatur vsque ad vmbilicum; & de lingua exibant vermes, & ingrediebantur in vmbilicum, & de vmbilico introibant in linguam eorum. Ràu Nachmàn Bar Isaaci dixit: Angina* (suffocati) *interibant.* Vide *En Israël* Par. II. pag. 44. colum. 1. numero 80. in fine.

Nouum mortis genus nunquam alibi visum, aut auditum, aut scriptis exaratum fuit (vt par est credere) nisi tantùm in Talmude. In Scriptura nihil de monstrosa huiuscemodi morte colligi potest. Sed Talmudistarum monstrosa commenta hic non subsistunt, sed vlterius progrediuntur. Ibidem post pauca locum illum Iosue cap. 4. 11. quo dicitur: *Et fuit, quando perfecit omnis populus transire, & transiuit Arca Domini, & Sacerdotes ante populum.* explicant de Arca fœderis, quæ portantes se ipsa portabat. Vnde de Oza dicunt, quòd percussus sit 1. Paralip. 13. 10. quia non subduxit rationem, quam debuit -

אמר לו הקב״ה עוזא נושאיו נשא עצמו לא כ״ש ויחר אף יהוה בעוזא ויכהו שם על חשל וגו׳:

Dixit ei Deus sanctus benedictus: Oza, (si Arca) *portabat portantes se, quantò magis se? Et iratus est furore Dominus in Ozam & percussit eum propter temeritatem &c.* 2. Sam. 6. 7. R. Iochanàn, & R. Elièzer, Vnus dicit: (*Percussit eum &c.*) quia occupabatur in rebus proprijs, & ad Arcam non pertinentibus. Et alter dicit שעשה צרכיו בפניו וימת שם עם ארון האלהים אמר רבי יוחנן עוזא בא לעולם הבא שנ׳ (שם) עם ארון אלהים מה ארון לעולם קיים אף עוזא בא לעולם הבא: *Quia fecerat necessaria naturæ in facie Arcæ, & mor-*

שאם היו חוזרין בתשובה היו מקבלין אותן : אמר רבא בר שילא מאי טעמא דרבי שמעון דכתיב (ישעיה ל״ג , י״ב) והיו עמים משרפות סיד על עסקי סיד ור׳ יהודה אמר כי כיד מה סיד אין לו תקנה אלא שריפה אף אותם האומות אין להן תקנה אלא שריפה כמאן אולא דתניא (דברים כ״א : י׳ :) ושבית שביו לרבות כנענים שבחוצה לארץ שאם חוזרין בתשובה מקבלין אותן :

Intelligentiam excellentem dedit eis, & miſerunt Notarios ſuos, & abraſcrunt calcem, & aſportaucrunt eam, & ob id obſignata fuit ſententia Iudicij eorum in puteum foueæ, quia debebant illam addiſcere, & non addidicerunt. R. Scimòn dicit: Supra calcem ſcripſerunt illā, & ſcripſerunt eis infernè illud (Deuteron. 20. v. 18.) Ne doceant vos facere iuxta omnes abominationes eorum, &c. *Hinc diſces, quòd ſi ad pœnitentiam conuertantur recipientur. Dixit Rabà Bar Scilà: Quænam eſt ratio R. Simeonis? Quia ſcriptū eſt* (Iſai. 33. 12.) Et erunt populi incendia calcis, occaſione calcis. *Rabbì autem Iudas dicit: Quoniam* (populi ſunt velut eſt) *calx. Sicut calx non efficitur niſi media combuſtione, ſic populi* (mundi) *non aptantur niſi combuſtione. Secundùm alios: Quia ſcriptum eſt* (Deuteron 21, v. 10.) Et captiuam duxeris captiuitatem eius, vt comprehendantur Chananęi, qui habitant extra Terram (Iſraëlis) quia & iſti, ſi reuertantur ad pœnitentiam, recipientur.

Tranſcripta ſunt hęc in *En Iſraël* Parte II pag. 44. col. 4. num. 86.

Pagina 36. in ipſo initio. Miracula facta Iſraëlitis in tranſitu Iordanis.

כמאן כרבי שמעון בא וראה כמה ניסים נעשו באותו היום עברו ישראל את הירדן; ובאו להר גריזים ולהר עבל יותר מששים מיל ואין כל בירית יכולת לעמוד בפניהם וכל העומד בפניהם מיד נתרז שנ׳ (שמות כ״ג , כ״ו) ואת אימתי אשלח לפניך והמתי את כל העם אשר תבא בהם ונומר ואומר (שם ט״ו , י״ו) תפול עליהם אימתה ופחד וגומ׳ עד יעבר עמך יהוה זו ביאה ראשונה ; עד יעבר עם זו קנית זו ביאה שניה אמור מעתה ראוין היו ישראל לעשות להם נם בביאה שנייה כבביאה ראשונה אלא שגרם החטה וכו׳ :

Secundùm R. Scimòn: Veni, & vide, quanta miracula facta ſunt in illo die Tranſierunt Iſraëlitæ Iordanem; Venerunt ad montem Gherizìm, & montem Eudl (diſtantem) *pluſquam 60. milliarijs; & nulla creatura ſtare poterat coram eis, & quiſquis ſtare voluerat coram eis, ſtatim* נתרז *pedebat, & egerebat. S. D.* (Exod. 23. 27.) Terrorem meum mittam ante te, & frangam omnem populum, ad quem ingredieris, &c. *Et dicit Moſes* (Exod. 15. 16.) Cadet ſuper eos terror, & pauor, donec pertranſeat populus tuus Domine, donec pertranſeat populus iſte (quem) poſſediſti. Donec pertranſeat populus tuus Domine, *iſte eſt primus ingreſſus:* donec pertranſeat populus iſte, poſſediſti, *iſte eſt ſecundus ingreſſus. Dicas, ex nunc, & deinceps meruerunt Iſraëlitæ, vt pro eis fierent miracula in ſecundo ingreſſu, ſicut facta illi erant in primo, ſed quòd non ſint facta, in cauſa fuit peccatum, &c.*

Sed quod poſtea ſequitur, quòd Iſraëlitæ ſcripſerint verba Legis ſuper lapidibus ſeptuaginta linguis, videtur valdè hyperbolicum, & incredibile propterea, quia dicitur Deut. 27. 8. באר היטב *Declarando benè.* In *En Iſraël* loc. cit. n. 87.

Ibidem poſt medium. Chananæi obcœcantur, & caſtrantur à crabrone Iudaico:

תנא צרעה לא עברה עמהם ולא והכתיב (שמות כ״ג: כ״ח) ושלחתי את הצרעה לפניך אמר רבי שמעון בן

לקיש

לקיש על שפת הירדן עמדה וזרקה בהן מרה וסימתן עיניהן מלמעלה וסירסתן מלמטה שנ׳ (עמוס ב׳: ט׳:) ואנכי השמדתי את האמורי בפניהם אשר כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים ואשמיד פריו ממעל ושרשיו מתחת וגו׳: רב פפא אמר שתי צרעות הואי חדא דמשה וחדא דיהושע דמשה לא עבר דיהושע עבר:

Tanà Est traditio. Crabro non transiuit (Iordanem) *cum eis; sed nonne scriptum est* (Exod. 23. 28.) Et mittam Crabronem ante te? *Dixit Rabbì Scimòn Ben Lakìsc: Super ripam Iordanis stabat, & effundebat in eos venenum suum, & excæcabat eos desuper, & subter eos castrabat, S. D.* (Amos cap. 2. ver. 9.) Et ego disperdere feci Amorræum à faciebus eorum, cuius sicut altitudo Cedrorum altitudo eius, & fortis erat sicut quercus, & perdere feci fructum eius sursum, & radices eius, deorsum &c. *Ràu Papà dixit: Duo Crabrones fuerunt, vnus Mosis, alter Iosuè; Mosis non transiuit* (Iordanem) *Iosuè vero transiuit.* Hocce *Maamàr* iteratur in *En Israèl* Par. II. pag. 45. col. 1. num. 87. lin. 6.

Eadem pagina 36. b ante medium. Agitur de filijs Ephraim, qui cùm essent de semine Ioseph, in eos non poterat malus oculus: fundatur in praua expositione, & deprauatione illius versiculi 22. cap. 49. Genes. *Filius crescens Ioseph. filius crescens* עלי עין *Alè àin super fontem;* ne legas *super fontem,* sed עולי עין *Olè àin ascendit oculus.* Et ex benedictione, quam pertulit Iacob super filios Ioseph super Ephraim, & Manasse Gen. 48. 16. וידגו לרב בקרב הארץ *Et instar piscium crescant in multitudine in medio terræ,* ineptè deducit R. Iosè Bar Chaninà, quòd filijs Ioseph non dominetur oculus malignus, quia gaudent priuilegio piscium, eò quòd fuerunt piscibus comparati: nam מה דגים שבים מים מכסין

עליהם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהם; *sicut pisces maris, qui sunt in mare, quia operiuntur aquis, immunes sunt ab oculo* (maligno), *etiam semen Ioseph immune est ab eodem oculo maligno.* Vide *En Israèl* Par. II. pagina 45. col. 2. 89. paulò post medium.

Ibidem circa medium ad ver. 11. c. 39. Gens. *Et fuit secundùm diem hanc, & ingressus est* (Ioseph) *domum ad faciendum opus suum: & non erat quisquam ex viris domus illic in domo.* Contra castitatem Iosephi obloquuntur Talmudistæ.

לעשות מלאכתו: א״ר יוחנן מלמד ששניהם לדבר עבירה נתכוונו ויבא הביתה לעשות מלאכתו רב ושמואל חד אמר לעשות מלאכתו ממש וחד אמר לעשות צרכיו נכנס ואין איש מאנשי הבית וגו׳ אפשר בית גדול כביתו של אותו רשע לא היה איש: תנא דבי רבי ישמעאל אותו היום יום אידם היה והלכו כולן לבית ע״ז שלהם והיא אמרה להן חולה היא אמר אין לי יום שניזקק לי יוסף כיום הזה ותתפשהו בבגדו לאמר וגו׳ באותה שעה באתה דיוקנו של אביו ונראתה לו בחלון אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם ותיקרא רועה זונות דכתיב ורועה זונות יאבד הון מיד ותשב באיתן קשתו: אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ מאיר מלמד ששבה קשתו לאיתנו ויפוזו זרעי ידיו מלמד נעץ ידיו בקרקע ויצאתה שכבת זרע מבין ציפרני ידיו מידי אביר יעקב מי גרם לו שיחקוק על אבני אפוד אלא אביר יעקב משם רועה אבן ישראל משם זכה יוסף ונעשה רועה שנ׳ (תהלים פ׳: ב׳:) רועה ישראל האזינה נוהג כצאן יוסף:

Ad faciendum opus suum. *Dixit R. Iochanàn: Docet, quòd ambo* (nempè Ioseph, & vxor Potiphar) *cogitabant de scelere.* Et ingressus est domum, vt faceret opus suum. *Ràu, & Samuel:*

Vnus

gregias, & heroicas virtutes, benedixit Dominus domui Potiphar Ægyptij, & multiplicauit tam in ædibus, quàm in agris cunctam eius substantiam (Gen. 39. 5.) *Quia Dominus erat cum eo*, vt ibidem dicitur versic. 2. Neque Dominus fuisset cum eo, si huiusmodi scelus contra castitatem voluisset committere, & infidelem se Deo, & hero suo reddere. Reliquæ, quæ ex Gen. 49. 29. referuntur expositiones, sunt fabulosa, & obscœna Talmudistarum commenta, Dæmonis fraude inuenta, vt Iosephi tam præclaras castitatis, fidelitatis, & fortitudinis virtutes, in vitia conuerti videantur. *Stetit in forti arcus eius*, pro arcu intelligitur robur, & præsidium. Adeò enim in aduersitatibus robur Iosephi stetit, vt nihil animo cederet ob odium fratrum, ob seruitutem, ob infamiam sibi illatam, & ob carcerem; sed semper inuicto animo stetit fortis, & constans, vt statim dicitur: *Et roborauerunt se brachia manuum eius*: quæ ad fortitudinem animi illius referenda sunt. *E manibus potentis Iacob*. Hanc autem animi fortitudinē, & robur, habuit à potente Iacobi nempè à Deo. In Hebræo est אביר יעקב *Auir Iaakòb potente, forti Iacob*. *Auìr* est vnum ex nominibus Deo attributis, quo significatur potentia, & fortitudo, per quam operabatur Iacob, & filij eius. Vnde sequitur: Inde est pastor אבן ישראל *E'uen Israël Lapidis Israël*. R. Salomon in Commen. Gen. ad hunc locum אבן ישראל לשון נוטריקון אב ובן אבהן ובנין יעקב ובניו: *E'uen Lapis Israël, est phrasis Notarikòn Cabalistica significans Patrem, & filium, patrem videlicet eorum, & filios eorum, Iacobum, & filios suos*. Quod dicit R. Salo-

Vnus dicit: Vt faceret opus suū propriè. *Et alter dicit*: *Vt faceret necessaria sua ingressus est*. Nec erat vir de viris domus &c. *Estne possibile, quòd in domo tam magna illius scelesti non fuerit quisquam? Tanà Est traditio Scholæ R. Ismaelis: Ille dies erat dies festus eorum, & omnes ierant ad Templum Idolorum, & ipsa dixerat eis: Ego infirma sum* (ideò non possum venire) *dicebat enim intra se: Non est mihi dies, vt Ioseph mecum rem habeat; sicut hodie*. Et apprehendit vestem ipsius &c. *In illa hora apparuit figura patris eius in fenestra, & dixit ei: Ioseph, memento quòd fratres tui in futurum* (habebunt hoc priuilegium) *quòd illorum nomina sculpenda sint in lapidibus Ephòd, & tu inter eos. Vis, vt deleatur nomen tuum inter eos, & voceris pascens scorta? S. D.* (Prou. 29. v. 3.) Qui pascit scorta, perdet substantiam. *Statim* (Genes. 49. 24.) reuersus est in fortitudine arcus eius. [R. Salomon: *semen eius &c.*] *Dixit R. Iochanàn nomine R. Meir: Docet, quòd reuersus est arcus eius ad illius fortitudinem*; (Genes. ibidem) Et roborauerunt se brachia manuum eius: *vt discas, quòd miserit manus suas in terram, & exiuit semen inter vngues manus suæ* (Gen. ibid.) E manibus potentis Iacob. *Quis fuit in causa, quod ipse exsculptus sit super lapides Ephòd nisi fortis Iacob, pascens petram Israëlis? Inde meruit Ioseph, & factus est pastor, S. D.* (Psal. 80. 2.) Qui pascis, Israël ausculta; qui ducis tamquam oues Ioseph.

Hoc obscœnum Commentum contra castimoniam Iosephi repugnat Sacræ Scripturæ, quæ Iosephi castitatem, & fidelitatem mirificè laudat, ob quas e-

tationibus. Vide *En Israël* Parte II. pagina 45. col. 5. num. 90.

Ibidem ante finem. Angelus Gabriël docet Iosephum 70. linguas.

Dixit R. Chijà Bar Abà, dixit R. Iochanàn: Quando Pharao constituit Iosephum Dominatorem super Aegyptum, Astrologi ægrè tuleruntq:, dicebant: Seruus, qui à Domino suo viginti argenteis emptus est, constituitur super nos Dominator? Respondit Pharao: Regium vultum prospicio in eo. Dicebant ipsi. Si ita est, necesse est, vt sciat 70. linguas. Venit Gabriel, & docuit Iosephum 70. linguas &c. vti alicubi suprà retulimus in hac Parte.

Pagina 41. b. eiusdem Codicis *Sotà* cap. 7. Quamplurima afferuntur contra hypocrisim, quæ etiam in *En Israël* transcripta cernuntur Par. II. pag. 47. col. 2. n. 104. Præsertim notandum est illud, quod circa med. dicitur - מיום שגבר של חנופה אנרופה נתעותו הרינין ונתק לקלוהמעשים ואין אדם יכול לומר לחבירו מעשי גדולים ממעשיך ׃

A die quo prævaluit pugnus hypocriseos peruersa facta sunt iudicia, & debilitatæ sunt actiones; nec homo est, qui ad socium suum dicere possit: Opera mea maiora sunt, quàm sint opera tua.

Pagina 42. b. longè post principium. Cap. 8. *Masciùach milchamà*. De Goliath agitur, & explanatur, cur manè, & vespere procedebat, & exprobrabat agminibus Israël, & stabat quadraginta diebus. 1. Sam. cap. 17. ver. 16.

אמר ר׳ יוחנן כדי לבטלן מק״ש שחרית וערבית ויתיצב ארבעים יום אמר ר׳ יוחנן כנגד ארבעים יום שנתנה בהן תורה ׃

Dixit R. Iochanàn: Vt annullaret lectionem Scemàa Audi Israël &c. *tam matutinam, quàm vespertinam. Et stabat quadraginta diebus ex aduerso qua-*

lomon vocem אבן *E'uen petram* sumi in hoc loco Cabalisticè per Notaricã viam, & א *Aleph* significare אב *A'u patrem*, & ב *Beth* significare בן *Ben filium*. Meliùs, & veriùs per eandem viam Cabalisticam incedentes, in voce אביר *Auìr potentis* eliciemus tres Personas Sanctissimæ Triadis, nomina ipsarum, realem distinctionem inter se, & vnitatem essentiæ. Per א *Aleph* intelligitur אב *A'u Pater*; per ב *Beth*, בן *Ben Filius*; per ר *Resc* intelligitur רוח הקודש *Rùach Hakkòdesc Spiritus Sanctus*. En Tres Personæ Sanctissimæ Trinitatis. Super est י *Iod*, per quod intelligitur Vnica Diuinitas in tribus istis Personis: nam י *Iod* Cabalistæ attribuunt Diuinitati, quia censetur punctum indiuisibile Circuli, cuius centrum sit vbique, & circumferentia nusquam. Item per י *Iod* ostenditur nomen Filij; quomodo scilicet esset nuncupandus in terris post assumptam naturam humanam, nempè ישוע *Iesus*, quo nomine ab æterno vocatus est à Patre in cælis, & in terris ab Angelo, antequam in vtero conciperetur. Habemus itaque ex hac voce אביר *Auìr* nomina trium Personarum in Diuinis Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, & nomen IESV CHRISTI Domini nostri. Quæ licèt sint innixa Cabalistarum stramineo fulchro, attamen quia Iudæi existimant in hac specie Cabalæ נוטריקון *Notarikòn* magna mysteria contineri, quæ per ר״ת initia dictionũ reserari posse credunt; ita & nobis licitum erit eadem arte aliquando vti, vt & ipsi Hebræi videant, non minùs feracem esse nobis hanc artem in explanandis Sacrosanctis nostris mysterijs, quàm sit Iudæis in reserandis ipsorum nenijs, & vanis commen-

draginta dierum, quibus data est Lex.

Ord. III. *Nascim* Cod. 5. *Sotà*, cap. 9. *Eglàh aruphàh*.

Pagina 42. paulò ante finem cap. 7. Quinam sint, qui nunquam Deum videbunt?

אמר רב ירמיה בר אבא ארבע כיתות אין מקבלות פני שכינה כת ליצים וכת חניפים וכת שקרים וכת מספרי לשון הרע וכו׳ :

Dixit Ràu Ieremias Berabbì Abbà: Quatuor genera hominum non videbunt Diuinam Maiestatem. Secta derisorum; secta hypocritarum; secta mendacium; & secta detractorum. Secta derisorum; scriptum est (Hose. 7. 5.) Protraxit manum suam ab illusoribus. *Secta hypocritarum, scriptum est* (Iob 13. 16.) Quia non in conspectu eius hypocrita introibit. *Secta mendacium, scriptum est* (Psal. 101. 7.) Loquens mendacia nequaquam firmabitur coram oculis meis. *Secta detractorum, scriptum est* (Psal. 5. 5.) Quoniam non Deus volens iniquitatem tu. Non habitabit iuxta te malus. Iustus es Domine, non habitabit in habitatione tua malus.

Pagina 46. b. post medium. Studium Legis commendatur.

אמר ר׳ יהושע בן לוי המהלך בדרך ואין לו לויה עסוק בתורה ׃ שנ׳ (משלי א׳ ׃ ט׳ ׃) כי לוית חן הם לראשיך וענקים לגרגרותיך ׃

Dixit R. Iosue Ben Leuì: Qui iter facit sine comitatu, studeat in Lege, S. D. (Prou. 1. v. 9.) Quoniam augmentum gratiæ ipsa capiti tuo, & torques gutturi tuo.

Ibidem immediatè. Cur filij Israël 400. annis fuerunt in Ægypto.

אמר ר׳ יהושע בן לוי בשביל ארבעה פסיעות שהלוהו פרעה לאברהם שנ׳ (בראשית יב״ ׃ כ׳) ויצו עליו פרעה אנשים וגו׳ נשתעבר בבניו ארבע מאות שנה שנ׳ (שם) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ׃

Dixit R. Iehosciùa Ben Leuì: Propter quatuor passus, quibus Pharao comitatus est Abrahamum, S. D. (Gen. 12. v. 20.) Et præcepit super eum Pharao viris, & dimiserunt eum, &c. *Ideò seruierunt filij eius* (in Ægypto) *quadringentis annis, S. D.* (Ibid. cap. 15. v. 13.) Et seruient eis, & affligent eos quadringentos annos.

Causa friuola, pœnæ grauissimæ.

Pagina 47. longè post principium. Genealogia Ruth.

אמר ר׳ יוסי בן חוני רות בתו של עגלון בנו של בלק מלך מואב היתה ׃

Dixit R. Iosè Ben Chonì: Ruth fuit filia Eglòn filij Balàk Regis Moab.

Est traditio Talmudica, cui nullum auxilium confert Scriptura. Vide *En Israël* Par. II. pag. 49. col. 1. n. 119.

Ibidem post pauca. De tribus infirmitatibus Elisæi Prophetæ.

תנו רבנן ג׳ חלאין חלה אלישע אחד שגירה דובים בתינוקות ואחד שדחפו לגחזי בשתי ידים ואחד שמת שנ׳ (מלכים ב׳ ׃ יג ׃ יד״) ואלישע חלה את חליו אשר ימות בו ׃

Tanù Rabbanàn Docuerunt Doctores: Tribus infirmitatibus infirmatus est Elisæus; vna, quia incitauit vrsos in pueros; altera, quia expulit Giezi ambabus manibus; & postrema, de qua mortuus est, S. D. (2. Reg. 13. 14.) Et Elisæus ægrotauit ægrotatione sua, qua mortuus est in ea.

Statim sequitur eiusmodi Rabbinorum documentum.

תנו רבנן לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לישו הנוצרי וכו׳ ׃

Tanù Rabbanàn Docuerunt Doctores:

Sem-

mus Sacerdos) *& ascendit ei. Consuluit Abiathàr, & non ei ascendit; S. D.* (2. Sam. 15. v. 24.) Et ascendit Abiathàr. [R. Salom. *Aliquando respondebat Deus, & aliquando non respondebat, quando interrogabatur per Vrìm, & Thumìm, vt quando fugiebat Dauid coram Absalom; & egressus est Ierusalem, petijt Sadok per Vrìm, & Thumim, & respondit ei Deus, quòd reuerterentur* (in pace). *Abiathàr quoque petijt, & non respondit ei, S. D.* (loco citato) Et ascendit Abiathàr Sacerdos vsque תם complere, &c. *quia Abiathàr remotus fuit à Sacerdotali dignitate, & in locum illius suffectus est Sadòk Summus Sacerdos, quia idem dixit ei Rex Dauid* (Ibidem versic. 25.) Reduc Arcam Dei in Vrbem. &c,] *Opposuit Rabbà Bar Samuelis: Quæ sunt in Vrìm, & Thumìm?* (2. Paralip. 26. 5.) Et fuit, vt quæreret Deum in diebus Zachariæ intelligentis [R. Salom. *In diebus Zachariæ Ben* יהוידע *Iehoiadæ, qui fuit in diebus Ioas*] in visione Dei. *Quid est, Non in Vrìm, & Thumìm, neque in Prophetijs: Audi nunc, ex quo euersa est Domus prima, cessauerunt Vrbes refugij, euulsi sunt Vrìm, & Thumìm, & cessauit Rex de Domo Dauid. Et si immurmuret quispiam sibi dicens* (Ezræ 2. 63.) Et dixit Tirsciathà ad eos, vt non comederent de sanctitate sanctitatum donec staret Sacerdos *in Vrìm, & Thumìm, sicut homo, qui dicit socio suo, donec euigilent mortui, & veniat Messias Ben Dauid. Sed dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Qui sunt Prophetæ primi? Excludito Aggæum, Zachariam, & Malachiam, quia isti sunt posterioreses. Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Ex quo mortui sunt Aggæus, Zacharias, & Malachias, ab-*

Semper sinistra expellat, & dextera blandiatur, vt accedat. Non sic (fecit) *Eliseus, qui expulit Giezi ambabus manibus. Et non sic* (fecit) *Iehosciùa Ben Perachiæ, qui expulit Iesum Nazarenum ambabus manibus, &c.* Et narratur quædam infamis impostura contra Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, quam referemus in Dissertatione de Messia Iudæorum, vbi omnes calumnias contra verum Messiam à Iudæis excogitatas refutabimus.

Pagina 48. b. lin. 3. post principiũ. Omnia bona ablata sunt à Iudęis.

משמתו נביאים הראשונים בטלו אורים ותומים מאן נביאים הראשונים אמר רב הונא זה דוד ושמואל ושלמה רב נחמן אמר בימי דוד זמנין סליק וזימנין לא סליק שהרי שאל צדוק ועלתה לו שאל אביתר ולא עלתה לו שנ׳ (שמואל ב׳ ; ט״ו ; כ״ד) ויעל אביתר מיתיב רבה בר שמואל (ד״ה ב׳: כ״ו ; ה׳) ויהי לדרוש את אלהים כל ימי זכריה המבין בראתה אלהים מאי לאו באורים ותומים לא בנביאים ת״ש משחרב ב״ה ראשון בטלו ערי מגרש ופסקו אורים ותומים ופסק מלך מבית דוד ואם לחשך אדם לומר (עזרא ב׳ ; ס״ג) ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדשי הקדשים עד עמד כהן לאורים ותומים כאדם שאומר לחבירו עד שיחיו מתים ויבא משיח בן דוד אלא אמר רב נחמן בר יצחק מאן נביאים הראשונים לא פוקי מחגי זכריה ומלאכי דאחרונים נינהו ; דתנו רבנן משמתו חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ואע״פ כן היו משתמשין בבת קול ;

Post mortem Prophetarum priorum cessauerunt אורים ותומים *Vrìm, & Thumìm. Quinam sunt Prophetæ priores? Dixit Ràu Hunnà: Est Dauid, Samuel, & Salomon. Ràu Nachmàn dixit: In diebus Dauid aliquando ascendit, & aliquando non ascendit* (illustratio, seù responsio, quæ fiebat per Vrìm, & Thumìm) *quando quidem consuluit Sadok* (Sum-

dęorum, ad Dominum IESVM CHRISTVM confugiant.

Ibidem post medium. De שמיר *Sciamir* vermiculo, quo vsus est Rex Salomon in ædificatione Templi, fusissimè agitur. Et quæ hìc adducuntur, iam suprà relata fuerunt Parte Prima, pagina 332. columna 1. & 490. columna 2.

Ibidem post pauca. Quędam alia cum Sciamiro deperdita sunt, euerso primo Templo; hæc autem sunt -

אמר ר׳ אמי משחרב מקדש ראשון בטלה שירה פרנדא וזכוכית לבנה ׃ תניא נמי הכי משחרב מקדש ראשון בטלה שירה ברנדא וזכוכית לבנה ורכב ברזל וי״א אף יין קרוש הבא משניר הדומה כעיגולי דבילה ׃ ונופת צופים ׃ מאי נופת צופים אמר רב סולת שצפה על גבי נפה ודומ׳ לעיסה שנילושה בדבש ושמן ולוי אמר שתי ככרות הנדבקות בתנור ותופחות ובאות עד שמגיעות זו לזו ור׳ יהושע בן לוי אמר זה דבש הבא מן הצופים וכו׳ ׃

Dixit R. Amè: Ex quo euersum fuit Sanctuarium primum, cessauit שירה פרנדא *Scirà parnedà Sericum Parnadinum* (erat species serici præstantissimi) זכוכית לבנה *Zecuchìth leuanà Vitrum album* (vulgò Maiolica), *& Currus ferreus. Sunt qui dicunt etiam Vinum densum, quod adducebant de Senir, & erat instar rotulorum ficuum aridarum, &* נופת צופים *Nòpheth tzophìm. Sed quid est Nòpheth tzophìm? Dixit Ràu: Est similago natans in superficie cribri, & est similis pasta, cui commiscetur mel, & oleum. Et Leuì dicit: Sunt duo panes, qui ad inuicem simul crescentes copulantur in clibano. R. Iehosciùa Ben Leuì dicit; Est mel, quod venit de Tziphà. &c.*

Pagina 49. longè post principium. Docti, qui in itinere de Lege non loquun- *latus est Spiritus Sanctus ab Israele, nihilominus vsi sunt* בת קול *Bath kol filia vocis Echo.*

Omnes prærogatiuæ populi Iudaici paulatim ablatæ sunt. Inter alias præcipua erat oraculum Diuinum, quo Summo Sacerdoti per *Vrìm, & Thummìm illustrationes, & perfectiones* Dominus respondebat. Quomodo id fiebat, commodiori loco exsplicabitur. Perdurauit hoc priuilegium quousque primũ Templum stetit, quo incenso, sublatũ est, sicut & Vrbes refugij, & Reges de Domo Dauid. In principio secundi Templi fuerunt tres Prophetæ Aggęus, Zacharias, & Malachias, quibus defunctis ablatus est Spiritus Sanctus ab Israële, quia nullus alius Propheta ex Veteri Testamento absolutè habetur. In secundo autem Templo loco Vrìm, & Thummìm substitutum fuit oraculum vocis, quod è cælo delapsum, audiebatur ac si Echo fuisset, idcircò בת קול *Bath kol filiam vocis* appellabant. Ceterùm prædicti tres Prophetæ fuerunt omnium Prophetarum postremi: nam demptis prioribus Prophetis, qui, vt dicit Ràu Hunnà, sunt Samuel, Dauid, Salomon, hoc est Liber Iosue cum reliquis sequentibus vsque ad 2. Regum inclusiuè, & dicuntur Prophetæ priores; reliqui ab Isaiæ Prophetia, vsque ad Malachiam inclusiuè, sunt Prophetæ posteriores, secundùm quod etiam docet Ràu Nachmàn Bar Isaaci. Cùm hodie Iudæi sint omnibus bonis expoliati, priuati vniuersis prærogatiuis, & priuilegijs antiquis Hebræis concessis, signum euidens est, quòd sint à Deo derelicti, reprobati, ac damnati, nec vlla spes salutis eis remaneat, nisi ad Messiam Iu-

Pagina 7. b. circa medium. Rabbinorum oculi malefici.

תניא כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני :

Tanià Est traditio: Vbicunque ponunt Sapientes oculos suos: aut mors, aut afflictio accidit.

Non semel testimoniũ perhibet Talmud de maligna, & inuida Rabbinorum mente in maleficos illorum oculos redundante, quorum maligno intuitu interficiuntur homines, vel infirmi redduntur. Vide suprà in hac Parte pagina 446. col. 1.

Pagina 20. cap. 2. *Veèlu musarin* longè post medium. Non laudant vouere frequenter, vt occasionem peccandi remoueant.

תניא לעולם אל תהי רגיל בנדרים שסופך למעול בשבועות ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ שסופך להאכילך תרומה ואל תרבה שיחה עם האשה שסופך לבא לידי ניאוף ר' אחא בן רבי יאשיה אומר כל הצופה בנשים סופו בא לידי עבירה וכל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנין אמר ר' יוסף ובאשתו נידה אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב :

Tanià Est traditio: Numquam aliquis consuetudinem Vouendi habeat, quoniam de facili incidet in iuramentorum transgressionem. Non conuersetur familiariter cũ idiotis, quia faciliter comedet ea, quæ prohibita sunt. Non comedat cum Sacerdote idiota, quia tandem ea, quæ sancta sunt, comedet, veluti est Therumà. Non confabuletur cũ muliere, quia de facili incidet in fornicationem. R. Achà Berabbì Iosiæ dicit: Quicumque intuetur mulierem, finis illius erit transgressio, & qui respicit calcaneum eius, habebit filios deformes. Dixit R. Ioseph: Hoc est Vxoris suæ menstruatæ. Dixit quuntur, digni sunt igne comburi.

אמר ר' אילעא בר יברכיה שני תלמידי חכמים המהלכין בדרך ואין דברי תורה ביניהן ראוין לישרף באש שנ' (מלכים ב' : ב' : יא') ויהי הנה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וגו' טעמא דאיכא דבור הא ליכא דיבור ראוין לישרף :

Dixit R. Elaà Bar Ieuarchè: Duo Discipuli Sapientes (id est Rabbini) *qui ambulant per viam, neque inter eos sunt Verba Legis, digni sunt, vt igne cremantur, S. D.* (2. Reg. 2. 11.) Et fuit ipsis ambulantibus eundo, & loquendo, & ecce currus igneus &c. *Ratio est, quia ibi est locutio; quando igitur non est locutio, digni sunt combustione.*

Rigida sententia malè in Scriptura fundata. Quia Elias, & Elisæus loquebantur in via de rebus ad Legem Diuinam pertinentibus, cùm Elisæus postulasset spiritum duplicem Magistri sui, ibidem versic. 10. & tamen currus igneus venit, & sustulit Eliam; non venit vt combureret illum, quia Elias raptus est in cælum. Ergo probatio nulla est, quia Scriptura non probat id, quod assumebatur, nimirùm quòd qui non loquuntur de Lege in via, digni sint vt igne comburantur. Quædam alia versa pag. afferuntur, quæ iam alibi annotata sunt, vel indicata, vti Prohibitio studendi Græcorum Sapientiæ, sicuti prohibitio est porcum nutriendi; & varia incommoda, quæ ex morte diuersorum Rabbinorum Iudæis acciderunt. De his vide I. Partem huius Bibliothecę pagina 502. columna 1. & hanc III. Partem pagina 156. columna 1. & terminatur Codex *Soià*.

Ord. III. *Nascim*, Cod. 6. *Nedarìm*, cap. 1. *Col Chinuyè*.

xit R. Scimòn Ben Lakìsc: Calcaneum (immundum) videlicet illam partem calcanei à menstruo inquinatam.

Non improbantur vota, quæ de meliori bono frequenter fiunt, imò Scriptura illa laudat (Psal. 76. v. 12.) נדרו ושלמו ליהוה אלהיכם *Vouete, & reddite Domino Deo Vestro.* neque eà restringit in determinato numero, aut persona, dummodo sit capax, & idonea ad vouendum, vt dicitur Numer. c. 30. ver. 3. איש כי ידר נדר ליהוה *Vir, qui Vouerit Votum Domino &c. Vir*, vt excludantur pueri, & alij, qui rationis capaces non sunt. Et ver. 4. ואשה כי תדור נדר ליהוה *Et mulier cùm vouerit Votum Domino &c.* Eodem modo est intelligenda Scriptura de muliere perfecta, non de puella minorenni. Vnde mulieres omnes tam virgines, quàm nuptæ si vouerint, tenentur vota reddere, dummodo postquam audierint patresfamilias, aut mariti non statim contradixerint. Ergo non sunt improbanda vota frequenter emissa. Cæterùm, quæ de occasione peccati fugienda dicuntur, laudantur; dicente Scriptura (Ecclesiastici 3. v. 27.) *Qui amat periculum, in illo peribit.*

Ibidem 4. lineis ante finem. Contra quendam Rabbinum moraliora docentem, omnium Rabbinorum turba insurgit, & obscœnissima statuunt.

אמר רבי יוחנן בן דהבאי ד׳ דברים סחו לי מלאכי השרת חיגרין מפני מה הויין מפני שהופכים את שלחנם אילמים מפני מה הויין מפני שמנשקין על אותו מקום חרשים מפני הויין מפני שמספרין בשעת תשמיש סומים מפני שמסתכלין באותו מקום ורמינהי שאלו את אימה שלום מפני מה בניך יפיפין ביותר אמרת להן אינו מספר עמי לא בתחילת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בחצות הלילה וכשהוא מספר מגלה טפח ומכסה טפח ודומה עליו כמי שכפאו שד ואמרתי לו

מה טעם ואמר לי כדי שלא אתן את עיני באשה אחרת ונמצאו בניו באין לידי ממזרות לא קשיא הא במילי דתשמיש הא במילי אחרנייתא אמר רבי יוחנן זו דברי יוחנן בן דהבאי אבל אמרו חכמים אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר הבא מבית הטבח רצה לאוכלו במלח אוכלו צלי אוכלו מבושל אוכלו שלוק אוכלו וכן דג הבא מבית הצייד : Et post pauca התיא דאתאי לקמיה דר׳ א״ל ר׳ ערכתי לו שולחן והפכו א״ל בתי תורה התירתך ואני מה אעשה לך התיא דאתאי לקמי דרב אמרה לו ערכתי לו שולחן והפכו אמר מ״ש מן בוניתא ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן וכו׳ :

Dixit R. Iochanàn Ben Dehauài: Quatuor narrauerunt mihi Angeli ministerij. Claudi cur existunt? (cur ita nascuntur?) *Quia* (coniuges) *inuertunt tabulam.* [R. Salom. *Mulier supra, & Vir subter.*] *Muti cur ita nascuntur? Quia deosculantur locum illum. Surdi cur sunt? Quia colloquuntur dum ineunt. Cœci cur sunt? Quia intuentur locum illum. Obijciunt his. Rogauerunt matrem* ר״ד *Scialùm: Cur filios facis adeò formosos? Respondit: Non loquitur maritus meus nec in principio noctis, nec in fine, sed in medio, & quando loquitur* (id est copulam init) *detegit palmum, & cooperit palmum, & est similis arreptitio, qui à Dæmone obsidetur. Et dixi ei* (aliquando): *Cur ita facis? Respondit mihi: Ne ponam oculos meos in Vxorem alterius, & subeant filij mei periculum spurietatis. Non contradicunt in hac re coitionis, sed in reliquis: nam dicit R. Iochanàn: Ista sunt verba Iochananis Ben Dehauài; At Sapientes dixerunt: Non est Halachà decisio lectionis* (Talmudicæ) *secundùm* (sententiam) *Iochananis Ben Dehauài*, אלא כל מה שארם רוצה לעשות באשתו עושה : *Elà col ma sceAdàm rotzè laassòth beIstò osse*

sed

hæc de duobus nebulonum Ptincipibus Rabbinorum pro nunc sint satis.

Minùs acerbè agendum est cum R. Iochanàn Ben Dehauài, quamuis iactet se doctum fuisse ab Angelis ministerij; ab Angelis quidem non albis, sed atris, cùm illorum ministerium cæleste non sit, & spirituale, sed terrenum, & carnale, & Doctores sint non veræ scientiæ, qua res per propriam causam cognoscitur, sed superstitionis, & vanæ obseruationis, vti sunt eæ, quæ assignantur pro causis defectuū puerorum, qui ex parte mutili nascuntur, vti sunt claudi, muti, surdi, cœci à natiuitate. Possent Iudæi dicere: Hanc esse moralem doctrinam, qua peccata pro causis physicis substituuntur, vt parentes terreantur, ne in vsu matrimonij aliquid, quod sit contra rectam operandi rationem, committant, quod quidem admittendum esse non refragamur; at peccata parentum non Talmudistę tantùm, sed & antiquiores Iudæi veras, & naturales causas defectuum filiorum faciunt, quod non solùm ex modo loquendi Rabbi Iochanàn Ben Dehauài, sed ex ipso Euangelio cognoscimus. Erat enim tempore Christi vulgaris opinio, quòd infantes in vtero materno peccata actualia committere potuerint, & quòd ijdem propter peccata parentum in corpusculis aliqua mutilatione, vel defectu punirentur. Hinc est, quòd discipuli Iesu harum opinionum non ignari, & alterius communis Iudæorum sententiæ, quòd tempore Messiæ אין בהן לא זכות ולא חובה *Non erit ampliùs meritum, vel demeritum:* interrogant Dominum de cœco à natiuitate: *Rabbi, quis peccauit? hic, aut parentes eius; Vt cæcus nasceretur?*

sed quicquid voluerit homo facere de vxore sua, faciat. Sit exemplum: De carne, quæ venit è macello, vult comedere eam salitam, comedit eam; assam (igne) *comedit eam; elixatam, comedit eam; tostam, comedit eam: & sic de pisce, qui venit de foro piscium.* Et post pauca: *Venit* (quædam puella) *coram Rabbi, dixit ei: Rabbi Magister mi, paraui ei* (marito meo) *mensam, & ipse inuertit eam. Respondit ei Doctor: Filia mea, Lex hoc permittit* (tradit te marito tuo vt sub libera potestate illius sis) *en ego quid possum tibi facere? Alia venit coram Ràu, dixit ei: Paraui illi mensam, & ipse inuertit eam. Respondit Doctor Ràu: Quid differt hoc à* (pisce) בוניתא *Bonèta?* [R. Salom. *Bonèta est* דג שיכול לאכלו כמו שירצה *piscis, qui comedi potest quomodocunque volueris.*] Intelligenti pauca.

Istæ sunt præclaræ Talmudistarum doctrinæ, quas non verentur Mosaicæ Legi attribuere, tamen auctoritatem Sacrę Scripturæ cum suo שנאמר *Sceneamàr S. D. Sicut dicitur,* non affert infamis iste Rabbi, cui ob eius insignem sanctitatem (quia nunquam sub cingulo, & infra vmbilicum manum intulerat) Rabbènu Hakkadòsc Magistri nostri Sancti nomen indiderunt: Eam non reperijt; absit enim quòd in Dei eloquijs, quę sunt אמרות טהורות eloquia casta, & munda, huiusmodi turpitudines, & obscœnitates reperiantur. Et hæc est doctrina Rabbènu Hakkadòsc, qui Tanaitarum agmen claudit. Neque minùs castè ipso Rabbènu Hakkadòsc procedit Ràu Princeps, & Caput Amorraitarum Doctorum Babylonicorum, qui vxorem comparat pisci, & eadem sit viri potestas in vxorem, ac sit in piscis esum. Et

uangelio: *Neque parentes eius*, damnat Dominus errorem illorum, qui dicunt ob peccata parentum filios reddi mutilos: vt suprà docuerat R. Iochanàn Ben Dehauai, contra Scripturam, quæ dicit: *Filius non portabit iniquitatem patris*

Quod dicunt Iudæi, tempore Christi nullum fore meritum, vel demeritum. vt refert עקביא בן מהללאל *Akauiah Ben Mahalalel* super illud Ecclesiastæ cap. 12. v. 1. *Et memento Creatoris tui in diebus iuuentutis tuæ, &c.* apud *Vaijkrà Rabbà, Sèder* מצורע *Parasciá* 18. pagina mihi 484. col. 3. in princ. lin. 2. super illa verba: *Et attingant anni, quibus dicas* אין לי בהם חפץ *Non est mihi in eis voluntas* אלו ימי המשיח שאין בהן לא זכות ולא חובה *Isti sunt dies Messiæ, in quibus non est meritum, neque demeritum*. Intelligendum est de secundo aduentu Messiæ, in quo iudicaturus est viuos, & mortuos, nec mereri, aut demereri ampliùs homines poterunt. Et hic est vnus locus, quo ex Rabbinis antiquioribus probatur secundus aduentus Messiæ, quem Hæbræi neoterici negant.

Ord. III. *Nascim* Cod. 6. *Nedarìm* cap. 3. *Arbaà Nedarìm*.

Pagina 31. b. post medium. Quamplurima encomia in laudem Circumcisionis à diuersis Rabbinis afferuntur. Et

Pagina 32. in principio. Cùm esset Moses in via, in diuersorio ויפגשהו יהוה ויבקש המיתו *Et occurrit ei Dominus, & quæsiuit interficere eum*, nempè Mosen. Exod. 4. v. 24. Rabbàn Scimòn Ben Gamliel hunc textum Sacræ Scripturæ destruit, dum ibidem dicit linea 2. לא למשה רבינו בקש שטן להרוג אלא לאותו תינוק: *Non Mosen Magistrum nostrum quæsiuit Satur?* Quasi dicerent: Si tempore Messiæ, quod nunc est, nullum meritum, vel demeritum erit; quomodo hic, vel parentes eius, peccauerunt, vt cœcus nasceretur? Sed triplices has à vulgo malè intellectas opiniones vnica responsione Dominus refutat, dicens: *Neque hic peccauit, neque parentes eius, &c.* Per illud: *Non hic peccauit*, improbat errorem illorum, qui docebant infantes in vtero materno peccare potuisse actuali peccato: vnde excluditur à peccato concussio paruulorum in vtero Rebeccæ, Esau scilicet & Iacobi, qui in materno aluo collidebantur, quia actuale peccatum non est, nisi sit voluntarium. Infantes enim cum vsum rationis non habeant, actiones illorum non imputantur ad peccatum, quia inuoluntariæ sunt. Eodem modo excusari potest Elisciàa Ben Auuiàh, quem in vtero matris constituunt reum peccati actualis, & propter peccatum matris, in apostasiam prolapsum fuisse volunt. Quærunt Rabbini huius apostasiæ caussam, & in *Medràsc Ruth Rabbà* cap. 3. ver. 13 ליני הלילה *Quiesce hac nocte* pagina 48. col. 2. editionis Amstelodamensis cum Comment. nonnullas assignant, & inter alias sequentem.

ויש אומרי׳ עו״ שכשהיתה אמו מעוברת בו עברה על בתי עבודת זרה והריחה ונתנו לה מאותו המין ואכלת והיה מפעפע בכריסה כריסה של חכינה׃

Sunt, qui dicunt, quòd cùm mater eius prægnans eum (in vtero gestaret) *transiuit per Templum Idololatriæ, & odorata est* (odorem Templi, & Ministri illius) *dederunt ei partem illius rei* (quæ effundebat odorem) *quam comedit. Et in ventre illius liquata* (facta est) *velut Venenum Serpentis*. Et quod sequitur in E-

Quia discipulos sapientes angariauit S. D. (Gen. 14. 14.) Et armauit initiatos suos natos domus suæ. *Et Samuel dixit: Quia magnificauit se super proprietates Dei sancti benedicti, S. D.* (Ibidem 15. 8.) In quo cognoscam, quòd hereditabo eam? *Et Rabbi Iochanàn dixit: Quia separare fecit filios hominum, ne introirent sub alis Diuinitatis S. D.* (Ibidem 14. 21.) Da mihi animam, & substantiam cape tibi. R. Sal. *Da mihi animam cætera tolle tibi.* : ולא היה לו לעשות כן שהיה לו לגיירם *& non sic debebat facere, sed eos Proselytos retinere debuerat*]. Et armauit initiatos domus suę. *Ràu dixit: Quia euacuauit eos Lege.* [R. Salom. *Quia eos docuerat Legem, & postea euacuauit eam ab eis, sumpta metaphora à transfusione liquoris de Vase in Vas.*] *Samuel autem dixit: Quia resplendere eos fecit auro.* [R. Salom. *Quia Vox* שחו ריקן *est significati* זהב *splendoris auri, quia dedit eis multum auri*] octodecim, & trecentos. *Dixit R. Amè Bar Abà: Eliezer solus præponderabat cum omnibus istis: nam dicitur* (Ibidem c. 15. ver. 2.) Eliezer הוא Hù Iste, *quia reputabatur præstantior reliquis omnibus.* [R. Salom. *Quoniam* אליעזר *per Ghemetrià Geometricè, id est Arithmeticè conficit summam 318. secundùm numerum 318. vernaculorum domus Abrahæ.*

Horrendæ blasphemiæ sunt istæ, quę proferuntur contra Abrahamum Patriarcham omnium fidelium, à sceleratis Talmudistis. Faciunt illum tyrannum, superbum, effrontem, & petulantem inquisitorem decretorum Dei. Animas ad Deum conuersas Diabolo tradentem, & vt ad vomitum Idololatriæ alacriùs reuerterentur פתח לחם אוצרותיו כדי שילכו

satan occidere, sed puerum S. D. (Ibidem ver. 25.) Quoniam sponsus sanguinum tu es mihi.

Imò hac auctoritate probatur, quòd Deus voluit occidere Mosen, quia non circumciderat puerum recenter natum, quod videns Sephora circumcidit puerum, ותגע לרגליו *Et tangere fecit pedes eius* (Mosis) *& dixit: quoniam sponsus sanguinum tu es mihi.* Quasi diceret: Modò quia obediui Domino, & puerum circumcidi, liberaui te à morte, itaque deinceps sponsus sanguinis mihi eris. R. Iudas Bar ביזנא *Biznà* supponit Mosen periculo mortis, sed modo planè Talmudico, hoc est fabuloso, dicit enim: quòd duo Dæmones אף וחימה *Aph*, & *Chemà* : באו ובלעוהו ולא שיירו ממנו אלא רגליו *Venerunt, & deglutiuerunt* (Mosen) *nec relicti de eo fuerunt nisi, tantùm pedes eius &c.* Hęc expositio, seù veriùs fictitium commentū est contra S. Scrip. & honorem Legislatoris Mosis. Vide *En Israël* P. II. pag. 19. col. 1. num. 11. in fine. Et de laudibus circumcisionis ibidem col. 2. num. 12.

Ibidem non longè à fine. Contra Patriarcham Abrahamum effutiunt Rabbini: Dixit R. אבהו *Abahù*, dixit R. Eleazar: Cur Abraham pater noster punitus fuit, & seruierunt Ægyptijs filij eius 210. annis? (inquit).

מפני שעשה אנגרייא בתלמידי חכמים שנ' (בראשית יד : יד) וירק את חניכיו ילידי ביתו ושמואל אמר מפני שהפריז על מידותיו של הקב"ה שנ' (שם טו : ח) במה אדע כי אירשנה : ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה שנ' (שם יד : כא) תן לי הנפש והרכוש קח לך : וירק את חניכיו ילידי ביתו : רב אמר שהוריקן בתורה ושמואל אמר שהוריקן בזהב שמונה עשר ושלש מאות : אמר ר' אמי בר אבא אליעזר כנגד כולם איכא דאמר אליעזר הוא :

ti non debet Abrahamo, quia familiari colloquio Deus loquebatur cum eo, cui terram promiserat possidendam; nec dubitauit Abraham de Dei promissione, sicut nec dubitauit de multiplicatione seminis sui, quando ei Dominus dixerat (Ibid. ver. 5.) *Numera Stellas si potes, sic erit semen tuum.* sed *credidit Abram Deo, & reputatum est ei ad iustitiam.* Sed optauit aliquod signũ habere de futura possessione terræ, huiusmodi autem desiderium peccaminosum non videtur, quia ipsemet Deus instat, vt serui sui fideles signa à Domino petant. Sic instat Achaz (Isai. 7. v. 11.) *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siuè in excelsum suprà.* licet ob humilitatem petere noluerit. Non est igitur condemnandus, nec criminis reus faciendus Patriarcha noster Abraham, vt facit sycophanta iste Rabbì Samuel.

Tertiò, R. Iochanàn omnium Rabbinorum scelestissimus, horrendam blasphemiam contra Sanctum Patriarcham Abrahamum euomit, dicit enim: Animas ad veram Religionem conuersas, procurasse, vt Deum abnegarent, easque Diabolo dedisse. Erat Abrahamo familia multa nimis: nam quando egressus est de Haran, tulit Sarai vxorem suam, & Lot filium fratris sui, vniuersamq; substantiam ואת הנפש אשר עשו בחרן *Et animas quas fecerant in Charàn* (Gen. 12. 5.) (Rab. Sal. ad hunc locum שהכניכן תחת כנפי השכינה אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים, *Quoniam ingredi faciebat eas sub alis diuinitatis. Abraham proselytos faiebat viros, & Sara proselytas faciebat fœminas.*) Hos nouos fideles secum duxerat Abraham, qui filios pro-

עמו בנפש חמצה. *Aperuit eis thesauros suos & auro eos onerauit*, vt dicit הריאש *Harròsc.* Quæ calumniæ, & blasphemiæ tantò grauiores, & intolerabiliores sunt, quantò magis contradicunt S. Scrip. quę fidem Abrahami, & illius sanctitatem extollit. Sigillatim ad singulas accedamus. Primò, faciunt tyrannum, quia angariauit discipulos sapientes. Nomine תלמידי חכמים *Talmidè Chachamìm Discipulorũ sapientium* intelligunt Rabbinos. Dicunt quòd 318. Rabbini erant vernaculi domus Abrahæ, omnes nati domi ipsius, qui cùm coacti fuerint arma sumere, & proficisci ad bellum contra Chedorlahòmer, & socios eius Reges, maxima violentia facta est eis, quam Rabbini angariam vocant, id est tyrannidem. Non probatur quòd isti omnes fuerint Rabbini; ex Scriptura habetur (Gen. 14. v. 14.) *Fuisse* 318. חניכיו ילידי ביתו *initiatos suos natos domus suæ*, Rabbì Leo de Modena in suo גלות יהודה vertit: *Li alleui suoi natiui della sua Casa.* Vulgata: *Vernaculos suos*, quod tantundem significat. Isti igitur non erant Rabbini, sed vernaculi Abrahæ; & expediti, vt ad bellum absque vlla violentia, sed voluntariè, & lætanter proficiscerentur, & victoriam reportarent, vti fecerunt. En primam iniuriam Abrahamo à Talmudistis illatam prædicantes, quòd Vernaculi domus Abrahę fuerint 318. Rabbini ab eo angariati ad bellum.

Secundò, calumniantur Abrahamum fuisse superbum, & perfrictæ frontis, quia voluit à Deo scire mores Diuinos, quod nõ licebat. Probant ex Gen. 15. 8. *Vnde scire possum, quòd possessurus sim eam?* nempe terram Chanaan. Hoc vitio ver-

fecerat, modo Diabolo restituat. Hęc omnia videri poterunt in *En Israël* Par. II. pag. 19. col. 3. num. 15.

Ord. III. *Nascim* Cod. 6. *Nedarìm* cap. 4. *En Ben Hammorèd*.

Pagina 37. Tractatur de punctis, & accentibus, de quibus satis prolixè dixi, Parte I. pag. 141. col. 2. & seqq.

Ibidem versa pagina agitur etiam de המסורות *Hammassoròth*, de תרגום *Targum*; de מקרא סופרים *Lectione Scribarum* עיטור סופרים *Itùr Sopherìm Corona Scribarum*, & de alijs, quæ ad perfectam lectionem Sac. Scripturæ pertinent. Quæ videri poterunt in *En Israël* Par. II. pag. 19. col. 4. num. 18.

Pagina 38. lin. 5. post initium. Ditatur Moses ex scalptura Tabularum.

אמר ר' חמא בר חנינא *Dixit R. Chamà Bar Chaninà* לא העשיר משה אלא מפסולתן של לוחות שנאמר (שמות לד"א:) פסול לך שני לוחות אבנים כראשונים פסולתן שלך: *Non ditatus est Moses, nisi de scalptura Tabularum, S. D.* (Exod. 34. 1.) Dola tibi duas tabulas lapideas sicut priores. Scalptura tua erit. (Glossa הרא"ש *Harròsc* ושל סנפירנון היו quoniam ex Zaphyro erant.)

Potuit hoc esse, sed fabulam Talmudicam olere videtur. Sequitur.

Ibidem statim. Lex primò soli Mosi, & eius familiæ tantùm data fuit.

אמר ר' יוסי בר חנינא לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו שנ' (שמות לד"ו: כ"ז) כתב לך פסול לך מה פסולתן שלך אף כתבן שלך משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל ועליו הכתוב אומר (משלי כב"ט:) טוב עין הוא יבורך וגו':

Dixit R. Bar Chaninà: Lex non fuit data nisi Mosi, & semini eius, S. D. (Exod. capite 34. versiculo 27.) Scribe. (Et ibidem ver. 1.) Dola tibi. Sicut scalptura earum tua est, etiam

procrearunt, & tota Abrahę domus adeò hisce Neophytis repleta est, vt ex his potuerit Abraham 318. expeditos vernaculos armare, & Lot captum liberare, totamque prædam Sodomorum recuperare, quàm cùm eam Regi Sodomorum vellet restituere, noluit eam recipere, sed Abrahamo dixit: *Da mihi animas, cætera tolle tibi* (Gen. 14. 21.) ac si dixisset: Abraham, restitue Idololatrię animas, quas tu ad tuam religionem conuertisti, cætera, quæ ad prædam pertinent, tua sint. Et hic sensus literalis videtur verus. Sed Abraham vir Dei electus respuit hanc oblationem, & suæ fidei, ac religionis veritatem coram Rege, & vniuerso populo profitetur hisce verbis (Ibidem ver. 22.) *Leuo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli, & terræ, quòd à filo subtegminis vsque ad corrigiā caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua sunt &c.* Et tamen impudenter & blasphemè Talmudistæ volunt Abrahamū morem gessisse Regi Sodomorum, & Lege Diuina, qua imbuti erant, vernaculi domus suæ euacuasse, & Ethnicos fecisse, vt dicit Ràu; & Glossa Tosaphòth ad illa verba: *Da mihi animas*, explicat ואברהם אבינו נתנן לו *Et Abraham pater noster dedit eas ei*, scil. Regi Sodomorum; & vt libentiùs, & maiori animi voluptate ad Idololatriā redirent, vnicuiq; ex illis donaria dedit, quæ cùm nihil ex his habeatur in Textu, hanc vocem וירק, *& expedijt*, seù *armauit*, adeò torquent Talmudistę, vt omnes prędictas blasphemas expositiones contra Abrahamū in ea contineri credant, quare illata magna violentia Textui Sacro, conantur ex eo infamiam inferre Patriarchæ nostro Abrahæ, & animas, quas Deo olim

ſus inſulsè, (vt apparet ex probatione allata de Iona) de quo dicitur (Ion. 1. 3.) *Et dedit mercedem eius, & deſcendit in eam.* (Nauem) R. Iochanàn dicit: שנתן שכרה של ספינה כולה *quod dedit naulum eius pro tota Naue.* Et R. דומנוס *Domanos* dicit, quòd naulum pro tota Naue fuerunt ד׳ אלפים דינרי דהבא *quatuor millia denariorum aureorum*. Et hæc inter fabulas Talmudicas connumeranda ſunt.

Pagina 19. b. longè poſt principiũ. Ante Mundi creationem quædam creata fuerunt.

In explicatione illius verſiculi 30. cap. 16. Numer. ואם בריאה יבורא יהוה וגו׳ *Et ſi creationem creauerit Dominus &c.*

תניא שבעת דברים נבראו קודם שנברא העולם אלו הן וכו׳ ׃

Tanià eſt traditio: Septem res creatæ ſunt antequam mundus crearetur. Hę ſunt:

תורה ותשובה גן עדן וגיהנם כסא כבוד ובית המקדש ושמו של משיח ׃ 1. *Lex*, 2. *Pœnitentia*, 3. *Hortus E'den Paradiſus*, 4. *Gehenna ignès infernalis*, 5. *Solium gloriæ*, 6. *Domus Sanctuarij*, 7. *Et nomen Meſſiæ*. *Lex S. D.* (Prou. 8. 22.) Dominus poſſedit me, principium viæ ſuæ: ante opera ſua ex tunc. 2. *Pœnitentia, S. D.* (Pſal. 90. 2.) Priuſquam montes naſcerentur, & formares terram, & orbem &c. Conuertes hominem vſque ad contritionem: & dices: Conuertimini filij hominum. 3. *Hortus Eden Paradiſus S. D.* (Gen. 2. 8.) Et plantauit Dominus Deus hortum in Eden à principio &c. 4. *Gehenna, S. D.* (Iſai. 30. 33.) Quoniam diſpoſita eſt ab heri Tophtè &c. 5. *Solium gloriæ, S. D.* (Pſal. 93. 2.) Paratum ſolium tuum ex tunc. 6. *Domus Sanctuarij S. D.* (Ier. 17. 12.) Solium gloriæ altitudo à principio

Scriptura earum tua eſt. *Moſes adminiſtrauit in ea benigno oculo, & data eſt Iſraëli; & de eo Scriptura dicit* (Prouerb. 22. v. 9.) Benignus oculus ipſe benedicetur, quia dedit de pane ſuo pauperi.

Ex hoc loco Prouerbiorum, videtur ex liberalitate ipſius Moſis datam fuiſſe Legem Iſraëlitis ab eodem Moſe, & non ab ipſo Deo, ita vt ſi Moſes eam non dediſſet, nullatenus Iſraëlitæ Legem habuiſſent. At R. Ioſè Ben Chaninà non animaduertit, quid ſcriptum ſit poſt verba כתב לך *Scribe tibi* (Exod. 45. 27.) quod ſi animaduertiſſet, vidiſſet vtique Legis fœdus pepigiſſe Deum cum Moſe, & cum Iſraële ſimul, dicitur enim ibi: *Et dixit Dominus ad Moſen: Scribe tibi verba hæc: quia ſecundùm verba iſta pepigi tecum fœdus, & cum Iſraële.* Ergo in ſolidum (vt dicunt) data fuit Lex Moſi, & Iſraëli. Fuit quidem Moſes inſtrumentum Domini, quo mediante promulgata eſt Lex Iſraëli, & declarata: ſed hoc factum eſt, iubente Domino, vt teſtantur quamplurima loca Scripturæ, quæ hùc adducere neceſſe non eſt, cùm obuia ſint, & erudito Scripturarum Sacrarum viro non ignota. Vide tamen ſi placet Num. 5. 1. — 7. 1. — 15. 36. — 19. 2 &c. Prædicta inuenies in *En Iſraël* Parte II. pag. 20. col. 2. num. 19.

Ibidem poſt med. Prophetæ omnes diuites fuerunt.

אמר ר׳ יוחנן כל הנביאים עשירים הוו מנלן ממשה ומשמואל מעמוס ומיונה וכו׳ ׃

Dixit R. Iochanàn: Omnes Prophetæ diuites fuerunt. Vnde hoc (cognoſcitur?) *ex Moſe, Samuele, Amos, & Iona &c.* Et conatur hoc probare ex Scriptura, iuxta Talmudiſtarum morem, ſed pror-

Ibidem longè post medium. Laudanda est traditio de visitatione infirmorum.

Est traditio תניא ביקור חולים אין לה שיעור *Visitatio infirmorum non habet mensuram.* Hoc est huiusmodi meritum est inæstimabile. Quæ verba intelligi possunt de ipsa ægroti visitatione, quòd non semel, aut iterum visitandus sit ægrotus, sed multoties, & absque mensura, id est sine numero. *Non te pigeat* (inquit Ecclesiastici 7. 39.) *visitare infirmum.* Et Dominus regnum cæleste dat ijs, qui infirmos visitant. Matth. 25. 36.

Pagina 40. circa mediũ. Sequitur de infirmorum visitatione; & de mercede tam in præsenti, quam in futuro seculo parata ijs, qui ægrotos visitant.

אמר רב כל המבקר את החולה ניצל מדינה של גיהנם שנ׳ (תהלים מ״א: כ׳ ;) אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יהוה : אין דל אלא חולה שנ׳ (ישעיה ל״ח : י״ב :) מדלה יבצעני מיום עד לילה תשלימני : אי נמי מן הדין קרא (שמואל ב׳ : י״ג : ד׳ :) מדוע אתה ככה דל בן המלך כבקר בבקר וגו׳ אין רעה אלא גיהנם שנ׳ (משלי י״ו: ד׳ :) כל פעל יהוה למענהו וגם רשע ליום רעה : ואם ביקר מה שכרו מה שכרו כדאמר נצל מדינה של גיהנם אלא מה שכרו בעולם הזה (תהלים מ״א: ג׳ :) יהוה ישמרהו ויחייהו ויאשר בארץ ואל תתנהו בנפש אויביו : ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן הייסורין ויאשר בארץ שיהו הכל מכבדין אותו ואל תתנהו בנפש אויביו שיזדמנו לו רעים כנעמן שירפאוהו מצרעתו ואל יזדמנו לו רעים כרחבעם שחלקו מלכותו :

Dixit Ràu: Omnis qui visitat infirmũ liberatur à Gehenna (ignis). *S. D.* (Psal. 41. 2.) Beatus (vir) qui intelligit super tenuem, in die mala liberabit eum Dominus. *Non est tenuis nisi infirmus S. D.* (Isai. 38. 12.) Ab ægritudine concidet me, à die vsque ad noctem con-

7. *Et nomen Messiæ, S. D.* (Psal. 72. 17.) Et erit nomen eius in seculum: ante Solem Innòn nomen eius.

Si ista sint intelligenda, vt sonat litera Talmudistæ omninò ineptiunt, quia quædam ex his, quæ omninò ab alijs dependent, priora ipsis ponuntur. vt si quis diceret, motum progressiuum animalis priorem esse ipso animali, eumque creatum fuisse antequam animal ipsum creatum fuerit, vtique ineptiret. Sic in hoc loco (vt de alijs taceam) dicere, quòd pœnitentia, quæ subsequitur peccatum, fuerit creata ante peccatum, imò antequam ipse homo creatus esset, euidentissima stultitia est. Itaque sublimiori aliquo sensu ista esse intelligenda, licèt sine sensu proponantur: pro nunc, ea sine castigatione vt cumque transire permittimus, quatenus scilicet in mente Diuina, media, per quæ homo saluandus sit, si eis vti voluerit, & pœna rebellibus danda, præparata fuerit à Deo antequam homo crearetur atq; peccaret. Nomine autem ינון *Innòn filiabitur*, quod Messiæ attribuitur, intelligitur æterna Christi generatio à Patre procedens: nam si Messias filiabitur ante mundi constitutionem, euidens est ab æterno sine aliqua temporis differentia, Filium à Patre fuisse genitum, quia ista correlatiua sunt filians, & filiatus hoc est Pater, & Filius, & adueniente plenitudine temporis humanam assumpsisse naturam, & hominem factum fuisse. Et quemadmodum anima rationalis, & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus, qui est Iudæorum Messias. Huiusmodi מאמר *Maamàr* reperitur in *En Israêl* Par. II. pag. 20. col. 3. num. 22.

& Azaria. Quia horum ignis, quilibet plebeius, & qualibet re poterat extingui; Sed (ignis febrilis) *infirmi cùm sit è cælo, quis poterit extinguere illum?*

Naturam, & essentiam miraculi non intelligunt Talmudistæ, ideòque hallucinantur, & credunt quòd febris quę ex alteratione quatuor humorum generatur, & calor præter naturam excitatur, non possit tolli nisi adsit miraculum, cùm ex naturalibus remedijs ad iustum pondus reduci possint, & æger sanitati restitui. An autem miracula sint æqualia; vel vnum maius alio censeatur, & quomodo, vide Eminentissimum Dominum meum Brancatum S. R. E. Cardinalem in suo quarto Tomo, in Tertium Sententiarum &c. De miraculis disput. 20. Art. 5. pag. 494.

Ord. III. *Nascim* Cod. 6. *Nedarim* cap. 6. *Hannodèr min hammebusciàl.*

Pagina 49. b. post medium. Valetudinem quomodo tueantur Talmudistæ.

רבי יהודה הוה יתיב קמיה דרבי טרפון אמר ליה רבי טרפון היום פניך צהובין אמר ליה אמש יצאו עבדיך לשדה והביאו לנו תרדין ואכלנום בלא מלח ואם אכלנום במלח כל שכן שהיו פנינו צהובין ׃ אמרה ליה ההיא מטרוניתא לרבי יהודה מורה ורוי אמר לה הימנותה בידה דההיא איתתא אי טעימנא אלא קידושא ואבדלתא וארבעה כסי דפסחא וחוגרני צידעי מן הפסח עד העצרת אלא חכמת אדם תאיר פניו אמר ליה ההוא מינא לרבי יהודה פניך דומין כמלוי רביות אי כמגדלי חזירים אמר ליה ביהודאי תרוייהו אסירן אלא עשרים וארבעה בית הכסא אית לי מן ביתא עד בי מדרשא וכל שעה ושעה אני נכנס לכל אחד ואחד וכו׳ ׃

R. Iudas inuisit aliquando R. Tarphonem, dixit ei R. Tarphòn: Hodie facies tuæ nitentes sunt. Respondit: Heri exierunt serui tui in agrum, & attulerunt nobis consumes me. *Etiam* (liberatur) *à iudicio. Scriptura* (habet 2. Sam. 13. 4.) Quare tu sic infirmus fili Regis quolibet mane &c. *Non est malum nisi Gehenna S. D.* (Prou. 16. 4.) Omnia operatus est Dominus propter se: & etiam impium ad diem malam, (vt exerceat Iustitiam in Iudicio contra impios ad Gehennam.) *Et si visitauerit* (infirmum) *quænam erit illius merces? Quęnam erit merces illius? Sicut quod dictum est: liberabitur à Gehenna. Sed quænam erit merces eius in hoc mundo?* (Psal. 41. 3.) Dominus custodiet eum, & viuificabit eum; beatificabit in terra, & non tradet eum in animam inimicorum eius. *Custodiet eum à fomite malo. Viuificabit eum, à languoribus. Beatificabit eum in terra, quoniam omnes honorabunt eum; & non tradet eum in animam inimicorum eius.*

Ista apposita sunt in gratiam illorum qui opera misericordię exercent, & præsertim in visitandis infirmis se occupant, quorum merces multa, & magna erit, etiam infidelium testimonio.

Ibidem post medium. Iuuenes non sunt audiendi, sed senes. Si Iuuenis dixerit ędifica, & senex dixerit destrue; destrue, & non ædifica, quia ædificare Iuuenum destruere est &c. Vide supra pag. 463. col. 1. Vbi eadem sententia refertur ex Cod. *Meghilà* Cap. 4.

Pagina 41. post medium, à febribus infirmum liberari, tribuitur miraculo,

אמר ר׳ חייא בר אבא גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה של חנניה מישאל ועזריה אש של הדיוט והכל יכולין לכבותה ואלו של חולה של השמים היא ומי יכול לכבותה ׃

Dixit R. Chijà Bar Abbà: Maius miraculum est, quod fit infirmo, quàm fuerit illud, quod factum fuit Ananiæ, Misaeli,

profluuium, & diarrhœæ exitialem morbum pateretur. Sed si quis diceret ænigmatice R. Iudam locutum fuisse, & pro 24. foricis intellexisse 24. libros Sacros, quibus Sacrorum Bibliorum volumen apud Hebræos componitur, & quos singulis horis singulos reuoluebat, in his enim sapientia continetur, qua hominis vultus venustiores fiunt, vt ipse dicebat. Resp. Esto quòd hoc fuisset verum, fœtidum tamen commentum est, & Sacrorum librorum indignum, eos in latrinas conuertere; & ænigmaticè forices pro Dei verbo sumere blasphemum est. Hic tamen nullam allegoriam reperiri perspicuum est, ex eo, quia R. Iudas quando ibat in Academiam, portabat Cantharum [R. Sal. *portabat* קנקן *Cantharum in Academiam, vt sederet super eum*; nempè, & excrementa egereret.] Similes his sunt eos ferè allegoriæ, & mystica eloquia Rabbinorum. Et sicut in fimo aliquando lapis pretiosus, seù margarita reperitur, ita & in Hebræorum Talmudicis latrinis nonnullæ sententiæ latent, quæ si à fœtore Iudaico purgentur inter reliquas moralium Philosophorum sententias cōnumerari poterunt; vti est illa, quæ post allatum Maamàr reperitur, qua dicitur גרולה מלאכה שמכברת את בעלה: *Magna est illa functio, seù operatio, quæ honorat dominum suum*, Opera, propter quæ homines honorantur, ab ingenuis exerceri debent. Etiam reperies ista in *En Israel* Par. II. pag. 22. col. 1. num. 32.

Pagina 50. b. circa med. De oui elixi nuncupati Tormita mirabili virtute.

מאי ביצה טורמיטא אמר שמואל עוברא דעביד לה שני אלנא

his ætas, & comedimus eas absque sale; quod si salem manducassemus, quantò nitidiores fuissent facies nostræ? Dixit quædam Matrona ipsi R. Iudæ: Tu Magister es, & ebrius (simul). *Respondit ei: Fides sit in manu ipsius mulieris* (hoc est; Iuro tibi) *quòd non bibo Vinum nisi in sacris* (id est in ingressu Sabbathi) *& in exitu illius, atq; in quatuor poculis Paschatis, & ligo tempora mea à Paschate vsque ad Pentecosten* [R. Sal. *Ligo capillos circa tempora propter dolorem Capitis causatū à quatuor poculis Paschatis*] *sed sapientia hominis nitidas facit facies. Dixit ei quidā Hæreticus ipsi R. Iudæ: Facies tuæ sunt similes aut ei, qui dat ad vsuram, aut ijs, qui nutriunt porcos. Respondit ei: Vtrumque prohibitum est Iudæis: sed 24. latrinæ sunt mihi inter domum meam, & Academiam, & singulis horis in quamlibet ex his ingredior. Rabbì Iudas quando Academiam petebat, portabat Cantharum.*

Corporis valetudinem abstinentia, & temperantia conseruari in confesso est apud omnes gentes. Leo Papa serm. 8. de Ieiunio X. mensis ait: *Quotidiano experimento probatur potus satietate aciem mentis obtundi, & ciborum nimietate vigorem cordis hebetari: ita vt delectatio edendi) etiam corporum contraria sit saluti.* Et Dominus in Euangelio Luc. 21. 34. *Attendite* (inquit) *vobis, ne fortè grauentur corda vestra in crapula, & ebrietate &c.* Lubricitatem etiam corporis conferre sanitati docent Medici, sed nimiam inter infirmitates reponunt. Si quis enim qualibet hora 24. foricis indigeret, quibus ventrem purgaret, non lubricitatis beneficium haberet, sed alui

אַלפא דינרי ומעל לה אלפאי זימני במיא חמימי ואלפא זימני במיא קרירי עד דמתזוטרא כי היכי דבלע יתה ואם אית כיבא סריך עלה וכד נפיק אתיא ידע אסיא מאי סמא מתבעי ליה ובמאי מתסי שמואל הוה בריק נפשיה בקולחא עדמתרין אינשי ביתיה עליה שעריהון זכו׳

Quid est Ouum Tormitæ? Dixit Samuel: Opus, quod fecit (quidã) *de eo* (ouo) *quod valet mille denarios, & prodest ei.* Millies *cum aquis calidis, & millies cum aquis frigidis quousq;* (probauit) *diminutum adeo fuerat, vt integrum illud absorberet. Quòd si quis dolorem viscerum habeat, hæret illi Ouo* [R. Sal. *morbifica qualitas,*] *& cùm egreditur integrum, cognoscit Medicus, quænam medicina adbibenda sit, & sanatur. Samuel purgabat seipsum cum caule* [R. Sal. *Quia istud virtute simile est Ouo Tormitæ, & explorabat omnia viscera sua, si dolor, seù infirmitas in eis esset; & ita debilis, & languidus reddebatur, vt eius vxor fleret; & præ dolore capillos cuelleret*] *adeò vt reliqui de domo sua domestici; eius causa idem facerent &c.*

Mirabilis quidem est virtus huius Oui Tormitæ, quòd vt viscerum infirmitates exploret, alio decocto eiusdem virtutis indigeat, & patientem ad mortem vsque adigat. Sed istæ sunt fabulæ Talmudistarum, quarum magna seges est in Talmude, & in hoc loco nonnullæ afferuntur, quas præterire studui, ne nimium excresceret opus: Alij post me venient, qui diligentiori, & sapientiori calamo idem præstabunt.

Ord. III. *Nascim* Cod. 6. *Nedarim* cap. 9. *R. Elièzer.*

Pagina 56. non longè à principio.

Tzidkiahàu rebellat contra Nabucdònosor. Comedit hic leporem viuum. Et Senatores Synedrij mulcta puniuntur.

וגם במלך נבוכד נצר מרד (צדקיהו) אשר השביע באלהים מאי מרדותיה אשכחיה צדקיהו לנבוכד נצר דהוה קאכיל ארנבא חייא אמר ליה אישתבע לי דלא מגלית עילוי ולא תיפיק מילתא אישתבע לסוף הוא קאן מצתער צדקיהו בגופיה איתשיל אשבועתיה ואמר שמע נבוכד נצר דקא מבזין ליה שלח ואייתי סנהדריו וצדקיהו אמר לחון חזיתון מאי קא עביד צדקיהו לאו הכי אישתבע בשמא דשמיא דלא מגלנא אל״ איתשלי אשבועתא אמרי ליה אין אמר להו לפניו או אפילו שלא בפניו אמרי ליה בפניו אמר להון ואתון מאי עבריתון מאי טעמא לא אמריתון לצדקיהו מיד (איכה ב׳ י׳:) ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר רבי יצחק ששמטו כרם מתחיהם :

Et etiam in Regem Nabuchdonosor rebellauit (Tzidkiàhu) *Sedecias, quem adiurauerat per Deum* (viuentem); *quænam fuit rebellio eius? Inuenit Sedecias ipsum Nabucdonosor comedentem leporem viuum* [R. Sal. *Non erat coctus, elixatus. Sunt qui dicunt viuum propriè, cumque comedebat, dum viuus erat lepus.*] *Dixit ei. Iura mihi, quod non reueles hoc de me, neque publices huiusmodi factum. Iurauit. Tandem indoluit de seipso Sedecias,* [R. Sal. *Et voluit hoc facinus prodere, vt homines Regem Nabucdonosor despectui haberent.*] *Petijt absolutionem ab hoc iuramento. Audiuit Nabucdonosor quòd despectui habebatur, misit vt venirent assessores Synedrij, & Sedecias. Dixit ad eos: Videtisne, quid mihi fecerit Sedecias? Nonne iurauit ipse in nomine Domini, quòd non reuelaret? Dixit ei: Absolutus fui ab hoc iuramento. Dixerunt ei: Ita. Dixit eis: In facie eius, vel etiam quando non in facie eius? Dixerunt ei: In*

sa-

לא איבעי למישתי חמרא דרש רבא מאי דכתיב (משלי יח׳ : י״ט) אח נפשע מקרית עוז ומדינים כבריח ארמון אח נפשע מקרית עוז זה לוט שפירש מאברהם ומדינים כבריח ארמון שהטיל מדינים כבריחים וארמון (דברים כ״ג : ג׳) לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה : דרש רבא ואיתימא רבי יצחק מאי דכתיב (משלי י״ח : א׳ :) לתאוה יבקש נפרד ובכל תושיה יתגלע לתאוה יבקש נפרד זה לוט ובכל תושיה יתגלע שנתגלה קלונו בבתי כניסיות ובבתי מדרשות דתנן עמוני ומואבי אסורין ואיסורן עולם :

Tanà Est traditio nomine R. Iosè Bar Choni: Quare punctula adiecta sunt super ו *Vàu* בקומה *dum surgeret primogenita* (Genes. 19. ver. 33.) *Vt intelligas, quòd* (Loth) *quando ipsa cubauit, non cognouit, sed quando ipsa surrexit; cognouit. Et quid faciendum illi erat, quodcumque enim factum fuerat, actum erat. Inde elicimus, quòd in sequenti vespera non debebat bibere vinum. Quæsiuit Rauà: Quid est quod scriptum est* (Prouerb. 18. v. 19.) Frater rebellans præ Ciuitate forti, & contentiones sicut vectis Palatij. [R. Salom. *Ciuitas fortis, hic est Abrahamus, de quo scribitur* (Isai. 51. 1.) Ad petram vnde excisi estis. *Et contentiones quasi vectis Palatij, seù quasi repagula Turris. Frater rebellis, hic est Loth, qui se separauit ab Abrahamo, & contentiones quas intulit, fuerunt sicut vectis Palatij.*] (Deuter. 23. 3.) Non ingrediatur Ammonita, & Moabita in Ecclesiam Domini, *exposuit sensum suum Rauà, & est, quia dicit R. Isaac: Quid est quod scriptum est* (Prouerb. 18. v. 1.) Desiderium quæret separatus ab omni eruditione miscebit se. *Desiderium quæret separatus, iste est Loth, & ab omni eruditione miscebit se, cuius vituperium aperitur in Synagogis, & in Academijs, quia le-*

facie eius. Dixit eis: Et vos quid fecistis? Cur non dixistis Sedeciæ? Statim (Thr. 2. 20.) sederunt in terra, conticuerunt senes filiæ Sion. *Dixit R. Isaac: Quia de sub eis rapuerunt puluinos.*

Quòd Nabucdonosor omnium Orientalium Regum maximus voluerit comedere leporem viuum, omninò incredibile est, & Regia Maiestate indignum, maximè additis alijs circumstantijs desuper narratis, de prohibitione Sedeciæ facta, de iuramento, absolutione à iuramento, deque pœna Senioribus Synedrij data, quæ omnia fabulosa esse dignoscuntur. Nihilominus fabulosi Iudæi has Talmudicas fabulas pro veris historijs habent, & adeò eas veras esse credunt, vt referant illas pro documentis in illorum libris, veluti faciunt in libro secundi Alphabeti, quod ipsi *Ben* סירא *Sirà* attribuunt. Vnum tamen notandum existimamus: quòd antiquitùs Illustres Viri, & maiorum Tribunalium Senatores humi sedebant, sed super puluinis; si autem Princeps iussisset auferri puluinos, dum actu super eos sedebant Senatores, nulla hac iniuria maiore in honore mulctari poterant nobiles, & in Republica benè merentes Senatores. Hanc fabellam siue malis vocare historiam legere poteris in *En Israël* Parte II. pag. 23. col 3. num. 44. Et ita absoluimus Cod. *Nedarim*.

Ord. III. *Nascim* Cod. 7. & vlt.

Nazir cap. 4. *Misceamàr*.

Pagina 23. in fine. De filiabus Loth.

תנא משום רבי יוסי בר רב חוני למה נקוד על וי״ו

ובקומה של בכירה (לוט בראשית י״ט : ל״ג) לומר שבשכבתה לא ידע אבל בקימתה ידע ומאי הוה ליה למעבד מאי דהוה הוה נפקא מינה דלפניא אחרינה

Parte hac III. pagina 471. col. 1. Frequenter enim sua dicteria repetunt Talmudistæ. Et nihil aliud de hoc breuissimo Cod. *Nazìr* afferam.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 1. *Bauà Kamà* cap. 1. *Arbaà Auòth*.

Pagina 15. b. paulò post medium. Remouenda sunt pericula ex domo.

תניא רבי נתן אומר מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמד סולם רעוע בתוך ביתו תל״ (דברים כב״ ; ח׳) לא תשים דמים בביתך כי יפול הנופל ממנו ;

Est traditio. R. Nathàn dicit: Vnde probatur quòd homo non educabit canem malum in domo sua; neque etiam collocabit scalam fractam in medio domus suæ? Dicit enim Scriptura (Deuter. 22. 8.) Non pones sanguinem in domo tua; quia cadet, cadens ex eo.] subintelligitur ex gradu confracto. Locus Scripturæ humili, & Rabbinico more explicatur.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 1. *Bauà Kamà*, cap. 3. *Hammaniach*.

Pagina 28. b. prope finem. Necessitas non habet Legem.

אונס רחמנא פטריה דכתיב (דברים כב׳ : כו״) ולנערה לא תעשה דבר וגו׳ :

Violentiam Deus ipse excusat, sicut scriptum est (Deuter. 22. v. 26.) Et puellæ non facies quicquam, &c.

Ord. IV. *Nezizìn*, Cod. 1. *Bauà Kamà* cap. 4. *Beiòr scenagàch*.

Pagina 38. linea 1. Israëlitæ damnificantes res alienigenarum siuè Christianorum absoluuntur, ex Miscnà, & Ghemarà,

שור של ישראל שנגח לשור של נכרי (וא של גוי) פטור :

Bos Israëlitæ, qui cornu ferierit Bouem alie-

legitur Ammonita, & Moabita prohibitæ sunt prohibitione æterna.

Meritò damnatur factum Lot, præsertim si secunda vice occasionem peccandi non euitauit bibendo vinum, si tamen cognouerat se concubuisse cum filia sua, vt dicitur in Ghemarà; at ex Sacra Scriptura expresse id non habetur, imò potiùs contrarium colligi videtur, nimirùm Lot nunquam cognouisse, se concubuisse cum primogenita sua, quia Scriptura dicit ולא ידע בשכבה ובקומה *Et non cognouit* (Lot) *quando concubuerit, vel quando illa surrexerit* (Gen. cap. 19. vers. 35.) Quòd autem ex duobus illis punctulis suprà ̈ו *Vàu* vocis ובקומה positis indicetur, quòd quando surrexerit primogenita eius, tunc Lot cognouerit se concubuisse cum ea, est commentum planè fictitium, & inane. Cæterùm ex hac annotatione Massoretica, & Talmudica ostenditur, apices, & accentus fuisse antequam Talmudis syntagma componeretur.

Ibidem versa pagina circa medium ad ver. 24. cap. 5. Iudicum: *Benedicetur præ mulieribus Iahel vxor Chèuer Kenai &c.* repetitur obscœnum illud commentum, quod in Cod. *Ieuamòth* capite 12. pag. 103. in fine paginæ legitur de Sisara cum Iahele, quod per extensum retuli Parte II. huius Biblioth. pagina 3. vbi videndum. Et est traditio R. Iochanàn, sicut & alia, quæ post ipsam in præsenti Cod. *Nazìr* sequitur, quòd

כל טובתן של רשעים אינה אלא רעה אצל צדיקים שנאמר (בראשית לא׳ : כט״) השמר וגו׳ :

Omnia bona impiorum sunt mala apud iustos, S. D. (Gen. 31. 29.) Caue &c. vt suprà in *Ieuamòth* transcriptum est

Iſraëlita, ſiuè alienigena. Loca autem Scripturæ, quæ hìc adducuntur, nihil ad rem faciunt, quia ibi loquitur de Terra Chanaàn, quam Deus tradiderat Iſraëli, & iuſſerat vt delerentur habitatores eius, & non intelligitur de vniuerſo Mundo, in quo habitant alienigenæ, alioquin tradidiſſet Deus Iſraëlitis vniuerſam terram, & illorum facultates conceſſiſſet Hebræis. Quod quidem ita videntur docere ex hoc loco ſecundùm ſententiam R. Iochannanis, & idcircò non mirum, ſi Iudæi inhiant in bona Chriſtianorum, & abſque ſcrupulo in negotiationibus, eos fallere, & decipere ſtudeant. Hæc autem ſententia R. Iochannanis videtur modificata diſtintiuncula. Videlicet: Si alienigena, cuius bos interficit bouem Iſraëlis, ſit verè amicus Domini bouis, eadem lege iudicabitur ac iudicatur Iſraëlita; ſin minùs, firma erit ſententia Miſcnica, & Talmudica.

Vnde eadem pagina 38. poſt medium narrant hanc hiſtoriunculam.

תנו רבנן וכבר שלחה מלכות הרשעה שני סדריוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דיקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של נכרי פטור ושל נכרי שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם מה נפשך אי רעהו דוקא אפילו דנכרי כי נגח דישראל ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דנכרי ליחייב ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות :

Tanù Rabbanàn Dixerunt Doctores: Quondam miſit Imperium impium duos Stradiotas apud Sapientes Iſraëlis (dixerunt): *Docete nos Legem veſtram. Legerunt iterum atque iterum, Quando diſceſſerunt, dixerunt ad eos: Legem ve-*

 ſtram

alienigenæ (al. lect. *gentilis*) *liber eſto*. Ex *Miſcnà* hic. num. 3. Et R. Abàhu in Ghemarà intendit hoc probare ex Scriptura Habacuc 3.6. *Stetit, & menſus eſt terram, vidit, & diſſoluit gentes*. Inquit ר׳ אבהו Rabbì Abàhu -

ראה ז׳ מצות שקבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימם עמד והתיר ממונם לישראל :

Vidit ſeptem præcepta: quæ ſuper ſe receperant filij Noe (nempè populi mundi) *poſtquam non obſeruauerant ea: ſtetit, & diſſoluit facultates eorum, & conceſſit Iſraëli*. Et R. Iochanàn dixit: Hinc probatur ex (Deuteron. 33. v. 2.) *Illuxit de monte Paràn: de Paràn* פ׳ע ממונן לישראל *declarauit facultates eorum pro Iſraële*. Subinde ſequitur *Miſcnà* ib.

שור של גוי שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם :

Bos Gentilis, qui cornu ferierit bouem Iſraëlis, ſiuè præſtantem, ſiuè luxatum reddet damnum integrum, quia dicitur: *Stetit, & menſus eſt terram &c.* vt ſuprà. Iſta Rabbinica Lex eſt iniuſta, quia partialis; non ita præcipitur in Lege (Exod. 21. 35.) neque de alienigena, aut gentili ibi aliquid decernitur. Inuenitur enim in Lege Moſaica, quòd eodem Iure, ac Iudicio iudicandi ſint omnes. Leuit. 24. 22. משפט אחד יהיה לכם כגר כאורח יהיה כי אני יהוה אלהיכם : *Iudicium Vnum erit Vobis: ſicut peregrinus, ſic indigena erit: quia ego Dominus Deus Veſter*. quaſi diceret: Cùm ego ſim Dominus, ſum & Iudex iuſtus, neque dominium liberum, quod habeo ſuper creaturas, tollit, aut quicquam derogat iuſtitiæ, quæ vnica eſt, & inflexibilis, qua iudico omnia æqua lance; ſic & vobis præcipio, vt vno, eodemque iudiciò omnes iudicetis, nec perſonas accipiatis, ſiuè ſit

& propter quos mala, & pœnę veniant,

אמר ר׳ יוחנן אין פורענות באה לעולם אלא בזמן שהרשעים בעולם ואינה מתחלת אלא מן הצדיקין תחלה׃

Dixit R. Iochanàn: Nullum ſupplicium venit in mundum, niſi eo tempore, quo impij ſunt in mundo; neque incipit niſi à Iuſtis.

Ibidem verſa pagina. Traduntur quædam documenta ſeruanda tempore peſtis.

תנו רבנן דבר בעיר כנס רגליך שנא׳ (שמות יב׃ כב׃) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בוקר ואומר (ישעית כו׃ כ׳) לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בערך ואומר (דברים לב׃ כה׃) מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה׃

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magiſtri: Eſt peſtis in Vrbe, comprime pedes tuos, S. D. (Exod. 12. 22.) Et vos non egrediemini vnuſquiſque ex oſtio domus ſuæ vſque mane. *Et dicit* (Iſai. 26. v. 20.) Vade popule mi, ingredere in cubicula tua, & claude ianuam tuam ſuper te &c. *Et dicitur* (Deuter. 32. 25.) Foris vaſtabit gladius, & intus pauor.

Iſta non ſunt reprobanda, quia & inter nos tempore, quo peſtis graſſatur, prohibentur commercia, & laudantur ij, qui in conclaui ſe recludunt עד יעבור זעם *donec tranſeat indignatio*. Iſai. loco citato.

Ibidem ſequuntur alia documenta contra peſtem, ſed ſuperſtitioſa ſunt veluti eſt illud, quod faciebat Rauà, qui tempore רתחא *ira*, id eſt *peſtis*, non ſolùm domi manebat, ſed & illius הוי סכר כוי *claudebat feneſtras*: quoniam ſcriptum eſt (Ierem. 9. ver. 21.) כי עלה מות בחלונינו *quoniam aſcendit mors per feneſtras noſtras*.

Nimis craſsè, & materialiter locum Ieremiæ intelligunt Talmudiſtæ. Per ſe-

ſtram attentè conſiderauimus vniuerſam, & vera eſt, vna re excepta, qua vos dicitis: Bos Iſraëlis, ſi percuſſerit bouem alienigenæ, liber eſt; & bos alienigenæ, ſi percuſſerit bouem Iſraëlis, placidum, aut ferum, reſtituet damnum integrum. Si amicus eius erit præcipuus, licèt fuerit (bos) *alienigenæ, qui percuſſerit* (bouem) *Iſraëlitæ, liber erit. Si autem amicus eius non erit præcipuus, etiam ſi* (bos) *Iſraëlitæ percuſſerit* (bouem) *alienigenæ non tenebitur. Et huiuſmodi rem non manifeſtabimus Regno* (Romanorum).

Videtur hæc ſententia aliqua ex parte moderata; ſi alienigena fuerit רעהו דוקא amicus eius præcipuus, liberatur à pœna damni illati à ſuo boue. Sed quomodo probare poterit alienigena, ſe eſſe amicum Iudæi? aut quomodo is, qui Iudæus non eſt pro præcipuo amico à Iudæo, qui damnum paſſus fuerat, recipietur? Patet igitur, quòd huiuſmodi ſententiæ moderatio ad euitandũ odium illorum, qui Iudæi non ſunt, à Talmudiſtis fuerit adinuenta. Hæc omnia in recentioribus editionibus in *En Iſraël* fuerunt omiſſa, forſan ob eandem cauſam.

Pagina 46. b. in principio. Vel minimum à debitore accipiendum, vnde prouerbiũ, אמרי אינשי ממרי רשוותך פארי אפרע *Dicunt homines: A debitore tuo etiam furfures in ſolutionem accipe*, præſertim ſi ſoluendo non eſt.

Ibidem circa medium. Refugium quærendum.

דכאיב ליה כאיבא אזיל לבי אסיא׃

Qui dolorem ſentit adeat domum Medici.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 1. *Banà Kamà* cap. 6. *Hacconès*.

Pagina 60. longè ante finem. Cur,

En Iſraël Par. II. pag. 61. col. 1. numero 16.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 1. *Bauà Kamà*, cap. 7. *Merubbà*.

Pagina 82. non longè à fine. Allij virtutes.

תנו רבנן ה׳ דברים נאמרו בשום משביע ומשחין ומצהל פנים ומרבה הזרע והורג כינים שבבני מעיים ויש אומרים מכניס אהבה ומוציא את הקנאה :

Tanù Rabbanàn tradiderunt Magiſtri: Quinque dicuntur de allio: Satiat, calefacit, nitidas facies (reddit) *auget ſemen, & necat pediculos, qui ſunt in viſceribus. Sunt qui dicunt: Conciliat amorem, & extrudit foras inuidiam, ſeù zelotypiam.*

Aliqua ex his poſſunt eſſe vera, ſed quòd de amore, & inuidia, aut zelotypia dicitur, non caret ſuperſtitione, & vanitate. Alia inſuper in eadem pagina extant, quæ ad ritus Synagogales ab Ezra inſtitutos ſpectant; quæ videri poterunt in *En Iſraël* Par. II. pag. 61. columna 3. num. 22.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 1. *Bauà Kamà* cap. 8. *Hachouèl*.

Pagina 83. b. in ipſo principio Ghemaræ. Explicatur ver. 20. cap. 24. libri Leuitici.

אמאי עין תחת עין אמר רחמנא אימא עין ממש לא סלקא דעתך דתניא יכול סימא את עינו מסמא את עינו קטע את ידו מקטע את ידו שיבר את רגלו משבר את רגלו תלמוד לומר (ויקרא כד׳ : כא׳ :) מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לתשלומין אף מכה אדם לתשלומין ואם נפשך לומר הרי הוא אומר (במדבר לה׳ : לא׳ :) לא תקחו כופר לנפש רוצח אשר הוא רשע למות לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים שאין חוזרין הי מכה אלימא (ויקרא כד׳ : כא׳ :) מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת ההוא בקטלא וכו׳ :

Cur

feneſtras intelliguntur oculi; per quos intrat mors in animam.

Sequitur paulò inferiùs.

תנו רבנן דבר בעיר אל יהלך אדם באמצע הדרך מפני שמלאך המות מהלך באמצע הדרכים דכיון דיהיבא ליה רשותא מסגי, להריא שלום בעיר אל יהלך בצידי דרכים דכיון דלית ליה רשותא מחבי חבויי ומסגי : תנו רבנן דבר בעיר אל יכנס אדם יחיד לבית הכנסת שמלאך המות מפקיד שם כליו והני מילי היכא דלא קרו ביה דרדקי ולא מצלו ביה עשרה :

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magiſtri: quando peſtis eſt in Vrbe, non ambulet homo per medium viarum, quia Angelus mortis ambulat per medium viarum; quando enim ei datur facultas (interficiendi) *ambulat manifeſtè* (alla ſcoperta). *Quando pax eſt in Ciuitate, non ambulet per latera viarum, quia quando non datur ei licentia, ambulat obliquè, abſconditè, & non manifeſtè. Tanù Rabbanàn tradiderunt Doctores: Peſtis eſt in Vrbe, homo non ingrediatur ſolus in Synagogam, quoniam Angelus mortis relinquit ibi ſua inſtrumenta* (puta gladium, & alia ad interficiendum apta) *& hoc intelligitur, quando pueri in ea non legunt, & decem* (homines) *in ea non orant.*

Iſta non indigent confutatione, quia illorum ſuperſtitio eſt manifeſta. Sed non minorem in ſe continet ſuperſtitionem doctrina illa, quæ ſtatim traditur.

תנו רבנן כלבים בוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים אליהו בא לעיר והני מילי דלית בהו נקיבה :

Tanù Rabbanàn tradiderunt Doctores: Canes vlulant, Angelus mortis venit ad Vrbem. Canes ludunt, Elias venit in Vrbem. Hoc autem intelligitur, quòd non ſit inter eos Canis fœmina.

Quid hoc ineptiùs, aut puerilius dici poteſt? Prædicta omnia leguntur in

של יהודה מגולגלין בארון עד שבא משה ובקש רחמים וכו׳

Omnibus quadraginta annis, quibus fuerunt Israëlitæ in deserto, ossa Iudæ deuoluebantur in arca, donec venit Moses, qui pro eo orauit Dominum. &c.

Hanc Historiunculam habes suprà ad Censuram cap. 2. *Sotà* pag. 7. post medium. Vide pag. 510.

Ibidem linea penult. Prouerbium בתר עניא אזלא עניותא *Post afflictum vadit afflictio*,

Ibidem versa pagina ante medium. Proprium defectum liberè manifestandum antequam alij accusent.

גנאה דאית ביך קדים אמרה׳ *Turpitudinem tuam priùs tu manifesta.*

Ibidem post medium. Lepidum, sed verum prouerbium habetur, quo dicitur –

חמרא דמריה טיבותא לשקייה׳ *Vinum Domini sui est: sed bonitas est bibentis illud.*

Aliud subinde sequitur prouerbium.

מטייל ואזיל דיקלא בישא גבי קינא דשרכי׃

Ambulat, & incedit Dactylus mala iuxta arborem otiosam. Cracouiense exemplar legit דשרבי *siccam*.

Nonnulla alia prouerbia hic exhibentur, sed nullum verius eo, quod in penultima linea legitur hoc modo –

כד הוינן זוטרי לגברי השתא דקשישנא לדרדקי׳

Cùm essemus iuniores, pro viris habebamur; nunc cùm consenuimus, pro paruulis habemur.

Pagina 93. linea 3. De diuitibus prouerbium.

בתר מרי ניכסי ציבי משך *Post diuites multi amici trahuntur.* Iuxta illud. *Si fueris felix, multos numerabis amicos.*

Prænotata Talmudistarum prouerbia cum quibusdam alijs referuntur etiam in

Cur oculus pro oculo? Dixit Deus: Dicam oculum propriè. Non ascendat in mentem tuam quod legitur. Fortasse cæcum reddet oculum illius, qui eum cæcum fecerat? Abscindet manum illius, qui abscinderat? Franget pedes illius, qui eos fregerat? Sed Scriptura dicit (Leuit. 24. v. 21.) Percutiens hominem, & percutiens animal: *Sicut percutiens bestiam soluunt* (damnum) *ita percutiens hominem soluunt* (damnum illatum). *Si autem dixeris: En ipse dicit* (Numer. 35. ver. 31.) Non accipietis expiationem (hoc est pretium) pro anima homicidæ, quia ipse est impius, vt moriatur, sed moriendo morietur. *Tu non accipias expiationem, sed accipies expiationem pro principalioribus membris, quæ non ampliùs redeunt. Si autem percutiantur, Percutiens animal reddet illud, percutiens hominem morietur, quia iste est propriè interfector. &c.*

Non videtur hæc expositio omninò damnanda. In fine huius paginæ accipitur oculus pro facultatibus, quia opibus pacificantur omnia.

Pagina 85. propè finem. Oculi non sunt exacerbandi.

אסייא דחיקא עינא עוירא *Medicus vrgens oculum excæcat.*

Dicitur in eum, qui sæuitiam exercet in subditos morigeratos, & virtute præditos. Corrige hunc locum in Florilegio Hebraico Buxtorfi, verbo *Medicus. Medicina*, vbi mendosè legitur רחיקא *Longinquus*, pro דחיקא *Vrgens, angustians*, vti habet exemplar Cracouiense, & Amstelodamense.

Pagina 92. non longè à fine. Ossa Iudæ in deserto deuoluebantur in arca.

כל אותן מ׳ שנה שהיו ישראל במדבר היו עצמותיו

eius oculos caligantes haberent, est merè fabula Talmudica: nam oculi Isaaci caligarant, quia senuerat, teste Scriptura Gen. 27. 1. Vide *En Israel* Par. II. pag. 63. col. 1. num. 38. vbi ista referuntur.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 1. *Banà Kamà* cap. 9. *Haggozèl etzim*.

Pagina 110. b. post medium. Viginti quatuor dona Sacerdotibus dantur.

עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו וכולן ניתנו בכלל ופרט וברית מלח: כל המקיימן כאילו מקיים כלל ופרט וברית מלח כל העובר עליהן כאילו עובר על כלל ופרט וברית מלח ואלו הן: עשר במקדש, וד׳ בירושלם, ועשר בגבולים, עשר במקדש חטאת בהמה וחטאת העוף ואשם ודאי ואשם תלוי וזבחי שלמים ציבור ולוג שמן של מצורע ומותר העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ושירי מנחות: וארבע בירושלם הבכורה והביכורים והמורם מן התודה ואיל נזיר ועורות קדשים ועשרה בגבולין תרומה ותרומת מעשר וחלה וראשית הגז והמתנות ופדיון הבן ופדיון פטר חמור ושדה אחוזה ושדה חרמים וגזל הגר וקא קרי ליה מתנה שמע מינה מקבלי מתנות היו:

Viginti quatuor dona Sacerdotalia data sunt ipsi Aharòn, & filijs eius. Et omnia data sunt vniuersaliter, & particulariter, & cum pacto salis. Qui ista obseruat, est ac si obseruaret ea vniuersaliter, particulariter, & cum pacto salis. Ita è contrario, qui ea transgreditur, est ac si transgrederetur vniuersaliter, particulariter, & cum pacto salis. Et hæc sunt: Decem in Sanctuario. Quatuor in Ierusalem (in tota Vrbe). *Et decem in terminis* (id est Ciuitatibus terræ Israëlis).

Decem in Sanctuario: 1. *Pro peccato iumenti*: 2. *& pro peccato auis*; 3. *pro delicto certo, seù indubitato*; 4. *& pro delicto dubio*; 5. *Sacrificia pacificorum communitatis* [R. Salom. *Sunt agnorum cœtus feriantis, quæ dicuntur pacifica, sicut scriptum est* (Leuit. 23. v. 19.) Et duos

agnos

in *En Israel* Par. II. pag. 62. num. 31. 33. 34. 36. & 37.

Pagina 93. longè ante medium. Abimelech malum Saræ imprecatur.

אמר רבי יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בזרעה שנ׳ (בראשית כ׳ : י״ו :) הנה הוא לך כסות עינים אמר לה הואיל וכיסית ממני ולא גילית שהוא אישך וגרמת אלי הצער הזה יהי רצון שיהו לך בני כסויי עינים ונתקיים בזרעה דכתיב (שם כ״ו : א׳ :) ויהי כי זקן יצחק ותכהן עיניו מראות:

Dixit R. Isaac: Nunquam paruifacienda est maledictio pronunciata à viro idiota, quoniam Abimèlech maledixit Saræ, & firmata fuit in semine suo. S. D. (Gen. 20. 16.) Ecce ipsum est tibi operimentum oculorum. *Dixit ei: Postquam abscondidisti à me, nec reuelasti, quòd ipse* (Abraham) *erat vir tuus, & occasionem dedisti, vt hæc super me veniret afflictio. Sit* (Dei) *voluntas, vt tu habeas filios, quorum oculi sint caligantes, & hoc firmatum est in ipsius semine, sicut scriptum est* (Genes. 27. 1.) Et fuit cùm senuisset Isaac, & caligassent oculi eius à videndo.

Quòd illud Genes. 20. 16. *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt: & cum omnibus* ונכחת *& corripuit se*, intelligant Commentatorum nonnulli, cùm paraphrasi Chaldæa, de correptione, quam Abimelech volunt fecisse Saræ, ne ampliùs diceret se esse sororem Abrahami, neque alios exponeret periculo peccandi, sed vltrò, & ingenuè veritatem diceret, Abrahami vxorem se esse; vnde 70. legunt: *Et in omnibus veritatem dicito* non caret probabilitate. Attamen fuisse maledictam Saram ab Abimelecho cum imprecatione, vt filij

cut legitur (Deuter. 14. 23.) Et comedes coram Domino Deo tuo &c. *Et dixit Mor: Terumàth eleuatio manuum tuarum istæ sunt primitiæ.* והמורם מתורח *Et docet eos de confessione.* [R. Salòm. *Est pectusculum, armus, & quatuor placentæ de quatuor generibus, quibus veniunt placentæ, quæ sunt placentæ, lagana, fermentatum, & frixum. Et scriptum est* (Leuit. 7. 14.) Et appropinquare faciet ex eo vnum ex omni קרבן appropinquatione oblationem Domino, *Sacerdoti spargenti. &c.*

3. ואיל נזיר *Et Aries Nazaræi.* [R. Salom: *Intelligitur brachium elixatum, placenta, laganum, pectusculum, & armus pacificorum, quæ communiter sunt* תודה *Thodà Sacrificium confessionis, seù Eucharisticum.*

4. ועורות קדשים *Et pelles sanctitatum*, [R. Salom. *Pelles animalium, quæ in holocaustum cremanda sunt; itemque pro peccato, & pro delicto; Sacrificiorum verò leuiorum, pelles sunt offerentium.*

Et decem in Terminis. 1. *Therumà*; 2. *Therumàh Decima*; 3. *Placenta*; 4. *Primitiæ tonsionis* (pecorum); 5. *Munera.* 6. *Redemptio filij*; 7. *Redemptio primogeniti asini.* 8. *Campus apprehensus* [R. Salom. *Quem herus sanctificauerat, & non redemerat, & Camerarius, seù depositarius Templi eum vendiderat, qui eum emebat, in anno Iubilei restituebat, & inter Sacerdotes diuidebatur.*] 9. שדה חרמים *Campus excommunicationum.* [R. Salom. *Israëlitæ si agrum excommunicabant erat Sacerdotum.*] 10 וגזל הגר *Et rapina peregrini, hæc etiam connumeratur inter dona Sacerdotalia, quia quæ rapiuntur à peregrinis, fiunt communia Sacerdotibus.*

An- agnos anniculos &c. *Et Sancta Sanctorum sunt, sicut legitur* (Ibidem ver. 20.) Sanctum erunt Domino, *Sacerdoti, & comedebantur intra cortinas.*] 6. לוג שמן של המצורע *Logh Sextarius olei leprosi.* [R. Salom. *Quod relinquitur in sextario de effusione super manus Sacerdotis sinistræ comedebatur à Sacerdotibus, quia legitur in Menachòth, & Zeuachim, in omni Sacrificio vestro, vt includat Lògh sextarium olei leprosi, quod dicebatur* קרבן *Korbàn appropinquatio* (hostiæ) *etiam ipsum: Nam dicitur* (Leuit. 14. 12.) Et appropinquare faciet eum (agnum) pro delicto, & Lògh sextarium olei. *Et mox subiungitur in Parascià Kòrach* (Num. 18. 10.) In sanctitate sanctitatum comedet illud,]

De hoc oleo leprosi agitur in libro Leuitici cap. 14.

7. מותר העומר *Residuum Haòmer fasciculi.* [R. Salom. *Munus Hòmer pugillabatur, & quod residuum erat, manducabatur. Et omnia Menachòth munera sancta sanctorum sunt, sicut scriptum est:* (Deuteron. 16. 3.) Non comedes super illud fermentatum.]

De fasciculo Hòmer habetur in Leuit. 2. 14. & cap. 23. 10.

8. ושתי הלחם *Et duo panes.* 9. ולחם הפנים *Et panis propositionis.* 10. ושירי מנחות *Et reliqua munera.* [R. Salom. *Reliqua Menachòth munera, quæ pugillantur, vt est munus spontaneum, munus pro peccato, & munus Sotæ.* Vide supra pag. 185. col. 2.

Quatuor in Ierusalem, 1. הבכורה *Primogenitum.* [R. Salom. *Primogenitum integrum comeditur omni in loco Vrbis.*

2. והביכורים *Primitiæ.* [R. Salomon: *Sicut etiam primitiæ, quæ egent fulcro, si-*

Annotantur autem huiusmodi dona Sacerdotibus debita, vt agnoscamus, quomodo Rabbini totam Sacrificiorum, & munerum œconomiam dispertiantur.

Ord. I V. *Nezikin*, Cod. 1. *Bauà Kamà* cap. 10. *Hagozèl Vmaachìl*.

Pagina 113. b. longè post principium. Furari Gentili prohibitum. Res perditas Domino Gentili non restituere permissum.

אמר רב ביבי בר גידל אמר רבי שמעון הסידא גזל הגוי אסור אבידתו מותרת גזילו אסור דאמר רב חונא מנין לגזל הגוי שהוא אסור שנ׳ (דברים ז׳ : י״ו) ואכלת את כל העמים אשר יהוה אלהיך נותן לך בזמן שהן מסורין בידך ולא בזמן שאינם מסורין בידך: אבידתו מותרת דאמר רב חמא בר גוריא אמר רב מניין לאבידת הגוי שהיא מותרת שנ׳ (דברים כ״ב : ג׳) לכל אבידת אחיך לאחיך אתה מחזיר ואי אתה מחזיר לגוי, וכו׳

Dixit Ràu Biuì Bar Ghidèl, dixit R. Scimòn Chasidà: Furari Gentili prohibitum est. Rem (à Gentili) *amissam licitum est eam retinere. Prohibitum est furtum facere de bonis Gentilium, quia dicebat Ràu Hunnà: Vnde hoc probatur? Ex* (Deuter. 7. 16.) Et consumes omnes populos, quos Dominus Deus tuus dat tibi, *tempore, quo traditi fuerint in manus tuas, & non in tempore, quo non sunt traditi in manus tuas. Quod amissum est, licitum est, quia dicit Ràu Chamà Bar Gurià, dixit Ràu: Vnde probatur, quòd res amissa à Gentili sit licita* (retinere)? *A libro Deuteronomij* (22. v. 3.) Et sic facies de omni re amissa fratris tui, quæ perierit ab eo, & inuenisti illam, non poteris occultare. אבדת אחיך *amissionem fratris tui restituere debes; sed non Gentilis. &c.*

Est doctrina falsa, & iniusta: nam retinere rem alterius inuito Domino est manifestum furtum; nec eximitur Hebræus à restitutione rei inuentæ, si illius Dominus inueniatur, sub prætextu quòd Scriptura præcipiat restitutionem fratri suo; sed Scriptura non excludit extraneum, sed quod faciendum est, præcipit. Adde, quòd Gentilis (per quem intelligunt Christianos) est frater Hebræorum secundùm quod affirmant ipsi Talmudistæ Cod. *Taaniòth* cap. 2. pag. 18. vt suprà notaui pag. 447. col. 2. Ergo docere, res à Gentilibus amissas à Iudæis posse retineri inuito Domino est doctrina falsa, & iniusta. Et ita finitur Codex *Bauà Kamà*.

Ord. I V. *Nezikin*, Cod. 2. *Bauà Metzijà* cap. 2. *Elù Metziòth*.

Pagina 28. b. lin. 2. Rerum amissarum, & inuentarum, qua diligentia studebant illarum Dominos reinuenire.

תנו רבנן בראשונה כל מי שמצא אבידה היה מכריז עליה שלשה רגלי׳ ואחר רגל אחרון שבעת ימי׳ כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכיניו ולמיודעיו ודיו מאי משרבו האנסין דאמרי אבידתא למלכא רבי אמי אשכח אודייא דדינרי חזיה ההוא רומאי דקא מירתת אמר ליה זיל שקול לנפשך דלאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא דמלכא: תנו רבנן אבן טוען היתה בירושלם כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו (תענית דף י״ט :) צאו וראו אם נמחת אבן הטוען:

Tanù Rabbanàn Tradunt Magistri: Antiquitùs quisquis inuenisset rem amissam, proclamabat super eam tribus solemnitatibus, & post vltimam festiuitatem (nempè Tabernaculorum) *septem dies concedebant; tres, vt irent; tres, vt redirent; & vnum pro proclamatione. Postquam euer-*

Chonì : ſicut oratione tua deſcenderunt aquæ, ora etiam vt modò fluere ceſſent, ne aquis Vrbs abſorbeatur. Dixit Chonì: Egredimini, & videte ſi aquæ adhuc peruenerint ad lapidem *Toën*, qui in ſublimiori parte Vrbis poſitus eſt, & an deletus ſit, hoc eſt, motus loco ſuo ab aquarum impetu; ſi factum eſt hoc, euidens ſignum eſt, aquas iſtas ſatis eſſe ſufficientes ad reddendam terræ fœcunditatem. Ad hunc locum, qui habetur Cod. *Taaniòth* pag. 19. prædicta verba referuntur.

Obſeruandum eſt etiam, illam precatiunculam: *Da citò in diebus noſtris reædificari Domum Sanctuarij*, vti flagitant Iudæi, & ea hodie frequenter vtuntur, ex Codice Iuris Iudaici eſſe deſumptam, vt ex hoc loco patet.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 2, *Bauà Metzijà*, cap. 4. *Hazahàu*.

Pagina 59. b. lin. 3. Reprobantur Deciſiones R. Eliezaris, non obſtantibus eius confictis miraculis.

תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי ליה ארבע מאות אמה ׃ אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם ר׳ יהושע אמר להם אם ת״ח מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טובכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצתה בת קול ואמרת מה לכם אצל ר׳ אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום עמד ר׳ יהושע על רגליו ואמר (דברים ל׳ ׃ יב׳ ׃) לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר ר׳ ירמיה שבבר נתנה תורה מהר

סיני

euerſa eſt Domus Sanctuarij, quæ citò in diebus noſtris ædificetur, ordinauerunt, vt huiuſmodi proclamationes fierent in Synagogis, & in Academijs. Sed poſtquam multiplicati ſunt prædones, ordinauerunt, vt notificaretur vicinis, & ijs, qui ſcire potuerint, & hoc ſufficeret. Quid eſt poſtquam multiplicati ſunt prædones? Ij nempè, qui res perditas referebant Regi. R. Amè inuenit crumenam plenam denarijs, vidit eam quidam Romanus, veluti eſſet hæres, dixit ei: Vade, accipe illam, vt cupis, quoniam nos non ſumus, vt Perſæ, qui deferunt res deperditas ad Regem. Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Lapis erectus erat Ieroſolymis, quem אבן טוען *E'uen tòen Lapidem baiulum vocabant, omnes, qui res amiſiſſent; & qui eas inueniſſent ibant illuc. Iſte ſtabat, & proclamabat, & alius ſtabat, & ſigna dabat, & ita rem ſuam deperditam accipiebat. Et hoc eſt illud; quod legimus* (ex Cod. Taaniòth pag. 19.) *Egredimini, & videte, ſi adhuc deletus ſit lapis hatoën.*

Iſtæ diligentiæ, vt res deperditæ ſuis Dominis reſtituerentur, ſunt laudandæ, ſicut & liberalitas Romanorum, qui gloriæ magis, quàm pecuniarũ cupidi erant. Quod ad *E'uen tòen Lapidem baiulũ* ſpectat: erat Columna, aut Cippus in loco eleuato Ieroſolymis, in cuius acie res amiſſæ proprijs Dominis reſtituebantur: verba verò. *Egredimini, & videte*, ſunt verba Chonì Hammaaghèl Circulatoris, de quo Par. II. pag. 704. col. 1. & Par. hac III. pag. 267. c. 1. qui in circulo poſitus aquas in maxima quantitate deſcendere fecit, cùm priùs terræ ſiccitas extitiſſet: inundantibus autem aquis, ij qui fuerunt Ieroſolymis, egreſſi ſunt vt aſcenderent in Templum, dixeruntque:

סיני אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני
בתורה (משות כ״ג : ב׳) אחרי רבים להטו אשכחיה
רבי נתן לאליהו א״ל מאי עביד קב״ה בההיא שעתא א״ל
קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני׃ אמרו אותו היום
הביאו כל טהרות שטוהר ר׳ אליעזר ושרפום באש ונמנו
עליו וברכוהו ׃

Tanà Eſt traditio : Illa die R. Eliè-zer reſpondit omnibus quæſtionibus , quæ in mundo fieri poſſunt , ſed eas non receperunt ab eo . Dixit eis (R. Eliezer) *: Si Halachà Deciſio eſt ſecundùm meam ſententiam , arbor ſiliquæ iſta oſtendat . Statim euulſa eſt Charùb de loco ſuo* 100. *cubitis , alij dicunt* 400. *cubitis . Dixerunt ei : Non valet probatio iſta de Ceratina . Rediit* (R. Eliezer) *& dixit eis : Si Halachà Deciſio mea eſt bona , aquæ iſtæ demonſtrent . Aquæ riui reuerſæ ſunt retrorſum , Dixerunt ei : Non eſt probatio ſufficiens iſta de aquis . Rediit ad eos , & dixit : Si Halachà Deciſio eſt ſecundùm meam doctrinam oſtendatur à muris Academiæ . Inclinarunt ſe muri Academiæ vt caderent . Increpauit eos R. Iehoſciùa , & dixit eis ; Si Rabbini inter ſe contendunt de deciſione lectionis, quid inde vos lucri percipitis? Non ceciderunt muri ob reuerentiam R. Iehoſciùa ; neque* (ad locum priſtinum) *ſe erexerunt ob honorem R. Eliezaris , & adhuc permanent inclinati . Rediit* (R. Eliezer) *& dixit ad eos : Si mea doctrina eſt vera , veniat probatio è cælo . Exiit vox , & dixit : Quid vobis cum R. Eliezer , cuius lectionum deciſio eſt ſecundùm ipſum in omni loco ? Stetit R. Iehoſciùa ſuper pedes eius ; & dixit* (Deuteron. 30. 12.) Non in cælis eſt ipſa . *Quid eſt , Non in cælis eſt ipſa ? Dixit R. Ieremias : Quoniam iam data eſt Lex de monte Sinai , nec nos curam , aut rationem habemus de* בת קול *Bath kol de oraculo cæleſti , quia iam ſcriptum eſt in monte Sinai , in Lege* (Exod. 23. 2.) Poſt multos ad peruertendum . *Inuenit R. Nathàn Eliam* (Prophetam) *dixit ei : Quid faciebat Deus ſanctus benedictus ea ipſa hora ? Reſpondit , ridebat , atque dicebat : Vicerunt me filij mei , vicerunt me filij mei . Dixerunt : Die illo adduxerunt omnia ſcripta , quæ circa munditias , & in fauorem munditiei ſcripſerat R. Eliezer , & combuſſerunt ea igni , & congregauerunt ſe contra eum , & benedixerunt ei ,* (id eſt maledixerunt eum) .

Vah, quanta delicta in vna narratiuncula committuntur ! Superba ignorantia R. Eliezaris panditur , qui iactanter omnes quæſtiones , quæ circa res mundas , vel immundas fieri in toto mundo poſſent , ipſe determinaſſet , veraque doctrina eius fuiſſet , ad cuius comprobationem magna fuiſſent patrata miracula , quę pro veris miraculis non fuiſſe habita etiam ab ipſis Talmudiſtis , qui doctrinæ R. Eliezaris contradicebant , oſtenditur ; alioquin doctrinã R. Eliezaris pro vera recepiſſent , quod non fecerunt , licèt vocem de cælo audiuiſſent , & quod tandem deteſtandum eſt , aſſerere , quòd Deus dixerat Eliæ Prophetæ : Vicerunt me filij mei , vicerunt me filij mei , ridendo de altercatione iſtorum Rabbinorum , quorum alteri , ſcilicet R. Eliezari , nihil profuerunt ei phantaſtica miracula , nihil venerabilis Rabbinica grauitas , atque auctoritas , quin omnia eius ſcripta Rabbinorum auctoritate igni tradita fuerint , & combuſta . Vide *En Iſraël* Par. II. pag. 66. col. 1. num. 17.

Ibidem . R. Akibà , vt oſtendat ſe

esse in luctu ob mortuum, induit vestimentis שחורים *nigris*. [R. Sal. *Vestimenta nigra sunt* עניין צער ואבל *inditia afflictionis, & luctus*.] Vnde antiquis temporibus vsus nigrorum vestimentorum erat tempore funeris, apud eos, qui tempore statuto, quod per annum vt plurimùm seruabatur, defunctum lugebant.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 2. *Bauà Metzijà* cap. 5. *Ezehù nèscech*.

Pagina 71. & reliquis per totum, agitur de Vsuris; & an aliquando permittenda sit, & quibus. Et in fine capitis, nempè pagina 75. b. Tria documenta dantur, ne quis facultates suas alteri tribuat, vt inde postea recipiat nocumentum, nec ei liceat reclamare, dicitur enim.

ת״ר שלשה צועקין ואינן נענין ואלו הן מי שיש לו מעות ומלוה אותן שלא בעדים והקונה אדון לעצמו ומי שאשתו מושלת עליו : קונה ארון לעצמו מאי היא איכא דאמרי תולה נכסיו בגוי איכא דאמרי הכותב נכסיו לבניו בחייו איכא דאמרי רכיש לידיה בהא מתא ולא אזיל למתא אחריתי ;

Tanù Rabbanàn tradiderunt Doctores. Tres clamant, & non exaudiuntur. Et hi sunt: 1. Qui habet pecuniam, & mutuò dat illam sine Testimonijs. 2. Qui comparat sibi Dominum. 3. Et qui permittit mulieri suæ, vt in eum dominetur, Quid sibi vult, qui comparat sibi Dominum? Est qui dicit: Suspendit res suas super Gentilem. [R. Salom. *Vt est ille, qui dicit: Pecunia, quam exerceo in mercatura, non est mea, sed est N. Gentilis, Potest enim fieri vt hoc audiat talis Gentilis, & accitis Testibus, illam repetat in iudicio*]. *Est qui dicit: Qui scribit facultates suas filijs suis, ipso viuente. Et est qui dicit: Ille, cuius in vna Ciuitate res non pro-*

sperantur, nec tamen fugit in aliam. Est etiam Domini consilium Matth. 10. v. 23. *Cùm autem persequentur vos in Ciuitate ista, fugite in aliam*. Vide etiam in *En Israël* Par. II. pag. 97. col. 2. num. 25.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 2. *Bauà Metzijà* cap. 7. *Happoalìm*.

Pagina 84. in ipso principio. R. Ismael Ben R. Iosè caput lictorum campestrium fuit (Bargello di Campagna) de quo, & de alijs Rabbinis, hæc leguntur obscœna.

(לרי ישמעאל) פגע בו אליהו א״ל עד מתי אתה מוסר עמו של אלהינו להריגה א״ל מאי אעביד הרמנא דמלכא הוא. א״ל אבוך ערק לאסיא את ערק ללודקיא כי הוו מקלעי רבי ישמעאל ברבי יוסי ור׳ אלעזר ברי שמעון כחדי הדדי הוה עייל בקרא דתורי ביניהו ולא הוה נגעא בהו אמרה להו ההוא מטרוניתא בניכם אינם שלכם אמרו לה שלהן גדול משלנו כל שכן איכא דאמרי הכי אמרי לה כי כאיש גבורתו איכא דאמרי הכי אמרו לה אהבה דוחקת את הבשר ולמה להו אהדורי לה והכתיב (משלי כ״ו : ד׳ :) אל תען כסיל כאולתו שלא להוציא לעז על בניהם אמר רבי יוחנן איבריה דרבי ישמעאל כחמת בת תשע קבין : אמר רב פפא איבריה דר׳ יוחנן כחמת בת חמשת קבין ואמר ליה בת שלשה קבין דרב פפא גופיה כי דקורי דהרפנאי :

Occurrit ei Elias (Propheta ipsi R. Ismaeli) *dixit ei: Quousque tu tradis populum Dei nostri in occisionem?* [R. Sal. *Quia hoc erat opus manuum suarum, constituerat enim eum Rex, vt caperet latrones, & grassatores viarum*]. *Respondit ei: Quid faciam? Imperium Regis est.* *Dixit ei* (Elias) *Pater tuus fugit in Asiam, & tu fuge in Laodiceam. Quando simul se coniungebant R. Ismaël Berabbì Iosè, & R. Eleazar Ben R. Scimòn simul in vnum, fuit ingrediens vacca boum* [R. Salom. *par boum*] *inter eos*, [R. Salom. *inter duos ipsos, sub ventres*

eo-

eorum, quia eorum ventres erant magni] *neq; tangebat eos. Dixit eis quædam Matrona: Filij vestri non sunt vestri*, [R. Salom. *quia vos coniungi vxoribus vestris non poteritis.*) *Responderunt ei: Quod eis est, maius est nostro* [R. Salom. *Ventres nostrarum mulierum maiores sunt nostris*]. *Nihilominus est qui dicit, quòd sic dixerunt ei* (Iudic. 8. v. 21.) Quia sicut vir fortitudo eius. [R. Salom. *id est Membrum virile, & licèt essent pingues, tamen mentulatissimi erant*]. *Sunt qui dicunt, quòd sic dixerunt ei: Amor constringit carnem. Et cur ita respondere debebant? Et nonne scriptum est* (Prouerb. 29. ver. 4.) Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam? *Sed responsum est ita, ne infamarentur filij tamquam spurij. Dixit R. Iochanàn: Membrum R. Ismaelis* (erat) *tamquam vter, qui nouem cabos continet. Dixit Ràu Papà: Membrum R. Iochananis* (erat) *sicut Vter quinque caborum. Et dixit ei, trium caborum Ràu Papa, & est sicut canistra, quæ fiunt in Harpanài.* Ita R. Salomon.

Ad confusionem Iudæorum istę obscœnæ doctrinæ Talmudisticæ referuntur, vt tandem aliquando credant, iustis de causis hos infames Talmudicos Codices à Summis Pontificibus proscriptos esse, ac damnatos. Ista leguntur etiam in *En Israël* Par. II. pag. 67. colum. 4. & in fine num. 28. & in principio num. 29.

Ibidem immediatè. Pulchritudo R. Iochananis describitur.

א״ר יוחנן אנא אישתיירי משפירי ירושלם האי מאן דבעי מיחזי שופריה דרבי יוחנן נייתי כסא דכספא מבי סלקי ונמלייה פרצידיא דרומנא סומק׳ וניהדר ליה כלילא דוורדא סומקא לפומיה ונותביה בין שמשא לטולא ההוא זהרורי מעין שופריה דרבי יוחנן איני והאמר מר שופריה דרב כהנא מעין שופריה דר׳ אבהו שופריה דרבי אבהו מעין שופריה דיעקב אבינו שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון; ואילו רבי יוחנן לא קא חשיב ליה שאני ר׳ יוחנן דהדרת פנים לא הוא ליה. ר׳ יוחנן הוה אזיל יתיב אשערי טבילה א׳ כי סלקן בנות ישראל מטבילת מצוה דפגעי בי כי היכי דליהוו להו בני שפירי כותי גמירי אורייתא כותי אמרו ליה רבנן לא מסתפי מר מעינא בישא אמר להו אנא מורעא דיוסף קאתינא דלא שלטא ביה עינא בישא דכתיב (בראשית מ״ט: כ״ב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואמר רבי אבהו אל תקרי עלי עין אלא עולי עין ר׳ יוסי בר חנינא אמר מהכא (שם: מ״ח; ט״ז) וידגו לרוב בקרב הארץ מה דגים שבים מים מכסין אותם ואין העין שולטת בהן אף זרעו של יוסף אין העין שולטת בהן:

Dixit R. Iochanàn: Ex pulchrioribus, qui erant Ierosolymis, ego relictus sum. Qui pulchritudinem R. Iochanàn videre desiderabat, accipiebat Calicem argenteū quando domo egrediebatur, & replebat eum granis rubeis mali punici, & ad eum reuertebatur cum corona rubeæ rosæ in ore suo, & ponebat inter Solem, & vmbram. Ille splendor, qui egrediebatur ab eo, & diffundebatur super terram, erat similis pulchritudini suæ (id est R. Iochanàn). *Sed quomodo? Nonne dicit Mor: Pulchritudo Ràu Cohanà similis est pulchritudini R. Abàhu. Pulchritudo R. Abàhu est similis pulchritudini Iacobi patris nostri. Pulchritudo Iacobi patris nostri est similis pulchritudini Adami. Et si R. Iochanàn non sit in hoc pretio, alia ratio est de eo, quia scilicet non habebat decorem faciei, maiestatem.* [R. Sal. *Quia non habebat barbam.*]

Aliquando R. Iochanàn perrexit, & sedit apud ostium balnei, vbi filiæ Israëlitarum lauabantur, ex præcepto Legis, dicebat: Cùm è balneo exierint, occ[ur]rent mihi, & inter maritales amplexus meæ pulchritudinis recordentur, & filios similes mei per-

licèt grauissima sint peccata, vel ea paruipendunt, vel negant, vti faciunt de peccato Dauidis, & aliorum, vt suprà visum est, ideòq; à Iudæis laudatur Talmud , כי הלל רשע על תאות נפשו *Quoniam* (& ipsum) *laudauit Rasciàa impium* (R. Iochanàn) *super desiderium animæ suæ*. Has malas cogitationes reprehendit Dominus apud Matth. 9. 4. *Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris?* & (Cap. 15. ver. 19) docet Dominus, omnia peccata primò in corde generari, & de corde exire; *De corde enim* (inquit) *exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ*. Ista pro nihilo habent Talmudistæ, & cogitationes malæ in laudes habentur. Qui hanc falsam doctrinam voluerit videre, adeat *En Israël* Par. II. pag. 68. col. 1. numero 30. De pulchritudine R. Iochanàn dictum est etiam suprà pag. 445 col. 2.

Eadem pagina 84. longè post medium. Immediatè post prædicta sequitur conuersio Resc Lakìsc, qui cum esset Caput latronum, suasu prædicti R. Iochanàn relicta nefaria arte prædandi, studio Legis sub eodem R. Iochanàn totum se dat, cuius postea sororem accipit in vxorem.

יומא חד הוה קא סחי ר׳ יוחנן בירדנא חזיה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה א״ל חילך לאוריתא א״ל שופרך לנשי א״ל אי הדרת בך יהיבנא לך אחותי דשפירא מינאי קביל עליה בעי למיהדר לאתויי מאניה ולא מצי הדר אקריה ואתנייה ושוריה גברא רבה יומא חד הוו מפלגי בי מדרשא הסייף והסכין והפיגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה משעת גמר מלאכתן ומאימתי גמר מלאכתן ר׳ יוחנן אמר משיצרפן בכבשן ר״ל אמר משיצחצחן במים אמר ליה לסטאה בלסטיותיה ידע :

perpulchros concipient. Dixerunt ei Rabbanàn: Nonne dubitabat Mor de oculo maligno? Dicebat ipse (R. Iochanàn?) *Ego de semine Ioseph descendo, non dominatur in semen eiusmodi malignus oculus, quia scribitur* (Gen. 49. 22.) Filius fructificans Ioseph, filius crescens super fontem. *Et dixit R. Abàhu, ne legas* עלי עין super fontem, *sed* עלי עין ascendentes oculum [R. Salom. *ascendentes supra oculum* (malignum) *cùm ipse sit infernè, nec dominari possit super eos, id est super filios Ioseph*]. *R. Iosè Bar Chaninà dixit: Ex alio loco probatur* (Genes. 48. 16.) Et instar piscium sint in multitudinem in medio terræ, *Sicut pisces, qui sunt in mari aquis operiuntur, neque oculus* (malignus) *dominatur in eos; sic est semen Ioseph* (in posteros ipsius) *non dominatur oculus* (malignus).

Quicquid imaginentur Talmudistę de pulchritudine R. Iochanàn, mea nihil refert, animaduertant tñ, in hac pulcherrima facie huius Rabbini desiderari decorem, & maiestatem, nimirùm barbam, qua cùm caruisset R. Iochanàn, non vir pulcher, sed deformis erat dicendus. Quod addunt, iuxta lauacrũ mulierũ sedisse hunc Rabbinũ, vt ex eius conspectu fixa in illorum mente pulchritudine sua, in congressu maritali crederent se ab eo fœcundatas, est euidenter docere nullum dari peccatum mentis, & cogitationes malas nullas esse, contra Sacram Scripturam, quæ cogitationes eiusmodi reprobat, ac damnat, Psalmus 140. 3. אשר חשבו רעות בלב וגו׳ : *Qui cogitauerunt mala in corde &c.* Et Prouerb. 24. v. 8. מחשב להרע *Cogitantem malefacere.* לו בעל מזמות יקרא *eum patronum cogitationum malarum vocabunt.* Sed Talmudistæ,

Die quadam R. Iochanàn lauabat ſe in Iordane. Vidit eum Reſc Lakìſc [R. Salom. *quia erat latro*] *& inſilijt in Iordanem poſt eum. Dixit ei* (R. Iochanàn) *Fortitudo tua ad Legem* [R. Salomon : *Quàm magna eſt fortitudo tua! Optima quidem eſſet ad recipiendum iugum Legis.*] *Dixit ei* (Reſc Lakìſc) *Pulchritudo tua ſuperat mulierum pulchritudinem. Reſpondit: Si tu ad pœnitentiam redire volueris, ſororem meam tibi dabo in vxorem, quæ pulchrior me eſt. Recepit ſuper ſe. Voluit reuerti vt acciperet veſtem, nec potuit.* [R. Salom. *Voluit inſilire vt priùs fecerat, nec valuit, quia poſtquam in ſe receperat iugum Legis debilitata eſt virtus eius.*] *Et poſtea vocauit eum, inſtruxit eum, & fecit eum virum magnum. Quadam die diſputabant in Academia: Enſis, ſica, pugio, lancea, falx manualis, & falx meſſoria, quando recipiant immunditias, à tempore, quo completur opus illorum: & quando completur opus illorum? R. Iochanàn dixit: Quando conflantur in fornace. Reſc Lakìſc dixit; Quando expoliuntur, & nitida redduntur aquis. Dixit ei* (R. Iochanàn) *: Latro res cognoſcit latronum.* [R. Salom. *Quia fuiſti latro, habes experimentum in his armis.*]

In Talmude frequens fit memoria huius Rabbini, & in magna exiſtimatione habetur, & quia Princeps, & Caput latronum fuerat, ideò ſub nomine ריש לקיש *Reſc Lakìſc*, vel etiam רבן של ליסטים *Rabbàn Magiſtri latronum* nuncupatus fuit. Vide *En Iſraël* Par. II. pagina 68. col. 1. num. 30. circa med.

Pagina 85. b. circa principium. Qui iactat ſapientiam ſuam ſtultus eſt:

מאי דכתיב (משלי יד״ ; לג׳ ;) בלב נבון תנוח הכמת ובקרב כסילים תיודע ; בלב נבון תנוח חכמה זה ת״ח בן תלמיד חכם ובקרב כסילים תיודע זה תלמיד חכם בן עם הארץ אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא ;

Quid eſt quod ſcriptum eſt (Prou. 14. v. 33.) In corde intelligentis requieſcet ſapientia: & in medio ſtultorum cognoſcetur. In corde intelligentis requieſcet ſapientia, *iſte eſt diſcipulus ſapiens filius diſcipuli ſapientis, id eſt Rabbinus filius Rabbini:* Et in medio ſtultorum cognoſcetur *iſte eſt Rabbinus filius plebæi. Dixit Vlà: Iſtud eſt quod dicunt homines: Stater in lagena kiſc kiſc clamat.*

Si lagena nummis ſit repleta, nummi quieſcunt, nec ſonum edunt; Si vnicus tantùm ſit, ſi lagena agitetur perſtrepit. De eo dicitur, qui aliquali ſcientia tinctus, nec à Sapientibus edoctus, credit ſe omnia ſcire, cùm ſit indoctus, ideò clamoſis diſputationibus aures ſapientium virorum infeſtat. Refertur in *En Iſraël* Par. II. pag. 69 colum. 3. numero 37.

Pagina eadem 85. b. in fine. Fit mentio de libro Adami.

לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתיב ביה שמואל ירחינאה חכים יתקרי ורבי לא יתקרי ואסי דרבי על ידו תהא ר׳ ורבי נתן סוף משנת רב אשי ורבינא סוף הוראה וסימניך (תהלים עג׳ ; יז״) עד אבוא אל מקדשי אל אבינה לאחריתם ;

Aliquando oſtenſus eſt mihi liber Adami, in eo ſcriptum erat: Samuel Iarchinita ſapiens dicetur, & Rabbì non vocabitur, & medela Rabbì erit per manum ſuam. Et Rabbì finem impoſuit Miſcnæ: [R. Salom. *Liber Adami. In eo oſtendit Deus omnes generationes Scribarum, Interpretum, & Sapientum* (Iſraëlis) *Rabbì impoſuit finem Miſcnæ, totum hoc ſcriptum erat in eo libro.*] *finem Miſcnæ.* [R. Salom. *Fuit finis Tanaitarum, vſ-*

que

Pater familias conducit operarios in vineam suam: *Conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno* (nulla facta mentione prandij, aut cibi) *misit eos in vineam suam*. Hinc de conuiuijs Salomonis agitur, & expensæ conuiuales eiusdem exponuntur. Itemque de conuiuijs Abrahæ, quæ hospitibus parabat, & de receptione trium virorum, pro quibus occidisse dicunt tres vitulos, ad hoc vt tres linguas haberet, eisque cum sinapi paratas traderet. Ista hoc modo explicantur longè post principiũ.

כתב (בראשית יח״ ז :) ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ואמר רב יהודה אמר רב בן בקר אחד רך שנים וטוב שלשה הדם תלתא תורי לתלתא גברי :

Scriptum est (Genes. 18. v. 7.) Et ad armentum cucurrit Abraham. & tulit filium bouis tenerum, & bonum. *Et dixit Ràu Iudas, dixit Ràu: filium bouis vnum; tenerum duos; & bonum tres: tres vitulos tribus viris*. Et infrà post medium -

ולמה לי תלתא תסגי בחד אמר רב חנן בר רבא כדי להאכילן שלש לשונות בחרדל ,

Et cur mihi tres vituli? Vnus satis erat. Dixit Ràu Chanàn Bar Rauà: Ad hoc vt tres linguas comedere possent cum sinapi.

Hanc eandem stultitiam de tribus vitulis, & tribus linguis comedendis cum sinapi à tribus viris, qui apparuerunt Abrahę, refert R. Salomon in suis postillis ad caput 18. ver. 8. Geneseos quod euidenter est contra Scripturam, quæ vnum vitulum dicit Abrahamum accepisse tenerum, & optimum. Talmudistæ autem qualitates pro substantia ineptè accipiunt, & vitulos multiplicant. Non minùs stultè loquuntur ij, qui dicunt: *que ad Rabbì: Antea enim vnusquisque in Schola dicebat sententiam suam, legebat lectionem prout libuerat. Nulli erant Tractatus, seù Codices distincti: nulli Ordines: sed iste* (Rabbì) *ordinauit, & legit per ordinem istum, & post eum parum additum fuit.*] *Ràu Ascè, & Rauenà absoluit* הוראה *Horaàh*. [R. Salomon: *Fuit finis omnium Amorraitarum. Ante Amorraitas, non erat Ghemarà ordinata, sed in Scholis quando quærebant aliquam resolutionem alicuius casus secundùm sensum Miscnæ, aut qui iam acciderat in Iudicio circa facultates, aut rei illicitæ, vel licitæ, vnusquisque proferebat sententiam suam. Et Ràu Ascè, & Rauenà in ordinem redegerunt lectiones ventilatas ante eos, & eas fixerunt, & ordinauerunt secundùm ordinem Hammassachtòth Codicum, & iuxta Miscnam collocarunt. Signum autem datur ex Psal.* 73. 17. Donec intrem ad Sanctuaria Dei, intelligam nouissimũ eorum. מקדשי Sanctuaria *est signum* רַב *Rau Ascè*, אבינה Intrem *est signum* רַב *Rauenà*, לאחריתם nouissimum eorum *est signum finis Ghemaræ.*]

Quæ hic dicuntur de libro Adami, sunt merè somnia Talmudistarum. De reliquis, quæ pertinent ad œconomiam syntagmatis Miscnæ, & Ghemaræ, iam satis prolixe diximus suprà, & modò in eandem Ghemaram prosequimur annotata, & censuras. Vide *En Israèl* Parte II. pag. 70. col. 1. num. 39.

Pagina 86. b. in ipso principio. Instruitur homo, ne promittat operarijs pro parte mercedis prandium se daturum, aut aliquam cibi portionem; quia nunquam quod satis fuerit, dare poterit, etiamsi conuiuium Salomonis eis pararet. Sic apud Matth. 20. v. 1. & seqq.

non exerceret plùs nimio iustum circa hospites, &c.

Non potuit esse dies tertius à circumcisione, quia eo die recrudescit circumcisio, & dolor fit intensior, vt ex Gen. 34. 25. at Abrahamus tunc erat promptior ad operandum, quia וירץ *cucurrit* in occursum trium virorum, Genes. 18. 2. וימהר *& festinauit* ad Tabernaculum Saræ, ibidem ver. 6. & רץ *cucurrit* ad armentum, & tulit vitulum &c. Ibidem ver. 7. quæ signa sunt perfectæ sanitatis. Multa alia hìc essent annotanda, de tribus viris; de illorum officijs; quinam fuerint isti, & alia ab eis patrata opera, quæ sparsim hinc inde in superioribus indicata fuerunt. Vnde & in *En Israel* Par. II. pagina 70. colum. 4. num. 44. eadem habentur.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod 2. *Bauà Metzijà* cap. 9. *Hamekabèl*.

Pagina 107. longè post medium. Explicantur versic. 3. cap. 28. Deuter. *Benedictus tu in Ciuitate, & benedictus tu in agro*, & ver. 6. *Benedictus tu in introitu tuo, & benedictus tu in exitu tuo*. Dixit Ràu: *Benedictus tu in Ciuitate*, שיהא ביתך סמוך לבית הכנסת: quòd domus tua Synagogæ sit iuncta. *Benedictus tu in agro*: שיהו נכסיך קרובים לעיר quòd facultates tuæ (predia tua) sint propè Vrbem. *Benedictus tu in introitu tuo*: שלא תמצא אשתך ספק נידה בשעת ביאתך מן הדרך: ne inuenias vxorem tuam sub dubio menstrui, quando reuerteris de via. *Benedictus tu in exitu tuo* שיהו צאצאי מעיך כמותך: quòd sint excrementa ventris tui tui similia. Et dixit eis R. Iochanàn: Non dixit sic, sed *Benedictus tu in Ciuitate* שיהא בית הכסא סמוך לשולחנך אבל בית הכנסת לא: quòd sit latrina prope men-

cunt: ideò Abrahamum tres vitulos accepisse, vt tres linguas haberet vitulinas, easque paratas cum sinapi tribus viris comedendas tradidisse. Vide *En Israel*; vbi hæc omnia inuenies Par. II. pagina 70. col. 3. num. 42.

Ibidem longè ante finem.

Genes. 18. 4. *Tolletur nunc parum aquæ, & lauate pedes vestros*.

אמר רבי ינאי בר ישמעאל אמרו לו וכי בערביים חשדתנו שהם משתחוים לאבק רגליהם כבר יצא ממנו ישמעאל:

Dixit R. Iannài Bar Ismaèl: Dixerunt ei (tres viri ipsi Abrahamo): *Et quoniam Arabes censetis nos esse, qui puluerem pedum suorum adorant? Iam ex eo egressus erat Ismaël*. [R. Salom. *Iam egressus erat ab eo Ismaël, qui istiusmodi res solebat facere*.] Sed non recordatur Salomon se dixisse in suis commentarijs in Genes. hoc eodem capite 18. ver. 7. ad vocem אל הנער *ad puerum*; quòd iste, puer erat זה ישמעאל לחנכו במצות *Ismaël* (cui dederat vitulum, qui festinauit, & coxit illum) *vt eum in præceptis initiaret*. Non erant igitur Arabes tunc temporis, qui ab Ismaële addiscere potuerint huiusmodi idololatriæ genus adorandi puluerem pedum suorum.

Paulò post ex v. 1. eiusdem cap. 18. *Et ipse sedebat ostio Tabernaculi* כחום היום *cùm incalesceret dies*.

אמר ר' חמא בר חנינא אותו היום יום ג' של מילה של אברהם היה ובא הקב"ה לשאול באברהם הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה כדי שלא יטריח אותו צדיק באורחים וכו':

Dixit R. Chamà Bar Chaninà: Iste erat tertius dies à circumcisione Abrahami: Et venit Deus sanctus benedictus, vt salutaret Abrahamū: & eduxit Deus sanctus benedictus Solem de Theca, vt

mensam tuam, non autem Synagoga. Et R. Iochanàn secundùm sensum illius qui dicit. Mercedem gressuum est, *Benedictus tu in agro*, quòd redditus tui multiplicentur triplo tam de frumento, quàm de oleo, & vino. *Benedictus tu in introitu tuo, & benedictus tu in exitu tuo.*

שתהא יציאתך מן העולם כביאתך לעולם מה ביאתך לעולם בלא חטא אף יציאתך מן העולם בלא חטא ׃

Quòd sit exitus tuus ex hoc mundo sicut fuit introitus tuus in mundum: nam sicut introitus tuus in mundum fuit sine peccato (quod intelligitur de actuali peccato) sic exitus tuus ex hoc mundo sit sine peccato.]

In rebus scripturalibus explicandis adeò debiles sunt Talmudistæ, vt vix graue, & pro dignitate Scripturæ aliquid proferant, vt statim in res humiles, & Sacræ Scripturæ indignas labantur, vt patet in explicatione prædictorum versiculorum.

Ibidem versa pagina ante medium, Laudatur ientaculum matutinum; hoc est sumptio bucellæ panis cum sale infusæ in aqua, [R. Salom. *Si vinum non habeatur*] cuius virtutes hìc recensentur.

ת״ר שלשה עשרה דברים נאמרו בפת שחרית מצלת מן החמה ומן הצינה ומן הזיקין ומן המזיקין ומחכימה פתי וזוכה בדין ללמוד תורה וללמד ודבריו נשמעין ותלמודו מתקיים בידו ואין בשרו מעלה הבל ונזקק לאשתו ואינו מתאוה לאשה אחרת והורגת כינה שבבני מעים ׃ ויש אומרים אף מוציא את הקנאה ומכניס את האהבה ׃

Tanù Rabbanan Tradunt Magistri Tredecim dicuntur de ientaculo matutino (de pane cum vino mixto, quod Italicè dicitur *Zuppa*, Germanicè *Weinsuppen*) *liberat à calore, & frigore, ab incommodis, à Dæmonibus. Sapientes reddit simplices; causam in iudicio fauorabilem reddit. Legem discere, & docere facit. Ipsius verba libenter audiuntur: doctrina sua Dominus est; neque in ipsius carnem ascendit vanitas.* [R. Salom. *Sudor; & fætor.*] *Vtitur vxore sua, & non optat alienam, & necat pediculos, qui sunt in visceribus. Sunt, qui dicunt: Etiam expellit inuidiam, & intoducit amorem,*

Quæ hic dicuntur de ientaculo matutino, pauca sunt, quæ ad corporis sanitatem tuendam, vel augendam spectantur, alia ad animi virtutes, & vitia referuntur, quæ dependere non possunt à paruo mixto, cùm à libera hominis voluntate dependeant. Meliùs prisci nostri Itali, antiqua sua, & vernacula lingua, ientaculi virtutes illius scilicet quòd (Zuppa) vocant, quibusdam versiculis, sed sine vlla superstitionis specie hoc modo recensuerunt.

Sette cose fà la zuppa: Toglie fame, e sete tutta:
Netta il dente, e purga il ventre:
Fà dormire, fà padire, fà le guancie colorire.

Quòd autem summo mane semper sit sumendum ientaculum, intendunt probare ex locis Scripturæ, vt paulò post subiungunt.

אמרו רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה א״ל דכתיב (ישעיה מט׳, י׳) לא ירעבו ולא יצמאו ולא יכם שרב ושמש לא יכם שרב ושמש כיון דלא ירעבו ולא יצמאו אמר ליה את אמרת לי מהתם ואנא אמינא לך מהכא (שמות כג״, כה׳) ועבדתם את יהוה אלהיכם וברך את לחמך ואת מימיך ועבדתם את יהוה אלהיכם זו ק״ש ותפלה וברך את לחמך ואת מימיך זו פת במלח ויקתון של מים ואילך והסירותי מחלה מקרבך ׃

Dixerunt Doctores: Surge diluculo, & comede, in æstate ob calorem, & in hyeme ob frigus. Dixerunt ei: Quia scriptum est

(Isai.

ſipientibus , & ſimilis factus eſt illis. Et idem Dauid de ſeipſo dicit Pſal. 73. 23. *Vt iumentum factus ſum apud te.* Iudęis igitur, qui inimici Chriſti Domini ſunt, nomen iumentorum magis competit, quàm Chriſtianis Chriſti fidelibus.

Ord. IV. *Nezizìn*, Cod. 3. *Bauà Bathrà* cap. 1. *Haſcioteph'n*.

Pagina 3. b. circa medium. Synagoga minitans ruinæ periculum quomodo deſtruenda.

אמר רב חסדא לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי וכו׳ ׃

Dixit Ràu Chaſdà : Ne deſtruat homo Synagogam, donec ædificet aliam. Eſt qui dicit propter פשיעותא *præuaricationem.* [R. Salom. *fortaſſe inferretur ei Vis, aut Voluntaria negligentia occurret, & peccabit, non ædificando.*] *Et eſt qui dicit: Ratione orationis.* [R. Salom. *Quia interea ceſſaret oratio*]

Et poſt nonnulla ad eandem rem pertinentia, additur. *Quando Venit Ben Botà, conſilium dedit Herodi, Vt deſtrueret Templum, neque dixit Ràu Chaſdà : Ne deſtruas, niſi ædifices. Si Vis dicam: Rimam Vidit* (tunc enim licitum eſt deſtruere) *& ſi Vis dicam aliter* -

מלכותא שאני דלא הדרא ביה דאמר שמואל אי אמר מלכותא עקרנא טורי עקר טורי ולא הדר׳ ביה ׃

Regnum (id eſt Rex) *non ſolet reuerti* (non pœnitet facti) *quia dixit Samuel: Si dixerit Regnum: transferam montem, montem transferet, nec pœnitebit.* Sequitur -

[Herodes fuit ſeruus Machabæorum, iniecit oculos in puellam (Machabæā). Audiuit quandam vocem dicentem: qui modò rebellatur, proſperabitur. Surrexit, & occidit omnes rebelles ſuos, & reliquit tantùm hanc puellam (de ſe-

 mi-

(Iſai. 49. 10.) Non eſurient, neque ſitient, & non percutiet eos æſtus, neque Sol. *Non percutiet eos æſtus, neque Sol, quando non eſurient, neque ſitient. Dixit ei: Tu probaſti hoc ex vno loco, & ego idem probabo ex alio loco.* (Exod. 23. v. 25.) Et ſeruietis Domino Deo veſtro, & benedicet pani tuo, & aquis tuis. Et ſeruietis Domino Deo veſtro, *hæc eſt lectio* שמע Scemàa Audi Iſraël &c. *Et oratio:* Et benedicet pani tuo, & aquis tuis, *ipſe eſt panis cum ſale, & cyathus aquæ. Et poſtea ſubdit:* Et remouebo infirmitatem de medio tui.

Et hinc non recedunt ſine abuſu Sacræ Scripturæ, quam ad alium prorsùs ſenſum trahunt, quàm ſit ille, qui ibi traditur, vt patet legenti vtrumque Textum citatum.

Pagina 114 b. lin. 3. Gentiles, per quos etiam intelligunt Chriſtianos, non habentur pro hominibus, ſed pro beſtijs, & brutis animalibus.

תניא ר׳ שמעון בן יוחי אומר קברי גוים אין מטמאין שנאמ׳ (יחזקאל לד׳ ׃ לא׳) ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרוין אדם אלא בהמה וכו׳ ׃

Tanià eſt traditio. R. Scimòn Ben Iochài dicit: Sepulchra Gentilium non polluunt, quia dicitur (Ezech. 34. 35.) Et vos oues meæ, oues paſcuæ meæ. Homines vos. *Vos vocamini homines, & non populi mundi vocantur homines, ſed iumenta.*

Maxima iniuria afficiuntur omnes, qui Iudæi non ſunt, dum beſtiæ, & iumenta ab eis vocantur. Qui à Deo recedunt, meritò iumenta vocari poſſunt, ſic Dauid de viro improbo ait Pſal. 49. v. 13. & 21. *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis in-*

mine Machabæorum). Quando cognouit, velle Herodem eam desponsare, ascendit suprà tectum, & voce eleuata dixit: Quicumque venit, & dicit: Ego sum ex stirpe Machabæorum, est seruus (& mendax), quia ex eis nullus remansit nisi hæc puella: insilijt & proiecit se ex tecto, & mortua est. Abscondit eam septem annis in melle. Et est, qui dicit, quòd rem habuit cum ea, alij hoc negant, &c.]

Multa de Herode in hoc loco, & de consilio, quod inijt cum Ben Botà. De hoc Rabbino vide suprà pag. 264. colum. 1.

Pagina 4. circa medium. Dicuntur multa de magnificentia, & pulchritudine Templi ædificati ab Herode, de quo cùm aliquid dictum sit suprà pag. 441. col. 1. quæ & in hoc loco iterum referuntur, ideò ea omittimus.

Pagina 11, in ipso principio. De Eleemosyna ponuntur nonnulla.

תניא אמרו עליו על בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה פעם אחת באתה אשה לפניו בשני בצורת אמרה לו רבי פרנסני אמר לה העבודה שאין בקופה של צדקה כלום אמרה לו רבי אם אין אתה מפרנסני הרי אשה ושבעה בניה מתים עמד ופרנסה משלו לימים חלה ונטה למות אמרו מלאכי השרת לפני הקב״ה רבונו של עולם אתה אמרת כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא ובנימין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה ימות בשנים מועטות הללו מיד קרעו לו גזר דינו תנא הוסיפו לו עשרים ושתים שנה על שנותיו :

Tanià Est traditio: Dixerunt de Beniamin Hatzadìk Iusto Præfecto arculæ eleemosynarum. Venit aliquando quædam mulier coram eo tempore famis, dixit: Rabbì, ciba me. Respondit ei: Per Deum si in arcula eleemosynaria quicquam am-

pliùs est. Dixit ei: Rabbì, si non paueris me; en ecce mulier cum septem filijs suis morientur. Stetit, & pauit eam ex proprijs (facultatibus). *Post multos dies ægrotauit, vt moreretur. Dixerunt Angeli ministerij coram Deo sancto benedicto: Domine mundi tu dixisti: Qui stare fecerit vnam animam de Israële, est sicut ille, qui stare fecisset vniuersam plenitudinem mundi: & Beniamin Hatzadìk, qui viuere fecit mulierem cum septem filijs, morietur tam iuuenis? Statim lacerauerunt sententiam iudicij sui. Tanà est traditio: quòd addiderunt ei 22. annos super annos suos.*

Ex hac traditione firmatur intercessio Angelorum pro viatoribus. Et fauetur ijs, qui scientiam mediam statuunt, & docent. Confer 1. Sam. 23. 12. Vide *En Israël* Par. II. pag. 75. columna 2. num. 18.

Pagina eadem, & immediatè post supradicta. Aliud laudabile exemplum de eleemosyna.

תנו רבנן מעשה במונבז המלך שבזבז אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת וחברו עליו אחיו ובית אביו ואמרו לו אבותיך גנזו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם אמר להם אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה שנאמר (תהלים פ״ה ; י״ב) אמת מארץ וצדק משמים נשקף : אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו שנאמר (תהלים פ״ט : ט״ו :) צדק ומשפט מכון כסאך אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות שנאמ׳ (ישעיה ג׳ ; י׳ ;) אמרו לצדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו אבותי גנזו ממון ואני גנזתי אוצרות נפשות שנאמר (משלי י״א ; ל׳ :) פרי צדיק עץ חיים אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי שנ׳ (דברים כ״ד ; י״ג ;) ולך תהיה צדקה אבותי גנזו לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא שנ׳ (ישעיה נ״ח ; ח׳ :) והלך לפניך צדקך וכבוד יהוה יאספך :

Ta-

Dixit R. Iochanàn: A die, quo destructa est Domus sanctitatis (Templũ) *ablata est Prophetia à Prophetis, & data est stultis, & paruulis.*

Hoc non potest intelligi de primæ Domus desolatione, quia tunc fuerunt Prophetæ, sed de secunda Domo est intelligendum, quia post eius euersionem cognouerunt Iudæi se esse priuatos Prophetia, & datam stultis, & infantibus, hoc est Christianis, qui hisce nominibus vocabantur, teste Apostolo 1. Cor. 4. v. 10.) *Nos stulti propter Christum.* Et *quæ stulta sunt, elegit Deus.* Ibidem 1. 21. Et Apostolus Petrus 1. cap. 2. 2. *Sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite, Vt in eo crescatis in salutem.*

Pagina 14. agitur de ס״ת *Libro Legis*, de eius mensura, & qui ex priscis Rabbinis Libros Legis scripserint, & quot, vt Rau Hunnà dicitur scripsisse LXX. libros Legis, & R. אמי *Amè* scripsisse ארבע מאה ספרי תורה *quadringentos libros Legis*. Rabbinorum hyperbolica creduntur à Iudæis.

Pagina eadem b. ante medium. Dicitur, quòd tam Tabulæ Legis, quàm fractiones Tabularum priorum in Arca fuerint repositæ.

Ibidem post medium. Ponitur ordo librorum Prophetarum, & est -

[Iosue, Iudicum, Samuelis, & Regum. Prophetia Ieremiæ, Ezechielis, Isaiæ, & 12. Prophetarum. Hoseas est primus, S. D. (Hos. 1. 2.) *Principium loquendi Domini in Hosea.* Et quomodo cum Hosea primò locutus est; nonne à Mose vsque ad Hoseam fuerunt alij Prophetæ? Dicit R. Iochanàn: Intelligitur de quatuor primis Prophetis, qui

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri. Opus, seù factum Monbaz Regis [R. Sal. *fuit filius Reginæ Helenæ de semine Chasmonæorum*], *qui deprædatus est thesauros suos, & thesauros patrum suorum in annis penuriæ. Et congregati sunt contra eum fratres eius, & domus patris sui, & dixerunt ei: Patres tui thesaurizauerunt thesauros, & addiderunt super illos patrum suorum, & tu prædaris thesauros tuos, & thesauros patrum tuorum; Dixit eis: Patres mei thesaurizauerunt thesauros infernè; ego autem thesaurizaui thesauros supernè, S. D.* (Psal. 85. ver. 12:) Veritas de terra germinabit, & iustitia de cælo prospexit. *Patres mei thesaurizauerunt in loco, vbi manus dominatur; at ego thesaurizaui in loco, Vbi manus nullum dominium habet, S. D.* (Psal. 89. v. 15.) Iustitia, & iudicium habitaculum solij tui. *Patres mei thesaurizauerunt illud, quod fructus non facit, & ego thesaurizaui rem, quæ fructus facit, S D.* (Isa. c. 3. v. 10.) Dicite iusto quoniam bonus, quoniam fructum operum suorum comedent. *Patres mei thesaurizauerunt thesauros* (corporales) *diuitias, ego verò thesaurizaui animas, S. D.* (Prouer. 11. v. 30.) Fructus iusti est lignum vitæ: & suscipiens animas sapiens. *Patres mei thesaurizauerunt pro alijs, & ego thesaurizaui pro me, S. D.* (Deuteron. 24. 13.) Et tibi erit iustitia. *Patres mei thesaurizauerunt in præsenti seculo, & ego thesaurizaui in seculo futuro, S. D.* (Isai, 58. v. 8.) Et ibit coram te iustitia tua: gloria Domini colliget te.

Pagina 12. b. circa principium. Prophetia aufertur ab Israële.

א״ר יוחנן מיום שחרב בית המקדש ניטלה נבואה מן הנביאים ונתנה לשוטים ולתינוקות :

co-

v. 16.) *Et in quo cognoscetur* אפוא *Nunc*. Sed dicam: Iob fuit in diebus Isaac, quia scriptum est (Genes. c. 27. v. 33.) *Quis* אפוא *Nunc ille est, qui venatus est venationem?* Sed dicam in diebus Iacob, quia scriptum est (Genes. 43. 10.) *Si ita* אפוא *Nunc hoc facite*. Sed dicam in diebus Ioseph, quia scriptum est (Genes. 37. 16.) איפה *Vbinam ipsi sunt pascentes? &c.* Alij dicunt, quòd Iob fuit tempore exploratorum, quia scriptum est hic (Iob 1. 1.) *Vir fuit in terra* עוץ *Iob nomen eius*. Et scriptum est illìc (Numer. 13. 21.) *Num sit in ea* עץ *lignum*. Dixit Moses exploratoribus: Videte, an sit ibi ille homo (id est Iob) cuius anni sunt multi, veluti lignorum, & pertingat ad ætatem lignorum, seù arborum, ætas eius.

Sunt ineptæ expositiones Sacræ Scripturæ, terram עוץ *Vtz* regionem patriam Iobi, transferre ad עץ *Etz lignum*, illudque inquirere in terra Chanaan in personam Iobi. Item: Si ex voce איפה *Ephò Vbinam*, aut *Nunc* inquirendum sit, qua ætate vixerit Iob; posset dici, tempore Isaiæ, vel etiam Ieremiæ vixisse, quia apud Isaiam cap. 49. 21. & Ieremiam c. 3. v. 2. cap. 36. 19. huiusmodi vox איפה *Ephò* reperitur.

Turpiùs labuntur alij Talmudistæ ibidem immediatè, & circa finem, dicentes: איוב לא היה ולא נברא אלא משל היה *Iob nunquam fuit, neque creatus est, sed est parabola*. Sed isti redarguuntur ex nomine ipsius, & nomine Ciuitatis, vel Regionis eiusdē, quin & ab Ezech. 14. 14. והיו שלשת האנשים האלה בתוכה נח דניאל ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם נאם אדוני יהוה. *Et fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob; ipsi in institia sua*

eodem tempore prophetarunt, & sunt Hoseas, Isaias, Hamos, & Malachias, &c.

Ordo librorum Hagiographorum est - [Ruth, Liber Psalmorum, Iob, Prouerbiorum, Ecclesiaste, Cantici Canticorum, Threnorum, Danielis, Volumen Esther, Ezræ, & Paralipomenon, &c.] Et post pauca -

[Moses scripsit librum suum, Sectionem Balaam, & Iob.

Iosue scripsit librum suum, & octo versiculos, qui sunt in Lege.

Samuel scripsit librum suum, Iudicum, & Ruth.

Dauid scripsit librum Psalmorum per manus X. Seniorum, hoc est per manus Adami, per manus Melchisedech, Abrahami, Mosis, Hemàn, Iduthùn, per manus Asaph, & trium filiorum Kore.]

Pagina 15. lin. 1. [Ieremias scripsit librum suum, librum Regum, & Lamentationes,

Ezechias cum sodalitio suo scripserunt ימש״ק (est abbreuiatura per literas initiales significans) Isaiam, Prouerbia, Canticum Canticorum, & Koëleth Ecclesiasten.

Viri Synagogæ magnæ scripserunt Ezechielem, שנים עשר duodecim Prophetas minores, Danielem, & Volumen Esther.

Ezra scripsit librum suum, & Paralipomenon, & non ascendit de Babel, donec genealogizauit se ipsum, & deinde ascendit. Et alia multa ad idem argumentum pertinentia.

Iob fuit in diebus Mosis: nam legitur (in Iob 19. v. 23.) *Quis mihi det* אפו *nunc, & scriberentur sermones mei*. Et scribitur ibi (apud Mosen Exod. c. 33.

hæc in voces Scripturæ luxuriandi libertas, ipsam Sacram Scripturam de medio tollit. Quis vnquam infidelium, & peruersorum hominum extitit, qui negarit Reginam Sabam extitisse; de qua tam mirabilia Scriptura narrat in libro 1. Regum cap. 10. ferè per totum, nisi fuisset Rabbinus? Isti sunt Hebræorum Doctores, qui in tam magno pretio habentur. Vide *En Israël* Par. II. pagina 77. col. 2. num. 27.

Ibidem circa finem. Capræ Iobi lupos mactant.

ואבים הורגים העזים מקנהו של איוב עזים הורגים את הזאבים ׃

Lupi occidunt capras; sed capræ Iobi occidunt lupos. Vide *En Israël* Parte II. pag. 77. col. 3. num. 28.

Pagina 16. ante medium. Maior fuit dolor Satan quàm Iobi.

(איוב ב׳ ; ו׳) ויאמר יהוה אל השטן הנו בידך אך את נפשו שמור ויצא השטן מאת פני יהוה ויך את איוב וגו׳ ; אמר ר׳ יצחק קשה צערו של שטן יותר משל איוב משל לעבד שאמר לו רבו שבור את החבית ושמור את יינה ׃

(Iob capite 2. ver. 6.) Dixitque Dominus ad Satan. Ecce ipse in manu tua est, veruntamen animam eius serua: & egressus est Satan à facie Domini, & percussit Iob, &c. *Dixit R. Isaac; Grauior fuit dolor Satan, quàm fuerit tribulatio Iobi. Vt si quispiam diceret seruo, frange dolium, sed serua vinum.* Quia Satan nihil lucrabatur de corpore, sed animæ ipsius insidiabatur, vt in Deum blasphemias euomeret, & damnaretur. Sed secundùm hos impios Rabbinos, his diligentijs non indigebat Satan; quia ipsi hunc Sanctum virum Iob faciunt virum iniquum, & impium, ac omnino de-*sua liberabunt animam suam, dixit Dominus Deus.*

Multa in hoc loco dicuntur de Iob; versa enim pagina 15. in princ. dicitur:

[Septem Prophetæ prophetauerunt populis mundi, hi sunt: Balaam, & pater eius; Iob, Eliphaz Themanites, Bildad Hassuites, Tzapher Hannaamathites, & Eliahàu Charchaël Buzites. Eliau Buzites non fuit Israëlita, sed prophetauit populis mundi: sic etiam Iob prophetauit.

Ibidem longè post medium. Iobum faciunt blasphematorem, & damnatum:

חסיד היה באומות העולם ואיוב שמו ולא בא לעולם אלא כדי לקבל שכרו הביא הקב״ה עליו יסורין התחיל מחרף ומגדף כפל לו הקב״ה שכרו בעולם הזה לטרדו מן העולם הבא ׃

Iob fuit vir pius ex populis mundi, & non venit in mundum, nisi vt mercedem reciperet. Induxit Deus sanctus benedictus super eum flagella; cæpit מחרף *blasphemare, &* מגדף *conuiciari; sed Dominus duplicauit ei mercedem in hoc mundo, vt eum expelleret ex alio mundo.*

Hæc est magna blasphemia, & conuicium in Iob, imò & in ipsum Deum, qui eum vocat האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע ׃ *Virum perfectum, rectum, & timentem Deum, ac recedentem à malo.*

Ibidem longè post medium. Tollunt de medio Reginam Saba.

אמר ר׳ יונתן כל האומר מלכת שבא אשה היתה אינו אלא טועה מאי מלכת שבא מלכותא דשבא ׃

Dixit R. Ionathàn: Quicumque dicit, Regina Saba mulier fuit, non est nisi errans. Quid est igitur Regina שבא *Saba? Est Regnum quod venit.* ש בא *Quod venit*, vt sint duę dictiones. Peruersa corruptio Scripturæ Sacræ. En quomodo

Tu creasti Iustos ob Iètzer Tòu figmentum bonum, & ita impios ob Iètzer haraà fomitem malum. Idcircò nullus erui potest de manu tua. Quia ij, qui adacti sunt, quis impedire potest ne peccent? Quòd autem ait: Creasti ei Legem, nempè condimenta, quia ipsa, id est Lex remouet (hominem) *à transgressione, & à cogitatione mala. Sicut dicitur: Si tibi occurrerit turpe illud, adige illud in Academiam, si lapis erit, liquabitur; ideò non coguntur* (homines) *quoniam possunt se ipsos liberare.*] Vide *En Israel* Parte II. pagina 77. col. 3. num. 29. & 30. & columna 4. numero 31.

Blasphemiæ sunt istæ contra Iob, & contra Deum. Notauimus paulò ante canonizatum fuisse Iob ab ipso Deo pro homine perfecto, recto, ac timente Deum; qui nisi ex corde fuisset timens Deum, non fuisset rectus, atque perfectus, nisi tantùm facie, & verbo tenus, ideòque hypocrita non sanctus, & sic Deus mendax esset, quod dicere summa blasphemia est. Sed hanc blasphemiam proferunt Talmudistę, quando dicunt Iob in corde peccasse. Et huiusmodi peccati probationem afferunt. Dicunt enim, quòd Iob in corde suo dixerit: Deus in creatione rerum creauit fomitem malum, eumque in hominum corda taliter implantauerit, vt eos libertate benè agendi priuaret. Creauit autem Legem, vt hoc remedio condiretur coactio ista agendi, quæ per Legem medetur, & libera redditur. Hæc siquidem doctrina falsa est, & hæretica: nam Deus creauit hominem liberum, & dedit ei gratiam, & libertatem benè, vel malè agendi, prout ipse voluerit, quod manifestè conuincitur ex præcepto ei dato de deplorandum de suæ salutis spe. Vnde ad illum locum Iob cap. 2: 10. *In omnibus his non peccauit Iob labijs suis.*

Dixit רבא *Rauà* -

בשפתיו לא חטא בליבו חטא מאי קאמר (איוב ט׳ ׳ כ״ר ׃) ארץ נתנת כיד רשע פני שופטיה יכסה אם לא אפו מי הוא ׃ אמר רבא בקש איוב להפוך קערה על פיה וכו׳ ׳

Labijs non peccauit (Iob), *in corde suo peccauit. Quid dixit?* (Iob 9. 24.) Terra data est in manu impij, facies Iudicum eius operiet: si non vbi, quis est ipse? *Dixit Rauà: Quæsiuit Iob inuertere scutellam super os suum.* [R. Salom. *Quæsiuit euellere, & extirpare* (fidem à creaturis Dei) *vt mundum liberaret à Iudicio Diuino, dicendo: Quòd creaturæ à Deo sint violenter oppressæ* (*& vt vulgò dicitur assassinate*) *eo quia* יצר הרע *Iètzer haraà fomitem malum creauerat.*] *R. Eliezer dicit; Quæsiuit Iob inuertere scutellam super os suum. Dixit ei R. Iehosciùa: Non est locutus Iob nisi contra Satan, S. D.* (Iob 10. 7.) Tu scis quòd non impiè egerim: & non sit qui de manu tua eruat. *Dixit Rauà: Quæsiuit Iob eruere Vniuersum mundum à Iudicio Diuino. Dixit coram eo: Domine Vniuersorum, tu creasti bouem fissis vngulis: creasti asinum solidungulum: creasti Paradisum voluptatis: creasti Gehennam: creasti Iustos: creasti impios, quis retardare, aut impedire potest manum tuam?* [R. Salom. *Tu, quem voluisti mundum, fecisti, sicut & immundum: omnia à te procedunt.*] *Et cur? responderunt ei socij eius* (Iob 15. v. 4.) Etiam tu soluis timorem, & prohibuisti eloquium coram Deo. *Creauit Deus sanctus benedictus sit ipse Iètzer haraà fomitem malum, creauit et Legem Vnguentum condimenta.* [R. Salomon:

Deinde ad illud Iobi cap. 7. 9. *Defecit nubes, & abijt, sic descendens in Infernum, non ascendet.* Dixit Rauà - מלמד שכפר איוב בתחיית המתים : *Vt docearis, quòd Iob negauit resurrectionem mortuorum.*

Non sumitur vox שאול *Sceòl* pro sepulchro, sed pro Inferno damnatorum, vbi non datur resurrectio ad gratiam, vti alicubi suprà notauimus. Non igitur Iob absolutè negauit resurrectionem mortuorum. Vide *En Israël* loco statim citato.

Eadem pagina in fine. Quid sit יעלי, *Iaalè*.

Ad illud Iobi (39. 1.) *Nunquid nosti tempus pariendi Iaalè petræ, &c.* יעלי *Iaalè* (est quædam bestia) *crudelis erga suos filios. Quando venit hora pariendi, ascendit in verticem montis, vt natus cadat* (& frangatur). *Et ego* (inquit Deus) *præparo ei aquilam, vt eum super alas suas assumat, & ponet ante matrem* (& sic viuit) *quòd si momento præueniret, aut momento tardaret, illicò moreretur.*

Fabula est Talmudica. Notum est quid sit יעל *Iaàl*: est *Capra rupicola*, ideò à Scriptura vocantur יעלי סלע *Capræ petræ*, petras, siuè rupes inhabitantes, has Vulgata *Ibices* vocat siluestres capras, quæ cùm rupicolæ sint, sicut & ceruæ, quæ in hoc loco quoque nominantur, illarum partus de facili obseruari non potest, ideò à solo Deo hæc cognoscuntur, quę sua summa prouidentia, parturiunt, pergunt filij ad pastum, egrediuntur, & non reuertuntur ad eas. Ista sunt verba Scripturæ, ex quibus euidenter apparet, fabulam esse, quæ dicunt Talmudistæ de Iaalè, &c. Habetur in *En Israël* Parte II. pagina 78. co-

de non comedendo fructum arboris vetitę; alioquin si sine libertate operandi quomodocumque voluisset creatus esset, frustraneum fuisset huiusmodi præceptum de non comedendo, quia libertate non comedendi careret, nec comestio pomi peccato imputaretur. Ergo voluntariè, & liberè comedit homo de fructu vetito, ac proinde liber libertate operandi homo creatus est, & vt benè operaretur, gratiam, & omnia dona pertinentia ad statum innocentię ei collata sunt.

Eadem pagina 16. post medium, redarguunt Iob in multis. Dicunt, quòd capiebat agros pupillorum, eosque colebat, & postquam meliorati fuerant, non restituebat. Ex cap. 29. ver. 13. Iob, *Benedictio pereuntis &c.*

Ibidem postea ad ver. 2. cap. 6. *Vtinam appendendo appenderetur ira mea, & infortunium meum in bilancibus eleuarent pariter.* Dicit Ràu: Puluis sit in ore Iob contra Deum. Vtinam esset inter nos arguens, & posuisset manum suam super os vtrumque nostrum. [R. Salom. *Loquitur contra Iob, qui de Deo loquebatur sicut facit, qui litigat contra socium, & dicit: Veni, ponderemus, & videbimus vtrum alter nostrorum sit debitor.*]

Sequitur ibidem (Iob 31. 1.) *Fœdus pepigi oculis meis, & quid considerabo super Virgine?* Dixit Rauà: Puluis sit in ore Iobi. Ipse in alienas (mulieres oculos ponebat). Et Abraham nec vxorem propriam intuebatur, sicut scriptum est (Gen. 12. 11.) *Ecce nunc cognoui, quòd mulier pulchra aspectu tu sis.* Igitur priùs non respexerat eam.] Vide *En Israël* Par. II. pag. 77. col. 4. num. 31.

Bekòl. Vide in *En Israël* Par II. pagina 78. col. 2. num. 34.

Ibidem statim. Die, quo coxerat Iacob pulmentum lenticularum, & dederat Esau lasso pro pretio primogenituræ (Genes. 25. v. 33.) mortuus est Abraham. Colligunt ex hoc, quia dicunt:

עשה יעקב אבינו תבשיל של ערשים לנחם את יצחק אביו: *Fecerat Iacobus pater noster pulmentum lenticularum ad consolandum patrem suum Isaacum*, qui erat in luctu patris sui. Hinc Hebræi etiam hodie tempore luctus parentum lentes sibi paratas à cognatis solent comedere: & cur potiùs lentes, quàm alias leguminum species? Rationem reddit Ghemarà -

מה ערש זה אין לו פה אף אבל אין לו פה:
Quia sicut lens os non habet, ita & qui in luctu sunt non loquuntur, ac si non haberent os. Vel etiam, quia lentes figuræ rotundæ sunt, vt ex his intelligatur, omnia mundana in instabilitate esse fundata. Referuntur in *En Israël* Par. II. pag 78. col. 2. num. 34.

Ibidem postea. Tria scelera eadem die perpetrata fuisse ab Esau: Violasse puellam nuptam: occidisse hominem: negasse resurrectionem mortuorum, & paruipendisse primogenita; quæ auctoritate Scripturæ malè intellectæ probare nituntur. Ista non habentur in *En Israël*, veriti forsan, ne Christiani vindictam sumant de patre suo Esau, quia illi credunt, Esau esse patrem Christianorum.

Et tandem in fine dicunt, Ismaelem viuente adhuc Abrahamo, pœnitentiam egisse. Et in *En Israël* Par. II. pag. 78. col. 3. num. 35.

Pagina 17. in principio. In Abrahamum, Isaacum, & Iacobum nulla potestas lumna 1. numero 32.

Eadem pag. 16. b. longè post princ. Domicilia sociorum Iobi inter se valdè distant.

Ad illud Iobi 2. v. 11. *Et audierunt tres socij Iob omne malum hoc, quod euenerat ei: & venerunt vnusquisque è loco suo, &c. & conuenerunt simul, vt venirent ad condolendum ei, & ad consolandum eum.* Quid est ויועדו יחדו *Et conuenerunt simul?* Dixit Ràu Iudas, dixit Ràu;

מלמד שנכנסו בשער אחד ותנא בין כל אחד ואחד שלש מאות פרסה: *Denotat, quòd omnes* (tres amici Iob) *simul per eandem portam ingressi sunt.* (alia lectio בשעה eadem hora.) *Et est traditio, quòd distabant ab inuicem 300 parasangis.*

Sed vnde cognouerunt, quòd Iobo tot calamitates acciderant? Sunt qui dicunt כלילא הוה להו *Coronas habebant.* Alij dicunt אילני הוה הוא *Arbores habebant,* [R. Salom. *Qualibet corona habebat tres facies, repræsentantes tres viros amicos cum suis nominibus, & quando alicui ex illis immutabatur color, in angustias esse socium cognoscebat. Sic de arboribus: quando passæ erant, & illarum folia decidebant, signum erat, quòd socij in tribulationibus permanebant,*] Istæ sunt manifestæ fabulæ Talmudistarum, quæ confutatione non indigent. Vide *En Israël* Parte II. pag. 78. col. 1. num. 33. Aliæ fabulæ Talmudistarum sequuntur.

Ibidem. Abraham magnus Astrologus erat.

R. Scimòn Ben Iochài dicit: Lapidem pretiosum habebat Abraham appensum ad collum, quem cùm ab ægrotis intueretur, illicò sanitati restituebantur: & quando ex hoc mundo discessit, suspendit illum Deus in astro Solis. Et filiam habuit nomine בכל

stas

vbique. Quia dicebat Ràu Sciesciàth ipsi Scemaaiàh: Ad omnem mundi plagā verte te ipsum, dum oras præterquam ad Orientem. Quia hoc docuerunt Hæretici. [R. Salom. *Hæretici sunt discipuli Iesu, & tradunt doctrinam, orandi ad Orientem.*)

Sed discipuli Iesu, nempè Christiani non ideò docent orandum esse ad Orientem, quia ibi tantùm sit Diuinitas, vt impiè criminantur Iudæi, vel vt accusabantur sub Seuero Imperatore, quòd Solē adorarent, quia nos Christi fideles Solem hunc materialem non adoramus, dū Orientem spectantes orationes agimus, sed versus locum, vbi Sol Iustitiæ Christus Deus noster ortus est, passus, & resurrexit, faciem vertentes, ei qui nos redemit à Diaboli seruitute, gratias agentes preces nostras effundimus, *quia ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus eius, & oues pascuæ eius.* Hodie tamen in ædificatione Ecclesiarum non semper habetur ratio positionis ad Orientem, ita scilicet, vt illarum maius Altare in Orientem vergat; quia vbicumque, & in quacunque parte oramus semper ad Deum, qui vbique est, mentem attollimus, cumque precamur: Per Dominum nostrum Iesum Christum, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regnat in secula seculorum. Amen. Ista, quę de Diuinitate, & de oratione dicuntur, exscripta sunt etiam in *En Israèl* Par. II. pag. 79. col. 3. & 4. numero 39. nisi quòd in Comment. R. Salomonis pro תלמידי ישו *Discipuli IESV* substituerunt תלמידי עובדי עבודה זרה *Discipuli seruientes Idolo.*

Ibidem. Ineptissima datur etymologia nominis *Orientis*, quod deprauatè vocant אוריה *Oriàh*. Dicit enim R. אבהו

stas habuit יצר הרע *Iètzer haraà fomitem malum.*

Ibidem. Dicunt, in sex personas nullam habuit facultatem Angelus mortis, isti sunt Abraham, Isaac, Iacob, Moses, Aharon, & Maria, quia de eis dicitur: *Per os Domini mortui sunt.* Et mirū non est, si de Maria hoc non scribatur, quia deseruitū est honestati. De his alibi dictum est. In *En Israèl* ibidem.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 3. *Bauà Bathrà* cap. 2. *Lo iachpòr.*

Pagina 25. non longè à fine. An Diuinitas sit vbique, ita disputant de hoc Rabbini, vt penè reuocent in dubiū. Hinc oritur quæstio.

Ad quam mundi partem vertenda sit facies tempore orationis? Ij, qui asserunt Diuinitatem vbique reperiri, non curant vbi sit vertendum, quia quocunque te vertas, semper coram Deo stas. Qui volunt Diuinitatem habitare in Oriente, docent: inter orandum vertendam esse faciem ad Orientem. In hoc loco Talmudistæ calumniantur Christianos tamquam credentes, Diuinitatem habitare in angulo Orientali, ideòque docere, quando oratur, orandum esse versa facie ad Orientem. Vnde Ecclesiarum faciem vertebant antiqui ad Orientem, vt Sacerdos, qui in Ara maxima Sacra operabatur versam haberet faciem ad Orientem. Itaque R. Sciesciàt prohibet ne Iudęi, dum orant, faciem vertant ad Orientem. Verba Rabbini propè finem paginæ sunt:

רב ששת סבר שכינה בכל מקום דאמר ליה רב ששת לשמעיה לכל רוחתא אוקמן לבר ממורח משום דמורו בה מיני (רבי שלמה פירש) תלמידי ישו מורו הוראת להתפלל למורח:)

Ràu Sciesciàth putat, Diuinitatem esse

non est lectoris benignitas.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 3. *Bauà Bathrà*, cap. 3. *Chezkàth habbatim*.

Pagina 55. in ipso principio. Vsus sandaliorum in æstate, & calceamentorum in hyeme.

סנדלין בימות החמה ומנעלים בימותי הגשמים ׃
Tantundem sonant.

Ibidem paulò post. De quodam Rabbino, qui lustrabat sepulchra mortuorum, & vidit pulchritudinem quorundam defunctorum.

רבי בנאה הוה קא מציין מערתא וכו׳ ׃
R. Banàh signabat speluncas. &c. [R. Sal. *Iste erat homo insignis, & honoratus, habebat facultatem introeundi in speluncas, & mensurandi tam internas, quàm externas partes, vt inde cognosceretur vbinam esset immunditia, &c.*] *Venit in speluncam Abrahami, vidit &c. Venit in speluncam Adami, exijt vox, & dixit: Vidistine imaginem Iacobi? Similem non videbis.* [R. Salom. *Pulchritudo Iacobi erat similis pulchritudini Adami, & pulchritudo Adami erat similis pulchritudini Dei. Et hoc est quod de Adamo dicitur*: In similitudinem Dei fecit eum.] &c. *Dixit R. Banàh: Ego vidi duos ipsius calcaneos, erant similes duobus oculis Solis, &c. Omnes vultus respectu vultus Saræ sunt tanquam simiæ respectu Adami. Sara respectu Euæ est tamquam simia respectu Adæ. Eua coram Adamo est tamquam simia respectu Adæ; Adam respectu Diuinitatis est tamquam simia respectu Adami.* Sequitur -

Nitor Ràu Cohanæ est similis nitori רב *Ràu, & nitor huius est similis nitori Rabbi* אבהו *Auàhu, & nitor huius est similis nitori facierum Iacobi patris nostri; &*

Auàhu מאי אוריה אויר יה *Quid est Oriens?* Est אויר יה *Auèr Iah Aër Dei*. Linguæ Latinæ ignari sunt Talmudistę, nescientes, quòd Oriens lingua Latina dicatur, quia inde oritur Sol. Nisi Talmudistarum partes in hoc loco assumere velimus, & dicere: quòd vox אוריה non sit legenda *Oriàh*, sed *Eurià*, quasi dicere vellemus *Eurum* partem illam mundi, qua Eurus spirat, & hoc modo videtur legisse R. Salomon hunc locum, dum dicit: *Auditur, quòd sic appellant lingua Persica Orientem, &c.* puta Eurum, de quo noster Poëta Ouidius 1. Metamorphos.

Eurus ad auroram Nabatheaque Regna recessit,
Persidaque, & radijs iuga subdita matutinis.

At R. Salomon statim inclinatur; & Talmudistarum errores suis Commentationibus illustrat, dicit enim: Orientem vocari אויר יה *Auèr Iah Aërem Dei*. *quia* השכינה *Hascechinà Diuinitas manet in Occidente, & vertit vultum ad Orientem* נמצא המורח אוירו *Ergo Oriens est aër Dei.* Egregia consequentia! Nec potest negari. Quia huius enthymematis antecedens est dogma apud Hebręos. At Diuina Maiestas locatur? Parum refert, interim maneat in angulo Occidentali, & taceat. Hoc modo de Diuina Maiestate, quæ replet omnia, loquuntur Talmudistæ, ac si esset vile mancipium in angulo carceris relegatum.

Ibidem versa pagina, in ipso principio. Agitur de quatuor mundi plagis; de Sole, quomodo circumeat Orientem diu noctuque; & multa ridicula ibi dicuntur sed cùm nonnulla his similia alibi dicta sint, his ineptijs remoranda

communiter חסידים *Chasidìm Pios* vocabant; Talmudistæ פרושין *Peruscìn Pharisæos* separatos ab alijs; *Essæos* Græci, & Latini ab eadem voce חסיד *Chasid*. Non comedisse carnes, neque vinum bibisse tradit idem Philo: quod si fecissent ob rationem adductam in hoc loco Ghemaræ, tamquam superstitiosi redarguendi meritò essent. Abstinentiam à carnibus, itemque à vino antiquos Monachos orientales ab his Essenis accepisse credibile est; eandemque abstinentiam postea transmissam ad Monachos Occidentales sub Regula S. P. N. Benedicti militantes, quibus carnium esus cap. 39. Regulæ his verbis prohibetur: *Carnium verò quadrupedum omninò ab omnibus abstineatur comestio: præter omninò debiles, & ægrotos.* Prohibitæ enim censentur non solùm quadrupedum, sed etiam volatilium carnes, quippè quæ pretiosiores, & delicatiores sunt. Et hoc modo explicant hunc locum omnes ferè Constitutiones Congregationum militantiū sub eadem Regula S. Benedicti. Canon autem de *Consecr.* dist. 5. cap. *Carnem*. explicat modum, & cur interdictus sit esus carnium Monachis omnibus. Ait enim: *Carnem cuique Monacho nec sumendi, nec gustandi est concessa licentia: non quòd creaturam Dei iudicemus indignam; sed quòd carnis abstinentia vtilis, & apta Monachis æstimetur; seruato tamen moderamine pietatis erga ægrotos &c.* Et in Glossa additur: *erga ægrorum necessitudines, aut longè proficiscentium, vt ex volatilibus sustententur, & in longinquo itinere destinati. Si autem à Principe, vel Episcopo inuitentur, pro benedictione, & obedientia degustare non metuant, ser-*

& pulchritudo Iacobi patris nostri est similis pulchritudini Adami. &c.

Omnia ista sunt verba vana, & ad nihil inseruientia, nisi velint harum vanitatum cognitione aliquando Iudæi proficere, & istos vaniloquos, ac fabulosos Commentatores Talmudistas tandem execrari. Referuntur in *En Israèl* Parte II. pagina 80. col. 3. & 4. n. 43.

Pagina 60. b. post medium. Improbant abstinentiam ab esu carnium, & à vini potu.

תנו רבנן משהרב הבית השנייה רבו פרושין בישראל שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין נטפל להן רבי יהושע אמר להן בני מפני מה אי אתם אוכלים בשר ואין אתם שותין יין וכו׳ :

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri: Post destructionem Templi secundi multiplicati sunt Pharisæi in Israële, qui carnem non comedebant, & vinum non bibebant. R. Iehosciùa dixit eis: Quare vos carnes non comeditis, & vinum non bibitis? &c. Illorum responsio in hoc consistit: quòd cùm defecerint Sacrificia, & libamina, de quorum victimis comedebant, & bibebant vinum libaminum, congruum non erat, deficientibus Sacrificijs, carnes comedere, & vinum profanum bibere. Subdit R. Iehosciùa: *Si sic est, nec panem comedere debetis, quia iam defecerunt* מנחות *Menachòth munera, quæ ex farina fiebant; neque fructibus vesci, quia primitiæ iam cessauerant: quinimò nec aquam bibere debetis, quia &* נסוך המים *aquarum libamina perierunt, &c.*

Videtur in hoc loco alludi ad multitudinem illorum, qui inter Iudæos tanquam Monachi viuebant, & de quorum conuersatione Philo disertissimus Iudæorum librum scripsit. Hos Iudæi

Gherſciòm Ben Menaſcè. Ghemarà -

וכי בן מנשה הוא והלא בן משה הוא דכתיב (דה״ :
בנ״ : יד״) בני משה גרשום ואליעזר אלא מתוך שעשה
מעשה מנשה תלאו הכתוב במנשה :

Et an (Gherſciòm) *filius Menaſſis fuit; nonne filius Moſis fuit, ſicut ſcriptum eſt* (1. Paralipom. 23. 14.) Filij Moſis, Gherſciòm, & Eliezer. *Sed propterea quia fecit opus Menaſſis, appendit eum Scriptura* (familiæ) *Menaſſis*.

Itaque vtraque lectio vera cenſetur, vt Gherſciòm filius Moſis fuerit natura, filius verò Menaſſis imitatione iniquitatum. Notatur hæc *Meſarà* in aliquibus Codicibus Sacræ Scripturæ, & præſertim in Biblijs Magnis in margine ד׳ תלוים *Quatuor ſunt literæ ſuſpenſæ*. Et ibidem in *Meſarà* ſub textu ad vocem hanc מנשה dicitur ד׳ מילין ראית בהון אות תלוי וכו׳ : *Quatuor ſunt voces, in quibus litera eſt ſuſpenſa &c.* Vide *En Iſraèl* Parte II. pag. 89. col. 4. num 90.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 3. *Bauà Bathrà* cap. 8. *Ieſc nochelìn*:

Pagina 122. in ipſo principio. Terra Iſraèlis in futurum, id eſt tempore Meſſiæ diuidenda erit in 13. Tribus, non ſicut olim, quæ diuiſa fuit in 12. Tribus, &c. Hæc Talmudiſtarum doctrina examinabitur in Diſſertatione *de Meſſia Iudæorum*. Habetur in *En Iſraèl* Par. II. pag. 93. columna 4. num. 105.

Pagina 123. b. longè poſt principiũ. Eſau non erit proſternendus, niſi per ſemen Ioſephi, hoc eſt Chriſtiani tradendi erunt in manus Hebræorum.

ראה יעקב אבינו שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד
זרעו של יוסף שנ׳ (עובדיה א׳ : יח״) והיה בית יעקב
אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום
ולא יהיה שריד לבית עשו כי יהוה דבר :

Vi-

ſeruantes apud ſe continentiam conſuetam.] Quæ verba omiſſa fuerunt à Gratiano, ideò huiuſmodi Canon in duas partes abſciſſus eſt. Prima clauditur, *erga ægrotos*; & ſecunda incipit: *Quòd ſi quis Monachus violauerit &c.* Vinum quoq; modicum Monachis conceditur, cap. 40. Regulæ. Et quia omninò ne vinum biberent Monachis Occidentalibus perſuaderi non poterat, tùm ratione climatum, tùm ratione conſuetudinis introductæ ob complexionis hominum imbecillitatem; Hemina tamen vini, quam pro ſingulis Monachis aſſignat S. Benedictus, ſufficiens eſt habita, ne propter paucitatem vini murmuratio audiatur, quæ omninò inter Monachos prohibetur.

Huiuſmodi *Maamàr* narratio Talmudica inuenitur in *En Iſraèl* Parte II. pag. 81. col. 2. num. 47.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 4. *Bauà Bathrà* cap. 5. *Hammochèr eth Haſſephinà*.

Pagina 73. poſt medium. Quamplurimæ hiſtoriæ Nautarum hìc, & in ſequentibus narrantur; de piſcium magnitudine; de Leuiathano; Iordanis origine; de Behemòth animali quadrupede, & auibus miræ magnitudinis, deque alijs, quorum maior pars relata ſunt Par. I. pag. 507. & ſeqq. Hæ fabulæ ferè omnes ſunt cuiuſdam Rabbini Rabbà Bar Bar Channà nuncupati. Recenſentur omnes in *En Iſraèl* Par. II. pag. 81. col. 4. n. 48. & ſeqq. vſque ad n. 65.

Pagina 109. b. Cap 8. *Ieſc nochelìn* poſt medium. Quid ſignificet litera נ *Nun* ſuſpenſa in voce מנשה *Menaſcè*.

In libro Iudicum cap. 18. 30. legitur ויהונתן בן גרשם בן מנשה *Et Ithonathàn Ben*

cionari.] *Diues* סלעים *Selaaim Siclorum*, [R. Salom. *Id est mensularij, qui continuò lucrantur in contrectatione pecuniarum.*] *Diues* תקוע *Takòa affixionis* [R. Salom. *Sunt qui explicant: quòd sit ille, qui habet plurimas domus, & eas alteri locat, atque affigit iuxta illud* (Genes. 31. 25.) Et Iacob תקע fixerat tabernaculũ suum. *Mihi autem videtur dicendum iuxta id, quod in Menachòth habetur cap. 8. n. 3.* תקועה אלפא לשמן *Tekuè Princeps est in oleo. Tekuè est nomen Vrbis, ex qua præcipuum oleum afferebatur pro Menachòth muneribus* (in Templo) *& assimilatur pecunijs, & oleo; Doctor* פלפול *Pilpùl subtilis, & & acutæ disputationis, quia quotidiè lucratur in huiusmodi exercitio, &c.*] *Diues* משח *Mesciàch mensuræ, in agri mensura* [R. Salom. *In æstimatione frugum, fructuum, & prouentuum omnium.*] *Diues* חמס *Chamàs rei* [R. Sal. *Quæ in thesauris absconditur.*] *Iste est Doctor* שמועות *Scemuòth Lectionum* [R. Salom. *Qui scit Halachòth Decisiones, & dicta Amorraim, quando enim venit tempus decidendi, tunc manifesta fit illorum lectio, & doctrina.*] *Omnia sunt necessaria ad ordinandum gradus Ghemaræ. Dixit Ràu Zirà, dixit Ràu: Quid est quod scriptum est* (Prouerb. 15. 15.) Omnes dies pauperis mali; *iste est Doctor Talmudis* [R. Salom. *Qui occidit se ipsum, vt operam det lectioni, & solutionibus argumentorum.*] *Et lætus corde conuiuium iuge. Iste est Doctor Miscnæ. Rauà contrarium dicit: Quia dicit Ràu Minister Rauà: Cur scriptum est* (Ecclesf. 10. 9.) Transferens lapides dolore afficietur in eis: scindens ligna periclitabitur in eis. Transferens lapides dolore afficietur in eis, *isti sunt Doctores Miscnæ*; scindens li-

Vidit Iacob pater noster, quòd semen Esau non erat tradendum, nisi in manus seminis Iosephi, S. D. (Abdiæ 1. 18.) Et erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, & domus Esau in stipulam, & succendent eos, & consument eos: & non erit superstes domui Esau: quia Dominus locutus est.

Et ista pertinent ad eandem Dissertationem de Messia Iudæorum. Refertur in *En Israèl* Par. II. pag. 94. colum. 4. num. 110.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 3. *Bauà Bathrà* cap. 9. *Miscè meth.*

Pagina 145. b. post medium. De Rabbinis, seù Doctoribus Hebræorum, & de illorum doctrinis Iudicium.

תני רבנן עתיר נכסין עתיר פומבי זה הוא בעל הגדות עתיר סלעים עתיר תקיע זהו בעל פילפול עתיר משח עתיר חמס זהו בעל שמועות הכל צריכין למרי חטיא גמרא: אמר רבי זירא אמר רב מאי דכתיב (משלי ט״ו, ט״ו) כל ימי עני רעים זה בעל תלמוד וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה רבא אמר אפיכא והיינו דאמר רב משרשיא משמיה דרבא מאי דכתיב (קהלת י׳, ט׳) מסיע אבנים יעצב בהם בוקע עצים יסכן בם מסיע אבנים יעצב בהן אלו בעלי משנה בוקע עצים יסכן בם אלו בעלי תלמוד:

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri: Diues נכסין *Nechasìn facultatum* [R. Salomon: *Diues agris, vineis, & olinetis, quæ à cunctis conspiciuntur*] *Diues* פומבי *in aperto* [R. Salom. *Hoc est, ille, qui habet multa armenta animalium, quæ omnes norunt*]. *Et iste est Doctor* הגדות *Hagadòth eloquiorum mysticorum* [R. Salom. *Hic est ille, qui concionatur in omni loco coram multitudine, in conuiuijs, diebus festiuis, & omnes conueniunt ad illum audiendum, quia habet vocem sapientiæ, & quia ista eloquia mystica opus non habent speculationis, potest hic vbique con-*

Ponunt Talmudistæ præfatam expositionem, vt eludant claram prophetiam de tempore aduentus Messiæ indigitato à Iacobo Patriarcha in שבט *Scèuet Sceptro*, per quod intelligitur potestas Regia de domo Iuda, & in מחוקק *Mechokèk Legislatore* potestas Senatoria, quæ vtraque tempore Natiuitatis Christi ab Israële fuerat ablata. Regia Maiestas de domo Dauid iam diù antea cessauerat; & Senatoria tempore ipsius Christi ius, & gladij potestatem amisit, quia iudicia קנסות capitalia cessauerunt anno 40. ante euersionem Templi secundi Cod. *Sciabbàth* capite 1. pag. 15. circa finem, videlicet anno 28. à Natiuitate Domini: nam Templum incensum est anno mundi 3828. ex Par. I. pag. 81. Ergo criminalia iudicia cessauerunt 3788. Christus autem nascitur anno 3760. Ergo anno 28. Christi iudicia criminalia cessarunt, & Synedrium à Sede sua eiectum est. Vide suprà pag. 316. col. 2. & pagina 319. col. 1. Hoc *Maamàr* transcriptũ inuenitur in *En Israël* Par. II. pag. 96. col. 3. num. 1.

Pagina 11. in ipso principio. De anno embolismico.

Rabbàn Gamliel commisit septem Viris, vt diluculo ascenderent, & obseruarent: an annus fieri deberet 13. Lunationum, nec ne; ascenderunt, & reuersi sunt coram Rabbàn Gamliele, qui reperit octo Viros, & percunctatus est, quis eorum fuerit octauus, qui sine licentia ascenderat? Respondit Samuel katàn paruus אני הוא שעליתי שלא ברשות ולא לעבר השנה עליתי אלא ללמוד הלכה וכו׳ *Ego sum, qui sine venia ascendi, non vt annum embolismicum facerem, sed vt lectionem ad hanc rem pertinentem addiscerem, & c* ligna periclitabitur in eis, *isti sunt Professores Talmudis*. Vide *En Israël* Parte II. pag. 95. col. 3. num. 116. & colum. 4. num. 117.

Habes ex hoc loco iudicium Hebræorum de suis studiorum Professoribus, & doctrinis, cuiusnam sint argumenti, & in quam existimationem habeant Miscnà, & Talmùd. Et finem imponimus huic Codici *Bauà Bathrà*.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 4. *Sanhedrìn* cap. 1. *Dinè mamonòth*.

Pagina 5. circa medium. Explicatur ver. 10. Gen. 49. *Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de fæmore eius*.

תניא לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גליות שבבבל שרודין את ישראל בשבט ומחוקק מבין רגליו אלו בני בניו של הלל שמלמדין תורה ברבים,

Tanià Est traditio: Non recedet sceptrum de Iuda: *Isti sunt Aechmalotarchæ, qui sunt in Babel, & regunt Israëlem virga: & Legislator de inter pedes eius; hi sunt filij filiorum Hillèl, qui publicè docent Legem*. [R. Salom. שבט *Sceptrum, id est* שררה *Dominium. Et habebant facultatem publicandi bona, quia bonorum publicatio, est* בית דין *Domus Iudicij fori publici* (Senatus) *sicut scriptum est* (Ezra c. 10. 8.) Et omne quod non venit &c. *In Ieuamòth, capite* האשה רבה *Haiscià* primùm, nempè c. 10. & non 15. quod pariter incipit האשה *Haiscià*.] ומחוקק *Et Legislator* [R. Sal: שררה מועטת *Dominium inferius & minus, quo populum regebant, & hanc potestatem, & licentiam habuerunt à Regibus Persarum*.] *Filij filiorum Hillèl*. [R. Salom. *Posteri Hillelis. Hillel Princeps fuit, vt dicitur in Cod. Pesachìm his verbis* הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם *Restituerunt eum in Caput, & constituerunt Principem super eos*.]

חנו רבנן משמתו נביאים האחרונים חגי וכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקדש מישראל ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול וכו׳ ׃

Tradiderunt Doctores: Ex quo mortui sunt Prophetæ posteriores Chagài, Zacharias, & Malachias, sublatus fuit Spiritus Sanctus ab Israële; quamuis vsi sint Bath kòl filia vocis (Echo, Oraculo.)

Pro Spiritu Sancto intelligunt Prophetiam: quia post Malachiam nullus alius Propheta prophetauit in Israële. Huius rei ratio habetur in hoc Codice cap: *Chèlek*, quia omnes Prophetæ prophetarunt de diebus Messiæ. Cùm enim dies Messiæ futuri essent in Templo secundo, necesse non erat, vt & alij Prophetæ de Christo ferè præsente aliquid prophetarent. Solum requirebatur, vt quæ à Prophetis prędicta fuerant, adimplerentur. Hinc Præcursor Christi Ioannes Baptista Propheta non Veteris, sed Noui Testamenti dicendus est, quia natum Christum ijs, qui tunc temporis aderant, demonstrauit: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*. Sed nonne Propheta futura prædicit? Omnia tempora Propheta percurrit, præterita, præsentia, futura; Moses, præterita creationis mundo annunciauit, præsentia populo; futura toti genti. Sic Ioannes Baptista præterita mala redarguit, *Pænitentiam agite; & qui post me venit, ante me factus est*: præsentia, *Ecce Agnus Dei*; futura, *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?*

Pagina eadem versa. Multa de embolizatione anni dicuntur.

Pagina 13. b. in fine, & pag. 14. in principio. De attentata conseruatione Synedrij, per R. Iudam Ben Babà.

&c. Laudauit Rabbàn Gamliel Samuelis parui studium, & facultatem ei tribuit embolizandi annum quandocumque ei placuisset. &c. De Samuele katàn dictum est suprà in Catalogo Rabbinorum Tanaitarum pag. 319. col. 1. & de eodem ex Ghemarà in *En Israèl* Par. II. pag. 98. col. 3. num. 13.

Ibidem longè post principium. De quadã muliere, quæ adiuit Academiã R. Meir, dixitque ei רבי אחד מכם קדשני בביאה *Rabbì, Vnus vestrum despondit me in Vxorem per copulam. Stetit R. Meir, & scripsit ei repudium, & dedit ei. Steterunt cuncti illi discipuli, scripserunt, & dederunt ei. Et R. Meir vnde hoc didicerat? A Samuele katàn; & Samuel katàn Vnde?* משכניה בן יחיאל *A Sechaniàh Ben Iechièl, sicut scriptum est* (Ezræ 10. v. 2.) Et respondit Sechaniàh Ben Iechiel de filijs Elam, & dixit Ezræ: Nos præuaricati sumus in Deum nostrum, & duximus vxores alienigenas de populis terrę: & nunc est spes Israeli super hoc. *Et Sechaniah Ben Iechièl Vnde didicerat? A Iosuè, sicut scriptum est* (Iosue 7. 10.) Et dixit Dominus ad Iosue; Surge tibi, vt quid cadis in faciem tuam? Peccauit Israël. *Dixit coram eo: Domine Vniuersi, quis peccauit? Dixit ei: Numquid detractor sum ego apud te? Tolle sortes. Et si Vis dicam: De Mose scriptum est* (Exodi 26. 28.) Vsquequo renuistis?

Callidè egerat hæc mulier, vt sibi per fraudem compararet virũ doctum; sed callidiores fuerunt discipuli illi Sapientes, qui exemplo Magistri sui Rabbì Meir, eam per libellum repudij ignominiosè expulerunt.

Ibidem circa medium. Spiritus Sanctus aufertur ab Israële.

ר' יהודה בן בבא שמו שאילמלא הוא נשתכחו דיני קנסות מישראל וכו' ,

Nisi fuisset R. Iudas Ben Babà, intermissa fuissent iudicia criminalia in Israële. &c.

Hanc Historiam vide suprà pag 276: col. 2. Si non intermissa fuerunt Iudicia criminalia in Israële; quomodo nos diximus, postquàm Synedrium eiectum est ex לשכת הגזית *Liscàt haggazit Ab Aula cæsi lapidis*, intermissa fuisse iudicia criminalia? Resp. Id factum esse, Imperiali prohibitione, ideoq; Synedrium non potuisse se ingerere in capitalibus causis. Vnde clamauerunt in Euangelio: *Nobis non licet interficere quemquam*; permissione autem Imperiali licebat, ideò Stephanum existimantes, blasphemasse in Deum, & in Legem, iuxta traditiones, eũ extra Ciuitatem lapidauerunt. Quando autem in Ghemarà dicitur: intermissa fuisse iudicia criminalia, intelligitur pro tota auctoritate Synedrij, quam Imperator omninò tollere, & extirpare voluerit, intermissa totaliter legitima ordinatione Senatorum.

Pagina 14. b. fit mentio de בית פגי *Beth-Paghe Bethfage*, vbi R. Salomon in ipso principio dicit -

בית פגי מקום לפנים מן חומת העיר ונידון בירושלם לכל דבריו ,

Bethphage est locus לפנים *intra murum Vrbis* (Ierusalem) *& censetur veluti Ierusalem in omni re sua*. Contrarium habet in *Pesachìm* pag. 91. vbi eandem vocem explicans ait בית פאגי מקום חיצון בירושלם *Bethphage est locus exterior* (Vrbis) *Ierusalem*. Alio in loco idem R. Sal. nempè Cod. *Sotà* pag 45. dicit -

אבי פגי כל שהוא בתוך היקף החיצון של ירושלם קרוי בית פאגי ולי נראה שהוא לשון חבושה :

Bethphage. Quicquid est intra circuitum exteriorem (Vrbis) *Ierusalem, vocatur Bethphage; & mihi videtur, quòd sit locutio Cincturæ.* Idipsum fermè recitatur in *Bauà Metzijà* pag. 90. [R. Sal.

בית פאני היקף חיצון של ירושלם שהוסיפו עליו קרוי בית פאגי ונל' שהיא כבישתא של עיר שינגלא בלעז ;

Bethphage circumit exterius Ierusalem, quod additur super eam vocatur Bethphage, & mihi videtur quòd sit cinctura Vrbis, vernaculè Cingolo.

Quòd R. Salomon modò dicat Bethphage esse locum intra Vrbem, modo extra Vrbem, ostendit Bethphage fuisse locum intra Vrbem existentem & extra mænia Ierosolymitanæ Vrbis protensũ, eaq; circumdedisse non quidem per totũ Vrbis ambitum, quia tunc fuisset antemurale Vrbis sed tantùm aliquam illius partem, nempè illam, quæ ad Montem Oliueti vergebat, essetque Bethphage tã illa pars externa, quàm illa interna Vrbis, non secùs ac Viuarium antiquum Romanorum, quod extra mœnia Vrbis protendebatur ingenti spatio, nec tamen ab Vrbe separabatur, sed tam illa pars extra Vrbem protensa, & proprio muro cincta, quàm alia interna Vrbis Viuarium vocabatur; eodem modo Bethphage cincta proprio muro erat. *Pesachìm* pag. 63. b. חוץ לחומת בית פאגי *extra murum Bethphage*. Et ibidem pag. 91.

חוץ לחומת בית פאגי אבל לפנים מחומות בית פאגי וכו' ; *Extra murum Bethphage; Verùm intra murum Bethphage &c.* Quoniam autem huiusmodi murus coniunctus erat muro Ierusalem, pro muro Ierosolymitanæ Vrbis habebatur; quapropter Auctor ערוך *Arùch* verbo בית פאגי dicit: חומת בית פאגי היא חומת ירשלם *Murus Bethphage est murus Ierusalem*. Non quærimus

mus

nominatur; & ad quem propius accedit secundo loco recensetur. Quia verò Iesus sessurus super asinam Ierosolymam ingredi volebat, Euangelista dicit: *Et cùm appropinquassent Ierosolymis*, quæ longiùs distabant, & quo pertingere cupiebant: *& venissent Bethphage*, quæ propinquior erat Ierosolymis *ad Montem Oliueti*, qui remotior erat ab Ierusalem, & ad quem priùs pertingebant peregrinantes ad Vrbem. Itaque consistens Iesus in hoc monte, duobus milliarijs circiter ab Vrbe distabat, est enim hic Mons iuxta Ierusalem Sabbathi habens iter Act. 1. 12. Iter autem Sabbaticum est duorum millium passuum mediocrium, ex Mose Ægyptio *Halach. Sciabbàth* c. 27. n. 4. Ex hoc igitur loco mittit Iesus duos discipulos in Castellum, hoc est in Bethphagen muro cinctam, quæ tamquam Vrbis appendix contigua erat Vrbi, & ad Montem Oliuarum vergebat, nec longè distabat à Porta Aurea nuncupata, per quam Dominus super asinam sedens triumphans ingreditur. Vndè verè piè, verè deuotè solet quotannis P. Guardianus Fratrum Minorum Sancti Sepulchri Custos, ex Monte Olìueto, ex quo Dominus huius humilitatis exemplum cæpisse constat, sedens & ipse super asinam Ierusalem ingredi, *Exemplum enim* (inquit ipse Dñs) *dedi vobis vt quemadmodũ ego feci, ita & vos faciatis*. Neque in his sacris repræsentationibus aliquid falsi, aut superstitiosi inest, vt calumniantur Nouatores maligni cum Sandesio, ex Lightfooto in Horis Hebraicis pag. 73. qui, vt omnia pietatis, ac religionis opera proscribant, superstitionis insimulant.

Ex verbis autem Euangelistæ Ioannis hamus modò, cur iste locus muro cinctus Ierosolymis contiguus, vocaretur *Bethphage*. & parum refert, siue à fonte עין *Pegè* Græca voce פיגי vocetur, vel à פגה *Paghà Grossulo* פאגי *Phàge Bethphage Domus grossuli* dicatur; nõ enim etymologiã nominis nunc quęrimus, sed locum, & sitũ Bethphagè inuestigamus; hunc iunctum, seù contiguum Ierosolymis (vti vidimus) ex Talmudistis habemus. Sed quomodo explicabimus loca Noui Testam. in quibus de Bethphage fit mentio, & quæ in Monte Oliueti, & procul quidem ab Ierusalem videtur constitui? Matt. enim c. 21. 1. dicit. *Et cùm appropinquassent Ierosolymis, & venissent Bethphage ad montem Oliueti: tunc Iesus misit duos discipulos, dicens; Ite in Castellũ quod contra vos est*. Marcus 11. 1. *Et cùm appropinquarent Ierosolymæ, & Bethaniæ ad montem Oliuarum, mittit duos ex discipulis suis, & ait illis: Ite in Castellum, quod contra vos est. &c.* Et Lucas 19. 28. *Et his dictis, præcedebat* (Iesus) *ascendens Ierosolymam. Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage, & Bethaniam, ad montem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos, dicens: Ite in Castellum, quod contra est. &c.*

Ex his locis, Betphage procul ab Vrbe, & in vertice montis Oliueti, sitam fuisse videtur, & non Ierosolymis contigua. Resp. Ex allatis Euangelistarum locis nihil colligitur de situ Bethphages in monte Oliueti, quin potiùs ex ijsdem iuxta Ierusalem fuisse ostenditur. Notandus itaque est ordo in recensione quatuor istorum locorum, Ierusalem, Betphages, Bethaniæ, & Montis Oliueti. Ad quem primò intentio Saluatoris mouetur ad eundum, primò etiã

tur Hebraicè, incertum. Certum est Bethaniam montanam scribi בית-ענית *Bethania*, & interpretari *Domum afflictionis*: Bethaniam verò trans Iordanem, בית אניה *Beth Onijàh Domum Nauis* ab aliquibus scribi, existimantes ita dici à Nauibus, quibus ad alteram ripam Iordanis traijciebantur viatores; sed אניה *Onijàh Nauis* est nomen maioris Nauis maritimæ Ion. 1. 3. imò aliquando totius classis, vti 1. Reg. 10. 22. Nauicula autem fluminis Iordanis traiectoria propriè vocatur העברה *Haauarà Scapha* 2. Sam. 19. v. 18. Vnde D. Hieronymus de locis Hebraicis locum trans Iordanem, vbi Ioannes in pœnitentiam baptizabat, vocat בית העברה *Beth-Haabarà Domum Scaphæ*, seù traiectoriæ nauiculæ à עבר *Auàr transire*; vnde corrigendus est locus *Cornelij à Lapide* in Ioan. 1. v. 28. quo *Beth abarà* confunditur cum Bethberà, vbi Gedeon cecidit Madianitas; quæ quidem inter se diuersę sunt, quandoquidem hæc scribitur בית ברה *Beth beràh*, & illa D. Hieronymi בית עברה *Bethabarà*. Potuerunt itaque esse duo loca trans Iordanem, vbi Ioannes baptizabat, vel vnus locus duplici nomine insignitus, vocatus *Bethania*, & à vicino traiectu prætereuntium vltra ripam Iordanis vocatus *Beth abarà*. Et quia multitudo itinerantium ad hunc locum perueniebat, ideò Ioannes illum pro prædicatione baptismi pœnitentiæ, & pro legali ablutione, & Iudæorum baptismo elegit. Hoc autem Bethaniæ nomen crediderim eodem modo scribendum, בית ענית *Bethania*, sicut scribitur nomen Bethaniæ Montis Olíueti, vti scriptum reperitur in Euangelio Syro, Arabico, Græco, & Hebraico ex versione Ionæ. Pa-bemus distantiam Bethaniæ ab Ierusalem, dicit enim cap. 11. 18. *Erat autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadijs quindecim*; & Marcus indicat locum præcisè cap. 11. 1. *Et cùm appropinquarent Ierosolymæ, & Bethaniæ ad montem Oliuarum*. Erat itaque in Monte Olíueti Bethania, vbi Christus ascendit in Cælum: nam apud Lucam 24. v. 50. legitur: Christum eduxisse Apostolos, & eos, qui cum illis erant *foras in Bethaniam, vbi eleuatis manibus &c.* ferebatur in cælum. Bethania erat Castellum Mariæ, & Marthæ Lucæ 10. 38. & Lazari Ioan. 12. 1. Bethphage erat Castellum vnitum muro Ierosolymitano adhęrens Templo Cod. *Menachòth* c. 8. pag. 78. b. Vnde S. Bernardus *Viculum Sacerdotum* appellat, serm. 10. ad milites Templi, c. 12. Huiusmodi Castellum erat cinctum muro proprio portam habente, per quam ingressi discipuli, inuenerunt pullum ligatũ ante ianuam foris in biuio. Marci 11. 2. & 4. Non erat igitur Bethphage infima pars Montis Olíueti, à *grossis*, Bethphage dicta, seù Via strata, & subacta, quæ ab Ierusalem, & extra ad tractum illum Olíueti, qui Bethphage erat, ducebatur. Quoad etymologiã spectat בית פאגי *Bethphage*, idem D. Bernardus loco citato *Domus buccæ* interpretatur, vt sit à בית *Beth Domus*, & פה *Phe Os*, seù *Bucca*, cui addi potest גי *Ge Vallis*, vt tota etymologia sit *Domus oris vallis*, vt Pagninus, & alij.

Quo ad Bethaniam, nota, duplicem esse Bethaniam; aliam Marthæ, & Lazari in Monte Olíueti, de qua iam dictum est; aliam *trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans*, Ioan. 1. ver. 28. An autem vtraque eodem modo scriba-

quia factus erat ei quasi vir eius, *Sed cur scribitur* (Ibidem) Eundo, & flendo post eam? *Propter præceptum quod relinquebat*. Vsque ad Bachurìm, quia facti erant ambo quasi adolescentes, eò quòd non gustarunt gustum coitus.

Dubium sanè propositum honestũ, & nobile; explicatio verò illius fabulosa; resolutio indecora, & obscœna, vti frequenter terminantur expositiones Rabbinorum, vel ad ineptias resoluuntur. Vide *En Israël* Par. II. pagina 100. colum. 1. numero 24.

Ibidem statim sequitur.

אמר ר׳ יוחנן תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש תוקפו של יוסף ענוותנותו של בועז דכתיב (רות ג׳ : ח׳) ויהי בחצי הלילה ויחרד האיש וילפת מאי וילפת אמר רב שנעשה בשרו כראשי לפתות תוקפו של בועז ענוותנותו של פלטי בן ליש כדאמרן וכו׳ ;

Dixit R. Iochanàn: Fortitudo Iosephi, humilitas Booz: Fortitudo Booz, humilitas Palti Ben Laisc. Fortitudo Iosephi, humilitas Booz, quia scriptum est (Ruth 3. 8.) Et fuit in media nocte, & expauit vir. *Quid est* וילפת *Vaislapèth* & expauit? *Dixit Ràu: Facta est caro eius, sicut capita raparum* [R. Salomon: *Caro eius, id est mentula, & nihilominus subegit genium suum malum, licèt soluta, & esset cum illo in lecto; sed Ioseph cum vxore viri, & non fuit cum ea in lecto*]. *Fortitudo Booz, humilitas Palti Ben Laisc.* [R. Salom *Quia Booz semel ei hoc accidit vnica nocte, Palti verò quamplurimis annis*].

Extollitur in hoc loco continentia Palti super continentiam Booz, & Boozi super continentiam Iosephi, sed parùm honestè. Vide *En Israël* loco nuper citato.

Pagina 17. Agitur de modo, quo Moses LXX. Seniores, & Synedrij Senatores elegerit, & quot ex singulis Tribubus, & de requisitis in eis tam quoad vitæ honestatem, quàm quoad scientiam. Volunt eos fuisse peritos in omnibus scientijs, & artibus, etiam necromanticis; calluisse 70. linguas, ne in reorum examine indiguissent interprete, vti notaui suprà pag. 19. colum. 1. Vide *En Israël* Par. II. pag. 99. col. 1. numero 18.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 4. *Sanhedrìn* cap. 2. *Cohèn gadòl*.

Pagina 19. b. longè post principium. Quomodo Dauid duas sorores simul viuentes duxerit in vxores Merob, & Michòl, vide Par. II. pag. 126. vbi abundè de hac re agitur, & hic locus Hebraicè, & Latinè adducitur.

Ibidem circa finem. Michol filia Saulis, & vxor Dauid, traditur Palti, qui eam non tangit.

כתיב (שמואל א׳ ; כ״ה : מ״ד) פלטי וכתוב (שם ב׳ ; ג׳ : ט״ו) פלטיאל אמר ר׳ יוחנן פלטי שמו ולמה נקרא שמו פלטיאל שפלטו אל מן העבירה מה עשה נעץ חרב בינו לבינה אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב זה והכתיב וילך (שם ג׳ : ט״ז ;) אתה אישה שנעשה לה כאישה והכתיב (שם) הלוך ובכה על מצוה דאזיל מיניה עד בחורים שנעשו שניהם בחורים שלא טעמו טעם ביאה ;

Scriptum est (1. Sam. 24. 44.) Palti. *Et scribitur* (2. Sam. 3. v. 15.) Paltiël. *Dixit R. Iochanàn; Palti est nomen eius, & quare vocatur nomen eius Paltiël? Quia liberauerat eum Deus à transgressione. Quid fecit? Fixit gladium inter se, & vxorem, dixit: Quicumque dare operam voluerit huic rei, transuerberabitur hoc gladio. Et nonne scriptum est* (Ibidem c. 3. ver. 16.) Et abijt cum ea vir eius,

Non est reuersus. Qui dicit, Non est reuersus (dicit, Fuit) *Rex, & priuatus. Et qui dicit, Est reuersus* (dicit, Fuit) *Rex, priuatus, & Rex.* Vide suprà pagina 503. col. 1. & *En Israël* Parte II. pag. 100, col. 4. num. 27.

Pagina 21. circa medium. Quomodo probatur, quòd Dauid habuerit 18. vxores? De hac re iam actũ fuit Par. II. pag. 122. col. 2. & ibid. paulò post de *Egla* i.e. *Michòl*, quæ ei erat chara vt vitula. Vide ibid. ead. Par. II. pag. 123. col. 2. Ibid. de Amnon & Thamàr. וישנאה אמנון שנאה גדולת מאי טעמא אמר רבי יצחק נימא נקשרה לו ועשאתו כרות שפכה ובי נקשרת לו איהי מאי עבדה אלא אימא קשרה לו נימא ועשאתו כרות שפכה איני והא דרש רבא מאי דכתיב (יחזקאל יו׳, יד׳;) ויצא לך שם בגוים ביפיך שאין לתן לבנות ישראל לא שער בית השחי ולא בית הערות שאני תמר רבת יפת תואר הואי וכו׳;

Et odio habuit eam Amnon odio magno (2. Sam. 13. 15.) *Quænam est huius rei ratio? Dixit R. Isaac: Filum ligatũ fuerat ei, & fecit ei abscissionem effusionis Et quomodo, alligatum fuerat ei? Et quid fecit? Sed dicam: Alligauit filum, & fecit ei abscissionem effusionis. Et nonne docuit Rauà: Quid est, quod scriptum est* (Ezech. 16. 14.) Et egressus est tibi nomen in gentes propter pulchritudinem tuam, *nimirum: quia non habebant filiæ Israëlis pilos sub axillis, & circa pudenda.* [R. Sal. *Quia non erant eis, nempè filiabus Israëlis antequam peccarent*]. *Sed alia est ratio de Thamàr, quæ erat pulcherrima. &c.*

Expositiones à spiritu immundo Talmudistis inspiratæ. Extant in *En Israël* Par. II. pag. 101. col. 1. num. 28.

Ibidem versa pagina non longè à principio. Adonias filius Chaghith cur dixerit: *Ego regnabo?* & de successoribus

Pagina 20. longè post medium. Regni Salomonis magnitudo describitur.

Dixit Resc Lakìsc: In principio regnauit Salomon in superioribus. [R. Salom. *In principio, antequam duceret vxores alienigenas, regnauit etiam in superioribus,* (id est in Cælo) *sic regnauit super* תפסח *Tiphsàch, & Gaza, sic regnauit super vniuersum mundum, & sic dicit Scriptura: quoniam ipse regnauit in omnibus trans fluuium, sic à Tiphsàch, & vsque ad Gazam*] *S. D.* (1. Paralipom. 29. 23.) Et sedit Salomon super solium Domini. *Et in fine regnauit in inferioribus tantùm, S. D.* (1. Reg. 4. v. 24.) Et ipse dominabatur in omni transitu fluminis à Tiphsach, & vsque ad Gazam. *Ràu, & Samuel. Vnus dicit: Tiphsàch est in fine mundi, & Gaza est in fine mundi. Et alter dicit: Tiphsàch, & Gaza sunt simul, simul; & sicut ipse regnauit super Tiphsàch, & Gazam, sic regnauit super vniuersum mundum. Et in fine non regnauit nisi tantùm super Israëlem, S. D.* (Eccl. 1. 12.) Ego Ecclesiastes fui Rex super Israël &c. *Et in fine non regnauit nisi tantùm super Ierusalem, S. D.* (Eccl. 1. 1.) Verba Ecclesiastæ Ben Dauid Regis in Ierusalem. *Et in fine regnauit super lectum suum, S. D.* (Cant. Cant. 3. 7.) En lectulum Salomonis &c. *Et in fine super baculum suum* [R. Salom. *quia abiecit eum Asmodài de solio suo, sicut dicitur in Cod. Ghittìn*] *S. D.* (Eccles. 2. v. 10.) Et hoc est pars mea de omni labore meo. *Ràu, & Samuel* (contrarij inter se sunt): *Vnus dicit, baculum suum; & alter dicit, pallium suum. Reuersusne est, an non est reuersus* (in Regnum)? *Ràu, & Samuel. Vnus dicit, Reuersus est; & alter dicit,*

Medicis expecto. Et an caro à pedum plantis abscissa per partem, cursores homines reddat adeò veloces, vt sine aliquo nocumento super spinas, & tribulos currere valeant, à Chyrurgis doceri cupio. Lege in *En Israël* Parte II. pag. 101. col. 2. num. 29.

Pagina eadem longè post medium, Romanæ Vrbis solum, ex Salo oritur,

אמר ר' יצחק בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ותעלה שירטון ועליו נבנה כרך גדול שברומי ;

Dixit R. Isaac. Ea hora, qua Salomon duxit in vxorem filiam Pharaonis, descendit Gabriel, & infixit calamum in mare, & ascendit limus (cumulus terræ) *& super eum ædificata est magna Arx munita, quæ Roma est.* Siuè etiam ipsa Roma: nam עיר *Ir Ciuitas per* כרך *Cheràch* sæpè explicatur in Targum. Psal. 108. 11. מי יבלני עיר מבצר *Quis deducet me* (in) *Ciuitatem munitam?* Targum: מי אוביל יתי עד כרכא דרומי רשיעא ; *Quis deducet me ad Ciuitatem Romam impiam?* Ita de Roma loquuntur Talmudistæ. Vide in *En Israël* Par. II. pag. 101. colum. 2. num. 30 in fine.

Pagina 22. non longè post medium. Occasione loquendi de Abisag, quam licitam faciunt Salomoni, & illicitam Adoniæ, inquiunt: Salomon -

מלך היה ומלך משתמש בשרביטו של מלך ואסורה לאדניה דהדיוט הוא ;

Rex erat, & Rex vtitur Sceptro Regis (defuncti) *& prohibita fuit Adoniæ, quia ipse erat priuata persona.*

Referunt obscœnissimum commentum de Dauide cum Bethsabee, quod hìc non transcribimus, cùm iam exscriptum fuerit, ac explosum Par. II. huius Bibl. pag. 168, & 169.

Ibi-

ירח

bus Regni Dauidici, qui omnes habebant caput fossa munitum.

ואדניה בן חגית (מלכים א' : א' : ה') מתנשא לאמר אני אמלוך אמר רבי יהודה אמר רב מלמד שביקש להולמו ולא הולמתו ;

Et Adonijàh filius Chaghìth (1. Reg. cap. 1. 5.) Eleuabatur dicendo: Ego regnabo. *Dixit R. Iudas, dixit Ràu: Docet, quòd quæsierit aptare sibi, & non apta fuit.* [R. Salomon: *Coronam Regni voluit aptare super caput suum, nec potuit, quia ab vno latere ad aliud latus concauitatis Coronæ erat virga aurea, quæ non rectè collocabatur nisi capiti illius, qui fossam in capite habebat, & hoc erat testimonium perhibens Domus Dauid fore aptum ad Regnum*].

Præclara fabella Rabbinica est, sicut & alia, quæ sequitur -

ויעש לו (שם) רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו מאי רבותא ;

Et ipse fecit sibi (Ibidem) *currum, & equites, & quinquaginta viros currentes ante se. Vnde erat huius rei præstantia?*

אמר רבי יהודה אמר רב כלן נטולי טחול וחקוקי כפות רגלים היו ; *Dixit Ràu Iudas, dixit Ràu: Ablati erant splenes, & perfossas pedum plantas habebant.* [R. Salomon: *Erant cursores. Sed vnde erat præstantia filio Regis, vt hos cursores haberet? Quia erant priuati splene per medicinam, quia lien aggrauat hominem. Et pedum plantæ erant excauatæ, quia qui non habent carnem in volis pedum, possunt currere super spinas, & tribulos sine læsione.*

Quòd lien malè affectus sit morbificus, & graue reddat corpus, docent omnes Medicinæ Doctores: quòd verò mediante Medicina omninò tolli possit sine corporis læsione, responsum à

damenti vocabatur, quia ex eo fundatus est mundus, S. D. (Psal. 50. 1.) Locutus est, & vocauit terram, & dixit (Ibidem ver. 2.) De Sion vniuersitas decoris. &c. *Et in Cod. Iomà dicitur: Mundus ex Sion creatus est.*)

De hoc argumento aliquid dixi suprà pag. 434. col. 2. Vt deuotionem, & reuerentiam erga Templum conciliare Iudæi Talmudistæ, ista adinuenerunt; sicut & nostrorũ aliqui dicunt, de Caluario monte, vbi crucifixus est Dñs, eum esse in medio terræ, quia dicitur: *Operatus est salutem in medio terræ*; non quòd iste locus sit solus Centrum Vniuersi, quia cùm Vniuersum sit rotundum, & circumdet terram vndique, tota terra dicetur Centrum Vniuersi: Et in terra propter eandem rationem rotunditatis, quamplurima puncta, imò infinita designari poterunt, quorum vnumquodque dicetur Centrum, & medium Terræ. Dicitur tamen Christus operatus fuisse salutem in medio terræ; vel quia Ierusalem est medium Terræ Sanctæ verè, & physicè; vel, quia in Paschate passus est, vbi infinita Iudæorum turba ex omnibus partibus Iudææ ascenderat ad diem festum in Ierusalem, dicitur Christum operatum fuisse salutem in medio Terræ, hoc est in medio populi terræ Iudææ. Populus autem tropologicè terra vocatur Exod. 9. 16. ולמען ספר שמי בכל הארץ *Et vt narrare faciam nomen meum in Vniuersa terra*, id est in vniuerso populo terræ. Talmudistæ autem, quia crassiores sensus habent, putant Ierosolymitanum Templum reuera esse in medio mundi. Vnde in hoc eodem Codice *Sanhedrin* cap. 4. *Echàd dinè* -

Pagina 37. in principio Ghemaræ

R.

Ibidem immediatè post huiusmodi obscœnum commentum, non malè improbatur repudium vxoris his verbis -

אמר רב שמן בר אבא בוא וראה כמה קשין גירושין שהרי דוד המלך התירו לו לייחד ולא התירו לו לגרש אמר רבי אליעזר כל המגרש את אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנ׳ (מלאכי ב׳ : י״ג) וזאת שנית תעשו כסות דמע את מזבח יהוה בכי ואנקה מאין פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם :

Dixit Ràu Scemàn Bar Abbà: Veni, & vide, quàm grauia sint repudia; quia iam permiserant Dauidi, vt vniretur (ipsi Abisag) *& non permiserunt eam repudiare. Dixit R. Eliezer: Quicumque repudiat vxorem suam primam, etiam super eum lacrymare facit Altare*, S. D. (Malach. 2. 13.) Et hoc secundo operire facietis lachryma Altare Domini, fletu, & clamore, & non vltrà respiciendo ad munus, & ad capiendum beneplacitum de manu vestra.

Abhorruerunt semper Rabbini prudentiores repudium vxorum, licèt alij crassiores intellectu, ex qualibet leuissima causa illud permiserint. Vide *En Israël* Par. II. pag. 102. col. 1. num. 34.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 4. *Sanhedrìn* cap. 3. *Ze borèr*.

Pagina 26. b. longè post principium. Lapis fundamentalis mundi est in Templo Ierosolymitano.

אבן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושתייה היתה נקראת (רש״י אבן היתה שם תחת הארון ושתייה היא נקראת שממנה נשתת עולם שנ׳ (תהלים נ׳ : א׳) דבר ויקרא ארץ ואמר (שם פסוק ב׳ :) מציון מכלל יפי וגומר במסכת יומא אומר עולם מציון נברא)

Lapis erat ibi à diebus Prophetarum priorum, & שתייה *Scethijah fundamenti vocabatur.* [R. Salom. *Lapis erat ibi sub Arca* (in Templo) *& Scethijàh fun-*

תני דבי חזקי׳ מיום שחרב בית המקדש אעפ״ שבטלת סנהדרי ארבע מיתות לא בטלו לא בטלו והא בטלו אלא דין ד׳ מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות או ליסטין באין עליו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת בסרונכי ׃

Est traditio Scholæ Ezekiæ. A die, qua vastata est Domus Sanctuarij, quamuis ablatum sit Synedrium, quatuor mortis genera non fuerunt ablata. Et quomodo non sunt ablata? Sed Iudicium quatuor generum mortis non fuit ablatum. [R. Salomon *Supplicium competens per manus Dei reis datum fuit.*] *Qui enim reus erat lapidationis, vel cadebat ex tecto, aut conculcabatur. Qui reus erat vstulationis, aut cadebat in incendium, aut serpentis veneno interibat. Qui reus erat interfectionis, aut tradebatur in manus Regni* (à Iustitia seculari puniendus) *aut in manus prædonum: Qui verò reus erat strangulationis; vel submergebatur in flumen, vel angina suffocabatur.*

Velint, nolint Talmudistæ coguntur fateri, euerso Templo, omnem politiam Iudaicam euersam esse, & capitalem punitionem à Iudæorum Republ. ablatam, & soli Deo reseruatam, qui reddit vnicuique iuxta opera sua; sed nos ex casibus, qui hominibus accidunt, iudicare non præsumimus, Deum hoc, vel illud supplicium hominibus dedisse, propter hoc, vel illud delictum ab illis commissum, quia Iudicia Dei abyssus multa, & impenetrabilia sunt, sed iusta. Vnde temerarius esset, si quis videns cadentem ex alto, vellet iudicare, hunc mortuum esse, quia reus erat lapidationis; & sic de reliquis exemplis, quæ à temerarijs Talmudistis afferuntur,

R. אחא *Achà* Bar חנינא *Chaninà* explicans illud Cant. Cantic, 7. 2. שררך אגן הסהר אל יחסר המזג וגו׳ ׃ *Vmbilicus tuus crater rotunditatis non carebit temperamento &c.* ait

שררך זו סנהדרין למה נקרא שמה שררך שהיא יושבת בטיבורו של עולם אגן שהיא מגינה על כל העולם כולו הסהר שהיא דומה לסהר אל יחסר המזג שאם הוצרך אחד מהם לצאת רואין אם יש עשרין ושלשה כנגד סנהדרי קטנה יוצא ואם לאו אינו יוצא ׃

Vmbilicus tuus iste est Synedrium Curia magna. Quare vocatur Vmbilicus tuus? *Quia ipsa est in vmbilico mundi.* אגן Crater? (à אגן *protegere*) *quia protegit vniuersum mundum.* Rotunditatis? *Quia similis est Turri rotundæ.* Non carebit temperamento? (מזג Miscere, & vinum diluere, seù temperare significat: R. Sal. שני חלקי מים ואחד יין *duabus aquæ partibus, & vini vna*] *quod si necessum sit egredi vnum ex illis: quilibet videre possit, an ex consessu Senatorum remaneant viginti tres, iuxta numerum minoris Synedrij: quòd si* (huiusmodi numerus) *remaneat, egreditur; si non remaneat, non egreditur.* [R.Salom. *Ne deficiat temperamentum; ne deficiat tertia pars, quæ necessaria est ad vinum temperandum. Viginti tres est tertia pars 70. Senatorum, egreditur extra* ללישכה *Aulam Senatoriam ad vacandum*].

Explicat in hoc loco R. Salomon ordinem sedendi in Synedrio in Aula Senatoria, quæ erat in הר הבית *Monte Domus* intra septa Templi. Reperies ista in *En Israël* Par. II. pag. 103. colum. 4. num 51.

Pagina 37 b. eiusdem cap. 4. *Echàd dinè* ante medium, Synedrium cessat, sed quatuor genera mortis non cessant. Quomodo?

lium David, & Dominus vltra in Iuda. *Et postquam exulauit, dicitur de eo* (I. Paralipomen. cap. 3. ver. 17. –

ובני יכניה אסיר בנו שאלתיאל בנו אסיר שעיברתו אמו בבית האסורים שאלתיאל ששתלו אל שלא כדרך הנשתלין גמירי אין האשה מתעברת מעומד והיא נתעברה מעומד: דבר אחר שאלתי אל שנשאל על אלהו של זרובבל שנזרע בבבל ומה שמו נחמיה בן חכליה שמו:

Et filij Iechoniç, Asir filius eius, Sciaalthiel filius eius. *Asir dictus est, quia concepit eum mater sua in carcere. Sciaalthiel, quia plantauit eum, modo, quo non solet absolutè plantari, quia mulier non concipit stando, & ipsa stando concepit.* [R. Salom. *Quia cùm domus carceris, vbi inclusi erant angusta fuisset, non erat ibi locus cubandi, & concatenata fuit ibi mulier.*] *Aliter. Sciaalthiel, quia petijt dispensationem super iuramento Zerobabelis, quod seminatum est in Babylone.* [R. Salomon: *Super iuramento, vt solueret sibi determinationem, quia iurauerat ne essent ibi filij, & soluit sibi familia cælestis iuramentum scriptum in ea sectione, qua dicitur* (Ierem. 22. v. 30.) Sic dixit Dominus; Scribite virum istum carentem prole, &c.] *Et quodnam est nomen eius? Nehemias filius Chachaliàh.*

Sunt figmenta fundata in vana nominum etymologia. Vide *En Israël* Parte II pag. 104. col. 3. num. 55.

Pagina 38. propè principium. Signum venturi Messiæ Talmudici.

יהודה וחזקיה בני רבי חייא וכו׳: *Iudas, & Ezekias filij R. Chijà sedebant in mensa coram Rabbì, & non dicebant quicquam. Dixit eis: Ministrate vinum pueris, vt dicant aliquid. Postquam inebriati sunt, inceperunt, & dixerunt* –

אין בן דוד בא עד שיכלו שתי בתי אבות מישראל אלו מן

tur. Vide *En Israël* Par. II. pag. 104. col. 2. num. 53.

Ibidem longè post medium. Abelis occisio qualis.

Dixit Râu Iudas Ben R. חייא *Chijà: Fecit Kain in Abelem fratrem suum quamplurimas percussiones, & vulnera, quia nesciebat, vnde egressura esset anima, quousque ad collum pertingeret. Et iterum dicit: A die, qua aperuit terra os suum, & suscepit sanguinem Abel, vltra non aperuit, S. D.* (Isai. 24. 16.) מכנף הארץ זמרות שמענו Ab ala terræ, cantus audiuimus gloriam iusto. *Ab ala terræ, & non ab ore terræ. Opposuit ei Ezechias frater eius illud* (Numer. 16. 32.) Et aperuit terra os suum? *Respondit ei: In malum aperuit; in bonum non aperuit.*

Et addit Râu Iehudà Ben R. Chijà: *Exilium propitiatur peccato, & pro medietate eradicat* (Gen. 4. 14) Et ero vagus, & profugus. *Et in fine scriptum est* (Ibid. v. 16.) Et sedit in terra Nod. [R. Salom. *In terra Nod, & non est ibi scriptum* נע *Naà vagus, quia remissum ei fuerat exilium, nam scriptum est* (Ibid.) Et egressus est Kain] Vide *En Israël* Par. II. pag. 104. col. 3. num. 54.

Sequitur Râu Iehudà: *Exilium tria remittit, seù condonat, S. D.* (Ieremiæ 38. 2.) Sic dixit Dominus: Qui manserit in Ciuitate ista, morietur gladio, fame, & peste: qui autem exierit ad Chaldæos, & viuet, & erit ei anima eius in spolium, & viuet. *R. Iochanàn dixit: Exilium propitiatur omnibus iniquitatibus, S. D.* (Ibid. 22. 30.) Sic dixit Dominus: Scribite virum istum carentem prole: Virum qui non prosperabitur in diebus suis: nam non prosperabitur de semine eius vir sedens super so-

ctorum Babylonici, & Terræ Sanctæ. Isti omnes, neque qui sint, aut fuerint, nisi à Talmudicis Doctoribus hodie agnoscuntur, cùm Iudaicæ gentis vniuersa politia funditùs euersa sit, & deleta. Vide prædicta in *En Israël* Par. II. pag. 104. col. 4. num. 56.

Ibidem circa medium. Cur Adam primus homo creatus est vnicus?

תנו רבנן אדם יחידי נברא ומפני מה שלא יהו מינין אומרים הרבה רשויות בשמים : דבר אחר מפני הרשעים שלא יהו צדיקים אומרים אנו בני צדיק ורשעים ואמרים אנו בני רשע ; דבר אחר מפני המשפחות שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו ומה עכשיו שנברא יחיד מתגרות נבראו שנים על אחת כמה וכמה ; דבר אחר מפני הגזלנין ומפני החמסנין ומה עכשיו שנברא יחידי גוזלין וחומסין נבראו שנים על אחת כמה וכמה וכו׳ ;

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri: Cur homo vnicus est creatus? Resp. Ne dicerent Hæretici: Multæ Potestates sunt in cælis. Alio modo: Propter Iustos, & propter impios. Ne Iusti dicerent: Nos sumus filij Iusti. Et Impij dicerent: Nos sumus filij Impij. Aliter: Propter familias. Ne familiæ concitarentur vna contra aliam. Quòd si modo, quia procedunt ab eodem (Patre) *concitantur inter se, quantò magis si à duobus? Item aliter: Propter raptores, & violentos. Si enim modò, quia omnes veniunt ab vnico* (Protoparente) *rapiunt, & violentiam inferunt, quantò magis id facerent, si à diuersis principijs procederent?* Vide *En Israël* Par. II. pag. 104. col. 4. num. 57. Multa alia de Adamo hìc dicuntur, & quæruntur.

Ibidem paulò post: *Quare vespera Sabbathi sit creatus homo? Respondent: Ne impleatur mens tua, neue per superbiã infletur, cùm & muscilio præcesserit te in mun-*

הן ראש גולה שבבבל ונשיא שבארץ ישראל שנ׳ (ישעיה ח׳ : י״ד) והיה למקדש ולאבן נגף ולצור מכשול לשני בתי ישראל אמר להם בני קוצים אתם מטילים לי בעיני אמר לו רבי חייא רבי אל ירע בעיניך יין נותן בע׳ אותיות וסוד ניתן בע׳ אותיות נכנס יין יצא סוד :

Non veniet filius David (Messias) *donec finiantur duæ Domus patrum de Israël. Istæ sunt; caput transmigrationis Aechmalotarcha, qui est in Babel; & Princeps, qui est in terra Israëlis, S. D.*) Isai. 8. v. 14.) Et erit in Sanctuarium, & in lapidem percussionis, & in petram offensionis duabus domibus Israël. *Dixit eis: Filij mei, spinas vos infertis mihi in oculis meis. Dixit ei R. Chijà: Rabbì, ne displiceat in oculis tuis.* יין *Vinum datur 70. literis,* & סוד *Secretum, datur 70. literis; ingreditur* יין *Vinum, exit* סוד *Secretum.*

Cùm iam olim defecerint istæ duæ Domus siuè familiæ, certum est ex hac traditione Talmudica, iam diù Messiam venisse. Sed meliùs D. Hieronymus pro duabus Domibus duas Scholas Hillelis, & Sciammài est interpretatus, quę adueniente Christo Messia Iudæorum, ambæ euersæ sunt. יין *Vinum*, י *Iod* denarium notat replicatum 20. litera נ 50. simul 70. conficiunt. Tantundem numerat סוד *Secretum*, seù mysterium. ס 60. ו 6. ד 4. simul 70. Notandum est semper fuisse suspectum aduentum Messiæ, Doctoribus, Magnatibus, & Principibus Hebræorum, dicente Euangelio Luc. 2. 34. *Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israël &c.* alludens ad ruinam istarum duarum Academiarum Hillelis, & Sciammài hominum Traditiones docentium, & duorum Iudaici populi Re-

de Par. I. huius Biblioth. pag. 75. col. 1. Hæc omnia reperies in *En Israël* Parte II. pag. 105. col. 2. num. 60.

Ibidem statim. *Mala bestia non nocuisset homini, nisi homo se similem fecisset bestiæ*, *S. D.* (Psal. 49. 13.) Comparatus est iumentis insipientibus, quæ pereunt.

Subinde immediatè. De Angelis murmurantibus, quòd Deus vellet creare Adam. *Sed quando perditæ sunt duæ turmæ, tertia dixit Deo: Fac quod lubet, tua sunt omnia. Quando deuenit ad generationem diluuij, & diuisionis linguarum, quorum opera corrupta erant, dixerunt coram Deo: Nonne primi rectè dixerunt coram te? Dixit eis* (Isai. 49. v. 4.) Et vsque ad senectam ego ipse, & vsque ad canitiem ego baiulabo: ego feci, & ego feram, & ego baiulabo: & eruam.

Improuidum Deum faciunt Talmudistæ. Reperies etiam in *En Israël* loco nuper citato num. 61.

Sequitur ibidem. *Dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu: Adami magnitudo extendebatur ab extremo mundi ad aliud extremum*, *S. D.* (Deuteron. 4. 32.) A die, qua creauit Deus Adam super terram ab extremo cælorum, & vsque ad extremum cælorum. *Quando iniquè egit, posuit Deus sanctus benedictus manum suam super eũ, & imminuit eum &c.*

Ista referuntur etiam in Cod. *Chaghigà*, & ego ibidem huiusmodi fabulosum commentum annotaui, vbi videndum pag. 408. col. 2.

Postea subdit idem R. Iehudà nonnullas ineptias, & blasphemias contra Adam ex nomine Ràu. Ait enim: *Dixit Ràu* אדם הראשון בלשון אמרי סיפר שנאמר

(תהלים קלט׳ : יז׳) ולי מה יקרו רעיך אל :

Adam

mundo. Aliter: Homo creatus est post omnia, vt statim posset præceptum Sabbathi obseruare. Aliter: Vt haberet mensam paratam, *S. D.* (Prouerb. 9. v. 1.) Sapientia ædificauit domum suam; excidit columnas septem. Immolauit victimam suam, miscuit vinum suum; etiam parauit mensam suam. Misit puellas suas, clamabit super alas excelsorum Ciuitatis. Sapientia ædificauit, *hæc est proprietas Dei sancti benedicti, qui creauit vniuersum mundum Sapientia*. Excidit columnas septem; *isti sunt septem dies creationis*. Immolauit victimam suam, miscuit vinum suum; *ista sunt maria, & flumina, & omnia mundi necessaria*: Etiam parauit mensam suã; *ista sunt arbores, & olera*. Misit puellas suas vocabit; *isti sunt Adam, & Eua*. Super alas excelsorum clamat. *Rabbà Bar Bar Channà: Etiam scriptum est:* Super alas. *Et scriptum est:* Super solium. *In principio*, Super alas, *& in fine* Super solium &c. *Adam ante peccatum super excelsa dominabatur; post peccatum eiectus est super solium*. Vide *En Israël* Parte II. pagina 105. columna 1. num. 59.

Ibidem versa pagina in ipso principio. Ex sententia *Ràu Osciaaiàh Ministri Ràu*, Adam ex diuersis mundi partibus creatus est.

גופו מבבל וראשו מארץ ישראל ואבריו משאר ארצות עגביותיו אמר רבי אחא מאקרא דאגמא :

Corpus suum de Babylone; Caput suum de terra Israëlis; membra eius ex reliquis terris. Nates, seu pudenda eius, dixit R. Achà, de Akrà Agmæ. [R. Salom. *Akrà Agmæ est locus profundus in Babylone*.

Ibidem immediatè. De duodecim horis, quibus Adam absolutus fuit. Vi-

friuola est, & nullius momenti, quocumque modo exponatur versiculus Psalmi; quia est Cabalica, retorta, & recalcitrans. Neque enim istæ voces מה יקרו רעיך אל per ר״ת למפרע initia dictionũ retrorsum constituunt ארמי *Aramicè*, seù *Syriacè*, vt docet Cõmentator in *En Israël* Par. II. pag. 105. col. 3. n. 62. sed efficiunt מירא, & inuerso ordine pronuntiatæ audient ארים longè quidem ab ארמי. Nullum igitur subsidium pro linguæ Syriacæ primatu ex hoc loco Talmudis afferri potest.

Pagina 39. lin. 2. Deus Hebræorum est fur.

אמר ליה קיסר לרבן גמליאל אלהיכם גנב הוא דכתיב (בראשית ב׳ , כ״א) ויפל יהוה אלהים תרדמה על האדם ויישן אמרה ליה ברתיה שבקיה דאנא מהדרנא ליה אמרה ליה תנו לי דוכוס אחד אמר לה למה ליך ליסטין באו עלינו הלילה ונטלו ממנו קיתון של כסף והניחו לנו קיתון של זהב אמר לה ולוואי שיבא עלינו בכל יום ולא יפה היה לו לאדם הראשון שנטלו ממנו צלע אחת ונתנו לו שפחה לשמשו אמר ליה הכי קאמינא אלא לישקליה בהדיא אמרה ליה אייתי לי אומצא דבשרא אייתו לה אותבה תותי בחשא אפיקתה אמרה ליה אכול מהאי אמר לה מאיסא לי אמרה ליה אדם נמי אי הוה שקילה בהדיא הוה מאיסא ליה :

Dixit Cæsar (Romanorum Imperator) *ipsi Rabbàn Gamlieli: Deus Vester est fur, quia scriptum est* (Genes. 2. 21.) Immisit Dominus Deus soporem in Adam, & dormiuit. *Dixit filia* (Rabbàn Gamlielis patri suo); *Permitte, vt ego respondeam. Dixit* (Cæsari): *Da mihi Iudicem, Vt vindicet me. Respondit ei: Cur hoc? Quia* (inquit) *Venerunt fures nocte, & abstulerunt nobis vrceum argenteum, & loco illius reliquerunt nobis Vrceum aureum. Dixit* (Cæsar): *Vtinam quotidiè id nobis fecissent fures, Dixit ei* (fi-

Adam homo primus lingua Aramea, seù Syra loquebatur, S. D. (Psal. 139. v. 17.) Et mihi quàm pretiosæ fuerunt cogitationes tuæ Deus. *Sed Resc Lakìsc aliter legit: nam dicit Resc Lakìsc; Quid est quod scriptum est* (Genes. 5. 1.) Iste est liber generationum Adæ? *Docet, quòd ostendit Deus sanctus benedictus ipsi Adam omnes generationes Sapientium: Quando vidit generationem, & Legem R. Akiba, lætatus est; quando autem vidit mortem ipsius, tristatus est, dixitque:* Mihi autem honorati sunt amici tui Deus.

Capita autem dictionum מה יקרו רעיך אל si legantur inuerso ordine (inquit Postillator *En Israèlis*) fiet dictio ארמי. Infirma, imò & nullius momenti est probatio, sicut & quæstionis impertinens propositio. Hac Talmudis auctoritate possetne quis probare antiquitatem linguę Syriacę supra Hebraicam? Minimè, Quia præterquam quod propositio ista prolata à Ràu Iehudà, & Ràu est falsa, Rabbini, vt infament Protoparentem nostrum, hanc infamiæ notam loquendi Syriacè post peccatum adinuenerunt; volunt enim Adamum post peccatum, adeò rebellem fuisse Deo, vt omnia priuilegia, quibus à Deo ornatus fuerat, respuerit; Syriace loquutum fuisse, hæreticum euasisse; præputium attraxisse; omnes articulos fidei abnegasse, ex Isaac, & Ràu Nachmàn, ibidem. Quæ omnia sunt Rabbinorum mendacia, vt ostendimus suprà Parte I. pagina 76. & 291. columna 2. Non igitur sapienter locutus est Adam Syriacè, sed peccaminosè, ex sententia Talmudistarum. Adde, quòd probatio, quam afferunt ex Psal. 139. 17.

mini, & tulit Ouadijàhu centum Prophetas, & abscondit eos quinquaginta viros in spelunca, & pauit eos pane, & aqua.

Sequitur: Cur odio habuit alios 50. & non eos abscondit? Resp. Quia hoc didicerat à Iacobo: (nam & Iacob partem populi sui, & gregis odio habuit, cùm eum in duas turmas diuisisset, vnam periculo mortis exposuerat S. D. (Genes. 32. 8.) *Si venerit Esau ad vnam turmam, & percusserit eam, alia turma, quæ reliqua est, saluabitur.* R. אבהו Auàhu dixit: לפי שאין מערה מחזקת יותר מחמשים Quia spelunca comprehendere (capere) non poterat nisi tantùm quinquaginta.] Prophetauit autem contra Edom, cùm & ipse fuisset Idumæus, quia venit Abdias, & habitauit inter duos impios, [R. Salom. *inter Achab, & Iezabel*] & non didicit eorum opera. Et prophetauit contra Esau impium, qui habitauerat inter duos Iustos [R. Salomon: *inter Isaac, & Rebeccam*] & non didicit opera eorum.

Ista omnia videnda sunt in *En Israèl* Par. II. pag. 106. col. 3. num, 71,

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 4. *Sanhedrìn.* cap. 5. *Haiù bodekin.*

Pag. 41. circa finem. *Est Traditio:*

כל שנותיו של רבן יוחנן בן זכאי מאה ועשרים שנה ארבעים שנה עסק בפרקמטיא מ' שנה למד ארבעים שנה לימד ותניא ארבעים שנה קודם חורבן הבית גלתה סנהדרי' וישבה לה בחנות ואמר רבי יצחק בר אבו דימי לומר שלא דנו דיני קנסות ס"ד אלא שלא דנו דיני נפשות:

Omnes anni Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài fuerunt centum & viginti. Quadraginta annis operam dedit mercaturæ: quadraginta didicit (Legem); *& quadraginta docuit. Et est Traditio: Quadraginta annis ante euersionem Templi* (se-

(filia Rabbàn Gamlielis): *Nonne melius fuit Adamo, vt auferretur ab eo vnica costa, & daretur ei ancilla ad seruiendum? Respondit* (Cæsar): *Idipsum ego dico, sed quòd illam palam acciperet* (congruum erat). *Dixit illa: Afferte mihi carnis frustum. Adduxerunt. Posuit illud sub cinere, & postea eduxit, dixitque* (Cæsari): *Comede. Respondit: Nauseam mihi affert. Dixit ei: Sic etiam Adamo, si palam accepisset* (id est formata fuisset mulier) *nauseam attulisset.*

Alias nonnullas interrogationes Rabbàn Gamlieli Cæsar in hoc loco facit; de Deo; de Cælo, & Stellis, quarum difficultates quibusdam alijs quæstiunculis parabolicis propositis, dilucidat, & resoluit. Eas non exscribimus, vt sæpius promissam breuitatem seruemus. Quędam ex his, ad numerum Stellarum spectantes habentur Parte I. pag. 365. colum. 2. & pag. 366. colum. 1. Easdem vide in *En Israèl* Parte II. pagina 105. colum. 6. numero 64. & seqq.

Pagina eadem 39. b. post medium. Multa de Abdia Propheta dicuntur, quòd fuerit maior Abrahamo, quia nunquam reperitur dictum fuisse de Abrahamo מאד *Meòd valdè*, sicut dictum est de Abdia 1. Reg. 18. v. 3. *Et Abdias timebat Dominum* מאד *valdè*. Volunt enim Talmudistæ Abdiam dispensatorem Domus Achab, fuisse Abdiam Prophetam, quem ex Idumeo Proselytum faciunt. Et ibidem quærit Rabbì Isaac: Quid meruerit Abdias vt euaderet Propheta? Respon. מפני שהחביא מאה נביאים במערה של' (מלכים א', יח", ד':)

Quia absconderat centum Prophetas in spelunca, S. D. (1. Reg. 18. 4.) *Et fuit cùm excidere faceret Izèuel Prophetas Do-*

ſabulam referam, & illius falſitatem oſtendam.

Pagina 46. poſt medium. Equitans die Sabbathi non eſt reus mortis, ſicut cognoſcens vxorem ſuam publicè ſub arbore, nihilominus ambo vltimo ſupplicio afficiuntur.

מעשה באחד שרכב על סוס בשבת בימי יונים והביאוהו לבית דין וסקלוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך שוב מעשה באדם אחד שהטיח את אשתו תחת התאינה והביאוהו לבית דין והלקוהו לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך ׃

Opus quod (accidit) *cuidam equitanti ſuper equum in Sabbatho, in diebus Græcorum* (Regum) *& adduxerunt eum ad Domum Iudicij, & lapidauerunt eum: non quòd æquum fuiſſet hoc, ſed quòd ſic expoſcebat tempus illud. Itemque de quodam viro, qui ſub ficu oblectauit ſe cum vxore ſua adduxerunt eum ad Domum Iudicij, & morti addixerunt eum; non quòd huiuſmodi pœnam meruiſſet, ſed quòd ita tempus illud exegiſſet.*

Ergo Summus Senatus arbitrium habebat ſuper delicta; & ſi qua ex Lege delicta non cenſebantur, habita tamen ratione temporis, loci, vel aliarũ circumſtantiarũ, pro ijs à magno Synedrio pœnę delictis grauioribus debitæ decernebantur, & vt grauiora delicta puniebantur.

Pagina 49. linea 1. de maledictis libenter ſufferendis. Prouerbium -

תהא לוטא ולא תהא לאטא ׃ *Eſto maledictus, & non eſto maledicens*. Maledictus, id eſt mala, quæ tibi alij malè dicunt patienter ſuffer. Hoc idem diſcipulis ſuis dicebat Dominus; *Beati eritis cùm maledixerint vobis homines &c.* Matth. 5. v. 11. Et ipſe nobis relinquens exemplum, *cùm malediceretur non maledicebat,* &

(ſecundi) *exulauit Synedrium* (& de Liſcàt haggazit, vbi erat intra ſepta Templi) *& abijt, & ſedit in Chanùth*. [R. Salom. *Locus erat in Ieruſalem, & ita vocabatur*.] *Et dixit R. Iſaac Bar Abudimè, quòd non iudicabant cauſas criminales. Cauſas criminales arbitraris? Sed non iudicabant cauſas animarum vltimi ſupplicij. &c.* [R. Salom. *Cauſas criminales arbitreris? Forſan Aula* לישכת הגזית *Liſcàth haggazith caſi lapidis erat in cauſa, vt iudicarentur cauſæ criminales? Sed iudicia animarum, hoc eſt cauſæ capitales non poterant quocunque in loco exerceri, ſed vbi Synedrium fixum erat, & conſuetudinem habebat iudicare, dicente Scriptura* (Deuter. 17. 8.) Et ſurges, & aſcendes ad locum &c. *oſtendit quòd locus erat cauſa iudicij* (hoc eſt neceſſariò requirebatur ad iudicandum cauſas vltimi ſupplicij) *& quando viderunt, quòd multiplicabantur homicidæ, & non ſufficiebant iudicare, fleterunt, & receſſerunt inde. Et quamdiù Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài vixerat poſt vaſtationem Templi inueniuntur 40. anni vltimi vitæ ſuæ, quibus nulla iudicia animarum executioni tradita ſunt, quia vltima iſta ſupplicia 40. annis ante euerſionem Templi ceſſauerant*].

De his iudicijs aliqua alibi dicta ſunt.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 4. *Sanhedrìn* cap. 6. *Nighmàr Haddìn*

Pagina 43. circa finem. Ad verba Miſcnæ וכרוז יוצא לפניו *Et præco egreditur ante eum &c.* בערב הפסח תלאוהו לישו וכו *In veſpere Paſchæ ſuſpenderunt Ieſum, &c.*

De morte Ieſu, & de diſcipulis eius ineptiunt in hoc loco Talmudiſtæ. In Diſſertatione de Meſſia Iudæorum hanc

iumentum: & mulier, quæ ſibi admittit iumentum, lapidatur. Si homo peccat, iumentum quid peccat? Sed quia per manum eius ſcelus commiſſum eſt, ideò præcipit Scriptura lapidari. Alia etiam de cauſa. Ne iumentum tranſeat per plateam, & dicant: Hoc eſt illud animal, propterquod talis N. lapidatus eſt.

Redditur ratio, eaque duplex, cur iumentum vnà cum homine flagitioſo lapidari debeat, quam tamen Scriptura non aſſignat. Ergo omnia præcepta ceremonialia, & iudicialia, quę in Lege Moſis continentur, habent peculiarem rationem, in qua fundata ſunt, & ex qua tamquam ex propria cauſa procedunt; qua ſublata, etiam ipſa præcepta tolluntur, vti ſunt omnia præcepta, quę terram Iſraëlis reſpiciunt; eſum prohibitorum, & cætera huiuſmodi, quę nullam aliā cauſam habere videntur, quantum aſſequi poſſumus, præter Dei voluntatem. Quæ iuſta eſt: (Pſ. 11. 7.) כי צדיק יהוה צדקות אהב. *Iuſtus* (eſt) *Dominus, iuſtitias dilexit:* neque contra rectam rationem aliquid præcipit.

Pagina 56. b. in principio. Tractatur prolixè de ſeptem præceptis datis filijs Noë, hoc eſt Gentilibus. Porrò ea ſic aſſignantur -

תנו רבנן שבע מצות נצטוו בני נח דינין וברכת השם ע״ז וגילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי ׃

Tanù Rabbanàn Tradunt Magiſtri: Septem præcepta data ſunt filijs Noë. 1. De Iudicijs. 2. De Benedictione Dei. 3. De Idololatria fugienda. 4. De Scortatione. 5. De effuſione ſanguinis. 6. De rapina. 7. De membro de animali viuo, non comedendo, aut tollendo.

[R. חנינא Chaninà Ben גמלא Gamla dicit: Etiam על הדם מן החי de ſanguine de

& vt redimeret *nos ex maledicto Legis, factus eſt pro nobis maledictum*. Galat. c. 3. v. 13. Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 110. col. 1. num. 91. lin. 7.

Ibidem circa medium. Dauidem omnia peregiſſe conſilio Aſtrologorum. De qua re egi in Par. II. huius Biblioth. pag. 164. col. 2. vbi locum hunc notaui. Et quomodo ab hac calumnia liberetur, oſtendi, & Gloſſam R. Salomonis attuli in vtroque idiomate. Vide *En Iſraël* loco nuper citato in fine numeri 91.

Ibidem ſtatim: Dauidem habuiſſe quadringentos filios, omnes ſpecioſos, &c. vt habetur ſuprà in hoc eodem Codice pag. 21. & Cod. *Kidduſcìn* pagina 76. b. prope finem. De his egi in Parte II. pag. 124. col. 2. Vide *En Iſraël* Par. II. pagina 110. col. 1. numero 91. in fine.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 5. *Sanhedrìn* cap. 7. *Arbaà methòth*.

Pagina 52. in fine. Prouerbium prolatum à Ràu Papà.

נפישי גמלי סבי דטעיני משכי דחוגני ׃ *Plures ſunt Cameli ſenes, qui onerantur pellibus pullorum* (Camelorum).

Prouerbium in eos iuuenes, qui ſeniorum mortem de die in diem expectant, & illorum præſentem diſceſſum non conſiderant.

Pagina 54. circa finem. Particularium præceptorum cauſæ aſſignantur ex Miſcnà cap. 7. huius Codicis, & ex *Perioka* 4. quæ ſic ſe habet -

הבא על הזכור ועל הבהמה והאשה המביאה את הבהמה בסקילה ׃ אם אדם חטא בהמה מה חטאת אלא לפי שבאת לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל ׃ ד״א שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני ע״י ׃

Qui ingreditur ad maſculum, vel ad

alij coram me. ועל האדם *Et super hominem*, ista est effusio sanguinis. Et sic ipse dixit (Genes. 9. 6.) *Effundens sanguinem hominis in homine &c.* לאמר *Dicendo*; istud est de scortatione; sic enim ipse dixit (Ierem. 3. 1.) *Dicendo: En dimittet vir vxorem suam, & abibit ab eo, & erit viro alteri.* מכל עץ הגן *Ex omni arbore horti.* Et non rapies. אכל תאכל *Comedendo comedes*, & non membrum animalis viuentis. &c.]

Magnæ existimationis sunt ista præcepta apud Hebræos, quæ si à Viro Gentili seruentur, faciunt eum participem futuri seculi, eumque esse מחסידי אומות העולם *ex pijs Nationum mundi*. Et quia obuia non sunt apud Auctores, vel vbi fundentur in Scriptura non explicantur, ideò cum suis probationibus ea hìc exhibere volui, licèt de hisce probationibus R. Isaac prolixiorem sermonem protrahat. Vide *En Israël* Par. II. pag. 111. col. 1. num. 96.

Quæres לאדם הראשון *Adamo primo homini* datane fuerint præcepta aliqua, & quænam sint? Respondent Talmudistæ ibidem circa finem. Maximè

ר׳ יהודה אומר אדם הראשון לא נצטווה אלא על ע״ז בלבד שנ׳ (בראשית ב׳: יו״:) ויצאו יהוה אלהים על האדם ר׳ יהודה בן בתירא אומר אף על ברכת השם ויש אומרים אף על הדינין:

R. Iudas dicit: Adamo primo homini nullum aliud præceptum datum fuit, nisi tantùm de fugienda Idololatria. (Genes. c. 2. 16.) Et præcepit Dominus Deus super Adam. *R. Iudas Ben Betherà dicit: De non blasphemando, sed Deo benedicendo, Sunt, qui dicunt, etiam de Iudicijs ferendis datum ei fuisse præceptum.* Vide *En Israël* Parte II. pag. 111. col. 1. num. 96. in fine.

de animali viuo non tollendo. R. חירקא Chirkà dicit: אף על הסירוס etiam de castratione, scilicet non facienda. R. Scimòn dicit: אף על הכישוף etiam de maleficio, incantatione. R. Iosè dicit: Quicquid dicitur in sectione de maleficio, filius Noë admonetur (Deuteron. 18. v. 10.) *Non inueniatur in te, qui transire faciat filium suum, & filiam suam per ignem. Diuinans diuinationes, præstigiator, & augur, & maleficus. Et incantans incantationem, & interrogans pythonem, & magus, & quærens à mortuis, quia abominatio Domini &c. & propter abominationes istas Dominus Deus tuus eijcit eas* (gentes) *à facie tua.* Et non puniuisset eas, nisi monuisset eas. R. Eleazar dicit: אף על הכלאים etiam de Chilaìm permixtione heterogenearum rerum inter se. Permissum quidem fuerat filijs Noë vestimentum contextum lana, & lino, & agrum seminibus diuersarum specierum serere; sed prohibitum fuit illis, diuersa animalium genera simul iungere (ne tertiũ genus animalis enasceretur) & arborum insitio. Porrò R. Iochanàn ait: Quando Scriptura dicit (Genes. 2. ver. 16.) ויצו יהוה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל: *Et præcepit Dominus Deus ad hominem dicendo: Ex omni arbore horti comedendo comedes.* ויצו *Et præcepit*, ista sunt præcepta de Iudicijs. Et sic ipse dicit (Genes. 18. 19.) *Quoniam noui eum, propterea quòd præcipiet filijs suis &c. ad faciendum iustitiam, & iudicium.* יהוה *Dominus*, istud est præceptum de Benedictione Dei. Et ideò ipse dicit (Leuit. 24. 16.) *Et maledicens nomen Domini morte morietur.* אלהים *Dij*, ista est de Idololatria: nam ita dicitur (Deuter. 5. 7.) *Non erunt tibi Dij*

ſos gignat. Ergo prohibetur adhæſio vxori alterius, ſecundùm viam ordinariam, ne ſpurij gignantur, שלא בדרכה *non ſecundùm viam ſuam* (non prohibetur).

In Thoſaphòth, quòd aliquid ſit prohibitum Gentili, & non Hebræo, clariùs ita explicatur: *Eſtne aliquod* (inquiunt) *quod permittatur Iſraëlitis, & prohibeatur Gentilibus? Vtique, quia Iſraëlitis licitum eſt vti Vxore non ſecundùm viam ſuam;* & ſecundùm hunc ſenſum intelligendus eſt locus in Cod. *Nedarìm* cap. 2. de muliere illa, quæ coram Rabbì conqueſta eſt, dicendo: *Rabbì, paraui menſam meam marito meo, & ipſe eam inuertit. Dixit ei Rabbì: Filia mea, Lex ei id permittit. Sed nonne fuit, quòd ipſa ſupra, & maritus infra manebat? Si ſic, quid mali inde? Sed reuera eſt, quòd ipſe ea abutebatur non ſecundùm viam ordinariam* שמצערתה *quia dolore eam afficiebat, ſecundùm quod intelligitur etiam illud* (Geneſ. 31. 50.) Si תענה afflixeris filias meas, *id eſt non ſecundùm viam earum. Et alibi dicitur* (Geneſ. 34. v. 2.) וישכב אתה Et concubuit cum ea, *id eſt* כדרכה *ſecundùm viam ſuam;* ויענה & afflixit eam, שלא כדרכה *id eſt non ſecundùm viam ſuam. Sed difficile eſt illud, quod legitur in Ieuamòth cap. 3. de Er, & Onan, quòd mortui ſunt, quia operabantur contra morem. Ergo licitum non eſt. Reſpondetur, hoc non eſſe prohibitum, niſi illis, qui hanc viam continuò exercent, ne vxor concipiat, & pulchritudinem amittat; ſed ſi vſus viri vt plurimùm ſit ſecundùm viam ordinariam, & aliquando, &* באקראי מתאות *per accidens ei appetitus excitetur* שלא כדרכה שרי *non ſecundùm viam ordinariam, licitum eſt.* Hactenus Thoſaphòth.

Pagina 57. longè poſt principium. Tranſgreſſores præceptorum filiorum Noë an vltimo ſupplicio plecti debeant. Dicunt quidam.

על שלש מצות בן נח נהרג ׃ גש״ר סימן : על גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל כרכת השם :

Propter trium præceptorum (tranſgreſſionem) *occiditur filius Noë. Huius rei ſignum eſt* ג׳ש׳ר׳, *hoc eſt* גילוי עריות *Propter ſcortationem; propter effuſionem ſanguinis; & propter* ברכה *Benedictionem Dei, hoc eſt propter blaſphemiam.*

Alij addunt ע״ז *Idololatriam*. Alij volunt Gentiles tranſgreſſores omnium iſtorum ſeptem preceptorum à Synedrio morte puniendos eſſe. Omnem enim poteſtatem ſupra Gentiles ſibi arrogant Talmudiſtæ.

Pagina 58. b. poſt medium. Permittunt Iſraelitis abuti vxoribus ſuis.

אמר ר׳ אלעזר אמר ר׳ חנינא בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב שנאמר (בראשית ב׳ ׃ כ״ד) ודבק באשתו ולא שלא כדרכה אמר רבא מי איכא מידי דישראל לא מיחייב וגוי מיחייב אלא אמר רבא בן נח שבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור מאי טעמא באשתו ולא באשת חבירו ודבק ולא שלא כדרכה ׃

Dixit R. Eleazar, dixit R. Chaninà: Filius Noë, qui abutitur Vxore extra viam ſuam, condemnandus eſt (reus eſt) *S. D.* (Geneſ. 2. 24.) Et adhærebit vxori ſuæ, *ſed non contra naturam. Dixit Rauà: Quid? Anne eſt aliquid, ob quod Iſraël reus non exiſtimetur, & Gentilis ſit condemnandus? Sed dixit Rauà: Filius Noë, qui ingreditur ad vxorem proximi ſui, ſed non ſecundùm viam* פטור *Patùr liber eſt* (id eſt reus non eſt, nullam committit culpam). *Quænam eſt ratio, quòd in Vxore ſua ſit reus? Reſpondet: Quia dicitur* ודבק & adhærebit *vxori ſuæ,* ſcilicet ſecundùm viam ſuam, vt libe-

Fla-

bustus) [R. Salom. *Salamandra parua bestiola est, quæ exit de clibano ignis ardentis per septem annos; & qui vnctus est sanguine illius, ignis nihil potest in illum. Et de Achaz inuenimus scriptum* (2. Reg. 16. 3.) Etiam filium suum traduxit per ignem, *nec inuenimus filium Achaz nisi Ezechiam.*]

Quod dicitur de sanguine Salamandræ, fabula Rabbinica procul dubio est. De Salamandra vide, quæ dicta fuerunt Par. II pag. 157. col. 2.

Ibidem statim. Antiqui Hebræi nunquam seruierunt Idolis.

אמר רב יהודה אמר רב יודעין היו ישראל בע״ז שאין בה ממש ולא עבדו עבודה זרה אלא להתיר להם עריות בפרהסיא מתיב רב משרשיא (ירמיה י״ז ; ב׳ ;) כזכר בניהם מזבחותם ואשריהם וגומר : אמר רבי אלעזר כאדם שיש לו גיעגועין על בנו בתר דאביקי ביה ,

Dixit Ràu Iehudà, Dixit Ràu: Nouerunt vtique Israëlitæ, Idolum nihil esse; nec colebant Idola alia de causa, nisi vt sibi publicè permitterentur scortationes. [R. Salom. *Quia appetitus prauus sollicitauit eos ad venerea, dixerunt: Dirumpamus omne iugum Legis à nobis, & ita non poterunt nos reprehendere de luxuria, cùm abdicauerimus à nobis totam Legem: sed genius idololatricus nunquam præualuit in eos.*] *Opposuit Ràu Mesciarscià illud* (Ier. 17. 2.) Cùm recordati fuerint filij eorum ararum suarum, & lucorum suorum &c. *Dixit R. Eleazar:* (Loquitur) *sicut homo, qui recepit querelas de filio suo, tandem adhæret ei.* [R. Salomon *Sicut homo, qui audit querelas de filio suo, & quando recordatur, suspirat; sic intelligitur illud:* Cùm recordati fuerint filij eorum, *simile est recordationi ararum suarum, & lucrorum suorum.*

Idololatriam antiquorum Hebræorum pal-

Flagitia sunt ista manifesta in Talmude doctrinaliter tradita, & à Commentatoribus clariùs explicata, & approbata, neque aliqua tergiuersatione, ea excusare, aut verborum pallio tegere aliquo modo possunt Hebræi. Cùm istis doctrinis imbuti, & edocti sint Iudæi, quomodo ipsorum res gubernentur, & mores regantur, quilibet intelligere poterit.

Eadem pagina, & ibidem immediatè legitur in fauorem Iudæorum.

אמר ר׳ חנינא גוי שהכה את ישראל חייב מיתה שנ׳ (שמות ב׳ ; יב״) ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול :

Dixit Rabbì Chaninà: Gentilis (per quem intelligunt Christianum) *qui percutit Israëlitam reus est mortis, S. D.* (Exod. 2. 12.) Et respexit huc & illuc, & vidit quòd non vir; & percussit Ægyptium, & abscondit eum in arena.

Amplius dicit idem Chaninà ibid.

חבוטר לועו של ישראל כאלו סוטר לועו של שכינה שנאמ׳ (משלי כ׳ כ״ה) מוקש אדם ילע קודש ,

Percutiens maxillam Israëlitæ, est ac si percuteret maxillam Maiestatis Diuinæ, S. D. (Prou. 20. 25.) Laqueus est homini deglutire sanctificatum.

Primo loco concitat Iudæos in Christianos, exemplo Mosis, qui auctoritate priuata percussit Ægyptium. Et secundo loco inflant suos execranda adulatione, æquiparantes Iudæos Diuinæ Maiestati, ineptissima ex Prouerbijs adducta probatione.

Pagina 63. b. circa fin. Ezechias à patre suo traducitur per ignem.

Etiam Ezechiam Regem Iuda, quæsiuit pater eius traducere per ignem (in honorem Idoli) *sed mater eius vnxit eum Salamandræ sanguine* (& non est com-

peccato cumulandum non est, cùm cultum vanum, & si in derisum, aut contemptum, Idolo præstandum non esse doceant Talmudistæ hac eadem pagina immediatè post relatam narratiunculam, aliam eiusdem argumenti narrantes hoc pacto : ת״ר מעשה בסבטא מן אלס וכו׳ *Tradiderunt Magistri : Historia de quodam Sabatà* (est nomen Iudæi) *de Elàs* (est nomen loci), qui cuidam mulieri gentili asinum suum locauerat. Ambo cùm peruenissent ad Fanum Peòr, dixit illa mulier : *Expecta hìc, donec ingrediar illùc, & exeam*. Postquam exierat, dixit mulieri (ille Iudæus) : *Etiam tu expecta me, donec ingrediar, & exeam*. Dixit ei mulier illa : *Et nonne tu es Iudæus ? Dixit ei : Et quid tibi est curæ ? Quid tua interest ?* Ingressus est, denudauit se in faciem eius, & naso (Idoli) abstersit podicem. Sacerdotes Idoli, hoc videntes laudauerunt hominem, dixeruntque numquam se vidisse aliquem, qui tam ritè, & rectè Idolum coluerit. [R. Salomon: *Quamuis id fecerit in contemptum, nihilominus tenetur offerre Sacrificium pro ignorantia ; quòd si putat sibi hoc licuisse ; reus est mortis*]. Non sunt igitur, neque per contemptum, ceremoniæ Idololatriç exercendæ ; & qui talia agunt, non eximuntur ab Idololatria, sicut ab hoc flagitio eximi non possunt prisci illi Hebræi, qui simulatè, vt volunt Talmudistæ, Idololatriam perpetrarunt. Priorem Historiam habes etiam in *En Israël* Parte II. pag. 112. col. 2. num. 102. in fine.

Ibidem paulò post ex Miscnà num. 7. extra Ghemarà. De cultu Idololatrico non perfectè completo, Tanaitarum sententia.

palliant luxuria, sed vtramque omni velo denudatam in scenam adducit Scriptura : *Altaria tua destruxerunt* (1. Reg. 19. 10.) notatur Idololatria populi Iudaici. *Et sub omni ligno frondoso* (Ier. 2. 20.) *luxuria eiusdem populi in propatulo ponitur*. Vide *En Israël* Parte II. pag. 112. col. 1. num. 102. in fine.

Quòd omne scelus Idololatriæ commiserint antiqui Hebræi auctoritate eiusdem Talmudis probo, & Raù Iudæ sententiam eidem Raù Iudæ oppono. Pag. 64. immediatè sequenti circa medium refert Ràu Iudas quandam historiam relatam à Ràu, de muliere gentili grauiter ægrotante. Hæc si sanitati restituta fuisset, cultum omnibus Idolis, quæ sunt in mundo, se exhibituram promisit. Sanitatem recuperauit, & omnia Idola colere cæpit. Cùm peruenisset ad Fanum Peòr, petijt à Sacerdotibus, quo ritu colendum esset Idolum. Responderunt אוכלין תרדין ושותין שכר ומתריזין בפניו : *Manducant betas, & bibunt siceram, & pedunt atque egerunt in faciem eius*. [R. Salomon. *Betæ soluunt aluum, sicut & sicera noua mustum. Dixit* (mulier) : *Satiùs est mihi redire ad pristinam infirmitatem, quàm tam turpi cultu Idolum colere*. אתם בית ישראל אינן כן (במדבר כ״ח : ה׳) הנצמדים לבעל פעור : *Vos autem domus Israël non sic* (fecistis) : nam illi (Num. 25. ver. 5.) *se coniunxerunt ipsi Baal Peor*. Ergo ex confessione ipsiusmet Ràu Iudæ, prisci illi Hebræi reuera Idola coluerunt, quia propter idololatriã Baal Peòr occisa sunt 24. millia hominum, loco nuper citato, ver. 9. Neque dicendum, simulatè id fecisse, vt liceret sibi scortationem, omneque luxuriæ genus exercere publicè, & impunè. Quia peccatum

lech) פטור *Pàtur* liber est; *quia dicitur* (Leuit. 18. v. 21.) De semine tuo. *& non dicit totum semen tuum*. Quasi punienda sint minora delicta & non maiora; & suspendendus sit fur, qui partem thesauri surripuit, & absoluendus sit latro, qui totum thesaurum prædatus est.

Pagina 65. b. longè post medium. Sine aliqua difficultate creatio conceditur creaturis, & præcipuè Rabbinis iustis, & perfectis.

אמר רבא אי בעו צריקי ברו עלמא שנאמ׳ (ישעיה נ״ט ב׳ :) כי עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם, רבא ברא גברא שדריה לקמיה דר׳ זירא הוה קא משתעי בהדיה ולא הוה קא מהדר ליה א״ל מן חבריא את הדר לעפריך : רב חנינא ורב אושעיא הוו יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצרה ומיברו להו עיגלא תילתא ואכלי ליה :

Dixit Rauà : Si vellent iusti, crearent mundum, S. D. (Isaia 59. v. 2.) Quoniam iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & inter Deum vestrum. *Rauà creauit hominem* [R. Sal. *mediante libro* יצירה *Ietzirà, qui docet combinare literas nominis Dei,*] *quem misit coram R. Zirà, qui locutus est cum eo, ipse autem nihil respondit*, [R. Salom. *Quia non habebat loquelam*]. *Dixit ei* (R. Zirà) : *De Chabarià esne tu?* ([R. Salom. *De ijs, qui formati sunt per viam magicam, esne tu?*] *Reuertere in puluerem tuum. Ràu Chaninà, & Ràu Osciaaià qualibet vespera Sabbathi sedebant, & ad studium libri* יצירה *Ietzirà incumbebant, ac sibi creauerunt tres vitulos* (vel vitulum triennem). [R. Salom. *magnum, veluti illum, qui ad trienniam pertingit*.

An à Deo tribui possit creaturis virtus creandi res, sine aliquo præexistente subiecto, disputant nostri Theologi, ne-

הנותן מורעו למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש מסר למולך ולא העביר באש העביר באש ולא מסר למולך אינו חייב עד שימסור למולך ויעביר באש :

Qui dederit de semine suo ipsi Mòlech, non tenetur, donec tradat Mòlech. & traducat per ignem. Si verò dat Mòlech, & non traducit per ignem; vel traducit per ignem & non dat Mòlech; non est reus, donec vtrumq; fecerit, hoc est tradat ipsi Mòlech, & traducat per ignem.

Posset dubitari, an damnandum sit hoc dictum Miscnicum in semipleno cultu Idololatriæ quoad pœnam corporalem infligendam à Iudicibus, quia cultus Idololatricus non videtur omninò consummatus. At quia Lex vtramque partem huius cultus damnat sub pœna mortis, dicente Leuit. 20. 2. *Qui dederit de semine suo ipsi Mòlech* מות יומת *moriendo morietur, populus terræ lapident eum* באבן *lapide*; nihil addendo de traductione per ignem: dicendum est, huiusmodi delictũ esse completum solùm per traditionẽ de semine suo sine alia traductione per ignem. Traductio autem per ignem erat quædam superstitionis species à quacumque alia distincta, quas omnes habes in libro Deut. cap. 18. 10. diligenter descriptas, quamuis Talmudistę hìc velint vtramque actionem, traditionem videlicet, & traductionem spectare ad eandem functionem, & ritum Idololatricum. Sed multò peiùs est id, quod docent eadem versa pagina 64. longè post principium: nam ibidem -

אמר רב אחא בריה דרבא העביר כל זרעו פטור שנ׳ (ויקרא כ׳ ו ב׳) ומזרעך ולא כל זרעך :

Dixit Ràu Achà Bar Rauà : Qui transire facit totum semen suum (Idolo Mo-

ת״ל שם לימר על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם :

Nam est traditio R. Menachem Ben R. Iosê. Dicitur (Leuit. 24. 16.) *de eo qui dum maledicit nuncupat* Nomen יהוה Domini, morietur. *Quid sibi vult nomen? Docet, quòd qui maledicit patrem suum, & matrem suam, non sit reus, donec maledixerit eis nomine* יהוה *Domini*.

Impia explicatio loci Scripturæ, vt per eam porta aperiatur maledictionibus, & imprecationibus filiorum contra parentes. Non ponitur nomen Domini loco citato, vt regula sit: Quòd vbicumque Dei nomen non pronunciatur, maledictio nulla sit; nec vllis pœnis punienda; sed ibi ponitur Dei nomen, quia nominatim prohibetur. Ne quis audeat sub pœna mortis maledicere Deo, idcircò Leuit. 24. ver. 16. ונקב שם יהוה מות יומת *& nuncupans* (balsphemando) *nomen Domini morte moriatur*. Eadem morte puniri vult, qui patri & matri suæ maledixerit, Leuit. 20. ver. 9. כי איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת : *Quicumque maledixerit patri suo, & matri suæ, moriendo morietur*. Sine vlla limitatione promulgatur Lex de non maledicendo patri, & matri; & temerarius iste Rabbinus Menachem vult illam restringere, eamque deludere, nihilque esse, nisi in ea absolutum Dei nomen nominetur, priorem Legem corrigendo. Et mirum est, quomodo Rabbènu Hakkadòsc hanc correctionem, seù potiùs legis deprauationem in suo Syntagmate annotare voluerit, eamque approbare auctoritate חכמים *Chachamim Sapientium*. Nullus tamen ex his Sapientibus adinueniri potuit à Sapientibus Ghemaræ; neque nostrum est de hac re disserere, cùm limites nostros excedat. Aduertimus tamen hanc, quam Rabbini dicunt facultatem creandi, non esse veram creationem, quod patet in homine magica arte efformato à Rauà, qui licèt ambularet, & coram R. Zirà staret, tamen loquelam non habuit, quamuis illam potuisset habere. Dæmones enim applicando actiua passiuis, mira efficere posse, & voces humanas efformare non negarim, sed diù consistere huiusmodi fantastica corpora non crediderim; recedente enim Dæmone, qui per suam assistentiam eadem conseruat, statim in puluerem rediguntur; quod & cognouit R. Zira. Idipsum dicendum est de Vitulis, seù Vitulo trienni eadem arte magica effìcto, & à prædictis Rabbinis deuorato. Quæ omnia apparenter fuerunt effìcta, & non realiter.

Pagina 66. ex Miscnà huius cap. extra Ghemaram num. 8. Maledicens Patri & Matri, quomodo liber, & immunis sit à pœna.

המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שקללם בשם קללם בכינוי רבי מאיר מחייב. וחכמים פוטרין :

Qui maledicit patri suo, & matri suæ, reus non est, donec maledixerit eis per nomen [R. Salom. *per nomen, id est quòd maledicat per nomina* המיוחדין *absoluta*] *si autem maledixerit per attributa* [R. Sal. *per attributa puta per* שדי *omnipotentem*, צבאות *Sabaòth Deum exercituum*, חנון *pium* רחום *misericordem*]. *R. Meir condemnat, & sapientes absoluunt*.

Ghemarà quærit: Quinam sint isti Sapientes? Respondet esse R. Menachem Ben R. Iosè.

דתניא רבי מנחם בר׳ יוסי אומר בנקבו שם יומת מה

lumna 1. numero 106. In fine.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 5. *Sanhedrin* cap. 8. *Ben Sorèr Vmorè*.

Pagina 69. b. circa medium *Salomon octo annorum ætatis genuit filium. Abraham maior Nachòr vno anno fuit; Nachòr maior Charàn vno anno fuit. Iscà est Sara. Scem maior Cham vno anno fuit. Cham maior Iaphet vno anno fuit.* Parum ad rem ista referunt. Vide *En Israël* Parte II. pagina 113. columna 4. num. 108.

Pagina 70. circa med. De Noe ebrio quid dicant Talmudistæ, factum esse.

Noë ebrius nudatus in Tabernaculo Cham nunciauit duobus fratribus suis foras &c. Gen. 9. 22. *Euigilans autem Noë, cùm didicisset, quæ fecerat ei filius eius minor &c.* Ibidem.

רב ושמואל חד אמר סרסו וחד אמר רבעו מאן דאמר סרסו מתוך שקלקלו ברביעי קללו ברביעי ומאן דאמר רבעו גמר וירא וירא כתיב הכא וירא חם אבי כנען את ערות אביו וכתיב התם וירא אותה שכם בן חמור וגו׳ :

Ràu & Samuel (discordant) *Alter dicit: Castrauit eum, & alter dicit, subegit eum. Qui dicit castrauit eum, eò quòd destruxit eum in quarto* [R. Salom *Quia impediuit eum ne quartum filium gigneret, ideò*] *maledixit eum in quarto.* [R. Sal. *Quia Cham quatuor filios habuit* (Genesi 10 num. 6.) Chus, Mitzràim, Put, & Chenàan. (Maledictus in quarto quia dicitur (Ibidem cap. 9. 25.) Maledictus Chenàan &c.) *Sed qui dicit: Subegit eum vnde hoc? Quia dicitur & vidit:* Et vidit Cham pater Chenàan &c. Genes. 9. num. 22.) *& alibi dicitur* Gene. 34. num 2.) Et vidit eam (Dinàh) Scechem filius Chamòr &c. & concubut cum ea,

Ghemaræ nisi tantùm hic nebulo, & impius Menachem.

Pagina 67. De maleficis, & maleficijs agitur, & quomodo per incantationem possint fieri mirabilia. Vbi de magis Pharaonis, & illorum præstigijs multa, alijsque metamorphosibus hominum in bestias à Iudæorum incantatricibus apparenter effictis.

Ibidem versa pagina in fine. Vna rana totam terram Ægypti ranis replet Exod. 8. ver. 6. ותעל הצפרדע *Et ascendit rana, & operuit terram AEgypti* [Dixit R. Eleazar: Rana vna fuit, quæ השריצה fœtificauit, & repleuit totam terram Ægypti כתנאי secundùm Doctores Tanaitas. R. Akiba dicit: Rana vna fuit, & impleuit totam terram Ægypti. Dixit ei R. Eliezer Ben Azariàh: O' Akibà, quid tibi apud totam הגדה Hagadàh. (quasi dicat: In tota Hagadàh eloquio mystico nihil tale legitur) מדברותיך *à verbis tuis cessa* [*R. Salom.*] *Ito ad vtiliores, & grauiores tractatus, vti sunt* נגעים *Neghaijm*, & אהלות *Aholòth de plagis, & Tabernaculis. Ego autem tibi dabo pulchriorem sensum* צפרדע אחת היתה שרקה להם והם באו : *Rana vna fuit, & coaxauit eis, item Et ipsæ venerunt* [R. Sal. *Coaxauit, & suas coaxationes audiuerunt omnes Ranæ, quæ erant in mundo, & venerunt ad eam*].

Ridiculæ expositiones. Non animaduertunt Talmudistæ paulò supra, Deum dixisse Mosi; *Extende manum tuam virga tua super flumina, super riuos, & super paludes, & ascendere fac* את הצפרדעים *Ranas*. Sed hærent illi voci: *Et ascendit* הצפרדע *Rana*, nescientes distinguere inter speciem, & indiuidua. Vide *En Israël* Parte II. pagina 113. co-

ſic Domino Deo veſtro, [R. Salomon. *Et quantò magis hoc continget ſi ſit in Ciuitate Pentateuchus* (Moſis) *vel Prophetarum liber, vbi ſit ſcriptum Diuinum nomen?*]

Laudanda eſt reuerentia, quæ Dei nomini exhibetur, dummodo ſine ſuperſtitione id fiat, & contra Legem à Deo ſtatutam non ſit materialis tantummodo nominis Dei Rabbinorum ſcriptio. Si enim ob librum Legis, vel Prophetarum, aut etiam ob vnicam pergameni particulam in calamo arundinaceo incluſam, in qua Dei nomen inſcriptum ſit non poſſit adigi, impelli, execrari, & declarari hæretica Deo rebellis Ciuitas, fruſtatoria eſſet Lex Diuina, quæ hoc præcipit (Deuter. 13. ver. 16.) Pro re igitur parui momenti irritam faciunt Dei Legem Talmudiſtę. Vide *En Iſraël* Par. II. pag. 114. col. 3. num. 112.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 5. *Sanhedrìn*, cap. 9. *Hanniſraphìn*.

Pagina 82. b. circa medium. Quædam obſcœniſſima de viro illo, qui ingreſſus eſt ad mulierem Madianitidem, dicuntur, quæ cùm Talmudiſtas ſcribere non puduerint, neque tu verecunde Lector, offenderis, ſi ea occaſione inſtitutæ Talmudicæ cenſuræ, vtraque lingua breuiter explicauero.

אמר רב נחמן אמר רב מאי דכתיב (משלי ל׳ ׃ לא׳) זרזיר מתנים או תייש מלך אלקום עמו ׃ ארבע מאות ועשרים וארבע בעילות בעל אותו רשע אותו היום והמתין פנחס לו עד שתשש כחו והוא אינו יודע שמלך אלקום עמו ׃ במתניתא תנא ששים עד שנעשה כביצה המוזרת והיא היתה כערוגה מלאת מים אמר רב כהנא ומושבה בית סאת תני רב יוסף קבר שלש אמה ׃

Dixit Ràu Nachmàn, dixit Ràu: Quid eſt quod ſcriptum eſt (Prou. 30. ver. 31.) Accinctus lumbos, vel hircus: Et ea. *Benè quidem ſecundùm qui dicit: Caſtrauit eum, quia maledixit eum in quarto; ſed ſecundùm illum, qui dicit: Subegit eum, quid quæſo ad quartum maledixit eum? Simul hoc, & hoc fecit ei. Vtrumque ſcelus commiſit in eum.*

Infame commentum, fundatum ſuper maledictionem quarti filij Cham, & ſuper voculam vnam וירא *Vaijàr & vidit*, quæ cùm de Sichem dicatur וירא *& vidit*, & ſubiungatur, *& concubuit cum ea*, volunt & Cham idipſum feciſſe cum patre (quod horreſcit animus excogitare) quia וירא *& vidit* ibidem habeatur. Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 114. col. 1. num. 109.

Eadem pagina 70. in fine, & verſa pagina in principio. Diſputatur de arbore Adamo vetita, quænam fuerit, nam alij volunt fuiſſe vitem viniferam; alij triticum; alij arborem fici. Probationes ibidem videndæ ſunt, ſicut & in *En Iſraël* loco nuper citato in fine numeri 109.

Pagina 71. longè poſt med. Quænã reuerentia exhibenda eſt Dei nomini.

תניא רבי אליעזר אומר כל עיר שיש בה אפילו מזוזה אחת אינה נעשה עיר הנדחת מאי טעמא אמר קרא (דברים יג׳ ׃ יו׳) ואת כל שללה תקבוץ אל תוך רחבה ושרפת באש וכיון דאי איכא מזוזה לא איפשר דכתיב (שם יב׳ ׃ ד׳) לא תעשון כן ליהוה אלהיכם ׃

Tanià eſt Traditio: R. Elièzer dicit: Nulla Ciuitas, in qua ſit vel vna tantùm Mezuzà ſchedula oſtiaria, poteſt fieri Ciuitas execranda, ſeù impulſa, & hæretica. Quænam eſt ratio? Quia dicit Scriptura (Deuter. 13. ver. 16.) Et omne ſpolium eius congregabis in medium plateæ eius, & combures igni. *Et ſi ibi fuerit Mezuzà non poteſt fieri, quia ſcriptum eſt* (Ibidem cap. 12. ver. 4.) Non facietis

חלק *Chelek*, & pro vndecimo, & vltimo ponitur præſens caput.

Pagina 85.b. propè principium in Miſcnà numero 1. Permittitur percuti parentes ſed ſine liuore.

חמכה אביו ואמו אינו חייב עד שיעשה בהן חבורה זה חומר במקלל מבמכה שהמקלל לאחר מיתה חייב והמכה לאחר מיתה פטור :

Qui percutit patrem ſuum, vel matrem ſuam non tenetur (reus non eſt) *donec fecerit in eis liuorem. Id quod eſt in maledicente grauiùs eſt eo, quod eſt in percutiente. Quia qui maledicit reus eſt, etiam ſi poſt mortem alicui maledicat. Qui autem percutit aliquem poſt mortem, liber eſt.* [R. Salom. *Quia poſt mortem in cadauere fieri non poteſt liuor.*]

Hæc Miſcnà, quo ad illud Exod. cap. 21. ver. 15. *Qui percuſſerit patrem ſuum, vel matrem ſuam, moriendo morietur*, gloſſando addit: *Si liuorem eis fecerit*, eſt impia, & ſacrilega; quaſi reus non ſit ille, qui animo percutiendi percuſſerit parentes, nec liuorem impreſſerit. Sed quorſum hæc dicuntur? Videtur potiùs ex his inuitari homines ad crimen, quàm dehortari à flagitio. Vnde gloſſarium iſtud Miſcnicum omninò damnandum eſt.

Pagina 88. b. circa finem in Miſcnà extra Talmùd num. 3. Qui contradicit verbis Legis liber eſt, qui verò contradicit verbis Talmudis, ſeù Sapientum, reus eſt quia -

חומר בדברי סופרים מדברי תורה האומר אין תפילין כדי לעבור על דברי תורה פטור חמשה טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב :

Maius eſt pondus in verbis Scribarum, quàm ſit in verbis Legis. Qui dicit: Non ſunt Thephillin, vt tranſgrediatur Legem, liber eſt. Qui verò dicit: Sunt quinque

Et Rex Alkùm cum eo. 424. *vicibus rē habuit iſte ſceleſtus illa die.* Et expectauit Phinees illum, donec debilitaretur vis eius, non enim ipſe ſciebat, qòud Rex Alkum eſſet cum eo. [R. Salom. ורויר *Per Ghematriam numerum conſtituit* 424. Item מתנים *lumbos, eſt phraſis expectationis. Vel* תיש *à debilitatione, quòd debilitaretur robur ſuum*, אלקום *Alkum cum eo*, quòd omnis locus ſuus eſt, & Phinees non ſciebat, quòd Dei Sancti benedicti nomen eſſet Rex Alkum cum eo, quia non fuiſſet neceſſe expectare, quòd debilitaretur virtus eius. Et mihi videtur, quòd dictio אלקום Alkum ſit Arabica, quia omnes illorum dictiones ferè ſemper incipiunt per אל *Al*.] In Miſcnà eſt traditio, quòd ſexageſies (reiterauerit actus) donec facti ſunt teſticuli eius ſicut oua putrida propter multitudinem coitionum. Et ipſa facta eſt tamquam ſulcus plenus aqua. Dixit Ràu Cohanà: Locus ſeſſionis ſuæ factus eſt veluti Seàh (eſt menſuræ ſpecies). Tradit Ràu Ioſeph: Sepulchrum ſuum [R. Salom. *apertura vuluæ eius*] vnius cubiti.

Poſſetne obſcœniùs explicari factum illud damnatum à Scriptura Numer. 25. quod Phinees vltus eſt, vtrumque virum, & mulierem lancea tranſuerberando in loco pudoris, & cohibita eſt plaga à filijs Iſraël, cùm iam in ea mortui fuiſſent 24000. hominum, propterea quòd initiati fuiſſent Baal Peòr. Vide *En Iſraël* Parte II. pagina 115. col. 3. num. 119.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 5. *Sanhedrin* cap. 10. *E'lu hen hannechenakin*.

In Miſcnà iſta duo vltima capita tranſponuntur. Pro 10. ponitur caput

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 5. *Sanhedrin* Cap. 11. Et vlt. *Chèlech*

Pagina 90. b. Agitur de resurrectione mortuorum, & nituntur eam probare ex Lege, Prophetis, & Hagiographis. Et respondetur quibusdam interrogationibus à Gentilibus factis contra eandem.

Pagina 91. circa medium. Coram Alexandro Magno instituitur disceptatio inter Gheuià Ben Passisà, & Africanos, qui à Iudæis repetebant terram Chananæorum ipsis debitam, vt potè olim à patribus suis possessam. Alijs disputationibus eiusdem Gheuià cum Ægyptijs, Ismaelitis, & filijs Ceturę, de quibus inquit Scriptura (Gen. 25. ver. 5.) *dedit eis Abraham* מתנות *munera*. Quęritur hìc: מאי מתנות *Quid sint munera?*

אמר רבי ירמיה בר אבא מלמד שמסר להם שם טומאה : *Dixit R. Ieremias Bar Abbà: Docet quòd tradiderit eis nomen immundum*. (Tosaphòth: Nomen immundum est כשוף ומעשה שדים *ars magica, & Dæmonum opera*) Vide. Par. I pag 701. in Gheuià Ben Pessissà, vbi huiusmodi disputationes Hebraicè, & Latinè prolixè referuntur. Et *En Israël* Parte II. pag. 118. col. 1. num. 129. & 130.

Ibidem prope fin. Quomodo corpus, & anima nulla tergiuersatione possunt se ipsos excusare à Iudicio. Respondetur Antonino à Rabbì allato quodam exemplo, quod reperies suprà Parte II. pag. 148. col. 2. Et in *En Israël* Par. II pag. 118. col. 2. num. 131.

Pagina 93. & sequentibus hinc inde sparsim multa de Messia dicuntur, quæ in Dissertatione de Messia Iudæorum adducentur.

Pagina 95. post medium. Narratur Hi-

que Totaphòth (cùm tamen sint quatuor) *vt addat super Verba Scribarum reus est*.

Non in vno loco Talmudis præferunt mandata Rabbinorum mandatis, & præceptis Legis; quamplurima videnda sunt suprà hinc inde sparsim.

Pagina 90. paulò post medium. Aliquid simile impiè docetur -

אמר ר׳ אבהו אמר רבי יוחנן בכל אם יאמר לך נביא עבור על דברי תורה שמע לו חוץ מע״ז שאפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו : תניא רבי יוסי הגלילי אומר הגיעה תורה לסוף דעתה של ע״ז לפיכך נתנה תורה ממשלה בה שאפילו מעמיד לך חמה באמצע הרקיע אל תשמע לו : תניא אמר רבי עקיבא חס ושלום שהקב״ה מעמיד חמה לעוברי רצונו אלא כגון חנניא בן עזור שמתחילתו נביא אמת ולבסוף נביא שקר :

Dixit R. Auàhau, dixit R. Iochanan: In omnibus si dixerit tibi Propheta: Transgredere Verba Legis audi eum, præterquam in Idololatria. Et quamuis huiusmodi Propheta consisteret Solē in medio firmamenti, ne audias illum. Est traditio: R. Iosè Galilæus dicit; Pertigerat Lex ad finem opinionis Idololatriæ, ideò Lex data fuit, Vt præualeret Idololatriæ. Sol consistet tibi in medio firmamenti, ne audias eum. Est traditio: Dixit R. Akibà: Absit, quòd Deus Sanctus Benedictus stare faciat Solem pro transgressoribus Voluntatis suæ, sed est ac si diceret de Chananià Ben עזור *Azùr, qui in principio fuit Propheta Veritatis, & in fine fuit Propheta falsitatis.*

Immò in nullo, quod sit contra Legē, audiendus est Propheta. Sic Paulus Apostolus; *Licet Angelus de cælo euangelizet vobis præterquam quod euangelizauimus, anathema sit*. (Ad Galat. cap. 1. versiculo 8.

contundentium nucleos dactylorum. Dixit eis: Afferte mihi nouaculam. Contunde vnum ex his dactylorum nucleis, & dabimus tibi (nouaculam). *Contundit vnum ex illis dactylorum nucleis, & dederunt illi nouaculam, donec nox superueniret. Dixit ei: Affer mihi ignem. Abijt, & ignem attulit. Dum in eum sufflauit, accenditur ignis, & combussit barbam eius. Iuit, totondit caput, & barbam eius. Dixit: Hoc est, quod scriptum est* (Ibidem) Et etiam barbam consumet.

In expositione locorum Sacræ Scripturæ vt plurimum delirant Talmudistæ. Quænam maior deliratio inueniri potest, quàm Deum facere barbitonsorem? Volentes literaliter intelligere, & explanare Scripturam, præsertim Prophetas, in hæc præiudicia dilabuntur Talmudistæ, non intelligentes, quæ à Paulo Apostolo prædicatur: *Littera enim occidit, spiritus autem viuificat*. 2. Cor. 3. 6. Locus præcitatus Isaiæ intelligendus est figuratè, vt intelligunt, & explicant recentiores Rabbini cum R. Salomone ad prædictum locum Isaię 7. 20. vbi pro rasura intelligit החריגה *occisionem*; pro nouacula magna intelligit gladium; pro capite Regem; pro pedibus Ministros; & pro barba Principes. Adiungit tamen expositionem antiquorum ex hoc loco חלק quòd propriè barba fuerit vstulata; & pro barba intelligi barbam Sancheriu, iuxta antiquorum intellectum. Vide *En Israël* Parte II. pagina 123. columna 1. numero 158.

In eodem *Maamàr*. Quot viri relicti fuerint de exercitu Sancheriù, quem numerosissimum constituunt 4500. filiorum Regum, 8000. virorum fortium tenen-

Historia Dauid cum ישבי בנוב *Iscbibenòb* quam per extensum reperies in Parte II. pag. 179. Vide *En Israël* Parte II. pag. 122. col. 2. num. 154.

Pagina 95. b. propè finem Deus officium barbitonsoris exercet, & barbam Sancheriu radit.

אמר ר׳ אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו דכתיב (ישעיה ז׳ : כ׳) ביום ההוא יגלח אדני בתער השכירה בעברי נהר המלך אשור את הראש ושער הרגלים וגם את הזקן תספה : אתא קודשא בריך הוא ואדמי ליה כגברא סבא א״ל כי אזלת לגבי מלכי מזרח ומערב דאיית תינה לבנייהו מאי אמרת להו אמר להו ההוא גברא בההוא פחדא נמי יתיב א״ל היכי נעביד א״ל זיל ושני נפשך במאי אישני א״ל זיל אייתי לי מספרא ואיגזייך מהיכא אייתי אמר ליה על לההוא ביתא אייתי אזל אשכחינהו אתו מלאכי השרת ואידמו ליה כגברי והוו קא טחני קשייתא א״ל הבו לי מספרא טחן חד גריוא קשייתא וניתן לך טחן חד גריוא דקשייתא והבו ליה מספרתא עד דאתא איחשך א״ל זיל אייתי נורא אזל ואייתי נורא בהדי דקא נפח ליה אתלי ביה נורא בדיקניה אזל גזייה לרישיה ודיקניה אמר היינו דכתיב (שם) וגם את הזקן תספה :

Dixit R. Auàhu: Nisi scriptum fuisset dici non posset, quòd scriptum est (Isaia 6. 20.) In die illa radet Dominus nouacula magna trans flumen Regem Assur, caput, & pilos pedum; & etiam barbam consumet. *Venit Deus Sanctus benedictus in figura hominis senis, dixit ei: Quando venisti coram Regibus Orientalibus, & Occidentalibus; vt adducerent filios suos tibi, quid dixisti eis? Dixit ei: Ille vir in eo timore adhuc stat. Dixit ei: Quomodo faciemus? Dixit ei: Ito transfer personam tuam: & in quam commutabo me? Dixit ei: Vade affer mihi nouaculam, & radam te. Vnde afferam? Dixit ei: Ascende in domum illam, & affer. Abijt, inuenit eos. Venerunt Angeli ministerij, qui facti sunt similes hominum*

tur; vt alibi prolixè dixi. Vide Parte I. pagina 536. & 537, & *En Israël* Parte II. pagina 127. col. 4. num. 178. circa medium.

Eadem pagina 100. b. longè post principium. Prohibetur lectio librorum Christianorum. Nam prohibetur lectio בספרי מינין *librorum Hæreticorum*, vbi Glossa *Thosaphòth* מינין גלחים *Hæreticorum*, *id est Monachorum*, seu *Rasorum*, nempè eorum, qui rasuram in capite gerunt, veluti sunt omnes Sacerdotes Christiani. De libris prohibitis apud Hebræos vide Parte I. pagina 501. *Et En Israël* Parte II. pag. 125. num. 181.

Ibidem circa medium. De hominum barba huiusmodi iudicium fertur -

גלדקן קירטמן עכדקן סכסן׃ *Qui habet raram barbam, callidus est, qui densam, stultus*: Et מאן דאית ליה מכרתא בדיקנית כולי עלמא לא יכלי ליה *Qui habet diuisionem in barba* (nimirum qui habet barbam bifurcatam) *totus mundus non prævalet ei*. Hanc barbæ formam habuisse Christum docent nonnulli.

Ibidem ante finem. אל תצר צרת מחר כי לא תדע ילד יום *Ne serues æmulam in crastinum, quia nescis, quid pariat dies*.

Idem ferè legitur apud Matth. cap. 6. 34. *Nolite solliciti esse in crastinum*. Eadem reperies in *En Israël* Par. II. pag. 128. col. 2. & 3. num. 181.

In principio huius capitis חלק *Chèlek* determinatur, quòd vniuersi Israëlitæ habeant portionem in seculo futuro. Sunt tamen nonnulli exclusi à futuri seculi participatione, videlicet: Tres Reges, & quatuor priuatæ personæ. Reges sunt, Ieroboam, Achab, & Manasse: priuatæ personæ sunt; Balaam, Doëgh, Achitophel, & Giezi. De his

nentium lanceas; & 6000. tenentium gladium. Reliqui erant equites. Ita venerunt contra Abrahamum, & eodem modo venient in futurum cum Gogh & Magogh.

Pagina 96. b. Venit Nebuzaradan contra Ierusalem. secum ducebat 300. mulas securibus oneratas, quibus ferrum cedebat, & omnes deglutitæ sunt ab vnica porta Ierusalem. Venit ad Templum supposuit ignem, sed Templum ascendit. [R. Salom. *Voluit ascendere in Cælum, sed Angeli conculcauerunt illud, & descendere fecerunt*]: *Nam dicitur* (Thr. 1. 15.) *Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iudæ*. Intumuit illius animus, exijt vox, dixitque ei: עמא קטילא קטלת היכלא קילא קלית קימחא טחינא טחינית׃ *Populum occisum occidisti: Templum combustum combussisti: Farinam molitam molisti* [R. Salom. *quia iam decreta sunt ista, & ita à Deo sunt facta*]. Vidit sanguinem Zachariæ ebullientem &c. De eo, & de alijs supra narratis vide Parte II. pag. 813.

Pagina 97. Assignantur quamplurima signa aduentus Messiæ, vbi in fine est traditio דבי אליהו *de Be Eliàu*, de sex millibus annorum, quibus duraturus est mundus, & de vltimis duobus mille annis ימות המשיח *dierum Messiæ*. De quibus satis egimus in Parte I. pagina 168. col. 2. & seqq. Vide *En Israël* Parte II. pag. 123. col. 2. num. 164. & seqq.

Pagina 100. circa mediū. R. Iochanàn ponit oculos suos malignos super discipulum quendam, qui deridebat verba Magistri dicentis: In futurum, tempore Messiæ fore ædificandam Ierusalem lapidibus pretiosis, & margaritis, & statim in cumulum ossium conuerti.

uina nolebat illum recipere, Deus sanctus benedictus fecit ei מחתרת *foramen* cauernam in firmamento Cæli, & ignorante Iustitia, extendit ei manum, & introduxit Manassen in cauernam, vbi & pœnitentiam egit.] Fabulosum commentum, sed pium.

Ibidem circa finem. Quatuor classes iniquorum recensentur, qui faciem Diuinitatis non videbunt; alibi fuerunt numeratæ, & videndæ sunt suprà pagina 522. col. 1. & in *En Israël* Parte II. pag. 131. col. 2. num. 200.

Ibidem in fine. Calumnia afficitur Dominus noster Iesus Nazarenus, de qua agetur in Dissertatione de Messia Iudæorum.

Ibidem versa pagina longè post principium. Absalom non habet partem in seculo futuro. Achaz verò, & Ochozias, & omnes Reges Israël, de quibus scribitur: *Et fecit malum in oculis Domini*, non viuunt, & non iudicantur. [Glossa: Non viuunt cum iustis, nec etiam iudicantur in Gehenna. Et disertè dicitur, Reges Israël; nam Salomon, & Sedecias de Domo Dauid, & licèt de eis scriptum sit: *Et fecit malum*, viuunt ipsi, &c.] De Manasse interpretantur, cum occidisse Isaiam in Occidente. Fecit Idolum ponderis mille hominum, & singulis diebus occidebat eos. [R. Salomon: *quia præ ponderis magnitudine dehiscebant*.] Alia mala fecerunt Reges Iudæ. Achaz statuit Idolum in Solario: Manasse collocauit in Templo; Amon introduxit Idolum in Sancta Sanctorum; Achaz desistere fecit Diuinum cultum, & clausit Legem; Manasses destruxit Altare; Amon combussit librum Legis, & posuit araneam his fusissimè in Ghemarà, à pagina 101. vsque ad pag. 108.

Sunt & alij iniqui, qui excluduntur à participatione futuri seculi. Hi sunt: Omnes, qui tempore diluuij perierunt, de quibus pagina 108. Qui in ædificatione Turris Babylonicæ operam suam impenderunt, & vocantur דור הפלגה *Generatio diuisionis* linguarum. Item Sedomæi, illi videlicet, qui in Sodomis, & circumiacentibus Ciuitatibus tempore euersionis illarum illic habitabant; eadem pagina 109. Item exploratores terræ, dempto Iosue, & Caleb, quia detraxerunt terræ. Itemque congregatio Koræ, pagina eadem 109. b. circa finem.

Item דור המדבר *Generatio deserti*, nempè Viri illi, qui quadraginta annis errauerunt per desertum, & contra Mosen murmurauerunt, non habent partem in seculo futuro. Excluduntur etiam à participatione futuri seculi decem Tribus, quæ ampliùs secundùm opinionem R. Akibæ, non reuertentur.

Quamplurima absurda, impia, & falsa dogmata continentur in explicatione istorum, qui à Talmudistis in orcum transmittuntur, inter quæ sunt nonnulla non omninò damnanda, veluti ea, quæ ad mores rectè instituendos, afferuntur, veluti Prouerbia, Apophtegmata, & morales sententiæ, quas omnes referre nimis longum esset, & ad præsens institutum prorsùs alienum. Et ne omninò ieiuni ex hac benè instructa, & copiosa mensa recedamus, quædam tantummodo primoribus labris delibabimus.

Pagina 103. in principio. Manasse egit pœnitentiam, sed quia Iustitia Di-

colum. 1. num. 193. De Achab ibid. colum. 3: & 4. num. 195. & 196. De Manasse ibidem colum. 4. num. 197. in fine, vbi de eius pœnitentia in foramine firmamenti. De Absalom ibid. pag. 131. col. 3. num. 203. De Idolo Manasse ibidem. De reliquis iniquitatibus Manasse, Achaz, & Amon, ibidem numero 204. Cur non nominetur Iehoiakim, & Michà inter eos, qui excluduntur à seculo futuro, ratio assignatur, ibidem num. 205. Achaz autem, & Amon, cur non nominentur inter Reges reprobos à Miscnà, causa assignatur, ibidem in *En Israël* Par. II. pagina 132. col. 2. num. 107. Iterum de Iehoiakim ibid. num. 208. Qui videre voluerit explanationem nonnullorum versiculorum primi capit. Threnorum adeat *En Israël* Par. II. pag. 132. colum. 3. & 4. num. 210. & 212. vbi; *Qui angustiatur Israëlem, fit caput*. Et numero sequenti 213. dicitur, quòd iniquitas Ierusalem maior sit iniquitate Sodomorum, & quomodo id intelligitur, declaratur, pagina sequenti 133. colum. 1. in ipso principio.

De priuatis personis, quæ excluduntur à seculo futuro, veluti est Balaam, Doëgh, Achitophel, & Giezi. agitur pagina 5. post medium, vbi datur etymon nominis Balaam. Dicitur enim בלעם בלא עם *Bilàm belò am*, hoc est *sine populo*, quia non habet partem cum populo. Aliter בלעם שבלה עם בן בעור שבא על בעור: *Bilàm: quia consumpsit populum. Filius Beòr, quia ingressus est super asinam suam.* Est traditio: Beòr est כושן רשעתים *Chusciàn risciathaim* (huius meminit Scriptura libro Iudicum 3. v. 8.) *Et iste est* לבן *Labàn Aramæus*; & alia mul-

neam super Altare, ita vt contexerit illud telis araneæ; Achaz permisit impudicitiam. Manasse commisit incestum cum sorore sua; Amon cum matre sua.

Reddunt rationem, cur Iehoiakìm, & Michà, non fuerunt nominati inter eos, qui partem non habent in seculo futuro; itemque prædicti Achaz, & Amon. De Iehoiakim prolixius sequenti pagina 104. circa medium. Et paulò post explicantur nonnulli versiculi capitis primi Threnorum Ieremiæ, & versa pagina prosequitur explanatio contra Israël, & Ierusalem. Et circa medium dicit R. Iochanàn כל המיצר לישראל נעשה ראש שני (ישעיה ח׳: כ״ב) כילא מועף וגו׳:
Quicumque angustiatur Israëlem fit caput S. D. (Isai. 8. 22.) Quia non poterit auolare de angustia sua. (Ibidem 9. 1.) Secundùm tempus primum alleuiauit terram Zabulon, & terram Nephtali, & vltimò aggrauari fecit viam maris trans Iordanem Galileæ gentium. *Dixit quoque Rabbì Iochanàn*.

מידת יתירה בירושלם שלא היתה בסדום דאילו בסדום כתיב (יחזקאל י״ו: מ״ט) הנה זה היה עון סדום אחותך וגו׳ ואילו בירושלם כתיב (איכה ד׳: י׳) ידי נשים רחמניות בשלו ילדיהן היו לברות למו:

Maior mensura fuit contra Ierusalem, quàm fuerit contra Sodomam. Quoniam ecce de Sodoma scribitur (Ezech. 16. 49.) Ecce ista fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ: superbia, saturitas panis, & abundantia otij: fuit ei, & filiabus eius; & manum egeni, & pauperis non apprehendit, &c. *Et de Ierusalem scribitur* Manus mulierum misericordium coxerunt natos suos: fuerunt ad comedendum eis.

De his omnibus agitur etiam in *En Israël* Parte II. De Ieroboam pag. 130.

Et in fine vocauit eum discipulum (Psal. 41. 10.) Etiam vir pacis meæ, cui fidebam in eo, comedens panem meum: Vide *En Israël* Par. II. pag. 135. col. 2. numero 231.

Pagina 107. Quædam valdè iniuriosa contra Dauidem proferuntur, quorum nonnulla recensita fuerunt Par. II. in David Ben Isai num. 429. pag. 41. & seqq. Quòd voluerit Idola colere. Vide *En Israël* Par. II pag. 135. col. 4. numero 235. Quòd fuerit Dauid similis mercatori Cuthæo. In *En Israël* loco citato num. 236. Quòd fuerit leprosus per sex menses, & recesserit ab eo Diuina Maiestas, vna cum Senatoribus magni Synedrij, habetur in eodem *En Israël* loco iam citato. Probant fuisse leprosum ex illo Psalmi 51. ver. 9. *Asperges me hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.* Quòd recesserit ab eo Diuina Maiestas, probant ex eodem Psalmo ver. 14. *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me.* Et quòd ab eo separati fuerint Senatores, intendunt probare ex illo Psal. 119. 79. *Conuertantur mihi timentes te.* Quomodo autem probent, quòd per sex menses non minùs aut plùs fuerit leprosus, vide Parte II. pag. 100 col. 1. vbi hæc omnia prolixiùs referuntur.

Postremus ex quatuor priuatis personis, quæ excluduntur à seculo futuro, est Giezi, quem postquam acceperat munera à Nahaman Syro, volunt aufugisse Damascum; & de eo intelligi debere locum illum (2. Reg. 8. 7.) *Et venit Eliseus Damascum.* Dicunt eadem pag. 107 b. longè post principium, quod Eliseus venerat Damascū להחזיר גחזי בתשובה

multa futilia. De Balaam ibidem dicuntur in fine paginæ: quod fuerit חיגר ברגלו *claudus pede vno*; סומא באחת עיניו *cæcus vno oculo*; quòd קוסם באמתו *diuinaret mentula sua*; quod אבא על אתונו *rem haberet cum asina sua*. De quibus alibi fusiùs dixi. De eodem vide *En Israël* Par II. pag. 133. col. 3. numero 217. & col. 4. num. 219.

Doëgh est secundus, qui in Miscnà, & Ghemarà excluditur à participatione seculi futuri. De eo pagina 106. b. non longè à principio multa dicuntur, quorum bona pars iam à me exscripta fuerunt in Parte II. pagina 13. columna 2. vbi videnda.

De Achitophel tertio excluso à futuro seculo agitur eadem pagina 106. b. propè finem, vbi dicitur -

אמר ר׳ יוחנן דואג ואחיתופל לא חצו ימיהם תניא נמי הכי (תהלים נ״ה כ״ד) אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם :

Dixit R. Iochanàn: Doègh, & Achitòphel non dimidiarunt dies suos. Tanià est traditio: Etiam hic (Psal. 55. 24) Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos, כל שנותיו של דואג לא היו אלא שלשים וארבע ושל אחיתופל אינן אלא שלשי׳ ושלשה: *Omnes anni Doëghi non fuerunt nisi triginta quatuor; & Achitophelis non fuerunt nisi triginta tres.* Sequitur idem R. Iochanàn: *In principio Dauid vocauit Achitophelem* רבו *Magistrum suum, postea vocauit* חבירו *Socium suum; & tandem in fine vocauit eum* תלמידו *Discipulum suum. In principio vocauit Magistrum suum* (Psal. 55. 14.) Et tu homo secundum comparationem meam: Præceptor meus, & notus meus. *Postea vocauit socium* (Ibid. ver. 15.) Qui simul dulcescere faciebamus secretum, &c.

ſequitur Hiſtoria de Nahaman Syro Principe militiæ Regis Damaſci, & de Giezi. Abſoluta hiſtoriola de Nahaman, & Giezi, Ghemarà numerat tres infirmitates, quas paſſus eſt Eliſeus; primam, quia incitauerat vrſos contra pueros; ſecundam, quia ambabus manibus expulerat Giezi; tertiam, quia mortalis erat.

Sequitur. Vſque ad Abrahamum non fuit ſenectus: Quicumque videbat Abrahamum, dicebat: Hic eſt Iſaac; & quicumque videbat Iſaacum, dicebat: Hic eſt Abraham. Poſtulauit Abraham ſenectutem à Deo, & ſenex effectus eſt, S. D. (Gen. 24. 1.) *Et Abram ſenex venerat in dies*. Vſque ad Iacob non fuit infirmitas. Petijt Iacob infirmitatem, & venit infirmitas S. D. (Gen. 48. 1.) *Et dixit quiſpiam ad Ioſeph: Ecce pater tuus infirmatur*. Vſque ad Eliſeum non fuit homo, qui infirmus fuiſſet, & ab infirmitate conualuiſſet, S. D. (2. Reg. 13. 14.) *Et Eliſeus ægrotauit, & ægrotatione ſua, qua mortuus eſt in ea*. Et iſtæ ſunt fabellę Talmudicę. Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 137. col. 2. num. 239.

Præter quatuor Viros vulgares, & idiotas iam enumeratos, & excluſos à participatione futuri ſeculi, excludunt inſuper generationes illas, quæ in diluuio periere: nec non Sodomæos; exploratores Terræ Chanaan; & Congregationem Core. De generatione diluuij ita loquuntur.

Pagina 108. longè poſt principium.

תנו רבנן דור המבול אין להם חלק לעולם הבא ׃

Tanù Rabbanàn Tradunt Magiſtri: Generatio diluuij non habet partem in ſeculo futuro, S. D. (Gen. 7: 23.) Et deleuit omnem ſubſtantiam, quæ erat ſuper

ולא חזר *Vt reduceret Giezi ad pœnitentiã ſed redire voluit*. Dicebat enim (Giezi): Sic à te accepi החוטא ומחטיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה׃ *Qui peccat, & alios multos ad peccandum inducit, ei non conceditur, vt facere poſſit pœnitentiam*. Quid fecit? Quidam dicunt: Lapidem magneticum ſuſpendit vitulo Ieroboam, & eleuauit illum inter Cælum, & terram. Alij dicunt: Quòd Dei nomen inſculptum in ore huiuſmodi Idoli poſuerit, illud verò exclamauerit, atq; dixerit: Ego ſum (Deus) & non erit tibi (Deus alienus). Alij deniq; dicunt, quòd ipſe expellebat, & diminuebat Profeſſores Legis ab Academia Eliſei, S. D. (2. Reg. 6. 1.) *Et dixerunt filij Prophetarum ad Eliſeum: Ecce nunc locus, in quo habitamus coram te, anguſtus eſt nobis*. Signum eſt, quòd priùs, & eò vſquè, multi non fuerant. Ideòque dixerunt antiqui Rabbini: לעולם ההא שמאל דוחה וימין מקרבת *Perpetuò ſit ſiniſtra expellens, & dextera amplectens*; neque ambabus manibus eſt aliquis expellendus; quapropter damnant Eliſeũ, qui (vt ipſi volunt) Giezi ambabus manibus expulerit. Hinc infamem calumniam impingunt Saluatori noſtro Domino Ieſu Chriſto, quam in Diſſertatione de Meſſia Iudæorum, Deo propitio, adducemus, & confutabimus. In antiquis editionibus libri *En Iſraël* per extenſum, prout in Ghemarà reperitur, exſcripta erat, ſed in modernis omiſſa, nempè ad paginã 136. Partis II. col. 1. n. 237. vbi extat *Maamàr* de profectione Eliſei ad Vrbem Damaſci, & de totali defectione Giezi. Et numero 238. incipit aliud לעולם ההא שמאל *Perpetuò ſit ſiniſtra &c.* vbi omiſſa eſt blaſphemia contra Ieſum Chriſtum. Sed pro-

nis caro corruperat viam ſuam ſuper terram. *Dixit Rabbì Iochanàn*.

מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה והכל על אדם ואדם על הכל אמר ר' אבא בר כהנא וכולם חזרו חוץ מתושלמי :

Docet, quòd iungebant iumentum cum fera, & feram cum iumento, & omnia cum homine, & hominem cum omnibus. Dixit R. Abbà Bar Cohanà: Omnia reuerſa ſunt [R. Sal. *ad coniugium ſecundùm ſpeciem ſuam*] *præter* תושלמי *Toſcialmì*. [R. Salomon: *Toſcialmì eſt auis, quæ capit prædam multa malitia, eique coniungitur, cuiuſcumque generis fuerit.*] Et in *En Iſraèl* Par. II. pag. 136. colum. 3. num. 242. Quamplurima de Noë, Arca, & animalibus, ac auibus in ea incluſis in hoc loco dicuntur, quæ breuitatis gratia connumerare omittimus. Recenſentur omnia in *En Iſraèl* Par. II. pag. 136. col. 3. & 4. num 243. 244. & 245. & pag. 137. col. 1. n. 266.

In fine huius paginæ 108. b. & in principio ſequentis 109. narratur Hiſtoria de נחום איש גם זו *Nachùm Iſc gham zù*, quam reperies ſuprà Cod. *Taaniòth* cap. 3. pag 21. in Ghemarà, & retuli in hac Parte III. pag. 448. col. 2.

Pagina 109. nimis procul à principio. דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא *Generatio diuiſionis* (linguarum) *non habet partem in ſeculo venturo*. Quid fecit? Dixerunt (Doctores) Domus R. Scilò: Ædificemus Turrim, & aſcendamus in firmamentum, & percutiemus illud ſecuribus, vt effluant aquæ. Deriſerunt hoc in Occidente. Si ſic, ædificandus erat mons vnus. Sed dixit R. Ieremias Bar Eleazar: Diuiſi ſunt in tres turmas. Vna dicebat: נעלה ונשב שם *Aſcendamus, & habitabimus ibi*. Alia di-

per facies terræ, &c. *Et deleuit omnem ſubſtantiam in ſeculo præſenti, & deleuit de terra in ſeculo futuro. Eſt traditio R. Akiba. R. Iudas Ben Betherà dicit:* לא חיין ולא נדונין : *Non viuent, & non iudicabuntur, S. D.* (Gen. 6. 3.) Non iudicabit ſpiritus meus cum homine in æternum: non iudicium, & non ſpiritus erit. *Aliter:* Non iudicabit ſpiritus meus שלא תהא נשמתן חוזרת לנדנה *quia non erit anima eorum rediens in Vaginam, hoc eſt in corpus.*

ר' מנחם בר יוסף אומר אפילו בשעה שהקב"ה מחזיר נשמות לפגרים מתים נשמתן קשה להם בגיהנם שנ' (ישעיה לג': יא') תהרו חשש תלדו קש רוחכם אש תאכלכם :

R. Menachèm Bar Ioſèph dicit. Etiam in hora, qua Deus ſanctus benedictus redire facit animas in corpora mortuorum. Anima eorum difficilis eſt eis in Gehenna, S. D. (Iſai 33. 11.) Concipietis ſtramen, parietis ſtipulam, ſpiritus veſter ignis comedet vos [R. Salomon: *Anima eorum cremabit ſemetipſos, quia ſcribitur:* Spiritus veſter ignis comedet vos.)

Ibidem poſt medium. Gen. 7. 11. In die hoc rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ. *Dixit R. Iochanàn: Ex his tres adhuc remanent; Vorago Ghedaræ, Thermales* (aquæ) *Tiberiadis, & præfurnium magnum Deuiràm*. [R. Salom. *Ex fontibus* (aquarum) *diluuij tres iſti ſuperfuerunt, qui calidi ſunt, quia aquæ diluuij feruentes erant, quia dicitur: In calidis peccauerunt, in calidis iudicati ſunt*]

Volunt Talmudiſtæ, quòd iſta ſint tria veſtigia relicta ab aquis diluuij. Vide *En Iſraèl* Par. II. pagina 136 colum. 3. num. 241. in fine.

Ibidem poſtea. Geneſ. 6. 12. Om-

mirum: cùm enim Talmudiſtæ Babylonici ſint, confuſores eos eſſe, atque peruerſores quis negarit? Vide *En Iſraël* Par. II. pag. 137. columna 2. numero 249.

Sequitur *Ghemarà* ibidem: *Viri Sodomæi non habent partem in ſeculo futuro.* *S. D.* (Geneſ. 13. 13.) Et viri Sedom erant mali, & peccatores Domino valdè. *Mali in hoc ſeculo, & peccatores pro ſeculo futuro. Ràu Iudas dicit: Mali in illorum perſona* (quia erant libidinoſi) *& peccatores in facultatibus eorum. Mali in perſona, quia ſcriptum eſt* (Gen. 39. v. 9.) Et quomodo faciam malum grande hoc, & peccabo in Deum? *& peccatores in facultatibus, quia ſcriptum eſt* (Deuter. 15. 9.) Et erit in te peccatum. *Hæc eſt benedictio Dei, id eſt blaſphemia. Valdè* שמתכונים וחוטאים *quia cogitabant* (facere malum) *& faciebant.* In Miſcnà legitur: *Mali in facultatibus, & peccatores in perſona. Mali in facultatibus, quia ſcriptum eſt* (Deuter. 15.9.) Et malignetur oculus tuus in fratrem tùum egenum. *Et peccatores in perſona ſua, quia ſcriptum eſt* (Geneſ. 49. 9.) Et peccabo in Deum? וו ברכת השם *Hæc eſt benedictio Dei*, id eſt *blaſphemia in Deum.* מאד *Valdè; Iſtud eſt homicidium, S. D.* (2. Reg. 21. 16.) Et etiam ſanguinem innocentem effudit Manaſſe multum. מאד *Valdè.* Deinde -

תנו רבנן *Tanù Rabbanàn Tradunt Magiſtri: Viri Sodomæi non ſuperbierunt niſi ob affluentiam bonorum, quam Deus ipſis dederat. Et quid ſcriptum eſt de eis?* Audi (Iob cap. 28. ver. 5.) Terra, ex ea egrediebatur panis; & ſubter ea verſus eſt vt ignis. (ver. 6.) Locus Sapphiri lapides eius: & pulueres auri ſunt ibi. (ver.

dicebat: נעלה ונעבוד ע״ז *Aſcendamus, & ſeruiemus Idololatriæ.* Et poſtrema dicebat: נעלה ונעשה מלחמה *Aſcendamus, & faciamus bellum.* Illos, qui dixerunt: *Aſcendamus, & habitabimus ibi*, diſperſit Deus (per totum mundum). Et illi, qui dixerunt: *Aſcendamus, & faciemus bellum*, facti ſunt Simiæ, Spiritus, Dæmones, & Lemures. [R. Salomon: *Spiritus ſunt ſine corpore, & figura. Dæmones habent figuram humanam, & manducant, atque bibunt ſicut homines. Lemures autem habent figuram hominis, & præterea habent alas.*] Et illi, qui dixerunt: *Aſcendamus, & faciamus Idololatriam*, quia ibi confudit Dominus labium vniuerſæ terræ. [R. Salom. *Ne quiſquam ex illis intelligeret ſocium ſuum, quomodo, & quibus verbis cultum præſtaret Idolo.*] Et poſt pauca: *Dixit R. Iochanàn:* מגדל שליש נשרף שליש נבלע שליש קיים *Turris* (Babel) *tertia pars combuſta* (fuit); *tertia pars abſorpta; tertia pars permanſit.* [R. Salom. *Tertia pars abſorpta fuit, id eſt fundamenta eius vſque ad tertiam partem Turris abſorpta ſunt; tertia pars ſuperior Turris combuſta eſt; & tertia pars media permanſit in ſolo, non autem in aëre.*]

Fabulis inuoluunt hiſtoriam Sacræ Scripturæ de Turri Babylonica, cui maiorem confuſionem ſuis fabulis ingerere videntur Talmudiſtæ, quàm fecerit Deus confundendo linguas ædificantium: nam Deus ſolam loquelam hominum ſuperborum, ac impiorum Turrim ędificantium confudit: at Talmudiſtæ eorumdem etiam humanam naturam peruertunt, & rationalem creaturam in Simias, in Dæmones, in Lemures immutant, & conuertunt. Sed quid

gerunt alienos; gregem rapuerunt, & pauerunt (Iob 21. v. 32.) Et ipse ad sepulchra ducetur super aceruo vigilabit. Vide *En Israël* Par. II. pag. 137. col. 3. num 251.

Ibidem prope finem. De Legibus Sodomæorum.

אמרו דאית ליה חד תורא מרעי חד יומא דלית ליה לירעי תרי יומי תהוא יתמא בר ארמלתא חבו ליה תורי למרעיה אזל שקלינהו וקטלינהו אמר לתו דאית ליה תורא נישקול חד משכא דלית ליה תורא נשקול תרי משכי אמרו ליה מאי האי אמר להו סוף דינא כתחילת דינא מה תחילת דינא דאית ליה תורא מרעי חד יומא דלית ליה תורי מרעי תרי יומי אף סוף דינא דאית ליה חד תורא לשקיל חד דלית ליה לישקול תרי׃

Dixerunt: Cuicumque est vnus bos, pascat die vno. [Glossa: *Omnes greges Ciuitatis.*] *Qui bouem non habet, pascat duobus diebus. Fuit quidam orphanus filius viduæ: dederunt ei boues ad pascendum; abijt, accepit, & occidit eos. Dixit ad eos,* (id est pupillus dixit ad dominum boum, & ad Iudices:) *Qui habet vnum bouem, accipiat vnam pellem: qui non habet vnum bouem, accipiat duas pelles. Dixerunt ei: Quid est hoc? Dixit eis: Finis iudicij est, sicut principium iudicij. Quemadmodum principium iudicij est, vt, qui habet vnum bouem pascat vno die, & qui non habet bouem, pascat duobus diebus; ita finis iudicij est, vt, qui habet vnum bouem, accipiat vnam pellem, & qui non habet bouem, accipiat duas pelles.* [Glossa Thosaphòth: *Sic erat consuetudo Sodomæorum, quòd qui habebat vnū bouem, pascebat omnia iumenta Ciuitatis per diem vnum; & si quis non habebat iumentum, imponebant ei, vt per duos dies pasceret omnia iumenta Ciuitatis.*]

Secunda Lex Sodomæorum. Qui flu-

(ver. 1.) Semitam non cognouit eam auis: nec vidit eam oculus vulturis. (ver. 8.) Non calcauerunt eam filij superbiæ: non transiuit iuxta eam Leo. *Dixerunt: Postquam de terra exit panis, & puluis aureus, vt quid nobis viatores? Non enim veniunt ad nos nisi vt damnum inferant facultatibus nostris. Venite, & obliuiscemur pedis* (hoc est peregrinos eijciemus) *è terra nostra, S. D.* (Iob 28. 4.) Erupit torrens apud eum, qui peregrinatur: & obliuioni traditi sunt, à pede moti sunt, ab homine recesserunt. Vide *En Israël* Par. II. pagina 137. col. 3. num. 250.

דרש רבא *Daràsc Concionatur Rauà: Quid est quod scriptum est* (Psal. 62. 4.) Vsquequo detrahetis super virum? Interficietis vniuersi vos tamquam paries inclinatus, maceria impulsa. *Docet, quòd oculos inferebant in diuites, & ponebant eos propè murum ruinosum, & impellebant murum, eumque super eos cadere faciebant, & bona illorum rapiebant. Daràsc Rauà: Quid est quod scriptum est* (Iob 24. 16.) Fodit in tenebris domos, die signauerunt sibi, non cognouerunt lucem. *Docet, quòd oculos ponebant in diuites, & deponebant balsamum apud eos, & vbi thesauri eorum erant, collocabant. Nocte veniebant, & odorabant, vt solent canes, S. D.* (Ps. 59. 7.) Conuertentur ad vesperam, tumultuabuntur sicut canis, & circuibunt Ciuitatem; *veniebant, perfodebant ibi, & illorum bona prædabantur.* (Iob 24. 10.) Nudum ambulare fecerunt absque vestimento: & famelicis tulerunt manipulum. (Ibidem ver. 3.) Asinum pupillorum ducebant in pignus: accipiebant bouem viduæ. (Ibid. ver, 2.) Terminos atti-

Quod mihi ſoluere debuiſſes, ſolue huic meo creditori, & pecunia mea ſtet vbi ſtat. [R. Sal. *Mercedem, quam mihi ſoluere deberes, quia tibi ſanguinem elicui, da huic homini, qui mihi elicuit ſanguinem, & mea pecunia ſtet ſicut ſtat*].

Erant ipſis cubilia, in quibus cubare faciebant hoſpites viatores. Si quis longior erat, decurtabant ipſum: ſi quis eſſet breuior, extendebant ipſum, donec lectuli menſuræ æquaretur.

Iſta, & quædam alia pauca de Sodomæis ibi leguntur, quæ ex Sacris literis fulciri minimè poſſunt; niſi quòd clamor Sodomorum, & Gomorræ כי רבה *multiplicatus eſt*: וחטאתם כי כבדה מאד *& peccatum eorum aggrauatum eſt valdè*, Geneſ. 18. 20. Peccatum autem Sodomorum ſatis ſuperque declaratur à Scriptura Gen 19. ver. 4. & ſeqq. vt non ſit neceſſe alia Sodomorum delicta inquirere ex Talmude. De his Iudicibus vide *En Iſraël* Par. II. pag. 137. col. 4. num. 252.

Eadem pagina 109. b. ibidem poſt pauca. Exploratores terræ non habent partem in ſeculo futuro: itemque Congregatio Core.

De Exploratoribus probant ex (Numer. 14. v. 37.) *Et mortui ſunt* viri illi educentes famam terræ malam *in percuſſione*. וימותו *Et mortui ſunt* בעולם הזה *in mundo hoc*; במגפה *in percuſſione, in mundo futuro*.

Sequitur: Congregatio *Kòrach* non habet partem in ſeculo futuro S.D. (Numer. 16. 33.) *Et operuit eos, terra* in ſeculo præſenti; *& perierunt è medio Congregationis*, in ſeculo futuro. Verba ſunt R. Akibæ &c. Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 138. col. 1. num. 253.

Pa-

uium tranſibat per nauiculam יהיב חד זוזא *dabat vnum florenum*; qui aliunde tranſibat, dabat duos florenos.

Tertia. Si quis habebat ſeriem laterũ, quicumque veniebat, accipiebat vnum ex eis, & dicebat: Ego ſum vnus ex ijs, qui acceperunt (quaſi diceret) Nihil timeo, ſed dico. Ego ſum vnus &c.)

Quarta, Erant Campi alliorum, & ceparum: vnuſquiſque accipiebat vnum ex eis, & (audacter) dicebat: Ego ſum vnus ex his, qui tulerunt. De his omnibus vide *En Iſraël* Parte II. pagina 137. col. 4. num. 251.

Quatuor Iudices erant in Sodomis,

שקראי ; ושקרוראי ; וזייפי ; ומצלי דינא ;

1. *Sekrè Mendaces*; 2. *Scekerurè Incitantes ad mendacium*; 3. *Zaijephè Falſarij*; & 4. *Matzlè Dinà Peruertentes Iudicium*.

Quinta. Si quis percutiebat vxorem proximi ſui, & illa abortiebat. Dicebant (marito ſuo): Da eam ei, vt (tamdiù cum ipſa permaneat quouſque) grauidam reddat.

Sexta. Si quis amputabat auriculam aſelli ſocij ſui, dicebant: Da ei aſellum quouſque ei auricula renaſcatur.

Septima. Si quis ſocium vulnerabat, dicebant vulnerato: Solue ei mercedem, quia phlebotomiam in te exercuit.

Octaua. Qui per nauiculam tranſibat, ſoluebat quatuor ſcuta; qui pedibus vadabat fluuiũ, ſoluebat octo ſcuta.

Eliezer ſeruus Abrahami tranſiuit per Sodomam, venit quidam, & eum vulnerauit, adduxitque eum coram Iudice, & dixit: Solue mercedem meam, quia tibi ſanguinem elicui. Eliezer arripuit fuſtem, & Iudicem vulnerauit. Dixit Iudex: Quid eſt hoc? Reſpondit:

firmabo: Quibus iuraui in ira mea? *In ira sanè iuraui, sed postea pœnituit me.*

En quomodo crasse admittunt in Deo pœnitudinem. Vide *En Israël* Par. II. pag. 139. col. 1. num. 258.

Ibidem circa medium. *Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri*:

עשרת השבטים אין להם חלק לעולם הבא,

Decem Tribubus non est portio in seculo futuro, S. D. (Deuter. 29. 28.) Et extirpauit eos Dominus desuper terra eorum, in furore, & in feruore, & in ira magna. *Et extirpauit eos Dominus desuper terra eorum in hoc mundo; & proijcere fecit eos in terram alienam in seculo futuro.* Verba sunt Rabbì. *R. Scimòn Ben Iehudà vir de villa Accò, dixit nomine R. Scimòn Si opera eorum erunt, sicut sunt hodie, non reuertentur. Si autem non ita erunt, hoc est, si egerint pœnitentiam, reuertentur. Rabbì dicit: Reuertentur in seculo venturo. S. D.* (Isai. 27. 13.) In die illa clangetur in tuba magna, & venient, qui perditi fuerant in terra Assur, & expulsi in terram Ægypti; & incuruabunt se Domino in monte sanctitatis in Ierusalem. *Dixit Rabbà Bar Bar Channà, dixit R. Iochanàn: Relinquatur R. Akibà in sua pietate, S. D.* (Ierem. 3. 12.) Vade, & clamabis sermones istos ad Aquilonem, & dices: Reuertere refractaria Israël, dixit Dominus; non cadere faciam iram meam in vos, quia benignus sum ego, dixit Dominus: non seruabo in seculum. *Quid sibi vult benignitas eius? Quia est traditio: Paruuli filij impiorum Israëlis non veniunt in mundum venturum, S. D.* (Malach. 4. v. 1.) Quoniam ecce dies venit ardens tamquam clibanus. Et erunt omnes superbi, & omnis faciens impietatem, stipu-

Pagina 110. in fine. Audiuntur homines Congregationis Core laudantes Mosen, & eius Legem, licèt in Gehenna crucientur.

Dixit Rabbà Bar Bar Channà: Aliquando iter faciebam: quidam Mercator Ismaelita dixit mihi: Veni, & ostendam tibi absorptos Core: Abij, vidi duo foramina, & inde fumus egrediebatur. Accepit floccum lanæ, madefecit aqua, & posuit illum in summitate lanceæ, & transire fecit eā illàc (per illud foramen). *Postea dixit ei: Ausculta quicquid audieris. Et audiuit quòd ita dicebant: Moses, & Lex eius vera est, & isti sunt mendaces. Dixit ei* (ille Ismaelita): *Singulis triginta diebus inuertit eos Gehenna, sicut caro* (vertitur) *in aheno, & sic dicunt: Moses, & Lex eius vera est, & isti sunt mendaces.* Vide *En Israël* Par. II. pag. 138. col. 4. num. 257. in fine, vbi huiusmodi *Maamàr* indicatur, & remittitur Lector ad *Bauà Bathrà* cap. *Hassephinà*, pag. 82. col. 3. num. 58. vbi per extensum totum exscribitur. Et in *Ghemarà* reperitur pag. 74. post med. vnà cum alijs ineptijs Rabbà Bar Bar Channà.

Pagina 110. b. propè principium. *Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri: Generatio deserti non habet partem in seculo futuro, S. D.* (Num. 14. 35.) In deserto isto יתמו *consumentur*, & ibi ימותו *morientur. Consumentur in præsenti seculo; & ibi morientur in seculo futuro. Et dixit* (Psal. 95. v. 11.) Quod iuraui in ira mea: si introibunt in requiem meam.] Verba sunt Rabbì Akibæ. *R. Eliezer dicit: Ipsi venient in seculum futurum, S. D.* (Psal. 50. 5.) Congregate mihi pios meos: ferientes pactum meum super Sacrificium. *Sed quomodo*

gunt Talmudistæ in præsenti Capite Chèlek huius Codicis *Sanhedrìn*, confundentes duplicem aduentum Messiæ, existimantes vnum tantùm futurum aduentum Messiæ in Maiestàte, potentia, & gloria; & duos futuros Messias, Ben Ioseph, & Ben Dauid, de quibus plura agemus in Dissertatione Messiæ Iudæorum. Et absoluimus Codicem *Sanhedrìn*.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 5. *Maccòth* cap. 1. *Chetzàd Haèdìm*.

Pagina 9. b. & pagina 10. Tractatio longa de eo, qui homicidium peregit occultè, & quomodo Deus illum punit. Et de Prouerbio: *Ab impijs egredietur iniquitas*.

Ord. IV. *Nezikìn*, Cod. 6. *Maccòth* cap. 3. *E'lluen*.

Pagina 23. b. propè finem. 613. Præcepta Legis Mosaicæ reducuntur ad vnicum tantùm Præceptum.

דרש ר' שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמשה לאוין כמניין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמנה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב חמנונא מאי קרא (דברים ל"ג : ד' :) תורה צוה לנו משה מורשה תורה שית מאה ותריסרי הווין אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה:

Explicat R. Simlài: 613. Præcepta dicta fuerunt Mosi, 365. negatiua sunt secundùm numerum dierum Solis: & 248 affirmatiua sunt iuxta membra hominis. Dixit Ràu Chammenunà: Quinam est locus Scripturæ, qui huic dicto suffragatur? (Deuter. 33. 4) Legem præcepit nobis Moses hereditatem: תורה *Thoràh* (sunt) 611. & אנכי Ego sum Dominus Deus tuus &c. & לא יהיה Non erit tibi &c. *Duo ista præcepta, quæ ex ore Dei audiuimus*, [R. Salom. *sicut scriptum est* (Psal. 62. 12.) Vnum locutus est Deus, & pula, & inflammabit eos dies veniens, dixit Dominus exercituum: quia non derelinquet eis radicem, & ramum; שורש *radicem in hoc seculo*, & וענף *ramum in seculo futuro*. Verba sunt R. Gamliel. *R. Akibà dicit: Venient ipsi in seculum futurum*, *S. D.* (Psal. 116. 6.) Custodit פתאים *Pethaìm* simplices (paruulos) Dominus. *sic enim in maritimis Ciuitatibus paruulos* פתיא *Putti, vocant. Et dicitur* (Dan. 4. 20.) Succidite arborem, & perdite eam, attamen radicem eius in terram dimittite. *At ego, quid pono, si non relinquo eis radicem, & ramum, videlicet non relinquendo eis præceptum, & non præcepti reliquias? Aliter: Radix, hoc est anima; ramus, hoc est corpus.* Vide *En Israèl* Parte II. pag. 139. col. 2. num. 259.

Pro mundo, & seculo futuro intelligunt Talmudistæ tempus Messiæ; ad cuius aduentum omnes Iudæi pij, & iusti resurrecturi erunt, & cum eo regnaturi in terra Israèlis, & in Ierusalem, vbi sicut priùs, restituentur Iudices, Magistratus, Templum, & Sacrificia. Illi autem, qui impij, & iniusti fuerunt, vti sunt, qui in Miscnà, & in Ghemarà referuntur, & nos suprà retulimus, non resurgent, neque partem aliquam habebunt in seculo futuro. Et hæc est fides Iudaica, & Talmudica, quam habent de Messia, & de resurrectione mortuorum. Sed valde errant: nam Messias quidem veniet, & non Iudæos tantum, sed & vniuersum mundum, tam bonos, quàm reos homines iudicabit, quia omnes resurrecturi sunt, & secundùm eorum opera, vel bona, vel mala mercedem recipient, non temporalem, & caducam, sed spiritualem, & æternam. In hoc impin-

יה

& duo hæc audiui] *constituunt numerum 613. præceptorum*, Vide *En Israël* Parte II. pag. 143. col. 2. num. 21.

בא דוד והעמידן על אחת עשר דכתיב (תהלים טו״ : א׳ :) מזמור לדוד יהוה מי יגור באהלך ימי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראו יהוה יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם :

Venit Dauid, & reduxit ad vndecim, quia scriptum est (Psal. 15. 1.) Psalmus Dauidi: Domine, quis peregrinabitur in tabernaculo tuo? Quis habitabit in monte sanctitatis tuæ? Qui ambulat perfectè, & operatur iustitiam, & loquitur veritatem in corde suo. Non oblocutus est super lingua sua; non fecit proximo suo malum, & opprobrium non accepit contra propinquum suum. Contemptus in oculis suis reiectus, & timentes Dominum glorificabit. Iurauit affligere se, & non mutabit. Pecuniam suam non dedit ad vsuram, & munus super innocentem non accepit. Qui facit hæc, non nutabit in æternum.

Vndecim conditiones numerantur in hoc Psalmo, quòd si quis eas seruauerit, non mouebitur in æternum. Et in singulis hisce conditionibus adducuntur exempla ex antiquis Doctoribus: [R. Sal. *In principio erant iusti, & poterant recipere super se multa præcepta: sed in posterioribus ætatibus non fuerunt adeò iusti, & si venissent vt seruarent omnia illa, nullus fuisset homo, qui potuisset iustificari, ideòque venit Dauid, & redegit in numerum minorem, vt scilicet iustificarentur, si obseruassent ij præcepta ista; atque ita quantò magis à iustitia recedunt, semper magis, ac magis per ætates Lex imminuitur*]. Vndecim autem huiuscemodi præcepta hoc modo ex eodem Psalmo numerant.

1. *Qui ingreditur sine macula*. 2. *Operatur iustitiam*. 3. *Loquitur veritatem*. 4. *Non egit dolum in lingua sua*. 5. *Non fecit proximo suo malū*. 6. *Et opprobrium non accepit* [R. Salom. *Qui non fert opprobrium*] *proximi sui*. 7. *Despectus est in oculis suis*. 8. *Timentes Dominum glorificat*. 9. *Qui iurat affligere se* (ieiunio) *& non mutat*. 10. *Pecuniam suam non dedit ad vsuram*, אפילו בריבית גוי *etiam ad vsuram Gentili* [R. Sal. *Ne scilicet insequeretur morem suum, & sic daret etiam Israëlitis ad vsuram*. 11. *Et munus super innocentem non accepit, sicut faciebat R. Ismael Bar Iosè*. [R. Salom. *Etiam munus, quod licitum sit accipere non accepit, sicut faciebat R. Ismael Berabbì Iosè, cui hortulanus suus afferebat de suo, & non recipiebat vt posset illi esse Iudex*)

בא ישעיה והעמידן על שש דכתיב (ישעיה לג״ : טו׳ :) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע :

Venit Isaias, & redegit ad sex præcepta, quia scriptum est (Isai. 33. 15.) Qui ambulat in iustitijs; 2. & loquitur æquitates. *Iste est qui non irritat os socij sui publicè*; 3. Qui reprobat auaritiam oppressionum. 4. Qui excutit manus suas ne accipiant munus. 5. Qui obturat aurem suam ne audiat sanguinem. 6. Et claudit oculos suos ne videant malum. *Iste est, qui non intuetur mulieres dum abluunt pannos. Et scriptum est:* Ipse in excelsis habitabit &c.

בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו׳ : ח׳ :)

הגיד

הגיד לך אדם מה טוב ומה יהוה דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם יהוה אלהיך :

Venit Michàs , & redegit Legis praecepta ad tria , quia scriptum est (Mich. 6. v. 8.) Indicat tibi homo, quid sit bonum , & quid Dominus requirat à te , nisi facere iudicium , & diligere misericordiam , & humiliare se, ambulando cum Deo tuo . 1 . Facere iudicium , *istud est Tribunal Iustitiæ* . 2. Diligere misericordiam, *ista sunt opera misericordiæ* . 3. Et humiliare se ambulando cum Deo tuo. *ista est delatio funeris , & officium mortuorum* .

חזר ישעיה והעמידן על שתים שנאמר (ישעיה נו״ , א׳ ;) כה אמר יהוה שמרו משפט ועשו צדקה ,

Venit iterum Isaias , & redegit ad duo praecepta, S. D. (56. 1.) Sic dixit Dominus : Custodite iudicium , & facite iustitiam .

בא עמוס והעמידן על אחת שנאמ׳ (עומס ה׳ , ד׳) כה אמר יהוה לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבקוק והעמידן על אחת שנ׳ (חבקוק ב׳ ; ד׳ :) וצדיק באמונתו יחיה :

Venit Amos , & reduxit ad praeceptum vnum , S. D. (Amos 5. ver 4.) Sic dixit Dominus Domui Israël : Quærite me , & viuetis . *Opposuit ei Ràu Nachmàn Bar Isaaci : Sed dicam : Quærite me in tota Lege . Sed venit Habacùc , & ad vnum* (præceptum) *redegit , S. D.* (Habac. 2, 4.) Et iustus in sua fide viuet .

Quòd si 613. pręcepta ad vnicum tantùm præceptum radacta sunt , quid est quod tantopere Iudæi soliciti sunt circa tam maximam præceptorum multitudinem ? Vide *En Israël* Parte II. pagina 143 col. 2. & 3. vt suprà .

Pagina 24. longè post med. Quatuor sententiæ Mosis latæ contra Israëlem, temperantur .

אמר ר׳ יוסי בר חנינא ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל באו ארבעה נאיאים וביטלום משה אמר (דברים לג״ , כח״) וישכון ישראל בטח בדד עין יעקב בא עמוס וביטלה (עמוס ז׳ ; ח׳) חדל נא מי יקום יעקב כי קטון הוא ; וכתיב (שם) ניחם יהוה על זאת גם היא לא תהיה אמר אדני יהוה ,

Dixit R. Iosè Bar Chanina : Quatuor sententias decreuit Moses Magister noster super Israëlem . Sed venerunt quatuor Prophetæ , & resciderunt illas . Moses dixit (Deuter. 33. 28.) Et habitabit Israël confidenter solus oculus Iacob . *Venit Amos , & aboleuit illam* , (Amos capite 7. ver. 5.) Domine Deus cessa nunc , quis surget Iacob , quia paruus est? *Et scriptum est* (Ibidem statim) Pœnituit Dominum super hoc : etiam istud non erit , dixit Dominus Deus . [R. Salom. *Benedictio Mosis est* . Et habitabit Israël confidenter solus oculus Israël . *Quasi dicat : Quandonam habitabit Israël confidenter ? Quando erunt iusti instar Iacob . Sed Amos :* Quis suscitabit Iacob , *id est quis poterit esse iustus sicut Iacob ,* quoniam paruulus est : *Parui sunt boni , quia erunt iusti vt Iacob .*] *Et scriptum est :* Pœnituit Dominum super hoc : etiam istud non erit. dixit Dominus Deus.

משה אמר (דברים כח״ : סה׳) ובגוים ההם לא תרגיע בא ירמיה ואמר ;

2. *Mose dixit* (Deuter. 28. 65.) Et in Gentibus ipsis non requiesces , &c. *Venit Ieremias, & dixit* (Ierem. 31. 2.) Eundo ad quiescere faciendum ipsum Israëlem .

משה אמר (שמות לד״ : ז׳) פוקד עון אבות על בנים בא יחזקאל וביטלה (יחזקאל יח׳ ; ד׳) הנפש החוטאת היא תמות ;

3. *Mo-*

bus addendus est R. Akibà; audierunt vocem tumultuantem Romæ à Palatio eius per 120. milliaria. Flere cæperunt, & R. Akibà ridebat. Dixerunt ei: Quid rides? Respondit eis: Et vos cur fletis: (Dixerunt ei: Gentiles isti, qui colunt Idola, & adolent (incensum) habitant confidenter, & tranquillitate fruuntur: & nobis scabellum pedũ Dei nostri exustum est, nec ædificatur. Dixit ad eos: Et idcircò ego rideo: nam si prçuaricatoribus tantum (boni) quid facientibus voluntatẽ eius? Aliàs ascendebant Ierosolymam, quando venerunt ad montem הצופים *Hatzophìm* sciderunt vestimenta sua. Quando venerunt ad הר הבית *montem Domus* viderunt vulpem, quç exibat de Domo Sancta Sanctorum. Cæperunt hi flere, & R. Akibà ridere. Dixerunt ei: Cur tu rides? Respondit eis: Et vos cur fletis? Dixerunt ei: Locus ille, de quo scribitur (Num 1. 51.) *Et extraneus, qui accesserit, morietur*, modo incolitur à vulpibus; Sed ego (aiebat R. Akibà) idcircò rideo, quia scriptum est (Isai. 8. 2.) *Et testificari faciam mihi testes fideles Vrijàh Sacerdotem, & Zachariam filiũ* יברכיהו *Ieurechiàhu Barachiæ*, sed quomodo? Quid rei Vrias cum Zacharia? Et nonne Vrias in Sanctuario primo (fuit), & Zacharias in secundo? Sed suspendit Scriptura prophetiam Zachariæ in prophetia Vriæ. De Vria scribitur (Mich. 3. 12.) *Idcircò propter vos Sion ager arabitur*. De Zacharia scriptum est (Zach. 8. 4.) *Adhuc habitabunt senes, & anus in plateis Ierusalem*. Antequam adimpleretur prophetia Vriæ timebam, ne adimpleretur prophetia Zachariæ; nunc, quia adimpleta est prophetia Vriæ, certum est,

3. *Moses dixit* (Exod. 34 7.) Visitans iniquitatem patrum super filios. *Venit Ezechiel, & aboleuit illam*. (Ezechiel. 18. 4.) Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur.

משה אמר (ויקרא כ״ו ׃ ל״ח) ואבדתם בגוים בא ישעיה ואמר (ישעיה כ״ו ׃ י״ג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור וגו׳ ׃ אמר רב וכו׳ ׃ מתקיף ליה רב פפא וכו׳ ׃

4. *Moses dicit* (Leuit. 26. 38.) Et peribitis in gentibus. *Venit Isaias, & dixit* (Isai. 27. 13.) Et erit in die illa clangetur in tuba magna; & venient, qui perditi fuerant in terra Assur. &c. *Dixit Ràu: Timeo de hac Scriptura*: Et peribitis in gentibus. *Opposuit ei Ràu Papà: Fortassis erit tamquam res perdita, quæ perquiritur; quia scriptum est* (Ps. 119. v. 176.) Erraui sicut ouis, quæ perijt, quære seruum tuum. *Sed in fine Scriptura* (habet Leuit. 26. 38.) Et comedet vos terra inimicorum vestrorum: *Obiecit contra hoc Mar Zutrà: Forsan vti comeduntur cucumeres*. (Glossa הר״מ׳ח *Quamuis cucumeres comedantur, illorum semina non comeduntur*.) Innuere volens iste Rabbinus, quòd Iudæi licèt inter gentes deperditi videantur, illorum tamen semina conseruantur; quod quidem libenter concedimus, Diuina prouidentia sic permittente, in bonum Religionis Christianæ, à quibus nostrç fidei testimonium habemus, & in fine seculi reliquiæ Iacob conuertentur ad Deum. Isa. 10. v. 21. Prædicta leguntur etiam in *En Israël* Par. II. pag. 143. colum. 4. num. 22.

Ibidem statim sequitur. [Etiam quatuor Rabbini ambulabant per viam, videlicet Rabbàn Gamliel, Rabbì Eliezer Ben Azariàh, & R. Iehosciùa, qui.

Templi ædificationē, confidunt in verbis mendacij dicente Propheta (Ier. 7. 4.)

אל תבטחו לכם אל דברי השקר לאמר היכל יהוה היכל יהוה היכל יהוה המה :

Ne fidatis vobis in Verbis mendacij dicendo, Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini sunt.

Per Templum Domini, Templum Domini intelligit Propheta primum, & secundum Templum. Huic intellectui robur adijcit Ghemarà Cod. *Nazìr* cap. 5. *Beth Sciammài* pag. 32. b. circa medium. Scriptum est (Ierem. 7. ver. 4.)

היכל יהוה היכל יהוה המה זה מקדש ראשון ומקדש שני : *Templum Domini, Templum Domini. Istud est Sanctuarium primum, & Sanctuarium secundum.* Qui ergo dicit Sanctuarium tertium mendacium dicit, quia in terris ędificandum non erit aliud Sanctuarium, quòd futurum sit tertium.

Ord. IV. *Nezikin*, Cod. 6. *Sceuuòth* cap. 1. *Sceuuòth*.

Pagina 6. b. De Roma. Et de peccato à Deo Rabbinico commisso.

דכתיב (דניאל ז׳ : כ״ג :) ותיכול כל ארעא ותדושנה ותדוקינה א״ר יוחנן זו רומי חייבת שטיבעה יצא בכל העולם כולו :

Scriptum est (Dan. 7. 23.) Regnum quartum erit in terra, quod differet ab omnibus Regnis: & deuorabit vniuersam terram, & calcabit eam, & comminuet eam. *Dixit R. Iochanàn: Ista est Roma, digna vt submergatur; vagatur per vniuersum Orbem.* Et in *En Israèl* Parte II. pagina 144. columna 3. numero 1. statim legitur -

אמר ריש לקיש מה נשתנה שעיר של ר״ח שנ׳ אמר בו (במדבר כ״ח ט״ו :) לה׳ אמר הקדוש ברוך הוא שעיר זה יהא כפרה עלי שמעטתי את הירח :

Dixit Resc Lakisc: Quare mutatur Hir-

quòd prophetia Zachariæ adimplebitur in hac significatione. Dixerunt ei: Akibà consolatus es nos, Akibà consolatus es nos.] Et hisce vocibus absoluitur Codex *Maccòth*; quibus in *En Israèl* Parte II pagina 144. col. 2. num. 23. additur אמן *Amen*.

Ex risu, & gaudio R. Akibæ colligitur planè, eum expectasse reædificationem Tertij Templi, & credidisse eam propè futuram scilicet tempore vitæ suæ: nam pro Messia receperat *Bar Chuziba*, coram quo in Vrbe Bither gladium portabat, vbi & occisus est à Romanis sub Hadriano Imperatore, vt dixi suprà in hac Par. III. pagina 500. col. 1. sibique gaudebat, quia recordabatur prophetiæ Vriæ, & Zachariæ, sed neutra illarum ad Tertium Templum, quod imaginantur Iudæi futurum, spectat: nam Micheas de Primo Templo prophetauit tempore Iothan, Achaz, & Ezechiæ Regum Iuda, & vaticinatus est: *Sion quasi ager arabitur &c.* cap. 3. v. 12. quod & impletum est, incenso primo Sanctuario. Zacharias quoque prophetauit tempore, quo intermissa fuit ædificatio Secundi Templi anno secundo Darij Regis (Zach. 1. 1.) Confer Chronologiam Regum &c. Parte II. pag. 315. & illius prophetia etiam pertinet ad Templum, & Ierusalem tempore ipsius Prophetæ ædificandam, in qua habitaturi erant senes, & anus in plateis, sicuti factum est. Vanè igitur, & frustra R. Akibà præstolatur suum Messiam, vt Tertium Templum, & Vrbem Ierosolymam reędificet, cùm Templum primum, & secundum tantùm, & non tertium ædificandum esset terrenæ Ierusalem: vnde qui expectant tertiam

desuper seruo tuo: *nam expectandum est mihi hic, donec hospitio recipiam peregrinos*) *secundùm illum, qui vadit. Hoc est illud quod dixit Ràu Iudas; dixit Ràu: Maiùs meritum est hospitari peregrinos, quàm recipere Maiestatem Diuinam. Quomodo? Velut accidit isti pari.* Sequitur statim.

כל שמות האמורים בלוט חול חוץ מזה שהוא קודש שנאמר (ראשית יט׳ ׳ יח׳ :) ויאמר לוט אלהם אל נא אדני ׳ הנה נא מצא עבדך חן בעיניך ותגדל חסדך וגומ׳ מי שיש בידו להמית ולהחיות זה הקב״ה :

Omnia nomina dicta in Historia Lot sunt profana, præter huiusmodi (nomen) *quod est sacrum, S. D.* (Gen. 19. v. 18.) Et dixit Lot ad eos: Ne quæso Domini mei. (Ibid. ver. 19.) Ecce nunc inuenit seruus tuus gratiam in oculis tuis, & magnificasti misericordiam tuam, &c. *nam ille, in cuius manu est occidere, & viuificare est Deus sanctus benedictus.*

כל שמות האמורים בנבות קדש במיכה חול ר׳ אליעזר אומר בנבות קדש במיכה יש מהן חול ויש מהן קדש אלף למד חול יוד הי קדש חוץ מזה שאלף למד והוא קודש (שופטים יח׳ : לא׳ :) כל ימי היות בית האלהים בשילה :

Omnia nomina (Dei) *quæ dicuntur in Historia Naboth, sancta sunt.* [R. Sal. *In Naboth scriptum est* (1. Regum 21. ver. 13.) Benedixit Naboth Deo, & Regi] *In Historia Michæ sunt profana. R. Eliezer dicit: In Naboth sunt sancta, & in Micha aliqua ex eis sunt profana, & aliqua ex eis sunt sancta. Aleph, Lamed sunt profana, Iod, He sunt sancta, præter hoc quod & si incipiam per Aleph, Lamed nihilominus est sanctum.* (Iud. 18. v. 31.) Omnibus diebus, quibus fuit Domus האלהים Dei in Silo.

Nomina quæ incipiunt per Aleph Lamed sunt אל, & אלהים; quæ verò in-

Hircus Neomeniæ S. D. de eo (Num. 28. ver. 15.) Domino. *Dixit Deus sanctus benedictus: Hircus iste erit propitiatio pro me, quòd imminuerim* (lumen) *Lunæ.* Et in Ghemarà huius Codicis habentur infrà pag. 9. circa medium. Sed de huius peccati expiatione commissi à Deo Rabbinico, fusè agitur Cod. חולין cap. 3. pag. 60. b. Et ego ex integro retuli Parte I. pag. 633. col. 2.

Ord. IV. *Nezikìn* Cod. 6. *Sceuuòth* cap. 4. *Sceuuàth haëdùth.*

Pagina 35. b. longè post principium. Quænam nomina in Scriptura Deo attribuantur.

כל שמות האמורים בתורה באברהם קודש חוץ מזה שהוא חול שנאמ׳ (ראשית יח׳ ׳ ג׳ :) ויאמר אדני אם מצאתי חן בעיניך :

Omnia nomina (Dei) *dicta in Lege, in Historia Abrahæ sancta sunt, præter vnum, quod est profanum, S. D.* (Genes. 18. 3.) Et dixit: Domini mei, si nunc inueni gratiam in oculis tuis. [R. Sal. *Dictum enim est ad Angelum medium, quem vocauit* ארון *Adòn, id est Dominum, quia sic venerunt in conspectum eius: Michael in medio, Gabriel à dextris; Raphael à sinistris.*]

חנינא בן רבי יהושע ורבי אליעזר בן עזרה משום רבי אלעזר המודעי אמר אף זה קדש כמאן אולא הא דאמר רב יהודה אמר רב גדול הכנסת אורחין יותר מהקבלת פני שכינה כמאן כאותו הזוג :

Chaninà Ben R. Iehosciua, & R. Elièzer Ben Azariàh nomine R. Elazaris Hammodaæi, dixit: Etiam hoc (nomen) *est sanctum.* [R. Salom. *Etiam hoc* (nomen) *est sanctum, quia scriptum est suprà de eo* (Genes. 18. 1.) Et apparuit ei יהוה Dominus. *Et postea scriptum est* (Ibid. ver. 2.) Et ecce tres Viri. *Et dixit ipsi Deo sancto benedicto:* Ne quæso transeas

Cùm huiuſmodi nomina hominibus, vel Angelis attributa Diuinam Maieſtatem ſignificent, & oſtendant, magna vtiq; in ſe continere profunda myſteria, procul dubio dicendum eſt. Itaque tres illi Viri, qui Abrahamo apparuerunt, licèt tres Angeli fuerint, tamen quia Diuinam maieſtatem repræſentabant, & tres Diuinas perſonas oſtendebant, iſta non profana ſunt nomina, ſed Diuina, etiam Talmudis auctoritate. Alia quoque nomina ex alijs locis allata, ſuis non carere myſterijs, perſpicuum eſt. Cùm enim nomen Salomonis in Canticis Canticorum pro ſacro nomine Deo competenti aſſumitur, clarè apparet, Sponſum eſſe Deum, & Eccleſiam Sponſam, & quia epithalamium canitur inter Meſſiam, & Synagogam, ſequitur inde, quòd Meſſias ſit Deus. Quare attentè ſunt omnia iſta religiosè, & piè conſideranda. Quæ videri etiam poſſunt in *En Iſraël* Par. II. pag. 146. colum. 2. num. 10. Et hìc dimitto Codicem *Sceuuòth*.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 7. *Eduijòth* non habet Ghemaram.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 8. *Auoda Zarà* cap. 1. *Liphnè Edehèn*.

Pagina 2. ante finem. Gentilium Imperia, & Reges conſtituuntur rei coram Deo, & iudicantur.

דרש ר׳ חנינא בר פפא ואיתימא ר׳ שמלא לעתיד לבא מביא הקב״ה ספר תורה בחיקו ואומר כל מי שעסק בא יבא ויטול שכרו מיד מתקבצין ובאין אומות העולם בערבוביא שנ׳ (ישעיה מ״ג ; ט׳) כל הגוים נקבצו יחדו אמר להם הקב״ה אל תכנסו לפני בערבוביא אלא תכנס כל אומה ואומה וסופריה שנ׳ (שם מ״ג ;) ויאספו לאומים וכו׳ ;

Sermocinatur R. Chaninà Bar Papà, qui-

cipiunt per Iod, & He ſunt יה, & יהוה.

כל שמות האמורים בגבעת בנימן ר׳ אליעזר אומר חול ר׳ יהושע אומר קודש ;

Omnia nomina (Dei) *quæ reperiuntur in Hiſtoria Gabaa Beniamin, R. Eliezer dicit, ſunt profana; R. Iehoſciùa dicit; ſunt ſancta*.

Hæc Hiſtoria habetur in libro Iudicum, capite 19. Sequitur -

כל שלמה האמורין בשיר השירים קודש למי שהשלום שלו חוץ מזה (שיר השירי׳ ח׳ ; י״ב) כרמי שלי לפני האלף לך שלמה שלמה לדידי׳ ומאתים לנוטרים את פריו רבנן ויש אומרים אף זה חול (שם ג׳ ; ז׳) הנה מטתו של שלמה ששים גבורים וגו׳ ;

Omnis Salomon, qui reperitur in Cant. Canticorum ſanctus eſt, (Deum ſiquidem ſignificat) *cui ſua eſt pàx. Præter iſtud* (Cant. Cant. 8. 12.) Vinea mea, quæ mihi eſt, coram me: *mille tibi Salomon. Salomon, cui per ſeipſum ſuum eſt: & 200. cuſtodibus Rabbinis. Eſt etiam qui dicit: quòd & hoc ſit profanum* (Cant. Cantic. 3. 7.) En lectulus ipſius, qui eſt ipſi Salomoni, ſexaginta fortes ambiunt, &c.

כל מלכייא האמורים בדניאל חול חוץ מזה שהוא קודש (דניאל ב׳ ; ל״ז ;) אנתה מלכא מלך מלכיא די אלה שמיא מלכותא תסנא. ותקפא ויקרא יהב לך ; ויש אומרים אף זה קודש שנאמר (שם ד׳ ; י״ו ;) מראי חלמא לשנאיך ופשרה לעריך ;

Omnes מלכייא *Malchaijà Reges, qui dicuntur in Daniele, ſunt nomina profana, præter iſtud quod eſt ſanctum* (Dan. 2. v. 37.) Tu Rex, Rex Regum, quia Deus Cælorum Regnum, potentiam, & fortitudinem, & gloriam dedit tibi. *Et ſunt, qui dicunt, quòd & hoc ſanctum eſt, S. D.* (Ibidem 4. 16.) Domine mi, ſomnium inimicis tuis ſit, & interpretatio eius hoſtibus tuis.

rebus operam dedistis? Dicunt coram eo: Domine Vniuersi: Quamplurimas plateas aptauimus, & Thermarum multitudinem construximus. Multum auri, & argenti congregauimus, & haec omnia fecimus propter Israëlem, vt operam Legi daret. Dixit eis Deus sanctus benedictus: Stultiores his suntne in mundo? Quicquid fecistis ob vestram vtilitatem, & commodum vos fecistis. Plateas aptastis, vt in eis lupanaria collocaretis. Thermas aedificastis ad vestrum luxum, & oblectamentum. Argentum, & aurum coadunastis, sed istud meum est, S. D. (Aggaei 2. 9.) Mihi argentum, & mihi aurum, dixit Dominus exercituum. Estne inter vos aliquis, qui annunciet זאת hoc? Et non est זאת Zòth nisi Lex, S. D. (Deuteron. 4. v. 44.) וזאת VeZòth & haec est Lex, quam posuit Moses, statim exierunt in laqueos animae. Exiuit Regnum Romanorum, & ingreditur Regnum Persarum post illud. Sed cur est reputatum postremum? Et vnde? Quia scriptum est (Daniel. 7. 5.) Et ecce bestia alia secunda similis Vrso. Dicit Ràu Ioseph: Isti sunt Persae, qui comedunt, & bibunt sicut Vrsus, sunt carne onusti instar Vrsi, nutriunt pilos vt Vrsus, & nunquam quiescunt vt Vrsus. Dixit eis Deus sanctus benedictus: In quonam laborastis? Dicunt coram eo: Domine Vniuersorum, multos pontes fecimus, multas Vrbes subegimus, & bella multa confecimus. Et omnia fecimus vnius tantùm Israëlis causa, vt possit nauare operam Legi impensiùs. Dixit eis Deus sanctus benedictus: Quicquid fecistis, in vsum vestrum fecistis, aedificastis pontes ad exigenda tributa. Vrbes, & Oppida condidistis, vel subiugastis, vt poneretis angarias, & vectigalia. Bel-

dam dicunt R. Simlài. In futurum adducet Deus sanctus benedictus librum Legis in sinu suo, & dicet: Quicumque dedit operam Legi, veniat, & mercedem suam accipiat. Statim congregabuntur, & venient Nationes mundi permixtim S. D. (Isai. 43. v. 9.) Omnes gentes congregentur simul. Dixit ad eos Deus sanctus benedictus: Ne introeamini coram me confusè, & inordinatè, sed intret Natio post Nationem cum Doctoribus suis, S. D. (Ibidem.) Et colligantur populi, & non est populus nisi מלכות Malcùth Regnum; S. D. (Geneseos capite 25. ver. 23.) Et populus prae populo fortior erit. [R. Salomon Et Regnum contra Regnum praeualebit.] Et quomodo potest esse vlla confusio coram Deo san. benedicto? Idcircò ita factum est, vt ipsi inter se non confundantur, & audire non possint, quae ipsis dicuntur. נכנס לפניו מלכות רומי תחילה וכו׳ Ingreditur primò Romanum Regnum. Et cur? Quia prae alijs est praestantius, & magis aestimatur, quia scriptum est (Dan. 7. 23.) Et deuorat vniuersam terram, & calcabit eam, & comminuet eam. Dixit R. Iochanàn: Ista est Roma nequam, cuius moneta [R. Salom. fama] percurrit vniuersum mundum. Et vnde habemus, quòd qui in maiori aestimatione habetur, prior ingrediatur? Secundùm Ràu Chasdà, quia dicit Ràu Chasdà: Rex, & Communitas. Rex primus est, qui ingreditur ad Iudicium, S. D. (1. Reg. 8. v. 59.) Ad faciendum iudicium serui sui, & iudicium populi sui Israël. Et ratio quaenam est? Si vis dicam: Quia sic est mos terrae, vt primùm Rex sedeat foris (scilicet seorsim). Vel dicam aliter: Antequam ira incrementum accipiat. Dixit eis Deus sanctus benedictus: Quibus

ille, cui præcipitur, & facit: nam dicebat R. Chaninà: Multò magis (remunerandus eſt) *ille, cui præcipitur, & facit, quàm ſit remunerandus ille, cui non præcipitur, & facit.*

Huiuſmodi dictum R. Chaninæ reperitur etiam in Cod. *Kidduſcin* cap. 1. pag. 31. vt ſuprà notaui pag. 485. colum. 1. Et in *En Iſraël* Par. II. pagina 149. col. 4. num. 3.

Pagina eadem, Quamplurima habentur, quæ contra Dei Maieſtatem blaſphema ſunt; vt, quòd decipiat creaturas, ſicuti quando dixerat (Deuter. 15. v. 5.) *Quod ego præcipio tibi hodie.* Hodie (inquit Iehoſciùa Ben Leuì) ad faciendum ea, & non cras ad faciendum ea. Hodie ad ea facienda; & non hodie ad capiendum præmium. Sed quia Deus ſanctus benedictus cum ſuis creaturis non agit tyrannicè, ideò dicitur præceptum leue, quia per eum non deficit crumena. Statim vnuſquiſque accepit, abijt, & fecit Tabernaculum in ſolario tecti ſui. Sed Deus ſanctus benedictus miſit Solem in ſolſtitio æſtiuo, & terebrando ea delere fecit: at vnuſquiſque eorum calce impegit in ea, & egreſſus eſt, S. D. (Pſal. 2. verſic. 3.) *Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis funes eorum.* מקריר Delere fecit (Deus). Nonne diximus, quòd Deus ſanctus benedictus אין בא בטרוניא non agit tyrannicè cum ſuis creaturis? Quomodo ergo Iſraëlitis tempore, quo durat ſolſtitium æſtiuum, vſque ad feſtum (Tabernaculorum) accidit eis dolor? Et nonne dicit Rauà: Quicumque dolore affligitur, liber eſt à conſtructione Tabernaculi? Sed eſto quòd ſit liber, nec adſtringatur ad *Succà* Taber-

Bella verò ego feci, S. D. (Exod. 15. 3.) Dominus Vir pugnator. *Nunquid eſt in vobis annuncians* זאת *Zoth hoc? S. D.* (Iſai. 43. 9.) Quis in vobis annuncians זאת Zoth hoc? *Et non eſt* זאת Zoth hoc *niſi Lex, S. D.* (Deuter. 4. v. 44.) וזאת *Vezoth* Et hæc eſt Lex quam poſuit Moſes. *Statim egreſſi ſunt confuſis faciebus laqueis animæ. Et quomodo? Poſtquam Regnum Perſarum viderat Regnum Romanum nihil profeciſſe, introiuit, vt ſe defenderet, dixeruntque* (Perſæ): *Iſti combuſſerunt Templum, & nos reædificauimus. &c.*

Ex his nonnulla in alijs quibuſdam locis Talmudis reperiuntur, vt ſunt ea, quæ de moribus Perſarum dicuntur. Vide ſuprà pag. 389. colum. 1. Prædicta omnia tranſcripta inuenies in *En Iſraël* Parte II. pagina 149. colum. 1. numero 1.

Pagina 3. lin. 2. Gentili ſtudenti Legi, quam mercedem aſſignent Talmudiſtæ.

ר׳ מאיר אומר מנין שאפילו גוי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת״ל (ויקרא יח״ ה׳) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראל לא נאמר אלא האדם הא למדת שאפ לו גוי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אלא לומר לך שאין מקבל עליהם שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה דאמר ר׳ חנינא גדול המצווה ועושה יותר כשאינו מצווה ועושה :

R. Meir dicit: Vnde probatur, quòd etiam Gentilis, & laborans in Lege ſit ſicut Sacerdos Magnus? Scriptura dicit (Leuit. 18. 5.) Qui faciet ea homo, & viuet in eis. *Sacerdotes, Leuitæ, aut Iſraëlita, qui facient ea, non dicitur, ſed* homo *dicitur. En didiciſti, quòd etiam Gentilis, qui operam dat Legi, ſit tamquam Sacerdos Magnus. Sed dicit tibi, quòd Gentilis non recipiet mercedem ſicut*

ber-

Vltimo quadrante diei, quid facit Deus? Sedet, & docet pueros Scholæ Rabbàn Legem, *S. D.* (Isai. 28. 9) Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus. [R. Salomon: *Puellos, qui moriuntur ante vsum rationis.*]

Et post pauca -

ובלילה מאי עביד איבעי׳ אימא מעין יממא ואיבעית אימא רוכב על כרוב קל שלו ושט בשמונה עשר אלף עולמות שנ (תהלים ס״ח י״ח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן אל תקרי שנאן אלא שאינן ואיבעית אימא יושב ושומע שירה מפי חיות שנ׳ (שם מ״ב: ט׳) יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי:

Sed in nocte quid faciebat (Deus?) *Si vis dicam: Illud, quod* (faciebat) *in die. Et si vis dicam aliter: Equitabat super Cherùb leuissimum sibi proprium, & discurrebat per octodecim millia mundorū. S. D.* (Psal. 68. v. 18.) Currus Dei duæ myriades millia duplicata Dominus in eis. *Ne legas* שנאן, *sed* שאינן *quæ non sunt.* [R. Salom. *Quæ non sunt viginti millia, vti esse debuissent duæ myriades, sed deficiunt millia duplicata, id est duo millia; quibus ablatis à viginti millibus remanent octodecim millia.*] *Et si vis dicam aliter: Sedet* (Deus) *& audit Canticum animalium* (quatuor scilicet animalium currum Dei trahentium) *S. D.* (Ps. 42. v. 9.) Interdiu præcipiet Dominus misericordiam suam, & in nocte canticum eius mecum.

Quæ hic dicuntur de Deo, manifestæ stultitiæ sunt. Inter hos stultissimos Talmudistas Resc Lakìsc sapit, dum præclaram sententiam profert, in fauorem eorum, qui de nocte in Diuinis laudibus occupantur, ait enim -

כל העוסק בתורה בלילה הקב״ה מושך עליו חוט של חסד ביום שנאמ׳ יומם יצוה יהוה חסדו ובלילה שירה עמי

bernaculum construendum, ob id calce repellet? Statim Deus in cælis sedens ridet super eos, S. D. (Psalmo eodem v. 4.) *Sedens in cælis ridebit.* Dixit R. Isaac: Nunquam risit Deus nisi tantùm illo die.

Idem legitur in *En Israël* Par. II. pagina 150. colum. 1. num. 3.

Ibidem. De Proselytis. Vide Par. I. pag. 550. col. 1. & sequitur, quòd Deus Hebræorum in Cęlis nunquam quiescat, sed distributum habeat diem duodecim horarum in quatuor quadrantes, in quibus, quid operetur, narratur. Tribus primis diei horis studet Legi Mosaicæ: tribus secundis iudicat Vniuersum, sed cùm videat omnes reos esse, surgit è Tribunali, & sedet in Throno misericordiæ; tribus tertijs horis cibat Vniuersum à cornibus Vnicornium vsque ad oua pediculorum; tribus vltimis horis ludit cum Leuiathano, S. D. (Ps. 104. v. 26.) *Leuiathan iste, quem formasti ad ludendum cum eo.*

Huiusmodi Talmudistarum ineptias vide Par. I. pag. 548. col. 2. Easdem habes in *En Israël* Par. II. pag. 150. colum. 2. num. 4.

Eadem pagina 3. b. circa medium: Dicit Ràu ipsi Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Postquam euersum est Sanctuarium, & incensum Templum, Deus non ampliùs ridet, iuxta illud (Isai. 22. 12.) *Et vocabit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum faciei.*

Et post pauca -

ברביעיות מאי עביד יושב ומלמד תינוקות של בית רבן תורה שנאמ׳ (ישעיה כ״ח: ט׳) את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מחלב עתיקי משדים וכו׳:

pagulis citò corruunt, & in peccata labuntur, & moriuntur; vnde Abbas Ioannes solebat dicere: *Quod aqua pisci est, id Monasterium Monacho*. Habetur & in *En Israèl* loco citato num. 6.

Pagina 4. longè post principium. Orandum pro Regni pace.

רבי חנינא סגן הכהנים אומר הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו ׃

R. Chaninà Vicarius Sacerdotum dicit: Ora pro Regno, quia nisi esset timor Regni; vnusquisque socium suum viuum deglutiret. In *En Israèl* loco citato numero 6. in fine.

Ibidem in fine. Quid sit momentum, Et de Dialogo Asinæ cum Balaam.

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri: (Psal. 7. 12.) *Deus irascitur per singulos dies*. Et vsque adeò (durat?) momento. Et momentum quanto tempore? De quinque myriadibus tria millia, octingenta, & quadraginta octo vnius horæ (hoc est 53848. momenta, quibus constat vna hora, vnum ex his est momentum indignationis Diuinæ) neque vlla creatura potest cognoscere, & collimare horam illius præter Balaam impium. De quo scribitur (Num. 24. v. 16.) *Et scit scientiam Altissimi*. Sed quomodo? Scientiam asinæ suæ non cognouit, & scientiam Altissimi cognouit? Cur scientiam suæ bestiæ non cognouit? Tempore, quo viderunt eum, quòd equitabat asinam suam, dixerunt ei: Cur non equitasti equum? Respondit: In pascuis, vt pascat reliqui eum. Statim. Et dixit asina: Nonne ego asina tua? Respondit (Balaam): Ad sarcinas aduehendas tantùm. Dixit illa: Et modò equitas? Respondit: Secundùm

עמי מה טעם יומם יצוה יהוה חסדו משום דבלילה שירו עמי ׃

Quicumque operam dat Legi de nocte, Deus sanctus benedictus trahit super eum filum misericordiæ in die, S. D. (Psal. 42. v. 9.) Interdiu præcipiet Dominus misericordiam suam, & in nocte canticum eius mecum. *Quanam est ratio*. In die præcipiet Dominus misericordiá suam? *Quia* in nocte est canticum eius mecum. Ex eodem Resc Lakìsç, alij dicunt.

Qui occupatur in Lege in hoc mundo, qui similis est nocti, Deus sanctus benedictus trahit super eum filum misericordiæ in seculo futuro, quod simile est diei, S. D. Inrerdiu præcipiet Dominus misericordiam suam, &c. Vide *En Israèl* Par. II. pagina 150. col. 3. num. eodem.

Pro eruditione eorum, qui in Claustris degunt, non minoris est momenti sententia illa prolata à Ràu Iehudà statim.

אמר רב יהודה אמר שמואל מאי דכתיב (חבקוק א׳ י״ד) ותעשה אדם כדגי הים כרמש לא מושל בו ׃

Dixit Ràu Iehudà, dixit Samuel: Quid est quod scriptum est (Habacùc 1. 14.) Et facies hominem veluti pisces maris, tamquam reptile (cui) non est dominator in eo?

למה נמשלו בני אדם כדגי הים לומר לך מה דגים שבים כיון שעולין ליבשה מיד מתים אף בני אדם כיון שפורשין מדברי תורה ומן המצות מיד מתים ׃

Cur homines piscibus maris assimilantur? Vt diceret; Sicut pisces, qui sunt in mari, quando saliunt in siccum, statim moriuntur, sic homines quando separantur à Lege, & præceptis, statim mortui sunt.

Sic Monachi extra Claustra sunt tamquam pisces extra aquas, quia sicut hi sine aquis diù viuere non possunt, ita & ipsi sine Regularum Monachalium re-

Pagina 5. circa medium. De libro Adami, in quo Rabbinorum gesta descripta sunt. De eo suprà aliquid dixi pagina 551. colum. 2. Et in *En Israël* Parte II. pag. 151. col. 3. num 15.

Ibidem paulò post. Non venit filius Dauid Messias donec completæ fuerint omnes animæ, quę sunt in corpore illo, [R. Salom. *Thesaurus, seù Apotheca est, & nomen eius est* גוף *Guph.*] De quo vide suprà pag. 466. col. 2.

Pagina 6. circa medium. Contra Dominicum diem Christianorum.

ת״ש דאמר רב תחליפא בר אברימי אמר שמואל יום נוצרי לדברי ר׳ ישמעאל לעולם אסור׃

Veni, & vide illud, quod dixit Ràu Tachaliphà Bar Abrimì, dixit Samuel: Dies נוצרי *Notzrì Christianus, seù Christianorum, secundùm verba R. Ismaelis, in æternum est probibitus.* [R. Salom. *Notzrì Christianus est ille, qui ambulat in errorem* של אותו איש *illius Viri* (IESV CHRISTI) *qui præcepit eis, vt facerent diem festum, seù* איד Ed *perditionis primo die Sabbathi, id est die Dominico.*] Tamquam iniurium Christianis huiusmodi commentum delendum est. Cur Sabbathum in diem alium profanum commutari possit, vide suprà pag. 385. col. 1. Et cur in diem Dominicum mutatum sit, vide suprà pag. 412. col. 1.

Pagina 8. b. longè post principium. Explicatur quid sit קרטסים *Kartesim*, quorum fit mentio in Miscnà, & dicitur quòd sint duo festa Romanorum, in quibus celebrabant Romani festum dilatationis Imperij; in primo, quando subiugarunt Ægyptum sub Cleopatra; & secundũ, quando vicerunt Gręcos. *R. Dimì dixit: Romani 32. prælia contra Græcos cõmiserunt, nec præualere potuerunt contra eos,* dùm quod casu occurrit. Dixit asina: A' tempore, quo tua sum, vsque ad hunc diem, semper hoc fecisti, & non tantùm hoc, cùm interdiù seruiam tibi, sed etiam noctu inseruio tibi pro vxore, &c.]

Ista indicantur in *En Israël* Parte II. pag. 151. col. 1. num. 10. Et citatur Cap. 1. Cod. *Berachòth*, vt & ego retuli Par. I. pag. 658. col. 2. & seq. ex Codice *Sanhedrìn*, vbi hoc obscœnum commentum refellitur. In hoc loco solùm notanda est inconstantia, & obliuio Talmudistarum, circa assignationem momentorum, quibus existimant horam componi: nam in hoc loco dicunt חרגע אחת מחמש ריבוא ושלשת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה בשעת זו היא רגע׃

Momentum est vna (pars) *de quinque myriadibus, & tribus millibus, & octingentis, & quadraginta octo vnius hora, ipsum est momentum.* Nempè 53848. momenta conficiunt vnam horam. Et in Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 7. longè post principium, de hoc eodem argumento agitur, & quæritur.

וכמה רגע אחד מחמשת רבוא ושמונת אלפים ושמונה מאות ושמנים ושמנה בשעה וזו היא רגע׃

Et quantum est momentum? Vnum de quinque myriadibus, & octo millibus octingentis, & octoginta octo per horam, & hoc est momentum. Videlicet 58888. momenta in vna hora reperiri. Excedit igitur hora Codicis *Berachòth* horam Codicis huius ע״ז *Auodà Zarà* momentis 5040. En quomodo in Talmude, etiam in ijs, quæ ad Mathematicam spectant doctrinam, nihil certum, nihil firmum reperitur. Quomodo igitur fidendum est Talmudistis, quando de dogmatibus tractant, aut S. Scripturã explicant?

tare faciebant ſuper hominem claudum [R. Sal. *ad ſimilitudinem Eſau robuſti, & Iacobi claudi*] & c. vti relatū eſt ſuprà in *R. Iſmaël Ben Eliſciàa* pag. 295.

Pagina 17. in ipſo principio. Quædam de Iacobo diſcipulo IESV Nazareni narrantur, quibus Iudæorum genius contra Chriſti diſcipulos hoc modo panditur. -

אמר עקיבא פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון של ציפורי ומצאתי אחד מתלמידי ישו הנוצרי ויעקב איש כפר סכניא שמו אמר לי כתוב בתורתכם (דברים כ״ג ׃ י״ח ׃) לא תביא אתנן זונה מהו לעשות הימנו בית הכסא לכ״ג ולא אמרתי לו כלום אמר לי כך לימדני ישו הנוצרי (מיכה א׳ ׃ ז׳ ׃) מאתנן זונה קבצה ועד אתנן זונה ישובו ׃ ממקום הטנופה באו למקום הטנופה ילכו והנאני הדבר ע״י זה נתפסתי למינות ועברתי על מה שכתוב בתורה (משלה ה׳ ׃ ח׳ ׃) הרחק מעליה דרכך זו מינות ואל תקרב אל פתח ביתה ׃ זו הרשות ואיכא דאמרי הרחק מעליה דרכך זו מינות והרשות ואל תקרב אל פתח ביתה זו זונה וכמה אמר רב חסדא ארבע אמות ורבנן מאתנן זונה מאי דרשי בית כדרב חסדא דאמר רב חסדא כל זונה שנשכרת ולבסוף היא שוכרה שנ׳ (יחזקאל י״ו ׃ ל״ד ׃) ובתתך אתנן ואתנן לא נתן לך ׃ ותהי להפך ׃

Dixit Akibà: Aliquando ambulabam per plateam ſuperiorem (Vrbis) *Tzippurrì Sephoræ, & inueni Vnum de Diſcipulis Ieſu Nazareni, & Iacobus* איש *Iſc Chephàr Sechanià Vir de Villa Secania vocabatur. Dixit mihi: Scriptum eſt in Lege veſtra* (Deuter. 23. v. 18.) Non introduces donum meretricis. *Quid de illo faciendum eſt; latrina pro Summo Sacerdote? Et non reſpondi ei quicquam. Dixit mihi: Sic docuit me Ieſus Nazarenus* (Mich. 1. 7.) De mercede meretricis congregauit, & vſque ad mercedem meretricis reuertentur. *De loco ſordido venerunt, in locū ſordidum abeant, & arriſit mihi hoc verbū, & idcircò effudi meipſum* (la-

eos, donec confœderati ſunt cum Iſraële. Vide *En Iſraèl* Parte II. pag. 152. colum. 2. num. 22. Et poſt pauca. -

אמר רב כהנא כשחלה רבי ישמעאל בר יוסי שלחו ליה רבי אמור לנו שנים וג׳ דברים שאמרת לנו משום אביך אמר להו מאה ושמנים שנה קודם שנחרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל שמנים שנה עד לא חרב הבית גזרו טומאת על ארץ העמים ועל כלי זכוכית ׃ מ׳ שנה עד לא חרב הבית גלתה סנהדרין וישבה לה בחנות וכו׳ ׃

Dixit Ràu Cohanà: Quando ægrotauit R. Iſmaël Ben Iosè, miſerunt ad eum Rabbì. Dic nobis duo, & tria, quæ (olim) *nobis dixiſti nomine patris tui. Dixit eis: Centum octoginta annis antequam deſtructa ſit Domus* (Templum) *dilatatum eſt Regnum impium* [R. Sal. *Romanorum*] *ſuper Iſraelem. Octoginta annis antequam deſtrueretur Domus, determinarunt immunditiam ſuper terram populorum, & ſuper Vaſa vitrea. Quadraginta annis antequam deſtructa fuiſſet Domus, exulauit Synedrium, & ſedit ſibi in Chanùth. &c.* Huiuſmodi notitia habetur etiam ex Codice *Sanhedrìn.*

Pagina 9. poſt medium. -

תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הוי העולם וכו׳ ׃

Tanà debe Elihàu Eſt traditio Scholæ Eliæ: Sex mille annis eſt (ſtabit) *mundus, &c.*

Ex hac traditione euidenter patet, iam diù olim veniſſe Meſſiam in mundum, vti prolixè eundem locum explicauimus ſuprà ex Cod. *Sanhedrìn* Par. I. pag. 168. col. 2. De eodem in *En Iſraël* Par. II. pag. 152. col. 3. num. 23.

Pag. 11. b. non longè à princ. Quolibet 70. anno feſtum Romæ olim celebrabatur. Accipiebant hominem habentem omnia membra integra, & equi-

ſti fideles eiuſmodi nomine מִינִים *Hæreticorum* in Talmude appellentur; ſed quòd fuerit Medicus, id in Hiſtoria Eccleſiaſtica nunquam me legiſſe memini. Quare omnia, quæ de hoc Diſcipulo Chriſti dicuntur in Talmude, fabuloſa eſſe, & cum alijs propemodum infinitis fabulis in eodem libro narratis, intermiſcenda. Quòd verò Iudæi Synagogæ Romanæ credant, Eccleſiam in honorem S. Iacobi in Vrbe dicatam cum Hoſpitale Incurabilium, huic Rabbino Iacobo de Chephàr Secanià Medico, quem perperam vocant *Diſcipulum Ieſu Nazareni*, fuiſſe erectam, pro nihilo habemus, neque enim læſæ menti omnium Iudæorum, nos mederi poſſe, hiſce ſcriptis arbitramur. Satis erit, ſi illorum erroribus oſtenſis, viam rectam, per quam incedere debeant, demonſtremus. Vide *En Iſraël* Parte II. pagina 153. col. 4. num. 29.

Eadem pagina 17. b. ante medium. Legis lectio ſine operibus bonis eſt ac ſi quis eſſet ſine Deo.

אמר רב הונא כל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה שנ׳ (ד״ה כ׳ ׃ טו״ ׃ ג׳ ׃) ימים רבים לישראל ללא אלהי אמת מאי ללא אלהי אמת שכל העוסק בתורה בלבד דומה כמי שאין לו אלוה וגמילות חסידים לא עסק ׃

Dixit Ràu Hunnà: Qui operam dat Legi ſolummodo, ſimilis eſt ei, qui Deum non habet, S. D. (2. Paralip. 15. ver. 3.) Dies multi erunt Iſraëli abſque Deo veritatis. *Quid eſt* Abſque Deo veritatis? *Quia qui dat operam Legi ſoli, ſimilis eſt illi, qui Deum Verum non habet, & opera miſericordiæ non exercet.*

Locus Scripturæ citatus literaliter intelligitur, de populo Iudaico, qui multis diebus erit ſine vero Deo, ſine Sacer-

(lapſus ſum) *in hæreſim, & præuaricatus ſum ſuper illud, quod ſcriptum eſt in Lege* (Prou. 5. v. 8.) Longè fac ab ea viam tuam; *iſta eſt hæreſis*. Et ne appropinques ad oſtium domus eius; *iſta eſt libertas. Et ſunt qui dicunt*: Longè fac ab ea viam tuam; *iſta eſt hæreſis, & libertas*. Et ne appropinques ad oſtium domus eius; *iſta eſt meretrix. Et hoc eſt quod dicit Ràu Chaſdà, quatuor cubitis. Et Rabbanàn dicunt*; De mercede meretricis *tranſtulerunt ſecundùm ſententiam Ràu Chaſdà. Quia dixit Ràu Chaſdà: Qualibet meretrix, quæ mercedem accipit, tandem ſoluit eandem alteri, S. D.* (Ezech. 16. v. 34.) Et in dando te mercedem, & merces non ſit data tibi: & fuiſti in oppoſitum.

Quemdam Iacobum Medicum de Chephàr Sechanià, quẽ inducunt in hoc loco fatentẽ ſe in hęreſim lapsũ fuiſſe, & quem infrà pag. 28. non longè à fine vocant יַעֲקֹב מִינָאָה *Iacobum Hæreticum*, perſuaſum ſibi habent Talmudiſtę eum fuiſſe diſcipulum Domini noſtri IESV Chriſti, eumque Medicinam exercuiſſe, & quamplurimos à languoribus curaſſe. Vnde moderni Iudæi Romanæ Synagogæ credunt Eccleſiam Sancti Iacobi apud Incurabiles infirmos, huic Iacobo de Chephàr Sechanià Medico dicatam eſſe, & ob hanc cauſam apud eandem erectum Hoſpitale Infirmorum incurabilium, vt ope huius Medici curentur, & ſanitati reſtituantur. Quòd Sanctus Iacobus Diſcipulus, & Apoſtolus Chriſti, qui poſt mortem Domini diuerſas, & longinquas Regiones peragrauerat, diſſeminando in eis Euangelium, fuerit vocatus Hæreticus à Talmudiſtis, non miror, cùm omnes Chri-

si ipse esset plenus oculis, sicut est Angelus mortis. Dicunt enim de מלאך המות *Malàch hammàueth*, quòd sit מלא עינים *plenus oculis*, & in hora, qua infirmus discedit ex hoc mundo, stat super ceruical ipsius, gladium euaginatum tenens in manu sua, & gutta fellis pendet ex eo, & quando infirmus eam aspicit, contremiscit, & aperit os suum, & Angelus mortis proijcit illam in os eius, & ex ea moritur, & pallidus fit.

Putant Iudæi mori non posse hominem, nisi à *Malàch hammàueth Angelo mortis* gladio suo, quem semper gestare credunt, occidatur. Vide *En Israèl* Par. II. pag. 156. col. 3. num. 48.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 8. *Auodà Zarà* cap. 2. *En Maamidìn*.

Pagina 24. b. post medium. Vaccæ Philisthinorum Arcam Dei super plaustrum deferentes Canticum cantant.

(שמואל א׳ ; ו׳ ; יב״) וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש וגומר ׃

(1. Sam. 6. 12.) *Et direxerunt Vaccæ in via, super viam Beth Scèmesc, &c.*

מאי וישרנה אמר רבי יוחנן משום רבי מאיר שאמרו שירה וכן אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב שעקמו פניהם כנגד ארון ואמרו שירה ומאי שירה אמרו אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ מאיר (שמות טו׳ ; א׳ :) אז ישיר משה ובני ישראל ליהוה ׃ ורבי יוחנן דידיה אמר (ישעיה יב׳ ; ד׳ :) ואמרתם ביום ההוא הודו ליהוה קראו בשמו ; וגו׳ ׃ ור״ש בן לקיש אמר מזמורא יתמא (תהלי׳ צח׳) מזמור שירו ליהוה שיר חדש כי נפלאות עשה הושיע לו ימינו וזרוע קדשו : ר׳ אליעזר אומר (תהלים צט׳ ; א׳) יהוה מלך ירגזו עמים ; ר׳ שמואל בר נחמני אמר (שם צג׳ ; א׳) יהוה מלך גאות לבש ׃ רבי יצחק נפחא אמר רוני רוני השיטה ׃

Quid est : Et direxerunt ? (accipiunt וישרנה *Et direxerunt*, vt sit à radice שור quod est *cantare*, transferunt, *& cantaue-*

dote, & Doctore, & sine Lege. Verificatur hoc in diebus nostris, qui cùm in Deum vnum, & Trinum credere nolint, illumque respuant, vtique sunt sine Deo vero. Sunt sine Sacerdote, quia non habent Altare. Ad quid igitur Sacerdotes, quos fingunt se habere de stirpe Aharonis? Dicent: Vt possint benedicere populo in Synagoga post solemnes orationes. Ita faciunt, sed hodie cùm incerti sint, de qua Tribu sint, incerti etiam erunt huiusmodi Sacerdotes, an ex familia Aaronis, an alterius familiæ existant, & sic illorum benedictio, an idonea, nec ne fuerit, semper in incertum versabuntur. Idem dicendum est de מורה *Morè* Doctore, & de Lege, quia cùm sub iugo Nationum premantur Iudæi, Doctorem, & Directorem liberum, & ingenuum habere non possunt, nec Legem in omnibus obseruare; cùm omnia ceremonialia terram respiciant Chananæorum. In *En Israèl* reperitur Parte II. pagina 154. columna 3. num. 33.

Pagina 18. circa principium. De pronunciante nomen Dei per suas literas, ait Abbà Sciaùl אין לו חלק לעולם הבא *Non habet partem in seculo futuro.*

Ibidem versa pagina ante medium. Exponitur versiculus primus Psalmi. 1. *Beatus Vir, qui non abijt in consilio impiorum, &c.* qui citatur à R. Salomone, & alijs, vbi sensus est: quod ex assuefactione in minori malo transducitur homo, vt cadat in peiora: & explicatur totus Psalmus expositionibus interdum ridiculis, & annotatione indignis.

Pagina 20. b. in ipso principio. Non aspiciat homo animalia, quando inter se commiscentur, nec etiam aues, etiam

Sam. 1. 18.) quis eſt? Eſt liber Abrahami, Iſaaci, & Iacobi, qui appellantur Recti; quia dicitur (Num. 23. 10.) *Moriatur anima mea morte Iuſtorum, & ſit nouiſſimum meum ſicut ipſe*. Et vbi eſt alluſio? (Gen. 49. 8.) *Iudas tu, laudabunt te fratres tui, manus tua in ceruice inimicorum tuorum*. Et vbi eſt bellum; vbi opus eſt manu contra ceruicem? Dicas hunc eſſe arcum. R. Eliezer dicit: Hic eſt liber Deuteronomij. Et quare vocat eum librum Iuſtorum? Quia ſcriptum eſt (Deuter. 6. 18.) *Et facias rectum, & bonum in oculis Domini*. Et vbi eſt alluſio &c. R. Samuel Bar Nachmanì dicit: Iſte eſt liber Iudicum. Et cur vocant eum librum Iuſtorum? Quia ſcriptum eſt (Iudic. 17. v. 6.) *In diebus illis non erat Rex in Iſraël, vnuſquiſque quod rectum erat in oculis ſuis faciebat*. Quem nos vertimus *Librum Iuſtorum* Scriptura appellat ספר הישר Sèpher Haijaſciar Librum Recti. (Ioſue 10. 13.) *An non hoc ſcriptum eſt ſuper* ספר הישר *librum Recti? Et ſtetit Sol in medio cælorum, & non feſtinauit occumbere quaſi die perfecta*.

Neſciunt Talmudiſtæ, quis ſit hic liber, ideò in diuerſas ſententias diſtrahuntur. Arridet tamen ſententia R. Leuì Ben Gherſciòm; qui in hunc locum dicit והנה ספר הישר אחשוב שהוה נקרא כך ואבר עם הגלות; *Iſte liber Recti erat in æſtimatione* (magna) *ideò ſic vocabatur, ſed perijt in* (populi) *tranſmigratione*.

Pagina 25. b. circa medium. Iudæus ambulans cum Gentili, hoc eſt cum Chriſtiano, quam cautelam obſeruare debeat.

ת״ר ישראל שנזדמן לו גוי בדרך טופלו לימינו ר׳ ישמעאל בנו של ר׳ יוחנן בן ברוקה אומר בסייף טופלו לימינו

uerunt) *Vaccæ in via, ſuper viam Bethſèmeſc. Quid cantauerunt? Dixit R. Iochanàn nomine R. Meir, quòd dixerunt Canticum. Et ſic dixit Ràu Zutrà Bar Tobiæ, dixit Ràu: quòd verterint facies earum ad Arcam, & cecinerunt Canticum; & quale Canticum cantauerunt? Dixit R. Iochanàn nomine R. Meir* (Exod. c. 15. 1.) Tunc cecinit Moſes, & filij Iſraël Canticum hoc Domino, &c. *Et R. Iochanàn Dedijàh dixit*: (Iſai. 12. v. 4) Et dicetis in die illa: Confitemini Domino, inuocate nomen eius, &c. *Et R. Scimòn Ben Lakìſc dixit: Pſalmum dixerunt* (Pſal. 98.) Pſalmus. Cantate Domino Canticum nouum, quia mirabilia fecit. Salutem fecit dextera eius, & brachium ſanctitatis eius. *R. Eliezer dicit* (Pſal. 99.) Dominus regnauit contremiſcant populi. *Rabbì Samuel Bar Nachmanì dixit* (Ibid. 93.) Dominus regnauit celſitudinem inducit. *R. Iſaac Naphchà Faber ferrarius dixit*: Canta canta חשיטה *Haſcità* [R. Salom. *Dirigunt Vaccæ Canticum ad Arcam, quæ ex lignis* שיטים *Scittìm erat fabrefacta*] &c.

Quia ex Scriptura Talmudiſtæ vident loquentem aſinam Balaam, ideò loquentes, imò & cantantes inducunt Vaccas, quæ ex terris Philiſthæorum in terram Iſraëlis reducunt Arcam Dei: ſed hoc eſt chimericum commentum Rabbinorum, quod hactenus inauditum fuerat; & quod peius eſt, detorquent Scripturam, vt ex ipſa eliciatur illud, quod incredibile eſt, & portentoſum. Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 157. columna 1. numero 52.

Pagina 25. poſt medium. De libro Iuſtorum, iudicium Rabbinicum.

Liber Iuſtorum (de quo hìc, & 2.

לימינו במקל טופלו לשמאלו : היו עולין במעלה או ורדין בירידה לא יהא ישראל למטה וגוי למעלה אלא ישראל למעלה וגוי למטה ואלישות לפניו שמא ירוץ את גולגלתו שאלו להיכן הולך ירחיב לו את הדרך כדרך שעשה יעקב אבינו לעשו הרשע (בראשית ל״ג , י״ג) עד אשר אבא אל אדוני שעירה וכתיב (שם פסוק י״ז ,) ויעקב נסע סכותה :

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magistri : Si Israëli obuiet in Via Gentilis, iunget eum ad dexteram suam. R. Ismaël Ben R. Iochanàn Ben Berukà dicit ; Cum gladio iunget eum dexteræ suæ, cum baculo iunget eum sinistræ suæ. Si ascendant per gradus, aut descendant per locum decliuem, non erit Israël infra, & Gentilis supra; sed Israël erit supra, & Gentilis infra: neque incuruabit se coram eo, ne fortè contundat (Gentilis) *cranium eius. Si quæsierit* (Gentilis :) *Quo vadis ? Longiùs ipsi iter indicabit, sicut fecit Iacob pater noster Esau impio* (Genes. 33. 13.) Quousque veniam ad Dominum meum in Sehir. *Et scriptum est* (Ibid. ver 17.) Et Iacob profectus est in Succòth.

Summopere timent Christianos Iudæi, ideòque his cautelis munire student suos, & æquiuocis vti in periculis, Iacobi exemplo, ostendunt. Vide *En Israël* Parte II. pag. 157. col. 4. n. 55.

Pagina 27. b. Pro Hæreticis habentur Christiani, quorum opem ad corporis languorem depellendum, reijciunt. Vbi iterum de Iacobo discipulo Iesu. Inquiunt enim in hoc loco ante med.

מעשה בבן דמא כן אחותו של ר׳ ישמעאל שהכישו נחש ובא יעקב איש כפר סכניא לרפאתו ולא הניחו ר׳ ישמעאל ; אמר לו ישמעאל אחי הנח לי ואתרפא ממנו ואני אביא לך מקרא מן התורה שהוא מותר ולא הספיק לגמור הדבר עד שיצאה נשמתו ומת וכו׳ ,

Casus, qui occurrit filio Damà Ben sororis R. Ismaelis, quem serpens momorderat. Venit Iacobus Isc Chephàr Secanià Vir de Villa Sicania, vt curaret eum, & non permisit ei R. Ismael. Dixit ei : Ismael frater mi, sine me, vt medelam ab eo accipiam (pro filio meo) *& sanus fiat, & ego adducam Scripturam ex Lege, quòd hoc sit licitum. At adeò cunctatus est* (R. Ismael) *donec spiritum efflauit, & mortuus est, &c.*

Dicunt Expositores : In nomine Iesu Iacobum eius discipulum patrasse miracula, & sanasse infirmos, quod ex Talmude Ierosolymitano docemur hoc eodem cap. אין מעמידין p. 40. col. 4. quatuor lineis ante finem. Eius verba sunt.

מעשה באלעזר בן דמא שנשכו נחש ובא יעקב איש כפר סמא לרפותו אמר לו נימא לך כשם ישו בן פנדרת אמר לו ר׳ ישמעאל אי אתה רשאי בן דמא , אמר לו אני אביא ראייה שירפאני לא הספיק להביא ראייה עד שמת ,

Opus, quod accidit R. Eleazaro Ben Dama, quem momorderat serpens. Et Venit Iacobus Isc Chephàr Samà Vir de Villa Samà in nomine Iesu Ben Pandirà, vt eum sanaret, sed non permisit R. Ismael dicens : Non tibi licet Ben Damà huiuscemodi rem facere. Dixit ei (Ben Damà) *Ego afferam probationem, quòd liceat. Non permisit ei adducere probationem, donec moreretur* (Ben filius ipsius Damà). Addit idem Talmùd Ierosolymitanum Codice *Sciabbàt*, pag. 14 col. 4. in fine probationem ex Scriptura, quam afferre debebat Damà, paulò infra, sic dicens

ומאי ה״ל למימר (ויקרא י״ח , ה׳) וחי בהם ולא שימות בהם ורבי ישמעאל הני מילי בצינעא אבל בפרהסיא לא דתניא היה ר׳ ישמעאל אומר מנין שאם אומרים לו לאדם עבוד ע״ז ואל תהרג שיעבוד ואל יהרוג ת״ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול אפילו בפרהסיא ת״ל (שם כ״ב , ל״ב) ולא תחללו את שם קדשי :

Et

דאסור דאית בה פישוט ידים ורגלים הא תשתחויה דלית בה פישוט ידים ורגלים שריא :

Quòd prohibita sit adoratio secundùm morem suum, sed quando non est secundùm morem suum sit licita. Et si vis dicam: Quia dicunt: Adoratio corporis eius secundùm eius morem, & ordinem, hoc est quod prohibetur, quia est in ea extensio manuum, & pedum; sed si est adoratio, in qua non sit eiusmodi extensio, licet.

Permittunt Talmudistæ aliquam speciem Idololatriæ, quam Idololatriam esse negant: vt si cultu proprio Idoli, Idolum non adoretur, licitum sit: vnde docent, quòd si quis coleret, v. g. Idolum Mercurij, non secundùm ritum huius Idoli, sed alio modo, puta cultu Iouis, vel Veneris, non committeret idololatriam, sed esset פטור *Patùr Liber*. Contra textum Scripturæ suprà allatum: *Non incuruabis te Deo alieno*, quem ad suam impietatem firmandam Talmudistæ adducunt.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 10. *Horaijòth* cap. 3. *Cohèn Masciàch*.

Pagina 10. b. circa medium. Filiæ Lot respexerunt ad præceptum Diuinum, sed Lot ad concupiscentiam. De eo vide suprà pag. 537. col. 2.

Pag. 11. b. longè post principium. De confectione olei Mosaici in deserto, quomodo ad tot tantaque vngenda sufficere potuerit, cùm tantùm 12. Log esset. Nota tamen, quòd non inungebant in Reges filios Regis, nisi quando dissidium intercederet; sic vnctus fuit Salomon filius Dauid, quia Adonias cum eo de Regno contenderat. &c.

Pagina 12. in ipso principio. De rebus repositis in Arca Dei, quæ erant Oleum Vnctionis; Ampulla Mannæ: Vir-

Et quid erat ipsi dicendum? (Leuit. cap. 18. ver. 5.) Et viuat in eis. *Et non præcepta, quibus moriatur in eis. Et R. Ismael: Ista verba secretò* (dicenda erant) *& non publicè. Quia traditio est, R. Ismael dicebat: Vnde probatur, quòd si dicant homini: Cole Idola, & non interficieris, quod colat, & non occidatur? Scriptura dicit:* Et viuat in eis, *& non quòd moriatur in eis, numquid etiam publicè? Scriptura dicit* (Ibid. 22. v. 32.) Et ne polluatis nomen sanctitatis meæ.

Ex hoc vltimo loco adducto, videtur probatum esse; quòd neque in occulto abneganda sit vera Religio, quia per abnegationem veræ Religionis clam factam profanatur, atque, quantum in se est, Dei nomen polluitur. Vnde Christianus tam ore, quàm corde firmiter credere, & coram Iudice interrogante confiteri tenetur Religionem suam, dicente Apostolo ad Rom. c. 10. v. 10. *Corde creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.* Prænarrata historia Iacobi Isc Chephàr Sechanià habetur etiam in *En Israèl* Par. II. pagina 158. col. 1. num. 56 Vide etiam suprà pag. 618.

Et ista sint satis ex Codice *Auodà Zarà* annotata.

Sequitur Codex 9. *Auòth*, sed non habet Ghemarà.

Ord. IV. *Nezikin* Cod. 10. *Horaijòth* cap. 1. *Horù Beth Din*.

Pagina 4. propè finem. Est quædam adoratio Idoli ex Scriptura, quam licitam faciunt: nam scriptum est (Exod. cap. 34. 14.) *Non incuruabis te Deo alieno*. Dicunt enim -

כי אסירה תשתחויה כדרכה אבל שלא כדרכה שריא ואיבעית אימא דאמרינן תשתחויה גופה דרכה הוא

res: Si fuerit ipse, & pater suus, & Magister suus in captiuitate; ipse præcedit Magistrum suum; & Magister patrem; ואמו קודמת לכלם *sed mater præcedit omnes. Sapiens præcedit Regem. Sapiens, qui mortuus est, non est nobis. Similiter Rex, qui mortuus est, omnis Israël apti sunt Regno. Rex præcedit Sacerdotem magnum, S.D.* (1. Reg. 1. v. 33.) Et dixit Rex ad eos: Accipite vobiscum de seruis Dominorum vestrorum. *Sacerdos magnus præcedit Prophetam, S.D.* (1. Regum 1. v. 34.) Et vnget eum ibi Sadoch Sacerdos, & Nathan Propheta. *Præponitur Sadoch Nathano. Et dicitur* (Zach. 3. v. 8.) Audi nunc Iosuè Sacerdos magne, tu, & socij tui, &c. *Sacerdos Vnctus Oleo Vnctionis præcedit Sacerdotem plures habentem vestes* (vt in Templo secundo vbi non erat Oleum Vnctionis, vt suprà dictum est). *Sacerdos habens plures vestes præcedit eum, qui transit, & iste præcedit vnctum bello; Vnctus ad bellum præcedit* סגן *Seghàn Sacerdotem substitutum Vicarium. Substitutus Sacerdos præcedit* אמרכל *Amarcòl. Quid est Amarcòl? Dixit Ràu Chasdà: Est ille, qui* אמר כולה *edicit omnia.* [R. Salom. *Est præfectus omnium, nec aliquis audet contradicere illi.*] *Amarcòl præcedit* גזבר *Ghizbàr Depositarium* (Templi). *Depositarius præcedit Principem Custodiæ; Princeps Custodiæ præcedit Caput domus* (familiæ); *Caput domus præcedit Sacerdotem idiotam* (plebeium, priuatum). *Si verò petas de ijs, cum respectu ad immunditiam: Substitutus Sacerdotum, & Vnctus ad bellum, quis eorum alterum præcedit? Dixit Mor Zutra filius Ràu Nachmàn: Si duo isti ambulabunt per viam, & occurrat mortuus in eos præcepti, melius est quòd*

Virga Aharonis amygdalina, quæ floruerat; Capsula Philisthinorum cum muneribus aureis præter Librum Legis, & Tabulas Mosaicas, quæ omnia postea fuerunt abscondita à Iosia Rege Iudæ. Vide *En Israël* Parte II. pagina 160. col. 3. num. 7. 8. & 9.

Item de ritu inungendi Reges in modum Coronæ, & Sacerdotes ad modum literæ χ Græcorum. Spargebant enim Oleum super caput Sacerdotis כמין כי מאי כמין כי אמר רב מנשיה בר גרא כמין כף יוני: *Secundùm figuram Chi: Quid est secundùm figuram Chi? Dixit Ràu Menascià Bar Ghedà: Secundùm figuram Caph Græcorum* χ.

Hinc apparet mysterium Crucis manifestatum fuisse in Veteri Lege, & signo Crucis, cuius figura exprimitur in litera χ *Chi* Græcorum, initiatos fuisse Sacerdotes magnos sub Templum primum: nam post mortem Regis Iosiæ Oleum Vnctionis, in Arca absconditum, ampliùs non apparuit, neque Sacerdotes magni in Templo secundo discernebantur ab inferioribus Sacerdotibus, nisi tantùm vestium pluralitate; octo enim vestibus Sacerdos magnus induebatur, cum tantùm quatuor inferiores Sacerdotes vterentur.

Pagina eadem 12. Ponitur quædam superstitiosa, & vana obseruatio ad præcognoscendum futura; v. g. an hoc anno quis moriturus sit? an negotium peragendum felicem exitũ sit habiturum? &c. quæ vt futilia, & nullius ponderis cùm sint, relinquuntur.

Pagina 13. circa medium. De ordine redimendi personas chariores existentes in captiuitate.

ת״ר *Tanù Rabbanàn Tradunt Docto-*

meum, erga feles adeò propensum, vt dum mensæ accumberet, quotquot domi catorum erant, accurrerent, eumque vallarent, expectantes ciborum reliquias, quos singulos alloquebatur veluti contubernales; & conuictores suos, eisque ex paropside intinctas bucellas modò huic, modò illi porrigebat ita vt non raro suprà mensam erectis anterioribus brachijs, pedibus scamno innixis, vnà simul cum hero suo cibum sumerent. Aliquando obseruaui, amicum meum, cùm nihil obsonij ampliùs esset in mensa; accepisse bucellam panis siccam, eamque cato porrectam, ab eo semel, & iterum olfactam, & instante hero, etiam aliquantisper degustatam, vel fluido saliuis ore deturpatam, atque in mensa relictam, spontè ac libenter assumpsisse, in os ingessisse, & sine vllo stomachi fastidio, aut nausea comedisse. Et nihilominus adeò pollebat memoria, vt penitiora omnium ferè scientiarum, quibus instructus erat, Matheseon præsertim, memoria adeò retineret, vt in digitorum fastigijs ea habuisse scripta, ac legere credidisses. Vnde falsum esse cognoui, quod dicebant Talmudistæ de obliuiosa memoria illorum, qui relicta à felibus comederent. Prænotatæ vanæ obseruationes, & aliæ subsequentes à nobis non notatæ reperiuntur in *En Israël* Par. II. pag. 161. col. 4. num. 14. Et sic finit Codex *Horaiòth* ac totus Ordo IV. *Nezikin*.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 1. *Zeuachim* cap. 5. *Ezehù mekomèn.*

Pagina 53. b. propè finem. Altare Sacrificiorũ ædificatur in termino duarum Tribuum Beniamin, & Iudæ.

קרן מזרחית לא יהיה לו יסוד מאי טעמא אמר רבי אליעזר

quòd polluatur Vnctus ad bellum, & non polluatur Segàn, quia iste deseruit in necessitate Sacerdoti magno.

Ex his habetur ordo præcedentiæ dignitatum, & officiorum inter se secundùm Talmudicos; eundem reperies in *En Israël* Par. II. pag. 161. colum. 3. numero 12.

Ibidem in fine: *Cur canis agnoscit herum suum, & felis minimè? Ita petierunt discipuli R. Eleazaris Bar Tzadoki à Magistro suo. Respondit: Et cur, qui comedit de eo, quod mus comedit, obliuiscitur; & qui comedit murem ipsum quantò magis? Interrogauerunt discipuli R. Eliezaris Magistrum suum: Cur omnia dominantur in mures?* [R. Salomon: *Cur feles dominium habent in mures, quasi diceret: Cur omnes persequuntur mures?*] *Respond. Quia natura, &* סורן רע *consuetudo illorum est peior quàm deceat: Et cur? Dixit Rauà: Quia etiam vestimenta corrodent. Ràu Papà dixit: etiam* שופת מרא ניצי *manubrium marræ arrodent.*

Pagina 13. b. lin. 1. Cur Doctores doctrinæ suæ obliuiscuntur.

ת״ר חמשה דברים משכחים את הלימוד וכו׳ :

Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Quinque sunt res, quæ obliuisci faciunt doctrinam. 1. Qui comedit ex eo, quod comederat mus, & qui comedit de eo, quod comederat felis. 2. Qui comedit cor iumenti. 3. Qui se assuefacit oleis. 4. Qui bibit aquas ex vase, vbi lauantur manus. 5. Et qui lauat pedes vnum super alium. Sunt, qui dicunt: Etiam ille, qui vestes suas supponit capiti pro ceruicali.

Sunt vanæ, & superstitiosæ obseruationes, & vt de alijs taceam, solùm indicabo, quid mihi contigerit aliquando obseruare. Vidi non semel amicum

res: Si fuerit ipse, & pater suus, & Magister suus in captiuitate; ipse præcedit Magistrum suum; & Magister patrem; ואמו קודמת לכלם *sed mater præcedit omnes. Sapiens præcedit Regem. Sapiens, qui mortuus est, non est nobis. Similiter Rex, qui mortuus est, omnis Israël apti sunt Regno. Rex præcedit Sacerdotem magnum. S. D.* (1. Reg. 1. v. 33.) Et dixit Rex ad eos: Accipite vobiscum de seruis Dominorum vestrorum. *Sacerdos magnus præcedit Prophetam, S. D.* (1. Regum 1. v. 34.) Et vnget eum ibi Sadoch Sacerdos, & Nathan Propheta. *Præponitur Sadoch Nathano. Et dicitur* (Zach. 3. v. 8.) Audi nunc Iosuè Sacerdos magne, tu, & socij tui, &c. *Sacerdos Vnctus Oleo Vnctionis præcedit Sacerdotem plures habentem vestes* (vt in Templo secundo vbi non erat Oleum Vnctionis, vt suprà dictum est). *Sacerdos habens plures vestes præcedit eum, qui transit, & iste præcedit vnctum bello; Vnctus ad bellum præcedit* סגן *Seghàn Sacerdotem substitutum Vicarium. Substitutus Sacerdos præcedit* אמרכל *Amarcòl. Quid est Amarcòl? Dixit Ràu Chasdà: Est ille, qui* אמר כולה *edicit omnia.* [R. Salom. *Est præfectus omnium, nec aliquis audet contradicere illi.*] *Amarcòl præcedit* גזבר *Ghizbàr Depositarium* (Templi). *Depositarius præcedit Principem Custodiæ; Princeps Custodiæ præcedit Caput domus* (familiæ); *Caput domus præcedit Sacerdotem idiotam* (plebeium, priuatum). *Si verò petas de ijs, cum respectu ad immunditiam: Substitutus Sacerdotum, & Vnctus ad bellum, quis eorum alterum præcedit? Dixit Mor Zutra filius Ràu Nachmàn: Si duo isti ambulabunt per viam, & occurrat mortuus in eos præcepti, melius est quòd*

Virga Aharonis amygdalina, quæ floruerat; Capsula Philisthinorum cum muneribus aureis præter Librum Legis, & Tabulas Mosaicas, quæ omnia postea fuerunt abscondita à Iosia Rege Iudæ. Vide *En Israël* Parte II. pagina 160. col. 3. num. 7. 8. & 9.

Item de ritu inungendi Reges in modum Coronæ, & Sacerdotes ad modum literæ χ Græcorum. Spargebant enim Oleum super caput Sacerdotis כמין כי מאי

כמין כי אמר רב מנשיח בר גרא כמין כף יוני:

Secundùm figuram Chi: Quid est secundùm figuram Chi? Dixit Ràu Menascià Bar Ghedà: Secundùm figuram Caph Græcorum χ.

Hinc apparet mysterium Crucis manifestatum fuisse in Veteri Lege, & signo Crucis, cuius figura exprimitur in litera χ *Chi* Græcorum, initiatos fuisse Sacerdotes magnos sub Templum primum: nam post mortem Regis Iosiæ Oleum Vnctionis, in Arca absconditum, ampliùs non apparuit, neque Sacerdotes magni in Templo secundo discernebantur ab inferioribus Sacerdotibus, nisi tantùm vestium pluralitate; octo enim vestibus Sacerdos magnus induebatur, cum tantùm quatuor inferiores Sacerdotes vterentur.

Pagina eadem 12. Ponitur quædam superstitiosa, & vana obseruatio ad præcognoscendum futura; v. g. an hoc anno quis moriturus sit? an negotium peragendum fœlicem exitũ sit habiturum? &c. quæ vt futilia, & nullius ponderis cùm sint, relinquuntur.

Pagina 13. circa medium. De ordine redimendi personas chariores existentes in captiuitate.

ת״ר *Tanù Rabbanàn Tradunt Docto-*

meum, erga feles adeò propenſum, vt dum menſæ accumberet, quotquot domi catorum erant, accurrerent, cumque vallarent, expectantes ciborum reliquias, quos ſingulos alloquebatur veluti contubernales, & conuictores ſuos, eiſque ex paropſide intinctas bucellas modò huic, modò illi porrigebat ita vt non rarò ſuprà menſam erectis anterioribus brachijs, pedibus ſcamno innixis, vnà ſimul cum hero ſuo cibum ſumerent. Aliquando obſeruaui, amicum meum, cùm nihil obſonij ampliùs eſſet in menſa; accepiſſe bucellam panis ſiccam, eamque cato porrectam, ab eo ſemel, & iterum olfactam, & inſtante hero etiam aliquantiſper deguſtatam, vel fluido ſaliuis ore deturpatam, atque in menſa relictam, ſpontè ac libenter aſſumpſiſſe, in os ingeſſiſſe, & ſine vllo ſtomachi faſtidio, aut nauſea comediſſe. Et nihilominus adeò pollebat memoria, vt penitiora omnium ferè ſcientiarum, quibus inſtructus erat, Matheſeon præſertim, memoria adeò retineret, vt in digitorum faſtigijs ea habuiſſe ſcripta, ac legere crediſiſſes. Vnde falſum eſſe cognoui, quod dicebant Talmudiſtæ de obliuioſa memoria illorum, qui relicta à felibus comederent. Prænotatæ vanæ obſeruationes, & aliæ ſubſequentes à nobis non notatæ reperiuntur in *En Iſraël* Par. II. pag. 161. col. 4. num. 14. Et ſic finit Codex *Horaiòth* ac totus Ordo IV. *Nezikin*.

Ord. V. *Kodaſcim* Cod. 1. *Zeuachìm* cap. 5. *Ezchù mekomèn.*

Pagina 53. b. propè finem. Altare Sacrificiorũ ædificatur in termino duarum Tribuum Beniamin, & Iudæ.

קרן מזרחית לא יהיה לו יסוד מאי טעמא אמר רבי אליעזר

quòd polluatur Vnctus ad bellum, & non polluatur Segàn, quia iſte deſeruit in neceſſitate Sacerdoti magno.

Ex his habetur ordo præcedentiæ dignitatum, & officiorum inter ſe ſecundùm Talmudicos; eundem reperies in *En Iſraël* Par. II. pag. 161. colum. 3. numero 12.

Ibidem in fine: *Cur canis agnoſcit herum ſuum, & felis minimè? Ita petierunt diſcipuli R. Eleazaris Bar Tzadoki à Magiſtro ſuo. Reſpondit: Et cur, qui comedit de eo, quod mus comedit, obliuiſcitur; & qui comedit murem ipſum quantò magis? Interrogauerunt diſcipuli R. Eliezaris Magiſtrum ſuum: Cur omnia dominantur in mures?* [R. Salomon: *Cur feles dominium habent in mures, quaſi diceret: Cur omnes perſequuntur mures?*] *Reſpond. Quia natura, &* סורן רע *conſuetudo illorum eſt peior quàm deceat. Et cur? Dixit Rauà: Quia etiam veſtimenta corrodent. Ràu Papà dixit: etiam* שופת מרא ניצי *manubrium marræ arrodent.*

Pagina 13. b. lin. 1. Cur Doctores doctrinæ ſuæ obliuiſcuntur.

ת״ר חמשה דברים משכחים את הלימוד וכו׳ :

Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Quinque ſunt res, quæ obliuiſci faciunt doctrinam. 1. Qui comedit ex eo, quod comederat mus, & qui comedit de eo, quod comederat felis. 2. Qui comedit cor iumenti. 3. Qui ſe aſſuefacit oleis. 4. Qui bibit aquas ex vaſe, vbi lauantur manus. 5. Et qui lauat pedes vnum ſuper alium. Sunt, qui dicunt: Etiam ille, qui veſtes ſuas ſupponit capiti pro ceruicali.

Sunt vanæ, & ſuperſtitioſæ obſeruationes, & vt de alijs taceam, ſolùm indicabo, quid mihi contigerit aliquando obſeruare. Vidi non ſemel amicum

אליעזר לפי שלא היתה בחלקו של טורף דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה אמר רבי לוי בר חמא אמר ר׳ חמא בר חנינא רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסה בחלקו של בנימין והיה בנימין הצדיק מצטער עליה בכל יום לנוטלה שנאמר (דברים לג״ ׃ יב׳) חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן להקב״ה שנ׳ (שם) ובין כתפיו שכן ;

Cornu (Altaris) *orientale ad meridiem vergens non habet fundamentum*(hoc est puluinũ protuberantem , ſicut ex aduerſa parte occidentis, & ſeptentrionis conſpiciebatur , non habebat .) *Quænam eſt huius rei ratio? Dixit R. Eliezer: Quia non erat in portione* של טורף *diſcerpentis rapacis* . [R. Salomon: *Quia non erat in territorio Beniamin , de quo ſcriptum eſt* (Geneſ. 49. 27.) Lupus diſcerpet , rapiet .] *Quia dixit Ràu Samuel Bar Ràu Iſaaci: Altare deuorat* (ſcilicet Sacrificia) *in portione Iudæ cubito* (vno). [R. Salom. *ad orientem ſecundùm longitudinem Altaris , & latitudinem illius*] *Dixit R. Leuì Bar Chamà , dixit R. Chamà Bar Chaninà : Ligula exibat è portione* (territorio) *Iudæ , & ingrediebatur in ſortem Beniamini . Et erat Beniamin Iuſtus anxius ſuper eam quotidiè , vt auferret eam S. D.* (Deuter. 33. v. 12.) Tegens ſuper eum tota die , *idcircò dignus factus eſt Beniamin iuſtus , vt fieret hoſpes Dei ſancti benedicti , S. D.* (Ibidem) Et inter humeros eius habitauit .

Declaratur in hoc *Maamàr* , quomodo Altare Sacrificiorum eſſet in ſorte Beniamin : nam licèt ירושלם לא נתחלקה לשבטים *Ieruſalem propriè alicui ex duodecim Tribubus nulli fuiſſet aſſignata* , vt dicitur Cod. *Iomà* pag. 12. lin. 7. attamen quia ſita erat in confinio territorij Iudæ , & Beniamin, inter vtramque Tribum diuidebatur , ita vt בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ; *In portione Iudæ Mons Domus* (Domini Templum) *cubicula , & atria* . Et in portione Beniamini אולם והיכל ובית קדשי הקדשים *Porticus , Templum , & Domus ſanctitatis ſanctitatum , accenſebantur* : Altaris itaque Sacrificiorum maior pars , imò ex 32. cubitis , quibus quaquauerſum protendebatur , 31. in portione Beniamini extabant ; hinc totum Altare Beniamino tribuitur ſecundùm prophetiam Iacobi (Gen 49. 27.) *Beniamin lupus rapiet , manè comedet prædam , & veſpere diuidet ſpolium* . Altari alludens in ſorte Beniamini ædificati , quo iuge Sacrificium matutinum , & veſpertinum quotidiè cremabatur , & ad alia munera literaliter refertur , quæ Sacerdotes inter ſe diuidebant . De Altari Sacrificiorum , & locis ad vtramque Tribum ; ex hiſce duabus ſpectantibus agitur etiam in Codicibus *Iomà* pag. 11. & *Meghillà* pag. 26. Vide *En Iſraèl* Par. II. pag. 163. col. 1. num. 2.

Pagina 54. b. circa medium . Altitudo Templi, & Terræ Iſraëlis .

בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוהה מכל ארצות ;

Domus ſanctitatis excelſior eſt terra Iſraëlis : & terra Iſraël eſt ſublimior reliquis terris .

Si hæc concluſio intelligenda ſit phyſicè , pro illius veritate recurrendum eſt ad Coſmographos ; ſi moraliter , & myſticè , ad Theologos : illi ſicut ſine vlla probatione id faciliter aſſerunt ; eadem quoque facilitate iſti negabunt.

Ibidem paulò poſt ſubditur -

סנהדרין בחלקו דיהודה ושכינה בחלקו דבנימין ׃
Synedrium in ſorte Iudæ , & Diuina

Ma-

impertinenter tribuitur Doëgo Idumæo, cùm potiùs secundùm Dau. Kimchium attribuendum sit exulibus Israëlitis, qui præsertim tempore euersionis primæ Domus, dum in Babylone essent, de ea zelati sunt, quia locus illius ab hostibus occupabatur. Non minùs ineptè, & impertinenter alia loca Psalmi 132. *Memento Domine Dauid &c.* ad eandem rem probandam adducuntur, cùm, vt inquit idem Dauid Kimchius, in illum vsque diem non fuerit notus locus, in quo extruendum erat Templum. Postquam verò diuinitùs ei demonstratus fuerat per ora Prophetarum, dicit: *Audiuimus eum in Ephrathàh*; nempè propè Ciuitatem suam Ephrathàh, hoc est iuxta Bethleem, locum verò præcisè non agnouerat; sed postquam audierat, *in campis siluæ*, hoc est in area Areunæ Iebusæi, loco campestri, & siluoso. Quæ verba nullo modo referri possunt ad Doëg Idumæum. Prædicta inuenies in *En Israël* Par. II. pagina 163. col. 2. num. 3.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 1. *Zeuachim* cap. 6 *Kodscè kodascim*.

Pagina 61. lin. 5. De igne Altaris.

אש שירד מן השמים בימי משה לא נסתלקה מעל מזבח הנחושת אלא בימי שלמה ואש שירדה בימי שלמה לא נסתלקה עד שבא מנשה וסלקה וכו׳ :

Ignis, qui descendit de cælo in diebus Mosis, non recessit ab Altari æneo, nisi in diebus Salomonis. Et ignis, qui descendit in diebus Salomonis non recessit, donec venit Manasses, & ascendit. &c. [R. Salom. *Ignis, quando Salomon fabrefecit Altare lapideum, decessit ex Altari æneo, & migrauit in Altare lapideum Salomonis. Quando venit Manasses, cessauit, & recessit. &c.*]

Maiestas in sorte Beniamini.

Sequitur hæc conclusio ex superioribus præmissis; quia si הלשכות erant in sorte Iudæ; & Synedrium erat in לשכת הגזית sequitur necessariò, quòd Synedrium fuerat in sorte Iudæ. Itemque, si Diuina Maiestas speciali modo dicebatur residere in Templo in Sancta Sanctorum, hæc autem erant in sorte Beniamin: Ergo. Addunt Talmudistæ, quòd וכל רבר זה *hac de re*, puta de Synedrio in sorte Iudæ collocato נתקנא דואג הארומי בדוד כרכתיב (תהלים סט, י׳ :) כי קנא ביתך אכלתני, *Doëg Idumæus inuidebat Dauid, quia scriptum est* (Psal. 69. 10.) Quoniam zelus Domus tuæ comedit me. *Itemque* (Ps. 132. v. 1. & seqq.) Memento Domine Dauid, & omnis afflictionis eius. Qui iurauit Domino &c. Si introiero in Tabernaculum Domus meæ, &c. Si dedero somnum oculis meis, palpebris meis dormitationem. Donec inueniam locum Domino, &c. Ecce audiuimus eam in Ephrathà: inuenimus eam in campis siluæ. In Ephrathàh, *iste est Iosuè, qui venit de Ephràim*. Inuenimus eam in campis siluæ, *iste est Beniamin, quia scriptum est* (Gen. 49. 27.) Beniamin lupus rapiet.

Doëg virũ nequam Prophetam faciunt, quia quando Doëg fuit in causa, vt occiderentur Sacerdotes Nob in odiũ Dauid, non erat ædificatum Templum, imò nec locus erat notus, vbi ædificandum erat, cùm in eo habitarent Iebusæi; quos postea Dauid expulit, & empta area ab Areuna Iebusæo, ibi Altare Domino ædificauit, & in eo obtulit holocausta, & pacifica: quod diù postea factum fuit. Vnde illud Psal. 69, v. 10. *Quoniam zelus domus tuæ comedit me &c.*

Pagina 62. longè post princip. A tribus Prophetis ostenditur locus Templi reædificandi.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן שלשה נביאים עלו עמהם מן הגולה אחד שהעיד עליהם על המזבח ואחד שהעיד עליהם על מקום המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבין אע״פ שאין בית במתניתא ׃ תנא רבי אליעזר בן יעקב אומר שלשה נביאים עלו עמהן מן הגולה אחד שהעיד להם על המזבח ועל מקום המזבח ואחד שהעיד להם שמקריבין אע״פ שאין בית ואחר שהעיד להם על התורה שנכתב אשורית ׃

Dicit Rabbà Bar Bar Channà, dixit R. Iochanàn: Tres Prophetæ ascenderunt cum reducibus captiuitatis. [R. Salom. *Tres Prophetæ: Vnus fuit Aggæus, alter Zacharias, tertius Malachias.*] *Vnus vt ostenderet eis Altare: Alter, vt demonstraret locum Altaris, & tertius ritum offerendi sacrificia, licèt ædes non fuisset ædificata. Est etiam traditio: Rabbì Elièzer Ben Iacobi dicit: Tres Prophetæ reuersi sunt cum captiuitate: Vnus, vt indicaret Altare, & locum Altaris. Secundus, vt doceret eos offerendi sacrificia, etiamsi ædificata non fuisset Aedes: & Tertius, vt ostenderet Legem scriptam Syriacè.* [R. Salom. *Nam in principio scripta fuerat Scriptura Hebraicè.*]

Prædicta indicaui in Aggæo Propheta Par. II. pag. 827.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 1. *Zeuachìm* cap. 14. & vlt. *Paràth chattàth.*

Pagina 113. Disputant Rabbini: An diluuium fuerit vniuersale; & an Terra Israëlis immunis fuerit ab aquis diluuij? Et vtrum pisces perierint in diluuio aquarum. Quoad pisces, determinant versa pagina longè post principiũ secundùm sententiam Ràu Chasdà -

בדור המבול לא נגזרה גזרת על דגים שבים שנאמר (ראשית ז׳ ׃ כ״ב) מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים ׃

Tempore diluuij non fuit prolata sententia contra pisces, qui sunt in mari, S. D. (Genes. 7. 22.) Ex omni quod in sicco erat, mortua sunt, *non autem pisces, qui in mari sunt*, Quæ sententia ab omnibus laudatur. An verò diluuium fuerit vniuersale, nec ne, dubitant Rabbini: nam hac eadem pagina sed auersa post medium, Mar dixit, quòd descenderit diluuium in terram Israël: & alius Mar opinatur, quòd non descenderit. Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaaci: Ambo citant, & explicant vnum, & eundem locum Scripturæ (Ezech. 22. ver. 24.) *Fili hominis, dic ei: Tu terra, quæ non munda es, nec pluuia eius in die indignationis*: & longam instituunt disceptationem, quę hic consultò relinquitur. Secundùm sententiam illius, qui dicit, Aquas diluuij non occupasse terram Israëlis, benè stat pro ראם *Reèm Rhinocerote*, quia eo in loco consistere poterat: sed qui dicit: Aquas diluuij occupasse vniuersam terram, Rhinocerotem vbi ponemus? Dixit enim R. Iannài: Catulos Rhinocerotis Noë introduxit in Arcam. At dixit Rabbà Bar Bar Channà: Aliquando ostenderunt mihi catellam Rhinocerotis vnius diei effœtam, & erat sicut mons Thabor. Et mons Thabor quantus est? Quadraginta leucarum est. Distensio colli illius trium leucarum; recubatio capitis sui vnius leucæ cum dimidio. Egessit stercora, & obstruxit Iordanem. Dixit R. Iochanàn: Caput nasi introduxerunt in Arcam. [R. Sal. *Vt posset respirare extra aquas.*] Dixit Resc Lakìsc: Et quia mouebatur Arca,

ideò

ſtæ. *R. Iehoſciùa dicit: Audiuit prælium Amalek &c. R. Eleazar* המודעי *dicit: Audiuit datam fuiſſe Legem Iſraëli. Quando enim data fuit Lex, vox Dei exiuit, & pertranſiuit* מסוף העולם ועד סופו *ab vno extremo mundi vſque ad aliud extremum, & omnes Reges terræ in ædibus ſuis apprehendit tremor, & dixerunt canticum, S. D.* (Pſal. 29. 9.) Et in Templo eius omnis dicit gloriam. *Congregati ſunt omnes ad Balaam impium, dixerunt ei: Quænam eſt vox tumultus, quam audiuimus? Numquid eſt diluuium? S. D.* (Ibid. ver. 10.) Dominus in diluuio ſedit, & ſedebit Dominus Rex in æternum. *Iam iurauerat Deus, quòd non induceret ampliùs diluuium, S. D.* (Iſai. c. 54. v. 9.) Iuraui, ne tranſeant aquæ Noë vltra ſuper terram. *Dixerunt: Forſan erit diluuium ignis, S. D.* (Iſai. 66. v. 15.) Ecce Dominus in igne veniet. &c.

Etiam Rachab meretrix dixit exploratoribus miſſis à Ioſue (Ioſ. 2. 20.) Quoniam audiuimus, quòd ſiccari fecerit Dominus aquas maris rubri coram vobis &c. *Quænam particularitas eſt iſta, quam ipſa dicit* (Ibid. ver. 11.) ולא קמה עוד רוח באיש מפניכם: Et non ſurrexit vltrò ſpiritus in viro à faciebus veſtris. *Legitur hoc:* Et non ſurrexit vltra ſpiritus in viro, *etiam indurando non dureſcebant* [R. Salomon: *Etiam in vſu lecti membrum non dureſcebat; & ipſa ſciebat cauſam huius rei, eamque retulit exploratoribus Ioſue.*] *Et quis cognouit eam? Dixit Mar: Non erat Princeps, & Dux, qui non ingreſſus eſſet ad Rachab meretricem. Dixerunt: Decem annorum erat, quando filij Iſraël egreſſi ſunt de Aegypto, & fornicata eſt quadraginta annis, quibus fuerant in deſerto. Poſt quinquageſimum*

ideò קרניו קשר בתיבה *Cornua eius ligauit in Arca.* Et dixit Ràu Chaſdà: Homines generationis diluuij ebullitionibus peccauerunt, & ebullitionibus puniuntur, & ſecundum ſententiam tuam Arca quoque ambulabat, ſicut & Og Rex Baſan: ſed miraculum fuit factum illis, quia refrigeratæ fuerunt aquæ ad latera Arcæ. &c.]

Miraculum fuit: quia licèt aquæ ebulliſſent, in quibus ebullitionibus perierunt homines diluuij, nihilominus aquæ, quæ tangebant Arcam, frigidæ erant, ne picem reſoluerent, Rhinocerotem elixarét, & vt Og Rex Baſan, qui inſidebat Arcæ, frigidas aquas circa pedes haberet, ne & ipſi elixarentur, & periret. Volunt enim Og Rex Baſan vnum ex gigantibus antediluuianis fuiſſe, qui cùm ob magnitudinem corporis locum in Arca habere non potuerit, inſiliens in Arcam ſententiam diluuij euaſit, qui poſtea famulus Abrahami fuit, & captum fuiſſe Lot eidem nunciauit, ſecundùm quod legitur Geneſ 14. 13. *Et venit, qui euaſerat*, quod intelligunt Rabbini, *qui euaſerat* à diluuio, non à præda illorum Regum pugnantium contra Sodomæos. Huiuſmodi Talmudiſtarum nugæ referuntur in *En Iſraël* Par. II. pagina 164. col. 2. num. 7.

Pagina 116. longè poſt medium. Audiunt Reges terræ Chananæorum miracula patrata Iſraëli, & contremiſcunt. Vbi de cauſis conuerſionis Rachab meretricis; & de obſcœnis Rabbinorum commentis.

Ad illud (Exodi 18. 1.) Et audiuit Ithro ſocer Moſis &c. *Quid audierat? Num per hanc auditionem factus eſt Proſelytus?* Diſputant ſuper hoc Talmudi-

De quibus in hoc loco post medium.

אמר רבא שבעה אותיות צריכות שלשה זיונין ואלו הן שעטנז גץ:

Dicit Rauà: Septem literæ sunt, quæ opus habent tribus apicibus. [R. Salom. חגין *Apicibus exiguis ornandæ sunt prædictæ literæ, vti in* ש*, apponendi sunt isti tres apices in sinistro cornu, & ita in* ע *ijdem apices erigendi sunt in capite interioris lineæ formatiuæ huiuscemodi literæ, & sic in reliquis. Sed quomodo formentur hi apices, seù coronulæ? Tres in sinistra parte supradictarum literarum extolluntur apices, vnus ex his declinat ad dexteram, alter ad sinistram; & medius erectus extollitur.*] vti in sequentibus apparet.

ש ע ט נ ז ג צ quibus adduntur duæ literæ finales videlicet ן & ץ.

De his mira dicuntur à Cabalistis.

Ibidem paulò post. Deus creat præsentem mundum visibilem, & futurum spiritualem, duabus literis Hebraicis י Iod, & ה He.

Dixit R. אמי *Amè: Quid est quod scriptum est* (Isai. 26.4.) Confidite in Deo semper per semper, *quoniam in* יה *Iah Dominus est formator mundorum. Dixit ei: Qui spem suam ponit in Deo, huic spes est in mundo præsenti, & futuro. &c.* Et post pauca: *Isti sunt duo mundi, quos creauit Deus, alterum cum litera* ה *He, alium cum litera* י *Iod. Nec scio, vter vna litera formatus sit, quemadmodum* (Genes. 2. v. 4.) Istæ sunt generationes cæli, & terræ in creari ea. *Ne legas sic, sed* בה *in He creauit ea. Et cur iste mundus creatus est cum litera He? Quia* (hic mundus) *similis est* לאכסדרה *Acssedera, ex qua quicumque vult exire exit. Et cur suspen-mum annum proselyta facta est; dixitque: Parcat mihi* (Deus) *propter meritum funiculi, lini, & fenestræ.* [R. Sal. *Dicebat Mor: In Mechiltà in sectione Ithro. Dixit Rachab: Parcat mihi propter funiculum, linum, & fenestram. Dixerunt Doctores: Tribus rebus peccaui, tribus etiam rebus veniam merear: funiculo, lino, & fenestra. Funiculo, quia per eum ascendebant fornicarij, & descendebant per fenestram, & abscondebat eos subter fasces linorum nondum ex calamis purgatorum. Et istis tribus rebus meruit liberare Exploratores.*] Vide *En Israël* Parte II. pagina 164. col. 4. num. 10.

Quæ de Rachab meretrice dicuntur præter obscœna commenta à Talmudistis excogitata, incredibilia etiam proferuntur: vt quòd fornicarij per funiculum ascenderint in domum meretricis, & per fenestram descenderint. De ætate quoque huius meretricis, quod asseritur, incertum est, ideo illud inter traditiones Talmudicas reponendum. Et de hoc Codice *Zeuachìm* nil aliud adducemus.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 2. *Menachòth* cap. 3. *Hakomètz*.

Pagina 29. b. non longè à principio. Quomodo occupetur Deus, & tempus terat in cælo.

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו לחקב״ה שיושב וקושר כתרים לאותיות:

Dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu: Ea hora, qua Moses ascendit in altum, inuenit Deum sanctum benedictum, qui sedebat; & ligabat coronulas literis. [R. Salom. *V. g.* תגין *accentus cornicula* ס״ת *Sèpher Thorà Libri Legis.*]

De huiuscemodi Taghìn corniculis, seù coronulis aliquam mentionem fecimus Parte I. pagina 162. columna 2.

De deficientibus quænam est ratio? Non dixit Ràu Cohanà: Propterea quòd apparet tamquam res pardata (quasi pellis Pardi), *Aggarà socer R. Abbà habebat in suo libro multa, quæ superflua erant, perrexit coram R. Abbà, dixit ei: Non dicimus nisi de deficientibus; nam de superperfluis nihil ad nos. &c.*

Imò si superflua addantur in Sacris literis, Codices sacri deprauantur, tam si repetantur, seù replicentur voces textus, quàm si in eo aliæ extraneæ apponantur. Sed de his superfluitatibus nihil ad Rabbinos, & ad suos libros Legis; sed solùm soliciti sunt, de corniculis super literis, de elementis non benè expressis, de dictionibus aliquantisper corrosis, & alijs rebus minimis, quæ nihil, aut parum ad rem faciunt, in quibus totam perfectionem libri Legis reponunt.

Pagina 30. longè post principium. Octo versiculos in fine Deuteronomij post mortem Mosis adiectos, existimant Talmudistæ additos fuisse, & scriptos à Iosue: Alij dicunt -

מכאן ואילך הקב״ה אומר ומשה כותב ברמע:

Hinc, & vltra Deus sanctus benedictus dicebat, & Moses scribebat lacrymis, &c.

B. D. S. id est quidam Spinosus nostri temporis Atheistarum Coryphæus in suo Tract. Theologico-Politico quē edidit, statuere nititur, in Philosophia quamplurima esse vera, quę in Religione falsa esse deprehenduntur. Quę quidem propositio verum Atheismum vel in se continere, vel certè ad eum viam sternere existimant Viri docti. Hinc, quia quamplurima in Lege Mosaica annotauerat, quæ sibi inuicē repugnantia ab imperitis,

spensus est pes eius, & pendulus apparet. Quia si resipiscit, & pœnitentiam agit, eum ingredi faciunt. Et paulò post: *Cur creatus est mundus cum litera י Iod? Quia Iusti, qui sunt in ipso, pauci sunt. &c.*

In creatione mundi non indiguit Deus aliquo instrumento, sed solo verbo eius creata sunt omnia; *Ipse dixit, & facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt.* Psal. 148. v. 5.

Ibidem propè finem. Quomodo liber Legis reddatur ineptus, nec in eo ampliùs legi possint lectiones Synagogales.

אמר רב ס״ת שיש בו שתי טעיות בכל דף ודף יתקן שלש יגנז ותניא תיובתיה שלש יתקן ארבע יגנז: תנא אם יש בו דף א׳ שלימה מצלת על כולו: אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתה משמיה דרב והוא דכתיב רובית דספרא בההוא דף שלש טעיות מאי אמר ליה הואיל ואיתיתיב לאיתקוני מיתקן ותני מילי תסירות אבל יתירות לית לן בה תסירות מ״ט לא אמר רב כהנא משום דמיחזי כמנומר: אגרא חמוה דרבי אבא הות ליה יתירות בסיפריה אתא לקמיה דרבי אבא אמר ליה לא אמרן אלא בחסרות אבל יתירות לית לן בה אירך וכו׳:

Dixit Ràu: Sèpher Thorà Liber Legis: Si in eo contineantur duo errata in quolibet folio, emendant; tria, recondunt. Et est traditio responsionis: Tria (errata) *corriguntur, quatuor absconduntur.*

Tanià Est traditio: Si est in eo vna pagina perfecta (sine errore, aut macula) *liberat totum librum. Dixit Ràu Isaac Bar Scemuel Bar Marthæ nomine Ràu: Et si maior pars libri scripta sit, in eo folio tria menda fuerint, quid dixit ei? Postquam datus est* (liber) *ad corrigendum, corrigatur; & hoc* (intelligitur) *quando deficiunt nonnullæ dictiones; sed quando redundant? Non de hoc agimus:*

tis,

di ס״ת *Librum Legis*, quæ spatia relinquenda inter literam, & literam, dictiones, Pessukìm, Parascìoth: lineam, & lineam, margines, & huiusmodi leges hoc in loco; & multa exquisitè, & minutim explicata inuenies, etiam de Mezuzà, & Thephillìn vsque ad paginam 35. & ampliùs. Quæ omnia exscripsit & per ordinem digessit Rambà in suo libro אהבה *Ahauà*, *Halachòth Sèpher Thorà*.

Qui ritus seruandus in vestiendis, & exuendis Thephillìn habes pag. 36. b. & in qua parte capitis apponendi sint Thephillìn pag. 37. b. vsque ad finem capitis.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 2. *Menachòth* cap. 4. *Hatechèleth*.

Pagina 43. b. dicunt, Israëlitas esse populum Deo gratissimum, quos Deus circumdedit præceptis Thephillìn in capite, & Thephillìn in brachijs, & Tzitzìth in vestibus, & Mezuzòth in portis; & de Israëlitis dixisse Dauidem Psal. 119. 164. *Septies in die laudem dixi tibi super iudicia iustitiæ tuæ*. Et in hora, qua ingressus est Dauid in balneum, & vidit se nudum, & dixit: Væ mihi quia nudus sum, nec cinctus præceptis. Sed quando recordatus est circumcisionis in carne sua, quieuit animus eius. Postquam autem exijt, dixit super eam Canticum, S.D. (Psal. 12. v. 1.) *Victori super octauam Psalmus Dauid*, id est super Circumcisionem, quæ data fuit 8. die. R. Elièzer Ben Iaakòu dicit: כל שיש לו תפילין בראשו ותפילין בזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בחזוק שלא יחטא שנאמר (קהלת ד׳ : י״ב) והחוט המשולש לא במהרה ינתק ואומר (תהלים ל״ד : ח׳) חונה מלאך יהוה סביב ליראיו ויחלצם :

Qui

tis existimantur, & alia quædam, quæ Philosophia falsa, & absurda esse ostendit, animaduerterat, ad hanc audaciam deuenit, vt Capite 8. pag. 109. doceat: illum librum Legis Dei, quem Moses scripserat, non fuisse Pentateuchum, sed prorsùs alium, quem Auctor Pentateuchi suo operi ordine inseruerit, affirmet. Hunc errorem sequutus Richardus Simon in Hist. Critica V. Testamenti, quam lingua Gallica euulgauit anno 1680. cap. 2. pag. 19. cap. 5. pagina 43. & cap. 6. adeò pertinaciter adhæret Spinoso Atheo, vt argumentis, quæ pro Lege Mosaica fiunt, quibusq; ostenditur, eam à Mose, prout hodiè extat, conscriptam fuisse, respondere conetur. Quę cùm ab eodem Spinosi Tractatu Theologico-Politico excerpta deprehendantur, ideò ad ea diluenda videndus est Tractatus sub nomine *Arcana Atheismi reuelata per Franciscum Cuperum philosophicè, & paradoxè refutata*, vbi, quæ à Spinoso contra priores libros Biblicos effutitur, nempe eos non modò non à Mose, sed multis post mortē Mosis seculis ab Ezra confictos, & populo stupido, partim per vim, partim per imposturas obtrusos esse; idque à quibusdam indicijs, in libris ipsis occurrentibus, euincere conatur, omnia à Cupero presso pede refelluntur; nec aliquid nobis restat circa hanc materiam de Pentateucho Mosis putatis additamentis agere vlterius.

Ibidem circa medium. Quomodo teneatur homo scribere ס״ת *Librum Legis*: quòd si scribere nesciat, vel alijs occupationibus præpeditus scribere non possit, sufficit saltem, vt vnam tantùm literam scribat. Hinc de modo scriben-

& idcircò ſanguis eius eſt pretioſus.

Si prædicta ſunt vera, hodie cùm prædictus piſciculus ampliùs non reperiatur, impoſſibilis eſt Hebræis huiuſcemodi præcepti obſeruatio. Ergo ſignum eſt: nolle ampliùs Deum haſce Iudaicas ceremonias, & vanas obſeruationes. Vide, quæ de his dicta ſunt Par. I. pag. 587.

Ord. V. *Kodaſcin* Cod. 2. *Menachòth* cap. 6. *R. Iſmaèl.*

Pagina 64. b. propè initium Ghemaræ. *Maledictus, qui alit porcum, & maledictus, qui docet filium ſuum literas Græcas.* Vnde fluxerit hoc prouerbium. De eo vide *En Iſraèl* Parte II. pag. 61. col. 4. num. 23. & pagina 167. col. 4. num. 15. Itemque

Ordinis eiuſdem, & Cod. cap. 8. *Hatodàh.*

Pagina 78. b. De Bethphage hic ſit mentio, quæ deſcribitur tamquam pars הר הבית *Har Habbaith Montis Domus Sanctuarij.* De eo vide ſuprà in hac Par. III. pag. 570.

Ord. eiuſdem, & Cod. cap. 10. *Scethè middòth.*

Pagina 87. De menſuris aridorum, & liquidorum quædam decernuntur.

Ord. V. *Kodaſcim* Cod. 2. *Menachòth* cap. 13. *Harè alài.*

Pagina 109. b. ante medium. *Tanià eſt traditio:* בית חוניו לאו ע״ז זכר *Domus Onia non eſt Idololatria.* Sic enim habet traditio. *Eo anno, quo mortuus eſt Simeon Iuſtus, dixit ad eos: Hoc anno morietur. Dixerunt ei: Vnde hoc tu noſti? Dixit eis: Quolibet die Hacchippurìm Expiationum occurrebat mihi ſenex quidam veſtitus veſte candida, & amictus candido indumento, & mecum ingrediebatur*

Qui habet Thephillìn in capite, & in brachijs ſuis; itemque Tzitzith in veſte; & Mezuzà in portis; omnia (habet) *in fortitudine, vt non peccet, S. D.* (Eccleſ. c. 4. v. 12.) Funiculus triplicatus non citò rumpetur. *Et dicitur* (Pſal. 34. 8.) Caſtrametatur Angelus Domini circum timentes eum, & eripiet eos.

Omnia prædicta pro rebus ſacris habent Iudæi, ideò magna religioſitate ea venerantur. De quibus prolixè egi ſuprà Par. I. pag. 556. & 576. Eadem reperies in *En Iſraèl* Par. II. pag. 166. col. 3. num. 7. & 8.

Ibidem in fine. Cur Iudæi gratias agunt Deo quotidiè, quia non fecit eos fœminas. Dicebat R. Meir:

חיב ארם לברך שלש ברכות בכל יום אלו הן שלא עשאני גוי שלא עשאני אשה שלא עשני בור׃

Tenetur homo benedicere tribus benedictionibus quotidiè. Iſtæ ſunt: Quia non feciſti me גוי *Ghoi Gentilem* (Chriſtianũ) *quia non feciſti me* אשה *Iſcià mulierem; quia non feciſti me* בור *Bur ruſticum, rudem, vel ſtolidum. Sed cur homo non benedicit:* שלא עשאני עבד חיינו אשה עבד׃ *quia non feciſti me* עבד *Eued ſeruum? Quia* (ſub muliere includitur ſeruus:) *nam mulier ſeruus eſt; nempè ancilla eſt.*

Pagina 44. in ipſo principio. Quid ſit חלזון *Chalazòn*, & ad quid adhibeatur?

ת״ר חלזון זה גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים׃

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Magiſtri: Chalazòn, ſeù Chilazòn eius corpus (id eſt color corporis ſui) *ſimile eſt mari. Creatura ſua* (i. e. forma corporis eius) *ſimilis eſt piſci; & aſcendit vnus* (ex illis) *in annis 70. Et illius ſanguine inficiunt Thecbèleth* (id eſt fila fimbriarum)

incipit רתניא. Eandem inuenies in Talmude Ierosolymitano Cod. *Iomà* pagina 43. columna 4. sed paulò diuersam à suprà relata. De eadem Ioseph in antiquit. lib. 13. 6. & de Bello lib. 7. cap. 37. Et in Iosephon Ben Guriòn.

Si Ghemaristæ recipiunt Altare extra Ierusalem, & dicunt Domum Oniæ in Ægypto ædificatam non esse Idololatricam, vt videtur innuere Propheta, quia illius Altare Domino erat ædificatum, necessariò cogentur affirmare non Ierosolymis tantùm, sed etiam alijs in locis extra Ierusalem poterant vero Deo ædificari Altaria; quod tempore Christi adimplendum erat, dicente Propheta Malach. 1. 11. *Et in omni loco offertur incensum nomini meo, & oblatio munda; quia est magnum nomen meum inter gentes.* Et hæc de Codice *Menachòth* sint satis.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 3. *Cholin* cap. 1. *Haccòl sciochettin*.

Pagina 5. b. longè post principium. *Scriptum est* (Psal. 36. 7.) Hominem, & iumentum saluabis Domine. *Dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu*

אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשומין עצמן בחכמה החם כתיב אדם ובהמה הכא בהמה לחודה:

Isti sunt homines, qui sunt nudi scientia, & qui statuunt seipsos quasi iumenta. Ibi scribitur: Hominem, & iumentum; *hic iumentum tantùm. Et vbi scribitur*: Homo, & iumentum, *ad augendum est* (vbi iumentum tantùm ad diminuendum). *Et nonne legitur* (Ierem. c. 31. ver. 27.) Et seminabo domum Israël semine hominis, & semine iumenti? *Ibi diuidit Script.* זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד *semen hominis seorsim, & semen iumenti seorsim.*

Ad intelligendam Sacram Scripturam, *tur, & exibat. Sed hoc anno obuenit mihi senex vestitus, & amictus pullis vestibus. Ingressus est mecum, nec exiuit. Post festum ægrotauit septem diebus, & mortuus est. Et prohibiti sunt Sacerdotes benedicere in nomine* (Domini). *In hora transitus sui dixit eis:* חוניו *Choniàu filius meus seruiet* (Sacerdotio fungetur) *pro me. Inuidit ei* שמעי *Scimhì Semei frater eius natu maior duobus annis cum dimidio. Dixit ei: Veni, & docebo te ordinem seruitutis* (Diuini cultus). *Vestiuit eum* באינקלי *Enkalì, pectorali* (muliebri) *& cinxit illum* בצילצול *Tziltzùl subligaculo, & statuit eum ad Altare. Dixit fratribus suis Sacerdotibus: Videte, quid vouerit iste, atque Vxori suæ promiserit:* (Dixit enim ei) *Eo die, quo in Summum Sacerdotem renuntiatus fuero, & ministrauero, Vestiam pectorale* (muliebre) *tuum, & cingar cingulo tuo. Voluerunt fratres eius Sacerdotes illum occidere, fugit ab eis, cucurrerunt post eum. Petiuit Alexandriam Aegypti, & ibi ædificauit Altare, & obtulit super illud ad nomen Idololatriæ. &c. Verba sunt R. Meir. Dixit ei R. Iudas. Non sic fuit historia, quia non recepit super se* חוני *Chonì, quòd Semei esset maior duobus annis, & dimidio, & nihilominus inuidit Chonì ipsi Semei fratri* (factum prorsùs contrarium superiori). *Veni, & docebo te &c.* (vt suprà, & dicunt) *fugisse in Vrbem Alexandriæ Aegypti, ibique erexisse Altare, & imposuisse Sacrificia* לשם שמים *ad nomen Dei, S. D.* (Isai. 19. 19.) Et erit in die illa, erit Altare Domino in medio terræ Ægypti. &c.

Hæc historia siuè falsa, siuè vera, narratur alijs in locis Talmudis, præsertim in *Iomà*, quam inuenies in *En Israël* Par. I. pag. 105. col. 3. num. 33.

Valdè vniuersalis est huiusmodi propositio, ideò falsa, quia ex ea sequitur extra terram Israëlis inter omnes Nationes mundi nullam esse idololatriam; cùm in India multos cultores Idolorum hodie reperiri Historiæ prodant.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 3. *Cholin* cap. 3. *Hasciochèt*.

Pagina 27. b longè post medium. Aues sunt formatæ מן הרקק *de limo, seù limo palustri*, cuius rei est signum, quia habent קשקשת ברגליהם כדגים *squammas in pedibus veluti pisces*. Vide *En Israël* Parte II. pag. 171. col. 1. num. 10.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 3. *Cholin* cap. 3. *E'llu Teraphòth*.

Pagina 42. non longè à fine. Moses cognouit animalia immunda.

תניא דביה ר' ישמעאל (ויקרא יא׳ : ב׳ :) ואת החיה אשר תאכלו מלמד שתפס הקב״ה מכל מין ומין והראה לו למשה אמר לו זאת אכול וזאת לא תיכול ׃

Tanià est Traditio Scholæ R. Ismaëlis (Leuit. 11. 2.) Hæc est bestia, quam comedetis. *Docet, quòd Deus sanctus benedictus accepit de qualibet specie* (bestiarum) *& ostendit Mosi, dixitq; ei: Hanc comede, & hanc ne comedas.*

Intellectus Mosis nimis crassus, & obtusus fuisset, si per signa generalia non potuisset discernere feras, & bestias mundas ab immundis. Quomodo ergo tam benè edocuit Israëlitas, tradendo generalem regulam in pecoribus: omne quod habet diuisam vngulam, & ruminat ad manducandum fore licitum, & mundum censeri? quod verò ruminat, & diuisam non habet vngulam; aut vngulam diuisam habet, sed non ruminat, immundum esse, & non comedendum? sicut & in piscibus duo pariter signa dedit, per quæ mundi, & li-

ram, quando dilatari, aut restringi possit, ex hoc loco appositè inducto, homo instruitur.

Ibidem pagina 6. non admodum abest à principio. Columbæ imago inuenitur in monte Gharizim.

Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaac.

דמות יונה מצאו להן בראש הר גריזים שהיו עובדין אותה ׃

Imaginem Columbæ inuenerunt in cacumine montis Gharizim; quia adorabant eam. Vnde est illud: *Alba Palestino sancta Columba Syro*. Vide *En Israël* Par. II. pagina 169. col. 3. n. 3.

Pagina 13. b. propè finem. Hæreticorum res proscinduntur.

תנו רבנן שחיטת מין לע״א פיתו פת כותי יינו יין נסך ספריו ספרי קוסמין וכו׳ ׃

Tanù Rabbanàn Tradiderunt Doctores: Iugulatio Hæretici ad Idololatriam, panis eius panis est Samaritani; vinum eius est vinum libaminum [R. Salomon: *Legitur in Ordine Zeraìm, quòd panis Samaritani sit sicut caro porcina Cod.* שביעית] *Libri eius sunt magici &c.* [R. Salom. *Libri eius, id est Liber Legis, Prophetarum, & Hagiographorum, qui scripti sunt ab Hæreticis, sunt veluti libri magici, quia scripti sunt nomine Idololatriæ. Hinc dicunt in Cod. Ghittìn* ספר תורה שכתבו מין ישרף *Liber Legis, quem scripsit Hæreticus, comburitor.*]

Ibidem versa pagina non longè à principio. Habitantes extra terram extranei non sunt Idololatræ.

אמר רבי יוחנן נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי ע״ז הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן ׃

Dixit R. Iochanàn: Alienigenæ, qui sunt extra terram (Israëlis) *non sunt Idololatræ, sed sequuntur ritum, & religionem patrum suorum.*

citi, ab immundis, & illicitis discernerentur, assignauit, videlicet pinnulas, & squammas, quas si haberent, mundi, si non haberent, immundi essent existimandi. Non igitur fuit necesse, vt Deus ostenderet Mosi, omnes species animalium mundorum, & immundorum, sed suffecit, vt signa generalia ei traderet, per quæ ritè cognosceret animalia ad esum licita, eaque populum Israëliticum doceret. Vide *En Israël* Parte II. pag. 171. col. 2. num. 12.

Ord. V: *Kodascìm* Cod. 3. *Cholin* cap. 3. *E lu Teraphòth*.

Pagina 59. b. post medium. Deus quomodo leoni comparetur à Rabbinis.

א״ל קיסר לר׳ יהושע בן חנניא אלהיכם באריה מתיל דכתיב (עמוס ג׳ ׃ ח׳) ׃

Dixit Cæsar ipsi R. Iehosciùa Ben Chananià : Deus vester leoni comparatur, (Amos 3. 8.) Leo rugit, quis non pauebit? *Qualis est excellentia eius? Homo leonem occidit. Respondit* (Cęsari R. Iehosciùa): *Non in hoc comparatur, sed comparatur leoni* רבי עילאי *De Be-Elài Domus superna* (dicunt esse nomen cuiusdam siluæ). *Dixit ei Cæsar* : -

בעניא דמיחזית ליה ניחלי א״ל לא מצית חזית ליה אמר ליה איברא חוינא ליה בעא רחמי אתעקר מרוכתיה כי הוה מרחוק ארבע מאה פרסי ניהם חד קלא אפילו כל מעברתא ושורא דרומי נפל ארמרחק תלת מאה פרסי ניהם קלא אחרינא ניתור ככי ושיני דגברי ואף הוא נפל מכורסייה לארעא א״ל במטותא מינך בעי רחמי עליה דלהדר לדוכתיה בעא רחמי עליה ואהדר ליה לאחריה ׃

Volo mibi ipsum ostendas, Dixit ei : Non poteris videre eum. Dixit) Cæsar) *Me hercle videbo illum. Rogauit* (Rabbì) *Deum, vt moueretur de loco suo. Quando elongatus est spatio 400. leucarum, dedit rugitum vnum, omnes prægnantes, & etiam muri Romæ corruerunt. Elongatur ampliùs 300. parasangis, dedit alium rugitum; & ceciderunt mascellares dentes omnium virorum fortium* (Romanorũ) *& ipse* (Cæsar) *cecidit è solio suo in terram. Dixit: Obsecro te, ora Deum, vt velit redire in locum suum: Orauit Deum, & reuersus est in locum suum.*

Hanc eandem fabulosam narratiunculam habes in *En Israël* Parte II. pagina 171. col. 4. num. 19. Et ego retuli ex hoc loco Par. I. huius Bibliothecæ pag. 597. col. 2. Aliæ interrogationes fiunt à Cæsare in hoc loco, de Deo Hebræorum, quæ ob breuitatis studium non referuntur.

Pagina 60. post medium. De Boue ab Adamo primo homine immolato.

אמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרן אחת היתה לו במצחו שנ׳ (תהלים ס״ט ׃ ל״ב) ותיטב ליהוה משור פר מקרן מפרים ׃ מקרין תרתי משמע אמר רב נחמן מקרן כתיב ואמר רב יהודה שור שהקריב אדם הראשון קרניו קודמות לפרסותיו שנ׳ (שם) ותיטב ליהוה משור פר מקרין ומפרס מקרין ברישא והדר מפרים מסייע ליה לר׳ יהושע בן לוי דא״ר יהושע בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו בדעתן נבראו בצביונם נבראו שנ׳ (בראשית ב׳ ׃ א׳) ויכלו השמים והארץ וכל צבאם אל תיקרי צבאם אלא צביונם ׃

Dixit Ràu Iudas: Bos, quem Adam primus homo obtulit, cornu vnicum in fronte gestabat, S. D. (Psal. 69. v. 32.) Et meliùs erit Domino, quàm bos, vitulus cornificans, vngulificans. *Duo cornua habuisse fama est. Dixit Ràu Nachmàn:* Vngulificans *scriptum est. Et dixit Ràu Iehudà: Bos, quem Primus homo obtulit, priùs cornificauit, quàm vngulificasset, S. D.* (Psal. ibidem.) Et meliùs erit Domino quàm bos, vitulus cornificans, vngulificans. *Priùs*

מקרין

do præest). *Dixerunt: In opere* (creationis) *quando Deus sanctus benedictus dixit* ad speciem suam *in arboribus, herbæ ratiocinatæ sunt intra se à minori ad maiorem: Si Dei sancti benedicti Voluntas est in confusione* (specierum), *cur dixit* למינו Leminò speciei suæ (Gen. 1. 11.) *in arboribus, quarum mos non est, vt exeant confusè* (sicut fit in herbis), *& tamen Deus sanctus benedictus dixit:* למינהו Lominhèu ad speciem suam, *nos quantò magis? Statim qualibet herbarum species exiuit ad speciem suam. Aperuit* (os suum) *Princeps* (custos) *mundi, & dixit:* Erit gloria Domini in seculum, lætabitur Dominus in operibus suis.

Quia in versiculo 11. cap. 1. Genes. *Germinet terra germen, herbam seminificantem semen, arbores fructus facientem fructum* למינו *speciei suæ, &c.* & nihil tale legitur in herbis, effingunt Talmudistæ huiusmodi ratiocinium in herbis, spontè, & sine vllo Domini præcepto exijsse de terra herbas למינהו *ad speciem suam*, vt in sequenti versiculo 12. habetur. Vide *En Israël* Parte II. pag. 172. col. 3. num. 22.

Ibidem versa pagina propè princip. Lumen Lunæ minuitur. De eo vide Par. I. pag. 633. col. 2. vbi, ex hoc Codice *Sceuuòth* cap. 1. totum istud Rabbinicum, & impium commentum Hebraicè, & Latinè exscribitur.

Ibidem post Historiam de diminutione luminis Lunæ, & de hirco pro peccato. [Ràu Asè arguit: Scriptum est (Gen. 1. 12.) *Et protulit terra germen* tertia Sabbathi (fer. 3.) Et scriptum est (Ibidem cap. 2. 5.) *Et omne virgultum agri antequam esset in terra* in occasu Sabbathi.] Docet, quòd exijt herba, & ste-

מכריס Makrìn cornificans, *postea* מפריס Maphrìs vngulificans. *Fauet huic opinioni R. Iosuè Ben Leuì. Quia dicebat R. Iehosciùa Ben Leuì: Vniuersa opera Bereschìth sex dierum creationis perfecta statura creata sunt; cognitione propria creata sunt; ornamento sibi debito creata sunt, S. D.* (Genes. 2. ver. 1.) Et perfecti sunt cæli, & terra, & omnis צבאם Tzeuaàm exercitus eorum. *Ne legas* exercitus, *sed* צביונם Tzeuionàm ornatus eorum.

Quòd Adam Vnicornem, seù Monocerontem in primo Sacrificij munere obtulerit, fabulosum est; & ex loco Psalmi adducto nihil prorsùs probatur. Quòd opera sex primis diebus creationis producta fuerint omni sibi perfectione conuenienti ornata, concedendum est, dicente Scriptura (iuxta Vulgatam): Igitur *Perfecti sunt cæli, & terra; & omnis ornatus eorum*; quæ lectio approbatur à R. Iosuè Ben Leuì. Vide *En Israël* Parte II. pagina 172. col. 1. n. 22.

Ibidem statim sequitur. Quia in productione herbarum Deus non dixit: *secundùm speciem suam*, Herbæ Dei mentem interpretantur, & exeunt secundùm speciem suam.

דרש ר׳ חנינא בר פפא (תהלים ק״ד: ל״א:) יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו פסוק זה שר העולם אמרו במעשה שאמר הקב״ה למינהו באלינות נשאו דשאים ק״ו בעצמן אם רצונו של הקב״ה בערבוביא למה אמר למינהו באילנות ועוד ק״ו ומה אילנות שאין דרכן לצאת בערבוביא אמר הקב״ה למינהו אנו על אחת כמה וכמה מיד כל אחד ואחד יצא למינו פתח שר העולם ואמר יהי כבוד יהוה לעולם ישמח יהוה במעשיו: *Disserit R. Chaninà Bar Papà* (Psal. 104. 31.) Erit gloria Domini in seculum, lætabitur Dominus in operibus suis. *Iste Versiculus est Principis mundi*, (scilicet illius Intelligentiæ, quæ mun-

burantur, quæ (Moses) *ea scribere non debebat, cùm Legi necessaria non essent: & turpe fuit ea coniungere cum sanctitate.*] *Et ista sunt corpora Legis.* [R. Salom. *Sententiæ magnæ dependentes ab illis; & modo eas narrat singillatim vsque ad finem periodi, vti est illud* (Deuteron. 2. 23.) Heuæos quoque, qui habitabant in Haserim vsque Gazam. *Quid inde elicimus?* (Genes. 21. 23.) Si mentitus fueris mihi, & filio meo, & nepoti meo. *Dixit Deus sanctus benedictus* (Deuter. 2. 23.) Cappadoces egredjantur de Heuæis, qui sunt Philisthæi: & veniant Israëlitæ egrediantur de Cappadocibus. *Similia inuenies* (Numer. 21. ver. 26.) Quòd Chesbòn sit Ciuitas Sichòn Regis Hammorreorum, & ipse pugnauerat in Regem Moab. &c. *Quid vtilitatis ex hisce locis educitur? Quia dixit Deus sanctus benedictus Israëli* (Deuteron. 2. v. 9.) Ne angusties Moab. *Dixit Deus sanctus benedictus*: Veniat Sichòn, exeat de Moab, Eoveniat Israël, & exeat de Sichòn. *Et hoc est quod dixit Ràu Papà: Amon, & Moab* טיהרו *splenduerunt* (seù mundi fuerunt) *in Sichòn.* [R. Salom. *Per manus Sichòn fuit mundata terra eorum pro Israële. De Moab scriptum est* (Num. 21. 26.) Et ipse pugnauit, &c. *Et de Amon exponitur illud* (Iosue 13. 27. & 28.) Hæc est benedictio filiorum Ghad, &c.] *Et persequitur reliqua abundè, &c.*

Hactenus iudicium Talmudis de Libro Legis Mosis. Ideò dignus est R. Scimon Ben Lakisc, vt simul cum R. Salomone suo Commentatore igne comburatur. Sanè quidem inuenti sunt Athej nonnulli, qui Legem Mosaicam non à Mose, sed à quodam alio, & qui à Mose stetit vsque ad fores soli.

עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו ללמדך שהקב״ה מתאוה לתפילתן של צדיקים׃

Donec venit homo primus Adam, & rogauit pro eis (Diuinam) *misericordiam, & descenderunt pluuiæ, & germinarunt, vt discas, quòd Deus sanctus benedictus auet orationes iustorum.*

Non est respuendum huiusmodi commentum, per eum enim erudimur, orandum esse pro pluuijs tempore siccitatis, vti fecit Helias (1. Reg. 18. 42. & seqq.) & facit Ecclesia Catholica in huiusmodi necessitatibus. Vide *En Israël* Par. II. pagina 172. columna 4. numero 23.

Eadem 60. pagina versa longè post medium. De Lege Mosaica infame, & impium Rabbinicum iudicium.

אמר ר׳ שמעון בן לקיש הרבה מקראות שראוין לישרף כספרי מינין והן הן גופי התורה (דברים ב׳ ׃ כ״ג) והעוים היושבים בחצרים עד עזה מאי נפקא לן מינה מדאשבעיה אבימלך לאברהם (ראשית כ״א ׃ כ״ג ׃) אם תשקר לי ולניני ולנכדי אמר הקב״ה ליתו כפתורים ליפקי מעוים היינו פלישתים וליתו ישראל ליפקי מכפתורים כיוצא בדבר אתה אומר כי חשבון עיר סיחון מלך האמורי היא והוא נלחם במלך מואב וגומ׳ מאי נפקא מינה דאמר להו הקב״ה לישראל (דברים ב׳ ׃ ט׳) אל תצר את מואב אמר הקב״ה ליתי סיחון ליפוק ממואב וליתי ישראל ולפקו מסיחון והיינו דאמר רב פפא עמון ומואב טיהרו בסיחון׃

Dixit R. Scimòn Ben Lakìsc: Quamplurima sunt loca Scripturæ, quæ digna sunt vt comburantur, sicut comburuntur libri Hæreticorum. [R. Sal. יש הרבה מקראות שדומה לקריאתן שהן ראוין לישרף שלא היה לו לכותבם שאין להם צורך בתורה וגנאי הוא לחברן עם הקדושה׃ *Quamplurima loca Biblica reperiuntur, quæ sunt similia lectionibus corũ* (scilicet Gentiliũ) *& digna sunt vt com-*

ſunt pauciores, quàm mundæ, non eſt inconueniens aſſerere: nam paulò poſt docet Ghemarà לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, *Semper homo doceat diſcipulũ ſuum Via breui, compendiaria*. Hoc idem Prouerbium habes Cod. *Peſachìm* pag. 3. b. longè poſt principium. Verba ſunt R. Meir. Vide *En Iſraèl* Parte II. pagina 173. col. 2. num. 27.

Ord. V. *Kodaſcìm* Cod. 3. *Cholìn* cap. 7. *Ghid Hannàſce*.

Pagina 90. b. circa medium. Multa de לשון הואי *Leſciòn Hauài*, de hyperbolicis locutionibus, vbi dicitur: quòd aliquando vtitur Scriptura hyperbolica locutione, vti videre eſt in Lege, Prophetis, & apud Sapientes. In Lege (Deuteron. 1. v. 28.) *Vrbes magnæ, & munitæ in cælos. &c.* In Prophetis (1. Reg. 1. 40.) *Et ſcindebatur terra in Voce eorum*. Dixit R. Iſaac Bar Nachmani, dixit Scemuèl: De tribus rebus loquuntur Sapientes לשון הואי hyperbolicè אלו הן *Iſtæ ſunt; Pomum, Vitis, & Velum*. תפוח גפן ופרוכת Pomum iſtud eſt, quod nos dicimus Vitem; Quia eſt traditio: Vitem auream fuiſſe iuxta portam Templi. &c.]

Verè multa hyperbolica habent Talmudiſtæ de hac Vite aurea, & de Velo Templi diuidente inter Sanctum, & Sanctum Sanctorum. De his nihil aliud dicam, ſufficit tantùm ea indicaſſe, ſicut & in ſequenti.

Pagina 91. b. ante medium, & deinceps. Multa de Iacobi Patriarchæ in ſomnis viſione Angelorum aſcendentium, & deſcendentium; de lapidibus capiti eius ſuppoſitis; de tota terra Iſraëlis reſtricta ſub capite Iacobi, vt facilis ſubiugatu eſſet filijs ſuis, quia dicitur (Ge-

ſe multis poſt ſeculis vixerat; ſcriptam fuiſſe, vti Auctor Tractatus Theologico-Politici pag. 108. ſomniauerat, & diſcipulus eius Simon in Hiſtoria Critica Vet. Teſtam. cap. 2. ſed nullus horum, aut aliorum vnquam ſceleſtorum hominum hactenus inuentus eſt, qui auſu planè impio dixerit, plurima in Lege Moſaica reperiri vana, profana, & quæ indigna ſint vt inter reliqua ſacra collocentur, imò digna vt igne comburantur. Hoc autem reſeruatum eſt Talmudiſtis de Lege Moſaica egregium iudicium. Vide *En Iſraèl* Par. II. pag. 172. col. 4. num. 25.

Pagina 63. b. poſt medium.

תניא איסי בן יהודה אומר וכו׳: *Tanià eſt Traditio. Esè Ben Iehudà dicit: Centum aues immundæ ſunt in Oriente, & omnes ſunt Vnius ſpeciei, nempè* איה *Aià Milui.* ז׳ מאות מיני דגים הן *700. ſpecies piſcium ſunt,* וח׳ מאות מיני חגבים *& 800 ſpecies locuſtarum, & auium non eſt numerus. Aues 24. fuerunt* (ſcilicet immundæ), *& aues mundæ ſunt ſine numero.* תניא *Tanià Eſt traditio. Rabbì dicit: Clarum, & notum eſt coram eo, qui dixit: quòd in mundo beſtiæ, ſeu animalia immunda in maiori numero ſunt, quàm munda. Et ideò Scriptura numerat munda* (animalia). *Notum item eſt apud Deum, quòd ex Volucribus maior numerus ſit earum, quæ mundæ ſunt, ideò Scriptura recenſuit aues immundas.*

De numero auium immundarum; piſcium, & locuſtarum, narratio iſta Talmudica non caret hyperbole. Quòd autem dicitur: munda animalia ideò recenſita fuerint, quia numero pauciora. Et è contra volucres immundæ eadem ratione recenſitæ fuerunt, quia numero

venit רבין *Rauin, dixit : Aquæ priores comedere faciunt carnem morticinam ; aquæ posteriores occidunt animam.*

Referunt quasdam historiunculas de quodam, qui non lauit manus ante cibi sumptionem, & hospes credens eum non esse Iudæum, apposuit ei carnem porcinam, eamque comedit, &c. Vide Buxtorf. in Synag. cap. 6. vbi ex Talmude illas refert.

Ibid. Interrogant: In quonā fundetur huiusmodi ceremonia Pharisaica de lotione manuum? Respondent: In Lege, quia scriptum est (Leuit. 15. ver. 11.) *Et omnis, quem tetigerit fluens, & manus suas non inundauerit aquis &c.* Dixit R. Eleàzar Ben Aràch מכאן סמכו חכמים לנטילת ידים מן התורה׃ *Hinc Sapientes probationem* (elicuerunt) *ablutionis manuum ex Lege.* Sed nimis remotè transferunt immunditiam ex leprosi contactu in crebram manuum ablutionem Quòd ex præscripto Legis manus abluendæ sint sub pœna abluendarum vestium, & se immergendi in aquis, & remanendi adhuc in immunditia vsq; ad vesperā, benè se habet; sed quòd illam trahant ad immunditiam quamcumq; paruam expiandam leuissimis ceremonijs à Rabbinis non sine varijs, & vanis obseruationibus permixtis adinuentam hoc vtiq; non caret superstitione. Hoc non approbauit Christus in Euangelio; sed grauissimis verbis improbauit, ac omninò reiecit: vti apparet ex Marc. 7. ver 1. & seqq.) *Conuenerunt* (enim) *ad eum Pharisæi, & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis. Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius, communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperauerunt. Pharisæi enim, & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint*

(Genes. 28. 13.) *Terram super quam tu dormis tibi dabo, & semini tuo.* De lucta cum Angelo; de ascensu Auroræ; & de Cantico, quod Angelus luctator cantare debebat coram Deo. De his aliquid dixi Par. I. pag. 256. col. 2. ex hoc loco *Cholin*, vbi Hebraicè, & Latinè retuli Talmudicum Textum.

Ibidem postea recensentur quædam prærogatiuæ Israëlitarum, quibus magis dilecti quàm sint Angeli, apud Deum habentur propter Canticum, quod frequenter cantant: nam Israëlita dicit Canticum qualibet hora, & Angeli ministerij semel in die, vel semel in hebdomada, vel semel in mense, vel semel in anno, vel semel in Iubileo, vel semel in mundo. Et alia id genus similia insulsa commenta producuntur.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 3. *Cholin* cap. 8. *Col habbasàr*.

Pagina 102. De membro animalis viui non comedendo, longa disputatio. Incipit à pag. 101. b. non longè à fine.

Pagina 104. De superstitione, qua abhorrent caseum cum carnibus, vel coquere, vel comedere.

Pagina 105. b. longè à principio. De aquis vltimis post cibum adhibendis propter salem Sodomæum, vel alias rationes. De his aquis dicta sunt nonnulla suprà in hac Parte pag. 210. col. 2. & pag. 509. col. 2. Et de ijsdem hìc multa dicuntur. Et

Pagina 106. in ipso ferè principio Quando venit R. Dimi dixit מים הראשונים האכילו בשר חזיר אחרונים הוציאו את האשה מבעלה כי אתא רבין אמר ראשונים האכילו בשר נבלה אחרונים הרגו את הנפש׃ *Aquæ priores comedere faciunt carnem porcinam; aquæ posteriores separant mulierem à suo marito. Quando*

quoque reddita, eaque postea per baptismata munditiei fuisse restituta. Quę omnia tamquam hominum traditiones, ac præcepta improbantur à Domino Iesu.

II. Obseruandum est aliud iniquum Pharisaicum præceptum contra Legem Diuinam à vana hominum, & superstitiosa traditione emanatum: nam licèt Talmûdistæ doceant in Cod. *Kiddusciǹ* pag. 30. b. non longè à fine, quod & repetitur in *En Isräel* Parte II. pagina 52. col. 2. num. 12. Ex locis citatis in Euangelio, Honorandum esse patrem, & matrem, imò honorem hunc æquiparandum Dei honori: nam dicitur (Prouerb. 3. 9.) *Honora Deum de tua substantia.* Ghemarà elicit השוה כבוד אב ואם לכבוד המקום: *æquiparare Scripturam honorem patris, & matris honori Dei.* Item dicit Scriptura: *Qui maledixerit patri suo, & matri suæ morte moriatur.* Et dicitur (Leuit. 24. 15.) *Quicumque maledixerit Deo suo, &c.* השוה הכתוב מוראת אב ואם למוראת המקום: *æquiparat Scriptura timorem patris, & matris timori Dei.* Multa quidem ibidem leguntur de honore parentibus deferendo. Sed honor in Scripturis (inquit Hieronymus) *non tantùm in salutationibus, & officijs deferendis, quantum in eleemosynis, ac munerum oblatione sentitur.* Vnde volunt Tosaphòth in *Kiddusciǹ* pag. 31. quòd si filius pauper sit, nec facultates habeat, quibus parentes alat חייב לחור על הפתחים לזון את אביו ואת אמו: *teneatur ostiatim circumire* (petere eleemosynam) *vt nutriat patrem suum, & matrem suam.* Nihilominus hanc in fauorem parentum pietatis, & naturæ Legem scriptis à Deo iteratam irritam fecerunt prisci illi Pharisæi, teste Marco suprà relato ca-

Mmmm pi-

rint manus, non manducant, tenentes traditionem Seniorum: & à foro nisi baptizentur, non comedunt. Et alia multa sunt, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, & vrceorum, & æramentorum, & lectorum. Et interrogabant eum Pharisæi, & Scribæ: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem Seniorum, sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens, dixit eis: Benè prophetauit Isaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est (Isai. 29. 23.) Populus hic labijs me honorat, cor autem longè est à me. *In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, & præcepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata vrceorum, & calicum. Et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis: Benè irritum facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis. Moyses enim dicit:* (Exod. 20. 12.) Honora patrem tuum, & matrem tuam. *Et* (Exod. 21. 17.) Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. *Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri, aut matri Corbàn (quod est donum) quodcumque ex me tibi profuerit: & vltra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis. Et similia huiusmodi multa facitis.*

Ex historia ista Euangelica duo obseruanda veniunt.

I. Obseruandum est hominum præceptum circa crebram manuum ablutionem, credentibus Pharisæis se per huiusmodi lotionē purificatū iri ab imaginaria coinquinatione contracta in foro ex vulgarium hominum conuersatione, ex qua vasa ab eis contacta immunda

nia idem sonant) quo quidem dono nulla obligatione tenebatur. Vti si quis dicat: En sit mihi obligatio offerre holocaustum, siuè Pacificorum, aut Minchà. Aut dicat: Sit istud animal pro holocausto, aut pro sacrificio Pacificorum. Si quis autem dicat: עלי הוא *Sit super me*, vocatur נדר *Votum*; & si quis dicat; הרי זו הוא *Nunc istud sit*, vocatur נדבה *spontaneum*. Votum autem, & spontaneum sunt eiusdem speciei, solùm in hoc differunt, quòd Votum emittens tenetur, si vnum deficiat, alteram pro eo substituere; vt vouens agnum pro holocausto, deficiente eo agno, vel quia mortuus, vel quia furto sublatus est, tenetur vouens loco illius alium offerre; non sic de re deuota, ea namque deficiente, non tenetur ad aliam; & de his intelligitur Scriptura, quando dicitur: (Deuter. 12. v. 17.) *Et vota tua, quæ voueris, & spontanea tua &c.*

Primi generis Votorũ Iudicia ibi à Maimòne resoluuntur. Secundi verò generis in tractatu de oblationibus, & sacrificijs examinantur. Est autem præceptum affirmatiuum Mosaicæ Legis שיקיים אדם שבועתו או נדרו בין שהיה מנדרי איסר בין שהיה מנדרי הקדש: *quod tenetur homo obseruare iuramentum suum, aut Votum suum, tam si fuerit votum obligationis, quàm si fuerit Votum sanctificationis*. S. D. (Deuteron. 23. 23.) *Quod egreditur è labijs tuis, custodies, & facies quemadmodum vouisti*. Et iterum (Num. 30. ver. 3.) *Secundùm omne, quod egreditur de ore suo, faciet*. Hinc intelligitur illud Marci suprà citati: *Si dixerit homo patri, aut matri Corbàn quodcumque ex me, &c.* vel secundùm Matthæum cap. 15. 5. *Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel* pite 7. v. 11. *Si dixerit homo patri, aut matri Corbàn quodcumque ex me, tibi profuerit: & vltra non dimittitis eum quidquam facere patri suo, aut matri, rescindentes Verbum Dei per traditionem vestram, quam tradidistis*. Quæ traditio, quamuis, prout traditur ab Euangelista, de verbo ad verbum non legatur in Corpore Iuris Iudaici, illius tamen sententia, & sensus idem, eruitur ex Miscnâ à R. Mose Bar Maimonis in libro משנה תורה *Miscnè Thorà* Par. II. *Halachòth. Nedarìm De Votis* cap. 1. vbi docet, duo esse genera Votorum. Primum vocatur ab eo נדרי איסר *Nidrè essàr Vota obligationis*, & secundum dicitur ab eodem נדרי הקדש *Nidrè Hakòdesc Vota sanctificationis*. De primo genere, quo quis obligat se facere aliquid, ponit varia exempla. Vt si quis obliget se ipsum facere aliquod licitum, v. g. dicat: Fructus Prouinciæ N. sint mihi prohibiti per 30. dies, vel in perpetuum. Aut dicat: Species huiusmodi fructus sit mihi prohibita in æternum, &c. Ista omnia erunt ei prohibita, licèt firmata non sint iuramento, aut in hoc nomen Dei non fuerit inuocatum, aut pronomen Voti non fuerit nominatum. Quid sint pronomina Votorum, & quot sint, vide suprà Cod. *Nedarìm* pagina 157. huius Partis. Et de his intelligi volunt Scripturam Num. 30. v. 3. *Vir cùm vouerit Votum Domino. Vel iurauerit iuramentum* לאסור איסר על נפשו *ligando ligamen super animam suam*, quia ligauit seipsum rebus licitis, & liberis.

Secundum genus Votorum vocat *Bar Maimon* נדרי הקדש *Vota sanctificationis*; ea sunt, quando quis obligat seipsũ בקרבן *Korbano oblatione, munere, dono* (quæ om-

א בי ; *Vidit rem perditam patris sui, & rem perditam Rabbini sui; prius reddet rem amissam Rabbino, postea patri.* Item אביו ורבו נשואים במשא מניח את של רבו ואחר כך של אביו ; *Pater, & Rabbi ferunt onera, prius onus Rabbini deponendum docent, postea patris.* Item אביו ורבו שבויים בשביה פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ; *Pater, & Rabbinus si sint captiui, prius redimendus est Rabbi, postea pater.* Et alia id genus multa hic leguntur, quæ videnda etiam sunt apud alios Auctores præsertim apud ס״מ״ג *Samàgh* מצות עשה *Præc. affirm.* num. 74. pag. 153. col. 1. in principio. R. Iacob Bar Ascèr in יורה דעה num. 242. pag. 57. col. 2. Et ibidem in שלחן ערוך eodem num. 242. סעיף 34. Et sub eodem num. & ramo eadē prolixiùs in לבוש עטרת זהב apud Mardochæum Iaphè. Hinc patet, quomodo Traditio indicata à Christo de *Corbàn* oblatione facta Scribis, & Pharisæis sub prætextu pietatis, & religionis in præiudicium pauperum parentum, qui aliunde alimenta quærere cogantur, sit traditio hominum non bona, & transfusa sit ab antiquis in modernos Talmudistas, cuius vestigia in Talmudicis libris hodie cernuntur, vbi honor Rabbinorum præfertur honori patris, vt in exemplis allatis apparet. Et hæc sufficiant ex Codice *Cholin*.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 4. *Becoròth* cap. 1. *Hallokèach ouèr*.

Pagina 7. b. propè finem, & 8. in principio. Variæ, & vanæ obseruationes naturales circa pisces, & animalia. תנו רבנן דג טמא משריץ דג טהור מטיל בצים וכו׳ ; *Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Piscis immundus prolificat. Piscis mundus proijcit oua. &c. Omne quod parturit,* la-

vel matri, munus quodcumque est ex me tibi proderit. Quasi dicat filius parentibus suis: Munus (quod idem est ac Corbàn, id est oblatio pro sacrificio) quod ego voui, & obtuli Deo, ac Ministris suis in Templo, vt liberiùs cultui Diuino vacare possint, nec indigeant aliunde quærere alimenta, proderit tibi, ò pater, & ò mater, tam quoad animæ salutem; quàm quoad corporis incolumitatem: nam Deus ipse, tam mihi, quàm vobis de alimentis prouidebit. Interim hac religionis specie, docebant Pharisæi, & Scribæ, quorum procul dubio multi erant Sacerdotes, & Ministri Templi, vt in summa egestatę relictis parentibus, quibus lege naturæ tenebantur filij succurrere, cui omne votum, omnisque obligatio Iure Diuino, vel humano inducta cedere debet, & sic irritum faciebant mandatum Dei propter malam traditionem Scribarum, & Pharisæorum. Huiuscemodi traditionem etiam hodie docent Talmudistæ, dum patris honorem postponunt honori Rabbini. Rabbini siquidem in locum Scribarum, & Pharisæorum successerunt. Hinc & R. Moses Bar Maimonis Talmudistarum omnium extra Talmudem Antesignanus in suo משנה תורה *Miscnè Thorà* Parte I. *Halach.* ת״ת׳ *Talmùd Thorà* cap. 1. honorem Rabbini præponit honori patris, dicit enim in ipso principio capitis כשם שאדם מצוות בכבוד אביו וביראתו כך הוא חייב בכבוד רבו ויראתו יותר מאביו ; *Quemadmodum præcipitur homini honorare patrem suum, & timere eum; ita tenetur homo honorare, & timere Magistrum suum Rabbinum magis quàm* (honoret, aut timeat) *patrem suū.* Huius rei quædam exempla affert v. g. ראה אבידת אביו ואבידת רבו של רבו קודמת לשל

רג אדם ונחש Piſcis, Homo, & Serpens. *Sed cur potiſſimùm hæc tria? Quando venit Ràu Dimì, dixerunt: In Occidente Diuina Maieſtas loquitur cum eis.* [R. Salom. *Diuina Maieſtas eſt cum eis, S. D,* (Ion. 2. 11.) Et dixit Dominus ad piſcem.] תנא גמל אחור כנגד אחור : *Eſt traditio: Camelus* (init) *verſo dorſo contra dorſum.*

Hæc, quæ hìc dicuntur, quamuis plurima fabuloſa eſſe cenſentur, nonnulla tamen poterunt eſſe vera. De hiſce omnibus conſulendus eſt Ariſtoteles in Hiſtoria animalium, præcipuè libro 4. & ſeqq. Vide *En Iſraël* Par. II. pagina 179. col. 1. num. 3.

Ibidem, id eſt pagina 8. *Bechoròth* paulò poſt medium. Comparatio conceptus animalium cum plantis.

ת״ר תרנגולת לעשרים ואחד יום וכנגדן באילן לוז :
Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Gallina 21. diebus, & huic reſpondet amygdala. [R. Salom. *21. diebus poſtquam à Gallo fæcundata eſt, perficitur ouum, & ſecundùm idem tempus perficit amygdala fructum ſuum poſtquā floruerit.*]

כלב לחמשים יום וכנגדו באילן תבואה תאינה :
Canis 50. diebus. Et inter fruges huic reſpondet ficus. [R. Salom. *Iuxta illud, quod dicunt: Lignum, quod comedit Adam, fuit ficus; ideò vocatur* תבואה *prouentus arbor.*]

חתול לחמשים ושנים יום וכנגדו באילן תות :
Felis Cata 52. diebus. Et huic conceptui reſpondet morus arbor.

חזיר לששים יום כנגדו באילן תפוח : *Serofa 60. diebus: reſpondet ei arbor pomifera.*

שועל וכל מיני שרצים ששה חדשים וכנגדם באילן תבואה : *Vulpes, & omnes ſpecies reptilium ſex menſibus: reſpondent iſtis in plantis, ſeges.*

lactat, & quod proijcit oua colligit, præter veſpertilionem, qui licèt proijciat, nihilominus lactat. Delphines multiplicant, & creſcunt vt homines. Quid ſunt חדולפנין *Delphines? Dixit Ràu Iehudà* בני ימא *Filij maris. Omnia* (animalia) *quæ habent teſticulos extra, pariunt; quæ intus, oua emittunt. Quid? Et nonne dixit Samuel: Anſer, & Anſer filius* כלאים *Chillaim permixtionum alter in altero, & arguimus de hoc. Quanam eſt ratio? Dixit Auijè: Alter habet teſtes extra, alter intra, & ambo proijciunt oua. Verùm omne, cuius* זכרותו *maſculinitas eſt extra parturit; intus, proijcit oua. Omne, quod coitum peragit de die, in die parit; quod de nocte, parit de nocte. Omne, cuius coitus die noctuque peragitur, ſic & parit. Cuius coitus die, die parit. Gallina in nocte gignit. Veſpertilio tam de die, quàm de nocte coit, & gignit ſicut homo, & quicquid eſt illi ſimile. Et quid inde educitur? Secundùm illud Ràu, Bar Ràu Cohanà: quia dicebat Ràu Mare, Barè de Ràu Cohanà viſitauit nidum gallinæ in peruigilio feſti, nec reperijt in eo ouum; mane perquiſiuit, & inuenit ouum: licitum eſtne comedere illud in die feſto? Dicam: Non ſedulò perquiſiuit. Sed nonne benè perquiſiuit? Dicam: Exijt maior pars, & redijt intro. Secundùm R. Iochanàn, quia dicit R. Iochanàn* ביצה שיצתה רובה מערב יום טוב וחזרת מותרת לאכול ביום טוב : *Ouum, cuius maior pars exijt à vigilia feſti, & redijt, fas eſt comedere illud in feſto. Omnia animalia, quorum vſus copulæ, & conceptus eſt æqualis, gignunt, & educunt, pariunt, & lactant ſe ad inuicem.*

Omnia animalia coeunt facie contra ceruicem verſa, præter tria, quæ faciem contra faciem conuertunt. Hæc ſunt:

אמר רב משה רבינו עשר אמות היה שנ׳ (שמות מ׳ : י״ט :) ויפרש את האהל על המשכן כי פרשו משה רבינו פירשו וכתב (שם כ״ו : י״ו :) עשר אמות אורך הקרש וכו׳ :

Dixit Ràu: Moses Magister noster, decem cubitorum erat (statura eius) *S. D.* (Exod. 40. 19.) Et extendit tentorium super Tabernaculum. *Quid extendit Moses Magister noster? Extendit se ipsum. Et scriptum est* (Ibidem 26. v. 16.) Decem cubitorum erat longitudo Tabulæ. &c. *Dixit Ràu* שימי *Scimì Bar Chijà ipsi Ràu: Si sic est, ergo Moses Magister noster erat immundus* (irregularis) *eò quòd corpus eius maius, aut minus erat suis membris. Sed intelligendum est de cubito Sanctuarij. Nasus eius quantæ magnitudinis erat? Est traditio* כאצבע קטנה *sicut digiti minimi.*

Quomodocunque sumatur cubiti mensura, semper Moses, ex Talmudistarum præscripto, erit giganteæ molis: nam illius longitudo erit 20. palmorum Romanorum. Quia cubitus, ex Kirchero in Arca Noë pag. 30. est 24. digitorum, siuè duarum spithamarum. Spithama enim est 12. digitorum, quæ correspondet palmo Romano 12. vnciarum. Cubitus itaq; erit duorum palmorum Romanorum, sumpto cubito à brachij flexione, ad medij digiti summitatem. Si igitur Mosis longitudo sit 10. cubitorum, profectò liquet, quòd illius longitudo esse debeat 20. palmorum Romanorum; quare Moses inter Gigantes connumerandus secundùm Doctores Talmudicos, quod hactenus inauditum est. Huiusmodi Mosis proceritas non exscripta fuit in *En Israël*, forsan, noluit compilator inter vulgus Iudaicum illam cum scandalo, & Talmu-

בהמה דקה טהורה לחמשה חדשים וכנגדן באילן גפן:

Animalia minuta munda quinque mensibus: respondet eis in plantis, vitis.

בהמה גסה טמיאה לשנים עשר חודש וכנגדו באילן דקל: טהורה לתשעה חדשים וכנגדן באילן זית:

Armenta maiora immunda 12. mensibus: respondet his in plantis, palma. Munda (armenta) *nouem mensibus: respondet in plantis, olea.*

הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והפיל והקוף והקיפוף לשלש שנים וכנגדן באילן בנות שוח:

Lupus, Leo, Vrsus, Pardus, Bardelas Basiliscus, Elephas, Simia, Cercopithecus, seù Simia caudata tribus annis: respondent his in plantis Benòth Sùach *ficus albæ.* [R. Salom. *Bardelas* אפא *Ephe Draco Basiliscus.* קוף *Koph Simia,* קיפוף *Kipùph similis est Simia, sed habet caudam.*]

אפעה לשבעים שנה וכנגדן באילן חרוב חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה וימי עיבורו שלש שנים׳ *Vipera, seù Serpens quidam in 70. annis: respondet istis Ceraunia: nam Ceraunia, seù siliqua exigit à plantatione sua ad maturationem fructus 70. annos. Et dies conceptus sui sunt trium annorum.*

נחש לשבע שנים ולאותו רשע לא מצינו חבר:

Serpens in 7. annis, & huic nequam non inuenimus sociam inter plantas, &c.

Hanc animalium analogiam cum plantis in generatione, & fructuū productione nullibi me legisse memini, neque Philosopho dignam arbitror, ideòque Talmudistis in suis פירושים discutiendam relinquimus. Vide *En Israël* Par. II. pag. 179. col. 1. num. 4.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 4. *Becoròth* cap. 7. *Mumin èlu.*

Pagina 44. non longè à fine in principio Ghemara. Magnitudo Mosis.

רב אחא בר יעקב הוא פרת דמעיקרא׃ תניא רמ אומר
יובל שמו שנאמר (ירמיה יז׳ ׃ ח׳ ׃) והיה כעץ שתול
על מים ועל יובל ישלח שרשיו ׃ ולמה נקרא שמו
פרת שמימיו פרים ורבים ׃

Et numquid sunt fontes, qui eleuantur. [R. Salomon: *Erumpentes fontes in summitatibus montium, & tamen si sunt altiores Euphrate, quomodo veniunt ab Euphrate?*] *Dixit Ràu Mesciersciá: Hæ sunt scalæ Euphratis.* [R. Salom. *Hæ sunt aquæ fluentes per fistulas sub terra, & ascendunt ad montes veluti per scalam.*] *Sed nonne scriptum est* (Gen. c. 2. vet. 14.) Et fluuius quartus ipse est Peràth Euphrates? *Dixit Ràu Nachmàn Bar Isaac: Et est, qui dicit, Ràu Achà Bar Iacobi: Ipse est Euphrates suprà commemoratus* (Et fluuius egrediebatur de Eden &c. *quia isti tres egrediebantur ex eo.* Ita R. Salomon.) *Tanià Est traditio. R. Meir dicit: Iuuàl est nomen eius, S. D.* (Ierem. 17. 8.) Et erit tamquam lignum plantatum super aquas, & super יובל Iuuàl mittet radices suas. *Et cur vocatur nomen eius Peràth Euphrates? Quia aquæ eius crescunt, & multiplicantur.* [R. Salom. *scilicet sine pluuia.*]

Non probatur ex hoc Talmudico ratiocinio, omnia flumina ortum habere ab Euphrate, quia Euphrates non diuiditur, cùm & ipsum sit vnum ex membris diuisis ab eo flumine, quod egreditur ex Eden. Dicente Scriptura (Genes. 2. 10.) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ׃ *Et fluuius egrediebatur ex Heden ad irrigandum hortum: & inde diuiditur, & est in quatuor capita.* Fluuius igitur, qui egrediebatur ex Hèden, erat quid superius, totum continens suas partes, in quas diuisum

mudis irrisione, euulgare.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 4. *Bechoròth* cap. 9. & vlt. *Maassèr Behemà.*

Pagina 55. longè post medium. Origo Iordanis assignatur in spelunca פמייס *Pameàs*, vti etiam habetur Codice *Bauà Bathrà* pag. 74. b. circa finem, vt retuli Par. I. pag. 467. col. 1. Cur autem vocetur ירדן *Iardèn* Iordanis, quia inquiunt: שיורד מדן *Descendit è Dan.* Vocatur autem *Dan*; כשם דן אביה; *ex nomine Dan patris eorum.* Vide *En Israèl* Parte II. pag. 180. col. 3. num. 12. Et numero 13. habetur historia de *Bar Iuchnè*, de qua in Par. I. pag. 520.

Ibidem propè finem. Aquæ Euphratis reliquis mundi aquis excelsiores sunt.

אמר רב חנודר ממימי פרת אסור בכל מימות שבעולם
הר אילימא דאמר לא שתינא ממימי דפרת מי פרת
הוא דלא שתינא הא מנהרא אחרינא שתינא אלא דאמר
לא שתינא ממים דאתו מפרת דאמר רב יהודה אמר
כל הנהרות למטה מג׳ נהרות וג׳ נהרות למטה
מפרת׃

Dixit Ràu: Ei, qui votum vouit de aquis Peràth Euphratis; prohibitæ sunt omnes aquæ mundi. Quomodo res hæc se habet? Si quis dixerit: Non bibam de aquis Euphratis, aquæ ipsius Euphratis intelliguntur, de quibus non bibam, sed de fluuio altero bibam. Sed si dixerit: Non bibam de aquis, quæ veniunt de Euphrate. Quia dixit Ràu Iehudà, dixit Ràu: Omnes fluuij sunt infra tres fluuios: & tres fluuij sunt sub Euphrate. &c. [R. Salomon: *Tres fluuij Tigris, Phison, & Ghichòn; & omnes fluuij, qui sunt in mundo inde emanant.*]

והאיכא עינתא דמידליין אמר רב משרשיא הנהו סולמי
דפרת נינהו והא כתיב (בראשית ב׳ ׃ יד׳ ׃) והנהר
הרביעי הוא פרת ׃ אמר רב נחמן בר יצחק ואיתימא

significata in intinctione tunicæ.

מכנסים מכפרים על גילוי עריות׃ *Fæmoralia propitiantur peccato luxuriæ, quia scriptum est* (Exod. 28. 42.) Et fac eis fœminalia lini ad operiendum carnem turpitudinis.

מצנפת מכפרת על גסי הרות׃ *Tiara impetrabat remissionem superbiæ, sicut dicit R. Chaninà: Veniat res sublimis, & expiet rem sublimem.*

אבנט מכפרת על הירהור הלב אהיכא דאיתיה דכתב׃ *Cingulum propitiatur cogitationibus cordis, vbi tunc erat, quia scribitur* (Exod. c. 28, 30. Et erit super cor Aharon.

חושן מכפר על הדינין *Rationale propitiatur super iudicia, quia scriptum est* (Exod. c. 28. 15.) Et facies Rationale iudicij.

אפוד מכפר על ע״ז׃ *Ephod Superhumerale propitiatur super Idololatriam, quia scriptum est* (Hosea 3. v. 4.) Non est Ephod Superhumerale, & Teraphim. [R. Salom. *Tempore, quo non fuit Ephod fuit scelus imaginum.*]

מעיל מכפר על לשון הרע *Pallium propitiatur super maledicentiam. Dixit Deus sanctus benedictus: Veniat res, quæ habet vocem, & medeatur voci.* (Nam pallium tintinnabulis plenum erat:)

ציץ מכפר על מעשה עז׃ *Lamina frontis propitiatur super impudentiam, scriptum quippe est* (Exod. 28. 38.) Et erit supra frontem Aharon; *Et scriptum est illic* (Ierem. 3. v. 3.) Et frons mulieris meretricis fuit tibi.

Quid Tropologicè Summi Sacerdotis vestes significent, vide S. Thomam Aquinatem 1. 2. qu. 102. art. 5. ad 10.

Ibidem versa pagina ante medium. Humilitatis, & operum bonorum laus.

Prouerb. 3. 7. *Ne increpes derisorem, ne fortè odio habeat te: increpa sapientem, & diliget te.*

sum fuit, videlicet in quatuor capita. Primus vocatur à Scriptura פישון *Piscion*, & asserunt nonnulli, hunc esse Nilum Ægypti fluuium. Secundus dicitur גיחון *Ghichòn* Gehon Ganges. Tertius חדקל *Chiddèkel* Tigris. והנהר הרביעי הוא פרת *Et fluuius quartus ipse est Peràth Euphrates.* Hic non indiget alia descriptione, quia notissimus erat Israëlitis, & Terræ conterminus. Aquas itaque aliorum Terræ fluminum ex isto fluuio effluere non est dicendum, cùm ex alijs tribus fluminibus oriri possint, & omnes ex supremo omnium fluuio è Paradiso egrediente, quem quidem hodie, in quarum parte Terrarum inueniatur, cùm & ipse Paradisus terrestris non ampliùs extet, designare non valemus. Et de hoc Cod. *Bechoròth* dicta sint satis.

Ord. V. *Kodascim* Cod. 5. *Arachin* cap. 2. *En Neerachin.*

Pagina 10. b. circa medium: Agitur de אבוב *Abùb*, & de חליל *Chalil* instrumentis Musicis, de quibus ex hoc loco egi suprà Par. II. pag. 199. col. 2.

Ibidem pagina 16. longè post med. cap. 3. *Iesc baarachin.* Vestimenta Sacerdotalia propitiantur peccatis.

אמר ר׳ עיני בר ששון למה נסמכה פרשת בגדי כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות מכפר אף בגדי כהונה מכפרין׃

Dixit R. Enenè Bar Sasòn: Quare iungitur Sectio, seù Tractatus Vestium Sacerdotalium cum Tractatu Sacrificiorum? Respondeo tibi: Quòd sicut Sacrificia tollunt peccata, ita & Vestes Sacerdotales. כתונת מכפרת על שפיכות דמים *Tunica propitiatur homicidio. Quia scriptum est* (Genes. 37. 31.) Et tinxerunt tunicam in sanguine. [R. Salomon: *Fuit allusio propitiationis sanguinis, quæ venit*

בעא מיניה ר׳ יהודה בריה דר׳ שמעון תוכחת לשמה וענוה שלא לשמה הי מינייהו עדיפא א״ל ולא מודית דענוה לשמה עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולם שלא לשמה נמי עדיפא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אע״פ שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה הו״ד תוכחת לשמה וענוה שלא לשמה׃

Quæsiuit ab eo (à R. Iochanàn Ben Nuri) *R. Iudas Ben R. Simeonis: Reprehensio ad nomen eius* [R. Salom. *Dei*] *& humilitas, seù mansuetudo, quæ non est ad nomen eius; quisnam ex illis est præstantior? Dixit ei: Ego non concedo, quòd humilitas ad nomen eius sit præstantior, quia dicebat Mor: Humilitas excellentissima omnium; quæ non sunt ad nomen eius etiam præstantior. Quia dicebat Ràu Iehudà, dicebat Ràu: Semper homo vacet Legi, & præceptis licèt non eorum causa; quia dum non fiunt ad eius nomen* (ad Dei nomen) *veniet* (postea) *ad eius nomen. Et hoc est illud quod dicunt* (Sapientes) *: Reprehensio* (sit) *ad nomen eius* (Dei) *& mansuetudo humilitas non ad nomen eius.*

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 6. *Themurà* cap. 1. *Haccòl Memirìm.*

Pagina 16. editionis Cracouiensis; & pag. 116. Amstelodamensis propè principium. Tempore luctus Mosis doctrinæ Talmudicæ obliuiscuntur Sapientes.

אמר רב יהודה אמר שמואל שלשה אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה׃

Dixit Ràu Iehudà, dixit Scemuèl: Tria millia Decisiones Talmudicæ obliuioni traditæ sunt in diebus fletus Mosis.

Arguitur ex hoc debilis memoria Iudæorum, vel rerum inutilium obliuio voluntaria; vel, quod probabilius est, huiusmodi Commentum fabulosum esse, veluti quamplurima alia his similia fabulosa esse deprehenduntur. Et nil aliud ex hoc paruo Cod. annotabimus. Vide in *En Israel* Par. II. pag. 183. colum. 1. num. 1.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 7. *Cherethòth*; cap. 1. *Sceloscim vescèsc.*

Pagina 8. editionis Cracouianæ, & pag. 77. editionis Amstelodam. longè post medium. Diffusè agitur de Oleo vnctionis à Mose confecto. Versa pagina: De miraculis huius olei, & quomodo tam modica quantitas (non enim excedebat mensuram 12. logorum, לוג *Log* enim sex oua continet, ex Rabbì Dauid Kimchì in lib. radic.) scilicet 72. ouorum pro vnctione tot rerum sufficere potuerit. Eo siquidem vnctum fuit Tabernaculum, & vasa eius. Item, Aharon, & filij eius omnibus septem diebus consecrationis. Eo vncti fuerunt Sacerdotes magni, & Reges. Et credunt adhuc asseruari pro vnctione Regum tempore Messiæ: nam hìc post medium dicitur: absconditam fuisse Arcam fœderis, & in ea reconditam fuisse ampullam Mannæ, Olei vnctionis, Virgam Aharonis, Amygdalam florentem, & ארגז *Argaz Capsulam*, quam miserunt munus Philisthæi Deo Israëlis, S. D. (1. Sam. 6. 8.) *Et Vasa aurea, quæ miserunt ei pro delicti expiatione, ponetis in Argaz capsulam à latere eius.* Sed quinam reposuerunt? Iosias Rex Iudæ recondidit illam, S. D. (2. Paralipom. c. 35. ver. 3.) *Ponite Arcam sanctitatis.* Dixit R. Eleazar: Venit (bis) nomen, nomen. Veniunt generationes, generationes; Venit custodia, custodia. Dixit Ràu Papà: Cum balsamo puro. Tradiderunt Magistri: Reges vngebant

ad

in cornu significatam, vel animo frangantur secundùm fragilitatem lenticulę olei. Illam habuerunt Reges, quorum Regnum perdurauit, vti Dauidis, & Salomonis. Huiusmodi autem robur in Saul, & Iehû inuentum non fuit, ideòque infirma illorum virtus tamquam in testaceo vase inclusa, collisa, fractaque lenticula, Regni diuturnitatem non fuerunt assecuti. Et hæc sint annotata ex Codice *Cheretòth*.

Ord. V. *Kodascìm* Cod. 8. *Meilà* cap. 4. *Kodscè bammisbèach*.

Pag. 51. b. edit. Amstel. & pag. 17. b. edit. Cracou. non longè à princ. Pręcepta Iudaica de Circumcisione, Sabbatho, & Menstruatis à Diabolo restaurantur. Hanc Talmudicam historiam cum textu Hebraico, & Latina interpretatione exscripsi Par. I. p. 587. Vide in *En Israèl* Par. II. pag. 188. col. 3. num. 1. vbi ad declinandum odium Romanorum, pro מלכות הרשעה *Regnum impium*, putà *Romanum*, substituerunt מלכות חשמונאי *Regnum Chasmonài*. At hoc imperitè quidem factū est. Non enim Regnum Hasmoneorum, id est, Machabæorum, qui erant Iudæi, & pro patrijs Legibus bella contra Gentiles susceperunt, & sacra omnia restituerunt, vnquam in hasce impietates declinauisse legitur, vt Sabbathum abrogarent, Circumcisionem tollerent, & menstruatas permitterent. Concludendū itaque est: Doctiores inter Iudæos, quibus hodie suorū librorū censura committitur, Iudaicarum antiquitatum adeò esse imperitos, vt Regnum Hasmoneorum, & Regnum Machabæorum, duo diuersa Regna extitisse; & Regnum Hasmoneorum Gentile, Idololatricum, & Iudæis inimicum fuisse

Nnnn

ad modum Coronæ; Sacerdotes ad modum כי *Chi*. Dixit Ràu Menascià: ad modū literæ Græcæ χ. Tradunt aliqui:

חרא בתחילה מציק שמן על ראשו ואח״כ נותן לו שמן בין ריסי עיניו ותני אחריתי בתחילה נותן לו שמן בין ריסי עיניו ואח״כ מציק משן על ראשו:

Semel in principio fundebat oleum super caput eius, deinde imponebat oleum inter supercilia oculorum. Alij tradunt: Primùm imponebant oleum inter supercilia, & postea fundebant oleum super caput eius. Aliqui dicunt, quòd redundabat de vnctione, alij de infusione, &c.

Omnes traditiones Talmudicæ in incertum vagantur. De Arca fœderis, & Oleo vnctionis vide, quæ dixi suprà pagina 623. & 624.

Pagina 78. Amstelodam. & pag. 6. Cracouien. longè post principium. Stabilitas, vel instabilitas Regni vnde proueniat. *Orauit Anna* (1. Sam. 2. v. 1.) *& dixit: Exultauit cor meum in Domino, exalatum est cornu meum.*

במה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותם שאול ויהוא שנמשחו מן הפך לא נמשכה מלכותם:

Exaltatum est cornu meum, & non est exaltata lenticula mea. Dauid, & Salomon, quia vncti fuerunt cornu, protrahitur Regnum ipsorum. Saul, & Iehû, qui inuncti fuerunt lenticula, non protractum fuit ipsorum Regnum.

Parum refert, si Reges vngantur adhibito hoc, vel illo instrumento ad spargendum, & infundendum Oleum: neque ex his causis extrinsecis, & accidentalibus poterunt produci effectus spirituales, & morales, nisi tantùm per accidens, quatenus scilicet sunt obiecta, ad quæ respicientes Reges inuncti, moueantur ad imitandam virtutem fortitudinis

אמר רבן גמליאל בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים הן צנועין באכילתן וצנועין בבית הכסא וצנועין בדבר אחר :

Dixit Rabbàn Gamliel : Propter tria amo Persas ; sunt verecundi in cibo , sunt verecundi in latrina , & sunt verecundi in alia re (in lecto).]

Alia quamplurima monita dantur ad tuendam sanitatem ; ne egerenda retineantur , & saltem mane , & vespere ad sellam familiaricam festinare quis debeat , & ibi aluum exonerare procuret . Ex retentione enim excrementorũ multa corpori obuenire mala prędicunt Medici isti Talmudistæ .

Ord. V. *Kodascim* Cod. 9. *Tamid* cap. 4. *Lo haiù Cophethìn* .

Pagina 31. b. editionis Cracouianæ, & pag. 65. edit. Amstelodam. lin. vlt. & pagina sequenti . Referuntur decem quæsita à Iudæis facta per Alexandrum Macedonem .

עשרה דברים שאל אלכסנדרוס מוקדון את זקני הנגב אמר להן מן השמים לארץ רחוק או ממזרח למערב אמרו לו ממזרח למערב תדע שהרי חמה במזרח הכל מסתכלין בה חמה במערב הכל מסתכלין בה חמה באמצע רקיע אין הכל מסתכלין בה וחכמים אומרי׳ זה וזה כאחד שוין שנאמר (תהלי׳ קג : י״א :) כגבוה שמי׳ על הארץ כרחוק מזרח ממערב ואי חד מיניהו נפיש נכתוב תרויהו כי ההוא דנפיש ואלא חמה באמצע רקיע מאי טעמא אין הכל מסתכלין בה משום דקאי לחדיא ולא כסי ליה מידי ;

Decem petiuit Alexander Macedo à Senioribus Austri . Dixis eis : Quanam est maior distantia ; An à cælo ad terram ; an ab Oriente ad Occidentem ? Dixerunt ei : Ab Oriente ad Occidentem . Scias , quia existente Sole in Oriente omnes possunt intueri illum . In medio cæli non omnes possunt intueri in illum (& hoc accidit, quia est propè , inquit Glossator .) *At Sa-*

se credant . Et hæc est egregia eruditio recentiorum Rabbinorum . Finit Codex *Meilà* .

Ord. V. *Kodascim* Cod. 9. *Tamìd* cap. 1. *Biscloscià mekomòth* .

Pagina 27. b. editionis Cracouianæ , & pag. 61 . b. edit. Amstelodam. circa medium . De morum honestate seruanda in latrinis .

רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא אתא רבי אבא נחר ליה א״ל ליעול מר עד כאן וכו׳ ;

Ràu Siphrà sedebat in loco secreto (& ventrem exonerabat) *in latrina . Venit R. Abbà : Tussitu signum ei dedit . Dixit ei* (Ràu Siphrà :) *Ingrediatur Dominus vsque huc . Tu non ascendisti in Seir , & fecisti res de Seir . Tanù Tradiderunt : Inueniunt ostium pessulo clausum , cognoscunt ibi esse hominem . &c.* [Glossa : R. Siphrà sedebat in latrinis , & non erat in eis ostium ; sed huiusmodi mos erat , vt quicumque ingredi voluisset היה נוחר *tussiebat* , seù screabat , & si ibi erat homo, eodem modo intus respondebat , & qui foris stabat , retrocedebat . R. Siphrà non fecit sic, sed dũ : R. Abbà screaret . dixit ei Ràu Siphrà : Ingrediatur Dominatio vestra . Sed debebat ei eodem tussitu respondere . Idcircò respondit R. Abbà postquam inde exierat (Ràu Siphrà :) עד כאן לא סילקת לשעיר וגרמת מילי דשעיר ; *Hactenus non ascendisti in Seir* , (id est in latrinas) *& fecisti res Seir* . Quasi diceret : Hactenus huc non venisti (in latrinas) & tu moribus eorum (id est Romanorum militum) imbutus es ; quoniam verecundiam non habes , sicuti ipsi : verùm Persæ verecundi sunt , sicut legimus (in Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 8. b. circa medium .)

(Geneſ. 1. 1.) In principio creauit Deus cælos, & terram.

Tertiò, Petijt Alexander אור נברא תחלה או חושך, *Lux creatane eſt primùm, an tenebræ?* *Reſponderunt* מילתא דא אין לה פתר ונימרו ליה חושך נברא תחלה דכתיב (בראשית א׳ ב׳ :) והארץ היתה תהו ובוהו וחושך והדר ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור : *Hac res non habet interpretationem, ſed tamen dicamus ei: quòd tenebræ creatæ ſint primùm, quia ſcriptum eſt* (Geneſ. 1. 2.) Et terra erat inanis, & vacua, & tenebræ. *Et redijt.* Et dixit Deus: Sit lux, & fuit lux.

סברי דילמא אתי לשיולי מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור אי הכי שמים נמי לא נימרו ליה מעיקרא סברי אקראי בעלמא הוא דקא אתי דשייל מה כיון דחזו דקהדר משאיל סברי לא נימא ליה דילמא אתי לשיולי מה למעלה וכו׳ *Cogitauerunt: Fortaſſe veniet, vt petat, quid ſit ſupra, quid ſit infra? quid ſit ante, quid ſit retro? ſi ſic cæli etiam. Non dicamus ei Ab initio cogitauerunt eſſe quoddam accidens ſimpliciter quod ipſe petit. Sed quando viderunt, quod iterum petijt, dixerunt: Non dicamus ei. Fortaſſe veniet vt petat, quid ſit infra, quid ante, quid retro &c.*

Quartò, *dixit eis:* אידין מתקרי חכים אמרו לו הרואה את הנולד : *Quis eſt, qui dicatur Sapiens? Dixerunt ei: Qui videt quod futurum eſt.*

Quintò, *Dixit eis* אידין מתקרי גבור אמרו לו חכובש את יצרו : *Quis eſt, qui dicatur fortis? Reſponderunt: Qui ſubijcit prauum affectum ſuum.*

Sextò, *Dixit eis: Quis diues? Reſponderunt:* חשמח בחלקו *Qui lætatur in parte ſua.*

Septimò, *Dixit eis* מה יעביד איניש ויחיה אמרו ליה ימית עצמו : *Quid faciet homo, & viuet? Reſp. ei: Occidat ſe ipſum.*

Sapientes dicunt: Hoc, & illud (ſpatium) vt vnum æqualia ſunt, S. D. (Pſ. 103. 11.) Secundùm altitudinem cæli ſuper terram. *Secundùm diſtantiam Orientis ab Occidente. Et ſi alterum illorum fuiſſet ampliùs, ſcriptum fuiſſet alterum illorum ſecundùm illud quod ampliùs fuiſſet: Sed quando Sol eſt in medio firmamenti* (in Meridie) *cur non videtur? Quia ſcilicet manet in propatulo, & nihil illum operit.* (Gloſſa: *Quia quando Sol eſt in Oriente, & Occidente operitur vaporibus.*

Parum verſati erant in Aſtronomicis iſti Sapientes Rabbini Seniores Auſtri, non enim ſciebant, omnes lineas ductas à centro ad circumferentiam eſſe æquales. Vel centrum Solis eccentricum, ſiuè diuerſum conſtituerunt à centro Terræ, ex quo ſyſtemate varia abſurda ſequerentur, præſertim ſi in Meridie Sol propinquior eſſet Terræ, conſequenter in imo Cæli longiſſimè diſtaret à Terra, & hoc qualibet nocte, ac die contingeret motu ſuo diurno, quod tamen falſum eſt. Adde, quòd ſi Sol in Meridie fuiſſet vicinior Terræ, illius corpus appareret maius, quàm appareret in Oriente, vel Occidente: quia corpora, quo viciniora maiora apparent, & tamen contrarium videmus. Itemque ob eandem rationem, tam in æſtate, quàm in hyeme in Meridie ſemper æſtuaremur calore magno, quod tamen in bruma non ſemper experimur. Alia argumenta Aſtrophilis relinquo.

Secundò, Petit Alexander Macedo.

שמים נבראו תחילה או הארץ אמרו שמים נבראו תחילה שנ׳ בראשית ברא אלהים את חשמים ואת הארץ:

Cæli creatine ſunt primùm, an terra? Dixerunt; Cæli primùm creati ſunt, S. D.

In fine huius Capitis 4, *Lo haiù Cophetìn* legitur.

תנא דבי אליה גיהנם למעלה מן הרקיע ויש אומרים לאחרי הרי חשך ׃

Tanà Est traditio Scholæ Eliæ. Gehenna est supra firmamentum. Sunt, qui dicunt, eam esse vltra montes tenebrarum.

Fabulosa hæc sunt. Vide *En Israël* Parte II. pag. 184. col. 2. num. 5.

Ibidem statim. Et in *En Israël* numero 6.

תנא רב חייא כל העוסק בתורה בלילה שכינה כנגדו שנאמר (איכה ב׳ ׃ יט״ ׃) קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נכח פני ה׳ וגומר ׃ אמר ר׳ א׳ בן עזריה תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמ׳ (ישעיה נד׳ ׃ יג׳ ׃) וכל בניך לימודי יהוה ורב שלום בניך ׃

Tanà Est traditio Ràu Chijà: Quicumq; de nocte dat operam Legi, Maiestas Diuina est è regione ipsius, S. D. (Thren. cap. 2. v. 19.) Surge, prædica in nocte in principio vigiliarum. Effunde sicut aquas cor tuum ante conspectum Domini, &c. [R. Salom. *Quasi dicat, quòd Diuinitas habitabit iuxta te.*] *R. Elièzer Ben Azariæ dicit: Discipuli sapientes præ multis pace* (fruuntur) *in mundo, S. D.* (Isai. 54. 13.) Et vniuersi filij tui docti Domini: & multa pax filiorum tuorum.

In reliquis tribus Capitulis huius Codicis non reperitur Ghemarà. Et sic absoluitur totus Codex *Tamìd*.

Sequitur Codex *Middòth*, qui non habet *Ghemarà*, sicut nec habet Codex *Kinìm* subsequens & vltimus huius Ordinis.

Ordinis VI. & vltimi *Taharòth*, nulli Codices habent Ghemarà præter Codicem *Niddà*, in quo agitur de honestate seruanda à muliere tempore menstrui; itemque de conuersatione virorum

Octauò, *Dixit eis: Quid faciet homo, & morietur? Resp. Viuificet se ipsum.*

Nonò, *Dixit eis: Quid faciet homo, & recipietur à socijs? Resp. ei* יסני מלכות ושלטן וכו׳ ׃ *Odio habeat Regnum, & Imperium. Dixit eis: Meum melius est vestro. Ama Regnum, & Imperium, & bene fac hominibus.* [R. Salomon: *Meum meliùs est vestro, hoc est: Scire meum vestro est præstantius, quia ego bonum consilium do, quod ab omnibus recipitur. Amare Regem, & Dominum, & loqui cum eis iugiter, vt faciant bonum cum Ciuibus, & loqui pro eis ad Regem ne, aggrauet mundum super eos, & tunc venient Ciues Ciuitatum, & seruient ei, eumque honorabunt.*]

Decimò, *Dixit eis: Quid melius est habitare in mari, an in arida? Resp. ei:* ביבשת יאי למידר דהא כל נחותי ימא לא מיתבא דעתיהון עד דסלקין ליבשתא *In arida. Quia ecce omnes, qui descendunt in mare, non quiescunt donec ascendant in terram. Dixit eis: Quisnam inter vos sapientior est? Resp. ei: Omnes in sapientia sumus æquales: quia ad omnes tuas interrogationes æqualibus responsionibus, vno ore, respondimus.*

Ista sunt quæsita ab Alexandro Macedone, & responsa à Sapientibus Austri, quibus persuadere tentat Alexander, vt suam religionem relinquant, & gentilitati adhæreant, sed oblata respuunt Rabbini, & eidem Alexandro iter ostendunt Africanum ad Amazonum Regna, qui & vsque ad ostium Paradisi terrestris peregrinatus est, de quo quamplurima fabulosa narrantur. Hæc omnia habentur etiam in *En Israël* Parte II. pag. 183. col. 4. num. 3. & pagina 184. col. 1. num. 4.

כל עץ רענן שוחטי הילדים בנחלים תחת סעיפי הסלעים אל תקרי שוחטי אלא סוחטי וכו׳ ,

Dixit R. Iochanàn : Quicunque fundit semen frustra , dignus est morte , S. D. (Gen. 38. 10.) Et displicuit in oculis Domini , quod fecit , & mori fecit etiam eum. *R. Isaac , & R. Amè dixit :* (Ille qui hoc agit) *est quasi homicida , S. D.* (Isaiæ 57. 5.) Insolescentes in vlmis sub omni ligno frondoso: mactantes natos in torrentibus subter eminentes petras. *Ne legas* שוחטי Iugulantes, *sed* סוחטי Comprimentes, &c.

Ibidem. Ràu Iehudà , & Samuel stabant super tectum Synagogæ רשף *De Sciàph* , & *Iatìb* de Nahardeà. Dixit R. Iudà Samueli: Necessitas mingendi mihi occurrit. Dixit ei : Vir sapiens apprehende mentulam , & minge foras. [R. Salom. *Ne mingas*] sic fecit. Et nonne est traditio. R. Eliezer dicit : Qui arripit virgam , & lotium facit , est ac si diluuium inferret in orbem. [R. Salom. *Quia hoc scelus , & patratio turpis fuit* בירם *in manibus eorum : nam scribitur* (Gen. 6. 12.) Quoniam corruperat omnis caro viam suam. *Item dicunt , quòd* ברתחין קלקלו *in feruentibus bullientibus fuit corruptela ,*] Vide *En Israèl* Parte II. pag. 185. col. 1. num. 4.

Ibidem versa pagina longè post principium. Inuehitur contra molles.

אמר רבי אליעזר מאי דכתיב (ישעיה א׳ : ט״ו :) ידיכם דמים מלאו אלו המנאפים ביד : תנא דבי רבי ישמעאל (שמות כ׳ . י״ד :) לא תנאף לא תהא בך ניאוף בי ביד בין ברגל :

Dixit R. Elièzer : Quid est quod legitur (Isai. 1. 15.) Manus vestræ sanguine plenæ sunt? *Isti sunt mastupratores* · *Tanà Est traditio Scholæ R. Ismaelis :* (Exod. 20. ver. 14.) Non fornicaberis : *Non*

rum inter se , & cum pueris , multa , sed parum honestè dicuntur. Itaque honestati , & pudori consulentes , ea omnia non referemus , nisi tantùm quædam pauca , quæ minùs obscœna videbuntur , & ex quibus aliquid vtilitatis ad bonos mores dirigendos erui posse credidimus.

Cod. *Niddà* cap. 2. *Col-haijàd* :

Pagina 13. in ipso principio Capitis, in *Miscnà*.

כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת ובאנשים תקצץ :

Omnis manus , quæ frequentat perquisitionem (circa pudenda) *in mulieribus laudabilis , in viris præcidatur.* [R. Sal. *In mulieribus &c. nam mulier fortasse poterit videre sanguinem menstruum , sed in viris poterit sequi pollutio.* Ghemarà : *In viris exploratio est damnabilis propter effusionem seminis. En Israèl* Parte II. pagina 185. col. 1. num. 2.

Ibidem longè post principium. Quomodo mingendum.

רבי אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין כאילו מביא מבול לעולם :

R. Elièzer dicit : Quicumque apprehendit verctrum, & mingit , idem quodammodo facit ac si diluuium in mundum induceret. In *En Israèl* Par. II. pag. 185. col. 1. num. 3.

Sed quia per actum mingendi turpius quiddam insinuatur , ob id prætermittimus dictum istud sine alia maiori declaratione , & censura.

Ibidem longè post medium. Voluntaria pollutio interdicitur.

אמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנ׳ (בראשית ל״ח : י׳ :) וירע בעיני יהוה את אשר עשה וימת גם אותו ר׳ יצחק ור׳ אמי אמר כאילו שופך דמים שנ׳ (ישעיה נ״ז : ה׳) הנחמים באלים תחת

Non sit in te fornicatio, siuè manu, siuè pede. Post pauca. -

אלא משחקים בתנוקות מאי היא אילימא : משכב זכור בני סקילה נינהו אלא דרך אברים בני מבול נינהו וכו' :

Verùm qui ludunt cum pueris quinam sunt? Si dicas, sunt, qui concumbunt cum eis, digni sunt lapidatione; sed intelligitur ludere cum illis via membrorum (contactu) *& sunt filij diluuij, &c.* Vide in *En Israël* loco suprà citato numero *6*.

Ibidem ante medium. Non veniet Messias quousque *Guph* animarum euacuetur. De hac Talmudica doctrina vide suprà pagina 466. colum. 2. huius Par. III. & pag. 617. col. 2. Item in *En Israël* Parte II. pagina 185. col. 2. num. 6 in fine.

Ibidem paulò post. Manus infra vmbilicum non est inferenda.

אמר ר' טרפון כל המכנים ידו למטה מטבורו תקצץ אמרו לו לרבי טרפון ישב לו קוץ בכריסו לא יטלנו אמר להן לא והלא כריסו נבקעת אמר להן מוטב תבקע כריסו ואל ירד לבאר שחת ׃

Dixit R. Tarphòn: Qui manum immittit infra Vmbilicum eius (scilicet ad verenda loca) *abscindatur. Dixerunt ei: Quid si spina infixa sit ventri eius, an non tollent eam? Dixit ad eos* (R. Tarphòn) *Non. Et nonne venter ipsius rumpitur? Respondit eis: Satiùs est vt scindatur venter eius, quàm vt descendat in puteum perditionis.*

Simile quid habetur apud Matthęum c. 5. v. 29 & 30. In *En Israël* Parte II. pag. 185. col. 3. num. 7.

Ord. VI. *Taaròth* Cod. 7. *Niddà* cap. 2. *Col haijàd*.

Pagina 16. b. circa medium. De die prohibent congressum viri cum vxore.

אמר ר' יוחנן אסור לאדם שישמש מטתו ביום אמר רב המנונא מאי קרא שנ' (איוב ג': ג' :) יאבד יום אולד בו והלילה אמר הרה גבר ׃ לילה ניתן להריון ויום לא ניתן להריון וכו' ׃

Dixit R. Iochanàn: Prohibitum est homini vti lecto interdiu. Dixit Ràu Hamenunà: Quonam ex Scriptura loco? S. D. (Iob 3. 3.) Pereat dies, in qua natus sum: & nox, in qua dictum est, conceptus est vir. *Nox datur conceptioni, dies autem non datur conceptioni. &c.* Resc Lakisc ex alio loco idem probat, ex (Prouerb. 19. 16.) בוזה דרכיו ימות *Qui contemnit vias suas, morietur.* [R. Sal. *Qui contemnit vias suas, id est coitum, iuxta illud* (Prou. 30. 19.) ודרך גבר בעלמה Et viam viri in adolescentula. *Et qui incumbit interdiu, facilè efficitur contemptor; quia fortè aliquid turpe videbit, ita vt actū illum ex abominatione dimittat.*]

Vsus matrimonij licitus est omni tempore; neque ex Scriptura contrarium probari euidenter potest. Loca à Rabbinis adducta intentum non probant. Non locus ex Iob; quia si ex verbis Iobi nox danda sit conceptioni, & excludendus sit dies; ergo pari modo ex ijsdem verbis dies danda erit natiuitati, & excludenda erit nox. Quia sicut nox determinatur pro conceptione, sic dies determinatur pro natiuitate, nec natura vnquam falli, aut fallere potuisset. Contrarium tamen videmus, quia sæpiùs de nocte nascuntur homines, raro interdiù. Ergo intentio Iobi hoc suo dicto, non est excludere hominum natiuitatem de nocte; nec consequenter excludere conceptionem de die. Locus autem Prouerbiorum citatus à Resc Lakìsc, & huic dogmati Talmudico applicatus, moralis est, nec aliud concludit, quàm

quòd

רבה בר רב הונא מקרקש זגי דכילתיא אביי באלי דידבי
רבה באלי פרותי ׃

Quatuor Deus sanctus benedictus odit, nec ego illa amo. 1. Qui ex improuiso domum ingreditur, & non opus est dicere In domum socij sui. 2. Et apprehendit membrum mingendi causa. 3. Et mingit nudus ante lectum suum. 4. Et qui lectulo suo vtitur in facie omnium Viuentium. Dixit Ràu Iudas ipsi Samueli: Neque etiam coram muribus? Dixit ei: Vir egregie; Non. Sed sicut, qui de familia tali, qui vtebantur lecto suo coram seruis eorum, & ancillis. Et de ijs quid dicitur? (Genes. 22. v. 5.) Sedete vobis hic cum asino. *Populus enim* (siuè vulgaris homo) *similis est asino. Rabbà Bar Bar Hunnà strepebat tintinnabulis lectuli.* [R. Salom. *Tintinnabula suspenderat circumcirca siparium lecti tempore concubitus, vt qui essent domestici domus, tunc secederent.*] *Abijè abigebat muscas.* [R. Salom. *Ne scilicet vteretur lecto suo coram vllo animantium.*] *Ràu abigebat musciliones.*

Scrupulositates Rabbinorum. Vide *En Israël* Par. II. pag. 185. colum. 4. num. 8.

Alia non minùs obscœna quàm superstitiosa sequuntur: quæ consultò, & lubenter sub silentio relinquuntur. Curiosus lector, si voluerit, ea videre poterit in *En Israël* Par. II. loco cit. n. 9.

Ord. VI. *Tabaròth* Cod. 7. *Niddà* cap. 3. *Hamnaphèleth*.

Pagina 24. b. non longè à fine. Abbà Saulis proceritas describitur.

תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת
רצתי אחר צבי ונכנסתי בקולית של מת ורצתי אחריו
ג׳ פרסאות וצבי לא הגעתי וקולית לא כלתה משחזרתי
לאחורי אמרו לי של עוג מלך הבשן היתה ׃

Ta-

quòd honestatis gratia de die cum vxore commercium non sit habendum. Quæ honestatis, & vrbanitatis lex non parui-facienda, sed quibusdam circumstantijs superuenientibus liberatur homo ab illius obseruatione. Vide *En Israël* Parte II. pag. 185. col. 3. num. 8.

Ibidem propè finem. Prouerbium excerptum ex libro בן סירא *Ben Sirà*.

ג׳ שנאתי וד׳ לא אהבתי שר הנרגל בבית המשתאו׳
ואמרי לה שר הנרגן ואמרי לה שר הנרגז והמושיב
שבת במרומי קרת והאוחז באמה ומשתין מים והנכנס
לבית חברו פתאום אמר רבי יוחנן ואפילו לביתו ׃

Tria odiui, & quartum non amaui. *Principem* [R. Salomon: *id est* תלמיד חכם *Discipulum sapientem professorem Legis,*] *Versantem frequenter in conuiuijs. Alij dicunt: Principem* (id est Doctorem) *loquacem. Alij dicunt: Iracundum* [R. Salom. *Qui ex ira quodammodo stultus redditur.*] *& qui constituit sedere in sublimitate Ciuitatis.* [R. Salomon: *Qui constituit discipulos sedere in loco sublimi alicuius Ciuitatis, quia fastus, & superbia in hac sessione ostenditur. Insuper: Qui impedit iter ijs, qui transeunt per vias.*] *Item, qui manibus membro apprehenso, mingit: & qui in domum socij repentè, & ex improuiso ingreditur.* [R. Salom. *Fortasse peraget aliquid pudore dignum.*] *Dixit R. Iochanàn: Etiam in domum suam.*

Ibidem in fine. De hocce argumento prosequitur R. Scimòn Ben Iochài.

ד׳ דברים הקב״ה שונאן ואני איני אוהבן הנכנס לביתו
פתאום ואין צריך לומר לבית חבירו והאוחז באמה
ומשתין מים ומשתין מים ערום לפני מטתו והמשמש
מטתו בפני כל חי א״ל רב יהודה לשמואל ואפילו לפני
עכברים אמר ליה שיננא לא אלא כגון של בית פלוני
שמשמשין מטותיהן בפני עבדיהם ושפחותיהם ואנהו
מאי דרוש שבו לכם פה עם החמור עם הדומה לחמור

Iehudà longus fuit in generatione sua. & Addà Daijlà pertingebat ad illius humerū. Perastauinà de Pumbedithà non pertingebat ad Addà Daijlà vsque ad medium. Et vniuersus Orbis non pertingebat ad lumbos eius. Vide *En Israël* Par. II. pagina 186. col. 2. num. 11.

Hæc de hyperbolicis, sed sine sale locutionibus Babylonicorum Talmudistarum.

Pagina 25. propè finem. Quomodo formetur fœtus in vtero materno.

Abbà Sciaùl dicit: (Hominis) *formatio à capite* (incipit) *& ambo oculi eius sunt sicut duo oculi muscæ*.

Hæc sententia Abbà Saulis, quòd primò in animali efformetur caput, fuit quorundam antiquorum tùm Philosophorum, tùm Medicorum: nam alij existimarunt, Cor primùm formari, & formationis reliquarum partium esse causam efficientem. Recentiorum verò vtriusque professionis nonnullorum sententia firma est, In animali omnes solidas partes, siuè sit cor, siuè cerebrum, siuè hepar, siuè alia quæuis, simul, & eodem tempore delineari, & efformari secundùm illarum propriam proportionem, & exigentiam. Ratio est, quia istæ partes à se mutuo non dependent, & sunt omnes immediata naturæ opera. Probat hoc non minùs euidenter, quàm eleganter Isbrandus de Diemerbroeck in Anatome lib. 1. c. 28. ad quem, cùm nostri instituti non sit de hac re ex professo agere, amandamus curiosum Lectorem.

Pagina 30. b. post medium. Membrorum fœtus, situs, & dispositio in vtero materno exactè describitur.

דרש רבי שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפנקס שמקופל

Tanià Est traditio. Abbà Sciaùl dicebat: Quodam tempore sepeliebam mortuos. Cucurri post ceruum, & ingressus sum in os fæmoris hominis defuncti. & cucurri post eum tres parasangas, nec ceruum assequutus sum, & os illud fæmoris non finiebatur. Quando redij retrorsum, dixerunt mihi: Os illud Og Regis Basan fuit.

Item sequitur.

תניא אבא שאול אומר קובר מתים הייתי פעם אחת נפתחה מערה תחתי ועמד בגלגל עינו של מת עד חוטמי כשחזרתי לאחורי אמרו עין של אבשלום היתה ושמא תאמר אבא שאול ננס הוה אבא שאול ארוך בדורו הוה ור׳ טרפון מגיע לכתפו הוה ור״ט ארוך בדורו הוה ור׳ מאיר מגיע לכתפו ר׳ מאיר ארוך בדורו הוה ורבי מגיע לכתפו ורבי ארוך בדורו הוה ורבי חייא מגיע לכתפו ור׳ חייא ארוך בדורו הוה ורב מגיע לכתפו רב ארוך בדורו הוה ורב יהודה מגיע לכתופו ורב יהודה ארוך בדורו הוה ואדא דיילא מגיע לכתפיה, פרשתבינא דפומבדיתא קאי ליה לאדא דיילא עד פלגיה וכולי עלמא קאי לפרשתנביא ד׳ פומבדיתא עד חרציה׃

Tanià Est traditio: Abbà Sciaùl dicebat: Dabam sepeliendo operam, Aliquando aperta est spelunca sub me, & steti in orbe oculi cuiusdam defuncti vsque ad nares meas. Quando redij retrorsum, dixerunt: Oculus Absalom fuit. Sed fortè dices: Abbà Sciaùl erat Nanus. Sed Abbà Sciaùl procerus in generatione sua fuit: nam R. Tarphòn pertingebat ad humerum eius. Sed & R. Tarphòn procerus fuit ætate sua, & R. Meir pertingebat ad humerum eius. R. Meir procerus statura tempore suo fuit, & Rabbi pertingebat ad humerum eius. Rabbi fuit longus ætate sua, & R. Chijà pertingebat ad humerum eius. R. Chijà longus fuit in generatione sua, & Ràu pertingebat ad humerum eius. Ràu procerus fuit æuo suo, & Ràu Iehudà pertingebat ad humerum eius. Ràu

ambulabam in tenebris. *Nec de hoc mirandum est* (inquit Ghemarà) *quia ecce homo dormit hic, & videt somnians in Hispania, Nec sunt homini dies, quibus homo positus sit in maiori bono, quàm illi dies, S. D.* (Iob 29. 2.) Quis ponat me sicut menses pristinos, secundùm dies quibus Deus custodiebat me. *Sed quales sunt isti dies, in quibus sunt menses, & non anni? Dicito: Isti sunt menses partus, & docent eum, & instruunt totam legem vniuersam, quia dicitur* (Prouerb. c. 4. v. 4.) Et docuit me, dixitque mihi: Apprehendat verba mea cor tuum, custodi præcepta mea, & viues. *Et ait:* (Iob 29. 4.) In societate Dei in Tabernaculo meo. *Quid est, dixitque? Et si dicas: Propheta est qui dicit: Veni, & audi:* In societate Dei, in Tabernaculo meo. *Et quando egressus est foras in auram mundi, venit Angelus, & comprimit eum super os eius, & obliuionem illi efficit totius Legis vniuersæ, S. D.* (Genes. v. 4. ver. 7.) Ad ostium peccatum cubans. *Nec exit inde, donec ab eo iuramentum exigat, S. D.* (Isai. 45. 23.) Quia tibi incuruabitur omne genu, iurabit omnis lingua. Quia tibi incuruabitur omne genu; *Hic est dies mortis, S. D.* (Psalmi 22. ver. 30.) Incuruabit se omnes descendentes in puluerem. Iurabit omnis lingua, *hic est dies natiuitatis, S. D.* (Psal. 24. v. 4.) Innocens manibus, & mundus corde, qui non accepit in vanum animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo. &c.

Præter insulsa, & fabulosa commenta circa puellum in vtero matris existentem cum lucerna, &c. Innuitur etiam nostrum scire sit reminisci, vt docebant Platonici cum eorum Magistro in Phæ-

יח

שמקופל ומונח ידיו על שתי צדעיו אציליו על שתי ארכובותיו ושני עקביו על שתי עגבותיו וראשו על ברכיו ופיו סתום וטבורו פתוח ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה ואינו מוציא רעי שמא יהרוג את אמו וכיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול להחיות אפילו שעה אחת וכו׳:

Disserit R. Simlài: Cuinam rei comparare possumus infantem existentem in visceribus matris suæ? Pinacidi, siuè tabulæ pugillari [R. Salom. *Tabulæ sunt in quibus scribunt* הגלחים Hagghelachim Rasi *Monachi, seù Presbyteri Christianorum*] *complicatæ, & ponit manus suas super gemina tempora sua; ambos cubitos super gemina genua sua; & duo calcanea super geminas nates; & caput inter genua; & os habet clausum, & vmbilicum apertum; & per vmbilicum nutrimentum trahit: de eo quod mater eius comedit comedens est; & de eo quod ipsa bibit, bibens est; nec egerit stercus, ne fortè interficiat matrem. Et quando exit in aërem mundi, aperitur quod est clausum, & clauditur quod est apertum; quia nisi sic foret, non posset vel horam vnam viuere. &c.*

Non Anatomici omnes concederent hunc situm fœtus in vtero, cùm varium illum describant, & varijs modis mutari posse dicant. Vnde videndi sunt Bartholinus fil. lib. 1. Anat. capite 36. & Diemerbroeck lib. 1. cap. 33. Nonnulla tamen in hoc loco habentur, quæ minimè à doctrina prædictorum Anatomicorum aliena esse censenda sunt, sed quamplurimis fabulis permixta Talmudicis, vt *de lucerna accensa posita super caput infantuli, per quam prospiciat, & intueatur à fine mundi ad finem, S. D.* (Iob c. 29. v. 3.) Dum splenderet lucerna eius super caput meum, ad lumen eius

mulieri, & fœtui. Tribus mensibus medijs grauis est mulieri; & gratus est seù conferens fœtui. In postremis bonus est mulieri, & bonus est infanti, quia ex hoc inuenitur puer effici, fierique candidus, & alacris, id est valens, & sanus. [R. Sal. *Idcircò est grauis mulieri, & infanti, quia tunc habitat in habitaculo inferiori, sed cur sit insuauis mulieri, nescio causam. Quod verò ait: fieri infantem candidum, & pulchrum in vltimis mensibus, hoc prouenit, quia semen dealbat infantem à suis sordibus.*] O egregiam R. Salomonis Philosophiam!

Porrò Talmudistæ de formatione fœtus in vtero materno hoc pacto philosophantur: Ibidem post alteram lineam. ת״ר ג׳ שותפין יש באדם וכו׳ *Tanù Rabbanàn Tradunt Magistri:* Tres conueniunt ad formandum hominem, Deus, pater, & mater: Pater seminat id quod est album, de quo ossa, & nerui, & vngues, & cerebrum, quod est in capite, & album quod est in oculo. Mater seminat id quod est rubrum, de quo est pellis, caro, pili, & nigrum oculi. Sed Deus dat spiritum, & animam, & nitorem faciei, & visionem oculi, & auditum auris, & locutionem oris, & incessum pedum, & intelligentiam, & intellectum. Et quando venit tempus separationis de mundo, Deus accipit partem suam, & partem patris, & matris ponit ante illos. Dixit Ràu Papà: Hoc est quod dicunt homines פרן מלחא ושדי בשרא לכלבא: *Amoue salem, & proijce carnem cani.*

Prouerbium de homine anima destituto. Prædicta omnia inuenies in *En Israël* Parte II. pagina 186. columna 4. num. 14.

done: Animas nempè nostras ante corporis informationem omnibus scientiarum habitibus præditas, & ornatas esse; sed deinde per vnionem cum corpore penè deletos, ministerio Magistri reuiuiscere paulatim, & iterum animum ornari, indeque fieri, vt nulla in nobis noua scientia appareat, sed vetus, quæ olim in anima erat reminiscentia. Simile quid hìc docent, dum animam volunt edoctā in vtero materno Legem vniuersam, eamque post natiuitatem obliuisci, puelli ore compresso ab Angelo. Quæ sententia non admodum distat à Platonica, contra quam disputant Philosophi Aristotelici, & Sacri Theologi, qui concedunt dari in homine quoddam principium scientiæ, scilicet lumen intellectus agentis, per quod cognoscuntur statim à principio naturaliter quædam vniuersalia principia omnium scientiarum: de qua videndus est S. Thomas 1. Par. quæst. 117. art. 1. in corp. Sed nostri Talmudistæ nullam sententiam proferunt siuè veram, siuè falsam; siuè circa res naturales versantem, siuè etiam ad mores pertinentem, quin contra eosdem probos mores aliquid immiscendo doceant. Vide *En Israël* Par. II. pag. 486. col. 3. n. 13.

Pagina enim 31. longè post principium: Nouem menses, quibus fœtus in vtero vt plurimùm manet, & perficitur, in tres partes diuidunt singulas ex tribus mensibus constantes, dicuntque: ת״ר Ex *Traditione Rabbinorum.*

ג׳ חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן ומזורז:

Tribus mensibus primis coitus grauis est

יח

Sequitur immediatè de mirabili modo, quo fœtus cuſtoditur in vtero materno.

דרש רב חנינא רב פפא וכו׳ *Daràſc diſſerebat Ràu Chaninà Bar Papà :* Quid eſt quod ſcriptum eſt (Iob 5. 9.) *Faciens magnalia, & non eſt inueſtigatio, & mirabilia donec non eſt numerus?* Conſidera quòd non eſt eadem menſura Dei ſancti benedicti cum menſura carnis, & ſanguinis. Proprietas carnis ponit rem charam in vtre ligato, cuius orificium ſurſum erigit, & eſt ſemper dubius, an res conſeruetur, vel non conſeruetur. Sed Deus ſanctus benedictus (contrarium facit) format embrionem in viſceribus mulieris apertis, quarum os deorſum vergit, & conſeruatur. Aliter: Homo ponit rem deſiderabilem in lancem ſtateræ, quamdiu grauat, deſcendit deorſum, ſed Deus ſanct° benedictus (non ita facit) ſed quamdiu grauior redditur fœtus, aſcendit ſurſum] Vide *En Iſraël* Par. II. pag. 187. col. 1. num. 15.

Ibid. longè ante fin. דרש ר׳ אבהו וכו׳ *Inquirit R. Auàhu: Quid eſt quod ſcriptum eſt* (Num. 23. 10.) Quis numerabit puluerem Iacob, & numerum quarti רובע concubitus Iſraël ?

Quæ verba fuerunt explicata Parte I. pag. 613. col. 2. vbi videnda. Sicut & *En Iſraël* Par. II. pag. 187. col. 1. numero 16.

Eadem pagina 31. propè finem. Vnde prouenit, quòd maſculi, aut fœminæ gignantur.

אמר ר׳ יצחק א״ר אמי אשה מורעת תחלה יולדת זכר איש מוריע תחלה יולדת נקבה שנאמ׳ (ויקרא י״ב : ב׳) אשה כי תוריע וילדה זכר : ת״ר בראשונה היו אומרים אשה מורעת תחילה יולדת זכר איש מוריע תחילה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא ר׳ צדוק ופירשו (בראשית מ״ו : ט״ו) אלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דנה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים, (א׳ דברי הימים ח׳ : מ׳ :) ויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת מרבים בנים ובני בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך שמשהין עצמן בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחלה שיהיו בניהם זכרים מעלה עליהם הכתוב כאלו הם מרבים בנים ובני בנים והיינו דאמר רב קטינא יכולני לעשות כל בני זכרים אמר רבא הרוצה לעשות כל בניו זכרים יבעול וישנה :

Dixit Ràu Iſaac, dixit R. Amè: Mulier, ſi primùm ſeminat, gignit marem; ſi Vir priùs ſeminat gignit fœminam, S. D. (Leuit. 12. 2. (Mulier cùm ſeminificauerit, & pepererit maſculum. *Tanù Rabbanàn Tradunt Doctores: Erat hæc antiquorum ſententia: Si mulier prior ſeminaſſet, maſculum genuiſſet; ſi verò vir, fœminam. Sapientes autem huius rei rationem non tradiderunt, nec cauſam explicarunt, quouſque veniſſet R. Sadòk. Tunc probationem ex Scriptura attulerunt* (Geneſ. 46. 15.) Iſti ſunt filij Leàh, quos peperit ipſi Iacob in Padàn Aràm, & Dinàh filiam eius. *Suſpendit* (Scriptura) *mares ſuper fœminas, & fœminas ſuper mares* (hoc eſt tribuit mares ipſi fœminæ, & fœminas maribus). *Item* (1. Paralipom. 8. 40.) Et fuerunt filij Elam viri fortes docti ad bellum, & iacientes arcum, multiplicantes filios, & filios filiorum. *Sed vnde hoc? Anne eſt in poteſtate hominis multiplicare filios, & filiorum filios? Sed quia cunctabantur ſuper ventrem* (vxoris) *donec vxores ſeminarent, vt eſſent filij mares, tribuit eis Scriptura, quaſi ipſi multiplicarent filios, & filiorum filios. Et hoc eſt quod dixit Ràu Katinà: Poſſumus facere omnes filios maſculos. Dixit Rauà: Qui vult*

procreare omnes filios suos mares, coëat atque iteret. [R. Salom. *Quia propter desiderium coitus primi, mulier seminabit coitu secundo.*]

Pagina 31. b. immediatè post vltimò dicta. Determinatur tempus masculorum conceptioni aptissimum.

א"ר יצחק א"ר אמי אין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה שנא׳ (תהלים נ"א ׃ ז׳ ׃) הן בעון חוללתי ורבי יוחנן אומר וסמוך לטבילה שנ׳ (שם) ובחטא יחמתני אמי וכו׳ ׃

Dixit Ràu Isaac, dixit R. Amè: Mulier non concipit nisi vicina menstruis, S.D. (Psal. 51. 7.) Ecce in iniquitate formatus sum. *Et R. Iochanàn dicit: Propè* טבילה *Teuilà immersionem, S. D.* (Ibidem.) Et in peccato calefecit me mater mea.

Præcitata loca Psalmi 51. intelligenda sunt de peccato vero originali, in quo concipitur homo, & in quo conceptus est Dauid, & non de fictitio peccato, quod imaginantur Talmudistæ, vel ante menstruam coinquinationem, vel post à menstruo purificationem, quibus temporibus nulla peccati species etiam legalis excogitari potest, qua dici possit, natum in peccatis conceptum fuisse: quia in primo casu menstruum nondum aduenit, & in secundo per legalem immersionem mundatum esse necessario fateri debent Talmudistæ. Ergo loca ex hoc Psalmo adducta nihil ad rem faciunt Talmudistarum.

Ibidem. Sequitur quoddam dictum in honorem masculeæ prolis, prolatum ab eodem Ràu Isaac.

ואמר רב יצחק אמר רבי אמי כיון שבא זכר בעולם בא שלום בעולם שנ׳ (ישעיה י"ו ׃ א׳ ׃) שלחו כר מושל ארץ זכר זה כר ׃ ואמר ר׳ יצחק אמר רבי אמי בא זכר בעולם בא ככרו בידו זכר זה כר דכתיב

(מלכים ב׳ ׃ ו׳ ׃ כ"ג) ויכרה להם כירה גדולה נקבה אין עמה כלום נקבה נקייה באה עד דאמרה מזוני לא יהבו לה דכתיב (בראשית ל׳ כ"ח ׃) נקבה שכרך עלי ואתנה ׃

Et dicebat Ràu Isaac, dixit Ràu Amè: Quando venit mas in mundum, venit pax in mundum, S. D. (Isai. 16. 1.) Mittite כר Chàr donum Dominans terræ. *Nam* זכר *Zachàr mas* (nil aliud significat nisi) זה כר *Ze Char istud est donum* [R. Salomon. כר *Car est* מנחה *Minchà donum quod est signum pacis.*] *Et dixit R. Isaac, dixit R. Amè: Quando venit masculus in mundum, venit* ככרו *Chiccarò Talentum in manu sua* זכר *Zachàr mas* זה כר *Ze char. Istud est Talentum, sicut scriptum est* (2. Reg. 6. 23.) Et præparauit eis כרה Cherà apparatum magnum. *Cum fœmina nihil oritur cum ea. Cum fœmina mundities venit* (hoc est defectus carentia) *donec dicat: Alimentum meum non dederunt ei, sicut scriptum est* (Genes. c. 30. 28.) Nomina mercedem tuam super me, & dabo. נקבה Nomina *significat & fœminam.* נקבה *id est* נקייה בה mundities cum ea.

Subtilitates sunt, & lusus Talmudistarum in vocibus Sacræ Scripturæ. Supradicta omnia inuenies in *En Israèl* Par. II. pagina 187. col. 2. num. 17.

In eadem pagina post pauca. Resoluuntur quædam quæstiunculæ, inter quas recensentur, quæ sequuntur.

Petierunt discipuli Simeonis Ben Iochài (a Magistro suo) -

מפני מה אמר תורה יולדת מביאה קרבן אמר להם בשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת שלא תזקק לבעלה לפיכך אמרה תורה תביא קרבן מתקיף לה רב יוסף והא מזידה היא ובחרטה תליא מילתא ועוד קרבן שבועה בעי איתוי ׃

Cur

quæ facilè atteritur, & dissoluitur: sed mulier de osse. Et tandem.

מפני מה איש קולו עב ואין אשה קולה ערבה זה ממקום שנברא וזה ממקום שנבראת של (שיר השירים ב׳ : יד״ :) כי קולך ערב ומראך נאוה ;

Propter quid hominis vox est crassa, (insuauis) *& mulieris vox est suauis? Resp. Prouenit hoc ex locis vnde ambo formati sunt. [Os si quatiatur edit sonum, sed nunquam terra, si percutiatur, sonum edit,* R. Salom.] *Ob id de muliere dicitur* (Cant, Cantic. 2. 14.) Vox tua dulcis, & facies tua decora.

Egregia ratio ex physicis Talmudistarum delirijs deprompta, & auctoritate Sacræ Scripturæ, ad id nihil faciente, ineptissimè, ac ridiculè comprobata. Et absoluitur cap. 3. Cod. *Niddà.*

Ord. VI. *Taaròth* Cod. 7. *Niddà* cap. 5. *Iotzè Dàphen.*

Pagina 45. b. longè post medium. Deus officium Paranymphi exercet propter Adamum.

Dixit R. Leui nomine R. Scimòn Ben מנסיא *Menassià* (Gen. 2. 22.) Et ædificauit costam quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam ad Adam.

מלמד שקלעה הקב״ה לחוה והביאה אצל אדם הראשון שכן בכרכי הים קורין לקלעיתא בניתא ;

Docet, quòd Deus sanctus benedictus crines Euæ aptauerat, eamque apud Adam harrisciòn primum hominem statuerat. Quia in Vrbibus maritimis hunc reticulatum capillorum nexum vocant בניתא *Banèta*: Idem ex alio Talmudis loco alibi exhibui. Vide Par. I. pag. 69. col. 1. & pag. 638. col. 2.

Pagina 47. non longè ante finem. Puellarum pudorem prostituunt Rabbini.

שמואל בדק באמתיה ויהב לה ארבעה זוזי דמי בושתה שמואל

Cur dicit Lex: Quæ peperit adducat קרבן *Korbàn Sacrificium. Respondit: In hora, qua inclinatur, vt pariat, obfirmat se, & iurat, quòd non concumbet ampliùs cum marito suo; propterea dicit Lex: Adducat* קרבן *Korbàn oblationem [scilicet periurij* R. Salom.] *Sed arguit contra hoc Ràu Ioseph: En ipsa peccat spontè, & non inaduertenter. Et in pœnitentia pendet dictum. Item* קרבן שבועה *Korbàn sceuuàh oblatio iuramenti requirit, vt adducatur* (agna, vel hœda, at hìc auis offertur.)

Alia quæsita ad legales ceremonias spectantia hìc ab ijsdem discipulis Simeonis Ben Iochài proponuntur, & cur Lex hoc, vel illud præcipiat, rationes afferuntur; attamen non paruum emolumentum ab ijsdem percipietur, dum videmus antiquos Talmudistas finalem causam ceremonialium præceptorum assignare, qua sublata, & ipsum præceptum tolli debere ex consequenti etiam ex sententia Talmudistarum, dicendum est. Ampliùs.

Interrogauerunt discipuli Dostài Be-Rabbi Iannài: *Cur vir redit ad mulierem, & non mulier redit ad virum:* Pro responsione ponit exemplum de homine, qui amisit aliquid gratum, & charum. *Quis redit? Ad quem pertinet res amissa? Ad eum, qui amisit.* [R. Salomon: *Redit ad mulierem homo solutus, & quærit donec ducat illam in vxorem.*]

Cur vir facie deorsum versus, & mulier sursum versus prodit in lucem? Resp. Vnusquisque de loco, vnde formati sunt.

Cur homo recipit consolationem (id est facilis est placari) *& lenitur in tribulatione, non autem mulier? Vterque de loco vnde creatus est. Nam homo de terra,*

שמואל לטעמיה דאמר לעולם בהם תעבודו לעבודה נתתיו ולא לבוש מייחד להן רב נחמן מחליף להן רב ששת מסר להן לערבי ואמר להן אזדהרו מישראל רבי יוסי אוסר מאי עוקץ אמר שמואל עוקצו של דד :

Samuel explorabat ancillam suam, [R. Salom. *Sensus est : explorabat, ut videret si adduxisset duos pilos circa pudenda inferius, & si adduxisset signa sua in mammis*] *& compensabat eius pudorem, quem ferebat dum exploraretur, quatuor nummis pecuniarum. Quia dicebat Samuel: Semper eis* (seruis) *utimini; nã ad seruitutem dedi eum* (seruum), *& non in confusionem, & pudorem. Samuel exponebat ipsas (ancillas suas videndas hominibus seruis suis, & non publicabat eas propter pudorem.) R. Nachmàn permutabat eas.* [R. Salomon : *Permutabat illas, hanc scilicet cum alia, & non publicauit pudorem illarum.*] *Ràu Sciesciàth tradebat eas Arabibus.* [R. Salom. *Ancillas suas explorandas tradebat Gentilibus Arabibus, & hunc explorandi ritum illis concedebat;*] *& dicebat ancillis suis: Cauete vobis ab Israëlita. &c.*

Per huiusmodi pudendorum perquisitionem à seruis, & ab Arabibus Rabbinorum iussu in puellas exercitam, eas in euidenti periculo meritriciæ artis addiscendæ exponebant scelesti isti Rabbini. De eadem re alicubi dixi suprà nonnulla.

Ord. VI. *Taaròth* Cod. 7. *Niddà* cap. 9. *Haisciá*.

Pagina 61. propè finem. Quædam de Seon Rege Amorreorum, & de Og Rege Basan iuxta morem Talmudistarum referuntur.

Legitur Numer. 21. 34. *Dixit Dominus ad Mosen: Ne timeas eum* (scilicet Og, Regem Basan) *quia in manu tua*

dedi eum, & omnem populum eius. &c. Ne timeas eum. Sed qua ratione? Propterea quòd סיחון Sichòn, & עוג Ogh erant fratres. Quia dixit Mor: Sichòn, & Ogh filij אחיה בר שמחזי Achiàh Bar Scemchazài fuerunt. [R. Salomon: *Ex Scemchazài, & Azaèl duobus Angelis, qui descenderunt in terras tempore Enos.*] De his nos egimus Par. I. pag. 260.

Sed quid sibi vult hoc peculiare? De Ogh dubitat, & de Sichòn non dubitat. Dixit R. Iochanàn, dixit R. Scimòn Ben Iochài: Ex responsione huius viri iusti tu nosti, quid fuit in corde ipsius. Dixit: Fortasse stabit ei meritum Abrahæ patris nostri, S. D. (Genes. cap. 14. v. 13.) Et venit, qui euaserat, & nunciauit Abrahę Hebręo. *Et dixit R. Iochanàn:* זה עוג שפלט מדור המבול *Iste est Ogh qui euasit è diluuio.*

In Tosaphòt hæc adducuntur. *Iste est Ogh, qui euasit è generatione diluuij. Sic etiam euasit Sichon de generatione diluuij, postquam fratres fuerunt, nisi quòd iste euasus, certum est, quòd sit Ogh, & non Sichòn. Huius rei ratio est, quia Moses de eo timuit. Ampliùs, legitur in Capitulis R. Eliezer: Quòd Ogh inuenit Abraham patrem nostrum stantem in areis, ut disponeret, pararetque placentas in Paschate, & hac de causa appellatus est* עוג *Ogh, & adducit sibi propterea quòd indicat iuxta linguam malam, quia dicitur in Medràsc quòd Ogh dixerat in corde suo: Ibo, & dicam Abrahæ, & pugnabit, & morietur, & accipiam Saràh vxorem suam. Nihilominus timuit Moses, fortasse stabit apud eum meritum Abrahæ.*

Et hac fabella de Ogh Rege Basan vltimam manum imponimus censuris in Codices Talmudicos habentes Ghe-

ma-

afferebant, ex quibus composito Commentario in Miscnaijòth, Ghemaram compilarunt, quam vulgò Talmudem Babylonicum appellant. Horum doctrina dicitur מימרא *Memrà*, & aliquando הוראה *Horahà*. Vbi autē in Talmude inuenitur איתמר *Ithmàr Dictum est*, signū est, quòd ibi אמורא *Amorrà* loquitur.

Quæres: Quis omnium Amorraitarum Doctorum primus fuerit? Resp. Verè, & propriè ille est, qui primò in Babylonia Miscnicam doctrinam Rabbènu Hakkadòsc publicè in Scholis explanare cæpit; & quia Ràu, & Samuel discipuli prænominati Rabbènu Hakkadòsc è terra Israëlis in Babylonem descenderant anno 3979. vt scribit *Harrauàd*, & approbat Dauid Ganz (licèt perperam, vt infrà apparebit) quorum alter in Sorà, alter in Nahardeà Academijs Babylonicis primùm doctrinam Miscnicam explanare cæperunt; ideò *Ràu*, & *Samuel*, omnium Amorraitarum Doctorum primos esse dicendum est. Sed antequam singulos Amorraitas, quorum mentio in suprà memoratis censuris facta est, recenseamus; operæ pretium est, vt de Academijs Hebræorum in Babylonia olim existentibus aliquid dicamus; his enim cognitis, eorumdem Doctorum notitiam faciliùs percipiemus.

De Scholis, & Vniuersitatibus Babylonicis Iudæorum.

SCholæ, seù Academiæ, & Vniuersitates Iudæorum in Babylonia fuerunt præcipuè quatuor. 1. in נהרדעא Nahardèa; 2. in סורא Sorà; 3. in פומבדיתא Pumbeditâ; 4. in נרש Narèsc, quibus ad-

marà: nam reliqui huius VI. Ordinis Ghemaram non habent.

Ex hisce annotatis Talmudistarum doctrinis facilè in notitiam suorum Auctorum deuenire, & quo spiritu ducti sint, cognoscere poterimus. Vt autem singulorum exactiorem notitiam habeamus, libet hic eos omnes Amorraitas, de quibus in censuris facta est mentio, recensere, vnde sit

De אמוראים *Amorraim Amorraitis, seù Ghemaraticis, & Talmudicis Doctoribus; deque Scholis, & Academijs Babylonicis.*

§. XIII.

DVas insigniorum Doctorū Classes habent Iudæi, תנאים *Tanaim Tanaitarum*, & אמוראים *Amorraim Amorraitarum*. De Tanaitis dictum est suprà §. VIII. pagina 252. De Amorraitis in hoc Paragrapho dicendum est.

אמוראים *Amorraim Amorraitæ* sunt illi Doctores, qui præsertim in Babylone Traditiones orales à Rabbènu Hakkadòsc in terra Israëlis compilatas sub nomine משניות *Miscnaijòth* in Scholis explanare cæperunt; & quia hinc inde propositis quæstionibus, ferè more Scholastico respondebant, disceptabant, dubia subtiliter resoluebant, ideò isti Doctores vocati fuerunt אמוראים *Amorraim Dicentes, disceptantes.* Hi præter Traditiones orales Miscnicas alias nouas, & olim inauditas, & plerumque exorbitantes, & impias in medium

raim quòd post mortem *Ràu*, quæ accidit, vt ibidem dicitur, anno 4003. Christi 243. omnes discipuli eius Academiæ באו לשמואל *ierant ad Samuelem*, qui& ipse obijt anno 4010. Chr. 250. Tandem deleta fuit Vrbs, & Academia Nahardeana à Papos Ben Polmos anno Contractuum 589. mundi 4038. Christi 278. *Stialsceleth hakkab.* pag. 34.

Secunda *Academia* סורא *Soranà.*

סורא *Sorà*, seù סוריא *Soria* propriè est Syria, cui R. Moses Bar Maijmonis in *Halachòth Therumà* capite 1. attribuit omnes terras, quas subiugauit Rex Dauid, ait enim

כל הארצות שכבש דוד חוץ לארץ כנען כגון ארם נהרים וארם צובה ואחלב וביוצא בהן וכו' הן הנקראין סוריא: *Omnes Terre, quas subiugauit Dauid extra terram Chanaan, vti Aram Neharaim, & Aram Tzòba, & Achaleb, & similes. &c. Istæ vocantur Syria.* Et infrà ibidem. Quærit אי זו היא סוריא מארץ ישראל ולמטה כנגד ארם נהרים וארם צובה כל יד פרת עד בבל כגון דמשק ואהלב וחרן ומבבב וביוצא בהן עד שנער וצחר הרי היא כסוריא, *Quænam est Syria? A terra Israëlis, & infra è regione Aram Neharaim Mesopotamiæ, & Aram Tzobæ, totum tractum Euphratis vsq; ad Babel, veluti Damascum, Achlàu, Charàn, Machbàu, & quæ ab his exeunt vsque Scinàr, & Tzòbàr, quæ sunt sicut Sorià Syria.* In tractu Syriæ posita erat hæc Academia, ideò Academia Soræ, seù Soriæ vocabatur, ædificata præcisè in Vrbe מתא מחסיא *Mathà Mechasià*, quæ per excellentiam dicta fuit Sorà. Hinc Sorà, & Mathà Mechasià pro eadem Vrbe accipiunt *Harra-*

additur quinta in Vrbe מחוזא Machuzà, & sexta in פירוץ שבור Perùtz Scibbùr territorij Nahardeæ.

נהרדעא Nahardeà est Vrbs ad ripam fluminis Euphratis, vbi insignis Academia fuit etiam antequam in ea Miscnica doctrina à Samuele discipulo Rabbènu Hakkadòsc publicaretur: nam Samuel cùm descendisset in Babel antequam eò Ràu descenderat, nempè an. mun. 3945. Christi 185. Rabbènu enim Hakkadòsc obijt anno 3954. Christi 194. vti probatum plene fuit suprà pag. 81. colum. 1. & *Ràu* secundùm quod reperitur scriptum in בכל ספרים חדשים גם ישנים *in omnibus libris tam modernis, quàm antiquis* (testante hoc Rabbì Sciamuel Sciullàm in suis annotationibus ad librum *Iuchasìn* pag. 105. b in fine) descendit in Babel anno 3949. Christi 189. Vnde apparet, quòd Ràu descenderat in Babel an. 5. ante obitum Rabbènu Hakkadòsc, & ibi inuenit Samuelem in Vrbe Nahardeà מקומו של שמואל *loco ipsius Samuelis.* Innuitur ex hoc, quòd Nahardeà sit patria Samuelis secundùm stylum, & phrasim Rabbinicam, & anno nono ante mortem Rabbènu Hakkadòsc reliquerit eius Academiam, & de terra Israëlis descenderit in Babel; quamuis *Harrauàd*, & alij, qui descensum *Ràu* in Babel ad annum 3979. Christi 219. reijciunt, de anno, quo Samuel ante Ràu in Babel descenderat, nihil statuant. Itaque Samuel in Academia Vrbis Nahardeà inuenit Ràu שילא *Scilà*, qui eam regebat. Post eius mortem in ea suffectus est ipse Samuel, quo defuncto, successit in Rectoratu Ràu Iehudà anno 4010. Chr. 250.

Scribit *Harrauàd* ætate prima Amor-

Erant autem in Babylonia duo Tribunalia magna, vnum in Nahardeà, quod olim extiterat; & alterum in Sorà erectum, & fundatum à Ràu. Et hoc est, quod dicit Samuel: Non scribunt Perosbòl, nisi tantùm in Domo Iudicij (in Senatu) *Sorana* (Vrbis,) *aut in Domo Iudicij Nahardeæ.* Quid sit Perosbòl vide Par. II. pag. 787.

Fundatur autẽ Academia Sorana à Ràu circa an. mun. 3955. Chr. 195. eamque vsque ad eius obitum, ad annum scilicet 4003. Christi 243. eo enim anno Ràu obijt. *Iuchasśin* pag. 106. Rexit igitur Academiam suam Soranam annis circiter 48. Post obitum Ràu successit in Rectoratu Academiæ Soræ Ràu הונא *Hunnà*, qui, vt dicitur in *Iuchasśin* pagina 120. eam rexit 40. annis, nempè vsque ad annum 4043. Christi 283. Secundùm hunc computum error apparet in Chronologia Dauid Ganz ad annum 60. quinti millenarij, ad quem reijcit initium Rectoratus רב חסדא *Ràu Chasdà* successoris Ràu Hunnæ in Sorana Academia. Porrò tempore, quo Ràu Hunna Academiam regebat, licèt Academia Nahardeà, vti antiquior ipsa Sorana, censeretur etiam nobilior; attamen, quia Ràu Hunnà Æchmalotarchæ affinis erat לפיכך גברת ישיבת סורא *ideò Academia Sorana cæpit preualere* super Academiam Nahardeæ. Obijt autem Ràu Hunnà anno mundi 4050. Chr. 290. Et hæc est secunda ætas à fundatione Academiæ Soranæ.

Tertia Academia פומבדיתא *Pumbeditana.*

Defuncto Ràu Hunnà, rexit Academiam Soranam רב חסדא *Ràu Chasdà*, cu-

rauàd in סדר הסוראים; *Iuchasśin* pagina 115. b: & reliqui omnes. Et Auctor *Scialscèleth hakkabalà* pagina 34. longè post principium, eandem iuxta fluuium Euphratem collocat post Nahardeà inferne, nam inquit -

נהרדעא וסורא תרויהו על נהר פרת ונהרדעא לעיל מסורא טפי כ׳ פרסי :

Nahardeà, & Sorà ambæ super fluuium Euphratem (sitæ erant) *sed Nahardea supra Soram viginti circiter parasangis*, scilicet 60. milliaribus. Sed cur Sorà dicta fuit *Mathà Mechasià*? Respondet *Scialscèlet hakkab.* loco citato:

לפי שהיו מתים שם הרבה במגפה רב אחא החזירם בתשובה ולמד אותם שיאמרו בכל יום פרשת הקטורת ונתרפאו ואז קראיו המקום ההוא מתא מחסיא :

Propterea, quòd cùm ibi quamplurimi mortui fuerint percussione (plaga pestilentiali.) *Ràu Achà reduxit eos ad pænitentiam, docuitque, vt singulis diebus recitarent sectionem* הקטורת *Haketòreth suffimenti* (ex *Parascià* תשא *Tissà* capite 30. Exodi) *& sanati sunt. Tunc vocauerunt huiusmodi locum Mathà Mechasià Vrbem propitiationis, clementiæ, & misericordiæ.* Hæc sita videtur ad læuam Euphratis, cùm Nahardeà ad dextram eiusdem fluuij in Mesopotamia fuerit constructa. Ambæ autem dicuntur esse in Babylonia, quia in finibus Babyloniæ, vt potè ad vtramque ripam Euphratis extiterant. In his præter Academiam, etiam duo magna Tribunalia, in quibus iustitia administrabatur, extabant, de quibus *Iuchasśin* pagina 115. b. in fine ita effatur: -

והיו בבבל שני בתי דינין גדולים חד בנהרדעא שהיה כבר וחד בסורא דקבעיה רב והיינו דאמר שמואל לא כתבינן פרוסבול אלא או בבי דינא דסורא או בבי דינא דנהרדעא :

parte Mathà Mechaſià, quàm in Palatijs Pumbeditanæ Vrbis. Cod. *Cherithòth* pag. 6. ver. 8. à principio editionis Cracouianæ, & pag. 78. Amſtelodamenſis. Ideò Sorani, ſeù Vrbis Mechaſiæ incolæ, vti magis morigerati ſocietatem Pumbeditanorum fugiebant. Vnde priſcorum erat prouerbium פומבדיתא לויך אשני אושפיזך. *Pumbeditanus aſſociat te, muta hoſpitium tuum.* Cholìn pag. 127. circa finem, vt eo oſtenderent Pumbeditanos in furandi arte expertiſſimos fuiſſe, & exercitatiſſimos latrones.

In ea tamen Academia vigebant Iudaicæ literæ, & traditiones, non minùs quàm apud Soranam, cuius prærogatiuæ maximæ erant, & ſupra Pumbeditanos valdè extollebantur: nam Soranus Præſes à ſua Academia titulum גאון Gaonis Illuſtris, ſeù excellentis, & ſublimis recipiebat, quo vti non poterat Pumbeditanus Rector, ſine facultate ei conceſſa à Rectore, & ab Vniuerſitate Sorana.

2. Quando ſimul conueniebant Rectores vtriuſque Academiæ, primum locum, nempè dextram manum Æchmalotarchæ tenebat Soranus Rector, Pumbeditanus ſiniſtram; eodemque modo ſi legebant in libro Legis, & ſedebant in conuiuijs. Vbi Rector Soranus panem frangebat, & benedictionem menſæ præmittebat.

3. In ingreſſu, & egreſſu ſemper Rector Soranus præibat, etiamſi iuuenis eſſet, & Rector Pumbeditanus ſenex.

4. Cùm epiſtolam mitteret Rector Pumbeditanus ad Rectorem Soranum, eum vocabat גאון Gaòn Sublimem, non autem è contra ſi Soranus ſcribebat ad Pumbeditanum.

5. Quin-

ius antea fuerat חבר *Chauèr* Collega. Cæpit igitur Rectoratum anno 4050. Chriſti 290. vſque ad annum 4060. decem annis. *Harrauàd* ætat. 2. Amorraitarum. *Scialſcèleth hakkab.* pag. 34. b.

Quatuor annis ante mortem Ràu Hunnà, id eſt anno mundi 4056. Chr. 296. idem Ràu Chaſdà ædificauit ſibi peculiarem Academiam, quæ citra dubium fuit Pumbeditana, quia, vt dicit *Scialſcèleth hakkab.* loco citato, poſt eum rexit Academiam רבה בר נחמני *Rabbà Bar Nachmanì*, qui quidem in Pumbedita Rectoratum geſſit ſecundùm *Iuchaſsìn* pagina 116. Et R. Ganz ad annum 60. quinti millenarij, licèt poſt mortem Ràu Hunnà, ipſe Ràu Chaſdà in Sorà Scholæ præfecturam ſuſceperit, & per decem annos exercuerit. Fundata igitur fuit Pumbeditana Academia poſt Soranam anno 76. à Ràu Chaſdà; licèt varient Auctores, & alij velint, Fundatorem huius Academiæ eſſe Rabbà Bar Nachmanì, & alij exiſtiment, anno 50. à fundatione Academiæ Soranæ fuiſſe excitatam.

Vrbs autem Pumbedità, vbi erecta fuit hæc Academia, ſita erat in ארם נהרים *Aràm Naharàim Meſopotamia* inter duo flumina Euphratem, & Tigrim.

Vrbs quidem celebris fuit Pumbedita, & populi frequentia, & ædificiorum ſtructura inſignis; infamis tamen eſt habita, quia habitatores illius cuiuſcumque generis eſſent, furtis, & latrocinijs dediti erant, ita vt extranei eos, & eorum hoſpitia abhorrerent, vnde tritum fuit Adagium אקילקי דמתא מחסיא ולא אפדנא דפומבדיתא. *Sterquilinium Vrbis Mechaſiæ, & non Palatium Pumbeditæ.* hoc eſt, præſtantiùs eſt habitare in infima

gina 34. b. *R. Dauid Ganz* ad annum 99. quinti millenarij.

Sexta Academia in פרוץ שבור *Perùtz Sciabbùr.*

Denique fuit & alia Academia in Territorio Nahardeà erecta à *Ràu Scerirà*, vt refert R. Dauid Ganz in *Tzemàch Dauìd* ad annum 727. quinti millenarij propè Babel in loco vocato פרוץ שבור *Perùtz Sciabbùr* Fractura Saporis (Regis Persarum, vel R. Samuelis cognomento Sciabbùr). Vbi iactant fuisse nongenta millia Iudæorũ. Vigebat an. Dñi 967.

Omnium autem istarum Academiarum Doctores, licèt nomine *Amorraìm* vocari possint, attamen eorum nonnulli alijs prænominibus insigniuntur, videlicet סבוראי *Seuuràì*, & גאונים *Gheonìm*.

סְבוּרָאֵי *Seuùrràì Seburraitæ* ita dicti à סברא *Seuarà opinione*. Isti enim disputabant super *Miscnaijòth* על דרך הסברה *secundùm modum opinionis*, nullam firmam sententiam tenentes, sed omnes coniecturales esse, & probabiles docebant, vnde סבוראים *Opinistæ* dicti sunt, qui pro opportunitate temporis, & præsentaneæ rationis, aut vtilitatis omni vento doctrinæ agitabantur, & ad politica dogmata, religionis dogmata conuertebant. Rediuiuos hoc seculo *Seburraitas* habemus in *Opinistis* nostris, quorum hi virulenta propago sunt, & fruticatio. De nostris Hæreticis intelligo. Horum primus hoc insignitus nomine, fuit Ràu יוסי Iosè Rector Academiæ Soranæ post Rauenà anno 4236. Christi 476. qui secundùm R. Abraham Ben Dauid rexit Academiam vsque ad annum

5. Quando Princeps captiuitatis legebat in libro Legis, Rector Soranus explicabat eandem lectionem Chaldaicè, id est vulgari sermone, vt lectio Legis Hebraica à vulgo intelligeretur. Rector verò Pumbeditanus sedebat, & audiebat.

6. In donis autem, ac muneribus regula erat generalis, quòd ex tribus partibus duas acciperet Rector Soranus, tertiam Pumbeditanus. Viguit hic ordo aliquot annorum centurijs, quousque sub Persarum Regibus fuerunt Babylonici populi. Sed declinante Persarum Monarchia, declinauit & bonum regimen Academiarum Iudæorum, quousque sub Imperio Ismaelitarum omninò deletæ sunt, quod contigit ad annum mundi 4797. Christi 1037. secundùm computum R. Dauid Ganz, vel paulò ante iuxta *Scialscèleth hakkab.* pag. 38.

Quarta Academia in נרש *Narèsc.*

Nares fuit Vrbs propinqua Soræ, in qua ætate quinta Amorraitarum, tempore, quo Academiam Pumbeditanam regebat Ràu Nachmàn Bar Isaaci, hæc quarta Academia excitata fuit an. 4113. Christi 353. à Ràu Papà, qui ibidem Rectoratum gessit vsque ad ann. 4132. Christi 372. quo obijt, cùm Academiam suam annos 19. rexisset.

Quinta Academia in מחוזא *Machuzà.*

Fuit & alia Academia in Vrbe מחוזא Machuzà, quam post mortem Auijè primò rexerat רבא Rauà Bar Ioseph ipsius socius 14. annis ab anno 4099. vsque ad annum 4113. Chr. 353. *Harrauàd* ætate quarta Amorràim; *Iuchassin* pag. 106. b. *Scialscèl. hakkab.* pa-

que rexit octo annis vſque ad annum 4457. Chr. 697. R. Dauid Ganz hunc facit Rectorem Soranum ad ann. 4448. exordium Gheonitarum aſſumens in Ràu חנן מאישקיא Chanàn Meiſckia ad annum 4349. Chriſti 589. quem *Harrauàd* ætate tertia Seborraitarum reponit, centum annis priùs. Qui autem Gheonitarum agmen claudit, eſt רב האיי גאון *Ràu Haai Gaòn*, de quo ſatis abundè diximus Par. II. pag. 384. quo vita functo, Ghaonitica dignitas expirauit, cum perduraſſet annis circiter 448. vt ibidem habetur. Deletis indè omninò Academijs Iudęorum in Babylone, vniuerſa Iudæorum doctrina in Hiſpaniam, præſertim Cordubam, tranſlata eſt.

Cæterùm Amorraitarum Catalogus, quorum nomina in ſuprà narratis Cenſuris recenſita ſunt, eſt, vt ſequitur.

Catalogus Amorraitarum, quorum nomina referuntur in Cenſuris ad Talmudem Babylonicum.

§. XIV.

אבא ABBA' *Abbas*, nomen eſt honoris, & dignitatis, vti eſt *Rabbì*: ex *Iuchaſsìn* pag. 61. b. in *Abbà Iosè*. Sed lingua Chaldaica propriè ſignificat *Patrem*. Hanc notionem approbat Dominus, dum alloquens Deum, dicit apud Marcum 14. v. 36. *Abba Pater: omnia tibi poſſibilia ſunt, &c.* Et Apoſtolus ad Rom. c. 8. v. 15. *Clamamus, Abba Pater.* Porrò priſci illi Iudæi Babylonici ſæpè pro nomine appellatiuo, ſed ſæpiſſimè pro pronomi-

num 4274. annis 38. Vltimi ex Seburraitis Doctoribus fuerunt רב סימונא *Ràu Simòna*, & רב עינא *Ràu Inà*. Hic Rector fuerat Academiæ Soranæ, ille Pumbeditanæ, qui Scholam ſuam rexerat annis 21. vſque ad annum 4295. Chriſti 535. Vnde Rectoratū anno 274. quinti millenarij cæpiſſe dignoſcitur.

Tempore, quo Seborręorum Titulus vigebat, abſolutum fuit Talmud Babylonicum anno 4260. Chriſti 500. viuente prædicto Ràu Iosè, 23. anno Rectoratus ipſius, & anno 73. poſt mortem Ràu Aſcè, qui omnium primùm in huiuſcemodi improbi laboris opus manū admouerat, de quo vide Parte I. pagina 484.

Anno itaque 4300. quo cum morte *Ràu Simòna* Titulus *Seboràj* expirauerat, ceſſarunt etiam Academiæ in Babylonia, decreto Regum Perſarum, per 50. fermè annos; anno enim 4349. iterum reaſſumpta ſunt literarum ſtudia in vtraque Academia, vigente adhuc Titulo Seburraico, vt vult *Harrauàd*, vel eo abrogato, ſecundùm *Ràu Scerirà Gaòn*, à quo orti ſunt גאונים *Gheonìm Gheonitæ Illuſtres*, id eſt *Excellentes*, ſeù veriùs *Superbi*; hi enim attollebant ſe ſuper alios, & faſtuoſi ore, & habitu apparebant, ita vt de facili huiuſcemodi Phariſaici Doctores ab alijs dignoſcerentur. In Academiarum Babylonicarū rerum reſtauratione innotuit Titulus גאון *Gaòn* primò in Pumbeditana Academia. Porrò eorum primus, qui inter Gheonitas Princeps habebatur, iuxta *Harrauàd*, fuit רב חנינא גאון מנהרפקוד *Ràu Chaninà Gaòn de Naarpekòd* Rector Academiæ Pumbeditanæ an. 4449. Chriſti 689. eam-

אבהו ABHV. Scribit *Iuchaſsin* pag. 73. b. in fine hunc fuiſſe חבר ſocium R. חייא Chijà Bar Abbà. Et *Harrauàd* eum numerat inter diſcipulos Rabbènu Hakkadòſc, vocatque אבהו רשמואל *Abhù de Sciamuèl*. Auctor verò *Iuchaſsìn* patrem Samuelis eum facit, & planè diuerſum à primo loco poſitum conſtituit. Fuit quidem non pater, ſed auus Samuelis Iarchinæi, vt infrà videbimus, qui tamen eſt collocandus inter vltimos Tanaitas; ſunt enim nonnulli, qui de vtroq; extremo participant. Vnde ad annum mun. circiter 3980. Chriſti 220. referendus videtur. In Cenſuris memoratur pag. 410. col. 2. — 417. col. 2. — 474. — 582. 2. — 594. 2. — & 595.

אבהו בר כהנה ABHV' BAR COHANA', non eſt certum quòd ſit diuerſus ab אבא *Abbà Bar Cohanà*, vt in *Sciabbàth* cap. 22. vide ſuprà pag 390. colum. 2. Fortaſſis erit idem, de quo *Iuchaſsìn* pag. 74. aſſerit, eum fuiſſe ſocium R. אמי Amè, & R. אסי Aſsè. Si ſic, ergo iſte erat diſcipulus R. Iochanàn. Erat יפה מאד יותר מרבי יוחנן כי היה לו הדרת פנים ר״ל זקן׃ *Pulcher nimis* (inquit *Iuchaſsìn* loco citato) *pluſquam eſſet R. Iochanàn: quia habebat decorem faciei*, id eſt barbam, qua R. Iochanàn carebat; vnde eius nitor, & pulchritudo laudatur à R. Banàh, Codice *Bauà Bathrà* pag. 58. vide infrà in *R. Banàh*. R. autem Iochanàn à Chronographis ad annũ 3990. Chr. 230. refertur. Viuebat igitur Abhu iſte eodem tempore.

אבוה בר איהי AVVA'H BAR IHI'. Eius meminit *Iuchaſsin* pag. 74. b. ex

mine vſurparunt. In Ghemarà tam frequens inuenitur hoc nomen Abbà, etiam abſolutè, vt difficilè admodum ſit cuinam perſonæ particulari inditum fuerit, cognoſcere. Certum tamen eſt eſſe nomen antiquiſſimorũ Amorraitarum, & præſertim aliquorum Opiniſtarum Sectæ addictorum, vt patet ex Cod. *Eruuin*, cap. *Mauòi*, vbi quidam Abbà adhæret opinioni Samuelis, qui aſſerebat vtramq; opinionem, licèt omninò diſcordantem, inter Scholam Hillelis, & Sciammài fuiſſe à Cęlo per oraculum approbatam (forſan quia vtraque probabilis) vide ſuprà pag. 395. 1. Hic verò Abbà ſynchronus fuit Samueli ætate prima Amorraitarum circa an. 3980. Chr. 220. Idcircò ait *Iuchaſsìn* pagina 69. b. quòd pro Abbà abſolutè intelligitur רב *Ràu*, de quo infrà in רב *Ràu*.

אבא בר כהנא ABBA' BAR COHANA'. Duos Amorraitas nomine *Cohanà* inuenio, vnũ ætate prima Amorraitarum, tempore, quo R. Iochanàn compilator Talmudis Ieroſolym. viuebat in terra Iſraëlis anno circiter 4010. Chriſti 250. Alterum ætate tertia eorundem in Sorà, viuente adhuc Ràu Ioſeph circa annum 82. quinti millenarij, Chriſti 322. *Harrauàd*, & *Dauid Ganz*. Non longè poſt patrem hic Abbà dicendum, quòd vixerit, licèt ignoremus vtrum ſit primus, vel ſecundus. Memoratur Cod. *Sciabbàth* cap. 22. & Codice *Sanhedrìn* cap. *Chèlek*. Vide ſuprà pag. 390. col. 2. & 601. col. 2.

אבא סלא רבה ABBA' SELA' RABBA'. Vide רב סלא *Ràu Selà*.

Hinc apparet error in *Iuchasſin* pagina 116.b. dum *Auijè* Rectorem facit anno 4234. Chriſti 474. & defunctum anno 4249. Chriſti 489. *Samuel Sciullàm* in Annotationibus ad *Iuchasſin* pagina 73.b. dicit, quòd pater *Auijè* vocabatur כיליל *Caijelìl*, & quòd ſuſceperat filium nomine רב ביבי *Ràu Bibì*, nupſit enim in ſenectute cuidam mulieri viduæ, quæ duos viros olim ſucceſſiuè habuerat. De hoc Amorraita frequens fit mentio in Ghemarà, vide Cenſur. pag. 384. col. 2. — 418. 1. — 443. 2. — 474. 2. — 484. 2.

אבימי ABIMI' filius patrui Bar איפא *Ephà*, eius pater fuit *R.* רחבא *Rachuà* de Pumbeditâ. *Iuchasſin* pagina 74.b. *Rabbà*, & *Auijè* fuerunt ipſius ſocij, qui anno Chriſti 325. Rectoratum in Pumbeditâ agere cæpit. Ibid. De eo in Cenſuris pag. 511. col. 2.

רב אבין בר רב ארא RA'V AVI'N BAR RA'V ADA' Aſtronomi celeberrimi, quem *R. Dauid Ganz* refert ad annum mundi 4003. Chriſti 243. Eius meminit *Iuchasſin* pag. 75. & memoratur in Cenſuris pagina 363.

רבי אבינא RABBI' AVENA', quamplurimi hoc nomine in Ghemarà inſigniuntur, vel abſolutè, vel præpoſito pronomine רבי *Rabbi*, quod Doctoribus terræ Iſraëlis præponi ſolet. Vnde quiſnam iſte fuerit, qui docuerit modum legendi Nomen Tetragrammaton tempore Meſſiæ, difficilè erit adinuenire. De eo in Cenſuris pag. 404.

ארא

ex Cod. *Metzijà* cap. 1. Contemporaneus fuit Samuelis, & in eodem atrij aditu ſimul habitabant, vtique in Nahardeâ. Viuebat igitur ætate prima Amorraitarum circa initium quinti millenarij. Chriſti 240. Vide ſuprà in Cenſuris pag. 462. col. 2.

אבטילס בר יוסי AVTILA'S BAR IOSE' quartogenitus ex quinque filijs Iosè, de quo in *Sciabbàth* cap. *Col Chithuè hakkòdeſc*. Vide in Cenſuris pag. 389. col. 2.

אביטול ספרא AVITO'L SAPHRA' Scriba. De Pharaone incredibilia, & obſcœna loquitur. Cod. *Moëd katàn* cap. 1. Vide in Cenſuris pagina 417. col. 2. Fuit Miniſter רב *Ràu*, qui in Sorà Academiam regebat ætate prima Amorraitarum.

אביי AVIIE' Orphanus, & poſthumus: eius mater in partu perijt, ſuſceptus à patruo רבה בר נחמני *Rabbà Bar Nachmanì*, vocauit eum אביי *Auijè* compoſito nomine ex initialibus literis illius (Oſeæ 14. 4.) אֲשֶׁר בְּךָ יְרֻחַם יָתוֹם *Quia in te miſeratio eſt pupilli*. ne vocaretur נחמני *Nachmanì* nomine aui ſui, ne nomen nepotis cum ſuo occurreret, ac confunderetur. Puellum educauit, eumque Legem, ritus, ceremonias, & alia Iura Rabbinica diligenter edocuit, in quibus adeò profecit, vt in Rectorem Pumbeditanæ Academiæ ſublimari mereretur anno 4085. Chriſti 325. Rexit Academiam annis quatuordecim *Harrauàd*, ætate tertia, & quarta Amorraitarum, *Scialſcèleth hakkab.* pag. 34. b. *Dauid Ganz* ad annum 85. quinti millenarij.

ſcipulus *Ràu*, qui huius Academiæ Rector extiterat. Quo anno obierit non ſatis liquet; longam tamen vitam duxiſſe autumant plerique cum *R. Dauid Ganz* ad annum 3. quinti millenarij. Memoratur in Cenſuris ad pag. 489. col 2.

ר׳ אחא RA'V ACHA'. Plures ſunt Ràu Achà in Ghemarà quàm ſint hebdomadæ in anno, Certè Auctor *Iuchaſsìn* pluſquam 50. eos numerat paginis 77. & 78. Et quis poterit inter tantos cum cognoſcere Doctorem, qui ſublimem illam ſententiam protulerit: quod hominum partes infernæ creatæ ſint ex fœce Babylonica? Vide Cenſuras pagina 580.

אחא בר חנינא ACHA' BAR CHANINA'. De eo ſuccinctè loquitur *Iuchaſsìn* pag. 77. b. ex loco *Sanhedrìn* adducto in Cenſuris pag. 577. videtur fuiſſe expoſitorem Sacræ Scripturæ, & antiquiorem, quàm fuerat R. Iacobus Bar אידי *Edè*, *Ràu Nachmàn*, & *R.* טבלא *Taulà*, quia de nomine illius hi loquuntur. Et Rau Nachmàn fuit Præſes Scholæ in Nahardeà anno 10 quinti millenarij ex *Dauid Ganz*, Chriſti 230. ſi tamen de hoc Ràu Nachmàn intelligatur, quod videtur difficile, Regentem Academiæ tam illuſtris voluiſſe loqui nomine alterius Rabbini inferioris.

ר׳ אחא בן ר׳ יאשיה R. ACHA' BEN R. IOSIÆ. Auctor *Iuchaſsìn* vocat ר׳ אחאי בר יאשיה *R. Achài Bar Ioſiæ*, incertum, an ſit idem cum eo, de quo ſit mentio in Cenſuris pag. 525. colum. 2. & cuius ſunt nonnulla moralia monita non

אדא בר אהבא ADA' BAR AHAVA', in *Bereſcit Rabbà Paraſcià* חיי שרה *Chaijè Sarà* circa princ. dicitur – יום שמת רבינו נולד רב אדא בר אהבה וקראו עליו (קהלת א׳ : ח׳ :) וזרח השמש ובא השמש : *Die illo quo obijt Rabbènu* (Hakkadòſc) *natus eſt Ràu Adà Bar Ahauà, & legerunt de eo illud* (Eccleſ. 1. 5.) Oritur Sol, & occidit Sol.] Quòd ſi hoc admittendũ ſit, neceſſariò dicendum eſt Ràu Adà natum eſſe anno mundi 3954. Chriſti 194. Cùm autem *R. Dauid Ganz* meminerit Ràu Adæ ad annum 3. quinti millenarij vnà cum Samuele Iarchinæo, nec hunc annum aſſignet pro natiuitate, aut morte ipſius Ràu Adæ, nihil ſtabile de periodo vitæ huius Amorraitæ aſſirmare poterimus. Probatur autem Ràu Adà natum eſſe anno 3954. quia naſcitur eodem die, quo moritur Rabbènu Hakkadòſc. Atqui Rabbènu Hakkadòſc moritur anno 3954. vt probauimus ſuprà pag. 79. Ergo.

Porrò iactant Talmudiſtæ ſanctitatem huius Doctoris, eamque maximam faciunt, quia לא הלך ד׳ אמות בלא תורה ובלא תפילין: *non ambulabat quatuor cubitos ſine Lege, & ſine Thephillìn.* Viuebat diebus Ràu, & Samuelis; nec minùs ipſo Samuele doctior in Aſtronomicis, imò eo peritior eſt habitus in intercalatione anni, & *Tekuphis*; ita vt vſque hodie in libellis annualibus, vbi feſta ſtatis diebus, & temporibus annotantur, *Tekuphòth* Æquinoctia, & Solſtitia ſecundùm hypotheſin Ràu Adà annotentur, vt in Hebræorum Calendario videre eſt Par. II. pag. 553. Vitam duxit in Academia Sorana, quia, vt dicitur in *Iuchaſsìn* pag. 79. ex Cod. *Berachòth*, & ex *Aſſarà Iuchaſsìn*: *Ràu Adà* fuit di-

nihil in *Iuchasſìn*. Vide Cenſuras pagina 525.

איסי בן יהודה ESE' BEN IEHVDA'. Vide pag. 639.

ר' אליעזר R. ELIE'ZER abſolutè ſæpè in Cenſuris reperitur citatus, ſed in Catalogo Amorraitarum libri *Iuchaſsin*, vbi omnes ſub nomine אליעזר recenſentur, huius nulla fit mentio. Nec mirum, quia, vt alicubi annotaui אלעזר & אליעזר nomina indifferenter in Ghemarà, & in Miſcnà ſcribuntur, & vnum pro alio indiſcriminatim accipitur. Animaduertit tamen auctor *Iuchaſsin* ex R. Salomone, quod ר' אלעזר *R. Eleàzar* abſolutè poſitus inter *Tanaìm* intelligitur *R. Eleàzar Ben Sciamùa Sacerdos Magiſter Rabbì*, i. e. *Rabbènu Hakkadòſc*. Et inter *Amorraitas* intelligitur R. Eleàzar Ben פדת *Pedàth* Sacerdos, qui occupabatur in lectione Legis in platea inferiori Vrbis Tzippurrì, & ſindonem ſeù pallium Rabbinicum relinquebat in platea ſuperiori, cui ſerpens inſidens complicatus illud cuſtodiebat. *Iuchaſsìn* pag. 80.

De R. Elièzer vide in Cenſuris pagina 361. 2. — 401. 2. — 403. 2. — 410. — 433. — 467. 2. — 529. — 547. — 576. — 592. — 611. — & 621.

Et de R. אלעזר *Eleàzar* vide pagina 300. 2. — 401. — 402. 2. — 408. 2. — 454. — 462. — 465. 2. — 466. — 470. 2. — 587. 2. — 611.

אלישיב ELISCIV. De eo *Iuchaſsin* pagina 81. b.

non contemnenda, Hic in Vrbe Nahardeà, vbi habitabat, habebat vas argenteum, quod dono dedit ipſi R. Doſtài Bar Iannài, & ipſi R. Iosè Ben Chephàr; ſi ſic eſt, potiùs referendus eſt hic R. Achà Ben Ioſię inter Tanaitas, quàm inter Amorraitas, quia viuebat antequam Amorraitę extitiſſent. De R. Doſtài Ben Iannài vide Par. II. pagina 291. col. 2. Et de R. Iosè Ben Chelpetà vide ſuprà pag. 291.

רב אחא בריה דרבא RA'V ACHA' BERE' DE RAVA', fuit Miniſter Ràu Aſcè, ex *Iuchaſsin* pag. 77. & ex cap. אלו טרפות citante eodem *Iuchaſsin* pag. 78. רב אחא ורבינא לפני רב אש' *Ràu Achà*, & *Rauinà* (ſteterunt) coram *Ràu Aſcè*. Et Cod. *Cholìn* cap. 1. רבינא ורב אחא בריה דרבא יתבי קמיה דרב אשי quæ tantundem ſonant. Ràu autem Achà videtur, non fuiſſe tantùm Miniſtrum Ràu Aſcè, ſed etiam ſocium: nam *R. Dauid Ganz* ad annum 170. quinti millenarij Soranæ Academię eum Rectorem facit, anno ſcilicet Chriſti 410. & obijſſe 173. Chr. 413. viuente adhuc Ràu Aſcè, qui & ipſe obijt Rector Scholæ Soranæ anno 187. minoris ſupput. Chriſti 427. ex eodem *Ganz*, vt annotaui ſuprà Par. I. pagina 490. vbi de Ràu Aſcè abundè dixi. De eo in Cenſuris pag. 390. col. 2. & 589.

ר' אילעא R. ELAA'. De eo vide in *Iuchaſsin* pag. 79. Et in Cenſuris pag. 474.

ר' אילעא בריברכיה R. ELAA' BAR IEVARECHIA'. De eo

ר' אלעזר בן צדוק R. ELEA'ZAR BEN TZADO'K, alij legunt *Bar Iſaaci*. Videtur quòd ſit Amorraita, quoniam איבו וחזקיה *Ibò*, *&* *Ezechias* filij filiæ דרב Ràu ſteterunt coram eo, & dixerunt de Samuele; *Ambulat tria millaria veſpera Sabbathi*. Cap. לולב, Igitur viuebat poſt Ràu circa annum 10. quinti millenarij, Chr. 250. in Babel. Habes eius nomen in Cenſuris pagina 447.

ר' אלעזר בן שימון R. ELEA'ZAR BEN SCIMO'N. Memoratur in Cenſuris pag. 514.

ר' אמי R. AME' Sacerdos, diſcipulus R. Iochananis, poſt eius obitum repleuit ipſius locum factus Rector Academiæ Tiberienſis in Terra Iſraëlis. *Iuchaſsin* pagina 82. Scripſit 400. ספרי תורות *Libros Legis*. Non quòd 400. integros libros ſcripſerit, ſed ſecundùm quod explicat *Iuchaſsin* citata pagina, ſcripſerit tantùm in eis vnum verſiculum, qui eſt Deuteron. 33. 4. תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב; *Legem præcepit nobis Moſes: hereditatem congregationi Iacobi*. In quo cum ſint ſeptem dictiones, qui eas in libro Legis ſcripſerit, reputatur ac ſi ſeptem libros Legis ſcripſiſſet. Septem enim libros Legis numerant Talmudiſtę: Sectionem (cap. 10. Num. v. 35) ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה יהוה וכו'; *Et erat quando proficiſcebatur Arca, & dicebat Moſes: Surge Domine &c.* librum vnum conſtituunt; alterum, qui erat ſeptimus, non indicant. Roborant tamen hunc ſeptenarium librorum Legis numerum, illo

ר' אלישיב ובנו רבי יצחק בר אלישיב רבי יצחק בן אלישיב ורבי אבא ורבי הושעיא כולם בזמן ר' יוחנן;

R. Eliſciu, & filius eius R. Iſaac Bar Eliſciu. R. Iſaac Ben Eliſciu, R. Abbà, & R. Hoſciaaià omnes fuerunt tempore R. Iochanànis. Quod intelligendum eſt de R. Iochanàn Auctore Talmudis Ieroſolymitani, & Hoſciaaià Rabbà, qui omnes fuerunt Magiſtri in Terra Iſraëlis poſt mortem Rabbènu Hakkadòſc circa ann. 990. m, ſup. Chr. 230. Hinc apparet quòd Amorraitæ non ſunt tantùm Doctores Babylonici, ſed etiam Terræ Iſraëlis, nimirùm ij, qui poſt Rabbènu Hakkadòſc in Terra Iſraëlis explanare cæperunt *Miſcnaijòth*, vel Academias rexerunt, vti Hoſciaaià Rabbà, R. Elièzer Ben Pedàth, & alios huiuſmodi, licèt etiam vocentur Tanaitę דברייתא *de Baraijethà*. *Iuchaſsin* pagina 81. in *R. Eleàzar Ben Pappòs*. Vnde Eliſciu dicendum eſt fuiſſe Amorrà Terræ Iſraëlis, & vixiſſe circa annum Domini 230. Citatur in Cenſuris pagina 418.

ר' אלעזר בן חרסים R. ELEA'ZAR BEN CHARSI'M. Memoratur in Cenſuris ad pag. 429. col. 2.

ר' אלעזר בן יוסי R. ELEA'ZAR BEN IOSE'. Auctor libri *Iuchaſsin* pag. 81. exiſtimat eum eſſe *R. Eleàzar Ben Iosè Ben Chalpatà*, qui Romam petijt cum R. Simeone Ben Iochài, prout narratur in Cod. מעילה *Meijlà*. *R. Dauid Gauz* hunc refert ad annum mundi 884. quarti millenarij Chriſti 121. Habetur in Cenſuris pag. 384. col. 2.

R. Asè maior fuerit in doctrina quàm Ràu Amè: quoniam R. Zirà quæsiuit à R. Amè, & R. Amè quæsiuit à R. Asè; & R. Asè (quęsiuit) à R. Iochanàn; & R. Iochanàn à R. Iannài; & R. Iannài à R. Ionathàn Ben Amràm.

Aduertendum est, quod in Cap. 1. Codicis *Kiddusćin* dicitur R. Asè propter matrem suam de Babele ascendisse in Terram Israëlis, & coram R. Iochanàn stetisse, sicut & coram R. Eleàzar, sed ex eodem loco apparet, quòd is, qui ascenderat fuerat Ràu Asè discipulus socius *Ràu*.

Cæterùm hic R. Asè in Talmude Ierosolymitano vocatur ר' יסא *R. Iesà*, ita referente *Iuchasśin* pag. 82. b. & pagina 96. Et in Cap. גיד הנשה in fine vocatur מופת הדור *Mophèth haddòr Pròdigium æui*, hoc est Vir magnus inter alios æui sui, iuxta illud (Zach. 3, 8.) אנשי מופת המה *Viri magni sunt*. In Censuris eum inuenies ad pag. 389. col. 2. — 400. — 418. — 466. 2. — & 481.

ר' אשי RA'V ASCE'. De eo satis dictum est Par. I. pagina 484. In Censuris eius mentio fit pag. 375. 2. — 391. — 393. 2. — 551. 2.

ב

רב ביבי בר גידל RA'V BIBI BAR GHIDEL' Babylonius, eius pater Ghidèl loquitur nomine Ràu, & Samuelis, *Iuchasśin* pag. 86. b. Fuit igitur in vtraque Schola Sorana, & Nahardeana post annum 980. Christi 220. Et quia ibidem dicitur, stetisse Ràu Ghidèl coram Ràu Hunà, qui ad annum 4010. Christi 250. refertur à *R. Dauid Ganz*

Prouerb. 9. 1. *Sapientia ædificauit domum suam, excidit columnas suas septem*.

Cæterùm R. Iochanàn obijt anno mundi 4039. Christi 279. quo anno successit in Rectoratum R. Amè, *Iuchasśin* pag. 106. qui & ipse desijt viuere anno 4060. Chr. 300. *Dauid Ganz* seculo tertio Ghemaricorum, cùm rexisset Academiam annis 21. Citatur in Censuris pag. 468. col. 2. — 481. — & 515.

ר' אמי בר אבא R. AME' BAR ABBA'. Huius meminit liber *Iuchasśin* pag. 82. vbi sic habet: *Dixit R. Amè Bar Abbà, dixit R. Isaac: Dixit R. Amè Bar Abbà, dixit R.* חונא *Hunnà*. Ex quo colligimus hunc Amorraitam vixisse non multo post Ràu, quia Ràu Hunnà fuit discipulus Ràu Cod. *Sciabbàth* cap. במה, & in fine Cod. *Iom Tòu*. Et vixit ætate secunda Amorraitarum anno 4010. Christi 250. eadem ætate viuebat R. Amè Bar Abbà, de quo vide in Censuris pag. 529.

ר' אסי R. ASE' Sacerdos, socius R. Amè, & simul cum eo Rector Academię Tiberiensis in Terra Israëlis post decessum R. Iochanàn anno 4039. Christi 279. Ambo videntur ordinati, viuente adhuc R. Iochannane à tribus Rabbinis: nam hic erat mos Doctorem constituendi per ordinationem, & manuum impositionem. כי סמיכה היא בג' חכמים אבל למנותו ראש ישיבה צריך עשרה *Quoniam ordinatio χειροθεσία fit à tribus Sapientibus: Verùm ad constituendum Principem Academiæ requiruntur decem* (Sapientes ordinatores). *Iuchasśin* pag. 82. Ex cap. אין מעמדין apparet, quod

erant cæteris, qui tunc viuebant in terra Iſraëlis, ideò illorum pulchritudinem inter ſe, & cum pulchritudine Iacobi Patriarchæ compararat Banàh. Ràu autem fuit quidem in Babel, vbi & mortuus eſt; ſed ex terra Iſraëlis eo deſcenderat anno, ſecundùm quòd dicit *Harrauàd* 3979. Chriſti 219. quo an. etiàm noſter R. Banàh viuebat. De quo quid dicatur in Talmude, vide Cenſuras pagina 564. col. 2.

ר׳ ברכיה R. BERACHIA', videtur quòd vixerit tempore prænotati R. Banàh, ſecundùm *Iuchaſsin* pagina 86. De eo vide in Cenſuris, pag. 513. col. 2. ſecundò ſignata ex errore typographico.

ג

רב גידל RA'V GHIDEL' fuit diſcipulus Samuelis Iarchinæi, & Magiſter R. Zirà ſecundùm verba relata in *Iuchaſsin* pag. 86. b. יתיב ר׳ זירא אחוריה דרב גידל ויתיב רב גידל קמיה דרב חונא׳ *Sedebat R. Zirà poſt Ràu Ghidèl, & manebat Ràu Ghidèl coram Ràu Hunnà*. Iſti omnes eadem ætate vixerunt, Samuel anno 4003. Chriſti 243. & Ràu Hunnà anno 4010. Chriſti 250. Sub idem tempus viuebat R. Ghidèl, *Iuchaſsin* loco citato, & alij ibi recenſiti, nempè R. Abbà, R. Zirà, & R. Iſaac נפחא *Nephchà faber ferrarius*. Vide in Cenſuris pag. 417.

רבן גמליאל RABBA'N GAMLIE'L filius Rabbènu Hakkadòſc, adhuc viuente patre, in Academia Tiberiadis explanare cæpit ſyſtema *Miſc-*

Gan, pluſquam 30. annis poſt Samuelem vixiſſe dicendum eſt. Coëtaneus itaque fuit R. Abbà, R. Zirà, & R. Iſaaci Nephcà fabri ferrarij. Ibidem. Vnde Ràu Bibì eius filius ad annos ætatis R. Iochananis, hoc eſt circa annum 4039. Chriſti 279. pertingere poterat, cùm circa ea tempora ſupradicti Sapientes vixerint, quamuis *Iuchaſsin* de hoc Ràu Bibì nihil proferat. De eo in Cenſuris vide pag. 545.

ר׳ בנאה R. BANA'H. Licèt apud Iudæorum Chronologos non inueniatur vbinam natus ſit R. Banàh an in Babylone, an verò in terra Iſraëlis; attamen mihi videtur dicendum, eum in terra Iſraëlis natum eſſe, educatum, & defunctum. Moueor ad hoc ſuſpicandum, quia fuit Magiſter R. Iochananis Auctoris Talmudis Ieroſolymitani, *Iuchaſsin* pag 86. qui floruit anno 3990. Chriſti 230. vt in R. Iochanane videbimus. R. autem Iochanàn Academiam rexit in terra Iſraëlis, in Tiberiade. Igitur R. Banàh floruit paulò ante quàm floruerit R. Iochanàn, circa annum mundi 3960. Chriſti 200. Huic aſſertioni videtur obſtare id, quod ex Cod. *Bauà Bathrà* ſuprà annotauimus in Cenſuris pag. 564. col. 2. quòd ipſe *R. Banàh* pulchritudinē, & nitorem Ràu Cohanæ compararat nitori Ràu, & nitorem Ràu nitori אבהו Abàhu; at Ràu fuit in Babel, & omnes iſti poſteriores fuerunt R. Banàh. Reſp. Ràu quidem, & reliqui nominati, ſcilicet Ràu Cohanà, & Abàhu fuerunt ætate poſteriores R. Banàh, ſed ſynchroni, eodem quippè tempore omnes ſimul viuebant, ſed R. Banàh ſenior erat, & quia iſti tres pulchriores

Dimì est; כי אתא רב דימי אמר וכו׳ *Cùm venisset Ràu Dimì dixit: &c.* vel clariùs: כי סליק רב דימי לנהרדעא וכו׳ *Cùm ascendisset Ràu Dimì in Nahardeà &c.* ostendit ex loco decliui in superiorem ascendisse, quod non est intelligendum de terra Israëlis in terram Babylonicam, quia illa non est decliuior ista; sed est intelligendum de Academia in Academiam, ita vt primùm de terra Israëlis quæ est sublimior reliquis terris, Ràu Dimì descenderit in Babylonem, in Academiam Soranam, quæ est propinquior terræ Israëlis, & inferior Academia Nahardeæ: nam vtraque ad ripam fluminis Euphratis sita est, sed Sorana infra, Nahardeana supra, vt in Academia huius nominis dictum est pagina 664. Quando igitur dicitur, quòd Ràu Dimì ascenderat in Nahardeà, intelligendum est: de Sora in Nahardeam ascendisse, in congressu Doctorum sententiam suam protulisse ad mentem suorum Magistrorum terræ Israëlis, potissimùm R. Iochannanis, qui obijt anno 4039. Christi 279. vt infrà in *R. Iochannane* videbimus. De Ràu Dimì fit mentio in Censuris frequenter, sed præsertim pag. 491. Quamplurimi Ràu Dimì recensentur in *Iuchas.* pag. 87. b. sed in locis censuræ suppositis nulla mentio, solùm in Cod. *Sciabbàth* cap. 24, pagina 156. circa medium legitur - אמר רב אשי אנא ודימי בר קקוזתא חוין בחד בשבת אנא מלך והוא הוה ריש גנבי *Dixit Ràu Ascè: Ego, & Dimì Bar Kakotzita nati sumus in prima Sabbathi* (die Dominico) *ego factus sum Rex* (id est Princeps Academiæ) *& ipse fuit Caput latronum.* Vide suprà pag. 393.

naijòth à patre compilatum, in eo explanando occupati fuerunt præter R. Scimòn eius fratrem, etiam alij eorum socij, nempè *R.* חייא *Chijà*, *R.* אושעיא *Osciaaià*, *R. Iochanàn*, &c. Ita *R. Dauid Ganz* ad annum 979. quarti millenarij, Christi 219. De Tiberiade vide infrà in *R. Zirà*. Quamuis Rabbàn Gamlièl postremus inter Tanaitas censeatur, attamen, quia omnium primus cæperat disputare supra *Miscnaijòth*, meritò Princeps Amorraitarum eorum, qui in terra Israëlis fuerunt, censendus est, atque inter Amorraitas recensendus, vti facit Auctor *Iuchassìn* pag. 87. Eodem tempore, quo in terra Israëlis Rabbàn Gamlièl cum socijs *Miscnaijòth* explanabat, idem præstabant in Babylone *Ràu*, & *Samuèl* cum socijs suis. De hoc Tana-Amorraità Rabbano Gamliele sæpè in Censuris fit mentio pagina 377. — 388. — 389. — 422. 2. — 581. 2.

ר

רב דימי RA'V DIMI'. Videtur quòd fuerit ex terra Israëlis, & discipulus R. Iochanàn, & postea descenderit in Babel, & nomine Magistri sui aliquoties locutus est, vt Cod. *Ghittìm* cap. 4. pag. 40. Nec obstat si dicatur vocari מנהרדעא *de Nahardeà* in fine *Ieuamòth*, quia ita vocatur ex longa mora ibidem protracta, vbi & vitam finiuit. Ex terra Israëlis in Babyloniam veniens, diuersas sententias secundùm quod audierat in Scholis Terrę Sanctæ, in Academijs Babylonicis promulgauit, & secundùm suam sententiam decisiones firmatæ sunt. Vnde stylus loquendi Ghemaræ in firmanda decisione Ràu

Ràu Hunnà, de quo in Censuris pagina 545. — 619. 2. erit Ràu Hunnà Princeps Academiæ Babylonicæ in Sorà, cùm & in Nahardèa post mortem Samuelis anno 4010. Christi 250. Ràu Iehudà Bar Iechezkèl Academiam rexisset, quæ maior Sorana ratione antiquitatis existimabatur; & ipse doctior Sorano Rectore extitisset, sed quia Ràu Hunnà propinquus erat Regno Principi captiuitatis, ideò præualere cæpit Academia Sorana supra Nahardeanam. Post Ràu Hunnæ decessum, anno 4050. Christi 290. successit in Rectoratu Academiæ Soranæ רב חסדא Ràu Chasdà, cùm Academiam rexisset *Ràu Hunnà* annis 40. *Harrauàd*, & alij. Scribit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 34. b. quòd Ràu Hunnà היה קטן הגוף *fuerat paruus corpore*; & quòd scripserat septuaginta libros Legis, & vnus ex illis inuentus est פסול *Passùl illegitimus*, quia illius latitudo fuerat æqualis longitudini. Fuitque omnium primus, qui in Babel Academiam rexerit cum nomine ראש ישיבה *Rosc Iesciuà Principis Academiæ*; nam antea Princeps captiuitatis, vtrumque titulum sibi arrogauerat.

רב הושעיא RA'V HOSCIAAIA', Sutor calceorum pro meretricibus, cap. 1. de *Kiddusciǹ*. Non videtur esse רבי אושעיא discipulus Rabbènu Hakkadòsc, quem *Harrauàd* in fine Tanaitarum facit Auctorem *Baraijthòth*, quia iste scribitur per א, cũ alius scribatur per ה, quamuis *Iuchassin* parum referre id putet, pag. 84. Hic autem noster Ràu הושעיא *Hosciaaià* addictus erat studio Cabalæ, & exercitatus in libro יצירה *Ietzirà*, vbi de rerum formatione, per artem magi-

Hìc igitur notandum est: Nomine Regis venire etiam Principes, & Rectores Academiarum, vt ex Cod. *Berachòth* notat Auctor libri *Iuchassin* pag. 73. b. his verbis ואחר רב יוסף מלך אביי ואחר אביי מלך רבא וכל שהיה ראש ישיבה נקרא מלך שהיה שופט; *Et post Ràu Ioseph regnauit Auijè; & post Auijè regnauit Rauà. Omnis enim, qui est Princeps Academiæ vocatur Rex, quia est Iudex.*

Cæterùm *Harrauàd* ætate sexta Amorraitarũ sub Ràu Ascè meminit Ràu Dimi, quem Rectorem facit Academiæ Pumbeditanæ tribus annis ab an. 4140. vsque ad annum 4143. quo anno obijt, Christi scilicet anno 383. sed hic planè est alius à superiore.

ה

רב הונא RA'V HVNNA'. Quamplurimos Ràu Hunnà numerat Auctor libri *Iuchassin* pag. 89. & primo loco ponit *Ràu Hunnà* ראש גלות בבבל *Principem captiuitatis in Babylonia*, de Domo Dauid Regia stirpe, ex posteris יהויכין *Iehoiachìn* Regis ex latere patris. Viuebat tunc temporis in terra Israëlis Rabbènu Hakkadòsc, qui & ipse ex latere materno coniunctus erat Regię prosapiæ Regum de Domo Dauid, de quo vide in *Berescith Rabbà*, *Parascià* 33. ויזכור אלהים את נח pag. 36. col. 3. in ipso principio editionis Amstelodamensis. Mortuus autem est Ràu Hunnà adhuc viuente Rabbènu Hakkadòsc, & sepultus est in terra Israëlis. *Iuchassin* loco citato. Itaque non potuit hic Princeps captiuitatis esse post Ràu, & Samuel, quia isti post Rabbènu Hakkadòsc mortui sunt, etiam ex sententia *R. Dauid Ganz* in principio quinti millenarij. Igitur -

re vocabantur *Ràu* iuxta tritum prifcorum effatum כל רב ומר מבבל וכל רבי מארץ ישראל: . *Harrauàd* inter quamplures difcipulos Ràu Hunnæ connumerat R. Zirà, & focium eius *Ràu Hammenunà* ætate fecunda Amorraitarum. Viuebat igitur R. Zirà cum fuo focio fub magiſterio R. Hunnæ in Babylonia; poſt cuius mortem, nempè poſt annum 60. quinti millenarij, Chriſti 300. credibile eſt, eum terram Iſraëlis repetijſſe, vbi & humanos artus reliquit: obijt enim Tiberiade ſecundùm quod teſtatur *Iuchaſsin* pag. 90. qui addit, quòd fuerit cognominatus קטינא *Kattinà*, quaſi diceres זעירא *paruus*, abſorpta enim litera ע fit זירא *Zirà*. De eo vide in Cenſuris pag. 364. 2. — 371. 2. — 429. — 481. 2. — 496. 2. — 567. 2. — 589. columna 2.

רב זוטרא בר טוביה RA'V ZVTRA' BAR TOVIIA'H. Eius meminit *Iuchaſsin* pag. 90. b. eique ætatem R. Iudæ aſſignat. Hic R. Iudas fuit Præſes in Nahardeà poſt mortem Samuelis anno mundi 4010. Chriſti 250. vnde circa hunc annum adhuc ſuperſtes erat præſens Ràu. De eo in Cenſuris pagina 431. 2. — 621.

ר' זכריה בן אבקולס R. ZACHARIAS BEN AVKVLAS. *Iuchaſsin* pag. 90. b. ſuſpicatur quòd ſit Tanaita, quamuis inter Amorraitas eum reponat. Habetur in Cenſuris pagina 492.

ר' זריקא R. ZERIKA'. Eum ſynchronum R. אבהו *Abhàu* fuiſſe dicit *Iuchaſsin* gicam, agitur, qui vnà cum ſocio ſuo רב חנינא *Ràu Chaninà* vitulam triennem efformarunt, Cod. *Sanhedrìn* pag. 65. b. vbi per literam Aleph ſcribitur in Ghemarà, & per literam He in *Iuchaſsin* pag. 90. b. Vide ſuprà pag. 589. columna 2. Itaque non erit inconueniens ſi dicatur: Hunc *Ràu Hoſciaaià* eſſe illum, de quo in eodem Cod. *Sanhedrìn* cap. *Echàd Dinè* pagina 38. lin. vltima dicitur רב אושעיא משמיה דרב *Ràu Oſciaaià Miniſter Ràu*, vbi & per Aleph ſcribitur, de quo videndus eſt ſuprà in hac Par. III. pag. 580. col. 1. Ràu autem deſcendit in Babel anno mundi 979. Chriſti 219. quo tempore viuebat præſens *Amorrà*. Vide etiam pag. 431. 2.

רב המנונא RA'V HAMMENVNA'. Scribit *Iuchaſsin* pag. 90. b. fuiſſe ſocium R. זירא *Zirà*. Ætatem illius vide infrà in R. *Zirà*. In Cenſuris fit mentio pag. 399. 2. — 418. — & 511. 2. — 619. 2. — 654. 2.

ז

מר זוטרא MAR ZVTRA'. זוטא *Zuttà paruus* floruit tempore Ràu Aſcè, qui ab anno 4127. vſque ad annum 4187. Chriſti 427. præfuit Scholæ Soranæ; hic autem noſter Mar Zutrà præfuit Scholæ Pumbeditanæ anno 4162. vſque ad annum 4170. Chriſti 410. *R. Dauid Ganz* ad hunc eundem annum. Vide in Cenſ. pag. 609.

רב זירא RA'V ZIRA' naſcitur in Babylonia, & nutritur in terra Iſraëlis, vbi ordinatus eſt Magiſter Rabbì, ſic enim vocabatur ibidem: nam Rabbì terrę Iſraëlis in Babel patrio mo-

bis R. Chijà, vel Osciaaià. Pater R. Chijà fuit אבא סלא Abbà Selà, & ideò vocatus est breuiter R. Chijà Bar Abbà: Abbà Selà quinque filios habuit, omnes in Iudaismo illustres. Horum primus fuit איבו *Ibò* pater רב *Ràu*; secundus חנא *Channà* pater *Rabbà Bar Bar Channà*; tertius שילא *Scjlà* pater רבא *Rauà*; quartus מרתא *Marthà* mater R. *Isaaci Bar Marthe*. Nota circa *Martham matrem &c.* eundem *Iuchassin* non sibi esse constantem: nam pagina 105. circa principium de מרתא loquens, dicit: ולא נודע אם מרתא איש או אשה *Nescio; an Martha sit* (nomen) *Viri, Vel mulieris*. Hunc redarguit R. Samuel Sciullàm in sua animaduersione אם היה אשה *Si* (Martha) *fuisset mulier* (inquit) לא היה מוכירו התלמוד בסנהדרין קודם ר' חייא: *non eius meminisset Talmud in Cod. Sanhedrin ante R. Chijà*. Sed & hæc animaduersio nihil concludit, quia procedit per argumentum negatiuum. Nominatur autem Martha mater Isaaci (vt hic dicitur) ante R. Chijà, quia filij omnes Abbà Selà per ordinem recensentur secundùm prioritatem temporis; & quia Martha tempore præcessit ipsū R. Chijà, ideò prior eo nominatur. Qua propter dicendum est, quòd Martha sit mulier, & non vir, vti putat ש"ש *Sciamuèl Sciullàm*. Et quintus חייא הגדול *Chijà*, qui & *Magnus* nuncupatus est, ex Cod. *Sanhedrin*. Hinc patet, quòd omnes isti fuerint Babylonici, licèt terram Israëlis studij gratia aliquando petierint. Tandem hic noster R. Chijà à *R. Dauid Ganz* ad annum 3979. Chr. 219. reijcitur. De eo in Censuris pagina 368. 2. — 389. 2. — 406. — 411. — 418. — 430. 2. — 521. 2.

Iuchassin pag. 91. Vide in Censuris pagina 507. 2.

ח

רבי חייא RABBI CHIIA', ipse est R. Chijà רבה *Rabbà* magnus בר *Bar* filius Rabbì, non quòd fuerit filius illius naturalis, sed quòd fuerit excellens illo æuo, vt meruerit hoc modo appellari, qui vnà simul cum הושעיא *Hosciaaià Rabbà* composuerunt תוספתא *Tosaphthà*, vti scribit *Rambàm* in Præfatione ad *Sèder Zeraiim*, *Iuchassin* pag. 91. *Don Isaac Abrauanèl* in Præfatione ad *Nachalàth Auòth*. Auctor libri כריתות *Cherethòth* lib. 4. At in libro *Halichòth Olàm* dicitur *Tosaphthà* esse *R. Nachmià*. Et *Harrauàd* in libro Cabalæ in fine Tanaitarū scribit בר קפרא כתב התוספתא ורבי חייא ורבי אושעיא בני ור' שמעון בר' כתבו הברייתות והמכילתות: *Bar Kaphrà scripsit Tosaphtà; & R. Chijà, & R. Osciaaià Ben Rabbì; & R. Scimon Ben Rabbì scripserunt Baraijthòth, & Mechiltòth*. Explicationes in *Miscnaijòth*. Vnde quia discipulus fuit Rabbènu Hakkadòsc, & extra illius Scholam scripserat super *Miscnà*, dicitur de eo cap. המפלת. *Hammaphèleth*, sic referente *Iuchassin* pag. 91. quòd partim fuerit תנא *Thanà Thanaita*, & partim אמורא *Amorrà Amorraita*. De quo cap. 1. Cod. *Sciabbàth* dicitur והתניא אפר והתניא עפר *Et est traditio Ephèr cineris*: *& est traditio Aphàr pulueris*. [R. Salom. *Vna* תנייה *Thanià traditio est R. Chijà; & alia Thanià est R.* אושעיא *Osciaaià*.] Et addit Auctor *Iuchassin* pagina 84. ומזה נראה כי כל תניא שבתלמוד היא מדברי אחד מאלו השנים; *Hinc videre est, quòd omnis Tanià traditio, quæ est in Talmùd, ex Verbis Vnius istorum duorum est* (id est compilata ex ver-

num 4132. Christi 372. Vide pagina 426.

רב חמא בר גוריא RA'V CHAMA' BAR GVRIA'. Vide pagina 375. 2. — 545.

ר' חמא בר חנינא R. CHAMA' BAR CHANINA'. Frequenter in Censuris pag. 452. — 481. — 513. 531. 553. — 586. — 587. — 589. 2. 2. — 2. —

רב חנא בר ביזנא RA'V CHANA' BAR BIZNA'. Huius meminit *Iuchassin* pagina 92. b. Vide in Censuris pag. 437.

רב חנילאי RA'V CHANILA'I. *Iuchassin* pag. 93. vocat eum בר אידי *Bar filium Edè*, fratrem R. Iacobi Bar Edè, & dicit vixisse tempore R. Iochananis. Vide pag. 464. 2.

רב חנינא RA'V CHANINA'. Quamplurimi sunt ex Amorraitis, qui vocantur hoc nomine: quòd si illorum patrem ignorauerimus, & eos quoque ignorabimus. Inter censuras in his locis absolutè Ràu Chaninam inuenies citatum pag. 393. 2. — 394. — 460. 2. — 484. — 485. — 530. 2.

ר' חנינא בן גמלא R. CHANINA' BEN GAMLA'. Vide pagina 584.

רבי חנינא בן רבי יהושע R. CHANINA' BEN R. IEHOSCIVA'. Vide pag. 611.

רב חייא בר אשי RA'V CHIIA' BAR ASCE', non illius *Ascè* compilatoris Talmudis Babylonici, qui anno mundi 4127. Christi 367. Academiam Soranam regebat, sed alterius antiquioris, qui vt dicitur in *Iuchassin* pag. 84. & pagina 91. b. fuit discipulus רב *Ràu*, & *Samuelis* fundatorum Academiarum in Babel, qui tertio Christi seculo viuebant, Ràu autem Ascè iunior, vno seculo & ampliùs posterior priore fuit.

De hoc Ràu Chijà Bar Ascè iactant in fine Cod. *Kiddusçin*, vt ardorem concupiscentiæ extingueret, ingressum fuisse in caminum ignis (non ardentis) sed fumigantis. Fit de eo mentio in Censuris pag. 481. 2. — 507. 2. — 509. 2.

ר' חייא בר גמרא R. CHIIA' BAR GAMRA'. De eo pag. 481.

ר' חייא בר יוסף R. CHIIA' BAR IOSEPH. Fuit ætate R. Iochanàn, & Samuelis circa annum Domini 230. *Iuchassin* pag. 91. b. *R. Dauid Ganz* ad annum 3990. Vide pag. 478.

ר' חלבו R. CHALBO'. Fuit discipulus Ràu Hunnà circa annum Domini 250. *Iuchassin* pag. 92. Vide pag. 433. 2.

חמנונא CHAMENVNA'. Vide pag. 606. 2.

רב חמא RA'V CHAMA'. Fuit Rector Nahardeæ Academiæ tempore Ràu Papà, eamque rexit annis 15. ab anno 4117. Christi 357. vsque ad an-

in *Tesciuuàth Ràu Scerirà*, vbi eundem errorem inuenies. Quomodo potuit Ràu Iehudà discipulus Samuelis, vt ibidem dicitur, post ipsius mortem anno 4010. Christi 250. constitui Præses Academiæ Pumbeditanę, si Academia hæc Pumbeditana nondum erat fundata, neque in rerum natura extabat? Longè post erecta est, nimirùm anno 4056. Christi 296. vt suprà in eius titulo dictum est.

De hoc *Ràu Iehudà* frequenter fit mentio in Censuris, vide pag. 367. 2. — 382. — 392. — 394. 2. — 401. 2. — 405. — 407. — 408. — 414. 2. — 418. — 498. 2. — 500. — 575. — 580. — 587. — 602. — 630.

ר' יהודה בר בזנא R. IEHVDA'H BAR BIZNA'. Vide pagina 529.

ר' יהודה בן גרידים R. IEHVDA'H BEN GHEDIDI'M. Vide pag. 487.

ר' יהודה בן גרים R. IEHVDA'H BEN GHERI'M, ita appellatus, quia tam pater, quàm mater ipsius fuerunt גרים *Gherìm Proselyti*. Fuit discipulus R. Simeonis Ben Iochài. Fuit admodum sapiens, & ad eum R. Simeon misit filium suum, vt ei benediceret: sed postquam è spelunca, vbi per plures annos latuerat vnà cum filio, oculos suos in hunc Rabbinũ ambo iniecerunt, ונעשה גל של עצמות *& factus est cumulus ossium*, de quo suprà. In Talmude Ierosolymitano Cod. *Berachòth* vocatur ר' יודן *R. Iodàn*. Vide inter Censuras pagina 377. col. 2.

ר' חנינא בר פאפא RA'V CHANINA' BAR PAPA'. Vide pagina 511. 2. — 516. 2. — 612. 2.

רב חנן בר רבא RA'V CHANA'N BAR RAVA'. Vide pagina 552. 2. — 490. 2.

רב חננא RA'V CHANANA'. Vide pag. 454.

רב חסדא RA'V CHASDA'. Rector Academiæ Soranæ; De eo vide suprà in Academia Pumbeditana. Vide & inter censuras pagina 371. 2. — 372. 2. — 374. — 441. — 511. 2. 555. 2. — 613. — 618. 2.

י

רב יהודה RA'V IEHVDA'H. Nomen est insignis Rectoris, & Principis Academiæ Nahardeæ. Meminit *Harrauàd* in libro Cabalæ ætate secunda *Amorraìm*, quem vocat *Ràu Iehudà Bar Iechezkèl*, vbi sic חרור חשני -

רב יהודה ורב הונא אחרי מות שמואל בשנת ר''י היה לראש רב יהודה בר יחזקאל בנהרדעא ורב הונא בסורא ורב יהודה היה גדול מרב הונא בחכמה וכו'.

Ràu Iehudà, & Ràu Hunnà post mortem Samuelis anno 4010. Chr. 250. *fuerunt Principes: Ràu Iehudà Bar Ezechielis in Nahardeà; & Rau Hunnà in Sorà. Ràu autem Iehudà erat maior in doctrina, quàm esset Ràu Hunnà, &c.* Idem habetur in *Iuchasin* pagina 106. Hinc patet error in Chronologia *R. David Ganz*, qui seculo secundo Ghemaricorum Ràu Iehudam filium Ezechielis constituit Præsidem in Academia Pumbeditana. Vide *Iuchasin* pagina 116.

addunt fuisse תלמיד חבר *Talmid chauèr discipulum , socium, collegam.* Et quænam est differentia inter discipulum absolutè , & discipulum collegam ? Quòd discipulus, socius, siuè collega erat vocatus in partem ministerij cum Rectore Academiæ, idque ex ipsa loquela cognoscebatur: nam quando alloquebatur suum Magistrum, siuè Rectorem Academiæ , non eum vocabat Magistrum, aut Dominum, sicut faciebat discipulus absolutè , & ordinarius , sed cum eo, vt solet socius cum socio suo in secunda persona loqui , loquebatur. Huius rei exemplum habemus in cap. תפלת השחר *Thephillàth hasciàchar* , vbi quidam discipulus socius dicit ipsi *Ràu* מי ברילת ? & non dixit מי בריל מר ? vt alicubi notauimus.

Cæterùm huius Iudæ mentio habetur in Censuris pag. 578.

יהודה בן לקיש IEHVDA' BEN LAKI'SC

inquit *Iuchasśin* est תנא דברייתא *Tana de Baraijthà*, hoc est vnus ex Doctoribus Tanaitis, qui fuerunt tempore Rabbènu Hakkadòsc, & explanauerunt *Miscnaijòth* extra Academiam Rabbì in terra Israëlis; & tamen idem Auctor *Iuchasśin* inter Amorraitas illum reponit : quod signum est, etiam illos, qui adhuc viuente Rabbì, extra tamen illius Academiam docebant *Miscnaijòth*, Amorraitas vocari posse, licèt easdem extra Babel docuissent. Vide pag. 433.

ר' יהודה אח רב סלא R. IEHVDA'H FRATER RA'V SELA'.

Vide pag. 426.

ר'

יהודה בריה דר' חייא IEHVDA'H BERE' DE R. CHIIA'.

Habuit fratrem nomine Ezechiam, qui ambo ex eadem gutta in duas partes diuisa (vt loquuntur Talmudistæ) geniti sunt gemini ; sed Iudas tribus mensibus anticipauit exitum suum , semestris enim partus extitit ; quod ægrè admitterent Medici. Ita refert *Iuchasśin* pagina 93. b. Sed ibi apparet manifestus error, quia dicitur ויהודה יצא ג' חדשים קודם חזקיה *Et Iudas exijt tribus mensibus priùs quàm* (exijsset) *Ezechias*. Et suprà ad pag. 91. loquens de eodem Ezechia ait: וחזקיה נגמרה צורתו שלשה חדשים קודם ויצא שלשה חדשים לפני יהודה *Et Ezechias tribus mensibus priùs perfectus est, & tribus mensibus, antequam exiret Iudas, exijt ipse.* Si iam priùs egressus erat Iudas, quomodo Ezechias modò prior ipso Iuda egreditur? Sed nihil mirandum, quia ista, fabulę sunt Talmudistarum, & indoctarum fabularum fundamenta mendacia esse solent. Dicitur ibidem, duas sorores gemellas habuisse; & quòd illorum mater nomine *Iehudìth* poculum sterilitatis sumpserit, ne conciperet ampliùs, vt à doloribus partus eximeretur : quod prolixè narratur in fine cap. 6. Cod. *Ieuamòth*. Et capite השוכר dicitur, quòd *R. Chijà* istorum pater cum duobus suis filijs preponderaret Abrahamo, Isaaco, & Iacobo Patriarchis; item quòd primùm didicerit Legē in Babel, postea senex effectus ascenderit in terrā Israëlis, ibiq; audiuerit Rabbènu Hakkadòsc. In cap. 1. Cod. *Kiddușcin*, & in *Tosaphòth* in fine Cod. *Ghittin* dicitur : quòd R. Scimòn fil. Rabbì fuerit Magister R. Chijà. Et capite *Col Haijàd* explicat Rascì, id est R. Chijà discipuli Rabbi. Et *Tosaphòth*

nis audierat. Et quartus fuit Ezechias filius R. Chijà cap. עושין פסין, & אלו קשרים. Præter hos quatuor principaliores Magistros, habuit & alios minùs præcipuos, nempè R. בנאה *Banàh*, Cod. בבא בתרא. Et R. Scimòn Ben Iehotzedèk Cod. *Sanhedrìn*, & הראש *Harròsc* capite מי שמת, scribit, quòd בר קפרא *Bar Kaphrà* etiam fuerat eius Rabbinus. Et *Rambàm* cap. 1. גיטין addit ei R. Iehosciua Ben Leuì.

Vocatur aliquando בר נפחא *Bar Naphchà*, hoc est *filius fabri ferrarij*. At *Iuchasin* ait pag. 96. hoc nomine ita appellari, vel à pulchritudine, vel à cœcitate; videre enim non poterat pilis palpebrarum illius visum impedientibus. Et nihilominus mira iactant de illius pulchritudine, & aspectus venustate. Vnde dicunt, quòd sedere solebat iuxta ostium balneorum, vt quando mulieres abluendi gratia iuxta Legem menstruatę intrarent eis presto esset post benedictionem respondere; *Amen*. Cuius pulchritudinem intuentes mulieres, eamque, dum maritali lecto vterentur, recolentes, filios masculos, & formosos, vti erat deformis iste Rabbinus, conciperent. Quod quidem damnauimus suprà pag. 549. & 550. vbi plura de obscœnitatibus huius Rabbini referuntur, quē & oculos malignos habuisse dicunt, ita vt quos toruo oculo aspiciebat, in cumulum ossium verteret, vti notauimus suprà pag. 446. col. 1. Et ad hoc fortassis factum est illud, quod prodigiosè de hoc Rabbino scribunt Talmudistæ cum R. Salomone Cod. *Taanìth* pag 9. eum habuisse palpebras oculorum adeò deformes, vt oculos eius operirent, pilis illarum descendentibus vs-

ר׳ יהודה בן שמוע R. IEHVDA'H BEN SCIAMVA'. Vide pagina 447. col. 2.

ר׳ יהושע בן לוי R. IEHOSCIV'A BEN LEVI'. De eo egi suprà inter *Tanaìm* pag. 280. licèt R. Salomon, & R. Dauid Ganz inter Amorraitas connumerent, attamen, vt ibidem notaui, alij inter Tanaitas eum reponunt, ideò de eo ęgi loco citato, ex quo huius Rabbini notitia est habenda: In Censuris eius frequens fit mentio, præsertim pag. 385. 2. — 386. 2. — 387. — 434. 2. — 451. 2. — 465. — 522. — 524. 2. — 547.

ר׳ יוחנן בן אליעזר R. IOCHANA'N BEN ELIE'ZER cap. מי שמת de semine Iosephi Patriarchę oriundus; fuit pulcherrimus, sed non habuit הדרת פנים *decorem faciei*, id est *barbam*, vt legitur cap. השוכר את הפועלים. Nascitur in terra Israëlis circa annum mundi 3944. Christi 184 factus est Rector Academiæ ibidem circa annum 3959 Christi 199. eamque rexit 80. annis, vti Ioseph in Ægypto, Principatum exercuerat vsque ad annum 4039. Christi 279. quo anno vitam cum morte commutauit, vt statim probabimus. Habuit quatuor pręcipuos Magistros, à quibus Legem oralem recepit; Rabbènu Hakkadòsc fuit primus, capite אלו טרפות, eique inseruiebat in Lyceo stando, cùm eidem Ràu inseruiret in Academia sedendo. Secundus fuit R. Iannài, quem רבינו *Magistrum nostrum* vocat, cap. האשה, & cap. מי שמת. Tertius R. Osciaaià Rabbà, cap. בני העיר cuius lectiones vndecim an-

Quo autem anno hunc inceperit laborem, & colophonem huic operi imposuerit, definiri de facili non potest. Elias Leuites Germanus in suo *Meturghemàn* ait, id factum esse anno ferè 300. post vastatum Templum, id est à creatione mundi 4128. Christi 368. Idem sentit Galatinus lib. 1. de Arc. relig. Christianæ cap. 5. & Sixtus Senensis Biblioth. san. lib. 2. pag. mihi 125. columm. 1. הרא'ב'ד *Harrauàd* in libro Cabalæ, ætate prima Amorraitarum propè finem ait: compositam fuisse Ghemaram Ierosolymitanam בקרוב ממאתים שנה אחר החרבן *circa annum ducentesimum à desolatione Templi*, à creatione mundi 4028. Christi 268. *Ghedalià Aben Iachijà* Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 34. versus finem, affirmat eandem Ghemaram compositam fuisse anno m. 4000. qui dicit: שהיה כמו מתאים שנים לחרבן *esse annos circiter ducentesimos à vastatione Templi*, cùm reuera sint tantùm anni 172. nam secunda Domus euersa est secundum omnium Doctorum Hebræorum sententiam anno mundi 3828: Postellus de Concord. Orbis p. 24. asserit hanc Talmudis Ierosolymitani compositionem factam esse anno à Christo passo plùs minùs 300. Igitur ab eius Natiuitate 333. Sethus Caluisius anno ab eodem 369. Buxtorf. in Tiberiade capite 6. anno 406. circiter: nam ait, Talmud Babylonicum 100. aut paulò plùs annorum post Ierosolymitanum compliatum fuisse. Calendarium Iudęorum, cuius exemplar exhibuimus ad annum mundi 5435. Christi 1674. & inuenies Parte II. pag. 552. firmat eundem annum 5435. esse annum 1196. ab obsignatione Ghemaræ Ierosolymitaque ad inferiores genas, nec videre valebat, nisi instrumento aliquo ab oculis amouerentur setæ istæ Rabbinicæ. Denique eius animi, & corporis dotes videndæ sunt pagina 445. Volunt nonnulli eum fuisse Sacerdotem, sed hoc non admittitur ab Auctore libri *Iuchasin* pag. 94. b.

Decem filiorum parens fuit, quorum nouem, patre adhuc viuente, naturali morte sublati, decimus in ahenæum caldarium feruentis aquæ plenum casu delapsus, elixatur, ita vt nihil, nisi ossa extrahi inde potuerint, ex quibus sibi reseruauit digitum minimum eoque consolatus fuerit lugentes. Sunt aliqui, qui dicunt, alium filium ei superstitem habuisse, quem illicò in Babyloniam miserit, vt studio Legis vacaret. Hæc ex notulis Samuelis Sciullàm in *Iuchassin* pag. 94. b.

Scripsit autem hic R. Iochanàn גמרא ירושלמית *Ghemarà Ieruscialimìth Talmudem Ierosolymitanum*. Quid autem sit *Ghemarà* vide suprà pag. 349. de qua sufficiat tantùm in hoc loco scire, quòd sit Commentarium super Codices Miscnicos ex diuersis Rabbinorũ sententijs compilatum. Et quia hoc factum fuit in terra Israëlis, & præsertim pro ijs, qui eam terram incolebant, dialecto Ierosolymitana; ideò à vulgo Talmud Ierosolymitanum appellatum est. Non tamen super omnes Codices Miscnicos huiusmodi Commentarium reperitur, sed tantùm super nonnullos; cur autem non in omnes, videndum est suprà pag. 351. Et quinam sint illi Codices Miscnici, qui carent Ghemarà Ierosolymitana, requirendum est ad paginam 353. huius Partis III.

Chaninà non suscepit Rectoratum Academiæ, nisi post mortem Rabbènu Hakkadòsc, שבן צוה רבינו הקדוש *quia sic præceperat Rabbènu Hakkadòsc*. Ita *Harrauàd* in fine *Tanaim* sui libri Cabalæ. Igitur dicendum est, mendum esse in computo Chronologico *R. David Ganz*, sicut & in anno 980. quarti millenarij, quem circum designat pro initio Rectoratus eiusdem R. Chaninæ, videlicet 26. anno post mortem Rabbènu Hakkadòsc. Itaque firmandum R. Chaninà quinque tantùm annos vixisse post mortem Rabbènu Hakkadòsc, per quod temporis spatium gubernasse Academiam; sublatis enim quinque annis ab anno 3959. remanent anni 3954. quo anno mortuus est Rabbènu Hakkadòsc, & R. Iochanàn decem tantùm ætatis annos tunc temporis habuisse, dicendum est. Itaque R. Iochanàn nascitur anno mun. 3944. Christi 184. quod ita probatur: A natiuitate R. Iochanàn ad mortem Rabbì anni 10. à morte Rabbì ad initium Rectoratus eiusdem R. Iochanàn anni 5. à principio Rectoratus eiusdem ad finem, & mortem ipsius anni 80 simul iuncti constituunt numerum 95. annorum vitæ R. Iochananis, quibus additi anni 3944. natiuitatis ipsius efficiunt summam annorum 4039. quo anno secundùm communem sententiam Iudæorum mortuus est R. Iochanàn. Hoc modo stabilita vitæ periodo R. Iochananis, facilè erit coniectare, quo anno cæptum sit huiusmodi opus Talmudis Ierosolymitani. Cùm enim ex suprà firmato calculo eliciatur, R. Iochananem regere Academiam cæpisse anno decimo quinto suæ ætatis, quod mirum non

tanæ, vnde deducitur obsignatam fuisse huiusmodi Ghemaram anno mundi 4239. Chr. 479. Hæc itaque sententia annualis Calendarij Iudaici enormiùs, quàm vlla supradictarum aliqua, aberrare deprehenditur. Ego quidem inter tot sententiarum discrimina constitutus, vt aliquid magis probabile congrua ratiocinatione proferre valeam, vitæ spatium huius Rabbini inuestigandum esse existimaui, quod tali via aggredior. Et primò pro re certa suppono, quòd mihi sine vlla controuersia ab omnibus conceditur, R. Iochananem obijsse anno 4039. Christi 279. Ita *Harrauàd* lib. Cab. ætate secunda Amorraitarum. *Scialscèleth hakkab.* pag. 34. & *R. David Ganz* ad annum 39. quinti millenarij. Secundò, eundem rexisse Academiam in terra Israëlis annis 80. Iidem, & *Iuchasin* pag. 94. b. Itaque his firmatis retrocedendo, & sursum ascendendo inueniemus, eum cæpisse regere Academiam anno 3959. Christi 199. post mortem *R.* חנינא *Chaninà*, qui eandem Academiam rexerat annis decem secundùm *R. David Ganz* ad annum 980. quarti millenarij. Sed hoc verum esse non potest, quia R. Chaninà Rectoratum Academiæ accepisset quinque annis ante mortem Rabbènu Hakkadòsc, quod patet: nam Rabbènu Hakkadòsc obijt anno 3954. Christi 194. vt suprà probatum est pag. 81. col. 1. Et R. Chaninà moritur anno 3959. quo anno R. Iochanàn Rector Academiæ creatus est. Subducendo autem ab annis 3959. annos 10. inueniemus initium Rectoratus R. Chaninæ incidisse in annum 3949. quinque annis ante mortem Rabbènu Hakkadòsc. At R.

R. David Ganz, aut ab alijs in suis Chronologijs. De nostris tamen calculis meliùs, & veriùs explicatur Historia Chronologica Hebræorum, & rectiùs concordare deprehenditur cum Historia nostrorum Chronologorum; nec incommoda illa, quæ in quibusdam nostris Auctoribus ex Anachronismis apparent, notari possunt in computis à me exhibitis. Vti exorbitans est error Galatini l. 1. de Arcan. relig. c. 5. & Sixti Senen. l. 2. Bibl. Sanctæ, Verbo *Traditiones Seniorum*, & aliorum illustrium virorum à Galatino deceptorum, asserentium *R. Iochananem assumptis sibi Collegis Râu, & Samuele: ipsum Miscna, & quacunque alia scripta habere potuit in vnū colligendo Talmudem Ierosolymitanum confecisse*: nam Râu, & Samuel non fuerunt Collegæ R. Iochananis, quia licèt fuerint tempore Rabbènu Hakkadòsc, & paulò ante ipsius mortem descenderint in Babel, attamen isti erant viri prouectæ ætatis, & R. Iochanàn adolescens, seù potiùs puer, cùm decimum ætatis annum non attigisset. Non loquor de anno, quo prædicti descenderint in Babel, quem communiter asserunt Historici eum fuisse 3979. Christi 219. Qui quidem maximus error est, cùm iam pridem obijsset Rabbènu Hakkadòsc, nempè anno 3954. Chr. 194 vti probauimus suprà. Sed nos sequentes Historiam Iudaicam, & secundum illorum Chronologiam loquentes id, quod ipsos ratum habere dignoscimus, in Rabbinorum vitis referimus: quòd si ex ipsorum hypothesibus quamplurimi Anachronismi enascantur, huic incommodo ipsi prouideant.

Interim obiter notamus, alium crassum errorem ipsius Sixti Senensis loco nu-non est, quandoquidem Râu Ascè annos natus quatuordecim in celeberrima Sorana Academia Babylonica constitutus fuerit Rector secundùm communem consensum omnium Chronologicorum, vti diximus Par. I pag. 484. quæ tot, tantisque viris doctis, & canitie venerandis abundabat. In terra Israëlis, in qua non magna seges virorum doctorum extabat, quantò magis prouidenda erat Academia de iuuene docto, ingenio perspicaci, & magnæ expectationis viro futuro? Credendum igitur est, in ipso primo sui regiminis ingressu cogitasse de Commentario componendo super *Miscnaijòth*, secundùm explanationem, & traditionem, quam oretenus receperat à suis suprà narratis Magistris, & præcipuè à Rabbènu Hakkadòsc, sed in iuuenili ætate supersedisse, laboremque suũ incæpisse cùm prouectior, ac sapientior factus erat circa ann. 30. ætatis suæ, qui inciderat anno mundi 3974. Christi 214. eumq; absoluisse ferè cum clausula vitæ, hoc est anno 4039 Chr. 279. Hinc itaque apparent, quàm exorbitantes sint sententiæ suprà citatorum Auctorum, de anno, quo Talmud Ierosolymitanum cæptum sit, aut absolutum.

Quamuis enim ego existimem omnes Iudæorum Chronologias falsissimas esse, cùm non respondeant quibusdam principijs ab ipsis perpetuò stabilitis, quod in annis vitæ Rabbènu Hakkadòsc manifestè apparet, vt inde nos coacti fuerimus recedere à calculo illorum, aliamque periodum vitæ Rabbì constituere fundatã super ijsdem axiomatibus Rabbinorum; vnde factum est, quòd non recurrant semper anni constituti à

ſit proſcripta à Conſtitutionibus Summorum Pontificum? Reſp. Affirmatiuè, quia Talmud Hebræorum prohibetur in Indice librorum prohibitorum, ſed ſub nomine Talmud venit etiam Talmud Ieroſolymitanum. Ergo. Pro Talmude non intelligo Textũ Miſcnæ, ſed illius Antiquorum Comment. quæ Ghemaram appellant. Quæ generalitas vtriuſq; Talmudis Ieroſolymitani, & Babylonici declaratur in Conſtit. Clementis PP. VIII. ſub Dat. Romæ apud S. Petrũ an. 1592. promulgata contra impia ſcripta, & libros Hebræorum, vbi ſpecialiter, & expreſsè ſtatuit, & vult, vt huiuſmodi impij Talmudici, Cabaliſtici, alijq; nefarij Hebræorum libri omninò damnati, & prohibiti maneant, & cenſeantur. Vide Obſeruationes ad regulam decimam Alexandri Papæ VII. iuſſu additas, quas habes in principio Indicis librorum prohibitorum.

Cæterùm R. Iochanàn prima ætate Amorraitarum floruit, & ætate ſecunda eorundem obijt in terra Iſraëlis. *Harrauàd* Generatione prima, & ſecunda Amorraitarum. Eius diſcipuli fuerunt ר'אמי ור' אסי ור' אלעזר בן פרת ור' שמואל בר נחמני; *R. Amè, R. Aſsè, R. Eleàzar Ben Pedàth, & R. Samuèl Bar Nachmanì.* Idem ibidem: In ſenectute היה שותה דברים חמים *calida ſorbebat*, natiuo calore ob ſtudiorum continuum laborem debilitato, vnde dicebat: *Se hocce medio repueraſcere. Imhaſsin* pagina 95. Loca autem huius Rabbini citata in Cenſ. ſunt pagina 361. 2. — 368. 2. — 388. — 396. — 411. — 423. — 425. — 428. — 445. 2. — 450. — 462. — 471. — 530. 2. — 549 — 573. — 599. — 601. — 602. — 613. — 653. 2.

ר'

nuper citato, qui dicit Talmudem Babylonicum conſtructum fuiſſe in Babylone Ægypti, quæ nunc Cayrum dicitur, quod quàm ſit verum, ex hiſtoria hac Talmudica facilè quis aduertere poterit. Talmud autem Ieroſolymitanum, de quo hìc loquimur, licèt in magno pretio nunquam ſit habitum, attamen paſſim citantur dicta, & apophthegmata Rabbinorum, quæ ſparſim in eo continentur, & magnæ ſunt auctoritatis apud Hebræos. Huius Talmudis exemplaria, ob prædictam cauſam paruæ exiſtimationis, rara ſunt, quia rarò excuſa. Primò impreſſum fuit Venetijs typis Bombergianis anno non notato. Sed quia Daniel Bombergus circa initium ſuperioris ſeculi Venetijs libros Hebraicos cudere cæpit, prædictum quoque Talmud per idem tempus excuſum fuiſſe dici poteſt. Huius editionis quatuor tantùm exemplaria me vidiſſe Romę memini, vnum in Ampliſſ. Biblioth. Barberinorum apud altam ſemitam; alterum in refertiſſima, & in omni genere librorum ſelectiſſima Biblioth. Eminentiſſ. Card. Caſanatę; tertium in Biblioth. Aracælitana FF. Min. de Obſeru.; & quartum in Seminario S. Pauli apud S. Pancratiũ extra Vrbis mœnia, vbi FF. Carmel. Diſcalceati Theologi in Controuerſijs, & Orientalibus linguis erudiuntur; qui poſtea per varias infidelium regiones Catholicam religionem diſſeminantes, inde copioſos ſuorũ laborum fructus in Dei Eccleſiam referunt. Fuit etiam excuſum Cracouię cum gloſſis marginalibus vnico Volum. in fol. an. m. 369. min. ſup. Chr. 1609.

Fortaſſis quæret non nemo: An huiuſmodi Talmudis Ieroſolymitani lectio

רבי יצחק בר אבודימי. R. ISAAC BAR ABVDIMI'. Vide pag. 583.

ר' יצחק בר נפחא R. ISAAC BAR NAPCHA'. Vide pag. 515. 2. — 621.

ר' יצחק בר שמואל R. ISAAC BAR SCIAMVE'L. Vide pagina 300. 2.

ר' יצחק בר תבלאי R. ISAAC BAR TAVLA'I. Vide pagina 431. 2.

ר' ירמיה R. IEREMIAS absolutè, est ille, qui in Talmude vocatur בעל הבעיות *Baal Habbaijòth Auctor Quæstionum, seu Interrogationum* capite 2. *Kiddusciǹ*. Hic continuo pudore afficiebat Babylonicos (Doctores) & ad literariam pugnam lacessebat, eosque vocabat obtusos intellectu, & stultos Babylonios. Videtur tamen quòd & ipse fuerit Babylonius, cap. 7. המדיר de *Chetunnòth*. Nupsit Sacerdotissæ, quam producebat in Academiam disputationis gratia, Cod. *Bauà Bathrà* cap. 1. Viuebat tempore R. Hunnà Rectoris Academiæ Soranæ, cuius discipulus erat, Cod. *Kiddusciǹ* cap. 2. circa ann. mundi 4050. quo anno obijt Ràu Hunnà anno videlicet Domini 290. Eius mentio fit in *Iuchasin* pag. 97. & citatur inter censuras pagina 440. 2. — 451. — 459. — 547.

ר' ירמיה בר אבא R. IEREMIAS BAR ABBA', discipulus, socius, & collega *Rau*, Probatur ex hoc,

ר' יוחנן בן דהבאי R. IOCHANA'N BEN DEHAVA'. Vide pag. 526.

ר' יוחנן בן נרבאי R. IOCHANA'N BEN NARBA'I. Vide pag. 405. 2.

ר' יוחנן בן קרח R. IOCHANA'N BEN KO'RACH. Vide pag. 441. 2.

בר יומידה BAR IOME'. Vide pag.

ר' יונתן R. IONATHA'N. Vide pag. 381. 2.

ר' יונתן בן עוזיאל R. IONATHA'N BEN VZIE'L. Vide pagina 438. 2. — 440. 2.

ר' יוסי R. IOSE'. Vide pagina 418.

ר' יוסי בר חנינא R. IOSE' BAR CHANINA'. Vide pag. 364. 2. — 532. — 550. — 608. 2.

ר' יוסף R. IOSEPH. Vide pagina 407. — 416. 2. — 613.

ר' יוסף בן יוחנן R. IOSEPH BEN IOCHANA'N. Vide pag. 376.

ר' יעקב R. IAACOB. Vide pagina 418. — 467. 2.

ר' יצחק R. ISAAC. Vide pagina 366. 2. — 445. — 452. — 464. — 574. 2.

cap. *Kodſcè Kodaſcìm*. Secundò, tempore Rectoratus R. Iochanàn. Dubitatur, an fuerit Sacerdos nec ne, quia quamplurima loca reperiuntur in Ghemarà, quæ euidenter oſtendunt, eum fuiſſe Sacerdotem, & adducuntur à *Iuchaſsìn* pag. 97. b. & alia non minoris momenti exhibentur, quæ contrarium probare videntur. Vnde cùm duo fuerint Ràu Cohanà, vnus hic noſter, qui Primus dicitur, & alius Secundus, qui viuebat tempore Ràu Aſcè, tertia ætate Amorraitarum, & omnes Chronographi ſine controuerſia affirmant, eum fuiſſe Sacerdotem; ideò omnia loca Ghemaræ, quæ de Sacerdotio Ràu Cohanà loquuntur, de hoc ſecundo intelligi debere affirmant. Verùm in *Midràſc Samuel* ad illum locum 1. Sam. 3. v. 14. ולכן נשבעתי לבית עלי *Et idcircò iuraui Domui Heli &c.* euidenter apparet Ràu Cohanà fuiſſe Sacerdotem. Ibi enim dicitur, referente *Iuchaſsìn* pag. 97. b.

שרב כהנא היה מאריך בתפלתו ורבי חייא בר אבא נתכעס עליו שהיה אחורי רבי חייא ואמר שם מה אעשה שאני מבית עלי וכו׳: *Quòd Ràu Cohanà prolixè orabat, & R. Chijà Bar Abbà ſuccenſerat ei, quia ſtabat poſt Rabbi Chijà; ibique dicebat: Quid faciam quoniam ego ſum de Domo Eli, &c.* Qui enim de Domo Eli eſt, de ſtirpe Sacerdotali vtique eſt, ac Sacerdos. At hic dici non poteſt, quòd ſit Ràu Cohanà ſecundus, ſed primus, quia fuit tempore R. Chijà Bar Abbà תלמיד מובהק *Diſcipulus illuſtris* דר׳ R. Iochanàn; vnde apparet, quòd huiuſmodi caſus acciderat in terra Iſraëlis, quando eò profectus eſt R. Cohanà, vt inuiſeret R. Iochanàn ſupra centum annos ante R. Cohoc, quòd cap. תפלת השחר alloquitur Magiſtrum ſuum tamquam ipſi parem, dixit enim Magiſtro ſuo *Ràu*, מי בדילת *Quid diſtinxiſti?* & non dixit: מי בדיל מר *Quid diſtinxit Mor Dominus?* vti ſolent loqui diſcipuli ad Magiſtrum vt ſuprà pag. 682. indicaui. Ex *Iuchaſ.* pag. 97. Huius *Amorrà* fit mentio in Cenſ. pagina 474. 2. — 481. 2. — 522 — 594. 2.

ר׳ ירמיה בר אלעזר R. IEREMIAS BAR ELEAZARIS.

Vide pag. 374. 4.

ר׳ ישמעאל R. ISMAE'L.

Quædam inſignis Schola huic Rabbino attribuitur, quæ בית ישמעאל *Beth Iſmaèl* vocabatur, & cuius Talmud frequenter meminit. Non tamen eſt certum, quòd erecta fuerit ab Amorraita aliquo, cùm in Talmude hactenus nihil de eo inuenerim. Magis credibile erit, ſi ab aliquo ex poſtremis Tanaitis id factum fuerit, dicamus. Quod forſan à R. Iſmaele ſocio R. Akibæ factum eſt. Si ſic: Auctor huius Scholæ, inter Tanaitas reponendus erit. De hac Schola inter cenſuras videnda eſt pag. 385. 2. — 414. — 433. 2. — 472. 2. — 507. — 635. 2. — 653. 2.

כ

רב כהנא הראשון RA'V COHANA' PRIMVS

תלמיד חבר *Talmìd Chauèr Collega Ràu*, ſed vltimus eorum, qui inter diſcipulos eius connumerantur ab *Harrauàd*, fuit facie admodum venuſtus cap. חזקת הבתים Bis aſcendit in terram Iſraëlis ex Babylonia. Primò, vt inuiſeret R. Simeonem Ben Rabbènu Hakkadòſc. Cod. *Zeuachim*,

raitas ab Auctore *Iuchaſsin* pag. 98. b. ſed nihil peculiare de eo, niſi tantùm quòd illius mentio fiat vnà cum fratre ſuo cap. אף על פי, & cap. בני חעיר De vtroque vide in Cenſuris pag. 462. 2.

רב מנשיא RA'V MENASCIA' ſine aliquo addito vix collimari poteſt, quis fuerit. *Iuchaſsin* pag. 98. b. quinque numerat. Primum *Bar Iacobi*, qui viuebat tempore Ràu Nachmàn; ſecundum *Bar Menachèn* tempore רב Ràu; tertium Bar גרא *Ghedà* tempore אביי *Auijè*; quartum, *Bar Iehudà* tempore רבה *Rabbà* Bar Nachmanì; & quintum *Ràu Menaſcià* de דויל *Dauil*. Ex iſtis quiſnam fuerit hic noſter, nil certi aſſerere poſſumus. Qua autem ætate prædicti vixerint, requirendum eſt in nominibus, quæ hìc citantur.

Cæterùm aduerte ne legas מנשה *Menaſcè* pro מנשיא *Menaſcià*. In cenſuris *Ràu Menaſcià* habetur pag. 649.

מר MAR, ſeù MOR *Dominus* abſolutè intelligitur de *Rabbà Bar Nachmanì* patruo *Auijè*, de quo ſuprà pagina 670. : De præſenti Amorrà vide inter cenſuras pag. 436. 2. — 470. — 490.

רב משרשיא RA'V MESCIARSCIA'. Refertur ſuprà inter cenſuras ad pag. 418. poſt mortem Auijè, & Rauà immediatè; vnde credibile eſt, eum fuiſſe filium רבא *Rauà*, & diſcipulum ipſius Auijè, vt dicitur cap. 1. Cod. *Kidduſcin*. Vide *Iuchaſsin* pagina 99.

נ

ר' נחמיה R. NACHMIA'H. Vide pag. 455. — 463. 2.

hanà ſecundum. Sed huiuſmodi litigium Rabbinis dirimendum relinquimus.

Cæterùm de *Ràu Cohanà* fit mentio in Cenſuris ad pag. 376. — 379. 2. — 425. 2. — 549. — 564. 2.

ל

לוי LEVI' abſolutè in Ghemarà ſumitur pro *R. Leuì Bar* סיסי *Siſì* diſcipulo Rabbi, id eſt Rabbènu Hakkadòſc. *Iuchaſsìn* pag. 97. b. De eo vide pag. 427. — 489. 2. in Cenſuris.

בר לוי BAR LEVI'. Vide pagina 419.

ר' לוי בר חיתא R. LEVI' BAR CHITHA'. *Iuchaſsin* coniungit eum cum R. Ioſè Bar Chaninà, quem ordinauerat R. Iochanàn, pagina 96. Itaque vixerat ætate ipſius R. Iochanàn noſter hic R. Leuì Bar Chithà, de quo pag. 419.

ר' לוי בר חמא R. LEVI CHAMA'. *Iuchaſsìn* pag. 97. b. in fine recenſet inter Amorraitas Leuì, quem in doctrina, & in annis æqualem facit ר' חנינא בר חמא *R. Chanina Bar Chamà*, & *R.* אפס *Aphès*, ſed *R. Aphès* grandiorem natu duobus annis, quàm fuerint prædicti Leuì, & Chaninà, qui omnes poſt mortem Rabbènu Hakkadòſc Academiam rexerunt in terra Iſraëlis. Hos omnes *R. David Ganz* refert ad annum 3980. Chriſti 220. In Cenſuris vide pagina 626.

מ

מנימין בר איהי MINIAMI'N BAR IHI', Nominatur inter Amor-

עולא VLA' ſine cognomine accipitur pro עולא רבה *Vlà Rabbà*, & pro עולא סבא *Vlà Seniore*, qui & ipſe de Babele aſcendit in terram Iſraëlis, extra quam moritur, ſed in ea ſepelitur. *Iuchaſsin* pag. 100. b. Vide inter cenſuras pag. 368. — 418. 2.

ר' עיניני בר ששון R. ENENE' BAR SASO'N. *Iuchaſsin* legit ר' עננאי *R. Aananaè* pag. 101. De eo in cenſuris pag. 647.

פ

ר' פנחס בן ערוכה R. PINCHA'S BEN ARVVA'. Huius Phinees meminit Auctor *Iuchaſsin* pagina 101. b. De quo in cenſuris pag. 494. 2.

רב פפא RA'V PAPA' abſolutè ſine aliquo addito, an intelligatur de eo, qui fuerat Rector Scholæ נרש *Narèſc* ætate quinta Amorraitarum, incertum eſt. De eo in cenſuris pag. 469. 2. — 549. Hic viuebat anno 4113. Chriſti 353.

רב פפא בן רב אחא RA'V PAPA' BEN RA'V ACHA' Bar Adà, *Miniſter Ràu Achà Bar Vlà*. De eo *Iuchaſsin* pag. 101. b. Et in cenſuris pagina 398.

פפוס בן יהודה PAPOS BEN IEHVDA'. Vide pag. 504. 2.

ק

קטינא KATTINA'. Vide ſuprà *Ràu* זירא *Zirà*, & in cenſuris pag. 338. 2.

בר קפרא BAR KAPHRA',

SſſS 2 fuit

רב נחמן RA'V NACHMA'N. Vide pag. 445. — 458. — 468. 2.

רב נחמן בר יצחק RA'V NACHMA'N BAR ISAACI. Diues fuit: & quamuis pater eius Scriba fuerit דמ Mar Samuelis in omni loco; nihilominus ordinatus non fuit per manus impoſitionem. *Iuchaſsin* pagina 99. b. De eo in cenſuris 396. — 433. 2. — 472. — 487. 2. — 488. — 517. — 523. 2.

ר' נתן R. NATHA'N. Vide inter cenſuras pag. 381. 2. — 538. 2. — 547. 2.

ס

ר' סימאי R. SIMA'I. Vide pag. 513.

סנב בן בנימין SANA'B BEN BENIAMIN. Vide pag. 447.

רב ספרא RA'V SAPHRA' loquitur nomine R. Iehoſciuà Ben Chananià, pag. 483. 2. de quo in loco Tanaitarum locuti ſumus. Si iſte Amorrà Babylonicus aſcendit de Babel in terram Iſraëlis, vt habet *Iuchaſsin* pag. 100. b. neceſſariò dicendum eſt aſcendiſſe adhuc perſiſtente Templo ſecundo; quod aſſerere ſtultiſſimum eſt; nam tunc temporis ne nomen quidem Amorraìm erat in mundo. Idem *Iuchaſsin* ibidem dicit, hunc Ràu Saphrà aſcendiſſe in terram Iſraëlis tempore אבוי *Auijè*, de quo ſuprà pagina 670. qui floruit anno Domini 325. & hoc potuit eſſe. De eo vide in cenſuris pag. 483. 2.

ע

bat ſedendo, & à quo oralem Legem ſuſcepit. Præter Rabbì, alios Magiſtros habuit, præſertim R. Chijà.

Paulò ante mortem Rabbènu Hakkadòſc Ràu deſcendit in Babel, quò non diù antea deſcenderat Samuel.

Quidam Babyloniorum Princeps nomine ארדבן *Adarchàn* dilexit hunc noſtrũ *Ràu*, non minùs quàm Antoninus Rabbènu Hakkadòſc dilexerat; huius auctoritate, & opera haud fuit illi difficile Academiam in Vrbe סורא *Sorà* inſtituere. Ibi quamplurimos diſcipulos habuit, eamque vſque ad mortem, nempè ad annum 4003. Chriſti 243. rexit. *Harrauàd*, *Iuchaſsin*, *Scialſcèleth hakkab*. *R. Dauid Ganz*, & alij omnes Chronographi. Vocatur גדול מכל האמוראים *Maior inter omnes Amorraitas*, *Iuchaſsin* pagina 69. b. quamuis aliquando inter Tanaitas ibidem connumeretur.

ספרא וספרי *Siphrà*, *& Siphri*, inquit *R. Dauid Ganz* ad ann. 3979. Chr. 219. duo iſti libri deriuantur à רב *Ràu*, vti ſcribit *Rambàm* b. m. in Præfatione ſua ad *Sèder Zeraim*. Sic quoque *Don Iſaac Abrauanèl* ſcribit in Præfatione libri ſui נחלת אבות *Nachalàth Auòth*, & ait, Ràu compoſuiſſe *Siphrà*, *& Siphri*; idem quoque ſcribit Auctor שבילי אמונה *Sceuilè Emunà* ſemita 8. Planum verò eſt, ex ſupradictis ad annum 881. R. Iehudam F. Elihæi abſoluiſſe *Siphrà*, vti aſſignatur in *Iuchaſsin* pagina 60. ſic quoque ſcribit pag. 36. in hunc ſenſum: [Abſoluit *Siphrà* R. Iuda, abſoluit *Siphri* R. Simeon F. Iochàij; duo enim iſti libri ſunt diuerſorum; alius eſt *Vaikrà*, qui eſt *Toràt Cohanim*, & vocatur in Talmude *Reliquia Siphri Ràu*.] Sic ille. Idem quoque ſcribit ſub initium pag.

fuit Magiſter אושעיא ברבי *Oſciaaià beRabbì* filij Rabbènu Hakkadòſc. Compilauit quaſdam Miſcnicas traditiones extra Scholam eiuſdem Rabbènu, quas *Miſcnà Bar Kaphrà*, vel *Toſaphtà* vocauerunt. Huius meminit *Iuchaſsin* pag. 101. b. & *Harrauàd* in libro Cabalæ in fine Tanaitarum. Hic partim eſt Tanaita, partim Amorraita, & inter hos collocat idem *Iuchaſs*. Verba ipſius tam pretioſa exiſtimabantur, vt ea ipſe pecunia numerata venderet. Ita in fine Cod. *Berachòth*. De eo in cenſuris pag. 472.

קרנא KARNA'. Videtur eſſe nomen proprium, vt apparet in *Maamàr* relato ſuprà ad pag. 475. quamuis huiuſmodi nomen non inueniatur apud *Iuchaſsin*.

ר

רב RA'V, eſt generale pronomen Doctorum Amorraitarum Babyloniorum: hic autem per antonomaſiam intelligitur אבא אריכא *Abbà Arichà*, vt apud nos *Apoſtolus* abſolutè, intelligitur *Paulus Apoſtolus*. Adeò inualuit apud Talmudiſtas huiuſmodi locutio, vt ſi nominaretur nomine ſuo *Abbà Arichà*, non ita benè intelligeretur, ſicut ſi pronunciaretur pronomine רב *Ràu*. Fuit hic Babylonius, & ſocius indiuiduus Samuelis; eius pater vocabatur איבו *Ibò* frater R. חייא *Chijà*, & eius mater fuit ſoror eiuſdem Rabbì Chijà, ille ex parte patris, iſta ex parte matris. Vxorem habuit rixoſam, ex qua duos filios ſuſcepit, vnum de nomine patris ſui vocauit איבו *Ibò*, alterum de nomine patrui appellauit חייא *Chijà*. Fuit in terra Iſraëlis apud Rabbènu Hakkadòſc, eiq; inſeruie-

רבא בר בר חנא RAVA' BAR BAR CHANA'. Notat *Iuchassin* pag. 101. quòd רבא בר רב חנא scriptũ cum א *Aleph* sit discipulus R. Iochanàn, & de eo dixerunt Rabbanàn Doctores in *Bauà Bathrà* capite *Hammochèr eth hassephinà* pag. 74. non multum longè à princ. כל אבא חמרא וכל בר בר חנה סיכסא *Omnis Abbà Vinosus; & omnis Bar Bar Chanà stultus est.* Alludunt ad hyperbolicas, stultas, & ridiculas narrationes, quas ibidem iste vesanus Bar Bar Chanà refert. Sed hunc R Iochanani discipulum fabularum narratorem etiam in Ghemarà scriptum inueni רבה בר בר חנה *Rabbà Bar Bar Chanà* cum litera ה *He*, vti videre est Cod. *Kidduscin* cap. 4. *Assarà Iuchassin* pag. 71. vt retuli suprà ad pag. 488. huius Partis III. vbi nomine Magistri sui R. Iochanani loquitur. Vnde indifferenter scribi poterit *Rabbà Bar Bar Chanà*, & *Rauà Bar Chanà*. Communiter tamen pro רבה בר בר חנא *Rabbà Bar Bar Chanà* intelligitur nepos ר׳ חייא *R. Chijà*. qui post mortem Rabbènu Hakkadòsc cum reliquis suis discipulis viuebat. *Harrauàd* in fine *Tanaim*. Hic secundùm quòd refert *Iuchassìn* pag 102. facultatem recepit à *R.* חייא *Chijà* iudicandi causas in Synedrio. Vxorem habuit, quæ tempore Ràu defuncta est. Igitur viuente Ràu viuebat & Rabbà Bar Bar Chanà, cuius frater patruelis erat. Vide suprà in *R. Chijà*, licèt nonnulla exemplaria habeant רבה בר חנן *Rabbà Bar Chanàn*. Inter censuras reperitur scriptum Rabbà Bar Bar Chanà, vnde de hoc Rabbà intelligenda erunt loca ibidem citata, vt pagina 426. 2. — 452. — 484. — & 488.

pag. 30. Et videtur Ràu composuisse *Siphrà* R. Iudæ F. Elihæi, vti & Rabbi, qui absoluit *Miscnaijòth* suffragio Rabbì Meir. In libro autem *Halachòth Olàm* scribitur: [Absoluit *Siphrà* R. Iuda, absoluit *Siphrì* R. Ismaël. Opus est consideratione.] Ita *R. Dauid Ganz* ex versione G. H. Vorstij. De huiuscemodi libris vide ampliùs, quæ diximus suprà in *R. Iehudah Bar Elaài* pagina 28. & seqq. De eo inter censuras fit mentio pag. 371. — 373. — 375. 2. — 376. — 377. — 392. — 394. 2. — 501. 2. — 414. 2. — 455. 2. — 459 — 481. 2. — 502. 2. — 527. — 574. — 630.

רבא RAVA' socius ר׳ אביי *Auijè* ætate tertia Amorraitarũ *Harrauàd* ibidem. Eius pater fuit R. Ioseph beRabbi חמא *Chamà*, Bar Iechezkèl. Idem ibidem. At *Iuchassìn* dicit pag. 102. b. quòd Ràu Ioseph fuerat eius Magister, sed vocabatur *Rauà Bar Ioseph Bar Chamà*, & quòd aduersarium habuit רמי *Ramè Bar* חמא *Chamà*, & *Auijè*. Non fuit Sacerdos, sed munera Sacerdotalia recipiebat propter vxorem suam filiam Ràu Chasdà, cui post mortem *Ramè Bar Chamà* nupserat. Didicit etiam oralem Legem à socero suo Ràu Chasdà. In concursu *Auijè*, *Halachà* decisio doctrinæ est secundùm sententiam *Rauà*, præter pauca quædam. Et eo die, quo mortuus est Rauà nascitur רב אשי *Ràu Ascè*, nempè anno 4113. Chr. 353. De quo vide Par. I. pag 484. colum. 2. Cæterùm eius mentio fit inter Censuras pag. 418. — 441. — 449. 2. — 453. — 454. — 435. — 488. — 490. — 516. — 589. 2.

iunior, siuè secundus fuit vltimus omnium האמורים *Amorraitarum*, & obijt anno 4234. Christi 474. annis 149. post mortem Rauenà senioris. Et anno 47. post mortem Ràu Ascè compilatoris Talmudis Babylonici. De Rauenà seniore fit mentio inter censuras pag. 451.

ריש לקיש RESC LAKI'SC. Vide *R. Scimòn Ben Lakìsc*.

ר' רמי בר אבא R. RAME' BAR ABBA'. Vide pag. 400.

ש

ר' שילא איש כפר תמרתא R. SCILA' ISC CHEPHA'R TAMRATHA', *Vir de Villa Tamrathà*. Huius nomine differit R. Chaninà Bar פפא *Papà*, inquit Auctor *Iuchassin* pagina 103. b. De eo in censuris pag. 516. 2.

ר' שמואל R. SCIAMVE'L. Samuel absolutè intelligitur ille insignis Amorrà, quem Ghemarà frequenter vnit cum Ràu. Fuit corpore paruus, sed Sacerdos, *Iuchassìn* pag. 69 filius אבא בר אבא אבוה *Abbà Bar Abbà Auùh*. Quibusdam prænominibus cognominatus est. 1. שקוד *Sciakùd Vigil*, propter ipsius industriam, & sedulitatem. 2. אריוך *Arioch* [R. Salom. *de nomine cuiusdam Regis ita nuncupati, eò quòd* (populum) *iudicabat Veluti Rex*.] Alij dicunt, ita fuisse vocatum, quia decisiones secundùm suam sententiam firmabantur eæ quidem, quæ ad iudicia, non verò quæ ad illicita pertinebant. 4. שבור מלכא *Scibùr Malcà*, de nomine Saporis Regis Persarum. 3. ירחינאה *Iarchinàh Iarchinæus*, id est, *Lunaticus*, quia dicebat (*Berachòth* pag. 58. b. ver. 8. ante fin.)

רבא בר לימא RAVA' BAR LIMA'. Interrogabat eum, hoc est obijciebat ei אביי *Auijè*, inquit *Iuchassìn* pag. 103. Viuebat igitur tempore *Auijè*, de quo suprà pag. 670. Inter censuras vide pag. 455. 2.

רבא בר מתתיה RAVA' BAR MATHATHIA'H *Mathatiæ*. Vide pag. 375. 2.

רבא בר עולא RAVA' BAR VVLA'. *Iuchassìn* scribit רבה *Rabbà Vulà* pag. 103. De eo in censuris pagina 464 2.

רבה בר בר שילא RABBA' BAR BAR SCILA'. De eo *Iuchassìn* pag. 102. b. in fine. Et inter censuras pagina 393. 2. — 426. 2. — 432. — 491. — 518.

רב משרשיא דרבא RA'V *Minister* τοῦ *Rauà*: De eo in censuris pagina 567. 2. De Rauà vide suprà in *R. Chijà*.

רבינא RAVENA', seù *Rauinà*. Cùm duos *Rauenà* numeret *Iuchassìn* pag. 103. propè finem, alium vocet הקדמון *antiquiorem*, alium האחרון *posteriorem*, id est *iuniorem*, dicendum est, hunc, de quo loquimur, Rauenà esse antiquiorem, quia R. Ieremias refert sententiam R. Chijà Bar Abbà; at R. Chijà Bar Abbà fuit discipulus Rabbènu Hakkadòsc, vt suprà in *R. Chijà*. Rauenà autem senior, seù primus fuit discipulus Ràu Ioseph, qui ex *Harrauàd*, & alijs Chronographis ætate tertia Amorraitarum anno mundi 4082. Christi 322. in Sorà Rectoratum gessit. *Rauenà* verò

pagina 380. — 381. — 383.2. — 402.2. — 450. — 510.2. — 621.

שמלאי SAMLA'I. Auctor *Iuchassin* meminit cuiusdam Samlài מלוד *de Lydda*, & habuit Academiam in Nahardeà, quem R. Iochanàn librum magicum dictum *Iuchassin* docere noluit, pag. 105. Videtur esse idem, de quo in censuris pag. 656. 2.

רב שמן בר אבא RA'V SCEMA'N BAR ABBA' Sacerdos, fuit discipulus R. Iochanàn, & fleuit, quod eum non ordinauerat Doctorem; fuit propinquus Samuelis, cuius filiam, vel eius propinquam in vxorem duxit. Existimat *Iuchassin*, quòd fuerit frater ר חייא בר אבא *R. Chijà Bar Abbà*. Sed inter fratres R. Chijæ Bar Abbâ non numeratur iste *Ràu Scemàn*. Vide suprà pagina 679. in R. *Chijà Rabbà*. Eius mentio fit inter censuras pag. 576.

ר' שמעון R. SCIMO'N. Vide pagina 476.

ר' שמעון חסידא R. SCIMO'N CHASID'A. Vide pag. 437. — 545.

ר' שמעון בן יהוצדק R. SCIMO'N BEN IEHOTZEDE'K pastor armentorum. De eo *Iuchassin* pag. 105. Et in censuris pag. 428.

ר' שמעון בן לקיש R. SCIMO'N BEN LAKI'SC, abbreuiatè dictus רשב״ל *Rascbàl*, eius pater vocabatur ריש לקיש *Resc Lakisc Princeps latronum*, quia Caput, & Dux prædonum, & grassatorum viarum erat, ad meliorem

נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא: *Notæ mihi sunt viæ calorũ sicut via Nahardeà*, quæ Vrbs erat eius domicilium, & pręses illius Academiæ, innuens per hæc verba, eum fuisse peritissimum Astronomum, & præsertim in computo Synagogali, circa embolismum annorum Lunarium, & à quo Lunaticũ fuisse dictum autumant, de cuius doctrina, & peritia videndus est computus istius Astronomi in Cyclis annorum Iudaicorum Parte II. pagina 445. Nec minùs peritus erat in arte medendi, cùm enim Rabbènu Hakkadòsc infirmaretur, ei medicinam præbuit, & sanitati restituit. Iactabat se vidisse, & legisse super librum Adami quædam, quæ de eo scripta erant. Habuit quatuor filios, 1. לוי *Leui*, 2. רמי *Ramè*, 3. רב פפא *Ràu Papà*, 4. רבה *Rabbà*. Isti fuerunt filij Samuelis Iarchinitæ. In Vrbe Nahardeà eius patria studiorum Iudaicorum Academiam inuenit, vbi *R.* שילא *Scilà* præfecturam gerebat. Post eius mortem eiusdem Academiæ Rector electus vsque ad mortem ipsius, quæ accidit anno 4010. Christi 250. vt annotauimus suprà in Academia Nahardeà pag. 664. col. 1. nempè anno mun. 3945. Christi 185. ante mortem Rabbènu Hakkadòsc (erat enim eius discipulus) descendit in Babel, priusquàm *Ràu* eius socius eò descendisset. Eius mentio in censuris fit pagina 368. 2. — 369. — 382. — 383. — 443.

רב שמואל בר נחמני RA'V SCEMVE'L BAR NACHMANI'. Frequenter memoratur in *Ghemarà*, vt in censuris apparet; sed de eo altum silentium in *Iuchassin*. In censuris vide

quamplurimos alios intra fœculentas lacunas, & fœtidas Talmudis cloacas sepultos reliquimus, quorū impia, blasphema, & obscœna dogmata ne dum referre, sed neque ipsorum nomina hìc angusto sermonis spatio absque benigni Lectoris nausea perstringi nequeunt. Animaduertimus tamen, Iudæorum genium in exteras Nationes, præsertim in Romanam, semper fuisse malignum, tàm antequam in Christum crederet, quàm postquam suscepta fide Christi, vt eadem fides dilataretur per vniuersum Orbem, sedulò curauit. Hanc non semel lacesserunt Iudæi, sed viciſſim ab ea grauiter exagitati sunt, & grauiſſimis pœnis affecti, vti in his, quæ sequuntur, exemplis, docebimus.

Anno Christi 21, Imperante Tiberio, quidam pessimus Iudæus Romæ agens, gerebat se pro Mosaicæ Legis interprete, ascitis in societatem tribus alijs, per omnia sui similibus. His cùm se in disciplinam dedisset Fuluia mulier nobilis amplexa Legem Mosaicam, persuaserunt ei, vt purpuram, & aurum in Ierosolymitanum Templum mitteret; quæ accepta in proprios vsus verterunt, quod Templo destinauerant. Id postquā Tiberius ex amico suo Saturnino, ipsius Fuluiæ marito, de iniuria coniugi facta, conquesto cognouit, iussit vniuersos Iudęos ex Vrbe pelli: ex quibus Consules delectu habito, quatuor millia militum miserunt in Sardiniam, &c. Ita propter quatuor sceleratos, omnes Iudæi coacti sunt Vrbe cedere. De his Iosephus libro 18. antiq. cap. 4. & 5.

Tempore Hadriani Imperatoris anno Domini 130. graues pressuras passi sunt Christiani à Iudæis in bello Bithera-

rem frugem conuersum fuisse à R. Iochanàn, dicunt in Cod. *Bauà Metzijà* cap. 7. pag. 84. vt suprà retuli ad pag. 551. Vxorem duxit sororem ipsius R. Iochananis, à qua hunc filium suscepit, Doctor euasit, & coram R. Iochanàn docuit. Eius ætas videnda est in R. *Iochanane*. Frequens est vtriusque patris, & filii memoria in censuris pag. 370. 2. — 371. — 397. 2. — 413. — 414. — 476. — 516. 2. — 519. — 526. — 638. — 654. 2.

רב שמעון בן מנסיא RA'V SCIMO'N BEN MENASIA'. Vide pag. 374.

ר׳ שמעון בר קפרא R. SCIMO'N BAR KAPHRA'.

רב ששת RA'V SCESCIA'TH. Fuit סגי נהור *Saghì Nahòr Cæcus*, sicut fuerat Ràu Ioseph, de quo in ordine Auctorum. Habuit Magistrum Ràu Hunnà, vnde dicendum vixisse circa annum mun. 4045. Chr. 285. De eo *Iuchasſin* pagina 105. Et inter censuras pagina 563. 2.

ת

ר׳ תנחום בר חייא R. TANCHV'M BAR CHIIA'. Procul dubio intelligendum est de R. Chijà Bar Abbà, vt habet *Iuchasſin* pag. 105. b. De quo suprà in R. *Chijà Rabbà*. Huius meminit Ghemarà in locis diuersis, quorum duo habes inter censuras pagina 418. — 464. 2.

Isti sunt, qui ex *Amorraim* in impiam Talmudicā doctrinā promulgandā suam quisque symbola contulerunt. Pauci sunt isti, quos in hisce censuris retulimus;

appellatione, tanquam sidus aliquod è cælo delapsum, se illis, qui velut homines ex mancipiorum numero, graui seruitutis iugo oppressi, atque miserijs ærumnosis afflicti, affectique erant, lucem, ac spem salutis allaturum, falsò commentus est. Iam verò cùm decimo octauo anno Imperij Adriani bellum iuxta Vrbem Beththera nuncupatam (quæ erat omnium rerum præsidijs munitissima, neque is adeò longè à Ciuitate Hierosolymorum sita) vehementiùs accenderetur, cùmque extra Vrbis mœnia longinquioris temporis spatio continuaretur obsidio, & rerum nouandarum authores fame, ac siti essent ad extremam propè perniciem detrusi, & caput illius temeritatis debitas pœnas persoluisset. Aristo Pellæus narrat, vniuersæ genti ex illo tempore prorsùs interdictum, ne pedem in agrum Hierosolymitanum aliquandò inferrent, & legis decreto, institutisque Adriani vetitum (ille planè sic in mandatis dederat) ne vel ex edito loco paternum solum oculis aliquando aspicerent. Hierusalem ergo cùm ita esset Iudæorum gente orbata, & veteribus incolis prorsùs destituta, genereque frequentata exterorum hominum, deinceps cum esset à Romanis occupata, nomen commutauit, & ad honorem Aelij Adriani Imperatoris, qui eam deuicisset, illustrandum, Aelia appellata est. Porrò autem simul ac Ecclesia, quæ ibidem fuit, ex gentibus coalesceret, primus post Episcopos, qui erant ex circumcisione, Marcus administrationem gregis Hierosolymitani capessit. Et in Chronico an. 17. Hadriani idem Eusebius habet: *Barchochebas Dux factionis Iudæorum, nolentes sibi Christianos aduersus Romanum militem ferre subsidium, omnimodis cruciatibus enecat.* Et lib. 4. hist. cap. 8. ex

rano, & Ierosolymitano: nam rebellantibus Iudæis, qui erant Ierosolymis, vel quòd verebantur mutilare genitalia, vt Spartianus in Hadriano ait; vel quòd Ierosolyma pridem euersa, rursum habitari iussit Imperator, atque Vrbem Æliam Capitolinam appellauit; Ioui item ex aduerso Templi Æde exeitata, bellum hinc & graue, & diutinum natum est, quod luculenter describitur à Dione in Hadriano, illud in Ierosolymam, & in vniuersam Iudæam vertens, quod Iudæi præcipuè contra Bitheram, & Bar Cozibam eius Ducem conuersum fuisse contendunt. Non negant Iudæi etiam Ierosolymam ab Hadriano deletã, & à Turno Ruso Iudææ Præfecto Templi solum aratum iuxta Prophetæ vaticinium (Ierem. 26. ver. 18.) *Sion sicut ager arabitur*; Sed omnes, & maximos Imperatoris conatus fuisse, vt Bithera Vrbs præpotens, & rebellis Iudæorum propemodum infinita multitudine repleta funditus deleretur. De qua Eusebius libro 4. hist. cap. 6. hoc modo loquitur. *Porrò cùm Iudæorum defectio longiùs in dies serperet, Rufus Præfectus Iudææ auxiliaribus copijs ab Imperatore sibi ad eam rem missis, illorum amentiam tàmquam ansam oblatam ad exitium arripiens, acerbè, & crudeliter eos exagitat; virorum ac mulierum vnà cum liberis infinita propè millia confertim concidit, belli iure agros illorum populo Romano adiudicat.* Subinde de eadem Vrbe Bithera, & de Bar Choziba Iudæorum Duce sic prosequitur: *Quo quidem tempore Iudæorum Dux erat Barchochebas, quod quidem nomen, si lubet interpretari, astrum significat, vir, quanquam reliqua vitæ ratione cruentus, ac prædo nefarius, ipsa tamen*

In quo inesse errorem in numero annorum ab euersione Templi manifestè apparet, quia annus 73. ab euersione prædicta respondet anno à mundi creatione 3901. & Christi 141. at Hadrianus tunc mortuus erat, obijt enim anno Christi 140. Meliùs videtur annum Bitheræ expunctæ attigisse Eusebium, qui eum ad annum 18. Imperij Hadriani reijcit. Imperare enim cæpit Hadrianus anno Domini 120. quibus additis 18. euersionis totalis, Bitheræ incidet in annum Domini 138. duobus annis ante mortem Hadriani. R. autem Akibà non obijt in hac extrema Vrbis desolatione, sed in principio bellorum Cuzibæ contra Romanos, coram quo gladium eius ferebat, & inclamabat ad populum hunc esse Messiam Domini, qui in manus Romanorum incidens pectinibus ferreis corpus ipsius excarnificari iussum est. Hoc enim incidit anno 52. ab excidio Templi, vt disertè docet *R. Dauid Ganz* ad annum 880. quarti millenarij, anno videlicet Christi 120. quo anno natus est Rabbènu Hakkadòsc, vt suprà notaui ad pag. 81. huius Partis III. Si quid aliter notatum sit in Iudæorum Tabulis, præsertim in numeris, scito, omnia esse errata, vt putamus typographica, sicut in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 29. b. vbi annus עג׳ 73. à Templi excidio refertur ad ann. mun. ג׳ אלפים תת׳ק׳כ 3920. quod falsum est: nam Templi excidium incidit anno mundi 3828. additis annis 73. fit summa annorum mundi 3901. Error igitur libri *Scialscèleth hakkabbalà* est annorum decem & nouem.

Idem Hadrianus supra Portam Ierosolymitanam à se ædificatam, qua Bethlehem egrediebatur, porcum in marmo- ex verbis Iustini Mart. ait: *In hoc Iudaico bello, quod iam geritur Barchochebas, qui Iudæis author fuit, vt ab Imperio Romano deficerent, Christianos solos, si non Christum denegent, maledictisque figant, iubet ad grauia supplicia adduci.* Sed Deo mortem Christi Domini vlciscente, deleta est Vrbs Bithera, in qua, si Talmudistis credimus, Cod. *Ghittin* cap. 5, pagina 57. b. 400. myriades, vel, vt alij volunt, quatuor millia myriades Iudæorum interfecti sunt. De huius Vrbis magnitudine, & populi frequentia vide suprà pàg. 500. & pag. 496. vbi causa friuola assignatur de huius Vrbis excidio.

De *Barchochenà* sic tradunt Iudæorum Historici: *Vocabatur iste* בר כוכבא *Bar Cochenà filius Stellæ, Scialscèleth hakkabbalà* pag. 29. b. quem R. Akibà prædicabat esse *Messiam à Deo promissum*, &c. & auctoritate Scripturæ suum mendacium confirmare nitebatur illo Numer. 24. 17. דרך כוכב מיעקב וגו׳ *Incessit Stella ex Iacob, &c.* sed fraude detecta, dictus fuit בר כוזיבא *Bar Chuzibà filius mendacij*, quem tamen *Rambàm* מלך גדול *Regem magnum* appellat, vt notaui Par. II. pagina 723. Iste regnare cæpit in Bither anno 52. ab euersione Templi, mundi 3880. Christi 120. anno primo Imperij Hadriani. Post mortem Bar Chuzibæ regnauit in eadem Vrbe Rufus eius filius, & post Rufum regnauit Romulus, quo regnante ascendit Hadrianus in terram Israëlis, cæpit Bitheram in תשעה באב *Tiscàh beàn nona die* Iulij anni ab euersione Templi secundi 73. vt legitur in Tabulis Iudæorum. In libro Cabalæ R. Abrahami Leuitæ Ben Daùd, & in *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 29. b.

5. edit. lat. Ven. 1583. in 4. pag. 433. col. 4. propè princ. his verbis: *Post hunc* (nempè Hadrianum) *sub Constantino rursus eadem aggressi sunt* (scil. rebellare contra Romanum Imperium) *at ille amputatis illorum auriculis, ac rebellionis signo impresso corpori illorum, per omnia loca circumferebat illos, ceù fugitiua mancipia, ac verberones, corporibus mutilatis, conspicuos illos faciens omnibus, ac eos, qui per omnes regiones erant sparsi, erudiens, ne in posterum eadem conarentur*. Hactenus Chrysostomus.

Anno Domini 363. quo Iulianus ille Apostata Imperij Romani habenas regebat Iudæorum maximus fautor, quibus & restaurare Ierosolymitanũ Templum à Tito dirutum in odium Christianæ religionis, tentauerat; ijs fauoribus insolescentes Iudæi Christianorum Templa diruunt, & solo adæquant. Quam insaniam refert S. Ambrosius ad Theodosium scribens (lib. 2. epist. 17. Tom. 5.) his verbis: *At certè si iure gentium agerem, dicerem quantas Ecclesiæ Basilicas Iudæi tempore Imperij Iuliani incenderint: duas Damasci, quarum vna vix reparata est, sed Ecclesiæ, non Synagogæ impendijs; altera informibus horret ruinis. Incensæ sunt Basilicæ Gazis, Ascalonæ, Beryto, & illis ferè locis omnibus, & vindictam nemo quæsiuit. Incensa est Basilica & Alexandriæ à Gentibus, & Iudæis, quæ sola præstabat ceteris. &c.* Ita Ambrosius de barbarie Iudæorum, quorum crudelitatem, si hodie contra nos non videmus exercere Iudęos, hoc ideò euenit, quia Christianos & pios Principes timent, ne in eorum capita omnes iniurias Christianis illatas vertant. Notat hoc S. Ioannes Chryso-

more sculptum voluit collocari, vt qui Deum reliquerant olim Vrbis tutelarem, porcum deinceps haberent Ciuitatis dominatorem, vt indicium esset nunquam Iudæos in eam Ciuitatem fore reuersuros, à qua tam ignominiosè fuerunt eiecti.

Anno Domini 315. cùm tempore Constantini Magni Christiana Religio per vniuersum mundum mirificè propagaretur, ac Iudæorum infinita sermè multitudo in Christum crederet, eorum contribules id indignè ferentes, ipsos ad necem vsque insequebantur. Constantinus hanc Iudæorum ferociam, vt par erat, sequenti lege promulgata, compescuit.

Imper. Constantinus A. ad Euagrium. Iudæis, & Maioribus eorum, & Patriarchis volumus intimari, quòd si quis post hanc legem aliquem, qui eorum feralem fugerit sectam, & ad Dei cultum respexerit, saxis, aut alio furoris genere (quod nunc fieri cognouimus) ausus fuerit adtemptare: mox flammis dedendus est, & cum omnibus suis participibus concremandus. Si quis verò ex populo ad eorum nefariam sectam accesserit, & conciliabulis eorum se adplicauerit, cũ ipsis pœnas meritas sustinebit. Data xv. Kal. Nouemb. Murgillo, Constantino A. IIII. & Licinio IIII. Coss. Ex Cod. Theod. l. 1. de Iudæis. &c.

Hæc lex reperitur quoque in Cod. Iustin. l. 3. de Iudæis, &c. Sed in editione Gothofredi correctiùs. Vide notas eiusdem.

Ijdem Iudæi sub eodem Constantino iterum rebellantes amputatione auriculæ mulctati sunt. Refert hoc S. Ioannes Chrysost. Orat. 2. aduersus Iudęos Tom.

compresserit, dum collectas ab eis ex more faciendas inhibuit, ita rescribens ad Messalam Præfectum Prætorio l. 14. de Iudæis C. Theod.

Superstitionis indignæ est, vt Archisynagogi, siuè presbyteri Iudæorum, vel quos ipsi Apostolos vocant, qui ad exigendum aurum, atque argentum à Patriarcha certo tempore diriguntur, à singulis Synagogis exactam summam, atque susceptam, ad eumdem reportent. Qua de re, omne quicquid considerata temporis ratione confidimus esse collectum, fideliter ad nostrum dirigatur Aerarium. De cetero autem nihil prædicto decernimus esse mittendum. Nouerint igitur populi Iudæorum, remouisse nos deprædationis huiusmodi functionē. Quòd si qui ab illo depopulatore Iudæorum ad hoc officium exactionis fuerint directi: Iudicibus offerantur; ita vt tamquam in legum nostrarum violatores sententia proferatur. Dat. III. Idus Aprilis Mediol. Theodoro V. C. Cons. Hæc colligendarum consuetudo pecuniarum semper fuit in vsu apud Iudæos, vt ex eleemosynis ab vniuersis Synagogis per orbem dispersis collectis pauperiores Synagogæ in Palestina, quā ארץ ישראל *Eretz Israël terram Israëlis* appellitant, sustentarentur. Idem vsus fuit, antequam Romanorum Respublica Imperatores agnosceret. Cicero in Oratione pro L. Flacco huius meminit, asseritque: *Aurum Iudæorum nomine quotannis ex Italia, & ex omnibus* (Rom. Reipub.) *Prouincijs Ierosolymam exportari solere*, quod certè factum est: *vt qui tunc temporis in Lege Domini meditabantur die ac nocte* (vt inquit Hieronymus in Vigil. in fine.) *& partem non haberent in terra* (intelligit Sacerdotes antiquæ Synagogæ) Chrysostomus Homil. 34. in Matth. referente Baronio ad hunc annum, his verbis: *Nemo vestrum ignorat, memoria nostra, quando Iulianus, qui omnes homines impietate superauit, contra Christianos sæuiret, quomodo plerique ex Iudæis Gentibus adhærebant, & cultum Idolorum præferebant. Quare si aliquo modo modestiùs nunc degere videntur, formidine Principum id simulant: quæ si nulla esset, crudeliora quàm antea vmquam, facere auderent, cum omni prauitate, atque malitia priscos nimium antecedant: maleficas artes atque magicas, petulantiam, audaciam, ceteraque vitia supra modum colentes; & quamuis tanto fræno coërceantur, sæpenumero tamen in Principes conspirarunt, & in extremas inde calamitates inciderunt.* Hactenus Chrysostomus de malitia, & prauitate Iudæorum.

Anno Domini 397. sub Arcadio, & Honorio AA. non meliores suis patribus fuerunt Iudæi: nam vt Christianorum immunitatibus gauderent, simulabant se fore Christianos, cùm interim Judæorum perfidiam in mente retinerent, contra quos ad Archelaum Præfectum Prætorio (l. 1. C. de ijs, qui ad Ecclesiam confugiunt) hoc modo rescripserunt: *Iudæi, qui reatu aliquo, vel debitis fatigati, simulant se Christianæ legi velle coniungi, vt ad Ecclesias confugientes euitare possent crimina, vel pondera debitorum; arceantur: nec ante suscipiantur, quàm debita vniuersa reddiderint, vel fuerint innocentia demonstrata purgati. Dat. XV. Kal. Iul. Constantinop. Cæsario, & Attico Coss.*

Notat Baronius ad annum Chr. 399. quòd idem Imperator Honorius Iudæos sibi nimiùm arrogantes nouo edicto

libus Iudaicis onustum, capitur à piratis, & Rabbini ac discipuli vniuersitatis Saphet nouorum vestimentorum spe frustrantur; quorum distributio quę solemni pompa in principio anni noui fieri solebat, eo ipso anno intermittitur, & veteribus vestimentis superindùi etiam in insequentem annum necesse est, licet ægrè ferentes, & frementes.

Idem Honorius, & Theodosius Imperatores videntes, quòd Iudæi sub prętextu festiuitatis Mardochæi celebrandæ, in contemptum Christianę religionis, Christum Cruci affixum sub simulato nomine Aman, contumelijs, & probris affectum, in ignem inijciebant, & comburebant, edito sequenti rescripto an. 408. eorum audaciam compescuit.

Impp. Honor. & Theodos. AA. Anthemio Præfecto Prætorio. Iudæos quodam festiuitatis suæ solemnia Aman ad pœnæ quondam recordationem incendere, & Sanctæ Crucis adsimulatam speciem in contemptum Christianæ fidei sacrilega mente exurere, prouinciarum Rectores prohibeant, ne locis suis fidei nostræ signum immisceant, sed ritus suos citra contemptum Christianæ Legis retineant: amissuri sine dubio permissa hactenus nisi ab illicitis temperauerint. Dat. IIII. Kal. Iun. Constantinop. Basso, & Philippo Coss. Libro 16. C. Theod. 1. de Iudæis, Cælicolis & Samarit. L. Iudæos. Etiam hodie infixum est Iudæorũ mentibus, quod Aman Christianus fuerit, ideoq; Christianorum tesseram nempè Crucem in pectore eum gestasse credunt.

Anno Domini 415. Iisd. Impp. Honorio, & Theodosio. Iudæi in Alexandria Ægypti magnam Christianorum stragem faciunt nocturno tempore, sub

gæ) *nisi solum Deum, Synagogarum, & totius Orbis fouerentur ministerijs.* Hæc S. Hieronymi verba referenda sunt ad Synagogam, antequam Christus aduenisset in terram. Hæc autem per tot secula continuata consuetudo pro terra Israëlis, vt dicunt, colligendarum pecuniarum etiam hodie viget: & sicut antiquitùs à ריש גלותא *Rèsc Ghelutha* ab Æchmalotarcha Principe Captiuitatis, qui in Babylone domicilium fixum habebat, & in rescripto Imperatorio nuncupatur Patriarcha, Apostolos hoc est Missos ad Synagogas dirigebat, vt exactam pecuniam ad eumdem reportaret; sic hodie, qui in Terra Sancta sunt Archisynagogi, quos vel ראשי ישיבות *Rescè Iesciuuòth Academiarum Principes*, vel Vniuersitatum ממונים *Memmonim Gubernatores* appellant, præsertim ex Vrbe צפת *Tzaphèth* superioris Galilææ, vbi hodie maximè florent Iudaicarum literarum studia, per vniuersum Orbem ad singulas Synagogas שלוחים *Sceluchìm*, hoc est *Missos*, quos, vt Imperator vocat *Apostolos* nominare possumus, dirigunt, vt taxatas pecuniarum contributiones eò mittant; quarum collectio ex vniuersa Italia, & circum adiacentibus regionibus Venetijs coadunantur, & indè Thessalonicam; vbi in emendis vestimentis pro Rabbinis, & pro discipulis eiusdem, & aliarum tenuiorum Vniuersitatum Terræ Sanctæ bona illarum pars insumitur; residuum pro Doctorum, & Magistrorum stipendijs reseruatur. Huiusmodi vestimenta in Saphetanam Vrbem diriguntur, nisi forte contraria Iudæorum fortuna aduersetur doctoribus suis, & scholaribus Vniuersitatis: nam quandoque nauigium hisce suppellecti-

ri. Puerum scilicet Christianum comprehendere, Cruci alligare, in sublime suspendere. Quo facto, primùm irrisione illudere, cachinnos in eum tollere; post paulò, insania correpti, illum vsque eò verberibus cædere aggrediuntur, quoad præ cruciatu vitam amittat. Hac de causa grauis inter eos, & Christianos concertatio oritur. Quin etiam Imperatores de facinore certiores fiunt: qui per literas Prouinciæ illius Magistratibus significant, vt facinoris authores, & conquirendos curarent, & debitis supplicijs coërcendos. Itaque Iudæi, qui ibi habitabant, pro scelere, quod ioco consciuerant, seriò pœnas luerunt. Hactenùs Socrates. Non semel impij isti Iudæi huiusmodi scelera crucifigendi puellos Christianos commiserunt, sed non sine condignis pœnis res ista nefaria patrata est, vt infrà videbimus.

Itaque ne fœculenta Iudæorum progenies superbiret ob honores, & dignitates suis ab Imperatoribus collatos, quibus freti magis insolescerent in Christianos, ideò eodem anno Domini 415. Theodosius Imperator rescriptum mittit ad Aurelianum Præfectum Prætorio, quo iubet præfecturam honorariam abrogari cuidam Gamalieli insolescenti Iudæo. Quod factum est anno Domini suprà notato. Rescriptum ex Codice Theodos. l. 22. de Iudæis est, vt sequitur: *Quoniam Gamalielus existimauit se posse impunè delinquere, quòd magis est erectus fastigio dignitatum: illustris auctoritas tua sciat, nostram serenitatem ad Virum Illustrem Magistrum officiorum direxisse præcepta, vt ab eo Codicilli demantur honorariæ præfecturæ: ita vt in eo sit honore, in quo ante præfecturam fuerat constitutus: ac deinceps nullas condi faciat Sy-*

sub specie conflagrationis Ecclesiæ Alexandri nomine nuncupatę, ad quã accurrunt ignis extinguendi gratia ab omnibus Vrbis regionibus Christiani, qui in Iudæos impingentes ex improuiso omnes trucidant: Iudæi verò ne inter se occiderentur, tesseram dederunt annulũ ex cortice palmæ compactum, quo ostenso, à cæde suorum abstinebant. Mane facto, & tota re cognita, Cyrillus Episc. grauiter commotus cum ingenti manu ad Iudæorum Synagogas recta pergit, eas incendit, & ex Iudæis nonnullos dat neci; alios expellit è Ciuitate, eorumque fortunas à multitudine diripi permittit.

Cùm enim Iudæi à tempore Alexandri Macedonis Vrbem Alexandriam incoluissent, & in qua quamplurimæ Iudæorum Myriades numerarentur, omnes ab Vrbe eiecti, & aliò abire compulsi per diuersas regiones, & loca dispersi hactenus non apparuerunt. Quapropter debitas pœnas luit Iudaica gens. Totum factum prolixè narrat Socrates Hist. Eccl. lib. 7. Cap. 13.

Idem Socrates Ibid. Cap. 16. refert aliud iniquum facinus à Iudæis non diù post commissum. Ait enim

Breui tempore post, Iudæi pro scelere nefario rursus contra Christianos ab ipsis admisso pœnas persoluerunt. In loco quodam Chalcidem, & Antiochiam interiacente, qui Inmestàr dicitur, Iudæi cùm more suo ludos facerent, & inter ludendum multa absurda admitterent: tandem præ ebrietate è mentis potestate egressi, non Christianos solùm, verùm etiam ipsum Christum in ludis suis contumelia afficere cœperunt: Crucem etiam, eosque, qui in Crucifixo spem ponunt, habere ludibrio: & propterea tale quoddam facinus moli-

His pœnis mulctatis Iudæis, non meliores, sed deteriores in dies fiebant: vnde anno Christi 418. Honorius Imperator legem tulit, qua Iudæos vetuit honoribus, & Magistratibus fungi, militiæque cingulo, si qui accepissent, exui. Refert Baronius ad annum nuper notatum, ita ab Honorio afflictos esse Iudæos, vt illos ad fidem hortaretur.

Anno 419. refert Socrates lib. 7. hist. de quodam Iudæo veteratore, qui Christianam fidem simulans, sæpiùs baptizatus fuit: per quam fallaciam multas corrasit pecunias. Volens tandem à quodam Episcopo baptizari, dum alueum baptisterij aqua impleri iussisset Episcopus, Iudæum eò deduxit, vt illi baptismum impertiret, aqua vniuersa subitò exhausta est: sed cùm per foramen, quòd in imo alueo fuerat, effluxisse existimarent, foraminibus aluei baptisterij vndique diligenter obturatis, alueum aqua iterum implent. Ac cùm Iudæus esset secundò ad alueum deductus, aqua rursus penitùs euanuit. Vnde ei Episcopus inquit; O homo, aut veteratoris partes agis, aut baptismum ignorans recepisti. Fortè inter hominum multitudinem, qui eò concurrerant, quidam Iudæum de facie nouit, eumque ab alio Episcopo baptizatum viderat, sicque Iudæi fraus detecta est. Quapropter, ne fraudes huiusmodi, in spretum sacri baptismatis ab hisce sceleratis hominibus committerentur in Ecclesia Catholica, prouisum fuit, ne quispiam infidelium sacra vnda abluatur, nisi priùs per publica documenta, eum nunquam aliàs baptizatũ fuisse constet.

Anno mundi 4180. Christi 420. Expulsi sunt omnes Iudæi, qui erant Alexan-

Synagogas, & si quæ sint in solitudine, si sine seditione possint deponi, perficias: & vt in Christianos nullam habeat copiam iudicandi. Et si qua inter eos, ac Iudæos sit contentio, à Rectoribus Prouinciæ dirimatur. Si Christianum, vel cuiuslibet sectæ hominem, ingenuum, seruumuè Iudaica nota fœdare tentauerit vel ipse, vel quisque Iudæorum, legum seueritati subdatur. Mancipia quoque Christianæ sanctitatis, si qua apud se retinet, secundùm Constantianam legem Ecclesiæ mancipentur. Dat. XIII. Kal. . . . Constantinop. Honorio X. & Theodosio AA. Coss.

Hunc autem illum existimo (inquit Baronius ad hunc annum) Gamalielem Patriarcham Iudæum esse, cuius est mentio apud S. Hieronymum. Non leui coniectura eruditissimus hic Auctor ad id existimandum mouetur; nam hunc Iudæum Patriarcham Gamalielem ex prosapia Hillelis senioris esse, in qua tres Gamalieles numerantur, & vltimus Hillel Hannasì Princeps ab Epiphanio l. 1. contra hæreses, *Patriarcha Iudæus* nuncupatur; fortassis erat nepos huius Patriarchæ Hillelis, cuius auus fuerat Gamliel tertius; & eius nepos Gamliel quartus. *Hillel Hannasì* mortuus est anno Domini 315. vel paulò post, vt notaui Par. II. pag. 798. & Gamaliel quartus anno Domini 415. dignitate priuatus; centum siquidem anni tribus generationibus insumi commodè possunt. Cùmque conueniant annorum tempora, & dignitas, ac titulus Patriarchæ idem sit in vtroque ideò suspicari prudenter quis poterit, Gamalielem Patriarcham Iudæũ à Hieronymo (qui an. D. 415. viuebat) commemoratum, fuisse hunc nostrum, Gamalielem.

lij mercatores fuerunt: hi nonnullos eorum aqua propè suffocatos (qui iam tum in calamitate constituti, suam amentiam agnoscere cœperunt) extrahentes conseruarunt: alios, ne se in mare deijcerent, prohibuerunt, exitio eorum, qui ante se præcipites dedissent, commonstrato. Iudæi tùm fraude patefacta, cùm temerariam ipsorùm crudelitatem incusarunt, tùm Pseudo-Moysen illum occidere contenderunt. At eum nullo modo comprehendere poterant: quippè clàm se ex eorum conspectu subduxerat. Vnde nonnullorum animis insedit opinio, eum exitialem Dæmonem fuisse, qui ad ipsorum gentis perniciem, hominis speciem induisset. Quo circa multi Iudæi in Creta ea clade impulsi, Iudaismo derelicto, ad fidem Christi se transtulerunt. Hactenus Socrates.

Eandem historiam habet Paulus Diaconus Miscell. lib. 14. ex Theophane, & Nicephorus lib. 14. cap. 40. quam Baronius refert ad annum Christi 432. Multoties seducti sunt Iudęi à falsis Prophetis sub nomine Messiæ, vt notat Auctor *Scialscèleth bakkabbalà* pag. 44. b. & 45. Et Dominus in Euangelio prædixerat (Ioan. 5. 43.) *Ego veni in nomine Patris mei, & non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.*

Anno Domini 522. Dunaam Dux Hebræorum vir impius, & Christianorum generi inimicissimus, acerrimè pugnat contra Christianos, eosque omnes sine misericordia necat. Historia hæc habetur apud Surium in martyrio S. Arehtæ die 24. Octobris Tom. 5. Et refertur à Baronio ad annum 522.

Iustinianus Imperator anno Domini 552. die 8. Febr. sanciuit, vt Iudęi Sac. Biblia præter Hebraicè, etiam lingua Græ-

xandriæ in Ægypto; qua de causa sunt excitata magna bella, & multum sanguinis effusum est. *Dauid Ganz* ad hunc annum.

Idem Socrates eodem lib. 7. histor. cap. 37. de quorundam Iudęorum insania in Creta Insula habitantium in vesanum Pseudo-Mosen historiam hisce verbis refert: *Eodem ferè tempore multi Iudæi in Creta, Christi fidem receperunt, tali calamitate ad eam rem inducti. Iudæus quidam veterator se Moysen esse simulauit, deque Cœlo demissum dixit, vti Iudæos, qui illam Insulam incolebant, per mare in continentem traduceret. Se namque eundem esse, qui olim Israëlem per mare rubrum ducens, conseruasset. Ad annum verò integrum nihil aliud moliebatur, quàm vt singulas Ciuitates totius Insulæ peragraret, Iudæos in illis habitantes ad illud credendum impelleret, hortareturque, vti omnes suas diuitias, & possessiones relinquerent: nam eos per mare aqua exsiccatum, in terram promissionis se traiecturum pollicitus est. Illi igitur eiusmodi vana, & falsa spe in fraudem illecti, omnia opera, quibus vti solebant, deposuerunt, facultates, ac fortunas neglexerunt, earumque potestatem illis, qui eas accipere vellent, permiserunt. Vbi dies profectionis ab illo veteratore præstituta aduenit, illo præcedere, subsequi omnes cum mulieribus, & pueris cœperunt. Eos ergo ad promontorium mari imminens deducit: ex eo se in mare præcipitare iubet. Proinde, qui primi ad præcipitium accesserant, ita faciunt, ac pars præcipitio obtriti, pars aqua demersi, statim perierunt, & nisi Diuina prouidentia illis prospectum fuisset, multò plures interijssent: nam fortè fortuna aderant Christiani, quorum alij piscatores, a-*

Eiusdem Iustiniani Imperatoris tempore quædam impostura publicata est ex libro quodam (qui dicebatur reconditus apud Iudæos, & tunc temporis proditus à Theodosio Iudæorum Principe) de Iesu Christo Nazareno, quod (vt ibidem dicitur) fuerit Sacerdos de Tribu Leui, & stirpe Aaronis commixta cum stirpe Dauid; imò ordinatus Sacerdos in Templo, vbi 22. Sacerdotes secundùm 22. Alphabeti Hebraici literas ministrabant. Referunt itaq; post mortem vnius ex istis, in locum demortui suffectum fuisse Iesum Christum Filium Dei, & B. V. Mariæ, sicut ipsamet Virgo Maria testata fuerat, se virtute Spiritus Sancti concepisse Verbum æternum, Dei Filium, & Virginem permansisse tam ante partum, quàm in partu, & post partum, sicut & obstetrices, quæ Mariæ virginitatem explorauerant, testatę sunt. Huiusmodi somnium, & fabulosum commentum prolixè narratur à quibusdam ex nostris Legum peritis, prę\-sertim à Petro Leuanderie Par. 4. qu 86. Tit. de Doctor. (qui in Tomo XVIII. Tractatuum Illustrium Iuris Consultorum Tractatu de Priuilegijs Doctorum vocatur Petrus Lenauderius Cadomensis Par. 4. qu. 86. num 171. relato à Bartholomęo Chassanæo in Catal. *Gloria mundi*. Par. 4. Considerat. 6. (& scriptum dicitur à quodam Iosepho Hebræo antiquo Auctore, qui paulò post Apostolos floruerat, in libro, quem ediderat de Captiuitate Iudæorum, cuius mentio frequens sit apud Eusebium Cęsariensem in Historia Ecclesiastica. Et quòd etiam à Luca Euangelista idipsum indicatur, quando cap. 4. v. 18. sui Euangelij dicitur: quòd ingressus Iesus in Synagogam

Vuuu

Græca, & Latina legerent; in Græcia Græcè, in Italia Latinè.

Anno Domini 535. Iustinianus Imperator edidit Constitutionem, qua prohibetur Iudæis testimonium ferre contra Christianos; eisque denegat seruos habere Christianos. Sed neque eorum Synagogas stare concedit, sed ad Ecclesiarum figuras præcipit reformari. Post Nouell. Iustinian. edit. Iulian. pag. 246. & Nouell. 36. 37.

Anno Domini 555. & Imperij Iustiniani anno 29. seditionem concitauerunt Iudæi, & Samaritæ Cæsareæ Palestinæ irruerunt in Christianos eiusdem Ciuitatis, & multos interfecerunt, & Ecclesias combusserunt, & Stephanum ipsius Ciuitatis Præfectum in Prætorio peremerunt, & substantiam eius diripuerunt. Vxor verò illius fugiens in Vrbem, adijt Imperatorem: qui iussit Adamantio Magistro militum descendere in Palestinam, & occisionem exquirere Stephani: qui veniens, eorum, quos reperit, alios suspendit, alios decollauit, alios verò debilitauit, & publicauit: & factus est timor magnus in omnibus partibus Orientis. Refertur hoc à Baronio Tom. 7. ad annum prænotatum Christi, & Iustiniani Imp.

Anno Domini 560. Hoc tempore Iudæus quidam imaginem Saluatoris de Ecclesia furtim deponens, eam telo transfixit, & clàm in domum suam deferens, cùm vellet flammis exurere, se sanguine imaginis cruentatum videns, præ stupore eam abscondit. Quam Christiani requirentes, & per vestigia sanguinis inuenientes, eam sanguinolentam receperunt, Iudæum verò lapidauerunt. Hæc ex Sigeberto.

phus Historicus: non alius suppositititius Ioseph, siuè Iosephòn Ben Gurion, qui nihil talia scripserant. Verisimile tamen est hanc fabulam primò repertam fuisse in Bibliotheca librorum Hebræorum Iosephi Hebræi Tiberiensis; qui cùm esset comes in Tiberiade, vt suprà Par. II. pag. 798. narrauimus, potuit fieri, vt inter alios Apocryphos libros istū quoque de Genealogia Iesu Nazareni repererit; sicut quamplurimi alij similes Apocryphi libri tunc temporis reperiebantur, vti de Infantia Saluatoris, Actus Pauli, & Theclæ, & tota baptizati Leonis fabula, qui omnes inter Apocryphos libros connumerantur à Gelasio Papa dist. 15. cap. 3. & à S. Hieronymo de Scriptoribus Ecclesiasticis in S. Luca Euangelista.

Apocryphum, imò & falsum est, quod dicitur de 22. Sacerdotibus ministrantibus in Templo, cùm Ioseph Hebræus, qui Templum Hierosolymitanum vidit, contra Apionem referat, Ezechiam Pontificem Iudæorum coram Ptolemæo Rege Ægypti testatum fuisse: omnes Sacerdotes Iudæorum, qui decatas accipiebant; & vniuersa in communi gubernabant, circa mille, & quingentos exstitisse. Et Rabbì Bar Maijmonis lib. עבודה *De seruitute*, הלכות כלי המקדש והעובדים בו: *Halacbòth De Vasis Sanctuarij, & eorum vsibus*. cap. 4. & 5. vbi de Leuitis, & Sacerdotibus ministrantibus in Templo ait: cunctos Sacerdotes distributos fuisse in 24. Curias: quarum quisque sua hebdomada vicem obibat: rursus vnā quamq; curiam diuisam esse in familias septem, quarum singulæ singulis diebus sacra operabantur. Vnde quamplurimos Sacerdotes per singulos dies gam accepit librum, & legit in Isai. caput 61. 1. *Spiritus Domini super me: propter quod vnxit me; euangelizare pauperibus misit me: &c.* quod nisi in ordinibus sacris constitutus fuisset Christus, nunquam legisset Sacram Scripturam in Synagoga, in qua licitum non erat eam legere, nisi tantùm Sacerdotibus, & ijs, qui in sacris ordinibus fuissent constituti. Hæc omnia scripta, & annotata fuerunt in libro, quem diligentissimè Iudæi asseruarunt, & qui vsque ad tempora Iustiniani Imperatoris apud Tiberiadem Galilææ Vrbem reperiebatur, prout quidam Iudæorū Princeps nomine Theodosius ingenuè docuerat. Id prolixiùs videre est apud citatos Auctores, & apud Suidam in historia verbo *Iesus Christus*, qui primus omnium hanc imposturam literis consignauit, & simplicibus credendam suo nimis incauto exemplo reliquit, quam temporibus nostris Ioannes Maria Vincenti in suo libro Italicè edito, cui titulus est: *Il Messia venuto*, *Discorso* 22. num. 14. nimis temerè, & incautè commendauit. Hunc secuti sunt nonnulli, qui ex suggestu, & in Templis inter concionandum, vel in totum, vel in partem huiusmodi fabulam multitudini retulerunt, quam audire sine stomacho non potuerunt Viri docti, & indocti sine scandalo.

Quòd autem huiusmodi narratio fabula sit, & impostura, patet.

Primò, Quia dicitur, quòd scripta fuerit à quodam Iosepho Hebræo, qui paulò post Apostolos floruerat, in suo libro de Captiuitate Iudæorum. Nullus quippè Iosephus Hebræus, qui de Captiuitate Iudæorum paulò post Apostolos scripserit, reperitur. Non Fl. Iose-

dæis aliqua inferatur iniuria, assignantur nonnulli milites, qui eos comitentur, & custodiant eundo, & redeundo. Hæc autem suprema in milites præsidiarios Præfectura ab immemorabili tempore est apud Principem familię Romanæ Matthæiorum nobilitate insignis, ex regione Transtyberina:

Cæterùm Iudæos olim, & à tempore gentilitatis Transtyberim habitasse, testis est Philo l. de leg. ad Caiũ. & apud Martialem Epigram. lib. 1. in Cæcilium Iudæus vocatur Transtyberinus ambulator; & vt nostris hisce temporibus vidimus cannabinos calamos sulphuratos vitris fractis permutasse Iudæos, eadem fecisse tempore Martialis, hisce versibus idem ostendit.

Hoc quod Transtyberinus ambulator,
Qui pallentia sulphurata fractis
Permutat vitreis.

Sed à Iudæis sulphuratis ad Iudęos Christianos per violentiam effectos conuertatur nostra narratio.

Anno Domini 591. S. Gregorius Papa audiens, quòd in Gallijs compellerentur violentia Iudæi ad fidem, ne id penitùs fieret, scribens ad Virgilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem Episcopos, Apostolica auctoritate prohibuit l. 1. epist. 45. vbi inter alia hæc quoque habet: *Dum enim quispiam ad baptismatis fontem non prædicationis suauitate, sed necessitate peruenerit: ad pristinam superstitionem remeans, inde deterius moritur, vnde renatus esse videbatur. &c.* De ijsdem rursus Iudæis non persequendis, sed benignitate ad fidem alliciendis, dedit idem Gregorius Epistolam ad Petrum Episcopum Tarracinensem, quam lib. 1. epistol. 34. inuenies circa sacrificia operari fatendum necesse erit.

Quòd non possent legere Sacrã Scripturam; nisi ij, qui in sacris ordinibus essent constituti, crassa ignorantia est rerum Iudaicarum: nam præterquam quòd omnes legunt libros Sacros Sacerdos, Leuita, Israëlita, vt Parte II. pagina 591. docuimus, arguit imposturam Historiæ, dum apud Iudæos ad sacros ordines promouendi essent laici, vt apud nos Clerici promouentur.

Tandem derogat honori B. V. Mariæ, quòd ab obstetricibus illius virginitas fuerit explorata. Huiusmodi fabula à vulgo etiam tempore Clementis Alexandrini iactabatur, vt ipse refert septimo Stromatum; quare ab omnibus libris delenda omninò est & explodenda, ne ampliùs audiatur.

In Concilio Narbonense sub Reccaredo Rege Sueuorum anno Domini 589. quod in Tomo 4. Conciliorum Binij editionis Parisinæ anno 1636. habetur pagina 514. sancitum fuit: *Vt Iudæis non liceat corpus defuncti deducere psallendo: sed vt eorum habuit mos; & consuetudo antiqua, corpus deducant, & deponant. Quòd si aliter facere præsumpserint, inferant Comiti Ciuitatis vncias sex.* Hæc consuetudo ne Iudæi psallant, sed sub silentio deferant mortuos suos ad locum sepulturæ destinatum, perquam exactè Romæ obseruatur. Quinimò nec tempore Sedis vacantis de eorum septo nuncupato *il Ghetto* suorum defunctorum corpora extrahi permittuntur, multò minùs ad cemeterium deferri, sine expressa licentia, & scriptis data ab Excellentissimo & Supremo præsidiorum Pontium, & Riparum Præfecto. Ne autem Iu-

Et sicut B. Gregorius præmijs Iudęos alliciebat ad fidem amplectendam ita rigidus, & seuerus Iudæorum scelerum castigator erat. Vnde scribit Libertino Præfecto Siciliæ lib, 2. epist. 37. vt contra quendam sceleratissimum Iudæorum nomine Natam, qui sub nomine Beati Heliæ Altare construxerat, multosque illic Christianorum ad adorandum sacrilega seductione deceperat, animaduertat: & mancipia Christiana, quæ ea sibi comparauerat, ad libertatem perducat. *Ne, quod absit* (inquit) *Christiana religio Iudæis subdita polluetur*.

Anno Christi 614. in Christianos, antea nunquam auditam crudelitatem exercent Iudæi. Hæc breuiter describitur in Annalibus à Theophane his verbis.

Anno quinto Imperij Heraclij (Christi 614.) *cæperunt Persæ Iordanem bello, & Palæstinam, & Sanctam Ciuitatem, & multos in ea per Iudæorum manus interfecerunt, id est (vt quidam aiunt) millia nonaginta. Isti enim ementes Christianos, prout vnusquisque habere poterat, occidebant eos, Zachariam verò Hierosolymitanum Præsulem comprehensum, & pretiosa, & viuifica ligna S. Crucis cum multa præda abduxerunt in Persidem*: Idem procul dubio nobis fecissent Iudæi, si in manus eorum (quod auertat Deus) incidissemus.

Hanc Iudæorum in Christianos feritatem vindicat Heraclius Imperator, vt potest; scribit Dagoberto Regi Francorum, vt omnes Iudæos Regni sui ad fidem Catholicam baptizandos pręcipiat. Quod protinus Dagobertus adimplet. Idipsũ facit Heraclius Ierosolymis postquam eam Vrbem à Persis receperat. Aimoin. hist. Franc. libro 4. capite 22. Quin

nies hoc documento suauem: *Eos enim* (inquit) *qui à religione Christiana discordant, mansuetudine, benignitate, admonendo, suadendo, ad vnitatem fidei necesse est congregare: ne quos dulcedo prædicationis, & prætensus futuri Iudicis terror ad credendum inuitare poterat, minis, & terroribus repellantur. &c.*

De hac benignitate S. Gregorij erga Iudæos, testimonium perhibent etiam ipsi Iudæi. Post an. mun. 4349. Christi 589. decursis quibusdam annis inquit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 36. *Inueni in libris nationum mundi, quòd hoc æuo fuit quidam Episcopus in finibus Calabriæ, qui aduersatus fuerat Israëlitis. Hoc verò cùm innotuisset Papæ Romano, cui nomen erat S. Gregorio, scripsit ei, mandauitque ne Iudæis contrarius esset; hoc enim legibus suis repugnare. Hæc autem epistola inserta est legibus Paparum, eorumque decretis ad hanc vsque diem.*

Idem S. Gregorius de conuertendis Iudæis valdè solicitum se præbuit, quos non violentia, sed spe præmij allici debere iussit. Vnde anno Christi 594. Pontificatus sui 5. scribit Cypriano Diacono, & Rectori patrimonij Siciliæ de tollendis pensionibus Iudæis impositis, saltim ex parte, vt ad fidem Christi faciliùs conuertantur. Itaque in eius epistola, quæ lib. 4. sexta est in ordine. Hæc, quæ sequuntur, verba notatu digna putamus. Ait enim: *Nec hoc inutiliter facimus, si pro leuandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus: quia & si ipsi minùs fideliter veniunt, hi tamen, qui de eis nati fuerint, iam fideliùs baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur. Et ideò non est graue, quidquid de pensione pro Christo dimittimus.*

Circa annum Domini 686. Iudæorum (etiam baptizatorum) maxima multitudo, quæ in Hispania erat, exprobrabant Christianis falsam annorum supputationem ab origine mundi, ex qua factum esset, vt ipsi perperam Messiam recepissent, cuius aduentus nondum tempus adesset. Ad quorum procaciam retundendam S. Iulianus Toletanus Episcopus tres eo argumento libros edidit, qui adhuc extant.

Anno Christi 694. ijdem nequissimi Iudæi in Hispania conspirant aduersus Regem Egicanem, Regnumque, atque vniuersos Christianos, & in societatem adhibent Iudæos illos, qui habitabant in Africa. Relatum fuit à Rege hoc iniquorum hominum consilium Synodo, quæ tunc temporis Toleti celebrabatur, & inter Concilia Toletana 17. in ordine constituitur. Itaque communi omnium Patrum consensu constitutũ est aduersus eosdem Iudæos, vt omnes redigerentur in seruitutem, ac bona fisco addicerentur. Et quoniam ijdem Christianæ religioni nomen dederant (erant enim baptizati) de liberis eorum constituerunt, vt cùm septem annorum ætatis essent, diuellerentur à parentibus, & Christianorum ritu educarentur, ijsdemque nuptiarum fœdere iungerentur.

Anno Domini 716. Iudæorum proditione Toletana Ciuitas Saracenis cessit. Quomodo ista euenerint, à Baronio hoc modo narratur: *Cùm Christiani in die in ramis palmarum ad Ecclesiam S. Leocadiæ extra Vrbem Regiam ob reuerentiam tantæ solemnitatis, ad audiendum verbum Dei, conuenissent; Iudæi, qui proditionis signum Saracenis dederant, à Christianis clausas portas Sarracenis aperue-*

Quin & in Hispania anno Domini 614. sancita fuit lex contra Iudæos à Sisebuto Gothorum Rege, vt omnes sacrum baptisma recipiant infra vnius anni spatium, quod nisi faciant, centum flagella decaluati suscipiant, & debita mulctentur exilij pœna. Causa verò huius edicti videtur fuisse, quòd prædictum esset: Religionem Christianam à circumcisis euersam iri, quod de Iudæis intelligebatur, cum Saracenis competeret. Vide Platin. in Pelag. Tunc nonaginta millia Iudæorum baptizata fuisse aliqui tradunt. Alij fuga lapsi in Gallias migrarunt, qui iuncti veteribus sectæ suæ incolis ingentem numerum fecerunt. Turpe autem videbatur Franco, à Gothis eiectos religionis nostræ hostes indomitos, finibus suis receptos diutiùs retinere, ac Gothis religione cedere. Dagobertus igitur Rex diem præstituit, intra quam quicumque mortalium religionem nostram non profiterentur, hostes iudicarentur, compræhensiq; capite luerent. plecterentur tum eorum exilium pietati antetulere: reliqui Christiani effecti, incolumes mansere. Io. Vasæus ad annum Dom. 616. Aimon. loc. cit. & Append. ad Gregor. Turonen.

Concilium Toletanum quartum hanc violentiam improbat Canone 56., vel secundùm Garziam Loaisam 57. vbi præcipit de Iudæis, ne deinceps vi ad credendum cogantur. De quibus sic loquitur Sancta Synodus: *Non enim tales inuiti saluandi sunt, sed volentes, vt integra sit forma iustitiæ*. Et post pauca: *Ergo non vi, sed libera arbitrij voluntate, vt conuertantur, suadendi sunt, non penitùs impellendi*.

obitum in pristinum honorem Imagines sacræ restitutæ sunt. Eiusque filius Vlidus nomine, indignatus Iudæo Serantapico tamquam parentis interfectori, turpissima morte ipsum affecit. Intereà verò tu hic considera, quibus gloriari possint antesignanis hodierni Iconoclastæ; nempè Iudæis perfidis, atque impijs Saracenis. Triennio post, anno videlicet Domini 726. iterum suadentibus Iudæis, qui Imperium Leoni Isaurico prænunciauerant, Imperiali edicto promulgato, omnes sacræ Imagines vbique delentur, ac bellum sacris Imaginibus crudele patratur, de quo legendi sunt Theophanes, Cedrenus, & alij.

In Concilio Romano sub Zacharia Papa celebrato anno Domini 743. Ipse beatissimus Zacharia sequentem Canonem contra coniugia Christianorum cum Iudæis, promulgauit.

Si quis Christianus filiam suam Iudæo in coniugio copulare præsumpserit, nisi perfectè crediderit Christo, & baptizatus fuerit; vel seruum, aut ancillam eidem Iudæo Christianus venundare præsumpserit; & si vidua Christiana Iudæum duxerit virum, vel consentientibus ei: anathema sit.

Anno Domini 787. in septima Synodo Generali, quæ Nicæna secunda est, Actione 4. recitata fuit oratio de miraculo Imaginis Domini Nostri Iesu Christi facto in Beryto Ciuitate Syriæ intrà terminos Tyri, & Sidonis, quæ cùm à Christiano relicta fuisset in domo, vbi quondam habitauerat, ibidem inuentam, Iudæi magnis conuicijs, & ludibrijs illuserunt, manus, & pedes sacræ Imaginis clauis confixerunt, & alia

ruerunt, & Deo fidelis populus Toletanus foris inuentus, extra Vrbem gladio deletus est.

Anno Domini 721. Refert Theophanes, quòd Syrus quidam impostor apparuit, se simulans esse Christum, atque eo modo seduxit Hebræos, putantes eum verè esse Christum, & sæpè sæpiùs à suis Pseudoprophetis ita decepti sunt.

Anno sequenti 722. inquit Theophanes: *Leo Isaur. Imperator coëgit Iudæos baptizari. At verò Iudæi baptizati contra propositum suum diluerunt baptismum, & comedentes sancto munere participabantur, & contaminabant fidem.*

Hi sunt fructus, quos producunt, qui ob vim, & metum Christianam religionem suscipiunt.

Anno Christi 723. horrendum monstrum, quod diù cornibus ventilauit Ecclesiam Dei; nempè hæresis Iconoclastarum exoritur in Oriente obstetricante manu Iudæi cuiusdam *Serantapici*, qui cùm esset Dux Iudæorum, anno septimo Leonis Isaurici Imperatoris (vt refert Theophanes) accessit ad Gizidum Saracenorum Principem, promisitque effecturum se, vt is triginta (seu vt alij habent quadraginta) annos Principatum retineret, si sacras Imagines ab Ecclesijs Christianorum auferri mandaret. Fecit hoc impius Princeps, & Imagines omnes comburi fecit, & muros, vbi pictæ erant, dealbari calce, vel colore aliquo, vel etiam atramento deturpari mandauit. Et hæc est origo hæresis Iconoclastarum ab vno Iudæo ex Laodicea maritimæ Phœniciæ oriundo in Orbem Catholicum inuectæ. Sed Gizidus spe longioris vitæ frustratus, intra annum, & dimidium mortuus est, ac post eius

pud Aurelianensem Galliarum Ciuitatem degentes, ceteris omnibus nequiores, & audaciores, consilio inito, fugitiuum quemdam seruum Cœnobij S. Mariæ Melerensis pecunia corruptum, sub peregrini habitu clàm miserunt ad Principem Babylonis cum literis Hebraicis characteribus scriptis, ijsdemque pictaciolis ferri baculo insertis, ne quo casu possent ab eo diuelli; quibus ei significarent, nisi celeriùs Ecclesiam Christianorum subuerteret, breui Christianos Regno illum priuaturos. Itaque Princeps furore arreptus, mox Hierosolymam misit, qui Templum funditùs subuerterunt; sed ipsum concauum Sepulchri tumulum nullo conatu quassare valuerunt. Quare rursum rabiem suam in Ecclesiam S. Georgij Martyris conuertentes, eam pariter subuerterunt. &c. Ceterùm cùm paulò post manifestum esset, Iudaeorum perfidia Templum Domini subuersum esse, communi omnium Christianorum consensu decretum est, vt cuncti Iudæi per vniuersum Orbem ab eorum terris, vel Ciuitatibus pellerentur: sicque omnes vndique expulsi, magna ex parte diuersis mortium generibus interempti sunt, nonnullique sibi ipsis in tanta calamitate necem intulerunt; itaut vix pauci residui fierent in Orbe Romano. Tunc quoque decretum est ab Episcopis, atque interdictum, vt nullus Christianorum illis se in quocumque sociaret negotio, nisi eis, qui baptismum susciperent, & omnem Iudaicam respuerent consuetudinem: quod & plurimi metu mortis fecerunt, qui nihilominus postea ad vomitum redierunt. &c.

Anno Christi 1017. In fragmentis Historiæ Aquitanicæ traditur: *His diebus in Parasceue post Crucem adoratam vsque ad Sabbathum Sanctum circa vespe-* alia, quæ in crucifixione Domini patrata sunt, impij isti Iudæi fecerunt. Tandem, arrepta lancea latus Imaginis Domini percusserunt, mox ab eo sanguinis, & aquæ copiosa quantitas emanauit, quem colligentes, tam Orientales, quàm Occidentales Ecclesiæ vbertim acceperunt, & per eum infinita propemodum miracula facta sunt, quorum minimum non fuit conuersio omnium fermè Iudæorum, qui Beryti erant, conuertentes etiam Synagogam in Ecclesiam, quam Saluatori nostro Christo Domino Episcopus dedicauit. Itaque instituta fuit dicta dedicatio, & Altaria in honorem Saluatoris per Orbem V. Idus Nouembris, cùm antea non adessent Altaria Saluatori dedicata, vt legitur in Cod. Vaticano msc. sub numero 5696. pag. 32. Pergam. in folio maximo.

Cæterùm de miraculo Imaginis à Iudæis Cruci affixæ, vide in eadem Bibl. Vatic Cod. msc. signatum num. 4854. Non minùs crudeles sunt Iudæi contra Principes; nam.

Anno Christi 877. Carolus Caluus Imper. veneno necatur à Medico suo Sedecia Iudæo Prid. Non. Octob. Naucler. pag. 133. b. ad annum Chr. 877.

Anno Domini 1009. Templum Sacrosancti Sepulchri Domini Ierosolymis Iudæorum consilio, & arte diruitur à Principe Babyloniorum. Historiam in hunc sensum narrat Glaber lib. 3. c. 7. huius temporis Historicus. *Cùm enim* (vt ait) *de toto terrarum Orbe ob Domini memoriam plurima fidelium multitudo Hierosolymam visitaturi pergerent, rursus cœpit inuidus Diabolus per assuetam sibi Iudæorum gentem eiusmodi Christianorum deuotiones perturbare. Siquidem Iudæi a-*

Sacrosanctum Lauacrum cum honesto Clericorum agmine prodijt. Tum verò Iudæi præparatam iam maleficijs iconem lychnis inserentes, accendere; ea porrò absumpta dimidiata, Pontificem sacris ministerijs insistentem vires omnes subitò liquere. Re diuina nihilominus constanter prolata, elanguidus Antistes, ac veneni afflatu, fascinoque, vti creditur, propemodum enectus, abscessit in Sacrarium; ibi, positis coram Christi in Cruce pendentis effigie genibus, fusus in preces, caputque in Archidiaconi sinum reclinans, collacrymante præsenti Clero, spiritùm exhalauit; annis in Pontificatu exactis vndeviginti paulò minùs XVII. Kal. Maij, anno salutis supra millesimum sexti, & sexagesimi, vt insignes ab hoc seculo testantur Scriptores. Lambertus ita:

Eberardus Treuirorum Archiepiscopus, dum in Sabbatho Sancto tantæ diei mysterium solemniter populo exhibuisset, regressus in Sacrarium, caput in sinum Archidiaconi reclinauit, circumstantibusque fratribus, spiritum exhalauit. Contracti appendix:

Eberardus Treuirensis Archiepiscopus XVII. Kal. Maij, Sabbato Sanctæ Paschæ, completis à se ipsius diei officijs, ipsis Sacerdotalibus vestimentis indutus, requieuit in pace] Ita Christophorus Browerus, & Iacobus Massenius in Annalibus Treuirensibus ad annum Christi 1066. num. 145.

Tumulatus est in Æde B. Paulini cum hoc Epitaphio.

Pausat hic Eberardus Treuirorum Archiepiscopus, qui in Vigilia Paschæ sacris instans officijs, ex cerea imagine per Iudæos accensâ, infirmatus, ad Sacrarium ductus ibi- *speram concussa est Roma à Vi Ventorum, & penè omnes Romani mortui sunt tam Christiani, quàm Iudæi. Cùm Verò quidam Iudæus Christianis intimasset, quòd in Parasceue in Synagoga Imaginem Christi delusissent, sicut fecerunt Domino parentes eorum: hoc comperto, Benedictus Papa, Iudæos, qui hoc egerant, iussit decollari, moxque Venti cessarunt.* Refert hoc Baronius Tom. XI. Annal.

Quòd Iudæi sint etiam malefici, constat ex Historia excerpta ab Annalibus Treuirensibus, quæ huiuscemodi verbis narratur.

[Anno Domini 1066. Eberardus Treuirorum Archiepiscopus, obstinatam Hebræorum gentem, quæ frequens tum in Vrbe habitabat, redigere ad Christiana Sacra maximoperè studuit; pro potestate atque officio minitatus Vrbe ijs excedendum, ni ante Paschalia festa morem gessissent. Quare ita vehementer asperatos perfidorum animos accendit, vt consilio de conscinscenda ei nece inter se agitato, oportunum ad perficienda cogitata, quæreret tempus. Excussis igitur in ante diem XVIII. Kalendas Martij diligenter consilijs, quo die, proximo Paschali, sacro Fonti ex ritu Ecclesiæ Pontifex operam daturus erat; facta ex cera ad Episcopi similitudinem imagine, Clericum Ædis Paulinianæ, nomen ei erat Christiani, sed Pseudo-Christianum ego potiùs dixerim, corrupere pretio, vt ad stygias hasce machinationes, imaginem eam vndæ salutari immersam ablueret, ac veluti infantem sacro Fonte tingendum expiaret. Vbi igitur dies sanctioris hebdomadæ extremus illuxit, Archiepiscopus Pontificali ornatus amictu, & stola incinctus, ad

Meminit huius cædis Auctor *Scial-scèlet hakkabbalà* pag. 110. b. eamque his verbis deplorat: *Circa annum mundi* 4856. Christi 1096. *profecti sunt omnes fideles* (Christiani) *in bellum Ierosolymitanum contra Turcas, trascuntesque terminos Germaniæ occiderunt multos cœtus Israelitarum Spiræ, Wormatiæ, Moguntiæ, Coloniæ. &c. à Mense Iiàr* Aprilis, *vsque ad Mensem Ab* Iulium. *Et fama fert, ascendisse numerum interfectorum, & submersorum propter sanctificationem vltra quinque millia animarum. Eorum autem, qui religionem mutauerunt,* אין מספר *sine numero fuerunt*. Item *Dauid Ganz* ad hunc annum, sed prolixiùs hæc describuntur à *R. Ioseph Cohèn* in דברי הימים *Diurè Haijamìm in Chronicis*:

Anno Domini 1131. Ob impiam tyrannidem Petri Leonis, qui sub nomine Anacleti II. Petri Cathedram inuaserat, totamque Vrbem occupauerat, Innocentius II. legitimus Papa, ac sanctissimus vir in Gallias cogitur exulare. Vbi auctoritate S. P. N. Bernardi Abbatis Claræuallensis in legitimum Pontificem receptus, etiam ab ipso Rege pijssimo Francorum Ludouico alacriter, & honorificè susceptus est. Dum enim Parisijs summa cum veneratione exciperetur, Iudæos ipsos, qui cum libro Legis sibi occurrerant Legem Mosaicam laudantes, Innocentius non despexit, sed aspexit, dicens: *Rogo Deum, vt velamen oculorum vestrorum auferat, vt quæ libris his veritas continetur, à vobis intelligatur*.

Porrò libet hic aliquantisper digredi, & cùm de Innocentio II. mentio facta sit, de eo, eiusque antiquissima, ac nobilissima familia Paparesca breuiter

ibidem flexis genibus orans, in sacris vestibus expirauit anno Domini MLXVI. XVII. Kal. Maij.

Anno Christi 1080. Gregorius VII. Papa in literis scriptis ad Alphonsum Hispaniæ Regem, de Iudæis sic habet: *Quoniam autem sicut de bonis gloriæ tuæ merito congratulari, ita & de his, quæ non conueniunt à te fieri, dolere, ac ex merito inhibere compellimur; dilectionem tuam monemus, vt in terra tua Iudæos Christianis dominari, vel supra eos potestatem exercere vlteriùs, nullatenus sinas. Quid est enim Iudæis Christianos supponere, ac hos illorum iudicio subijcere, nisi Ecclesiam Dei opprimere, & Satanæ Synagogam exaltare? & dum inimicis Christi velis placere, ipsum Christum contemnere? Caueas itaque, fili, hoc facere Domino, ac Creatori tuo, quod non impunè fieri tibi sustineres à seruo tuo. &c.*

Anno Domini 1096. Expeditio Occidentalium Cruce signatorũ in Orientem contra Infideles, de qua traditur, tantam hominum multitudinem Cruce signatam fuisse, vt ad trecenta millia censa fuerint. Verùm ante profectionem magnam ab eis factam esse pluribus in locis stragem Iudæorum, Bertholdus, alijque horum temporum Auctores affirmant. Qui enim Diuino instinctu aduersus Christiani nominis hostes dedere sacræ militiæ nomen, in quos primos incidunt Christi hostes Iudæos infelices, animi impetu, legum habenis excussis, feruntur, eosque trucidant, fugant, vel obsident, atque ex desperatione ad consciscendam sibi mortem impellunt; datur tamen illis venia, qui Christainam fidem, abiurato Iudaismo, profiteri vellent.

quà mari, quà terra ad vſum vitæ neceſſaria in Vrbem aduehenda, & ipſius Vrbis aditum, ſi opus ſit, hoſtibus intercludendum, fidam habere cuſtodiam. Huiuſmodi autem ſupremæ Præfecturæ honore, tamquam totius Matthæiorum familiæ Princeps hodie potitur D. Marius Matthæius Vrſinus Paganicæ, & Montis nigri Dux, &c. q. D. Ioſephi Matthæi Vrſini filius; cùm ex diplomatibus Summorum Pontificum conſtet, filios prædicti Ioſephi eſſe totius familiæ Papareſcæ—Matthæiæ Capita, & Principes.

Cæterùm Innocentius II. Summus Pontifex renuntiatus eſt anno Domini 1130. obijtque anno 1143. cùm ſediſſet annos 13. menſes 7. dies 8. ſepultuſque eſt in Baſilica S. Mariæ Transtyberis, quam à fundamentis proprijs ſumptibus renouauerat. Et hæc obiter de antiquiſſima æquè ac nobiliſſima Papareſca, ſeù Matthæia familia dictum ſit. Nunc abruptum orationis filum de Iudæorum in Chriſtianos animoſitate connectam.

Anno Domini 1146. S. Bernardus Claræuallenſis Abbas hortatur, imò prohibet, ne Iudæi occidantur. ep. 322. Epiſcopo Spirenſi, & vniuerſo Clero, & populo ſcribens, ſic ait: *De cæteris fratres moneo vos, non autem ego, ſed & Apoſtolus Dei mecum, non eſſe credendum omni ſpiritui. Audiuimus, & gaudemus, vt in vobis ferueat zelus Dei: ſed oportet omninò temperamentum ſcientiæ non deeſſe. Non ſunt perſequendi Iudæi, non ſunt trucidandi, ſed nec effugandi quidem. Interrogate eas diuinas paginas. Noui quid in Pſalmo legitur Prophetarum de Iudæis,* (Pſal. 58. ver. 12.) Deus oſtendit mihi (*in-*

hæc pauca ſubnectere. Innocentius II, Pontifex Maximus ante Pontificatum dictus eſt Domnus Gregorius Monachus Lateranenſis Cœnobij Sanctorum Ioannis Baptiſtæ, Ioannis Euangeliſtæ, atq; Pancratij, idemque Abbas Monaſterij Sanctorum Nicolai, & Primitiui Ordinis S. Benedicti, loco, qui vocatur Gabis, prope lacum Burranum, Romanus natione de regione Transtyberim, ex nobiliſſima, & antiquiſſima Papareſcorum, & de Papa familia, quæ nunc Matthæia dicitur, & in Vrbe pari cultu, ac nobilitate ſplendet, quæ & ampliſſimis à Summis Pontificibus decoratur priuilegijs; nam cùm in Transtyberina regione inter nobiliſſimos Romanorum primarium ſemper retinuiſſet locum, eidem etiam familiæ, quandocumque fuiſſet opus, huius regionis demandabatur cura. Sanè quemadmodum vt Eminentiſſimorum Patrum pro electione Summi Pontificis in Conclaui recluſorum ſecuritati conſulatur, Principibus quibuſdam Romanis eiuſdem Conclauis committitur cuſtodia; ſic Matthæiorum familiæ Principi alia cura demandatur, qua non ſolùm Cardinalium, ſed & ipſorum Conclauis Cuſtodum Cuſtos efficitur. Qui namque totius familiæ Matthæiorū Caput eſt, & Princeps præſidiorum militum vtriuſque Pontis quatuor capitum, & S. Mariæ, nec non maioris Ripæ, Ripettæ, & Marmoratæ ſupremus, ac perpetuus à Summis Pontificibus conſtitutus eſt Præfectus: cùm non minùs Sacri Collegij ad Cardinaliū ſecuritatem pertinent, Principes Romanos Conclauis eſſe Cuſtodes, quàm ad eiuſdem Sacri Collegij quietem, ſpectet; Tyberis, ac Vrbis Pontium,

qui ad Ludouicum Regem Francorum scribens (lib. 5. epist. 33.) de Iudæis pariter agens, eos non occidendos quidem existimat, sed impunitos non relinquendos de excessibus suis, quibus bona Christianorum, vel vsuris exhauriant, vel emendo surto rapta possideant; quibus eos iustè expoliandos suadet, ijsdemque militantes pro Christo alere milites (Cruce signatos in expeditione Terræ Sanctæ.) His ita narratis, addit Eminentissimus Baronius ad hunc annum. *Vt autem* (inquit) *ijs temporibus penes omnes Iudæi execrabiliores haberentur præter antiquam maledictionem, qua tenetur omne genus eorum astrictum, recentia accesserunt demerita, & præsertim ea, quæ hoc anno ab eis sunt scelestissimè perpetrata: quæ cùm innotuissent Orbi, Fideles omnes in eos sunt vehementer incensi. Siquidem hoc anno Iudæi implacabili odio, quo cum Christo Christianos omnes semper sunt persecuti, execrandum facinus perpetrarunt, quod à Roberto de Monte in Appendice ad Sigebertum ita paucis describitur. Apud Noruicum Angliæ Ciuitatem Iudæi crucifixerunt puerum quemdam Christianum nomine Willelmum, quem etiam foras Ciuitatem ab eis sepultum Diuina lux (vt ferunt) super eum emicans declarauit: sicque à fidelibus inuentus, honorabiliter est in Ecclesia positus. Creuit ob eiusmodi eorum scelera in Iudæos odium immensum, quo cæderent eos Christiani milites frequenter. &c.* Ita de flagitiosis Iudæis refert Baronius.

Sub Philippo II. Francorum Rege cognom. Theodato, & Augusto anno Domini 1185. referente Genebr. l. 4. Chron. Iudæi è Francia expulsi sunt, & eorum Synagogæ euersæ, vel mutatæ in

(*inquit Ecclesia*) super inimicos meos, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei. *Viui quidam apices nobis sunt repræsentantes Dominicam passionem. Propter hoc dispersi sunt in omnes regiones, vt dum iustas tanti facinoris pœnas luunt, testes sint nostræ redemptionis. Vnde & addit in eodem Psalmo loquens Ecclesia:* Disperge illos in virtute tua, & depone eos protector meus Domine. *Ita factum est: Dispersi sunt, depositi sunt, duram sustinent captiuitatem sub Principibus Christianis. Conuertentur tamen ad vesperam, & in tempore erit respectus eorum. Denique cùm introierit gentium multitudo, tunc omnis Israël saluus erit, ait Apostolus* (ad Rom. 11. 26.) *Interim sanè qui moritur, manet in morte. Taceo, quòd sicubi desunt, peiùs iudaizare dolemus Christianos fœneratores: si tamen Christianos & non magis baptizatos Iudæos conuenit appellari. Si Iudæi penitùs conterantur, vnde iam prosperabitur eorum in fine promissa salus, siuè conuersio? Planè & Gentiles si essent similiter expectandi, sustinendi forent potiùs, quàm gladijs expetendi. Nunc autem cùm in nos cœperint esse violenti, oportet vim vi repellere eos, qui non sine causa gladios portant. Est autem Christianæ pietatis, vt debellare superbos, sic & parcere subiectis, his præsertim, quorum est legislatio repromissa, quorum patres, & ex quibus Christus secundùm carnem, qui est benedictus in sæcula. Attamen exigendum ab eis, iuxta tenorem Apostolici mandati, vt omnes, qui Crucis signum susceperint, ab vsurarum exactione liberos omninò dimittant.* Hactenus S. Bernardus septem annis antequam ad superos ascendisset. Idem censet Petrus Abbas Cluniacensis,

concessit Iudæis habitandi Parisijs contra voluntatem populi; sed non diù ibi largitus est ijs tempus, & expulit eos secundò, vbi & hodie. Ex Chron. *R. Ios. Cohèn.* Quòd verò inter eos fuerit R. Salomon, videtur mendum in Chron. Genebrar. quia iam diù antea mortuus erat R. Salomon. Obijt enim anno 865. eiusdem millenarij, Christi 1105. annis 81. ante hanc expulsionem è Gallia.

Anno Christi 1233. In Germania, quia Iudæi mancipia Christiana detinebant, circumcidebant, atque ad Iudaismi superstitionem suscipiendam compellebant, ipsosque Iudæos Principes, & Magistratus, publicis officijs præficiebant, quorum occasione in Christi fideles sæuiebant: nutrices, ac famulas Christianas domi alebant, quas ijs sceleribus contaminabant; signum in Concilio Generali statutum, quo à fidelibus discerni possent, non ferebant. Gregorius Papa IX. literis datis ad Præsules Germaniæ, ne de cætero prædicta Iudæis permittant iubet, & vt illorum audacia faciliùs comprimatur, auxilio brachij secularis inuocato, contra eosdem procedant: ijsdemque in Pannonia succrescentibus malis, misso Iacobo Cardinale Prænestino Episcopo, olim trium fontium Abbate Ord. Cistercien. Sedis Apostolicæ Legato ad Andream Hungarorum Regem, Iudæorum arrogantiam compescuit.

Anno Domini 1250. Iudæorum immane scelus committitur Cæsaraugustæ in Hispania in puerum septennem nomine Dominicũ: nam in Christi odium Iudæi hunc puellum arripiunt, & parieti clauis configunt ad modum Crucis, latusque hasta crudelissimè transfodiunt: cùm

Ecclesias, edicto Philippi Regis, quòd Christianum puerũ in Christi ludibrium Cruci affixissent, & grauissimis vsuris vexarent Franciam. Æmil. l. 5. Gagui l. 6. Verùm non multo post tempore redeuntes ab eodem admittuntur. Æmil. l. 6. Inter eos fuisse aiunt R. Salomonem Iarchì, quos Rex in Germanias expulit. Est autem Iarchì magni nominis Rabbinus, ordinarius Vet. Testamenti, & Talmudis interpres, qui videtur cognominatus Iarchì, q. Lunensis. Luna autem Oppidum est Prouinciæ Aquitanicæ, vbi Iudæos mansisse scribit Diuus Gregorius lib. 3. epist. 21.

Anno Domini 1190. Londini seditio contra Iudæos, donec res à Richardo Rege componeretur. *R. Ioseph* ex Genebr. l. 4. Chron.

Eodem anno octoginta Iudæi, iussu Philippi Blaiæ combusti sunt. R. Iom Tou multos suorum interfecit, ne baptizarentur. *Idem.*

Anno Domini 1191. In Anglia primùm 150. interfecti sunt, deinde in alijs Vrbibus alij, qui baptizari recusabant. *Idem.*

Anno 1198. Expulsio magna in Gallia, nec mitiùs tractatos fuisse Iudæos in Regno Leon, testatur *Iuchasin* pagina 137. & *Scialscèleth hakkab.* pag. 50. b.

Anglicæ persecutionis ex *R. Ioseph* meminit Genebr. an. 1190. Vide Mat. Paris. in Richard. I. pag. 148.

Huius expulsionis Iudæorum è Francia meminit *R. Dauid Ganz* ad annum mundi 946. quinti millenarij, nempè Christi 1186. ex Chronicis *R. Iosephi Cohèn* pag. 67. Quòd postea redierint. *Idem Ganz* ad annum 958. Chr. 1198. sic ait: *Rex Galliæ Philippus facultatem*

erat ; & quoties illud condere Iudæi tentauere, toties postea sequenti die sese præferebat. Horrere metu perfidi cœpere, ac ne à Christianis conspiceretur, in puteum abiecere. Interea pueri mater dolore agitatata filium quæritabat, certiorque facta puerum in Iudæi domum ingressum esse, irrumpit, scrutatur, atque in puteum oculos conijcit; cruentum illicò filij corpus adspicit, pressoque intus dolore ad Iudicem aduolat. Capitur ædium Dominus, rei seriem fatetur, atque equorum caudis alligatus laniatur: nonaginta Iudæi Londinum in vincula abducti, & iusto supplicio afficiuntur.] Ita Par. histor. Anglic. anno 1255.

Non mirum igitur est, si paulò post, hoc est anno mundi 5020. Chr. 1260. à tota Angliæ Insula extorres facti sunt Iudæi; vt refert Auctor שבט יהודה *Scèuet Iehudà* חמשך *Clade* 18. In eadem Insula multa crimina commiserunt Iudæi, inter quæ narratur, quòd -

Anno mundi 5020. Christi 1260. *Quidam Presbyter Anglus adamauit puellam Hebræam, & vt ei nubere posset, circumciditur. Re cognita, voluerunt Angli comburere omnes Iudæos, sed Rex mitiorem sententiam promulgat, iubetque, vt omnes Iudæi infra tres menses Christianam religionem suscipiant, & Iudæus, qui Sacerdotem Christianum circumciderat, comburatur. Hinc multi Iudæorum mutarunt religionem; à reliquis in pertinacia persistentibus, ablati sunt illorum filij ad sex annorum spatium non pertingentes, & longè à conspectu parentum in diuersas Regni partes abducti, vt Iudæorum rituum obliuiscerentur, baptizati in Christiana religione instructi sunt. Scialscèleth hak-*

kab-

cùmque ad tegendum scelus sacrum corpus in littore sepeliendum curassent, noctu clarissimo fulgore locus radiauit, quo prodigio commoti Christiani eò accurrere, indeque erutas sacras reliquias magna religiosa pompa in princeps Templum extulere: vbi plura miracula patrata sunt. Quibus visis, Iudæus Moses Albayhuzerus, qui innocentem puerum rapuerat, Christo nomen dedit. Cæterùm portenderat Martyri Deus gloriosissimum illud mortis genus, cùm ex materno vtero Crucis humero dextro, Coronæ verò figura capiti impressa decorum in lucem prodire voluit. Hæc pluribus Hieronymus Blancha Commentar. rerum Aragon. in Iacob. I. ex primarij Templi, vt ait, Tabulario decerpta.

Anno 1255. Sæuum facinus Lincolniæ in Anglia Iudæi in puerum Hugonem octennem Christianum perpetrarunt. Intercepto enim puero, ex omnibus Angliæ Vrbibus Iudæos maximè conspicuos exciuere; ex ipsis vnum creauere, qui tamquam in scena, Pilati personam referret, alij tortorum officia suscepere, illatisque puero omnibus probris, quæ Sacra recenset historia, crudelissimis verberibus illum cæcidere, spineam coronam impressere capiti, egere in Crucem, potauere felle, ac denique latus mortuo lancea transuerberauere. Ad cumulum improbitatis, & flagitij, viscera auulsere, vt eorum beneficio incantationes magicas exercerent: vtque scelus tantum lateret Christianos, corpus terra diligentissimè obruerunt. Sed vindex Deus rem patefecit: Euomuit terra innocens corpus, quod honorificentiori sepulchro dignũ

da re; & responso dando. Redierunt ad Regem, eumque interpellant, quòd omnes quidem fient Christiani, si tamen statim liceat eis, & suis filijs nubere cuicunque voluerint ex Nobilibus Regni. Annuit Rex, quod Iudæi non credebant, statimque omnes baptizati sunt, & illorũ maior Synagoga conuersa est in Ecclesiam Deo in honorem S. Catharinæ dicatam. Et hinc אנוסים *Anusim* eorum, qui coacti dicuntur, in Regno Neapolitano sumpsit initium; sed paulò post omnes expulsi fuerunt, vt habetur in *Scèuet Iehudà* שבט *Clade* 19. vbi Iudæi Neapolitani laudantur, quòd fuerint viri scientijs celebres: imprimis verò admirandi Oratores, & Poëtæ, qui pares certè non habuerunt, præter eos, qui Galliæ Prouinciam incolebant, scientiarum, & artium laude reliquos Iudæos longè superantes.

Cæterùm de expulsione Iudæorum à Regno Angliæ meminit *R. Dauid Ganz* ad annum 20. sexti millenarij.

Circa annum 5022. Chr. 1262. *Diuulgatum est, quòd Iudæi percusserint Sacramentum Eucharistiæ, & ex eo exierit multum sanguinis, & surrexerunt Ciues Theutoniæ* (Germaniæ Vrbis) *& occiderunt omnes Iudæos, & illorum pars apostatauit. Ita scripsit* הפוסקי *Haòski*. Hęc transscripta sunt ex libro *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 112. b. circa finem. Sæpè hoc flagitium perpetrarunt Iudæi, de quo debitas pœnas reportarunt.

Iudæi puellam occidunt Christianam.

Anno Domini 1271. Iudæi in Germania in Theutoniæ Pfortzheim horrendum facinus, sed clandestinum committunt Iudæi *kabbalà* pag. 112. in fin. & p. 113. in principio Ibidem.

Huius Regis Angliæ filius prope litus maris duo Tabernacula fixit, in vno erexit statuam Mosis, in altero imaginem Christi, præcepit Iudæis omnibus, qui Christo nomen dederant, & suspecti de apostasia fuerant, vt qui vellent sequi Legem Mosis, ingrederentur in Tabernaculum Mosis; qui Christianam, in Tabernaculum Christi. Omnes, qui ingrediebantur in Tabernaculum Mosis, interficiebantur, & in mare proijciebantur, & hoc modo cogniti sunt apostatæ, & puniti.

Eodem anno 5020. Christi 1260. Cùm Londini in Anglia fuissent supra duo millia familiarum capita Iudęorum, quorum ingens numerus à plebe trucidatus est, quia infamia contra eos percrebuerat, quòd adulterassent monetas: ideò Rex ne, cuncti occiderentur, è Regno suo Iudæos omnes eiecit. De qua Iudæorum clade vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 111. vbi etiam de Iudæis Regni Neapolitani in hunc sensum legitur.

Anno 5020. Chr. 1260. *Robertus Rex Neapolis cùm aduerso Marte bellum gessisset, Iudæi magnam auri summam spontè Regi obtulerunt, qua restaurato bello, hostem expulit. Tempore mortis iussit Rex filio suo, vt post eius mortem benè faceret Iudæis impensè. Mortuo Rege, Rex nouus vocatis ad se Iudæis, retulit id, quod pater suus ipsi iusserat; additque, nil melius pro Iudæis se facere posse, quàm eos in paradisum introducere; vnde iussit vt statim, & absque mora interposita, religionem Christianam suscipiant. Petunt Iudæi trium dierum spatium pro consultan-*

1313.) *Ludouicus Vtinus pecunia, vt fertur, corruptus, eos recepit*, ex Æmil. l. 8. Guag. lib. 7. non subsistit, quia anno 1313. adhuc Rex Philippus viuebat. Obijt enim an. 1314. Huius expulsionis meminit etiam Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 113. b. sed valdè errat in annis. *R. Leuì Ben Gersòn* huius exilij mentionem facit ad Parasciâ ואבדתם בגוים Leuit. 26. 38. *Peribitis inter gentes*. Et addit: *Aduersus Iudæos quoque in Germania exijt excandescentia Domini, atque flammis ibi traditæ sunt multæ animæ Israëlitarum anno eodem.*

Anno Domini 1287. Iudæi pariter in Germania Wernherum puerum in Christi Domini odium Wesaliæ crudelissimis supplicijs affectum occidunt, in crypta corpus recondunt, noctu cælesti luce locus ostenditur, sacrum corpus inuenitur odore fragrans, summa deuotione in S. Cuniberti Sacellum, quod est in colle prope Parochiam sepelitur, quod illicò Dominus magnis, & stupendis illustrauit miraculis. Sur. Tom. 2. die 19. April. eaque de causa quadraginta, & ampliùs Iudæos à Christianis cæsos (ait Chron. Colmarien.) reque ad Rodulphum delata, supremum Rabbinum in vincula deiectum, atque ad eum redimendum Iudæos 20. marcharum millia in Rodulphi sinum effudisse; Cæsaremque auri fulgore perstrictum, Christianos Weselienses, & Popardienses duobus millibus marcharum mulctasse.

Ob hæc, & alia grauissima crimina, quæ passim in diuersis Orbis partibus in odium Christianæ religionis perpetrabantur à Iudæis, odium etiam Christianorum contra se ipsos concitabant, vt

dæi in puellam septennem, quam occidunt, & in profluentem proijciunt, sed à piscatoribus inuenta, & in Villam deportata coram Marchione de Baden manum extendens, ac si ab eo vindictam peteret, quibusdam inditijs præcedentibus, & subsequentibus capti sunt Iudæi, qui rei seriem in quæstionibus narrantes per ordinem rotati, & suspensi sunt. Historiam prolixè narrat Thomas Cantipratanus lib. de Apibus cap. 29. num. 22.

Anno Domini 1286. Iudæi expelluntur è Gallijs, quæ expulsio hoc modo refertur in שבט יהודה *Virga Iudæ* שמד *Clade* 21.

Anno 5046. Philippus Philippi filius Rex Galliæ, omnes è Regno suo eiecit Iudæos. Tantus verò, tamque innumerabilis in illis Regnis propemodum Iudæorum numerus fuit, vt duplò plures fuisse dixisses, quàm olim ex Aegypto egressi sunt; vt scriptum reliquit R. Leuì Ben Gerson in enarratione huius vers. (Num. cap. 23. 10.) Quis numerat puluerem Iacobi? *Quam quidem enarrationem scripsit quindecim annis post hoc exilium. Vniuersus cætus, qui Tolosæ fuerat, Legem Mosaicam deseruit: Anni autem illius numerus continetur in hac voce* (Psal. 34. ver. 1.) ויגרשהו וילך" Expulit eum, & abijt. *Illud autem exilium fuit mense* אב *Au fer. 6.* 10. mensis Iulij. *Iuchasìn pag.* 133. *die Christianis Mariæ Magdalenæ sacrato. R. David Ganz* huiusmodi exilium reijcit ad annum 66. sexti millenarij, Chr. 1306. quo anno regnabat Philippus Pulcher Philippi filius, sub quo expulsi sunt Iudæi, vt refert Genebr. l. 4. Chronol. ad annum 1304. Verùm quod addit: *Sed septem annis post* (hoc est anno

in aquam frigidam, quæ etiam tota effecta est rubea: Christiani autem peruenientes, vt acciperent ab eo sub vsuris, & domum intrantes eius, perpenderunt sacrilegium maximum Iudæi: hostia nempè per seipsam euolauit super quandam tabulam. Captus ergo Iudæus, confesso scelere, combustus est; & Sacramentum reuerenter acceptum à Sacerdotibus cum multa deuotione fidelium, & honore deportatum est ad Ecclesiam, & ex domo Iudæi fabricata est Ecclesia, & vocatur Ecclesia Saluatoris del Boglente.

In linteis Iudæorum Cruces apparent.

Anno Domini 1295. Narrat Ioannes Longinus in Hist. Pol. l. 7. quòd *in quarto mense huius anni, qui dicitur apud Iudæos Chamitz* (lege Thamûtz) *vltima die ipsius Maij (in qua die prædixerunt Rabbini Iudæorum, quòd Iudæi debebant habere signum redemptionis suæ à Deo miraculosè factum, ad quorum proclamationem omnes Iudæi fecerunt suas pœnitentias in ieiunijs multis, cum satisfactionibus, eleemosynis, quasi ad Deum reuersi, orantes, vt sibi prædictum signum suæ salutis ostenderet) in quo anno, mense, & die assignatis intrauerunt Synagogas suas ad orandum Deum induti syndonibus albis lineis, siuè sericis, prout est moris apud eos, in die expiationis, scilicet in die decima mensis septimi. Ex tunc altissimo Deo cooperante, qui nullum tempus sine bonitatis suæ testimonio reliquit, in syndonibus, quæ seruabantur, apparuerunt signa Crucis in omnibus, & vbicumque erant etiam in illis syndonibus, quæ condebantur in suis apothecis. Quo signo viso, multi eorundem fuere turbati: quorum*

vt quandoque à plebe nullo iuris ordine seruato, aut facultate à Magistratu accepta, quamplurimæ Iudæorum cædes auditæ sint. Sic Trecis in Gallia anno 5048. Christi 1288. igni cremati sunt tredecim Iudæi. Extat hæc Hist. m. s. in Biblioth. Vatic. Cod. Pergam. sub num. 322. Hinc apparet, quòd in aliquas partes Galliæ redierint Iudæi, vel expulsio Iudæorum facta anno 1286. non fuerat vniuersalis per totã Galliam.

Anno Domini 1290. Iudæus sacratam hostiam impiè tractans condignam pœnam luit. Narrat Sanctus Antoninus 3. par. tit. 20. cap. 5. §. 8. Io. Vill. lib. 7. c. 14. 144. Naucl. gen. 44. & alij, quòd *insigne miraculum accidit Parisijs circa Eucharistiam: nam cùm quidam Iudæus mutuasset sub vsuris cuidam mulieri certam quantitatem pecuniæ super pignus cuiusdam vestimenti sui; illa, vt eo posset vestiri in Paschate de propinquo aduenienti accessit ad Iudæũ ad concedendam tunicam suam. Sed perfidus Iudæus ausus est dicere mulieri: Si tu portas mihi Corpus Christi, quod dicitis esse in hostia consecrata, ego tibi restituam vestem sine aliqua pecunia. At mulier cupiditate deuicta plùs amans pecuniam, quàm animam, hoc ei promisit. Vnde die Paschatis accedens ad communionem, in ore retinuit Sacramentum, non glutiens, nec purificationem sumens: sed recedens ab Ecclesia Iudæo detulit. Qui, vt perfidissimus, & sacrilegus, posuit Sacramentum in patella super ignem cum aqua bullienti: & cùm Sacramentum illæsum permaneret, ille gladium accipiens, pluriès percussit hostiam, indeque sanguis exiuit, quo aqua tincta effecta est rubea tota. Extrahens autem de patella, misit hostiam*

fuerat mansiones: qui sæpè dictum Corpus Christi sacratissimum acubus, & subulis pungentes, & in mortariolis tundentes, & per illas puncturas, & tunsiones sanguinem elici conspicientes, tandem in diuersis locis sub terra suffoderunt. Sed Deus omnipotens Sacramentum salutis, multis miraculis prodentibus, suis fidelibus propalauit. Quapropter Christiani insurgentes contra Iudæos, eos per diuersas Ciuitates, & loca turmatim occiderunt. Contigit, vt multi Iudæi ad quoddam Castrum confugerent, vt se ibidem defensarent: cùmque Christiani ad expugnandũ dictum Castrum forti manu conuenissent, & illud iam vallassent, quædam virgo Iudæa de eodem Castro importunis clamoribus rogabat Christianos, vt ipsam inde eriperent, & baptizarent, Iudæis ipsam deorsum trahentibus, & increpantibus, illa de manibus eorum elapsa, de altitudine Castri se præcipitem dedit. Sed ecce mirum in modum ipsa, quasi manibus Angelicis portaretur, illæsa descendit: & mox ad fidem Christi, & baptisma confugit. De hac Iudæorum strage, cùm percrebuisset fama, ipsos Christi Corpus contudisse, atque ex eo diuinitùs cruorem fluxisse, meminit etiam Eberhardus apud Canis. antiq. lect. to. 1. pag. 335.

Iudæi in odium Christianæ Religionis puerum occidunt.

Anno Domini 1303. idem Siffridus t. 2. sic ait: 1303. *Iudæi perfidi effusioni sanguinis Christiani assueti, scitum quendam puerum scholarem, Conradum nomine, filium cuiusdam militis in Vueisenseha Ciuitate Turingiæ multis cruciatibus affligentes, & sectis omnibus neruis, & venis, totum sanguinem eius elicientes, ante*

rum quidem dicebant, quòd hoc fuerat factum diabolica arte, nimirùm cùm prædecessores eorum de Christo maxima miracula faciente, In Beelzebub eijcit dæmonia, *Matthæi nono capitulo idipsum dicebant. Nonnulli dubitabant non audentes loqui, nec aliquid circa hoc iudicare. Alij verò crediderunt hoc signum fuisse veri Christi crucifixi, & disposuerunt se ad eius fidem cum baptismo recipiendam. Isti tamen fuerunt pauci.*

In Sanctissimũ Eucharistiæ Sacramentum Iudæi insultant in Germania. Narrat Siffridus Epit. l. 2.

Anno Christi 1299. Iudæi (inquit Siffridus) *perfidissimi Corpus Christi Sacrum in nocte Sancti Paschatis emptum à Custode Ecclesiæ in Ciuitate Franconiæ, quæ Roetingen dicitur per diuersas Ciuitates, & Castella alijs Iudæis distribuerunt. Quædam religiosæ mulieres, quæ sacras vigilias ad tumulum Crucifixi obseruabant (sicut moris est in Theutonia) cùm hora matutinarum de Ecclesia prodeuntes, irent ad excitandum Ecclesiæ Presbyterum, vt Crucifixum de monumento ante matutinas, secundùm consuetudinem, subleuaret, viderunt super domum Iudæi, qui Sacramentum emerat, duo rutilare luminaria: cùmque attonitæ starent, & secum quærerent, superueniens Presbyter interrogat, quid conferant; videnſque cum ipsis luminaria, compertoque quòd Iudæus cum Custode in Ecclesia fuisset, & iuxta Altare, cautè vocat Iudicem Ciuitatis, & quosdam de Ciuibus. Qui irruentes in domum Iudæi, ipsum, & Custodem Ecclesiæ ceperunt: qui coacti facinus perpetratum confessi sunt. Iam verò. vt dictum est, idem Corpus Christi per diuersas Iudæorum dispersum*

sæuire cæperunt in Iudæos tamquam Christi inimicos. Hinc in Aquitania accidisse ferunt, vt quingenti ex Iudæis in Turrim se receperint, qui circumobsessis à Pastorellis (ita isti vocabantur) cùm nullum effugium pateret, de sua salute desperantes, iacta sorte, vnum elegere, qui reliquos strangularet; sed cùm is ætate senex esset, iuuenem in ea crudeli carnificina socium poposcit: ij duo reliquos voluntariæ morti se offerentes, ne in Pastorellorum manus inciderent, necauere. Qua perfecta re, senex à iuuene idem crudele poposcit officium, quo ille perfunctus, non sibi manus intulit, sed Pastorellis se dedidit, ac baptismo vnà cum pueris superstitibus lustrari flagitauit: at ipsum ij, vt generis sui tortorem, supplicio affecere. Commotus ob Pastorellorum sæuitiam Pontifex, Iudæorum aduersus eos suscipere clientelam est compulsus. Itaque Ioannes XXII. Papa datis literis ad Principes Christianos, ac Viros nobiles, armis à Pastorellorum feritate Iudæos defendere iussit. In ea porrò persecutione à Pastorellis excitata plures Iudæi ad baptismi sacra perfugere, quibus alijsque in posterum conuertendis, vt consuleret Ioannes, editas antea superioribus annis sanctiones, vt à Iudaica superstitione ad fidem traducti bonorum iacturam, quæ antea obtinebant, non paterentur, renouauit. Diuinæ porrò iustitiæ à Pastorellis facta strages ascribi poterit, si atrocia Iudæorum scelera, ac blasphemæ voces, quas in Christum, & Virginem iactabant, perpendantur, vtque Talmudicis fabulis simplicem populum irretire niterentur. Ad quorum perfidiam frœnandam Pontifex Tal-

festum Paschatis crudeliter occiderunt, sed Deus omnipotens, qui gloriosus est in sanctis suis, innocentis pueri necem occultari non sustinens, & homicidas perdidit; & martyrium innocentis multis miraculis declarauit. Cùm enim dicti Iudæi puerum occisum occultè per plura loca Turingiæ ducerent ad tumulandum, Deo disponente, nusquam abscondere valuerunt: inde ipsum reducentes ad prædictam Ciuitatem Veissenseham, in quadam vinea suspenderunt. Tandem, tam crudeli homicidio prodito, & rei veritate comperta, milites de Castro prosilientes, & Ciues eiusdem Ciuitatis, reliquumque vulgus vnà cum Marchione Friderico filio Lantgrauij Turingiæ Alberti repugnantes turmatim occiderunt.

Iudæi expelluntur ex Gallia.

Anno Domini 1306. Damnantur Iudæi perpetuo exilio, cùm ex Gallia iussu Regis Philippi bonis omnibus spoliati expelluntur: eaque arte Regem magnas opes cumulasse scribit Iordanus Chron. msc. Biblioth: Vatic. sign. numero 1960.

Pastorellorum factio ingentem Iudæorum numerum occidit.

Anno mundi 5080. Christi 1320. Infinita ferè multitudo Pastorum ouium videlicet; armentorum, porcorumque ductores imprudenti sanè consilio sine vlla Ducis auctoritate arma cepit, vbique clamantes, se reliquo Orbe licèt inuito, Terram Sanctam recuperaturos. Sed cùm nihil vectigalium haberent, grassari armis, rapinis, ac flamma cæpere, quos Pontifex censuris, armisque comprimi iussit. Hæc popularis fœx ex Gallijs in alias regiones pertransijt, tunc

quæruntur in ſabulo, crebreſcunt miracula, populorum concurſus, ex votis piorum inſtruitur Cappella, Chriſto laudes perſonant, Iudæi exquiſitis ſupplicijs fracti, rotis necantur.

Anno Chriſti 1338. In Germania ingentes Iudæorum ſtrages editæ, efferatique ſunt tanta barbarie aduerſos eos Chriſtiani, vt nullo iudiciorum ſeruato ordine ſontes inſonteſue contrucidarent. Dedit tumultui occaſionem hoſtia in oppido dioceſis Patauienſis ſub paleis ſanguine tincta reperta in Eccleſia haud procul à Iudæi domo, creditaque à Iudæis ferro percuſſa. Perlata re ad Albertum Auſtriæ ducem, vehementer is æſtuare cœpit, an verè ſacrata eſſet hoſtia, & miraculo diuino tincta ſanguine, an ab aliquo reſperſa cruore ad creandam Iudæis inuidiam, cum alias nonnulli clerici de ſimili ſcelere conuicti eſſent; Pontificemque conſuluit, quid in ea re agendum videretur. Cui Benedictus Papa XII. reſpondit; diligentiſſimam inquiſitionem agendam, eamque ſe Epiſcopo Patauienſi commiſiſſe: vt ſi Iudæi conſecratam hoſtiam Chriſti odio confodiſſent, traderentur ſupplicio, vel eo afficerentur impoſtores, qui magnam cum religionis offenſa id ſcelus ipſis affinxiſſent. Meminit de Iudæorum effecta clade ſub hæc tempora Benedicti Pontificis vitę auctor apud Boſq. his verbis: *Surrexit* (inquit) *quidam in partibus Alemanniæ, qui adunata ſibi multitudine ruſticorum, Iudæos quoſcumque reperire poterat, trucidari ordinabat ſub colore zeli fidei Chriſtianæ. Sed demum hic in perniciem & damnum Chriſtianorum redundare cœpit; nam etiam tales ſic coadunati in Chriſtianos ſæuire tentauerunt;*

Talmud aboleri flammis, ac reliquas corruptelas, quas inuexerant, tollendas, conſtituit. At de his infrà vberiùs. De hac Iudæorum cæde loqui videtur Auctor צדה לדרך in Præfat. quando Iudæi ſæuiunt in ſacratam hoſtiam.

Anno mundi 5088. Chriſti 1328. Dicit: ſurrexiſſe vulgus in Gallia, & decreuiſſe delere omnes Iudæos, qui erant in Regno Nauarræ, & trucidauit ex ijs circiter 6000. Iudæorũ in Vrbe Eſtella, & in reliquis locis. Huius meminit *R. Dauid Ganz* ad hunc eundem annũ *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 111. in fine, eamque refert ad annum 5080. Chriſti 1320. quam vocat גזירת הרועים *Clades Paſtorum*.

Anno Chriſti 1330. Inuentam tradunt in Iudæorum Synagoga, quæ in Guſtrouuenſi Vrbe Vuandaliæ erat, Diuinam hoſtiam quatuor cruentam locis, quam Iudæi à Chriſtiana coëmptam ad exercendam in Chriſtum crudelitatem pugionibus confoderant: dumque eam pungerent, auditus eſt velut infantis vagitus, neque eo miraculo ad fidem ipſi conuerſi. Sola ex ijs Iudæa mulier Sacro Baptiſmo luſtrata eſt, illiuſque opera retectum poſtea facinus: ac ſumptum de Iudæis ſupplicium à Ioanne Vuandaliæ Principe. Hæc ex Crantzio l.8. Vuand. c. 8. qui addit: In eiuſdem Prouinciæ Magnopolenſis Cracone oppido haud diù ante commiſſum à Iudęis grauiſſimum flagitium in Sacroſanctum Chriſti Sacramentum: pyxidem enim multis hoſtijs refertam ſuſtulerunt furto, alias laniarunt, alias conculcarunt, ſparſeruntque per viam. Ex tantis tamen ſacrilegijs diuina gloria effloruit; addit enim hæc Crantzius: Sacratæ Hoſtiæ

deuenerunt, ob eorum fidem, propter quam 15. millia Iudæorum occisa sunt. Et hæc vocata fuit גזרת המצורעים *Edictum persecutionis ob leprosos*. Hic etiam videtur error in computo Chronologico, sicut valdè manifestum est mendum, quod sequitur de disputatione Iosue הלורקי *Halorki* post conuersionem nuncupati Hieronymi à S. Fide, quam idem Auctor ineptissimè ponit ad annum 5113. Christi 1353. quæ reuera habita est anno Dom. 1313. coram Benedicto XIII. Antipapa, quem errorem sequitur *David Ganz* ad annum 113. sexti millenarij, alium errorem addens, dum dicit quod disputatio fuerit habita coram Papa Martino. Et ipse Auctor *Scialscèleth hakkabalà* ibidem dicit, Iudæos habuisse recursum ad Papam Marcum Florentinum, qui prohibuerat Iudæis post prædictam disputationem vsuræ exercitium, & quòd quidam Fr. Petrus resistebat Iudæis, Papa tamen cùm eis dispensauit, vt priùs. Hæc omnia non concordant cum vera historia disputationis habitæ coram Antipapa Benedicto XIII. nec legitur alia disputatio coram aliquibus Romanis Pontificibus fuisse vnquam habita cum Iudæis, vnde in rebus serijs fabulas immiscent Iudæi. Huiusmodi autem disputatio fuit facta coram prædicto Benedicto XIII. anno 1413. conuersionem Iudæorum procurante S. Vincentio Ferrerio. De quo paulò infrà vberiùs dicemus.

Anno Domini 1379. In Belgio Iudæi in odium Christi hostiam consecratam gladijs transuerberant, quæ cruoris stillas fudit. Porrò Iudæi igne cremati à Wenceslao Duce. Deus verò ingentibus editis miraculis Eucharistiæ sacrum cul-

propter quod fuit eis obuiatum, & præsertim per Ludouicum Ducem Bauariæ memoratum, qui licèt aliàs esset admodum peruersus, prout sua facta demonstrant; tamen in hoc benè egit: procurauit namque, & operatus est, quòd Capitaneus, seù Ductor prædictorum occisus est: & sic demùm illa congregatio dispersa, & confusa disparuit.

Iudæi trucidantur.

Anno 108. sexti millenarij, Christi 1348. cùm Pestis horribilis fuerit per vniuersum Orbem Christianum, ex Iudæis pauci admodū mortui sunt. Ea propter Christiani in Hispania, in Gallia, & Germania facinus aduersus Iudæos machinati sunt, dicentes iniecisse illos venenum in puteos, & fluuios. Trucidata atque mactata sunt Iudæorum multa millia, & myriades ex vulgo cum Christianis, neque erat in potestate Principum hoc sedare opera sua; decretum enim factum erat contra illos è cælo. *R. David Ganz. Scialscèleth hakkabbalà* pagina 113. b. anno circiter 5110. Christi 1350. alias vniuersales calamitates refert contra Iudæos כמעט בכל העולם *ferè per Vniuersum mundum*, in Aragonia, Catalonia, Barcinonæ, Tareka, Sultona, Salikona, Prouenza, Mouson, Ialdiras, Oiska, & Germania. Sed quęnam fuerint istæ calamitates, non indicantur.

De quadam magna pestilentia, quæ fuerat per vniuersam Hispaniam, idem *Scialscèleth hakkabb.* an. circiter 5081. Christi 1321. & quòd eiecti fuerant Iudæi extra Vrbem quandam, vbi quamplurimi leprosi manebant, quorum occasione Iudæi in odium Christianorum

è Gallia referunt ad eundem annum 5155. Chr. 1395. Igitur errat *Ganz*.

Hostiam sacram confodiunt Iudæi.

Anno Domini 1399. Iudæi Eucharistiam emptam à famula Christiana cultris confoderunt. At Diuina vis eorum vultus sanguine aspersit, qui elui non potuit, multisque alijs prodigijs perterriti Eucharistiam in aliquot particulas diuisam in prato Posnaniensi confodere; sed dum puer Christianus armentum pascebat, illam vidit volare in aëre, ac boues genu ad eam adorandam mox flectere; cùmque aliquot vicibus id inspexisset, re delata ad Episcopum, instructa solenni supplicatione, conquisita sacra Hostia reperta est, patratis nonnullis miraculis; Sacellumque in eo loco conditum fuit ab Episcopo. Famula proditrix capta, comprehensi pariter Iudæi, ac lento igne concremati vnà cum canibus, à quibus ignis vi efferatis laniabantur: at famula admissum crimen defleuit, Iudæi verò in scelere pertinacissimi obduruerunt. Indè plura cœlestia prodigia edidit pietas Diuina, quibus permotus Wladislaus Rex Poloniæ, magnificentius Templum condidit, ac Sanctissimi Corporis Christi nomine consecrandum curauit; necnon qui ad eum locum religionis ergo confluxere, Diuinis beneficijs supra naturę vires donati fuerunt: quorum insignem Catalogum ex monumentis peruetustis, ac votiuis tabulis illius Ecclesiæ exscripsit Thomas Treterus ad Nouatores confundendos: testaturque Stephanus Damaleuicius cruentum stigma in sacra Eucharistia ibi asseruata suis oculis inspexisse. Vide Matthiam Michouium l. 4. c. 49.

An- cultum auxit.

Anno mundi 5151. Christi 1391. Facta est cædes magna Iudæorum in vniuersa Catalaunia, Castilia, & Aragonia, & vltra ducenta millia Iudæorum mutarunt Legem suam. Et signum istius anni est קנ״א אל *Deus zelotes*, Exod. 20. 5. Ita *Iuchasin* pag. 134. in principio; qui addit, fuisse traditionem apud eos, quòd per ea tempora solebant Iudæi habere famulas Christianas, è quibus cùm suscepissent liberos Christianos, isti fuerunt, qui gladium vertentes in Iudæos, genitores suos occiderant [Iustus itaque est Deus, qui ne affinitate iungantur Iudæi Idololatris, zelo zelatus est.] Hactenùs *Iuchasin*, apud quē Iudæi ne agnoscantur suorum patrum scelera contra Christum, & Christianos tam frequenter patrata, illa refundunt in spurios filios, quos fingunt ex suis famulabus susceptos. Eamdem cladem notat *R. Dauid Ganz* ad hunc annum.

Sequenti anno 1392. in Germania edicto Imperatoris eijciuntur Iudæi, & literas, ac pignora debitoribus reddere coguntur, nobilibus quidem absque vlla solutione, Ciuibus, & alijs pro dimidio pretio. Annal. Sueu.

Anno mundi 5155. Christi 1395. Expulsio vniuersalis Iudæorum ex tota Gallia, *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 141. Videtur quòd ista fuerit vltima expulsio, quamuis *Dauid Ganz* vltimam expulsionem Gallicanam referat ad annum 146. sexti millenarij, Christi 1386. qui Dauidis computus non concordat cum annuali Calendario Iudæorum, vbi vltimum Iudæorum exilium

Valentinus ex Ordine Prædicatorum, vt disertè dicit Auctor *Scialscèleth bakkabbalà* pag. 115. in princ. Eius verba sunt:

בשנת ה' אלפים ק"נ וי"א שנת קע"ב קם פרת ויצינצו דולינצה מכת דומינגו ויש אומרים שהיה מומר ; והיה נאהב ממלך דון פירננדו דארגון להיותו א' מה"ב דיינים שהעלוהו למלוכה ויסת נגד היהודים כל יושבי הארץ ויהרגו יהודים רבים אין מספר וישללו את ממונם כי היה רב ונשרפו כל כתבי הקדש והכנסיות ובפרט בתי המדרשות של הגאונים וקנינו ז"ל :

Anno 5150. Chr. 1390. *Sunt, qui dicunt anno* 172. Christi 1412. *Surrexit Fr. Vincentius de Valentia Ordinis Dominicani. Sunt aliqui, qui dicunt, eum fuisse* מומר *Mumàr Apostatam* (hoc iniquo nomine appellant conuersos ad Christum Neophytos). *Diligebatur à Rege Don Ferdinando de Aragonia: cùm ipse fuisset vnus ex duodecim Iudicibus, quos super Regnum constituerat. Concitauit contra Iudæos omnes habitatores Terræ, & occiderunt Iudæos multos sine numero; & prædati sunt omnem substantiam eorum multam nimis, & igni combusserunt omnes Codices sacros, Synagogas quoque, & Academias Seniorum nostrorum illustrium b. m.*

Non memini vnquam me legisse S. Vincentium Ferrerium fuisse Neophytum, fuit tamen miræ virtutis Vir, & cuius fama sanctitatis ea tempestate per ora omnium nationum volitabat, cuius opera in vna Hispania Mauri octo millia, Iudæi ad triginta quinque millia Christo nomina dedisse compertum est, vt tradit Io. Mariana de reb. Hisp. l. 19. c. 12. Quòd autem sint ad fidem Christi conuersi vltra ducenta Iudęorũ millia, vt dicunt Rabbini, hac hyperbole magis exaltatur Dei misericordia, & sanctitatas Vincentij. Est tamen mendacium, vt pau-

Anno mundi 5160. Christi 1400. *Plaga magna facta est hoc anno in omni circuitu Germaniæ, Prouinciæ, & Italiæ, qualis clades nunquam fuit audita (excepta clade Romana) atque ex Iudæis nullus mortuus est, hinc machinati sunt malum aduersus Iudæos, & dixerunt, illos venenum coniecisse in fluuios, & inde secutam esse plagam, & propterea decretum generale factum est in omnibus ditionibus Germaniæ, & Prouinciæ, atque fuit tempus calamitosum, & afflictum, quale non fuerat ante. Et vbique Germani insurgebant aduersus sanctificationem Dei, neque mutarunt* (Iudæi) *gloriam suam, vel apostasiam commiserunt.* Nullus mortuus est ex Iudæis, quia à Magistratibus non fuerunt huiusmodi venenorum delicta legitimè probata, ideò ne insontes condemnarentur, à Iudicio ferendo abstinuerunt Iudices. Et ita non fuerunt Iudæi persecuti, vt in hoc loco inculcat Auctor *Scèueth Iehudà* pag. 20. & *R. David Ganz* ad hunc annum. Et *Scialscèleth hakkabbalà*, vt retuli Par. II. pagina 851. 2.

Iudæorum conuersiones ad fidem, & apostasia.

In libro *Iuchasin* pag. 134. de Iudæorum ad fidem Christi conuersione hoc modo legitur: *In anno* ע'ק'ב 172. (min. supput. Chr. 1412.) *facta est cædes à quodam* (Monacho) *raso nomine Fr. Vincentio, qui mutare fecit Legem plusquam ducentis millibus Iudæorum per manum Regis Don Ferdinandi aui Don Ferdinandi Regis Aragoniæ, qui expulit omnes Iudæos de Castilia anno* רנ"ב 252. min. supput. Chr. 1492. &c. Iste procul dubio fuit S. Vincentius Ferrerius

bruario Pontificatus sui anno xix. suadente Hieronymo à S. Fide Conuerso eius Medico instituta fuit publica disputatio coram Papa, Cardinalibus, & tota sua Curia inter præfatum Hieronymum, & Rabbinos illarum partium, cuius acta diligenter annotata fuerunt à principio vsque ad finem disputationis incęptę die 7. Febr. 1413. & absolutæ die 11. Maij 1414. vt habetur in Cod. msc. in perg. in fol. Bibl. Vat. sub n. 4069. Intrà spatiũ huius anni, quo disputatio hæc perdurauerat ad fidem plusquam 3000. Iudæorũ conuertuntur; vt ibid. affirmat idem Hieron. à S. Fide in scriptura, quam obtulit Bened. XIII. contra Talmudẽ, vbi sic habet: *Ad cognitionẽ veritatis, præfato durante processu, tam de his, qui in Curia Apostolica, quàm alijs in diuersis partibus huius Regni habitantibus non vi, vel aliquali violentia, sed solùm Diuino Flamine inspirante veritatem ad oculum intuentes vltra tria millia hominum ad fidem orthodoxam, Deo gratias, sunt conuersi.* Non igitur vi, ac metu, vt dicunt Iudæi, conuersi sunt ad fidem Christianam contribules sui: sed per seruum suum Vincentium hæc magnalia Deus operatus est. Verùm tanta erat malitia Iudęorum, vt postquam sacra vnda abluti fuerant, clàm ad Iudaicum vomitum quamplumi ex ipsis redibant, contra quos latrabat veluti Canis custodis ouilis Domini Vincentius. Quod si aliquando ex recidiuis aliqui in manus Curię secularis incidebant, neque vllo modo reconciliari Ecclesiæ poterant, dolebat de æterna illorum damnatione, & interim non desistebat labantes sustentare ne caderent, & lapsos erigere, quamuis quamplurimi ipsorum flammis addicti fuerint; vnde

paulò post videbimus, quòd dicunt eundem Sanctum concitasse contra Iudæos habitatores terræ, & concremasse libros sacros. Si per libros sacros intelligant libros Talmudicos, vltrò concedimus, fuisse à S. Vincentio igni traditos, & combustos.

Cæterùm de S. Vincentio Ferrerio, eiusque admirabili vita, & sanctitate vide Martyrol. Hisp. Tom. 2. ad diem V. April. pag. 509. vbi inuenies Catalogum eorum, qui de eo scripserunt. Obijt autem S. Vincentius anno Domini 1419. ibid. pag. 514. Quod attinet ad tempus, quo S. Vincentius floruerit, dicendum: vtramque Rabbinorum opinionẽ tam eorum, qui dicunt an. 1390. quàm illorum, qui asserunt anno 1412. cognitum Vincentium, esse veram: nam an. 1390. cæpit clarere sanctitas, & virtutes eius 4. annis antequam Petrus de Luna intrusus in Pontificatum vocaretur Benedictus XIII. cuius mala causa cùm in partibus Hispaniæ tunc temporis non constaret, pro legitimo, & vero Papa habitus est. Is Auenione in Hispaniam secedens in Aragonia cum sua Curia substitit. Regnante Ferdinando Aragonum Rege anno primo sui Regni, Christi verò 1413. in Ciuitate Dertusensi eiusdem Regni. Bened. XIII. Magistrum Sac. Pal. Apostolici nominauit S. Vincentium hunc nostrum, qui huiuscemodi officiũ per duos circiter annos retinuit, sed cognita mala ipsius Benedicti causa, illum deseruit, & in partes Galliæ Celticæ secedens, in Vrbe Venetensi ad superos euolauit anno 1419. Porrò Benedictus XIII. apud quandam Villam Sancti Matthæi dictam, eodem anno 1413. de mense Fe-

dæorum licentiam Eugenij diplomate, quo concessa ab eo, vel à Martino V. Iudæis priuilegia abrogata erant, confirmauit, rescissis tamen censuris, ne Christiani ijs illaquearentur.

Scribit Auctor *Scialscèleth hakkabalà* pag. 115. quòd ab anno רכד 224. min. supput. Christi 1464. vsq; ad annum 5250. Christi 1490. variæ calamitates occurrerunt Iudæis in die ט באב *Tiscià beàu* 9. Iulij præsertim in Sabaudia, & Pedemontio, Lombardia, Prouincia, & Sicilia: in Germania, Portugallia, Nauarra, & Neapoli. Sed quales fuerint istæ calamitates, non indicat.

Anno Domini 1475. Ingens scelus Tridenti est patratum à perfidis Iudæis, qui puerum Christianum nomine Simonem furto sublatum occultè, dum Pascha celebrabant, excarnificarunt; cuius martyris historiam Ioannes Tiberinus eodem anno scripsit: Sacræ autem reliquiæ in Templum S. Petri delatæ sunt, ad quas venerandas populorum ingentes concursus facti fuere; & miracula plurima, restitutis sanitati infirmis, emicuerunt. Rei gestæ tempus consignat his verbis Auctor: *Natus est Simeon, de quo agimus, die Veneris VI. Kal. Decembris anno à partu Virginis salutifero septuagesimo secundo supra millenum quatercentenum ex Andrea, & Maria parentibus pauperrimis, Domino Ioanne Hinderbach IV. Pontifice, & Domino Tridentino imperante feliciter. Ob quam rem Iudæi omnes à maiore vsque ad minorem in carceribus, catenisque conclusi sunt, non inde recessuri priùs, quàm debitas pœnas luant. Tridenti II. Non. Aprilis* 1480. Hu-dè Lucius Marineus Siculus de Rebus Hispaniæ lib. 19. Tractatu de animaduersione in hæresin eorum, qui cùm Iudæi fuissent, & ad Religionem Christianam conuersi, postea rursus in occulto Iudaicum ritum seruabant, loquitur de conuersione Iudæorũ facta à S. Vincentio Ferrerio (pag. 963. edit. Francofurtens. anno 1579. in fol.) ait: *Septemdecim hominum millia vtriusque sexus reconciliata fuisse Ecclesiæ, alij verò concremati: & paucis annis vtriusque sexus duo millia combusta fuerunt*. Hæc de conuersione Iudæorum facta per S. Vincentium Ferrerium.

Anno Domini 1447. Nicolaus V. Pontif Max. Iudæorum sortem miseratus, Censores fidei in eos, populum Christianum concitare vetuit, quin illos potiùs ab irruentium iniurijs iussit vindicari, adducto hoc argumento: *Quia reliquiæ saluæ fient*. Confirmatum id etiam paulò inferiùs hac ratione: *Quia specialiùs sunt in testimonium fidei orthodoxæ reseruati*. Quo etiam tempore edixit Hispanis, ne Iudæos, qui inter ipsos degebant, ad baptismalia sacra suscipienda vi adigerent, neuè afficerent iniurijs.

Anno Christi 1451. Ioannes Rex Castellæ Religionis Christianæ propagandæ studio instaurauit legem ab Henrico Rege antea latam, vt qui ex quauis secta in Ecclesiæ sinum se recepissent, sine vllo discrimine ijsdem prærogatiuis, quibus veteres Christiani potirentur, illisque ad honores sacros, vel profanos aditus pateret. Quam legem Pontifex iam antea collaudatam, firmatamque corroborauit. Tum ad frœnandam Iu-

sacra amplexus est.] Vide historiam Brixiensem Octauij Rubij.

Anno Christi 1492. Ferdinandus, & Elizabeth Hispaniarum Reges à Iudæorum superstitione Hispanias expiare decreuerunt, expulsis Iudæis ab omnibus Hispaniæ Regnis sibi subiectis. Iudæorum autem multitudinem (inquit Mariana) qui ex Hispania discesserunt, ad certum numerũ reuocare promptum non est: plerique Scriptores centum, & septuaginta familiarum millia abijsse affirmant, quidam ad octingenta millia capita peruenisse ait, ingens numerus, ac vix fidem facturus.] Vide Marian. de Reb. Hisp. De qua Iudæorum expulsione Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 115. in fine hoc modo loquitur: *Anno* רנ״ב 252. min. supput. Christi 1492. *Rex Ferdinandus, & Isabella eius Vxor præliati sunt contra Ismaëlitas* (commorantes) *in Vrbe Granata, & ceperunt eam. Et cùm reuerterentur praeceperunt Iudæis, qui erant in Vniuersis Regnis ipsorum, infra paruum temporis spatium, Vt exirent de terris eorum, Videlicet de Regnis Castellæ, Nauarræ, Cataloniæ, Aragoniæ, Granatæ, & Siciliæ. Habitatores autem Vrbis Toleti dixerunt, se non habuisse partem in crucifixione Christi, sicut apparet ex scriptura in lapide magno incisa, quæ in platea Ciuitatis extat, quam scripserat quidam antiquus Episcopus, qua testificatur quòd Iudæi Toletani non egressi sunt Toleto tempore secundi Templi, neque inuenti sunt tempore mortis Messiæ. Sed nihil profuerunt eis huiusmodi excusationes. Quare inde exierunt sexcenta millia Iudæorum, eorumq; substantiæ valorem transcendisse triginta millia millionum ducatorum, sicut testatur Ràu Magnus*

Huius innocentissimi Martyris Simeonis pueri 29. mensium ætatis historia, & martyrium scriptum à prædicto Ioanne Matthia Tiberino habetur apud Surium ad diem 24. Martij.

De huiusmodi sancti, & innocentis pueri in odium Christianæ religionis occisione fit mentio in *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 116. b. his verbis -

ובימים קדמונים טענו על היהודים שבעיר טרינטו שהרגו נער ונהרגו כל היהודים כן כתוב הקרוניקי׃

Et in pristinis diebus accusarunt Iudæos, quòd in Ciuitate Tridenti occiderint puellum; & occisi sunt omnes Iudæi. Ita scriptum est in Chronicis.

Anno Domini 1477. B. Iacobus Picenus, vulgò à Marchia dictus, Minorita miraculis clarus, inter quæ illud est admodum insigne, & publicis monumentis confirmatum, quod Brixiæ edidit, reuocato ad vitam puello sexenni Conrado nomine Friderici Lauellongi filio, qui cùm puerum alium Hebræum nomine Iosephum deducere ad B. Iacobum soleret, à quo fide Christiana informabatur, inflammatus Iudæus rabie Iosephi pater nomine Salomon, interceptum Conradum trucidauit, ac recondidit in camini postica parte intra crassitiem parietis, quem obductum sarmentitio fumo, ne facinoris nota extaret, obfuscauit. Occisi pueri parens, cùm apud B. Iacobum de filij iactura conquestus esset, ab eo diuinitùs collustrato de Conradi filij cæde edoctus est; verùm ab infanticida vllam vltionem repetere vetitus. Profectus verò ad domum Hebræi B. Iacobus præsente eo murum dirui iussit, ex quo puer viuidus, ac vegetus emersit: quo perculsus prodigio Salomon vnà cum Iosepho filio Christiana

puteos proiecerint, sibique necem intulerint; plerique autem, ne vitam in tot ærumnis ducerent, Christo impia simulatione nomen dedere. Narrant hæc Osorius, & Mariana lib. 16. c. 13. & tanquam cum legibus, & institutis Christianis pugnantia iure merito damnant, cùm fas non sit quemuis inuitum ad Christiana sacra impellere, filiosuè è parentum sinu diuellere, nisi ob flagitia iure patrio excidant.]

Duobus annis post, vt scribit R. Isaac Kàro, vnus ex exulantibus ab Hispania in Præfatione libri sui תולדות יצחק *Toledòth Itzchàk* primæ editionis, hoc est anno 258. m. supput. Christi 1498. sex annis post exilium Hispanicum eiecti sunt omnes Iudæi à Regno Portugalliæ, quamuis alij ad annũ 260. Chr. 1500. reijciant.

Anno Domini 1503. Petrus Aubussonius S. R. E. Diaconus Cardinalis (referente Bosio Equ. Hierosl. lib. 16.) Ierosolymitanorum Equitum Magister, cum animaduertisset ex Iudæorũ Rhodi commorantium colluuie tamquam ex fœdissima sentina omnia pene vitia, quibus Rhodij Ciues inficerentur, dimanare, eos mulctauit exilio, iussitque Niciam Prouinciæ deportari, ne, si hærerent in Oriente, barbari ipsis tamquam exploratoribus vterentur; eos verò, qui superstitionem veterem exuere, cælestique lauacro expiari mallent, Christianorum numero ascriptos manere Rhodi permisit.]

Supradicta omnia sunt à me exscripta ex Baronio in Annalibus, & ex alijs probatæ fidei Auctoribus, qui suis quibusque locis citantur, quin ex ipsis Iudæis Scriptoribus non pauca excerpsimus, qui licèt in fauorem suæ gentis re-

gnus *Abrauanel* (in Præfatione ad librum suum מעייני הישועה). Huius exilij dant סימן *Simàn* signum illud Isai. 54. 1. כי *Quoniam* רבים *Rabbìm multi* בני *filij desolatæ* שוממה. Vide *Sceueth Iehudà* pag. 38. 39. 40. *R. Dauid Ganz* ad hunc annum 252. sexti millenarij: Et prædictus *Abrauanel* in limine Comment. Regum, vbi causam huius exilij adducit, cùm & ipse fuerit vnus ex illis, qui migrarunt.

Anno 5256. Christi 1496. *In Vrbe Venetorum* (inquit *Elias Germanus* in *Tisbì* ad radicem כרכום, & in Annotat. ad lib. rad. Kimchij rad. כרכום) *iussi sunt filij gentis nostræ imponere capitibus suis pileum flauum, quem Vocant Gialdo similem colori croceo*, & dat signum huius anni illud Isai. 61. 9. כל *Omnes* ראיהם *Roehèm videntes eos* יכירום *cognoscent eos* Nã ראיהם in num. valet 256. num. Ann. Mun. m. supp. Et יכירום *cognoscent eos*, & כרכום *Crocus*, dictiones in numeros resolutæ eundem numerum conficiunt 286. & ambæ signum Crocei coloris.

Eodem anno Domini 1496. Emmanuel Lusitaniæ Rex, Iudæos, & Mauros omnes in Lusitaniæ Regno agentes die constituta excedere iussit, imposita cunctantibus seruitutis pœna, ac tum illicò Mauri traiecere in Africam. Cùmque pariter solum vertere Hebræi anniterentur, Rex pio religionis incitatus studio, sed non ita æquo, vt impuberum saluti consuleret, illos qui nondum decimum quartum ætatis annum excesserant, à patrum complexu vi abstrahi iussit, inque Religione Christiana educari: quod ægrè adeò tulere parentes, vt non defuerint qui filios crudeliter in

dem damnarit, & flammis addixerit, fuit Gregorius IX. anno Dom. 1230. deinde Innocentius IV. an. Chr. 1244. quod ita docemur non solùm à Bernardo Luzemburgio in Catal. hæret. lib. 2. sed etiam à Petro de Luna Antipapa in sua Obedientia nuncupato Benedicto XIII. in Bulla, quam contra Talmudem, & Iudæos edidit anno Chr. 1415. Antipontificatus sui anno 21. cuius exemplar extat msc. in Bibliotheca Vaticana sub num. 4069. fol. in Pergam. pag. 196. quod hic de verbo ad verbum libet referre, vt appareat, quàm iustè semper, & ab omnibus fuerit damnatum Talmud, & Iudæorum audacia repressa. Verba Bullæ sunt.

referant, approbant tamen veritatem historiæ, ita vt nefas sit de illius veritate dubitare. Huiusmodi autem scelera, & flagitia commissa sunt à Iudæis ab impia doctrina Talmudis edoctis, seruantibus interim antiquum, & implacabile odium, & inimicitiam contra Christum, & suos fideles, de quibus, & alijs blasphemijs contra Diuinam Maiestatem, contra Legem Diuinam, Naturalem, & Mosaicam, & contra bonos mores conuicti existunt, vt ex supra notatis Censuris manifestum est, propter quæ prædicti Commentarij in Misnà, vulgò Talmud nuncupati frequenter damnati à Summis Pontificibus, & flammis addicti meritò fuerunt. Horum primus, qui inter Summos Pontifices Talmu-

BENEDICTVS EPISCOPVS
SERVVS SERVORVM DEI
Salutem, & Apostolicam Benedictionem.

AD perpetuam rei memoriam. Et si Doctoris Gentium instruamur notissimo documento nihil ad nos de ijs, qui foris sunt, pertinere; ipsos tamen Apostolo edocente, ramos illos ex Judæorum populo propter incredulitatem suam, siquidem fractos ex radice tamen sancta Patriarcharum, & Prophetarum progenie ortos, si in sua incredulitate non permanserint, ipsi oliuæ Saluatori IESV CHRISTO, qui ex Tribu Juda in Sacratissimo Virginis vtero pro humani generis redemptione tamquam oliua fructifera carnem sumpsit, aliquando fore legimus inserendos, nec enim (inquit Apostolus) adeò offenderunt, vt caderent, sed ob illorum delicta salus Gentibus facta est. Sic profectò cæcitas in Israël contigit ex parte, donec plenitudo gentium intraret; & sic omnis Israël saluus fieret. Hæc siquidem ne dum in Codicibus legimus, sed etiam corporeis oculis quotidiè intuemur, dum in diuersis mundi partibus ex conuersione Judæorum fœtu nouæ prolis Ecclesia fœcundata illos,

quos inimicos Petrus habuerat, in pacis filios lætatur esse conuersos. Nos itaque, quos, licèt immeritos, cælestis Agricola vineæ suæ dignatus est ijs impacatis temporibus præesse custodes, quamuis alijs grandibus, & arduis negotijs vnionem S. Matris Ecclesiæ, & extirpationem pestiferorũ schismatum concernentibus, quæ illam omninò deuastare conantur, quamplurimùm occupati, quantum tamen in nobis fuit, Domino cooperante, huic insertioni dedimus operam efficacem, à biennio namque citra quocirca inserendos ramos huiusmodi efficaciùs intendere cæpimus Judæorum Magistros, quos ipsi Rabbinos appellant, qui reperiri commodè potuerunt, multosque alios peritiores, & notabiliores in ditione Charissimi filij nostri Ferdinandi Aragonum Regis Illustris, intra cuius Regni fines cum nostra Curia moram à dicto tempore citra traximus, & trahimus etiam de præsenti, nostro fecimus conspectu præsentari, cum quibus tam assiduis altercationibus, quàm crebris informationibus tùm in nostra præsentia, tùm absentia, per illos, quos ad hoc deputauimus, insistentes actũ est, vt Deo inspirante, eorum quamplurimi sacrum baptisma puro corde reciperent, & mente deuota suis se Codicibus conuictos publicè confitentes illum, quem sui Prædecessores transfixerant Christum, Jesum scilicet Nazarenum verum Messiam, Saluatorem suum, & Dominum cognoscentes, humiliter adorarent. Sic quanta in nostra Curia, quam alibi illo cooperante, qui potens est de induratis lapidibus Israël filios suscitare ferè tria millia hominum mediantibus altercatione, & informatione præfatis ex illorum gente fidem Catholicam susceperunt, quos etiam copiosa multitudo tam in Regno prædicto, quàm in alijs Hispaniæ partibus, Deo inspirante sequi speretur in breui. Verùm prout manifesta percepimus experientia, & fideles ex præfata conuersione testantur, occasio Iudaicæ cæcitatis, quæ corda eorum indurat, & oculos aggrauat intellectus, vt illum, qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, videre non valeant, quædam peruersa doctrina potissima est, quæ post Jesu Christi Saluatoris aduentum per quosdam Satanæ filios confecta, & apud Iudæos Talmud vocata, sub diuersis librorum nominibus, ac in multis voluminibus scripta dignoscitur, cuius doctrinæ fabricatores impij, vt maioris auctoritatis apud Iudæos habeatur, Diuinam Legem datam à Domino Moysi sine Scriptura seù oretenus perperam mentiuntur: in qua siquidem doctrina multiplices errores, ac hæreses continentur,

Initur disputatio inter Christianos & Iudæos.

Ex disputatione prædicta tria millia Iudæorum conuertuntur ad Christum.

In Talmude multiplices errores continentur.

tur, nedum contra Noui, sed etiam Veteris Testamenti seriem, bonos mores, naturalemque rationem, quæ nulla possunt congrua excusatione defendi, nec cauillatione aliqua palliari. prout in diuersis instantijs in ipsorum Iudæorum præsentia examinari fecimus studiosè. Nos itaque omne velamen ab eorum oculis euellere cupientes, attento quod Prædecessores nostri Gregorius IX. & Innocentius IV. præfatos libros Talmud eandem peruersam doctrinam, vt dictum est, continentes propter errores, & hæreses in ea contentos comburi iusserunt. Nos eorum vestigia imitantes præfatam doctrinam vnà cum suis Auctoribus, fautoribus, & defensoribus reprobantes statuimus, vt nemo fidelis, vel infidelis cuiuscumq status, conditionis, aut sectæ existat, doctrinam ipsam audire, legere, aut docere præsumet publicè, vel occultè, & vt tanto faciliùs præsens nostra Constitutio obseruetur, quantò minor aderit transgrediendi facultas decernimus, & mandamus, vt infra mensem à die publicationis præsentis Constitutionis in Cathedrali Ecclesia cuiusuis Diœcesis imposterum computandum omnes libri, seù volumina, ac Codices quicumq; doctrinam præfatam continentes, aut per modum Glossæ, ac Postillæ, Summæ, Compendij, vel aliàs quouis modo directè, vel indirectè ad doctrinam eandem quomodolibet pertinentes in manu, seù potestate Diœcesani, vel eius Vicarij designati per inuentarium absque alia quacumque exceptione ponantur, qui penes se illos conseruent, & Nobis intiment facturi de ipsis prout Sedes Apostolica duxerit ordinandum; Diœcesanis locorum, & Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in virtute Sanctæ obedientiæ iniungentes quatenus post lapsum dicti termini contra tenentes, vel occultantes aliquos de libris, scripturis, vel Codicibus antedictis, procedant vniuersaliter, etiā per captionem personarum, vt contra vehementer suspectos de hæretica prauitate, illis dumtaxat exceptis, quibus ad prædictorum Iudæorum perfidiam conuincendam tenere aliquos de prædictis libris concessum fuerit de Sedis Apostolicæ licentia speciali; & vt præmissa pleniùs exequutioni mandentur, prædictis locorum Diœcesanis, & Inquisitoribus præcipiendo mandamus, quatenus saltem de biennio in biennium per se, vel alios in quibuslibet locis suarum Diœcesum, in quibus Iudæos aliquos habitare cognouerint, diligenter inquirere, & eos, quos in præmissis culpabiles repererint, iuxta huiusmodi nostræ Constitutionis tenorem punire vllatenus non ommittant, si canonicam, & Sedis Apostolicæ

Talmud damnatur, & eius lectio prohibetur.

effu-

effugere voluerint vltionem. Cæterùm quia dissimulare illius opprobria non debemus, qui probra nostra deleuit, statuimus, vt nullus Iudæus de cætero libellũ illum, qui apud eos Mar Mar Jesu nominatur, quique in contumeliam Redemptoris nostri affirmatur compositus, legere, audire, aut apud se retinere præsumat; quod si contrafecerit, eo ipso tamquam conuictus de blasphemia puniatur; & hoc idem de illo censemus, qui apud se quemcumque librum, breuiarium, seù scripturam, maledictionem, vituperia, seù contumelias contra Saluatorem nostrum Christum Jesum, Sacratissimam Virginem eius Matrem, aliquem Sanctorum, seù contra fidem Catholicam, Ecclesiastica Sacramenta, Sacra vasa, libros; vel alia Ecclesiastica ornamenta, seù ministeria, aut contra Christianos quoslibet continentes præsumpserit retinere: simili pœna Judæus quicumque plectatur, qui Christum Dominum, Virginem Matrem eius, aliquem Sanctorum, Sacramentum Eucharistiæ, siuè quæcunque alia Sacramenta, vel Ministeria, Crucem, vasa sicut ornamenta Ecclesiastica, seù quidquid aliud apud Christianos sacrum, aut religiosum, vel Diuino cultui dedicatum reputetur turpibus nominibus, aut in opprobrium, contumeliam, seù vituperium, vel contemptum sonantibus publicè, vel occultè Hebraica, vel alia lingua præsumpserit nominare. Et quia Iudæi contra Crucem, vasa sacra, & alia Ecclesiastica ornamenta, & libros Christianorum, nedum linguas suas hactenus in contumelias relaxare, sed etiam factis, & operibus contra ipsam consueuerunt temerè perpetrare; Nos, vt Judæis ipsis super hoc opportunitas auferatur, statuimus, vt Judæo, qui Crucem, Calicem, Vasa sacra, vel ad sacrum ministerium dedicanda, aliauè ornamenta Ecclesiastica fabricare facere, vel reparare, aut causa pignoris, vel aliàs recipere, vel retinere, vel libros Christianorum, in quibus nomen Jesu Christi, vel B. Virginis Mariæ sit scriptum, ligare præsumpserit per loci Diœcesanum Christianorum communio subtrahatur, donec ad eiusdem Diœcesani arbitrium satisfecerit competenter. Christianus autem, qui aliquid prædictorum pro arte ea, vel in casu Iudæis superiùs interdictis cuiq; Iudæo tradiderit, excommunicationis sententia eo ipso se nouerit innodatum. Insuper licèt Iudæis officium iudicandi lex ciuilis etiam interdicat, ad Apostolatus nostri tamen sæpè peruenerit auditum, quòd in quibusdam partibus Catholicis subiectis Principibus Iudæi priuilegijs Regum, seù alio-*

Libri contra Iesũ eumque blasphemantes damnantur. * forsan תולדות ישו:

Libri contra B. V. Mariam, Sanctos, & in contumeliam rerum Sacrarum conscripti, prohibentur.

Sacrorum vasorum Iudæis interdicitur retentio, aut circa ea operatio.

rum

rum Dominorũ sæcularium se prætendentes munitos ausu temerario Iudices inter se constituere non verentur. Cùm autẽ valdè sit absonum, & Religioni contrarium Christianæ, vt quos mors Jesu Christi tradidit seruituti, colentium Christum priuilegia sic exaltent: eosdem Reges, & Dominos exhortamur ne huiusmodi concedant priuilegia de cætero, vel seruent, aut seruari faciant, vel permittant etiam iam concessa. Et vt tantò faciliùs illum, qui mittendus erat, Iudæi ipsi iam venisse cognoscant, quantum per effectum operis nullum sceptrum prærogatiuæ, aut excellentiæ inter se perceperint remansisse, præsentium tenore decernimus; & iubemus, vt nullus Iudæus de cætero quibuscumque priuilegijs fuerit communitus, in aliquibus causis criminalibus, ciuilibusque, aut alijs quibuscumq; priuilegijs etiam contra illos, quos ipsi Malsiuos appellant, vel quocumque alio exquisito colore Iudex existere, aut iudicandi officium, etiam inter Iudæos quomodolibet audeat exercere; & ne huiusmodi Constitutionem fraudandi occasio relinquatur, statuimus, & mandamus, vt nec arbitrium in se suscipere, aut per viam compromissi, seù arbitramenti quomodocumque, aut inter quascumque personas pronunciare præsumant, decernentes irritum, & inane quidquid contra præmissa fuerit attentatum. Et nihilominus Iudæus, qui præsentis nostri Decreti extiterit violator pœna super proximè designata se nouerit puniendum. Porrò quamuis nouas Synagogas fabricare tam Imperialibus legibus, quàm Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Decretis, & antiquas in ampliores, vel pretiosiores extollere sit Iudæis penitùs interdictum; ipsi tamen, sicut accepimus, in diuersis mundi partibus tam de nouo construendo, quàm antiquas in pretiosiores fabricas ampliando decreta præfata seruili audacia violare multoties præsumpserunt. Nos itaque dissimulare talia vlteriùs non valentes, & statuta canonica exequentes decernimus, & mandamus, quòd Diœcesani locorum infra duos menses à publicatione præsentium in eorum Cathedralibus Ecclesijs imposterum computandos per se, vel per alios omnes Synagogas in eorum Diœcesibus consistentes claudi faciant taliter, quòd Iudæis ad eas nullus pateat aditus, vel ingressus; ita tamen, quòd vbi tantùm vna fuerit Synagoga, si pretiosa non fuerit non claudatur; vbi autem fuerint duę, vel plures, vna tantùm de non pretiosioribus dimittatur. In locis autem vbi iuxta huius nostræ Constitutionis tenorem, omnes Syna-

Iudices neque inter se esse possunt.

Vnica tantum Synagoga in Ciuitate conceditur.

go-

effugere voluerint vltionem. Cæterùm quia dissimulare illius opprobria non debemus, qui probra nostra deleuit, statuimus, vt nullus Iudæus de cætero libellū illum, qui apud eos Mar Mar Iesu nominatur, quique in contumeliam Redemptoris nostri affirmatur compositus, legere, audire, aut apud se retinere præsumat; quod si contrà fecerit, eo ipso tamquam conuictus de blasphemia puniatur; & hoc idem de illo censemus, qui apud se quemcumque librum, breuiarium, seù scripturam, maledictionem, vituperia, seù contumelias contra Saluatorem nostrum Christum Iesum, Sacratissimam Virginem eius Matrem, aliquem Sanctorum, seù contra fidem Catholicam, Ecclesiastica Sacramenta, Sacra vasa, libros; vel alia Ecclesiastica ornamenta, seù ministeria, aut contra Christianos quoslibet continentes præsumpserit retinere: simili pœna Iudæus quicumque plectatur, qui Christum Dominum, Virginem Matrem eius, aliquem Sanctorum, Sacramentum Eucharistiæ, siuè quæcunque alia Sacramenta, vel Ministeria, Crucem, vasa sicut ornamenta Ecclesiastica, seù quidquid aliud apud Christianos sacrum, aut religiosum, vel Diuino cultui dedicatum reputetur turpibus nominibus, aut in opprobrium, contumeliam, seù vituperium, vel contemptum sonantibus publicè, vel occultè Hebraica, vel alia lingua præsumpserit nominare. Et quia Iudæi contra Crucem, vasa sacra, & alia Ecclesiastica ornamenta, & libros Christianorum, nedum linguas suas hactenus in contumelias relaxare, sed etiam factis, & operibus contra ipsam consueuerunt temerè perpetrare; Nos, vt Iudæis ipsis super hoc opportunitas auferatur, statuimus, vt Iudæo, qui Crucem, Calicem, Vasa sacra, vel ad sacrum ministerium dedicanda, aliauè ornamenta Ecclesiastica fabricare facere, vel reparare, aut causa pignoris, vel aliàs recipere, vel retinere, vel libros Christianorum, in quibus nomen Iesu Christi, vel B. Virginis Mariæ sit scriptum, ligare præsumpserit, per loci Diœcesanum Christianorum communio subtrahatur, donec ad eiusdem Diœcesani arbitrium satisfecerit competenter. Christianus autem, qui aliquid prædictorum pro arte ea, vel in casu Iudæis superiùs interdictis cuiq; Iudæo tradiderit, excommunicationis sententia eo ipso se nouerit innodatum. Insuper licèt Iudæis officium iudicandi lex ciuilis etiam interdicat, ad Apostolatus nostri tamen sæpè peruenerit auditum, quòd in quibusdam partibus Catholicis subiectis Principibus Iudæi priuilegijs Regum, seù aliorum*

[Margin notes: Libri contra Iesū eumque blasphemantes damnantur. * forsan תולדות ישו: — Libri contra B. V. Mariam, Sanctos, & in contumeliam rerum Sacrarum conscripti, prohibentur. — Sacrorum vasorum Iudæis interdicitur retentio, aut circa ea operatio.]

rum Dominorũ sæcularium se prætendentes munitos ausu temerario Iudices inter se constituere non verentur. Cùm autẽ valdè sit absonum, & Religioni contrarium Christianæ, vt quos mors Jesu Christi tradidit seruituti, colentium Christum priuilegia sic exaltent: eosdem Reges, & Dominos exhortamur ne huiusmodi concedant priuilegia de cætero, vel seruent, aut seruari faciant, vel permittant etiam iam concessa. Et vt tantò faciliùs illum, qui mittendus erat, Iudæi ipsi iam venisse cognoscant, quantum per effectum operis nullum sceptrum prærogatiuæ, aut excellentiæ inter se perceperint remansisse, præsentium tenore decernimus; & iubemus, vt nullus Iudæus de cætero quibuscumque priuilegijs fuerit communitus, in aliquibus causis criminalibus, ciuilibusque, aut alijs quibuscumq; priuilegijs etiam contra illos, quos ipsi Malsiuos appellant, vel quocumque alio exquisito colore Iudex existere, aut iudicandi officium, etiam inter Iudæos quomodolibet audeat exercere; & ne huiusmodi Constitutionem fraudandi occasio relinquatur, statuimus, & mandamus, vt nec arbitrium in se suscipere, aut per viam compromissi, seũ arbitramenti quomodocumque, aut inter quascumque personas pronunciare præsumant, decernentes irritum, & inane quidquid contra præmissa fuerit attentatum. Et nihilominus Iudæus, qui præsentis nostri Decreti extiterit violator pœna super proximè designata se nouerit puniendum. Porrò quamuis nouas Synagogas fabricare tam Imperialibus legibus, quàm Prædecessorum nostrorum Romanorum Pontificum Decretis, & antiquas in ampliores, vel pretiosiores extollere sit Iudæis penitùs interdictum; ipsi tamen, sicut accepimus, in diuersis mundi partibus tam de nouo construendo, quàm antiquas in pretiosiores fabricas ampliando decreta præfata seruili audacia violare multoties præsumpserunt. Nos itaque dissimulare talia vlteriùs non valentes, & statuta canonica exequentes decernimus, & mandamus, quòd Diœcesani locorum infra duos menses à publicatione præsentium in eorum Cathedralibus Ecclesijs imposterum computandos per se, vel per alios omnes Synagogas in eorum Diœcesibus consistentes claudi faciant taliter, quòd Iudæis ad eas nullus pateat aditus, vel ingressus; ita tamen, quòd vbi tantùm vna fuerit Synagoga, si pretiosa non fuerit non claudatur; vbi autem fuerint duæ, vel plures, vna tantùm de non pretiosioribus dimittatur. In locis autem vbi iuxta huius nostræ Constitutionis tenorem, omnes Syna-

Iudices neque inter se esse possunt.

Vnica tantum Synagoga in Ciuitate conceditur.

go-

gogas, si plures ibi essent, vel vnam, si illa tantùm ibi esset, claudi contingerit, Iudæis ipsis impedimentum non fiat, quominus si voluerint hac vice tantùm vnam solam possint domum habere ædificij competentis ad Diœcesani arbitrium, vel sui Vicarij generalis. Porrò in cognitione habenda super iam dicta pretiositate Diœcesanorum conscientias oneramus: hoc tamen præsenti Constitutioni adijcimus, quòd si de antiqua Synagoga legitimè possit constare, quòd aliquo tempore fuisset Ecclesia, vel super hoc fama laboret, indistinctè claudatur. Præfatas itaque Synagogas, sicut præmittitur, clausas ijdem Diœcesani ad manus suas faciant retineri, donec per Apostolicam Sedem aliter fuerit ordinatum, nisi infra sex menses à die publicationis præmissæ coram Nobis, vel ad id per Nos specialiter deputatis, ipsi Iudæi ostendant, quo eis titulo eas habere contra statuta canonica licuisset. Si quis verò cuiuscunque dignitatis, status, aut conditionis existat, Diœcesanum ipsum, seù eius Vicesgerentem in præmissis præsumpserit impedire, nisi tertiò monitus omninò destiterit, ipso facto sententiam excommunicationis incurrat, à qua absolui nequeat, nisi ad arbitrium Diœcesani præfati satisfecerit competenter. Præterea statuimus, vt nemo Iudæorum vtriusque sexus artem, seù officium Medici, Chirurgici, Apothecarij, Pigmentarij, Obstetricis, Mediatoris, seù Proxenetæ, Tractatoris, seù Concordatoris sponsalium, vel matrimoniorum, vel campsarum inter fideles, vel ad opus cuiuscunque fidelis exercere, aut alicuius fidelis redditus colligere, vel arrendare in domo, vel bonis Christiani officium, vel administrationem, aut cum Christiano societatem in aliqua arte, vel artificio habere, aut nutricem, vel alium familiarem, vel seruitorem fidelem tenere, aut cum fideli in balneo, vel conuiuio communicare, aut in Sabbato, vel alio festo Iudæorum seruitium accendendi ignem, vel parandi cibum, aut aliud opus seruile in fauorem cultus, seù festi à Christiano recipere, aut panes azymos, seù alia victualia ad suarum festiuitatum obseruantiam deputata, vel carnes per eos refutatas, quas Trufa vocant, Christiano vendere, seù donare præsumant. Iudæo autem, qui contra aliquod præmissorum commiserit, per loci Diœcesanum Christianorum communio subtrahatur, donec ad eius arbitrium satisfecerit competenter; Christianus autem in aliquo prædictorum Iudæo participans, excommunicationis sententia eo ipso se nouerit innodatum. Vt autem tantò faciliùs illicita conuersatio inter Chri-*

Medicinam, aut officium publicum non exerceant, neque societatē ineant cùm Christianis.

Christianos famulos non habeant.

*Therephā.

Christianos, & Iudæos euitetur, quantò diligentiùs communicandi occasio inuicem subtrahetur; fideles Principes, & alios Dominos temporales hortamur in Christo, vt in suis Ciuitatibus, Villis, aut locis, in quibus Iudæi morantur, certos assignent limites, extra quos eis non liceat habitare; Iudæus verò, qui extra limites assignatos domum suæ continuæ habitationis habuerit, coërceatur pœna iam superiùs designata; fideles verò, qui Iudæis domum vendere, locare, commodare, vel aliàs concedere præsumpserint, si singulares sint personæ, excommunicationis; si autem Collegium, vel alia Vniuersitas fuerit, Interdicti sententias ipso facto se nouerint incursuros. Ad hæc antiqua iura exequentes, quæ vtriusque sexus Iudæos in omni Christianorum Prouincia qualitate habitus publicè ab alijs fidelium populis distingui mandarunt, statuimus, vt in partibus, in quibus Iudæi tempore Dat. præsentium ita patens, & eminens signum non portant, sicut in huiusmodi Constitutione disponimus, amodo signum eminens bipartiti coloris, rubei scilicet, & crocei affixum deferant patenter, videlicet mares in superiori veste super pectus, fœminæ verò super frontem eius, scilicet magnitudinis, atque formæ, quas in præsentibus fecimus designari. Iudæis autem huius iuris transgressoribus pœna plectendis superiùs expressa est. Exigit quoque ipsorum Iudæorum cupiditas, quæ ad exercendam vsurariam prauitatem nouas quotidiè, & exquisitas satagit inuenire colores, vt non simus antiquorum iurium prouisione contenti, sed nouis eorum fraudibus, noua etiam remedia præbeamus. Cùm itaq; sicut fide dignorum relatione percepimus nonnulli Iudæorum per priuilegia Regum, & Principum sibi hoc asserentes impunè cum certa moderatione licere extorquere à Christianis vsuras apertè, seù publicè non formidant; quidam verò ex eis subtili circa hoc vtentes astutia, debitores suos, quibus pecunias mutuant sub vsuris alios faciunt simulare contractus, sicque fit, vt sub specie venditionis, emptionis, vel aliorum contractuum, in quibus sui dolus abesset iuxta naturam eorum non committeretur vsura, occultum mutuum quod sub vsuris in rei veritate contrahunt, tali fraudulenta simulatione satagunt palliare. Alij verò tali cautela vtuntur, quòd debitores suos in maiori quantitate, quàm ab eis receperint, obligari facientes sub appellatione sortis principalis vsuras exigere non verentur. Inducentes insuper Christianos eosdem ad præstandum de seruandis huiusmodi contra-

Assignatur eis habitatio in Ciuitatibus à Christianis seiuncta.

Rubeo, & croceo signo ad distinctionem Christianorum vtantur.

Iudæorum vsuris modus imponitur.

tractibus iuramentum, quòdque talia debita coram aliquo Ecclesiastico recognita Iudice, nisi infra conuentum inter eos terminum persoluerint, excommunicationis se patiantur sententia innodari. Vnde Nos ipsorum Iudæorum malitijs cupientes, quantum cum Deo possumus obuiare, statuimus, vt nullus Iudæorum de cætero contractum aliquem, siuè tractatum inire præsumat, cuius causa, seù occasione Christianus aliquis ad soluendum, restituendum, dandum, siuè tradendum pecuniam, aut quamcumque rem in futurum, seù cum futuri temporis tractu alicui Iudæo, aut ad eius vtilitatem directè, vel indirectè teneatur, aut remaneat obligatus. Nos enim omnem tractatum huiusmodi, quem eo ipso de vsuraria prauitate suspectum habemus, nec non iuramenta quæcumque iudiciales recognitiones, & excommunicationes, aut quascumque sententias alias, quæ, vel quas super huiuscemodi, aut alio quocumque contractu per Iudæum, vel ad eius vtilitatem sub vsura, vel in fraudem vsurarum confecto fieri, vel ferri contigerit, & quicquid ex præmissis, vel ob ea secutum fuerit, auctoritate omnipotentis Dei, cuius causam in hoc prosequimur, cassamus, irritamus, annullamus, & haberi volumus pro infectis, decernentes neminem Christianorum ad obseruationem talium contractuum, iuramentorum, aut sententiarum quouis modo teneri. Non obstantibus quibuscumque Constitutionibus, iuribus, statutis, priuilegijs, siuè indulgentijs per quoscumque Principes, Dominos, vel Superiores ipsorum, Ecclesiasticos, aut seculares, editis, siuè concessis, seù imposterum edendis, aut concedendis, quæ quantum huiusmodi nostræ Constitutioni contradicunt, eadem auctoritate haberi volumus pro infectis. Nullus autem Prælatorum, Officialium, aut Judicum Ecclesiasticorum, aut secularium aliquem ex dictis contractibus, aut eius recognitionem, seù confessionem coram se, aut in suis Curijs fieri permittat, aut super eo pœnam, auctoritatem, vel decretum imponere, aut excommunicationis, vel aliam quamcumque sententiam promulgare, vel aliàs fauorem præstare præsumat. Nullus etiam Notariorum, seù Tabellionum super aliquo prædictorum contractuum, vt eis recognitione, confessione, pœna, decreto, auctoritate, excommunicatione, vel alia sententia supradictis, instrumentum, vel scripturam conficiat. Quòd si aliquis Prælatorum, Officialium, Judicum, aut Notariorum,

seu

ſeù Tabellionum aliquid huic noſtræ Conſtitutioni contrarium fecerit, eo ipſo ſententiam excommunicationis incurrat: & nihilominus Officialis ipſe, Judex, aut Notarius, ſeù Tabellio huiuſmodi noſtræ Conſtitutionis tranſgreſſor, ſi ab Eccleſia, officium, iuriſdictionem, aut auctoritatem ſuſcepit ab ipſo; per annum continuum ſit eo ipſo ſuſpenſus. Et quia ſicut ad audientiam noſtram nonnullorum relatione peruenit, in quibuſdam mundi partibus ipſi Iudæi timentes in prædictis fraudibus faciliùs deprehendi, nouum genus fraudis reperire conantur, de perſona quidem ad perſonam fraudulentum tranſitum facientes, Chriſtianos aliquos loco ſui in eiſdem contractibus ſubmitti, ſeù ſubrogari procurant, ita quòd contractus, qui timetur fieri per Judæum, in perſonam Chriſtiani, de quo Judæus confidit, fraudulenter conficiatur, & fictè. Nos itaque volentes in præmiſſis Chriſtianorum indemnitati ſalubriùs prouidere, prohibemus ne de cætero aliquis fidelis contractum aliquem, qui Judæum concernat, in perſonam ſuam, ſeù ſub ſuo nomine concipi, vllo modo, ſeù colore quæſito permittat, aut cuicumque Judæo in hoc auxilium, conſilium, aut fauorem ad illudendum mentem huius noſtræ Conſtitutionis, vel contra eam in aliquo veniendum directè, vel indirectè, occultè, vel publicè impendere, ſeù exhibere, præſumat; ſciturus, ſi contrarium fecerit, excommunicationis ſe ipſo facto, ſententia ſentiat innodatum, quem per loci Ordinarium in virtute ſanctæ obedientiæ tâm diù publicè nunciari mandamus, quouſque debita ſatisfactione præmiſſa, fuerit abſolutus. Et quia cedit in iniuriam fidei Chriſtianæ, quòd Judæi filios, aut alios

De ſucceſsione Iudæorum.

conſanguinitate ſibi coniunctos volentes conuerti ad fidem Catholicam, à ſancto propoſito retrahunt, auferendo eis ſpem ſuccedendi in bonis ſuis, quorum ſucceſſionem conuerſione ceſſante, ſe crederent veriſimiliter habituros: Nos huic tam euidenti impedimento fidei, quantum cum Deo poſſumus, prouidere volentes, in eiuſdem fidei fauorem, huic noſtræ ſanctioni duximus annectendum, quòd omnes, & ſinguli vtriuſque ſexus, qui ex Judæorum gente, inſpirante Domino, ad fidem Catholicam hactenus conuerti contigerit in futurum, & generaliter

Si Chriſti fidē ſuſcipiant, in bonis parentum infidelium ſuccedunt.

quicumque Chriſticolæ, qui Judæos in conſanguinitatis gradu habuerint ſibi coniunctos, in bonis Judæorum in infidelitate

sua decedentium eo modo succedant, ac si præfati Iudæi sic, vt præmittitur, decedentes tempore mortis suæ fuissent Christianæ fidei professores, & nullum fecissent, aut ordinassent testamentum, vel aliam vltimam voluntatem, decernentes, vt nullum testamentum, vel aliqua vltima voluntas, nec vlla inter viuos, vel causa mortis donatio, vel alia alienatio facta in fraudem Constitutionis huiusmodi, nec lex aliqua Iudæorum, vel consuetudo, etiam inter eos hactenus obseruata, Christianis obstare valeant, quominus in bonis infidelis defuncti successionem legitimam consequantur, iuxta formam iurium, quibus Christiani illarum partium in Christianorum ab intestato decedentium successionibus regulantur. Demùm verò quia morum cultori prouido vitia sarculo extirpare non sufficit, nisi quantum in se est virtutes laboret inserere, nobis, qui Iudæorum fraudulentas astutias cohibere, caliginosamque nebulam cœcitatis ab eorum obtutibus tergere, præsentium Constitutionum tenore conamur, restat, vt ad imprimendum in eis veri luminis claritatem totis viribus insurgamus. Statuimus itaque propterea, & ordinamus, quòd in quibuscumque Ciuitatibus, Villis, seù locis, in quibus Iudæos in competenti multitudine secundùm arbitrium Diœcesani contingerit habitare, per Magistros sacræ paginæ, aut alios Viros idoneos, quos ad hoc Diœcesani ipsi duxerint deputandos, fiant sermones publici ter in anno, quorum primum in secunda Dominica Aduentus; secundum, in crastinum Resurrectionis Dominicæ; tertium, in Dominica, qua cantatur Euangelium, Cùm appropinquasset Iesus Ierosolymam, videns Ciuitatem, fleuit super eam, *præsentibus omnibus Iudæis vtriusq; sexus à duodecim annis supra, qui in Ciuitate, Villa, seù loco potuerint reperiri, omninò fieri volumus, & mandamus. Contra Iudæos autem, qui interesse neglexerint, procedi volumus per dictos Diœcesanos per subtractionem communionem Christianorum quousque ad Diœcesani arbitrium satisfecerint competenter. Erit autem materia primi sermonis veri Messiæ Jesu Christi Saluatoris nostri diutiùs optatum aduentum apertissimè declarare, & per auctoritates, quibus Iudæi refragrari non possunt, eis ostendere Messiam, quem ipsi venturum sperant, longè iam retroactis temporibus aduenisse; prout ex processu contra Iudæos in Curia nostra formato faciliter ille colligere poterit, cui onus incumbet prædictum proponendi sermonem. Secundus verò sermo circa illam versetur materiam, in qua varias hæ-*

[margin: De Sermonibus fiendis.]
[margin: Ter in anno verbum Dei audiant.]
[margin: De materia primi Sermonis.]
[margin: De materia secundi sermonis.]

hæreſes, & errores Iudaica cœcitas poſtquam Christum Dominum venientem in carne videre intellectualibus oculis cognoſcendo renuit, inciderit manifeſtè, ipſis Iudæis notificetur ad plenum recitatis videlicet circa hoc vanitatibus ridiculoſis, damnatis erroribus, mendacijs, & hæreſibus execrandis contentis in Iudæorum Talmuto confecto per illos nequam impios auctores, quos tamen ipſi Iudæi maximæ auctoritatis, & prudentiæ viros putant: prout etiam ex præfato proceſſu facilè colligi poterit, & videri. Qui verò tertium ſermonem proponet; ad hoc principaliter intendat, vt eiſdem Iudæis destructionem Templi, & Ciuitatis Ieroſolymæ, prout Christus cum ſanctis concordando Prophetis prædixerant, perpetuitatemque captiuitatis eorum apertè declaret. Et demùm in fine ſui ſermonis has nostras Constitutiones publicè legat voce intelligibili, eas, prout meliùs potuerit, omnibus declarando, vt efficaciùs memoriæ commendetur. Et quia parum prodeſſet ordinare ſalubria, niſi foret, qui ordinata executioni mandaret: Diœceſanis locorum in virtute ſanctæ obedientiæ præcipiendo mandamus, quatenus in exequendis præmiſſis adeò ſe promptos, ſolicitoſq; exhibeant in fidei Christianæ de ipſius hoſtibus triumphalem victoriam, Sanctæ Matris Eccleſiæ de nouæ prolis fœcunditate lætitiam, & cunctorum fidelium de fratrum in Christo noua progenie ſibi aucta conſolationem, & gloriam, ſicut ad eorum ſpectat officium, quærere ſubiectis ſibi populis manifeſta experientia ſe oſtendant. Congruit autem religioni, ac manſuetudini Christianæ libenter Iudæis contra iniuſtas perſecutiones hominum præſtare ſubſidium. Sinendi ſunt enim vſque in tempus meſſis creſcere, ne fortè credentes eradicare zizaniam, triticum, quod in agro gentis præfatæ bonus ille paterfamilias ſeminator recti conſilij Deus ſuis viuificandum temporibus ſeminauit, immatura adhuc ſegete, & indiſcreta anticipatione eradicari contingat. Plùs enim blandimentis, quàm aſperitatibus erga eos agendum eſt, vt quos Christiana benignitas ad viam rectam forſitan reuocaret, procul pellat in ruinam aſperitas inhumana. Vniuerſos igitur Catholicos Principes obnixè rogamus, & hortamur attentè, & nihilominus omnibus Eccleſiarum Prælatis, ac cæteris Christi fidelibus in virtute ſanctæ obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenus ſic Iudæos ipſos ad obſeruantiam præſentium Constitutionum quantum in eis fuerit, & ad cuiuſlibet eorum officium pertinet, non omittant compellere, quod tamen

De materia tertij ſermonis.

ipſos

ipsos vltra ea, quæ in prædictis Constitutionibus, aut alijs sanctionibus continentur, grauari, molestari, seù in eorum personis offendi, aut bona eorum diripi, seù aliàs quoquo modo absque rationabili causa necari, vlteriùs non permittant, quinimò eos tractent humaniter, & clementer, ac per alios etiam quantum ad eorum officium pertinet, faciant sic tractari. Itaque tali mediante suffragio ab iniuriosis inquietationibus valeant præseruari. Tunc enim in cordis ara sacrificium Deo acceptum tribulatus spiritus verè creditur immolari, cùm inspectori cordium illud offertur voluntariè non coactè: nam secundùm sacrorum Canonum sanctiones consultiùs agitur, si ad veritatis cognitionem, & Diuinum amorem pijs monitis informando, & prædicando, quàm violentiam inferendo à fidelibus inducantur. Nulli ergo nostrorum statuti, constitutionis, mandati, decreti, iussionis, ordinationis, additionis, cassationis, irritationis, annullationis, prohibitionis, & voluntatis infringere, &c. Datum, & actum in Ciuitate Valentinen. Prouinciæ Terraconensis V. Idus Maij, Pontificatus nostri anno Vicesimo primo.

A. de Belencinis.

Talmudis, & alios, in quibus nomen IESV Saluatoris nostri, &c. cum blasphemia, & ignominia nominatur. Habetur in Bullar. Tom. I. Const. 24. Incip. *Cùm sicut nuper &c.*

Quæ constituerat præfatus Benedictus XIII. per Prouincias Hispaniarum, quæ ei obedientiam præstabant, eadem renouauit Concilium Basileense sess. 19. Et Paulus IV. pro Iudæis Romæ, & in Statu Ecclesiastico habitantibus Constitutionem edidit, quæ habetur in Bullar. Tom. I. Constit. 111. Et incip. *Cùm nimis absurdum*. In qua hæ leges sanciuntur -

1. *In Ciuitatibus, & Terris in vno Vico, vel pluribus intra Vrbem claudantur Iudæi.*

2. Vni-

Hisce diligentijs à Summis Pontificibus adhibitis vt huiucesmodi libri Talmudici, medijs flammis ab hominum memoria tollerentur, fieri non potuit, quin quamplurima exemplaria à Iudæis recondita fuerint, & auxilio Artis Typographicæ non diù postea inuentæ, iterum propemodum infinita Talmudis volumina emergerent in lucem, potissimùm industria Danielis Bombergij, qui בשנת ה' אלפים ר'ע'א התחיל דניאל בומברגו להדפיס הגמרא *anno* 5271. (vt ait *Scialscèleth hakkàbbalà* pag. 116. b.) Christi 1511. *cæpit imprimere Ghemarà* (hoc est Talmud). Huic malo occurrere volens Iulius III. anno Domini 1554. & sui Pontificatus V. Constitutionem edidit contra Hebræos retinentes libros

Pius IV. eam in partem moderatus est.

1. Vt in ipso itinere biretum, seù pileum nigrum deferre possint.

2. Si locus, vbi habitant, capax non sit, ampliari permittitur.

3. Quòd bona stabilia habere valeant vsque ad 1500. ducatorum auri; & mercaturam quarumcumque rerum exercere permittitur. Quæ postea fuerunt reuocata.

4. Cum Christianis honestè conuersari permittit, non tamen famulos Christianos illis concedit.

5. Quòd pignora post 18. mensium temporis decursum vendere valeant.

6. Statuta Vrbis seruare teneantur.

7. Domini domorum in illorum septis existentium teneantur ea locare iusto pretio.

8. Qui stabilia ab eis emerunt, soluere debeant pretium absque cautione, vel illa cum fructibus restituant.

9. Quòd possint retinere Apothecas extra Ghettum, seù septum Hebraicum.

Huiusmodi Constitutio habetur in Bullario Tom. 2. Constit. 48. Incipien. *Dudum*. Dat. Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscat. anno 1562. Pontif. sui anno tertio.

Hæc autem Constitutio videtur reuocata fuisse à Beato Pio V. Constitut. 6. sub Dat. Romæ apud S. Petrum anno 1556. Pontificatus eius anno 1. In qua Constitutionē suprà narratam Pauli IV. *Cùm nimis* confirmat, & præcipit ab omnibus non solùm in terris, & dominijs Papæ subiectis, sed etiam vbique locorum obseruari. Et quoad colorem bireti à masculis, & signi à fœminis deferendorum declarat dictum co-

2. Vnicam tantùm Synagogam in loco solito habeant, nec nouam construant. Reliquæ destruantur.

3. Bona immobilia possidere eis sit nefas; & quæ habent Christianis vendant.

4. Signum distinctiuum portent, vt à Christianis distinguantur: Mares biretum, fœminæ aliud signum patens glauci coloris.

5. Nutrices, ancillas, siuè seruientes vtriusque sexus Christianos nullum habeant.

6. Dominicis, vel alijs de præcepto Ecclesiæ diebus, per se, vel per alios, non laborent in publico.

7. Contractus fictos, vel simulatos cum Christianis celebrare prohibetur.

8. Itemque prohibetur cum Christianis ludere, comedere, aut familiaritatem, & conuersationem habere.

9. Libros computorum, Italicè scribant, alioquin contra Christianos nullam fidem faciant.

10. Nullam mercaturam exerceant frumenti, vel hordei, aut aliarum rerum, quæ vsui humano sunt necessariæ, sed sola strazzariæ, seù cenciariæ, hoc est veteranarum vestium arte contenti sint.

11. Iudæis Medicis prohibetur medicinam facere Christianis infirmis.

12. Nec se à pauperibus Christianis Dominos vocari patiantur.

13. In mercatura, & negotijs menses integros triginta dierum conficiant.

24. Statuta Ciuitatum, vbi habitant, fauorem Christianorum concernentia inuiolabiliter obseruare teneantur. Additis grauissimis pœnis contrafacientibus. Dat. Romæ apud S. Marcum Anno Domini 1555. Pontificatus sui anno primo.

Huius Constitutionis meminit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 117.

& B. Pij V. & reuocatis omnibus, & singulis priuilegijs à Summis Pontificibus eis concessis, iterum Iudæos à toto Statu Ecclesiastico, Vrbe Roma, Aueniones, & Ancona exceptis) exulare præcipit Clemens VIII. Constit. 19. incip. *Cæca, & obdurata Hebræorum perfidia*. Dat. Romæ in Monte Quirinali anno Domini 1593. Pontificatus sui anno 2. Habetur in Bullar. Tomo III.

Idem Clemens VIII. Constit 20. incipien. *Cùm Hebræorum malitia*. Sub Dat. Romæ apud S. Petrum an. Christi 1593. Pontific. sui anno 2. iterum sub grauissimis pœnis prohibet Iudæis, ac damnat impiũ Talmudem, aliosque Talmudicos, & Cabalisticos libros, & præcipit, vt ijdem nefarij libri tradantur locorum Ordinarijs, seù Inquisitoribus hęreticæ prauitatis, à quibus postmodum absque alio mandato nulla interposita mora comburantur.

Cæterùm non est quòd immoremur in meritis causæ damnationis Talmudis inquirendis, quamuis nonnulli illius malàm causam defendant, illudque non esse damnandum, imò in Latinum sermonem vertendum, & in Christianorum Scholis publicè legendum esse contendant. Vnde Galatinus lib. 1. capite 7. quasi vnus ex insipientibus loquitur, quando ait: *Diuina prouidentia factum esse, Vt Clemens V. Pontifex Maximus Sacrosancto approbante Concilio, institueret: Talmudicos Iudæorum libros per fideles Hebraicam linguam callentes, in Latinum sermonem traducendos, atque Christianis publicè legendos esse, Vt habetur in Clement. de Magistris*, At Clemens V. non dicit libros Talmudicos traducendos esse in linguam Latinam, sed

colorem esse; qui vulgò *Gialdo* dicitur.

Idem B. Pius V. omnes Iudæos ab omnibus locis Dominij S. R. E. eiusque subditorum, præterquam ab Vrbe Roma, & Ciuitate Anconæ expellit anno Domini 1569. prout ex sua Constitutione 80. incipien. *Hebræorum gens*. Dat. apud S. Petrum Pontificatus sui anno quarto. Extat in Bullar. Tom. 2.

Gregorius XIII. Quoad Medicos Iudæos ne accedant ad ægrotos Christianos, etiam si fuerint vocati, vt Paulus IV. præceperat, in Constitutione supra laudata, incipien. *Cùm nimis*. Constitutionem approbat, confirmat, & innouat, & districtè inhibet, & interdicit, ne posthac Iudæos, vel alios infideles ad ipsorum Christianorum ęgrotantium, & infirmorum curam, vocent, seù admittant, aut vocari, admittiuè faciant, concedant, vel permittant. Quòd si secus fecerint, nullatenus eis ministrentur Sacramenta. imò sic decedens, Ecclesiastica careat sepultura: Iudæus verò Medicus grauiter à Magistratibus puniatur. Sic in Constit. 68. quæ incip. *Alias piæ memoriæ Paulus Papa IV*. Datum Romæ apud S. Petrum anno 1581. Pontificatus sui anno 9. Et habetur in Bullario Tom. 2.

Cùm autm Iudæi ab omnibus terris Status Ecclesiastici eiecti fuissent à Beato Pio V. Vrbe Roma, & Ancona exceptis, nihilominus benignitate Summ. Pontificum abutentes paulatim in diuersas Ciuitates, & Terras prædicti Status Ecclesiastici introierunt, cum irreparabili damno, præsertim pauperum, & simplicium rusticorum, ob magnas, & graues pecuniarum vsuras. Ideò priùs confirmatis Constitutionibus Pauli IV.

ſunt, qui cùm neſciant quid ſit Talmud, aut è limine linguam Hebraicam ſalutauerint, de Talmude ita loquuntur ac ſi præ manibus illud ſemper haberent, & intimè vſque ad animarum compagem penetrarent. Inter hos quidem ineptit Io. Maria Vincentius, qui in libro ſuo, quem Italicè edidit præfixo titulo, *Il Meſſia venuto: Meſſias, qui iam venit*, vbi in tractatu 78. num. 5. dum de Talmude loquitur, ait: *Talmud altro dir non vuole, che dottrina*, id eſt *Talmud nil aliud dicitur, quàm doctrina*. Benè quidem. Sequitur: *Perche contiene la dottrina tutta ſi può dire della vecchia legge, & della nuoua: Quia in ſe continet fermè totam doctrinam Veteris, & Noui Teſtamenti*. O'egregium Talmudis perſcrutatorem! Proſequitur hic Doctor Talmudiſta: *Parlo del Talmud Babilonico, perche dui ſono i Talmud hebrei: Gieroſolimitano l'vno, Babilonico l'altro: Fu tal libro Talmud Babilonico compoſto da Maeſtri de gli Hebri 400. anni dopo la Paſſione del Redentore: Scrittura, e volume ben dieci volte maggiore della Biblia noſtra*. Id eſt, *Loquor de Talmude Babylonico, quoniam duplex eſt Talmud Hebræorum, Ieroſolymitanum vnum, Babylonicum alterum. Fuit huiuſmodi Talmud compoſitum à Magiſtris Hebræorum 400. annis poſt paſſionem Redemptoris: Scriptura, & volumen eſt decies magnitudine excedens noſtrorum Sac. Bibliorum volumen*. Si inquirerem à *Vincentio*, qua forma (vt loquuntur) ſit huiuſcemodi volumen Talmudis Babylonici? Forſan reſpondebit in 4. vel in 8. quod cùm vnico volumine coarctet (Vincentius) ſignum eſt, quòd nunquam illd viderit. Duodecim Tomis in folio

Bbbbb di-

ſed libros in linguis ipſis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipſas ſollicitè doceat.

In Concilio ſiquidem Viennenſi, vt habetur in Clementinis tit. *De Magiſtris*. cap. 1. *Inter ſollicitudines*. præcipitur, in præcipuis Europæ Academijs trium linguarum Scholas eſſe erigendas Hebraicæ, Arabicæ, & Chaldææ, & vt Scholares rectè in hiſce linguis, & ſine errore inſtituantur, iubet Pontifex *libros de linguis*, hoc eſt libros Grammaticales in Latinum fideliter transferri, à quibus ſic tranſlatis, faciliùs huiuſcemodi linguæ à diſcipulis addiſcantur. Galatinus autem oſcitanter transfert libros de linguis ad libros Talmudicos, *In quibus* (ineptè addit) *tot Catholicæ veritates Talmudicæ continentur*. Quænam ſint iſtæ Catholicæ veritates Talmudicæ à Galatino laudatæ, ab eo non recenſentur; diligenter autem inſpiciat prudens, & curioſus Lector prænotatas Cenſuras, & videbit, quàm vera ſint, quæ de Talmude referat Galatinus. Reuchlinus etiam, ſeù Io. Capnio ante Galatinum pro Talmude pugnauerat contra Ioannem Pfeffercornum Chriſtianæ profeſſionis Iudæum, mota lite de Talmude damnando, vel permittendo, quæ per quinquennium durauit; tandem Pfeffercornus, qui contra Talmudem arma cæperat, ad vomitum rediens ob Sanctiſſimum Sacramentum Euchariſtiæ, & Sacratæ Hoſtiæ profanationem, Halæ Saxonum forcipibus ignitis carptus, & exuſtus eſt, anno 1520. Itaque ex inſcitia ipſorum, quæ in Talmude continentur, non tantùm ex antiquioribus pro Talmude fauorabilem ſententiam tulerunt, ſed ex recentioribus nonnulli

catur, qua sine rerũ scribendarũ delectu, quicquid sibi bonum visum est, bonum esse voluit; & in Tractatu de vero Messia contra Iudæos, multa contra verum Messiam pro Iudæis affirmare deprehenditur. Nonne fauere Iudæis est, & contra verum Messiam agere, asserere Ecclesiam Catholicam, hoc est Ecclesiam veri Messiæ in magna existimatione aliquando habuisse librum Talmudis, & Summum Pontificem in Concilio Viennensi præcepisse illius lectionem publicè habendam, eamque docendos Christianos? Hæc, & alia quamplurima oscitanter ab eo in hoc suo libro (*Il Messia Venuto*) dicta cernuntur, quæ quidem seueram censuram merentur. De hoc egregio Talmudis libro apprimè hactenus ab eo laudato, hoc modo sequitur Vincentius: *Benedetto Terzodecimo pur Papa impose à Marco Geronimo da Santa Fede Medico suo, prima Hebreo, poi Christiano, gli errori tutti scriuesse di tal libro, che infiniti narrò, &c.* Id est, *Benedictus Decimus tertius item Papa præcepit Marco Hieronymo à Sancta Fide eius Medico, antea quidem Hebræo, deinde Christiano, vt errores omnes huius libri* (Talmudis) *scriberet, quos infinitos* (inuenit, atq;) *narrauit. &c.* Nescit Vincentius, quòd Benedictus XIII. de quo loquitur, non fuit Papa, sed Papæ nomini præfixa vocula *Anti* vocatus est *Antipapa*. Pro *Marco Hieronymo*, debebat legere *Magistro Hieronymo*, qui infinitos errores huius libri Talmudis collegit, & publicauit. Si antea laudatur hic liber Talmud ab Ecclesia Catholica, à Summo Pontifice Clemente V. cur modò tot, tantisque erroribus scatet? Nonne à Clemente huiuscemodi ci-

diuisum reperitur Talmud Babylonicũ editionis Amstelodamensis, totidem Tomis dispertitum cernitur editionis Bombergianæ Venetæ in magno folio; vel ad minimum nouem, aut octo Tomis. De anno non inquiro, si quis aueat scire, quo anno Talmud Babylonicum fuerit compositum, adeat Par. I. huius Bibliothecæ pag. 488. 2. & videbit, quo anno compositum sit Talmud.

Subdit Vincentius: *Libro* (cioè *il Talmud*) *in tanta stima già anche presso la Cattolica Chiesa, che Clemente Quinto Pontefice Massimo ordinò fosse publicamente letto à Christiani, come si hà nella Clementina, de Magistris*. Id est, *Liber* (Talmud) *in tanta æstimatione fuit olim apud Catholicam Ecclesiam; vt Clemens V. Pontifex Maximus præceperit illud publicè legi Christianis* (hoc est in Vniuersitatibus explicari) *Vti habetur in Clementina, de Magistris*. Cum bona venia Lectoris, hanc impudentiam, & mendacem temeritatem secundùm morem vulgi hoc modo retundere mihi liceat. Solemniter mentitur Vincentius, affirmando Ecclesiam Catholicam aliquando tam magni fecisse Talmud, vt præceperit publicè (in Scholis) debuisse legi. Nihil de Talmude in Clementina tit. *de Magistris*, vnde mendaciorum consarcinator est *Vincentius*. Quid in Clementina tit. *de Magistris* contineatur, vide paulò suprà ea, quæ diximus contra Galatinum non intelligentem, aut peruertentem sensum verborum Clementis V. & Concilij Viennensis.

Non potest excusari Vincentius, nisi fortassis ex nimia simplicitate errasse di-

ptoris. Ideò benè consultum est à Summis Romanis Pontificibus eosdem Ghemaricos, & Talmudicos Codices proscribi, damnari, & vltricibus flammis addici. Breuiter annotauit huiusmodi Summorum Pontificum decretum de libris Talmudicis comburendis Auctor *Scialscèl. hakkab.* pag. 117. his verbis

בשנת ה' אלפים ש"יר בהיות יוליאו מונטי פפה קצת מומרים טענו נגד קצת אגדות הגמרא ואע"ע ודנו אותו לשריפה ונשרפו ברומה יום ר"ה ש"יר ובבולוניה בחדש חתוא וברומניה בחדש חשון ובאנקונה בחדש שבט וכן בכל איטליאה בשנת ההיא :

Anno 5314. Christi 1554. *Cùm esset Iulius Montius Papa, nonnulli Apostatæ obloquuti sunt aduersus nonnullas allegoricas compositiones Ghemaræ. Propterea adiudicatum fuit Talmud combustioni, combustumque fuit Romæ ipso initio anni 5314. eodemque mense Bononiæ; in Romandiola mense Chasuàn Octobri, & Anconæ mense Sceuàt Ianuario, & sic per totam Italiam eodem anno.* Hæc Constitutio Iulij III. contra Talmudem data fuit Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 29. Maij 1554. Pontificatus eius anno quinto. Pauca quidem Talmudis exemplaria tempore huius Pontificis per Vrbes Italiæ fuerunt combusta, quia Iudæi quotquot in manus habere potuerunt, omnia tamquam in tutum asylum Cremonam transmittere curauerunt. Cognouerat hoc B. Pius V. Summus Pontifex, propterea Cremonam misit Sixtum Senensem Prædicatorum Ordinis Theologum, & fidei zelatorem omnibus necessarijs facultatibus munitum. In ea Ciuitate tamquam in opulentissimo Iudæorum Cremonensium emporio infinitum propemodùm Talmudicorum librorum reperit numerum.

errores cogniti non fuerunt? Imò ideò Scholas linguæ Hebraicæ instituerat, vt à Viris doctis, & peritis linguæ Hebraicæ errores librorum Iudaicorum cognoscerentur, & confutarentur, sicut subsequentibus seculis factum est. Hactenùs Talmudis libri iudicium à *Vincentio* datum, in quo paucis in lineis vidimus Talmudem approbatum, & reprobatum; sed *Vincentius* de Talmude nescit, quid loquitur.

Alij *Vincentio* prudentiores, & sapientiores ingenuè fatentur in Talmude contineri multa impia, & blasphema in Deum, atque in Iesum Christum, B. Virginem, & Cælites; sed multa alia in eo reperiri, quibus confirmatur Christianorum fides, cùm quamplurima loca Veteris Testamenti in fauorem eiusdem fidei explicentur, & nonnulla loca Noui Testamenti Veterum vsu, & eruditione illustrentur. Vnde sibi videri aiunt Talmudem non esse omninò proscribendum. Ego quidem non negarim multa reperiri in Talmude, quæ apertè fauent Religioni Christianæ, fidei Catholicæ dogmatibus, & quæ Sacr. Bibliorum Vulgatæ versioni sunt consona, quorũ nonnulla in suprà appositis Censuris retuli: sed si hæc conferantur cum ijs, quæ in eodem Talmude sunt contra Deum, & eius perfectiones, contra Legem Diuinam, & naturalem, contra Legem Mosis; contra perfectionem veri Messiæ, contra bonos mores, obscœna, & turpia; non sunt illius bona tanti momenti, & ponderis, vt possint æquiparari damnis, quæ ex lectione dicti Talmudis, etiam ipsis infidelibus concessa, in Repub. Christiana oriri possunt cum iniuria Creatoris, & Redem-

ſui decimo tertio, quæ habetur in Bullario Tom. 2. pag. 360.) omnibus Ecclesiarum Prælatis, vt in ſuis Ciuitatibus & locis, in quibus competens aliquis numerus Iudæorum, qui Synagogam conſtituat, commoratur, curent aliquo hebdomadis ſtatuto die ad Iudæos in locum præſtitutum, vbi tamen Sacra confici non ſoleant, conuocatos, per aliquem Magiſtrum in Theologia, aliumuè idoneum virum ab eis eligendum cum mercede congrua, Hebraicæ (ſi fieri poterit) linguæ peritum ſermones, vel lectiones haberi, in quibus illis exponantur Scripturæ Veteris Teſtamenti iuxta SS. Patrum interpretationes, & verum Catholicæ Eccleſiæ ſenſum, ac in eis diſſeratur de veritate Chriſtianæ fidei, de certo Aduentu, & Incarnatione Filij Dei, illiuſque natiuitate, vita, miraculis, paſſione, morte, ſepultura, deſcenſu ad inferos, reſurrectione, in Cælum aſcenſione, de eius Euangelio in toto terrarum Orbe per Apoſtolos eius, & alios Sanctos prædicato, innumeris, atque clariſſimis virtutibus, & illuſtrium miraculorum gloria confirmato, ac de eius ſpirituali, & vero Regno, & de impio Idolorum cultu ſublato, & Gentium vocatione; de perpetua tùm Hieruſalem, & terræ eorumdem Iudæorum deſolatione, tùm ipſorum vbique terrarum diſperſione, & captiuitate, & de alijs ſimilis argumenti dogmatibus, & articulis ex Lege, & Prophetis: de diutina præterea, & irrita Iudæorum Aduentus Meſſiæ, & carnalis ipſius Regni expectatione; de vana eorum, quæ ſæpe, quinimò quotidiè eos fruſtrata eſt ſpe reditus in terram promiſſionis, & reſtaurationis tertij Templi;

rum. Et ſicut ipſemet teſtatur, mandante Sacro Romanæ Inquiſitionis Senatu an. Dom. 1559. duodecim corporum Talmudicorũ millia (h. e. 144000. Voluminum) in vnica ſola Vrbe Cremona exuſta ſunt. Ita ipſe Sixtus Senen. in Biblioth. Sancta lib. 2. pag. 125. in fine. Et lib. 4. pagina 314. col. 2. A.

Cæterùm Summi Pontifices totis conatibus ſemper inſtiterunt conuerſioni Iudæorum, nulla intermiſſa opera, quæ huius pertinacis populi ſaluti conducere videbantur; & modò blanditijs, modò terroribus vtendo, ad viam veritatis, qui Chriſtus eſt, eos reducere conati ſunt. Hinc tot Epiſtolæ Romanorum Pontificum ad diuerſos directæ, vt cum Iudæis mitiùs agendũ eſſet, nec cogendi eſſent ad fidem ſuſcipiendam, nec ad necem trahendi. Hinc eorundem Pontificum iuſſu tot amara pharmaca Iudæis propinata, vt tamquam in caueam primò fuerint incluſi in ſeptũ (in Ghettum) eorum Synagogis omnibus demolitis vnica tantùm reſeruata; deinde bonis omnibus ſtabilibus ſpoliati; ſigno in capite ipſorum, tamquam in Cain fratris occiſore impoſito, ne interficeret eos omnis homo. Nullius generis mercaturæ eis permiſſa niſi tantùm ſtracciariæ, & cenciariæ, hoc eſt veteranarum veſtiũ arte ex miſericordia tolerata. Et alia id genus multa, vt per ea incommoda ad fidem Chriſti ſuſcipiendam hortarentur. Adde, quòd non permiſerunt Pontifices has miſerabiles Iſraëlitiçæ gentis, & Iudaicæ Nationis reliquias fame verbi Dei, & aquæ refectionis perire. Vnde præcepit Gregorius XIII. (Conſtit. 92. ſub Dat. Romæ apud S. Marcum anno Domini 1584. anno Pontif.

dine Prædicatorum committitur cura ad Hebræos concionandi, cuius officium hodie perquam diligenter annis ab hinc supra triginta septem exercetur à Viro doctissimo, & in rebus Iudaicis, ac Rabbinicis peritissimo, & exercitatissimo Patre Gregorio de Scharintijs eiusdem Sacri Ordinis Prædicatorum Theologo, ac Magistro, maximo cum fructu animarum, quæ ex Iudaismo conuertuntur, & Christianorum ædificatione, qui huiuscemodi sermonibus interfuerunt, quorum aliqui, licèt heterodoxi fuerint, huiusmodi Conciones, & institutum ad Hebræos concionandi, ad propria redeuntes apud suos mirificè laudarunt, vt ingenuè ex ipsorum relatione testatur Leusden in Philologo Hebræomixto Dissert. 5. de *Targumim* pag. 38. his verbis. *Pontificij in procuranda conuersione Iudæorum, hac in re laudabilem præstant operam. Romæ enim, vt mihi pro certo relatum est, coguntur per vices quidam ex Iudæis singulis hebdomadibus conuenire in vnum locum, vbi Monachus aliquis, linguarum Orientalium peritus, coram ipsis ex scriptis Veteris T. ex Talmude, ex Paraphrasibus Chaldaicis, alijsque scriptis Rabbinorum fidem Christianorum confirmat, & Iudæorum refutat. Laudabile sanè medium, & instrumentum ad Iudæos conuincendos: vtinam idem medium à Christianis Magistratibus in illis locis, in quibus quamplurimi Iudæi sunt, etiam adhiberetur.* Enimverò Vir doctus, & pius ad Hebræos Concionator secundùm Gregorij XIII. mentem partes suas adimplet, & Sacram Scripturam secundùm Catholicum sensum explicans, & in Rabbinos, & Talmudistas eiusdem Sacræ Scripturæ sensum

pli; & demùm de multiplicibus, & varijs erroribus, & hæresibus eorum, in quas miserrimè se demerserunt, postquam Christum Dominum in carne venientem agnoscere noluerunt: de falsa quoq; per eorũ Rabbinos tradita Sacrarum Scripturarum interpretatione, quarum literam, & sensum fabulis, mendacijs, & varijs dolis, & modis detorquentes corruperunt, & deprauarunt, & hactenus corrumpere, & deprauare non desinunt; deque omnibus alijs, quæ eos possint ad agnitionẽ fidei, ad errorũ suorum correctionem, ad orthodoxamque fidem conuertere; pro loci, temporis, sumptique argumenti ratione prudenter agant; verisque, & ex Sacra Scriptura depromptis demonstrationibus, nulla cum obtrectatione, aut iracundia, sed magna cum charitate, & modestia, veritatis lumen illis aperire conentur. Ad quos sermones, & lectiones vult Summus Pontifex vtriusque sexus Iudęorum à duodecim annis supra, dummodo infirmitate, aut alia legitima causa non sint impediti, tertiam saltem eorum partem, nec vmquam minorem semper adesse. Quòd si in plerisque locis hæc Constitutio suum non est sortita effectũ, vt res humanę à superuenientibus quamplurimis accidentibus non raro impediri cernuntur; attamen Romæ piè, & religiosè prædicta Constitutio semper obseruata fuit, licèt quoad numerum Iudæorum nonnihil remissum; at hodie ab Innocentio XI. regnante, eadem Gregorij XIII. Constitutio etiam quoad numerum Iudæorum, qui adesse debent, in primæuam, & viridem obseruantiam restituta est; & Viro Theologo, ac linguæ Hebraicæ perito ex Or-

ctare. Relinquo particulares disputationes, quæ quotidiè fiunt cum Iudæis in Monasterijs, & Collegijs Vrbis, vbi non desunt Viri docti, & in linguis Orientalibus, & præcipuè in lingua Hebraica exercitati. Horum omnium Catalogum texere nimis longum esset, solùm ex ijs nonnullos referam. Inter hos primum locum tenere existimo Cl. V. Adm. Reu. D. Ioannem Pastritium Sac. Theol. Doct. & Polemicæ Theologiæ in Collegio de Propag. Fide Lectorem, linguæ Hebraicæ peritissimum, & in Talmudis lectura exercitatissimum, huiusce meæ Bibliothecæ Magnæ Rabbinicæ iussu Reuerendiss. Pat. Sac. Palatij Apostolici Magistri, censorem.

Sunt & in Sapientia Romana, quæ Vrbis est Academia, & studiorum Vniuersitas, vbi & linguarum Hebraicæ, Græcæ, Syriacæ, & Arabicæ Professores aluntur, qui vnà cum reliquis sacrarum literarum Professoribus pro conuersione infidelium, præsertim Iudæorum omnes conspirant. Linguarum professores numerantur: linguæ Hebraicæ, D. Laurentius Morosinus, olim in Collegio Neophytorum in eadem lingua meus discipulus. Linguæ Græcæ ob mortem Simonis Portij adhuc vacat. Syriacæ professor est Adm. R. D. Faustus Naironus Banesius Maronita è Monte Libano, & Bibliothecę eiusdem Sapientię Pręfectus. Linguæ Arabicæ Reuerendiss. Pater Ludouicus Marraccius Lucensis S. D. N. Innocentij XI. à Sacris Confessionibus Congregationis Clericorum Regularium Matris Dei, qui etiam in linguis Græca, & Hebraica apprimè est excultus, & in conuertendis Iudæis ad Christum, & Neophytis adiuuandis sedulam ope-

sum fabulis, mendacijs, aut etiam execrandis expositionibus deprauantes inuehens, mirum non est, si aliqui ex ipsis non ea attentione, & modestia, qua par esset, præconem suum audiant. Quòd si Apostolus ad Titum scribens cap. 1. 10. conqueritur de illis priscis Iudæis ad fidem Christi conuersis, de quibus hoc modo loquitur: *Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores; maximè qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui; qui vniuersas domos subuertunt:* quid mirum, si Iudæi non conuersi, sed peruersi, & coacti audire verbum Dei, & suorum Rabbinorum ineptias, ac fabulosas Scripturæ Sacræ interpretationes, in risus, & screatus aliquando se resoluant? Quapropter redarguuntur Concionatoris voce; & vt in officio persistant, nec auditorium perturbent, adest, qui hoc casu, non ingenti pertica, sed oblonga, ac tenui virga in eos leuiter animaduertat. Qui fructus ex hac prædicatione colligantur, domus Cathecumenorum, vtriusque sexus ostendunt, quæ Cathecumenis repletæ ferè sunt semper.

Cæterùm ipse Concionator antequam sermonem incipiat, genibus flexis signo salutiferæ Crucis præmisso submissa voce Deum orat, vt spiritum suum dirigat, & quæ Iudæorum conuersioni conducibilia sunt, inspiret verba proferenda, & ipsius mentem inflammet. Formula ista orandi ante sermonem alta voce, vt concepta est, non recitatur, ne Iudæi audientes nomen *Iesu*, & *Mariæ* blasphemare incipiant, antequam verba salutis audiant. Non desinit & Clerus Romanus quantum in se est, conuersionis Iudæorum negotium sedulò pertra-

ctant

ad Ordines, & ad Confessiones audiendas.

Adm. R. P. Magister Ioannes Baptista Beltramius de Riparolio Polemicæ Theologiæ in eadem Vrbis Vniuersitate professor, eiusdem Ord. Min. Conuentualium.

Adm. R. P. Michaël Heckius vulgò Van Heck Gandauensis Doctor Theologus, & egregius Concionator Ordinis Eremitarum S. Augustini, olim ad Hollandos Missionarius, nunc Romæ in Sapientia Romana Sac. Scripturæ Interpres ordinarius, & apud Sac. & Vniuersalem Inquisitionem Qualificator; atq; in Collegio de Propag. Fide Studiorum Præfectus, ac Moderator; Vir quidem doctissimus, & sicut olim in conuertendis ad fidem Catholicam Hæreticis laborauerat, ita & nunc Romæ pro conuersione Iudæorum sacras literas explanando sedulò laborat.

Adm. R. P. Ludouicus Perez de Castro Hispanus Toletanus, insignis Sac. Theologiæ Magister; multiplicis eruditionis, & literaturæ Vir egregius, in Romana Academia Metaphysices Professor, ac Sanctæ, & Vniuersalis Inquisitionis Qualificator. Ord. Carmel.

Reuerendiss. P. Io. Dominicus Roccamora Neritonensis, Congregationis Monachorum Siluestrinorũ Abbas, Mathematicarum scientiarum Lector ordinarius.

Adm. R. P. D. Pompeius Balbanius Lucensis Clericus Regul. Congregationis Matris Dei, Reuerendiss. P. D. Ludouici Marraccij pro lingua Arabica Coadiutor.

Præter Studium Romanæ Sapientiæ, viget Romæ aliud vniuersale Studium om-

operam charitatiuè impendit. Reliquorum sacrarum literarum Professorum huius Vniuersitatis in negotium conuersionis Iudæorum incumbentium nomina hìc referam, nullo prioritatis, aut dignitatis ordine seruato, sed sicut in mentem mihi occurrent, ita calamus scribet.

Reuerendissimus Pater Thomas Ruffus Neapolitanus Sac. Theol. Magister in eadem Vniuersitate ad mentem Diui Thomæ Sacræ Theologiæ explanator. Generalis Procurator Ordinis Prædicatorum.

Adm. R. P. Sac. Theologiæ Magister Paulinus Bernardinus Lucensis, in eadem Vniuersitate Lector ordinarius, Ordinis Prædicatorum.

Reuerendiss. Pater Laurentius Fabri Ord. Min. Conuentualium, Sac. Rom. & Vniuersalis Inquisitionis Consultor, & Sac. Theologiæ ad mentem Scoti in hac inclyta Romana Vniuersitate Lector, cùm olim rexisset studia in Collegijs sui Ordinis in Vrbe Viennæ Austriæ, & Pragæ, ac vltimò in Patria in Vniuersitate Bononiensi Metaphysices Cathedram adeptus per 16. annorum spatium illam retinuit, quousque à S. D. N. Innocentio XI. Romam euocatus, prædicta onera pro Catholicæ Religionis zelo ex obedientia suscepit, & retinet.

Adm. R. P. Sacræ Theol. Magister Balthassar Melatius à Naro, eiusdem Ord. Min. Conuent. Historiæ Ecclesiasticæ Lector, & in eadem Vniuersitate in publicis Conclusionibus à Parochis Vrbis super Moralem Theologiam habendis Assistens Generalis: & eiusdem Vrbis, & Orbis examinator Synodalis pro omnibus beneficijs simplicibus, & Curatis, & pro ijs, qui admittendi sunt

nes Pastritius; Io. Cupareus Transmarini Spalatenses Dalmatæ; Laurentius Morosinus, & Didacus Ferrus, iam ex Alumnis huius Collegij in Hebraicis, & Rabbinicis emicant egregiè. Hodie in eodem Collegio Petrus Riuier inter alios eminet in eisdem.

In Collegio Maronitarum de Monte Libano, vbi Iuuenes huius Nationis in omni genere scientiarum, & linguarum instruuntur, & ab eisdem Academia Generalis de linguis Orientalibus in die S. Ioannis Euangelistæ in Ecclesia eiusdem Collegij, in cuius honorem Deo dicata est, habetur; breues sermones ab Alumnis recitantur linguis Hebraica, Chaldaica, seù Syriaca, Græca, Arabica, Turcica, & mox Latinè redduntur. Inter alios linguæ Hebraicæ studiosi sunt Abrahamus de Benedictis Gasirensis; Petrus de Benedictis Saphrensis, & Georgius Beniaminus Edensis.

Viget etiam in aliquibus Claustris Monachorum linguarum studium, & præcipuè linguæ Hebraicæ, præsertim postquam S. D. N. Innocentius XI. hodie regnans iussit, vt in omnibus Vrbis Monasterijs, in quibus literarum studia habentur, studium eiusdem Hebraicæ linguæ habeatur. Quòd si alicubi præsatum studium, casu aliquo, non reperiatur, non desunt Magistri, & Doctores Theologi, qui alijs argumentis extra linguam desumptis Iudæorum perfidiam perfringant.

Viget in Conuentu S. Mariæ supra Mineruam Ord. Prædicatorum, è cuius gremio vt plurimùm assumitur ordinarius Concionator ad Hebræos, & hodie huiusmodi ministerium à Reuerendiss. Patre Gregorio de Scharintijs, à triginta se- omnium bonarum artium, & scientiarum, quod à PP. Soc. Iesu regitur sub nomine Collegij Romani. Ibi etiam in linguis, præsertim Hebraicis, erudiuntur Iuuenes. Et hodie in eadem lingua Hebraica professor ordinarius est Adm. R. P. Ioannes Antonius Vannius Lucensis Soc. Iesu.

Quamplurima alia Collegia sunt Romæ, vel communia omnibus Nationibus, vel particularia vnius Nationis, in quibus Iuuenes instruuntur in dogmatibus controuersis, & in linguis, vt in negotio conuersionis Infidelium, & Hæreticorum apti reddantur.

In Collegio Vrbano de Propaganda fide, vbi omnium Nationum Iuuenes, vel Vltramontani, vel Vltramarini in bonis literis instituuntur, præter Philosophicas, & Theologicas facultates, quæ ibidem à pluribus Lectoribus explicantur, sunt & linguarum Magistri. In Hebraicis Laurentius Morosinus; in Græcis Ioseph de Iulijs; in Syriacis, & Arabicis Ioseph Banesius Maronita. In eo sæpè colloquia, & disputationes cum Iudæis habentur familiares; quorum argumenta hodie à Ioanne Pastritio Controuersiatum Doctore, ob peritiam linguarum Hebraicæ, Rabbinicæ, & Græcæ facilè resoluuntur.

In Collegio Neophytorum, & Transmarinorum, vbi habetur ordinaria lectio linguæ Hebraicæ, & Rabbinicæ, quam ab anno 1651. vsque ad præsentē annum 1682. ego, licèt linguę Hebraicę Professorum minimus, exerceo, & ex quo præstantes, & docti Viri egressi, nonnulli eorum adhuc superstites sunt, vti Illustriss. & Reuerendiss. Domnio Gaudentius Episcopus Arbensis, Ioan-

gloria.

Adm. R. P. Ignatius Sauinus Theologus, ac Verbi Dei Concionator eximius, cuius famam per vniuersam Italiam volitare cernimus, quam audiens, & agnoscens Sac. Cæs. Maiestas, eum in suum Concionatorem nominauit.

Adm. R. P. Octauius à Iadera, in eadem Ecclesia Aracælitana Sacræ Scripturæ doctissimus, & eruditissimus Interpres, ac Sac. Theologiæ Doctor insignis. Aptissimi sunt omnes ad conuincendam Iudæorum perfidiam.

Isti, & quamplurimi alij ex Aracælitano Alueario egrediuntur Doctores, qui mellea Doctrinæ Christianæ pabula Iudæis præbere student, & argumentorum aculeis Iudæorum torpedinem ad fidem Christianam amplectendam excitare non desistunt.

In Conuentu S. Francisci ad Ripam Ord. Min. Strict. Obseru. Adm. R. P. Angelus à Sirolo Sac. Theol. professor, & Verbi Dei Præco eximius, qui 36. annis insigniores Italiæ pulpita ascendit, & coram Cæsare in Cappella concionatus est inde insignitus titulo Prædicatoris Cæsarei; Sac. Congregat. Indicis Consultor, & linguæ Hebraicæ studiosus, qui verbo, & opere Iudæis viam veritatis ostendit.

In Conuentu S. Augustini Ordinis Eremitarum S. Augustini reperitur Adm. R. P. Ioseph Sabbatinus Rauennas Sac. Theol. Magister, & Bibliothecæ Angelicæ in eisdem Ædibus Præfectus. In omni genere literaturæ excultissimus, & Iudæis ad se venientibus patulam, & tritam sibi viam fidei, per quam itur ad Christum ostendens, ad eandem fidem suscipiendam leniter, ac placidè eos disponit.

septem annis & supra, magna cum laude, & animarum fructu exercetur. Nullum fermè argumentum est, quod Iudæi ex suo Talmude nobis obijciant, cui non sit responsum à Patre Scharintio, totaq; illius vis eneruata; & licèt ætate, & aduersa valetudine vires ipsius confractæ adeò videantur, vt vix familiari colloquio exilis illius vox benè percipiatur, cum tamen in suggestum ascenderit, spiritus intra pectoris præcordia, Deo sic operante, aduersus Iudæos ita viuificatur, vt de ipso contra eos clamante verè dici possit: *Leo rugit, quis non pauebit?* Sunt & alij eiusdem Conuentus Viri docti, & in linguis, præsertim Hebraica, eruditi: inter quos præcipuum locum tenent Adm. R. P. Franciscus Mandarinus de Trebia, Sac. Theologiæ Magister, Ord. Prædicatorum; & Adm. R. P. Magister Gregorius Compagni Romanus eiusdem Ordinis, qui doctas, & eruditas quamplurimas ad Hebræos habuit Conciones, dum ordinarius Concionator infirmitate detineretur, nec posse pulpitum ascendere.

In Conuentu Aracælitano Ord. Min. de Obseruantia reperitur Adm. Reu. P. Romanus Petrellius, Sac. Theol. Lector Iubilatus, Christinæ Suecorum Reginæ Augustæ Theologus, & Prouinciæ Romanæ, ac totius Italiæ suæ Religionis ArchiTheologus. Cùm enim in tota Italia huius Ordinis supra 350. Theologos actu Sac. Theologiam docentes sint, qui omnes sub magisterio huius Doctoris Sac. Theologiam didicerint; meritò Archi-Theologus dicendus est, qui tot Theologos Magistros discipulos habuit. Ita mihi à fide dignis relatum est; quod non est huius Patris modica

In Monasterio S. Mariæ Nouæ Congregat. Montis Oliueti Reuerendiss. P. Abbas D. Iustinus Campora Neapolitanus, olim Abbas Generalis II. nunc Procurator Generalis, linguarum, & in omni scientiarum genere excultissimus, ac eruditissimus Vir.

In Monasterio S. Eusebij Congregat. Cælestinorum Adm. R. P. D. Benedictus Giancasperus Sac. Theol., Historiæ Ecclesiasticæ,& Sacrorum Conciliorum Professor.

In Monasterio S. Crucis in Ierusalem Sac. Ord. Cisterciensis Adm R. P. D. Theodorus Landus Sac. Theol. Lector, & linguæ Hebraicæ Professor.

In Monasterio S. Pudentianę eiusdem Ordinis Reuerendiss. P. D. Ioannes Baptista Borgia, eiusdem Monasterij Abbas, Sac. Theol. Professor, in lingua Hebraica admodum versatus, & in eadem lingua quondam meus discipulus; nunc meorum librorum Censor à Superioribus Claustralibus deputatus.

In Monasterio S. Bernardi ad Thermas Diocletianas Adm. R. P. D. Ioannes Maria Gabriellius Sacræ Theologiæ, Historiæ Ecclesiasticę, præsertim Conciliorum Professor, & acerrimus Iudaicarum doctrinarum impugnator. Alij quamplurimi ex Monachismo sunt Viri docti, qui sub silentio relinquuntur.

Sunt & in Collegijs Clericorum Regularium Viri docti, & Theologi, benè etiam versati in lingua Hebraica, qui frequenter sermones habent coram Iudæis, & in illorum conuersionem totis viribus incumbunt.

In Collegio S. Andreæ de Valle Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum inter alios reperitur Adm. R. P. D.

In Conuentu S. Mariæ Transpontinę Ord. Carmelitarum reperitur Adm. R. P. Magister Angelus Formentinus Senensis, in lingua Hebraica peritus, quam aliquando in eodem Conuentu Carmelitas suos docuit, sed modò Prouincialis Prouinciæ Thusciæ renunciatus, quamprimùm Vrbe discedet ad gubernium suæ Prouinciæ profecturus.

Ibidem linguam Hebraicam profitetur Adm. R. P. Magister Ascanius Morgana Mediolanensis, in qua admodum exscultus est.

In eodem Conuentu Adm. Reu. Pat. Thomas Cantoni Sac. Theologiæ Magister, Studiorum Regens, partes egregiè adimplet, dum opus est Christum esse verum Messiam Iudæis demonstrare.

In Conuentu S Marcelli Ord Seruorum B. Mariæ Adm. Reu. P. Sac. Theologiæ Magister Calixtus Lodigerius Studiorum Regens Vrbeuetanus.

Reu. P. Magister Calixtus Morallus Ciuitatis Plebis linguæ Hebraicæ cultor.

Et Adm. R. P. Antonius Maria Castellus Mantuanus eiusdem linguæ studiosus.

In Monasterijs verò Monachorum sub Regula Sanctiss. P. N. Benedicti Abbatis militantium, in lingua Hebraica periti, vel eminentiores Sac. Theologiæ Professores sunt

In Monasterio S. Praxedis Congregationis Vallis Vmbrosæ Reuerendiss. Pater Domnus Martius Sebregundius Romanus Abbas Soanæ, Hebraicæ linguæ quondam professor, nunc Eminentissimi Cardinalis Cybo Theologus.

Ibidem Adm. R. P. D. Paschalis Pagnanus Romanus Sac. Theol. Professor, ac in eodem Monasterio Lector.

habenda minus curiosus extitit, cum more patrio, contra hostes Ecclesiæ manu fuerit promptior, quàm lingua; & calami spiculis illos confodere magis, quàm verbis lacessere, licèt oratione ornata. De hac re loquatur, si potest, saucius Seldenus, & Hottingerus quassatus ab Ecchellensi, alter de origine nominis Papæ, alter in Censura in illius Historiam Orientalem. Tali igitur, ac tanto patre dignus filius, qui vt infelices Iudæos à pessimis Rabbinis deceptos ad caulam veri Messię tamquam oues errabundas reducat, pabulum Verbi Dei ore prædicat, linguam sanctam, qua idem verbum scriptum est, excolit, & in suggestu scelera Rabbinorũ Dei quondam populo annunciat, & domui Iacob peccata eorum; etenim eum, quem vanè de die in diem expectant, & scire vias eius volunt, ijsdem viam veritatis ostendit, & vt eum verum Christum esse agnoscant, satagit diligenter.

Sunt & in Bibliotheca Vaticana pro linguis, Hebraica, Græca, Syra, Arabica, & Latina Scriptores Apostolici, Viri docti, & in rebus ad suas linguas spectantibus valdè eruditi. Ij, qui pro Hebraica lingua partes agunt, tamquam reliquis in Hebraicis peritiores habiti, veluti milites auxiliarij, quotiescumque sit opus, pro Christiana Religione contra Iudæorum perfidiam pugnaturi in arenam descendunt. Vnus ex his est *Augustinus Grimanus*, de quo egi suprà in *Rabbì Iudas Tezuì* pagina 71. Alter est *Iulius Morosinus*, de quo agam infra in *Rabbì Samuel Nachmias*. De eo tamen hìc non est prætermittendum sub silentio; quòd dum ex liberalitate Sacræ Congregationis

D. Petrus Plantamonius Panormitanus egregius Concionator, qui singulis hebdomadibus horis pomeridianis, concionem habet ad populum, coram quamplurimis Iudęorũ, de quorum controuersijs agit, eosque aliquando adeò conuincit, vt ad amplectendam Christianam Religionem quodammodo cogantur.

In Collegio Clericorum Regularium Minorum in Ecclesijs S. Laurentij in Lucina, & SS. Vincentij, & Anastasij in Triuio, inter alios linguæ Hebraicæ peritos primum locum tenet Adm. R. P. Dionysius Ecchellensis Maronita-Romanus, filius q. illius Cl. Viri Abrahami Ecchellensis, cuius fama in eius præclarè scriptis viuet in æuum, & à memoria Virorum Reipub. literariæ nunquam delebitur. Hic eius filius à patris virtutibus haud degenerat: quippè, qui & in humanioribus literis, & in scientijs Theologicis, & in linguis Orientalibus parentem imitatur, hac tamen sorte, vt in duobus filius patrem superare videatur, hoc est in notitia linguæ Hebraicæ, & in declamationibus ad populum. In his enim duabus prærogatiuis parum solicitus videtur fuisse Abrahamus, vel quia cùm totus addictus fuisset potissimùm scriptioni earũ rerum quæ lingua Arabica conscripta sunt, sic linguam Arabicam mirificè excoluit nihil cunctatus de Hebraica, in qua libri sacri conscripti sunt, & toties in alia idiomata conuersi, vt nil ferè circa eos supersit, quod requirat manus apponi diligentiores; vel in contemptum habens Rabbinorum vana commenta, vt nihil de illorum lingua ei curæ fuerit addiscenda. Eadem quoque ratione in declamando, aut ad populum oratione

gio Neophytorum discipulum, Sacræ Theologiæ Doctorem, & in eisdem Hebraicis valdè peritum, & doctum.

In eadem Hebraica literatura non minùs peritus habendus est Reuerendiss. Dominus Abbas Ioannes Franciscus de Laurentijs I. V. D. Ripanus, seù a Ripatransona in Piceno, olim Vicarius Generalis Pisauri, nunc verò pro Eminent. & Reuerendiss. D. Carolo Card. Barberino Abbate, perpetuo Commendatario, & Ordinario, Abbatiarum Farfen. & S. Saluatoris Maioris Visitator Generalis.

Ex Laicis quoque quamplurimi sunt Romæ in lingua Hebraica excultissimi, sed inter eos duo numerantur præstantiores, cælebs vnus, vxoratus alter. Cęlebs est D. Odoardus Altham Anglus, Vir pius, doctus, & qui in linguæ Hebraicæ intelligentia vix parem habet.

Vxoratus est Dominus Franciscus Grisendus Romanus Bibliothecæ Eminentiss. qq. DD. Cardinalium Brancatiorum Præfectus, humanarum, diuinarumque literarum, ac linguæ Hebraicæ peritissimus, de quo nil aliud dicam, cùm satis superque eius doctrina appareat ex epistolis ad me transmissis: *De anticipatione liberationis populi Iudaici ex Aegypto: & de Angelis:* quas ego, vt tanti Viri in Hebraicis dignosceretur eruditio, tamquam Leo ex vngue, in Par. I. huius meæ Bibliothecæ Rabbinicæ retuli pag. 172. & 206.

Non tantùm Viri in Vrbe sunt eruditi in Hebraicis, sed & fœminæ aliquot non desunt in lingua Sancta benè instructæ, adeò vt Rabbinicum fastum, & superbiam contundere valeant. Sanè Vrbanum Romæ domicilium habet Tiburtina Virgo honestissima æquè ac

de Propaganda fide hæc Tertia Pars nostræ Bibliothecæ Rabbinicæ typis eiusdem Sac. Congregationis cuderetur, etiam fuit in eadē Typographia excusum egregium, & Tripartitum opus eiusdem Iulij Morosini Italicè sub titulo דרך אמונה *Via della Fede* ad sciendos, & explodendos omnes ritus, & mores recentium Iudæorum accommodatum doctis, & eruditis disputationibus identidem disseminatis mirificè auctum; cui plurimùm contulit Cl. Vir Ioannes Pastritius: Opus sanè optimum, & ad infringendam Iudæorum perfidiam perquàm vtile, eruditionibus Iudaicis, præsertim priscorum Iudæorum admodum refertum, quarum non paucas suppeditauit hæc nostra Bibliotheca Rabbinica, eamque Auctor pluribus in locis honorificè commemorat, pro qua humanitate grates illi reddo maximas. Me ipsum prætereo, quamuis ab an. Iub. 1650. Hebraicæ linguæ vsq; ad pręsentem meam decrepitam ætatem in Vatic. Biblioth. laborauerim, & adhuc laborem. Pro lingua Syriaca, & Arabica Adm. R. D. Matthæus Naironus Romano-Maronita, & linguarum orientalium apud S. Sedem Apost. ordinarius Interpres. Pro lingua Græca extat Reuerendiss. Abbas D. Georgius Gripparius nobilis Cydonius.

Non desunt in Hebraicis Viri docti Sacerdotes, atque Laici, qui in domibus proprijs Romæ viuentes strenui sunt contra Iudæos pugnatores; vnum aut alterum ex his nominabimus.

Adm. R. D. Carolum Marianum, illius magni doctoris in Rabbinicis Ioannis Baptistæ Ionæ ex filia nepotem, de quo suprà egi in *R. Iuda Iona* pag. 48. meùm aliquando in Hebraicis in Colle-

bant. Ex Cod. msc. Biblioth. Vaticanæ sig. sub num. 6415. pag. 160. Postea ex alijs Prouincijs, quousque ab omnibus excedere sint iussi à B. Pio V. & Clemente VIII. exceptis Vrbibus Roma, Ancona. & Auenione, vt suprà notatum est. Antiquitùs enim in omnibus Prouincijs Status Ecclesiastici cùm habitassent Iudæi, & quamplurimas Synagogas habuissent, soluebant quandam summam pecuniarum pro publicis eorum necessitatibus.

Romæ habebant Synagogas 9. & soluebant scuta 108.

Campania, & maritima habebant Synagogas 19. soluebant scuta 132.

Patrimonium B. Petri habebat Synagogas 12. soluebant scuta 72.

Vmbria habebat Synagogas 8. soluebant scuta 48.

Marchia Synagogas 36. soluebant scuta 264.

Romandiola Synagogas 13. soluebant scuta 156.

Fanum Fortunæ Synagogam 1. soluebat scuta 12.

Bononia Synagogas 11. soluebant scuta 132.

Beneuentum Synagogas 2. soluebant scuta 24.

Auenio Synagogas 6. soluebant scuta 36.

Sed hodie in Statu Ecclesiastico nullibi sunt Iudæi, nisi tantùm ex indulto supradictorum Summorum Pontificum Romæ, vt ad lucem veritatis faciliùs conuerti possent. Anconæ, ne Orientis mercimonia prorsùs impedirentur; & Auenione, vt in ditione Pontificia etiam vltra montes hoc genus hominum in memoriam passionis Christi conseruarerur.

ac doctissima, nomine Cæcilia Sabutia, annorum circiter 18. Hæc à tenera ætate à parentibus, & patruo Canonico lingua Latina apprimè imbuta, & in humanioribus literis exculta adeò profecit, vt ad Philosophicas scientias, & ad Theologica studia transiens addiscendas, sub Magisterio Adm. Reuer. P. Ioannis Antonij de Panormo Lectoris Iubilati Ord. Min. de Obseru. Theses Philosophicas, ac Theologicas publicè sustinuerit, & ad obiecta doctè, & acutè com omnium adstantium admiratione responderit. Nec linguarum Orientalium ignara est, sed præcipuum studium suum adhibuit in addiscendo linguam Hebraicam, quam tam benè, & expeditè legit, atque intelligit, vt loca Scripturæ contra Iudæos inde exhibita, scitè, ac doctè valeat explicare. Itaque glorientur alij se habere Annas Marias à Schurmàn; Romę sufficeret vnicam habere Sabutiam.

Constat igitur ex his, quæ hactenùs dicta sunt, tam in Concionibus publicis, quàm in priuatis colloquijs, vniuersum Clerum Romanum secularem, & Regularem, imò ferè omnem vtriusq; sexus Pop. Rom. ordinem in negotium conuersionis Iudæorum totis viribus incumbere. Hæc omnia prouenire ab inexhausto Summorum Pontificum charitatis fonte, quis non videt? Ipsi enim vt ad fidem Christianam suscipiendam Iudæos magis, ac magis disponerent, eos à Status Ecclesiastici Prouincijs paulatim exire iussos, ferè omnes Romam venire collectos, vt faciliùs instrui possent ad fidem, voluere. Sic tempore Pij IV. an. D. 1563. exierunt ex Marchia Anconitana, vbi 34. Synagogas habe-

pien. *Romanus Pontifex in Beati Petri Sede &c.* Et vt ipsi Neophyti, aut Neophytorum filij in literis benè educari possent, pro ipsis Neophytis Greg. XIII. anno Domini 1577. fundauit Collegium Neophytorum.

Alliciuntur Iudæi ad fidem Christi suscipiendam à Summis Pontificibus, etiam honoribus statim post baptismum illis collatis. Sic fecisse B. Pium V. refert Ricciullus Tract. *De Neophytis* cap. 5. num. 6. & 7. *Cùm sub Pontificatu sanctæ memoriæ Pij Papæ V.* (inquit Ricciullus) *familia quædam ex primarijs inter Iudæos ad fidem Christianam conuersa fuerit, meruit ab eodem Pontifice in veteri Ecclesia S. Petri, magno populorum concursu, & apparatu propria ipsius Pontificis manu baptizari; ac deinde stegmate nobilitatis, priuilegijs insignioribus, proprioque cognomine decorari, vt testantur Genebrardus in Chron. Surius in Compend. Histor. & omnes qui vitam Pij V. scripserant. Inter quos* (scribit Io. Antonius Gabutius in vita Pij V. lib. 6 capite 3.) *ex Vrbanis celebris in primis, & insignis fuit conuersio Eliæ Corcossij, & doctrina, & diuitijs inter suos facilè Principis, qui per id temporis Synagogæ præpositus erat. &c.* Et post pauca de eodem Elia loquens, qui colloquium de Religione cum Beato Pio habuit, ait: *Discessit Hebræus, sed paulò post, Diuina gratia permotus, ad Pontificem redijt, & velle se vnà cum tribus filijs suis, ac nepote fieri Christianum, professus est. Quare vsque adeò Pontifex lætatus est, vt vocatum ad se hominem, Deo Domino gratias agens, amicissimè amplecteretur. Mox eos omnes Christiana doctrina imbutos manu sua baptizauit; mira populi celebritate, atque om-*tur. Ideòque à Summis Pontificibus arctati sunt Iudæi, vt ad cor redirent, & Christum agnoscerent. Non hisce tantùm seuerioribus remedijs vsi sunt Pontifices ad Iudæorum conuersionem, sed & honorabilibus priuilegijs, vt alij allicerentur ad fidem, eos decorarunt. Ideò Iudæos ad fidem conuersos effici Ciues, vbi baptizantur, voluit Paulus III. Constit. 32. pag. 548. Tom. 1. Bullarij. Item eis condonari bona, quæ restituenda forent, dummodo personæ, quibus restitui deberent, incertæ sint. Idem Pontifex Paulus III. Const. eadem §. 1. Eisdem Iudæis conuersis legitimam ab eorum parentibus deberi, & in eorum bonis successionem competere; Idem Paulus III. ibidem decreuit. Itemque Iudæos hospitali Catechumenorum de Vrbe pro qualibet Synagoga decem ducatos soluere debere voluit Paulus IV. Const. 9. §. 1. pag. 592. Tom. 1. Bul.

Quamplurima alia priuilegia huic hospitali concesserat Paulus III. in eius fundatione facta anno Domini 1543. anno Pontificatus ipsius 9. in Bullario Tom. 1. pag. 552.

In eo, & in domo Catechumenorum, quæ vocatur Monasterium, teneri recipi Iudæos, qui ad fidem Catholicam conuerti voluerint, illisque victum, & vestitum ex ipsius hospitalis bonis assignari, & Catechumenos per vnum annum seù aliud tempus in ipso manere posse, ex eadem Pauli III. ibid.

Variæ item indulgentiæ, & gratiæ Confratribus huius hospitalis conceduntur, sed videndæ sunt Constitutiones reuocatoriæ B. Pij V. Const. 30. & 40. & Clem. VIII. Const. 115. *Quicumque*. & Pauli V. Const. 21. aliàs 16. inci-

Concionem, seu lectionem, quæ pro conuersione Iudæorum singulis Sabbathis Romæ fit coram Iudæis, eidem interuenire debeant etiam Christiani, nec ne? Respondetur: quòd Christiani huiuscemodi Concionibus interuenire debent. Probatur -

1. Quia Christus Dominus iussit discipulis suis Matth. 28. 19. *Docete omnes gentes*. Et apud Ioan. 18. 20. dixit: *Ego palam locutus sum mundo, &c. & in occulto locutus sum nihil.*

2. Quia maximè expedit bono Christianorum, quòd Christiana fides prædicetur, laudetur, explicetur, & defendatur coram Christi fidelibus; quod non fit in reliquis concionibus pro Christianis, in quibus supponitur quicquid ad fidem pertinet.

3. Quia Romæ sunt multi Neophyti, & alij quamplurimi descendentes à Iudæis; qui à parentibus, & amicis inter Iudæos de facili possunt subuerti. Et perspicuum est, omnes Neophytorum casus prouenisse ex inscitia controuersiarum, quæ inter Christianos, & Iudæos agitantur, & ex ignorantia eorum, quæ ad fidem pertinent.

4. Quia Romæ Iudæi frequenter versantur in domibus Christianorum, nec vllus eorum est, qui non audiuerit loqui in materia fidem concernente. Itaque ne Iudæi possint decipere Christianos simplices in intelligentia tùm dogmatum Iudaicorum, tùm Christianorum; concio ad Hebræos publica esse debet, & non priuata inter Iudæos tantùm.

5. Quia omnes Theologi cum Sancto Thoma 2. 2. qu. 10. art. 7. docent: Quòd vbicumque fideles cum infidelibus simul habitant, necesse est vt fideles pu-

omnium gratulatione, inde Neophytos ipsos multis beneficijs, ac donis exornauit. Eliam, qui mutato nomine Michaël est appellatus, vnà cum filijs in Gisleriorum gentem retulit. &c. Idem Ricciullus prosequitur loco citato: *Et Gregorio XIII. aeternæ memoriæ* (sedente) *Pontifice, Salomon Corcossus inter eosdem Iudæos familiæ antiquitate primarius, ac multis opibus florens, ad fidem veniens, fuit ab eodem Pontifice proprio nomine, cognomine, armis, & nobilitate Romana prose, suisque donatus, ac deinde, vti nobilis electus Conseruator Vrbis. Quibus factum est, vt his muneribus allecti omnes ex vtraque familia, Christianam fidem sunt amplexati, in qua tam laudabiliter diuersantur, vt in omnium laude, & commendatione sint.* Et addit Marcus Antonius Ciappi Senensis in Compendio Heroicarum rerum gestarum à Papa Gregorio XIII. quod Italicè scripsit capite 8. pagina 68. *Fece battezzare per mano de Cardinali suoi Nepoti in S. Pietro nella sua Cappella Gregoriana per maggiormente honorarli, Salomone Corcos, con vn suo figliuolo, & nuora, Hebrei nobili, & facoltosi, suoi conoscenti già in minoribus, & gli fece della sua famiglia de Buoncompagni, creandoli Caualieri, & Gentilhuomini Romani, In segno di che volle, che doppo esso Salomone, detto Vgo dal primiero nome battesimale di Sua Santità, fosse Conseruatore di Roma; & il figliuolo, dal suo moderno nome di Lazaro, si chiamò poi Gregorio nome Ponteficio del Papa, & poscia lo fece fare Caporione.* Hactenùs de Summorum Pontificum cura, & sedulitate erga Iudæorum ad fidem Catholicam conuersionem.

Circa quam quærendum est: An ad

argumenta eis proponantur, & eorundē fallacissimæ argumentationes soluantur. Quòd si vrgeantur, vt in scriptis referant quicquid in contrarium habent, procul dubio apparebit Iudæorum rationes sine fundamento omninò esse, ideoque vanas, & friuolas existimandas.

10. Quia Paulus Papa V. fel. recordationis concessit Indulgentiam specialem ijs, qui assistunt concioni Hebræorum, dummodo sint adscripti Archiconfraternitati Sanctissimæ Trinitatis. Hinc liquidò apparet, quòd hic Summus Pontifex cupiebat, quòd huic Hebræorum concioni Christiani adessent.

11. Et vltimò tandem, Quia iussu fel. rec. Gregorij XIII. Alumni Collegij Neophytorum singulis Sabbathis interueniebant concioni ad Hebræos, & habebant locum seorsim cum scamno decenti tapete cooperto. Sed postquam translatum fuit Collegium Neophytorum apud Ecclesiam B. Mariæ ad Montes; quia diebus Sabbathi ijdem Alumni assistunt Litanijs, quæ in ea Ecclesia solemni cantu recitantur, ideò huiusmodi vsus interueniendi concioni Hebræorum intermissus est. Quare existimarem, non arcendos esse Christianos ab huiusmodi concionibus, seù sermonibus, qui ad Hebræos Romæ fiunt, imò potiùs debere eos semper adesse.

Nunc ad Talmudis Ba bylonici materialem œconomiam noster sermo conuertatur. De qua -

Quærimus, Quoties, & quibus in locis Talmud Babylonicum sit excusum?

Resp. Quinquies fuisse excusum Talmud Babylonicum. Bis *Venetijs* in magno folio charta optima, & characteribus

publicè disputent cum infidelibus, & hoc propter duo. Primò, vt fideles confirmentur in fide. Secundò, vt tollatur occasio infidelibus peruertendi fideles.

6. Quia hactenus semper huiusmodi concio habita est coram Christianis, à tempore, quo instituta fuit à fel. rec. Papa Gregorio XIII. vnde benè percipitur voluntas Institutoris, quænam fuerit.

7. Cur potiùs Christiani interuenire poterunt concionibus Rabbinorum, in quibus in fauorem Iudæorum prǽco clamat; & non poterunt interuenire concionibus, in quibus Concionator Christianus contra Iudæos in fauorem fidei sermocinatur?

8. Quia ex interuentu Christianorum huic concioni infra ferè 100. annorum spatium, quo introducta est huiusmodi concio ad Hebræos nunquam ortum est scandalum, rixa, quæstio, aut tumultus; nec hactenus vlla querela contra Christianos, aut Iudæos apud Iudices delata est.

9. Quòd si coram Christianis dum intersunt huiusmodi concioni, adeò insolescunt Iudæorum nonnulli, ita vt sit necesse eos aliquando virga compescere; quid futurum existimandū, si nulli Christianorum adessent huic concioni? Itaque audiri non debent Iudæi, qui sub friuolis querimonijs obfuscare mentem Superiorum satagunt sub prætextu, quòd Christiani contra eos, & ipsorum mulieres insolescant, idque omninò falsum est, sed Iudæorum finis, & scopus est; ne Christiani audiant id, quod contra Iudæos dicitur à Concionatore, neque suorum Rabbinorum blasphemiæ, doli, & falsæ doctrinæ publicentur, aut

V. *Amstelodami* tandem Talmud Babylonicum impressum est an. mundi קד״ש 404. min. supput. Christi 1644. In 4. magno apud Immanuelem Ben Banasti. Hæc eadem commoda habet, quæ & Cracouiensis, & ampliùs à Iudæis commendatur, quia in ea restituta sunt illa loca, quæ contra Iesum erant, licèt quædam alia, quæ ad Religionem non pertinent, vel casu excisa, vel voluntariè, sed imprudenter deleta sunt. Ex his nonnulla annotaui suprà in Censuris. Quod autem attinet ad editionem Venetam: Danielem Bombergium Antuerpiensem filium Cornelij Bombergij ter manus apposuisse impressioni Talmudis, euidenter patet, ex Codicibus Talmudicis, qui etiam hodie supersunt ex editionibus Bombergianis. Quia tametsi videantur in eadem forma, chartæ qualitate, & characteribus ijsdem; attamen in frontispitio perspicuè habetur in quibusdam eiusdem materiæ Tomis diuersitas annorum, vt infrà apparebit. Sic enim in 12. Tomos diuisum est totum Talmud, quorum œconomiam statim succinctè referam.

Interim monitum te esse volo benigne Lector, præter duas Venetas, Basileen. Cracouianã, & Amstelodam. nullã aliam Talmudis edit. ex integro excusam reperiri. Quamobrem si apud Constantinum L'Empereur in מדות *Middòth* cap. 3. sect. 1. pag. 91. hæc verba legantur: *Tamen in Talmudis editione Lublinensi legitur:* אין יורדין לקורדימא *Non descendunt in Kurdima, &c.* est intelligendum nomine Talmudis Miscnæ Volumen: vbi in Comment. R. Mosis Ægyptij in Cod. *Sciabbàth* cap. 23. num. 6. vox לפולימא explicatur per vocem

bus perpulchris I. Apud Danielẽ Bombergum, sed non eodem anno, vt infrà videbimus. II. Apud Iustinianos.

III. *Basileæ* apud Ambrosium Frobenium anno mundi 339. min. supputat. Christi 1579. in fol. turpiter resectum à D. Marco Marino Brixiano Canonico Regulari S. Saluatoris, vnde hæc editio non magni fit à Iudæis. Vnum tamen est, in quo hæc Bombergianas superet; quia in margine notata sunt loca Scripturæ, quæ adducuntur, vel explicantur. Præterea si historia, vel consimilis textus alibi adducatur, locus itidem in margine annotatur. Idque in subsequentibus editionibus additum est.

IV. *Cracouiæ* anno mun. שסב 362. min. supput. Christi 1602. apud R. Isaacum Ben Aaron. In fol. 12. Tomis, vel etiam 13. distinctum, regnante Sigismundo Tertio Polonorum Rege. Hæc editio etiamsi non sit adeò elegans ac est Bombergiana, cùm characteres minores sint sicut & charta, attamen laudatur à Iudæis ob commodum lectionis, quia non solùm restituta sunt ferè omnia, quæ in Basileensi resecta erant (exceptis locis contra Iesum) sed & loca Scripturæ, & Talmudica marginalia vti in eadem, ita & in hac annotantur. Aliud commodum in hac Cracouiana editione reperitur, quòd singulæ paginæ adamussim conueniunt cum paginis edit. Bombergianæ, & Iustinianæ ita vt in eadem dictione, vbi incipiunt, & finiunt Bombergianæ, & Iustinianæ, incipiant, & finiant Cracouianæ: & hoc factum est, vt loca Talmudica, quæ ab aliquibus Auctoribus afferuntur, citatis tantùm paginis Talmudis faciliter possint inueniri.

editionem Iustinianeam nunquam vidi. Quòd si alicui aliter videatur, opto, vt oppositum mihi ostendat. Reperiuntur quidem in Bibl. Vatic. inter Codd. Hebraicos impressos sub n. 15. duo Codd. Talmudici ברכות & ביצא cum *Rascì*, & *Tosaphòth* excusi Soncini in Lombardia an. חגמרא לפ״ק 249. Chr. 1489. in fol. apud R. Salom. Ben R. Israëlis de Soncino. Sed nescitur, an reliqui Codd. Ghemaratici ibidē fuerint excusi, ideò inter suprà relatas Talmudis editiones, hanc Soncinensem non recensui.

Talmudis Babylonici Bombergiani œconomia.

In 12. Volumina, siuè Tomos diuiditur totū Talmud Babylonicum Bombergianum, cuius Tomi in Biblioth. Vatic. sequenti serie sunt dispositi. Quid autem in eis contineatur, modò explico.

Tomus I. in tres columnas diuiditur. In media columna characteribus nitidissimis, & quadratis reperitur Textus Miscnæ, & Ghemaræ ijsdem prorsus characteribus. Distinguitur autem Ghemarà à Miscnà, præposita Ghemaræ vocula decurtata גמ׳ hoc est גמרא *Ghemarà*. Itaq; in principio cuiuscumque Capit. ponitur משנה *Miscna* textus in diuersa segmenta dispertitus, post quem sequitur textus Ghemaræ, & ita continuatur vsq; ad finem Cod. ברכות *Berachòth*.

In prima columna, & in interiori libri parte extat פירוש רש״י *Perùsc Rascì Commentarius R. Salomonis Iarchì*. In tertia columna in exteriori libri latere, reperitur *Perùsc* תוספות *Commentarius Tosaphòth* compositus, & additus à quibusdam Rabbinis recentioribus, quorū vnus est Rabb. Chananèl, de quo suprà Parte II. pag. 847. col. 1. & de alijs suo loco. Ex-

cem קורדימא *Kurdima*. sicut in Comment. Miscnicæ editionis Lublinensis legebat L'Empereur. Ita Miscna pro Talmude accipitur; vti alibi notauimus, nomine Talmudis solam Miscnam aliquando venire. Nisi fortassis pro Talmude Lublinensi, Cracouianum Talmudem intelligi velit L'Empereur; cùm vtraque Ciuitas in Regno Poloniæ sita sit, & Iudæi Lublinenses Cracouiani censeantur. Cæterùm non est negandum, bis Venetijs excusum fuisse Talmud Babylonicum, primò apud Bombergum, secundò in ædibus Marci Antonij Iustiniani. Rem hanc testatur frontispitium vtriusque Talmudis Cracouianæ, & Amstelodamensis editionis; in quibus hæc verba leguntur כפי אשר נדפס בויניציאה הבירה בדפוס יוסטיניאה וכול׳: *Iuxta editionem Venetam Typographiæ Iustinianeæ, &c.* Huiusmodi veritas confirmatur ex libello Precum secundùm morem Synagogæ Romanæ edito in eadem Typographia Iustinianea, vbi in fine hæc habentur ספר תפלות נדפסו בויניציאה בבית מרקו אנטוניאו יושטיניאן בשנת חמשת אלפים שלש מאות וששת ותלמוד בבלי עם המוראה מקום ונתחיל אותו בחדש טבת שנת הע״ל: *Liber precum impressus Venetijs in domo Marci Antonij Iustiniani anno 5306:* (Christi 1546.) *& Talmud Babylonicum cum Indicibus. Cœptumque est opus mense Decembri, anni vt suprà.* Ex hoc testimonium habemus, quòd suprà notati, & explicati Indices dicti מראה מקום *Marè Makòm*, primò à Rabbinis Venetis in Talmude Iustinianeo fuerunt appositi, quod postea idem factum est à Frobenio in editione Basileensi, & vltimò à Typographis Cracouianis, & Amstelodamensibus. Præfatam tamen Talmudis

ſa ſunt iſta omnia Venetijs apud eundem Danielem Bombergum anno ר"פב 282. m. ſ. Chr. 1522. in fol. Eſt & aliud exemplar huius I. Tomi impreſſum pariter Venet. apud eund. Bombergum anno רצ"י 290. min. ſupput. Chriſti 1530.

Tandem habentur expoſitiones רבינו אשר *R. Aſcèr* in הלכות קטנות *Halachòth ketanòth paruas Lectiones*, ſeù *Conſtitutiones*, & *Tractatus paruos*. nempè in ספר תורה *Sèpher Thorà Librum Legis*, ס' העתים *Sèpher Haittìm Librum Temporum*, & תפילים ומזוזה *Thephillìm uMzuzà Schedas horarias*, & *Schedam oſtiariam*; quæ in Miſcnà, & Ghemarà reperiuntur nomine גאון *Gahonis* cognomento שמושא רבה *Scemuſcià Rabbà*. Item *Halachòth* ציצית *Tzitzìth*: טומאת כהנים, חלה, כלאים, וערלה *Tumàth Cohanìm*, *Chalà*, *Chilaìm*, & *Orlà De fimbrijs*, *immunditia Sacerdotum*, *heterogeneis*, & *arbore præputiata*. Ibidem anno ר"ץ 290. m. ſup. Chriſti 1530.

Tomus II. ſecundi Ordinis *Moëd* complectitur Cod. *Sciabbàth* cum *Perùſc Raſci*, & *Toſaphòth*; *Piskè Toſaphòth*; *Pèruſc Hammiſcnaijòth Harambàm*, & *Rabbènu Aſcèr*, vt ſupià. Excuſus ibidem apud eundem Bombergũ anno ר"פ 280. min. ſup. Chriſti 1520. & iterum anno הרצ 5290. Chr. 1530.

Item *Maſsècheth* עירובין *Iruuìn* cum *Perùſc Raſci*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth Harrambàm*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibid. apud eundem anno ר"פב 282. m. ſupp. Chriſti 1522. & iterum anno רפ"ח 288. Chriſti 1528.

Tomus III. Ordinis ſecundi *Moëd*, complectitur *Maſsècheth Peſachìm* cum *Pèruſc Raſci*, & *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*,

Expleto Cod. *Berachòth*, ſequuntur Concluſiones excerptæ ex Comment. *Toſaphòth*, & idcircò vocantur פסקי תוספות *Piskè Toſaphòth*. Hæ literis Alphabeti numerantur, & in hoc Cod. *Berachòth* ſunt קצ"ד 194. Concluſiones.

Et quia ex 11. Codicibus Miſcnç Ordinis primi *Zeraìm* nullus (excepto *Berachòth*) habet Ghemarà, ideò reliquis ſubſequentibus decem Codicibus Miſcnæ loco Ghemaræ addiderunt expoſitionem R. Moſis Bar Maijmonis. Et ne huiuſmodi expoſitio deeſſet Codici *Berachòth*, ideò poſt *Piskè Toſaphòth* addiderunt פירוש המשניות מהרמב"ם *Perùſc Hammiſcnaijòth Meharrambàm Commentarium in Miſcnaijòth R. Moſis Bar Maijmonis* in Cod. *Berachòth*. Poſt huiuſmodi Commentarios

Sequitur expoſitio *Rabbènu* אשר *Aſcèr* in eundem Cod *Berachòth* cum ſuccinctis הגהות *Haghaòth Animaduerſionibus*, pleriſque ex *Toſaphòth* Commentarijs excerptis, Anonymi.

Statim ſequuntur Miſcnaijòth reliquorum decem Codicum huius Primi Ordinis *Zeraìm*, qui non habent Ghemarà, quibus addiderunt פירוש הנשר הגדול הרמב"ם *Perùſc hannèſcèr haggadòl Harrambàm Expoſitionem Aquilæ magnæ R. Moſis Bar Maijmonis*, & פירוש ר"ש *Perùſc Ràſc Expoſitionem Rabbènu Scimſciòn*. In medio paginæ iuxta ſolitum reperitur textus *Miſcnæ* numeralibus literis diſſectus. In parte interioris paginæ explanatio *Bar Maijmonis*, & in parte exterioris paginæ expoſitio *Rabbènu Scimſcionis*. In fine horum Codicum exhibetur prolixa, & erudita Præfatio *R. Moſis Bar Maijmonis* in primum Ordinem Miſcnicum *Sèder Zeraìm*. Excu-

ſaphòth, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibid. apud eundem anno רפ״א 251. Chriſti 1521. & poſtea anno רצ״ח 298. Chriſti 1438.

Sequitur *Maſsècheth* תענית *Taanìth* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Ibidem apud eundem anno רפ״א 281. Chriſti 1521. & ſubinde anno רצ״ח 298. Chriſti 1538.

Sequitur *Maſsècheth* שקלים *Seckalim* cum *Perùſc Hammiſcnà R. Moſis Bar Maijmòn*, & *Talmùd* ירושלמי *Ieroſolymitano*. Ibidem apud eundem anno רפ״ב 282. Chriſti 1522. anno primo Antonij Grimani Venetiarum Ducis. In fine extat הקדמה *Hakadmà Præfatio R. Moſis Bar Maijmonis* ſuper סדר מועד *Sèder Moëd*.

Tomus V. Ordinis tertij נשים *Naſcìm Maſsècheth* קדושין *Kidduſcin* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem apud eundem anno רפ׳ 280. Chriſti 1520.

Sequitur *Maſsècheth* גיטין *Ghittin* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth Harrambàm*, & *Rabbènu Aſcèr*. Ibidem apud eundem anno רפ״א 281. Chriſti 1521. & poſtea anno רפ״ו 286. Chriſti 1526.

Sequitur *Maſsècheth* יבמות *Ieuamòth* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem apud eundem anno רפ״ב 282. minoris ſupput. Chriſti 1522. & anno השג 5303. Chr. 1543.

Tomus VI. Ordinis tertij נשים *Naſcìm*, *Maſsècheth* סוטה *Sotà* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc*

phòth, & *Perùſc Hammiſcnaijòth Harrambàm* cum אשרי *Aſcerì Comm. Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibid. apud eundem anno non notato.

Sequitur *Maſsècheth* ביצא *Betzà* cum *Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem apud eundem anno רפ״א 281. min. ſupput. Chriſti 1521. & deinde anno ר״ץ 290. Chriſti 1530.

Maſsècheth ר״ה *Roſc Haſcianà* cum *Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Ibidem anno רפ״א 281. m. ſup. Chriſti 1521. & poſtea anno רצ״א 291. Chriſti 1531.

Maſsècheth יומא *Iomà* cum *Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem anno eodem.

Tomus IV. Ordinis ſecundi *Moëd*. *Maſsècheth* סוכה *Succà* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, & *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem apud Danielem fil. Cornelij Bombergij anno רפ״א 281. Chriſti 1521. & deinde anno רפ״ו 286. Chriſti 1526.

Sequitur, *Maſsècheth* מועד קטן *Moëd katàn* cum *Perùſc Raſcì*, *&c.* vt ſuprà. Excuſ. ibidem apud eundem anno רפ״א 281. Chriſti 1521. & poſtea anno רצ״ט 299. Chriſti 1539.

Sequitur *Maſsècheth* חגיגה *Chaghighà* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè Toſaphòth*, *Perùſc Hammiſcnaijòth*, ſed ſine *Rabbènu Aſcèr*. Excuſ. ibidem apud eundem anno non notato. Et in alia editione anno רפ״א 281. Chriſti 1521.

Sequitur *Maſsècheth* מגילה *Meghilà* cum *Perùſc Raſcì*, *Toſaphòth*, *Piskè To-*

Ascèr. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פא 281. Christi 1521. & postea anno ר״צח 298. Christi 1538.

Sequitur *Massècheth* בבא מציעא *Bauà Metziaà* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *R. Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פא 281. & postea anno ר״צא 291. Christi 1531.

Tomus VIII. Ordinis quarti *Nezikìn Massècheth* בבא בתרא *Bauà Bathrà* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*. *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno non notato. Et iterum anno ר״פא 281. Christi 1521.

Sequitur *Massècheth* ע״ז *Auodà Zarà* cum *Perùsc Rascì* i *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, & האשירי *Hascerì* id est *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno פ׳ 80. ita contractè relictis centenarijs, & millenarijs, id est Chr. 1520.

Tomus IX. *Nezikin*, *Massècheth* סנהדרין *Sanhedrin* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ 280. Christi 1520.

Sequitur *Massècheth* שבועות *Sceuuòth* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno non notato. Et postea anno ר״פא 281. Christi 1521.

Sequitur *Massècheth* מכות *Maccòth* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Ibidem apud eundem anno ר״פ Christi 1520. & postea an. הר״ץ 5290 Christi 1530. etiam cum *Perùsc Hammiscnaijòth*.

Sequitur *Massècheth* הוריות *Horaijòth* cum *rùsc Hammiscnaijòth Harrambàm*, sine *Rabbènu Ascèr*. Excusus ibidem apud eundem anno ר״פ 280. m. supp. Christi 1520.

Sequitur *Massècheth* נזיר *Nazir* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, & *Perùsc Hammiscnaijòth*, sed sine *Rabbènu Ascèr*. Ibidem apud eundem anno ר״פב 282. Christi 1522. & postea an. ש״ח 308. Christi 1548.

Sequitur *Massècheth* כתובות *Chetuuòth* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth Harrambàm*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פא 281. Christi 1521. & anno ר״פז 287. Christi 1527. Et apud Cornelium Adilkind typis Bombergianis 290. Christi 1530.

Sequitur *Massècheth* נדרים *Nedarim* cum *Perùsc Rascì*, & *Perùsc Rabbènu* נסים *Nisim*, & *Perùsc* הרא״ש *Harròsc*, id est *Rabbènu Ascèr*, *Tosaphòth*, & *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & libro *Rabbènu Ascèr*.

In hoc Codice *De Votis*, cùm perspecta fuerat vtilitas Commentariorum Rabbènu Nisim, in locum Tosaphòth collocati fuerunt, & Tosaphòth reiecti in finem Codicis. In hoc eodem Codice *De Votis* מורה מקום *Morè Makòm* Index in margine indicans, qua in pagina, & paginæ columna Codicis Tosaphòt expositio cadat. Post *Tosaphòth* sequuntur *Piskè Tosaphòth*, & postea *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פג 283. Christi 1523. & postea anno בו״ק 308. Chr. 1548.

Tomus XII. Ord. 4. נזיקין *Nezikin*. *Massècheth* בבא קמא *Bauà Kamà* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, *Rabbènu*

saphòth, & *Piskè Tosaphòth*. Ibidem apud eundem an ר״פ״ג 283. Chr. 1523. & deinde anno ר״פ״ח 288. Chr. 1528. sine Perùsc Hammiscnaijòth.

Eodem modo sequentes *Massachtòth* קינים : ומידות : ותמיד : וכריתות, *Kinim*, *Middòth*, *Tamìd*, & *Cheritòth*. Excus. ibidem apud eundem anno eodem.

Cæterùm in fine huius Codicis editionis anni 283. Christi 1523. reperiuntur duo Massachtòth Codices Talmudici extrauagantes, nempè מכס׳ שמחות *Massècheth Semachòth De luctu funebri*, & *Massècheth* סופרים *Sopherìm Scribarū*, de quibus, & alijs duobus, qui in hoc loco non ponuntur, videlicet כלה ודרך ארץ *Callà*, *&* *Dèrech èretz*, vide infrà in œconomia Talmudis Babylonici Amstelodamensis editionis. Additur tamen in hoc loco Præfatio R. Mosis Bar Maijmonis in *Sèder Kodascìm*.

Sequitur *Massècheth* בכורות *Becurròth* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Ibidem apud eundem an. ר״פ״ב 282. Chr. 1522. & anno ר״פ״ח 288. Christi 1528.

Sequitur *Massècheth* תמורה *Themurrà* cum *Perùsc Rascì*, & *Tosaphòth*. Ibidem apud eundem anno ר״פ״ב 282. Chr. 1522. & anno 288. Chr. 1528.

Sequitur *Massècheth* ערכין *Arachìn* cum *Perùsc Rasci*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, & *Perùsc Hammiscnaijòth* cum *Rabbènu Ascèr*. Ibidem apud eundem anno eodem. Ibi in fine extant משניות *Miscnaijòth* in Ordinem *Kodascìm* cum *Perùsc* הרמב״ם *Harrambàm*. Excus. ibidem apud eundem anno eodem.

Tomus XII. Ordinis sexti טהרות *Taharòth*. *Massècheth* נדה *Niddà* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, cum *Perùsc Rascì*, & *Perùsc Hammiscnaijòth*, sine Tosaphòth; sed cum Talmude Ierosolymitano in fine. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ״ז 287. Christi 1527.

Sequitur *Massècheth* עדיות *Eduijòth* cum *Perùsc* הנשר הגדול *Hannèscer hagghadòl* Aquilæ magnæ Mosis Bar Maijmonis. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ״א 281. Chr. 1521. & an. ה׳ר״צ 5290. Christi 1530. Et in fine huius Codicis reperitur *Perùsc* הרא״בד *Harraàd*.

Sequitur *Massècheth* אבות *Auòth* cum *Perùsc R. Mosis Maijemonis*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ״א 281. Christi 1521. & anno ר״צ״ט 299. Christi 1539.

Tomus X. Ordinis quinti קדשים *Kodascìm*, *Massècheth* חולין *Cholìn* cum *Perùsc Rasci*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ״א 281. Christi 1521. & anno ר״פ״ו 286. Christi 1526.

Sequitur *Massècheth* זבחים *Zeuachìm* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*. Excus. ibidem apud eundem sine Perùsc Hammiscnaijòth anno ר״פ״ב 282. Christi 1522.

Sequitur מנחות *Menachòth* cum *Perùsc Rascì*, *Tosaphòth*, *Piskè Tosaphòth*. Excus. ibidem apud eundem anno ר״פ״ב 282. Christi 1522. In fine huius editionis ר״פ״ב in hoc Cod. Menachòth reperitur Rabbènu Ascèr in הליכות *Halichòth* קטנות *Ketanòth Lectiones paruas*. Iterum fuit excus. ibidem an. ר״פ״ט 289. Christi 1529. sine Perùsc Hammiscnaijòth.

Tomus XI. quinti Ordinis *Massècheth* מעילה *Meijlà* cum *Perùsc Rasci*, *To-*

ribus editionibus.

Secundò, quia in ea quædam sunt commoda, quibus priores editiones carebant: nam quatuor Indices, quos מראה מקום *Marè makòm* vocant, in hac reperiuntur. Nempè -

1. *Marè makòm* של מסורת התלמוד *Index locorum Talmudis*, quo notantur concordantia, & parallela loca, quæ in alijs locis Talmudis reperiuntur, vt exempli gratia Tomo I, Cod. ברכות cap. 1. pag. 2. b. in fine illam sententiam R. Iose, qua dicitur בין השמשות כהרף עין וה נכנס וכו׳ eandem ijsdem verbis reperies in Cod. שבת פ׳ב׳ דף ל׳ד׳ ב׳ *Sciabbàth Pèrek cap.* 2. *daph pag.* 34. *b.* vt notatur in margine interna Codicis sub titulo מסורת התלמוד.

2. *Marè makòm* מהתוספות *Index locorum* similium Talmudis, quæ in Commentarijs Tosaphòth citantur, vt v. gr. pag. 2. Cod. *Berachòth* in externa columna *Tosaphòth*, illa sententia R. Iochan. habetur, qua dicitur, איזהו בן העולם הבא וכו׳ Eandem inuenies דף ד׳ ב׳ *pag.* 4. *b.* eiusdem Codicis, vt ibidem notatur.

3. *Marè makòm* מהפסוקים *Index Happassukìm Versiculorum*, id est locorum Sacræ Scripturæ, quæ in Talmude citantur sub titulo תורה אור *Thorà Or Legis lux*, indigitantur, vt in eodem Codice *Berachòth* pag. 2. In textu, circulus reperitur in voce בשכבך, & è regione ipsius in margine notatur locus Scripturæ; ex quo desumpta est, nempè דברים ו׳ *Deuteron.* 6. Item aliud exemplum ibidem ויהי ערב ונומ׳, & in margine notatur בראשית א׳ *Genes.* 1. & sic de reliquis.

4. *Marè makòm* מדיני התלמוד בפוסקים: *Index locorum Talmudis*, quæ à *Poskìm Causidicis* ventilantur in suis libris decisionum Causarum, à tribus scilicet insignio-

phòth, *Perùsc Hammiscnaijòth*, & *Rabbènu Ascèr*. Excus. ibidem apud eundem anno ר׳פ 280. Christi 1520. & iterum ר׳צ 5290. Christi 1530.

Et hæc est dispositio Talmudis Babylonici cum suis Commentarijs iuxta editionem Venetam Bombergianam. De editione Iustinianea nihil dicimus, quia illam non vidimus, eam tamen habebimus infrà in editione Cracouiana, cui similis est.

De editione Basileensi Frobeniana, quia à Marco Marino castrata fuit, ideò in pretio non habetur, nec meretur, vt circa eam aliquid vlteriùs dicamus.

De editione Cracouiana eiusdem Talmudis præstat, vt illius œconomiam in 13. Tomos dispertitam, prout visitur Romæ in amplissima Barberinorum Bibliotheca, huc transferamus.

Talmudis Babylonici Cracouianæ editionis œconomia.

Tomus I. Primi Ordinis *Zeraìm*. *Massècheth Berachòth*, cum *Perùsc* ר׳שי *Rasci*, id est R. Salomonis Iarchi, *Tosaphòth*, & *Rabbènu Ascèr*, secundùm quod priùs fuerat impressum Venetijs in Typographia Iustinianea, cum perpulchris characteribus, atramento, & charta, ita vt de illa priori nihil desideretur, siuè correctionem spectes, siuè chartarũ formam, & libri mensuram; nam pagina paginam imitatur, & vtriusque editionis paginæ eadem voce incipiunt, & finiunt.

Præterea duæ aliæ vtilitates in hac editione cernuntur, vt in frontispitio legitur.

Primò, quia est emendata ex correctissimis exemplaribus mmss. & collata diligentissimè cum Talmudis prio-

עש׳ א׳ ומ״ג ; וטו״אח סי׳ שס״ג : quæ ita exponi debent : מיימוני *Maijmòni* hoc est *Maijmonides*, פי״ז׳ id est פרק יז׳ *Cap.* 17. מהל׳ id est מהלכה *Halachà*, Tractatu, seù Codice שבת *Sciabbàth de Sabbatho*. ומיימ׳ *Et idem Maijmòn* פ״ד׳ *Cap.* 4. מה׳ *Halachà* Codice סוכ׳ *Succà*. סמ״ג׳ hoc est ספר מצות גדול *Libro Mitzuòth Ghadòl Praeceptorum magno*, עש׳ id est עשין *Asin facendorum* scilicet *affirmatiuorum* א׳ 1. & מ״ג׳ 43. וטו׳ *Et Tur*, hoc est Auctor *Turrìm*, א״ח׳ id est אורח חיים *O'rach chaiìm* (Tract. 1. *Turrìm*) סי׳ id est סימן *Simàn signo* ש״ס״ג 363. Et sic de reliquis. Et quamuis aliquando non apponatur huiusmodi titulus עין משפט vt fit in Cod. יבמות huius editionis, tamen subintelligitur, quando videlicet in eo citantur loca trium prædictorum Iurisperitorum. Vnde licèt nulli apponantur tituli supradictorum Indicum מוראה מקום ; tamen regula generalis est. Quotiescumque in textu Miscnæ, aut Ghemaræ reperitur circulus ° supra dictionem, & in margine citatur alius Codex cum numero paginæ, arguatur, quòd est signum *Morè makòm* primum suprà notatum cum titulo *Massorèth hatTalmùd*, exempli gratia : In Cod. יבמות pag. 23. lin. 1. supra vocem חמ°י reperitur circulus ° & in margine interna habetur קדושין סח indítium est quòd huiusmodi signum sit *Morè makòm Massòreth hattalmùd*. Itaque parallellum, & similem locum inuenies in Cod. *Kidduscin* pag. 68. vbi e conuerso hunc eundem locum citatum in margine inuenies יבמות דף כ״ג׳ *Ieuamòth pag.* 23.

2. Quando in margine propè *Tosaphòth* citatur pagina, est signum Codicis citati in ipso *Tosaphòth*, vt suprà n. 2. in

gnioribus Iuris Consultis ; hi sunt R. Moses Bar Maijmonis ; Auctor libri סמ״ג *Samàgh* ; & Auctor libri ארבע טורים *Arbaà Turrìm Quatuor Ordinum*. Ista loca literis numeralibus per ordinem intra paruam marginem ad dexteram, vel ad læuam Commentarij *Rascì*, vel *Tosaphòth* notantur, præfixo titulo נר מצוה *Ner mitzuà Lucerna præcepti*, vel עין משפט *En miscpàt Oculus Iudicij*, In Primo Tomo Codice *Berachòth* inter *Perùsc Rascì*, & textum Ghemaræ in fronte legitur נר מצוה *Lucerna præcepti*, id est Index præceptorum Ghemaræ, quæ referuntur à tribus illis Iuris consultis, è regione literarum Alphabeti, sed non citantur loca, vbi prænominati Doctores de istis agunt. Et hic sanè maximus error est, quia difficillimum erit ea loca Ghemaræ in prædictis Auctoribus adinuenire. Huiusmodi vitium in subsequentibus Codicibus Ghemaraticis emendatum est; quibus in fronte marginis internæ, vel externæ, secundùm exigentiam præceptorum Ghemaræ legitur עין משפט *En miscpàt*, & è regione præcepti in textu Ghemaræ notata habentur loca trium prædictorum Auctorum, vbi prænotata Ghemaræ præcepta indicantur. Sit exemplum : Tomo II. Cod. עירובין *Iruuin* pag. 2. in fronte exterioris marginis notatur עין משפט *En miscpàtt*. In textu Ghemaræ ver. 1. in voce גבוה super ג inuenitur circulus °, quo indicatur præceptum Miscnicum, vel Ghemaricum ibi inesse, & è regione in margine indicantur loca trium prædictorum Iuris-Consultorum, quibus huiusmodi דין *Din Iudicium*, seù *causa* ventilatur. Cuius notæ sunt -

מיימוני פי״ז׳ מהל׳ שבת ; ומיימ׳ פר׳ מה׳ סוכ׳ : סמ״ג

Ordinis *Taharòth* cum reliquis vsque ad finem anno שסד 364. Chr. 1604.

Talmudis Babylonici editionis Amstelodamensis œconomia.

Dispositio Talmudis Babylonici huius editionis non differt à Cracouiana; nisi tantùm in quibusdam, & leuioribus rebus, veluti in *Marè makòm* של מסורת התלמוד *Scel Massòreth hattalmùd* in frontispitio apposito, & in fronte marginis paginarum in odium vocis *Talmudis* sublato התלמוד *Hattalmùd*, substituerunt מסורת ה'ש'ס *Massòreth hàsciscià Sedarim* id est Index Traditionis *sex Ordinum*, quæ verba tantundem sonant ac תלמוד *Talmùd*.

Huiusmodi Talmudis Amstelodamensis Codices, non omnes eodem anno excusi sunt, sed illorum nonnulli variant; nam Codex *Berachòth* excusus est anno קד'ש 404. Christi 1644.

Codex *Peà* cum reliquis sequentibus Ordinis Primi *Zeraiim*; omnes excusi sunt anno בקד'ש 406. Chr. 1646.

Secundi Ordinis *Moëd* Codex *Iruuin* excus. anno eodem nempè Chr. 1646. sicut & reliqui vsque ad Cod. *Moëd katàn* inclusiuè.

Rosc Hascianà excus. anno Christi 1644. *Iomà* 1646. sicut & reliqui eiusdem Ordinis secundi.

Tertij Ordinis *Nascim* Codex *Ieuamòth* excus. anno א'ת'ז 407. Chr. 1647. sicut & reliqui Codices huius Ordinis.

Quarti Ordinis *Nezikin* excus. eod. anno scilicet 407. Christi 1647. Reliqui omnes huius Ordinis excusi sunt anno בקד'ש vel א'ת'ו quæ voces numerales tantundem numerant, nempè 406. Christi 1646.

 Hic

in *Marè makòm* מתוספות *Hattosaphòth*.

3. Quando in textu Miscnæ, aut Ghemaræ notatur ∘, & in margine è regione ipsius citatur locus, signum est esse *Marè makòm* tertio numero suprà relato, vt in Codice prædicto *Ieuamòth* pag. 23. lin. 2. ad vocem כי תחיין reperitur ∘, & in margine notatur דברים כא Deuter. 21. signum est, quòd ille sit Index versiculorum Sacræ Scripturæ, locum hunc reperies ver. 15.

4. Quando in margine citantur loca trium præfatorum Iurisperitorum, licèt nullus titulus reperiatur, erit tamen *Marè makòm mediné hattalmùd beposkim*, vt suprà ad num. 4. in *Marè makòm*.

In hac Cracouiana editione notamus annorum diuersitatem, quibus hi Codices Talmudici excusi sunt. Codices Primi, & Secundi Ordinis Talmudis videlicet *Zeraiim*; & *Moëd* omnes fuerunt excusi anno ש'ס'ג 363. min. supp. Christi 1603.

Tertij Ordinis *Nascim* omnes excusi sunt anno Domini 1604. quorum symbolum est, vel שס'ד 364. vel משיח'ו quod tantundem numerat.

Quarti Ord. *Nezikin* Codd. *Bauòth* an. ש'ס'ג 363. Christi 1603. *Sanhedrin* cum ceteris sequentibus vsque ad *Maccòth* anno מש'יחו 364. Christi 1604. *Auodà Zarà* ש'ס'ד 364. Christi 1604. *Cholin* ש'ס'ה 365. Christi 1605.

Quinti Ordinis *Kodascim* Codices *Zeuachim* cum reliquis ש'ס'ה 365. Christi 1605. *Auòth* autem cum subsequentibus *Eduijòth*, *Sopherim*, *Semachòth*, *Callà*, *Dèrech èretz*, *Horaijòth*, &c. anno ש'ס'ד 364. Christi 1604.

Sexti Ordinis *Taharòth* Cod. *Niddà* ש'ס'ה 365. Christi 1605. *Miscnaijòth*

nis compilati, & intra Talmud Babylonicum inclusi; Isti sunt -

מסכת סופרים : שמחות ; כלה ; ודרך ארץ ;

1. *Massècheth* סוֹפְרִים *Sopherim* Codex *Scribarum*. Tractat de libro Legis. Ex quibus animalibus seligenda sint coria, vel pergamena; quomodo paranda, vt sint idonea pro ס׳ תורה *Sèpher Thorà Libro Legis*, vt super ijsdem scribi possit; qua lingua, & charactere scribendus; an Lex scribenda sit seorsim à libris Prophetarum, vel ijsdem vnita. De Dei nominibus scribendis in libro Legis, qua religione scribenda; & an liceat ea aliquando delere. De nominibus, quæ sacra, vel profana in Sacra Scriptura censeantur. De scriptione libri Legis, & quomodo differat à scriptione *Thephillinorum*, & *Mezuzæ*; de modo legendi librum Legis infra annum, de quo vide plura Par. II. pagina 600. & seqq. Habet Capita 21.

2. *Massècheth* שְׂמָחוֹת *Semachòth Lætitiarum* per antiphrasin hoc est *luctuum*, idcircò vocatur etiam אֵבֶל רַבָּתִי *E'uel rabbethì Luctus magnus*. Tractat quid agendum sit circa ægrotum laborantem in extremis. De ijs, qui in lectulo suo moriuntur, quomodo lugendi. Item, de his, qui morte violenta obeunt, vel Senatus sententia, vel alio accidente animam efflant. De exequijs celebrandis. De ritu deferendi mortuū ad sepulturam. De puellis, qui tempore partus matris exspirant; & an, & quomodo sint lugendi. De numero dierum, quo luctus perdurare debeat, & quid illis diebus faciendum sit: itemque

Hìc tamen aduertendum est, quòd post Codicem שבועות *Sceuuòth* in hac editione Amstelodamensi reperitur מסכת אבות דרבי נתן *Massècheth Auòth de Rabbi Nathàn* Codice *Capitulorum Patrum R. Nathanis*. Vltimum Capitulum in alias Sectiones subdiuiditur num. 29. Complectuntur Apophtegmata, morales sententias, & obseruationes scripturales actionum SS. Patrum Veteris Testamenti compilatas ex dictis antiquorum Rabbinorum, secundùm stylum Codicis אבות *Auòth Patrum* in Misnæ syntagmate seclusorum, & *Pirkè Elièzer Capitulorum R. Eliezeris*. Libellus est curiosus, & eruditus, nec aliàs inter Talmudis Codices relatus. Quisnam fuerit iste R. Nathàn non satis liquet. Buxtorfius in Biblioth. Rabbinica voce פרקי אבות *Pirkè Auòth* vult eum חבבלי *Habbauelì Babyloniū*, ac vixisse circa annum Christi 130. & collegisse פרקי אבות *Pirkè Auòth Capitula Patrum*. Sed ibi Buxtorfius pro *Pirkè Auòth* intelligit librum, qui insertus est operi Talmudico, & separatim excusus Isnæ, & explicatus à Paulo Fagio, à Ioanne Drusio, & Commentarijs illustratus à *Rambàm*, & à Don Isaac Abrauanèl, de quo ego egi Parte I. pag. 8. At hic Codex אבות דרבי נתן *Auòth R. Nathanis* est alter omninò diuersus ab eo, quem tradit Buxtorfius; quamuis nonnullæ sententiæ Rabbinorum, quæ extant in *Pirkè Auòth* à Fagio, & ab alijs explicato reperiantur in hoc nostro *Auòth de R. Nathàn*.

Post פירקא דרבי נתן *Capitula Rab. Nathàn*, sequuntur quatuor *Massechtòth*, nempè 4. Codices exotici non comprehensi in Corpore Miscnico Rabbènu Hakkadòsc; sed à posterioribus Rabbi-

quasi diceret (inquit Buxtorfius in Lex. magno col. 598.) *Repete caput illud apud te. Ne existimes semel legisse sufficere: repetendum, & iterandum est studium.* Torquetur tamen Elias à litera ן *Nun finali* addita verbo הדר *Hadàr* Chaldæo, quod significat *redire*, ait enim: וקשה לי על חנון *Sed difficile mihi redditur illud* ן *Nun.* At Buxtorfius facilè soluit hunc nodum, dum illud affixum tertiæ personæ ex forma Hebræorum esse putat. Vide ampliùs, quæ de his vocibus dicuntur à Constantino L'Empereur in fine Codicis מדות *Middòth* cap. 5. sect. 3. & à Buxtorfio loco suprà laudato. Et hæc de Talmude, illius Auctoribus, impia, & execranda eius doctrina, Censuris in illam, & damnationis sententijs à Summis Pontificibus toties in illud latis dicta sufficiant.

At fortassis dicet nonnemo: Rectè quidem omnia procedunt contra Talmudem, sed summopere displicere ad confirmationem damnationis Talmudis allatam Bullam Pseudo-Pontificis Benedicti Decimi Tertij, qui cùm ipse Pseudo-Pontifex damnetur, damnanda est etiam ipsius Pseudo-Bulla, & omninò cassanda, atque delenda, nec de verbo ad verbum per extensum recensenda, quia sic videtur approbari sanctio Pseudo-Papæ.

Resp. Non omnia, quæ à Schismaticis Pontificibus sancita sunt, omninò damnanda, aut reijcienda veniunt, præsertim si ea ad vtilitatem totius Ecclesiæ Catholicæ pertineant: eorumque auctoritate vti poterimus, sed non tamquam Pontificia, aut Canonica. Hoc modo Gratianus Canones Quinisextæ Synodi aliquando citat, & approbat, vt constat

que, quid in Sabbatho, vel in alijs diebus solemnibus, si quis in eis moriatur. De scissione vestimentorum facienda statim post mortem parentum, & propinquorum. De rebus ad religionem spectantibus, à quibus absoluuntur lugentes, & præsertim de lectione quotidiana שמע *Scemaà Audi &c.* Habet Cap. 14.

3. *Massècheth* כַּלָּא *Callà Sponsæ.*

De prohibitione accedendi ad Sponsam antequam benedicatur, & qui aliter fecerit, damnatur, ac si ad menstruatam accessisset. Præcipuè agitur de honesto vsu matrimonij; & vnico Capite absoluitur.

4. *Massècheth* דֶּרֶךְ אֶרֶץ *Dèrech èretz* Cod. *Via terræ.* Tractat de vrbanitate, & bonis moribus in conuersatione seruandis. Diuiditur in duos *Massachtòth* Codices: In מסכת דרך ארץ רבה *Massècheth dèrech èretz Rabbà in Codicem magnum vrbanitatis.* Et habet 10. Capita.

Et in מסכת דרך ארץ זוטא *Massècheth Dèrech èretz zuttà Codicem Vrbanitatis paruum.*

Tandem in fine additur vnicum Caput, quod vocant פרק השלום *Pèrek Hascialòm Caput de Pace.* Quid in eo tractetur, constat ex titulo.

Cæterum est notandum; in fine Capitulorum vtriusque Talmudis, tam Ierosolymitani, quàm Babylonici hæc verba reperiri הֲדְרָן עֲלָךְ *Hadedràn alàch,* quæ à diuersis diuersimodè exponuntur. Mihi tamen probatur expositio Eliæ Leuitæ Germani in תשבי *Tisbì* ad radicem הדר, vbi ex Chaldaica lingua Hebraicè transfert חזור בך *repetas,* vel *redeas apud te,*

Concilium Palentinum in Hispania (quæ tunc temporis Clementi VII. Antipapæ adhærebat) anno Dom. 1488. sub præsidio Petri de Luna Cardinalis schismatici celebratum; & nihilominus huiusmodi Conciliabulum, nomine Concilij Palentini in Conciliorum voluminibus insertum reperimus, & in Parte II. Tomi XI. Conciliorum Labbei inuenitur colum. 2068. & ab eodem Petro de Luna Cardinali promulgatum, qui præmissa præfatione, hisce verbis incipit: *Petrus miseratione Diuina Sanctæ Mariæ in Cosmedin Diaconus Cardinalis, Apostolicæ Sedis Legatus, ad perpetuam rei memoriam. Quia disponente Patre luminum, ex iniuncto nobis Legationis officio curam gerimus Cleri, & populi Hispaniarum, &c.* Vbi plurima sanciuntur vtilia, & ad disciplinam Ecclesiasticam instaurandam conducentia. Itemque nonnulla contra Iudæos, & Sarracenos decernuntur, quæ postea idem Petrus de Luna in Sede Apostolica intrusus sub nomine Benedicti XIII. in suam Bullam contra Iudæos à nobis suprà relatam intulit. Huiusmodi autem Conciliabulum, etiam totum transcribere, si vtilitati Ecclesiæ id commodum existimaretur, vel ex parte citare licebit; non quòd illi, aut alicui ipsius parti canonica aliqua auctoritas attribuatur, sed illud tamquam historia ad mores pertinens proponetur, imitandum. Eodem prorsùs modo nos proponimus Bullam ipsius Antipapæ contra Talmudem, & Iudæos, non vt illi aliquam canonicam, aut Apostolicam attribuamus auctoritatem, sed vt cognoscamus, tam legitimos, & veros Pontifices, quàm illegitimos, & falsos Papas, omnes conspirasse in

stat ex cap. *Placuit*. dist. 16. cap. *Quoniam*, dist. 31. & alibi passim. Canones autem huius Synodi, quæ & Trullana dicitur, quia in Palatio Imperiali Constantinopoli in Aula rotunda, & concamerata, celebrata est, sunt duo supra centum. Quoniam enim nulli in V. & VI. Synodo Constantinopolitana editi fuerant, vt dicitur cap. *Habeo librum*, dist. 16. ideò post aliquot annos ijdem ferme Episcopi iterum congregati sunt in Trullo ab Imperatore, sed absque auctoritate Romani Pontificis, contra Canones, nullis Apostolicæ Sedis Legatis præsentibus, nulla eiusdem Sedis approbatione, adeòque tamquam Conciliabulum, & Pseudo-Synodus habita fuit. Et tamen quia inter huius Canones 102. nonnulli sunt, qui non solùm ad bonum regimen totius Ecclesiæ Catholicæ, sed & ad illius ritus, & dogmata stabilienda pertinent, meritò referuntur à Gratiano, & ijsdem Ecclesia vtitur. Sicut cap. *Iacobus*. de Consecrat. dist. 1. cap. *Dicimus*. de Consecr. dist. 2. cap. *Siquis Episcopus*. 27. quæst. 1. Possunt igitur aliqua ab Ecclesia recipi, licèt à Schismaticis edita sint, si tamen ipsi Ecclesiæ Catholicæ non aduersentur, sed in fauorem illius sancita fuerint, & stabilita. Huius generis sunt, quæ in Antibulla Benedicti XIII. Pseudo-Papæ continentur contra Iudæos.

Sed quid opus est vt subsidia petamus ab antiquorum Schismaticorum Orientalium Conciliabulis? Nonne ex nostrorum Latinorum pariter Schismaticorum Pseudo-Synodis, quæ sub Antipapis celebrata sunt, recentiora exempla habemus, & inter Conciliorum volumina includuntur, & citantur? Notum est

rà Opus Legis Rabbènu Hakkadòsc b. m. Continet Apophtegmata quædam, & morales sententias numero quodam propositas à ternario incipientia, & vsque ad decuriam progredientia. Vti v. g.

שלשה דברים העושה אותם יורש העולם הזה והעולם הבא׃ המפרנס עניים׃ והעושה צדקה׃ וגמילות חסדים׃

Tria sunt, quæ si quis fecerit, hæreditabit præsens, & futurum seculum. 1. Tribuens alimoniam pauperibus. 2. Faciens eleemosynam. 3. Et beneficentiam (Hoc est exercens se in operibus misericordiæ). Excus. Venetijs anno ר״ש 304. Chr. 1544. apud Ioannem de Fari, & fratres eius, pag. 30. b.

גלא רזיא *Ghalè razaijà Reuelans secreta arcana.* Tit. ex Daniele cap. 2. v. 29. desumptus; huius frequenter meminit Galatinus, illumque Rabbènu Hakkadòsc lib. 3. cap. 17. attribuit, multa ex eo referens, quæ de Iesu Redemptore Deo & Homine, nihil clariùs dici potest à Christiano, & Theologo Doctore, loco enim nuper laudato, ex eodem libro hæc habet Galatinus: *Sic enim de Messia nominibus loquens Ghalè razijà ait: Quia Messias Deus, & Homo futurus est: Vocatum est nomen eius Emmanuel, quod interpretatur Nobiscum Deus: in corpore scilicet, & carne nostra, Quemadmodum Iob testatur cap. 19. 26. dicens; Et ex carne mea videbo Deum. Item, quia Deus est, mirabilis Consiliarius, dicitur: Excogitauit enim mirabile consilium saluandi omnes animas, quæ propter Adæ peccatum condemnatæ sunt, nec possunt vllo pacto saluari, nisi Rex Messias mortem acerbissimam, multaque tormenta subeat. Idcircò dictus est &* גבר *Ghèuer id est Vir. Et quia sua est omnis for-*

in huius perniciosissimi libri Talmudis damnationem. Retulimus autem totam hanc Pseudo-Bullam de verbo ad verbum nihil penitùs omittendo, quia cum tota pertineat ad remouenda media Iudæis, quibus retardantur, ne conuertantur ad fidem, nulla vocula in ea est, quę non censeatur necessaria, & qua ablata, non modicum præiudicium fini ipsius Bullę sit allatura. Ad hunc igitur finem ex integro exscripsimus, nullam penitùs ei tribuendo auctoritatem, sed tantùm tamquam scripturā priuatam eam proponentes, vt ab ea hoc tantùm discamus, quòd fraudes, & malitiæ Iudæorum cognitę fuerint etiam à scelestis hominibus, vti fuerunt schismatici. & inter illos prædictus Petrus de Luna antesignanus extitit, qui tot fraudibus, technis, & cauillosis tergiuersationibus Ecclesiæ Christi tunicam inconsutilem suo schismate lacerauit, fidelium vnionem delusit, & tandem pertinax, & impœnitens schismaticus in Penischolæ Oppido Regni Valentiæ munitissimo animam efflauit anno Domini 1424. cùm in schismate vixisset annis 30. De hoc Pseudo-Papa vide eandem Tomi XI. Partem secundam Conciliorum columm. 2086. & seqq. vbi epistolas ipsius ad Gregorium XII. per extensum inuenies transmissas.

Itaque absolutis rebus, quæ ad Talmudem spectabant, opere pretium est, vt ad reliqua modò pergamus scripta à Rabbènu Hakkadòsc, seù R. Iuda Ben Rabbàn Simeonis.

In libello inscripto ספר אלפא ביתא דבן סירא *Liber Alphabeti Ben Sirà* inter alia reperitur Opusculum cum hoc titulo - מעשה תורה לרבינו הקדוש ז״ל׃ *Maasè Tho-*

Buxtorfius. Alij denique concedunt existere hunc librum alicubi, eumque tractare de arcanis nostræ fidei, & Auctorem illius esse Rabbènu Hakkadòsc, sed non illum Rabbènu Hakkadòsc; de quo hactenùs locuti sumus, & impræsentiarum loquimur. Sed alium hocce anteriorem, & antiquiorem, qui secundùm traditionem Iudaicam scripsit de arcanis Messiæ, & illius fidei, ex quo Galatinus sumpsit auctoritates, sed hodie huiusmodi liber nullibi reperitur, nec à Iudæis admittitur quicquid ex eo refertur. Quòd autem fuerint duo Rabbènu Hakkadòsc est etiam sententia quorundam doctiorum inter Iudæos, & est valdè notabilis locus, quem affert eruditus Rabbinus Azarias de Haadumìm in אמרי בינה *Imrè binà* cap. 22. pagina 92. in fine, vbi ex sententia Auctoris מכילתא *Mechilià* admittit duos fuisse Rabbènu Hakkadòsc, quod ita probat:

והרי כמכילתא דבשלח פרשת השירת תמצא א״ר עקיבא דבר חסיח לי רבינו הקדוש וכו׳ הרי קדוש קדוש:

Et nonne in M.chileà sect. בשלח *Besciàlàch, Parascià Hascirà* de Cantico Mosis Exod. 15. Cantabo Domino gloriosè enim &c. inuenies? *Dixit R. Akibbà: Rem narrauit mihi Rabbènu Hakkadòsc &c. Ergo* (duo sunt) *Kadòsc, Kadòsc*. Hæc consequentia quòd fuerint duo Rabbènu Hakkadòsc, elicitur ex historia R. Akibbæ, & Rabbènu Hakkadòsc. Tradunt enim Auctores Hebræi, vt suprà notaui pag. 75. col. 2. quòd eodem die, quo occisus fuit R. Akibbà natus sit Rabbènu Hakkadòsc. At Rabbènu Hakkadòsc, qui confabulatus fuerat cum R. Akibbà, non potuit esse Rabbènu Hakkadòsc Ben Rabbàn Simeonis, quia mo-

fortitudo: Deus fortis vocatur. Item, quia ipse est æternus: Pater sempiternus dicitur. Item, quia in diebus eius pax multiplicabitur, Princeps, ac Pax appellatur. Item, quia ipse festinabit, vt auferat animarum spolia, quæ in Inferno torquentur, vocatur Expeditus, Spoliator, Festinus, Prædator. Quia autem eos saluabit, & ad Paradisum adducet, vocatur IESVS, quod idem est quod Saluator. Hæc ille. Hæc est explicatio illius loci Isaiæ cap. 6. 14. & cap. 9. 6. qua clarissimè delineatur Deus & Homo Christus Dominus. Quòd si huiusmodi liber hodie repereretur inter Iudæos, ex isto, & alijs quamplurimis locis à Galatino allatis, adeò Iudæorum perfidia confunderetur, vt vellent nollent fateri cogerentur, Iesum Christum Dominum nostrum esse verum Messiam Iudæorũ. Verùm quia iste liber גלא רזיא *Ghalè razaijà* hodie non reperitur, nec verisimile est, quòd Rabbènu Hakkadòsc, qui fuit Auctor Iudaicarum Pandectarum, quibus vsque hodie reguntur Iudæi; ita vt restaurator Iudaicæ sectæ, cui pertinacissimè inhærent recutiti, fuerit etiam prænotati libri *Ghalè razaijà* Auctor, aut compilator. Sunt enim aliqui, qui rotundè negant huiuscemodi librum vnquam in mundo extitisse, sed fictitium esse, aut adulterinum. Alij concedunt præfatum librum aliquando extitisse, cuius Auctorem quidem faciunt Rabbènu Hakkadòsc; sed de his arcanis Christianæ fidei agere negant. Alij negant huius libri fuisse Rabbènu Hakkadòsc. *Sed recentem quendam Scriptorem Hebræũ, qui dicunt eum attribuisse Abrahamo ex discipulis* הא״רי, *& dicunt, esse in eo* דברים ונוראים *res tremendas, ac stupendas*. Sic

תרע״ד **ר׳ יהודה ן׳ תבן** היה בזמן שנת תתק״פ לפק ושמואל בנו היה בימי רמב״ם כמו נראה באגרות שלהם כמו שכתב בעל ספר צמח דוד חל׳ דוד גנז :

674. R. IVDAS ABEN TACA'N fuit circa annum 880. m. supp. Christi 1120. & filius eius R. Samuel fuit diebus רמב״ם *Rambàm*, id est Rabbi Mosis Bar Maijmonis, vti liquet ex literis ipsorum impressis, & per vniuersum Israëlem dispersis. Ex R. Dauid Ganz in *Tzèmach Dauid* ad annũ 880. quinti millenarij.

תרע״ה **יהודיים פלונים** אמרו כמה דברים טובים על הגוף האמתי של משיחנו אשר הוא בקרבן הלחם :

675. IVDÆORVM QVORVNDAM Sententiæ: *De vera præsentia Corporis Christi in Sacramento Eucharistiæ*. Reperiuntur in Ioanne Garetio Louaniensi Classe IX. Excus. Parisijs 1562. in 8. pag. 217. Reperitur in Biblioth. Vatic. sub num. 4447.

תרע״ו **רבי יהושע בן ביבאש אלרקי** חבר ס׳ על העשבים :

676. R. IEHOSCIV'A IOSVE' BEN BIVA'SC ALRAKI', Arabicè scripsit *Herbarium*, id est de virtutibus herbarum. Eum in linguam Hebraicam vertit R. Ios. Vidal. Hispanicè reperitur msc. in Bibliotheca Cæsarea in 4.

תרע״ז **רבי יהושע לוי** חבר ס׳ מנהיג עולם :

677. R. IEHOSCIV'A LEVI'. Scripsit

ס׳ מנהיג עולם *Sèpher Manhig Olam*

Li-

moriente R. Akibbà tunc nascitur Rabbènu Hakkadòsc. Ergo alius Rabbènu Hakkadòsc Senior dicendus est ille, qui locutus est cum Rabbì Akibbà. Vel dicendum est, quòd alius Rabbì Akibbà fuerit ille, cum quo locutus est Rabbènu Hakkadòsc. Sed in tota *Miscnà*, & *Ghemarà* non reperitur alius R. Akibbà præter R. Akibbam Ben Ioseph; ergo non est multiplicandus R. Akibbà, sed Rabbènu Hakkadòsc. Ideò concluditur ex auctoritate allata duos *Kadòsc, Kadòsc*, hoc est duos fuisse *Rabbènu Hakkadòsc*, & non duos RR. Akibbà. Vnde cùm R. Akibbà viderit secundam Ædem Ierosolymitanam, consequens est hunc Rabbènu Hakkadòsc synchronum R. Akibbæ circa Christi tempora etiam vixisse: nam R. Akibbà nascitur eodem anno, ac Christus, nempè anno mundi 3760. Ita R. Dauid Ganz ad hunc annum. Vnde incongruum non est, quod dicitur à Gesnero: *Hunc Rabbènu Hakkadòsc (alium fuisse à R. Iuda, quem Iudæi etiam Rabbènu Hakkadòsc, id est Sanctum nominant) doctrina, & spiritu prophetiæ claruisse, ac multa, & quidem admiranda de Christo scripsisse, præsertim librum inscriptum* גלי רזיא *Galè razijà, i. Reuelator secretorum. Vixit annis aliquot ante Christum natum*. Hæc Gesnerus.

Cæterùm hunc nostrum R. Iudam Ben Rabbàn Simeonis cognominatum Rabbènu Hakkadòsc obijsse anno mundi 3954. Christi 194. ætatis suæ 74. vt suprà probaui pag. 79. col. 2. Sepultusque est in patria circa Vrbẽ Tzippori, vt suprà retuli pag. 81. Et hęc de R. Iuda Ben Rabbàn Simeonis cognomento *Rabbènu Hakkadòsc* dicta sint satis.

Incæpta anno Domini 1412. Antipontificatus sui anno 18. præsentibus Cardinalibus suis, & tota Curia. Rabbini verò, qui disputationi huic interfuerunt, recensentur ab Auctore שבט יהודה *Scèueth Iehudà* השמד *Hasciamàd Clade* 40. & sunt.

Catalogus Rabbinorum, qui interfuerunt disputationi cum Hieronymo à S. Fide, coram Antipapa Benedicto XIII.

Ex Regno Aragoniæ.

De Ciuitate Cæsaraugustana.

Rabbi Zarachia Halleuì, & Nasî Princeps Don Vidal בנבנשתי Benbanaste.

De Calahorra.

Macaltia Præfectus, Don Samuel Halleuì.

De Ciuitate Ghorisca.

Don Todròs Alconstantin Theodorus Constantinopolitanus.

De Alcaues.

Don Ioseph Aben ארדוט Ardùt, Don Meir חליגוא Chalègua.

De Daroca.

Don Astrùk Halleuì.

De Montaluàn.

R. Ioseph Albo, qui vt aliquatenus dealbaret ruborem vultus sui in hac disputatione conceptum, non diù post in obsignationem suæ perfidiæ librum עקרים *Ikarrim* scripsit.

De Monson.

D. Ioseph Halleuì: & R. Iom Tòu קרקושה Korkòs.

Ex Montalbano.

Abuganda.

Ex Malieset.

D. Ioseph אלבלג Albalàg, & Sapiens Bongua, cum R. Todròs Theodoro Aben

Librum Directorem mundi. Liber est Ritualis demonstrans ritum obseruandi Legem per vniuersas mundi partes. Ita Plantauitius in sua Biblioth. Rabbinica. Gesnerus addit in sua: Scripsisse etiam *Librum Itinerum*, & excusi sunt Venetijs.

תרע״ח ר׳ יהושע בן לוי עיין למעלה בדף רף עמוד ב׳ :

678. R. IEHOSCIV'A BEN LEVI'. Vide suprà pag. 280. col. 2.

תרע״ט ר׳ יהושע הלורקי ספר אמר שנעשה שנוצרי נקרא מאשטרו גירונימו די סנטה פי : חבר ויכוח נגד היהודים :

679. R. IEHOSCIV'A HALLORKI' Hispanus, deserta Iudæorum perfidia, & superstitione; Christo adhærens, vocatur Magister Hieronymus à S. Fide, contra quem debacchantur Iudæi eum vocando מגדף *Meghadèph Blasphematorem*, composito symbolo ex literis initialibus prænominis, nominis, & cognominis ipsius, ita vt מ significet *Magistrum*; ג *Girolamo Hieronymum*; ד *de Sancta* ף *Fè Fide*. Reuera autem fuit Vir pius, & doctus, sed Iudæorum acerrimus hostis, quos non semel lacessiuit, & in arenam pro Fide, & Religione Christiana contra eos pugnaturus descendit, & insignem victoriam reportauit, & triumphum egit. Insignis autem habetur, & nunquam antea similis audita disputatio illa, quam habuit cum Iudæis Aragonensibus, & Catalaunensibus coram Petro de Luna Antipapa, in sua obedientia dicto Benedicto XIII. in partibus Hispaniæ, & in Villa S. Matthæi, eiusdem Hieronymi à S. Fide eius Medici suasu,

Magistrorum habuerim. quod illæ habeant, vel possint alium sensum habere: fateor tamen, illum me ignorare. Ideò dictis auctoritatibus nullam fidem adhibeo, nec auctoritatem aliqualem, nec illis credo, nec ea quidem defendere intendo, & quamcumque responsionem per me superius datam huic meæ vltimæ responsioni obuiantem illam reuoco, & pro non dicta habeo in eo solùm, in quo huic contradicit. Omnibus Iudæis, & Rabbinis totius Congregationis ibidem præsentibus (Rabbì Ferrer, & Rabbì Ioseph Albo dumtaxat exceptis) magna voce clamantibus, & dicentibus: Et nos in dicta Cedula concordamus, & illi adhæremus.

Die verò Lunæ 12. Mensis Decembris apud præfatam Villam S. Matthæi, Iudæi dictæ Congregationis, voce, & nomine omnium, præfatam Cedulam obtulerunt, &c: Hactenùs Codex Vaticanus suprà citatus.

Benedictus autem Antipapa suam Constitutionem editam contra Talmudem, & contra Iudæos non publicauit. nisi anno sequenti 1415. V. Idus Maij, hoc est 11. Maij, vt patet ex ipsius Constitutione suprà relata pag. 731. incipien. *Et si Doctoris gentium.*

Acta huius disputationis habentur ex Codice Vatic. citato, ex quibus, & ex Bulla prædicti Antipapæ, & ex ipsa disputatione, quam idem Magister Hieronymus à S. Fide scriptis exarauit, eamque inuenies in Bibliotheca Patrum de la Bigne, editionis Parisiensis 1610. Tomo 4. pag. 930. & in Maxima edit. Lugdun. 1677. Tom. XXVI. pag. 528. ex quibus (inquam) omnibus apparet, Iudæos à Christianis fuisse victos, & proprijs armis Talmudicis sauciatos, licèt Aben Iachijà Gerundensi Viro percelebri.

Adfuerunt etiam R. Mathathias חיצהרי *Haiietzarì*, R. Samuel Leuita, R. Moses מושה *Mosà*, & alij quamplurimi docti Viri in Talmude, & scientijs Philosophicis, qui & linguæ Latinæ ignari non erant. Honorificè à Benedicto excepti fuerunt, cuius expensis domicilium, & alimenta abundè toto tempore disputationis, quæ diù perdurauit, acceperunt. Completa tandem fuit disputatio in eadem Villa S. Matthæi anno Domini 1414. & die 10. Nouembris eiusdem anni idem Hieronymus à S. Fide ibidem obtulit præfato Benedicto quandam scriptioné contra Talmudem incipientem: *Sanctissime, ac Beatissime Pater. Habita siquidem per Vestram Sanctitatem diligenti consideratione &c.* vt in Codice Vaticano msc. numero 4063. pag. 196. qua perlecta, in eadem dieta lecta etiam fuit quædam Cedula, quam in præsentia Reuerendissimi in Christo Patris, & Domini, Domini Cardinalis S. Angeli Iudæi obtulerunt sub tenore sequenti:

Et ego Astruch Leui cum debita humilitate, subiectione, & reuerentia Reuerendissimæ Paternitatis, & Dominationis Domini Cardinalis, aliorumque Reuerendorum Patrum, & Dominorum hìc præsentium respondeo, dicens: Quòd licèt auctoritates Talmudicæ contra Talmud tam per Reuerendissimum meum Dominum Eleemosynarium, quàm per honorabilem Magistrum Hieronymum allegatæ sicut ad literam iacent, malè sonent; partim quia prima facie videntur hæreticæ, partim contra bonos mores, partim quia sunt erroneæ; & quamuis per traditionem meorum

Messiæ Christi. Sic fecit Papa: adduxit ex Hispania Viros sapientes, & inter eos R. Todròs Theodorum Aben Iachijà, & subtiliter disputauerunt diebus multis coram Papa, & Principibus quamplurimis vt apparet ex (libro) שבט יהורה *Scèuet Iehudà. Post quam decretum fuit contra Iudæos vt restituerent vsuras perceptas. Idcircò venerunt Iudæi contra fratrem Petrum coram Papa, qui vocabatur Marcus Florentinus, & permisit eis, liberosque dimisit.* Ita Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* ex libro *Scèuet Iehudà, Sciamàd Clade* 40. Sed vterque Auctor valdè errat circa Chronologiam, & nomen Papæ. Non anno mundi 5113. Christi 1353. disputatum fuit, vt dicunt isti egregij Chronographi, quia eo anno in Cathedra Petri sedebat Innocentius VI. quietè, & pacificè sine aliqua schismatis suspicione. De Papa Marco Florentino, est etiam error, & ridicula Iudæorum hallucinatio. Volebant indicare diligentissimi isti Historiæ Scriptores schisma, quod tunc temporis erat in Ecclesia, sic indicant decretum contra Iudæos vsurarios publicatum ab Antipapa post disputationem habitam cum Iudæis anno 1415. quo anno celebrabatur Concilium Constantiense contra Schisma, præsertim Benedicti XIII. seù Petri de Luna, in quo, deposito Benedicto, electus fuit Martinus V. qui in Italiam venit, postea Florentiam; vbi cũ Curia aliquandiu substitit. Iudæi Hispani Constitutionem Antipapæ respuentes, cum vti à Papatu depositum vocant fratrem Petrum, nempè Petrum de Luna, cumque ad verum Summum Pontificem Martinum prouocant, licèt ignoranter eum appellitent *Marcum Papam*, & quia cet in lib שבט יהורה *Scèueth Iehudà* השמד *Hasciamàd Clade* 40. R. Salomon Abèn Verga iactet: Iudæos in conflictu fuisse superiores; sed exitus acta probauit: nam ex ipsa disputatione testatur Benedictus XIII. in sua Constitutione, tria millia Iudæorum in fine huius disputationis conuersos fuisse ad Christum, Iudæis mulctatis in pragmaticis, & acclamantibus omnibus Iudæis, nolle ampliùs credere Talmudicis dictis, atque doctrinis. Videns autem Ioseph Albo vnus ex Rabbinis ad pugnam vocatis, per hanc disputationem res Iudæorum in malum ruere in dies, animum applicuit scribere librum, in quo Iudaica perfidia comprobaretur. Composuit itaque ספר עקרים *Sèpher Ikarrim Librum fundamentorum*, in quo de fundamentis Iudaicæ sectæ pertractat, & sæpè Christiana dogmata refutat, de quo agemus infrà in *R. Ioseph Albo*.

Huius disputationis meminit etiam Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 113. b. sed absurdissimis mendacijs inuolutæ, ait enim -

ובשנת קי״ג יהושע הלורקי שנקרא מס׳ יירולימו דס׳ פי חשיג מהאפיפיור להביא לפניו חכמי ישראל שהיה רוצה להראות להם ביאת המשיח ׃ וכן האפיפיור הביא מספרד אנשים חכמים ובתוכם הר״ר טודרוס ן׳ יחייא ופלפלו ימים רבים לפני אפיפיור ושרים רבים כנראה בשבט יהודה ׃ וכן אחר כך נגזר על יהודים להשיב הרבית שלקחו ובאו יהודים נגד פרה פייר לפני הפפה על זה שהיה נקרא מרקו פיורינטינו ונפטרו היהודים ׃

In anno 113. min. sup. Chr. 1353. *Iehosciùa Halòrki, qui vocabatur Magister Hieronymus de Sancta Fide, obtinuit à Papa, vt adducerentur coram eo Sapientes Israëlitæ, vt eis ostenderet aduentum*

R. Dauid Ganz, & auctorem *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 24. b. Recepit oralem Legem anno 3621. ante Christi natiuitatem annis 139. quamuis pag. 68. dicat: R. Iosue Ben Perachijà oralem Legem recepisse an. m. 3606. ante Christi natiuitatem anno 154. Rex Iannai odio insectatus est Senatores magni Synedrij, eosque ferè omnes interfecit, præter Simeonem Ben שטח *Sciattàch* suum cognatum, & Iehosciùa Ben Perachijà, qui aufugerat in Ægyptum, vbi Alexandriæ diu moratus est, quousque Simeon Ben Sciattàch socius R. Iosuè Ben Perachijæ reditum à Rege Iannài mediante Salome obtinuerit. Cap. *Chèlek* pagina 107. b.

Mentiuntur tamen Talmudistæ ibidem, & alibi, quòd Iesus fuerit discipulus huius R. Iehosciuæ Ben Perachiæ, si tamen pro Iesu intelligant Iesum Nazarenum Redemptorem nostrũ, vt volunt ferè omnes expositores Rabbini, licèt aliqui eorum contrarium sentiant, vt videbimus in Dissertatione de Christo. Hìc tantùm ex ratione temporum falsitatem agnoscimus huius commenti. Quia Iehosciùa Ben Perachijà ex Alexandria Ægypti reuertitur Ierosolymas anno mundi 3704. *Iuchasin* pag. 17. ante Christi natiuitatem annis 56. quia Christus nascitur anno mundi 5760. & Scimòn Ben Sciattàch, ex eodem Auctore loco cit. recepit oralem Legem an. mundi 3621. ante Christi natiuitatem annis 139. quadraginta & ampliùs annis antequam R. Iehosciùa Ben Perachijà in Ægyptum aufugeret. Si autem isti tres, tot annos inter se distare cernuntur, quomodo Iesus Nazarenus in Ægyptum cum R. Iehosciùa Ben Perachijà

quia Florentiæ residebat, vocauerunt *Florentinum*, & vt Hispania sub vno Capite reuniretur, ea, quę à Pontifice schismatico circa res politicas decreta fuerant, rescissa sunt, inter quas comprehensa est Bulla contra Iudæos, *Et si Doctoris gentium*, suprà relata. Vnde Iudæi Hispani gaudentes ad propria reuersi sunt. Cæterùm huius Bullæ, seù decreti, & Antipapæ Constitutionis contra Iudæos meminerunt Mariana, Surita, Vallæ, Bzouius, & alij.

תרפ״ח ; רבי יהושע יבן ויבש נקרא

שלרקי חבר קאנון סאגיר רל׳ קאנון קטן והוא ספר על העשבים ;

688. R. IEHOSCIV'A IBN-VIVA'SC cognomento שלרקי *Scialrakì*. Scripsit

קאנון סאגיר *Canon minor*, & est Herbarium, vbi nomina, qualitates, & operationes herbarum describuntur, inquit Hottingerus Classi. X. Biblioth. Or.

תרפ״א ; רבי יהושע בן ר׳ יוסף הלוי ;

עיין ר׳ ישועה בן ר׳ יוסף הלוי ;

681. R IEHOSCIVA BEN R. IOSEPH HALLEVI' Vide *R. Iesciuà Ben R. Ioseph Halleuì*.

תרפ״ב ; ר׳ יהושע בן פרחיה

הנזכר כמה פעמים בתלמוד ; ובפרקי אבות אומר עשה לך רב וכו׳ ;

682. R. IEHOSCIV'A BEN PERACHIIA' vnus ex præcipuis Senatoribus magni Synedrij, floruit tempore Alexandri ex stirpe Hassamonæorum cognomento *Iannài*, qui circa annum mundi 3670. ante Christi natiuitatem annis 90. regnauit secundùm

Christo fusiùs differemus.

Cæterùm huius Iosuè Ben Perachijà memoratur præclarum dictum in *Pirkè Auòth* capite 1. numero 6. & est

יהושע בן פרחיה אומר עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות ׃

Iehosciùa Ben Perachijà dicit: Habeto vnum Magistrum præceptorem, itemque socium: & aliorum facta in meliorem partem iudica. Huius Rabbini sententia explicatur in Cod. *Auòth* דר׳ R. Nathàn cap. 8. in ipso initio pag. 3. col. 4. post Cod. שבועות. Ibid pag. 4. col. 1. initio cap. 9. aliam sententiam eiusdem Rabbini videre poteris.

Tandem fatis cessit, & sepelitur in Villa כפר חטין *Chittìn*. Eius sepulchrum hodie visitur in quadam Ecclesia Christianorum in Terra Sancta, vt dicitur in Epistola itineraria Terræ Sanctæ.

תרפ"ג ׃ רבי יהושע בן סרוק ש"ס

בזמן שהריבו היהודים והשמרונים לפני המלך בטלמיוס ונצחו היהודים בשנת ג' אלף תקל"ט ׃ וחבר שני ספרים כמו שאמר שמואל אלגאזי בספר תולדות אדם ׃

683. R. IEHOSCIV'A BEN SARV'K, qui viuebat tempore, quo Iudæi, & Samaritani simul coram Rege Ptolemæo contendebant de Religione. In fauorem Iudæorum causa decisa est anno mundi 3539. ante Christi natiuitatem ann. 221. secundùm R. Samuelem Algazæum in suo libro *Toledòth Adàm*. Scripsit secundùm eundem, loco citato, duos libros, sed nihil de illorum argumento.

תרפ"ד ר' יואב בן ברוך מלפיטילי

חבר הקדמה על ספר מרגליות טובות לר' יעקב נחלון וגם כן כתב הקדמה על ס' פורטס קהלת יעקב לר' הנ"ל ׃

684.

ire potuerat, si nondum erat natus? Sed si regeres, Christum natum fuisse anno mundi 3671. annis 89. citiùs quàm nos tradidimus. Resp. Hoc manifestè falsissimum esse, quia vniuersa historia Euangelica testatur sub Herodum Regno Christum natum, in Ægyptum aufugisse, in Iudæam redijsse, & passum fuisse. At initium Regni Herodum auspicatur ab anno 3724. annis 36. ante Christi natiuitatem, ex Dauid Ganz. Herodũ igitur Primus dictus Ascalonita regnauit 37. annos, mortuus est anno 3761. anno primo Christi, ex eodem Ganz, qui negare non potuit Iesum Nazarenum natum sub hoc Herode. Sed eius natiuitatem ad quem annũ ipsius Herodis referat, non indicat. Sub Hillel & Sciammài, quos ponit ad annum mundi 3728. ante Christi natiuitatem an. 32. dicit: quòd in diebus Hillel, & Sciammài fuerat quidam ex discipulis eorum vocatus R. Iehosciùa Ben Perachijà; atque hic fuit Præceptor Nazaræi, seù Iesu, vti scripsit in libro suo Aben Iachijà pag. 25. Et suprà ad annum mundi 3670 ante Christi natiuitatem ann. 90. describit stragem patratam ab Iannai Rege Hassamonæorum, qua perierunt omnes Sapientes magni Synedrij, demptis Simeone Ben שטח *Sciattàch* ipsius cognato, & Iehosciua Ben Perachijà, qui cum Iesu fugerat in Ægyptum. Vnde necessariò dicendum est; vel duos Iosuè, vel duos Iesu fuisse, distantes vnum ab altero plusquàm nonaginta annis, vel vtrumque (quod verosimilius est) vanum, & fictitium esse, quod ex anachronismo manifestatur. Sed de hac materia in Dissertatione de Messia, siuè de

684. R. IOAB BEN BARVCH, vulgò dictus *Dattilo* delli Piatelli Romanus, ex posteris R. Isaaci Romani filij R. Iudæ delli Piatelli, cuius mentio fit in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 65. b. hodie officiũ Morenatus Senis exercet. Scripsit duas Præfatiunculas; primam in librum מרגליות טובות *Margaritarum bonarum* R. Iacobi Tzahalon; excusam cum eodem libello Venetijs anno 425. min. supp. Christi 1665. apud Dominicum Vedalam in 8. Secundam in librum מורשה קהלת יעקב *Morascià Kehillàth Iaacòu Hæreditas Congregationis Iacob*, præfati Tzahalonis cum eodem, ibidem in 8. Hodie præ manibus habet Catalogum omnium Auctorum, qui Consilia forensia scripserunt, eaq; vocant ש״ות *Sceelòth vtsciuuòth Quæsita & Responsa*, lucemque quamprimùm aspiciet.

תרפ״ה ר׳ יואב הקטן חבר פירוש על מזמור ע״ב כתבו בוואטיקאנו בי״ סימן צ׳ ;

685. R. IOAB HAKKATA'N *paruus*, scripsit expositionem in Psal. 72. *Deus iudicium tuum Regi da, &c.* Extat msc. in Biblioth. Vatic. num. 90. in 4.

תרפ״ו ר׳ יואל הלוי אשכנזי א׳ מתשעה בעלי המרדכי :

686. R. IOE'L LEVITA Germanus, vnus ex IX Auctoribus, qui scripserunt מרדכי *Mordachi* expositiones in aliquot Codd. Talmudis. Reperitur msc. apud Vatic. in fol. pergam. sub numero 141.

תרפ״ז רבי יואל ן׳ שועב חבר עולת שבת וגם הדרשות על התורה בימי השבתות :

687. R. IOE'L ABEN SCIOE'V Hispanus Aragonensis. Scripsit Conciones super aliquot Sectiones Pentateuchi admodum prolixas, sed doctas, & eruditas, easque vocauit

עולת שבת *Olàth Sciabbàth Holocaustum Sabbathi* Tit. ex Numer. 28. 10. quia ad vsum Sabbathorum aptatæ sunt. Excusæ Venetijs anno השל״ז 5337. Chr. 1577. apud Io. de Gara, characteribus Bombergianis, in fol. Est & alius liber sub nomine

עולת שבת *Olàth Sciabbàth*, & est Pars II. libri ומירות ישראל *Zemiròth Israel*, de quo infrà in *R. Israel* נאגארה *Nàgara*. Et alius est sub nomine אבן שועיב *E'uen Scioiu Lapis densus*; videturque esse Commentarius in Legem. Frequenter citatur à Zacharia Porto in suo Indice *Maamarìm* pag. 1. colum. 2. lin. 3. pag. 31. colum. 1. linea antepenult. & alibi passim. Scripsit præterea R. Ioel

נורא תהלות *Norà Tehillòth Formidabilis laudibus*, Tit. ex Exod. 15. 11. dicitur, quòd sit expositio in Psal. Excus. Thessalon. anno 329. Christi 1569. Plantauitius in sua Biblioth. exhibet librum Concionatorium cum simili titulo, eumque tribuit Rabbi Mosi Almosinino. Scripsit quoque idem R. Ioël

פירוש על איכה *Perùsc al echà Expositionem in Threnos Ieremiæ*. Claruit hic Auctor in Aragonia anno mundi 5224. Christi 1464.

תרפ״ח יואן אבן משואה חבר ספר על הרפוא ובלשון ערבי נעתק אל לשון עברי ;

688. IOANNES ABEN MESVE' Medicus Arabs. Scripsit multa ad Medicinam spectantia, & ex his nonnulla ex Arabica fuerunt in linguã Hebraicam

rum; & in fine libri reperitur Formula tradendi repudium, & soluendi calceum leuiro.

תרנג׳ רבי יודא בר שלמה הספרדי אל חריזי העתיק ספר מוסרי הפילוסופים מלשון ערבי אל לשון הקדש :

693. R. IODA' BAR SALOMONIS Hispanus Poëta, ex lingua Arabica in linguam Hebræam transtulit librum מוסרי הפילוסופים *Musarè Happilosophìm Eruditionum Philosophorum*, quo continentur quamplurima documenta ad mores benè efformandos ex quorundam Philosophorum placitis excerpta. Diuiditur in tres Portas, seù Tractatus, quorum singuli habent nonnulla capita. Tertius autem Tractatus habet 12. capita, quibus de morte Alexandri Macedonis luculenter agitur, & de funere corpori ipsius à Philosophis præstito, & maximo cum honore sepulturæ tradito. Non indicatur, à quonã Auctore fuerint compilata, nec locus vbi impressa, nec annus impressionis. Plantauitius asserit hunc libellum Riuæ fuisse excusum, seque eum in Bibliotheca Altempsiana Romæ vidisse. In Collegio Neophytorum pariter Romæ reperitur, sed absque vlla ex his notis.

תרנד׳ רבי יוחנן אלמאן מקושטנטינה עשה פירוש על התורה וקראו עיני העדה ופירוש על שיר השירים וקראו חשק שלמה :

694. R. IOCHANA'N ALEMA'N Constantinopolitanus tempore Alexandri VI. Pontificis Maximi in Italia versabatur. Sed à Ioanne Pico Mirandulano Principe Mirandulam euocatus, eundem in Rabbinicis Præceptorem habere voluit. Scripsit

cã conuersa à R. Theodoro יום טוב *Iom Tòu Buon dì*, vti Tractatus de febribus; de astringentibus, roborantibus, & soluentibus medicamentis an. 5158. Chr. 1398. qui in Bibl. Vat. msc. reperiuntur in Pergam. in 4. sub n. 366. pag. 71. Item, Dialogus inter Dinam, & Iacobum patrem. De infirmitatibus mulierum. Ibidem pag. 84.

תרפט׳ יואן מיקאה עיין ר׳ יוסף נשיא:

689. IOANNES MIKA'. Vide *R. Ioseph Nasi*.

תרצ׳ ר׳ יודא בלי כינוי חבר אגרות על ענין יבום :

690. R. IODA', seù Iuda sine cognomine, scripsit אגרות *Igheròth Epistolas* super Tractatum יבום *Iabùm* De *Lege fratria*, & *leuiratu* ad diuersos. Extant mmssc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 8.

תרצא׳ יודא ואליריו בעל ספר חזון למועד : עיין ר׳ שמואל בן ר׳ יהודה ואליריו :

691. R. IVDA', seù Iuda, VALERIO. Auctor libri חזון למועד *Chazòn lamoëd*. Vide *R. Samuel Ben R. Iuda Valerij*.

תרצב׳ ר׳ יודא מינץ חבר ס׳ שאלות ותשובות נדפס בויניציאה בשנת השלום עשיר אלוויז ברגאדין שנת ש״ג לפ״ק ובראש הספר יש מפתח השאלות ובסוף יש סדר הגט עם מפתחו וסדר חליצה :

692. R. IODA', seù Iuda מינץ MINTZ, composuit librum, quem vocant ש״ות *Sceelòth Vtsciuuòth Quæsita & Responsa* legalia, impressum Venetijs iussu Aloysij Bragadini an. ש״ג 313. min. supput. Christi 1553. In principio libri extat Index omnium Quæsito-

696. R. IOCHANA'N HATOBE'L IONA *Ioannes Baptista Iona*. Vide *R. Iudas Iona*.

קרנ״ו **יוחנן טריויש** עשה פירוש מחזור יטליאני ויש לו קבלה שהיה מגזע רש״י :

697. R. IOCHANA'N TREVI'S, siuè Taruisinus; fecit -

פירוש מחזור *Perùsc Commentarium in Machazòr* Italorum, existimant eum fuisse de stirpe R. Salomonis Iarchì. Viuebat circa annum 5329. Christi 1569. De eo in *Scialsc. bakkab.* 56. b: & 65. b.

קרנ״ח **ר׳ יוחנן הכהן** עשה פירוש על הרי״ף מסכת עירובין ונדפס סביב אותה מסכתא :

698. R. IOCHANA'N HACCOHE'N. Scripsit Expositionem super aliquot Codices, quos explicat Ràu Alphès, vti super *Iruuìn*, vt videre est in Ràu Alphès cum Perusciṁ. In fol. editionis Venetæ Bombergianæ anno 5281. Christi 1521. in fol.

קרנ״ט **יוחנן סאנטאמאן הרופא** חבר ספר על הרפואה והעתיקו אל לשון עברי ר׳ יצחק בן אברהם כברית צרפתי :

699. IOCHANA'N SANTAMA'N, id est *de S. Amando* Medicus Gallus. Scripsit nonnulla Opuscula medicinalia, quæ à Vander Linden de scriptis Medicis recensentur, & ex Latino in Hebræum fuerunt versa à *R. Isaaco Ben Abraham Cabrìt Gallo*. Scripta manu tantùm reperiuntur.

ת״ש **יוחנן פאולוש אישטאקיאו** עיין ר׳ מנחם בן יעקב מגולה :

700. IOCHANA'N *Ioannes Paulus Eustachius*. Vide *R. Menachem*

עיני העדה *Enè haëdà Oculi Congregationis*, Tit. ex Num. 15. 24. Est explanatio in Legem. Scripsit & -

חשק שלמה *Chèscek Scelomòh Desiderium Salomonis*, Tit. ex 1. Reg. 9. 19. Est expositio Cant. Canticorum. Excusa Venetijs anno 383. min. supput. Chri. 1623. apud Petrum, & Laurentium Bragadinos in domo Ioannis Coleonis. Est & eiusdem tituli Commentarius egregius in Prophetam Isaiam, impressus Saloneki in fol. inquit Buxtorfius. At Hottingerus Class. I. suæ Biblioth. Or. asserit eum esse Comment. in Ezechielem.

Claruit hic Auctor an. Dom. 1490. eius meminit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 63. b.

קרנ״ה **יוחנן הטובל די איסט** יהודי ונשמר בך המשיחי חבר שני ספרי׳ נגד היהודי׳ ונדפסו בליסבונה בפורטוגאל שנת אלף תר״יו ושנת אלף תרכ״א לבואת משיחנו :

695. IOCHANA'N HATOBE'L Ioannes Baptista DA ESTE Italus, in Lusitania ex Iudaismo ad fidem Christi conuertitur apud Brigantinum Ducem; piè admodum scripsit duos libellos pro Christiana Religione contra Iudæos lingua Lusitanica, quorũ priori titulus est -

Consolaçam Christàn e luz pera o pouo Hebros, sobre os Psalmos do Real Profeta David declarados no literal. Olyssipone apud Petrum Craesbeek 1616. Et posteriori -

Dialogo entre Discipulo e Mestre catechizante traducido muy fielmente da escritura e Rabinos. Ibid. apud Gerardum da Vinha 1621. in 4. Ex Nicolai Antonio Biblioth. Tom. II. pag. 353.

קרנ״ו **יוחנן הטובל יונה :** עיין ר׳ יהודה יונה :

Commentarius est in librum היד *Haijàd* Mosis Bar Maijmonis contra הראב״ד *Harrauàd*, & pro Mose Maijmonis acerrimè pugnat. Excusus est in syntagmate cum Comment. eiusdem Mosis in margine exteriori, cum in interna reperiatur Comment. מגיד משנה *Maghìd Miscnè*, alterius *Iom Tòu*. Vnde malè à Buxtorfio in Biblioth. Rabbinica vterque Commentarius attribuitur huic Rabbino Iom Tòu Bar Abrahami, quod idem facit Plantauitius à Buxtorfio deceptus. Quòd autem fuerint duo Iom Tòu, & hic noster Bar Abrahami posterior sit, patet ex *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 58: vbi refertur: hunc R. Iom Tòu petijsse à Vidua relicta post mortem prioris Iom Tòu, vt vellet sibi esse in vxorem. Cui ipsa respondisse fertur -

יום טוב אחרון לגבי ראשון כחול שויהו רבנן׃

Iom Tòu (hoc est dies festus) *vltimus respectu primi tamquam profanus reputatur à Doctoribus*. Ita lepidè transferendo nomen Viri ad nomen diei festi petitionem reiecit. Sunt igitur duo Auctores sub nomine *Iom Tòu*. Primus fuit Auctor מגיד משנה *Maghìd Miscnè*, & secundus מגדל עוז *Migdàl oz*, vterque super משנה תורה *Miscnè Thorà* scripsit. Vnde Commentarius מגיד משנה veluti prior nobiliorem partem occupat, nempè marginem internam libri Bar Maijmonis, puta dexteram, & מגדל עוז sinistram, veluti posterior. Scripsit etiam hic noster Iom Tòu -

2. כתר שם טוב *Chèter scem Tòu Corona nominis boni*, est Commentarius super singulas *Parasciòth Sectiones* Legis Mosaicæ. Excus. Venetijs anno ושס״א 361. min. sup. Christi 1601. in folio, studio, & cura R. Samuelis Ben Beniamin

cem Ben Iaacòu de Nola.

תש״א יוחנן פורטי מאורטה ניאופיטו כתב ספר על אותיות על דרך הקבלה׃

701. IOCHANA'N *Ioannes Fortius de Horta*, siuè *Hortensius* Neophytus. Scripsit libellum Hebraicè de mystica literarum significatione. Quædam illius fragmenta citantur in Oedipo Kircherio Class. II. fol. 114.

תשב״ יום טוב חבר מגיד משנה על ספר הי״ד להרמב״ם וי״א שהיה שמו מיסר וידאל דטולוסה בקטלוניאה חבירו של הר״ן וכן נראה בתשובות הריב״ש׃ ואומר ספר יוחסין שמת בשנת קל״ה׃

702. IOM TO'V. Scripsit - מגיד משנה *Magghìd Miscnè Iudicans duplum*, ex Zach. 9. 12. Est præclarus Commentarius in librum היד *Haijàd* Mosis Bar Maijmonis. Sunt qui dicunt, quòd nomen eius sit *Misser Vidàl Vitalis de Tolosa* in Catalaunia (meliùs diceretur de Dertosa). Fuit socius Rabbènu נסים *Nisìm*, vt apparet ex responsionibus הריב״א *Harriscbà*. In libro *Iuchasìn* dicitur (referente Auctore *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 58 quòd mortuus sit anno 135. min. sup. Chr. 1325. Vide suprà Par. II pag. 804. n. 486.

תשג״ ר׳ יום טוב בר אברהם אשבילי ספרדי הנקרא הריטב״א חבר ספר מגדל עוז מגיה הרמב״ם׃ וחבר כתר שם טוב כנראה בספר הלכות קט״ן כ״ב׃

703. R. IOM TOV BAR ABRAHAMI ASCVILI' Siuilianus, id est Hispalensis, abbreuiatè dictus הריטב״א *Harritbà*. Scripsit -

ספר מגדל עוז *Sèpher migdàl oz Librum Turris fortitudinis* Tit. ex Psal. 61. v. 4.

של״ז **ר׳ יום טוב הכהן** עשה הקדמה
על ס׳ עולת שבת לר׳ יואל ן׳ שועב :

704. R· IOM TO'V HACÇO-HE'N Sacerdos, edidit Præfationem in librum עלת שבת *Olàth Sciabbàth Holocausti Sabbathi R. Ioèlis Aben Scioèu*, de quo suprà num· 687. Excusa cum eodem Venetijs anno mun. 5337· Christi 1577. in fol.

ת״ג **רבי יום טוב ליפמן בן ר׳ נתן לוי בן ר׳ משה וולרשטיין חתן הישיש ר׳ אהרן אשכנזי מפראג** חבר פירוש על המשניות וקראו תוספות יום טוב נדפס שנית בקראקא עם פירוש עובדיה מברטנורה שנת ת״ג :

705. R. IOM TO'V LIPHMA'N BEN NATHA'N LEVI', BEN R. MOSIS WALRESTAIN, *gener R· Aharonis Germani Pragensis*, composuit Commentaria in *Miscnaijòth*, eaque vocauit -

תוספות יום טוב *Tosèpheth Iom Tòu Additamentum* י״ט *Iom Tòu*. Excusa fuerunt vnà cum textu Miscnæ, & Commentarijs Ouadiæ Bertinoris primò Pragæ; secundò Cracouiæ an. 403. Christi 1643. in 4. Hic item R. Iom Tòu Lipmàn approbauit, & laudauit librum זרע ברך *Zeràa Bèrech R. Bèrech* Cracouiensis. Vide ibidem.

השי״ג **יום טוב עטיאס** עם אברהם
אושקי העתיקו עשרים וארבע ספרי קדש מלשון עברי אל לשון
ספרדי ונדפס בפירארה שנת השי״ג ליצירה:

706. IOM TO'V ATIA'S vnà cum Abrahamo Vsque siuè Oskì, Vetus Test. ex Hebraica in Hispanam linguam vel traduxerunt, vel traduci curarunt. Data Epistola dedicatoria ad Gra-

min דייסוס *de Iesus*, qui & Carmina quędã in laudem Auctoris, & libri composuit, quæ in principio libri excusa sunt; & in fine adiecit Tabulam argumentorum omnium sectionum, & versiculorum Sacræ Scripturæ, & omnium מאמרים *Maamarim* historiarum Talmudicarum, & dictorum priscorum Rabbinorum; quæ in hoc opere adducuntur. In limine libri præfixa est Præfatio R. Samuelis Ben Scialòm סגלמאסי *Sagalmasi* de habitantibus ליפאנטו *Lepanto*. Scripsit -

חדושי על כמה מאמרים מהתלמוד ; *Chiduscè al camà Maamarim mehatalmùd* Nouellas quasdã explanationes super nonnulla Talmudistarum dicta, quæ excusæ sunt in עין ישראל *En Israël* nouissimę edit. Ven. apud Bragadinos in fol. an. 1625. quæ hoc symbolo הריט״בא *Harritbà* annotantur, hoc est *HaRàu Rabbì Iom Tòu Ben Abraham*. Eidem Auctori à nonnullis attribuitur liber -

חקות הדיינים *Chukòth haddaijanim Statuta Iudicum*. De modo administrandi Iustitiam à Iudicibus. Alij attribuunt R. Salomoni Ben תזראת *Tazràth*, Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 61.

Sub nomine huius Auctoris reperitur scriptus -

ספר הזכרון *Sèpher Hazzicaròn Liber memoriæ*, siuè *memoriale* in honorem libri משנה תורה *Miscnè Thorà* Mosis Ægyptij; vt videlicet Doctores Hebræi iugem, & perpetuam memoriam doctrinæ huius libri habere debeant. Reperitur msc. in Biblioth, Vatic. Papyr. in 4.

Nota. A Kirchero in Oedipo Class. II. Gramm. cap. 2. pag. 84. citatur quidam Rabbinus sub nomine *Iom Lob Abramides*, forsan erit *R. Iom Tòu Ben Abrahami*.

gnificatum explicans. In Hebraicam linguam illud vertit Rabbi Iudas Bar Saulis Aben Tybbòn Hispanus Granatinus de Arce Lunir, anno 4931. Christi 1171. Extat msc. in Bibliotheca Vrbinat. apud Vaticanum in fol. membranaceo sub num. 54. Vide in calce libri pag. 311. Et pag. 312. vbi dicitur, quòd tres fuerunt traductores huius Operis, videlicet R. Isaac Bar Iudæ Barcinonensis: R. Isaac Halleuì; & R. Salomon Ben Parchòn; quod absoluit in Vrbe Panormi, & ex omnibus nulla melior ista versione R. Iudæ Bar Saulis inuenta est. Huiusmodi autem Codex Vrbinat. scriptus est mense Aprili anno 4974. Christi 1214. Scripsit -

3. ס׳ החשגה *Sèpher bahassagà Librū assecutionis* de re Grammatica. Sæpè citatur ab Ephodæo, & laudatur. Scripsit & alium librum pariter Arabicè, cuius titulus -

4. הקירוב והישור *Hakkiròu vehaisciùr Manuductio, & directio*, de eadem re Grammatica, versus fuit in Hebræam linguam à R. Iacobo Romano Constantinopolitano. Reliqui tres ex septem libris, quos scripserat, sunt -

5. ס׳ ההערה *Sèpher hahaarà*.

6. ספר ההכלמה *Sèpher hahachilmà*. Et -

7. ס׳ ההשואה *Sèpher hahasciàh*.

De hoc Auctore vide *Scialscèl. hakkabbalà* pag. 39. b.

תשח״ ר׳ יונה מעיר ג׳ירונדי וחבר

פי׳ על הרי״ף בכמה מסכתות :

708. R. IONA' GERVNDENSIS BEN R. SAMVELIS. Fuit insignis

tiam Nasi mulierem. Excusum fuit Ferrariæ expensis Hieronymi de Vargas Hispani anno 5313. Christi 1553. in fol. Ibidem dicitur, quòd fuerit traductum à quibusdam eruditis Viris, industria, & diligentia *Duarte Pinel Portughese*.

תשז״ ר׳ יונה ן׳ גנאח או גאנח

בן ר׳ מרינוס ן׳ גנאח היה רבו של רבינו

יעקב בן יקר שהיה אחר כך רבו דרש״י : וזה יונה היה מדקדק

ורופא הספרדי מקורדובה מזכירו ן׳ עזרא בהרבה מקומות

אחרים והיה בשנת כמו ד׳ תתפ״א וחבר בלשון ערבי ס׳ הרקמה וס׳

השרשים על הדקדוק וס׳ ההשגה : וס׳ ההקירוב והישור : וס׳

ההערה : וס׳ ההכלמה : וס׳ ההשואה כלהם על הדקדוק:

707. R. IONA' ABEN GANA'CH BEN R. MARINI ABEN GANA'CH Medicus Hispanus Cordubensis Magister Rab. Iacobi Bar יקר *Iekàr*, qui postea fuit Magister *Rascì* R. Salomonis Iarchì. Viuebat circa annum 4881. Chr. 1121. Et putant nonnulli, eum esse, cuius aliquoties meminit Abraham Aben Ezræ in Commentarijs *Parascià* ויחי, & in suis Grammaticalibus, præsertim in מאזני חלשון, vbi dicit, quòd iste Auctor septem libros composuerit omnes planè desiderabiles, & septimus fuerit liber שרשים *Radicum*: nam Arabicè scripsit insigne Opus Grammaticale, quod in duas Partes diuisit. Primam vocauit -

הרקמה *Harakmà Racamum*, id est Opus phrygionicum, in qua de tribus orationis partibus agitur; videlicet de שם : מלה : פועל *Nomine, Dictione, & Verbo*. Secundam appellauit -

שרשים *Sciarascìm Radices*. Et est Dictionarium absolutissimum omnium dictionum Sacræ Scripturæ naturam, & si-

gnis

uersum, fortassis ex libro היראה *Hairàh* huius Auctoris translatum; & alium sub nomine -

שערי תשובה *Sciaarè Tesciuuà Porta pœnitentiæ* pariter huius Auctoris, quem Buxtorfius attribuit R. Ionę Gerundensi. Excus. Venetijs an. ש״ד 304. Chr. 1544. Plantauitius R. Ionæ de Praga, & ait excus. Cracouiæ, anno non notato. Scripsit & hic noster Iona Gerundensis super -

איסור ואתר *Isùr Veèther Vetitum. & licitum*, liber est Legalis excus. Venet. apud Danielem Iunctam anno שנ״ז 357. Christi 1597. in 4.

In Bibliotheca Vaticana extant nouæ quædam explanationes in Cod. אבות *Auòth Capitulorum Patrum* msc. Papyr. in 4. quæ attribuuntur cuidam R. Ionæ, nescitur, an sint Ionę Gerundensis.

תשט״ ר׳ יונה בר׳ יוסף חבר ספר קול יונים וכסו דרשות על גלות יהודים :

709. R. IONA' BAR IOSE'PH scripsit -

ספר קול יונים *Sèpher kol Ionim Liber Vocis Columbarum*, Tit. ex Nahum 2. 8. Est liber Concionum super captiuitate Iudæorum. Excus. Thessalonicæ in 4. Ex Plantauitio.

תשי״ רבי יונה ן׳ עזרא חבר ספר הדקדוק ופירוש על התורה ונביאים ראשונים ואחרונים :

710. R. IONA' ABEN EZRÆ. Si Henrico Mauroy credendum sit pag. 232. suæ Apologiæ pro Iudæis Christianis, scripsit Grammaticam, opus, quod vtile est (vt ipse ait) ad remouendum studiosorum hominum laborem, vt quàm citissimè, quod cupiunt, perquiruntque, inueniant.

gnis discipulus הרמבן *Harrambàn*, id est R. Mosis Bar Nachmàn, & Magister הרשבא׳ *Harriscbà*, hoc est R. Salomonis Bar Abrahami Ben Adèreth Barcinonensis, *Scialscèl. hakkab.* pagina 56. & 58. Fuit corpulentus, & pinguis. Composuit פירוש *Perùsc* super הרי״ף *Harriph*, id est super *Ràu Alphès*, sed tantùm in aliquos מסכתות *Massachtòth Tractatus*, seù *Codicibus* Talmudis Babylonici, quæ inter Opera Ràu Alphès excusa reperiuntur. Obijt anno 5064. Christi 1304. vel secundum Algazæum anno 5024. Christi 1264. quod verius apparet: alioquin vitam protraxisset supra centum annos, quod non est ita credibile.

Eodem tempore, quo hic noster R. Iona Gerundæ viuebat, alius R. Iona in Catalaunia reperiebatur, vt apparet ex eius epistola ad Ionã Gerundensem missa, qua consilium petit, quid sibi faciendum, quòd Rex Aragoniæ à se petat, vt iudicium eruditionis iudicet, hoc est scribat librum, quo instruatur homo ad pietatem, & religionem. Est forsan liber, qui circumfertur cum hoc titulo.

ס׳ היראה *Sèpher Hairàh Liber Timoris* sub nomine R. Ionæ Gerundensis est huius R. Ionæ, in quo de Dei timore agitur. Fuit primò excusus Venetijs anno 304. min. supput. Christi 1544. in 4. Postea Hebraico-Germanico sermone conuersus, impressus fuit Tiguri anno 306. Christi 1546. Menasse Ben Israël in Catalogo Hispanorum, qui Hispanicè res Iudaicas scripserunt, præfixo Operi suo *De resurrectione mortuorum* exhibet Tractatum *de Dei timore*, *Tratado del Timor Diuino* ex Hebraico à Dauid Cohèn in Hispanam linguam con-

Targùm (hoc est Paraphrasim Chaldæam) *Prophetarum*; *Ionathan Ben Vzielis dixit illud ex ore Haggai, Zachariæ, & Malachiæ*. Non multũ insudant Iudæi, in nonnullis enormioribus absurditatibus quorundã effatorum priscorum Rabbinorum congrua aliqua commentatione remouendis. Nonne secundã Domum per 420. annos perstitisse in eorum libris passim inuenimus? Vnde & per idem tempus, totidemque fermè annos Ionathan quoque vixisse, si Haggæum, aliosque Prophetas relatos, & Onkelosum viderit, necesse est asserere; quod planè est incredibile. Explicari igitur debet locus Talmudis, & ita intelligi: Quòd Ionathan Ben Vizelis ex ore Haggæi, Zachariæ, & Malachiæ, id est, ex orali legitima traditione ab Haggæo, & ad eius vsque tempora serie continuatam deducta, & non immediatè ab Haggęo, alijsque Prophetis recepta, atque adeò ab ipsissimo Prophetarum ore hausta, Targum, siuè Paraphrasim Chaldaicam composuerit. Scripsit itaque Ionathan *Targùm in anteriores Prophetas*, id est *Iosuè, Lib. Iudic. I. & II. Samuelis, & I. & II. Regum. In posteriores Prophetas*, hoc est in *Isaiam*, *Ieremiam*, *Ezechielem*, & in תרי עשר *Therè asàr*, id est *duodecim Prophetas minores*.

Et quamuis de eo dicatur, quòd tantùm in priores, & posteriores Prophetas suum Targum scripserit, nihilominus non desunt aliqui, qui asserant eum etiam super Pentateuchum Targum composuisse; cuius initium per hæc verba notant מן אולא ברא י״י וגומ׳ *A principio creauit Dominus &c.* Ita R. Azarias in אמרי בינה *Imrè binà* cap. 25. pagina 95. De quo R. Ghedalià Aben Iàchija in *Scial-*

Item scripsit Opus celebratissimum, & receptissimum in Legem, & Prophetas omnes. Ex eodem ibidem.

קס״ט ר׳ יונה צרפתי עשה ספר על הנפש ונמצא בווטיקאנו בסימן יד :

711. R. IONA TZARPHATI Gallus. Scripsit

ס׳ על הנפש *Sèpher al Hannèphesc Librum de Anima*. Reperitur msc. in Biblioth. Vatic. sub num. 85. pag. 186. Papyr. in 8.

קס״ב יונת אלם ספר על הקבלה כמ״ש בו׳ :

712. IONATH ILLEM, *Columba muta*, Tit. ex Psal. 56. 1. Liber est Cabalisticus msc. Ex Buxtorfio.

קס״ג יונתן בן עוזיאל חבר תרגום על הנביאים ראשונים ואחרונים :

713. IONATHAN BEN VZIELIS, secundùm communem sententiam Iudæorum ex Talmude expiscatam, tempore Haggæi, Zachariæ, & Malachiæ Prophetarum, qui ædificationi secundæ Domus interfuerunt, ab ijsdem oralem Legem, & traditiones Iudaicas adolescentem accepisse ferunt. In virilitate socium R. Iochannanis Ben Zaccài, & discipulum Hillelis fuisse autumant. In fine vitæ Onkelosum Proselytum, & Pentateuchi Chaldaicum Paraphrastem vidisse asserunt: de quo in Onkeloso egi. Prophetas anteriores, & posteriores ex ore dictorũ Prophetarum in linguam Chaldaicam Paraphrasticè transtulisse, ex Cod. מגילה *Meghilà* cap. 1. his verbis docent pag. 3. non longè à principio.

תרגום נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי :

na. Cùm autem Auctor *Imrè binà* antiquior sit Auctore *Scialscèlet hakkabalà*, dicendum est, hunc ab illo suam de Targum Pentateucho Ionathanis sententiam accepisse.

Dum Ionathan Ben Vzielis huic paraphrasticæ super Prophetas compositioni intentus fuisset, iactant Iudæi eidem multa miracula contigisse, quorum aliquot referuntur Cod. *Meghillà* cap. 1. pag. 3. primo loco suprà cit. his verbis.

ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה יצתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגיליתי סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ,

Contremuit terra Israëlis quadringentis parasanghis super quadringentis parasanghis (hoc est in se multiplicatis sunt 160000.) *exiuit filia vocis* (oraculum) *& dixit. Quis est ille, qui reuelat secreta mea filijs hominum? Stetit Ionathan Ben Vzielis super pedes suos, & dixit: Ego sum, qui reuelaui arcana tua filijs hominum. Conspicuum, & notum est coram te, quòd non propter gloriam meam, aut propter gloriam patris mei, sed propter honorem tuum feci hoc, ne multiplicentur dissensiones in Israël.* Voluit etiam efficere Targum in Hagiographa, sed prohibitus est ab eodem oraculo, vt ibidem statim sequitur.

ועוד ביקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דייך מאי טעמא משום דאית ביה קץ משיח ,

Ampliùs: Voluit reuelare (secreta) *Paraphrasi Hagiographorum. Exiuit oraculum, dixitque ei: Satis sit tibi. Qua ratione? Quia in eis est finis* (aduentus) *Messia.*

Scialsc. hakkabb. pag. 28. hæc habet.

יונתן בן עוזיאל אפילו שהתפרסם תרגומו על נביאים לבדו כנראה בראש מסכת מגילה שכתב מפי חגי זכריה ומלאכי : עם כל זה נמצא שתרגם גם כן כל התורה : והחכם ריקנאטי לפירושו לתורה מזכיר על שמו הרבה פסוקים מפוזרים בתורה כתרגומו , ובדורנו זה נמצא א' מהם שלם וכתוב בסופו שהוא תרגום יונתן בן עוזיאל על התורה והוא בעיר רייו ביד בני פואה : ואחר כמוהו במנטווה ביד בני קסים : אמת שכתוב בסופו שהוא תרגום ירושלמי : ונמצאו לשונותיהם כמעט מכוונים : ויכול להיות שהכתוב בו ירושלמי ר"ל שכתבו יונתן בירושלם :

Ionathan Ben Vzielis, licèt diuulgasset Paraphrasim suam solummodo super Prophetas; sicut apparet in principio Codicis Meghillà (*quam scripserat ex ore Haggai, Zacharia, & Malachia*) *nihilominus inuenitur, quòd paraphrasticè traduxerit etiam totum Pentateuchum. Et Sapiens Recanati in Commentario suo super Legem ex huiusmodi Paraphrasi quamplurima loca sparsim affert. Et hac nostra atate istorum exemplariorum vnum completum inuenitur, in cuius calce scriptum est: Quod sit Targum Ionathanis Ben Vzielis super Legem; extat Regij Lepidi in manu haredum de Phoa. Consimile visitur Mantua apud haredes de Kasis. Verum tamen est, quòd in fine* (libri) *scriptum legitur: Quòd sit Targum Ierosolymitanum. Vtriusque verò phrasis similis est; & potest esse quod scriptũ sit: Targum Ierosolymitanum, eò quòd scriptum fuerit à Ionathano Ierosolymis.* Hactenùs Auctor *Scialscèleth hakkabbalà*, Et Auctor *Imrè binà* cap. 9. pag. 50. b. idem ferè dicit, & refert nonnullos versiculos ex Genesi desumptos, quos retulit Rekanati, & testatur se vidisse suprà narrata duo exemplaria omninò inter se simill-

rat Rabbàn Iochanàn Ben Zaccài, &c. De quo ibidem dicitur: quòd non dimisit scire Scripturam; Miscnà, Halachòth, & Haggadòth, Grammaticalia Legis, & Grammaticalia Scribarum minima, & maxima, &c. Item Parabolas vulpium, Narrationes Angelorum ministerij, Dęmonum, דקלים *Palmarum* (R. Salomon, *Narrationes Palmarum quid sint, ego nescio,*) &c. Et paulò post de eodem Iochanàn Ben Zaccài subiungit.

ובי מאחר דקטן שבכולם כן גדול שבכולם עד אחת כמה וכמה :

Si igitur minor qui erat inter eos (ita pręstans erat) *quantò magis qui maior inter eos erat* (vti erat Ionathan Ben Vzielis) *erit maximus?* Auctor *Scialscèl. hakkab.* pag. 87. ex *Berescith Rabbà Parascià* 15. refert, quòd aliquando Iochanàn Ben Zaccài typho prorsùs insano de seipso hasce laudes protulerit: *Si omnes celi essent membranacei, & omnium hominum capilli xylina, vniuersaque nemora essent calami, non valuissent scribere omne id, quod à Magistris meis didici, neque subduxi me ab eis, quantum in mare canis lambit.* Alia hyperbolica de hoc Rabbino habes supra pag. 438. b. Si igitur R. Iochanàn Ben Zaccài qui discipulus Hillelis senioris minimus erat in doctrina, tam doctus atq; sapiens habebatur quid dicendum de Ionathane Ben Vzielis, qui inter doctos discipulos Hillelis doctissimus erat? At nugæ sunt istæ, & pro nihilo habendæ, allatæ tamen sunt, vt cognoscamus in quanta existimatione Ionathan Ben Vzielis sit apud Hebræos, cuius Paraphrasis licèt pro authenticis scripturis non habeatur, magnæ tamen apud Iudæos est auctoritatis, & ex ea argumenta pro confirmatione Chri-

Vlteriùs alia miracula diuendunt Talmudistæ fuisse patrata, cùm Ionathan Ben Vzielis occupabatur in translatione Sac. Script. in linguam Chaldaicam paraphrasticè. Dicunt enim, quòd si aliqua musca, vel aliud volatile circa eum tunc volitasset, illicò comburebatur ne ei impedimento esset. Verba Talmudis Codice *Succà* c. 2. pag. 28. circa med. & Cod. *Bauà Bathrà* cap. 8. pag. 134. circa finem sunt.

אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל כשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף :

Dixerunt de Ionathane Ben Vzielis: In hora, qua sedebat, & occupabatur in Lege: omne volatile, quod volabat super eum, comburebatur. Et hoc propter pręsentiam Angelorum sibi in hoc negotio assistentium: vt ait Glossa. Et licèt ista sint nugacia Iudæorum figmenta, nobis tamen proderunt; quia cum illum Virum doctissimum, & sanctissimum existiment, illiusq; Paraphrasim tamquam aliam Legem Mosaicam recipiant, in qua quamplurima Christianæ fidei mysteria enucleatiùs, quàm in ipso Textu Sacro fiat, explicentur, poterimus tutò contra Iudaicam perfidiam ex hac Paraphrasi valida argumenta eruere, illamque perfringere, & conculcare. Et vt animaduertat Lector, quanti eam faciant Iudæi, legenda sunt loca suprà citata Codd. *Succà*, & *Bauà Bathrà*, vbi; quæ sequuntur, inueniet.

תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן שלשים מהם וכו׳ גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל וכו׳ :

Tradiderunt Magistri: Octoginta discipulos habuit Hillel senior; triginta ex eis &c. Maior, qui in omnibus illis, erat Ionathan Ben Vzielis. קטן שבכלם רבן יוחנן בן זכאי וכו׳ : *Minor verò, qui inter eos e-*

nis excessu acciderunt. Vti משנה *Miscnæ* nomen, illiusque partium compositio, quæ diù post mortem Ionathanis facta est, & tamen illius meminit ad cap. 26. 9. Exodi, sicut & Num. 24. 19. Constantinop. Vrbis à Constantino renouatio longè post Ionathani tempora facta, & nihilominus ibi dicitur: Quòd surget Imperator de Domo Iacob, perdet, atque exterminabit reliquias, quæ supersunt de Constantinopoli Vrbe renouata, &c. quæ Prophetiæ attribui non possunt, cùm post Aggæum, Zachariam, & Malachiam nullus alius Prophetarum extiterit, vt docent Rabbini. Hinc apparet, hanc Paraphrasim Ionathano tributam, non esse illius, sed alterius ignoti Viri, qui post compositum Talmud Babylonicum extiterit, sed quo anno id factum sit planè ignoratur. Superioribus seculis latitabat hæc Paraphrasis, quia de ea apud antiquos Auctores altum silentium, eam tamen passim citat R. Menachem Recanati in suis Comment. in Pentateuchum, vt refert R. Azarias in *Imrè binà* cap. 9. pag. 50. b. Et Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 28. vt suprà retuli. Eam vidit & Galatinus, vt dicit libro 1. capite 3. Tandem typis in lucem edita est Venetijs anno שמא 341. min. supp. Christi 1581. apud Ioannem de Gara vnà cum Paraphrasi Onkelos, &c. in 8. Item, Hanouiæ anno 374. Christi 1614. Inuenitur etiam impressa in Pentateucho Bibliorum Polyglottorum Londini anno 1657. in magno folio. Postremò Amstelodami cum reliquis duabus Paraphrasibus (præter textum Sacræ Scripturæ) Onkelosi, & Ierosolymitanæ, in quatuor columnis sub vno ictu oculi re-

Christianorum dogmatum deduci poterunt, cuius auctoritas irrefragabilis est apud Iudæos.

Huiusmodi autem Ionathanis Targum, seù Paraphrasis excusa reperitur in magnorum Bibliorum II. & III. Volumine impressionis Venetæ, & Basileensis in fol. magno. In II. super Iosue, Iudic. Samuelem I. & II. & in Reg. I. & II. charactere quadrato, sed minori, quàm sit Sacri Textus Hebraici, punctisque vocalibus vestito, sed absque accentibus, & in exteriori columna disposita. In tertio autem Volumine eorundem magnorum Bibliorum, eadem Paraphrasis reperitur super *Isaiam*, *Ieremiam*, *Ezechielem*. & *Duodecim Prophetas minores*, id est in *Hoseam*, *Ioëlem*, *Amos*, *Abdiam*, *Ionam*, *Michæam*. *Nahùm*. *Habacùc*, *Sophoniam*, *Aggæum*, *Zachariam*, & *Malachiam*, eodem ordine, quo suprà.

Porrò de eadem Ionathanis Paraphrasi in Pentateuchum, quæ hodie circumfertur, quæri potest: An reuera sit eiusdem Ionathanis legitimus, & germanus fœtus, an non? Resp. Viros plerosque doctos, & eruditos de hoc ambigere, nec leuibus coniecturis, & argumentis ad hæc induci: nam stylus Paraphrasis Prophetarum, quæ communi omnium voto Ionathani tribuitur, est valdè diuersus ab eo, qui in Paraphrasi Pentateuchi obseruatur. Ille siquidem est arctus, & concisus, hic verò diffusus, & prolixus, ac fabulosis, & superstitiosis commentationibus refertus, ac proinde indignus, vt tanto, ac tali sapientissimo Viro attribuatur.

Adde, quòd quædam in ea referuntur: quæ longo post tempore à Ionatha-

apud nos valet, quia Talmudica; apud Iudæos quia talis, irrefragabilis est.

Cæterùm quidam putant (ineptè tamen) Ionathanem esse Theodotionem Græcum Sacrorum Voluminum Interpretem, quia idem ferè est Grecis Theodotion, quod Ionathan Hebræis, vtrumque enim nomen *Adeodatus*, seù *Deus dedit* interpretatur. Sed falluntur: nam Ionathan non Græcè, sed Chaldaicè; non totam, sed aliquam tantùm partem Sacrę Scripturæ paraphrasticè vertit, vt dictum est.

De spatio vitæ Ionathanis Ben Vzielis, quod tradunt Talmudistæ, portentosum commentum videntur nobis obtrudere, dum aiunt: In pueritia, seù adolescentia discipulum fuisse Haggæi, Zachariæ, & Malachiæ Prophetarum, qui initio secundi Templi viuebant; & in senecta Onkelosum vidisse, qui circa annum Domini 107. obijt, annis circiter 40. post exustum Templum: nam cùm Templum secundò ædificatum fuerit anno mundi 3408. dirutum an. 3828. constat inde, quòd Ionathan ad ætatem fermè 460. annorum peruenerit, quod incredibile est. Genebrardus in Chron. pag. 209. ait Ionathanem Ben Vzielis obijsse an. 28. ante Christi natiuitatem, sed non probat aliqua auctoritate, aut ratione. R. Dauid Ganz in sua Chronolog. illum refert an annum 3724. annis 36. ante Christi natiuitatem. Sed omnia, quæ de hoc Ionathane Paraphraste dicuntur, incerta sunt, & dubia. Quicquid sit de tempore eius mortis: certum est apud Iudæos ex traditione receptum, illius corpus humatum esse in loco עמוקא *Amukà* nuncupato in terra Israëlis, vbi etiam hodie celebris eius me-

repræsententur dispositæ. Quibus infernè addita est expositio R. Salomonis; & in externa margine libri subnectuntur paruæ notulæ ex diuersis Auctoribus compilatæ ex *Messarà*, *Baal Turrim*, & alijs antiquioribus Talmudistis, anno 430, min. supput. Christi 1670. apud אורי ויבש Orì Viuès Ben Aharonis Leui, in 4.

Si enim Viri docti meritò dubitant de Paraphrasi in Pentateuchum Ionathano attributa, quia nulla de ea fiat mentio ab antiquis Auctoribus, quantò magis de veritate Paraphrasis in Hagiographa dubitarent, si in eá aliquando Ionathanem manũ admouisse, & Targum, seu Paraphrasim Chaldæam composuisse diceretur? Sanè superiori seculo prodijt in lucem תרגום יונתן על שיר השירים *Targũ Ionathanis in Cantica Canticorum* ex exemplari Syro-Targumico, quod extabat apud Ioannem Baptistam Raymundum, recognito ab Archiepiscopo Montis Libani, asserente, traditum fuisse Gregorio XIII. Summo Pontifici. Cuius transumptum reperitur in Biblioth. RR. Clericorũ Regularium Minorum Romę in Ædibus S. Laurentij in Lucina transscriptum in margine Bibl. Reg. Ex quo vnum exemplar pro Bibliotheca Vaticana Hebraicè transcripsi, Latinè reddidi, & Scholijs illustraui anno Domini 1657. Extat in prædicta Biblioth. Vatic. sub num. 433. Papyr. in 4.

Huiusmodi Paraphrasim esse Ionathanis Ben Vzielis constanter negabunt Iudęi, aiunt enim, quòd cùm voluisset Ionathan manum admouere, & paraphrasticè interpretari Hagiographa, prohibitum de cęlo fuerit, vt suprà retuli ex Cod. *Meghillà* c. 1. Verùm hęc auctoritas nihil

ad laudes Romanorum tacuerat Cod. *Sciabbàth* pag. 33. b. nec mirandum est in patriam esse relegatum, in qua acceptus non erat, vti in Tiberiade, vbi Doctores in pretio habebantur. Ibi artem coriariam exercebat, vti in more erat apud Sapientes illos Iudæos, qui aliquam artem exercere debuissent. *Pèrek* במה טומנין Cod. *Sciabbàth* cap. 4. Idem fecisse antiquos Christianos habemus ex Act. Apost: 9. 43. vbi Simon ille, apud quē in Ioppe dies multos moratus fuerat Apostolus Petrus, coriarius erat; & Apostolus Paulus in tot, tantisque Euangelij laboribus noluit à fidelibus sumptus accipere; sed operabatur manibus suis artem scenofactoriam exercendo, Act. 20. ver. 34. 35. Cor. 1. cap. 4. 12. I. Thessalon. 2. 9. & II. Thessalon. 3. 8. sicut & Aquila Ponticus Act. 18. 4. Apostoli exemplo prouocati antiqui Sancti illi Antistites, per hanc laboris viam ad cæleste Regnum progredi voluerunt. Sic Spiridion Trimithuntis Episcopus pecuariam, de quo Ruffin. l. 10. cap. 5. Sozom. l. 1. c. 11. Niceph. l. 8. c. 42. Et Zenon Maiumæ Episcopus lanificum exercuit, de quo Sozom. l. 7. c. 27. & Niceph. l. 12. cap. 47. Antiqui enim Canones præcipiebant dist. 91. c. 3. 4. vt Clericus victum, & vestimentum sibi artificiolo, vel agricultura quantumlibet verbo Dei eruditus, victū quæreret, quod intelligendum erat de pauperibus, quos Ecclesia alere non poterat. Sed hodie ne Clerici mendicare cogantur cum Ordinis dedecore, sanciuit Concilium Trident. sess. 21. cap. 2. antiquorum Canonum decreta innouando, ne quis ordinetur, nisi is, qui aliquo beneficio, aut patrimonio sufficienti inde viuere

memoria recolitur, & honoratur peregrinatione inter festum Paschæ, & Pentecostes à Iudæis Terræ Sanctæ habitatoribus. Vide Epistolam itinerariam Terræ Israëlis.

תקי״ד **רבי יונתן שליח ציבור** על קהל לוניל כתב. אגרת אל הרמב״ם על כמה קושיות הלכות ומשיב הרמב״ם עליו :

714. R. IONATHA'N SCELI'ACH TZIBBV'R Nuncius cœtus, siuè Minister Synagogæ Lunir, scripsit אגרת *Ighèreth Epistolam*, eamque misit ad Rambàm R. Mosen Ægyptiū, illumque interrogans de quibusdam difficillimis quæstionibus, ad quas respondet Ægyptius. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 4.

תקט״ו **ר׳ יוסי אלכסולי** חבר משתגב ומתחיל כפר לעמך ישראל וכו׳ כתוב בסדר תפלות ימים נוראים כפי מנהג ספרדים נדפס בויניציאה שנת לפ׳ היספה דף קכ״א עמוד ב׳ :

715. R. IOSE' ALCASVLI'. Composuit quandam orationem, quam משתגב veluti munimen, & robur existimant, & incipit כפר לעמך ישראל וכו׳ *Propitiare populo tuo Israël, &c.* Reperitur in Ordine Precum pro diebus terribilibus iuxta ritum Hispanorum. Excusa Venetijs anno 5396. Christi 1636. pagina 121. b. in 8.

תקט״ז **רבי יוסי בן חלפתא דציפורי** חבר סדר עולם רבא : והיה לעבד עורות כמו שנראה בפרק במה טומנין :

616. R. IOSE' BEN CHELPETHA' DE TZIPPVRI', Patria Rabbènu Hakkadòsc, qui etiam relegatus fuerat ab Hadriano Imperatore, eò quòd

chài ascitus est *Pèrek* פרק שני המנות pag. 17. R. Ismael Ben R. Iosè socius R. Eleazaris Ben R. Simeonis, & Rabbènu Hakkadòsc, qui corpore obesus, & pinguis fuit, sicut & eius socius R. Eleazar, de quibus videndi sunt in Catalogo Tanaitarum suis quibusque locis. R. Chelpetà Ben Iosè ex nomine aui sui ita nuncupatus, obijt ante patrem, quem licèt vehementer diligeret, ita tamen adeò luctum dissimulauerat, vt eodem die funeris ingressus Academiam, ibique vsque ad vesperam sermocinatus sit. Quomodo autem id permissum, videndum est capite 10. Codice *Semachòth*. Eius ætate non erant oleæ in terra Israëlis, eò quòd Hadrianus Cæsar in bello Bitheriano omnia oliueta iusserit succidi. Cod. *Peà* cap. 7. Tempore huius Imperatoris, qui totam terram Israëlis vastauerat, viuebat, nihilominus in patrio exilio scripsit.

סדר עולם *Sèder Olàm Ordinem mundi*, qui communiter vocatur רבא *Rabbà Magnus* ad differentiam alterius סדר עולם *Sèder Olàm* זוטא *Zuttà* paruus. Et est Chronologia ab initio rerum exordiens vsque ad sua tempora nempè ad Hadrianum Imperatorem perdurans.

Primò, quod sciam editus fuit cum versione Latina Sebastiani Munsteri Basileæ 1524. in 4. Iterum excusus fuit Hebraicè Venetijs anno ש״ה 305. min. supp. Christi 1545. in Ædibus Marci Antonij Iustiniani, in 4. Et iterum Hebraicè Basileæ anno בש״מ 340. Christi 1580. apud Ambrosium Frobenium. Corrige Plantauitium, qui in sua Biblioth. Rabbin. in *Sèder Olàm Rabbà*, & *Zuttà* dictionem פרוביניאו *Frobenium*; legit *Pruuinium*: cùm notissimum sit Ambrosium Frobenium horum librorum

possit. Id, quod Clericis antiquitùs ob paupertatem permissum erat, Monachis otiositatem vitandi gratia, præceptum fuit. Sanctus enim Benedictus cap. 48. suæ Regulæ, de opere manuum quotidiano ferè totum consumit. Hinc Sanctus Hieronymus ad Rusticum Monachum Epist. 4. relat. in decret. de Consecr. dist. 5. cap. 33. *Facito*(inquit) *aliquid operis, vt te semper Diabolus inueniat occupatum, &c. Vel fiscellam texe iunco, vel canistrum lentis plecte viminibus. Sarriatur humus, areola æquo limite diuidantur: inserantur infructuosæ arbores, vel gemmis, vel surculis, vt paruo post tempore laboris tui dulcia poma decerpas. Apum fabricare aluearia; texantur & lina capiendis piscibus: scribantur libri, vt & manus operetur cibum, & animus lectione saturetur. In desiderijs est omnis otiosus. &c.* Prisci illi Iudæi hanc humilitatis virtutem æmulantes in Apostolorũ discipulos, vel paupertatis necessitate pressi, vel ambitionis, & humanæ gloriæ capessendæ studio ducti, laborabant manibus suis. Ita faciebat R. Iosè Ben Chelpetà, de cuius modestia referunt Talmudistæ: quod nunquam respexerit locum Circumcisionis: neque trabes cubiculi ipsius, limbum, & oram indusij sui conspexerunt. Cod *Sciabbàth* c. כל כתבי הקודש pag. 118. Et alia obscœna de eo dicuntur, vt ex ea parte retuli suprà ad pag. 389. col. 2. Quinque filios habuit, omnes ex fratria suscepit insistendo Legi Leuiratus, qui doctissimi euaserunt. Inter eos prudentia, ac dexteritate laudatur R. Elièzer Bar Iosè, qui in Alexandriã Ægypti primò perrexit. Cod. *Sanhedrìn* cap. *Chèlek*. Deinde socius in Romano itinere à R. Simeone Ben Io-

rum tunc temporis fuiſſe Impreſſorem. Ibidem eodem anno, & apud eundem Typographum cum verſione Latina è regione textus Hebraici G. Genebrardi iterum excuſus, qui in Latina Præfatione libenter fatetur, ſe ignorare huius Opuſculi Auctorem. De eo tamen fit mentio apud *Iuchaſsin* pagina 43. & apud *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 32. & illum expreſsè attribuunt huic noſtro R. Iosè Ben *Chelpetà*, & ſeipſum prodere videtur, dum in fine huius libelli ad cap. 30. ait חית ר׳ יוסי אומר מגלגלין זכות ליום זכות וכו׳ *R. Iosè dicit: Deuoluunt meritū in diem meriti, &c.* quod in ſua verſ. Latina Genebr. non animaduertit. Hanc eandē habet idem Genebr. in fine ſuę Chronogr. edit. Pariſ. an 1600. in fol. p. 38. c. 1. Solent.n. Auctores Hębrei ſe ipſos nominare in tertia perſona.

Cæterùm R. Dauid Ganz hunc R. Iosè Ben Chelpethà refert ad an. 881. quarti millenarij, Chriſti 121. & eundem libellum סדר עולם רבא *Sèder Olàm Rabbà* eidem attribuit.

תס״ו ר׳ יוסי בן יוסי כהן גדול תקנו סדר העבודה כמו כתב הריטב״א בפרק הוציאו לו בשם בעל העיטור כן תמצא בסדר התפלות ימים נוראים במנהג ספרדים דף קנ״ב ואומרים אותה במוסף ליום הכפור:

717. R. IOSE' BEN IOSE' COHE'N GADO'L Sacerdos magnus. Compoſuit -

סדר העבודה *Sèder haauodà Ordinem ſeruitutis*, ſicut ſcripſit *Harritbà* R. Iom Tòu Ben Abraham in cap. הוציאו לו ex nomine Auctoris העיטור *Haijttùr*. Sic inuenies in Ordine Precum dierum terribilium iuxta ritum Hiſpanorum. Eſt quædam ſupplicatio, quam dicunt, & addunt ad orationem מוסף *Muſàph*.

תס״ו ר׳ יוסי שם טוב חבר ספר עין חקורא על דרוש:

718. R. IOSE' SCEM TO'V. Scripſit -

ס׳ עין חקורה *Sèpher En Hakkorè Librum Oculi Lectoris*. Tit. ex Iudic. 15. v. 19. Hotting. Claſſ. I. Biblioth. Or. inter eos reponit, qui regulas, & methodum Concionandi tradunt. Eſt & alter liber ſub eodem nomine עין חקורא. Vide *R. Iekutiel Bar Iudæ Sacerdos*.

תס״ז רבי יוסף חבר ספר בעל הלשון והוא כמו ס׳ השרשים:

719. R. IOSE'PH ſine alio addito, ſcripſit librum, quem vocauit -

בעל חלשון *Bàal hallaſciòn*, id eſt *Auctor Linguæ*, & eſt Dictionarium, vt habetur apud D. Marcum Marinum in Præfatione ſuæ *Arcæ Noë*.

תס״ח ר׳ יוסף בן אברהם ן׳ דית חבר ס׳ שערי צדק:

720. R. IOSE'PH BEN ABRAHAM ABEN DETH Hiſpanus, ſcripſit -

ספר שערי צדק *Sèpher Sciaarè Tzèdek Librum portarum Iuſtitiæ*. Huius meminit *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 63. b. eumque ponit ætate Ioſephi Taitatzàk, qui anno mundi 283. min. ſup. Chriſti 1523. viuebat. Videtur eſſe liber Cabaliſticus. Vide *R. Ioſeph Karnitòl*.

תס״ט רבי יוסף אזובי ספרדי מפירפינייהנו חבר קערת כסף מוסר ועשה אותה אל בנו שהולך על דרך שיר והלצה:

721. R. IOSE'PH EZOVI' *Hyſſopeus* Poëta Hiſpanus Perpinianenſis, ſcripſit elegantem libellum Dida-

באזמיר תחת ממשלת סלטן מחמד שנת לפ״ק :

722. R. IOSE'PH אישקאפה ISCKA'PHA Caput captiuitatis, & pater Domus Iudicij Vrbis Smyrnæ, & per circuitum eius: Scripsit -

ס׳ ראש יוסף *Sèpher Rosc Iosèph Librum Caput Ioseph.* Est elucidatio aliquorum Tractatuum *Turrim*, ex Tur Ordine חשן המשפט *Chòscen hammiscpàtt*. Excusus Smyrnæ sub Dominio Sultani Mahomèd anno 5419. Christi 1659. apud Abrahamum Ben Iedidiàh גבאי *Gabbài* כף נחת *Caph Nàchath*. In fol.

הסכ״ג **ר׳ יוסף אלבו** מעיר סוריאה אשר
היה בספרד חבר ס׳ העקרים :

723. R. IOSE'PH ALBO', quem diuinum Philosophum appellat Dauid Ganz, natione Hispanus, patria Sorianus: סוריאה Soria enim Vrbs est in Regno veteris Castiliæ ad ripam Durij fluuij sita, non longè ab eius ortu infra Numantiam. Fuit vnus ex Rabbinis, qui interfuerunt disputationi contra Magistrum Hieronymum à S. Fide coram Benedicto XIII. Antipapa anno 1412. vt dictum est suprà pag. 776. Is cùm vidisset conuictos fuisse Iudæos; eorumque malam causam quotidiè in peiùs ruere, superstitionemque Iudaicam turmatim relinquentes ad Christi castra confugere, timensuè ne per Hispaniam omninò Synagogæ desertæ, & vacuæ remanerent, statuit eas pro viribus in superstitione confirmare, librum componere, quo articuli Iudæorum explicarentur. Scripsit itaque librum, quem vocauit -

עקרים *Ikkarim Articulorum* fidei Iudaicæ, quos ad tria Capita reduxit. 1. Ad Dei existentiam. 2. Ad Legem Mo-

scalicum pro filio suo Samuele, quem nuncupauit -

קערת כסף *Kaàrath chèseph Scutella argentea*. Complectitur 130. versus metricos secundùm pondus scutellæ, de qua fit mentio libro Num. cap. 7. v. 13. & seqq. Hisce instruitur filius suus nuper vxoratus; Quomodo vxorem diligere, familiam gubernare, liberos educare, & in Dei timore instituere debeat. Extat msc. in Biblioth. Vatic. an. 5187. Christi 1427. per manum Beniamin de Cracouia Ben Iecutielis. Papyr. in 4. sub num. 281. & 296.

Eiusdem *De Coniunctione, & oppositione lumin.* Ibid. pag. 125.

Quædam Carmina in eodem Codice leguntur composita contra librum רב *Ràu*, videlicet contra librum מורה הנבוכים *Morè hanneuuchim* R. Mosis Ægyptij, quem velut insigniorem Doctorem רב *Ràu* nuncupat honoris gratia. Non tamen est certum, quòd sint præsentis Auctoris; quia Rabbini Catalaunienses, & Nauarrini non fuerunt contra librum Ægyptij, sed potiùs in fauorem; vt videre est Par. II pag. 27. & seq.

Plantauitius in Biblioth. Rabb. dicit, hunc Auctorem esse Constantinopolitanum, fortassis id affirmare sit ausus, quia cùm primùm huiusmodi libellus Constantinopoli excusus fuerit an. רצ״ג 293, Christi 1533. crediderit, quòd & Auctor Constantinopolitanus fuerit.

Prodijt etiam Parisijs apud. Guillel. Morellum cum Ioannis Merceri Latina interpretatione anno Dom. 1559. in 8.

הסכ״ג **רבי יוסף ג׳אישקאפה**
ריש גלותא ואב בית דין דעיר אזמיר וכל סביבותיה חבר ס׳ ראש
יוסף והוא ביאור על קצת הלכות מטור חשן המשפט : נדפס

in 4. Postremò Lublini in Polonia anno mundi 5357. Christi 1597. Msc. etiam reperitur in Biblioth. Vatic. scriptus anno mundi 5229. Christi 1469. Papyr. in 4.

R. Ghedalia Ben Salomonis Polonus prolixum Commentarium illi adiecit sub nomine עץ שתול *Etz Sciatùl Lignum plantatum*, Tit. ex Psal. 1. 3. Excusus vnà cum ipso Albonis textu Venetijs anno mundi ח' אח"ר ושמ"ו אח"ר 5378. Christi 1618. apud Petrum, & Laurentium Bragadinos in fol. Cur autem R. Ghedalia vocauerit Commentariũ suum in hunc librum עץ שתול *lignum*, seù *arborem plantatam*, ipsemet hanc rationem reddit. Sicut enim arbor plantata habet radices, ramos, & folia; sic huiusmodi Commentarij sunt tamquam radices, Indices locorum Sac. Scrip. sunt tamquam rami, & loca, quæ ex *Midrascìm* allegoricis expositionibus adducuntur, sunt tamquam folia, quæ omnia simul vnita constituunt arborẽ plantatam, hoc est viuentem & virentem, & ideò totum adiectũ Ghedalia vocauit עץ שתול *Etz sciatùl Arborem plantatam*. Hinc apparet, quomodo hallucinati sint Reuclinus, & Gesnerus, qui hunc librum עקרים *Ikkarìm* librum Radicum vocauerunt; & alij quidam, cui titulum *Cabalæ* præfixerunt, & quod Ethica in eo potiùs contineantur, quàm Cabalistica. Scripsit etiam

Elenchticum contra הגמון *Hagmòn Episcopum*, seù *Cardinalem lingua vernacula*, *Iuchasìn* pag. 134. *postquam disputauerat*: alludit ad disputationem illam solemnem habitam cum Hieronymo à S. Fide, qua disputatione completa; & promulgata Pseudobulla Benedicti

Mosaicam, quæ sit à Deo. Et 3. ad præmium, & pœnam. Totus liber diuiditur in quatuor מאמרים *Maamarim Dicta*, seù *Sermones*, aut *Orationes*.

In I. *Maamàr Dicto* agitur de diuersitate, & varietate Legum. Habet Capita 26.

II. *Maamàr* differitur de Articulo primo, nempè de Dei existentia. Habet Capita 37.

III. *Maamàr* declaratur Articulus secundus videlicet: quòd Lex sit à Deo. Habet Capita 37.

IV. *Maamàr* explicatur Articulus tertius, id est de præmio, & pœna. Habet Capita 51. In toto hoc libro acutum & Philosophum Virum agit iste Iudæus, & ita Iudaicam superstitionem defendit, vt Christianis minimè parcat. Contra præcipua Christianæ religionis dogmata acerrimè disputat. Quæ autem contra Missam, Eucharistiæ Sacramentum, Sanctissimæ Trinitatis my. sterium, Christi genealogiam, Sabbathi commutationem, & alia huiusmodi ad caput vigesimum quintum tertij *Maamàr* producit, doctissimus G. Genebrardus latinè vertit, eiusque sophismatibus respondet, & neruosè diluit. Ista sub hoc nomine euulganit: *R. Iosephi Albonis &c. argumenta, quibus nonnullos fidei Christianæ articulos oppugnat*. Edita sunt Parisijs apud Martinum Iuuenem anno 1566. in 8.

Porrò liber עקרים *Ikkarìm* primò excusus fuit Soncini in Lombardia sub Mediolanensium Ducum ditione anno רמ"ו 246. Christi 1486. Deindè Venetijs apud Bombergum anno 281. Christi 1521. Postea ibidem anno ד"ש 304. Christi 1544 apud Io. de באר"י Pharì,

vt suprà dictum est. Sed error in numeris frequenter accidit etiam apud diligentes Auctores, & Correctores.

תשכ״ד רבי יוסף בן ר׳ אלעזר
דיין בסרקוסטה סבר לוחות מחתקופות :

724. R. IOSE'PH BEN ELEAZAR Hispanus, Iudex in Vrbe Cæsaraugustana, scripsit -

לוחות מחתקופות *Luchòth mebattekuphòth Tabulas ingressus Solis* in quatuor puncta Cardinalia. Compositæ fuerunt anno mun. 5095. Chr. 1335. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 4.

תשכ״ה ר׳ יוסף בר אלקנן סבר ס׳
קול הקורא על דקדוק :

725. IOSE'PH BAR ELKANA'N scripsit librum -

קול הקורא *Kol hakkorè Vox clamantis*, vel *legentis*, Tit. ex Isai. 40. v. 3. Libellus est Grammaticalis. Eius mentio fit apud Eliam Germanum in suo Cantico libri *Bachùr*. Alij attribuunt cuidam R. Iosepho Hauilpron. Excusus Cracouiæ in 8.

תשכ״ו ר׳ יוסף בן אספאק רופא
סבר ספר על מראות השתן :

726. R. IOSE'PH BEN אספאק ASPA'K Medicus. Scripsit librum: De infirmitatum notitia per השתן *Vrinæ* inspectionem: deque regulis ad illas cognoscendas. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papir. in 4. sub num. 368. pagina 76.

תשכ״ז ר׳ יוסף בן אפרים קארו :
עיין ר׳ יוסף קארו :

727. R. IOSE'PH BEN EPHRAI'M KARO. Vide *R. Ioseph Karo*.

תשכ״ח

cti Antipapæ contra Iudæos, & interim in Concilio Constantien. electo in Summum Pontificem Martino V. Iudæi Aragonenses, & Catalani negauerunt obedientiam Benedicto XIII. eumque postquàm à Sede Pontificia depositus fuisset, vocauerunt Fratrem Petrum nomine proprio, contra quem appellauerunt ad Summum Pontificem, qui cùm Florentiæ tunc moram traheret, nec satis benè sciebant nomen Pontificis fuisse Martinum, vocauerunt eum Marcum Florentinum. Et hoc est illud, quod habetur in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 113. b. *Venerunt Iudæi contra Fratrem Petrum* (id est contra Fratrem Petrum de Luna Cardinalem) *coram Papa super hanc rem* (id est quia decreuerat contra Iudæos debere eos fœnora restituere) *qui Vocabatur Marcus Florentinus* (id est Martinus, qui tunc temporis Florentiæ morabatur) *& liberi dimissi sunt Iudæi*. Hoc est eos absoluit Papa, & liberos dimisit. Huiusmodi scripturam contra Petrum de Luna compositam credibile est oblatam fuisse Summo Pontifici per ipsummet R. Iosephum Album. Ipse verò Summus Pontifex eum, & alios suos Iudæos absoluit ab obligatione prædictæ Bullæ, tanquã nullius valoris, & roboris. Obijt tandem R. Ioseph Albo anno 188. m. sup. Christi 1428. quatuor annis post mortem Benedicti Antipapæ. Et anno 16. post absolutam disputationem cum Hieronymo à S. Fide. Hinc corrige Plantauitium, qui in sua Biblioth. Rabbin. ait obijsse R. Ioseph Albo an. salutis 1390. viginti duobus annis ante initam disputationem cum Hieronymo à S. Fide; nam initium disputationis fuit an. 1412.

תשכ״ח **ר׳ יוסף האשכנזי** חבר ספר שקרא כתר תורה ונראה כי הוא היה על הקבלה כן ראיתי בסוף ס׳ יצירה דפוס מנטובה שנת שכ״ב :

728. R. IOSEPH ASCHENAZI Germanus, ſcripſit librum, quem vocauit -

כתר תורה *Chèther Thorà Corona Legis*. Videtur eſſe Cabaliſticus, quia in fine libri יצירה *Ietzirà* cum alijs Auctoribus Cabaliſticis notatur. Eſt & alius liber cum hoc titulo *Corona Legis*, ſed tractat de תרי״ג *Tarriàgh* 613. præceptis. Vide *R. Dauid Vital* Par. II. At Buxtorfius hunc eundem librum de 613. præceptis tribuit huic noſtro R. Ioſepho *Aſchenazi*, & dicit excuſum fuiſſe Conſtantinopoli anno 296. m. ſup. Chriſti 1536. in 4.

תשכ״ט **רבי יוסף בחור שור** חבר חדושי התורה :

729. R. IOSEPH BATHVR SCIOR *Iuuenis Bos*, ſeù *Vitulus*, ſcripſit quaſdam nouellas explanationes in Legem Moſis. Eius mentio fit in legato Warneriano Biblioth. Lugdun. Batau. mmſſcc.

תש״ל **ר׳ יוסף ביבאס** חבר שיר על ספר היד שהרמב״ם :

730. R. IOSEPH VIVAS, compoſuit Carmen in laudẽ Auctoris, & libri היד *Haijàd* R. Moſis Ægyptij. Extat impreſſum in calce operum ipſius Ægyptij. Conſtantinopoli 5269. Chriſti 1509. in fol.

תשל״א **רבי יוסף ברצלוני** חבר מרפא נפשות :

731. R. IOSEPH BARCELLONITA, ſcripſit Arabicè -

מרפא נפשות *Marpè nephaſciòth Medela animarum*. Eſt liber moralis. Quiſnam ſit ille, qui eum tranſtulit in Hebræum, non indicat Buxtorfius, nec Hottingerus Claſſ. X I. qui in ſuis Bibliothecis illius meminerunt.

תשל״ב **יוסף בן גוריון** חבר ספר דברי הימים ומלחמות היהודים :

732. IOSEPH BEN GHVRION, ſcripſit Hiſtoriam antiquitatum: & de Bello Iudæorum libros quinque. Hic eſt alius à Flau. Ioſepho Hebræo, qui Græcè ſcripſit item de Bello Iudaico, & antiquitatibus Iudæorum, à quo deſumptum, & ſuffuratum eſt, quicquid ad veram hiſtoriam in hoc opere deprehenditur contineri. Itaque huius libri Auctor videtur eſſe recentior, & inferioris admodum ætatis quàm fuerit Ioſephus Hebræus, ſiuè Flau. ſiuè Ben Gurionis; nam in Biblioth. Vatic. extat huius Auctoris Codex mſc. pergam. ſub num. 408. vbi pag. 78. b. & 81. circa principium citatur prædictus Fl. Ioſephus Hiſtoricus; & paſſim regiones Italiæ, & Galliæ modernis nominibus nominantur, vti Lombardia, Apulia, Francia, &c. vt videre eſt in ipſius libri exordio.

Sebaſtianus Munſterus ex Conſtantipolitano exemplari anno mundi 250. min. ſupp. Chriſti 1490. Latinos fecit, & annotationibus illuſtrauit. Excuſ. Baſileæ apud Henricum Petrum anno 1541. in fol. Et per eundem, ibidem anno 1559. in 8. Hebraicè, & Latinè. Sed aduertendum, quòd huiuſmodi tranſlatio Munſteri eſt compendium libri ipſius Ioſephi Ben Gurionis, & non complectitur totam hiſtoriam illius, ſed tan-

שערי אורה *Sciaarè Oràh Portas Lucis*, Liber planè totus Cabalisticus est, quo ferè vniuersam secretiorem Iudæorum Theologiam complectitur. Tractat de attributis Diuinis; nominibus Dei; & de decem Sephiròth. Excus. Riuæ Tridenti anno mundi 321. Christi 1561. charactere quadrato, cui in calce additus est שערי צדק *Sciaarè Tzèdek Porta Iustitiæ*, in 4. Vide *R. Ioseph Karnitòl*. Prodijt etiam Mantuæ sub Guilielmo Gonzaga eodem anno in 8. Buxtorfius adiungit Cracouiæ cum Comment. *R. Mathatiæ* דלאקרט *Delakart* anno 354. min. supp. Christi 1594. Paulus Ricius huius libri partem Latinam fecit, eamque habes ad finem 4. libri de Cælesti agricultura inter Scriptores artis Cabalisticæ. Scripsit -

גינת אגוז *Ghinnàth eghòz Hortùm nucis*. Tit. ex Cantic. Canticorum 6. 10. Est singulare opus Cabalisticum complectens tres Cabalæ species contentas in dictione ג״נ״ת videlicet גמטריא Ghematria, נוטריקון *Notarikòn*, & תמורה *Themurà*. Pro *Ghematria* Γεωμετρία intelligunt Arithmeticam, fitque quando literæ dictionis accipiuntur secundùm valorem numeralem. Vti Genes. 25. 21. *Orauit Isaac pro Vxore sua, eò quòd sterilis esset.* אשתו *Vxore sua* per Ghematriam numerat 707. idipsum fiet si per Ghematriam accipiantur istæ duæ dictiones קש ואש *Stipulam, & ignem* 707. quasi Scriptura per huiusmodi lusum innuere voluisset vxorem Isaaci concepisse stipulam, & ignem, nempè *Esau*, & *Iacob*, secundùm quod dicitur per Abdiam capite 1. ver. 18. *Et erit domus Iacob ignis, & domus Esau stipula.*

Pro נוטריקון *Notarikòn*, intelligunt quantùm acta 70. Interpretum; facta Herodum; & 10. captiuitates Iudæorum. Excus. etiam Wormatiæ vnà cum textu Hebraico anno Domini 1529. in 8. In quo multa sunt, quæ conueniunt cum Vulgata editione, vt de Danielis magnificentia apud Chaldæos; de missione eius in lacum Leonum; cibatione per Habacuc Prophetam; subuersione Templi Bel, & occisione Draconis: alia sunt apocrypha, vti problema propositum; Quid fortius? Vinum ne? an Rex, an Mulier? quod habetur III. Esdræ 3. & alia quædam similia. Hic autem Auctor à quibusdam vocatur *Iosippus*, aut *Iasiphòn*. Et excusus est Hebraicè Constantinopoli anno 250. min. supp. Christi 1490. Venetijs anno ד״ש 304. min. supp. Christi 1544. apud Io. de Pharo in 4. & Cracouiæ anno ואש״מ״ח 355. min: supp. Christi 1595. in 4.

תשלג״ רבי יוסף גינאטיליא ספרדי המכונה המקובל האלהי וקרינ״ל הרב רבי יוסף גינאטילא חבר ס׳ שערי אורה ; וגינת אגוז ; וס׳ שערי השמים : ופירוש על מרכבת יחזקאל : ופי׳ על הגדה של פסח ; ושער הניקוד ; סוד חשמל ; וחבר הדרושים על הקבלה :

733. R. IOSEPH GIGATELLA Hispanus, & vnus ex ijs, qui egressi sunt tempore vniuersalis exilij Hispanici, quem nonnulli Castiliensem faciunt ex Vrbe סאלה *Salà*, vt dicit Reuclinus libro 1 Cabalæ: vocatur abbreuiatè הרי״ג *Harrìgh*. Fuit excellens Cabalista, & magni nominis, præsertim apud Orientales, vnde communiter vocatur המקובל האלהי *Hammekubàl haElahì Cabalista Diuinus*: & Auctor *Iuchasin* pag. 133. b. turgido quodam astu בעל הנסים *Bàal hannissim* Θαυματουργὸν appellitat. Scripsit -

Cæli. Est etiam liber Cabalisticus. Scripsit -

פירו׳ על מרכבת יחזקאל *Pèrusc al Marcheuàth Iechetzkèl Expositionem in Currum Ezechielis*. Excusa est Venetijs anno non notato.

Item, פי׳ על הגדת של פסח *Perùsc al haggadàh scel Pèsach Expositionem super mysticam lectionem Paschatis* Cabalisticè. Reperitur msc. in Bibliotheca Vaticana Papyr. in 4. Scripsit & -

שער הניקוד *Sciàar hannekùd Portā punctationis*, qua de punctis, seù vocalibus Cabalisticè, & mysticè pertractat. Excusus est cum libro ארזי לבנון *Arzè Leuanòn*, vbi & alius huius Auctoris Tractatus reperitur cum titulo סוד החשמל *Sod Hachasmàl Mysterium Chasmàl*. Tractat de *Chascmàl Pruna ignitissima* Ezechielis 1. 4. Cabalisticè. De hoc Auctore vide *Scialscèleth hakkabalà* pagina 63. in fine. Viuebat an. Dom. 1492. Buxtorfij F. in Appendice ad Biblioth. Rabbin. attribuit huic Auctori quendam librum dictum ס׳ הכבוד *Liber gloriæ*. Est Cabalisticus msc. & reperitur in Biblioth. Lugdunensi Batau. inter libros msc. ex legato relictos à Iosepho Scaligero. Sunt quædam excerpta ex Ioseph Gigatella *De Nominibus Dei*.

ר׳ יוסף הדיין בן רב יעקב קש״ל ן׳ סהל חבר ספר עשרת דברות׃

734. R. IOSEPH HADAIIA'N IVDEX BEN IACOBI ABEN סהל SAHA'L Doctor, & insignis Poëta creatus *Ràu* Cordubæ an. mun. 4873. Christi 1113. discipulus R. Isaaci Aben גיאת *Gheàth*, qui obijt anno Chr. 1109. Scripsit -

עשרת דברות *Asseèreth dibaròth Decem*

quando aliquam Scripturæ vocem resoluunt in elementa, quibus componitur, quorum singulis vocem integram adaptant, tali industria, vt omnes simul sumptæ commodum aliquem sensum reddant. Exempli gratia בראשית *In principio*, Genes. 1. 1. ב seorsim significare volunt ברא *Barà Creauit*. ר, רקיע *Rakia Firmamentum*. א, ארץ *E'retz Terram*. ש, שמים *Sciamàim Cælos*. י ים *Iam Mare*. Et ת, תהומות *Tehomòth Abyssos*, Sic in prima Sacræ Scripturæ voce, omnia, quæ in cælis, & quæ in terris creata sunt, contineri.

Pro תמורה *Themurà* tertiam Cabalæ speciem intelligunt, quando literæ in vna, vel plurimis dictionibus, vel omnes, vel aliquæ ex illis loco amouentur suo, & in alio alterius literæ collocantur, ita tamen, vt ex hac literarum transmutatione aliquis aptus sensus eliciatur, quem credunt verum esse sensum Sacræ Scripturæ sic v. g. Genes. 1. v. 1. בראשית *Berescith In principio*, nil aliud significare aiunt, quàm quod Mundus vniuersus creatus sit prima die mensis *Tiscrì Septembris*: nā literę pręfatę vocis בראשית è locis suis remotis constituunt has alias voces בא׳ תשרי *In 1*. (scilicet die) *Tiscrì Septembris*. Varijs modis possunt fieri eiusmodi transmutationes; quas Cabalistici diligenter enumerant, nec huius loci est illas recensere. Fortassis meliorem occasionem nactus de Cabala specialem Dissertationem instituam. Porrò prædictus excusus est anno ט״ו כ׳ משיח 375. minoris supput. Christi 1615. vt notatur pag. 74. libri in fol. Et anno antecedenti 1614. excusus fuerat Hannouiæ pariter In fol. Scripsit prçterea Auctor -

שערי השמים *Sciarè Hasciamàim Porta*

תורת אור : פירוש על כתובים : ס׳ דרך חיים : וס׳ נר מצוה :

737. R. IOSEPH BEN DON DAVI'D BEN DON IOSEPH ABEN IACHIIA' genere Lusitanus. D. Ioseph huius Auctoris auus Vlissipone egreditur cum magna substantia, in Italiam venit, & obijt Ferrariæ an. 1498. Post patris excessum, Dauid eius filius relicta Ferraria, abijt Rauennam, inde Imolam, postea in Regnum Neapolitanum, vbi per annos 22 permansit. Reuertitur Imolam anno 1540. vbi decessit anno 1543. relicto filio R. Iosepho Aben Iachijà, de quo modò nos loquimur. Hic admodum doctus euasit, composuitque diuersos libros, quorum primus fuit.

תורה אור *Thorà or Lex lux*, Tit. ex Prou. 6. 23. *De vltima beatitudine animæ; de Paradiso; Gehenna; & de seculo futuro*. Excusus Bononiæ anno צר״ח 298 min. sup. Christi 1538. Item Ferrariæ, Venetijs, & Lublini.

II. פירוש כל כתובים *Perùsc col Chetuuim Commentarium in omnia Hagiographa* absoluit Massę in Tuscia anno פ״רח 288. minoris supputationis Christi 1528. Excusus ibidem anno eodem in fol. In Danielem cum Latina interpretatione, ac annotationibus Constantini l'Empereur ab Oppyck: prodierunt Amstelodami apud Ioannem Iansſonium typis Wilhelmi Christiani anno 1653. in 4. Et in V. parua Volumina absoluit anno עזר״י 287. min. supput. Christi 1527. Imolæ in Romandiola sub ditione Clementis VII. Pont. Maximi. Vide in fine Comment. prædict.

In Psalmos absoluit eodem anno פ״זר 287. Christi 1527. vt ipse scribit in fine illorum Commentar. vbi deplorat depo-

Verba, Expositionem super Decalogum. Auctor *Scialsc. bakkabb.* pagina 40. in ipso princip. paginæ mentionem facit cuiusdam R. Iosephi הדיין *Haddaijàn* Ben R. Israël Ben סהל *Sahàl*, qui circa annum mundi 4840. viuebat, fortasse nepos ex fratre R. Iacobi, & patruelis huius Iosephi, qui etiamsi Doctor, & Iudex fuerit. tamen nihil scriptum reliquit, quod memoriæ proditum sit. Buxtorfij F. in Appendice Bibliothecæ Rabbinicæ exhibet nobis librum cum titulo עולם קטן *Olàm katàn Paruus mundus* Microcosmus, dicitque esse Philosophiã R. Ioseph antiquissimam, scriptam ante Mosen Ægyptium: suspicari potest quòd sit huius Doctoris Iosephi, qui ante Mosen Ægyptium vixit. De quo vide *R. Dauid Ganz* ad annum 875. quinti millenarij.

תשל״ה ר׳ יוסף בן וואקר חבר ס׳ על הקבלה :

735. R. IOSEPH BEN WAKA'R scripsit *Fundamenta Artis Cabalisticæ*. Reperitur msc. partim in membrana, partim in charta inter libros Scaligerianos in Biblioth. Lugdun. Batau.

תשל״ו ר׳ יוסף היו״ן עיין למטה ר׳ יוסף חיואן סימן תשמ סוף כעל פירוש על תהלים וחבר מילי דאבות :

736. R. IOSEPH HIVA'N Vide infrà *R. Ioseph Chiuàn* num. 740. pag. 804. 2. qui scripsit *Expositionem in Psalmos*, & מילי דאבות *Millè deAuòth* Commentarium in *Pirkè Auòth*. Ex Ioanne Morino; & Buxtorfio F.

תשל״ז ר׳ יוסף בן דון דוד בן דון יוסף ן׳ יחייא מלישבונה חבר ס׳

Ner Mitzuà sub hoc eodem titulo, præter ea, quæ suprà notaui in מראה מקום *Marè makòm* Talmudis Babylonici in נר מצוה & תורה אור pag. 767.

Cæterùm iste Auctor ob assiduitatem studiorum in varios morbos incidit, quibus confectus humanos artus reliquit cùm esset annorum 45. anno mundi 5299. Christi 1539. Post ipsius mortem decem elapsis annis, sublata eius ossa fuerunt, & translata in Vrbem Saphèth superioris Galilææ, & apud sepulchrum Iosephi Karo tumulata, sicut ipse præceperat. Habuit tres filios, & quatuor filias. Minor natu fuit Dauid, qui mortuus est quinquagenarius, reliquit filium paruulum nomine אחיקם *Achikàm*. Secundogenitus fuit R. Ghedalià multorum librorum auctor, & præsertim שלשלת הקבלה *Scialscèleth hakkabbalà Catena Cabalæ* frequenter à me citatæ. Tertiogenitus fuit R. Iudas, qui magno cum honore, & laude lauream Doctoratus in Medicina, & Artibus suscepit in Vniuersitate Patauina an. mundi 317. Christi 1557. Bononiæ vxorem duxit, vbi sine liberis anno 5320. Christi 1560. ætatis suæ 31. obijt. Ex *Scialsc. hakkab.* pag. 66.

Ex Plantauitij Biblioth. Rabbinica habemus, hunc Auctorem scripsisse

אור עמים *Or Amìm Lumen populorum* complectiq; in eo varias decisiones Philosophicas, Iuridicas, & Theologicas. Excusum fuisse Bononiæ in 4. an. 348. min. supp. Christi 1588. Idem habet Hottingerus in Biblioth. Orient. Class. III. in ipso initio de Deo, vbi ita loquitur: אור עמים *Lux populorum*: continet quæstiones 15. de Deo, & Anima. Habeo exemplar Bononiense. Idem ali-

populationem Vrbis, & excidium Romanæ Synagogæ eo ipso anno à militibus illatum.

In Prouerbia compleuit anno פ״רח 288. Christi 1528. Vide in fine istorum Comment. Scripsit

ספר דרך חיים *Sèpher dèrech chaiìm Librum viæ, & vitæ.* Titulus ex Ierem. 21. 8. quo multa explicantur loca allegorica excerpta ex Ghemarà. Prænotatorum librorum Ghedalià Aben Iachijà eius filius meminit in lib. *Scialscèleth bakkabbalà* pag. 66. vbi addit: Scripsisse etiam

ספר נר מצות שחית מפרש בו כל המצות וטעמם ובעוונותינו נשרפו אלו ב׳ חבורים בפרווה שנת שי״ד בשגגת לרוב לחץ השוטרים עם ג׳ תלמודים שהיו לנו שם ועם ספרים אחרים ולא נותר אצלינו מאלו תשני חבורים רק קצתם שמצאתי קונטריסים בבית מדרשו של הרב א״א הזה׃

Librum נר מצוה Ner Mitzuà Lucerna Præcepti (Tit. ex Prou. 6. 23.) *quo explicabantur rationes omniū præceptorum, sed, iniquitatibus nostris ita exigentibus, isti duo libri* (vltimo loco recensiti) *propter multam oppressionem executorum, vna simul cum tribus exemplaribus totius operis Talmudis, & alijs quamplurimis libris per errorem anno* 314. min. supp. Christi 1554. *combusti sunt Patauij, Neque apud nos aliquid superfuit ex his duobus libris, nisi tantùm aliqua illorum pars, quæ in quibusdam quaternionibus reperta est in Academia Domini patris mei.*

Porrò animaduertendum est: alios libros reperiri cū hisce titulis, vti Titulus תורה אור *Thorà Or* tribuitur י׳ חסדאי *Aben Chasdài R. Ioseph Sephardi*, & *Samueli Cohèn*, de quibus vide infrà; sicut & Titulus דרך חיים de quo Parte IV. in *R. Leo*, & in *R. Samuel Cohèn*. Et Titulus נר מצוה

alium librum cum eodem titulo nobis exhibet Class. X. de Medicina R. Obadiæ Siporni Medici, quem ex Buxtorfio habuit, qui in sua Biblioth. Rabbinica dicit, fuisse impressum Bononiæ anno Chr. 1550. mundi 5310. vbi & mentionem facit de consimili titulo alterius libri continentis 15. quæstiones de *Deo, & Anima*. Sed nos pro legitimis recipimus tantùm suprà narratos libros, quos habemus ex Ghedalia eius filio in suo libro *Scialscel. bakkab.* pag. 66.

תשלו ר׳ יוסף ן׳ וירגא ספרדי חבר ס׳
שארית יוסף ויכלל בו רבים מכללי הגמרא אשר לא הביאו הפוסקים ׃

737. R. IOSEPH ABEN VERGA Hispanus. Scripsit

שארית יוסף *Sceerith Iosèph Residuum Ioseph* (Tit. ex Amos 5. 15.) Complectitur nonnullas regulas vniuersales, & conclusiones ad benè intelligendum stylum Ghemaræ, quæ omissæ fuerunt à reliquis Auctoribus, qui de hac materia tractauerunt, vti fuit *R. Scimsciòn*, & *R. Iesciaaiàh* in *Halichòth Olàm*. Impressus Adrianopoli anno 314. Christi 1554. in 4. Et Mantuæ tempore Ducis Vincentij Gonzagæ anno שמ״ת 353. min. supput. Christi 1593. cui in fine addita est, quæ in prioribus editionibus non extabat, Tabula scilicet rerum in hoc libro contentarum, nomine fratrum R. Isaaci, & R. Samuelis de Nursia, in 4.

In libro שבט יהודה *Scèuet Iehudà* nonnullæ historiæ referuntur sub nomine R. Iosephi Aben Virgæ, quem alium ab hoc præsenti Iosepho esse crediderim, ad quod credendum ratio temporum me suadet: nam multò antiquior est R. Salomon Aben Verga Auctor *Scèueth Iehudà*, quàm sit hic præsens R. Ioseph Aben Verga, ergò de alio aliquo R. Ioseph loquitur Auctor *Scèuet Iehudà*, quàm de nostro præsenti.

קשלח ר׳ יוסף זרקה או זרקי חבר
ספר רב פעלים על דקדוק הלועז ׃

738. R. IOSEPH ZARKA', alijs ZARKI'. Scripsit Italicè de Grammatica Italica, & præsertim de Coniugationibus, cui titulum fecit

רב פעלים *Ràu pealìm Magnus operationibus*, seù *Coniugationibus*. Viuebat superiori seculo. Eius meminit *Scelscèleth hakkabbalà* pag. 63. b. quem fermè coniungit cum Elia Germano, qui floruit anno 1510.

קשלט ר׳ יוסף ן׳ חביב ספרדי
חבר ספר נמוקי יוסף סביב הרי״ף ׃

739. R. IOSEPH ABEN CHAVI'V Hispanus. Scripsit Commentarium in aliquot Codices operum הרי״ף *Ràu Alphès*, quod vocauit

נמוקי יוסף *Nemukè Iosèph Animaduersiones*, seù *Obseruationes Iosephi*, quod specialiter reperitur in הלכות קטנות *Halachòth ketanòth Lectiones*, seù *Constitutiones paruas*. Illæ sunt הלכות טומאה ׃ ס׳ תורה ׃ מזוזה ׃ תפילין ׃ וציצית ׃ & reperiuntur in fin. I. Tract. Tomi I. operum eiusdem *Ràu Alphès*, præsertim edit. Ven. cum Comment. diuersorum Rabbinorum, vt in Ràu Alphès videbimus.

קשמ ר׳ יוסף חיואן חבר פירוש על
תהלים ׃ וחבר מילי דאבות וסוף פי׳ על פרקי אבות ׃

740. R. IOSEPH CHIVA'N. Scripsit Expositionem in Psalmos Dauid. Ex Ioanne Morino in *Exercitat. Biblicis* lib. 1. Exerc. 6. cap. 1. Scripsit

Mi-

huc est impressus sed ille tantùm, qui inscribitur יד יוסף *Iad Ioseph* : de quo primo loco dictum est.

תשמב ר׳ יוסף טוב עלם בן ר׳ שמואל ומזכירו רש״י בכמה מקומות ובפרט פ״ק דכתובות וחבר חבור על הדינים ונקרא בן פורתא ; וחבר סדר תנאים ואמוראים בכללם בסמ״ג לאוין סימן קל״ח ; והלכות גדולות בכללם לאוין סמ״ג סי׳ ק׳ ; וחבר פירוש התורה כנזכר בקצב מעדי ציון ; וחבר חבורים אחרים ומת בבנס ;

742. R. IOSEPH TOV ALEM BEN R. SAMVELIS. Huius frequenter meminit *Rasci* varijs in locis; sed præsertim Cod. *Chetuuòth* c. 1. Scripsit varia Opuscula. Primum vocauit -

בן פורתא *Ben Portà Filius Principis* : vel vt alij legunt בן פורת *Ben Porràth*, Tit. ex Gen. 49. 22. בן פורת יוסף *Filius accrescens Ioseph*. Est liber על הדינים *Al haddinim* de Iudicialibus rebus pertinentibus ad forum contentiosum, ita vt sit quasi filius Principis, ad quē spectet ferre sententias; vel in eo accrescat Ioseph addens decisiones legales, & forsan antea nunquā eo modo decisas. Scripsit -

סדר תנאים ואמורים *Sèder Tanaìm, & Amorraim Catalogum* Doctorum *Misnicorum, & Ghemaraticorum*. Quorum nos quoque Catalogum exhibuimus suprà pag. 252. & 668. & seqq. Vide סמג *Samàgh* in præcept. negat. n. 138. Scripsit -

הלכות גדולות *Halachòth Ghedolòth Lectiones magnas* secundum, quod innuitur ab Auctore libri סמג *Samàgh* præcept. negat. num, 100.

Sed alij huiusmodi *Halachòth ghedolòth* attribuunt *R. Scimòn Kaijeræ*. Idem R. Ioseph Tòu Alèm scripsit -

פירוש על התורה *Perùsc al hattorà* Commentarium in Legem Mosis, vt videre est.

מילי דאבות *Millè de Auòth Verba Patrum*, Commentarium in Capitula Patrum. Cracouiæ in 4. & Venetijs. Ex Buxtorfij F.

תשמא ר׳ יוסף בן ר׳ חיים צרפתי גביר לאדריאנופולי חבר יד יוסף והם דרשות על סדר פרשיות של התורה ונדפסו בויניציאה שנת שלו״ס ;

741. R. IOSEPH BEN RABBI CHAIIM TZARPHATI Gallus, in Vrbe Adrianopoli scripsit -

יד יוסף *Iad Iosèph Manus Ioseph*. Sunt Sermones ordinati secundùm seriem Parasciòth Lectionum Legis Mosaicæ. Excusi Venetijs anno שלו״ס 376. Christi 1616. apud Petrum, & Laurentium Bragadinos in fol. In fine illius extat copiosus Index, qui rarò habetur in libris Iudæorum. Scripsit & alios quatuor libros, quorum primum vocauit -

ראש יוסף *Rosc Iosèph Caput Iosephi*. Sunt Conciones, quarum argumenta desumuntur ex Lege. Secundùm nuncupauit -

בן יוסף *Ben Iosèph Filius Ioseph*. Est expositio in Legem sine Concionibus. Explicantur etiam nonnulla מאמרים *Maamarim Dicta* desumpta ex Medràsc Rabbòth. Tertium appellauit -

מטה יוסף *Mattè Iosèph Tribus Iosephi*. Sunt Conciones triginta; ex illis aliquæ super benedictionem, & Thalamum Sponsi, & Sponsæ; super Circumcisionem; luctum funebrem, & similia. Et quarto nomen indidit -

פלג אלהים *Pèlegh Elohim Riuus Dei*. (Tit. ex Psal. 65. 10) in quo explicantur quædam consuetudines nonnullorum Codicum Talmudicorum, vti de Iuramentis; de Lege fratria; de Idololatria. Ex his quatuor libris nullus ad-

est in שערי ציון *Sciaarè Tzijòn*. Scripsit etiam nonnullos alios libros, & quam plurima ש"ת *Sceelòth*, & *Tesciuuòth Quasita, & Responsa* legalia, vt asserit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 41. circa principium.

Qua autem ætate hic Auctor vixerit, idem Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina mox citata, synchronum eũ facit R. Abrahamo Ben R. חייא *Chijà*, qui vt ibidem dicitur, moritur anno mun. 4865. Christi 1205. Volunt autem eundem esse cum eo, qui mox sequitur, sed perperam.

תתס"ה רבי יוסף בן ר' טוביה

הנקרא הריב"ט יש מסופ' ר' יוסף טוב עלם ואין כן :

744. R. IOSEPH BEN R. TOBIÆ, vocatus הריב"ט *Harriuàt*. Sunt, qui dicunt; hunc eundem esse cum R. Iosèph Tòu Alèm, de quo mox suprà dictum est. Ita habet *Scialſ. hakkab* pag. 58. & quòd fuerit Magister Auctoris של מגדל עוז *Scel Migdàl oz* asseritur; sed hoc nullo modo dici potest, quia idẽ Auctor *Scialſ. hakkab.* ibidem dicit, quòd hic Auctor claruerat ætate R. Salom. Aben Addèreth nominati הרשב"א *Harriscbà*, qui an. mun. 5040. Chr. 1280 Barcinonæ Legem docebat: & suprà dixerat, quòd ætate R. Abrahami Ben R. Chijà, qui an. 4865. Chr. 1105. mortuus est, viuebat. Inter vtrumque intercedunt anni 175. Vnde dicendũ non est, quòd supra 175. annos ipse R. Ioseph Tòu Alèm, nomen mutauerit in R. Ioseph Ben R. Tobiæ. Potuit autem fieri, quòd iste R. Ioseph Ben R. Tobię fuerit etiam vocatus טוב עלם *Tòu alèm Bonum absconditum*, quia טוביה *Touià*, quod significat *Bonum Dei*, nos later, sicut & opera, quæ iste Auctor scripserat.

תס"ד רבי יוסף מטוליטולה

חבר מנהיג עולם על כל מנהגים ומנהגי כו' בוולקטיקסני :

745. R. IOSEPH TOLETANVS; anno mundi 5064. Chr. 1304. scripsit -

מנהיג עולם *Manhìg Olàm Ductor seculi*, seù *Gubernator mundi*. De ritibus Synagogæ Hispaniæ, Galliæ, Germaniæ, Italiæ, & Cataloniæ: & de origine, causa, & fine omnium rituum Iudæorum. Extat msc. in Biblioth. Vaticana sub num. 302. in fol. Papyr.

תס"ו רבי יוסף טיטצאק גאו טאיטצאק

שאלוניקי חבר ס' פורת יוסף על קהלת :

וביאור על קצת תהלים :

746. R. IOSEPH TITATZA'K Hispanus. Scripsit -

ס' פורת יוסף *Sèpher Poràth Iosèph Librum*, cuius titulus est *Fructescens Ioseph*, ex Gen. 49. 22. Est Commentarius in librum Ecclesiastes. Excusus Venetijs apud Danielem Zanetum anno ושׁמ"ח"ה 359. Christi 1599. cum locupletissimo locorum Sacræ Scripturæ Indice in 4. Scripsit etiam -

ש"ת *Sceelòth*, & *Tesciuuòth Quasita & Responsa* legalia, vt refert Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 63. b. Hic Auctor fuit vnus ex ijs, qui ex Hispania eiecti sunt anno Domini 1492. Abijt in Græciam, & anno 283. Chr. 1523. Thessalonicæ Principatum inter Iudæos obtinuit Ius, & Iustitiam administrando. Ex *Scialscèleth hakkabbalà* loco nuper citato. Scripsit & -

Expositionem super nonnullos Psalmos Dauid. Prodijt Venetijs apud eundem Danielem Zanetum anno 353. Christi 1593. in 4. Scripsit & -

לחם סתרים *Lèchem sethàrim Panis absconsionum* (Tit. ex Prouerb. 9. v. 17.) Et est paruus Commentarius in V. *Libellos*. Et in *Danielem* dubia quædam in illos proponens, & breuiter resoluens. Excusus est Venetijs apud Io. de Ghara anno ש״סח 368. minoris supputat. Christi 1608. in 4.

תשמ״ז ר׳ יוסף בן ר׳ יאודה בן ר׳ שמואל בן ר׳ יוסף די נוביש

מעיר ניקופולי עשה הקדמה על ספר לחם אבירים לר׳ אברהם עזוז המכונה ן׳ בורגיל והם חדושים על כמה מסכתות ; על מסכת בבא קמא ; בבא מציעא : יבמות : כתובות וקדושין אשר דרשו בישיבת עיר הנ״ל ושמע מפי רבו בעיר שאלוניקי מהרב רבי שמואל דימידינה נדפסה עם אותו הספר בויניציאה שנת בורות נטוי״ה לפ״ק :

747. R. IOSEPH BEN R. IVDA, BEN R. SAMVEL, BEN R. IOSEPH DI נוביש NVBES, ex Vrbe Nicopoli. Composuit Præfationem super librum לחם אבירים *Lèchem auirim* R. Abrahami עזוז *Azùz*, non גזיז *Gaziz*, vt suprà in Parte I. num. 54. scripsi, qui & cognominabatur ן׳ בורגיל *Abèn Borgìl*, & scripserat super nonnullos Codices Iuris Talmudicos, videlicet in *Bauà Kamà*, & *Metzijà*; in *Ieuamòth*, *Chetuuòth*, & *Kiddusciu*; quæ quidem lectiones fuerunt explicatæ in Academia præfatæ Vrbis, secundùm doctrinam, quam hic Auctor hauserat à Ràu R. Samuele de Medina in Ciuitate Thessalonicensi. Excusa fuit cum prænotato libro Venetijs apud Ioannem de Gara anno בורו״ע נטוי״ה 365. min. supputationis, Chr. 1605. in fol. Secundùm hanc notitiam corrige locum citatum in nostra Parte I. num. 54.

תשמ״ח ר׳ יוסף יבי״ץ חבר דרשות אשר קרא אותן חסדי יהוה :

748. R. IOSEPH IABET'Z. Composuit librum Concionum, quem appellauit -

חסדי יהוה *Chasdè Adonài Benignitates Domini*; Tit. ex Psal 89. 2. Buxtorfius eum attribuit cuidam Mosi Mardochæi filio. Forsan alius est à nostro.

תשמ״ט ר׳ יוסף בן יהושע ספרדי

חבר ספר דברי הימים למלכי צרפת ומלכי בית אוטומאן ונדפס בויניציאה שנת ושי״ד על ידי קורנילייו אדיל קינד :

749. R. IOSEPH BEN IEHOSCIV'A Hispanus BEN MEIR, BEN IEHVDA' &c. Chronographus magni nominis apud Hebræos, ita vt à Iosiphon Sacerdote, qui de bello Iudaico scripsit, vsque ad præsentem diem nullus alius apud Iudæos diligentior, ac præstantior isto habeatur. Scripsit -

Chronicon bellorũ inter Reges Francorum, & Domum Hothomanicam, Expeditionis à Christianis factæ in Terram Sanctam, aliorumq; bellorum, quę gesserunt Christiani inter se. Est tamen compendium Chronicorum incipien. ab Adamo vsque ad annum 1554. secundùm quod computare solemus nos Christi fideles, nempè vsque ad Pontificatum Iulij III. Excus. Venetijs anno mundi ושי״ד 314. min. supp. apud Cornelium Adel Kind, in 8. In principio libri extant quædam Carmina in laudem libri, & Auctoris composita à R. Zerachia Leui, ex sorore Auctoris nepote.

תש״נ ר׳ יוסף ידידיה בן בנימן יקותיאל קרמי חבר ס׳ כנף רננים על התפלות נדפס בויניציאה שפ״ו לפ״ק :

750. R. IOSEPH IEDIDIA'H BEN BENIAMIN IEKVTIEL קרמי KAR-

ret; omnes Tractatus, & Commentarios; quos in Talmudicos Codices prosa composuerat, iterum eosdem succinctè, & elegantibus versibus declarauit, hos igne absumptos esse dicunt cum tota sua Academia, & reliquis scriptis suis, iussu S. Vincentij Ferrerij, vt refert Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 59. b. Qui dicit quòd scripserat -

קינה על פטירת הרשב"א רבו *Kinà al Petiràth Harrisbà Rabbò Nenias in funere R. Salomonis Abèn Addereth Magistri sui, & socij*. Scripsit etiam -

פסקי הגמרא עם מורה מקום *Piskè hagghemarà im morè makòm Conclusiones Talmudicas cum illarum Indice*, quibus seruatur ordo Codicum sex Ordinum Ghemaræ. Post suprà narratum incendium nonnulla fragmenta membranacea semiustulata casu superfuerunt, quæ Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* de manu patris sui se vidisse testatur. Huius R. Ioseph Aben Iachijà meminit *Bar Sciesciàth* in suis ש"ת *Quæsitis, & Responsis* num. 345.

קס"נג ר' יוסף יעבץ הדורש חבר פירוש על ספר תהלים ונדפס בשלוניקי תחת שולטן סלים שנת ה' אלפים וש' ושלשים ואחד לבריאת עולם ,

753. R. IOSEPH IAABE'TZ. Scripsit Comment. super Psalmos. Excus. Thessalonicæ Imperante Sultano Selimo anno 5331. Christi 1371. in 4.

קס"נד ר' יוסף בן יצחק יהודי חבר ס' על הרפואה בלשון ספרדי ונמצא כי באיסקוריאל :

754. IOSEPH BEN ISAAC IVDÆVS. Composuit librum de Medicina lingua Hispana Toleti. Reperitur msc. in Biblioth. Escurialensi. Ex Bibliotheca Vaticana inter Codd. mmssc. La-

KARMI' scripsit -

כנף רננים *Chenàph renanim Ala Pauonum*) Tit. ex Iob 39. v3.) continet preces, confessiones &c. pro singulis diebus septimanæ, & temporibus solennibus, adiecta est etiam commentatio. Excus. Venetijs an. 5387. Chr. 1627 in 4. Ex Biblioth. Bodleiana pag. 356.

קס"נא ר' יוסף יהודי ירושלמי

אשר כתב תשובותיו חבר סיפור על דת משיחנו בלשון לעז :

751, R. IOSEPH IVDÆVS Ierosolymitanus ad fidem Christi Venetijs conuersus, scripsit Italicè pro fide Christiana. *Modo, & ordine ritrouato da catecuminare ogni fedel Christiano sopra sedici misterij della S. Messa, raccolto dal medesimo in Cesena, e ristampato in Lucca per Vincenti Busdraghi* 1582. in 8.

קס"נב רבי יוסף ן' יחייא תלמיד הרשב"א חבר קינת על פטירת רבו , וחבר פסקי הגמרא על סדר הנכתבים פתח . סדרי עם המורה מקום , ופירוש לספרים , ושנ"ה פנים וחבר כל הפסוקים השם בקצרה זכך שיר ערוכה :

752. R. IOSEPH ABEN IACHIIA' Hispanus secundogenitus Salomonis Iachijæ socius הרשב"א *Harrisbæ* id est R. Salomonis Ben Addèreth circa annum mundi 5040. Christi 1280. longæuam vitam duxit donec nonagenario maior vitam cum morte commutauit. Doctissimus fuit habitus inter suos, qua propter eum Principem captiuitatis, & Patriarcham scientiæ per vniuersum Regnum Castellæ crearunt. Præter Talmudicas doctrinas, excelluit etiam in Grammaticis disciplinis, quæ apud Hebræos in magno sunt pretio. Fuit & Poëta non vulgaris: nam vt suam in hoc sciendi genere peritiam ostenta-

monuit. Proficiſcitur itaque Rău Ioſeph Damaſcũ,ibiq; moritur excommunicatus anno penè ignoto. Confer Auctorem *Iuchaſsin* pagina 126. circa finem.

ר׳ יוסף בן יצחק ן׳ עזרא

קפנו חכר עצמות יוסף :

757. R. IOSEPH BEN ISAAC ABEN EZRÆ. Scripſit עצמות יוסף *Atzmòth Ioſèph Oſſa Ioſeph* (Tit. ex Exod. 13. 19.) Buxtorfius dicit: eſſe Quæſtiones, & Reſponſiones rituales: Plantauitius, quid in eo contineatur, omnino neſcit; dicit tamen ab Hebræis audiuiſſe, ipſum agere de cura pro mortuis habenda in corporibus ipſorum decenter, & religiosè ſepeliendis. In Biblioth. Lugduno-Bataua dicitur; quòd ſint Commentaria in Pentateuchum. Thomas Hyde in Biblioth. Bodleiana ait, eſſe explicationem nouarum regularũ, ſeù Canonum, quibus exponitur Lex: continere quoque explicationem Tract. *Kidduſcin*. Excuſ. Theſſalonicæ 1601. Nullus ex his ſcopum attingit: nam quod dicit Bodleiana eſſe explicationem nouarum regularum, ſeù Canonum, &c. nihil de his in eo agi animaduerti. Quod autem addit, continere quoque ex plicationem Tract. *Kidduſcin*, verum dicit: imò ex libri titulo habemus, quòd

עצמות יוסף והוא ביאור במסכת קדושין מתחילתה עד סופה עיון בדברי הגמרא ורש״י והתוספות והרי״ף והרמב״ם והרא״ש ובנו ה׳ בעל טורים ושאר הפוסקים המדברים בדיני הקידושין ונדפס בשלוניקי שנת לבש״י בגד״י לפ״ק :

Atzmòth Ioſèph ſit elucidatio in Cod. Kidduſcin de Nuptijs à principio vſque ad finem ipſius, compilata ex dictis Ghemaræ, Raſci, Toſaphòth, Ràu Alphès, Mo-

 ſis

Latinos num. 3938. Papyr. In fol. vbi ſic habetur: *Compueſto en Toledo año del naſcimiento di Chriſto* 1267.

ר׳ יוסף בן יצחק ישראלי

קפנה רופא ספרדי חכר ספר מראות השתן :

755. R. IOSEPH BEN ISAAC Iſraëlita Medicus Hiſpanus, ſcripſit ס׳ מראות השתן *Sèpher maròth Haſcèthen Librum inſpectionum vrinæ*. Claruit circa annum mundi 4700. Chriſti 940. De eo fit mentio apud *Scialſcèleth bakkabbalà* pag. 40.

רבי יוסף ברבי יצחק סטנאש

קפנו פירש כל התלמוד בלשון ערבי למלך ישמעאל ששמו אלחכים :

756. R. IOSEPH BERABBI ISAACI ABE'N סטנאש SATANAS, cognomento *Ben* אביתור *Auithùr*, diſcipulus R. Moſis captiui,& הלובש השק *veſtiti ſacco*, vt loquitur de eo R. Nathan apud *Harrauàd* pag. 70. Floruit Cordubæ in Hiſpania anno 4750. Chr. 990. Totum Talmud Babylonicum in gratiam אלחכים *Alchasès* Regis Iſmaëlitarum circa annum mundi 4780. Chriſti 1020. ex Hebraico in Arabicum vertit idioma, vt teſtatur *Harrauàd* loco citato, & *Scialſcèleth bakkabbalà* pagina 38. b. in fin. Exortis deinde ſimultatibus inter ipſum, & R. Chanòch Ben Moſis Rèctorem Gymnaſij Cordubenſis; præualuit Chanòch, dixitque contra R. Ioſephum Aben Satanas dira, & anathemate eum excommunicauit. Exijt Aben Satanas ex Hiſpania,& ad R. Haài Gahòn in Babylonem contendit. Reſciens autem R. Haài eum ad ſe venire, ne aſcenderet, vt potè excommunicatus,

gicæ de Natalitijs, &c. edita Thessalonicæ cum expositione R. Danielis Cohen. Ex Buxtorfij F.

רבי יוסף בר יששכר מפראגא ספר יוסף דעת הוא ביאור על רש״י בתורה

760. R. IOSEPH BAR ISACHAR de Praga, scripsit -

יוסף דעת *Iosiph daàth Augebit scientiam* (Tit. ex Eccles. 1. 18.) Liber est (inquit Buxtorf. in Biblioth. Rabbin.) continens correctiones, & castigationes Commentariorum R. Salomonis ex msc. trecentorum, & amplius annorum antiquitatis, exemplari. Est autem hic liber totius Operis Pars I. dumtaxat, in V. libros Mosis. In Præfatione promittit in II. Par. eundem laborem in Commentarios Rasci super Prophetas; Hagiographa; & V. Meghilloth. In III. Parte castigationes in triplex Targum: Onkeli, Ionathanis, & Ierosolymitani. Pragæ in 4.

רבי יוסף כהן ספר דברי הימים וקנורות רבות על עין הוסרפלי

761. R. IOSEPH COHEN SACERDOS, scripsit -

דברי הימים וכו׳ *Diurè Haijamim, &c. Chronicon &c.* vbi ex quaternione R. Eleazaris Germani narrat calamitates suæ gentis tempore expeditionis Ierosolymitanæ. Videsis *Scialscèlet hakkabbalà*, pagina 110. b *Ganz* ad annum 5270. Christi 1510. Plantauitius in sua Bibliotheca cuidam R. Iosepho Cohèn Sacerdoti attribuit quendam librũ cum titulo: מושעות אל *Mosciaaòth El Salutes Dei*, (Tit. ex Psal. 68. 21.) sine alia maiori notitia. De *R. Iosèph Hacccohèn Ben Ie-*

sis Maijmonis: Harròsc, & filij eius Auctoris Turim, & aliorum Iuris Consultorum, qui de hac materia tractarunt. Excus. Thessalonicæ anno 361. min. supp. Christi 1601. in fol. Scripsit -

ספר משא מלך *Sèpher-Massà Melech Collecta Regia*. Est compendium maioris libri compositi à R. Ioseph Iskaphà sub nomine ראש יוסף *Rosc Iosèph*, de quo suprà pag. 796. in quo agitur de vectigalibus, & impositionibus à Principe impositis; & quinam sint illi, qui immunes ab hoc onere esse debeant. Excus. ibid. & an. eodem sub hoc symbolo חש״סא 5361. Chr. 1601. in fol. quamuis Bux. F. dicat esse questiones rituales.

ר׳ יוסף ן׳ יקר הוא יאקר ספר ס׳ הסכמת מסכמת הפילוסופים והמקובלים והתכונים ; וספר ספר צוף דבש ואמרי נועם ;

758. R. IOSEPH ABEN IEKAR. Scripsit -

ספר הסכמת וכו׳ *Sèpher Hasscchamàth &c. Librum conformitatis, seù conuenientiæ, &c.* Tractat de concordia, & perpetuo consensu inter scientias Philosophicas, Cabalisticas, & Astronomicas. Extat msc. in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4. Scripsit -

צוף דבש ואמרי נועם *Tzùph deuàsc veimrè nòam. Fauus mellis. & eloquia iucunditatis.* (Tit. ex Prou. 16. 24.) Eleganter tractat de vanitate mundi. Euulgatur anno mundi 5135. Christi 1375. Reperitur msc. in Biblioth. Vatic. sub num 384. pag. 158. Papyr. in 4.

ר׳ יוסף בן ישועה ספר ס׳ פל׳ אסטרנומיות ;

759. R. IOSEPH BEN IESCIV'AH scripsit quædam Astrolo-

difficiliora loca ipsius Ezrę elucidantur. Extat msc. in Biblioth. Vatic. num. 36. Papyr. in fol. Etiam ס׳ הסוד *Sèpher Hassòd Librum secreti*, seù *mysterij* in Legem msc. in Biblioth. Vatic. num. 49. & num. 106. in fol. pergam. Notandum, quòd hæc expositio Abrahami Aben Ezræ in Exodum est diuersa ab ea, quæ habetur in Biblijs magnis Hebraicis, quam quidem dicunt esse R. Iosephi קורביל *Korbil* eius discipuli. Habetur in eadem Biblioth. Vatic. num. 283. fol. papyr. Scripsit -

4. עמודי כסף *Amudè Chèseph Columnæ argenteæ*. Est Commentar. in librum מורה הנבוכים *Morè hanneuuchìm* R. Mosis Ægyptij: & quamuis Ægyptius posteros adiurauerit sub grauissimis pœnis, & imprecationibus, ne quispiam auderet glossare, interpretari, aut etiam Commentarijs illustrare præfatum suum librum *Morè*: nihilominus transgreditur Aben Caspi hoc præceptum, caussamque transgressionis suæ assignat in alio suo libro מנורת הכסף. Hic tamen subdit, se hanc explicationem composuisse pro filio suo Abbà. Reperitur msc. in Biblioth. Vrbin. apud Vatic. sub num. 24 Papyr. in 4. Scripsit -

5. פירוש על העשר מאמרות של ארסטו *Perùsc al haèsser maamaròth scel Arsatò Explanationem in X. prædicamenta Aristotelis*. Extat msc. in Biblioth. Vatic. sub num. 296. Papyr. in 4. Scripsit -

6. פי׳ על הנהגת אפלטון *Perùsc al hanahagàth Aplatòn Explanationem super Platonem*; de regimine Reipub. msc. ibidem reperitur. Scripsit -

7. מנורת כסף *Menoràth Chèseph Candelabrum argenteum* (Tit. ex 1. Paralip. 28. 15.) Huius meminit ipse occasione

Iehosciùa. Vide Par. II. num. 516. pagina 824. col. 2.

תס״ב ר׳ יוסף ן׳ כספי הנקרא ברצלוני אקטלאלונים חבר ספר אוצר לשון הקודש: ב׳ ושרשרות כסף: ג׳ ופירוש על פי׳ ן׳ עזרא על התורה: ד׳ עמודי כסף על ספר המורה הנבוכים: ה׳ פירוש על העשר מאמרות לארסטו: ו׳ ועל הנהגת אפלטון: ז׳ ומנורת כסף: ח׳ כפות על איכה:

762. R. IOSEPH ABEN CASPI, cognomento Barcellonius Catalanensis. Scripsit -

אוצר לשון הקודש *Otzàr lasciòn hakkòdesc Thesaurum linguæ sanctæ*. Est Dictionarium explicans singulas voces Sacræ Scripturæ, quod Latinè translatum fuit. Extat msc. in Biblioth. Vatic. num. 412. Papyr. in 4. Eius translatio Latina reperitur ibidem, sed incerto Auctore. Papyr. in 4. Scripsit -

2. שרשרות כסף *Sciarsceròth chèseph Catenulas argenteas*. Est Dictionarium. In eo exhibentur omnes radices Hebraicæ, quibus vnica tantùm significatio, eaque principalis assignatur. Huius exemplar reperitur in celebri Biblioth. Angelica in Ædibus S. Augustini Ordinis Eremitarum Romæ, summa diligentia msc. in membrana charactere Rabbinico punctis vocalibus ornato elegantissimo, & lectu facillimo ab Alonso Hispano de Zamora Christi seruo, & absolutum fuit die Sabbathi 13. Iulij anno Domini nostri Messiæ 1519. in Alcalà de Enares. Ista Hebraicè leguntur in fine Codicis, quæ à me reddita Latinè, ibidem annotata fuere.

3. פירוש על פי׳ ן׳ עזרא *Perùsc al Perùsc Aben Ezræ Super Commentarium in Commentarium Aben Ezræ* in Pentateuchum, quo Grammaticaliter, & Philosophicè,

gitur in *Scèueth Iehudà* Clade V. Et in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 39. b. vel secundùm *Harrauàd* lib. Cabalæ pag. 73. b. anno 4824. Christi 1064. Suspenditur etiam *R. Abraham Halleuì* eius filius ad nutum Regis Hispaniarum. Ibidem.

תשסה ר' יוסף בר מאיר הלוי
ן' מיגאש עשה פירוש על מסכתות רבות .

765. R. IOSEPH BAR MEIR HALLEVI' ABEN MEGAS Hispanus Cordubensis, qui in decisionibus aliquando vocatur יהוסף *Iehosèph*, nascitur anno mundi 4837. Chr. 1077. fuit vnus ex sapientibus discipulis הרי"ף *Harriph*, id est *R. Isaaci Alphesì*, qui ante illius obitũ Præses Academiæ constitutus, super Cathedram ipsius sedit. Habuit & ipse multos discipulos, & præsertim R. Mosen Bar Maijmonis, quem Ægyptium vocant: quamuis nonnulli id negent, vt videbimus in R. Mosè Bar Maijmonis. Moritur verò an. mundi 4901. Christi 1141. Post eius mortem multæ calamitates in Hispania Iudæis obtigerunt, Ismaelitis eos persequentibus, vnde quamplurimi Iudæorum Toletum, & in Lusitaniam aufugerunt. *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 40. b. Scripsit -

פי' למסכתות רבות *Perùse Lemassachtòth rabbòth Commentarios in multos Codices* (Talmudis). Ita Dau‧‧ Ganz ad annum 901. quinti millenarij. De eius dignitate R. Moses Bar Maijmonis disserit in Præfatione sua ad *Sèder Zeraìm.*

תשסו ר' יוסף מובנר חבר ס' קול תודה
סוד על רמ"ח איברי של אדם ועל רמ"ה עשות עשה .

766.

ne Comment. in *Morè hanneuuchìm*. Tandem scripsit -

8. כפות כסף *Cappòth Chèseph Cochlearia argentea*. Est expositio in Threnos. Msc. ex Buxtorfio.

תשסג ר' יוסף ן' לב ר"י בשאלוניקי ובקסטנטינא
חבר ג' ספרים גדולים משוגיות הגמרא , ושות :

763. R. IOSE'PH ABEN LE'V Rector Collegij, & Synagogæ Thessalonicensis, & Constantinopolitanæ, claruit circa annum mundi 5250. Christi 1490. *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 63. b. Scripsit tres spissos libros -

מסוגיות הגמרא *Missughaijòth haGhemarà De Vsu Ghemaræ*. Excus. Constantinopoli anno non notato. Scripsit & -

שו"ת *Sceelòth Vtsciuòth Quæsita & Responsa* legalia. Ibidem, & Venetijs anno שלו 336. Christi 1576. in fol. & in 4.

תשסד רבי יוסף הלוי סופר חבר
הקדמה על ספר ראב"ן ר"ל ר' אליעזר בר נתן .

764. R. IOSE'PH HALLEVI' SOPHE'R *Scriba*, scripsit Præfationem super librum ראב"ן *Rauàn*, id est *R. Eliezaris Bar Nathàn*. Vide sub hoc nomine.

Fuit & alius Ioseph Halleuì antiquior, vulgò dictus יהוסף *Iehosèph Ben Ràu Samuelis Halleuì Ben* גקטילייא *Gikatillæ Cordubensis*, qui Legem Mosaicam per vniuersam Hispaniam inter Ismaëlitas propagare conatus est circa annum mundi 4800. Christi 1040. Huic improbo conatui obstitit Rex Granatæ, & eius iussu occiditur; & cum eo ex Iudæis Granatinis mille quingenta capita familiarum, anno mundi 4828. Chr. 1068. die Sabbathi 9. *Teuèth Decembris*, vt le-

hoc eodem titulo. Vide *R. Isaac Onkenira*; & *R. Scem Tòu Sciprùt*.

תשע״ ר׳ יוסף בר משה צרפתי

חבר ס׳ המספר ;

770. R. IOSEPH BAR MOSCE' TZARPHATI' Gallus, scripsit ספר המספר *Sèpher hammispàr Librum de numero*. Tractat de Arithmetica. Extat msc. in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4.

תשע״א רבי יוסף בר ר׳ משה מקרעמניץ

חבר ביאור על ספר מצות גדול לאוין ולא כתבאו אלא עד סימן רפ״ב כמו בראש בספר דפוס וויניציאה במצות יואן די גארה חנת שס״ה לפ״ק והוגה בעיון במקן על יד ר׳ יצחק גרשון ; וחסרים מצות פ״ב ; כי מצות לאוין הם שס״ה ; ועל מצות עשה אם סוף עשה גם כן ביאור איני יודע :

771. R. IOSEPH BEN R. MOSIS DE KARAAMANITZ, scripsit ביאור *Biùr Elucidationem*, siuè breuem expositionem in prolixum Commentarium סמ״ג *Samàgh Libri Magni præceptorum* R. Mosis de Kotzi in præcepta negatiua. Excusa fuit Venetijs apud Ioannem de Gara anno mundi ש״ס״ה 365. min. supp, Christi 1605. diligenter reuisa, & correcta à R. Isaaco Ghersciòn. Sed hoc loco breuiter explicantur quædam loca præceptorum negatiuorum vsque ad præceptum 283. reliquis, quæ desunt num. 82. sine explicatione relictis. An verò præcepta affirmatiua, quæ num. sunt רמ״ח 248 explicata fuerint ab hoc Auctore, hactenus non didici. Hic libellus est in 4.

תשע״ב ר׳ יוסף נשיא

מושל כי מהעמיקי כעמים יהודי וחבר ספר בן פורת יוסף נגד הפסיקיים ונדפס בקונסטנטינא :

766. R. IOSEPH MVBNER scripsit librum inscriptum קול תודה *Kol thodà Vox gratiarum actionis*. Tit. ex Ier. 2. 10. De vtilitate 248. membrorum, & de 248. mandatis affirmatiuis, quæ singula singulis membris applicantur. Est msc. ex Buxt. F.

תשס״ז רבי יוסף דילמריגו ; עיין

ר׳ יוסף שלמה דילמריגו ;

767. R. IOSEPH DEL MEDICO. Vide *R. Ioseph Salomon del Medico*.

תשס״ח ר׳ יוסף בר משה

חבר אגרת וקראה קריה נאמנה ;

768. R. IOSEPH BAR MOSIS scripsit Epistolam, quam vocauit קריה נאמנה *Kirijàh nehemanà Ciuitas fidelis*, ex Isai. 1. 26. Huius mentio fit in Biblioth. Lugdun. Batau. in legato mmssc. Warner. in 4.

תשס״ט רבי יוסף בר ר׳ משה מטראני

בעיר צפת גליל העליון כתב על הטורים וחבר צפנת פענח והם דרושים על פרשיות ;

769. R. IOSEPH BAR R. MOSIS DE TRANI, in Vrbe Sapheth superioris Galilææ scripsit super quatuor טורים *Turìm* R. Iacobi Bar Ascer. Et in Par. III. hoc est super *Tur* אבן העזר *E'uen baèzer* affert quasdã nouas expositiones in Ghemarà, quæ omnia impressa sunt Venetijs anno ה׳ת״י 410. m. sup. Christi 1650. in fol. Sed antea scripserat librum sub hoc titulo צפנת פענח *Tzaphnàth Paanèach Absconditi reuelatorẽ* (ex Gen. 41. 45.) Sunt Conciones super Pentateuchi sectiones. Excus. Venetijs anno ה׳ת״ח 5408. Christi 1648. in fol. Sunt & alij libri cum

Alphès, R. Nisim, & aliorum, vt nouá doctrinam adstruat, & nomen existimationis inter suos acquirat. Excus. Venetijs anno ש״ג 303. min. supp. Christi 1543. in 4. Alium huius tituli librum vide numero superiori.

קס״עד **רב יוסף סגי נהור** ס״ס רבו
פל סבוי ורבה ותרגם כתובים :

774. RA'V IOSE'PH SAGHI' NAHO'R *Multus luce*, id est cœcus per antiphrasin, fuit Magister Auijè, & Rauà, qui mortuus est anno mun. 4113. Christi 353. *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 34 non longè à fine. Et *R. Dauid Ganz* ad annum 113. quinti millenarij. Si sic, dicendum necessariò est, quòd iste R. Ioseph Cœcus sit ille, qui ante Auijè, & Rauà duobus annis cum dimidio Rectoratum gesserat Academiæ Soranæ an. 4082. Et obierat an. 4085. Chr. 325. qui ab eodem Ganz סגי נהור *Saghì nahòr*, *Magnum lumen*, vocatur. Et à suis coæuis nuncupabatur סיני *Sinài*, quia peritus erat Traditionum in monte *Sinai* acceptarum: cùm רבה *Rabbà* eius socius vocaretur עוקר הרים *Okèr harrim*, *Eiradicans montes*, quia erat acutus. Ita *Harauàd* in libro Cabalæ ætate tertia, & *R. Dauid Ganz* ad annum 82. quinti millenarij; sed vterque nihil de hoc Ràu Ioseph cœco ampliùs loquuntur; neque sui ingenij aliqua specimina literaria reliquisse nobis exhibent. At Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag 28. b. loquens de Targum Paraphrasi כתובים *Hagiographorum*, licèt videatur dubitare de Auctore huius Paraphrasis, tamen, concludit cũ communi opinione quam plurimis Ghemaræ auctoritatibus roborata, quòd huiusmodi Targum in Hagio-

772. R. IOSEPH NASSI' *Princeps* ita vocatus post Apostasiam: nam è Christiano factus est Iudæus tempore Selimi II. Turcarum Imperatoris circa annum Domini 1580. Scripsit pro sua superstitione Iudaica contra Christianã Religionem librum blasphemiarum plenum, quem vocauit -

בן פורת יוסף *Ben Poràth Iosèph Filius accrescens Ioseph*, seù *Rami fœcundi*. Titulus ex Genes. 49. 22. Hic dum esset Christianus vocabatur *Ioannes Mica*. Est & alius huius nominis liber, de quo statim. Et alius suprà ad num. 746. in *R. Ioseph Titatzàk*, pag. 806.

קס״עג **ר׳ יוסף סאמיגה** ספר דרך
ימין ، מקראי קדש : ופורת יוסף ،

773. R. IOSE'PH SAMI'GA. Scripsit -

דרך ימין *Dèrech iamìn Via dextera*. Liber est moralis, & concionatorius. Item -

מקראי קדש *Mikraè kòdesc Conuocationes sanctitatis* (ex Leuit. 23. ver. 2.) Liber moralis est, & ab Hebræis admodum commendatus. Diuiditur in duas Partes. In prima agitur de dignitate, & præstantia mandatorum Dei. In secunda ostenditur, quanta esse debeat hominis diligentia in exequendis Dei mandatis. Excus. Venetijs apud Ioannem de Gara, typis Bombergianis anno mundi 5346. Christi 1586. cum valdè docta, & erudita Præfatione, in 4. Scripsit -

פורת יוסף *Poràth Iosèph Fructescens Ioseph* (Tit. ex Gen. 49. 22.) Liber legalis, & Talmudicus, præcipuè tractans *de Matrimonio*. Diuiditur in 20. capita, quibus non raro impugnatur doctrina antiquorum Rabbinorum, videlicet Ràu

alias refertiſſima eſt, vt legenti, & intelligenti experimento eſſe poteſt. Nihilominus apud Iudæos magnæ eſt auctoritatis, ac proinde multoties excuſa fuit ſeorſim, & cum maioribus Biblijs, vt videre eſt in editionibus Venetis, Hanouianis, Baſileænſibus, Pariſinis, & Anglicanis. De cæteris Paraphraſibus Chaldaicis in alios Sacræ Scripturæ libros, vide quæ dicta ſunt in Onkeloſo, & Ionathane Ben Vzielis.

קסע״ה רבי יוסף סמיגה עיין ר׳ יוסף סאמיגה ׃

775. R. IOSEPH סמיגה SAMIGHA. Vide ſuprà *R. Ioſeph* סאמיגה *Samigha* cum א.

קסע״ו רבי יוסף סימיסי חבר ספר מקראי קדש ׃

776. R. IOSEPH SEMESI, ſcripſit librum.

מקראי קדש *Mikraè kòdeſc Conuocationes ſanctitatis*. Huius meminit R. Dauid de Pomis in Præfatione ad ſuum librum צמח דוד *Tzèmach Dauid*. Viuebat Venetijs anno 547. minoris ſupp. Chriſti 1587.

קסע״ז רבי דון יוסף ספרדי חבר תורה אור ׃

777. R. DON IOSEPH SEPHARDI Hiſpanus, compoſuit librum inſcriptum.

תורה אור *Thorà Or Lex lucis* (Tit. ex Prouerb. 6. 23.) Impreſſus fuit Bononiæ, Ferrariæ, Venetijs, & Lublini. Hortatur ad ſtudium Talmudicum, & dehortatur à ſtudio Philoſophiæ. Hæc ex Buxtorfio. De libello cum ſimili titulo vide ſuprà num. 737. pag. 803.

giographa fuiſſe compoſitum à prædicto Ràu Ioſeph *Saghi nahòr Cæco*, verè cæco, non luſco, vt aliqui putauerunt, quem tamen non ita vocabant, ne cæcitatem illi exprobare viderentur; hoc enim honeſtiori vocabulo סגי נהור *Saghi nahòr Multa lucis*, eum vocare voluerunt; & meritò quidem: nam cæci licèt viſu corporeo careant, non tamen ſunt priuati viſu interno, quo oculo ſpirituali, & animæ facultate, ſpiritualia vident, & contemplantur. Lumine oculorum priuatos etiam hodie Iudæi vocant *Saghì nahòr Multa lucis*. Itaque iſte *Ioſeph ſaghì nahòr Cæcus* Paraphraſim ſcripſit in Hagiographa. Corrige Leuſden, qui eum vocat *Rab Iosè*. Non tamen ſcripſit Targum Paraphraſim Chaldaicam in omnes libros Hagiographos, ſed tantùm in aliquot eorum, qui Hebraicè ſcripti ſunt; vt in Pſalmos, Prouerbia, Eccleſiaſten, Ruth, & Eſther. In alios huius Claſſis libros, quiſnam fuerit, qui Paraphraſim ſcripſerit, planè ignoratur. In Danielem, & Ezræ libros non datur Paraphraſis Chaldaica, quia iſti libri ſemichaldaici ſunt, ſicut nec datur in Nehemiam. In Paralipomenon autem adhuc edita non eſt Paraphraſis. In Eſtheram eſt & alia Paraphraſis, quam vocant תרגום שני *Targùm ſcenì Paraphraſim ſecundam*. Hæc anilibus, & Rabbinicis fabulis ſcatet, ſicut & omnes aliæ (excepta Onkeloſi) vnde benè Franciſcus Cardinalis Ximenius in Præfatione Complutenſium Bibliorum ait: *Chaldaicæ Paraphraſes, illa excepta, quæ eſt in Pentateuchum* (ſcilicet Onkeloſi) *Iudaicis fabulis, & Talmudiſtarum nugis conſperſæ ſunt*. Et hæc præſens Paraphraſis Ioſephi Cæci inter

תשע״ח ר׳ יוסף בן סרוק הוציא מעות מכיסו כדי להדפיס ספר העיטור ונדפס בויניציאה שנת שס״ח לפ״ק ולא נגלה שם המחבר :

778. R, IOSEPH BEN SARV'K proprijs sumptibus curauit, vt liber iste nomine עיטור *Ittur Coronatus* celebris apud Iudæos imprimeretur, sicut impressus fuit Venetijs anno 368. min. supp. Chr. 1608. in fol. sine nomine Auctoris. De quo vide infrà in *R. Isaac Bar Abbà de Massilia*. Corrige locum Bibliothecæ Lugduni Batau. in Legato Warneriano, vbi compilator Indicis librum עיטור *Ittùr* huic R. Iosepho F. Saroc (vt ipse legit) attribuit.

תשע״ט רבי יוסף סרסה חבר ס׳ לקח טוב : והוא באור על פירוש ן׳ עזרא על קצת מקומות :

779. R. IOSEPH SARSA scripsit Dilucidationem Commentarij R. Aben Ezræ, in aliquot ipsius Opuscula, quam appellauit לקח טוב *Lèkach tou Doctrina bona*, (Tit. ex Prou. 4: 1.) Sunt & alij nonnulli libri cum eodem titulo, de quibus suo loco. Hunc autem habemus ex Plantauitio, qui dicit eum excusum fuisse Constantinopoli.

תש״פ רבי יוסף עברי חבר חיבור מספרי החכמה אשר בלשון יון נקראת מאטימאטיקה : ונדפסה בלשון לטין :

780. R. IOSEPH HEBRÆVS, nescio quis, scripsit Bibliothecam Mathematicam. Excusa Francofurti apud Clementem Scheleich 1634. Ex Philippo Labbè in Bibl. Bibliothecarum.

תשפ״א ר׳ יוסף עליפרון חבר ספר קול הקורא על דקדוק :

781. R. IOSEPH AVLIPRO'N,

scripsit librum de re Grammatica, cui nomen fecit קול קורא *Kol korè Vox clamantis* ex (Isa. cap. 40. ver. 3. (Excus. Cracouiæ;

תשפ״ב רבי יוסף ענבי חבר פירוש על אדם וחוה וגן עדן וכו׳ :

782. R. IOSEPH ANABBI', scripsit allegoricas expositiones de Adamo & Eua; Paradiso voluptatis, serpente; & fructu arboris vetitæ. Extant msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 4. sub numero 105.

תשפ״ג רבי יוסף בן עקנין חבר ס׳ שיעור המדות שנכתבו בתורה ושנקבלו בתורה שבעל פה ובקבו בלשון ערבי :

783. R. IOSEPH BEN AKANI'N, scripsit Arabicè Tractatiunculam de Mensuris, quarum fit mentio tam in Lege scripta, quàm orali. Huius meminit Pokok in notis miscellaneis ad Portam Mosis cap. 9. pag. 362.

תשפ״ד רבי יוסף ערון חבר פי׳ על ס׳ יצירה :

784. R. IOSEPH ARV'N scripsit פי׳ על ס׳ יצירה *Perùsc al Sèpher Ietzirà* Commentarium super librum de formatione Cabalisticum. Reperitur solummodo msc. ex Plantauitio.

תשפ״ה רבי יוסף פאלקירה חבר ויכוח זקן עם הנער בדרך מליצה כו׳ :

785. R. IOSEPH PALKE'RA, scripsit Rhetoricè, & eleganter ויכוח *Viccùach Dialogum*, seù *Disputationem* inter Senem, & Iuuenem, quo de rebus ad mores componendos pertractat. Extat msc. in Biblioth. Vaticana papyr. in 4.

תשפ״ו

Iuchassin pag. 132. & *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 51. Obijt anno 4965. Chr. 1205. ibidem.

תשס"ט **ר' יוסף ן' פסכי** חבר כלי כסף והם על התורה ועל הגיון ׃

789. R. IOSE'PH ABE'N PASCHI' scripsit -

כלי כסף *Chelì chèseph Vas argenteum*. Sunt Tractatus varij super Legem ; & de הגיון *Highaijòn Logica*.

תש"ז **ר' יוסף פראנסיש** חבר פירוש על בחינת עולם ׃

790. R. IOSE'PH FRANSESE *Francus*, scripsit Commentarios in librum -

בחינת עולם *Bechinàth Olàm Examen Mundi* R. Iedaaiàh Habedrascì. Excussi cum eodem, Ferrariæ anno ש"יב 312. Christi 1552. in 4.

תשנ"א **ר' יוסף פרדו** העתיק ס' חובת הלבבות של ר' בחיי הזקן מלשון הקדש ללשון ספרדי והעיר שם שמחבר וכתב בו שם הרמב"ם ׳ בשנת השע"ב ׃

791. R. IOSE'PH PARDO' an. mundi 5370. Christi 1610. ex Hebraico in Hispanicum vertit idioma librum חובת הלבבות *Chouàth halleuauòth Obligatio cordium* R. Bechaij Senioris, sed ementito nomine, siuè ex ignorantia, siuè ex malitia, vt speciosiori nomine, scilicet Rabbi Mosis Ægyptij inde maius lucrum percipere posset, euulgauit.

תשנ"ב **ר' יוסף הפרסי** חבר ס' על כלי הנקרא כלי־פז ׃ ועלמד לעשות אותו׃

792. R. IOSE'PH HAPPARSI' scripsit librum de Compositione Instrumenti Mathematici, vocati כלי־פז *Cheli-Paz Instrumentum auri optimi* (Tit. ex

תשמ"ו **ר' יוסף מפאדוואה** עשה דורון אל דון דייגו די אורטדו מספר אשר חבר ר' משה פרוינצאל על גיאומיטריאה ושמו בלשון לעז ׃

786. R. IOSEPH DE PADOVA *Patauinus*, dicauit quandam opellam compositam à *R. Mosè Prouenzale* Domino Don Didaco Hurtado de Mendoza Italicè, cui titulus est: *Opera nuoua di Geometria in dimostrare, come possono vscire due linee sopra vna superficie, le quali procedendo si accostino sempre, ne possino incontrarsi mai, cosa merauigliosa, e prodotta per verace e certa, da Mosè d'Egitto Hebreo nel suo* Directio dubitantiū *al cap. 73. del primo: Composta per Magistro Mose Prouenzale Hebreo. Stampata in Mantoua ad instantia de Iacomo di Ruffinelli 1550. in 12.*

All'Illustriss. & Eccellentiss. Signore Don Diego Hurtado de Mendoza appresso il Pontefice Oratore per la Cesarea Maestà, Gioseffo di Padoua Hebreo dedica la pradetta operetta. Reperitur in Biblioth. Vatic. inter libros excusos num. 9537. pag. 174.

תשמ"ז **ר' יוסף בן פורת** חבר מעשיות והם כ"י ׃

787. R. IOSE'PH BEN PODATH scripsit quasdam historias, quæ nec dum editæ sunt; harum meminit Gilbertus Gaulmyn de vita, & morte Mosis lib. 2. cap. 3. editionis Parisiensis anno 1629. in 8.

תשמ"ח **ר' יוסף פלט** השיב לשאל אברהם אבכ"ר אשר עשה השגות על הרמב"ם ׃

788. R. IOSEPH PALLAT respondit ad obiectiones R. Abrahami אבכ"ר *Aubàd* pro Mose Ægyptio. Vide

grande, & egregium Volumen contra Iudæos ſcribere cœpit Italicè, quod & nuncupauit -

מבוכת היהודים *Meuochà halehudim Confuſione de Giudei Confuſio Iudæorum*, quo omnia Chriſtianæ religionis dogmata explicantur, & dilucidè ex Scripturis Sacris, & priſcorum Rabbinorum auctoritatibus comprobantur; ex quo videtur tranſcriptum quicquid ferè dicitur à Fabiano Fiochi in ſuo libro nuncupato, *Dialogo della Fede*. Fuit huiuſmodi opus B. Pio V. dicatum, & probatum à Superioribus, vt typis euulgaretur; neſcio tamen qua ſorte, vel caſu id factum non ſit, ſed vſque ad noſtra tempora incompactum, & folijs diſiunctis, delituerit in Biblioth. Collegij Neophytorum Romæ, quæ à me diligenter collecta; & deinde in Volumen ea folia redacta, mei cura compacta fuere, ne omninò perirent. Hodie in eadem Bibliotheca Collegij Neophytorum aſſeruatur mſc. in fol. magno Papyr. Scripſit etiam Italicè -

אגרת שלום *Ighèreth ſcialòm Lettera di pace, Epiſtolam pacis*, eamque Hebraica, & vernacula lingua ad diuerſas Synagogas tranſmiſit, ſed præcipuè ad Romanam: in qua de aduentu veri Meſſiæ Chriſti Domini IESV luculenter pertractat, eumque iam diù veniſſe ex Sacræ Scripturæ Veteris Teſtamenti locis, ac antiquorum Rabbinorum dictis, & auctoritatibus adductis, manifeſtè comprobat, additis in fine Iudæorum argumentationibus contra hanc veritatem, quibus doctè, ac veraciter occurrit, & ſoluit. Huius Autographum (vt puto) vidi mſc. Hebraicè, & Italicè in folio apud Reuerendiſſ. Patrem

Iob. 28. 17.) Non eſt multum diſſimile ab Aſtrolabio vulgari. Extat mſc. in Biblioth. Vatic. papyr. in 4. ſub numero 387. pag. 61.

תשנ"ג **ר' יוסף הצדיק** חבר ס' העולם הקטן ונזכר אותו ההרמב"ם באגרת של ר' שמואל ן' תבון :

793. R. IOSEPH HATZADIK *Ioſeph Iuſtus*, ſcripſit -

ס' העולם הקטן *Sèpher Haolàm hakkatàn Librum Mundi parui*, de microcoſmo, hoc eſt, de hominis dignitate, natura, indicijs ad benè, vel ad malè agendum. Huius libri meminit *Harrambàm* in Epiſtola ad R. Samuelem ן' תבון *Abèn Tibbòn*; & ab eo laudatur.

תשנ"ד **ר' יוסף צרפתי האלפסי**

בשנת המשיחי מבית כמו אלף וחמש מאות ושנים וחמשים ליצירת אמונתו ישוע עשה שמבורך הוא וכתב אגרת שלום ושלחה אל כל מדינות הגולה יהודים ונכתבה בלשון הקודש ובלשון לעז יחד : וחבר ספר ובו משיב אל הקושיות אשר עשו היהודים כנגדו ונמצא כתיבת יד ואינו עד הנה עדיין לדפוס : וחבר גם כן - ספר על מעלת הדת ישוע משיחנו וקרא אותו מבוכת היהודים ונמצא כי בבית ביופיטי ברומה עיר הגדולה :

794. R. IOSEPH TZARPHATI ALPHESI origine Gallus, patria Pheſſanus Afer, ſuperiori ſeculo per plurimos annos Rabbinatus, & Morenatus officium in Romana Synagoga exercuit. Legem Moſaicam per ſugeſtum explanando, & in eorum Academijs docendo, Iudaicam perfidiam in diſcipulorum animis obfirmauit; ſed à Patre luminum illuſtratus, Iudaicæ ſuperſtitioni valedicens, Chriſtianam Religionem amplectitur Romæ circa annum Domini 1552. ſub Pontificatu Iulij III. Vocatus fuit Andreas à Monte. In qua animi feruore, & eximio Chriſtianæ religionis propagandæ zelo accenſus præ-

munus Interpretis apud Sum. Pont. exercuit, & Epiſtolas ad Sum. Pont. tranſmiſſas in Italicam linguã tranſtulit. Vnam ex his vidi à Patriarcha Antioch. Maronita ex Monte Libano ad Piũ IV. miſsã, & alterã ad Card. de Carpi illius Nationis Protectorẽ ab eo in linguã Italicam verſas; vtriuſque exemplar in Biblioth. Neophyt. aſſeruatur, inſertũ in Cod. *Confuſione de Giudei*, nuper exhibito. Obijt Romæ circa initium pręſentis ſæculi.

של״ה ר׳ יוסף קארו הספרדי ב״א נפטר
חבר בית יוסף על ד׳ טורים : ושלחן ערוך כסף משנה ובדק הבית :

795. R. IOSE'PH KA'RO Hiſpanus Ben Ephràim Doctor magni nominis, & auctoritatis apud Hebræos per excellentiam nuncupatus מופת הדור *Mophèth haddòr Portentum ſeculi*. Apud Vrbem *Saphèth* ſuperioris Galileæ vnà cum R. Moſe de Trani in Apulia ſocio Academiæ Rectoratum geſſit ab anno 5300. Chriſti 1540. vſque ad an. 5335. Chriſti 1575. ſui obitus, expirauit enim in eadem Vrbe fer. 5. die 13. Menſis ניסן *Nisàn Martij* vt legitur in fine Tomi 4. operum היד *Haijàd* editionis Venetæ anno של״ו 336. Chriſti 1576. apud Aloyſium Bragadinum in folio, ſepultuſque fuit in medio campi antiquorum ſepulchrorũ eiuſdem Vrbis, vbi viſitur lapis, & Titulus ſepulchralis. Ex Epiſtola itineraria Terræ Sanctæ. Opera ab eo ſcripta; ſunt -

1. בית יוסף *Beth Iosèph domus Ioſeph*, Tit. ex Geneſ. 50. v. 8. Sunt ingentes Commentarij in quatuor magnos Tomos diſtributi ſuper quatuor טורים *Turim ordines R. Iacobi Bar Aſcèr* cum textu ipſius Bar Aſcer. Complectuntur enim ri-

trem Gregoriũ Boncompagnum de Scarincijs Ord. Præd. S. Th. Magiſtrum, & Concionatorem ad Hebræos in benè inſtructa per ipſum Bibliotheca in Ædibus Pœnitentiariorum, vbi præeſt, apud S. Mariam Maiorem in Exquilijs. Præfatam epiſtolam noſter Andreas. Iulio Antonio Sanctorio S. R. E. Cardinali, ac Neophytorum Protectori dicauit, eamque abſoluit die 12. Ianuarij anno Domini 1581. vt in fine Codicis notatur; cùm eſſet Concionator Romæ ad Hebræos in Oratorio Sanctiſſimæ Trinitatis à Gregorio XIII. Summo Pontifice anno Domini 1576. conſtitutus, vt refert ipſe Auctor in Præfatione huius libri. Sed eius Conciones ob maximam peritiam linguæ Hebraicæ, & locorum Talmudis; quibus Iudæorum impietates redarguebantur, non fuerunt acceptæ Iudæis, imò proteſtati ſunt apud Cardinalem Sirletum Neophytorum Protectorem nolle eos amplius intereſſe illius Concionibus, vnde datus illi fuit Coadiutor; ipſo ſpontè ceſſante à concionando, vt apparet ex epiſtola mſc. anno Domini 1582. vltimo Iunij, quæ reperitur inter manu ſcripta eiuſdẽ Cardinalis Sirleti exiſtentia in Bibliotheca Vaticana n. 6792. pag. 57. vbi multa, quæ ad Hebræos, & Neophytos ſpectant, continentur.

Sub nomine Andreæ de Monte circumfertur Oratio habita ad Iulium III. qua ſuadetur Sum. Pontif. ex Illuſtri familia Montis, & illius inſignia in ſacris literis fuiſſe præmonſtrata. Excuſa eſt, ſed loco, & anno non notato; in 4.

Ob peritiam diuerſarum linguarum; callueratenim (præter Hebraicã) etiam Chaldaicam, Syriacam, & Arabicam,

cob פרינץ *Perintz* in 4. Et ibid. cum additionibus *R. Mosis* איסרלש *Isarlès*. Pars 1. & 2. an. שנחת 353. Chr. 1593. Pars 3. & 4. an. שמחיר 354. min. sup. Christi 1594. in fol. Et ibid an. 1616. in 4. Et tandem recusus Hanouiæ minutiori charactere cum additionibus an. שפ״ז 387. Christi 1627. in fol. Scripsit -

3. כסף משנה *Chèseph Misenè Argentum duplum*: Tit. ex Gen. 43. ver. 11. Commentarius est magnæ existimationis in librum היד *Haijàd* Mosis Ægyptij, quo indicantur loca Ghemaræ, in quibus sententiæ Bar Maijmonis sint inueniendæ. Additi sunt in edit. Veneta operum הרמב״ם *Harrambàm* anni 334. min. supp. Chr. 1574. apud Aloysium Bragadinum in fol. quapropter pretiosius redditur. Eidem tribuitur liber -

בדק הבית *Bèdek habbàith Fissura domus*: Tit. ex 2. Reg. 12. 7. Additamentum est operi בית יוסף *Beth Iosèph*. Cùm enim comperisset quippiam resarciri, ac refici in suo opere deberi, huiusmodi scissuras, & rupturas hoc opere reficit idem Auctor. Excus. Venetijs apud Zanetum Zaneti anno 366. min. supput. Christi 1606. in 4.

Buxtorfij F. duos alios nobis exhibet huius Auctoris libros, primum cum Tit. כפות כסף *Chappòth chèseph Cochlearia argentea*, & ait esse exposit. in Threnos. 2. שארית יוסף *Sceerìth Iosèph In Talmùd*.

De Ioseph Kàro vide *Scialsc. hak-kab.* pag. 65. & 117. b. Et *R. Dauid Ganz* ad annum 335. sexti millenarij.

Est & alius R. Ioseph Kàro senior, qui in *Saphèth* circa annum mundi הרצ״ח 5298. Christi 1538. prorsùs eadem ætate viuebat, vocatur tamen הזקן *Hazakèn Senior*, quia ætate præcesserat hunc no-ritus, consuetudines, iura, & iudicia communis Iustitiæ Hebræorum, quæ hodie apud eos sunt in vsu, & obseruantur. Duo ex his excusi sunt Venetijs, videlicet יורה דעה *Iorè Deaàh* anno 5324. Christi 1564. in Typographia Ioannis Griphij in fol. & אבן העזר *E'uen haèzer* ibidem apud Ioannem de Gara characteribus Bombergianis an. 5325. Christi 1565. tempore Hieronymi Priuli Venetiarum Ducis anno eius 6. in fol. Reliqui duo ex *Turim* excusi fuerunt Sabionetç sub Principatu Vespasiani Gonzagæ Columnæ anno 319. post quintum millenarium, Christi 1559. in domo Tobiæ Eliezaris פואה Phoæ cum Indice satis copioso, & duplici Præfatione, prima Iosephi Cari; secunda R. Iacobi Auctoris *Turim*, in folio magno.

2. שלחן ערוך *Sciulchàn Arùch Mensa ordinata*. Est fermè compendium, & epitomen suprà dictorum Commentariorum, quo pura puta lingua Hebræa, & per elegantes Aphorismos in breuem summã perstringuntur, ea quæ prolixiùs in *Beth Iosèph* explicantur, quà de causa inter Iudæorum manus frequenter teritur, & in magna existimatione habetur. Diuiditur in quatuor partes iuxta quatuor טורים *Turim* sicut fit in בית יוסף *Beth Iosèph*: videlicet, 1. in ארח חיים *O'rach Chaiim*; 2, יורה דעה *Iorè deàah*; 3. אבן העזר *E'uen haèzer*; 4. & חושן משפט *Chòsceen miscpàtt*, vti in *R. Iacob Ben Ascèr* ampliùs explicabitur. Compositus fuit huiusmodi liber in eadem Vrbe Saphèth & absolutus an. 5317. Chr. 1557. Vide in fin. III. Par. אבן העזר Excus. Cracouiæ, & alibi. Venet. an. 5325. Chr. 1565. Ibid. 1. 2. & 3. Pars, 4. quarta verò an. 5326. Chr. 1566. apud R. Meir Bar Ia-

Volumen composuerunt, quæ de nomine Auctoris vocauerunt

שו״ת רבינו קולון *Quæsita, & Responsa Magistri nostri Kolòn*. quæ postea excusa fuerunt Cremonæ an. 317. Chr. 1557. apud Vincentium Conti, in fol. Obijt hic Auctor Ticini in Insubria an. 5240. Christi 1480. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 62. b. in principio. Et *R. Dauid Ganz* ad annum 246. sexti millenarij: Vide etiam suprà ad num. 646, pag. 65. col. 2.

תש״נו רבי יוסף קורקוס נקרא רי״ק

היה חכם גדול וחבר ס׳ על הריבים ונמצא כי אצל ר׳ רפאל קורקוס מושב רומא ;

797. R. IOSEPH KORKO'S, cognomento רי״ק *Rik* symbolicè, scripsit quædam pertinentia ad Iura Iudaica, quæ msc. hodie extant penes R. Raphaelem Korkòs Romanum, pronepotem Salomonis Corcossi, qui tempore Pontificatus Gregorij XIII. san. mem. anno videlicet 1573. vnà cum filio suo Lazaro relinquentes Iudaicam superstitionem Christo vero Iudæorum Messiæ adhæserunt. Ipse vero Summus Pontifex eos benignè suscipiens in Ecclesia S. Petri, & in suo Sacello Gregoriano per manus Cardinalium suorum Nepotum solemniter nomine suo sacra vnda ablui fecit, Salomoni Vgonis imposito nomine, quod ipse ante Pontificatum gerebat, & Lazaro eius filio, Gregorio de nomine suo, quò tunc Pontifex nuncupabatur. Eosque nouellos Christianos ad mensam Pontificiam sedere fecit, & præsente tota Curia cum eis publicè discubuit; Comites Palatinos eos creauit, Nobiles fecit; alijsque quamplurimis priuilegijs, gratijs, & fauoribus eos cumu-

nostrum, licèt paucis annis. Fuit & hic sapiens Rabbinus, sed nihil scripsisse dicitur; eius tamen meminit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 64.

בסל״ם רבי יוסף קארקיש קראי חבר ס׳ על ענין הפריות ;

795. R. IOSEPH KARKE'SC hæreticus Karaita, Arabicè scripsit librum *De materia incæstus*. Eius meminit Seldenus *De Vxore Hebraica* lib. 1. cap. 3 pag. 7.

בסנ״ו רבי יוסף צרפתי בן רבי שלמה שנקרא מהר״יק אחר עוקו בלומברדיאה תלמידיו היו אחריו קבצו ולקטו קצת תשובותיו ואגדו יחד ועשו ספר שו״ת על שמו ;

796. R. IOSE'PH KOLO'N TZARPHATI' Gallus Ben R. Salomonis abbreuiatè vocatus מהר״יק *Mahararik* hoc est *Morènu harràu Rabbi Ioseph Kolòn*. Mantuanam Synagogam aliquandiu vnà cum R. Iuda nuncupato *Messer Leone* Auctore libri נפת צופים *Nòpheth Tzophim*, socio pacificè rexit; sed mutuis inter se exortis dissidijs, in partes etiam tota Mantuana Synagoga scissa est. Cum enim vtriusque partis animi in vnum coalescere non possent, dum Rabbini isti pertinaciter contendebant, Ducis Mantuani decreto vterque Vrbe pellitur Mantuana. Ioseph Kolòn Ticinum abijt, ibique Iudaica iura docuit suos, multosque doctos discipulos habuit. Varijs quæstionibus, & dubijs sibi propositis doctè respondit; quæ omnia in folijs disiunctis, & sine aliquo ordine inter reliqua sua manu scripta in suo Lyceo asseruata fuere. Post eius obitum à suis discipulis collecta, & per ordinem disposita, iustum

bus; alijsque actis publicis, & priuatis adesse, ibique, & vbique Votum actiuum, & passiuum; nec non locum, gradum digniorem, & praerogatiuam obtinere, eorumque nomina in vrnas conijci, & inde extrahi, educique, ac quaecunque officia, honores, Magistratus, & munera, etiam Iurisdictionalia publica, & priuata consequi, & obire, caeteraque Nobilium, & Illustrium functiones suscipere, atque conficere aequè, ac Ciues Romani originarij, & claro Ciuium nobilium originariorum, & antiquorum Romanorum, vetustoque Comitum, & Illustrium genere procreati essent, eosque etiam vniuersos, & singulos praesentes, & futuros in infinitum non ad supradicta omnia tantū, sed etiam ad quaecumque alia omnia, praerogatiuas, immunitates, ac Iure etiam honoraria, communia, specialia, municipalia, & caetera omnia, quae Comitibus, Equitibus, Ciuibus Romanis nobilibus, & antiquis conueniunt, & debentur, quaeque illis concessa sunt, & concedentur quomodocunque, & quandocumque, nulla prorsùs inter hos, & illos differentia obsistente quin etiam eos qui ex vtriusque ipsorum, natos, & descendentes in infinitum: Clericos etiam si aliàs idonei fuerint ad Canonicatus, & Prabendas, dignitates, administrationes, & officia, caeteraque Beneficia Ecclesiastica cū cura, & sine cura etiā Basilicarum dictae Vrbis Patriarchalium, aliarumq; Ecclesiarum, & cuiuscumq; qualitatis, conditionis, & natura existentia, quinimò Episcopatus, Archiepiscopatu, & alterius cuiuscumq; insignis dignitatis, omninò habiles, & capaces facimus, &c. Propterea in signū honoris ipsis Vgoni, & Gregorio, eorumque natis, & descendentibus in infinitū licentiam tribuimus ensem, aliaq; honesta arma ad oppugnandum, & re-

mulauit, prout ex motu proprio sub die 1. Nouembris an. 1582. datum Romae apparet. In quo, inter alia, haec quae sequuntur, continentur.

Motu proprio &c. Ex mera voluntate; & scientia nostra, deque Apostolica potestatis plenitudine &c. dictos Vgonem, & Gregorium, quos, vt accepimus, iam dilecti filij Conseruatores Vrbis nostra in Ciues Romanos adscripserunt. Illorumque filios natos, & nascituros, & ab eis descendentes in infinitum pariter dictae Vrbis Ciues originarios ac verè nobiles, ac propterea Aulae Concistorij nostri Comites; Aurataeque militiae Equites cum omnibus, & quibuscumque praerogatiuis, honoribus, priuilegijs, Insignibus, ac Titulis debitis, ac consuetis Auctoritate Apostolica tenore praesentium creamus, constituimus, & deputamus: ac Ciuium originariorum Nobilium, & antiquorum Romanorum, nec non Aulae Comitum, ac militiae huiusmodi Equitum numero, & consortio fauorabiliter aggregamus, eisque vniuersis & singulis in domum, & familiam gentis nostrae coaptatis, concedimus gentilitijs, insignibus, & armis, &c. Item, omnibus, & quibuscumque priuilegijs, antelationibus, praeminentijs, libertatibus, exemptionibus, gratijs, fauoribus, & indultis, quibus alij Vrbis Ciues ordinarij, ac verè Nobiles prosapia antiqua Romana, nec non Comites, ac Equites huiusmodi in dicta Vrbe, & vbique Gentium Terrarum, & locorum Vrbis vtuntur, potiuntur, &c. ac vti, potiri &c. poterunt quomodolibet in futurum, vti, potiri, & gaudere, ac cum illis, & sine illis in omnibus, & quibuscumque conuentibus, comitijs, consessibus, Concilijs, Congregationibus, & pompis generalibus, & particula-

adlectus, liberalitate erga Deum summopere laudandus, qui totam Ecclesiæ S. Marcelli frontem lapidibus Tiburtinis sectis, & perpolitis modò exornat, egregia auri summa impensa, ad argenteorum minimum scutorū viginti millia ascendente. Faxit Deus vt ad bonum totius Vrbis diù viuat. Familiare quippè fuit huic familiæ pietatis, & erga Diuinum cultum augendum sedulum studium; sic Vgo Sacellum in Ecclesia B. Mariæ ad montes in Vrbe sub inuocatione Sanctissimæ Annunciationis eiusdem Mariæ Virginis extruxit; sic quoque eius posteri sui exemplo incitati, idem (vt infra videbimus) fecerunt.

Nec defuerunt ex Claustris huius familiæ Viri egregij: Gregorius, & Franciscus Maria fratres germani, ambo ex Ord. Prædic. hic vita functus, non infimæ classis Concionator extitit. Gregorius Gregorij filius, qui adhuc superest, Sac. Theologiæ Magister, & insignis Concionator; quamplures nobiliores, & illustrioris notæ suggestus intra Italiæ fines ascendit; & iam anni septem supra triginta fluxerunt, qui ad Hebræos singulis Sabbathis Romæ concionem habens, eius doctrina commoti, ac suasi Iudæorum plurimi Christi fidem susceperunt. Per idem fermè tempus Collegium Pœnitentiariorum sui Ordinis apud Basilicam S. Mariæ Maioris residentium administrauit, & laudabiliter administrat; cum & aliquando, Sedis Apostolicæ mandato, totius Prouinciæ suæ Romanæ gubernium suscepisset.

Quod si spectetur illiusmodi Corcossorum familia intra Iudæorum limites: quamuis in Iudaismo nulla vera nobilitas esse possit, cum omnes Christi pari-

repugnandum idonea, vnà cum suis famulis, tam in Vrbe, quàm in alijs Ciuitatibus, & locis ditionis temporalis S. R. Ecclesiæ die, noctuque licentia desuper minimè requisita. Insuper ipsius prædia, possessiones, domus, Casalia, Vineas, Census, Iurisdictiones, Terras, & alia bona, tam in Vrbe, quàm in Ciuitatibus, Terris, & locis prædictis, &c. à quibuscumque vectigalibus, datijs, gabellis, &c. tributis, &c. in perpetuum eximimus, & liberamus, &c. Datum Romæ apud S. Petrum an. 1582. Kal. Nouembris Pontificatus Nostri anno XI. M. Datarius. C. Glorierius. A. de Alexijs, Loco † plumbi.

Ista sunt priuilegia, gratiæ, & prærogatiuæ concessæ Vgoni, & Gregorio, & suis successoribus in infinitum, quibus statim vti, & frui cæperunt: nam Vgo vti Nobilis Romanus electus fuit Conseruator Vrbis, vt suprà retuli pagina 759. & ipsius Vgonis posteri vtriusque sexus cum Nobilibus Romanorum, vel aliarum Ciuitatum familijs coniugia contraxerunt, ex quibus tam in foro, quàm in Romana Curia Illustrissimi Viri doctrina, & dignitatibus exorti sunt. Paulus Boncompagnus Gregorij filius Aduocatus primarius in eadem Curia. Ioannes Philippus Pauli filius Aduocatus non minoris literaturæ, & existimationis quàm fuerit pater; qui postea inter Prælatos connumeratus, Vtriusque Signaturæ Referendarius, & quamplurium Congregationum Consultor, atque Sacelli Sixti V. in Basilica Liberiana Vicarius. Obijt Romæ an. 1682.

Marcus Antonius Balthasaris filius, filij Gregorij, filij Vgonis, Prælatus insignis, Burgi, & Viarum Vrbis Iudex, atque inter multiplices Congregationes

ad mores constituta sunt, quæ ab omnibus ferè Italiæ Synagogis recepta, vsque hodie vsu seruantur. Vnde ille, qui post eius obitum parentauerat Orationem funebrem in eius doctrinæ laudem recitando, vt alicubi idem me dixisse puto, pro Symbolo vsus est sententia illa ex *Pirkè auòth* Cap. 3. deprompta, vbi R. Eleazàr Ben Azariæ dicebat אם אין קמ׳ח׳ אין תורה *si non est farina non est lex*. קמ׳ח׳ *Kemach* enim per initia dictionum componit retrorsum *Chizkiàu Manòach Korkòs Ezechiam Manòach Korkòs*, quasi diceret: Si non est *Ezechias Manòach Corcos* non est Lex. Deperdita est enim tota Legis scientia pereunte Corcosso. Et hæc quo ad doctrinam Corcossorum.

Quoad antiquitatem eiusdem familiæ Corcossicæ. In Hebræorum Chronologijs supra ętatem anni Domini 1412. antiquiorem memoriam de ea non inuenio. Certum tamen est, eam esse antiquissimam; quia si eo tempore adlectus est *Iom Tòu Corcòs* ad disputandum contra Religionem Christianam, veluti doctior inter Hebræos Doctores Hispanos, congruum est credere: doctos istos Rabbinos ab antiquioribus eorum progenitoribus doctrinam hanc Iudaicam tamquam hereditario iure recepisse. Quod verò ad diuitias, & bona fortunæ, spectat dicendum: ditissimam hanc familiam Corcossam semper fuisse, siuè in Hispania, siuè in Lusitania, vbi ortum hubuisse dicitur ex Oppido *Corcos* nuncupato, sub ditione huius familiæ constituto, vt in quadam scriptura msc. aliquando memini me legisse; sed cùm tempore disputationis cum Hieronymo à S. Fide vocati fuerint omnes principaliores, & doctiores Rabbini Aragonenses, riçidio rei sint, & ideò inter nationes in perpetuum exilium abacti, tamquã serui & vilissima mancipia omnibus gentibus, & mundi nationibus seruire cogantur; nihilominus inter eos sunt, qui humanæ nobilitatis notas habere vtcumque cernuntur, vti sunt doctrinæ, vel genealogiæ familiæ longa ætatum serie non interrupta popagatio, vel diuitiarum affluentia, & abundantia opum. Quæ omnia in hac Corcossorum Iudaica gente reperiemus, si Iudaicis historijs standum sit. Quo ad doctrinam: semper viri docti in ea non defuerunt. Inter insigniores doctores, qui disputationi coram Benedicto XIII. habitæ, de qua suprà locuti sumus, interfuit *R. Iom Tòu Korkòs*, an. Dom. 1412. *Scèuet Iehudà Clade* 40. Auctor libri *Scialsc. bakkabb.* pag. 64. circa an. m. 5296. Chr. 1536. nominat inter Viros doctrina insignes Italos *R. Isaak Korkòs*. Cuius opera msc. extant in Biblioth. Vatic. vt infra suo loco, & ibid. paulo post, tres alios doctissimos Rabbinos vnum post alium immediatè recenset de familia Corcos, nempè ר׳ יהושע קרקוס ׃ רבי יוסף קרקוס ׃ ורבי אברהם קרקוס. *R. Iehosciùa Korkòs*; *R. Ioseph Korkòs*; & *R. Abraham Korkòs*. Et pagina sequenti 65. loquens de Rabbinis doctissimis, qui in Terra Sancta an. mun. 5335. Christi 1575. viuebant, nominat ר׳ יוסף קורקוס בירושלם ׃ *R. Ioseph Korkòs in Ierusalem*. Et temporibus nostris cognouimus hic in Vrbe ר׳ חזקיהו מנוח קרקוס *R. Chizkiàu Manòach Korkòs* vulgò dictus *Tranquillus* Corcos, qui erat primus *Morenus*, seù Archisynagogus Synagogæ Romanæ, cuius doctrinæ fama per omnes Italię Synagogas diffundebatur; ita vt multa ab ipso quo-

rum cœmeterio Romæ fuiſſent ſublata, & penes Archi-Baſilicam Lateranenſem depoſita ; in his in plano quorundam antiquarum columnarum perpolito ; nomen, cognomen, & annus, quo defunctus obierat, tamquam in cippis notantur. Quamplurimæ in his diſſectis columnis, in eodem Clauſtro Lateranenſis Baſilicę cernuntur inſcriptiones, omnes ex eadem familia Corcoſica, nulla ex alijs, quia ſolùm hæc illuſtrior cæteris cenſebatur. Ponam hìc vnũ ex his epitaphijs integrè Hebraicè cum ſua verſione Latina ; reliquorum duo, vel tria addam, annotatis tantùm defuncti nomine, cognomine, & anno obitus, ex quibus iudicium fieri poterit de reliquis.

זאת מצבא קבורת הבחור המפואר כמ״ר שמואל
קירקוס זצ״ל בכ״ר המעולה והנכבר כמ״ר יצחק קורקוס
יצ״ו יום ד׳ י״ח ניסן שנת של״ח לפ״ק ׃

Iſte eſt cippus ſepulchralis Iuuenis ornati, honorati, excellentis R. Samuelis Korkòs, memoria iuſti ſit in benedictione, filij honorati Rabbini, excellentis R. Iſaaci Korkòs; cuſtodiat eum Deus, & redemptor eius. Obijt fer. 4. 18. *Niſàn* Martij *anno* 338. *min. ſupput.* Chriſti 1578.

Alius conſimilis titulus in altero cippo ita legitur: *R. Elias Corcoſſus filius Iſaaci Corcoſſi.* נפטר *Obijt die* 3. *Teneth* Decembris *an.* ש׳ב׳מ 342. *m. ſup.* Chr. 1582.

Alius, הנער יצחק קורקוס *Puellus Iſaacus Korkòs filius Rachelis Vxoris Ioſephi Corcoſſi; obijt fer.* 2. *die* 26. *menſis* אב *Au* Iulij, *anno* שנ״ד 354. Chriſti 1594. In eadem columna : *Obitus eiuſdem Rachelis Vxoris prædicti Ioſephi Corcoſſi*, notatur, die 1. hebdomadæ, 25. *Marcheſcuàn* Octobris, *ann.* שנ״ו 356. *min. ſupput.* Chr. 1596. Huiuſcemodi epitaphia non omnibus familijs paſſim permitte-

Mmmmm ban-

ſes, & Catalani tantùm. inter quos connumeratur *R. Iom Tòu Corcòs*, ſignum eſt : huiuſmodi familiam in his Regionibus habitaſſe, & potiùs ab Vrbe Carcaſſone Corcoſſi cognomen accepiſſe, quàm à *Corcos* Oppido, quod nullum in tota Hiſpania, aut Luſitania huius nominis reperiri, perſpicuum eſt. Carcaſſon autem Vrbs, nota media eſt inter Perpinianum, & Toloſam. Quicquid ſit de feudo *Corcos*, aut origine nominis Corcoſſij, certum eſt ; eam fuiſſe familiam ditiſſimam Iudæorum in Hiſpania ; & poſt exilium ab illis Regnis, ſemper opulentiſſima habita eſt vbique locorum, vbi domicilium fixerat. Et licèt Romæ ante exilium Hiſpanicum huiuſcemodi familia repereretur, vt patet ex marmoreo ſepulchrali cippo ex cœmeterio Iudæorum olim ſublato, qui hodie viſitur in Clauſtro Eccleſiæ Lateranenſis literis Hebraicis in plano columnæ inſculpto, hiſce vocibus -

זאת קבורת המעולה המפואר כמ״ר יצחק קורקוס
זצ״ל - - - - - גם קברת החכם - - - - - שנת רח״
לפרט קטן ׃

Iſtud eſt ſepulchrum excellentis, & honorati R. Iſaaci Corcoſſi bonæ memoriæ . . . . . *Vnà cum ſepulchro ſapientis* . . . . *anno* 208. *min. ſupput.* prædicta verba ita legi, reliqua abraſa fuerant : annus autem 208. correſpondet anno Domini 1448. attamen poſtquam Iudæi ab vniuerſali illo exilio eiecti ſunt à Regnis Hiſpaniæ an. 1492. vt ſæpiùs dictum eſt, Corcoſſorum hæc familia etiam in Vrbe aſylum inuenit; ac poſtea frequens fit illorum memoria : nam cùm Superiorum iuſſu, non multis ab hinc annis omnia epitaphia, tituli, & inſcriptiones ſepulchrales ab Iudæo-

Christianus factus (vt suprà retuli ex Gabutio pag. 758.) inter suos facilè Princeps, mutato nomine ex nomine B. Pij ante Pontific. Michaël est appellatus, & ab eodem Pontifice vnà cum filijs in Ghisleriorum gentem relatus est. Ex posteris ipsius fuit Ioseph Ghislerius, qui Collegium Ghisleriorũ Romæ fundauit.

Facta & iterum fuit alia Corcossorum bonorum diuisio, occasione susceptæ Religionis Christianæ à quatuor puellis nepotibus suprà narrati Vgonis, qui & ipsi admodum diuites fuerunt. Istorum nomina sunt: Augustinus, Hippolytus, Clemens, & Alexander, ex quibus prodijt Petrus Boncompagnus, qui Palatium apud Montem Iordanum ædificauit, Altare magnificum in Vestiario Ecclesiæ Vallicellanæ Vrbis extruxit, imposita super illud egregia statua marmorea S. Philippi Nerij vultum ad viuum repræsentante; Opus Algardis excellentissimi artificis. Augustinus ab ipso S. Philippo Nerio vocatus, Congregationi Oratorij nomen dedit, qui per 40. annos in eadem Vallicellana Ecclesia Deo seruiens, eandem lampadibus argenteis, alijsque pretiosis donarijs, & sacra suppellectili ex serico Damasceno, quo omnes interiores Ecclesiæ parietes ex integro operiuntur, ditauit; & tandē in senectute bona, non sine sanctitatis fama ibidem quieuit in Domino. Non minoris pietatis fuit Clemens, qui ferè omnia bona sua locis pijs legauit. Horum omnium testes adhibeo Venerabiles Societates SS. Apostolorum, & Sac. Stigmatum, quæ ex legatis Clementis Boncompagni non parum ditiores redditæ sunt. Cùm in tot tantasque partes antiquorum Corcossorum facultates diuidebantur, sed illustrioribus, & ditioribus tantùm, quod signum est tam ante, quàm post exilium Hispanicum, huiusmodi familiam Corcossorum ditissimam fuisse. Quæ quidem diuitiæ conseruatæ, & auctæ sunt postea, ab Vgone, & Gregorio, qui ex hac familia ad Christi fidem conuersi, statim post susceptum Baptismum, quam plurima Palatia, prædia, aliaque bona stabilia etiam Iurisdictionalia emisse constat. Itemque plurimas filias, & nepotes, quas habuit Vgo (præter eas, quas Christo Domino Virginum Sponso in Monasterio sacrauerat) omnes Nobilibus familijs in Matrimonium collocauerat, decem, aut ad minus octo millibus scutis pro dote singulis assignatis, prout testatur Rotæ decis. coram Cardinali Sacrato decis. 249. num. 2. par. 2. recent. 6. Aprilis 1609. vbi dicitur: *Videbatur autem grauatus Vgo si dos constitueretur vltra hanc summam, quia licèt non mediocres habeat redditus, attamen cùm per fel. rec. Greg. XIII. fuerit multis honoribus, & priuilegijs insignitus, & cum familijs nobilibus affinitatem contraxerit, tenetur nobiliter cum curribus, & numerosa familia viuere, prout de facto viuit.* Et ibidem additur: *Ista dos non superat quintam partem reddituum Vgonis, & sic non est periculum, quòd ipse hac de causa deueniat ad egestatem.* Et num. 7. *Ipsemet Vgo, qui neptes in seculo dotauit, aliquando in decem, aliquando in octo mille scutis.* Hinc apparet quàm opulentæ fuerunt diuitiæ Corcossæ familiæ.

Iterum eiusdem diuitiarum affluentia manifestatur ex alia bonorum diuisione non diù pridem facta tempore B. Pij V. Pont. Max. ab Elia Corcosso, qui & ipse

ס' הזכרון *Sèpher Hazzicaròn Librum memoriæ* seù *Memoriale*. Videtur quòd sit liber Grammaticalis. Sæpè citatur à Dauid eius filio in suis Commentarijs Grammaticalibus, præsertim in *Michlòl*, vt pag. 186. Hi duo libri memorantur in *Scialscèl. hakkab.* loco suprà citato.

Scripsit etiam nimis acerbè contra Religionem Christianam librum, quem vocauit -

מלחמות השם *Milchamòth hascèm Prælia Domini*. Huius meminit *R. Scem Tòu Sciprùt* in Præfatione sui libri אבן הבחן *E'uen habbòchen*.

עסנ"ס ר' יוסף קץ מקרקוב חבר ש"ת.

799. R. IOSE'PH KETZ Cracouiensis ibidem per 50. fermè annos Academiam rexit, ibidemque inter suos Iura dixit, scripsitque -

ש"ת *Sceelòth vtsciuuòth Quæsita & Responsa* legalia. Perijt anno 351. min. supput. Chr. 1591. octogenario maior. Huius meminit *R. Dauid Ganz* ad annum 351. sexti millenarij.

עס"ל רבי יוסף בן קרניטול חבר שערי צדק.

800. R. IOSE'PH BEN KARNITO'L scripsit librum, cuius titulus est -

שערי צדק *Sciaarè Tzèdek Portæ Iustitiæ*, Tit. ex Psal. 118. 19. Liber est planè Cabalisticus, tradens regulam, & methodum introeundi in scientiam Cabalæ. Excusus fuit Riuæ Tridenti anno 321. m. supp. Chr. 1562. in 4. & Mantuæ sub Duce Gulielmo Gonzaga anno eodem in 8. Claruit hic Auctor anno mundi 5260. Chr. 1500. Est & alius li-

distractæ fuerint. Hinc colligi potest, quot quantæque fuerint Corcossorum diuitiæ etiam in Iudaismo. De qua antiqua, & ditissima familia Corcossea, hodie inter Iudæos exiguum vestigium cernitur. Cùm inter eos nobiliores, & ditiores Christo vero Iudæorum Messiæ adhæserint. Quædam tamen subcrescentia germina pullularunt, quæ Corcossi cognomen inter eos habere gloriantur. Inter quos est Raphael Corcos primò suprà nominatus, à quo scripta veteris Iosephi Corcossi, de quo modò loquimur, notitiam habuimus: & fortassis est ille, cuius meminit Auctor שלטי הגבורים *Sciltè hagghibborìm* in Catalogo insigniorum Scriptorum posito in principio sui libri. Meruit igitur hæc Corcossorum familia laudari, cùm tot Viros Illustres Christo pepererit.

קסנ"ס רבי יוסף קמחי אביו של דוד ומשה קמחי חבר פירוש על התורה ועל נביאים ראשונים ואחרונים ועל ס' תהלים ומשלי. וחבר ס' האמונה: וס' הזכרון. וס' מלחמות השם נגד המשיחיים:

798. R. IOSE'PH KIMCHI, pater Dauidis, & Mosis Kimchi claruit circa annum mundi 4920. Chr. 1160. licèt non fuerit חכם כבניו *Doctor, vt erant eius filij*, vt dicitur in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 54. nihilominus scripsit Comment. in Legem, & Prophetas, sed eius scripta in lucem non prodierunt. Exposuitque Psalmos, & Prouerbia Salomonis vsque ad versic. 14. capitis 21. hinc, & vsque ad finem continuauit expositionem R. Ionas Gerundensis. Hęc habentur msc. in Biblioth. Vaticana numero 89. pag. 63. Papyr. in 4. Scripsit

ס' האמונה *Sèpher haèmunà Librum fidei*. Disputat contra Christianos. Scripsit & -

Cantic. sed morte præuentus non potuit absoluere : absoluit R. Eliachim eius filius anno 5148. Christi 1388.

קת"ס רבי יוסף שלמה דיל מידיגו איש קנדיאה רופא ממכונה
יש"ר ר"ר יוסף שלמה רופא חבר ס' אילם וס' מעין חתום
גלקוטים לסתרים כמו תגלת כוס פירוש לפין ;

805. R. IOSEPH SALOMON DEL MEDICO Cretensis Medici, abbreuiatè cognomento יש"ר *Iasciàr* hoc est *Iosèph Scelomò Rophè Ioseph Salomon Medicus*, Philosophus, & scientiarum Mathematicarum Doctor insignis, filius R. Eliæ del Medico, de quo parumper egi seorsim ante primam paginam Partis I. huius Bibliothecæ. Scripsit hic noster Auctor R. Ioseph varia Opuscula, vel ea ab alijs Auctoribus composita simul collegit; vel ad varias quæstiones Mathematicas sibi propositas respondit. Itaque 1. in libro, cui vel ipse, vel *Zàrach Bar Nathàn* titulum fecerunt -

ס' אילם *Sèpher Elìm Liber Elim*, ex Exodi 15. 27. *Venerunt autem in Elim*, &c. vbi erant 12. fontes aquarum. Et 70. palmæ. Diuiditur in 12. fontes, & in 70 palmas. In eo proponuntur huic Auctori 70. quæstiones Mathematicæ, quas resoluit, præsertim in 2. Parte, quam vocat -

ס' מעין חתום *Sèpher Maaiàn chathùm Fontem signatum*, ex Cant. Canticor. 4. v. 12. Excus. Amstelodami apud Manassen Ben Israëlis an. ומ'לאה הארץ' לפ"ק 378. min. supp. Christi 1618. in 4. De eo vide Par. I I. n. 512 pag. 722. in *Zàrach Bar Nathàn*; Scripsit -

מעין גנים *Maaijàn ghanìm Fons hortorum*. (Tit. ex Cantic. Cantic. 4. v. 8.) Præ-

liber cum hoc titulo Vide suprà *R. Ioseph Aben Abrahami Aben Deth* n. 720. pag. 795.

ש"ס רבי יוסף בן רבי שאול אישקאפא עיין לעיל ר' יוסף אישקאפא ;

801. R. IOSEPH BEN R. SAVL ISKAPHA' Smirnensis. Vide *R. Ioseph Iskaphà*. num 722. pagina 796.

תנ"ג רבי יוסף בן רבי שיניאה הכהן חבר מנחת כהן והוא לקט מספרים על המסורת ;

802. R. IOSEPH BEN R. SCENIA'H HACCOHE'N scripsit -

מנחת כהן *Minchàth Cohèn Munus Sacerdotis*, Sunt collectanea Massoretica in V. libros Mosis. Impressus בקורו נישמי *in Kurò Niscmì* סמוך לקושטנטינא *propè Constantinopolim*, annò 358. Chr. 1598. in 8. Ita Buxtorfius.

תנ"ג ר' יוסף שליט ריקיטי קופץ
חבר חבור מעשיות ;

803. R. IOSEPH SCIALI'T REKI'TI Incola Vrbis Saphetanæ superioris Galileæ, collegit חבור מעשיות *Chibùr Maassiòth Compositionem Historiarum Midrasciòth*. & *Agadòth*. Excusa Veronæ anno mundi ת"ז 407. min. sup. put. Chr. 1647. in 8. In hac editione addita est מעשה ירושלמי *Historia Ierosolymitani*; & alia cuiusdam בוסטנאי *Bostanài*. De quibus suis in locis.

ר' יוסף בר שלמה חבר פירוש על שיר השירים ;

804. R. IOSEPH BAR SALOMONIS, scripsit Commentar. in Cant.

עולם קטן Olàm katàn Mundus paruus. Tractat de Anima, pag. 51.

קצור עולם התקון Kitzùr Olàm hattikùn Compendiosa mundi ordinatio. Tractat de dispositione mundi secundùm Cabalistas, Pag. 53. b.

שבר יוסף Scèuer Iosèph Effractio Iosephi. (Tit. ex Amos 6. 6.) hoc est difficilium quæstionum explicatio. Huiusmodi nomen impositum fuit à collectore manuscriptorum huius Auctoris, quæ post eius mortem in suo lyceo inuenta sunt. Has inducit hic noster Iosephus frangere veluti alter Ioseph, qui panes famelicis frangebat in Ægypto præbendo egenis alimenta, sic & ipse quæstiones hasce difficiles frangendo explicat via Cabalistica. Incipit pag. 59. Et hæc omnia continentur in Tom. I. *Taalumòth Chochmà*.

In Tomo secundo nuncupato

נובלות חכמה *Nouelòth Chochmà Decidua Sapientiæ*. Aliæ Cabalisticæ quæstiones eodem modo explicantur, vbi & נובלות אורה *Nouelòth orà Decidui fructus lucis*, titulus alterius libri compilati à suprà nominato R. Samuele Ben Iudæ Lèu Germano ex collectaneis Opusculorum huius R. Iosephi del Medico. Quòd sint sermones dicitur in frontispicio libri, sed de his nihil in eo, qui apud me est, præter Præfationem reperitur. Excusus Basileæ vt suprà in 4.

Hic Auctor tempore Buxtorfij viuebat Francofurti, vt ipse refert in sua Bibliotheca Rabbinica in בחינת הדת.

Cæterùm huic Auctori attribuuntur quædam alia Opera, quæ sua non sunt, sed ipse ex alijs in suis Opusculis retulit, vt בחינת הדת *Bechinàth Haddàth*. Et alij, qui continentur in Tomo primo, & secun-

Præclarus est liber in eo tractans de Mathematica, Astronomia, Arithmetica, Algebra, spiritalibus, motu, ponderibus, alijsque mechanicis artibus. Diuiditur in 4. libros.

2. סוד היסוד *Sod haijesòd Mysterium fundamentale*; de principijs Mathematicis, circulis, & triangulis agitur.

3. חקות שמים *Chukòth Sciamàim Statuta Cælorum*. De Astronomia. Et finit cum Catalogo, quàmplurium Ciuitatum, cum latitudine, & longitudine earum.

4. גבורות יהוה *Ghibburròth Adonài Fortitudines Dei*. Agitur in eo de mensuris Iudaicis, & populorum. De Arithmetica, proportionibus, Theoricis Planetarum, eorumque motibus, magnitudinibus, distantijs à terra, alijsque affectionibus: De machinis multiplicium rotarum, quibus virtus eleuandi pondera mirificè augetur. Et pagina vltima, hoc est 189. circa finem, agit de Obelisco collocato à Dominico Fontana Architecto in medio plateæ Templi S. Petri in Vatic. iussu Sixti V. Pont. Max. anno 1585. Scripsit.

תעלומות חכמה *Taalumòth Chochmà Abscondita Sapientiæ*. Tit. ex Iob. 11. 6 Est spicilegium, seù collectanea Opusculorum diuersorum Auctorum, ex quibus R. Samuel אשכנזי *Aschenazi Germanus* quædam collecta, quæ edita fuerunt Basileæ anno שצ״א 391. min. supput. Chr. 1631. in 4. Inter quæ nonnulla sunt huius Auctoris Iosephi del Medico, veluti

מצרף לחכמה *Matzrèph lachochmà Conflatorium Sapientiæ*. Tractat de diuersis dubijs scripturalibus inter Cabalistas exagitatis. Incipit pag. 1.

cundo תעלמות חכמה *Taalumòth Chochmà*, quos suis in locis exhibebo.

תתו׳ ר׳ יוסף בן שמואל צרפתי
כתב הקדמה קטן על מקרא הגדולה ונמצאת בתחלת חלק הראשון :

806. R. IOSEPH BEN SAMVELIS TZARPHATI GALLVS, scripsit Præfatiunculam super Biblijs Magnis Bombergianis. Reperitur in primo Tomo eorundem; hoc est in principio Pentateuchi. Venetijs anno 285. Christi 1525. fol.

תתז׳ ר׳ יוסף בן שמואל הקטן
המכונה הצעיר חבר הגהות על ס׳ הישר ועשה הקדמה עליו : וחבר גם כן ס׳ כתונת יוסף כמו כללים במספר סכל דף קכ״ב :

807. R. IOSEPH BEN SAMVELIS PARVI, cognomento צעיר *Tzaìr Humilis*, scripsit Præfationem, & scholia in librum הישר *Haiiasciàr*. Scripsit -

ס׳ כתונת יוסף *Sèpher chetòneth Iosèph Librum Tunicæ Iosephi*, Tit. ex Gen. 37. v. 31. Eius meminit ipsemet Auctor in eodem libro *Haijasciàr* pag. 122. in הגהה *Haghahà Annotatione*. Vide librum הישר.

תתח׳ רבי יוסף בן שמואל ן׳ רוי
חבר ספר מסרות :

808. R. IOSEPH BEN SAMVELIS ABEN REI, seù *Regis*, scripsit -

ס׳ מסרות *Sèpher Massaròth Librum Traditionum* ad dilucidationem S. Scripturæ spectantes; sunt 35. Excusæ Venetijs apud Io. de Gara anno 367. Chr. 1607. in 4.

תתט׳ ר׳ יוסף או ר׳ יהוסף בן שמואל
עיין ר׳ יוסף גיגאטיליה .

809. R. IOSEPH, siuè *R. Iehosèph Ben Samuelis*. Vide suprà *R. Ioseph Gigatella*, & *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 39. b.

תתי׳ ר׳ יוסף בן שם טוב ן׳ שם טוב
חבר פירוש על המדות לארסטו . ופי׳ על מורה הנבוכים .

810. R. IOSEPH BEN SCEM TOV, ABEN SCEM TOV, Scripsit Arabicè Commentarium super מדות לארסטו *Middòth leArsatò Ethicam Aristotelis*. Itemq; super *Morè banneuuchìm* R. Mosis Ægyptij. Excusi sunt cum textu, & alijs Commentarijs, Sabionetæ sub Principe Vespasiano Gonzaga anno שי״ג 313. Christi 1553. apud Corneliū Adel-kind de domo Leuì, in folio paruo. Aristotelis autem Ethica versa fuit in Hebraicum à R. Meir Regis Castiliæ Medico anno 5165. Christi 1405. Ita *Dauid Ganz* ad hunc annum. Scripsit -

כבוד אלהים *Chevòd Elohim Gloria Dei*, Tit. ex Prouerb. 25. 2. Liber est Philosophicus tractans de præstantia hominis, & Legis Mosaicæ. In eo summopere laudatur Aristoteles, in quo totà fermè illius Ethica transcribitur. Vnde illi qui hunc librum מדות *Middòth Ethicam Aristotelis* in Bibliotheca Barberinorum in Quirinali num. 13. inscripserunt, de eo intelligere voluisse crediderim. Excus. Ferrariæ apud Abrahamum Aben אושקי *O'ski* anno 316. min. supp. Christi 1556. in 4.

Cæterùm R. Ioseph Ben Scem Tòu fuit Hispanus, & claruit circa annum mundi 5180. Christi 1420. Videsis *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 26. b. & Au-

ijsdem, & insuper alijs opusculis, quæ sunt.

עשרת דברים עם פי׳ אברהם ן׳ עזרא ׃

Decalogus cum Commentario Abrahami Aben Ezra, Hebraicè, & Latinè Basileę per Henricum Petri 1559. in 8. Item *Decem præcepta Legis* Translatio Chaldaica Onkelosi Hebraicè, & Latinè, Ibidem pag. 340. Item, *Iudaica Decades* VIII. *Heptades* II. *Tessares* VII. *Triades* IV. *& humanæ vitæ curriculum, quot partibus constet*. Ibidem. Reperitur etiam in Bibliotheca Vaticana sub num. 2853. in 8.

Cæterùm de Fl. Iosepho Hebræo, qui Græcè scripsit de Bello Iudaico lib. 17. Antiquitatum Iudaicarum libros 20. duos libros contra Appionem; de Machabæis librum vnum. Et vitam suam addidit ad librum Antiquit. vide quid de eo scripserint Bellarminus de Scriptor. Ecclesiast. Antonius Posseuinus, & alij.

תתי״ד יורה חטאים ׃

814. IORE' CHAT'TA'IM, *Demonstrans peccatoribus* viam rectam benè viuendi, incerto Auctore. Ex Plantauitio in Biblioth. Rabbin.

תתט״ו רבי יושפט בן לוי חבר ספר מחקבלה ׃

815. R. IOSAPHAT BEN LEVI' scripsit librum Kabalæ. Ex Mauroy Apolog. pag. 213. b.

תתי״ו ר׳ יחוניה בן אברהם חבר קול ששון ׃

816. R. IECHVNIA'H BEN ABRAHAMI SASO'N composuit.

קול ששון *Kol Sasòn Vocem gaudij*, Titu-

Auctorem אמרי בינה *Imrè binà* pag. 91. b. circa med. Buxtorf. exhibet nobis librum cum titulo דעת עליון *Dàath eliòn Scientia excelsa*, dicit: esse librum Philosophicum *R. Ioseph Ben Scem Tòn*. forsan erit huius *R. Iosephi Scem Tòn*.

תתי״א רבי יוסף ששון חבר שמן ששון על המסרת ׃

811. R. IOSE'PH SASO'N scripsit.

שמן ששון *Scèmen sasòn Oleum lætitiæ*, Tit. ex Psal. 45. 8. Est liber Masoreticus msc. Ex Buxtorfij F.

תתי״ב רבי יוסף תלמיד הרמב״ם חבר פירוש שיר השירים בלשון ערבי ׃

812. R. IOSE'PH insignis discipulus *Harrambàm* R. Mosis Ægyptij scripsit Commentar. in Cant. Canticorum lingua Arabica. Eius meminit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 50. in ipso initio.

תתי״ג יוסיפון חבר כמה סיפורים על סיפורים בקצור ׃

813. IOSIPHO'N, qui & Ioseph Ben Guriòn à quibusdam nominatur; de quo vide suprà num. 731. pag. 799. Sub hoc nomine veniunt quędam historiæ in compendium redactæ; nempe 70. Interpretum; gesta Machabæorum, & Herodum; excidium Ierosolymitanum, excusæ Hebraicè cum Sebastiani Munsteri Latina interpretatione Vormatiæ anno Domini 1529. apud P. Schæffer. cum R. Mosis Ægyptij tredecim articulis fidei Iudæorum; & libello de decem captiuitatibus Iudæorum incerti Auctoris, in 4. Item cum

binorum insigniorum obeunt, & ex quadam illorum traditione loca, vbi sepulti sunt, venerantur, ibique preces fundunt, nonnullas morales sententias, quas sæpiùs, dum viuerent, repetere solebant, & quæ in ijsdem Capitibus Patrum continentur, recitant, collectas faciunt, candelas in sepulchrorum ruderibus accendunt, & orant. Itaque deuotum istud itinerarium in hoc libello describitur, loca sepulchrorum assignantur, & preces, quæ recitari debent, apponuntur. Frequenter excusus fuit, præsertim Venetijs apud Danielem Zanetum anno mundi 5359. Christi 1599. sub Venetiarum Duce Marino Grimano. In 8.

Est & folium expansum, in quo breuiter annotantur loca Terræ Sanctæ, vbi sepulta creduntur corpora prædictorum, & sub titulo אגרת מספרת יחסותא דצדיק ארעא דישראל וכו׳: *Epistola narrans genealogiam Iustorum Terræ Israëlis &c.* Excusum Venetijs anno שפ״ו 386. Christi 1626. apud Ioannem Caleonem, iussu Bragadinorum. Et Veronæ per Franciscum de Rubeis 1646. folio volante.

ענין יחייא אל בטרק חבר פירוש
על ענין השמים והיסודות של ארסטו והעתיקו מלשון ערבי
עם אותיות העבריות:

819. IACHIIA AL BATRAK, hoc est *Ioannes Patriarcha.* Scripsit *Commentarios* super Aristotelem *de Cælo, & Mundo, & Elementis.* Extant manuscripti lingua Arabica, sed characteribus Rabbinicis in Biblioth. Vaticana scripti à *R. Iosepho Abèn Scem Tòu* in gratiam *Isaaci Abèn Nun Philosophi.* In folio Papyr.

tulus est libri ex Ierem. 20. 10. Est libellus de rerum prosperitate, & felicitate tractans. Ex Plantauitio.

ענין יחוס אבות והנביאים והצדיקים התנאים
והאמוראים הנקברים בארץ ישראל ובחוצה לארץ:

817. IECHVS AVOTH &c. Genealogia Patriarcharum, Prophetarum, & Iustorum; Tanaitarum, & Amorraitarum, qui sepulti sunt tam in Terra Israëlis, quàm extrà. Incerti Auctoris. Vertit hunc libellum ex Hebraico in Latinum sub nomine *Cippi Hebraici* Ioannes Henricus Hottingerus Tigurinus. Quibus præter notas; accedunt eiusdem Auctoris dissertationes. I. De varijs Orientis monumentis, mensuris, & inscriptionibus. II. De nummis Orientalium Hebræorum maximè, & Arabum. III. Elenchus Tractatuum ab eodem Auctore editorum. Excus. secundò Heidelbergæ typis Samuelis Broun Bibliopolæ Angli anno Domini 1662. in 8.

ענין יחוס הצדיקים והוא ספר על קברות
הצדיקים בארץ ישראל:

818. IECHVS HATZADIKIM *Genealogia Iustorum* incerti Auctoris. Tractat de Virorum Illustrium, vel pietate, religione, doctrina insignium inuisendis sepulchris, quæ in Terra Sancta reperiuntur. Est enim sciendum, quòd Iudæi singulis Sabbathis inter Pascha, & Pentecosten legere solent Codicem פרקי אבות *Pirkè Avòth. Capitulorum Patrum*, de quo videndum est supra: habitatores verò Terræ Sanctæ non solùm illum legunt, sed insuper per idem tempus Paschale, Terram circumeunt, sepulchra cùm Prophetarum, tùm Rab-

humilitate. Quæ omnia in 30. dies dispertiuntur, & singulis diebus lectio quædam assignatur recitanda; ita vt elapso mense, etiam totius libri lectio sit absoluta. Liber lectu iucundus est, moralium documentorum plenus. Excusus est cura, & studio *R. Dauidis Ben R. Mosis* משער אריה *Mesciaar Arièh De porta Leonis* generi præsentis Auctoris. Mantuæ anno 383. Christi 1623. in 8. cui præfixit Præfationem.

In hoc libello exhibentur alij nonnulli Tractatus: De ritu seruando in oratione itineraria excerptus ex libro מעין גנים *Maaiàn ghanim* R. Menachèm Azariæ de Fano. הנהגות *Hannaagòth Consuetudines* R. Ascèr &c. Rhythmicum Carmen in laudem Simeonis Ben Iochài; & oratio matutina R. Saadiæ Ghaonis. Vide Par. I. num. 211. pag. 180.

תתכ״ב רבי יחיאל מפרישי איש

מתלמידי רבינו יהודה המכונה החסיד בשנת הי״ח ובסוף ימיו הלך לעכו והיה חכם בקבלה המעשית :

822. R. IECHIEL DE PARISIO, discipulus R. Iudæ cognomento *Hachasìd*, anno mundi 5018. Christi 1238. Lutetiæ Parisiorum Cabalam practicam, seù veriùs Magiam damnatam exercebat, de qua scripta quædam eum reliquisse audiui. An verò hoc æuo aliqua ex his supersint, non audeo asserere. Sed si quæ forsan nonnulla reperiantur huius perniciosissimæ artis fragmenta, toto animo exopto, vt à blattis, & tineis corrodantur, ne cum Reip. damno, & animarum pernicie ad manus maleficorum hominum perueniant.

In *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 57. legitur: Hunc R. Iechielem de Parisio ar-

תתכ״ ר׳ יחיאל אשכנזי איש ירושלם

חבר ספר היכל יהוה על עשרת הספירות : וסודות המועדים על דרך הקבלה : ובו נמצאו סודות ר׳ יוסף ניקטילא ופירוש רי״ ז״ל ר׳ יצחק לוריא אשכנזי על חג השבועות : ופזמון להרשב״י לקבלת שבת :

820. R. IECHIEL ASCHENAZI *Germanus*, *Isc Ieruscialimì Vir Ierosolymitanus*. Scripsit -

היכל יהוה *Hechàl Adonài Templum Domini*. Tit. ex 1. Sam. 1. 9. *De decem Sephiròth*, & mysterijs præcipuorum festiuitatum Cabalisticè. In eo reperiuntur mysteria Cabalistica R. Iosephi Gigatellæ, & expositio ר״י *Ri*, id est R. Isaaci Luriæ Germani super festiuitatem Pentecostes; & Rhythmica Carmina הרשב״י *Harascbì*, id est *Haràu Rabbènu Scimòn Ben Iochài* in ingressum Sabbathi Cabalisticè. Excus. Venetijs apud Danielem Zanetum, studio, & cura R. Isaaci Gersonis in 4. Quidam huius nominis liber adscribitur etiam R. Iacobo Ben Ruben, inquit Buxtorfius in Biblioth. Rabbin.

תתכ״א ר׳ יחיאל מילי חבר ס׳ תפוחי זהב והוא קצור מס׳ ראשית חכמה :

821. R. IECHIEL MELI scripsit -

תפוחי זהב *Tapuchè Zabàu Poma aurea*, Tit. ex Prouerb. 25. 11. Est epitome ראשית חכמה *Rescith Chochmà*, quo breuiter, sed lingua purissima, ac eleganti Hebraica, ea, quæ in dicto libro continentur, & ad mores componendos proponuntur, succinctè, & dilucidè explicantur. Diuiditur in V. שערים *Sciaarim Portas*. I. Tractat de Dei timore. II. De Dei amore. III. De resipiscentia. IV. De Sanctitate. V. De

Rex vsque ad lumbos submergitur: & cùm secundò ostium pulsasset, item secundò Ràu percutit, statimque clauus longè retrocedit. Expauescit Ràu, & dicit: Certè non est hic alius nisi Rex. Surgit, ostiū aperit, & coram Rege prosternitur, & ait: Parce mihi, quia non noui te. At Rex dolore afficiebatur. quia quemadmodum clauus è terra exibat, sic & Rex è fouea egrediebatur. Timebat enim Rex & Principes eius, ne à terra absorberentur, itaque dicebant: Ràu adiuua nos. Ascendentibus illis in domum, ad ignem dulcibus bellarijs eos reficit, sicque ad pristinum robur redierunt. Petijt à Rege: Quid in hac intempestiua noctis hora quæreret? Nonne nosti, quòd Spiritus Domini sit apud ostium meum, deglutire faciens à terra eos omnes, qui ad nocendum mihi ad illud accedunt? Et nisi ego occurrissem, planè absorptus fuisses? Dixit Rex: Iam absorptus fui, sed beatus es tu, qui me eripuisti; & ego veni ad te, quia audiui te esse sapientem in præstigijs, & inde probatur, quia habes lucernam absque oleo ardentem. Respondet Ràu: Non sum maleficus, absit. Sed sapiens sum in naturali scientia, & quasdam scio rerum proprietates. Et ostendit illi lucernam sine oleo ardentem, sed in ea erat quædam materia lucens vt oleum, & miratus est Rex valdè. Itaque Rex adduxit (Iechielem *) in atrium suum, fuitque illi in Consiliarium, & creuit vir in diuitijs, & gloria. Inuiderant autem ei Principes, & murmurauerunt contra eum dicendo: quod si Rex propinasset ei vinum, Iudæus illud non esset bibiturus. Et factum est quadam die; Dedit Rex Iudæo calicem vini plenum, vt biberet. Respondit Ràu: Non possum hoc momento bibere; verumtamen* an-

arte Cabalica, seù veriùs Diabolica, lucernam sine oleo per totam hebdomadam ardere fecisse. Quæ narratio, & si certè fabulosa sit, attamen scitu digna existimamus, vt inde appareat Iudæorum vesana petulantia in extollendis suis fictis portentis, & eorumdem mendacia conficta in ludibrium Christianorum Regum. Itaque narrationem relatam à Ghedalià Aben Iachiæ in suo libro *Scialscèleth hakkabbalà* loco nuper citato huc adducemus Latinè tantùm, vt breuitati consulamus. Ait enim: *Vidi in quodam quaternione, quòd huiusmodi sanctus (* Iechièl de Parisio *) erat sapiens in Kabalà operatrice, & habebat in sua Academia lucernam olei, quæ ardebat à vespera Sabbathi, & per totam hebdomadam absque oleo; idque diuulgatum fuerat apud homines totius Ciuitatis, vt tandem fama hæc ad aures Regis Franciæ peruenerit. Qui misit, vt ad se veniret, illumque interrogauit: Anne res ita se haberet, vt dicebatur? Negauit ille, vel propter humilitatem, vel ne Magicæ artis insimularetur. Rex autem cogitauerat rem hanc proprijs oculis videre. Adhibitis itaque ex Principibus suis Consiliarijs quarte diei hebdomadis nocte ad eum iuit. Erat autem consuetudo in Vrbe Parisiorum, vt fures ianuas Iudæorum noctu pulsarent, vt inde cognoscerent, an aliquis ad custodiam domus ibi adesset. Ne autem huiusmodi sanctus à lectione nocturna turbaretur, quid faciebat? Clauum ferreum accipiebat, illumque in terram figebat: Quando verò latrones veniebant, & fores pulsabant, ipse clauum malleo percutiebat, & statim latro à terra hiatu absorbebatur. Venit ergo Rex; ostium pulsat, & Ràu (* Iechièl *) clauum malleo percutit, maxque*

Auctoris. Ex Hottingero Classf. IX. Biblioth. Orient.

תקכ״ד **יסוד מורא** ולא ידעתי מה שמחבר׃ וסוף ס׳ על עקרים האמונה׃

824. IESO'D MORA' *Fundamentum timoris*. Præter ea, quæ dicta sunt in Par. I. num. 93. pag. 38. col. 1. in alio consimili titulo libri. Hottingerus Classf. I. Bibl. Or. Ex Buxtorf. F. in Appendice Biblioth. Rabb. Patris, hæc præcisè verba transcribit. *Scribit Antonius Legerus, esse librum de Capitibus fidei, & de præceptis, nec non de rebus Philosophicis, ac probari in eo, Sacram Scripturam priùs esse tenendam antequam ad Talmud accedatur.* Hæc eadem verba reperies in Buxtorfio, qui addit: *Impressus est etiam Constantinopoli*.

תקכ״ה **יסוד עולם** וסוף ס׳ דברי הימים של עולם כ״י׃

825. IESO'D OLA'M *Fundamentum Mundi*. Tit. ex Prou. 10. 25. Doctissimum scriptum historicum, quod olim in Bibliotheca Heidelbergensi fuit, inquit Hottingerus Classf. XI. Biblioth. Orient. At ego, qui huius Bibliothecæ, quæ hodie Romæ in Vaticano asseruatur, Indicem librorum Hebraicorum texui, nullum cum hoc titulo יסוד עולם *Iesòd Olàm*, qui de historia tractet, Codicem reperi; forsan perijt antequam Romam aduceheretur.

תקכ״ו **יסירה** קס כספר׃

826. IESIRA', seù ס׳ יסירה *Sèpher Iesirà Liber de correctione*. Sub hoc barbaro vocabulo exhibetur à Plantauitio liber sibi ignotus, & tamen dicit agere de correctione fraterna. Certiorem no-

antequam è mensa discedam, bibam. Et cùm appropinquasset tempus ablutionis manuum Regis post refectionem, lauit manus suas super craterem aureum. Statim accepit Ràu craterem lotionis Regiæ manus, & aquam illam bibit coram Rege, & Principibus; & dixit ad eos Ràu: Hanc potionem ego bibo, quia mihi licita est, sed ex calice vini bibere mihi non licuit, quia prohibitum est (יין נסך Iàijn nèsech Vinum libaminis). *At Rex huiuscemodi rem obseruauit, eumque duplo ampliùs dilexit.* Quamplurimas his simillimas fabellas apud Iudaicum vulgus, & incautam plebem venditant Iudæi, quæ pro veris historijs ab eis habentur. Hinc apparet quàm magnifaciant huius speciei Cabalæ operatricis, quæ reuera potiùs numeranda est inter damnatæ Magiæ speciem, quàm inter licitam artem, aut permissam, & laudabilem facultatem. Huius diabolicæ artis Magistrum faciunt Patriarcham Abrahamū, modumque inuocandi שם טומאה *nomen immundum* suis filijs ex concubinis susceptis reliquerit, eosque 890 Magiæ species iuxta numericum valorem huius nominis מתנת *Mattanòth Munera*, quod habetur Gen 25. 6. docuisse volunt antiqui Rabbini, vt in Censuris Talmudis obseruaui; & retulit R. Salomon in suis Commentarijs ad locum citatum Geneseon. Sed relinquamus blasphemos istos Rabbinos, & ad R. Iechielem reuertamur, qui circa finem dierum suorum, relicto Parisio, Acconem petijt Palestinæ portum, ibique viuere desijt.

תקכ״ג **ימין משה** ס׳ על הדינים׃

823. IAMI'N MOSCE' *Dextera Mosis*, liber est de Iure Iudaico ignoti

qui ab Auctoribus *Tosaphòth* vocatur ר"ת *Ràth*. hoc est ר"ת רבינו תם *Rabbènu Tham* eodem modo, quo etiam vocatur R. Iacob nepos רש"י *Rasci* ex filia, ita vt alter ab altero nequaquam distingui possit. Scripsit nonnulla, quæ perierunt, sicut & ipse perijt; occiditur enim an. 4950. Christi 1190. Videsis *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 50 b. Vide etiam *R. Isaac de Orleans*.

תתלא **רבי יעקב די אלבה** חבר ס' תולדות יעקב הקול קול יעקב קול יהוה בכח קול יהוה בהדר לפים כבה שלו הדרושים שדרשם בפירינצא וכו' :

831. R. IACOB DE ALBA Ciuitate Montis Ferrati, facundus Concionator, qui circa initium huius seculi decimi septimi per aliquot annos eloquentiæ suæ artem in Synagoga Florentina ostentauit. In ea Vrbe Italiæ flore omnes Conciones, quas in suggesto singulis Sabbathis secundũ seriem sectionũ Pentateuchi Mosis declamarat, collegit, ac typis Venetis consignauit sub nomine - תולדות יעקב *Toledòth Iaakòu Generationes Iacob*, Tit. ex Genes. 32. 2, desumpto. Huic titulo adduntur epitheta ista magnifica: quòd generationes istæ sint generationes הקול *Vocis*, sed קול יעקב *Kol Iaakòu Vocis Iacobi* (Gen. 27. 22.) קול יהוה בכח *Kol Adonài bechòach Vocis Domini in Virtute*; (Psal. 29. v. 4.) קול ה' בהדר *Kol Adonài behadàr Vocis Domini in magnificentia*. (Ibidem.) Prodijt viuente ipso Auctore anno שס"ט 369. m. supp. Christi 1609. apud Ioannem de Gara, diligenter correctus per R. Isaacum Gersonem, cui præfixit breue epistolium. Et in fine libri extat Index copiosus, etiam *Maamarim*, & locorum Sacræ Scripturæ. Ibidem cautum est

sub

notitiam de illo non habeo.

תתכז **ר' יעקב** בלי כינוי כתב פירוש על המלות זרות שבס' בכתוב :

827. R. IAAKO'V *Iacob* sine aliquo addito cognomine, scripsit *Vocabularium* omnium dictionum difficiliorum Sacræ Scripturæ. Reperitur manuscriptum in Biblioth. Vatic. Pergam. in fol.

תתכח **רבי יעקב אבואלעפיא** הסכים על ספר כסף נבחר וס' כסף מזוקק לר' יאשיה פינטו :

828. R. IAAKO'V *Iacob* ABV' ALA'PHIA approbauit vtrumque librum R. Iosiæ Pinto, videlicet librum *Chèseph Nivchàr*, & *Chèseph Mezukàk*. Vide *R. Iosia Pinto*.

תתכט **יעקב אבנדאנה מפורטוגל** העתיק ששה סדרי משנה מלשון עברי אל לשון לטין בכתבתו כ"י בבית ספרי ישיבת קנטבריגייו באנגלא תירס :

829. IACOBVS AVENDANA ex Iudæis Lusitanis hodie versans in Anglia, in Academia Oxoniensi: traduxit in Latinam linguam sex Ordines Miscnæ vniuersos, quos manu sua scriptos dono dedit Bibliothecæ Cantabrigensi, vbi ad præsens reperiuntur. Hanc mihi notitiam dedit Cl. Vir Gustauus Peringerus Hebraicæ linguæ Professor Suecus. Vide *Isaac Auendana*.

תתל **רבי יעקב מאורליאינש** הנקרא בתוספות ר"ת ר"ל רבינו תם כמו קורים לר' יעקב בן בתו דרש"י ולא יש מיון לדעת עד סוף דרשי לו דאורליאינש ומהרבנים המובהקים והם עלונו : ונהרג מפני דהשקל :

830. R. IACOB DE ORLEANS Aurelianensis Gallus, seù de Genabo,

834. R. IACOB BEN ELEAZAR composuit -

ס׳ פרדס רמונים *Sèpher Pardès Rimonìm Librum Paradisi malorum punicorum*. Tit. ex Cant. Cantic. 4. 13. Item ערוגת הבושם *Arugàth habbòsem Areola aromatis*, Ex eodem 5. 13. Tractat de Parabolis, & enigmatibus. Item -

גן עדן *Ghàn E'den Hortus delitiarum*. Tit. ex Gen. 2. 8. Tractat de Anima. Reperitur hic Codex msc. in Bibliotheca Vat. sub num. 221. Scriptus à Mose fratre R. Dauidis Kimchij in Insula Rhodo anno mundi 5142. Chr. 1382. in 4.

קבלה ר׳ יעקב אנטולי עיין ר׳ יעקב בר שמשון אנטולי׃

835. R. IACOB ANTOLI'. Vide *R. Iacob Bar Samsonis Antoli*.

קבלו רבי יעקב בר אשר בן יחיאל המכונה הנקרא בעל טורים׃ חבר ארבע טורים הסם טור יורה דעה׃ וטור אורח חיים׃ וטור אבן העזר׃ וטור חושן משפט׃ וחבר פירוש על התורה על דרך הקבלה׃

836. R. IACOB BAR ASCE'R Germanus; dictus בעל טורים *Bàal Turim Auctor Turim*, ab opere quadripartito à se composito. Eius pater *Ascèr* octo filios habuit, quorum tertio genitus fuit hic R. noster Iacob, qui in Germania solus remansit, fratribus, & patre proficiscentibus in Hispaniam ob causas relatas in Rabbènu *Ascèr*. *Scialscèleth bakkabbalà* pag. 61. circa principium. Post nonnullos annos patris exemplum secutus, abijt & ipse in Hispaniā. Tempore autem, quo sæuitum est contra Iudæos in Vrbe Toleti anno 5100. Christi 1340. vel vt alij volunt anno 5109.

Chri-

sub pœna excommunicationis; ne quis audeat per decennium hunc librum imprimere, aut imprimi facere, aut etiam emere, nisi tantùm ab Impressore. Ita decreuerunt insigniores Rabbini Synagogæ Venetæ R. Aben Tzijòn Gallus. Lèu Seraual; Isaac Gerson; Ioseph Samiga; Ioseph Pardo; Nachmàn Chanìn; Absalòm Almosenino, & Simeon Chauiu. Ita Iudæi, quæ Principum sunt iura, sibi vsurpant promulgando.

קבלו רבי יעקב בן ר׳ אלחנן היילפרון העתיק ס׳ מצות נשים מלשון אשכנזי אל לשון לע״ז איטליאני׃

832. R. IACOB BEN R. ELCHANA'N HAIIELPRON; ex Germanico in idioma Italicum transtulit librum מצות נשים *Mizuòth Nascìm Praeceptorum mulierum*, quo instruuntur mulieres circa ea, quæ pertinent ad נדה *menstruatam*, חלה *Placentam*, הדלקת הנר ad *accendendam lucernam*, ודרך ארץ & *Vrbanitatem*; cui aliqua à traductore addita sunt, & dicata Lubæ vxori R. Mosis de Spilimbergo à R. Isaaco Leuita. Excusus Venet. per Ioannem Iambertum anno 5412. Chr. 1652. In 4.

קבלו ר׳ יעקב בר אליהקים היילפרון חבר קיצור אברבנאל על פרקי אבות׃ ועל הגדה של פסח׃

833 R. IACOB BAR ELIAKI'M HAIIELPRO'N scripsit Epitomen Comment. R. Abrauanelis super *Pirkè Auòth*, & super *Historiam Paschalem*. Excus. Lublini in Polonia an. 5364. Chr. 1604.

קבלו רבי יעקב בן אלעזר חבר ס׳ פרדס רמונים׃ ערוגת הבושם על משלי החכמים וחידותם׃ וגן עדן על ענין הנפש׃ נמצא כי בוואטיקאנו׃

quòd in eo filia Iephte fuerit à patre immolata, ac illius sanguine aquæ omnes redditæ sint immundæ, vt ipsi credunt. Volunt etiam, vt singulis annis in prædictis momentis, aquæ omnes inficiantur, quòd si quis ex aquis eo instanti biberit, in hydropysim, aut alios grauiores morbos incidet. Ideò die Sabbathi antecedentis, Rabbinus alta voce in Synagoga inclamat hisce ferè verbis: Tali die, & hora sequentis hebdomadæ erit תקופה *Tekuphà*, id est *Solis ingressus in primum punctum Arietis, Cancri, Libræ, vel Capricorni*, ideò cauetote, ne tali instanti aquam bibatis; alioquin in morbum hydropisis incidetis. Quare, adueniente die Tekuphæ; aquas, quas domi quisque habet proijcit, ne inopinato de ea aliquis bibat. Et hæc superstitio ab omnibus Iudæis vbique locorum exactè seruatur. Hac pars habetur msc. in Biblioth. Vatic. sub num. 152. fol. pergam.

Secundus Ordo vocatur יורה דעה *Iorè deàh Demonstrans*, siuè *docebit scientiam*. Tit. ex Isa. 28. 9. Tractat de vetitis, & licitis, quæ pertinent ad cibum, & potum; vbi de iugulatione animalium pro cibo, de inspectione viscerum; de Idololatria; de balneis; muliere menstruata; Vino libaminum; & funerum luctu. Reperitur msc. in Biblioth. Vatic. num. 153. in 4. papyr. Scriptus est Ierosolymis anno 5146. Chr. 1386.

Tertius Ordo vocatur אבן העזר *Eben haèzer Lapis adiutorius*. Tractat de vxore, quæ adiutorium viri est: vbi & de matrimonio; Instrumento dotali; repudio; fratrijs; Leuiratu; Votis & Nazaræatu. Extat in Bibl. Vatic. msc. num. 154. papyr.

Quar-

Christi 1349. eius frater R. Iudas natu minor (quartogenitus erat) ne eius consanguinei, & affines à Toletana plebe occiderentur, ipse, furore plusquam vesano, irruit in eos, interfecitque vxorem suam, & vxorem fratris sui Iacobi, denique seipsum occidit *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 60. Vnde patet, per idem tempus Iacobum hunc Toleti habitasse, vbi procul dubio egregium illud Opus טורים *Turim* appellatum composuit; quòd postea à Ioseph Caro luculentissimis Commentarijs illustratum fuit, vt in Ioseph Caro suprà dictum est. Scriptumque est secundùm Algazæum anno mundi 5090. Christi 1330. Et secundùm R. Dauid Ganz anno mundi 5100. Christi 1340.

Porrò quatuor isti Ordines טורים *Turim* nuncupati, singuli suum proprium nomen habent. Vndè

Primus Ordo vocatur אורח חיים *O'rach Chaìm semita vitæ* ex Psalmo 16. 11. Complectitur omnia quæ ad ritus sacros spectant, puta ad benedictiones, preces, lectiones doctrinales, seu decisiones de Sabbatho, & de alijs solemnitatibus anni, vti de Neomenijs, Ieiunijs, Thekuphis, seù de ingressu Solis in quatuor puncta Cardinalia Zodiaci: Nam Iudæi nimis superstitiosè, huiusmodi Solis ingressum obseruant. Dicunt enim quod in Tekupha mensis Nisàn Martij, Verno æquinoctiali aquæ in Ægypto conuersæ fuerint in sanguinem. In Solstitio Iunij percussam fuisse petram à Mose, cùm illam alloqui debuisset, ideòque pro aqua sanguinem fudisse. In Æquinoctio Autumnuali, quod in eo gladius Abrahę, quo immolaturus erat Isaacum sanguinem stillauerit. In Solstitio Brumali,

Chri-

Neomenijs num. 428. טור *Tur* primo; ex computo verò Algazæi anno mundi 5090. Christi 1330. Multoties in lucem prodijt. Sine commento pluries excusum est in fol. Fani Fortunæ per Gersonem de familia Soncinatum anno ער״ו 276. Chr. 1516. secunda est editio; cùm multò priùs à suis progenitoribus Soncini excusum fuisset an. videlicet 241. Christi 1481. Iterum excusum אויגשפורג *Augspurgi* id est Augustæ Vindelicorum anno 300. min. supp. Christi 1540. & Cremonæ 323. Christi 1563.

Cum Commentarijs R. Iosephi Cari prodijt Sabionetæ sub Vespasiano Gonzaga Columna Principe. in folio magno, charactere quadrato, & eleganti anno mundi 5319. Christi 1559. apud Tobiam Eliezarem Phoam, cum Indice locupletissimo, & Præfatione Authoris, & alia Commentatoris. Venetijs item anno 5324 Christi 1564. apud Ioannem Griphium cum Indice materiarum copiosissimo, in folio.

Buxtorfius F. exhibet nobis פרפראות ר׳ יעקב *Parperaòth R. Iaakòu* Obseruationes, siue Expositiones minutæ Cabalisticæ, ex Ghematriæ, & aliarum Cabalæ specierum mysterijs. Plantauitius verò dicit: esse compendium libri ארבעה טורים, cuius Auctorem fuisse (dicit) R. Iacobum Ben Ascer. Excusum Constantinopoli. Sed in explicatione argumenti huius libri vterque deceptus est, forsan ab aliquo Iudæo sciolo, qui notitiam huius libri rectè alicui illorum tradere nesciuit, nec titulum libri ritè interpretari valuit. Titulus autem huius libri est.

פירוש התורה לרבינו יעקב ז״ל בן הרב רבינו אשר ז״ל וחם טעמי המסורת ופרפראות וגימטריאות של כל סדר׃

Quartus Ordo appellatur חושן משפט *Chòscen miscpàt Rationale, seù Pectorale iudicij*. Tit. Exod. 28. 15. Complectitur omnia Iudicialia pertinentia ad forum contentiosum: vnde ibi de venditione, & reliquis contractibus; de Testibus; de mandato procuratorio; Iuramento; & contradictorio. His quatuor טורים *Turim* siuè *Ordinibus* explicantur omnia præcepta Legis Mosaicæ tam 248. affirmatiua, quàm 365. negatiua, quæ omnia in vnum sunt 613. Hic Auctor imitatur R. Mosen Bar Maijmonis, seù Ægyptium, qui suam quoque, sed multò antea compilauit summam Talmudicam, sub nomine משנה תורה *Miscnè Torà Repetitionis Legis*, & יד החזקה *Iad hachazakà Manus valida*. Sed magna est differentia inter vtrumque Auctorem. Moses enim Ægyptius magis magistraliter loquitur; hic enim resoluit quæstiones, nulla facta mentione alicuius Auctoris; at Rabbènu Iacob, vti recentior, loquitur ex sententia antiquorum, quos etiam frequenter citat. Secundò: Moses Ægyptius tractat indifferenter de omnibus 613. præceptis, tam de ijs, quæ hodie apud eos sunt in vsu, quàm de ijs, quæ iam obliterata sunt, & ampliùs non seruantur, vt sunt præcepta de primitijs, de immunditijs, & purificationibus aliquorum vasorum: at Rabbènu Iacob, licèt dicatur, quòd tractet de 613. præceptis, hoc tamen pacto intelligendum est, quòd de ijs tantùm tractet, quæ modò sunt in vsu, vel ab eis frequentantur per illorum obseruantiam.

Huiusmodi autem Opus fuit compositum anno mundi 5100. Chr. 1340. vt apparet in הלכות ראש חדש *Tractatu de*

כתר שם טוב *Chèter Scem Tòu Corona nominis boni* esse huius Auctoris, quod tamen falsum est, vt suo loco videbimus.

Plantauitius alteram partem libri עין ישראל *En Israèl*, quam vocant בית יעקב *Beth Iaakòu* huic Iacobo Bàal Turim attribuit, num. 93. suæ Biblioth. Rabbinicę. Cùm autem Iacob Auctor totius Operis *En Israèlis* omninò diuersus sit ab hoc Iacobo *Bàal Turim*, vt paulò post videbimus in *R. Iacob Ben Chauiu*. dicendum est: Plantauitium non vidisse celeberrimum inter Iudæos librum illum nuncupatum *En Israèl*: neque tam facilè fidendum est Catalogis librorum à Iudæis exhibitis, vt facit Plantauitius hoc loco, vt ipsemet ibidem refert. Quo autem anno obierit *Bàal Turim* incertum est; non enim inter se concordant Auctores: nam D. Ganz ad annum 130. sexti millenarij affirmat eo anno, qui fuit Christi 1370. *Nullus de Vniuerso semine* הרא״ש *Harròsc*, seù *R. Ascèr reliquus, aut superstes fuit relictus in illa strage Toletana, solus R. Iacob Auctor Turim, qui cum patre suo non fuerat profectus in Hispaniam; sed remanserat in Germania*. Et citatur *Iuchassin* pagina 133. At ipsemet Iuchassin de mendacio redditur suspectus hoc loco, quia dicit pagina citata 133. b. ante medium, quòd שנת ק״ט נפטר הר׳ יהודה בן הרא״ש בטוליטולה *Anno mun.* 109. Christi 1349. *obierit R. Iudas Ben Harròsc Toleti*. Et ibidem lin. penult. dicit.

וכשנת קנ״א היה שמד גדול ונהרג הר׳ יהודה בן אשר חכם גדול דומה לאבותיו יודע כל התלמוד ועשה ס׳ חוקות שמים הוא נינו של הרא״ש ז״ל:

Et in anno 151. Christi 1391. *fuit clades magna, & interfectus est R. Iudas Ben Ascèr magnus sapiens similis suorum*

סדר: *Expositio Legis, Rabbènu Iacobi faustæ memoriæ filij Ràu Rabbènu Ascèr b. m. Sunt enim* (in ea) *sensus Massoretici, & minutiæ, atque Ghematatricæ* (explicationes) *totius Ordinis* (Legis). Quia enim ibi reperitur vox פרפראות *Parperaòth*, quæ significat micas, & in hoc loco sumitur pro minutis expositionibus, crediderunt isti, hanc vocem פרפראות *Parperaòth* fuisse titulum libri. Quę quidem expositio Cabalistica in Legem Mosaicam excusa quidem fuit Constantinopoli Imperante Sultano Selimo, apud R. Samuelem Aben Nachmias, anno mundi 5274. Christi 1514. in 4. In fine R. Salomon Ben מזל טוב Rabbi Mazal Tòu in laudem Auctoris, & libri, quem vocauit מחנה אלהים *Machanà Elohim Castra Dei*, ex Gen. cap. 32. 2. addidit ingeniosum Epigramma Hebraicum. Hæc eadem expositio iterum excusa fuit Venetijs anno ד״ש 304. minor. supput. Christi 1544. in domo Ioannis de פארי *Phari* per Cornelium Adel-kind in 4.

Huiusmodi autem curiosa expositio nuper addita fuit Biblijs magnis cum Comment. Rabbinorum tam edit. Venetæ, quàm Basileensis, in exteriori libri margine Tomi I. & strictiori columella, cùm titulo in fronte בעל הטורים *Bàal hatturim*, hoc est *Expositio Auctoris Turim*, sed characteribus ita exiguis, & minutis, vt visum persæpè effugiant, ac fallant Lectorem. Vide מקרא גדולה *Mikrà ghedolà*.

Sed antequam בעל טורים *Bàal Turim* relinquamus, corrigendus est Spizelius, & Plantauitius. Spizelius in sua Bibl. pag. 112. num. 1433. quamuis formidolosè loquatur, attamen dicit: Librum

inueniendo, eiusque declinatione; & de arcu semidiurno. In 5. de vero loco Lunæ; de nodo Boreo, & Austrino, & eius centro. In 6. de vero loco quinque cæterorum erronum. In 7. de motu directo, & retrogrado quorundam erraticorum, ac illorum latitudine. In 8. de arcu semidiurno, & seminocturno magis diffusè agitur. In 9. de gradu horoscopante, deque cæteris Cæli domicilijs. In 10. de rectificatione Genesis, & quot sint eius species. In 11. de mutatione aspectus Lunæ. In 12. de Solis deliquio, & Lunæ Eclypsi. In 13. de Cyclo Solari, & Lunari. Extat msc. in Biblioth. Vatic sub num. 368. pag. 95. Papyr. in 4. Scripsit & לוחות על התכונה Luchòth al hattechunà Tabulas Astronomicas secundùm hypotheses R. Abrahami Bar Chijà, & R. Leuì Ben Gersonis ad mentem Don Alphonsi Regis. Extant msc. in eadem Biblioth. Vatic. papyr. vbi traduntur quædam regulæ pro compositione Almanachi, & Hebræorum Calendarij; & pro inueniendo principio vniuscuiusque Lunationis. Anonymi. In 4.

תקמ״א ר׳ יעקב בר דוד בר יוסף טוביה חבר ס׳ על התכונה :

841. R. IACOB BAR DAVID BAR IOSEPH TOBIA. Scripsit ס׳ על התכונה Sèpher al hattechunà Librum Astronomicum; qui reperitur msc. in Biblioth. Vatic. papyr. in 4.

תקמ״ב ר׳ יעקב בן ר׳ דוד ן׳ יחייא

התכונה רבינו תם השלימו ס׳ תהלה לדוד אשר אביו לא השלים :

842. R. IACOB BEN R. DAVID ABEN IACHIIA cognomento Rabbènu תם Thàm, & איש תם Ish Thàm Vir perfectus, Medicus Sultani Solimani Turcarum Magni Domini, claruit Constantinopoli circa annum Domini 1530. Non solùm in Medicina excelluit, sed & in Iure Turcico peritissimus fuit: vnde ad eum frequenter accedebant Muhamedani Iudices, & in caussis grauioribus consilium ab eo petebant, & secundùm quod ipse aiebat, caussas decidebant. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag 65. Post mortem Dauidis ipsius patris perfecit librum תהלה לדוד *Theillà LeDauid*, quem imperfectum reliquerat. De eò vide Par. II. pag. 281.

תקמ״ג ר׳ יעקב בן דוד מרקריאה

כתב אגרת על ס׳ תולדות יצחק לר׳ יוסף קארו ;

843. R. IACOB BEN DAVID MARKARIA scripsit Epistolam nuncupatoriam super librum תולדות יצחק *Toledòth Itzchàk* R. Isaaci Kàro. Excusa cum eodem in principio libri. Ampliùs vide *R. Iacob Markaria*. & *R. Isaac Karò*.

תקמ״ד ר׳ יעקב בר דוד פרווינצא

ממרסיליאה יש הסכמתו על ס׳ אגור :

844. R. IACOB BAR DAVID *Prouincialis*, seù *Prouenzale de Massilia*, subscripsit, & laudauit librum אגור *Agùr*. Habetur in principio huius libri.

תקמ״ה רבי יעקב מעיר דומרוג

מצרפת חבר חבורים ושו״ת רבות :

845. R. IACOB DE VRBE DOMROG Galliæ, scripsit multos libros, & varias Quæstiones legales, vt testatur Auctor libri *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 40. b. Ex libro תשובות *Tesciuòth* R. Simeonis Bar Tzèmach num. 6. habetur, quòd iste fuerit nepos R. Salomo-

monis Iarchi ex filia, sed videtur error: nam huius Auctoris meminit הרא״בד Harrauàd in suo libro Cabalæ pag. 77. b. nulla facta mentione de *Rasci*, quia ille R. Salomonem ętate pręcesserat, ergo prędictus R. Iacob nepos Rasci esse non potuit. Ex eodem *Scialsc. hakkab.* loc. cit.

קקט״ו רבי יעקב הײלפרון עיין ר׳ יעקב בן ר׳ אלחנן :

846. R. IACOB HAIILPRO'N. Vide *R. Iacob Ben R. Elchanàn*.

קקט״ו ר׳ יעקב וויל חבר ס׳ על שחיטה ובדיקה : ושו״ת ועוד חידושין מס׳ אגודה ונימוקי מה׳ מנחם מרזבורק :

847. R. IACOB VAVI'L, seù VEIL, scripsit librum super Tractatum שחיטה ובדיקה *Scechità, & Bedikà Mactationis animalium pro cibo, & inspectionis Viscerum*, ne fortè animal sit טרף *Tarèph Lacerum*, & inutile ad cibum. Scripsit & שו״ת *Sceelòth Vtsciuuòth Quæsita, & Responsa*. Itemque nonnullas explicationes compilatas ex libro אגודה *Agudà*: Et נימוקי *Nimukè Obseruationes* ex libro R. Menachem de Rasborg, quæ Opera simul reperiuntur excusa Venetijs per Cornelium Adelkind anno ש״ט 309. min. supp. Chr. 1549. in 4.

Ex hac familia de Veil nonnulli Christianam fidem susceperunt, inter quos fuit Ludouicus de Compiegne de Veil, & F. Carolus-Maria de Veil. Ille Francorum Regis linguarum Orientalium ordinarius Interpres fuit, qui librum VIII. יד חזקה R. Bar Maijmonis *De Cultu Diuino* Latinum fecit, & Parisijs anno Domini 1678. edidit. Alter F. Carolus-Maria de Veil Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ professus, Doctor Theologus, & insignis literaturæ euasit. Prior S. Ambrosij Melodunensis suæ Congregationis dum esset; Commentarium in Ioëlem Prophetam Parisijs euulgauit anno 1676. cùm antea edidisset Commentarium in Euangelia Matthæi, & Marci, & alterum in Cantic. Cantic. Salomonis: At, Proh dolor! superioribus annis vterque in Anglia, fide Catholica eiurata, Hæreticorum sectam susceperunt. Carolus-Maria in alios Prophetas Commentarios Londini edidit; & Ludouicus Bibliothecæ Regis Anglorum Præfectus constitutus, ambo hodie in hæresi pertinaciter perseuerare cùm illorum perpetua infamia, mihi relatum est.

Cæterùm, hic Auctor Iacob Veil, id est Vauìl, memoratur à R. Dauid Ganz ad annum 220. sexti millenarij, hoc est anno Christi 1460.

קקקס ר׳ יעקב וויליתקאש חבר פירוש על התורה וקראו אמרי נועם :

848. R. IACOB WILITHKA'SC scripsit פירוש *Perùsc Commentarium* in Legem Mosis præfixo nomine אמרי נועם *Imrè nòam Eloquia suauia*, Tit. ex Prouerb. 16. 26. Notatur inter libros Warnerian. Biblioth. Lugdun. Batau. in 4. Excus. Constantinopoli sub Solimano Turcarum Imperatore.

קקט״ו רבי יעקב חאגיז חבר תחלת חכמה פירוש חבור אחרים כללים התלמודים המחבר בספר כריתות על סמכו מקיבות ולקטתו לועז וגם המחבר :

849. R. IACOB חאגיז CHAGHI'Z scripsit תחלת חכמה *Techilàth Chochmà Initium Sapientiæ*, Tit. ex Ecclesiast. 1. 16.

materia, de qua satis superque suprà actum est, ad tria potissimum capita referri potest. Vel enim ad Ius, & Iustitiam administrandam pertinet, & דינים *Dinim* dicuntur. Vel ad ritus, & consuetudines spectat, & מנהגים *Minhaghim* appellantur. Vel denique ad dogmata, & ad Sacram Scripturam interpretandam, vel historias sacras explicandas refertur, & מאמרים *Maamarim Dicta* vocantur. Hanc tertiam Talmudis materiam adeò Talmudistæ suis prauis interpretationibus, & commentis conspurcarunt, vt meritò, propter ipsam, totum Talmud proscribi, ac damnari meruerit. Quamplurima igitur ex ijs, ob quæ damnatum fuit Talmud, ab hoc Rabbino Iacobo Ben Chauiu selecta, & in vnum Volumen collecta fuere. Reliqua, quæ ad Ius, vel consuetudines spectari videbantur, iam olim à multis doctis Rabbinis excerpta fuerant, & seorsim ordinata, vti factũ est à *R. Bar Maijmonis*, *Ràu Alphès*, *Bàal Turim*, & alijs numero non paucis. Hinc patet euidenter: frustraneam reddi Talmudis prohibitionem, permissis alijs libris ipsissimam materiam Talmudis ex eodem de verbo ad verbum transcriptam, & ob quam ipsum Talmud prohibitum fuit, continentibus; vti est hic liber עין יעקב *En Iaàkou*, cùm in eo prædicta nefaria per ordinem vti sunt in Talmude reperiantur, & explicentur. Itaque

In I. Parte hodie nuncupata עין ישראל *En Israèl* continentur מאמרים *Maamarim* Ordinis 1. & 2. *Zeraiim*, & *Moèd*.

In secunda *Maamarim* Ordinis 3. 4. 5. & 6. nempè *Nascim*, *Nezikin*, *Kodascim*, & *Taharòth*. Hæc secunda Pars au-

In eo adduntur multa, quæ in lib. כריתות *Cheritòth* R. Scimscion: de regulis, quibus Ghemarà explicanda erit intermissa sunt. Excusus est cum ipso libro *Cheritòth* Veronæ per Franciscum Rabeum Rossi anno ה'ת 407. Christi 1647. in 8.

תתנ רבי יעקב ן' חביב בן רבי שלמה הספרדי חבר עין יעקב הנק' הוא עין ישראל נודע בכל ספרי ישראל.

850. R. IACOB ABEN חביב CHAVI'V BEN SALOMONIS Hispanus, compilauit

עין יעקב *En Iaakòu Oculus Iacobi*. Titulus ex Deuter. 33. 28. Hodie communiter scribitur, & vocatur

עין ישראל *En Israèl Oculus Israèlis*. Diuiditur in duas Partes. Prima retinet nomen *En Israèl*. Pars II. antiquitùs vocabatur בית יעקב *Beth Iaakòu Domus Iacob*, hodie dicitur בית ישראל *Beth Israèl Domus Israèl*. Huiusmodi liber est tamquam spicilegium Talmudicũ omnium ferè מאמרים *Maamarim Dictorum*, seù historiarũ Talmudicarum, & expositionũ S. Script. exorbitantium, & dogmatũ, quæ sparsim in sex Ordinibus Talmudis reperiuntur. Et quamuis huiusmodi glossemata ferè semper rationis recto dictamini, vel Diuinæ bonitati, vel naturæ à Deo creatæ, vel etiam Mosaicæ Legi repugnare videantur; nihilominus clamitare non desistunt Iudæi, mysticè, allegoricè, & figuratè intelligi debere. Hoc tamen pro certo tenendum: quòd Summi Pontifices, non aliam ob caussam moti sunt ad prohibendum Talmudem, nisi propter blasphemias, quæ in eo continentur: Nam tota Talmudis

In principio Partis I. Extat Epistola nuncupatoria R. Iacobi Ben R. Mosis יוזביל *Iozeuil*. Et in fine eiusdem Partis adiunctus est Index materiarum vtriusque Partis, compilatus à R. Leone de Modena, quem appellauit ס' בית לחם יהודה *Sèpher Beth lèchem Iehudà Librum Domus panis Iudæ*, quem dicauit *R R. Dauid, & Ioseph Nachmias* germanis fratribus, vt videre est in Epistola eisdem directa, & apposita in principio Indicis. Vnde apparet, quòd huiusmodi liber עין ישראל *En Israèl* qui nouiter prodijt typis Ioannis קאליאוני Koleonis, apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinos anno Domini 1625. impensis horum duorum fratrum *Aben Nachmias* excusus fuerit: qui quidem R. Dauid Nachmias fuit pater *Iulij Morosini* ad fidem conuersi, vt suo loco dicemus abundantiùs. In hoc autem Indice per ordinem Alphabeti disponuntur voces illustrium materiarum, sub quibus indicantur omnia loca, vbi de his agitur in *En Israèl* Loca indicata clauduntur in parenthesi, vbi primo loco ponitur nomen Codicis; secundo Capitis; tertio numerus *Maamàr Dicti Talmudici*, quod quæritur. Exempli gratia. Volo scire, quid dicatur in Talmude de Abrahamo, de Sara, seù de reliquis Patribus duodecim Tribuum. Ista non inuenientur in Indice, nisi tantùm sub generali nomine אבות *Auòth Patres*. Quod si de mutationis nomine Abrahæ, Saræ, & Iacobi scire volueris, inuenies cit. (ברכות פ"ק נ"ה) hoc est *Berachòth, Pèrek Kamà* num. 55. Itaque in Codice *Berachòth* cap. 1. numero 55. notato in textu, in principio מאמר *Maamàr*, & replicato in Comment. Rabbin. statim inuenies -

aucta fuit à R. Leui Abèn Chauìu huius Auctoris filio; nam eius pater morte præuentus, absoluere eam non potuit, de qua morte lamentatur eius filius, & inconsolabiliter luget in Præfatione sua, quam huic secundæ Parti præfixit.

Sub nomine עין ישראל, vel בית ישראל *En Israèl*, vel sub *Beth Israèl* excusus fuit Thessalonicæ. Postea Venetijs an. ש"ו 306. Christi 1546. apud Marcum Antonium Iustinianum in folio. Deinde auctior rebus, & notis prodijt in Vrbe פרוסטיץ *Prostitz*, quæ est in finibus Morauiæ inquit Buxtorf.

Iterum impressus fuit Venetijs שכ"ו 326. Christi 1566. apud Georgium de Caballis, deletis nonnullis, quæ contra Christianos scripta erant, relicto tamen hiatu, vt Iudæus aduertat, ibi aliquid deficere, quod si nesciat quid in eo scriptum fuerat, ab alijs doctioribus edoceatur.

Sub nomine עין ישראל *En Israèl* hoc modo exectus prodijt pariter Venetijs anno שפ"ה 385. Christi 1625. apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinos in duas Partes distinctus, quæ editio reliquis magis est probanda.

Prima Pars, vt sæpiùs dixi, vocatur עין ישראל *En Israèl*, & secunda בית ישראל *Beth Israèl*. Vtraque Pars ornatur, & ditatur Commentarijs רש"י *R. Salomonis Iarchì*; תוספות *Tosaphòth*, nimirùm additionibus quorundam Rabbinorum Gallorum, ad illustrandam Ghemaram compilatis; additis insuper quibusdam nouis explicationibus trium insignium Rabbinorum, videlicet הרמב"ן *Harrambàn*, id est *R. Mosis Bar Nachmàn*: הריטב"א *Harritbà*, id est *R. Iom Tòu Ben Abraham*, & הר"ן *Harràn*, id est *Rabbènu Nissim*.

tia: Volo scire; in quanam pagina Talmudis Codicis *Berachòth* reperiatur מאמר *Maamàr* suprà allatum de Abrahamo quod priùs fuerat *Pater Aram & postea totius mundi &c.* Et quia ipsum inuenimus medio Indice *Beth lèchem Iehudà* in Cod. *Berachòth* cap. 3. num. 55. col. 1. statim eleuatis oculis in fronte huius columnæ inueniemus numerum י״ג 13: Si pergamus ad I. Tomum Talmudis Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 13. prædictum מאמר de *Abramo*, & *Abrahamo* illicò reperiemus propè medium textus Ghemaræ. Et quia aliquando non vnicus, sed plures numeri simul concurrunt in eadem fronte columnæ; tunc indicantur plures *Maamarim*, quæ in eadem columna continentur, in Talmude sub diuersis paginis reperiri. Exemplum sit; In hoc eodem *En Israèl* huius editionis Bragadinianæ Tom. I. pag. 21. col. 1. habentur numeri ט״ו י״ו י״ג 13. 15. & 16. In eadem pag. 13 Talmudis in משנה sequentis capitis secundi Cod. *Berachòth* habes *Maamàr* de modo legendi ק״ש *Kiriàth Scemà* *Lectionem Audi Israèl* transcriptum in *En Israèl* pagina 20 col. 4 *Maamàr* 56. Ijdem numeri in margine quoque notati sunt è regione *Maamar* transcripti in textu: vt numerus ט״ו 15. inscriptus inuenies in margine 1. columnæ pag. 21. eiusdem *En Israèl*. Ergo signum est, quòd *Maamàr* in textu incipit יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין inuenietur statim in 1. linea paginæ ט״ו 15. Talmudis. Superiora verò verba in *En Israèl* transcripta אמר עולא כל הקורא ק״ש בלא תפלין וכו׳: inuenies in Talmude statim ante initium huius paginæ 15. hoc est in fine antecedentis paginę 14. & sic procedendum est.

אברם הוא אברהם. בתחלתו נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כלו:

Abram, ipse est Abraham. In principio fuit pater Aram, & in fine factus est pater totius mundi, &c. Ibidem in margine notantur loca quorundam insigniorum Doctorum, qui de hac re tractarunt, vt in hoc loco notatum inuenies מו״ח א׳ פ׳ מ״ו מורה חלק *Morè Chèlek* א *Pèrek* מ״ו hoc est: Prædictum locum inuenies in lib. *Morè hanneuuchim* Mosis Bar Maijmonis Par. I. cap. 46. Et insuper עקידה ש״ח *Akedà* 318. hoc est in libro *Akedà Isaaci Aramæ* numero 318. & sic de reliquis.

Huiusmodi autem Index Leonis de Modena fuit ab eo compositus, vt copiosior, & facilior redderetur Index eiusdem עין ישראל appositus initio editionis Iustinianeæ. Aduerte quoad numeros, qui in hac editione Veneta Bragadiniana reperiuntur in singulis ferè paginis, eos esse in triplici differentia. Primus numerus est ordinalis paginarum, quo quotæ sint paginæ libri indicantur. Præterea notantur hic in fronte inter 1, & 2. columnam crassiori charactere, & eiusdem magnitudinis, & formæ, tituli Codicum, & Capitum initia correspondentia Codicibus, & Capitibus Talmudis cum numero ordinali foliorum. Secundus numerus est ille, qui in eadem fronte paginæ, vel in prima columna, vel in secunda, vel in vtraque simul secundùm exigentiam sui officij apponitur quadrato charactere, sed minore numero ordinali foliorum. Vsus huiusmodi numeri est indicare paginam Talmudis, seù Ghemaræ, vbi reperitur מאמר *Maamàr*, quod in hoc loco transcriptum est. Vti exempli gra-

co cit. pag. 104. b. circa medium.

Eodem Cod. *Sciabbàth* cap. 16. pagina 73. col. 2. num. 75. expunctum est vbique tam in textu, quàm in Comment. nomen גיליון, quia de Euangelio malè loquebantur.

Cod. *Sciabbàth* Ierosolymitano, cuius nonnulla *Maamarim* referuntur in hac Par. I. *En Israëlis* pag. 174. col. 4. n. 7. transcribitur illud ex cap. 14. שמונה שרצים pag. 14. col. 4. non longè post med. cuius initium est בר בריה, in Ierosolymit. Ibi referuntur miracula, quæ fiebant per nomen *Iesu*, cuius nomen in *En Israèl* cit. loco omissum est. Idem fit infrà Cod. *Auodà Zarà* pag. 158. col. 1. num. 56.

Par. II. Cod. *Ghittìn* cap. 5. pag. 28. num. 23. col. 2. in *Onkelòs*. Blasphemia de Christo execrabilis omissa est, quæ incipiebat post illa verba במשכבת זרע רותחת vsque ad תניא אמר רבי אלעזר וכו׳ sex circiter versus; quæ quidem reperitur in Talmude editionis Amstelodamensis, sed nomen *Iesu Nazarenus* omissum est; & in editione Cracouiana hiatum relictum, vt cuilibet licitum sit scribendi illud prout placuerit. & ego vidi editionem vnam ex Cracouianis, qua illud spatium hisce voculis msc. repletum erat אותו האיש.

Codice *Satà* cap. 9. pag. 49. numero 121. col. 1. lin. 3. post illa verba בשתי ידיו sublatum est nomen Iesu Nazareni quod iniuriosè nominabatur. Et ibidem col. 2. lin. 1. post illa verba אמר שם חוה ליה שלמא omissa est alia blasphemia contra Iesum Dominum nostrum, quæ in Talmude editionum citat. reperitur, sed absque nomine Iesu Nazareni; quod in editionibus antiquioribus expresse reperitur. Vide Cod. *Sanhedrin* paulò infrà.

Cod.

est in reliquis. Tertius numerus est numerus ordinalis *Maamarim*, & notatur immediatè ante principium vniuscuiusque *Maamàr* charactere quadrato, qui replicatur in principio Rabbinici commenti eodem charactere, sed paululum minori. Antequam autē hinc digrediar, redeundum est ad בית לחם יהודה Indicem R. Leonis de Modena, cui alium Indiculum addidit in fine, quem vocauit לוח הערכים *Lùach baarachim Tabulam Ordinationum*, seù dispositionem omnium titulorum contentorum in maiori suo Indice *Beth lèchem Iehudà*, quo in ictu oculi ijdem tituli in eodem reperiuntur hoc pacto. Volo adinuenire in Indice maiori *Beth lèchem* hæc nomina אב אבות ובנים וכו׳, in Indice hoc minori, sub litera א; primo loco ea inuenio, & quia ibidem additur דף ג׳ ע״א *Daph* pag. 3. *Amùd* א columna 1. inuenio ista in Indice maiori, & illicò in ipso principio Indicis inuenio אבות &c. Sed quia ista sunt facillima, ad reliqua pergo. Et noto huiusmodi editionem Venetam Bragadinensem an. שפ״ה 285. Christi 1625. in fol. reliquis esse præstantiorem, licèt in quibusdam locis castrata sit, vt Cod. *Berachòth* pag. 26. col. 3. num. 69. in Comment. circa principium, quæ omissa sunt contra Dominum Iesum, & eorum loco substituta קרוב לזמנו של אותו איש ea apud Iudæos non minori iniuria dicuntur. Eadem in Talmude Amstelodamensi deleta cernuntur sine alia additione.

Cod. *Sciabbàth* cap. 12. pag. 70. colum. 4. num. 64. ante אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ יוסי omissum est *Maamàr* de בן סטרא *Ben Sardà*, per quem intelligunt Dominum Iesum; & in Talmude reperitur hoc lo-

gina 27. b. Ista, quæ in hac editione Bragadinica abrasa, & omissa sunt blasphema contra Dominum Iesum, & Christianos, pauca esse videntur respectu illorum; quæ contra Deum, eius attributa, Legem Mosaicam, & bonos mores intacta relicta sunt; vt ille, qui modò habet *En Israël*, verè Talmudem ex ea parte, ob quam præcipuè damnatum fuit, habere existimarem. Aduertendum tamen est: Nonnulla Talmudica *Maamarim* prætermissa in hoc Opere videbantur, quorum postea *R. Iudas Ariè*, dictus *Leo de Modena* spicilegium fecit, composito libro

בית יהודה והוא תוספת על ספר עין ישראל על פי דרכו מכמה מאמרים חז״ל אשר לא באו בקרבו חדשים למנקרים כלם נכוחים למבין וישרים לדורשי ברבים עם מפתח לכלם על דרך בית לחם יהודה נדפס בויניציאה שנת שצ״ה לפ״ק בשם הקומיסאריאה של השר זואני וינדראמין:

בית יהודה *Beth Iehudà Domus Iudæ. Est additio ad En Israël quorundam Maamarim antiquorum Rabbinorum, quæ in eo non extabant, & ad formam illorum dispositæ sunt; additus est Index secundùm quod reperitur in En Israël sub nomine* Beth lechem Iehudà. Auctore eodem *R. Iudà Ariè* seu *Leone de Modena. Excus. Venetijs anno 395. minoris supputationis*, Christi 1635. *iussu Commissariæ Ioannis Vendramini*, in folio. Postremò idem liber *En Israël* excusus est Veronæ sine Commentarijs anno תט״ח 409. min. supp. Christi 1649. duobus Tomis in 16.

Cæterùm hic Auctor fuit vnus ex exulibus Hispaniæ abactis in exilium anno Domini 1492. Eius synchroni fuerunt

Cod. *Bauà Kamà* cap. 4. pagina 60. col. 2. de Boue cornupeta quędam omissa sunt, quæ contra Iustitiam erant, quia permittebant Iudæis damnificare res Christianorum impunè. Ibidem capite 10. pag. 63. col. 2. num. 42. quædam alia omissa, quæ ad restitutionem pertinebant circa res amissas à Christianis, & à Iudæis inuentas, quibus docebant, eas non esse restituendas proprio domino, licèt cognitus fuerit.

Cod. *Bauà Metzijà* cap. 9. pag 72. num. 53. col. 1. quædam ablata sunt, quæ valdè iniuriosa erant omnibus Christianis, cùm in eis docerent, Christianos non esse homines, sed pecudes.

Cod. *Sanhedrin* cap. 6. pag. 107. numero 75. col. 1. intermissa est tota narratio mortis Iesu Nazareni, & quinque discipulorum eius, vtpotè mendacijs referta. In Talmude Cracouiano pag. 43 etiam omissa est, & in Amstelodamensi pagina pariter 43. restituta. Hæc in antiquis in ipso principio capitis נגמר הדין *Nighmar haddin* sub num. 75. scripta cernebatur.

Eodem Cod. *Sanhedrin* cap. 8. *Chelek* pag. 136. num. 238. col. 1. idem *Maamàr*, quod suprà notatum fuit Codice *Sotà* cap. 9. pag. 49. numero 121. In hoc loco etiam reperiebatur post verba illa בשתי ידים linea 3. sed postea omissum.

Cod *Auodà Zarà* cap. 2. pag. 158. num. 56. col. 1. Refertur casus *Iacobi de Villa Secanià*, qui in nomine Iesu Nazareni curabat infirmos, vt in Glossa legebatur, à qua in hac editione omissum est: *hunc Iacobum fuisse discipulum Iesu*; vt in Talmude cuiuscumque editionis etiam hodie habetur, in Cod. ע״ז pa-

in principio I. Tomi. Disposuit מסרת גדולה וקטנה *Messaram magnam*, *& paruam*, de qua ampliùs in voce מסרת *Messarà*, Illam collocauit in fronte, & in calce textus Sacræ Scripturæ per singulas paginas, & vberiùs in fine IV. Tomi de eadem agit ordine Alphabetico. *Paruam Messaram* in interiori margine, & inter vtrumque textum Hebraicum, & Chaldaicum collocauit. Scripsit -

דרכי הניקוד והנגינות *Darchè hannikùd vehaneghinòth Vias punctationis, & modulationis*, seù *pronunciationis*. Est eruditus Tractatus de punctis vocalibus, accentibus, & alijs ad lecturam Hebraicam pertinentibus. Excusus est in fine quarti Tomi, & ante *Messaram magnam*. Viuebat anno Domini 1500.

תתנ״ג ר׳ יעקב יהודה ארי חבר ס׳

תבנית היכל והו מדבר על צורת בית המקדש הראשון והאחרון ועל כל המדות המקומות אשר היו בתוכם וכליהם ;

853. R. IACOB IEHVDA' ARI' LEO, non multò ante elapsis annis viuebat Midelburgi in Zelandia licèt natione Hispanus fuisset, vt notat eruditissimus Don Nicolaus Antonius in sua Bibliotheca Hispana Tom. 2. pag. 327. à quo huius Auctoris sequentem notitiam habuimus. Cùm enim circa annum Domini 1643. paruo ædificio ligneo mirè affabrefacto Templum Ierosolymitanum cum omnibus suis partibus, mensuris, ornamentis, & vtensilijs repræsentasset; volens id, quod oculis subiecerat multorũ, mentibus etiam ostendere omnium; composuit doctum Commentarium de Templo Ierosolymitano lingua Hispana, vt refert Ioannes Saubertus in Præfatione huius libri à se Latinè translati, ex quodam Iudæo Lu-

runt Isaac Aarâma, Ioseph Gigatella Auctor *Sciaarè Binà*, & Abraham Auctor *Dèrech Emunà*, & R. Isaac Abrauanel; & alij, licèt in fine vitæ præfati Auctoris, qui claruit anno mun. 5207. Christi 1447. *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 63. b. in principio, & circa hanc ætatem scriptus fuit hic liber *En Israèl*. Tandem corrige Plantauitium, qui in sua Biblioth. Rabbin. num. 58. scribit cognomen huius Auctoris cum כ *Caph*, כביב *Cauiu*, cùm scribi debeat cum ח *Cheth* חביב *Chauiu*.

Auctor *Scialsc. hakkabb.* pag. 18. b. paulò post medium, cuidam ן׳ חביב *Abèn Chauiu* attribuit librum דרכי נועם *Darchè noàm Viæ iucundæ*, sed non indicat nomen Auctoris, neque libri argumentum, videtur tamen esse historicum.

תתנ״א ר׳ יעקב בר חיים חבר פירוש

על כוזרי וקראו בית יעקב ;

851. R. IACOB BAR CHAI'M scripsit -

בית יעקב *Beth Iaakòu Domus Iacob*, & est Commentarius in librum כוזרי *Cuzari*. Aliquoties inuenitur citatus.

תתנ״ב ר׳ יעקב בן חיים בן יצחק ן׳ אדוניהו מטוניסי חבר הקדמה על המקרא

גדולה וסדר מסרה גדולה והקטנה אשר נדפס בספר הנ״ל ;

852. R. IACOB BEN CHAI'M BEN ISAACI, ABE'N ADONIÆ DE TVNETO: dum exul esset Venetijs initio superioris seculi, in gratiam Danielis Bombergij ordinauit œconomiam Bibliorum magnorum, quæ vulgò מקרא גדולה *Mikrà ghedolà* appellantur, quibus præfixit prolixam, sed doctam Præfationem excusam cum ijsdem

כתר שם טוב *Chèter Scem Tòu Corona nominis boni* esse huius Auctoris, quod tamen falsum est, vt suo loco videbimus.

Plantauitius alteram partem libri עין ישראל *En Israèl*, quam vocant בית יעקב *Beth Iaakòu* huic Iacobo Bàal Turim attribuit, num. 93. suæ Biblioth. Rabbinicę. Cùm autem Iacob Auctor totius Operis *En Israëlis* omninò diuersus sit ab hoc Iacobo *Bàal Turim*, vt paulò post videbimus in *R. Iacob Ben Chauiu*. dicendum est: Plantauitium non vidisse celeberrimum inter Iudæos librum illum nuncupatum *En Israèl*: neque tam facilè fidendum est Catalogis librorum à Iudæis exhibitis, vt facit Plantauitius hoc loco, vt ipsemet ibidem refert. Quo autem anno obierit *Bàal Turim* incertum est; non enim inter se concordant Auctores: nam D. Ganz ad annum 130. sexti millenarij affirmat eo anno, qui fuit Christi 1370. *Nullus de Vniuerso semine* הרא״ש *Harròsc*, seù *R. Ascèr reliquus, aut superstes fuit relictus in illa strage Toletana, solus R. Iacob Auctor Turim, qui cum patre suo non fuerat profectus in Hispaniam; sed remanserat in Germania*. Et citatur *Iuchassin* pagina 133. At ipsemet Iuchassin de mendacio redditur suspectus hoc loco, quia dicit pagina citata 133. b. ante medium, quòd שנת קט׳ נפטר הר׳ יהודה בן הרא״ש בטוליטולה *Anno mun. 109. Christi 1349. obierit R. Iudas Ben Harròsc Toleti.* Et ibidem lin. penult. dicit.

וכשנת קנ״א היה שמד גדול ונהרג הר׳ יהודה בן אשר חכם גדול דומה לאבותיו יודע כל התלמוד ועשה ס׳ חוקות שמים הוא ניניו של הרא״ש ז״ל:

Et in anno 151. Christi 1391. fuit clades magna, & interfectus est R. Iudas Ben Ascèr magnus sapiens similis suorum

סדר: *Expositiò Legis, Rabbènu Iacobi faustæ memoriæ filij Ràu Rabbènu Ascèr b. m. Sunt enim* (in ea) *sensus Massoretici, & minutiæ, atque Ghematatica* (explicationes) *totius Ordinis* (Legis). Quia enim ibi reperitur vox פרפראות *Parperaòth*, quæ significat micas, & in hoc loco sumitur pro minutis expositionibus, crediderunt isti, hanc vocem פרפראות *Parperaòth* fuisse titulum libri. Quę quidem expositio Cabalistica in Legem Mosaicam excusa quidem fuit Constantinopoli Imperante Sultano Selimo, apud R. Samuelem Aben Nachmias, anno mundi 5274. Christi 1514. in 4. In fine R. Salomon Ben מזל טוב ר׳ Rabbi Mazal Tòu in laudem Auctoris, & libri, quem vocauit מחנה אלהים *Machanà Elohìm Castra Dei*, ex Gen. cap. 32. 2. addidit ingeniosum Epigramma Hebraicum. Hæc eadem expositio iterum excusa fuit Venetijs anno ר״ש 304. minor. supput. Christi 1544. in domo Ioannis de פארי *Phari* per Cornelium Adel-kind in 4.

Huiusmodi autem curiosa expositio nuper addita fuit Biblijs magnis cum Comment. Rabbinorum tam edit. Venetæ, quàm Basileensis, in exteriori libri margine Tomi I. & strictiori columella, cùm titulo in fronte בעל הטורים *Bàal hatturìm*, hoc est *Expositio Auctoris Turìm*, sed characteribus ita exiguis, & minutis, vt visum persæpè effugiant, ac fallant Lectorem. Vide מקרא גדולה *Mikrà ghedolà*.

Sed antequam בעל טורים *Bàal Turim* relinquamus, corrigendus est Spizelius, & Plantauitius. Spizelius in sua Bibl. pag. 112. num. 1433. quamuis formidolosè loquatur, attamen dicit: Librum

רבי יעקב בן ביבש חבר הגדות התלמוד ׃

838. R. IACOB BEN ביבש BIVA'SC scripsit -

הגדות התלמוד ׃ *Haggadòth hattalmùd Eloquia mystica* Talmudis, quæ à Buxtorfij F. Fabulæ, & legendæ Talmudicæ vocantur.

ר׳ יעקב בירב או בריאב חבר לקוטי שושנים על הנביאים ׃

839. R. IACOB BERA'V, seù BARIA'V scripsit -

לקוטי שושנים, *Lekutè sciosciamim Collectio liliorum*, Tit. ex Cant. Cantic. 6. 2. Sunt instructiones, & regulæ ad faciliùs intelligendum stylum, & methodum Prophetarum; liber impressus Venetijs apud Danielem Zanetum anno 362. m. supp. Chr. 1602. Et ibidem per Ioannem de Gara anno 367. Christi 1607. in 4.

ר׳ יעקב בר דוד יום טוב חבר ס׳ על התכונה כו׳.

840. R. IACOB BAR DAVID BAR IOM TO'V scripsit -

על התכונה וחבר לוחות על התכונה ׃ *Al hattechunà De Astronomia* luculentum Tractatum, in quo hæc continentur.

1. Tabula dierum eligendorum pro Phlebotomia.

2. De annorum computo, & diuiditur in 13. שערים *Sciaarim Portas*. Prima agitur de conuersione annorum Ismaelitarum, & Christianorum in annos Hebræorum, & è contra. In 2. de motu medio septem Planetarum. 3. De motu octauæ sphœræ; primi mobilis; & Planetarum. 4. De vero loco Solis in-

rum patrum, qui totum Talmùd sciebat, & composuerat librum Chukòth sciamàim. Iste fuit filius Harròsc bonæ memoriæ. Si iam 42. anni elapsi fuerant ab obitu huius Rabbini, quomodo dicitur iterum obijsse? Intra paucas lineas sibimet ipsi contradicit Iuchassin. Quod autem R. Iacob filius Harròsc non fuerit profectus in Hispaniam, vt dicitur à R. Dauid Ganz, non subsistit: quia in Hispania prædictus R. Iacob vxorem duxerat, & in clade illa Toletana à prænominato R. Iuda Ben Ascèr eius fratre cum alijs affinibus, & consanguineis suis fuit interfecta. Ergo Iudæorum dicta dubia sunt, & incerta, nec fidem firmam eis adhibere possumus. Non erit tamen omninò incertũ, si dicamus; quòd Iacob Auctor Turìm in fine 14. à Christo seculi, vel circa initium decimi quinti ad infima terræ descenderit.

Cæterùm hic Auctor pauperrimus fuerat, nec vnquam aliquod siuè ab Vniuersitate Iudæorum, siuè ab aliqua priuata persona stipendium acceperat, sed sua sorte contentus, in temporali ægestate, quietam inter studiorum delicias vitam duxit. *Iuchasin* pag. 133. b. linea 1. *Scialscèl. hakkab.* pag. 60. quod & ipse fatetur Cod. *Sciabbàth* cap. 1.

רבי יעקב הבדרשי כפי דעת צמח דוד חבר ס׳ בחינת עולם ׃

837. R. IACOB HABBEDRASCI, secundùm quod putat R. Dauid in suo צמח דוד ad annum 58. sexti millenarij, Christi 1298. scripserat -

בחינת עולם ; *Bechinàth Olàm Examen Mundi*, sed errat; nam huiusmodi libri Auctor est R. Iedaàia Ben Abrahami, vt suprà vidimus ad num. 594. pag. 6.

inueniendo, eiusque declinatione; & de arcu semidiurno. In 5. de vero loco Lunæ; de nodo Boreo, & Austrino, & eius centro. In 6. de vero loco quinque cæterorum erronum. In 7. de motu directo, & retrogrado quorundam erraticorum, ac illorum latitudine. In 8. de arcu semidiurno, & seminocturno magis diffusè agitur. In 9. de gradu horoscopante, deque cæteris Cæli domicilijs. In 10. de rectificatione Genesis, & quot sint eius species. In 11. de mutatione aspectûs Lunæ. In 12. de Solis deliquio, & Lunæ Eclypsi. In 13. de Cyclo Solari, & Lunari. Extat msc. in Biblioth. Vatic sub num. 368. pag. 95. Papyr. in 4. Scripsit & לוחות על התכונה *Luchòth al hattechunà Tabulas Astronomicas* secundùm hypotheses R. Abrahami Bar Chijà, & R. Leuì Ben Gersonis ad mentem Don Alphonsi Regis. Extant msc. in eadem Biblioth. Vatic. papyr. vbi traduntur quædam regulæ pro compositione Almanachi, & Hebræorum Calendarij; & pro inueniendo principio vniuscuiusque Lunationis. Anonymi. In 4.

תתמא ר' יעקב בר דוד בר יוסף טוביה חבר ס' על התכונה :

841. R. IACOB BAR DAVID BAR IOSEPH TOBIA. Scripsit ס' על התכונה *Sèpher al hattechunà Librum Astronomicum*; qui reperitur msc. in Biblioth. Vatic. papyr. in 4.

תתמב ר' יעקב בן ר' דוד ן' יחייא המכונה רבינו תם השלים ס' תהלה לדוד אשר החל אביו :

842. R. IACOB BEN R. DAVID ABEN IACHIIA cognomento Rabbènu תם *Thàm*, & איש תם *Isc Thàm Vir perfectus*, Medicus Sultani Solimani Turcarum Magni Domini, claruit Constantinopoli circa annum Domini 1550. Non solùm in Medicina excelluit, sed & in Iure Turcico peritissimus fuit: vnde ad eum frequenter accedebant Muhamedani Iudices, & in caussis grauioribus consilium ab eo petebant, & secundùm quod ipse aiebat, caussas decidebant. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag 65. Post mortem Dauidis ipsius patris perfecit librum תהלה לדוד *Thellà LeDauid*, quem imperfectum reliquerat. De eo vide Par. II. pag. 281.

תתמג ר' יעקב בן דוד מרקריאה כתב אגרת על ס' תולדות יצחק לר' יוסף קארו :

843. R. IACOB BEN DAVID MARKARIA scripsit Epistolam nuncupatoriam super librum תולדות יצחק *Toledòth Itzchàk* R. Isaaci Kàro. Excusa cum eodem in principio libri. Ampliùs vide *R. Iacob Markaria*, & *R. Isaac Kàro*.

תתמד ר' יעקב בר דוד פרווינצאל מארסיליא גם הסכימו על ס' אגור :

844. R. IACOB BAR DAVID *Prouincialis*, seù *Prouenzale de Massilia*, subscripsit, & laudauit librum אגור *Agùr*. Habetur in principio huius libri.

תתמה רבי יעקב מעיר דומרוג מצרפת חבר ספרים ושאלות רבות :

845. R. IACOB DE VRBE DOMROG Galliæ, scripsit multos libros, & varias Quæstiones legales, vt testatur Auctor libri *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 40. b. Ex libro תשובות *Tesciuòth* R. Simeonis Bar Tzèmach num. 6. habetur, quòd iste fuerit nepos R. Salomo-

mo.

monis Iarchi ex filia, sed videtur error: nam huius Auctoris meminit הרא"בד *Harrauàd* in suo libro Cabalæ pag. 77. b. nulla facta mentione de *Rasci*, quia ille R. Salomonem ętate pręcesserat, ergo prędictus R. Iacob nepos Rasci esse non potuit. Ex eodem *Scialsc. hakkab.* loc. cit.

קקמ"ו רבי יעקב הײלפרון פ"יין
ר' יעקב בן ר' אלחנן ׃

846. R. IACOB HAIILPRO'N. Vide *R. Iacob Ben R. Elchanàn.*

קקמ"ו ר' יעקב וויל חבר ס' על שחיטה ובדיקה ׃ ושו"ת ועוד חידושין מס' אגודה ונימוקי על מנחם מרזבורק ׃

847. R. IACOB VAVI'L, seù VEIL, scripsit librum super Tractatum שחיטה ובדיקה *Scechità, & Bedikà Mactationis animalium pro cibo, & inspectionis Viscerum*, ne fortè animal sit טרף *Tarèph Lacerum*, & inutile ad cibum. Scripsit & -

ש"ות *Sceelòth Vtsciuuòth Quæsita, & Responsa*. Itemque nonnullas explicatiónes compilatas ex libro אגודה *Agudà*: Et נימוקי *Nimukè Obseruationes* ex libro R. Menachem de Rasborg, quæ Opera simul reperiuntur excusa Venetijs per Cornelium Adelkind anno ש"ט 309. m. supp. Chr. 1549. in 4.

Ex hac familia de Veil nonnulli Christianam fidem susceperunt, inter quos fuit Ludouicus de Compiegne de Veil, & F. Carolus-Maria de Veil. Ille Francorum Regis linguarum Orientalium ordinarius Interpres fuit, qui librum VIII. יד חזקה R. Bar Maijmonis *De Cultu Diuino* Latinum fecit, & Parisijs anno Domini 1678. edidit. Alter F. Carolus-Maria de Veil Canonicus Regularis Congregationis Gallicanæ professus, Doctor Theologus, & insignis literaturæ euasit. Prior S. Ambrosij Melodunensis suæ Congregationis dum esset; Commentarium in Ioëlem Prophetam Parisijs euulgauit anno 1676. cùm antea edidisset Commentarium in Euangelia Matthæi, & Marci, & alterum in Cantic. Cantic. Salomonis: At, Proh dolor! superioribus annis vterque in Anglia, fide Catholica eiurata, Hæreticorum sectam susceperunt. Carolus-Maria in alios Prophetas Commentarios Londini edidit; & Ludouicus Bibliothecæ Regis Anglorum Præfectus constitutus, ambo hodie in hæresi pertinaciter perseuerare cùm illorum perpetua infamia, mihi relatum est.

Cæterùm, hic Auctor Iacob Veil, id est Vaùl, memoratur à R. Dauid Ganz ád annum 220. sexti millenarij, hoc est anno Christi 1460.

קקע"ס ר' יעקב ווילתקאש חבר
פירוש על התורה וקראו אמרי נועם ׃

848. R. IACOB WILITHKA'SC scripsit פירוש *Perùsc Commentarium* in Legem Mosis præfixo nomine אמרי נועם *Imrè nòam Eloquia suauia*, Tit. ex Prouerb. 16. 26. Notatur inter libros Warnerian. Biblioth. Lugdun. Batau. in 4. Excus. Constantinopoli sub Solimano Turcarum Imperatore.

קקמ"ע רבי יעקב חאגיז חבר תחילת
חכמה ספור חבור עכמה כללים המסמיע שמחבר בספר כריתות
לל מסבין עקיבות ולקטע לוקם וס סמחבר ׃

849. R. IACOB חאגיז CHAGHI'Z scripsit -

תחילת חכמה *Techilàth Chochmà Initium Sapientiæ*, Tit. ex Ecclesiast. 1. 16.

materia, de qua satis superque suprà actum est, ad tria potissimum capita referri potest. Vel enim ad Ius, & Iustitiam administrandam pertinet, & דינים *Dinim* dicuntur. Vel ad ritus, & consuetudines spectat, & מנהגים *Minhaghim* appellantur. Vel denique ad dogmata, & ad Sacram Scripturam interpretandam, vel historias sacras explicandas refertur, & מאמרים *Maamarim Dicta* vocantur. Hanc tertiam Talmudis materiam adeò Talmudistæ suis prauis interpretationibus, & commentis conspurcarunt, vt meritò, propter ipsam, totum Talmud proscribi, ac damnari meruerit. Quamplurima igitur ex ijs, ob quæ damnatum fuit Talmud, ab hoc Rabbino Iacobo Ben Chauiu selecta, & in vnum Volumen collecta fuere. Reliqua, quæ ad Ius, vel consuetudines spectari videbantur, iam olim à multis doctis Rabbinis excerpta fuerant, & seorsim ordinata, vti factũ est à *R. Bar Maijmonis*, *Ràu Alphès*, *Bàal Turim*, & alijs numero non paucis. Hinc patet euidenter: frustraneam reddi Talmudis prohibitionem, permissis alijs libris ipsissimam materiam Talmudis ex eodem de verbo ad verbum transcriptam, & ob quam ipsum Talmud prohibitum fuit, continentibus; vti est hic liber עין יעקב *En Iaàkou*, cùm in eo prædicta nefaria per ordinem vti sunt in Talmude reperiantur, & explicentur. Itaque

In I. Parte hodie nuncupata עין ישראל *En Israèl* continentur מאמרים *Maamarim* Ordinis 1. & 2. *Zeraìm*, & *Moèd*.

In secunda *Maamarim* Ordinis 3. 4. 5. & 6. nempè *Nascìm*, *Nezikin*, *Kodascìm*, & *Taharòth*. Hæc secunda Pars au-

In eo adduntur multa, quæ in lib. כריתות *Cheritòth* R. Scimscion: de regulis, quibus Ghemarà explicanda erit intermissa sunt. Excusus est cum ipso libro *Cheritòth* Veronæ per Franciscum Rubeum Rossi anno ת״ז 407. Christi 1647. in 8.

קנ״ב רבי יעקב ן׳ חביב בן רבי שלמה הספרדי חבר עין יעקב הלא הוא עין ישראל נודע בכל ספרי ישראל׃

850. R. IACOB ABEN חביב CHAVI'V BEN SALOMONIS Hispanus, compilauit

עין יעקב *En Iaakòn Oculus Iacobi*. Titulus ex Deuter. 33. 28. Hodie communiter scribitur, & vocatur

עין ישראל *En Israèl Oculus Israèlis*. Diuiditur in duas Partes. Prima retinet nomen *En Israèl*. Pars II. antiquitùs vocabatur בית יעקב *Beth Iaakòu Domus Iacob*, hodie dicitur בית ישראל *Beth Israèl Domus Israèl*. Huiusmodi liber est tamquam spicilegium Talmudicũ omnium ferè מאמרים *Maamarim Dictorum*, seù historiarũ Talmudicarum, & expositionũ S. Script. exorbitantium, & dogmatũ, quæ sparsim in sex Ordinibus Talmudis reperiuntur. Et quamuis huiusmodi glossemata ferè semper rationis recto dictamini, vel Diuinæ bonitati, vel naturæ à Deo creatæ, vel etiam Mosaicæ Legi repugnare videantur; nihilominus clamitare non desistunt Iudæi, mysticè, allegoricè, & figuratè intelligi debere. Hoc tamen pro certo tenendum: quòd Summi Pontifices, non aliam ob caussam moti sunt ad prohibendum Talmudem, nisi propter blasphemias, quæ in eo continentur: Nam tota Talmudis

In principio Partis I. Extat Epistola nuncupatoria R. Iacobi Ben R. Mosis שוויל *Iozeuil*. Et in fine eiusdem Partis adiunctus est Index materiarum vtriusque Partis, compilatus à R. Leone de Modena, quem appellauit ס' בית לחם יהודה *Sèpher Beth lèchem Iehudà Librum Domus panis Iuda*, quem dicauit *R.R. Dauid, & Ioseph Nachmias* germanis fratribus, vt videre est in Epistola eisdem directa, & apposita in principio Indicis. Vnde apparet, quòd huiusmodi liber עין ישראל *En Israèl* qui nouiter prodijt typis Ioannis קאליאוני Koleonis, apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinos anno Domini 1625. impensis horum duorum fratrum *Aben Nachmias* excusus fuerit: qui quidem R. Dauid Nachmias fuit pater *Iulij Morosini* ad fidem conuersi, vt suo loco dicemus abundantiùs. In hoc autem Indice per ordinem Alphabeti disponuntur voces illustrium materiarum, sub quibus indicantur omnia loca, vbi de his agitur in *En Israèl* Loca indicata clauduntur in parenthesi, vbi primo loco ponitur nomen Codicis; secundo Capitis; tertio numerus *Maamàr Dicti Talmudici*, quod quæritur. Exempli gratia. Volo scire, quid dicatur in Talmude de Abrahamo, de Sara, seù de reliquis Patribus duodecim Tribuum. Ista non inuenientur in Indice, nisi tantùm sub generali nomine אבות *Auòth Patres*. Quod si de mutationis nomine Abrahæ, Saræ, & Iacobi scire volueris, inuenies cit. (ברכות פ"ק נ"ה) hoc est *Berachòth, Pèrek Kamà* num. 55. Itaque in Codice *Berachòth* cap. 1. numero 55. notato in textu, in principio מאמר *Maamàr*, & replicato in Comment. Rabbin. statim inuenies

aucta fuit à R. Leui Abèn Chauiu huius Auctoris filio; nam eius pater morte præuentus, absoluere eam non potuit, de qua morte lamentatur eius filius, & inconsolabiliter luget in Præfatione sua, quam huic secundæ Parti præfixit.

Sub nomine בית ישראל, vel עין ישראל *En Israèl*, vel sub *Beth Israèl* excusus fuit Thessalonicæ. Postea Venetijs an. ש"ו 306. Christi 1546. apud Marcum Antonium Iustinianum in folio. Deinde auctior rebus, & notis prodijt in Vrbe פרוסטיץ *Prostitz*, quæ est in finibus Morauiæ inquit Buxtorf.

Iterum impressus fuit Venetijs ש"כו 326. Christi 1566. apud Georgium de Caballis, deletis nonnullis, quæ contra Christianos scripta erant, relicto tamen hiatu, vt Iudæus aduertat, ibi aliquid deficere, quod si nesciat quid in eo scriptum fuerat, ab alijs doctioribus edoceatur.

Sub nomine עין ישראל *En Israèl* hoc modo exectus prodijt pariter Venetijs anno שפ"ה 385. Christi 1625. apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinos in duas Partes distinctus, quæ editio reliquis magis est probanda.

Prima Pars, vt sæpiùs dixi, vocatur עין ישראל *En Israèl*, & secunda בית ישראל *Beth Israèl*. Vtraque Pars ornatur, & ditatur Commentarijs רש"י *R. Salomonis Iarchi*; תוספות *Tosaphòth*, nimirùm additionibus quorundam Rabbinorum Gallorum, ad illustrandam Ghemaram compilatis; additis insuper quibusdam nouis explicationibus trium insignium Rabbinorum, videlicet הרמ"בן *Harrambàn*, id est *R. Mosis Bar Nachmàn*: הריטב"א *Harritbà*, id est *R. Iom Tòu Ben Abraham*, & הר"ן *Harràn*, in est *Rabbènu Nissim*.

אברם הוא אברהם בתחלתו נעשה אב לארם ולבסוף נעשה אב לכל העולם כלו :

Abram, ipse est Abraham. In principio fuit pater Aram, & in fine factus est pater totius mundi, &c. Ibidem in margine notantur loca quorundam insigniorum Doctorum, qui de hac re tractarunt, vt in hoc loco notatum inuenies מו״ר מורה חא׳ פ״מו *Morè Chèlek* א *Pèrek* hoc est: Prædictum locum inuenies in lib. *Morè hanneuuchìm* Mosis Bar Maijmonis Par. I. cap. 46. Et insuper עקידה ש״יח *Akedà* 318. hoc est in libro *Akedà Isaaci Aramæ* numero 318. & sic de reliquis.

Huiusmodi autem Index Leonis de Modena fuit ab eo compositus, vt copiosior, & facilior redderetur Index eiusdem עין ישראל appositus initio editionis Iustinianeæ. Aduerte quoad numeros, qui in hac editione Veneta Bragadiniana reperiuntur in singulis ferè paginis, eos esse in triplici differentia. Primus numerus est ordinalis paginarum, quo quotæ sint paginæ libri indicantur. Præterea notantur hic in fronte inter 1, & 2. columnam crassiori charactere, & eiusdem magnitudinis, & formæ, tituli Codicum, & Capitum initia correspondentia Codicibus, & Capitibus Talmudis cum numero ordinali foliorum. Secundus numerus est ille, qui in eadem fronte paginæ, vel in prima columna, vel in secunda, vel in vtraque simul secundùm exigentiam sui officij apponitur quadrato charactere, sed minore numero ordinali foliorum. Vsus huiusmodi numeri est indicare paginam Talmudis, seù Ghemaræ, vbi reperitur מאמר *Maamàr*, quod in hoc loco transcriptum est. Vti exempli gra-

tia: Volo scire; in quanam pagina Talmudis Codicis *Berachòth* reperiatur מאמר *Maamàr* suprà allatum de Abrahamo quod priùs fuerat *Pater Aram & postea totius mundi &c.* Et quia ipsum inuenimus medio Indice *Beth lèchem Iehudà* in Cod. *Berachòth* cap. 3. num. 55. col. 1. statim eleuatis oculis in fronte huius columnæ inueniemus numerum י״ג 13: Si pergamus ad I. Tomum Talmudis Cod. *Berachòth* cap. 1. pag. 13. prædictum מאמר de *Abramo*, & *Abrahamo* illicò reperiemus propè medium textus Ghemaræ. Et quia aliquando non vnicus, sed plures numeri simul concurrunt in eadem fronte columnæ; tunc indicantur plures *Maamarìm*, quæ in eadem columna continentur, in Talmude sub diuersis paginis reperiri. Exemplum sit; In hoc eodem *En Israèl* huius editionis Bragadinianæ Tom. I. pag. 21. col. 1. habentur numeri י״ג ט״ו י״ו 13. 15. & 16. In eadem pag. 13 Talmudis in משנה sequentis capitis secundi Cod. *Berachòth* habes *Maamàr* de modo legendi ק״ש *Kiriàth Scemaà Lectionem Audi Israèl* transcriptum in *En Israèl* pagina 20 col. 4 *Maamàr* 56. Ijdem numeri in margine quoque notati sunt è regione *Maamàr* transcripti in textu: vt numerus ט״ו 15. inscriptus inuenies in margine 1. columnæ pag. 21. eiusdem *En Israèl*. Ergo signum est, quòd *Maamàr* in textu incipit יפנה ויטול ידיו ויניח תפלין inuenietur statim in 1. linea paginæ ט״ו 15. Talmudis. Superiora verò verba in *En Israèl* transcripta אמר עולא כל הקורא ק״ש בלא תפלין וכו׳ inuenies in Talmude statim ante initium huius paginæ 15. hoc est in fine antecedentis paginę 14. & sic procedendum

est

co cit. pag. 104. b. circa medium.

Eodem Cod. *Sciabbàth* cap. 16. pagina 73. col. 2. num. 75. expunctum est vbique tam in textu, quàm in Comment. nomen גיליון, quia de Euangelio malè loquebantur.

Cod. *Sciabbàth* Ierosolymitano, cuius nonnulla *Maamarim* referuntur in hac Par. I. *En Israëlis* pag. 174. col. 4. n. 7. transcribitur illud ex cap. 14. שמונה שרצים pag. 14. col. 4. non longè post med. cuius initium est בר בריה, in Ierosolymit. Ibi referuntur miracula, quæ fiebant per nomen *Iesu*, cuius nomen in *En Israèl* cit. loco omissum est. Idem fit infrà Cod. *Auodà Zarà* pag. 158. col. 1. num. 56.

Par. II. Cod. *Ghittìn* cap. 5. pag. 28. num. 23. col. 2. in *Onkelòs*. Blasphemia de Christo execrabilis omissa est, quæ incipiebat post illa verba במשכבת זרע רותחת vsque ad תניא אמר רבי אלעזר וכו׳ sex circiter versus; quæ quidem reperitur in Talmude editionis Amstelodamensis, sed nomen *Iesu Nazareni* omissum est; & in editione Cracouiana hiatum relictum, vt cuilibet licitum sit scribendi illud prout placuerit. & ego vidi editionem vnam ex Cracouianis, qua illud spatium hisce voculis msc. repletum erat אותו האיש.

Codice *Satà* cap. 9. pag. 49. numero 121. col. 1. lin. 3. post illa verba בשתי ידיו sublatum est nomen Iesu Nazareni quod injuriosè nominabatur. Et ibidem col. 2. lin. 1. post illa verba אמר שמ׳ חוה ליה שלמא omissa est alia blasphemia contra Iesum Dominum nostrum, quæ in Talmude editionum citat. reperitur, sed absque nomine Iesu Nazareni; quod in editionibus antiquioribus expresse reperitur. Vide Cod. *Sanhedrin* paulò infrà.

Cod.

est in reliquis. Tertius numerus est numerus ordinalis *Maamarim*, & notatur immediatè ante principium vniuscuiusque *Maamàr* charactere quadrato, qui replicatur in principio Rabbinici commenti eodem charactere, sed paululum minori. Antequam autē hinc digrediar, redeundum est ad בית לחם יהודה Indicem R. Leonis de Modena, cui alium Indiculum addidit in fine, quem vocauit לוח הערכים *Lùach baarachim Tabulam Ordinationum*, seù dispositionem omnium titulorum contentorum in maiori suo Indice *Beth lèchem Iehudà*, quo in ictu oculi ijdem tituli in eodem reperiuntur hoc pacto. Volo adinuenire in Indice maiori *Beth lèchem* hæc nomina אב אבות ובנים וכו׳, in Indice hoc minori, sub litera א; primo loco ea inuenio, & quia ibidem additur דף ג׳ ע״א *Daph* pag. 3. *Amùd* א columna 1. inuenio ista in Indice maiori, & illicò in ipso principio Indicis inuenio אבות &c. Sed quia ista sunt facillima, ad reliqua pergo. Et noto huiusmodi editionem Venetam Bragadinensem an. שפ״ה 285; Christi 1625. in fol. reliquis esse præstantiorem, licèt in quibusdam locis castrata sit, vt Cod. *Berachòth* pag. 26. col. 3. num. 69. in Comment. circa principium, quæ omissa sunt contra Dominum Iesum, & eorum loco substituta קרוב לומר של אותו איש ea apud Iudæos non minori iniuria dicuntur. Eadem in Talmude Amstelodamensi deleta cernuntur sine alia additione.

Cod. *Sciabbàth* cap. 12. pag. 70. column. 4. num. 64. ante אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ יוסי omissum est *Maamàr* de בן סטרא *Ben Satdà*, per quem intelligunt Dominum Iesum; & in Talmude reperitur hoc lo-

gina 27. b. Ista, quæ in hac editione Bragadinica abrasa, & omissa sunt blasphema contra Dominum Iesum, & Christianos, pauca esse videntur respectu illorum; quæ contra Deum, eius attributa; Legem Mosaicam, & bonos mores intacta relicta sunt; vt ille, qui modò habet *En Israèl*, verè Talmudem ex ea parte, ob quam præcipuè damnatum fuit, habere existimarem. Aduertendum tamen est: Nonnulla Talmudica *Maamarim* prætermissa in hoc Opere videbantur, quorum postea *R. Iudas Ariè*, dictus *Leo de Modena* spicilegium fecit, composito libro.

בית יהודה והוא תוספת על ספר עין ישראל על פי דרכו מכמה מאמרים חז״ל אשר לא באו בקרבו הדשים למנקרים כלם נכוחים למבין וישרים לדורשי ברבים עם מפתח לכלם על דרך בית לחם יהודה נדפס בויניציאה שנת שצ״ה לפ״ק בשם חקומיסאריאה של השר יואני וינדראמין.

בית יהודה *Beth Iehudà Domus Iudæ. Est additio ad En Israèl quorundam Maamarim antiquorum Rabbinorum; quæ in eo non extabant, & ad formam illorum dispositæ sunt; additus est Index secundùm quod reperitur in En Israèl sub nomine* Beth lechem Iehudà. Auctore eodem *R. Iudà Ariè seu Leone de Modena. Excus. Venetijs anno 395. minoris supputationis*, Christi 1635. *iussu Commissariæ Ioannis Vendramini*, in folio. Postremò idem liber *En Israèl* excusus est Veronæ sine Commentarijs anno תשס״ט 409. min. supp. Christi 1649. duobus Tomis in 16.

Cæterùm hic Auctor fuit vnus ex exulibus Hispaniæ abactis in exilium anno Domini 1492. Eius synchroni fuerunt

Cod. *Bauà Kamà* cap. 4. pagina 60. col. 2. de Boue cornupeta quędam omissa sunt, quæ contra Iustitiam erant, quia permittebant Iudæis damnificare res Christianorum impunè. Ibidem capite 10. pag. 63. col. 2. num. 42. quædam alia omissa, quæ ad restitutionem pertinebant circa res amissas à Christianis, & à Iudæis inuentas, quibus docebant, eas non esse restituendas proprio domino, licèt cognitus fuerit.

Cod. *Bauà Metzijà* cap. 9. pag 72. num. 53. col. 1. quædam ablata sunt, quæ valdè iniuriosa erant omnibus Christianis, cùm in eis docerent, Christianos non esse homines, sed pecudes.

Cod. *Sanhedrin* cap. 6. pag. 107. numero 75. col. 1. intermissa est tota narratio mortis Iesu Nazareni, & quinque discipulorum eius, vtpotè mendacijs referta. In Talmude Cracouiano pag. 43 etiam omissa est, & in Amstelodamensi pagina pariter 43. restituta. Hæc in antiquis in ipso principio capitis נגמר הדין *Nighmàr haddin* sub num. 75. scripta cernebatur.

Eodem Cod. *Sanhedrin* cap. 8. *Chèlek* pag. 136. num. 238. col. 1. idem *Maamàr*; quod suprà notatum fuit Codice *Sotà* cap. 9. pag. 49. numero 121. In hoc loco etiam reperiebatur post verba illa בבתי דינים linea 3. sed postea omissum.

Cod *Auodà Zarà* cap. 2. pag. 158. num. 56. col. 1. Refertur casus *Iacobi de Villa Secania*, qui in nomine Iesu Nazareni curabat infirmos, vt in Glossa legebatur, à qua in hac editione omissum est: *hunc Iacobum fuisse discipulum Iesu*; vt in Talmude cuiuscumque editionis etiam hodie habetur, in Cod. עי pa-

in principio I. Tomi. Dispoſuit מסרת גדולה וקטנה *Meſſaram magnam*, *& paruam*, de qua ampliùs in voce מסרת *Meſſarà*, Illam collocauit in fronte, & in calce textus Sacræ Scripturæ per ſingulas paginas, & vberiùs in fine IV. Tomi de eadem agit ordine Alphabetico. *Paruam Meſſaram* in interiori margine, & inter vtrumque textum Hebraicum, & Chaldaicum collocauit. Scripſit -

דרכי הניקוד והנגינות *Darchè hannikùd vehaneghinòth Vias punctationis*, *& modulationis*, ſeù *pronunciationis*. Eſt eruditus Tractatus de punctis vocalibus, accentibus, & alijs ad lecturam Hebraicam pertinentibus. Excuſus eſt in fine quarti Tomi, & ante *Meſſaram magnam*. Viuebat anno Domini 1500.

תתנ״ג ר׳ יעקב יהודה ארי חבר ס׳
תבנית היכל והוא מדבר על צורת בית המקדש הראשון והאחרון
ועל כל מדות המקומות אשר היו בתוכם וכליהם :

853. R. IACOB IEHVDA' ARI' LEO, non multò ante elapſis annis viuebat Midelburgi in Zelandia licèt natione Hiſpanus fuiſſet, vt notat eruditiſſimus Don Nicolaus Antonius in ſua Bibliotheca Hiſpana Tom. 2. pag. 327. à quo huius Auctoris ſequentem notitiam habuimus. Cùm enim circa annum Domini 1643. paruo ædificio ligneo mirè affabrefacto Templum Ieroſolymitanum cum omnibus ſuis partibus, menſuris, ornamentis, & vtenſilijs repræſentaſſet; volens id, quod oculis ſubiecerat multorũ, mentibus etiam oſtendere omnium: compoſuit doctum Commentarium de Templo Ieroſolymitano lingua Hiſpana, vt refert Ioannes Saubertus in Præfatione huius libri à ſe Latinè tranſlati, ex quodam Iudæo

runt Iſaac Aaràma, Ioſeph Gigatella Auctor *Sciaarè Binà*, & Abraham Auctor *Dèrech Emunà*, & R. Iſaac Abrauanel; & alij, licèt in fine vitæ præfati Auctoris, qui claruit anno mun. 5207. Chriſti 1447. *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 63. b. in principio, & circa hanc ætatem ſcriptus fuit hic liber *En Iſraèl*. Tandem corrige Plantauitium, qui in ſua Biblioth. Rabbin. num. 58. ſcribit cognomen huius Auctoris cum כ *Capb*, כביב *Cauiu*, cùm ſcribi debeat cum ח *Cheth* חביב *Chauiu*.

Auctor *Scialſc. hakkabb.* pag. 18. b. paulò poſt medium, cuidam ן׳ חביב *Abèn Chauiu* attribuit librum דרכי נועם *Darchè nòam Via iucunda*, ſed non indicat nomen Auctoris, neque libri argumentum, videtur tamen eſſe hiſtoricum.

תתנ״א ר׳ יעקב בר חיים חבר פירוש
על כוזרי וקראו בית יעקב :

851. R. IACOB BAR CHAIIM ſcripſit -

בית יעקב *Beth Iaakòu Domus Iacob*, & eſt Commentarius in librum כוזרי *Cuzari*. Aliquoties inuenitur citatus.

תתנ״ב ר׳ יעקב בן חיים בן יצחק
ן׳ אדוניהו מטוניסי חבר הקדמה על המקרא
גדולה וסדר מסרה גדולה והקטנה אשר נמצא בספר הנ״ל :

852. R. IACOB BEN CHAIIM BEN ISAACI, ABE'N ADONIÆ DE TVNETO: dum exul eſſet Venetijs initio ſuperioris ſeculi, in gratiam Danielis Bombergij ordinauit œconomiam Bibliorum magnorum, quæ vulgò מקרא גדולה *Mikrà ghedolà* appellantur, quibus præfixit prolixam, ſed doctam Præfationem excuſam cum ijſdem

ſe ; præſertim cùm teſtetur idem Saubertus ; nullam in eo de editione Hiſpanica, neque de vlla alia lingua, ex qua in Gallicam tranſlatus ſit, fieri menmentionem. Neque teſtimonium Iudęi Luſitani contrarium probat, quandoquidem hoc teſtatus ſit, quia ita factum fuiſſe crediderat. Obſeruauit autem idem Saubertus : hanc Gallicam editionem Hebraicæ adamuſſim non correſpondere, cùm plura in hac addantur ; quæ in illa deſunt. Huius meminit eruditus Wagenſeilius in *Sotà* cap. 1. pagina 38.

רבי יעקב בן רבי יהודה לנדו חבר לו לכלל ספר אגור על סדרים : וס׳ חזון וסוף ספרות מידות ופתרונם ולידעי דת ודין :

854. R. IACOB BEN R. IEHVDA' LANDO'. ſcripſit -

ספר אגור *Sèpher Agùr Liber collectus*, quia in eo congregati ſunt ritus ſpectantes ad ſeruitutem diei עבודת היום *quotidianam*, ומערים *feſtorum* ; וכל אסור והתר *omniumque rerum prohibitarum, & permiſſarum*. Hinc eſt, quòd in eo agitur: *De Oratione, Fimbrijs, Thephillìn, & Benedictionibus*. Itemque *de Sabbatho, & feſtiuitatibus ; iugulatione animalium pro cibo ; Viſcerum illorum inſpectione ; de prohibito, & licito ; vaſorum ablutione ; muliere menſtruata ; de balneis ; de libro Legis ; ſcheda oſtiaria, & commixtione domorum. &c.* Secundò excuſus per Heredes Soncinates, anno tertio Clementis Papæ VII. anno 286. Chriſti 1526. loco non notato. In fine huius libri reperitur -

ס׳ חזון *Sèpher Chazòn Liber Viſionis*, ſeù *Prophetiæ*, Sunt quædam enigmata, & Quæſita legalia curioſa, quæ interpre-

Luſitano id affirmante. Poſtea in linguam Hebræam vel vertit, vel potiùs iterum compoſuit addito titulo -

תבנית היכל *Taunìth Hechàl Structura Templi*. In eo ſiquidem admodum diligenter omnes partes Templi Salomonis, Atria, Conclauia, Aditus, Manſiones : itemque omnia Templi vtenſilia explicantur, quem typis Amſtelodamenſibus apud Leuì Marcum an. mundi ית 410. Chriſti 1650. euulgauit. Non diù poſt idem laudatus Ioannes Saubertus in gratiam Auguſti Brunſuicenſium Ducis ex Hebræo in Latinum vertit, notiſque illuſtrauit ; cui hunc titulum appoſuit -

Iacobi Iudæ de Templo Hieroſolymitano tam priori, quod ædificauit Salomon Rex, quàm poſteriori, quod deuaſtauit Veſpaſianus, quatuor libri. Excuſ. Helmeſtadij apud Iacobum Mullerum 1655. *in* 4. Multò priùs ante has editiones lingua Gallica Amſtelodami excuſus fuerat anno Domini 1643. apud Ioannem Federicum cum hoc titulo -

Portraict du Temple de Salomon, dans le quel ſe deſcrit briefement la conſtitution de la fabrique du Temple, & de tous les Vaſes, & vtenſils d'iceluy ; dont le modelle ſe trouue apres le meme autheur, come chacun peut voir ; composee par Iacob Iuda Leon Hebreu habitant de Midelburg en la prouincia de Zelande l'an de la creation du Monde 5403. anno videlicet Domini 1643. Ex quo apparet, eodem anno, quo Typus Templi ligneus completus eſt anno ſcilicet Chriſti 1643. Eodem quoque anno Amſtelodami huiuſmodi liber in lucem exijt. Hinc ſuſpicari poteſt, non Hiſpanica, ſed Gallica lingua primùm illum compoſitum fuiſ-

calà, transtulit librum -

על הניתוח *Al Hannitòach De Chirurgia* Magistri Brunonis Longoburgensis ex lingua Latina in Hebræam anno mundi 5261. Christi 1501. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 8.

תתנו״ **רבי יעקב יחייא** עיין ר׳ יעקב שנקרא רבינו תם :

856. R. IACOB IACHIIA'. Vide *R. Iacob* dictus *Rabbènu Tham*.

תתנז״ **רבי יעקב בן רבי יצחק**

חבר פירוש על המסרה :

857. R. IACOB BEN R. ISAACI. scripsit Explanationem *Mesarà* super quinque libros Mosis. Excus. Lublini anno 376. Christi 1616. in 8.

תתנח״ **יעקב בן יצחק בן אברהם**

כתב בספר הישר פרשת עשו כי מכר את בכורתו אליו וגם כן מכר חלקו אשר לו במערת המכפלה כמו נראה בספר הישר דף נ״ב :

858. IACOB BEN ISAACI, BEN *Patriarchæ* ABRAHAMI, scripsit in libro, Venditionem primogenituræ sibi factę ab Esau fratre suo, vnà cum parte ipsius, quam in spelunca duplici habere prætendebat, eamque cessit eidem Iacobo suo, vt legitur in libro הישר *Haijasciàr* sectione תלדות pag. 52.

תתנט״ **ר׳ יעקב בר יצחק הלבן**

חבר ס׳ על הדינים :

859. R. IACOB BAR ISAACI HALLAVA'N, qui claruit ætate *Rascì*, scripsitque *Librum legalem* de Causis Ciuilibus ad forum contentiosum spectantibus; citatur in טורים *Turim* Parte I. אורח חיים num. 586. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 51.

pretantur, & resoluuntur secundùm decreta antiquorum Rabbinorum. Sit vnum exemplum, ex quo reliqua dignosci poterunt.

Sunt duo, qui nascuntur, alter altero vno die prior, & tamen secundus ad præcepta legalia seruanda vno ferè mense priùs quàm obligetur prior, obligabitur. Resolutio cum exemplo -

Si primus nascatur, exempli gratia, die 29. Adaris primi, vltima scilicet mensis Februarij primi in anno embolismico, & secundus nascatur die 1. Adaris secundi eiusdem anni. Anno autem 13. completo, & ampliùs vno die integro elapso, tenetur puer ex pręscripto Rabbinorum præçepta seruare - Huiusmodi autem annus non est embolismicus, sed communis. Si sic, ergo qui natus est 29. Adaris primi, expectabit vsque ad finem Adaris in anno communi, vt præceptis initietur. Et secundus, qui natus est 1. Die Adaris secundi in anno communi, tenebitur ad præcepta die 1. Adaris. Tenebitur ergo mense ferè vno is, qui secundo loco natus est, prius, quam teneatur is, qui primo loco natus erat, quod quærebatur.

Fuit etiam excusus hic liber Venetijs anno mundi ש״ז 5307. Christi 1547. apud Marcum Antonium Iustinianum, in 4. De eo *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 62. in fine. Vide infrà in *R. Iacob de Pauia*, seù *Ticinensi*.

תתנה״ **רבי יעקב בר יהודה ן׳ קאשטיאל מאלקאלה** ספניק ס׳

על הניתוח למאישטרו ברונו מלשון לטין אל לשון עברי :

855. R. IACOB BAR IVDÆ ABE'N KASTIE'L Hispanus de Al-

תתס״ ר׳ יעקב בן ר׳ יצחק לבית
הלוצאטי מצפת חבר ס׳ כוונות האגדות
בקרא כפתור ופרח וביאור כל אגדות קשות: בש״ס בבלי וירושלמי
ובספר עדרשות עם מדרש ספר הזהר ועם מעשים במשלים ובמשלים
נדפס בבאזיליאה בבית אמברוסיאו פרובינייו שנת שמ״א:

860. R. IACOB BEN R. ISAACI LVZATTI de Sapheth Vrbe superioris Galileæ, scripsit -

ס׳ כונות האגדות *Sepher Cheuanòth haagadòth Liber sensuum* (intelligentiæ) *eloquiorum mysticorum*, quem vocauit כפתור ופרח *Caphiòr Vphràch Pomum, & flos*. Tit. ex Exod. 25. 32. In hoc libro hyperbolica dicta, quæ in vtroque Talmude reperiuntur, inter מדרשות *Medrascioth Allegoricas expositiones* inserta, vel in libro זהר *Zòbar* relata, vel in במעשים *Bemaasim Historijs* contenta, vel denique veluti משלים *Mescialim Prouerbia* à Rabbinis pronunciata, in moralem, ac bonum sensum reduci curantur. Est liber curiosus, & multiplici eruditione refertus, quem Plantauitius perperam R. Iacobo Polono; Buxtorfius nemini attribuit. At clarum est nomen Auctoris esse illud, quod in fine libri scriptum reperitur; & est, vt hic notatur, excusus Basileæ apud Ambrosium Frobenium an. 341. min. supput. Chr. 1581. in 4.

תתסא״ ר׳ יעקב בן ר׳ יצחק צהלון
יהודי פילוסוף ורופא ומורנו בפירארה חבר כמה ספרים:
א׳ ס׳ מרגליות טובות:
ב׳ מורשה קהלת יעקב:
ג׳ ס׳ ישועות יעקב:
ד׳ תתן אמת ליעקב:
ה׳ קול יעקב:
ו׳ אור הדרשנים:
וחבר ספר גדול על הרפואה בלשון הקודש בה׳ ובקי׳ ובסדר
נכון וחלקו לי״ב ספרים:
הספר הא׳ משמירת הבריאות: הס׳ הב׳ מכל מיני
קדחות סיבותם אותותם ורפואתם:
הס׳ הג׳ מדפק לשון ושתן: הס׳ הד׳ הבל מיני
ארסיים וסמי המות ורפואתם:
הס׳ הה׳ מאותות וסיבות החלאים בכלל:
הס׳ הו׳ מסגולות הרפואות פשוטות ומורכבות:
הס׳ הז׳ מחלאים פרטיים שבראש ורפואתם:
הס׳ הח׳ מחלאים שבחזה ואברים שבו:
הס׳ הט׳ מחלאים שבקרב ואברים שבו:
הס׳ הי׳ מחלאי נשים וקטנים:
הס׳ הי״א מחלאים חיצוניים קירוגיאה בלעז:
הס׳ הי״ב יבאר בנין אברי שבגוף האדם אנאטומיאה
בלעז:

861. R. IACOB BEN ISAACI TZAHALON Romanus, & Morenus Synagogæ Ferrariensis. Nascitur Romę an. mun. 5290. Chr. 1630. adolescens præter Hebraicam; linguæ quoque Latinæ, nec non humanioribus disciplinis, & Philosophiæ, ac Medicinæ operam dedit, Doctorisque titulum in Philosophia, & Medicina in Romana Vniuersitate recepit. Nec desijt inter suos Iudaicam facultatem Iuris dicundi in Ghemaraticis libris addiscere; vnde inter pręcipuos Rabbinos, quos Morenos appellitant, connumerari meruerit. Scripsit quamplurima Opuscula quæ partim impressa, partim apud se manuscripta remanent. Quæ excusa, sunt -

1. ס׳ מרגליות טובות *Sèpher Margalioth Touòth Liber Margaritarum pretiosarum*. Est compendium libri חובת הלבבות *Choùath halleuaòth Obligationum cordium*, ex quo huius libri medullam extraxit, & quæ ad mores benè instituendos necessaria sunt, collegit, & in ordinem digessit, atque in 30. lectiones dispertitus est, vt singulis diebus vna ex his lectionibus recitata, totus liber vnico mense absoluatur. Excusus Venetijs iussu An-

to-

Iaakòu, Liber salutum Iacob, Tit. ex Ps. 44. 5. Sunt Commentarij in vniuersam Isaiæ Prophetiam.

4. ס׳ תתן אמת ליעקב *Sèpher Titten Emèth le Iaakòu Liber, Dabis veritatem Iacob*, Tit. ex Mich. 17. 20. Sunt varij sermones super omnes sectiones Pentateuchi, quæ per Sabbatha leguntur, qui ab eo in Romana Synagoga habiti sunt.

5. אור הדרשנים *Or Haddarsciamim Lux Concionatorum*. De arte concionandi, cum Indice omnium sententiarum, quæ in libro ילקוט *Ialkùt* inueniuntur.

6. Aliud Opus Morale-Theologicum composuit: *De Virtutibus, & vitijs* ex Summa S. Thomæ Aquinatis excerptum, & in compendium redactum, lingua pura puta Hebraica, & eleganti. Sed inter alia eius Opuscula mole excedit illud, quod de Medicina composuit, nuncupatum אוצר חיים *Otzàr Chaìm Thesaurus vitæ*, quod in 12. libros, seù Tractatus diuisit hoc ordine: In

Primo libro tractat *De tuenda sanitate*.

2. *De febribus in genere; & de illorum speciebus, causis, & medicamentis*.

3. *De inspectione linguæ, & Vrinæ*.

4. *De Venenis, potionibus venenatis, & earum curatione*.

5. *De signis, & causis omnium infirmitatum*.

6. *De simplicibus, & compositis medicamentis, eorumque proprietatibus*.

7. *De infirmitatibus Capitis*.

8. *De infirmitatibus pectoris, & aliorum membrorum eius*.

9. *De infirmitatibus intestinorum, aliarumque partium eis adiacentium*.

10. *De infirmitatibus mulierum, & puerorum*.

11.

tonij Morosini anno משי״ח נגי״ד 425. minoris supput. Christi 1665. apud Dominicum Vedela, in 8.

Eidem libro præposuit nonnullas preces; aliquando recitandas. Prima ante studium à Magistro Scholæ dicenda, & est admodum prolixa, sicut & reliquæ.

Secunda est pro Doctoribus Medicinæ à Medico recitanda antequam infirmos visitet. Et est longior prima.

Tertia est pro parentibus, dum filijs benedicere volunt.

Quarta est pro Ministro Circumcisionis, antequam suum aggrediatur opus.

Quinta ante cibi sumptionem dicenda.

Sexta, supplicatio ad Deum, vt dignetur preces recipere, easque exaudire. Post quam sequitur Præfatio Auctoris in librum. In cuius fine succinctè, sed eleganter explicantur omnia præcepta, tam negatiua, quàm affirmatiua secundùm ordinem traditum à R. Mosè Bar Maijmonis.

In principio huius libri *R. Ioab Ben Barùch* מלפיאטילי *Melipiatelli* Præfatiunculā apposuit in laudem Auctoris, & libri, in qua texit Catalogum librorū à Iacobo Tzahalòn compositorum hoc ordine, remoto primo mox recensito libro.

2. ס׳ מורשה קהלת יעקב *Sèpher Morasciàh kehillàth Iaakòu Liber hereditatis Congregationis Iacobi*, Tit. ex Deuteron. 33. 4. Est expositio in tres primos Tractatus libri היד *Haijàd* R. Mosis Ægyptij in מדע *Nadaà*, אהבה *Abauàh*, & זמנים *Zemanim*. Idem R. Ioab delli Piatelli Præfationem illi præfixit, de quo suprà num. 684.

3. ס׳ ישועות יעקב *Sèpher Iesciuòth*

ſcèleth hakkab. pag. 42. b. de R. Salomone Itzchaki cognomento *Raſcè* dicit: recepiſſe doctrinam ab anterioribus Magiſtris בשנת כמו ד׳ אלפים תת״ק לבריאת׃ *anno circiter* 4900. *à creatione*, hoc eſt anno Domini 1140. Et R. Dauid Ganz ad annum 865. quinti millenarij, nempè an. Dom. 1105. ponit mortem eiuſdem R. Salomonis. Ergo 35. annis poſt ſuum obitum *R. Salomon*, ſeù *Raſci* Magiſtros ſuos audiuit, & ab eis Legem Moſaicam didicit. Quid ineptiùs? Ampliùs: Hic noſter R. Iacob Bar Iekàr obijt anno 4830. Chriſti 1070. ſecundùm quod ſcribit R. Dauid Ganz ad annum 830. quinti millenarij. At R. Salomon, ſeù Raſci ab eodem oralem Legem didicit an. mun. 4900. Chr. 1140. Ergo hic noſter R. Iacob Bar Iekàr 70. annis poſt mortem ſuam docuit R. Salomonem, ſeù *Raſci* ſecundùm hos diligentes Chronographos Iudæos. Hiſce & ſimilibus Anachroniſmis ſcatent vniuerſi Iudæorum libri. In hoc autem omnes conueniunt, quòd hic Rabbinus fuerit doctus, & eius decreta firma etiam hodie habeantur, & tamquam vniuerſales Conſtitutiones vbique locorum à Iudæis obſeruentur, quæ ſparſim hinc inde inter doctorum opera reperiuntur.

Eſt & alius *R. Iacobus Ben Abèn* יקר *Iekàr Medicus*, qui tempore Sultani Baiazeti Conſtantinopoli anno ארע״ת 276. Chriſti 1516. pecunijs proprijs, & aliorum impenſis adiuuit Iuuenem *Samuelem Ben R. Dauid Abèn* נחמיאש *Nachmias*, qui Typographicam artem exercère cæperat Conſtantinopoli, vt poſſet typis imprimere ספר הערוך הקצר מחמלות התרגום *Librum Haarùch Dictionarium breue Vocum Chaldaicarum*, vt fecit. Iſte

11 *De infirmitatibus externis corporum ad Chirurgiam ſpectantibus* -

12 Et tandem agit *De corporis humani ſectione*, hoc eſt *de Anatomia*. Hæc omnia penes Auctorem reperiuntur, & bonam ipſorum partem mihi communicauit; & vt de eis iudicium ferrem, exorauit: cuius Viri ſedulitatem laudaui, & laborem. Non diù poſt Roma diſceſſit cum ſua familia quatuor, aut quinque ab hinc circiter annis, & Ferrariam petijt, expetitus ab illa Iudæorum Vniuerſitate; libenter abijt, vt aduerſantium ſibi Iudæorum, quos Romæ habebat, inuidiam declinaret, & commodiorē locum acquireret pro ſuorum librorum impreſſione propter Venetiarum Vrbis vicinitatem, vbi librorum Typographiæ vigent. An verò adhuc aliquod ex ijs operibus excuſum ſit, nobis non conſtat.

תתס״ב ר׳ יעקב בר יקר צרפתי

עשה כמה תקנות בישראל׃

862. R. IACOB BAR IEKÀR Gallus diſcipulus Rabbènu Ionà Bar R. Marini Abèn גנאח *Ganàch*, & ex diſcipulo poſtea Magiſter רש״י *Raſci*, ex *Mordachi*, *Berachòth* cap. אלו דברים & alijs in locis, & ex *Scialſcèleth bakkabbalà* pag. 30. b. De eo volunt intelligi, quando in ſuis Commentarijs *Raſcè* ait מ׳רי הזקן *Morì hazzakèn Magiſter meus ſenex*. Ibidem pagina 42. vbi addit: quòd זוה היה תלמיד רבינו גרשון מאור הגולה, *Iſte* (nempè R. Iacob Bar Iekàr) *pro Præceptore habuerit Rabb. Gherſciòn lumen captiuitatis*. Sed maximi errores in Chronologia Rabbinorum concernente tempus R. Iacobi Ben Iekàr, & Raſci, ſeù R. Salomonis Itzchakì occurrunt: nam *Scial-*

865. R. IACOB LEVI' abbreuiatè communiter dictus מהרי"ל *Maharil*, hoc est מורינו הרב רבי יעקב לוי *Morènu Harràu R. Iaakòu Leui*, natione Germanus, vel vt aliqui volunt, Polonus, seù Lituanus de Vilna, vnde Vilnensis est nuncupatus. Hinc deprauata videtur in versione צמח דוד *Zèmach Dauid* G. H. Vorstij ad annum 187. sexti milnarij dictio *De Vilna* in *Mouilin*. Scripsit -

ס' מנהגים *Sèpher Minhaghìm Librum Rituum*, vbi fusè de consuetudinibus Iudæorum agitur, & vulgò dicitur ספר מהריל *Sèpher Maharil Liber Morènu Harràu Rabbènu Iacobi Leuitæ*.

Aduerte igirur diligenter ante hunc Auctorem nunquam Titulum מורינו *Moreni* alicui Iudæorum Doctori inuenies attributum: nam antea doctiores Rabbini sub nomine חכמים *Chachamìm Sapientium* veniebant. Isti secundùm diuersitatem Temporum diuersa nomina sortiti sunt, vt notauimus suprà in *Tanaim* pag. 252. In *Amorraim* pag. 663. *Seuurài*, Ibidem. Et *Gheonìm* p. 668. Sed de nomine מורינו *Morènu* altū silentiū in antiquis libris. Primi omnium, qui hunc speciosum titulum obtinuerunt, fuerunt hic noster R. Iacob Leuita, & R. שולם *Sciullàm*, vulgò dictus מהרש' *Maharàsc*, id est *Morènu Harràu R. Sciullàm*, vel vt alij legunt, *R. Salomon*. Hoc contigit circa ann. mun. 5180. Chr. 1420. in Germania, vbi hæc inauguratio, vel tituli impositio מורינו *Morènu*, id est *Doctor noster* inuenta est. Causa autē istius inaugurationis, & tituli colligi potest ex eo quod scribit R. Isaac Abrauanel in נחלת אבות *Nachalàth Auòth* cap. 6. ad *Miscnā R. Meir dicit &c.* נקרא רע *Nikrà rèaa* -

סוי

Iste autem Iuuenis Typographus *Samuel Nachmias* videtur esse Proauus Samuelis Nachmias, qui ad fidem conuersus vocatur *Iulius Morosinus*, cuius genealogia Iudaica hoc pacto describi potest: Iulius Morosinus, olim *Samuel Ben Dauid, Ben Isaac, Ben Samuel, Ben Dauid, Abèn Nachmias*. De quo suo loco specialiter agam.

ר' יעקב כהן כתב פירוש על ס' יצירה׃ תקסג

863. R. IACOB COHEN scripsit -

פי' על ס' יצירה׃ *Perùsc al Sèpher Ietzirà Expositionem in librum de formatione*. Ex Card. Bona in notitia Auctorū, & librorum à se citatorum in Psallentis Ecclesiæ Harmonia litera R. Et Gesnerus in Bibl. addit, scripsisse etiam explanationem Nominis sancti.

ר' יעקב כהן מרגיאסין תקסד

כתב ס' סדקדוק לשון סבברי סקדמוני וכתבו בלשון ערבי׃

864. R. IACOB COHEN MARGHIASSI'N scripsit Grammaticam linguæ Samaritanæ, quam vocat linguam Hebraicam antiquam, ex Oriente à Postello allatā. De qua ita præfatus Postellus: *In Grammaticis Hebraicis nihil habeo pretiosiùs Vno Samaritana Grammatices, hoc est Vera Hebraica, libro à Sacerdote Iacob filio Margiassin, vel Mugiassin olim scripto: in quo positis exemplis Samaritanis Arabicè, & Arabica methodo explicatur Grammatica Hebræa prisca*. Ita Gesnerus.

רבי יעקב לוי סנקרא מהריל ר"ל תקסה

מורינו הרב רבי יעקב לוי כתב ספר מנהגים׃

כן יסמכו מי שאינו בקיא אפילו בגמרא אחת? *Si ita est; quomodo ergo* (hodie) *quandoque promouentur nonnulli, qui nec in Vna quidem* (lectione) *Ghemara exercitati sunt*? At R. Dauid Ganz aliã rationem affert huius promotionis Iudaicæ, qua suos in Morenos extollunt, & ordinant; ait enim nomine R. Sinài Betzalèl: Huiusmodi promotionem introductam esse in Germania ad euitandum inconueniens, quod inter Germanos Iudæos quotidiè inualescebat circa repudia, & sponsalitia, quæ ab omnibus Rabbinis etiam indoctioribus, contra illorum הלכות *Halachòth Constitutiones*, Ritus, & Leges contra bonum Vniuersitatis Iudaicæ, & cum scandalo passim administrabantur. Et vt huic euidenti, ac perniciosо malo occurrerent, constituerunt: Ne de cætero vllam in grauioribus rebus administrandis aliquis Rabbinorum haberet facultatem, nisi tantùm illi, qui inter reliquos selecti doctiores haberentur, quorum vita, & mores ab illorum doctrina non discreparent. Hisce *Morenis* sic creatis, omnem plenitudinem spiritualis potestatis tribuunt: Legis transgressores, vel Statutorũ Rabbinorum paruifacientes coercent, & castigant: de licitis, & vetitis decernunt: Matrimonia celebrant; diuortia faciunt; Scholas, & Scholarum Rabbinos instituunt; concionantur; anathemata fulminant; excommunicatos reconciliant; Legem explanant. Quæ spectant etiam ad forum contentiosum, & delicta publica in corpus punienda, ijsdem facultates, & ius dicendi in causis ciuilibus, & criminalibus conceduntur, nisi obstet Principum prohibitio, sub quorum ditione in exilio viuunt. Et quam-*Vocatus amicus*. Vbi improbando hoc pronomen מורינו *Morènu* dicit, quod inter Israelitas sufficeret, vt illorum Doctores vocarentur רעים *Reim Amici*: nam רֵעַ *Rèaa Amicus* est nomen intermediũ inter plebeium, & sapientem secundùm phrasim Talmudicam, quia רֵעַ *Rèaa* est idem ac חבר *Chauèr Socius*, at חבר absolutè est idem ac חכם *Chachàm Sapiens*. His enim nominibus deceret vocari Israelitas in præsenti exilio. Non verò רב *Ràu*, aut רבן *Rabbàn* nominibus, quæ important iurisdictionem, & gubernium, quod ordinatis per manuum impositionem confertur, quæ tamen extra terram Israelis non exercetur, neque fit, vt constat ex Cod *Sanhedrìn* cap. 1. & refertur ab הרמב״ם *Harrambàm* libro שופטים *Sciophetìm* cap. 4. ex *Halachòth Sanhedrìn*, vbi sic אין סומכים זקנים בחוצה לארץ *Non ordinant Presbyteros extra terram* (Israelis) *&c.* Et post pauca sequitur Abrauanel loco cit. Sed postquam veni in Italiam inueni inualuisse vsum promouendi hunc, & illum. Vidi autem inter Germanos incepisse huiusmodi consuetudinem, vnde autem prouenerit, nescio אם לא שקנאו מדרכי הגוים העושים ריקטורי *nisi quòd acquisierint eam, & imitati sunt Gentiles* (id est Christianos) qui Doctores creant והלואי שיסמכו לרבנים אנשים הגונים וכו׳ *Et Vtinam promouerent in Rabbinos Viros dignos*; *&c. Antiquitùs enim, qui erat exercitatus, & doctus in tres Ordines* videlicet in מועד: נזיקין, ונשים *Moēd, Nezikìn, & Nascìm*, vocabatur חכם *Chachàm Sapiens*. Et qui ampliùs expertus erat in Ordine קדשים *Kodascìm*, vocabatur רבי *Rabbì*. Et qui adhuc erat peritus בזרעים וטהרות *in Zeraìim, & Taharòth* vocabatur גאון *Gaòn* ואיך אם

ciunt si rebelles, aut contumaces fuerint. In his autem corrigendis excessibus aliquando adeò modum excedunt; vt potiùs odia fouere, & causas priuatas agere, quàm bonum publicum quærere videantur. Hinc passim, nulla præuia admonitione, nulla præmissa citatione, inaudito reo, condemnatur innocens, & sæpè sæpiùs infamiæ labe inuritur. Superioribus annis hic in Vrbe duo tantùm Moreni inueniebantur; vnus diues, pauper alter. Primus pinguiora officia, & quicquid meliùs, & vtiliùs in Vniuersitate Iudæorum erat in se ipsum collocare studuit. Pauper licèt doctior alio æstimaretur, attamen tenuia stipendia faciebat, vt vix cum filio, qui & doctus erat, ex illis vitam transigere poterat. Ideòque sæpè lamentabatur apud suos de hac publicorum stipendiorum iniusta distributione. Res autem adeò progreditur, vt eius emulus primus Morenus egerit cum Viris עצה secretioris Consilij, & cum ממונים *Memmonim* Vniuersitatis, vt secundum *Morenum* damnent, & ciuili morti tradant: quod & factum est, sancito decreto, & in hanc formam publicato.

בהיות כי בעונותינו הרבים אירע בקהילותינו מקרה בלתי טהור כי כמה״ר . . . . . המיח דברים כלפי מעלת החכם וכו׳ כמהרר . . . . ופעמים אחרים עשה עמו מעשים אשר לא יעשו ושנא גם כן לרבנים אחרים ותביא בסכנה גדולה ראשי קהילתינו ע״כ נתועדו יחד כדת מה לעשות באיש הזה והסכימו שלא יתנו לו שום אפיציאו ולא יתנו לו שום כבוד בקהל ושלא יתנו לו שום ריוח בשום חברה בין בכללות בין בפרטות וכו׳ :

Cùm sit, quòd ob scelera nostra turpe aliquid in Cætu nostro acciderit, nempè: quòd Rabbinus N. obloquutus fuerit contra excellentem Doctorem sapientem Rabbi-

quamuis Moreni dignitas, & potestas tanta, ac talis sit, vt summo in honore semper, & vbique ab omnibus habeatur; attamen in potestate paucorum est, eam deprimere, & vilipendere, ac Morenos ex summo fastigio in infimam classé redigere, & ad vltima subsellia occupanda, eos impellere, licèt omnino exauctorare non valeant. Sunt inter Iudæos duo Congregationum genera, à quibus tota Vniuersitas Iudæorum alicuius Ciuitatis, vel loci, vbi habitant, regitur. *Minor* vna, altera *Maior*. *Minor*, quæ secretior, ideòque nobilior æstimatur, duodecim tantũ ex selectioribus populi Viris constat, quam עצה *Etzà Consilium* audiunt. *Maior*, 60. vel ad minus 40. Viris patribus familias componitur, & ועד *Vaad Congregatio* nominatur. Quę in Minori consilio decreta sunt, vt rata & firma sint, à maiori congregatione confirmari debent, vel improbari, si reijcienda existimentur. Nihil tamen in hac maiori congregatione agitur, aut proponitur, nisi prius in minori consilio discussum fuerit, & resolutum. Vtriusque autem Congregationis, seù Consilij Præsidentes sunt Tres ממונים *Memmonim Consules* Vniuersitatis, qui populum gubernant, ad quorum nutum vtraque Congregatio conuocatur. In minori præter alia ad bonum publicum concernentia, etiam in Morenos aliquando animaduertunt. Inferiores autem Rabbinos, qui Scholis publicis præficiuntur, & pueros docent, si desides, ac minùs diligentes sint, vel in officio delinquant, eos admonent, & ad officium sibi impositum diligenter exercendum reuocant, impositis etiam pœnis, & mulctis, vel etiam ab officio eij-

qui & scripsit — ——

— שו״ת *Sceelòth vtesciuuòth Quæsita, & Responsa legalia*, excusa Venetijs apud Io. de Gara anno 370. Christi 1610. R. Dauid Ganz huius Auctoris promotionem in Morenatum ponit ad annum 187. sexti millenarij, Chr. 1427.

בקצו״ ר׳ יעקב הלוי חבר שיר ש׳ בהקדמת
ס׳ אמת ואמונה ונדפס אחר הקדמה ספר נדפס בויניציאה
שנת הש״ז :

866. R. IACOB HALEVI, composuit Cantionem in laudem libri — אמת ואמונה *Emèth veemunà Veritas, & Fides*, inuenitur post Præfationem excusam Venetijs an. הש״ז 5307. Chr. 1547. in 12.

תנ״ט ר׳ יעקב לומברוזו פירש הקשות
המלות הזרות בלע״ז על המקרא בגליון הספר ובכתיבת העברים
ולאחרונים ובקוצים נדפס בויניציאה שנת תנ״ט לפ״ק ׃

867. R. IACOB LOMBROSO difficiliora vocabula, quæ sunt in Sacra Scriptura vernacula lingua, sed characteribus Hebraicis in margine libri declarauit. Excus. Venetijs anno 399. in supput. Christi 1639. in 12.

תקס״ם רבי יעקב דילייש קאש
הוציא לאור מחשכים ס׳ אמרי נועם והם חדושים על התורה על
כל פרשה ופרשה וכו׳ טעמים יפים גם חדושים מפרושי צרפת
ואשכנז ותוספות וחדושים אחרים ונדפס בקושטנטינא תחת ממשלת
הסולטאן על ידי אליעזר בן ג׳ גרשם סונצינו שנת בדים ועלך ׃

868. R. IACOB DE LIIESKAS è tenebris in lucem prodire fecit librum inscriptum — ——

אמרי נועם *Imrè nòam Eloquia suauia*, Tit. ex Prouerb. 15. 26. Sunt nouellæ expositiones in Legem, excerptæ ex Doctoribus Gallicis, Germanicis, ex Tosaphòth, & alijs. Excus. Constanti-

binum N. & multoties contra eum opera gesserit, quæ fieri minimè decebant; quodque alios Rabbinos odio habuerit, atque in maximum discrimen Synagogæ nostræ Principes non semel adduxerit; hinc est, quòd nos ritè congregati sumus ad decernendum, quid contra hunc Virum opus sit facto. Itaque vnanimi consensu decernimus: nullum officium, honorem, & lucrum eidem ampliùs nos esse daturos, tam in Vniuersa Synagoga, quàm in particularibus Societatibus, &c.

Huiusmodi decretum in publicis tabulis fuit relatum; sed sequenti anno ab alijs Consulibus detecta iniustitia contra Morenum commissa, sancitum fuit prænotatam sententiam, ac decretum cassari, & aboleri debere, prout è libro actorum abrasum, & abolitum fuit. Ita Morenica dignitas, quæ ab ipsis tanti existimatur, & extollitur voce, factis verò deprimitur. Huiusmodi autem Moreni cùm ex publicis stipendijs, vel priuatis donarijs vitam transigant, pro mancipijs potiùs, quàm pro Superioribus de facto habentur a ditioribus Iudæis.

Cæterùm, מורינו *Moreni* titulus in partibus Orientis non admittitur, sed Viros doctrina excellentes, præsertim in Lege orali חכמים *Chachamim Sapientes* appellant. In Italia, & Germania, præter titulum prædictum *Moreni*, est & alius titulus חבר *Chauèr* de רב *Ràu*, id est *Socius Magistri*, nempè *Baccalaureus*, qui est titulus intermedius inter *Rabbi*, & *Morenu*, seù *Ràu*, & peritioribus quibusdam Rabbinis, nondum tamen plenè in Talmudicis versatis, conceditur. Sed nodum tandem Morenico filo hìc facientes, ad nostrum R. Iacobum Leuitam redimus,

ti-

tinopoli sub Sultano Solimano an. 300. Chr. 1540. Vide *Obdia Sforno*.

חסט ר׳ יעקב לנדו עיין ר׳ יעקב בן ר׳ יהודה לנדו ׃

869. R. IACOB LANDO. Vide *R. Iacob Ben R. Iuda Lando*.

תתע ר׳ יעקב בן ר׳ מאיר ממדינת גיאן בן ר׳ נסים זקן חבר ס׳ צניף מלוכה על הקבלה ׃

870. R. IACOB BEN R. MEIR, ex Prouincia גיאן *Giàn* Ben R. Nissim Senioris. Scripsit -

ס׳ צניף מלוכה *Sèpher Tzeniph Melucha* Cidaris Regia. Tit. ex Isai. 62. 3: Liber Cabalisticus est. Ex Buxtorfio in Bibl. Rabbinica.

תתעא ר׳ יעקב בן ר׳ מאיר בן ר׳ שמואל דומרוג עיין רבינו תם ׃

871. R. IACOB BEN R. MEIR, BEN R. SAMVELIS DOMRO'GH. Vide *Rabbènu* תם *Thàm*.

תתעב ר׳ יעקב בן מכיר ן׳ תבון חבר ס׳ על התכונה בקיצור ׃ וחבר מלמד התלמידים על הפילוסופיה ׃ וחבר גם כן ספר התכונה רבע ישראל על כלי התכונות ׃

872. R. IACOB BEN MACHIR ABEN TYBO'N scripsit -

ס׳ על התכונה *Sèpher al hattechunà* Librum de Astronomia compendiosè. Habetur in Bibliotheca Vatic. msc. Papyr. in 4. sub num. 384. Item alium Philosophicum nuncupatum -

מלמד התלמידים *Malmàd hattalmidim* Stimulus discipulorum, non *Melamèd*, vt imperitè legit Plantauitius. Buxtorfi F. ait: esse Conciones in Legem msc. quibus commendatur Philosophiç studium.

Sunt & alij libri cum hoc titulo. Vide infrà *R. Iacob Bar Scimsciòn Antoli*, & *R. Moses Bar Iuda de familia Hannaarim*. Scripsit etiam hic noster Iacob

רבע ישראל *Rèuaa Israèl Quadrantem Israëlis*. Tit. ex Num. 23. 10. De quadrante Astrolabij msc. Ex eodem Buxtorfi F. in Appendice ad Biblioth. Rabbinicam patris. Extat hic Auctor msc. in Biblioth. Vaticana. Vide *R. Iacob Bar Scimsciòn Antolì*.

תתעג רבי יעקב מנטינו חכם ורופא העתיק ס׳ מורה הנבוכים מלשון עברי אל לשון לטין וגם כן העתיק מלשון העברי אל לשון לטין ספר של אבן סינא על הרפואות וגם ספרים של אבן רשד על ארסטו ׃ כתב עיר קרקא ׃

873. R. IACOB MANTINVS sapiens Philosophus, & Medicus excellens, natione Hispanus; synchronus R. Obadiæ Sforni; qui obijt an. mundi 5310. Christi 1550. vt scribit Auctor *Scialsceleth hakkabbalà* pag. 65. b. ipse verò clarui circa annũ 1526. Qui primò ex Hebræa in linguam Latinam vertit -

מורה הנבוכים *Morè hanneuuchim Directorem perplexorum* R. Mosis Bar Maijmonis cognomento Ægyptij:

2. Ex eadem lingua Hebraica in Latinam vertit Præfationem eiusdem R. Mosis Bar Maijmonis in מסכת אבות *Massèchet Auòth Cod. Patrum*. Excusa fuit Bononiæ in Ædibus Hieronymi de Benedictis, sedente Clemente VII. Pont. Max. anno Domini 1526. in 4.

3. Ex Medicis transtulit ex Arabico in Latinum cap. 29. tertij Canonis Fen. primi Auicennæ: De Canonibus vniuersalibus curationis doloris capitis. Extat cum methodo vniuersæ Artis Medicinæ Cornelij à Baersdorp. Item quartum Fen primi, eiusdem Auicennæ: De vni-

se ; præsertim cùm testetur idem Saubertus ; nullam in eo de editione Hispanica, neque de vlla alia lingua, ex qua in Gallicam translatus sit, fieri mentionem. Neque testimonium Iudæi Lusitani contrarium probat, quandoquidem hoc testatus sit, quia ita factum fuisse crediderat. Obseruauit autem idem Saubertus : hanc Gallicam editionem Hebraicæ adamussim non correspondere, cùm plura in hac addantur ; quæ in illa desunt. Huius meminit eruditus Wagenseilius in *Sotà* cap. 1. pagina 38.

רבי יעקב בן רבי יהודה לנדו

יעקב לנדו חבר ספר אגור על סדר הדינים ׃ וס׳ חזון וסוף ספרו חידות ופתרונם וליודעי דת ודין ׃

854. R. IACOB BEN R. IEHVDA' LANDO', scripsit -

ספר אגור *Sèpher Agùr Liber collectus*, quia in eo congregati sunt ritus spectantes ad seruitutem diei עבודת היום *quotidianam*, ומעדים *festorum* ; וכל אסור והתר *omniumque rerum prohibitarum, & permissarum*. Hinc est, quòd in eo agitur : *De Oratione, Fimbrijs, Thephillìn, & Benedictionibus*. Itemque *de Sabbatho, & festiuitatibus ; ingulatione animalium pro cibo ; Viscerum illorum inspectione ; de prohibito, & licito ; vasorum ablutione ; muliere menstruata ; de balneis ; de libro Legis ; scheda ostiaria, & commixtione domorum. &c.* Secundò excusus per Heredes Soncinates, anno tertio Clementis Papæ VII. anno 286. Christi 1526. loco non notato. In fine huius libri reperitur -

ס׳ חזון *Sèpher Chazòn Liber Visionis*, seù *Prophetiæ*, Sunt quædam enigmata, & Quæsita legalia curiosa, quæ interpre-

Lusitano id affirmante. Postea in linguam Hebræam vel vertit, vel potiùs iterum composuit addito titulo -

תבנית היכל *Taunìth Hechàl Structura Templi*. In eo siquidem admodum diligenter omnes partes Templi Salomonis, Atria, Conclauia, Aditus, Mansiones : itemque omnia Templi vtensilia explicantur, quem typis Amstelodamensibus apud Leuì Marcum an. mundi ה״ת 410. Christi 1650. euulgauit. Non diù post idem laudatus Ioannes Saubertus in gratiam Augusti Brunsuicensium Ducis ex Hebræo in Latinum vertit, notisque illustrauit ; cui hunc titulum apposuit -

Iacobi Iudæ de Templo Hierosolymitano tam priori, quod ædificauit Salomon Rex, quàm posteriori, quod deuastauit Vespasianus, quatuor libri. Excus. Helmestadij apud Iacobum Mullerum 1655. *in* 4. Multò priùs ante has editiones lingua Gallica Amstelodami excusus fuerat anno Domini 1643. apud Ioannem Federicum cum hoc titulo -

Portraict du Temple de Salomon, dans le quel se descrit briefement la constitution de la fabrique du Temple, & de tous les Vases, & vtensils d'iceluy ; dont le modelle se trouue apres le meme autheur, come chacun peut Voir ; composee par Iacob Iuda Leon Hebreu habitant de Midelburg en la prouincia de Zelande l'an de la creation du Monde 5403. anno videlicet Domini 1643. Ex quo apparet, eodem anno, quo Typus Templi ligneus completus est anno scilicet Christi 1643. Eodem quoque anno Amstelodami huiusmodi liber in lucem exijt. Hinc suspicari potest, non Hispanica, sed Gallica lingua primùm illum compositum fuis-

calà, transtulit librum [illegible]
על הניתוח *Al Hannitòach De Chirurgia* Magistri Brunonis Longoburgensis ex lingua Latina in Hebræam anno mundi 5261. Christi 1501. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 8,

תתנ״ו **רבי יעקב יחייא** עיין ר׳ יעקב הנקרא רבינו תם :

856. R. IACOB IACHIA'. Vide *R. Iacob* dictus *Rabbènu Tham*.

תתנ״ז **רבי יעקב בן רבי יצחק**
חבר פירוש על המסרה :

857. R. IACOB BEN R. ISAACI. scripsit Explanationem *Mesarà* super quinque libros Mosis. Excus. Lublini anno 376. Christi 1616. in 8.

תתנ״ח **יעקב בן יצחק בן אברהם**
כתב בספר אשר עשה עשו כי מכר לו בכורתו אליו וגם כן מכר חלקו אשר לו במערת שדה המכפלה כמו כתוב בספר הישר דף נ״ב :

858. IACOB BEN ISAACI, BEN *Patriarcha* ABRAHAMI, scripsit in libro, Venditionem primogenituræ sibi factę ab Esau fratre suo, vnà cum parte ipsius, quam in spelunca duplici habere prætendebat, eamque cessit eidem Iacobo suo, vt legitur in libro הישר *Haijasciàr* sectione תלדות pag. 52.

תתנ״ט **ר׳ יעקב בר יצחק חלבן**
חבר ס׳ על הדינים :

859. R. IACOB BAR ISAACI HALLAVA'N, qui claruit ætate *Rasci*, scripsitque *Librum legalem* de Caussis Ciuilibus ad forum contentiosum spectantibus; citatur in טורים *Turim* Parte I. אורח חיים num. 586. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 51.

pretantur, & resoluuntur secundùm decreta antiquorum Rabbinorum. Sit vnum exemplum, ex quo reliqua dignosci poterunt.

Sunt duo, qui nascuntur, alter altero vno die prior, & tamen secundus ad præcepta legalia seruanda vno ferè mense priùs quàm obligetur prior, obligabitur. Resolutio cum exemplo.

Si primus nascatur, exempli gratia, die 29. Adaris primi, vltima scilicet mensis Februarij primi in anno embolismico, & secundus nascatur die 1. Adaris secundi eiusdem anni. Anno autem 13. completo, & ampliùs vno die integro elapso, tenetur puer ex pręscripto Rabbinorum præcepta seruare. Huiusmodi autem annus non est embolismicus, sed communis. Si sic, ergo qui natus est 29. Adaris primi, expectabit vsque ad finem Adaris in anno communi, vt præceptis initietur. Et secundus, qui natus est 1. Die Adaris secundi in anno communi, tenebitur ad præcepta die 1. Adaris. Tenebitur ergo mense ferè vno is, qui secundo loco natus est, priùs, quam teneatur is, qui primo loco natus erat, quod quærebatur.

Fuit etiam excusus hic liber Venetijs anno mundi ש״ז 5307. Christi 1547. apud Marcum Antonium Iustinianum, in 4. De eo *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 62. in fine. Vide infrà in *R. Iacob de Pauia*, seù *Ticinensi*.

תתנ״ה **רבי יעקב בר יהודה ן׳ קאשטיאל מאלקאלה** ספניק ס׳
על הניתוח למאישטרו ברונו מלשון לטין אל לשון עברי :

855. R. IACOB BAR IVDÆ ABE'N KASTIE'L Hispanus de Al-

תנ״ח ר׳ יעקב בן ר׳ יצחק לבית הלוצאטי מצפת

חבר ס׳ כונות האגדות בקרא כפתר ופרח וביאור כל הגדות קשות: בש״ס בבלי וירושלמי ובמדרשות עם חידוש ספר הזהר ועם מעשים במשלים וכונלים בקצם שנמצאלים נבית למברוסיל פרובינלו שנת שלו״ם׃

860. R. IACOB BEN R. ISAACI LVZATTI de Sapheth Vrbe superioris Galileæ, scripsit -

ס׳ כונות האגדות *Sèpher Chcuanòth haagadòth Liber sensuum* (intelligentiæ) *eloquiorum mysticorum*, quem vocauit כפתר ופרח *Caphiòr Vphràch Pomum, & flos*. Tit. ex Exod. 25. 32. In hoc libro hyperbolica dicta, quæ in vtroque Talmude reperiuntur, inter מדרשות *Medrasciòth Allegoricas expositiones* inserta, vel in libro הזהר *Zòbar* relata, vel in במעשים *Bemaasìm Historijs* contenta, vel denique veluti משלים *Mesciàlìm Prouerbia* à Rabbinis pronunciata, in moralem, ac bonum sensum reduci curantur. Est liber curiosus, & multiplici eruditione refertus, quem Plantauitius perperam R. Iacobo Polono; Buxtorfius nemini attribuit. At clarum est nomen Auctoris esse illud, quod in fine libri scriptum reperitur; & est, vt hic notatur, excusus Basileæ apud Ambrosium Frobenium an. 341. min. supput. Chr. 1581. in 4.

תנ״א ר׳ יעקב בן ר׳ יצחק צהלון

רומאנו פילוסוף ורופא ומורנו בפירארא חבר כמה ספרי׳׃

א׳ ס׳ מרגליות טובות׃

ב׳ מורשה קהלת יעקב׃

ג׳ ס׳ ישועות יעקב׃

ד׳ תתן אמת ליעקב׃

ה׳ קול יעקב׃

ו׳ אור הדרשנים׃

וחבר ספר גדול על הרפואה בלשון הקודש נקי ונכון ונחלק לג״ב ספרים׃

הספר הא׳ משמרת הבריאות׃ הס׳ הב׳ מכל מיני קדחות סיבותם אותותם ורפואתם׃

הס׳ הג׳ מדפק לשון ושתן׃ הס׳ הד׳ הכל מיני ארסיים וסמי המות ורפואתם׃

הס׳ הה׳ מאותות וסיבות החלאים בכלל׃

הס׳ הו׳ מסגולות הרפואות פשוטות ומורכבות׃

הס׳ הז׳ מחלאים פרטיים שבראש ורפואתם׃

הס׳ הח׳ מחלאים שבחזה והחזה שבו׃

הס׳ הט׳ מחלאים שבקרב ואברים שבו׃

הס׳ הי׳ מחלאי נשים וקטנים׃

הס׳ הי״א מחלאים חיצוניים קירוגיאה כלעז׃

הס׳ הי״ב יבאר בו נתוחי שבגוף האדם האנאטומיאה כלעז׃

861. R. IACOB BEN ISAACI TZAHALON Romanus, & Morenus Synagogæ Ferrariensis. Nascitur Romę an. mun. 5290. Chr. 1630. adolescens præter Hebraicam; linguæ quoque Latinæ, nec non humanioribus disciplinis, & Philosophiæ, ac Medicinæ operam dedit, Doctorisque titulum in Philosophia, & Medicina in Romana Vniuersitate recepit. Nec desijt inter suos Iudaicam facultatem Iuris dicundi in Ghemaraticis libris addiscere; vnde inter pręcipuos Rabbinos, quos Morenos appellitant, connumerari meruerit. Scripsit quamplurima Opuscula quæ partim impressa, partim apud se manuscripta remanent. Quæ excusa, sunt -

1. ס׳ מרגליות טובות *Sèpher Margaliòth Touòth Liber Margaritarum pretiosarum*. Est compendium libri חובת הלבבות *Choùath halleuaùòth Obligationum cordium*, ex quo huius libri medullam extraxit, & quæ ad mores benè instituendos necessaria sunt, collegit, & in ordinem digessit, atque in 30. lectiones dispertitus est, vt singulis diebus vna ex his lectionibus recitata, totus liber vnico mense absoluatur. Excusus Venetijs iussu An-

Iaakòu, Liber salutum Iacob, Tit. ex Ps. 44. 5. Sunt Commentarij in vniuersam Isaiæ Prophetiam.

4. ס׳ תתן אמת ליעקב *Sèpher Titten Emèth le Iaakòu Liber, Dabis veritatem Iacob*, Tit. ex Mich. 17. 20. Sunt varij sermones super omnes sectiones Pentateuchi, quæ per Sabbatha leguntur, qui ab eo in Romana Synagoga habiti sunt.

5. אור הדרשנים *Or Haddarscianim Lux Concionatorum*. De arte concionandi, cum Indice omnium sententiarum, quæ in libro ילקוט *Ialkùt* inueniuntur.

6. Aliud Opus Morale-Theologicum composuit: *De Virtutibus, & vitijs* ex Summa S. Thomæ Aquinatis excerptum, & in compendium redactum lingua pura puta Hebraica, & eleganti. Sed inter alia eius Opuscula mole excedit illud, quod de Medicina composuit, nuncupatum אוצר חיים *Otzàr Chaìm Thesaurus vitæ*, quod in 12. libros, seù Tractatus diuisit hoc ordine: In

Primo libro tractat *De tuenda sanitate*.

2. *De febribus in genere; & de illorum speciebus, causis, & medicamentis*.

3. *De inspectione linguæ, & Vrinæ*.

4. *De Venenis, potionibus Venenatis, & earum curatione*.

5. *De signis, & causis omnium infirmitatum*.

6. *De simplicibus, & compositis medicamentis, eorumque proprietatibus*.

7. *De infirmitatibus Capitis*.

8. *De infirmitatibus pectoris, & aliorum membrorum eius*.

9. *De infirmitatibus intestinorum, aliarumque partium eis adiacentium*.

10. *De infirmitatibus mulierum, & puerorum*.

11.

tonij Morosini anno משי״ח נגי״ל 425. minoris suppur. Christi 1665. apud Dominicum Vedela, in 8.

Eidem libro præposuit nonnullas preces; aliquando recitandas. Prima ante studium à Magistro Scholæ dicenda, & est admodum prolixa, sicut & reliquæ.

Secunda est pro Doctoribus Medicinæ à Medico recitanda antequam infirmos visitet. Et est longior prima.

Tertia est pro parentibus, dum filijs benedicere volunt.

Quarta est pro Ministro Circumcisionis, antequam suum aggrediatur opus.

Quinta ante cibi sumptionem dicenda.

Sexta, supplicatio ad Deum, vt dignetur preces recipere, easque exaudire. Post quam sequitur Præfatio Auctoris in librum. In cuius fine succinctè, sed eleganter explicantur omnia præcepta, tam negatiua, quàm affirmatiua secundùm ordinem traditum à R. Mosè Bar Maijmonis.

In principio huius libri *R. Ioab Ben Barùch* מלפיאטילי *Melipiatelli* Præfatiunculá apposuit in laudem Auctoris, & libri, in qua texit Catalogum librorũ à Iacobo Tzahalòn compositorum hoc ordine, remoto primo mox recensito libro.

2. ס׳ מורשה קהלת יעקב *Sèpher Morasciàh kehillàth Iaakòu Liber hereditatis Congregationis Iacobi*, Tit. ex Deuteron. 33. 4. Est expositio in tres primos Tractatus libri היד *Haijàd* R. Mosis Ægyptij in מדע *Nadaà*, אהבה *Abauàh*, & זמנים *Zemanim*. Idem R. Ioab delli Piatelli Præfationem illi præfixit, de quo suprà num. 684.

3. ס׳ ישועות יעקב *Sèpher Iesciuòth*

ſcèleth hakkab. pag. 42. b. de R. Salomone Itzchaki cognomento *Raſcì* dicit: recepiſſe doctrinam ab anterioribus Magiſtris בשנת כמו ד׳ אלפים ת״תק׳ לבריאה : *anno circiter* 4900. *à creatione*, hoc eſt anno Domini 1140. Et R. Dauid Ganz ad annum 865. quinti millenarij, nempè an. Dom. 1105. ponit mortem eiuſdem R. Salomonis. Ergo 35. annis poſt ſuum obitum *R. Salomon*, ſeù *Raſci* Magiſtros ſuos audiuit, & ab eis Legem Moſaicam didicit. Quid ineptiùs? Ampliùs: Hic noſter R. Iacob Bar Iekàr obijt anno 4830. Chriſti 1070. ſecundùm quod ſcribit R. Dauid Ganz ad annum 830. quinti millenarij. At R. Salomon, ſeù Raſci ab eodem oralem Legem didicit an. mun. 4900. Chr. 1140. Ergo hic noſter R. Iacob Bar Iekàr 70. annis poſt mortem ſuam docuit R. Salomonem, ſeù *Raſci* ſecundùm hos diligentes Chronographos Iudæos. Hiſce & ſimilibus Anachroniſmis ſcatent vniuerſi Iudæorum libri. In hoc autem omnes conueniunt, quòd hic Rabbinus fuerit doctus, & eius decreta firma etiam hodie habeantur, & tamquam vniuerſales Conſtitutiones vbique locorum à Iudæis obſeruentur, quæ ſparſim hinc inde inter doctorum opera reperiuntur.

Eſt & alius *R. Iacobus Ben Abèn* יקר *Iekàr Medicus*, qui tempore Sultani Baiazeti Conſtantinopoli anno ער״ו 276. Chriſti 1516. pecunijs proprijs, & aliorum impenſis adiuuit Iuuenem *Samuelem Ben R. David Abèn* נחמיאש *Nachmias*, qui Typographicam artem exercère cæperat Conſtantinopoli, vt poſſet typis imprimere ספר הערוך הקצר מהמלות התרגום *Librum Haarùch Dictionarium breue Vocum Chaldaicarum*, vt fecit. Iſte

11 *De infirmitatibus externis corporum ad Chirurgiam ſpectantibus* -

12 Et tandem agit *De corporis humani ſectione*, hoc eſt *de Anatomia*. Hæc omnia penes Auctorem reperiuntur, & bonam ipſorum partem mihi communicauit; & vt de eis iudicium ferrem, exorauit: cuius Viri ſedulitatem laudaui, & laborem. Non diù poſt Roma diſceſſit cum ſua familia quatuor, aut quinque ab hinc circiter annis, & Ferrariam petijt, expetitus ab illa Iudæorum Vniuerſitate; libenter abijt, vt aduerſantium ſibi Iudæorum, quos Romæ habebat, inuidiam declinaret, & commodiorē locum acquireret pro ſuorum librorum impreſſione propter Venetiarum Vrbis vicinitatem, vbi librorum Typographiæ vigent. An verò adhuc aliquod ex ijs operibus excuſum ſit, nobis non conſtat.

פסס״ג ר׳ יעקב בר יקר צרפתי

עסס כפס עקנוס ביסרלא :

862. R. IACOB BAR IEKÀR Gallus diſcipulus Rabbènu Ionà Bar R. Marini Abèn גנאח *Ganàch*, & ex diſcipulo poſtea Magiſter רש״י *Raſci*, ex *Mordachi*, *Berachòth* cap. אלו דברים & alijs in locis, & ex *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 30 b. De eo volunt intelligi, quando in ſuis Commentarijs *Raſci* ait מ״רי הזקן *Morì hazzakèn Magiſter meus ſenex*. Ibidem pagina 42. vbi addit: quòd וזה היה תלמיד רבינו גרשון מאיר הגולה : *Iſte* (nempè R. Iacob Bar Iekàr) *pro Præceptore habuerit Rabb. Gherſciòn lumen captiuitatis*. Sed maximi errores in Chronologia Rabbinorum concernente tempus R. Iacobi Ben Iekàr, & Raſci, ſeù R. Salomonis Itzchakì occurrunt: nam *Scial-*

Iste autem Iuuenis Typographus *Samuel Nachmias* videtur esse Proauus Samuelis Nachmias, qui ad fidem conuersus vocatur *Iulius Morosinus*, cuius genealogia Iudaica hoc pacto describi potest: Iulius Morosinus, olim *Samuel Ben Dauid, Ben Isaac, Ben Samuel, Ben Dauid, Abèn Nachmias*. De quo suo loco specialiter agam.

תתס״ג ר׳ יעקב כהן כתב פירוש על ס׳ יצירה׃

863. R. IACOB COHEN scripsit -

פי׳ על ס׳ יצירה׃ *Perùsc al Sèpher Ietzirà Expositionem in librum de formatione*. Ex Card. Bona in notitia Auctorũ, & librorum à se citatorum in Psallentis Ecclesiæ Harmonia litera R. Et Gesnerus in Bibl. addit, scripsisse etiam explanationem Nominis sancti.

תתס״ד ר׳ יעקב כהן מרגייאסין כתב ס׳ דקדוק לשון העברי הקדמוני וכתבו בלשון ערבי׃

864. R. IACOB CO'HEN MARGHIASSI'N scripsit Grammaticam linguæ Samaritanæ, quam vocat linguam Hebraicam antiquam, ex Oriente à Postello allatã. De qua ita præfatus Postellus: *In Grammaticis Hebraicis nihil habeo pretiosius Uno Samaritanæ Grammatices, hoc est Veræ Hebraicæ, libro à Sacerdote Iacob filio Margiassin, vel Mugiassìn olim scripto: in quo positis exemplis Samaritanis Arabicè, & Arabica methodo explicatur Grammatica Hebræa prisca*. Ita Gesnerus.

תתס״ה רבי יעקב לוי הנקרא מהרי״ל ר״ל מורינו הרב רבי יעקב לוי חבר ספר מנהגים׃

865. R. IACOB LEVI abbreuiatè communiter dictus מהרי״ל *Maharil*, hoc est מורינו הרב רבי יעקב לוי *Morènu Harràu R. Iaakòu Leui*, natione Germanus, vel vt aliqui volunt, Polonus, seù Lituanus de Vilna, vnde Vilnensis est nuncupatus. Hinc deprauata videtur in versione צמח דוד *Zèmach Dauid* G. H. Vorstij ad annum 187. sexti millenarij dictio *De Vilna* in *Moulin*. Scripsit -

ס׳ מנהגים *Sèpher Minhaghìm Librum Rituum*, vbi fusè de consuetudinibus Iudæorum agitur, & vulgò dicitur ספר מהריל *Sèpher Maharil Liber Morènu Harràu Rabbènu Iacobi Leuitæ*.

Aduerte igitur diligenter ante hunc Auctorem nunquam Titulum מורינו *Moreni* alicui Iudæorum Doctori inuenies attributum: nam antea doctiores Rabbini sub nomine חכמים *Chachamìm Sapientium* veniebant. Isti secundùm diuersitatem Temporum diuersa nomina sortiti sunt, vt notauimus suprà in *Tanaim* pag. 252. In *Amorraìm* pag. 663. *Seuuràì*, Ibidem. Et *Gheonìm* p. 668. Sed de nomine מורינו *Morènu* altũ silentiũ in antiquis libris. Primi omnium, qui hunc speciosum titulum obtinuerunt, fuerunt hic noster R. Iacob Leuità, & R. שולם מהרש׳ *Sciullàm*, vulgò dictus *Mahàrasc*, id est *Morènu Harràu R. Sciullàm*, vel vt alij legunt, *R. Salomon*. Hoc contigit circa ann. mun. 5180. Chr. 1420. in Germania, vbi hæc inauguratio, vel tituli impositio מורינו *Morènu*, id est *Doctor noster* inuenta est. Causa autẽ istius inaugurationis, & tituli colligi potest ex eo quod scribit R. Isaac Abrauanel in נחלת אבות *Nachalàth Auòth* cap. 6. ad *Miscnã R. Meir dicit &c.* נקרא רע *Nikrà rèaa*

שט

כן יסמכו מי שאינו בקיא אפילו בגמרא אחת. *Si ita est; quomodo ergo* (hodie) *quandoque promouentur nonnulli, qui nec in Vna quidem* (lectione) *Ghemara exercitati sunt?* At R. Dauid Ganz aliã rationem affert huius promotionis Iudaicæ, qua suos in Morenos extollunt, & ordinant; ait enim nomine R. Sinài Betzalèl: Huiusmodi promotionem introductam esse in Germania ad euitandum inconueniens, quod inter Germanos Iudæos quotidiè inualescebat circa repudia, & sponsalitia, quæ ab omnibus Rabbinis etiam indoctioribus, contra illorum הלכות *Halachòth Constitutiones*, Ritus, & Leges contra bonum Vniuersitatis Iudaicæ, & cum scandalo passim administrabantur. Et vt huic euidenti, ac pernicioso malo occurrerent, constituerunt: Ne de cætero vllam in grauioribus rebus administrandis aliquis Rabbinorum haberet facultatem, nisi tantùm illi. qui inter reliquos selecti doctiores haberentur, quorum vita, & mores ab illorum doctrina non discreparent. Hisce *Morenis* sic creatis, omnem plenitudinem spiritualis potestatis tribuunt: Legis transgressores, vel Statutorũ Rabbinorum paruifacientes coercent, & castigant: de licitis, & vetitis decernunt: Matrimonia celebrant; diuortia faciunt; Scholas, & Scholarum Rabbinos instituunt; concionantur; anathemata fulminant; excommunicatos reconciliant; Legem explanant. Quæ spectant etiam ad forum contentiosum, & delicta publica in corpus punienda, ijsdem facultates, & ius dicendi in causis ciuilibus, & criminalibus conceduntur, nisi obstet Principum prohibitio, sub quorum ditione in exilio viuunt. Et quam-

Vocatus amicus. Vbi improbando hoc pronomen מורינו *Morènu* dicit, quod inter Israëlitas sufficeret, vt illorum Doctores vocarentur ריעים *Reim Amici*: nam ריע *Rèaa Amicus* est nomen intermediũ inter plebeium, & sapientem secundùm phrasim Talmudicam, quia ריע *Rèaa* est idem ac חבר *Chauèr Socius*, at חבר absolutè est idem ac חכם *Chachàm Sapiens*. His enim nominibus deceret vocari Israëlitas in præsenti exilio. Non verò רב *Ràu*, aut רבן *Rabbàn* nominibus, quæ important iurisdictionem, & gubernium, quod ordinatis per manuum impositionem confertur, quæ tamen extra terram Israëlis non exercetur, neque fit, vt constat ex Cod *Sanhedrìn* cap. 1. & refertur ab הרמב״ם *Harrambàm* libro שופטים *Sciophetìm* cap. 4. ex *Halachòth Sanhedrìn*, vbi sic אין סומכים זקנים בחוצה לארץ *Non ordinant Presbyteros extra terram* (Israëlis) *&c.* Et post pauca sequitur Abrauanel loco cit. Sed postquam veni in Italiam inueni inualuisse vsum promouendi hunc, & illum. Vidi autem inter Germanos incepisse huiusmodi consuetudinem, vnde autem prouenerit, nescio אם לא שקנאו מדרכי הגוים העושים דוקטורי *nisi quòd acquisierint eam, & imitati sunt Gentiles* (id est Christianos) qui Doctores creant והלואי שיסמכו לרבנים אנשים הגונים וכו׳ *Et Vtinam promouerent in Rabbinos Viros dignos*, *&c. Antiquitùs enim, qui erat exercitatus, & doctus in tres Ordines* videlicet in מועד: נזיקין, ונשים *Moëd*, *Nezikìn*. & *Nascìm*, vocabatur חכם *Chachàm Sapiens*. Et qui ampliùs expertus erat in Ordine קדשים *Kodascìm*, vocabatur רבי *Rabbì*. Et qui adhuc erat peritus בזרעים וטהרות *in Zeraiìm*, *& Taharòth* vocabatur גאון *Gaòn* ואיך אם

ciunt si rebelles, aut contumaces fuerint. In his autem corrigendis excessibus aliquando adeò modum excedunt; vt potiùs odia fouere, & causas priuatas agere, quàm bonum publicum quærere videantur. Hinc passim, nulla præuia admonitione, nulla præmissa citatione, inaudito reo, condemnatur innocens, & sæpè sæpiùs infamiæ labe inuritur. Superioribus annis hic in Vrbe duo tantùm Moreni inueniebantur; vnus diues, pauper alter. Primus pinguiora officia, & quicquid meliùs, & vtiliùs in Vniuersitate Iudæorum erat in se ipsum collocare studuit. Pauper licèt doctior alio æstimaretur, attamen tenuia stipendia faciebat, vt vix cum filio, qui & doctus erat, ex illis vitam transigere poterat. Ideòque sæpè lamentabatur apud suos de hac publicorum stipendiorum iniusta distributione. Res autem adeò progreditur; vt eius emulus primus Morenus egerit cum Viris עצה secretioris Consilij, & cum ממונים *Memmonim* Vniuersitatis, vt secundum *Morenum* damnent, & ciuili morti tradant: quod & factum est, sancito decreto, & in hanc formam publicato.

בחיות כי בעונותינו הרבים אירע בקהילותינו מקרת בלתי טהור כי במהרר . . . . . חטיה דברים כלפי מעלת תחכם וכו׳ כמתרר . . . . ופעמים אחרים עשת עמו מעשים אשר לא יעשו ושנא גם כן לרבנים אחרים והביא בסכנה גדולה ראשי קהילתינו ע״כ נתועדו יחד כדת מה לעשות באיש הזה והסכימו שלא יתנו לו שום אפיציאו ולא יתנו לו שום כבוד בקהל ושלא יתנו לו שום ריוח בשום חברה בין בכללות בין בפרטות וכו׳ :

Cùm sit, quòd ob scelera nostra turpe aliquid in Cætu nostro acciderit, nempè: quòd Rabbinus N. obloquutus fuerit contra excellentem Doctorem sapientem Rabbi-

quamuis Moreni dignitas, & potestas tanta, ac talis sit, vt summo in honore semper, & vbique ab omnibus habeatur; attamen in potestate paucorum est, eam deprimere, & vilipendere, ac Morenos ex summo fastigio in infimam classē redigere, & ad vltima subsellia occupanda, eos impellere, licèt omnino exauctorare non valeant. Sunt inter Iudæos duo Congregationum genera, à quibus tota Vniuersitas Iudæorum alicuius Ciuitatis, vel loci, vbi habitant, regitur. *Minor* vna, altera *Maior*. *Minor*, quæ secretior, ideòque nobilior æstimatur, duodecim tantū ex selectioribus populi Viris constat, quam עצה *Etzà Consilium* audiunt. *Maior*, 60. vel ad minus 40. Viris patribus familias componitur, & ועד *Vaad Congregatio* nominatur. Quę in Minori consilio decreta sunt, vt rata & firma sint, à maiori congregatione confirmari debent, vel improbari, si reijcienda existimentur. Nihil tamen in hac maiori congregatione agitur, aut proponitur, nisi prius in minori consilio discussum fuerit, & resolutum. Vtriusque autem Congregationis, seù Consilij Præsidentes sunt Tres ממונים *Memmonim Consules* Vniuersitatis, qui populum gubernant, ad quorum nutum vtraque Congregatio conuocatur. In minori præter alia ad bonum publicum concernentia, etiam in Morenos aliquando animaduertunt. Inferiores autem Rabbinos, qui Scholis publicis præficiuntur, & pueros docent, si desides, ac minùs diligentes sint, vel in officio delinquant, eos admonent, & ad officium sibi impositum diligenter exercendum reuocant, impositis etiam pœnis, & mulctis, vel etiam ab officio eij-

Paraphrasim Auerrois in libros Platonis de Republ. Habetur in 3. Tomo Operum Aristotelis. Excus. Venetijs 1560. in 4. Et in Biblioth. Vatic. reperitur sub num. 6501 pag. 89. in 8. Et eiusdem Auerrois Comment. in lib. de Anima, & de generatione animalium Tom. 7.

תתעד״ יעקב מרגלית כתב אגרת אל יוחן ריכוקלין יושב בעיר סטוקרטן׃

874. R. IACOB MARGALITH scripsit.

אגרת *Ighèreth Epistolam* ad Ioannem Reuclinum ex Vrbe Stokarten. Habetur inter Epistolas Clarorum Virorum ad eundem Reuclinum missas, pagina 69. editionis Tigurinæ apud Christophorum Froschouerum 1558. in 8.

תתעה ר׳ יעקב בן מרדכי הנקרא ר״י מעיר אשטי חכם גדול כתב בקצור ס׳ ראשית חכמה׃

875. R. IACOB BEN MORDECHAI cognomento ר״י *Ri* Astensis in Pedemontio Poëta non vulgaris, scripsit epitome libri

ראשית חכמה *Rescith Chochmà Initium Sapientiæ*, quem olim diffuse composuerat R. Elias de Vidis: de quo suprà Par. I. num. 211. pag. 180. Huiusmodi autem compendium completum fuit Astæ Pompeiæ anno ש״מ 340. Christi 1580. mense שבט *Scevat Ianuario*. Excus. Venetijs apud Danielem Zanetum, anno non notato.

תתעו״ רבי יעקב מרקאריה עשה פירוש על הגדות הפסח וכלל סודות סתום וסתום ססס ונגלה׃

876. R. IACOB MARKARIA, scripsit.

פירוש בהגדות הפסח *Perùsc Behaggadòth*

vniuersali ratione medendi latinitate donauit. Excus. Venetijs anno 1530. apud Lucam Antonium Iuntam, in 8. Item Ettelingæ apud Valentinum Kobian anno 1531. in 8. Et Haganoæ anno 1532.

4. Ex Philosophicis in Latinum sermonem vertit Auerrois expositionem in Introductionem Porphyrij. Eiusdem quatuor priores libros expositionis in Topicam Aristotelis. Paraphrasim in librum Poëticæ Aristotelis. Paraphrasim in libros Platonis de Republ. & Paulo III. Pont. Max. dicauit. Extat cum Francisco Philelpho. Excus. Venetijs 1578. Proœmium in libros Physicorum Aristotelis. Paraphrasim in lib. 4. de partibus animalium. Commentum 5. & 36. libri tertij de Anima. Paraphrasim in lib. 5. de Generatione Animalium. Proœmium in 12. Metaphysicorum. Epitomen in libros Metaphysicorum Aristotelis. Libri quinti collegit cap. 57. 58. & 59. Item R. Leui Aben Gersonis annotationes in Introductionem, & Auerrois expositionem. Omnia hæc ab eo translata excusa sunt Venetijs à Iuntis cum reliquis Auerrois Operibus anno 1552.

5. Transtulit etiam in linguam Latinam Paraphrasim Auerrois in libros Platonis de Republ. Reperitur impressa in Tertio Tomo Aristotelis Venetijs 1560. in 4. vbi reperitur quoque translatio R. Abrahami de Balmes ex Arabico in Latinum Paraphrasis eiusdem Auerrois in tres libros Rhetorices Aristotelis pag. 52. & pag. 159. Paraphrasis eiusdem Auerrois in lib. Poëticæ Aristotelis.

6. Præfatus Mantinus transtulit etiam

netus, & anno 1643. prædicta Carmina composuit, & anno 1660. approbauit librum נחלת צבי *Nachalàth Tzeui Hereditas Tzeui R. Tzeui Ben Ioseph Cohèn*, vt apparet ex principio libri.

תתע״ח **רבי יעקב בר משה בן עכסא** המכונה בדרשי מברצילונה העתיק פירוש המשניות להרמב״ם מלשון ערבי אל לשון עברי שנת ה׳ אלפים נ״ח ליצירה כמו נראה בוואטיקאנו בספרו כ״י :

878. R. IACOB BAR MOSIS BEN ACSSA' cognomento בדרשי *Bedrascè*, dictus Barcellonius, seu Barcinonensis Catalanus. Transtulit Commentarios R. Mosis Bar Maijmonis super *Miscnaijòth* ex Arabica in Hebraicam linguam anno mundi 5058. Christi 1298. vt habetur ex eius libro msc. in Bibliotheca Vaticana.

תתע״ט **רבי יעקב נגדן** נקרא רי״ן בל״ר יעקב נגדן נזכר בס׳ אגור הלכות ראש חדש סימן תקע״ה : ונראה כי היה חכם בתכונה :

879. R. IACOB NEGDA'N vocatus abbreuiatè רין *Rin*, citatur in libro אגור *Agùr Halachòth Rosc Chòdesc* numero 575. Videtur fuisse sapiens Astronomus, & scripsisse de rebus spectantibus ad Neomenias.

תת״פ **רבי יעקב בן נפתלי** עיין ר׳ אהרן ברבי משה משבט אשר סימן קנ״ט :

880. R. IACOB BEN NEPHTALI'. Vide *R. Aharòn Berabbi Mosis de Tribu Ascèr*, num. 159. pagina 93. Parte I.

תתפ״א **רבי יעקב סאמינא** עיין ר׳ יוסף סאמינה לעיל סימן תשע״ג דף תתי״ד :

881. R. IACOB SAMIGA. Vide *R. Ioseph Samiga*, suprà num. 773. pag. 814.

יע

dòth happèsach Commentarium in mysticis eloquijs, quæ referuntur in lectione legenda nocte Paschatis. Loquitur de mysterijs in ipsa contentis; de quatuor poculis exhauriendis. Quid Pascha? quid Infermentatum? & quid lactucæ agrestes mysticè significent? Et de alijs rebus, quæ in Cœna Paschali fiunt, breuiter agitatur. Reperitur excusum in principio libri זבח פסח *Zèuach Pèsach* Isaaci Abrauanel Riuæ Tridenti anno 321. Christi 1561. in fol. Scripsit ס׳ עבורות *Sèpher Euronòth Librum Intercalationum*; in quo de Calendario Iudaico, & eius partibus agitur; de annis communibus, & embolismicis, Solstitijs, æquinoctijs, & alijs huiusmodi. Excusus Riuæ Tridenti anno eodem in 4. Aliqui negant hunc esse Auctorem huius libri, dicuntque eius cura, & studio tantùm prodijsse in lucem. Corrigendus est tamen Plantauitius, qui eum loco מרקריאה *Markaria* vocat מקריאה *Macrià*, cui contradicunt scriptiones librorum editorum Riuæ Tridenti, in quibus cognomen מרקריאה *Markaria* passim inuenitur, quia iste superintendens erat Typographiæ illius loci. Vide suprà in *R. Iacob Ben Dauid Markaria*.

תתע״ז **ר׳ יעקב בן ר׳ משה הלוי** חבר שירה על ס׳ מאור עינים ועל ס׳ בינה לעתים :

877. R. IACOB BEN R. MOSIS HALLEVI', composuit Canticum in laudem libri מאור עינים *Meòr enàim Lumen oculorum*, & Auctoris Iosiæ Pinto. Vide sub hoc nomine. Composuit etiam Carmen in laudem libri בינה לעתים *Binà laetim Intelligentia temporum R. Azaria Pigio*; excusum cum huius Auctoris libro. Fuit iste Iacobus Ràu Ve-

Venetæ. Ex Buxtorfi F.

קפ״ט רבי יעקב מפאויה חבר ס׳ מראות אלהים עם כן נקרא קוון לו ס׳ חזון וסוף לוקר מסוף על כסר מוזכו בכלוים וגם חידות גם פתרונים : עיין לנעלה ר׳ יעקב בן ר׳ יהודה לנדו סימן תקנ״ד :

887. R. IACOB DE PAVIA, siuè *Ticinensis* scripsit - ס׳ מראות אלהים *Sèpher maròth Elohim* *Librum Visionum Dei*, quem vocauit - ס׳ חזון *Sèpher Chazòn Librum Visionis* siuè *Prophetiæ*. Fingit se vidisse Visiones Dei super fluuium Ticinum ad instar Prophetæ, quibus reuelatæ ei fuerint quædam solutiones nonullarum propositionum ad modum ænigmatum sibi propositarum, de quibus vide ampliùs suprà num. 854. pag. 850. in *R. Iacob Ben R. Iuda Lando*.

קפ״ח רבי יעקב מפארינצו חבר אגרת על פירוש פסוקים לר׳ יצחק אברבנאל :

888. R. IACOB DE PARENTIO scripsit *Epistolam* super Commentarios in Legem R. Isaaci Abrauanel; excusa cum ijsdem in principio libri, Venetijs anno 5339. Chr. 1579. in fol.

קפ״ט ר׳ יעקב פולאק כתב כנגד מרב ר׳ אברהם מינצי לו״ לפדוחא :

889. R. IACOB POLA'K POLONVS, ab aliquibus perperam vocatur *Falk*. Eum fuisse Pragensem creditur à Rabbi Dauid Ganz; quia Rector Scholæ, & Archisynagogus, ac Iudex in Vrbe Praga aliquamdiu fuit. Claruit non diù post mortem R. Isaaci Abrauanel; qui anno Christi 1508. Venetijs excessit. Tempore huius Rabbini Poloni: Bononiæ in Italia circa annum

תתפ״ב ר׳ יעקב סיגל כתב שו״ת :

882. R. IACOB SEGA'L scripsit ש״ת *Sceelòth vtsciuuòth Quæsita, & Responsa*. Excusa Thessalonicæ.

תתפ״ג ר׳ יעקב סיפולתי חבר היכל הקדש :

883. R. IACOB SEPOLTI scripsit - היכל הקדש *Hechàl Hakkòdesc Templum sanctitatis*. Argumentum ignoratur.

תתפ״ד רבי יעקב ספורנו חבר אגרת הטעמים :

884. R. IACOB SFORNO scripsit - אגרת הטעמים *Ighèreth hattaamim Epistolam accentuum*. Ex huius libri titulo ostenditur materia, de qua in eo tractatur, nimirùm: *De Accentibus Grammaticalibus*. Excusa Venetijs apud Ioannem de Gara anno 360. Christi 1600.

תתפ״ה ר׳ יעקב סרזינה חבר נקור או ס׳ הנקור :

885. R. IACOB SARZINA scripsit - נקור *Nikùr Perfoditio*. siuè ספר הנקור *Sèpher hannikùr Liber perfoditionis*: ostendit modum extrahendi neruum ex fœmore cuiusuis animalis domestici, & perquirendi viscera animalium, an sint idonea ad comedendum.

תתפ״ו ר׳ יעקב עלו חבר תולדות יעקב עם דרשות :

886. R. IACOB ALV' scripsit librum - דרשות *Derasciòth Concionum* editionis

quæ in hunc diem; licèt modus illorum agendi non sit receptus ab omnibus sapientibus rectis corde, &c. Iraque hic Auctor primus fuit qui inter Iudæos dialecticam excoluit, & modum disputandi iuxta ritum Scholasticorum introduxit, ac quantum potuit, propagauit. Cuidam R. Iacobo Polono Plantauitius attribuit, sed malè librum כפתור ופרח *Caphtòr vphràch Pomum, & flos*. De quo videndum est suprà num. 860. pag. 852.

הגב״ ר' יעקב צדיק בן אברהם צדיק כתב תמונת וצורת כל ארץ ישראל בדף מסומן ונדפס באמשטירדם שנת עמד ומוד ארץ לפ״ק ׃

890. R. IACOB TZADI'K *Iustus* BEN ABRAHAMI TZADI'K *Iusti*, Cosmographus illustris, descripsit chronographicè totam Terram sanctam in folio magno ex quatuor alijs folijs simul glutino vnitis, in quo delineati apparent termini Terræ Israëlis, montes, saltus, flumina, torrentes, lacus, Vrbes, Oppida, Vici, munimenta, viæ: sed & loca insigniora, vbi prælia commissa, vel aliæ res gestæ, quæ in Scriptura præsertim referuntur, vel à profanis scriptoribus fabulosè scribuntur, perquam diligentissimè annotantur, & Hebraicè nominibus proprijs nominantur, additis numeris, quibus vtuntur Latini, quæ seorsim diffusè explicantur in libello ad hæc composito Latinè. Huius rei vnicum exemplum afferam de Tilsema, quo hostes abigebant Palestini, de quo ante me Hottingerus quoque annotauit in Hist. Or. lib. 1. cap. 8 pagina 291. his verbis: *Itaque in explicatione Geographica Terræ Sanctæ N. 908. notat* נהר כלב *Nahàr Chalèu Fluuius Canis Adonis est fluuius Phæ-*

num Dom. 1530. accidit casus: quòd Iudæus quidam, alteri sodali Iudæo in depositum tradidit 1000. aureorū sine aliqua in scriptis cautione: elapso certo tempore, repetijt Iudæus à socio suum depositum. Negauit ille, se ab eo aliquid accepisse: vnde Iudæus depositator Patauiū adit ad R. Abrahamum מנץ *Minz* hoc est Moguntinum, qui causæ istius patrocinator effectus, scripsit valdè doctè in fauorem sui Clientis. Idem facit aduersarius suos patrocinatores quærens. Hinc inter Rabbinos Italiæ magnæ exortæ sunt contentiones; alijs pro depositario, alijsque contra ipsum scribentibus. Non substitit tantùm in Italiæ partibus hæc contentio, quin & in Poloniæ quoq; Regno excitatur. Peruenit enim ad manus nostri R. Iacobi consilium R. Mintz, contra illum scripsit; & sic alter ab altero lacessitus, eo tandem deuentum est, vt plusquam centum Rabbini, hinc inde ad pugnam descenderint, qui sese inuicem mordentes, ac lacerantes alter alterum diris vouebat, & excommunicationibus sibi contrarios è Synagoga eijciebant. Fama tamen percrebuit apud Italos; vt vterque Rabbinus *Minz* nimirùm, & *Polonus* vnà simul, & eadem die obierit. Ita refert *Scialsc. hakkab.* pag 65. circa princip.

Cæterùm hic R. Iacob Polonus, cuius nomen, vt ait R. Dauid Ganz ad annum 290. sexti millenarij, Christi 1530. *ab vno mundi extremo exijt vsque ad aliud. Dicunt fuisse primum, qui publicè protulit limatum acumen suum, & ingeniosè ventilauit subtilem methodum disputationum, qua solent vti Præsides Scholarum in illa Prouincia ad acuendum per illas discipulos suos ab illo tempore vs-*

siuè *Specula Iacobi*. In folio expanso, & volatili expenduntur 32. quotidiana exercitia spiritualia; ad benè, pièque viuendum, quibus tamquam in speculo quotidiè seipsum intuens suorum peccatorum sordes credit Iudæus se emendare posse, & coinquinatam suam conscientiam abluere. Totum folium in duas partes diuiditur. In parte dextra illa prima verba Decalogi cernuntur אנכי יהוה אלהיך *Ego Dominus Deus tuus*, per quæ vniuersæ fidei fundamenta intelliguntur, & 12. filijs Israëlis tribuuntur, quibus, & totidem virtutes morales assignantur.

Completo numero decimo tertio in parte sinistra folij, totidem vitia enumerantur, adiuncto Decalogi præcepto לא תחמוד *Non concupisces*, in vniuersum sunt pariter 13. quibus adduntur alia sex vulgata Præcepta Iudæorum. Omnia simul constituunt numerum ב״ל 32. per quem intelligunt totam Legem fuisse adimpletam hisce exercitijs numero 32. Nam ב prima litera est libri Pentateuchi, & litera ל est vltima. Videlicet ב prima est vocis בראשית, & ל vltima vocis ישראל, quibus aperitur, & clauditur totus Pentateuchus. Excusum est huiuscemodi folium Venetijs anno 422. Christi 1662. apud Typographiam Vendraminam, opera Venturini Ben Dauid.

תתנ״ג רבי יעקב מקורביל או מקוברִיל ספקולא מכל בעלי חחלומות:

893. R. IACOB DE KORBEL, seù vt scribit *Scialsc. bakkab. de Koberil*, pag. 50 b. Fuit Cabalista, & ætate *Harrambàm*, refertur citato loco. Hot-

Phœnicia notus, & à fabula Adonis sic nominatus. Hodie dicitur fluuius Canis, siquidem illius regionis habitatores sibi persuadent, in quodam monte alto, vicinoque illi fluuio Canem ex metallo arte Magica conflatum fuisse, & cùm hostium pyratarum naues mare illud percurrerent, latrare, cuius latratu omnes commonefactos confestim conuenere, & ad defensionem arma cepere; hincque nomen comparasse credant. Hæc autem Terræ Sanctæ descriptio ære incisa, prodijt Amstelodami anno עמד וימד ארץ 381. ex Habac. 3. 6. *Stetit, & mensus est serram*. Hoc est anno Domini 1621.

תתצ״א ר׳ יעקב קאנץ מאוראן אל אפריקא טרדוק אלמון פכרי אל לשון ספרדי עקאר אל פסס אלמוסיביכו אל מכלמס סביר קונסטנטינס:

891. R. IACOB KANTZ, seù *Cantius Oranensis* in Africa, & in ea Vrbe, ac præsidio Hispanorum militum Regius Interpres; ex Hebræa in linguam Hispanam vertit Tractatum R. Mosis Almosenini de mirabilibus Vrbis Constantinopolitanæ. Euulgatur cum hac inscriptione Hispana: *De los estremos, y grandezas de Costantinopla*. Excusus Madriti 1638. in 4. Habui huiusmodi notitiam ex Bibliotheca Hispana Don Nicolai Antonij Tom. 2. pagina 353.

תתצ״ב רבי יעקב קאפיל בן ר׳ צבי מרגלית מלמירא עשה מראות יעקב:

892. R. IACOB CAPELLVS BEN R. TZEVI MARGALITH DE LAMIRA fecit מראות יעקב *Maròth Iaakòu Visiones*.

Vidi in calce libri יצירת *Ietzirà* editionis Mantuanæ Catalogũ Auctorum, qui de re Cabalistica scripserunt, & inter eos recensetur R. Iacob Ben Ruben, & dicitur scripsisse -

היכל יהוה *Hechàl Adonài Templum Domini*; Itaque, & hic liber erit Cabalisticus. An verò R. Iacob Ben Ruben vnus, & idem sit Auctor vtriusque, planè ignoratur. Quidam hunc librum adscribunt ר׳ יחיאל אשכנזי *R. Iechieli Aschenazi Germano*, de quo suprà num. 820. pagina 833. & prodijt Venetijs apud Danielem Zanetum.

תתצ״ו **רבי יעקב רומיי** בקושטאנטינה חבר מאזני משקל ;

896. R. IACOBVS ROMANVS Constantinopolitanus scripsit -

מאזני משקל *Moznè misckàl Statera ponderis*; Tit. ex Ezech. 5. 1. *Est Prosodia Hebraica R. Iacobi Romani Constantinop. in qua genera Carminum Hebraicorũ mille trecenta quadraginta octo ostendit, & proponit. Nondum est editus. Specimen Operis ante aliquot annos ad me misit Constantinopoli.* Ita Buxtorf. in sua Bibl. Rabb. Huius Auctoris meminit etiam Buxtorf. F. in מנחת קנאות & in קיצור עקדת יצחק. Hic Auctor librũ *Cuzarì* Arabicum habebat ante annũ 1660. & editionem eius trilinguem, Arabicam, Hebræam, & Latinam moliebatur. Ex eodem Buxtorf. F. Præfatione in Cuzari.

תתצ״ז **יעקב רוסאליש** רופא בהמבורג יסודי מעשה שירים בלשון לאטין בספר זכות ליוסיפוס ובספרו ; ובמנלים בתחילת ספר זכות : ובעס דברים על הרפואה ;

897. IACOBVS ROSALES Hebræus Hamburgensis Mathematicus, Philosophus, ac Medicinæ Doctor, scripsit -

 Ar-

Hottingerus Class. XI. suæ Bibl. Orient. dicit, scripsisse -

בעלי החלומות *Baalè hachalomòth Domini somniorum*, de responsis in somnis. Ita Hottingerus ex Buxtorfi F. qui addit esse msc. In libro משנה תורה *Miscnè Thorà* R. Mosis Ægyptij, *Halachòth* שחיטה *Scechità* c. 2. in הגהות *Animaduersionibus* de hoc Auctore fit mentio; vnde videtur esse antiquus. Korbel, seù Corbeil est Oppidũ Galliæ non admodum longè à Parisio. Vide infrà in *R. Isaac Ben R. Ioseph de Korbel*.

תתצ״ד **ר׳ יעקב קטון** כתב הקדמה בחמשה חומשי תורה ;

894. R. IACOB KATO'N *Paruus*, scripsit Prologum in Mosen. Ita Gesnerus.

תתצ״ה **רבי יעקב בן ראובן** חבר מלחמות יהוה וסוא ויכוח נגד המשיחיים : וחבר ס׳ העושר וס׳ היכל יהוה על הקבלה ;

895. R. IACOB BEN RVBEN, scripsit -

מלחמות יהוה *Milchamòth Adonài Bella Domini*. Iudæi superstitiosi scribunt " & legunt השם *Hascèm Nominis* scilicet Dei, vt semper faciunt. Buxtorf. F. dicit: esse disputationem contra Christianos msc. Idem dicit Hottinger. Class. IV. Biblioth. Orient. Scripsit -

ס׳ העושר ; *Sèpher Haòscer Liber diuitiarum*. Plantauitius affirmat agere de lapidibus pretiosis. Index Bibliothecæ Lugdun. Batau. esse Comment. in 24. libros Biblicos msc. In eadem Biblioth. & in legato Warneriano exhibentur Comment. in Iosue, Samuel, Regum, Ieremiam, & Hagiographa eiusdem R. Iacobi F. Ruben.

fcripferunt *Epiftolam* על חיבום *al baijebùm* de lege fratria, reperitur mfc. in Biblioth. Vatic. papyr. in 8. num. 254. pag. 84.

Quidam R. Iacob Ben Salomonis fcripfit -

לקוטים על מלך המשיח *Collectanea de rebus Chrifti Regis*; quibus fummatim explicatur quicquid Iudæi de Chrifto fapiunt. Ex Hebræo Latinè vertit G. Genebrardus, & excufa Parifijs vnà cum Chronico breue Hebræorum apud Martinum Iuuenem anno Domini 1527. in 8. in Biblioth. Vatic. fub num. 6993. in 8.

תתקא רבי יעקב בן שמואל לקט
הרבה פירושים על משניות וקראם עץ חיים :

901. R. IACOB BEN SAMVEL varios Commentarios compilauit fuper משנייות *Mifcnaijòth*, quos vocauit -

עץ חיים *Etz chaiìm Lignum Vitæ*, Tit. ex Genef. 2. 10. Excuf. Liburni anno 414. min. fupp. Chr. 1654. in 8. Vide in *R. Iuda cognomento Rabbènu Hakkadòfc* pag. 344.

תתקב רבי יעקב בן שמואל
מברישאק המכונה קאפילמאן חבר אהל יעקב :

902. R. IACOB BEN SAMVELIS Brifacenfis cognomento *Capelman*, fcripfit -

אהל יעקב *O'hel Iaakòu Tentorium Iacob*, Eft פירוש *Perùfc Expofitio* fuper librum עקרים *Ikkarim* Rabbì Iofephi Albo. Ita Buxtorfius, qui alium *Rabbì Capelman* nobis exhibet nomine Iacobum, fed בר בונם *Bar Bonem*, fiuè *Barbonem*, qui in linguam Germanicam, Paraphrafim Chaldaicam V. libellorum Canticorum, Ruth, Threnos, Eccles. & Efther vertit, vnà cum explica-

Armaturam medicam; hoc eft modum addifcendi Medicinæ, per Zacutinas hiftorias, earumque Praxin. Appofita eft in principio Tomi II. operum Zacuti. Scripfit -

Poculum Poëticum in Zacutinas laudes. Habentur inter Opera Zacuti lib. IV. & V. De Medicorum Principum Hiftoria impreffa Amftelodami 1637. & 1638. in 8. Et Lugduni anno 1657. in fol. Tom. I. in principio.

Quidam *Rofales* Carminibus Heroicis ea, quæ in hoc præfenti æuo ventura credit, fpiritu planè phanatico deferibit, & prædicere gloriatur.

תתצח רבי יעקב בר שבתי המכונה
חזקוני חבר פירוש על פירוש רש"י על התורה : עיין רבי חזקיה בן מנוח חלק ב' : בסימן תקכב : דף תתכט : עמוד ב' :

898. R. IACOB BAR SCIABBATHA'I cognomento חזקוני *Chizkunì* fcripfit Supercommentationem in Commentarium רש"י *R. Salomonis Iarchi* fuper Pentateuchum. Extat mfc. in Bibl. Vrbin. apud Vatic. papyr. in 4. Scripta fuit anno 5195. Chrifti 1433. Vide *R. Chizchiàh Ben Manòach* Parte II. num. 522. pagina 829.

תתצט רבי יעקב בר' שלמה ן' חביב
עיין ר' יעקב ן' חביב בן ר' שלמה הספרדי :

899. R. IACOB BEN R. SCELOMO' ABEN CHAVI'V. Vide *R. Iacob Aben Chauiu, Ben R. Scelomòh Hifpanus*.

תתק ר' יעקב בן שלמה ולי יהודה
חברו אגרת על היבום : כתב"י בוואטיקאנו :

900. R. IACOB BEN SCELOMO'H, alijs *Ben Scimfciòn*, & *R. Iuda*

Vide *R. Iacob Ben Machir*, *R. Moses Bar Iudæ*, *& R. Scimòn*.

Vertit ex Arabico in Hebraicum librum Alphragani de motibus Cęlorum, & choræis Planetarum an. mun. 5040. Chr. 1280. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 4. Scripsit -

מצרף לכסף *Matzrèph lachèseph Conflatorium argenti*, Tit. ex Prouerb. 17. 3. quo explanantur decem Prædicamenta Aristotelis ab eo ex Arabico in Hebraicum translata, vt rem gratam faceret Rabbinis Burgensibus, & Narbonensibus. Quibus adduntur Commentaria Abèn Rasciàd, hoc est Auerrois in decem Prædicamenta. Scripsit & librum

מליצה *Melitzà Interpretationis*. Complectitur primum, & secundum Periermenias. Reperitur msc. in Bibl. Vatic. papyr. in 4. sub num. 353.

תתק״ה ר׳ יעקב בר שמשון מאסטריים שלח אגרת אל הרבים על ענין יבום :

905. R. IACOB BAR SCIMSCIO'N SAMSONIS ex Liburnia Prouincia Austriæ. Misit Epistolas ad diuersos super יבום *Iabùm De lege fratria*. Vide suprà *R. Iacob Ben Scelomò*.

תתק״ו רבי יעקב ששפורטש חבר ס׳ היכל הקודש והוא פירוש על התפלות :

906. R. IACOB SEXPORTAS, scripsit librum -

היכל הקודש *Hechàl hakkòdesc Templum sanctitatis*. Est explicatio precum Iudaicarum. Excus. Amstelodami anno ת״יג 413. Chr. 1653. in 4.

תתק״ז רבי יעקב שנקרא רבינו תם בן רבי מאיר בן ר׳ שמואל מעיר טרויש בצרפת בן בתו של רש״י חבר ס׳ הישר : וס׳ הפיסקה ; וחבר תוספות ופלפולים

catione Hebraica difficiliorum vocum Chaldaicarum. Excusa Friburgi Brisgoiæ apud Frobenium, in 4.

תתק״ג ר׳ יעקב בן שמעון חבר ס׳ נגד יהושע בן יהודה קראי נעתק מלשון ערבי אל לשון עברי :

903. R. IACOB BEN SCIMO'N composuit librum contra Iosue Ben Iudæ Karræum hæreticum, de Coniugij gradibus prohibitis; versus fuit ex Arabica in linguam Hebraicam. Reperitur msc. in Biblioth. Lugd. Batau. inter libros Warnerianos.

תתק״ד רבי יעקב בר שמשון אנטולי חבר מלמד התלמידים והוא פירוש על התורה : והעתיק ס׳ אלפאר גאני מהתבונה מלשון ערבי אל לשון עברי : וחבר ס׳ מצרף לכסף ; וספר המליצה :

904. R. IACOB BAR SCIMSCIO'N SAMSONIS ANTOLI' Hispanus, gener R. Samuelis Abèn Tybbòn traductoris libri מורה *Morè* R. Mosis Ægyptij, scripsit -

מלמד התלמידים *Malmàd hattalmidim Stimulus discipulorum*. Est expositio Philosophica, & optima super Pentateuchum Mosis nunquam impressa. Reperitur in Biblioth. Vatic. in folio Pergam. sub num. 41. Plantauitius in sua Biblioth. Rabbin. exhibet nobis librum cum hoc eodem titulo, sed malè legit מְלַמֵּד *Melamèd Doctor* pro מַלְמַד *Malmàd Stimulus*, deceptus à Buxtorfio, qui pariter eodem modo legit, sed in Appendice ad Bibliothecam Rabbinicam corrigitur à Buxtorf. F. in ס׳ המלמד *Sèpher hammalmàd librum stimuli*.

Sunt & alij libri cum eodem titulo

על הגמרא ; ועוד ס' הנקרא בשר על גבי גחלים ; ואגרת התשובה ;

907. IACOB cognomento *Rabbènu* תם *Tham Ben R. Meir, Ben R. Samuelis de Vrbe Trecensi* in Gallia, רש"י *Rasci*, seù *R. Salomonis Iarchi* ex filia nepos; Duos fratres habuit eo non inferiores doctrina. Maior natu fuit R. Samuel, qui contractè vocatur רשב"ם *Riscbàm*, id est *R. Samuel Ben Meir*. Vltimus fuit R. Isaac communiter dictus ריב"ם *Riuàm*, id est *R. Isaac Ben Meir*. Hunc verò R. Iacob ob illius lenitatem, & mansuetudinem, qua præditum fuisse asserunt, ad exemplum Iacobi Patriarchæ, de quo Genes. 25. v. 27. legitur: ויעקב איש תם יושב אהלים, *Et Iacob* (erat) *vir perfectus* (seù lenis mansuetus) *habitans in Tabernaculis*, vocitatum fuisse רבינו תם *Rabbènu Tham Magistrum nostrum perfectum, lenem, & mansuetum*. Iudæorum Auctores eum fuisse bonis moribus præditum, & in Iudaicis facultatibus perdoctum. Quamplurima Opera scripsit -

1. ס' הישר *Sèpher haijasciàr Liber rectus* (Tit. ex Ios. 10. 13. Tractat de Iuribus Iudaicis 18. שערים *Sciaarìm Portis*, seù Tractatibus comprehensis. Cracouiæ per Isaacum Ben Aharonis anno mundi שמ"ו 346. Chr. 1586. in 4. Est & alius liber cum hoc titulo ס' הישר & est Historicus super Pentateuchum. Scripsit -

2. ס' הפיסקה *Sèpher Happiskà Liber sententiæ*, citatur in הגהה *Haghahà* 7. capitis 9. *Halachòth* ס' תורה libri הי"ד *Haijàd* R. Mosis Ægyptij. Videtur tractare de Iuribus Hebraicis, eorumque sententijs.

3. תוספות ופלפולים על הגמרא *Tosaphòth* *Vpelpolìm al Hagghemarà Additiones, & acutæ disputationes super Ghemaram*, id est super Talmud Babylonicum. Quoad huiusmodi Additiones, quæ sub nomine *Tosaphòth* euulgatæ sunt, & alteram Talmudis Babylonici columnam occupant; aduertendum est, eas fuisse compositas à diuersis Rabbinis Gallicæ Nationis; inter quos præcipuus est hic noster *Rabbènu Tham*. Verum quidem est, quòd & alius Rabbinus Gallus reperitur nomine Rabbi Iacob Aurelianensis, qui & ipse vocatur Rabbènu תם *Tham*, & sæpè in ijsdem *Tosaphòth* citatur per *Rabbènu Tham*, ita vt admodum difficile sit vnum ab altero distinguere, cùm simul conueniant in nomine, & cognomine. De hoc posteriori egi suprà num. 830. pag. 836. Iterum hic noster R. Iacob scripsit -

4. בשר על גבי גחלים *Basàr al gabbè ghethalim Caro super prunas*. Titulus est libri, vt tradit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 52. sed non indicat argumentum ipsius. Scripsit denique -

5. אגרת התשובה *Ighèreth hattesciuuà Epistolam pœnitentialem*, in qua agitur de resipiscentia. Est excusa Cracouiæ in 8. Cæterùm Auctores Hebræi summè extollunt mansuetudinem, benignitatem, aliasque huius viri morales virtutes. Non in controuersiam verto auctoritatem illorum, qui magnifica, & mirifica de hoc Auctore scribunt; sed animaduerto, quæ de eo scribit Auctor *Scialsc. hak*. p. 52. non longè à princ. ex *Mordachi* varijs in locis שהיה מלאכתו להלוות ברבית *quòd ipsius exercitium erat dare ad vsuram*. Igitur vir nequam omninò esse debuerat, nec laudandus, sed secundùm quod docet diuinum oraculum per Prophe-

תתקט׳ **יפה נוף** הם ספר בלי שם המחבר ושם נוסחות הכתבים והשטרות על דרכם הכוללים עם תפלה אחת ליורדי ימים והולכים מדברות אשר תקן הרמב״ן על פי הקבלה ועם תפלה אחרת אשר סידרה ר׳ משה ן׳ אלשקר עם בקשות כוללות בספר שירות : גם בקשות אשר יסדם ר׳ יצחק אשכנזי ועם סדר המלקות כפי מה שנהגו זקני המערב : כתבם בוויניציאה בכתיבת [illegible]

909. IEPHE NOPH *Pulcher termino*, Titulus libri desumptus ex Psal. 48. 3. Est collectio diuersarum rerum hinc inde dispersarum, à quodam Anonymo facta. Complectitur exemplar quarundam Epistolarum familiarium à quibusdam ad quosdam missarum, præcipuè à R. Iuda זארקו *Zarkò* ad R. Ioseph Abèn יחייא *Iachijà*, ad R. Ioseph חמון *Hamòn*, & ad R. חיים *Chaim* אלפואל *Alphùal*, quibus adduntur diuersæ formulæ superscriptionum, quibus magnificis titulis, & encomijs honorantur Rabbini, & quandoque sub his comprehenduntur etiam plebæi. Post prædictas formulas sequitur formularium Instrumentorum, & aliarum scripturarum, quæ coram testibus fiunt, & obsignantur, vt sunt, quæ ad matrimonialia spectant, ad repudia, & his similia.

Item reperitur quædam oratio recitanda à nauigantibus, & itinerantibus per deserta. Composita à רמבן *Rambàn* R. Mose Bar Nachmàn Cabalisticè.

Itemque alia versibus composita à *R. Mose Aben* אלשכאר *Alàscar* cum quibusdam alijs supplicationibus pariter versibus conscriptis à ר׳ יצחק אשכנזי *R. Isaaco Aschkenazi Germano*.

Additur ritus administrandi flagellationem 40. plagarum vna minùs secundùm formulam seruatam ab Occidentalibus, hoc est ab illis, qui Terram sanctam incolunt, & vocant מלקות *Malkùt*

Prophetam suum (Psal. 15. 5.) laudandus est ille, qui כספו לא נתן בנשך *argentum suum non dedit ad vsuram*. Igitur vsurarius iste, non inter probos, & pios viros, sed inter improbos, & iniquos est connumerandus, qui & rationem villicationis suæ reddidit summo illi patrifamilias an.m.4930. Chr.1170. sepultusq; est Remis in Gallia, quæ à Trecensium Vrbe distat circiter tribus parasanghis, seù leucis. Ex *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 52. vbi vox רימינו *Rimino* emendanda puto in רימיש *Remis*. Corrigendus est etiam Plantauitius, qui non semel pro voce תם mendosè scribit טאם. De hoc Auctore præter loca citata in *Scialsc. hakkabb.* videndus est liber *Iuchasin* pag. 131. De R. תם *Tham* familiæ יחייא *Iachijadis* cùm in arbore huius familiæ non inueniam, de eo nil aliud dicendum fore puto.

תתקז׳ **יעש או ן׳ יעש** הרופא חבר פירוש על ס׳ הראשון מאבו עלי אבן סינה הפילוסוף ונמצא כ״י על הנייר ועל הקלף יחד בוואטיקאנו בבתי ספרי דוכס דאורבינו :

907. IAE'SC, seù ABE'N IAE'SC Medicus, scripsit Commentarium in primum librum Abù Alì *Abèn Sèna*, hoc est *Auicennæ*. Asseruatur in Biblioth. Vrbinat. apud Vatic. msc. partim papyr. partim pergam. in fol.

תתקח׳ **רבי יפת** לוי כתב פירוש על ס׳ שמות וס׳ ויקרא : ועל ס׳ שופטים שמואל מלכים ותרי עשר : ונמצא כ״י :

908. R. IE'PHETH scripsit Comment. in lib. Exod. & Leuit. & in libr. Iudic. 1. & 2. Samuel. 1. & 2. Regum, & in 12. Prophetas minores. Reperitur msc. in Biblioth. Lugdunensi Batava in Appendice librorum, qui seriùs accesserunt ad legatū Warnerianum in 8.

ipſe mendosè legit) fol. 50. Catenæ Cabalæ, id eſt *Scialſcèleth hakkabbalà*, vbi nomen, cognomen, & patria huius Auctoris expreſsè habentur, pagina enim ab eo citata 50. b. linea ſeptima ante finem hæc omnia hiſce verbis declarantur.

רבינו יצחק בר אבא ממרסיליאה היה בדור הזה וחבר ס' העטור ואומר ס' יוחסין שחברו שנת דתתקמ״ב ;

Rabbènu Iſaac Bar Abbà de Maſſilia fuit hac ætate, & compoſuit librum Ittùr; & dicit liber Iuchaſsìn, quòd illum compoſuerit anno 4942. Chriſti 1182. Quid clariùs? Verum tamen eſt, quòd huiuſmodi liber עיטור *Ittùr* ab aliquibus tribuitur *R. Pèretz*, ab alijs *R. Simchà*; vel etiam *R. Chananaèl*. Sed auctoritas *Iuchaſsìn*, & *Scialſcèleth hakkabbalà*, qui Chronologiam Scriptorum ex profeſſo texuerunt, magis apud me præualet; niſi fortè quis dicere velit, diuerſos fuiſſe Scriptores, qui cum hoc titulo עיטור *Ittùr* libros compoſuerint. In Cod. mſc. Biblioth. Vatic. ſub numero 143. omnia opera העטור *Haittùr* tribuuntur R. Iſaaco præfato. Cuius II. Pars *De feſtiuitate Tabernaculorum*, & *Paſchatis* ibidem habetur num. 115. Scripſit & alium librum, quem vocauit.

ס' עטור סופרים *Sèpher Ittùr Sopherìm Liber coronatus Scribarum*. Huius libri fit mentio in *Scialſcèleth hakkabbalà* pagina nuper citata. Sed ibi nihil de illius argumento. Scripſit.

מאה שערים *Meàh ſcearìm Centum menſuræ*, Tit. ex Geneſ. 26. 12. Sunt Commentarij ſuper Opera הרי״ף *HaRàu Iſaac Phes*, ex eodem Auctore *Scialſcèleth hakkabbalà* ibidem vt ſuprà.

Buxtorfij F. in Appendice ad Bibliot. Rabbinicam patris, duos libros mmſſcc. *kùt Flagellationem*, eamque ſolent ſponte recipere בערב יום הכפורים *Veſpera diei Expiationum*, qui alijs ſanctiores haberi volunt. Excuſ. Venetijs apud Ioannem de Gara characteribus Bombergianis anno non notato, in 4.

תתקי״ ר' יצחק בר אבא ממרסיליאה

חבר ס' העיטור שנת דתתקמ״ב ; וחבר ס' עטור סופרים ; וחבר פירוש על הרי״ף שנקרא מאה שערים , וחבר עשרת דברות ;

910. R. ISAAC BAR ABBA' de Maſſilia, claruit in Hiſpania tempore primæ, & ſecundæ calamitatis Hebræorum, quæ in Regno Legionis anno 4956. Chr. 1196., & an. 4991. Chriſti 1231. acciderunt. Anno mundi 4942. Chr. 1182. ſecundùm *Iuchaſsìn* pagina 132. ſcripſit.

ס' העיטור *Sèpher Haittùr Liber coronatus*. De rebus iudicialibus, & ritibus Hebræorum. Cenſetur ab ipſis egregium Opus; diuiditur in 5. שערים *Sciaarìm Portas*, ſeu *Tractatus*. Reperitur mſc. in Bibliotheca Vaticana ab ipſomet Auctore Iſaaco in fol. membranaceo, qui vſurpans illud Geneſ. 26, 12. ויזרע יצחק וגו' *Et ſeuit Iſaac &c.* alludit ad nomen ſuum iſaacum. Scriptus autem fuit hic Codex anno mundi 4953. Chriſti 1193. vndecim annis poſt illius compoſitionem; quia hic liber compoſitus fuit anno mundi 4942. Domini 1182. ab Iſaaco Maſſilienſe, vt dictum eſt. Vnde corrigendi Buxtorfius, & Plantauitius, qui Iſaacum Marſilium, & Iſſacharem Marſilium eum vocant. Hinc apparet, quòd neque Plantauitius, neque Buxtorfius hunc librum viderint. Multò minùs Pluntauitius vidit librum Rabbi Ghedalià Ben Iechaià (vt

1. cap. 3. Malachiæ, הנה אנכי שולח מלאכי וגו׳ *Ecce ego mitto Angelum meum, & præparabit viam, &c.* Fuit vir inter Hebræos doctus, & eruditus, scripsitque librum omni Rabbinica eruditione repletum, quo de vita Iudæorum instituenda, eloquentia planè prodigiosa, & methodo incomparabili doctè pertractat. Huic titulum fecit -

מנורת המאור *Menoràth hammaòr Candelabrum luminaris*, Tit. ex Exod. 35. 14. & Num. 4. 9. nam sicut super Candelabrum aureum Mosaicum septem lucernæ ardebant Exod. 25. 37. sic & hunc suum librum in septem הנרות *hanneròth Lucernas* tamquam in septem Tractatus, seù libros diuisit. Vnumquemque ex ijs in aliquot כללים *Chelalim* puncta vniuersalia subdiuisit, eaque in diuersa Capita dispertitus est. Itaque in

Prima Lucerna. De rebus fugiendis, quæ illicitæ sunt, pertractat sic: de inuidia; de concupiscentia diuitiarum, rerumque delectabilium, carnalium, &c. de honore acquisito per literas; & de dominio.

Secunda Lucerna, regulat linguam. Vnde de derisore, & irrisione, subsannatione; De mendacio, iuramentis, & votis; De hypocrisi, & adulatione; De detractione; socio non confundendo; De multiloquio, contentione, & disputatione; Et de nomine Dei in vanum non assumendo.

Tertia Lucerna respicit obseruantiam præceptorum. Vbi de Circumcisione, liberorum educatione, & institutione; de oratione, & precibus; de reuerentia Synagogæ exhibenda; de benedictionibus, fimbrijs, phylacterijs, & libro Legis. De Festiuitatibus Neomeniorũ, En-

nobis exhibet cum hoc eodem titulo מאה שערים quem per *Centum Portas* transfert. Primum facit Cabalisticum, & huic nostro R. Isaaco Bar Abbà attribuit. Alterum esse Conciones R. Mosis Alscech in Parascias Mosaicas ordinatim habitas. Plantauitius in sua Biblioth. Rabbin addit: esse centum insignes Conciones de regulis Legis diuinæ obseruandæ excus. Constantinopoli sine expressione Auctoris, esseque multæ auctoritatis apud Iudæos Orientales. Scripsit -

עשרת דברות *Aseréth deuaròth Decem Verba*, hoc est *Decalogus*. De eo idem *Scialscèleth hakkabbalà* loco citato sine indicatione argumenti. De hoc Auctore præter suprà citatos, vide R. Dauid Ganz ad annum 942. quinti millenarij. Lib. שערי ציון *Sciaarè Tzijòn Porta Siòn* sæpè citatum in libro *Scialscèleth hakkabbalà*.

נפק״ס ר׳ יצחק אבוהב ספרדי תלמיד

ר׳ יצחק קנפאנטון חבר ס׳ מנורת המאור · וחבר פירוש על פירוש מזרחי על רש״י ·

911. R. ISAAC אבוהב AVVHA'V Hispanus, discipulus R. Isaaci Kanpanton. Habitauit in Regno Castellæ, sed inde anno Domini 1492. eiectus cùm vniuerso Iudæorum populo, moritur in Regno Portugalliæ anno mundi 5253. Christi 1493. septimo mense post exilium Hispanicum, anno ætatis suæ 60. & post mortem Magistri sui Kanpantonis anno 28. ex Abrahamo Zacuto in suo libro *Iuchasìn* pag. 134. cuius discipulus fuerat, & qui iusta ei persoluerat, & funebri oratione Magistrum suum plusquam par erat, laudauerat: nam in illum adaptauit versic.

gitur de humilitate; paupertate spiritus, corde, & voce exprimenda sine hypocrisi; denique de verecundia, & modestia. Totus igitur liber est moralis, & ideò publicè in Scholis legitur, & iuuentus ex eo instruitur, & vix vllus reperitur, qui illius notitiam non habeat. Nihilque à Iudæis sententiosum, atque sale conditum prouerbium vnquam auditur, quod totum ex hoc libro depromptum non sit: abundat enim antiquorum sententijs, & apophtegmatibus, quæ à Iudæis adhuc puerulis addiscuntur, & memoria per totum vitæ curriculum retinentur. Hinc mirum non est, si tam frequenter, & qualibet occasione, ad rem præsentem aptatum proferant adagium. Promptuarium igitur est omnium moralium virtutum hic liber, qui sæpè, & varijs in locis excusus fuit. Venetijs anno ד״ש 304. Chr. 1544. apud Cornelium Adel-kind, Impressoribus Messer Zanino, & eius fratre de Phari. Charactere quadrato, & eleganti in fol. Et ibidem anno שנ״ה 355. Chr. 1595. apud Ioannem de Gara eodem modo in fol. Item Cracouiæ anno שנ״ז 357. Chr. 1597. in fol. Et iterum Venetijs anno ה׳ ישב״רן ובאו 5385. Christi 1623. apud Petrum, & Laurentium Bragadinos, in fol. expunctis nonnullis, quæ ex Talmude excerpta erant, & contra verum Messiam Iudæorum Iesum Christum Dominum militabant. Scripsit -

נהר פישון *Nahàr Pisciòn Fluuius Phison*. Sunt Conciones editæ Constantinopoli, inquit Buxtorf. F. Scripsit quoque -

שלחן הפנים *Sciulchàn happanìm Mensa facierum*. Est Ritualis msc. sunt verba ipsius Buxtorf. F. & Hottingeri Class. V. Encœniorum, Purim, Azymorum, Pentecostes, & Tabernaculorum: de Sabbatho; de honore parentibus exhibendo; de vxore ducenda; qua ætate, quomodo, & quibus diebus celebrandæ sint nuptiæ; de matrimonij vsu, ac sanctitate. De eleemosyna, de hospitibus suscipiendis; de operibus misericordiæ; Sponsi lætitia; infirmorum visitatione; mortuis sepulturæ tradendis, deque luctu, & exequijs; de consolandis afflictis; de iudicio, & iustitia rectè administranda; De muneribus non suscipiendis à Iudice, & retributione Iudicij.

Lucerna quarta. De studio Legis; de tempore lectionis; quo ordine docendum discipulos; Et de præstantia studij. De magnitudine premij recipiendi pro bonis operibus, tam in hoc seculo, quàm in futuro. Et de resurrectione mortuorum pro premio, vel pœna æterna facienda; De disputatione, & conferentia habenda de rebus sacris cum timore, & amore, & quo tempore sit instituenda: de honore exhibendo ijs, qui Legem docent. Item de Sapientibus, & Magistris.

Lucerna quinta. De Pœnitentia: quomodo primùm relinquendũ sit peccatum; de ieiunijs, & premio pœnitentibus dando; & de diebus, quibus maximè pœnitere oportet; de die Iudicij, & die propitiationis: de castigatione, seù flagellatione particulari, & vniuersali.

Lucerna sexta. De pace, & amore: de vrbanitate; quid cuilibet homini conueniat: quid sapientioribus: Quomodo quærenda sit pax, vbi de fraterna charitate, & amore.

Septima & vltima Lucerna. In ea a-

Quidam R. Isaac Ben Abrahami, nescio an sit idem cum superiori, scripsit -

פי׳ על קהלת *Perùsc al Kohèleth Explanationem in Ecclesiasten*. Extat msc. in Biblioth. Vatic. in fol. pergam.

Gesnerus in sua Bibliotheca meminit cuiusdam Isaaci Abrahami Iudæi, qui scripserit: de redemptione, ac salute futura, prout memoratur lib. Exodi, & Prophetiæ singulæ prædicunt. Ita ille.

ר׳ יצחק בן ר׳ אברהם תתקי״ד

שנקרא ריצב״א והוא אחד מן בעלי תוספות :

914. R. ISAAC BEN R. ABRAHAMI, cognomento ריצב״א *Ritzbà* abbreuiatè, fuit vnus ex Auctoribus, qui composuerunt תוספות *Tosaphòth*, qui obijt circa annum mundi 935. min. sup. Chr. 1175. Dauid Ganz ad hunc annum. De quo *Scialsc. hakkabb.* pagina 55. ex *Iuchasìn* pag. 131.

רבי יצחק אברבנאל או אברבניל או אברבניאל ספרדי טוב תתקי״ה

ויונאלי ספרדי שנת רנ״ב וחבר חבורים הרבה ואלו הם :

א׳ : פירוש על התורה :

ב׳ : פירוש על יהושע שופטים ושמואל :

ג׳ : פירוש על ס׳ מלכים :

ד׳ : פירוש על ישעיה וירמיה :

ה׳ : פירוש יחזקאל ותרי עשר :

ו׳ : פירוש על דניאל וקראו מעיני ישועה :

ז׳ : חבר ס׳ משמיע ישועה והוא פירוש על כל הנבואות שהוא אומר שלא נוכל לפרשם לא על בית שני ולא בדרך רוחני אלא על הגאולה עתידה :

ח׳ : וחבר ס׳ ישועות משיחו והוא פי׳ כל הגדות ומאמרי הגמרא ומדרשות על ענייני והמשיח : ואלו הג׳ חבורים כלם יחד נקראים מגדול ישועות :

ט׳ : עטרת זקנים. והוא חבור קטן על פי׳ פרשת

V. Biblioth. Orient. Plantauitius addit, quòd scripserit super Mizrachì; qui ad annum 250. sexti millenarij, nempè Christi 1590. illum reijcit. R. D. Ganz dicit: quòd composuerit *Elucidationem magnam in Commentarios Rasci*; & quòd circa eundem annum erat Præses Scholæ in Vrbe Constantinopoli. Si eo anno vel circa scripserit in *Rasci*, & R. Auuhau obierit anno 1493. vt supra dictum est, difficile erit credere illud, quod dicitur à Plantauitio, cum scripsisse in Mizrachi, cum intra spatium trium annorum, vix manuscripta Mizrachi Constantinopoli commorantis ad manus Auuhau in Castilia habitantis peruenire potuerint. Quicquid sit de hoc dicto à Plantauitio; credibile tamen est, multa scripsisse Auuhau cùm doctissimus inter Iudæos fuerit, & Rabbì Dauid Ganz affirmat ad annum 230. quòd scripserit *Expositionem*, & *Commentarios in* רמב״ן *Rambàn Rabbì Mosen Bar Nachmàn*. Cæterùm prędictum librum מנורת המאור *Menoràth hammaòr* compositum ab eo fuisse anno prænotato 230. ex eodē R. D. Ganz, loco cit. habetur.

ר׳ יצחק בן אברהם תתקי״ג

חבר חזוק אמונה והוא ויכוח נגד האפיקורסים בענין כו׳ :

913. R. ISAAC BEN ABRAHAMI scripsit -

חזוק אמונה *Chizùk Emunàh Munimen fidei*. Est disputatio contra Christianos msc. Extat Constantinopoli apud R. Zachariam Caraitam, & R. Ezechiam Romanum Rabbanitam, ex Appendice Buxtorf. F. Reperitur etiam in Bibl. Lugdun. Batau. inter mmssc. Warnerianos, ex Catalogo Bibliothecæ publicæ Lugdun. Batauæ an. 1674. in 4.

חנת אנכי שולח מלאך ;

י׳ ; ספר ס׳ ראש אמנה על דעת הרב המיימוני ביוסדי התורה ועיקרים כפי מה שהביא בפי׳ המשנה ובספר המדע ובמנין המצות אשר לו ;

י״א ; וחבר ס׳ זבח פסח ;

י״ב ; וס׳ נחלת אבות ;

י״ג ; וס׳ שמים חדשים ;

י״ד ; וס׳ מפעלות אלהים ;

ט״ו ; וס׳ צדק העולמים ;

י״ו ; וס׳ לחקת נביאים ;

י״ז ; וס׳ מחוח שרי והוא נאבד ;

י״ח ; ס׳ ימות העולם ;

י״ט ; ועשה מאמר על המרכבה של יחזקאל נגר המורה ;

כ׳ ; וקצור על פרקי אבות ועל הגדה של פסח ;

כ״א ; ומשיב על י״ב שאלות מענייני פלוסופיא אשר שאלוהו שאול הכהן אשכנזי ;

915. R. ISAAC AVRAVANE'L seù *Abrauanèl*, *Abarbanèl*, *Abarbenèl*, & *Abrabanièl Ben Iudæ*, qui communiter à Iudæis voce, & scriptis cum illustri illo prænomine *Don*, nomini suo præposito, *Don Isaac Abrauanèl* appellatur, vti & ipse, cùm viueret, nuncupari volebat, honorem, & nobilitatem Hispanorum affectans, quamuis aliquando ei non denegetur prænomen רב *Ràu*, quod doctioribus, & insignioribus Rabbinis attribuitur, vt videre est apud librum *Iuchasin* in הגהות *Haggahòth* pag. 157. b. Hispanus itaque fuit Isaac Abrauanèl, ex familia Abrauanella nobilissima, adeoque Regia ex stirpe Regis Dauidis oriunda, sicut ipse iactanter gloriatur, vt infrà videbimus. Et licèt Hispali hæc familia primò nota fuerit, postea tamen in alias Regnorum Hispaniæ partes, & præsertim in Regno Lusitaniæ disseminatam fuisse, Hebræorum historiæ produnt, ac in Vrbe Vlissipone domicilium fixisse volunt, vbi nascitur R. Isaac Abrauanel anno mundi 5197. Christi 1437. qui summa diligentià à parentibus educatus creuit in virum doctum, Iudaica tamen vafritie, & calliditate, cum quadam animi tranquillitate, & humana prudentia in arduis negotijs consilium suum ferendo coniuncta, non caruit: vt aliquando (sicut ipse de semetipso testatur) tempore belli, eius sit vsus consilio Alphonsus huius nominis V. Lusitanorum Rex. Defuncto Alphonso anno Christi 1481. Ioannes II. eius filius Regni heres huius Iudæi animi malitiam atque nequitiam cognoscens eum à se repellit, grauiora etiam in eum animaduersurus, nisi ab eius innata humanitate prohiberetur. Criminum conscius Abrauanèl, & à propria conscientia accusatus, solum vertere Lusitanicum constituit: itaque noctu aufugit, & citiùs quàm credi potest, in Castellæ Regnum se contulit. In eo pecuniariam mercaturam diligenter exercet, qua media, Catholicorum Regum Ferdinandi, & Elisabethæ Aulam ingreditur, artibusq; Iudaicis ab eo callidissimè exercitis, multas diuitias, aurique ingentem summam cumulat, potestatemque tyrannicam in pauperes exercens, vsuris omnia corrodens, Magnificos, & Illustriores Titulos solis Nobilibus, & ingenuis Hispaniarum familijs debitos, superbè ambiens, & cùm Religionis Christianæ iniquissimus hostis fuisset, ipse potissimùm, inter reliquos Iudæos in causa fuit, vt excidium sibi, familiæque suæ, & toti Iudæorum populo pararetur, vti postea sequutum anno Domini 1492. quo anno iussi sunt Regum Catholicorum Ferdi-

que Messanę vsque ad mortem Alphonsi Regis moratur. Itaque, Alphonso defuncto, hoc est anno 1495. Abrauanel Sicilia excedit, Corcyram insulam nauigat eodem anno; at non diù substitit, sed insequenti anno 1496. reuertitur in Regnum, atque Monopoli Apuliæ Vrbe maritima domicilium figit. Septem circiter annis Monopoli habitat, qua relicta, Venetias adijt, vbi anno mundi 5268. Christi 1508, humanos artus reliquit, cùm vixisset annos 71. Eius cadauer Patauium translatum in veteri Hebræorum cœmeterio extra portam זנב ארוך *Zanàu arùch Caudam longam* sepultum est. Hæc habentur in 1. Præfatione libri sui מעיני הישועה *Maaienè haijesciuàh*. In Pręfatione ad librum Deuteronomij, & alijs in locis.

Fuit vir perspicui, sed pessimi ingenij; in labore studiorum infatigabilis, ieiunij patientissimus, vigilijs assuetus, ita vt insomnes noctes studij gratia traheret. Scripturarum verò sacrarum diligens, sed plerumque mendax explanator, & ita facilis in scribendo, vt intra paucos dies, nonnullos Sacræ Scripturæ libros explicarit, & ediderit, vt infrà dicetur. Fuit & infensissimus Christianorum in scripturis apertus inimicus, vt mirum sit, eo tempore, quo calamo maledicta in Christianos scripto exarabat, eodem quoque (vt ita dicam) momento Principibus Christianis adulabatur; Christianorum consortia non euitabat, sed fouebat, mansuetudine, familiaritate, animi alacritate, & dicterijs ita iucundè prolatis, vt eum alterum Christianum credidisses: intus tamen versipellis venenum fouebat, quod atramenti commixtum liquore contra Christia-

 stia-

dinandi, & Elisabethæ decreto, omnes Iudæos ab omnibus Regnis, & terris sibi subjectis perpetuò excedere, quam calamitatem expertus est etiam ipse R. Isaac Abrauanel; qui cum tota familia, vxore, & liberis nauem conscendens, & mare mediterraneum traijciens, Neapolim Italiæ Vrbem celeberrimam, & populatissimam appulit. Substitit in ea Vrbe Regni vtriusque Siciliæ regia Abrauanel, & artibus consuetis in aulam Regis Ferdinandi penetrat; & cùm veteranum aulicum, rerumque Lusitanorum, & Castellæ Regum apprimè instructum sese iactaret, de facili apud Regem Neapolitanum gratiam adinuenire potuit. Cætera quæ ei anno mundi 253. min. supput. Christi 1493. anno primo post Hispanicum exilium in aula Regis Neapolitani Abrauaneli occurrerint, videnda sunt in principio suorum Commentariorum in libros Regum. Dumque summa pace, quiete animi fruitur Neapoli R. Isaac Abrauanel, auditur, Regem Gallorum Carolum VIII. expeditionem parare pro Regni Neapolitani receptione, cuius exercitum iniuriosè, & derisoriè זבוב מלך צרפת *Muscam Regis Galliæ* nuncupat, Præfat. in lib. Deuteron. circa initium: Sed antequam in Regnum perueniat Gallus, Rex Ferdinandus ad superos euolatur. In eius locum regnat Alphonsus II. anno Domini 1494. Interim Carolus Gallorum Rex numeroso cum exercitu ingreditur in Regnum, occupatisque primis munitionibus, gladio vix euaginato, nemine prorsùs resistente, toto ferè Neapolitano Regno potitur. Consternatus Rex Alphonsus, in Siciliam aufugit, quem cum familia sua sequitur Abrauanel, at-

mentarij ab Abrauanele Monopoli in Apulia, quo ob metum Gallorum militum secesserat. Absoluti igitur fuerunt die 2. mensis שבט *Scevàt Ianuarij* anno רנ"ו 256. Christi 1496. quatuor annis post exilium Hispanicum, vt notatur in fine libri Deuteronomij editionis Venetæ suprà notatæ primo loco.

Aduertendum est. Quòd ab eo tempore quò Vlissipone fuerat Abrauanel, explanare cæperat librum Deuteronomij in Synagoga ad populum sermocinando, cùm esset annorum 20. vt legitur initio Proœmij Commentariorũ in Deuteronomium. Hęc scripta secum detulerat, sed inter sarcinas adeò dispersa, vt omninò omissa existimarentur, nec ampliùs de illis erat memoria. Quando inopinato ad manus venerunt Isaaci; vnde vehementer gauisus, ac si pretiosissimam gemmam adinuenisset: itaque (reliquis suis studijs depositis) ad hoc perficiendum opus viribus totis laborat reassumpto studio an. 255. Chr. 1495. illudque tandem perfecit Monopoli in Apulia anno insequenti 256. Christi 1496. vt statim suprà notaui, illudque seorsim editum vocauit -

מרכבת המשנה *Mirchèueth hammiscnè Currus secundarius*, Tit. ex Genes. 41. 43. quod postea fuit adiunctum Commentarijs reliquis super quatuor primos libros Pentateuchi. Reperitur tamen seorsim excus. cum prænotato titulo Sabionetę sub Principatu Vespasiani Gonzagę apud Tobiam Phoam anno 5301. Chr. 1541. cum Indice copioso locorum Sacræ Scripturæ, & materiarum ex Talmude, & Auctoribus desumptarum in fine libri, in fol. Commentarios verò priorum quatuor librorum Pentateuchi, quan-stianam religionem euomuit in chartas. Illius blasphemias in Christum Domini; in eius Ecclesiam, in Summum Pontificem, Cardinales, Episcopos, totumque Clerum, & Christianos omnes, præsertim Romanos, per omnes ferè Commentarios S. Script. sparsim disseminauit. Præcipuè verò in Commentarijs super Prophetas posteriores, quos ita fœdauit, vt vix pagina sit, quæ ab hac pestifera lue immunis inueniatur. Ideòque hęc illius scripta nullatenus Iudæis permittenda esse censerem. Quamplurima Opera scripsit post exilium Hispanicum, nonnulla ante exilium, vel ex integro composuit, vel cæpta in iuuentute, postea perfecit, & ornauit. Illorũ catalogũ ipse contexuit, quem Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* in suo libro refert pag. 64. b. & ego hoc loco ex eodem exscribam. Itaque scripsit -

1. פירוש על התורה *Perùsc al hattorà Commentarios in Legem*. Sunt absolutissimi Commentarij in Pentateuchum Mosis. In his, hic Auctor plerumque literam explicat. Neque omninò Scholasticam methodum abhorret. Initio enim proponit diuersas quæstiones Historiam sacram, & literam tangentes, vt plurimùm ex Christianorum Auctoribus compilatas, deinde singulas examinat, postea sententiam suam profert; denique ad obiecta respondet. Excusus Venetijs charactere Rabbinico, ac minuto anno mun. השל"ט 5339. Chr. 1579. cura R. Samuelis Archiuolti Auctoris Grammaticæ ערוגת הבשם apud Ioannem Aloysiũ Bragadini filium in fol. Impressore R. Iacobo פארינצו *Parentio*, qui & ei Epistolam præfixit. Et ibidem iterum excus. an. 5364. Christi 1604.

Completi fuerunt huiusmodi Com-

in Prophetas priores, statim omnes simul fuerunt excusi eodem scilicet anno 253. Chr. 1493. sumpto symbolo ex Exod. 22. 24. quoniam גרים *Gherim Peregrini* fuistis. In fol. apud heredes Soncinates, qui Soncini in Lombardia, Bononiæ, Arimini, Pisauri, & alibi Calchographicam artē exercebant apud Iudæos.

4. Commentarios in Prophetas Posteriores cœpit scribere in Corcyra Insula anno mundi 255. Christi 1495. tribus annis post exilium Hispanicum. Sed vt perficeret Commentarios in Deuteronomium, illos dimisit, vt suprà retuli. Perfecit tamen postea Monopoli in Apulia exilij sui asylo. In Isaiam quidem anno ירח״ם 258. Christi 1498. vt ipse dicit in fine horum Commentariorum. De quibus vide vberiùs statim sequenti numero quinto.

5. פי׳ על נביאים אחרונים *Perùsc al Neuiìm acharonìm*, *Commentarios in Prophetas posteriores*, nempè in Isaiam, Ieremiam, Ezechielem, & in תרי עשר *Therè assar, in duodecim Prophetas minores*. Iam numero superiori dixi: huiusmodi Commentarios scribere cæpisse Abrauanel in Corcyra Insula; eos tamen non in eodem loco perfecisse. In Isaiam Monopoli, vt dictum est. In Ieremiam Venetijs anno רחמ״י 264. Christi 1504. vt ipse scribit in fine istorum Commentariorum. In Ezechielem, & in duodecim Prophetas minores Venetijs pariter scripsit. Isti omnes Commentarij simul collecti excusi fuerunt במדינת איטליאה *in Prouincia Italiæ* apud Soncinates Typographos anno ר״פ 280. Christi 1520. in fol. charactere grandiori, cum Textu sacro punctis vocalibus vestito. Postea in alia edi-

quando, & vbi composuerit, planè ignoratur. Non tamen credendum, quòd plerique affirmant; huiusmodi Commentarios in Pentateuchum ab Isaaco Arama fuisse compositos, & ob illius paupertatem Isaaco Abrauaneli postea diuenditos, & sub illius nomine subinde diuulgatos; styli enim vtriusque Auctoris diuersitas contrarium arguit, & clarè ostendit, vtrosque habere proprium Auctorem; & non eundem.

2. In Castellę Regno dum esset profugus, cæpit scribere Commentarios in Prophetas anteriores. Sic in Iosue à die 10. mensis חשון *Chascuàn Octobris* vsque ad 26. eiusdem, id est 16. dierum spatio absoluit. Ex Præfatione Prima in Danielem.

Commentarios in librum Iudicum à prima die mensis כסלו *Chislèu Nouembris* vsque ad 25. eiusdem compleuit. Ex eadem.

Commentarios in libros Samuelis incæpit 1. die mensis טבת *Teuèth Decembris*, & absoluit 13. mensis אדר *Adàr Februarij* ipso die ieiunij Esther: Omnia intrà quatuor mensium spatium eiusdem anni 244. Ch. 1484. sed dum cogitabat Commentarios in libros Regum componere, euocatur in Aulam Regis Ferdinandi Catholici, eique famulatum præstitit annis octo, videlicet vsque ad annum 252. Christi 1492. exilij Iudęorum: quo trium mensium interuallo ex Regnis Hispaniæ plusquam trecenta Iudæorum millia egressa sunt.

3. Commentarios in libros Regum scripsit Neapoli anno post exilium Hispanicum videlicet anno 253. Christi 1493. Vide Præfationem in hos libros. Absolutis omnibus istis Commentarijs

git: euulgato libro Leidæ, siuè Lugduni Batauorum anno Domini 1631. in 8. Scripsit -

6. מעיני הישועה *Maaienè haijesciuàh Fontes salutis*, Tit. ex Isa. 12. 3. Est Commentarius in Danielis prophetiam. In eo tractat acerbè contra religionem Christianam, & vllis insectationibus, atque conuicijs non parcit, vt si rationibus, & iuribus vincere non possit, saltem iniurijs, ac probris victor videatur apud indoctos, & rudes. Diuiditur in 12. fontes, & 70. palmas. In principio libri extat Præfatio cuiusdam R. Barùch, vt colligitur ex literis initialibus quatuor versuum, qui in Præfatione cernuntur, & in qua tota fermè vita huius Auctoris describitur, & illius Scripta iuxta annorum seriem enumerantur. Ex qua Abrauanelis gestorum notitiam potissimùm habui, & hoc loco bonam illorum partem recensui. Excus. fuit anno איש 311. Christi 1551. loco non notato, in 4. Buxtorfius notat, excusum fuisse Constantinopoli. Ex qualitate characterum, chartæ, & ornamenti frontispitij, putarem fœtum fuisse Typographiæ hæredum Soncinatuum. Plantauitius dicit excusum fuisse Ferrariæ anno Domini 1550. Iterum fuit editus Amstelodami anno 404. Chr. 1644. apud Immanuelem Benbenaste in 4. Et nouissimè ibidem anno 5407. Chr. 1647. apud Dauid Bar Abrahami de Castro. Hunc recapitulauit, & Latinè reddidit Antonius Hulsius in Appendice sui libri de Messia, & Hebraicè, atque Latinè euulgauit typis Abrahami Subbingij Bredæ anno Dom. 1653. in 4.

Cæterùm hic liber compositus fuit Monopoli in Apulia, ipso Auctore ita as-ditione locupletiores apparuerunt, duplici Indice ad calcem libri apposito, 1. Locorum Sacræ Scripturæ. 2. Materiarum, Historiarum, ac etiam cæterorum מאמרים *Maamarìm Dogmatum*, quæ ex vtroque Talmude Babylonico, & Ierosolymitano excerpta sunt; ac etiam ex מדרשי רבות *Midrascè rabbòth Commentarijs magnis*, מדרש אגדה *Midràsc agadàh Commentario eloquij mystici*; ex alijs dictis ילמדנו *Iclamedènu*, פסיקתא *Pesiktà*, ספרי *Siphrè*, תנחומה *Tanchumà*, מכילתא *Mechiltà*, פרקי ר' אליעזר *Pirkè R. Elièzer*, סדר עולם *Sèder Olàm*, ביאורים *Biurim*, סופרים *Sopherìm*; & in principio libri extant carmina in laudem libri, & Auctoris composita à R. Iuda eius filio, quorum initiales literę octodecim primorum versuum simul iunctæ exprimunt nomen Iudæ filij Isaaci Abrauanel יהודה בן יצחק אברבנאל. Huiusmodi editio videtur esse Amstelodamensis licèt nomen loci non sit appositum, quod cognoscitur ex characterum elegantia, tam Sacri Textus literis quadratis, & punctis vocalibus ornati, quàm Rabbinicorum Commentariorum, qui supra, infra, & ad latera Prophetici textus optimè impressi cernuntur. Excusi anno ת"א 401. Christi 1641. In fol.. In his etiam pluribus in locis canino dente Christianam Religionem momordet, & lacerat, ideoque meritò illorum lectio & retentio Iudæis interdicta est, nec eos apud se retinere audent, publicè saltem, & palam propter metum Christianorum. Quæ verò in Prophetiam Isaiæ à versu 13. cap. 52. vsq; ad Cap. 54. contra verum illius sensum de passione, & morte Christi ab Ecclesia intellectū blaterauerit; occurrit ei Constantinus l'Empereur, & silere coë-

8. ישועות משיחו *Iesciuuòth Mèsciehò Salutes Christi sui*, Tit. ex Psal. 28. 8. Explicat omnes sermones mysticos, & dicta antiquorum Rabbinorum, quæ de Messia in Talmude reperiuntur. Vbi, & quo tempore iste liber fuerit scriptus, non habeo; hoc tamen scio, quòd משמיע ישועה *Mascmìa Iesciuàh*, מעיני ישועה *Maaianè Iesciuàh*, & ישועות משיחו *Iesciuòth Mesciehò*, sub vno communi nomine מגדול ישועות *Migdòl Iesciuòth Turris salutis*, Tit. ex 2. Sam. 22. 51. nuncupauit, vt ipse in suo Catalogo dicit. *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 44. b.

9. עטרת זקנים *Atèreth zekenim Corona senum*, Tit. ex Prouerb. 17. 6. In hoc libro explicatur locus Deuteronomij, qui ad intelligentiam capitis 23. 20. & seqq. Exodi spectat; Sicut & ille Malach. 3. 1. *Ecce ego mitto Angelum meum, & praparabit, &c.* Et reliqua comprehensa in 25. capitibus, quibus huiusmodi liber constituitur, compositus à nostro Auctore cùm adhuc iuuenis esset, vt ipsemet dicit in libro ראש אמנה *Rosc Amanà* cap. 5. dubio 5. Cæterùm hic liber *Atèreth zekanim* excusus fuit Sabionetæ sub Principe Vespasiano Gonzaga anno ש״יז 317. Chr. 1557. apud Tobiam Ben Eliezaris פואה Poàh in 4. Scripsit

10. ראש אמנה *Rosc amanà Caput fidei*: Tit. ex Cant. Cantic. 4. 8. In quo explicantur radices, & principia religionis Iudaicæ. Diuiditur in 24. Capita, in quibus præcipuè impugnatur opinio R. Mosis Ægyptij de 13. articulis fidei, quos ipse constituerat. Contra quem videtur hunc librum principaliter fuisse compositum. Vnde corrigendus est Plantauitius, & alij, qui eum sequuntur, qui affirmante, in fine huius libri, his verbis:

והיתה התחלתו והשלמתו בעיר מונופלי ממחוז הפולייא אשר ממלכות נפולי וכו׳:

Captum, & completum fuit (Opus huius libri) *in Vrbe Monopoli maritima Apulia Regni Neapolitani, &c.* והיה זה ביום הראשון לחדש טבת נו״ר אלהיו על ראשו מהאלף חששי: *factumque id fuit die 1. mensis Tenèt* Decembris anno נ׳ז׳ר 257. minoris supputationis, Christi 1497.

7. משמיע ישועה *Mascmiàh Iesciuàh Prædicator salutis*, Tit. ex Isai. 52. v. 7. Complectitur aliquot prophetias desumptas ex Isaia, Ieremia, Ezechiele, Osea, Ioele, Amos, Abdia, Michea; Abacuc, Sophonia, Aggeo, Zacharia, Malachia, & ex libro Psalmorum, quibus intendit probare eas non esse intelligendas de aduentu Messiæ tempore secundæ Domus, prout nos intelligimus, & explicamus. Vnde acerrimè disputat contra Christianá religionem. Quare meo iudicio, huius libri lectio, sicut & superioris, nullo modo esset Iudæis permittenda. Et hunc librum pariter composuit Monopoli in Apulia anno insequenti ס׳ר׳ח 258. Christi 1498. & mense Adar secundo anni embolismici illum absoluit. Excusus postea fuit anno 286. Chr. 1526. apud R. Iudam de domo Ghedaliàh, loco non notato, in fol. Et Amstelodami apud Immanuelem בנבנשתי Benbanasti anno ק׳ד׳ש 404. Chr. 1644. in 4. Et in fine adiuncta est Tabula omnium prophetiarum, quæ in hoc libro explicantur. Eodem anno 5258. Chr. 1498. in eadem Vrbe Monopoli compleuit Commentarios in Isaiã Prophetam, de quibus infra.

lant, cui præfixit doctam, sed prolixam Præfationem, in qua consilium scribendi hunc librum exponit, & illius materiam in centum שערים *Sciaarim Mensuras*, seù modios distribuit, quos nonnulli minùs peritè vertunt *Portas*. Auctor autem alludit ad illud Genes. cap. 26. ver. 12.

ויזרע יצחק בארץ היא וימצא בשנה היא מאה שערים.

Et seuit Isaac in terra illa, & inuenit in anno ipso centum mensuras.

In principio huius Præfationis partem vitæ suæ describit, ex qua nonnulla, quæ suprà narraui, excerpsi. Ibi hic Auctor, cuius naturæ fuerit manifestè ostendit, ingratum, maledicum, & cynicum hominem; nam maledica lingua, & canino dente momordet hospitales suos Regnicolas, à quibus tam benignè, & charitatiuè susceptus fuerat, eisque pro mercede rependit, inclamando: eos esse אנשי סדום *Ansce Sedòm* mercede vtique Rabbino digna. Excusus primò fuit hic liber Constantinopoli anno mun. 5266. Chr. 1506. & in calce libri legitur, eum fuisse compositum Monopoli in Apulia anno 256. min. supput. Chr. 1496. vti suprà notaui. Et in principio libri extant nonnulli versus in laudem libri, & Auctoris compositi à R. Iuda eius filio, vulgò nuncupato *Messer Leone*. Secundò impressus Venetijs in domo Marci Antonij Iustiniani anno ש״ה 305. minor. supp. Chr. 1545. in 4. cum textu, characteribus quadratis, & elegantibus, & Comment. Rabbinicis literis non minori elegantia efformatis. Tertiò Cremonæ anno 337. Christi 1557. apud Vincentium Conti, regnante Philippo II. Hispaniarum Rege Catholico, chara-

qui in sua Biblioth. Rabbin. num. 632. dicit: hunc librum præcipuè tractare de Sacrificio Paschali, & de hereditate Patriarcharum. Excus. Constantinopoli vnà cum mox suprà notatis libris זבח פסח ונחלת אבות anno הר״סו 5266. Christi 1506. in 4. per manus R. Dauid, & R. Samuelis נחמיאש Nachmiasc librorũ Impressorum, imperante Sultano באיזט Baiazete, duobus annis ante mortem Auctoris. Quo autem tempore, hic liber compositus fuit ab Abrauanele, aliquid certi statuere non valemus; habemus tamen ex eodem, compositum fuisse in eius senecta, cap. 5. dub. 5. quo ostendit in sua iuuentute scripsisse librũ עטרת זקנים *Aatèret zekenim*, ergo hunc in senectute scripsit, & fortè non longè ante eius obitum; quia ipsius libri non ante eius mortem excusi fuerunt, nisi tantùm Prophetæ priores, qui anno רנ״ג 253. Christi 1493. 15. annis, antequam ad infima terræ descenderet, excusi sunt. Item Venetijs in Rialto apud Marcum Antonium Iustinianum anno ש״ה 305. Chr. 1545. in 4.

Hunc in Latinum sermonem transtulit Guilielmus Vorstius C. F. & ad cap. 13. & 14. eruditas notas adiecit. Excus. Amstelodami apud Guilielmum, & Ioannem Blaeu 1638. in 4.

11. Anno mundi 256. min. supput. Chr. 1496. Vespera Paschæ Monopoli scripsit librum

זבח פסח *Zènach Pèsach Sacrificium Paschatis*. Est luculenta explanatio rituum inchoandi huiusmodi Festum, qui continentur in mystica narratione historiæ exitus filiorum Israël de Ægypto, quam הגדה של פסח *Hagadàh scèl Pèsach*, *Narrationem mysticam Paschatis* appel-

tate facturus Medicinam. Samuel vltimus natu doctus etiam euasit, & doctior reliquis fratribus, & patre ipso fuit, cùm Christianam Religionem Ferrariæ suscepisset, & de nomine Ducis illius Vrbis Alphonsus est appellatus. Istius memoria extat in supplici libello Eminentiss. Cardinali Sirleto Neophytorum Protectori ab eodem porrecto tempore Iulij III. Summi Pontificis, & asseruato msc. in Biblioth. Vaticana sub n. 6415. pagina 191. in cuius filij gratiam (vt dixi) Isaac, hunc librum נחלת אבות edidit, & eidem dicauit, vt apparet ex Præfatione ad hunc librum, quæ Iudaicarum antiquitatum plena est, cùm sit veluti Catena Cabalæ Legis oralis, quam Mosen à Deo recepisse putant; Seniores à Mose; reliquos sic percurrendo vsque ad R. Iudam Hannasì; quæ quidem aliquantulum variat ab ea, quam exhibet R. Moses Ægyptius in libro היד *Haiiàd*, & R. Moses Kotzensis in libro סמג *Samàgh*. Non solùm hæc Præfatio hisce eruditionibus referta est, sed etiam totus Commentarius, qui licèt satis prolixus sit, attamen commendatur. Cùm enim in hisce Capitulis Patrum antiquorum Synagogæ Magistrorum fiat commemoratio; Abrauanel illorum nomina, res gestas, atque animi dotes, ritè diligenterque describendo, mirificè illustrat, ita vt dignus existimetur à viris doctis, & rerum vetustarum curiosis legi. Ligata oratione laudatur à *Rabbi Iuda* eius filio, cuius elegantes versus habentur in principio libri impressi Venetijs anno ש"ה 305. Chr. 1545. apud Magistrum domus Domini Marci Antonij Iustiniani, vnà cum Commentario R. Mosis Bar Maijmonis, & textu, charactere Rabbinico, cum textu literis quadratis, & punctis vocalibus ornato, in 4. Et Riuæ Tridenti sub ditione Christophori Madrutij Tridentini Episcopi anno שכא 321. Chr. 1561. in fol. opera & studio R. Iacobi Markariæ, de quo suprà num. 876. pag. 860. Hic liber ponitur vndecimo loco in Catalogo suorum operum, vt in fine apparebit. Scripsit

12. נחלת אבות *Nachalàth Auòth Hereditas patrum*, Tit. ex 1. Regum 21. 3. Sunt Commentarij in פרק׳ אבות *Pirkè Auòth Capitula Patrum*; De quibus vide, quæ diximus suprà Par. I. numero 22. pagina 8. Eos scribere cæpit Monopoli anno 256. Chr. 1496. & absoluit vndecima die תמוז *Tamùz Iunij* eiusdem anni. Hos composuit in gratiam Samuelis filij sui minoris: nam Isaac Abrauanel tres filios ex vna vxore suscepit, Iudam, Iosephum, & Samuelem. Et quamuis, propè neminem virorum virtutibus insignium, optimum, & vtilem filium reliquisse, antiquorũ facta percurrendo satis cognoscimus: attamen Isaacũ hunc naturæ defectum, saltim ex parte emendasse visum est. Quippe qui Iudas primogenitus, doctus Philosophus, peritus Medicus, & elegans Poëta est habitus. Ioseph secundogenitus quamuis inter doctos connumerari nequeat, nihilominus inter indoctos reijciendus non est; hac tamen laude dignus, quòd patrem etiam in maioribus, & periculosioribus necessitatibus nunquam reliquerit; quocirca eum longam vitam duxisse, & post patris excessum diù vixisse dicendum est. Iudas verò post aduentum Gallorum in Regnum Neapolitanum, relicto patre, Ianuam abijt, in ea Ciui-

Partis II. חמורה Morè Mosis Aegyptij. Buxtorf. notat hunc titulum, & argumentum, sed non assignat Auctorem. Quod idem facit Plantauitius.

14. מפעלות אלהים *Mipaalòth Elohim*, *Opera Dei* Tit. ex Psal. 66. 5. Tractat de Dei operibus ad extra; de mundo; Angelis; Lege Mosaica &c. Disputat contra Philosophos Peripateticos antiquos de mundi creatione, eorumque argumenta pro mundi perpetuitate refutat. Diuiditur in X. מאמרות *Maamaròth Tractatus*. In ijs etiam defenditur Moses Ægyptius contra argumenta Auctoris libri עקרים *Ikarìm*, quibus impugnatur Opus מורה *Morè* eiusdem Ægyptij. Quamuis eundem Ægyptium in quibusdam etiam ipse impugnet, vt in sequentibus dicam. Excus. Venet. apud Ioan. de Gara anno mun. 352. Christi 1592. In 4. Scripsit -

15. צדק עולמים *Tèzedek Olamim*, *Iustitia seculorum*. Sunt tres מאמרים *Maamarìm Tractatus*: In primo agitur, de præmio, & pœna debitis pro bonis, vel malis operibus: In secundo de mundo animarum: In tertio de resurrectione mortuorũ, & de Iudicio finali. Vbinam huiusmodi tractatus scribere incæperit, ignoratur; imperfectum reliquit, completurus postea, cùm maioris otij occasionem nactus fuisset, cuius mentionem facit Cap. 4. sui libri נחלת אבות quem perijsse dubitat Pocockius in notis miscellaneis ad Portam Mosis Capite 6. pag. 89. Scripsit -

16. להקת נביאים *Lahakàth Neuiim*, *Congregatio Prophetarum* Tit. ex 1. Sam. 19. 20. Tractat de Prophetia Mosis, de qua tractauerat in libro -

17. מחזה שדי *Machazè Sciaddài*, *Visionis* quadratis characteribus in medio vtriusque Commentarij, in 4. Iterum ibidem fuit excusus anno שכ״ז 327. Chr. 1567. apud Victorem Elianum Eliæ Germani Grammatici nepotem, in ædibus Georgij de Caballis in folio, cùm antea excusus fuisset Constantinopoli vnà cum ראש אמנה *Rosc amanà* de quo infrà, & זבח פסח *Zèuach Pèsach*; de quo item infrà num. 11. operum huius Auctoris anno הרס״ו 5266. Christi 1506. per manus Dauid, & R Samuelis cognomento נחמיאש *Nachmias* veterum maiorum Iulij Morosini, qui & ipse ante conuersionem vocabatur Samuel filius Dauidis, filij Isaac, filij Samuelis, filij Dauidis Nachmias, Imperatore Sultano באיזיט *Baiazete* duobus annis ante mortem Auctoris in folio. Hinc corrigendus est Guido Fabritius Boderianus in suo Dictionario Syro-Caldaico, & ij qui eum sequuntur, vbi hunc librum נחלת אבות *Nachalàt auòth* extimat esse dilucidationem Capitis *Ben Zumà*, quod quartum est huius Codicis. Corrigendi sunt etiam ij, qui hunc eundem librum putant esse diuersum à Commentario in *Pirkà auòth*. Scripsit -

13. ס׳ שמים חדשים *Sèpher sciamàim chadascim*, *Liber Calorũ nouorum*. De qua autẽ re in eo agatur indicat ipse Auctor in Catalogo suorum operum, quem nobis exhibet Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 64. b. & ego infrà illum exscribam. Ibi enim de argumento huius libri sic habet.

והוא לח כריח דעת חדוש העולם עם באור פ״ט חב״ מהמירה ׃

Et ipse (scriptus est) *ad coëgendam notitiam innouationis mundi* (id est de mun. creatione) *cum elucidatione* Capitis 19.

persona mutuata; sed ab ipsomet Auctore Isaaco Abrauanele recensita, qui hoc modo ibidem loquitur -
אלו הם החבורים אשר חברתי עד הנה פי׳ התורה וכו׳

Ista sunt Opera hactenus à me composita.

1. *Comment. in Legem &c.*

2. *Comment. in Iosuè, Iudicum lib. & Samuelis.*

3. *Comment. in libros Regum,*

4. *Comment. in Isaiam, & Ieremiam.*

5. *Comment. in Ezechielem, & 12. Prophetas minores.*

6. *Comment. in Danielem eorum nomen est Maaianè Iesciuàh, Fontes salutis.*

7. *Comment. in Zachariam, & in omnes Prophetias, quæ intelligi non possunt de tempore Domus secundæ, neque spiritualiter; sed tantum de futura redemptione, & isti vocantur, Masmìa Iesciuàh, Prædicans salutem.*

8. *Librum Iesciuòth Mescichò, Salutes Christi sui &c.* Sunt Commentarij omnium dictorum, seù dogmatum Ghemaræ, & antiquorum expositionum, quæ de Messia dicta sunt. Et isti tres vltimi libri simul collecti vocantur מגדול ישועות *Migdòl Iesciuòth, Turris salutum.*

9. *Librum Atèreth Zekanim;* explicatur locus sectionis *Mispatim* Exod. 23. 20. *Ecce ego mitto Angelum meum.*

10. *Rosc amanà, Caput fidei.*

11. *Zèuach Pèsach Sacrificium Paschatis.*

12. *Nachalàth Auòth, Hereditas Patrum.*

13. *Librum Sciamàim Chadascìm, Cæli noui &c.*

14. *Mipaalòth Elohìm Opera Dei &c.*

15. *Sèpher Tzèdek haholamim liber nis omnipotentis*, qui perijt, & eius loco composuit hunc librum לחקת נביאים in quo non raro disputat contra Mosen Ægyptium, eiusque aliquot sententias in suo libro מורה *Morè* recensitas refellit. Scripsit -

18. ס׳ ימות העולם *Sèpher iemòth haolàm. Liber dierum seculi.* Est Chronologia, qua persecutiones sui populi promittit recensere: מיום שנולד אדם הראשון עד היום הזה *à die quo natus est Adam homo primus, vsque ad diem hanc.* Ita dicit, in *Maaianè haiesciuàh*, Fonte 2. Palma 3. pag. 21. b. circa fin. Hunc etiam perijsse, vel eum non perfecisse putamus.

19. Dissertatio contra Ægyptium in מורה *Morè Directorem* de Visione Quadrigæ Ezechielis, cuius meminit in libro *Maaianè haiesciuàh* Fonte 2. Palma 2. in ipso principio, præter id, quod de ea explicat apud Ezechielem: nihil hodie seorsim inuenitur, quod sciam.

20. קצור על פרקי אבות ועל הגדה של פסח: *Kitzùr al Pirkè auòth, veàl haggadàh scel Pèsach, Epitome Comment. super Capita Patrum; & super mysticum sermonem Paschatis*, non est Abrauanelis, sed *R. Iacobi Bar Eliachìm* היילפרון *Haijelpròn*, de quo supra numero 833. pagina 837. Denique -

21. והוא משיב אל י״ב שאלות מעניני פלוסופיא אשר שאלהו ר׳ שאול הכהן אשכנזי וכו׳: *Ipse respondit ad 12. interrogationes philosophicas, sibi propositas à R. Saule Sacerdote Germano;* quæ manuscripta dicuntur reperiri in Bibl. Lugdun. Bat. inter libros Warnerianos, & impressa vidit in libello Auctor *Scialscèleth hakkabbalà*, vt ibidem refert pagina 64. b. In quo libello dicit se recensere omnia Opera ipsius Abrauanelis, non ab aliqua tertia

Buxtorf. F. latinè reddita, & nondum edita; ea sunt.

1. *Præfatio in Deuteronomium. Præfatio in lib. Iosuè; Præfatio in lib. Iudicum. In lib. Samuelis. In libros Regum. Præfatio in Prophetiam Isaiæ, & Ieremiæ.*

2. *Dissertatio de libro Legis, quem Chizkias, seù Sacerdos inuenit* 2. Reg. 17. 22. 8.

3. *Dissertatio de nube operiente Tentorium conuentus, & gloria Domini implente Tabernaculum.* Ad Exod. 40. 34. *De nomine Mosis.* Ad Exod. 11. 10.

4. *Dissertatio de sacrificijs. De morte, & sepultura Mosis*; Ad Deuter. 34.

5. *Vtrum Elias mortuus sit nec ne? & in quo loco sit?* ad 2. Reg. 2. *de Enocho*; ad Gen. 5. 22. 23. 24. *De* μετεμψυχώσου *Pythagorica. De peccato Dauidis numerantis populum, & infausto successu*; *ad* 2. Sam. 24. *De statione Solis miraculosè facta per Iosuè*, Ad Ios. 10. *De Vnctione Regum, & Sacerdotum. De statu, & Iure Regio. De peccato Mosis, & Aaronis, propter quod non ingressi sunt in Terram Chanaam. De Voto Iephte*; Ad Iudc. 11. *pro sententia negatiua; & ex R. Aarone Ben Chaiìm pro affirmatiua. De Idololatriæ varijs speciebus. De Samuele à Pythonissa ex mortuis reuocato. De longæuitate primorum Patrum.*

Denique totum Abrauanelis *Commentar. in Danielem* latinè vertit idem Buxtorf. & msc. eidem Spizelio suppeditauit. Ex eodem.

Idem Buxtorf F. eiusdem R. Isaaci Abrauanelis *Diatribam*, seù *Dissertationẽ de* כרת *Carèth*, siuè *excidij* pœna, cuius frequens in Lege fit mentio; excerpta ex Commentario eius in Legem; ad Nume-ber *Iustitiæ seculorum &c.*

16. *Likbàth neuiìm, Congregatio populorum.*

17. *Sèpher Machazè Sciaddài, Liber Visionis Omnipotentis.* Perijt.

Et hæc sunt Opera R. Isaaci Abrauanelis, quorum ferè omnia extra patriam fuerunt ab eo scripta; Nam in patria in acquisitione facultatum totus intentus erat, & de studio literarum parum aut nihil curabat; factus autem vagus, & profugus à patria, & omnibus facultatibus expoliatus, cæpit inde ad studia animum applicare, & ea, quæ indicauimus, secundum ordinem à se descriptum, & nobis traditum Opera scripsit. Ex quibus nonnulla Opuscula selecta fuerunt à Viris doctis, & in vtraque lingua peritis, ac in linguam Latinam postea versa. Inter reliqua primum locum occupat Buxtorfi F. à quo latinitate donata fuerunt hæc, quæ sequuntur Opuscula, recensita in libro Cozri, & eidem annexa.

1. *Dissertatio de eo: Quod, & qua de causa apud Prophetas per Edom, Romani, & Christiani intelligantur?* desumpta ex Comment. in Isaiam 34.

2. *Dissertatio de lepra Vestimentorum.* Ad Leuit. 13. 47.

3. *Dissertatio de lepra ædium.* Ad Leuit. 14. 33. & seqq.

4. *De Poesi veteri Hebraica.* Ex eodem 15.

5. *De principio anni, & consecratione, seù determinatione Nouilunij; vtrum ea facienda sit iuxta Phasin, an iuxta Calculum Astronomicum?*

Spizelius *in specimine Bibliothecæ Vniuersalis*, testatur se vidisse alia Opuscula eiusdem Abrauanelis ab eodem

Ciuitate, atque totius Europæ ditissimum emporium habitassent, & apud Regem Alphonsum V. gratiam inuenissent, atque hunc filium suum Isaacum in omni literarum genere instructum esse voluissent, eorum, que ad eius studia promouenda necessaria fore existimarent, ei abundè suppeditasse, proculdubio est asserendum. Harum diuitiarũ copiam auxit Abrauanel, quibus postea expoliatus, iterum in Regno Neapolitano diues efficitur, in tantum, vt Samuel eius filius anno Domini 1540. Neapoli excedens secum magnam substantiam asportaret, valore, plusquam ducentorum millium aureorum, vt asserit R. Dauid Ganz ad annum mundi 300. sexti millenarij Chr. 1540. Hæc quæ de Isaaco Abrauanele hactenus dixi, omnia compilaui, ex Præfationibus ad suos Commentarios, quibus ipse res ab se gestas enarrat, & ea, quæ in curriculo vitæ suæ tam Vlissipone, quàm in aula Regum Castellæ, & in Regno Neapolitano, atque per alias Vrbes Italiæ, præsertim Venetijs sibi occurrerat, seriatim refert, & ab Auctore primæ Præfationis in librum *Maaianè Iesciuàh* diligenter annotantur, incipiendo ab eius natiuitate, vsque ad mortem ipsius, cùm eius cadaueris translatione Venetijs Patauium, vbi humatum est, anno Dom. 1508. enumeratis omnibus illius stationibus, & profectionibus per Italiæ Vrbes sexdecim annorum spatio, ab exilio Hispanico vsque ad eius mortem; vt nullum ei temporis interuallum superfuerit proficiscendi in Germaniam, vt aliqui, citato Buxtorfio, referunt; quod ex sequenti Abrauanelis annorum vitæ Chronologia manifestum est.

affirmat Auctor *Iuchassin* pag. 161. b. Vbi ait: Post R. חייא *Chijà* cognomento ראודי *Daudi Dauidicum*, qui obijt in Regno Castellæ an. mun. 4914. Christi 1154. לא היה בספרד אדם מיוחס מזרע דוד׳ *Non fuit homo prognatus ex semine Dauid in Hispania*. Ergo si post annũ Christi 1154. nullus supererat in Hispania de domo Dauid, consequens est, quòd multò minùs de eadem domo in Hispania fuerit aliquis post annũ 1457. quo tempore maximè inclarescere capit R. Isaac Abrauanel. Ad auctoritatem autem R. Isaaci Aben Gheàth, dico: locum allatum ab Abrauanele non reperiri, nisi tantùm in suis Commentarijs, qui cùm propriam causam agat, testis idoneus non est habendus. Restat igitur, leuissimam esse vanitatem huius Rabbini, velle affectare Regium honorem ex fictitia Regia stirpe, & prosapia. Non tamen negandum, hanc Abrauanellorum familiam honestam, antiquam, & diuitiarum abundantem semper fuisse in Betica, & Lusitanica Hispaniarum Regionibus, ac Regnis, & vbicumque reperiretur. Anno siquidem 5128. Chr. 1368. Hispali in Hispania habitabat דון שמואל אברבנאל *Don Samuel Abrauanel* vir doctissimus, & beneficus, qui opem præstitit *R. Menachèm* ne ob cladem tunc temporis in Hispania Iudæis illatam periret, cuius munificentiam, & charitatem commemorat idem *Menachèm* in prooemio sui libri צדה לדרך *Tzedà Ladàrech*, quem gratitudinis ergò eidem dicauit, vt asserit Auctor libri *Iuchassin* pag. 133. b. Parentes quoque huius nostri Isaaci diuites admodum fuisse, dicendum est; qui cùm Vlissipone Lusitanorum Regum Regia, & opulentissima

Chronologia annorum vitæ Isaaci Abrauanelis.

Anni Mundi secundùm Hebræos.	Anni Christi	Anni ætatis Abrauanelis.	Res gestæ.
5197	1437	0	Nascitur Isaac Abrauanel Vlissipone in Lusitania.
5241	1481	44	Aufugit in Castellæ Regnum, anno 1. Ioannis II. Portugalliæ Regis.
5244	1484	47	In Castellæ Regno incipit scribere Comment. in Prophetas anteriores, eosque perficit spatio quatuor mensium. Eodem anno euocatur ad Aulam Regis Ferdinandi Catholici.
5252	1492	55	Exilium vniuersale Iudæorum ex Hispania, & nauigatio Abrauanelis in Regnum Neapolitanum, eiusque ingressus in Aulam Ferdinandi Regis Neapolitani.
5253	1493	56	Neapoli scribit Commentarios in libros Regum. Ex Præfatione in hos libros.
5254	1494	57	Regnat Alphonsus II. Rex Neapolitanus, apud quem Abrauanel gratiam inuenit, eumque in Siciliam comitatur.
5255	1495	58	Obit Alphonsus Rex. Abrauanel Corcyram Insulam nauigat, & ibi incipit scribere Comment. in Prophetas posteriores.
5256	1496	59	Abrauanel in Regnum reuertitur regnante Ferdinando II. & Monopoli domicilium figit, vbi per septennium circiter moratur, nempè vsque ad an. 1503. Ibi multa Opera edit, *Zèuach Pèsach*, *Nachalàth Auòth*. Præfat. 1. *Maaianè Iesciuàh* pag. 3. b.
5257	1497	60	Ibidem scribit *Maaianè Iesciuàh* Præfat. 1. eiusdem. pag. 4.
5258	1498	61	Ibidem perficit Comment. in Isaiam, & scribit librum *Masmìa Iesciuàh*, & *Iesciuuòth mescichò*, ex ead.
5263.	1503	66	Abrauanel discedens Monopoli Venetias nauigat. Occasio autem Venetias eundi fuit, vt iniret concordiam inter Venetam Rempublicam, & Portugalliæ Regem circa negotiationem aromatum, ibique habitat vsque ad suum obitum. Ex 1. Præfatione in librum *Maaianè Iesciuàh*, pag. 4.

An-

Anni Mundi	Anni Christi	Anni ætatis Abrauan.	Res gestæ.
5264	1504	67	Venetijs scribit Comment. in Ieremiam; in Ezechielem; & in 12. Prophetas minores. Ibidem.
5268	1508	71	Ibidem obit; eius corpus transfertur Patauium; sepelitur extra Portam Caudam longam in cœmeterio veteri. Infra dies octo obit R. Iudas מינץ *Mintz*, & sepelitur iuxta amicum suum Abrauanelem. Anno insequenti.
5269	1509	1	Post mortem Abrauanelis, & ingruente bello per circuitum Vrbis Patauij, Iudæorum cœmeterium euertitur, & per illud via strata aperitur; vnde vsque ad hodiernum diem cognosci ampliùs nequit vbinam R. Isaaci Abrauanelis sepulchrum fuerit. Vide 1. Præfationem ad Librum מעיני הישועה pag. 4. antiquæ editionis. Ethæc de Isaaco Abrauanele satis sint.

Migdàl oz super הרמ״בם *Harrambàm* in fine cap. 3. הלכות תפלין *Halachòth Tephillìn*, vbi indicatur aliquid scripsisse; quia Doctores secundùm suam sententiam loquuntur; quæ autem præcisè scripserit, ignoratur. Laudatur ab Auctoribus, præsertim à Rekanati in suis Commentarijs in Legem sect. וישב vbi vocatur חסיד *Chasìd Pius*, de quo hoc portentosum commentum refertur.

החסיד ר״י בן הראב״ד היה מכיר בבני האדם אם הוא נולד מן הנשמות חדשים או מן הישנים הבאים בעולם דרך גלגול׃

Pius iste ר״י *Ri* (id est R. Isaac) *Ben Harrauàd cognoscebat ex vultu, vtrum anima creata in ipso actu infusionis informaretur homo; an verò aliundè ex transmigratione animam haberet aduentitiam.* Oh egregium Metoposcopitam! qui de transmigratione animarum delirans, hisce vanissimis figmentis insanum dogma statuminare putat. Damnabile prorsus

ר׳ יצחק ברבי אברהם תתקיו

שנקרא ריצב״א וגם הוא חבר תוספות כמו ר׳ יצחק הזקן ואומר בעל שלשלת הקבלה שמת שנת ד׳תתקל״ה׃

916 R. ISAAC BEN ABRAHAM absolutè dictus ריצב״א *Ritzbà*. Etiam ipse fuit vnus ex Auctoribus *Tosaphòth*, sicut etiam fuit *R. Isaac* הזקן *Hazzakèn Senior*; & Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 55. dicit, eum obijsse anno 4935. Chr. 1175. Idem dicit *Iuchasìn*.

רבי יצחק בן הראב״ד ז״ל תתקיז

בן ר׳ אברהם בן דאוד לוי וזה המחבר נקרא ר״י חבר בעל תבורים ולא ידענו מה טיבו הם ואמרו כי הוא היה מכיר אדם מפניו אם הוא נולד מן הנשמות חדשים או מן הישנים וכו׳׃

917 R. ISAAC BEN הראב״ד HARRAVA'D non senioris, sed iunioris nuncupati *R. Abraham Ben Daùd Leuì*, de quo suprà Par. I. num. 58. pagina 22. Abbreuiatè nuncupatur ר״י *Ri*, de quo fit mentio in libro מגדל עוז

Responsa. Scripsit etiam -

דרושים *Deruscim Expositiones* varias. *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 65. Vide *R. Isaac Ben Samuelis Adarbì*.

תקכ״ס רבי יצחק בן אהרן חבר ס׳ העיבור :

919 R. ISAAC BEN AHARON scripsit -

ס׳ העיבור *Sèpher haibbùr Librum Intercalationis*, de quo passim fit mentio in libro אמרי בינה *Imrè binà* pag. 132.

תקכ״ב ר׳ יצחק אונגינירה חבר ס׳ נגד המשיחיים וקראהו פורת יוסף וחבר איומה כנדגלות וסוד ס׳ חידות עם פירוש : וחבר ס׳ על השחיטה :

920 R. ISAAC ONGHIANERA *Vngulæ nigræ* scripsit librum contra Religionem Christianam, vocauitque פורת יוסף Titulus ex Genes. cap. 49. ver. 22. Editus est Constantinopoli, sed nihili existimatur, etiam ab ipsis Iudæis Constantinopolitanis. Ex Buxtor. F. in Appendice. Scripsit -

איומה כנדגלות *Aiumà canidgalòth Terrifica sicut exercitus Vexillis insigniti*, Tit. ex Cant. Cantic. 6. 3. Liber est parabolarum cum earundem expositione literali, & morali. Excusus Constantinopoli anno non notato. Citatur in libro *Caphtor*. Ita Plantauitius in Bibliotheca Rabbinica num 49. Scripsit -

צפנת פענח *Tzophnàth - Paanèach Reuelator arcanorum*. Tit. ex Gen. 40. 45. Est Ritualis de animalium occisione ritè peragenda. Ex Buxtorf. F. in Appendice.

תקכ״ה רבי יצחק המכונה איזיק המיין חבר ביאור על מצות עשה על סמ״ג :

921. R. ISAAC, cognomento איזיק

Vuuuu Ie-

sùs humanæ temeritatis argumentum. R. חיים *Chaijàt* in Comment. ad librum מערכת האלהות *Maarècheth haèlahùth* rem mirabiliorem facit, cùm ibidem dicat: eum fuisse סגי נהור *Saghì nahòr Lumine orbatum, cæcum*: Si *R. Isaac Ben Harrauàd* homines in facie videre non poterat, quomodo ex vultus intuitu hominum incertam apud Iudæos animarum originem deprehendere potuerit? Verè Iudæorum Doctores cœci sunt, & duces cœcorum. *R. Rekanati* ampliùs addit, & de hoc insigni Rabbino aliud secretum, nec omnibus communicandum manifestat. Dicit enim sect. תצא *Tetzè* Deuteron. 21. 10. quòd non obstante impedimento visus, nihilominus hominem; an viuus, vel an mortuus esset, ex ipsa aëris immutatione per olfactum cognoscebat. Oh mirum prodigium, & Philosophica plusquam Iudaica contemplatione dignum! Verba eius relata à *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 53. sunt -

שאעפ״י שהיה סגי נהור מרגיש באויר אם זה חי או מת :

Et licèt fuisset cæcus sensibiliter percipiebat ex aëre, an iste fuisset Viuus, an Verò mortuus. Cognoscere cadauer ex olfactu mira res est apud Iudæos: quia cùm Iudæi malè olentes iner se continuò versentur, illorum olfaciendi sensus videtur deprauatus, vt inter cadaueris, & latrinarum malum odorem distinguere nesciant, nisi prodigium fiat. R. Isaaco Ben Harrauàd cum sua grauiolentia nunc relicto pergamus, ad alios.

תקי״ח רבי יצחק אדרבי חבר ש״ת ודרושים . עיין ר׳ יצחק בן שמואל אדרבי :

918 R. ISAAC ADARBI scripsit

ש״ת *Sceelòth Vtscinuòt Quæsita*, &

מעשה חשב *Maasse choscèn Opus artificij*, Tit. Exod. 26. 1. & 31. De Arithmetica, seù Geometria msc. ex eodem. Buxtorf. F.

תתקכ״ד ר׳ יצחק בר אלין׳ איתר
כתב ס׳ על כורות הנשים כנכס כ״י בוואטיקאנו ׃

924 R. ISAAC BAR ALI'ABE'N EITHA'R Scripsit librum *De secretis mulierum*, Reperitur msc. in Biblioth. Vatic. sub num. 366. pagina 104. in 4.

תתקכ״ה ר׳ יצחק בר אליה שני נצבה חבר ס׳ מאה שערים והוא פי׳ על אלף עמות ׃

925 R. ISAAC BAR ELIÆ SCENE' NITZCA' composuit librum -

מאה שערים *Meàh sciearim Centum mensurarum*, Tit. ex Genes. 62. 12. Explicat 100. præcepta Legis Mosaicæ. Excus. Thessalonicæ anno ש׳ג׳ה 5303. Christi 1543.

תתקכ״ו ר׳ יצחק בן אליעזר בן שלמה הנקרא ליאון הספרדי חבר פירוש על מגלת אסתר שכתב ממסכתות הגמרא ומהרמב״ם ׃

926 R. ISAAC BEN ELIE'ZER BEN SALOMONIS, cognomento *Leo Hispanus*. Scripsit Supercommentationem in Volumen Esther, compilatam ex quibusdam Codicibus Ghemaræ, & Tractatibus R. Mosis Ægyptij. Excus. Venetijs apud Io. de Gara anno 325. Christi 1565.

תתקכ״ז ר׳ יצחק אשכנזי חבר פי׳ על מסכת חולין ועל איסור והיתר ׃

927 R. ISAAC ASCHENAZI' *Germanus*, scripsit -

Ex-

Iezik שטיין *Sciatijàn*, scripsit -

ביאור על ס׳מ׳ג *Bіùr al Samàgh Elucidationem super librum Præceptorum magnum* super præcepta affirmatiua. Extat cum eodem ס׳מ׳ג pag 277. Excus. Venetijs anno 5307. Chr. 1517. apud Danielem Bombergum in fol. Quid ס׳מ׳ג *Samàgh* significet, vide infrà in *R. Mose de Kotzi*. De hoc R. Isaaco fit mentio in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 64. b.

תתקכ״ב ר׳ יצחק אלבלג העתיק מלשון ערבי אל לשון עברי ספר מכוונת הפילוסופים מאבו אחמד אלגזלי ׃

922 R. ISAAC ALBALA'G transtulit ex Arabico in Hebraicum librum de varijs opinionibus Philosophorum, compositum ab Abu Achmàd Algozalì Arabe, quibus & notas addidit anno mundi 5067. Christi 1307. Extat msc. in Bibliotheca Vaticana Papyr. in 4.

תתקכ״ג ר׳ יצחק אלחדיב חבר ספר אורח סלולה על העיבור הסכים ומחזור המועדים ׃ וחבר גם כן לשון הזהב ומעשה חשב ׃

923 R. ISAAC ALCHADE'B scripsit -

אורח סלולה *O'rach Sclulà*, Tit. ex Prouerb. cap. 15. v. 19. De Calendario, festis, &c. Msc. ex Buxtorf. F. in Appendice. Scripsit -

לשון הזהב *Lesciòn hazahàu Ligula aurea*, ex Iosue 7. 21. Buxtorf. non affert argumentum huius libri, sed tantùm dicit excusum Venetijs in 4. Buxtorfius eius filius in Appendice ad patris Bibl. Rabbin. addit, quòd sit Tractatus de nominibus mensurarum, quæ in Sacra Scriptura extant, & sit msc. huius Auctoris *Isaaci Alchadebi*, id est *Gibbosi*. Scripsit etiam -

חבר ספר על מני לבשים סימני לפלסם סנירם יקר וולפעלתמם בקרלת בלבו רוילו :

928 MAGISTER ISAAC BITERBO' ROMANVS ſcripſit librum *De duello*, ſub auſpicijs Sereniſſimi Magni Ducis Etruriæ. Eius poſteri fidem Chriſti ſuſceperunt, & repudiato cognomine *Biterbò* cognomen *Zachiæ* ſuſceperunt, quorum nonnulli Viri docti euaſerunt tùm in Medicina, de qua multa ſcripſerunt, tùm in Vtroque Iure, in quo quidam tam doctus, & prudens efficitur, vt inter Auditores Rotæ Florentinæ connumerari meruerit.

תתקכט רבי יצחק בר ברוך ן' אלבאלייה מקורדובה חבר קופת הרוכלים ולא השלימו כי אם ורב ברוך בנו השלימו ,

929. R. ISAAC BAR BARV'CH ABEN אלבאליית ALCALIIA'H, naſcitur Cordubæ in Hiſpania anno 4795. Chr. 1035. *Harauàd* pag. 74. b. ideò Cordubenſis communiter appellatur. Fuit vnus ex quinque inſignioribus Rabbinis, qui eodem æuo in Hiſpania viuebant omnes nomine *Iſaac.* Quorum duo fuerunt Hiſpani, tertius eis propinquus; duo vltimi extranei. Horum primus fuit hic noſter R. Iſaac Bar Baruch ex antiqua proſapia nobiliũ Iudæorum, quos Titus Imperator poſt Ieroſolymorum euerſionem Romam captiuos duxit, & inde in diuerſas Imperij Prouincias, & Regiones diſperſit. Hæc familia in Hiſpaniam relegata Meridæ permittitur habitare, quia in ea artifices reperiebantur, qui ſericum exercere, & vela conficere ſciebant. Caput, & Princeps huius familiæ erat quidam nomine Baruch, á quo poſteri ipſius

Expoſitionem in Codicem Talmudicum חולין *Cholin De profanis* ad cibum. Item, de איסור ואתר *Isùr Vaëther Prohibitis, & licitis* pro cibo. Extat mſc. in Bibliotheca Vaticana. Scriptus fuit hic Codex anno mundi 5171. Chr. 1411.

Eſt & alius Iſaac Germanus inſignis Poëta, qui compoſuit Carmina in laudem Sabbathi, & trium refectionum Sabbathinarum. Excuſa ſunt in paruo libro Precum Iudæorum Venetijs in 16. Incipiunt: אומר וכו׳ *Azamèr Vecullè Pſallam &c.*

Præterea eſt & alius R. Iſaac Germanus cognomento מה״רי *Mahari*, id eſt Morènu Harràu Iſaac, qui ſcripſit – מרפא לנפש *Marpè lanèpheſc Medicina Animæ*, Titulus eſt libri hoc modo inſcripti, & eſt moralis, ac ſpiritualis additus in fine libri ראשית חכמה *Reſcìth Chochmà Initium ſapientiæ* in compendium redacti ab Elia Ben Moſis די וידאש *de Vidis*. Excuſus Venetijs, & diligenter correctus ab *R. Iſaaco Gerſone* anno ואש״מ״חח 360. min. ſupput. Chriſti 1600. apud Danielem Zanetum in 8. Sunt & alij libri ſub hoc eodem titulo מרפא לנפש. Vide ſuis quibuſque locis.

Denique alius reperitur R. Iſaac Aſchenazi Germanus communiter dictus הא״רי *Haari*, hoc eſt האשכנזי רבי יצחק *Haſchenazì R. Iſaac*. Scripſit, & recepit quaſdam Epiſtolas ex diuerſis partibus mundi, quæ in lyceo י״ש״ר id eſt *Ioſephi Salomonis Rofè del Medico* repertæ fuerunt. Tractant de Cabala Iudæorum. Ex his pars aliqua habetur in Tomo I. תעלמות חכמה *Abſconditorum ſapientiæ* Ioſephi del Medico Cretenſis pag. 37.

תתקכח ר' יצחק ביטרבו מרומה

re nepos esset, nihil de perfectione huius libri mentionem facit; imò ibidem loco citato dicit והוא עודנו לא נשלם *Et ipsum* (scilicet Volumen) *adhuc est imperfectum*. Huius libri titulus habetur in Biblioth. Buxtorf., sed nihil de eius argumento, aut de Barùch patre huius Auctoris verbulum profert.

Cæterùm, reliqui quatuor insignes Rabbini nomine *Isaac*, qui in Hispania tunc temporis versabantur, sunt *R. Isaac Ben* גיאת *Gheàth*, *R. Isaac Ben Mosce*, *R. Isaac Ben Reuben*, quartus; & vltimus maior omnibus fuit *R. Isaac* אלפסי *Alphesì*, de quibus omnibus suo loco singillatim dicemus. De R. Isaac Ben Barùch pro complemento illius notitiæ hæc addenda esse ex *Iuchasìn* pagina 162. b. existimamus. Quod inter Isaacum Ben Barùch, Isaacum Ben Gheàth, & Isaacum Alphesì simultates magnæ, contentiones, & rixæ exortæ sint, neque alterum alteri cedere voluerit. Infirmatur Ben Barùch, & ingrauescente morbo, vocat ad se filium suum *Barùch*, & cùm vix loqui potuerit, in aures eius hæc verba mussitando profert: *Vade ad R. Isaacum Alphesì, & dic ei: Ego ex hoc mundo discedo, & iam peperci ei omnia aspera, & iniuriosa verba, quæ contra me tam scripto, quàm voce protulit; & ego suppliciter ab eo postulo, vt eodem modo mihi parcat, & iugiter coram eo permane. Testificor autem tibi, quod multa bona tibi faciet, & docebit te toto animo suo. Sic fecit R. Barùch postquam iusta patri persoluerat. Cùm autem audiuisset R. Isaac Alphesì huiusmodi verba; stetit, & scidit vestimenta sua, fleuitque fletu magno. Postquam à fletu quieuisset, & consolatus fuisset* (vocauit Barùch filius vocati fuerunt Ben Baruch, licèt filij ipsius immediatè non fuerint. Sicut & hic noster *R. Isaac*, cuius pater fuit *R: Iacobus BeRabbì Barùch Ben* אל כאליה *al Calijàh*. seù vt alijs est אלבאליה *Albàliah*. Processu temporis huiusmodi familia Cordubam venit vbi nascitur prædictus R. Isaac Ben Barùch viuidi quidem ingenij puer à *R.* פריגורס *Phregoras* Gallo, qui nuper ex Gallia Cordubam venerat, non tantùm in Hebraicis, sed & in Latinis, Græcisque facultatibus imbutus, Rabbinorum doctissimus euasit; ita vt anno mundi 4829. Christi 1069. ætatis suæ 34. in Patria, in Synagoga Cordubensi Archisynagogus, & primus Rabbinus crearetur. In reliquis extraneis facultatibus, præsertim in Astrologicis ita excelluit, vt Rex Granatæ Ismaëlita, cognomento אל מעתמד *Al-Maathemàd*, hoc est *Il Matematico*, eum ad se accersiri fecit, à quo Mathematicas scientias didicit; neque permittit eum ampliùs ad patriam redire; vnde apud Regem Granatæ reliquum vitæ suæ spatium honorificè egit, vsque ad annum 4854. Christi 1094. quo anno Granatæ humanis exuitur laboribus ætatis suæ 59. cùm stetisset apud Regem Granatæ circiter annis 20. Scripsit ingens Volumen, quod vocauit קופת הרוכלים *Kuppàth horrochelìm Arca*, siuè *Cista Aromatariorum*, seù *Mercatorum*. In eo explanantur difficiliores הלכות *Halachòth Lectiones*, quæ sunt in Talmude, & ad ius, & iustitiam administrandam pertinent; sed morte præueniente, imperfectum relictum est. Quod R. Barùch eius filius postea absoluit; at *Harrauàd* in suo libro Cabalæ pagina 75. licèt Rabbì Barùch ex sororio

lium

in eadem Romana Vniuersit. Lauream Doctoratus suscepit, & apud suos per plures annos Medicam artem exercuit. Tandem à Patre luminum illustratus, Christumque Dominum pro vero Messia in Scripturis Sacris promissum agnoscens, relicta Iudæorum perfidia, ac superstitione, Christianæ Religioni vnà cum vxore, & tota familia nomen dedit, quos omnes de Sacro Fonte in Ecclesia B. Mariæ in Via lata Vrbis leuauit Eminentissimus, & Reuerendiss. Dominus D. Benedictus Cardinalis Pamphilius die 14. Febr. 1683. Sacramento Baptismatis ministrante Illustriss. & Reuerendiss. Domino Iacobo de Angelis Archiepiscopo Vrbini, & Vrbis Vicesgerente, quorum quatuor vtpotè adulti postea ab eodem Domino Archiepiscopo fuerunt Confirmati. Hi nimirùm sunt -

1. Benedictus Philipani, antea vocatus Mardochæus, vulgò Angelus Vitus Gabài, filius quondam Samuelis Hebræus Romanus annorum ferè 32. vt infrà specialiùs dicetur. Et in vtroque Sacramento Patrinus fuit prædictus Eminentiss. & Reuerendiss. Dominus Cardinalis Pamphilius.

2. Flaminia Philipani, antea vocata Rachel, filia quondam Raphaelis dicti *de Velletri*, Hebræa Romana, annorum circiter 30. Coniux supradicti Benedicti Philipani, & in vtroque Sacramento Patrinus fuit supradictus Dominus Cardinalis Pamphilius.

3. Ioannes Baptista Philipani, antea vocatus Samuel, filius supradictorum coniugum Hebræus annorum 9. & mensium 9. In vtroque Sacramento Patrinus fuit idem Eminentiss. Dominus Cardinalis Pamphilius.

4. Pe-

lium Isaaci defuncti) *eumque* (Legem) *docuit omnibus diebus vitæ suæ*. Hactenus liber *Iuchasin*. Exemplum vterque relinquens humilitatis, resipiscentiæ, & charitatis.

יקק״ל ר׳ יצחק גבאי חבר כף נחת ופי׳ על משניות בקיצור :

930 R. ISAAC GABA'I scripsit breuem explicationem difficiliorum dictionum, & sensus abstrusioris sex Ordinum משנה *Miscna* compilatam plerumque ex scriptis R. Salomonis Iarchì, & R. Mosis Bar Maijmonis, quam vocauit -

כף נחת *Caph nàchath Volam quietis*. Tit. ex Eccl. 4. 6. Est excusa in margine *Miscnaijòth* Venetijs apud Ioan. de Gara anno 5369. Christi 1609. Et ibidem apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinos in domo Ioannis Coleonis anno ה׳ש׳ 385. Christi 1625. Et Constantinopoli vnà cum textu crassiori charactere, punctisque vocalibus, sed inelegantibus ornato. Imperante Sultano Hibraimo Turcarum Domino 5404. Christi 1644. in 4.

Cæterùm hæc familia גבאי *Gabài* ab antiquo tempore Romæ incola fuit, & apud Hebræos spectabilis, ex qua quamplurimi Viri docti prodierunt, inter quos connumeratur R. Samuel Ben Mordechài Gabài Medicinæ Doctor, qui paucis ab hinc annis vita excessit relicto filio pariter nomine Mardochæo, Philosophiæ, & Medicinæ Doctore Romano; qui cùm Philosophiæ operam dedisset in Monasterio, & Collegio Beatæ Mariæ supra Mineruam sub Magisterio Adm. R. P. Hiacynthi Fonsecæ, & Medicinæ in Sapientia Romana; tandem

לי בן זכר וביום המול את בשר ערלתו קראתי שמו מרדכי והיה ביום כ״ד ניסן שנת שמחתי באומרים בית ה׳ נלך׃ בעלי ברית היו כמהר״ר אהבה כהן מאנוסקריווי והזקן המעולה כמר״ אבא מרי ה׳ יזכהו לתורה ולחופה ולמצות וכן יהי רצון אמן ׃

Fausta sit memoria, Amen. Quomodo 17. Nisàn 5412. die prima interfesti solemnitatis Paschalis hora 5. diei tertij hebdomadæ; sectione: Sanctifica mihi omne primogenitum &c. Exod. 13. 2. *die 26. Martij 1652. secundùm numerum eorum* (Christianorum) *natus est mihi filius masculus, & in die, quo circumcisa est caro præputij sui, vocaui nomen eius Mordochài, fuitque 24. Nisàn an.* Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi in בית 412. domum Domini ibimus *Patrini fuerunt Morènu R. Ahauàh Sacerdos de Manuscriue, & Senior honoratus R. Pater Dominus meus. Faxit Deus, vt dignus sit addiscere Legem, vxorem ducere, & præcepta seruare. Et ita sit* (Dei) *voluntas. Amen.* Et hæc est nota natiuitatis Benedicti Philipani.

Dies autem, & annus, quibus nati sunt filij Benedicti Philipani, & ab eo olim circumcisi, habentur in libro Circumcisionum ab eo in Iudaismo administratarum, vbi numero 3. sic legitur:

עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ׃

אלי אתה ואודך אלהי ארוממך אקרב רנתי לפניך יהוה שהחייתני וקיימתני והגעתני לזמן הזה לראות זרע של קיימא היום, יום ד׳ כ״ד לחדש אייר התלד ליצירה שהוא ל׳ מאייו אלף ותרע״ר לחשבונם פרשת והפרתי אתכם הלה גם ילדה רחל אשתי תט״א כין יד״ לט״ו שעות זכר תמים שלם בגופו ובאיבריו ומלתי את בשר ערלתו לסוף ח׳ ימים במקום קדוש של תלמוד תורה פרשת וזאת עשו להם וחיו וקראתי שמו בישראל שמואל על שם אדוני אבי יצ״ו ׃ ובעלי ברית היו הזקן היקר הה״ כמהרר מורי ורבי יהושע מנגן נר״ו לבקשת וזקנתי

4. Petrus Philipani, antea vocatus Moses Raphael, filius supradictorum coniugum Hebræus, annorum septem completorum. In vtroque Sacramento Patrinus fuit idem Eminentiss. Dominus Cardinalis Pamphilius.

5. Anna Maria Philipani, antea vocata Filadora, filia supradictorum coniugum Hebræa annorum quatuor circiter, quæ fuit baptizata, & in Baptismi Sacramento fuit Patrinus dictus Eminentissimus Dominus Cardinalis Pamphilius.

6. Fuit Clara Philipani, antea vocata Diana, filia supradictorum coniugum Hebræa annorum duorum circiter, & in dicto Sacramento Baptismi Patrinus fuit supradictus Dominus Cardinalis Pamphilius.

Quoad annorum masculorum spectat certitudinem, habetur hoc ex illorum Circumcisione: nam ij, qui officium Circumcidendi Infantulos exercent, notant exactè in libello ad hæc comparato, omnes Circumcisiones, quas faciunt: & cùm vterque tam pater, quàm filius, hoc est tam Samuel pater, quàm Mardochæus filius officium Circumcisoris exerceret, ipsimet suos filios circumciderunt, credentes in hoc magnum meritum acquirere, si carnem præputij filiorum suorum incidant. Itaque in libello, quem sibi comparauerat Samuel pater, & vbi scriptæ sunt omnes Circumcisiones ab eo exercitæ, numero Circumcisionum קי״ב 112. Hæc, quæ sequitur nota, hisce verbis Hebraicis concepta apparet -

לזכר טוב יהיה אמן אין י״ז ניסן הת״יב יום ראשון של חול המועד של פסח ה׳ שעות יום ג׳ של שבוע פרשת קדש לי כל בכור כו׳ מרצו אלף תר״נב לחשבונם נולד

וזקנתי שתחיה מרת דיאנ״א אם אמי שהיא נשאו לברית במקום אמי תמ״א והשני היה כמ״ר דוד גאטיניא דוד של אשתי יצ״ו ׃ אחלה את פני קוני יאריך ימיו בטוב ושנותיו בנעימים ׃ ולעבודתו יגדלהו לשמור פיקודיו התמימים ולראות בנין בית עולמים ונקמת בני ישראל השפוך בין לאומים וראש״ם פרוע ובגדיו פרומים ויראה זרעו וזרע זרעו בין צדיקים וחכמים אכי״ר ׃

Auxilium meum à Domino, qui fecit cælum, & terram. (Psalm. 1. 12. 2.) *Deus meus es tu, & confitebor tibi. Deus meus exaltabo te: Accedam exultatione mea coram te: Domine, qui esse mihi fecisti, & me stabiliuisti, & pertingere me fecisti ad tempus hoc, ut videam semen stabilitatis hodie: Hodie* (fer.) 4. 24. *mensis Ijàr* 5434. *à creatione, quæ est* 30. *Maij* 1674. *secundùm numerum eorum* (Christianorum) *sect.* והפרתי אתכם *Et fructificare faciam vos.* (Leuit. 26. v. 9.) *Incæpit iterum parere uxor mea Rachèl benedicta sit præ mulieribus Amen. Inter* 14. *&* 15. *horam* (peperit filium) *masculum integrum, perfectum in suo corpore, & membris: & circumcidi carnem præputij sui in fine octaui diei in loco sancto* (in Aula) ת״ת *Talmùd Thorà Gimnasij publici doctrinæ Legis sect.* ואת עשו לחם וחיו *Et hoc facite eis, & viuent.* (Num. 4. 19.) *Et vocaui nomen eius in Israèl Samuelem ex nomine Domini patris mei custodiat eum Deus, & Redemptor eius. Patrini autem fuerunt senex honorabilis, sapiens magnus, Gloria Morènu Doctor noster, Rabbènu, Ràu Dominus meus, & Magister meus Iosuè Menaghèn, custodiat eum Deus misericors, & liberet eum. Oraui auiam meam, quæ* (diù) *viuat, Dominam Dianam matrem matris meæ, ut susciperet ex Circumcisione* (filium meum) *loco matris meæ, quæ benedicta sit inter mulieres. Amen. Secundus autem patrinus fuit gloria excellentiæ Rabbì David Gattègna patruus uxoris meæ, custodiat eum Deus, & Redemptor eius. Orabo facies Creatoris mei,* וכו׳ *ut prolongentur dies eius in bonum, & anni eius in iucunditate, & in illius seruitutem crescant ad custodiendum mandata eius perfecta,* וכו׳ *ut videat ædificationem domus æternitatis, & ultionem filiorum Israèlis, quæ effusa est inter Nationes. Et caput earum discoopertum, & vestimenta eius scissa sint; & videat semen suum, & semen seminis sui inter iustos, & sapientes.* אכי״ר *Amen, sic sit voluntas Dei.*

Et de secundogenito ab eodem circumciso in eodem libro num. 13. huiusmodi memoria extat -

אודה יהוה בכל לבי כי חנני אלהים מבן אחר ובעצם היום הזה חלה גם ילדה רחל אשתי מ״בת בן זכר שלם בגופו ובאיבריו היום יום ששי כ״ב שעות ורביע יד״ לחדש מנחם התל״ו לייצירה סדר לחיותינו בהיום הזה שהוא כ״ר לוליו אלף תרע״ו לחשבונם ומלתי את בשר ערלתו בן שמונת ימים וקראתי שמו בישראל משה רפאל משה על שם זקני אבי הורתי מב״ת ורפאל על שם חותני ע״ה אב-אשתי מ״בת ׃ ובעלי ברית היו כמ״ר גמליאל קאיבאנו יצ״ו וכמ״ר יעקב גאטינייא יצ״ו ׃ הרחמן יגדלהו לעבודתו ויגיעהו לתורה לחופה ולמעשים טובים בין אומה שושנת העמקי עד יגלה עתיק יומין לעין כל האומים אכי״ר ׃

Confitebor tibi Domine in toto corde meo, (Psal. 9. 2.) *quia largitus est mihi Deus* (Genes. 33. 10.) *filium alterum. Et in articulo huius diei incepit etiam parere Rachel uxor mea, præ mulieribus in tentorio benedicta sit, &* (peperit) *filium masculum integrum corpore, & membris omnibus, hodie feria 6. hora 22. cum quadrante, 14. mensis* מנחם *quo legitur Consolamini, consolamini, anno à creatione*

mun-

HOr che mie colpe laui Inuitto Heroe,
E di rubelle, à Dio grato mi rendi
In questo sacro Fonte
Dello SPIRITO Santo apprendo il
E di candide piume (lume,
Di Colomba innocente ancor mi vesto,
E se auuinto già fui, libero resto.

Nel Battesimo di Rachel moglie d'Angelo Vito Gabài, già Medico Hebreo con due figliuole

All'Eminentissimo, e Reuerendiss. Signor

CARDINAL PANFILII

Compadre

MADRIGALE.

FIda scorta del Cielo, & da perigli
Dell' Infernale stuolo
Salua SIGNOR quest' Innocenti figli,
E me sua genitrice
Che se pregar mi lice
BENEDETTO tu sei
Ch' Alato Messagier l'Alme smarrite
A DIO riduci in Santa Fede vnite.

Nel Battesimo di Samuel, e Moisè-Rasfaël, figli d'Angelo Vito Gabài, già Medico Hebreo

All'Eminentissimo, e Reuerendiss. Signor

CARDINAL PANFILII

Compadre

Alludendo al Sacrificio d'Abram

MADRIGALE.

GIa pronto è l'rogo, & io vittima sono
Offrendol'alma in Olocausto à DIO:
Et in vece di fuoco
In pura Acqua mi laua il Padre mio!
Ditemi e che vegg' Io?
Ah ben comprendo
Del Cielo la Pietade

On-

mundi 5436. *Ordine* (Lectionis Legis) לחיותינו כהיום הזה *ad viuificandum nos secundùm diem hanc* (Deut. 6, 24.) *hoc est die 24. Iulij 1676. secundùm numerum ipsorum* (Christianorum) *& circumcidi carnem præputij sui cùm esset dierum octo, & vocaui nomen eius in Israël Moscè-Raphaël, Moscè de nomine aui vxoris meæ, præ mulieribus in tentorio benedicta sit, & Raphael de nomine soceri mei, super eum sit pax, patris vxoris meæ, præ mulieribus in tentorio benedicta sit. Patrini in Circumcisione fuerunt honoratus R. Gamliel Caiuanus, custodiat eum Deus Redemptor eius; & honorabilis R. Iacob Gattegna, custodiat eum &c. Deus misericors enutriat eum pro seruitute sua, & pertingere faciat eum ad Legem, ad nuptias, ad opera bona, & sit inter populum lilium conuallium donec reueletur Antiquus dierum* (id est Messias) *in oculis omnium populorum*, אבי"ר *Acchir, id est* אמן כן יהיה רצון; *Amen, sic sit voluntas Dei.*

Omnes prænotati vxor, & filij Benedicti Philipani sacro Baptismatis fonte renati, veluti nouellæ plantationes in Ecclesiæ Viridario consitæ summopere lætantur, & pro eis, gratias Deo agit Benedictus, nomineque suo, ac vxoris, & filiorum suorum Eminentiss. & Reuerendiss. D. D. Cardinalem Pamphilium lustricum patrem omnium, hisce Italicis Carminibus à se compositis ita alloquitur.

Nel Battesimo d'Angelo Vito Gabài, già Medico Hebreo

All'Eminentissimo, e Reuerendissimo Signor

CARDINALE PANFILII

Compadre

MADRIGALE.

Corduba Scholæ Præfecturam exercuit: dilectus admodum fuit *Ràu* יהוסף *Iehosèph* הלוי *Leuita*, post cuius mortem [nam interficitur iussu Regis Granatę anno 4824. Christi 1064. die Sabbathi 9. טבת *Teuèth Decembris. Harrauàd* pagina 73.b.] Rabbì Azarias filius Iehosèph fugit Elisanā ad Ràu Isaac Ben Gheàth, qui eum benignè suscipit, apud se retinet, & de beneficijs ab eius patre Ràu Iehosèph sibi olim collatis, laudabili gratitudine vsque ad eius obitum rependit. Defuncto R. Azaria, infirmatur & hic R. Isaac Ben Gheàth; crescente autem infirmitate, recuperandæ salutis gratia Cordubam fertur, vbi die Sabbathi anno 4849. Chr. 1089. perijt. Eius corpus à suis latenter suffuratum, vnius noctis itinere Elisanam perducunt, ac sepeliunt.

תתקל״ב ר׳ יצחק גרשון חבר ס׳ מבקש יהוה והם דרושים על התורה׃

932 R. ISAAC GERSON scripsit

ס׳ מבקש יהוה׃ *Sèpher Meuakèsc Adonài Liber quærens Dominum*. Sunt Conciones editæ Venetijs, ex Buxtorf. F. Scripsit secundùm quod refertur in Biblioth. Lugdunensi Batau. inter libros Warnerianos תורת משה *Toràth Moscè Lex Mosis in Legem*. Excus. in folio. Sunt alij libri cum his titulis, qui suis locis videndi sunt in *R. Moscè Almoseninus, R. Moscè Alscèch*, & *R. Samuel Ben* חיון *Chaùtz*.

Præfixit hic noster *R. Gersòn* aliquot Præfationes in nonnullos libros quorundam Auctorum, vti in librū מראות הצובאות *Maròth hatzouaòth Specula militantium R. Mosis Alscèch*, cum eodem excusa est Ve-

Onde gratie Io gli rendo
Ch'in si tenera etade,
Et in candide fascie
L'Alma more à gl'errori, e à DIO rinasce.

Speramus autem, quòd ex hac familia non minori laude digna, quàm aliæ, quæ Christi fidem susceperunt, & ex quibus tot Illustres Viri nati sunt, etiam ex ipsa nascituri sint Viri omni virtute, & pietate Christiana præditi, sicut virtutes patris ostendunt, & bona indoles filiorum promittit.

תתקל״א ר׳ יצחק בן גיאת הנקרא הרי״ץ גיאת יסד השירה לקרואתה ביום הפורים קודם שקוראים מגלת אסתר והשירה בלשון ארמית ומתחלת יום פוריא יומא דכן וכו׳ ונמצאת בספר תפארת ישראל דף קצ״ח׃

931 R. ISAAC BEN GHEA'TH cognomento הרי״ץ גיאת *Harritz*, hoc est *Haràu R. Isaac Gheàth. Harrauàd* in suo libro Cabalæ pag. 75. dicit filium eum esse R. Iudæ. Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 52. b. filium sororis eum facit trium insignium Rabbinorum, videlicet R. Samuelis, R. Iacobi, & R. Isaaci filiorum R. Meir filij R. Samuelis generi R. Salomonis Iarchi. Fuit Poëta non inelegans. Fertur composuisse nonnullos libros, & Poëmata, quæ hactenus ad manus meas non peruenerunt. Huius Auctoris sunt illa Carmina lingua Aramęa composita, quę à Iudæis recitantur in die *Purim*, antequā legatur מגלת אסתר *Meghilàth Esther*, & incipiunt יום פוריא יומא דין וכו׳, & inueniuntur in libro תפארת ישראל *Tiphèreth Israèl*, pag. 198. Claruit ætate *R. Isaaci Bar Iacobi Be Rabbì Baruch*, & *R. Isaaci Ràu Alphes*, de quibus infrà. In Vrbe אליסאנה *Elisàna* non longè à

Venetijs apud Ioannem de Gara anno 355. min. supp. Christi 1595. in fol. & alios; quemadmodum quamplurimi ab eodem reuisi sunt libri antequam typis traderentur, & summa diligentia correcti, & emendati, quos omnes recensere tædium afferret, absque vlla vtilitate. Hoc vnum de hoc viro dictum sufficiet, quòd sit Vir de Republ. literaria Iudæorum benè meritus, qui non solùm libenter libros sub prælo gementes corrigebat, vt ex officina libraria egrederentur purgati, & nitidi, sed & ij, qui in tenebris latitabant, curabat, vt media Chalcographia in lucem prodirent. Vide פירוש על איוב *Commentar. in Iob R. Mosis Alscèch*.

תתקל"ג **ר' יצחק בן דוד** חבר פירוש על מראות ישעיה יחזקאל וזכריה כתב יד בוואטיקנו :

933 R. ISAAC BEN DAVI'D scripsit *Comment. in Visiones Isaiæ, Ezechielis, & Zachariæ.* Reperitur msc. in Biblioth. Vaticana papyr. in 4.

תתקל"ד **ר' יצחק בר דוד אבוהב** חבר שירה על ס' פני רבה : ונמצא בתחלת ס' הנזכר :

934 R. ISAAC BAR DAVI'D אבוהב AVVHA'V composuit Canticum in laudem libri פני רבה *Penè Rabbà*. Titulus est Indicis locorum Sacræ Scripturæ, quæ citantur, & exponuntur in *Medràsc Rabbòth*, & in quinque parua Volumina. Reperitur in principio huius libri excusi Amstelodami apud Typographiam Manassæ Ben Ioseph Ben Israëlis anno צ"ור חס"ין ב"ו 388. Christi 1628. in 4.

תתקל"ה **ר' יצחק מדורא** חבר ס' שערי דורה :

935 R. ISAAC MEDVRA' DVRENSIS scripsit librum -

שערי דורה *Sciaarè Durà, Porta Durà*, siuè *habitationis*, de אסור והיתר *Issùr Vaëther Vetitis. & licitis* ad cibum pertinentibus, quem R. Salomon Luria Scholijs illustrauit. Excusus Basileæ apud Conradum Waldkirch in 4. Scripsit &

הלכות נדה *Halachòth Niddà Lectiones* seù *Decisiones de muliere menstruata*. Reperiuntur mmscc. in Biblioth. Vaticana Pergam. in 4. sub numero 179. Claruit hic Auctor circa annum mundi 5094. Ita Dauid Ganz ad annum 94. sexti millenarij. De eodem fit mentio apud Auctorem *Scialsc. hakkabbalà* pagina 61.

תתקל"ו **רבי יצחק בן יהודה בן גיאת** עיין ר' יצחק בן גיאת :

936 R. ISAAC BEN IEHVDA' BEN GHEA'TH. Vide *R. Isaac Ben Gheàth*.

תתקל"ז **רבי יצחק וואולף בן ר' מאיר** חבר ס' פרקי שירה והוא פירוש על כמה מקומות המקרא עם הגהות ר' שמעון וואלף אחיו נדפס בויניציאה שנת תכ"ד לפ"ק :

937 R. ISAAC WOLFF BEN R. MEIR scripsit -

ס' פרקי שירה *Sèpher Pirkè Scirà Liber Capitulorum Cantici*. Sunt Commentarij in varia Scripturæ loca, vnà cum fratris sui R. Simonis Wolff additionibus. Prodijt Venetijs anno 1664. in 4. Vbi cælo, aquis, plantis, animalibus, auibus, &c. Scripturæ dicta, quasi per Prosopopœiam assignantur, & explicantur. Vide infrà in *R. Isaac Ben Meir Pragensis*.

תתקל'ח ר' יצחק מווינא בן משה

חבר ס' לו נ"ל אור זרוע׃

938 R. ISAAC DE VIENNA FILIVS R. MOSIS, vt dicit Auctor *Scialscèl. hakkabbalà* pag. 56. b. Habuit quamplures Magistros, vt ibidem dicitur, nempè *Rabbènu Iudam de Parisio*, ex מהר'ר'יק num. 94. Item ראבי'ה ex *Mordochi* in Cod. חולין cap. אלו טרפות. Item *Rabbènu Scimòn de Kòtzi*, ex eodem *Mordochì* in Cod. בבא מציעא cap. המפקיד. Item *R. Ephràim Bar Nathàn*, ex eodem *Mordochì* in Cod. חולין cap. גיד הנשה Fuit magnus Rabbinus, cuius responsa pro Constitutionibus habebantur. Aliquando accidit, vt Scriba Instrumenti dotalis per errorem inscriptum reliquerit annum millesimi currentis. Hic autem Rabbinus respondit, Instrumentum dotale idoneum esse, quia certum erat tunc eos fuisse intra quintum millenarium. Exscribebat etiam libros Synagogales manu sua, vt refert R. Iochanàn טריויש *Treuis* in Commentar. suis super Machazòr Italorum. Scripsit tamen notissimum librum inscriptum -

אור זרוע *Or zarùa Lux sata*, Tit. ex Psal. 97. 11. Ex hoc libro petitæ sunt הגהות *Haggahòth Animaduersiones* in compendijs Tractatuum Talmudicorum R. Ascèr. Claruit initio sexti millenarij, hoc est anno Christi 1240. Ita R. Dauid Ganz, qui addit, hunc fuisse Rabbinum, hoc est Magistrum, & Præceptorem R. Meir Rotemburgensis. Ex titulo huius libri אור זרוע per compendiū eundem vocant ריאז *Riàz*, hoc est *R. Isaac Or Zarùa*. *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 56. b.

תתקל'ט ר' יצחק ן' זולאימי יהודי

חבר ספר על הרפואה בשנת תקן לחשבון הישמעאלים׃ כמבא בוולטיקנו כ"י׃

939 R. ISAAC ABEN ZVLAIME Iudæus Medicus, de quo in Bibliotheca Vatic. in Indice librorum Excurialensium msc. num. 3958. papyr. fol. hæc leguntur: *Isaac Aben Zulaime Iudio de Medicina scripto en Murtia año del nascimiento de Mahoma 590. que, del nascimiento de Christo 1247. poco mas o menos en Escurial.*

תתק"מ ר' יצחק הזקן בר שמוא

בן אחותו של רבינו תם ווה הקרא ר"י בעל התוספות כמו שכתב בס' באר דוד לדוד גבו שנת תתקל"ה לאלף החמשי׃

940 R. ISAAC HAZAKE'N *Senior*; *Bar Samuelis*, seù *Kolonimòs*, vt dicitur in Mordachi Codice *Sciabbàth* cap 10. fuit filius sororis Rabbènu Tham, de quo testantur Rabbini Galliæ, quòd sexaginta Rabbini ab eo didicerint, & quilibet istorum sciuerit Codicem vnum (ex Talmude); atque hi oretenus discebant, & mouebant obiectiones ex Ghemarà contra Ghemaram. Fuit etiam Præceptor R. Iudæ de Parisio, cognomento חסיד *Chasid Pij*, vt apparet ex libro סמ'ג num. 211. in affirmatiuis. Obijt anno 4935. Chr. 1175. Fuit vnus ex Auctoribus *Thosaphòth*. Hæc ex *Iuchassin* pagina 131. Vide *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 54.

תתקמ"א ר' יצחק בעל החוטם׃

עיין ר' יצחק ברבי יוסף מקרביל׃

941 R. ISAAC BAA'L HACHOTE'M sic dictus à magnitudine nasi. Vide *R. Isaac Berabbì Ioseph de Korbil*.

huius Auctoris, & indicat in eo agere de portentosis historijs Talmudicis, quæ non secundùm literam, sed secundùm mysticum sensum debent intelligi. Ad annum autem suprà notatum 344. Chr. 1584. vbi præfatos libros enumerat: in *Kiriàt arbàa* dicit, eum esse Syntagma magnum, & nihil aliud de eo profert.

Buxtorfius maiorem notitiam de hisce libris nobis non affert. Dicit tamen, quòd *Pàchad Itzchàk* sit excusus Lublini in 4. & *Siach Itzchàk* Pragæ in 4. Et *Kiriàth arbàa* sit liber magnus, & *Penè Isaac* sit huius Auctoris.

Plantauitius vocat hunc Auctorem R. Isaacum חיות *Chaijzium*, num. 569. in פני יצחק & dicit, hunc esse librum Iudicialem, excusum Cracouiæ. Et num. 685. in שיח יצחק *Siach Itzchàk* asserit esse librum Legalem; & num. 629. in קרית ארבע pariter librum Legalem, & excusum Pragæ in folio. Præter hos quatuor numeratos libros, addit R. Dauid Ganz loco citato, quòd alios multos Tractatus composuerit hic Auctor, & quod anno prænotato 344. Christi 1584. Pragam venerit, & in ea Synagoga factus sit ר״י ואב בית דין *Præses Academiæ*, & Pater Domus Iudicij tribus annis cum dimidio: quo tempore viuebat prædictus R. Dauid Ganz. A prænotatis Auctoribus communiter vocatur R. Isaac Pragensis.

תתקמ״ד ר׳ יצחק בן ר׳ חנין העתיק ספרי ארסטו אל לשון העברי כמו נזכר בהרמב״ם באגרתו אשר שלח אל ר׳ שמואל ן׳ תבון :

944 R. ISAAC BEN CHANEN, transtulit in linguam Hebraicam Opera Aristotelis, prout testatur R. Moses Bar Maijmonis in Epistola sua

תתקמ״ב ר׳ יצחק בן חונים ומשה בן שמואל בן יהודה ן׳ תבון העתיקו מלשון הגרי אל לשון עברי יסודות איוקליד ספר מלשון יונית העתקו אל ולשון הגרית ן׳ קורה :

942 R. ISAAC BEN CHONA'IM, & R. Moses Ben Samuelis, Ben Iudæ Abèn Tibbòn, quindecim libros Elementorum Euclidis ex lingua Agarenica in linguam Hebræam transtulerunt, quos olim Ibn Korrà ex Græco Agarenos fecerat. Reperiuntur scripti in membrana cum figuris in Bibliotheca Lugdun. Batau. inter libros Warnerianos, qui seriùs accesserunt, in 4.

תתקמ״ג ר׳ יצחק חיות ראש ישיבה ואב בית דין בפראג שנת שמ״ד וחבר ס׳ פחד יצחק : פני יצחק : קרית ארבע : ושיח יצחק :

943 R. ISAAC CHAIIO'TH Præses Scholæ, & Pater Curiæ Synagogæ Pragensis anno 344. Christi 1584. Scripsit quatuor libros, quorum primus est -

פחד יצחק *Pàchad Itzchàk, Pauor Isaaci*. Tit. ex Gen. 31. 42. Lublini in 4. Secundus -

פני יצחק *Penè Itzchàk Facies Isaaci*, Titulus ex Geneseos capite 27. ver. 30. Tertius -

קירת ארבע *Kiriàth arbaà Ciuitas quadripartita quadrata*, Tit. ex Gen. 23. 2. & Nehemia 11. 25. nomen est propriũ Ciuitatis. Quartus -

שיח יצחק *Siach Itzchàk Meditatio Isaaci* (respicit ad illud Gen. 24. v. 63.) Hi quatuor libri numerantur à R. Dauid Ganz; sed de qua re in eis tractetur, nec voculam quidem profert. Solùm libro 2. ad annum 844. quarti millenarij, Christi 88. citat librum *Pàchad Itzchàk*

sua ad R. Samuelem Abèn Tibbòn.

תקס"ה רבי יצחק בן ר' חנניה ארובאש חבר ס' אמת ואמונה והוא מבין המצות להרמב"ם מצות עשה ולא תעשה תרי"ג : בלשון עברי והעתיקם בלשון לע"ז : ועקרי דת היסודים והמודעים שלשה עשר יסודות : והלכות ציצית : תפלין : ברכות ספר ק"ש : תפלה : כ"ס : ממא ומזן : ברכות שבת פסח יום טוב : ולאסור והיתר : בקצרו בקיצור מספר המבלה ערוך והעתיקו בלשון לע"ז ונדפס בויניציאה שנת תי"ד :

945 R. ISAAC BEN CHANANIA' ARVBA'S scripsit Opusculum, quod appellauit -

אמת ואמונה *Emèth veemunà Veritas, & Fides.* Complectitur per compendium 613 præcepta secundùm sententiam R. Mosis Bar Maijmonis. Item 13. articulos fidei Iudæorum. Variasque lectiones, de fimbrijs, philacterijs, benedictionibus, precibus, & vetitis, ac licitis: omnia compilata ex libro *Mabarik*, & *Sciulchàn arùch*, & in linguam Italicam conuersa. Excusum Venetijs anno 414. Christi 1654. apud Christophorum Ambrosium in 12. Est traductio inepta, & barbara.

תקס"ו ר' יצחק מטיוולי חבר פסקים על מסכת פסחים : יומא : סוכה : יום טוב : ראש השנה ומגלה :

946 R. ISAAC TIBVRTINVS, scripsit quasdam Decisiones super Codices Talmudicos *Pèsach*, *Iomà*, *Succà*, *Iom Tòu*, *Rosc basciana*, & *Meghilà*. Explanatæ postea fuerunt à *R. Iuda Romano*; quibus additæ sunt Annotationes à R. Beniamin de Nursia. Extat msc. in Bibliotheca Vrbinat. apud Vatic. Pergam. in 4.

תקס"ז רבי יצחק טירנא חבר ספר מנהגים :

947 R. ISAAC טירנא TERNA composuit librum -

המנהגים *Hamminhaghim Rituum*, quibus traditur modus regulandi, & ordinandi festa Iudæorum, & recitandi preces in Synagoga. Huius meminit *Iuchass.* pag. 164. b. sub nomine ר' אייזק טירוט *R. Izaak Terùt*, sicut & facit R. Dauid Ganz ad ann. 220. Chr. 1660. Habuit Magistros הרר"א *Hararà*, id est *R. Abraham* קליונר *Kluuizner*, & הר"ר *Haràr*, hoc est *R. Aharòn* cognomento הקדוש *Hakkadòsc Sanctus*. Cæterùm hic liber excusus fuit Cracouiæ anno שנ"ז 357. Christi 1597. & Venetijs Hebræo Germanicè cum figuris anno Domini 1601. in 4. Alij sunt libri *Minhaghìm*. Vide *R. Iacob Leuita*.

תקס"ח ר' יצחק בר יהודה חבר ש"ות :

948 R. ISAAC BAR IVDÆ scripsit -

ש"ות *Sceelòth vtsciuòth Quæsita, & Responsa.* Excusa Venetijs apud Danielem Bombergum, in 4.

תקס"ט ר' יצחק יהודי חבר כמה דברים על מיתת המשיח :

949 R. ISAAC IVDÆVS Magister Synagogæ Hebræorum, scripsit *quædam notabilia de Passione Christi, extracta de Biblia Hebraorum, quæ non sunt in nostra, & vocatur Thesaurus Passionis Domini nostri Iesu Christi.* Titulus est cuiusdam libelli excusi Bononiæ apud Alexandrum Benaccium an. 1563. in 8. in quo multa sunt apocrypha, & nul-

lius auctoritatis, immò feuera cenfura digna. Reperitur in Biblioth. Vaticana num. 4357. librorum impreſſorum.

תתק״נ ר׳ יצחק יהודי חבר פי׳ על שם הקודש :

950 R. ISAAC, nefcio quis, fcripſit Explanationem Nominis ſancti. Ex Cardinali Bona, in ſuo Indice appoſito in principio Hierarchiæ pſallentis Eccleſiæ.

תתקנ״א רבי יצחק יהודי ואחר כך נעשה משיחיי חבר ס׳ האמונה על דת משיחנו :

951 R. ISAAC IVDÆVS, & poſtea ex Iudæo Chriſtianus ſcripſit librum

האמונה *Haemunà Fidei* Chriſtianæ; nempè: de Sancta Trinitate; & de Incarnatione Domini. Quo oſtendit, in vna Deitate tres eſſe Perſonas, vt tamen ſit in ſingulis proprium aliquid, quod non habeat alia. Patrem ſcilicet hoc habere proprium, quòd ipſe ſit origine prior, & origo ſit aliorum. Filium hoc habere proprium, quòd genitus genitore non ſit poſterior. Spiritum Sanctum hoc habere proprium, quòd nec factus ſit, nec genitus, & tamen ſit ex altero. De Incarnatione verò Domini ita ſcribit, vt manentibus in eo duabus naturis vna credatur Filij Dei Perſona. Ex Gennadio Presbytero Maſſilienſi lib. de ſacris Scriptoribus cap. 26. Claruit ante annum 1200. In lucem editus fuit à Iacobo Sirmondo Societatis Ieſu Presbytero, Pariſijs apud Sebaſtianum Cramoyſi 1630. in 8. Vide pagina 137. eiuſdem.

תתקנ״ה ר׳ יצחק המכונה ר׳ אייזק בן ר׳ יהושע אב בית דין בק״ק אמשטירדם הסכים על פירוש ר׳ משה בר שלמה לס׳ עשרה מאמרות : עיין בערך משה הוא המחבר :

952 R. ISAAC BEN R. IEHOSCIV'A, Pater Domus Iudicij, hoc eſt Præſes Curiæ Synagogæ Amſtelodamenſis, approbauit Commentarium R. Moſis Bar Salomonis in librum *Aſſarà Maamaròth*. Vide hunc Auctorem ſub nomine *R. Moſes Bar Salomonis*.

תתקנ״ג ר׳ יצחק בן ר׳ יום טוב כהן חבר פי׳ על התורה וקראו חזקוני :

953 R. ISAAC BEN R. IOM TO'V COHE'N, ſcripſit breuem, ſed egregiam Explanationem ſuper omnes ſectiones Pentateuchi, explicando tria, vel quatuor loca, eaque difficiliora cuiuſlibet ſectionis, eamque vocauit

חזקוני *Chizkunì Roborans me*: Reperitur mſc. in Bibliotheca Vaticana ſub num. 57. Papyr. in 4. ſcripta an. 203. Chr. 1443. quamuis reperiatur etiam impreſſa.

Aduerte: Aliam reperiri Explanationem in Pentateuchum Moſis ſub eodem titulo חזקוני *Chizkunì*, de quo vide Parte II. num. 522. pag. 830. col. 1.

תתקנ״ד רבי יצחק ברבי יוסף מקורביל המכונה בעל החוטם שהיה לו חוטם גדול וחבר ס׳ עמודי גולה והוא ס׳ מצות הקטן הנקרא סמ״ק :

954 R. ISAAC BERABBI IOSEPH DE KORBI'L, ſiuè CORBEIL Oppido Galliæ ad Sequanam fluuium, ſeptem leucis ſupra Lutetiam. Huius Auctoris fit mentio in Annotationibus libri הי״ד *Haijàd*, *Halachòth* שביתת עשור cap. 2. & à magnitudine naſi, quem illi liberaliter natura largita fuerat; vel vt alij volunt, quia ſuper naſum pilos habe-

habebat, בעל חוטם *Baal chotèm* appellatus est. *Iuchassin* pagina 133. in ipso principio, vbi & generum R. Iechielis de Parisio eum facit. Et Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 58. propè finem addit: eumdem Iechielem fuisse suum Præceptorem. Scribit autem *R. Isaacum* Magistrum fuisse של הר״ף הכהן ipsius *Harraph Haccohèn*, id est *R. Pèretz Sacerdotis*. Scripsit -

עמודי גולה *Amudè gholà Columna captiuitatis*, *ex Iuchassin* loco citato, & ex *Scialscèleth hakkabbalà*, vbi suprà: Tractat de præceptis, quæ hodie sunt in vsu apud Iudæos, & reperitur msc. in Biblioth. Vrbin. apud Vatic. sub num. 27. Pergam. in fol. paruo. Scripsit -

ס׳ מצוות הקטן *Sèpher mitzuòth hakkatàn Librum Præceptorum paruum* communiter dictum סמ״ק *Samàk*. Vnde prudenter Buxtorfius vnum, & eundem librum facit *Amudè gholà*, & סמ״ק *Samàk*, qui primùm excusus fuit Cremonæ, & postea Cracouiæ anno 1596. nempè mundi 5356. Additæ sunt Concordantiæ Biblicæ, Talmudicæ, ex *Arbàa Turim*, *Rambàm*, & ex *R. Moscè Mikkòtzi*: Item notæ, & explicationes variæ. Excusus etiam fuit Constantinopoli in 4. Vnum ex his exemplaribus vidi in Collegio S. Pancratij Carmelit. Discalceat. extra Portam Aureliam Vrbis. Obijt an. 5000. Christi 1240. ex *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 58. b. in princip. sed secundùm *Iuchassin* pag. 133. anno 30. sexti millenarij, Christi 1270.

תתקנ״ה רבי יצחק בן רבי יוסף יעבץ חבר ס׳ אות אמת והוא פי׳ על מכילתא : רבות ; ומדרשים ;

955 R. ISAAC BEN R. IOSEPH IAABETZ scripsit Commentar. in libros מכילתא *Mechiltà*; רבות *Rabbòth*, & מדרשים *Medrascìm*, quibus titulum fecit -

אות אמת *Oth emèth Signum veritatis*. Reperitur inter libros legatos Bibliothecæ Lugdun. Batauæ à Warner. Excus. Thessalonicæ regnante Solimano.

תתקנ״ו רבי יצחק בר יוסף בן ישראל הנקרא ריב״בי ספרדי חבר שלשלת הקבלה מכל החכמים מחכמי ספרים ומכולים בספרד וכל גדולי ספרד מיום שגלו לספרד עד זמן המחבר בשנת ה״ע לבריאת עולם ; וגם כן חבר ס׳ בחכמת יסוד העיבור ; וחבר לוחות מתחכונה ;

956 R. ISAAC BAR IOSEPH, BEN ISRAE'L, abbreuiatè dictus ריב״בי *Ribibi*, Mathematicorum, & Chronographorum sapientissimus Hispanus, composuit -

שלשלת הקבלה *Scialscèleth hakkabbalà Catenam Kabalæ Traditionis*, hoc est librum de Scriptoribus gentis suæ, natione Hispanis, alijsque Viris eiusdem nationis sapientia claris, à tempore, quo in Hispaniam captiui ducti sunt Iudæi vsque ad ætatem suam, nempè an. mun. 5070. Chr. 1310. Reperitur msc. in Bibliotheca Vaticana papyr. in fol. Scripsit -

יסוד העיבור *Iesòd Haijbbùr Fundamentum Embolismi*, quo agitur de ratione embolizandi annos, & conficiendi Calendarium Iudæorum. Compositus fuit huiusmodi Tractatus in gratiam *R. Ascèr Bar Iechielis Germani* Archisynagogi in Vrbe Toleti anno prænotato 5070. Extat manuscriptus in eadem Bibliotheca Vaticana papyr. in folio. Scripsit -

לוחות מתחכונה *Luchòth Mehattecunà* Ta-

ס׳ המסעדים *Sèpher hammesaadìm Liber sympoſiorum*, cuius meminit *R. Iſaac Abrauanel* in זבח פסח pag. 11. vbi de ciborum qualitatibus videtur agere, & R. Iſaaco Iſraëlitæ attribuit, de quo vide infrà ſub hoc nomine.

תתקנז ר׳ יצחק בן ר׳ יושיע בן אברהם רופא נאמן חבר ס׳ עולת יצחק על הדינים. נדפס בפראג:

957 R. ISAAC BEN IOSIÆ BEN ABRAHAMI, Medicus ſedulus, ac fidelis. Scripſit -

עולת יצחק *Olàth Iizchàk Holocauſtum Iſaaci*. Liber eſt Iuridicus: de cauſis in foro decidendis tractans. Excuſus eſt Pragæ anno 368. Chr. 1608. in 4.

תתקנח ר׳ יצחק יעבץ בן שלמה יעבץ חבר ס׳ תורת חסד והוא פי׳ על כתובים וחמש מגילות:

958 R. ISAAC IAABE'TZ BEN SALOMONIS IAABE'TZ, ſcripſit -

תורת חסד *Toràth chèſed Lex pietatis* in Hagiographa, & quinque parua Volumina. Excuſus Calloſcopij in fol. Imperante Sultano Morad. Ex Bibliotheca Lugdun. Batauа.

תתקנט ר׳ יצחק כלי׳ רופא חבר ספר על הרפואה ונקרא מלותו כמכל כוולסיקלבו ט״ו בלשון לטין:

959 R. ISAAC, neſcioquis, Medicus, ſcripſit librum de Medicina, qui in linguam latinam conuerſus dictus eſt *Dietæ vniuerſales*, ex quo quædam excerpta ſunt, quæ habentur in Cod. mſc. Bibliothecæ Vaticanę inter libros latinos ſub num. 3010. pagina 124. Scripſit etiam de Elementis; & de Vrinis. Ibidem.

Tabulas Aſtronomicas, quæ in eadem Biblioth. Vatic. mſc. reperiuntur Papyr. in fol. ſub num. 381. ſed videntur iſta eſſe Tractatus particulares illius magni Syntagmatis Mathematici, ab eo inſcripti -

יסוד עולם *Ieſòd Olàm Fundamentum mundi*, Tit. ex Prouerb. 10. 25. quod & in gratiam Rabbènu Aſcèr ſcripſit Toleti, vt notat *Iuchaſsìn* pagina 133. In eo enim omnes Aſtronomiæ partes perquam diligenter tractantur. Reperitur mſc. in Biblioth. Collegij Neophytorum Romæ, Papyr. in fol.

Reperitur etiam quoddam Opuſculum, quod Buxtorf. F. dicit eſſe ſupplementum huius libri יסוד עולם *Ieſòd Olàm*, ideòque vocari ספר המלואים *Sèpher hammilluìm Librum ſupplementorum*. Ita in Appendice ad Biblioth. Rabbinicam patris.

Obijt anno ע״ב 72. ſexti millenarij, Chriſti 1312. *Iuchaſsìn* loco nuper citato, & *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 61.

Aduerte: non eſſe confundendum hunc R. Iſaacum Ben Ioſeph Ben Iſraël, cum alio R. Iſaaco Iſraëlita, vti quidam Iudæorum faciunt, non attendentes ad diſtantiam temporis, quæ inter vtrumque interceſſerat: nam iſte R. Iſaac Ben Ioſeph viuebat tempore *Harròſc* anno 5070. Chr. 1320. vt infrà dicetur; Et R. Iſaac Iſraëlitam referunt ad annū 4700. Chr. 940. vel ad ann. 4840. Chr. 1080. Vnde alter ab altero diſtat vel 370 vel ad minùs interuallo 230. annorum. Non ſunt igitur iſti vnus & idem Auctor, nec illorum opera inter ſe confundenda; quamuis difficile ſit ea omnia diſcernere, & cuinam horum Auctori aliqua ex illis ſint attribuenda; vti eſt -

תתקס״ ר׳ יצחק בן רבי יעקב פ״ין ר׳ יצחק בר ברוך :

960 R. ISAAC BEN R. IAAKO'B. Vide *R. Isaac Bar Baruch*.

תתקס״א רבי יצחק ברבי יעקב אלפסי חבר חבור גדול כמו תלמוד על הדינים :

961 R. ISAAC BERABBI' IACOBI ALPHESI', nuncupatus breuiter חרי״ף *Hariph* (quòd per initiales literas dictionum tantundem sonat) inter Doctores Hebræos doctissimus censetur. Nascitur in pago, cui nomen קלעה חמאר *Kelaàh Chamàd* non longe à Fez Africæ Vrbe, & à qua Fessanum Imperium nomen suscipit, anno ab Orbe condito 4773. Christi 1013. & ab eadem sortitus est cognomen *Alphesi*, quasi diceres *Alphesita*. In patria diù vixit, docuitque Talmudem vsque ad annum ætatis suæ 75. sed exortis grauissimis simultatibus cum aduersario suo כלפה בן אלאענאב *Calphà Ben Allaagab*, cogitur Vir decrepitus patrium solū vertere, nidulum suum relinquere, & aliò inuitus abire. Gaditano itaque freto superato, Hispaniam appulit, & in vicinam tunc temporis Ismaëlitarum Regiam, Cordubam ingreditur an. à mun. exordio 4845. Chr. 1085. vbi maximo cum honore à R. Iosepho Ben Meir Ben Sartamigas, qui Principatum inter Hebræos in ea Vrbe tenebat, susceptus, Talmudicos Codices explicare cæpit. Huiusmodi munus aliquandiù exercuit, non sine æmulorum inuidia; vnde vt quietiùs viueret, Corduba Vrbe relicta, אלוסינא *Alusinam* venit Oppidum non longè à Corduba distans, & fortassis est illud, quod hodie *Luzena* dicitur, ibique Academiá aperit. Interim longè latèq; eius doctrinæ fama inter Iudęos diffunditur; & vt tanti doctoris doctrinā audiant, ex omnibus Hispaniarum Regnis, & Regionibus Iudæorū discipuli ad eum confluunt. Decem & octo annos Ius Iudaicū explanat, post quos extremū diem claudit in eodem Oppido Alusina, vel, vt alij legunt, *Elisana*, anno mun. 4863. Chr. 1103. die Sabbathi mense Nisàn Martio, vt vult *Harrauàd*, cùm vixisset annis 90. Notatur in fine III. Tomi suorum Operum editionis Venetæ anno Dom. 1521. in folio obijsse 11. die איר *Ijàr* Aprilis; ibi enim de eo sic legitur -

נגנז ארון הקדש הרב הגדול ראש גולת אריאל : רבינו יצחק אלפסי ז״ל ביום שבת אחד עשר יום לירח אייר בעיר אלוסינא שנת ד׳ אלפים תת״סג ליצירה :

Reconditur Arca sancta, Magister magnus, Princeps captiuitatis, Ariel, Magister noster Isaac Alphesi faustæ memoriæ, die Sabbathi, Vndecimo mensis Ijàr (Aprilis) *in Vrbe Alusina anno à creatione* 4863. qui correspondet anno Natiuitatis Christi 1103. Ibi cernitur Epitaphium, sed quia breuitati, vt possumus, studere intendimus, consultò relinquimus. Si quis eum videre cupiat, adeat Chronologiam R. D. Ganz ex versione Guil. Vorstij pag. 133. & 134. vbi translatum Latinè tantùm inueniet. Huiusmodi translationem improbat Carpzouius in Animaduersionibus ad Ius Regium Hebræorum Schickardi cap. 2. Theor. 5. pag. 88. & Auctoris miserescit, ac ridet, eamque ex textu Hebraico iterum Latinam reddit, & Vorstianam corrigit.

Scripsit itaque Ràu Alphès ingens Opus, quod ferè compendium est totius Operis Talmudici, in quo fusè pertractat omnia, quæ ad Ius Hebræorum

no 70. Chr. 1319. vt vberiùs dicetur ſuo loco. Interim vide quid de eo dicatur in *Scialſc. hakkab.* pag. 58. b. Finit ad pag. 54. Ibidem ſequitur -

תוספתא *Toſaphtà* in eundem Codicem *Berachòth*, & in alios ſubſequentes Codd.

פיאה ; דמאי ; תרומות ; שביעית : כלאים ; מעשרות
מעשר שני : חלה ; ערלה ; וככורים :

De *Toſaphtà* quid ſit, ſatis dictum eſt non vno in loco. Vide ſuprà pag. 346.

Pag. 69. Incipiunt הלכות קטנות *Halachòth ketanòth Lectiones paruæ* cum expoſitione R. Ioſephi חביבא *Chauiuà* nuncupata נימוקי יוסף *Nemukè Ioſèph*, de qua vide ſuprà ſub hoc nomine; & cum לקוטים מפסקי הרא"ש *Spicilegijs collectis ex deciſionibus Harròſc*, id eſt *Rabbènu Aſcèr*, quas in præſentis Auctoris Opus ipſe confecerat, quibus adiungitur פי' *Perùſc Raſcì*. *Halachòth* autem *ketanòth* ſunt quinque -

1 הלכות טומאה *Halachòth Tumàh De immunditia* cum expoſitione *Nemukè Ioſèph*, & *Piskè Harròſc*, incip. pagina. 69.

2 הלכות ס' תורה *Halachòth Sèpher Thorà De libro Legis* cum *Raſcì*, *Harròſc*, & *Nemukè Ioſèph*, pag. 72.

3 הלכות מזוזה *Halachòth Mezuzà* de *Scheda oſtiaria* cum iiſdem, pag. 75.

4 הלכות תפילין *Halachòth Tephillin* cum expoſitione eorundem pag. 77.

5 הלכות ציצית *Halachòth Tzitzìth* cum expoſitione eorundem pag. 84.

Ad pag. 89. ſequitur מרדכי ſuper iiſdem *Halachòth ketanòth*.

Pag. 98. מסכת שבת *Maſsècheth* Cod. *Sciabbàth* cum *Perùſc Commentar. Rabbènu Niſsìm*, & *Raſcì*.

Pag. 170. *Mordochì* in שבת *Sciabbàth*.

Pag. 183. *Toſaphtà* in *Sciabbàth*,

Pag.

ritè adminiſtrandum ſpectare videntur: vnde, & paruum Talmud non incongruè appellari poteſt: quo circa, quia Iudæis interdicitur lectio Talmudis, loco ipſius, communiter in eorum Academijs, legitur & explanatur Ràu Alphès; & eſt ipſi Talmudi adeò ſimile, vt mirum videri non debeat, ſi nonnulli parum in Hebraicis verſati, huiuſmodi Opus pro ipſo Talmude aliquando acceperint, non ſine quietis periculo poſſeſſori. Quo diuulgato, ob ſummam iſtius Rabbini celebritatem, R. Salomon Iarchì, qui tunc viuebat, ſtatim poſt acceptum librum eundem commentatus eſt, & biennio poſt mortem Ràu Alphès, etiam & ipſe deſijt in humanis degere. Huiuſmodi Opus Ràu Alphès prodijt Venetijs cum Commentarijs in tres Partes, ſiuè Tomos diuiſum, apud Danielem Bombergum anno 5281. Chriſti 1521. anno primo Antonij Grimani Venetorum Ducis, in folio magno, cuius œconomiam hoc pacto manifeſtabo.

Tomo I. in maiori columna, craſsioribus literis, ac quadratis, vt vocant, reperitur textus Miſnæ, & Ghemaræ, decurtatæ tamen ſecundùm intentum Auctoris; & hæc eſt compoſitio Operis Rau Alphès. Iuxta huiuſmodi textum reperitur -

פי' רש"י *Perùſc Raſcì Explanatio R. Salomonis*; & in altera columna extant prolixi Commentarij רבינו יונה *Rabbènu Ionà* ſuper hunc primum Codicem *Berachòth*, & finit ad pag. 48. poſt quam ſequitur -

מרדכי *Mordochì*, quæ eſt alia Explanatio eiuſdem Codicis, ſic dicta à nomine Auctoris Mardochæi Ben Rabbì Hillèl Germani de Auſtria interfecti an-

sunt Commentarij, qui in vniuerso Opere *Ràu Alphès* reperiuntur.

Additæ etiam fuerunt השגות *Animaduersiones*, quæ à Sapientibus factæ sunt in præfatum *Ràu Alphès* nimirùm ab Auctore העיטור *Haittùr*, הראב״ד *Harrauàd*, רבנו יונה *Rabbènu Ionà*, & הרא״ש *Harròsc* cum quibusdam responsionibus ad interrogationes factas ipsi Ràu Alphès, & alijs suis petitionibus, quibus sibiipsi non rarò respondet: quę omnia suis proprijs locis ritè fuerunt disposita; Ita vt nihil in angulo sartaginis sit relictum. Apposita etiam in principio I. Tomi Præfatione R. Iosuè בועז Bòaz Bar שמעון Scimòn, Bar Abraham, Bar Scem Tòu de familia ברוך Barùch, de exulibus Cataloniæ, in qua manifestat consilium suæ intentionis, qua motus sit ad procurandam hanc nouam Operis Ràu Alphès editionem, quę excusa est Sabionetę sub dominio Vespasiani Gonzagæ Columnæ anno שי״ד 314. Chr. 1554. in folio magno tribus Tomis comprehensa.

Fuit etiam huiusmodi Opus Raù Alphes cum Commentarijs Rasci, R. Ionæ, & R. Nissim excusum Cracouiæ an. שנ״ג 353. Chr. 1597. in fol. Item, Basileæ sine Comment. anno שס״ב 362. Christi 1602. in 8. Denuò eadem Opera excusa sunt cum Comment. *Rasci*, & מראה מקום *Morè makòm Concordantijs marginalibus* Amstelodami apud Immanuelem Benbenasti anno ת״ג 403. Chr. 1643. in 4.

תתקסב רבי יצחק בן רבי יעקב דלטים עיין ר׳ יצחק דלטים׃

962 R. ISAAC BEN R. IAACOB DE LATTES. Vide R. *Isaac de Lattes*.

Mordochì, pagina 242. *Tosaphtà*, pagina 262.

Cod. סנהדרין *Sanhedrìn* cum *Perùsc Rascì*, & *Perùsc Nemukè Iosèph*, pagina 265. *Mordochì*, pag. 283. *Tosaphtà*, pag. 287.

Cod. מכות *Maccòth* cum *Perùsc Rascì*, & *Rabbènu Nissim*, pagina 291. *Mordochì*, pagina 295. *Tosaphtà*, pagina 296.

Cod. שבועות *Sceuuòth* cum *Perùsc Rascì*, & *Rabbènu Nissim*, pag. 296.

Cod. נדה *Niddà*, מקואות *Mikuaòth*, & שבועות *Sceuuòth*, pagina 330. *Tosaphtà Sceuuòth*, pag. 341.

Cod. ע״ז *Auodà Zarà* cum *Perùsc Rascì*, & *Rabbènu Nissim*, pagina 343. *Mordochì*, pag. 384. *Tosaphtà*, p. 360.

In fine additur Tractatus שערי שבועות *Sciarè Sceuuòt De Portis Iuramentorum*. De Iuramentis iudicialiter exigendis; & modo, quo à Iudicibus expetenda, & à reis præstanda sint, 20. capitibus absoluitur. Compositus est à R. Isaaco Ben R. Ruben. Et hoc modo Tres Partes Ràu Alphès editionis Venetæ absoluuntur.

2 Post hanc editionem prodijt Sabionetæ in Italia alia editio auctior, & perfectior multò quàm fuerat Veneta; nam præter ea, quæ in Veneta editione habentur, adduntur multa, videlicet: Controuersiæ, quæ vertuntur inter *Tosaphòth*, *Maijmòn*, סמ״ג *Samàgh*, טור *Tur*, & reliquos Causidicos disceptantes cum Ràu Alphès circa aliqua Iuris loca difficiliora. Et cum nouis Commentarijs Rabbènu Isaiæ אחרון *postremi* nuncupatis. Adduntur

שלטי הגבורים *Sciltè hagghibborim Clypei fortium*, Tit. ex Cant. Canticor. 4. 4.

תתקסג ר' יצחק בן ישראל חבר
וידוי שאומרים במנחה ליום כפור ומתחיל רבונו של עולם
וכו' :

963 R. ISAAC BEN ISRAEL composuit formulam confitendi peccata, quam Iudæi secundùm ritum Hispanorum Iudæorum recitant למנחה יום כפור *tempore vespertino diei Expiationum*, & incipit -

רבונו של עולם *Ribbonò scel olàm Domine mundi, &c.* Reperitur in II. Parte Precum annualiũ Hispanorum מימים נוראים pag. 221. secundùm editionem Venetam an. Domini 1656. in 8. & secundùm editionem antiquiorem pariter Venetam, in 8. an. שמ"ך 360. Chr. 1600. apud Ioannem de Gara pag. 330 b. Est & alia confitendi formula eiusdem Auctoris, quæ incipit -

רבון העולמים *Rabbòn haolamim Domine Vniuersorum &c.* & in eodem libro Precum reperitur pag. 245. & in alia editione Ioannis de Gara pag. 373.

תתקסד רבי יצחק הישראלי חבר
חבור על הרפואה שהעתקו אל לשון לטינו : וחבר פי' על מסכת
מכות וחבורים אחרים וחיה יותר מק' שנים ולא נשא אשה ומת
שנת ד"ת לבריאה :

964 R. ISAAC ISRAELITA, Doctor in Iure Hebræorum, & Medicus insignis; cuius Opera, secundùm quod tradit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 40. in linguam Latinam translata fuerunt. Vixit supra annos centum, nunquam vxorem duxit, & mortuus est anno 4700. à creatione mun. Chr. 940. Scripsit in Cod. Talmudis מכות *De percussionibus*. Putat idem Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. citata, quòd liber quidam de Medicina nuncupatus

מראות השתן *Maròth hascèten De inspectione Vrinæ*, fuerit huius R. Isaaci Israelitæ, quia in principio huius libri leguntur hæc verba: אמר ר' יוסף בן הרב ר' יצחק הישראלי וכו' *Dixit R. Ioseph Ben Harràu R. Isaaci Israëlitæ &c.* quod de aliquo alio Isaaco Israëlita intelligi debet. Quia si Isaac Israëlita Auctor, de quo modò loquimur, vxorem nunquam duxerit, consequenter filios ex legitimo matrimonio nullos habere potuit; nec R. Ioseph, quando dicit, *filius Isaaci Israëlitæ*, hunc Isaacum Israëlitam perpetuò cælibem intelligere voluit, nisi illegitimum filium huius R. Isaaci Israëlitæ cum ignominiosa natalis macula prodere se voluerit, quod credibile non est. Ergo dicendum de alio aliquo cum simili nomine & cognomine eum fuisse locutum; cùm & alij R. Isaaci Israëlitæ non defuerint, quod idem Auctor *Scialscèleth hakkab.* ibidem indicat: Et quidem de alio R. Isaaco Israëlita quædam refert, quæ nullo modo intelligi possunt de hoc nostro præsenti Auctore R. Isaaco Israëlita: vt quando dicit; quòd Isaac Israëlita fuerat synchronus הרא"ש *Harròsc*, & quòd alter ad alterum Epistolas miserit, quod quidem intelligi non potest de hoc nostro R. Isaac Israëlita; quia Harròsc, hoc est Ràu Ascèr viuebat anno 5070. Chr. 1310. Parte I. pagina 502. at R. Isaac Israëlita hic noster obijt an. 4700. Chr. 940. annis 380. ante mortem R. Ascèr. Ergo hic ab illo Epistolas non potuit recipere, cùm nondum natus esset. Hoc animaduertens Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 40. suprà citata, cogitur fateri, huiusmodi Rabbinos esse inuicem valdè distinctos, & eum, ad quem scribebat Ràu Ascèr, longè

alium

libri Terminorum meminit הרמ"בם *Harrambàm* in Epist. ad R. Samuelem Abèn Tibbòn, eosque paruifacit, cùm tantùm purus Medicus sit, nec aliquid Philosophiæ sciat, ideòq; in eis nihil solidi contineri, sed totum ventosum, & vanum esse ait: qui msc. reperitur in Bibliotheca Lugdun. Batauica inter Codices Warnerianos.

קסקס″ה רבי יצחק כבור כתב ס' עולת יצחק :

965 R. ISAAC CAVO'D scripsit librum -

עולת יצחק *Olàth Itzchàk Holocaustum Isaaci.* Liber legalis complectens 95. *Scearim Tractatibus,* omnes penè Legis iudicialis, & cæremonialis decisiones iuxta Talmudicos canones. Excusus Pragæ anno 367. minor. supput. Christi 1607. in 4. Hæc ad literam ex Plantauitio.

קסקס″ו ר' יצחק כהן בן שלמה

חבר פירוש על איוב :

966 R. ISAAC COHE'N BEN SALOMONIS scripsit Commentarios in Iob. Excusi Constantinopoli apud Eliezarem Ben R. Ghersciòm Soncinũ anno 305. Chr. 1545. in 4. regnante Sultano Solimano.

קסקס″ו רבי יצחק כהן העתיק איוקלידי מיגריגצי מלשון יונית אל לשון ערבית :

967 R. ISAAC COHE'N, ex Græca in Arabicam linguam vertit Euclidem Megarensem. Extat absolutus msc. in Bibliotheca Laurentiana Escuriali, ex Hotting. Biblioth. Orientali. In Indice librorum Bibliothecæ Lugdunensis Batauæ inter libros Warnerianos, alium fuisse ab eo, quem modò describimus, & de quo in præsenti agimus. Vnde arbitratur, iuniorem Rabbi Isaacum synchronum *Ràu Ascèr* היה בן בנו של זה *fuisse filium filij huius*, nempè hunc Rabbi Isaacum Israëlitam fuisse auum Rabbi Isaaci contemporanei Ràu Ascèr, in cuius gratiam scripserit librum יסוד עולם *Iesòd olàm*, & de quo egimus paulò suprà sub nomine R. Isaaci Ben Iosephi, Ben Israël, quamuis & hoc difficultate non careat: nam credibile non est hisce tribus generationibus insumi potuisse spatium 370. annorum, neque eo tempore vnquam est auditum, homines vixisse supra 120. annos; & post Mosen vix aliquis inuenitur, qui tam longè vitam protraxerit. Itaque dicendum: duos hos Isaacos taliter inter se esse distinctos, vt vnus ab altero minimè dependeat. Ex confusione horum Auctorum inter se, sequitur confusio ipsorum quoque Operum, vt nonnulla ex ijs, cuinam attribuenda sint, penitùs ignoremus. Ea autem quæ in Bibliotheca Vaticana ad Medicinam pertinentia, lingua Catalonica, & characteribus Rabbinicis manuscripta, reperiuntur, nescitur vtrum sint huius, vel alterius Rabbi Isaaci. Scripta sunt papyr. in 4.

Itemque de alio Opusculo *De elementis* pariter Isaaci Israëlitæ in Bibliot. Vrbinat. apud Vatic. msc. Papyr. in 4. sub num. 53. idem iudicium est ferendum; sicut & de alio *De dietis particularibus*. Buxtorf. F. cuidam Isaac Israëlitæ tribuit מנהיג הרופאים *Manhìg Harrophcim Dux, Rector Medicorum*. Regulæ sunt medicinales msc. Ita Buxtorf.

ס' היסודות וס' הגבולים *Libri Elementorum*, &

In ea agitur de existentia Dei; & rerum spiritualium, atque superiorum motu. Secunda Pars vocatur גנזי המלך *Ghinzè hammèlech Thesaurus Regis*, qua explicantur nonnulli versiculi primi cap. Geneseos, & agitur de Prophetia. Tertia Pars dicitur צורת עולם *Tzuràth Olàm Figura mundi*. Alium libellum cum hoc titulo extra hanc tertiam Partem euulgauit; in hac tamen agitur de Cælo, & Mundo, & de Microcosmo. Item de mysterio אורים ותומים *Vrim, & Thumim, Illustrationum, & perfectionum*, quæ in pectorali iudicij emicabant in lapidibus pretiosis. Extat hic liber in Bibliotheca Vaticana msc. in fol. Pergam. sub numero 371. compositus ab Auctore, vt ibi legitur, 60. anno postquam compositus fuerat מורה הנבוכים *Morè hanneuuchìm* R. Mosis Ægyptij, cuius compositio completa fuit anno mundi 944. Christi 1184. Ergo huiusmodi liber *Sciàar hasciamàim* compositus est anno Domini 1244. quo æuo clarescebat hic Auctor. Qui præter narratos libros scripsit -

לט׳ תשובות 39. *Tesciuuòth Responsiones*, quibus totidem שאלות *Sceelòth Interrogationibus*, seù *Quæstionibus* à R. Iedaaià Penimì sibi propositis respondet. Istæ habentur in אגרת התשובה *Epistola responsiua* existente in Bibliotheca Vatic. msc. Pergam. in fol.

Ex his corrige Plantauitium numero 701. suæ Bibliot. Rabbin. in שער השמים *Sciàar hasciamàim*, qui in argumento libri, in cognomine, & patria Auctoris grauiter errat, ait namque: *Sciàar hasciamàim est liber Philosophicus, de rebus sublunaribus, & meteoris agens. Auctore* ר׳ יצחק לפט *R. Isaacho Laphet Gallo*. De

nos reperitur liber, cui titulus est -

כפתור ופרח *Caphtòr vpràch Pomum, & Flos* & tribuitur cuidam Isaaco Cohèn, in quo dicitur tractare *de Iudicijs terræ Israëlis suo tempore vsitatis, vt & de alijs*. Venetijs in 4. Est & alius liber cum hoc codē titulo, de quo vide suprà num. 860. pag. 852.

פילוסוף רבי יצחק ן׳ לאטיף או לטף ספרדי והרופא

חבר חמש ספרים וזה א׳ קרא צורת העולם : ב׳ צרור המור : ג׳ רב פועלים : ד׳ פירוש קהלת : ה׳ שער השמים והוא חבור גדול ויפה על דרך החכמה ויש בו טעם קצת תכונות ועיין בתשובות בר ששת סימן קנ״ו :

968 R. ISAAC ABE'N LATI'PH, seù vt scribit Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* לטף *Latàph Hispanus*, insignis Philosophus, Physicus, Astronomus, & Geographus, scripsit V. libros, quos recenset Auctor mox laudatus pagina 59. quorum primus est -

צורת העולם *Tzuràth haolàm Figura mundi, de situ Orbis, & Cæli constitutione*; vniuersam Astronomiam, & Geographiam complectitur.

2 צרור המור *Tzeròr hammòr Fasciculus myrrhæ*, Tit. ex Cant. Cantic. 1. 13. cuius argumentum non indicatur. Est & alius liber cum hoc titulo R. Abrahami סבע *Sauàa* Commentar. in Legem de quo Par. I. num. 102. pag. 48.

3 רב פועלים *Ràu Poalìm Magnus factis*, Philosophica varia.

4 פירוש קהלת *Perùsc Kohèleth Commentarius in Ecclesiasten*.

5 שער השמים *Sciàar hasciamàim Porta Cæli*. Est non paruæ molis liber, qui in tres Partes diuiditur. Prima retinet nomen *Sciàar hasciamàim Porta Cæli*.

De argumento huius libri satis iam actū est. Pro cognomine *Laphet* repone *Latiph*, & pro *Gallo* repone *Hispano*. Alij sunt libri cum hoc titulo שער השמים *Sciàar hassciamàim*; alius est *R. Ghersciòn Ben R. Salomonis de Catalonia*, & alius est *R. Iosephi Gigatellæ*, de vtroque fit mentio in *Scialscèleth hakkabbalà*; de primo pagina 54. b. & de secundo pag. 63. b.

תתקס״ט ר׳ יצחק דלטיס בן רבי יעקב דלטיס

חבר בפרוונצה שנת הקל״ב ספר שערי ציון׃

969 R. ISAAC DE LATTES BEN R. IACOBI scripsit in regione Prouinciæ, vulgò *Prouenza* librum inscriptum שערי ציון *Sciaarè Tzijòn Portæ Sion*, Titulus ex Psalmo 87. ver. 2. Buxtorf F. dicit; quòd sit liber, in quo exponitur, quot in singulis sectionibus Mosaicis præcepta extent. Videtur tamen aliquando præter præceptorum numerationem, etiam calamum vertere ad res historicas, & Chronologicas Sac. Scripturæ narrandas: nam vt refert Auctor *Scialscèleth bakkabbalà* pag. 27. in ipso principio, enumerantur ab eo in prænotato suo libro omnes Summi Pontifices, qui functi sunt Summo Sacerdotio tam sub primo, quàm sub secundo Templo, & ibidem eorum nomina singillatim recensentur. Vbi tamen aduertendum mendum notabile in Chronologia commissum, vel ab Auctore, vel à Typographo. Dicitur enim in hoc loco, quòd huiusmodi liber fuerit compositus in Prouincia שנת ה׳ אלפים פ׳ anno 5080. Christi 1320. Et pag 61. b. post med. de eodem R. Isaac locutus, hæc præcisa verba habet: *R. Isaac Berabbi Iacobi de Lattes composuit anno* הקב״ל 5132. Chr. 1372. *librum* שערי ציון *Sciaarè Tzijòn in Prouincia*, 52. annis serius à prima numeratione. Quænam ex his duabus eligenda sit numeratio, in potestate Lectoris remittitur diuinare. Cæterùm de Operibus huius Auctoris videndus est liber מנחת קנאות *R. Abbà Marì*.

תתק״ע רבי יצחק דלטאש עשה

פסק על ס׳ זוהר ונדפס בסלק׳ ראשון דפוס מנטובה שנת שי״ח לפק עשה שירים לשבח אותו הספר בסוף פסק הנ״ל׃

970 R. ISAAC דלטאש DE LATTESC cum ש in fine iunior, claruit superiori seculo anno scilicet שי״ח 318. Christi 1558. quo anno scripsit פסק על ס׳ זוהר *Pesàk Decisionem super librum Zòhar*, in qua sententiam suam aperit de auctoritate huius libri, quem summopere laudat prosa, & carmine, vt apparet in fine huius decisionis, vbi in laudem præfati libri carmina quædam huius Auctoris leguntur, vbi nouem primorum versuum initialibus literis componit nomen, & cognomen suimet ipsius, id est יצחק מלטאש *Isaac de Làttesc*. Huiusmodi autem *Pesàk* datum fuit Pisauri anno suprà notato mun. 318. min. supput. Christi 1558. vt patet in fine huius Decisionis. Hæc omnia habentur in I. Parte libri *Zòhar* editionis Mantuanæ eiusdem anni 318. Chr. 1558.

תתקע״א ר׳ יצחק לוי מן היהודי

כעסה משיחי וסוף רוח חן שם הספר על הטבע ק׳ קיבון עם אגרת חבר הרבה על התבונה מלשון עברי העתיקה אל לשון לטינו וכתב אותה ליהודים מנטרסיליאה׃

971 R. ISAAC LEVI, siuè IOANNES ISAAC LEVI IVDÆVS, Christianus Lutheranus, transtulit Physi-

est. Excusus Venetijs apud Ioannem de Gara in 8. sine anni notatione.

תתקע"ה ר' יצחק ליאון בן צור

חבר ס' חדש והוא פירוש על קצת מסכתות התלמוד :

975 R. ISAAC LEON BEN TZVR scripsit librum, cui titulus - ספר חדש *Sèpher chadàsc Liber nouus*. Complectitur nouas super nonnullos Codices Talmudicos explicationes. Excusus Venetijs.

תתקע"ו רבי יצחק בן מאיר מאישפירה אשכנזי

חבר ס' על כל דעות הפילוסופים על סבת הכוכבים הזנביים וכו' בי' כוזסקלנו :

976 R. ISAAC BEN MEIR Spirensis Germanus, scripsit de Cometarum natura, & eorum significationibus: Itemque -

De Coniunctionibus duorum superiorum Iouis cum Saturno, quæ contingere solent in aliquo signo Zodiaci intra spatium (vt ipse ait) 238. annorum. Extat msc. in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4. sub num. 105.

תתקע"ז ר' יצחק בן מאיר בן ר' שמואל

מעיר דומרוג והוא של רש"י הנקרא הריב"ם חבר שו"ת ופסקים ותוספות :

977 R. ISAAC BEN MEIR R. SAMVELIS de Vrbe Domrogh, fuit tertius genitus R. Meir, & abbreuiatè dicitur הריב"ם *Harribàm*, scripsit - שו"ת *Sceelòth vtsciuuòth Quæsita, & Responsa ritus, & additamenta ad Talmùd* De eo in *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 51. b. & 52. b. Tres fratres filij Rabbi Meir fuerunt. Rabbènu Samuel; Rabbènu Iacob; & Rabbènu Isaac. De quo

sicam Hebræam R. Abèn Tibbòn in linguam Latinam vnà cum Epistola Astrologica R. Mosis Bar Maijmonis pro Iudæis Massiliensibus sub nomine - רוח חן *Rùach chen Spiritus gratiæ*. Excusus Coloniæ per Maternum Cholinum anno 1555. Scripsit contra Lindanum. De eo fit mentio apud Buxtorf. F. in Præfatione ad Cuzarì.

תתקע"ב רבי יצחק לוריא

חבר ספר הכוונות על התפלות וכו' :

972 R. ISAAC LVRIA scripsit librum - הכוונות *Hacchauuanòth Opinionum*, de precibus, & percussione sepulchri, &c. Venetijs 1620. in 4. ex Bibliotheca Lugd. Bataua, inter libros Warner.

תתקע"ג ר' יצחק ליאון בן אליעזר בן שלמה ספרדי

חבר פי' על מגלת אסתר :

973 R. ISAAC LEON BEN ELIE'ZER BEN SALOMONIS Hispanus, scripsit - פי' על מגלת אסתר *Perùsc al Meghilàt Esther Commentarium in Volumen Esther*. Excus. Venetijs apud Ioannem de Gara anno 325. 1565. in 4.

תתקע"ד ר' יצחק ליאון ספרדי ור' שמואל בן עטר

חברו מעשיות ומדרשות והגדות :

974 R. ISAAC LEO Hispanus vnà cum R. Samuele Ben Atèr scripsit - מעשיות ומדרשות והגדות *Maassiòth, Midrasciòth veHagadòth Historias, Declarationes, & Narrationes*, quibus varij casus, sed non sine Iudaicis fabulis referuntur. Nihilominus liber iucundus

scripsit -

תנחומות אל *Tanchumòth El Consolationes Dei*. Sunt *Conciones in Legem*. Excusæ Thessalonicæ regnante Solimano.

תתקפג **רבי יצחק בן ר' משה בינה משלוניקי** בעיר ניקופולי חבר ספר בית נאמן והם דרושים משולשים לשלשה חלקים תורה: עבודה: וגמילות חסדים. חלק ראשון נקרא כתר תורה וכו' שש דרושים לבנין בית הכנסת ובמעלת תלמוד תורה: חלק שני עבודה נקרא כתר כהונה וכו' שבעה עשר דרושים ט' לתפלה: ב' לתענית וכו': חלק שלישי נקרא כתר מלכות וכו' עשר וארבעה דרושים: על גמילות חסדים: ודרוש ראשון להלבשה ולצדקה וכו' ובסוף הספר יש מפתחות ולוח כל הדרושים: ולוח הטעיות: ונדפס זה הספר ושונה בעיון נמרץ כפי כח המשתדל בוויניציאה שנת השלום לפ"ק בחנות האחים פייטרו ולורינצו בראגאדיני בבית יואני קאליון בדף שלם:

983 R. ISAAC BEN R. MOSIS בינא BIGA Thessalonicensis in Vrbe Nicopoli in Epiro composuit librum cum titulo -

ספר בית נאמן *Sèpher Beth Neemàn Liber Domus fidelis*, seù *firmæ*, ex 1. Reg. 11. 38. Sunt Conciones ab eo habitæ secundùm diuersas occasiones, quas in tres Partes diuidit in *Thorà; Auodà*, & *Ghemilùth chasidim*.

I. Pars, quę est תורה *Thorà de Lege*, vocatur כתר תורה *Chèther Thorà Corona Legis*. In ea sex Conciones comprehenduntur, de reędificatione Synagogę Nicopolitanę, quæ in vniuersali incendio huius Vrbis exusta fuerat; de præstantia studij Legis, &c.

II. Pars, quæ est עבודה *Auodà De seruitute* habet 17. Conciones de oratione, de ieiunio &c. vocatur כתר כהונה *Chèter Cheunnà Corona Sacerdotalis*.

III. Pars, quæ est גמילות חסדים *Ghemi-*

quo ibidem. Et omnes fuerunt docti, & magni Rabbini.

תתקעח **רבי יצחק בן מלכיאל** תלמיד של ר' שמשון משאנץ ברבי אברהם אשר התחיל לבאר המשניות ולא יכול להשלימם כי מת וזה ר' יצחק תלמידו השלימם:

978 R. ISAAC BEN MALCHIEL discipulus R. Scimscionis de שאנץ *Sciànz* filij Abrahami, qui incæpit explanare textum *Miscnaijòth*, sed morte præuentus absoluere non potuit. Iste R. Isaac Ben Malchièl absoluit. *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 53 b.

תתקעט **ר' יצחק ממגנצה** חבר ס' של דינים והוא כתב כ"י בוואטיקאנו:

979 R. ISAAC DE MOGVNTIA, scripsit Decisiones Legales, & Cæremoniales. Habentur msc. in Biblioth. Vaticana Pergam. in 4. sub num. 95. & 179.

תתקפ **ר' יצחק מרדכי** חבר ש"ת

980 R. ISAAC MARDOCHÆVS Polonus, scripsit -

ש"ת *Sceelòth Tesciuuòth Quæsita, & Responsa num.* 30. Excusa Venet apud Danielem Zanetum, studio, & diligentia R. Isaaci Gersonis in 4.

תתקפא **רבי יצחק מרדכי גרשון** חבר ס' שלום אסתר והוא פי' על אסתר:

981 R. ISAAC MORDECHAI GHERSCIO'N, scripsit Commentarios in librum Esther, vocauitque -

שלום אסתר *Scialòm Esthèr Pax Esther*. Excus. Constantinop. anno non notato.

תתקפב **רבי יצחק בן משה** חבר תנחומות אל והם דרשות על התורה:

982 R. ISAAC BEN MOSIS

ro Cardinalem Ordinis Prædicatorum Concordantiarum in Vetus, & Nouum Testamentum, circa an. Dom. 1290. collectionem adornauit.

Controuertitur itaque inter Viros eruditos, cuinam ex his duobus adscribendus sit huiusmodi labor transferendi Concordantias Latinas in Hebræas, anne *Isaaco Nathàn*, an verò *Mardochæo Nathàn*? cùm ex vtraque parte rationes non desint. Pro *Mordechài Nathàn* stat editio Basileensis, quæ in fronte libri nomen *Mordechài Nathàn* portat. Hæc enim ita se habet -

ס׳ מאיר נתיב הנקרא בלעז קונקורדאנסיאש שחיברה פלוסוף וכו׳ ר׳ מרדכי נתן ונדפס בעיר בסיליאה על יד אמברוסיאו פרובינייאו שנת שמ״א לפ״ק ׃

Sèpher Meir natìu Liber illuminans viam, vulgò Vocatur Concordantiæ, quem composuit Philosophus. &c. R. Mordechài Nathàn. Et impressus Basileæ apud Ambrosium Frobenium anno 341. Chr. 1581. *in fol.* Idem confirmat R. Dauid Ganz in Chronico ad annum 158. Pro *Isaac Nathàn* non inferioris notæ Rabbinorum auctoritates habentur. R. Iacob Ben Chaiim in Præfatione Bibliorum magnorum colum. vlt. longè post principium mentionem faciens libri Hebraicarum Concordantiarum, eum *R. Isaaco Nathàn* attribuit, dicit enim -

שהביא בספרו ר׳ יצחק נתן ספר הקונקורדנציא ׃

Quas (scilicet sectiones) *affert in suo libro R. Isaac Nathàn; libro* (videlicet) *Concordantiarum.*

Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 59. verbis suprà relatis in principio huius Auctoris expresè eum vocat *R. Isaacum Nathàn*. Alij affirmant duos esse Auctores Concordantiarum Hebraica-

milùth Chasidìm De operibus misericordiæ. vocatur כתר מלכות *Chèther Malchùth Corona Regni*, habet 14. Conciones. Prima est circa indumentum pauperibus tribuendum. Secunda, de eleemosyna, &c. Excus. est Venetijs anno 381. min. supput. Chr. 1621. in fol. apud Petrum, & Laurentium Bragadinos in domo Ioannis Coleonis. Et in fine reperitur Index Concionum, & erratorum.

תתקפ״ד רבי יצחק בן ר׳ משה בר׳ מאיר ערמה עיין ר׳ יצחק ערמה ׃

984 R. ISAAC BEN R. MOSIS BEN R. MEIR ARAMA. Vide *R. Isaac Aràma*.

תתקפ״ה רבי יצחק הנשיא חבר כמו מדרש לתורה ׃

985 R. ISAAC HANNASSI *Princeps*. Scripsit -

כמו מדרש לתורה *Chemò Midràsc Lathorà, Tamquam expositionem allegoricam in Pentateuchum.* Eius meminit *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 59.

תתקפ״ו ר׳ יצחק נתן העתיק הקונקורדנצי שחבר פרא ארלוטו מלשון לטינו ללשון עברית שנת הקצ״ח ׃

986 R. ISAAC NATHA'N transtulit Concordantias, quas composuerat Frater *Arlottus* ex lingua Latina in linguam Hebræam anno 5198. Christi 1438. Sunt verba Auctoris libri *Scialscèl. hakkabbalà* pag. 59. circa finem. Eadem verba reperies in *Tzèmach David*, R. Dauid Ganz ad eundem annum 198. Sed ibi nomen Isaaci mutatur in *Mardochæum Nathàn*, nec vlla mentio fit de Fratre Arlotto, qui post S. Antonium de Padua, & Hugonem de S. Ca-

Concordantiarum ex lingua Latina in Hebræam vocatum fuisse Isaacum, vt suprà probatum est. Mardochæum autem, Titulum מאיר נתיב *Meir Nethiu* eisdem imposuisse post primam impressionem Venetam Bombergianam anno ר״פ״ד 284. Christi 1524. in fol. in qua nullus Concordantijs istis inuenitur titulus. Porrò benè notat Buxtorf. F. in Præfatione ad Concordantias Hebraicas parentis sui, mendum Casparis Waseri in Tractatu de Nummis fol. 16. qui confundit nostrum R. Isaacum Ben Nathàn cũ R. Nathàn Iusto Auctore Lexici Talmudici, licèt pro sua modestia, & vrbanitate eum excuset. Attamen reprehensione dignus est Waserus, præsertim cùm in Rabbinicis exercitatissimus extiterit, ex testimonio eiusdem Buxtorfi, qui prudenter animaduertit, Nathàn Auctorem Lexici florere cæpisse anno Dom. 1050. & Isaacum Auctorem Concordantiarum an. 1438. vt inter hos duos 388. annorum spatium intercesserit.

Denique Concordantiæ Hebraicæ fuerunt excusæ Romæ anno 1621. cum versione Latina à Fr. Mario Calasio Ordinis Min. Obseru. Prouinciæ Romanæ: sed ijs multa addita fuerunt, de quibus in Mario à Calasio in Catalogo Auctorum, qui de re Hebraica scripserunt, Deo dante, vberiùs agam. Cæterùm hic Auctor fuit synchronus Hieronymi à S. Fide, contra quem, imò contra omnes Christianos scripsit librum inscriptum תוכחת מטעה *Tochècheth metaàh Redargutio seductoris*, sed non fuit euulgatus nisi post obitum Hieronymi. Videtur msc. Eius meminit Hotting. in Biblioth. Or. Class. 4. cuius notitiam habuit à Buxtorfio F. in Append. Præfatus. carum, vnum R. Isaacum, alium R. Mardochæum, & forsan vnum alterius filium parentem, qui in hoc Opere adiuuarit. Sic mihi insinuauit R. Abraham Pisàt Romanus, sed absque vlla auctoritate, aut probabili coniectura. Idé sentire videtur Reuchlinus in Præfatione Capitũ Concordantiarum, & Lucas Guaddinus seù Wadingus in Præfatione Concordantiarũ Hebraicarum Marij Calasij Romæ impressarum Tom. 1. qui eas collectas quidem primò fuisse à R. Isaaco Nathàn, sed postea ampliatas, & in meliorem formam redactas, & inscriptas ס׳ מאיר נתיב à R. Mardochæo Nathàn. Auctoritate verò Doctorum Hebræorum, nullam ampliorem notitiam istarum Concordantiarum, & Auctorum præter eam, quã suprà retulimus, habemus. Alij putarunt, *Mardochæum*, *&* *Isaacum Nathàn* vnum, & eundem hominem esse, sed binomium. Huiusce duplicis nominis causam assignare possemus multiplicem, vel voluntariam, vt in ipso Circumcisionis actu duplex nomen imponatur infantulo; vel necessariam, & in ægritudine comparatam: quia solent Iudæi in graui infirmitate constituti, prioris nominis mutare appellationem in signum pœnitentiæ, vt recuperata sanitate, nouam vitam cum nouo nomine instituendam esse moneant. Receperunt autem huiusmodi consuetudinem, veluti quoddam dogma ab antiquis Talmudistis in Codice *Rosc Hasciana* cap. 1. de quo quantum sat fuit, egi suprà in Censuris pag. 420. col. 2. Siuè autem duplex hoc nomen habuerit hic Auctor à Circumcisione, siuè à morbo, quod neutiquam clarè probari potest; hoc tamen pro certo tenendum: Auctorem translationis

tus R. Isaac Nathan scripsit quoque - מבצר יצחק *Miutzàr Itzchàk* (alludit ad locũ Habac. 1. 10.) *Munitio Isaaci*. Disputatio est contra Christianos. Msc. ex eodem Buxtorf. F. Tandem scripsit - מאה דברים *Meàh deuarim Centũ Verba*, nempè Centiloquium, quo ad bonos mores imbuendos instruuntur filij. Est msc. ex eodem.

תתקפז״ רבי יצחק סגי נהור או סגנחור ספר פירוש על ס׳ יצירה :

987 R. ISAAC SAGHI' NAHO'R, seù, vt Plantauitio placet. סגנחור *Seghinchòr*, scripsit Commentarios in librum יצירה *Ietzirà*. Ex eodem.

תתקפח״ רבי יצחק ן׳ סיד ספרדי חבר לוחות אסטרונומיה ועל שם דון אלפונסו שנוס לו בקראים אלפונסינס וכל חכמי הקבו לוחותם על דעת אלו לוחות :

988 R. ISAAC ABE'N SID Hispanus, Astronomorum sui temporis peritissimus, iussu Alphonsi Regis Castellæ condidit Toleti Tabulas Astronomicas motuum cælestium orbium, quas Alphonsinas vocarunt, & quibus vsi sunt omnes Astronomi ferè vsque ad nostrum seculum. Completæ fuerunt an. mundi 5012. Christi 1252. R. Dauid Ganz ad hunc annum, prænominatum Alphonsum Regem Portugalliæ appellat. Quomodo autem Rex Alphonsus nuncupetur Rex Portugalliæ, vide Par. I num. 260. pag. 255. vbi fusiùs de hoc Astronomo Isaaco Abèn Sid agitur.

תתקפט״ ר׳ יצחק סלם עיין רבי יצחק שלם :

989 R. ISAAC SALE'M. Vide *R. Isaac Scialèm cum* ש.

תתקצ״ ר׳ יצחק הסנגרי עשה ויכוח עם מלך כוזר כמו שנראה בקבלה ספר כוזרי דפוס וויניציאה שנת שכ״ד :

990 R. ISAAC הסנגרי HASSANGHARI' est nomen חחבר *Hachauèr Socij*, qui de Religione cum Rege Chuzaræorum disputarat. De quo ampliùs vide suprà num. 644. pag. 60. & seqq. in *R. Iuda Halleui*.

תתקצא״ רבי יצחק עבץ חבר ס׳ חסדי אבות והוא פי׳ על פרקי אבות :

991 R. ISAAC ABBE'TZ scripsit librum - חסדי אבות *Chasdè Auòth Benignitates*, seù *Misericordiæ Patrum*. Est Commentarius in *Pirkè Auòth Capitula Patrum*. Excusus Constantinopoli. Ita Plantauitius.

תתקצב״ ר׳ יצחק כבר עבריורב עשה חיבור על חבלות המשיח אשר לא נכתבו בספרי קודש בלשון לטין כדעת כבולוניא :

992 R. ISAAC quondam Hebræus, & Doctor Synagogę Hebręorum, scripsit quædam notabilia de Passione Domini ex Hebræorũ Biblijs deficientia in Vulgata. Bononiæ 1563. Habetur in Bibl. Vaticana inter impressos sub n. 4357. in 8. Quæ in hoc libello dicuntur, vel falsa sunt, vel apocrypha, quia nihil est in Biblijs Hebraicis, quod non sit in Vulgata editione.

תתקצג״ ר׳ יצחק עובדיה חבר דופי הזמן והם אגרות על המליצה :

993 R. ISAAC OVADIÆ scripsit libellum, quem inscripsit. דופי הזמן *Dophi hazzemàn Probrum temporis*. Sunt aliquot Epistolæ eleganti

librorum Reginæ Sueciæ est in 4. Alius est eiusdem tituli Cabalisticus R. Barachiel msc. Buxtorf F.

תתקנס ר' יצחק עקריש אשכנזי
ספר מעשה בית דוד בימי מלכות פרס.

998 R. ISAAC AKRIS'C Germanus scripsit librum cui titulus

מעשה בית דוד בימי מלכות פרס *Maasè Beth Dauid Historia Domus*, id est familiæ *Dauid in diebus Regni Persarum*. Excusus Cracouiæ. Et Hebræo-Germanicus Basileæ apud Waldkirch, in 4. Agitur in eo quoque de fluuio Sabbatione. Buxtorfius.

תתקצט ר' יצחק ערמה או עראמה ספרדי חיבר ספורים חבר פירוש על התורה : ועל חמש מגילות וחבר ס' חזות קשה ומכורים לפרים :

999 R. ISAAC ARA'MA Hispanus de Zamora, vnus ex exulibus Hispaniæ, qui cùm alij Iudæi ex Regnis Hispaniarum anno Domini 1492. eiecti sunt, expulsus est & ipse. Vir quidem doctus, & ferè in omnibus scientijs versatus, præsertim in Philosophia, vt ex eius Commentarijs apparet, ideòque celebris est apud Iudæos. Scripsit nonnulla Opera; sed præcipuum est illud magnum syntagma, quod super Legem Mosaicam edidit, cui titulū fecit

עקדת יצחק *Akedàth Itzchàk Ligatio Isaaci*, alludit ad illud Genes. 22. v. 9. ויעקד את יצחק בנו *Et ligauit Isaac filium suum &c.* In eo contra Philosophos, & specialiter contra Aristotelem frequenter disputat. Persæpè Theologicas quęstiones mouet, quas si alia via resoluere non potest, Cabalisticis figmentis eas explicare conatur stylo quidem admodum diffuso. Commendatur tamen, & æsthetisti stylo conscriptæ, quibus ostenditur linguæ Hebraicæ elegantia, & varij dicendi modi. Excusus est Venetijs apud Ioannem de Gara anno יש״מ״ח 358. Chr. 1598. in 8.

תתקצד ר' יצחק עונקיניראה עיין ר' יצחק אונגינירה :

994 R. ISAAC ONGHIANERA. Vide suprà *Rabbi Isaac* אונגינירה cum א.

תתקצה רבי יצחק בעל העיטור עיין ר' יצחק בר אבא :

995 R. ISAAC BA'AL העיטור HAAITV'R Auctor *Coronati*. Vide suprà *R. Isaac Bar Abbà*.

תתקצו ר' יצחק עטיאס ספרדי חבר ס' בלשון ספרדי וקראו אוצר המצות וכו מסביר טעם כל תרי״ג מצות תורת משה :

996 R. ISAAC ATHIAS Hispanus, scripsit Hispana lingua

אוצר המצות *Otzàr hammitzuòth Thesaurum Præceptorum*, Hispanicè *Tesoro de preceptos*, quo optimè omnium præceptorum Legis Mosaicæ causas, & rationes explicat. Ita Menascè Ben Israël ante initium libri *De resurrectione mortuorum*, & ex eo Spizelius in Bibliotheca Vniuers. pag. 384. Et Nicolaus Antonius in Biblioth. Hispana Tom. I. pag. 630.

תתקצז רבי יצחק עלים חבר יסוד אמונה על האמונה היהודים :

997 R. ISAAC עלים ALI'S scripsit

יסוד אמונה *Iesòd Emunà Fundamentum fidei*. De fide Iudaica, eiusque mysterijs. Excusus Cracouiæ. In Indice

קתק״ל רבי יצחק מפאנו דילונו

חבר ס' חנוך לנער ונס לדפוס כ״י :

1000 R. ISAAC DE FANO LVGI incola, ſcripſit librum -

חנוך לנער *Chanùch lenàar Catechiſmus pueri*. Sunt Sermones mſc. Eſt & alius liber cum hoc titulo -

חנוך לנערים *Catechiſmus puerorum* Hebræorum, vbi per quæſita, & reſponſa in Iudaica ſecta inſtituuntur pueri. Venetijs apud Ioannem de Gara in 8. Vide Buxt. in Bibl. Rabbin. ad לקח טוב.

קתנ״ט ר' יצחק בן פולגר ספרדי

חבר ס' נגד התכונה בלשון ספרדי :

1001 R. ISAAC BEN POLGA'R Hiſpanus, ſcripſit librum lingua Hiſpana contra Aſtrologiam, in quo malè ſentit de Prædeſtinatione. Contrà hunc ſcribit Magiſter Alphonſus eadem lingua compoſito libro, cuius titulus eſt: *Zelo de Dios &c.* Reperitur mſc in Biblioth. Vatic. inter Codd. Latinè ſcriptos ſub numero 6423. in fol. In eo fit mentio de R. Kalonimòs, qui ante 300. annos vixerat.

קתק״ב רבי יצחק די פסקארה

חבר פי' על ס' יצירה ; כ״י :

1002 R. ISAAC DE PESCARA. Plantauitius legit *de Poſcras*. Ego puto legi debere *de Peſcara*, quod Oppidū eſt cum Arce munitiſſima Marchionatus titulo inſigne ad oram Maris Adriatici in Aprutio ſitum; *Poſcras* autem quid ſit, aut vbi ſit, neſcitur. Quicquid ſit de patria huius Auctoris, ex relatione ipſius Plantauitij ſcripſit -

פי' על ס' יצירה *Perùſc al Sèpher Ietzirà Commentarium in librum Ietzirà* notiſſimum, de quo ſæpè in hac Bibliotheca Vi-

æſtimatur à Iudæis, & nullus eorum eſt, qui ſcientijs addictus ſit, quin apud ſe *Akedàth Itzchàk* habere non cupiat. Idcircò pluriès excuſus fuit. Primò Venetijs in magno folio anno ש״ז 307. Chr. 1547. apud Danielem Bombergum cum Indice rerum, & materiarum, locorum Sacræ Scripturæ, & מאמרים *Maamarìm* Talmudiſtarum. Et ibidem apud Ioannem de Gara anno 333. Chr. 1573. characteribus Bombergianis pariter in fol. Iterum ibidem anno 355. Chriſti 1595. apud Aloyſium Bragadinum in folio.

Scripſit etiam Commentarios in V. paruos libellos, nempè in Cant. Cantic. Ruth, Threnos Ieremiæ, Eccleſiaſten, & Eſther. Scripſit & -

חזות קשה *Chazùth kaſcià Viſio dura, difficilis*, Tit. ex Iſai. 21. v. 2. Tractat principaliter de creatione hominis; quandoque inſurgit contra Chriſtianos, quandoque contra Turcas. Admittit quidem Philoſophiam, ſed parcè, & modicè philoſophandum docet. Excuſ. Sabionetæ anno שי״ב 312. Chr. 1552. apud Tobiam פואה *Phoàh* in 4. Et ibid. anno 350. Chr. 1590. in 4.

Habuit filium valdè doctum nomine R. Meir, qui inſignem Commentarium ſcripſit על איוב *in Iob*. Excuſ. Venetijs apud Georgium de Caballis anno 327. Chr. 1567. in 4. de quo ſuo loco plura: Vnde corrigendus eſt Buxtorfius, qui huiuſmodi Commentarium attribuit huic R. Iſaaco patri. Huius Auctoris meminit *Scialſcèleth hakkabbalà* pag. 63. b. R. Dauid Ganz ad annum 252. ſexti millenarij, Chriſti 1592. vbi ineptè ערמת *Aràma Haimao* legitur in verſione G. H. Vorſtij.

Vide Par. I. num. 42. pagina 15.

תתג״ רבי יצחק פפט ספר פירוש על ענין ראש וזנב של חתלי בהתכונה וסדר מעלות ועמס גלגל לידע דברי מעקידים יכלו :

1003 R. ISAAC PAPA'T scripsit *Expositionem nodi Borei, & Austrini*, capitis scilicet, & caudæ Draconis. Ordinauit gradus, eosque declarauit pro notitia festorum Calendarij Synagogalis. Composuit & Rotam, qua prętendit præcognosci posse mortem, & vitam; quem in Monomachia victorem exiturum, & alia huiusmodi, ad modum ferè Rotæ, quæ in Operibus Ven. Bedæ reperitur. Extat msc. in Biblioth Vaticana Papyr. in 4 sub num. 171. Fuit hic Codex scriptus in Insula Cretæ anno 5057. Chr. 1297.

תתד״ ר׳ יצחק מפראג עיין ר׳ יצחק חייות :

1004. R. ISAAC Pragensis. Vide *R. Isaac Chaijòth*.

תתה״ ר׳ יצחק בן פרלי ספר פירוש על קי״ב מצות לאוין לבד : כי בוואטיקאנו :

1005 R. ISAAC BEN PARLI' composuit Commentar. in 112. præcepta negatiua solum. Reperitur msc. in Biblioth. Vatic. sub num. 177.

תתו״ ר׳ יצחק בן צדיק המכונה אלחריב הלוי ספרדי חבר סלוחות מהכוכבים כנגד בעל הכנפים :

1006 R. ISAAC BEN TZADI'K cognomento אלחריב *Alcharib* Leuita Hispanus, (alijs est אלחדיב *Alchadèb*, Vide infrà n. 1022. pag. 925.) scripsit Tabulas Astronomicas contra Tabulas R. Immanuel Bar Iacobi בעל הכנפים *Bàal hacchenaphàim*. Extant msc. in Bibliot. Vatic. Papyr. in fol. Alias scripsit Tabulas contra eundem sub nomine דרך סלולה *Dèrech selulà Via trita*, Tit. desumptus ex Ierem. 18. 15. remota negatiua לא *Non*. Extant ibidem papyr. in fol. Scriptæ sunt anno 5242. Chr. 1482. Sub titulo אורח סלולה *O'rach selulà Semita strata*, habes librum de Calendario &c. suprà pag. 890. numero 923.

תתז״ ר׳ יצחק קאנפאנטון בן ר׳ יעקב קאנפאנטון ונקרא גאון קשטיליא ספרדי וחבר דרכי הגמרא :

1007 R. ISAAC KANPANTO'N BEN R. IACOBI KANPANTO'N Hispanus de Castilia, vnde dum viueret communiter vocabatur *Gaòn de Castilia*. Habuit quamplures discipulos, inter quos fuit R. Isaac Auuhàu Auctor *Menoràth hammaòr*, de quo suprà num. 911. pag. 871. Et R. Isaac de ליאון Leone prodigiorum effector Magica, & Cabalistica arte. Obijt septuagenarius, anno 223. Chr. 1463. *Iuchasin* pagina 134. non longè à fine, quem mirificè laudat, cùm eum aliquando vidisset. At Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 62. dicit eum obijsse anno רס״ג 263. Chr. 1503. vbi videtur inesse error Typographicus, & pro כ substitutum ס. Neque credibile est voluisse Auctorem *Iuchasin* loqui de eo, qui viueret, ac si mortuus fuisset: nam *Iuchassin* loco citato hæc de Kanpantone profert verba ואני ראיתי אותו ופניו כפני שכינה וכו׳ : *Et ego eum vidi, cuius vultus diuinus erat, &c.* At quando *Iuchassin* hæc scribebat, non erat mortuus Rabbì Kanpantòn, quia secundùm Auctorem *Scial-*

Philosophia libera, quod in septem libros distribuit, in quibus omnia, quæ ad Philosophiam naturalem spectant, methodicè colliguntur, & accuratè disputantur. Dicatum, & directum est ad Serenissimum Venetiarum Principem, Amplissimosque, & Sapientissimos Reipub. Venetæ Senatores. Venetijs Bertanorum sumptibus anno 1673. in fol.

מקו"ט ר' יצחק קארו היה מגולי פורטוגאל

סנת רנ"ח לפ"ק חבר פירוש על התורה וקראו תולדות יצחק :
זה ר' יצחק היה זקנו של ר' יוסף קארו

1009 R. ISAAC KARO Toletanus Ben R. Ioseph Karo, vnus ex exulibus Hispaniæ eiectis an. Dom. 1492. è Castellę Regno in Lusitaniam se recepit. Non diù post, hoc est sexennio fermè inexpleto, an. videl. 458. Chr. 1398. inde pariter expellitur. Ierosolymā cum tota familia petijt. In itinere liberos, & vxorem amisit. Ierosolymis solitariā vitam egit vsque ad mortem. Vbi per otium Pentateuchum explanare aggreditur, opus quidem non contemnendum, quod & filiorum loco habuit, ideòq; vocauit תולדות יצחק *Toledòth Itzchàk Generationes Isaaci*. Tit. ex Genes. 25. 19. In eo quamplurima dubia proponit, eaque breuiter quidem, sed dilucidè resoluit; non abhorret aliquando à Cabalisticis doctrinis, quas non raró in hisce suis Commentarijs interserit. Excusū primò fuit Constantinopoli sub Selimo Turcarum Principe an ברכ"ים 278. Chr. 1518. apud Salomonem Ben Mazaltou idest filij Bonauenturæ in fol. Item Mantuæ an. 318. Chr. 1558. apud Venturinum רופינילו Rufinellum per R. Meir Ben Ephràim de Padua, & Iacobum Ben Nephtali Sacerdotem de *Gazulo*. Et iterum ibidem an. 353.

Scialscèleth hakkabbalà obijt an. 1603. & liber *Iuchasin* compositus est anno 1502. vt probaui Par. I. pag. 55. col. 1. Ergo. Scripsit Opusculum, cum tit. ספר דרכי הגמרא *Sèpher darchè hagghemarà Liber Viarum Ghemaræ*. Docet regulas quasdam vniuersales ad intelligendum stylum Ghemaræ, siuè Talmudis. Excusus Mantuæ tempore Ducis Vincentij Gonzagæ anno שמחה 353. Chr. 1593. in 4. opera RR. Isaaci, & Salomonis filiorum Manòach Ben R. Samuelis de Nursia, per manus Mosis בן ר' כתריאל ווייש וושר *Ben R. Catrièl Wanias Vasàr* Typographi Pragen.

מקה"ם ר' יצחק קארדוסו מפורטוגאל

רופא ופילוסוף שהיה מעוקם ואחר כך נעשה יהודי חבר ספר בלשון לטין
על הפילוסופיה וקראו פילוסופיה ליבירה ושאר חבורי' אחרים :

1008 R. ISAAC CARDOSVS Lusitanus, progenie Iudæus ex ijs, qui olim fidem Christi susceperant, posteà abnegarunt. Nascitur Cerolici de Fruta Pagi Prouinciæ Beyræ. In S. Baptismi vnda vocatur Ferdinandus. Adultus Philosophiæ, & Medicinæ operā dedit. Fuit in Castella aliquando primarius Medicus, quem *Physicum Mor* appellant, vbi vocabatur *de Colla Verde*, quia scripserat Tractatū *de Colla Verde*. Excus. Madriti 1635. Scripsit & *De Febre syncopali*, Ib. 1634. in 4. Nec non Hispano sermone *Vtilidades del agua y de la nieue, del beuer frio, y caliente*. Ibid. 1637. Vide Bibl. Hisp. Don Nicolai Antonij Tom. I. pag 283. Postea relicta Hispania, vnà cum Christiana Religione Iudaismo nomen dedit, & appellari voluit *Isaacus Cardosus*. Venetias, & Veronā Venetorum Vrbem incoluit, vbi scripsit Volumen Philosophicum sub nomine

קתע״ב **ר׳ יצחק קורקוס ספרדי**
חבר פירוש על גיטין וחליצה נמצא כ״י בוואטיקאנו :

1012 R. ISAAC KORKO'S Hiſpanus ſcripſit in Codices *Ghittin*, & *Chaliṫzà* Talmudicos de repudio, & ſolutione calcei. Reperiuntur mſc. in Bibl. Vatic. ſub n. 169. Scriptus fuit hic Codex Norimbergæ an. 5180. Chr. 1420.

קתר״ג **רבי יצחק קריספין** חבר ספר מוסר :

1013 R. ISAAC CRESPI'N ſcripſit librum מוסר *Muſàr Diſciplina*. Hottingerus Claſſ. XI. ait: *In Ethicis eſt liber celebris, Politicus, & Theologicus virtutes tractans ex ſacris literis, & ſcriptis Veterum proſa, & Verſu*. Mutuatus eſt ab Ioanne Buxtorfi F. in Appendice ad Biblioth. Rabbin. patris, quamuis illum non citet. Buxtorf. dicit tantùm, quòd ſit diſciplina, ſeù moralis inſtitutio, proſa, & verſu mſc.

קתר״ד **רבי יצחק בן רבי ראובן**
חבר כ׳ שערי שבועות ונמצאו בסוף חלק הלכות מחבור רב אלפס דפוס וויניציאה :

1014 R. ISAAC BEN REVBEN ſcripſit 20. Capita de Iuramentis coram Iudice, & in Iudicio iudicialiter exigendis, & præſtandis; quorum meminimus ſuprà in III. Parte Operum *R. Iſaaci Ben Iacobi Ràu Alphès*, ad cuius mentem compoſita ſunt. Vide ibidem.

הקר״ס **רבי יצחק בן ראובן אלברצלוני** העתיק ספר המקח והממכר מלשון הערבי אל לשון עברית ובהעתיקו היה בן שלשים ושמנה שנה בשנת ד׳ אלפים תקל״ח לבריאת עולם כמו כתוב בהעתקות הספרים בקהלת שמואל בספר נדפס בוויניציאה שנת ש״ב לפ״ק ועניניו

553. Chr. 1593 in fol. Eodem an. 318. Chr. 1558. imprimuntur Riuæ Tridenti ſub Principatu Chriſtophori Madrutij Tridentini Epiſcopi, opera, & ſtudio R. Ioſephi אוטיליננו *Otelingi*. Super huiuſmodi Commentarios ſcripſit breuem Præfationem *R. Iacob Ben R. Dauid* מרקריאה *Markaria*: Excuſa eſt cum ijſdem in principio libri.

Corrigendus eſt hoc loco memoriæ lapſus Ioan. Buxt. in Biblioth. Rabb. Tit. Cod. אבן העזר *E'uen haèzer Lapis auxilij*, quem R. Iſaac Karo attribuit cùm ſit IV. Pars operum R. Iacobi Bar Aſcèr, vt ipſemet Buxtorf. obſeruat in ארבע טורים.

Aduertendum eſt etiam, quòd huiuſmodi R. Iſaac Karo fuit auus R. Ioſephi Karo, qui copioſiſſimis Commentarijs illuſtrauit Opera prædicti R. Iacobi Bar Aſcèr, & conſequenter Partem quartam אבן העזר *E'uen haèzer*; vnde fortaſſis natus eſt error Buxtorfi accipientis auum pro nepote, Iſaacum pro Ioſepho.

Idem habet Hottingerus Claſſ. V. Biblioth. Orient. qui per ſpecillum Buxtorfi vidit omnes ferè Auctores, quos in ſua Biblioth. Orient. refert.

Huius Auctoris meminit R. Dauid Ganz ad annum 358. ſexti millenarij, Chr. 1498.

קתר״י **ר׳ יצחק קורביל** עיין ר׳ יצחק בן יוסף מקורביל :

1010 R. ISAAC KORBI'L. Vide *R. Iſaac Ben R. Ioſèph de Korbil*.

הקר״ס **ר׳ יצחק מקורדובה** עיין למעלה ר׳ יצחק בר ברוך אלכאליה מקורדובה :

1011 R. ISAAC CORDVBENSIS. Vide ſuprà *R. Iſaac Bar Barùch Alcàlijah*.

של ברצלונה ר' משה לוי מינץ בן ר' יצחק מנחם לוי מינץ והוגה
בעיון נמרץ ע״י מהרר״יבא מפאנו :

1015 R. ISAAC BEN REVBEN ALBARZELLONI *Il Barcellonita*, *Barcellonius* de Barcinone. Anno mundi 4838. Chr. 1078. annorum 35. ex Arabico in Hebræum vertit librum -

המקח והממכר *Hammekàch Vehamimcàr Emptionis, & Venditionis* Ràu Haài Gaòn Ben Ràu Scerirà, de quo in II. Parte num. 466. pag. 384. In eo agitur de contractibus ad emptionem, & venditionem spectantibus; diuiditur in 60. שערים Portas, seù *Capitula*; in quibus satis accuratè pertractantur ea, quæ ad huiuscemodi contractuũ speciem attinent. Cui additur ספר המשכון *Sèpher hammascòn Liber pignoris*, pagina 93. משפטי התנאים *Miscpattè hattanàim Iudicia Tanàim*, pagina 94. & משפטי הלואות *Miscpattè haluaòth Iudicia circa mutuum* pag. 95. de quibus loco citato. Excus. Venetijs, vt ibidem notatur, anno mundi שס״ב 362. min. supput. Chr. 1602. opera, R. Mosis Leui Mintz, Ben R. Isaaci Menachem Leuì Mintz, correctus per R. Riuàm de Fano. Auctor *Scialsc. hakkabbalà* pag. 40. b. illius meminit post R. Isaac Ben Iudæ Abèn גיאת *Gheàth*, quia discipulus eius fuerat, qui obijt anno 4870. Chr. 1110. Sed de illius scriptis nihil habet; quidam tamen dicunt, eum scripsisse -

אזהרות *Azaharòth Præmonitiones* quasdam, & Commentarios in Cod. כתובות *Chetubòth De Instrumentis*, seù *Chartis dotalibus*.

מקר״ו ר' יצחק בן ר' ראובן בן
חרי״ף וחבר ס' השערים :

1016 R. ISAAC BEN R. REVBEN BEN הרי״ף HARRI'PH, vulgò *Ràu Alphès*; huius itaque nepos, sed & ipse vocatus הרי״ף hoc est *R. Isaac de Phes*, cuius meminit Annotatio in Mordochì Cod. *Chetubòth* cap. הכותב Nam dicit eum scripsisse -

ס' השערים *Sèpher hasciaarim Librum Portarum*, sed de illius argumento non loquitur, nisi tantùm quòd בעל השערים הזה היה בן בנו של הרי״ף *Auctor harum Portarum, Vel mensurarum fuit filius filij Ràu Alphès*. Sunt alij, qui libros scripserunt cum titulo מאה שערים vt *R. Isaac Bar Abbà*, vt notat *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 50. b. vnde suspicor, quod & hic R. Isaac Ben Ruben scripserit & ipse librum מאה שערים *Meà Sciaarìm*. Vide suprà num. 910. pag. 870. col. 2.

מקר״ו ר' יצחק שלם העתיק מסכת פרקי
אבות מלשון עברי אל לשון איטליאני עם אותיות עבריות :

1017 R. ISAAC SCIALE'M vertit Cod. פרקי אבות *Pirkè Auòth Capitula Patrum* ex lingua Hebraica in linguam Italicam, characteribus Hebraicis scriptum, & punctis vocalibus ornatum, ad vsum puerorum, & eorum, qui in Hebraica non admodum exercitati sunt. Excus. Mantuæ anno 348. Chr. 1588. in 8. Fuit iterum impressus vt suprà, sed sine loci designatione, & anni notatione, in 8.

מקר״ס רבי יצחק בן שלמה
חבר ס' היסודות ונחלק בשלשה חלקים נמצא כי״ בלשון לטין
בוואטיקאנו :

1018 R. ISAAC BEN SALOMONIS scripsit librum vnum -

יסודות *Iesadòth Elementorum*. Tractat

rumque formis, naturis, & facultatibus, quaque ratione in cibos quælibet sint adhibenda; clarè, & perspicuè agitur. Decimo quinto à Christi natiuitate seculo ex Arabica lingua in Latinam conuersi, postea opera Ioannis Posthij Germershemij sedulò castigati; & in lucem editi. Basileæ ex Officina Sixti Henricpetri an. 1570. in 8. cùm priùs excusi fuissent Paduæ per Magistrum Matthæum Cerdonis de Windischgretz an. Domini 1487. in 8. Et in Biblioth. Vaticana extant sub num. 8455. Vide etiam Ibid. num. 87.16.

קתרכא רבי יצחק בר שלמה בן סהולה עסורו וקלין סבר משל הקדמוני ועת סנק בס״ב

1021 R. ISAAC BAR SCIELOMO' BEN סהולה SAHOLA' Poëta, & Rhetor elegans; ab aliquibus (ineptè tamen) vocatur *Ben Schola*, mutata litera ה in ח. Scripsit -

משל הקדמוני *Masciàl hakkadmonì*, *Prouerbium antiquum*. Huius libri meminit Auctor *Iuchasin* pag. 132. b. linea vltima, de quo ait: eum scriptum fuisse להוריע כח לשון הקרש *ad ostendendam virtutem* (hoc est elegantiam) *linguæ sanctæ*. In eo siquidem stylo rhytmico describuntur, atque narrantur quamplurimæ fabulæ, & apologi cum suis adfabulationibus moralibus, quibus adduntur figuræ, & icones, quæ ostendunt homines, & animalia inter se, vel cum hominibus loquentes. Diuiditur in quinque שערים *Sciaarìm Portas*, siuè *Tractatus*, in quibus agitur -

1. במהלל השכל והחכמה *De laudibus intellectus, & sapientiæ.*

2 במהלל התשובה *De laudibus Pœnitentiæ.*

3. במהלל

de elementis, & diuiditur in tres Partes. Reperitur Latinè msc. inter Cod. Latinos Biblioth. Vatic. num. 4574. fol. parno Pergam.

קתר״ס רבי יצחק בן שלמה ישראלי הרופא ותוכן גדול חבר

ספר מהרפואה על השתן ונחלק אל עשרה שערים: ונעתיק גאלנוס על אבוקרט וחבר על משפט הככבים: ונמצאו כי בואטיקאנו:

1019 R. ISAAC BEN SALOMONIS ISRAELITÆ Medicus, & Mathematicus insignis. Scripsit librum de Medicina, de Vrinis dignoscendis, qui diuiditur in decem Partes, seù Tractatus. Est liber nunquam excusus.

Transtulit Galenum super Hippocratem in linguam Hebraicam. Quædam horum Operum fragmenta msc. reperiuntur in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4. sub num. 369. & 372. Scripsit etiam -

על משפט הככבים *Al miscpàtt haccochauim De iudicijs Stellarum*, & earundem influxibus. Reperitur ibidem msc. numero 236.

קתר״כ ר׳ יצחק בן שלמה ספיו כמו בן למלך ערבי חבר ס׳ על הרפואה:

1020 R. ISAAC BEN SALOMONIS Arabiç Regis filius adoptiuus, Medicus insignis, scripsit Arabicè, de dietis vniuersalibus, & particularibus libros II. Hoc est, de victus salubris ratione & alimentorum facultatibus V. Tractatus summopere vtiles: in quibus non solùm de ciborum varietate, atque delectu generatim, sed etiam de quibuslibet herbarum, fructuum, leguminum, granorum, carnium, piscium, liquo-

אורח סלולה *O'rach Selulà Via strata*, Tit. Prou. 15. 19. Reperiuntur msc. in Biblioth. Vaticana sub numero 379. Scriptus est hic Codex anno 5242. Chr. 1482. Vide supra n. 1006. pag. 904.

Eiusdem liber de composit. Astrolabij, quem nuncupauit כלי חמדה *Cheli chemdà Instrumentum desiderabile*, de motu septem Planetarum, deq; Globo, & Sphæra materiali absolutè agit. In fol. Papyr.

קפ״כג **ר׳ יצחק בר שמואל** חבר חתם פז׃

1023 R. ISAAC BAR SAMVELIS scripsit -

חתם פז׳ *Chètem paz Aurum purgatissimum*, Titulus libri exhibiti à Buxtorf. sine indicatione argumenti, forsan est Cabalisticus, vt alius eiusdem tituli.

קצ״כד **רבי יצחק בן שמואל אדרבי** חבר ספר דברי שלום והם שלשים דרשות׃ וחבר גם כן ס׳ דברי ריבות והם ש״ת׃

1024 R. ISAAC BEN SAMVELIS אדרבי ADARBI Iudex, & Sapiens Thessalonicæ, scripsit librum inscriptum -

דברי שלום *Diurè scialòm Verba pacis*. Sunt 30. Conciones, quas ipse in diuersis Synagogis olim habuerat, & quia lenis, ac blandus verbis ad virtutes populum hortabatur, ideò דברי שלום *Diurè scialòm* illum inscripsit. Post huiusmodi 30. Sermones, sequitur -

Explanatio in Pentateuchum Mosis mystica, quam prosequitur vsque ad finem Pentateuchi. In vltimo autem quaternione, ea quæ post segetem relicta sunt, colliguntur: ista sunt aliæ Conciones super nonnullos Psalmos, videlicet super Psal. 4. 101. 118. & 106. Et in

3 בשבח העצה והתבונה *De laudibus Consilij; & Prudentia*.

4 בשבח הענוה *De laudibus humilitatis*. Et -

5 בשבח היראה *De laudibus Timoris*.

Quo æuo claruerit incertum est: nam quod à *Iuchasin* loco citato ponatur inter R. Iudam Bar Ascèr Germanum habitantem Toleti, qui anno Dom. 1391. seipsum occidit ne fieret Christianus, vt dictum est suprà num. 610. pag. 37. & inter R. Salomonem nepotem Rabbènu Scimsciòn Auctorem *Tosaphòth*, qui ea tempestate Acconis incola erat, non probat eius ætatẽ; quia idem *Iuchasin* pag. 132. b. dicit, hunc R. Isaacũ Bar Scielomò obijsse anno כ״ח 28. minoris supput. hoc est an. Domini 1268. cuius obitus distat ab obitu R. Iudæ Bar Ascèr plusquam annis 120. Idem habetur in *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 59. & Dauid Ganz in צמח דוד ad annum 28. sexti millenarij. Vnde hos synchronos esse non potuisse, dicendum est.

Cæterùm, huius Auctoris exemplar vnum *Masciàl hakkadmonì* apud me est impressum per Gersonem Typographũ fil. Mosis Soncinatem, sine loci, & temporis indicatione; at iste Gerson anno 244. Christi 1484. Typographicam artem Brixiæ exercebat. Vide Par. I. pagina 434. col. 2.

קפ״כב **רבי יצחק בן שלמה בן צדיק** ממשפחת אלחדיב מספרדי חבר לוחות על תקופות וקרא שמם אורח סלולה כנגד כ״י במאטיקאכו׃

1022 R. ISAAC BEN SALOMONIS BEN TZADI'K de familia *Alchadèb* Hispanus. Scripsit Tabulas Astronomicas, quas nuncupauit -

SCIONIS scripsit Commentarios in Psalmos: quibus annexus est Commentarius in Prouerbia, & libros Samuelis in calce libri. *Medràsc Scechàd Tòu* inscribitur totum Opus. Pragę 1613. in fol. Ita Biblioth. curiosa, ex Dassouio in Præfatione 6. 4.

תתרכ״ח רבי יצחק בן ר׳ מאיר מפראג ור׳ שמעון אחיו חברו פרקי שירה ועפס פירוש על הברייתות כל הפוסק בפרק שירה וכו׳ ג ענין ר׳ אליעזר אומר כל האומר פרק שירה וכו׳ וקרא אותו פירוש שיח יצחק׃

1028 R. ISAAC BEN R. MEIR Pragensis vnà cum fratre suo R. Simeone scripsit -

פי׳ על פרקי שירה *Perùsc al Pirkè Scirà De Capitulis Cantici* super *Baraithòth* Talmudis, quibus laudantur cantica ab antiquis Patribus composita. Super quibus hic Auctor R. Isaac scripsit Expositionem, quam vocauit -

שיח יצחק *Sìach Itzchàk Meditatio*, seù *Colloquium Isaaci*, alludit ad illud Gen. 24. 63. *Et egressus est Isaac* לשוח *lasùach ad meditandum in agro*. Inuitantur in sex capitulis, quibus totus liber componitur, omnes creaturæ animatæ, & inanimatæ ad laudandum Deum omnium creaturarum Dominum, & Creatorem, assumptis congruentibus locis ex Scriptura idipsum probantibus. Et in fine libri extat Index locorum Scripturæ in huiusmodi expositione citatorum, cum Indice *Maamarim* antiquorum Rabbinorum. De expositione alterius fratris, quam appellauit שער שמעון *Sciar Scimòn Porta Simeonis*, dicemus in *R. Simeone Ben Meir*. Excus. Venetijs anno ת״ח ו 424. Christi 1664. in 4. Vide suprà in *R. Isaac Wolff*.

in fine libri extat duplex Index, alter locorum Sacræ Scripturæ, alter מאמרים *Maamarim* Rabbinorum; & in secunda impressione huiusmodi loca citantur etiam in margine libri, quæ in prima editione minimè extabant. Excusa secundò Venetijs charactere Bombergiano, sed typis Ioannis de Gara anno ש״מ״ו 346. Christi 1586. in fol. cùm primùm excusa fuisset ibidem anno ג״ו ש״א 310. Christi 1550. apud Matthæum Zaneti, in fol. Scripsit & -

דברי ריבות *Diurè riuòth Verba controuersiarum, litium*. Tit. ex Deuter. 17. v. 8. Sunt ש״ות *Sceelòth Vtsciuuòth Quæsita, & Responsa* legalia ad forum contentiosum spectantia. Excusa sunt Venetijs secundò characteribus Bombergianis apud Ioannem de Gara anno שמ״ז 347. Christi 1587. in fol.

תתרכ״ה ר׳ יצחק בן ר׳ שמואל חיים ספרדי כתב בידו על מעלת ספר אגור מיעקב לנדא׃

1025 R. ISAAC BEN R. SAMVELIS CHAIIM Hispanus, approbauit, ac laudauit librum אגור *Agùr* R. Iacobi Landò, Extat in principio huius libri quartus in ordine. in 4.

תתרכ״ו רבי יצחק בר שמואל בן אחותו של רבינו תם הנקרא ר״י עיין ר׳ יצחק הזקן למעלה׃

1026 R. ISAAC BAR SCEMVE'L Ben sororis Rabbènu Tham. cognomento ר״י *Ri* Vide *R. Isaac Hazakèn*.

תתרכ״ז רבי יצחק בן שמשון חבר פירוש על מ׳ תהלים

1027 R. ISAAC BEN SCIM-

chan, *mense Ijàr* Aprili *anno* 5000. *à creatione* (Christi 1240.) *in Vrbe Tarasona. Benedictus Deus, qui dedit robur Ouadiæ Ben R. Amathiæ* (videtur quod fuerit scriptor libri) *Auctor est Scem Tòu Be R. Isaaci Ben Sciprùt. Portæ autem* (siuè Tractatus) *libri sunt quatuordecim, quorum signum est: Facta est super me* יד׳י *manus Domini. Finis.*

טראסונא *Tarasona Turiasso* Plinio, Vrbs est Hispaniæ Tarraconensis, apud fines Castellæ veteris, & Nauarræ inter Cæsaraugustam, & Numantiam, aut Soriam Vrbem Castellæ, & Tutelam Vrbem Nauarræ; ex Ferrario.

Scialscèleth hakkabbalà pag. 61. non longè à fine eandem sententiam *Iuchassin* sequitur quoad annum, quo claruerat; reponit enim eum sub annum 134. Chr. 1374. vt facit *Iuchassìn*, & eodem nomine Isaaci eũ nominat. Notat tamen eundẽ Auctorẽ *E'uen bòchan* vocari המתיה *Mathathiam*, secundùm quod colligitur ex *Quæsitis, & Responsis Bar Scesciàth* num. 271. Sed forsan de alio libro eiusdem nominis locus *Bar Sciesciàth* intelligi debeat. Rabbì Dauid Ganz 22. annis seriùs collocat, eumque ad annum scilicet 156. Christi 1396. reijcit. Sed mirum est illud, quod idem Auctor *Scialscèleth hakkabbalà* ad pag. 39. b. habet circa med. Ibi enim recenset quandam Epistolam missam ad רב חסדא הנשיא ב״ר׳ יצחק ך שפרוט *Rau Chasdà Principẽ Ben R. Isaac Abèn Sciprùt*, ex qua colligitur exorbitans anachronismus. Sed hanc Epistolam esse supposititiam, ac falsam, probauimus supra Par. II numero 556. pag. 852. col. 2. Est & alius liber cum titulo -

אבן בחן *E'uen bòchan Lapis lydius.* Tra-

יקר״ט . ר׳ יצחק שפרוט חבר ספר ספרים רבים ונכרט ס׳ אחד נגד דתנו ומסיתנו וקרא שמו אבן בוחן בשנת כ״ו קל״ד וכן ספר בעל ס׳ יוחסין דף קל״ג בסוף ב׳ : ואני ראיתי ספר אבן בוחן אסר כתבו בקולייו די ניאופיטי אסר ברומא כ״י ונשלם בחדש אייר שנת ה׳ אלפים ליצירה בעיר טראסונא והמחבר נקרא שם טוב ב״ר יצחק בן שפרוט : כן כתוב בסוף ספר הזה :

1029 R. ISAAC שפרוט SCIPRV'T secundùm quod refert Auctor *Iuchassìn* pag. 133. b scripsit multos libros, inter quos insignis habetur à Iudæis ille, quem anno 134. Chr. 1374. scripserat, cui titulum fecit -

אבן בוחן *E'uen bòchan Lapis lydius*, ex Isai. 28. 16. contra Christianam religionem. Videtur tamen corrigendus *Iuchassìn* tam circa nomen huius Auctoris, quàm circa tempus, quo claruerat: nam in Collegio Neophytorum Vrbis extat antiquissimum exemplar huius Auctoris msc. in charta papyracea, vbi tam in principio libri, quàm in fine ipsius ponitur nomen Auctoris, annus, & locus vbi perfectus, & completus est.

Auctor enim אבן בחן *E'uen bòchan* est *R. Scem Tòu Ben R. Isaaci* שפרוט *Sciprùt*, sic enim orditur huiusmodi liber אמר המחבר שם טוב ב״ר׳ יצחק בן שפרוט וכו׳ : *Dixit Auctor Scem Tòu Be Rabbi Isaaci Ben Sciprùt* שפרוט *&c.* Et in fine huius paginæ linea penultima legitur וקראתי שם ספר זה אבן בחן : *Et Vocaui nomen huius libri E'uen bòchan Lapis probationis.* In calce autem libri hæc scripta leguntur -

ובזה נשלם מה שכונתיו בזה הספר קראתיו אבן בחן בחדש אייר שנת ה׳ אלפים ליצירה בעיר טראסונא ברוך דהב חילא לעבדיה בר אמתיה המחבר שם טוב ב״ר יצחק בן שפרוט : ושערי הספר ארבעה עשר וסימנם היתה עלי יד י״י : חזק :

Et in hoc absolutum est illud, quod intendi in hoc libro, quem vocaui E'uen bò-

תקל״א **יצירה** הוא ס׳ יצירה עם פירוש ולא נזכר שם המחבר : כתב״י בוואטיקאנו :

1031 IETZIRA', seù liber *Ietzirà* cum expositione Anonymi. Extat msc. in Bibliotheca Vaticana Pergam. in 4.

תקל״ב **ר׳ יקום בן גד** כמו שאמר גיאורגיוס אורניו בספרו שעשה בלשון לאטין וקראו דברי הימים של קהילת המשיחיים סימן ע״ד כי זה ר׳ יקום בן גד בעיר צפת שנת כמו ת״כ לפ״ק שהיה משכונינו אלף קדם חבר ס׳ על קבורת משה הנביא : וזה גיאורגיוס אורניו הוא עד שקר ואין בלשונו אמת :

1032 R. IAKV'M, seù IECOMAS BEN GAD, secundùm quod refert Georgius Hornius in sua Historia Ecclesf. Saphetæ habitans an. 420. Chr. 1660. Scripsit librũ de sepulchro Mosis Prophetæ, & probat, quòd illud nuper inuentũ in monte Nebo, & Abarim cum epitaphio, *Moses seruus Domini*, non sit Mosis Legislatoris sepulchrum, sed alterius cuiusdam Mosis, qui multis posterior seculis fuerit. Auctor huius fabulæ non fuit R. Iecomas, qui cùm nunquam in rerum natura extiterit, de sepulchro Mosis scribere non potuit. Hornius tamen mendacissimus Auctor, & huius fabulæ inuentor eam refert hisce verbis in Historia Ecclesiastica nu. 74. editionis Lugdun. Batau. & Roterod. ex Officina Hackiana 1666. in 12.

Rem nunc exponam (inquit Hornius) *non minùs credentium multitudine certam, quàm ipso facto, & euentu mirabilem. Quippe nostro tempore non defuerunt, qui sepulchrum MOSIS, quod ipse Deus absconderat, repertum fuisse traderent, idque hac occasione A. CIↃ.IↃ CLV. mense Octobri, MARONITAE quidam Pa-*

Tractat de vitæ humanæ recta institutione. Excus. Venerijs anno 506. Chr. 1546. in 4. apud Corneliũ Adel-kind. Item Cremonæ anno 318. Chr. 1558. in 4. apud Vincentium Conti, sub Philippo II. Hispaniarum Rege.

תקל׳ **רבי יצחק בר ששת** הנקרא הריב״ש היה מעיר אלגירו ושם הוא קבור והיה ממשפחת פרופינו הר״פ הכהן היה רבו וגם רבינו נסים היה רבו : ובספרו סימן רס״ט ושצ״א נראה שכתבו זה לזה הוא ור׳ חסדאי קריסקס ובסימן שפ״ב נראה שהיה זו שנת ה׳ אלפים קל״ד : וחבר שו״ת :

1030 R. ISAAC BAR SCIESCIA'T abbreuiatè dictus הריב״ש *Harriuàsc* de Vrbe Algerio, de familia Pruphino. Magistrum habuit הר״פ *R. Pèretz Còhen*, & *R. Nissim* in suo libro שו״ת *Quæsit. & Respon.* num. 269. & 391. apparet mutuo, & inter se cum R. Chasdài Krèskasc Epistolas intercessisse. Et n. 382. harum Epistolarũ nonnullas missas fuisse anno mundi 5134. Christi 1374. quo maximè tempore claruit hic Auctor, & scripsit.

שו״ת *Sceelòth & Tesciuuòth Quæsita, & Responsa* legalia ibidem in Vrbe Algerio, vbi obijt, & sepultus est, cuius mortem R. Dauid Ganz refert ad annum circiter 134. sexti millenarij, Chr. 1374. In Biblioth. Vaticana reperiuntur nonnullæ Epistolæ msc. sub num. 429. huius Auctoris Rabbi Isaaci Bar Sciesciàth scriptæ ad R. קולון *Kòlon* Germanum, quibus agitur de rebus Iudicialibus, & præsertim de Contractibus. Scripsit & librum inscriptum

בר ששת *Bar Sciesciàth* de nomine patris sui. Excusus Riuæ Tridenti an. 319. Chr. 1559. sub Principe Christophoro Madrutio Tridentino Episcopo.

medis *Meccæ*, IESV CHRISTI *Hierosolymis*, *&* Mosis *in monte Nebo*. *Sed* Iesuitæ *cunctorum conatus suis artibus eluserunt*, *ac magnis muneribus impetrarunt*, *Vt* Sepulcrum, *&* *ipse* aditus *occluderetur ac ne cuidam*, sub pœna mortis, *ad illud accedere liceret*. *Ita* Morat *Bassa*, *missis Sangiako* Ierosolymæ, *&* Saphetæ, *montes obstrui*, *ac Sepulcrum claudi iussit*.

Ipsi Vero Iesuitæ *inita cum* Drusis *conspiratione*, corpus *Mosis clam auferre ex Sepulcro*, *&* in Europā *deportare nitebantur*, *magnam inde ordini suo Sanctitatem*, *&* *immensas opes*, *haud Vanè*, *promittentes*. *Iamq; Sepulcrū ipsum multo labore aperuerunt*, *cum* Vacuum *illud*, *&* *sine vllo* corpore, *aut* reliquijs *inueniunt*, *&* *dum inter se attoniti mussant*, *dū Vel totum sepulcrum*, *Vel quia id fieri non poterat ob molem*, *partes eius auferre secum deliberant*, *res interea prodita Sanziakis* Hierosolymæ, *&* Saphettæ, *qui cito missis sub* Iafer *Aga equitibus*, *in ipso conatu Iesuitas malè mulctatos oppresserunt*, *&* *ipsum sepulcrum ingentibus saxis*, *Vt imposterū inaccessum foret*, *obstruxerunt*. *Magnæ inde in Aula Constantinopolitana turbæ*, *&* *inter eruditos quæstiones*, quid de hoc sepulcro Mosis statuendum? *Sed doctus quidam Iudæus*, Iecomas *Ben Gad*, *Saphettæ habitans*, *integro libro de hac materia scripto*, *ostendit*, *non Mosis*, Serui Domini *hoc esse sepulcrum*, sed alterius *cuiusdam* Mosis, *qui multis posterior seculis fuerit*. *Atque ita opinio de reperto sepulcro Mosis iterum euanuit*. Hactenus G. Hornius.

Ex simplici lectura horum, quæ ab Hornio narrantur, euidentissimè patet hanc fabulam esse, & ab ipsomet Hornio in odium Catholicæ Religionis, & præsertim Societatis Iesu adinuentam.

Pastores capras in montibus Nebo. & Abarim *pascebant*, *cùmque frequenter obseruarent*, *quasdam capras duobus*, *tribusuè diebus longiùs à grege expatiari*, *&* *abesse*, *reduces Verò pilis admodum suauiter*, *odoris esse*, *visum scrutari rem tam miram*. *Ergo ducibus capris ad præcipitia immanis profunditatis peruenerunt*, *intra quæ* vallem *breui circuitu*, *sed amœnissimam inuenerunt*, *in quam difficillimus per rupes terræ motu*, *Vt Videbatur*, *hinc inde conuulsas*, *descensus dabatur*. *Ibi reperta cauea suauissimi odoris*, *&* *in eius medio* sepulcrum *ex Viuo saxo*, *literis quibusdam inscriptum*. *Ipsi Pastores cum stupore egressi*, *latè odorem de se sordidisque cætera Vestimentis spargebant*, *&* *rei nouitate commoti*, Patriarchæ *Maronitarum in monte Libano*, *&* *Monasterio S. Mariæ*, *quod* Kanobeen Kadischá Mirjàm *Vocant*, *habitanti*, *nomine* Mataxat, *cuncta*, *quæ Viderant*, *quæ repererant*, *nunciarunt*. *Fidem faciebat odor inusitatæ suauitatis*. *Ergo missis eò duobus Sacerdotibus*, *quos inter* Aben Vseph *doctrina*, *ac prudentia excellens*, *monumentum repererunt*, *cui literis Hebrais inscriptum*, MOSES, seruus Domini. *Exhilaratus tanti*, *Vt videbatur*, *miraculi magnitudine Patriarcha*, *Bassam Damasci* Morat *precibus sollicitat*: *Vt sibi* custodia reperti sepulcri *committeretur*. *Sed Græci*, *&* *Armeni*, *&* *Franciscani*, *ac denique* Iudæi *se ijs opponere*, *ac ipsi inter se discordes*, *pecunia*, *&* *largitionibus in Aula apud* Muftim, & Visirium *certabant de sepulcro*, *Vt putabant*, *Mosis reperto*. *Præcipuè Iudæi contendebant* sepulcrum Mosis ad se spectare, *&* *nihil gloriosius inter titulos Imperij Turcici fore*, *quàm quòd sit* Dominus *trium sepulcrorum* Muham-

ma veneratione quidem esse, sed nulla mercatura, aut damnabile lucrum circa eas exerceri posse; neque Catholico Viro id excogitare fas est. Et quia in hac fabula nonnulla inseruntur, quorum notitiæ non omnibus obuiæ sunt, vti Maronitarum Patriarchæ in Monte Libano, Montium item Nebo, & Abarim, Bassæ Damasci, & cæterorum huiusmodi: & vt hæc omnia sine maiori studio omnibus sint nota, hic ea breuiter explicare aggrediar, quibus cognitis, vanitas huius fabulæ propiùs cognoscetur. Itaque -

Maronitæ sunt Christiani in Syria, qui ab Apostolo Petro edocti, nunquam à Catholica fide desciuere. Habent proprium Patriarcham Antiochenum, cuius proprio nomini ob reuerentiam Beato Petro Apostolo debitam; qui primò Antiochiæ sedit, Petri nomen addunt. Habitant in Libano, & à Sancto Marone Abbate, qui eos in fide Catholica confirmauit dicti sunt Maronitæ. Hanc fidem adeò semper illibatam conseruarunt, vt inter eos nec Hæreticos conuersari, nec quidem hospitari permittant. Qua propter à Summis Pontificibus tanquam Ecclesiæ Romanæ dilectissimi filij, semper habiti sunt Maronitæ. Quo nomine ab Hæreticis Orientalibus, & Schismaticis in religionis contemptum, appellantur, quod in Maronitarum gloriam conuertitur, & honorem. De quorum origine, nomine, ac Religione eruditissimam Dissertationem nuper edidit Clarissimus Vir Faustus Naironus Banensis Maronita, in Almo Vrbis Archigymnasio Syriacæ linguæ Lector, ac Bibliothecæ eiusdem Custos, quæ Typis postea

Ro-

Huiusce rei signum esse Hornij consuetudinem mentiendi, quam in exordio Societatis ab eo descripto, prudens & ingenuus Lector manifestè percipiet. Pagina enim 187. in eadem Historia Ecclesiastica de Societate Iesu hoc pacto loquitur Hornius: *Societas hæc confirmata, breui tempore tanta incrementa sumsit, vt vniuersum Orbem multitudine sua, & Collegijs inundaret, mercaturæ; & seductioni liberorum diuitum (auertunt enim cor liberorum à parentibus) intenti; cætera ferè rudes literarum, & paucissimi in tanta multitudine (iam enim trecenta millia, & ampliùs numerant) vel mediocrem habent eruditionem, meri, & inepti aliorum transcriptores, Scripturarum rudes, & linguarum, &c.* Et post pauca: *Sed præcipuum ab ijs Iesuitis malum Regibus, Principibusque Catholicis imminet, quos veneno, & ferro necandos clam inter suos docent pariter, & exercent, &c.* Non est nostrum nobilissimam hanc Societatem Iesu à calumnijs impudentissimi hominis vindicare, cùm nec locus, nec tempus, neque præsens argumentum id permittant. Hoc vnum volo vt sciat Hornius: quòd Societas Iesu est Turris fortitudinis à facie inimici, nec desunt in ea Viri fortissimi, qui se, & sua defendere sciunt, & valent, sed iacula stultissimorum hominum, vti est Hornius, paruipendenda sunt, quia fragilia, & vana. Voluit itaque Hornius hac fabula de sepulchro Mosis contra Patres Societatis Iesu Orbem commouere, quasi ipsi ex reliquijs corporis Mosis mercaturam facere voluissent, ideòque tanto studio, & sollicitudine eas quæsiuissent. Sed non intelligit Hornius: Sanctorum reliquias in Ecclesia Catholica in sum-

Domini in terra Moab. *Et sepeliuit eum in Valle in terra Moab contra Beth Peor. Et non cognouit quisquam sepulchrum eius vsque ad diem hanc.* Deuteron. 34. ver. 5. & 6.

His ita prænotatis Hornij impostura de sepulchro Mosis manifesta est. Siquidem Pastores Maronitę, si capras in montibus *Nebo, & Abarim* pascebant, necessariò dicendum est, eas ad pascua fuisse deductas vltra 240. milliaria: nam tanta est distantia à Monte Libano ad montes Nebo, & Abarim; quod scire debet Hornius, si Cosmographiam, & locorum distantias metiri sciat. Nonne planè stultus esset, si quis putaret verum esse id, quod ab Hornio dicitur, de Pastoribus Maronitis pascentibus capras suas in montibus Nebo, & Abiram? quasi in monte Libano non essent pascua pro capris alendis abundanter, vt necesse esset aliunde, & in longinquis regionibus ea inquirere. Sequitur Hornius: *Referunt Pastores caprarum Patriarchæ Maronitarum habitanti in Monasterio Kanobeen in monte Libano, nomine Mataxat, cuncta, quæ viderant, quæ repererant in monte Nebo.* Hic aliud solemne mendaciũ Hornij detegitur. Dicit Hornius huiusmodi sepulchri inuentionem accidisse anno Domini 1655. sed nullus Patriarcharum Maronitarum eo magico nomine *Mataxat* appellari deprehenditur.

Anno siquidem Domini 1648. defuncto Iosepho Accurense Patriarcha Antiocheno Maronitarum, euehitur in Sede Patriarchali Ioannes Safrensis; qui cùm sedisset annis septem, & aliquot mensibus, de hac mortali ad æternam vitam translatus est. Obijt in Monasterio Patriarchali Canobin, magna sancti-

Romæ per Zachariam Dominicum Acsamitek à Kronenfeld Boëmum Pragensem linguarum Orientalium Typographum anno 1679. euulgata fuit, in 8.

Mons autem Libanus, vbi Maronitæ habitant, situs est in regione Syriæ sub grad. 35. eleuat. Poli. Ab ora Maris Phœnicii, & à Tripoli 6. mill. passuum distans: Radices exendit versus Arabiam ab Occasu in Ortum: est longitudinis 125. miliarium circiter. Diuiditur in aliquot Regiones, seù Prouincias, quarum nulla hodie propriè nomen Libani retinet, nisi illa quæ ܓܘܒܐ ܕܒܫܪܝ *Giobbe Bsciarrai* appellatur; vbi Maronitarum Patriarcha in Monasterio dicto *Canobin*, hoc est *Cænobio* propè Ecclesiam in honorem B. V. Mariæ Assumptæ dicatam residet. Reliqui Maronitæ in alijs Montis Libani latioris nominis Prouincijs habitant, inter quas, nulla maior censetur ea, quæ in medio Montis sita est, inaccessa, & inuia, nuncupata ܟܣܪܘܢ *Kesruàn*, vulgò *Castreuàn*, vbi Patriarcha vicum habet cum Monasterio, & Ecclesia S. Arsenio dicata, quem incolæ ܡܪܝ ܫܠܝܛܐ *Mar Scialita* appellant; & corrupto vocabulo, Bremont in Itinerar. cap. 22. lib. 2. *Marsellietta* appellat. Hæc Prouincia subijcitur Bassæ Sidonis, id est Saidæ; sicut illa pars Montis, dicta *Giobbe Bsciarrai*, quæ propriè Libanus est, Bassæ Tripolitanæ Vrbis subijcitur. Vide Bremont Massilien. in Itinerario Ægypti lib. 2. cap. 20.

Mons autem *Nebo*, & *Abarim* est in terra Moabitarum supra Iordanem contra Ierichuntem Deuter. 32. 49. sub poli eleuat. gr. 31. vti omnes Geographi assignant. Ibi mortuus est Moses seruus

à Domino nostro, & Diademate Capitis nostri Patriarcha Stephano sedente super Sede Antiochiæ, ad Patrem Patrum Papam Clementem X.

Cùm itaque nullus ex supradictis Patriarchis Antiochenis Maronitarum vocetur *Mataxat*, liquet planè, Hornium esse mendacem, & impostorem. Sed ad alia pergamus. Prosequitur Hornius: *Exhilaratus tanti, vt videbatur, miraculi magnitudine Patriarcha, Bassam Damasci Morat precibus sollicitat: vt sibi custodia reperti sepulcri committeretur.* O rerum humanarum stupidam Hornij ignorantiam! Non putabam eum tantam Prouinciarũ Orientalium notitiam habuisse, ac pro suo lubitu ditiones, & præfecturas ex hac in illam commutare potuisse. Libani Prouincia, vbi situm est Canobin, sub ditione Bassæ Tripoli manet. Alia eiusdem dicta *Kesruàn*, vbi est Monasterium Mar Scialitæ, Imperio Sidonis Bassæ subijcitur, nec Bassa in Bassam potestatem habet, vnde fictitium est quicquid de Bassa Damasci Morat dicitur ab Hornio. Qui quidem Bassa Damasci anno 1655. non vocabatur *Moràt*, sed *Bescir*, de quo audi, quid de eo dicat Simonius Maronita suprà citatus de Syrorum rebus benè instructus. *Anno Domini 1654. vel circa, Bassa Damasci erat quidam nomine* ܒܫܝܪ *Bescir, qui cùm diuitias multas acquisiuisset, & gratiam apud Magnum Turcarum Dominum inuenisset, fuit ab eo vocatus vt Constantinopolim adiret, cùm iam eum magnum Vizirium creasset, eique vsque ad Aleppi Vrbem Regia Sigilla transmisisset. Cùm autem Constantinopoli suum officium exercere cepisset, ob antiquas inimicitias, quas cum Gianisaris habebat, vindictam de eis sume-*

tatis fama de se relicta an. Dom. 1656. Tempore igitur huius Patriarchæ Ioannis Safrensis huiusmodi fabulam de sepulchro Mosis inuento diuulgari necesse fuerat, quia anno 1655. quo eam contigisse asserit Hornius, Ioannes iste Safrensis Patriarcha viuebat, & non Mataxat fictitium nomen fictitij Patriarchæ ex cerebro Hornij procreati.

Post Ioannem Safrensem successit in Patriarchali dignitate Georgius Besbehel electus die 1. Ianuarij 1657. Vir prudens, & sapiens. Vixit in Patriarchatu annis 12. & mensibus tribus. Obijt in Monasterio S. Arsenij, vulgò nuncupato *Mar Scialìta* in Prouincia *Kesruàn*, anno Domini 1670. Ob cuius obitum cùm vacasset Sedes Patriarchalis Antiochena 38. diebus ob pestilentiam tunc in Syria grassantem, tandem in Sede Patriarchali collocatur Stephanus Aldoiensis, & ex patria dictus Edenensis, anno Dominĩ 1670. qui adhuc viuit, & faxit Deus, vt ob bonum, & illorum populorum commodũ diù incolumis seruetur. Hanc Patriarcharũ Antiochensium Maronitarum notitiam habui à R. D. Ioseph Gratia Simonio Sacerdote Hesronita Maronita è Monte Libano qui cùm Romam à Stephano Patriarcha missus ad Clementem X. Summũ Pontificem pro obedientia suo nomine S. Sedi Apostolicæ præstanda, & pro Pallio obtinendo aduenisset, eã ad me transmisit sua manu scriptam, cum hac subscriptione Syra -

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Presbyter Ioseph Gratia Hesronita missus

in *Fragmentis Tabularum*, In quodam carmine, inquit Buxtorfius in Abbreuiaturis, ponit nomen suum זלמון הנקדן *Zalmòn*, hoc est *Salomon Hannakdàn Punctator*, Et apud eundem Buxtorfium msc. reperitur. Hottingerus Class. I. Biblioth. Orient. librum cum huiusmodi nomine *En Hakkorè* cuidam R. Iosè Ben Scem Tòu attribuit, & dicit continere Regulas, seù Methodum concionandi.

תפרלר ר׳ ירוחם בר משולם

מפרווינצא תלמיד הרא״ש בשנת הצ״ד חבר ס׳ אדם וחוה ומשרים על הדינים:

1034 R. IERVCHA'M BAR MESCIVLLA'M GALLVS de Prouincia, discipulus *Harròsc*, id est *R. Ascèr*, & *R. Abraham Ben* אסמעל *Asmaèl*, scripsit librum de rebus ad ritus, & iudicia pertinentibus, quem nuncupauit -

אדם וחוה ומישרים *Adam VeChauà umèsciarim Adam*, & *Eua*, & *rectitudines*. In eo enim agitur de officio parentum erga filios; de doctrina Legis; de Precibus; festiuitatibus; de Iudicijs spiritualibus, & corporalibus excommunicatione, & pœnis infligendis; de ciborum delectu; de ieiunijs; de heterogeneis non coniungendis; de insitione; de campis, & vineis, & cæteris huiusmodi. Excus. Venetijs apud Aloysium Bragadinum filium Petri Bragadini anno שי״ג 313. Chr. 1553. in fol. Claruit hic Auctor anno mundi צ״ד 5094. Chr. 1334 secundùm quòd scribit *Iuchasìn* pagina 133. b. Algazæus, & R. Dauid Ganz ad hunc annum.

תפרלס רבי ישועה בן ר׳ יוסף הלוי הספרדי חבר ס׳ הליכות עולם על דרכי תגמ

mere volens, eos officijs expoliauit, eaque conferendo ijs, qui suis partibus adhærescebant. Vnde factum est, vt Gianisari apud magnum Turcarum Dominum de nece magni Visirij agerent, eumque impellerent, vt Visirij caput amputaretur, vti factum est diebus quadraginta, postquam ad officium magni Visiratus subleuatus fuisset.

Post Bassam Bescir *constituitur Bassa Damasci eius filius nomine* محمد Maumèd, *iuuenis quidem ætate, sed canus mente, qui post mortem patris successit ei in officio, & munere magni Visiratus, & est ille, qui temporibus nostris adhuc viuit cum notabili damno totius Christianitatis.* Ita testimonium Simonij, quando tempore Clementis X. sanctæ memoriæ suprà narratam notitiam Patriarcharum Maronitarum, quorum patriam, natales, vitam, mores, & res ab eis gestas luculenter descriptas, ad me transmisit. Qui cùm hanc fabulam de sepulchro Mosis à capris Maronitis inuento, ex Hornio à me sibi propositam legisset risum continere non potuit. Vnde à plebe Iudaica, cui falsum Auctorem Iacomem Ben Gad obtrudit, exibilandus est Hornius, & cum sua fabula relinquendus.

תפרלג רבי יקותיאל הכהן בר יהודה נקרא יהב״י חבר ס׳ עין הקורא וגם כן נקרא סס זס מחבר זלמון הנקדן:

1033 R. IEKVTIEL HACCOHE'N BAR IVDÆ dictus יה״בי *Ichaui* per initia dictionum. Scripsit librum inscriptum -

עין הקורא *En Hakkorè Oculus Lectoris*, Tit. ex Iud. 15. 19. Liber Grammaticus est, & in quo de ratione punctationis agitur. Eius meminit Elias Germanus

monialibus, quæ hodie apud Hebræos sunt in vsu; & secundùm quod in Talmude inueniuntur, succinctè explicantur, vel indicantur, vt faciliter quis possit eas in eodem Talmude adinuenire. Excus. Ferrariæ apud Abrahamum Aben אושקי *O'scki* sub Don Hercule Atestino Ferrariensium Duce, anno mundi קר״ה 315. Chr. 1555. in 4.

אבו ישמעאל פראבי
תקל״ו

חבר ספר עין משפט והם ששים דרושים כפי דעת ארסטו והעתיקו מלשון ערב ללשון הקודש טודרוס טודרוסי בן משולם בן דוד טודרוס ספרדי :

1037 ABV ISMAE'L PHARABI' Philosophus Arabs, scripsit Arabicè -

ס׳ עין משפט *Sèpher En Miscpàtt Liber Oculi Iudicij*. Sunt 60. Tractatus Philosophici, sed succincti ad mentem Aristotelis compositi, quos ex Arabico in Hebraicum transtulit *R. Todros Theodorus Ben Mesciullàm Ben Dauid Todros Hispanus*. Extat msc. in Biblioth. Vaticana Papyr. in 4.

תפלות הישמעאלים
תקל״ם

בלשון ערבי ונכתב בלשון עברי נמצאת בי׳ בוואטיקאנו על פפיר :

1038 PRECES, & ORATIONES ISMAELITARVM idiomate Arabico, & characteribus Hebraicis scriptis exaratæ. Extant in Bibliotheca Vaticana Papyr. in 8.

ר׳ ישעיה בן אברהם הלוי מפראג חורוויץ
תקל״ם

חבר ס׳ שני לוחות הברית על תורה שבכתב ועל תורה שבעל פה והביא אותו לדפוס ר׳ שעפטל סג״ל בנו ונדפס באמשטרדם בבית עמנואל בנבנישתי שנת [illegible] ;

1039

עניני התלמוד : וזה מאסף כל דרכי הגמרא :

1035 R. IESCIV'AH BEN R. IOSEPH HALLEVI' Hispanus Castiliensis, scripsit librum -

הליכות עולם *Halichòth Olàm Incessus mundi*, seù *Itinera seculi*, Tit. ex Habacuc 3. 6. Est introductio ad intelligendam methodum, & formulas à Doctoribus Talmudicis in ipso Talmude adhibitas. Vbi de Tanaitis, & Amorraitis, & quomodo ex illorum symbolis, & modis loquendi eorundem doctrina cognosci possit. Vixit hic Auctor Toleti, vbi anno 227. Chr. 1467. suasu Don ווידאל *Vidalis* Ben לביא *Leuià* hunc librũ scripsit. *Scialscèleth hakkabbalà* pagina 62. b. & R. Dauid Ganz ad hunc annum sexti millenarij. Excusus Constantinopoli anno נכר 270. Christi 1510. in 4. Item Sabionetæ anno 327. Christi 1557. in 4. Et Mantuæ anno ש״נ״ג 353. Chr. 1593. in 4.

Constantinus L'Empereur sub nomine *Clauis Talmudica, complectens formulas, loca Dialectica, & Rhetorica priscorum Iudæorum*, anno Domini 1634. Lugduni Batau. ex Officina Elseuiriorum Latinè euulgauit: cui additur pagina 222.

R. Samuelis Hannaghid Introductio ad Ghemaram, quæ & Hebraicè in fine *Halichòth Olàm* reperitur.

ר׳ ישמעאל הכהן מתונסי
תקל״ו

חבר ס׳ הזכרון על הדינין הנוהגין בזה הזמן ונדפס בפירארה שנת קרי״ה לפ״ק :

1036 R. ISMAE'L HACCOHE'N Tunetanus, scripsit librum, cuius titulus -

ס׳ הזכרון *Sèpher Hazzicaròn Liber Memorialis*. Tractat de ritibus, & cere-

1039 R. ISAIAS BEN ABRAHAM LEVITA de familia הורוויץ *Horuuitz*, scripsit magnum Volumen, quod nuncupauit -

שני לוחות הברית *Scenè luchòth habberìth Duæ Tabulæ Fœderis*, Tit. ex Deuteron. 9. 15. Historicè, & doctrinaliter pertractat de vtraque Lege scripta scilicet & orali. Excus. est Amstelodami anno mundi 5404. Chr. 1644. opera, & studio *R. Sciaphtàl* סגן לויה *Sègen Leuiàh Substitutus Leuiticus* de Poznania typis *Immanuelis* בנבנישתי *Benbenaste* in folio.

תתרל״ט רבי ישעיה בר אליה חבר פוסקים מר׳ שלמה מברצילונה, מרמב״ם : מרש״י, ר׳ תם : מר׳ ברוך : ומרבי חננאל ונמצא כ״י בבית ספרי דוכס אורבינו אצל וואטיקאנו ,

1040 R. ISAIAS BAR ELIÆ, scripsit Decisiones selectas ex operibus *Rambàm*, *Riscbà*, *Rasci*, *R. Tham*, *R. Barùch*, & *R. Chananèl*. Reperiuntur msc. in Biblioth. Vrbinatensi apud Vaticanum Papyr. in 4 sub num. 33.

Eiusdem הלכות *Halachòth* ex Ghemara ad ritus, & cæremonias pertinentes. Reperiuntur msc. in Biblioth. Vaticana in 4. papyr. sub nu. 184. 346. & 349.

תתר״מ ר׳ ישעיה מטראני חבר נמוקי׳ על התורה ונזכר בס׳ אמרי בינה מעזריה מן האדומים דף קכ״ז ,

1041 R. ISAIAS DE TRANI, scripsit *Obseruationes super Pentateuchum*. Eius meminit R. Azarias de Rubeis in suo libro אמרי בינה *Imrè binà* pag. 127.

תתרמ״א ר׳ ישעיה הלוי חבר ס׳ בית הלוי על הדינים ופי׳ על קצת מקומות מהגמרא נדפס שנת בר״כ״ח ,

1042 R. ISAIAS HALLEVI'

Leuita, scripsit -

ס׳ בית הלוי *Librum Beth Halleuì Domus Leui*, Tit. ex Psal. 135. 20. Tractat de rebus iudicialibus, & explicantur quædam loca Ghemaræ. Excus. anno בר״כח 257. Chr. 1427. loco non notato.

תתרמ״ג ישר או ס׳ הישר לפי שכל דבריו הם על הסדר כמו שהיו בעולם ועל ענין אשר שקרא תולדות אדם כמו שאומר בהקדמת זה הספר : וכן מדבר על ענייני שכתובים בתורה ובספר יהושע,

1043 IASCIA'R, ò SE'PHER HAIIASCIA'R *Rectus*, siuè *Liber Recti*, Tit. ex Ios. 10. 13. Explicat Historias contentas in Pentateucho Mosis, & in libro Iosuè, & multa addit ad modum paraphrasim curiosa quidem, sed vt plurimùm fabulosa, sicut est fabulosum quod dicitur in Præfatione de huius libri inuentione, eum nempè fuisse inuentum tempore euersionis Vrbis Ierosolymitanæ in quodam Palatio, vbi reclusus erat quidam senex, apud quem quamplurimi libri Hebraici inuenti sunt, inter quos iste liber *Iasciàr*, qui in Hispaniam adductus, & apud Hispalim asseruatus, tandem Neapolim aduenit, vbi publici iuris factus, vltimò Venetijs prodijt apud Petrum Aloysium, & Laurentium Bragadinum an. חש״פה 5385. Chr. 1625 in domo Ioannis Coleonis in 4. Est & alius liber cum hoc titulo ס׳ הישר. Vide suprà num. 907.

תתרמ״ד ר׳ ישראל בן ר׳ אליה מזרחי כתב אגרת קטנה על ספר אביו אשר עשה פירוש על פירוש רש״י על התורה : ונמצא בפירושו נדפס בויניציאה שנת ש״ח :

1044 R. ISRAE'L BEN R. ELIÆ MIZRACHI', scripsit Epistolium super librum patris, quo Commenta-

tarij Rabbi Salomonis Iarchi exponuntur. Excus. cum eodem libro Venetijs apud Danielem Bombergum anno ש״ה 305 Chr. 1545. in fol.

תק״מה רבי ישראל אשכנזי מאוסטריך הנקרא בינינו איסרלן או ישראלין חבר ס׳ תרומת הדשן על הדינים ׃ וחבר ש״ת ׃

1045 R. ISRAE'L ASCHENAZI Germanus de Austria, à Germanis nuncupatus איסרלן *Isarlàn*, vel ישראלין *Isralìn*, scripsit librum cum titulo -

תרומת הדשן *Terumàth haddèscen Ablatio cineris*. Sunt 354: ש״ת *Quæsita, & Responsa* ad cæremonialia pertinentia secundùm numerum vocis דשן *Dèscen Cineris*. Excusus Venetijs apud Danielem Bombergum anno ער״ט 279. Chr. 1519. in 4. Et ibidem anno ש״ו 306. Chr. 1546. apud Marc. Anton. Iustin. in 4. In eodem libro extant -

פסקים וכתבים *Pessakim Decisiones*, & *Chetauim*, Instrumentorum formulæ variæ pertinentes ad forum contentiosum, eiusdem Auctoris. Scripsit -

ביאורים על ר״ש״י על התורה *Biurim al Rascì al Hattorà Elucidationem super Commentarium R. Salomonis Iarchi super Legem*, Excus. ibidem apud eundem. Et ibidem apud Marcum Antonium Iustinianum anno ש״ו 306. Chr. 1546. in 4.

תק״מו ר׳ ישראל בנימן עשה הסכמה על פי׳ ר׳ אברהם גדליה על הילקוט כתנאה ונתקבלה ס׳ ילקוט דפוס ליוורנו שנת ת״י ׃

1046 R. ISRAEL BENIAMIN approbauit *Perùsc Abrahami Ghedaliæ super Ialkùt*. Excus. cum eodem an. 410. Chr. 1650. in fol. Par. II.

תק״מו רבי ישראל בן מנחם

מרוויגו עשה הסכמה על ס׳ הזהר ר׳ שמעון בן יוחאי ונדפסה בתחלת תקונים ספר אלו נדפס במנטובה שנת ש״יח לפ״ק ׃

1047 R. ISRAE'L BEN MENACHE'M DE ROVIGO protulit iudicium de libro Zòhar R. Simeonis Ben Iochài, illumque approbauit, & laudauit. Excus. initio תקונים eiusdem. Mantuæ anno ש״יח 318. Chr. 1558. apud R. Meir Bar Ephràim, in 4.

תק״מח ר׳ ישראל בן משה חבר ס׳ על הנפש על דרך הקבלה ׃

1048 R. ISRAE'L BEN MOSIS scripsit librum *De Anima* Cabalisticè, Latinè redditus à Iosepho de Voysin cum hac inscriptione: *Disputatio Cabalistica R. Israël filij R. Mosis de Anima*. Cui additur -

Opus Rhythmicum R. Abraham Aben Ezra de modis, quibus Hebræi Legem solent interpretari. Adiectis Commentarijs ex Zòhar, alijsque Rabbinorum libris, cùm ijs, quæ ex doctrina Platonis conuenere. Parisijs apud Tussanum du Bray 1635. in 8. In fine libri extat tractatus de formatione hominis, incipit

דבר חדש אשר חדש החכם מהר״ר ישראל בן הר״ר משה ז״ל ידבר במעלת צורת האדם וכו׳ ׃

Res noua, quam renouauit sapiens R. Israël Ben R. Mosis b. m. loquitur de excellentia formationis hominis, &c. Eius meminit Auctor Obseruationum ad librum בחינת עולם pag. 317. Vide ibidem pag. 320.

תתמ״ט ר׳ ישראל בן ר׳ ישראל בן רבי משה נאגרה בן ר׳ לוי נאגרה תושב דמשק חבר ס׳ זמירות ישראל ונדפס ק״פ ומירות

làth Sciabbàth Holocaustum Sabbathi. Tertia עולת חדש *Olàth chòdesc Holocaustum Neomeniæ*, iuxta tria genera Holocaustorum, quæ antiquitùs ex integro cremabantur. Hinc complectitur Cantiones triplicis generis decantandas, vel quotidie, vel singulis hebdomadibus, vel singulis mensibus, hoc est Sabbathis, & Calendis, vocatur etiam alio nomine, nempè -

מימי ישראל *Memè Israèl Aquæ Israëlis*, quo titulo innuit Auctor, huiusmodi sua Carmina esse præstantiora aquis in Scriptura commendatis, videlicet aquis השלוח׃ מנחות׃ מריבה׃ מצור׃ וזהב׃ *Siloe, Menachòth, Meriuà, Metzùr, & Zahàu*. Fuit correctus diligenter per R. Isaacum Gersonem, librorum correctorem tunc temporis Venetijs valdè diligentem, & satis notum.

Buxtorfius in sua Bibliotheca Rabbinica nobis exhibens librum cum titulo -

זמירות *Zemiròth Cantiones*, dicit, esse elegantes quasdam Cantiones in honorem Sabbathi decantandas, cum rhytmis Germanicis, & explicationum notis Hebraicis. Adiecta est & alia Cantio Hebræa cum rhytmis Germanicis, elegans, & iucunda, continens disputationem inter aquam, & vinum, vtriusque laudes, & vtilitatem ex sacris literis pulchrè demonstrans. Libellus in 8. Idem fermè habet Plantauitius.

בק״ב ר׳ ישראל בן סנאל חבר ס׳
ממשפטי הככבים מובא בי בוואטיקאנו׃

1050 R. ISRAE'L BEN SANAE'L scripsit librum -

ממשפטי הככבים *Mimisppattè haccochauìm De Iudicijs Astrorum*. Extat msc. in Biblioth. Vatic. Papyr. in 4. sub num. 67.

ונדפס בצפת תוב״ב בגליל העליון תחת ממשלת סולטן מוראט על ידי ר׳ אליעזר בן ר׳ יצחק ולעת פ״ק שמ״ז בבית ר׳ אברהם בר יצחק אשכנזי׃

1049 R. ISRAE'L BEN R. ISRAE'L BEN R. MOSIS NA'GERA BEN R. LEVI' NA'GERA Damasci incola, sed origine Hispanus, Poëta insignis. Dum esset Damasci quotidie versabatur in Muahamedanorum Meschitis, seù Templis, vt audiret Turcarum, & Arabum cantilenas, quas in Rhythmos Hebraicos, vel etiam Chaldęos conuertebat. Inde composuit diuersa Carminum genera, lingua etiam Hispana modulanda; nam omnes ferè Iudæi Orientales, cùm ex Hispania eiecti fuerint, linguam Hispanam retinuerunt, & Hispanicè loquuntur, quibus Carminibus simul collectis librum composuit sub titulo -

זמירות ישראל *Zemiròth Israèl Psalmodia Israëlis*. Sunt 108. כאנין *quasi Hymni*. Excus. Tzaphetæ Galileæ superioris sub Dominatu Sultani Amuràth, per manus Eliezaris Ben R. Isaaci ול״פ״ה *Zalatà* apud R. Abrahamum Ben R. Isaaci Aschenazì Germani anno שמ״ז 347. Christi 1587. in 4. characteribus quadratis, & punctatis. In fine huius libri reperitur eiusdem Auctoris libellus inscriptus -

משחקת בתבל *De contemptu mundi, & de eius Vanitate cognoscenda, & irridenda*. Excusus simul cum eodem, & ab ijsdem anno prænotato.

Anno ש״ם 340. Chr. 1580. & anno השנ״ט 5359. Chr. 1599. & anno הש״ס 5360. Chr. 1600. apud Ioannem de Gara prodijt Venetijs locupletior pariter in 4. Diuiditur in tres Partes. Prima Pars vocatur עולת תמיד *Olàth Tamìd Holocaustum iuge*. Secunda עולת שבת *O-*

In alio Codice msc. partim pergam. & partim papyr. in 4. vocatur *R. Israël Ben* צחל *Tzabel*.

תתרנ"א **רבי ישראל סרוג** חבר קבלה שקבל מפה לפה מר' יצחק אשכנזי : נמצאת בספר לקוטים שונים שלקטו ר' שמואל אשכנזי וכו' :

1051 R. ISRAE'L SARV'GH scripsit Cabalam, quam receperat ex ore *R. Isaaci Aschenazi Germani* cognomento האר"י hoc est *Haschenazi R. Itzchàk*. Reperitur in לקוטים שונים *Spicilegijs iteratis* ex scriptis Rabbì Iosephi del Medico Cretensis Tom. I.

תתרנ"ב **ר' ישראל בן ר' פתחיה** המכונה ר' איסרליין נזכר בספר אגור סימן של"ה שנשאל על מי שמת לו אביו או אמו באדר ובסוף שנה השנה מעת סיקום השנה מעוברת אם יאמר קדיש באדר השני או באדר הראשון : וכו' .

1052 R. ISRÀE'L BEN R. PETACHIA' cognomento *Isarlijn*, cuius mentio fit in libro אגור *Agùr* num. 335. vbi interrogatur: An ille, cui mortuus est pater, aut mater in mense Adàr, & in fine mensis, anno embolismico insequenti teneatur recitare קדיש *Kadìsc* Preces pro patre, aut matre in mense *Adàr*, an verò in mense *Veadàr*? Dubij solutio ibi videnda. Vide etiam infrà in *R. Issachar Ben R. Moscè Petachià*.

תתרנ"ג **ר' ישראל מרוויגו** פסק פסק על תקוני הזהר ונדפס עם אותו הספר הנז' ויסד ש"ח במנטובה :

1053 R. ISRAE'L DE ROVIGO scripsit quandam Decisionem super *Tikunè Hazòhar*. Excusa est cum eodem libro *Hazòhar* Mantuæ anno 318. Chr. 1558. in 4.

תתרנ"ד **ר' ישראל רקינאטי** נזכר בספר מאורי דף רל"ב :

1054 R. ISRAE'L RECANATI veluti Scriptoris meminit in suo libro Mauroy pag. 232.

תתרנ"ה **ר' יששכר בער בן רבי פתחיה משה** חבר ס' אמרי בינה על מלות זרות שבספ' הזהר : ומקור חכמה על פשטי הזהר : וחבר ס' פתחי יה והוא פי' על פרדס רמונים : וס' יש שכר על שם יששכר והוא על דיני הזהר :

1055 R. ISSACHA'R BA'AR stupidus *Ben R. Petachià Mosis* scripsit -

ס' אמרי בינה *Sèpher Imrè binà Liber eloquiorum Intelligentiæ*, Tit. ex Prouerb. c. 1. v. 2. Quid de hoc libro proferat Buxtorfius, sicut & de sequentibus, hìc referam. Liber nouus (inquit) & recens est, complectens explicationem vocum exoticarum, & difficiliorum in Zòhar, & est eius quoddam Lexicon, impressus Pragæ anno שעא 371. Chr. 1611.

Alter liber ipsi adiunctus, est eius quasi altera Pars, cui titulus -

מקור חכמה *Mekòr Chochmà Fons Sapientiæ*, in quo breuiter, & perspicuè explicat פשטי הזהר *sensum rerum, quæ in Zòhar* tractantur. Auctor eius ר' יששכר בער *R. Issachàr Vàar*, id est *Vrsinus*, filius R. Mosce Petachià. In Præfatione scribit, se conscripsisse etiam -

ס' פתחי יה *Librum Pitchè Iah* in memoriam nominis patris sui פתחיה *Petachià*, qui sit quasi Commentarius illustris in librum Cabalisticum פרדס רמונים *Pardès rimmonìm*.

Alterum etiam, cui titulus -

יש שכר *Iesc sachàr*, in memoriam nominis sui Issachár. Agit de sententijs iudicialibus libri Zòhar. Porrò in citatione foliorum in duobus prioribus libris, Auctor scribit, se secutum editionem

nem Zòhar Cremonensem, quòd ex pluribus exemplaribus prostet, quàm editio Veneta. Citatur & alius huius nominis in libro Cosri fol. 187. in Commentar. col. 4. Denique etiam vocat sic R. Azarias tertiam Partem libri sui מאור עינים. Hactenus Buxtorfius, cui libenter fidem adhibeo ob diligentem, & sedulam curam, quam in referendis libris à se visis, contrectatis, & examinatis habet, vti facit in hoc libro אמרי בינה *Issacharis Bàar*. De quo, quia illum non vidi, nihil huic notitiæ à Buxtorfio traditæ, addam; Nisi quoad librum יש שכר *Iesc sachàr* obseruo, seorsim fuisse excusum Pragæ anno ש״ס״ט 369 Chr. 1609. in 4. per manus Ghersciòm Ben R. Bezalèl; vbi ritus, & cæremoniæ Iudaicæ cum suis iudicijs, qui dispersi sunt per librum Zòhar, simul colliguntur, & secundùm ordinem seruatum in שלחן ערוך ordinantur, & disponuntur, vt apparet ex Tabula in fine libri posita, postquam annotantur errata, cum suis correctionibus.

Obseruo secundò illud, quod dicitur de editione Cremonensi, eam plura exemplaria habere, quàm habeat editio Veneta, pro *Veneta*, substituendum putarem *Mantuana*, quia liber Zòhar nunquam Venetijs, quod sciam, impressus fuit, sed tantùm Cremonæ, & Mantuæ, vt notat ipse Buxtorfius in voce זוהר *Zohar*.

Ex Buxtorfij F. ad פתחי יה *Pithchè Iah Porta Dei* adde: Quòd sit Enchiridien Cabalisticum breuiter decem capitibus explicans decem Sephiròth, siuè Numerationes Cabalisticas. Impressus Pragæ anno 354. Christi 1594. in 4.

תתנ״ז **ר׳ יששכר בער בן נפתלי**

כהן משעברשין בארץ פולין הנקרא באר היטב
חבר פירוש על ס׳ רבות ועל חמש מגילות דבתא וקראו מתנות כהונה׃

1057 R. ISSACHA'R BA'AR BEN NEPHTALI' SACERDOS de Sciaauarescìn in Polonia, cognomento *Beer Hetèu*, scripsit -

מתנות כהונה *Mathanòth Cheunnà Dona Sacerdotalia*. Est expositio literalis & historialis in totum librum Rabbòth, & in Medràsc quinque paruorum Voluminum, scilicet, *Cantic. Canticorum*, *Ruth*, *Threnos Ieremiæ*, *Ecclesiasten*, & *Esther*. Excus. Amstelodami anno 401. min. supputationis, Christi 1641. apud Immanuelem Benbanasti in fol. Scripsit etiam -

מראה כהן *Marè Cohèn Visio Sacerdotis*, quo varia loca libri *Zòhar* complectuntur, & explicantur. Excus. Cracouiæ anno 349. Christi 1589. regnante Sigismundo III. Polonorum Rege. In 4.

תתנ״ח **ר׳ יששכר בן רבי יקותיאל**
חבר קצור ספר התרומות והיה תלמיד הרא״ש ומת שנת צ״ב ו׳
כן בשלשלת הקבלה דף ס״א׃

1058 R. ISSACHA'R BEN R. IEKVTIEL scripsit -

קצור ספר התרומות *Kitzùr Sèpher hatterumòth Epitome libri Hatterumòth De Oblationibus*. Fuit hic discipulus *Harròsc*, idest *R. Ascèr*, & obijt anno 92. sexti millenarij, nempè Christi 1332. Ex *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 61.

תתנ״ט **ר׳ יששכר בן ר׳ מרדכי**

דידיע ן׳ סוסאן חבר ס׳ עיבור שנים ותקופות
נדפס בויניציאה בבית יואן די גארה שנת השל״ך וחבר גם כן
מעולת יששכר׃ כמו נראה בסוף ספר הזה׃

1059 R. ISSACHA'R BEN R. MORDOCHA'I דידיע DIDIA'A ABE'N סוסאן SVSA'N scripsit -

ס' עיבור שנים *Sepher Ibùr Scianim Liber intercalationis annorum*. Ex tit. indicatur de quo agitur. De Cyclo nempè Lunari, & ordinatione annorũ pro embolismis stabiliendis, & Neomenijs inueniendis, & calculandis. Oblatus fuit ab Auctore huiusmodi liber cuidam sapienti Rabbino nomine *Aharòn* אשכנזי *Aschenazì Germano* anno שי"ד 314. minor. supputationis, Christi 1554. quem laudauit, & institit, vt typis traderetur, sicut post decennium factum est opera, & diligentia R. Salomonis cognomento ר"י *Ri*. Impressus itaque fuit Thessalonicæ anno 5324. Chr. 1564. sed non ita perfectus, vt postea factum est Venetijs apud Ioannem de Gara, opera *Mosis Gabài*, per manus Isaaci טרויש *Treuùs* anno אשל"ך 351. Christi 1591. in 4. vbi multa addita sunt, inter quæ absolutus Tractatus de תקופות *Tekuphis* tam secundùm hypothesin *Samuelis*, quàm *Ràu Adà*, quem appellauit -

פעולת יששכר *Peulàth Issachàr Operationem Issacharis*. Vide pagina 109. circa finem libri. Et sic absoluimus III. Partem Bibliothecæ Rabbinicæ.

תם ונשלם חלק השלישי ׃

Finis Tertiæ Partis.

שבח לאל משיחי וגואלי ׃

Laus Deo Christo meo, & Redemptori meo.

לוח הטעיות ותקונם׃ והוספתי גם כן דברים רבים על הראשונים׃

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 36. *col.* 2. ad R. Iudam Ariè dictum Leonem de Modena Adde: Scripsit librum, quem nuncupauit -

3. בית יהודה *Beth Iehudà Domus Iudæ*. Hunc descriptum habes pag. 848. col. 2. ibi videndus.

Pag. 40. *col.* 2. *lin.* 15. Adde -

Excus. Venetijs apud Danielem Zanetum anno 5310 Christi 1550. in fol.

Pag. 46. *col.* 1. *num.* 624. In R. Iudas Hachasid, Adde -

4. Quidam *R. Iudas Hachasid* nescio, an sit idem cum descripto, scripsit -

ס׳ החסידים *Sèpher hachasidìm Librum piorum*. De moribus rectè componendis. Est liber præclarus, & apud eos magnæ existimationis. Aliquoties fuit impressus, sed primò Bononiæ anno mundi 298. min. supput. Chr. 1538. apud Abrahamum Haccohèn Ben R. Mosis Haccohèn, in 4. charta tersa, & charactere eleganti.

Pag. 56. *col.* 2. *lin.* 15. אוביו *lege* אביו.

Pag, 58. *col.* 3. *lin.* 21. execrenda *lege* exercenda.

PAg. 5. *num.* 590. in R. Iedidiàh Ben R. Isaaci Gabài, Adde -

Nuper docuit me Clariss. Vir Antonius Magliabechius Bibliothecæ Sereniss. Magni Ducis Etruriæ Præfectus: quòd hic R. Iedidiàh superioribus annis substitit aliquandiù Florentiæ, vbi & Typographiam Hebraicam aperuit, sed paulò post inde recessit, & Smirnas nauigauit, ibique eandem artem librorum imprimendorũ exercens varia Opuscula excudit, inter quæ numerantur -

1. *Esperança de Israel por Menassèh. En Smirne impresea en la Stampa del Cas Nahat* 5419. (Christi 1659.) In 12. Item -

2. *Apologia por la Noble Naçion de los Iudios. Por Eduardo Nicholase. En Smirne, en* 12. Quæ eidem Domino Magliabechio Florentiam transmisit.

Pag. 12. *col.* 1. *lin.* 20. פנגנ *lege* פנג.

Pag. 14. *col.* 1. *lin.* 23. potuisse, *lege* potuissent.

Pag. 33. *col.* 1. *lin.* 16, הציחוק *lege* הציחוק.

Ibid:

Pag. 103. *num.* 24. *Cod.* 1. corrige *Cod.* 9. *Ibid. M.* 137. corrige 254. *Ibid. num.* 25. *M.* 38. corrige 44.

Pag. 103. *num.* 37. *M.* 115. corrige 114. *Ibid. num.* 38. *M.* 78. corr. 79.

Pag. 104. *num.* 58. *M.* 76. corrige 139.

Pag. 106. *col.* 2. *lin.* 3. *pro* num. 7. pone 8.

Pag. 107. *col.* 1. *lin. penult.* 55. corrige 57.

Pag. 112. *col.* 1. *lin.* 8. שְׁוּחַ lege שׁוּחַ :

Pag. 136. *col.* 1. *lin.* 1. הוּצִיץ lege הוּצִיאוּ :

Pag. 137. *col.* 2. *lin.* 2. ישׁשׁה lege וְשִׁשָּׁה :

Pag. 138. *col.* 2. *lin.* 34. muliebus *lege* mulieribus.

Pag. 151. *col.* 2. *lin.* 29. num. 7. *lege* 6.

Pag. 153. *col.* 2. *lin.* 5. num. 73. *lege* 75.

Pag. 179. *col.* 1. *lin.* 4. post *filij sui* adde *non illius*.

Pag. 184. *col.* 2. *lin.* 21. parbus *lege* partibus.

Pag. 187. *col.* 2. *lin.* 7. collocabantur *lege* collocabantur.

Pag. 211. *col.* 1. *lin.* 3. post illa verba, quam ad religionem. Adde.

6. Licèt huiusmodi posterior ablutio manuum post refectionem ad religionem spectare nolint Rabbini; attamen eam adeò necessariam esse existimant, vt qui illam relinqueret, non solùm contra vrbanitatem, & bonos mores peccaret, sed & in euidens periculum oculorum lumen amittendi se exponeret, quod ac-

Ibidem lin. 33. rouelanda *lege* reuelanda.

Pag. 66. *col.* 1. *pòst num.* 647. Adde

ה רבי יהודה או יורא מינץ

חבר ספר שאלות ותשובות על דינים נדפס בויניציאה שנת שי״ג לפק: ובסופו הספר הנזכר נחובר יחד עם שו״ת רבי מאיר מפאדובה הדינים וחיבקם יחד תלמיד אחד של ר׳ יהודה מינץ וחתן בנו :

5. R. IVDAS, seù IODA MINZ hoc est *Moguntinus*, scripsit.

ס׳ ש״ת *Sèpher Sceelòth & Tesciuuòth*, *Librum Quæsitorum, & Responsorum legalium*. Excusus Venetijs iussu Aloysij Bragadini anno ש״ג 313. min. supp. Chr. 1553. In principio libri extat Index omnium Responsorum; & in fine reperitur ordo, & ritus tradendi libellum repudij cum suo Indice, vnà cum ritu seruando in solutione, seù extractione calcei, ex iure leuiratus. Coniuncti fuerunt illi Tractatus simul à quodam discipulo, & filij sui genero; quibus ab eodem annexa fuerunt Quæsita, & Responsa R. Meir de Padua. Excusa ibidem anno eodem in 4.

Pag. 72. *col.* 2. *lin.* 12. absoluam *lege* absolutam.

Pag. 74. *col.* 2. *lin.* 16. וצלי *lege* ובלי.

Pag. 76. *col.* 2. *lin.* 31. Glosa *lege* Glossa.

Pag. 95. *col.* 2. *lin.* 33. *post* Idolo, Adde: Cur autem sit vocatus *Baàl Chenaphàim*, vide Cod. *Sciabbàth*, cap. 2. pag. 49. circa med. Et in *En Israèl* ibid.

Pag. 96. *col.* 2. *lin.* 15. *post* (Iudicum) Adde: Id est Procuratores partium.

Pag. 101. In Indice Col. *Miscnaijòth lin.* 1. 95. corrige 96. *Ibid. lin.* 2. 133. corrige 143.

Pag. 102. *num.* 20. *M.* 130. corrige 128.

mentio in libello inſcripto: *La Religione de gli Olandeſi*, ex Gallica, vt videtur, in Italicam linguam verſo, & Pariſijs excuſo apud Stephanum Loeſon anno 1674. in 12. Sed corrigenda eſt, vel inſcitia traductoris, vel quod probabilius eſt, incuria Typographi; Pagina enim 77. de Spinoſo ſic loquitur: *Queſto è vn' vomo nato Ebreo, chiamato Spinola, che non ha abiurato la Legge Ebrea, ne abbracciato la Fede Chriſtiana; e perciò ſi può dire ch'egli ſia vn ſceleratiſſimo Giudeo, ed Vn' iniquo Chriſtiano. Ei compoſe già alcuni anni Vn libro Latino, intitolato* Tractatus Theologo poſitiuus, *nel quale par ch'egli abbia per impreſa principale di diſtruggere tutte le Religioni, ed imparticolare l'Ebrea, e la Chriſtiana, & introdurre l'Atciſmo, e la libertà di tutte le ſette &c.* Quòd pro Spinoſo eum vocet *Spinola*, puto hoc mendum eſſe Typographicum, mutata litera *ſ* in *l*, ſicut & aliud *Theologo poſitiuus* in titulo, quod corrigendum eſt in *Theologico-Politicus*, ſicut infrà pag. 127. linea vltima eiuſdem libelli corrigitur vox *poſitiuus*, & reſtituitur *Politicus* inemendata relicta voce *Theologo*. Neque inficiari quis poteſt, de alio aliquo Auctore hæc intelligenda fore, cùm ex verbis ipſius Spinoſi citatis pag. 62. clarè appareat de hoc Spinoſo, qui perperam ibidē etiam vocatur *Spinola*, intelligi debeant. Spinoſus enim, vt Atheiſmum introducat, vult, vt qui in Imperio, vbi Chriſtiana religio interdicta eſt, viuit, is ab his ceremonijs (hoc eſt è Baptiſmo, Cœna Dominica, feſtis, orationibus externis &c.) abſtinere teneatur, & nihilominus poterit beatè viuere. Huius rei exemplum in Regno Iaponenſium habetur, vbi

acciderct, ſi manus ſale Sodomæo inquinatas amoueret ad oculos. Vide infrà pag. 509. col. 2.

Pag. 252. *col.* 1. *lin.* 12. אמורים lege אמוראים. *Ibid. col.* 2. *lin.* 12. וכפרת lege וכפרט.

Pag. 272. *col.* 2. *lin. antepenult.* 4. lege 3.

Pag. 310. *col.* 2. *lin.* 14. Ieroſolymitauo *lege* Ieroſolymitano.

Pag. 312. *col.* 2. *lin.* 4. capite 5. *lege* 4.

Pag. 435. *col.* 1. *lin.* 2. maguus *lege* magnus.

Pag. 454. *col.* 2. *lin.* 2. habeantur *lege* habebantur.

Pag. 467. *col.* 2. *lin.* 14. qnicquam *lege* quicquam. *Ibid. colum.* 2. *lin.* 30. conmilibus *lege* conſimilibus.

Pag. 468. *col.* 1. *lin.* 15. inſtitututum *lege* inſtitutum.

Pag. 470. *col.* 2. *lin.* 6. operante *lege* operantis. *Ibid. lin.* 30. altercabantut *lege* altercabantur.

Pag. 475 *col.* 2. *lin.* 11. qoud *lege* quod.

Pag. 485. *col.* 2. *lin.* 19. Herhæo *lege* Hethæo.

Pag. 487. *col.* 1. *lin.* 3. *poſt* eſſe debent, Adde: Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 58. col. 1. num. 33.

Pag. 498. *col.* 1. *lin.* 22. ciciderunt *lege* ceciderunt.

Pag. 503. *col.* 2. *lin.* 8. Salomen *lege* Salomon.

Pag. 576. *col.* 2. *lin.* 9. conciliare *lege* conciliarent.

Pag. 595. *col.* 2. *lin.* 4. contundit *lege* contudit.

Pag. 631. *col.* 2. *circa fin.* B. D. S. id eſt quidam Spinoſus &c. De eo fit

dicit esse Cabalisticum msc. At in calce libri יצירה *Ietzirà* impressionis Mantuanæ anno 322. Christi 1562. vocatur *R. Iudas Ben* שמריה *Scemariàh*. Vide suprà num. 595. pag. 8.

Pag. 776. *col.* 1. *lin.* 5. *ante vltimam* Catalaunensibus *lege* Catalanensibus.

Pag. 779. *col.* 1. *lin.* 15. loco 688. repone 680.

Pag 782. *col.* 2. *post* R. Iudam Valerio, Adde -

ח ר׳ יודא ליווא בר׳ בצלאל

חבר ס׳ תפארת ישראל ומדבר על הפלאות שעשה ה׳ ית׳ בעולם נדפס בדפוס בוויניציאה שנת השנ״ט ליצירה :

8. R. IVDA LEVA BEN BETZALE'L scripsit librum -

תפארת ישראל *Tiphèreth Israèl Gloria Israëlis*: de mirabilibus à Deo effectis pro populo, & in populo Israëlis, habet Capita 80. Excusus Venetijs anno 5359. Christi 1599. apud Danielem Zanetum, in fol.

Pag. 784. *col.* 1. *lin.* 20. Catalaunia *lege* Catalonia, & eodem modo leges alijs in locis, vbi huiusmodi vocem reperies.

Pag. 787. *col.* 1. *lin.* 10. Codicibus *lege* Codices. *Ibid. col.* 2. *lin.* 11. ואתר *lege* והתר.

Pag. 693. *col.* 1. *ante penultimam* 13. יםראל *lege* ישראל.

Pag. 796. *col.* 1. *post lin.* 27. Adde -

9. Huic Auctori attribuit Buxtorf. F. ס׳ המלואים *Sèpher hammilluim Librum supplementorum*, sine indicatione argumenti.

Pag. 800. *col.* 2. *lin.* 1. שעדי *lege* שערי.

Pag. 802. *post num.* 734. Adde -

י ר׳ יוסף הלורקי חבר פירוש על כ׳ לובבים ויש שאומר כי זה הפירוש הוא היה מהרב אבילימי ולקח

vbi Christiana religio interdicta est, & Belgæ, qui ibi habitant, ex mandato Societatis Indiæ Orientalis ab omni externo cultu abstinere tenentur, &c. Quæ verba Spinosi Italicè ibidem redduntur, vt nulli dubium sit, ea non esse Spinosi; quæ ab Auctore libelli ideò afferuntur, vt probet Belgas, seù Hollandos nullius esse Religionis, eamque si quam habere videantur, abnegari ab eis externo cultu propter lucrum, contra id quod docet Apostolus ad Rom. 10. 10. *Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem*.

Pag. 641. *col.* 1. *lin.* 13. aurum *lege* autem eorum.

Pag. 657. *col.* 2. *lin.* 23. v. 4. *lege* cap. 4.

Pag. 666. *col.* 1. *lin.* 7. 4056. Chr. 296. *lege* 1046. Chr. 286. *Ibid. lin.* 21. an. 76. *lege* an. 91. *Ibid. lin.* 24. anno 50. adde vel 76.

Pag. 688. *colum.* 1. *linea* 16. *dele* 440. 2.

Pag. 725. *col.* 1. *lin.* 4. Catalaunia *lege* Catalonia.

Pag. 753. *col.* 1. *lin.* 7. *ante vltimam* Theologos *lege* Theologi.

Pag. 758. *col.* 2. *lin.* 18. Poutificis *lege* Pontificis.

Pag. 775. *col.* 1. *in fine* Adde -

ז רבי יהודה בר שמעיה שמריה המקובל הגדול חבר ס׳ מקוה ישראל על הקבלה : עיין בסוף הספר יצירה דפוס מנטובה שנת שכ״ב לפק :

7. R. IVDAS BEN SCEMAAIA'H, vel SCEMARIA'H, magnus Cabalista, scripsit librum inscriptum -

מקוה ישראל *Mikuè Israèl Spes Israèlis*, Tit. ex Ierem. 14. 8. Buxtorf. F. vocat *Iudam Ben Schemaiàh*, & hunc librum

12. Hic Rabbi Iechiel de Parisio, videtur fuisse ille, qui Lutetiæ coram Regina, & tota eius Curia, & coram Episcopis, & vniuerso Clero Parisiensi disputauit cum quodam Nicolao ex Iudaismo ad fidem conuerso, antea nuncupato דונין *Donin*, vt in præludio disputationis dicitur. Hæc autem Regina procul dubio fuit Regina Blancha S. Ludouici Regis Francorum mater, cui in Syriam ad bellum Sacrum profecturus vniuersam Regni administrationem crediderat. Huiusmodi autem disputationis annum, licèt designare non possimus præcisè, attamen verisimile est, non longè ante annum 1252. contigisse, quo anno Regina Blancha ad superos euocata est. Absoluta itaque disputatione, confusaque perfidia Iechielis, cùm ampliùs non auderet sine pudore inter suos versari, Acconem abijt, ibique perijt, vt dictum est pag. 835. nuper cit.

Post aliquot annos, nempè an. 1263. in Catalonia coram Rege Iacobo; & sua Curia Barcinonæ in domo Regia alia insignis disputatio habita est inter Fratrem Paulum, Fratremq; Raymundum Martini ad fidem conuersos Ordinis Prædicatorum, & Mosen Bar Nachmàn Gerundensem Rabbinorum doctissimum, cuius erroribus confutatis, eum silere fecerunt, qui & ipse pudore suffusus, patrium solum reliquit, Ierosolymam adijt, ibique Commentarios in Legem absoluit anno Domini 1268. vt refert R. Dauid Ganz ad annũ 28. sexti millenarij; vnde falsum esse deprehenditur, quod dicitur ab Auctore *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 55. b. R. Bar Nachmàn obijsse 5020. Christi 1260. vel secundùm alios anno 4960. Christi 1200. quod à

רובו מהלורקי כתבא כ״י בבית ספרי קארדינאל כאסאנאטא׃

10. R. IOSEPH HALORKI scripsit duplicem Commentarium de Medicina in librum antiquioris cuiusdam Medici anonymi. Reperitur manuscriptus in selectissima Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Casanatæ Romæ; vbi differenti charactere, & atramento post primam lineam hæc annotantur verba -

ול״נ שהוא פי׳ הרב הריאיטי ולקח רובו מהלורקי׃

Et mihi videtur, quòd huiusmodi Commentarius sit HaRàu Doctoris Rieti (Reatini) *cuius maior pars desumpta sit ab Halòrki*. In 4. Papyr. Nota, quòd Hieronymus à S. Fide, de quo frequenter suprà egimus, erat huius familiæ, & ante conuersionem vocabatur *Iosuè Halòrki*.

Pag. 802. *col* 1. *lin.* 5. *ante vltimam.*

11. R. IOSEPH חיון CHIVAN Olisipponensis Ben R. Abrahami Chiuàn scripsit luculentam expositionem in Psalmos. Excusa est vnà cum Textu sacro grandioribus characteribus, & punctis vocalibus ornato, cui addita est explanatio R. Dauid Kimchij; Thessalonicæ apud Don Iudam de domo גדליה Ghedaliæ, anno רר״פב׳ 5282. Christi 1522. regnante Sultano סולימן Solimano anno eius secundo. In fol.

Pag. 806 *col.* 2. *lin.* 9. *ante vltimam* 5523. lege 1523.

Pag. 821. *col.* 1. *lin.* 12. יוסף adde קולון.

Pag. 824. *col.* 1. *lin.* 9. popagatio *lege* propagatio.

Pag. 828. *col.* 2. *lin.* 4. *ante finem*, 722. corrige 822.

Pag. 835. *col.* 1. *in fine numeri* 822. Adde -

tinum Lutherum nominat. De hoc eodem libro אמונה idem Wagenſeilius in ſua Præfatione ad eundem hanc nobis notitiam affert: Iudęos Luſitanos, inquit eum in linguam Hiſpanicam conuerſum clam tenere, vnà cum obſeruationibus quibuſdam, quas *R. Gabriel Ben Aharòn* adiecisse dicitur. Hanc tranſlationem non vidit Wagenſeilius, ſed illius notitiam habuit ex libro, quem aduerſus Iudæos Germanicè conſcripſit Io. Mullerus, cuius paſſim, & vbique non meminit tantùm, ſed & ferè totam confutauit. Ita laudatus Wagenſeilius Hebraicarum, & antiquarum rerum diligens indagator & interpres, loco citato.

Pag. 876. *col.* 2. *lin.* 29. *Mirchèmth* lege *Marchèueth*.

Pag. 879. *col.* 1. *lin.* 3. *ante vltimam poſt illa verba*: in hoc loco explicantur; Adde.

15. משמיע ישועה *Maſcmìah Ieſciùah* ex Hebræo vertit in Latinum Ioannes Wlfen Germanus, cuius Latina verſio mſc. aſſeruatur apud eundem interpretem, vt mihi dum Romæ eſſet ſignificauerat anno Domini 1675.

Pag. 888. *col.* 1. R. Iſaac Ben Abraham &c. replicatur; iam de eo dictum eſt ſuprà num. 914. pag 873.

Pag, 891. *col.* 1 *lin.* 3. ואחר lege ותחר.

Pag. 908. *col.* 2. *lin.* 24. Adde -

16. Fuit etiam excuſum Riuæ Tridenti, ſub Chriſtophoro Madrutio Cardinali anno ש״יח 318. Chr. 1558. apud Antonium ברואין *Broìn*, ſumma diligentia correctum, & emendatum per R. Ioſephum Otilingium. In hac editione reperitur *Perùſc Raſcì*, *R. Niſsìm*, *R. Ionà*, & cum Indice marginali locorum citatorum ex *R. Maijmonis*, *Samàg*.

vero magis exorbitat. Vtramque diſputationem ſimul commixtam ex Codice Argentoratenſi habuit Ioannes Chriſtophorus Wagenſeilius, eamque Latinam fecit, & in ſuo libro inſcripto *Tela ignea Satanæ*, Hebraicè, & Latinè poſt librum Nizzachòn retulit, & euulgauit Altdorfi Noricorum, anno 1681, in 4.

Pag. 856. *col.* 1. *lin.* *Vltima* גאוג lege גאון.

Pag. 862. *col.* 1. *in fine numeri* 885. *poſt* R. Iacob Sarſina, Adde -

י״ג ר׳ יעקב עכסאי כתב אגרת אל ר׳ שלמה ן׳ אדרת הנמצא בתלמוד או הגמרא דפוס קראקא בסוף הקדמת של מסכתא יבמות עם תשובת ר׳ שלמה ן׳ אדרת.

13. R. IACOB עכסאי ACSA'I ſcripſit Epiſtolam ad R. Salomonem Ben Addèreth. Reperitur in Talmude Babylonico editionis Cracouianæ, in fine Præfationis ſuper Codicem *Ieuamòth*, cum reſponſione ipſius Rabbì Salomonis Abèn Addèreth ad eundem R. Iacobum, pag. 1. b.

Pag. 862, *col.* 2. *lin.* 10. פ׳ lege ס׳.

Pag. 873. *col.* 1. *in fine colum* Adde -

14. חזוק אמונה *Chizùk Emunà*: Nuper Wagenſeilius ex Cod. mſc. Africano Latinum fecit, & libro ſuo, cui titulus *Tela ignea Satanæ*, inter reliqua Opuſcula inſeruit, ſed ſine confutatione, aut vllis notis, quarum maximè indigere videtur, cum fucatis argumentis ex Veteri, & Nouo Teſtamento petitis, impetat Chriſtianos, & ſtylo plano, & facili contra eoſdem, vt præſenti æuo inter antagoniſtas fieri ſolet, acerrimè pugnet. Vnde apparet, hunc Auctorem eſſe ex recentioribus. Quod quidem patenter dignoſcitur ex reſponſionibus ad obiecta Chriſtianorum, vbi מרטין לוטר Mar-

לוח שמות הספרים וכנויים המחברים והעניינים המבוארים בחלק שלישי מספר הזה הנקרא קרית ספר:

1059 R. ISSACHA'R BEN R. MORDOCHA'I דידיע DIDIA'A ABE'N סוסאן SVSA'N scripsit -

ס' עיבור שנים *Sèpher Ibùr Sciauim Liber intercalationis annorum*. Ex tit. indicatur de quo agitur. De Cyclo nempè Lunari, & ordinatione annorũ pro embolismis stabiliendis, & Neomenijs inueniendis, & calculandis. Oblatus fuit ab Auctore huiusmodi liber cuidam sapienti Rabbino nomine *Aharòn* אשכנזי *Aschenazì Germano* anno שי"ד 314. minor. supputationis, Christi 1554. quem laudauit, & institit, vt typis traderetur, sicut post decennium factum est opera, & diligentia R. Salomonis cognomento רי' *Ri*. Impressus itaque fuit Thessalonicæ anno 324. Chr. 1564. sed non ita perfectus, vt postea factum est Venetijs apud Ioannem de Gara, opera *Mosis Gabài*, per manus Isaaci טריוים *Treuìs* anno אשל"ך 351. Christi 1591. in 4. vbi multa addita sunt, inter quæ absolutus Tractatus de תקופות *Tekuphis* tam secundùm hypothesin *Samuelis*, quàm *Ràu Adà*, quem appellauit -

פעלת יששכר *Peulàth Issachàr Operationem Issacharis*. Vide pagina 109. circa finem libri. Et sic absoluimus III. Partem Bibliothecæ Rabbinicæ.

תם ונשלם חלק השלישי ;

Finis Tertiæ Partis.

שבח לאל משיחו וגואלי ;

Laus Deo Christo meo, & Redemptori meo.

לוח הטעיות ותקונם: והוספתי גם כן דברים רבים על הראשונים:

ADDENDA
ET CORRIGENDA.

Pag. 36. col. 2. ad R. Iudam Ariè dictum Leonem de Modena Adde: Scripsit librum, quem nuncupauit -

3. בית יהודה *Beth Iehudà Domus Iudæ*. Hunc descriptum habes pag. 848. col. 2. ibi videndus.

Pag. 40. col. 2. lin. 15. Adde -
Excus. Venetijs apud Danielem Zanetum anno 5310 Christi 1550. in fol.

Pag. 46. col. 1. num. 624. In R. Iudas Hachasid, Adde -

4. Quidam *R. Iudas Hachasìd* nescio, an sit idem cum descripto, scripsit -

ס' החסידים *Sèpher hachasidìm Librum piorum*. De moribus rectè componendis. Est liber præclarus, & apud eos magnæ existimationis. Aliquoties fuit impressus, sed primò Bononiæ anno mundi 298. min. supput. Chr. 1538. apud Abrahamum Haccohèn Ben R. Mosis Haccohèn, in 4. charta tersa, & charactere eleganti.

Pag. 56. col. 2. lin. 15. אוביו *lege* אביו.

Pag. 58. col. 3. lin. 21. execrenda *lege* exercenda.

Pag. 5. num. 590. in R. Iedidiàh Ben R. Isaaci Gabài, Adde -

Nuper docuit me Clariss. Vir Antonius Magliabechius Bibliothecæ Sereniss. Magni Ducis Etruriæ Præfectus: quòd hic R. Iedidiàh superioribus annis substitit aliquandiù Florentiæ, vbi & Typographiam Hebraicam aperuit, sed paulò post inde recessit, & Smirnas nauigauit, ibique eandem artem librorum imprimendorū exercens varia Opuscula excudit, inter quæ numerantur -

1. *Esperança de Israel por Menassèh. En Smirne impresea en la Stampa del Cof Nahat* 5419. (Christi 1659.) In 12. Item -

2. *Apologia por la Noble Naçion de los Iudios. Por Eduardo Nicholase. En Smirne, en* 12. Quæ eidem Domino Magliabechio Florentiam transmisit.

Pag. 12. col. 1. lin. 20. פונו *lege* פנו.

Pag. 14. col. 1. lin. 23. potuisse, *lege* potuissent.

Pag. 33. col. 1. lin. 16, הציחוק *lege* הציחוק.

Ibid:

Pag. 103. *num.* 24. *Cod.* 1. corrige *Cod.* 9. *Ibid. M.* 137. corrige 254. *Ibid. num.* 25. *M.* 38. corrige 44.

Pag. 103. *num.* 37. *M.* 115. corrige 114. *Ibid. num.* 38. *M.* 78. corr. 79.

Pag. 104. *num.* 58. *M.* 76. corrige 139.

Pag. 106. *col.* 2. *lin.* 3. *pro* num. 7. pone 8.

Pag. 107. *col.* 1. *lin. penult.* 55. corrige 57.

Pag. 112. *col.* 1. *lin.* 8. שַׁוֺח lege שוּחַ׃

Pag. 136. *col.* 1. *lin.* 1. הוֹצִיף lege הוֹצִיאוּ׃

Pag. 137. *col.* 2. *lin.* 2. יששח lege וְשִׁשָּׁה׃

Pag. 138. *col.* 2. *lin.* 34. muliebus *lege* mulieribus.

Pag. 151. *col.* 2. *lin.* 29. num. 7. *lege* 6.

Pag. 153. *col.* 2. *lin.* 5. num. 73. *lege* 75.

Pag. 179. *col.* 1. *lin.* 4. post *filij sui* adde *non illius*.

Pag. 184. *col.* 2. *lin.* 21. parbus *lege* partibus.

Pag. 187. *col.* 2. *lin.* 7. colloeabantur *lege* collocabantur.

Pag. 211. *col.* 1. *lin.* 3. post illa verba, quam ad religionem. Adde.

6. Licèt huiusmodi posterior ablutio manuum post refectionem ad religionem spectare nolint Rabbini; attamen eam adeò necessariam esse existimant, vt qui illam relinqueret, non solùm contra vrbanitatem, & bonos mores peccaret, sed & in euidens periculum oculorum lumen amittendi se exponeret, quod ac-

Ibidem lin. 33. rouelanda *lege* reuelanda.

Pag. 66. *col.* 1. *pòst num.* 647. Adde

ה׳ רבי יהודה או יודא מינץ

חבר ספר שאלות ותשובות על הדינים נדפס בויניציאה שנת שי״ג לפק׳: ובלותו הספר נתחבר עמו יחד עם שו״ת רבי מאיר מפדואה הדינים וידבקם יחד תלמיד אחד של ר׳ יהודה מינץ וחתן בנו׃

5. R. IVDAS, seù IODA MINZ hoc est *Moguntinus*, scripsit.

ס׳ ש״ת *Sèpher Sceelòth & Tesciuuòth*, *Librum Quæsitorum, & Responsorum legalium*. Excusus Venetijs iussu Aloysij Bragadini anno שי״ג 313. min. supp. Chr. 1553. In principio libri extat Index omnium Responsorum; & in fine reperitur ordo, & ritus tradendi libellum repudij cum suo Indice, vnà cum ritu seruando in solutione, seù extractione calcei, ex iure leuiratus. Coniuncti fuerunt isti Tractatus simul à quodam discipulo, & filij sui genero; quibus ab eodem annexa fuerunt Quæsita, & Responsa R. Meir de Padua. Excusa ibidem anno eodem in 4.

Pag. 72. *col.* 2. *lin.* 12. absoluam *lege* absolutam.

Pag. 74. *col.* 2. *lin.* 16. וצלי *lege* ובלי.

Pag. 76. *col.* 2. *lin.* 31. Glosa *lege* Glossa.

Pag. 95. *col.* 2. *lin.* 33. *post* Idolo, Adde: Cur autem sit vocatus *Baàl Chenaphàim*, vide Cod. *Sciabbàth*, cap. 2. pag. 49. circa med. Et in *En Israèl* ibid.

Pag. 96. *col.* 2. *lin.* 15. *post* (Iudicum) Adde: Id est Procuratores partium.

Pag. 101. In Indice Col. *Miscnaijòth lin.* 1. 95. corrige 96. *Ibid. lin.* 2. 133. corrige 143.

Pag. 102. *num.* 20. *M.* 130. corrige 128.

mentio in libello inſcripto: *La Religione de gli Olandeſi*, ex Gallica, vt videtur, in Italicam linguam verſo, & Pariſijs excuſo apud Stephanum Loeſon anno 1674. in 12. Sed corrigenda eſt, vel inſcitia traductoris, vel quod probabilius eſt, incuria Typographi; Pagina enim 77. de Spinoſo ſic loquitur: *Queſto è vn' vomo nato Ebreo, chiamato Spinola, che non ha abiurato la Legge Ebrea, ne abbracciato la Fede Chriſtiana; e perciò ſi può dire ch'egli ſia vn ſcelerattiſſimo Giudeo, ed Vn' iniquo Chriſtiano. Ei compoſe già alcuni anni Vn libro Latino, intitolato* Tractatus Theologo poſitiuus, *nel quale par ch'egli abbia per impreſa principale di diſtruggere tutte le Religioni, ed imparticolare l'Ebrea, e la Chriſtiana, & introdurre l'Ateiſmo, e la libertà di tutte le ſette &c.* Quòd pro Spinoſo eum vocet *Spinola*, puto hoc mendum eſſe Typographicum, mutata litera *ſ* in *l*, ſicut & aliud *Theologo poſitiuus* in titulo, quod corrigendum eſt in *Theologico-Politicus*, ſicut infrà pag. 127. linea vltima eiuſdem libelli corrigitur vox *poſitiuus*, & reſtituitur *Politicus* inemendata relicta voce *Theologo*. Neque inficiari quis poteſt, de alio aliquo Auctore hæc intelligenda fore, cùm ex verbis ipſius Spinoſi citatis pag. 62. clarè appareat de hoc Spinoſo, qui perperam ibidē etiam vocatur *Spinola*, intelligi debeant. Spinoſus enim, vt Atheiſmum introducat, vult, vt qui in Imperio, vbi Chriſtiana religio interdicta eſt, viuit, is ab his ceremonijs (hoc eſt è Baptiſmo, Cœna Dominica, feſtis, orationibus externis &c.) abſtinere teneatur, & nihilominus poterit beatè viuere. Huius rei exemplum in Regno Iaponenſium habetur, vbi

accideret, ſi manus ſale Sodomæo inquinatas amoueret ad oculos. Vide infrà pag. 509. col. 2.

Pag. 252. *col.* 1. *lin.* 12. אמורים lege אמוראים. *Ibid. col.* 2. *lin.* 12. וכפרת lege וכפרט.

Pag. 272. *col.* 2. *lin. antepenult.* 4. lege 3.

Pag. 310. *col.* 2. *lin.* 14. Ieroſolymitauo *lege* Ieroſolymitano.

Pag. 312. *col.* 2. *lin.* 4. capite 5. *lege* 4.

Pag. 435. *col.* 1. *lin.* 2. maguus *lege* magnus.

Pag. 454. *col.* 2. *lin.* 2. habeantur *lege* habebantur.

Pag. 467. *col.* 2. *lin.* 14. qnicquam *lege* quicquam. *Ibid. colum.* 2. *lin.* 30. conmilibus *lege* conſimilibus.

Pag. 468. *col.* 1. *lin.* 15. inſtitututum *lege* inſtitutum.

Pag. 470. *col.* 2. *lin.* 6. operante *lege* operantis. *Ibid. lin.* 30. altercabantut *lege* altercabantur.

Pag. 475 *col.* 2. *lin.* 11. qoud *lege* quod.

Pag. 485. *col.* 2. *lin.* 19. Herhæo *lege* Hethæo.

Pag. 487. *col.* 1. *lin.* 3. *poſt* eſſe debent, Adde: Vide *En Iſraël* Parte II. pag. 58. col. 1. num. 33.

Pag. 498. *col.* 1. *lin.* 22. ciciderunt *lege* ceciderunt.

Pag. 503. *col.* 2. *lin.* 8. Salomen *lege* Salomon.

Pag. 576. *col.* 2. *lin.* 9. conciliare *lege* conciliarent.

Pag. 595. *col.* 2. *lin.* 4. contundit *lege* contudit.

Pag. 631. *col.* 2. *circa fin.* B. D. S. id eſt quidam Spinoſus &c. De eo fit

dicit esse Cabalisticum msc. At in calce libri יצירה *Ietzirà* impressionis Mantuanæ anno 322. Christi 1562. vocatur *R. Iudas Ben* שמריה *Scemariàh*. Vide suprà num. 595. pag. 8.

Pag. 776. *col.* 1. *lin.* 5. *ante vltimam* Catalaunensibus *lege* Catalanensibus.

Pag. 779. *col.* 1. *lin.* 15. loco 688. repone 680.

Pag 782. *col.* 2. *post* R. Iudam Valerio, Adde -

ח ר' יודא ליווא בן ר' בצלאל

חבר ס' תפארת ישראל ומדבר על הפלאות שעשה ועושה בתורת השם נדפס בווינציאה שנת השנ״ט ליצירה :

8. R. IVDA LEVA BEN BETZALE'L scripsit librum -

תפארת ישראל *Tiphèreth Israèl Gloria Israëlis*: de mirabilibus à Deo effectis pro populo, & in populo Israëlis, habet Capita 80. Excusus Venetijs anno 5359. Christi 1599. apud Danielem Zanetum, in fol.

Pag. 784. *col.* 1. *lin.* 20. Catalaunia *lege* Catalonia, & eodem modo leges alijs in locis, vbi huiusmodi vocem reperies.

Pag. 787. *col.* 1. *lin.* 10. Codicibus *lege* Codices. *Ibid. col.* 2. *lin.* 11. ואתר *lege* והתר.

Pag. 693. *col.* 1. *ante penultimam* 13. יםראל *lege* ישראל.

Pag. 796. *col.* 1. *post lin.* 27. Adde -

9. Huic Auctori attribuit Buxtorf. F. ס' המלואים *Sèpher hammilluim Librum supplementorum*, sine indicatione argumenti.

Pag. 800. *col.* 2. *lin.* 1. עשרי *lege* שערי.

Pag. 802. *post num.* 734. Adde -

י ר' יוסף הלורקי חבר פירוש על כ' לוחות ויש שאומר כי זה הפירוש הוא הוא מספר עריצות ולקח רובו

vbi Christiana religio interdicta est, & Belgæ, qui ibi habitant, ex mandato Societatis Indiæ Orientalis ab omni externo cultu abstinere tenentur, &c. Quæ verba Spinosi Italicè ibidem redduntur, vt nulli dubium sit, ea non esse Spinosi; quæ ab Auctore libelli ideò afferuntur, vt probet Belgas, seu Hollandos nullius esse Religionis, eamque si quam habere videantur, abnegari ab eis externo cultu propter lucrum, contra id quod docet Apostolus ad Rom. 10. 10. *Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem.*

Pag. 641. *col.* 1. *lin.* 13. aurum *lege* autem eorum.

Pag. 657. *col.* 2. *lin.* 23. v. 4. *lege* cap. 4.

Pag. 666. *col.* 1. *lin.* 7. 4056. Chr. 296. *lege* 1046. Chr. 286. *Ibid. lin.* 21. an. 76. *lege* an. 91. *Ibid. lin.* 24. anno 50. adde vel 76.

Pag. 688. *colum.* 1. *linea* 16. *dele* 440. 2.

Pag. 725. *col.* 1. *lin.* 4. Catalaunia *lege* Catalonia.

Pag. 753. *col.* 1. *lin.* 7. *ante vltimam* Theologos *lege* Theologi.

Pag. 758. *col.* 2. *lin.* 18. Poutificis *lege* Pontificis.

Pag. 775. *col.* 1. *in fine* Adde -

ז רבי יהודה בר שמעיה או שמריה המקובל הגדול חבר ס' מקוה ישראל על הקבלה : עיין בסוף הספר יצירה דפוס מנטובה שנת השכ״ב לפ״ק :

7. R. IVDAS BEN SCEMAAIA'H, vel SCEMARIA'H, magnus Cabalista, scripsit librum inscriptum -

מקוה ישראל *Mikuè Israèl Spes Israëlis*, Tit. ex Ierem. 14. 8. Buxtorf. F. vocat *Iudam Ben Schemaiàh*, & hunc librum

12. Hic Rabbi Iechiel de Parisio, videtur fuisse ille, qui Lutetiæ coram Regina, & tota eius Curia, & coram Episcopis, & vniuerso Clero Parisiensi disputauit cum quodam Nicolao ex Iudaismo ad fidem conuerso, antea nuncupato דונין *Donin*, vt in præludio disputationis dicitur. Hæc autem Regina procul dubio fuit Regina Blancha S. Ludouici Regis Francorum mater, cui in Syriam ad bellum Sacrum profecturus vniuersam Regni administrationem crediderat. Huiusmodi autem disputationis annum, licèt designare non possimus præcisè, attamen verisimile est, non longè ante annum 1252. contigisse, quo anno Regina Blancha ad superos euocata est. Absoluta itaque disputatione, confusaque perfidia Iechielis, cùm ampliùs non auderet sine pudore inter suos versari, Acconem abijt, ibique perijt, vt dictum est pag. 835. nuper cit.

Post aliquot annos, nempè an. 1263. in Catalonia coram Rege Iacobo; & sua Curia Barcinonæ in domo Regia alia insignis disputatio habita est inter Fratrem Paulum, Fratremq; Raymundum Martini ad fidem conuersos Ordinis Prædicatorum, & Mosen Bar Nachmàn Gerundensem Rabbinorum doctissimum, cuius erroribus confutatis, eum silere fecerunt, qui & ipse pudore suffusus, patrium solum reliquit, Ierosolymam adijt, ibique Commentarios in Legem absoluit anno Domini 1268. vt refert R. Dauid Ganz ad annũ 28. sexti millenarij; vnde falsum esse deprehenditur, quod dicitur ab Auctore *Scialscèleth hakkabbalà* pag. 55. b. R. Bar Nachmàn obijsse 5020. Christi 1260. vel secundùm alios anno 4960. Christi 1200. quod à ve-

רובו מהלורקי בעצה״ כי בבית ספרי קארדינאל כשמו״ כשמט״ .

10. R. IOSEPH HALORKI scripsit duplicem Commentarium de Medicina in librum antiquioris cuiusdam Medici anonymi. Reperitur manuscriptus in selectissima Bibliotheca Eminentissimi Cardinalis Casanatæ Romæ; vbi differenti charactere, & atramento post primam lineam hæc annotantur verba -

ול״נ שהוא פי׳ הרב הריאיטי ולקח רובו מהלורקי .

Et mihi videtur, quòd huiusmodi Commentarius sit HaRàu Doctoris Rieti (Reatini) *cuius maior pars desumpta sit ab Halòrki*. In 4. Papyr. Nota, quòd Hieronymus à S. Fide, de quo frequenter suprà egimus, erat huius familiæ, & ante conuersionem vocabatur *Iosuè Halòrki*.

Pag. 802. *col* 1. *lin.* 5. *ante vltimam.*

11. R. IOSEPH חיון CHIVA'N Olisipponensis Ben R. Abrahami Chiuàn scripsit luculentam expositionem in Psalmos. Excusa est vnà cum Textu sacro grandioribus characteribus, & punctis vocalibus ornato, cui addita est explanatio R. Dauid Kimchij; Thessalonicæ apud Don Iudam de domo גדליה Ghedaliæ, anno רר״פב׳ 5282. Christi 1522. regnante Sultano סולימן Solimano anno eius secundo. In fol.

Pag. 806 *col.* 2. *lin.* 9. *ante vltimam* 5523. lege 1523.

Pag. 821. *col.* 1. *lin.* 12. יוסף adde קולון.

Pag. 824. *col.* 1. *lin.* 9. popagatio *lege* propagatio.

Pag. 828. *col.* 2. *lin.* 4. *ante finem*, 722. corrige 822.

Pag. 835. *col.* 1. *in fine numeri* 822. Adde -

tinum Lutherum nominat. De hoc eodem libro אמונה idem Wagenseilius in sua Præfatione ad eundem hanc nobis notitiam affert: Iudęos Lusitanos, inquit eum in linguam Hispanicam conuersum clam tenere, vnà cum obseruationibus quibusdam, quas *R. Gabriel Ben Aharòn* adiecisse dicitur. Hanc translationem non vidit Wagenseilius, sed illius notitiam habuit ex libro, quem aduersus Iudæos Germanicè conscripsit Io. Mullerus, cuius passim, & vbique non meminit tantùm, sed & ferè totam consutauit. Ita laudatus Wagenseilius Hebraicarum, & antiquarum rerum diligens indagator & interpres, loco citato.

Pag. 876. *col.* 2. *lin.* 29. *Mirchèueth* lege *Marchèueth*.

Pag. 879. *col.* 1. *lin.* 3. *ante vltimam post illa verba*: in hoc loco explicantur; Adde.

15. משמיע ישועה *Masmìah Iesciùah* ex Hebræo vertit in Latinum Ioannes Wlfen Germanus, cuius Latina versio msc. asseruatur apud eundem interpretem, vt mihi dum Romæ esset significauerat anno Domini 1675.

Pag. 888. *col.* 1. R. Isaac Ben Abraham &c. replicatur; iam de eo dictum est suprà num. 914. pag 873.

Pag, 891. *col.* 1 *lin.* 3. ואתר lege ותחר.

Pag. 908. *col.* 2. *lin.* 24. Adde -

16. Fuit etiam excusum Riuæ Tridenti, sub Christophoro Madrutio Cardinali anno שי״ח 318. Chr. 1558. apud Antonium ברואין *Broìn*, summa diligentia correctum, & emendatum per R. Iosephum Otilingium. In hac editione reperitur *Perùsc Rascì*, *R. Nissim*, *R. Ionà*, & cum Indice marginali locorum citatorum ex *R. Maijmonis*, *Samàg*.

vero magis exorbitat. Vtramque disputationem simul commixtam ex Codice Argentoratensi habuit Ioannes Christophorus Wagenseilius, eamque Latinam fecit, & in suo libro inscripto *Tela ignea Satanæ*, Hebraicè, & Latinè post librum Nizzachòn retulit, & euulgauit Altdorfi Noricorum, anno 1681, in 4.

Pag. 856. *col.* 1. *lin. vltima* גאוז lege גאון.

Pag. 862. *col.* 1. *in fine numeri* 885. *post* R. Iacob Sarsina, Adde -

י״ג ר׳ יעקב עכסאי כתב אגרת אל ר׳ שלמה בן אדרת נמצאת בתלמוד בבלי דפוס קראקא בסוף הקדמת של מסכתא יבמות עם תשובת ר׳ שלמה בן אדרת :

13. R. IACOB עכסאי ACSA'I scripsit Epistolam ad R. Salomonem Ben Addèreth. Reperitur in Talmude Babylonico editionis Cracouianæ, in fine Præfationis super Codicem *Ieuamòth*, cum responsione ipsius Rabbì Salomonis Abèn Addèreth ad eundem R. Iacobum, pag. 1. b.

Pag. 862, *col.* 2. *lin.* 10. ׳ב lege ׳פ.

Pag. 873. *col.* 1. *in fine colum* Adde -

14. חזוק אמונה *Chizùk Emunà*: Nuper Wagenseilius ex Cod. msc. Africano Latinum fecit, & libro suo, cui titulus *Tela ignea Satanæ*, inter reliqua Opuscula inseruit, sed sine confutatione, aut vllis notis, quarum maximè indigere videtur, cum fucatis argumentis ex Veteri, & Nouo Testamento petitis, impetat Christianos, & stylo plano, & facili contra eosdem, vt præsenti æuo inter antagonistas fieri solet, acerrimè pugnet. Vnde apparet, hunc Auctorem esse ex recentioribus. Quod quidem patenter dignoscitur ex responsionibus ad obiecta Christianorum, vbi מרטין לוטר Mar-

Pag. 923. col. 2. lin. 16. post verbum attinet; Adde.

17. Est & alius liber cum hoc titulo מקח וממכר de quo infrà in *R. Samuel Haccohèn.*

Pag. 926. col. 2. lin. 4. ante vltimã Sciar lege *Sciàar*.

Pag. 932. col. 1. lin. 29. post illa verba, Maronita è Monte Libano, Adde - Hodie Episcopus Tripolis.

màg, & *Bàal hatturim*, sed sine *Mordochi*. & *Tosaphtà*. Tomis tribus in fol.

Insuper est & alia editio Constantinopolitana sine indicatione anni, sed ex qualitate characteris, & chartæ videtur antiquior reliquis, in qua tantùm habentur Commentarij *R. Nissim*, *R. Reuben*, & *Piskè Mordochi* Tribus Tomis. Et in principio primi Tomi extant quædam Carmina in laudem libri composita à R. Dauid Aben Iachijà. In fol.

לוח שמות הספרים וכנויים המחברים והעניינים המבוארים בחלק שלישי מספר הזה הנקרא קרית ספר:

זמ

זמירות ישראל : תתקל״ז :

חב

חבר : ס״א : ב׳ : כ״ח : ב׳ :
חבר הקיני : כ״ז :
ס׳ חדש : תתקי״ג :

חו

חובת הלבבות · ע״ג : תתי״ז :
חוקות התורה : כ״ו :
חושן משפט : תתלט״ :
חותם תכנית : ה׳ :

חז

חזון : תת״נ : תתס״ב :
חזון למועד : תש״פב :
חזוק אמונה , תתע״ג : תתקמ״ו :
חזות קשה : תתקי״ט :
חזקוני : תת״סו : תתק״ב :

חט

חטאות המתות : קפ״ר :

חל

חלזון : תר״לג :

חנ

חנוך לנער : תתקי״ט :

חס

חסדי אבות : תתקי״ו :
חסדי יהוה : תת״ז :

חק

חקות הדיינים : תשפ״ה :
חקות שמים : תתכ״ט :
חקות התורה : ל״ו : ב׳ : ע״א :

חש

חשק שלמה : תשפ״ג :

חת

חתם פז׳ : תתקכ״ה : ב׳ :

טו

טוב יומי : מ״ו : ב׳ :
טורים : תתל״ח :

טע

טעמי המקרא , ל״ח : ב׳ :
טעמי ג׳ ספרי אמ״ת ר״ל איוב משלי תהלים :
לח : ב׳ :

יג

יגיסיפו עיין היגיסיפו : ד׳ :

יד

יד אבשלום : ד׳ :
יד יוסף : תת״ה :
יד שערים : ד׳ :

יה

יה״בי ר״ל יקותיאל הכהן בן יהודה : תתקל״ג :
יהודה בן גרידים : תפ״ז :
יהוה ירך הראה : ס״ר : ב׳ :
יהוה יום לך אערוך : ס״ר :
יהשועות יעקב : תת״נג :

יו

יוסף דעת : תת״י :
יורה דעה : תתל״ח :
יורה חטאים : תתל״א :

יח

יחוס אבות : תתל״ב :
יחוס בשר : מ׳ : ב׳ :
יחוס הצדיקים : תת״לב :

יל

ילקוט : ה׳ :

ימ

ימות העולם : תתפ״ג :
ימין משה : תתל״ה :

יס

יסוד אמונה : תתקי״ח :
יסוד העיבור : תתק״נ :
יסוד עולם : תת״קד : תתק״י :
יסרות : תתקכ״ג : ב׳ :

מצות נשים : תת״לו :
מצרף לחכמה : תת״כט :
מצרף לכסף : תת״סו :

מק

מקוה ישראל : ח׳ : ב׳ : ס״ח : תתק״מד :
מקור חיים : תתק״לח :
מקור חכמה : תתק״לח :
המקח והממכר : תתק״כג :
מקנה אברם : מ״ג : ב׳ :
מקרא גדולה : תתמ״ט :
מקראי קדש : תת״יר : תתט״ו :

מר

מראת כהן : תתק״לט : ב׳ :
מראות אלהים : תתס״ב :
מראות יעקב : תתס״ר :
מראות חשתן : תת״ם :
מרגליות טובות : תתנ״ב :
מרדכי : תתק״ו :
מרכבת המשנה : תתע״ו :
מרפא לנפש : תתצ״א :
מרפא נפשות : תשצ״ט :

מש

משא מלך : תת״י :
משחקת בתבל : תתק״לז :
המשכון : תתק״כג :
משל הקדמוני : תתקכ״ר : ב׳ :
משמיע ישועה : תתע״ט : תתקמ״ו :
משפטי הכוכבים : נ״ח : תתקכ״ר : תתק״לו : ב׳ :
משפטי הלואות : תתק״לג :
משפטי התנאים : תתקכ״ג :

מת

מתנות כהונה : תתק״לט : ב׳ :

נה

נהר פישון : תתע״ב :

נו

נובלות חכמה : תתכ״ט :
נוטריקון : ת״ת :
נופת צופים : ס״ח : ב׳ : תתק״כר : ב׳ :
נורא תהלות : תשפ״א :

נח

נחלת אבות : תתפ״א :

ני

נימוקי יוסף : תת״ר : תתק״ו :
על הניתוח : תתנ״א :

נמ

נמוקי על התורה : תתק״לח :

נפ

נפוצות יהודה : מ״א : ב׳ : נ״ר 1 ב׳ :
על הנפש : ע״ר : תשפ״ח : תתק״לו : ב׳ :

נק

נקור או ספר הנקור : תתס״ב :

נר

נר מצות : תת״ג :

סב

על סבה ראשונה : ס״ח :
סדר העבודה : תשצ״ח :
סדר עולם : תשצ״ד : ב׳ :
סדר תנאים ואמוראים : תת״ח :
סוד היסוד : תת״כט :
סוד ישרים : ל״ה : ב׳ :
סור מרע : ל״ה : ב׳ :

ספ

ספר אגור : תת״ג :
אלים : תתכ״ח :
אמרי בינה : תתק״לח :
בעלי הכפל : מ״ג :
בעלי הרפיון : שם :
דברי הגמרא : תתקכ״א :
דרך חיים : תת״ג :
האמונה : תתכ״ו :
הבהור : מ״ג : ב׳ :
הגבולים : תתק״י :
ההכלמה : תשפ״ו :
ההערה : תשפ״ו : ב׳ :
ההשגה : שם :

ספר

סת

כתם תוספתא : ר' נחמיה : ל' : ב' :

עב

עברונות : תתס"א :

עו

עולם קטן : תת"יז : תתכ"ט :

עולת חדש : תתק"לז : ב' :

עולת יצחק : תתק"ר : תתק"י :

עולת שבת : תשנ"א : תתק"לז :

עולת התמיד : תתק"לז :

עט

עטור סופרים : תת"ע :

עתרת זקנים : תת"עט :

עי

העיבור : תתפ"ט : תתק"ם :

עיטור . תת"יו :

עין יעקב : תתנ"ד :

עין משפט : תתק"לר :

עין חקירה ; תשצ"ה : תתקל"ג :

עין ישראל : תתמ"ד :

עיני העדה : תשפ"ג :

עיר דוד ; ע' : ב' :

עמ

עמודי גולה : תתק"ג :

עמודי כסף : תתי"א :

עצ

עץ חיים : תתס"ו :

עצמות יוסף : תת"ט :

עץ שתול : תשל"ז :

עק

עקדת יצחק : תתקי"ח :

עקרים : תשצ"ו ;

ער

ערגת הבשם : מ"ג : ב' : תתל"ז :

עש

עשרת דברות : תת"א : תת"ע :

עשרה מאמרות : א' : ב' .

עת

עת שערי רצון וכו' : ס"ד : ב' :

פו

פוסקים מרא"ש : מרמב"ם : וכו' : תתקל"ח :

פורת יוסף : תת"ו : תתי"ד : תתנ"ט :

פח

פחד יצחק : תת"ק :

פי

פי אירה : ל"ד :

פירוש על ס' איוב : נ"ג : ב' :

על איכה : תשפ"א :

על אלף וכ"ב בכבים : ס"ז : ב' :

על ס' בחינת עולם : תח"ז :

בעל טורים על התורה : תת"ם :

על הגדה של פסח : תת"א :

בהגדות הפסח : תת"ס :

על הרי"ף : תשפ"ז : תתק"ו :

על חמש מגילות : ס"ו : ב' : תתקי"ט :

על ס' יצירה : תתי"ו : התנ"ה : תתקי"ט :

על כ' כוזרי : נ"ד :

על כתובים : תת"כ :

על מסכת אבות : ע"ד :

על מגלת אסתר : תתקי"ג :

על מזמור הבו ליהוה בני אלים : ס"ו : ב' ;

מחזור : תשפ"ג :

על מכילתא · רבות : ומדרשים ; תתק"נ :

תפלות זרות : תתל"ו :

על מסכת אבות : ע"ר :

למסכתות רבות : תתי"ב :

על מערכת האלהות : ל"ב : ב' :

על מעשה בראשית : ס"ז :

על מרכבת יחזקאל : תת"א :

על משניות : תתקי"ד :

על נביאים אחרונים : תת"עו :

על נביאים ראשונים תת"עו :

על הנהגת אפלטון : תתי"א :

על עולם קטן : ס"ה :

על פירוש ן' עזרא : תתי"א :

על פירוש רש"י : על התורה : תתס"ו :

קר

קר

רא

רב

רג

רו

רי

רק

רש

רת

שא

שב

שח

שי

שכ

של

שם

שנ

שע

שק

שר

IN-

INDEX LOCORVM
SACRAE SCRIPTVRAE,
QVÆ IN HAC III. PARTE BIBLIOTHECÆ MAGNÆ RABBINICÆ CITANTVR.

EXODI.

Ca-

II. REGVM.

ISAIAE.

I. SAMVELIS.

II. SAMVELIS.

I. REGVM.

Ca-

Ca-

INDEX RERVM VOCVMQ; MEMORABILIVM,

QVÆ IN HAC TERTIA PARTE BIBLIOTHECÆ MAGNÆ RABBINICÆ CONTINENTVR.

A

Ab-

Ca-

Ca-

Vlterius adde

יד **יהודה בר' נתן** אחר מות רש"י רבו רדף בפירושו כמו שנראה במסכת מכות פרק שלישי דף יט ע"ב: וזה לשונו: רבינו גופו טהור ויצאת' נשמתו בטהרה לא פירש יותר מכאן ואילך לשון התלמיד ר' יהודה בר נתן:

14 R. IVDAS BERABBI NATHA'N Discipulus R. Salomonis Iarchì, post mortem magistri sui Rascì, vbi desierat commentari Talmudem Babylonicum, Commentarios ipse prosequitur; De quo in Cod. *Maccòth* Cap. 3. pag. 19. 6. ita scribitur -

רבינו גופו טהור ויצאת' נשמתו בטהרה לא פירש יותר מכאן ואילך לשון התלמיד רבי יהודה בר נתן:

Magistri nostri corpus (id est Rabbì Salomonis Iarchi) *mundum est, cuius anima cum munditia egressa est; nec vlterius eius Commentarij extant. Hinc & deinceps sequuntur Commentarij R. Iudæ Bar Nathanis eius discipuli*. Patet igitur quòd Rascì non sit commentatus omnes Codices Ghemaræ Babylonicæ.

Demùm -

Pag. 65. *col.* 1. *lin.* 7. Scriptum est mendosè תעמי מצות quod à collectore indicis vti inuentū, ita in לוח שמות הספרים וכו' Indice Hebraico Titulorum librorum relatum fuit p. 959. c. 2. lit. תע. Vtrumque locum sic corrigat beneuolus Lector טעמי מצות. Sic faciat in alijs, si quæ sint similibus mendis.

INDEX RERVM VOCVMQ; MEMORABILIVM,

QVÆ IN HAC TERTIA PARTE BIBLIOTHECÆ MAGNÆ RABBINICÆ CONTINENTVR.

Ab-

II. REGUM.

ISAIAE.

I. SAMVELIS.

II. SAMVELIS.

I. REGUM.

Ca-

PROVERBIORVM

MALACHIAE.

PSALMORVM.

Ca-

Vlterius adde

יד׳ **יהודה בר׳ נתן** אחר מות רש״י זכו״לה בפירושו כמו נראה במסכת מכות פרק שלישי דף יט׳ : ב׳ : וזה לשונו : רבינו גופו טהור ויצאת׳ נשמתו בטהרה לא פירש יותר מכאן ואילך לשון התלמוד ר׳ יהודה בר נתן :

14 R. IVDAS BERABBI NATHA'N Diſcipulus R. Salomonis Iarchì, poſt mortem magiſtri ſui Raſcì, vbi deſierat commentari Talmudem Babylonicum, Commentarios ipſe proſequitur; De quo in Cod. *Maccòth* Cap. 3. pag. 196. ita ſcribitur

רבינו גופו טהור ויצאת׳ נשמתו בטהרה לא פירש יותר מכאן ואילך לשון התלמיד רבי יהודה בר נתן :

Magiſtri noſtri corpus (id eſt Rabbì Salomonis Iarchi) *mundum eſt, cuius anima cum munditia egreſſa eſt; nec vlterius eius Commentarij extant. Hinc & deinceps ſequuntur Commentarij R. Iudæ Bar Nathanis eius diſcipuli*. Patet igitur quòd Raſcì non ſit commentatus omnes Codices Ghemaræ Babylonicæ,

Demùm

Pag. 65. *col.* 1. *lin.* 7. Scriptum eſt mendosè תעמי מצות quod à collectore indicis vti inuentũ, ita in לוח שמות הספרים וכו׳ Indice Hebraico Titulorum librorum relatum fuit p. 959. c. 2. lit. תע. Vtrumque locum ſic corrigat beneuolus Lector טעמי מצות. Sic faciat in alijs, ſi quæ ſint ſimilibus mendis,

INDEX RERVM VOCVMQ; MEMORABILIVM,

QVÆ IN HAC TERTIA PARTE BIBLIOTHECÆ MAGNÆ RABBINICÆ CONTINENTVR.

A

Ab-

Bas-

Deus

Rab-

F

G

I.

R. Ie-

In-

R. Io-

Hinc

Nec

K

L

Ni-

R

Z

F I N I S.

V

REGESTVM.

§ §§ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk Llll Mmmm Nnnn Oooo Pppp Qqqq Rrrr Sſſſ Tttt Vuuu Xxxx Yyyy Zzzz.

Aaaaa Bbbbb Ccccc Ddddd Eeeee Fffff Ggggg Hhhhh Iiiii Kkkkk Lllll Mmmmm Nnnnn Ooooo Ppppp Qqqqq Rrrrr Sſſſſ Ttttt Vuuuu Xxxxx Yyyyy Zzzzz.

Aaaaaa Bbbbbb Cccccc Dddddd Eeeeee Ffffff Gggggg Hhhhhh Iiiiii Kkkkkk.

Omnes ſunt Duerniones præter Kkkkkk quæ eſt Ternio, & præter §§, quæ eſt ſimplex folium.

Poſtremò *Pag.* 1002. *col.* 1. *lin.* 5. *ante finem* ושת corrige ושט, & vale.